D- NICOLAI
DE CVSA CARDI-
nalis, vtriuique luris Doâons, in
omniquc PnilofopHia incómpara-
bilis vin
OPËRA

In quibust heolOgrae myfteríaplurima,fíne **(pirita** Dei ínaccefla» iam aliquotfeculisudata negleda reiielantur* Praeterea nullus locorum cóm* munium THeologiae non tradatur*

ITEM

In philosophia præfertim in mathbmat(icif, difficultates multæ, quas ante hunc autoremfcea hunianæ mentis captum excedentes)nemo prorfus aggredi fuit aufus,explícantur ÓÓdemonftrantuív

POST RBM O

Ex utrocp lure de maximis Ciuilibus & Ecclefiafticís rebus conGlía & re* íponía dantur: Et inextricabiles caufæ deciduntur*

Librorum Catalogüm uerfapaginâ indicabit.

Cum Priuilegio Cæi. Maieft.

Nicolai de Cuia Cardinalis viri in otï>

x níutn artium 8¿ ícientiarum maiorum quoqs facultatum co*
gnítíone celeberrimfOpera ín tres Tomos dígefta:
in quorum Tomis continentun

T O M V S L

t De Do Aa Ignorantia îib. 5. fofi l
2 Apología *do*dlæ ignorantiæ*
? De coniediirts lib.i; ; 7J
4 De filiatione Dei ii?
5 Degendi» 127
ei IdiocieHtM* 137
7 DeuifioneDei. 181
S De ludo globi lib.i»
? De fortuna»
10 Compehdítim,dire<^ío bniutii k ío
Ü DePoiTeft.
12 De Beryllo.
Î3 De dato Patrisluminum» 284
14 De quærendo Deum,
1$ De uertatione iàpieiïtiæ
16 DeapiceTheoiiæ, 33«
I/ De Deo abfeondíto*

TO MV S ít ·

i De AnrtunctatióOei fol. 54»
t Excitationum líb.io. 347
5 De Aequalitate. 3ff4
4 De Catholica concordantia* 692
5 EpiftolanimliÉr.
€ De Pace fidei. 86*
7 Críbratíonum Alchoratifi
8 Denoinïsimodie. $31

T O M V §j ï I I.

i De Geometricis trafmutatíoníb. s>j9
t De Arithmeticis complementis
3 De Mathematicis complemetis iooy
4 De Quadratura circuli. 10^1
'S' De finibus ^¿cordis. JO5>$
6 Deunaredi curuicg menfiira. noi
7 Complementum Theologicum no/
S De Machematica perfeccione. moi
9 Reparado Calendaría ÏIJ7
IO Corredlo Tab. Alphonfi, HÍ8
II Et alia qüsedam in fine ex Gaurícd in Cuíam adíeda.

praeterea in principio líbrí authorítaWs iacræ icn'pturæ quas Nicolaus de CtiGi % in ditierfis fuis Libris diligentiisime citat & explicat, collectae fecundum ordinem librorum Biblia^ut ex rjs Euangeliorum domínícalíum á¿Epíílolarmn explica tionem leperirefaciJlimepofsis.

vlagnifico D. Reéton vniucn

fæqucRcgcntiæ florcntifs.Bafilicnfis

AcâdëtW» dih's pijs, in pmniçfcKhtiâriim genere præftantifsimis, Typographies S;

N t E a, dodifsimi prudentifsimicpuirfalias Í£pespotífsí< mu üero hoc anno,non folum exûobis nonnulli,*fed* muí* ti âlïj doôiipïj^uirbGéimaniîGanijltàliiHirpànïïAnglt & Poloni,auide hcc3quæ hîc habetis,Opefà clé Cufa per* cupientes, me üehementer rogarunt,üt per nie imprefia iri plurimorum mânus peruénïrenri Vos enim &ali)prü< dentia & fápíehtíaiñfignesuirffperatísex hqcàucoreplürimuâdpaceni concôfdiamcp Ecclefîf &ad philbfôphiaè ftüdià utilitatis peruenturüm,iï infelices partes ex horS lesioné mônicœdôflæ^ÇrëÎi&'s coñtentióhíbtiá & quaeflionibussnihil ædificàntibus3fedlices S¿dífcordíasferentibus) fe àd Chriftiformem uitæ probitateni 8¿ doñrinárri cóntúlérínt.Et pleriqf prj fapíentescp uiri ex ñatíoriíbüsqiiæ adhüc CHriftíanís rcliquæ funt,de* plorantes & expendentes miférüm *&C* periculofuni rerüm ftatüm,íüdi£át¿ & nimium reâè íudicánis de ecclefiá & imperio Ghriftianb eíTe (quod* Deus auertat)á¿iüm,riífi hüius fapientifsimi 8¿ fáriáifsimi uiri faïuberri* mas ratíónes 8¿ confiliá(qüaeame cku añnos principibus præfcripiît; quo tempôreüerusuatesmultàqùæiritereaacciderüntpræiiidi£& praedí* xit)hë£ëffariaad ómnírió necéifariàm refórrnatioñem3fequantur Impera* tor,rëges?priricipes & omnes nSagiftrátüs.Bt Pontífices pfçiàtiip ecclefia* rum rioii modo fcquáritur adrnittant falüBefrima hæc cóhfiíía3fedLÇtiapi onínes in pôtèftàte coníbtutosobfecrct,incrcpent, doceanr, ad moneánt,ct omnibus módis âdhortenturjrifteht opportune 8¿ ihiportünéjür fiat fiai; Vídenius eriím res Chríftíariorum à temporibus multis in pëiüslapfasda* bi S¿ minari ruinam, Vtínárri huius üeri uatis tempore quo data furit iarri olim,confilia ad neceffariarii reformationem eccieflàftiçôrûrii &áííóriim principûm üniüerfæqp Bccîefiæ pertinentia fecuti fuiflent, in has diffï* cultates» niiierrimas difcordiasj& ferum omnium cohfufiôneni uerituni nuiiqüamfüiiTet.Sedrié ùideartàritiemoiùmêtiopera, tantínrií^aütorerii ob aliam caufam ex affedüúe tantopere praedicare, præftarèéxiflimaüi integerrimi magnocpiudicio prædití üírilácobí Fabri Stapúl.de dotibus Cufetéñimóníum& íüdícíumáiidífejOmiccentes aliorum dódtórum ùi* rorum pfæconia & teftinioníá de èius prgftantiâ, hoclocuplerifsimo tefte contenti. Dicit igiturStapùb FuitNicolausídeCúfauítiorüm omníum H hoftis acerrimus át<^publicus inimïcuà,faftùs,àuaritiæj8ô ambitionis to* « tu$ àdüerfariusjhonëftoruni laborum iri déclíüi cti^m ferie&á patientifsú <í

l ' a á mus,

a» muí. Theologiae Çhfiftiâhæ fùnirhusinterpresscc£Îefiisc^ ârcàni antifles
fapíentífsímus. Huius uiri plurima extant opera díuína potius quàtahu*
'«maná. Fuit eloquentia non tàmforcniï quàm Chriftiana>afte(flatanuf*
*> quàmuiufquàm tumens,aiitínfole¡nedoquentemefl?erens>fcdíímpl€Xín¿:
fucatacp, nunquam modeftiæ terminos excedens* Talis fuit Cufæ dicendi
character in quo potius ínteíligentía quàm fermonis flos requiri debeat.
a> Quanqaam nec dcefl fermonis flos atq? gratía3 8¿ magis theologo fandro fu
» permunda noqpphilofopho accommodus quàm feculariuirOjTheatratiíjr
" porri psc dedito. Mathematicas diiciplinas nemo profundius pcñetrauít»
3> & illa atttngeretentauitinquorum perquifixione nullus maiorumrionfiic*
s» cubuitjquæqpanteomneæuumlatueruntimaxima facræ Mathefeosmyfte
55 fía aperuit. Fuirhuicuirojdc Cufa?diuinodiuinorumfummointerpreti
" incóihparabiliscognítiouer2cillíusíntelle¿iuaiis8¿ fpiritualisTheologif,
>» ¿juæ in pace & filentio ueritatem»fanam Ghriftidoffrinamjindagat & do*
3? cetm itæq? exemplo ueritatiteftimonium perhibetjpitautem alienifsimu»
>» àbïlla Theologia , cauponaria & ambitiofaîquæfiiaînon,quæ Chrifti
3> iunt, qùæfit>& in multiloquio perftrcpit, obfcuritatibusq? 8¿ opinionum
»> difsidqs inuoluiturj&c.Nulla autem Theologia magis iuuannir ad facra
» ádytaetdiíila eorum quíauguftíus 8¿fubíimius deDeo philofophatifunt,
»> conquirenda,quam hac de Cufa eminentifsimi Theologi 8¿ iureconfub.
»> ti, &c. Hæc de noftro hoc aurore grauifsimus teftis &incorrupdfsimus its
dexFaber Stapul.Nos igitur intelligentes^Aperantes cum totdodis:8¿
bonis uiriSjHosLíbros tatumfaíutis(fl Deus mífencorsaomnium bono*
rum autofjeffkax in lecflorum animis fuerit) reípub. ciLiÎlbecclefiafticæ *ÔZ*
(choláftícíe doctrina? & difciplinæ allacur^s^fflagitatibus enixe plurimis
píjs uírisjñoílrum officium negare no potuímusx Vt igitur hæcopera per
dodïos úiros in ordinemredaâa&emendata in officina noftra excuderem
tur curau'ímus* Paucula quædam5ut uidentur5apocrypha abqcere nolui*
mus» qiiià ualde pauca funt* Porro ueftram ornatifsímam locupletífsí*
mamq? biblíothecam(ergaquam affeélus fum quemadmoduerga liberos
indulgens pater)hisuolumínibusornare úoluí.Boni confulite,
üalcteq? ín Domino, ex officina noftra anno
jí4 n> xxv; menfe Auguíb

Vefier H»

INDEX OMNIVM

corüm quæ in Operibus Nicólai de

Cúfa Cardinalis continentur.

I A

Aron , ; 7^0
Abbas loachím pag. 745
abdalla 884
abdía 884
abelis oblado $19
abnegado quid ¿Jï
abrahamí circameifío
abrahæfides,non circumeifio iuftificàt , àz&
abrahæ filtj foli Chriftiani 9¿
abrahehiftoria 883.9*2
abrahælex. - . h*2
abrahæ&Deipadufn 92$
abrahæ promiisio 883
abraham omnes anteceïsit qui in Græcïafcrip ferunt 003
abraham qüomodo â Deo tentatus & probatus fit 9*5
abrahâ quomodo uideritChriftum 488
abrahamo quando 8¿quomodo Dominus apparuerit 925
abrogatio per non ufum in/troducí poteft; ., 75?
ábíaldníspüíchrftudó 45.54$
abfolurí maximifímíh'tudo 27
abfolutu contrado recipit 28«?
abfolutüm in contrajo 22$
abftinentía àfacramènto uinipañis,fanitatí fepepluspoteft conferre quâm manducatío . (Sji
ábftradíó ens ratioñis 50
abftradorum neritas
abftradaíuntfirmifsíma 8
abundare ¿t penuria patí ídem Chríftíatió 4*7
abuíus malus .481
accepit Idus panes 8¿c. expoíítum ni
ácedíofi ,
açcidensfubftantià óccafíonatà . 2$
ácddentíainfubftantíá
àccidentisôf fubftantiæ mënfuta ¿4
accidentis efle . 27
accidentia quomodo mes noftrâ faciat , .
adío Chrifti omnis eft nofíra ínftrudío tfo'2
adiuítatisíummgDeuseñ ^9
acolytalis ordo 702
adualís infinitas is>y
adualis exiftentía unde proce /dat ; I 2¿Ó
aduálítas . 14
ádualítas infinita 24
adus finís eft potentiæ
adu efle feípfum facere nihil poteft Î4
adu extftens omne ín Deo . eft.. . - 29
ádus omnium eft maxims 18
àduu príncípiuuoluntas 575
adu res corporales fplende/feere _ 241
acusnáuígantibusuíamoftendens
adamas qualis lapis 5^7
adam animalis ioz
adàm homo,dicftasægyptrj Mahumec propheta habuerunt. . r j ïï
adánóuí Steteris natiirá ¿02
àdam quare peccare permiCefitDeus? /
adam rex brutorum anima* iium *i*
adam fpiritualis 202
adam utuit in omnibus poftè* / fis .. '. ----¿27
adam uitis nature corruptg 521
adæ 0¿ Chrifti fimilitudo de» claratur , , , 883
adæpræftimptio .,„„'528
adæprimiparentislingua 24Í
adelberti archiepiicopi Mediolanenfis liber de myfte* rtjs báptífmatís , 844
adolefeentíá domanda èft laboííbus , . 40$
adolëfcentesquilaudâdi 40;
adolefcéntüm educatio 451
adoptio eft gratia 470
àdoptiôhis participatio uo
adoptionis fpirfcusâ patre ¿p? cedit , 550
adoptíui filfi quomodo co¿ ? gnofcantpatrem 470
adriel ángelus mortis 50$
adríani Papæ legad ad regefn Gaïliæ -, ' . „ .í ,781
addaní prfení eplfîolæ ad Carolum \ 784
ádríanusrexFrancíg ... ' 78j,
admirado eft omnis plenítudí nisfíriis .. 641
admífatíó excitarnos ....
àdthiràri diurna nonfeíre pofc íurnús .45
admiratioftímulus 1.4S
admíníftrationumdiuiíío y85? admi'fsipad regnum $30
aduentus Chrifti quadruplex . Pa&? . .. ' . 4*5 ;
aduentus fpirítus , ... 673
adufcrficas preffura íñ mundo,., . ' é?L
adulteri : --- ... ¿rj#
adulteris com,unio negata 758
egÿptiacofum nefanda,de fortunioSd infortunio, cafuaíí-<tfc¡us6¿c . 392
¿mulatto carnis 533
¿enigmata uaria. ..\ Í72
æhigmâticafcièhtia .
çqualitàs mot? regularis 1040
aëréft ante terram ./31
àër corpus èftl r . ..
àër corpus eft ipiritusjetifiti-. ; UÍ..... Ay. Í4Í
àër corruptus corrumpit cor/ " pus '
a¿rís differentia: , ¿48 ;
aërémexaqua fieri ?oy
alpfccriff .. . »5»
aërem non uidet üífus , 244
aer qüomôdo pofsír pondéra^ .X „ ' ". < ' 17^
aër nobilitatur radrjs folari/

5> mus.Theoïogwe Chfi(batías fummus interpres, coeleñis^ arcani antíftes
5> fapientífsímus* Huíusuíri pluríma extant opera diuína potius quàinhu*
>>mana. Fuit eloquentia non tàm forcnlî quàm Chnftíana,affe¿tatanuf^
>> quàm, nufquàm tumens,aut infolenterloquentemefferens,fcdiimplexin£
» fucataq?, nunquam modeftiæterminos excedens. Talis fuit Cufæ dicendi
>> character in quo potius intelligentia quàm Termonis flos requiri debeat.
s> Quanquàm nec deeft Termonis flos atep gratia, & magis theologo fancto fu
» përmundanoqjphilofophoaccommodusquàm Tecularíuiro,Theatraîiqp
pompas dedito. Mathematicas difcíplinasnemoprofundíus penctrauit»
>> illa attingeretentauítinquorum perquifixionenullus maioruníonfuc*
5» cubuit}quæq?anteomneæuumlatuerunt,maximafacræ Mathefeosmyfte
» fia aperuit. Fuit huic uíro,deCuTa?díuinodíuínorumTummo interpreti
>> incoinparabiliscognitiouerxilhusintellediuaiis & fpíiítualísTheologig*
>» cjUæ in pace&fîlentiouentatem}fanam Chriftídoólrínamdndagat 8¿do*
á> cet,ùitæq?exemplo ueritatíteñímoni.um perhibet,fuit.autemalienifsimuí
áb illa Theologia , cauponaría ambítíofi ^uæfua^non .quæ Chrífls
Tunt,qtiærÎt,& in multiloquio perñrcpit,obfcurítatibúsc^ 8¿ opinionum
» díTsidíjs inuoluitur,&rc.Nuilaautem Theologia magis iuuamurad facra
adyta.etdida eorum.quiauguñíus SófublimiusdeDeophilofophatifunt»
>> conquirenda,quàm hac de Cufa emínentífsími Theologi iureconfub
tí, 8¿c. Hæc de noñro hoc autoregrauifsímus teñís & íñcorruptifsímus íu
dexFaber StapuLNos igitur intelligentes fperantes cum totdo&is
bonis uiris,HosLibros tatumíaiutís(fi Deus miferícors,omníumbono*
rum au tor, efficax in leâorumanimis fuerit) reípub. ciuíli,ecctefíafticx &
icholafticæ doârinæ & difciplinæ allaturas, efflagitatibus enixèplurimis
pqs uírisjtioñrum officium negare nô potuimus. Vt igitur hæc opera per
doctos uiros in ordinem redaâa&emendata in officina noftra excuderen
tur curauímus# Paucula quædam,utuidentur,apocrypha abqcere nolui*
mus, quia ualde pauca funt. Porro ueftram ornatifsimam locupletifsi*
mamc£ bibliothecamfergaquam affedus fum quemadmoduerga liberos
indulgens pater)hísuoluminibusornare úolui.Boní confulite,
ualeteq? in Domino, ex officina noftra anno
D, 1X7. menfeAuguft.

Vefter R K

INDEX OM.NIVM

corum quæ in Operibus Nicôîai de

Cûfa Cardinalis continentur.

A
Aron . 7<o
Abbas loachím pag. 745
abdalla 884
abdia 884
abelis oblatio . 519
abnegado quid
ábrahamí círcunicifío . 9*5
abrahæfides,non círcumeifío íuftificat ¿z#
abrahæ filtj folí Chríftíani 92¿
abrahehiftoria 883.9^2
abrahæ lex , '922.
abrahæ S¿ Dei pa Aum 925
abrahæ promíísío - 88?
abraham omnes antecefsit qui inGræcïaÎcripferunt 6ô$
abraham quômodô â Deo tentatus ôd probatus fit 925
abrahâ îquomodo uiderit Chriftum 4-88
abrahâmô qùando & quomodo Dominus apparuerit 925
abrogatio per non ufum introducípótéft 7)9
abíalónís (pulchritudo 4V.345,
abfolutítaaximifimilitudo 27
abfolutu contra Ao recipit 28 s
abfolutùm in contra Ao 225
abftinentia à facramento uiní fîC panis,fanitati fepe plus poteft conferre quâm manducatío 831
abftra Aid éns rationis 50
abftra Aorum uerítas <35
abftra Aafunt firmísima t 8
abundare et penuria pati idem Chriftiatio 4<7
abufus malus 481
accepitlefus panes é¿c. expofitum 513
acediofi #51
accidens fubftanfia óccafiona tà . 2$
accidentia in fubftantia 22$
accidentisfitf ftibftantiæ menfuratta i4
accidentis eífe . *7
accidentia quomodo mes noftrá faciat . 16$
aAioChríftí omnis eft noftra t inftruAio
aAiuitatisfummgDeuseft 359
acolytalisordo 702
aAualis infinitas ipy
àAualis exiftentia unde proce dlatt. 26Ô
aAuálítas 14
àAualítas infinita 24
aAus finis eft potentiæ 14
aAu efle feipfum facere nihil poteft 34
aAu exifterts omne in Deo eft ¿9
aAus omnium eft maxims 1 s
àAuu principia uoluntas 575
aAu res corporales fplende/ rícere 241
acus nauigahtíbus uiam oftendens $66
adamas qualis lapis $67
adam animalis, 202
adámhomodíAus , 131
âdânouiôCueteris natura 202
adam quaré peccare permífefit Deus £ hi
adam rex brutoruni anima Hum 931
adam fpirituaíis 202
adam uíuit in omnibus poftè= fis ¿27
adam uítís naturg corruptg 521
adæ & Chrifti fimilitudo dc= claratur 883
adæpræfumptio ...598
adæ primi parentis lingua ¿41
adelberti archiepifcopi Mediolaneníis líber de myfte* rtjsbaptífmatís 844
adolefeeritía domandá èft laboríbus . 405
adoleícentes qui laudad! 405;
adolefcéntumeducatió 451
adoptio eft gratia 47b
adoptionífpartitipácio
adoptionis fpiritus â patre cedit $30
adoptiui filrj quomodo co/ gnofeant patrem 470
adriel angelus mortis 90$
adriahiPapælegati ad regem Galliae . 3 ,781
adriani primi epiftolæ ad Càrolum . 784
ádriatíiis rex Franciç . 78^
admiratio eft omnis plenítudí nis finis <41
admita tíó excitat nos ,.. ¿\6$
admirad diuînà non feíre pofi ..fiimiis ..43
admiratio ftimulus 148
admíníftrationumdíuiíío 58?
adrmísioadregnum $30
aduentus Chriiií quadruplex . pag? 4*5
adtientnsfpírítus ... . ¿73
aduérfîtas&preffurain mundd ^7£
adulteri z .....#39,
adulteris comunionegata 758
ægyptti Mahumet propheta habuerunt .... or*
ggypdacoíum nefanda,de fertunioô£ infortunio, cafualibus&c. 39*
æmùlatío carnts ..5ft
¿enigmata uaria , Í7Z.
æriigmâtica fciéhtia
çqualitas mot? regularis 1040
aërèft ante terram
acr corpus eft ..... 5$6
àer corpus eft ípirítusfeníiti- üí..... 548
àër corruptus corrumpit corpus 4
aAis differentiae 248.
aërem ex aqua fieri ?o$
¡XJffiTIS .. 85?
aerem non uidet üifus ? /44
aer quomodo pofsit ponderari 176
aër nobilitatur radrjs folarí¿ bus

Index.

á¿'rís pondas -Ï76
aër quomodo uetiiaí in notitiam fenfitiuam *44
aerem fpiritus uiuificat *48
aeris utilitas 448
aëruiuus 248
aetas hominis m
aeternitas Deus gloriofuscreaturas per praedicamenta fignï ficantur 255
Esternales res no fôt in loco it i
aeternitas principaría e recepta 287
aeternitas abfoluta 104
íeternitatis imago ' 212.171
aeterna íuuífibilía 250
aeternum y
æterna plura efteno pofiùnt s gterna tëporalib. pponendayi principia & finis in quo coïncidant ~ 4512
aeternitas eftpoffeft 257
aeternítatiscontradío indura tíonem 287
aeternitas princípiati 371
æterna plura eíie no poíTuc 26
aeternitas Dëo patri folí attribuitur 21
aeternitas una font unitas 5 aequalitas & connexio joi
Kternítatís fímílitudo eft anima 3^8
'sether 24a
Athens etymon 505
aequalitas y
squalitatis campus jïtf
aequalitas entitatis . $
Squalitas eft quies 372
sequahtas adu impoísibtlís 22
aequalitas ante omnem pluralitatem eft JOí
seqiita s eft ip fa formalita s 4^
Aequalitas gradualist 3
aequalitas genita 572
aequalitas generans 371
squalitatis ratio in omnibus lucet . 372
aequalitas prçdfa foil Deo couènit 22
aequalitatis præciiîo ímpofsíbilis in finitis 84
aequalitas procedens 371
squalitatis nihil eft expers 372
aequalitas natura procedit in- aequalitatem 5
aequalitas in ueritaie 247
aequalitas imaginabilis 247
aequalitas maxima 15
sequalitasfomma^ 655
srqualitas quâ late pateat 248
aequalitatis fplendpr 247
aequalitate fublata nihil fobfiftit 373
aequalitatis tres hypoftafes 371
æquianguliextrigonq amrmatiueSC negatiuè ad De umaicendimus 468
affîtmationes de Deo funtin/ fuffictentes 22
aftirmationesincompacftge 19
affíídíones animæ íntclledíuçà corpore folutae 214
africorumconcilium 711
africae legati 720
afrorum religio 512
afromm *reconciliatio* 732
agar Aegyptia $23,
agacho ad Conftant.Imp* 713
agathonis fynodicaepift* 713
agens omne naturam trinam participat 134
agelli pauperis diuítíae 220
ager dominicus 741. yz^
agnellus epiicopus Ferent.722
agni pafch alis facrificium 521
agnus paichalis quomodo edi debeat ' 407
agnus in cruceleuatur. exponitur 558
agrippinecocil.celebratu 79*
al oerici bellum 784
albertus comes Palatinus,S¿ duxBauariac 224
albertus Mag+foper Matth*i¿* caput 693
albericus Romam cepit 784
alchoran animam & fpiritum pro eodem accipit 8jy
alchoran Cbriftu extollit 896
alchoran deridetur à philofophis 8?§
alchoran Déüm noneíle auto rem , 882
alchoran Deus minor omnibus rebus 883
alchoran diu poft morte Chrk fti compofitus joj
alchoran lex non eftlex Abrá hse 88$
alchoran liber unde nominatus fit 88$
alchoran liber plenus turpitudine , ; Jis
alchoran male dicitjÂbraham fuifleidololatram 883:
alchoran myfteriS crucis Chri ftiignorauit joj
alchoran non eflé Dei difamen ob elegantiam . Bg®
alchoran nullum prophetam rerjeit jos
alchoran omnib.bîâditur ssj
alchoran prsfoppofiium 8s<s
alch oran Appier Rythmos prae cuncftis Arabicis libris lau< datur
alchoran quid de morte Chri' ftifenferit ¡004*505
alchoran quid contineat fecum du íudiciÚ perfeâ ora s 87*88y
alchoran quomodo Chríftum laudarít 882
alchorâ quomodo intelligi de beat in quibufdam locis
alchorâ quomodo legatur8 84
alchoran reprehenditur 88 3
alchoran (acris feripturis contradicit 882
allegoricus fcripturæfêfustfir
alexandri porte 78.7
alexanderdeHaï 77*
alexandrinà fedes 708. .«3-5
alexâdriçMarcusfedebatzo^
alfurka o b
alietates fenfibiles o
alimentum quomodo conue® tatur in naturam aliti 507.103
alimentumcuícp côueniës 299
alipius ad.Genero fum 833
ahpíjepíftola ‹ 705
alliorum pondus no idem 17&
alg.izel in methaphyfica de Deo quid dicat ï7
almerícus 72
alteritas *i,219*
alteritatem unitas præcedit 26
alteritatem Deus non creati?^
alteritatis omnis ablatio 125
altitudoquid

Index*

aluminum pondus 17^
amabile cum amante coincí« dune in Deo isa
amandum quômodo fit ng
amans uereChriftum nihil tú met perdere 4*4
amans Deum cognitus eft ab **eo** **04**
amoris guftus i4t
amantes fe, quales fryi
amantis ipiritus pax eft ama/ **tus** 40
amari à Deo ns
amare Chriftum quid fit yff
amarifiuisama */ai*
amari non poteft quodno fci/ tur jjói
amari qui uult debet ei afsimi* l lari 40
amat Deus ut ametur *Jf79*
amantes Den ab eo amant ¿7^
amati uifio pafeie fenfum a* mantis 508
amen $5i8¿50
ambitio defedib.irï cocilio 799
ambitiofos etiam in mórtis ár- ticuioadcommunionern ad mitti ñon deberé 75s.844
ambitióíñ facerdotibus quo- modo punita fit 844
ambitio iri nîiniftris ecclefiæ quomódo piinítá fît 75S
ambitio Mahumctís *919*
amblygonícG triangularé 28 r
ambrollas ad Conftántínam defídé 82«?
ámbrofius de poenitentia ¿98
ambrof.epift.adSábírium ¿94
ambrofepift.ad Theóph.740
ambrofiüs de di dedica , 70
ámbrofius Camaldulenfis
ambulare coram Deoqd
ambulare oportet fandos fi- ent Chríftus ambùlauit 4^9
amicitia eft æqualitas 0¿
amtcitiæmofales 420
amicitia mundi eft inimica pa Cis ... *,4#*
amicorum ufas iri aduerfttati/ bus $4¿
amorad principatum tiecefia¿ rius eft 778
ámore ad Deum uenímus 437
amor amabilis *197*
amoramans 197
amorem ordíriatum iiôcat Ã/ poftólús,pófsídereuas fuüm ínfándificatíone 0y
àmôr Chriftüs eft ,<®
amoroiïim Üinculuím iñtér ani mam & corpus 4*4
amoroía connexio t ns
amor Dei 183*4.60
amor ¿ternorum eft ftudío* fus ¿02
amoris aequalitas *j'ôi 'jrt*
amoris diuini efteritia 901
amorís eflentía fimphcifisütiá Deuseft 0s
ámorírüítíuus 42Ó
amor generantis & geniti 901
ámorínomnibüsreperit 901
amor id íntellecftualibus na tu- ris
àmdr iriótd ínatus 57j
amore in cognition^ Déi per- uenímus $s?
amor eft caufa donationis 487
amór fortis éft ut mors $44.
ámóriñuifíbilíum tfoz
amoris natura,libertas 464
amor necéflárius eft ad hoc ut mundus fubfiítac ¿or
amorís nexu fœhcitatur íntel- lecftus , íN
áíiiór iiuriquám qüiefcit
amorísuínculatíone quadam conftríngítuímímduS 4*4-
amorís uismira , tfi4
amor maxime tiaturajé 31§
amor motus ordinate . *jfó*
amor múdí excecat amate 59 a
amor nexus eft jix.90 i
amore nihil deííderabílíus 589
amor uniens non eft fine uni/ rate . 90 i
ámotño eft fine«qualitatèsoi
amoreoftendit obedientia 668
amor príuátus so ó· ;
amor quid faciat 7.461
amor quatito fimpíiciof tanto perfediíór
ámorredus 57j
amor reí córporalis Í04
amoris fiidetas eft íblus De* US S<*4'
amor falúa i/ ' 4««
anwrfenfibilíum ¿0i
amoris feruitiüm w4j¿
ámore Fpírítüs fpírítuí conglii tinatur ------- 574.
ámore Fúblato níhil fubfiftcre . poteft ... ; 901
amor fui & mundi huius 3it2
ámór temporali S tritio fus <ro2
àmôr trâsformat amantem ira amatum 457.40
amor ùbijibi oculus »«3^5
âmphtlocus Phociepife. 802
anacléti epift. apocrÿphæ 771
ânâcleti Pontificis epiftola 754
anaboricus Fcripturæfêfus ¿17
àhaftafiusBibliothecarius A* pôftqlibæ (èdis *7?}*
ànaftafiusPâpd * 70^
anathema uktrhünî 584:
ânatholiusèpiFcopus 721
anaxagdricæ ueritatiS funda* medtufii . ai
anaxagoras àb Ariftotele ôÇ Platone repræhenfus ¿8j¡
anaxagoras primus iridic intel ledualë prinbpíum 274
anâxagoraè uniuërfi admirai- firatio nëm qirib. tribue rit 104
àhdoralbà oppugnata à Tur- -éa 58/.
andrèas epifc.Hoftíenfis *7ti*
andreas primus Chrifti diici- plllüS
angelica natura ‹ hb
ángelítaHíerarchía
angelí árcerói,, V. , 22S
angelí fiabef f^írítftíándlG j2®
angelí Homíriuirn curam hax f_benc ' -4 22
angelí íñrélíedibiles , .17©
ângeîi officia, íUumiñáfe. 480
àngelipræfunt ecclefijs 5¿ re- buípublicís, , . 705
angelí fdrituirtucesDeí. ^04
angelí quómódo in refurre- ¿líópe apparuerint ja
angelí rationales de tertio or diñe . _ *,17$*
angelí iioluntatem díuína in/ tuentur . ,
angelí íntenígentíales t 170
angelí *fpirí*tus quomodo Dó* à 4 üm ctô*

Index*

turn cognofcant y«« angelicum indicium o® •angelorum cafus aji angelorum cognitio, quia eft, ; unde homini fit 603 .angelorum chori nouem i/o angelorum dignitas & offîd* urn angelos effepfæpofitos homí nibus 4.24. angelorum díferetiones 228 angelorum foecunditas y97 angelorum intelligentiæ angelorum minifteria 448 angelorum motus 592 angelorum nomina 434.604 angelorum ordines 218 angelorum falutariumrex ¿14 angelorum uid oria. *60$* angelorum uiGo 997 angelos praelatos cíuítatib.<3¿ nationibus58< regnis 703 angehregurfecudaleges 604 lusgelínítas quomodo efiendi formam recipiat 287 angelum efte qui mouec horni . nem 603 angelus humamus , no angelus magni conflit) 440 angelus mords 9c 6 angelus non eft fimul in diuer iis locis u y angelus uirctis Dei 42 2 anima 147 anima acreatoreaueria animam compoficâ exeodem diuerfo 554 anima couerfe ad creatura 59.6 anima confiât ex eodem & di ' uerfo 2iy anima damnata ut oculus ue/ ; rus in tenebris 470 .anima & fpiritus £ eodem 89y -anima eft in qualibet parte cor . ports iq Anima facitfeiimilicudinem re rum 2iy animas defeendere de gala^ r pia 170 anima humana fpôfa no amat ' fteut fponfus ea diligit 1 u ^q S anima monet feaequiuoce 21$ anima melius uidee incorpo ra lia quam corporalia 2 3 4 anima mundi dicitur necefsi- tas complexionis 168.217 animam no in corpore^ fed cor pore potius eifein anima 607 anima noftraeft capax increa- txlucis 506 anima non poteft occidi 9°7 animarum nutrix *33* anima inanimato 225 animainteliediua uera notio cft 367 animam intellediuam pati 214 animaíncorporé 503 anima in inferno qualis 504 animam^modoienefeere .489 anima non effe temporale 48 8 anima rationalis plus ualet *efe* codum & terra , 479.544 anima rationalis eft creatrix notíonalíum 232 anima rationalis libera uult ef fe .. ny anima rationalis quid qrat 2 34 anima mionalís adDeucrea- ta ' . .564 anima ratíonalisnon pendetá temperamento corporis 21s anima rationalis quomodo ad tempus fe habeat 232 anima fit fanda uírtute diui- na 4V4 anima fine amore eífe non po teft 400 animauiuificatpermotñ 486 anima quid uj anima quomodo educatur de potentia materiae 743 anima quae humilior hoc eft magiscapaxexcelfiDei yoy anima quibus ftudrjs capacu or gratiæ efficiatur 496 anima quæfe ad unum necefi fertum non conuertw,nunqj in pace erit 461 anima tolli quâdo dicatur 205 anima: humanae quadruplex motus 606 anima uerbigena 497 anima unius numerus 04 $$î anima unda quanto gaudio fentiaipræfeiHiâ Deilui 566 animatio 394 Anima! non percipit ea qusi deifunt 50 At fenfibile quomodo diffe- rat 104 animalium irrationalium rcaç fuitadam 951 animalia intellectualia 44 animalia nonconueníunt oca nía in numero (pederum ex* íignorum >45 animalium quatuor figura a- pud ezechielem 514 animalitatê tranfmifit Adam in pofteros ' 4s>ç animalium dotes . içtf animalium induftria *676* animalium in matrice habetfl moi omnes panes : yo? animalis homo fub príncipe tenebrarum . animalis fpecies nat animalis uíui mortui nota idem eft pondus 177 animalium motus 104 animalia à uegetabilibus díffe rentia – 104 animalia quaelibet fpecies ha4 bet fuatn pei fedionem 204 animaram deformitates 594 animarum differentia 104 animatu in Chrifto unitas 577 animara iuftarum locus animarum motus 59» animarum fanâatum fpfen- dos . •./ .•-'4^ animatum in anima 22$ anima amplexus 509 anima? creatio nj animæ deíponfatío in Chrí- fto *K** animae diffinitio 541 animæetymon yo> animae fidelis po tentíá 48$ anima forma sc anima immortalitatis argu- menta 23248$ anima lumen A c animæ operationô fubefttem pori . 489 animæ pafcunturuei bp & ex- emplo y$i animæ peccatricis cæcitas miferfe 595

Index»

tonimæ ratiônâïis duæpotèn-
I rise ■. Í72:
animât rationalis multiplicó tas $78
animæ fenfîtiuæ uirtus ii y
âttimæ fupremæ 112
animæ quæ non éft Chriftifor miSjdamnatio
animæ uafía Opera ¿¿funcio-nes 07
animæ aíres multíplices 214
nnimam in côrpôreeftèümul in dînerfis locis >14
animi notíonálís uirtus 3^7
animus louis 360
anni ab Adam adNoé 934
anniâdiluuio ad morte Moy/ - -fi 9)4
anni à Moyfî morte uiqueàd Chriftum s>34
annidífpofitio qüomddô inue ÎHganda , 179
anni Polares *^is*
anniThatæ& Abrasae 923
aûni tepus poderari poteft 178
anitq fententia de primatu Pa pæ 702
anno r7óo, poft natiuitatem ' Chrifti expeCandúsnonífsí-mus dies 934
annorum cornputatiodemun ; di fine S¿ principio multum uáríat 934
anshelilii quæftio dé Chrifti pafsíone I _ 9*4*8
«ntichriftus eft fons omnis ma ' litiæ 35)z
«antiehriftí adueñará (70 y
dntíchríftusbeftía 0o
mtíchrífti imago 612
antichrifti fathanicus fpiritus cócítabítperíécutíonem 933
anthíochena fedes 708*731
antipodes coelum furfurrï ha-■/bent'■ . 30
annunéiátfoms feftutñ aírgi-I nis Mariae 343
innàhciamus üobís uítam ae-ternam,8¿c. exponitur *^7*
: sppatítióhuDeí dífíer&íg 288
appel! art© ad futurft aiiud con :;'dh'um-' ' 7«y
appellatio â Synodoa¿ Papa tiori admitía
âppellare â quibus liceat 750
appetitus cláudítur intrà èffe fuutn
appetitus excellentiae 37*
appetitus fertur in infinita 197
appetitus naturalis iq i
appetitus accidentalis ror
appetitus notius *frærtq* coer-cendus 810
appetitus fcientiæ 2»s
appetitum triftis quaedam fen fatiôpræcedft · i
aphrica fertilis 815
aphrícánushíftdrícus 934
áppíaríus reftitütüs peí Pónr« ; Rom.contra fentêtiam Aph> ticani concilq 732
à plane
apocryphae epiftolae *771*
apocryphi libri 920
apohtemplftínVatícatid ¿32
apollinís fpeculum 390
apóftolicg epíftólg papátíi 7*4
apoftolí hab«erutcorimftté4
apoftolí ¿ti qúibus fignisáéce permît fpirítüm fanâum 492
apoftolí lapides fundartienti Ecclefiæ 727
apoftolí PauHr¿áptusf
apoftataspriuâdôsuiatfo844
apoftaticifpirítus 2Jl
apoftolicum rroffîdS exercere ' uolens quaiis ëfládeb eat tfïj
apoft* fuccefibreS qui fïnC"488
apoftolatusPauliUarius ¿37
apoftohcæfedes 209
apprehendere non pôfïùmus diuina nifi príus ápprxhenfi d fuerimus ' \ M8
apprçhenfio tiína izcr
apum rex 4.71
apuleius de Deo Socratis ¿y
aquæ ante congelationem poftjUariunieït pondus 178
aquam ante terram ... 331
aqua afsímulari aïe huanæ 633
aqua afsímílaca ípfi pofte fie-ri ' joy
aquæbenediâæ abafas
aquae commoditates 443
àquçferuêtis experimenta 391
aqq^grauemalíe .. í7j
áqüás nbhefièelèmetares fed elementaras *i7t>*
a quæ pondus ex tempore Lia-na tur r . I ' 173
aqüamín lapides riiutari 176
aqüa fnteíligentiae *'6$7*
aqua ín fuá cotalitstè 53ó
aquâ qùid fir in potencia
aqtïæ quæ meliotes fint 173
aqüa fine medio connetftitur rérræ 331
aqua fpítítuahs . ¿y
aqüa quæuertírfeffani in cu-prum 17^
a quorum uÍLientift puteas /7#
àquàuitàè \ 590
aqug uiue fpfts copáratus 93d
aqüæufus in hoc mundo .¿fj
aqd^rum uariæùirtùtés ex po dèrèpoflünteognofci *Í7<^*
açjuilègiènfis Synodus 7/5
aquífgrân reelebra tft con c. 79 o
aquílOiiáris éft malignus ípífii tus-1· îïj
armifpicurK Í9Ó
árabs odoratus 8 té
arabes fateri trinitatem neceó-te eft 90;
drabèsincredùîi 904
arabes legem Abrahas perfc-quuntur odiunt 6£5
árabes multi ío hora mortis íe Chriftíamos profitentur gsf
á rabes nécefíe ¿ft fateri triàirâ
■tern r . êsy
arabia fOêliX 7S7
arabicam linguam íciuit humét præterea fitillam sW
arabumceligitf ! ' 912
aratofia , 787
arbitrium præfupponicîntellè I <ftum . ¿ - I ■■■'tfgo
arbor foils
arbores qiiid prædtcérit 023
arcana conTdèritiae quándo rô uelentur ■¿45
areh e typ us mundos J té
árchiepifcopí ' 70 r
alchïflâminês! . ; 701
archidiaconaíisordo 7té
archimédís *error looé.xoc-z*
áreas minimi habítúdoád tou nímamchordáñi 10*^

Index.

«rchimedís geometría 1004
architam propter phíloíbphia adqc Plato , . ¿31
arcus & chórda quam ínter fe habeant habitudinem 992
architetftuSprimus qua regula uti debeat 744
arcuüm airea quó pado cognofcendx 177
area roi$
a relatí contien tus a if
arenarum numerus quomodo pofsítcognofcí ito
arela teniîs epifcópüs 73$
arelatenfe concilium fecunda extra urbe celebratu 720.615
argentuni, Aes
argeritípotidiisi 174
argetiáiulamícitía cu aura 17;
argéntüm uíuUm domatur in ígne,ec cómuní omnibus metallis coníungibíle eft *17$*
argenti uiui ais 470
argutiæphilofophorum 133
arímínenfe concilium 731
arietem madare
ariftoteles acutífsimus diícurfor
aríftot.ab autorenotatus s ¿s 3
ariftoteles deceptus 305
aríftOtáis error 271
arithmetics 2$
arithmetic^ Complements 9^1
arithmetica Deus ufus eft in mundi creatione 42
«rithnieticaefiabitudines *m*
ArneftusarchíépiTcopus 854
arnoldusabbas Cifterc. 8s7
amulphi bella 784
arrogantia expulit Adam ex Paradyfo
armatura cceîeftis *470*
ars 107
ars creatina abibluta , itfs>
ars creatiua Ixtitiæ fempiterrise ass
ars creatíuá complicas omne creabile 234*477
ars gterna gterní *i*ritçlledte 477
ats eflendi u4
ars imitando naturam áflequí rionpoteft
ars ois habet fua elementa too
ars omds àrtis copiicatiuaiH
ars pí¿loria 134
ars plena rationibus omniuiuentium $4t
ars qüo íétpfam augeat «o<
artes humanae imagines funt díuínsé artis *i*49
àrtês naturae ligna funt 24?
artis ftnaturæ connexio 107
ártesihagícae *37
artcsornnescreataéj quantum pofsínt 29«
artes omnes fundantur in aequalitate *$71*
artes ratiocinandi n/
artes fenfibiles ii?
artes quibus Deus id creationeufuseft 4.2
artes tranfmutationum ij
arteris continent corporalem fpiritum io5
arteriarum fpiritus 158
artis infinity partícipatíoes^ o
artis oía formantis species 244
artis omnipotentis perfedifsima idea 142
artifexdiligit fuum opus 437
artificialium finis 107
artium ordo 524
amfpiciuinextis animalia
asbeftus accenfas nunquam extinguitur ¿70
afcenfio 53
afeenditur de imperfeto ad perfe&um 239
afellus presbyter 71/
aftertiones pofitiùse funt coniedurae 86
afsirniiatio i2¿
ais imilatina uis quiefeit in fortnatiua 198*475
aftra omnia lucem accipiunt a foie 557
aferiímórum damnatió 814
aftrónomía Deus ufas eft in creatione mundi, 42
aftronomicá feíentía 572
aftroraíadicíacertáneíínt 22
aftfofúm íuxpoteft cerní per ímm énfatri ípaciüm $o5
áftronómorum error 38
aftrólabíum â quó ínuentu 2 $¿
aftrologí cum fuis imaginationibus fatui font pi
aftrologicauanitas 390
aftutia quofundâ animalia 379
aftulphus rex Longobardis s
afiuerus gefsit typum regis regum 157
ahumptus eft in coelum 8(c, explicatum ^72
afiyriotumrexprimus 777
artentióünde 480
àthahâfius 7«
athartaflus Alexandrinus 73e
âtomüs quid *itt*
atomorum infinitas 309

auáritía ¿js
àuàtitià hypocritas arguit 549
àüaritia radix eft brnnium ma* lorum 4<3$
àuaritiæ motus quomodo corrigâtar
àuaticiæfoeciesmultæ *439*
àuaritiæteruus 777*
àuari regni Dei nori eruntparticípes 539
áuaritíam deteílatgeft concíiíiimoáauum
audientia libera omníb. in comcilíjsdarí deber 714
auditus 109
auditus aerem nô attingit 244
auditus delitiæ 255'
audítusporta ¿45
áuditus íMptfáudibiiía 295
aues maeftáfe a 455
auícebrori íri libró fontis u<tré 27í
áiuumúoíatus úís quomódo cognofcenda 177
áuicena fuit de íégé Araba 914
augurium 39®
âuguftim\épiftolà ad Pauli* num, 85a
áuguílínus $
augiiftinûtsadÈfitium s»
auguftinusad Voluiïariüm de facramentis 700
àugiiftirius contra epiftolam Pawneniani
augùftinus contra Rogadlas & Donadlas syí
auguftinuscótra Víncéptium Rogadiam S53

Index.

âuguftihus de correâichie Donatiftarum 098
«uguftinus de nouifsimo tempore .695
auro aíio aliad eft ponderofías . 17.5
auro adhaeret argentum uiuum ¿75
aurum 55
aurum ignitum
aurum Colum in argento uiuo fubmergitur ¿75
surum poderofius eft alíjs metallis 174
aurum Vngariçum i74
auri miheræ fpiritus io/»
auriperfe&io 20 >
auri pondus 174
auriualor 589
aufonius poeta *777*
augufta Rauracorum qriadp deftrucftafit 78?
auguftus rendit fe dominé nominari .089
autocrates adminiftr.antiû'5 8 5
autoritatetn ftudio côferre 154
autoritati ratio allígata 110
autoritatis opinio : 137
, 349
azimft panent confecrarut 854
azora Êîuael 886.8??
azoras 88?

B

XI AbylonRoma *771*
^Babyloniaeprinceps Suitanus 927
babylonica monarchia 77*
babylonicum regnum 771
bahanes patricius 301.710
baldach . 879
balliftarfiuires quOmbdo nofeendae 177
balfamiliquor
bafileaquâdo aedificata fit 78}
bafilienfeconcilium $4
bafileæinconcilioquídBohemorumlegatípetierint 850
bafilëæ generalis côuentus habítus ⁻ 78?
bafiliérifís S¿ Conftantíenfis concilions œftitutfones 748
bafilíenfís cpncilq,decreta738
bafilíj Imp.ift cóciíio oraMoy
bafiííus Imperator 785.715
bafiliüshümillíniiis .689
baheíra multa Maftumeti tra- . dídit 918
baptifmusloannís 563
baptizationis tempus 840
baptizari eft manducare fîC.bi here . 859
barptolemçus theologiam mírifîcê intellexit ii
bauari 809
beati medium tenuerant 498
beati mundo corde Sic. expo/ , fitum , 392
beati qui audiunt uerbumDeí & aiftodiunt illud 47 4.51 x
bèatt qui habitât in do rho tua, expofitutn 610
beatitudó eft quid íuffi cienti primum ,392
beatitudinem efte bonum flabile 610
beatÜs omni¿ in Chrifto fubfi flit . „ ÏOJ
beatoru fpírituCíhotiónés 170
bedafuperloannern 859
begardi . ------ 71
bella ínter prïcipes multa 784
bella quo pofsínt puideri 179
bellííndíáio 815
belt filius Ninus 777
beniamin 39.4
benedifta tu in mulieribus,ex pofitum 480
benedídlió fidelium 628
benedictiones otnries in Chri flo complicatae 62 8
berengarij bellum 784
bernardusadarchiepifcopum Zozonenfem 779
bernardos adMediolanenfes feri bit 849
beryllus »67
beftia humana 110
beftiaè character| £12
beñíasimpellianatura ¿16
beftíalísñaturaehomo 463
beftíalítatis pronitas 495
bibliælíb.omneslibros antecédunt 603
bírtíng 350
boe'gdeus 559
boetius' 8
t ¿ftíí cSmentátor dé trínitaS . te '71
bohemi r 810
bohemí contra imagines «oa
bohemos multis epiftolís réuocare conatur ad rítumRomanæeccleiîæ 8i7'838.6¿c.
bohemorQ noué peticiones à Bafiííenfi concilio 850-
bohemórumferiteñtíade Eit- „ chariftía , 75s
bombardarum uís quomodo» cognofcehda 17.7
bona omnia dici pafticipadone unius boni 30^
bona regni Dei communia furit 5i(í
bona ualde futir omníá quæ Deus fecit 307
boni ratio - . -
boni fací] oóauí profe(sio7îo
bahifacrj papæepift. adRufti CumNarbonenfem . 7?»
bôntf.archiep.Mogunn 78?
bohif.papa celebrapît cocilfti . aduerfnscôncubinarios 7^
bonitas *QL* fa plentia in ditrinïs ídem furit , , . 1^
bonitas omnis âDei boni tète . flllit.- . r- JÓ i
bonofusepifeopus . 74c*
bonum commune excedit particulare 48$
bontim éft ftitjpiius díflufiísí- ' mum ... ?7>
bonum eft quod appetitur
bonum eft ccmmunícatiuum fut) p flus ' 4S7
bonüm nullum púrum exfta; Deum 545:
b 0 num fumm um Deus eft?
bonum ùn um per ft bonft 3 o $
bóuillus Mathematicus 98B:
brauium fidelium . 640
bruta non effe rationalia
burcard.epírc.Vnórmaa 789
burgundíones

Aceitas qd fit nemo fcít ní fí feiat quid fit uídére 47 c*
epfar quo loco fit comparatione ad Pontificem . 780
calabriâ olim fuifft de patrimo nid

Index»

monio Fandi Petri 702
calcedonenfi concilie 714*7qs
calculatoria ars præciflîoneca/ret 12
calidum inftrumentum aní-mæ 48<y
calidum omne ab igne Î71
caliditasabfoluta 273
califæ in Baldach 898
califa quioam Chriftianusfa-dus 898
caligo 186
caligo diuinus radius 70
calor inftrumécum natura* 132
caloris uitalisuires yso
caloris eft attrahere 544
campaniani aîiquâdo faille de patrimonio Petri 7«
capi dec§ iriqüibus potfumus inquirere fapientiam 306
campus nexus 317
campus terminus 320
cana quid
cantus harmonicus 282
canori duplex 744
canones praeferuntur decreta* iibus 747
canones a quibus flatui pof-fiut 7»3
canones ecclefiaftici iufti qui fint 7ii
carionem elle debere regulam judicantis 731
cánones condere non dicitur papa 730
canonici quo pado uiuere de-beant 4Í8É
canoriicus 41Í
canones cociliorum tolli nori poliunt 7JÎ
çanonès proprié funtqui ab omnibus leruari debent 724
cationes Niceni concilij inuio labiles 74Î
canonibus obediendum poti-us quam decretalibus 747
canonibus uíres parít cónfen-fus&ufus 725;
cánones radices habere iri na-turali ture 751
canonicorum uita èog
canonum negledus 821
canonum & decretorum dif* ferentia 731
canonum legibus fe fubmifit Leo papa 745
cantandum Deo corde 768
capacitas figurarum inj
capacitas oftenfionis fapien* tiae 558
capita *Ecclefiae* 709
capillorii numerum poteft pon derari x8o
capita primi libri de Catholi-ca concordantia ¿84
capitalib»i*deCatholica con> cordamia ¿8y
capita tertijlibri dé Catholica concordantia 689
capuenfis Synodus 74®
cardinales ex quibus conftí-tuendi 74*
cardinales olim erant mino-resepifeopis 742
cardinalesundededidi 710
cardirialisPontifex 742
cardirialitas quid fignificet^x
carentia 32
carne molles Ï04
carmania delerta 787
carnales quifint 6}9
carnis concupifcentia 412
carnis defídéria exuere 551
carnis uita eft mors fpus 484
carnis priuium 391
Carnis cura qualis debeat ef-ft w
carni inclinationi quomodo refiftendum 440
caroli Magni donatid 781
caroli Magni interrogatio de bap tilmate 844
caroli tempore de imaginibus in Francia eft eradatum 711
caroli quarti aürea bulla 81o
carthagirienfe Centum Conci-lium 767
carthagínenfís prouíncíá 7^
caftellæ regis orator íncómí-ttjsFrancofórdíenfibus 8xy
caípi) montes 787
cafpíummare 787
caftíta tís uotum nori íérüantí bus communio negata
cathedra quidfigmneet 707
cathedra uera 70s
cathedrae ueritas 70$
catholica fides '0$
catholicum 78K
caufam omnium perfedifsi-mam cognoftere jsj
caufa finalis duplex
caula uera uniuerforum crea* ¿fí?. . ' x
caufam prima trinam «fle 58«
caufare eftuidereDei s8®
caufëéprimæpofie
càufa line qua nihil fubfiftere poteft 497
caufam omnia fuamfequun* tur 2?
¿aufa ómníulde abfolutu
caufsepnmænon rede need-fitatêimpofuerunt quidâw
cauíaediftmda? 58X
caulatumacaufiieft
celias Symmachus epífeopus Romanus 72a
centrum quid fit O
centrum omnium Deus eft 3$
centrum maxima: fphseræ 2®
centrum módi non eft terra 3®
centrum infinitum iio®
centrant primum
centrum Zenith fSP
centralis motus
centraíiórórdoángelorfl Z2íJ
centenaria unitas
Cephas 77i*7¿®
cerebri motus 50Í
cerebro adbæret ratio ípírí* tus lïÿ
cerg pondus 17^
Cerinthus
chaos beatos S¿ damnatos ie* parans 2^
chaos confufutn
chaos mundum præcefsifîe 3$
chao próxima uírtus 25$
chalcítnícá fophiñica opeo 174. 25
chaldad quomodoDeum no* minent
cham iníípieter rifít nudatum patrem 77^
chananaeiuída ey4
chantas eft úítá fidei jo>
chantas eft Uiá ad üérám uí-tani 404

Index.

¿baritas eft nexus quo Chn> Ílíanus neditur diuinæ immortalitati 563
charitas eft ut lapis Gigís 59o
chantas maxima in quo efle pofiít ó'O
charitas animam mouet 45;
charitas facit anima capacem gradæ 573
charitas facit fitîre ?z7
chantas poteft nominari eliz xirdiuinum 590
chantas eft forma incorrupti- Miumuirtutum $74
charitas relucet in ómnibus uírtutibus
charitas fola fandos efficitis?
charitas deus eft 56
châiitas eft uinculum perfecti onís .. 403
charitas erga feípfum S¿ proxí mum 420 &
¿baritas debet eífe ad unum amatum 4$4
¿baritas conferuát unitatem cum deo 41$
¿baritas quid $87
charitas charitatis 571
charitas illuminas purgans pag. 500
chantas formatuírtutes 607
chantas efíetíalís Deus eft 501
chantas omnia fuperat 598
charitas ad unionem cu Deo aldísímé afeendít 598
charitas uíuíffícat omnem adg ftudíofum 573
¿baritas ordinata eft in Tapien tía S7F
charitas operit peccata 990
charitas quo augeri pofsií eu
charitas relucet in uirtutibus &eas purgat SC ad fe com* uertit $89
charitas fola dmidit inter filios Dei & perditionis 420
charitatislatitudo 5°s
charitatis motus uiuus 4$4
charitadsfcientia ¿4*
charitatisordinatenominapy
charitatis infufio 420
charitatisdiuihæumbræ $04
charitatis ardore iungitur ani mauitæfuæ 491
charitatis fpiritus / 256
charitatis fpiritus fignum eft deledatío <770
charitatis eka admirabiliisima . 449
charitatisgradus 420
charitatis uirtus fine qua anima uitâ habere no-poteft4$y.
charitstisgradus 60
charitatisfifij 590
charitatemqui no habet,non uidebit 594
charitatem quitton habet non faluatur 410
charitatem habenti quid dominus promittat 488
charitatem in fe habere $98
charitatem effe fine (piritufan doeftimpofiibile 493
charitate fola Deo iungitur homo . 420
charitate formatur ípírítus s5s
charitate formatam oportet ¿fie ueram fidem 59
charaderü abufus multiplex Pag- 591
charifmata uarra y/s
cfiíntiÜanusrex 792
chíntillai tepore celebratum concíh'umToletanum 757
chíromantía ad augurium per |ínet' 390
cholera augetur ex ira 419
chordg omnes qua uia notae fiant, , 9,98
chordæ habitudo ad arcti 991
chordse minimae habitudo ad minimum arcum 10ië
chori angelorum primi ordinaires , 22g
chororum 27 figura ¿o
chrifti fpiritus m ecclefia $76
chrifti adio omnis noftra eft inftrudio \ 501
chrifti do drina lux eft 438
chrifti Ecclefigfimilitudo 414
chriftiformes iuntfandicom prxhepdentes 603.641
chriftiformium uita 22$
chrifti exemplum imitandum omnibus Chriftianis 952
chrifti natiuitatis myftcriu 884
chrifti tranfmigratío pdo 99$
chrifti mort caufa in cruce ‹? 0 s
chrifti no flint *in* quibus Chdftíuokmtasnon eft 6yj
chrifti dodrina admiranda 425'
chrifti mors à prophetis prae/ dída. , . 9ô£
chrifti ferttio omnis charleas eft •■■•45$,
chrifti cofiæredés funt fideles órrines, -.9$^
chrifti ÔC Adæ fimííitüdajdes claratur
chriftifcienttà o:
chriftiuiæ ;
chrifti opera quitus oftendit ,fe éfleMeftiam 92.0
chrifti charitas quànta › ^$-$9
chrifti ueftigia infequi opor> tetfîddes I 442
chrifti regís noftri pftantia yoz
chrifti uicarius eft îperator? »/
chriftimediado . /39
chriftum de uirgine natuçtï. qui credant / . 390
chrifti aduéntuâ in nos 425
chrifti fumusneannon}qu0- modofçirepofsimus 5-99
chdftiuidoria W.
chriftiformes funt omneshæ redesdei , 93c
chriftiformis anima defend^ tur contra malignum fpirí-, tum,undionegratiæ iij
chriftiuifio . 594
chrifti mords mÿfteriâ $^4
chriftitransfiguratio
chrifti uita eft forma exem/ plan's ornniS. uiuentium 22$
chrifti cukus & religio non uera quid malí adféraf
chrifti uitam qui non habet noneftchriftianùs 1 «2$
chrifti feientia . 578
chrifti mords frudus 88j
chrifto conformes tantum iaï ui erunt '(40
chrifdanx uitæ pars optima
chdftianæ religionis tres Ûa* tus . ,54^
chriftianus uerus nincit mim« dum sí?

Index.

chriftianus in Chrifto eft y74
chriftianus liiuens habet in fè uitam Chrifti *2$
chriftiani fün t fiïtj Àbrah easy
chriftianirègesfuht " yoy
chriftiani nomiriètahtùm,ftatuísfirmles *651*
chriftiárium qui recipit,Chriftum recipit ¿ó
chí íftiam nomine tantum filq mortis funt 46'5
chriftiani multi fub Turca oc' culti 885
chriftiani omnes unus homo funt 578
chriftiani omnes debent hanc lediohë á Domino ïefupropofitâ: Difeice a me> 9a mitis rum et humilis ctenere ww
chriftiani ueri chefaurus Chriftus eft y74
chriftiani lapidei £51
chriftiani quomodo fini corpus Chrifti 590
chriftiani in Chrifto circumcifiunc 027
chriftiani numifma Chrifti funt tfoz
chriftiani rpiïDei aguntur *$76*
chriftiani ueri qui (int 600
chriftiani quídam nomine,uentrem habent prodeo
chríftiano oía relinqueda *4<fS*
chriftùs unusin omnibus <ro
chriftus quando formetur in nobis ¿60
chriftus eft 01s plenitudo 51
chriftus quomodo íatisfecerít pro peccatis yi
chriftus complementum eft creaturarum 528
chriftus lefus eft reuelatio patris 20J
chriftus haeres eft ex eledtone conftituentis *S¿ merito conftituti* *$>yo*
chriftus animæ medicina qualis fit *fifi*
chriftus altare 8¿hoftía 44$
chriftus utexeplarpceísít 952
chriftus eft maxima ratio yy
chriftus centrum eft omnium beatarum creaturarum **17*
chriftus habitat in fuis per fidem , *59*
chriftus fob ducit ad patre y17
chriftus infidelibus per fidem inhabitat
chriftus conclufto legis $iy
chriftus in quem locum afeen» derit yy
chriftus eft manna abfeondi/tum $82
chriftus iudexuiuortjQC mortuorum yy
chriftus diuerfis iacrificqs exprimitur «$y
chriftus non poteft fatis amari eo
chriftus quare fe nominauerit Filium S¿ non Deum gai
Chriftus in ecclefia quomodo fit ¿00
chriftus lapis uiuus 57^
chriftus omniu dominus,rex ÔCrcdoreft yoi
chriftus uia & ueritas 202
chriftus oftiumuiuum *¿st*
chriftus eft plenitudo gra/*ti«* *574*
chriftus eft abfeoditus in Chrt ftianis *619*
chriftus eft ratio quae illuminat 470
chriftus ipfius pofle eft perfe/cftifsima apparitio 557
chriftus primitiae dormienti/um yy
chriftus inlfaac pftguratus 626
chriftus legatus Dei parris 557
chriftus folus parte oftédítiztf
chriftus principium 549
chriftus ad indicandum uentu rus eft ante annum poftnatiuitatemiuam 175
chriftus refurrex.expofit«4ii
chriftus uitis gratia: y21
chrifto difformes dânabut yn
ch rifto accepti qui fint 77y
chriftum regnum ex merito habere 647
chriftum efle dei nnneium di/citAlchoran 858
chriftum effe filium Dei,teftimoniutn <547
chrifto formari infideiib» 414
chriftum iterum crucifigentes qui fíne £yy
chriftum in homine effe & hominem in Chrifto 4^7
chriftum quis aeré uideat 22^
chriftum iri Tehabere *j98*
chriftum in facramento **effe** non localitet y*t
chriftum qüiJequítur mortificando carne, erit cû Chrifto in refurredione 574
chriftum fequèntes omnibus proferuntur 8«9
chriftum qui uideant *yr
chriftum crucifixum & morra um non credit Alchoran«>o|
chriftum effe dei filium clare oftenditur spi
chriftum fequentes omnibus praeferuntur 882
chriftum pati oportuit 41®
chriftum efle adhuc uíüúm «1 quodâ loco amcenifsimd ere dunífTurcx 89a
chriftuinduere oportet Chríftianum 574
ch ríftíanorum nica eft abfcon dita in Chrífto *¿19*
chriftianorum una fides *Qc* ípi ritus
chriftianorum regnum rie dítiífum fitcauendum eft S21
chriftianorum ípi ritus ¿47
chriftianôrum nica iri Chrifto *5i9jôtS29*
chriftianorum gaudium quod nemo rolletab eis
chríftiánáferuítus
chriTmatíonís tempus 840
chronica Mahumet 884.9
cibus fapíentiá 141
cibus uitæ
cibusdeífumus 51**j**
cibus uita intellectualiS »47
cibus uitæ eruditio 44$
cibus immortah'sfápíentia2$9
cibus intellectualis eft Tapien* tiauera yyj
cíbus pañis uitæ íyr
cibus Chríftíformís 515
cibus animalium 240
cibo fcrñg óps? eft ánimali 48$
cicero dénatura deorum 2**i** éírcuk»

Index.

ÈîrcuWt 5
circulus unitas 14
circulus ífoperímetrus $9.1016
circulusuitaeincælo 24«
circulus ùeriorfempèr poteft dari 39
circulus infinitus
circulus quô quadretur 27°
circulusínfinítus eft forma formarum un
circulus infinities ôtànem terminatam figuram ïn fe complicat mi
circulus ífoperímetereft capacífsírnus 1012
circuli quatuor maximi fpliæ* re, aequantur fuperficíei fphæ ræ 1047
CirculiquadraL difficilis 1004
circuli gloriae xa7
circuli in polygoniam 'refoltitío J 1065
circuli deícríptió iios>
circuli ifoperimetri capaci» tas 111$
circuli uis omnis in centro ocultatur › 254
circuli uarij quidfigurent
Circuli fecftor 985
circuli peripheria ioio
circuli Capacitas joii
Circuli circumferentiae habita do ad diametrum ió o í
Circulum quadrare 1004
circula quadrare plunulasioái
circulum infinitum quidam dixerunt Deum effe 0
circulorum pronortío 969
circulorum myfterium 424
Círculos éuocáuítphía 7
circularisThéológía 17
circulari motu uiam feipfam monet
circulari figura afficimur n 12
circularis cüruæ linea in recftâ tefolutio Í004
circulatio perfe&á 83
circumcifio fignum pacti 55 y
circumcifio fine fide inutilis eft 916
circumcifio bdauo die praeceptа 917
¿rdjcijfio quando idftituta n5
circumcifusfuit Abrahá pofL quam íuftíficat. fide fuit 926
circumferentia infinita Deus eft 38
circumferentia 16
circumferentiae ad diametrum habitudo 146
circumferentiam míídus non habet 38
cinis de cinere fumus 441
ciuílís uita que requirat 5rtf
'ciuitatisincolis quombdo utuendumfit
blaritas quid ¿66
clarifsimi 806
clanes diicernendf 85^
clanes ligandi & folucndi habere ecclefiâ uniuerfafe 70$
clemens papa de circumcifione , 4«o
clémer*epift.adDjacóbü 758
demitis papa: féntemia de primata Rom,cpffcópi/0G702
clementis papx epíftóla ad lacobum Apoftolum 757
cleri nomine in Romana ecclefia qui íntellígántur 752
clericus fbrnicatorquomodb puniendus fit 79*
clerici non debent fe admifcere fæcularibùs curis 76;
clerici concubinarij 712
clerus poft Linum ¿07
clima medium 174
coadiuapoteftas 774
cocleares formai ij q
coelum fpecificurri ij $
coelum claufum ibid-
coelum fecundum, tertium,S£ rationale 89
cbelurii & terra tfáníibuntuer baaSt nica non tranfíbunt, expofitum 49s
ccelSabïteih'getqs moneri^
coelum thronum effe regis u/ niuerforum f57
coelum tertium iri quod Apo/ ftolus raptus fuit /41
coelum uifionis arcandrimi Dei '6$9
coelum intellectuale 89
coelum fe habet ut pater $96
calí motus perjncntem ñu* niefatur , . . Vî
coeli uircutes in lapidibus 377
coeli partes oes mouentur 33
ccefiuerfio ad creatorem 13^
coeli modi cbgriofcendi 167
california 422
coeli natura intellectualis uir/ tutes ntultaè 589
coeli difpófitió præcifêfdb ílis non eft jz
coeli motuomnía nafci ©oj
coeli «narrâtes gloriam Dei
coeli hyrtihi ftint de laudibus Dei jiz.
coeli funt regná mentis ys x
coelorum ordinesnouem 6o>
coelorum dífcrério ¿jr
coelorum uihutès fpiritu formatae »34,
coelis inorationedominicajsa
ccelefiia nô mutât colore 304
coekfria quare incormptibihafint 32$
coekftia fpiHtus appellarunt
cœkftiu corporum ordo 324
caena in Bethania 49 r
coerta aeternae foelici tatis iSr
cogi nemo debet ad fidem 9l»
cogitatio uirtus eft animae 21j
cógítatíones uídereeft íbííuá ¿íri . 474
cogriôfcète eft meñfurafeí34
cogndicereDeiquidfic 22s
cognofcefé Deum &C dííigere,iri Deo unum funt 45^
cognofcere omnia quid fit
cognofcendi modi in figms qugrendi ¿40
cbgnofcentís cogniti fimilñudo jid
cognttíbpeímyftíca ^2
crignítioiTut liât
cognitio fir p fimílítüdíné z4<¿
cbgnñío intellectualis 48
cognitio fruíduá ultima
cognitio íntuítíua iz¿
cógnítíoiinperfecftifsimá
cognitio matutina 4*^
côgnitio fit fimilitudine i$¿
cognitio íatdleclüalís déle?
iftabílifsímaéft 4^0
cognitio eft â Deo fícut U

Index.

cognitio fœUcitâs Tatias 622
cognitio (impliciam qaiddita tum rerum 273
cognitionisDei gradus 422
cognitiones uariæ ny
cognofciciui moditas *267*
cognitiuepotetixobiedd z|4
colorquomodofituifibi1isn4
color in Tuo principio eft uiib bilis 295
color fenfibilis 294
color nifi luce fanetur Tpledo-remde (enon mittit 241
coloris forma »84
coloris eiufdem quae mane/ ant 502
colores quid fint 24-0
coloris hypoftafis $02
colores quomodo fehabeant aduifum *292.*
colorem nequit caecus imagi-nari 241
colores hominum uarq m
colores harmoice haberes 282
colorii uarietas in unitate 100
colorum regio 191
colorum uarietas unde exur/ gat 284
colorum Si uifus habitudo *292*
columba uolâs fimplicitatem fpirituflandifigurat 474
columna quadrupla quomodo in cubum reducatur 977
columnae longæ in breuem Sí breuisinlongamuerfio 978
columna: rotundae in cubum mutatio 977
combina tíones pulchrae 24?
cometae motas $8
comeffationes uitandæ 441
communicare 75 s
communicare uíx Temel confueuerunt in anno laici 853
communicare non debet qui probat Tèipfum Sí indignum reperit 853
communicans digne incorporatur Chrifto 5-73
communicandi ritus cum pane tntindo 859
cômunicatio facrametalis 700
communicatio beatifica 420
comunícatio Si excomunicatío eundem finem habet 859
communicaciograduum 702
comunicado diuerforum ¿4.4
comunicatiofandomeft s?2
communicationisfinis *Sw*
communio eft facramentum pacis 854
communio negata fuit 7j7
communio pendet à confilio Tacerdotis 35$
communionem non efie de praecepto Chrifti 8j$
compræhendere eftcompræ* hendí jpg
compræhenfio fandorum $97
côpræhêfio qaib.côtingat<4E
coplexiones hominiï uariçiu
côplexionisnecefsitas 31.143
coplicariomniatnpolfeft zyj
côplicatioomniStemporû *2$*
complícatíouniuerfí jo
complicationes Si earum ex* plicadones funt diligenter aduertendæ 105
coplícatíones notionales 231
complicatiua uis 230
compofita font ab eo quod anteceditomne copofitum 359
computationes annorum ua. riæ 934
commefiationes 553
concipere mentis 160
conceptus de Deo 258
côceptus uerbum intelleduale 894
conceptuseftaTsimilatio yo4
conceptus facit peccatu men* tale 421
conceptus uirginalis quid nos doceat 4$$
côceptus Dei Tubftantialis 798
conceptus abfolutus 144.
conceptio 454.
conceptio intelledaalis fine magnitudine fieri nequit 232
concilium generale *711*
concilium plenifsimum concilíumpíenarium *71s*
concilia Mogüntiæ celeb. 790
concilium Capuenfe 740
concilium Lugdunenfe sjtf
conciliuPapiecelebratum72i
concilium Bafilienfe Tatis de/ clarat papam ab uniuería H
conciliodeponipoffe 7 JS
concilium Mtleuítanum 755
concilium SardícenTe 728
concil.Phoctj rtumerofum 7^
concilíumTextum *761*
concíliumodtauum 73»
condlíumodauum contra ar chíepifcoporum auarítí574|
concilium proprium habëtPa pa Sí Patriarchae 71<
conciliSíndícere poteft Imperator fine aflenfu Papae *79s*
cocilium debet eiTe omnibus liberum 713
concilium unde dicatur *711*
concilium uniuerTale an Tupra Papam fit 734
concilium conuocat Papa á¿ Imperator *7$<s*
concilium celebrari poteft, recaíante Papa 71«
cocilia rnebra fubftantialia w
concili} apud Venetos modus 818
concilij primas Deus 724
conciltj Chalcedon.gefta *799*
cocilrj generalis côftitutionis Papa contradicens non auditur 74«
concilij indicium infallabilius indicio Papæ 740
concilia 75¿
concilia prouíncialía *7^t*
concilia particularia per uni/ uerTalia corriguntur 714
côcilia *ecclef.*occidëtaîis 717
cocilia uniuerfalia prima quiri que 74Î
concílíaregnímagní *7$%*
concilia omnia promulgat canones *711*
concilia Taera debet a regibus /uenerari · 79c
concilia uniuerTalia Imperato resconuocant 793
concilia per Imperatores congregata 754
concilia quotfuerintanteNicenam 717
côcilia generalia Tæpeetia uni uerfalia nominantur *717*
conciliorumodus^pcededi 714

Index.

conciliorum uníuerfalíum for ma *72i*
conciliorum finis qualis debeatefîè 7$4
cóncílíorum canones tolli no pofluntafifcp Concilio *752*
conciliorum uníuerfalíum ma gifler fpírítus fahéftis 744
conciliorum aucoritas no pen detâ congrégame *756*
conciliorum Bafiliénfís & Cô ftantíenfís decreta 738
conciliorum rebus ex concor/ diâ dependet. 7jj
côrîcîîiorumutilitaç 7^2
conciliorum uníuerfalíum po teftas ¿8$
cbncilíorüm eflentí alia 714
concílíabulum
conciliabulum Ephefinír 71^
cbncílíabulorum errores un/ deoríantur *715*
concilqsfubeflePapani 758
condonator níííiitfanélus nihil efficit ¿34
concíonatohs uocatío S¿ officium tfiy
concíonatoresuérí,quí 548
cocíonatorem opórtet eíTe ardentem íricfiaritate 45>5
concíonatóres quomodó debeant eííe affedí 488
cocíonátófes ante nomTsímñ díem üenturos íri Heliæ fpírítu . $53
cóncíonatorésqbonífint 4^5
conclufío 490
concordañs differentia 10$
concordantia
concordancia Quaternaria *96*
concordántía a qua caufa efficiente ¿92
concordantiaíymbolícá 39$
concordantia uaría 130
eocordantíá ecclefíaftíca quid fít ¿92
concordantia íneícprefsíbilis ípiDeo ¿93
concordantia in conciííjs ne/ ceflaría 714
concôrdantiæ catholicg ínquí fí'CÍO .
eoncordaritías catholicæ libri tres ¿85
concordia eft aequalitas 372
concordiam omné eíTeín con cilio 711
concordia: uníonísqj uínculu chantas eft . 404
concupífcentia eft tenebrofa foeditas . 559
concupífcentiacarnís *¿oz*
concupífcentia oculorum 412
concupifcêtiæ modificado *6oâ*
concupífcentíe tría genera ójí
cocupífcetiæ diuin ç am or 4 *2o*
confefsíoukampraeíhms
confefsío Petrí 739
confirmatio confirmationum omnium Deus eft *$$7*
configurationes fpírítus 158
confluenti» celebratum concilium
cóíiformítas ímítatíuá in Chri fio . ¿4l
conformícas Chriftí eft filia* tío *67Ô*
confufio aeterna 807
confuíío ubi eftjhemo tixtus eft *sij*
congregantis cóncílíuni auto ritas . 7'5*é*
cónica fuperficíes 1034
conicæ fuperficíes 8¿ infinita: porciones 103g
conicum latus Í042
coníedura denóuífsimd fem> pote, 9p
conieduræuerifïmiles ' so 3
conieduræ fenííbdes *to 3*
coníeéiuraeíntellecftualeé io j
coniéélurarum origo *7^*
coníedurarumdífferemíg 105
coníédur^tes differences iô>
coniugiunà 4*$
coníugalis uttà 85 si
Connexa , *5*
connexio íridiuííibílíá ¿¿s
connexio 7
conexio ab imítate procedit ¿
connexio admiranda , *29*
connexio omnis grádiíatluá éft „ 44
coiinéxio àmofoià 37
connexionis æterna fifócefíío i
connexionis omni creatura uis , 421
conradí regís regia ínfignía ad, duciSaxonígrelata,ÍUíH784
contado rege mortuo defecit fuccéísio regum â Pípino *&Ç* Carolo 7^4
Confcientia <*4$
côfciêtia noftfa arguit nos 427
confcientia téftímonium 594
confcientia iùdexnofter $'-i
confiera cæ res 391
coníenfus eft de eíTentía ma-. ttimoni] *766*
confílíj donum . - 420.
confiderà quomodo íftud eft ^c.explícatum jio
confideratioattenta . 127
confideratío de Deo altífsí* roa .... .. M
éonfídefatío eftuírtus aïæ iiy
confonare omnia 12 s»
coílan tino polis captíuítas s87
conftantínopólísnouaRoma dicftá . . 759
cóftantínópOiírana fedes 70S
Conftantinus Imperator Agathoní Papae /id
conftantínus fuit a Sílueflro baptízatus 78Z
conftátínus tertius ptæfesfuit in (exta Synodo 79S
cónftantínus tertius contïoca *oit*fextamSynodum 794.'
conftanfinus in Arrianam hærefírn declínaüit 782
conftantini donatio nulla 781
conftannnídonátíp . 78»
conftantini epjftola adAgricolam . 8iy
conftantini donatio apocry/ pba . ¿8P
confiantinæ urbís ádconuén* tas opportunitas ¿ly
conftanrierifís cóñefiíj decre/ tís probatur concilium ¿fie fiipra paparri , , 73á
conflanti enfis; ¿oncilíj decree fá' , *.7^'*
conftítutíó omnis debet fun/ darííníure naturali 7?o
cónftitutíonés humanaepofid Uæ3quæ & quos ligent 725

Index.

conftitutibnes 724
confubftantialítas efl flimma aequalitas
confuetudo mala C34
confuetudo inueterata quid pofíít 64
confuetudo cum mualefcít de creto derogat S40
confutes Romani 778
confirmatu eft^exponítur $7«
confumatio y/sety/j
confirmata omnia per Chriftum 450
contemnere nemo debet alium f4j
contemplatio ubi debeat inci pere 397
cotKemplationisgradus 460
contemplationi obfiftit uoluptas carnis 549
conteplationi neceffaria 397
conteplator quomodo pergat adfui & omnium caufam24î
contemplator omnipotentis acceptus ualde 335
comtemplatiua *ius in* horni/ne 392
contempîatiuæ uiuæ opus eft fapientía 57*6*
contemplatiuæ uítg neceffaría 597
contempiation.es SH
contingentiaíncreatura 24
contradidoria in díuínis flint uerífstma toa
contradictoria
contradionís gradu» jo
contrario 28
contradura maximum 17
contradutn in abfoluto 215
^cotraduum ftipulationes 934
contracta omnia côfiftunt in/ter maximum mínima 44
contracftgnaturg idea 18»
contrahíbílitas 31
contrarforü coincidentia 94
contrarieras in fenííbíli mundo 182
contritio de peccato unde oriatur 4*7
contritio 4°i
conuentus tmperq pFures debent efte S14
conuentus locus aptus Frâcofordia Siy
conuecfio {piritas noftrí
conuerfio peccatoris ad De/um îîîî
couerflo ad Den fontSuitaê 533
coráis in Arabíaduí tas 5«o
cora^aim *
- corínthíus á Paulo quare excommunicatus 839
coronam míferum Romaní Henríco quarto 785
coronado imperio nihil ad/dit *7§9*
cor hominis quid 42tf
cor unum in multis firmitas eft 472
cordis munditia
corda munda unde <no
cordis motus j©i
Cornelius papa 7s8
corpus eft in anima 73
corpus uite glorioiæ *5^*
corpus regulare tot pyramides cotinet quot bates .985
corpus ueru eft fine uita 214
corpus del Chriftus eft $14
corpus in fpiritu abforptS *57*
corpuseftjppter fpiritum 104
corpus Chrifti ipimuale 580
corpus transferri in uita •514.
corpus ubiubi & feiguis »53
corpus laboribus exercendum 451
corpus quomodo fit dirigendum <42i
corpus ín anima 505
corpus fpiritiiafe 106
corporis noftri neritas erit in corpore Cfiríftí 60
corporis afeendentis tres gradus 106
corporis temperamentum de pendet ab anima 21j
corporis effe, quid 336
corporis colfiganna 35«
corporis Chríftí myflící unitas 44$
corporis rebellio contra animam 361
corporis uiuificatio 113
corporis humani membrorS dïfpofîtiar 3.23
corporis forma '"st
corpora beatoru filas habent menfuras *579*
corporà glorifícala jsâ
córporum díftináio
corporum differentia 104
corporum nutrix j>
corporum tranfmutatiô »77
corporales res íplendefcuñt adu 24*
corporales tantucreaiuræ 361
corporalia ob quam caufam fint ijf
corredor liber 853
corruptioquid 277
corruptio Unde fît 15^
corruptio rerum in terra 4<
mors quid fit 41
corruptionis continuatio ioi
corruptione deus no creat 22^
corruptibileper incorrupeibt* lêeiusfpeciê intellïgit 527
corruptiones unde 12^
Kccr^& quomo eXoftus fit 129
cófmographus homo 244
creare eft effentiare 8p>
creareomnia in uerbo 20
creare ex gratia i27,
creare eft créaíí quid fint apudf Deum 192*24*2S<>
creauitomnia fimul Deus
creafteDeum omnia per ratiorem * <?7^
Creator Deus w
creator quomodo uideri pof/fit a erea turis ®
creator SC creature maximum contradum 45
creator creatura unitum 4®
creatura in creatis laudatur 312
creator omnipotens ho
creator quomodo fit omnia explicans 2«
creatorisdtimanifeftatio 28X
creatoris, cognitio eft fumma beatitudo
creatoris conceptus *$95*
creatores aífimilatiuí 5,0<3
creatura propria 275
creaturaqdaDeo habeat 24
creatura una 24
creatura fuoeftecontenta as
creaturanumeri dining mentis

Index.

tis aufugerenonpoteft r¿8
creatura omnis eft intentio uo hmratts omnipotentis 27;
creatura Ómnís infinitas fini/ ü * 25
creatura perfeda omnis i?
creatura alia ab alia pendet ¿45
creatura noua Chriftïanus 43
creatura Temper fuit in ætérnitâte .- - - - .287
créatora àn fît æterna 246c *2$*
creatura ad creatorem quomodo fe babear, 244
creatura quaelibet ordinat ad operationem., . 48;
creatura firieDeo nihil eft 27
creatura bmtiis infuo coelo 155
creatura uniuerfum eft *29*
creatura intra Deum 24
creatura incipit á patre, â filio perficitur, a fpiritufancrou* niuerfaii rerum ôrdini cori/ , cdrdat _ . ; ¿0
creàtürà omnis eft aliquid corrade . .. 29Ó
creatura omnis inDeuhi ordínara eft ,0c
creatura nihil eft fine Tapien* .fía ..... , ... J r '478
creaturæomnis fimpïicifsimu principium *176*
cteatùræ efle eft abeíFe primi..... - - - .. 24
creature tríplices á Deó flu- ' llnt., '. I ? ís¿
creatüræ omnes funtDed curae . d. ... z >82
creators órnties habent ilium efle fpífitualéínDeo íh 4'
creattiræ funt interni uerbí 0/ fteriíionés - ▮ ¿44
creatore uñíuérfg ínueftígatío à priore..... ¿h
jcreatufaèjUt eft ex fe,cónÜenít nomen nihili 414
Creaturae initium qüomôdo fimus , ... 28s
creaturæ hóminís 252
creaturae quomodo in Deo fint iác
creaturarum perfedtio in homine confifttt . Jtft
íréaturarüm íenfibílium hb/ mo finisëft «4
creatútarum completio 451
creaturarum fprmg quomodo fe ád Deum habeant 287
creaturarum uarietas & diffe/ rentiæ 290
creatio fpiritui oris afsimilata *3
cteatid oftetidit Deumomhipotentêni f. 31
creátionísfinís , 4s>3
cteatioriisexemplum
creata bmnià naturalitëf Deu laudant 312
creata prima 328
creatiuàuis 229
creandi uis in mente huma* na .... , . . 252
creatîuæ artis partícípatío 2 54
creabilia pia fimilitudb fut270
creatrix feâitudo 112
credere fibi homo non débet Ted cum âlifs conferre 83 o
credere &non amare - 447
credcie êft manducare 6¿ bíbéré \... Sys'
credere Chríftum eflè filium Deí,S¿ in cruce mortuùm èft uera fides ¿sy
credendum Deo quomodo , fit .. .... ' h)
.credendum quid .617
credentes omnes habent fpírí tumqùi teftificatur $jà
credehtes rertaícuntuf fpiritu . fanefto. . 437
credenteidirigit Deus 222
crimenlæfæmaièftatis
crifpum fílítím Conftantinus OCCÍdít . 782
cruxcbntra crucem . 523
crucis mÿftérium z ío^óy
efucisfígní chara&eres 591
crucis Chrifti fupremum my< fterium , .
cruce gaudent uere fid etes ¿07
cruciatus interm in abilí s i40
crucifixus refurrexit . ¿ío ¿
crucifixio éft Chrifti glorifica tio . .. 883
crucifixum induere ... f
crucifigeres denuo Chriftu^s
crucifigere cofpus quid èo£
cubus ex columba qugdru< pia v t 577
cubus bmniS eft columna *979*
Cubi iduo ingquales quotnodb ad unum reducantur .. .
cubi in fphæram tranfmutatio . (, ibicL
cubicus numerus
cubos plures in unum qub pi cfto colligantur . . , 97^
cum omni militia cccleftis ex* eratus,exponitur ;
cum uenerit paracletus, **explicatur** „ yjo
Cunicæ fedíones
cupido quare Dei nomen me . reatür . , ¿Ó
cupido quare natura fit di- , ¿tos · îô
cupido filius Veneris , .20
cupiditas lupina in pelle agnina 549
Cupíditatisíéruüs 777
cuprei Chriftiani . ,
cupri mixtura in áuro argfeii to quomodo fciri pofsit *174*
cuprum fieri fefrG,uirtute quarundam aquarum , *17$*
curam prbuidentialetn omnium habet Deus ,
curæ têpbrali non debeht ínuí gilare metropolitan! . 7¿¿
curiae Rómanae accefsió perni ríoía t. 820
cufug íiípérfictes fecftiónuia
curuitas non feperirur inínfi- . hito ' X 5<*
curuitas infinita
curuitas ; 4 2^
curuí in redumuérfío 940»
curuitas non pbteft efle infini ..ta .s '1112.
curuítatesuáriae iojÿ
cylindrtcafuperficíes . roja
cylindricé*fedii*'ones. ; „ I 10^
cylindrorum habitudo, 103$
cypfianus de unitate eccL
cyprianuáad Nouatianu 701
cypríanus dé aleatofé 700
,r 35.Í
cÿruS fex quoi áñnís ChrifíÜ præceilèrit 4<, , 'O$
cyríllícommentunican. $25

Index.

DAmafus papa ad Pauli/ num 745.712*7X5-
damafus quibus temporibus › fuerit 740
undedicfti tfy
damnatio non eft ex Deo 458
damnatorum poznse 57
danatiiniuftein Synodo quo modo p Papam reftitui pof- fint 7)2
danielis prophetia W
datumpatris luminum 284
dauicfde Dynanto *73*
debitares fumus SCc.exponi/ tur S49
decanatos in Ecclefia 705
decem præcepta pleracp (unt iurisnaturalis $3.5
decem capitula Moyfe â Deo data yjy
decor unde y 94
decora Dei funt omnia 311
decifiones indicíales debent fecundum canones fieri 751
decretales 731
decretalibus canones praefe- runtur *7*7*
defe&us 557
definitioquidfit 24^
definitio fcire facit joa
deus humaniter -IQ5>
deus eft abfeonditus ab ocu- lis omnium fapientum 234
deusquomodo men tem creet t<8
deus quare dicatur ín loco 571
deus ubiq? praeiens eft J89
deus fcecunditas ?OI
detis eftamor amans 19/
deus ubi fit,nolentes indaga/ re,quid fateri debeant $6?
deus tempeftiue eft inuocan/ dus 423
deus femp-er txerbS gignit 41 a
deus in omnib. noftris ftudijs quærendus 4?<
'deus an in anima habitet quo- modo poisitfeiri yoy
deus eft in creatura duplici/ ter 420
deus adeft omnibus per effen- tiam yoy
deus eft tatüí ín dílígetib.fe 350
deus in quo modo luceat in creaturis *<j6*
deus bonus abfi$ ocio 394
deus ubi máfionem faciat
deus quomodo fit omnia com plicans 27
deus ubi fuerit ante creatio/ nem mundi 570
deus nihil odit quod fecit y05
deus eft per gratiam in multis fandis jo)
deus eft ratio uniuerfi 18
deus eflè comunicat omnib.zy
deus omnia intuetur 182
deus non potefteftein loco fi nito y03
deus ex Deo quomodo gene ratur 10 0.
deus quare fit íntellígíbilis *67*
deus eft lingularis infingula- riter *66*
deus plufquam fpiritus eft 51
deus extra Paradifum inueni* ri non poteft 202
deus a du eft omne quod elle poteft 4
deus unus 8¿ idem 128
deus finem ft facit fiiorum o/ perum 2^7
deus ignis confumens 42
deus omnia operatus eft pro- pter femetipfum & ut cog- nofcatur ' 508
Deus eft maximus mudus 218
deus deorum **344**
deus circulus eft, cuius cen- trum eft ubi*cg* , 250
deus quomodo a quibus inuetiiatur *26G*
deus præftatomnc id ¡3 quod ad ipfum metiemur ><?5
deus uirtus creatiua - 125
deusnoreperiturnifiper eum qui omnia linquit 70
non eft nomen dei *291*
deus eftuniuerfitas rerum 18
deus fpiritus fandus opera/ tus omnia in omnibus 28*9
deus in loco fanâofuo3expli- catum 47*
deus per uerbum format & re format §9 2
deus eft tricaufalis 210
deus in defcenfu duntaxat po tentialitef accipitur
deus eft dator formarum
deus dat feipfum 28 ¿
deus quâtum oía excellat 29$
deus communicat fe indimi- nutê 28«
deus uult quæri&appræhen di 29 *6*
deus lucet in omnibus zg y
deus Thefaurus de quo eft o/ mne habere 4$«?
deus eft fœcunditas *9*o 1,
deusspptimusad fe omniá cre- auit 41
de? omne ens eft nôentïtef ó
deus quomodo patefiat *29Í*
deusuidetur ultra coinciden-' tíamcontradicftorióruni *19&*
deus nominari non poteft sp
deus Akfioran qualis 9 rr
deus eft coplicationum com> plicatio iyx
deus generaliter & particular riteromniacognofcit ¿4«
deus eft in nihilo *2/*
deus eft fupra principium & fi nem 154
deus eft plufquam creator 19X
deus reuela tur nobis duplici- ter
deuseflentiat 3:22
deus omnia in omnibus per Chriftum tft
deus quomodo fe manifefta/ uit Abrahæ 535
deus nec inueniri poteft,nec propalari poflet fl eflet inuea' tus 307
deus pater mediantemediato' re attrahit fpiritGnoftru ci so
deusreft abfolua praefuppofik tip '141
deus in qbus couentib.fit 7*4
deus antiquifsimus 307
deus eft a du q> elle poteft 30/
deus in folo pofleft quæren- duseft 307
deus omni humano fubfidio deftitutis fubuenit 47ï
deus omnis boni & perfedio nis origo 55S

Index.

dews eft quies hominis 4^2
ileus eft infinita fœlicitas 143
deus rex regum quomodo lit inuniuerfo $oy
deus mundi quidditas eft 13
deus benedidus prxciiio in* tclletftuseft ¿7
deus omnium quæ font eft Jpræcifio jpg
deus habet,'curam etiam mi/ .titmaecreaturæ 182
deus ád omnia fe habet ficut uifus aduifibilia 339
deus folus præftat gentem 577
deus qaun?taseft,pater eft 1$
deus quia æquahtas eft finita iisjeftfilius 19
deus quia filtj *3t* patris conne .xtoe,ft¿fpíritfisfanáu$eft 19
deus eft quidditas omnium 2à
deus unit co^nofct çz<y
deus fummé maximus quo/ •tnqdp uideri çpfsit 8
deus efle omnia in omnibus quomodo per fandos de/ præliendatur yj8
deus fpírituíTandus eft unio patris 0¿ filtj „ 201
deus quibus modis nos ad fe trahat ií>í
deus quomodo adiit Omni* bus & fingiilis 18j
deus bafis **eftlucís** /
deus omnia creauitut cognofcatui' <57^
deus p ignorat(one nofei t ji 2
deus omnia in tuftitia dtftri- 6uit <b$
deus eft neceffitas abfoïuta 17
deus eft maxima lux 5
d'èuS-eft 'maximum ;■?■ *
deus níí í féipfuttí mánífeftet nonínfienítur 296
deus per creaturas uífibiles manífeftusfit ; .... 2$
deum efie omnium complica* tiotíem ,ix
dèus centra eft omnium iphas irarum7 . 38
deus pater habet in fuis creatu ris complacentiam 511
deus per filium faum ertt in **omnibus**
deus ratio eft omnid rerum n
deusabfconditUs. :. . **pi**
deus eftomnium a&iis ... 29
deus quomo fit *in* omnibus j 8
deus fóns artis idennficSdii 34
deusinfub.ftantialis ; **i*** 2
deus omnia complicat - .194
de? ab eterno create potuit u?
deus quomodo íaúdadus ?27
dei unius diuerfa nomina a/ pud.Græcos 35$
dei eft deificare ; i51
deidileftio &m fdïcordia er ga peccatores, 185ÔÛS4
dei feientià praecedit cutuslf betfeientiam
deiformis perfedib ¿07
dei imago
dei operum nulla eft ratio 278
deificans Deus eft , 3$?.
dei efficacia operandi in crea tura \ iz*
deiformicas quomodo dequi- xatur. ■ .'■? ; . v??
dei imperiu çxequii|natürai *6*s
dei ftupenda potentia . 297
dei inuíiibilís apparitio mim- .duseft. ... if .
dei ignorantia eft in omni pec .catpre. ... ' . v>4
dei habitaculum poteft efle a- nima humana . 4» r
dèi prgféns inanima figna50$
deitas una ínfrib.períOnísso)
deificatío *ity*
dei noluntad et ratio. n4,
dei maniicttattO quomodo fiat.. ; v ' 2,<;$
deifacie widens oía fiabet
dei inteiletftus magis accedit ad nihil ad aliquid 13
deinpmen , .
dei abfeonditi oftenfio Chd/ lRuseft... l *?. 627*
dei apparitionis funtoîa 288
decreta quæ poíTínt cartones uôcari . . ' \V723
dei nomina ;
déi cognitio eft díuiníilma
déí prouídentia contradicftov ria unit ' 7 A/7'17
dei oculis oía runts^értá^cr dd (iffilitfiddu íw c íis
d<eícpgnÍÚ0óaturalís <a«
déífórmítás , «'/í
dei .benedidione Ómnía funt quodfunt ' t >» i
dei 6¿ hominis operum diffe? rentia l . -307
dei eílenda fuñe qusecunqjiq leoíünt.: is¿
dei cognitio, finís .. 4^9
dé'capaxnatur.aquæiit 4^9
dcí conceptio quid ■
ddgionam ín ómnibus relu^ cere,; .) ..
dei uifio fine medio ænigmati co eiïe nequit in hoc mun> ■;'dq;.. - , >47
det Conceptus eft filius íg q
dei cultura . 2J
dei nomen m irabile .
dei intelligere eft eifie etas z *6*
dei filius tn fede iüdiciariá j«s j
dei uirttitiS; omnipotentis re- præfentatioutiiüerfalis
dej genus fumus; '
dei ïnuifibilisimâgOt l '4^
det. opus fumusjquare diligi| nos 4.S7
dei filia tío in Cfirifto 226
dei uiua ÔC mteUeclualis ima* g° <
deibcnèdiâibonitas
dei. infini ras eft negacma 31
deohomo uniturper film 20.0
dep conformis quomodo ahí l nía pófsít fieri . .. 3o(i
deo cognirus mimeras mtn- ttumíeparatarum . iíT7
deo conformari oportet co^ g'ibícentem . . fió.
deo qua? artribuuntur omnia in maxima diuerfirate idem l func — — -,. ;i|
deouiucre . . >p4^5 f
deos uappribus ddediari cret l dtderutit " ■ ? . t
deum uid&re quid fit
deqm nihil pile comquxnos aílequíppílfimus
deum altiffme cognofcerc eft fam ma foclicitas ^4
deum dixeffit quídam eflj c í¿?
culurninfinftiim . i
learn potiui ignofâcia
o *í* Rien/

Index.

fctentia attingi ¿7
deum omnia accidunt 44
deum efle patre luminum iss
deum in nobis manere & nos indeo 420
deum omnia entia appetiit 18
deu fixo efle omnia laudant 312
deum feniper omnes nationes colu erunt **ij**
deum nemo habet fine fpiri/tu Chrifti
deum omnia 'praedicant *2x9*
deñ qu¿rendi unauia *296*
deum efle in mhilo nihil 3®9
deum inhonorare 4*5
mundi huius defiderium 419
deum amare U 8
deum uarijs creatutarftrefpedibus gentes nomíname *26*
deitas eft unitas infinita 4
deje&atio eft æqualitas 372
delecftatiofumma 27«
delegationis carnalis breuitas 411
delíramentauaría íuperftítío**fa** 301
democritus Abderites 174
demo in quibus habent potenatem 474
daemones qiiomo uideant 474
daemoniorum differentiae' ma
dæmp animalia fcietifica 42*
dpmonftrationes 13e
democracia 777
denarius eft complicatio potential^ , 473
denario omnis díícretio con* tinetur 234 «35
denario omnis numerus um> tatis perficitur - 82
denaria imitas 50
derelinquere quid .-478
defiderius rex ,.
defiderq omnis fons jjj
defidefio maximo deus quaerendus *I$6*
defiderium naturale omni* bus ineft rebus t
defiderium fapientiæ ^»532
defiderium - ^2
defiderium eflendimodus *j«s*
defideria carnis in quibus ueríántur S5|
defide ríórum nomina fpiritus noftri 6*2
defideriorum temporalium purgatio 41?
defidcrabilium omnium theiaurus 187
defperatio peruenit ex infirma fide 485
deum eflendi formam efle
defertum intrare myftice £48
determinatapofsibilitas 238
deuotio inpfallendo 768
deuotionis fpecies diuerfe *$6*
Mt/odty clima 174
c/l/ccTzrfeuffe ; *í79*
JliXTtcrcrccgtoy *179*
<fliXTicr<rQtp4p „ lytf
diaboli inflдiae quamfint eut/, tandæ 475
diaboli fpiritus 85®
diaboliambiíto 484
diabolica feduclio multiplex .pag*.. SJÏ
diabol*i* praefurttptío 55¿
diaboli inuidiit '462
diaconalis ordo 7°2/
dialéctica 55
diamas *55
diameter 16
diametri ad circumferentiam habitudo
dianietrihabitudo ad circGferentiâ quomô attingeda 5»4
diana fortuna 650
dicendi ars 241
dilatores 786
didatores fententiaram ga
dieta Frahcofordienfis 827
dtluurj aduentqs qualis fuit,talis erit ignis innouifsimodie pac». 5)34
differre otunta 43
differat omnia prater deu 22
differentia »<
differenti.^ non eft: fine con>cor4ft/r l 7
drfïerentfa uaria rerüm 130
differentias quomodo mens ,/,.npJftía facial <• 1*5
d^FiffatiQ Sij
díffidationes iníufté 815
diffídatíoaum abufio tollen- dal 815
diffidationum modus *9i$*
digeftio propria foí
dtj diuerfi quare afleruerunt quidam 304
drj conditorij, 304
dfl multi 35»
diligi nÓpóteftincognítu$oj
dikxifti iuftitiâ 6ic.expon.55j
diliges den diligitur â deo 43^
diligentes deum^filq dei ucm cantur 487
diligentes deum diliguntwt abeo , 505
diligentibusdeufedonat
diledio eft euftodia legum det
diledio dei erga nos
diledio filialis
dtledio dei erga nos 1*4
dikcftio qua quis iuam nato* ; ram diligit eft maxima 31®
diledio eft filialis
dik&iopaternalis *196*
dilecftionis caufa eft affimiU/tio 48/
diledionis gradus 49®
diledions lequendus Chr& ftus 574
diledionem pro odio reddûc Ghriftiani ^47
diledione deus cognofcit 451
dilediôe pater trahit fuos544
diogenis Laerq liber deuwis phylofophptum 25B,
dionyfius Ariopagite&>; **it**
dionyfius paulí diTcipulus *26%*
dionyfiusad Cajum
diferetio omnis aratioe eft 8*
difcretio fupernaturalls in agíbilibus 4?q
diferetio fpirituum finefpúfe tûfâncfto non poteft eflë 425
diferetio *.>.7*
difcrecionesordinatae 13$
dif retiua uirtus 25«
dffçretiua ins uaiuerfalis 287
dffcretionft genera decem «18
difciplinarum fons *77s (9^*
difeiplíná adnetens infçelixeft
difciplina ludus honeftus non caret «°®
difcipuli boni & mali quales fíne 340

Index.

difcipulíolimomníbus refíg-narunt 8u
diícordía totius orbis *7&*
difcurfiuauis 104.
díípenfare ¿otra canones 751
díípenfáhdicaufas 749
díípenfatíó 7so
difpenfátorefthomo 379
difpqfftiq *160*
díípofitiadfcíentíam 284
díflentío ubi eft5íb¿ no eft C5 cilium 72?
diflbnantia 139
diftantía in deo non diftat 2$4
diftindio modalís 417
diftindio eflentíalís 417
díftídío eft ex conexione
diftindio t'ndíftinda *6s*
diftindio formalis *QC* perfona lísíndíuinís , 38^
díftindíones termínoru 24^
díftíñduní etindíftinctumco incidunt iñdtuinis 198
diftributío qiiinq* pana et du orumtíiícium 5B
diurna (St (uperbis iníípída^i*9*
diuinafide magis quâm ratío-neartíngí 14&
diuina uitafuntomníá in reg-no det 294
diuina fpeculari facilis eft dif-ficultas 14$
diurna uífto $10
diuina quomodo oporteat in-telligeré *6s*
diuina aíTimilatió **nj**
díuíriá refplendetiájordo ¿03
diuina trinitas cognofcítur alí quómodo ex íntclleduali trinitate soi
dínínaaífequinon poflïimus nífíperfymbola *s*
diuina nonpoffuntuideri *hb* fíindíuinolumíné 50 á
diuina ars creatina 210
díuinae üitæconfôrmitas 500
diuinæ & humanæ nature co-pulatio " 20i
diuinæmentismodus íntelli-l gehdí ij7
diuina potentia nihil termi/nat **if**
diuinitatèm corporaliter ha-bitareinChrifto ¿24
diuinalis color 254
díuinusradíuscaíigo (70
diuinitas radius illuminans naturam 273
diûinus fpiritus illuminat in-tellectum 29?
diuinum efle quid 4S
diuinorum fciemia opus ha/bet mathematicae notitia 8
diuinitas ínuífibilís omnium creatiua 270
diuinâtio danationi fubeft44
diüifío præfüpponic connexi-onem , . . » 0Oi
diuifíó Sí alteritas natura fi-mulfunt
diuiflo ab unitate defcedit 157'
diuifioeftmors 48$
diuifldnepcedftconexio 901
diuífíoníscáufá y
diuifioriismèdiurti. *970*
diuíffione prior eft Connexio s
diuites qui mâmdhæ (èruiunt non intrantia regnum *¿<>6*
diuitib.qddicat feripeura 4.09
diuitiæfpirftuaies 442
diuitiæinpaupertate 580
diuttïæ ueræ paupertas fpiri/tuaiis . 577
diuitiætemporales 596
diuitiæ ueræ in regno dèi 59^
diuitixgloriædei , 500
diuitiafum cœleftium pofleG for nô poteft eflë pauper *577*
diurnus liber Pontificum 745
diuítíarum Dei inéxpreflibili-umàftenhôi, 541
díuítiasbóffidereétnon pof-fïdéri ab ïpiis difficile 99«;
diuitias gloriae fuaedeus no-tas facit
diueríítatiscompiícatio
diuerfitatis ordinu utilitas 7 *66*
de'âus ab indodó quid diffé-rai 243
do dor 49
docere , 132
docibilesfumus in hóc mun-do . . ' ,t ' ,171
docibiles déo) 120
dodrina exdeópótéft anima ad quietem diitefe *¡SQ¡g.*
dodrina qua peruenitur ad fpiritum nos ad foslicitatem dirigentem <81
dodrinàChrifti eft pfediositf
dodrinæ Chrifti *8c* phrlofo-pborü nulla eft copàratio sjo
dodrinæ rationalis alimenta quædam font iôj
dæmonesappellatiangéli ¿y
dodrinæuerïratisôC «itaeper uerfitas in eodeni . 378
dodiór qs fit fctri no¡pofíe3p<f»
dolorislenfits 114
dominus quomodo fitínfíbil lo tenuis aurae ? . , 857
dominiiüdiciumftaterà . *172*
dominé adiuua me *ÔCc* expô> fîtum , :6^
dominica die quid agenda 451
dominica: orationis prima pe tttíó j$Ô
domina Abunda «50
dominatio una patris ÔCfifij psg*. - ; ..... ' -
donum Chrifti complicat uír tutem omnium donorum ysà
donum omnè abaterao amo/re,,... ....., £«>
donum perfedum «sio
donum îcientiæ .., 420
dono dei Omniái habemus 2 8 jr
donis diutnisnon abuti debe mus ' 48ï
dona fpiritusfandi 4*0
dona gratis data fandis .
dona ipirituftandi uaria 287
dona gratuita dei 50 0
dona circaadiuam uitam 420
donorum Dei congeries 4l47
dórmiensúniO; 3 8?
draconis imago *61 i*
duces. 809
duellum . I . 391
duódécimTribus lirae! in reg ho dei fuas Cedes habere„594«
duplicia deiisfecit cundaj 2$
dum fandificatus fuero explicatur ¿79
dufatioinfinita ¿04
duratiohismodi 104

... E ,

EBrietas (piritus *460*
EBrietates $9

Index*

«ferioíi
eccardus 70*48«
eccardus fuperloaruiem *58
eccardí opera 72
ecce ancilla Domini fiat mihi 0¿c.expoíÍtum 517
eçce. aícendimus Hiefofoly/ marr^Sccxexpofitum *45
.eccen m'eus 178
eccenrrici motus 178
ecclefia ædifîcata per Chriftu eft fine litera 8ï7
ecclefia fequítur Chriftum ut imago 93 2
ecclefia dicit manes cíuítasOy
ecclefia corpus Chrifti 453
ecclefiaueræfidei 70*
ecclefia ex quibus confiet $84
ecclefia augmentum Dei 5*7
ecclefia pro (ede 708
ecclefia *in* epíícopo 70«
ecclefianon poteftad literam fcripturarymqbligari 857
ecclefia obligat ad ¡pirita 857
ecckfia efi fponfa presbyte/ *ri* 741
ecclefia in fanguíne *8¿* patíentía uïncet mundum J$33
ecclefia (ponía parabiturfp on foChrifto ante finem 534
ecclefia unio$ triumphas *0
ecclefta quomodo per ChriftumDeo unita 529
ecclefiamilitans 60
ecclefia quomodo fit una *1
ecclefia Chrifti occulta* 82$
ecclefia figurata eft in nomine Petri 770
ecclefia Cupra petram 759
ecclefia quçapprobauit firma ífunt 775
ecclefia eft corpus Chrifti myfticum 57*
ecclefia unum corpus 577
ecclefia eft petra 759
ecclefia mater noftra ; . 453
ecclefia in fandirate â principio mundi creuit 392
ecclefiæ iedes quinqj 705
ecclefia^ res nullius praelati funt 8ij
ecclefiæ turbatio & calamita/ íes .So*
ecclefiæ fides nô decipitur ob rituum diuerfitatem 857
ecclefiæ totum corpus cano* nes feruare debet 747
ecclefiæ poteftas foluendí *8C* ligandi , 738
ecclefiae ca thoîicæ eft poteftas ligandi f 738
eccleiigne membrum fis quomodo (cire pofsis 8j<y
ecclefiae infallibilitas eft promiífa 738
ecclefiae corpus habet diuerfa membra $oi
ecclefiae deformitas 757
ecclefigopprefsio ultimisdie* busuentura 934
ecclefia afeen fio quando fit futura 5>34
ecclefiae fons aquasuiuæ fpiritus Chrifti vs
ecclefiæ Chrifti fimilitu» do 414
ecclefiæ fpeculum gjj
ecclefiæ fingulæ filos habent angelos 703
ecclefiæ praxis quomodo interp ræteturfcrip turas 857
ecclefiæ occidentalis concili/ um etiam uniuerfale nuncu/ patum 717
ecclefîg uníueríalis aduocatys **eft** imperator 788
ecclefiæparticulares fiint corpora myftíca fuorum præfî* dentium ,701
ecclefiæ caius 7o<y
ecclefiæ uniocum Chrifto *567*
ecclefiætriumphantis & dormientis mílítantísloca *699*
ecclefiæ miniftri nihil immuta tepoflunt $1(7
ecclefiæ triumphantis pulchri tudo' . 5.94.
ecclefîæprincipatus tfoj
ecclefiæfundamentum infide confiftit yi *s*
ecclefiæ deformitatis caufæ quæ finí M 775
ecclefiæ defîderium 704
ecclefiæ operationes 585
ecclefiæ maligtiâtium nouem ordines
ecclefiæ Deo militantium no* uem ordines
ecclefie corpus tantum ex prg deftinatis conftituitur *97
ecclefiam uocat Paulus Apo< ftolus fupernam Hierufa/ lem
ecclefiam repræfentat Syno/ dus 739
ecclefiam diffundendam ante diem iudicij per uniuerfum orbem ; 705
ecclefiarumrapinæ 78®
ecclefiaftiçahierarchia 324
ecclefiaftica congregatio 72>
ecclefiafticæ pofleisiones ïn manu regum fine magiftratuum Sï^
ecclefiait* ppteftatis radix 704
ecclefiafticarum rerum aliena* tío ; :7i®
ecclefi afticarum regularum **ça** pitula 820
ecclefiafttcorum **errores**
eccleíiaftícorum uanetas&a- uarítíanotatur
eclypfes folares indicant ma*- gnítudínemfolís effariquid. . . *29?*
egidius de repub* . *79$*
ego cui œnueniat
elationis motus quomodo corrigatur *8i
deazar quorno ímperarít 77»
ekazar filius Áaronis 7*6
eleberítanum concilium 844.
eledores quales efle debe^ ant 7*7
ekdores quá uta & quibus modis debeant ueníre ad ele díonem Imperatoria *&17*
electores imperfi Sos*
elediomnes erunt reges .
elecftí quomodo peruenían in regnum patris 558
elegorum iuramentum 814
eleâorum fedíum ordo sro
elecftorumiusin concilio *79^*
eledí officium 778
eleâio fideli populo data 743
eleíftioDei 590
eleeftio difeernit *80
eledío 14>o

de&io

Index.

deâio melior fócceístoné 778
elediones horarum 39Z
eleâione effe ordinatione *766*
elediuu artificia mirabile a 18
elegibile omne eft ratíoneboni elegibile 505
elementum nullum purum *176*
elementum ultimum 331
elementum **unum ex** djuerfis facit naturá 487
elementum defcerifus intelle-<ftus 171
elementum in elementa quomodo conuertatur *17g*
elementum quomodo fit in e/lementato 98
elementa prima combinabilia .admuicem ps
elemeta circulariter unibili *397*
elementa rationalia 97
elementa Geometrica ,9^9
elementa quatuor neceffaria **effe** 97
elementa intelle&ualia *97*
elementa uarie mifceri pofiunt ' 331
elementa propria funt cuique arti 100
elementorum motus , p
elementorum uniuer(alitas *97*
elementorum præcifa compofitio 98
elementorum fítus6¿ ordo 41
elemêteriï fpecifici motus 440
elementorum coniecturæ *97*
elementorum tranfmutacio 41
elementatiuauirtus zjy
elementatiua anima *217*
dementatum : $7^98
dem entails naturá *97*
dementares motus habere fijos ípirítus 4zz
eleemofynaípírítualis & corporalis 384
diam quomodo Deus inftru/xerit 897
elicxdefcriptio, ioos
digenjium et eledorum inter : fe habitudo *7^6*
eligendi modus praeftantifsi/mus S17
elíxir omnia mutat in autu $$o
elocutio uerbi patris 49 3
emanatio in diuinis duplex eft 38 *s*
embadum i 01$
: 157
ens & Unum conuertúntur 31
ens contradum 27
ens per fe 504
ens unum eft 250
enSjbona&unüœnuerti 504
entium conditor 33
entium pluralitas fine numero. effenonpoteft 4
entia rationis . 229
entitas *g*
entitas abfoluta l . , 2
tntitas acftualis maxima i 8
entitate carentis 337
entitatiseftconnedere *229*
entificatiuauis iss
epanágnoftícort 8o¿
epatís motus , . 501
épicharmi fententia decrèaturarSadDeafîmilitudine 507
epícurus .8
epicuri falla dodriria quai demonftratione confutata fit 8
epicuri feritentia de adminfi ftratione uniuerfi 304
epicurei quid de fœlicitate (entiunt 610
epícycliparutis.círculus ï78
ephefi conciliábulo habitu 71$
ephefiïoarinesfedebat 709
epifeopus in ecclefia 701
epifeopus & plebs funt utium fpiritualecorpus 765
epifeopus non eft qui non eft elecftus 741
epifcopaïis ordo 70.2,
epifeopi ¿¿ facerdotes in quibus differant ‹ 782
epífeopí ordinis fui habitum feruent *764.*
epifeopi officium 4$4
epifeopi olim erant cardinali* bus maiores . 742
epifeopi aftra coeli funt 773
epifeopietymon 412
epifeopi in locum Apoftolorumfuccedunt 708
epifeoporum prómotío *7¿s*
epifeoporum trâslationes 7f5
epifeoporum fpiritualis,ppte* ftas eft unaéâdecp omni® 77*
epifeoporum habitus 7^4
epifcop.fedesincqnciliis 70&
epifeoporum ordo 701
epifeoporum poteftas *7&*
epifeopisomnibus eadem iti/. rifditftio 72Z
epiftola papæ Ambrofianfs inferta 74o
epiftola Bohifacij papseadEu lallum 75*
epiftola D»Ambrofij 74®
epiftola S.Greg.notanda 7^7$
epiftola Synodi & Agathonis adCqnñantinum 71S
epiftola Alipt), Auguftini 8£ Fortunati 705
èpiftblàePontRom; 724
epiftola; contra Bohemos *75$*
epiftolacNícolai Cuiani 825;
fcratisaliquSdo ones errantes; expofitum 581
érroris caufa / *129*
errores in facris unde accidant . . ' *7i-*
èrunt riouifsimi primi et prim *i* nouifsirnfiexpoficum 47?
efau ferulis fatftus *77^*
efdra laboriofe recupérauít librosueteristeftamenti 834.
efie om niiï eft da tu á pa tre 2å
effe quanto fimplicius tato utgorofius , *¿71*
efle omnedDeo efie 24
elfe abíblutum ziy
effe omnia appetunt 131
effe oe fluit ab effe díuinó **jir**
éffèndi æqualitas 174
effendi modus eft inattingibilis ¿59
effendi forma Deus eft zy
effendi diodos quomodo inteïlecftus contempletur
effendi modi quatuor . · , *i*
effendi modus uniuerfalis 3 2
effendi modorum omni® Uttica ratio ‹ 25^
effendi modus pofsibilís ; Í04
effendi forma Radius rs
effendi modi 27^
effendi æqualitas
effendi pofsibilitas 2$^
effendi modor® diffe ten tieso b y effenw

Index.

eflentiare quid fit' «99
eflentialiter in quibus fit 410
eflentiacognokitur per'úírtu tern
eflentia principiatum 525
eíientía infinita eft omnia quae
effepdffunt P7&y?3
-efíentíaríí fimplícífsíma quae fit ii
eflentiam omnia habent th pá tre 280
eflentíalis nexus m
eflèntiae hominis rioft fimt co gnitae
efletig foli deo cógnítg fût 321
eflèntia*contradice i8£
eflentóadeo 580
effétíg redi íiicórruptibiks 157
cffentiæ fenflbilium flint in foeciebusinièníîbiliter 2.9*
eflentiaé genericaeiùntin abfo luta cíentía ibid.
eflentiæ fpecífícg Cunt in gene ribus ibid,
«furientes repletur bonis 4*®
ethebaldus Anglorum *rex 79**
ct crux tignum a ífiphí uite sij
eua mater uiuenftam 43
eua eccleflam flgnificat *9$
euangeimm ad Alchoran col latum 882
cuSgelium perfedifsime lege abrahæ nobis tradidit
euangelium perfedum dicit Alchoran 505
«uatigeiiu dicitur in Alchoran lucida 0¿fplendidifsíma 887
eiiaiígeíiñ nemo ihfelligit niíi habeat fbirítum Dci 581
euangelia in quo differat â cæ teris ferípturis
euangeltj coeleftís cibus 202
euágSíj prgdícatio finecharí- tate eft cymbala tinniens $75
eüángelq fu mma 37^
euágelnfácftímanífeftatíó 82
euangelio ferúit omnís Facra feríptúrá #0
euangelio loannís quomodo fuperftítiofi abutantur 591
euangeliftæpifcatores 614
euangelízátío nonfufFícít/ed fpirítuum noftrorum purga tio,8¿ adaptatio eft ad falu- tem necefiaría 47^29
euâgeliààre quibi copetat 488
euangelicas lingua ígnea 493
çuàngelifans qualis efle de- beat 48s
cuangeíizantem qua* oporte- at in fe habere 578
euangelica traditio in facris li- teris aperta *52$*
euangelica regula omnis Chri ftianus dirigitur ¿si
euchariftia intinda iri fangui/ né 8$j
euchariftia ad manus olim da- ta communicanti 852
euchariftia requirit uiuum uer bum *eu*
euchariftia omnium diuinorft eft complementum 617
euchariftia 595
euchariftia noui teftamentifa cramentum *¿$6*
euchariftia quid 832
euchariftia eft facrarnentum uerbi ¿26
euchariftia olim etiam data in- fantibus 851
euchariftia quibus olim nega- ta 7S&
euchariftiae facramend uariae confesiones 857
euchariftiæ facramenturri eft filiorumlucís
eucharíftie facraméntumfola fîde formatai capitur 485
euchariftíám etiam olim mor- tuis ínfuderuut 8J4
eugenius Toletanae ecclefiæ epífeopus 722
eulanpíus epífeopus 802
calaítas epífeopus 722
europa populofîfsima 787
euféotas. • 27J
exarchus quid ad concilium facere debeat 750
exaltatíbin humiliatione ssï
exakatfono capitur nifi iri hu militate 51f
exaltatio coiricidit cum humi litate ¿43
excommunicatio eft medici- nalis 75S
excommunícatíonísfínts ¿ty
excommunicatione loco me- dicini uflfunt ¿S4
excommunicat ecclcfia ut fer- uet,nonperdac 80
excitatioritimlib.primus 54?
exêplar reditudo infinita 146
exemplar figuiatiuum *m*
exemplar unu omnift rerum 1«
exemplarratio eft imaginis *6$*
exempla r fymbolica rerum 77
exemplar ad exemplata quo padofîe habeat 224
exemplar caufattaum 284
exemplaria Ceparata nonfunt multa iji
exemplaria oim rerft in una fîi perfubftâtiali coiftdioneiO
èxeplarïa pcednt fenfibilia iîs
exemplatorum omnium uni/ taseftexemplar 225
exemplata ad exemplar quo/ modo fe habeat 224
exemplarium uarietas 322
exeqüiàrumimpenfæ 821
exercitus ordo * 324
exercitus publice alendus 81s
exercitium in pluralitate 45«
exiftens unde procedat 324
exiftendi aequalitas ¿
exíftímatíua uís p*
exorcíftá 4^
exorciftaiísordo 7«a
exorbitantly tollendæ 821
expédatiô beatae fpeí ¿31
experientia uêterum
extrinfeci finis 23$
exuperanttas presbyter 755
exulès fumus in hoc mun/ do
ezechias perfletafanatus 399

P

pAbianuspápá 74Mi$
¿Facíes quid 237 «57
facies eft notitia
facies cordis nüftcíüs eft ioj
facies faderum 185
facies folis is*
facies Dei 18$.
facies muîtæoptitaepicfta! i8t
facie omnia gentium effe Cbri fta leíum dicit Alchoran 89«?
facerepoffe t

fadum

Index.

tfadiim temper ímplurífícabb leefl: 328;
facilitas miranda difficilis 147
facilitas díffíciliun) 458
fácientíspofle ' 337
facíedu quid fit Chriftíanó 417
fadum eft infa&ibilis æterni repræfentatio ' 528
fadumpoífe 330.
fabrica ut ftabilís fit quid re/ quírat 779
fallacia falíqrum hypocritarú deprehenditur ex rapacitate feu auarítía w
faîlaciæ figñá 548 &C s^9
falfumnoneft 289
fallunt feípfos qui auditores font tantum uerbi Sinon fadores S72
fames uerítatís 489
familia ornatifsíma Sí ordinatifsíma Salomonis $$7
fatum 217
fatum in fubftanúa 3 1.34
fauftinus epífeopus 717
faufta uxor Conftántiúí 7 si
fecunditas 44b444*4so*s9¿,
fecunditas diuinænacuræ^oi
fecunditas intelledualisibid«
feedus ínChrifto perpetuaba
foedus inter Deum SiAbrahâ et (èmen eius occultatum
foederis Sípadorü Cigna
federa commertiorurn 554
felix Arelatenfis 711
felix nemo eft nifi fit filius Dei 529
felicem regnare quid fit si1
felicitas uitç íntelkdualís in
felícítasfíneDominolefu no * eftpofsibilis 202
felicitas eft donum gratia | Dei 527
felicitas cofiftit in folo deo 592
felicitas in hoc mundo non eft tfio
felicitaseft in peife&a uèfitatis contemplatione 559
feminea fígna in máfculinís animalibus 102
femininæ gentes quae ni
fenum | 541
ferrum 140
felicitatisætérnæcœnà rit
ferrum in cuprum in aqua mutátum 39<f
fèrruni mutari in cuprini qui• bufdam aquis 17^
ferri candentis experiment 399
ferri mater magnes 5^4
fertilitas quômôdo cognofcí pofsít 179
feudaliaftatutà soi fidèà attingens uitâm fpus 444
fides potentiam naturalem fupergtedítür ' 506
fides eftpotetía^uifio adnssjz
fidesChrifti iuftis èft refurredio 464
fides iim qüalís fít quídep poffit P9
fides perfedífsíma * $7
fides infidelibus continúe augeri poteft o
fides formatai .. - si
fides unâ únácp renafeetía 833
fides tola felicitar 249
fidésfacít animam tránfíre de : morte aduítarii yji
fides iniíocéntiáé . 517
fidêsformata dat perfeuerañtiani ¿88'
fides eft uífio aenigmatícá h *
fides liera- - / &12
fides quæmundum uiñeit 529
fides charitate formata 256
fides Omni ad Deum accedentinecefïàriaeft , 207
fides exoperibxdgnofcit
fides eft ubi audire cóíncidít cumuidereanimæ $15
fides formata eft confeffio ui tam præftâns èsj
fides in quo fit 55
fidens potens
fides abfcp charitate nón eft fides $s>
fides hominum Chriftiforme efficit y9
fidesChrifti íúpefat naturâ 2.57
fides quáeuíncat diabolum & mundum 8Sy
fides â fote uitæ defeendit 384
fides eft cibus ipirit* noftri^
fides uera ueteiuftificans 463
fides Chtift^ eft iq nobis fi fia*
bemüsfpírítam Chrifti $ô©
fides ad fapiétianeceíTada
fides fecundaría quies eft 38^
fides Chriftiana una 384
fidei figna 384
fides préparât nóftrum fpiritiim fj4
fides purgans corda y<sj
fides ultimae quietis 4<i|
fidesChriftianàeftanimæ uífús Î3Ç
fides èft ih regno humilita/ tis yix
fides uera omne fenfum &iti tellcctum liumíliátúfquead mortem , . Î40
fides quærenda qübmo fit 384
fides afoló deo 384
fides fine charitate eft quod corpus feneanima yor
fidesfacitiH horno diuina intelligat ,. 38 s
fides facit Impoftibilè^pôfsibile ... y4*
fides quæ uincit mundfi duciç ufqj adinnoçêtiâ fideles 541.;
fideles dirigit intelledutn'tfàà
fides redâ Dèi domini y8
fides noftra no ex homine 471
fides uiua continue pergit ad uifionempei ^30
fides informis non facit gra/ tum . 4*4 ,
fides per charitatem operans íóla operaturCalutem . yo6
fides tantum eft in afiima hu/ miliata ----------$0 <s
fides uiuâ íuftíficatnon informis filie mortua
fides cognitione praecedit 483-
fides diabolica 447
fides reputaturad iuftftiam^
fides quo perfecftior hoc etiam fpes 0£ chantas font pérfe dipra , s07
fides charitate formata iâïùat 461
fides eft fupra naturam 47^
fides eft conceptus faíuátoris iñ anima 485:
fides ad-falutèm eft necéiïària quæ charitate formata eft 48$
fides ùej^a fácft UC fèquatur liomtf

Index.

homo ueftigia Chrifti sor
fides uera Cola præftat uitâ 4¿$
fides uincit omnes fapiétes 529
fidei conium matío 532
fidei quæfine charitate eft do minatur inimicus 48$
fidei donum 449
fidei materiainconcilio requi rit papam 713
fidei mirabiles uires 4«y
fidei articuli 394
fidet uirtùs inintelledu conce pta <73
fidei uirtus 347
fidei in Chriftum uicftus $s
fidei eft intelledum captiua-/e 444
fidei acquifitioS¿ ludi *41
fideiuis iO
fidei potentia <0
fidei gradus 60
fidei complicatio 57
fidei defcriptioRemundi
fidètmÿfteria J7
fideitumen ≥so
fidei robur 444
fidei forma eft charitas $9
fidei fpífitus neceflaríus ád fa-lutem $29
fidei ¡feritas non poteft nifi in fjpiiicu Chrifti fubfiftere ¿0
fideiuirtutes 3S4
fidei articulus quintus ¿00
fideicognitio quomodo oria-tur 06
fidei habitus uerus 50
fidem non attingitratio f12
fidem Euangelicam ueramfa-than eliminare conatui ,«8y
fidem initii effe intelledus $7
fidem effe fine díledióneim-pofsibiléeft 0ó
fidem fuffîcère finé facrameoe to Í7S
fidem Chrifti qualem oporté-at efle $8&î0
fidem non habet qui non fer-Üat mandata Chrifti 429
fidem habes Chrifti tranfitin unitatem cum Chrifto 42$
fidepercharitatem formata iu ftincamur si
fide carere Alchoran «li
fide acquitta ars 237
fide *St*amore conformes eua-dimus Chrifto 324
fide operante g diiedipne aez quirit iiíta,uera Capientia $52
fidé magis quàm ratione attin, gi diurna 148
fide difponicur ipiritus ad gra-tiam fjg
fide charitate formata homo renunciar omnibus qugpofi fidet y24.
fides fola éft per quam homo poteftfaluart $17
fidealtíísima,ad altiftima du/ cimur 154.
fide uniuntur fandi uerbo o/ mhipotenti 475
fidelis diípoíítío »57
fidelis anima habet in fe fon-tem uitæ j©7
fideles in primitiua ecclefia o-mnibusrefignarunt 852
fideles quomodo de morte re-furgant ¿54
fideles fut corpus Domini 445
fideles llumine díuíno ducuri-tur ut lupu rapaci fugiant r12
fideles uíúunt etiam fi mortui fuerint 532
fideles capaces unionis cum Chtifto 952
fideles quomodo parati efle debeant ad audiendum uer-bumDei * 488
fidelium pater Abraham ¿28
fidelium corda *73
fidelium curfus <140
fidelium tinum coipus 03
fidelibus qualis fides det ui-(ftoriam 88$
fidelitas $88
fieri pofle jjo
filius eft adhiDeus 3ï
filius Dei & hominis tôt
filius aequalitas
filius bonum patris 487
filius in diuinis eft oftenfiopa tris 287
filius Dei quam ob caufam po tifsimum rniflus fit in hatu* ram humanam ¿7*
filius Dei *i¿Q*
filius conceptus Dei r io g
filius Dei mediuffibtnniffzód
filius ratio
filius fplendor eft patris a g>
filium feu uerbum quomodo Deus generet
filiûDeuefiêintelligibile 55«
filijDei ¿4®
fili) Dei quomodo ultima fe-licitatemaffequantur 20®
filij Dei foli poliunt effe íalU ut
filrj adoptionis funt partíate ‘ hæredês
filtj nomen in diuinis 19
filtj Dei ex Deó nafcuntur^sa
Flij regni qui finí *$9*
fílij iræ nafcimut
filí) lucís *W9*
filiorum lucis et díffi'dentiechf ferentia W
filiatio generatur per faptew tíam 4M
ch'o
filiatio inCfirifto magiftro 20®
filiatio Chrifti fandónte quomodo differat 2®®
filiatioeft hæreditas
filiatio unigeniti
filíatioDéí
filiationísnexus w®
filiationis Dei acquifftto 2^
filiationis gaudium ineftaH» le U»»
filiationis facramenturh 5®#
filiatíonísDeipromifsío «je
fíliatiua proceisio 4p¡$
filialiter in filio dm nía fiwv
figura cuncfta uidens s m
figura perfedífsimá y
figura quatuor redorum ad/ gulorum ios»
figura paradigmatic^ si
figura fubftantialis
figura eft iî militado
figura circularis præ cætms nosafficit hit
figurae infinitae 14&
fîguræ polygoniae eletnent^ig
figuræ multorS angulorS 94®
figuræ aiiæ altjs capaciores
figurarum uaria capacitas (i qué-

Index;

quomodo cognofcenda 177
Êguràrumuerfiones 969
figurarum nomina . 434
figurara omnia exemplar iO
figurarum corporalium Crant mutationes /977
figurarum formabilium omnium forma Í46T
figuralis mundus 356
finces. 884
finis intra
finis extra ▮ 4 . . 582
finis,requies & bonum (dem funt
finis rerum contractus 27
finis offendit qua interitione quid factum fit h s
finis compratheniio <80
finis manifefti 25 j
finis infinitus
finem attingere quid,fit 557
fine huius mundi inflante erut mali abundantifsimi ¿9$
finitum quid fit 4
finitum no póteft infinito' infi niteuniri , 201
frigiditas conferuat à corruptione 624
fiftuiarum pondus *179*
flatum Dei Chriftum effe dicit Akhoran 89«'
flamands Patriarcha 751
flamines 70c
flumina omnia teuértíádlocS unde exeunt
fluuiorum mater s>s
forma qugdac efle Deris eft 71
forma formara eft maximo is
fotnia omnium fórtólíGad æquatifsima
formáóriinís formae , 128
forma ©is fluit à forma Dei
formafofficiàifsima in uarfis fiignis uariê refpïendens. -239
formadominï induit formam feruï 4*9
formaieftfimilitudo côceptus mentalis- ij ï4
forma una præcffa omnia for/ mabilia formans *239*
forma mundi 31
formaídealís 144
formalis díftindW 417
formalis qüíddítas omnia formabilium 134
formare ¿47
formæ ¿¿matenç nexus 31
formæ generabiles .472
formæ quo fint in potentia 33
formae ÔÇ materiae cdrmexio per fpiritutnquêdamfieri
formæquaefola Humana arte perficiuntur . 150
formæ font quiêtes quædâ <l*79*
forme per motu induçun *1*
formarum materia 32
formarum omniuoerifsimum exemplar 142
formas pmrtesâtftu effe in pof dlbílítate 55
formator Deus ; ⅂1
formale principium, 5.3?
formales.fptcits fub obiedu Jntelle&us ... 321
fotmatiuumexempiar 33
formicarum prouidentia *379*
fonsíridíuíffibilítatis 274
fons pinus. . , .. **7
fons ligna infopides mutSs 396
fontisaquaemenfura 171
fontibus qqibufdam uis lapi- , des faciendi 17^
fortuqam omnipotêtem quidam dixerunt 2 21
forfonaty^adjGeneroium su
fortunati ¿pifióla 705
forcunatíepííkad Genero.852
fortitudo hominis quomodo cognofeenda >77
fortitudo forfoim. Déus. ab/ .fcondúus *fj7*
fortitudo coincidit cum infir- : mitateInChriflianis' «fyy
fortitudo ¿oí
fortítu4ínisdónum 420
fortitudinis diuinæ & hum4 ,næ infirmitatis coincidentia
'mirabilis f . . -,
fornicarq regnum Dei no pof fidebunc 03?
fornicationis crimen in eccle/ fiafticis periodis quomodo puniendum fit . 789
fornicationes perfonarfi quae Caftitatemuouerunt 790
francofordia Arélalo campa- -rata . ... ; \.ii#
francofordia locus aptus ad annuos conueutuS 814
francotbrdiæ fit l is commd ditas ad cónqentus princi- pian .f . .. .
francqfordíae comitia celebrata anno.1442» . .8*3
filio in dirimís pater non eft prior
friderici fecundi ferípta s 23
frigus magnum durabile fri turum ex quibus pofsímus contjcere , .17/
frondium numerus pondere potcftcqgnofci , , , . iso
frudus oiSmdunt qualis ar¿ borfit $4®
fruitioDci ; . *. .494
fornus quomodo poflet pon< derari 177
furnus an a'erleuíor íbicU
fores font & latrones qui non rede ad officia ecdefiaflicá. fieníunt ..... -7¿^
fures ¿¿raptores SH
futurum 0¿ præteritum coïncidât cum prxfentí in Deo t? o.
futurorum cognitio ¿

Abrielis reuelàtiodempr-'
V3 te.Çhrifti 90$
Galea fa iritis 47^
galíia fertilis . ■sií,
gallícana concilia
galfleæmare , (<íi4
gajangæ faporem quomodo uinum contrahat *590.*
gaudium cœleftium quâturn differat i gaudio terréftrí*' um . . 542
gaudium erit angelis 6¿c. ¿x* plicatur .. 5.4*
gaudiumDomini ni
gaudium al tífsímurtl 12ï
gaudiumineffabile 100
gaudium fccurum qt 41/
gaudium huius mundi *619*
gaudfoni coelefle quale fit tfi®
gaudium temporale & æter<. num quale fit . . ;
gaudift cledoru perpetua
gaudium ex chaïitace. *6*

Index.

gaudiumfiliationis 120
gaudq augmentum tfi8
gaudia huius uitae & æternæ quália 897
gehenn3 ignis * 47o
gemma animae liber . sji
genefis durante philofophos pefMoyíendeícripta 504
genéfeos principium quomo dó patres interpretentur 151
geriitf in Chriftó qles ftnt 539
generatio iri diuinis , jSs
generatio praua ecclefix maligнantium V2
generatio cóeleftis . 4«o
generatio aeterna quae fit ¿
generatio quid fit
generatio intelledus 27$
generatio num caufac 277
generatio continuatio 102
generationes unde : . 12?
geateS orietales quales fini 112
gentium uítíá& uirtutes m
generans Deus eft *359*
genulesDeum uarie nominal *ÛL* .20
genérica figná 242
generícaeenentíae 250
genechliacauanitas 390
genus 17.27
genus díuínum $97
genera quomodo faciat mens iioftra 1S5
generaSC ipecies funtrationis entia 150
genera decern 164
genera rerum uariá 290
geherum pluralitas 44
generalitas *$6*
genérica coricordahtia ^303
geometer naturam imitat 301
geometría Deus *in* creatione ufuseft 42
geometriae utilis eft ftatica experientia ïgO
geometricae arti quid defuerit antedeCufa 102¿
geometricaê artisultima perfé tftio 1033.109;
geomanda? nanitatés 590
geometricarum ttánfinútatíohumars completa io j j
geometricarum tranfmutatio nutnlibrifiriis *99i*
germani fandi Uita cyo
germanise legati iri concilio Arelatenii 720
geftus lubrici *¿¿2*
gigislapis 589
glacies aquá eft leuioí 178
gladius magífter si*6*
gladius fpiritus , . 47¿
gladius in Alchorari eft ultima refolurio sitf
gloria uanafuperborum Sf fa Írientumhuiusmundi *517* oria quid 384
gloria ubi fit 594
gloria in excelfisDeo 3 expoil tum , 388
gloriauerauna eft genitoris £¿genítf
gioriæ figura 739
gloriæ efiè , 43$
gloriae creatoris oftenfió éft finis creationis *557*
gloriaefigura : 759
gloria* Dei oftendendæcaufa omnia funi formata 59¿
got 359
gomar rex poft Mahumet fe/ eundus «84
graduum infinitasimpofsibilis 44
gradus inter Petrum petram 739
gradibus diftinguuntur omnia ? 4Î
granum frumenti 46;
granum poft euaporationem Ifpirícusnóncréícít «97
gratia gratos faciente falúamur 4*d
gratia Dei eft uita aeterna 493
gratia Dei poffumuSqcfpof* fiimus *r éi*
gratta eft foffícíeritiá «4$
gratia Dei eft ahimxuita 501
gratia eft radius folis iuftia tiæ 574
gratiae Dei eruditio ¿31
grati&ftabftus yo<r
gratíaéDei oftêfîomaxima ¿28
gratiæeflè ,tf 459
gratíæ Dei oïa dèbemus 29*6*
gtati& lumine Deus querendus 392
gratiarum multitudine fequitur inaequalitas ygy
grammaricx fcientia 57«
grseci iàcérdotes dantEuchari ftiamad manus 8$y
grxei Ëuchanftiam ad man£ dant plebi sy$
grégoríui Papa feptimus 752.
gregorius Theologus contra Eunomíanós , 53*
gregorius ad Ecdefiam re« fert . , 7.37 .
gregóríusNazianzenus 700
gregoriuspapa 72e
gregofij papae epíftola *737*
gruum dux . 47s
gummi pondus uaríum 17S
guttæ uarios phthongos faci* ■entes _ t . 279
guillermusin rationali diuine rum quid fctibat
guffc lætificâs Chriftus eft 202
guftus fapientix ¿3»
gtiftus ubiuptates , : - *9# '
guftaré quarri fijauis fit Dominus . ; 42®
guftaré dulcedinem Dei quid fit Í84

H

Ab&ídabíturáéxpofi 479
Habitus . _ 1^0
habitus fine fpiritu in multis religíófís .¿»0
habituspfesbytei ¿ 7*a>
habitum Ordinis fài féruéhte¿ pífeópí
habítu fpléndéfceire fes corporaleé
habítúdo finé numeró nóriín* tellígítur , irá
habitudinischofdæ ad arcum inqüirêndæuia
habítudíníschordaead àrcum Cognitio 99#
habitudines arithmeticae 99«
habitationis locus qualis *fit* ligeridus Í7S
halt «8s
haec eftuoluntas Dei,fandifi« caítoueftra,exponitur 574
hæc omnia tibi dabo && explicatur ¿4Ó

Index;

frères naturalis >50
Ores fecundum conftitutionem 550
tigres omnídícendímodo ^30
Ores eft Chriftus fecunda naturamóíconftítutíonem ¿?;o
hæredis coftítutio dúplex 930
haeredes Dei funt omnes fide'les w
hgredicas immortalis regni xs3
haeretici detrGcát ícrípturas 63
hgretíci quídáRom.Ponr.707
haereticorum pertinacia ¿4
fiæretica prauítas uida jes
harmonía in numeris 9y
harmonia ex pondere malleorum 179
harmonía ín díuerfitate 44
harmonía maxima quae fit 23
harmonía eft æqualitas 372
harmonía ex imparibus com/ponitur
h'armoníg fanítas infirmitas ponderatur 180
harmonia quid 9$
harmonia? confíítutíó $7<í
harmonía? caufæ 9y
harmonisé ípecíes uariæ 281
harmoniae proportionales mùdi 13$
harmoniarum proportio 179
harmonica unitas ?$
harmonica habitudo 156
harmonica habitudo eft ipecí*es..... ;281
harmoñícse cónftitutíónes 55
hebef 923
tiebræi undedidi 913
heriríais dux Saxonígiti regeeledus 784
helíae ánímá quo igné accedía fuerit
heïiæ fpiritus 935
helicam defetibere TÓ.04
heliæ fpiritus rigoris patietur perfeqùutioném >p-
helíae oratio, .588
hehfeus modicum olei multiplicauit 5*3
helifei anima quo igne acceii> fafberit
helpidíus 7H
henricus Imp* quartus 781
henrícusdeMechlínía <58
henriçus excommunicatus 8?2
heraclíj Imp* tempore incepit Mahumet 886
herbarum pondus 173
herbarum uirtuteS y>6
heienniuni ¿92
haeresuèrus quis fit ¿o q
hermes ad Efculapiuni 603
hermes Trifmegiftus 18
hexagoni pèripher/a 1010
hiemarus archiepifcopus Remenfis 725
hic eft filius meus dilectus, iti quo mihi bene complacui, expofitum $118012
hiemarus Rem enfis 709
hierarchia ecclefiaftica 700
hierarchiæ quam mirabiliter cohaereant' 702
hierarchic! ordines bonorum ipirituufn 251
híeronymús ad Rufticum ,741
Hieronymi epiftola ad Alga ¿fiam £93
hierufalem mater noftra 453
hierufalem fuperna £0.^9$
hierufalem fupercoáeftis 584
híerofolymoruepíícopus 70s.
hierofolymorû èpifeopus fuit i. SJacobus l 782
hieremiæfandificatio 593
bilariusPeridiaàenfis 21
HÁI& 604
hiídebrandígefta 752.
Hipparchus 17S
hippí opinio de anima
hircum madare 65$
hifpanica concilia 7¿¿
hífpaníafpaciofa 81$
hifpaniæ legati 720
hiftoriauitælefu «iZ Inftóríae Vincenti) 782
hiftoriáis ferip turas tenías <17
hoefenciteín uobís &c* exponitur ¿6?
hodíe 551
holocauftíhoftía z 607
fiombertí Apoérífarí) líber 854
homó 109
homo uíuus eñ hymnus laii' .dum Dei
homo deificatur «¿4'
horno interioruítíít décharít¿ ;te 697
homo interior debet dominari exteriori $20
homo^uníuerfi copula quare dicatur 324
homouitïti efipíalterium 5*j
homo habet duplicem uenationem 67s
homo in humanitate t¿$.
homo pars eft magni mun/dí >218
homo eft peffedus mudas 21#;
homo factus bb finem qux¿ rendí Deum
homo eft fegnum propríu .21,8
hómoínuolutus tenebris ¿C fô:dudíonibus .439
homo fecundus Deus fecun-i dum Hermetem TrifmegU ftum 2.¿®
tíomoundedicatuí n¿
homo quomodo in Chrífto fi-, ñem feu fcdícítatemattingere pofsit 41^
homo quare ultimo creatu® ííc
homo Deó anítusímbiortalís' eft ,4 ir-
homo.quomodó fímilítudínéf Dei habeat no»
hçmo quando recedat à pace humana 472;
hominumuftauaría iro hé
homínum ftaturæ difieren-tes
homo folus quæ ínuenerítá<f neceííarios ufas 24$ ›
homo terrenus 13y
homo filias Deí 47"
homo quibus donís ornatus' fit 6'6¿
homo naturarum unio ciiÿ
homó eX quibus conftet 5á
homo humilitatis nouus 2ox
homo péccator in'éxcuíabilis Jl'2'
homo finís fenfíbílíum eft
homo ínteriofincognitus, 471
homo poftremtis ppft reliqua* anímalíacreatuseft'
homo exterior r 6^

Index»

homo duplex $48
homo tietus eft de fenfibili mundo 589
homó inter animâtes foins capax eft beátítudinís ff10
homó interior 516
homo perfedus non íh acci* déntalíbuscernúur 49
hominísoperatio 48$
homíñísíntelligéntia . i©j
hominis finís uc Deó ftmilior , fiat 314
hominis cognitíó 43
hominis in adtíuís prícípia 222
hominis cMus íri ignorantíam 134
hómíníscorporalem naturam multum efle codeftíalem 672
homínís natura duplex ¿1$
homínís ad alia animalia pondus quo pacfto cognoícen* dum ' 174
hominiqpoteftasdata fît jffi
homini præ cæteris animalibus maior no titia eft necefia fía 240
hominem pofle attingere qúic tem motus 462
hominem efieín medio pofí/ turn 489
homines credentes attrahítpa terperlefum _ 202
homines abftradiores cotem platíuí no
hominum omnium fpecifica efUntia 53
homifium refurredio 57
homírtümuaríetas 290
homirium omnium unus intel ledus 167
horièftüm & pulchra idem 392
honeftum fua ui trahit 392
honefti ratio 592
honorius Papa 822
honorius Innocenttj Papgfuc ceffor 80
honortj liberde animae falo/ tæ syx
honore quañtópere expetant omnes ratione utentes 357
honorabile bonum fcientia eft 901
horizon tempotis ætfirnfc
. tatis , .'
hóroííusCordubenfis epífcopus 732
horolog.fimplex cocèptus 191
hormifdæ Papæepiftolaadepiicopbs Hifpànigê 724
hormifdaPapa èpifcôpisHiz fpaniæ 743
hoftiaiuftifîcans 445
hoftiaíntín<ftaínufufuit 830
hoftràuiuenS ¿5$
hugo bellutii gefsif 784
hugodeS» Viétore sis
hUgo cardinalis dé ordine medi cantiiim 8$6
hugodeS.Vicftoré . 7Ó
hugo rex díu Rómatri (ubjfe ha huit 784
hungari «10
hürnidûm ipongiofunî iffi
hurhanusDeus io9
humanus uifus 110
humanum indicium ¿99
humanum dico propter infirmitatem carnis &c«expofi/ tum w
humanatus Deus 287
humanalis potentia io9
humana ftudia £40
humana natura in lefu domino fungitur patri 20 r
humana natura írremedíabílíter lapía 14Í
humana mafia tota in Adam corrupta eft
humana inatura diuinæ quo/ modouniatur 201
humana mens mundi conie* duralis forma . 7^
humana fpecics iri genere ani malitatis 44
humanæfotmæ exemplat
hutnanæ naturæ perfedio in Cfirifto /39
humanaeiiataræ pradiantia 47
hümanenature fubftantigeen trúm . a , $0
fiumangnatutglapfus <*94
liumânæ conditionis repara* . f i® 5í>j
humana? ñatúrae: üafiæ dotes 6¿dona 672
hurnanítas 2$
humanitas quid 29^
humanitas íncontra&a 119
humanitas quomódo perdez fcênfumjefiendi formam côtrahat 287
humanitasuna índiuífibílís 55
humahítasChrífti una in om« ilibus hominibus
humanitatis natura 46 47
humanitatis motus 4^®
humanitatis regio 109
hùmiîitasquid 5ó §
humilitas quomodo compare tuf / 519-
humilitas exaltat & -dodum. facit B4
humilitas Chriftíanó necefiaría 54«
humilitatis experimentum^^
humilibus myfterla rendantur s®
humiliatio maxima 9«
humiliatio principis regii $i®
humiliatio riecefiario requiritur ad fidem 47g
fcyba
hymnilaudurnuarij
hypoftafis rerum 532.
hypoftaiis omnium 55®
hypoftafi carentia 537
*vwosderi^* díuerfaruñi'aequalitas ' 229
hypoftat/ca unio naturarum inChrifto *sz
hypofiátíc^uníoñís neritas
hypocritae omnes tandem de/ teguntur ¡ £48
hypocritaenatura 484
. . | | 1 ' : ' .
tAcob Omnium difciplinarif * fons 77^'
lacobusante S«Petrum finiúB iiitam , 78«
iacobùs Apoftolus ante Petrum Apoftolum ocfto aniits martyrio decefsic 73®
iacobusBohemus 84.6780*
íacóbitaBaheíra S84
laphetfiliuNoeexcitatff S94v
ibunt hi;in fopplidnm gternu/ iufti autem in wtarri ætefnâ, éxpoíftúrrt $.ií.
icoha-Dd | ;

Index»

icjonæ fíne fafionís Dei líber

idem faperexaltacum ns
ídem abfólutum nz
ídem identificare *119*
ídem efficitidem 127
idea rerum creabilium ¿07
idea omñipotetís artís 1.\Z
idea una 12
idear rerum omnium nonfunç multae i$i
(deam unum efle ôf multa, ftare&" moueri *299*
idearum fons. 535
ideas à natura indiuidfa nô ef/ fefeparatas *299*
id eale exemplar 418
iduas *e*
identitas -, <»2tf
identitas praecedit diuerfaa/ tem 129
idololatra Abraham non fuit, ficut mentitur Alchor/ ÿ?2
idoiohnfc qmodo aduerfus do minum uanitares exerceant narus 591
îdololatriainfaniaeft 312
idololatria qualis cultura fit 21
idololatria quare introducta iic *U*
idololatria generalis
idololatriam Athenis D*Pau/ lus redarguit *291*
idolis fetus emes *¿^9*
iemfaorumufas 440
Jefas Cbriftus neritas 8¿faa 43
it fas copulatio eft diuinæ humanænaturæ 201
Mus primogen¿tus omnís ere/ aturar 48
Jefas Chriftus quale corpus ha buerít 49
Jefas magiftermagíftrorS w2
Jefas finis eftomnium 58
lefas quomodo fit cofammatío · 707
Jefas quomodo fît uerbum uítæ 2o¿
Jefas faxomnium rationalium fpiriruum 202
iefus eft unio Dei *ÔC* hominis eft 200
jefas facies omniûgentiû *$96*
fofas Dominas quibus f/gnís offenderit fe efle legatúcha/ ritatís 491
iefus ipfa hoís faluatío eft tfu
iefas autem emiíTa uoce ma/ gna expirante,explicatum^1
iefus quaerit omnem animam errantem 543
tefus eft apparitio abfeonditt Dei * «27
iefus dicitur à faluatione 495
íefuChriftídíenoftrí conceptio natiuitas 49.S¿ 50
iefu Cliríftí mortis rrfyfteríum pag* ♦$©
jefa Domini illuminationes Pg* 4H
iefaíntelíetftus 49
iefupcrfecftío íntellígendi 202.
iefum efleabfolutñ máximo z
¿gnatius patriarcha 752
ignis qué Chriftus mittit inanimas 6*9
ignis rapaxlatens tandem erupit 548
ignis fartus 58$
ignislocus «58
ignis multiplex ufas 448
ignis confamens 297
ignis natura *ÔC* conditiones pag. 297
ignis uírtuté infehabetnofter fpiritus *297*
ignis infernalis qualis fit 598
ignísexaérefit 305
ignis ad Deum fimilitudo 331
ignísfpiríualis 7
ignis 5$
ignis influit foam fartutem in terram 509
ignis primum elementum 3 31
ígnísmultasDei fímílítudínes habet 42
ignis potentia 41
ignis in fe non eft uifibilis 589
ignis fpiritus 58 5
ignis fpimuflànâi 934
ignem uocamustgneum 531
igneum non ignem uidemus pag- 589
ignorantesignorantut «79
ignoranciafacratifsima isff
igoranm intellecftus mors **eft** <4«
ignorantia doefta campus eft
uenartoni fapientiæ aptus 3off
ignorantia doefta quomodo in nobisfit ¿7
ignorantia eft mors intelle&us pag. 533
ignorantia originis
ignorantiae cognitio humiliat m
ignorantiam efle perfe<ftifsi> mam feientiâ uoluit Dionyftus ¿7
illuminatio Apoftoli 29a
illuminatio diuina 2 90
illuminationes diuinçuerê do cent TJ4
illuminationum dona 289
illuminatius fartas *256*
illuminati qui fine 54$
ílluftres *S09*
imago quid -dtr
imago omnia uidentfs i»t
imago omnis accedit ad fimili* tudinem exemplaris 8
imago ad quam crâsfbrmâtur fahcfli in
ímagobeñíae
imago quo padio fe habeat ad exemplar *6é*
imago Chri*fti* ígnea *é<¡t*
imaginémprçceditueritasiyo
imagines ipreuit Theodoro* Catinus 9$
imagines ex templo etjeientes pag» so#
imaginatio non attingit quod omnem íntelleáum exupe* rat **93g**
imaginatio non quantum non attingit
imaginatio offert phatnafma/ ta 230
imaginatioanimçfas i«»
imaginatio 100
imagináríua uírtus occultatur in fenfitíua 2jy
imaginacíuacognitiO 11 y
¿magínatina fartus in quanto terminatur ni
imaginationem corrigens ra/ tío «7/
immortalis moritur c im/

Index,

immortalitas h4-
ímmortahtasüha $so
immortalitatem fidelibus me® rudfe Ct iftum 939
immortalitatem animænega/re non poilunt fapientiæ guftum habentes 171
iinmnltiplicabile , 127
imperium facrum quomodo à Deofit 780
impeiiüm in Germanos tras/latum 783
imperium de Grxcis transía/tum non utdeiur . 783
impero aniwi conuentus . 8tq.
imperrjpotentia pacadua 815
imperij definidlo 8î2
imperrj morbis quomodo medendum- 8Í4
imped] cafas 8«
imperio nihiladdunturtdíoec coronario 78^
jmperatorpræfes Concílíj *796*
imperator eft Dominus mudi non tamen totius 787
¿¡Operator cum prxfidetquíd debeat agere Sjj
imperator uicariuâ Chrifti eft pag* 787
imperator quas leges fert tene turobferuare 824
imperator caput & primus o/. mnium 809
imperator aduocatus dicit Ecciefiæ Catholico: 788
imperatoris íura'metum quod Papae ÔC eledoribus facit pag, 813
imperatorisofficiumin Conciitjs 7Stf
Imperatoris Alexandri annus primus 1158
imperatoris in Concilqs officia 800
imperatoris ófficiu & cura in Ecclefia 808
imperatori quid fit reforman/dum 82i
imperatori laudes notarius di/xicinConcilqs 717
imperatorem eligendi ratio pag 817
imperatores aliquando primatutti in Synodis dederunt pag. sao
imperatores Concilia congre garant *756*
imperatores quomodo Ecclefiaefæpe patrocinati fint 822
imperatores Concilia conuoeant 7^3
imperatorum^ Eccíefiaftico rum contentio deprimatur temporalibusbonis 822
imperatorum coronatio 785
imperialis malefiatis excellentia · · I 786
imperialis poteftas non pedet à Papa 68?
imperialeConcilium 58?
imperiale corpus qui conftitu aiat 807
imperatoria ad Concilium ex hortatio ioi
impoenitentia 411
impíj iuftificatio *$29*
impíj â Salomone uocati $8y
impofsibilenonobligat 845
impofitio uocabulorum eftlibera 149
tmaus motis 787
imminerabile $05
imitatio Chrifti tfyy
in Csefarea Paleftina Concili/um celebratum 1157
in omnibus creare eft creari pag. 1117
inakerabile 127
inane 337
inaugmentabik 303
in cha-ita te radicati 57
incantadimodi fidelibuspro/hibtti 3512
incantatoresfattiifunt 391
incredulus filio nonuidebitui tam 536
incrementumdatDeus 348
incorporatio 532
indus fluuius *7*§7
indi credunt ChriftSde uirgi/ne natum 370
indi quomodo Deum nomi/nent 35:9
indiuiduum colit fuam fpeciem 282
indiuiduum quo paâoattingatur «4
indiuidui natura cum idea uni tur 2s>
indiuidui omnis quiddicas 28 2
indiuidua 5®
indiuiduoruminfinitas 78
indiuiduorum differentia i©i
indiuifio $
indiuidualitasqutd 372;
induere aere Chriftum 07
induere quid 58©
induimini Dominum le(um9 Sic.exponitur
inaequalitas ?
inxqualftàs eft.ex equalitate pag. 4*»£
infantibus etiam facramentu panis uini dederdnt olim pag. g?i
infernus èft lâolentus soj
inftrnus profundior c®
inferiora quopatfto fint *in* fu/pedoribus 303
infidelitas eft animae excieas pag. S3E
infinitas trinitati attribuitur 2€
infinitus angelus nni.Sdni/
infinitas omnia complicatis pag-
infinitus circulus 1U4
infinita circulatio ms
infinitas conreada J 27
infinitas graduum 44
infinitas Deuseft «<
infinitas eft reditudo infinita pag. 1107
infinitati hullum nomeñ con/uenirepoteft
infinitatis Dei excellentia
infinitum recipitur finite pag. 28<s
infinitum ratio non attingit pag. 510
infinitum centrum *ucy*
infinitum eft inconirahibile pag. is>4
infinitum non eft menfurabile inÿ
infinitum negatíué 24
infiniti ad finitum non eft proportio «
infinittparsquælibet eft infi/**nita**

infini/

Index.

infiniti circuli funt tetrágonos trigonus infinitus nu
ínfínítacuruícásefle non po/ teft ' na
influentia ftellafum 41
informare 247
informitas, p
ingeniorum *uarietas* *226*
ígnísuís 234.
initium diei fecundum lúdaos pagi 115'
initia annorum uarià 115$
ínnocenciapríuílegíata 517
innocéntí a eft amabilis 49 s
innocentius tertius literatifsi/ mus 8^7
ínnócentíj tertíj fumma 853
innocentíj Papæ fcriptum ad Alexandrinum 7 op
inordinatus amor eft in fatuita t¿ îz ;
ínobedíentía quantum malum fit H7
ínquíffítíonummodí ijí
inftrumenta Dei per quad ope ratur 552
ínfufFícientia Calendan} ny?
intelligere unde oriatur & paf- catur *is?*
intelligere eflentiæ abfolutx quid ¿4<r
inreliigere 7
intelligere mentis i¿b
inrdligereDeiquid *26*
intelligere eft afsimilare 8 *99*
intelligere primiim principi/ um eft immortalis deleda* tío 282
intelligere nihil poíTumusfine Dep *269*
incelligere & diligere in mente coincidunt yo%
intelligere feipfum eft deleda- Cio fumma *276*
intelligere eft afsimilare 2 n
intelligiturtantûm, quantum diligitur $84*
ímelhgendí modi mentis 15 s
inteiligendo fdium à patre ge- nerari 277
intfelligens 7
intelligentibus intellectaIP ter lux infinita lucet 287
intellects ultima perfecto ny
intelleâus agens pafsibilís pag* huí
intellects de ícen fus 115
íntelledus quomodo in ratio nedefeendat . Ü4
intellects alteritas ínfinítgu- nítacíseft - ii y
intellects per fidem dirigitur pag. 57
intellects unitas 7
intellects unde pafcatur 20*
intellectseífequídíit 1
intellects iderncS intellect Pag- . 32Z
intellecftushominis non eftde mundo . yo
intellects naturaliter perpetu iis 317
intellects nofternon fatiatur nifi *in* obièct æterno 57
intellects quomodo íudícet rationem 678
intellects non iudtcatexrari one immortalitatem 678
intellects feparatus *126*
intellects creatus quomodo Deo poflituniri . 200
intellects quomodo generet de fe uerbum internum *676*
intellectsnon eft à generan- te fed creante 678
intellects de Deo eft comple xiuus omnium intellectum pag. 170
intellects fine fapietia fozlix nequit eíTe yjz
intellects Humani uirtus ? 21
intellects iri omni regente re git . *<j79*
intellects fine appetitu lex eft 777
intellects pafeituruerbo 707
intellets omnis quid quas/ . rat . »35
intellects mors, eft àuero a/ iierflo
intellects fadetas 4<n
intellects quies .. . $8y
intellects diuini & ñoftri dif- ferentia 509
intellects agentisluméií *592*
intellects pofsíbilitf *592*
intellects proficit in fcholâ Chrifti 470
intellects uerus quis 327
intellects optimus feipfum intelligit $51
intellects eft rationis unitas pag* 114+
intellects *eft quxdam uniuer* falis pulchritudo
intellects quse negate uide at 238
intellects*in tenebris Amor- te quando fit jji
intellects uultcognofci >79
intellects perfeeftio 113.8614
intellects quâdo faciatfe ier- uum Dei 4*5
intellects diuini fimilitudi- nesjfuntfpecies 280
intellects *line guftu fapien/ tiaèqualis* 139
intellects non reperiturinre giorie rationabilium 295
intellects ¿niegenaturéuigec omnium author 28 j
intellects primiim principi* , um *267.*
intellects humanus contradi ¿loria tranílilirenon poreftz4
intellects cÔditor Platon.eft . Omnium principium *27$*
intellects eflentias return in* teliigere nequit *27^*
intelleits quies ri$
intellects ftmilitudo eft ani/ 'mafenfitiua . 247
intellects proles eft 444
intellects eft fuper iritelligibi lía / 29J
intellects donum , 420
intellects eft rationalium prae cifio 87
intellects pra (tus 901
intellects Chrifti humanus qualis fft 202
intellects diuini opera 900
intellects uita .. «4»
intellects quomodo Deutn cognofcatSCalia 115
intellects condicor unigeni- tus , 34a
intellects nofter infatiabilis Pa& *í
é *i* intelte*

Index-

întelledus primus in adu pe? nícuseft i/¿r
intelledus creator manífeftat fe in fpedebas 282
inceHedusfenfaaiis ios
íntelledusleíu 49
intellectum omne efle defub/ ftantia accidente i/o
ihcelledu quomodo Chriftus , fuis aperuerit 5*40
intellectum defcédereadfenfí bile • ' 112
intelledum incorruptibileef/ fefignum 488
Intel!edum unufti in omnibus h ominibus efle *tty*
intelligent monetur natata , PaS' ¿lff
intelligentia principium eft ra tionis omnium 81
Intelfigentia quomodo deui- et - 8.3
intelligentia centrum eftfecg- di mundi 89
intelligent^ ex fuperño do- no *ii&*
intelligentia motrix coeli 277
Intelligentia plena formis» in» telligibilibus 285
intelligente principium si ïntelligentiæîumen Deus 8i
intelligente tot,' qúotmotus diftindf incœlo ' tfaj
intelligente locus abfcondi/ tus 21
inrefligenWp motuum redri / ces io».
¡nteíligentíaforma 81
iritelligentiæ plenæ formis pag, / 275
Intellígentisefímifedo 247
Intelligente redrices díuer/ % *TOS'*
íntellíaentías toi efle quo t or- bes 459
Intel*lígentias* uocant Phylo- fbphi, quas Moyfes Ange/ los nominat 605
iritelíeduaíisnatura fupræma ■pag- 5*4
ihtelledualís naturæ foecundí tas 501
fatelledualísuígor ioÿ
íntellcdjualís uíta jotf
íntelkduaíís naturæ opera- tío 899
íntelledualísuenatío *67a*
íntelledualís diferetio 155
íntelledualís uírtus non efîà generante <778
intelleduaíisnatura 107
íntelledualíscognitío h í
íntelledualís fruélus 107
íntelledualísmufíca 95
íntelledualísnaturgualor 257
íntelledualís natura quemó/ do fentiat 2 54
íntelledualís nafurg genera/ río 90s
ínrdledualfsagrídiuitiæ 291
íntelledualís uírtus noftraba/ bet dim tías ineffabiles in po* temía 29a
ihtelleduaííséolór 294
ínteiícduab's numerus 84
in telledualís uifío eftfumma fed ritas 257
inteikdualisnaturffœcundi- tas 90O'
ífitelkdualísnatura quotreg- na íub fe habeat 2^4
íñtelíedualís naturæ dece gra- dus 289
Íntelledualís natura íbla Deft guitare poteft 498
íntelledualís natura 49
íntelledualís anímg motus nô cellar 214
íntelledualís uitæ cibus 147
íntelledualís (piritas in ratio/ neíntellígit 29?
iñtdleduálí noíh ç náturg De us duo dedit 55¿
íntelleduali noíte naturæ ne ceflarium alimentum eft 299
íritelleduali omnis natura ferz uit tf
íntelkduali naturæ incítame/ tadata mulca funt 900
íntellédaaíes naturæ quæ De/ um dereliquaerunt 422
intelkduaks iiaturæicïùnt fi^ bi præpoÍÍturri regem
intelîed'uales creaturas quare Deuscrearit 908
íntelléduaiíum ípirituum cho **ti aplani** *€0j*
intelledualiurii quies 42«
íntelledibíle *263*
intelledibills uírtris præftantiT fímaeft ' 23?
ínteíligentíaié
ínfelledíua uírtus fequite re- rum efTentías 322
íntelledíuá potdía homo De üm attingere non poteft *6go*
íntellédualitér feípfum mo> uens 21^
íntelleduale phncípíutn eft o- moípotens principium 525
íntelleduale efle, line íntellé- du 140
iMtelkdualiain anímalíbusfl gna *10$*
intelledualíteruiuere W
íntellígibíliq íunt fpperratío/ na bilí â *2$5*
iritelligibilis res quando uerê tntellígacuf 32/
intellígíbilíum terminus 37 a
¿ntellígíbilequod fátiare po/ teft 197
ímellígMe z
inrellígi bitía omnta complicat uisintélledíua 23$
íntéllígíbilía quate incorruptí- bíHaíírit 32$
inteflígibília pulchriora font fenfíbílibus. **I** *^a¿*
intentíoDeí& ânimæ ratíoria líS
intentio éonditorís 275^
intentiones (ecundæ 25'ÿ
intuendo Deus úídét omnítf creata 3Ï19
intrare ad úítarii *529"*
interminum 127
interioris hominis inclinatio*' pag. *áte.*
intercalaresches 1155
itituirio quid fit 48Q
interprætatíô ùocabuîofum pag. 29/
inirofpedus rerum 41B
inueniri facilíuá qùodaplurf- bus qugrítuf 74Ó
inuentus cito fatura tur 209
inueftítiirarumambítus 812
ínuífibília confpicí 4^

Index ;

inuífibílía quomodo confpící* ancur .250
inuitis nullas praeficiendus pag/ ? 7*s
ioannes Damafcenus ... *879*
ioannes Huniad 587
ioannes Baptifta lucerna ardens
ioannes quomodo fanóiífffica> tus fit 1»5
ioannes Beleth 874
ioannes Venchus ej
íoannís de Mosbach commé/ tata 75
ioannes Andreas nouella 75
íoannís Seotígena: libri *tst* ^ί 75
íoannís Baptiftæfanâitas 58$
¿ocus non cxcufat â perjurio pag* 54°
íofcphus Híftoríographus maximus-
iofeph uendítus 77tf
ipfuæ oratio .549
jouis omnia plena .. 557
íonís ípirítus ^7
touts dies, , u$£
iouem qùare Deum nominarim 20
ira impendit animum 1107
ira frequens auget choleram pag* 420
iracundiae fetuus *777*
irafcibilis motus modificatio pag* 606
iridis colores *293*
iris reconciliationis 363
ifoperimetrx 940
tcrxvgaS 3î8
ifidorus 714
ifoperimetra figura que capaci , orfit *4°
ifoporimeterctrculus 1016
ifopleuræ 94°
ifma'élitxexdufiín pacfto Dei ScAbrabx 8B5
ifmaelitas excludit padhim "'!DeiôiAbrahæ *9^3*
ifmaelitæMahumetani. *927*
íímaelís genealogía *925*
ifmaeliscircumcifio ^23
ífrael quidTígníficet 19
ífraeluíííío Deí 557
íte 6¿uos in uineam meam^c. explicatur tf43
iterum uenturus eft indicare 6¿c. exponitur *339*
íubilus 460
íubileianni 9?4
iudæorum de Mefsia faifa opinio x 54
iudæorum pertinacia ¿4
iudæorum Pafcha U5J
iudicarain Concilio firmitate habent à Concilio 800
iudícantisregula *73**
indicium díuínum *699*
íudíciumííbí manducantes *ÔC* bibentes sje
íudícíum flíexecutio ín mome to fient stf
indicium $5
iudícrj extremidies 934
¿udicrjdíeíaduentus 7°í
indicia aftrorum 178
indicio redo qui careant
indiciaría uis
iudícialesdectfíones 751
indiciaría fpirítualís poteftas eft omnium epífeoporum eadem 772
índex/equi debet canones & leges 731
judicis Chrifti fententía
judices generales 75°
índices terni de prouínctjs elediι 255
iulianus Cardinalis Pontificis Romani legatus £84
iulianus epiicopusHipponenfis 7«
iulianus apoftata 18s
iulius firmicus 20
iuliusPapaprimus 83»
iultjPontífícis fententía de primatuPapæ 720
iultj Cadaris annus 1157
iupiter omnium rex creditus pag. 504
iupiter quare Deus didas 20
iupiter fao tempore rex nomtnatifsimus 357
juramentum imperatoris deno reuocandis donationibus sij
juramentum rei contra teftes non admittendum 816
iuramentum ab eledloribus im pertjpræftandum 819
fura naturalia 775
juris relaxatio 75°
iurifdidio omnis à papa'ne fit pag* 72<*
iurirdidlioEpifcoporm 727
iurifdtôionem qui habet, non propterea etiam leges conde di poteftatem habet 729
ius naturale hominis 222
ius naturale rationi naturali/ ter ineft 750
iuftuseft ín tuftítía $74
iuftus fuum elle a íuftítía habet «7?
iuftus ín íuftícía 225
iufti merces 557
iuftum nô admittit plus aut minus 145
iuftificare ex gratia 54*
iuftificansiuftitia $17
iuftificansDeuseft
iuftitía & Capientia non moriuntur 473
iuftitiauniusmediator
iuftitianoneft in hoc mundo pag* 145
iuftttía fíne charitate non eft iu ftítía *607*
iuftitiarex 481
íuftítíaorígínalís 593
iuftitiain qua animae potentia fit *6QC*
iuftitia abfoluta deftribuct/ ua *6a6*
íuftítíanotíonalís 367
iuftitiaquid 481
iuftitia eft in gratia qua falua/ mur 515
iuftitia in quibus rebus atten/ datur íoy
íuftítisetrutína 172
iuftitiçlorica 475
iuftitia: debentur omnia 481
iuftîriædefecftus 8q
iuftitia: lumen *116*
iuftitiacuiuere $8t
iuftitiam Deus oftendet in filijs diffidentiae $41
iuftificatio animæ à Deo 454
iuftificatioapeccato *54
iuftificationoftraexChrifto $t

Index*

' ' I K

tf$

L

í A k^crií* 36
JL >lachrymæSacræ
îaicus femper buts pon pàftor pag. gO5·
laics quid in Concilijs facerdo rumpofsint 789
hicis audire non loqui in Con cilíjs licet 798
laôdicenfeConcilium *755*
lapidis minera 20
lapídesuiui 57 *s*
lapides aurum attrahentes pag. 492
lapides predofí quomodo pof lint ponderar! 175
lapides u. fundamenti cíuíta- usSanctæ 717
lapides ex aqua fieri 17^
lapidum uariæ imagines 577
lapidum uires "" 577
lapidum præcioforum ualor pag. \ ; 377
lapídícadua uirtus in quibuf/ dam fontibus 176
hrdtenorumepifcopus 745
hfrluientes 4^51
îamgrauq , sos
latitudo quid' 590
latrunculi 813
latrunculorum ludus 20 8
laudis fo as D eus elt 311
laudis Dei chordae decem 313
laudis Dei campus
laureatius Epifcopus Medio/ lanenfis ‘722
laudandus Deus quia bonus Pag* ' — — 312
laudabilinnos habere certam cognitionem " 314
laudabilium omniumcaufa eft pofleft 52^327
laudat opus fuum opificem pag* 512
hurentij Martyris legenda - pag- ▮ ·'Z"/' ' 855
læniia animæ-diffunditur per totumcorpus '
laetitia humilians uíuíficans pag* t $68
mitia 24*
ïætitia gaudiorum 294
lætitiamefiefenfumuitæ 508
lgetítiamgenératcharleas 508
lætidæ excitatio 5°8
lætitiæThefaurus 157
lætitiæ fpíi ítualis figna 446
kftoralísordo 702
kx Alchoran non eftkx ui6
lex bona ex charítate proce/ dit 538
kx oculus eft 777
kxíufta etiam reges ligat 755
kxfpirítus
kx repugnans legi mentis Pag* *553*
kxnaturæ *8$
6¿x8t.
lex debet eíie moderata pa- gina 824
lex uiua in principe *270*
kxiuftaquæfîc «8
lex imperialis 278
lex Moyíí eft kx naturae Pag* <sj
lex,quaeipra charitas 3 non eft dehocmundo 55s
lexMoyfi triplex *6$$*
lex quibus debeat conuenire pag; ' 723
lex eft pofsibilium 843
lex naturae eft uita tuftitiæ pag. '-'T. *7 65**
lex de non ocxupahdisallenis ftamenda 814
kx fine correcftione 8n
lexuindicftæ
kx çarnis ' " "■¼
kxDorhini immaculata quid l pag* ' '.-522
kx uirtus peccati $86
lex dantaxat fluitis eft po*fi/* ta *'776*
lexnaturçneglécfta 3
lex accommodata debet e fie re gioni 809
kxconuertens animas 522
kx naturae lucida coñcrea- ra ' · ' ' :
kxSah'ca l *908
kx fcripta in tabiila <5$
lex qualis debeat elle 751
lexcomplicans omnèmuiuen di rationem 667
lexfuperiudicemeft 731
kx obedientiæ ^7
kgisuím babeemos confuetu dipis 72F
legis imperialis obferuatío pag* «ii
kgis *finis Chriftus*
legis opera iuftificarenonpof funt 51$
legem miniftrari per angelos pag< ' 604
leges proprias habet quælk bet natura fpecífíca . 504
kgem fpírítuakm intellígít c| Chriftianuseft 455,
kgem quæ indfiedione con/ fiftít folus Chdftus ímple- bit 664
kges ubi non dominanturí- bt non eft politía 777
leges Imperiales 324
leges $i
leges naturae in paucis lierbb complicatae 5
leges Martrj 74$
leges moribüs utentium ap^p- batitur 724,
leges firmantur ufu 711
legumpotifsima $#
legum ptaeftantia 777
legum uarietas . - 1/07
legum Dei cuftodia yjfc
legibus aride aires . '725
legatus charitatis Chtiftusèft Pag* ... / 4*>
kga done Chríftí quifungárí- tur* *
ko catulos per rugitum refut citat . 407
leo Papa ad Marcianum ' Pag* ' ' ? ' ' *7i2:*
leo Papa ad Theódofíum im/ perátorém 71^
ko nonus- ¿p®
ko Papa ad Concilium Ephe finum 7x$
leo Papa de approbatione Co ciltj Caked onenfis 744
leo humanus Ho

'eo imperatoradTheodofium fcribic'., 708
ico Papahonæqaoanimo Cô ftantinopolítanó* fecundum locum conceílít 705
leo Papa 8z¿
leonis noni libellus contra p/ fumptiones 85 *s*
lepra qualis morbus *c*3j
leprae contagium <*$<r
liber de acftibusfylueftri, 78x
liber uiuüs eft humanitas Chri fifi 490
liber uitx 488
liber pratiüs non eft 777
libri dé diuinatione ôipræfti/ gíjs anteDiluuium 552
libridigitoDeifcripti 127
libro fcripto mundus confígu ratus 1 #i35
librorum omnium conclufio pag* 4»o
librorum in tertíó Tomó Cata logus *939*
liberiuà Papa arrianç fetftç Tub fcfipferát 71^707;
liberius Papa ad EuftachiûZiy
liberum arbitrium quæ uirtus dirigat 680
libera nos amalo; éxpofitum pag* S0
liberare quis pofsit 55l
iibidinisferuus 777
liurprandihiftoria 784
ligare quæ decreta póísfat 725
ligandi poteftas eft Ecdefiæ pag- 7}8
lingua refrenanda J48
linguae tot quare fint 501
lingux omnes hominum un/ de Tint 241
linguarum donum 420
linguarum peritia 241
linguarum cognitio. *257*
linea infinita eft *in*diuifibilis pág- 12
linea maxima in contrado 28
linea eft puntftieuolutio pag; **& lii**
linea maxima quomodo fe ha- beat ad lineas ii
lineatflentia 14
linea finita eft diuifibiiis *H*
linea curua 24
linea finira fuum elfe habet ab infinita " ip
lïneæ infinitæ pafsiones *9*
lineæ circularis & reélæ coinci dentia 1109
lineam infinitam elfe circulum , Pag- "_
linearum finitarum ratio xj
hnéaiíseílecaufa l »4
linum Petro fuccefsiffe , 70;
litera non eft dé eflentia Eccle ft^e . \ 8$7
litera debet aedificationifCfpi ritui feruire 8i7
liturarum ftudium IJ?
litera rûmdiuifio , 24>
literarum fcientia , ¿83
literatura? tgnotæ fqndamem tum debile *6¿*
literatorix fenfibiles traditio/ nés -, 81
litium inçômmoda , 810
litium diremptio si 8
licigatórummaloruiri'úox734 pag. &717
litigatorum uox Z57
liquorum pondera >74
tiiquefaáío 4<5o
locus temporis *$69*
locus numeri 5*9
locum quare alter mutet 104
locum proprium omnià pe- .tunt 567
locum non occupat fpiritus Pag- l 214
loca nulla prxcife concordant pag- 22
locales Synodi 717
logicainquifitio Í8
logica uirtus 235
logica inftrumentum 277
logica homini naturaliter in .. eft. ; ¿8
logica an Théologie profit 70
logica
lombafdicahiftoria
longitudo quid $78
longitudo abfoluta ¿40
longobardorum hiftoria sia quidfignificét
longobarddrurii rex Adria/ **nus**
loquimini ad Petram coram e* is &c.explicatur ^57
loqui in filentio ¿4$
loqùiquid 552
loquendum premeditate 54«
loth uxor uerfa in lapidemjotf
lotbárius imperator & Ponti/ fex784
ludus nullus honeftus eft peni tus difciplina uacuus 20S
ludus Globi **ao®**
ludus taxillorum **«4**
ludi Globimyfterium **21&**
. &*I74&2*O.&222*
ludouicus Pius Rex Francia? pag; **784**
lumen ad réuélatíonem genti/ iim 57*
lumen diuinæ fcientiae 4jb>
lumen luminis gentium Chri/ ftuseft .
lumen de lumine 352
lumen fapientiæ per qupd.re/ ges regnant, *0*
tumeo uultus Dei
lumen in omni inquifitipne prærupponitur **iiio**
lumen ueneficum **jsi**
lumen uultus Domini odire pag* , 4,3s
Jumen folis habet ín fe omnia quæ funt foil's é¿j
lumen gloria?
lumen dulce **in**
lumen eft gloría **4«i**
lumen omnis rationis **2&8**
lumen fidei **584**
lumen paternum Chriftus eft Pag- *2?L*
lumen gentium 485
lumen uultus Dei »4?
lumen difcretiuum animale Pa§- *2?i*
lumen mirabile latens in ApOf ftolifterbis *í8¿*
lumen ratione naturale 427
luminis diuiñi in nobis ftgnutri .PaS'
luminis multae proprietates Pag- fZ*
lummisfons 204
luminis glorix Dei dfaitiae **pag-** ¿88 la>
c 4

Index-

îbmïne gracié ad Deiim tratótur fatót
ïumina qucducuîit ítitéllédhia
■ïem ppîenciam ad perfêcftio/
*'á'&n¿.'.... 7; 7 'V' 2°;
iúthípT'íieophanig 2gr
1urnttïâ omnia ufdentür in di/
itinolumine .48j
liiïhiàîim patrem effe Deum
f^àgi 2.88
Îiina eft terrene naturç ^sk
-luna maiorem erile terram 40
Ihrfa quaré fi tdea apeara 20
luna incorruptibilis eft3' ~ - ~
4*
tónearbor / ■• 21
læ§fefmità.ptàprîàttt 40
•Op motus quomodo^coÿnof
*tiçur.. 'l' " 73
' ns-,9
lutó fphæra
4tw influentia 4r
i&jfc&ôtas I -3«
íú fla? creatio |28
:4üÀæ C^!Or
iWáMlimtntumfccuhtó jjào'f
'*#im I 4 .. 'áps›
-lühæ quidditai 28
tóháfeX* ■ 4T
tóatío uígintr nouem.dférum
: u$8
-luharici I 41
lufiaticnum ii+annus'; '1158
■lùX quæ fe communicat ómni-
;tós '7 " .487
lüx coloris eft hypoftafls 502
lux prfe 33î
luxirtcefledualis omniapene-
\trat 498
luxconfummatai 47?
luxdifcreciua .248
Í11X omnium eft ipium poffe
>Pag- n 3n
■lùxqùàtfa.Deo créaient: 295
lüxinaccefsíbflis 441
lux eft Hypoftafis kolorum
*;pag7'-
lux corporalis Hypoftafis eft
: ômhmrn colorum 55
lux intelligentiæ coditoris-272
luxoftenfiua Chriftirseft í2¿r
lux *in*fkiita fenfibilibus fenfi?
' biliterlucet W
lux Deus 21
lux.eft quod eft in omnibus co
Ibrihus 286
lux;qu;^ non uult fub modio
\cortftitai I z .577
Ibxdefuperdata 243
lücif¿rófimiles.qúiíirit 77$
lucis plenitudo in foie 43$
lucis feminator non èffiïnüiz
'dus 475>
lucis b^fts detis erf
lucis clítitas I ' í 7Bí
lucís, ufas & preftantía
lucis àà^rh.æ candbrrv'' {.4.1*8'
lucís seternx fimíh'tuddJ ¿2
lucis receptio liaríaeftírí iiarís mentibus 7 . - .
focísopera ' ^"'7
tôcfà frltj geniti íti^erboúentá*
■tUt, A 25>T
,44*
focis centralis infinitas 227
focfs aut coloris xiulla res cór=
pbralís eft expetó I ' ' 7 '7 41
fotísTdrtfta *• --' '
ltíCísiheritas color eft 7 114
lüdferi íapftis ''
lucifer princeps rriáligüítatís
é*g' , ■ ,.'/x4
focíniftíi praeferendum " ' 531
1útero fofts participantia i8tf
luefem glbriæ quomodo' men
tes àari é recipiant 2 27
lucida ' -75}
lupi funt'quifua qúastunt Ec/
clefíae miníftrí ' 5,48
lupítópacéjsméntotespuefti
Imentis ouium .
lyram Orpheus inuenit 252
M
O.AgW .. I W
A;** magnetis formale trahit
ad feferrum * 401
magnetis aíres mirandx <*$>4
magnetis eflenda, uirttis & 0/
pera tio 564
magnetis uirtus in acu pixidis
pàg.' ' ' 5<5ff
magnitudtnísdifcíplíAá 1^4
magi malefici .390
magicum phanuftíca concitas
pag. ss
magica 23
magi.câcâtteé damnatæ omnes*
P3g*
magiftri ueri fermo quálís fíe
pagv 48>?
magifter omnium operufti i2<jr
m.àgiftri in alio mundo erimus
,pag. 171
magiftèrium fingendi 218-
magi fterium ueritâtis no
magiftratüutninftiUKÎo
magnitudinis nihil eft expetó
,pag. 5^
mahumet hifiil firmi reliquit;
pag.
máhumetdíxir fibí Ángeł um 7
Gabrielem ttttimafte Alchb>;
ran $>o^
mahumet crucis non meminit
pa# : ' " ■ >bF
mahymet literas non fetuit88£
matómetftrnguínís effufiOner
pag* 7 «ni
mahumet inconflans & uati/
•us ' l " 8 8$
mahúmetídololatra .w
mahu'met- in Arabia primus
féduxit populum 5^0
mahuthet üqlúú piælentiany
peí nêcefsftare ad omnia, q
.aguntur
mahumet à quibus acceperit
fùamdodrinam ... 5ïi-
pabumetnon ppiïcpræuale/ l
reChriftb -s®?
mahumet & fucceffotumeius
chronica 507
mahumet â *diuerfis* aftroeftug
pag> 88^
mahumet ftnfle de Corals
..mqhumetbeftia
mahumet foam gloriam .quaff
tnt «sr
mahumetnoluit prœfdetwam
Dei omnia necesitare 8s$
mahumet uita in Akhoranfcri
pra ,«8s>'
mahumet Pfeudopropheta
pag- î87
mahumetopens finis 8S>
mahumet contra Dei praece-
pu Chriftum *in* Chriftianis
.....l... ' p<!

Index.

periêqubur
'tnihumêtin Akborâ ícríben-
do*àîudæis &Chnftianisad
íütUS 886
mahnmet baptizatum fuïfle
pag. f ftó
mahumet poft Chriftum an-
nis^Ûncæpit S8¿
tnáhumec qui pro propheta ha
buerint sta
mahumetísínconftántíá 920
mahumetíslex 54
mahumetáni credunt Çhftftiï
ex uirgíne natum 590
mahumetanæfedçrèx 788
mahumetanahærefis B79
maíeftas omnis (acra 8¿ à Deó
pag* ./"..A
ihatam non eft creatura Dei
pag- 229
malí .quo plus abundant hoc
plus a propinquatur àd finem
pag. < 695
maligni fpiritus funtdífcórdiaí
rum fuggeftores 42.3
maledici 6^9
malefici / 649
malignantium fpirituum rex
pag.
mandatai Dei reqcere quid
;psg' 7*7
mahducauerutSi (attiratifunc
ôcc. explicatum 471
manducare carnem filq borní/
nís quid fíe 859
manducaré cum míducari co-
incidere 4î°
manducantes de pané Domi/
ni hon manducantes teprx-
hendere non debent 851
mafomonquid "595
mammon maxime falutèmho
minísimpedít ÿsta
.manna abi conditum çft Chrí-
Ifors 37«5-
mannæuas éco
.mannsefapor 377
marttj die undecimo futtrrum
finem folarium reuolucio/
num ';\tn4
manifeñus error compofitio/
nís Calendad} 1159
jmaniréftationíi dóñum 58$
mambrx uallis „(.f
manfíones pulchrae m regno
ÐH 'S94
manuurhímpofítío qua oratio
né fieri debear 4¿4
manumifsío non *facit* liberum
fed difciplinà
rtiaranath# stá
rharcellus 712
mafcellínusPapi
marchipnes 809?
marcus Epifcopus Alexan/
dfiæ ,. 7,9d
maremater fluuíorúm. y 98
maris profunditas quomodo
¿nuefoganda 177
maris ínftabilitás temporalem
uítam figurât tf'i4
maríj Vidorini libri 7i
maiinus Arèlatenfïs 706
maritus ÔC uxor in contagió
quotnodbfêhabeanc 508
margaritas quœrens 378
maria partem optímátn elegir,
&k.expofitum *404
maria filia Amrani 886
mafia matet Chrifti $d
maria: ùifginis opera 460
maria: uirginis matris Chrifti
gratia. 616.494^45'5.
material infinitas eft priuati/
ua 'M
maftem quare Dcùni uocárínc
pâg. io
martinas hic pauper}æexplica
turn
martius Papá ^4
ma martas
martíanus Leoni Pontifici (cri
bit /"'/. ; 70S
rnam'ahíleges 74$
martini Papæ íudíctam contra
Sergium 7)6
martini Papá Concilium 72 í
taartmi.Papæ Synodus 7S2
martyr 7 I , Síá
martyres fuá morte quid mere
.¿ntuf'7' e47
martyres morte uítam adepti
font. 7 Jl5
maícülínaunítas ío>
24^
ÿtiàthemaificdm fpécutam im/
mathematicus numerus eft fc
mago num eri díuíní 155
marhematica perfedo n¿o
mathematica complementa
pag. 1Ó04
mathematica nos "ducunt ad di
uína ino
mathematica uiñ 510
rhathematica font ,certifsima
Pag- »
mathematica uerfatur circa in
telíedfualem materiam 2gí
mathematica quomodo tra>
cftarít Ariftoteles '. s
mathèmàticaobíecla 26$
mathematica »
mathematicae radix .. if
mathematicae utas in díuihís
pag. 8
mâthématicah'aqûalià finí:
mathemarícaha quare fint nia?
gisíncelligibilía
marhematicahumíignorum u*
tilitas á
manhíasdeSuetia
mater au is ne irínído capiatur
præceptum 39 c
maternus Agrippiríéníis /oá
materia fiemper fuit 255
materia quietó ín forma ccez
J... I. 47«'
materia prima carentia dida jas
materia po.fsíbílitas ji
rfiatéria prima quomodo quiz
.efcerec
tnaceriaprópria quomodo fie
'extrares. ['w
materia prima tfiaos 244
materialiter quæ non finí 1
matrimonium unitatem fpiri/
tus Íígnificat 695
matrimonium ínter eligentes
0¿ eleeftum 7^
ttiattímonium in Chtiftp infe/
paíabílé :'i7^
matrimonia ínter epífcopu.6¿
plebem 765
matrimoní) lex
riiatrimoni) perpetui unio «97
.matrimontj mifterium 632
matrimonidnecefianus eft co
(cofas Z41
mduriciùs impefátór 822
es mau^

Index,

maurorum fides $12
mauritaniæConcilium 725
mauriraniælegati 720
maximus monachus 70
maximus Antiochenus Epif-copus 72Î
maximum eft in qualibet re S£ in nulla i?
maximum quod Deus eftjim plicílsímé penitus in a du eft pag. rí
maximumabiblutum ¦ 2
maximum quomodo fe habe/ at ad omnia ri
maxime diftantiùm coinciden tiç uog
maximum urium eft fimplici-ter , *
maximum abfoíütéíncomtnu nicabile 45
maximum abfolutê quod 47
maximitas abfoluté 3»V
maximitatis natura 2
mæchis communio negata pag. 75Si
médius ueftrum ftetit $£c.ex/ plicatur 5^2
medium eft de eiFentia ordi? nis 525
medium abfolutuni 101
mediator nóuí teftaménti 53^
médicus mâfuétifsimus Chri/ flus. 779
medicus Medicina lefus pag* „ 435
medicus quas differentias ha/ beré deberet 175
fnedicó prudentia&experieti ría tiíücp opus eft 779
medico utilia ñatíca experime ía >7Í
medicina ád complexionis e-qualitatem refpicit 572
medicina 25
medicina? ars requirit coopera tiotiemnaturx ypi
medicinam anim^ fpiritualem cffè
mél Attícurii 295
mellé urfus delèdatur ici
meîchiades Papa prazcéfsítfyl ueftrüm 782
meîchiades Papá 705
memnon puér 524
memoria uiuítiéatíonisnoftrg P3S' B3
memoria intelledualís princi-pium eftnotionum 57ó
memoria Dei 4ag
memoria íuuatur ordine 524
memoria imago xterni Dei pag. ysi
memoria ccelutn ys¿
memoria intelledualis
memoria foecundítaseft 444
memoriæThefauri yo9
memoriam fecit mirabilium, expofitum 44tf
mernoratiua ars 524.
metallaris materiç quies 472
membra Chriftifolafaluantur pag* „ ,
membra Chriftiformia $19
membrorum ordo 118
mendacium odiofum Deo Qc hominibus 547
mendacium turpe 581
mendaci) author diabolus 658
mens fpeculatiua nos
mens diuinaeft terminus om/ nium Oi
mens qualia intueatur 1107
mens numerat 1114
mes increata fola terminat no/ ftram mentem 172
mens generat uerbum joi
mens increata eft unicas uni/ ens 157
mens füpra ftmetipfam èleua ta 4^0
mens eft numerus fe mouens pag* 155
mens liberaliter beneuola 420
mens humana eft imago men-tis abfolutá: 32Í
mens mérifuráris cunda jit
mens omnium fuotuoperum terminus eft 521
mens ex quibus uiftualitef con ftet U7
mens nori eft ímmériá Cbrpo/ ri i$9
meris eft harmonía 155
mens non côcipit abfolutum nifi incofttrado ÿoy
mens concipiendi uírtus iíb
mens abftraâa ab exteriori-bus 46G
mens eftíñ ábfoluto contra-da 50$
mens eft uts uiua unitiua 504
mens eft locus Dei $04
mens quomodo fe habeat in-ter Deum & creaturas $04
mens utua eft fubftántia 154
mens eft uisafsimiiatiua 15s
mens complicat idem & diner fum 171
mens ex eodem S¿ díuerfo »57
mens hominis principium eft fuarum operationum 5 21
mens non dependet à corp©/ re 171
(nens eft uíua & incontrada infînitææqualitatis fímiliúi/ do ifij
mensfeipfammouet. <7*
mens â metiendo diifta jst
mens omnia menfurac mens 147
mens eft coincidentia unitatis ôf alteritatis 171
mens noftra ex quibus compo lita fit
mens immortalis i/r
mens eft uiua lux intelledua* lis
mentís uis inteíligeritía i£o ÔC itfi.
mentis motüs pérfedlus
mèntis noftrsr exemplar i$z
mentis humana: admirada uír tus . lf*
mentís Deiformis motus not
mentis concipere & intellige/ fc , z, 1ÍÓ
mentis fpiritriaieefle in£
mentis pafsio & intcíiedlus i/ dem itfo
mentis forma 110$
mentís uifu qrisr attingatur pag. cs
mentis oculo quæüideahtuf P9g* 3^
mentis organum $10
mentis naturam ab Omni uarie tateabfolutaméíle 171
meritis ftábílitas ad cotempla> tiôriém requiritur 397

Index'.

mentis trínítas i*4
mentis alienatio 45o
mentem quomqdo Deus in homine creet iff 8.
mentís compofído 171
menti quare corpus fit datum pag, niff
mentí idem eft concipere *SL* ra dones íntellígere iffo
mentem a mentarando dici pag. 14?
mentís *SL* animæ differenda pag* 149
mentes cceleftes fínt'ne fecun/ du gradus intellectuales crea tx 170
mentium feparataru numerus innumerabilis ... i«7
mentalíter intueri quid no/
mentara abfoluta £40
menfura rerum eft homo *16*s
menfura redi curuicp 1109
menfura à mentarato differt pag* 21
mentara uera&dolofa 4^8
menfura menfufatum De- us eft 1119
mentara adaeqnatiísima 130
mentara mentaracumfem/ perínxquálía 3
mentara adxqtiataínhoc mu- do efle non poteft 14$
mentara omnium citandarum pag* h
mentara mens 149
mentarse *SL* menfurati coinci- dentia ■- HIS
mentarte tiiotus pundorum pag* to|4
menfurati *SL* mentarg differen tía ms
mentararum coincidentia 640
mentaramus humana ex diuí/ nís 432
mentarare circulum non men tararí " iuy
menfurareratíoníseft 468
menfurans omnê duratíonem aeternitas my
mentalíter eífe 1^3
mercurius quare Deus diâus pag* I 20
p 'rcurio maior eft terra
fneritum Chrifti *$79*
meritum pafsionis Chrifti $47
meridionalium temperies pa giriâ* in
merba films Elheken 884
mefshala
mefsias nomen unde 567
mefsíseñoftrioftenfíó. 4<íi
mefsiani rex Salem fígúrauít pag. *927*
metaphyfíca Ariftotekm de/ clarat diligenter diftínxíííe uocabula 325
metaphyfíca Aüícenx *66, SC9^*
metaílí minera I ,• 206
metallorum pondera uada pag-.. 174
merdhojm differentia quo- modo reperta fit 174
metrophams epifeopus Smyr me /4*
metropolitan! prouinciarum pag* 742
metropolitan! 717
metropolitan» /oz
metropolitan! per fe non. per fuffraganeos debeat diuina officia peragere *761*
michael tú angelicius, 8úc. ex- ponitur -ÇîQJ
michaelis Coftantini prgfum/ ptío *696*
michael fortitudo Dei. .434 47*109
mídan 1157
millenaria unitas gi.3o
mílenítanus Romanorum Pô- tificum Catalogum fcrípfít pag* 782
mírabíliainmundó j .44^
miraculum Chrifti * S13
miracula tranfmutatíonu tant opera Dei , 484
miracula non tant fatis indicio hominem eíTefcriptum in ta brouitæ 485
miraculorum uírtus 257
miraculorum .operator Deus eft -, J8.6
miraculorum donüm 420
minera: in. pondere ¡uaríant pag* *74
mineralis tartüs 8^
mineralis uís 206
minar 'y
minorem in regno coelorum ef fe maiorem y6t
miniftri inEcdefta fint'nefa fi aut ueri facile ex fíne fibi pro pofito deprehenduntur 548
minifteriuni in Ecclefia *655*
mínimum quid iit 3
minimum efle maximum u
msfereor taper turbam, Ôtc.ex ponitur 54$
mifereri proprium Dei eficy44
miiericprs Deus requirit mde ricordiaminnobis yr
mifericordia.Dei 6^4
ndfericordia filrj *6$$*
milericordia *SL* ueritas obufa- ueruntfibi 364
mifencordiæ opera 4<sd
mifericordiæ^nfinitç filius *6q$*
mifericordiæ opera fandla tac pag* $8?
mitto angelum meum ante fa- dem tuam exponitur
mifsio fpirituffancfti 42°
modeftia in loquendo 548
modus quo omnia fiunt 2.54
modus Dd eft fine modo 54^
modus omni modi modus 7Í
modi in operationibus horni/ niirnfunt .454
moduli theatrales in Ecclefia audirinondebenc 568
monas
monas eftomnisnumeriprin/ cipium *SL* finís 32S
monas innumerabilis 1x3
monade omniu principio 314
monachus fornicator quomo- do puniendus fit 79Ó
monachi prçlatifadH habitum monaftícuíéruare debet 7^4
monachi tata qualis debeat ef* fe ,4*¿
monachi Coloniae tepore ini/ ius autoris qd exauaritta fece rint 548* monochordu zog
monarchia quotannis creta cat 4î;2
motaarchiaBabyíonica434;772
monarchiae præftantia 778

mon adi sms ad tonfotalcordí nem connedrirur 701
monachatus quid £07 SC ^08,
moaaíliccm habitum íeruare debemEpífcopi ex Mona/ dwfedlí , ' 7¿4
monafteda Bízancea . 7$y
menetse probado ' | 548
maneta Oa autunV menttem P»g- " -* -$4S
moneta regales 4^
monetae quomodo probando pag; 174
moraetarío comparatus Deus 257
monemur ad Deum naturali/ ter 504
monialte in fornicatione de/ præheafa quomodo punten da 790
monopolia eradicanda sic
morbi S¿ aduerftcates animae iafoti font fæpe
mors fecunda £5$
mors eft animæ & corporis fez paratío $x
mors pro inimicis
mors quomodo animalibus ac eidae ' 464
mots non corrumpit effenti- am $80
morspafeituitam y8i
morsintelletftualis $7
mors quarum rerum fít io¿
mords caufa non eft Deus pág, ' c#
tn orcis regnum e ft in odio 485
mortisDominicseteudus 490
mortis pradeienda ¿47
mortis (piricuatis infernales rri ftitia: .57
mortem euadere pofTumus fo la morte 41g
mortem praecanere uelle 418
mortui audient Deum 5-12
mortui in fide,uiuunt in gloria pag* yj9
mortuis aliquando capilli-ere- Icunt 2tg
mortiHcareuas f ¿lile munda- nas fapienosE 442
mortifica no defidedorum cár> nís Chríftianis neceífaria eft pag< 4'5
mori peccato yst
modomninocum Chríftoo- mnê qui unit *ca* ipfo in regno Det manere, oportet tfoo
mors quid fit nj
morinoneftereatura Dei 229
moriendo fideles intrant in ui- tam
moralis fcientia homini necef- faria eft 240
moralium myfterio quidalu/ di non carent 208
mofella flumen 777
morus Globi accidentalis pag.
motus corporum coeleftium pag* 174
motus animae perpetuus *us*
motus menfuracurquetc aeter/ na ini
motusZodiaci 178
motusnaturalis *Vi*
motus uartetas ex ecctttttnco | pag. ; / 178
motus Crftius ratio eft 21j
motus cum alio non poteft ef/ feçquaps 22
motus planetarum 22
motus defcenfionis 105«
motus deleâ abii is uita eft 581
motus'Uiuificandi alter 214
motus animalium 104
motus quid
motus omnis quies eft inDeo pag. i8
motus omnis ab anima mun/ di 34
motus animatus 27^
motus ^qualitas & ingquali/ tas 1040
motus cOmpofttus io$¿
motus infinitus cum quiete co ' incidit ¿74
motus habet finem inquiete pag. *4^*
motus intelledus agentis cir/ cularis $92
motus non eft fine fpiritu *109*
motus primus in coelo 485
motus requiritur ad opera ha- iurg $09
motus folis omnibusprobeta tçmotum
motus nature à quo principio iit H*
motus naturg â mota àaelli/* gemipdîfferc <3®
motus principium eft id quo$ agïcpropterfinem «8®
motus uitalts *$<
motus aduium 40
motus duo (piritas noftei 4<t
motus squales qui «04e
niotusïnçquaiiïas s©48
motus malí feprem per quos anima ad mortem duoW pag* 4®4
motus omnisâDeo
motus omnis dicitur ípirim pag» ^70
motus feípíum mouens n6de<= ficit 17c
mocus fpiritus dicitur
motus quibus modis inmobi* lerecipiatur ^04
motus squalitas penes tem- pus' , 104®
motuí aptiTsima eft rotunditas pag» *vi*
motum quomodo deprçher^ derepofsimus
motuum omnium mefura quí/ es eft is
motuum codeftium inftrumc- ta 171
motuum fpecífica dífteremía pag. 45»
motuum complicatio eft qui/ es «jt
motu omnes omnia fecíutir pag. sffÿ
mofes prior Grgcís ferípton* bus
mofes if
moyíes in monte uerítatem ut- dit 5>j«
moyfes & Aaron quales fue- rintpríncípes 773
moyfi Deum rogad de fine mu diquidrdponfumíí't 954
mulier quomodo mariroobe/ diredebeat 573
mulferuiroccaíionatus zy
mulier benefaciem

muli

Index.

rnulier forda esc.motu labíorS Intellexit f . wj.
mulieris cuiufdam fidio 743
mulleres plures pmifitAleño-

multitudo omnis fubfiñit in ordine ¿oj
mufæ à póetts uocatæ ijç
mundus libro feripto configu-tatui 15$
mundus magnus , 217
mundus eft eremitas principia , tío e contrada 288
mundas prodijt ex potentia 3j
mundus contrádurií niaximS . PaS- *7
mundus Archetypus 430
thundus humanus no
mundus feruitquæretibus De

mundus quare creatus iit 207
mundus conftitutus ad confti/ . tuentem quomodo fe habeat pag- „ ' 357
mundus ienfibilis eft figura in fenfibilis mundi
mundus temporalis ^6
mudas in maligno pofitus 425
mundus in Capientia increata pag. , 4-78
ánmdusmaxímus 217
mundus nie Stoicis corruptibi tis'
mundus fenfibilis eft liber di/ gito Dei fcriptas 397
mundus triplex 217
mundus alter Platoni , 40
mundi fenfibilis mortificatio/ ne áflequimur immortalita/ téin t ? tJ. . ,i?i
mundi creationis dies iiy?
Knptidi.fphaerica rotunditas rio eft uifibiiis h *00
muridi conièçfturaïis fdfrtia 7^
muhdi realis forma 7<s
mundi figura eft ini terríe parti-bus contracta 39
mundi magni fimilitudo 217
mundi maximi fimilitudo 21g
mundi principium 150
mundi quæfint 412
mundi huius fapientu nullusfe licítate uera capere poceft 105
mundi harmonia
mundi perfedio 213
mundi pulchritudinis maior pars .245
mund/ duratio n tempore non pendet a. zi5
mundi huius malitia nopoteft purum uerBum *ferre* 933
mundi machina perire,non po teft 42
mOdi infigurabilis imago 35*
mundtj tnedtj habitudo s *a*
fnuhdi huius gaudium triftitia pag»
munditres 89
mundi primi centrum 89
mundi partes omnes fpirituco nexionis çonferuântuf 318
mundi centrum 38
mundi ÔÇ elemêtorum creatio admirabilis 42
mundi infimi tenebrae 8$
mtindi ad finem tendentis ma-litia 73^
mundiCupræmiliix 8y
mundi terti) centruni 89
mundi corporalis rotunditas qualis fit ; 212
nwndi machina per ordinem confidit . , 32^
muridi machina admirabilis 43
mundo uiuens Deum non ui/ det. mundo mortuus Deum uidet _ y, .,^97
mundo huic quarídó uiuatani ma
mundum iftum déférât qui co uercUntur per fídem
mundum hunc nunquam pof-fe deficere uoluerurit Peripa-tetici 306
mundum ex fe non éíleuifibi lem ait
mundorum trium figura 8y
mundorum triplicia figura 90
murmuratio fignum inuidiSd fupérbífpírituseft ¿70
thufica , , ... 23
mufica ab ftra dipt 99
mufica fenfibilis s>$
mufica Deus in mundi creatio neufuseft 1 42
mufica rationalis' *ii*
miïficædiiciplinæ sjy
muftelmanni ..... 88$
muflelmanm præfèrüntÈuan gelioAlchoran ... .897.
muftelmanni qui nominati fn erint .... 91$
muflelmanhos quos appellent

myfterium mediatoris maxi/ mum Chrifti 3^$
myfteria (ecretiora quomodo finrinûeftiganda 13k
myfteria multa inexplicabilia in per bis Chrifti . 4^9
myfticanon omíiibus propo/ nenda *167*
•myftica non debet malis & in-dpdiis communicari 64
myftica Theologia . 70
myfticaTheologia facilis r8i
myfterïo ruin difpenfatio in fa cramento Euchariftiæ ^17
myfteriotummortis Ch'riftíú gnorantia spy
myfteriorum Omnium breui^ cbnclufio .¿i®
4— · .. N ....
TVjAchor 92¿
•f ^•napelliradicesdu^ 52?
riapelliuenenum,.
nafei exDèo quid ftt 482
natura qyomodo fitDeus. 10«
natura diuini praecepti in[fru-mentum eft .304.
natura anima mundi - 1^8
natura mixta, homo eft . 5 *6r*
natura nifiil poteft fine Dei ad iutorici
natura fpiritus , <57
natura fpirftiií noftro necéísf* cate imponere nô poteft 21®
naturæ £tridentia rnirabiiis 241
natura 107. natura fagaxi6gj
natura quomodo agar in-
natura fubèft imperio intelli^ gentig ... , . yis
naturae rex Chriftus eft 4-ri
naturælex
naturæ opéra fenfibíífa
naturx humanæ artradio ad Deum
natiirç intelle duales quâté ftné iricónuptibiká f 32g

Index.

naturae fimíUtudo 107
naturædifpofitor 5^0
naturae opus 247
natura inftrumentum compli cans 271
naturae efïe 439
nature intel!edualis Domi/ nusChriftuseft $iS
naturant triplicem creauitDe us 540
naturarum combinatío miran da .^4
naturarum omniûnatura 187
naturalis forma
naturales res quae excellunt flu init in alia 487
natuni decarne 4J4
natiuitas filrj Dei 387
natíuítasuerbidíuína 417
naciuitas Chrifti fpiritualis in nobis $87
natíuitasChríftí yo
nanis 8* Petri redor quis fit pag. 7ZG
tiaues quales debeant effe 174
nautam inftrumenta quomo- do fieri debeant ISO
nàtiigantibusiçeroftendês in. ftrumentu w
iiaturalium omnium inueftiga tío à priore 474
íiecéfsitas complexionis 221
necefsícas íneuitabilís «1
necefsicas abfoluta *in* creatu- ra 24
hécefsítas abfpluta modus ef tendí 32
ñecefsíÉas abfoluta as
necefsftas complexionis 51
nécéísitas rerum 5^0
necëfsitatem complexionis na turæ tribuunt i¿8
nêcéffariff quid aqud Arlfto/ telem 552
necromantix qua: fine j p i
négatíonesde Deofiint uerx pag- 21
tiembroth 178-777
neftóríanus fuit Mahumeth pag. s>2>
neftoríani sst
heftorina haerefís 879
nexus amo ro fus pz
nequitiae coeleftes 47*
nicena Synodus mitígauit fe/ uerítatem in excommunicans do Ss4
nicena Synodus quomodo *co* cefferit Viaticum 855
nydícoracís oculus 28s
niceni conciltj gefta quam fan da debeant haberi 723
niceni Có nciltj canones 74s
niceni Conciltj tempore tres fe des fuerunt 708
nicolausPapa anathema pro* nunciauit 710
nicolaus *de Cufa* S.Florini Cô fluentiae decanus 8zy
nicolausPapa 7^.715
nicolaiPapçepiftola ad Phoci um 74 ff
nicolai quinti Pontificis do- drina 1004
niceta Graecus 854
nihilfeipfumfacerepoteft 350
nihil pundum fere ide iunt pag* 1114
nihil fine Deo fumus 45
nihil obeditDeo 538
nili inudatío & defedus quid indicent 177
ninus 777
noe filio maledixit 776
noesfohan .P7S7
nomen eius lefus, expofitum pag. yot
nomen unum Dei iupra regio nemintelledualem 434
nomen prgeifum omnium re rum 151
nomen omne poteft habere co trarium 174
nomen maximi is
nomen Dei ineffabile 155
nomen Dei ineffabile i?
no men ineffabile omnium no minalium 261
nomeDei' non eft intelligibile pag. 2^5
homeri ignoraturDei 192
nominis mutatio Simônisin Petrum magna fuit 771
nominismutatio 757
nominis prodii imago 151
nomine uno praedio cognito omnia cognofcuntur iyt
nomina Dei principalia duo pag*
nomina creaturarum 454
nominadtuina de regione in- tclleduali 434
nomina quare imponantur pag.
nomina quae facultas imponat pag* 53«
no mina rerum uaria
nomina Dei in quibus latent myfteria 20
nomina Dei laudes eius funt pag.
nomina quibus attributa lint pag* 4
nomina affirmatiua dei qualia fint '19
nomina unum ortum habent pag. 55Z
nomina Deo & creaturis quo- modoconueniant 57T
nomina funt cotnpo.fitorum pag.
nomtnumimpofitio
nominum impofitio eft, libe/ ra 14?
nominum impofitio 1«
nominum caufa ijj
nominabilitas infinita 151
non in fo1o pane uiuit homo, æc.exphcatum S07
non diligamus uerbó neqjlitV guafite. explicatur 54«
non fumus ancilla:*Qic.* explica tuf
non Uidetur creata nift creator Uideatur rnj*
non reuelàta facie ¿¿c. expofi- tum
honnf uelatæ quomodo puni/ eridae in fornicatione deorse- henfç 7^3
noruegíá 7¿7
noruegí 8to (yyó
nofter in óratíonedomínicá
notio rerüm adualís
notióne particípareomníá qüe funt 2$9
notiones incertæ 159
notiones reru fequunt fes3 22
notiones quas ob caula s per- dant

¿mtiir . i7i
nociones Beatorum fpírítuum indelebiles 170
áotíonesanfintcóñcreatae
notionum uniuerí Tcas 152
notionum cóhdítor jyj
nouí teftamentí figura eft ue/ tus 75*
nouiínuentío
noua quare del eeftabilía fít 597
nouifsímum repus àdeïïè
nouifsimi dies qui fine 9 P
nouitas ¿19
hubía regio 787
nubium ufas 448
numerus millenarius éft cubi/ cus 542
numerus quid *ts*
numerus éft modus intelligen di »57
numerus binanüs eft prima ai tentas j
numerus numerans . 171
numerus explicans unitate *26*
numerus præcipuum ueftigiu ducens in Tapientiam iyz
numerus explicat *0¿* compli/ icat *171*
numerus ex mente eft Í114
numerus eft aeternitas princi/ piata , 287
numerus ferum excplat
numerus au reus 1157
numerus diuinæ metis eft plu- ralitas rerum iytf
numerus creandarum rerum s
numerus omnia proporciona/ bília includit ioo
numerus primum rerum exem piar 77
numerus Pythagoricis eft fab ftantia niy
humérus eft Tymbolicumexe- piar rerum 77
humerus eft ens rationis 4
numerus undé oriatur
ñumerus omnis íncórruptíbi/ 1ÍS) 171
numeri raciónales 84
numeri intelleduales &4
numeri effe eft.unum *5S9*
numeri principium 4
numeri compofita unitas jyá*
numeri omnes terminus dena^ rius.eft _ 227
numeri afcenfum efte Finitum ÏPag' . , 4
numero Tublato qug non pôff fint effe 4
numero ex creatis nihil prius pag< 77
num erum effe exemplatS ex- emplaris unitatis
numerum quarum rerum prin/ cipiumfit , 77
numerorum ui omnia confli- tui 2
numerare eft uñó alterare i^s
núméráre bruta nequeunt 2*6*
numerate nequit qui mente c» rfet ni4
numerabilium principium tf7¿f
numenius 2.7?
numidiæprouinciâ 7??
numularius 257
numularij qui fini 4<6
nunc& tucfunyjoft uerbum Deî i?x
nunc eft effentia temporis 5^9
nûcdimiitis3^cTexplicàcu4éj
nunc
nunc aeternitatis
nuptiarum expedía:
nutrimentum 140
hutrímentatránsfórmantur in naturam aliti 541
nutrimur ex quibusfamus $07
natura inferior mutaf in fape/ riorem 578

b

^\Bedife uTq? àd morte eft intrareinuitam $29
obedientia Chriftiformis 55$
obedientia in quibus cerna/ ruf $4<r
obedieritïa Dómíní Chrifti in ara crucis
obedientia melior eft quâmui ¿lima 510
obedientiaconfammatà
obedientia uera 524
obediencía.ex timóte efteoa/ dio *t G67*
obedientia oftendit qui tieri qcpfiâi fint religiofi 4^497
obedienciairracionahs 547
obedientia ufaa quæ fit
obedientiaeft ómnibus fideli- bus neceffaría 758
aurum 174
obicâurh déleélabílifsímum pag* *5$*
obíecftum quglíbet potentia co gnofeit 24^
obiedí fimilitudo 247
oblatio .
oblatio plenaria 408
oblatio confammatríx
obfeuri tas fácrácífsimá 181
obftinatió 4*1
obumbrare quid
occafíonatiisDeiis
occidentales gentes quales Tint* -ni
óciurxi apud Deum non eft jy?
ociofa& iocofa uerba procul â Chríftiano abeffe debee 547
ocultis amofis pes eft ysí
oculus in tenebris , 07
oculus carnalis eft ut talpæ9fpi rimalisuîaquilæ 470
oculus cordis nuncios eft <*5X
oculus impudicus £5*
oculum cognitionis excæcare pag* 488
oculi mundilsimi intellectua- les funt angeli ¿05
oculorum nutu mentis conce/ ptusdepraehenditur
occultum omne recidatur 5zé
odoratus
odoratus in quali aere fiât z#i
odoratus redolens regtfanns» >
odire , 594
offendete infamen intelligen/ tix 427
oleum Tpiritus
oleipondus ; i/4
oleorum pondus i7¿
olfadusfaperodorabilia *^93*
olhdusuoluptates
oligarch/» 777
olympius 7o<s
olympi montis altitudo 509
omnis pofsibditas coactada eft 0
omnia in omnibus effe 28
omnipotens gloría y2f
qj

índex.

omnípotcda patds reudat in arteSí opere 471
ommpocentisears 477
oodiner rex poft Gomar 334
oeconomica poteftas 774
operari Dei 1119
operandi bene facultas â Deo psg* . H<
opimo i<4
opiniones eccentricoru iij/
opinionum nariceas fíne pertinacia in Eccleiia faepe inci/dit 69Ï
opiniones Epicyclorum ns?
oppoftionescubicx 82
oppofitorum coincidentia
oppoficaruxta fe pofira magis ducefcunt 282
oppoficorumoppoíitio ins
oppofitorum coincidentiam autor (æpe concludere cona/tus eft 3^7
oppofttorurn coincidentia pag. 1120.1^7*1118.
oppofttorurn una feienria 23*
opearas nomina nú Papam cô (ocium 75 s
optati & aliorum Epifeopora (cripta de Concilio Zkrténfi ad Donatiftas s st
opumumeft fuqpfíus diftufínum 28Í
opera borla ad ultam &falutê, exfideneceiïària 29®
operadodlorü funtargumeto quôd intelledius unit cognofci 679
opera omnipotentis 574
opera noftràperfeptem funt diftributa 353
opera dei in omnibus $ g;
opera mala auercunc animam abono . 458
opera reqruntur charítatís in Chiiftíanís , 549
opera bona gradus habent 460
opera fpiritus paracleti 473
opera fpímús huíus mtídí 475
opera ó¿ uerba oftendunt fpsritum qui eft in homine 652
opera trinitatis índíuíía 48 8
opera intélleáualís naturae pag- 670
opertíomníúfuorum fiáis De useft 287
operibus probauit lefus ft efle . Meftiam 7*0
operíb. noftrís nihil efficimus fíne Deo . 344.
operado omnis ex quodam amore procedit 47
operado maxima 47
Operatio animi* eft fine tempore 487
operado declarat qualis res fit pag* ' 4«o
operatio quo referatur 43;
operationemomnia habent in fpírítufando 287
operadonesDeiabomnimo/do abfolutæ funt 474
orandum ubi fit 550
oratio Chrifti coniummata pag* 577
oratio dominica 550
orado 275
orationis effifatia & potentia pag. $88
orationis afsíduítas quidpofit £49
orationis præftantia & efficacia 547
orationem concludimus per amen
orbium intelligent^ 10«
orbium motrices funtintelli/gentiæ tfoj
orbium motrices intelligcntiæ pag. 275
ordinatio Calendar!) 1155
ordo in diuerlitate 44
ordo eft aequalitas ' 572
ordoiuftitialis us
ordo rerum pulcherrimus 13}
ordo omnis ex lapientia 575
ordo dependentiae 64.6
ordo eft omnium operumDei pag. qî
ordoperfechTsimus 235
ordo inConcilio ftdentiS 778
ordo ubi non eft, efteonfufio pag* si?
ordo rerum eft ex fapientia in/cornpræhenftbili 477
ordo in homine triplex 481
ordo in interrogando fcruan/dus
ordo facit ad intelledhsm $24.
ordoinartib.&fcietqs 32%
ordo unit multa <»>•
ordo requirit harmoniam
ordo eft fapientiat Iplendor Pag- 1*4
ordo eft imago fapitmix
ordo in omnibus qugab humana fiunt mente 424
ordo in ccelo & tetra 124
ordo aeternus eft 32$
ordo in motibus animalius ^
ordo oftendic Deum pium pi
ordinis diuini participatio} 24
ordinis ueteris in Ecctefia diO folutio
ordinem diuinum cuadapar/ticipant 524
ordinem de luceftpitntifmultum partie! pare 414
ordines in angelica hierareina pag. 70«
ordines religionis Pontificiae pag* 702
ordinum nouemfigurç e®
ordinum omnium exemplar pag*
ordinum trium connexio 70«
ordinata â Deo furat 52
ordinatifsimaprogrefsio yo
ordinatio 7®^
ordinationes quomodofiendebeant
ordinatiua poteftas 774
ordinatifsima in creatis difpofitio
ordinandorum qualitas
organum natura eft diuini in/telledus , 509
oriens diues «tç
ormifdæepiftola ad Rcmcnfc Archiepifcopum 747
ornamenta coeleftia
orpheiislyrçinuentor 241
on hogonij trianguli 28®
oftenfio patris omnis creatu/ra 289
oftenditemihi numifma fVc. expofirum ¿97
oftriacialisord0 702
ofteniiug rationes 156
otho fecundus 8íq

Index.

otholmperat.etrexltaîiç 734.
otho primus àFrâçis eled* *789*
otho primus imperator s.io
oxygonij trianguli ; iso
. < P :
pa¿ta Dei SC Abrahæ in Chrí-
¿o concluditur $25
padíínftrumentum ? $$$
pada ínter Deum & Abra/
h?m 554
pacta commerciorum
padío cum dæmonibus *391*
peccatum quid in homine éffi
. cíat; 485
païladiushæreticus 71$-
palatium falomonís 557
palmarüm die quid geftiï 421
panis uiuus euchariftia
panis angelorum .
panis nôiè quae ueniant 54$
panis coèleitis dat uítam mun
do ç .. . 4-49
pañis benedictas ..854
panis uiuus uiuíficat ,. 508
obiedum amatum excítatjgti
tíárti yod
pañis uitæ Chríftus eft .444
panis alimentum in corpore
quomodo mucetur yoz
panisÔCuinimyfteria 527
panis Habet ex deo uirtute ut
pafchat 471
panis ufui figura jsr
panis unus frangebatur & di-
ftribuebatur omnibus in eu
chariftia 854
panis uitæ & intellectas *iy<*
pañis uiuus 650
panes qui manducantùrin re-
gnp dei . 8y?
panis de cœlodefcendens syi
pañis decœlodefcendens 550
panis qui reficit Chrift.eft 450
panis qui de çœlo defcëd* *8s9*
pañis cœlèftis fide paieens ani
mas ' . -, ¿17
panisfuperfubftantiaïts syo
panis Chriftñs eft V.w.„ |8i
panis pinguis eft uerb*Dei$2x
panem noftrum quotidianum
&c. exponitur 550
panem fermentatu benedixit
Romana Eccdefia küf4
panem quomodo Græci con
feçrentfîCbenedicant 854
panem Èuchariftiæ Græci fer
. mento confecerunt «y4
panes *QC* pífees multiplícame
Chríftus i j.13
pange lingua gloriofi & ex?
ponitur *67^*
•GFCCvtkop ...- . .20
papâfubmittit fe concilio 740
papá eft membruecclefiæ 738
papa redor nauiculæ fandi
Petri 72Í
papa nihil poteft dimittere ni
fipœnitëtia uera pçédat/51^
papa cuinam conidio præfe-
, ratuir. & cui ñon ' ‹ s . 745
papa non haereticus deponi
t poteft per concilium 740
papáne fit fupra Concilium
uniuerfaie › 734
papa non folus ftatuere po/
reft ... I , ... '. 72»
papaobnegligentiam depo?
ni poteft. v 738
papa contra canones indicare
. non poteft , ‹ · 730
papá iudicari deponí po/.
teft . . *737*
papa non confentiente nihil
.ftatuendumje fide 733
papaundedic&s - - 1027
papa ob haerçiïm nondu dâna
tam non çftreijciendus 734
papa fuper totam ecclefiam
habet minifterium epiicopa
le. ... I -s I ' ••••..... ' *.hs*
papa etiam non haereticus de-
poni poteft 740
papa prêlatus in indicado par
tiqularibüs Concilijs 752
papa á quibufdam epifeopis
confcius nominatus ,. 73$.
papa non uniuerfalis fedtan/
, tum primus eft epiicop. 730
papær. Nicolao y*inferibit au-
tor *litjellu* de Matthemaficis
.complementis .. ?i Jo°4
papæ uariæ àppellatipnes 737
papæ Agathqriis fubfçriptio
inConcítíopatríarchali 72Í
papæ legátiprími rogantur in,
Syñodálibú^ féflïombùs 72/
papç epíftola Ambroííanís in
inferta 74.0
papæ iêntentia in conqilio di-
feufa 73<
papæpoteftas - yitf
papæ principalia membra 741
papæ primatus 702
papç mores reprobi ferendi à
fubditis . '. 7H
papæ didi etiam in alijs eccle
; fi*8 7°^
papamuocarunt quidam epi-
feopi confacerdotem 73?
papa ne fe nimium extol-
, lat . , , ; ., .. › 825
papam fuípeñdipofle ; 74t
papam etiam propter negli/
gentiam deponi poflè ' s 738
papam folus DeusíudícatZífé
papam fine cardinalibus in re
fumma n.iHil.ppfle I ? 751 :
papam fidelem non pofle iu>
dicari a Concilio . ? I 734
papatûsfæpe diu uacauit 8 23
papattis in quo co nfiftat 74-r
pápale i . ..812
paracletus autem fpirítusfan-
eftus qui *à* parte ^pcedit âfc»
exppiitum I r'? .49
paradifùs fignificat regnu ec®
, clefiæ . . #84
paradifi murus ' s
paradigmaticafîgura . ¿
patentes cséciin iudicandptde
proie ; I *77$*
parmenides 18
participatio mutua influentia
Jis J .....
participatio orbicularis in eré
aturis I ¿04.
pafsio Chriftí . «soq
pafsionis Chriftijmeritum yid.
páísionis Chriftí commo-
da; I 701
pafcha Rom* Eçckfiæ
pafcha quando feceruntA-
fiant . .. . : uy?
pafcha Græcorumôô Afiano
,.rum(; ? .. *HS9*
pafcha dominico Die celebra
r dumjex quibus, caufis .11yff
pafchalis facramentí error 1157
pafciiaíe fíatutum Níceñ^g^
d ñodi

Indcxi

tiodí 1160
pafchatis tempus in Níceno corícilióftácutum 1179
pafcha Cranímígratío
pafchafíus legat-potificís 721
paftóríéíus $si
paftor bonus * 6p<í
paftórifmeftpáfcere 8$7
paftoraliscurainEcclefïa 705
pàfcëritia'uerbo S¿ exemplo apoftolís commtíla *717*
pafcentía mirabilis 58ï
patat nos Tolus deas 47
páfchere uerbó Dei quid *$07*
pata aurificare Capíentia 533
pafcentta Fpirítus 496
pattens quos uincat
patiens auro iïmilis eft 61$
pati propteriuftitiafii . 6áí
pati entia neceflaria eft ChrL ftianís 4'6
patiendouíncere 61$
paferin filio reuelatür 42¿
pater eft adei Deus Ji
pater unitas *6&7*
pater ueftër ccelefttë dabit no bis ôta exponitut 670
pa ter deus quare fit *20*
patarmúodomanífeftus ' fadus morte Chrifti 467
pater carnis Adam *W*
pa ter patrum 681
patris fëpieritia 38í
patris Fuprema apparitio 28s
patris uerbOiFapiehtia Ôta 134
pátrisnomert $50
patredeuefíeintelledum 551
patrém ô£ filium uidere eft effeínpafadífo ¿02
patrem Te deum intelifgere eft confobftamíálem filium generare3explicatum 512
patrem nemo nouit nifi filius eíreüeláuerít 476
patrum de creatione mundi confenCus i?i
patrum conuentus *711*
panibus qiiincghominft qdin ' que millia pauit domiti. 515
paruus mundus n?
paternal!ter iri parte omnia funt 280
¡paternitas dei i87
paternitas in omnibus creata ris *W*
paternitas multiplex in patre familial' 68Ï
paternitas abfoluta $8¿
paternitas
paternum poíle primi paren/ tisAdæ x 333
patriarcha nominatus epifcopus Coftatinopolitanus 708
patricius 785
patroniuspræfedus s15
patricq 8op'
patriarch# 6¿ prophetænon funttriorcuí 48à
patriarchas efïe archítados Tabernaculi ecclefcaftici *7^*
pâtriarcharuminecelefia offi cium , */oi*
pamarchatusRomatius *710*
pamarçhalè Conciliant R.0-mæ frequens 710
patriarcháles ftdes quirico 8
patrimonium Petri 762
paruuHspræftatdeus fapientíarn . , , 5*2
paulus spoftoíusqiíalís prás dicator 48*8
paulus Apoftolus Gamafliélis diícipulus fuit ii)*7
paulus Orofius de Babylone &Roma *77**
paulus quomodo ëxcommunícáuít . ' <839
paulus raptus de corporalibus ad fpirit-ialia 644
paulus Guamifredus 822
pauli epiflolæÔtad Epitafios excellentia 693
pauperum opprefsiones 91a
paupertas in hoc rmr dó *679*
paupertas grata eft filijs lu« cis I ' 539
paupertas uera eft wM poffîdere utilium •$3Q
paupertas 4^6
paupertas fpírítualh S?7
paupertatis ula deus ftwesigíUí <166
pax ñon eft nifi ubi mndaca' dei feruantur 484
ptxíriádaérfiate $80
paxhomíníbus bonæ uoluti/ tatis expofttum 497
páxeftfalus 485
páx eft «qualitas 3720
paxnoftraChriftuseft
paxdei iri loco fando Tuo 472
pax rationalis 638
pax omnia ëffîcit pulchra47z
pax *ÔC* quies non eft in hoc mundo 58a
pax huius madi inflabilis 493
paxtrícáüfalis 497
pax in monte Zion 497
paxdefideratur 497
pax in corpore & unitas 47a
pax Dei eft cu ómnibus 49»
paxuideturiri coincidcua extremorum 497
pax coelum beatorum 49»
pàx Unit 497
pax nexus eft 497
pax dei qug exuperat omnem fenfuffbÔta.exponitur 616
pacis locus' ' 497
pacis & gaudi] æterni locus $4
pacis conferuatores Fpus 425
pacis uínculuEucháriftía 83®
pacisnihileftexpérs 497
patas expulfio m l 8o£
paçem ftabilem*înnoftra per egrinationepetimus 4J^
pace habentFoliChriftiani 8o
pacificator 497
peccata quare ptemifil fune pfædéftinati ad gloriam $24
peccare pofle non eft creatura dei 22#
peccatuni tria mala efficit iri anima 4«t
peccatum cóntrariatur ratio ni '4S1
peccatum omnequod contra charirate effimortale
peccatunihiletitatishabet 36Í
pecca cum üctit putredo inpo mo 39s
peccatum 4*7
peccatumféparatïlùctferi 2S<
peccatum ftimulus mortis *$s<*
peccatum flori eft à deo 63$
peccatum orígínale diüídit hó minemádéó 49î
peccatu omne uoluncarifl

Index,

peccatum corrumpit intellígere. 485
peccati confumptio per a qua ÔCignem *93$*
peccatum in fpirítfííariífla 585
peccati feruus 515
peccati mortalis effedus 4;$
peccati effe (flus 485
peccati ortus,
peccatimórtalíscaufa *359*
peccata quomodo intrauit 131
peccatorum farcinæ gtaues deponendae *469*
peccata quæ no remittunt 421
peccata in ípiritum fancflix 4*1
peccata qüæoftendunt nos carnales effo 539
peccata in patrem 241
peccata diuiduntinter nos & deum 564
peccata in filium 421
peccator quibus (eruiat 77^
peccatores àppropinquaread lefum .. 468
peccatores font extra fapierv tiâm, 575
peccatorum meditatio 4.2O
pelagius 212
pelagij decretalis 750
pennae uentorum 386;
pentagoni latus 1017
per ie ens 352
perfé 531
per omnia circulus circulo æ/qualis 1109
peregrinatio hoftra ad ali/quid tendit 45$
perdita anima feabfcodit 545
perfetflionaliter omnia font in fpirituiâncflo . 289
peripateticorum & Pythagoricorum diflentio 1115
perípatetícorú opinio de mudi generatione jotf
peripheria circuli ¿ircumícrípti 1108
pherípheriaomñíumunáínfiiiita 1109
pheripheriç polígoníg ínfunt tres circuli coinddêtes nos
perípheria polygoniæ 1010
perpheria circuli infinitl ms
peripheriy tres difteretes ¿10 8
peripheriam circularem înueniendiars Jio8
perfecutíó nontísima 705
perfarumanní 1155
pheripheriae quid 1054
perpetui angeli 223
perfonaabfolutipofle 26Ó
perfona utriufq? nexus 2<Î0
perfona ipfius efle 26O
perfonarum in diuinis diftin/cflio eft effentialis non numeralis 189
perfonarumindiuinis quæli-beteft unitas 31
perfonarum nomen in diui/nis 19
perfonæ tres in diuinis non font tres dtj 9°5
perfonæ in diuinis tres corre^lationes. 31
perfonalisunio 920
perfonaks difierentiæ iri diuinis *760*
perfecutíó qualis non fuit ab .exordio mundí eft futura an, te finem
perfequutio heretícorum nocere poixft 950
perÇequutionë patientur omnes fpírítuales docflores 933
péríarum religio *9^*
perflcummare 787
peftis futura quomodo poiïît præuiderï 179
petrus Theologorum omni'níum fummitçis 8*9
petrus oritur de ecclefia 742
petrus primus Chrifti profeffor s? *6*
petrusfigura eccleftæeft 739
petrusdeBbano *115$*
petrus â quibufdami agnofcês interpretatur *77
petrus deTarentafía
petrus Cluniacenûs *879*
petrus â petra *739*
.petrus in quo maior 7j8
pétri Apoftôli primatus 701
pétri nomen deSimone 770
pétri mifericordta 544
petrí 6¿pauli primatus 837
pharifæiâdno repræhenria67
phantafiadmhhafeniibus ac cjptt 241
phancafmata quomodo intebligibilia fine 114
phantafmata alteritates fune rationis 114
phâtafticæcellulœfpiritus itfi
philippus imperator primus Chriftianus ex imperatori/bus 788
philo platónicas 42Z
philomenicuscantus *1$}*
philo lûdæus 8J5
philo dodus fapiens 954
philofophia quos decipiat657
hhmanæ adinuentiones <*S7
pilofophiaquæ compræhendere uuft trmam unitatem, omnia rationabilia euomere debet 7
philofophjæ finfs «741
philofopbiæclauis Theodo/ri *73*
philo fophieftudiurn Athenis floruit ¿21,
phíloíbphiam non paruárnludus globi repræCental 205»
phiíófophus Felix . . 115^
phílofopfiiuerarn fapientiam non cognouerunt . 318
philofophiopera Dei non hoUerunt 5®8
philofophorum in Deum querendo inutiles labores 307
philofophorum difiercciama gnaeft jbo
phtlofopbi font nenatores fapientiæ .300
philofophorum uanitas&fuperbia 527.
philofophorum arguuæ 1153
philofophorum omnium conftderatio circa tinurn uerfa> tur 314
phdofophós omnes concordanti dodrina 152
philofophorûfinis uarius 2*96*
philofophandí modus maxfome rationabilis 236,
philofophica inquiTitio nondum ad uifionemuenit 68,
phifofopharieftuenatio Capíentiæ 298
phoca occupauítimperíu 822

Index.

phyfîca fpecutatïo 2<4
phyfîcæligaturæ 4*4
phyfîci quomodo opinentur ienfiitiones fieri 1*1
phyfîognoiTii 104
piaura mirabilis 18166 s 2
pidiuræ faciei deicaufa is>
pietatis operatio ffji
pigris quíddícac ícríptura 407
pilati hiftoría **7
pípinus quomodo ad regnfl Franciæ peruenerít 781
pifeiff pinguedo in principio hiemis quid portendat *179*
pius papa ocftauusàPetronya
planetaefub quo loco moue/ antur *05
planetarum motús **5***
planetarum omnium motum Íblís motu menftirari 22
planetarum uita 299
planicies **10***1$*
plantare ff8 2
piato quomodo cotiattts *lit in* Deum uiam pandere
plato uenatorcircuípecft» joj
platonís iludía 632
platonís error ' **283**
platonís îecreta 27?
platonís phdofopliandí mo/ dus 236
platonís *fèntèntia* deDeo prg fertur aliorum philofopho* **rum** opinionibus 507
platonís forma 31
platonící s
platonicí ad umim fe contule- runt 4î7
plenitudo legis eft díledlío, 6¿c-exponítur *6ŕs 8>C6^7*
plenitudo in úíam Chrifti 578
plenitudo perfeôionis eft in Chrifto 500
plotinus 27y
plumbi pondus 177
pluralitas in Deo unitas eft **iff**
pluralitas rerum unde zff
pluralitas in diutnis eft fine numero plurali 189
pluralitas in Deo coinciditin fingularitate **19«**
plurificare fine numero >93
poena confummata $59
pœnæ Tant medicina: 778
poenitentia in quibus confi- ftat
poenitenda uera fît non fine dolore *w*
poenitentiapoft lapfutn 854
pcenitentiæfru&us 143
poenitentia medicine lo- cus quaerendus 807
posnitentíáefleuolñtaríá 543
poeticam rytbmícam do- quetíahabuitfrïabumet 88<í
política unitas 549
polus in fphçra nô eft fîxus 38
poli immobiles non funt 38
•wcAvymvia 49
polygonica figura refoluitur in triangulum **ij**
polygonia 3
polygonia figura ultima s>4)
polygoniæ periph eria 1108
polygoniae finitae perípbería pagé 1118
polygoniam circulusmenfu- rat niff
polygotiixlfoplguræ quoino do tranfmutaripoflinc 9*9
polygoniae 940
polygoniaeSCcirculi ifoperí- metrí proportio 94.0
polygoniae capacitas to 12
polygonias ex redis conftí- tuí 1109
polygoniae centrum ïg o $
polycrates Ephefiepífc. 1159
pelliculæproptercarnes z?y
pondus cXtêporeuariari *173*
pondus medicæ materia 173
pondus auriuarium 174.
ponderequomodoad artem capacitatum uaforum perue nirepoflimus 180
pondera rerum per ftateram capienda 180
ponderum (ígnatijra negle- <fta ' 173
ponderum differentia 172
pontifex Romanus quomo- doConriltjsfubfit 73»
pontificisimperiofeipfas de/ derunteiuifates 783
pontifices téporales $ij
pontificum pomifex 51**j**
pontificum liber qui uoeatur diurnus 749
pofie triplex 33®
pofleabfolutum & otîinipo^ tens 333
pofleípfo nihil prius 336
poflefadfibilis 337
polle connexionis î37
pofíe eftprincipium fubftan- cíale 337
pofie ipfius apparitionis fimt omnia 34«
pofleipfuni 249
pofie lucis
pofie fieri quomodo faptetv tesnpmínarínt 505
poflelsionibus eccleiiafticis
pofiunt fæculares potentates uti «19
pofieft *2joé¿2$l &2$2*
pofieft caufa bonórS eft 32«
pofieft adhi ê omne pofie 30.7
pofieft lineale 255
pofieft eft fihe initio 25«
pofltbilius intelledus quo- modo excitetur **IIÎÊ**
pofiibilftasdeterminata
pofsibilitasunde **5***
posibilitas determinata **25«**
poíTibtlítas ad omnia
poisibiliras materialis
pofsibi*litas pura*
pofsibilitas uniuerfi **5»**
pofsibílítasabíolutanon po- teft efle *#*
pofiibílítasíncreata 245
pofteritatis ordo **331**
poftillator totius BibliaeHu-
poftulare quid fit *28$*
potentia patris **38j?**
poteria principi necefiaria/?^
potentia Deus eft in creatu- ris <pe»
potentia per adum contrahi tur >>
potentia conftruatiua 8|$
potentiae omnis pofie
potentiæfinisaduseft 29
potencie Cupremum 24«
potentiam pafsiuam fempee fuifie affirmare hgtefis eft 305
poûtiâ oía habent ia filio 289?

potentiarum cognídUarum obíedum 247
poteftas diípenfatiua 729
poteftas regulara pontificis íummi . 7^9
poteftas omnísaDeo eft 774.
poteñas ligandi 758
poteftas ecclefiaftíca qualis debeat efíc ,quomodo^ fît mutata 757
poteftas hulla aduerfus natu/ rale ins . 7ji
poteftas regulatiua 774
poteftas omnis âDeo 505
poteftas epifcoporum 727
poteftas habet poteftatem in ecclefiaftíca boria » s 19
poteftas omnisDei habetor* dinationem 779
poteftas fpiritualis in libertate eft ' ' .
poteftatts plenitudo quomo- doit apud RomanorïïPon ttfîcèm 7 2s
poteftates aeris tenebra. rum/, . , .. « 439
poteftates latet in populo 745
poteftate fomma non uten- dum 778
pradicusamor , 4*0
pradica uis in homine 392
pragénfîsprouincia . ssy
præcifîo non eft in hoc mun- do ' 14?
præcifîo in ratione . 95
præceptor quomodo fit affe- dus erga difcipulum 5,40
præcepca decem 35$
præda ínuenacíoneíapientiaE capta , ptf
prædeftinatio ¿92
prædeftinationisalta confide ratio 440
prædeftinatosadgloriam ali* quâdo cadere permittit De- us . , . î4t
prædicator euangelii debet fe ¿pfum abnegare,
prgdícamentorum decem fpe cíes ' 24$
prædicationisadio ' 404
praedicatores comparat piño/ ribus 4^
pradícatoresquífalfifint 548
praedicatorum magna eft diñe rentía . .. 4^
prædicatoreomnem eñe fan- dum _ . » ¿54
prædicarefinecharitate quid fit J73
præcifumquid .14?
præfatio in libros de catholica concordantia ¿85
prgfedi . 809
prælatus inutilis deponí po- , reft . 74Í
præla tí quo eligí debeant 764
prælatorumeledio 741
prælationis fedíum caufæ7Q9
presbyter .412
presbyteri lóannis potêtia 718
prçfes debet effe imperator8i$
prçfîdis eledio quotôd qugre qüirat „ 767
præfîdes debêtcôfenfu &C èle- , dione concordi fieri 798
præfîdes „ ... 809
præfêns tempus 367
præftntia t 26
pradentia oía coram Deo 254
praeíentíá . 12Í
prçfëtiaDeus e in creatura 420
præfumprionepeccaturin fpi ritumfandum , 4a
præfumptionis fatuitas y 17
præfumptionés Michaelis pa- . cfiarchae . sjtf
præfidentia redê ordinata 821
præfîdentiæuericas . 703
prgfîdentes preuaricanturzzi
præftigiofum omne damna/ . tùm . . 4¿j
præftigiofa omina a fidelibus aliena debent efle ?4¿
presbyter fornicator quomo- do puniendus fit , . 789
presbyteri uxor eft ecclefîaz 41
præfciéntiam Dei omnia ne- cefsítare credit Akhoran 883
præîulis fommi poteftas 759
prærencàicife eft homini ne/ ceflàrium .
praeteritorum cognitio ducit hominem ad futurorum ço* gnitionem . ... cntf
præuifioDeinô nécefTitatii# primum eft omnium ratio 12
primum principium non ca- ret ícientía fui 37a
primatus papæ 702;
primû mehfura omnium eft iz
primum in incentione eft ulti/ . .mum in executione j 455
primatus pétri pauli 858
primitiua ecclefia qualis fue/ . rit , èyz
prioritaris ordo 351
princeps mundi huius . 493
príncipes quando inconcilijs effepoflint . , 789
principium materiale eft po£ , feipfum . , : ;i, 337
principiadlopoftunum hî príhcípíbru quintó origo 359
principia effentialia elle inf trínfeca , ¿9¿
principia quæ fubftantiæ in/ font,funr contraria
principiacria . ibid?
prtncípiú çauûleunum tms^i
príncipíumcomplicatíuíí uis
principium noftrum quomo/ ; doguftetur ...13.9
principium primum fixum 2^4
principium primum neqj ftac, neq? mouetur. 254
príncípííimultimdomala 35$
principium motus y 2y
principium fine prificipio7
principium cum fine coinci- dens -^9
principiem ineuacuabilepe^ omnia principiara ,. (}
príncipiu tricauíale apud Pía tonem '497 .
principum tres ordines ¿09
príncípiumcontradüm .28
principiumdeprincipio, 592
principium omnipotens 24^
principium eft de effentia or/ „ dinis,,. ■ 523;
principiumDeus eft omnibus principiatis , .' . jo$
principum excellentia . ,78*
principum ordo in concilio fedentium , . - * 7i>9
principium prímífsíonum 357
principíumconnexíonís non èogfiouérunt phílofophHi 8

Index.

principííin Cocilrjs o Siciar?©
principium nullo modo diuifibile 20
princípíaminima funt quantitate,maxímauero uirtucez^
principia in omní facúltate 57
princeps primdntelle&us 273
princeps fit unus 7-3
principis (piritas maligni huius mundi poteftas 422
principi Chriftiano Chriftcs eft imitandus 779
principrj primi pofttio Tbeo/logorum 87
principi) primi omnium funt ípfum *7$
principfj elTe principium
principatusamor 806
principatustemperati 777
principatus eft à confeniû 73 o
principatus dïuinus 003
príncipiatumprímum i$<í
priticipantí tría necefíada 778
principandum tria genera prau a 777
príncipíatum eft omnefiní/turn 149
principíate fine principio 3 2 3
principiate de principiato 323
principiatorum omnium fimpliciisímum principium 27Í
principiatorum perfedlio in quibus fie Mi
principiara omnia funt in Rio principio 503
príuatió principium 270
probans feípfum non mandccansde facramento indi* cadant repræhendi non debet sjt
probabilitas quid ífc 383
procidere adorare habent in fe confeílíonem íupremas reuerentiæ 484
proclus de theologia Plat 304
procefliоquidfît 0
proceiîîoabutroqr 21
procefsío ordinata s o
procefsio in diuínís 380
procefsiones diuinæ in crea? turis y91
prodeflereípub* 812
profeíííío Cbrífti 5x4
profcfilonis forma I 743
proBdenuum numerorum radis $42
profunda 93
progrefifo naturalis 77
progrdliû corn regreftione87
progreso trina 23 3
progrdfe omnis denario cÔtínetur 233
progrdUo de confufo ad dif cretum , 21 y
progreísíonís motus 103$
progrdh otium omnium una uiatxíftft . 10 j
prophetia ex auditu èft 502
prophætia Hdiæ 347
prophenæ donum 420.
propheticus fpjdtus 207
prophe£íc¿ i11uminati0ñes 13.4
propheta eHdtur uidens 537
prophetarum fímplíces traditionem ijj
prophetarum uerbí uírtus^
prophetarum omnium concluso 6¿ finís I jij
prophet:; rum genealogía 92s
prophu; rum nulhisinAlcho ranreípuítnr 702
prophetarum áltifsímus 537
promífsio Abrahæfatfta 924.
promotio epífeoporum quomodo debeat herí *76$*
promulgare quid 747.
proportio quomodo intelligatur - - - - x
proportio *Tvxa-ify* 179
proportio grata eft omni fenfoi 281
proportio eft locus formae 130
proportio inter infinitum ÔÉ fim'tamnonpoteftefle 2 y
proportio dac foeciem fubie(fto 28Ï
proportio ad necef/faria eft 003
proportioned'w's sp
proportio in. rebu.s eft caufa delegation h
proportío furda 940
proportio neceSftía ad compofitionem 204
proportio eft *m*dimfitate 44
proportionisfubiedum i5<s
proportionis pulchritudo *id* omnibus 325
proportionem omnia adfein uicem habent *s*
proportíónabílícas eft incor/ruptibilis 2#k
proportíonatamémbra
proporcionara bene , grata funt *59 i*
propria quomodo mens no> ftra faciat i<<;
prouerbium 74®-
procidencia Deíeftímmutabílis »7
profunditas quid 59s
prouídentía Üei contraria quoqjcompleditur x>
procidencia dicina contradi ¿loria unit 17
prouídentiadíuíha ¿04
procidentia Deí
prouinciæalicuius magnæcocilium uñiueííále 717
prouíncíale Cócílícm ex quibus conñftu atur 7^
prouíncíalis Synodus fuísprd uíderepptefteft 730
prouincíaíía concilia 7*7
prouocatió.ab epifeopo ad Metropolitani 7^4
proximus unde di¿ias ¿0
proximi díledio debet cfîe propter deum 411
prufiens nemo eft á generante patre ¿7»
prudentia fecufi fiuius 37^
prudentia
prudenciaipiritus 49g
prudencia harmdníg pondera tur isd
prudentia eft uitafpiritus 47s
prudentia humanarum uirtutem forma eft 007
prudentia lucis 3791
prudentia mrtutum magiftrs'

praOj .. .¿io>
pfallendi *In* eccíeña u íw ufe aut mo'dus ' 75>
pialtesintefiigenth 33
pfalmorcm multitudo 7¿á
pfaltertum 31$
ptoiemæus aftrolabium inue-
. nit

Index»

inuenit 232
pubeicentes funt laboribus exercendi 40s
puella furge &C furrexit. expo/nitur 2
puer crefcebat etcexponiuz^.
pugna contra fpiritum præ/fumptuofum 42y
pulcheria Augufla 716
pulchrum corpus ¿92
pulchrum et bonum omnibus appetibile
pulchrS iri quibus conftftat$9i
pulchrum quod cum bono cohuertitur 5^2
pulchrum infinite 69
pulchrum ratio in quibus con fiftat , ¿ 591
pulchri & boni uis in omni/bus rébus $01
pulchri QC boni defíderíóóm-hia ab omnibus fiunt yay
pulchri claritas $92
pulchri proportio $91
pulchrorum forma
pulchritudoabfoluta ; isy
pulchritudo formarum fub-ftantialium 393
pulchrittido in regno Dei' y>4
pulchritudo eft aequalitas 372
pulchritudo per fe , 02
pulchritudo propria ;eft Dei effentiâ. 592
pulchritudinis pàrticipatioysj
pulchritudinis abfolutæ funt opera omnia queiunt ys>j
pulchritudinis nihil eft expers pag. Î95
pulchritudinis fons 9
pulchritudinisfinisamor y94
pulchritudinem omnia exop-tant S9Í
pulchritudines in regno Dei pag- W
pulchritudines côtradæ funt fpecíes y93
pulfuüm diuerfitas quomodo cogriofcenda 17J
punélarequid
puridus in omni quanto repe ritur 230
pundus zs
puâusnôéftplufifîcabiie 21i
pun&um unum in omnibus atomis isz
pundatequinodialia inflabi-lia ny7
pyramis figura 98
pyramis ex, phæra 978
pyramidis corporis legula* iis 986
pyrrhi damnatio 722
pyritislapis 39^
pythagoras 8
Pythagoras quomodo philo* fophatusftt 236
Pythagorica rota 179
pythagoriciquales iyy
pychagorici QC peripatetici quare in dicendo differat ii 15

Quadratura circuli quæfî-ta 1004.
quadrature circuli fcíeñtía 113$
quaternítasindíuínis ímpofsí bilis éft iy
'quadrimum fíne quo nemoré été philofophatur 164
quadrangulum in quadratüni Pag- ..... W
quadratum ex trianguló 959
quadrati circulatione quæ feí-rípofsíht 1Í19
quadratura plura in imum uer ti ppfle 969
qüadratædiuerfitates si
quadratura in geometricis tranfmutationibus
quadratorum propo rtio 9«9
¡quadrare circulum 1004
qualitatum primarum contra rieras feruit taftiuæ faculta* tí „282
quâdo Grgd fecerunt pafeha pag. ny9
quantitas 5
quantitas dífereta eft: (Ímplí-cior quantitate continua 281
quantitatis creata . 251
quxcunÿ ferípta funt 2¿c. ex-ponitur èif,
quærirè primum regnum Dei Stfíúftícíam eius &G expofi/tum 472. S94
quæftores qui oftendunt fan-áórunitóíqüíásí ¿52
qui manducathfícpanem fife* explicatur yji
qui per fpiritum fanélum fe* metípíum obtulit,Sfc.expo» nítur 659
qui credit in filium Dei &Gex ponitur ys7
qui faci^uoluntatê Patris, exponitur . y48
qui habet abres audiendi au* diat T , 474
quid Auaris dicatur 405
quidqugrere Î5£
quodcuncÿ dixenXuobiSj&c» exponitur
quodlibèteffe in quolibet 28
quidditasreiabfoluta 28
quid ditas rerum ínatcíngíbi-liséft j
quiddirasquæritur yz
quid ditas pura pafeit inteller ¿turn y07
quíddícasrerum femper quæ-fita. . ;
quíddícas contrada 28
quiddúasDéí , ¿zz
quídditátís nihíl poteft per hominem attingi . 1
quíddítatem omnia habent;^
quíddítatíuüm principium 337
quies quid I
quies infinita menfuratomí nem mótum iít¿
quies ïn feptimadie , 393'
quies fabbati interminabilisi Pa¿' - I .. 478
quies eft motuiim complica-tio .. 231
quies in Deo maxima isr
quies exupérans omnem ien-fum , ydy
quies animalium 421&421
quies beata ubi fit
quietis terminum omnia pe*
quietis uíta in Chr¿fió deledà bilifsima 291
quiécisimagd , * 3<is
quietis locus Deus
quietem infuoloco omnia ha-bent . $69
quinta effentia 570.Í7X'
qùôt dièbustoftatannus

Index.

JJ Abi Salomon ii
*^rachel 304
radius triplex $72
radium pondus 17}
rapaces *639*
raphae! medicina Dei , 434.
raphaelîs tubæ longitudo *9*6*
ratio quid ' sj
ratio nulla eft operum dei 278
ratio cerebro adherer 115
ratio difcretiua difternit in odulouifibilia *29$*
ratio menfurans 2^8
ratioeft menfura 12
ratio in homine interfenfum ¿¿inteiledum jo
ratio tertfj mundi centrum 89
ratio præcifio fenfus eft 87
ratio rerum æterna eft 12
ratio Dei 134
ratioexmente *2.0*
ratio quomodo deuiet 8$
ratio pafcens 507
ratio uerbo pafcitut 486
rationis oculus 505»
rationis humang et beftiaruím differentia 114
rationis uiuæuirtutes 2ij
rationisfupremitas 272
ratíoní^entía 50
rationismotus intelleduinferioreft
rationis precífioíntelíedus87
rationis afcenfus uy
rationis uita 114
rationis organum yio
rationis & (ènfus certamê *04
rationi dominari debet intelledas si
rationem brutis ineffe 154
rationem oriri in umbra intel/ligentiæ 274
ratione non habere bruta tur
rationem algentes aïiorumdo mínífiintnaturalíter yo?
rationes uarías omnes ludícat intellectus 2^3
rationes rerum æternæ differentes in D canon elle uarías 254
rationes dèmonftrattuæ
rationum diuerfitas s ftcundum nóftram rationeinjín Deo efle nequit .183
rationum clarum indicium eft inintelledu *295*
rationum fons 273
rationalibus lux infinita ratio naliter lucet 287
ratiónalís cellula itfi
rationalis anima eft fubftantia omnium fuarum potens tiaram 225
rationalis menfura deficit 130
rationalis motus modifica/tio ¿o í
rationalis natura quotnô poffit Dei unionem affequi 200
rationalismotus
rationalis intelligentia Chri/fti 427
rationalis anitnæ motus tri/plex 51 <r
rationalis difcretio 133
rationalis anima cithara uiuà pag* . s»4
rationalis cognitio
ratíonalísnumerus - 84
rationale obfequíum
ratíonalia|eíle omnía animalía ¿s
ratiocíriatioquid 131
ratiocinatio quid quærat *133*
reaíis diñíndio 417
rebellio in Adam quomodo fada fît 455
recaredus réx 724
recaredi in Cóciíio concío *791*
redam quadrâct gqualis quomodo repedatur . 1074
redam & circularem lineam coincidere no?
redam datam in arcurh refoluere 1134
redum eft fui obliqui meniura - . B
redum non admittit plus aut minus i4?
redi & ctrui comefuratio not
rediincumumuerfto 240
redi curuiqj unamenfuranoi
receptio Dei defcenfiua 2 87
redítudo 42?
redítudo infinita eft cxempiar i4¿
redítudo honeftínhoc muádo t Í4f
redítudo omnipotens in 2
tedítudo, infinita 12 24.1112,
redangulí trianguli 230
redílinealium iuperficierum tranfmütatíO *969969*
redílíneatioñís declaratíonoó
redemptio hominis jcrj
rademptíonís noftræ per crucem myfteríum $c
reformatione quomodo imperíum reftítuendum 814
reformations radix prima 74«
regeneramur per matrem ecclefíam 434.
regeneratio que pado fíat 380
regeneratio ínnouifsímo Die v qualis futura fît 559
regeneratio eft quando uetus homo tranfit in nonam creaturam *629*
regeneratioJperfeda quomodo contingat $<ír
regeneratíonísfeílíuíías.
regenerationis ordo, 324
regenerator noui hominis Chriftus eft 52,0
regimen ftabile debet efte pa/tiens *779*
regiminumordo 324
regnum Dei occultatum in ab fcondito théfauro 64
regnum diuturnum quomo^do fiat 77^
regnum auditus ,
regnum coelorum eft gratia itt fp intuíando $30'
regnum Dei eft pax abfolu* ta . . 474
regnum omne ex eledíoné débet adum habere 784
regnum natura rationalis duplex *66Í*
regnum coelorum etiam fti hb minibus $$
regnum Dei eft gaudium in fpirituiando *.620*
regnum in maligno potam pag- ; *G6Z*
regnum $30
regni uitæ figura
regni diuifio 238

Index.

îegniun.itas jys
regni Dei uirtutes & perfecto in omnibus 2PJ
regna ordinata omniâ âDeo Wnt s° 5
regna certis Cpiritibus fubeffe 4*5
regnorum differentiae 585
regula omnium acftuum humanorum 484.
regula regiminis 744
regulae patrum quae contineant 4«
¡regulis pbedíéñdum 78 y
reipublicæ fcríptores 7^5
reipub.ægrotahdi quomodo fucairrendum 779
relationes tn diuinis 51
religio uera & faifa ¿p
religio natura hominibus inert no
religio no Habet finem iri hoc mundo yoj
religio unde *1
religio Chríftíaria tola fiomi/ nêad optatum finé ducit y4
religio uana loquaciutri 548
religiofludhiat m
religiônésfàlfæ «q?
religionum & ordinum uarietas ¿49
religionum fiibftanttálía 412
religionum omnium rex Cfiri iïusçft yo)
religioíorum peruerfitas ¿51
reliquit eum diabolus, & écce angeli ÓCcexpofitum 48*
religionis finem qúi feipfosfa ciant
religionis obfieruantia quid quaerere debeat 671
religionis pontificia noueni o'rdínes 702
téíigiofus ueriis 496
remigíus Remenfis 747
remittuntur ei peccata multa, &X expolitum 42$
remifslo non eft extra eccle* fiam 551
remuhdusdefide 38 y
renafei omnem mente jio
renafd nêcélïè éftfandos 4îj
renafeentía 4f$-
renatorum cibus sy?
rénóuatio interioris hominis fide, fit yio
renouari?rehafci ibid*
reparatio iapfi quid rèqtet *529*
repraefentatio Dei oía flint 329
reptilium pinguedo in principio fiyêmis qui pórtédat 179
refolueréArcumdatüm in reçftani 1154
relpíce Domíne de cceló & uide, *8tc*>explicatur 545
refolutio unius íupérficíei in plures 57J
refpub. quibus columnis de/ beat efle fulta 777
refoluere arcum imius circuli m arcum alterius 1154
refphitio cubi in fpHæram ii 51
rerrimpubordo 324
reftitutus presbytef apiíd D. Augiiftinum 232
•reiurgerit omnes 54
refurré&iô hominis qualis fit futura 4>4
refurre&iéÔÉ mors quantum diftent *ÿôs*
refurfedio uitæ 324
refurrecliocompleta tfoo
refurrèâio quid iri nobis operetur ibid*
refurreého qudmodo Întelli/ genda ibid*
refurrectionis folennía
rèfurreâionis foiérínítás lux eft b?°'
refurredtionis argumentatio admirabilis 546
réfurredíonísmyfteríütñ jz
refurrétftio*iri* fepukura yit
refufcitatioápeccáto £54
reté ínfifúmentum Bizangeli/ ftæ €ïi›
retributio in regno uítáe s/á
rcuelatio patris íéíus 2oj
reuelatio tâtum à pârùulis cá/ pítur / *W*
reuelatfo ex úefbó 471
feuelatíonís lumen 433
feuelatíónís defcenfio jjz
réuelationem uíuificanri foli pafuuli cónfequuritur 202
reuélatíones circa nom énDeí pag.
rexó¿ princeps Ómnium Mefilias jjá
rèx deber éflê cïtfiarcedus 824,
rex omnium 270
fex Salé quidfiguraü'ejit £>27
reges etiam ligatîêx 793
reges èoa
requies æterna 5^8,
rhetor
rhetoricærationes xj/î
rheticus Augufto dunéfis /dri
ricoldtis 87$»
richelld mater diùitiarum
rituum *in facramento panis* ec uiniuarietas gy4
rÿthmimachia .208
robertds dé S.Vfiftorefcfípíír de poenitenda 834
robêrtus Linconienfîà 70
róderícusdeTreuinO 82$
rogericus Bacon yerjy
roma occidentalis 73^
roma noua 703
romarins Annus
roriia filia BabyLantÎquæ 77a
romana monarcftïa 4jx
romana Synodus pimiísima tenip.ore ihnocêntrj tertq 8
rômàhà eccíefiefí ut cardo 710
romanæ fedí Ántiochená ¿e£ fît 7i¿
rdrnangCedí ómnes fubtjci? 1?.
fomanaè' *ecclèfiæ* fignificàt/^ ,nej 1*7ïo
rómariorum reges 77®
rómanofum Patricius eft appellatus imperator 785;
rom.Pofit*catàlôgoá quiferí* pferínt 7 83
fomJPóñfipOtéftaá 724
romanuspopulus 788
fomariíimpertj défolatío *70/*
ro rirarfurtfimperíum quafç dí catur Occidentale 787
rofá exfpina produite *4
rothqmagenfe concilium ryj
rotunda forma ád motum aptífsima 2ll
rotunditas mundi non eft *di*uí fíbílis 21 *o*
rubella quid íigníficet i*n Alchorsh ', l
d $ Sabbatum

Index.

S
SAbbatumluxeft 45®
fabbatu facrametSpá.di
fabbatílex csy^.
fabbatobornó quiétete 45®
fabbatiprima n$£
fabbati dies initium anni Hebraeis tiff
fàcerdôs minifter qualis debeat elle 44tf
facerdotis officium 39^
facerdotes (une fal terræ /00
facerdotes olim ad inopiam tedadi 822
facerdotes quomodo plebem curare debeant en
facerdótum 'QC cpífcoporum differentia 7^
facerdotS tiit/a corrigenda 8 u
facerdótum fides 7°3
facerdótum malæ uïæ corrigendae Sii
fâcerdotium 589
fàcerdotium efficax etiam fi/ ne papa 82;
facerdotin imperio fuperadditum 825
fàcëidotij QC impffchifmataflii
facerdoti) officium intercef/ fionabile. 704
fàçerdotale officium uim ca/ pitá fpiritufando 693
(aeramentum corporis & fan/ guinis Chrifti eft cibus intelledualis 44?
(aeramentum quibus dari no debet 8$8
facramentu altaris etiam pue/ ris datum 851
(aeramentu panis & uini quid faciat ' ' . Z , 578
facramentuni fsrpe negarunt boni paftôfes propter animarum faíutem sjt
factamentum fub atraque (pecié 758
(aeramentum fignum eft alíen íusfignatí sji
fàcràméntu facranientorS 532
facrámentumpafehale eflefe ftiüftatê regenerationis u¿o
facramentúmconteimmát^ unionís íjz
(aeramentum fuprémse chati/ taris $84
facrámentum nullum fimpli/ citer neceffarium eft 841
facrámentum eft facraé rei figrium
facrámentum reîidum in memoriam $54
iàeramentum teftarnctum no uum 534
(aeramentum fignum unitatis corporis Chrifti «$o
facramenti panis & uini tractatio $2Z8¿$2$
facramenti manducatio $52
fâcramênti res eftde necefsíta te falutis 44$
facramentí pañis g¿ uiníuarrj títus 8$4
facramentinominequid intel lígatNícena Synodus 85$
fa cram en to abutentes de fon/ te uítae bibunt mortem 396'
facramentalia figna 841
facríficíorum diuerfitas quid fibiuelte *95
facramentorumfpiritualisfu/ íceptio 845
iacramentoru facramentS 7° o
facramentorumminiftri 700
iâcramêtorumhierarchia 700
facrifîcij nouæ legis inftitutio ^pag. $2i
facramentorum uírtus 704
facramenta inuitis tradi pote fe 741
facramenta in uotis efle poffe 845
facramenta intellígenda quomodo finí 855
facramenta fine Deo nihíl pof teint
facramenta \ $89
facramctalem efum tenemur inuoto habere 859
facrificíum Chríftus eft 44«*
facrilegi qui ecclefias grauánc pag. 7®?
Íacrilegía
fagittaquid 1007
íagítta quæ differentia nominetur X027
fal Utrae quaré famdkm di/ cantur /oo
falísmínera 20tf
faluare cuíus fit 43î
falamahdræ fímílís eft anima patiens «FiJ
falomonís gloria 5S7
falomonís fapientía 4$
falus eft lumen 48$
falus in fold nomine lefii 435
falus afoló Chuteo 4<r$
falusomnísaDeo per (pirita uérítatis 5z7ÔC5ît
falutatió non eft fírtepáce472
faluus humo qualis fis 187
íaluárí fine Chriftó neminem poíté
fampíbnisfortttudó 45.345
fandüS Ípirítus amor eft 4>
fandí íri Deo fuñe 505
fandí rart sje
fandi íuntín charítate radica* tí $97
fandí omnes in fando fandorum funt <4í
iàndi orant pro nobis 35» ¿
fandorum, uZftís & cibus eft Deus, 39Z
iàndorum uía quærendi Deum
fandorum efca 859
fandorum commuriió 458
fandórum termo
fanda fandorum
íandítas decreícet ufe índiS iudicnpropterAñtíchriftum qui in multis eft 394
iànditasqùid 426
fanditas eftdeíformitas ^7¿
fanditas omnis eft ex charíta te w
ïàndifîcatDeus utfandifice/ tur «7®
íandificari uultDeus íbid¿
fandífíceturnométuum¿&c¿ exponitur jyô
landífícatíocreaturaé 4*»
fandíficatíone quare Dtps à nobis requirat 670
fàndifîcabilis eft íblá natura intelkdualis
ían ditas acquiritur fri Cfiriftfc formitate ¿79
fanguís ípus yehículum eftirá fanguís

Index.

(anguis Chrifti 08
fanguinispondqs, ¿175
(anguinis ínnocerís caufa,ma Ja qaæfequantur ¿50
fanguinisafperfio perfecta
fanus etiam ín aqua percipi/ tur 244
faph'íri pondus 17;
fepere internum 132
(apíentís conflantia 77 y
fapíentes np
fapíentes qui guñu íoquun* . tur 13?
fapíentís ut plurimum redé deDeo crediderunt 21
fapíentiam (olí humiles et fim plíces-attingunt ; 29*s*
Capientibus huías mGdí Idus eft penitus ignotus 202
lapientia habitus eft ípfius ín- telledus - 551
Capientia humanam induit na- turam 419
fapientía abfpluta ,482
Capientia eft margarita luci- da J79
Íapíentía quid in hominis ani- ma facía t J84
Tapiería eft uapor uírtutís ma- ¿eftatisDei 309
fapientía Dei multiformis *$16*
fapientía uiua omnia bona fe- cum fert *, y72
fapientía ínuenítur ab íjs qui quaerunt eam 9 2
fapientía confíftit ín laude Deí 312
fapíetitía díuína ubi lateat 321
fapientía quæ omnibus tertni- , num po fuit 3 21
fapientía dignus quis íIt 309
fapientía incarnata ¿24
fapientía eft paftusintelledus , fupremae facultatis in homí- ne *¿99*
fapientía in díuínís ídem Cunt ¿¿bonitas O
fapientía per fe 331
fapiéntíaregeneratíonis ,j $i
fapientía quomodo capiat 35 2
fapientía eft princeps regCi 520
fapientía praeftat immortalita- tem 91
fápíentíafilq relucet ín díípo- fítionerefüm 335
fapientía primogénita 275
fapientíain quo habítet 141
fapientía copara tá uirtutí pro batæ lapidis
fapientía ab initio creata *27s*
fapientía Chríftus eft *2Í6*
fapientía habetur ex grada 45 3
fapientía indeficiens uitæ pa- bulum ijÿ
fapientía non in libris, fed in conuerfione ad fimpliciisi- mamformam 142
fapientía ubihabitet 138
fapientiæ fecretá ñon omni- bus aperienda ibid,
fapientiæ celeritas 254
fapientiæfapor 492
fapienttç deíideríum íneft om níbushomínibus 380
iàpientiæaqua 859
fapientiæ nerui no temere ere dére 8'29
fapientiæ delítíx 5H*
fapietíe uenatores qui fint 3 o o
íapíentiae manfîo ubi 47»
fapientüepræcepça 520
Tapietis æternæ admiratio 309
fapientiæ fpirítus non habitat in peccatore , 141
fapientie Dei habitaculum *$19*
fapíentíaeguftusqualís pi
fapientiæclamor 137
Îapientiærégionestres 50s
fapíentíae thefauri abfeondi? tí yzà
fapiemiælumë àfolo Deo 285:
fapiêtiærelucëciaeftordo 324.
fapientiaedonum 420
Îàpiéntiæ.uenationes ¿9 8
fapientiæ liber 482
fapientiæ manilo 613
íápíentíamDeíoftendít orna tus . ' 511
fapíeñtíam abfcoñdíta efie zo farae fides ~ 30
fardiceníís concílq ftatuturfl contra ambíüofes 758
fardicëfis cocilrj decretis quíb. communio negata fuerit 758
fardícenfísconcíltjcanon *7<&*
fardíccnfe œcilium ftatuíc ám bitiofos communione per- petuo priuandos $44
farfacení quid tríbuStDeo 3 y 1
farai 923
farracenorum de fœlicitate 0/ **piniô** tfici
farracenorum religio
farraçenorum pertinacia ¿4
fathanriïhil potdft nifiei per- mittatur ¿49
farmaræ Sid
fatnrniingehiurri 20
faturnifpiritus ¿37
(âturnum quare deumnomíí narínt 20
fcabíeí díuerftefpecies 428;
fcfiacorum ludus 20 g
fcandalaínecclefia 790
fcíentía inanis eft ¿n regno prxfumpdonís 512
fcíentía non eft de eflendi mo do 2jÿS<24ei
fcíéntía alia mundi áíiá Det pâg* r,, J74
fcíentía omnis iit per díícrecío nem *iyi*
fcíentía omnipotentiæ 578
fcíentía inflans d¿ humilians quaé ij7
fcíentía uocabuli grata eft ho/ -tniní. , 52s
fcíentía poflefsio nobilis ÿià
fcíentía ignorationis *67*
(cientia omnis fcibiíís 187
fcíentía Dd conuértítur ciitn .¿oludate, *¿si*
fcíentía uí¿loriani úerboruni expedans t ■.$$
fcíentía rerum ex uocábulis ét fígnís . 245
fcíentíañCgaduá dé principio eftdbfcura 27Í
fcíentía Deí fola eft praccífa Pag* t
fcíentía Tapida 72^258
fcíentía eft de numero bono/ rum honorabilium soi
fcíentía chordarum perfeclé *i*unenta . iijj
fdentiæ humana: lætitia in/ flans 08
Ícíentíx díuínaé Rmén per fi- dent £48

Index*

fcientiæ gnomo creaerint 137
fcientiæ rationalis lumen 483
(dentiæfpeculatiuæ *117*
fcientiarum liberalia ordo 324
fcíentiarumMathematicarum certitudo 53
fcire propter quid ny
fcire jppter quid,eft quies in/telledus 577
fcire nofitueiTeteminifci 370
(cire hifiil poftumus nifîDeus reader 134
ícire quomodo fit ignorare 1
(cire Dei
(ciendi perfedio 234
fdendidefideriu completa *526*
(cienda quid fit Chríftíanó *617*
ícire,qüíaéft 127
teiri nihil poiïé 337
(cíes quomodo aliquis fiat 127
(ciens quis fît 338
(cientes fetentur *G79*
fcioliquales
(cibilium fufficientia *isi*
(criba do dus 120
(cripta fua unum quem *qp* fal/lunt 77$
(criptura omnis facra ferait Euangelio 530
fcripturae uirtus inuifibtlis 650
fcripturæ fequant ecclefîâ sjg
(cripturæ ùius «'ly
fcripturæ auxilió continuatur cetas ætati
fcrípturæ quatuor tentes ¿17
(cripturarum fenfum aperuit Deus $34
(cripturas quomodó eccleíiá íntefpfaetetur sj7
fcríptufas Chríftus aperuit 5^3
ícribeñdí artem primos paren teshabuifie 241
fcriberidiàartis utilitas . 241
(cribentís mens quomodo ín-ueftíganda ¿8
fclaúí Deum uocant Boeg *h?*
fcorpíonís aculei remedía 523
fcotígená 70
fchífmatís tollédi cauíá unum caput íneccleíia 70*
fcholæ refolutoriæ 123
ícholaftícus compofuít íllam (aeramenti confefsionê quæ bodie eft in Romana èccle-fia 857
feutum fidei 47
fcutellares formas 150
feythiaSeptentrionalis 787
fedîarummalarûreliquiæ *G49*
fedtonesuarîat 1039
fédor circuit *979*
ièculi huius filq 379
tecuîorum finis 934
fedete quoadulqj induamini, &c«èxpofitum 43®
fedesinecclefia capita nomi-natae . 709
fedes pro eccleíia 708
fedes pro tota Synodó 720
(edis Romanæ lententia exa-minatur 721
fedis Romany Papa os eft 724
fedium imperialium ordina/tío . 814
(edulius de Chriftianis recfto/ribas *779*
(edulius deRepub. . *79$*
fedulius de recftortbus Chri/. ftianis 798
fedudio motoris maligni 422
(eme regnum 787
femenchuinum $00
femen fpírítuale *6^6*
femen uerbum Dei $4*
femen admirationis .. io x
femen d minum in nobis 47 o
femen eft uerbum Dei›ó¿c.ex-,ponitur Î72
seminales uirtutes is$
femidiorda 1007
femifamis .. *777*
temidiameterctrculi . 100$
femidiamehmnltiplicatio97c>
'femironf præcifio a , 9$
(ergius multa tradidit ipfî Ma humet ,
(ergiusnionachus x t ssi
fergius afleruitunam uolunta teminChrifto 782
fergq Conftantinopolitanida natio 721
fermo omnium fermonum tfsj
fermonem Domini lefufer/uare quid fit . 487
termones Theologici Grego
fenatus Romanus 778
fenatorumfiltj sir
fenenfe concilium 748
feniores íntéllecftuuígent ^78
íeparatíó animæ *S¿* corpodá . morseíi 4^4
feptímus numerus eft guie-t|S
feptentrionalium teperies ui
ferpens exaltatus in eremo 2
feruíreíblí Deo ,55*5
feruire Deo in libertate fpiri/tus .. 436
feruus feipfum haeredem face-re nequit jif
feruus peccator *777*
teruum ñon natura fed infipi/entiafacit 77«
ferui cotemnendi non funt;?*
teruitia coatfta *$i9*
feruitutisdiferetio *.77^*
feruitute deterior infipientia pag; ibid»
fenfatio fenfuum ¿0?
fenfatio di(creta non ¿ft fine intelledu ii>
feniationes quomodo fiât
fenfatio quomodo contraha-tur 48
terífatío confufa 8 a
feñfus fpíritualíores 593
fenfus communis organs 510
fentes quínqj diftributi ín óni nés homines . $14
fentes communis poteftas 253
fentes oritur in umbra ratio* \nis . , »74
fentesrequiritobieâa contra-ria - 28s
fentes omnes in quo ui/uarit
fentes incapax eft (pirituali-urn ...
tentes duntaxat particularia capit 48
fentes in uégetabílíbus ioy
fentes intellectualis rotf
fentes rationis iñftruméntumi eft s»
fentes unde dífeernendi ním accipiant 287
fentes quomodo (¡tíñnaturá intelleduali 234

Index,

fenîiis ómnes particulares th
fenfu communi uniuntur
fenfus comunis èft poí tus fuper omnem fenfum 295
fenfu nihil percipitur abfcg di-. uerfitate $98
íenfuum inftramentum 161
feníuS corrupta deíídería 187
feníuum alrj alíjs funt purío/ res
íenfuum ufcé $2;
íenfuum certitudo $J7
íenfuum líbri 182
fenfibileafcendere ad íntelledum l , na
fenfibile eft ueri fimilitudo 317
feíifibilís uíta quomodo deuíet 85
fenfibilís rhundí (chola 12 *6*
fenfibilís fp íritus éducitur de potentia corporis 20$
fenfibilis lucís pater fol efti^o
fenfibilís uitæ alimenta *199*
fenfibilis lucís intellígibilis conformítas 272
fenfibilís díícretío 1j 5
íenfibilisnumerus 84.
íenfíbílís ad ínfenfíbíle nulla eft proportio 557
fenfibilís inquietatio gd quaerat 153
fenfibilis díícretío <7y
íenfibilís Deus 287
íenfíbiles delectationes ín üía mortis 418
Íenfíbiles rnotusfuos habere íprítus 422
íénfibilía elementa *$7*
íenfíbilía alia naturalia alia artificialia 107
íerifibilia omnía funt ín conti nua inhabilítate 8
Íénfibilía homíne pafeunt 282
íénfibilía in quadam fiarmpnicaunióne 282
ferifibilíum concordantia *&C* differentia 150
fenfibílium omniSmotus 592
fenfibílíum efléntíae ín fpecie¿ bus funt *19Ó*
ícnftbiltum finís 8»
íenfíbilibus pulchriora funt intellígíffiffi» **$02**
fenfíbilitas **b**
fenfitiua cognitio
fenfíciua anima éft imago ¡ntelledus *47
fenfitiuauis ín brutis homi ne quomodo fe habéat
fenfitiua anima de pote tía ma terix educitur 745
fenfitíux uírtutís fupremitas 204
fenfítiuae & uegetatíug aníme diferímen in brutis *8C* homf ne 217
fenfiriuæ cognitionis obiedum 246
fenfuatís cóghítío quæ 43
fenfualís cognitio qualis yi
fenfïtipum in rationali quomodo fehabeat 2j9
fentireeftpau 248
fentire eft animæ fenfitiuæuita 282
feptem dies Azymorum
feptimanæinitium ny£
feueritas qualis olim in ectlefia fuerit 8î4
fexus duplex 20
fic currite ut compræhêdatis, explicatur *40.680
ficiliam aliquando fuiffe papæ 7<f*
ficutlilíum inter fpinas,&c.explicatur. *61 **
ficui no
ficucMoyfesèxakâuit'ferpentem^cCc.expofitum **pj**
figifmundus Roma: coronatus 785
figiïmudusquid in Bafilienfi concilio egerit 801
figifmundus Impetator ¿84
figifmundum exhortatur ora/tor pontificius . , . 808
fignGfenfibdeeft primo con* fufum **242**
fignum nullum eft fingularitatis 242
fignafenfibilia 240'
figna fignoruinfenfibilib.24c
fignariaturalia 240
figna a Ghrifto fada *j4
figna*ex* inftituto 240
iignafpecificat **«41**
figna féñfíbííía *inecclefîâ* ***hi*** *fignorOuaríetasín facris 7Ó0*
fi^noru ortus occafus prxei fefeiri non poteft 22
fignorum cognitio 240
fingulare bonum nunquam definit
fingulatiaadufunt 50
fingularitas
filentium occultum **isí**
filentium in concilio 75-4
filígo in tritieñm uertítúr iri fo lo bono y?»
fimíle eft regnum coelorum; explicatur **¿jt**
fimilefimíletrabít $44
fimilítudo Dd& mundí jó
fímílitudo abfoluti >7
fímílítudíne ad dmína uehimur 181
fimilítudínes ín diuínís funt improportíonales 71
fimilítudinesfirmhtudínSdíuíni ¿ntdledus homo creat 267
fimíiítudínuni operatores **íiu** mus yod
fimilítudinS lade paícímur ***ivi***
fimplícesaptf funt ad credendum jitf-
(implícitas díuiná **¿j.d**
fimplicitas eft diuífionum toplicatio %<s
fimplicítás contrada
fimplícítatúfcécundítas 6'2$
fímplifícare eft abftrahcre 509
fímplífícarequid *7?
fimplicíterpofie 554
fingularíum omnium càufa u¿ na eft
fingularíísímusDeus *ftá*
fingularitas eft íhcorruptibfo lis **jíi**
fingularitas fingida *rita*turn
fingularitaseftxterng lucís fimilítudo
fingularitas fíngularíúm omnium 31^
fingulatítate quadam omnia' gaudent
fínuum et chordarum génera-: lis ars 102 $
fi quis termonem fneum feruai taeritjSfcæxplicatum 4á> irritius

Index.

i ritius Papa 7^
fifeni unitatem adorarunt 5
fifenandi regís Hífpaníae & Galliae religionis obferüantía 792
fobríetas . <4
focrates ad definitiones pth mum ingenium contulit 30¿
, fo cratís præftantía ,
foie intelligentíae anima for* matar . $94
fol mirabilis eft laudum dei combinatío 512
fol eft deus'plantarunt <^3
fol fi ftaret nemo pofler ferre uírtutem éíüs 475
fol non éíí lux
íbl máxime uifibílís 97
fol omnes ftellas adfe conuer tic $89
fol inuifibilis *67*
follucidorum lucidiiTttmis 351
foí quare ɗeus ~~fit did~~as 20
fol incorruptibilis eft 323
folis uís Í04
folis commoda 448
íolís calore quomodo natura utatur 132
folis uigor quomodo de po/ temía in a tfturn attrahat $71
foils tía tura corporalis 579
folísannus maximus riy$
íolís lux prima & maxima $89
folís rñotu poflitne omnium planetarum motus, menfo/ **rafft**.
folís Deicgfimílítudió jjr
folís quidditas as
folís iüftítiaefpus fofos efficit uitâ beatam fíuedíuinS $39
foils facies 18 *s*
folis ardor in oriente £23
folis lux deledabilis uifot *768*
folis influentia ad omnia ui/ uentia requiritur 585»
folis à terra diftantia »78
folis influentia 41
foils uarius uigor . 27*
foils regio 41
folis magnitudo quibus mo dis poflitinueftigari 178
folis tuftitiæ radius **4^8**
folis creatio 228
folis ardor 21
foléne terra minor fit 4?
folemípírítuquí dixerint 297
folem paíchi uapore oceaní quídam uoluéruní 299
folarísIüxnegatíueuidet 25«
folarísIucís excellentia 233
íola rí¿ rádq ínexpreísíbílís fe cundítas *6tj*
folaris uís 207
folarís lacíscaufa 30$
folares 4»
folarem annum lunarem ex cedere h $7
folaríum reuolutionum finis quando ni 3
foldanus 8if
follicitado rêporalin $9 y & 59 s
foHidcudohuiusuitx 4*s
fomnicaufa
ibmniorum fîdor propheta interficiendas 390
fonus quomo fediffundatur
fonus alteritas. 114
íbphíftícá chaldmiça opera quomodo cogn ofenda 174
íophrónius patriarcha Hiero , folymitanus 829
fortes ad facienda occulta 270
fpanus presbyter ?yy
fpedabiles 809
(pedes melius in aenigmate quatítatís ¿¿ícemete uidetur quám continué 23 r
fpeciesomnesdtuinae 282
fpecies non corrumpuntur ni fîpefaccidens 180
(pedes Omnes ccelurri
fpecies dat elTe rei 281
fpecies omnis finita eft 280
ipecies intendo eftintelledus ¿íuírii ¿si
fpecies determinata incorrup cibilis 281
fpecies quomo attingatur 114
fpecies fimilitudinaria omni- um rerum 202
fpecies fe habent numeri iy?
fpecies diuerfæ fob generi/ bus 290
fpeciesuerbS eftcreantis 282
fpecies fie générai ryo
fpecies 27
fpecies creaturarum funtipe* dales hymni 312
fpecies quomodo faciat mens noftra *16$*
fpeciei terminis clauditur omi- nis motus *461*
fpeciei fítrípiícítas 282
fpeciefua conternatur omnis creatura J307
ipecierum conceptus 281
fpecierum participatio ordi- nis J24
fpecierum locus eft uia intel- le&iua 50$
ípecíerú fígurabílíu locus jyj
fpeçierumlocusdidtur intel* jedus pa
foederum propria figna yro
ipecierum uniuerfale feme^a
fpecierum locus 47#
fpecifica differentia 30»
definitio fe & omnia defini* ens 30s
fpecifica forma per fenonha beceffe 18$
fpecificæ effentiæ in quibus fíat 29O
/pedficg formg fylíogíftieg 301
ípedficatío generis
fpecialitas
fpeculum redum& curuS 122
fpecillu oculareberylliis 27«
fpeculatio circa forma ab om/ ni alteritateabftradam 2^4
fpeculatio phyficá 2*4
fpeculatio incorruptibilis 230
fpecuîationemeflè habitatio/ nemiripace 47*
fpeculatiua præcifio **HF**
fpeculationes
lpeculatiuæ naturæ fecundi/ tas . soi
fpeculatiuæinqfitiôestres *tty*
fpes fanda Sí beata Í31
fpesuera eft patiens 49$
fpes memoria quaréoble* dent
fpeí nofîræ efea 44*
íperantes ín fe Déus beatos fá cit 47J
fphæra acftus **l4**
iphæra fixarum ftellafu non éft centrum 3«

Index.

fphaera infinita 18
fphæra ex cubo 977
fphæra ultima perfedio for/ marum ¡eft 18
fphæræ odauae terra non eft centrum , js
fphæræultimçmotumomnia participant 213
fphæræ píures in unam quo* modo tranfmutandæ ©78
fphaerx in pyramídem mutatio , 078
fphæræ motus- 215
fphæræ tres lineæ » is
fphæram infinitam quidam di .xeiimc Deutn elle p
fphaeraseuómuttphía *i*
iphærfcæfediones 1059
ípirítuflandusDeus quare di . catur . ' 20
fp.iritus nofter nature necefsi- / tatetri poteft imponere ntf
fpus üapbres in capite 309
(piritas Domini repleuit orbem terrarum .. 421
ípírituflandus nexus infimi/ jus eft, r j2
fpiricuscorporalis . . lotf
fpirítus defeendentis tres gradus .. . 106
fpirítus ínftrumétutadus id
ipirituflândus in quó póísít ...habitare..... 4U
foiritus uehícülum animæ *itá*
(píritufiandüsuíuíficat 902
fpirftus. Ghrífti qualis 896
ipiricuffandus fàndifîcando f-uenit 420'
fpírítüíTandus procedit apa/ ; trfc Sí filio per modum uoíun tatis' 418
fpirítus rationaltslibertas 574
fpirítus mortificans carne 382
fpirítus quomodó ex neruís ad fenfos mftrumentá peruenia c .<
(piritas ad perfeduni deducit orbém terrarüm 2 89
fpirítus uegetatíuus 105
fpírítusínaríertjs 158
fpus maligni quid pofsínt 390
.fpiricusdiuinus uaríe partíci/ v *patas* 4JÍ
fpiritusco.nexionisunde procedat 37
fpirítus immundos expellere quid fit 423
fpirítusperficit quæ generantur â patre . 289
fpirítus frudus 141
fpirituiïàndus omnia unit *QC* , nedit , . . 141
fpíritns Chríftíanorurti líber Cft.....; ; , 437
fpirítus rationalis aíres 2l<? US
fpirítus natura didus 57
fpirítus díuíniis cunda moüet 37
fpus Chríftí in homine quomodo cogñofca tur . 679
Ípirítüshómíriísconuerfío yí
fpirítus malignus in mudo 422
fpirítus iHiíuerforum . 3^
fpirítus animalis díícernír colores , 294
fpirítus potentia" quanta 12$
fpus paícentía eft in gratia 374
fpírítus J.eíú mutat homine.^
fpirítusChriftipignusi jod
fpirítus defídertj..... - <58.
fpirítuHüpíínusínquíb.fit^ji
fpirítus cognofcens ín nobis •eft .... -.427
fpirítus eft natum de fpírí- ;.a < ..454
fpirítus intelleduales uartj 125
fpírítüsaoftri libertas 4^5
fpushonfinís imago Dd .617
fpirítus Del uaríe confiderarí potcft ' . . $24
fpirítus dcfideríj ultím iras 47 3
fpirítus umificans ómnem in- .. telíecfitialtm naturam. . *559*
fpirítus mteikchiálís ctir ad „ repus corpori unítüs fit 46>
fpirítus fandus quomodo de* „ ícendcúHn Apoftplos , 4.92
fpíriiiíffandUs uolútas patrís .eft , · * .. ' fio',
fpirítus Chriftinon eft de hoc .mundo, . 679
fpirítus deceptoria cordibus Jnfidelíum,., . 525
fpirituiïànduséft àdu deus 31
ípírítusnexus 200
fpíritns antis replet oía corda fidelium 575
fpintus filiationis ;8x
fpirítus Chrifti mdt mudn^j 7
fpirítu.sadmíníftratonj ïj ‹s
fpírítusínfiuentíales 637
ípídtusmalí feptem 452
fpirítus malignus eft aduería- rías uníratis 485
fpíritus uitæ 479
fpirítus latitans fub fcríptura . . *668*
fpirítus qui fertur fuper a- quas <r 54
fpirítus fandus quare non de- ...tía-omnibus *¿70*
fpirítus fandus in fpecieuolands u (fus £74
fpirítus in Deum quomodo pergát . : I 680
fpirítus rationalis quomodo traníéac in feiuítutem diabo Jí . 484
fpirítus pelago íimilís .. 530
fpidruflandïisutadnosueniatqoomodo paratos efíe o- , porceat .. 493
fpírí cufiandus eft dífFufa cha t ritas ifi cordi buis fidelífi 487
fpirítus fa ieuæ non ¡ntrac in fpírítum ftrudem , $29 ,
fpirítus mdígni præfunt ua- , rtjs cocupiicentiæ motíb.429
fpirítus humapí purgatio y,63
fpirítus propter corpus eft 104
foiritus informis. .. . 35
ipírítus translationis' ; 439
fpirítuscorporalis.... .. icy
fpirituâ aute paracletus quem mittet pater 5 2y
fpirítus praefagus , 170
í piritufiandi fepte motus 484
ipirituffandus tmio abfoluta ,.eft„ ... ■?.'; . ,61
fpirítus deledatio.., ; ' 581
fpirítus hominis quemo ¿)of- ... *fit* ponderari f 177
ípíritus' qui fubfunt ínfluéntíjs coeli , . l . *206*
fpirítus beati uident ûiuifibi- Jem Deum per lefum , ioj
fpirítus Domini omnia' ope* ratut .. 207

Index.

fpírítus malí per incantamenta operationes y«o
fpiritus diuini afflado 18$
ípírítus fandi donum $2 9
fpiritus unius uaria dona $ig
fpirituifandi connexio (pus corporalis in arterrjs
ípírítus refedio uerbum nicas 409
fpirituflandi multa attributa 421
ípirítufíandípraefentia introniitjs 714
fpiritus paupertas ¿79
fpiritus differentia 104
ípírítus uenire quid <973
ípírítus fopremi 10$
fpiritus inferiores -10 3
fpiritus connexionis 518
ípírítus intelleduales fime ficut perfeda metalla 47 *i*
fpiritus adminiftratorq <*04
ípírítus maligni qui homini conferant **44«**
fpiritumííniiítro conantes includere!» tui funt 391
ípirítum fandum habes quid infefentiat 421
ípirítdm qui bibit, bibit fontem fea turientem <i$7
fpiritum ftatuæ alligari 734
fpiritumfandum effe adum deledabilifsimum exintelligt bili procedentem yyz
fpiritum interiorem oftendfft exteriora <r$2
fpiritumChrifti qui no habet; Deum non habet 5$
fpiritu Deus omnia forma/dit 49
fpiritu ambulandum ¿55
ipirittxambulate&c. exponi/tur 534
ípírituum beatorumcum Chri fio connexio 3®7
fp irituum diferetionum ignorans homo decipitur 42 ?
fpirituSuitaliumpondus 177
Ipirictium fandorurri perpetua eft Dei laudatio 3ix
ípirítüum beatorum notiones **,170**
fpírítuum pulchritudines 394
ípírituum rebellium damna/do 312
fpírítuum differentia 104
fpírítuum concordantia 104
foidtualesperfediones >7$
ípíritualisrefedío 844
fpiritualis quomodo homofiat 457
fpiritualis iucuhditas 400
fpiritualis uirtus 234
fpiritualis loco noncircumfcri ,bitur Î7*
fpiritualis cultura 534
fpiritualis motus
fpirituales fuauitates 901
fpirituales creaturæ 3d
fpirituales res communican/do augentur
fonales quales debeat eflè 47¿
Îpiritualesdifferentiæ 100
fpíñtuáie S¿ ¿temporale cofun duntdr six
ipirituali creatura 3 corporalis .**tegitur** ¿4î
ípíritualía & corporalia con<^ trarío modo fe habent 55-
fpiritualiabona *657*
fpírítualía dona continentur inuírtuteunius fpiritus 58î
fpíritualíumordo 04
fpíratio unde 597
fphsErsecumafuperfides quo-,modô inredâ refblueda nyi
fphæræ concéntrica! 1157
fphæræ maxima pordo 1150
fphæræincubCirefoludô u$i
fphæram in cubum rèfoluere 1149
iplendor gloriæ patris filius 418
fplendor quomodo proijdatur 241
iplendorfigura fubfîantiælueis *367*
fpônfusanimæ 595
fquillatum pondus 176
ftanriS *fit ex* argento uiuo 741
ftareitifidequidfit 432
ftatera fnftrumentum reipub. neceffarium 172
ftaterapoteft fciri nullum elet mentum effe purum *17^*
ftateráuiuá ¿0$
ftateræiudicium 17»
ftatuti approbatio per UÍ1X724
ftatutipublicatio *71**
ftatica experimenta ad muii/eam udlifsitna effe *179*
ftatica experimenta 17«
ftatuerenonlicet *7W*
ftatuta plurima Potificum Romanorum non effe acceptata 724
ftatutafacere qui pofsint 72$
ftatutorum ualidicas quæ requirat 724
ftella nobilis terra 40
ftella quælibec habet fuos ín-habitatores 41
ftella ftelïæ communicat lumen 4®
ftella nulla alíj aequalis 4®
ftellæ in firmamento omnes® fole iuftitig habent lumeyip
ftellæ cîfcùlum deferibunt, *39*
ftelîç quibus inter fe différât 4«
ftellæ incorruptibiles funt 32®
ftellarum differenda **57t**
ftellarum creatio **32«**
ftellarum irtihtas **44«**
ftellaru illuminatio â foie **48«**
ftellarummultítudo **48«**
ftellarum indicium de fectw discaufîs *179*
ftellarum non eftnumerus 41
ftellarum fixarum fphære n osa efteentrum **3®**
ftellarum côlot SCcalof 4a
ftellarS motus orbicularis 45
ftellares motus fuos habere fpiritus 42«
fteriliiasquo pofsit feirî 17^
ftipêndium regís Chrifti eító taæterna 0
ftírpeáuegetabílís
ftoiciuerbuDeSafferunt 305
ftruduræ ciuitatùm
ftudioforumuica
ftudioforum motus 33«
fîultusforegereno potefî 77Ê
fua quærentesfalft predícate r.e.sâmt. 548
foauitas-ftupenda
febdíacohalís ordo **7<3>**
fubiedum pofsibilitas **244**
fubleuatio mentis **4tfci**
fublimi^

Index.

fublimitas quid . 598
fubfcríbereín cocilrjs qui de* beant 735
fubícribentíum ordo in Syno dis 717
fubftantia incorruptibilis 217,
fubftantia fíne accidente effé nequit 27
fubftanía aut accides eft quid* ; quid eft 14
fubftátíg prime fimplícítasz 82
fubftantíam no capere magis minus quomodo intellí- gendüm 13
fubftantíam effe in accidenti* bus 225
fubftantíarum et accidentium 'diuerfitas 14-
Íubftantíarum omnium fubíL ftentíá 332
fubíiftens omne requirit con* cordiafti , 49
fubfíftentiS omnium caufa 3yz
fubíiftens per fe 3yo
fubfífteñtia omnís eft uniólas
íbbftantíale efte, unde fit 137
fubftàntialis forma mes eft 154
fubftantíalís motus 214
fuccefsíó 250
fuccefsíó ín Deo fíne íuccef fíone . vi
fufficíttibigratiamea 644
fufficietía omnís in quo fit 283
fuftraganeorum opera nô de* bent Metropolitani uti 761
fultanusapoftata . .927
fultanus quomodo Cbríñum abnegarít 617
íuperaccídentale . 14
íuperba uía non eft capax fa* pientiæ . yv
fuperbi omnes funtfub prínci . pedíabolo 523
fuperbís quid dicat fcríptura pag. .405
luperbía ¿31
fuperbia quid efficiat in fpiri- tunoftro 519
iuperbiauitæ 412
fupérbiæ fpiritus diaboli 523
fuperbiæ rex inimicus falutis z pag* 97*&5S8
fuperbiæ tñultae ípécíes 439
fuberbia debet humílitasuín* •cere ' 642
fuperficíes quadragularísioo¿ iuperfictçs conica vs s
fuperficíes fphærica 1038
fuperficíes redílínearís in cir- culare quo padouertat 970
fuperficiem fphæræ curuam in redam refoluere 1149
fuperficiem redam in portio* nem refoluere 1149
fuperficiei unius inplures re^ folutíó 57$
fuperficiei circularis mutatio in redilinealem $&9
fuperficiei fimplicis unitas 82
fuperficierum trafmutario $69
fuperficierum terminus 235
fuperintêdentiæ poteftas >50
fuperiora quomodo fint in in , ferioribus joj
fuperftKiones uariæ damna* tæ ▮ 59-
fuperftitiones à chriftíanísIon g¿ debent abefte 54^
fubferiptiones exíftentíumífi . concdicrpatriarchalí 721
iùperfubftantiale 14
fuperftítióinecclefía 391
fuperftítío ex illufíoné díabo* li 390
furrexír,S¿c. exponitur 6oo
fufcepím.De.míferícordiácu» am,expdfitn yo3&yo4 £¿yoy
ftultusut luna mutatur 77$
fuperbi Dea non inueníat29¿
íydus proíperumlupiter 20
fyllogismifigurae 13 y
fyHogifmi combinado 335
fyllogiftícaars 301
fyllpgíftíca uírtus rationis 137
fyilogifticæuenatiônês' 134
fylueftrí papælegati in conci* lio ArelateniL. . 717
fylueftrí Pontificis legati in fe cundococilío Arelatêfi 720
fym machi Synodus 722
fynodica epíftola Agathonís pag. 713
íynodus oes repræfentat '719
fynodus uniuerfæ ecclefíg Ro rmæ celebrata anno 1215. 845
íynodus Nicena' 745
fynodus tfníuerfalís quimus*
íynodus unde dida · 7«
fynodusLatéranenfis
íynodus Toletana 717
íynodus phocrj frequens 715
íynodus perfediísíma &C coa . cilium Aquilegíenfe 715
íynodus generalis de uenera* tío ne ímagínñ in Francia 711
fynodus fecudaEphefina
fynodusRômæapud Latera* num : ! 85S
fynodiuàriæ .71 x
Íynodípróuinciales . 717
íynodDtttrbatores quomodo tradandí 79s
fynodi Ephefnæerror I 713'
fynodi uníuerfales quae requi/ rant " 7^
fynodorum gradus 712'*
iynodicæœiigrégationes dif- ferentes · 71 r
fynodiCæepiftoiæ 72^
fyrenicus cantus 29^
T Abülæ pifante 1150
tabernacula fapietûe 479
tabernaculum fupernum . 69 y
tabernaculi ecclefiafticíarchí- tedí (unt patriarchæ 713
tàprobanâ ínfula , 787
taciturnitas laudanda in ado* lefcencè , 4oy
ta dus regnum 293
tadus iuper tangibilia ibid,
tale maxime 331
talpis non opus eft uifu 243
tangere quid , . 548
tauritanum conciliumzo^,/^
tartarorumrex, 788
tartarice Deus dicit Birtegiyi
tela ignea nequifsimi 740
teleTptiori decretum ' 840
telonicus quæftüs utrum íu- ftus 8i8
temperantia , ¿óff
templum à Salomone ædifica tum ▮ . <*32-
templum Dei amans fpiritus hominis yo-j.
templum fidelesfunt 472
têpus celebrationis miïæ 840
tempus mCnfura eft motusi 71

Index.

tempus eft imago fempiterni fc,ag- „ 5°S
tempos eft ipfius nunc continuatio *371*
tempus asternum quare dica/tur I Jia
tempus eft imago aeternitatis pag. " 5so
tempus futurum 367
tempus diet poteft pondera. ri 178
tempus præteritum *367*
tempus eft in ft rumetitum ani . mæmçnfurands ‘232
tempus ab anima rational/ dç pendet *231*
tempus inter dierïi mortis refurrediôn is 50$
tempus nouífsimum «54
temporis calorem,fiigusS¿hú míditatem quomodo uenad pofsimus ' *179*
temporis initium Hcbræis quod fit *36.7*
tempons menfurae inftrumenta ' ip
temporis finis pax eft 43$
temporis complicado *2g*
tempon's efie eft nunc *569*
tempore nihil præciofius 380
tçmporum omnium praefert/cía is
temporum mutatio ex aeris pondere cognofienda *17g*
témpora extra hodie non funt pag. a *77*
temporalia æ caduca oppriz prune mtelkdum *g71*
temporalia æcepiorurn font í-magines 25q
temporali* omnia font ab in< tempo rali ærerno jyj
temporalia cura & ftudiu 812
temporalium partio *657*
tenebra: in Deo lux funt «
tenebrae in quibus pççülcatur Deus *26g*
tenebrx obfi aran tes ratione unde odantqr 482
tenebrarum princeps armatus pag. *567*
tenebrarum ba fis sy
tenebrarumfiliorum ignoran tia
tenebrarum fpiritus tentaciones I 428
tenebrarum princeps quem motum infpiret 605
tenebrarum opera *379*
tenebrarum princeps sp
tentare Deum *e+z*
tendand i poteftatem nullum habet diabolus nifi illi per/mittatur yyt
têtadoquarepermûtatur ¿45
tenta do nis frudus *g%y*
tenradpnumadueïiîcstes quibus aduemam: 420
tentator malignus 422
tpntatoris artes timendae 484
Certerías epifeopus - 1755
terminus rationalis intermina bilis *567*
terminans principium in$
terminus motus forma eft 1*14
terminus interminus *6<$*
terminus interminus U8
termini ufuaks funt entia rationis 8t
termini infiniti* altare 29
termini determinantes omnia pag. · ' ‘ 320
terminum uidet anima in omnibus ter.-Uns ds *367*
terminatum quidfit 4.
terminatorum srbhdo ijs
terminatio eft uirtus animae pag- uy
terminatio fine diuçriïtate efle nonpoteft ing
terra elementorum fæx 694
terra quafi aker quoddam 42
terra mater *39g*
terra promptuarium 448
terra elementorum faex 743.
terra non caretmotu 38
terra non eft centrum myndt pag. 38
terra quomodo ad ignem ie habeat 42
terra an fit minor fole 40
tempus intemporale *367*
tempus nbr| eftiapud Deum pag. 4)r
tempus natiuitatis chrifti nyr
terrai regio magna eft 40
terra ttftfmum elementorum pag. h i
ter ra non eft infima ys
terra non eft minima ftella 40
terra in motu nondefcribítmi nimum circulum *39*
terræ natura 517
terra Haría pondera t7<r
terra aimites uniuerfaks ££ confufx î4t
terrae totius pondus *17s*
terrae conditiones p
terram ex aqua fieri 50$
terra non eflè fphærica *39*
terram efie maiorem luna 40
terram efiequafi ftellam 3?
terrarum uarietas *179*
terrenorum contemptus *577*
terrenorum fuga $8i
terreftris generado 480
cerda die reíurrexic,&c. expo/; ficum 47/
tertrinz, diftíndío so
tertulíanusdePilátol *'667*
teñera decadites bæretîci 119f
teña mentum nouum yedras pag. *739*
teftamentumluetus in litera, nouum in fpírítu ' 51Ç
teftamentum uetus eft figura noui *739*
teftamentum nouum eft figu* ra&ueritas
tefta menti ueteris S¿ nouí cok lado 51F
teftamentí nouí & ueteris dif> ferentia *^99*
teftamend nouí fœdus
teftimoniumfummum uerita te exhibitum y5*9*
teftimonium perhibentes tres funt y)»
teftimpniutn reddit confitentía
teftimonium martyrum fan-» dorum 53«
teftimonium maximum tulie Chdftuspafsionefua 418
tí. *I33*
TtTf^>fc¿/z/xít7ríf/maxímí eft my ftert} 358
tetrágonos infinitus un
tetçagonica forma u1s
thaleti§

Index.

thaletis fententia de creatione mundi. 50J
thaletis fententia de pofte fie/iti py
tharaeanni 925
thaurinatium ciuitas 754
theatrales cantus in ecclefia non debent efie 76s
àuidendo diéhis 1119
thebechBenchoras 1150»
theodorüs latinas contra Imagiñés 8jo
theodoricus rex 712
theophania 115
6to(ÿccri«! 22$
theophaníarum uarietas ¿89
theologus altiloquus loan«nes 50
theologicalía occulta qüotrio dó riianifeftifsima fieri pofifirit 17
theologi ratiocinantes 87
theologicum complementum figuratum ¿107
tefieradecadites haeretici xîyâ
theologorum opnium íummus Petrus pifeator Í76
theologorum recctiorum uia non reíftá 85
* theologorum error
theologia negationis necefiàriaeft . . ¿t
theologia breuis
theologia tota eft ut circulus infinitus 1119
theologia tota eft in circulo pofíta ı i4j
theológiá myftíca ducit ad uá catiónem ı o
thcológícalía oculo mentis cernuntur 1107
theologia copuíatiua , 125
theologia ñegatiua præftaimior eft .269
theologia uêrâ rióripóteft literis maridar! . . 4
theologia myftícá Díóriífíj n
theologia aftirmatíua i9
theologia riégaâïiâ zi
theologia laciffimaSC confci/A 254.
theologia circularis 17
theologia quans dicatur éílc in circulo pofita isj
theologia difiun&iua ny
theologia dubia & negatiua & affirmatíua 12;
theologia chriftíana 456
theologiae diuinæ rélucentiæ fpeculum 2tfz
theologiçmyfticgfacilitas 181
theologiam quomodo D. Bar ptolomæus defcripferít 11
theologiam appellat Ariftote lesMetaphyficam 279
theologiam in facris literis occulcari «4.
theologica difficultas facilis eft 145
iheoiogicg fpeculationcs metis J$9
theologici complementi finis Hl5>
theologice fcibilia attingere pag- . 1118
theológicaliá mentís oculo ui dentur ı 1107
theologicæ uirtutes in quo locum habeant 425
theologica? uirtutes homini neceflariaefunt 540
titos dicitur ób hoc quia omnia intuetur 182
titos unde dicatur 292
titao quid ibidt
theofis
titOT¿K@^ . 454
théorisé apex 3.52
théorie^ ad deSafcefiones 292
theorice qn Deusqratur 29f
theoremata circa ueritate 901
theriaca > ,525
fhefaurui abfeoditus perquos ,nobis reudetur 291
theíáurúsquém in uafis fidi/libas portamus ¿12
Sutefuperiora appellarunt 519
thea vs
thoniasdefepub; . r7i>5
thure quare Deos plâcarït 299
tiberio Cæfari quæ Pdatus de Chriftófcrípferít tf¿7
titrioreffedusfídeí ı 4'°'4'
tímor feruílís . 42©^
finientium Deuní thefaurus lætitiE 184
titus imperator cæcum quomodo curarit 471
toletanum concilium 717
toletanum concilium tempore regís Siferiandi 755
tomus tertius
tonfo ralis ordo , . 702
tpta pulchra es amica, 3¿c, exponitur) 'Oi
trahit qualítat. aíTimílatíd H4
transfiguratio Domini $11
transformatio fpeculâtiuni 8¿amantium 61à
transformationes quomodo fiant tfto&tfii
traaílúbftantíatio quando fi/at yxt
basiationes epifeoporum 7$?
trâihwtatiofuperfîcierum 969
tranfmuutiories geometricae pag; , 9*9
trâfmuhtiones corporum
tranfmutatiônes uariæ figura* rutri , 979
tranfiieffales (edliones 1059
treuerica urbs 777,
treûerëfis àrchiepifcôpus 774
triangulus circulus ¡ii
triangulus maximus 14
triangulus infinitus -9-
triangulus in figuris polygoni is quomodofehabeat iy
triagulus in Equiángulos ¿<s>
triangulus iri piares marigolds fcindi poteíl:
triangulus tríhí'tas Í4-
trianguli plures ex triangulo .9'69
trianguli uarq : 2S0
triangulum efie lineani infini
. *am . - ., .
triangularis figura minimæta pacitatis eft ; 540
trianguíareórthogonícumJsí
triangulare ôx:ÿgonicum 281
cribulatioultima
trigoni perípheria ¿oíd
íncáufalís caufá 582
trigonum pofie mutari in piares æquiangülos 969
trigonus infinitus irit
trigoniis propria figura quàrificatis connriüæ

(rigoní ifop erímetrí capad* *tas* ion
trígóni exemplar
tetragoni latus 1027
trigoni latus 1027
trígona figura minimaè eft ca¿ pacíratís. mj
trigomca fórmá iuj
trina eífétía Ümplicífsíma 153
trinan* unitatem Pythagoras adorandam docuit 4
tririurri iî
trinitas in creaturà joo
trinitas íncreata soó
trinifasuñíuerfl. . 51
trinitas intelledualís ducit nos ad díuiriam trinitate yoi
trinitas in altitudine ípeculatí Oftís ' 457
tririítastotaagítínuere euangelizante ¿ 453
trinitas ínfinítgperfedíori*2<5ó
trinitas indiuiduà una quomo do dicatur icy¿>
trinitatis fímilitudo *901*
trinitatis opera indíuífa 33«
trinitatis fanâg declarado iríní ta tísuéftigíá 20
trinitatis fan ¿he expofitío 502
trinitatis ænigmà 902
trinítatisamigmá 8s 2
trinitatis opera indíuífa 3<ío
trínitatísueftígíum . 285
trinitatis fimplicífsím» Caerá" mentum 355
trinitatisnomeri *is>*
trinitati diuinæ figuras comparanuit 9
tfinitatëiti unitateueneremur pag- , , 582
triimegifti diâumde nomi/ neDet / 15Î
triftitia ueftra uerteturin gau/ *dium,&c*explicatur 382
tfíftitía íi 8
triftitiæ augmentum iis
triticum uertitur in filiginem in foïo non bon O 472
triticeaiiîtieftria 54*
triumphantis ecclefîæ fupplicatîo 704
triumphantiftecckfia *61 &* i¿
trochi ludus an
troglodítica regió 787
tropologicus fenfus feripturæ "pag. . ii/
tubaRaphaelis
tu es petrui ÔCc ; explicatum pag. 37^377 &}78
turea uicftus : .537
ttircæ'pôtentiaS^côtiàtus 587
turciDeum uocant Alia una iber r . 3^
tureorum religio 512
turonenfeconcilium syj
turpia lOquentes *pii*
tyrannis 777

V7Alor malorutii f 23.Í
'V. ualor rerum eft efle earum Pag* 25,i
ualoris expers nulla ëft creatu raeft 25 er
ualoris oninís caufá .23 *6*
ualoreni omnem complicat Detis , 2ji
ualentinianus ad Theodofi-Um ; 708 l
uanitas exauium garritu 350
tiana commixta uerbis facris pag* ' 35¿
uaná gloría, 525
üanítates íuperftítíonis níultaé enumerantur 350
uanitatesqui obferuantDeo odíbiíesfunt 5 90
uápor quomodo f¿ diffundat pag. , , 241
uapor ex corde ad cerebrum afeendens quomodo prgpá retur 509
uaporesCuaues quare obtulerint drjs 2<?¿
uárius annus j nçy
uaria concilia celebrata propter pafeha ii$<?
uàporumturbafiones 50^
uarietasin omnibus 2^0
uatícínía occultorum f 532
uaticinia uàna à Chriftíatio lo geabeiïe debent. 54i
ubi natus eft rex ludæorum Sic, explicatur ,ji
tibi eft qui natus eft rex ludæ> orum,éxpofítam ,
übi eft thefaurus tuus, íbi cor tuüm;&f¿e¿p>oíitum 574
ubi uenit plenitudo temporis» 5¿c» explicatum » 457
uegetabiîisfruâus 107.
uegetabilisanímaéortus 274
üegetabiíiüm fenfus ïo ?
iiegetabilem fpiritumperfîcic folàrisuirttis 207
üègetatiuusfpiritus . io¿
üegetatiua uirtus occultatur ítiftnfítiuá « , 235*
uégetâtiuæ naturæ fenfus 10g
uegetatiuæuirtutisopus uelledei
tienatio animalis *676*
üenationésíymbolicíe 10$
ueneriofá apirrialia ¿s
ueneti quibus modis eligant ducem ' siti
uenetiarum Dominij Concilia 8iti
ùeni fandg fpiritus,&c» expli> catum . .
uenire ad Deum quid fit 437
uenite poft me, exponitur pag; . s>i£ :
denus quare Dea fit dicftai pag* I *oi>
tjenusiouisfilia *0
uenter quibus Deus fit ~ 5fy
uentiferiiiehtes
uentri generatio 454'
uentorum uis qüómodó ex¿ ploranda » 177
uerbum ratio * 31
uerbuni imperatiuum cundípotentis 257
uerbum dei conditorem ititet leâum platoniciappeliatjd*
uerbum uita lux idem 48*
uerbum caro fadum quare fit pagt . » '
uérb'd draconis antichrifti
uerbum dei quomodo ilíuminet intelledum 204
iierbum generatur ab* intelle/ cftu *276*
uerbum dei fanat 50s
uerbum concionatoris nonar detfineCharitate 45 $
uerbum abbreuiatum 2^7
uerbS dei uiiiu a fpirituHadiae pditis cocionacoribus predica

Index.

tOranteconfummationem^jj
uerbum in lege ícrjptum 51
uerbum humanatum .204.
uerbuínquo omnía fada funt
. Pag* l b 4 l v
uerbum Dei habitudo ádani/
mam ¡ j .. v $4.1
uerbum Deí folum poteft ani-
mam purgare *61^*
uerbum Deíeftfpírítus . ^44
yerbo uíuo páfcuntur renati
P-3&* - ... ¢ ¢ ®58
uerbum Dei quo uiuít anímafe
transferrin animam 487
uerbum internum eft perfeda
fimilitudofuipatris J28
uerbum in natura icripturn $i<s
uerbum confubfiantiale 374
uerbum Dei qui libenter audi/
ant -- ., 487
uerbum Dei in Euangelio foi-
pfamreuelat *6$i*
uerbümundédícatur 417
uerbuinfine quo níhílfadum
eft 244
uerbum íiíq Dei audiunt om/
riíá \ ›t 484
uerbiim Dei eft lucerna pe/
ddm 375
uerbum índ efigtiátum 557
uerbum itï díuínís jt
uetbum Deí ábbréutatum fu-
pertérram ... , 490
uerbum Déi qui debeant ánnS-
ciare populó . .488
uerbum ártém ídearri Deí
uocat Auguftínus 20
uerbum iri Euangelio fcfíptum
pag* ' :
uerbum ófrationum ratio 187
uerbum caro fadum,S¿c.éxpo
fítum , 481^482
uerbum abbreuíatum tfio.&rfzt
Uerbum abTque contracftíone
in Dominó iioftro lefu Chrí/
fto eft 251
uerbum mentale 124
uerbum uócale 124
tierbum inteïlecftuale . .124
uerbum æternum pafcit uíta ae-
terna ,50
uerbumeftexp'réfsío ¿¿prime
tis&expreísí ¿44
uerbum mentale 42
uerbidèlitiæ ‹ i -
uerbi femen diligenter cüfto/
, dietidum,
uerbi potentia
uerbi unientis uís 552
uerbiopera . 574
uerbípara María , : íéi
uerbi eífentía nunquam poteft
explicari 0*3
uerbi interni notæ & oftenfíp-
nes . l ' l * 244
uerbireceptio ;.*4«
uerbi formator mens eft *44
uercellenfis .7°
uerbi rátió in díuínís 417.
iierbí geniti íígna i. ¡H4
uerbi incarnatio latífsíme cr.e/.
dítur < . ' 350.
uerbi deícenfus . 5,52
uerbi triplex ordo O2
uerbi genitor f ; 1?3
uerbo uit¿ uócati fumusad coe
natnasternae felicitatís l *rsi*
uerbaDomírií funtfpíritus ó¿
uítá, 5? i
uerborumuaríetasquíd 244
uerbórum uírtus (704
uerum non admittit nec plus
aut minus. 145:
uerum quid , ■... 3 ¿7
uerum¿nuaríabile .. t $07
ueri & bôni inquifttionisliber
pagO .. l : ' 70<^
uera íunttantum ; 2 sÿ
ueré filíusDeí eratífte6¿c.eX'
4<?o,&40
uerítas infinita .
neritas de terra orta v 04
neritas in fe pulcherrima eftysi
neritas ordinis ; 484
uerítas abíoíuca noneftcopraei
henfíbilís ¿7,
uerítasínMachematícis 1107.
ueritaísübíreperíatur . 358
uerítas ulíius rei poteft attingi
finecircuíounícrino 1105'
uerítasabfoluta P7
uerítasmaximum . .. 5
uerítas illuminans omnem in-
tellectum ; ' . 204'
uerítasuíta íntelledus ■■ 120.
iierítas mentís forma eft no.|
uericas in indiuífibili confiftít
Pag* : : : .3
neritas ín unitate 338
neritas abftradifsíma 5^
neritas fidei uíííonisuira
,pág..;: -H 50
uerítas quid . ; ; ¡
uerítas eft ínomní locoíllóca*
, bilíter , 570
uernalesequínodíum n$c>
uerno tempore fuííTe mundi í-
nítíum iiáo
uerítas no cognofcítur nifífpi
.rituDeí : ; isj
neritas omnis undefluat
uerítas cone¿litur non attingi
; ' : 47f
uerítasexemplaris i ' ' 52a.
neritas pafcítíntelledum 575
neritas notíonalis cognofcíbí*
; lújm ‹ ' 07,
uerítas ínuifíbilís , . , 25®
uerítas anteit omnem díiierfi<
tatèm ;t ■■.›■■ -, ■ í '
ueritatis uer^manfïo 3$$;
ueritatís euídentía quid faciat
pag* 7 ;
ueritatís dodlrínaín quibus co
prehenditur < 4.
ueritatís inquífítíbín numeric
...pófítá^
ueritatís potentia &C claritas
; pag; : l - «V W
ueritatíslíimeninmente nos
ueritatis regnum ubi pofside¿
30. repofsimus 85
ueritatís appræhenfioeftfciepí
f dauera ;.^7
ueritatís uerbum eft ars abfoju
;ra . . 1. . ... .
ueritatís abfolutæ intuido 152
ueritatís appraehenfío perfí/
*dem.... . t 2?q
úerítatís eternx perpetua fímh
litado . . 5.27
ueritatís comprehenfío in qui*
bus fít .. ... . •■-04
ueritatem uartfs módis Philo/
fophíexprefíerunt .... .. , 125
ueriratón omnium præuenié
Dpeus j

Index-

íierítajem nento nóuit nip fpih
' làfedhïiMWtrinino !
iteritatem íntétlíguntcofíden
tes in Chrífto
' ueríratesrérumundefínt s|i
7' ÜeriÚmiteqUíd'',? ' \ 327
uérfíorecftílinearumfuperfící/
erum *971*
' uefbertína cognitio ¿4io
üéftíumluxus C
detulæofferentes dæmonibus
pag* 3?t
; uemshomo np°f7'pag*.-
üetus teftamentumeffefiguré
noui *739*
hetera placent
uia uera arda eft3S¿ paucorurti
1 ' pag, " · l ; l ' l 549
uia non eft alia adfalutemquâ
1 ea quamChiiftus oftendit fe-
quendam „5*9
uía ad incerta qualia
' uíáticíconceísioin NicenaSÿ
nodo ' \ 855
uiaticum quibus negatum 844
' Éiídór Papa u-à Petro
" uítftoría Chriñíanorum aduef
Turcam 58A
üíderí non poteñ effeftus finé '
caufa 1117
uídéreDei ín©
l tiídereínDéoqútd insí
àidere per fpeculum fi ænig-
' mate ' 268?
'ùidéreûégatiue 258
qidereaffirmaqu^ 228
üídére D ei eft a maré iBf
indendi fenfus ' Í6l
uienneniis Ëpifcopus 755
¿ Wgfïiiqiitd ' 559
uigila tio intellegas maxime,
'■'ddeïflabÎlis eft ' ' $52
¿indicianas Medica# *779*
- hincehtiusRogatifta »35
' uíncentíus Epífeopus 7JJ
4 liinum quo modo alienas aire#
Z* accipiat " ' $90
tiiniim Cypricum 295
¿ ninum èx aqua"fa diini 634
uíníípírirus 55¿>
oint duplex natura ' jgi
uínorum regio *2të*
«inorum pondus uariutn ú4
uínea Engaddí
uirgínicas <¿9
uírgínalísuíta 8^8
uírtus regitíua 7^3
uírtus Deiomnipotenseft S¿ir
reftdda 4$4
uírtus ftupéndaín calígine i86
uírtus ínfula &acquifità multi'
,pliciter differunt 403
uírtus diuína in rebus Í3S
uírtusformacíua - <*5
uírtus transformatiua fpíritus
pag*.- 453
uírtus eft pnncípiatam 323
üiftus in qua omnia necèffariô
complicantur ijr
uírtus díuínaí animas liberat a
malis «51
uirtus ab unione generatur *rfo*
uírtus inuifibilis in ferípturá '
pa3* J * 65Q
uírtúti infinitae nihil differt in,
paucis uel multi? pafcere ,47t
uirtutem .cogno.fcimus pero-tum non eft
perafionem
uírtutís omnípotentís.explica-
tío
uírtutes non faciunt beatos,ff/
ne.Charítate,do.óo Deí ^07
ufrtutesquæ aduírtuteá moiiêt
pag* .422
uirtutés creftunfepmmûuiçafti'
doeas y 16
uírtutés omnés fimúí 514
uírtucesfunf<;pnn?^\if4UtO'
nitresíempyrffeifimuí/ <0¿
üirtutésimmortales os
úírtutes forma mtelle(ftiu| fofr
matæ l
iiírtuteé abft^ charitate nihil;
úálent *\ .5,8,8>.
útttutes coelofum funt pulchri-
tudines in regno Dei 594
uirtuteáueríEdíuinaeínumín^
dones fùnt 5^
uirrutum quatuor Cardinali®,
differentes funt fpecís 245
úírtutumualorémenfurátchat-
ritas *,^9*
uirtutuàiagéf r.4*
uirtutumordo ■924'
üírfutum habitus funttn ïTudía
ofis ¿73
uírtiúúm^diníw UíU chati/
tas ' ... % ..4<4
uirtutumforma chantas eft
pag; l ; ; . 420
uirtutum Dominus Deus eft
r pagr
uífus abfôlutus corçipledïtur
omnes oídendi modos, ‹ ISÉ
üífus porta *4$*
uífus
uífus abfolutiperffáío is*
uífus uarietas . ï8z
üiíuscontradüs 18*
uífus íntelleáualisnunquSfa
tíatuw'ifu-üeritatís
Ùrfustjeièfteflèhtia eius: 188
nifns utius actitior aho
;uífus centrum. Çft fine.çolpre
*pagi** *<3}9*
tiifus quomodo decipiatur pa
^ÍRa
uífus quem uitim prefîéG 28X
Uífus indicium dérolundo ue/
· *¿rté*
uífus eftimpermixtus 292
uifioeftcérüuidoomniñfen/
ftium 537,
uífípín patria quæ
ftífíoín fenfu P*
UifíoPeí perfecftífsímá ; inf'
uífio Deíi aecerna eft 185
7uifto^abíbluta eftcoñtradí¿c5'
fraÁ'ónum 182
uifioPhyfíca -.fio'
iíiftoDeí 4 .... *i%t*
.qifio,npftra qÚQmbdo genere
tur *.
'uífío ítf uerítate façiafis 55*
pifioMyftica ayz
uifto fnuifibiliçr quomodo pet
nífibíliaíiat 25ft»
¿uifío ín tenebris iff#
uifio incelleétuaîis iieritatis iu-
Ce opus habet ' 22.#
uifioànigmatica
uifío íntuítíua 119
uifionisCpiritUS'
uíftonís facialis frudus iss
uífíonísfpírítuspuritas; .29*
uífione Dei creaturas effe tso
uífíonís gradus circuli 226
uiffonís aerum iudícfttó ùnde
pag* ..2?*

Index*

uifíonísnoftrae ínftrumenta" pag»
oí fibíle facramentum íncredü/ lis mutile eft
iiifibííes naturae præpofittim fe habere regem fciunt 2$3
Urfíbdium ínutfibíiítas 'Ï6& «ífíbilium formalis caüfa jú
uífibilia quaedam exccdtint uú fum ¿já
uiíibília ínuifibilíüm imagines eíle 8
uña in morte j8o'
uita erar luxhomíntini
uíta uiueritiuni 42
uíta in aequalitate confiftít \?j
uítaírrefolubilis
uíta negotiofa $7<í
uírainhnitá $98
úita tnotus ib?
uítadetecftabilté 140
bita in cruciatu <40
«ita in cruce
tifta Chrífti uníüerfalíé ; 501
una æterna quomodo in cog/ hitíonefit ^7
uítaJutura per omitía facíame tafigniftçatüf 552
uíta uera charítái 53
uitá refólubílís rod
uita æterna æternum giudiutn eft f 454
uita filiuseft uíuífícarís 550
Uítá iáá
uitsediuinæ condonatio $24
uitæ intelle dualis pabula i 107
uirsefpirituaïis refeâio 450'
uitæ fons perennis 4^
uitædrcuîùs.Zodiacus $89
uicæ longitudinis ín primis pà renúbuscaufa
uitæThefaums infinitus $ji
uitædaror&conÎCruator 444
uitæ fenfibilís fomentum in ca lore eft $74
uitae quomodo differant ios wtætres io¿
tiïtædatorDeuseft
uítamadnosuenírequid 437
üítam amorem'effd 4^4
citis uera 376
uitia de noftro habemus ty
juftalis naturi hypoftafis 324
tiitia mala quaeTitii exterminé dâ sh
uíüens inulta 22 ff
tiitiétitíümuítá 40
üitientíüm uíta 216
uíuentiumuitaDéus 74
üíuentíbüs uitaliter liicet lux infinita 2^7
itiüereSó mori idem fidelibus fandis 457
tiíuífícat Detis pater <?ôi
tiíuifícare animae contiènit 215
uiuiftcâtio eft animae íhnoüáz tió $>4,
uíuendí ftátus $>í
uítíum 51
üitrum èx cinèrè fiUcté
uítrum quomodo fíat 132
üitruuius de arehire ¡ftdra 173
üírrifícatura »77
Úítrifícáioria até ij¿
üítríoli uírtus 176
uítúlümmádbfé rjjj
üíuentíum nutrimenta 3Ô5
uíuorum regio èft íh ¿reinita/ té 2ff¿*
Uiuendí praecepta 451
umbra mortis 2$z
unanimitas fortitudo plebis eft 4^1
ànâio fpiritualiseftpafcentia Üít¿ 5l|
undio pérfeóiá $'f
ündio imperio nihiladdit 7¿tf
tindío Çhrifîi & Chríftíaricí/ rum iri qüo d ifferant 5^=
tindío ptirgàc.
unclio undè*fit
linceo lætidae ííf
tindióiie fandífícatúr hômo Pa¿ 5t\
üngarí deft ruxerunt 'Augu ftl 'RaWéo'rum 785.
tingues aliquando rhôrtuiscre •'fcutïi'"-b. iii
ünguentí fpírítüalis uírtus $12
unió maxima cu'm eft,uríítuhi ín uniente 20Í
unto ín Chrtfto fuperachnirari ""dar 388
unió eft uítá 48$
ünioEcçlefiæ 684
uníá^í'óí'h^Wihískfüáeft-

tinto maxima *in* quibus fit
üriioÈcclefiaftica *6Í*
uni o ftipe r om nèm *in* tell edum pag. •;
linio triumphans ,58«?
tinío Deitatis cum humanita/ teeftfummapax *.498
unió militans / jsá
uniofenítbilíuni /
bufó fp*ecíá*l fs íma
tiníonum omnium unió *6z*
hotter bmnía Dei nomeh/pter pretari debét ij í
tinítrínum I if
bhitrinum abíblutbm pnhçipi
ünítfííium principium 2áo
úna forma potèft efie ín £lía pág.. ; *ni4*
uñitrímjs fpíritus hominis aiff
úna oblatione conlumm.áuír^ óic exppfirum $19*8¿52o¿
tinum eris' 3^
tinum fiipërexalrafatn
unum mélíus quâm ominia ft/ níul *26^*
ùniim èt'ïs omnem mtiltftudi/ nèm complicat
tinum plura efie jnà
ùniim capàciijs èft quâm çnS à1*
tintirh èft maximum 4
tihtim omnia explicité nos»
tinum utiitieffum .8
únum íncóncrahíbilé ,4-5
tinum exaltatum 5V4
tinùm eft neCeffariatti,, Po-
titium fuperexaltatum 4^'
tinùm incomprxhenfibilë 334
unum àbfôîutè eft btijfba pag* .457'
tinùm ôdeitis potentia ififf.e/ rtirít fç7f
tiriutiiompía 7
unutóeftuíuíificatíautn 4$^
tiniüerftim maximum 20
uniùérfumunum côhtiftuft pef fedtini 44
unluerfum quomodo prodic* rit in elle 23
uniuerftim dependet âiioktv

Index.

rate Dei $>j 2
11 níueríumprxcefsít omnía 15»
uniuerfum unum ex uno pun/ ¿lo 1x14.
uniuerfam præcefsitomnia
uniuerfum in quolibet 25»
úníuerfam tn quolibet particu lari contrahitur . jo
imiuerfum unucii infinitum ef« fe t . . 22
uñíuerfí fpirity Gué anima 217
uñíuerfí identitas 28
uníuerít copula homo eft 524.
uníuerít cóntra ¿lío p
uñíuerfí figura yo
uñíuerfí trinitas 5i
uníuerftordo 5*4
uñíuerfí ïïmpîicifsimâ tnenfu/ **ra** 18
uñíuerfí unitas radix eft uní/ uerfbnim 30
uñíuerfí materia p
uniuerlípartesquoí ,4.1
uñíuerfí partes .28
uñíuerfí forma Gue anima 34.
uníuerfto contrarío 43
uníuerfitas unde di¿la . 711.
uníuerfíras abfolutacumabfpí lu ta ftngularí taté coincidirá
uníuerfítas reru eft ínperfe¿lío ne *isy*
unfuérfítatís opifex pd
uníaerfúañs motus unde 421
unfóerfftati rerum nullumno-meneft 18
uniuer Citatum re¿Í:o res 809
uniuerfalis Synodus 711
uniuerfalis Éçclefia corpus Chrifti triyftícum 70Í
uniuerfalis Synodus maxima quae 712
uniuérfalíum qurnqj different térfuntfpecíes 243
uniuérfalíum locus ios
uníuérfalítás *$6*
uníuerfaliras 28
imiüérfalíat furit ín Cingulari-bus O
uníuerfalitátís modus quo in pofsibiiítaté omnia aided/ tur i<ró
uníuerfale Concilia fu prà Pa< pam rífe probat decretis Cô
cilqBaíilieníis 75*
uníuerCale particulariter reci/ pítur
üníuerfaleConcíiíum proprie captum efttfupra Pontificem Romanum 73;
uniuerfalè penitus ábíblutum folus Ceus eft 30
imíueffalé quomodo fítínín> telledlú 31
uniuerfalis Condita qui pro/ prie dicantur 711
uníuería lia Concilia poífune particularíacorrigere 7k í
uníuería lia extra res noneífe a¿iu jd
uniuerfalía fecunda gradus 30
unitas $
unitas quarta *3*oí
unitas centenaria 30
unitas indíüinís eft trina no nu meri Cingularis *j ¿s*
unitas qua? Deo conuenit eft omnia iy
Unitas maxima 7
unitas ¿o'incídít cum abfoluto eodem izy
unitas centenaria eft animae fi/ gura «i
imitaseft de eilentia omnis re-gni 47¿
unicas intehedlualis . , .82
unitas dat omni regno fubfi/. ftenciarn $$■«
unitas harmonica , *jf*
unitas fimplidfsimi pundi 82
unitas fimplicis lineae 82
unitas in ratione 82
unitas corporalis *82*
unitas principiumomnis mul-titudinis
unitas exduobus ¿32
unitas praecedit omnem multi tudinem . , *soi*
unitas maximi ab unitate ¿mi/ uerfi quid differat 43
imitas tertia 30
unitas omnipotens »49
unitas Dei nomen 47
unitas incórrupcíbilísuíta: *iô6*
unitas intelJedus 7
unitasunde dicatur ¿
unicas eft abiolura entitas 4
unitas abfoluta quae fit 4
unitas inattingibilis 87
unitas uniuerfalis 2
unitas minima eft fimpliciter pag- . 4-
unitastrinaadoranda <
imitas àbfoluta ▮ *ai-*
unitàs eft bmnift eohiplicatio , pap>
unitasbtiiniauriii
unitas eftconnexio f
unitas puribus a*
imitas inpluritate
unitasprima qux fit 50
unitas fecunda 30
unitas denaria 30
unitatis generatio
imitatisconceptus «j
unitatisratio «y
unitatis campus / P4
unitatis perfecftifsime conce-ptio .. >
unitati qaæ Deo conuenit m> hil opponitur
unitatem trinam aftruebat Py-thagoras <
únítátemomniapetunc 487
unitates uniuerfàlestres 30
unitates harmónica:
Unitatum conceptus J82
*imita*fumgradnationes . *8$*
uocalicatis omnis complica tío , dag. . .
ùoeatum eft nomen eíüs lefus 6¿c.exponítur z $5»
uocareDefeftdareeíre 484
uocatío de niíiílo . 1#
uocatíoníobédíeridum íij
uocabula rete impoíuitAdam pag; ,. 24*
uocabíilá diligenter diftinxíc Ariftoteles *32$*
uocabulórum impo Citio J49
uocabülorum diferímína 14^
uocab'ulórudiftíncliones muí taíoftiünc (3*5
uocabulorumuís . *32$*
uocabiiítas infinita
iiócum uarietas ín imítate roa
üolftiua potentia homo ad De umperuenirenónpo teft *68&*
uolo mundare exponitur

Index.

uoiúht^deiexémjplaría funt pag. ' ¿7ó
uóiuncas íncreatá omn/poZ tens /■
voluntas libera indetermina- ta 54-0
voluntas noftraín, ómnibus dependere debet â volunta/ tediüiria <409'
voluntas obliqua ' 57í
volunta^mouctur fine fucceC ltíon¿“ , .. ■■■■ fio
voluntas dclitíarumcdslu 582
voluntas libera ; i»;
voluntas per eleftiónem ter* minatur 47¿
voluntas anímg rátíóiñaíis 575
voluntas Dei 570
üoírintas Dei 134
voluntas divina ' ¿52
vól tintas libera >.» ; *8 0
voluntas non quíefcít nifi ín eo quod ín le complicat otrí/ ne amabile 472
voluntas néxus eft 444
voluntas dei eft ultima e[Tendí l ratio . . 278
volutas in uera charitate quie- ÍCÍC ; ■ *17«*
Voluntas procedit ¿ verbo fií mente . . ***oi**
voluntatis déi inftrumenta 254
voluntaos libertas , ' 514
uolühtatïs Íiber¿ módíficarttó pág* : :. *60s*
uoíuntatís capacitas 472
volunta tí diutpae íubiacet om nís necefsitas *ÔC* ímpofsibílt 'l tas-:l • ' ' : ‘; ' 418
uoluptat. íti fapiétía unde 55 2
nerita s priór üeftígio fuo *si2*
uolüptuoíá uita yzíF
üóluntatem patris oportet fa- ceteintrantes in regñtim ccd lorum ; 547
uoluptatêamor informat^?* '
üoluptaturd conform itas in matrimonio ejx'
ufusfîïmatkgés *721*
ufurarfi _ .z.‘ sn
ufurariæ deceptiones , 821
votum in facramento panis et uini › : ■/ 8;a
uotacaftitatis 7s 8
uox exercitus itfS
uox . ! 4?
urna nigra - 818
ur.cbaldaeoíum ciuítas .. ^5
utfiltf lucís **ambulate &c. ex- ponitur** *¿Sí*
urna a!ba qfiæ vocatur.lta
urinae pondus
urinae judicium ’73
iirfus mellis cibo deletftatur pag, 2oá
uux fíngaddí 22 J
uxores piares qui habuerint Pag* *W*
vuilfreduS epífeópus Ebroi/ cae /ii
r___^cilanas chalccdonenfis epifeopus 744
zachanas papa monarchiam regni Francíáe iri Pipínum . tranfrulic . 781
¿erfenie concilium 8$i
zenonis hypoiifis
zenonis ftntentiá de poíTe fie . ri. ..■ joj
t zenith quomodouideateerv -Jtrum-, .. *i?*
zizania traditiones hominum pag¿ >40.
Zodiacus ' ; 248
zodiaci motus quomodo fci- 4Í pofsic 278
ZozomusPapà 717;

FINIS

VITAD* NICO
lai de Guía ex Ioan.
Trittenhèmio.

í|icoi¿AVS deCura)epiicopusBrixineniîs>&iàndæecclefiæ Romanae,tituli Sandi Petri ad uincula presbyter cardinalis,na/ [tiónéTeutonícus,ex díocefi Treuerenfij uir m díinhís ícirípturís. ieruditifsímus, Theologorum íuo tempore facile princeps, [àtqj *in*fecularibus literis egregie dodus,jjníióíbphüs,rhétor,ô£ [mathematicus celeberrimus, ingenió (ubtilís, & éloqüio dífer- tus,trium linguarum Hebraicæ,Graecæ, & Latióse peritus ,uíta. coriúeríátíóne integerrimus ac fingulariter deuorus, animarum làlutis amator, us ex fingulariter deuorus, animarum làlutis amator, fîhcefus fîéferuidus:qui legatus in Germaniam miiïiis,multa prô reformatione eo clefiæ,& inulta utilia fecit & conftituít. Scripfit multa praeclara üoluminájdqquí^. bus excántfubíeda í

DéüífíóneDeL	*lib.*	i	Pandam hunc quæ uobís.
DePácefídeí.	lib.	i	Fuit ex his qui àpud.
Réparatíó Caíendarij.	lib.	i	Sume fandiísímé Papá.
JDéMathematicis complementis*	lib	i	Ad laudem omnipotentis Dei*.
Cribratió Alchoran.	lib.	5	Tanta eft poteftasfummi-
De uênàtiôdê fapientiæ.	lib.	1	Propófituni eft meas ía.
De íúdó glóbi myfticæ.	lib.	*2*	Curri te üidéárh ad íedem.
Compendium.	lib.	i	Accípébréüé compendium*
Trialógus de Poflèft.	lib.	i	Cum nobis cóhcé.
DéMathematíca perfedioné*	lib.	i	Sollícítaéftñobílismens.
Çôntra Bohemos.	lib-	i	Nicolaus miieratione,
;'peBefyííó¿	liU	i	Qüilégeriteâqùæin.
De d?to Patris luminum.	lib.	i	Etiîtamsinte.P. V. no.
De quærendo Deo*	lib.	i,	Déíldério tuó póffetenus.
De ápice theoriae.	lib.	*l*	Video té quâdàm profunda
Dé dóda ignorantia,	lib.		Admirabitur Sí rede.
péconíedurís.	lib.	*2*	Data nunc qüálícunqj*
Dé filiationeDe¿	lib.		Tandem me compulit.
DéGeñeíL	lib.		Sæpedeledabiliusre*
Idiotae de fapientía/	lib.	4	Conuenit pauper quídam*
De quadratura circuli.	lib.	i	
De fortuna.	lib.		
Diredorium fpecuîantis.	lib.	i	Tunoftinostres&c.
Éxcitat.íÍüe Serm.per totG annum.îib.		10	
Epíftolárumaddíueríbs.	lib*		

Circa Cüiàmnatiuftatisfuæuillamad ripas Mofellæ íñ óppofitó Vrficáftrihoípí* tale celeberrimum in honorem fandi Nicolai epífcopí conftruxít,quód prædfjs redditibus copiofe dítauit,ac libris iri omriifcíéntía pluribus exornauit,GræciSj La ííñís&altjs.MoríturfubFrederícoImperátoreterríó,Atino Domini m. cccc¿ Lxiin. índidione xn. undecímádíéménfís Augüftí,ætatis fuæannoíj.Ró* mæfepukus,cuius corad praédídüm hoípitale miftum,ibidem in dio chori fub marmore fepélítur. Et alia multa, quit píe & dod¿ fcripfítjín fecunda pagina Tomí prímí repenes.

AVTHO R I TATES

facræ fcripruræ quas Rcucrcnd.in Chrifto

Pater Nicolaus de Cufa Cardinalis in diuerfîs Íuíslíbrís5diligentífsímé citat & explicat. Hiccp colledæ fecundum ordinemli* brorum Bibliæ>& primum ex libro.

Geneftos*

Cap. r*

Ixit Deus fiat lux S£ facfta eft lux. Tom.u lib.i.de Doâa ignorantia cap. ?» pag.35. code Tom. in Di/ al.de Genef.pag.t55. eodem Tom. lib.de uenat.fapientiæcap.^.pag^o^, Tom.t. **lib.iTxcir.**excitatione. Tu quis es.pag, jsj.eodê Tom.z.libj.Excit.exdt. Ver/ bum caro facftumeft.pag.409.T0m 2 lib. /.Excít.excit. In principio creauitDeus cœlum terram pag.y 8 **j**.

Cap. 2. Nomina rebus ab Adamo impofita. Tom.u InDial.deGenefi, pag.ijj.

Idem* Formautt igitur Deus homi**nem** de limo terrât ÔdinÎpirautt in faciem eius fptraculum uitá* & facftus eft in ani/ **mâ** uiuence.Tom.&lib.ut fupra pag.ijy.

Cap.? y. Ego fum Deus omnipotes Tom.t.inDial.dePofteft. pag.i$2. & Tom.zdib.j.Excit.excit.diesfancftifica/ tus.pag4s<y.

Capa- In principio creauitDeus coe lumá terram,Tom.ijib.de uenat.fapientcap 51.p3g.304 SúTom.zJí.i* Excit. excitCompleuitDeus die fepr.pag.593.

Idem. Sol Luna ftftdla prima facfta 'Tom.i.lib.de uenatione fapient. cap. 37. pagjiS.

Cap.*. Pofuic Detis hominem in Paradifouoluptatis.TomzJib.i.Excit.exciLInprincip.eratuerbumpag.?^».

Cap.2. Prçcepitne commederêt de lígno pofito in medio Paradifi. Ibidem.

Ídem. Quacunqj die comederitis de ligno identic boni Q¿ mainmorte mori/ cmini.Ibidempag.5i2.

Cap.?. Quis mdicaúít ubi quod ef/ fes nudus,nifi quod de ligno de quo preceperam, tibi ne comederes › comedïftù Dixit. Adam 3 Mulier quam dedifti mihi fociam, dedit mihi ôf comedí* Ibidem.

Cap.22.S¿2i. Atftuum. ;.Inièmine tuo benedicentur omnes gentes. Tot. 2Jib.i.Excit.excit. In principio erat uer/ bumpag.jfo.

Cap.9. Arcum meam ponam in nu/ bibusj & erit fignum foederis inter me & uos.Tom.2 lib ijExcit excic.Inprin/ Cipio erat uerbum pag 5^5.

Cap.119* Vxor Loth uerfa eftinfa* xum feu ftatuam falis*

Capi. Vidit Deus quod eflètbonft, & ait faciamus hominem ad imaginem ¡yfimilitudincm noftramTom.xdtj. Excit.exc.Verbum car0fatftSeft.pag.4n.

Cap.2. Et benedixit Deus diei feptt mo.Tom.2 hb.j.Excit.excit. Conftícúi® te uob.diem follen.pag.43o*

Cap.z. Deus ultimo créantt hornínem *8¿* ínípirauít ei fpiritum uitx. Tom. 2.lib.y Excit.excit.QuafiMyrrha electa pag.^v&TqmzJib.?. Excit, excit.In*¶ duimi.DomiJefChr.pag-sîS.

Cap i/. Ego Deus omnipotens» ambula choram me efto perfecftus, ponamq? fcedusmeuminterme 6¿te8¿ multiplicabo teuehemêrer nimis.Tom. 2.lib.¿. Excit.excit. Quimanduchunc panempagAjv Tomo.lib 5. Cnbràtionis Alchor.capa2.pag.923*

Capa* Spiritus domin *iferebatur* Ç**j** per aquas* Tom.Uib.s. Excir.excit.ob/ tulerunt munera paga? 3J.

Capaÿ* Ero merces tua magna To/ mo 2.libro 9*Excítatíonum,excitatione» lteS¿ uosuíneammeam pag.tf4J+

Cap9* Maledirftus Cham fertius fer uorum erit fratribus fuis*Tomo *ríibro 3* de Concordantia Catholica ín præfa-

î tione

tíone.pag.77¿.

Cjp,i).6£ Iacob.t.. CfcdiaitAbraha Deo *SC* reputatum eii ei ad luftitia. To/ mo fecund^ íii Dialogo de Pace fidei capuî.pag.87^

Cáp.12* Faciani té in getem magna &c. To mo fecundo libro *n* Crib. Aldi- capui.pag.á 23-

Cap.ij. Noh' timere ego protegor tuus.Ibidem ut fupra.,

Capas. Dominéfi inueni gratiam tn oculis tüis&Cí Ibídém & capite

P Cap.22. Tolle filium tuum unigeni/ tum quem diligislfaac,6¿uade in terram uífionis âtautfupra.

Cap¿t<í4 Dixit Dominiis ad Ifaac, ero técum *8C* beriedícám tibí» Tomo hb¿ cap.utíuprapagíJzq-»

Sermones Excitationum.

Capí,u Dixit Deas fíat lux S¿ fada eft lux/Toriio fecundo libro,©éiauo.Ex cít4>ag.¿ij¿

Capa. In principio creauft Deus cQzlumSxf terram. Tomo fecundo libró z.Excir.pag.rSj.

Cap.*. Compkuit Deusdíefepti/ móopusquodfeceratÓí'requieuítTo- mofécundojíbro fecundo* Excitationi pgq5^

Exodi.

Cap.$. Egofumquifum.Tom.i.íti Diallogo dePofíeft.pag.252. &Tomo fecundolibro 5. Excitado num excita tío ne. píes fan&ifficát pag.^s;

.Gap33. Deum nemo uídíc unquam Tomo fecundo. Id primo prologolibj. Cribrat. Akhór¿pag.8 8d.

Cap. 4. Fílíús rrieus primogenitus eftIfrael.Tomo fecundó líb.i; Cribraü Akhor.capu7.p3g.9io*

Numeri.

C?p*2 3. Non eft Deus quafi homo ót mentía tur, neque ut filius bomínísut mutetur.Tomo fecundo libro i.Excita/ -tíonum. excír. In principio erat uerbum pBg.562.

Cap-4. Prxcépítuafacooperírí.To- ihoíéamdo libro fecundó. Excitations exdraríone.Ibañc Magi ftell.pag-591.

Cap 20 Prende Aaron fratrem ruurri *É¿* Eleazar filium eius ¡ £¡C pones eos iri ifídntéóoram omni Populo, & exué A® ron ftolarti eius, *SC* indue Eleazar filium eius. Et Aaron appofitus monetur illic- Tomo fecundo libro fecürido»dè Con/ cordantia Catholica capite uigefimofe- cundo>pag.7í¿.

Sermo Excitationis.

Cap.20. Loquímiad petram corâni eis* Tomo fecundo libro io.Excícatíoti¿ pag*757<

Deutronomfj,

Cap.tf. Audi, lirael Dominiis De/ usueftef uhu^i Tomo primo librópri/ mo udeDoéïà Ignorantia capitéuígéfi moqiiartOjpap.i^.&Tomoz.libro i.Ex cít. excítatíóné.Tu quis es pag, j$o.

Capjj. *Si* furtexic in medio tui Pro- pheta,aut quí ibmniumie uidifte dixerit 6¿ prædixerit fignum atque porientum¿ euenerit quod Joquucus eft: díxéríc tibi eamus fequamur Deos alienosi quós ignoras feruiamus eis tuon audi- as derba Propbetgilliusaut fóniátóris, quia tentar üós Dominus Deusuefter, ut palàm fiat uttuni diligatiseumariho iri tofo cotdé & m tota anima ueftra.Dó triinum Deum ueftrum fequimini Sf t- pfum timete, mandata íflíus cuftodi* té^àiïditeuocêeius ipfi feruietis & ipfâ ádherebítís. Propheta ante ille aut fttftof íoniorií intérfícieturjóíc.To.i.li.z, Exci tationum.excitatidriè. Ibât Magi qtiaíií üídérantftellpagq>Oí

Sermo Excitationis.

dap.8.Luc,4. Noninfolopaaeui/ uithomo fed ex uerbo quod procedit ex ore Dei.Tomo fecundo libro j. Excitat, pag 507.libro Excítatíonümexcíta done una oblar.confumauít. pág* 5* Tomofecundo< Epiífi j.ad Bohemos^ pag^F»

íofue.

Cap. 24. Non poteris feruíre Domi no.Deps enim fànâus SC fortis cernu- lator eft« Tomo fecundo líb.i.Éxdtatía num excitatione. In principio erat uef¿ bumpagiw

ludicum.

Cap.'!» Cur qugris domen rneufii quod eft admirabile. Torn, fecundó líb# IÆxciuxcíu Dies faniftiffica fipág4 $2¿

— Re*

Authoritates*

Reguna.t."

Cap*** Domini enim funt cardines terræ.Tomo *t*.libro,3. de Concordantia Catholica cap.4i.pag.32j.

Reguntij.

Cap xp. Et ecce Dominus tranfit,3¿ fpiritus grandis & fortis fubuertens môces ¿¿conterens petras ,ante Dominumi in fpiritu Dominus,& poftipiritû commotio* Non in cÔmotione Dominüs & poft commotionem ignis ; Non in igné Dominus & póftígnem fibilas aurae tenuis* Tomo 2;libro ii Críbrationís Al* choranácapiio;bá¿*i¿7*

Régüm.4* ..... . „

Cap.4* Propheta Helifeus módica oler multiplícame. Tomo fecundo lib; ¿.Excitationum cxcitatíone,accepic lepanes pag.y 13. T ,

lob;

Cap4 NunquidhomoDeícompá ratione luftificabitrif3autfadore fuo purior erit uiri To; ¿ilith 2i Críbrationís Alchoramcápíte i7ipag.$Qj>;

Pfalmofüm« | II

Pfal.45.. Vacate 8¿ uidetequqniam ego fam DÓminusiTómo 1. In Apollo/ gía Doâæ Ignorantia: pag3y.

PfaíjóL Initio tu Domine terra futi dafti 8¿ ôpèîâ rihtiuum marrón Cune ***ax***~ lijípfi pfcriBunt tií i¿útt ídem ípfe ¿ft. Td mo.úlri Díallogó dé Genefi pagair. „,

Phl.32; Verbo Domini coeli firmati funt & fpiritu pris êius oninis uirtus eoi cum.Tpm.ulri Diallogo déGènefi pag. iji.eódem.Totii* libro 3;de Doda Ignó rantiájcáp.iL pag.0; ¿¿Tornó i.líbroi; Excitationum excitatione» In principio erat uerbum pag; Tomo 2.In Dial/ logo de Pace fidei captté 9.pag»s¿8. p

Pfatiis; Laudate Dominum de coelis laudate eüm inexcelfís.Tómo 1. Iri Diáíiogdde Geriefí.pag.i 51. ¿¿ eodem; Tomi; In lib. de uenatione fapienti» capiteis.pagjn; ,$

PfaLiyo. Laudate eum inPfalceríó & cÿtharâ.Laüdate eum in Cymbalis benefonaiidbusj laúdate eSiri cymbalis id bilationis 3 omnis fpiritus laudet Dominum. Tomo î4ib;de uenatione fapietV te capite 20.pag.3i3;

Pfal.^u Sicut defiderat çeruus ad fontes aquartim. Tomo x.libro.De qug rendo Deo pag.i?$.& TomoaJibro/. Excitationum excitatione* medius ueftrum ftetit pag.m.

Pial83+ Deus Deorum in Sion. To moprimo. InDtaUogo de Pofteft pag. 35$. &tdlibrodeBeriilocapite57. pag. »8j.TOmO eodem libro de uenatione fa pientig capite ttigefimoquinto3pa §.327.

Pfal.4; Signatum eft fupernoslu/ men uultus tui Dbm ine;Tomh#in compendio pag447.Tpmo fecundo,libror. Excitationum excitatione. f Annanda/ hiusuóbisuitámíétérnam pagri¿8.

a PfaL?£&iul Excèifus "Dominus laper omnes populoè. Torno primo libró de üífione Dei. capite decimetertío P.ag'ishk ‹ –

Pfal.i44. Tu es Deus magnus cuius magnitudinis non eft finís» Tomo r. libro de uifíone Delcâpite rj.pag 174* ,‹

. Pfal.nj. Non nobis Domine non hobis. Tomoprimolib.dêuifioneDei Capites.pagi84. ' . . ' . . , ?

- Pfal.45,; Deus Deorum loquutus eft Torno fecundo libro primo. Excitatio/ hum excitatione. In principio erat aer/ bumpag.359¿ ? / ... ,

. Pfal. 44. Eruíftauit cor meum uer^ bum bónuthídícd egq opera mea Regi» ^Torno fecundólíbro primo. Excitatio/ nu excitationejn principio erat uerbum pag.Jíd. › r -

Pfal.ioa. Ad.2i Dixit Dominus Ddmino meo fedeâ dextris meis . To/ mo fecundo libro primó. Excitationum excitatione. In principio erat uerbum Í>ag.n*¿-

Idem. Tecum principium in dieuir tritis tuæinfplendpribus fandorum,ex útero ante Luciferum genui te. Ibidem.

, Pfal.y; f Odtftíómnés qui operantur iniquitatem ; Tomo fecundo libro pri/ mq.Exciutionum excitatione. In principio erat uerbum j)ag. 3$2; ?

PfaÍ8r' f Non prophanabisteftame tumtuams& quae procedunt de labtfs tais,non facies irrita. Tomo libro Excita/ tioneutfupfapag.lo».,,

? Idemi.Sí aútém dereliquerint filtj eiiisi legem meam4ó¿ in ludictjs meis nbn ain buláuériricjfiiúftítíaí ihèàs prophana»

' í i üeriúí

u?rínt}8¿ mandata mea non cqftodierint uifitabo iniquitates eorum 8¿(n uerbe/ ríbüs peccata eorumimiferícordiam autem meam non dftperga ab eo,neq? nocebo in ueritate mea.íbidem ut fupra.

, Idem. ''lurauí Dauíd féruomeo » ufcg in aeternum pmparabo fedem tuam Jbú

PfaEio luftus Dominus 8¿ luftítías dilexít,asquícatem uídit quitus eíus.Tomo,z .iM.Éxcit. excit, utíupra, pag-?T*

Pial. 34- Veritas de terra oda eft.To "mo i.ííb+i. Excit excít. In principio erat ucrbumpag >^4* .< ....

. Pfal. 13. Guftateóíuídeteqüamfuauis eft Dominus,beatus air qui fperatín eo.Tomo «.libroa.Exdtationqmexdt. Tu es Petrus pag.vtf.Só Líb.4..Excít,exdenaria autem optimám parte elegir» pag-45^ ,

Pfal.94.. Inmanudusfuntomnes n nesterræ.Tomo iJíím. Excít.excit.filq huiusfæciïli &c.p3g379. ' , :

Pfal. 147» Lauda HíerufalemDomínum.Tomo fecundo libro fecundo.Ex* cítationum.excítatíone.AfferteDomí/ noglor.óíhono.pag.j??.

PfaLso. Eripiam eum glorificabo, eum, longitudine dierum replebo eum, 6Coftendam illi falutare meum. Ibidem ucfupra.

Píaí.32. Dixit6£ fada furit. Torno fecundo libro fecundo. Excitations ex/ citatiope.hoc facite in meam commemorationem pagj^ôCTomo fecundo libro g.Excitationum excitatione? Veni te&uíd.etepag.i'i?-. : ;

Pfalaj-i. Super flumina Babilonisil/ licfedimus ÔCfleuimus, donec recorda/ remur tui Sion.Tomo fecundo › libro fe eundo. Excitationum excit. Remittunt ei peccata mult pag.59^.

Pfal.siî. Poftiifti lachrimas meas in confpedutuo. Tomofecundo libro fecSdo.Excitationum excitatione Remittunt *ei* pecc.mult.pag.p9.

Pfal.tfu Et diuitiae fi affluant nolite cor apponere. Tomo fecundo lib.j. Excitationum excitatione♦ Ne time Zacba.pag.450.

Pfal.75. Dortnie runt fomnum fuum 6d'nihil inuenerunt omnes uiridiuitia/ rum in manibus fuis .Ibidem iit fupra.

Pfal.5<r. Exurgam diluculo. Tomo fecundo libro 5 .Excitationum excitatid ne leítim qu2erit.Nazapag.407.

Pfal.i 17- Hæc dies quam fecftDoA minus exultemus *8C* laetemur in ea.T.o'^ moflibr.excit.utfuprapag^os.ôcTom. j.In Reparatione Calendar^ pag.n^

Pial26. Exaltabo te Domine quóni, amfofcepíftí mé. "TomoJibro.Excitatf ütfUpra pag<-4c&i

Pía!. 5tf. Exurge gloria tries, e&rirgé Pfálterium 8¿ cÿthàra ¿ut fupra. ♀ ‘5

Pfal. 2. & ad.'Hebr.jf,. Fïlius^rneifô eà tu égo hodíégeiíui té..; Tomó fééuhdo libro j.Excítatíonum excitatione; *VêW* bum caro facflum eft pag *4s8.6¿libro f¿ Excit.excít.Refurrexitter.die.pag.477-

lib.^.eartíndem Excítexcin PaxDel quæexupe.omnemfenf.pag.é'is.

PfaLioj.. Emitte fpírítumtuwófcrea buntur.Torñofecundolibro $♦ Excitan tionum.excítatíone ? Parad, autem fpi/ rit.pag.42B.

PfaÏ.8. Qiiam adrilírabííeeftdomen ÉÍium ín uniuerfa terra.Tom. 2.lib.3.Excitationum. excitan Dies fandífficatüspag4P-

Idem. QiiaiSi eleuata eft magnificedatuafuper ccelos. Tomo fecundo Obro j. Excitatípnum.excicatíone. Dies fandiff.pag.452*, ;

Pfal.18. Cœïi enarrant gloriam Dei " 8»¿ opera eíusannuncíantfirmatnenturm Tomo 141bj.Excit.ex,cit. Dies íandiff pag*4Bt ▮ 'l .V.' l , ;

t Pfal.i18. Reuela oculos meps confiderabo mirabilia ldg lege tùaiTœ* mo fecundo lib.5. Excitat, excitatione* pag. utíupra.

Pfal.42. Emittelucemtuam&uerita te tuâ ipfa me deduxemt&adduxeruc in mote fandum tuu, in tabernacula tua Tom.2.1i,3.Exd.excir.pag.ut fupra.

Pfal.84. Audiam quid loquatur in' me Dominus Deus.Tom.6C b.5 • Excíuexcítpfesfandifticat»pag.45¿.'6?lib^4 excit.Bea tí qui audiunt uerb.Dpm.pag» 474.8UiXexdt.una oblatione pag.518« ; Pfal.16. 8ub umbra alarum tuarum protege me. Tomo 2.1 ib.4. Excit-excit? Refpexithumíii.andíl.p^g45y.

Pfal.72. Vtlamentum fadusfuni apud te. Tomo fecundo lib.c. Excitex/ cít.Erant appropínq.ad lefpubí.8¿ pec/ ca-

Authóritates.

cato pag.4tf^ Tomo ¿.libro t de Cocof dantia Catholica capite tertio pag. ¿96.

PÛL141» Ëduc de ¿árcete anima meam utconfíteaturrtómírtituo/Tomó fe/cundo libró quinto, Excitationum excítatiofte Promifi hodie pag^á?;

Píalas. Lex Domini immaculata cortüertens animas. Tomo fecundo líb. é. Excitations exc.unà oblatione confu mauitpag«$2¿.

Pfál^. Quís dabitmíhí penrias éo> lurhbæ,& tiolabo & réquíefcam* Torn, fecundó libro ¿.Excitationum excitatio nepérfedus orñnís eritpag542.

Pfal.if. Bonofum meorum none/ges/Tóm.¿ .líb.^.Excít.excít Cumcp ó/mní milicia cóéleft. exer. pa. 557*

Pfal.á. Qyoniám ütdebo coelós tu-Osópera digitorum tuoïum Lunam fíellas qtiæ tu fuhdáfti. Tomo 2 .libro 71 Excínexciratione * uocatum eft riernen eíuslefuspag,5¿?.

Píalas, vnxiceumprgcortfértibus fúís.Tómo ¿«libro jj.Excitat.excit* Puer crefcebat.pa;<î2$.

Pfab¿* Satiaborcumapparuérítgtó riatua.Tomo fecundo libro 9.Excitatio num* excitatione ut filtj lucis ambulate pag ¿56.

Piabit Non derelinquesanimàmë/am in inferno. Temo fecundo libro io¿ Excitationu.excitatíoné.Qüiperfpirí/tum fanctu femetipfutti obtulit pag. 659*

Pfal.17 Dolores ínferrti círcumdedé ruñtme.Tomozdíbroió.Excítátionum excítacíóneutfyprápagieódem.

Píal.¿?4 Eduxiftt abinferno animam mëâm.Tornó fecundo libro i o. Excita/tíonum *excitátíóne& pag.üt fupra.

Píal.109 Tu es facerdos magnus inçtétííum fecudum ordine Melchífedech Tomo fecundo libro primo, de Concordantia Catholica ca.tertío pag.695.eod. To,libro3.CribratAlch ca.»¿.pag 9*7*

Pfal.iá. Mándatum Domini lucido illuminans oculosZEorno i.lib.a .de Cocordantía Catiiolica capireío. pag. 751*

Pfal.n 8. Lucerna pedibus meis lex tua,Ôdamefëmitisjmeis* Ibidcutfüpra.

Pfat$* DirigèDomine Deus incôfpedutuo uiam meam.Tomó fecundo, Êpift. fecunda ad Bohemos pag-829.

Píala 1). Os habent ÔÊ non loquentunTomo fécuftdoDiallogo de Pacé fi dei capité feptimo pag. sers.

Pfàl.î42i Non iuftiftcabtcurinconfpédutuo omnis uiuehs. Tomo fecun/do Diállógó de Pace fidei cà.iy. pa* 87^

Pfaí.44-i Spécíófus forma præfilijs hominum,diffufa gratia in labtjs tuís,¿pptérêa bènëdiXit te Déus in áetertiu.Tomo fecundó libfo t* Críbrationis Alche capite i9.pag.g?<L

Pfal.ijí Dominus uírtutum Rex glotig.Tomo fecundo libro primo Cri/brationís Alch.capíte i9.pag,896;

Pfal.118. Iniquos odio habuúTomó fecundo,libro fecundo Cribration* Al-Chofan.cápitei7*pagi9o$*

ÍSénhortes Exciratioñuní.

. Pfal Afferte Dominó gloriam et &honorem*Tomofecundójlibto fecundo EXcít.pag4$¿<

PfaliuA Confiituitè diem follenne. Torno fecundo libro 5-Excít. pag,419*

Pfabiio; Memoriam fecit mirabili/ümiTomo2JibfO4iExcítatíonü pá.44^

Pfal.¿7. Deus ínloco fatldioj Deus inhabitare faciens unánimes ítí dothoa Toriio fecundo libio quíntoExcitatio/nu.pag47¿.

Pfal.18, Dies dieí eru&at uerbS.Tómó fecundó libro ^Excitatione pa.478*

Pfal.73* Reípíceínceftamenturntuùriï. Tomó fecundo libro quinto Excitatiohu.pág*4^S*

Pfal.44¿ Dítexiítíiuítítíám.Tomó feCuüdo libró feXto Excít.pag*sñ.

PfaU?. Laudatis ínuocabo Domí/ftum.Tomó fecundo libro feptimo ExcitatíonuLpag.$87

Pfal.83. Beatí qui habitant in domó tua*Tomo fecGdô libro 8» Exc.pag^io*

pfal.44* Venité & uídeté.Torno fe/cundo libro 8.Excitatione pag.^rj*

Prouerbíorurii.

Cap is. Peccator Ctimín profundi peccatorum ueneríc,contémnít. Tomo fecundo, libró feefído ExcítátíonSexdtatióne Remite! peccata mult pag.js 8..

Cap;¿¿ Vadead formicam o pigeret cónfídera Ufas eiuS ÔC dífee fapíentíam* Quæ cum non habeat DuCém nec praeceptorem nec principem, parat *in* æftate cibum fibi ÔC congregae in meile quodl

f j com

commedat. Tomo fecundo,libro tertio Excitar.excicatNe timeZach.pag.405.

Caps. Per me Reges regnant.To/ mo fecundo,libro tertio Excit.excit*Dicitefiliæ Sion.pag.424*

Cap.3 o. Stukíísímus fum uirorum8¿ fapientia hominum non eft mecum.To mo fècundo,libro tertipExdt.excù.Dies iàncftiffica tosejag.4P*

Idem» Omnis fermo Dei ignitus eft dypeus fperantibus ín fe. Tomo fecundojibro tertio Excitation* exci.ut fupra pag-4H*

Idem» Ne addas quicquam uerbis éius inueniariscp mëdax.Ibidê ut fupra.

Cap.s. Sapientia delebatur eñe cum filtjs homínum.Tom .fecundo Jíbrode/ cimo,Excítacíón.excit* Qui meínueniet *p9g^7¿>*

Idem. Sapientiam qui inuenetit,in/ ueníetuítaiThSC hauríetíalutem à Domi no. Tomo,libro,excírutíupra

Cap.fí* Mandatum lucerna eft lex lux» Tomo fecundo,libro fecundo de Concordantia Catholica capite uigeíi/ iiio.pag.Syu

Sermo Excitationis'

Cap.8. Qui me inueníet.Tomo fe/ cundo libro decimo, exdt.pag^zy.

Ecclèfiaftices.

Cap.h. Dulce lumen delecftabile úíderefolem fi annis mtiltis uixerít ho/ mo , æ inhís omnibus laetatus fuerit, meminiíTe debet tenebrofi temporisai dierum multorum. Tomo fecudolibro tertio Èxcitatexcit* Ne time Zacharia ■pág-4óy,6¿ libro ièptimo,earandem Ex/ cit.excit.Annunciamus uobisuûamæ/ ternam .pag.$¿s.

Cap.io. Vae terrai cuius Rex puer eft.Tomo fecundo,libro *tertio EXcit.ex* cit.Didtæfdiæ Sion.pag.424.

Câp.i.Omnia ^titrant in mari&nore dundat* Tomo fecundo libro feptimo, Excitation.excitat. Vbi eft qui natus eft Rexludeo.pag ç6'q.

Canticorum»

Cap.5* Anima mea liquefaga eft,ut díledus meus loquutus eft. Tomo mihi 2. libro y. Excita.excit. Beati quiaudiñf uerbum Dei.pag.474.

Sermones Excitationum# ·

Capa* Tota Pulchra es amica mea» Tomo a.libro g.E*dt;pag.$s?L

Capu'» Sicut lilium inter fpínas.Tó mo 2*líbro 8.Excit.pag»iíitf¿

Sapieritïg;

Cap.z* Ipfaeft uapor uirtutis matefiatis Dei.Tomo primo,libro de uenatio ñé fapientiie,capite 15.pag.j05n

Ca*¿* Excæcauiteos malitia eorum» Tomo 2.libro 2. Excitexcit» Remittutv turei péccá.mult pag*55>8.

Cap*t Spiritus Domini repleuit orbeni terrarum.Tomo ilibo tertio,Exci* tationum.excitatione.Paracletusautein fpiïitùs>pag»4i**

Cap.z* Optatii & datus eft *mihi feti* fus5inuocaui & uenit in nie fpírítus fapi entíg.Tomo fecundo,libro tertioJExcït» excit,Paracletus autem ipiritus,pa.422»

Cap.s!» Da mihi fedium tuarum affiftricem fapietiam. Tomo fecudo libro tertio,Excit.excitatione.Diesfandiffic» pag-4?b

Sermo Excitationis*

Cap.?. Dominabuntur populis.Tó mo fecundo, libro odauo Excit.pa.605i

Ecclefiaftici.

Cap n Omnis fapientia à Dominó Deo eft.Tomo fecundo,libro tertio Ex dc.excit*Diesfandiflicacus»pag.43j;

CapJ4* Trahfite ad meomnesi qui' mé cocupifcitis, & ageheratiohibusme is adimplemini* Tomo fecundo libro 4* Exdt.excÍE.defácramentó,pag,4ío*

Cap.¿7. Stultus ut luna mutatur.To» mo fecund q, libro fecundo de Côcordatía Catholica in praefatione,pag.776*

Cap34* Melioreft iniquitas uiriqul mulier benefaciens. Tomofecundojib. ^.Excit exc.Domine adiuüa me ,pa.6$U

Sermo Excitationis.

Cap.24* Quafi myrrha eledadedi fuauitatem odoris. Tomo fecundo,libro quintOjExcit.pag 478»

Eiàiæ^

Cap*?* Si non credideritis noti intel lígetís.Tomo primo, libro tertio de Dó (fta Ignoratia capúe i1.pagis/. *8C Tomo* fecundo, libro fecundo Excitationum» excitatione. Fides autem Cath baeeeft,

Cap*

Authoritatcs.

Cap* eodem Ecce uírgo concipi/ **et&** pariet filium» Tomo fecundo, Ii-bro primó,Excit.excit. In principio erat ucrbum pagM4>

Gap*?* Paruulus natus eft nobis, & filius datus eft nobis.Ibidem ut fupra

Cap-7* Adhuc fexâginta Ôi deceni anni.Ibidem

Cap.45 Roratecoeíi defuper, S¿ nu/ bes pluant iuftumapperiatur terra Sfger minet feruatorem .Ibidem.

Cap. *6* Si ego qui generationem alijs tribuo ipfe (tertiis ero.Tpmo fecurt do libro fecundo, Excít.excit.fídes auté Catho»hxccft.pag.}8^0i libro tertiora-runde Excit.excic.uerbft caro fadum eft pag. 418 i & libro *9.* Excit»excit loque re* & exhortaré pag. 628» 6¿ in Diallo go de Pace fidei capite nono pag» 8«8.& hb.2e Cnbrationis Alcti,capite odlaüo pa.çcn

Cap.29;Matb»ij. Marc./. Hicpopú, lus meíabíjs honorat cor aurem eorum longe à nie eft.Tomo fecGdo libro e .Ex cít.pag.íq8»excít .qui facit uoluncar* Pa? trismd.

Cap.45* Omnem qui imiocatnometi mea,ín gloriam mea creauí eúi formant eurn,& feci eu. Torno fecundo libro fe? primo, Excit» exciti cu o mní milicia c œ* leftís exercít. pag. 5574

Cap Secretummetimmihi» To> mo fecundo libro nono,Excít.cxcít.fufi ficittibigratía meà.pàg,«4îi

CápjSi Exalta ut tuba uocem tiiartí Tomo fecundo libro fecundo, de Con-cordantia Catholica capite 52.pag.767.

Cap.u Filiosenutriut 6¿ exakaui,í-¿, pfíavfrfpreueruntme* Tomofecundo E'píft.$.ad Bohemos pag.648i

¿ap.$2*1.Petri za Qui peccarS norf fecit née inuccus eft in oré eius dolus.Tó mo fecundo libro fecundo}Cribrat. Al-choran.capite 17. pagito.

Ideni. Veré languores noftros ipfé tulit ; Tomo fecundo, libro^capite ¿pagi utfupra;

Cap.u.ad Gaí.4. Litare fteriíis q na parís,erumpe clama q no parturís^a multi fíltj defèreæ magis quG que habent uírum;Tómo fecundo libró tertio, Crib rationis Alch.capíte ij*pag'0 24.

Cap»íí>¿ Peccata ueftrá díuiftrunt **ínter** ü q s ÔC **Dc^macArum/Tomó** fecuí **do libro 2.Crib. Alch.capíte í^pag.9o¿**

Híeremíae.

Cap.17. LausmeaDómínus.Tomo primo libro,de ucnatíoné fapiêdæ,pag. $27»capíte35¿

Cap.5 5. Peruertiftís uerbaElohim, uiuentíum,Domini exercurium Dei ue/ ftti.Tomo fecundo libro primo, Excíc. excitatione; In principio erat uerburri pagH?»

Cap»i& Repetite loquar aduerías gentem ôf regnum , ut eradicem difper/ gam & euertam, *fi* poenitentiam egerit gens ilîa'à malo fuo,ag5 Ô^ego pœmten tiam fupermaló quodeogirauieis face-re.Tomo fecundo libro primo,Excit.ex cit.In principio efatuetbum pagaoz.

Ezechielisí

Cap.28» Tu fignacuiurn fimilitudinis Tomo fecundo libró fecundo, Excit.ex cit.fides autem catho»pag.$ 86;

Dap 20. Sabbata mea fandifticatcj & fit lignum inter me & uos.Tomo fecG do libro fextd,Exctt exci.qui manducat buncpanenîpag.ijÿ;

Danielis.

Cap.7. Et*ecce*cum nubibus cœîiqua fi filius hominis iieníebat. Tomo fecun-do libro prím o,Excitationum, excita. Id principió eracuerb.pag 5*4»

Amos.

Cap.y; Odiohabderunt corripiente in porta.Tomo fecundo libro fecundo, Excita.excít Remittuníei peccata iriuí tapag.558;

Abdíar.

Si exaltatus fueris ficui áquíla}8¿ fí id terfydera ppfueris nidii tuG, indetetri ham.dicit Dominus. Tomo fecundo IP bro tertio,Excítat.excíc.Ne time Zachá riarpag^oy;

ExMkhea.

Cap s* ex Math 2. loan. 7. Et tu Be-thJeem terra luda, nequaquam minima esinprincipibus luda ^ eX re ehimexiet dux qui regat populum m éum Ifrael.To mo fecundolíbroprímó, Excit.excít.lií principió erat uerbum pag.364.

Zachariæ.

Cupji» Exulta fatis filia Sion, ¡ubila t à|ł **fdrô**

filia ferufalemtEccerex tuus uenit tibi iu fixis faluator³ipfepauper,ó¿ afcendês fuper afinam,& íuper pullum'filium afi/ n». Tomo fecundo,libro tertioJExcita. eXci. Dicite filig Sion.pag.42j.

Malachix.

Cap. r* Rex magnus ego fum dicit Dominus. Tomo fecundo, libro fepti/ mo Excitat, excitati. Et cum omni milicía coeleft.exercit.pag.557.

Author¿tatés exnouoTc(lamento*

Matthaei.

Cap 7. Noliteproíjcererñargarítas ante pótcos.Tomo primojn Apollog. Dodæ Ignorantiae pag 64. &Tomo fe/ curtdojEpift.z.ad Bohemps pag.857.

Cap/y. Bead mundo corde quoniâ ipfiDeum uidebuht. Tomoprimo.Di- alogo dé Pófieft. pag. 257.6c Tomo fe- cundo,libro primo Exciuexcít. Vitae- ratluxhomirium.pag.5^;

Cap.ii«Lucj©. Abfcondfeéa'aíapi- entibus Sdreuelauit paruulis/Tomo pri mo,InDíalogodePoífeft.

Cap.*2. CuiuseftImago' hæcô^fu/ perfcriptio eius.Tomo primo,libro pri/ mo,deLudo Globi.pag.2v*

Cap.n.Hier.6. Iiigum meum fuaue 8¿ onus meum lene. Tomo primo,libro deuifione Dei,capite uigefúnóquárto, pag.207*

Cap. 2?. SuperCathedram Moyfifc derunt Scribg & Pharifaei quae dicunt fa cite.Tomo fecundo, libro fecundo,Exz **cit** excit. Tu es Petrus pag.378. eodem Tomo, Epift fecunda ad Botan pa.sjtf.

Caputf. Quid prodeft homini fi to« tum mundum lucretur? Tomo fecundo, libro tertio Excitexdtatione. Ne time ^acha.pag.405.

Cap.it.Lucær» Tune es qui uen/ turus es analium expeAamusfButesre* nunçiatelohanni,quomodoŒçiùident claudiambulant & leprofi mundantur. Tomo fecundo,libro quarto Excitatio- num.excitatione. Confide fdia.pag.4i2*

Cap.14 Modice fidei cur dubicafti* Tomo fecundo, libro quarto Excitatio num.excitatione. Confide filia,pagi-

na4tf£h

Cap,4* Sí *fíltiis* **De/es dic ut** *ifti h/* pides panes fiant. Tomo fecundo,libr© quinto Excítatíonum,excitatíóne, Día bol.relíquít eum,& ecce.pag.4zj*

Cap*$* Beatíqui efuriunt 8¿ fitiutft luftítiam quoniam ipfi faturabuntur.Tó mo fecundo,libro quinto, Excíra.excíté Promífí hodíe,pag^Q.

Cap s* Poteft ex lapidibus hísfufcí tare filios Abrahg/Tbmo fecundo,libro quinto Excit exdtatíoae.Ccdum & ter ratranfib.pag.4M*

Caparé Quero uos me effe dicitis^ Tomo fecundo, libro quinto,Excitatio- num.excitatíon Refpon.Petr.ait. Tues Chriftusjpag.409.

Cap.n. Tollitelugumnfeumfiipe? uos,o¿ diferíte à tnequia mítís'füm & hu¿ milis corde.Totno íecundo.libro quin/ to Excitattonum.exçic. Quemadmodd égo feci & uos fad aris.pag.501*

Cap. 22. I Quie ftiht Cæiaris redditi Cæfari ÔÉquae Dei Deo. Tomófectin- do*, libraodarro Excitationum.excita- tione. Offendite mihi numif.pag.tfo8.ea dem Tomo,libro tertio de Concordan- tia Catholica, capite quadragefimoprfe mo,pagin'

Cap.Veniteaílmefacíamúósfie> ri pifcatores.hominum.Tomo fecundo* libro ocftauo, Excttationum.exci.Verii teôiuîdctepag.fii^

Cap.-eth NouífsimíerGtprimi&prí mi nouiísimi.Tomo fecundo, libro no/ no Excitadonum.excitatione.lceS¿uo¿ in uinearnmeam ¿pag.Mí*

Cap*z. A'frudibus eorum cógnofe cetis eos.Tómo fecudo, libro nono Ex? citattohum.exeitatione* Domine adiu- uamcjpag.^i.

Cap.ijXuc.2o. Væ uobis Hypocrfe tx. Torno fecundo , libro nono Excita/ tiomim. excitatione. utfuprapa,gina*ut: fupfa.

Cap.r. Qui ueniunt aduos in ueftP mentisouium, fed intrinfecus funt lupi rapaces. Tomo, libro, excitadone, pa/ ginautfupra.

Cap.stf. Scitis quod poft biduum Pafchafiet, Tomo fecundoJibro deci/ mo Excitationum.excitatJnParafchc/ ues,pag.6¿z.

Capaí. Tibi dabo claues regnicœ- lorum,quodcunqj *ligaueris.Tomo* fe

cim-

Authoritatcs.

cundo, libro i.de Concordant-CathoIL ca,capíte n.pag.7°í'& lib.eod*capite 18. pag./î?*

Idem, Portx inferí non pmialebftt adnerfus eam.Tomo fecundo, libro i.de Concordát.Cath.capíteundecímOipag. /oy.&Bpíft. 2 .ad Bohemos, pag.sjj-ÓC Epíft.7.pag.857*

Cap»* s* Vbi dúo uel tres *fuerint cotí* gregati in meo nomine. Tomo fecundo libro fecundo,de Concordantia Catholica capite tertio,pag.714.

Cap.itf. Tues Petrus & fuper hanc petram çdificabo.Ecdefiam meam.To mo fecundo,libro fecundo, de Corcor» dantia Catholica cap,/.pag.7 20.5¿ cap* 1 j.pag 727.8c cap.i 8*pag./j9*Tomo,eo demEpíft.2.ad Bohemos pag 835*

Cap.íí. Pauperes femper habebí/ tís uobtfcum. Tomo fecuFido,líbrofecS do5deConcord.Cath.capite18.pag.759*

Cap.iS. Si Ecclefíam no audierit fit tibí ficut.Ethnícus.Tomo fecundojíb* ro fecundo,de Concordantia Catholica capite i/.pag^s/.

Cap.itf* TuesChríftus filiusDeiut/ ui.TomofecnndoJibro fecundo,de Co cordantía Cath.capíte is.pag-7 50*

Cap.n.Euc.u* Omne regnum ín fe diuííumdefolabítur. Tomo fecundo,1L br03.De Concordantia Cacholica,capi te3e.pag.8t3.

Cap.2 8*Mar*i¿* Ice Baptízate.To- mofecundo,Epift.2.adBohe*pag.833*

ídem. Sed uobífeum fum ufe# ad co fumationem fæculi. Tomo fecundo,E/ pift a.ad Bohemos, pag. 8 35* & Epíft. /• pag.857-

Cap. 5. Non uent foluere legem fed adimplere .Tomo fecundo,Epift» fecurt do,ad Bohemos.pag.8 35.

Cap*6\Luc iL Panem noftru quo/ tídíanum.Tomo fecudo,Epift.7*ad Bo hemos.pag.85i?.

Cap.28. Baptizantes eos innomine patris ¿ffilrj & (pirítüflantfti.Tomo fe^ cundo,Epift.7.ad Bohe.pag. 857 To- rno eodem libros.Cribratíonís Alcho/ ran.cap.n.pag.903*

Cap.i6.Mar.i4. Luc.2 2.r.ad Coríntir.

Accipienscalicem gratias agens be/ nedixít,dedíte# difcipulis fuis dicens .Bi bite ex hoc omnes* Tomo fecundo, E/ píft.7.adBohem.pag,86o.

Capj. Beati qui perfequuríonepa* tiuntur propter íuftítíam quoniam ipfo- rum eft regnum c&lorum* Beati eftis eft maledixerint uobis homines, &perfe* quutí uos ftíerínt, dixerint omnema lu aduerfôuos métietes,ppter me, gau/ dete & exultare in ilia hora,quoniâ mer/ ces ueftra copiofà *eft in Ccelis,fic enim* g fequuti funt &Prophetas q fuerunt ante uos.Tomo fecundo,libro tertio Cribra * Alchor.pag.9i8.

Sermones Excitationum.

Cap.ij. Simileeft Regnum coelorft homini quxrenti bonas margaritas.To mo fecundo,libro fecundo Excitation. pag.578*

Cap./* Qui facituoluntatem Patris mei qui in cœlis eft.Tomo fecundo,lib. î.Excit. pag.j8r. ibro pag.54s.

Cap.x* Intrantes Domum inuencrut puerum cum matre eius» Tomo fecftdo, libro 2.Excit.pag*)89

Ibi. Ibat MagiftellSquSutderantfe quentes*Tomo fecundo, libro fecundo Excit.pag.jpo.

Cap.2i, Dicite filix Sion. Ecce Reae tuus uenit tibi manfuetus fedens ftiper a finamôf pullum filium fubiugalis.To- mo fecundoJibro tertio Excit.pag.42h

Cap.ij. Filius hominis uádíc.Tomo fecundojibro 5.Excic*pág.4<r>,

Cap s'* Confide filia remittunturtibi peccata tua/TomO fecundo,libro y⧫Ex/ ctt.pag.4^*

Cap18.Luc9Mar9.I0ann.13. VL dete ne contemnatis unude pufillis his» Tomo fecundo,libro quinto Excitatio/ ne*pag4zo*

Cap itf. Quodcuncp folueris fuper terram erat folutum *ÔC* in coelis. Tomo fecundo, Fibro quintoJExcit pag.471.

CapA Quxrite primum regnftDei ÔÎ íuftítíam eius,& haec omnia adtjcien/ turuobís. Tomo fecundo, libro quinto Excit*pag.4/i.& Tomo,eod*lib.«. Exci Cat*pag.$94'

Cap.y * Beati mundo corde quoniâ ipfi Deum uídebunt. Tomo fecundodF bro fecundo Excic.pag.392.

Cap 4* Diabolus reliquit eum,Sfec ce angeli acceíferunt. Tomo fecundo,U bro i*Excit.pag*47f⧫

* y Ca/

Sàcræ Scripturæ

Cap *5** Magna eft fides tua,fíat tibí ficutuïs.Tomo fecundo,bbro 5* Excita cion.pagvy*

Cap.*s< Habenti dabitur Tomo fecundo) libro $.Excít.pag.47¿*

Capáis; Tibí dabo clanes regní ccelúrá. Tomo fecundo3líbro5.Ex. pa^sj.

Cap.y. Veniens offeras munus tuñ* Tomo fecundo, libro $.Exc.pag.4? 5,

Cap.itf. Refpondens Petrus ait: Tu es Chriftus filius Deí u (u l Torno fecuti do,hbro quinto Excic.pag.459.

Cap.2. Vbí eft qui narus eft Rexludaeorúm-Tomo fecundo,libro 5. Excita» **pag>çô2.&** líb*7.pag.f0$.

Cap*/5.loann.9. Ibunt hi infupplíct **um** aeternum Juftí uero in uítam xternam Tomo fecudo, libró quinto Excitation» **pag^ií.**

Cap.?.Luc.5>«8¿?» Híc eft filias meus dilemas ínquo mihi complacui. Tomo fecundo f libro y.Excít.pa gji 1.

Cap.í.Luci 2» VbiThefaurustuut íbi cor tuum.Tomo fecundo,libro 8.Ex cít.pag.007*

Cap- 22. Oftendíte míhl numtfmá cenias* Tomo fecundo,libro 8. Excitat, pag.tfo?.

Cap.*. Obtulerunt munera. Tomo fecundó Jibro9.Excit.pag.05a.

I· Cap é» Volo mandare. Tomo (ecu do, libro s.ExcÍGpag.íí^.

' Capup., Ice &uos in uíneam meam, Tómófécundo,libro?. Excir.pag.045.

Cap.29 Ecceafcendímus Híerofolí mam*Tomofecundo3libro 9. Excitati, pag ¿4V.

Cap4> Hæc omnia tibí dabo.Tomo fecundoJibro ?.Excit.pag.048.

Cap*H*Domíne adiuua me.Tomo fe cando>libro9.Excic.pag.0so.

Marcú

Cap.iJ* Mat.io. Luc.iz. Nonením uos eftís qui loqoiminifedfptritusPa/ tris ueftrí qui loquitur in uobís* Tomo primo-,libro i.DeDocfta Ignorantia ca/ pireiQ*pjg.í7*

CapjTuc.z• rides tua te faluam re cituade in pace. Tomo fecundo,libro 5. Excitexcíc. RemíttSrur eipeccata*mul ta.pag.4*6-*

Cap.*2* Math *is* ad Corínth.i.Epíft* capar. Accepit pancm ftgratias ages fregit dedit ép diícípulís fuis dicens, ace¡ pitemandúcate hoc eftcorpusmeií# quod pro uobís trader,hoc facite in meâ comm emora tionem. Tomo fecundo,li bro 4.Excft.excít-qui manducat hucpa/ nem.p3g.444* Tomo fecundo,Epiñ.7. adBohem.pag.gflo.

Cap*4.Math*/. Menfura qua menií fuerítís,eadem remetietur uobís.Tomo fecundojlibro y. Excit.excit.fpeminte omnes q nouerut.nomen tuum.pa.408*

Cap.7. Etfolutum eft uínculumlin/ guæ eius.Tomo fecundo, libros. Excita tíonum,excícatione.Beatí qui audíñtuer bum Dei.pag.454*

Cap.15Xuc.2f* Erit ín nubibus cum poteftate magna & maíeftate.Tomo fc/ cando,libro $.Excit*excit.Ccelum Ôftcr ta tranfibunt.pa g.494.

Idem. Arnen dico uobís non pme~ ribit generatio ifta donec omnia fianu Tomo fecundo, libro Excit.pa.utfupra

Idem. Ekunc figna in Sole &Luna & ftellis *& in* terris preffura gentium,ut fupra.

Cap.14* Hic calix nouum teftamen tameftirimeofanguine» Tomo fecundo, libro 0. Excitatexcit.qui manducat* huncpanem.pag.530.

Cap.14* Math.20.loan.i2. Ad quid perditio hæc3potueracuenundari multo S¿darípauperibus.Tomofecundo3líbro i o-Exci c.excit.In Para (cheue.pag.000*

Cap.i0. Qui non crediderit condena nabitur.Tomo fecundo libro 10.Excita* excit. Aílumptus eft ín cœlum. pa.07 2.

Cap*9*Mathai8.& 20.Luc.17.5^18* Qtiícunqj uoluerít efte omnium primos fitomníummínífter. Tomo fecundo,li bro í-deConcord. Cath.cap.15.pa.7M*

Cap io.Math.ip. QuodDeuseon/ íunxíthomo ne feparet7íóm.2,Epíft.2¿ adBohem.paggtf.

Sermones Excitationum.

Capa0.Math.28.Luc.24. leíumqux rítis Nazarenum.Tomo íecundo, libro fecundo Excit p3g. 405.

Capa*. lefus autem emiflauoce ma gna expírauíu Tomo fecundo, libro 3» Excit.pag.4n*

Ca*5*Mat.0.Luc.z. Cofide filia fídes tua te faluam fecíc.Tomo fecundo,hbr-4.Excít.pag.40i,

Cap«xo<

Authoritatcs*

Cap.io.MatIwXiic.ij. Nouifsimi erunt primi,OCprimi nouífsimi.Tomo fecundo, libro quinto Excit, pag.473,

Cap.io.Luc.t8» Miferere mei fílíDauíd.Tomo fecundo,libro 5» Excitation. pag.484*

Capas. Vere filius Deíerat homo ífte.Tomo fecundo, libro quinto Excitation.p3g.4*o.&42i.

Cap.i;.bîac,24..Luc.îi. Cœlu&terra tranfibuntyerba autem mea non eran fíbunt.Tomofecundo,libro $. Excitat. pag.47 n

Cap 8, Accepít lefus panes,gratias^agens fregit dedit difeípulís fuis ut apponerent ante turbam. Tomo fecundo, iibroi.Excic.pag.515.

Idem.Math.15. Mifejreor fuper turbam.Tomo fecundo,libro ¿.Excitation. pag.M-r»

Cap.7. Ephata. Tomo fecundo, fibbro 7.Excit,excit pag.ss*.

Cap. 5. Puella furge&furrexic. Tomo fecundo,libro 8.Excít.pag.¿iz.

Cap.i¿.Math.2¿.A<áuum.i. Afíum ptus eft in coelum .Tomo fecundo, libro 10.Excit.pag.tf72.

Luco*.

Cap.^.Mathaei itf. Marcis.&s* OportebatChriftum pati & tertia die refurgereá mortuis.Tomo primo,libro j. de DodaIgnorantia capite fepcímo. pagínan.

Cap.24. O ftultí & tardí corde qui no intellexerunt oportere Chriftum paci ita intrare in gloria fuam. Tomo iJib.5* de Do ¿la Ignorancia cap.&pa utfupra*

Capj. Exurgens María abtjt cum feftinatíoneín montana. Tomo primo, Dialogo de Annunciat.pag.24tf.

idem. Vndemíhihocut ueníat mater Domini mei ad me.Tomo,Dialogo pag.ut iupra.

Idem. Ecce enim ut uox'falutationis tug fada eft in auribus meis,exultauit in utero.Tomo 8C Dialogo,uc (upra.pagitia 47.

Idem. Et beata quæ credifti, ut fu/pra.

Idem. Magnificat anima mea Domi Síumut fupra.

Cap.u. Quis ueftrum cogitans, po teftadijceread ftaturam fuam cubfn 1 unum.Torno fecundo, libro primo Excitexcit.Tu quis es.pag,545?,

Capio. At qui unum eft neceflarich Tomo fecundo,libro r.Exc. Tu quises. pag.jjo.iV ibid.pag.js*.

Idem. Omnia Deus pofuit ineitis poteftate.Tomo fecundo,libro i.Exc.cxcitaranta erat lux hominumpag.574*

Cap.i. Beneditftus Dominus Deus Ifrael, qui fecit redemptione plebis fuae Tomo fecundo, libro primo Excitatio^num, excitatione In principio erat uerbumpag,578.

Cap.io.Math.io.loann-ij.Marc.tf.

Qui uos auditmeaudit.Tomo fecun/do, libro fecSdo Excitationum , excita/tibne. TuesPetrus.p3g.578. &z libro tf* Excita.excir* Refpice Domine de coelopág-í47« Tomo eodem Epift.7.ad Bohem,pag.8j7.

Capi, EcceAncillaDominifiatmihi fecundum uerbum tuum. Tomo fecii dojibro tertio Excit.excit.uerbum caro fadum eft.pag. 4.10.Tomo eodem Ih fecundo, de Concordantia Catholica in prafat pag.77^.

Cap.ro. Nemo nouit Parrem nifi filius,áfcuí uoluerit filius reuelare. Tomo fecundojibro quarto Excit.exc.Ego reilifcicabo e5innouifsimodie.pa+44i.Et libro quinto Excita excit. iam PatresQC fratres.pag.47tf.

Cap.i. Quomodo fiet iftud,quoni/am uirum non cognofco. Reipondens Angelus dixit, fpiritus fandus fuperue> niet ¿n te,^ uírcusaltifsími obubrabit tibi.Tomo fecundo,libro quarto Excita/tionum,excitatione Refpexit humilitatem ancillz fuae. pag^tf/.

Cap. 9 . Filius autem hominis non habecubi caput fuum reponat.Tomó fecundo, libro quarto Excitationum, excitatione. Martinushic pauper, pagina 4¿7.

Cap.n. Filqueftriinquoerjciirt.Tomo fecundo,libro quinto Excitat.excit* Magna eft fides cua.pag.47 y.

Capuz- Adauge nobis *fidem.Tomo* fecundo, libro quinto Excitat.excita.ut fupra.pag.eadem.

Cap.21. Marti?. Regnum ccelorum exfimdicadinc fîculneæ.Tomo 2 .libr.5.

t «$ Ex-

Excftat-exci.ccdum & terra tranfibunt, pag49h

Cap.5. In uerbo tuo laxabo rete.To mo fecundojibro *6.*Excita.excit, perfe-tftus omnis erit.pag.544.

Cap.s>. Alijdicebant eum loannetn Baptiftam,alij Heliam , alij Hieremiam aut unum ex Prophecis.Tomo fecundo, libro 7-Excicationum,excit.Medius ue-ftrumftetit.pag.5tf2.

Capuz. Petrerogauiproteutnode ficiat fides tua.Tomo fecundojíbroi.dc Concord* Cath.cap.t i.pa^.7 0$.

Idem: Simon Simon Ecce Sathanas expetrjt uos, ut cribraret ficut triticum, ego aurem pro te rogaui ut no defioatfi des tuatu aliquando conuerfus confir ma fratres tuos.Tomo fecundo ,libro 2* de Concord- Cath.cap. 17. pag.7 5

Cap.10. Dignus eft operarius mer-cede fua.Tomofecundo,libro 2.deCôz cord,Cath.cap 32.pag.7tf5.

Cap-i4« Qui non renuncíauerítom-nibus quae p o i sidet non po teft meus ef-fe difciptilus.Tomo fecudo, Epift.j. Ad Bohem pag. 8jt.ó¿ Epift.7>pa*852. & ea-dem Epift.pag.857-

Cap.12 Mat.24. Fidelis feruus quem conftituit Dominus fuper familiam fu-am : ut det illi in tempore tritici menfu/ tam Tomo fecundo Epift.7. ad Bohem. pag'8J7.

Cap.23 Pfal.50. Pater in manus tuas commendo fpiritummeum.Tomo fe/ eundo,libro fecundo Cribrat. Alchorâ. cap.t4-pag potf.

Cap.rz, Math 10. Nolite timere eos 'qui occidunt corpus SC^poft hoc non ha-bent quod amplius agant. Timete eum qui poteft corpus & animam mitterein gehennam ignis Tomo fecundo,libro fecundo Crib.Alch.cap. 14.pag.505.

Cap.2. Sufcepitlfrael puerum fuum recordatus mifericordix fuae. Sicut lo-quuruseft,ad Patres noftros Abraham *Á femini eius ín lecula.Tomo fecundo,* libro 3. Crib Alcbor.cap.13.pag.924.

Sermones Excitationum.

Cap>9-Mat.itf.Mar,5>.&8- Oporte/ bat Chriftum pati & tertia die refurge> re.Tomo fecundo,libro 3-Exc.pag.418.

Cap.itf. Filrj huius fæculi prodendo res funcfilijslucis.Tomo fecundo, libro fecundo Excitatíon.pag, 379*

Cap. 2. Gloría ín excelfís Deo,6ffn terra pax hominibus Tomo 2.lib.z.Exz cir*pag*í87*6¿pag-38á.

Cap-2*- Hoc facite inmearh comme morâtionem.Tomo 1Jib.2. Excitapag, 3?4*& iib.7-earundemExcit.pag.585.

Cap?. Remittuntur tibi peccata muí-*ta quoniam dilexifti multum.Tomo i.I* i.Excic-pag-jss&eod'.libro.pag^f:

Capa. Refpexírhumilitatem and!* Isefu^Tomo fecundo, libro fecfido Ex ocitpag-4o3-&libr.4.earundemexcita-n pag-454*

Cap.10. JMaría autem optimam par-tem elegir.Tomo 2.libro 3. Excita-pag libro 4*pag»4$tf*

Cap*u Ne timeas Zacharia,exaudi-ta eft deprecatio tua. Tomo fecundo,!!, tertio Excit.pag.404.

•Idem. Ecce Ancilla Dominifiatmi/ hi fecundum uerbum tuum. TomofecS do, libro quinto Excit, pag.48tf.6C libro tf.pag.517.

Idem. Aue gratia plena.Tomo fecu do.lib. $.Excit pag.418.

Cap. 15. Erant appropinquantes ad lefum Publicani Sf peccatores, ut audi-rent eu/Tomo fecundojibro quinto Ex-cinpag.4tf8*

Cap-17. kfu praeceptor miferere no ftri/Tomo 2Jib.s.Exat.pag.v2.

Cap-11• Beati qui audiunt uerbum Domini & cuftodiunt illud-Tomo fecu do,libro s.Excit.pag474*& pag.512.lib* tieiufdem.

Cap-8. Qui habet aures audiendi au diat Tom-1.i1b.5- Excit.pag.474.

Cap.12- Eftote parati quia quaho/ ra non putatis. Tomofecundojibroy. Excit-pag.utfupra.

Cap<J9- Venit filius hominis quare re 6¿ faluum facére.Torno fecundo, lib/ ro quinto Excit.pag.47?.

Cap.24* Sedete quoadusq; induami ni.Tomo fecundojibro quarto *Excitat.* pag-154*

Cap.»- Benedióa tu in mulieribus. Tomo z.líb.í.ExCfr.pag.480.

Cap.?. tcce mitto Angelum meum ante faciem tuam. Tomo fecundo,libro quinto Excit.pag.utfupra.Ôi libro fepd mo,pag Jtfo*

Cap,2.

Aathofitates

Cap.*. Nuncdimittis feruumtuum Domin¿. Tomo fecundo^íbio quinto, Bxx(t.pag 4»j;

¿Qàp i». Beatus uenter qui te porta/ uif.Tomo fecundo jib,5. Excit pag 48?.

Cap »* Paries filiutii SCuOcabisno/ men eius lefum.Tomo fecundodibro y. ExC.inpag.497-

pap,2» Pax hominibus bonæuô/ hntari's.Tónio fecundo,pag.997.

Cap3» Nomen eius lefus. Tomo cundójibro quinto,Excit.pag 501.

Cápx Quotqüót eum tangebant fa ni erant.Tomo fecundo,libro y.Excíra/ tíonúm,paguo¿. . . . (

Cap.iy. Gaudium erit in codo fuper uno peccatore poenitentiam agente. Tó mo fecudo, libro fexto » Excitationum^ pag-5^**

Cap.2.' vocatum .eft nomen eiús, le fùs.Tomp fecundo, libro feptímo, Ex- citationum,pag. $*8.

Cap.eodem. Lumenàd.ceùehtïon< gencium.Tomo2 libro 7. Exci pag.yzj.

Cap.i. Mifscíséft Angelus Gabriel. Tomo fecundo,libró 7. Excita.pag.577;

Cap. 2» Puer crefceba t. Tomofecu- do,libro nono Exdtatíonií,pag.¿24.

Cap. 11, Pater uefter codeftts dabít uobis. Tomo fecundo, libro 10; Excita/ tionum,pag.í7o.

loannís;,

Capa:. Níffí granum Íruméntí iri tef tám cadens mortuum fuerit. Tomo prix mOitib.3*deDo(ftaIgnoranua,capite7;. pag.î*»

Cap i. Quotquot autem receperat eumdedir eis poeftatem filios Dei fieri tjs qui credunt in nomine eius. Tomo 1. In 1ibel.de iihatíone Deipag.i1 .&¿Tti- mo fecundo,libró i.Excit.exci.Vita erat luxhomínum pag.¿7s.eodem. Tomo* libro 5.Excitationum,excitation. Çonfï de filia remittunt tibí pecca.46'^.lib., tf»eáründctn Excinexcit.una oblatione confum3uit.pag.j-i,9. eodem Tomo,lib., fecundo,Cribrat. Alch.capite ló'.pa.asz. ÈtEpift.7. ad Bohemos pag. 8j9r

Cap.ir* Claritatem quádediftímú hi dedi eis › ut Ont unum ficut &. nosu- num fumus. Torno primo, libro tertio, de Do,da Ignorantia3c3pite ii.pag.s 8.

Gap4. In principio erat uc|jbum.To moprimo,libro deBerillo,capiteiç.pÀ ginaz'^.ôiTomoï.libro j. ExcitexciE Verbum caro faVtum eft,pag.41o.

Çap.14* Adeumueníepius &maGó nem apud eum facíemus.Tomo 1. In Di/ alogo dePóíTeft.pag.isá.

Capa. Verbum caro fadumeft.To mó i.libro de Dato Patris luminum,ca- pite quinto,pag.291. &Tomo fecundo^ libro 1. Excitationu, excitatione. Tu qs «jpagJS1-

Idem¿ Iljuminahsomnernhominc; Ibidem,utíuprá

Cap.14.16. sûi.âfiy* Égo film üia ue^ ritas Óíuita.Tomo primp3hbro 2.dèLu do Globi,pag.2is.â£ Tom. i.libro ;.dé Çoncbrd Cath* capite4O'Pag<8 21. *To/* mo 2. Epift.i. ad Bohemos pag. 8jo.0d Epift*7 pag^s?.

Çap.8. Tu quí^estRefp onditlefus, principium qui & loquor uobís.Tom. 2.' libro 1.Excit, éxcit.Tuqùis es,pag.54^.

Çap.i* Hocerat in príndpio,qrnniá per ipfum fada fuñe. Tomo fecundo,lí<¡ i.Éxdratíonum, excitatione,In princí/ píoeratuerbumpag.jéó. .....

Idem. Èttenebrae eum non compræ henderunt.TomôTb.eXcit.ucfuprapa, 364-Tomo &libro>utfupra*excit. Vita êfat lux hominum pag.j7$¿,

Cap.¿ Hicuertit iri lèftimoniumut téftímoniumperhíberetdelumíne.Nod ératlile lu¿ led ut tefttmoniujm perhibe- ret de lumine érat luxuerá illuminatis,' 8¿c.Tomo fecundo,libro i. Excítexcit; Vita eratlux hominum,pag.j/í.

Cáp.t4. Páterineo manens facito*, pera quae nemo inte eu m feqt.To mp¿tt bro.excíta¿ptfupra, pag $74* ...

Cap.$. Pacería fe uítam hábetjta d< dit filio iiícS habere. Ibidem, ut fupra,ó¿ libio i.Cnb.AÍchor.cap s.pag sn-

Cap.8. Tunccognoícetis quiaegq» fum.Tpmp É.lio.hExcit excíta.TuqoM es,pag.$52.

ídem. Ante quarn Abraham fieret goíum.Tomo fecundo, libró i.Éxcí^ éxcír.utfupra.pag.45j.

Pater m eus quem uos Deum dicitis' Tomo,líbro,excifatíone › utfupra, pá* ginajyz.

Cap.fASÇ *Hæc eft* uita *xterna* urco gnofcanttefolutnDeum uerS.T0.2J E

Excítatexcít» In principio erat uerbum pag3*S»

Cap í2*1.3.8.Vt *credentes in* me ui tam habeant. Tomo,libro,Excit.utfu/ prapag.374*

Cap.17* Clarifica me tu Paterapud temeripfum,claritate quam habui priufquam mundus fieretapud te. Tomo lib* excit,pag.ut fupra.

Cap.i4*Eiài.4$. Sicognouiftetis me Patre men utieg cognouifietis,ut fupra.

Idem* Qui uidecmeuidetâfpatrê.I/ bide ut fupra,& libro feptimo^earundë. Excít.excí.medíus ueftrn ftetít>pagjtfá.

Ibidem. Ego fumín Paire *S¿* pater in me eft. Tomo íécundo, libro primo, Excítat.excit. In principio erar uerbum pag Î74*

Cap ir.xiiy Etomnía meatuafunt, & tua mea funt.Ibídem ut fupra,Sdibro quínto,Excitar.excít.uer¿filíus Deí erat homo ífte pag.45)í.

Cap.i24.2.8.¿, Egolüxín mundum ueníjUt omnis q credit *in* me in *tenebris* non maneat.Tomoíecudo libro prim o Excitation. exc.In principio erat uerbCL pag.r4>

Cap.io.u* Exíui a Patre *&in* mundumueni,utfupra.

Çap.i<M.f.7.84z« Sermonem quem audiftis nô eft meus fed eius qui mifit me Patris.Ibidem,ut fupra

Capa? #* Sermo tuus neritas. *Ibid.*

Câp.14. Nemo poteft ad Patrem ue nice nifi per me,Ibidem.

Cap.tf. Sicutmifir me uiuens Pater, ita Siego mitto uos.Tomo fecudo lib.2. Excit.excit. Intrantes Domum inuene/ runtpuerum pag. j8>. & Tomo eodem Épíft 7»ad Bohemos.

Cap.i* Nonexfanguíníbus net#ex uoluntate carnis.Tonto fecundo,Excit, cxcit.gloria in excel.Deopag.j88.

Cap.20* Quid ploras mullen To/ mo fecundolibro tertio,Excit. excit.le/ fum quçritis Na7aren.pag.407.

Idem. Tulerunt Dominum meu *Sí rtóído ubi* pofuerunteum.ToniOjlibro excitpag.ut fupra.

Cap.eodem Domíne fí fuftulíftíil/ íum dícító mihí *ubi* pofuíftí eum,utego uenícns tollam eum.Ibidem,ut fupra.

Cap.n Omníaper ípfum faáa funt. Tomo fecundo libro tertio,Excít.excít* uerbum caro fa(ftum eft pag^io.

idem. Quia quod fadum eft *in ipfo* uitaerat.&uita erat lux hominum* To» "moalibro,excitîpag.ut fupra

Idem. Et uerbum erat apud Deum.L-demutfuprai

Cap.io. Bonus Paftor animam fui ponit pro ouibus fuis. Tomo fecundóla bro tertio,Excít.excít. Dicite fîliæ Sion pag*V4-

CapjS.&J* Sí non uenifiem Sf lo/ quutus eis no fuiflem,peccatum non haberent, nunc autemexcufationem non habent.Tomo fecundoJibro 3JExcir.exi cit.de peccato pag 427.

Cap,14. Vado&uenioaduos.Tomo fecundo libro tertio, *Excit.excitua*do ftuenio ad uos pag.437.

Cap.tf. Nonne ego uos duodecim elegi,&unus ueftra diabolus efhTomo fecundo libro quarto, Excit, excir.defa/ cramentopag.45o.

Cap.j. Nunquídpoteftínuéntr Émai tris fuæ denuo introire ôdenafci.Toma fecundo libro quarto,Exdt.exc.Refpe/ xit humilitandi,fuæpag^tfr

Cap. 8. *SC* 4. Qui ex Deo éft uerba Deiaudit.Tomo fecundo> libro quinto* Excitatíonum.excítatíone. Promifihodiepag48«.

Cap.s» « Chriftus fputo liniuit ocu/ los cocci, *Sc fecit* lutum, & huit inSiloe uidit.Torno fecundo lib.y. Excitex/ citBeatiqui audiuntuerbCr Deipagjtf*

Capj. Nemo poteft uenire ad me, nifi Pater traxerit eum.T0m02Jibj.Ex citexcit.Perfedusomnis erit pagj44*

Cap*i8* Socer Cayphx qui erat Po/ tifexanni illius,miferuntergo euadCayphá»eratautCayphas q cofilítí dederat*

Idem. Quid me cedis*

Idem. Mifit eg Annas ligatS ad Caÿ phá Pontífice.Tomo dibro tf.Excit.eXr citAitlefusficut exaltauitMoyfes fer/ pen-pagj2j.

Cap.*o¿ Thomá quia me uidifti erediftiTomo z.libro fexto,Excit.exc.qui credit in filium Dei pagj37.

Ibid.&*6.SCt** Beati qui no uíderut crediderunt Jbídem,ut tupra.

Cap.y. Sicut pater fulcítat mortuos, fie *SL* filíiB quos uult niuificau Tomo 2*

libra

Authoritatcs,

¡ib.r.Excít. excitMedíus ueftrum.pag. 59 y.8¿ Tomo líb i]fdem ,excit.Trínitaté tn dnítate ueneremür,pág582.

Cap.¿» Síqúísmáducauerícethóc pane uíuetíri ^ternum,quia cató mea eft pro rrtudí uíta. Tomo Cécúndó Jibro 7. Excíta-excíc.Confüniatüm eífpag.y/s.

Idem.. Spírítiré éft qui uíuíficat.Totrió fecundoftiBro 7.Excit.excít.Trinítáté in unítateueneremur,pag.y82.éí Tomo fecundo,Epíft.?. ad Bóhem. pa.s j/*

Cap<8. QutexDeo eftuerba Déiaü dit.Tomo fecundo, libro s. Excit,excit Agnusin cruce leuatur,pag 599.

Cap ó-. Omne qduenítad me noerj ei5foras.Totnofecurido,ltbio 8. Excit» excít.Béati qui Habitât tri domo tua Domine,pag.¿io.

Gapoé', Tríftítía ueftra uertetut in gaudium.Tqmo fecundo,libro s .Excitationurti,excitatione. Quæcunc^ deferí/ ptaíuriqpág.íiK

Idem. Confidíteégóuícimudm To. ¿.lí..9.Exciexcít.Puercrefcebat Jpa.62 6.

Cap.z. Quódéünque dixerit udbis. Tomo fecundo,libro 9. Excitariónú,ex/cit.Obculetunt munera,pag.ó 52.

Capan Lazare pródi foras. Tomó fécudo, libro decimo Excitationum,excitatione,in Paráfcheues.

Cap z» Quomodo bícliteras feítcu non didícerít.Tomó fecSdo,libro iq .Excíc.exc.Vt nuper dum .pag.^8 ?.

Cap.6". Nunquíd ¿¿uosuultisaBíré Refpondít Petrus &díxft,Dominead quem ibimus, uerbu uítse seternæ habes, nos credimus,ôfcognouimtis quia tu es filius Dei.Tomofecudo,líbro primo de Concord.Cath.cap.15.pag.727.

Cap 21. Pafceouesmeas.Tô.2.lib.2» de Concord Cath Tcap.ï 8 .pag.759.

Capa, Tu uocaberis Cephas.Tomo 2;lib.2ide Conc. Cath.cap.i8.pag,7^.

Cap.io» Qui Oo intrat per oftiSfur eft Clatro. Tomo fecundojïb.fecundo, de Concord. Gathoh capite 12 .pag.7tf¿.

Capo;. In hoc cognofcent omnes quiameieftis diidpuli fi diledionêha/buerítis ad inuícc.Trimó fectindo,libro j.deConcord.Cath.cap.q.pag^q-*

Cap.?, ad Rom.5. Sic Deus dilexit mSdumutunigenitu filiu fuir pro nobis darcriTomofecundo, Epift.2.ad Bribe. pag.sji.& eod.TónioJibrÓ fecudb Cfid brat, Alchor.cap.n. pag. 905. & eodeiri? libro capice17.pag.910.

Cap.6\ Nífimanducáúeríciácarneni fílíj hominis, Sí iànguinem eius biberi? tis,nori habebitis uítam in uobís. Tomó fecundó, Epift.z. adBohem.pag.8?2.8£ Epift.?.pa.g^í.óíEpift.Z.pag 85S.&859»

Cap.3. Nifi quis renatus fuer ft. Tomo fecundo,Epift.i.ad Bohem.pag.s35. EtEpift;xpag.s$é.

Cap.14. Non derelinquam uosOr/ pháriós. Totno fecundo. Epift.ziad Bo/hemos pa¿ 855-.

Cap.<s. Qui credit inm?5habebit ui/tâmæcernam. Tpttio íecudoj Epift.j.ad Bohemos.pag.84i.

Idem. ÎNon habebitis uicam iri uobisdbidem,ut fupra.

Cap.14; Vadouobisparareiocum. Tomo fecundo,Epift.7.ad Boh.pa.8y9*

Cap.s. Ego fum panis uitæ qui de ccéló defeeridi, fi quis manducaueric ex hoc parie üíuetín^ternum.Tomofecundo,Epift.7.ad Bohemos pag;8ys>.

Cap. ii. Ego fum refonedio uitâ Tomó fecundo,libro i.Cribrat.Alcho. capite is.pag. 8M.

Cap.¿. verbaqueloqautusfumud bis fpftitus & trita fúriíTorno,libro,cá* píte,pag.utfttfora

Cap, ty<. Spiritum uerítáris qui â patre procedit.Torno fecundo,libro fecuri dójCrib.Alchor.capite ii.pag.'o 5»

Cap.y. Nêqj enimpácer iüdicatquêquamjfedomneíudícíurhdedttfiUofüÓ Tomo fecutído, libro tertio. CribratAt choran.capite i7'Pag.?fo.

Cap-iS. Regnum nrteum rioneftde Hoc ftiundo.Tomri fecundojibro fecu/do)Cribrat.Alch.pag.9oS.capitei<5'.

Cap io. Poteiratem habeo ponendi eâ rurfus fumendi ea. To Jecundo, Ii; i.Crib.Alch.capite i^.pag.909.

Gapq.LtJC.s. Quiribncredtttamiu> dicatus eft.Totno fecundo,libfo fecundo,Crtbrat.Akhor.capaÀpâg.9io.

CapX Ego frim lux mudi ,qui ftqui tur me rion ambulat in tenebris/To.z Crib.Alch.cap,ï<?.pag9i3.

Sermones Excitationum.

Cap.i. Inprincipio erat uerbiïmî.Tômo fecundodibro i.Excitat.pag jH»

Idem;

Sacræ Scripturæ

Idem. Verbum caro fadum eft. Tomo fecundo libro tertio Excít.pag, 409. ¿£ libro quinto pag^suS^.

Caps. Tuquiseft. Tomófecundo libro primo, Excitation. pag.y49.

Cap r. Vitaerátlux hominum. To/ moíecundójibfo u Excítátiompa^^.

Cap.<?. Egofunipañis uiüus. Tomo fecundo libro *a* Excitation. pag.$ ¿o.

Cap4ts*£i4. InfiocclaríficátUseftpá ter meus ut frudum plurimuni afferatis Tomo fecundo libro ¿.Excit.pag.5S1.

Cap.ry. Gaudium meum irt uobis fit Tomo fecdrtdo libró fecundó, Excítatió nepagutfüpiá.

Cap. t<r> Tríftítía ueftra uertetur irt gaudíum. Tomo fecundo libro z. Excíta tíonepagys*.

Cap.14. Arrierí amen dícó uobis fí quid petieritis Patrem in nomine meo: Tomó fecundó libró fecundo, Excita/ don. pág. utfupra. Ó¿ libro hpag.467.

Cap.eod., Páraclatus autem fpírítus Tomó feCdrido libr05. Exctpag.420. ec pag.4«*&líb.^pa¡g.yM<

Cap. 8. Quís uéftrurri arguet mé dé pecca to. Tomo fecundo libro tertio Ex citat.pag.4v.

Cap. 14* Vado 8¿ uenió ad uós To* mófcéürtdó, libro j, Excít.pag<4j7,

C-ap.í< Egorefufcitabo eum innó/ uífsímoDie. Tomo fecundó libró 4. Ex cit.pag.44r-

Vtíupra, Quimanducat nunc pa/ ném/Tomo fecundo libro 4. Excír.pag 444..ÔÉ libio ti. pagó) u 4

Cáp.i. .Vtmánifeftétut. Tomofeca do líbró 4. Excit pag^y u

Cap.u. Sí quísfermónemmeumfer uauerit. Torno feetído libro quinto, Ex ctt.pag.487.

Idem. Paracletus auterrt fpírítus qui à Deo procedit. Tomo fecundo libro ;♦ Excit.pag.49i.

Cap.y. Nemo potéft uenire ad me nifi pater traxerit eum. Tomo fecundo libró quíntójExctc.pag.49^

Cap íy. Cu uénérít Paracletus que mítíetTomo fecundo libró fexto, Exci- tarpag.yjo.

C ap.5. Qui credit ín filium Dei. Tó mo fecudo libro fexto, Excit.pag.yjr.

Ca.tf. Vnde ememus panes. Tomo fecundo libro 7, Excítat.pag.$y9*

Capa. Medius ueílrS fierit. Toma fecundó Jibró feptímo, Excít pag.ytf

Cap.19. CónfumátuéftTómófedí do, libró féptímó^xcitpagfz»'.^^

Cap*¿°* SurrexitTomofecundoJI*' bró féptímó, Excítpág^oó»

Cap.i¿. Gaudium ueftrum nemo toi let á uobis. Tomo fècûdo, libro décimo» Exdt.pag,^

Cap.V* Subleuatís oculis. Tomott libro utfupra.pag.<7t*

Ex Epiftoíiá Pauli*

Ad Romanos.

Cap.8. SpirituspofiulatgemfiibiiB inenarrabilibus. Tomoi. in Apollogía Do¿ta Ignorantiæ pag.V*

Idem. Ne fcíirius quid oremos. Tó* mó, libró, pag.utfupra.

Idem. Quis nós fepárabit à charira* fe Chrífthnum ignis, gíadius. utfupnk

Cap. iv Deus manifeftat hominibus éa quæijs dé eó notafuntTomó Un Di allógódePófleft.pag.ísó.

Cap.n. Oakítüdódúiitiarum. To- mó idibró de uífióne. Deí capíteiz.pag. i92. & Torno 2. libro *9*Excít.excír.fic cuc rite utcompræhendatis pag.¿4(♦

Gap.1. Chriftus no poten ínueniri ni- fi depofítá omni malitiajdólóifiímula/ tióne & íriuídiaÓf detradíioné. Tomo fecundó Jibró *fecundó,* Excit.excít. Tu esPétrospag.?^

Cap.iji Nórtín cómmeÉationíbus & eb rietatibusTomo, & libro3ut **íbpra** excit.pág¿4$f.

Capó. Charitas Deí diffufa eft ía chórdí bus noftris per fpírítum fanéhim qui dàtus eft nóbis. Tomo fecundo, !ib. feptimó, Excit.excít. Si quis non amas Dómínumpag.$8á,

Idem. Régnaúíc mórs ín ómnibus fi- 11)s Adæ, dominabatur mors propter peccatum. Torno fecundó libró 9. Exci, excitífim íleéft regnum cóeldrfrpág.tfjs.

Cap.ij. Poteftaèeritmomnisà Deo habet ordinationem. Tomo ¿.libro j.de Concord. Catholica íri prçfat. Ii pa.779*

Cap.!0. Corde créditât ad íuftitíam oréautemcónífefsiófítad falutë. To.s. Epíft.2, adSohe'.pag.8}o.g¿Tomo eod. Epift0adBohem.pag.8y9*

Cap>

Authoritates

" Cap.** AttapHus noh morituri To? h102.Epift-2.adBohemospag.851; * .

Gap. 14* Qui manducat non man/ ducantemnon de(piciat,Si quinon man 4iicac manducantem neiudicet. Tom,2* Epíft.2.adBobem.pag,83í. ..

Sermones Excícatío num.

Cap.h< Ex ipfo per ipfum S¿in i p ío Tomo fecundo libro 4-Excitauoniï pá- gina 44'*

Cap.** Humanum quidem dico pro pter infinitatem carnis-Tomo 2JixEx- cítátpag-w»

Cap.s.Debícorésfutnus.TomjJíb.^I Excit.pag.547.

- Cap.13. Induimini DothínCLkfuhi Chríftum.Tom.2.1í^.Exc¿t.pag.555,SC líb,7.earund>excít.pag.5y8.

Cap» 15. Quaecunc# defcriptá funti To.m*2dib.8*Excít;pág.*iy.

Capiiu Plenitudo legis eft dikâio. Tom,¿ Jib.2.Excit.pag. &

Ad Corinthios.t¿

Cap.15. Videmus enim nuc pfpecuz lum in ænigmate. Tom.idib.de Berilio; cap*i4Pag.27o*S¿Tom;i4ib;2.Excít.ex citjfîdes auçê Catho.hæc eft *pag^8¿¿* .

CapA.Efai.64» .Quia nec auris audi- dit nec ín cor hominis áfeendit. Tom.r. lib.de uifione Dei.cap.17.pa gw,

Cap'3» bkc£ qui plancat eft aliquid, néq£ qui irrigar.fed güí increméntumdat Deus.Tóm.z.lib.í.Éxcic.excit. Tuquís' cs.pag.550* .

Cap. ï. Ñon fint ínter tíos cóhteñ/ tÍónes.Tom.2*Íi.5.Éxcít.excicacioné.ác- cepíftís in quo flap's pag.415. ' 'I

Cap.15. Charítatem aucem non habe àm nihil füni.Tom.iJïb.5. ExciteXcita- tione.Pafacbaùtém íp tritus pag.420.

Ibidem. Charicacém autemnon ha- beamTatftusfumaes refónansaút Cym- balum tínrtiehs.Tom. 2.Ü.4. Excit.éxcít. Confide»filiapag?4*4. .f

Idem. Ita ut motites transferam. To fho 2.lib.$.Excitexcit» Miferere mei fili] Dauidpag»4¿s.

Cap.i$ Omnes refu tgemûs fed non omnes immutabimur. To.24ib.7.EXct cxcir.Confumatum eft pag.y/y»

Idem. Stimulus enim mortis pecca- **tum eft.TotttóJibV.Exdt.excit.Siçÿjis** nonamatDominurhjpag^é*. 4 * . z-Cap.^adJEpfe^d Jimoth.r. <Ñeq$ fornicari) >necg indolis fermentes, necp adulterij^e^mojles, necp mafculq rum çbncubitorwinçiÿé^rioïi./p.ç^^alédi ci,neq£ rapices regnumJDei pofsidebut; Tdrhp ¿Jibro Exci.excítatibneíSími le eft regnum coelorum pag.s-^.

Cap.n. ' Indicium fibi manducat 6£ bibir.Tpm.2. Epift,7.ad Bohe. pag.825.

Ideml Probet autem íei'pfam homo. Tomo.2»Epift.í*ad Bohe.p3g;84i^ "

Cap.io. ' :Vnuspanis'unucorpus multi fumus.To.2.Ep.7»ad Bô.pag. 852.:

Sermones Exciration ym. r I

Cap.io.: 'Hgc feripta fuht. Torpo ic/ eundo libro 7 .Excit.pag.5*8 o. 1 :

Cap.6. Membra ueftra templíí funt; Tomo 2.libro7.Excir.pag.y8^4 I

, CapJ** Si quis non amat Domihu* TónT0 2;libro7.Excir.pag.58pn,

Cap.4* Sicnosexiftimetnomb.To mb fecuhdolibrog.pag^i.s. i h t

Cap.% Sic currite ut comprehend a- tis.Tô.i kf;Exç.pa;$4o.&3.iô.pa'*d8o£

, Ád Connubio

Cap._¿h :,Qu.oniamDei>squi dixitde tenebrisJume fplendçfcere,illuxit ín cor dibus noftrís ad illuminatione feienttaç Claritatis Dei,in faciem lefu ChriftùHai bemusThefáurumíftum. in ûalis fiâili- bus,ut fublimitas fit,uirCutis Dei, SC nori in nobis.Tomo,1Jibro s. Exçic.excirat. Ños autemrèàélatafaciepag.*i2. f.

Cap*Iu Pericula in maro &faïfis fra' tribus .Tomo íJBxcit.libro s.çxcit.ueni Ce-Sí úidete pag ^14.

¡ Capa*, buminftrmqrcofpóré, fb'í ttorfuhi ínfpímibTom. 2.hb.^.Excir.ex cínVolo mundare pag.6|tf;Tóm, Sdíb¿ eífde exc.fufFíCít tibí gráría mea: pa.^4; ' Iderti; An tunc in corpOre ah extra corpus nefeio, fed Dèus fcit. Tomó fe- cundolibro shE^cúatíonunó. excitatio/ •né&p3g*'ûtfupfâ.

Cap*4» Semper mottíficatíoneléfh ín corpore no ftro cirdíBrimus,ut Sí *uU* ta lefu maníféftét ín hobís.ToUdi.5?.Ex cíe. excit, ut fiííflucís arn bolate. pag.*í4i

Sermones Excítátíáhtim.

Cap.). Nos autereuelatafatíe.Toí tno fecundo libro s .Excit.pag.^1o.

'T . - *€ap.O<*

Sacræ Scripturae

Capa1 Sufficit tibi gratia mea. Tomo fecádo libro ^.Excitations pag.$44«.

À^âiatâi*

Cap.i. Alter atteritis ónera pórtate; Tomo fecundo libro 3.Excitations exd tatíoñé. Accépíftis íhquo ftátis pag.411*

¿ap.4. Filioli méi quos iterum par* Curio.Tomo libro ut fupra« Excít.uídi d uitátem fariáam pag.4í4i

Cap*2. Víuó íam non ego fed uíuit ín mé Chríftüs. Tomo fecundó libro 4* Éxcítátíónuexcitatione. Martínushie pauper pag.4^7. SCTomo fecundo líb/ro Excitationum excitatione. Loque? re 8¿ exhorta repaga?.

Cap.$. Quodfífpíritudúcímíníno éftis fub lege.Tomofecundo libro feptí mo.Excítatíonu excitatíone,fpirituam> búlate pagm.

Cap.7. Frudus ípírítus funt,charítas gaüdíum3páX,patientia, benignitas, bo nítas,lóngánimitas, fides, manfuetudo, módéftia contirientíacaftítas.Tomo fecundo libro 9 ; Excitationum excitatioñe,Dominé ádiuua mepag.ffíL

Sermones Excítátíóhum;

Cap.4* Vbíuenít plenitudo tempo-Hs Totno fecundo libro y. Excitations pág4^¿

Cap-f* Spiritu ambulate. Torno fe? cutido libro 7.Excitationumpag.554.

Cáp.4; Illa quxfürfum eft Híerufa> leni* Tomo fecundo libro /.Excitatio-humpag.tftf.

ÂdEphefîos.

Cap. Oportet exuere ucterem borní íiém prtefumptionís, 8C induere nouum humilitatis bdmihem. Tomo primo li? bro dé uífiótie Decapité 2 hpag.202.

ídem., Solíicití íemper feruareunítá tém fpírítus.Tomo fecundó libro j.Ex/citationum excituocágencéspag.41^

Cap.¿; Confortamini ínDomino,eí ín potentia uírtutis eíus.Tomo fecundó libro $.Excitatióhüm.éxcítatíone.lápaz tres SC fratres pag-q/â*.

Idem. State ergo fuccindi lumbos ué fîfos in uérîtaté, ÔCinduti lorica iuftitiae, &calceatipédés ín praeparatione Euan/ geítj pacis.in omnibus fumentesfeutum fídéíjUtpofsítís tela omnía ígnea nequíf funi extinguere galeam fal«cí$¿& gUdíñ ïpiritus quod eft Verbs Dei, per omné orationem & obfecrationem, omni tern poreoràntesÔÎiriipfouigilatitesTom* iib.ëxdtpàg.ütfüprà.

Idem. Non eft hobís luda ad uerfus carnem Sí fanguínem,üt fb&tô

Capj» Vir caput mulieris quemad/modum EccícfiaéCbriftusTómo fecun x do libró *6* ; Excitationum excitatione 4. una oblatione conrumauirpag.jis.

Cap.f< EX quo omnis paternitas in îtœlo Sí ín reirá hómínatur.Tomo fecit-do libro s.Ekcfcationum excitatione. In charitate radicati.pag.y?<.& pag*5i?7*

Sermones Excitationum.

Cap.r. Credétes fignátíéftís.Tornet fecundo libro/• Exdt.pag.y8u

Cap.5. In charitate radicati. Tomo fecundo libro s.Eicitpag.59«.

Cap.y. Vt.fdíj llicis ambulate. To-rno fecundó libro y.Excit.pagtfis.

AdPhilippenfes.

Cap.2. Semetipfô exirianiret, & for má fetuiacciperet.Tomo fecundo libro i.Excitatíonu. exdtatióne. hi principio erat uerbum pag.^4.

Cap.?.ad Rom.is. QuortlDeusued ter eft. To. 2. libró 5* Excit,excit,Domi/ne adiuua me pag-^i.

Sermones Excitationum.

Cap.2.ad Rom.14.8c Efa 45. In no/minelefu. To.flibr.?.Excitat. pag.430^

Cap.4« Pax Dei qúaé ¿xuperatom? né fenfutn.Tomo 2Jib.s.Excit. pag.^18.

Cap.2, Hocientite inuobisTomO fecundo libro 10.Excitations pag.£¿cu

„ Ad Colloflenfes.

Cap.r. In quo habemus redemptio/hem &remíísionempéccaíoru,quí eft i-mago Dei ínuífíbilís,primogenitus oui nís creaturx.Tómo primo íibr. tertio de Doda Ignorantia capite quarto pag.48»

Cap.z In quoom nés Th?fauri (cíen ti£0¿ fapíentí£>abfcódítí fuerunt.Tomo prímólibró tertio de Dódá Ignorantia capite 4.pag 4?.& Tomo fecundo libro í.Excitationu,excítatíorié, fpirí tus aute Paracletus pág^íS.

Cap.r. Omhía per ipfu 8f *in ípfó ere* ata fünt,& ipfe ante omnes, & ómhía in ipfócónftánf>& ípfe eft câpütcorporis Éc&Tómo> libro, capí£e;pag.ucfupra¿

Authoritates.

ÀdTheffalonicehfes.r.

Sermo Excitationis.

Cap.4* Haré eft üoluhtàs Dei fandi ficatío ueftra. Tomó feciihdo libro feptí mo excit, pag. 57-P t

Ad TIieíTaíoní ceníes i.

Capa* Neretjciatis mádata Dèiui traditiones ueftra ftatuatis.TomoaJib/ de Concordantia Catholica; capite & p3g»7*7-

AdTimotheum.t.

Cap.6. Qui uolunt diaites fieri id/ cídünt ín temario nem ^aquaim^ cu piditates multas ftukas ac noxiajs quçdé mergtint homines in ericium ôètnteritû, fiquídem. ^Radíxeftómriiíimálórum cu pídítas,qúám qúídani appetentes er/ tauerimt áiíde;g¿ihfefuérurit ft dolori busmultís.Tonid fttudó libró j. Exciti fcxcíc.Ne time Zacliária pag.w*

Ad Timotheum :u

Cap.^.Et Apocal.i/. Rex Regum Dóminus dominantiumTomo primor libro dé qüærèndo Deo pag. 295.

Capó* Orririia in Deo uita funt.T^d' mo i»In Díallógo dé Ptííleft.pag. 2y ¿.

Ad Titurii;

Cap.2. Loquere ôé exhortare.TonL fecundo libro ^Excihpag.tf2$;

AdHebræôs.

Cap '» Peí quem Deus fecit ¿¿ fæctî la.Tom.rJi* De Berilio icapq¿.pagii8$.

Çap.u. IdüífibjlíbüS Deus inuífibí bíbscognofcitur;Tómb lilíbicap.pag; üt lupia* I-

ídém; Oportet accedentem credere Tomó fecundo libro 5. Exdt.excítJefas amerri érriiflauocepag«4ir;

Cp.4* Non eritm habemus Pontiff cem oui nori compati pofsit infirmitati» bus.Tom.2.Epift.hádBohem,p3g.8q.4«

Sermones Excitationum.

Cap/î* Cum Clamor^ ualído & la-clirímís;Tomo x.librq j. Excít.pag. 41 tf;

Cap;?* Intuimini quarus fitifte.To-trió fecundo libro y. Excinpag^èo;

.Cap.io. Vriá oblatione confumauít Tomófecundo libro tf. Excit excít.prí-ma pag^sTecundá p z.tértia íbíd;quai>

tá ír8.quinta

- Cap.i; Multifariam multiset tfeodís; Tomó fteundó libro nono. Excitations pag.ff¿o; ... - -,

Cap '5>* Qui per fpirimm fandum fe metípíum obtultt.Tomo fecundo libró loJSxdt.pag.tfys';

Actuum,

Cap?. Paulus afeendens» Tomó primo libró 3.de Doda Ignorantia/capí te nipág.íá, .. I t .., .

Cap.17. Quodl/cetfitj&nonabíÍcá hobís jtarnen & cune propius accedírur; qüadó plus fügiífé repérítur. Tomo p ri-mo ín Apollogia Dócftg Ighorâcïæ pag. 07. Et Codeen Tpmo,hbro? dé qu grendo Deó Tomo feendó libro pri-mo Excitationum excitatione.Tuquis es pag¿$7. - - - -

Cap.17. Deas ín uñó íiomíne om/ ries cream t. Tomo primo libro de quae/ IrendoDedpag.ísri. z ..

Idém G&wsergo fumus Def. To/ mo,libro ut fupra pag.eadem.

Cap.4. ípfeeft unicas , quæ Séante unum>S¿ per fe Micet mium. Tomo fe/ cundodíbró i» Excitac-exdt.Tüqms es pag.i^L ; —.....

Capuó, Chriftusludexuíuorumet níortüÓrS.Tomó primo, ín Apollogía; Dodç Ignorantíp capite nono pagí-nase 3 ‹•• ... . —

Cáp.i» QuemDeus fufcitauicfolu/ tisdoloríbus inferni. Tomo fecundo; libro décimo Excitatíonti m. excitatio/ ne.Qiíí ftmetípfum per ípírítumíariáS bb|ulit|5àg , ,s..... t

Capa, Siirrexít Petrus In medio fra/ trumdícéns; fuit enim tmbain unum; Tomo feóundo libro fecundo deCpri? cordanfia Catholica capüeûigefîrhoft-cundopag;/^. _ _ _ r

Cap- iî.ad Ephefz.adTitum.5. Per gratiam Dpmini noftri lefu Chrifti' cre/ dimus ftltiari quemadriiodum ^ illi: Tomó fecundo Epift. prima ad Roderi¿ cumdeTreuino pag.gitf»

Sermo Excitationis;

Capzri Sic veniet, quemadmodum úídíftiseum euntem.Tómo fecundo li/ bfôfécüîxdo; Exciratiôriumpagqso. ?..

.Ei'

Sacræ Scripturæ

Ex Epiftolis Canonicis.

lacobi.

Capj. In hoc enim uerbo ueritatís geniti fumus fdq lucis. Tomo primo It/bro de Dato pactis lumínica.$. pag.291.

Idem. .Omne datu optima, & omne domu perfectu. Tomo i.lib .ut fupra ca/píte fecundo pag.2 8<f.

Idem. Pater nofter dat affluenter & noimproperat.Torri.libroscapite,utfu prapag.285.

Cap.2* Qui in uno offeditfa&useft omnium reus. Tomo 2, Epiihz.fub fine adB0hem.pag.8j8.

Idem. Fides fine operibus mortua **eft.T**omo fecundo in Diallogo de Pace fidei capite 15.pag.87

Peería.

Cap,2. Eccepono in Sion lapidem fummS angularem **electa**, pretiofum, fi¿ qui crediderit in me non cofundetur. Tomofecundo libro 2 «Excitationum ex cit.Tues Petrus pag 37*.

Capi. Chriftus nos regenerauit in ípem uiuam.Tomo 2.1ibro 5.Excitatio-num excit. Quotquot tangebanteum fa nierantpag-w.

Cap.s* Pafciteinuobis.Tomo feciido libro fecundo de Concordantia Ca/tholica capite 18 .pag.75^-

Sermones Excitationum.

Cap,2. Eratis aliquando ones erran íes„Torno fecíído libro 7* Exc.pag.j8r,

Cap.?. Dominum lefum Chriftum íandiffícateTo .ôdlib.ut fupra pagjs^,

loannís.t.

Cap,4, Diligite alterutrum, fratres eñis in Chrifto quícharítas eft. Tomo fecundo libro j.Excitatíonum excit.Ao cepíftís in quo ftatis pa g.41$,

Cap,4, lo hoccognofcimusquoniâ in eo manemus & ípíe in nobis, quoniâ de fpiritufuo dedit nobis.Tomo fecun-do libro 7. Excitations excitaiioneme/dius ueíirumftetít.pag.jpje

Sermo Excitationis.

Cap i. Annunciamus uobis uitam æternam quæ eratapud Patrem,& appa ruit. Torno fecundo libro 7* Excitatio/num pag ^7*

Apocalipfîs.

Cap 21. Menfara hominis quæ&an geli.Tomo primo libro tertio deDoâa ígn oran tía, capite tertio pag.47.

Cap 22.Deus principiumSfinis.Totru i.In Diallogo de Pofieft pag.254.

Cap.2. Vincenti dabo edere exman na abfeondíto SC dabo illi calculum can didum.Tom. fecundo libro ¿.Excitatio num excitatione. Tu esPetrus.pag.j77*

Cap.8. Tertíus Angelus tuba cecí/nít,&cecidítécoelo ftella magna ardes tanquam facula, *8¿cecidit in* tertiam par tern fluminum 8¿ in fontes aquarum, *&C* n omen ftellæ dicitur Abfinthium fiCmul ti homines mortui funt .Tomo fecundo libro ¿.Excitationum excit- Ibant Magi ftefl.quam uiderantiequentes. pag.j^o*

Cap.22. Ego fum **¿eTomo** fecm* do libro 5.Excitationum excit. Dies fan díffícaLpag.4^.&librO 7.Excit.ubi eft qtii natuseftReX lud. **pag.j^**

Cap.j* Qtii habet claueDauid. To-mo fecundo hbro Excitationum exci/tatione. Multifariam mulcif<$.pag^»x*

Cap.j. Soluere fignacula libri chu/fi.TÔ.2.lib.p.Excit.excitpag.utÎùpra.

Sermones Excitationum.

Capax. Signum magnum apparuit in cœlo,mulierami(fta fole.Toçno fecun dolíbro ¿.Excít.pag.^7.

Cap.21. Vidiíánáamciuítatem Híe rufalem. Tomo fecundo libro i.Excít* **pagin'**

Cap.j♦ Suadeo tibí emere à mean/rum ignitum & probatum.Tomofecuç do libro 7»Excitat.pag.$88.

Cap.12. Michael Angelíeíus.Tó mo fecundo libro feptímo. Excitation^ pag.^oj.

FINIS.

« ■ ■ 'NICOLAYS DE

Cufa Cardinalis Rcucrcndiisimo Patri luiiano Cardinali, pfæceptori fuo S*

' Dmirabiturô É recle, maximum tuum etiam probatífsínium ingemam, quid Tibi hoc uelit, quod dani meas barbaras ineptias incautius pandere a tiento,te ' arbitram eligo, quali tibi pro tuoCardinalatus officio apud Apoftolicam fedem *in* publicis maximis negotijs occupatifsimo aliquid otrj fuperfit, &.poft orni nium Latinorum fcriptorum,qui hadenus claruerat, fupremam notítiam,6¿ nunc Graecorum etiam, ad meum iftum fortafsis íneptifsímum conceptum tituli nouitate trahi pofsis.Qui tibi qualis ingenio (invam- . dudum ñoñísimas exilio* Sed.hæc admíratiouión quod prius incognitum hic infertum putes, fed potius qua audacia, ad de dotfta ignorantia tradandumdudusfim,animumtuum fciendi perauidum,fpero uifendum alliciet* Ferunt enim Naturales,appetittim quandam triffem feniationem in ftomachi orificio anteire,utfic natura quxfeipfam Tanam conferuare nititur,ftimu lata reficiaturdta rede puto admirari (propter quod philofophari) fciendi defecterium præuenire,ut intelletftus cuius intelligere,eft effe,ftudio ueritatís perficiatur. Rara quidem etii monftra Tint,nos mouere folent* Quamobrem praeceptorum unice, pro tua humanitate aliquid digni hic latitare exíftimes>S¿ exgermano in rebus diurnis qualemeuncp ratiocinandi modum fufcipe, quem mihi labor ingens* admodum gratifsimum fecit.

Qtiomodo fare eft ignorare. Cap. 1.

luino munqre omnibus in rebus naturale quoddam defiderium ineffe conipicimus,utfint meliori quidem modo quo hocctiiufcg naturç patítur conditiojatcp ad huc finem ea operari,inftmmentacp habere opportuna quibus indicium cognatum eft coueniens propofiro cognofcendnnefit fruftrà appetitus ut in am a to,pondere proptiæ naturç, quietemattingerepofsit.QtiodfifortafsisfecLiscontingatJiocexaccidentiuenire neceffe eft,ut dum infirmitas guftu,aut opinio rationem feducit ♦ Quamobrem fanum liberumintelledhim,uerum(quid iniatiabiliter indito difcurfu, cunóla per luftrandoattingerecupit)appræhenfum,amoroibamplexa cognofcere dicimus, non dubitantes uerifsimum illud effe,cui omnis fima mens nequit diffentire.Omnes auteminueftigantes,in comparationepræfuppofiti certi, proportionabiliter incertum indicant ' Comparatius igitur eft omnis (nquifitio, medio proportionis utens,ut dum hæc quæ inquiruntur,propinqua proportionali redudione, præiüp poíítopofsint comparari,facile eftappræhenfionis indicium ,dum multis rnedqs opus habemus,difficultas labor exoritur* Vti hæc in Mathematicis nota funt* ubi ad prima notifsima principia,priores propofitiones facilius reducuntur,& pofteriores,quoniam non nifi per medium priorum,difficilius. Omnis igiturinquifitio,in comparatura proportione facili uel difficili exiftit propter quid infinitum,ut infinitum(cuniomnemproportioneaufugiat)ignotameft. Proportio uero,cum conuenientiam *ia* aliquo uno fimul alteritatem dicat,abfcp numero *in*telligi *nc^* quit*Numerus ergo,omnia proportionabilia includit.Non eft igitur numerus qui proportionem efficitun quantitate tantumifed in omnibus quæ quouifmodo Tubftantialiterautaccidentaliterconuenirepoiluntacdifferre*Hincforte omnia Py-

A thagoras,

thagorasiper num erorum uím,conftitui & íntelligí iudicabat. Præcifio Uerô cótfíbínatíonum in rebus corporalíbus}acadaptatío congrua noti ad ignotum, humanam rationem fupergreditunadeo ut Socrati uifum fit fe nihil fcire, nifi quodignoraret.SapienttfsimoSalomoneafíerenteeundas resdifficiles&fermone inexplicabiles.Etalius quidam diuini fpiritus uíraít3abícÓditam efle fapíentíam,8¿ locum intelligentia!,aboculisomníumuíaentíum. Sí igitur ita eft (ut etiam profundifsimus Aríftoteles,ín prima phílofophía affirmatjin natura manifeftíflimís, talem no bis difficultatem accídere,utnydícoraci folemuídere attentanti, profedó cumap petitus ín nobis fruftra non fiqdefideramus fcire nos ignorare. Hoc *fi* ad plenum aflequi poterimus,dodam ignorantiam aflèquemur.Nihil enim homini etiam ftu diofiffimonndodrinaperfedius aduenie t3quâmin ipfa ignorantia, quæ ipfi propria eft,dodiflimum reperiri,^ tanto quisdodiorerit,quanto fe magis fciuerir ¿gnorantem.In quem finem3de ipfa doda ignorantia pauca quædam fcribendi,labores aiTumpfiu

Comtes.
¿«doman.

Aridities.

Eïucidatiopræambularisfubfequentium.' Cap, II.

Mammon»

TRadaturus de maxima ignorantiae dodrína,ipfiusmaxímítatís naturam aggredi neceflehabeo, Maximum autem hocdico,quo nihil maius efle poteft. Abundantia ucro uní conueníuCoíncídítítaqs maximitati unita# qua'eft entitas.Quodfiipfa talisunitas/ab omni refpedu contradíone,uníuerfalítereftabfolutamíhilíllíopponf manifeftum eft,cum fit maximstas abioluta.Maximum itaque abfolutam,unum eft,quod eft omnfa,in quo omnia quia maximum.Et quoniam nihil ei opponitur,cuni eo fimul coincidit minimum? quare eft & in omnibusJEt quia abfolutum,tunc eft aduomne poffibile efle,nihif a rebus contrahes à quo omnia.Hoc maximum quod *8¿* Deus omnium nationum *ftdeindubié creditur,primo* îibellofuprà humanam rationem incompræhenfibiliterinquirere(eo duce qui foluslucem habitatinaccefllbilemjlaborabo. Secundólo co ficut abfoluta maximítasjeñ entitas abioluta per quam omnia id funt,quod flint ita uniuerfalis unitas eflendí,ab illa quæ maximum dicitur abfolutum.âi hinc co trade exiftens uti uniuerfiim,cuius quidem unitas in pluralitate contrada eft fine qua efle nequit.Quod quidem maximum,etfi in fuá uniuerialiunitateomnia com pledatur,utomn!aquæfuntababfolutofmtinco,& ipfiim in omnibus: non habet tamen extra pluralitatem(in qua eft *)fubfiftentiam,cum fine* contradione,^ quaabfoluínequít,nonexíftat.Dehocmaxímouníuerfo fcilicet,in fecundo libello,pauca ijuædam adi)ciam.Tertioloco3maximûtertiæconfidera£ionis fubfequenr ter manifeftabitur.Namcutnuniuerium non habet nifi contradefubfiftendam i» pluralitate,iiiipfis pluribus inquiremus unum maximum,in quo untuerfum maxi/* me 3¿ perfedifsimé,fubfíftít adu,ut in fine,& quoniam tale cum abfoluto quod eft terminus uniuerialis,unitur,quia finis perfedifsimus fuprà omnem capacitatem noftram,deillo maximo,quod fimul eft contradam 8¿abfolutum,quod lefum fempcr benedidum nominamus,nonnulla prout ípfelefus infpirauerit,fubqciam.Oportet autem attingerefenium uolentem, potius fuprâ uerborumuim, intelledum efferre,quam proprietatibus uocabuloruminfiftere: quæ tantis intelledualibus my^ fterijs,proprie adaptari non poflimt.Exemplaribusetia manududionibus neceife **eft** tranfcendenter uti,linquendofenfibilia>ut ad inteHedualitatem fimplicem,expedite ledor afcendat,adquam uiam quærendam ftudui communibus ingentjs3quaato clarius potui5aperire,omnem ftili fcabrofitatem cuitando, radicem dodse ignorantiæ^tiaminappræhenfibiliueritatispræcifionejftatimmanifeftans.

Qiiódpraecifaiierítasjítíncompríehenfibílís.' Cap. III.

OVoníam exfemanífeftum eft, infiniti ad finitum proportionem non efle,' eft ex hoc dariis imum,quod ubi eft reperire excedes & excefliim,noia deueniriadmaximumfimpliciter,cum excedentiaó¿ excefîà fínitafínq maximum nero talejtieceffariÔeft ínfínícum.Dato igitur quocunç,quod

no»

nonfitipfum maximum fimpliciter,dabile maiuseflêmanifeftum eft. Et quohïani equaktatem reperimus gradualem ut unum gqualius uni fit quàm alteri,fecundum conuenientia.n tV differentiam geneticam, fpecificam, localem influeritiakm 6¿ temporalem cum fimilibustpatct non pófle aut duo aut plura,adeo fimiliaÔd æquaha reperirí,quín adhuc in infinitum fimiliora elle poflint. Hinc ménfuraS¿ ineh{iïratam,quauumainqueæqualia,femper differentia remanabunt. Non poteft igitur finitus intelleftus,rerum ueritatem perfimilitudinem preciie intelligere; Vetitas enim non eft nec plus nec minus,in quodam indiuifibili confiftens, quam omne non ipfum neram exiftcns>pr^cfie menfurare non potefbficut nec circulum *circulus»* cuius efle in quodam indiuifibili conflixit,1190 circulus . Intellecftus igitur qui non eft ueritas,nunquam ueritatem adeo præcifé comprehendit,quin per infinitu pra> *ciûûs* compræhendï polfit,habens fe ad uèritatem, ficut polygonia ad circulum; quæ quanto infcripta plurium angulorum fuerit, tanto fimilior circulo, nunquani tamen efficitur æqualis,etiam fi angulos ufque in infinitum multiplicauerit,nifi in identitatem cum circulo ferefoluat. Pacet igitur de aero nos non aliud fcire, quarri quodipfum præciféutieft3fcimusincompræhenfibile,ueritate fe habente, ut abfolutiflimaneceflitate,quænecplusautminus efle poteft quàm eft, Ôcnoftrointelle* clUjUt pofsibÎlitate.QLiidditasergorerum,quæeftencium neritas, in Cua puritate inattingibilis eft,g¿ per omnes Philoibphos inueftigata,fedper neminem,uti eft, re perta,ô£ quanto in hacignoratia profundius dodi fuerimus,tanto magis ad ipiàtn accedemus ueritatem^

Maximum abfolutum incompræhen.fîbilïterintelîigitur, cum quo mi-' nimumcoinddiu Cap. IHI.

MAximum quo maius efle nequit,fimpliciter & abfolutê cum maius fit quàm compræhendi per nos poffiqquia eft neritas infînitainoii aliter quàm incompræhenfibiljter attingimas.Nam cum non fit de natura eorum,quæ excedens admittunt & exceflumjuper omne id eft, quod per nos concipi potefhomnia enim quæcunque fenfu,ratione,aut intelledu appræhendunturjnter fe & ad inuicem taliter differunt,quôd nulla eft æqtïalitas præcifa ínter illa.Excedit igitur maxima aequalitas,quæ a nullo eft alia aut diueria, omnem intelle&um: quare maxima abfolutqcum fit omne id quod efle poteft,eft penitus in ada, et ficut no poteft maius efle,ejde ratione nec minus,cum ficomnetd quod efle poteft.Minimum autem eft,quo minus efle no poteft. Et quoniam maximum eft huiufmodi,manifeftum eft minimum maximo coincideré.Bt hoc tibi clarius fiq fi ad quantitatem maximum & minimum contrahis,Maxima enim quantitas, eft maximemagna.Minimaquantitas,eftmaximeparua.Abfolueigitura quantitate maximum miiiimumjfubtrahendointelledlualitermagnum paruum:0¿ clare confpicis,maximum mínimum coincidere Ita enim maximum eft fuperlatiuus, ficut minimu (uperlatiuus. Igitur abfoluta quantitas,non *eft* magis maxima^ quàm minima,quoniam in ipfa minimum,eft maximum coincidenter.Oppofitionesigitur,his tantum excedens admittunt &exceflum,0¿ his differenter conueniunt, maximo abfoluto nequaquam,quoniam fuprà omnem oppofitionem eft Quia igitur maximum abfoluté,eft omnia abfolutè aftu,quæ efle pofîimt,taliter abfq? quacuqj oppofitione,utin maximo minimum conincidatftunc fuper omnem affirmatione eft, pariter & negationem,& omne id, quod concipitur efle, non magis eft,quàtri non eft.Ec omne id,quod concipitur non efle,non magis non eft,quàm eft, fed ita eft hoc,quod eft omnía,6¿ ita omnia,quod eft nullum,QC ita maxim e hoc, quod eft minime ipfum.Non eft enim aliud dicere,Deus qui eft ipfa maximitas abfoluta,eft luxtquàm ita,Deus eft maxime lux, qui eft minimelux. Aliter enim non cflermaximitas abfoluta,omnia pofsibilia aâu,fi nô effet infinita, terminus omnium, per nullum omnium terminabilis,prout pofteâ iri fequentíbus (ipfius Dei pietate)' explanabimusdrlocaijteinomnem noftrumíritelledíjtranfcendítíquínequit coti

A a tradiftoria?'

tradi&oríaJnfuojHincípío combinare uía raríonisjquoniamper ea, quæ nobis ab ipía natura manífefta fîuntjambulamus.quæ longé ab hac infinita uircute cadens, ípfa contradidoria perínfínitum diftantiaæonnederefimulnequiLSupràomnem igitur rationis difcurfum3incompræhenfibiliterabfolutam maximitatem uidemus infinitam effe,cuí nihil opponitur,cum qua minimum coinddit.Maximumautem &minimum(utinhocfibellofumuntur)tranfcédentesabibiutæfignificationis termini exiftunqutfuprà omnem contradionem,ad quantitatem molis aut uirtutis, in fuafirnplicitateabfoluta3orn nia compiedantur.

Maximum eft unum, Cap. V.

EX his clarifsimèconftat,maximum abfolute incompræhenfibih'ter intelligible,pariter innominabiliter,nominabile effe,uti de hoc manífeftiorem dodrinam inferius pandemus.Nihil eft nominabile,quo non pofsit maius autminus dari,cumnomina tjs attributa fint rationis motu,quæquadam proportione excedens admittunt aut exceffum.Et quoniam omnia fune eo meliori modo quo effe poffunqtunc fine numero pluralitas entium effenequit.Sublato enim numero,ceffant rerum difcretio,ordo3ptoportio,harmonia>atqj ipfa entium pj«.wrr«í. pluralítas.Quódfinumerusípfeeffet infínítus,quoníam tunc maximus achí cum quo coincideretminimum,pariter ceffarent omnia prçmiiïàdnidem enim reditnu merum infinitum cffe.ôi minime efte * Si igitur afeendendo in numeris,detienitur aduad maximum,quoniamfinitus eft numerus ,non deuenitur tamen ad maximum,quo maior effenonpofsit,quoniam hic effetinfinitus.Qpare manifeftS eft, afcenfum numeri effe finitum adu,& illum in potentia fore ad alium,etfi in defeen/ fu pariter fe numerus habereuitdato quoctmqj paruo numero adu,quod tunc per fubtradionem,femper dabiliseftet minor, ficut in afcenfo per additionem maior, adhuc tdemiquoniam nulla rerum diicretio effiet,necpordo,nec^ pluralitas,necp excedens &¿ exceffum *in* numeris, rep eriretor, imo non effiet numet us.Quapropter ne/ , *Wttiw»* cellarium eft,in numero ad minimum deueniri3quo minus effe nequit,uti eft unitas» Et quoniam unitate minus efte nequit,erit unitas minimum^ mpliciter,quod cum maximo coinctdiqper ftatim oftenfa.Non poteft autem unitas numerus effe; quo« niam numerus excedens admittes,nequaquam fimplícíter minimum., nec maximw effe poteft,fed eft principium omnis numeri,quia minimum,eft finis omnis nume* rfiqmamaximum.Eft igitur unitas abfoluta cui nihil opponimr,ipfaab(dlutamaxi mitas,quæeftDeus benedidus.Hœc unitascummaxima fit,no eft multiplicabilis, quoniameft omneid,quod effepoteft.Nonpoteftigitur ipfa.numerusfieri. Vide, per numerum ad hoc nos dedudos, utintelligamus, innominabili Deo unitatem abfolutam propius conuenire,quodcp Deus ita eft unus,utfitaduomneid,quod pofsibile eft effe. Qua prop ter non recipit ipfa unitas magis necminus, nec eft muîciplicabilis.Deitas itac$ eft unitas infinita. Qui ergo dixit, audi *Ifrael* ,Deus tuus unus eft,& unus eft magífter,S¿ pater uefter in coelis,nihil uerius dicere potuit : qui diceretplures deos effeihic nec Deum,nec quicquam omnium uniuerfi effe/alfifsime affirmaret,uti ín fequenttbus oftendetur.Nam uti numerus,qui ens rationis eft, fabricatum pernoftram comparatiuamdifcretionem, prxfopponit neceffario unitatemipro tali numeri principio,ut fine ea impofsibile fit numerum effe ! ita rerum pluralitates,abhacinftnitaum'tatedefcendentes,adipfamficfehabent,ut fineipfà **effe** ne^ueantiquomodo enim effènt fine effejunitas autem abfoluta eft encitas, m pofterius uidebimus.

Maximum eft abibluta necefsitas. Cap. V 1

Stenfum eft in praecedentibus,omnia praeter unum maximum, (implicite? eius refpedu,finita terminata efle.Finitum ueró et terminatum,habet a quo incipit,& ad quod terminatur quia non poteft dici, quod illud fit

matus dato finito etfínítum,ítá Temper ín ínfíñítúm pfogredíendo(quoñfam iñ ex® cedentibus &C excefsis,progrefsío in infinitum acftu fieri non poteft, alioqui maximum effet de natura fínítorum)ígítur neceffario eft maximum adu, omnium finítorum principium *8C finis. Praeterea* nihil effe poffet, fi maximum fimplidter nori cffetmam cum omne non maximum,fit finitum,eft 6C principiatum:erit autem neceflarium quod ab alio,alioqui fi à feipfo,fuiffet,qüando non foiffet, nec in princi/ ptjs SCcaiiíís eft(ut ex regula patetJpofsiÑle ire in mfmkum* Erit igitur maximum fimpliciter,finequonihileffèpoteft.Prætereacontrahamus maximum ad effe,di camus,maximo effe nihil opponitur,quarenec effe,nec minime effe,quomodo igi tur intelligi poteft,maximum non elle poffe,cum minime effe,fit maxime effe.Neq? quícquám intelligi poteft effe,fine effe* Abiolutum autem effé,non poteft effe aliud quâm maximum abfoluté.Nihil igiturpoteftintelligieffefinemaximo* Præcerèa ueritas maxima,eft maximum abfolutèmaximè igitur uemm,eft ipfum maximum fimplicíter effe uel non effe,uel effe & non effe ,uel nec effe nec non. effe, St plura nec dici nec cogitari poffunt,qualecucp horum dixeris maxime uerum,Hbeo pro* pofitum,natn habeo ueritatem maximam,quæ eft maximum (impliciter. Vnde3£ fi per prxmiffa manifeftum fit,quod hoc nomen Effe,aut aliud quodxunq? uomen; non fit præcifumnomen Maximi,quodeft fuprâomne nomemitamenefiè maxime & innominabiliter,pernomen maximum fupèr omne effe nominabilèilli conueñire neceffè eft. Talibus quidem S¿ infinitis confimílibus rationibus exfuperíoribus,doda ignorantia apertifsimè uídet, maximum fimplicíter neceffario effe, ita quod fit abíolutanecefsitas. Eft autem oftenfum, non poffe nifi unum effe maxi> mum fimpliciter3quare uhum effe maximum,eft uerilsimum;

Dé trina 8¿una aeternitate* Cap. VIL

NVila unquam natio fuit, quæ Deum non colerét,& quern maximum abfolutê,non crederet.Reperirhus Minar,in libris antiquitatum annotaffe: Mfotr. Siffeiinios unitatem maxime adoraíle* Pythagoras autem, uirfiioæub audoritateirrefragabilidarifsimus:unitateillam3trinam aftruebat.Fiii/ iusueritateminueftigantes,altiijsingenium eleuantes,dicamus iuxtà præmiffa. Id quod cmnem alteritatem praecedit,æternum effe nemo dubitat : Alteritas namque idem eft,quod mutabilitas,fed omne quod mutabilitatem naturaliter prxcediqim^ mutabile eft,quare æternum* Alteritas üerô conftatex imo & altero, quare.alteritas *Altentas;* ficutnumerusjpofterior eftunitate¿Vnitas ergo,natura prior eftalteritate, & quo- v^t£' niam eam naturaliter præccdit,eft unicas sterna. Amplius omnis inæquah'cas eft ex æquali & excedentednæqualitas ergô,pofterior'natura eft,squalitate,quod penefolutionem firmifsimê probari poteft.Omnis enim inæqualitas,in aequalitatem re^ foluitunnam çqualeffnter maius &L minus eft.Si igitur demas quod maius eft,£quale erit,fi uero minus fuerit,demea reliquo quod maius eft,S¿ æquale ííct.Et hoc etiam facerepoteris,quoufqj adfimplicia demendo ueneris. Patet itacp, quod omnis inæqualitas,demendo'adæqualitatem redigitur,æqualitas ergo,naturaliter præceditinæqualitatemffed inæqualitas & alteritas,fímul funt natura-Vbí enim inæqualitas,ibidem neceffario alteritas,& econuerfô.Interduo namqj admínus,erit alteritas.Illa uerd ad unum illorum duplicitatem facient,quare erit mæqùalitas. Alteritas ergo inaequalitasffimul eruntnaturaîpræfertim cum binarius fit prima alteritas, &C prima inæqualitastfed probatum eft,æquaïitatem præcedere natura inæqualitatem,quare Si alteritatem,æqualitas ergo æterna» Amplius fi duæ fuerint caufe,quarum una prior fit alterna, erit effe&us prioris, prior natura effecftupofterioris,fed ùnitas,uel eft connexio,uel eft caula connexionis. (Inde enim aliqua connexa dicuntu^quia fimul unitafunt)Binarius quoq? ueldiuifio eft,uel caufa diuifionis.(Bi *Cwwït* narius enim,prima eft diuifio.jSi ergo unitas,câufa connexionis eft,binarius uero, caula diuifionis:ergo ficut unitas eft.prior natura binario,ita etiam connexio,prior natura díuífione,Sed diuifio & alteritas,fimul funi natara,quare Sd connexio,ficut

wiitaseftæterna,CLim priorfitalteriïate.Probatum eftígítur, quoniam unítasípfa æterna eít>8¿ æqualitas æternaîfimiltter QCconnexionem effè æterna.Sed plura eter na eife non poffunt. Si enim plura eflènt æterna, tunc quoniam omnem pluralitatem præcederet unitas, aliquid effet prius natura,aeternitate, quod eft impo(sibile. Praeterea,fi plura effènt æterna,alterum alteri deeffet,ideocj5 nullum illorum perfectum effet, & ita eilet aliquod æternum,quod non effet aeternum,quia no effet perfedum:quodcum non fit pofsibile,hinc plura gterna effenon poflunt,fed quia uni ras aeterna eft,æqualitas aeterna eft,{¡militer & connexio : hinc unitas, aequalitas,S£

Vytktgms. connexio funt unum.Et haec eft illa trina unicas,quam Pythagoras omnium philofophorum primus,Italiae Graeciaedecus}docuitadorandam. Sed adhuc altqua,de generatione aequalitatis ab unitate,fubiungamusexpreisius.

De generatione.aeterna. Cap. VIII.

OStendamus nunc breui(simè,ab unitate gigni unitatis aequalitatem, cortiiexionemuero,ab unitate procedere ÔÉ ab unitatis aequalitate. Vnitasdi citur,quafi omitas,ab op græcouocabulo,quod latine Ens dicitur, & eft unitas emitas .Deus namcpeft ipfarerum entitas, forma enim effendi eft, quare S¿ emitas. Aequalitas ueró unitatis,quafi æqualitas entitatis, id eft æqualitas effendi fiue exiftendi. Aequalitas uerô effendi eft,quôd in re neqj plus neqj minus

. J eft,nihil ulcriaithi1 infra.Si enim in re magis eft,monftrofum eft,ft minus eft,neceft

General / generatio ^qualitatis ab unitate,quod dare confpicitur,quando quid fit generatio i attendícuógeneratio enim,unitatis repetitio eft;Vel einfdem naturæ multiplicatio, â patre procedens in fîlium.Ethæc quidem generatio, infolis rebus caducis, inue- [niturjgeneratio autem unitatis ab unitate,eft una unitatis repetitio, id eft unitas fbjmel,quôdfi bis,uelter,ueldeinceps unitatemültíplícauero,íam unitas ex fe aliud j)creabit,ut binarium,ud ternarium,uel alium numera, unitas uerô femel repetita íolum,gignit unitatis aequalitatem, quod nihil aliud intelligi poteft, quàm quod unitas gignitunitatem3&hæc quidem generatio,æterna eft.

De connexionis aeterna procefsione. Cap. IX.

OVemadmodum generatio unitatis ab unitate, eft una unitatis repetidos ita procefsio ab utroque,eft repetitionis illius unitatis, fiue mauis dicere, unitatis & aequalitatis unitatisipfius,unitio. Diciturautem procefsio, quaiiquædamabaltero in alterum extenfio : quemadmodum cum duo funt æqualia,tunc quaedam ab uno in alterum quafi extenditur æqualitas,quæ illa coniungat quodammodo & connedar.merito ergo dicitur ab unitate & æqualirate unitatis,connexio procedere,neque enim connexio unius tantum eftjfed ab unitate in aequalitatem unitas procedit, ôdab unitatis aequalitate in unitionem. Merito igitur ab utroque procedere dicitur, eo quod ab altero in alterum quafi extenditur. Sed nec ab unitate,nec ab unitatis 2equalitate,gigni dicimus corn* nextonem:quoniam necp ab unitate per repetitionem fit, neque per multiplicatio nem,8¿ quamuis ab unitate gignatur unitatis aequalitas,0£ ab utroq; conexio procedat,unum tamen & idem eft unitas,Sdunitatis æqualitas, & connexio procedes ab utroq?:ueluifi de eodem dicatur, hoc, id,idem.Hoc ipfum quidem quod dicitur

sd id,ad primum refertur, quod uerô dicitur idem,relatum connecte &contungit adi

id&b primum.Si igitur ab hoc pronomine quod eft Id,formatum effet hoc uocabulum, quod eft ïditas,ut fic dicere poffemus,unitas,iditas,identitas,ita ut relationem qui-

ïlXlirf dem ^accre£ it3S aff unitatem,identitas ueró ídítatis unitatis defignaret conned

Communitas Bionem,iatis propinque trinitati conuenirent. Quod autem fandifsimi noftri do*

*natufa^* effores, unitatem uocarunt Patrem, aequalitatem Filium >8C connexionem Spirî-

Pattr tumfamffum,hoc propter quandam fimilitudinem ad ifta caduca fecerunt.Nam in

Filias patre filio,eft quædam communitas naturæ quæ una eft, ita quôd ¿pía natura,fiiius patri eft æqualis.Nihil enim magis uel minus humanitatis eft in filio quâm ia

patre^

pâtre,& ínter ¿os quædameft connexio* Amor enim naturalis alterum cum alteró connedít S¿hoc propter fimilítudínem eíufdem naturas,quæ in eís eft,qua: â patre tn filium defcenditiSC ad hoc ípíum filium plus diligit,quàm alium fecum inhuma* nitateconuenienteni.Ex tali quidem licet diftantífsíma fimtlitudine5pater3dkftus **eft** unitas:filius,æqualitas:connexio uero,amor,feu fpirituffan(ftus,creaturarum re* ípecftu tantum,proutínfráetiam fuoloco clarius oftendemusJEt hæc eft meo arbí* trata,íuxtá Pythagoricam inquífitíonem,trinítatísínunitace,SCunítatís in trinitate Temper adorand^manifeftifsima ínquifitio*

Quomodo íntclleítus trinitatis in unïtàtejupergreditur omnia, Cap, X-

NVnc inquiramus,quid fibiuelit Martianus^uandoaftjphilofophiam ad huius trinitatis notitiam afcendereuolentem,circulos fphçras euomu* ifse.Oftenftim eft in prioribus,unicum firnplicifsimu maximum: & quod ipfum tale,non fit nec perfedifsima figura corporalis, ut eft iph2fcra,auc fiiperficiahs,uteft circulus,aut recftilinealis,uteft triangulas,aut Ampliéis reâitudi * nis,ut eft linea:fed ipfum fuper omnia illa eft,tta quod illa,quæ aut per fen(um,autf-maginationem,aut rationem cum naturalibus appendices,atdnguntur,ncceffànà emouere oporteauutad fimplícífsímam di abftradífsímáintellígentíamperuenía-mus,omnia funt unumjubí línea fit triangulus ubi circulus ÔCfphçraiubt imitas fit tri mtas:&econuerfo:ubí accidens fit fubftantia:ubi corpusfic fpíritus:motusfit qui** es,6¿ cæcera huíufinodí,6¿ tunc íntellígítur,quando quodlíbetin ipío uñó,inediis gítur unum,S¿ ipfum unumomnía,ó¿ per conféquéns quodlíbet in ¿pfo omnía,^ non rede euomuifti fohçram,circulum,ó¿huiufmodí>fi non íntelligís ipfamunica/tem maximam, neceíferio elle trinamfmaxima}enim nequaquam retftê intelligi po-terit, *fi* non intelligatur trinatut exemplis ad hoc utamur conuenientibus,Videmus unitatem intellecftus, non aliud efle, quam intelligens5intelligibile íntellígere:Si *Mligetá* igitur ab eo^quod eftíntellígens,uelís te ad maximum trâsfehe,5f dscere maximum elle maxime intelligens,&non adtjcias ipfum etiam eflemaxime intelligible SC maximum intelligere,non retfte de unitate maxima & perfecftífsíma concipis.St etenim unitas eft maxima & perfecftifsimaintelle<ftio,qiiæfineiftis correlationibus tribus,necintelledionecperfe<ftiísíma intelledio,effepoteritinonrecfte unitatem concipittqui tpfius unitatis trinitatem non attingit.Vnitas enim,non ni fi trinitas **eft,**nam dicit indiuifionem,difcretionem,SC connexionemilndiuifio quidem ab unitate eft,(¡'militer difcretioXimiliter SC unio fiue cpnnexio:maxima igitur uiïitas non aliud eft quàm mdiuifio,diferetio,SC connexiotÔC quoniam indiuifio eft,tunc eft æternitas fine abfque principio,ficut æternum à nullo diuifum,quoniami difcrC-tioeft,ab aeternitate immutabilieft:& quoniam connexio fiue unio eft,ab utroque procedit,adhuc cum dico unitas eft maxima:trínítatem díco.f>lam cum dico unitas dico príncipíumfineprínciplíoícum maxima,principium de príncipío:cum illa per Uerbum eft copulo tt unio,dico procefsionem ab utroque.Si igitur ex fuperioribus manífeftíísímé probatum eft,unum eífe maximum,quoniam minimum,maximum connexio unum funt,ita quod ipfa unitas,eft8¿ minima,0¿ maxima,*éc*imioîhinc conftat quomodoeuomereomnia imaginabilia rationabilia neceife eft philofo phiam,quçunitatem maximam nonnifi trinam,fimplíciísima intelledione nolue-rit compræhendere. Admiraris autem de ijsjquæ diximus,quomodo uolemem ma ximum fimplici inteKedioneappræhendere,neceire fit rerum differentias *QC* diuer-fitates,ac omnes mathematicas figuras,tranfilire,quoniam lineam diximus in maxi mOjíuperficíem circulum ôi fphæram. Vnde ut acuatur intellecftus,ad hoc te faci lias indubitata manudueftione transferre conabor>ut uideas iftanecefiarïa ate# ue-rifsima,quæienonineptè,fiexfîgnoad ueritatem teeleuaueris,uerbarranlîum* ptiueintelligendojinftupendam luauitatem adducent,quoniam in dodïa ignorant» tia,proficies in hac uia:ut quantum ftudíofojfecundü humani íngenij aires eleuató»

A conceditur#

conceditur,üidere pbfsís ipfum unum,fummè maximum,incôpræhenfibileiDeum unum,S¿ trinum temper benedictum,

Quódmathematica nos iuuet phirimum3m cKucrioriimdiufnorunt apprxhcnfionc. Cap. XI'.

WakMitfa. X***^Onfeníere omnes fapientífsími noten,&diuínífsími,fandifsimi^ dodo ■ res,uifibilía ueraciter inuifibilium imagines efle:atq$ creatorem noftrum its coguofcibiliter à creaturis.uíderí çofle,quafi in ípeculo 8¿ in aenigmate», —< Hoc autem,quôd fpíritualia per fe a nobis inattingibilia/ymbolice inuefti gentur,radiccm habet ex tjs quæ fuperius dida tent:quoniam omnia ad fe itiuicem quandamfnobistamenoccultam Siincompræhenfîbilem) habent proportionem, tir ex omnibus unum exurgac uniuertem,& omnia in uno maximo finí ipíum ii< Etquamuís omnis imago,accedere uideatur ad fimilítudínem exemplaris *t* tamen præter maximam imaginem,quæeft hoc ipfum quod exemplar in unitate naturae, non eft imago adeo fimilis,aut etiam aequalis,exemplari,quin per infinitum fimilior atq? aequalior elle pofsit,ut íam ífta ex teperioribus nota facfta funt. Quando autem ex imagine inquífitio fit,necefte eft nihil dubrj apud imaginem effe,tn cuius rranflumptíuáproportionesíncognítum inueftigatur, cum uta ad incerta,non nift per præfuppofita,éc certa efte polsinSuntautem omnia fenfibiliajn quadam conti tlua inftabilitate,propter pofsibilitatem materialem, in ipfis abundstniem. Abftra/* ¿llora autem iftis,ubi de rebus confideratio habetur (non ut'appendíctjs materialibus,fine quibus imaginari nequeunt, penitus careanc,necp penitus pofstbilitati fluctuanti fubfint)firmifsima uidemus,atque nobis cernísima,ut tent ipfa mathemaricalia:quare in illis Capientes,exempla indagandarum rerum,per intelledum Colet* ter quacfiuerunt:8<nemo antiquorum,qui magnus habitus eft, res difficiles alia it/ tów. militudinequàm rnathcmatica,aggrelTus eft. Ita ut Boetius illejRomanorum lite* ratiisimusaiteretetet, neminem diuinorum fcientiam, qui penitus in mathematici® *^tegora,* cxcrcít{o cátéretsattíngere pofte. Nónne Pythagoras primus & nomine & re j>fiilofophus,omnem ueritarisinquifitionemjn numeris pofuit C Quem Platonici *ÔC tectiw.* nóftri edam primi,intantum tecutí funt,ut Auguftinus nofter 8¿ poft ipfum Boe/ titia,affirmarent indubie,numerum creandarum rerum,in animo conditoris, principale exemplar finite. Quomodo Ariftoteles (qui lingularis uideri uoluit,priore& confutando) alitei* nobis in mathematicis fpecierum difterentiamtraderepotuit* quàm quod ¿pías numeris compararet C Et idem dum de formis naturalibus,quomodo una fit in alia, fcientiam tradere uellet, ad formas mathe maricas necefiarío conuolauíÉ,dícens:Sícút trigonus in tetragono,ita inferior in fuperiori. Taceode innumeris exemplis eius fimilibus. Aurelius edam Auguftinus Platonicus, quando de quantitate animae,eíuídem immortalitate, 0¿ cæteris aldfsímis inueftígauít,ad mathematica pro adiutorio conuolauit. Ifta uta Boetio noftro adeo placere uífa eft : ut conftanter aílereret, omnem ueritatis doáhrínam,in multitudine & ma-
Epwrd. gnítudínecompraehendi. Et fiuelisutcompendiofíús dicam :Nónne Epicureorum de atomis 8Cinani,(ententia,quæ&Deum negat,6ícun(ftamuerítatemcoll¿-dítjColum à Pythagoricis 0¿ Perípateticis,mathematíca demonftrationeperqtCnon pofte fcilicet ad atomos índiuífibiles ítmplíces deueniri,quod ut principium Epicurus Cuppoíuit. Hac ueterum uia incedentes, cum ipfis concurrentes dicimus^ cum ad diuina non nifi per fymbola, accedendi nobis uia pateat,quod tunc mathematicalibus fignis, propter ipforum incorruptibilem certitudinem, conucnientiuB uti poterimus.

Quomodo

Liber I.

Quômodo fignís mathematícalíbus fiïutendum in propofíte. Gap, XH.

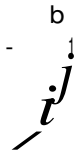
VErùm quoniam exantehabitis conftat,maxímum fimplídter,nihil horum effepoile^uæpernosfciunturautconcipiuntuchinc cumipfurttlymbolice íñueftígare proponimus,fimplícem Ímilítudinem tráfilíreneceífe eft* Namcum omnia mathematical» tînt finita, & aliter etiam imagínarinequeanttfi finitis uti pro exemplo noluerimus, ad maximum (impliciter aTcendêdi, primó neceffe eft figuras mathematicas finitas confiderare,cum fuis pafsionibus S¿ radoníbus.Secundó ípfas radones,correípondenter ad infinitas talés figuras tranfe ferre.Pofthæc tertíó,adhuc altíúsípfas radones infinitarum figurarum, cranfíumere ad infinitum fimplex,abfolutifsimum etiam ab omni figura^ tune noftra ignotanda,incompræhenfibiliter docebitur,quo modo deakífsímo rediiàs *8C* úerius fie nobis in aenigmate laborantibus,fendendum Jta igitur agentes fiib direâioné ' maximæ ueritads incipientes,dicimus,quod fandi uíri,8¿ eleuatífsímí íngenij, qui íefiguris applicarunt,uaríé locuti funt Anfelmus deuotífsímus,ueritat? maximam *Ánfiíauá* tedítudíni infinitae comparauítzquem nos fequétes,ad figuram reditudínis, quam Irneam redam ímagínor,conuolemus.Altj peritifsimijtrinitati ruperbened!dsr,trí- *Aapfaterw* angulum trium a:quaiiurn & redorum angulorum,compararunt. Et quoniam talis triangulus neceffariô eft infinitis lateribus(utoftendetur)dicipotertt triangulus infinitus,&hos etiamfequimur.Altj qui unitatem infinitâfigurafe nifi funt, Deum «irculum dixerunt infinitum.Illi ueró qui adualifsimam Dei exiftentiam confidera runt,Deum quafi (phseram infinitam,afFirmarunt.Nos autem iftos otnncs fimul de *spbara* maximo rede concepíífe,ó¿ unam omnium fententiam,oftendemus.

De pafsionibus linea: maximae & infinitae» Cap. XIII

Dico ígítur,fi effet linea infinita,illa effet reda,illa effet triangulus, fila effet circulus,effet fphæra:&pariformiter fi effet íphaera infînita,illa effet tri/ anguius, circulus,& líneatoÉ íta de triangulo infinito,atq; circulo infinito, idem dícedum eft.Prímum autem quódfinea infinita fit reda^pateu Día- **O^^;** meter circuli eft linea reda,S¿ circumferentia eft línea curua,maíor diametro: fi igí- *Circiimftrty*-* tur curua línea,ín fuá curuitate recipit minus,quantó circumferenda fuerit maioris tw. circulijigitur circumferentia maximi circuli,quae maior effenon poteft, eft minime curua,quaremaximereda:coínc!dítígiturcum maximo minimum,ita ut ad ocula Uideatur necefladum effe,quodmaxima linea fit reda maxime,& minime curua: tiec hic poteft remanere fcrupulus dubij, quando in figura hic lateraliter uidetur, quomodo arcus c d maioris circuliplus recedit à curuitate quim arcus e f minoris circuli,& ille plus a curuitate recedit,quam arcus gh adhueminoris círculúquare linea recfta a b, "It erit arcus maximi circuli, qui maior effe non po* fteft.fta uidetin* quomodo maxima *ÔC* infinita li- mea,neceff'ario eft recftifsima,cui curuitas non opponitur,imo curuitas ipfamaximælineæ,€ft reâitudOjà hoc eft primum probândum.Secun docidum eftlineam infinitam effe triangulum maximum,circulum,&fph£rarn;&adhocoften dendum,oportet ut in lineis finitis uideamus,quid fit in potentiafinitx linee.&T quia quicquíd finita eft in poten tía,hoc infinita eft adu,erit nobis clarius id quodínqufrimustÔÉ primó feímus,quód línea finita ín longitudine poteft efle longior & reaior,0¿ íam probatum eftmaxí* mam eífe longifsímam atqj redíísímam.

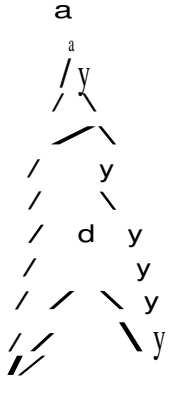
Secundo,fi linea a b, remanente puneftoa immobili, círcumduceretur,quoufqj b ueníretínc, ortus *eft* trian* gulusífi perficitur circumduâio,quoufcB b redeat ad ini

tium ubi incœpit,fit círculus.Sí itera c remanente immobili,b circumducitur, quo* ufe peruenía t ad locum oppofitum,ubí incozpiqqui fit d,eft ex línea a b,# a d,effe dafena continua línea,# femicirculusdefcriptus:#fi remanente b d diámetro ím mobili,circumducaturfemicirculus,exorituriphæra:#ipfafphæracftûltimum de potentialineæ totaliter exiftens ínadu,quoniam|fphae- ra non eft ín potentia ad aliquam figuram ulteriorem. Sí igitur ín potentia lineæ fînitæ funt iftæ figurae,# línea infinita eft omnía adu,ad quac finita eftín potentia : fe/ quítur infiní tum,eiTetriangulum,circulum,#fphaeram, quoderatproband«.Etquiafortaísís clarius hocuídere uelles,quomodo quaeín potentíaeftfínitum,eaeftadu ínfinitum:adhuc de hoc te certífsímum reddam.

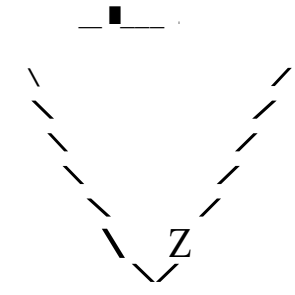
Quód infinita línea fíe triangulus. Cap. XIIIL

IMagínatíua,qug genus fenfibilíum non tranfcendít,non capit líneam pofle tri- angula efle,cum ímproportíonabílíterifta ín quantis differanheríttamen apud íntelledum hocfacilé.Nam íam conftar,nóníf ünum pofsibdeefie maximum, # infinítum.Peínde conftat(quoníam omnía dúo latera cuiuslibet trianguli fî- muliundastertío minora efle non poftunt) tríágulí cuius unum latus eft infinitum, alia non efte minora.Et quia quælibet pars ínfinítí,eft ¿nfínítameceflaríum eft,om- nis tríangulí,cuíus unum latus eft ínfinítum,alía partíormiter efte infinita. Et quo* níam plura elfe infinita non poílúnt,tranfcendenterintellígís triangulum ínfinítij, ex pluribus lineis componí non pofle,licet fit maximus, uerifsimus triangulus,ín- compoficus,# fimplicífsímus ♦ Et quia ueríísímus triangulus eft,qui fine tribus li- neis efiè nequit: erit neceflaríum, ípíam unicam infinitam lineam,eíle tres,# tres, eífe unam fimplicifsimam.Ira deangulis,quoniam non eritnifi angulus unus infini tus,#ille eft tres anguli, *# tres* anguli,unus.Nec erit ífte'maxímus triangulus, ex la teribus # angulis compofitus,fed unum #_ ídem eft linea infinita # angulus, ita quod & linea eft angulus,quia triangulus linea. Adhuc poteris teiuuareadhuius intelligentiam,per aicenfionem à triangulo quanto ad non quantum: nam omnem triangulum quantum,habere tres angulos,aequales duobus redis, manifeftum eft, # ita quanto unus angulus eft maíor,tantó altj minores:.# licet angulus unufquif- que pofsit augeri,ufe ad duos redos exclufiuè,# non maxime fecundum princi- pium primum noftrum,admittamus tame,quod maxime augeatur,ufe ad duos re dos inclufiue, triangulo permanente: tunc manifeftum eft, triangulum unum angulum habere,qui eft tres,#tres,eíle unum ♦ Pariter uidere poteris, triangulum lineam eifeiquo/ niam cum omnia duo latera trianguli quanti fimul iunda,tan tb tertio fint longiora,quanto angulus quem faciunt , eft duo- bus redis minor, ut angulus b a c» quia duobus redis multo eft minor:hinc lineae b a, & a c, fimul iundæ, multo longto* res funt b c. Igitur quanto angulus ille maior fuerit, ut b d c, # iuperficies minor:quare fi per pofitionem angulus ualeret duosredos,refoluereturínlíneamfímplícem,totustríangu« lus.Vnde cum hac pofitionejquae ín quantis ímpofsíbílis eft, íuuaretepotes,adnon quanta afeendendo ,in quibus, quod in quantis eft impofsibile,uides per omnia neceiïarium ; &in hoc patet lineam infinitam jdfe triangulum maximum, erat offendendum,

Quod

Qirdd ille triangulus fir circuías^ Cap» XU

Einde cîariûs uidèbitùr, triangulum eflê circalum.Ñam ponatur,quod fit triangulus à b c,creatus perpofitionem,per circumdüdtonem lineæ a b,quoufque b ueniat in c, a fixo remanente,nô habet id dubium,quando linea a b effet ínfínita,0¿ penitus circumduceretur b,quoufque rediret ad ínítíumjcírculum maximum creari,cuius b c,eft portio: Sequía eft portio ar* cus infínití,tunc eft línea reda bc,8¿ quoniam omnis pars infiniti eft infíníta,ígítur b c, non eft minor íntegro ambi/ tu,circumferentiæ infinitæ,erit igitur b c,rion tantum pdr/ tío,fed completifsima circumferentia.Quare neceflaríum eft, triangulum a b c,eíTé circulum maximum:^ quiabccírcumferentíaeftlinearedamon eft maiora b infí níta,cum infinito non fitmaiusmecfunt duæ lineæ, quia duo infinita efle non pofe funt.Quafelineainfinita,quæeft triangulus,eft etiam circulus, quod fuitpropofotum. Adhuc quddlinea infinita fit fphæra, ita manifeftum fit: linea a b,eft circumferenda maximi circuli,imô & circulus,ut iam probatum eft: & eft in triangulo deduda in c,utfuprâdidum eft,fed b c,eft infinitalinea,utetiam ftatim probatum efts Quare a b,redqt in c,fupràfe reditione completad quando hoceft/equitur fphæ* ram necéffarió exortam ¿ffe,ex tali réuólutíone circuli fuprà fe:& quia îuprâ probátum eft a b c,èffe circulum,triangulum,lineam,habemusnuncprobatum,efle etfc âm fphæram3ÔC ifta finit quæ inueftigare propofuimus»

Quomodo translariuèniaximumfehabeatadomniajificucniaxima linea ad lineas. Cap. XVI.

Oftquâm nunc manifeftum eft,quómodo infinita linea, eft omnía illa ádd infimte,quæ ín potentia fiint infinita : habemus translatait in maximo finiplicípanformiter,quomódoípfummaxímum eftadu maxime omniaífla, quæ *in* potentia flint fimplícícatís abfolutæ. Quícquíd enim pofsíbíle eft¿ hoc eft adu ipíum maximum maximè,non ut ex pofsibili eft,fed ut maxime eft: fi/ cut ex linea triangulus educitur,& infinita línea non eft triangulus ut ex finita educitur,fed adu eft triangulus infínitus,quí ¿ft idem cum linea;Præterea,ipÎa pofsibílitas abfoluta,noneft alíudín maximo,quam ípíum maximum adu, ficut línea ínfi nita eftadufphæra:fecus ínnon maximo,nam ibi potentia non eft adus,ficuth> nea finita non eft tnanguius.Vndehícuí detur magna (peculado, quæ de maximal exífto trahi poteft,quomodo ípfum eft tale,quod mínimum eft ín ípfo maximum* ira quod penitus omnem oppofitíonem per infinitum fupergredítur:ex qüo principio poflentdeipfo totnegatiuæ uerítatís elici, quo tfcríbí autlegí pofíeritJmo om* nís theologia per nos appræhenfibilis,exhoc tato principio elícítur,propter quod maximus ille díuínorum fcrutator Dionyfius Aríopagítes,ín myftíca füa theologia dicitjbeatifsimumBarptolemæummirificèintellexifletheologiamjquiaiebatjeam maximam pariter ÔL minímam:quí hoc enim íntelligít,omnía inrelligít, omne intel ledum creatíí ílle fupergredítunDeus ením,qui eft hoc ipíum maxima (ut ideDíonyfius de diuínís nominibus dícít)non ¿ftud quidem eft,0¿ aliud no eft,necp alicubi eft,S¿ alicubi non:ná fícut omníajíta quide 8¿ níhíl omnífí.Namfut ide ín fine myftícæ theologiç concludítjtñc ípfe íuper omne pofitíong eft perfeda,& fingularís omnía cania,¿Y íuper ablationem oím eft excellentia illius,qui íímplicíter abíblutus ab ómnibus,ultraomnía eft.Hinc cocludít ín epíftola ad Gaíum,ípfum fupér omne mentem arq? íntellígentíánofci.Et ad hoc concordanter ait Rabbi Salomon, oë£ fapíentes conuenífle,quód fcíentig non apprghendunt creatore,et non appræfrendit qiiodeftanifiipfei&appræhefionoftrarefpeduipfiuSjdefedusappropiaquadi ap præhenfiom

¿ '

Gíii!tí* *Saymen.*

præhenfioni eíus.Et propterea,ídem alibi concludens dicitXaudetur *creator,in* cii íus effentiæ compr£henfione,inquifitiô fcientíarum abbreuíatur,ó¿ fapientía ígno rantía reputaturi elegantia uerborum,fatuitas:et ifta eft illa doda ignorantia,quá *Diwyjw.* inquírímus3per quam Díonyfius,ípfum folum ínueníríí poíle,nó alio arbitror priíi cípto quam præfato,multipliciteroftendere nífus eft* Sit ígíturnoftrafpéculatio^ quam ex ifto(quodinfinita curuitas eft infinita reditudo) elicimus, tranuximptiue in máximo,de fimplicíísima infinidísima èius edentia í quoniam ipfa eft omníS effèntiarum (ïmplicifsima eifëntia3ac quomodo omnes reriim eflèntiaê^quae funt, fuerunt,aut erunt,adu femp er 8¿æternaliter funt in ipfa,ipiâ eflèntia › & ita omnes effentiae^unt ipfa omnium eílentía,ac quomodó ípía omnium effentia,ita eft quel! bet quod fimul omnes,nulla Ííngularitef,ac quomodoípfá maxima eífentía uti infinita linea,eft omnium linearum adæquatifsima menfura,pariformiter eft omni- um eftentiarum adæqua tifsima mènfüratmaximum enim, cui non opponitur mini mum,neceílárió eft omnium adequa tifsima menfura, non maior quia minimum, non minor quia maximum.Omne autem menfurabilecadit inter maximum *8C* mi- nimum.Eft igitur adgquatiisima & prgcifiifsima omnium eflentiarum menfura,inft nita effentia.Et adhuc ut hoc darius uideas,confidera,fí línea infinita coftícueretui? ex infinitis pedalibus,& alia ex infinitis bipedalibus»iilas nihilominus gquales efle necelle effet,cum infinitum non fit maius ínfiníto.Sicutígíturunus pes,noneftmí nor in línea infinita quâm duo pedes,íta infinita línea,no eft maior plus uno pede* quâm diiobbstimô cum qugh'bet pars infiniti fit infinita,tunc unus pes linee infini- t£,ita cum tota infinita conuertitui,ficutduo pedes.Pariformiter3cum omnis effeti tía in maxima fit ipfa maxima,non eft maximum nifi adæquatifsima menfura om- nium eilentiarum,necg reperitur alia preciià menfura cuiufcuq? effentig,^ illa,nam oes *ali*£ deficiunt,prgcifiorès effe poliunt,ut hocíuperios eft clariísime oftêfum<>

Ex eodem,profundífsimae doÆtrinæ. Cap. XVIL

A Dilue circa ídem,Línea finita eft díuífíbílís,6¿ infinita índmífíbíh's,quía itv finitum non habet partes,in quo maximum coíncídítcum mínimo, fed fi- nita línea,non eft díuífibílís ín non lineam, quoniam in magnitudine non deuenitur ad minima,quo minus effenonpofsiqut fuperiùs eftoftenûim: quare finita linea,in ratione lineæ eft ¿ndíuífibilís,pedalís enim linea non eft minus linea quâm cubitalis. Relinquitur ergo,quod infinita linea,fit ratio liniæfînitæ.Ita maximum firnpliciter,eft omnium ratio,ratio autem,eft menfura. Quare redeaic *Anjïctelei.* Ariftoteles in Metaphy ficis,primum effe metrum menfuratn omnium, quia om nium ratio.Adhuc,ficutlineainfinitaeft indiuifibilis, quae eft ratiolineæfinitæ,Ô£ perconfequensimmutabiliSjSC perpetua:ita& ratio omnium rerum (que eft Deus benedidus) fempiterna & immutabilis eft. Et in hoc aperitur intelledus magni Dionyfwj* Dionyfrjjdicetis eifëntiam return íncorruptibílem,8¿ aliorum,qui rationem rerum *Plato,* internam dixerunt Sicut ipfe diuinus Plato,qui(ut refert Calcidius in Phædone) di *Cecidias.* xit unum elle omnium rerum exemplar,fiue ideam,uti infeefttin refpedu uérô re- *Phaedon,* rum quæplures iunt,plura uidentur exemplaria.Nam culineam bipedalem,& aliS tripedalem,& fic deinceps confidero,duo occurrunt,fcilicet ratio lineae, quae eft in utraqj & omnibus una & aequalis,*dC* diuerfitas quae eft inter bipedalem 8€ tripeda- lem.Et ita alia uidetur ratio bípedalís,6¿alía trípedalís.Manífeftum autë eft, in *infi* nita línea,non effe aliam bipedalem tripedalem,*ÔC* illa eft ratio finitae.Vnde ratio eft una ambarum línearum,& diuerfitas rerum fiue linearum, non eft exdiuerfitate rationis,quæeft una,fed ex accidenti,quia non aeque rationemparticipant,unde nq eft nifi una omnium ratio,quæ diuerfimodeparticipatur. Quod autë diüerfîmodê partícípetur,hoceuenit,quíaprobatff eft fuperiùs,nonpoffe elle duo aeque fimilia¿ per conîéquens,præciîe aequaliter participantia tinam rationem.Nam non eft ra tío in fumm a aequalitate participabilis,nifi per maximum,quod eft ipfa ratio infini tatficut non eft nifi una imitas maxima,ita nô poteft effe nifi una unitatis equalitasd

Qux quia eft aequalitas maxima,eft ratio omnia,fic enim non eft nifi una linea infinita,quæ eft ratio omnium finitarum;^ per hoc, quod finita linea cadit neceilano ab ipfa quæ eft infinita,tunc etiam per hoc non poteft efte furjpfius ratio, ficut noh. poteft efiefinita pariter &C infinita. Vnde ficut nullae duælineæfinitx}poirunteiïe præciféaequales,cumpræcifè aequalitas quæeft maxima, non fit nifi ipfummaximumnta eftc non reperiunturduælineæ3aequaliter rationem unam omnium participantes.Prætereâjlinea infinita non eft maior in bipedali quàm bipcdalts,nccp miñorfutfuperíás didum eft)S¿ita de tripedali,& ultra:é¿ cumfitindiuifibilis & una; eft tota in qualibet finita,fed non eft tota in qualibet finita,fecundum participationem & finitationem,aliuqm quando enet tota in bípedali,nonpoiTec efte in tripcdali,ficut bipedalis non eft tripedalis,quare eftita toca in qualibet,quod eft in nulla, ut una eft ab alijs diftinda>per finitationem. Eft igitur linea infinita in qualibet It/ nea tota,ita quod quaelibet m ipfa,6¿ hoc quidem coniundim confiderandum eft: & clare uidetur quomodo maximum eftin qualibet re,8Cin nulla,hoc non eft a/ liudmifi maximum cum fitineadê ratione in qualibet re,ficut quælibet res in ipfo, &C fitipfametratio'.quôd tunc maximum fit in feipfo.Non eft ergo aliud,effe maximum metrum mëfuramomnium,quàm maximumfimplictter efte in fdpfo,fiue maximum. Nulla igitùr res eft infeipfa nifi maximum, S¿ omnis res ut in fua ratione, eft in feipfa,quia fua ratio eft maximum. Ex his quidem poteft fe intellcdus in liare,in fimilicudinclineæ infinitae ad maximum,Gmpliciter fuper omnem intel ledum m facra ignorantia plurimum proficere,nam hoc nunc dare uidemus, quo modo Deum,per remotionem participationis entium,inuenimus. Omnia eníni entia entitatem participant» Sublata igitur ab omnibus entibus participatione, *io* manet ipfa fimph'cifsimaeatitas,quæ eft etrentia omnium entium non confpicimus ipfam ídem eautatem,niíiindodífsíma ignorantia, quoniam cum omnia participantiaentitatemabanimoremoueo,mhd remanere uidetur. Etproptcrem, magnus Díonyfius dic¿r,intelledñDeí,magís accedere ad nihil, quàm ad aliquicLwwip/?^; Sacra aurem ignorancia meínftrait,hocquod ¿ntelledui nihil uidetuQefiè maxí-' mum incompraihenfibíle»

Quomodo ex eodem manuducimur, ad íntelledum participationis entitatis. Cap» XVIII.

À Mplíus non fatíabilís nofíer intellçdus cum maxima fuauítate, uígiianter per præmiÎÏà íadtatus,ínquírít,qüomodo hanc participationem unius maximíjpofsít elands intueri,8¿ iterum exemplo infinitæ redítudínís línea* -^Mis fe iuuâs,aít:Non eft pofsibíle curuum quod recipit magis miaus,eíie maximumautmínímummecp curuumutcuruumeft aliquid,quoniam cafas à re/ do.EÍTe igitur quod in curuo eft,eft ex participatione reditudinis,cum maxime et minime curuum,non fit nifi redum. Quare quanto curuum eft minus curuum, ut eft circumferentia maioriscirculftantô plus participat de reditudine,nô quod partem capiat(quia reditudo iafinita5eft imparcíbílís)fed línea reda finita quanto ma* ¿or,tanto uidetur plus partíciparedeinfinítatelineg infinité,maximæ Et ficut finita reda,in hocqubd reda(ín quod quidem redum,curuitas minima refolukuffcundumfimpliciorem participationem participat infinitam,8¿ curuum non ita frniplicem S>Cimmediatam,fed potius mediatam &diftantem,quoniam per mediti reditudinis quâ participatftta aliqua funt entia,immediatius entitatem maximam in feipfa fubfiftcntêparticipaiwa:utfuntfimplicesfinitæfubftantiæ.Etfunt alia entia non per fe,fed per medium fubftantiarum,entitate participantiaiut accidentia, unde illa diuerfa participatione non obftante,adhuc(ut ait Ariftotelesjredum eft fui & .oblí qui menfuraificut infinita linea,lineæ rede curuæ,ita maximum omniuqualiter/ cûq? diuerfimodèpartiCipâtiû.Étinhocaperiturintelledusiliius quod dicitur,Sut» ftantiam non capere maius ncc minus:nam hocita uerû,ficut linea reda finita, in eo q> reda4non fufeipit magis & mimjs3fed quia finí cazuñe per diuerfam participatiohéní

nem infinita?,una refpe du alterius maior aut minor eft,nec unquam duereperiun/
turæquaks.Curuumuero quo ad participationem redttudinisjecipit magis et mi
nus,fí¿ confequenter per tpfam participatam reditudinem,fic redum recipit magis
ó¿mínus.Ethinceftquódaccidentíaquantomagis participantfubftantiam,tanto
funt nobiliora^ ad hsec quanto magis participant fubftantiam nobiliorem, tanto
adhuc nobiliora.Et in hoc uidetur,quomodo non poflunt efTe, nifi entia aut per fe
aut per alia entitatem primi participantia,ficut non inueniuntur,nifilineæ aut re
Aúpeteles. aut cufuæ.Et propterea,rededíuifit Ariftoteles omnia quæ inmundo funt,in fob/
ftantíam Sf accadens.Subftantiæ igitur & accidentis una eft adaequa tifsima me nia-
ra, qua? eftipfum maximum fimplicífsímum,quid licetne^ fitíubftantia,neqj acci
dens.tamen ex praemífsís manifefte patet, ipíum potíús fortín nomen immediate
Dionyfws. ípfum partícfpantíum *fcilicet* fubftantíarum,quám accidentium. Vnde^Díonyfius
maximus, ipfum plus quam fubftantiam fíue fubftantíalem nocat,potius quam fu-
peraccídencalem : quoniam multo magis eft aliquiddicerefuperiubftantialeefte3
. quam fuperaccídentale,hínc máximo conueníentíusattribuitur.Dicítur autem fu-
per(ubftantíale,hoc eft fcilicet non fubftantiale,quia hoc inferius eo,fed Copra fob/
ftantiam,ó¿ira eft negatiuum, uerius maximo conueníens, utínfrá de nominibus
Dei dícemus.Poffet quis ex foperíoribus,multa circa accidentium 6¿ fubftátíarum
díuerfitatem & nobilitateminquirere,de quibus hic locus tradandinon exíftit.

Tranfùmptio rríangulí,ad trinitatem maximam* Cap. XIX.

NVncdeeo quoddídum 8¿ oftenfumeft,maximam lineam efie triangu-
lum maximum,ignorantia doceamur. Often fum eft maxima lineam tri*
angulum : ÔÉ quia linea eft fímplícíís¿ma,ericíímplíciís¿mum trinum,eric
omnisangulus triangulilinea,cum totus triangulus fit linea.Quare linea
infinita eft trina.Non eft aut pofsibile plura efte infinita,quareilla trinitas eft unitas»
Prçterea,cum angulus maiori lateri oppofitus fit maior, ut in Geometria oftendi-
:tur,ó¿hícfittriangulus3quí non haberla tus,nífi infinitumierunt anguli maximi
infiniti.Quare unus non eft minor alíjs5nec duo maióres tertiOjfed ficut extra infini
tam quantitatem,non poteft efte quantitas: ita extra unum angulum infinitum
non poffunt efte alrj.Q_uare unus erit in alio,& omnes tres unum maximumdnfu-
Vmed cfTeñ- Peisftcuc maxima linea non plus eft linea quam triangulus,circulus,uel fphgra,fed
in ueritate eft illa omnia,abfque compoiitione,utoftenfurn eft: ita confimiliter,
Triangulus maximum fimpliciter,eft ut maximum lineale,quod poftumus dicere eflentiamieft
trinitas. ut uiangulare,6¿ poteft dici trinitas:eft ut circulare,poteft dici unitasæft ut fphæ
'Circulus uní rale, poteft diciadualis exíftentía.Eft igitur maximum,efientia,trina,una, adu:
<di: nec eft aliud effentia quam trinitas,necaliud trinitas quam unitas, nec aliud adua-
^plwdilus. |jtas qU¿m um'tas,trinitas,uel eftentiadicetuerifsimum fit,maximum sfta efie ¿den-
tice 6¿fimplicifsím¿.Sícut igitur uerum eft,maximum effe& unum efte, ita uerum
eft ipfum trinum efte,eo modo quo neritas trinitatis,non contradicit fimplicifsimg
unitati,fedeftipfaunitas.Hocautemaliterpofsibiknoneft,quam utperfimilitu-
dinem trianguli maximi attingibileeft.Quareipfum uerum triangulum,atquefim
plicifsimamlineam3expræhabicisfcientes,modôquohochomini pofsibile eft,in
dodaignorantia,trinttatemattingemus*Namuidemus,quôdnô reperimus anga
lum unum,& poft alium,SC tertio adhuc alium ut in triâgulis finitis (quoniam alius
& alius *ÔC*alius inunitate trianguli,abfq? compofitioneefieno poifunt) fed unum
abicpnumerali multiplicatione,triniter eft.Quare rede quids dodifsímus Atigu-
ftínus aitíDum *incipis* numerare trinitatem,exis ueritate,Oportet enim in diuinis
/ fimplici conceptu quantum hoc pofsibile eft,compledí contradi doria, ipfa ante-
Í cedenterpræueniendo^putanonoportetindiuinisconcipefediftindionem 6¿in-
k diftindionem,tanqduo cotradicentia,fedilla ut in principio foo fimplícífsímó an-
/ tecedenter,ubi non eft aliud difundió S¿ indiftindío,S¿ tunc clarius concipitur tri
(nítas 8C unitas eíTeidcNam ubi diftindio eftindiftindio3trinitas eft unicas:^ econ
\ uerfo>

tterfó,ubi índiftíndío eft diftindio,unitas eft trinitas » Et *tía de* pïiiralitatcpër/ fónarumS¿ unitate eftentiæ. Nam ubi pluralitas eft unítas,trinitasperíonarum eft / idern,ëum unitate eflentiæ.Etçconuerfô,ubi unitas eft pluralitas,unitas effenriæ eft / trinitas in perfonís: *Qc* ífta claré ín noftro exemplo uídentur,ubi fímplicíísíma linea/ **eft** tríangulus,S¿econuerfó,fimplex triangulus eft unitas linealis. Hic etiam uide-k tur,quomodo anguli trianguli per unum,duo,tria, numerari non poffunt^um qui* j libetfitínquolíber,utaítFilíus : Ego in patre, Sfpater in me. Iterum,neritas trían- J guli,requirit tres angulos. Sunt igitur hic uerifsime tres anguli,unufquifque ma/ I xímus7áf omnes unum maximum. Requiritinfuper neritas trianguli, quód anus angulus non fit alius,Soca hic requirit neritas unitatis firnplicifsimæ eftentiæ,quodi rresilli anguli,non fintaliquatria diftinda,fed unum, *QC* boc etiam nerum efthíQ\ Coniunge igitur iftafquæuidentur oppofita)anteccdenter utprxdixí5 *8C* non habe / bis unum tria uel econuerfd,fed unitrinüm feu triunum,8£ jfta eft ueritas. (

Adhuc circa triniratem,& quód non fit pofs*i*bilis quarerniras 3¿ ultra índíuínís. Cap. XX.

AMplius requirit neritas trinitatis,qüræ eft trínítasftrínum efte urium, q^ía dí¿ cicur triunum. Hoc autem non cadit in conceptu,nifi eo modo quo correlatiOjdiftincfta unir,S¿ ordo díftinguit. Vnde ficut dum facimus triangulum finitum,primó eft angulus unus,iecundó aíius,tertio tertius ab utroque, *&C.* illi anguli adinuicem correlationem habent,ut *fitunus ex ipfis* triangulus: ira qui> dem &ín infinito infinit/Tamen concipiendum eftita,quôdprioritas taliter con* cipiaturinæternicate,quôd pofterioritas,non eicontradicatraliter enim priorttas pofterioritas,in infinito &xterno,cadere non poifent. Vnde pater non eft prior fi/ íio,S¿ filius pofterior,fed ita pater eft prior,quód filius non eft pofterior. Ita pater prima pérfona,quódfilius non eft poft hoc fecunda *t* fed quia pater eft prima, abfqj prioritate,ita filius fecunda abfquepofteriorítate,8¿fpirítufiándus pariformíter fertia.Sed quia hoc fuperiùs dieftum eft amplius,fufficiat. Velis tamen circa hanc fémper benedidlam trinitatem aduertere,quod ipfum maximum eft trinumJ&non quaternum,uel quinum, ultra,hoc certè eft notatu dígnummam hoc repugna retfimplícitati& perfecftionimaximijomnisenim figura polygonia, pro firriplicif/ fimo elemento habettriangularem,8¿ illa eft minima figura polygonia, qua minor efte nequihProbatum autem eft minimum fimplícíter,cum máximo coinddere. Si-cut igitur fe habetunum in numeris,ita triangulus in figuris polygonijs. Sicut igi-tur omnis numerus refoluirur inunitatemdta polygoniae in triangulum : maximus igitur triangulus.cum quo minimus coincidir,omnes figuras polygonias complex ctitiïr.Nam ficut unitas maxima fe habet adomnem numerum, ita triangulus ma-ximus ad omnem polygoniam. Quadrangularis autem figuranon eftminima.ut patet,quia ea minor eft triangularis . 1 gitur,fimpliciisimo maximo quod cum folo minimo coincidere poteft, quadrangularis, quæ abiq? compofitione efte no poteft, cum fit.maior minimo,nequaquam poteritconuenireiimó implicat contradidio^ •nem,efte maximum,& efte quadrangulare,nam non pofietcfte menfura triangula-namadxquata,quiafemperexcederet,quomodoigitureiletmaximum,quod non eftet omnium menfura,imo quomodo effet maximam,quodefiet ab alio, com/ pofitum,&percoiifequens finítiim.Etíam patet>quarcprímó ex potentia linee firn plicis,oritur triâgulus fimplex,quo adpolygonias,deindecirculus fimplex, deindé rphæra fimplex,ôiffwiideuenitur ad alias,quàm iftas elemetales figuras adinuicem infinitas improportionabiks,qmnes figuras intra fe explicantes.Vnde ficut finos ucllemusconcipere,menfurasomnium quantitatum menfurabilium,primó pro longitudine,neceffeeflethaberelineam infinitam maximam,cum qua coincideret minimum.Deindeparíformíterproíatitudínere¿lilineali,tríangulum maximum/ pro latitudine circulficirculum maximum, pro profunditate,fphærammaxp cumalíjs quâm cu iftis quatuor, omnia mefurabilia attingi non poffent,5¿ qui#

quia iftæ omnes menfuræ necefTario effent infinite & maxitnae, eft quo minimum comcíderet,é¿ cum plura maxima eflè non pofsinnhíncípfum unicum maximum» quod efle debet omnium quantorum mentara,dicimus efleína»fíne quibus maxima mentara effe non poiTetdicet in fe confideratum,abfqjrefpeduad mentarabília,nullum íftorum fit,aut díci pofsítueraciter,fed per infinitum ôc ímproportíonabílíter taprataa maximum fimplícíter cum fit omnium mentara, íptam illa efle dietmus,fine quibus íptam omnium metrum pofle eflè non íntelligímus. Vnde máximum licet fit taper omnem trinitatem per infinitum,trinum dicimus : quia aliter íptam rerum quarum unitas eflendi eft trinitasfficut in figuris unitas triangularis» in trinitateangulorum confiftít)caufamfimplícem,metrum,8¿menfuramefíenoa íntelligeremus;licetínuerítate8¿ nomen,& conceptus nofter trinicatis»femoto ífto rcfpedtu.maxirno nequaquam conueniat,fedper infinitum ab illa maxima ÔÉ ¿ncompræhenfibilí ueritate deficiat» Habemus itaep maximum triangulum,ouiníum triniterfubfiftentíum mentaratn fimplícifsímam,quemadmodum tant ope* radones,aciones in potentia,obie&o,acftu,trmiterfubfiftentes:fimílíter uífiones» íncene(ftíones,uolítiones,fímílírudines$difsímilítadínes,pulchrítndínes,proporcdones,correlationes, appetitas naturales,cetera omníazquorum effendi unitas confiftit in pluralitate,ficut eft principaliter eflèæ operatio nature côfiftens in cor relatione agentis, patientis,& communis exiliis retaltantis.

Trinfumptio circuli infiniti ad unitatem» Cap» XXL

nituit Tabuimus de triangulo maximo pauca quædam,fimiliter de infinito circa i___1 lofubiuhgamus- Circulus eft figura perfeda unitatis & fimplicitatis. Et g B iam oftentam eft taperius,triangulum effe circulum iôf ita trinitas, eft uni* JL JL tasJfta autem unitas eft infinita,ficut circulus infinitus.Quare eft (fi ita loqui licet)uniorautidentior,omniexprefsibili unitate,atipemos apprehenfibili, per infinitummam tâta eftibiídentitas^quód omnes etiam relatíuas oppofitíones antecedit,quoniam ibi aliud & diuerfum,identitati non opponatur, quare & cum maximum fit infinitae unita cis,tunc omnia quae çi conueniunt tant iptam,abftp diuerfitate alietate,ut non fit alia bonitas eius,& alia fapientia, fed idem * Omnisi enim diuerfitas,in ipfo eft identitas. Vnde eius potentia,cum fit(ut fic dicamjunifsima,eft 0¿fortifsíma,0¿ínfínitífs¿ma.Tanta quidem eft eius unífsíma duratiojquodl praeteritum non eft altad ¿futuro,& futurum non eft aliud aprçfenti in eo,fed tans unífsíma duratio,fiue aeternitas fine principio ôc finemam tantum eft in ipfo princi pium,quod& finis eft in ipfo principium Hæcautem omnia,oftendit circulus ínfi nítus fíne principio fíne,eternus indiuifibiliter»unifsimus,atqi capacifsímus» Et quia ílle circulus eft maximus,eius diameter etiam eft maxima» Et quoniam plura *cirei^feren* maxima effenon poflunt,eft in tantum ille circulus unifsimus,qu6d diameter eft iirf/ J z. circumferentía.Infinítauero diameter habet infinitum medtam.Mediumuero eft centrum»Patet ergo centrum,diametrum,et circumferentiam idem effe.Exquo do *ïnird.* i. cetur ignorantianoftra,incomprehenfibilemaximumeffe,cuiminimum nonop Ext™.- % ponitur,fedcentrumeftinipfo circumferentia.Vides,quomodototummaximuni *TPenctr.* ?» perfe(ftifsimeeft intrd omne,fimplex índíuífibile,quía centruminfinitum,&extra omne omnia ambiens,quía círcunferentía infinita,et omnia penetrans,quia dia *Meta.* meter infinita,principium omnium,quia centrum,finis omnium,quia circunferen *afficiens,* i. tía,medium omnium,quia diameter. Caufa efficiens,quia centrum,formalis,quia *Finis.* 2. diameter,finalis,quia circunferentia»Dans effe,quia centrum,gubernans, quia dia *Forma..* 3. meter,confcruans,quia círcunferentía,^ horum fimilia multa» Apprehendis itac^ Djwíc/fn x. perintelledum,quomodo maxima cum nullo eft ídem,neqj diuerfum,&quomo- *GubernZ* omni?Inipfo,exipíb,ó¿períptam,quia círcunferentía, diameter,& centrum. E x W t* ^on au£ fi£ circulus,aut circunferentia,diameter,uel centrum, fed maximum *inipfa.* z. tâtum fimpliciisimum, quodperiftaparadigmatainueftigatur,&reperituromnia prripjzL quae tant & no tant,ambire:ita quod non effe,in ipfo eft maximum efle,ficut mini-

mum*

mum', eft maximum: & menfura omnis circulationis quæ efl depotentia in adium, redeundo de aeftu in potentiam, compoíicíonís à principtjs ad indíuídua, 6¿ reíb hitíonís mdíuíduorum ad principia, & formarum perfeftarum círcularíum, 6¿ circularium operationum, motuum fuperfe Q¿ ad principium redeuntiutn, 8¿ confí milium omniumiquorum unitas in quadam circulari perpetuitate confiftit. Mii! ta hic de perfeccione unitatis, ex hac figura circuí ari, trahi poflènt: quæ cum facile per unumquemcp iuxtà præmillafieri pofsint, breuitatis caufa tranfeo. Hoc tantum no tandum efte admoneo, quomodo omnis Theologia circularis, in circulo pofita exiftit: adeo etiam quod uocabula attributorum, de fe ínuícem uerificentur circula ritertut fumma iuftitia, eft fumma ueritas, & fumma ueritas, eft fumma iuftitia, &' ita de omnibus, ex quo fi extendere inquifitionem uolueris, tibi infinita theologica lia iam occulta, manifeftifsima fieri poterunt.

Quomodo Dei providentia, contràdiAoria unit. Cap. XXIÏ.

AD hoc autem, ut etiam experiamur, quomodo ad altam ducimur intelligentiam, perpræmifta, adDei prouidentiam, inquifitionem applicemus. Et quoniam ex prioribus manifeftum eft, Deum efte omnium complicatíonemjetíamcontradícftoríorum, tunc nihil poteft eius effugere prouidentianr. fiue enim fecerimus aliquid, fiue eius oppofitum, aut nihil, to tum in Dei proui dentia implicitum fuit. Nihil igitur nifi fecundum Dei prouidentiam eueniet. Vndc quauis Deus multa potuiflet prouidifte, que non prouidit nec prouidebit, multa etiam prouidit, qiip? potuit non prouidere: tamen nihil addi poteft diuinæ prouq dentiæ, autdiminui, utinfimili: Humana natura fimplexÔCuna eft, fi naiceretur homo, qui etiam nunjquam naici expedabatur, nihil adderetur humanæ naturae, ficut nihil demeretur ab illa, fi non nafceretur, ficut nec cum nati moriuntur: S¿ hoc ideo quia humana natura3complicat tam eos qui finit, quàm qui non funqneq? erunt, licet efte potuerintlca licet eueníret, quod nunquam eueniet: nihil tamen adderetur prouidentia? diuinæ, quoniam ipfa complicat tam ea quæ eueníunqquám ea quæ non eueniunqfèd euenirepofttint. Sicut igitur multa funt in materia poísíbílíter, qu^nunquam eueníent: íta per contrarium, qùæcuncp non eueníunqfieuenírepof funqfíin Del finit prouídentia, noníunt poísíbílíter fed adu: nec inde (equitur quôd ífta fint adu. Sícutcrgo dicimus, quod humana natura, infinitacomplícatdí compledítur. quía non folum homines qui fuerim t, funt, & erunt, fed qui poliunt elle, licet nunquam erunt, S¿ ita com pleditur mutabilia immutabiliter. Sicut unitas infinita omnem numerum: ita Dei prouidentia, infinita complicat, tam ea quæ euenient, quamquæ non euenient, fedetienire poliunt, contraría: ficutgenus complicat contrarias differentias, & ea quæ icit, non icit cum differetia terftporum, quia non icit futura ut futura, nec praeterita ut praeteri tailed æterné, Ô£ mutabilia im mutabiliter. Hinc ineuitabilis 0¿ immutabilis eft: & nihil eam excedere poteft, 6C hinc omnia ad ipfam prouidentiam reíata: necelsitatem habere dícuntuu demerito, quia omnia in Deo funt Deus, qui eft necelsitas abfoluta. Et fic pater, quod ea que nunquam euenient, eo modo funt in Dei prouidentia, ut prçdidum eft, etiam fi non funt protiifa ut eueníant, d¿ necefle eft Deum prouidifle, que prouidit, quia eius prouidentia, eft neceffaria QC immutabilis, licetetiam oppofitum eius proni* dere potuítquodprouídít, iiampofítacomplícatíone, nonponíturrescc5mplícata: fed polita explicatione, ponitur complicatiomam licet cras pofstm legere, iiel'noa legere, quodeunep fecero, prouidentiam noneuado; quæ contraria complecftitur, unde quicquid fecero, fecundum Dei prouidentiam eueniet. Et ita patet, quomo* do per prem ifia quæ nos docent maximum omnem anteire oppofitio nem, quoniamomni'aqualftercuncpcomple&itur, d£com/ plicat, qtiid de prouidentia Dei, etalijs confimilibus nerum fît appræhendimus.

Mnicrid. pyoúdentia,.

Tran(Tamptío fphærse infinitae ad a&ualem exíftentíam Dei, Cap, XXIïX

aft Onuenit adhuc pauca quaedam circa iphæratn infinitam fpeculari. Repe> '
niiA* & ' rimas in infinita fphæra tres lineas maximas, longitudinis, latitudinis,&
S| ^profunditatis in centro concurrere. Sed centrum maximae fpheræ,æqua-
Jtur diametro & circumferenti*. Igitur illis tribus lineis infinita fphæra,ae-
quatur centrum,imo centrum eft omnia illa,fcilicet longitudo,latitudo, œ profun-
ditasterit itaqj maximum fímplícíísímé atq? infinite, & omnis longitudo,latitudo,
S£ profunditas,quæ in ipfo funt,unum fimplicifsimum indiuifibile maximum. Et
utcentrum,præceditomnemlatitudinem,longitudinem,atcpprofunditatem,eteft
finis omnium illorum,atq? medium(quoniam in fphæra infinita centrum, craisiru-
do,circumferentia idem iunt)& ficut fphæra infinita ,eftpenitus in adu,ó¿ íim-
plicifsimatita maximum eft penitus in adu fimplicifsime, Et ficut lphçra eft adus
line*,trianguli, & círculí:íta maximum eft omnium adus, Quare omnis adualis
exiftentia ab ipfo habeqquicquid adiialitatis exiftit, omnis exiftentia pro tanto
, a exiftitadu,pro quanto inipfo infinito adu eft,é¿hincMaxímum>eft forma forma
tum,8¿forma effendi,fiuemaxima adualis entitas, VndeParmenides fubtiliisimê
conílderans,aiebat : Deum effe cui effe quodiibet quodeft, efteffe omneidquod
eft,Sicut igitur fphæra eft ultima perfedio figurarum, qua maior non eft:ita maxi-
mum eft omnium perfedio perfedifsima ,adeo quod omnefthperíedum,m ipfo
eft perfedifsimum, ficut infinita linea eft fphæra & in ea curuítas eft reditudo,
compofitío íÍmplícítas,S¿ diuerfftas identitas, & alteritas unitas, & ita de reliquis.
' Quomodo enim poflet effe ibi aliquid imperfedionis : ubi impefedio eft infinita
perfedio,pofsioilitas infinitus adus,finita de reliquis : Videmus nuc dare,cum
¿maximum fit ut fphæra maxima : quomodo totius uníuerfí,8¿ omnium in uniuer-
íío exiftentium,eft unica fimplicifsima menfura adæquatifsima, quoniam in ipfo
ilion,eft maius totum quam parstficutnon eft maior fphçra quâm linea infinita.De
lus igitur eft unica fimplicifsima ratio totius uníuerfiíÓ¿ ficut poftinfinitas circulari
ones exoritur fphæra:ita Deus omnium circulationum titi fphæra maxima,eft fim
ipliciisima menfura , omnis enim uiuificatio, motus, et ïntelligentia ex ipfo,inip.
to,& per ipfum,apud quem unareuolutioodaugfphærg non eftminor, quam *in-
finitæ,quia* finis eft omnium motuum, in quo omnis motus ut inline quiefcit, Eft
enim quies maxima, in qua omnis motus quies eft,Ita maxima quies, eft omnium
motuum menfura,ficut maxima reditudo, omnium circumferentiarum, & maxi-
ma præfentia fiue aeternitas omnium temporum, in ipfo enim omnes motus nata-
les,ut in fíne quiefcunt,S¿ omnis potentia in ipfo perficitur, atinada infinito. Et
quia ipfe eft entitas omnis eflè,ô£ omnis motus eft ad effe, igitur quies motus eft i-
pfequieft finis motus, fcilicetforma & adús effendi. Entia igitur omnia ad ipfum
tendunt.Ét quoniam finita fínt>8¿ non poffutit aequaliter participarefinem,in co-
paratione ad fe inuicem,tunc aliqua participant hunc finem, per medium aliorum:
ficut linea,per medium trianguli, ^circuli in fphxram ducitur, triangulus, per
medium circuli,ÔC circulus in íphærarmper feípfum.

De nomine Deí &cheología affírmaríua. Cap, XX1IIL

POftquàm nunc(auxilianteDeo) exemplo mathematico,ftuduimus in no/
ftra ignorantia circa PrímumMaxímum;peritíoresfierííadhuc pro comple
tiori dqdrina , de nomine Maximi inueftígemus, ifta quidem inquifitio
(íi r^de fæpe dida menti habuerimus) facilis adinuentíonís erít. Nam ma-
tiifeftum eft, cum maximum fit ipfum maximum fiimpliciter, cui nihil opponitur,
nullum nomen *ei* proprie poíTe conuenire, omnia enim nomina ex quadam fingu
laritate rationis,per quam diferetio fit unius ab alio,impofita funt, ubi uerd omnia
fune unum^nlíum nomen proprium effe poteft. Vnderedé aitHermes Trifme/
giftus;quoniamDeus eft uniaerfitas rerum,tunc nullum nomen proprium eft eius
quoniam aut neceffe effet omni nomine Deum,aut omnia eius nomine nuncuparis

cum

Liber î.

¿um îpfe in fuaiïmplicitate,complicct omnium rerum uniuerfîtatem. Vnde fecun dumipíutn,propríum nomenfquod ineffabile per nos *dicitur* fi- ne qua tuor literarum eft,8¿ ex eo proprium,quia non conuenit Deo fecundum ali< quam habitudinem ad creaturas/cd fecundum effentiam propriam) interpretari de betunus,etomnía,fíueomhíá uníter,quód melius eft.Etíra nos reperimus fuperújs unitatem maximam, quæidem eft,quód omnia uniter, imô adhucuidetur nomen propinquius S¿conueníentiiís unitas,quam omnia uniter. Et propter hoc dicit Pro pheta,quomodo id illa die erit Deus, & nomen eius unum. Et alibi:Audi Ifrael(idj mcjw- eftDeum perintelledum uidens)quoniamDeus tuus unus eft. Non eft áutem u/l nitas nomen Dei, eo modo quo nos aut nominamus aut intelligimus unitatem; quoniam ficut fupergreditur Deus omnem intelledum, ita â fortiori omne nomen, nomina quidem per motum rationis qui intelledu multo inferior eft, ad rerum dis- cretionem imponuntur,quoniam autem ratio,contradictoria tranfilire nequit, hinc noneftnomencualiudnonopponaturfecundummôtumracionis.Qiïareunitati t pluralitas aut multitudo fecudum rationis motum opponitur. Hçc unitas Deo non[conueniqfed unitas cui non opponitur, aut alteritas, aut pluralitas,aut multitudo; Hoceft nomen maximum, omnia in fuáfimplicitate unitatis complicans ,iftudeft nomen ineffabile,& fuper omnem ïntellédum. Quis enim íntellígere poffet,unita/ tem infinitam per infinitum omnem oppofitionem antecedentem, ubi omnia abfqs compofitionefuntínfímplícítaté unitatis complicata,ubi noneft aliudueldiuer/ fum,ubi bomo non differt à léonè,& coelum non differt à terra, tamen uerifsime ibi fundón fecundum finita tem fuamfed compliciteipfametunitasmaxima ,Vn/ de fi quis poffet íntellígeteautnomínaré talem unicatem,quæ cum fit unicas eft om/ nía,S¿ cum fit minimum eft maximum, ille nomen Dei at fingeret. Sed cum nomen Dei fit Deus, tunc eius nomen non eft cognitum, tiifi per intelledum, qui eft ipfum maximum,S¿ nomen maxim Uni. Quare indodà ignorantia attingimus, licet unicas uideatuf propinquius nomen maximútame adhuc à uero nomine maximi,quod eft ipfum maximum,diftát per infiriitdm.Eft itaty ex fioc manifeftum, nomina affirma/ tiua quxDeo attribuimus,peí" ínfinítiimdimínuré ei coriuenire,riam talià fecudum aliquid quod in creáturís réperitur,ipfiattríbuuntur.Cüm igitur Deo nihil tale parti culare,diferetumhabensoppófitum,nifi dimiriutifsimeconuenirepofsit,hmcaffir/ madones funt incompadæ,ucait DionyfiuS. Nam fi dicis ipfum uericatem, occurrit falfitas.Sí dicisipfum uírtutem,óccufrituíríum. Si dicis fubftantiam, occurrit acci/ dens,& ita de reliquis. Cumautemipfénorifit fubftamiaquænonficomnia^ciïi nihil opponitur,0¿nonfítueritas,qu±nonfítórhnía abfq? appofitionemonpoíTunt illa particularia nomina nifi diminute ualde per infinitum ipii coriuenire ; Omnes e/ nim affirmationes, quafi iri ipfo aliquid fui figriificati ponentes, illiconuenirenoni poffunt,qui non eft plus aliquid quàm Omnia. Etproptereanominaaffirmatiua,ft *ei* conueniunt, non nifi iri refpedu ad creaturas conueniunt; non qùôdcreaturæ fine caufa,quod ei conueniant,quoniam maximum à creaturis nihil habere poteft, fed ei exinfiriítapotentiaadcreaturás corineniurit,namab aeterno Deus potuit creare, quia nifi potuiffeqfumma potentia non fuiffet. Igitur hoc nomen(cfeátor,quamuis ei ín refpedu ad creaturas conueniat,tamen etiam conuenit antequam creatura effet quoniam ab aeterno creare potuit. Ita de íuftítta & caeceris omnibus nominibus affir-, matiuis,quænos translatée aerea turis Deo attribuimus, propter quandamperfedí onem,peripfa nomina fignificatam. Licet illa omnia nomina ab sterno antequam etiamriosei illa attribuimus ,fuiffentuefaciterinfumma fua perfedione£Vinfiriito! nomine cortiplicata,ficut& res omnes,quae per ipfa talia nomina fignificantur,Sia quibus per nos in Deum transferuntur.Ec in tantum hoc eft uerum de affirma tiuis o/ mnibus,qubd etiam nomen trinitatis *&C*perfonarutri, fcilicetpatris,f¿lq3&fpirítús fandi,in habitudinecreaturariitriipfi imponantunnam cum Deus ex eo quod uni/ tas eft,fit gignens,pateqexeoquod eft aequalitas unitatis,genitusfiùè fîliùs,ex eo quod utriufcp connexio, fpiri tuffandus,tunc darutri efh filium riominari filium;

B' ¿ ' éxe$

ex eo quod eft unítatis fíne entítatís aut elTeiidi aequalitas» Vnde patet ex hoc ¡ quoá Deus ab xter no potuitres creare, licet eas etiam non creaflet, refpedu ipfarumre> mm filius dicitur,ex hoc enim eft filius, quod eft aequalitas eflendi res ultra quâm ueí infra,res elfe nô pollent , ita uidelicet quôd eft filius,ex eo quod eftaequalitas entita* tis rerum,quas Deus faceré poteratjicet eas etiam facflurus non effet, quas fi facere non polfëc ,ncc Deus pa ter,uel filius,uel fpirimflandus,ímó nec Deus elTét. Quare 11 fubcihtïs confideras,patrem filium gígneré,hocfuítomnía in uerbo creare* fctob hoc Aug .iftínus úerbum etiam artem ac ideam in refpeclu creaturarum affirma t.Vte de ex eo Deus parer ¿ft, quia genuit aequalitate unica tis, ex eo autem fpirituflaridhis,- quod utríufq? amor eft,8í haccomnfareipedlu creaturarum* Nâcreatura,exeo quod Deus parer eft,effe *incipit*, exeo quod fdius, perficitur, ex e o quod fpirituflandus eft, uniuerfali rerum ordini concordat , 6£ hæcfuntin uhaquacp re trinitatis uefti/ gia.Echæccftfentcntia Aurelij Auguftinfiexporientis ílkid Genefeostlnprincipio creáuít Deus codum 6¿terram,dícens Deum ex eo quia pater eft,principia rerum eré aílé.Quarequicquídpertheológíam affirmatíonísde Deo dicitur>ínrefpeducrea- turarum fundatur, etíam quo ad illa fanâifsima nomina , ín quibus maxima latent myftería cognitionis diuinabqiKt apud Hebraeos ÔiChaldæoshabentur,quoranullu Deum nifi fecundum aliquam proprietatem particularem fignificat, præter nomen quatuor'literarum,quaefunt n^n5>quod eft proprium ineffabile fuperiùs ínterprx
Hieronymus taturnjde quibus HíeronymusÁRabbi SalomonÁínlibro ducís neatrorum,extenfe
Iubbi salo- tradant,qLií uíderipoílunt

GentíIesDeuíiiuaríenomínábarit,creaturarumreípe(ftu* Cap» XXV.

Firwh-wr *¨Ì paríformit^t Deum uartjs creaturarum rçfpedlibus nominabant^ ïoA
'* iwXr. |L# tïern quidem propter mirabilem pietatem. Ait enim iulius Firmicus, quod Iti
sm. i' P'cer 3c*ec^ profperum fidus fit,quod fifolus ín codo lupiter regnaflet,liomi>
Man.' -®'* nes eflent immortales» ïta Saturnum propter profunditatem cogitationum
MercMWj. *Qc* inuentionum in rebus uita: neceifarijs.Martem propter aiélorús bellicas. Mercta
Hcraw. num propter confiliarem prudentiam. Venerem propter amorem conferùaduum na tum Solem propter algorem motuum naturalium. Lunam propter humo ralem coii ^ruationem ín qua üítaconfiftít. Cupidinem propter unitatem duplicis fexusiob
Lwná. quam rem^etiam Naturam ipfum uocarunt,quoniam per *duplicem fexam fpedes* re rum conferuat. Hermes ait, omnia tam animalia quam non animalia,dupltcis fexus, proptereâ cá ufam omnium fcilicet Deum *in* fe ma.(culinam *&C* fazminmum fexum di
Wrz.w. compíícare,cuius Cupidinem 6ó Venerem explicationemcredebat» Valêrinsez tiam Romanus idem affirmans, canebat lonem omnipotentem, genitorem genitriz cemqs Deum. Vnde dicebat Cupídínem,prout fciHcet una res cfipitaliatru filia Ve/ neris,hoceft ipfius pulchritudinis naturalis» Venerem ùèrb louis aiebant omnípoz tentis filiam j à quo natura ▮ cunóla ipfam comitantia templa etiam pacis fcilicccf'í
Aeferwzt^. æremitatis,ac *concordiæ,nàvêto/j*,ín quoeratakáre Terminiínfinití, cuius non eft
^"^' terminusjinmedío ,fubdio & confimílíamos inftruunt,paganosDeum fecundarte refpeólum ad creaturas uaríénominafíe,qu3írquidem omnia nomina, unías íneffiabl lis nominis complicationem funt explicantia; fecundum quód nomen proprium eft infinitum,íta infinita nomina talia particularum perfcÆonum complicar» Qiiaz re & explicantia pofTiint effe mul ta,*&L* nunquam tot tanta, quin polient effe puira^ quorum quodlibetfe habet ad proprium & ineffabile,ut finitum ad infinitum.Dern* debant ueteres pagani kidæos,qui Deam unam innnitum quem ignorabam, adora runt.quem tamen ipfi mexplicationibusuenerabanturppfum fcilicetibi ueneiantes;, ubi diuina fua opera confpiciebant-Et ifta inter omnes homines differentia tunc fufé ut omnes Deum unum maximum quo maius elle non poiTcr. crederem,quem atque
ízztó. ludan Síffennffiín fuá fímplícífsíma unítateuteft rerum omnium complicado cú>
sijfanÿ, kbant.Alq aeró ínhís colebant, ubi explicationem diuiní tatís repcríabant/ecípú endo notum fenfibílíto^pro tnanuduétíone ad cauíam Sí principium > Sí inhacuP

ttma uia feducffi funt fîmplices populares,qui non fimtufi explicatione ut imagine, fed ut ueritate,ex qua re Idololatria introduâa eft in uulgS, fapiêtibus tic plurimum de unitateDeireàécredentibus:utihæcnota cuicp eifepoiEmc,qui TulliS de Deo- *Tullius..*
rum natura,aePhilofophosueteres diligenter peripexerit. Non negamus tamen quofdam ex paganis non íntellexiíTe Deum ,cum fir erititas rerum,alicer quàm per abftracftionçm extra res eiïèfficut materia prima, extra res non nifi per abftrahétem intelledíumexiftit,ó¿ hi tales, Deum ín creaturis adorarunt, qui etiam rationibus 1/ dololatriam aftruebant* Quidam etiam Deum deuocabilem putarunt,qiiorum qui dam in Angelis eum deuocabant,ut Sifenníj. Gentiles uerô deuócabánt eum in ao *SlJJeMHlf.*
boribus,qualia de arbore Solis & Lunae leguntur* Et quídam in aere,aqua,uel tettv piis, certis carminibus eum deuocabanr,qui omnes qualiter fedudi finr,& longe fue tint â ueritatejpræmifla oftendunt*

De theologia negatiua. Cap. XXVI*

OVoniam autem cultura Dei qui adorandus eft in fpiritu ueritate,nece(/ fario fe fundatin fjofitíuis Deum affirmantibus,hincomnís religio, in fuá cultura neceífario per Theologiam affirm atíuarnaícendít,Deú ut unurn ac trinum,ut fapíentifsimum,prjfsimu m,lucem ínaccefsibilem, uitam,ue- ritatem QC ita de reliquis adorando, Temper culturam per fídem,quarn per do diam ignorantiam ueriùs attingit dírígendo:credendo fdlicec, hunc quem az dorât utunum,eftè uniter omnia,& quern ut inaccefsibilem lucem colit, non quidê eifelucem,utefthæc corporalis,cuitenebræoppon'jntur,fedfimplicifsimamàmfi nitam,tn qua tenebræ íiint lux ínfíníta,S¿ quód ipfa infinita lux,temper lucet ín tene brisnoftrseígnorantia^fed tenebrx eum comprehenderenequeunt.Bt ita Theoio gia negationis adeo neceflaria eft,quo ad aliam affirmationis, ut fine illa Deus nôn coleretur utDeus tnfinitus.fed potius ut creatura,et talis cultura,Idololatria eft,quç hoc imagini tribuitjquodtantùm conuenit ueritati. Hincutdeericadhecparum de negatiua Theologia íubmíttere.Docuttnosfacra ignorantia Deumsineffabikm,æ hoc quia maior eft per infinitum omnibus,quæ nominari pofíúnr,8¿ hoc quidê quia uerífsímum,ueriùs per remotionem Sd negationem de ipfo loquimur, ficut Sêmaxi musDíonyfíus,quí eum nec uerítatem,necíntelleótum,neclucem,necquicquám e/ orum quæ dici poliunt,elle uoluiqquem Rabbi Salomon,ÔC omnes fapientes fequü r ^j
tur.Vndenec^patere(l,ne($ filius,ne<$ fpirituiTancftpsJecundum hanc negatiuam Theologiam,fecundum quam eft infinitus tantum. Infinitas nero utinfinitas,nec^ generans eft,neq$ genita,nec$ procedens. Quare Hilarius Peridauenfis fubtiliisi/ me dixit,dum perfonasdiftingueretdn aeterno (inquit) infinitas fpecies in imagine, ufusinmunere:uolens quod quamuis in aeternitate non nifi infinitatempofsimus uidere,tamen ipfainfinitas quae eft ipfa aeternitas, cum fit negatiua,non poteft intel ligi ut generans,fed bené aeternitas, quoniam aeternitas eft affirmatius unitatis, fiue præfentiæ maxim2e,quarepríncípíumfínepríncípio:fpecíes in imagine,dicit pria/ cipium à príncípíojufus ín munere,dicit procefsionem ab utroqj.Quseomnino per prçmifsa notifsima funt,n^m quâuis çcernitas fit infinitas,ica quôd gternitas non fit magis caufa patris quam infinitas,tamen fecundum confiderationis modum, æter/ nitas patriattribaitur,6£nonfilio,neclpirituifan(fto. Infinitas uerô nonplus uni perfonæquâm alteri,quoníamipfainfínitasfecundumconf¿deratíonemunítatis,pa ter eft,fecundum confiderationem aequalitatis unitatis, filius,fecundum confidera/ tionemconnexionisjfpirituffancftusifcdmfimplicem confiderationem infinitatis, nec pater, nec filius,nedpírítufíandusfficet ipfa infinitas aeternitas, fitqlibet tri- um perfonarum,fit econuerfó quaelibet perfona,infinitas ^aeternitas,non tamen fecundum confiderationem,ut praefertur* Quoniam fecundum confiderationem infinitatis,Deus nec unum eft,nec plura,ôf non reperitur in Deo fecundum Theo/ logiatn negationis,aliud quam infinitas. Qtiare fecundum illam,nec cognofcibilis eft in hoc feculo, neœ in futuro, quoniam omnis creatura, ut qux infinitum lumen

comprahetidere nequit,eo refpetftu obtenebratur, fed fíbi foil ñoñis eft. Efex *hí¿* manifeftum eft,quomodo negationes funt uerx,affirmationes ínfufticíentes,ín theologicis,S¿ nihilominus negationes remouetes imperfediora de perfedifsimo,funt ueriores alijs.Vtquia ueriùs eft Deum non effe lapidem,quam non effe uitam aut intelligendam,S¿ non effe ebrietatem,quàm non effe uirtutem, contrarium in affirma/ tiuis,nam uerior eft affirmatioDeum dicens intelligentiam, ac uitam, quam terram, lapidem,aut corpusJfta enim omnia clarifsima funt ex præhabicis. Ex quibus conz eludimus, prxcifionem ueritatis, in tenebris noftrse ignorantia: incomprxhenfibili/ ter lucere, & hæc eft illa do<fta ignorantia quam inquifjuimus, per quam tantum ad infinitae bonitatis Deum maximum,unitrinum,fecundùm gradus dodrinæ ipfius ignorantÍ3e,acced ere poffè explicuimus,ut ipfum ex omni noftro conatu, de hoc fem/ per laudare ualeamus,quod nobis feipfum oftendír incompreehenfibikm,qui eft fu/ **per** omnia *in* fecula benedieftus.Amen.

Prímí líbrí do¿tæ ignorantiae finís,

Nicolai de Cuía Cardinahstit. Petri ad uincula de dofta Ignorantía* Líber IL

Odrina ignorantisetafitereftea abfolutímaxímínaturamexpedíz taper fymbolicps quofdam chara deresíamplius per ipfam aliquan tulwm in umbra nobis refplendentem, eadem uia ea inquiramus, quæ omne id quod funt,ab ípío abfolutomaximo funt.Cum autem caufatum fitpenitds âcaufa,& à fe nihil, & originem atqj rationem qua eft id quod eft, quanto propinquius &fimiliuspoteftconco/ micetunpatet difficile contradionís naruramattíngi,exemplariabfoluto inc to. Suprà igitur noftram appræhenfionem,in quadam ignorantia nos dodo conueniqut præcifïonem ueritatis uti eft non capientes, ad hoc faltem ducan ipfam effè uideamus,quam nunc comprehendere non ualemus. Hic eft meila finis in hac parte,quem clementia tua iudicet & accepten.

Corretería præambuteria,2d inferendum unum infinitum uniuerfurrt. Cap. L

PRoderit plurimum do ¿trinae ignorantiæ,correïaria præambularia,ex prindb pio noftro prxmittLPræftabunt enim quandam facilitatem ad infinita fimilia,quæ pari arte elici poterunt,& dicenda facientclariora. Habuimus in radice dieftorum, in excefsís excedentibus ad maximum , in effe poffe, nondeueniri. Hinc in prioribusoftendimus,pr&cifem æqualitatemioliDeo con/ uenire,ex quo íéquitur,omnía dabilia prater ipfum,differre.Non poteft igitur unus motus cum alio xqualis effe,nec unus alterimenfura efle, cum menfura à menfura/ to j neceffàrio differakHçc quidemetfi ad infinita tibideferuiant, tamen fi ad Aftro nomiamte transfers,appræhendis Calculacoriam artem præcifione carere , quóni/ am per Solis motum, omnium aliorum Planetarum motum, menfurarí poíieprae* fupponit. Cœli etiam difpofitio, quo ad qualemcunqj locum, fiue quo ad ortus occafus figirorum fíue poli eleuationem,acqite: circa hoc funt, præcifé feíbílis noti, eft.Et cum nulla duo loca,in tempore & fitu prsrcife concordent,manifeftum eft ili dicia aftrorum, longé infuaparticularitateâpræcifioneeffe. Siconfequenterbanc regulam Mathematica: adaptas in Geometricis figuris, aequalitatem acftu impofsibi leni *uideSj^C* nullam rem cum aliain figura præcifépoffe concordare,nec in magnitudine. Etquamuis regulae ueræ finí in fua ratione,datae figuræ xqualem,defcribe/ rerin a du tam en æqualitas impofsibilis eft, in quibufcunc^ diuerfis. Ex quo afeendis, quomodo yemas abftra¿ia à materialibus, ut in ratione, aequalitatem uidet,

quam in rebus experiri,per omniaímpofsíbile eft,quoniam ibí non eft nifi cum de/
fe&u. Age in Mufica ex regula præcii io non eft. Nulla ergo res cum alia in pondç/
reconcordat,neq^lógítudíne,ne^fpífsítúdíne,nec^eftpofsíb¿lepropordone$har
monteas internarías uocesfiftùlarum, campanarum, hominum,ó¿ c»terqrum in/
ftrumentoriim praçcifè reperiri,quinpraeciitor dari pofsít, nequein diuerfis infiru/
mentis idem gradus ueritatis proportionis eft, ficut nec in diuerfis hominibus, fçd
in omnibus fecundum locum,tempus,complexionem,*&C* alt a,díuerficas neceffiarí a
eft. Præcifa ítacg proportio, in ratione fuá uidetur tantum,& non pofium us in re/
bus fenübílíbus,dulcífsimam harinoníam abfq? defecftureperire, quia ibi non eft,
Afcende hic,quomodo prxcífifsima maxima harmonia,eft proportio in squalita-
te, quamuiuens homo audire non poteft in carne, quoniam ad fe attraheret ratio/
nem animae noftrse,cum fit omnis ratio ificut lux infinita omnem lucem,ita quod a-
nima à iènfibilibus abfoluta,fineraptuipfam fupremèçoncordantem,harmoni3mf
aure intelledus non audiret. Magna quædam dulcedo contemplationis hic hauri/
'ti poffer,tam circa immortalitatem incelledualis & rationalis noftri fpiritus qui ra/
Cionem incorruptibilem in fua natura geftat,per quam, fímílítudínem concordan/
tem $¿díFcordantem ex fe attingit in Mùficis : quàm circa gaudium aeternum , in
quod beatiâ mundanis abfolu.ti transferuntur. Sed de hocalias. Pmereaffi regu/
lam noftrám Arithmeticae applicamus, nulla duo innumero conuenirepoffie uide
mus, quoniam ad ueritatem numeri compofitio»complexid,proportio, harmonia,
motus,& omnia uariancur,extendendo tn infinitum- Éxhoc nos ignorare ¿ntelligi/
mus,quoniam nemo eft ùt alius in quocunc|j,neqj fenfu, neqj imaginatione, neque
intelle<ftu,neque operationeautfcriptura,autpidura,uel arte,etiam (i mille annis u-
nusalíumimítariftuderetinquocunc^j.nuñquám tamen praecifionem attingeret,
licetdifferentia fenfibilis aliquando noti percipiatur. Ars etiam naturam imitatur *Ars**
quantumpoteftffied nunquam ad ipfiuspnecifionempoteritperuenire. Carentigf
tur Medicína,Chalcímia,Magícá, Ôicæteræ artes tranfmutacíonum, ueritatis præ/
cifione, licet una uerior fit ín comparatione ad alíammt Medicina ueríor quàm artes *cbaiám¡¿*
tranfmutatíonum,ut ¿fta ex fe patent. Adhuc ex eodem fundamento elicientes,di/ *Mw*'*
camu$:quonía.m ¿noppofítís excedens SCexceffiumreperímus,ut in fimplící2¿ corn
pofíto,abftra<fto *QC* concretó, formali 8< materiali, corruptibili incorruptibífi,£¿
caeterís. Hinc ad alterum purumpppofítorum non deu enitur, aut in quo concur-
rant prxcifè æqualiter. Omnia igitur ex oppofitis/unt in gradus diuerfi tate,haben*
do in uno plus,deslio minus fortfeiido naturam unius oppofítorum, per uidoriam
uniusfupràaliud . Ex quorerum notitia,rátionalíterinueftigatur,ut feiamus quo/
modo compofitio in uno,eft *in* quadam/implicitate, ÔÉ ín alio (implícitas in com/
pofitione,ut corruptibilitas in incorruptibilitate in uno,contrarium in alio,ita d.e re
¡iquisqjrout oftendemus in libro coniedurarum, ubi de hoç latius agetur. Suffici/
antigitur ifta pauca,pro mirabilipoteftatedocftaeignoranciæofîendenda. Ampli/
us magis adpropoficum defcendeiido,dico,quoniam aftenfus ad maximum,Se de-
fcenfus ad minimum (impliciter, non eft pbfsibilis;ne fiat tranfitus in infinitum,ut
ínmumeroex diuifione continui confiât. Tunc patet quod dato quocunc^ finito,
Temper eft maius minus, fiue in quantitate, aucuircuteuel perfedione, ita de
exteris necailàrid dabile, cum maximum aut mínimum (tmpliciterdabile, in rebus
non fitsnecprocefius fit in infinitum: ut ftatimoftenfum eft. Nam cum quaelibet
pars infiniti fit infinita, implicatcontradidionem magis *QC* minus ibi reperiri, ubi
ad in infinitum deueniretur, cum magis Eminus ficut necinfinito conuenirepof/
funt: ita necqualemcuncp proportionem adinfinitum habent,cum necefiario id i-
pfum etiam infinitum fit. Binarius enim non effiet minor centenario, in numero in/
finito:fi per afcenfum,ad ipfum pollet acftu deueniruficut nec linea infinita, ex in ft
fiitis bipedalibus, minor effiet linea infini ta, ex infinitis quadrupedalibus lineis. Ni?
hil **eft** itaquedabile, quod diuinam terminet potentiam,quare omnidato,dabile eft
- maius Eminus per ipfam,nifi datum fimul effiet abfolutum maximum, ut *intertfo*

deducetùïvSoîum igitur abfolute ma^mum,tft negatiue ínfinitum,quare folum Û> lud,eft id quod effè poteft,omni potentia* Vníuerfum aeró cum omnia complejatur quæ Deus non funt,non poteft effe negatiue infinitum, licet fitfine termino^ôd ira priuatiué infinitum,& hacconfideratione,nec finitumnecinfinitum eft* None/nim poteft elle maius quàm eft,hoc quidem ex defedueuenit,pofsibilitas enim fi/ue materia,ultra fenon extendit.Namnoneft aliud dicere uniuerfum poflè femper adu effe maius,quam dicere poflè effe,tranfirein aduinfinitumeffe,quod eftimpof fibile:cum infinita adualitas,quæ eft abfolütaæternitas, expoffe,oriri nequeat,quæ eft adu omnis effendi pofsibilitas. Quare licet in reípedu infinita Deipotentiæ quæ eft interminabilis 3 uniuerfum poffeteiïèmaiusîtamenrefiftentepofeibilitaté effendi,aut materia,quæ in infinitum non eft adu extenfibihXuniuerfum maius effe nequir,6¿itaintermínaturn,cum adu maius eodabile non fit ad quod tcrminetu.r,es ficpriuatiueinfinitum- Ipfum autem non eft adu^nifi contrad^utfitmeliori qui/dem modo,quofuænaturçpatiturconditiQ.EftenÎmcreatura,qu$necefíarioeftab effediuino fimpliciter abfoluto, prout conftquenter in doda ignorantia ,-quantó clarius & fimplicius fieri poterit,quam breuiffïme fumus oftenfuri.

Quae eiTe creaturae fît íntellígíbílíter ab effe primi.
Cap. II.,

DOcuit nos facra fghôrahtia în prioribus,nihil á fe efle,nífi maximum *fím»* pliciter,ubi a íe,in fe,per fe,idem funqípfum fcílícetabfolutum eflé,necef/fecp effeqmnequod eft, id quod eft,ínquantum eftabipfo eflè:quomodô emmid quodafenoneft3alitereffepoflet quàmabæterno effe. Quoniam ' autem ipfum maximum procul eft ab omni inuidia, non poteft effe diminutum fut tai KWwi le)comtnunicare* Non habet igitur creatura,quæ abeffèeft, omne *id* quod eft,corruptíbilitarem,díuífibilitatem3ímperfedíonem,díuerfitatem,pluralítafem,S¿c«te/ra huíufmodí,á maximo,æterno,indiuifibili, perfedifsimo, indiftindo, uno, neque ab aliqua caufa pofitiua.Sicutenfmlinea infmita,eftreditudoinfinita,qiiæeftcaufa omnis effèlinealisjlinea uerô curua,in hoc quôd linea,ab infinita eft,in hoc quôd eue ua,nonab infinita eft,fed curuítas fequíturfinítatem,quoní2mexco curua>quianoti maxima *(Ci* enim maxima effet,curua non effet,ut fuperiûs eft oftenfumjita quidem contingitrebusfquoniam abmaximo, eflenon poffùnt) ut funt diminuta, altera di/I ílinda ,g¿c3Eterahuíufmodí , quæ quidem caufam non habent* ' Habet igitur crea/tura à Deo,ut fit una,difcreta,& connexa uniuerfo,6¿quanto magis una,tanto Dep fimilior* Quôd autem eius unitas eftin pluralitate^difcretio in confufione3&conne xio in difcordantia,aDeo non habet^neqjabaliquacaufa pofitiua,fed contingen/ter. Quis igitur copulando fimtil in creatura necdsitatem abfolutam, áquaeft,é¿ contingendam,fine qua non eft, poteft intelligcreeffe eíus:namu.idetur,quodípú creatura quæ nec eft Deus,nec nihil,fit quafi poftDeum, & ante nihil, intra Deum S¿ nihil,ut ait unus fapíentumíDeus eft oppofitio nihil,mediatione entis,nec tamert poteft effe ab effe,8¿ non effe, compofita. Videtur igitur neque efie, per hoccmôd deftendit deeiïe.neque non effe, quia eft ante nihil,neque compofita ex illis* No/fterautem ihtelledus quiftequit tranfilirecontradidoria, diuifiue, autcompofiti/ue,efle creaturæ non attingit, quamuisfciateiuseffe, non effe nifi ab effe maximi* non eft igitur eius effe tntelligibile, poftquàm effe â quo eft, non eft intelligibitetfi/cut nec adeffe accidentis eft intelligibile,fi fubftantiacui adeftnonintelhgitur* Vi igiturnonpoteft creaturautcreatura dici una ,quiadefcenditab unitate, nequeplu/res, quia eius effe eft ab uno,neque ambo copulatiuê, fed eft unitas eius, in quadam pluralitate contingenter ita de fimplicitate, &compofitione, & reliquis oppofitís¿' pariformiterdicendumuidetun Quoniam uerô creatura,per effè maximi creata^ft* in maximo uero idé eft effè,facere,& creare,tunc non aliud uidetur effe creare,quam Deum omnia effe*Si igitur Deus eft omnia^ hoceft creare,quomodo imelligüioc'

—poteri^

potent,quód creàtura non eft atona,cum Def effe fit æteriiùmjmô ipTa aeternitas, In Quantum enim ípfa creatura eft efîè Dei, nemo dubitat elle æternï tacem, ¿nquanturh igitur cadit fub tempore,non eft à Deo,quia eft æternus ♦ Quis igitur ¿ntellígít creà-, lüram ab æterno, ¿6 cum hoc temporaliter eflemón potuït enim creatura", in eïïe i- pfo,in æternitate non efle^ nec^ potuit prius tempore effe,quando ante tempus non fuit prius a & ita femper fuit,quando effè potuit. Quis denicp intelhgefe poteft De/ um effe eflendiformaminec tamen immifeeri creaturætnon enim ex infinita linea 8£ finita curua,poteft unum exoriri compofitum,quod abfqtie proportione elle nequit» Proportionem ueró inter infinitum 6¿ finitum cadere noti polle 3 nemo dubitat» Quomodo igitur capere poteft intelleâus effe lineæ curuæ , ab infinita reda elle* quæ tamen ipfam non informât ut forma, fed Lit caüfa & ratio :quam quidem ratio nem non poteft participare partem capiendo,cumfít infinita ÔCindïuifibflïs,ut mate ría participat formant Socrates & Plato humanitatem, aut ut totum participatur â partibus , ficutuniuerfumafuispartibus,necutpkirafpecula , eandem faciem di/ uerfimodèîcum non fit effe creaturæ ante abeffe, cum fit ipfum fient fpeculùm^ante cftfpeculum quâm imaginem faciei recipiat » Quis eft igitur qui ínteflígerequeác quomodo díuerfímode una infinita forma , participetur ¿n díuerfís creaturis, cuín creaturæ effe,non poffít al íud eff€,quám ípfa tefpkmdentia, non in aliquo a lio poil tíuerecepta,íed contingenter diuerfaiquemadmodum fortafsis , fi penitus artificia* turn ab idea artificis dependens,non haberet aliud effe quàm dependen tí2?,à quo h a bereteffe,S¿ fubcuíusínfluentíaconferuaretur,fícutimagofpecieí,infpeculopo/ fita,quod quidem fpeculum ante aut poft per fe & in fe nihiifit . Neque poteft in/ Itelligi, quomodo Deus per creaturas uifibiles , pofsit nobis manifeftus fieri, nani nonficutinteileâusnofterfolùm Deo nobis cognitus} quidum íncogíratío> nem uenerit, ex quibufdam phantafijs, formam quandam ínmemoríám rfedpit,co> ; loris ⇃ autfonijautalterius , qui prius informisfuit, poft hoc aliam affumens fig/ noruttbuocumjautliterarurn formam,fealíjs inii nuat. Nam quamuis Deus, pro/ pterfuamcognofcendambonitatemutpijuolunt, autexeo quia maxima abfoluz ta neceffitasjcreauit mundum qui ei obediat ut fint qui cogantur, & eum timeant, quos iudicet uel aliter , tamen manifeftum eft, cum nec aliam formam induere,cuni fit forma omnium formarum, nec in pofttiuis fignis apparere;cúmípfa figna parifor miter in eo quod funt alia requirerent,!n quibus e flent,Óí ita in infinitum, Quisïftd intellígere'pofler,quomodo omnia illius unicæ infinitæ forma, funt imago, diuêr/ ficatem ex contingenti habendo ; quafi creatura fit Deus occafionatus , ficutacct/ dens fubftancia occafíonata,6¿mulier uir occafionatus : quoniam ípfa forma infini/ ta, non eft nifi finite recepta , ut omnis creatura fit quafi infinitas finita , autDéuá creatuSjUtfít eo modo,quo hoc melius effe pofsit : ac fi dixiflet creator, fiat, quia Deus fieri non potuitjqui eftipfa aeternitas, hocfatftum **eft,** quodfieri potuit Dea fimilius ♦ Ex quo fubinfertur, omnem creaturam ut talem , perfecftam,etiam fi alz teriusrefpeduminusperfeda uideatur* Communicátením pijísimos Deusefle omnibus, eo modo quo percipi poteft. Cum igitur Deus abfque díuerfítate &C in/ uidiacommunicet S¿ recipiatur,ita quôd aliter alterius, contingentia recipi nod finat,quiefcitomne efle creatum ín fuá perfedione,quam habet ab effediuino **libe-**

taliter, nullum aliud creatum eflè appetens, tanqudm pérfecftíusffed i/ pfum quod habet à maximo,prædiligens,quafi quoddam diuinum munus,hoc íncorruptibilíter per- ficiconferuan optans*

De dofta Ignorantia

Quomodpmaximum complicet &.explicet omnia íntellectíx'
biliter. Cap, ili.

Nihil did aut cogitari poteft de uerítate ínucftígabílif de qua ià prima parte)quodín prima uerítate non fit complícatum¿omnía enim,quæ cum eo quod de uerítate prima ibí diâum eft,concordant,uera elfe neceffe eft,cæteraqú»dífcordant,falfa ïûnt.Ibi autem oftenfum reperitur,non p ofie ef/fe nifi unum maxima omnium maximorum. Maximum autem eft, cui nihil poteft opponi,ubi ¿¿ mínimum eft maximum, Vnitas igitur infinita, eft omnium complicatío.Hóc quidém dicitur unitas,quae omnia unít,c¿ non folum ut unitas numeri complicatió eft,eftmaxima,íed quia omnibm. Et *ficutiti* numero explicante unitatem, non repéritüf níft uní tasn'ta in omnibus quae funt»non níffmaximum reperitur,ipfa quidem unitas pondus dicitur, refpedu quantitatis ipfam unitatem explicantis, quando nihil in quantitate reperitur nifi pundus„ficut ubique in linea eft pundus, ubicunq? ipfam diuiferisitain iuperficie, corpore. Nec eft plus qnàm unus pun/ i dus,qui non aliud quam ipfa unitas infinita, quoniam ipfa pundus,qui eft terminus,perfetftiofii totalitas,fin eat & quantitatis ipfam complicans, cuius prima explicatio linea eft,in qua non reperitur níffí pundufc. Ita quidem quies eft unitas motum complicans,qui eft quies feriatim ordinata, fi fiibtiliter aduertis.Motus igitur eft explícatíoquíetís.Ita Nunc,fiue præÎêntia,complicat tempus,prçteritum,fuit prçfens, futurum erit præfèns ,níhíl ergo reperitur in tempore,nifi præfentia ordinata, Prsè/terítum ígíturóffuturum,eft explicatio pra£Íentis,pr*fens, eft omnium prxfentiuni temporum,complication præfëmia tempora,illius feríatímfunt explícatio,&noni reperitur inípfís,nífi præfens.Vna eft ergo præfentia, omnium temporum complicatio,& illa quídem prxfentía,eft ípfa unitas.Ita identitas ¿ eft diuerfitatís complicaciOjæqualiraSjinçqualitatisnfimplícitas, díuíffonum, fíuedífcretíonum. Vnaeflr ergo omnium complicatio^ noneftalía iuftbantiç, alia quaiítatís,aut quantitatis, ita de reliquis,complicatiotquoniam non eft nifiunum maximum,cum quo coineidit minimum,ubi diuerfitas complicata,identitati complicanti non opponitur. Sicut enim unitas alteritatem prçcedituta etpundus qui eft perfedio,magnitudinem perfedum enim omne,imperfedum antecedit, ita quies motum ¿identitas diuerii/ratem,gqualitasíngqualítatem,tirade reliquis,queeumunitateconuertuntur,qug eft ipfa gternitas, plura enim gternaeffenon poffemt. Deus ergo eft omnia complicans,in hoc,quod omnia ineoteft omnia explicans,in hoc,quia ipfein om nibus.Et ut in numeris íhtentíonemdeclaremus,numerus eft explicatio unitatis,numerus autem rationem dicit,ratio autem ex mente eft; propterea bruta, quç mentem non ha. bent,numerare nequeunt. Sicut igiturextioftra mente,per hoc quod circa unum commune, multa fingulariter intelligimus, numerus exorí tur:ita rerum pluralitas, t ex diuina mente in qua funt plura fine pluralitace,quia in unitate complicante. Per § hoc enim quôd res non poiïunt ipfam çqualitatem effendbçqualiter partícípareJDe I ú$ in çternitate una fic,aliâ fie intellexit,ex quo pluralitas quæ ín ípfo eft unitas,ex orta eft.Non habet autem pluralitas fine numerus aliud effe,quam ut eft ab ipfa unitate.Vnitas igitur(fine qua numerus non effetjnumerus eft in pluralitate, & noc qui dem eft unitatem explicare omnia,fcil icet e pluralitate effe. Exceditautem mentem noftram, modus complicationis explicationis Aquísrogointenígeretí'quo^ modo ex diuina mente rerum fit pluralitas, poftquàm intelligereDei, fit elfe eius, qui eft unitas infinita.Sí pergís.adnqmerum,fímíUitudínem confiderando,quomodo numerus eft, unius communis , per mentem multiplicatio, uídetur quafi Deu» quîeftunitas,fictnrebusmukiplicatus,poftquàmintelligere,e!us eft elfe# tamen intélligis,noneffe poffibile,illam unitatem quæ eft infinita & maxima,multiplicari* Quomodo igitur intelligis pluralitatem, cuius effe eft ab uno abfc$ multiplicatione.autquomodo intelligis multiplicationem unitatis ,abfque multiplicatione;non quidetn ficut fpeciei unius, aut unius generis in multis fpeciebus aut indiuiduis, ex/traque

tía qàæ genus aut fpedes,non eft niiî per intelledum abftrahetttem* Deu§ *tgi*fur cU tus effe unitatis /non eft per intelledum, à rebus abftrahencem, necp rebus unitum aut immerfum,quomodo explicetur per numerum rerum,nemo intelligic. Si confideras res fine eo, ita nihil Cunt ficutnumerus fine unitate* Si confideras ipfum fix ne rebus, ipfe eft, *ÔC* res funt nihil* Si confideras ipfum, ut eft in rebus,res aliquid **effe,** in quo ipfe eft confideras , & in hoc erras : ut patuit in proximo capite, quo* niam effe reí, non eft aliquid ut eft diuerfa res , fed eius efle eft à maximi effe. Si confideras rem uteft in Deo, tunc eft Deus & unitas, non reftat nifi dicere, quód pluralitas rerum exoriatur,eo quod Deus eft in nihilo* Nam tolle Deum â creatura, remanet nihil,tolle fubftantiam àcompofito, *QC* non remanet aliquod accidens,6¿ ita nihil remanet:quomodo hoc pofsit per noftrum intelledum attingi, nam quam/, uis accidens pereat, fublata fubftantia,non eft propterea accidens nihil, perit autem quia accidentis effe eft,adeflk Et propterea ficut quantitas non eft,nifi per efie fub/ ftantiæ,tamen quia adeft,tunc fubftantia per quantitatem,eft quanta.Non fic eft hic, nam creatura non ita Deo adeft,nihil enim confertDeo, ficut accidens fubftantise, imo accidens *in* tantum confert fubftantise, quod quamuis ab eo habeat effe, tamen ex confequenti,fubftantia fine omni accidente effe nequitthoc quidem, in Deo iîmi> liter efie nequit. Quomodo igitur *i*ntelligere poterimus creaturam,ut creaturam, quæ áDeoeft,S¿ nihil etiamexconfequenti,eitribuere poteft, quíeftmaximusjS¿ fi ut creatura non habet etiam cantum entitacis ficut accidens,fed eft penitus nihil,quo modointelligitur, pluralitatem rerum per hoc explicari, quód Deus eft innihilo, cumnihil non fit alicuius encitatis* Sidicis,eiusuoluntasomnipotenscaufaeft,6C uoluntas omnipotentia fune fuum effe (nam tota eft in circulo theologia) neceffe eft igitur fateri,te penitus *ÔC* complicationem explicationem quomodo fiat, igno rare.Et hoc tantum fcire,quod tu ignoras modum, licet etiam' fcias Deum omnium rerum complicationem *ÔC* explicationem^ ut eft complicatio, omnia inipfb effe?i/ pfum>8¿ ut eft explicatio, ipfum in omnibus efie id quod funt, ficut ueritas in imagi/ ne,ac fi facies eflet in imagine propria, quæ ab ipfa multiplicatur diftanter & propin que,quo ad imaginis naultiplicationemmon dico fecundam diftantiam localem,fedl gradualem à uerítate faciei, cum aliter multiplicarinonpofsit, in ipfis multiplicatis ab una facie,diuerfis imaginibus, díuerfímode & multipliciter una facies appareret, fupra omnem fenfum &mentem inintelligibiliter,

Quomodo uniuerfunimaxíniiím córitra¿ium,tatitum eft doabfolun* Cap* IIIL

Slea quæ in præmiisis nobis per dodam ignorantiam manífeftáta funt, fubtilí confíderatíoneextenderimus, exhoctamen, quód omnia abfolutummaxi/ mumeffe, autabeoeffefeimus, de mundo feuniuerfofquod maximumcon/ tradum tantum efie uolo) multa nobis patere poterunt * Nam ipfum contra/ dum feu concretum, cum abfoluco omne id habeat quodeft, tunc illud quod **eft** maximum maxime abíolutum,quantum poteft imitatur+ Igitur qu^ in primo li/ bro,deabfoluto maximo nobis nota fada funt, & quæei ut abfoluto, abfolutéma* ximeconueniuntjllacontrado contrade conuenireaffirmamus : aliqua autem ex/ plicemus, ut inquirenti ingreffum paremus* Deus eft abfoluta maximitas, atque unitas abfoluta, differentia atque diftantia præueniens atque uniens (uti funt con/ tradidoriaquorumnon eft medium) quæ abfolute eft id , quod funt omnia, in o/ mnibusabfolutup principium atque finis rerum , atque entitas, in qua omnia fune fine pluralitate ipfum maximum abfolutum,fímplícífsímé,índíftíndé , ficut infini/ ta linea omnes figuræ * Ita pariformiter mundus fine uníuerfum , eftcorttradum maximum atq? unum , oppofitapræuenienscontrada , utfunt contraría, exiftens comrade id, quod funtomnia , in omnibus principiumcontradum , arque con/ tradus finis return, ens contradum, infinitas contrada, utfit contradé ínfínitusí

in quo

in quo omnia fine pluralitate,funt ípfum maximum contradutrbcurn centrada fitly placitate ô£ ín diftindíone,ficut linea maxima contrada,eft comrade omnes figu/ ræ*V nde quando redeconfideratur de contradione 3 omnia funt clara, nam infini/ cascontraci:a,autfimplicitas3feuindiftindioperinfinitumdefcenditin contradio/ ne,ab eo quod eft abfolutum,ut infinitus 6¿ aeternus mundus,cad at abfqj proportio ne,ab abfoluta infinitate & aeternitate^ unum ab unitate. Vnde unitasabf01uta,ab omni pluralitate abfoluta eft.Sed contradaumtas,qu£eftunumuRiuerfum,lic€Cfit tmu maximum,cum fstcontradum,non eft à pluralitate abfolutum > licetnonfitnifi unii maximum contradum . Quare quamuís fitmaximeunum,efttamenillaeiusu- inítasperpluralitatemcontrada,ficutinfínítas,perfinítatem,fímplícítas,percompo fitíonem^rernitasíperfucceísíonem^necefsítasjperpofsibilítatemjóíítadereliqüís quafi abfoluta necefsitas,fe communicet abfq? permixtione,& in eius oppofito cois trade termineturxac fi albedo haberetín feefie abfolutum, fineabftradionenoftrt intelledus,a qua album elTet contrade album3tuncalbedo peí non albedinem,ina/ ;dualboterminaretur4uthoc effet album peralbedinem, quod abfq? ea album non effet. Ex his multa inueftigator elicere poterit* Nam ficut Deus cum fit immenfus, non eft nec in Sole,nec in Luna,licet in illis fit,id quod funtabfolutetita uniuerfum, nec eft in Sole,nec in Luna,fed in ipfis eft,id quod funt contrade. Et quia quiddi/ tasSqlis abfoluta,non eft aliud à quidditate abfoluta Lunæfquoniam eft ipfe Deus qui eft entítas,d¿ quidditas abfoluta omtiium)8¿ quíddítas contrada Solis, eft alia à quidditate contrada Lunætquiaut quidditas abfoluta reí,non eft res ípfa,íta contra/ da non eft aííud quam ípfa * Quare patet,quod cum uniuerfum fit quidditascon/ ira da,quæ alitereftinSoíecontrada,0¿alíterínluna,hincídentítas uníuerfí,eftií8 díuerfítate,ficut unitas,in pluralitate. Vade uaíuerfumjicet non fit nec Sol nec Lu- / na,eft tamen in foie Sol,& in luna Luna,fed id quod eft Sol, & Luna, fine pluralita/ re & diuerfitate*Vníuerfumdicituníuerfalítatem5hoceftunítatempluríum*Prop^ ter hoc fient humanitas, non eft nec Socrates, nec Plato, fed in Socrate eft Socrates, inPlatonePlatp,icauniuerfumadornnia. Quoníamueródid Seft,uniuerfumefte principium contradum tantum, attain hoc maximum: patet quomodo perfimpli/ cem emanationem maxímícontradí3ámaxímo abfoluto,cocum'uniucríumprodíjt ín eflLOmnia autem entia, quæ funt partes uniuerfi, fine quibus uniuerfum cum fit contradum,unum,cocum,perfedumefTe non poiïet, fimul cum uniuerfo ineflê prodierunt,& non priusinreHígentia,deíndeaníma nobili s, deinde natura, ut uolu plîbro h íf Auícena,¿¿ alrj Philofophi : ficut in intentiône artificis, eft prius totum,puta,do/ *planta'* mus [4U3tn pars,puta pariestita dicimus^cum ex intentione Dei, omnia in eife pro/ *Auifcan^* dierunt, quod tunc uniuerfum priusprodtjc, & in eius confequentíam omnia, fine quibus nec uniuerfum,nec perfedum eife poteft. Vadeficut abftradum eft in con/ creto:ita abfolutum maximum,in contrado maximo prioriter confideramus, utfit confequenter in omnibus particularibus , quiaèft abfolute in êo, quod eft omnia contrade. Eftenim Deus quidditas abfoluta mundi feuuniuerfi* Vniuerfum uero eftipfaquidditascontrada. Contradio dicit ad aliquid, ut ad effendum hoc,uelil/ lud. Deus igitur, quieft unus, eft in uno uniuerfo, uniuerfum uero,eft in uniuerfis contrade.Etitaintelligipoterit,quomodoDeus,qiii eftunitasfimplicifsima,exi/ ftendo in uno uniuerfo,eft quafi exconfequenti mediante uniuerfo inomnibus,Ô£ pluralitas rerum mediante uno uniuerfo inDeo*

Qtiodlibetinquolibec, Cap, V»

acute íam dida attendis, non erit tibí diffi'cíle uidere uerítatís illius Anaxa/ goricæ(quodlibetefieinquoliber)fundament um,fortafsisakius Anaxago/ ra* Nam cum manifeftum fit ex libro prino, Deum ita efie in omnibus,quod J omnía funt inipfo, ÔÎ nunc conftet Deum quafi mediante uniuerfo,effe in omnibus,hinc omnia in omnibus efle confiât, & quodlibet in quolibenuni-

uer

èerFurn etiirn,quari ordine naturae ut perfecliTsimum prseqeís*it* omnía ¡ ut quodli/ bet in quolibet efiè pofFec. In qualifietenim creaçura,uniuerfurn eft ipfa creatura,& itaquodlibecrecipit omnia AK «n ipfo fintipfumcontrade,cum quodlibet non pof- fit efieadu omnia,cum fir contradam , contrahit omnía ut fint ipíum. Si igitur o> «inia funt in omnibus , omnia uidenturquodlibetprsecedere . Non igitur omnia funt plura, quoniam pluralitas non præcedit quodlibet» Vnde omnia line plurali/ tate,præcefierünc quodlibet ord ¿ne n3turæ,nonfunt igitur plura in quolibet adu, fed omnia fine pliiralitace funtidipfum. Non eftautem uniuerfum, nifi contrade m rebus , & omnis res adu exiftens > contrahítuníuerfa 3 ut fínt adu id quod eft. Omne autem a du exiftens in Deo eft, quia ipfe eft adus omnium. Adusautemeft pérfedio ÔÉ finis potentiae. Vnde'cum uniuerfum in quolibetadu exiftenti, fit contradum,patetDeum qui eftinuniuerfo,efle in quolibet, 8¿quodlíbetadu exi/ ftens,ímmedíat¿ inDeo fiait uniuerfum* Non eft ergo aliud di cere,quodlibet effe in 'quolibet,quam Deum per omnia eflein omnibus,& omnia per omnia efieiiiDeo Subtili intelledu ífta altíftíma claré compræhenduntur, & quomodo Deus eft abi/ quedíuerfitate ínOmnibus , quia quodlibetinquolibet, ÔComnia in Deo,quíáÓ* mnla in omnibus. Sed cum uniuerfum ita fit in quolibeqquod quodlibet in ipfo, *QC*uniuerfum in quolibet contrade, id quod eft ipfumcontrade, & quodlibet ¿na- niuerfoeft ipfum uniuerfum, quamuis uniuerfum in quolibet fitdíuerfé, quodli/ betinuniuerfo diuerfe. Vide exemplum: Manifeftum eft lineam infinitam eife li- nea m, triangulum,circulum,& fphscram. Omnis autem linea finita habeteffe iùutn abinfinita, quareftomne idquodeft. Quareinlineafinitasomne id quod eft,eft línéafínita,utínlihea,tríangulus,círculus,lph9£ra,eft lineaf¿nica. 'Omnis igitur fi- gura in linea finita , eft ipfa linea, *QC* non eft in ipfa aut triangulus ,'autcirculus,aut fphæra afta : quoniam ex pluribus a du , non fit unum adu , cum quodlibet adtj mon fit in quolibet, fed triangulus Û1 linea eft linea , & circulus in línea eft linea, îta de reliquis. Et ut clarius uídeas , lineaadu ¿líe nequit, nifiin corpore , uto/ ftendetur alibi. Incorpore autem longo, lato, & profundo, omnes figuras com- plicari,nemodubitat. Suntigiturinlineaadu, omnes figura:, adu ipfalínea,8¿ ^ntriangulo,triangulus ítaderelíquís. Nam omnia ín lápídelapís 3 & inani/ tna uegetatiua, ipfa anima, æ in uita uíta, Sí ¿nfenfu fenfus, in uifu uifus, in audi/ 'ta auditus, in imagine imaginatio, in ratione ratio, in inteftedu intelledus,iaDed ■Deus,&nuncuide, quomodo rerum unitas fiue uniuerfum,eft in pluralitate, &e/ contrerfo pluralitas, in unitate. Confidera attentius 6¿ uidebis , quomodo quadi/ ■becres aduexiftens exeo quiefcit,quia omnia in ipfa funt ipfa, ¿¿ ipfa in DeoDe/ •us. Mirabilem rerum unitatem, ad mirandam æqüalitatem,8€mirabiliffîmam aides connexionem,ut omnia fini inomnibus. Rerum etiam díuerfítatem6¿ connexio/ nem.inhocexoririintelligis : nam cum quælibetresadu, omnia efte non potuití quia finífetDeuS;& propterea omnia in quolibet efient eo modo, quo efte poffimc fecundum id quod eft quodlibet, non potuit quodlibet effe confimileper omnia al/ seri, ut patuit fuprà : ab hoc fecit omnia in diuerfis gradibus effe, ficut & illud eftci quod non potuit fimul incorruptibiliter efte , fecit incorruptibiliter in temporali foccefsioneeife, utita omnia id fintquod funt, quoniam alter S¿melíuseflenon potuerunt. Quiefcuntigicur omnia in quolibet, quoniam non poftetunus gradus elle fine alio:ficut in membris corporis , quodlibetconfertcuilibet, Sc omnia ino/ mnibus contentâtur.Poftquàm enim oculus non poteft efte manus,pedes,& aha omnia adujcontentatur feefie oculum,&pes pedem, omnia membra fibi mutuo conferuntíUtquodlibetfitmelíorimodoquopoteftid quodeft^ ño eft manus ma nus,nec pes pes in oculo,fed in oculo funt oculus, inquâtu ipfe oculus eft immèdià teínhomine, ita omnia membra ín pede ínquantumpesjmmedíatcínhómíne, ut quodlibet membrum per quodlibet, immediate fit in homine , 6¿homO fiueto/ tum per quodlibet membrum fit in quolibet, ficut totum in partibus eft, per quam/ libet ia qualibet * . Si igitur confideras humanitatem , quafi efte quid abfo? lutum

futüm imperróiícib incontrahíbile3& hominem confideras,in quo eft ipfa ab follita humanitas abfolutè,&âqlia eft ipía cóntrada humànitas,quæeft homo,eft ipfa humanitas abfoluta,quafi Deus, &. contrade quafi uniuerfum. Et fi ut ipfa abfolutahumanitas eft in homine principaliter íéuprioríter,ó¿confequentériii quolibet membro, aut qualibet parte,&ipfa contracte humanitas eft inoculo o* culus, m corde cor, S¿ ita de reliquis, Ôdta contrade in quolibet quodlibet,tunc fecundum hanc quidem pofitionem, reperta eft fimilitudo Déí Muñdi, eotum omnium manu dùdio,quæ in iftis duobus capitibus tada funt, cum alíjs muí ■tis,qu5E ex hoc fequuntur.

De complicatione & gradibus contractionis uniuerfi.
Cap, VI.

Vpra omnem inteliedum, in prioribus uniuerfum fine mundum efle conv ' perimus unum, cuius unitas contrada eft per pluralitatem, ut fit unitas in pluralitate. Et quia unitas abfoluta eft prima, & unitas uniuerfi ab ifta, e* L J iít unitas uniuerfi fecunda unitas ,quæ in quadam pluralitate confiftit. Et L&He ¿on quoniamfut in de coniedurisoftendetur) fecunda linitas eft denaria,decen} iíííímí. uniens praedicamenta, erit uniuerfum unum, explicans primam abfolutam unita/ FmwwaiMs tem fimplicern „denaria contradione. Complicantur autem omnia in denario, * quoniam non eft numerus (tipra ipfum. Quare unitas uniuerfi denaria, plurali/ ^ecun a um tatern omnium contradorum complicat. Et quia illa uniuerfi unicas,ut principi- 'ja ii in contradum omnium, eft inomnibus„tunc ut denarius eft radix quadrata cen ««i- tenarij,& cubica millenary,ita u'nítas uniuerfi eft radix uniuerforum,a qua quidem tas. radice,primooriturquafinumerusquadratus, ut unitas tertia, cubicus nume* iw. rus,ut umtas ultima,flue quarta,& eft unitatis uniuerfi quæ eft fecunda unitas,pri/ Qwmrt uni- ma explicatio,unitas tertia centenaria, & ultima explicatio,uniras quarta millena* ria,& ira reperimus tres uniuerfales unitates, gradatim defeendentes ad particula* re,in quo contrahuntur,utfintadu ípfum, Pnmá abfoluta unitas, omnia compli* cat abfolute, prima contrada, omnia contrade, fed ordo habet,ut abfoluta unitas uideatur quafi primam contradam complicare, ut per eius medium alia omnia, contrada prima uideatur fecundam contradamcotnplícare,S¿ eius medio terti* ani contradam, 8¿ fecunda contrada tertiam contradam (quæeft ultima uniuer* falis unitas,& quarta a príma)ut eius medio *in* particulare deueníat. Et fie uidemus quomodo uniuerfum per gradus tres, in quolibet particulari contrahitur. Eftígt* tur uniuerfum,quafi decem generalifsimorum uniuerfitas,6¿ deinde genera, deinde fijecies, *8c* ita uniuerfalia funt illa fecundum gradus fuos, quæ ordine quo/ damnaturae, gradatimanteremquæaduipiàcontrahit>exiftunt. Etquoniamu* niuerfum eft contradum , tunc non reperitur nifi in generibus explicatum, & genera non reperiuntur, nifi in fpeciebus. Indiuidua uerb funt adu, in quibus funt contrade uníuerfa , SCinifta confideratione uidetur, quomodo uniuerfalia non funtnifi contrade adu. Et eo quidem modo uerum dicuntPeripatetici,uniuer- Glia extra res non efle adu, folum enim fingulare adueft, in quouniuerfalia fune contrade ipfum , habent tamen uniuerfalia ordine naturæ quoddam efle uniuer/ fale, contrahibile per fingulare, non quod fint adu ante contradionem aliter» qtiâm naturali ordine, ut uniuetfale contrahibile, infe non fubfiflens, fed in eo quod adu eft : ficut pundus,línea, fuperfícíes, ordine progrefsiuo corpus in quo adu tantum funt ,præcedunt. Vniuerfum enim non quia eft adu nifi contrade , ideo eft ens rationis,ita uniuerfalianonfunt folùm entia rationis, licet non reperiantur,extrâfingulariaadu:ficutlinea, ÔÉfoperficies, licet extra corpus no» repedantur, propterea non funt entia rationis tantum, quoniam funt in corporCjílcut uniuerfalia in fingularibus. Intelledus tamen, facit ea extra res per abftradio/ nem eife, quæ quidem abftradio eft ens ratiqnis,quoniam abfolutum efle eis con/ uenfte nonpoteft. Vhiuerfale enim penitus abfolutumj, Deus eft* Quomodo autem

autem uníaerFale fît *in* intelledu, in libro conie¿lurarum uidebfmus,licet ex (upe/ ríoribus hoc fatis patere poffet i cum non fint ibi nifi intelledus 9 Siitaintelle/ dualiter contradé: cuius intelligerefcumnonfitefleclarius&altius) apprehendit uniuerfalium cotradionem in fe,8¿ in altjs.Canis enim, cetera animalia eiufdem fpeciei,uniuntur propter naturæ communitatem fpecificam quæ in eis eft, quæ ínípfís contrada eflet,etiam fi Platonis intelledus3fpecies ex comparatione fimilt tudinum,fibi nonfabricaretSequitur igitur,intelligere,elle, uiuere,quo ad ope rationem fuam, quoniam per operationem fuam nec poteft dare eiïe, nec uiuere, nec intelligere ipfius intelledus,quo ad res intelledas,fequitur eíTc,6¿ uiuere,intel ligerenaturSEjinfimilitudine.Qitare uniuerfalia, quæ ex comparatione facit,fane fi/ militudo uniuerfalium contradorum in rebus,qug uniuerfalia in ipfo inteltedir iam funt contrade,antequam etiam exteris illis notis explicet per intelligere, quod eft operari ipfius» Nihilenimintelligerepoteftquod non fit iam in ipfo, comrade i- pfumdntelligendo igitur mundum, quedam fimilítudínaríum,quí eft in ipfo contra/ dus,notis S¿ fígnís fimilítudinarqSjexplícat.Deunitateigimr, contradi one uni/ uerfi in rebus,hocloco fatis didum eft,amplius de trinitate eius fubijeiamus»

De trinitate uniuerfi». Cap» VIL

POftquám unitas abfoluta eft neceffario trina, non quidem contradé,fed ab folutefnam non eft aliud abfoluta unitas quàm trinitas ,qu£ quidem in qua/ dam correlatione famiïiariùs,appræhenditur,ut de hoc fatis in primo libro di dum eft)ita quidem unitas maxima contráda, etiam uteft unitas, eft trina: nonquídemabfoluté,uttrin¿tasfitunítas, fed contradé, ita quod unitas non fit nifi ín trínítate,ficutcotumínpartibuscontradé. In diurnis unitas non eft contrad e in trinitate,uttotumin partibus,feu uníuerfaléín particularibus,fed ipfa unitas eft tri nitas.Propterea quaelibet perfonarum,eft ipfa unitas» Et quoniam unitas eft trini/ tas,unaperfona non eft alia Jnuniuerfouero non poteft ita efle,proptcr hoc tres iI- le correlationes,qug in diuinis perfonç uoantur, non habent efle a¿tusnífi in unita- te fimuL Oportetacute ífta aduertere,nam in diuinis tanta eftperfedio unitatis,qug eft trinitas,qudd pater eft adu Deus, filius a du Deus, fpiritus fandus a du Deus, filius & fpirituífandus,adu ín patre,filíus & pater, in fpiricufando, pater & fpiri/ tufianduSjinfiliOjira quidem,in contrado efle nequiquam correlationes nonfunc fabfiftentesperfe3nificopulate+ Nec^quaflibetpropterea poteft efle uniuerfum, fed fímul omnes.Neqj una eft ín alrjs adu,fed funt eo modo,quo hoc patitur condi/ tío contradionis, perfedífsímé ad inuicem contrade, ut fit ex ipfis unum uniuer/ fum,quodfineflla trinitate eflè non poflet unum. Non poteft enim contradioeffè fine contrahibílí,contrahente, Si nexu,qui per communem adum utriufquejperfici tur. Contrahibilitas uerô dicit quandatn pofsibilitatem, & ab illa unitate gignen/ te in diuinis,defcendit:ficut alteritas ab unitate, dicit enim mutabilitatem &alterita/ tem,in confideratione principij : nihil enim procedere uidetur, Polle- Quomodo enimquideflet, fi non potuiffet efle tppfsibilitas igitur ab çterna unitate defeen/ dit» Ipfum autem contrahens, cum terminet pofsibilitatem contrahíbílís , ab çqualitateûnitatisdefcendit Aequalitas enim unitatis,eft çqualitas effendi. Ens enim unum, conuertuntur. Vnde cum contrahens fit adaquans pofsibilita/ tem , ad contrade iftud uel illud eflmdum , rede ab çqualitate, effendi , qnç eft uerbum in diuinis, defeendere dicitur. Et quoniam ipfum uerbum quod eft ratio idea , atque abfoluta rerum necefsitas , pofsibilitatem per ipfum ta- le contrahens necefsítat 8¿ conftríngít. Hiñe ipfum contrahens, quídam for/ mam aut animam mundi, & pofsibilitatem materiam uocauerunt, alij fatum ín fubftantia, alrj (ut Platonici) necefsitatem complexionis : quoniam à necef/ litate abfoluta defcendit,ut fit quafi qupdamcontrada necefsitas, forma con/ irada , in qua fint omnes formç in ueritate, de quo infra dicetur. Eft deinde nexus contrahentis ôicontrahibilis, fine materiei forme, aut pofsibilitatis ne/ nefsita/

Quæda, ex alienis *Píaf0^íPl(í^*

F4X Ve- *cefiitascoft^ Axioms.*

cefsítatis cômplexioms,qui adu perficitur quafi quodam ipiritu amoris,motu quodam illa unientis* Et hic nexus,determinata pofsibilitas â quibufdam nominari confueuit,quoniam pofle efle,ad adu efle hocuel illud, determinatur ex unio neípfius determinantis formas, & determinabilis materie. Hunc autem nexun^ci fpiritufando qui eft nexus infinitus,defcendere,manífeftum eft/ Eft igitur unitas uiiíuerfí,trina,quoniam ex pofsibílitate,neceísítate complexíonís,S¿nexu,quæ potentia,adus,& nexus,dici poflunt. Et ex hoc quatuor modos uniuerfàles efiendi, *zffiMlîfftodi* collige* Nam eft modus eftendi qui abfoluta necefsitas diciturìut fcilicet Deus ç«4itü(?r. forma formarum,ens entium, rerum ratio, fine quid ditas,& in hoc eftendi modo,omnia in Deo fuiit ipfa neceisitas abfoluta*Alius modus eft,ut res finit in necef fitate complexionis,in qua funt return formae in fe ueræ, cum díftíndíone ordine naturae, fient in mente:an autem hoc ita fiquídebímus infra*Alius modus eflendi eft, ucres funt in pofsibilitatedeterminata, adu hocuel illud. Et infimus modus eftendieft, utres poffuriteíle,S¿ eft poísibilítaspura. Tres modiefiendi ultimi,fimt in una uniuerfitate quæ eft maximum contradum: çx quibas eft unus uniueriàlis modus eftendi : quoniam nihil fine ípfís efle poteft. Uico efiendi modos: quoniam non eft uníuerfalís eflendímodus,quafiextríbusíllís ut partibus taliter compofitiis,ficutdomus ex tedo,fundamento,ó¿paríete,fed ex efiendi modis,quóniam roía quæ eft in rofario,in potentia in hyeme, $£ in adu in æftate,tranfi' uít de uno modo efiendi pofsibilitatis ad determinatumadm Ex quo uidemus,alium efle efiendi modum pofsibilítatís,alíum necefsitatis, & alium adualis determinationis,ex quibus eft unus uniuerfalis modus eftendi,quoniam fine illis nihil eft, neqj eft unus fins alio?adu.

De pofsibílitatefine materia uniuerfî* Cap. VIII.

«ar "jrTfummatim(altemeaquæ noftram ignorantiam, dodam efficerepofi % ⁄ funt,hic enarremus,tam didos eftendi trinos modos,aliquantulum diicu % ⁄ tíamuSjá pofsibílitate inchoaritestde qua multa quidem per ueteres dída V "Tuiitiquorum omnium fententía fuit,ex nihilo nihil fieri, ideó quâdam abfokitam omnia efiendi pofsibilitatem,6cillam æternâ affirmarunt,in qua omnia poísíbíliter complicata credebant. Quam quidem materianifeu pofsibilitatem, contrarío modo ratiocinando, fîcut deabfoluta necefsítate conccperunt:ut per ab. ∨ ftradíonem formæ Corporeítatis á corpore,corpus non corporaliter, intelligendo* Et ita non nifi ignorantermateriam attigerunt,quomodo etiam ¿nrellígítur corpus fineformaJncorpore:Hanc omnem rem natura prgire dicebant,ita quódnun quam uerum fuit dicere Deus eft,quin etiam uerum eftet dicere,abfoluta pofsibilitas efhnon tamen affirmarunt eamDeo coartetnam,quoniam ab ipfo eft,quæ neq; eft aliquid,neque nihil, neque una, neque plures, nequehoc, neque illud, neque quid,neque quale:fed pofsibilitas ad omnia, 6¿ nihil omnium adu. Quam Plato- ptaid. nicifqiiia omni forma caret,carentiam dixerunt, quia caret, appetit, & per hoc eft aptitudo,que obedit necefsíta tiquæei imperat, id eft attrahit ad efle adu :ficut ipfa cera artifici ex ea aliquid facere volenti. Procedit autem informitas, ex carentia 6¿ aptitudíne, ípfa con nedens, ut fit pofsibilitas abfoluta, quafi trina incom- Exalienfs pofite : quoniam carentia, aptitude, & informitas : non poflunt efle eius partes, alïoquipofsibilitatemabfolutampræcederetaliquid,quodeftimppisibile* Vacie funt modi, fine quibus pofsibilitas abfoluta,talis non eflet* Carentia enim contingenter eft in pofsibilitate.Ex eo enim quód formam no habet, quam habere poleft,carere dícítur,ex quo carentia. Informitas vero, eft quafi forma pofsibilitatis, (quæ ut noluerunt Platonici) eft quafi materia formarum. Namanima mundi,materiae fecundum ipfam connedituqquam ftirpeam itegetabilem dixeruntnta quod cum anima mundi pofsibilitatiimmifcetur, uegetabihtas illa informis, in aduuefetatiuam animam perducitur, ex motu ab anima mundi deícendente,6¿ ex moilitate pofsibilitatis, fiue uegetabilitatis.Ex quo affirmarunt,ipfam informitatem quafi materiam formarum, quæ perfenfitiuam, rationalem, inteiledualem, forma-

formatur,ut fît adu.VndeHermes aiebat: efle corporum nutricem,8C illam in formitatem nutricem animarum:& ex noftris quidam, aiebat Chaos mundum na- H(rafíi ruraliter præcefsifle,ÔC fuiflè rerum poísibílítatem,in quo illeinformis fpiritus fuit, in quo omnes animar flint poísíbíliter* Vndeaiebantueteres Stoici, formas omnes ínpofsibítateaduefle,fedlatítare,S¿ fublationem tegumenti apparere: quemad- modum fi coclear exligno,fit per ablationem partium tantum*Perípateticí ueró,íb ^Ipteúci. lum poísíbíliter formas ín materia efledicebant,per efficiente educi» Vnde iflud ueriûs eft, quç fcílícer formar nonfolum funt *ex* pofsíb il íta tejed efficiente. Qui e- nim tollit ex ligno partes ut fiatexh'gno ftatua,additde forma, *dC* hoc quidem ma* nifeftum eftmamcp ex lapide non poteft fieri arca per artificem, defedus eft maccriæ,66 qup quis alius ab artifice ex ligno eam efficere nequit, defedus eft in efficien te.Requiritur igitur materia efficiens. Et hinc formæ quodammodo poísíbíliter funtin materia,que ad adum,fecundum conuenientiam effi'cientis,deducuntur:fic in posibilítate abfoluta,uniuerfitatem rerum poísíbíliter dixerat, eft ípfapofsibí litas abfoluta,interminata infiníta,proptercarentíamformæ, & aptítudínemad omnes:ut pofsibilitas figurad! ceram ínleonis,autleporís figuram,aut alterius ciií- ufcuncp interminata eft*Et ífta ínfinítas,cotraría eft infinitati Dei,quia ífta eft propter carentíam,Deí aero propter abundantiam,quoniam omnia *in* ípfo,ípfe admita Exfentêtia infinitas materiæ eft príua tina,Dei negatiua.Hæc eft pofítío eorum,quí de pofsíbílitateabfolutafocutííunt.Nosautemperdodam ignorantiam reperímus,ímpoísí bile fore poísibílítatem abfolutam efle* Nam cum ínter pofsíbílía nihil minus pof. fit eflè,quâm pofsibilitas abfoluta,quç eft propinquiflimè circa non efle,fecund uni etiam pofi'tionem authoriimthinc ad minirnu deueniretur, atcp ad maximum in re- cípídib.magís et minus, cjuod eft impoisibile.Quare pofsibilitas abfoluta,in Deo, eft Deustextra ipfum uero,non eft pofsibilis,nunqua enim eft dabíle alíquíd,quod fítín potentia abfoluta,cum omnia præter prima,neceflarío lint contrada. Sí ením reperíuntur díuerfa ín mundo, íta fe habentia, quo ex uno poísínt plura efle qua ex alío,ad maximum mínimum,fimplicíter abfolute, non deuenítur : fed quía re- periuntur,patetabfolutam poísibílítatem non efle dabílem» Omnis igitur pofsibi- litas contrada eft,per adum autem contrahitur*Quare non reperítur pura polsíbí- lítas,penitus indeterminata,per quemcunq? adummeœ aptítudo pofsíbílitatís,po reft eflê *infinita* d¿ abíoluta,omní carens contradíone.Óeus ením cum fitadus ín- fínítusjnó eft níflí caufa adus,fed pofsibilitas eflendfeft contingenter, fí ígítur pof fibílítas eft abfoluta, cuí contíngíttcontíngít autem pofsibilitas per hoc, quo efle à primo non poteft efle penitus fimplicíter abfolute adus.Quare contrahitur a- dus per pofsíbílítatem,utnonfítabfoluténífi ín potentia,^potentia noneftabfo lute,níflí per adum fit contrada.Cadunt autem differentiae *dC* graduaciones,ut unft magis adu fit,alíud magís potentía,abfcp hoc quo deueníatur ad maximft minima fimplic!ter:quoma maximus & minimus adus,coincidir cu maxima mínima po tentía,8¿ funt maximum abfolutè didum,ut ín primo libro eft oftenfum* Amplius, nifi pofsibilitas rerum contrada eflet,non poflètratio rerum haberi,fed cafu omnia eflent,ut falío uoluít Epícurus.Quód ením híc mftdus prodíít,ratíonabiliter expof Eptarw» fibilitate,ex eo neceíTarió fuít,q? pofsibilitas ad efíéndft mftdG íftum tanto,aptitud! nem habuít.Contrada ígítur,œ non abfoluta fuit aptítudo pofsíbílítatís:íta de ter- ra,*&C*foie *dC* cæteris, quæ níflí quadam contrada pofsibílitate, latítaflent ín materia, non maíor ratio fuíflet curad adum potius quam non,prodíiflent* Vnde quamuís Deus infinitus **fít,** mundum fecundum hoc ínfinítum,creare potuiflètuame quia pofsibilitas neceflarío contrada fuít,& non penitus abfoluta,nec infinita aptítudo, híncfecundum poísibílítatemefiendi,mundus adu infinitas, autmaíor, uel aliter eflènôpotuit*Cotradioautêpofsibilicatis,exadu eft, adas a até, ab ípfo maximo adu eft.Qi.iare cum contradío pofsibilítatís fit exDeo, *dC* contradio a dus ex con tingenti,hinc mundus neceflarío contradus ex contingent! finitus eft. Vnde ex no titia pofsíbiíícatís uidemus, quomodo maximitas contrada,euenítexpoísíbílitate

neceffàrib contracta,quç quidem contra<ftio,noneft ex contingenff,quiâ per acftürH et ira uninerfum,rationalem et neceflariam caufam contraâionis habeffut mundusj guinoneftnifi effecontraâum,no fit contingenter à Deo>qeft maximitas abfoluta» Ët hocquide fingulanùs coniïderatidiLVnde en pofsibilitas abfoluta fitDeus,fi mO dum confideramusutinipfaeft,tunc eft ut in Deo, *&C* eft ipfa œternitasifiuteftiti pofsibilitatecontradaconfideramus,tuncpofsibilitas,natura tantum mundSprz/ cedít, non eft ilia pofsibïlitas contra ¿la,æternitas,nec Deo coëterna, fedcadens ab ípfa,ut contradum ab abfoluto, quæ*diftant per infinitum» Hoc enim modo, eà quæ *de*poten tía autpofsíbílítate» fiue materia dicuntur,fecundum regulas do&gig norantiæ limitare neceffe eft. Qiiomo do autem pofíbílitas ad adum gradation pro/ gredíaturjíbrodeconiedurís tangendum relinquimus»

U&er Je *cm. ieñuris* Afíifna tundi* aliena

De anima fiue fōrma uníucrfí, Cap. ÏX»

/'"'"f Apiernes omnes in hoc concordant}quodpoffeeffe,áda&ueffe non poteft níí* peracftu effé,deducúquoni3níhílfeipfum adadudTeperducerepoteft» 1 ne fitfuiípfius caufa,effec enim antequa eifet;unde illud quod pofsíbíhtatetn adu effefacít»ex intentione agere dixerunt,utordinauonerationabíli,pofs< bitas ad adu effedeueniret,Ô£ non ca fu, Hanc excelfam naturam,alij mente,altjin tellígentíam,alí] animam mundíjalq fatum ínfubftantía,alií(utPlaconicOnecefiití& tem côplexiônis,nominarunt, qui æftimabant pofsibitatem,neceffitateperipfarn determinari, ut fit nunc adu, quod prius natura potum In illa enim mente,formas rerum adu *intelligibiliter* effe aíebant,ficutin materia pofsibiífter;6¿ ipfa *necefsitas* complexionis, infeueritatem habens formarum, cum qs quæ ipfas cocomitantura fecundum naturæ ordinem moneret ccdum,ut mediante motu,tanquâ iqftrumento» pofsibilitatem ad adum,&quanto conformius poffeqconceptui uerítatís intelligix bili æqualem,deduceretîconcedentes formam ut iri materia eft, per hanc operatione mentís,mecíate motu,effè imaginem uerge incdligibilis forma?,etiam non ueram fed uerifimilem.Ec ita aiebant PíatonícMion tempore fed natura prius efíe,formas ueras in anima mundi, qua in rebus, quod Peripatetici non concedunttquoniam dicunt, formas aliud effe non habcre,nifi in materia,*8¿* per abftradionem in intelledu,qug fequiturrem,utpateLPlacuitautemPlatonícís,talíadíftínda exemplata in neceffP cate cople^ionis plura,cum naturali ordine,ab una infinita ratione effe, in qua om/ nia funt unum,non tamen ab illa ifta exemplata creata crediderunt; fed taliter defce dere,quod nunquam iterum fuit dicere.Deus eft,quinetiam effet nerum,anima mura di eft:affirmances,eam effe explicationem metis diuinæ, in omnia quæ in Deo fuñé unum exemplar,(mt in mundi anima plura 6¿diftínda:addences, Deum naturalíce# praecedere hanc côplexionisnecefsitatem,& ipfum animam mundi, præcedere na/ ruraliter motum,etinftrumentum,explicationem temporalem rerum.Er ita quod it la quæ effentueracíter,efiéntín anima pofsibihter, in materia per motum tempo raliter explicarentur.Quæ quidem temporalis explicatio,fequitur ordinem natura* lem,qui eft inanima mundi, dicitur fatum infiîbftancia,& eius explicatio tempo ralis,eft fatum ab illo defcendens,acftuopere nominatum á plærifqs.Er ita modus effendi in anima mundi,eft fecundum quem dicimus mundum intelhgibilem» Mo- dus effendi adu,per determinationem pofsibilitatis a<ftu5per explicationem ut iam dicftumeft : eft modus effendi, fecundum quem ifte mundus eft fenfibil*is* fecundurra eos.Neque noluerunt illas formas ut fune in materia, effe alias ab ipfis.quæfimtita ánima mundi,fed tantum fecundum modum effendi differentenut in anima mundi, ueracíter in fe,in materia, ueri fimiliter non in fua puritate, fed cum obumbratio- netadiiciences.ueritatem formarum folumper intelledhim attingi.per rationem ima ginationëjÔC fenfum,nó fecunda ímagínes,prout formg funtperoaxte pofsíbílíta *tts* et quod proprerea non nere attingitur quícquam fed opínatíue. Ah hac mundi ani/ ma , omnem motum defeendere putarunt', quam totam in toto» *&'in* qualibet parte mundi effe dixerunt, licet non eafdem uirtutes iff omnibus parubus exerceat:ffcue

PUohuî. *Peripatetici PUtomci»*

anima

anima rationalis in ho mine,non exercet íncapillís,S¿ in corde eâdem operationem, licet tota fit in toto, &¿ in qualibet parte.Vnde in ipfa,omnes animas côplicari uolue ruc3fiue in corporib. fine extóquoniá per totfiuniuerfum,câ diffufamdixerfft,non per partes,quia fímplex 0¿impartíbilis,fed totam in terra ubi terram connedit, totam in lapide ubi partium tenacitate operatur, totam in aqua, totam in arboribus, & ita defingulistquonia ipfa eft prima explicatio circularis(mente diuina fe ut puti do centrali habete, & anima m3di,ut círculo centra explícate) explicatio naturalis omnis téporalís ordinis rerum. Ideo ipfam, propter diferetione & ordinem,numerum fe mouentem,dixerunt5ac eife ex eodem *& diuerfo* aftirmarunt,quam etiam fo lo numero, ab anima hominis differre putabant:ut ficut hominis anima ad hominem fe habet,ita ipía ad uniuerfum, credentes omnes animas ab ipía, & in ipfam finaliterrefolui,fidemerita nonobftarent. Multi Chriftianorum illi uiæ Platonicae acquieuerunt,ex eo præfertim, cum alia fit ratio lap*i*dis, alia hominis, & in Deo no cadat díftíndío & alietas,neceftaríum putabant has rationes diffindas, fecundum quas res diftindæ funt, poft Deu,ÔC ante res eíTe (cu ratio rem procédât) hoc in intelligentia redrice orbium,quodcp ipfætales diftindærationes, notiones fint rerum inipfa anima mundi nunquam delebiles, imo ipfam animam ex omnibus cm nium notionibus effe noluerunt,ita quod omnes notiones in ipia,fubftantiafintip íhis,licet didu & cognitu hoc afferat difficile. Hoc quidem authoritate diuinæ feripturæ aftrutnwDixit enim Deus, fiat lux, et fada eft lux.Si enim lucis ueritas, prius naturaliter non fuiflet, quomodo dixiiletfiatluxtpoftquamautem temporaliter fuit explicata illa lux, quare potius dida lux quàm aliquid aliud fuiffec,fino fuiffet p dus lucisueritas:& multa côfimilia talesadducüt,profortificatioehuius.Peripate *Peripatetici.* ticiuerô,quâuis fateâturopus natur£,efle opus intelligenti£,exêplaria tamê illa nô admittunt, quos certe nifi per intelligetiam Deum intelligant,deficereputo.Nani *fi* non eft notitia in intelligentia, quomodo mouet fecundo propofitu: ft eft notitia rei explicando temporaliter quæ eft ratio motus,talis à requæ nondum eft temporaliter,abftrahi no potuit* Si igitur eft notitia fine abftracftione,certe tunc eft illa de qua loquuntur Platonici,quæ non eft à rebus.fed res fecunda eam.Vade Platonici non noluerunt,tales rerum rationes effe quid diftindum & diuerfum,ab ipfa intelligentia,fed potius quod tales diftindæ inter fe, unam quadam intelligentiam fimplicem,infeomnes rationes côplicantem, efficerent: ut quamuis ratio hominis,no fit ratio lapidis,fed fint diftindæ rationes, tamen ipfa humanitas à qua defcedit homo,ficut ab albedine album,non habet aliud effe quam in ipfa intelligentia,fecundu m naturam intelligentia *n*telligibílíter, in ipfa re realiter : non quod fit alia humanitas Platonis,ÔC alia feparata,fed eadem fecundum díuerfos modos effendi, exiftens pnùs naturaliter in intelligentia quàm materia, non prius tempore, fed fix cut ratio,re natura præcediLA cute fatis atep rationabiliter locuti funt Platonici,for té irrationabiliter per Ariftotelêrepræhenfi, q potius in cortice uerboriï quàm medullari intelligentia,eos redarguere nifuseft.Sed utrum fit uerius,per doda ignora tía elicimus.Nâ oftenium eft,nonperueníriadmaximumfimplíciter,etítanópoffe effe aut abfoluta potêtiâ,aut abfolutâ forma fiue adu,quod no fit Deus,et quod no fit ens præterDeum non cotradu,ó¿ q> non nifi una forma formara, ueritas uerl ta tíí,8¿ nô eft alia ueritas maxima circuli cp quadranguli*Vnde formx reru non funt diftinde,nifi ut funt cotradetut funt abfolute,funt una indiftinda, qn£ eft uerbum indiuinis.Aníma igitur mudi,no habet effe, nifi cu pofsibilitate,perquâ côtrahitur, et no eft mens feparata à rebus,au t feparabilis.Nafi de mente confideremus,pro ut ftparataeftápofsíbilítatejpfaeft mensdiuina,quæfola penitusadueft NÔeftigf* tur pofsibile,plura diftinda exêplaria effè,quodlibetenim ad fua exëplata effet maximuatq? uerifsimu:fed hoc non eft pofsibile,ut plura maxima &uerifsíma finí,tina enim infinitum exemplar tantum, eft fuffi ciens 6¿ neceffariiï,in quo omnia funt ut ordinata in ordine, omnes quantucuncp diftindasrerurationesadæquatifsimè complicansJta quod ipfa infinita ratio, eft uerifsima ratio circuli,Si non maior, nec

minor,necdíuerfa aut alía/Etipfamet eft ratio quadrâguli,no màior,hec mihorjflèfi díuerfa,8¿ ita de reliquisîut ex exemplo line2einfinitæ,compræhendipoteft.Nosau/tem rerum diuerfitates uidentes,admiramur quomodo unica ratio fímplícifsima om nium,fit etiam diuerfafingulorumiqd tamen neceiTariumfcimiiSjexdodaignoran tía,quKdíuerfitatemín Deo oftendic ídentítatem.Inhocenimquod uidemus,diuer/fi tai em rationu, rerum onmiSuerifsíméeffie,tucinhocqdhoceftuerífsimum,appríe tundimus unam omnium rationem uerifsimam,qu2e eft ipfa neritas maxima. Quart/jdo igitur dicitur Deum alia ratione creaffe hominem,alia lapidem, uerum eft habet! dorefpetftum ad res, non ad creantem, ficutinnumerisutdemus:ternarius}eft ratio fimplicifsima, non recipiens nec magis nec minus,in fe una, ut autem ad res diuerfas refertur, fecundum hoc alia ratio exiftit. Nam alia eft ratio ternarq triangulorum in tdangulo,alia materiæ,formæ,g^compofitiin fubftatia,alia patris,matris d¿fíltj,aut i trium hominum,Ôftrium afinorum. Vndenecefsitas complexionis non eftut pofue runt Platonici,fcilicet mens minor gignente,fed eft uerbum & filius gquahs patriiti pUw ,. diuinis:etdiciturAG^ifeuratio,quoniameftratioomniii-Nihileft€rgoinad,quod deimagina?íonibusformarum,Platonicídixerunt,quoníam noneftníFí una infini/ta forma fot marum3cuius omnes formæ fuat imagines,ut fuperiùs quodam loco di/ximus. Oportet igitur acute intelligere ífta tquoniam anima mundi, eft conftderan/da ut quaedam forma uniuerfalis,in fe complicans omnes formas: non tamen exiftes adu nifi contrade in rebus,quæ in qualibetre eft forma contrata rei, uti deuniuerfa fuperíusdíáum eft. Eft igitur Deus caufa efficiens,^ finalis, atque formalis omni/um,qui efficit ¿n uerbo uno,omnia quantumcuncp diuerfa inter fe,&'nulla poteft efte creatura, qusenon fit ex contradiune diminuta, ab ifto opere diuinoper infinitum c'idcnsîfolus enim Deus eft abfolutus, omnia alia contrada. Nec caditeo modo me/dium,ínter abfolucumS¿cótradatü,utíllí imaginati funt}quíanímámSdímenteputa rñt poftDcum,6¿ ante côcradionê mudi.Solus enim Deus,anima et mens much eft,eo> modo quo anima quafí quid abfolutum, in quo omnes rerum formæ adu funt, confli deratur.Philofophi quidem deuerbodíuíno & maximo abfoluto,fufficienter inftru/di nonerantjideo metem g¿anímam ac neceffitatem, in quadamexplicatione necef/(itatis abfolutè fine contradioneconfiderarunt. Non funt igitur formæ adu in uer-bo,nifi ipfum uerbum ⸗ in rebus contrade. Formæ autem, quae funt in natura intel-íeduali creata, licetfecundum intelledualem naturamfintmagisabfolute,tamen fine contradiotie non funt,ut fint intelledus cuius operatio eft intelligere per fimi-litudinem abftradiuam,ut ait Ariftoteles,de quo quædam in libro de conieduris.Efi ífta de anima mundi dida fufficíanu

Life. *aefQftiC-t*
*¿lufa**

De fpírítu uníuerforum. Capitulum» .X»

Aliena. Tlk *ft*Ôtum,per que eft connexio formæ et materiæ,fpiritum qucdam cfTe qua/
Aplanes. /% /1 fi inter formam materiam medium, quídam opinad funt.S¿ hunc in A/
Atropos. *I* Ï plane,in planetis,rebus terrenis diftufÍE;C0núderarunt.Primñ¿'Tf<j7r(^*
▾ JLquafifínecouerfíone uocarunt,quia Aplanes,fímplíci motuab oriente íib
ckího. ocddensmouerí crediderófíiS ecunduKÀ&Aà uocarunt,ideftconuerfío,quoniam pía
tacb^ts. netæperconuerfionem contra Aplanes, de occidente in oriens mouentur. Tertium id eft fors,quoniam çafus rebus terrenis dominatui.Motus planetaru,eft uc euolutíopdmimotus,S¿motus temporalium terrenorum, efteuolutio motus plâ-netarum.In rebus terrenisjatentquædameuentuurncaufæ, utfegesinfeminejunde dixerunt, quod ea quæ iti anima mundi quaff in glomo font complicata, per talem morum explicantur ¿¿extenduntur. Confíderaruníenimfapíences, quafificutarti/fexuuh ftatuam in lapide exculpere, formam ftatuæ in fe habens quafiideam, peK quaxhminftrumenta qugmouet,ipfamformamftatux,infiguraideae,&ineiusima/gine efficit: ita putabant mentem, fiue animam mundi, in fe geftare exemplaria re/rum, *ÔC* per motum, illa in maceria explicare^ hunc motum per omnia diffufum dixe/

dixerunt,ficut animam mundi,quem in Apiane, in planetis, 8¿rebus terrenis,quafi fatum defcendensadu &operæ à fato in fubftantíam, dixerunt effe explicationem fati in fubftantia : quoniam res a du ad fíe eflendum, per ipfum talem motum feu fpi/ ritum determinatur.Hunc fpiritum connexionis procedere ab utroq^,fcilicetpofsi/ bilitate&anima mundi,dixerunt,nam materia cum habeat ex aptitudinefuUecipi- endi formam,quendam appetitum:ut turpe appetit bonum, Q¿priuatio habítum,0£ cum forma defideret efleadu, ÔCnonpofsitabfolutèfubfiftere, cumnonfitfuum effenec fit Deusrdefcendit ut fit cotradein pofsibilitate,lioc eft aícendentepofsíbí> litate uerfûs a du efle,defcedit forma ut fit finies,perficies3& terminans pofsibiiita- tem.EcíraexafcenfuÓ¿defcenfu,motusexorítur connedens utrucp, qui motus eft med iu connexionis potetía: & adus,quoniam ex pofsibijitate mobili, QC motore for mali,oritur ipfum mouere,medium. Eft igitur hic fpiritus,per totfiuuiuerfum,&ffin/ gulas,eius partes di.ffufus & contradus,quinatura dicitur. Vnde natura eft quafi co plicatio omnium, quae per motum fiunt. Quomodo autem hic motus abuniuerfali Exfcriteti contrahatur,ufqj in particulare,feruato ordine per gradus fuos,hoc exemplo confi/ tlsu deratur.Nam dû dico Deus eft,quodam motu progreditur hgc oratio,fed ordine tali, iit primo proferam li teras,deinde fyllabas, deinde didiones, deinde orationem ulti/ mo,licet auditus hunc ordinem gradatim non difcernattita quidem motus gradation de uníuerfoín particulare defcendit, & ibi contrahitur ordine temporali a ut nata- rait.Hic autem motus fiue fpiritus defcendit a fpírítudíuíno,quí per ipfum motum cunda mouet. Vnde fi cut in loquente eft quidam fpiritus, procedens ab eo qui lo- quitur,qui contrahitur in orationem ut prgferturtita Deus qui eft fpiricus,eft à quo defcenditomnis motus,ait enim Veritas: Non uos eftis qui loquimini, fed fpiritus patris ueftri quiloquitur inuobis,&itadealtjs omnibus motibus & operationib. Hic igitur fpiritus,creatus eft fpiritus, fine quo nihil eft unum, autfubfiftere poteft^ fed totus ifte mundus, omnia quæ ineo funt, per ipfum fpiritum, qui replet orbe terrarum,naturaliter id funt connexe quod funt,ut potentia per eius medium fiit in adu, 6¿adus eius medio in potentia. Éthiceftmotusamorofæcônexionis omnia ad unitatem,ut fit omnium, unum uniuerfum: nam dii omnia mouecur fingulariter, tit fint hoc qúod funtmeliori modo,& nullum iicut aliud æqualiter, tamen motum cuiuslibet quodlibet fúo modo contrahit, Qi participat mediate aut immediate (fi- cut motum cœli elemêta, & elementara, ¿C motum cordis omnia mebra) ut fit unS uniuerfum, per hunc motum funt res meliori quodam modo quo poliunt, & adi hocmouentur,utínfeautínfpecíe conferuentur, per naturalem fexum diuerfo- rum conexionem,qui natura copltcâte motu, funt uniti, & diuifiue contradi in in* díuíduís.Noneftigítur aliquis motus fimpliciter maximus, quia ille cum quiete co íncídít.Quare non eft motus aliquis abfolutus,quoniam abfolutus,eft quies,QL De us,S¿ ille coplicat omnes motus. Sicut igitur omnís posibilitas eft in ablbluta, quæ eft Deusæternus, & omnis forma &adusínabfoluta forma, quæ eft uerbupatriss filius indiuinisdta omnis motus connexíonis,etproportío ac harmonia uniens, eft in abfoluta connexione diuini ípírítus,ut fit unum omnium principiumDeus,in quo omnia,& per quem omnia font,in quadam unitate trinitatis, fimilitudinarie ca trada fecundum magis & minus, intra maximum & mínimum fímplíciter, fecun/ dum gradus fuos,ut alius fit gradus potentia, adus, & connexionis motus in inteî- ligentqs, ubi intelligerejeft monere: & alius materiæ, formae, QC nexus in corporali- bus,ubi efte eft mouerede quibus alibi tangemus.Ét ífta de trinitateuniuerfi, fyffi- ciantpropræfènti.

j - Corrdaria de motu» Cap. XI;

FOrtafsis admirabuntur qui ífta prius inaudita legerint, poftquàm ea aera efte doda ignorantia oftendít.Scímus nuncexíftís, uniuerfumtrinum, nihil uniueribrum elle, quod non fit unum ex potenti'a,adu&f connexionis motu,& nullum horum,fine alio abfolute fobfiftere poffedta quod neceffario

De doda Ignorantia

Simflía Paradoxis, ¡fia in omnibus font fecundum diuerfifsimos gradus, adeô different^, quôd nulla duo in uniuerfo per omnia, æqualia efle poflunt fimpliciteripropter quod aliquid machina mundana habere,aut iftâ terra fenfibilem,aut aeré, uel igné aliud quodcS que pro centro fixo & immobili, uarijs motibus orbium cofideratis,eft impofsibiles non deuenitur enim in motu ad mínimum fimpliciter, puta fixum centrum, quia mi nimum cummaximo coincidere necefle eft.Centrum igitur mundi, coincideret cum circuferentia. Non habet igitur mundus circumferentia, nam fi centrum haberet ÔC drenferentiam, & fic intra fe haberet fuum initium ôcfinem et effet ad aliquid aliud iplemundus terminatus, extra mundum eflet aliud & locus, quæ omnia ueritate carent* CSigitur nô fit pofsíbíle,m£ídn claudi intra centra corporale et Circuferentia, non intelligiturmundusjcuius centrum *dC* circumferentia font Deus:&cum hic **non fit** mundus infinitus, tamen non poteft concipi finituSjCfl terminis carear,intra quo» claudatur.Terra igitur,quaecentrum effe nequit,motu omni carerenon poteft, nam eam moueri taliter etiam necefle eft,quod per infinitum minus moueri ppflet* Sicut igitur terra non eft centrum mundiflta nec fphæra fixarum ftellarum,aut alia,eius cic cumferentia,quàmuis etiamcomparado terram ad coelum,ipfa terra uideatur centro propinquior, & coelum circumferentiæ.Non eft igitur centrum terra, neque odauàs aut alterius fphæræ:neque apparentia fexfignorum fuper horizontem,terram con* eludit in centro efleodauæ fphæræ*Nam fi effet etiam diftanter à centro,^ circa axS per polos tranfeuntem,ita quod una parte eflet eleuata uerfus unum polum,alia depreflauerfus alium,tunc hominibus tantum apolis diftantibus,quantumhorizo feextendit,fola medietas fphærgappareret, ut eft manifeftum. Necpetiam eftipfum mundi centrum plus intra terram,quàm extrà.Neque etiam terraffta,nequeah7 qua fphæra habet centrum,nam cum centrum fit pundusæquçdiftans círcumferetl iiæ,& non fit pofsibile uerifsimam fphæram aut circulum ene,quin uerior dari pof Ífitimanifeftum eftnon poflè dari centrum, quin uerius etiam daripofsit,atque præ< cifiûs. æquediftantia præciia ad díuerfa extraDeath,reperibilis non eft,quia ipfefa lus eftinfinita æqualïtas*Qui igitur eft centrum mundi,fcilicetDeus benedidus,il/ le eft centrum terrae, omnium fphærarum, atque omnium quæ in mundo funt. qui eftíitnul omnium circumferentia infinita*Prgterea,non font in cœlo poliimmo biles atque fixi, quâtnuis etiam coelum ftellarumfíxarum,uídeatur permotum de/ feri here, graduales in magnitudine circulos minores, quam coluros aut quàm æquinodiakm, ita de intermedtjsî fed necefle eft omnem coeli partem moueri,licet ira scqualirer comparatione circuloruper motum ftellarum deferiptorum. Vndeficut quedatn ftelle uidencur maximum circulum defcribere,ita quædâ minimum, fed no reperitur ftella quæ nullum defcríbatQuoníam igitur non eft polus in fphæra fixus» manifeftum eft,neque aequale medium reperirfiquafi æquediftamer â polis.Non eft igitur ftella in odaua fphæra, quæ per reuolutionem defenbat maximum circulum» quoniam illam æquediftare à pots necefle effet, qui non font, *ÔC* per confequens,na **eft** quæ minimum circulum deferibat. Poli igitur fphærarum, coincidunt cum centro,ut non fit aliad centrum quám polus, quia Deus benedidus* Et quoniam nos motum non nifi comparationead fixum,fcilicet polos aut cetra,deprçhendere pofíumus,S¿illa in menions motuum præfopponïmus: hincinconieduris ambulante» in omnibus nos errarç côperimus,^ admiramur quâdo fecundum regulas antiquo/ rum,ftdlas in fita no reperimus cocordare,quía eos rede de centris *ÔC* polis ô^méfol ris credimus côcepifïè,Exhis quidémanifefta eft, terram moueri» Etquoniâexm O* tu comeræ,aeris,aignis,elemëtaexpercifomusmoueri,Ôdunâminü S deorienteiti occafom,quâ Mercuriu,aut Veneré,uel Solé,et ita gradatimthincterraipiàadhucmi nus omnibus mouetur,fed tamen non eft ut ftella,circà centra aut polum minitnG de fcribens circulum,neque odaua fphgra aut alia,defcribit maximum, ut ftatím proba tumeft.AcuteígirurcÓfidera,quonÍamfícutíehabent ftellæcirca polos *conieûu^* rales inodaua iphgratita terra, Luna, ôfPlanetæ, funt ut ftellæ circa polum diftan/ ter *diftetentet* mota?, coniçdwrando polum cflè, ubi creditur centrum* Vnde lice®

terra

terra quafi (Telia fit, propinquior polo centrali,tamen tnouetur,S¿non defcribitmi/ nimum circulum in motu,ut eft oftenfum. Imo neque Sol,nequeLuna, neque terra neque aliqua fphæra (licet nobis aliud uideatur) defcribere poteft uerum circulum in motu:cum non moueantur fuper fixo. Neque uerus circulus dabilis eft, quinetiam uerior dari pofsit,neque unquam uno temporefficut alio æqualiter præciTe,auc moue tur aut circulum uerifimilem,æqualemdefcribiü,etiamfi nobis hoc non appareat.Ne celle eft igítur,fi de motu uniuerfi aliud aliquid quo ad íamdúfta uelís íntellígere, at centrumcum polis complices3te quantum potes cum imaginatione iuuando; nam fi quis effet fuprâ terrá,S¿fubpolo ardico,etalius in polo arcfticofficut exiftenti in ter ra,appareretpoluefleínZeníth3ítaexifteti in polo,appareret centra effe in Zenith* Etficut Antipodes, habentficutnos coelum furfum, ita exiftentibtis in polis ambo bus,terra appareret in Zenith effe, ubicunque quis fuerit,fe in.centro effe credit. ComplicaigituriftasdiuerfasimaginationeSjUtfitcentrumZenith econuerfó:ó¿ lue per intelledum (cui tantum doáaferuítigíorátía)uides,mundum6¿eius motum ac figuram attingi non poffe, quoniam apparebit quafi rota in rota, & fphæra m fphæra, nullibi habens centrum uel circumferentiam,ut praefertur.

De conditionibus terrae. Cap. XII.

AD íftaíamdídaueteres non attigerunt, quia indoda ignorantia defecerunt, lam nobis manifeftum eft, terram iftam in ueritate moueri,licet nobis hoc no appareat,eu non appræhendimus motu nifi per quadam comparationem ad fixum.Si enim quis ignoraret aquam fluere, Siripas non uideret,exiftens in naniin medio aquæ, quomodo appræhenderet nauem moueri: & propter hoc cum temper cuilibet uideatur,quod fiue ipfe fuerit in terra, fine Sole,aut alia ftella, quod ipfe fit in centro quafi immobili, & quod alia omnia moueantunille certe fem per a/ líos polosfibi coftitueret,ut exiftes in Sole alios aliosin terra,& alios in Luna,8£ Marte,ita de reliquis. Vnde erit machina mudi quali habens ubique centru}& nui (ibi circumferentiam : quoniam circumferentia & centrum Deus eft, qui eft ubiepôd millibi.Terra etia ifta non eft iphærica,ut quídam dixerunt,licet tendat ad fphxricita tem,nam figura mundi contrata eft in eius partibus, ficut & motus, quando autem linea infinta confideratur ut contrada taliter, quod üt cotrada perfectior efle nequit atque capacior,tunceft circularis, nam ibi principium coinciditcumfine.Motusigi/ tur perfedioreft circulari,& figura corporalis perfedior ex hoc fphærica. Quare orri uis motus parcis eft propter perfectionem ad totum, ut grauia uerfus terram, & leuia furfum,terra adterram,aquaad aquam,aer ad aerem,ignis ad ignem, & motus'totius quantum poteft circularem concomítatur, & omnis figura fphæricam figuram: ut in animalium partíbus>S¿ arboribus,& ccelo experimur. vnde unus motus eft circulari parad0X5u orte perfetftior alio,ita et figure funt differêres.Terrç igitur figura eft mobilis etfphe1 rica,& eius motus circularised perfeâior effe poffet. Et quia maximum in perfecfi onibus,motibus,6¿ figuris in mundo non eft,ut ex iam didis pateutunc non eft uerij quod terra iftafit uilifsima&f infima,nam quámuís uideatur centralior,quo ad mun/ dum,eft tamenetiam,eadem ratione polo propinquior,ut eft didum. Neque eft ipfa terra pars proportionabilis, feu aliquota mundi,nam cum mundus non habeat nec maximum nec minimum, neque habet medium, necp partes aliquotas, ficut nec ho< mo aut animal, nam manus non eft pars aliquota hominis,licet pondus eius ad cor/ pus uideatur proportionem habere, & ita de magnitudine & figura, neque color ni/ gredínis, eftargumentum uíllítatis eius,namín Solefíquís eflet, non appareret illa claritas quæ nobis:confiderato enim corpore Solis,tunc habet quadam quafi terram Hypnf centraliorem, Ôôquandamluciditatê quafi ígnilemcírcfíferecialem, in medio quafi aqueâ nubem Ó¿aereclariorem,quádmodíí terra ifta fuá elementa. Vnde *fi quis effet* cxtràregioneigniSjCeiraiftaincircuferétiafuæregiôisjpermediiïignisjlucidaftella

appareretsficut nobis qui fumus circa circumferentiam regionis Solis,So! ïutidifsi/ mus apparer,6¿ non apparet Luna adeo lucida, quoniam forte circa eius circumferen tiamfumus uerfùs partes magis centrales, puta in regione quafi aquea ipfius,& hinc non apparet eius lumen, licet habeat lumen proprium,illis in extremitatibus circum/ ferentiæ eius exiftentibus,apparens,& folum lumen reflexionis Solis nobis apparet: etiam propterea calor Lunæ quem fine dubio ex motu efficit, plus in circGferentia,ti/ bieftmaior motus,nobis non communicatur,ficut in Sole. VndeiRa terra intra regt onem Solis ôiLunç,uidecurfituata,&per horum medium,participat aliarum Reliara Influentiam,quas nosnonuidemus, propter hoc quod extra earum regiones fumus* uidemus enim tantum regiones éaru quae fcintillât.Eft igitur terra,Relia nobilis,qug lumen, & calorem, Ô6 influentiam habet aliam ôÉdiuerl am ab omnibus altjs ftellis: ficutetiam quadibet,àqualibet,lumine,natura,ôûnfluentia differt,^ flcquadibet Rei la, alteri co municat lumen, &?ínfluentíam:non exintentione, quoniam omnesRel-laemouenturtantumatquecoruícant:utfintmelíorímodo,undeexconfequentí par-ticipatio oríturtfícut lux ex Ría natura lucet, non ut ego uideam, fed ex confequentf partícipatíofít,dumutorlumíneádfínemuidendíJta quídemDeusbenedidusom nía creauít,utdumquodlíbet RudetEflefuum conferuare, quafi quoddammunus diuinumjioc agat in communione cum altjs, ut ficut pes non fibí tantum, fed ocu-lo,ac manibus, aC corpori, & homini toti feruit, per hoc quod eft tantum ad ambu/ landa,S¿ita deocuío,6¿relíquismembrís:parífonTiiter de mundi partibus» Plato enim mudum animal dixit,cuius animam abfi$ immerito ne Deum fi concipis; mui ta horum quæ diximus tibiclara erunt. Neque dici debet quod quia terra eft minor Sole,06 ab eo recipit influentiam, quod propterea *fit* uilior: quoniam regio tota ter/ tæ,quæufq? ad ignis circumferentiam fe extendit.magna eft.Ec quamuis terra minot fit quam Sol,ut ex umbra 66 eclypfibus hóc notum nobis eft,tamen non eft nobis nq tum,quantdregioSolisfitmaior aut minor regione terrae, xqualis autem ei prsrdfe elle tiequit,hulla enim Relia, alteri sequalís efle poteft. Neque terra eft minima Relia* quia eft maior Luna,ut experientia Cclypfíum nos docuír,0¿ Mercurio etíam,ut quí-dam dícunt,86 forte altjsftellis.Vndeex magnitudine,argumentuuilitatênô conclu dit.influentia etiam quam recepit,non eft argumentumcôcludens imperfectionem: nam ipfa ut eR Relia,Soli,66 fuse regioni forte pariformiter influit,ut præfertur,66 co non experiamur nos aliter quàm in centro ene, in quo confluunt influentiae, de ifta influentia nihil experímur.Nam 66 fi terra quafi pofsibilitas fehabeat,66 Sol utant-mafiue intellectualitas formalisjeiusrefpedu, 66 Luna ut medius nexus,ita ut ifiæ Relise intra unam regionem pofitæ,fuas ad intricem influentias uniant ÔC altjs fcilicet Mercurio & Veneri, 66 cæteris fuprà exiftentibus,ut dixerunt antiqui,66 aliqui etiis recetioresituncpatetcorrelationeminfluentiaetalem efle,quodunafinealiaeflene quitErit igitur una trina,in quolibet pariformiter fecundum gradus fuos.Quare patet,per hominem non eflefcibile^n regio terræfitin gradu perfediori 66ignobL liori,refpedu regionum Rellarum aliarum, Solis, Lunae,66 reliquarum quo adifta; Neque etiam quô ad locum, puta quod hic locus mundi fit habitatio hominum 6¿ animalium atqueuegetabilium,quætn gradu funtignobiliora, habitantibus in re/ gione Solis QC aliarum Reliara. Nâ etíí Deus fit cencriï 66 circumfer entia,omniu re/ gionum Rellarum,66 ab ipfo diuerfænobilitatisnaturæ procédant^ quaíibet regio nehabitantes,netotloca codorum&S Rellarum fintuacua, 66 non folum iRaterra fortafsis de minoribus habitata, tamen intelleduali natura, quæ hic in hac terra habitat 66 in fua regione, nonuidetur nobilior atque perfedior dari pofle,fecun-dum hanc naturam,etiam fi alterius generis inhabitatores fintin altjs ftellis : none/ nim appetithomo aliam naturam, fed folum in fua perfedus efle. improportiona/ biles igitur funt illi aliarum ftellarum habitatores, qualeicunque illi fine, ad iflius mundi incolas, etiam fi tota regio illa ad rotam regionem iftam, ad finem uníucrfí quandam occultam nobis proportionem gerat, ut fic inhabitatores iftiusterræ feu regionis,adillos inhabitatores per medium uniuerfalis regionis, hinc inde quan/ dam

dani adíe íhuícem habitudinem geftent: ficut particulares irtícúíi digitorum ma> nus 3 per medium manus, proportionemhabent adpedem, QC particulares articuli pedis,p er medium pedis, ad manum: ut omnia ad animal integrum, proportions ca linuVnde cum tota nobis regio illa ignota fit,remanent inhabitatores illi ignoti pe/ nitusfficutin hac terra accidit, quod animaliaunius fpeciei, quafi unam regionem <fpecificamfacientia}feuniuht,0f mutuo propter communem regionem fpecificamj participantea qua: eorum regionis funt,de altjs nihilauc feimpedietes, aut ueraciter appræhendentes.Nonenim animal unius fpeciei,conceptum alterius,quem per fig na exprimit uocalia, apprehendere poteft, nifí ín paucifsímis fígnís extrinfécus, SC tunc per longum ufum,S¿folum opinatiue* Minus autemde habitatoribus alteri* us regionisimproportionabiliterfcirepoterimus,fufpicantes in regione Solis,ma/ gis efte Colares claros & illuminatos,intelleduaieshabitatores, fpiritualiores etiam quam inLuna,ubi magis lunatici,& in terra magis materiales S¿grofsí:ut illi intel/ ledualis natura: folares fint multum in adu, QC parum ih po tentia, terreni uerô ma' gis in potential parum in a diu,lunares, in medio fluduantes. Hoc quidem opina- mur ex influentia ignili Solis, & aquatica fimul & aerea Lunae, S£ grauedine maie/ riali terræ,confimiliter de altjs ftellarum regionibus: fufpicantes nullam inhabitato/ ribùscarere, quafi totfint partes particulares mundiales unius uníueríL quotfunc ftellx: quarum non eft numerus, ut unus mundus uniuerfalis fit contradas criniter* progrefsioneftjaquaternariadefcenfiua,intotparticuhribus,qnod eorum nullus eft numerus,nifi apud eSqui omnia in numero crea uit Etiam corruptio rérûin term quam experimur» non eft efficax argumentumignobilitatis. Nobis enim confiaré non poterit,poftquàm eftmundasumueriàh'sj&f proportiones influentiaksomni- urn particularium ftellarum adinuicem,quod aliquid fit corruptibile penitas, fed fae- né fecundum alium effendi modum quando ipfæ influentia? tam quafi contradae, irt uno indiuiduo refoluuntur, ut modus eflendi fie uel fit pereat,utnafic morti locus* utaitVirgilius:mors enim nihil effeuídetur,níftut'compofítumadcomponehtíat¿ fôluatur,ôiah talis refolutio folum fit in terrenis incolis, quis fcire poterit: dixerunt quidam tot elfe rerum fpecies in terra,quot funt ftellæ, Si igitur terra omnium ftella/ rum influentiam, ita ad Cingulares fpecies contrahit, quare fimiliternonfitinregio/ nibus aliarumftellarum,influentias altarum recipíétíüm,8¿quisfcirepoterit,anom- nes influentiae contradae prius in compofitione, in diflblutione redeant, ut animal nunc exiftens indiutduum alicuius Ípecíeí,ín regione terræ contradumex omni fteí larum influentia refolnatur, an ad principia redeat, forma tantum ad propriam ftel/ lam redeunte,a qua illa fpecies aduale efl'e in terra matre recipit, uel an forma tan- rum redeat ad exemplar,fiue animam mundi,ut dicunt Platonici,ah ad materiae pof- fibilitatem, remanente fpiritu unionis in motu ftellarum, qui fpiritus dum ceflat ant> re,feretrahens ob organorum indifpofitionem,uelalias,ucex diuerfitate motus fe/ parationem inducat, tunc quafi ad aftrarediens, forma fupraaftrorum influentiam afcendente & materia illa defcendente; autan fprmæcuiuflibetregionis in altíorí quadam forma, puta intelleduali quíefcant, per illam, illum finem attingant* qui eft finis mundi, quomodo hic finis attingitur pêr inferiores formas$ in Deo per íHam, quomodo illa ad circumferentiam quæ Deuseftafcendat, cor/ pore defcend ente uerfij scentrum, ubi etiam Deus eft, ut omnium motus fit ad De/ um,in quo aliquando ficut centrum & circumferentia funt unum in Deo, Corpus etiam, quamuis uifum fit quafi adcentrum defcendere, &C anima ad circumferen/ tiam, iterum in Deo unientur, ceflànte non omni motu, fed èo qui ad generatio- nem eft,tanquam partes illæmundi eflentiales neceflario redeaint: tuncfocceisi/ ua generatione ceftante,fine quibus mundus effe non pofsítiredeunteenímfpíritü unionis 8¿connedente pofsibilitatemadfuam formâ,hæcquidênemo homimuex fe,nififingulariùs à Deo habueritffcirepoteritLicet no dubitat quífcg,Déííoptimá ad feomtua creaife,& non uellcquic^ perire eoru qug fecit,fciat$ effremuneratorerri

C y largifsi/

fargifsimaomniftipiumcolentiumtmodumtamendiuinaeopierationiSjpraefentisSt futuræ remunera tionis3Deus ipfe folum fcit,quid eft fua operatio. Dicam tamen in/ feriusiuxtà ínfpíratam díutnítus ueritatem, pauca circa hoc,de quibus nunc fufficit in ignorantia taliter tetigifle.

De admirabili arte diuina:in mundi <3celementorum creatione. Cap.. XIIIL

OVpniam fapientumcôcors fententia eft,per ifta uifibilia,0(f magnitudine* pulchritudine,atque ordinem rerum, nosduci in ftuporem, artis & excel/ lenrixdiuinx,.«& nonulla admirabilis feientiæ Dei artificia tetigímus.per qua breuíter ín uniuerfi creatione,pauca fubiftgamus admiratiuede Heme torumfita ordine. Eft aute Deus,Arithmetica, Geometría,at<^ Muli ca,fímui 8¿ Aftronomia ufus, ín mundi creatione,, quib. artibus etiam ÓÍ nos utimur.

Arithmetica. dum proportíonesrerum,S¿elementorum,atque motuft inueftigamus.Per Arithme

*Gastri** ticam enimdpfa coadunauit.Per Geometriâ,figurauit,ut ex hoc côfequerentur firmi

Mufaa. tatemô£ftabiiitatem,atqjmobilitatemfecundumcôdidonesfuas.PerMuficam,pro portionauittaliter,utnonplus terrae fit in terra,quam aquae in aqua.Si aeris ín aere,8¿ ignis ín igne,ut nullii elementorum in aliud fit penitus refolubile,exquo euenit,muti di machinam perire non pofte,eclicet pars unius inaliad refoluí pofsit,nunc¡? tamen totus aer,qui eft permixtus aquae,in aquam conuerti poteft, propter aerem circftftan/ tem hoc impedieritem,ut elemecorumfemper fit permixtio. Vnde egit Deus, ut par/ tes elementorum refoluerencur mutuo,quando fit cum mora,aliquid generatur ex concordia elementorum ad ipfum generabile,durans quamdiu durat concordia cle« mentorum,qua rupta,rumpítur 8¿diíToluítur generatum. Admirabili itaqueordine,

Numerus, demeta côftituta funt per Deu,qui omnia in numero,podere,& mefura creauit: nu/

pondus, merus,pertinet ad Arithmetica,pondus>adMufica, méfura¡ad Geometría:grauitas

Henjura. enim lenitate coftringete fuftinetur,terra em grauis: quafi in medio fufpenfaabigne: kuítasautemgrauítati innititur,utigms terrp.Ec dum hec eterna fapientia ordinaret, proportione inexprefsibili ufa eft,ut quantft quodlibec elementftaliud precederede berer,prçrdret,pôderans ita elementa, ut quanto aqua terra lenior,tanto aer aqua, ignis aere,ut fimul pôdus eft magnitudine cocurreret,8¿ ccmnens maiore locum oc- cuparet cotento.Et tali habitudine ipfa ad intiicem connexuiqut unum in alio aecef/

PÍ4?. fario fit.Vbi terraeft quafi animal quoddam (ut ait Plato) habens lapides loco ofsift, riuosloco aenarum,arboreslpcopilorum,ô£ funt animalia, quæ intra illos rerræ cau- pillos nutrifttur,utuermiculiinterpilosanimalium. Etad ignem terra fe habet,quafi ut mudos ad Deft.multas enim Dei fimilitudines ignis habet in ordinead terra,cuius potentípnóeftfínis,omnia interra operans,penetras, illuftrañs, ó¿díftínguens,atc£ formas, per medium aeris 0¿ aquae, ut nihil quafi in omnibus fit, quae & terra gignu/ tur,nifi alia 6¿ alia ignis operatio,utrerum formx,exdíuerfitaterefplendentí£ígnís3 funt.Eft tamen ipfe ignis rebus ipfis immerfus,fine quibus nec eft, necres funt terre/ nx Deus autem, non eft nifi abfolutus. Vnde quafi ignis confumens abfolutus, *S£* claritas abfoluta, Deus qui lux in quo non funt tenebræ,ab antiquis uocatur,cuius quafiigneitatem, atque claritatem, omnia qux funt,nituntur iuxtà pofleparticipa/ rejut in omnibus aftris confpicimus,ubi reperitur ipfa talis claritas materialiter con/ traífta: qux quidem difcretíua penetradua claritas, quafi immaterialiter eft con- tracta,in uita uiuentium, uita intellecftiua. Quis non admiratur hunc Opificem qui etiam tali fïquidem arte in fphxris, ftellis, ac regionibus aftrorum ufus eft, ut fine omniprgcifionescumomniumdiuerfitatefitomniumconcordantia,in uno mundo magnitudines ftellarum,fitums & notum prxponderans, ftellarumdiftantiasta/ liter ordinans,urnifiquadibetregio ita eflet ficut eft,necipiatn efle,nec *in* talifiru ordineeíre,necipfumiiníuerfumeffe poífet, dans omnib.ftelhsdifferêtem claritate, influentiam, fígurl,6í colore atque calorem, qui claritatem cocomitatur influential! ter.Et ica ¿pporcíonabíliter partium ad inuicê proportionem coftituens5utín qualibet fiemo/

fît motus partis ad toïrim,deorfom ad medium in graiMbtft'et ftirfum âmectfo tri leui buSj&circà medium, uti ftellarum motum orbicularem percipimus Jnhis cam admí tandis rebus,tam uartjs ÔCdiuerfis,per dodam ignoratiam experimur,íuxcá pmifia; hos omnium operum Dei nullam *Celte* poflè rationem,fed tantum admirari: qüoniâl magnus Dominus,cuius magnitudinis non eft finis, qui cum fie maximitas abfoíu> íá,uti eft omnium operum fuorumaudor6¿ cognitor,ita *&, finis, utin ipfo fintomz* nía, *8C* extra ipfam nihil, quieft principium, medium, & finis omnium, centrum *8C circumferentia uniuerforum,ut in* omnibus ipfe tantum quaeratur: quoniam **f**ac eo omnianihil funt,quo fois habito,omnia habetur, quia ípfe omnia quo omnia fcium rur:quia ueritasomnium,quietiam uultut in admiratione ex mundi machina tammt rabili ducamur,quam tamenobis occultat eo plus,quo plus admiramur:qaonrô ipfe tantum eft,qui unit omni corde & di ligenttaqueri,& cum inhabitet ipiam lucem iri accefsibilem,quæperomniaquæritur,folus poteft pulilàntibus aperire, & petentibus dare,6^ nulla habent poteftatem,ex omnibus creatis fe pultanti aperire, fe o/ ftendete quid fint, cum fine eo nihil fint, qui eft in omnibus. Sed quidem indoda ignorantía,ab eis feifeitanti quid fint aut quomodo, aut ad quid,tefpondena ex nois nihil,neque ex nobis tibi aliud, quam nihil refpondere poifumus, cum etiam fcientiam noftrinonnos habeamus,fed ille folus per cuius intelligere, id fumus, quod ipfein nobis uult,imperat,0ifcit,miuaquidem fumus omnia,ipfeeft qui in omnib* loquitur,qui fecit nos, folus fcit quod fumus, quomodo, ad quid.Si quid feire dé nobis optas,hoc quide in ratione,& caufa noftra,non in nobis quærê,ibi reperis ora nia,dum unum quæris,& neqj teipfum, nifi in eo reperíre potes. Fac icac^aitnoftra ignorada,ut te in eo reperias, & cum omnia in ipfo fint ipiemihil tibi deefle potería bocaute non eft noftrunrutinacceffibile accedamus, fed eius qui nobis dedit facie ad ipfum conuerfem,eum fummo defiderio quaerendi, quod dum fecerimus, piifsi/ mus eft,nos non deferet, fed feipfo nobis oftenfo, cum apparuerit gloria eius^aetef/ naliter feciabit,qui fît in fæcula bénedidus. Arnen.

Libri Secundi Dodæ Ignorantia Finis.

Nicolai de Cufa Doftæ Jgno-

rantiaé Lib. **LIL**

Aucis his de tmiuerfo prçthifsis,quomodo in cottadioe fubfiftat **aci** finë,ut de maximo abfoluto pariter contrado **lefü** Chriftofem> Per benedído,aliqua dodé inignorantia perquiramus,inaugmeti tum noftrsEiamplius tu«admirandaeindustria?, Quámbreuifsimédelefucûceptum pandemus,ipfuminuocantes,ut fituiaad feipfumjqui eft Veritas, qua nunc per fidem j&poft hac per adeptionem uiuificemurjinipfb per ipfum,qui & uita extatfempíterna¿

Maximum ad hocuel illud contra Aum,quo maius efie nequeat,effe fine abfoluto non poíTe, Cap. t.

PRimo libello, oftedit unüm abfoluté maxima incomunicabííe, ímmerfibilé¿ & íncontrahíbde ad hoc uel illud,in fe çternaliter,çqualiter, ímmobftiter^ idê ipfum gfiftere Poft hçc fecund o loco,uniuerfi cotradío manifeftat:qu¿ niâ no aliter cjj côcradêîhoc &T illud exiftit. Vriitas itaejj maximi,eft in fe abfo iute. Vnitas uniuerfi,eft in pluralitatecotradé. Plura »ute,in quib. uniuerfum adu *c3* irada eft,hequaçjjfuma aequalitate conuenire poifunt, nâ tune piará *eCTeáefinetet»* Omnia igitur ab inuicem d ifferre neceffe eft,aut genere,fpecie,numero, áut fpecíe *QC* nfiero,auc genere æ naero,ut unffqclcp in proprio ntiero, podere,ÔÉmêfura fubfiftati Quapropter uaiuerfaab inuice gradib. diftinguntur,ucntillij cd alio coincidau Nullft igitut

De dofta Ignorantia

igitur cotradu, gradum contradionis alterius prgcífé participare poteft,**(ta utneceffa** rió quodlibet excedat aut excedatur,â quocunque alio. Confiflunt igitur ititer **maxi** mum& minimo,omnia contrada,utquocuquedato,poffit dari maior & minor cotra dionisgradus,abfque hoc q> hic proceffus fíat ín infinita adu : quia infinitas graduS eft ímpofsíbílís,cunó fit aliud dicere infinitos grad^ efle adu,c£ nulls éffeiut de nume **ro,**in primo diximus.No poteft igit afcenfus uel defcenfus in côtradis **efle, ad maxi** mû uel minimum abfolute.Hinc ficut diuina natura ^qup eft abfolutemaxima,non po reft minorari,ut tranfeat inpnicam & contra damzita nec contra da poteft in contra- dione minui,utfiat penitus abfoluta. Omne igitur contradum, cum poffit efle mi- nus *dC* magis co ntra dum, terminum non attingit, neque uñíuerfí,neque generis,ne/ que fpccieimam uñíuerfí prima generalis contradio,per generum pluralitate eft,quae gradualiter differre necefle eft.Non autem fubfiftunt genera,nifi contradein fpecie bus,neque fpecies, nifi inindiuiduis, qusfolumaduexiftunL Sicut igitur non **eft** dabile fecundum naturam contra do rum indiuiduum, nifi infra terminum fue (peci/ eitfic etiam omne ¿ndiuiduum,terminum generis,& uñíuerfí attingere nequitJnter plura etenim eiufdem fpeciei indiuidua,diuerfitatem graduum perfedionis, cadere necefle eft.Quare nullum fecundó m datam fpeciem,erit maxime perfedu, quo per/ fedtus dari nô pofsitmeque etiam adeo imperfedum eft dabile, quod imperfedius dabile non fit, terminum igitur fpeciei, nullum attingit. Non eft igitur nifi unus ter/ minus,aut fpecierum,autgenerum,aut uñíuerfí,qui eft centrum,círcáferentía,atque connexio omnium,uniuerfum non euacuat ipfam infinitam abfolutè maximam Dei potentiam,utfitfimplicitermaximurn terminans Dei potentiam. Non attingit itaque uniuerfum,terminum maximitatis abfolutè,neque generarermínum uniuer **fi** attingunt,neque fpecies, terminum generum, neque indiuidua, terminum fpecie/ rum,ut omnia fint id quod funt,meliori modo intrà maximum et mininum,Deus principium,medium,& finis uñíuerfí, fingulorum, ut omnia, fiue afcendant, fiue defcendâtjfiue ad medium tendant,ad Deum accedant.Çonnexio autem uníuerforá **per** ¿pfumeft,ut omnia quâcj? fint differentia,fint & conexa.Quapropter ínter **gene** rajunum,uniuerfum contrahentia,talis eft ihferioris&fiiperioris connexio,ut in m« dio coíncídant tac inter fpeciesdiuerfas, talis cobínatíonís ordo exiftit,utfuprema fpecies generis unius,coincidat cum infima immediate fuperioris, ut fit **unum conti** nuumperfedum uniuerfum,Omnis autem connexio,graduatíua eft,S¿ non deueni/ tur ad maximam,quia illa Deus eft Non ergo conneduntur diuerfæ fpecies,inferio ris fuperioris generis,in quodam indiuifihili, magis ÔÇ minus no recipienti: fed in tertia fpecie,cuius indiuidua gradualiter differunt, ut nullum fit aequaliter participas utramcp, quaffex ipfis fit compofitum, fed propriae *fpeciei* naturam unam in gradu fuo contrahit,quæ ad alias relata,ex inferiori & fuperíorí compofíta uidetur: neque aequaliter ex ipfis,cum nullum compofitum præcifè ex æqualibus efle pofsít, ín- ter ípfas fpecies medía cadens,fecundum unam, fuperíorem aut inferiorem fcílicer¿ neceflarío ufticitmtí dehocín Philofophorum libris,ín oftrgis,6Cín conchis mari/ nís,6íaltjs exempla reperíuntur. Non igitur defeendít fpecies aliqua, ut fit minimal alícuiusgeneris: quoniam antequam ad mínimum deueníat,commutatur ín aliaiiï priusquam minima fit♦ In genere anímalítatis, fpecies humana altíoremgraduai ínter fenfíbílía dum attingere nititur, in commixionem íntelledaualís naturae rapi/ tur,uincit tamen pars inferior>fectfndum quam animal dicitur. Sunt fortafsis altj fpI

Zibet áeeon- rítus,dequibusinde coníedurís hi quidem largedicuntur de genere animali/ tatis , propter fenfibilem quandam naturam, fed quoniam in ipfis natura intelle/

Pta/fh dlualis uincitaliam,potius fpírítus quâm animalia dicuntur,licet Platonici ipfos a/ nimalia intelledualia credant. Quapropter concluditur » fpecies ad inflar nu/ meri efle ordinatim progredientis , qui finitus efl neceffario , ut ordo, har- monia , ac proportio fit in diuerfitate, ut in primo oftendimus, & ad infimam fpeciem infimi generis › qua adu minor non eft, & fupremam fupremi › qua

pari/

jpartfôrthte add nulla maior SCaltior eft, quibus ramea minor & maíór dari pof/ iit,abfq? procefîù in infinitum deuenire neceíTe eftiut fiue furfum numeremus, fine deorfum, ab unitate abfoluta qua Deus eft ut ab omniS prifidpio initium fumamus, ut fint fpecies,quafi obuiantes numeri,de minimo quod eft mfcimum & de maxima cui minimum non opponííur,progrediérités,u£ nihil fit in uniuerfo, quod non gad/ déàtquadâ fínguíarítate, qua in nullo alio reperibilís eft,ita quod nullum omnia in ¡omnibus unicat,aut diuerfa aequaliter,ficut cum nullo,ullo unquam tempore,equale in quocuncgefle poteft,etiam fi uno tempore minus eo fuerit & alio maius: hune trâ/* iitum facit in quadam fingularitate, ut nunquam æquilitatem præcifam attingat: ficut quadratum infcriptum circulo, tranfit ad magnitudinem circunfcripti, de quadrato quod eft minus circulo,ad quadratum circulo maius,abfqj hoc quod unquam perue/ niat ad aquale illi,8£ angulus incidentia, de minori redo ad maiorem afcendit, abfcg medio aqualitatis,S< plurahisjin libro conídedurárumelicientur* Principiaenim in diuiduantia in nullo indiuiduo, in tali poffunt harmonica proportione côcurrere,fi cut'in alio,utquodiibetper fe fitunr^eteo modo quo poteft perfedu.Et quâuis in qua cScpfpecíe puta humana, indato tepore aliqui reperiantiur,altjsperfediores & excel, lennores fecundfí certa,uti Salomon cuteros uicit fapientia, Abfalon pulchritudine, Sapfon fortítudine,0¿ illi q magis in parte íntelledíua cuteros uicerut, meruerat præ cçteris honorariítame quia diuerfitas opinionum, fecunda diuerficatem teli gionumj^ff^

*Angulus inicidcntia, Liber de ceti» ieftwis**

*salowon**

*Abfai^*

fedarum,ac regionum,diuerfa facit iudiciacomparationu, ut laudabile fecunda unâ fit, uituperabile fecudum aliam,fintcp nobis per orbem difperfi incogniti, igno ramus quis cateris mundi excellentior, quando nec unum ex omnibus perfedé co/ gnofcerê ualemus* Et hoc quidem àDeo fadueft, Utqtiifq? infeipfo contentetur,li/ cet alios admiretur,S< in propria patria,ut ei uideaturnatale folum dulcius, & in mo/ ríbusregníÓÓ lingua accateris,ut fit unitas S¿pax abfcp ínuídía, quanto hoc pofsibi liaseffepoteft,cum omnimodaeffe nequeat,nificurqipfo regnatibus , qui eft pafc noftra3omnemienfum exuperans.

Maximum cdntradum pariter eft & abfolutum¿ creator §C creatura. Cap. II,

BEnêfatis apertam eft, uniucrfum nonnífí contrade efiepiúra,quaeaduita funt, quod nullum pertingit ad fimpliciter maximum. Amplius adiiciam,fi maximum contradum ad lpeciem,adu fubfiftens dabile effet,quod tunc ip/ fum fecundum datam contradionis fpeciemomnia adu effet,quse ín poten/ tía generis aut fpeciei illius efte pofTent:maximunienimabfolute,eft omnia pofsibi/ lia adu abfolus in hoc eft infinirifsimum abfolutè. Maximum ad genus fpecie cotradum: pariformitereftadupofsibilisperfedio,fecundftdatl contradionejn qua cum maius dabile non fit, eft infinitum ambiens, omnem naturam data contra^ dionis ♦ Et quemadmodum mínimum coincidir cummaximo abfolutodtaetiam ipfum contrade, coinincidit cummaximo contrado* Huius exemplum clarifsi/ mum,de maxima linea quæ nullam patitur oppofitíonem, 6¿qux eft omnis figura,8€ aqualis omnium figurarum menfurá, cum qua pandum coíncídír,ut in primo libra oftendimus. Quapropter ii aliquod dabile, effet maximum contradum indiuidua alicuius fpeciei, ipfum tale efle illius generis ac fpeciei plenitudinem neceffe effetj iit uítam formam,rationem atque ueritatem in plenitudine perfe dionis omnium,qug in ipfa fpecie pofsibilia forent. Hoc tale maximum cotradum fuprâ omnem natura contradionis,illius terminus finalis exiftens,in fe complicans omne eius perfedio/ nem, cum quocunque dato fuprà omnê proportionem, fummâ teneret aequalitate» ut nulli maior ÔC nulli minor eftec,omnia perfediones in fua plenitudine complicas^ Ex hoc manifefta eft,ipfum maxima contra da,non pofTe ut pure contradum fubfi/ ftere,íecundu ea que pauló ante oftendimus,cu nulla tale plenitudinem perfedionis, ingeaerepededionis côtradiôis attingerepofsir, neqsetia ipfum cale ut cotradum

Deus

Deus qui eft abfolutifsímus effet, fed neceffario effet maxímS contradam, hoceft Deus et creatura,abfolutum et contradam,cotradione quæ in fe ipfa fubfiftere no poffet,ntfi in abfoluta maximitatefubfiftentemoeft enim nifi una tantum maximitas (ut in primo oftendímusjperquá con tradum dici poffet maximum,Si maxima potentiajpium contradam fibi taliter uniret,ut plus uniri non pofiet faluis naturis, ut fit ipfum tale,feruata natura cotradionis,fecundum quâ eft plenitudo fpeciei co* trada& creata, propterhypoftaticam Deus &omnïa:hæcadmiranda unio,omne noftrum intelledum excelleret,nam fi ipfa conciperetur,quemadmedii diuerfa uni untur,error eft.Non enim maximitas abfoluta,eft alia aut diuerfa,cu fit omnia*Si ut duo cociperetur prius diuifa, nûc coinunda,error:nÔ enim aliter fehabet diuinitas fecffdiï prius & pollerías, neq; eftpotius hocquâ illud,neqj ipfum cotradumante unionem potuithoc effeuel illiidiquemadmoduindiuidualis perfona in fefubfiftes, necp ut partes coniunguntur in toto, cum Deus pars effe non pofsit* Quis igitur ta admiranda cociperet unionem,quæ neqj eft ut formæ ad materia,cum Deus abfolutus fit impermifcibilis materiæ,non informans.omnibus profedo unionibus intelligibilibus,bæc maior efièt,ubi contradu nô fubfifteret cum fit maximum, nifi in ipfa abfoluta maximitate,nihil ei adiiciens,cum fit maximitas abfoluta, necpin eius natu ramtranfienSjCum fit cotradum.Subfifteretigiturcotradain abfoluto taliter,quod fi ipfum Deum cociperemus,falleremur,cum côtradum naturam nonmutetifiipfam efte imaginaremur,deciperemur,cum maximitas abfoluta quæ Deus eft, natu/ ram no defideratxfituerb ut copofitum ab utrocp putaremus, erramus,cum ex Deo creatura,co trado 8d abfoluluto maxime, copofítío fítimpofsibílís. Oportetígítur ipfum tale, ita Deum effe mente cocipere ut fit & creatura, ita creaturam ut fit *Qi* creator,creatoremÓ¿creaturam abfqj confufione&copofitione. Quis itacpexcelfum adeo eleuarí pQÍsit,utinunitatediuerfitate,et¿n diuerfitateunitatem concipiat: fuprâ omnem igitur intelledum,lhæc unio effer*

Quomodo in natura humanitatis folum,eilipfum tale maximum pofsibilius* Cap. III.

*Sitir M™**
WZí,M*

YAcilead ifta conie^uenter inquiri poterit, cuius natura* contradam ipfum maximum effedeberet. Poftquàm enim ipfum necefiaríoeft unum, ficut uni/ tas abfoluta eft maximitas abfoluta,& cum hoc contradam ad hoc uel illudi primo quide maniteftum,eft ordine reru neceffario depofcre,ut quedares fint inferioris naturæ comparationeâliarum,ut funt illæ quç carentuíta Sdntelligentia, quædam fuperioris nattiræ quæ funt intelligentiæ, ac quædam mediae. Si igitur ma/ ximitas abfoluta eft omnium entitas uniuerfaliftîmé, itautnon magis unins eg alteriusxlarum eft hoc ens magis maximo focíabíle,qd magis uníuerfitatí entium eft commune* Si enim ipfa inferiorum natura confíderatur, aliquod talium entium admaximitatem eleuetur,erit tale Deus,& ipfum,ut in linea maxima exemplum da/ turmam ipfa cum fit infinita, per infinitatem abfolutam, & maxima, permaximita/ tem, neceffario ea cui unitur maxima, Deus erit per maximitatem, ¿¿remanet linea per contradionem, & ita eritadu omne id, qd ex linea fieri poteft.Lineaautem non includit neque uitam,neque intelledum,quomodo ergo linea ad ipfum maxima gradum poterit aftumi, fi plenitudinem naturarum non attingiueileenim maximum quod maius efie pofiet,áperfedíoníbus careret. Pariformiterdefupremanaturadi/ cendum, quæinferioremnoncompleditur, nifiita ut maior fit inferioris ftfuperi/ oris adumrioquámfeparatío.Maxímoautemcuímínímum coincidir, conueníetíta unum ampledi» quod & aliud non dimittat, fed ftmul omnia * Quapropter natura media, quæeft medium cônnexionisinferiorisâSfuperioris,eftfolumilla,quæaci maximum conuenienter eleuabiliseft potentia maximi infiniti Dei: nam cum ipfa intra fe complicet omnes naturas , ut fupremum inferioris , ÔC infimum fuperi/ oris, fi ipfa fecundum omnia fui ad unionem maximitatis afeenderit, omnes natu/

ras ac totam nníuerfatn ¡ omní pofsíbíli modo ad fummum gradum ín ífpa per ueniffe conftat.Humana uero natura eft illa, qup eft fupra omnía Dei opera eleuata J paulominus Angelis minorata,íntelledualem fenfíbílemnacuram complicas,) acuníuerfa íntráfecoftríngens,ut aut paruus mundus,áueceribus ratio! Habiliter uocítetur.Hínc ipfa eft illa,quæ fi eleuata effet in unionem maxímíca£is,pleí nitudo omnium perfedíonum uníuerfi & fíngulorumexifteret,ítautínípíahuma-(giítate,omniafupremumgradum adipifcerentur.Htimanitas autemnoneft nificon tradeínhocuelillo* Quarefíno effetpofsibile,plus quamunum nerum hominem, unionem maximitatis poffe afeédere, &híc cene ita effet homo quod Deus,S'i- ra Deus quod homo,perfedío uníuerfi, ín omnibus primatum tenens>in quo mini/ ma,maxima,ac media naturg maximitati abfolutg,unitæ,ita coincidererit>utipfe ora niuperfedio effet3et' ada centrada funt3in eo ut in fuáperfedíonequíefeerent ¿u ws mefura,hominis effet et angelífutloannes ait in Apocalypfí)etfínguloru,quoníál, diet uníuerfalís contrada entitas,fíngularum creaturarum, per unionem ad abfoltp ⸗ earn etititatem,quæ eft entítas abfoluta uníuerforum, per quem cunda initium cotral dioms atqj finem reciperent,& per ipfum qui eft maxima cotradum â maximo abío luto,omnia in effe contradíonis prodirent,& in abfolutum per medium eiufdem re/ dirent,tanquam per principium emanationis,^ per finem redudionis. Deus autem ut eft æqualitas effendi omnia, creator eft uniuerfi3cum ipfum fit ad ipfum creatum* Aequalitas igitur fumma atque maxima effendi omnia abfolute : illa eft cui ipfa hu/ manitatis natura uniretur,ut ipfe Deus per affùmptam humanitatem,ita effet omnia contra da in ipfa humanitate, quemadmodum eft æqualitas effendi omnia abfolutê* Homo igitur ille,cum in ipfa maxima æqualitate effendi per unionem fubfifteret, fi/ lms Dei effet, ficut Verbum, in quo omnia fadafunt,aut ipfa effendi æqualitas quæ Dd falitïs nominatur, fecundum oftenfa in prioribus, nec tamen defeneret effe filius hominis,ficutnecdefinereceffehomo,proutinfradicetur^ Et quoniam Deo opti/ mo atque perfedifsimo,non repugnant ifta, quæ abfq? fui uariatione,diminution^ aut minoratione per ipfum fieri poffunt, fed potius immenfæ bonitati coueniunt ut optimê atque perfedifsimè côgruo ordíne,uníuerfa ab ipfo 8f ad ipfum creata funt, tunecufemota hac uia omnia perfedioraeffepoffenttncmonifiaut. Deu aut ipfurrt optimum negans,ab iftis rationabiliter poterit diffentire* Relegata eft enim procul omnis inuidia,ab eo qui fumme bonus eft,cuius operatio defeduofa effe nequit: fed 'feutipfe eftmaximus,ita Scopus eius,quanto hocpofsibilius eft,admaximumacce di¢ Potentia autem maxima,non eft terminata nifi in feipfa, quoniam nihil extra ip/ . i ft,S¿ ipfa eft infinítala nulla igitur creatura terminatur,quin data quacuncp, ip ', .unita potentia pofit creare meliorem ac perfediorem. Sed fi homo eleuatur, ad uittatem ipfius potentiæ,ut non fit homo in fe fubfiftens creaturaffed in unitate curti infinita potentíamon eft illa po tentia,in creatura fed in feipfa terminata. Hæc autem **eft** perfedifsima operatio maximae Dei potentiae, infinitae,^ interminabili s, in qua deficere nequit; alioqui neque creator effet,neque creatura* Quomodo enim crea/ tura effet contrade ab effe díuíno abfoluto, fiípfa contradío ípfí umbilis non efi* fet : per quam eunda ut funt ab ipfo qui abfoluteeft,^contradaexfterent ,ac ipfaiM funt contra da ab ipfo fint, cui contradio eft fumme unita t^ut fíe primo *fit Deas* creator, fecundo Deus homo creata humanitate,fupreme in unitatem fui affurri/ pta, quafí íítuníuerfalís rerum omnium contradio, æqualitatiomniaeflèndi, hy/ poftatice ac perfonaliter unita, ut fie per Deum abfolutifsímum » mediante con/ tradioneuniuerfali, quæ humanitas eft: tertio loco omnia in effe contradum pro/ deant, utfic hoc ipfum quod funt, effe poffinc ordine S¿ modo meliori. Hic au/ tem ordo non temporaliter confiderarideбet, quafi Deus in tempore præcefle/ rit primogenitum creaturæ, aut quod primogenitus Deus homo tempore mun/ dumanteuenerit, fed natura ÔÉordine perfectionis fuprà omne tempus, utillea/ pud Deum fupra tempus cundís prior exiftens,ín pknitudiiie temporis?multis re> uolutionibus praeteri tis.mundo appareret*

Quo/

QiJO modo ídípfum,eft fefusbenedíítus deus & homo» Cap, IIIL

OVoniam quidem ad hoc indubia nuiicfide, his talibus ratiocinationibus prouedíítim us,ut in nullo hæfîtantes firmiter teneamus,premiflà ueriísímaeffe,fubiungentes dicimus,temporis plenitudinem praeteritam,ackfum femperbenedidum primogenitum omnis creaturæefle.Nam ex iis, quæ ipfeexilies homo fuprâ hominem, diuinê operatus eft,acalíjs que ipfe in omnibus uerax repertus, de feipfo affirmauit, teñímoníum ínfanguíne lüo perhibentibus etiam rjs,qui cum ipib conuerfati funt, conftantia inuariabili, infinitis dudum ineffabilibus probata argumentis:iufteaflerimus,ipfum efle quem omnis creatura in tempore futurum,ab initio expecftauít,ó¿ qui per Prophetas fein mu do appariturum prædixerat»uenitenim,utomnia adimpleret,quoniam ipfe uoluntatecundios fanítatíreftítuít, omnia occulta Sófecreta Sapientiæ,tanquampotens fuper omnia edocuit,peccata tollens utDeus,mortuos fufcitans,naturam trâfe mutans,imp crans fpiritibus,mari,et uentis,fuprà aquam ambulans,legem fta tuens in plenitudine fupplementi ad omnes leges» In quo (fecundum teftímonium,illius fingularifsimi prædicatorisucritatis Pauli, defiiper in raptu illuminati) habemus perfedionem omnium, redemptionem,8¿remiísíonem peccatorumtqui eft imago Dei inuifibilis,primogenitus omnis creaturæ,quia in ipfo condita funtuniueria,m coelis & *in* terra,uífíbilía *ínuifibílía,fiue* throni,fiuedomínaríones,fíuepríncípatus,ftue poteftates.Omnia periplum,& in ipfo creata funt,& ipfe eft ante omnes,et omniainiplb conftanq& ipfe eft caput corporis Ecclefîæ: quieftipfum principiix, primogenitus ex mortuis, ut fit in omnibus ipfe primatum tenens: quia in ipfo coplacuit patri omnem plenitudinem inhabítare,0¿ per eum reconciliari omnia in ipfum» Talia quidem, *QC* alia plura, perhibentur làntftorum de eo teftimonia, quoniam ipfe Deus eft homo,in quo ipfa humanitas,in ipfa diuinitate uerbo unita efti ut non ín fe led in ipfo fubfifteret, poftquam humanitas in fummo gradu,^¿omni plenitudíne,alíter efle nonpotuíqníííín diuina filfj perfona.Etad hoc,utfupraomnem intelledlualcmnoftram conpræhenfionem,quafi indo(ftaignoratia,hancper fonam concipiamus,quæ hominem fibi uniuittafcendentes innoftro ihtellecftu,c0 fideremus cum Deus per omnia fit in omnibus, 6¿omnía & per omnia in Deo,uî quodam loco fuperíusoftendímus,tunc cu ífta fimul copulatíueconfiderandafint, fie quodDeas fitín omnibus,íta quedomnia ¿n Deo,ácum efleípfum diuínu fit fùpremæequalítatís etfímplícítatis,híncDeus ut eft ín omníb.nbneftfecudumgradas ín ípfis quafi *fe* gradatím particulariter communicando» Omnia autem,Ime diuerfitate gradual! efienon poíTunt. Quapropter inDeo funt, fecundum fecum graduum diuerfitate» Hinc cum Deus fit in omnib. ita ut omnia in eo,eft manifeftu, deumabfq? fui mutatione in .aequalitate effendi,omnia efle in unitatecum humani tatelefii maxima»Quoníá maximus homo, in ipfo no aliter quam maxime efle pdteft»Et íta ín lefu,quí fíe eft pqualitas omnia efiendi,tani^ in filio in diuinis,q eft media perfona,pateræternus,& ípirítuflandus exiftát,ó¿ omnia ut ínu^rbo,8¿ omnis creatura in ipfà humanitate fumma S¿perfedifll'ma, uníuerfelíter omnia creabilia coplicanti,utfitomnis plenitudo ipfum inhabitans. Manuducamur aliqualiter ad *scnfa* ifta* hocexemplo:Senfualis cognitio eft quçdam contraôa cognitiOjpropterquod *ïntellciius.* fenfus non attingit níffí particularia* Intellectualis cognitio eft uniuerfelis,propter quod refpecftufenfualis, abfoluta exiftit atq; abftracfta, â contradioneparticularfi Contrahitur autem fenfatio uarièaduarios gradus, perquas quidem contractiones,uariæ animalium (pedes exoriuntur,fecundum gradus noDÍlitatísóSperfedíonís,6¿ quamuis ad maximum gradum fimplicíter non afcendat,ut fuperius oftendi mastín fpecie tamen illa que actu fuprema eft in genere anímalítatís,puta humana, ibi fenfus tale animal efficit, quoita eft animal, utó¿ fit intelle(ftus,homo ením eft fuusintelledus,ubícÓtracftíofenfualisquodammodo ín intelledualí natura fuppofîtatur,cum mtelledaalís natura, exiftat quoddam díuínum feparatum, abftra-

¿tum

¿lam,efle fenfuali remanente temporali corruptibili fecundam fiiam naturam» Quare quadam licet remota fimilitudine,ita *in* lefu confiderandum,ubi humant* tas in diuinitatefuppofitatur,quoniam aliter,in fua plenitudine maxima efle **non** poflet.Tntelledus enim lefu,cum fit per£edifsimus,penitfis in adu exiftens,noà poteftnifiindiuinointelledu,quifolum feft adu omnia,fuppofitari perfonalíter, Intelledus enim,in omnibus hominibus poflibiliter eft omnia crefcens gradation depoflibilitateinadum,utquantofitmaior minor fit in potentia.Maximus autem cumfit¡terminus potentiæ omnis intelledualis naturæin adu exilíeos plenírer: nequaquam exiftere poteft,quin ita fit intelledusjquódS¿ fit Deus ,qui eft omnia tnomnibus:quafiutfi*woAvywsx*circulo infcripta,natura effet humanacircalus diuina:fi ipfa *waAvyawa maxima* efle debet,qua maior eflenoporeftnequaqua *drains»* in angulis finitis per fe fubfiflereq fed in circulari figura,ita ut non haberet propria fubfiftendífigaram,etiam¿nteUedaalí£er,abípfacircularíó< ætenia figura feparabilem. Maximitas autem perfedionis humanae nature,in fubftantiahbus et efletv rialibusattendituuputa quoadintdledum,cui cætera corporalia feruiunt hinc maxime perfedus homo,non debet efle in accidentalibus emines,nifi tn refpedu tntelledustnon enim requiritur utfi aut gigas aut nanus autillius uel illius magnitudinis,coloris,figuræ,ôf ficdecæterisaccidentahbusded hoctantum eftneceflariurmquod ipfum corpus declinet ita ab^cxtremis, utfit apcifsimum inftrumcntuni intelledualis naturæ,cui abfque renitentia,murmwratione a ac fatigatione ipfum obedíatjétóbtemperetflefusnofterínquooiTmesthefaurifcientiaeáfapientise eti/ am dùm *in* mundo apparuit, abfcoqdítifuerunqquafi lux ïn tenebris,ad huc finem èminentifsimaHntélledualisnaturæ,corpusaptifsimum atque perfedifsrmum,ut etiam á fandífsímís teftibus fuæ conuerfationiSjmemoriæ traditum eftjcreditur hax bûifld

Quomodo Chriftus conceptus per fpiritumfandum,natus eft ex Mariauirgme. Cap, V.

AMplius confiderándum,quoniam humanitas perfedifsima furfum fuppofitata cum fit terminalis contrada præcifiojnaturx illius penitus fpeciem non exitSimile autem à fimili genera tur, et hic fecunda naturae proportionem,procedit generatum â genitore.Terminus autem cum careat termi/ nos caretfinitatione,&proportïone.Qaarebomomaximus,uiananiræ non eft generabilis^nequé etiam omnino carere poft principio fpeciei, cuius ultima perfedio exiftit.Partim igitur fecundam humana proceditnaturam*quia homo quoniam eft altífsímnpríncipíatum, immediatifsimepríncípíounítum,cüc ipfiim priacípiumáquoeftímmedíatífsímé,eftutcreans aut generas,ut pater, principiunij humanum,eft ut pafliuum,materiam receptibilem miniftrans,quàre â matre;fine uq rili femine»Omnis autem operatio,exfpirituâfamore quodam procedit,umenterri adiu3pafliuo:utquodamlocoinfuperioribusoftcfiimreperitur. Ethincmaxima operatio,fupràomnem naturae proportionem,per quam creator unitur creaturae/ „ ex maximo unienteamorejprocedesmon dubium,â fando ípirítufquiabfolute a/i mor eft)neceffariô exiftit,per quem folum,fine adminiculo agentis contradi *in*fral latitudinem fpeciei,*concipere* potuit,mater,fíliumDeí patrís:utficut Deus pater omníafpiritufuoformauitsquí?nonexcxftan£ibüs,ab ipfo in efle prodierunt,íta principalí/us hoc egit eodem fandífsímo fpiritu, quando pcrfedifsimè operatus **eft.**Quafi utexemplo inftruatur ignorantia noftraidum excellentiísímus aliquis dodorjuerbumintelledualeac mentale fuummult difcipulis pandere, ut bftenfa ípfis cóncepta ueritate, fpiritualiterpafcanturtagitut ipfum talefuum mentale ner- I burruuocem induat,quoniam aliteroftenfibiledifeipulisnon eft5finonindnatfenfibilem figuram. Non poteft autem aliter hoc fieri,nifi per fpiritum naturalem dodoris,qut ex attrado abe>adaptat uocalem fíguram,méhtalí uerbo conuenientem **cui taliter ípfiirii úérburn unit,ut uox ipfa in ipfo uerbo fubfiftatjita quód** ludientes,

D triediame

m edianteuoae uerbum attingit. Hac licet remoti(sima íímilítudíné,foprííd quoà intelligípernos poteft,eleuamur parumperinnoftra meditatione:quoniam patet æternusimmenfæbonitatis,nobisuolens ditiitiasgloriæ fuæ} ad omnem fidentias 0¿ lapiendae plenitudinem oftendere,Verbum sternum,filium fuum,qut ífta & ple nitudocfmnium exiftit,noftris infirmitatibus compatiens,quoniam aliter qüâmià fenfibili 8¿ nobis fimili forma,percipere non poteramus,ipfum fecundam noftram capacitatem manifeftansjhumana natura induit, perfipiritumftndum fibi confiub-ftantiaiemtqui quidem fpírítusiquafi ut uox ex aere attrado per infipirationem» d¿ puritate fœcunditatis uirginalis (anguinis,corpus ipfum animale contexuit, ratio-nem adijciens>ut homo enet uerbum Dei patris,adeó interné adunauit,ut cen-trum fobftantiæhumanæ naturæexifteret,& hæc omnia,non feriatím,utianobiSj conceptus temporaliter exprimitur,fedoperationemomentanea fupra omne tem-pus,fecundum uolimtatem conforme infinitæ potentiæ,perada funtHanc autem
DífttópfrBe- matretn talem uirtute plenam,materiam miniftrantem,nemo dubitare deber cun-dias uirgines,omni uirtutis perfedioneexcefsífté3S¿ inter omnes mulieres fœcun/ das,excellentiorem benedidionemhabuifTeJpfa enim,quæ per omnia fuitadtati-tum tamqj excellentem unicupartum uirginalem pr£ordinata:omnibusexdebito carere debuit,que aut puritati,aut uigorofitati fimul & unitati,tam procellentis par tus,obefiepotuiiïent.Sienim præeledifsima Virgo no fuiiTet,quomodo ad partS uirginale fine uirili femine apta fuíiTet,(ifandifsíma & fuperbenedída á Dominó non fuifler,quomodo facrarium fandifpiritus,in quo filio Dei corpus effingeret,fa da fuiftet.Si poil partam uirgo non remanfiftet,prius excellendfsimo partui, cen* trummaternæfœcundttatis,infuafupremaperfedione lympiditatis non comma-nicaifetjfed diüifiuéÔ£ diminute,nô ut tanto filio unico Suupremo debaiflet.Siigi
.) tur Virgo fandifsima,fe totam Deo obtulit,cui,operatione fpírituíTandí,etíá om-nem fœcunditatis nataram penitus communicauittremanfit in ipfa immaculata uir ginitas,ante partum,in partu,poil partum, fuprà omnem naturalem comuneras generatíonemJncorrupta.Expatreigiturxterno,S¿ matre temporali, Virgine fait cetgloríofífsima María,Deus & homo lefus Chríftus natus eft. Ex patre máximo, abfolute plenifsimo,ex matre plemfsíma uírginali fœcunditate,fuprema benedí díone referca,ín temporis plenítudíne.Non erum potuit elle homo ex «natre uírgí-ne,nifiteporaltcer,nec^expatreDeonífíaecernalíter:fed ipfa temporalis natíuitas» requífiuít in tempore plenitudinem perfedíonis,ficut ín matre plenitudine fœctm ditatis. Quando ígíturuenitplenitudotemporis,cumfmetempore homo nafeinó poíTet,tunc natus eñín tempore,Qdoco ad hoc aptífsímo,omnibus taene creaturis occuldfsimo.Summæænim plenitudine.s,incôporabilesfuntalrjsquotidianis ex-perientijs.Hínc nullo figno,quæcuq3 ratio eas apprænendere potui t,quamuis qua/ dáoccultífsíma propheticainfpiratione,quædam ligna obfcura tradita fuerint,ob-umbrata humanis fimilitudinibustex quibus rationabiliter incarnanda uerbum, ira temporis plenitudinepræuidiilepotuiifentfapientesipræcifioneaero loci,uel tem potis autmodi,folus pternus gertitorpraefciuit,quiordinauitutdumediumfilentift tenerent omnia,q> tunc in nodis difcurfu,filius ab arce fuperna,in uteruuirginalem defcenderetjSC ordinato conuenienti tempore,in forma feruí fe mado manifeftaret»

Myíteríum mortis leíu Chriftí. Cap. VI.

Dígrefsionem paruam ad exprefsionem íntentí,praetnitticouenit,utmyíle ríum CruciSjClarius attingamus.Non dubium hominem ex íenfu,6¿ inteí leda,atq¿ ratione media» quæutrunq; nedft,exiftere,ordoautemfubniilf tit fenfum ratíohi,ratione aero íntelleduí.Intelledus de tempore áí mura do non eft,fed abfolutusab hís,fenfus demudo fob tempore,motibusfobíedusexá ílít.Ratio quafi in horizonteeft, quoad intelledum,íed in Auge,quo adfenfum:ut in ipfa coïncidant quæ funt infrà S¿ fuprà tempus.Senfus,incapax eft foper tempo-; talium & ipirítualium.Animaligitur,non percipit ea quæDei fontacuniDeus fpitâJ

Initlleftui.

K^t'io4
Sfíijiíí,

plufquam fpiritus exiliat,Si propter hoc fenîùalis cognitio,in tenebris eft ígnorantiæ æternorum,& mouetur fecundum carnem,ad carnalia defídería per concupifcibilem potentiam,ad repellenddmimpédíens,perifafcibilèm.Ratio uero fuprà eminens in fua natura, ex participatione íntelledualís nàturæ,leges quafi dam contínet,per quasutredrix paífíónum defiderij,ipfas moderetur,ad çquuni réducat:ne homo in fenfibilibus finem ponetis,defideríó fpírítalí intellèâus prino tur. Eteft potíísíma lega,ne quis faciat alteri,quod fibi fieri nollet *QC* quod aeterna temporalibus praeponantur,S¿ munda atque fanda caducis ímmundís?¡8¿ ad hoc cooperantur leges, ex ipfa rattone elicitæ à íandíísímís legislatóribus,fecuh* dùm díueríitatem loci et temporís,pro remédtjs in rationêm pëccantiiïjpromulgatç-J Intellèdus altius uolans,uidet,etiam fi fenfus rationi fubijceretur per omnia,fibi connaturales paísiones non ínfequendo, qua nihilominus homo per fe in fineni intellectualium & æternorum affeduum peruenire non ualeret.Nam cumhomd exfemineAdam, in carnalibus uoluptatibus fit genitus,in quo ipfa anímalícas fecundum propagatíonem,uíncítfpírítualitatem:tuncipra natura,in radice originis carnalibus delicqs immerfa,per quas homo in elle à patre prodrjt penitus impotens remanet,ad tranfcendendum temporalia pro amplexu fpiritualium Quaproptefc fi pondus deledationum carnalium,attrahit deorfum rationem *QC* intehedum,ut confentiarit,illis motibus nôrefiftendo, clarum éft hominem ita deoríum tradum a Deo auerium,fruitione optimi bonfiquod eft ¿ntelledualíter furfuni ôf aeternum penitus príuarí.Sí ueró ratio domina tur fenfuí,adhuc opus eft ut inteHedus dominetur rationi,ut iùprà rationemfide formata mediatori adhaereat,ut iic perDeufft attrahi pofsit ad gloriam.Nemo unquam fuit potens,fuprafeip(um ac propriam foam naturam,ita peccatis defiderí] carnalis originaliter fubditam,pofse afcenderc fuprà fuam radice,ad eterna & cœleftiamifi qui de cœlo dífcendítChríftuslefus,hic **eft**, qui & pro pria uirtuteafcendit,in quo ípfa humana natura non exuoiüntatëcar?nis,fed ex Deo nata,nihil obftaculí habuit,quin potenter ad Deum patre fedireh InChrifto igitur,ipfa humana natura,per unionem ad fommam potentiam exalta*ta eft,8¿ erepta de pondere temporalium etgrauantium defideriorum. Voluit autem Chríftus Dominus5omniahumàn3enaturæfacinora,nos ad terrena attrahéntía,írt fuo humano corporeñon propter feneum peccatum non fecerit)fed propter nos penitus mortifícare,S¿ mortificando purgaret ut omnes homines eiufdem humanitas cis cum ipfo,omnem peccatorum íuorum purgationem reperirentinfeipfo. Voluti tariaÓ¿innocentífsima,turpífsíma atque crudelifsima hominis Chriftí crucis mors omnium carnalium defideriorum humanæ naturæ extíndío,fátísfadío,atque púri gatio fuit,quícquíd humaniter contra chafitatem proximi fieri poteft in plenitudine charítatís Chriftí, qua feipfum morti etiam dedit pro ínimícís,abundanrer extat adimpletum.Humanitas igitur in Chrifto lefu,omnes omnium hominum defedus adimpleuitNamipfa cum fit maxima,totam fpeciei potentiam ampledttur,ut fit cuiuslibet hominis talis effendi çqùalitaS,quOd multo amplius quam frater *&C* amicus fpecialifsimus,cuilibetconiundus fit,nani hoc agit maximitas humanæ naturæ ut ín«quolibet homine,fibi per formatam fidém àdhærènte. Chríftus fitipfe ídemhomo,uníonéperfedífsíma,cuíuslíbetnúmero faluo.Per quam hoc ueruni eft,quod ipíemet aiuquicquiduní mínimo ex meis fécerítis5mihi feciftis, econuerfd,quícquídChríftuslefus pafsione fua meruit,illi meruerunt, qui unum funt cum ¿pío,falúa differentia graduum meriti,fecundum differentiam graduum unio*nis cuiufqp cum ipfo,per fidem charitatè formatam. Hincin ipfo circum cifi5inipfb baptizati,inipfomortuiJn ípfodénuó per refurredionem uiuificati,inipibDeo uniti S¿ glorificad,fideles exiftunt.Non eft igitur luftificatio noftra ex nobis, fed ex Chrifto:qui cum fit omnis p!enitudo,iñ ipfo omhiaconfeqtiimur^ fi ipfum habuerimus,quem cum inhacuita per fidem formatam attingamus,non alitet quàm ipfâ fide íuftíficarí poterimus,ut infra quodam loco èxtënuus dicemus. Hoc eft illud ineffabile crucis myfteríum noftræ redemptíonís:ín quo ultra eáquáé ta<ftafunt¿

Chriftus offendit quomodo neritas & iuftitia,& uirtutes diuinsie,temporali uitæuÉ æterna caducis præferri debeant3ac quôd in homine peffecftiisimo iunitria conflari tíá atque fortitudo,charitas humanitas eife debent:ficut mors Chrifti rn cruce,iri maximo lefu illas ac omnes aftas uirtutes,maximefuiifeoftendit.Qaant0igiturho mo pius inipfis immortalibus uírtutibus afcenderit3tantóChrifto iimilior fit,coincíduntením minima maximis,ut maxima humiliatio cum exaltatione .turpifssmâ mors fupremeftudíofí,cum gloríofauitaj&íta de cæteristut omnia iftjbnobís Chri ftí uita3pafsío,at(^crucífíxio,manífeftant.

Demyfteríorefurré&íonis. Cap. VIÏ.

CHriflus homo pafsíbilís & mortalís,non alíterad gloriam patris,pmicnte potuit,quí eft ipfa ímmortalítas,quoniá abfoluta uíta,nífi mortaleimmortalitatem índueret.Quodfíeri nequaquam potuit,citrâ mortermquomodo enim mortale,aliter induere poiïêt immortalitatem,nifífpolíaretur morralítateíquomodo ab illa abfolueretur,nífi fotuto debítomortís^propterquodaíé ípía Verítas:flultos3¿ tardi cordis eos eÍ1e,quí non ¿ntellígunt Chriftum oportere morífjÓÓ ita in gloriam íntrare.Quoníam autem ítl prioribus oftendimus , Chriftum propter nos mortuum,mortequidem crudeli (sima, dicendum confequenter, quo* ‹ niam aliter humanam naturam ad immortalitatis templum,quam per mortis uido [nam,traduci nonconuetliebatihincrnortem iubijt3ut fecumrefurgeret humana na \tura aduitam perpetuam,S¿ animale mortale corpus,fieret ipirituale incorruptibifle.Non potuit uerus homo effe,nifi mortalis,& no potuit ad immortalitatem,mbr-'talem naturamuehere,nififpoliatamortalitatepermorte. Audi quâmpulchrenosi inftruit ipfa Veritas,de hoc loquens,cum aitinifigranum frumenti ín terram cades, mortuum fuerit,ipfum folum manet,fi uerô mortuum fuerit, multum frtidium af> fert. Chriftus igitur fi femper mortalis remanfiftet,etiamfi nunquam mortuus fuifíet,quomodo naturæ humane immortalitatem præftftiflèt mortalis homofctfi ipfe mortuus non fuiflet,folus remanfiflet mortalis fine morte.Oporcebat ergo ipfum á pofsibilitate moriendi per mortem liberari,fi multum frudum affetre debuit, ut fic exaltatus3ad fe omnia traheret,quando eius poteftas non tantum efletin mundo ad terracorrupribilí,fedó¡5íncoeloíncorruptibílí.Hocautemalíqualíter in noftra ig/ norantia attingere poterimus,fi ea quæ *¡xp¿* dida funt,menti habuerimus.Oftendí Jmus íhantehaoítís,hominélefum maximum, in fe feparatímádíuínítate perfonam /fubfiftendí habere non poiTe,quia maximus.Et ob hoc communicatio Idíomatum admittitur,ut humana coincidantdiuinis,quoniam humanitas illa infeparabilis adi Uunitate propter fupremamunionem,quafi per diuinitatem induta & ailumpta,feorfum perfonaliter fiibfiftere nequit: homo uero ex corpore Ranima uníais eft» quorum lepara tío mórs eft. Quia igitur ípfa maxima humanius,in diuina hippoÍítatiirperiona,non erat pofsíbíle aut animam aut corpus,etiam poftdiuifíoncmlo calem,mortis tempore ieperari â perfona diuina,fine qua homo ille no fubfiftebat. Non igitur mortuus fuit Chriftus,quafi perfona eius defeciftet, fed abfc$ etiamlocalí dtuifione quo ad centrum in quo humanitas iuppofitabatur,remanfitdiuinita< tí hypoftatice unitus,& fecundum naturam inferiorem,quæ diuifione animae â cor- ¡ ¡poreXecundumfiiænaturacueritatem^atipotaùjtemporaliter localiterdiuifio ! facftaeft,uteodemloco& eodem tempore non eflentfimul,mortis hora, anima 6¿ corpus.Quarein corporei anima non fuit corruptibilitas poisibilis,cœn unita ef> fentæternitatided temporalis natíuítas,morti 8¿feparatíoni temporali fiibdítá fuít^ ita quôd completo circulo reditionis ad folutionedecompofitione* temporali abfoluto&fámpííuscorporeabhts motibus temporalibus, ueritas humanitatis quæ fuprà tempus eft ut diuinitati unita incorruptaremanens,prout eius requirebat ueritas,ueritatem corporis ueritatianimæ adunaret : ut fic dimifta umbroû imagine ueriraris homínís,quíintemporeapparuítuerUshomo,aboinn¿ têporali pafsíone abfolucus refurgeret: ut ide lefiis3fuprâ omnes temporales motus3amplius no mo-

h*turus3uerifsimérefurgeret,perunionemanimæ ad corpus,fuprâ omnem motum temporalem.Sine qua quidem unione,neritas humanitatis incomiptibilis,ueiifsL me abfqueconfufione naturæ diuinæperfonæjhypoftaticéunitanonfuiireLAdiu- ua ingenq-paruitatem-ac ignorantiam tuam,exemplo Chrifti in íruraentí grano *GMvfr** ubi numerus grani corrumpítur,remanente eílentía fpecífica fana,qua medíante natura multa grana refufcítanquod fiípfum granum eftèt maximum atque perfed- tfsímum, tale in terra optima atque foecundifsima moriens,non tantum centefi/ mum aut míllefimum frudum afferre poffeqfed tantum,quantum natura fpeciei in fuapofsibilitateampledgrecunHoceftquidemquod *ait* Veritas:quomodo frud- um multum afferret,multitudo enimdinitas eft fine numero.Intellige itaque acute» humanitas enim lefu,eo ipfo quod ad hominem Chriftum contrade confideratur eô ipfo etiam diuinitati unita fimul intelligatur,cui ut unita eft,plurimum abibluta eftjUtconftderatur Chriftus uerus homo,illa contrada eft,ut per humanitatem ho- mo fit,6< ita humanitas lefu eft ut medium inter puré abíblutum puré contra* dum,fecundum hocitaq? non fuit corruptibilisnifi fecundum quid,*èc* {impliciter incorruptibilis.Fuitigiturfecundumtemporalitatem,adquam contrada fuit cor- ruptibilis:^ fecundum hoc quod fuit abfoluta à tempore,*QC* fuprâ tempus,6¿ diui* nirati unita,incorruptibilis, Veritas autem ut eft temporaliter contrada,eft quafi fignum S¿ imago ueritatis fuperremporalis : ita neritas corporis temporaliter contrada,eft quafi umbra ueritatis corporis,fupertemporalts.Sic & neritas animæ contrada,eft utumbra animæ,âtemporeabfolutæîuidetur enim potius fenfus aut rajo quam intelledus,dumeft in tempore,ubifine phantafmatibus non appræhen* ‹ dit,& fuprâ tempus eleuata,intelledus eft ab his liber & abfolutus.Et quoniam íp- fa humanitas,furfum fuit in incorruptibilitate diuina,radicata infeparabiliter,tunc completo motu temporali corruptibili,non potuit refolutio fierimifi uerfus radi- cem incorruptibilitatis.Quare poft finem motus temporalis,qui mors fuit,Cubiatis his omnibus quæ temporaliter ueritati naturæ humanæ accefferijnt,reíurrexíc idem lefus,non in corpore grauí,corruptíbiliJumbrofo,pafsibíli,<S¿ cætens,quæ temporalem compofitionem confequuntunfedtñ corpore uero,gloriofo impaisiz bili,*agili,*ÔÉimmortalijUtueritas â conditionibus abfoluta temporalibus,require- bat.Ét hanc quidem unionem,neceflàriôexpofcebat ípfa neritas hypoftaticæ uni- onis,humanænaturç&diuinæ.QuapropterTeium benedidu à mortuis refurgere oportebat,ut ipfemet ait dicens:Oportebat Chriftum fie pati»Ô£ tertia die refurse- reâ mortuis.

Chriftus primitiae dormientium,cœlosafcendir. Cap. VIIL

OStenfishís,facileeftuídere,Chriftumprímogenítum ex mortuis efene- *Aficnfa.* moenim ante ipfum refurgere potuit,quando humana natura nondum in tempore ad maximum perueniens,incorruptibilitati,immortalitati (utíínChrífto)uníta fuít.Ómnesením impotentes erant,quoufcp uemreç flle,quiait:ppteftatemhabeoponere animam meam,ÔC iterum fumere.Induit ígú tur in Chrifto humananatura immortalitatem,qui eft primitiæ dormíentíum.Non eft autem nífi una indíuífibílis humanitas,& omnium hominum fpecífica eflèntia per quam omnes particulares homines,funthominesinterfenumeraliter diftindi, ita ut eadem etiam humanitas,fit Chrifti,ó¿omnium hominum,diftindione nume- rali indiuiduorum,inconfufa remanente.Hinc manifeftum eft,omnium hominum qui temporaliter ante,aut poft Chriftum fuerunt,aut erunt,humanitatem,in Chriz fto immortalitatem induifte.Quapropter patet rationem hanc concludere,Chri- ftus homo refurrexit. Hinc omnes homines refurgent per ipfum,poft omnem tem- poraliscorruptibilitatis motum,ut fint perpetuo incorruptibiles.Etquamuis omni- um hominum una fit humanitasjfunt tamen indiuiduantia principia,ipfam ad hoc uel illud fuppofitum contrahentia,uaria&diuerfa:ita quod in Jefu Chrifto erant folum perfedifsima *ÔC* potentifsima» & eflentiæ humanitatis propínquífiíma,quæ

Íiufaítati unfta fuit,ín cuius uirtute,potens erat Chriftus, propria uírtute refurg^ te,quæ quidem uirtus ipfi âdiuinïcate adnehiúpróptérquód Deus ípfum â mortuis dícíturrefufcítafle,quícumDeusS¿ homo efe, propria uírtute reíurrexít: ÔÉnuR lus hominum prætéripfam,nifi ín Chrifti uirtute,qui & Deus eft, poterit ut Chríi ftus refargere. Eft igitur Chríftus, per quem fecundum humanitatis naturamfe- mortalitatem noftrahumananatura.contraxit ,6f per quem etiam faprâ tempus ia fuani fimilitudinem refingemus, ceflante motu, qui penitus fab motu nati farnus^, hoc erit in fine ficularum Chríftus autem,qui folum ut à matre prodijt,remporalu ter natus filiation totum temporis fluxum in refurredione expedauit,,quia eius ná. tíuítatem,tempus penî£usnonappraehendít.Aduertenaturam,immortalítatcmím Chnfto induífleípropter quod,omnes quidem fiue boni fiue malí,refiirgemusl fed non omnes imnuitabímur,per gloriam transformantem nos in filios adoptioni^ per Chriftum Det filfam.Refurgent igitur omnes per Chriftum, fid non omnes ue Chriftus,S¿ in ipib per unionem,nifi illí qui fane Chrifti,per fidem,Îpem,Ô£ chanta-' tern, Videsfni fallorfaullam perfedam religionem,homines ad ultimum defidera- tifsirnum pads finem,ducentem eflequat Chriftum non ampledicur Mediatorent ' *r^dcMî.* & fafaatorem,Deum & hominem>uiam,uitam,ô£ ueritatem. Age.quàm abfona eft: Sarracenorum credulitas,qui Chriftum máximum atqperfedflsimum hominem^ deuirgínenatum,6¿adcceios uíuum translatum affirmant,Deum negant: obcæz cati funt profedó ¿quia afferunt impofsibile* Verum face clarius inteiledumha- béntfi apparere poteft$etiam ex taliter præmifsis,nec hominem polle efte per pnù nía perfedifsímumatauemaximum, faprà naturam ex uírgíne natum,qpi fimul Deus non firSuntíllí fíneratióne,crucis perfecucores,efas myfteríaignorantes, cii fas étíamdiuínuni redemptionis frudum,nonguñabunt:nec *ex* lege fui Machia *ds ¡amies,* j^tfg^uænqnafaidqùàfauofaptatis defidería implere promittit, quae in Chrifti jw¿ morte,extínóbfantinnobis,expedantad quae nos fperantes,appræhenfioneiW corruptibilis gioi'iæ,anhelamus* Fatentur pariter ludæicumiftis,Mefsiam maxí^ múm,perfeclífsímum,0¿ immortalem hominem,.quem,Deum negant, eadem dia- bólica caecitate detenti qui etiam fupiemam beatitudinem. fruitionis Dei, ficus quàm nos Chrifti firuulfiutifuturam non fperant,fic nec confequentur. Et id quod mirabilius iqdico,effxquodtamipfiludsei quâmSatracent, refarredíonem genera* km credunt futuram,&pofsibilitatem per hominem, qui etiam Deus eft, non ad- mittunt.Nam STfi diceretur,quod ceflante motu generationis & corruptionis,per- fedio uníuerfi abíque refarreciione efte non pofleucum natura media humana,, fit pars una eflentialis uniuerfi,finequa uniuerfum non folum perfedurmfid nec unfa uerfum effeqSii quod propter hoc n'eceftarium fit,fialiquando ceflàt motus, totuni uniuerfum perire,aut homines ad incorruptibilitatem refargere, in quibus, omni> um medíánaturácompleta eft,itaut afta animalia non fit neceflerefurgere,cum hoz mo fit ipforum perfedío,aut (i refarredio propterea futura diceretur, ut totus ho mo>retributionemcondignam meritorum à Deo iufto recipiautamen ad haec faz iper omnía neceflarium eft,Chriftum, hominem & Deum credi, per quem fofam¿ natura humana ad incorruptibilitatem poteft peruenire.Obcæcati itaque fifat,om* jnes refarredíonem credentes,& Chriftum medium pofiibilitatis ipfiu8,defitea- tedeum refarredionis fides fit,diuinitatis8< humanitatis Chrifti,ó¿ipfiusmorrísac tefurredionis affirmatio,qui primogenitus eft ex mortuis,fecundum præmifla. Re furrexít enim,utíta intraret fa gloriam,per afeenfionem ad codos› Quem quidem afienfam,fuprâ omnem corruptibilitatis motum $¿ influentiam cœlorum,arbfi tror intelligendummam cum fecundum diiunftatem fit ubique, ibi tamen proprius eius locus dicitur,ubi non eft ulla unquam mutatio, pafsio,triftitia,&caeceraqua& temporalitatiaccidunt.Ethuncquidemlocum æternigaudij & pacis,fuprâ coelo»' eftenominamus,licet loco nec appræhenfibilis, nec défi rptíbílís, autdiffíníbilí® exiftat.Tpfe,centrumatquecircumferentíafatelledualísnaturaeeft,S¿ cum intelle* ¿tus omnia ambiafauprâ omnía eftIn fan&istaméanímabusmíonaUbusa& fpírí-

tftw

h'businteîle(ftuaïibus,qui funt cœli enarrantes gloriam eius,eft requiefcens,quafi in templo fuo.Sic igitur fuprà omnem locum,E omne tempus, ad incorruptibilem manfionem, fupra omne id quod dici poteft, intelligimus Chriftum aícendíffe,tn hoc quod fupràómnes codos afcendit,utadimpleretomniá:qui cum fitDeus, eftomniainomnibus,Eipferegtiatincœlisillisintelle(ftualibus,cum fit ipfà uèritas,Enonfecundumlôcum potiusincircumferèntiajquâm centro (edens,curó fit centrum omnium rationabilium fpírítuum,ut uita èorum. Et propter hoc intra homines hoc regnum cœlorum etiam efle ípfe affirmat, qui eft fons uitæ anímarumffinisqs earum.

Chríftus índex eft umorum & mortuorum, Cap. IX.

Vis índex iuftior,quàm qui E ípfa fuñít*ia* C' Chríftus enim caput & príncí- ¿¿¿;
g \píumomnís rationalis creaturæ,eft ipfa ratio maxima, à qua eft omnisra-
B Itio.Ratio autem eft,indicium difcretiuum faciens.Vndemerito uiuOrum
Emortuorum index eft,qui cum omnibus rationalibus creaturis huma»
nam naturam rationalem affumpfit, manens Deus, qui èft remunerator ómníuñi.Iudícatautemfupráom De tempus,per fe,E in fe omnia,quoniam com Èlecftitur omnes creaturas, cum fit maximus homo, in quo omnia* quia Deus ut)eus,eftlux infinitado quo non funttenebræ, quæ quidem lux omnia illuminat, ita ut omnia in ipfa lnce,fint ipfi luci manifeftifsima. Hæc enim infinita lux intelle«ftualis,fupra omne tempus,ita præfens ficut præteritüm, ita uiuum ficucmortuum complícatjficutluxcórporalíshypoftaííséftomnmnicolorumiChriftusautémeft ut ignis purifsimus,qui eft infeparabilis à luce,E id fe non fubfiftit,fed iri luce,E eft *I2ntSa* ignis ilie, fpírítualis uitæ E intellecftm^qiii ut omnia confutuens intra fe receptans, omnía E probat E iudicat,quafi indicium materialis ignis,cunda examinans. Iu-i dicantur autem in Chrifto, omnes rationale^ fpirítus, quafiignibilein igne,quorum aliud perfiftenterin ipfo transformatur *in* fimilttudinem ignis : ut aurum optimum atque perfecftifsimum,ita eft aurum , E ádeó ùeheméntef ignituqi,utappareat non plus aurum, quam ignis : E aliud noníntantumparcídpatdéíntenfitatéi **f**, ígniSjUtíargentum depuratum,autæsaut ferrum ¿ Omnia tamen transformata ini ignem uidentur,licet quodlibet in gradu fuo. Et hoc indicium eft ignis tantum,norip^* ignitorum,cum quodlibet ignitum in quolibet ignito,ignem illum ardentifsimum Finwp tantiim àppræhendat,E non differentiam ignitorum* quafi uti nos,fi fufum aurum E argentum atque cuprum,in maximo igne corifpiceremus,differentiâs metallomrn>poftquam in ignis formam transformata funt,non appræhendimus. Ignis autem ipfefuntelledualiseflet, gradus perfecfttonis cuiufque fciret,E ad quantum fecundum gradus ipfoSiCapacitasitttenfitatis ignis in quolibet diffefenterie haberet. Vndeutiquædam ignibiliaffunt in igneincorruptibiliter perfeuerantia,capacia lucís E caloris,quæ in fimilitudinem ignis funt transformabilia 5 propter fui pu^ Htatem,E hoc differenter fecundum plus E minus,quædam uero funtquæ propter impuritatem fuam,etiam fifint calefacftibilia,non tamen in lucem transfer* mabilia j ita Chríftus Index, fecundum unicum fimplicífsimüm arqué índíftíndurn iudicium,inuno momento,omnibusiuftifsimè Eabfque inuidiat quafi ordiné naturæ non temporis, calorem creatæ rationis commtmicattut recepto calore,lumen intelledualediuinum defeperinfundat,ut fitDeus omnia in omnibus,f E omnía per ípfum Mediatorem in Deo,E æquales ei, quanto hoc fecundum capacitatem cuiufqiie,pofsibiliusfuerit. Sed quod quædam propter hoc,quia ma/gis unira E pura fint,non tantum caloris fed E lucis perceptibilia, E alia uix caloris,fed non lucis,accidit ex índiípoficíone fubiecftorum. Vnde cum lux illa infinita,fit ipfa æternitas atque neritas,neceffe eft utrationalis creatura,quæ per ipfam illuminaridefiderat,aduera Eseternafeconuertat,fupra ifta mundana E corruptibília.Contrarío modo-fehabent corporalia E fpiritualia. Virtus enim uegetatiua,'

corporalis eft,qtïæ conuertít alimentum ab extrinfecp receptam , in flaturam alM, non cónuertírur animal in panem,fed econuerfô. Spiritus autem intellectualis, ■cuius operatioeft fuprà tempUs3quafi in horizonte æternitaris,quando feàd æterna conuertit,non poteft ita in le conuertere,cum firit aeterna 0£ incorruptibilia ,fed nec ipft cum fit incorruptibilis , ita feínípfa conuertít, ut definat éfleíntelledhialis fubftantia : fed conuèrtitur in ipfa, ut abforbeatur in fimilitudinCm aeternorum,fceundum gradus tamen,utmagis adipfa 6£feruentith conuerfns,magis Sf profunz dius ab aeternis perficíatur,S¿abfcondatur eius eftein ipfo aeterno elle. Chriftus ati tem cum fit immortalis amplius,^uiuat,& fit uita, S¿uerítas qui fe ad ipfüm conuertít,aduítamfeconueftít,ó£aduerítatem, quanto hoc ardentiùs,tanto magis à mundanis &corruptibilibus,feadæterna eleuat,utuita faafítabfconditaínChri fto.Virtutes enim funt3æternaiuftitia,permanens in feculum féculí,uíta, & ueritasi. Qui feaduirtutesconuertít,ambulatínutjs Chrifti, quæ funt uiæ puritatis ÔÉirru ftiortalitatisJVirtutes ueræ,diuinæ illuminationes funt .Quaré qui fë in hac uita per Chriftum conuertitqui eft tnrtus,dum de hac temporali uita abfoluetur, in puritate ípírítus reperietur,ut.intrare pofsit ad gaudium æternæappræhénfionis. Conner fio uerô fpiritusnoftrieft,quando fecundum omnes fuas potentias intellecftuales, ad ipfam puríísímamaeternamuerítatefn,feconuertitperfidem,cuíomniapoftpó nít,2¿ ipfam talem ueritàtem folam amandam eligit atque amat Conuerfioenini per fidem certiísímam ad uéritatem,quæ Chriftus éft, eft mundum iftum deferere, atque inuícftoríacálcarejpfum autem ardendfsirheamare, eft per fpírítuálém motum in ipfum pergere, quia ipfe non tantum eft amabilis/fedCharitas ipfa. Dum enim ipiritus pergit per gradus amoris, ad ipfamchadtatem,in ipfam charitateni non quidem temporaliter,fedfuprâ omne tempus omnem mundanum motum, profundatur.Sicut igitur omnis amans,eft in amore* ita omnes uirtutem amantes» in Chrífto.Ét ficut omnis amans,eft per amorem amans: ita omnes .amantes uèrita> tem,per Chriftum (unt ipfam amantes. Hinc nemo nouit acritatem, nifi fpiricus Chrifti fuerit in illo. Ét ficut impofsibile eft,amantem eiTefineamoi*e:itaimpofsi^ bile eft,quenquam habere Deum fine fpiritu Chrifti, in quo fpiritu tantum Deum adorare uakmus,propter quod increduli,ad Chriftum non conuerfi, incapaces lu/ minis gloriæ transformationis,iam indicati funt ad tenebro fitatem & umbram mor tis,àuitaauerfi,quæChriftuseft,decüiustantum plenítudíne,omnesíngíoríafatiantur perunionem.De qua infra cum deecclefïa loquemur,ex eodem fündametl tOjpro confolatione noftra,nonnulla fubîjciemus.

Defenténtíaíudíds^ Cap,

NÉminem niortaíium ¿ótnpræhendere indicium iftud,ac éius íudícís fententiam,manifeftum eft. Quoniam cum fitfupraomnetempus&tiiotum,nondífcu(síonecomparatíuauel præfumptiua,ac prolatione uocali,6¿ fignis talibusexpeditur,quæmoramprotraâionem capiunt: fed ficutinueiboomníacreatafuntíquoniamdixít,ó¿fa(ftafunt) itaixi eodem uerbó* quodôÉratio dicihjr,omnia iudicatur.Necinterfententiam Sfexíecutionem quic--quamintereftjfed hoc eft qudd in momento fit, fcilicet quod & refurreeftio apprghenfio finis differenter, glorificado in translatione filiofum Dei,g< damnatio tri exclufione aüefíbrumfnullo etiatñ íhdíüifibíli temporis momento díftingantur» Intelledualís natma quæ fuprâ tempus eft,& corruptioni temporali nonfubdita, ex fiii natura intra le formas incorruptibiles compledens,ut puta, Mathematicas fuo modo abftraâaSiôi etiam naturales, quæ in ipíaíntelledualiabfcoñduntur transformantur de facilt,quæ funt nobis mantiducftiua figna , incorruptibilitatis? eius,quia locus incorruptibilium incorruptibilisjnaturali motu, ad uerítaíém moueturabftraiftifsimam»quafiadfinem defideriorUmTuorum,ac ad ultimum obie/ âum delediabilifsimum.Et quoniam hoc tale obieâum eft omnia, quia Deus,in« telleiftu^

tclledhïSjimmortaíísjSíincorruptibilis , ququfque attingat ipfum,íníáttaBHis eft; cum nonfatierur nifi in obiecftoæterno.Quod fi intelletftus, abfolutiis ab hoc corpore,in quo opinionibus ex tempore fubrjcitttr, adoptatum finem non pertirigitjed potius cum appetat ueritatem cadit in ignorantiam, & cum ultimo defide/río non aliud defiderét quâm ipfam ueritatem,non in ænigmate aut (ignis, fed certitudinaliterfacieténusappræhendereîtunc cum ob auerfionem ipfiusauericate, iri hora feparatioiiis,S¿ conuerfionem ad corruptibilej cadat ad defideratum corruptibile,adinGertitudmem *S¿* confufionem in ipfum tenebrofum chaos,meræpoG fibilitab's, ubi nihil certi adlu* redé ad intellecftualem mortem defcendilTe dicitur» Eft enim anïmæ intellectualiintelligere,efle: intelligere defideratum,eft ipfi uG uere.Propterhoc,ficuteieftuita3eterna,appræhendere ultimo deflderàtum,ftabd ïe,æternum:itaefteimorsæterna,feparari ab illo ftabili defiderato.ôd praecipitari ínípfum chaos confufioniSiUbiigneperpetuo cruciatur modo fuo, â nobis non in* telligibilialiter,quam ut crucíaturpríuatus uitah alimento S¿fanitate,3¿non»ilh's tantum,fed 8¿fpealiquandoaflequendi,utfíneextincftíane& finejemper moría* tur agonizando. Hæc eft uita ærumnofa,fuprà id quod cogitari poteft,quæ ita eft uita utfitniors,quæita eft efle,utficnon eÎTe,qnæita eft intelligere, ut fit ignorare; Et quoniam inantehabítís probatum eft,quód fuprà omnem motúm,& tempus,*8C* quantítatem,6¿ cætera tempori fubdíta, refurreftio hominum eft, ita. quod corruptibileinincorruptibilejantmale infpírítualerefoluitur ,ut totus homofit fuas in* telledusquieft ipiritus,ô£corpusuerumficin fpirituabforpcum,ut non fit corpuá ¿nfequafiÍnfuís'corporalíbusquantíficatíuisÓ<cemporalibuspropórrioníbus,fed translatum ínfpírítum,quafi contrarío modo ad hocnoftrum corpus, ubi non indetur intelledus fed corpus, in quo ipfeintellecftus quafi íncarcerátus apparet,ibt üero corpus eft ita in fpiritu,ficut hie ipiritus in corpore , & propter hoc ut hie anima aggrauatar per corpus,ita ibi corpus'alleuiatur per fpiritum : hinc ut gaudia ípíntualiauítxíntelledualís funtmaxima,quæ ipfum corpus glorificatum in fpiri* tu patticipatjitainfernales triftftiæ fpírítualis mortis, funt maximx, quas corpus in fpiritu recípít.Ér quoniam Deus nofteqqui appræhenfus , eft uita æterna, eft iupràomnemintelle(ftLimcompræhçnfibih's:tuncæternaillagaudia,omneminteile-Úunñoftrum excedentia}maiora funt,quam ullo figno tradi pofsint. Pariformitet Sc'pœnæ damnatorum,fuprà omnes cogitabiles aeque defcríptibiles pœnasexifíunc.Quare in omnibus illis Muficalibus harmonicis fi'gaisgaudq,lætitiæ,gloriç; quæut figna cognita nobis, cogitandi indicia ui.tæ æternæ à patribus tradita reperfuntnr: funt remociísíma quædam figna fenfibilía, per infinitum díftanter,adípfa íntellecftualía,nulla imaginatione perceptibilia Jta *S¿* pœnis infernalibus, qiræ aut igni elementan fulfurèo,ac píceo,&cæteris cruciatibus fenfibílíbus afsítnulanttirí nullam comparationem habent,ad tgníles illas intellecftuales ærumnas,àquibuà noslefusChriftus.uica^faluationoftrajpræftruaredigneturîqai eft in fecula behedídusjAmen»

Myfteria fidei. Cap. XI.

Àiorês hoftri omnes concordantor aflerunt, Fidem initium efle intel- Fi&f
Hk /1 leâus. Inromni enim facultate, quædam præfupponuntur ut punch
I tL/ i Pia fola fide appræhenduntur,exquibus íntellígentiatrá-
A V Jtdandorum elicitur : omnem enim afeendere nolentem ad dodrinam,
credere necefle eft tjs, fine quibus afeendere nequit,ait enim Efaias î nifi Efdiwl
credideritis non intelligetis♦ Fides igitur, eft in fêcomplicans omne intelligibf
le. ïntelledus autem ,eft fidei complicatio. Dirigitur igitur intellecftus per fid'emj& fides per intelledum ex tendí tur. V.bi igitur noneft fana fides,nullus eft ue-
iusintelleâus.Error principiorum,^ fundam enti debilitas,qualem conclufiohem iubinferantjmanifeftumeft. Nulla autem perfedíórfides,quámipfamet Verí.tas¿

quæ lefts eft. Quis non intellígítexcellentífsimum Dei donum effe,redam *fidem ?* loannes Apoftolus aitxfidem incarnationis uerbí Dennos in uerítatem ducere,ut Dei fill] efficiamur,& hancin primordio (impliciter aperit,deinde multa Chrifti ópera enarrat,fecundum ipíam fidem,út íntelleétus illuminetur infide, Quapropter hanc finaliter conclufionê fubinferqdicensthæcqiridem ferípta ftnt,tit credatis quoniam lefts eft filius DeLPoteft autem Chrifti fuauifsíma fidei,in fimplidtate Conftanter firmata,gradibus afeenfionum extendí S¿ explicari fecundum datam ignorantîædô&rinam. Maxima enim 8¿ profundífsímá Dei myfteria in mundo ambulantibUs,quanquam Capientibus abfcondíta,paruulís6¿ humilibus in fidele/ fu reuelantur,quoniam lefts eft in quo omnes theíaurí fapientiæ & fidentiarum ab(conditi funt,fine quo nemo quicquam facere poteft,nam eft uerbum potentia,per quam Deus fecit & fecula,ftper omnia quxincoelo&in terra funt poteftatemhabens,folus altífsímus.QuícumínhoCmundo non fit cognofcibilis,ubi ratíongd¿opíníoneaútdocftrína,dudímurínfymbolíspernotíora ad incognitum ibi tantum appræhenditur,ubí Céfíant perfuafiones,Só accedit fides,per quam in fimplicitaterapimur,utftpraomnem rationem & intelligentiam,<n tertio coelo ftm/ plicifsimæ intellectualitatis,ipfum in corpore incorporaliter(quia ín fpírítu)S¿ in murido noii mUndialiter,fed cceleftialiter contemplemur incompræhenfibili tenui «Sí hoc uídeatur,ípíum fcílicet comptxhendí non pofle,pro prêt èxcellentiæ fuæ íriiménfitatem.Ethaeceft illa doefta ignórantiajper quam ípfe beatífsímus Paulus *Ÿriùlwi* alcendens,ui dit fe,Chríftum,quem aliquando folum fcíuít,tunc ignorare,quando àdipftm altíu s eleuabatur.Ducímur ¿gítur nos Chrifti fideles,¿n doda ignorantia admontem qui Chríftus eft,quem tangere cum natura anímalítatís noftræ,probijbítí fumus:6¿ oculo íntelleduali dum inípícere ípfum conamur,ín calígínemíncídi [mUs,fcíentesíntráípíámcálígírtem montem efle,ín quo folum beneplacitum eft* hahitare omníbus intellectuuigentíbus.Quem fi cum maiori fidei conflantia accéflcrímus,rapiemur ab oculis fenfualiter ambulantium,ut auditu interiori,uoces tonitrua terribilia figna maieftatis eius,percipiamus,de facili percipientes ipfum folumDominum,cui obediunt uniuerfa,peruenientesgradatim,ad quædam incorruptibilia ueftigia pedum eius,quafi ad quo fidam diuinifsimos chataderes iibiuocemnon.creaturarummortalium/ed ipfius Dei,in fandfis organis,fignis Prophetarum & fandorum audientes,clarius;ipftm quafi per nubem rationem intuemur, Deindeardentioridefiderio fideles continuo afcendentes,adintelledu/ alitatemfímplícemrapíuntuhotnniafenfibílíátranfilíentesíquafi de fotnno aduigiliam,de auditu ad uiftm pergences:ubi ea uidentui,quæ readari non poffunc quoniam fupra omnem audítumftnt,6Cuocísdocftrínam.Namfidící deberent íbí reuelata,tunc non dicibilia dicerentur,non attdibílía audírentur,ficut ínuífibíle ibi uidetur.lefus enim ín fecula benedícftus,finís omnis intellectionis quia ueritas, omnis (enfus quia uita,omnisdeni<^ eifèfinís,quia entítas,ac omnis creaturæ perfedío,quía Deus & homo: íbí ut terminus omnis uocis incompræhenfibiliter audítur.De ípfo enim omnis Uox prodit,ad ípfum termínatunquídquíd ueri in uo/ ce eft,ab ípfo eft.Omnís uox,ad docftrínam eft.Ad ípfum *efti*gitur,qüi ípft tapien* tía eft.Omnía quaécunc# ferípta funt,ad noftram doArinam ferípta funt.. Voces,ín ferípturís fíguranturíuerbo Domini,codí firmata funt. Omnia igitur creata,figña fiunt uerbiDeí.Omnís uox corporalis,uerbí mentalis fignum. Omnismentalis uer bi corruptibilis,cau(a eft uerbum íncorruptibiló,quód eft ratio. Chríftus eft ípfai in/ carnata ratio omnium rationum,quia uerbum caro facium eft. lefts ígítur3 finis eft omnium.Talia quidem,afeendenti ad Chriftum per fidem,mânifèfîâtur gradation cuius fidéí díuína efficacia,inexplicabilis eft,nam unit credctem cum lefu, ii magna fueritjUt fiupia omnia fit,quas in unitate cum ípfo left non funt. Hic enim, fi integra eft fides,in uirtute left cui unitur,ftpra naturam S^moffi poteftatetn habens, etiam fpiritibus malignis imperat,& mirabilia non ípfe,féd in ípfo & per ipftm lefiis opetatur^ut fandorum gefta exempla íradunt.Opórtet autem perfedam Chrifti fidem

effe'

reffepariftimam,maximani,formatam eharftatè,quanto hoc poteft fieri efficacius. Nonenim patitur quicquamfibicommifceri,quoniam eft fides purifsimæ ueritatis potentis ad omriia» Sæpiisimè in antèh abitis replicatum repentur,mini mum maxi mo coincidereritaquidem 8¿ín fide,quæ (impliciter maxima in efie'8¿poiTe,n5 po? teftinuiatore efie,qui non fit &C comprçhenfor fimul,qualis leius fuit. Viatorem au tern tantum etiam quo ad fe,adu maximam Chrifti fidem habere uolençem,needle eftjut fides ad ipfum ad tantum recftítudínís índubitabilísgradum,eleuatafir,ut e- Ciam míním¿fitfides,fedfumma certitudo abfcg hæfitationein alio quocuiiq^Hæc eft potens fides,quæ ita eft maxima Seminima,ut omnia completftarurcredÓiaJti eo quieft uerítas.fít fi forte fides üníus hominis,ad gradti alterius non at cingit>proz pter impofsibilitarem æqualitatis,(icut unum uífibilejíñ æquali gradu á pluribus ui deri nequitthoc tamen neceffe eft,ut quífep quantum in fe eft,a<ftu maxime credar* .Ettuncisquíincomparatíonealiorum,uíxutgranum finapis fidem fortirecur, ad hæcimmeniæuircuüs illius fides eft,ut etiam in montibus obedientiam reperiief, cum id fe in uirtute uerbi Dei(cum quo quâtum in fe eft,maxime per fidem unitur) imperet,cui nihil refiltere poteft. Vide quanta eft potetia, cui íntelledualís fpirirus in uirtute Chrifti adeft,fi illi fuper omnia adhaereat,tta ut peripiam uegetetur,quaCi ih ípfo per unionem faluo numero fuo,ut ínuíta fita fuppofitacus vHoc autem cu.m non fiat,nifi per conuerfioneminteliedus(cui fenfus obediant)ad ipfam per fidem maximam,tunc hanc necefiè eft efie formatam,per unientem charitatemmon enim maxima poteft efie fides fine charitate.Nam fi omnis uíuens diligit umere, omnis intelligens intelligere,quomodo poteft leius uita ipfaimmortalis credi, ac ueritas infinita,finonfummeamatur^per feenim,uita amabilis eftt&li maxime crediturje fus efie uita æterna,non poteft non amari,non eft enim uiua fides fed mor tua,pe' nicus non fídes,abfc# charítate. Chantas autem,forma eft fidei,ei dans efie uérum í ímó eft fignum conftantifsimæ fideuSi ígítur,propter Chriftum omnía poftponuqi tur,Sí corpus & anima,eius comparatione pro nihilo habentunfignum^ft maxim g fïdeï,necpoteft fides magna efie,fine fpe fanda,fruitionis ipfius lefu. Quomodo enim quis fidem certam haberet,fi promílTá fibi à Chrifto non fperarec£ fi non cre* deretjfe habiturum sternam uitani â Chrifto fidelibus promifiam, quomodo cre* dit Chrifto j aut quomodo ipfumueritatem efie credit £ fi in promiísis fpem indu- biam non habet,quomodo eligeret pro Chrifto mórtem , qui immortalitatem non íperaretC'&í qùia credft,quôd (petantes in eum non deferitjfedfempiternam eisbea titudinem præftat,hinc pro Chrifto omnia pati,ob tantam mercedem retributionis\ pro modico fidelis habet. Magna eft profedo fidei uís,quaehomídém Chriftifor- mem efficit, ut linquat fenftbilia, expoliet fe contagijs carnis, ambulet in uqs Det cum timore, fequatur ueftigia Chrifti cum laetitia,& crucem uoluntariê acceptet cum exultatione,ut fit in carne quafi fpiritus,cui hic modus propter Chriftum mors éft,8¿cuí ab eo toll* (ut fit cum ChriftoJuitaeft.Qui fputas hic fpirituseft,in quo ha- bitat Chríftus per fidemíquale eft hoc admirandum Dei donum,ut in hac peregri- natione conftituti,in carne fragili,ad illam poteftatem in uirtute fidei eleuari ualeá- mus fuprà omnia quæ Chríftusper unionem nonfunt? Age, ut fucceisiuc mortifi- cara carne,fenfim per fidem,grada tim ad unitatem cum Chrifto quis afeendat, ut itj ipfum profunda unione,quantum hoc in uita pofsibile eft,abforbeatur, omnia hic uifibilia,8Cqüæinmundofunt tranfiliens,perfedionem completam naturæ.aflê- quitur.Ethæceftipfanatura completa,quam in Chrifto,mortificara carnet pecca- to,transformati in eius imagine,confequi poterimus:&non illa phantaftica Mago irum,qui hominem ad quandam naturam,fpirituum infiuentialium fbi coniedura* lium,quibufdamoperationibusmediantefideafcenderedicunt,ut in uirtute(piri- tuum talíu,quibus per fidem uniantur,plura & fingularia mirabilia, aut in igne, aut rqot¿ vinaqùa,aut fcienti]s harmonicis,apparenttjs tran(mutationum,manifeftationeoc~ cultora,ÔCfimilibus efficíant.Maníiefta eftenimrinhis omnibus fedudíone eíTe,0¿ irecefltHïiâ dita aerítateJPropter qd* tales ad feedera & patfta unitatis» cu malignis ípiriubus

fpiritibus taliter aftringuntut,ut id quod fide credunt,opere oftendant in thtirifica* tíoníbus adorationibus,Deo tantum debitistquæfpiritibus quafi potentibus im plere petita,de uo calibus,iftis mediantibus , magna cum obferuantta & ueneratione impendunt* Confequuntur aliquando per fidem,ipfa caduca petita,uniti *fíe* fpirituijcui etiam â Chrifto aeternaliter diuífi,ínfupplícíjs adhaerebunt. Benedidus Deus qut per Filium fuum,de tenebris tantae ignorantiae nos redemit: ut fciamus omnia faifa Sfdeceptoria,quæ alio Mediatore quàm Chrifto,qui ueritas eft alia fide quam lefu,qualitercunèp perficiuntur*Quoniam nô eft nifi unus Dominus ieftis,patensftiperomnia}nosomnibenedi(ftione adimplens, omnes noftros defedus folus abundare faciens,atqj fupplens.

De ecclefia. Cap. XII.

Tfi de Chriftiecclefia intelledus ex iam didis haberi pofsit, iubiungam ta* men uerbum breue,ut nihil operi defit.Quoniam fidem in diuerfis hominibuSyin gradu ingqualem effe,reciperecp ex hoc magis *SC* minus neceffarium eft:hinc ad maximam fidem,qua nulla potetia maiorefte pofsit,nemo dene/nire potefttficutnec pariformiter ad charitatë maximam. Maxima enim fides , quæ nulla potentia maior effe poflec>fi illa in uiatore effet,illum compræheforem efte fimul,neceffeeffèt.Maximumenimin aliquo genere,ficut eft fupremus terminus iliuSjita eft initium alcioris.Propter quoddides maxima fimplícíter,ín nullo effe poteftjquinonfimuliit ÔÉcompræhenfor.-itaôÊ Chantas fimpliciter maxima,non po/teft effe in amante,qui no fit & amatus fimuLPropter quod nec Fides nec Charitas, maxima fimpliciter alteri quam lefu Chrifto,qui uiatorâi compræhenfor,amas homo,*ÔC* amatus Deus fuit,competí)t-Intrá maximum autem omnia ineludatur, quoniamipfum omnia ambínHínc in fide Chrifti lefu}omnis uera fides, *S¿.* in charítate Chríftí,omníscharítasueraincluditur,gradibustamen diftinâis femper remanentibus.Et quoniam illi gradus díftincftí funt infra maximum,& fupra mínimum,non poteft quífquam etiam ft acftu quantum in fe,fidem maximam habeat Chrifti,attin/gereadipfam maximam Chrifti fidem,per quam compræhendat ChriftB Deum ÔC hominemxnectantum poteft quis amareChriftum, quod Chriftus non pofsit plus amariteum Chriftus fit amor & cíiarítas,óf propterea in infinita amabilis. Quapropter nemo in hac uita aut futura,!ta Chriftu amare poteft,ut ipfe propterea fit Chri/ftus & homo:omnes enim qui Chrifto,aut per fide in hac uita cb anratem,aut co/præhenfionemÔÉ fruitione in alia,aniuncur,remanente gradual! differentiate modo uniuntur,quo magis illa remanente differentia unii i non poffent, ita ut in fe nemo,abfcR ipfa unione fubfiftat,& per unionem â gradu fuo non cadat♦ Quare hæc unio eft Ecclefia, fine congregatio multorum in uno,quemadmodum multa membra in uno corpore,quodlibet in gradufuo,ubi unum non eft aliud,& quodlibet in corpore uno,mediante quo cum quolibet unitur,ubi nullum fine corpore,uitam, ÔÉ fubfiftentiam habere poteft,licet in corpore unii non fit omnia,nifi medíante corpore.Quapropterueritas fidei noftræ,dum hic peregrinamur,no poteft nifiinfpiri* tu Chrifti lubfiftere,remanente ordine credentium,utfitdiuerfitasinconcordantia in uno lefo:& dum abíbluemur ex hac militanti ecdefia,quado reiurgemus,non aliter in Chrifto reiurgere poterimus,ut fic etiam fit una triumphantium ecclefia, quiftp in ordine fuo Et tunc ueritas carnis noftræ,nô erit in fe,fed in ueHtate carnis Chriftiî&ueritas corporisnoftri,in ueritatecorporis Chrifti:^ueritasfpiritus noftri,inueritatefpiritusChriftilefu,utpalmites in uite,utfituna Chrifti humanitas, in omnibus hominibus,ÔÎ unus Chriftiíp¿ricus,ín omnibus fpiritibus,ita ut quodlibet in eo fiuutqui fit unus Chriftus ex omnibus.Et tunc qui unum ex omnibus qui Chrifti font,in hac uita recipit,Chriftum recipir,Sf quod uni ex minimis fit,Chrifto fitjSicutlædens manum Platonis,Platonem lædit,& qui minimam particula offendit,totum hominem offendit,& qui in patria de minimo gaudeqde Chrifto gaudet *&C* in quolibet uidet lefunbpcr quem,Defi benedidu.Sic erit Deus ? nofter per filiif fuum

fatten omftiá in omnibus,S¿ quiTq? in filio,&pcr ipfum cum Deo àf ómnibus; ut fit gaudium plena abfip omni inuidia 8¿defecfta.Bt quoniam in nobis continue fides augeri poteft/lum hic peregrinamur,fimiliter & chari'tasfquSuis acftu quifep in gm du effe pofsit tali,quod in maiori TecundS feadu,ut tunc elfe non pofsitjtamendiï eft in uno gradu,eft in potentia ad ahum,licet in infinitum, progrdsio talis fieri n3 pofsitjpercommunefandametum.Hincnoftrampofsibilitate, laborare debemus grada Domini noftrilefu Chríftí,adadSdeduci:ut fie fimus de uírtute ínuirtutem ambulantes,S¿ de gradu ad graduhper ipfum qui eft fides 8¿charitas,finequoex nobis quantum ex nobis,nihil poíTumus,fed omnia quæ poflumus,in ipfo poftumusi qui folus potens eft implere ea qug nobis defunt,ut integrum & nobile membrum ípfiusínaeníamar,índíereíurredíonis.Ethancgratiaaugmenti fidei 3¿charitads, credendo ÔC amado ex omnibus uíribus,afsídua oratione (nondubíum) impetrare poíTumus,ad eius thronum cum fiducia accedetes,cutriipfe prjfsimus fit, & fancies defiderio nemine finat defraudari Si tfta ficuti íunt,profunda mente meditatus fueris,admiranda quadâ dulcedine fpiritus perfunderistquoniam interno guftu, inex-Í>refsibilem Dei bonitatem,quafi in fumo aromadcífsímo,odorabís,qaam tibi trari lens minifttabit,de quo fariaberis ca apparuerit gloria eiusffatiaberis dico,abfqj fa ftídioxquoniá ille cibus immortalis,eft ipía uita. Et fiçut Temper crefcít defideríü uíuendfifta cibus uitæ Temper comeditur,abfqj hoc quôd in naturam comedentis concitatur,tunc enim faftidioTus eflet cibus, qui graitaret,&uitam immortalem pra* ftarenon poffet,cum in fe deficeret,ÔÎ in alitum epnuerteretur. Defiderium afir noftru intelleftuale,eft intelledualiter uiuere,hoc eft continué plus, in uita gaudift intrareJEt quoniam illa infinita eft,côtinué in ipfam,beati cu defiderio feruntur. Sai tíanturíta($,quafi fidentes defonteuitaípótantes,6¿ quíaifta potado ,nô tranfit in praeteritum,cum fi tin aperríllate,Temper funt bea rip o tan tes, & Temper finiantur, nuncÇ biberunt aut Taturad fuerunt. Benedidus Deus,qui nobis dedit inceileda^ qui in tempore fatiabilis noneft:cuius defidcrium3cum finem nô capiat,feipfum fu prà corruptibile tempus immortaleappræhendit,ex defiderio temporaliter infatiabilijCOgnofcit^fe uita defiderata intelledualifatiari no pofie,nifi in fruitione opti mi magni boni,nunœdeficientisîubi fruitio non tranfit in praeteritum,quia appeti tusín¡fruítíonenondecrefcit.Quafifutcorporali exêplo utamurjfi quis efuriens ad menfam magni regís federet,ubi fibi exdefiderio cibo miniftraretur,ita quod alium *cibm.* non appeteret,cuius cibinatiira effet,quôd fadando acueret appetitum,fi hic cibus nunqj deficeret,manifefttf eft comedente Temper continué fatiarijâf appetere côdnuè eundem cíbum,ó¿ Temper defideriofé ferri ad cibfi,Temper ítaq3 hic capax effet cibi,cuius uirtus effet,cibatû continué in cibum inflammato defiderio ferre.Hgc igi tur capacitas naturæ íntelíedualis,utrecipíendo in fe uitâ,in ipfarri conueítatur, fecundum Tuam natura conucrtibilem;ficutaer recipiendo in fe radium Solis,in lumç conuercirur:propterhocintelledus,cum fit naturae couertibilis ad intelh'gibile,n5 intelligic nifi unnierfalia ÔC incorruptibilia Sf permanentiarquoniam ueritas incorz rupdbilis,efteiusobiedum,in quodintelledualiter fertur,quam quide ueritatem, ín æternitate,quieta pace in Chrifto ïefu appræhendit.Hæc eft triumphantium ec* clefiadn qua eft Deus nofter in fácula benedidus,ubi fuprema unione Chriftus lefus uerus homo,Deo filio unitus eft tanta unione,ut humanitas ipfa in ipfa diuinirai te tantum fubfiftatdn qua ita eft unione ineffabili hypoftadca,quodremanentetTC-? rítatenaturæhumanitatis,nonpofsit altius SCfimplicius uniri. Deinde omnis rationalis natura Chrifto Domino,remanente cuiuslibet perfonali ueritate, fi ad ipfum in hacuita,fumma fide & fpe atque charitate conuerfa fuerit: adeo unita exiftit,utomnes tam Angeli quam homines nifi in Chrifto fubfiftat,per quem in Deo ueritatecorporis cuiufcp per fpiritpm abforpta ÔCattiatfta,ut quilibet beatorum fer uata ueritate fui proprtj elle,fit in Chrifto leía,Chriftus per ipfum in Deo Deus, & quod Deus eo abfoluto maximo remanente, fit in Chrifto ïefu ipfe le* fus,in omnibus omnia per ipfum. Necpotefteccleíia effe alio modo magis una,

nam*

nam ecclefia,unitatempluríumffalua cuíufqj perfonali uerítate)dicít,abfcp confuííone naturarum & graduum.Quátó autem magis ecclefia **eft** una,tanto maior. **Ifta** ¿gitur ecclefaeft maxima,ecclefia aeternaliter triumphantium, quoniam maior ec* clefie unio pofsibilis non eft.Hic igitur contemplare,quanta eft haècunio,ubi unio maxima abfoluta ditrina,unio in lefu deitatis & humanitatis,ôfunio ecclefîæ triumphantium deitatis iefu^ beatorum repentur. Nec unio abfoluta eft maioruel minor,unione naturarum inlefu,uel beatorííín patria : quoniam eft unio maxima» quæ eft unio omnium unio num,id quod eft omnis unio no recipiens magis nec minus,ex unitate Sfequalitate procedens,utin primo libro OftenditunNec unio naturarum in Chrifto,eft maior aut minor unitate ecclefiæ triumphantium: quoniam cum fit maxima unio naturarum,tunc inhocnonrecipitmagis &minus.Vndeomnia diuerfa quæ uniuntur,ab ipfa maxima unione naturarum Chrifti, fuá unitatem ÍTortíuniur,prr qua tn unio ecclefæ eft id quod eft.Vnio autem ecclefiæ eft maxima unio ecclefiaftica^QuareipfacUm fit maxima,coincidit furfum cum unionçhypo* ftatica naturarum ín Chrífto.Et illa unió naturarum lefu,cum fit maxima, cotncidic cum unione abfoluta,quæ eft DeiisJBt ita Unio èccléfîæ,quæ eft fuppofitorumcum fila,qüæ licet non uideatur adeo una,ficut hypoftatica qùæ eft naturarum tantu,au£ prima diuina fimplicifsima,in qua nihil alieratis aut diuerfi exiftere poteft : refoluitur tamen per lefum in unionem diuinam^a qua etíaípía initium habet:& hoc profe ¿lo clarius uidetur,fi aduertitutad id,quodfepè fuperms repetitur. Vnio enim abib luta,fpiritüffàndhïs eft.Vnio autem maxima hypoftatica,curn ipfa unione abfoluta coihddft,prOpterquodneceirariduniónaturaruminCbrifto,per abfolutam quæ ípírítufíandus éft,6¿ínipfa exiftir.Vnio autem ecclefiaftica,coinciditcum hypoftatica ut praefertur,propter quod in fpiritulefu,eftunio triumphantium ,qiræinfpiri-

ltfiwww. tu fando eft.Ita aitipfa Veritas in loanne:Claritatem quam dedifti mihi,dedi eis,u£ fintunum.ficut nos unum fumus,ego ineis,&tm'n me,utfint confummatiin unu* Vt fit ecclefía ín gterna quiete,adeo perfeda quód perfedior efte non pofsit,in tam inexprefsibili transformatione luminis glorise ± ut in omnibus non appareat nift Deus.Adquam tantoaffectucum triumpho afpitamus,ipium Deum patrem fup/ plici corde orantes:ut per filium fuum Dominum noftrum lefum Chríftfí,in ípfo perfpiritumfandum,ipíamnobis fuá ímménfa pietate largiri uelit, eoæternaliter frtrituris,qui eft in fæcula benedidus,Amen.

HCcipe nunc Pater metuende,quæ iamdudum attingere uarijs dodrinarum utjs,concupiui,ied priûs non potui,quoufqj in mari ex Græcia rediens (credo fuperno dono,à patre luminum,à quo omne datum optimumjad hoc dudus fum,utincompræhenfibilia incompræhenfibiliterampleder er,in docfta ignorantía,pertráfcenfumuerítacumíncortuptíbíliumhumaníterfcibilíum.Quam nuetn eo qui ueritas eft,abfolui his libellis,qui ex eodem principio ardari pofiunt uel extêdi.Debet autem in his profundus omnis noftri humani ingenq conatus efte,ut adillamfeeleuetfimplicitatem}ubicOntradidoriacoinddunt,in quo laborat prioris libelli conceptus<Secundus,ex illo pauca de unitrerib iuprà Philoibphoru com/ munem uiam elicit,raramultis.Etnunccompleuifinalitertertium delefti iuperbenedido libellum,ex eodem temper progrediens fundamentOjfiC fadus eft mihi le/ fiis DominuSjContiûuèmâior in intelledu affedu,per fidei crementum.Negare enim nemo poteft Chrifti fidem habens,quód hacuia in defiderio altius noinflam metui,ita ut póft longas meditationes 6¿afcenfiones,dulcíísím6 lefum folft amandum uideat,& cum gaudio omnia linquens,amplexetur,utuítam ueram *QC*gaudift fempiternurn.Taliterintrantiinlefumomnia cedunt,& nihil ingerere poftuntdiffii cultatis,quæcuncp icripturæ,netp hícmúdusrquoníám in lefum hic transformatur, propter inhabitantem Chrifti fpiritum in eo,qui eft finis intelledualiumdefiderio-rum.quetuPaterdeuotíísimé,lapplicícordepromemíerrímopeccátóre,áfsíduc orare uelis,ut pariter eo fruí,aeternaliter mereamur.

Doftæígnoranríse terrij libri finís#

Nicolai

Nicolai de Cüía Apologia doéhe ;

Ignoràntiæ difcipuli àd dïTdpuîûni.

Etulitmihinonnunquam commuais præceptornoAer,uirgr3uï(simà auctoritate,per raroep ingenio, Nicolaus Cufanus,«une facro coetui Cardinalium afcitiis:quantum ualeas in coincidentijs, quas in libellis dodxignoranciæjadReuerendifs.P.IulianumCardinakm ApoRolicimi legatum nuncupatis,ac in aliisplxrifque fuis opufculis,nobis pa* tefecit:quantocp Audio ardeas, ut omniacolligas quæ pafsim debts rebus,abeo* dem emanant,quodqj tu neminem peritorum prgterire Anas,qui cum de hac re non conferas,multoscp induxeris,qui hoc Rudium fpreuerant : ut inueteraca confuetudine,qaa Ariftotelicæ traditioni infudamtit, parum intercepta, in has ie conferant confiderationes(ea fide quafi in ipfis magni aliquid lateat)quoufque interno guftu profundius allidantur,& eô pertingant,quôdexperiantur,hanc rem tatum ab altjs utjs differre,quantum uífus ab auditu.Sícq^x detractoribus plures attraxeris,ut tecum mentis oculo arcana quæcp,modo quo homini gradatim conceditur,ipeculen tur.Vnde cum tantus fiSjOperæprætiumfadurus arbitratus fum ego condifcipulus tuus,ut aliqua tibi nota fiant,qux non plenè infirudlós auetterepofient,acícias talibus infultationibus facilius obuiare.Peruenit ad me hodie libellus quidá j cuíufdam nomine loannis Vencchi,non tantum imprudentis, fed 8¿ impudentis ¿ arrogan- {^s " tifsimí hominís,quí feMagiñrum ínTheología nominat,cui titulum ignotælicera* turæ ínfcrípfitdn quo cum legerem graues ínue6iuas,6¿ íniurías contra præcepto/ rem noftrum,&eius dodæ ignorantiae libellos,animo, multa difpiicencia turbato; praeceptorem adij,cauTamQ5&acceffus,S¿ inuedíuarum continentiam declarant Subrificparumperpræceptbr,& me amorofoquodam oculoreipedans,aiebat; Non turberis amice,fed gratias age Creatori,qui tâtum tibi luminis attribuit, quod huc hominem Capientia antecedis,quafiSocrates,fciolos fui temporis, Quærebam ego,in quo Athenienfis Socrates,præcelk;erat. Refpondit : quia (e fciuit ignoran* tem,exteri autem qui fe aliquid egregij fcire gloriabantur,ctí multa ignorarent,non fefdebantignorantes.Ex Delphico autem oraculo,tefiimoniumiàpientiæfuæ,ob hoc adeptus eftSocrates.EtegoîDic quæfo præceptôr,quæ comparado fuitfçien; tiæ Socratis ad cæteros.Et illetquafi feientia uidentis ad icientiam cæci,de folari clà ' ri ta te. Ceci quidem,qui cum multa audtjt de Solis claritate,atq5 quôd tanta fi't;qubd compræhendinequeatjCreditfeperea quæfie audiuit,fcirealiqua de Solis claritate,cuius tamen habet ignorantiam. Videndsuero,qui de Solis claricare quanta fit interroga tus,refpondít fe ignorare,hic illius,ignorantiae fidentiam habet:quia cS lux (olo uifu attingatur,experitur Solis claritatem uifum excellere,ille uero,necp ig norantiæ fciendam,netp experientiam ullam habet Sic plærofque qui fe (ciendam Theologix habereiaftant,caecis comparauit. Verfanturenim pene omnes,qutadl Theologiae ftudium fe conferunt, circa pofitiuas quafdam traditiones earum formas tunc fe putant Theologos effe^uando fiefeiunt loqui ut alij,quos fibi conftituerutaudores,&nonhabetfcientiarnignorantig lucis illius inaccefsibilis,' inquonôfuntullçcenebrç.Sed qui per dodâignoratiamjde auditu aduifum men tis transferuntuntj certiori experimeto,feientia ignorantig fe gaudet attigifíe.Simí 1e quippiâ apud Philonem illû fapientífsímu, fuper quefiíonib. in Genef queft. dixit fereperiAe,ubi loquitur de puteo Ifaac,fic dicens: ficut putea fodictes aquam requirunt,ita edadifcíplínam Tediantes,finem explorât,quod eft impofsibile hominibus reuelarí.Et quídam fuperbí mendentes,folent affirmare fe fuminos eífe Mufi eos,fummosGramáticos,tráfiuífleuero &Phiíofophíggryphos,&fapientïâ tots *i* difciplin^&uirtutismetas.Aftutus uerô,8d fui cultor uel fui laudator, cÔhteturex aperto quantu deeft â fine>et tura tus,-cali foedere cofcientíam com endatquo J nihil

perforé

perfedé homo noftere poterit: is aliena loquítur,quitotconrumatÍQnibu8,fe æftlmat íntantumfcire.pnísenímfcientftínDeo reconditus eft,quem etiam teftem ánima uocattquoníam pura conícientia,confiteturfuam ignorantiam: fola enim na uitanima,quoniamnihilnouitfirmiter.Hæcille.Placuitmihihæcpræcêptoriscomparatio:Sedobiecí,exhocTheologiamueramnon pofse literiscommendari. Fatebatur plané,omneíd quod aut feribitur aut auditur, longe' inferius ea effeiquam taméndnfcrípturísfacris dixit occultari, eft enim Theologia, de regnoDei,& hoc Magifter nofter Chriftus,occultatum in abfeondito Thefauro declarauit Vnde cum adhoctendatomnisinquifitio,&hocfitfcrntariicripturaSj *fcilicet id* reperire quod inuentum abfconditur,& remanet occultum inaccefsibile:fatis patere dixii hoc aliud non eflequatn dodam ignorantiam, ladant ft enim futagebarjhuius temporis plærique magiftri,qui agrum habent feripturarum, ubi audierunt occultari thefaurum regni Dei /ex hoc fe diuites, ut ishomo qui ignotam fcripfit, literaturamtftdqui uidet thefaurum manere abfeonditum, ab oculis omnium fapientum in hoc gloriatur quia fcit fe pauperem,quod alij ignorant. Vnde obfeientiam paupertatis,hic fe humiliat,&ob præfumptionêdiuitiarum,alius fuperbit:uti ille homo Ígnorans,inflatusuanítateuerbalísfcientiabinfaoexordi0,nonueretnr ftpromittere elucidationem æternæ iàpientiæ.Poft qug, ego qui ad euacuanda feripta ignotæ litera turæ,feftinauijn térro gare coepi, quifnam hic olim Abbas Mulbrunnenfis per quem doda ignorantia ad aduerfarium perlata fuifset:Refpondit,eum horninem acris ingentj, & fandæ conuerfationis fuiftè, qui dodæ ignorandae libellos dilexit maxime,quia ab Apoftolico legato,& plerifque magnis uiris,magni aliquid continere laudabantur,cui quidem legato: Abbas ipfe Anguladísima affediohe conftringebatur.Sedadiecitftnonputare,quodAbbas ipfe huicuiro libellos obtulilseqftd potius alteri religiofo,aquo ad iftum perueniffer. Adiungens¿ Abbateni in ea differentia , quæ inter Apoftolicam fedem, 6¿ Bafilienfem congregationem peí dietas agitabatur: partem iteritatis Apoftolicæ ftdis follicitaffe, cui adnerftbatur ifte Vencchus.Oftenditautem mihi præceptor,uerba aduérftrtj in fine compi lationis eiuSjpræceptôrem pfeudoapoftolum nominat,ut uiderem hominem ex paísíone locutum.Scis enim amice ojjtíme, quod nemo cum tanta feruentía reftítitBafilienfibus,ficut præceptor nofter.Hinc ille Vencchus,qui ab uníuerfis dodoribusHeydelbergenfisftudijabieratj&partem damnatam Bafilíenfium fumpfít,in qua fortaffis pertinaciter perftitit:uerítatís defenforem pfeudoapoftolum nomínare,nonerubuít.Curauítením,uteumipfi Abbatí,cundís odiofum 8£ parui momenti faceret,fed non præualuit fraudulentia,quia neritas uicit Vidi autem dum præceptod legerem aduerfario dodæ ignorantiae libellos præfentatos, qua modo parumper ingemuit. Cuius caufam,dum diligentius ícífcitaret,refpondít:íi quis grauiorefprifei temporis fapientes attendit,comperit magno ftudio præcaUiffe,nemyftica adindodorum manus peruenirent.Sic Hermetem Trifmegiftum Aefculapio,atq5 Aríopagítam DionyfiumTimotheo,pr£cepiirelegimus,quod8£ Chriftum docuifle fcimus.Inhibuit enim margaritam qua regnum Dei figurábante porcos protjcijn quibus non eft intelledus.SicPaulu^ea,quæ ab hoc mundo raptus in tertium intelledibile coelum,uidit,dicitreuelarinon licere.Vndéuha huius caufa exiftit,nam ubi non capitur,ibi non folum non fert frudum iritæ,fed uílípen* dítuqóf mortem inducit.Maximèautem cauendum monuertint,neftcretum communícareturligatis mentibus,per audorítateminueteratæconfuetudinismam tan ta eftuislongæuæobferuationis,quôd citius uita multorum euelíítur, quam confuetudo,uti experimur,*in*perfecutioneïudæorum,Sarracenorum,*SC* aliorum pert! nacium haereticorum : qui mortiferam opinionem,úíii temporis firmatam,legem afferunt,quam uitæ præponuntVnde cum nunc Ariftotelica feda præualeat,quas hærefim putat effe oppofitorum coincidentiam,in cuiusadmifsione,eftinitium afcenfus in myfticam Theologiamîin ea feda enutritis,hæc uia ut penitus infipida, **quafi propofici cÔtrana3ab eis procul pellitur3ut fit miraculo fimile/icuti ftdar mu»**

Herjwej. Diojry/w, Chn/ÎMi. Mw,

catid

Apologia*

tatío,reíe<fto Aríftotele,eos aliius tranfilire.Dixít hæcin ièntemia preceptor,fed e/
íus uerba,nec tenui,nec fcripfLEgo autem continue eum admonui,ut me legente ignotam literatura, ad eius confutationem animum erigeret. Sed fegnior at<$ tardior mihi Uifus eft,quàm optabam* Nam noneft ei uifum, fcriptum illud tantiefle,quod autiegi autrepræhendiconueniat.Adduxit in teftimonium,nondecere grauem ui/
rum attendere ad confutationem ignorantium, illud, quod magnus Dionyfius feri* *teiMyfai,*
bit,cap.xide diuinis nominibus, ubi ait: Paulum quia dicebatDeumfe negare non pofle,per Elymam Magum, quafi negaflètDeum omnipotente, repræhenfum,que cum Dionyfius rèpræhendere proponeret, dicebat fe uehemëter timere, ne ut amës rideretur,qui puerorum ludentium ftrucfturas,fuprâ arenam fundatas & infirmas,e/
uertere moliretur.Qiiem dixit imitatorem athletarum imperitorum ,qui fæpeimbe/
cillos fibi aduerfarios fuadentes,contrà quoqjabfentes ipfos, fortiter adubrata pu/
gna dímícantes,S¿ aerem cafsis itftíbus conftanter ferientes,aduerfarios ipfos fuper afle arbitrantur,fe^uidoresbuccinantur,cum nexiliorum nouerintuires.Hocipfe aiebat propinquum elle propofitoJBgo autem adiecifeo non obftante) Dionyfium illiusMagi,malamconfequentiam refelliile. Quod & fatebatur. Sic uici manfuetu4 dínem eius,S¿ ob noftrum faltem profeftum, pallas eft ut curfim legerem.Et ubi exordium ex uerbísDauíd,uacateS¿uídetequoníam ego fum Deus, legerem, conti
nuarem hunc paflùm,quomodo Deus uelitanobisociumfequeftrare,& imperet no
ftramuíGonemínfeípfum refledi,non ftando ínnudauifione fcíentíalí, nos inflan/
te,à qua ait daemones graeco uocabulô nuncupari, fed potius üífionisuacatía tendeo
do in id,quod uerêDeus eft,fit omnis noftræ motionis fatías requietio ,'quoniam ait: Ego fum Deus,ubi Ego fingularifans,omnem creaturam patenter à diuinitate excludit , Deum ab omni diftinguens creatura, quia ipfe Deus creator non creatura;-
Poft quæin hæcuerba concludit : recftificatum eft ex themate, totum noftræ mentis negociandiexercitium,ignotæliteraturæperneceflàtium refpedum conflidlus in eundi,contradodamignorantiam.Indidomanufikntio,aiebatmodefta ubcepræ/
ceptor : Non fatis praemeditate bæc præmifit pro clypeo ,cum totum fano intelledu, doeflæ ignorantiae fiteonfentaneum : paucauidetur hic homo legiflè, *&C* minus quæ iegitíntenexifse.NammyfticaTheologiaducitaduacationemé¿fílentium,ubí ui/
fio,quænôbis conceditur ínuífibílisDeLScíentíá autem, quæ eft in exercitio ad con/
flígendum,ílla eft quæ uí&oríam uerborum expedat,& inflatur, *8¿* longe abeft ab il
la,quæadDeum,qui eft paxnoftra,properat. Vndecumconfltgereexfuafeientia proponat,qualis fit illa,occultare nequiuit.Id enim quod inflat, & ad conflidum excitatifeipfumproditeamfcilicetnoneflefcientiam , quæper uacationem in mentis nifionem tendit,qualis eft doefta ignorantia. Putabat autem fe noui aliquidapperuíf
fe,quando abinflantefeientia, græcèdidosaflérit í fed nonindítfortafsís Platonem,aut ApuleiumdeDeo Socratis,autPhilonem, qui aítMoyfeneos appel*
lare Angelos,quos Græci *¿ai&wwAicct* ibi, *kocáo Mimvís* díftinguan
cur.Vbiautem adíjcitProphetamjper pronomen Ego, ñ'ngularifafleDeum,g¿ex/
clufifle,&diftinxifleabomni creatura Jnquoaít propofitumfuumfolídari,puerili
ter fatis fe fundare uidetur : nemo enim unquam adeo defipuit, ut Deum aliud affir/
mar et quam id quo maius concipi nequit,qui eft formans omnia. Vnde nec Deus eft hoc aut illud, nec cadum,nec terra, fed dans efle omnibus :ut ipfè fit proprie forma omnis formæ,&*omnis* forma quæ non Deus,non fitpropri¿ forma,quia formata ab ipfaíncontradh abfoluta forma. Quapropter abfolutifsimæ& perfeâifimæat* quefimpli ifsimæformæ, nullum eflèabefle poteft, quoniam dat omne efle* Ec cum omne efle,ab ipfa fit forma,extra eam elfe nequeat,omne efle in ipfa abfolu*
ta forma,nonpoteft aliud efle 3 quàm fpfa,cumipfa fit infinita eflendiforma,fimpli/
cifsima perfedifsima.Hinc patetDeum,nequaquam concipi debere,habereef«
fe,modo quo fingularedíuerfum6¿diftindum aliquod efle, concipitur, neque eo modo quo uniuerfale efle concípítur,aut genus,autfpecies,fedabíblutífsíma forma eftjincoincidentiafíngularisuniuerfalisjultra conceptum, omnem omnium ge/
E nerali/

neralíiim,fpecíaHum,6¿ fingalarium,aut quarumcunqfformaruhi, quas concipi aua did poftunt.Eft enim principíum,medium,S¿ finis omnium talium: ipfa omnem c5 ceptum excedens ineffabilis forma» Siquis enim iiiprà omnem diiciplinamMathematicam(qux terminos S¿ menfuras rebus ponit) & fupra omnem pluralitatem, 8£ niimerum,acproDortionem harmonicam omnia intuetur,fine menfura,numero, pondere:profedo ille *in* quadam fimplicifsima *unitate,* omnia uidet, Etficuidere Deum}eftuidereomniaDeiim5€tDeum omnia,quo modo icimus perdocftamigno rantiam,eum per nos uideri non poffe.Sed fi quis uidet omnia in numero, pondere, S¿menfuradn fe experitur fine differentia & concordantia,hoc effe non poffê. Quo nía m ante de regno Dei ubi eft (implicitas & pax, quae omnem fenfumexuperatånâ> poteft effe alteritas:!tac# necp fingularitas eo modo quo aduerfarius concipit, fed be

Autanfííi. 60 modo,quo de Dei fingalaritate loquitur Auicenna,in Metaphyffca fua,de fta biliendo propheta:ubi præcipit,populo de hac fingalaritatenon effedicendS,quo/ niam eum potius auerteret,quam inftrueret. Eo enim modo fingularitas quo eamoc cultaremandat,eft fingularitas fingularita'tum. Et ficDeus dicitur fingularis infin/ gulariter, ficur finis ínfinitus,S¿ interminus terminus,& indiftindadiftindio.Qui enim in abfolutam omnium fingularíumfíngularitatem mentis oculum inrjcit, hic fatis uidequniuerfalitatem abfolutam, cum abibluta fingularitatecoincidere fficafi maximum abfolutam,cum minimo coincidit abfoluto, in quo omnia unum» Vnde quando Auicenna in Dei fingularitatem conatur afeendere, per Theologiam nega riuam:Deum ab omni fingulari *££unwerfaliabfoluin* Sed acudùs ante *ipfum,*diui/

Pto. nus Piato in Parmenide,tali modo in Deum conatus eft uiam pandere.Quem adecS

pamsmdes. d^nus Dionyfius imitatus eft, ut fæpiùs Platonis uerba feríatím pofuiffe reperta/ tur.Fateor cum Auicenna,ifta aduerfaridnon congruere,qui de uulgd eft,& ad uul gares conceptus, Deo improportionabiles3propheticas,altifsimas aifiones,retorquet:contra omnium fapfenturr^ôÉ magni Dionyfijdocftrinam,qui de diuinis nomi businnouifsima AmbrofrjCamaldulêfistranslatione,quam à fandlifsimodomi/ no noftro,Papa Nicolao recepimus,fie aitdtaqg diuina oportet ut intelligamus, nota humano more,fed toti integréâ nobifipfis excedentes,ac prorfus in Deum tranfe/ antes» Vbi de hoc plura. lam aides amice, quam puerili atqj debili fulciatur firma* mento,ignota literatura» Cumfic ifta feriatím praeceptor nofter ad iam dida repliai iffeqledionem continuaba,ubifequitur,qualiter praeceptor nofter glorietur,fe Del dono inueniffe, quomodo ad ¿ncomprxhenfibílía per traniccnfum corruptibilium,» humanitus fcibiHum, incomprxhenfibiliter dueftus fuitipoft plerae^ iniuriofa, quae animum praeceptoris non mouebanqait, Apoftolum in prima ad Corinthios, huic opinioni contradicere, ubi hic *in* fpeculo & ærugmate, compræhenfionem uerfaræ aftrufflubebatme preceptor parum fíftere,6¿ aiebat.'Eccequomodo uarietas fenfuum oritur,quando refpeólus uaríatur» Refpexít hic uir ad fpeculum & aenigma,qua* fi Deusfítíutí eftjincompræhenfibilis» Verirasenímínímaginenequaquámutieft, uíderí poteíbeadít enim omnis imago (eo ipfo quód imago) âuerítate fui exemplaris.HincuifumeftrepræhenÎbriiincompræhenfibilemnon capí per tranfceníumíncompræhenfibiliter.àed quiuidet,quomodo imago eft exemplaris imago ülatran/ filiendo imaginem,ad incompræhenfibilem ueritatem,incompræhenfibiliter fecon uertit. Nam dlequi omnem creaturam unius creatoris concipit, imaginem, inieui/ det,quod ficutimaginis effe,penitus nihil perfedionisexfehabet,fic omnis (ua per fedio eft ab eo,cuius eft imago, exemplar enim,menfura ratio eft imaginistfic e/ ïffm Deus relucet in creaturis,ficut ueritas in imagineQui igitur tantam uidet rerun> uarietatem,unnis Dei effe imaginem, ille dum linquit omnem omnium imaginum uarietatem , incompræhenfibiliteradincomprœhenfibile pergirinftuporemenim ducitur,dum hoc infinitum effe admiratur, quod in omnibus œmpræhenfibilibus, eft *utin fpeculo* &fænigmate,ôi beneiudicatformam illam,nulla creatura comprae/ henfibilem,cuius omnis creatura imago exiftitmulla enim imago,effe poteft neritatís ad^quata menfura,cum in eo quod imago,deficiat,Non igitur comprehçnfibilis

ieftùeritas abfoluta. Sí igitur quomodo adipfam accedidebet, oportetuthocquodá incomprænenfibili intuitu quafi uía momentanei raptus fiat 3 uti carneo oculo,folis claritateminconiprænenfibiliter momentanee intuemur ¿non quodSol non fit ma 'Ximeuifibilis,cum lumen feoculis ingerat propria uirtute,fed ob excellentifsimarti uifibilitatem,eft compræhêfibiliter inuifibilis.Sic Deus qui eft ueritâs, quia eftobie dttim intelledus,eft maxime íntelligíbilís, 5¿ob fuamfuperexcelfamintellígibíHta/ tem,eft ínintellígíbilis. Vndefolado ¿la ignorantiae, feucomprænenfibdis income praehenfíbílítas,ueríor uía manet,ad ipfum tranfcendendt. Et ego:Pxæclarepreceptor, quamuis nullo ftudio tibi aduenerítconfideratíó,quam ¿ndoda ignorantia ape ruíftíjfed Dei dono,tamen noni dubium, multos ueterum fapientum qii^fiuifti,.ûc uidercs fiin omnibus idem reluceret.Hinc oro : fi qua eorum quae legifti occurrunt adijcito. Et ipftt Fateor amice,non me Dionyfium,aut qùenquàm Theologorum ueterum tunc uidifte,quando defuper conceptum recepi,fed auido curfti me ad do/ diorum (cripta contuli,& nihil nifi reuelatum,uarie figuratum inueni. Nam Diony *Dtwyfafins* ad Caíum:ignorantíam,perfeáifsímamfcíentíam affirmat: *8¿* de fctcntiaigno/ •ratíonís,multís in locis loquitur.Et Auguftinus ait; Deum potius ignoranti a quàm icientia attingi.Ignorantia enim abijcit,intelligentía colligit,docfta uero ignorantia omnes modos quibus accedí ad uerítatempoteft,unít♦ Ita eleganter dixit Algazel **in** fua Metaphyfica,de Deo : quod quifcp fcit per probationem neceflariam ; impof/ fibilitatemfuamappræhendieum.Ipfefuieftcognitor,6ô appræhenforÿ quoniam appræhendiqfcire ipfum à nullo polie comprehendi. Quifquis au tenvnon poteft apprehendere,& nefcitneceiïàrio eiïcimpofsibileeum apprçhendere, per proba/ tionem pracdí¿lam,eft ignorans Deum:&tales funt omnes homines,exceptis dignis & Prophetis, *&C* Capientibus,qui funt profundi in fapientia.Hxcille.Quomodoau tern in nobis fit dodla ígnorantía,Aurel¿us Auguftínus,fupero¿lauumcap.adRó> *Augu^nus.* manos,exponens uerbum Pauli 3 nefcimus quid oremus ,aitpoftalia,efle quidem quod quaerimus,fcimus,fed quale fit non nouimus ; quæ (ut ita dícatur)do¿la igno/ rantia,perfpiritum quíadíuuatínfirmitatemnoftramjnnobís eft.Ecpoft pauca.Et cum Paulus dicat, quomodo fptritus poftulat gemitibusinenarrabilibus, defignac rem quae poftulatur & ignorari,&non omnino ignorari,cum gemitu enim non quae reretur,fiomninoignoraretur.H£cille. In nobis igitur eft dodla ignorantia, fine qua non quarereturDeus.Scripfi alias libellum,de quærendo Deum,quem legejre- *ulerkcju&* peries enim ibi,quod licet ubiqj fit,&non abiit à nobisfut ait Paulus Athenienfibus; rmfoDtw. quando Díonyfium conuertit) tamen *Qc* tunc propius ad ipfum acceditur, quando plusfugifle reperitur.Quanto enimipfius inaccefsibilis maior elongatio,melius ca Çicuruanto propinquius inacceísibilítas attingitur. Er cum hæcftc preceptor dixif/ îet,quamuis non fatiarer talia audire,tamen plura dici oportere confiderans, non fi/ nebam ipfum plæbeios dodoresadducere:aiebamenim ,propofito noftro egtegi/ pí4eí *doili* osiftos iatisfacere,cumfjsqui *in* dodaignorantiaallegantur.Etcumacquiefceret,et r«t ego curfim continuarem ac legerem, quomodo aduerfarius fatetur, præceptorem cautelam adhibiííflé,ut omnem impugnationemeuadat,quando admonetintentum fuumuerfarí,ineleuatíone mentis ad fimplicitatem illam,ubieft contradidoriorum coincidentiajrifitpræceptordicensîOftenditfepotiùSjquadaminuidia.contrà per/ fonam motum,quando fatetur cautelam additam,qusc omnem impugnationem feri/ jpti excludit. Sed quando aiqfemen feientiæ quod in illo principio quodlibet eft uel non eft,complícatur,8¿ omnem diícurfum to Ili,non fané concipit : non enim aduer titjdodam ignorantiam uerfari circa mentís oculum,& intelledíbtlitatem,6¿ hic cefi fatabomni ratiocinatione,utquxduciturad uífíónem,&teftímonium eius eft de ut/ fu.Quod enim uiditatteftatunuti loannes Baptifta,de Chrifto ait,& ut Paulus de rap tu fuoloquitur. Opus autem habetdifcurfu, quiper teftimonium de audiruueriratem uenatur,ficuti communiter ducimur per fidem quæ ex auditu eft. Vnde fi quis di ceret: tu cum dicas teftimonium de uifu, effe certius quod fine omni argumento^ difcurfu oftendit, igitur negas aliud effè teftimonium de auditu, omnem racioci/

Apologia

natíonémtnéquacjaám bene diceret, Logica enim, atquephílofophica iúqcfífftiü^ nondum ad uifionem ucnit» Hincuti uenáticus canis, utitur in ueftigtjs per fenfibilic ■experimentum difcurfu fibi indito3utdemum ea nia ad quxfitum attiógatífíc quodié- bet animal flio modó. Eí ea propter fapientifsimus Philo, omnibus animalibus dixis *Hieronymus* rationem inefte, uti beatifsimuàfecítac Hieronymus ín de illuftribus uiris. Sichomo Logica. Na(ucait Algaxel)Logica nobis naturaliter indita eft, nam eft uis rationis^ rationalia ueró animalia ratiocinantur, ratiocinatio , quarrit^ difcurrit, difcurfus^ ex necelfario terminatus inter terminos à quo & ad quem>& illa fibi inuicem aduer/ fantía>dicimuscon(radídoría. Vnderáttonídíscurrefíti, termirií> oppoíitíófdifiuri/ /di fuut. Quare in regione rationis, extrema funt difiundamt inrationali ratione cir culiyqiix eft quod linex à centro ad circumferentiam fintaequaksicentrumnonpo/ .teft comcidere cum circumferentia. Sed in regionetntelledus, qutuidet in unitate nu/ merum com plicari, in puncro lineam, Sí in centro circulum: coincidentia unitatis .. - pluralitatis, pundi lineae, centri 6Ccirculi, attingitur uifu mentis fine difcurfu,»/ *libri dece** d ín libellis de coníeduris uídere potuifti : ubi etiam fuper coincidentiam contradi? .do^ïorum3Deum efte declaraui, cum fit oppofitorum oppofitio. fecundutnDiony,* *vionyfas.* fjum. pu<t aliquando Henricus deMechlinia (utfcribit) infpeculo diuinorum, ad hoc dudustut inintelledualibus confpiceret, unitatis & pluralitatis coincidentiam^, *ce linea,* qUa p|ur¿murn admiratur* Sed ut fæpêaudifti) qui uidet , quomodo intelligere eft *Au^inus* ' motus & quies pariter ipfiusintelledusfuti deDeo Auguñínus fatetur, inConfefsi onibus).de al rjscontr adidorqs fe facilius expedit. Admonuit deinde preceptor, cum hxcdixi fiet, ut attenderem, dodam ignorantiam fie aliquem ad uifum eleuarq quaiialta turris * Videt enim ibi confticutus Tid quod diicurfu uario, ueftigialiter quaeritur per uagantem in agro, qùantum rpfe quarens, accedit aut elongatur a quxfiro, planetntuerur. Dodaenimignorantiadeaiiaregione intelledusexiftens^ fic indicat de ratíocínatíuodifctiríu. Histalíterrecenfítís per praeceptorem, qu«& te puto aliquoties ab eo in fumma audíuífle, aiebam ego. Non uidetur impugnator in? tellexifte, quid nolueris per coincidentiam contradidoriorum* Namfut audíftíjcíbí Íicetfalfó afcríbít, quod afleras creaturam cum creatore coincidere, &hanc partem impugnat. Ad qux ille dixit: Quoniam animalis homo, non percipitea quae funt de regno Dd,S¿ fi pafsio eum non uiciflettnon falfificaftet (cripta Statuit autemfut ui- detur) quomodoomninoimpugnareuelletienfailla,&pro fuodefiderio, tamin fenfu quam *in* tierbis falfariusreperitur. Moseft enim pertinacifsimorumbaerecicd/ rum, detruncare fcripturas, utaiuntfexta? Synodi patres. Nam talequicquamexii? bellis dodac ignorantiae, ueritatis amator haberi negat, nihil eorum admittens qua elicit eo modo quo elicit. Nam dicere, ímagínem coinc¿dere cumexemplari, 0¿caa/ íatum cum fua caufa: potius eft infenfati hominis, quàm errâtis. Per hoc enim quod omnia funt in Deo, uccauiata in caufa, non fequitur caufatumeire caufamjicetm caufa non fiat nifi caufa , ficutde unitate&numero fttpeaudiftiinamnumerusnon VmMr. eft unitas, quamuis omnis numerus in unitate fit complicatus, ficut caufatum in cau/ NMiwew. fa : fed id quod intelligimus numerum, eft explicatio uírtutis unícatisjfícnumeruspn unitare non eft nifi um tas. Arbitror autem ce fads concepifte, quid in earefentiam, ts&df *deda-* exys quæinhbellodedato luminedmpigrè leditafti. Oportetenim5quifcribentisin *toluAine.* rca|iqua mentem inueftigat a ut omnia feripta legat attente, in unam concorda»/ temfententiam refokiat. Facilè eft enim, ex truncatis feripturís aliquid reperirí diílo- num, fed collatum ad integritatem uoluminis, eft concordans: uti uenenofa anima/ lia, quaado feparatim abuniuerfoconfpiciSturnihil pulchritudinisaut bonitatisha- bere uidentur, fed ad Vniuerfum collata, cuius funt membra, fu am habere pulchrftut dínem bonitatem reperiuntur, cum Vniuerfum , quod eft totaliter pulchrum, ex •rtow. partium pulchrafcomponatur harmonia. Recitat in fimili fandus Thomas contra gentiles^qiiofdamexdidismagniDionyfij, occafionemrecepifre, utdicerento> mnia efte Deum, quia ait in codeftiHierarchia, Deum efte omnium efie : *fi* illi p/ mnia eiufdem Ariopagitx opufculalegiflèntjUtiq? in de diuinis nominibus, cepe» riffen^

ríflеat j ficDeum effe omnium effe 3 quôd tâmennullumomnium,cum cauíatum Wiquàm po is it in aequalitate fuse caufæ eleuarí › necg puto, hoc aliter quàm indo/ (Sa percipi pofféignorantía.Sícut enim Deus ita eft ubicp quod nullibi,cum nulli lo-co defit qui in nullo loco eft,ut fit in omni loco il loca liter,ficut magnus fine quanti/ tatetita eft etiam Deus ipfe omnis locus illocaliter ,SC omne tempus intemporaliter, & omne ens non entiter.Et ob hoc non eft aliquod entium, ficut non eft aliquis lo/ cus,uel aliquod tempus,quamuis omnia fit in omnibus,quafi monas,eft omnia ín oí bus numerisiquia ea fublata,nequit numerus eê,q folu g ipfam eê poteft.Et quia mo naseftoísnumerus,nontaménumeralíter,fedcóplícíte;ídeóno eft aliquis numerus, nam nec binarius,nec ternarius^ Ad quae cum ego fubiungerem, ut mifsis fuperflui s citius euacuaretaduerfarq phantafmata, quod facile fieri pofleadiunxi, cum in fal/ fb fundentur fuppofito.praecepit ut ego falcem faciliora conuellerem, *ÓC illi* quoad fieripoffetinarduisuerfariindulgerem. Tunctextam aduerfartjad manus habens* legi ubi ait,non rede dícifcire effe ignorare, cum habitus priuatio diftinguantur: ftaciminterruptaledura,aiebatpræceptor:Mirorhominemquifernagni aliquid ef feputatzcur hoc fic icriptum in libellis docftae ignorantiae affîrmet.Nâ etfi rubrica pri **mi** capitis,inquifitoriedicat,quomodo fcire fit ignorare,tamen ob hoc non affirmat fcíre efte ignorare ,nifi modo quo declaratur ibidem, qui eft fcilicet quod fe fciat ig/ gnorare.Dequafcientiaignorationis,ineo capite clarifsimafcribiturapertio, pro/ utetiamfiipràjde hocipfo acftum eftfufficter.Quam magnus DionyiiUs,m pria* cípiolibí dediuinis nominibus,fupremam diuinamqjefle att:adiungens,eam fcien/ tíam effequaipfum fuperfubftantiale nefcitur, fermonem omnem ac fenfum uince/ re,8¿Deo afcribendam effe.Legipoft hoc,quomodo hanc partem, qua linqui fenfi/ biliamandanturindocftatgnorantia,utadincompr£Ehenfibiliperueniatur:exeore/ præhendit,quafihocfitcontrâea quæSapientiæcap.xiqJeguntur,fcdicetàmagnL tudínefpecíeicreatura:,cogaofc¿bilirer poffecreatoremuiderí : quod nihil obefie prppoftto aiebam.Nam cum non fit proportio creaturae ad creatorem , nihil eorum qux creata funt fpeciem gerit, per quam creator attingi poísit, fed â magnitudine fpeciei & decoris creaturae,ad infinite,ÔÉincomprxhenfibiliter pulchrum erigimur íicutabartificíato ad magifterium, licetartificiatum nihilproportionalehabeatad magifterium» Adiecietiam , quomodo aduerfarius fua erubeicemia merito con-fundi debuit, quando fubfumpfit: praeceptorem docftæ ignorantiae , repudiate Creaturas, quafi ad Dei cognitionem non proficiant, cum reperiat *in* ultimo ca-piteprimi libri docftæignorantiæ , fufficientifsimèdeclaratum , omnem Dei cui/ turam,in affirmát-íuís pofitíoníbus,neceffaríó fundari,licet dofta ignorantia fíbí íu-dícíumueríretínear. Ex quo conclufí, quod hominis iftius , quíscpperuerfum ani/ mum fácil¿depræhendit,6£ ruditatemintelligentiæ, quando aítíSíc ergo Scriba do/ ¿be ignorantiæ, intrans caliginem tenebrarum , linquens omnem fpeciem deco* **rem** creaturarum,euanefcít ¿n cogítationibus,0¿ non ualens Deum intueri ficuti eft, quia adhuc uiator,ipfum nequaquam glorificat : fed in tenebris fuis errans,culm en diuinaelaudis, ad quod omnis Pfalmodia perducitur, dereliquit. Quod effe nefan/ difsimum,S¿incredulum,quis fidelium ignorattaddens,quomodo ad hunc errorem **eum** paucitas inftrudionisLogicae induxit i quiaputauit,in fua ignorandaadæqua-tam&præcifamadDeum proportionem,tanquammediumDeum uenandi ô^nof-cendi,reperiffe.Ad quæego: Éccemendacis ¿arrogantis honiinisuerba,qui omni Theologia caretPrgceptor approbans,quæ díxijfubíunxít: potius parcendum deli ro,quâmcôntraipfuminfultandum. Nam id quod improperat,qualiter in dodaig/ norantía,utiDíonífíusnofter,cuius hodie fefta agimus (erat enim tunc dies Dioni/ fio facerjinmyftica Theologia, ficcum Moyfein caliginem afcendendum inftruit. TuncenimreperiturDeus,quando omnialinquuntur,ÔChætenebræ,luxeft inDo-mino,6¿ in illa tam doífta ignorantia, accediturpropiùsad ipfumtuti omnes Gpien/ tes Séante ô^p,ôftDíonyfium,íncrare conati funt.Vndeaiebat Græcus primus com' tnentacorDiOnyftj:túdetqrpotíusadníhílquámadalíquídafcendere,quÍadDeum *tcwionyr^*

v **E** $ **pertin/**

pertingere cupit,quia non reperítur Deus nifi per eum, qui omnia linquit* Et talis uiderurperadueríaríumeuanefceré , quando omnia linquit, qui fecuridum primo» Theologos, tunc primum rapi poteft cum Moyfe , ad loCutri ubi ftatDeus inuifibi/lis» Vocat autem Dionyfius caliginem, díuinurntádíum;dícehséós (de quorum numero eft aduerfarius) qui uifibilibus afftxi, nihilfupér ea quæobtutibus *S¿* fenfi/bus patent, fuperfubftantialiter efle arbitrantur, putare fcíentia fiiá illum aflequi, qui pofuit tenebras latibulum fuum, prædpiensTimorheo u t caueat, ne talium rü/diumaliquis,aiïdiathæcmyftica,Er mihitunc iniunxit,multa pietatepræceptor no/fter,ut fi fieri pofsit charítatíué3admoneam aduerfarium, cum jGt iftarum altarum intellectionum incapax,ut orí frio filentium indicat, *&C*id quo capere nequit, admíre/tur potius quàm mordeat t neque credat ftudio aliquoquenquàmadhæcmyfticaa/fcenderepofle,cuiDeus nondederít. Sed fife gratiam aflèquifperet,ucde cæcica* MtóítóKíwo te ad lumen transferatur, legat cum intelleâu in myfti cam Theologiam tam diâama Maximum monachum, Hugoném de fando uiâore, Robernim Linconienfem,lo *Nitore* ° ann€mScotigenam, Abbatem Vercellenfem,Ô^cæterOs edam recéntíores commea *^tnconenlis* tat°*es ^b'us libellí,*S¿ fe* haâenus,tndubiè cæcum fuíffe,reperíec.Et ego patientiam *yerccfarftí,* praeceptoris admírans/[redacted]ímulúlmpatíenter fe^o, quód te comparat ignoranti Lo< gicarujuti Auerroís Auícennamu Ad quæ ipfetNon te offendat iftud. Nam etíío/tnnium fim ígnorantífsimus/ufficít faltem míhí, quód huius ignorantfæ fdentíam habeam,quamaduerfaríus non habet, licet defipíat» Legitur, béatíísímum Ambrofium,Letanías addídíffe^áDideáícís libera nos Domine. Nam garrula Logi cà,facratifsimæTheologiæpotiusobeft,quàmconfert.Etegoî Cum tu praeceptor nifus fis ©ftendere Dedkiri non pofleuti eft,in quo eft radixdoâ£ ignorantiæ,custibimendaciumimponit adæquâtæpræciftonist'Adquæi præceptor: Nunc fíe nune aliter, dicit,quia non legit do (ftæ ignorantiae libellos, nifi(ut fi pollet) benedídacór» futaret,hincnihilintellexit eorum qaælegit» Sicfaâumeft,utrèpræheadendonorç fcdptum,quafi feriptum, feipfum potius confuderit, quàm docftam facram ignO/rantiamlæferitjquæ ânullo fpernipoteft, qui eam apprehenderit, Nihil enim a per/tíúsín omnibus meis opufeulís reperítur, quàm eius contrarmminquod impingit» Vbi¿p enimfi uoluiffet,me hoc tantum fentíre quód præcifio uti eft, omnibus inac* cefsibilis manet,comperiiïet.Licet folam do âam ignorantiam fatear, omnem hio-» dum, Deum contemplandi, incomparabiliter præcèHete,quemadmodum Omne® fandi idípfumfatentur.Coñtinauí ego lederam ubi dicit aduerfarius: uenio nunc (pedalibus ad eius diâa,per conclufioties & correlaria> Prima conclufio» Omnia cum Deo coincidunt,patet, quia eft maximum abfolutum,no admittens excedens exceffum. Ergo nihil e¿oppofitnm:0¿perconfequens,obteáiimdífcretíon¿s i/pie eft uniuerfitas rerum,& nullum nomen poteft *ei* proprie contienne, cum impo/Eíw ímí. fitio nominis fit à determinata qualitate eius,cui nomen imponitur, cui alludit Max gifterEccardus. SubiungitEpifcopum Argis condemnafteeos,qiM dicebantDcum efle omnia formaliter, & fe efle Deum fine diftindione per naturam» Deinde in oppofitutn dicit : abfurdifeimurti efft, quod fequeretur fi nulla effetdiftindio^ nec relationis oppofitio *in* diuinis,fublata enim tunc effet trinitas» Ad quæ preceptor» Nonne falfariusifte:potius ridendus quam confutandus efte* Curnon dicitlo/tum,ubi in libellis doeftæ ignorantiæ hæc conclufío reperituriEt egotquia nufquàm reperítur,dicere non potuít.Legí enim ego quàm diiigentífsimé,o¿ non memini unquàm merepperifle,quôd omnia cumDeo coíncidantj attamen probe repperfiin fecundo do&æignorantiæ,creaturam non efle Deum,nec nihil» Neque capio quid uelitaduerfarius dícere,nequefortéípfefeintellígít, nam omnia attributsdiuínacoíncídere ¿n Deo , totam Theologiam efle in círculo pofitam › fie quód íuftítía *in* Deo eft bonitas,econuerfó,&ítaderelíquis;neceflarium competí,ítalegt Et in hoc concordant omnes fanât, qui ad infinitam Dei fimplícitatem refpexerunr, cum hoc tamen, ftat fuperbenediâa trinitas» Jnfínítaenímfímplícítass admífritít» clepto» Deum unum efle,quód fit trinusftta trinum quod fit unus ficut clarius illud inlibeb lísdoáas

lis doÔèè ignorantiae explicatur. Legitur com (militer,Coeleftínum Papam, in pro/
fefsfofté ftdeí fuse fie dixííTe: profitemur nos credere, indiuifibílem fandam crinita-
tem3hoc eft patrem & filium & fjjiritumfandum, ita unum ut trinum, ÔC ita trinum
utunum. Écce quomodo penitus nullum babet intellcdumin Theologicis, qui
ad coincidentiam unitatis & trinitatis non refpicit,nec *ex hoc* (equitur * patrem efle
filium,uel fpiritumfandum:Et non poteft hoc peruenire ad hominemdurx ceruicis,
quomodo fcilicet in coincidentia fummat fímplicítatis &indíuifibilítatís,acq;unira-
tís trinítatis,alia fit perfona patrís,alía filrj,alía fpírícuffandí,&obfunt ei uocabu
la,quorum fignífícataTheologíx non4conueníunt.Cum enim dicitur,patrem unam
efle perfona filium alteram,fpirítumfandum tertiam ¡non poteft alteritas fi/
gnificàtumfuurn tenere, cum fit hæcdidio ímpofita,utfígnifícet alteritatem ab uní
carediuifam ó¿diftíndam3g¿ita non eft alteritas fine numero. Talis autem alteritas
nequaquam indiuifibili trinitati conuenire poteft.Vnde commentator Boëtij, de trí *fyetiuf^*
nitate,uir facile omnium quos legerim ingenio darifsimusait:ex quo in diuinis non *commentate*
eft numerus,ubi trinitas eft unitasiubi (ut AuguftinUs ait) fi incipis numerare,inci/ raBowÿ.
pis errare,tunc proprie non eft differentia in diuiniS.Dicir proprie fecundum impo- *Axinus.*
fltionem uocabuli.Et hocmeliûs íntellígitur » quâm dici pofsitdicet nunquam adeo
perfedè intelligatur, quin perfedíusfttínteHígibile,neceffeeftutfeeleüétquís^
fuprà omnes modos imaginabiles,^ íntellígibiles,qui ad diuinum modum fcâd ere
Cupit, Nam ille modus qui eft omnis modi mOdus * non attingitur» nifi (uprao/
mnem modum , cum nihil fimile ei cadere pofsit in mentem noftramiut Paulus a/ *Paulus.*
duum xvi},elegantifsímédixít. Quis enim modum conciperepofsit diferetum ia/
difereteiut ait Athanafius,neque confundentes períbnas,necp fubftantíam íepatan *Aibanafati*
tes. Sunt enim omnes fimilitudines quas fandiponunt,etiamdiuinifsimus DiOny/ *^onyjius.*
ftus,pcnitusimproportionales, ÔÉomnibus non habentibus dodam ignorantiam,
huius fcilicet fcientiam quód fint penitus improportionales, potius inutiles quâm
utiles. De his tamen modo quo Deus dedit t libro primo dodat ignorantiae, fatis
fcriptumfeperitur,lfcetimproportionabilitef minus quàm dici pofsit. Et ego non
finensindifcuffumrelinqui, idquoddeNlagiftroEccardo , aduerfarius allegauit,
interrogabam an preceptor aliquid deeô àudiflet. Qui ait,fe multa eius expofito-
ria opera hincinde in librarijs,uidifle fuper plaetosqp libros Biblix, gtffermones mul
tos, difputata multa » atque etiam plureskgifle articulos, *ex*feriptis eius fuper lo/
annem extrados,ab altjs notatos & refutatos* Vidiffet^ Moguntiæ,breue feriptutn
eíuídem,apudMagíftrumlohannemGuldefchaphum, ubi refpondetillis quieum
nifi fuerunt reprsehendere,declarando (eipfum,atque quôd repræhenfores,eum non
incellexerintjoftendendo. Aiebat tamen præceptor nunquam legiffe, ipfum fenfif/
fe creaturam efle creatorem, laudans ingenium 6¿ftudíum ipfius.fed optauit,quod
libri eius amouerentur de locis publicis,quia uulgus non eft aptum ad ea, quaepra/
ter confuetudinem aliorum dodorum ipfe intermifcet,licetIntelligentes,multa fub-
tilia *SC* utilia in ipfis reperiant. Et cum confequenter correlarium quod aduerfarius
ponitlegerem,,quomodoinmaximitateabfolutaomniaid funt quod furte, quia eft
entitas abfoluta fine qua nihil eft, addendoËccardum íímiliter dicere efle, effeDe? &*#***
um,inferendo,per hoc tolli fubfiftentias retupi,in proprio génére,aiebat prgieptort
Pofletdicfaduerfario illud,quod beatifsimus dixit Auguftinus,dum laudaret De-
um,tanquam uenam omnis Efle,fiibfungendo,quid ad me fi no íntelligís ínam cuín £ j
creatore nominamus Deum, & dicimus eum eue, ad coincidentiam nOseleuantes»
dicimus Deum cum eflecoincidere.Moyfes nominat eum formatorem,Cum inquit:
formauit igitur Deus hominem Si igituripfeeftformarum forma, ipfe datefle,licet
forma terræ det terræ eflè,&forma ignis igni.Forma uero qim datefle,Deus cftjqui
format omnem forma.Vnde ficut imago habet forma, quæ dat ei efle hoc per quod
eft imago,& forma imaginis eft forma formata,& id quod eft uetitatis non habet ni
ii ex forma,quæ eft ueritas & exemplanficomnis creatura, in Deci eft, id quod eft*,
nam ibi eft omnis creatura quseeft imago Dd,in fua iteritate * Pet hoc tamen,non

tolluntur fubfifteiltiæïérum , in fuis propres formis. Et fi ii!e homo uerítátem maret,addere debuiffèt correíarium contrarium,ex tjs quæ legerepotüíc multum dif fusé,clare S¿ expreffó'n docfta ignorantia. Símiliter-etíam, quando allegat Magi/ ftrum Eccardum:nam Eccardus, circa principium Genefis 3 ubi praemittit de Elfe, poftquâm probauit Deum effe ipfum elfe,qui dat eïïè,&formas particulares,hoc & hoc effe;fubiungir,per hoc non colli fubfiftentias rerum in proprio eife, fedpoti us fundari,probando hoc per tria fimilia fcilicet materiam,partes tOtius,0diumanitatem Chrifti. Non enim tollitur materia, & penitus in nihil uertitur,per hoc quôd omne eflè rotins, eft à forma : nec pars, per hoc quod partis elle eft penitus ab efie totius. Nec per hoc, quôd dicimus Chrifto unicum efleperfonale hypoftaticum ip fins uerbi,negamus Chriftumfuiffeuerumhominem,cumalrjs hominibus, addendo ibidem rationes.Legi deinceps alíudcorreíarium,quomodo fcilicer maximitas abfoluta,habetín fe omnia,'& eft in omnibus ,adqciendo, quomodo ipfeaduerfarius -ait, uniuerfalizantes, omnia eftentialiter deificare in huiufmodipræcifa abftradione. Ad quæ preceptor : Nefcio quid uelit per uniuerfalizantes; Hocnotumeii ex Pauló Apoftolo,6¿ omnibus fapícntibus i Deum eíléinomníbus,acomniaínipib,per hoc tamen nemo ponit compofitionem in Deó, omnia fané inDeoDeus^ namnon eft terra inDeo,cerra, fed Deus: ira de fingulis. Vndepenitus nihil ínteú ligichic bomlshomo , quando infert hoc repugnare fimplicitatidiüinæ : nam ficus fimplicitati unïtaris,non repugnat omnem numerum in ea complicari : fic fi m plici/ taticaufæ,omnia ineacaufata. Etcum dicat infinitam perfeiftionem non poffeplus perfieijateor aiebatpræceptor:obhocenim,omnis perfecftio omnium perfe&orum eft in Deo ipieDçus,qui eft omnium abfoluta perfedio, omnes in (e complf cansomníum perfecciones.Si enim efletdabihs aliqua perfetftio, quænon complicaretur indiuina, illa fcilicetdiuina poffeteftemaiornonefïètinfinita. VideamíceÓÉ difcipule perchare,quomodo praeceptor nofter, ex ratione aduerftrij,contra ipfum concludit. Pofthsfclegi prxceptorifecundamconclufionem,quam traxitadiierfa* riusjfcilicet praxifionem íncompraehenríb¿km,S¿ admirationemeius,quomodo ni> deturindo&a ignorada , fteft mcompræhenfibilis . Tunc præceptoradiunxitt Non mirum,fi admiratur, quia nihil admirabilius homini, quâm dodla ignorantia^ iiidere fcilicet præcifionem uiderinon polie, ut fuprâ etiam fatis de hoc didum eft» Vbiuero fpfe ait, hoc fundamentum adnullarefcientiam diuinonim. Verumdicit, quia non eft fcientia,qua quis credit fe fcire, quod-feire nequit, ibi fcire , eftfcire fe non pofte fcire.Dixit correíarium nerum, fcilicet omnem fitnilitudinem claudicare. Sed cum admiratur,quomodo dato fimíb',fémperínínfinítum fimilius daripofsiqin habentibus terminos magnitudinis fuæ: confideret diuifionemlineæfinitae,ubi ad indiuafibile pütkftum non pertingitur-Jicet per partium partes ad ipfum accedere ui/ deamun Correíarium aliud, fi militer nerum eft, rcilícec quod per fimilirudmem non attingitur neritas. Confequenter legi tertiam ccnciuftonem, quam ille exdoda *b* gnorantía traxiffe,fe ailerittícilicet quod quidditas eft inattingibilis. Dixitprxceptor: Licet etiam fit intelligibilis, ut opponi t, camen adu nunquàm mtelligituisficut Deus eft fumm¿intellígibilís,S¿ Sol fummeuifibiliâ. Nec fequitur ex coincidentia edam oppofitorum in máximo,hoc uenenum erroris æ perfidia:, fcilicet deftrudto feminis fcientiarum primi principn,Litimpugnatordicic:namilludpriticipium, eft quo ad rationem difeutrentem primum , fed nequaquam quo ad intdledum uiden?/ tem,ut fuprâ de hoc didutn eft. Neque uerum eft,fi Deus eft omne quod eft,quod propterea non creauerit omnia de nihilo. Nam cum Deus folus,fit complicatio o^ mnis elle cuiufcuncpxxiftentis,hinccreando explicauit cœlum & terram : ¿moquíá Deus eftomnia complicite,modo íñtélle<ftualíterdíuíno,hinc&ommumexplíca/ tor,creator,facftor,&quicquid fimilium dicipoteft,ficut magnus atteftaturDiony/
Dîwry/ítff. fius.Etfi' fuerunt Begardi, qui fic dicebant, utferibit, fcilicet feeffe Deum per natuy* famimerito fuerunt condemnati,prout etiam Almericus fuit,per Innocentium terticondemnatus 3 in Concilio generali (de quo in cap.condemnatuSide fumm trrj qui

'quinon habuit fànumintenedinn, quomodo Dens eft omnia complicite, de cuius error ibusjoannes Andreas aliqua recitat in nouella.Acciditauternhocuiris parui intelledus,ut in errores incidanqquando altíora, fine dpda ignorantia perquirunt fiunt ab infinita te lucis fummæintelligibilis , oculo mentis cxci, S¿ fux caecitatis ícicntíam non habentes,credunt fe uidere,& quafi uidentes, indurantur in aflertio/ nibus* Sicut ludæi per literam,non habentes Spiritum, ducuntur in mortem,ftcut S¿altj,qui cumuídentfapíentes , putant ignorantes ferrantes /quando ¿n eisle/ gunt fibíinfolita, & maxime quando reperiunteos credere, cum íe cognofcunc¡g/ norantes. Vnderedéadmonent omnes (andi,quod iliisdebílíbiismenttsoculis, luxintelleduahsfubtrahatur. Sunt autem illis nequaquam libri fandi DionyfiE Maríj Vidorini, ad Candidum Arrianum, danis Phiiofophiæ Theodori, [pannis ScotígensTfftfi^vawstomi,PauídDynanto,commentata loannis de Mosbach, in proporciones Proculi,confímiles líbri oftendendí.♦ Et cum confequenter iterum legerem quartam couclufionem, praeceptor audiret, quomodo aduersaríus ínea dicit,ex dodra ignorantia haberi,unameffenattiram imaginis fió exemplaris, excla/ mauítpraeceptordícensabfit,abfiL Eccedeteftandu facinus inuerecundi fa liai r),6¿ arrepto codice dodïç ignorancia libro primo cap.xi.legít.Hoc ante quód fpirícualia -perfeánobís inattingibilia, fymbolycèinueftigenturt.radicemhabetabqs,quæfu/ jperius didta funt,quoniam omnia ad le inuicem quand a tn,nobis tamen occultam & incompræhenfibilem}habent proportionem, ut ex omnibus unum exurgat uniuer/ fum, ¿¿omnia ín uno maximo fint ipfum maximum. Et quamuis omnis imago ac/ cedere uideatur jad fimilitudinemexetriplaris ,tamen prætermaximam imaginem, quæ eft hoc ipfum quod exemplar in unitate naturæ, non eft imago adeo fimilis aut æqualis exemplari, quinper infinitum fimiliorôf aqualior eiTepofsit,utriam illa ex fuperioribuspatefadafunt.Hæcibù Ecce aiebat praeceptor, quomodo id quod fe- eundum Paulum de unigenito filio, qui eft imago confubftantialispatri, excipitur, ille fal Caritis afferiqde omni imagine diminuta,potitum. Ad quæ ego concitatifsi/ mus adieci : Eat nunc in malas tenebras, mendax truncator librorum, ô/abfcondat fe,non eft enim dignus luce,qui inlucem offendit, quod cenfeo effe peccatum in Spi ritumfandum. Et cum curfim fequentia legerem,offendit mihi præceptor, quo modoaduerfariusufuseftfalfitate,S¿truncationemendacio,atque peruerfa in/ terpretationepnomnibus quæfequuntur Etubide Socrate aliqua dícereniiitur quæ ignorat, uideatfait praeceptor Jlibellum Platonis de Apologia Socratís,ubí in 'indicio fe excufat > & reperiet phancafias fuas omni ueritate uacuas. Et egotMfe random eftdeprouecftæætatiscano homine, quife.fciolum putat, quód ita pueriles ineptias feribit, maxime quando interpretatur dodtam ignorantiam ,abftra¿lam nitam. Etcum interrogarem an dicendum occurreret, contra impugnationem, quam aduerfarius in quinta conclufione contra hoc facit, quodmaximumeftadtu omne pofsibile : aiebat quôd eum carente ïntellecftu > fuperuacue .cpntenditur* Nam cum Deus fitpurifsimus infinitus acftus j tunc eft abfolutè omne abfolute pofsibile. Et in coincidentia illa , latet omnis Theologia appræhenfibilis, ne- que intelligit aduerfarius, quid fit Theologia, neque quid impugnecneque quid aHcgát. Nam cum habeatur iu docfta ignorantia , quomodo Deus non iftud quidem eft , illud non eft , fed eft omnia nihil omnium , quæ Íunt iierba fan/ di Díonyfíjídícithoccontratftíonemínfehabere > efte omnianihilomnium,ó¿ notrintelhgit > quomodo eft complicatiuè omnia, & nihil omnium , explication. Etcum non habeat aliquid de intellecftu » ridet quando legit ponderofifsima ner/ ba, nefeiensillaeffefandiorum , S¿ per eum qui dotftam ignorantiam explanante adducant fecundum dotftrinam fandi Dionyirj>n°n exiret tei minos fandorum, u/ tí edam funt illa quæ in tertio correlarioquintgconclufionis,6¿ infequentfdemen/ fura ponumurinam capere nequit, quomodo infinitum, eft adçquatifisima menfui a finitorum dicet finitum fit ad ipfum infinitum, penitus improportionale. Neque ca/ ^€repocefttåexemplum de infinita linea^quod impugnat de falficate(l(cetfuperuacu¿)

' vifarlJj Tliecd^, lobwie¿^¿ Da"id lj)l' toXtinvJr '

: sowtes*

E - s cimi

cum ímpoísibilitaseffêndi lineam infinitam adu , fit multipliciter in doda ignorantia oftenfnm.liniat tamen fe intelledus, per pofitionèm lineceinfinitæ, utintretad fimpliciterinfinitum,quod eft ipfa abfoluta eftendi necefsitas.Vbi uerô in fexta coclufione Parmenidem impugnat > non illum tantum -, fed omnes dodos & fandos Theologos impugnare nititur,quos nequaquam intelligit,dequo fuprà. Modo fuo falfifsime dicit poftea, ex doda ignorantia haberifquia omnia qu» coueniunt Deo funt Deus)ideo neqj pater eft àneq? filius, licet probe indoda ignorantia habeatur, quomodo fecundum confiderationem infinitatis , Deus neq; pater eft, nec# filius: quia per negationem eft confideratio de Deo fecundum infinitatem*Et ideo omnia
Dwyfw. tunenegantur,proutetiam fandus Dionyfius , in finemyfticae Theologi*,per ea? dem uerbahoc idem determinat» Vbi aduerfarius prôuidentiam impugnat, penitus fe ignorantem oftenditmamcap.illudlicet claríísimé fit pofitum ,eft inattingibile pertalem fenfibilem confiderationem , qualem fehabereaduerfariusoftendit. Et quia in condufionibus fequtnribus, falfarius procedit, modo addendo qu» non re? perit,modo affirmando non affirmatum,tedió affeduS pràcéptôr,uoluitfe ad utilio ra ftudia conuertere, fie ardabar uelociùs crànicurrere aduerfartj inuediuam. Poftquam autem raptim legi, ex ignota literatura conclufiones, quas feex doda igno/ rantia extraXiffefalfd i cribit : praeceptor arrepto codicedodae ignoranti» Jégic fe/ eundum & ttrtium caput fecundi libri,# ad oculum oftendit, feptimàm concitifione m cum correlartjs peruerfe extradím. Nam nihil aliud in illis cap.ex intentione trada tür, quàm quôd creatur» effe, fit ab efle abfoluto, modo quo dici aut intel!igi nequit,alia non eft a(fertio,licet tangantur modi dicendi dfoerfihVbiueroaduer/ ferius impLignatDeum,ab(blutatn omnium quidditatem, aiebat praeceptor, nihil penitus intelligit homo ille,nam eft quiddttas,omnium quidditatum,#abfoluta omnium quiddicas,ficut abfoluta entitasentium, & abfoluta uita uiuentium, querns ad modum & dicit Ecclefta in oratione, Deus uita uiuentium* Nechocdicere, eft confundereautdeftriierequidditates rerum, fed confirmèrent intelligunt fapfentes* Ad alias conclufionesnihildicerecurauitpr^cepcor, # fpreuit ruditatem aduerfartj Rogaui tamen ut aliqua diceret ad hoc, quód aduerfarius impolluto ore»i/ pfum miferum,pauperem»cxcum, & nudum íntelledu,íníuriofédefpicic. Ad quae praeceptori Omnia quæ de cæcitate intelledus dicit plane fateor, fed aiebat fe ex? cellereaduerfarium in hoc, qüod fe cæcum (ciebat. Et ubi impingit îefum de hono/ rare,alebatpræcéptor:non eft hæc dod»ignorantiæ intentio, ut lefus inhonora/ retur,fcdutmaíorfíatíníntelledu &affedu* Sed aduerfariumloqui oftendit,quafi quis diceret, quod fi quis exaltatur in maxima publica perfona, ut fit rex regum, # dominus dominantium, uti Chriftus exaltatur, quod per hoc dehonoretur, & hoc didum, quífe#dementís effe non ambigit * Applicatis *igitur* aduerfartj fcriptis,ad literam dodæ ignora ntiæ,#oftenfo quod impugnator falíeelicuitaíTertas conclufiones,#nihil e5¿omnibus intellexit, aut faltem intelligereuoluitfomnia peruerfe interpretando,dixit praeceptor: Qua de lefu feripta funt, in doda ignorantia,fecundum feripturas fandas modo conuenientfiad finem, ut Chriftus in nobis cref/
ítfánwí. catjfcripta funt.Ad ea enim quæloannes Euangelifta,# Apoftolus Paulus,& Hie-
HierXwí* íotbeus, & Dionyfius,# Leo Papa, & Ambrofius, in epiftolis ad Herennium,*ÔC*
*Dionyfius.** Fulgentius » *ate#* cæterialtifsimiintelledus fendi,nobis de Chrifto reliqueruntmi/
Lro.1 títur doda ignorantia fuo modo nos ducere, licet ipfa & omnes deficiant,qui féad
AwJwfw. deferibendum illud myfterium unquam contulerunt : & ad me amorofo uultu con-
F«jgrrtti«s. uerfus,aiebat:Amiceoptimenoftiquornodoijquitranfibiliatranfilientes, peralti» tudinem fidei,Chrifto & ueritati contundi, ab ignorantibus huius mundi, contem/
Dwjïwj. ptuihabitifunt:quia (teftantemaximoDionyiio, dediuinisnominibuscap.x)is qui ueritati confondus eft,nouit quàm benè habeat,etiam fi plures illum corripiant quafi amentem, & extra fefadum,8¿ per mortem conteftati funt, principales duces ueritatis,hancfolumeffeunicam#fimplicemdiuinamnotionem. Hincmaximo animi affiedu me admonuit ,nt nontepeicerem in ftudtj feruentia, quoufcg ad fim/

plicita/

pïicîtatemintelligentiseeîèuàfèr, ad melius cognofcendum íncognofcibííem De/ umfqui ín omnibus per fcíentíamS¿ ignorantiam agnofcitur,utineodemlocodi/ uinùs àtteftatur Dionÿfîus)& lefum benedíftum,qu¿ eft fo'us altífstmus,perfeftio¿ *èç* plenitudo omnium.Quodqj eo ftudio,omnem conatum mentís ad hoc quanto a- cutías Concederetur conferrem,ut me Temper nihil dignum ínrellígereaiderem, pró mitrens.nunquàm quemquàm Sophiftarummèturbare pofle, Tí tantí íecretí ineffa/ Mis gratiæ,diuinam dulcedinem qualicercuncpdeguftarenK Nam cum omni mous non quaeratur nifi pax,& ea pax quæ exuperat omnem fenfum, fit pax noftra, fcili/ cetuita oírse noftr«,exqua, & ínqua uíuendo^ índicíbílí ddeftatíone, quíefcímusj cum Pauto omnis dicet appræhenfor, quismcTeparabírabhac ueritateuitæ : non mors,quia moriendo uíuo.Níhil igitur tunc te ftparabit,quando omnium terribili/ hmterribilifsimum,tenon terrebit,ridebis omnes carcos:quàndo tibi eum oftende^ re promittent,quem nonuident, ÔC inhærebis eius amplexibus,quem diliget anímá tua ex omnibus utribus fuis,cui gloria in fecula. Ecce condifdpule peramare,quæ ex pedore praeceptoris pro defenfione doft» ignorantia recoliegi,licet plura è memo- ria exciderint,ea tibi legend a,atc$ (ubi opus uíderís) communicanda , tranimitto,ut in tua feruentiájcreícat admirabileferhen,quo addiuina uidenda eleuamurmti iamz dudumaüdíuíjperltaliamexhocfemtnè ¡ pertuamfollicitamculturam, ftudiofis ingentjs recepto, magnum frudum effluxifc * Vincet enim indubie bateipecul^ tío,omnes omnium Philofophorum ratiocinandi modos, licet difficile fit confuera relinquere,6¿ quantum profeceris me, continue participem facere ne pigrireris.-nam hoc foto, quafi diuino quodam pabulo,deleft abilifsime reficior, quantum hic con/ cedere dignatur Deus in dofta ignorantia,afpirans continué ad fruitionem uitæ illi- tis,quam nunc fica remotis confpícío,6¿ propius dietim accedere contendo. Erute/ am hinc abfoluti aifequamur,concedatDeus,tantopere defideratusdnæternum Bèx nediftus* AMEN*

Apologise doftæ ignorantiae Finís;

DEO AMABILI REVE-

rcndifsimo patri, domino Juliano , íanftaé Apoftolicæ ledis , digniísimo Cardin

half› praeceptori fuo metuendo. N. Cufa¿

Caput L

Ata nunc qualicuncp opportunitate, de Conífefturís coñcépttiní pandam,Quem quamuis communi humanarum adínuentionum uitio,atcp (pedalioribus feculentas, obtuiioris ingenrj adumbra/ cum fcíam>tíbí tamen Patri optimo,atque omnium literarum erti* ditifsimo,confidenter explicui› ut ille pene diuino lumine admix rabilis refpîedentiæ,probatifsimi tui intelleftus,pofsibilem pur/ gationem accipere queat. Scio enim hanc indagandarum arciuni formulamjn ruditate fua occumbere non poflè,fi uir omnium cla rifsimus eam acceptatione dignam,correftionis lima facere dignabitur. Praebe igi- tur tua ornadfsima auftorítaceaíntrantibus animum 3 ad breuem planifsímam uiapn¿ «idísima quæq* patendi*

Cap»

ys De Conieâmris

Cap. IL

Voniamautemin prioribus doftx ignorantiae libellis,multo quidem aîttz
g us,lympidiuscp ,quâm egotpfe nifumeoipræcifionem ueritatis.inatttng|/
B *g bilem intuitus* es.confequens eft, omnem humanam neri poficiuam after/|
_Z tíonem.effe conîecfturam. Non enim inexhauribilts eft,adau(ftio apprx/
hensionis nerf Hirçc ipfam maximam humanitus inattingft»lenm fci*
entiam,duma<ftualis noftra,nulla proportione refpecftetiinfirmaeappraehenfionis incertuscatas,áuerítatísparitate,pofítíonesnoftras,uerifubírifertconÍe(fturas.Co gnofcitur igitur inattingibilis uericatis unitas, alteritate coniecturali : atc^pofthac clarius,quam ipfaalteritatis co-níe<ftura,íafimplícífsímauerítatís unitate, düs noti ciam intuebimur.Quoniam autem creata íntellígentía finitae a¿iualitatís,in alío,nóft nifi aliter exiftit, ica ut omnium cOniecfturantium differentia remaneat: non poterit *nifi* certifsimum manere, diuerforumdiuerfas eiufdem inappræhenfibiïisuerigra/duales, improportionabiles tamen adinuicem efte conie&uras, ita quidemutunius fenfum quauis unus forte alio propinquius,nullus unquam índefeáibíliterconcipi at. Quapropter has ipfas quas hícfubinfero adíntietíones,ex pofsib¡lítate ingenioli mei,non parua meditatione elicitas,meas accipito comediaras, fortafsis maioribus intelletftualibus fulgoribus,long¿ímpares,quaslícetego ob ineptitudinem traditio nis,à multis ípernandas formidem , tamen ipfas quafi cibum non penitus incongru* tim,ad traflubftantiatidum in clariores intelledtualitat£s,aldoribus mentibus admi/riiftroiqui enim hic aliquidfpiritualis alimoniae, diligentiore mafticatione^atqj cre/bra ruminatione, elicere ftuduerit: acquiret confolatoriamrefedionem,etiamfi pri/mo ifta cruda,atcpnouitate fua offenfiua potius uideantun Oportet aurem quadam manualiducftione,(uniores quofq; experimentali luce carentes ,adlatentium often/íi'onem allicere,ut grad atim ad ignotiora erigantur. Hinc ego coniecfturarummea-**rum** fecretum commodius elucidando, primo, quadamrationali omnibus notifsima progreftione,conceptui appdigmaticaexemplariaconfigurabo, quíbusnoftér dif/curfus pergere quear,adgeneralemconiecfturandiarte.Secundo loco,floridas quaf/dam annotationes elidam,&frucftuofam applicatoriam praxim,in gratifsimis quU bufdam refolutionibus adijciens,ueri famelicas animas,reficere curabo*.

CwîettoM Vndeconieiturarum *origo*. *Cap*. Ill*'

Conieduras à mente noftra,uti realis mundus à díuína infinita ratione,pro* dire oportet.D¿um enim humana mens,alta Dei fimilitudo,foecunditatem creatricis naturae ut poteft participiat, ex feipfa ut imagine ortlnipotetis for mæjin,réalíum entium fimilitudinem, rationalia exeríc.Coníecfturalisítac^ mundi humana mens,forma exíftít,uti realís,diuína. Quapropter ut abfoluta illa di/uína entitas , eft omne id quodeft,ín quolibet quod eft,íta &Ç mentís humanae uní-tas,eft coniecfturarumtaarumemitas, Deus autem omnía propter feípfum opera/tur,utintenedaaleíitpr(acípíam pariteró¿fínisomnium:íta quidem rationalis mu* díexplícatío,á noftra complícame mente progrediens,propter ípfam eftfabrícacrí cem.Quanto enimípfa fe ín explicatoa fe mundo,fubciliuscohtemplatur >tanto ín/tra feípfam uberius fozcundacur :cum finís ípílus,ratio fit infinita,in qua tantum fe u-tí eft intuebitur,qüæ fola eft omnibus,rationis menfura,ad cuius afsimilationem tai/to propinquius erigimur,quanto magis mentem noftram profu ndauerímus, cuíus ipfa unicum uítale centrum exíftit.Ob hanc caufam,naturali defiderio^ad perficiet! tes fcíentias afpíramus. Vt autem ad apprsehenfíonem intenti iudícarís, mentem coniedurarum principium recípías,ad yertas quomodo ut primum omnium rerum atcpnoftroe mentís príncípíüm3unítrínum oftenfum eft,ut multitudinis,inæqualita-tis,atq^diuifionisrerumunumfit principium, à cuius unitate abfoluta multitudo, ab aequa! itate inæqualitas, â connexione d íuifío efftuaUita mens noftra,quæ non nifi iutellecftualem naturam creatricem concipítjfeunitrínum facit principium rati/onalisfuæfabncæ. Sola enim ratio,maltitudinisamagnitudmis,ac compofitionis men/

ÏHenfura eft,ita iit ipfa fublata, nihil horum fubftftatîficut emítate ínrihíta negáta,<> rnníum rerum coûtâtes,pariter conflat effè negatas. Quapropter unitas mendis/}/ mnem ih fe complicat multitudinem, eiusqj xqiialitas, omnem magnitudinem^icuc Ó¿conhéxio,compofitióriém Mens igitur unicrinum príncípíum,p_rímb ex ui com / plícatíüx unitatis,multitudinem explicatrmultitudp uerb, inaequalicatis/atcp. magni/ tudínis generativa eft. Quapropter in ipfa primordiali multitudine,ut in primo ex/ emplari,magnitudines & perfediones integritatum,& uarias ínxquales,uenarút Deinde ex imifq?, affcompofitionem progreditur.Eft icitur mens nbftrá, diftirtó'i/ UUm, proportionatiuum,atc^ compofitinum principium.

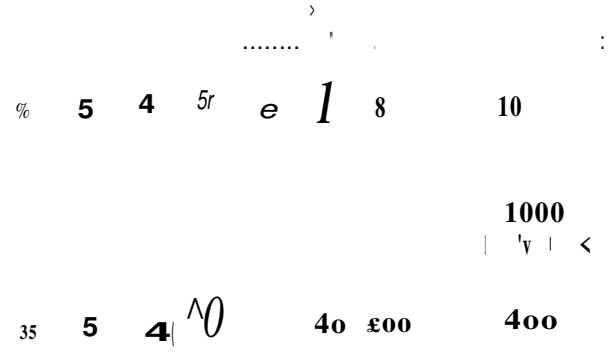
Symbolícum exemplar rcruœ:numerumeiTe. Cap. II IL . Nwerw*

RAtíonalis fabrica:, ñatúrale quoddam puHulanspríncípium, numerus eft. Mente enim carentes,uti bruta, non nümeranc. Neceft aliud numerus, quám ratio explicatio explicata-Adeô enim numefùs, principiucneorum quçrattone attinguuntur,efleprobatuuquód eo fublato,nihil omnium re manfifle,ratione convincitur. Nec eft aliud rationem numerum explicare, illo iri conftítüendís conieduris ud,qùâm rationem fes pfa uti,ac in lui naturali fuprema fi/ rhrlitudine,cundafigere:uti Deus mens infinita, in uerbo coæcerno,rebus elle com/ munícat-Nec quícquám numero prius efte poteft* Cunda enim alia ab.i.pfo,ipf«m neceíTarío fuifle affirmantOmnia enim fimpliciisimam unitatem exeuntia,compó fita,fuo funt modo.Nulla ueró compofítío,abfqj numerojntelligi poteft: nam par/ tium pluralitas atepearu'mdiuerfïtas,fimul æ proportio coponibihtas,exipfo font. Neqj alia res fubftantia,alia quantitas, alia albedo,alia nigredo, & ita de omnibus, abfcpalietate eflètjquæ eft numero eft.Sed numerus, ex feipfo compofitus eft,terna ríüs enim ex tribus combinatis, cómpbíitis¿$ concipi debeualïoqui ternarius, non magis eflet,quàm fífeoríum parietem feorfum cetftumjfundamentumqsdomus fia- . ›- geres,8¿ formam domus concipere uelles.Oporret igitur,non feqrfum, f-d compo- Lite fimul ipfum imàginari,nec tunc aliud erit trium cómbinatíq,quám ternarius. Ex xa“ feipfo igitur,compofituseft,Oportetetiam primam oppofitionem contradam eiïè quod extranumerutn impofstbileeft. Omnis igitur numerus,comporitus ex opp o/ ftris, differentibus, atq? ad ínuícem propórtíonabilítér fe habentibus, taliter exiftit, quod illa funt ipfe^Par numerus,impari opponitur. Ate# omnis numerus fíne par *(i/* ne impar,ex pari *QC* impari,hoceft exfeipfo exiftit: quat ernarius ex ternario iniparf, & quaternario pari tompofitus eft. Quod autem ex duobus binarijs combinatus ui detur^non ad quaternarii eflentiam,fed quantitatem referri debet.Quoniodo autem concipi quícquám poflet menti fimilius ; numero < Nonne unitas ternarq, ternaria eftf æquabtas ternarij,ternaria eft?Sic ternarij connexio,ternaria exifrit. Ñume/ *ti* igitur eflèntia,primum metiris exemplar eft.In ipfo enim trinitas,íeu unícrinítas co irada ínpluralitate, príorterepèritur impreffa: fymbolice etènfm de rationalibus îiumeris,noftrç mentis,àd reales ineffabilesdiuinçmeritis conteâurantes, diçîmusj in animo conditoris primuni reruni exemplar ípfum fuiflè numerum3utífímih:üdk nartj mundi numerus,à noftra ratione exurgens.

De naturali progrefsione. Cap. V. Progre/p^

TAntd te àcutiù> numeri expedit contemplari naturam,quanto íncms ftmi- Ktudine,cæteraprofundiusindagareconaris. Primum autem progrefsio/ nidus incumbe,8¿ quaternario eam expleri probabts:unum enim,duo,cu4 *QC* quatuor fíniul iüntfta, denarium efficient, qui unitatis fimplicís natura* fem explicat uirtutèm.De ipfo quidem denario qui altera unitas eft, parí quaterna/ ríaprogreffu,radíds quidratæ attingitur explicatione» enim, 20,$ó.,^ó fimul wndhj tentum funt,qui numerus denariae radicis extat quadra tura. Centenaria itidem uni/ rasjparimotumillenarium exert r,100 fiquidc,200^00,^¿400 fimul iuncfta.mille funt; hec amplius hac uia,quafi quid reflet,procedúur.Quamuístá pbftdenarium,ut in uri denario.

deftario,ubípoftipfumdenaríumadunítatémfitregrefsío,quámpofl:míllenatium: pariformiter repetitio non negetur. Non funt igitur naturaïi ínfluxu,pluresquâm decern numeri, qui quaterna progrefsione arcentur. N^cultrâfolidumdenariæ ta. dicis millenarium,fît repetitionis uariatio,cum hic progrefsione quaternaria, trini* ter repetita,denario exurgat ordine. Habes itac£ quaternarifqunitans explicatione, uniuerfi numeri cotinere potentiam. Vnítas enim genera lis.auatuorunitatibusdiftin/. guttur, quae ordine congruo tig.tiran tur,prim a,fimplïçifsi me: fecunda, habet ordinis Cantum nihili figuram adie/ ¿iam, ut altera congruit uniz rati: tertia, huius natura du/ as adrjcit;quarta,tres:uti.io. 400. tooo. quae omnia,quam/ uis indubia cunilis, ad ocu/ pofico noftro congruen/ tem

Qtwiuor (¡til taies. mm».

De quatuor unitatibus. Cap. VI.

ÆT Ens ipfa , omnia fe ambire, omniac£ luftrare compræhendereçpfuppo> nenSjfe in bmnibus,atcp omnia *în fe* elfe taliter condudiuut extraipfam, ac quod eius obtutum aufugiat, nihil effe poffe affirmet. Comtemplatuc -Aitac^innumerabilifimilitudinefua,afeipiaelicita,uttn imaginenatura* li,ÓÍpropria furjpfiusunitatem, quæefteiusentitas. Hancexnumero,quaternan> am uenatur,nam eft íimplicíísíma.,eft-alia radicabilis, eft tertia quadrata, eft quarta folida.Ita quidem in initio numeri}ftmplicifsimarn intuetur unitatenupoftea denari* am3qnx radix eft alürum.deínde centenariam,denariae quadra tamtultimo millenariam,i ubicamdnter enim diuerfes at<$ oppofitas unirates,fimplicem Ô£folidam,'uni cum praecifutn medium cadere nequit, fed ad minimum duo neceffaria effe confiât, quorum alterum ad fimplex,ut radicalis,altetum, ad folidum, ut quadrata unitas,in/ clinatur.Nam impofsibile eft,connexionem fimplicem effe inaequalium ,Solaete/ nitn infinitae unitatis & aequalitatis connexio,fimplex effe poteft. Contemplaturi/ tacp mens ipfa,uniuerfam fuam entitatem,in his quaterne diftindlis unitatibus: ut a- liam uideac fímplícifsimam mentem, prioriter ad cuntfta ut creatorem fe habentem, aliam egreflam proxime ab illa,aliarum radicem , aliam abhacradiceegreffam,ad quartam inclinari,quaefua grofsiori foliditate,ulteriûs proficifei non finit.Has men tales unitatesjuocalibus fignis figurat.primam quidem altifsjmam,fimplicifsimam q ue mentem,Deum nominat. Aliam radicalem nullam priorem fe habens radicem, Intelligentiamappeliat.Tertiamquadratamintelligendæcontracftionemîanimam uocat. Finalem autem folidicatem,groflam, explicatam,non amplius complican* tem,Corpus effe conietftat. Omnia autem in Deo Deus,in intelligentia intelletftus in anima anima,in corpore corpus: quod aliud non eft, quàm mentem omnia com/ pledli,ueldiuine,uelintelle(ftuaiiter,uelanimaliter,uelcorporaliterDiuincquid€m, hoc eft, prout res eft ueritas.Intellecftualiter5hoc eft, ut resnon eft ueritas ipfa,fed ue re.Animaliter,hoc eft,utres eft uerifimiliter. Corporaliter uero,etiam uerifim ilitudi nem exit,& confufionem fubintrat. Prima unitas,penitus exiftitabfoluta,ultimá uero, quantumpofsibile eft omnemabfolutionemexiens, contrallaeft,fecunda: multum abfoluta,parum contradia,tertia, parum abfbluta multum centradla. Qua* propter, fictit intelligentia non eftpenitus diuinafeuabfoluta,ita necrationalis ani* ma *penitus diuinitatis exit* participationemiuc admiranda in inuicem progrefsione, diuina

diuinaatc^.abfolutaunitatejgradatímínintellígentíam rationem contrada fenfíbilí;, per rationem in ¿ncellígenuam afcendentemiens omafg áiílírv guaqparíterqj connedat»

Depríma unítaté» Cap, VIL

AMplius te attentiorem faciat dicendorum utilitas, magna enim att| occulta., in lucem ducere tentabo.Prímó illa diuina unitas , fi numerus rerum fingitur exemplar,omnia præuenire,complicare^ uidetur. îpfa enim omnem præueniens multitudinem,omnem etiamanteuenitdiuerfttatem, alieœœms .oppofitionemiinaqualitatemidiuifionemjatc^ omnia alia, quæ multitudinem con comitantur.Vnitas quidem,nec binarius, nec ternarius eft 3 atcg ita deincepstquanv m's omnia ea fit,qux funt ternarius,quaternanus,8¿ reliqui numerfSi fpecies rerum utnumeri,díftínguuntur:ípfa abfoluta unitas, nullius fpecíei eft , nullius nominis, nullius^ figur^quamuis omnia fit in omnibusJpfa eft unitas omnis pluralitatisiunitas quidem pluralitatis generum,fpecierum,fubftantiarum, accidentium,uniueM farumcp creaturarum,menfura una omniummenfurarum,æqualitas una omniumse/j qualium &inpqualium,connexm omnium unitorum &fegregatorum,quemadm(J dum unitas,omnemtamparemquamimparenunieruni}fimplicita£e Tua complicat,' explicat, ate# connedinIntuere mente profunda,unitatis infinitam potentiam,ma/ ior enim eft per infinirum,omni dabili numero,nullusenim eft numerus,quantumcuqcg magnus,in quo unitas potentia quiefcat. Cum itac# omni dabili numero, per unitatis uirtutem,maior abfc# ftatu haberi poftit,per folios unius potëdam ínexhauribilemtconftat omni potdem eam effe.Multa de hoc ¿am antedidis audifti, mukac# did Temper poife exhis uides.Ea etenim quæ dici poíTennnumerí quidem funt ¿nex plicabilisunitatis,numeralesuéfiguræ,inuariabilis ueritatis, quam canto clarius intuebimur, quantoabfolutius atqueunitiusconcipitur. Qui enimabfolucamSi ¿^ pfam tantum concipitunitatem,ineftabilem eam uidet : cuius enimrefpedu,potius unum quàm aliud foraretur nomemSi cunda alíafeparaftí,8^ ipfam folam infpicisa ft aliud nunquam aut fuiiTe,aut efle,aut fieri,pofie imelligis, fi pluralitatem omnetn abtjcis,ati# refpedum,& ipfam fimplicifsimam tantum unitatem fubintras,ita ut eam non potius fimplicem, quàm non fimplicem, non potius unam quàm non unam comprobes, arcana omnia penetrafti, nulla ibi dubietas, nullum impedimentum*. Concern piare igitur mentis unitatem, per hanc abfolutionem ab omni pluralitate, Síuídebis non efte eius nitam corrruptibilem, in fua unitate abfoluta, in qua efto/ mnia» Huius autem abfolutæ unitatis, prxcifi fsima eft certitudo,etiam ut mens o/ mnia in ipfa ate# per ipfam agat.Omnis mens inquifitíua atque inueftigatiua,non ni fi in eius lumine requirit,niillacp effe poteft quæftio,quæ eam non fupponatiquceftiot an fit,nonné entitatem £quid iitjquidditatemiquare^aufamfproprerquid, finem præfupponitCld igitur quod in omni dubio fupponitur, certíísímum ,eííeneceíTe efbVnitas igitur abfoluta quia eft entitas omnium entium,quidditas omnium quidditatumteaufa omnium caufarum,finis omnium finium:in dubium trahi nequit, fed poft ipfam,dubio rum eft pluralitas. Aduerte igitur luliane pater, quàm clara atque breuis eftTheologia,fermone inexplicabilis, quoniam ad omnem de Deo formabi kmquxftionem,primumpoffe refponderi uídes , qugeftíonemomnem de ipfo effe ineptam.Omnisenimquæftiojde quæfito, oppofitorum alterum tantum uerifícarí ! pofte , admittit, aut quid aliud de illo quæfito quàm de alijs , affirmandum negans (dumuèexiftit. Hæc quidem de abfoluta unttate,credere abfurdifsimum eft^dequa, necalterum*opppfitorum,autpotius unum quodcunque quàm aliud, affirmatur. *Si uero* aftirmatiué quæfito fatisfacere optas , abfolutum præfuppofitum repetas : ut cum dicitur an fit, refpondeatur entitatem , quæ præfupponitur, ipfum effe¿ Ita quidem inquæftione quid fit, quidditatem refpondeas , ita deinceps . fe qusftione an Deus fit homo , encitas atque humanitas præfupponuntur, quare did poterit, ipfum entitatem eam effe, per quam eft humanitas. Ita in quæftione

an

anDeus,angelus fit,eum entitatem abfolutam angelitatis afferatur, & ita definget/ lis* Quoniam autem omnis affirmatio,negationi aduerfari creditur:haeciam dida refponfa præcifiisima effe non poffe, ex hoc aduertis, quod primum per infinitum omnempmtoppofitionem,cui nihil conuenire poteft non ipfum. Noneftigitur coniedura de ipfo uerifsima, quæ admittit affirmationem ¿cui opponitur negatio, aut quæ negationem, quafiafrirmatione ueriorempraffemquamuis ueriusuidea/ tur.Deum nihil omnium quæaut conciptautdici poffuntexiftefejquamaliquideo rum,non tamen præcifîonemattingit negatio,cui obuiar affirmatio.Abfolucior igi- tur ueritatisextitit conceptus,quí amboabrjcitoppofita difíundíuéfimul,6¿copu/ latiue,non poterit enim infinitus refponderi ,an Deus fit› quàm quôd ípíe nec eft, nec non eft,atqj quod ipfe,nec eft,& non eft.Hæc eft una ad omnem quæftionem al tíoraſímplícíor³abfolutíor,conformior¿p refponfio,ad prima ipiam fimplicifsimam ineffabilem entitatem.Hxcquidemfubtilifsima conieduralis refponfio,eftadom/ nia quæffiaæqua.Conieduralis autem eft,cum præcififsima,ineffabilis,inattingibi liscp tam ratione maneat,quam intellectu.

De fecunda unitate. Cap, VIII.

INteffecffuaKs eft,hæc unitas. Cum autem omne ñon primum abipfo^bfolutifsl- mo defcendens,aliter quàm alteritatem uerfus,pergere *i*ntelltgi nequeatmon e/ rithæcunitasfimpliciisima ur prima,fedintelledualicercompofita. Compofi- tionem uerb,ab uno & altero,hoc eftexoppofitis effe,ratio dicit,nec tamen hpc unitas,aliterexoppofiriseft,quàmfimplicemco nuenit effe radicem. Nonigitur i- piam oppoiita preueniunt,utfîcexipfisquæpræceilèrunt,fed (imulcum ipfa exori- untur,ficut intelledualiter numerum componi neceffe eft. Copulantur igitur in e/ íus fimplícitateradícali,oppofitaípfa,indiuif¿ atcpirrefolubiliter.Denaiia enim uni tas,abfqj radice eft,nam eam praeter primam nulla præcedit unitas, cuius multiplica done exurgac, ex fola enim pr/mo ortu capit, quam omnis fequituroppofitio,eius itaq? initium,nu lisdiuerfitatibus eftinuolutu.Qua propter quicquidinfubfequen tibus in diuifione progreditur,in hac ipía unitateradicali non difiungitur: utidiffe/ rentiæ,diuifiueoppofitæin fpeciebusdiuifæ,ingenerali complicantur fpecierum radice, connexio autem , omni difiuncffionefimplicioreftatcp prior. Quapropter qaæftioneSjalterumoppofitorumdeipiàentitatenegabilefupponentesjatq? alte/ rum tantum affirmabile,impropriemoueriuidestomne enim de intelligentia quali- tercuncp affirmabile, incompatibile non habet oppofitum. Altius enim atc$ fimpli/ cius eft intellectual e effe,eo effendi modo,qui cum noneffe eft incompatibilis. Vn de intellectualis illa unitas,radix quaedam complícatíua,oppofitorum in fua expli- ca tioneincompatibilium,exiftit.ha enim oppofita,quæ in explicata eius rationalis unitatis quadratura,incompatibilia funt,in ipfa complicantur. Motus enim raciona liter,quieti incompatibiliter opponitur,fed ficut infinitus motus,coincidir cum quie te in primo , ita Sí in proxima eius fimilitudine, nonfe exterminant, fed compa tiunturmam motui imelligentiæ non ita opponitur quiesjquoddum mouetur pari/ ter non quieicatjfimplicior enim eft hic motus intellectualis, quàm ratio menfurare queat,fimiliter de quiete,& cæteris omnibus. Acute igitur quantum uales, hæc concipe Nam in ante expofitis de docta ignorantia,memorfum,de Deomeincelle (tualiterfæp elocutum, per contradictoriorum copulationem, in unitate fimplicit iam autem in proxime præmifsis,diuinaliterintentum explícaui. Impropottionali/ ter fimplicior eft negatio oppofitorum, difiunctiue ac copulatiuê, quàm eorum co/ pulatio. Aliter autemdiuine,fecundum primaeabiolutæ unitatis coceptum,deDeo, aliter fecundum hanc intellectualem unitatem,dicendum,multocpadhuc fubmifsi us fecundum racionem.Vnitasautemifta,ad primam improportionalis,oppofito/ rum compofitionem penitus noneuadic,fed in ea,oppofita compatibikmconcor' *dantia m* ,norfdum exierunt. Vndecum quæftïones omnes à ratione inueftigaciua progredientes ¿ ab intelligentiaomneid fint,quod funt :nonpoteft quæftio de intel ligentia

figentia formari *in* quaipfa præfuppofitiué non refplendeat. Ratio enim de inrelli/ gentia mueftigans,quam nullo fenfibili figno compræhenditîquomodo bác inchoaret inquifitionem,fine incitatiuolumine intelligentiæiip^111 írrídíantís^ Habet feí/ gíúir intelligentia adrátíonem3quáfí Deus ipfé ad incelligentiam.Sí igitur coni'edu ralíterrefpondere ad motas de ipfa cupís qüæftiones, ad prgfúppofítum adaerterquead ipfum refpóndé.Díc igitur in quaéftíone an fit íntelligentía3ípfam elfe encita temjperrationeminaeftigantempræfuppofitam, àquaratió,utà radiée fuáentiraitem fùmitdn quæftione quid fit , pariformiter die: earn præfiippofitam *i*ntelledua/ hmquídditatemefíe,áquarationis quiddítasdépendét,ítadecæteris. Céreaeft igú tur unitas rádícalís,quamuís non fit ipfa certitudo utí prima eft, átque in ómni ratio/ ne,ut íri qúadrata,radix exíftít,8¿ præfupponitur. Quod fi ad intellecftualem ueritàtem, inquifitionem dirigere inftituis,neceifeeft iitíntelledualibús fruáris terminis, qui nullum íncompatibilé habentóppofitum : cutn incompatibilitas de natura illius intelle&ualis unitatis eflénequeat. Vndeufuales termini,quirátíonis füntentia,ín/ telligentiam nonattingunt.Intelligentia enim,nequeftat,nequemouetur, neque qui éfcit3nequeinlocoeft3imônequeformaeft3neqüefübftàotia, aut acéídens,eo momodo , quo termini illi pèr rationem impofiti, fignificant. Sicut enim inteUeï* dus radix eft ratiônistità quidem termini intelleduales, radices funtrátíóhalium¿ VndeuerbSinrellédualeratió eft,in quo ut in imagine ínteUedus relucet* Radix *y* gitur uôcalium terminorum ,fermo eftíntelledualis.Conftatáuté tibi; unitatem ra/ tíonísfímplícís,complicare rationem motu s quietis, cürui S¿ redi,atquecattero/ Tum oppofitorum. Si igitur rationes oppofitorum, fe in fimplicirate abfolutioris u/ nítatis ratíonís,compaduntur, S¿ fi ratio fermo eft intelligentiæ : manifeftum tibi e/ îït3 honm^ufualibus rationis terminis , fed in ipfamet rationis unitate complicationemoppoíttorumíntelledualis unitatis}relucere. Quapropterfiquseritur an intelligentia fit quanta,propinqua coniedurá poterit reiponderi per rationem ^dicendo i/ pfam non aliter quantam,quàm ratio quanti oftendihnon enim hicterminus,Quatl tum,intelledualis eft3fed quanti ratio. Ita quidem ad quæftionem an in loco intelligentia fit* Ratio loci,quamadmodum quadratum radicis, intelligentiæ continentia exiftitjita quidem ipfaratio eft fubftantia,hoc eft quia de ipia> ratio fubftantiæ effla it,S^itadereliquis.Inteliigetia igiturnihil horum eft, quæ dici autnoniinari poflunti fed eft principium rationis omnium, ficut Deus intelligenriæ. In iftis meditare dili/ genti afsíduítate, dum profunda menté in traueris, difficilia apud piares tibi ma/ nifeftabuntur,dulcore intelledualis dulcedinis,qmnem fenfíbílem amoenitatem,in/ éomparabiliter excellentis*

De tertia unitate. Cap* IX.

ANima,numerus intelligentiat,quam quadrate explicat, non incongrue coh/ m cipíturíffícut ipfa intelligentia,numerus eft unitatis fuperfimplicis,unitas e> nimintellÎgéütiæjnumeratutirianimajdummultiplicitercontrahitur.Quo* niam autem in ipfa anima,unitas intelligentise explicaturi ipfa in anima,re/ fplendet utin propria imagine.Deus lumem eft iritelligentiae,quia eft unitas ,ica quidem intelligentia animælumen,quia eius unitas. Hoc attentius animaduette,quoniam fié corporalis forma,unitatis animae numerus exiftit: animae nirtutem feu,uni/ tatemnonin fe,fed eius corporali exploratione fénfibíliter intuemur» Sic ¿¿intelli/ gentiam non in fe,fed in anima,nec primam,fimplicifsimam,abfolutífsímam¿# uni/ tatem in fc,uti eft, fed in ipfa intuemur intelligentia,ut in numero fignaculo. De/ us igitur forma intelligentiae eft, intelligentia animæ,anima corporis. Omniaigitur corpora, numerus cum funt ammæ,merito unitatis potentiaeius, tibi magna *oc*currit.Confidera igiturrationem ipfam, non ut cubici corporis radicem, fed ut medium per quôd irttellecftualis radíx,(ncorpusdefcéndít,nameftínftrumentuminteí letftusjatque ita principium feu radix,inftrumentalis corporalium. Centenaria unftas animamfigurahmillenaria corpus.Exurgitautem mille, ex ducftu denartj in cen/

tenatfum,hoc eft ex multiplicatione intelligentiæ 3 per animam. In omnibus igitur corporalibus,cum anima ut radix reluceat ïnftrumentalis,nô erit tibi difficile,ipfam in omnibus uenári fenfíbilibus fígnis eius,quoniam in ipfis eft forma, ut figilli in cae ra,per intelligentiam imprefla, omne igitur quod auditu percipitur,eius geftat cha/ raÀerem.Quæftiones igitur omnes, quæ de ipfa moueri audis,ab ipfa fígna tas cori cipiassunde omnes,animærationem fupponunt,quæftio enim an fitjationis eft, ita ôicæteræ omnes. Non poteft igitur dubitari an fircum fine ea dubia moueri non poffunt * Si quis quæfierit,an anima fit quanta, dices eam non quantam corporali/ ter , fed quantam ut numerus eft intelligentiæ,nam cum fit unitas fenfibilium,omnç diuerfum fenfibiliter,in ipfteft unum. Senfibilis igiturfeu corporalis quantitas feu qualítasj&íta de fingulis fenfíbilibus: ita quidem fehabent, quod eorum omniuni unitas ratio animæ exiftit > à cuius unitate progrediuntur. Diuerfa igitur,alia, atque oppofita fenfibiliter,unam ha bent rationem,quæ uarié contrada, uarietatem fenft/ bilium efficit. Indicia igitur animæ funt, utnumerí, quorum alter par eft,alter impar, & nunquam fimul ídem par 8¿ impar. Quapropter non íudícat anima,ín fuá ratio/ neoppofitacompatibilia,cumeiusiudicium numerus fît eius,& fi acutius confiriera- neris,omnis unitatis numerus, ad fuam fe habet unitatem modo conformi. Nam u/ nitaris omnis numerusjdenario perficitur, fimplicifsimæunitatisnumerus, fimpii- cifsitno numero in denarium pergit; Quæ igitur funtin prima unitateipfa unitas fimplicifsima» in eius explicatione numerali, reperiuntur diuerfa atque differenter alia. Ita quidem intelligent^, quæ funt numerus fimplícífsimae atque abfolut» u~ niatis, intellecftualicer quidem numeri natura in ordine ad primam participant. Re peritur igitur intelledualis differentia , oppofitio , alietas , fi quid aliud , nu/ mero conuenit, fed hæc, unitas funt in abloluta. Ita quidem quadra cæ diuer< fitates , alierates , oppofitiones , in ratione 3 funt unitas intellectualis :atque cu- bica oppofitiones, & alietates fenfibiles , S¿ corporales /funt unitas in ratione* Hac igitur uia progredere in inquifitionibus 3 fi ad ueriores «olueris pertingere conieduras.

Qutffa um tasiw.*

De ultima unirate. Cap. X.

Énfibilís corporalisue unitas , eft illa quæ millenario figuratur. Ipfaefiimea Spropter ultima exiftit, quoniam eft unitatum explicatio. Ñeque ipfa intra fe complicas eft,ut in numerum pergat,ficut nec prima numerum fequitur,quæ tota complicans eft. Solida atqjcompofitifsima eft hæcfenfibilis unitas,urii- pfemillenarius.Et ut harum unitatum conceptum fubintres, eas concipe diffe rentes,quia prima fit unitas fiimplicifsimipundi,fecunda fimpficis lineæ,tertia fim- plicis fuperfícíei,quarta (ímplícís corporis. Scies pofthæc clarius,unitatem pundí iimplicifsimijomne id eë quod in lineali,fuperfícialfatc# corporali extat unitate, fed unitas ïineæ,eft id omne quod in fuperficiali& corporali eft , atq? fuperficialis,part- formiter eft id omne quod in corporali. Non funt fenfibiles & diftretales tres prio/ res unitates,nifiper mentem ipfam, qug fola pundum féorfum,lineam & fuperfici/ emconcipit,fenfusuerôcorporeumtantumattingit.Planenuncineptitudinemno/ ftram ualebis exanimare, quando per fenfibilia menfurare nitimur mentalia, quan/ do cum corporali grofsitie,fuperficiale molimur effingere trinitatem.Inepte quidem agimus,filineae.fimplicitatem,per corpus figurare nitimur. Ineptifsimeautem,dum indiuifibile,abfQlutifsimum pudtu,corporea forma ueftimus. Quapropter3perhas corporales fenfibilesformas qualefcunqj, aut per has fenfibiles literatorias traditio nesmon nifi inepte adumbramusj fabriles theologicas,atcg incelligentiales formas. Senfusanimæfentitfenfibile,S£noneft fenfibile , unitatefenfusnonexiftente , fed hæcienfarioeftconfufa}atq? groffa,abomnífemotadífcrerione. Senfusenimfentft non difcernir,omnís enimdifcrerio,àRationeeft3nâRario,eft unitas numeri fen- fibilís.Sí igitur per fenfum difcernitur albu ànigro,calidum à frigido,acutum ab ob tufo,liQc fenfibile ab íllo3ex rationali ho cyprie ta te defcendiuQuapropter fenfus ue

fiCg

Íic,nonnegat(negareenimdifcretíoniseft) tantum^enîmaffirmat fenfibile effè, fed non hocautilíud. Ratio ergo,fenfu ut inftrumento,ad difeernendum ienfibiha uçù tur,fedipiaeft,quæ infeníu fenfibiledífeernit. Adueñeitaqjluliane pacer,quomo^ do ab hacípfa fenfibilíum regione,omnis alienara eft negatio,atqjnon effe,à regio ne üerb fupremæ unitatis,omnis affirmatio procul eft eliminata, in regionibus.uní* tarum medíarum,ambo permittuntur,complícatíue, in ipfa fecunda, explicariuêjâ tertíatlnhacinfima unitate,uerba tantum pradeñas (une temporis: m illa fuprema, nullius funt temporis,! n fecunda ueró,complicarme,præfentis æ.non præfentis, in cercia autem,explicatiuê,præfentis uel non præfentis.» Si igitur termiiios,uniratibus de quibus tibi inquirendi propofitum eft, adaptaueristuerioresconietfturasefficies. Cum enim deDeo quaereretur,an herí fueriqper hoc quoduerba à tçmpore font ali> folutaindíuinís,facilequídrefpondendum concipis : quando enim futile, ambit ef* feô£ fieri,& nullius eft temporis , aeternitati conueniu Si aurem de intelligentia hæc quæftio formaretur, fi fuifle, præfens & non præfens complicat (aeterno ab atenúan te proxime cadente 6¿ progrediente)conuenirepoterit,ita d€reliquis.Sicetjamfide unitate una quafi S¿ alía,loquerís,adapcaread hoc,dicendi modurmut cum de Deo, nos homines rationales loquimur,regulisrationisDeumfubqcimus,utalia de Deo affirmemus.alianegemus,ô^oppofitacontradidoriadifiuntftiuêapplicemus, Es bare eft pene omnium theologorum recentíorum uía, qui de Dco ratíonahterlo/ quuntur,multa ením hac uía admittimus in fehola rationis, quæ feímus fecundum re gíonem fimplícís unitatis,neganda* Ratio enim omnia in multitudinem .magnitu/ dinemcprefoltiit,multitudinis amem principium eftunitas, magnimdmisniniras, ut in figuris polygonijs trigonus* Via igitur rationis principium omnium eft unum 8¿ trinum,nonurunitas Sótrínítas funtplura,cum pluralitatis principium fit unitas^ fed ut funt unitas,quæ trinitas♦ Intelligentia autem ,uocabulorum rationalium in* *eptitudinem* aduertens , hos abijeit términos , Deumfuprà eorum fignificata,tan/ quam eorum,complicans concipit principium, & quia in ipfo díuínítarís radio, ui/ det fuqm conceptum deficere : affirmat ipfam fuper omnem complicationem ex* plicationemintelligidebere,& ipfumuti eft concipi non pofie.. Ita parfformiter deintelligentia agi mus,d um de ipfa ratíocinando d i fp utamus. Hac uia,dum fenfi b i lead rationem eleuamus,ut intelligentiam, fiuead primam abfolutifsimarn unita^ tem.deeo,fecundum illius regionis regulas, loqui neceffe eft : dum enim umtatem ab omni fenfibili, rationali autintelletftuali pluralitate abfoluerimus in fimplici* tatem infinitam redegerimus,noneftampliusaliquidde ea affirmabile,nequeenirn tuncpotiuseftlapis,quam nonlápís,fed eft omnia,itade reliquis. Et hoc abfqne fcrupulofitateintélííges, fi aduernsabfolutam unitatem lapidis, non effe plus lapi* dis,quamnonlapidis,quodcpomniumunaeftabfolutaunitas,quæeftDeus. Vnde ftcLHabfolutaunitaslapidisiftitis fenfibilis&rationalis, eftDeus , fic eius inrelle/ ¡dualis unitas eft intelligentia. Quare patet,quibus regulis tunede eo coniedwrati* dum,exiftat. Ego te etiam unum notare rogo, quomodo ipfa fenfibilis.unitashcuj non patet progrediendi ulterior uia, in furfum regreditur : nam defeendente ratione in fenfum,fenius redit in rationem. Et in hoc, regrefsionis progresiones aduerti/ to,redit enim fenfus in ratio nem, ratio in intelligentiam, intelligentia in Deum, ubi eft ínítíumó¿ confummatiOjin perfeda circulatione.. Numerus igitur fenfibilis.re- dit in ilium unitatis initium,ut per ipfum in intelligentia,& per intelligentiam,inpç um finem finium,pertingere queat,finís fenfibilium anima,feu ratio. Deuiat igitur fenfibilisuita à uia reditionis ÔC finis, dum feab unitaterationis alienarjta ratio de*

uiat3ab unitate intelligentiædongïùs abiens,ftc ipfa intelligen/
cia,fi ab unitate abfoluta,quae uerítas eff^aliorfum
declinaueritHax ficdufta fint
adpræfens.

Deunitate Sealferitare. Cap. Xï. »

Vmfrfî O-4 terïiai„

Vantum ruditas deditjngeniolfifundamenta quçdam coniecfturarumfnèà
df a1umexplicatu'exnumerorum ordine,nunc unumfempermenti íncorpot
S 1random eadem radice contentum3adrjciam. Omnem conflat numerum eat
X unitateQCalteritateconftitubunitateinalteritatem progredíente,atq3aíte?
rí tate in unitatem regred tente,ut ex mutuo in inuicem progreffu firme?
tur,atc^.aduuti eftfubfiftat. Neque poteft efte,ut unitas unius numen, cum unita?
tealterius, omnem teneat aequalitatem, cum praecífíoáequalítatísimpofsíbílísfítíñ
omni finito. Variabitur igitur in omni numero, unitas atquealteritas: plus enim im-
Par. par numerus,de unitatequâm p'ar,haberèuïdeturâ ^ppter ¿ndiuífibíhtatéuníusin pa?
simpar. ria , pofsibilitatem alterius. Quapropter, cum qtnfque numerus fit onus ex u-
Rdáix. nítate 6¿' alter/ta te.erunthumeri in quibus uincitunitas alteritatem,& in quibus altó
ritas unitatem abforbere uídeturRadicalés autem numeros, fímplíciores nemo dit*
bitat quadratis atque folidís.Radícales enim fimplices, ex nulla præambulari radice
alia quam fimplici unitate progredientes,multum unitatis, parumque alteritatis ha?
here conftau in illis enftnalteritas nulla apparet, aliorum omnium refpecftu, quo?
irum radícés exiftunt. Quód *fi* qua alternas in ipfis ob egrefsionetn eorum à prima
fimplicifsima unitate extftutit, illa in refpeftu infinitae fimplicitaqs primi tantum ef?
fe,rede concipitur. Inipfisuero quadratiSiplusalteritatiseiTe necefleeft,cumek
multiplicationeradicfsexurgant. Multiplicatioautem, ab unitatis fimplicitateeft
excelsiojfed adhuc illos multum unitatis tenere uides, propter complicationem cu?
bícínumerí,exipfi§prodéuntís3cubusueróíparumfímplicítans,arquemtilurn alieta
ttsj díuífibil¿tatís,atqúémultíplicítatÍs3habet.Hacexemplari tradidonejpfum uni?
iiérfum,&cundios mundos,quæ ex ipfis funt ,ex unitate & alteritate in inuicem
progredientibus tonftituiconietftajjarie quidem atqüedíuerf¿Nam unitatis atque
alteritatis fupremi coeli,fimpliciores numeros, átqüeínreUeduaks radicales efte
audiftfimedq uero,mediocriter, infimi, feniibditer atque foh'dé. intelleduales enim
numeri,fimplices funt, funt fimplices eftentix numerorum rationalium , atquè
fenfibilium.Ex hisiationales exoriuntur,qui proportionales exiftunrfola enimra/
tío,proportionum naturam attíngit,deinde fenfibilis (olidior numerus. Vniras au-
tem numeri intelledualis , utieft trinitas › índiuifibilísatqueímmukiplícabílísefL
Non enim poteftefteplus,quàm una frín¡tas,ratíonesautemtriplí3plurificarióf fera
fibilicontratftione multiplicari poiTe3manifeftifsimeconftan Trinitatem autem mul
tb amplius complicatiuam, quàm tripli proportionem manifeftum eft- Complicat
enim, omne trinum ac triniterintelligibtle aut numerabile, fíne quó tripla propor?
tío effé nequít.Cum ígiturad efientíam eíus non concurrat tripla proportio, fedpo?
tius econuerfofambít enim omne,trinum, fíne triplum fuerit, fine non)eíus compli-
catio maxima eft.Triplum etiam complicat numeros multos triplos, & omnequalr-
tercunép triplicabile,fed tres nihil complicant/Cum enim a b c,numero,Sí tres dico,
numerum explico.In hac quidem, autalia tibi acceptiori fimilitudine, aptiores ter?
ininosatque figuras fingito,pro incrandohos diuerforum mundorumdiucrfos nu-
merostquos tamen in fuperiori mundo,cum fcias intelleduales, fenfibiliter inefta?
biles cognofcis.Cum ergo nunc ad hoc perueneris,ut omnia ex unitace&atoitate
comediando,uideas, unitatem lucem quandam formalem, atque primae unitatis fi>
milirudinem,alteritatem uerb umbram atque receffutn à primo fimplicifsimo,atque
grofsitiem materialem concipito. Faccp pyramidem lucis in tenebras, & tenebra?
rum pyramidéínlucemprogredí,8¿omn€inquifibíleínfíguramredígíto,utfenfib£*
li manuduáioneadarcana,coníeduramconuerterepofsísTcutín
exemplo alleueriSjUniuerfum in eam figuram quæ
fubfequitur çonfpiçe redaâum.

FIGVRA'

FIGVRA PARADIGMATICA TRIVM MVNDO/

rum,futnmí luciformis,infimi tenebríformís,& medij mediocris*

FIGVRA ,P*

ADuertç quoniâDeus^qui eft unitas,eft quafi bails lucís ›bails aeró tenebra/rum,eft ut nihilJnter Deum autem nihil,coníedfamus omnem caderecreturam. Vnde fupremus mundus in luce abundat,uti ocularíter conipicis,no eft tamen expers tenebrarum, quamuis illç ob fui fimplicitatem in lucecenfeantur abi orbed Jn infimo uero mundo,tenebræ regnant,quamuis non fit in eis nihil luminis,illud tamen in tenebris latitare potius quâm eminere,figura declarat» In medio uero mudo,habitudo etiam exiftitmedia .Quod fi ordinum atque chororum interftitia quæris,perdiuifioneshocage. Admonitum teiemperefte uolo eorum fa> pedieftorum, nehocfiguralífígnoad phantafmatafaifa ducaris , quoniam nec lucem,nec tenebras, ut inmundo uides fenfibili, in altjs coniedare, hoc retento,utere figura hac in omnibus inquírendís,quam P. (quia paradigmatic» eft) infequentibus nominabo.

Explicatio/ Cap» X11

GMnis uis mentis noftræ, circa ipfius debet uni tatis conceptum fubtiliando uerfari, quoniam omnis cognofcibilium multitudo, ab eius dependet noti tia^uæeftinomnifcientiaomneinquodfcitur. Omnem autem multita/dinem nominum eius , numeros quofdam , unitatis nominis eius attende. Nam ratio unitatis eft,indiuifibilitas in fe atque ab alio quolibet fegregatio,unde unitarem dicimus multis attributionibus *uirtutis eius* appellari» Nam omneid,quod, quandam dicítíndíuífilítatem,difcretíonem,atque connexionem, unitati conueniu Omniaautem talia per unitatem,oppofita per alteritatem,figura complicat. Inditii/Cbilitarem igitunin diuifibilitatem,progredi,non eft aliud^quam unitatem in alteri/tatemdefeendereuta de incorruptibilitate in corruptibilitatem, immortalitate in fnortah'tatem,immutabilitateinmntabilitatem , immobilitate in mobilitatem, 8£ita deeseteris fimilibus*Et ita pari rationede forma in formabile, quoniam forma eft dif cretiua,quare unitas , difcretioindifcretumfeucontinuum , fpecialetnconfufum, lux in tenebras,fubtile in groffum,fpiritus in corpus,fimilia horum concipito:fic acftus in potentiam, totum in partem, uniuerfalein particulare , fpécíesin indiuidu/um, amor in amabile,ars in artificíale.^ quidem confequenter, de omnibus conne-¿lentibus aut complicantibus, ad complicata , nec eft pofsibileoppofitareperiri, quorum unum non fit ut unitas,alterius refpedu.Si igitur ad P.figuram oculum di/rexerís,uidebísperdefcenfumunítatísín alteritatem, 66regreflumalteritatistn unitatem,quomodo infupremo coelo omnia quæ alteritatis exiftunt, in ipfam unita/rem pergunt Dmífíbilitas enim indiuifibilicatem,teaebra: in lucem grolfum in fub/

F j tile,

grôffùm in fubtile, éômpôfiturn ínfímplex, mortalé in immôrtafè, mùtâbile fa im2 mutabile,fcemineitas in mafculinitatem,potentia in adum,imperfeâum aut pars it? totum,Ôi ita deinceps.Contrarium ín ínfimo mundo,ubi índiuífíbtlítas ín díuifibilí tatem degenerat(anitas enim formæ índíu ifi bilis, fequicur naturam díuífíbilem,ut quadibet pars aqus fit aqua , terræterra) Habilitas ibi eft in inftabilitate, immortali/ tas in mortalitate,adualitas in potentíalítate, maículínítas in fœm incítate, at$ ficdé iïngulisdn medio ueró mimdo,media eft habitudo. Quad fi hæc diligenti difquifi- uerís ingenio,maxima,atqj multis occultifsíma,claríísima luce intueberis, u(c$ ad i/ pfa naturæ abditifsima.Ducerís etíám ín uaríatiónes terminorum unius atcg alterius mundi,quomodo ftabilitas in inferioriefi in inftabilitate, generaliter unitas in al/ feritate: quoniam hæc eft eius unitas › qus e in alteritatem tranfíuít, non efle unitatem fed álterítatem,contraríum in fupremo mundo, ubi hæc eft eius aiteritas,non effe ab* teritatem,fed unitatem.Oftendit autem ibi P.figura,omnia in mundo dabilia,in hoc differenter fe habere, aliter quidem in uno abfprpta eft unitas *in* a!teritate,auteconuerfô, aliter in alio fecundum plus atque minus3propterquodad maxima aut mini mumfi'mplícíter non deueníretun Vnde quanto unitas formalis, minus in alterira/ tem tranfit, tànto nobilior? quia unionforma animalis unior eft, quam uegetabilis* quare forma unius animalis,non (equitur fe&iooem animalis , ficut aliquas fediio/ nes uegetabilís concomítatur,S¿ plus mineralis,& maxime elementorum » Vides e/ tiam cur in diuifiode lapidis, neceffario ad non lapidem deueniri poísit, *0¿* hoctaRv* to citius,quanto lapis perfedior, ira de omnibus, quod^neceffarium fit fiininfin - tum progrefsio fieri non debet, ut ad ea deueniacur, quæ elementa dicuntur, de qui/ busfubiungemus. Oportet autem,ut cuíuslíbetpartícularísinquírendí perP.figu/ ram unitatem, ín fuá perfeccione concipias, & fecundum eam lucis intenfitatem at- que tenebrarum grofsitiem,paruam,aum magnam imaginerismt cuiufque aliorutn omnium refpecftu, prout in uniuerfo cadit ,fingulariorem notitiam, habere queas. Vnitatumautem graduaciones ,exhís coniecha qua^audífti, ut illam maiorem affif/ mes, quæ indíuiíibílíor eft,plura unít.Maíor quidem eft unitas totius,omnes par- tes unientis,qnàm partis unibilis. Quanto enim unitas minus in acftu, plus in po- tentia eft, tanto alterabilior eft. Vnitas enim uniens, unitate unibili perfecftioreft^ Sfquantb in unitate alicui ut piares unitatis conditiones concurrere uides>tanto per fecftior eft.Vnitas enim,dicit rationem principtj átquefinis intrafe unientis. Vnita» igitur animae,unitate corporis perfedior eft, quia unitatis corporis finis, eft animat unitas, à qua corporalis, ut à quodam fuo principio, dependet i ablata enim anima* perit ÔÉdifloluitur eius unitas. Videmus autem aliquas unitates plus effe ín poten/ tia unibilitatis, alias plus in adu, utpropterea nonperueniatur in recipientibus ma- gis & minus ad maximum aut minimum fimpliciter,nequead determinatas oftenfi- biles unitates elementales ínfimas & mínimas, aúu pertíngímus:quamuís eas effe, 8¿ adinuícemunibiles,non nífi ín continua uníbilitatefubfiftentes,ratío effe credat, ín quibus unicas eftínalteratíone continua: fíe etiam nec in adlu maximas raciona/ biliterdeuenítur, ubi unibilitatis potentia eft in acftu perfedo , nullam aliam unio/ nemexpedando. Aduerte igitur, quoniam folointelledufuprâ rationem con- cipere te oportet, ut afferas progrefsioncm in infinitum , fimul & ad maximum minimumué acftu deuenire non poffemon enim iciri poteft,quae terra fit elementaiis tantum , cum nulla non elementum ab alia omni terra diftinda, fit dabilis, ita qui- dem deaqua , nulla enim eftaqua, quxfpecialiterabalia , ih elementationisgra- du j non differat. Non eft igitur minimum adu › fcibile, neque maximum, uide in quantitate. Nam *fi* quocunque dato numero , dabilis eft maior., fimulfcitur nullum numerum infinitum, atque nullum datum maximum. Sic etiam fi omne^ quantum eft in femper diuifibilia diuifibile, icitur nequead infinitas poffe partes de uenire snecj; ad minimam.Vndeetfi fenfus aliquam minima putat,ratio tamen illam diuifibilem *ÔC* non minima dicitdta 8C intelledus attingit hoc diuifibile efle,quod ra tío mínimum putatJgítur omnedabíleámaíus eft mínimo, minus maximo,abfc$ eo quod

eo quod hic proceffus currat in infinitum» Hícfola illa negation ícíentía,prá:cifio/nem inattingibilem tibífubínfegmam quamuis rationi appareatneceflarió,ibi ad maximum deueníri, ubi infinitus gradualís prohibetur afcenfus, tamen intelligent tía ipfa uidet› uerius efîe per abnegationem præcifionis ›nullum dabile elfe præcisê maximum,de genere quidem maius recipientium.Tanta eft igitur uisfimplicis intel lecftualisnatur£,utambiatea,quæratio utoppofitadíffungít:ratío ením,quenume rum abfqj proportione non attingikatqj maximum adtu admittit,ex noto ad ignota fe uiam habereconiedlatJntelledus autem debilitatem rationis aduertens,has abíj-cit coniecfturas,affirmans eos numeros proportionales , pariter & improportiona/les, ut omnium pariter ÔÉfingulorum lateat præcifio 3 quae eft eft Deus beneditus» Ratio uerô,præcifio quædam fenfus exiftiqunitenim ratio fuá præcifione fenfibíles numerosåatcpipfafenfibiliarationali prxcifionemenfuranturjfedhaecnoneft ue/ra fimpliciter, led rationaliter uera menfura.Rationalium ueró præcifio, intelletftus e,ft,qui eft uera menfura»Summa autem præcifio íntelleâus.eft neritas ipfa,qnx De/us eíLHxcattentiísímé notato. Vnitatem autem in alteritatem progredi,eft fimul alteritatem progredi inunitatem.Ethocdiligentifsime aduerte,it intelleâualiter u-nítateminalterítateíntuerí uoluerís,namanimáeffeíncorpore,eftítaípfam in cor/pus progredi, quod corporalis unitas ingreditur in ipfam, ita de forma qualibet, quanto unior atque perfediior fuerit,tantbeam progredi eft plusalteritatem regredL Simplici enim inteliedu,progrefsíonemcum regreísione copulatam concipito/i ad arcana illa curas peruenire, quæ fuprà rationem,díííun gentem procefsionem à re> greisione,iblointellecfuin unum oppofita complicante, ueriùs attinguntur. Ad quae philofophantesate^ theologi ratiocinantes,hadtenusfibifua politione priiici/pfj primi,ingrediendi uiam prscluferunt*

Nullum íntellígíbíie,uti eiVntelligi. Cap. XHL

OVoniam unitatem,unitatem effe,eft ipfam præcisê atqj uti eft effe,fatis tibi clareconftat,unitatemeffeipfam identitatem incommunicabilem,inexpli cabilem,atque uti eft inattingibilem. Sicut enim omne ens in propria fua entitateeft uti eft,ita in alia alíter.Hocfacíle, fi aduertis,appræhendes.Cïr/culus enim ut ens rationis eft,in fua propria rarionalientitate,uti eft at tingitur.Dum enim confpicis figuram,¿ cuius centro ad circumferentiam omnes lineæ funt æqualesun hac quid em ratione circulum, uti ens rationis>attingis3fed extra ipfam rationem propriam uti eft,fenfíbilís eft,& fícucínalío eft,ita dC aliter eft.Non eft igitur pofsibile circulum uti eft in ratione › extra rationem eflè. Senfibilis igi-tur circulus, inalteritate unitatem rationalis circuli participiat‹ Quapropter præ/cifio ílla,utí circulus eft,incommunicabilis remanet : nam nonnifi in alteritate muL tiplicatur3noneftenimdabilisfenfibiliscirculus,ubi à centro lines ad circumferen/tiam dndæ,præcisê fint æquaïes, imô nulla alteri per omnia uti eft, æqualis dari po-terit» Non eft ergo circulus qui uidetur , adeô præciiùs , quin præcifior eo feni» per effe pofsit » Et quamuisutieft , non fe aliter quàm uti eft communicet, in alio tamen non poteft nifi aliter participari. Non eft igirur uti eft, imparticipa/bilis fuo defeâu , fed quiainalio participatur, hinc aliter » Adfis hic totus, ut ad conieduraruin uarietatem fubintres- Nullum enim íntellígíbíie uti eft,te intelli/gere confpicis,fi intelledum tuum aliam quandam rem effe admictis,quam intelligi-bileipfum: folum enim íntellígíbíie, ipfum in proprio fuo intelletftu, cuius ens exi-ftítjUtíeft intellígítur,in alrjs autem omnibusaliter.Non igitur attingitur aliquid uti eft,nifi in propria ueritate,per quam eftJn folo igitur diuino intelleftu, per quem o/mne ens exíftít, uerttas rerum omnium uti eft attingitur, in alrjs autem intelledlibus aliter atque uariê» Neque íntelledus reí uti eft,in alio attingibilis eft,ficut circulus uti eftjin hocfenfibílípauímentoautalibí, nifi aliter fieri nequitJdentitas igitur in/explícabílís,uanédifferenter in alteritate explicatur,atque ipfa uaríetas,concordan ter in unitate identitatis complicatur» Vifio enim in uarrjs uidentibus differenter par

differenter participatur, & uífibiliumuaríetas » ín unítateuífus concordantér com-
plicatur,fícut$<uídentiumdíuerfítas,ínunítateuiííonísabfolutéconcorditercontí/
netur. Et quoniam diuína ipfa mens, omnium abfblutifsima eft præcifio:ipfam o/
mnes creatas mentes,in alteritate uariatíonís,differenter participare contingit,dlaf-
pfa ineffabili mente imparticipabili perdurante,conditioneparticipantium hoc aga/
te.Nonfantautemipfaementesinfediuiniluminisradium capientes,quafi partici-
pationem ipfam natura przuenerinttfed participatio intelledualis, incommunicabi
iis ipfiusàâualifsimæ lucis earum quidditasexiftit.Audualitas igitur intelligentise
noftrxjin participationediuini intelledus exiftit. Quoniam autem adualifsima illa
uirtus,non nifi in uarietate alteritatis accipi poteft, quae potius quadam concurren/
tía potentiseconcipitunhincparcicipantes mentes,inipfaalteritateatftualifsimiin/
telleffus,quafi in acftuillo qui addiuinumintefteccftum relatus,alteritas fiuepotentia
exiftit,participare contingit* Potius igitur omnis noftra intelligentia,exparticipa/
tioneadualiratis diuinæ,in potential! uarietate confifnr. PoiTe enim inteiligerea&u
ueritatem ipfam uti eft,ita creatis conuenit mentibus, ficutDeo proprium eft,a¿tutn
illum efleuarietn creatis ipfis mentibus in potentia participatum.Quanto igitur in/
telligentia Dei form!or,tanto eius potentia adui uti eft, propinquior » Quanto ue-
ro ipfa fuerit obfcurior,tanto diftantior. Quapropter,in propinqua,remota,atque
remotifsima potentia, uariè differenter participatur * Nec eft inaccefsibilis illa
faœmitâs ira aggredienda , quafi in ipfam accedi nonpofsit, nec aggrefla , cre/
di debet acftu appræhenfa , fed potius ut accedi pofsit femper quidem propinqui/
us,ipfa femper uti eft inattingibili remanente. Tempus enim ad acuum ita pergit,cut
nunquàm(quamuis.accefleric continuè)poterit adæquari. Vides nunc aflcrtionespo
lanius falúas fapientumjdTe conieduras.Nam dum tu pater, darifsimis tuisoculiSj faciem
Pontificis Cummi fandifsimi Domini noftri,Eugentj papæquarti,coràm confpidsj,
de ipfa pofíduamafférdoncmconcipis3quampraícífamíécundumócülumaffinnas¿
Dum aurem ad radicem illam,unde difcretio fenfus emanatte couertis (ad rationem
dícojímelligís, fenfum uifus participare uim difcretiuam in alteritate, organicecort
tratfta.Ob quam caufam,defedum cafus à præcifione intueris, quoniam facië ipfam
non uti eft,fediti alteritate fecundum angulum tui oculi, àb omnibus uiuentiumocu
lis differentem,contemplaris, Coniedura igitureftpofitiua affertio,in alteritate ue-
ritatem uti eft participans.Quemadmodum ueró fenfus,in unitate rationis,fuam al-
teritatem experitur,^ aftertiones fenfibiles ab unitate prxcifionisabfoluendo,con*
¿eduras facitdta ratio,in radical!unitate faa,ín ípfo fcilicet intelligently lumine, fu/
am alteritatem, 8¿ cafnm à præcifione in coníedura ínuenít : fie & íntelligentia ¿pía,
ut propinqua potentía,ín unitate diuina3fe fuo quidem clarifsímo modo gaudet con-
ietftare.Hæc quífquam tenens, participationis conieduram, hacuía efficiat : omne
enim participabile,cum non nifi in alteritate participetur,in quaternitate participari
necefle erittpergit enim unitas â fe ín alter¿tarem,6ó quaternario fubfiftfaomnequod
ín alio participatur, nec maxime nec minime nec æqualiter poterit recipi, ipfa etiam
unita tis fimplicitasjcurh non uti eft fimplex, fed aliter participeturiin quadam (ut ita
dixerim)compofitioneaut cafa, ab ea ipfa fimplicitate, hoc eft in fimplicitatisake/
rítate participatuqnon igitur participatur fimplicitasjfecundum partem,cum fit finX
plicitaSjfedmodo quo participabiie eft fimplex fecundum feto tum. Quoniam au/
tem incommunicabiliseft maxime, minime, atque æqualiter ipfa unitatisfimplici/
tas(fecus enim uti eft, participaretur per coincidentiam, ut in docfta ignorantia ape/
rítur)hincin quadam quaternitate, à maximitate, minimitate, atque squalitateca/
dente, participarinceifeeft. Nonigiturparticipaturunitas,uteftcomplicansfim>
plicitas,necuteftalterataexplicatio, fed utalterabiliseius participabilisexplicatoz
ría, quafi modus quídamuírtucis ípfius complicarme, ¿mparcícipabílís unitatis, per
quandam coincidentiam intelligitur. Dico enim fecundum fubiedamconftgu-
rationem3 a,unitas fimplex complicansiimparricipabftis eft uri eft, eft & impartid-
pabiiis in modo b^aucc/cilicet maxímcaucmínim¿,feu fecundum gradum alciorem3

au®

aut inferiorem uirtutis fuse. Eft 8C ímpartícipabílís ín modo d,e,r,fioc eft maximé,mi> nimè,aut æqualiter,feu fecundum gradum akiorem,inferiorem,au medium. Nec eft participabilis,utin g,h,í,k: quafi in quatuor quibuf/ dam fímplícíbus diffindis eflèndi modis, fuperíorí Ícilíceíjínferiorí, & duobus medqs, aut maXímé/aut minim ¿,aut magis maximé/aut magis autminimê. Sí enim íta díftínété quidem , quaii fecundum uírtutís fuæ partes,parcícíparetur.non eo perfeéïiori modo, quoipfa totalítas fímplícís unitatis eius participari poflet,participaretur, fed defeduofe. Non eft igitur parttcipabilis , fecundum aliquem fuíjpfiusdíftin- dum gradum,cum (implícitas *i*ndiftíná *i*bilis fit,nec eftpartícípabilisí ut quatuor illa fuñaría regrefsíué, putautgjbjíjkjcenféantur à fuá quaternaria alteritate tetrada in ternariam d e ft Necut adhuc magis uni- ta cenfeantur in binaría,bíC, fed ut in ipfa urtttate,a¿ quafi quadrifaria uircus, ín unitate fubftamíx fubfi/ ftens, confideratur : ibi enim tantum unitas impar- *tictpabilis* , cum'participabilïtate coincidir : ita quidem, ut omnia quæcüncp dif/ ferenter participantia, non nifi ín alteritátequaternaría , unitatemaliterimpactici/ pabilem attingere queant. Haec in infra dicendis, clariora fient. Magna uiscon/ ieduralis arcis,tibi hac uia panditur,fihuncdenarium explicatoriumjcomplicatorie íiótáueris. Ars enímbreuífsíma eft , qua ueritas ipfa indagatur í quæ etfí tribus li- neis fcríbí pofsít,infuse unitatis fímplícís complicatione, tamen fine alteritate mo/ dorum3neccommunicanpoteritinecparticipari,hincde eiufdem reitera Clone,mi/ |ii ignofcere uelis.

FIGVRA PARTICIPA/ T1ON1S. A;

h

De tribus mundis. Cap. X1IIL

qr^^Ofthæc, taliter quamuis ineptius tradita, mundum quendamfupremUm ex 1 ïtheophanico defcenfu, diuinæ primae unitatis in denariam, atque *ex* dena/ riæ unitatis regrefsione, in primam , conftitui concipe, qui & tertium eoe/ JL lum fi libet uocitetur. Alium pari defcenfu,exfecundg unitatis iii tertiam,QC ipilus tertiae afcenfu *in* fecundam conftuuas , quífi¿ fecundum coelum dici poterit; Tertium liero mundum, per defcenfum tertiae unitatis ínquartam, & quarts reafcen/ fum in tertiam conieda♦ Vuniuerfum ígítur¿fie erit ex centraliori ípírítualífsimo mundo,atque círcumferentíaliorí grofsifsimo,&exmedio. Centrum primijDeus, centrum fecundi,íntelligentia,centrum tertíj,ratíó. Senfíb *i*l *i*tas, eft quafi grofsifsi/ ma cortex tertij,atque circumferentialis tantum.Primum centrum,indiuifibilis enti- tatis, omnia in omnibus tenentis,ubicp centralistfenfibilitas, femper extremitatem tenet.Omnía funt in primo mudo,omnia in fcdo,omnia íntertiójín quolibet modo íuo. Emitas omnis rei,eftcentrum feu unitas illa abíblutíísíma. Cum igitur hæc fit i- pfa ueritas omnia & cuiuslibet,eft omnis res uera in tertio cœlo.ut à ueritáte iua im mediatius impermixtiuscg fluit quafi parer in filqs.Eft in fecundo coelo ; ut in utrifi- miiitudineremotiori,quafi pater in nepotibus.Eft in infimo coelo, ut in remotifsimi adumbratione,ubi in ultimis tantum fignis occuitatur,ut pater indiñantifsímís con- fanguineis,ab eo defcendentibus.Deus autem, pater atque principium noftrum efts cuius ueræ filiationis imaginem Jn tertio tantum coelo tenernus,cuiiis centralis uni/ tas,eft ipfaueritas.ibi tantum ut fili) ueri,ueritatis regnum pofsidere poterimus.Vn/ ¿e illud eft intellectuale coelum,ubi lucet ueritas claré uti eft í cuius quidem ueritatis lumen, in fecundo rationali coelo adumbratum rationibus,uarieta/ rem induitopinaciuam,in inferiori uerb denfifsi/ ma grofsicie confunditur.

Ter *iriftd* ái* De ter trínís dífcínccíoníbus. Cap* XV*

ARbítrornuncuaría coniedlura,quemlibet ex iam didismiîdis uniuerfijn fe numeri feri em continere,utquíscp fuo modo fit perfeâus.Quamuis uniuer/ fí numeri,primi atque fupremicœlMn aliorum proportione,fímplícífsími at que formaíífifsimí fintíacfí decem fimplíces digitales, iffmille fintgradatim extenfi.Numeri autem fecund i coeli,hac moderatione feruata,magis grofsi,minuf/ que lucidi *8¿* formales.quafi articulares denartj,gradafim in millefimum ufque fefti nent Infimi uerb multis tenebris adumbrati:materialiores,utproportio unitatis eius fit ad primam,ut centum ad unum,& ad fecundam,ut centum ad dece. Qua habicudi ne ponderata,cuiuslibet íam ante oftenfi mundi,uides,per trinas numerales progref fiones,orbem triniter diftingui : ut fic in uniuerfo, fint granduales nouem unitates à prima fimplicifsimadefcendentes.Adhocautem,utquaternaria perficiatur diftin- dio,quàe fola complementum inquifitionum exiftit, coniedare cogimur progref/ fiones,quibusuna pergicunitasinaliam,quaternediiiundimnumerandasmtficin quolibet mundo,ter trinas diftindiones,finaliter anno ternus, & in uniuerfo,ad foil dum ternary pertingamustutfubfequens tibi pandet figura*

SEQVITVR F1GVRA VN1 VERSI, TRIPLICI/

umq^mundorum,nouem ordinum,xxvtj Chororum,uniuer- fis dicendis perneceilaria.

MYfteria pluribus occulta,magna certe,fi (ut res poftulat) oculo mentis fi- guram perfpexeris,tibi nota fient. Denario, omnis comprehenditur nu/ merus. QuaternaríOjomnis progreísío perficiftquaterigitur 10,4© funt. Hinc4-0 circulos,omnibus,tam magnis quam paruis, in unum colledis, reperíes* Vndehxcprogreísio 1/3. *&• 27.*cum ¿y0. efficiat,non incongrue laudatur* Nam ut 1*2*5.4*uniuerfi numeri › eftordinatifsimaprogrefsio,qua nulla ordinatior dari poceft (multiplicatio enim binary quaternarium efficit : ficut additio unitatis ad ternarium.Quaternariusigiturordinatifsimeexhisprocedifi&inquibufcunqsqua tuor alijs numeris talis reperiri nequit) ita ad quaternary denarium, fcilicet4o ,pro/ grefsio nulla ordinatior illa qua; eft 1.3.$. v* Poteris hoc experiri in eo,quod perfub tracftionem&additionem , horum qua tuor numerorum ad inuicem, omnes numeri fingularíter ufq? in 40,affinguntur: fícut & primæ progrefsionis, quatuor numero/ rum combinationibus,omnes numeri ufq? in denaria, exurgunfiutperteipfumpro bare poteris utrobiqj. Nec funt alrj ordinatæ progrefsionis quaternary numeri dabi- les,prxter iftos,qui numeros fimul iuncftí,8¿ quemlibet contentu per eorum adinui/ cem additionem aut fubtradionem,efficianr. Deinde aduerte unitatem fimplicem, quæ hoc loco Deum figurat,quatuor circulos contingere maximum fcilicetuniuer fijfupremi mundi,fupremi ordinis,fupremi choridta quidegradatim,lumen atqj entitatemeiusparticipanfiprimo uniuerfurmpoft hoc fupremus mundus,deinde fu premus ordo,ultimo & quarto loco ⚲ fupremus chorus. Vides confequenter, cho- rum choro,receptum lumen communicare,ufq? dum ad ultimum deuenitur * Sin/ guiarías etiam attendendum eft,quomodo id quod in uniuerfo reperitur › & in quo* libet mundo ordine cuiufque, modo autem abfolutiore,6¿ contraâiore diuer- fo.Nam denaria unitas,intelligentiam figurans,centenaria animam, millenaria cor pusialiter in fupremo mundo eft,fecundum fcilicet illius mundi naturam altam, fim plícemé¿nóbilem,aliterínmedío,alíteríninfímoumbrofo,atquein eodem fupre/ mo mundo, differenter in fupremo ordine alfjs fubfequentibus :nam infimum fu/ períoris,cum fupremoínferiorís,ínomnibuscoíncidereconfpícís.Símplicíorením eft fenfus fuperioris mundfquam intelligentia medrj,perfeâiorqj eft fenfus fuperi- oris ordinis,quàm intelledus fubfequenfis. Age igitur, nouem denarias unitates,at quenouem centenarias,alias millenarias nouem,quas *in 27* minoribus circulis re- pedes

Figura uniuefft

ÎHÎtf *fupre^*
mus^O'/tpref
Jtis circulas,,
omnino Yomñ
dn ïntcllïgi
debet : c^ied
ncn per
fieri, iai or
Jor/Æ c¿ar£,t?
íiíf¿«Jí2¡íí.

looo

fériés fe ad inuicem fecundum ptogreís fonales habere numeros, initium temper ab ipfa abfoluta capiendo unkate:& tunc éxperíeris>quomodo ín qüoííbet mudo, progteisioperficiwrJNamfi primus denarius/uperioris¡mundicft^íduo,fecundus 3 ut

..... ' tna*8C

De Conicituris

tria>8£tertias,ut 4*.perfeâa eft progrefsio.Si in fecundo mundo,primus denarius eft ut 2o,fecundus utjo,tertius ut4o;perfedaeft progrefsío. Sic interfio ínfimo,prímusdenaríus uc 20o,fecundus utjóo,tertius ut4oo:perfedaeftprogrefsio. Vnde itadealtjs dum concipis unitatibus,uídebís quomodo unitàsintelligentiæ inferioris mundi,de natura fupérioris aut rnedîj noneft, fed ab eius cadit fimplicitate, fecun/dum numerorum configuratam proportionem ; ficut aliter ludícat Grammatica: íchola,quempiam intelligetem,aliter Mathema ticæ,8£ adhuc aliterTheologorum. Ita quidem fecundum diuerforiun mundorum uaria indicia, uariè dehis neceflario iudicatur* Aliud quidem eft indicium inferiorísmundíjdumfefingulariterattendít, aliud dum eius habituad fuperiores,aduertitur. Qui igitur coniedurarum moderar tionem congrue diftinguerecupit,hæceum notare necefleeft, ut fciatdiftinguere,8£ ipfa diftincfta ia m fingulariter,iam ad inuicem refpediue confiderare, ut fecundum has habitudines nttnc neget,nunc affirmet. Dum enim quaeretur,ati inferioris mun/di natura, intelligemiam habeat; uides dicendum efle, intelligeritiamcontradlam, fecundum eum mundum ibi referírí,ó¿ nonreperírí íntellígentíam^íecundum habí tudínem, alcíoris mundi,ita quidem de relíquís.Non enim unus mundus,aut nume/rat,autloquitur,autquïcquam agit ut alius:intenigentïæenimnonnumerantu<, ut lapides, aut animalia , nec loquuntur, ut homines, fed fuis modis utitur qjuifl* quemundus»

Primi libri de Gonieduris Nicolai Cufani finís.

Eiufdcm dc Conicituris liber fecundus

PratfiWctti endiS'

Explicatio.

jlVamuis nunc-prolixius,quam acuiifsimo ingeniotuo necefleifit,' cunila dixerim coniedurarum mearum fundamenta:opus tameti .!Ídeo,etíam .obtardtores,qiu forte aliquando hxcuífurí funt,utiofam flrqplidiarem atcp identitatem conceptus, in uarietatemulta rum alteritatum captu perdiam'factem^ hinc ea quæ dixi,in pra/xi partira explicare curabo, ubicum idem uarie refplendere uifle-^bisifacilg coniedurali arte,adeunda deduceris. Cum autem omne noftrumltudium in hoc feruentifsimum fit, ut ueri notitiam in nobifipfis experta/mur ;hinc quafdam præmittam generalium notitiarum præambulares enodationes, ut demum ad artem peruenire queas , tuipfius uenandi peritia íconíeduralíter quidem, cumpræciiioommXnobis âbfcondita remaneat.Ômnia autem participatione unius id funt,quod funt.Ipfum üéró,cuius participatio, eft omnium pariter *8C* fiugu lorum eíTe,m omnibus in quolibet,fuo quodam modo refplendet. Quapropter, nonhabes alia confïderatione opus, nifi ut in diuerfixate rerum â te indagandarum, identitatem inquiras , aut in alteritateunitatemttuacenimquafiabfolutæunitatis modos,inalteritatecotradorum entium intueberis. Omnes etiam figuræ,ad omnia inquirenda,modo adhibito fubferuienc. Varietas autem modi,ex entium diuerfitate exurgeas, ita cóncípiatür, quafi unitas abfoluta-modus quidem abfolutæ necefsitatis exiftat,qui in alteritate rerum uarie recipiatur $ ut omne ens, feu unitas omnis, fit modusquidamriecefsitatismtiuifiofenflbilts ,eft moclus quidam necefiitatis uifio/nis illius,quæ eft abfoluta necefsitas,ita ÔÉuifio rationalis, eft modus quídam,*QC* ui*fio* intelledualis,eft modus quidam.Sed diuina ipfa uifio,eft modus tiariè participatus,quieftipfaabfoluta necefsttas.Ad omnem autem uifionem,abfolutaipia uifio, identified fe habet. Quapropter in ueritate cuiufque indaganda ,idem eft modus. Sed quando diuerfita tem unius alterius, quae ex alteritate pa rticipationis modi ex». *iftit y* rationaliter feruare proponis : unitate modi teuarie uti debere, non ambigis, ucfenfibilem ipfam uifionem fenfibiliter,rationalem rationaliter, intelledualem in telle»

Liber II. s?

Itellediualiterj'n fígjurís inquiras. Seruiet enim tibi P.figura àd oinnes, adquamlt¡< bct:ad fenfibilem , fi unitatem feiifibilem feceris lucem, ,&C alteritatem fenfibilem zumbram:ad rationalem,filucem,lucem dixeris difcurfiuam, autrationalem, unita/ tem,ad intelledualem fimiliterferuiet;quando Unitatem intellectualem,lucem fece* ris-Si etiam conieduram participationis formare uolueris,eodem agas modo,aqu- ilonem quam uolueris fupponendo. Ita quidem in figura imiuerfufi enim drculungt imiuerfi,uniuerforumuifionemabfoliitamparti€ipantium fupponans.planeomnc^ uariecates intelle&ualis,rationalis3atqjfenfibilis íüfíonís intueberisifi de intelledfua It tantum tibi cura fuerit,circulum maiorem uniuerfum intelledfualium uií ioniim fa cies5qrenda cófpicíSjitaqdederatíonaliratíonalicerjÓCdeCenfibilí/cníibiliter. Haç •artejuti.de uí(ione,íta generaliter de omnibus inquiras, fie ut identitate diuerfitas,Ôf diuerfîtateidentitaSiObferùetur» Semperab hocattentifsimuseftp,neteineptorum uocabulorum feducat deceptio,fed iliis utere conuenientibus modis, ut paucis prae/ mifsis audiftij&frudturn nonparuum aflequeris.Oportetetiam,utfundamentum i/ dftud inattingibilis praxifionis, ad hocindefinenter refoiuas:utdum, tibi aut fenfibfi lis,aut ratíonalis,afut íntelledualís occurrit præcifio, eam ut contra ¿tam,taliter prse/ cifamadmittasjcuius akeritatenitunctantum iiitueberis, quando *in* unitatem abfo^ lutioriscontradionis,afcenderis* Nam et.fi ratio tibí diciqduo tria,quin que ef/ fe pr2Eci(e,eo quod hoc rationis indicio negari nequeat: tameàcumad rationis uni- tatem , ínteliedum fcilícetafpéxerís ubi non maioremefle numerum quinarium, quambinariumautternarium,nequealiumparemaliumimparem,neque alium par/ itum altum magnum nûmèrum reperies; cum ibi omnem numerum rátíonís',ín unítá tem fímph'cifsimam abíblutnm confpícias,rión.erít hæc uera,duo *8C tria* efle quíncp, nífl ínccelo rationis. *PrzcíCío igícur nonnifi* coñtrádfé ín ratione reperítur, ratio- naliter fcilicet, ficut ín fenfu, fenfibiliter. Ita quidem, dum uni aflerís incompact/ bílícer aliud maxime opponi,ueritatem præcifam rationis nia, affirmas, quæ intelle- ctu aliter prxcifionecaret. Sicetiam dum aliud aflerís intelligere intelbgentiæ,a/ îiudlidie,atqueitadccæceristueriim inteîledualiterprofers, non.autemdiuinê,ubt non eft aliud imelligere,& aliud uelle. Non attingitur igitur præcifto nifi uti alia, quafi omnis præcifioin alteritate, abíblutamueritaiem , quæ Deus eft,ita parti ci/ pet, ficüt otflneefie entítacem abfolutam. Aduerte quxfo ad profundam omnium inquirendarumfeientiarumradieem : quoniam omne id , quod rationis liiâpræci/ fumoftenditur,excotaleeñ,quíaderatíonísccdo çxiftiu Ita defenfü atqjetiamin/ telkdhi. Namcum ratio , alteritas fit unitatis complicantis íntellígentía:, non eft fatelligentia in ratione,nifi in alterúata participatione. Negat ígíturrario complí? i Vatíonem oppofitorum,S¿ eórum inattingibilitatèm coincidentiæaffirmaqflcutien fus ftegat, genericam multorum fenfibilium unitatem rationale^. Vifus enim ne/ 'quit affirmare, de natura fenfilium eflefonorum,aut dulce. Quapropter hxc êft rár dix omnium rationalium afrertionum,fcilicet,nonefleoppofiforum coincidentiam attíngibilem.Htncomnísnumerus.parautimpar, hincordo numeri,hincprogref/ 'fio, hinc proportio. Hinc irrationalis eft proportio diametri ad coftam , quia paris & imparis coincidentiam efle oportet.Hinc etiam diametèr circuli,ad circimv Terentiam improportionabilis,quia ita differentium coincidentiam ,ratio non attitv git. Et ut breuifsïmè multa dicam, nihil in Mathematicis fetri poterit alia radice w mne quod demonftratur uerum effe,ex eo eft>quia nifi ita eflet, oppoficorum coitv 'cidentia fubinferretur,8<hpceflecrationemexire.Sicomneid ,quod offenditur per rationem adipifei non poffe,ex hoc eft,quia ex eius fcientia,eflet ratio coincidentiae oppofitorum íllatíuá. Et quoniam in Mathematicis relucet iftud principium,ratio- 'halifsimæ,atcÿiecundumrationem uerifsimæfiint,eiusoftenfiones, ínipíísquoqj latio ddeâatur,quafi in explícatíoneuírtutispropríae, ubi feipfam intuetur, ínake- hcateinrelligentiamparticipare. Hinchçfcientiæ,quibufdamabf^dodore faciles Tunrquí habent rationem,necnimiuminintelligentiaabforptam,necinfenfibilibus Umbris comraâarmEt quoniam ipfa ratíonísaUerítas^eft & fenfiis Unicas,ípfamfejí

fibíles alteritates complicare atqj explicarejnanífeftum eftHíncd/fcurrit à cómpH* catione ad explicationem, logicé (eu rationaliter inquirendo idem in díuerfícate. 1/ dem eñim eft in conclufione fyllogiftica,quod in præmifsis, fed complicarme in ma íari,explicatíué inconclufíone,medíoquídemmodoínminorL Hinc ubícenclufio eft complicans,máíoreft explicans. In racione *igiturais* complícatíua eft, quía unítas fenfibílíum alteritatum. Similiter 8¿ uís explícatíua, quia alteritas intdlesftualis unitatis ¡ pariter únicas fenfibílíum. Coincidentiam igitur complicationis^ ex/ plicationis,rationale coelum ambit Quare illa rationalis complicatio explication nonfunt de qsoppofitís,qu3efoluminintellé¿tualiunítate,coincídunt. In diurnae/ nim complicatione, omnia abfq? differentia coïncidant, in intelleduah\contradi/ doria ft compatiuntur,ín ratíonalí,contraría ut oppofitæ differed» in genere. Hinc adúerte,quomdódum numeras , in coincidentiam complicationis explicationi» ratio pergit,numerando enim , unítatem explicas , *QC* pluralitatem in numeri alicuz ius unitatem denarie explícaftf,S¿ pluralitatem ignotam,in denariam unicacemcon» plicafti.In ratione igitur oppofitorum ,qiiædàm coincidentia eft,qua ín fenfibilibus attingi nequit. Ad hanc autem contrariorum coincideciam, *ÔC*rationis præcifionem cum ftnfus attingere nequeat : omníá fenfibiliter ùtï funt fubfiftunt, quæ fi aliter ef-Cent,coincidentiam ipfam fubihferrenc.

De eodem. Cap. IL

ATtenté incumbens præmifsis, facundas habet comedoras. Nam quando in explicationerationalium adinuentionum, folum caufam rationem muc/ nitjdilatabit uires multiplicitatis eius,in tsaria alteritate unitatis eius. Cu e/ nim ratione apprehendis,omnem triangulum h abere tres angulos, æqualcs duobus redis,5f caufam appræhenfionis non ah am, quàmrationem ipfam confpi/ cisjad profunditatem rationis uiam habes, hoc eft enim, â te ita capiendum.Ratio, quia rado,ita iudicat,quia in rationali coelo ita efîenecèfte eft, nam triangulum non habere tres angulos,duobus redis précisé æqualcs : fi hocuèrum eft, uei eft pereo/ incidendam unita tisóí pluralitatis,fiué trinitatis & unitatis, aut redi &nonredh',fi ue ah'orum uàldè oppofítorum,8¿tunceftlócuttoínceHecftualísmundi. Aut quia non eft dabilis redius angulus præcifé ,nequeduo præcifê æqualia, neque tria duo/ **bus** æqualiaîficeftlôcutio fenfibihsmundi,qui cadïtab aequalitate rationali, malte ritatèm fenfibilê.Vhde ex hóc dariísimé uides, rationemin feipfa rationabiliter ue/ **ra** complicare^ non effe aliam appræhenfionis caufam, nifi quia ratio, *& non in*-telligentia uel fenfus.Ita quidem dum dicitur, omne quantum in femper diuifibdia **per** partes diuidi proportionabiles,ratio neceflario admittit. Si enim uerum non ef-fet,coincidentiam contradictoriorum ratio admitteret, quod per rationem fieri po£ fe,impofsibile iudicatuf.Quapropter confidera,quôdomnium rationalium artium ratio fola feipfa caufa eft , & omnium radicalem cauiàm quæ per eam attinguntur* hanc folam effe confpicis. Si igitur àtequæratur:cum^omnium triangulorum,duo latera fimuliunda,tertio funt maiora,aut cur quadratum, diametri quadrati, eft du/ pium ad quadra tum coftæ, aut cur quadratum lateris oppofitt,angulo redo eft æqua **le** duobus quadratis aliorum laterum, & ita de omnibus* Refpondebisjhoc propte/ rea, rationis uia, efte neceiïàrium,quia fi non,feqúeretur coincidentia contradieftio/ nis.Pariter,fi díceretuncur portió circulo ex chorda minori diametro arcu, eft adi circulum improportionalis.R.efpondebis,quia aliter, contradictionis coincidentia feqùerétùr*Scireigituradhocprincipium,uit3ndæcoïncidentiæcontradiâionis,o/ mnià reducere,eft fufficientia omnium artium ratione íñueftigabilium.Tentauiego ah quando,affirmans diametri *QC* circumferenti» circuli proportionem, inattingibi lem átqúeinadmffsibilem , propteriamdiâam coincidentiam uitandam:& ftatitn quid Geometrice affirmandum,quiduenegandumuidi. Namin ípfis anímoruiró conceptionibus , atque in cunáis demonftrationibus Eudidis, .aut qiiorumcun/ que

Liber II.

queîunîcam banc caufam reperi,inuarietate figurarum ? Quis non uídefffíduo *h-*
; ' tera trianguli flmul iunâa,poflent effe tertio aqualia , quod hæcproportio attinge/
returffi enim omnis chorda minor eft,quàm arcus cui fubtenditur, & chorda mino/
ris arcus/imilior eft arcin fuo,quamchordamaioris:manifeftum eft, fi admitteretur,
duas chordas mediorum arcuum, æquales effe chordae integri arcus, chords *0¿* ar-
cus coincidentiam fubtnferri. Pariformiter, fi non omnis dabilis arcus,per medium
diuifibilis effet,adidem neceffario deueniri oporteret* Sicut igitur neceffarium eft,
omnis triansuliduo latera fimuliuntfta, tertío maiora effe, Qi omne quantum, effe
Temper diuifibile 3 per proportionales partes,fi coincidentia fæpe dida,uitari debet:
ita de omnibus Geometricis demonftrationibus facile comperies* Tentabo hanc
Mathematic«radicem,aliquando(uicacomite)explicare,utipfam fcientiam hacuia
ad fufficfentiam quandam reducam» Sic ergoffi harmoniae caufas fcrutaris,reperi-
es alteritatem non aliter,quàm in unitate fubfiftere pofle* Quoniam autem alteri/
ras,cafas eftab unftate,harmonia,eft unitatis *&Í* alteritatis conftridio* Neceffe eft
autemfimplumunitatis,perfutjpfíus multiplicatio nem,in duplumprogredi. Sim/
pit igitur dupli conftridio,per deícenfum fimpli, 8¿afcenfum dupli,in unumme/
celîferïÔ prima extat harmonica conftridio, ira dupli & tripli, fecunda, & tripli &
quadruplijteftia. Et quoniam unicas quaternario explicatur, hinc & om nis h ar-
moniadn his igitur numeris,1,2,j.^atque eorum combinationibus,omnis extat har-
monia», Caufa'igííüromnis harmoniæ,ex necefsitate rationalis progrefsionis exur/
'git» ; Cur autem femitontjpræcifio rationem lateat, caufaeft;quoniameamattin/
gere nequit,fine paris 0¿ímparís coincidentia. Vides fenfibilís combinaciones quaff
dam,effe rationalis unitatis , unde rationalis ipfa harmonica unitas, dum in fenfibff
lium combinado ne,propinque contrahiturtin ipfa, ratio deledatur, quafi in opifi-
cio proprio, feti propinqua fimilitudine. Sed quia praecifio eius explicari hequit,u/
nitas harmonica, ín úarietate fenfibílíum, uariè explicatur,ut in uarijsuarie explice-
tur, quæ in nulla,uti éft,præcisé poteft explicari * Ita quidem rationalis difcqrfus fci/
cnti^quæ Dialéctica dicitur, ad quandam ducitur rationis necefsitatem* Dume-
nim complicatiua unitas,qua: eft & uniuerfahtas, in alteritateexplica tur, rationali/
ter excomplicatiue noto,explicating ignotum attingi cur : alloqui intelligentia,non
«flet in ratione rationaliter, *S¿* unitas non effet in numero numeraliter, feuin alteri/
tatealterabiliter,&nihil omniumeffet.Quapropter, pluraeffe in uno genere gene-
raliter, & ín unta fpecie fpecialiter, ÔÉ in inferiori fpecieadhuc magis fpecialiter,
fpeciem effe in indiuíduís índíuídualíter,ÓÓ indiuidaa in *fpecie uniuerfalitermccef-*
fe eft, rationis uia. Ratio autem, hanc unicam artem dilcurfiuam ,in quaterna-
ria alteritate explicat. Quatuor enim dicit propoficionutn quantitates,quatuor mo/
díficatíones,quatuor fyllogifticas figuras, *QC* ita de reliquis : nec eft aliud Logica, in
qua rationis uis explicatur. Naturaliter igitur ratione algentes : hac arte pollent-
Rhetor autem conceptum imprimere uolens, ratione utitur, ut audientium mentes
immutet* Scit enim conuenire receptioni, ut uerbum ornetur conuenienti pro/
portione, atque ut ratione animetur, quaternarium caufarum facit, atque inuni-
uerforum circulum contrahit* Tres coelos refpicit,in coelo fupremo , decaufa fe-*
cundumnecefsicatem iuftitiæ perorat : in fecundo, utilitatem defidertj fui ad ita de/
liberandum offendit : in tertioinfimo, honeftatem concurrere demonftrat, **6ffad**
hoc, locos congruos ínuenít, ut claré & ordinarim, à complicatione ad expli-
cationem pergat.Si tibiper ea conie&urarum antedicha príncípía,líbuerítéxplicá-
tiores tra(ftatuscomponereíaduníneríorumfigaramrecurríto,S¿ípfummaximum
circulum,rationêfacito,&artes rationales lucidiísimasÓ£ clariores abftradíorescg,
atqj ínfimas magis adumbratas, atcp medias elicito- Si de Mathematica inquiris ,i/
dem facitOjUt aliam quandam intelledualem,aliam quafi fenfibílem,fi¿ mediam qua-
fi rationalem conftituas. Ita de Aríthmetíca,íta de Geometria,ita deMufica*. Side
Mufica feorlum dodior effe uolueris, fingito uniuerforum circulum muficæ ratio-
nís2a aliamquafí íncdledualetn abftraLffíoremmufícamaalíam quafi fenfibile, aliam
quafi

De Coniéé hiris

qnaííratíonáléíntueberís,mirándaínhísomnibuseffícérepoterís,fiínhisfedulamé ditationeuerferisdcaquidemde Logica , fenfíbilí,rationali,6¿íntdleáuaU , ita **de** Rbetorícadtade Grammatica fi libet, agas, mira quidemuídebis. Quoniam **etfira/** tionalisuis,inomnibusartibusparticipetur, tamen fi áltíorem rationis partem **ap/** plícauerís›artiratíonalícu¿cunque,ípfaerítquafuntélledualís,refpédueíufdemar/ tis , quando ínferíoriratíonis uirtute animatur: Satisfit nuncifta *fíe* tetigiffe, adtjci* am amplius alia quædam generalia, *ex* uirtuteanisnoftræ›propoiîtonoftrocotu gruentia,

Di^erenfîif, cr Artier- Mi, "

De differentia 8C concordantia* Cap, IÎÏ.

ar Ens nutfiana,rationis medio inuefttgans,infinitum ab omniappræheri* 1 > /1 fi°n*s fu?c,rculóeqcíens,ait nuUam rem dabilem,ab alia quaciínc# per iri Í ⟍/ 1 fínitum<hfferre,omnemcpdabilemdifferéntiaminfínitáminorem,arc£i/ JL ▾ JLpfam infinitam,nonp!us differentiam, quàm côcordantiam efte,quod^ de ipfa concipit concordantia^ Quodlibet igitur cum quolibetconcordat,atcft dif/ fertjed æqualiter præcifé hoc,eftímpofsibíle, abfoluta eft ením hæc£r«cifio ab uní uerfb.Sí igitur ínfenGbílímundo,íuxtá illius mundi naturam, hæc uera elle iùtellti gis , patebú tibí Omne fenfibíie cum quolibet, uniuerfalíter quandam habere uni/ lieríalem concordanriam,atqp cum uno maiorem quâm cum alio.Concordantia au/ tem,unitatem concipito,differentiam uero,alteritatem,& in ipfa P. figura, mútifatn unios in aliam progrefstonem notaco,Quanto igitur m aior concordantia,tanto mt> nor differential econuerfœQuaternaria autem concordanda,in differentiam per> gít.Etfihasuoluerisprogrefsiones,ufcpadcubumternartjextendereíclaríúsdiftiti diones attinges. Omne igitur fenfibile, cum Omni Ífenfíbili,quandam habet uniuer/ falifsimam concordandam,ÔÉfpecialifsimam differentiam,Atçg inter hæc,duo quai dam medíánquorum alterum,ob fui generalitatem,fe trahit ad ipfiim uníuerfaíé, al- terum fpecialius fe contrahit,ad fpecialífsímumrQuapropter,unío omnium fenífibi- h'nm,uniuerfaliter eft in quadam natura uniuerfali,omnibus communi* Vnio alia* non adeo uniuerfalisjfed generalis multis eft,aliauer0unio,fpecialioreft,ultimaau tem,fpecialifsima. Omne igitur fenfibile, hoc aliquid fmgu la riter exiftens , cum o/ mai '& nullo concordant,ab omni & nullo differt. Atque ut hæcconi edlura tua, in u- niuerforum intueatur figura, centrum circuli minimi cuiufcunqj,fingularealiquoct fingtto,tak quidem,ut centume It, ab omnibus differt;ut pundus intra ambitum u/ niuerfi,fcilicet maioris circuli contenti,cum uniuerfis intra ipfum prbem inclufis,u- niuerfalem habet cónueniéntíamrgeneraíem ueró,cumtjs quæ port,intra fubfeque tern maiorem clauduntur circulum Pofthæcfpeciaiiorem,cumqsquoscontràâior includit, fpecialifsimamuerôcumqs , quoscontràâifsimus conftríngítcírculus. Singularitas igícur,omnia fingularifat ¿ fpecíalítas fpecíalífat, géueralitas generali/ fat,uniuerfalitas uníueríálifátOmnia ením uníueríaiía,generaliá, atque fpeciali a íni te luliano lulíaníiánc,utharmonía ín lutína lutiniíat, in cithara citharízat,&ítadere líquis.Neq?íñaliohoc,utintepofsibileeft. Hoc autem quod inte luliano eftíuhani fare,tn eundis hominibus eft humaníare,ín animalibus eft animalifare, & ita de*n/ ceps,Quod(íaddifcretíoresconcordantiaspergere¿nftituís,círculumcontradífsi- muminuníuerfalemrefoluíto, atque ita intueberis, te uniuerfaliter cum uníuerfis conuenire homínibus:Generalíter ueró cum his quos quintum clima íntercípitjpe/ cial$usuero,cumadoccafumdecíinantibus,fpecíalifsíméautemcumltalícis. Ad hæc hunc contradífsimum circulation unítierfalem refoluíto ,ó¿confpicies,te uní/ iierfalitercumltalícis conuenire, generalítercum latinís, fpecialiuscumRomanís, fpecíalifsímaeuero cumcafarínis,undeortumcepíñí. Hæc quidem omnia ínfingu- *lís quibufeunep* ex traditis principes ,ueríorí conídtura^er differentiae concor- d antiae gradus attinges: obferuato quód de íenfsibílibus, ínfenfibilí, rationabili/ businrationalí Jntelleâualibus in íntelledualí 3 datisregulispropqrtionabihter

De elementis* Cap. IIIL

EX his 6¿ ante habitis, fatis atquemanifefte codpis,elemetorum coniedurâ* Si enim uniuerforum uníucríalis quædam concordantía,commune quand», omnibus primam uníuerfalifsimamq?,dicítineñenaturamí hâc uniuerfalíter elementaltm eñe coniicimus.Si uerb in fenfibíli mundo,omnía fenfibilia, in quadam communitate generalifsima naturæ conuenire oftênfum eft,earn elements generale coniedamus, atque ita de fpecíalioribusatquefpecialifsímis.Habíto autê in omnibus de quibus agendum eft,debito refpedu: unitatem cuíufcSqueregionís, incontinua alteritate eiufdem abforptam,ut no ín fe fímplícíter fubfiftéré queat,pró pter puritatem adus aut unitatis eius, elementum appello. Non eft igitur elementa rum,in firnplicia elementa refolubile,cum refolùtio,ad [implex pertingere nequeatj careatqueipfum fimplexelemencum,uirtuteadiifubfiftendi.Elementorum uerojdi/ ftindionem,exipfa generali difcretiua figura elicito. Vníuerfalítas enim elemento/ rum,eft trina,radicahs,quadrata,cubica. Alíacnim funt,elementa magis íntelleduá lia,alia magis rationalia, alia uerô fenfíbilía. Eaením quæfenfus primo indícatele- menta, ratio dementata conuíncit, atque illa quærarioni uidentur ítmplícia, íntellí* gentia comporta compræhendic. Refert igitur inter elementorum gradus,quafi in* ter purida,lineas,atque fuperficies, Senftbilis hic mundus, nihil fuperficiefimplici/ us attingic,rarionaJis uero,fimplicem lineam,fuperficiei anteportit,intelledualisau- temiindiuifibilepundum,lineæ præfertdca quædam alia uidemus elementa, tit fini pitees literas, alia ut fyllabas, alia ut dídíones, dementatum autem oratio eft. ínter ipfàs uerô Ííteras,differemia íntuemur,trínícer díftíndas,ita ín fyllabís ÔC dídíoní bus.Quaprópter attendito,quomodo rationis ludido,omne fenfibile dabíle, quàm/ uís unum alio ,ad demetí fimplicítatem|propinquíús accedat, Temper tame elemén- tâtum permâetadta quidem intelledualí añertíone,ratio elementum purum nori fú* bintratjQequeipfeintdledus^implicifsimædiuinitatisiudido.Quatuorautemprp mafingítratio elementa,adínuícemcírculariter reíblubilía, uníbiliaques nam cuntí unitatisprogreisioinalteritate?quaternarioiubfiftat,eritquaternariusunitatisdef/ cenfus,atquealterítatísreuerfio*Sí ením dementa,punda quædam cocípimus,ob ir refolubílitatemínanterioraífacíláducemu^ut infallibili afcenfionefcíamus,no pof fe ad folídi conftítutionem,tria fufficere elementa,ac quod póft quaternarium,com binario cuíiiflíbec cum quoliber, pofsibilís non eft, feimus ex eo quod quælibet fiue loga fiuebreuís fueritlinea,infemperdíuífibílem lineam fecatur,atque adpundum díuifíonem pertingere non pofletac propterea,non plura ín una, quam alia **linea pu** da potentia contineri. Impofsibíle igitur erit, pundumálíneadííiungí, cumnec **li/** neæ pars fit, nec fubfiftentiæ unitatem contineat* Nec eadem poterit ratione, **línea** (implex,à fuperfîcie feorfum côftitui,neq3 etiam fuperficies, â corpore euelli. Hors enim neutrum abfque pundi fegregatione à línea,contín gère poflet* Intel? duo aute punda,lineam cadere manifeftum eft. Duo igitur punda, linea continuantur in in* u(cem,tria autem punda,fuperfidefimpliciori,quætribus claudit lineis, quatuor ue **rô** punda,corpore in inuicem mutua côftridiôe firmatur,nec poteft in quinario,**hçc** haberi conexio, ut quilibet pudus in quolibet innedatur* Hocinomnib.poteris ft* guris experiri.Cftigitprima fupficies, trib.indigeatpundis,quæ infe tamefubfifte re nequit,fuffidantep quatuor puda,quatuor fupficieb.ad primu corporis foliditate neceifirtjs:coniidt,quatuordementa adperfedi copofitione neceflaria. Omne em, quaternaria pundorû egredíeñs,non primu corpus folidum,fed ex primiscopofitQ eñecôftatificuti quadrangularis fupficies,quatuor pundis indiges in triangulares refolubiliseft,ipfaautetriangularisprima§inaliam priore irreducibilis, principium eft multiangtiladu figurara. Ex quatuor igitur elemetis, nô plores (êx lineis elicies, neq? ex his, plu res quatuor fupficieb. ut hæé omnia in pyramide trangulari oculari** ter(dumtioles)intueberis:quæ,quatuorpunda,fexlineas,quatuorcptriâguÎaresco tinet fuperficies. Quatuor funt igit prima elemeta,ex quibus fex,atqj his mediantib* quatuor. **Et hæc omnía: ad** perfedí aut folidiadua liter fubfiftentis compofitionem,

nëceflariô concurrere cohfpicis, quemadmodum pyramis ípfa, quæ prima èftfoÈ/ dorum figura,patefecit. Quatuor primorum elementorum* in dementatum pdmu? progrefsio^mperfécftifsímumtaleeiusregíonísensconftítuítíuteiusunitasjinfluxí/ bilí atep continua mutabilitate,uerfetur. Quoniam autê dementa ípfa prima, côbi/ nabilia ad inuicemexifterenecceffe eft, ut ea propter ípfa inæqualïà atque diuerfaef/ fe cofterHinc aliud exoritundum unii cutera unit,aliud,cum alij alia unifltur. Quod libetigiturelementorum,rria in fe alia, quafi conus trigonae pyramidis, poterit com plicarejutunitasunius elementorum aliorum fit adualitas, atque ficeiuselementa proprium exurgat ekmèntatum.Quatuor igitur prima funt dementata Jnfimplici/ ori enim lucidiori, atque unidori demento,trb cetera conftricfta, in fenftbili regio/ ne, ignis nomen habenttíngrofsiorí ueró ac tenebrofiori elemento, cartera contra- tftauerræ uocabulum tenent ; in medio ad lucidiratem accedente, aeris ; in inferiori denfiori,aquæappellationemfortiuntur. Sunt autem hæcquæ uulgd Elementadi/ cuntur,hæc quatuor primo dementata generalifsima, fpecialiores intrafe combina/ tiones,complicantia.

Quomodo elementum in dementato. Cap. V.

ADhoc autem ut in conieótura iuuerís, quomodo elementum in dementato exiftaqad primam cófpícefíguram.Nam fi uniuerfum,ignem,aut aerem, a- quam,aut terrâ,maiorem circulum fingis:intueberis,quomodo in eo, aliorS trium elementorum circuli, continentur, ac etíain,quomodo in aere ípfusíg nis,ahatria infuntelementa, atque ita deinceps, nec hic procédas quaternaries exit» Deuniuerfaliigitur in fpeciale,quaternarioprogreffudcuenitur. Vnum igitur de/ mentum,uniuerfaliter in fe tria,tria uerô generaliter in fe nonem,noiiem aurem fpe/ cialiter in fexxvq complicant. Ternari) igitur cubus,explicatio eft, fpecialis unitati® cuiufcg elementi; Species aeró ípecialíaíuaítacomplicatelementa,ftcutfpecialís tp ia Latina lingua,fua habet fpecialta literarum dementatunde uti orado latina,eft de uniuerfali fsimis quibufdam 1^ teris generalibus, fpecialioribus, atque ultimis fpecia* lifsimis latine contradiSjquæquamuispaucæfintjineuacuabtlis tame potential exi ftunqita quídam omne hoc fenfibile quafi orado perfetfta fe habet* Ineuacuabilis igi cur atque inexplicabilis eft, omnis fpeciei indiuidualis explicatio. Ambit enim po/ temía uírtuds3unítads eius numerum,nuno unquàm tempore finibílemtutí unitas La tinae liaguæinumerum indícibílium íermonum. Infinitatem enim cum uní ta te coin/ cidere, audifti. Quare ípfa índíuiduoruminfínitas, eftfpecifica unitas. Omne ergo vquodinfinto minus eft,eius eft unitate minus* Nullus igitur numerus tantus effe po/ quanta uirtus fpecificx unitatis. Afcenditigiturelemetorum uniuerfaliras infpe cíalíí sima uti puuicftus in corpus,per medium linex & fuperficiei,feu licerae in oratio* nem,per mediurn fy llabarum dí<ftíonum,fertpotentía in adum. Defcenditcg ip/ fumfpeciaftfsime dementatum, in uníuerfalifsíma elementa, fine quibus fubiifte/ re non poteft,ut acftus in potentiam.Eftenim indiuiduum,quafi finis fluxus demeti/ torumiatque initium refluxus eorum îgeneralifsimum uerô* quafi initium fluxus,eo/ rtim finilqj refluxus Contrahit autem ipfauírtus fpecialifsima, generalitatemele/ mentorumdnfràambitum fuæ regionis,atque femel contrada effluere facit, utin ge/ neralitatemredeant,Hacfimilitudine,mareipfum,uniuerfalisdiciturmater fluido* rum î per meatus enim generales, demum in fonte fpecíalífsímécontrahítur, ubi ri/ uus nafeitur, ac demum admareriuus ipfereuertitur.Ita deuniuerfalibus dementis^ quafídemarijóífpecialifsímís quafide fonte,quadam fimflitudineimaginandum» Satis autem manifeftum tibieft,nullamfcientiamattingere,præcifam dementorutn compoficionem: cum impofsibile fitjduo aeque elementorum participarersaturam* Nec eftproportio , differentigeunius alterius, quouifmodofcibilis. Qiiapropter cum fcíentía,pun(ftum non attingat,fcientia graduum elementorum cum ignorada currit,

currit,ut in conFufiori, atque generaliori fcientia,minor fit ignorantia:! n fingirían ueró prgfumptíone,maior defedus.Ita vides fcíentíam Medicinalem jCóníeduram euadere nonpoíTefficut nec omnqn alíam menfuris incumbentem*

Explanatio, Cap, VL

OPortetanteâfæpiûsrepetita,non negligeré :ut íntelledualiter nerum ap/ præhendas.Nâ unitate imparticipabilê,pariterô£participabilê intelligito* et dídorS capacítate fubíntrabis.Vnítas em,infua praecíía fimplicítate,ím partícípabilís eft.Qiioniá ueró multitudo, fíne íplíus participatione non quidem utí eft,fed in alteritate partícípabilís eft, Quapropter ipíá ratio unitatis, parti pabïlitatê in alteritate intuetur. Duautê unitas ín alterítaté progrediur,quaternario quiefcit*Quaternariusigit,eftparticipabilisunitas.Omne itac#unitatepartidp5s,ip lamín quaternario participare neceifè eft* Non eft igitur unitas corporalis, aliter quam in alteritate quaternaria,partícípabílis3nec unitas exemplaris, aliter quam inal feritate exeplari qua ternaria,nec unitas coloris,aliter qua in alteritate quaternaria.Ita deunitateueritatís,qu2EÍn quaternaria alteritate eius, quæ fímilítudo feu explicatio dici poteft,eft tantum partícípabilís.Acftualítas eft unitasjin alteritate tantír partiet- pabilismon igitur participatur adualitasmtfi in potentia, quoniam ípfa eius eft alte ritas, Dïuinitas adualitas eft abfoluta, quae participatur in fupremis creaturis, ín faz prema potentiaquæeftintelligere, in medqs media,quæeftuiuere,ininfimis infima qu£efteffe.Necunitasfoni,autfaporis,autodoris, autfenfibilis cuiufcucp, eft aliter quâm quaternè,modo in prima parte explicato.Partícípabilís igitur explicatio uni/ tatis,in quaternariam refoluitur.Et hinc quatuor omnium unitatum quæ participan tur,elementa conie(ftamus,quæ in quolibet participante differenter rcperídrtir.Oni* ne enim dabile,colorem unitatis participans, ipfam in quaternaria alteritate partiet/ pat,ita de fapore,odore,atque alija omnibustnon eft igiturdabiliscolor,nifi in alteri tatequa terna.Quoniam autem non eft in fimplici unitate,color dab*ílis*,eft omnis da biîisco!or,quarernèâ fimplici egrediensdta quidem de elementis omnibus, quoniz am neccoplexio fimplex, nec quicquâm omniuin fimplícítatefua,partícípabileeft* Vnitas autëpræcifio quædâeft, qua: no eft nifi in alteritate participabais, unde præ cifiouífusíncomunícabílís,eftabfá$alterícate.Certítudoígit, quçinuifueft, nullo modo fíne alteritate, partícípabilís eft.Necp igitur per figura,aut audítü,aut fefum alí um,ipfa fímplicítas certitudinis utí in uifaeft,partícípabílís eft: cæco enim præcifto coloris per uífumpercepta,nullo fermone communi acarí poteft: fícnec uifío urbís Romana?,autformæcuiufcunque,eíquí nonuidít, ín fua praecífione communtcabi- líseft. Videsuerum, aliter quâm in alteritate ímpartícípabíle < Vnum igitur uerum nomen cuíufcp, ímpartícípabíle atque uti eft ineffabile eflenecefle eft. Effabilia ígíz tur nomina,ín alteritate uerum ipfum tantum intellecftualenomen,in ratione partiel pat,ceucau(a,quiaratioipfa intel lecftualís unítatísalterítaseft. Secada aliqua igitur caufam rationemùe,homo hominem íígnífícat, puta materialem, quia ab humo: fed in hac ípfa caufa,tresalias elementales caufas pro conftitutione quaternary, ftio qui/ dem modo ineffenecelTeeft,quàmuis ifta eminere uideatur. Satis enim ex teipfoco/ fpicis3non fufficere rationem eam, quia ab humo eft, hinc homo eft. In quaterna igi- tur alteritate,unitatis participa tío ortum capit* Omnem autem unitatem ita partid/ pabilem, citràinfinitum & fuprâdabilem numero,participari poffe conftat: unitas e/ nim facieituæ Liliane,, in alteritate fímilítudínís partícípabilís eft, fuprá omnem da- bílemnumerum, citra quidemínfínítumxnon enim eft dabtlis oculorum numerus quin in alteritate fimilitudinis, ipfam poffenc participare, licet ad infinitum prohi/ beatur progrefsioJta de unitate uocis,quam uides innumerabilibus auribus partid* parí,acíta quidem de omnib.Venamtur igitur ex multitudine participantium, quâ/ cunque unitatem,eiufdem quaternaria: alteritatis generalem elementationemxquo/ niam mulca,unum differenter participare fcimiisdpfam differentiam, â quaternitate

g)to fícifci côftipicimus.O mnia igitur colorata,differre neceffe eft ín coloret **fed diffe** renn'se,ad quartior elementales refoluuntur colores, quos quiíque color uariè panici par. Ita de fenfíbílíbus cundís, atque omnibus naturalibus, artifïcialibufque: **unita**/ tís enim Grammaticæ artis participatio, fíne elemenralíbus alteritatibus, fieri nequiuOmnis enim Grammaticalis orado,unitatem artis in elementis participat.Habecigituromnis ars fua elementauVeritas etiam multitudinis artium» nosadmonet, omnium arcium quaternariam elementalem participationem inueftigare,ira quædâ varietas multitudinis fenfíbilíum,ratíonabílíum,atque *i*ntelligibiliumiftnfibilis ns/ turæ,rarionalis,atque intelledualis^lementa eftè quatuor manifeftat. Hæc quidem cum qs quæ præmiffa funt,generated artis coníeduralís,quó ad elementorumra/ 'dicem íuftícíant. Dum autem ad particularitatem elementorum intrare propofue/ ris,regulis utaris proportionabilibus ad regiones.Nam uti ínfenfíbílí mundo,fenfí billa elementa,ignem,aerem,aquam, terram efleconiedarisdtain rationalinatura» elemeta concipicorationalia,utratiofitquafiignea,aerea}aquea,etcerrea3ecqdoni nisfatioi unitatem rationis in his participetrationalibuselementis. Ita quidem de regione imelleduali,de elementis intelledualíbus,fymboHcéconcípito.Átqueut **ti** **bi**comedoras efficere queas, elementa quafiquatuor unitates fingito,uta.io.ioo. 1000. unitates enim elementorum ipfiusuniusjdifterreneceffeeft. Quomodo **au**/ tem ipfum unum, quaterna unitate participetur, in prioribus fatis didumeft: parti* cipaturnamqueipfumquafi iniimplicitate fímplícisunítaris, & denarise, Sácente* narí«e,atque millenariae, ab omnibus elementaos uarie differentenut fic eorum quaíí medio, partidpabile fimplex^partícipetur. Vides nunc ex fimilitudine unitatum* fubtile 8¿ groffum,atque duo media elementa, in fënfibiU mundo fenfibiliter, **inra**/ tíonali rarto»ahter,inintdleduali intelledaaliter,coniedanda.Adfishuictotuslu/ liane,nam uniras ipfa abíol uta,quæ eft?& Vericas fuperíneffabilis, utí eft, ímpartící/ pabüís remanet,Intelligente autem e(Te,eft íntellígere, hoc eft quidem ueritate par* ticipare Non eft autem ipfa uti eft participabais, fed remanet aeterna ipfa atqueab/ folutifsimainfinitas,neceftin alteritate noftrse rationis participabilis, cum ratio no ftra fit intelligente alteritas.In alteritateigiturintdleduali, ipfamparticipamusfu/ per omnem rationem. Spirituales igitur intelligente, quodam ineffabili modo ue* ritacem ipfam abfolutamjn alteritateintelleduàli,medïâtibiïs intelledualibus qua ternis elementis,uarí¿ differenter partícípantifícut intelligentia: illius ita participan/ **tís**unitas, in «arietate rauonum, mediantibus rationalibus elementis, participatur: atqueipfaunitas ratíonís.ín alteritate fenfib ilium, fenfíbílíbus elementis medianti/ bus,uarieparticipatur, ut ratio trigoni in uartjs fenfibílíbus triangulis . Etquoniam participantia unitatem in alteritate, ipfam uarie participare necefie eft, ita quidem, quod alia ipfam unitatem perfedius atque propinquius,alia uero alteratids atque remotius partícipant:illa erit pulchra participatio, ín qúa unitatis ipfius uírtus,in ip fa alteritateunitiùs atqueconcordanrius relucet: fícurcoloripfeuifibílis,uííuígra cior eft,ínquouaríetascolorum,ín unitaterelucet,6¿ auditus gaudet audireuarieta/ temuocum in unitate,feu concordantia. Ita quidemdeomnífenfu,ratíone,atqtteín telligentia.Ineffabile igitur eft hoc gaudium,ubi quis in uarierate intelligibilium **ue**/ rorum, ipfam unitatem ueritatis infinitæ attingit. Videt enim in alteritate intelle/ <ftualiteruifibilium,anitatem omnis pulchr¿tudinis,audítínrelledualíter,unítatem omnisharmoniæ,guftet unitatem fuauítatísomnísdeledabilís, caufarumSdratio/ num omnium,unitatem apprehendit,ó¿ omnia in ueritace,quam folurn amat, intel/ lecftuali gaudio amplecftítur.

De fenarío/eptenate,*dC*denario. Cáp. VIL

^SendYiusl SemenariiiSi DWári./f.

PRogrefsío fuprá feípfam dreularíter rediens, fenario numeratur.fed e» quas non redit fuprá fe,fed ín aliud pergit fimile,poft fenarium eft,at<^feptenarío numerarur.Duæ ueró fint tune progrefsíones neceffa*riæ,*quædenario men/ furantur* utdeifta feriate. Vnítatem cum infinitate intelleâualitcrcoin-

cídcre*

.cídere?íamdadamuidifti.Vnítasígítürabfoíuta, cum abfoíuta *CQiticidít infinitate, ihtrUedualís3cum* mtelledualíjratíonalíSiCum radonalí; ficut *ÔC*unicas fenfíbilis, cu feofibifi infinitati ahítas omnis, impartícípabílís, aeque índiuífíbílis, íncorruptíbí/ íísqj exíftíc. Non eft ¿gítur abfoluta unitas, nifi in íntélledualí alteritate participabi/ h's3néc íntdledualís,nífi in rationali alteritate,neqsratiÔalis,nifi in ipfa fenfibili.Nô attíngícurígítur Deus,qui eft abfoluta unitas,nifi incelledualíter,nec íntellígetía at* tjngttur,nifi ratíónaliter,necratío,níví fenfíbilíter*Defeendít itacp unitas abfoluta iri (melle¿iualem infinitate,íntelledualís ín rationalem,ac rationalis unitas ínfenfibíle ínfiníratemninítasaerófenfíbílís,afcendítínratíonalemínfínítatem,unítasrátíona/ lis in íntelleduale infinitatem,unitas íntelledualís,ín abfolütam fuperdíuínáunírá- tê.Ratio in hoc, fenarium numerat, príncípíumením ípfíus fluxus, finís refluxus^ conícíduntín unitate abfoluta: quæ eft infinitas abfoluta:coin- ciduntcg in unítatefcnfíbílí,fínis eftluxus, principium refla/ xus,duplicaneurep medía,quæ fimul fex funt. Hanc circulatio/ nem in figura confpícíto.Sít a, imitas abfolut'a*b,íntelledualís. /ff Cjtatioalis.djienfibilis.e^atioalis.fjintelledualis. Sicut em fex femidiametrales chordæ,circnférentiæ fubtenfæ,fuprâféconv pleiiue reuertuncunita fênariô, deícenfus afeenfusep, circulan- \[e tur.Aduertendum autem tibí eft,nonefle aliud lucem defeende re,quàm tenebras afcéndere:fí uerítátem ampledí uelís. Non e* nirn aliad eft,DeSeíle ín mundo,cjjmSdS elfe inDeoAnéc aliad ; , eft adum ín potentiam prógredíj quàm potentiam ad adum deueníre, nec aliud eft pundum in corporalitatem afeendere, quàm corporalitatem in pundum defeende- re,necaliud eft tenebrasin lucemfeerigeré, quàm lucem in tenebras defeendere. Sic nec aliud eft,potentiam mdteriæad adum formé progredi,quàm formam adualem, ín potendale defeendere materiam. Intelleduali igitur acumine,áfcenfum *8¿* deíceti fum copuía,ut uèrius coiedes. Senarii igitur perfedionalem circulationem, hacin/ telligeritia concipetut intueri Ualeas,quomodo menfura perpetuitatis, fenario afert/ ptaexiftaqac quomodo uniiierfalifsimum in fpecíalífsímum pergere,eft fpecialifsi/ tnumín uníuerfalífsínium redíré.Septenaríus uero progtefsíonurh numerus, à fena/ tío exit:ut tempus atque fuccefsío,à perpetuo, quam ín náturísgenérabílíum,corru- ptíbílíumqj experiris. Nam dum ex femine arborprógredítur, ex arbofeqj femen> feptenarius utrumque ampleditur; femen enim, primo in herbam,deinde in uirgul/ tum,poftca, afcenditin arborehi, arbor defeendit, ín farnum^ in herbam, & frudum feufemen,ho equidem femen ultirnum,aliud numero eft,quàmprimum* Cum igitui finis innumero cum primo non coincidat, coincidat autem finis effluxuSjCum prin- cipio refluxus:rede feptenarius exoritur,ac exinde denarius* Nam fi a,eft ut femen arbor, g, ut aliud femen, k,ut alia arbori tunc a,per b,c: in d. progreditur. d> uêrô in g, per efprogredi- tur,8¿ claudi tur feptenaríus.g,ueró ín k,per h i afeendít, fíe de c narius extat adimpletus* Indíuídualís cóntradío fpecíeí ín at femine,*in* feipfà corruptíbibilis,tn fpecíe uefb íncOMruptíbílís, in uirtute fpecíeí contradæ,in ¿pfa exilíente fecóhferuare fta dens,ínfpecíem fe refoluens índiuíduátíonem exuit feminis, ut per fpecíeí medium ex fe fímile elicere queat. Quaternaria igitur progreflione, in arborem afeendit: quoniam fine eius a g medio,fe ín ipecifica fimiîitudinemultipîicare non poteft. Intendit igitur à, g produ/ cere.Etquoniam fine afcenfuindjhocpèrficerenequi^afcenditÎndiUtfiçad inten/ tum pertingat*d, uero arbor exíftens¿ non nifiin fimili arbore, feconfcruarepoíTe confpiciensjk intendit.k autem,fine g attingere nequit Quare in g defcedit,ut eius medio, k attingere queat. Copulatur (tachín a, duplex appetitusinaturalis, qui in g, terminatur,accidenralis,quiind,finitur.Induero,pariformiterduplexcopulaturap/ petitusmaturalis,qui in kfinem capit, accidentalis qui in g,terminatur* Sic itacp in g,

naturalis eft appetitus ab a,fibí communicatus,at(^ accidentalis ab dffibl impreífiret ita confpicis,quomodo unus appetitus,ftimulat at$ ducit altum, ut ftt continuatio generationis & corruptionis,acp quod generatio unius,corruptio fit alterius. Notabis autem>non nifi ex duobus feminibus, atqueduabus arboribus quæ funtqua/ tuorfte ad notitiam huius deuenire poffe.Simul igitur te in tuo intelledu complica renecefiè eft, progreíTonem a d g$& d g k,utcoíncídentías finis unius, *8C* principi) alterius in indefecftibilem fuccefiionemadducas. Qua ex re aduertas, quomodo fecundum præmi fia,unitas feminis *arboris i*mpartici pabilis, in feminum alteritate participabilitatem induit« Vnitas igitur unitatis feminis huius, (pectes eft, in hoc femine indiuidua1itercontraâa,quam quidem unitatem fpecificam,infua contradfio: nemdiuidiialbabfolutaminarborerecepta,cumfiituirtusindeterminata,multa par/ tfciparepoifantfemina. Specificatur itaque, fecundum uirtutem feminis fpecificarr^generale nutrimentum,atcp fecundum arboris,loci,círcumftantíarum naturam pluralitas feminum, eorumqúe perfecftio. Dixi autem de femine *&C* arbore, tu ucro uniuerfalitatem haurire ftude, ut in mineralibus, uegetalibus,animalibus,atque omnibus fenfibilibus,fecundumifta, contenturas facias, ac etiam in rationalibus,tntellc(ftjalibusc#,fymbolicehis utere. Nam de femine admirationis, exoritur arbor rationalis,quçfru<ftus admirationi fimiles parit,atc$ rationalis ipfa arbor,per elícitamadmírationem,fimilemetígitrationis arborem íta quidem *ex* feminali de/ monftrationis principio;intelieftualisproceditarbor,exfcprincipiafeminalia exe/ rens, per quæ intelleaualis iterum arbor afeendit.

De indiuiduorum differentia. Caput Via

i#- *dwdma.* Atís e*bí ín fenftbiíibus, femina indiutdua fimiliter & arborés confiât efíe,uídes etiam in animalibus ipfis,quæut arbores funt,efiealia mafculina,alia fœ/ I j minina,ita quidem, *QC* alia efie femina mafculina › alia foeminina necefie eft*

Species igitur,fi P,figurafingiturjubi lux defeendens acftualitas, *ÔC* umbra porentialítas f¿gnatur,tibípandetín fpecie,a<ftualitatemabforbere potencialitatem,a£ que econueríb, fecundumcp illa,indiutduaeius participare naturam. Ad haec, curri ípfaacftuaíítas (ut magis fpecificetur) in P figuram refoluitur, lux erit mafculini/ tasaAualitatis, tenebræ eius fcemininitas,itaquidemdepotentialitate. Necefieeft autem tam mafculina quàm foeminina differre t Nullum enim reperibileeft indiui/ duummafculinum,inmafculinitate,cum quocunq? praecífé conuenire,necdabile eft ipfam maxime mafculinum.Abforpta eftígítur?ínomnímafculínitate,foemíníníta» differenter. Vndeetiammafculinisantmaltbus, fignafoeminea puta mamillarum indicia apparere confptcimus,ita quidem femina,contrarío fe habet modo. Abfor/ bet igitur omne indiuiduum,fua fingulariindiuiduatione alia,ut indiutduah' tua ma* fculinitateabforpta eft fœmineitas,ficut femen à quo in adum prodtjt,mafculini exf ftens feminis, focmineitatem cuicit, fie fuo modo, fœmineitas mafculinitatem abforbét. Mafculum etiam feinen,in feabforbet fixmíneum,8¿ fua potentia ambit a/ ¿lualem mafculinitatem 8¿ foemitieitatem, contrarium de femine fcemineo. Participate etiam fpeciem haec indiuidua uariefeimus, quxdam enim fpeciem perfetftith tn femine participant,quaedam in arbore. Quanto enim fpecies ignobilior,atque potentialior,tanr&perfe<ftiuseiusparticipantnaturam ipfa femina. Quanto nero fpecies ipfa nobilior,atcn perfetftioGÍbrmalíoryaíftaaliorcp fuerit,tanto eius naturi plus arbores participant, óf ubi arbores ipfse participant, tanto illa perfediùs, quæ mafculinior ac ubi femina perfectos partícípantAtanto illa perfectos,quæ màgisfœminea Vndepyrus arbor,nobilior eft quàmpyrum, leo mafculus, nobilior quatre legna,8¿ femen leoninum. Contrarium uerô tn tritico,ubi femen melius qua palea, ôC fie de reliquis. Vbi enim arbor, plus participat incorruptibilis fpeciei conditione, fctlicer,quia exfefrudluproducitjremanesinuirtutcaliu produced!, plus participat arbor

arbor perfe&ionem fpeciei* Vbi nero femen incorruptibilis fpeciei naturam plus contrahit,& cum eius produdione arboris uirtus deficit, quia tora in femen pergit, ut in granis tritici, filiginis,auen2e, fit fímilítinuperfedlíus eft granum feu femen, ÔC illud tunc nobilius, quod fcemininius. Nullum autem eft reperibile femen,adeo foz minium, atque taliter in potentia, quodmagis inpotentia elle non poffit, ita nec arbor adeo in adluperfedo,quin magis effè poffit. Quare omne dabileíndíuídu* **um,** has differentias uarieSC differenter participat.Plus enim arbor feminis naturam participatio furculo, minus in trunco, plus infans feminis naturam in infantia, quàm adolefcentia participat. Arbor autem perfecfta, fpeciei naturam perfediùs participanSjUtexpotenria feminisinadumprodtjt.ita& Tillius quandam *feminis* explicatam tenens naturam, frudum in fimilitudine feminis, producit. JBt quoniam arbor,quafi expanfum canale eft,feminalis uirtutisrtunc intra fe dirigit humidum,atque fecundum expanfamfpecificatnaturam. Specificatquidem perfecfie, fi uirtus feminis perfeâa fuerit, atque perfedleexpanfa, & fiipfumnutrimentum perfectum, atque perfedlefpecificabile fuerit. Quapropter,utrunque attendi debere neceffe **eft.** Vndegrana quaedam in pingui folo,&propter nobile nutrimentum,perfe&io/**ta** íeípfis producere uidemus grana,licet hoc fucceffiue fiat, quia in anno primo, no adeo perfe(fta,ficut in fequentibus.Econuerfb: optima grana in fterili agro, ignobi/lem frudum producere confpicimus,non tamen adeo ignobile, ficut aha minus no/biliagrana,undefucceftíuéuergitnobilegranum,adfimilitudinemignobilis, propter nutrimentum difproportionatum nobilitati fuæ. Ex diuerfitate igicur.nurrimenti,atquelocorum,inditriduauariarineceffe eft. Attende etiam,quod quamuis nutrí-* tnentum fpecificetur,6£in formali uirtute fpeciei, eius potentialitas abforbeatur, no poteft tamen penitus atque omnino,eius natura per omnia abforberi, uti uides,dum pyrusinferitur pomo,humidum enim,in trunco arboris pomipomificatum, in ramo pyríínferto,pyríficatur,atqueín pyrumindluiduatur, non tamen eft hoc pyrum,ab omni natura pomi alienum: licet in pyro occultetur,tantôt^ minor fit>quanco uirtus íurculi fortior,atque in fequentibus temporibus,debilitata fucceffiueuirtute fpecifica pyri,plus de pomi natura manifeftatur. Ita quidem de loco:magis enim Alemán/nus ínItalia,ín primo quàm ín fecundo anno Álemannizsatjocus enim fuccefiíueío cum chara derizatjfecundum localis naturæ fortitudinem. Hæc quidem utí de fenfi Mí mundo experimur *fenfibilitèr,ita & in* rationali ratíonalúer,uc in moribus & coíuetudiníbus ratíonalibuscpdodrinis,qugalimenta quídamfunt,quæetiam in ipfo íntelkdualijíntelledualíter attendere debes.

De différentes modorum eflendt Cap. IX.

Satis ex ijs,quid intendam contjcies, atque fl uelis, tam coniedurarum quàm coníedurantiüm differentiam concipies,arte quadam generali. Nam ut alíse *modorum.* funtconfufæfenfibilesconiecluræ,aliæuerifimilesrationales,aliæuerointelkduales, ita quídamfuntconiedurantes differentes, ut quídam ¿n confufa fenfibílitate, dífeurrant,quidam ex principes ratíocínentur,quidam íntelledualtbus abfolutioníbus,uacent.Haber enim ipfa coníeduralis unitas,in coníedurabile per-* gens,el ementa fuá quatuor: fcílícet fubtilitatem,groiTiriem,atque duo mediada fubtílítateemm, ácutíffima pergit coníedura,quafi ignis furfum: modum efiendi re/rum,ín quadam abioluta unitate feu neceffitate intuetur. «Terrene ueró atque grofse coniedurando,modum tenebrofum effendi,in pofiibi litate fingit, alios quidem duos efficit effendi modos,quorum unus, abfolutx neceffitati accedit: hiemodus **eft,**fine quo res ueraintelligi nequit, hic quidem modus eft necelTtratis fecudæfeu confequentiæ. Cum enim ponitur neritas humanitatis, effe neceffariô, ad hanc ea fe/quunturneceffariôjfine quibus effenequit. Alius uerô modus effendi poffibilíratí proximior atque fuprà ipfam, atque infrá íam didum exoritur, habens necefiitatis parum,poffibditatis multum,ut eftadlualísquidam effendi modus,Hocin P,figura

confpiciestubi unitas fit neceffitas,alteritas paffib ¡litas, omníaih ídená redeunt, íe> eundum ea quæ audíftí. Varietates igitur modorum effendi coníeóhirans, arte figo/ ralifacíllíméuenaturíítautuídeat, quomodo modus in modo capitur & abforbe/ tur. Etuaríetatem, hos modos effendi particípantíum,díftínguít & colligit, utrem concipiat in poflibilitate tenebrofa, fecundum hunc effendi modum, *8C* eandem in adlu, fecundum alium effendi modum,ita & modos coniedurandi, atque coniedu/ rantium,hos modos participantium,uarietatem attingit. Modos etiamdurationis: ut alius fit modus durationis,modi effèndi neceffitatis abfolutæ ⅁ alius moduspoffi/ bitatis. Neceffitatis enim abfolutæ⅁ eft durado infinita $ quod enim neceflariutrt iimpliciterexiftit,alitereffenequit. Nonigiturpergitinalteritatem, hinceftab/ foluta æternitas. Poffibilis uerb effendi modus,in alteritateeft tantum* Adualis uero, aliquid habet Habilitatis, multum poffibilitatisj neceffiita tisfecundæ, multum ftabilitatís,parum alteritatis ♦ Ita quidem modos effendi ipfius motus diftinguit', at/ quedeindehosS^confimiles effendi modos contrahit, ut *in* fenfibili mundo eos. fenfibiliterconiecic, in rationali rationaliter, in intelle&ualiintelledualiter. Hos quoque effendi modos, trium regionum ad inuicem continuari, coniecftat, ut unun> fituniuerfum,hincfummamfenfibilem neceffitatem, rationalem admittit poffibili/ tatem,fummamqueacneceffariam rationem, intellectualem affirmat poffibilita* tem. Sic enim quatuor effendi modos, in denarium refolui uidet, qui uniucríug eft numerus*

JDe dífferentíjs compofitorum exanima *Sí*corpore.
Caput X.

VfpícéPfiguram, atque unitatem ànirham, alteritatem itero corpus facito* tranfit quidem corporalitas,in fpiritualitatem furfum,fpiritus,in corporalita/ a tem deorfum, quoniam autem fpiritum defcendere,eft corpus aícéndere,híne ^-*^utrunque te iungere neceffe eft :ut differentiam corporum, ita ex differential animarum concipias, quôd pariter earum animarum differentiam,ex corpore conip cías. Quod enim humana anima,corpus fuum á corporibus cæterorum differre fa/ citanimalium,eft pariter ex eo, quôd cale corpus differentem fpiritum expoftulata Platonifare enim Pia tonis,ab omnibus differt hominïbus,atquæ haec differentia,pa/ ritêr ex unitate animae, 8¿ alteritate corporis exurgit.Quapropter illi,qui animarum[?] difpofitionem per fenfibilia inquirunt,uti Phyfiognomi,corpus intuetur, atque ex eifdem, cum alqs hominibus atque animalibus differences & concordantes,ípírítus nenanturdifferentiam»hincetiameft,quodmollescarnej aptos mente experimur. Motus etiam animalium prôgreffîuus, fecundo quem animalia à uegetabdibus diffe runt, non tantum ad corporis, fed ad animse etiamdebet neceffitatem referri. Nam non tantum animal locum mutat,ut neceffarium nutrimentum colligat, fed 8¿ ideo? etíam4ut animæ o peratíones perficlannec animal unum,aliud uincit uolatu,curfu,iri- duftríaq^eo tantum, quia bis egetconferuandaeíqs complexio : fed quia hate rpirítusexquírít. Sic homo non eft maiori datusratíoní, ut ob corporis neceffïta* tem feminare, plantare,mercari, aedificare,texere,coqueret huíuímodí fciattfed *QC* opifex fummus, inftituithancrationalem naturam,incorpusdefcendere, ut corpus, in rationalem afcenderet,fenfibile enim corpus, rationi fubeft,nec corpus ad ífta ne/ ceffitatur, nifi propter fpiritum. Sicut enim corpus, propter fuam necefsitatem,ta- lem rationalem naturam etpetere uidetur: ita hic fpiritus fubtilis,tale nobile corpus* quod his opus habet expoftulat .Non eftaliterfpirituspropter corpus,nifiquia cor- pus eft, propter fpiritum, reditenim fupra fe fpiritus. Differt igitur quodlibet fen« fibile animal, à quolibet differentia connexa, ex fpiritus corporis^ differentia pro/ cedente . Omnem autem fpiritum ab omni fpiritu,£¿ omne corpusabAomnicorpo/ re,differre neceffe eft. Non eft autem differentia fine concordia. Quapropter,omne fpirirum⅁concordare pariter & differre â quolibet, neceffe eft: nec poteft æqualite» hoc effèjcum alio enim plus concorda^ cum alio aero minus, cum nullo aero maxi/

..... me,aa®

me,àut rhfnimefimpîiciteri Spiritu» igitur,!fpirítu quolíbétcumítá differat, qubd *fzmper minus* per differentiam,quæ Temper minor eñe poñet,abfquéeo quôd in infinitum progrediatur, differat: improportionalt\ppordone ita differt,quod ^portio fpiritualis nacuræ unius & alterius,proportionabilior Temper efte poñet, abíque eo quod in infinitum progreftio fíeret.Pracífíoigiturdífferentisproportionís jinactm gibiiis eft. Concordat igitur fpiritus cum fpiritu,conco rdanti differentiajimde fpiritus teoebrofior cum fpiritu lucidíori,(eCundum *P* figuram Te habet: nam unitas fpiri tus, in alteritatem progreditur,ateg alteritas fpiritualis,in unitatem regredi tur.In Tu? premis uero nobiliffimis fpiritibus,alteritas tenebrofa fenfibilis,in incelledhiali cia* rítateabforbetun In inferioribus uero fpiritibus,unitas fpiritualis, quæ íntelledualii did poteft,in akeritatefpirítuali abforbetun Vndeüegétatíuus fpiritus, in fua tene/ brofitate, occultat iníellecftualem,8¿ eius quædàm figna apparent in ramis,ádfufteri random,folrjs cortice,ad frudum tutandum,plura tamê iígna ¿ntellecftualía, in a< pímalíbus experimur,ubi claríoreftípfe fpíritüs: nam infenfii,deinde magis in ima> gina£ione,adhuc amplius in ratione,clarius *&C* propinquius figna experímurfintellé Sualis uigoris. Adhuc inter ratiocinanda animalia,clariora figna prouidentiç tn hd rníníbus,quá ín alíjs animaííbus,exíftunt,ex quibus ibi contjcimus lucidiore mtellí* gentiâ. Sic qüídem in intelligentijs,affirmamus fenfibilênaturâm,occultari atc$ ab> ibrberfm luce mtelleduali Rationem autem animis mediam concipimus, inter *infi*-mnm*ÔC*fupremum eiusiatcg eapropter,plus participare, naturam fuperiorem unitatis *i*ntellecftu aiis in certis,in alrjs uero plus inferiorem alteritatem. Vnde in inferiori mundo¿ fecundum illiusniundi naturam,omnía efte diximus. In medio uero medie, atq? ín fupremo fupremé,illius fcilicet naturæ modo. Nâ Íenfus,quí eft in uegetabift bus,per quern fentiuntintenftflima firigorà, *SC* srftusexcellentes, uegetatiuæeftna-\ turæi fenfus in animalibus,animalis naturae efffenfus in intelligenttjs,intelletftualis*! ita quidem de ratione *SC* incelle&u: fubtilitasenim, intelledualis in uegetabilibusi per quam ramos pro fuiap^enfione,adueniente grauitate, praemittitjuegetabilis **efí** nature. Intelledualis uero Tubtilitas in animalibus, per quam uenahtur, *SC* pro **futura** neceffïtate quæfica obferuant, animalis eft. In fupremis uero, intellecftualis eft fapiehtia,quac ad ueritatem ipfam confert. Suo igitur modo,quífque fpírítus,fpíritualis natura efethenta participat, ficut corpus corporalis. Hac quidem in Tape **dictis** tibi manïfeftiffîma funt,quoniam omnium una prpgreffionumexiftit **uià. Om/** nium auterti animalium,dum unitatem animam *SC* corpus alteritatem feceris,ea qug incorpore corporaliter confpícísÓC explícate, in anímáutínconiplicante uirtute,a/ nimaliter effeconfpice,ut ineiufdem corporalis naturæ explicarte, unítatísuirtute.' Vides ín tuo corpore caput, manus *SC* pedes, fecundum graduSnobilitatis, inoffi/ eqs differre: ita in anima uirtualiter intelledhim caput, manus rationem, pedes fen/ fus facito, ficut enim corpus ambulat, *SC* uehitur pedibus corporalibusîita *SC*anima ipfa, feni ibus, animaliter infenfibiliaipfa pergit,Aratione quafi nianibus utitur,at* queinteileduquafiuirtute, fenfus uniente, ut intellecftus in anima caput fit, atquè pars ipfa nobilior. Intelledus in ambitu intellectualis uírtutis, fé habet uti oculus ihcapite. Talibus quidem f^mbolicisuenationibus,decorporalis naturæexpHca/ none, ad anima potentiam afeende, átque cuiufcúnque animalis, uírtutem animar, ita complicatam cóncipe contracté, uti explicatam corporis uarietatem cohiectasr Animam enim leonis, caput intellectuale, pedes Tendíales, rationalesque manus uirtualiter haberé concipe, fecundum contractionem unitatis eius, quæ eft leoninitas: ficut hocîn homine humaniter efte affirmamus, atque ita de fingulis. Corporet autem uniuèrfam diftindionemexfiguris noftrisjfef ratione trahes, quacuncta.Ná fubtilitatemcórporalemunítatemlucis,atque groílitíem alteritatem îï feceris, faci/ lequáfita intueberis Ita quidem,fi complexionum uahecatem uenari proponis,imitatem lucis bené harmonízatam,optímécompa(ftam, atc$ uni tatem fingito, alteritate uero alterabilem,atq$ incom pactam,ac potius difeordantiam quâ concordantis accipito. Sic etiam,fi corpus fpintual&autipiricum corporale,inquirerecupis:aduertis,

G y intes

inter lucidum ípfum fpiritum,in tenebrofum corpus defcendentem atque regredíen rem corporalem groflitíem,duoíntercideremedia connexionis,unum quidemfpíri i tualius,aliud autem corporalius ♦ Illud uero quodípirituí propinquiuseft,corporís non exit omnem latitudinem,unde corpus fpirituale dici poterit, aliud uero depref-fius groflitiei corporali propinquius,non omnem ípirítus latitudinem exiens,(piri-tus corporalis appelletur. Atqueita confíderabís tres gradus,fpíritus deicendentis, tres afrendentis corporis, ex quibus fuo modo, uniuerfumatqueomnia quæin *i'* pfo funt,exiftunt. Experimur enim in animalibus5animam ceu ipirittialem quadam naturam eflè: experimur corporalem fpiritum,arterijsinclufum,uehiculumconne/ xionis anïrnæ,experimur lucem quandam *feti* fpiritum corporalem efte, per quem uis animæ,operatur in corpus,& in fenfibile,ut *Qt* fícuirtus animx,hísmedíís corpo tí annedatur,pro exercendis fuis operationibus.Et hic quidem animæconnexionis defcenfus eft,¿¿corporis afcenfus, quoniam ita fubtilíatur,utaptíús fpiritui uniatur» Omnia autem fenfibílía, ífta partícipantfuo modo,quæ inutio fenfibMreperiuntur darius quidem ac$ obicurius,corruptibilius QC incorruptibiliusjfecundumdifterm tías ¿¿concordancias generales ípccialesq?.

De uíta. Capuc XT.

,v3w. ~y*Itaetíam, quafíformseautfpírítus,autalteríuscuíufcun^,ríinfuísuoluc* % ⁄ rís díffeenttjs intueri, primó ipfam ex unítare lucís, alteritate *tenebra** %o/ rum, in P figuram refoluito,atque ita ínípícíes,nobílem illam uúam,in oi/ ▼ ius unitatis claritate, omnis alteritas abforbecur. Aliam autem intuebenX cuius unítas,in alteritate fluxibiliumôd inflabilium tenebraruinuoluitur.Et fi ipfam uitam,in uniuerfali figura uniuerium feceris,tres uitas radica lirer, quadrate,cubicdp diftingues: unde incorruptibilem alterabilem,atque plus incorruptibikm,plus^ alterabilem?ôf harum fubdíftíndíones,conieduralíter hac uia attinges. Quoniam autem inter ipfam uiram, ubi alteritatis uidoria, corruptibilitatem autrefolubflita/ tem unitatis inducit,inter eam,ubi unitatis ai ¿loria in corruptibilitatem operatur* aquale medium cadere nequit, ut Gt neque corruptibilis^ neque incorruptibilis: eft tamende praefatarum differentiarum natura, ut fxpiflImediximus.Hincetiam utin-ferior uita fu period adunetur, in unitate uniuerfi, fuperiorem inferiori coniungi ne/ ceffe erit. Hoc igitur unum compofitum exiftens ex uita, unitate uincente, atque ex ea,ubi alteritas uincit fecundum inferioris conditionem, in alteritatempergic,at/ que corruptibilitate inuoluitur: fecundum fuperioris uero naturam, ad unitatem in/ corruptibilitatis accedit. Ex corruptibili igitur atque incorruptibili uita,ipfum tale efte conflat, atque hoc differenter, interam connexionem participantia. Non i/ gitur eft mors talium alia, quàm aliorum mortalium. Nam propter fluxum alterita-tis, in difpenfionem tendit. Stabilis igitur remaner,unitas incorruptibilis uitx,uni/ tatealterabili, à fuæ unitatis harmonica cadente radice. Intelledualis autem uita,ad incorruptibilem ueritatem ereda furfum, ad corruptibilem alteritatem, moueri ne/ fcit. Infimus igitur fpecificus huius naturae gradus, parum in adu, pené quafi in potentia: quandam connexionisparticipabilitatem, cum fluxibili uita polîîde-bit, non quidem, ut fluxibili tricae, uigorem Habilitatis præftet : fed potius, ut eius e/ tíam connexione, per admirationem fenfibilíum, rationabilitermouearur,atque in dormitanti potentia, ad adum excitetur euigiletcp. Nec eft poflibik,hunc fpeci/ ficum gradum connexionisutnufque uitæ, multiplicari, ut huius connexionis plû-tes fintfpecies, licet hanc fpeáttn indíuidua uaríe participare neceffe fit. Vita igitur irrefolubilis, eft ipfa intelTedualis uita , refolubilis uero, eft f'pià fenfibi/ lis, media uerp quæintelleduali propinquior eft3rauonalisnobilis,atqueincelle-dualis eft: quæ íenfus íntelledualís dici poteft. Senfui uero accedens, ra/ tionalis ignobiliXquæ imaginatiua, aut íntelledus fenfualís, poteritappellarúRa tío igicuriupenorinrelledumparcicipans» cum ratione inferiori, fenfualisnaturæ, conneditur

cófiñédítufîn fpèâ'e ipfa hamana.Talí qaídem coíedurajattíggere *ii* poteris, quæ circa uítam^díícurfus ueñarí poterit.

De natural irte, Caput XIL

Natura unitas eft,ars alteritas, quia naturae íimiíítudo. Dette quídem,fecwdum intelledualem loquelam, natura pariter æ ars exiftic a bfoluca, h *cet*neritas fít,ípfumnec artem, nec naturam, necp ambo effe:præcifio autem,cum inattingibilis fit,nos credere admonct,nihil tantum,quod aut natura n ars t,dabilseffetomneenimjUtrumq;fuo participat modo* Intelligentia enim,fa e uaratione e manatdiuina,artem participare concipitur, ut autem à fe artem e it,naturameíleuidemus ◦ Ars enim,imitatio quídam naturae exiftittalta enim fenfibila, naturalia eflè,alia artifícialia,manífeftum ¿ft, Sed non eft pofllbile, fenÍbili naturalia,eflè artis expertia,ita nec fenfibilia artificialia, natura carere pofsiit,loque enim ab arte procedit,cui natura innixa eft, ut una fit naturalior loquela uni,a ue minus naturalis.Ratiocinari etiam, homini naturale eft, fed non abfque arte Vnde unum plus in arte ualerc ratiocinandi,quam aliUjdubio caret. Sicut enim in loquela, quæabfqj arte haberi nequit,unitasnacuralisrationi$relucet,ijfexloquela,quis, qualisuefit, rationfe *QC* natura cognofcatur, fic & in ratione,ars raciocinanris,manifeftatur. Si igitur natura? differentias inueftigare nolueris,arque artis 6£ conexioriis utriufque,ad fæpê apertam figurarum manudidionem recurrito* Eft enim natura, ex unitate mafculina,Ôf alteritate fœminina.Inmafculinita te uero *intelledua*lí3abforptáeñfcemíneítas. .Vnítíuéigitur íntrá'fefcecundatur, in uegetabili fozmineitatè, ut alterftas,naturam in femaiculam determinet i quare explicatius frudifícat. Natura uero, animalium fexum diftinguit, uir in muliere generat, mulier ad ex<ra parir, natura uerô3in intelligentes,intelledluakm parir frudum ,in animalibus a/nimalem, in uegetabilibus uegetabilem. Obedit natura fenfibilis rationali, rationa/iisintdledualfiintelledualisdiuinoe* Obedit fenfibiliterfadibile, artirationalLars rationalis,íntelledüali,tntelledualís3díuínse: ficut omnis natura, in fenfibili fenfibiliter eft contrada,ita 6£fadibilicas,infenfibili eft fenfibiUtercôtra da,in rationali ra/iionaliter. Vnitasuerô3naturæ& artis fenfibilis,ratio eft, per rationis unitatem,fpe* cifícaturfenfíbílísíndíuiduorum multitudo , fie ÔC per rationis unitatem ,quae in an* reuna, puta futoriaexiftit, innumera parantur calceamenta * Vnicas igitur rationis, infe complicat, fenfibilium omnium naturalium artificialium, multitud!/nem, ex fe íg'tur exerit, rationes naturaliumartificialium. Rationes uero arti/ficialium, ordinantur ad finem naturalium. Initium enim atque finis artificiaiium, natura exiftit* Ars igitur rationalis, ut eft loqui, texere, feminare,coque-» re, & itademultis, ad finem fenfibilis naturæordinatur, ficut ars intelligentiae,aafi/nem rationalis natura. <

De natura íntetíe&ualL Caput XIIL

Attira autem uniuerfalis, ut unitierfi circulus, infe primo, tres regionum te atquenaturarumJntelledualium, rationalium,atque fenfibilium,compli/*cat* orbes. Intelledualís ueró, ín fe tenebrofitates alterabilés abforbens,natura mafcula, fubtílís, uniiTima eft3 atque nobilísima eft, nec eft in/tiigentiænaturaquanta, nec motus intelledualís generis quantus, nifi intelle-dualiter feuuirtualiter,cuínon obfiftítfimplicítas, indiuííibilítas,tdgenus, quae Intelledualís funt unitatis, Non enim eft motus eius in alteritatem aliter, quam <t alteritas in unitatem abfolutiùs pergat* Defcertditenim unicas eius in rationale intdligibile,iK intclligibile ipfum in unitatem afeendat incelledus. Eft enim intelledus, principiumat^hnis rationaliSjinteiigibiiiSjficuc eius principium,finis^ eius, unitas eft abioliïtajad cuius unionem pergere, eft fecundunaturam fuam intehedua hm? fiifum agere, atqj in hoc mottiquieicere: uti ratio, in ipfa quiefeit intelligentia,

ad quam, non nift per intelligentiæ defcenfum* & luminis fui participatam immif/
fionem,afcedere poteft, Sicquídem* nec naturae intelledus qualiJatem rationalem*
fed potius rationalern alteratam concipito fimilitudinem.Non enim habet accidens*
rationi autfenfuifuccumbenSjnec eft intelligibilis natura aliter,^ intellediuahter lo
cabilistimo ita locabilís,quód '8£locus ♦ Et hó¿quidem non eft in loco effe,per ratio
nemautfenfum,oftení¡bilúneceft propterea ubicp}06 nullibi abfolute, ut Deus*led
eft ubíc^S¿nullíbí3contradeíntenedualíterí ficut humanitas ipfa fpecifice contra/
da, eftubicgin ea regione fpeciei3 atqp nullibiJta & anima noftra,ubicpatqj nullibi
eft*fecundum contradionemcorporis3nameftinqiiaiibetparteilliusfugregionis*6£
nullibiJn nulla enim parte corporis,ut in loco,potius cp in alio. Sicut em uniuerfalia
funt in intelledu*atque eorum locus intelledus dicitur, ita quidem hoc intelligí ne/
ceffe eft,fecundum fgperefumptas regulasen telieda fcilíce^eíTe in uniuerfalibus3ita
qupd ipfa in eo, quafi ut praefidens in regno eft,ita quod regnum in ipfo » Non igitur
eftmobilisnaturaintelligetia,deloco ad locum,nifi eo modo3quo in loco effe poteft*
intelledualiter igiturmouetut*ipfanaturaintelligibilis, infuodeterminatofibire-
gno, Et hoc quidem mouere,eft ca quoquiefcere concurrit3 cum fit ueritati obtepe/
rare.quafi ut motus imperij praefidentis, compatitur quietem * in cathedra imperan/
dsi Intelligentia! enim,ut in centro fuæ contradionis aut regni quiefcentes* mouen-
tur,S¿ nos hunc motum,ut iudicantis concipimus Judex eft enim, rationum íntellige
tia;S¿ moueri dícitur*dum ob ueriüs unam eligítjaliamqs abijcit3ac dum ratonantes*
illumínataut inducit. Intelligent!»: ígitiir*ut uírtútes uniuerfales,redricescpcontra/
dio num rationalium concipi debendae fi in ipfis fuis regioníbus,Soíís uíces gerant*
ut ficut in hoc fenfibili mudo,ex Solis fenfibilis uigore, oculi fenfibiliter3 ad pulchri
aut turpis iudicium,pcrgunuita in rationali mundo,intelligentia.uigorem cognitio/
nis ueri,apportat. Deus autem ipfe, infinitus Sol intelligcntiárumeftíntelligentíg
nero utuaria contradioralumina rationum* Varieuerô rationeminfpicimus,con/
tradam in uegetabilibus, & animalibus fecundum ditierfa genera,átque fpecíes* &
ex hoc coniedamus,diuerfas redrices intelligentias.Non iuntintelligentiaenume/
rorationis numerabiles,quafi fenfibilia ifta,fed intelledualisnumerus, indefignabi
lis 8¿ infigurabilis per rationem, quafi lumen eft rationis, & numeri rationalisaient
enim nullo numero,unitas numerabiliseft, led ipfa omnem numerum numerat : ita
ÔC intelligentia, nulla ratione difcernibilís*íéd tantum ab ipfa abfolutifsíma *diuinifi
fima^ unitate,ubi enim ad coincidentiam tendit,numerari cum numerare* diferetio
cum mdifere done, rationi præclufus eft aditus. Varietatem autemintelligendarum*
uarie unifflmam ueritatem theophanice participantiumjCum mediationis diuerfita/
te, ut quædam mediadas quafi intelledxiales * atque ab omni potentia, uerfus adum
eleuatiffîmae* aliæ «ero* quafi intelligibileSjatquemagifterio proximiores,aliæ ratio
nalibus potentqsmagís accedentes, utdodrinalieleuatione opus habeantt infimi/
litudine fæpedidorum ex figuris in conie duris trahito * Et ficonieduram fabrica/
reoptas, etiam defjs tenebrofioribus huius regionis fpiridbus* quorum intelligentia*
in alteritate tenebrofæ ignorantiae fopita, cruciatur, qui potius leruilibus occumbunt
cuftodijs,& ftnfibiliter fubmerfæ rationi fuæ, obuo lutaeintelligentiae*deceptoiia in/
geruntincitamenta,utabforbeatur perpetuum in corruptibiliJuxin tenebris, atque
deiftorum daemoniorum naturis differentibus, quomodo quidem in regione intel/
leduali* hi quafi fenfibiliores funt fpiritus, infenfíbilibustentationibusdegentes,
ate# fe inferioribdmmifcetes3quomodocp ad hec altj medio loco quafi ratioalesfint*
intenígencíeorbíu,6¿mortuffredríces,atfuper¿orum,qui díuínís íllumínationíb. ¿p/
pinquius inflammatur,non Qbtêperanterimpenoîperte,expræmiffïs* moderatione
fymbolíca}proficíastVolo aut ce femper attêtiffîmum efle3uthas præfidentiales fpírí
rúales admíniftratíones,quas fpecíebus,nationíb.línguís3 c0gregationib,regnis,cc/
clefíjscpj quafi áfummo maximo uníuerforum imperatore legati, fokrter impen/
duntmon putescos quafi noftrí tanta caula affumpfifle, fed noftri quídemac alíorft
quibus præfunt, ita hoc agunt caufa* ut fe finem conftimant, fice# angelici fpiritus
propter

propter nos funt,quod nos propter ipfos. Dum enim regni quíbufdam regalis cura5 própter eos effe uidetur: rex non minus ipfam in fe refle<ftenao,fe fax curse & ifiilutig populffinem conftituit.Nec effet voluntaría populi obediencia,QÇ principis chlígetl tía,ft St populasfubíedíoniSj&re&or fe etiam laborum fuorum,no conficerent pros mía>hincindefufcepturos. Quapropter, redor naturalis» in ueritatís legibus incedensjcaulâs ípfas quantum poteft,in unum tiédit,ut in populi falute, foam quoque arbitretur. Hæc fummatim, quantum hoc loco datum eft› de intelledualium fpirituum natura,fufficíant.

Dehomfoe. Cap. XHÍL

HOminem,cx unitate lucis humanatis natura*, atque alteritate tenebrâru cór¿ porearum,communi uia concipito^ in priorem figuram, ut diftindius ip fimi explices refoluito.Intueberis planeares ipfius regiones, infimam, mediam, atqtie fupremam, atque /pias ter triniterdiftintftas. Ignobiliores au/ tem corporales partes alías>continuefluxibíles,atqueftabiliores & formalíores,nó bilífsimafquegradatímconiecftabis. Pofthxcpariafcenfujfpiritualiorescorpori» concipito naturas,quibus fenfitiua uirtus immixta eft, hafque per gradus partire: ut ab obtufioribus3adiubtiliores,pertingere queas,Novenas etiam,nobilisipfius ani/ mxdiftindiones,adiicito.Nouem igitur,triumordinunicorporalesuideshominis differendas, quæ in fefenfiduum abforbent lumen Ait uegetafione contententunNo liem etiam mixtas confpici$>ubi uirtus uiget fenfitiua, fenfibili aç corporali permixta. Nouemdenique nobiliores differentias, ubi corporalis umbra, in difcretiuum abforbetur fpiritum. Corporalis autem natura,gradatimfurfum in fenfitiuam pergit, ita quidem, quod ultimus eius ordo, propinque cum ipfa coincidatfenfitiua, ita quidem ipfa fenfitiua,indifcretiuam nobilitatur.Omnis autem fenfatiOjObuiatione cxo ritan Vnde utquædam fenfationes, obuiattonecontigentium, caufahtuníra grada/ tim quædam,ex diftantiortbus incitantur obiedis.Odoratus,qui in fuo perficitur or gatioiob foam nobiliorem naturam,etiam â remotis offenditur,ut fenfatio exoriatur. Adhucauditus,exremotiori.Vifusautemomnesexcellitftnfus,uc ex diftantiorib* obiecus ad fenfationem incitetur+ Pergit autem imaginatio, abfolutíorílíbertate, ultra ipfam contra cbonern fenfuum,in quantitate molis,temporum,figuræ,& locfc & minus atque pîus5quâm fenfitiua appræhendit,propinquiûs &£ remotius,atqueab fens ambit,genusfenfibilium nô exiens.Ratioauteimaginationempergreditunuc videat. Antipodes cadete non poffe,potiusquam nos, engrane ad centro moveatur^ q> íntereos nos.mediat.Hfc autc imaginatio non attíngítJta quide pater,rationi foperuehi imaginationi,uerius irreftridiufcp adcuncfta pergere. Intelledus auterri ad rationem fe habet, ut uirtus unitatis, ad finitum numerum, ut nihil eius uirtuteai penitus aufugere,poísít.Mírabile eft hoc Dei opificium,in quo gradátím diferetiua ipfa uirtus,à centro fenfuum,ufque in fupremam intellecftualem naturam/uperuehítur,per gradus quofdam,organico(que riuulosmbi continue ligamenta tenuifsimt rpmtuscorporah's,lucidificancuratquefimplicantur,propterui(ftoriamuirtutisani* mæ,quoufque in rationalis uirtutis cellam pertingantur. Poft quam cjuídém, in fu/ premum ipfom intelletftualis uirtutis ordinem,quafi per riuum in mare,in terminum Í)erucnitur,ubi chori quidam effe conieëlanturdifcipiinæ,intelligentiæ,atqueintel- edfualitatis fimpltciilirnx.Humanitatis igitur unitas,cu humaniter contrádla'exicftat omnia fecunda hanc contracftionis natura complicare uidetur. Ambit enim uirtus unitatiseius» uniuerfa, atque ipfa intrâ fuæ regionis terminos adeo coercet,ut nihií omnium eius aufugiat potentiam: quoniam omnia fenfu,aut ratione, aut intelledum conie&atatcíngí>atqjhasuirtutes,ín fuá unítatecoplicaredíí cónfpicitfea/iomníii humaniter progredi poffe fuppontt.Homo enim Deus eft,fed non abfolute, quoni/ am homo.Humanus eft igitur Deus.Homo etiam mûdus eft,fed non contracfteoriinía, quoniam homo. Eli igitur homo aut humanus quidam mundus. Regio igituripfa humanitatis, Deum atque uniüerfum mundum,huma/ Hali fua potentia ambfoPoteftigitur homo^efle humanas Deus^atqucDeas huma

niter, poteft elle humanus angelus humanabeftia,humanuskoauturfus,autaîiud quodcuqsJmráenímhurnanítacís potentíam,omniafuo exíftuntmodo. Inhumani/tate ígítur,omnía humaniter, utí ín ípíb uníuerfo uníuerfaliter, explicata funttqubnt antihumanos exíñitmOdus. Omníadeníip impía coplicata funt humaniter, quoniâ humanus eftDeus.Ná humanitasunítasd%que eft infinitas, human iter cortada. Quoniam aute unitatis codítío eft,explicare entía,cumfit emitas, fuafimplícítate en tía coplícansíhínc humanitatis exta tuirtus,omnia ex fe explicare intra regionis fug circulum,omnia de potentia centri exererеÆft auto unitatis conditio,utfefinemex plícation8conftítuat,cumfitínfínítas.Nóergoad¿usecreatíonís humanitatis, alius extat finis, quâm humanitas» Non enim'per gic extra fe dum creat, fed dum eius ex/plicat uircutem,adfeipfam pertingit, neqjquicquam nouí efficit, fed cunda quçex plicando creat,in ipfa fuiffecomperihuniuerfa enim, in ipfa humaniter exiftere dixi/mus.Sicut enim humanitas potens eft,humaniter ad cunda progredidta uniuerfa in ípfam,neceftalíud,ipfam admirabili uírtute,ad cunda luftranda pergere, quam uni uerfain feipfaihumanitercomplicare.Audiftiautemlulianepater,deunitrinoabfo luto principiOjCreatore uniuerforunrquomodo ipfe,quia unitas feu entitaseftabfo lutajiti qua infinita æqualitas atep connexio, hinc omnipotens creator. At quiainft/nita eft «qualitas, in qua unitas & connexioj hinc uníuerforum redor, ordinator, gubernator.Quía aeró infinita conexio,in qua unitas,et squalitas hinc uníuerfo rS coferuator, itaqde de ipfe humanitate, corrade coniedandu affirma.Eftem princi **piu** côtrada,creatiois ordinis fui,gubernatiois,& c5feruatiois:quoniaeft unitas,itl qua æqualitas *&C* connexio. Eft «qualitas,tn qua unitas &£connexio. Eftconnexio, **in** qua unitas *QC* æqualitas,terminis in fua fignífícatíone,ihhumanítatíscontradío* nem3redadis.Quapropterinuirtutehumanitads,homoinfuperioripartefenfibili, puta phâtaftica,creatfimilitudines aut imagines fenfibiliu,in qua unitas,in qua gqua litas ¿¿connexio» Ipfas ueto creatas imagines, ordinat atq; locat,quia «qualitas, in qua unitas,6¿ connexio.Pofthæcipfas conferuat in memoria>quia connexio, in qua unitas,& æqualitas Ita quidem in regione intelledualium imelledualiter agit, *ere** ando,ordinando,ôicoferûandoiacin ipfa rationali media,pariformiter,Hecautem omnino ad feipfumréfledit,ut feintdligere,giibernare,et coferuare possit,et **ficho** too ad Ddformitatem,appropinquet, ubi eunda,aeterna pace quiefeunc.

Décodera, Cap. XV»

Vando ante uníuerforum hominu concordandas & differendas,co níedil

B Bris tnis aggredi proponisiattederehabesjad uníuerforum figuram jfacien-
w B do humana fpeciem,fub illo maiori contrahi circulo. Tunc enim in ipia humanitatisfpecie,quofdauidesabftradiorescotempladuoshomines,in quadâ côuerfatione intelledualiuSiieternorum,principaliter, quafi in fupremo humantatis coelo, uerfarí;S¿ ht funt, ut ipfius fpecjei intelledus, circa uert fpeculationem uacantes.Sunt ÔC ali),ut fpecieiillius ratio,qui inferioribus quafi fen fibilibuspræfuntiprimi,fapientes funt,quafilumína clarifsima atque caftifsima,fpi-ritualis incorruptibilismuhdi,effigiem ferentesmkimi,fenfibiles, quafi brutales, co cupifcentiamat$uoluptatemfequêtes:medrj:à iuperiorib. influenda claritatis ticipantj&infertoribus prgfunt. munitate itaque fpeciei,has tres partes, hominum multitiidincjgeneraliter fub tota fpecie participare,conuenit. Deindeueró, in ipfa religionis autcontemplationis parte,fpecialiores trinas intueris difterèndasequ*oni-*amaliqua eft hominum multitudo, quae eam alte atque nobiliter participat, fu prà omnem rationem ÔÉÎènfum, alia uero quaeipfam in rationabilitatem quandâcotra/hit,ut infima in fenfibilitate.Ecquoniâ omnibus hominibus ineft (uti hacuiacofpt/cis) á natura fpecificata,religio quædâaaldore immortalem fine promittes uarie(uc habes in uniuerfojamudi huius inhabitatorib. participatajhinc primi abftradiores intdledualibus^ipfamreligionemjfopraomnem rationem ÔÉfenfum participantes, uitam

iiitam expe&antfua excellentia,omnem rationis SCfenfus capacitatem fupergred¡7 entem. Aîq uerd ipfamfoelicitatern,infra rationis metam redïgentes,inrerum cogni/ done & fruitione,finem ponunt. Tertíj,abfurdifsímé in fenfibilibus ddedhdonib<. Adhuc primfitriniter diftinguunturjta & fecundi, & terti). Hac uia, generalifsimam omnia hom inS concordantia differentiam gradation intuere: quo ad religionein cœlotertio,quoadprgfidentiâ,infecnndo,quo ad fubiedfonë,in infimo.Eçautë par tes,quæ áfpecie trahuntur, fi in generalitate fua, ubiegindefinenter perfiftannca/ ptunt tamen ín ípecialitate fua mutationem,cum ueritatis pr»cifio,in coníedlura tan tum à nobis,uenari pofsitJn uaria igitur alteritate,utiitas intellectualis illius religio- nis,recipitur,& ínnuxíbíli multítudíneredoruim fecundi coeli, fluxibiliterJta prg fidentialis,quç S¿ rationalis fpecíeí unitas dícícur,in fluxibíli multitudine fenfibílium fubíecftorumjn uaria álteritaté mundi,ínftabiliter ptrfíftit. Aduertc etiam, quod etO religio,autregímen,aliquámdíuftabile uideatur, in aliqua mundi huius natione, no tamen in ipfa fua præcifipne. Fiuuius enim Rhenus, Habiliter diu fluere uifus eft, fed nunquam in eodem ftatu permanens,iam turbulentior, iam clarior, iam in augmento, |am in diminutions: ita etiam ut quamuis uerum fit dicere, ipfum & maiorem & mi/ norem fuiffe,& de maioritate in minoritatem iênfim deuenifle, tamen uti nuc eft prae cifè,nunquam eum fuiffe confiat. Ita religio, inter fpiritualitacem & temporalita/ tem inftabiliter fluctuat Itá de regimine,inter maiorem enim minoremùe obedie dam,pendul ê perfeuerat.Potes etiam,omnium huius mundi incolarum uarietatem, in complexione,figuris,uitrjSjSd moribus,fubtilitate & grofsítie, coniecfturaíiter uê nari,conft/cuendo uníuerforum circulum horizontem,feptemtrionem,meridiem, o riencem et occidentem,intercipientem Jn ípfo,merídiem■altiórem,& feptemtrionem ínferíorem,ínmedio,medíummundí ftatuendo. Eft igitur à feptetrione ad meridie, alcenfushumanaefpeciei, ædemeridieuerfùs ftptemtríonem *defcenfus.Sic*omnes homines,in fupmo cœlo horizontem participâtes, in intellectu magis funt uigetes, medq\inratione,infimi,infenfu.Magis igitur in feptëtrionalibusiftisregionibus, intellectuspofsibilítatí& fenfibilitati immerfus eft, quadfint homines fenfibiles. In mediajinteUedus ratione uiget.In tertia,magis abftra&e. Hinc etiam in Indianís attp¡ Agypti regionibus,religio iutelle<ftualis,acqj abftrad» Mathematicae artes, prxua/ luereJn Graecia, &apud Afros *ÔC*Romanos, Dialectica,Rhecorica,atque Legales! fdentíse, uíguerut. Inalrj3(eptemtrionalioribus,fenfibiles machante» artes.Omnes tamenregíonesjnbís omnibus,fuo quodammodo peritos habere neccffe eft,ut fítur na unius fpeciei natura,ínómnibus uaríe participata. Sic quidenhcumad corpora/ kshomínumdifpofítíonesjínueftígat¡onemconuertís,adP.figuramartendis*Sího» miau colorem inquiris, feptemtrionale punâum, unitatem lucis efficias, meridional leuerótenebrarum,6óaibosregíontsfeptetríonah's effe profpícísjnerídíonaíesní- gros,medios autenijUÍdes medio modo fehabere.Si complexiones inquiris, hac «ia confpicis,medios melius complexionatos,cumibi extrema, fint ad quandam unita/ tiscombinationem, magis harmonice atque concordanter redadla. In feptetríonaíí- bus ueró,exceffum confpicis,frigoris atque humorum indigeftorum. In meridiona- ïibusjdefedum in his uidesj&Un Aceítate abundantiam, caloremcp in interioribus, magis uigere per contradionern eius ad centrum, in frigidioribus regionibus con» fpícís,6¿ plus in extremitatibus in calidioribus.Nutrimenta 8¿ operimenta, habita/ dones 6¿ confuetudines,fortitudines corporales, infirmitates defedus, uaríetates formaraSd ftatur»,fecadfí locoríi differentis exhís conficere poteris.Sic figentia u í tía Síuírtutes coíeáúraliter ínquírís,ad íde refpícís. Ná humanitas ipfa, fub arcftíco poloafeendendí ínítífí faciès,uerfùs antaróiicaffub æquinoâiali ad altitudinem per/ nenie, atep ad afcêfus fine. Afcêdit autë de hoc mundo ad alium. Pergit igiturqûaft homo,primo in ipfa crefccte çcate,deiride in ftâte,deinde in decrefcëce.Qiiaproptêr habitudohominuinferiore gradiltenctiij, tercia tníídí parte, primaafcêfus muds parte ínhabítátia ad alios eft,ut eft hominis habitudo ,in çtate ea qua adhuc aíres cor paris depotecia adadûexerit3intrâ fcilicet infantile uFrilë gtatem. Varie igitur,ui

tiaquç h aie tempori propria funt,6< fîmiliter differenter huius sfctatis uirtutes,befep termínales regiones,participant. Aliæ ením ad uirílítatcm funt propinquiores, aliæ ad mfantflem,aliæinhismagisaufferægentes,magis mafculæ ô£dextrales,ut funt orientaliores. Aliæmagisfœmintnæ,loquaces,leueSjpiXmconffantes,utoccidentaliores. Ita quidem mediæ gentes ínter uinlitatemà fenedam, uitía illius xtatís atque uircutes,uari¿ differenter, oríentalitcrÓ¿occídentaliter participant. Meridi/enaltares uerô, ínter fene&am é¿ decrepítíam, uítía, uírtutefque tenent. Tantum de hís comparationibus › dixiffe fufffeit, particularia diffinditis ex his (fi placet) inquirito.

Ani®, toa- Dehumanaanima. Caq. XVI.

PRitno ex faepe didis,uniuerfiim ex unitate alteritateque concipito, ipfum^ unum,in tres refoluitoregiones,ut magna tibi pandit figura.Dic itaque pri/maregionis,fimplicesipfas elfe íntelligentia, ubi abforptaeft tenebrofita tis alteritas, ín lucís fulgore, infîmæq? regíois eas concipito naturas noftras efle,quæ corporalitate fuá, lucem alteran medías uerô naturas (fi placet) appellato, quæ medio modo,animæ ením medium tenent, uffícdeícenfusintellígcntíae, inin/feriora per ¿pfas,ínferiorumq3 infuperiora reflexus.Offendit autem tibi prior,para* digmaticafigurajexnema uniri: fupremam animæfcih'cetnaturam,cum infimaftv telledualis,atqueeiusinfimam, cumfuprema corporalis coincidere. Age igitur,fi animarum differentias diffindiusinqutrerecupis, magnum circulum nuncuniuerfarum fingito animara,atque in huius uniuerió3trínas radicales quadratas cubicafque* infpice, partitiones. Intelligenriam autem huius uñíuerfí, unitatem fimplicem concipe,ut Deum uniiierfaliter omnitimtintneberis permanifeffeflntelligentiam quads uniuerfali coniundione,quæper maximum circulum fíguratur,omnibus coniungi anímabus:deíndegeneraíiter,pt imæ regioni anímarum,fpecíalíús tierófupremo or diní,fpecíalífsím¿ uerô, fupremo choro quæ humana tioceturípecíes. Omnes igí-. tur anímx,unitatem íntellig^ntúe ínaltentate participant, aliæclariùs, aliae uerôob/ícuriús:folumautem animi fupremae,cum ipfa fpecialifsima 'unione, uniuntur.Ee hxc quidem eft participatio ip(a, qua fupremumínferíorisdncoíncídentiam pergit, cumipfo fuperioris infimo.Ánímaliaueró,clarius partícípareíntellígentias,quám üegetabílía,per medium animæeuenit. Habet autem animal ut genus, fpecies pluresjub ipfa unitate generis,ordinarim ut numeros progredientes,quorum hæcnobilioraltiorcpexiftir,quæunitafi propinquior. Anima igitur perfediorisfpecieiani/malis,tn unitatem cum intelleduah pergens natura, ipfa eftinfeuirtualiter alias co> plicans,omnium animarum uigores,quafi generis metallorum auri fpecies perfedior,fuo iialore,alias omnes metallicas ambítfpecíes,ut6¿íngenereregnantíum, re/galis audoritascæieroruniducurn,comitum inferiorffc$redorum,in feunitimpe/ria.Sunt igitur omnium animaliumfpecies,humanæanimæuirtutem unitam numeratimexplicantes,eiufq5 naruram,uaria differenda contrahentes,alia clariori ratione aliatenebrofiori.Nulla tantum fpecies,adeiusæqualitatêprecifam,attingereualer. Ipfa autem humana anima, cum fit infima, intelledualis natura, intelledualitcr in potentia eftdntdledualis autem potentia Jumen eft rationis. Concipito itaque animam humanam,ut P figuram^exinteneduali unitate ¸ fenfualialteritate. Dcfcendente igitur lumine intelligentiæ ínumbram fenfualem? atque afeendente fenfu, in inrdledum,per gradus trinostmedto loco duo exoriuntur, quæ rationis nomen haberefuppono.Superiorautem huiusrationisportio,quæ intelkdui propior reperitur;appræhenfiua,inferior uerô, phantaftica feu imaginatiua(fi placet) hisauraltjs uocenturnominibus.HæcÎùntanimæhurnanæjquafiquatuorelementa.IntelÎediis autem ifte in noftra anima,eapropcer infenfum defcendic,in fenfibile afeendat in ip fuoi.Afcenditadintelledum fenfibile.utinteHigentiaad ipfamdefcendat.Hoc eft cniminreiledum defcenderead fenfibile, quodfenfibile afcendereadintelledum: uifibile

áíííbile enim,non attingiturpèr fenfum uifus,abfente intentione,íntelleduálí» uígoris*Hoc quidem experimur,dum ad alia intenti,prgtereunteni non dífeernimus ; lenfus enim confufé capit fenfibile,ín ipfum áícehdens,fed non eft feñfatió formata atep díícreta,abfq; íntelledu,ínnos per medium rationis defcendénte,nec nos attingimus ièníibile,uttale,abicçienfuîcæcusenim fenfibilem colorem non atein/ gít.Intelledus autem,qui fecundum regionem inteltedualemfin potentia eft,feeundum inferiores regiones,plus eft *in* adu. Vride in fenfibili mundo,in adu eft, nam *iñ uífu* uifibile,œ in auditu audíbile,adualiter. appráéhendítjn iehfu autem fenfuseft,¿n¿magínatíone,imagínatio,ínratíone,ratío. Non eft enim anima afi* ud quam nobilis quædam,at($ fimplex unita liirtus.Qyadibet autem pars uirtua* lis,de toto uerificantur.Virtusenim fenfitíua,áutímagínaríua animænoftræ,cum fitín anima,ánima eft:ut uirtus ducalis,aut commitalis in rege,regia eft,ficut regalis in duce,ducalis eft.Anima etiam,cum fit uiuificatio corporis,ipfa in pede,uiuificatio pedís eft,ín manu,uiuificatio manus eft.Ec cG uiuificatio animg fit anima, ipfa eft unitas corporalis unientis alteritatis.Ex hoc eft in qttalibet parte,ut unitas innumero.Sícutenímuírtus,lapidemfiiríum protjcientis,lapidem grauem eleuac ea ceflante,deoffum feftinattita anfinæ uirtus,corpus mofid,& npn eft aliud mori quam uírtutemuiuífícántem deficere.Eft *igitur* anima in uifu uïfüsun audftâ auditus.Per hoc igitur quód intelledus in fenfu, in adu eft,excitat.admiratione^ dormitans ratio,ut ad ueriftmiledifcurrat,Deinde íntelligentia puííatur,ut abíclutíus adormitante potentia,ín cognitionem ueri,uígílantíus erigacur,fenïàta ením in phantàfia depingit,atqj dfim eorum ratione *inquirit,in* adu intellígendí,ueríéjj notitiam pergit.Vnit enim altentâtes feti(àtorum,in phátafia,uaríetacem altericatíí phantafmatum,unit in ratione,tiariàm alteritatem rationum,ín fuá unit intellectu^ ali fimplící ünítate.Defcendítunítas intelledus in alteritatem ratíonís,unítas rationís,in alteritatem imagínatíonís,unitasímagínatíonís,ín alteritatem fenfus.Complica igitur afcehfum cum defcénfu intélléduáÍiter>utappradiendas.Non ením eft tntentío intelledus,ut fíat fenfusiíedutfiatinteíledusperfedusj&ínadutred quo niamítladualíteKónftítuinequitditfeñfuSjUtfic hoc medio,de potentia ín ada pergere queat.Ita qúídem fupra feípfum intelledus redit,circulari Completa redidone,quafi ndbilis,quiinpotedtiamilftiæ exiftehs,quam ob paupertatem ad adii deducere nequit,fe ad tempus fubrjbit,ut fie eá acqüírát, per quam fe in adu militiae conftítuat.Nón indigent diuites ipfie nobiliores íntelligéntíáe fenfibus,cumí fintuc ardentes,ínconfumptíbiles,6¿ femper etefeentes ignés,quam extrírifeco excitatiuouento,per fenfibile flabellum,fii fufflahdo non egent,ut ardeant.In adu entrri (quamuísdífferenter)exiftuntSedCum noftra intelledualíspbrtío,fit quafí feíntiflaris ignis,ínter uirídia ligna abfconfué,hís indiget. Nec puta, nos homines qui fenfu uigemus,aliquid attíngere^ntélligehtiasíatítans♦Intelledualiter quidèm hoc 3ttingunt,quod nos per feniüm fenfibiliter.Dum enim quis Rbmanâ loquitur lingua,ego auditu uocem,tu uerb etíámírt uoce,menté attíngísjntellígen tía fiero,fine fermone,menté intuetur,egó ením irrá¿íorialíter,tu uero ratíonaliter,angelus intelledualícer.Veríus -igitur ftc,atq? pérfédius,íntuitione ínteUeduálí,quám per fenfibilem auditum, attingitur quæfitüm.Aduàteétiam,utÎntelledum ôb fuaperfedïônedefcendere,& redítíonecompleta a¿J feréuértí,audifti, fia de fenfu cocipe; Nam ob perfediôriéuitçfënfitiuæjfurfum adintelledum pergitConnedunturigi tur duo appetitus, naturalis ôi accidentalis,qui mutuà circulatione adimplentur* Quoniam autem perfedio intelledus,eft adu intelligere(pofte ením íntellígefe dum ad adum pergit,perficiturjhinc mtelledus,ex fe mtellgibile faciens,quod irt tntelledum progreditur,eft'(futjpfius fozcunditas.Nam intelledum infpecies fenfibílesdefcendére>eftafcenderéeas,decondítíon¿bascÓtiahentibusad abfoluciores fimpiicitates:quanto igiturprofundius in ipfis fe ímmíttít,taiito ípfte Ípecíesma |*is abforbèntur in eius luce>ütfínálíter ipfa alteritas *in* téllígíb ílís,r¿foluta ín unitate intelledus,ín fine quiefeat. Vilitas igitur int€lledus,tâtô plus perficitun quatd plus

de potent/ain achïm prôgrediturîÔC quanto ignis potentíór eft íñ adu,tanto citius' ignibilè,de potentia ín adum pergere facit,nec eft aliud ignibile in igné perducere, cg ignem fe in ignibíli profundare. Incelledus eft in nobís,quafi femen ignísíntellé dUaíís,ín rationi ígníbilí,ut materia collocatus. Vndeuti color non eftuifibilis,nifi in unitate lutis,quia color lucí s,eft alteritas,alteritas aut,nô nifi in unitate attingi bilis eftjita phantafi-nata,nonniíííínlucérationís,intelligíbilíafunt,phátafmata enirti alteritates funt,unitatis ratíonís.Quatóigíturphantalmata,funtunítati rarionis ¿p-' pinquiorajtantowa-gis intelligibilia,utcolormagis uifibilis',qui luci propinquior Vndeutiflama}quiainlumineabforpta,perfeuifibilis eft,et iii eius lumine,altera-' tiones lucis,puta colores,intuemurjita quidem funt conceptus, in rationis lumine abforptijUt per fe íntellígantur,0¿ alia obfcuriora intelligibilia faciant,ut in per fe no tis *coniiat principijs.Ratio* igiturperfeintelledui ingerit,utluxuifui,etintelkdus per fe in ratio nem defcendit,uti uifus inlucepergitthoceft enim ratione per fe intel lígibílem eífe,intelle<ftum in ipfam deicendere.Sicutaûtunitas, perte innumerum pergitnta ratio,in phâtafmatatEtutinumerus,non nifi unitate attingitur: ita intelle' dus,non nifi ratione mediante,phantaimata apprehedir. Aducrte igitur,qm unitas per fe eft inattingibilis,alioqui præcifio,infinïciï,atq3 inattingibile attingeret ratio- ne,qcP *eft* ímpofsibíle*Nóígítattíngiturunítas,nifimedíante alteritate,fícutí unitas fpeciei,mediantealceritateindiuiduorum,atqp genera unitas,mediante fpecieru di/ uerflta te.Necp alteritas attingitur per fe,ex eadê radiceiunde no attingitur alteritas^ nifi medíante unítate.Nonením attingituríndíuíduu,niíí medíantefpecíe,necfpe- cíes,nífimediátegenere,nec color,nífi medíante luee,nec íbnus,nífi medíate aere; cum tenus fit alterítas,quíeti aëris,nec fentitur dolor qui alteritas eft,nifi in unitate continui aut coplexionis.Dum enim unitas ipfa cotiiiui difioluitur & alteratur, aut unitas harmonica,coplexionis alteritate quaeflq? oftendíturídifcoueriíentía in uni- tate fequitur.Et quoniâ intelledu confiât unitate efle rationis,qug ipfum in altérité te participat;hincintclledus,ante alteritatem exiftens,nec tepori, quod ex ratione prodit,neccorruptíbilitatífubíjcitur,cumfitrational,isalteríratisabíoiutíor unitas» Non eft igitur eius natura corruptibilis,cum ratione præueniat.Vbiuerô unitas ab> forbet alteritatem,ibi ímmortalítas.Quare & altiorilla rationalis natura,quæ phaà tafmatfialteritatê,inlucefuæunitatisabforbet,&in lumine immortalis intelledus occultaturftta eft immortalis,ficutlumen inumbratile.Sicutenim lumenipfum, in/ quantum in fe eft,non poteft non efie iiifibiléîita ratio pura,non poteftno intelligi; Et hæc eft uita eius,atcp perfedioJEt in hoc differentia rationis humanæ,atq? beftia> rn/uenari poteris,cur ipia humana,in immortalitate uitæ intelledíialis,quæ eft tem- per intelligere,abforbetur,quia femper per feeñíntellígíbílís,utilúme pérfeuífibí- îe.Non aut alteritates lucis,puta colores,per te uifibiles funtîfic nec alteritates ratio* nis,quæin alijs animalis fpeciebus,exiftunt,quare alterables & corruptibiles.Quo niam aut homo diucæcus,dum uidere incipit,primo hoc in luce experitur: hinc lux eft alteritas fpiritus uifiui,non apprxhendituifus unitatem fua,nifi medíante alté rita te.Lux igitur illa,quæ feíngerít in oculum,medíante qua fe uidere apprehendit, eft altera lux,a luce uitiuí fpíritus.Quando ígíturfortítudo lucís uifíuí fpiritus, intrâ fe abtetbet,lumen uifíbíle,tranfi'tuífíbíle ín uífum.Quando aut alteritas lucís uífibí lis,fua fortitudíne,abforbet debilítate uifíuí fpiritus, tranfitunítas uírtutís uifîuæ, íjs alteritatem,ói díuíftonem.Ita quidem de uírtuteíntelledualí,& lamine ratíonís,ca íedandu exíftímo* Nam ratio,alteritas íntelledualís unitatis eft,S¿ nififortis fuerit, uirtus eiusjfæpe ¿n alteratíone radonís,abforbetur,ut opinionem, uerum exíftímeé íntelledum.Sic phantafmatum alteritas,fæpè rationem abforbet,utíd quod imà gínaturhomo,íudícetratíoneoftenfumJta alteritas,fenfus unitate uírtutís phan taftíce,aliquádo abforbet,utid quod fenfu attíngít,hoc efíe íudícet,quod imagina- turnin' infans,informem adhuc phantafîicæhabens uirtutem,mulierem quâ uíder, matrem iudícaqquam ímagínaturJta quidem alíjs debilibus,ínhacuirciite, acci- dere foletJntelledus igitur,qui eft rationis unítas3ea ipfa ratione mediante,corpori tungítur¿

Îungiturçcorporalis enim naturajintelledualemino nifi in alternate,participare po teft,â qua cum maxime diftetjfcalaribusmedijs opus habet.Partícípat igitur corpó talis natura,tntelleclualë ípíám,ín alteritatehicís rationis,per medium uegetatíuS, atep fenfuale. Aícendít aíít fenfíbile per organa corporalia, ufc£ ad ipfam rationem* qug tenuífsímo atc$ fpírítualífsímo fpiritu,cerebro adhçret* Alteritas autem,qug in ratione recipitur,unitate ipfius rationis,que alteritas eft intelledus,mediante3in intelledtí ab omni organo liberum abfumitur, Et quoniam huius rationis afcenfus* defeénfus eft intelledusiob hoc,abfolutus intelledus,dft in alteritate rationali * uenatur ueritates ipfas,uta phantafmatibus eleuatas furfum ampleditur, Quare curri fie à fenfibilibus ortum capiat,abfolutus uerus efle nequit,féd fecundum quid; narii tn ratione uerus eft,fecundumrationem,in imaginatione fecunda imaginationerri, ín fenfu fecunda fenium.Dum autem res abftradius, extra omnem rationis alterita tem,in fua fimplici intelleduali natura,intueturjeas extra ipfa phantafmata,in clari" tateueritatisiampledituhlntelledus enim,altëritas eft infinityunítatís.Quancb igt tur ipfe intelledus,â fua alteritate fe altius abftrahinut in unitate fim plicifsima, plus afeenderé queatuantô perfedior,altiorcp eXiftitNam cum omnis alteritas,non ni(î tn unitate attíngíbílís fit,non poteft intelledus feipfum,qui alteritas eft, cum nô fit diuinus abfolutifsimus intelledus,fed humanus, *nifi in ipfa diuinifsima unitate,* uti **eft** íncuérí.Non enim intelledus feipfum,aut aliquod intelligibile uti eft, attingere poterit,nifiin ueritate illa,quæ eft omnium unitas infinita, necpoteft ipiam unitate infinitaintueri,nifi in intelleduali alteritatedn feípfo igitur,intelledus intuetur uni ratem illam^no uti eft,fed uti humaniter íntellígíturí&per ipfam quam fic intelligit in alteritate,fe eleuat,ut abiblutius in eam,uti eft pergat,de ueró^aduerítatem, seternítatem,8¿ infinitatermEt haec eftultima perfedío intelledus,quoniâ per theophaniam,tn ipfum defeendentê,continue afcendit,ad approximationem afsímilatíoníá diuinæ5atqnnfiniræunitatis,quæeftuita ínfíníta,atq?uerítas & quies intelledus» **Eft** aut ipfé adeô fubtills naturae,ut quafi in pundo centrali,indiuifibilem fphæram tntueatur.Dum eft côtradus in ratione,ipfam fphæram intuetur in ratione illa,quæ habet,omnes líneas a centro ad circumferentiam efte æquaks.Dum in phantafia ip fum intuetur,ipfam rotundam atq? corpoream ímagínatur.Senius autem uifus nori fphæram,fed partem eius tantum poteft intuerffed per rationem,partem cum parte componentem,attingít.Vndefícut uerítas intelleduaïis,perrationeminfuapræci fione,eft ínattíngibilísjíta uerítas ratíonís,eftfenftbílíter incontrahíbilís, femper ením defedftín alteritate efle necefle éíLVnítas enim,non aliter ín alteritate,^ cum cafu â præcifione & gqualitate rep eribili§ eft,aliter enim no eflèt alteritasjfi effet prg cifâ æqualitas,Quapropter,nec ratio circuli,eft uërus circulus íntelledualís, non enim ab eo,circulus intelledualiter uerus iudiçatunquia à cetro eius ad circumferen tiâ,linèæ funt æquales.Sed hæc rationalis definitio,íntelledualís circuli eft, ad uerS fe habens circulum,ut fignum ad fígnatum,S¿ alÉerítas *ad fuam* unítatem^aut copofítumad fímplex,feu explicatio ad complícationem,autcotradum ad abfolutum¿ Circulus enim ín contrado efle,uia rationis aliter eftè nequit,in unitate autê fua abfblutiori,abfcp alteritate linearum Sí circumferetftí£,íntellígíbílíter exíftítSicut aut ratio in unitate intelledus,a priori demorifttatíué difeurrit: fie íntelledualís noftra cognitio,uerior efle non poftet,fi in unitate abfoluta qtïæ uerítas eft,alteritas omnis cónfpíceretur,non ut alteritas,fed ut unitas,quanto hoc abfolutius,præcifiuscpá di trino munere concedereturipræcififsimè enim hoc íblUm,per díuínu ipfum ¿ntelle* da3quieftipfapræcifioabfoluta>fieripoteft,ipfeeftfolus,omnequod in omní íntelledu intellígítjóC ín omní íntellígíbilí intelligítur.Habetígítur hæc intelledualíá cognitione in perfedione adualí ad alías,ut corpus ad fuperficíem, líneam 8¿ pundumjfed ín fubtílítate,ut pundum ad líneam,fuperficíem corpus, pundualíter quidem atcpfubtílíter,6c perfedefimul ampledíturuerñ, rationalis uero cognitio» contradior,atqs perfedíór,ut íuperfícícs,fubtílís:utlínea.Imagínatíua uero cognitio contrada magís,perfeda¿ut linea,groffajUtfuperficíe^Scnfitíua uero cognitio*

tí b sndiui-

índíuidualiteí contradífsima eftiímperfediísímajUtpundnm^fofsífiíma, ut cc>r¿ pus.Hæautem cognitíones^yariantur díuerfimodé,fecundum uarietatem organo/ rum Q¿ fpitítuum,uirtutem deferentíum,ó¿ uarietatem unitatíSjperquamín alteriía tem deuení tur,Sí enim medium diaphanum^per quod alteritas lucís*!n uífum afeen dít,eft alteratum colorerubro uel alíoíhuius coloris resuíía,apparet, quoniam ípfo no attíngítur,ín unitate fimplicí,puta luce pura,fed ín luce akerata ín díaphanojpu- ta beryllo,aut nitro,aut flamma,uel radio colorato uel alterato.Ita intelledus, phan tafmara pura non attingit,nifi pura ÔC libera fuerit ratio.Si unita fit alteritati phantaf matum,in corrupta alterara ratione,indicium eius corrupta eft,utuidemus,quaa do audorita *ti* ratio alligata eft,tuncenim alterata eft,S< contrada,afua puritate, &£ fecundum eam corruptum fit iudicium.Quare perturbati redo carent iudicio,cutn lumen ratíonís,ín ipfis fitcontradum & alteratumificutguftus,per humidum falfc uale corruptum,indicat corrupte,dulce fcilicet amarum5S¿ fic de reliquis-

Defui cognitione. Cap. XVIL

/«i. Vmmaríam tutjpfíusconíeduralemcognítíonem,exfiísfacíleeíícíes,utnifc tibi ex foperfluis pandam* Primó quidem Iulianepater,te hominem unu effe* i non dubitas,hominem nero ab humanitatedici,utab albedine album,no ani bígís:humanítatem autem,unitatem quandâinakerftateparticipabile, clare confpicisicum me quidem hbminem3atcp alium â te,ats^fingulis confpicis iiidiui- duís*Humanítatemueró,índíuídualíter in alteritateconcrahibilem, alteritatem ab- foluttoris effe unitatís,ín ípfíiis ódeonínítatís equinitatis akerítate>aduerris.Ab¿ folutífsímam igitur,atqj penitus íncontrahíbílermprímam confpicis unitate feu en- titatê,quæ ín alteritate liaría íncontrahíbíliterpartícípatur* Atq? ut exemplo uífibílt íuuerís,imagineris huius uifibiíís míídí fimplicífsímam unitatem, íncontrahíbílem luceeffe,ín cuius alteritate participationis,uífíbília omnia idfunt quodfunt. Color ígítur,huíuslucís akerata extatparticipatio.Sitigitur circulus uniuerfi, colons a bitusicolor autem,non nifi contrade exiftere poteft,quoniam eius unitas abfoluta» ipía cadens in alteritate contrahitunTres igitur regiones côtradionis coloris › cunt corn finalibus nouenaríjs notato différentes, fupremæ regionis coloris contradi® talis reíuítabít,ínqua abfolutíorís lucís partícípatío,ín clara reíplendetía, umbrales* alterítatcs,occultat.In fineuerb regionis, conditio huic contraríabítur: ¿n tenebras enim íngredíes,lucís participatio abforbetur,media nero regio,medio fe habet mo> do.Intyere has regiones diffinditis inter trinis díftíndíontbus* Ita quidem luliane^

A paripafliijfi lucem díuínítatem,colorem humanitatem,uifibilem mundum uniuer- tum ipfum feceris,teipfum ín figura inquire,&an defuprema, media an infima re- gione exiftas,infpicito. Ego enim teipfum arbitror humanitatem ín íupremaípfa^ atqj in ipfius fupremæ regionis nobili fpecie,in participatione clariori diuinælucis, contrahere.Hac enim patula quadam uia,aliorum hominftcomparatione,defeipfo conieduram,quifcp facerepoteritDum autem te in ordine humanitate contrahe». tíum,particípatíoneabfolutíísímaeunítatís,inueniftiíaduertehumanítatemtuâ,uni uerfum elfe tuum,ambire,tecpdiuinitatem in eius contradione participare.Diuini tas autem,eft unitas infinita,æqualitas,atq? connexío.Ita quídé,quódín unitate fit æqualitas Si connexio,ín æqualitate unirás &C connexio, in connexione unitas 6¿ :æqualitas.Fingeigitur5contradamtuamhamanitatem,inquadiutnitateipiàmpai? ticipas,circulum uní uerforum,atqj ad regiones, regionûcp partitiones ordinarim, ínfpícito,quomodo quidêinipfa foprema humanitatis tuæ natura,díuínítate ipiàm fupremé participas,ín infima ueró infime,in media medio quodam modo. In nobi- liori quidem natura,ipfam fecundum eius regionis coditionem partícípas,nam iri- telleduahtertinmedíajracíonalíteríínínfimajfeofualíteGprouthgregíoneSjín circuí lo contradæ humanitatis tuæ,cadunLQuoniamautê lumen diuinítaris participare íntelledualíter,eftunítatem partícíparerin qua æqualitas QC conexio, hoc eft autem effe intelleduale, quod eftíntelligempartícípas ¿gítur díuínítatem in lumine íntellí gentiæ,ut te (cías fuperno dono incelligenriam habere,earner, effe tanto intdledUS

iite^

liter maioremrquantd magis una fuerít?talí quidem unítate,ín qua æqualitas & conexíodn unitate igitur,eft intellígentía magna,íta ín Squalitate unitatis,ítá *íá* connexione amborum,fed ín ipfa imítatela qúa aequalitas ÔC connexio,ibi quids maxíma.Partícípas fiquidem diuinitàtê íntelIleduálíter,ín aequalitate,in qua unicas & connexío,S¿ hoc quidem lumen eft iùftitiæ.Qnantô igitur æquahtâtem abfolútam,in qua unitas 0¿ connexio,íntelledualíter plus participas,tanto Deíformíor. Participasetiamipfamdiuinitateminconnexione,in qua unitas aequalitas,hóc eft àutem amorís íumen^Quanto igitur amorem ipfum,in quo unitas æqualitas plus participas intelledualíter:tati to fecundum íntelledualé atcp altíore tuse hù/manitatís naturam,diuinior erís.Sís autem attentus in his omnibus,ut terminis fteundum traditas regulas utaris.Dfim enim de diuinitateper terminos locutus fum, eos ad eius naturam tranítumás.Ita quidem dum de intellectuali regione tibiconzceptum aperui,terminos eius regionis legibus conftringas.Poft hoc,ad alias te pari forma regiones conferas,ut in rationali parte tua infpicerequeas,quando ipfa ratio tua,diuinitatem ipfam fuô participas modo.ea enim quæ intelledus imeliechialtterpartícipat>íUaquidem2¿ratíqfuomodo,fícetíam fenfus fecundum fuæcotvditionesnaturæ.Vides nunc luliane,quando unitas tua,ín contracta humanitate unitrinum lumen,in tribus ipfis regionibus,liarte participat,atc$ quando in ipfa fupremafuæ naturæ nobilitate,unitatèm .feu entitatem iupremam,quæ eft uirtus æqualificandi,atcp etiam connexiotiem fupreiiiam,quæuirtus eft tonnedendi feu amandi,fùpremeparticipas,hôcëftïtltënedualiterîita quidem bañe unitrinam uïr*tutem,mediocriter etiam in regione media,partícípas.Qi_iaprópter,úírtutem racionalíterefíendífeudifcerneridi,ratiónálítercp æqualjfîcandi feu iufîiffîcâdi,atq? connedendi feu amandi,te participare contrade confpicisificut etiam fecundum infimam ipfam regionem,fenfíbilíter eflendífeu fentíendi,fenfíbilíter æquah'fïcandi feu iuftificandi,fenfibilitercônnedendiftuamandùHæquidem particïpatæ uirtutes,iri tuæ humanitatis uírtute complicantur.Qyoniam autem in participatione unitatis autentítatís,fimul ÔÊ æqualitasjcodnexioqj participatur,quæ in ipfa unitate exiftunt'hínG iri participata intelledus tui tinitate,exiftit uirtfis squalitatis connexionis intelledusjhóc èft,intelligendï uirtus,atq? uirtus connedendi,amandíué,quamexintenedueiusq¿intellédíoiieprdcedit:amat enim intelledus intelligere fuum.intelledus enim amot,intelledum & ipfum íntellígentem fupponft, quo quidem modo,de rationé íeñfiiqj dicendum.Habes ergo luliane pacer,te uir/tutem eam participare,quam in ft geftat æqualitatis,atque connexionis naturamj ut fic intelledus tuus, diuinUm efie, Tuo modo participans, iri eius æqualitate intelligere , ampledicp pofsit intelledum , ut non aliud fit tuum intelligere, quàm æqualitas,participatæ unitatis tui intelledus . In æqualitate igiturjeu fimílítndíne díuíní luminis íntelledualíter participatí*te|nofcás ¿ncelligeridí üírtuzrem aflecutum,ítá quidem ut ratiócinand¿,fc¿endí^.Qtroníám¡autem tanto perfedius unításípfa partícipatur,qiíantó æqdalitas corínexioqs ín ipfa maior fuerit hinc intelligere atq? connedere,fine perfedione unitatis intelledus,nequeunt adaugeridnclinaturigitur intelledits,ad intelligere & amare,ut perficiatur natura eius,ita ratio,ad fatiocinari,(enfus,ad fentire.Et quo euenir,quod ínteiledus,fibí intelleduales artes,quæ fpeculationes funt,ftiidet.adinuenire,pro nutritione, conferuatione,perfed'one,ornatuuèfuo,quibüs ft iduare pofsit,ac titt.Has fpeculátiuas fcientías,exeritexluminé participato intelledualiterfita ratio,raciocinandi artes,ex lumine rationaliter participato,eliciri^fe^ftis,ftnfibiles artes pro riutrítíoneiCónferuatíone,perfedione,ornamos fenfibilís naturæ,ex fenfíbilíter par*ticipatotrahitlumine,necitàquæ fæpè auuíftí néglígas,ut participatione díiiíní luminisín ratione poft intelledum,atq$ eius medio,(îc & in fenfu per rationem concipias,Vides aût luliane pater,quomodo Dei íimílítudo éxíftis.Humanítas éním ín te contrada,*unitriná eft,nam eft finitas feu entitas,iridiuidualiter quídem* toncradájín qua gqualitasS¿ connexío:peténtitátem ¿ním humanttatis,homo exi

fas,ita quidem quod in ea ipfa entitate,fit entitatis aequalitas,iuftitia feu ordo,con> nexio feu amor.Nam fecundum aequalitatemunitatiSjOmnia quæin te funt, iuftifsi m¿ ordinata funt,ín ípfaunitatexmembra enim omnia,íuftítíam,ordínem æqualira tiSjUnius tuæentitatis,haberemanifeftum efamembra quidem corporalia ɣ ad cor=* .pus ipfum,corpus ad animam uitalem,uitaliSadfenfibilem, fenfibilis ad rationale, rationalis ad intelleâualem,atqj omnia,ad unitatem humanitatis tuse.Ec quomodo inipfa unitate,eft iuftitialis ille ordo,ita quide 6¿ connexio amorofa,in unitate.Con nexio enim in ipià entita te,eft ut omnia fint unus homo,poftquâm enim connexio ipfa,in unitate effe definit,unum tuum humanum efle,fimiliter deficere neceffeeriL Nunc tibi hæcin teipfonotifsima funt,quod neccontracftum quodcunqs effesaliter effe poteft,qua'm per unitatemun qua æqualitas & connexioxín teipfo igí tunad om ntum notitiam pergis,ut cunóla fetas unitrínícatém abfolutífsímá,uaríé participare* Ordinem etiam uniuerforum in unitate,ex te elicis, ut non aliter íuftítíam uideas, nifi in eo ordine,qui eft in unitate, Non eft enim miuftum, imô æquifsimum eft,ca- put tuum furfum,atq3 in eo cerebrum,oculos,aures,cæteracp gradatim atque pedes deorfiim effexqaoníam (urfum deorfum,totuscphic membrorum ordo,ad unita tem refolutus,nonnifiæquiisimus.eiïepoteft.Aequifsimus igitur atq¿ íuftifsimus eft híc ordo,qui in unitate exíftírdlle uerô ordo,qm ad díuífioné,alteritatemep ten- díqíníuftíísimus eft,díuí nítatí^ contrarius.Elicis ex teipíb,hanc quídé amoris coa nexionemfírmíísimam effe, quæ eft inunita texnam amorem,connexíonemúe, uni- tatem dicere uídcs.Vnít enim amor,amantem cum amabili. Non eft autem amor fau naturalis connexio, qua caput corpori tuo unitur, alius amor,quàm ille qui ex unitate acqj çqualirate procedi t.Connecftuntur igitur à radice entitatis tuæ,ô£ equa litate ordinis ad ipfam unitatem.Vides igitur,non effe amorem diuinam connexio nem participantem,qui eft extra unum & ordinem ad unum » Nihil igitur uniuerfi diligendum eft,nifi in unitate ateg ordine uniuerfi.Nullus homo amandus eft, nifi in unitate atq^ ordine humanitatis.Nec eft homo generaliter diligendus,nifi in uni- tate atcg ordine animalitatis,itadefingulis.Ex teipfo igitur,dilecciones Deiformes intueri ualebis.Nam confpicisDeum,qui eft inunita connexio › nô ut contradum amabile aliquod,diligednm,fed utabíolutífsímum infinitum amorem. In eo igitur amore,quo Deus diligitur,eile debet fimplicifsima unicas,infinitaq^ iuftitia.Necef- íeeft igitur,omnem amorem, quo Deus amatur, minorem effe eo,quo amari po« teft.Cognofcis etiam hoc elle Deu amare,quod eft amari àDeoxcum Deus fit Cha ritas.Quanto igitur quis Deum plus amauerit,tanto plus diuinitatem participatdia etiam diuini luminis participatione,hoc iuftum atqs æquum effe con(picis,quod in ie unitatem connexionem^ continet,dum lex ab unitate atep connexione recedit, iufta effe nequit.Hæc lex,quod tibi uis fieri alteri fac, aequalitatem unitatis figurau Si iuftus effe uelis,non aliud te agereneceffe eft, quâm quôd ab ea aequalitate non recedas,inqua unitas eft,& connexio.Tunc quidem aequaliter in unitate amore¿$, feres aduerfa,paapertatesS£diuitias,honoresautuituperia>necaddextramautfini ftram,euagaberis,fed aequalitatis medio tutifsimus eris.Nihil *tibi* grane,aduerfum- ue euenire poterit,fi id omne quod fenfibus aduerlum uidetur,intelligis,atc$ ita am plecflerisjin æqualitate unitatis effendi atq$ amandi,ferendum,cum hoc fit diuinita- tem nobiliter foelicitercp partídpare.Vídes aureín ea ípfa æqualitate iam dida,om/ nem moralem complicari uirtutem,nec uirtutem effe poife,nifi in huius aequalita- tis particípatíoneexiftat.Poterís multo meamplius, participatum unitrinum diui- nitatis lumen,in te contemplari,qui dudum uita æquali,te adiftrahentibus munda?* nis^ad íuftítíam colendam tranftuliftft nec meas conie&urales has ine- ptias tibi pandere præiumpfiffem, *fi* eas te non fciuilfem,per ipfam fæpedicftam aequalitatis legem,in unitate amoris fufeepturum.

Secundi libriffe Co nie Auris finis*

Confratti

CONFRATRI CON

rado Vuartobergenii,Canonico monaz

fteftj Mempheltí, denoto fàcèrdoti3 Nicolaus de Cuíá,
præpofîtus eiufdem loci: E)eF¿*
liatione Det

Andem me compulitftudrj tui feruentia,ut crebris monitis tuis¿ Fili, fe> DÆ aliquandorefpondeam.Saneameflagitareuideris,quid ego de FiliationeDeiconrjciam3quaeper ípfum altifsimum loannem Theologum, â radio aeterno nobis daripublicaturjcumdicit; Quotquot autem receperunt eum;dediceis poteRatem filios Dei fieri,tjs qui credut in nomine eius. Confrater merito colende,recipe eo pado id quod occurrit,utnon putes me quicquâm ijs adíjcere,qu2EÍn proteritis meis legifti coceptibas.Nihil enim in intimis etiamremanfitpræcordrjs, quod nonillifipfis mandauerim literis, meas generales qualefcuncpexprimentibus coniedftras,forte£uidipfum,indicendis cxperieris.Egôàutemurinfummadicam,nÔ aliud filiationem Dei quàm Déification nem,quæ *ÔCÔiocns* Græce dicitur,æftimandum iudico.Theofinuero tu ipfe nofti,uí tímítatem perfedíonís exiftere,quænótítía Dei *8¿*uerbi,feu uifío *intuí*ciuá uocítatur.Hánc énímego, Theologi loannís fententía elle arbitror,quomodo *hoyos* feu ratio eterna,quæ fuit in principio Deus apud Deum,lumen homini dedit ra dónale,cum ei fpiritumtradidit,ad fui fimilitudinem.Deiridedeclara.uit, uarijs admo* nitionibusuidentiumProphetarn,acq?ultimoperVerbum;quod inmundo apparuitdumen ipfum tationis,efleuitam fpiritus,atep quôd in ipfo noftrofpiritu ratio* nali,fi receperimus Verbum ipfum diuiniim,oritur filiationis poteftas,in credenti? bus.Hæc eft fuperadmiranda diuinæ uirtutis participatio,ut rationalis nofter fpiri tus,in fua ui intelledual/,hanchabeat poteftatem j quafi femen diuinum fit intelledus ipfe,cuius uírtus,ín credente in tantum afcëdere poisit,ut pertingat ad theofirt ipfam,ad ultimam fcilicet intelledusperfedionem,hoc eft ad ipfam appraehenfionem ueritatis,non uti ipfa ueritas *eft*obumbrata,in figura *dC* gnígmate,é¿ uaría aire rítate,in hocfenfibili mundo,fed ut in feipfa intelledualiteruifibilis.Ethçc eft fuffl cientia ipfa,quam ex Deo habet uirtus noftraintelledaalis,quæponitarperexcità itionem diuini uerbi in adu apud credentes.Qui enim no credit,nequaquám afeendet,fed feípfum íudícaúítafcenderenÓ poffe,fibqpfí uiâ præcludèndo. Nihil enim firiéfídeattíngítur,quaeprímo,ínítínereuíatoremcollocat. In tantum igitur noftrá uis animæ,poteft furfum,adperfedionem intelledus fçandere, quanta ipfa credit* Non eft igitur ufq? ad Dei filiationem,afcenfus prohibitus,fi fides a deft. Et cum. filiatio *i*pia, fit ultimum omnis potentiæ,non eft uis noftra iritelledualis, citra ipfttn theofím,exhauríbilis»ne¿p id ullo gradu attingitquod eft ultima perfedio eius, citra quietem illam filiationis lucis perpetuæ,ac uiraegaudijfempiterni.Arbitror autem harte Dei filiationem,omnem exire modum intuitionis. Nam cum nihil in hoc mundo,in cor hominis,mentem,autintelledum,quantumcuncp altu *SC* eleuatum; intrare queat, quin intra modum contra dum maneat,ut nec conceptus quifquani gaudfj,13etitite,ueritatis3eftentiae,uittutis,fuijpfiusintuitionis,autalius quicunque; modoreftridiuo carere pofsit,qui quidem modus,in unoquocp uarius, fecundum huius mundiconditionem,ad phantafmata retradus erit,cum de hoc mundo abfoluti fuerimus,ab bis etiam obumbrantibus modis rdeuatus,fic fcilicet, utfcelicitatem fuam intelledus nofter,ab his modis fubtrahentibusliberatus,fua intelledualf Íuce,díuínam uitam náncífcatur, in qua licet abfcp fenfibilis mundi contradi? aenigmatibus j ad íntuítíonem uerítatís eftuetur, non erit tamen hæc ipfa intuicio,fine

modo illius ñiundí.Nam ait theologus,quomodo rationis lumen,in omnibus tecs plentibus Verbum,& credentibus,poteftatem ipfarri habet,ad filiationem Dei pertingendum.Igitur filiatio ipfa,in multis filtjs erit,à quibus uartjs participabitur mc/dis: multitudo enim,unitatem uarie participat, in uaria alteritate, cum omneexsftens in alio,aliter efte necefle fit Non igitur erit filiatio multorum fine modo,qui quidem modus,adoptionis partÍGÍpatiofortédici poterit. Sed ipfa Vnigeniti filia/tio,finemodoinidentitatenaturæpatrisexiftens,eft ipfa fuperabfokita filiatiojin qua per quam omnes adoptionisfdij filiationem adipifcèntur. Nunc ïdopwé uideris,ut te qualicuncp modo eo ducam,ubi uidere queas, quid fit illud inef&bilâ gaudium,filíátíonís.Quáuís non expedes,ípfum poflè fuffícíenter exprímí,quod omnem mentem exuperat,maxime cum coníedurís incumbentes , aenigmatum modos tranfdire non ualeamus,uereor præfumptuofa audacia notari peccator ho/mo,officium purgantifsimarum mentium fubeundo,non tamen me finit filers,magnus tibi complacendi affedus-Accipe igitur breuifsime,quod nuc conrjcio. Non arbitror nos fieri fic filios Dei,quod aliquid aliud tunc (imus quam modo, fed modo alio id tunc erimus,quod nunc fuo modo fumus. Vis enim ¿ntelledualis,que recepitiumenadualediuinum,perquod uiuificata eft per fidem,attrahit continuam influentiam eius,ut crefcat in uirum perfedum. Virilitas autem non eft de mundo p ueritiæ,ubi adhuc homo crefcit,fed de mundo perfedionis. Idem eft puer qui & uir,fed non apparet in puero,qui feruis connumeratur ipfa filiatio,fed in adulta ætàte ubi conregnac patri.Idem eft ille qui nue in fchplis eft,ut proficiat, ille qui poft hoc,Magifterium adipifeitur. Hic quidem ftudemus,ibi magiftramur. Studemus autem eo modo(utaitTheologus)quia recipimus uerbum rationis, â magiftrocui credimus,quia uerax eft magífter,¿£ redé nos docet,confidimus^ pofle proficere*

quia recipimus uerbumeius S¿ credimus,docibiles Deo erimus. Per hoc in nobis poteftas exorítur,po fle ad magifterium percingere,quod eftfiliatio, Docet pi® dordifcipulum, particulares plures formas, ftilo exarare,& cum uniuerfasnon^ tunc demum,transfertur de fchola ad magifterium* Eft autem magifterium,tranG fumptio fcienciæ particularium,inuniueriàlem artem,inter quæ nulla cadit propertío. In hoc mundo ftudemus per medium fenfuum, qui particularia ratitum atrin« gunt,transferimur de mundo íenfibilí particularium,ad uníuerfalem artem,quæ eft inmundo intellecftaali.Vniuerfaleenirneftinintelle&u,Ô£ de regione intelleduaIL In hoc mundo in uarijs particularibus obíedí$,ut in uartjs libris,uerfatur ftudium noftrum.In mundo ínteíledaalí,non eft nifi obiedum unum intelledus,fcilicet ueritas ipfa,in quo habet magifterium uniuerfale.Nam níhilin uarijs obiedisparti/cuíaribus quærit medio fenfuum,intelledus in hoc mundo,nifi uítam fuá *St*cibum uitæ,fcilicet nerita tern,quæ eft uita intelledus.Et hoc eft magifterium quod in ftu/dio huius mundi quçriqfcilicet íntellígere uèritatem,imo haberemagíííeríumuerítatisjimôefïemagifter uerítatiSjimó eflè ars ipfa ueritatis,fed non reperit artem ipfam,fed ea particularia,quæ artis opera exiftunt. Transfertur autem de fchola ha*ius mundi,ad regionem magífterrj,á¿efficitur magifterfeuars,operum huius mundi. Quietatur igitur ftudiurn uitæ perfedionis,atque omnis motus intelledus^ quando fecomperit in ea regione elle, ubi eft magifteromnium operum operabihum,(cilicet filius Dei,Verbutti illud,per quod codi formati funt', & omnis creaturaj&fefimilem illi. Eft enim tuncin ipfo,ipfa Dei fi!iatio,quando in eo eftars illa, ïmo ipfe eft ars illa diuína,in qua,& per quam funt omníatímó ipfe eft Deus,6¿ omnia modo illo quo magifterium adeptus eft,quod attenta meditationeaduertas.Scientia namcp,untuerfali fua acceptione, omniafcibilia,Deum fcilicet,et quicquid eft9! ambinDodusautemfcriba,quieft magifterium uniuerfalis feientiæ adeptusjia,* bet thefaurum,de quo proferre poteft,noua ÔC uetera.Intelledus igitur iUius,fecut» dum modum magifterij,ambit Deum & omnia: ita ut nihil eum aufugiat,aut ex*trá ípfum fit,ut in ipfo omnia fint ipfe intelledus, ita quidem de alio dodo feri eft hoc ípfum fuo modo^atep ita in eundis. Qttapropter,qu^MQ.inhac fcholaffia-

Itis fenfibílis mundi,diîïgendor quis fuerit,in exercitatione intellecftualis ftudij, in lumine uerbímagiftrídíuíntítantóperfe&iusmagifterium aflequetuf» Vndecuni magifterium quodquærimus,&inquo eft uitæ intelléíftualísfoelícítas4fitueforutú *8C* æternorum,fi (píricas nofter íntelledualís eúadere debetdn perfedlum magíftrií; utinfeipfoætemaliterpofsideat,deledabilifsimamuitamintelleà:ualem:oportet ut ftudíum eius,non adhæreat umbris temporalibus íenfibilís mundi, fed illis perfaná:or¿éproftadíoíatellecftaalíutatur,proutpueríín ich olis, utuntur materialibus,^ fenfibilibus fcripturis, Nam in ipfis materialibus literarum figuris, non eft ftadiutn eorum,fed in ipfo rationali eórum fignifica to.Ita quidem uocalibus Termonibus,quibas inftruuntur,tpfi intellecftualiter,non fenííbílítér utantur : ut per fignà tjocalia,ad mentem magiftri pertingant. Sed fi qui in fignis potius deledantur, ad magifterium Philo fophiæ nonpertíngent,fed ut ignorantes,in fcriptores, pidores3prolocutores,cantores,uel citharoedos,degenerabunt» Tali quadam fimilitu* dine admonemur nos,qui ad filiationem Dei afpiramus,non inherere fenfibilibus; quæ funtænigmatica figna uerúfed ipfis ob infirmitatem ndftram,abfq? adhaefione coinquinationis ita uti,quafi per ipia nobis loquatur magifter uérítatís, & libri fint, mentis eius exprefsionem condnentes.Et tunc in fenfibilibus,contemplabimur intellcdualia,& afcendemus quadam improportionali comparatione,de tranfitorijs fluidis temporalibus, quorum efte, eft ín ¿nftabilí fluxu, ad aeterna,ubi rapta eft omnis fuccefsiojn fixam quietis permanendam,&uacabimus circafpeculadonem .ueræ,iuftæ,Ôi gaudiofæuitse,(perantesnos procul ab omni inquinamento deorfum trahente,quantum pofsimus,cum ardenti defiderio ftudij circa ípfum; eamipfamuitammagiftraliadeptione hinc abfolytos, introire: hoceft: gaudiurri JDomini,quodnemotollerepoterit,quandointelledualtguftu,uitam incorruptibilem nos attigifle,compræhendimiis. Ethæceft quidem ipfa íumma delecftatio; quafi dum guftamus fuauifsimo fenfu,cibum uïtæ, qdem famelice appetimus : corn edit enim infedo palato infirmus ,faporofifsimos cibos, fed quia uiuacitas feiv fus,non ièntit fuauitatem faporis,uiuit in aerumna, cum fatigatione, tríftítía, 6C labore,& eft illi poena cibum mafticare» Qui uero purgato *ÔC* fano palato efurit,deledabiliter,& cum uoluptate cibatur» Tali quadam licet remotifsima fimiiitudine; gaudium eft filijs Dei,abfqtie íntermífsíonetquando non fólum intelledualis uita; non corrumpitur adnihilatione,ob fuam incorruptibilem naturam : fèd ôf uiuit intelledualí guftu,qao fe is uiuere *fentit,uita* aera ¿ntelle(ftualí,quem pura tientas fempiternèreficit. Fortète pulfat fæpèauditum, Deumincqmpræhenfîbilem,ac quod filiatio,quæ eft appræhenfio uérítatís,quæ Deus eft, attingi nequeat» Arbitror te fatis intellexiffe acritatem, in alionohnifi aliter polle compræhendi. Sed cum illi modi theophanici,fint intelleâuales, tunc Deus (etfi non ud ipfe eft attingítur)uídebítur tamen fine omni ænigmatico phantafmate, in puritate fpirítus íntelleíftualis,S¿ hæc ipfi intellecftui clara eft atque facilis uifio . Hic quidem abfokitæuerïtatis apparitionis modus, cum fit ultima *uitalis* fcdicitasintellecftus,ficue¡títate fruentis, Deus eft,fine quo intelledus fœlix eflènequit» Volo quidem üt attendas,quomodo quietado, omnis intellecftualis motus, eL ueritas obiecftaliSjeXtrâ quam quidem regionem ueritatís>nullum íntelleduale ueftigium reperitur.Neque indicio ipfius intelledus, quicquam efle poteft extra coelum ueritatis,fedfi udinaltjs noftris libellis enodauimus,fubdlflsimeaduertes,tuncueritas ipfa noti eft Deus ,ut in fe triumphat, fed eft modus quidam Dei, quo íntelletftúí in aeterna uita communicabilis exiftit» Nam Deus in fe triumphans,nec eft intelligibiiís autfcibíiíssneceft uerítas,necuíta,nec eft,fedomnéinteíligibile antecedit,ut unumfimplicifsin um principium » Vnde cum omnem intellecftum ficexuperet, non reperitur fic in regione feu coelo intelledus, nec poteft per intellecftum attingi extra ípfum coelum, efle. Hinc Deus, cum non pofsit nifi negatiue,extraintelle^ analem regionem attingi: tunc uía fruidónís^ín ueritate eíTé,6¿ uiuere incoelo

ipfo empyrco,fcílícetaltifsímí raptus noftri fpiritus,attingitur cum pace & quiete, quando fatiaciir fpiritus ín hac apparitione gloriae Dei.Et in hoc eft gaudium alcifsimum intelleduale,quando fuum principium,medium,& finem,omnem alti/ tudinemappræhenfionisexcellere cognofcens,in proprio obiedo fcilicet,in pura ueritate intuetur,8¿ hoc quidem,eft leipfum ínüerítate apprxhendere,in tali quidem excellentia gloriæ>ut nihil extra fe efte poiTe intelligat,fed omnia in ipfo ip* jpwiilwre- fum*Vt autem fimilitudine ducarisîte nequaquam ignorare fcio,formas æquales in redis fpeculis,minores in curuis apparere.Sit igitur altiísíma ref|)lendentia,prin- *speculum tur* ciprj noftri,Deigloriofijin qua appareatDeus ipfe,qux ficueritatis fpeculn,fine macula redifsimum atqj interminum perfedifsimumqjtfinftpomnes creatur^ fpecula contradíora *8C* differentercurua,inter qug intelleduales naturae fintuiua,clariora, atc£ rediora fpecula,ac talia cum fint uiua,& inrelledualiaat^libera,concipito, quodpoffint feipfoincuruare,redificare,S(mundare.Dicoigitur,claritas una fpecularis,uarie in iftis uniuerfis refplendetjfpecularibus reflexíoníbus,6¿ in prima redifsima fpeculari claritate,omnia fpecula uti funt refpkndet,utiinmaterialibus fpeculisUn circulo anterioriadfeuerfus,uideri poteftJn omnibus autem alrjs contradis & curws,omníanon uti ipfa font apparent,fed fecundum recipientis ipeculi conditíonéjftilicctícum dímínutíone,ob receflum,recipientis fpeculi,a reditudine.Quando igitur aliquod intelledualeutuum fpeculum,translatum fuerit,ad fpeculum primum ueritatis redum,in quo ueraciter omnia uti funqabfcp defedu refplendent :tunc fpeculnm ipfum ueritatis,cum omni receptione omnium fpcculorum,fetranffunditín¿ntelkduakuíuumípeculum,6(ipfum tale intelleduale,infe recipit fpecularem illum radium fpeculi ueritatis,in fe habentis omnium fpe culorum ueritatem.Recipit autem íuo modo,in eodem uero momento aeternitatis uiuumilludfpeculum,quafi oculus uiuus cum receptione luminis refplendcntix primifpeculi,ineodemueritatisfpeculo,feuti eft intuetur,& in fe omnia fuo quidem modo, Quanto enim fimplicíus,abfolutíus,clarius,mundíus,redíus,íuftius Ôiuerius fueriurantô in fe gloriam Dei,atqj omnia limpidus,iucundius,uerius^ intuebitur.Infpeculoigiturilloprimo ueritatis,quod SC uerbum, feu filius Dei dtei poteft : adipiiciturintelledualeipeculumjfiliation^utfit omnia in omnibus,^ omnia in ipfo, & regnum dus ponèftio Dei *ÔC* omnium, in uita gloriofa-Tolle itacp frater,contradiones quantificatiuas fonfibilium ipeculorum>& a loco & tempore, *Q(,* cundís fenftbiííbus,conceptum abfoluas,eleuando teipfum ad rationales fpeculares claritates,ubi in ratione clara, mens noftra uentate fpeculatur *t* (inquirimus enim dubiorum latebras,in claritate rationalis ípecuii,& id nerum icimus,quod ratio nobis oftcndir)transferigiturpr#mifium paradigma in regionem intelledualem:utpropinquioste,qu3liamqjmanududione,adfpeculationem ftI liationis Dei,queas eleuare » Poteris enim quadam intuitione occulta,præguftare* nihil aliud filiationem eiiê, quam translationem illam, de umbrofis ueftigijs fimulachrorum,ad unionem cum ipfa infinita ratíone,ín qua & per quam,fpiritus uiuic, & feuiuereintelligitjita quidem,ut nihil extrafeipfum uiuerecofpiciat: aefifolum **ea** omnia uiuant,quæin ipfo fimtipfe, tamaqj exuberatione fe uitam baberefeiat, **ut** omnia in ipfo æternaliter uiuant,fta dqidem,ut non fint ei uitam præftantia, alia quæcunque,fed ipfa uita uiuentium. Ñon enim erit Deus alius ei,ab ipfomecfpb ritu, neque diuerfus, neque diftindus, neque alia diuina ratio, feu aliud Dei uerbum , neque alius Dei fpiritus. Omnis enim alteritas ÓÍ diuerfitas,longé inferior **eft**,ipfafiliatione. Purifsimus enim intelledus, omne intdligibile incelledum efiefacit:cum omneíntelligíbile,^! ipfo intelledu,fit intelledus ipfe. Omne igitur nerum,per ueritatem ípfam nerum, & inteliigibile eft♦ Veritas igitur fola,eft íntelligibilítas omnís ¿ntellígíbilís. Abftradus igitur atque mundifsimus inteb ledus, neritatem omnis ¿ntellígíbilís íntclledum.éftefacít,ut uita uiuat intelle* duali, quæ eft intelligere. Erit igitur intelledus,quando in eo ueritas ipfa,eft intelledus,femper intelligens uiuens, neque aliud intelligic tunc à fe, quando

ueritatem

'taitatem intelltgitjquæ in ipfo eft ipfe * Extra enim íntéllí*gíbíTe>niíiíl íntelligítur, omne autem intelligibile3in ipfo intelletftuintellecftus eft . Nihil igitur remanebit, nifi ipfe mtelledus purus fecundum fe,qui extra intelligibile,nihil poteft intellige* reeffepoíle.Cam igitur hoc ita fiqnonintelligit intellecftus ille aliud inteliigibile, neqjeriteiusintelligerealiquidaliudjfedinunitate effentiæ,eft ipfe intelligens , *QC* idquodinteHigitur,atc$ adus ipfequieft intelligere.No erit igitur ueritas aliud aliquod, ab inteliedhyiecg uita qua uiuit,alia erit ab ipfo uíuenteíntelledu/ecuduni omnem uím *QC* naturam intelledualis uigoris,quæ omnia fecudum fe ambit,& omnía fe faciqquando omnia in ipfo ipfeJFiliatío igitur,eft ablatio omnis alteritatis diuerfítatis,6¿ refolutio omnium in unum,quæ eft transfufio unius in omnia. Et *hxc&twts* ípfa.Nam cumDeus fitunum,in quo omnia uniter, quæ eft transfufio unius in omnia,ut omnia id fint quod funt,ó¿ in intelleduali fruitione,coincidit eG» fe unum in quo omnia,0¿ efte omnia in quo unumttunc rede Deificamur, quando ad hoc exaltamur,ut in uno fimus ipfum,in quo omnia,*QC in* omnibus unum.Necp putes has locutiones præcifas,quoniam íncffabílía}locutíoníbus non a ttinguntur» Hinc autem profunda meditatione,fuper omnes contrarietates,figuras,!pca, tempora,ùnagines,ÔC cotradiones,fuper alteritates,difiundiones,coniundiones, affîr. mariones ÔC negationes,opus eftuteleueristquando per tranícenfum omníu proport!Oíium5compara£Íonum,ó¿ ratiocinationum, ad puram íntelledualem uitam, tu filius uitæin uitam transformaberis ♦ Ethæc fit huius tem ports, de theofi,qualicuncp licet remota ualdè coniedura,in qua,quæefte pofsitaltifsimæ profunditatis eius dcfcrip *tio*,fuper rationem omnem afeendendum efte,ad ulterius aliquid fuprà id,quo,d figtus quibufcunq; cxplicabile,eft in puritate (implici(quantum potes) co tjcias.Hæc fiedehoedida fint. Quoniam autem te maximèoptare no hæiiro,ut tibí conceptum uiæ pandam,qua in huius tempons ftuxu,ad ftudium ipfum filiationis pergendam elle conqciothinc adhuc,prout occurrit jidipfum explicare conaboñ 'Dico autem refolutorías (cholas,deuariainuolutionenos reuelare, fi ad unum Si modos üníus refpexerimus ♦ Non quidem,quôd unum ab omnibus confiderationibus abfolutum,quod eft omnium príncipíutn,medíum,&finis,imó in omnibus omnia,innihilo nihihfit entibus intelligibilibus,rationalibus,feiffenfibilibus,quo/ uifmodocoordinatum,utaliás índoda ignorada explicauí,cum ínafcenfu uel defeenfu rerum,ad maximum fimpliciter,deuenirinequear,fedremanet fuper omne ordinem gradum fuperexalcacuntNihilomínus illud ipfum unum,etfi inattíngí bile remaneat,eft tamen idípíum unum,quod in omnibus attíngíbílíbus attingitur.Vnum igitur er,it,quod omnia, fimul idipfum inattingibile unum, in omnibus attingitur.Quafi fi quis diceret,monadem innumerabilem, quæ tamen eft omnis numerus,& in omninumero numeratur innumerabilis ipfamonas. Non enim aliud elle poteft,omnis numerus q monas,habet enim denarius,omne id quod eft, M0na^ â monadejfine qua nec denarius unus quidem numerus,nec denarius eftet. Quôd enim eft denarius,penitus ex monade habet,necp eft quid aliud à monade, necp eft quicquàm redpiensàmonade,quafifibipræter monaejem effe aliquod conuenire pofsit:fed omne id quod eft,monas eft.Nec tamen denarius numerus,monade numerat,fed remanet denario innumerabilis,ficut & cuilibet numero, cum fuper omnèm numerum exaltetur innumerabilis,ipfa monas.Et quia fenarius non eft fepte/ narius,erunt hi duo numeri diuerfi',licet non fit alia monas íenaríj, alia monas feptenarrj.Non enim in ipfis,niii monas una in uarietate reperitur.Monas igitur,qug <eftnumeriprmcipium,noneftinnumero reperibilis,fedinnumero numerabiliter eft ipfaunitaSjSc in monade innumerabiliter.Nulla eft coordinatio ,(eu proportio, numeralis ad innumerabileabfolutè,neq?abftraâi abfolutè,ad modaliter contra/ dum.Síccoqcere teconueníqunum íllud,quod eft omnium principium, ineffabile elfe,cum fit omnium effabilium principium.Omnia igitur quæ efíarí quícunqjpof futir,ineffabile non exprimunt,fed omnis elocutio ineffabile fatur. Eft enim ¿pium unu pacer feu genitor Verbyd omne3quod in omni yerbo (ut fie dicâ) uerbatur,fie in omni

ïntetlc&US mA gijïri.

jin omni figno fignatur,8¿ fic de reliquis* Atquè ut alio quodam te ducam exemplo; ntelledus magiftri,per omnia inattingibilis eft,in regione rationali & fenfibili.Hic intelledus ex plenitudine magifterij,ó¿ uirtutis feu bonitatis mouetur,ut ad iimilitudinem foi uniat alios,uerbum mentale de fe generans, quod quidem eft fimplex etperfedum magifterij uerbum,feu ars ipfa perfeda magiftri.Hanc artem,infpirare uultmentibus difcipulorumjqUoniam autem non poteft,nifi per fenfibilia figna,intrarèin eorum mentem,attrahíta£rem,etexeo uócem format,quamuarieinibrmat *QC* exprimimur ficmentesdifcipulorum eleuet,admagifterij æqualttatem. Omnia autem uerba magiftri aucloremuerbi, intelle&um fcilicet, nequaquam oftendere queunt,nifi per mentali conceptum,íéu uerbum ipfum íntelleduale,quód eft ima* gó intelledus Jn tali quidem exprefsione dodrinç magiftri,refplendet aftedus ma giftri,qui relucet ín pronunciatíone,8¿uaríéquídem,(écundumuarios exprimendi modos,ut uerbum frudificet.Refplendetaftedus magiftri côceptus, in uerborum fignificatione,reiplendet& ipfum magifteriurt^unde emanat, tam fcecundus atep tam magiftralis.Neq? omnes modi pronuncíatiOnísáattínguntaffedum,cum tan« tus (it,quod pronuncian non pofsic.Ne<$ omnes modi orationum ȝ attingunt conceptum,qui eft inexpreisibilis foecunditatis,cum fit ars magífterq. Ñeque oratio *ÔC* pronunciatio,cumomnibusmodis pofsíbilíbus,exprímére pofiiint magifterium ipfum intelledualetquanquam non aliud in omn* oratione exiftat,aut fignificeturj quam eius ipfius manifeftatío,adfine transformationis,in fimilemagifterium.Tali quadam fimilitudíne,príncipíum noftrum unítrinum,bonitate fuá creauit fenfibile mundum iftum,ad finem intelledualiumfpirituum,materiam eius quafi uoceman qua mentale uerbum uarie fecit refplendere,utomnia fenfibiliajint elocutionis nanarum orationes,aDeo patre,perfilium uerbum,in fpirituuniuerforum explicate in finem ut per fenfibilia figna, dodrina fummimagiftertj,inhumanasmentesfo transfundat,^ ad fimile magifterium,perficienter transforment fit totus ifte fenilbilis muridus,ficobíntellédualem,S¿ homo finís fenfibilíum creaturarum,&Deus gloriófus,principium,medíum,& finis omnis operationis fuæ.Eft igitur hocftudiu ad filiatione Dei tendentium,ut omné effabile,ab ineffabiliincoordinato *Qc* fuperexaltato,cognofcat,atc£ idipfum ineffabile,fuper omne intelleduale effè collocàtum,effecj ipfum príncípiu,nkdíum,& finem,omnis intelligibilis, atep ipfum unu, imparticipabilíter eíTeentítatís íntellígíbilís fontem,et omne id quod eft.Sicut meti tale Uerbum eft fons trocalis,6¿id omne,quod eft fignificatur uerbo uocali,abfiÿ ímmixtioneó¿partítíonéfuí,cummens,peruocaléuerbum,paftícíparí aut quouit modo attingi nequeat* Verbum autem intelleduale noftrum ¿ eft ineffabilis uerbi intellediialiS,receptio.Omneigitur uérbuni,abfolutum ab omni contradione feti fibilijin telleduale remanet, Intelle dualé autetri, intelledualiter de ineffabili id ha/ bet,quod eft. Ineffabile autem perintelledum,fi nominatur, abfoluto modo id fit, ciim intelledualis modus,abfolutùs fit in ordine,ad fenfibiles contradiones .ineffabile igitur,nec no minari necattingi quouifinodo poteft.Nomeri igitur abfolutfí fiuë entitasjfiueDeitas,fine bonitas,fide ueritasjfiueetia uirtus,aut aliud quodcffqj: néqua^j Deum nominat innominabilem,fed innominabile ipfum Dem uarijs intel ledUalibus modis exprimitHocaute modo,ineffabilis,efteffabilis,imparticipabilis,participabilis,fupraomne modu,modificabilis,Deusigitur, eft principia fuprâ una 6¿ modu,quí ín uno modo unius,(e participabile exhiber.Quaproptercontj ciO,ftudiUm quo in hoc mundo aícéndere conamunad filiationis adeptione, in alio fortafsis effe poftetut in uno modo unius,noftra uerfètur fpeculatio,atq3 ut praecifius loquendo,in exemplo quid uelim deguftes. Applica unu moda ad aliquid, quod in omnibus efle &uigere experieris Experimur autem uim quandâ omnibus ineflè,uirtus igitur abfoluatur pèr intellëdum,ut uim côfideres modo abfoluto. Sit igituruis abfoluta,coordinara quædam máxímitas5ín fe habens omnesuírtutís gra **dus**,modos,ín altitudínéuniuerfaii,ó¿ínfeile(ftuaíis (Implicitatis unitate: *S*¿ mo/ dus quidê altífsímus,quo fuperexcellens ipfa,ineffabilis atep penitus inattingibilis

caufa¿

cauta,omnis uírtutis,íntélle<ftualíter attingitur. Non eft enim Deus uirtus,fed do¿* minus uírtutum. Deinde attendendum, Deum fuprà omne abfolututn Sí contradi umexíftentem,per qua mcuncp altifsimam abfolutíonem non attingi utieft, fed cum ipfo modo abfoluto.Eo quidem modo abfoluto,intellecftuales naturæ,imparticipabilem intellecftualiter partícípant,utfintuírtutes, eleuatæ fuper omnem contractionem uinutiSjproutipfà uirtus ínfeníibílímudo,obumbratur.Abfoîutio ante uírtutís,modos habeüfine modo ením,non eftabfolutío ipfa partícípabilís.Abfo latió *itacp* uírtutís,in modorum uaríetate,uarías participantes oftendit uírentes.Vá •rtj igitur funt fpiritus intelle¿hiales,in abfolutionum uaríjs modís,uirtutem partidpautes,utomnes abfoluti fpiritus,uírtutem unam uaríé participantes,non aliad eft; quám uirtus abfoluta,uaríjs modis participataJam confpícís,quáta eft potentia fpirítus,quoníam eft uirtus,fuprâ omnem uim fenfibilis mundi exaltataJn p otetía *igitur* uírtutís eius,complicaturomnisuirtuscoelorum,atheorumquæfub ípfisfunt; ut omnis uis quæ in ipiïs eft,fit quædâ explicatio uírtutís intelle&ualis fpiritus.Participat autem fenfibilis hic mundus,ipfam unam uirtucem fenfibiliter, quam intellc dualis intedualiterjnuarietare modorum .Contrahitur itacg ipfa abfoluta uirtus» intelledualis mundi,in fenfibílí,in uaríjs participandi modis, codeftíaliterjn coelo; animalíter,in animalibus,uitaliter,ín uíuentibus,uegetabilíter,in uegetabílíbus,mí neralirer,in mineralibus,*Et* íta quidem de reliquis Jn omnibus igitur U attêdis, uim, &eius reperis modum. Vnum eft igitur, quod in omnibus eft omnia,quae ídípfuni modo fuo participant.Ita quíde deentítate,bonítate,&uerítate,utideuírtuteconijdas.Namentitasefthocipfum unum,quod omniaparticípant,qugfnnt,íícá¿bbniras,ódieritas.Vndelegíslatorprudentífsímus Moyfesaít,Deumcreafleuníaeríá; & formafte homínemjquafi Deus fit uirtus creatina leu formatiuajicet fuper ífta fit omnia,fed ¿níinuarenititur,quomodopartícipatíone uírtutís eius, modo quo participabilis efhuarie cunda in elle prodiere.Ita quidem ait,Deum uidiíle,omniafuífie bona^oftendens Deum fontem bonitatis,a quo,modo quo participabais eft,uariê imía bona exoriuntur.Non eft igitur nifi unii,quod fine modo participari nequit; Atq? utfuffidentíus ídípfum quod conijcío,tíbi pandam,unfï eft,quod omnes theo Íogiíantes5&phílofophantes,in tiarietate modorum,exprimere conantur♦Vnft eft regnum coElorum^cuíus una eft fimilitudojquæ non nifi in uarietate modorfi explicari poteft,ut magifterueritatis oftendit. Net^ eft aliud quod Zenon,aliud quod Parmenídes,autPíato,autalíjquícun¿pdeueritatetradíderat:fedtmnomnesreipi/cientes,uaríjs modis,ídípfum exprefferunt.Quáuís enim modi dicendi finí aduerfi; &£ íncompatibíles uídeantur,non tarrien nifi ídípfum imam,fuper omnem contra/ríetatem inattíngíbiliter collocatum,modo quífc$ fuo,híc affírmatíue,híc negatiué;' hicdubíé,nífifuntexplicare.Vnaeft enim Theologia,affírmátíua,omníadeuno aí fírmaos,Sf nega tiua,omnía de eodem negans,dubia,neq? negans,neq^ affirmas; díffiundíua,alterfi affirmans,alterum negans,& copulatiua,oppofita affirmatiue connecftens,autnegatíueípfa oppofíta copulatiue penitus abijeiens Jta quids om< pofsibiles dicedi modi,fub ipfa funt Theologia,idipium ineftabile,qualitercuq$ exprimere conantes.Hæceft igitur uia ftudij eorum,qui ad theófim tendunt,in modorum quorumcunc^ diuerfitate,adunum ipfum aduertere.Quâdo enim quicunqi ftudiofus fubtiliterconfîderando attendit,quomodo ipfum unum, omnium cauta, non poteft non exprimi in omni exprefsione,ficut uerbum, non poteft non dici ini omni loquente,fiue fe dicat loqui,(iue fe dicatno loqufitSc fibi manifeftu eft,uirtutem ineffabilis,omne dícíbileambíre,8¿ nihil dici pofein quo,modo fiio,caufa orni nis dicentis *Et* didi non refplendeat.Nihil *i*carp reperiet aeré theologians fcholafti cus,quodipfum perturbeqinomniuarietateconiedurarn,nec minus apud ipfum hic dicit,qui ait,nihil penitus efleujille ^ait,omnia effequguidetur.Necuerius hic dicit qui ait,Deum omnia effieiquam ille,qui ipfum ait nihil elle,aut non efle,cuni fciat,Deum fuper omnem affirmationem et negatione ineffabilem,quicquid quifqs dica*t$C* hoc ipfum quod quifip de ipfo dictation aliud effe,c|j modum quenda,qud

· dein-J

de ineffabili loquens,loquitur.Sicut hac duç fpecíes,homo & afinas,genus aní^alí tatisuario modo exprímuntHumana etenim fpecíes,ratíonaliter:afiniña,írrafio^ naliter.Secundum expreíTiónem humanæ fpecieí,tunc rationalitas convenire uú detur animalitatúfecundum expreífionem afininw,rationalitas.Qui autem ad genus ipfum intuetur,quomodo eft ita fuprà íftas differentias exaltatum,& quoa es propterca nulla conuenitdífferentíarum:aduertít expreffionem fpeciei,eíTe mods quendam differentialem generis,fuprà differentias exaltatiJta quidem de afína. Vnde contrariæ illæ exprefliones,contrariorum modorum differentialium,non impediunt mtuentem,ad unum genus fuperexaltatum.Oportet deinde ftudentem non negligere,quomodo in hac fchola fenfîbilis mundijn modorum uarierate,quaeritur unum,quod omnia,fed parto íam magífterio ,'in coelo intelligentia: puré in uno omnia ícíuntur.Quómodo autem ídípfum fiat,expræhabitis corjeías. Nam nullo tunc ratiocínatiuo difeurfu,ex fenfibiliter receptis,mens ipfa ad compræhenfionem mouetunfed cum mens ipfa,uirtutem abfolutam intellcdualiter participet,ita quidem,ut fecündum naturae fuæ exuberantem uirtutem,notio quaedam fit omnium íntelligibílíum,quam quidem uirtus potentiain adum,per fenfibíliaíncítamenta,in hoc mundo ftuduit eleuare,dum poft hæc uis ipfa fit,aduata ratiocinatione,&auiuificationecorporis,cui feipfum pártícípabílem fecïtliberata in feuiuaci intelledu unitiué redihfecomperit uirtutem,quæ ÔC adualis rerum notío exiftinSicut enim Deus ipfe,eft adualis rerum omnium effentiadta & intel* ledus feparatusÇ in fe uiuacíter conuerfiue unitus , uiua eft Dei fimilitu* do♦ Vnde uti Deus eft ipía rerum omnium 'eiïentia'i sta intelledus Dei fimilicudó rerum omnium fimílitudo• Cognitio amem, per fímílimdínem eft : in* telledus autem, cum fidintelledualis uiua Dei (tmilitudo,omnia in fe uno cognofcit , tunc autem fe cognofcit,quando fe in ipfo Deo,uti eft, intuetur,hoc autem tunc eft;/quando Deus in ipfo eft ipfe. Nihil igitur aliud eft omnia cognofeere,quám fe fimilitudinem Dei uidere,quæ eft filiatio* Vna igitur fímplici intuitione cognitíua,omnia intuetur,hic autem,in uarietate modorum,unum ¿p« firm inquirit.Quapropter,uis ipfa intelleduaïis,quæ fe pro fuá uenatíone,ín hoc mundo rationaliter atque fenfibiliter expandit, dum fe transfert de hoc mundo , recolligit?. Redibunt ¡enim uires intelleduales, participacæ in organis fenilium QC ratiocinationum,ad centrum intelledualemt uiuant uita intelleduaii,in unitatefuieffluxus.lamtibiiatispatere poteft,quomodo quædam fecundum meam qualecuncp cóníeduram,intelledualis natura,eft rerum uniuerfitas,intelledu-•limodotÔfdumin'fcolis huius mundi uerfatur.quærit potentiam ipfam injacftu ponere, &fe particularibus formis aflimulat.Tunc enim de uirtute fua#qua rerum uniucrfitatemdntelledualiter in potentia gerit, exerit huius ÔC huius rei intelledGr, quSdofe adu rei intelledxaffimilaLTransfertiirdeindehæcpotentiaaffmiïatiua, íte particularius'in a<ftu pofita,penitus in adu>8¿ artem perfeaamagiftenpquando in intelligibili calo,fefcit omnium ¡fimilitudinem,ut tunc fit adu ipfe intelledus intelledualis rerum omnium uniuerfitas,quando eftdifcretíua omnium notio^nec tamen intuerur tunc ipfe intelledus quiequam, extrà intelligibi!e ccelu, quietis QC uitae eius.Non enim temporalia temporaliterininftabili fucceffione,fed in indiuifibile intuetur præfentia.Namprxfentia,reu Nunc ipfum,omnis temporis compli catiuum,non eft de hoc fenfibili muftdo,cum per fenfum attingi nequeat,fed de íntenedualí.Sícquídemquanta,nequaquam in extenía diuifibili cotporalitateintuetur,fed in indiuifibili pundo,in quo eft intelledualis omnis quantitatis continuas complicatio,nec rerum alteritatem,in uarietate numeroru,fed in ipfa monade íímplícíjíntelledualíter omne numerg complicanti.Percípít igitur intelledus,intel ledualiter omnia,fuprà omnê fenfibile,diftrahente,8¿ obumbrante modii ' Mundâ quidë totft fenfibile,non modo fenfibili,fed ueriorfiintelleduali fcilicetintuetur mo ao.Dicit enim hæc cognitio perfeda,ea propter intuitio,quia ea pené eft differetis, inter eâ ipfam illius cqundi cognitione^iftius fen^bilis3qu& eft inter notitiam qug

per üiTum;8£èamqiiœ per auditum repemur. Qyantó igitur illa,quæ peruífmn generatur,certior clarior eft illa,quæ de eadem re per auditum efllcitur3tantô am ; plius multo,intuitiva cognitio alterius mundi,eam excellit quæ eft huiusjíicut fcíre . propter quid,poteft intuitíua cognitio dici , cum in rationem reí fciens refpiciat,ô£ r quiaeft,exauditii.Hæcficùrfïmde quæfito,ut tempus concefsít,defedíbílíter di* dégrafé quçfo iécipias,alíoüeró tempore,fi quid excellentius Deus miniftrauerit, nontelatebít.Valenuncconfraterperamande,6¿ tuis me fac orationibus partidpem,ut hinc translati, Filiatione Dei adipifcamurdnfilio Dei lefu Chrifto ? fempek benedidOjAmen»

Libelli de Filiatione Dèi finis,. .

DIA LOG VS DE GE-

ncii,Nicolai de Cula. i 4 47. Leo-

di).Interlocutores co nr ax›ys.n 1 co l a vi?*

Aepedeledabilifis reficimur variatis,minus licet præciofisjferculis » Hincquamuis Nicolae, ea tniniftrafti liberali traditione, quæ ad indeficientem uidum anime,uiam præftant;non,ftt pro,-, pterea quæfo tibi moleftum,fiadhuç fapidius exigam nutrimen . tum. N ico L a vsJamdudummenofti Conrade,quoniam infatigabili conatu,ad inçompræhenfibiie pergo,& gaudeo aut quæ itionibusftimularijautobiedionibusimpellúdícítoigitur*co n ;

f R *Ao V s.* Multa funt atq? magna, quæ fimul feofferunt, ignofees fi praeter ordinem dixero. NI C.Tui arbitrrj eft,fac Ut libet. co n. Primó nefcío,fí bene omnium fapien . tum coíjcíó ínquifítionem,in uno terminari prmcipio.Poftquàm enim ad.fontem, per lacus et fluminis afeenfum deiienitur?fiftítur:termíni enim,no eft terminus^neq? I principi),eft principium.Vbi autem eft principi) & termini coíncídentía,íbi *&C* medium coincidere necefle eft.Hocaütem uidetur effe ipfum Idem} in quo omnia ea< dem3Idem ipfum.De quo Propheta Dauid aitflnitio tu terrâ.fundafti, *ÔC*opera manuum tuarum funt cœli Ipfi peribunt,tu autem Idem ipfe es/i redé çonijçio,dicito., pi t c.Imó redifsifsimè,fed quid uelís,expedo* co N. Admiror quomodo Idem ipfe,. eft omnium cauG,quæ adeó funt diuerfa &àduerfa. Tendit enim conatus inqúifitionísjad genefim uniuerforum,quam breuiter atque facile,quantum, fieri concedi? tur,a te audírefummoperedefídero.Nic.Rembquam omnes prifeigrauifsimam acqj inexplicabilem, deferuerunt: facili compendio, quomodo ego ftolídiísimus om* nium,patefaciam? c o N.Quamuis feiam ex tua dodhinâ,nihil uti eft attingibi1e auc exprefsibile(nam de genefi díuínus Moyfes,atc£ alij plæri<ç,uarièlocuti,dífficulta» tem per uarietatem conieduraruni reliquerunt) fpero ramen aliquid tale pofl e au< J dire,de quo reficiar. N i c. Qui de genefi locuti funt,Idem dixeruntin uari]s modis,. utais.Cur igitur admiraris, quod ídem eftdíuerfórum caufa?c o N. Qjfia Idem,ui-, deturaptum natum elfe facere Idem, n i c o l a,*vs*¿Rede ais, Síhíncéft, quodom-,. niaíuntabípfo Eodeni abfoluto, id quod fônt,&modo quo funt* Co n r ad v ^, Nifi planiùs exponas,rion capio, n i c o l a v s * Primo npfti Conrade,attenta con/ fideratione quempiam feientèm fieri, co NR a d vs. Fateor,nihil inter ignorantem óífcientemdifferentiamfeciífe.quámáttentamconfiderationem.Niçol a v 5. At-. ' tende igitur ad Idem abfolutum,S¿ ftatimuidebis,quoniam ipfum Idémabfolu/ tumiquoníám Idem,hinc æternum.Non poteft enim efte Idem abfolutum ab al.io?i Nam cum(utais)Idem aptum natum fit facere idem,hinc S¿ alíud,alíudí abfolutum ígiturIdem,abalioquoeflet? *c* o n r ad v s. Capio* n i c o l a vs.Hinc æternum, fimplex¿interminum¿infinitum¿inalterabíle, immultiplicabile3 ita de cæteris#

c o N R A.QuSdo attenta meditatione àdûertô,negaré nequeo ifta.Necefle eft enini Idem eflè aeternum,quia a nullo alio 'éfle potèft Idemflnterminû eft igitur,quia aster* num fit infinitum,inalterabile^ham alteritas ab alteroéftJdém autèm^per fedícítín- alteritatem,fie & ¿mmultïplièàbiïitatèm,qûae fine alteration? eflè nô potëit.Admit- to plane iftam aflèrtiônèm-,quæ feïpfam ueram oftendit. K i c o ı . Volo etiam ut at- tendas,quomodo Deus alibi uocatur unus^SC Idem. Nam qui uirtutibùs uocabülo rùm,diligentiûs operam impertiti fijnt,adhuc ipfi Idem unis praetulerunt,quafi idea titas fit minus uno.Omneénihi Idem,unum eft,& non econuerfo.Illi etiam,QC ens, & aétérnum,6¿ quicquid noti unum,poft unum fimplex confiderarunt, ità Platoni- PldfMîri. ei maxime,tu uero concipito Idem abfolùtè,fuprâ idem in uocabulo confidèrabile, Tale eft de quo Propheta loquítút3quohiám eft ipfom Idem abfolutum, omni di- üèrfitati & oppofitioni foprapoíítiimiqüoníam Idem. Nulli igitur alteri eft ideaut díuerfom ineffabile Idem,in quo omnia Idem.Vriiuérfale QC particulare, in Eodem ipfum Idem,utiitas SC infinitas ín eôdémjldem. Sic àcftus ÔC potentia, ficeflèntïa 6É eflè,imo efle non eflè,in Eodem abfolutô,ïdêipfum eflè neceflè eft. c o n r a. Ifta •mihi quando attente confidero,patéiícunt*Idem enim dicunt plufes,qtff rem dicunt eflèjfimiliter &idem,fi dicant eam non efle.Vndeabfolutumldemtaleintelligo, in qùo 0ppofitio,quæ ídem non patítuf,ínuenírí nequit,ut oinhía alia diuerfir, oppo- íita,cómpofita,contrada,generalia,fpécí alia,S¿ caetera id genus i Idem abfolutum, longius lèquantun NIC o ı 4 Bene capis Conrade.Nam cum dicimus diuerium eflè díuerfom,affirmamus diuerium éffefibíjpfí ídemmonenim poteft diuerium effedi iierfom,hífí per Idem abfoltitum,per qúód omnequod eft,eft ídem fibíjpfi,& alte> rí aliad.Sed omne quod eft fibí ídeñi,&alteri aliud,non eftldem abfolutum ¿quodl altérí nec ídem nécdíuérfoin.Nam ídem alteri,abfoluté Eidem quomodo conuehí- retáieé diuerium,qüomodo énim díuerfitas,poffet conuenireEídéabfolutóiquódl eftomnemdíüérfitatem& alteritatemanteuehíens. co n r a. Intellígoteúelle,ní- hílomnium entíüm effè,quodnô fit ídem fibíjpfi,8£ alteri aliud,hinc nullum tale eíte Idem abfolutumJicet cum nullo fibíjpfi eodem,alteri diuerfojdem abfolutS fitdíuerfom.Nic o ı . Redé concipis,nam Idem abfolutum,quod&Defí dicimus, non cadit in numero cum omni alio,ut quôd Deus et coelum,fint phira aut duo,aut alía,8¿díuerfa,ficutnec coelum eftldem abfoluta, ut coelum quôd eft aliud â terra. Et quialdem abfolutum,eft atftiiomnisformæformabilis forma,non poteft forma eflè extraldem.Quo enim res eft èadem fibijpfi,formaagit,quôdautêeftalteri,aliaî eft quia non eft Idem abfolutum,hoc eft omnis fôrmæ forrria.Eft ignur Idem abfolu tum^principium,medm,& fims,dmnis formae,& adus abfblutus omnis potentia^ Idem incóntrádüm,ínalteratum,ín ipfo,uniuerfale non opponitur particulari,quia poft ipfum fimtiuriiuerfaie enim,eft fibijpfi idem,& particulari aliud, fieÔi particu- iare.Superexaltatum igitur èft Idem abfolutum,ómnibus intellectualibus uniùrià libus,ÔC realibus particularibus exiftèrttqs. c 0 N R *A.* Quando aduerto negari non pôflè,quodlibet eflè idem íibtjpíi,uideó Idem abfolutum,ab omnibus participará Nâm (ildem ábíblutn,effet ab omnibus àtiûd & diuerium,non eflent id quód font» quomodo enim quódlibet, effet idem fibijpfi abfoliitSIdem, ab ipfis eflet diiieffum &diftiri(ftumaut aliudf fic fi pafticipans Idem, effet ipfum Idem, quod participat, quomodo effet akerhquod etia fibqpfi ídem,diuerium í'n i c o ı . Acute capis. Nec te moneat Platonicorum,quamuis Íubfilís, confidératío, primum ímpartícípabílí- tetfuperexaltatum.Intellígeénim abfóíutumunfi.ín identítatefquam poft ¿pfüm primum abfolutum,unúm eflé aíüntjidentícépártícípari . Sufficiat enim tibí qüali- cuncp módó paítícipetur,nón eflè omnia fibí idém,hífi ab ípfo,á quo omhià,qui èft Idem abfolutuni.Et quía íam antç,plæra<ÿ talia fæpêâ me audiftíjpro compendióla facilitate,hæc ficnffcdéabfolütóEodem,dídá finuAniplíus téritábo præmifla ex- planare.Aiebas tujldem aptüm ha turn fàcèfeidêntègo hoc admittens, elicui hinc, omnia quanquàm uârià & diuériàjid effe qùôd font,etiam modo quo font. Admira batís tu,properabo tedéipíá admíratíone3faciíí compendióábfoluére. c ó n r *a.*O quantum

quantam plàcebis,fi efleceris, modo per me appræhenfibili,iit (pondere uíderis* N u c o ı a vs. ludicabis tuipfe mepromiffa adimpleflè,& primum non hæfitas, Idem iz dentificare. Nam quomodo poíretIdem,ex eo quialdem,diuerfificare cum diuerfiz tas,in Eodem abfolucofit Idem,poft quod loge pofterius eft omnis diuerfitás. Non eft igitur Idem,aptum natum nifi identificare,^ hoceft idem facere. Hinc omnis res, quia ídem fibíjpffiidentificatiut intelledusintelligit,uifus uidet,calor calefacit,0¿ ita de omnibus. Et quia Idem eft (mmultiplicabile,hincomnisidentificatio,reperiturni affimílatíone. Euocat igitur Idem,non idem in ídem i Et quia Idem immultiplicabile, per non ídem ínattingíbile,non idem furgitin conuerfione ad idem, fic reperi/ turinaifimulatione,utcumabfoiutaentitas, quæ eft ídem abfolutum, êuocar non ens ad idem: tunc quia non ens, non poteft attingere multiplicabilem abfolutam en titatem,reperiturnonensfurrexilfeinconuerfione,adabfolutarn entítatem,hoceft¿ ínaífimulatíoneadipfumIdem. Aftimulatioautem,dicitquandamcoincidentiam defceniùs ipfius Eíufdem,ad non ídem» 6¿afcenfus non idem ad Idem. Poteftigitur creatio,feugenefisdici, ipfaaifimulatio entitatis abfolutæ, quia ipfum Idem identic ficando>euocat nihil,aut non ens, ad fe. Hinc fancfti, Creaturam Dei dixerunt fimili/ tudinemacimaginem. Cumautem unitas, quæ coincidit cum Eodem abteluto, fit ¿nimultiplícabilísjquía Idem, quæ QC unitas: ideo non unum, cum abfolutam immul tiplicabilemidentitatem, attingere nequeat, non poteft nifi in pluralitate reperírú Dum igitur ipfum Idem abfolutum, quod eft &C ens, unum & infinitum ad fe euo- cat nonidem:furgitaffiimulatio in multis, ipfumIdem uarie participantibus. Plurali t^sigitur,alteritas,uarietas&Cdiuerfitas,& cætera talia,fargunt exeo, quia Idem i- dentificat. Hinc ordo, qui eft participatio ipfius Eiufdem,in uarietate,hinc harmo nia,qiKçldemuarièrepræfentat,contenant ¿¿conclamant omnia, quamquâ uaría, Idem ipfum, hie confonans clamor, eft aíTímilatío. Sic igitur eft ¡<.<¡<^0^ ieuotna/ tus,qui mundus dicitur, exortus, in clariori repræfencattone inattingibilis Eiute dem. Varietas enim eorum,quæ funt fibijpfi idem, alteri aliud,inattingibile Idem., inattingibiliteroftendunt,cum tantbplus Idem in ipfis refplendeat, quanto magis ínattíngibilítas,ín «arietate imaginum explicatur. Coincidit enim inattingibilitas, eum eodem abfoluto. Hincpatet,redtemedixifte,exhocomniaid efte quod funr, modo quo funt,quia Idem identificar. Hæc igitur, perfeda confequentiajdem abfo/ lutum eft. Igitur omnia funt id quod funt,& mod o quo funt, ut omnium rerum,nui/ la fit ratio aut caufa, nifi quia Idem identificar. Tu uero, cum «ideas innumeras res, hanc rationem abfolutam participare, cum quælibet res fit eadem fibijpfi, aptitu/ dinem habeat ad faciendum idem, tanto perfedius, quanto magis ídem,cum hod etiamfimulconfpicias, quamlibet rem alteri aliam : intelligis facile, omnia eflTeid quod funt,quia per Idem abfolutum, ad inattingibile ipfum Idem euocata, talia in ate fímílatione, utfunt, reperiuntur. Poteris nunc porfecftionem graduum,entium, fua- rum uirium ÔC operationum, numerum,pondus, menfuram: ad caufam eandem,fi/ «eidem ipfum, modo qui uiribus ingenij dabitur, reducere, atquefcire, quomodo generationes,corruptiones,alteratíones,& cætera huius generis, ex eo funt, quia I/ dem ídentifícat. Nam cum ad clariorem inattingibilitacem, quæ cum Eodem abfo- lutocoincidit,melius reprpfentandam, entia in affimilatione ipfius Eiufdem, quo- rum quodlibet eft idem fibijpfi, ÔCalteri ualdeoppofitum conueniat, ut fíe infinitas feu inattingibilitas, in maxima oppofitione participantium, quanto clarius patitur condítiopartíciptntíumexplíceturíhincfuntoppofitarumuiríum, entitatem ipfam participantia. Illa autem, cum quodlibet fit idem fibijpfi, nituntur identificare: ficut caVdum calefacere5frtgidum frigefacere. Sic cum calidum non calidum, ad íüiiden/ títatem uocat, frigidum non frigidu,ad fuam identitatem uocat: oritur pugna, ex hoc,generatio,& corruption queep talia temporalia, fluida, inflabilia, &, uarie* tas motuum, lam uides unam omnium caufam. Quod fi tibi aliud uidetur, planeque dixi, ratione refellito,gaudebo ínftruüego enim curfim, facili compendio, ficifta,ut promifla explerem,pcrftrinxi, forte ad pauciora refpíciens, quæ erroris caufa fæpè

exiftit conr Jld v $» Satïsfecifti perabundê, nec occurrit quícquam obrjciendamg imo dum lie te difcurrentemobferuarem,experimento didici,unam & eandem,inac tmgíbílemdodsE ignorantia? illuminationem, in omnibus, quæ &'nunc,& fæpèante locutus es, mihi in ueritate modorum explicatoriorum,darins reiplendere,ut tradiclones tuæ,undique eandem redoleant artem, cuius funt aflimilationes, quando nihil nunc nifi Idem ipfum,quodfæpêaîiomodoaudiui,apprghendi.Idem enim abfo/lutum eft,8¿ maximum abfolutum,quod eft ineffabile *S¿* ínattíngíbile:6¿ fie íneffabík, omniumdicibilíum caufa eft, óí inattingibile, omnium attíngibilíum. Et íam mi/hi notam fedfti infinitatem,quæcum Eodem abfoluto inattingibilicoíncídít, ín in/numerabili mulcírudine,part(cularíumentíum,claríusrefplendere. Quando enim omnem numerabilem numerum,excedunt particularia entia,quorum quodlibet eft idem fibqpfi,& alteri aliud,qug tamen inattingibilem infinitatem nonattinguntida rior fatfta eft,inattingibilitasabfoluti infiniti. Et quia Idem abfolutumeft in omni/bus,quoniam quodlíbet ídem fíbqpfí,ua ria eft omnium concordantia uniuerfalis, generica, uel fpecifíca,ficS¿dífFerentía, fine qua concordantia prêter inattingibile effe nequit. Sic oideoæternum, quod eftidem abfoluto, effeldem inattingibile, *Q£* hinc efieinnumerabiles uarietates durationum,quæ omnem rationalem menfuram excedunt,ut fic inattingibilitas,£terniEiufdem,perfe&iusrefp!endeac. Video fatis apertepotuifte inquifitores genefis rerum defecifle, qui ifta non cofiderarunt. Nam quidam ex eo,quia fenírerunt durationem mundi immenfurabilem: ¿udícarüc ipfum 2Eternum,cum çternum,fit Idem abfolutum,inattingibile omni duratione,cuius inac tingibilitas,inimmenfurabili duratione^plus pateicit.Himihi decepti uidetur:quafi fi oculus iudicaret5aliquod corpus participansiph^ricamfiguram in parte, qua uide/tur,ideo efie perfedam fpheram, quia uidere nequit, quod non fit fphfra (oculus e/nim;unico contuitu, fphæram nequit intueri) fed ficutcomponente ratione, iuua^mur *in* apprehenfibilitatefphgrgper uifumiita necefleeft, ut alto intelledu iuue«mb,r,qui nobis oftendir,menfuram rationalem,improportionabiliter *infra* æternum deficere? ut non fequacur,boc efie ^ternum, cuius duratio eft rationeinappr^henfibilis: men fure enim ratïonales,quæ temporalia attingunt,non attingunt res, a tempo/re abfolutas,ficut auditus,non attingit quicquâ non audibílejtcet día finírationi at/tingibilia. N *I CQ* La *vs.* Optime infers,*d¿* de hac re alias quid fenferim audíftí.Satis¡ nunc fit, quod cognofcimusjdem abfolutum omnium caufam, quodep aeternitas ab/foiata,fitinattingibilis,peromnemuarietatemimmefurabiliumdurarionum,ac§d'hac inattingibilitatem£terni,cognofcimus lucefcere, in immenfurabilirate duratio-

pa-irtdieíîà. num: quodep Peripateticorum di&um^Sdumfuiffeabaeterno, prout ipfi gternum*

t Platofíiíí».*per* rationem menfurantem inattingibile allerunt,uerum eft. Sed uerius Platonico/rum,qui ipfum genitum dicunt, quicp eternum Idem ipfum abfolutum uiderfit primcipium. Nec tamen negant Platonici, immenfurabilitatem durationis, concurrere cum genitura:quodÔinoftriSandti, clariori quo fieri potuit modo exprefierunt, mundum in principio feu initio facftum. Manífeftum eft, quod principium ftu *i*nitift mundi,noneftinalio,fedIdemipfumabfolutumeft principium, medium, SC finía mundi,&Í non fecit Deus durationempotius extra Idem abfolutum initium haber quàm mundum. Per mundum igítur,á¿ omnia qu^ in mundo funt,ficutnon attingi/tut quicquâ mundi uti eft,ni(i folum *in* Eodem abfoluto : ita nec duratio, pqteftuti eft aliqua menfura, attingi. Quomodo enim attingeretur Idem per aliud, nifialiters per menfuram durationis unius,duratio alterius,quomodomefifra fieri poflet,cum incommenfurabíles fíne Sí ignotg: folum enim idem abfolutum, eft adgquatííTimamcnfura,onrtnium qualitercuncpmenfurabilium. co N R *A*d vs; Acquiefcerem facile omnibus,mfimeliberMoyfi,degenefiretrahereLNampoftumusratione,fecundft

PliiüM. *ibi* narrata,benehabita, temporalem menfuraminittj mundi,quodnondumad fepte millia annorum peruenit,eiicere,licetin Plini) hiftorianatiiralifii alijs multis, aliter faipcumlegatur, nîcolavs. Ego Moy*fi* feripturasadmodum magnifacio, *8£* eas uerilfxmas fcío¿ quando ad fcribcncis intentionem aduerto « Nam Deum#muiy

dum

dum,atque hominem,ad fui imagínem,S¿ ipfum bonum ualde creaffe58¿ peccatum, **per** hominem in genus humanum, non per creantem intraffe : atque Deum multis medtjs,hominem â uia mala,quam âparentibus primis,non à Deo contraxit, reuo/ cafte prophetqs,promiffis,& donis, atque quod ipfum reuocatum legibus armauic; ad refiftendlim corruptae inclinationijquodq? fuperhæcomnia,addiderit eidem pro miffionc filiationis Dei,in filio fuo,fi crediderit,& fecerit mandata:quando àd ipium Deum,cuius eft Deífícare,adnerto,nec ex eo quia Chriftianus, aut legi aftricftus, fed quia aliud fentire ratio uétat,penitus & conftantiffîmêàdmitco aftruo♦ Vbí uerô Moyíes modum,quo bæc adá funt, omnia humaniter exprimit, credo ipfum ad fi- nem,ut uerum, modo quo uerum per hominem capi pofiit, eleganter expreiTifte;. Sed ufum fds modo htimanojádfinén^ut homines humaniter inftruat, quibus poíí humanum modum,adqcit fuo loco talia,ut intelligentes intelligant, illa quæ moda exprimunt inattingibilis díuíni rriódí,eíTe humanam afTimilationem.Nam quando aperuit, Deum nihdomnium éffe, quæ uideri, aut figurari, aut infculpi poftunt, at/ que quôdipfefolum in ueftigqs,quæfuntpoftériora eius,uifibilisfitper hominem, quod^ ipfe infinitæ potentiæ,nihil agatper temporales morasîfatis óftendit,fe crea tionismexpreffibilismodum,fiumaniterfiguraire*Vndeiapientes,qui inuifi bilem Deum, omnia utuoluit, fimul aiuntcreailè, non contradicunt intentioni legislator ris Moyfi, ficut nec altj plæriip, qui alios confinxerunt modos, & ad hoc maxime fa cit,quia cum de homine loqueretur, ipfum Adam appellat, quodeft appella tiuum, in fuo fignificatOjhorninem fue mafculum fiue foeminam com plicans.Éc ob premif- fa atque alia multa,quæconuenientius alibi tradari poffunt, principium Genefeosj prudentibus mandaturferuari perïudæos,ne líteralis iuperficies,noaitios offendat- Prudentes autem, atque in Theologicis perítiores,fcíehtes4díüínds modos,fine ap/ prehenfibih' modo eiTe,non offenduntur, fi configurais aflimflatorius ad confuetu/ dinem audientium contrains, reperitur-lpfieriim abfolùunteumàccntradioneil la,quantum eis poffibile fuerit,üt intueantur tantum Idem abfolutum, identificare. Hi tic éofdem nec diuerfitas hiftoriaruiTi,rationum>temporis,nominatio hominum, aduérfatiofíuxusflüuíorum,qutexmedioParadÍfíriarrantureffíuerc,d¿ quæcpalia etiam, ii forent abfurdiora,miriime offendunt,fed myfteria fecretiora exabiurchod/ bus uenantur. Sicut in exercitatis maximis ingenijs fandiorum, circa eam Genefeos partem,feperirepoteris,fi Ambrofium deParadiío,6¿ eundem inHexameron,Bafi iium,Auguftinum,Hieroriytnum, & talés leditaueris. Quales omnes, licet difcre^ pare in plerisqj uídéantur,aduerti uti prudentes, in pnncipali concurrere, licet mo/ dum noriomnes adlitteram admittant,ibidem narratum* Quorum omnium confide rationem,circa modum fic accepto, quafi fint fapiénrum uarij Conceptus inexprefti/ bílismodí,noh nifi meadldemipfum,quódquifquéní(useftaffímilátoríeconfígu rareconuerteris,& iri eo quiefcens* C 6 N R a d v Si Placet ualdè éa à te audilfe, maxi- me depríncipio Geriefeos. Nam ut intelligo,efat intentio legislator^ tina,quam af- firmas ueriiïimam,proutomnesfiâpientes, fed hiftoriam modi non negas: quia di- cis,modum humaniter propter audientesjut frudum fa ceret, fie biftofice redadum: quamuis homo,diuinum modum,nec coricipefenecexprimerepoffit,nifiuariaaffi- milatione. Sed quia Propheta noftér Dariid, cuius uerba,qui de Eodem abfoluto locutus eft, abunde explanafti,alibi dicit, Verbo Domini coelos firmatos,& fpiritu oris eius, omnem, eorum uirtutemiedoceri fupplicó, fi hæcaifimilatio conueniéntêr fe habeat,maxime cum in radice uideatur â configurationeMoyfi, non multum díuer **fa-** n i c o L a *vs** Modum quo cunda funt aprimo, quíscpconrjcere nifus eft, fed ex prudentioribus Philofophishabetur, ita a Deo puriîïimointeUedu, penitus atque perfediífime in adu exiftentefformas naturales rerum, imperio uolunratis oriri, fi/ cut imperio architedonící,cui infttfumentaobedíunt,fprmad ornus. Vnde ut cornpe diofius dicam,per præmifïaoffenditur, omneagens (quia idemfibfjpfi) identifica/ re. Igitur omne agens, in agendo,quadâ fimilitudihe creationem repræi en tat. c o n - R a D v s* Non dubium, fed clariori modo, una quâm alia adío. Hinc oro, propín-

Avbrofws, ztfVws.

A^gr^i-

Ymiuj. yitrum, quioriaffîmilarfoneperteduci. nicolavs. Perlibenter^quantiimiidhcoccurrifi Vidiftí puta nafa, uítrifícatoria arte fieri. conr advs» Vídi. nicol Avs. Satis illa te ducere poterit. Nam uitrifex, materiam collígít,deíndeipfam in fornace,mini fterio ignis adaptat,poftmedíátecannaferrea,cuícollígaturmatería^utrecípíatper influxum artificis formam uafis,concepti in mente magiflrí , uítrifícatotípíritum in« fufflac,qui fubintratipfam materiam,mediantefpiricu,mouenrematériam, adin* ternionem magiftrï, fît uas nitreum per magiftrum, de materia quecaruít omniforme uafis. Qu® adeo eft formans materiam,ut fît uas tale talis fpeciei, quod materia ipfa tunc ftans fub forma,caret poffibílitateuníuerfalí,ad omnem formam uafis, quiauniuerfalis pofllbilttas eft a¿lu fpecificata.Sed quâdo magifter,de hoc uafe huius fpe/ ciei,aliud alterius fpeciei,efficere proponit,uidens neque uas iftud 3 aut eius partes* cum fintparces eius, fe habereporfibiliter adid quod incendit, cum quodlibet fit to/ tum Ôf perferum, & eius parces fint illius totius partes : facit uas aut eius fragmentai reuerti,ad primam mareriam, tollendo aftuahtatem formar,qua ftrmgebatur,6¿ cum tunc fitmateda,per refolutionem ad fluxibilitatem & uníuerfalem poffíbílí tatemare dudaiíterum de ipfa,uas aliud efficit.Tali licet remota fimilitudíne. Deus (licet non colligatex aliquo,quod non cream't pofiibílítatem rerum) omnia in efle producit, fi attendis,calore Solisjita utitur natura in fenfibilib. formis * fient uítrificacor igne* *ÔC* agit natura,uti fpírítus uítríficatorís,S¿ dirigitur natura, à mente fummi Opificis* ficuc fpírítus magíftri, ámente eius. Talia quaedam S¿ alia multa elicere poteris, conr ADn Optíme affimiiaftí genefln fenfíbílium,6¿ quafi in exemplato paradigma te íntueor,qaomodonaturaeftpríncípíummotus, quomodo calor eft inftrumeritO naturae,quomodo locus eft ut fornax, quafi calor fitcultdltis,& locus uagina.Multa de natura,quae ineft ut in centro,ex hoc capio» Vniuerfaliorem fi potes, applica quay fo fimilitudinenr Nrcola VX Multa confideranti occurrere poíTunt,fatís apta pa/ radigmata.Sed puto quod docere,fit inter nobis notas pperationes,fatis propinqua DWeri. affimilatio uniuerfalis modi creatíonís.Hincípftm Moyfes,Dauíd,ó¿ cstteri Prophe tsEjtanquam propinque modum creationis figurantem,affumpferunt.Dodor enim ad finem,ut ad identitatem magíftertj, non dodum d*if*cípulum uocét; flentium, ad uocem in fimilitudinem fui conceptus uocat,8¿ furgit filentium,in affirmlatione co/ ceptusmagiftri. Qùæ quidem affímíiatío,eft uerbi intelkdualis, quod in rationali* illud *ía* ienfibili tiguratur.Vnde fenfibile,quo ad eius uocalitacem, furgit de filen/ tío per gradus,de confufo fono, in díforetam articularem uocem: docente enim ma/ giftro,remoti us díftantes,fonum quendam confufum audiunt. Sonus ¿gítur poíffbp litas,ceu nocís propinqua materia exit. Quapropter,dum de filentío uocatur,prímo¡ oritur fonus,quafi uocis poífibilítas,ut fie poílíbílicas, qua fonus, nec fit Olentium,' nec uox formata,fed formabilis. Deinde oriunturelementa, de confufo fono, poft, combinado elementorum ín íyllabassfyllabarum in dicciones, dícftíonum ín oratio nem; 0¿ hac quidem eo ordine,gradatim inuosatione filentrj,in uerbum uocaleexo rid conftat,licet differentia prioritatis& pofteritatis, non fane per auditum attinga/ Vertes- cur. Eft deinde uerbum magiftrificprolatum,infetenenstriplicem ordinem. Nam tâ eft ipfum tale uerbum,fenfibile, & fenfibílibustantum auribus attingitur, per peni/ ta tus uocabula ignorantes,hie modus eft beftíalítatís.Omnes ením beftix,cum ho^ mine ignorante uocabula,non aliudquámuocemartículatamj attingunt, eftdeinde tierbum ipfum rationale, quia per feiêtes uocabula attingitur. Vnde cum fola ratio* uocabula capiat,fic attingitur per hominem tantiï fermo magíílrf non per beftias» Sed quia poteft grammaticus,tantum attingereíermonem,8¿ non mentem magiftri, qui in fermons,conceptum Mathematicum,udTheologicum,nititorexplicare:ha/ bes uçrbummagiftrijinfuperiore ordine rationale exiftere. Deinde quoniam Ma* thematícus,aucTheologus¿mentemmagíftríinuerboeiusintuetur: tierbuœintel- letftualeexhocelícístertqordínís, quod geritproximam fimilitudinem mentisma/ giftri. Vides etíam,qub ad uocalitatem ipfius uerbi, quandam uirtuteminmagiftra fpiratiuam,ex qua uarij motus linguae labiorum,^ aliorum inftramccorum}prodire

i . " ' . ' <icceffe:

necefleeff, ut fit tîbcale uerbum. Partícípantígítur motores (qui & Mufae à Poetis uocamur) uari¿ fpiritum arteriarum, lingua, labiorum, mandíbulas, proferentis: ut fint fpírítus,uariemouentes inftrumenta, adeandetn intentionem proferentis. Sic Propheta,affimilat conuehientiflime, creationem uerbo 8cfpiritui oris. Forte hæc eftipiuis fandi Moyfi intentio , qui configurat fimiliter creationis modum ,uerbali çxpreffîont Ait enim : Dixit Deus, fiat lux : fa da eft lux, ut facilitatem in creando,compararet uerbo dicfto. Et hinc maximi myfterij ineffabile Dei nomen, quod Graeci (quia quatuor Hebraicis charaderibusfcribítur) appellant, & ftW profertur,fortequoniam eft complicatio omnis uocalitatisdneffàbile dicitur,tanquàm fons omnis effabilis uerbfquafi ineffabilis in omni uerbo effa/ bili,utcaufarefplendeat. Videtur enim maximi profedusftudium, poffeuenariin hacconfiguratione, ad effluxum entium àprimo:circà omnia,qu2E païïïm (èconfide randa indiftindione, ordine, motibus &altjseundis offerunt, ociofè diligenter *attendenti, nifitibi* aliud occurrat, conr advs. Nefcio *cui* aliud uideri poffit, quam quod maxime refert attendere,fandorum prophetarum fimplicesfoccundifsi mas traditiones, & phílofophorum argutias. Nam magna facilitate,hoccompen« diofimilitudinis,eodudusfum: ut rerum ordinem pulcherrimum intuear, fcilicet, quomodo corporalia,Ont ob fenfibilem diferetionem fenfibilís diicretio,ob ra/ tionalem,rationalis ob intelledualem,intelledualis obueramcaufam, qux eft uni/ uerforum creatrix. Video enim apertiiïïmèl, in præmiflb paradigmate,fbmnem na/ ituramferuire intelleduali,ficut eius aiTimilationes,ut ipfa fit fignaculum uerp & ab/ folucæcaufæ, atque ut ffc omne ens,eius medio attingat fontem fui efle. Nam quid quærit,omnis íénfibilís ínquíetatio,nífi dífcretionem íéuratíonem.Quíd quxríc om nís ratiocinatío,nifi intellectum,quid quaerit omnfs íntelledus,!iift ueram abfolutam caufarmidem omnia quxrunnquod eft quid abfolutum, cuius fignaculum extra intel îedualem regionem,nonrepetitur. Non ením reperíturquiddítas,ab ore docen/ cis,niíí in regione íntelledualí, in qua caufa aera reiplendet. Si dicit Mathematicus, omnem triangulum,habere tres angulos, æquales duobus redis, etiamfiquia eft di/ icipulus capiaqquoufquecaufam ueram non *concipit,* non inteWgir, patefada cati/ fa, quidditatem intelledus intuetur. Ira uideo in intelledu refplenderecaufam.Solus igitur intelledus,habet oculnm,ad intuendam quiddicatem,quam intueri nequit,ni- ii in caufauera, quæ eft fons omnis defiderij. Et cum omnia appetant efle, in omnt- **buseft** defiderium,ab ipfo foncedefiderq, in quo ín ídem coincídit,efleÓ¿defídera/ re.Igitur omnium defiderium eft fecundum efle, ut rationalia rationaliter, fenfibilia fenfibiliter,&ficde alrjs, efleappetant,& hocquidemoptime. Omnia igitur optimum, fed fuo modo defideranr,quod unum & idem abfolutum bonum,ad quod om nía uocata,eflc omnium defiderium,oftendit.Talia quidem,laetanter te dicente hau/ **fi,** gaudens me hac aperta fímílítudíne, multa atque magna de genefí ÔÉ naturalíce repoffe,fed quia non défunt fandi,qui mundum libro feripto configurant,oro quid Liiw, tibi uideatur exponas^ nicolavs. Nullum pidoremfperno, in quolibet idem intelligo. Mihi apta fatis configuratio ad mundum. feriptus liber uidetur, cuius fígna Sachara deres ignorantur,quafi Alemanno,Grsrcus quidâ Platonis liber prae/ fentaretur,in quo Plato intelledus fui uires defcripferit. Poflet enim attente figuris incumbens Alemannus, ex differential concordantia charaderum, conqcere ali/ qua elementa,ex combinationibus uarqs»uocales: fed quidditatem ipfam,in toto uel in parte, nequaquam nifi reueletur eidem. Vnde tale quid conijcio mundum, ubi uis diuina configuratalatet. Cuius etii diligenti ínueftígatione per propofitione$,diffe rentias,0¿concordancías,6¿ñad¿ofumdifcurfum ad quiaeft elementorum combi nationum deueniri poffit: nullum tamen nomen nec elementi,nec uocalis,nec combinationisproprium,exfeinquifirorinuenitjfed inuentis ratio difeernens,nomen appropriai. Quod Moyfes pulchre exprimit, ubi Adam feu hominem, nomina rebus impofuiíTedefcribit,0¿ in proceffuhíftorh, caufam nominum, certam femper rationem infinuat♦ Hinc etiam uaria reperiuntur nomina rerum, fecundum uariam

ratíonem,8¿uaria homínaunius,ex uaria rationis coniedurai♦ Soltrmhocflobisreè uela t h'ber ille,qubd magnus & excelfus, fuprà omne id quod dici poteft, ille qui digito fuo fcnpfit, stqiiequôd magnitudinis prudentiae & potentiæeius,non eftfinis» quodqj nifi ipfe reueleqnihil penitus feiri poffiqatquequod nifi intelledus conformetur ei,non intelligit: quia nifi Idem abfolutum uideatur, non intelligentur conii/ guratíonesfímilitudínís eius,nemo poteft imaginem Socratis cognofcere,exeacau
w . íam fcientixuenando,Socrace ignorato. Dic quæfo , fi quis artis inuentor alicuius
Mw. puta pídoiix, poíl quem nullis talis,ci^nonadfitcui tradat, relinquere artem ueIÍL^inconfígúrabilempíngendiartem (quia mdius relinqui nequit) in libro depin gat? nonne uidebis uarias figuras in libro, ex quibus mirabilem & incognitam arti/ ficis artem, conrjcere poteris :fed artem quae eft forma fimplex omnium figurarum* quæ ibi expreffa eft, iti omnibus SC ftngub's, abfoluta quidditas figurarum exiftens* quomodo attingere uifu poteris, cum noti fit.uifibilis, fed folumintelligibilis, quo quidem artis cares intelledudNonne Deus pater, eft fons artis identtficandi^uæ eft ars omnis at eis complicatiua,8< abfoluta formalis quidditas, omnium formabilium» qui eft filíusjuerbum,potentia aut fapíentía patris,& alqs multis nominibus dicitur, quomodo igicurars ipfa eflendfin omnibus quae funt, explicata, poteft concipi per non habentem intelledum artis,cum folus intelledus Dei patris,hanc habeat artem* qui eft ars ipía. Ma nifeftum eft igitur, neque in parte, neque in toto, poftealiquid qœddiratis per hominem attingi. Dum haec,humana meditatio rimatur,fuas defpi dt^nationes fyllogtfticas,^ adreuelatas propheticas illuminationes, obedienter fe conuertit, & ita in cognitionem (fe defpiciendo, quafi penitus impotentem) ad ea quæ quæritpergit,ftc cognitio ignorantiae, humiliat,& humiliando exaltat,¿ida dxtm facit. Quod optime Moyfes exprimit,ubi cafum hominis in ignorancíam,qug eft mors intellecftus^dcfcripfit euenifle:quia fua ui nifus fuiqin fcientia Deo coatqu^ ri. Hæc forte te attendere, utile erit. conr advs. Imo maxime, quia omnium rummamhancuideo. Etquia tot nunc tacfta funt, quae ih Prophetae uerbis complicita, me latebant: ne quæfo graueris hisadijeere, cur Propheta dicat, coelos uerbo* uirmtes eorum ípirítu formatas, cum fit Idem abfolutum, quod omnia identifie© agit♦ nicolavs. Experienda didici, authoritatem maxime ftudio conferre, qui enim recipit dicftiimalíquod^uafí diuina reuelationepropalatum,8£ id qugritom/ ni conatu intelkdualiter uidere, quod credit: qualecuncp ditftum illud fuerit, thefaurus ubique latens, feinapprehenfibiliteribireperibilem oftendit. Hinc altiffíma
l &r *de fi.* fide, ad altili ima ducimur,ut alias inlibdlo,de Dei filiationeaudifti. Ita quidem pro
&iúwe. pheticam hanc expreifionem,quafi propinque figurantem genefin rerum, recipio* per fidem: pergo ipfam perintelledum in fimilitudine uidere, quæ tamen inuifibilisexfftic. Ait Propheta: Verbo Domini, coeli formati funt, fpiritu oris eius,onv nisuirius eorum. Etubinos,Dominihabemus,habetlinguaoriginalisHebraica^ nomen Dei ineffabile,dequo pauca præmifi,quod pronuncíame. Dicit igitue extrrtv, quafi ex patre uerbi,cum fit omnis uocalitatfs complicatio,ftne qua quidS uocalitate, nullum uerbum poteft effeuocale, non poteft effe uerbum, ipfius $£ uerbi effe fpiritum, quia fpiritus oris eius, quafi os fit coincidentia «principi] proféré/ ris uerbi,ab utroque procedentis fpiritus. Et hçc ipfa trinitas, in ipfo Eodem eft abfolutOpfine qua Idem non haberet identificare.Idem igitur abfolutum,eft trinum, unum,quod experimur ineo,quod identificar. Ita omne agens, naturam ipfam tnnam unam participat,fine qua non effet agens. De quo late, in primo dode i/ gnorantiglibellojUiderepotuifti, ubi noftrum paruulum intelledum,Dei tamen Sa num optimum,explicuimus,circa crinita rem,quam plerí altj affimilanrer tradaue/ runt, ÿ quifque modo fuo excellenter. Ad genefin autem redeuntes,didmus^Prophetam nobis infinuaffecoelos, 8¿quícquídcoalínomine, fimilitudineuelraoone uenitineffè: prodqffeutiuerbum Domini&ímperantis, quodinexecutionenonr© tardatur,cuius ratio eft uoluntas,ó¿ uoluntas ratio: qui dicit ÔC fada funt,mandat creata funqabfquemorginteruentione. Ddnde uocato coelo ut fit, ci mipiratuirtutem

tiitcm,dtextríhfecumomnisreí, fit uocauo eius de nihilo , quafi coelum caelans & 8¿claudens,& intrinfecum eius,fit uerfio eius ad creatorem, quafi fitexpreffa creatura à Deo. Vnde in uirtute rei,relucet diuinauirtus,quafi rei infpirata.Et fecundum tllam,eftexprefflo fimilitudinis creatoris uigorofior,quam fecundum eam extrinfecam habitudinem.qua de nihilo uocata extitit* Vtin animali,uirtutem uiuificatem S£fentientem,a Deo fpiratam,plus effe eft affirmandum î quàm cœlum animæ, hoc eft,corpus de nihilo uocatum,ut fic inomni creato côfideremus,cumfitafflmilatio, effeextrinfecumfcilicetuocarionemdenihiloj& intrinfecum fcilicetparticipatione ueri effe,quafi in effentia omnis creaturae fint hxc tria, pofsibilitas peruocationem de nihilo,adualitas per participationemdiuin^uirturis,& nexus horum. Quod Moyfes eleganter exprimens, dicit i Formauit igitur Deus hominem,de limo terræ, *Moyfa,* & infpirauit in faciem eius fpiraculum uic#,& fadus eft in animam uiuentem.Vt hominem terrenum (quiô< Adam,quafi terrenus dicitur) exprimeret his modis, fecundum extrinfecum corpus,de limo terrx,feu elementorum natura uocatum, ¿C fecundum (ntrinfecam uitalem uirtutem,ex infpiratione diuini fpiritus, feu participatione diuine uirtutis efie: ut fic ex illis homo unus,fit unus uerus homo. Poffet non abfurdénominecoeliíntelligi,modusquídamfpecificus,claudens participateuirtutis motum: ficut uírtus fyllogiftica ratíonís,qu£ inter ceteros modos reperitur^ fpecifice difcurrendo contracta,ut prima figura fit quafi regio, fphera uel coelum illius modi: & in illo coelo, quafi uniuerfali modo prime figure funt,orbes fpecifice differentes,qui funt modi contradiores: ita de alijs figuris . Vt fic omnis fpecies fit coelum, intra ambitum fuum continens, inuífibílemfibíínfpíratamuírtutem: quamcoelum illud inhabitanteSjuarie participant. Quç quidem participatio, extra coelum fuum effe nequit: ficut combinarlo fyllogifmi,ex tribus uniuerfalibus affirmatiuis,non poreft extra primam figuram effe. Hinc omnis creatura, in coelo fuomouetur ôC quiefcit,utdehocaliasaudifti CONRadvs. Audiui prius,ÔÎmodo id quod expref/iifti, fed non plane capio hoc ultimum. Nam quód nos homines,ratiocinando mo* disn€ceírar¿óutímur(utaís)euenít,quiahocexígit fyllogifticaratio. Hincfpecifici modi,ficeueniunt ex cotnbinationibus ex nobifipfis,in luminerationis uide/mus,non poffe fyllogiftícas combinationes, alio pacfto utiliter fieri. Secus in Deo, ubi uoluntas eft coincidens cum ratione,ut uolitum fit rationale : n icola vs. Volui tibi dixiffe, hoc unum fcilicet coelum, intelligipoffe fpecificum, finitum,claufum, aut cadatum modum affimilationisipfius Eiufdem taddtixinon ineptum exe/-plum5de fyllogíími figuris. Replicasjfecus in fyllogi fini modis, quíín combinado/nibus certis funt rationales, in altjs non fecus in Deo, cuius uoluntas ratio. Refpon/deo,idipfum meuoluifle, fciliceteo ipfo, quia fpecialis eft modus affimilationis ex Deo, eo ipfo rationalis, nam cum Idem identificar, modi reperibiks,qui certis cglari poffunthabitudinibus,in fua affimilatione, Idem reprçfentando differenter fpecia/les, quafi ad fpecificum reprefentationis modum funt perduâE Non enim poteft Idem,extra affimilationem dum identificat/eperiri. Et hinc, ficut harmonia habet fpecialesproportionales modos,in quibus poteft reperiri, qui poifontuarie panici/parfextrà quos modos confonantiç feu harmoniç, fentimus diffbnantiam: fiede Eodem,uti confonantia feu harmonía eft opinandum, cum Idem non fic ab iilis abfonum feu alienum. Et ficut harmonia,fpeciales proportiones requirit,extrâ cjuasne/quitreperiri: ita uniuerfahter de Eodem abfoluto, ut ficuoluntas ipfius Eiufiiem, qui non uult aliud, coïncidât cum rationeipfius,cum ratio ipfius Eiufdem, aliud admittere nequeat. Sic igitur coinciditratto cum uoluntate, in Eodem abfoluto, ficut in natura, & ratione harmonie figuratur, ut fpecies rerum, fint fpecies tales ut funt, quæ alitereffe nequeunt, à quibus fi receditur, monftrum feu diffbnantiam, feipfam prodic,& fpeciem propriam efficere nequit. Exire enim fpeciem, qu£ eft affimila/tío ipfius Eiufdem modo tali, eft formam relqcentiç pulchram,ipfius Eiufdem,quod eftabíoluteomníspulchrítudínísá¿bonifons,declinarc. Conradvs» Nefcio

De Gcneíi

Md, hís in a!(quo diflentire,quæ me índice,rationabiliter flint ftabilita.Sed quia Prophe-
ta nofter Dauid,attribuit coelis uirtutes,6¿ angelos5ait enim: Laudate Dominum de
cœlis,laudateeuminexcelfis. Laudate eum omnes angeli eius laudate eum onv
nes uirtutes eius. Verbum unum dicito, an his codis nuncdicftis, præfunt angelis
tunc enim cum profundior nox nos uocet ad requiem, ab inquietando ceflabo » N t/
colavs, Prxterinftitutummulta,atquenunciftaintroducis,quæaltiorisindagi/
nis locum petunt* Vt autem abfoíuar,uerbum unum dico, omnem fcilicet raciona/
bilium fpecierum motum, ad Idem abfolutum tendere' Spiritualem & rationalem
quidem motum efle dicimus, quafi fpiritus fit uirtus fpirata, ex ore Dei, per quam &
dentificabilis ille motus, miniftratur indeficienter,qui eft ipfa uis Dei, ficparticipa/
tía dirigens æ monens ad idem. Quando enim omnes leones, qui fuerunt QCnunc
funt, leonifare uidemus, fphæram aut coelum íearegionem,hanc fpecificam uim co
tinenter ambientem, eam ab alijs fpecificantem & diftinguentetmconcipimuSjate
que codeftiali illi motuúadminiftratorium fpiritumpræficimus ,qui eft quafi uís díuí-
na, complicans omnem uim talem,quam explicat motus ille fpecificus.Vt fic admi/
niftratorius fpiritus,fit Dei creatoris minifter, 8¿ in regno huius motus, *(apcritítetu*
déns,talílegacíonisfungensrecftoratu. Quemadmodum dodor, qui óf.íchoíarum
recftor,per alium præeft fubmonitorem Grammatics fcholæ, peraltum Rhetorica^
per alium Logicae, per alium Mathematicae: ut fic Grammatica, ficfpedfici cuiufda
modi,Rhetoricæ dodioris (qui redor omnium) docftrina participandi coelum, at«
quedifcipuli Gramuriatici, fine ipfiuscœli incolæ, redortsomnium,dodrinam,fe-
cundum illum fpecificum modum incolatus fai, fcilicet Grammaticç participantes,
S¿fubmónitorís iritelledus,re(ftor&'motor illius coeli,ôfcœleftialium in coelo* Aut
forte,propinquiorem comparationem in céipfo reperies* Tunc enim intelledusmai
sime eft ídem fibrjpfí,quia ipfiüs Eiufdem abfoluti £ígnaculum,hic, non níffí in ratio
nerducet. Varíeenim radones, intellecftumuarieaflimflant* Alíe lucide, ófciarq
que ideo oftenfiuæ feu demonftratiuæ dicuntur, aliç perfuafíue debíliter, umbro/
fè,quæ Rhetoricæ funt, aliæ,mediocriter. Dum igitur intelledus identificando,ad (e
múndumfenííbílemuocarecontenditjUtinfuíafsímilatíonefurgatí per rationem
ipfum attrahere nititur* Et quiauariæpoflunt efle fpecifice differentes difcretionesÿ
feu rationes fenfibílíumjn quibus fenfibilia, ad affimilationem intelledus, eleuarl
poflunCjUtautuífíbili modo,uelaudibili,feuguftabili,odorabili, uel tangibili: hinc
coelum uífusexurgit,S¿ ccelum audi**tus**,idem dealtjs « Vtfenfibiífsmundus,iúfí-
bílimododífcernatur,hoceftadflmílatíonéíntelle<ftusafíurgat5quodficper difere-
tionem5inuifo uifitíuéexíftentem. Igitur cozlum uiíus uirtuteuifiua refertum,fpírím
prop?, *io* rationali Sí di ícretí uo, regitur monetur,ut per hoc,quod fpiritus oculo in/
tent¿adeft,uifíua difcretionefruatur,inqua, intellediumparticipando dele&abi/
liter uiuat* idem, decæterisfenfibusconcipito. Et quiahæcmateria, ÔC
fufficientius explanari, aliud conuenientius tempus exi-
git, hinc nunc fatis fit de genefi, fic interlocu/
cum. Ad quietem nos dudum gallus
uocauit* Vale*

Dialogi de Genefi, finis*

NICOLA!

/

Ia Cardinalis, Idiotæ de Sapientia, Liber primus t Interlocutores : Audior.Idioí ta» Orator»

A V C T O R,

BOnuenit pauper quidam Idíota,dítíffímum oratorem,ín foro Rq mano,quemfacetqfubrídensjícallocutus eft. JDïora. Mirot de faftu tuo,qu6d cum continua lecftione defatigeris, innumera/ biles libros leditando,nondum ad humilitate dudtùs fis, hoc cete te ex eo,qa fcietiahuius mudi,in qua tecæteros precellere putas, ftultitia quædam eft apud Deum,âc hinc tnflat:uera autem fcictv _____ ___ J tía,humiliat: optaremur ad illam te conferres, quoniâ ibi eft the/ ſaürus lætitíse* ó R At o R* Quæ eft prefumptío tua pauper Idiota, penitos jgno/ rans,utficparuífaciasftudiumíiterarum, fine quo nemo proficit, idiota. Non eft magne orator piæfumptio, quæ me fílete non finit, fed charitas. Nam uídeo re deditum,ad quaerendam fapíentíam,multo caflb labored quo tereuocare ft poffem* ita ut&tu errorem perpenderes, puto,contrito laqueo, te euafiíTe gauderes. Traxit re opiníó aucftoritatis,ut fis quafi equus, natura liber, fed arte capíftro alligatus pra> fepi,ubí non aliud comedit, nifi quod illi miniftratur. Pafcitur enim intelledus tu/ us, aucftoritati feribentium aftricftus, pabulo alien® & non naturali, orator. Si non in libris fapientum, eft fapiemiæ pabulum, ubi tunc eft. idiota. Non dico ibi non effe, fed dico,naturale ibi non reperiri. Qui enim primo iè ad feribendum de fapiencia contulerunt, non de librorum pabulo,qui nondum efant,incremmta rece/ perunt: fed naturali alimento,in uirum perfecHum perducebantur,&ij, cæteros qui ex libris fe putant profeci Île,longé fapientia antecedunt, o R A t. Quamuis fbrtêfi/ ne literarum ftudio,aliqua feiri poffint, tamen res difficiles ÔC grandes nequaquam: cumfcientiæcreuerintperadditamenta. idiota. Hoc eft quod aiebam, fcilicet te dud auâoritate 6¿ decipi* Scribit aliquis uerbum illud, cui credis. Ego autem di/ co tibi,quodfapientiaforisclamatinplateis, S¿ eft clamor eius quomodo ipfa habi/ tatinaltiffimis. orator. Vc audio,cum fis Idiota,fapere te putas', idiota; Hæc eft fortaffís ínter te & me differentia,tu te fcientem putas› cum non fis,hinc fu/ perbis: ego uerb Idiotam me effe cognofco, hinc humilior, in hocforte docftior exi- fto♦ OzRa T. Quomodo dudus elle potes ad fcienttam ignorantiae tuae, cum fis I/ diota. idiota. Non ex tuis, fed Dei libris, orator. Quífuntíllí, idiota, Quosfuodigitofcripfit. orat. Vbírepériuntur. idiota. Vbique. orat. Igitur ßC in hoc foro, idiota. Imo ecíamdíxí,quódfapíentíaclamat in plateis* orat. Optarem audire,quomodo, idiota. Siteabfquecuriofainquifitione affedum confpicerem,magnatibi panderem. oRat. Potesnehocbreuitempore efficere,ut quid uelisdeguftem. idiota. Poffum. orat. Contrahamus igitur hos, in hanc tonforis proximam quæfo officinam, ut fedentes quietius loquamur* avctor. Placuit Idiotae, QC ípfis íntrantíbusinlocum, afpecftum in forum uertentibusficexorfuseftIdiotafermonem. idiota. Quoniam tibi dixi fapien- tiam clamare in plateis,&:clamor eius eft, ipfam ín altiftimis habitare, hoc tibi often dere conabor. Et primum uelim dicas, quid hic fieri confpícis ín foro. o R A T. Vi^ deo ibi numerari pecunias, in alio angulo pondere merces,ex oppofitomenfurari o/ leum,& alia. ïd ïq t a¿ Hæc funt opera rationis illius, per quam homines, beftias

humerus, Pwdus. iAetifara. antecedunt: nam numerare,ponderare^ menfurare,bruta nequeunt. Attende nunc orator,per quæ, in quo hæc fiant, dicito mihi. oíUT. Per difcretionem. idio/ ta.. Recftedicis. Per quae autem diícretío,nónne per unum numerat, orat. Quo/ modo, idiota. Nonne unum,eft unum femeh *QC* duo, eft unum bís:8¿tría,unum cer,& fic deinceps. orat. Ita eft. idiota. Per unum igitur, fit omnis numera/ tio. orat. Ita uidetur. idiota. Sicut igitur unum eft principium numeri,ita eft pondus mimmum,principium ponderandi,^ menfuraminima, principium menfu randí. Voceturigíturpondusilluduncía,6¿meníurapetitum. Nonne ficutper unum numeratur,ita per unciam ponderatur,©¿petitum menfuratur. Sicetiamexu/ no eft numeratio,ex uncia ponderatio,in petito menfuratio. Ita fimiliter ©¿inuno eft numeratio, in uncia pondera tío, in petito menfuratiu. Nônne hæc fic fe habent. orator. Imo. idiota. Per quid autem accingitur unitas, per quid uncia,per quidpetitum- oRAToR. Nefcio. Scio tamen» quod unitas non attingitur nume/ ro,quia numerus eft poft unum,fic nec uncia pondere, nec petitum menfura. idioz ta. Optimeaisorator. Sicut enim fimplex,prius eft natura compofitodtacompo- fitumfimplici,naturapofterius. Vndecompofitumnonpoteftmenfurarefimplex» fed econueifo. Ex quo habes,quo modo illud per quod,ex quo, *QC* in quo, omne nu merabilc numeratur, non eft numero attingibile, ©¿ id per quod, ex quo, ÔC in quoE omne ponderabile ponderatur,non eft podere attingibile. Similiter&id^perquodj ex quo,in quo omne menfurabile menfuratur, non eft menfura attingibile, o RA« tor. Hoc clare confpicio. id iota. Hunc clamoremfapfentiæ in plateis,trans/ fer ín a ltiíTima, ubi lapientia habitat: & multo deledabiliora reperies,quaminom/ nibusornatifsimisuoluminibus tuis, orator. Nifi quid per hocuelisexpo' nas,nonintelligo. idiota. Nifiexaffeduoraueris,prohibitusfumnefaciams nam fecretafapientiæ, non funt omnibus paffim aperienda. orat. Mulcumde/ fidero te audire, ©¿ex paucis inflammor. Ea enim quxiam præmififîi,aliquidmagni fiiturumannundant. Rogo igitur ut incepta profequaris. idiota. Nefcio, fili/ ceat tanta fecreta detegere, 6¿ tamaltam profunditatem facile oftendere : tamen ne-* queomecontínere,qumtíbicomplaceam. Eccefrater, fumma fapientiaefthæc,ug fcias, quomodo in fimilitudttie iam dkfta, attingitur inattingibile, inattingibiliter. orat. Mira dicis ©¿abfona. idiota. Hæc eft caufa, cur occulta non debens communicari omnibus: quia eis abfona uidentur, quando panduntur. Admiraris, me dixiffefibi inuicemcontradicentia, audies 8¿guftabis iteritatem. Dicoautem» quodficutiamantede unitate,uncia©¿ petito dixi:itadeomnibus,quoadomniuni principium,dicendum.Nam omnium principium eft,per quodjn quo,6¿exquo,om neprincipiabiieprincïpiatur,æ tamen per nullum príncipíatumattíngíbile. Ipfum eft,per quod,ín quo,©¿ ex quo,omne intelligibile intelligitur,©¿ tamen intelledu in/ attingibi!e. Eft Íimiliter,per quod,in quo,©¿ex quo,omne dicibile dicitur,©¿ramera fatu ineffabile. Sic eft, per quod, in quo,ó¿exquo,omnetermínabíletermínatur,S£ omne finibile finitur, ©¿tamen termino interminabile, fine infinibile. Tales etenim facere poteris innumerabiles fímiles uerífsímas propofítiones, ©¿ omnia o« ratoria uolumina illis implere, ©¿ alia fine numero illis addere, ut uidcas, quomodo fapientia inaltifsimis habitat. AltiiTimum enim eft,quod altius effe non poteft.Sola autem infinitas,eftilla altitudo. Vndefapientia (quâ cum ocs homines natura fcire defiderenqtanto cum affedu mentis quærunQnon aliterfcitur,^qubdipfa eft omni fcientia altior,5¿ mfcíbilís,fi¿ omni loquela ineffabilis,^ omniintelledu inintelligi- bilis,S¿omni mefura ¿mmcfurabilis,0¿ omni fine infinibilis,S<omiii termino intermí nabílis½ó¿ omnipropordoneimproportíonabílís,& omni comparationeincopara/ bilisySfomni figuratione ínfigurabílís,8¿ omni formatioe informabilis,& omnimo* tione immobilis,in omni imaginatione inimaginabilis, & omni fenfatione infen/ fibilis, inomni attra(ftioneinattrahibilis,& in omni guftu inguftabilis, in omni audiriiínaudibilis,8¿in omniuifuinuifibilis, & inomni appræhenfione inappraa/ henfibiliSj&inomniaffirmationeinaffirmabibs, & iq omninegationeinnegabilis,

& in omni dubi*tati6e* índubítabílís,& in omni opinione inopinabilis. Et quia in oni ni eloquio eft inexpreffibilis, harum locutionum non poteft finis cogitari, cum m omni cogitatione fit íncogítabílís,per quam,in.qu*,& *ex* qua,omnia, orat. indubie altiora funt,quam à te audire fperabam. Non celles quæfo me illo ducere, ubi aliquid talium altiffimarurnTheoriarum^tecum qudm fuauifiimedeguftemxnani iiideo te non fatiari, Temper de illa fapíentíá loqui, maxima autem ut puto dulcedo; hoc agit,quam nifi interno guftu faperes,non te tahtum alliceret. ir>ïo T*a*. Sapientia eft quæ fapit,qua nihil dulcius intelíecftuí. Nec cedfendí funtquouifmodo fapientes, qui uerbo tantum,& non guftuloquuntur.Illi autem cum guftu de iapiert/ tía loquuntur, qui per eam ita fciunt omnia, quôd nihil omnium *t* per fapientiam e/ ním,& in ipfa,& ex ipfa,eft omne internum faperejipfa autem,quia ín altiffimis ha/ bitar,non eft dio faporeguftabilis. ingufiabilicerergoguftatur, cum fiit aitior omni guftabiíi,fenfibíli,rafionali, & intelleduali. Hoc eftautem inguftabiliter & à remó iis guftare,quafi fi odor quidam dicipoteft,pr£guftatio inguftabilis. Sicut enim odor ab odorabili multiplicatus,ín alio receptus,nos allicitad curium,ut in odore ungue/ torum,ad unguentum curramus: ita æterna&f infinita fapientia,cum in ommbusre/ luceat, nos allicit,ex quadam præguftarioneeffèâuum, ut mirabili defiderio , ad i-pfam feramur. Cum enim ipfa fit uita, fpiritusintclledualis, qui in fe habet quan/ dam cognatam præguftationem , per quam tanto ftudio , inquirit fontem uit® lirae, quem fine præguftionè non quaereret, nec ferecepiffe fciret,fi reperim; hinc ad eam, ut ad propriam Tuam uitam,mouetur,& dulce eft omni (piritui,ad uitæ prin/ cipíum,quamuís inacceffibíle, continué aícendere ; Nam hoc eftcontinue felicius, uiuere, adultam aTcendere. Et quando eo ducitur, uitam fuam quaerens,ut eam in/ finitamuttam uideat: tunc tanto plus gaudet, quanto fuam uitam immortalem, plus confpicit. Vt*fic* euenit,utinacceiTibilirasfiue incomprænenfibilitas infinitatis ui/ **tæ uiK,fit** fua defideratiffima comprænenfio. Quafi fi quis haberet magnum thefau cum uitæ fuse, *8C* ad hoc pertingereqquod illum fuum thefaurum fciret innümerabf *infaitu^* lem^mponderabifemjôümmenfurabilerothæcfcientiaincomprafiènfibiîîtàcis, eft *amms.* íocundifííma,0¿ optatíflima cómprahenfio,nón quidem,utaa compræhendentem *Attifa* refertur,fed ad ípfam amorofiílímu uitæ thefaurum. Quafi fi quis amet aliquid, quia amabile, hic gaudet inamabilfiinfinitas & inexpreffîbiles amoris califas reperírí. Et liæceftgaudiopleniffiima,comprænenfioamantis, quando incómpraehenfibilem amabilicatem,amaticomprxhendit, nequaquam enim tantum gauderet fe amare, fe/ cundumaliquod comprahenfibile amatum: ficut, quando fibi confiât, ama ti amabi/ litarem,effè penitus immenfurabilem, infinibilem, atque etiam penitus incomprae/ henfibilem. Hæc eft (utfic dicam) gaudiofiffïmaincompræheniïbïlitatis compra/ heníMítas. orat. Intellígo forte, tu íudícabís. Nam hæc uidetur tua intentio, quôd çrincipium noftrum,per quodfinqup, *8C* ex quo fumus S¿ mouemur, tunc gu/ ftatur à nobis, ut principium,medium,*S¡¿*finis: quando eius uitalis fuauitas,ingufta/ biliterguftaturperaffeâ:um3ÔiincDmprænenÎibilirercomprahenditur,perintéllc-dum,ac quod qui ipfum guftabiliter guftare,& comprehenfibiliter compræhende-re,nititur: ille penitus eft fine guftu,intellectu. ïr>io *T*A. Optimècœpifti orator; Ob hoc enim qui non aliud fapientiam putant, qua id quod eft intellecftu coprænen fibík,6¿ non aliud foelicitatem, qua eam quç áttingíbiíis eft per eos • hi longé funt â uera fapíentía,ætema,ô£ infinita,fed conueríi funt ad finitum, finíbilem quandam ca ferientes quiete,ubi putantlætitiâuitæ effe,fed non eft. Hinc fedeceptos fentietes; in cruciatufunt, quia ubi felicitate effeputabant, ad qua fe omni conatu coiiertebâr; ibi ærumnam reperíunt,S¿ mortem. Sapientia enim infinita, eft indeficiens uitæ pa-bulum, de quo anernaliter uíuitfpíritus nofter, qui non nifí fapíentíam&Tuerítatemí amare poteft. Omnis enim intellects,appetit effe,fuum elle, eft uíuere, fuum uiue-re,eft intelligere,fuum intelligere,eft pafei fapieti a ueritate* Vnde intelledus,qui ^oneft deguftans claram fapíentíam,híceft utoculus in tenebris. Eft enioculus; fed non uidet,quia non eft in luce» Etqaiacaretuiiadelc<ftabfii?quxconfiftitin ui-dere¿

dere3tunceft inærumna & crucíatu38¿hæceftmorspotius,quânica» Sicintelledum ad omnealiud3quâmad æternæfapientiæ pabulum conuerfus t fe extra uitam, quafi in tenebris ignorantiae inuolutum,potius mortuum quâm uiuum,reperieL Et hiceft cruciatus íntermínabílis3íntelle(ftaale efie habere3&nunquamintelligere.Sola enim Merna fapíentíaeft3in qua omnisintelledusintelligerepoteft. o Rat o lU Pulchra atquerara narras. Nunc age quacfo, quomodo cleuariqueam3adaliqualemguftum3 æternæfapienciæ. idiota. Aeterna fapientia,in omni guftabili guftaturdpfa **eft** delecftatiOjin omnidele&abilfiipft eft pulchri tudojn omni pulchroupfaeftappeti/ tío, in omni appetibili. Sic decundtis defiderabilibus dicito. Quomodo tunepoteft non guftari: Nonne uica eft tibi iocunda 3 quando eftfecundum defiderium tuum£ oRAToRi Imo nihil plus, idiota. Cum ergo hoc defiderium tuum non fit, ni* fi per æternam fapientiam ex qua, ÔC in qua eft, Sf bæcuita fcelixquamdefideras,fi- militer non fit, nifi ab eadem sterna Capientia,in qua eft, *&C* extra quameffenequit: hinenon aliud,in omni defiderio intelleélualis i]itæ,defideras,quâm fapientíamMw nam,quæ eft defideríi tui complementum3principium,medium3& finis. Si igítureft tibí dulce hoedefiderium immortalis uïtæ3utæternaliterfoeliciter uíuas,quandamm tepræguftationem experiris æternæ Capiendae. Nib il enim3penitus incognitum ap/
Tow. Xttiïce. petitur.Sunt etenim poma apud Indos 3 quorum præguftationemcum nonhabea*
tiiuáwntuw mus,ea non appetimus,fed cum fine nutrimeto uiuerenon poffimus, appetimusnu trimentum.Habemus autem nutrimenti quandam prarguftationem,ut uiuamusfeta
F"er' fibiliter,0¿hinepuer,quandamhabet Jadispræguftationem3 in fuanatura, quare
LII(' dum efurit,ad lacmouetur. Ex quibus enim fumus,ex illis nutrimur. Sic intelledus habet uitam fuam, ab æterna Capientia › *QC* huius habet qualemcunqj prseguftacio/ nem, Vnde in omni pafeentia, quæ ei ut uíuat neceflaria eft, non mouetur, nifi utin* de paCcatur,d quo habet hoc intelleduale efte. Si igitur in omnidefiderio uitæ Intel/ ledualts, attenderes» a quo eft intellecftus, per quodmouecur^&ad quod:in tecom perires, dulcedinem fapientiæMernæ iliameffe3quæ tibi facit^defideriutn tuum ita dulce *Á* delecftabile, ut inenarrabili affediu feraris 3 ad eius ccmpr£henfionem3tatv quàm ad immortalitatem uitx tuse,quafi ad ferrum & magnetem attendas,Habete-
Terrum. nim ferrum in magnete,quoddam fui effluxus principium, & dum magnes,per firi prsfentiam,exci tat ferrum graue & ponderofum 3 ferrum mirabilidefiderio, fertur etiam fuprâ motum naturæ, quo fecundumgrauitatem deorfum tendere debet, furfum mouetur, fein fuo principio uniendo, Nifi enim ín ferro, eflet quadam prae/ guftatio naturalis.ipfius magneris:nonmoueretur plus ad magneteinquámad alíft lapidem,nifi in lapidescifer maior inclinatio ad ferrum3quàm cuprum: non eflet # la attradio. Habet igitur fpiritus nofterintellectualis, abæterna fapíentía3princípía ficíntelledualiter eílendí,quod eíTe3eftconformíus iàpientiæ, quam aliud non intel leduale. Hinc irradiatio Ceu immflTio, in fandam animam, eftmotus defideríofus ínexcítatíone:quienímqugric3motu¿ntelleá:ualí fapientiam, hic interné taélusad præguftatam dulcedinem/ui oblitus, recipitur in corpore,quafi extra corpus,omnig fenfibílíum pondus eum tenere nequeat,quousqj Ce uniatattrahentifapientiæ.Hgc, ftupida admiratione fenfum linquentem, infanire facit animam3 ut cundía prætereâi penitus nihilifaciac.&illis dulce eft, hunc mundum, hanc uitam pofle linquere,ut expeditius ferri poflint3in immortalitatis fapientiam . Hæcprçguftatio,facit fandis omne apparens delediabile, abominabile, ¿¿ omnia corporalia tormenta, propter t*
pCam citius adipifcendamj.æquiflimo animo ferre. Hçcnos inftruit, hunc noftram ipirttum3ad ipfam conuerfum,nunquam deficere pofle. Si enim hoc corpus noftru, fpiritum omni fenfibili lígamete tenere nequit, quin auídiíCiméad ipfam,corporeo dimiflb officio,feraturmequaqua deficiente corpore, deficerepoteft, bæcenimeius / afllmilario,quæ fpirituinoftro naturaliter meft, per quam non quieta tur, nifi in ipfa lapientia,eft quafi uiua imago eius. Non em quietatur ima go,nifi in eo,cuius eft ima go,à quo habet príncípíum,medium36¿ finem.Viua autem imago,peruitam *ex* feme cum exerit ad exemplaria quo foltimquicfcit : uica enim imaginis › non poteft in fe

quiefcereâ

quiefeere ;cum fit uka üitàe ueritatis, et non fua. Hinc moueturad exemplar, ut ad ueritatem fui elle. Si igitùr exemplar eft ceternum,6¿ imago habet uitam^n qua præ/ guftat ftium exemplar,Si *fie*defideriofê ad ipfum mouetur, & cum motus illeuita/ hs,non poffit quíefcere,nifi íninfinita uita,quæ eftæterna fapientia, hinc non poteft ceffare,ípíritualís ille motus,qui nunquam infinitam uítám, infinité attingieffemper enim iocundiffimo defiderio moueturjut attingat,quod nunquam de deledabilitaçe attadusffaftidicur. Eft enim Capientia, cibus fap or ofifft mus, qui fatiando,defideri® fumendinonminuit,utinæternacibationenunquàm ceffetdeledari. o R a roR.In/ dubie teoptimedixifle teneo,fedualdeintereffe uideo,inter guftum fapientiæ, ea quæ de gu ftu proferri poffunt. i d io TA. Benedicis, SC placer, à te hoc uerb um atidif/ ie. Sicut enim omnis fcien tía deguftu,rei nunquam gùftatæ uacua fterilis eft,quor ufep fenfus guftus attingat: ita dehacfapientia, quam nemo guftat per auditum, fed iblum ille,qui eam accipitin incernoguftu,illeperhibetteftirnonium,non deijs quæ audiuitffed quaein feipfo experimentaliter guftauit. Scire multas amoris deferiptiones,quas fandinobis reliquerunt,fineamodsguftu,uacuitas quaedam eft. Qua/ propter,ad quærentem æternam fapientiam, non fufficitfcire ea, quæ de ipfa legantur, fedualdeneceffeeft,qiiódpoftquámíntelledu repperíc ubi eft, quod eam tunc fuarn faciat: quafi ille, qu i inuenit agrum, in quo eftmagnus thefauras, nohpoteftL – gaudere de thefauro, in alieno agro non fuo exiftentc. Quare uendit omnia, SCe/ nffLwiwi mit agrum ilium,ut in fuo agro habear thefaurum, unde oportet omnia fua uenderej dare. Non uultením xterna fapíentía haberi, nifi ubi habens, nihil de fuo tenuit; ut eam haberet,id autem quod de noftro habemus,uítia funt, de aeterna ueró fapíenz tía,non níñí bona. Quapropter,fpírítus fapientiæ, non habitat in corpore fubdítd peccatís3nequeínmaleuola anima,fed ici agro fuo puro,ó<fapíentiali munda im agi/ ne,quafí ín templo fandofuo. Vbi enim æterna habitat fapíentía, íbí eft ager Do/ mínícus, frudum ferens immortalem : eft enim ager üirtptutn, quem fapíentía co-jhtjex quo nafcuntur frudus fpírítus,qui funt iuftiria, pax, fortitudo,temperantia,cà ñicas,patientia,Si exteri tales * o R *A t* . Abunde hæc explanafti, fed nunc te oro, nonne Deus eft omnium principium* i d io -Ta. Quishæîitat. o Rat . Eftneali/ ndfapientiaæternaquam Deus, i d io t a. Abfitquodaliud>fedeftDeus. oRAT. Nonne Deus uerbo eunda formauit. i d io t a. Formauit. o r a t . **Eft** uerbum Deus, i d io t a. Eft. o r a t . Sic eft & fapientia. i d io t a. Non eft aliud dice/ **re,** Deum omnia in fapientia feciffe,quam Dcum omnia uerbo crea fife. Confidera au tem,quomodo omne quod eft potuit elle, ô^pocuit fíe effe, & eft. Deus autemjquí-ír.adít eí adualítatem effendi, eft apud quem eft potentia, per quam res de non effe¿ ad effe potuit producí,S¿ eft Deus pater,qui dici poteft entítas feu uniras:quia necef/ fi tat eff'e,quod erat nihil,exomnípotctíaíüa.Deus etiam tradit illi tale effe,ut fit hoc, puta ccelum,6¿ non aliud,necp plus neqj minus. Et hic Deus, eft uerbujap i entia, feti filius patris,æ poteft dícúuniratísfeuencícatís æqualitas . Eftdeindeeffe, ôôficeffè unitum,ut fit,à hoc habet à Deo, qui eft connexio omnia connedens. Et eft Deus Ípirituííandusffpirítus enim,eft uniens nectens in nobis & uniuerfo,omnia. Vh/ de,ficut unitatem nihil gignit,fed eft primum principium, nequaquâ príhcípíatS, fiç patrem nihil.gigni£>qui eft æternus. Aequalitas autem,ab unitate procedit,fic filius à patre, & nexus procedit ab unitate5& fua æqualitate: fic fpiritufl an dus, á patre ÓÓ filio. Vhde omnis res ut habeat efte,tale effe,in quo eft:opus habet unitrino princi *Aedw&fa* pio,Deo ícilicet, trino uno,de quo longior fermo fieri poffet, fi tempus concede- *ciwicxifr* ret.Sapientia igitur,quæ eft ipfa e flendi æqualitas,uerbum feu ratio rerüm eftteft em, ut infinita íntelledualis forma,forma enim dat formatum effe reí. Vnde ínfinítafor/ ma, eft adualítas,omnium formabilium formarum,¿comníum talium,præcififfirha æqualitas. Sicut enim infinitus circulus fi effet, omnium figurarum figurabilium, *cbtubu infi.* uerùm exemplar effet, cuiuslibet figuræ effendi æqualitas (effet enim tríanguz *mtus.* tus, hexagonus, decágonas, ¿V ita deinceps, omnium menfura adæquatiffïma, lí-tecfímplicifnmafiguraXíCínfínítafapientíaieftfímplícit^ODinesformascompli/

canSç

cans, S¿ omnium adæquatifffîma menfiira ,quafiimperfediílíma omnipotentis artis ¿dea,omne per arte formabile, fimplícífffíma forma, ars ipfa exiftat* lra quod fi refpi/cis ad humanam forma,reperies formam artisdiuin^eius prxcififfimum exemplar, quaii aliud penitus nihil effet^quaru humanat forma: exemplar.Sic ad formam coeli (t refpícís,S¿ te ad formam artis díuínxconuertís,penitus ipfam non aliud côdpere po terisjquâm huius formae coeli exemplat. Etitade omnibus formis formatis4uel for/mabíiíbus.ut ars feu fapientia Dei patris fi t fimpliciiTima forma, tamen infinitarum formabilium formarum,quanquí uáriábílíum, unicum xquàliffimum exeplar» O quâ admiranda eft illa forma,cuius infinitatem fimpltciflimamjcmnes formabiles formæ,nequeunt explicare. Et qui feeleuataltiffimo intelledh,fuper omnem oppo fitionem,iilc folùm hoc ueriffimumincuetur^cfiqtffs atcêderèt,üim nacurakm?qux eftin unitate,illamuím uideret,fí adu éamefteconciperet, quafi effe quoddamfor/male,folo *ia*telledu de longe utfibile.Et quia effet uis unitatis fiîhphciffîma, ipfa ef/fet quzdam fimplícífffíma infinitas. Deinde,fi hic ad formam numerorum fe conuer
Dicito.; teret,dualitatem,aut decemnalítatem confederando ¡ *8C reaertetttur* tunc ad uim a/
®tnar¡f^* ¿faajcm unitatis: ipfe uideret formam illa,quæ ponitur effe üis adualis unitatis,pr« cififfimum exemplardualitatis,ficetiam decemnalitatís, óíalteríuscuíufcun^nu/meri numerabilis Hocentm ageret infinitas formae illius (quæ uis dicitur unitatis) quód dum addualitatemrcfpicis,formâina,nÔ poteft effe nec maior, necminorjor ma dualitatíSjCuíus eft prxcifiíiimúm exemplar. Sic uides/unicam & fimplidfsimai Dei fapientianxquia eft infinita, effe omnium formarum formabilium, ueriffimum exemplar. Et hoceft fuum attingere,quoomníaactíngít,omníafínít,omníadifponit: eft enim in omnibus formis,ut ueritas in imagine,& exemplar in exemplato, forma in figura,prarcifio in affimilatione. Et licet fe omnibus communicet liberal#/fime,cum fit infinite bona: tamen á nullo capi poteft, uti eft, cum in alio aliter reci/piatur. Et cum non poffit in aliquo, nifi aliter recipi: tuncredpiturmeliorimodo, quo poteft,fed ¿mmultíplícab ii is infinitas,!# uaria receptione melius explicatur,mà gna enim diuerfítas,immultiplicabilítatem melius exprimit* Ex quo euenít,uc fapíe tía ín uartjs formis uaríérecepta,hoceffíciat,ut quælibet ad identitatem uocata,mo/do quo poteft, faptentiam partidpet: ut quædam eandem participent,in quodâ fpi/ritu ualde díftanti aprima forma,qui uix effe elementale tribuit,alia in magis formato,qui effe minerale tribunalia adhuc in nobiliori gradu,qui uitam prxbetuegetabí km,adhuc alia ín aldori,qui fenfibilem* Poft hoc,qui imaginabilem, deinde,qui ratíonalem,poftíqu¿ intelkdualem. Et hic gradus eft altiffimus,proxima fcilicec fapi/entise imago. Et hic folus,eft gradus, habens aptítiidinem¿feadfapientiaeguftum ekuandííquía ín ¿llís intelledualibus naturis, imago fapientia:, eft uiua uita intelle/dualis,cuius uitæ uis eft,ex fe uitalem motum exerere, qui motus eft per intelligere adpropríum fuum obiedum (quodeft liericasabfolutajquae eftæternaiàpienciajper gere. Pcrgereautem illud,cum fit intelligere, tunc eft *S£*guftareintelfedualitèr: apprsehSdereenim per íntelledumíeft quidditatem,qüadam deguftatione graciffima, rnpdo qiio poteft,attingere. Sictit enim fértfibíli guftu,qui non pertingit ad rei quid ditarem,in extrínfeds,áquidditátequaedamgrataruauítas, per fenfum percipitur: íic per intelledcijintelledualis fuâuitas,in qüidditate deguftatur,quæ eft imago fua uitatis fapiêtiæ & æterne,quæ elt qüiddítatuquíddítas,0¿ eft copa rati o,fuauttatis u/riius ad altaímpróportíonabffísíSícnuc pfo hoc bretti tepore, hæc fie dida fufficiât, ut fciasffapientiam effe no ín árté oratoria,aut uoluminibus mágnís,fed in feparatione ab iftísfenfíbiltbusjac ín ¿ónuéríÍóne,ad fíniplídffímam & infinitam formam.Et illamf ias recipere,in templo purgato ab omni uitio, & feruido amore ei inhaerere, quouscp guftare eam queas,8¿ uidere,qu5 fuauís fit illa,quae eftomnís fuaüítas. Qüai deguftata,uilefcent tibi omnia,quæ nunc tibi magna uídehtur, & humíliabérís,ut hi hil arrogâtiæ in te remaneat,ne$ aliud quodeunep uitiu.Quoniâ caftiffîmo & purify fimo corde,femel deguftatæ fapíentíaejndiffolubílíter adhærebis,etiam potius hunc mundum,8C eunda quæaon iunt ipfa,quâ ipfam deferedo, & cum indicibili laetitia uiuens,

uiueíisímoríerísj 8¿poil mortem in ipfaamorofifliffio ampïcxû tequie/ ícesíquod tibí ¿mihi concedat,ipfaDei fapientia/emper benedida* Amen-

Primi Dialogi Idiotæ, finís.

Nicolaus de Cufa Cardinalis Idiotas de fapientia liber fecundus. Inter-

locutores. Audtor. Orator. Idiota-

AVCTOR.

B ñ Cdditoratorem Romanum, poil uerba quæ audioit ab ídiota,de fapíentia,íumma admiratione fufpêffim,adqffe ipfum idiorâ: que circa tepliï aeternitatis latitante inueni ens, fie allocutus eft. ora* ¡ ToR-O oírdefideratifTime,adiuuaímpotentiámea,utín difficili/ i bus,quæ mente tranfcendinit, quadá facilítate depafcar ,alioqui | parííproderit,totaltas ateaudiíieTheorias. idiqta. Nullaeft _ Jl facilior difficultas,^ diuina fpeculari,ubid€k<ftatio,coinciditcu jdifficultate.Sedquidoptas,dicito. oRat. Vtmíhidícas, exquoDeus'eft maiorscp concipi poffit,quomodo de ipfo facere debeam conceptum. IDiaTa. Sicut de con ceptu. orat. Explana, idiota* Audifti,quomodo in omni conceptu,concipitur inconceptibilis, Acceditigitur conceptus de conceptuad íncónceptibílemoRaT* Quomodo tunc faciam prarctfiofiorem conceptum? idiota. Concipe prsecifione* nam Deus eft ipfa abfoluta præcifio. orat.'Quidnunc per me agendum eft,quando deDeo redam conceptum facere propono, inïota. Tunc te ad redítudínem ipfam connectas, orat. Étquando nerum de Deo conceptum facere nicor,qutd tûç agendum.idiota. Adueritateípfamínfptcias, orat. Quid fi iuftum concept® facere propofuero. idiota. Ad iufticiam te côuertas. orat. Et quando quæftue* ro,quomodo bonum attingamde Deo conceptum, quidtuncagam. iDiqta. Ad bonitatem, mentis oculos attoHe -grator. Miror, quo me inomnibus remittas* iDiota. Vide,cjj facilis eft difficultas in diuinis,ut inquifitori Temper feipfam offe/ ratjtnodo quo inquiritar.oRat. Nihil indubie mirabiliusaDiota- Omnisquæ/ ftiodeDeo,præfupponit quadicum,8¿íd eftrefpondendñ, quod in omni quæftione de Deo quæftio prçfupponitmaDeus inomnitermínoru íignifícatíone fígtiíffícat, licet fit infignificabilis. orat. Declara qusefo 5 quia nimis admiror, ut uix quæ dicis eure percipiam, idiota. Nonne quæftio an fiqpræfupponitentitatem.oRAT.Imo*. idiota. Cum ergo à te quæfitum fuerit,an fit Deus,hoc quod præfupponitur dick to,fciliceteum effe,quia eft *entitas, in* quaeftione praffijppofita. *Sic fi* quis quæfierir, quid eft Deus^cum hæc quæftio præfupponat quiddítatem efle,refpodebís, Deum, effe ipfam quidditarem abfolutam Jta quidem de omnibus. Neqj in hoc cadit hæfitatiOjOam Deus eft ipfa abfoluta prxfuppofitio,omniS quæ qualitercuni$ præfuppà nuntur,ficutin omni effedlUjprsefupponitcaufa.Videigiturorator^facilis efttheo logica difficultas,oRat,Certe ífta facilitas eftmaxima QCftupenda.idiot A.Imd di co tibi,quôd Deus eft ipfa infinita facilitas,S£ nequa^ conuenit Deo, q? fit ipfa inf(nita difficultas. Oportetenimfuti paulo poft audies,de curuo QC redo) quod difficult tas,uanfeat in facilitatem,fiDeo infinito debeateonuenire. orat.Sí id,quodin om ni quæftione præfupponitur,eft in theologicis,ad queftione refponfioitunc de Deo nulla eft propria quæftio,quandoinea coíncídítrefponñolDioTA.Optímeinfers* Eradijce, quôd cum Deus fit infinita reeftitudo, ¿neceffitas abfoluta , hinc dubiá quæftio,eum non attingit,fedomnís dubitatío,ín Deo eftcertitudo. Vnde fie, S¿ omnís de Deo ad quæftionem refponfio, non eft propria præcifa refponfio, cuín præcifio non fit} nífiuna 6¿ infinita, quæ eft Deus : omnis enim refponfio , par/ tídpat de abfoluta reiponfione, quæ eft infinita: prçcifa. Sed id quod dixi tíbi^

quomod®

quomodo ín qaæftionibus theologicis, præfuppofitum eft refponfïo : íntellígendcr eft,modo quo eft quæftio,S£ fíe capías,hanc effe fufficíetíam,quoniam cum Deo nec quæftto,necadquæfti'oiiem refponfiOjpræcifionem attingere poffit,tunc modo quo ad precífíonem accedit quæftio,eo modo præfupponit refponfio.Ethæc eft fufficien ria noftra^qua ex Deo habemus, fc.entes inattingibilem præcifionem, non poffeper nos attingi,nifi modo aliquo, abfoluta: præcifionis modum participante. Inter quos mod osjuaríosóímultiplíces, unicum præcifionismodumparticipantesyiaœdidhjs modusyplus accedit ad facilitatem abfolutam,eft fufficiêda noftra, quia alium qui fit fimul facilior 0£uerior,attingerenequimus.ORA t o R. Quis nonftuperethæcau dtensytiam cum Deus Fit ipFa incomprghenfibilitas abfoluta, tu dicis,tantô compræ/ henfionem adípfum plus accedere5quârd modus illius amplius participat facilitate^ id io t a Qui mecum intuetur,abfolutam facilitatem,coincidere cum abfoluta in/ compr£henfibilitate,nonpoteftnifi idipfum mecum affirmare. Vndeconftanteraffe ro,quod quanto modus uniuerfalis, ad omnes quæftiones de Deo formabiles, fuerit facilioritantb ueripr 6óconucnienríor,proutDgoconuenitpofíto. oR at. Explana iftud. id io t a. Hoc eftjprout de Deo admittimus,aliqua affirma tíué dici pofte. Na in Theologia,quæ omnia negat de Deo, aliter dicenda: quia ibi uerior refponfio,eft ad omnem quæftionem negatio,fed eo modo, non ducimurad cognitionem,quid Deus fitted quid non fit.Eft deinde confideratio de Deo,uti ipfi necpofitionee ab/ latio conuenit,fed prout eft fuprà'omnern pofítíonem8¿ablatíonetn,S¿ tunc refpoa fio eft negans affirmationem,negationemcopulationem. Vc cum quaeretur* anDeusfiufecundumpofitionemrefpondendum ex præfuppofitOjfcilicet eft effer, ^hocjipfamabfolutampræfuppofitamentitatemîfecundumablationemuerà-je/ fpondendum,eum non elfe,cum illa uia,ineffabili nihil conueniat, omnium quædi- ci poffuntifed fecundum quod eftfuprâomnem pofitionem & ablationem, refport dendum,eum nec effe abfolutam fcilicetentitatem, nec non efte, nec ittrpnq; fimuls fed fuprà,nunc puto intelligis,id quod nolo. o r a t. Intelíigonunc te dicere uelle> quodîn Theologia fermocinalifcilicetjubi de Deolocutiôes admíttimus,0¿uísuo cabulï penitus non excluditur; íbí íufficíentíam difficilium, ín facilitatem modi de Deo propofitionesuenoresformandbredegífti. id io t a. Benecepiftí, namfítibá de Deo coceptft que habeo pandere debeojieceffe eft, quód locutio mea/i tibi ferai redebet,talis fit,cuius uocabula fintfignificatiua, utficin ui uocabuli,queeftnobis communicer nota,te ducere queam ad quæfitum, Deus autem, qui quæritur. Vnde hæc eft fermocinalis Theologia,qua nitor te ad Deum,per uim uocabuli,ducere,mo do quo poftum faciliori *S¿ veriori.* o r a t. Reuertamurnuncquæfo adea^quae fupe/ riori loco,àtepræmiffa funt,d¿ ex ordíneexplana.Primo loco aiebas,conceptum de conceptu (cum Deus conceptuum fit côceprus) effe de Deo concepts, nonne mens eft quæ concipit? i d i o T AI Sine mente,non fit conceptus. OR a t. Concipere igitur tum fit mentis, time concipere abfolutum conceptum,no eft nifi artem abfolutæ me its concipere, id so TA. Profequere, quia ínula es. o r *a t*. Sed ars abfolutæ mentis, non eft nifi forma omnium formabilium. Sic uideo,quomodocôceptus de coceptu* non eft nifi conceptus ideæ diuinæ artis.Si uerum dico,refponde.ïd io T A.Imo opd me.Namabfolutus conceptus ,aliudeflenequit,quaidealisforma,omnium quæ co/ dpi poffunt,quæ eft omnium formabilium æqualitas. o Rat. Hic conceptus,ut pu/ to,Dei uerbum,feu ratio dicitur. ID io T a. Qyalitercuncp à doeftis dicatur,in eo con/ ceptu funt omnia.Sicut illa,quç fine rations præuia,non prodeunt in effe,dicimus ira ratione príonter exiftere.Omnía autem quæ effe concipimus,rationefuieffe habent, ut fint modo quo funt,& non aliter. Qui igitur in iimplicitate abfolutæ rationis, *in fe* omnia prioriter complicantis,intuetur profunda mente, hic facit conceptum, de per fe, feu abfolato conceptu, hoc erat primum quod præmifi. oRAT, Satis de hoc nunc adijee,quomodo conceptus abfolutæ prgcifionis, fit præcifior de Deo conce- ptus. i Di oT a. Non uacat mihi nunc tempus,ut per fingida idem repetere queam,ne que tibi «ideo fic effe opportuna,cum ex imo ad omnia cibi aditus pateatffed fufeipe

qua tn

quam breuiÎsime.Præcifio,reAítudo,ueritas,íuftitía bonitas ,de quibus audiftíjdem funt.Nec credas me dicere «elle,modo quo tota Theologia,eftiri circulo pofi/ta,utuñum deattributis de alio uerificetur, ficut dicimus ex necefsicate fimplicitati^ Dei infinftæ,Dei magnitudinem,efte Dei potentiam,^econuerfô, 6¿ Dei potentiam , efte Dei «irtutem › *i*ta de cundís effentiæ Dei per nos attributis, fed h *xc*de quibus nunc termo,experimur in noftro communi Termone coincidere. Quando enim audimus aliquem,rem uti eft exprimere,unus dicit exprimentem præcifé expref fifle,alius reAè,alius ueré,alius iufté.Ôd alius benè,ita quidem inquotidiano expert mur fermone.Nec^ ille qui ait,ah'qiK prædséacreAe díxíHe, uult aliud dicere qudm alter,qui eum ait uere,aciuftè,autbenèdixiÎle.Ethocinteipfo fic efte coperis,quando attendis,quomodo ille qui necplus nec minus dixit, quàm dicere debuit,omnia il !a attigit. Nam præcifum non eft aliud,nifi quod nec eft plus nec minus. Sic nec rez Aum,nec uerum,nec iuftum,nec bonum,plus aut minus admictut. Quomodo enim diet præcifum?aut reAum,aut uerum,aut iuftum,aut etiam bonum: quod minus pt£ ci(b,reAo,aero,iufto,& bono effet.Et *fi* minus præcifo non eft præcifum, minus reAo non eft reAum,&minus uero noneftuerum,minusiuftonon eftiuftum,^ minus bono noneft bonumjmanifeftum eft, quomodo id quod plus recipit, non eft deiliis.Prxcifioenim,qus! plus recipit, puta quæ præcifi'or eftepoteft, non eftpræci/fio abfoluta.Itade reAo,uero,íufto, bono, o R a t o r , Intjs igitur quxrecípíunc magis 6¿mínus,non eftdeDeo conceptus formandus, id iota* Optíméínfers. Nam cumDeus fit infinitus,recipientia magis & minus,ei minus afsímílantur. Qua propter,ín illis non afeendí tur aut *defeenditur in infinitum, ut in* numeroa6¿ diuifionecontinui,experimur.o r a t o r . Igitur in hocmundo non eft præcifio,necreAitudo,nec ueritas,nec iuftitia, nec bonitas:cum experiamur, unu effe alio præcifius, utuna piAura præcifior eftalia.Sicde reAitudine,na unu eft reAids alío,6¿ unum ue' rius alio,& unum iuftius alio,& unum melius alto* i d ï o t a, Bene concipis,nam ilia ut funt abfoluta,à magis & minus,non font de hoc mundo.Níhil ením reperibite eft, adeó præcifum, quodhon pofsït effepræcifius : &C nihil itareAum, quod non pofsit effe reAius,autita uerum,quod non pofsit effe uerfos,ant ira iuftum,quod non pote fiteffeiuftius,autitabonumjquodnonpofsitefle melius. Præcifioigicur,aütreAitudó,aüt neritas,aut inflicta,aut borneasen hocmundo reperíbíles: funt quædam partícipátíones talium abfolutorum,Ôu ímagínes,quorum illa funt exemplaria Plura dico exemplaria,dum ad uariarum rerum uarias rationesreferimus,unum uerô font exemplartquia in afoluto coincidunt.o r a t o r .Audire te in hoc ualdedefidero, quomodo unum eft abfolutum exemplar,tantarum uarietatum,rerum uniuei farum. i DI OTA Qui parum in his theologicis fpeculationibus uerfatus eft,difficillimum iftud opinatur,ied mihi nihil facilíus,dele Aabiliúscpefle uideturComplicat enim abfolti tum exemplar,quod non eft,nifi abfoluta prædfio,reAitudo,ueritas,iuftitia,feu bonitas:omnia exemplabilia,quorumomniumeftpraecifio reAítudo, neritas, iuftfoa, bonitas:multo quidem perfeAius, quàni facies tua omnes imagines fuas formabales,quarumomniueft præcifto, reAítudo,at($ ueritas* Omnes enim depingibilcs figurae,faciei tuaUn tantum font præcifæ,reAæ,& ueræ,in quantum font figuramini uæ faciei tuæ,participantes 6iimitantes.Ec licet non fit pofstbile,unamutialiam de/pingi fine differentia,cum præcifio non fit d e hoc mundo,& aliud aliter exift ere ne/ceffe fitíomnium tamen illarum acritatum, non eft nifi unum exemplar, o R a t o Verum dicis,quo ad unitatem exemplarísmon tamen quo ad squalitatem. Nam fa/cies,licet fit menfura ueritatis piAurarum,quia ex intuitione faciei iudicauir imago, an parum an multum deficiat in figura, tamen non eft uerum, quod facies mea,fico/mniumadæquatifsima menfura,omni modo menforæ:quia temper eft uelmaior, uel minor.i Dior A.Verumdicisdefacietua,quxcu fitquanta, &nacurç eius quod recipit magis 6: minus,non poteft effe præcifio, *fie* nec adæquara alterius menfura: in mundo ením, præcifjoaecarente, adæquata menfura,ac fimílitudo eft impofsibi/lís.Secus igitur fi concipis exemplar abfolucumnllud enim^eceft magnum nec par

uum,nam de ratione exemplaris,ifta effe nequeunt.Formica ¿him quando depingi tur,non minus eft exemplar,quàm mons depiagendus,SC econuerfo. Quapropter^ dbfolutum exemplar,quod nec magis aut minus recipit , cum fit præctfio *Qc* uericas, non poteft effè nec magis nec minus,exemplato jid enim quod nonpoteft efle minus mínimum dicimus,hoceft maxime parutim, id quodhon poteft effe maius, maxi miimdicimusj&hoceft maxime magnum . Abfolue igitur maximitatem, à maxi m¿ paruo ^máxime magno,ut ipfam maximitatem intuearis in fe,non in paruo aut magno contractants^ uídebís .abfolutam maximitatem fic, ante magnum 0¿ partium,ita quod non poteft efle maioraut minor,fed eft maximum,in quo coincidit mi< riimum. Quare hoc tale maximum, ut eft abfolutum exemplar» non poteft effe quo/ cunquèdabili exemplato,maius aut minus:id autem quod non eft nec maius nec mi nusjjocamusæquale.Eft igitur abfolutum exemplar, aequalitas ,pr3ecifio,meníura¿ feuiûftttia quod idem eft,uerítas ôc bonitas,qua eft perfe dio, omnium exemplabi/ liu.o R a t . Adhuc me qíoínftrue,quomodo redirudiniabfolutæ/coueniatîfinitas;

bZitiï. *i:DI°t* A.Libentcr.Tu nofti, quod quanto circulus aliquis fuerítmaíor, tato 3¿eúis díametermaior.o r a t .Fateor,i d i o t a.Et cjjuís circulus, q recipit magis óánínus, no pofsít efle maximus fímplicíter,aut infinítus,cócípíamus tñ circula effe infinitas nonnétunceius diameter,erit linea infinita? o r a t .Necefle eftaDi o TA.Et circoferentía,cú fit infinita erit diamerer.Duo em infinita ee nequeuqca unumquodqjpet additamentum alterius,poffet elle maíus.Et non pofléteffecuruaípfacírcúferentía¿ nam ímpofsíbile effet, eam nec maiorem nec minorem effe diametro, fi effet curua^ cum utia fit omriium circulorum curuarum circumferentiarum habitudo ,circumfe/ rentia: ad diametrum,quæ eft habitudo plus quam tripla* Si igitur circumferentia, eft áeqüalís día metro,erit ipfa diameter & linea reda.Obhoc etiam uides quomodo arcus circuli magni fimilior eft ré&æ lineae,quam arcus circuli parui. Vnde infiniti cir-

Ke^tuh CU^ circumfer entia,ex hoc effet recfta. Ex quo tibi cohftat,curui tatem,quæ *recipit*
cwXx? magis ¿¿minus. non reperiri in infinito,fedfolam retftitudinem. o r a t o r , Vat/ dêplacentquædicis,quoniam perfacilémead quæfitum eîeuant.Profequerequæfo, quomodo reâitudo infinita,fit exemplar* î Dior Aperteipfum hocclarilsimè coru

linet *infini-* fpicis,quôdinfinita reâitudoje habeat ad omnia/icutinfinita lineafi effet,ad figa
u 7 ras. Nam fiinfinicare(fticudo,quæeftneceffariôabfolum, contraheretur ad lineam,* contrada,reperítur neceffariô, omnium fígurabilíum figurarum complicatio, præcifio,reditudo,ueritassmenfura *ÔC* perfediouuncabfoluta reditudo, abfolutè penitus S¿ incontra eft e,ad lineam aut ahud quodeunep confíderata, eftfimiliter abfolu/ te omnium exemplar,præcifio, uerítas,menfura, perfedío. o r a t o r . Níhií dubij hæc omnia habent,(dium oftende,quomodo ínfinítalínea, eft omnium figura rum præcifio.Dixifti mihi pridie,circulum infinitum, effe omnium figurarum exemi plar,S¿noncepi:hícnuncde hoc «oleris clarius ínformari,ad teacceisiimodo aisffi/ neam infinitam effe præciÎionem, quod minus capio, i d i o t a . Audifti, quomodo linea infinita eft circulus, fie & triangulus» quadrangulus, pentágonos,fic o/ rnnes figuræ infinitae, cum lírica infiriitacoincidunt. Hinc linea mfinita,eftdmn</ um figurarum exemplar,quæ de lineis fieri poffunt: quoniam infinitalinea,efta(ftusi infinitus,feu forma omnium formabilium figurarum. Et quando ad triangulum re/ fpexerÍs,d¿teadtrifínítamlineameleuauerís,feperiesípram,hníustrianguTíadaequa tifsimum exemplar,hocmodoiConfideratriangulum infinitum: htc triangulus infi nitus,non eft nec maior nec mirior,defi gnató. Ñam latera infiniti crianguli,funt infinitadacus autem infinitum,cum fit maximum, in quo coincidir mínimum, non eft nec maius nec minus,latere fígnátó.Síc infiniti trianguli latera,nonfunt nec maiora nec minorajater ibus dati triaingulGficriec totus trían gulus, nec maior nec minorffgnato.Quare infinitus triangulus eft prxcifio,& forma abfoluta finiti.Sed tria latera infiniti trianguli, neceïïàrioeflènt linèa uria infinita , cumnonpofsinteffeplures linear infinité. Sic eueniret, lineam infinitam, effè prtecíísimum exemplar, dati trigoni. Et ficut de trígono dixi, íta paríformíter de omnibus figuris ♦ o r a-

t o r .

Liber IL u?

Tor *O miranda facilitas difficilium,uideo nuc pofitionem infinitatis lineæ, omnia ifta clarifsimefequi:fcilicetipfamefleexemplar,prxcifionem,reditudinem,uerita/ tem,menfuram,feu íuftítíam,bonitatem,feuperfecft¿onem, omnium fígurabilíum figurarum per lineam,6¿ confpício,ín fímplicítate redlítudinís eius,omnia fígurabú líaeffe complicite, uerífsímé,S¿ formalifsimè, atque prxcífiísíme, fine omni con fu/ Íione,fíneomnid efediu,ininfinitum perfedh'us,quam figuraripofsint. id ïo t à. BenediâusDeus,qui me imperitifsimo homine , tanquam qualicuncpinftmmento ufus eft,ut tibi oculos mentis aperiret,ad intuedum ipfum,mira facilúate,modo quo ¡pfefe tibi iiifibilempræftitit. Namquando té de rectitudine,ad lineam centrada, transfers ad abfolutam infinitam reólítudínem : tunc in ipfa reditudine intueberis, omneformabilecomplicari,Scomniumrerumfpecies,iicutdefigurispræmifi. Et quomodo ipfa reditado eft exemplar, præcifio, uerítas, menfura feu íuftítía,boni/ tas feu perfedío omnium,quæ funtaut eflepofltint,8í adualitas præcifa,& inconfii *fa* omnium exiftentíum,8¿ fieri p ofsibilium,ita quod ad quamcunçp fpedem,feu exi ftens,oculos conuertis,fi mentem, ad infinitam redítudinem eleuaueris,rcperies,i- pfampræcifiisimameius ueritatem exemplarem, nequedeficíenternmtcum uideris hominem,qui eft redus *8C* uerus homo,quod non eft aliud nifi quod reditudo,neri- tas,menfùra &perfedio fíe contrada 8¿ termina ta,efthomo,Et fi redítudinem eius quæeft finita cofideraueris,S¿ ekuauerïs te ad infinitam reâitudinê, ftatim intuebe/ herís, quomodo redítudo abfoluta & infinitaron poteft elle nec maior nec minor* reditudineillaad hominem contrada, qua homo eft redus, & uerus homo, fed eft præcifio eius uerifsima,iuftifsima, optima. Ita uerítas infinita,finitæueritatís eft præcifio,& abfoîutè infinitum, omnis finiti præcifio , menfura,uerítas perfedio. Quare ficut de homine didumeft,ita de omnibus concipe. Sic nunc habes id,quod ¡n. aeterna fapientia contemplari conceditur ,utintuearis omnia in fimplicifsima re/ ditudine uerifsimejpræcifîfsimèîinconfufèjgc perfedé,licet medio ænigmatico,fi- nequo in hocmundo, Dei uifio efle nequit, quoufque concefleritDetis ,ut abfque aenigmate,nobis uifibilisreddatur. Et hæc eft facilitas difficilium fapientiæ, quam pro tua feruentia 8< deuotíoné, Deus indies , tibi & mihi, clariorem quæfo fa/ ciat, quoufque nos in gloriofam fruitionem ueritatís , transferat xternaliterper/ manfuros. AMEN.

Secundi DialogiIdiotæR.P.NÎcolai de CufaCard.quem abfoluitFa-* briani,altera die quam coepít.M.CCCC.L.Odtaua Auguílí,finis.

Nicolai dc Cuia Cardinalis Jdiotæ de

Mente> Liber tertius. Interlocutores:

' ÀVCTOR, FHIJLOSOPHVS,O*'!

imoR,iDion.

Quomodo phílofophus ad idiotam,ut proficeret de mentís natura,accefsit. Quo modo mens fît perfe mens,ex officio anima,& diâra fit à menfurando. Me*tr0

AVCTOR.

Vktsob lubileum, Romam mira deuotione accurrentibus, audi/ tum eftPhilofophum , omnium qui nunc uitam agunt prxeipuum» in ponte reperírí,tranfeuntes admirari. Quem orator quidam, fci> endi auidifsimus, folicite quærens, ac ex faciei pallore, toga talari, &cxteris,cogitabundi uirigrauitatem præfignantibus cognofcens blande falutans,inquirit, quae eum caafa eo loci fixum teneat. PHis LosoPHvS,Admiratio inquit.oRATor . Admiratio ftimulus uL

K « detur

detur efle omnium,quamcuncp rem fcireqiiærentium.Hinc opinor,cum'præcipuiïs habearis inter docftos,maximam eam efle admirationem, quæ ce adeo folicitum tene at* PHiLosoPHvs. Benèaisamice; Namcumexuniuerfís pene climatibus,ma* gna cum greffiira, innumerabiles populos tranfireconipiciarmadmiror omniurrifiz dem unam 3 in tanta corporum diuerfitate.Cum enim nullus alteri fimilisefle pofsit, una tamen omnium fides , quæ eos tanta deuotione, de finibus orbis aduexit. o R A/ ToR. Certe Dei donum eflè neceflè eft, idiotas clarius fide attingere,quàm philofo/ phos ratione.Nam tu ñoñi,quâca inquífttíone opus habet, mentis immortalitatem ratione percradans,quam tamen nemo ex his omnibus>fola fide pro indubitata non habet:cum omnium cura & laborad hoc tendat, ut anímxpóft mortem,nullo pecca/ ito obtenebrata:, iri lucidam atque defideraufsimam uitam rapiantur, PHILO s o* t h v s. Magnam rem fueram narras amice; Ego enim, omni tempore mundum peragrandojapientesadij, ut de mentis immortalitate certior fierem. Cum apud Delphos, praecepta olim fuerit fui cognítío,ut ipfa femenscognofcat, confundam/ queeum diurna mente fe, fentiat : fed hactenus nondum quantum, adeo perfedeac 'lucida ratione attigi, quemadmodum hic ignorans populus,fide, o r a t o r . Si fas eft dicito,quid te impulitRomam adqenire, qui Peripateticusuideris, an putas ali/ quemaquoproficiasireperire, pHil o Sof Hvs. Audiueram ex templo, Menti pet T. Attilium CraflumjnCapitolio dedicato,multas fapientumdementefcriptii ras^bocloco reperiritadueniforrafsis früftrà,nifitu,qui mihi bonus cíuís & fciens ui deris^uxfliumpræftes. o r a t o r . Templum Menti dedicaffè Craffiimillum, certumeftjfcdandementefuerintin eo templo libri, 6¿quí fuerint, nemo poft tofi -Romanas clades fcirepoteric. Verum ne doleasfrüftraaduenífíe,hominem idio/ tam meo indicio admirandunijde qua re uolueris,audies. P h i / o s o p h v s. Oro, quàm ocyfsíméhocfíeri o r a t o r . Sequere *A* v c t o R. Et cum prope templum æternitattSjin fubterraneum quendamíocellum défcéndereñt,idiotam, ex ligno co* clear exprímentem,alloquKUt¿ o r a t o r . Erübéoidiota,te per hunc maximum Phïlofopliumjiis ruftícís operibus implicatum reperírí, nori putabit à te fe Theo/ rias aliquas auditurunu d i o t a . Ego in qs exercitiis libenter uerfor,quæ & men* tem corpus indefmenter pafeunt. Credo fi hícfquém adducísJPhilofophus éftj non me fpernet, quód arti coclearíæ operam dem. p h i l o s o p h a s . Optímeáis, nam Plato, intercifé pínxiíselegítur,quod nequaquam fecíffe creditur, níf í qui» fpeculationínoriadUeffabatur.oRA t o r . Obhocfortafsís erat Platoni,de attepíri gend¡jfamíliar¡aexempla,per quæres grandes,faciles reddiditJ d i o t a . Imo ín hac mea arte quod uolo fyínbolicéinquíro, mentem depalco, commuto coclearía,6¿ corpus reficio. Ita quidem omnia rnihi neceflària,quantum fuffícít,attingó. p h ï l o/ s.Oph v s.Eft mea confuetudo,cum hominem famafapieritem accedo,deijs quæ me angunt,in primis follicitum effe, *QC* feripturas inmediúm conferre, & inquirere ea/ rundem*intelledum:fedcum tufis idiota,ignoro quomodo te ad dicendum exci/ temnit quam habeas deMenteintelligentiam,experiar. ï d i o t a . Arbitror nemi> nem facilius me cogi ppfle,ut dicat quæ fentit. Nam cum me ignorantem fatear idio ramjnihilrefpondere pertimefco.Litterati philofophi, ac famamfcientiæ habentes, merito cadere formidantesianxie deliberant. Tu igitur quid à me uelísplanefí díxe- ris,nudêrecipies.FHïLosopH vs.Paucísexprimérenéqúéo : fi placet, confidentes uicifsimloquamur, i d i o t a . Placetínquam.A vc To R. Et poficis ín trígono fcabel/ lisjipfi'scp tribusexordínelocatíSjOratoraiebat.o r a t o R. VidesPhilofophe,uíri huius fimplícitatem, qui níhil horum in ufu habet, quæ ad recipiendum tanti ponde/ ris uirum,decentia funt,petitffac in qs experimentu,quçmagis(ut aiebasjte angunt: nihiîenimdeiisquæfciueritjtelatebit,experieris puto,te non iuperuacuè addu/ dium. FHiLo *s.ophv.S;;* A thæc omnia placent, ad rem defeendam. Tuinterim taciturnus fis quæfo, nec te prolixior perturbet collocutio, o r a t o r . Experieris, me continuationis folicitatorem potius quàm faftidientçm. pHil o so PHVs. Die *igt*cur idiotaOta tu tibi nomen efle ais) fi qpam de Mente habes conieâurm i d ïo *

T'A.Puto neminem effeautfuiffehominemperfedlum, qui de Mente qualemcungs faltem non fecerit conceptum.Habeo quidem ego,mentem effe,qua omnium rerum terminus^menfura.Mentem quidem,amenlurando dici conrjcio. ph il oso/ PHVS.Putafnealíudmentem>jalíudanimam.iDiaT a. Puto certê.Nam alia,eft mes in fefubfiftens,alia,tncorpore.Mens ín fefubfiftens,aut infinita eft,aut infiniti ima/ go.Hamm autem quæ funt infiniti imago ¡ cum non fint maxima? & abfolutæ feu in/ finit£,in fe fubfiftens:poffe aliquas animare humanum corpuSjadmittosatc$ tunc ex officio eafdemanimaseffeconcedo.Phil osophvs, Concedisigitur,eandemeP fe mentem,& hominis animamimentem perfe,animam ex officio.id io t a, Conce do,uti una eft uis fenfitiua & uifiua oculi,in animali.

Quomodo eft uocabulum naturale,aliud impofitum fecundum illud, citra pra> ciftonem.Et quomodo eft principium fimplex,quod eft ars artium.Ec quomodo co plicatur ars aeterna Philofophorum. Cap* II.

PHILOSOPHY'S.

VtCcibilltttti

™

£itura' rifJ

Élebas mentem a meníurando dící.Hanc partem neminem legí tenuíffc,ínter uáriasuocabulíderíuationesíprímumorOjütcaufamdiíftiaperiasJDi on, Sí deuiuocàbuli diligentius ferurandumeft, arbitror uim îllamfquæ in no= bis eft) omnia rerum exemplaria notionalíter complicantem,quammêcem appello >nequacji proprie nominari.Qtiêadmoduenim ratiobumana,quidditatêo-perumDeí,nonatcíngít:fic necuocabuluni.Suatenimuocabulajmocu rationis im/ pofitatuómina mus enim unam rem, uocabulo uno , per certam rationem,S¿ ean/ dem alio per aliam,8<una lingua habet propria,alia magis barbara,S¿ remotiora uo cabula. Idcircouídeo, quod cum proprietas uocabulorum recipiatmagis *8í* minus, uocabulum præcifum ¿gnorarúP hil osophvs. Ad alta properas ídíota,nam fecun dum illa quædicere uiderís, ob hoc uocabula funt minus propria, quia ad placitum opinaris inftitua,proutcuicp imponenti, ex rationis motu, occurrebat, id io t a* Volo utme profundius intelligas. Nam etfifatear,omne uocabulum,eoipfo uni/ tum, quo formamateriæadueait, & uerum fit, formam adducere uocabulum,utfic uocabula fine non ab impoi!tore,fed ab xterno,0¿ impofitio fit libera: tamen non ar-bitror,aliud quàm congruum nomen imponi,licet illud non fit præciTum.PH 1L o s o-P H *vS* Fac te quæfo planiorem,ut quid uelís capia mu d io t a. Perlibenter. Et nunc me ad hanc artem coclearíamconuerto. Etprimô uolofcias,meabfquehæfitacio/ neafferere,omneshumanasartes,imaginesquafdameffe,infinitæ&diiffnæartis'. nefeío fí tibí ídípfum uideatur. ph il o So phvs. Tu alta exigis,neqj fas eft ad illa pafsimrefpondere.iDaoTA.Miror fi unquam philofophum legeris, quihocignorauerit>cumdefepateant. Manifeftumeft enim, nullam humanam artem,perfecftio/ nis prsecifionem attigifle,omoemc^ finitam efle ¿^terminatam,terminatur enim ars una,infuis terminis^aliain alqs, & quaelibet eft alia ab alijs, & nulla omnes compli-cat.? H no so P HvxQuidexhocinferes.i d io t a. Artem omnem humanam,fi/ nitam.PH 1L o s o Phv s.Quis hæfitatdD 1 o t a Jmpofsibile eft autem,plura effe in finita realíter díftincfta.pH il os o phv s. Bc hoc ipfum fateor,quoniam alterum effet inaltero finitum. ï d io t a. Si igitur hoc fie eft, nonnnd folum abfolutum principi/ um,eft Ínfinítum,quíaantepríncípíumnoneftpríncípium,utdefepater,nepríncí/ piumfitprincipiatum. Hincæternitas,eftipfa folo ínfínícas,íéu principium abfo/ lutum.p HiLOSOPHVS .Admitto, j d 1 o T a. Eft igitur fola unica abfoluta æter/ nítas,ípfainfínítas:quae eft fine príncipío.Qiiareomnefinícum,príncipíatum,abín/ finitoprincípío.PHil o s o ph vs.Negarenequeo. íD1 or A. Omnis ergo ars fíní« taâab arteinfínicaffícqs neceffe erit, infinitam arcem, omnium artium exemplar effe, principium,mediumfinem} metrum, menfuram,uerítatem, pr#cífíonem,ó¿ perfe/ fftionem. ph il o so pHvs, profequere ad quæ properas,quia nemo his diffentF repoteftd i q t a» Applicabo igitur exhac coclearia arte,fymbolica paradigmata:

utfetifibiUórafíafit3qú»díxero^tíiLosopHvs.Rogorícagás. Video etiim teui*» am tenere ad ea,ad quæ anhelo,a vero R.ïdiotaffumpto cocleari ad manum)aiebat< ïdiot A.Cocleâr extra mentis nôftræ ideam,aliud non habet exêplar.Nâetfi ftatua rius,ut pidor,trahat exempla ria,â rebus quas figurare fatagit.non tamen ego,qui ex lignis coclearía,fi¿ ícucellas,ó¿ ollas ex luto educo. Non enim ín hoc imitor figuram* cuiufcuncp rei nacuralis.Tales enim forma: cocleares,fcutellares,6¿ ollares,fola hu/ mana arte perficiuntur. Vnde ars mea,eft magis perfecftoria,quàm imitatoria figura- rum creatarum*& ín hoc infinitae arti fímilíor* 'PHjlosophvs. Placet id ipíumi, \ Idiota. Efto igitur, quôd artem explicare, & formam cocleartátís,per quam coclear conftituitur,fenfibilem facere uelim:quæ cum in fuá natüra»nullo feníu fit at tíngíbilís, quia nec alba, nec nigra, aut alterius coloris,uel uocís, uel odoris,uel gu/ ftus uel tacftus : conabor tamen eam modo quo fieri poteft,fenfibilem facere. Vnde materiam,puta lignum,per inftrumentorum meorum quæ applico,uarium motum, dolo & cauo,quoufc^ in eo proportio debita oriatur,in quo forma coclearítatís con uenienter refplendeat.Sicuides,formam coclearítatís fímplícem & infenfibilêjin fi gurali proportione huius ligni,quafi ín imagine eius reíplendere. Vnde ueritas praecífíococlearítatís,qu2eeft ¿mmulcípiícabilís &C incommunicabilis nequaquam poteftper quæcunqj etiam inftrumenta, & quemcuncp hominem,perfe&e fenfibi/ bilis fieri. Et in omnibus coclear ibus, non nifi ipfa fimplicifsima forma,uario tno/ dorelucet,magisinuno,&minus¿nalío,&innullopraxis¿ Etquamuísípfumlí/ gnum,recipiat nomen,ab aduentu formæ,ut orta proportíone,ín qua coclearitas re- fplendeCjCoclear nominetunutiic nomen fit forms unitumjtamenimpofitio nomi/ nís,fítadbénepíacícum,cumalíud imponipoflet. Sicetfiad beneplacitum, tamen non aliud,& penitus diiierfuoM naturali nomine format uníto5fed uocabulum natu rale»poft formæ aduentumUn omnibus uarijs nominibus,per quafcunqj nationes ua- ríéimpofi tis,relucet.Impofitio igitur uocabuli, fitmotu rationis i nam motus ratio/ nis,eftcirca res, quæ fub fenfum cadant, quarum diferetionem, concordandam difterentiam,ratio facit,ut nihil fit in ratione,quod prius ñon fuerit in fenfu. Sic igi/ turuocabula ímponit,ámoueturratio, ad dandum hoc nomen uní, aliudalteri rei.Vérumcum non reperiatur forma, in fua ueritate intjs, circa quæ ratio uerfatur; hmcratio,inconie<ftura & Opíníoneoccumbíl Vndegenera & fpecies,ut fub uoca- bulum cadum,funt entia rationis * quæfibi ratio fecit, ex concordantia & differen- tia fetifibilium» Quare,cum fint pofterius natura rebus fenfibilibus, quarum funt fímilitudineSjtuncUnfibiliusdeftrucftíSíremanerenequeunt. Quicunèp igitur pu/ tat,nihil ín intelledlum cadere pofte,quod non cadatin rationem:ille etiam putat, ni/, hi1 poflè eflè in intelle<ftu,quod prius non fuerit in fenfu, QC hic neceflario dicere ha/ bearem nthileflemifiutfubuocabulii cadit, & huius ftudium eft,in omni inquifitio ne quid nominis,profundare.Et hæc ínquifítio,grata eft homini,quia motu rationis díícurrít.Híc nega ret,for mas in fe,& in iua ueritate feparatas eflè aliter, quam ut fuc entia rationis,et exemplaria ac ideas nihilifaceret.Qui uero in mentis intelligentia a liquid efle admittunt,quod non fuit in fenfunec in ratione, puta, exemplarem &. in/ communicabilem ueritatem formarum,quæ in fenfibilibus relucentJi dicunt, exem/ piaría natura praecedere fenfibilia,ficutueritas præceditimaginem.Etordinemdant Calem,ut primo ordine naturæ,fit humanitas ¿n fe, exfe, fcilicetabfque præiacenti matería,deíndehomo,perhumanítatem,etquódhíccadatfubuocabulo,deíndgfpe cies in ratione.Vndedeftrucftis omnibus hominibus , humanitas ut eft fpecies,quæ fub uocabulum cadít,S¿ eft ens rationis,quod ratio uenata eft,exfimilitudinehomi/ num:fubftfterenequit,nam ab hominibusdependebac,quinonfunt. Sed propter hoc,non definit eflè humanitas,per quam fuerunt hominesâquæ quidem humanius., non cadit iub uocabulum fpeciei, proutuocabula motu rationis fimtimpofiia. ¿èd eft ueritas fpeciei illius,fub uocabulum cadentis. Vnde imagine definida,manet io fe ueritas.Et hi omnes negant, rem non aliud efle, quam ut cadit fub uocabulanueo enim modo ›ut fub ugcaculum cadic^de rebus fit Logica & rationalis confideratío^

Quare

Idiotæ Liber II I. in

OvmeiîlamLogtcèinqutrwnt,profundant,0¿laudant9 fed ibi nonquíefeunt : quia ran;o feu logica,circaïmagines formarüm,tantum uerfatur.Sed qui res ultra uim uor ca&üifjtheologice intueri conantur.ad exemplaria ideas fe conuercunt. Arbitror non pofte piares inquifitíonu modos dari, *fi* tu qui es phíloíophus, alias legífti,fcire potes,ego fíe coníjcío.p Hil o so ph vs. Mirabiliter omnes omnium tâgisPhilofô/ phorum iedas, Peripateticorum,^ Academicorum* i D io t a... Hæ omnes,6¿quoc quot cogitari poffènt modorum differentiae , facillime reíoluuntur & concordantur, quando mens fe ad infinitatem eleuat. Nâ ficut orator htcpræfens, tibi latius exrjs, quæ â me audiuit explanabit: tunc infinita forma, eft folum unafiC fimplicifsima, quæ in omnibus rebus refplendçt,tanquàm omnium fingulorum formabilium, adæquariÎsimum exemplar. Vnde etiam uerifsimum erit,noneff**e** multa feparata ex* cmplaria,ac multas omnium rerum ideas.Quam quidem infinitam formam,nulla **ri** Cio attingere poteft. Hinc per omnia uocabula, rationis motu impofita, ineffabilis, **non** comprehenditur. Vnde reSjUt fub uocabulum cadit,imago eft,ineffabilis exem piaris fui,proprí] & adaequati. Vnum eft igitur uerbum ineffabde,quod eft prxei/ fum nomen omnium rerum,ut motu rationis fub uocabulum cadunt.Quod quidem ineffabilenómen in omnibus nominibus, fuo modo relucet: quia infinita nominabi-|itas3omniumnominum,3Cinfinita uocabilitas,omniumuoceexprefsibihum,utfic omne nomen, fit imago præcifinhminis. Et mini aliud omnes conati funt dicere,If-cet forreíd quod dixerunt,melius & clarius dicipoflet. Omnes emm neceffariô con cordârunt,unameiïèinfinitam uirtutem, quam Deum dicimus,in qua neceflarióo* tnnia complicantur-Necp ille aliud dicere uoluiqqui a iebat» hu manitatem ut non *cw* diefub uocabulo,efle prwfionemueritatisjquâmineffàbilem ifiaminfinftam forma» Quam,dum ad humanam forma refpicimus, eius prçcifum exemplar nominamus, ut fic ineffabili s,dum ad eius imagines intuemur,omnium nominibus nominetur, 0¿ unum fimplicifsimumexemplar, fecundum exemplatorum fpecificas differentias* per rationem noftram formatas,pluraefle exemplaria uideatun

Quomodo intelligantur & concordenturPhílofophí.Et de nomíneDeí,ó¿ præci^ fione.Ac quomodo uno prgeifo nominecognito,omniacognofcumur. Etaefuf* dRdenriafdbilium.Erquomododifferunt,conceptusDei,0Cnofter⊺ Cap. IIE

PHILOSOPHVS.

IrabíliterTrífinegiftidícftumdiíucidafti,quíaíebat, Deum omnium rerS nominibus,ac omnes res,Dei nomine nominari. ID io t a. Complica no ⇃ minare,in coincidentiam altifsimi intelleâu, & omnia patebunt. Nam Deus eft cuiuicunq? rei præcifio.Vndefi de una re præctfa fciencia habe/ retunomniutri rerum fcientia,neceffario haberetur. Sic fi præcifum nomenunius rei fciretur,tuncÓ¿omníum rerum nomina feirentur: quia prxcifiocitrà Deum non eft* Hinc qui præcifÎonem unam attingeret,Deum attingeret,qui eft ueritas omnium fci bilium.o Ra ToR.Declará quæfo de prxeifiorie nominisu o io t a.Tu nofti orator, quomodo hos exerim.us exui mentís,mathemátícales figuras. Vnde dum triangula ritatem jUifibilem facere uoluero,figuram facio,in qua tres angulos cohftituo,ut tunc in figura fíe habituara proportionate, criangularicas relucear, çum qua uni/ tum eft uocabulum,quod ponatiireffetrigonus ; Dico igitur, íi trígohus¿eft præci/ íum uocabulum,figurçtriangularis:tuncicio præcifauocabiila.'Ômnium polygonia rumffeio enim tunc,qubd figuræ quadrangularisiíocabulumefledebec,tetrágonos, quinquangularis pentágonas,& itadeinceps.Etex notitia nominis unias,agno/ feo figuram nominatam,omnes hominabiles polygonias, *Qc* differentias,^ con cordantíasearundem, quicqüíd circahocfciri poteft. Panformiter aio,quôd fi fcire praecifum nomen unius operis Dei, omnia nomina omnium Dei operum, quic* quid fciri poftet,non ignorarem. Et cum uerbumDeifit præcii io, omnis nominis nominabilis,folumiri uerbojomnía *8C* quodlibec fciripoife conftat.o Ra t o R.Pal/

pabílíter more túo éxplanaftí.Philó .Miram docftríhá tradídíftí ídíotá,omnes phiz ¡ofophos concordandi. Nam dam aduefto,nonpoftùm nifi tecumconfentire,noit uoluiflè omnes philofophos aliud dicere,quàm ídipfum quod díxiftí : per hoc quod nemo omnium negare potuit,Deum infinitum,in quo folo dido,omnia quç díxiftí complicantur. Mirabilis eft hæcfufficienciaomniumfcíbilium,¿¿quomodocunq5 tradi pofsíbilium. Amplius ad mentis tradatum defcende,& dicito.Efto quôdmê/ fura dicatur,utratíomenfuratíonis,fitcaufa nomínís,quidmentemeífft iielísí' *rdij* ot a. Scis, quomodo fimplicitasdiuina3omnium rerum eft complicatiua, mens eft huius complicantis fimplicitatis imago. Vnde fi hanediuinam (implicitarem infinitam, mentem uocitaueriSjerít ipfa noftræ mentis exemplar *Si mentem diuinam,u/ niuerfalirarem ueritatis rerum,dixensmoftram dices uniuerfalítatem aíTimílatíonís rerum,ut *iit* notionum uniuerficas.Conceptio diuinæ mentis , eft rerum produdioi conceptio noftræmentis, eft rerum notio.Si mens diurna, eft abfoluta entitas, tunc eius conceptio, eft entium creatio, *&C* noftræ mentis conceptio, eft entium aftimila/ tiotquæ enim diuinæ menti,ut infinitae conueniunt uerítatí,noftr« conueniuntmea ti,ut propinquæeius ímagíní.Sí omnia funt in mente diuina,ut infua præciia 8¿ pnv pria ueritate,omnia funt in mente noftra,utin imagine féu fimilitudine, propriaeueritatis,hoc eft notionalitertfimilitudine enim fit cognitio» Omnia in Deo font,fed i/ bírerumexemplaría.Omníaín noftra mente,fed hic rerum fimilitud^nes Sicut Deus eftentitas abibluta>quæ eft omnium entium complicatiotfic mens noftra,eft illius entitatisinfinitæimago,qjæeftomnium imaginum complicatio, quafi ignoti regis prima imago,eft omnium aliarum,fecunddm ipfam depingibilium>exemplar. Nâ Dei notitia ftufacies,non nifiinnatura mentali, cuius ueritas eftobiedum, defcenz dit,ó¿ non ulterius,nifi per mentem, ut mens fit imago Dei, omníumDeí ímagí> num port ipfum,exemplar.Vnde quantum omnes res › poft fimplicem mentem,de mente partícípanncanrum *Q¿* de Dei imagine,ut mes,fit per feDei imago , & omnia poft mentem,non nifi per mentem»

Quortíodó itiens noftra non eft explícátíojftdquædarii imágo complicationis æter tidied quae poft meiitem funt lion imago. Et qüomodo eft fine notionibus, habens ramen indicium concrecum3& curcorpuséft *ci* neceftaiium» Cap. lili.

PHILOSOPHVS.

Videris ex multa mentis tua?plenitudine,dicere üelle,mentem infinitam,elle uim formatiuam abfolutam, fic mentem finitam, uim conformatiuam feu configuratiuatnJDior Volo quidem hoc modo» Nam quod dicendum eft, conuenienter exprimi nequit, hinc multiplicatio fermonum,perutilis **eft»**Attende aliam efie imaginem,aliam explicationem,nam aequalitas,eft unitatis fi* magotex unitate enim femeftorí tur æqitalitas Vnde unitatis imago,eft a£quaíítas,SC hon eft æqualicasunitatis explícatiOiftdpluralitas. Complicationis ígíturuniratti aequalitas,eft imago,non explicatio.Sic uoio,mentem efíe imagincm, diuinæ men/ tís fímplícifsímam,ínter omnés imagines diuina? complicationis. Et ita mens eft imai go complicationis diuinæprimaåomnes imagines complicationis, fua fimpficitate of uirtute Complicántis.SicutenímDcuseftcomplícationum complicaiio :fic mes, qua? eft Dei imago,eft imago complicationis complicationum, poft imagines funt pluralitates rerum,diuinam complicationem explicantes. Síannumerus,cftexpK- *cauuusunitatís,S¿* motus quíetts,óf tempus mernitátís,&compofítiofímplíc¿£atís9 6f tempus præfentiæ,Ôf magnitudo pun<fti,£V motus momenti,& iiïæquahtas,æqua Jitarisjôf diuerfitas idendtatis,ôfitadefingulis. Exhóc elice,admirandam mentía noftræ uirtutemmam in ui eius, complicatur uisafsimílatíuacomplícatíonis pundh'9 per quam in fe ceperit potentiam,in qua ft omni magnitudini aftimilat Sic etiam,ob uim afsimilatiuam complicationis unitatis,habet potetiam,quafe poteftomnimul* titudini affimilare. Et iita per uim afsimilatiuam complicationis. Nunc, feu præferv

tiæ,omni tempori, Equietis, omni motui,& (implícita tis 3 omni compofitfonGSdi-
dentitatis,omni diuerfitat xqualitans, omni inxqualitati, ôf nexus, ommdifiun-
¿liohúEt per imaginem abfolutæ complicationis-^quæeft mens infíníta,uím haber,
qua fe poteft afsimilare omni explication!^ tàliamulra per teuides dici poffe,quç
mens noftra habet,quia eft quædam imago,infinitæ fimplicitatis;omnià complican
tís* PHiLosoFhv§Videtur quôd fola mens,fit Dei imago. Idiota. Proprie ica
eft,quoniam omnia quæ poft mentem funt, non funt Dei imago, nifi inquamum in
ïpfis,mens ipfa relucet: ficut plus relucet, in perfedis animalibus quàm in imperfe-
¿tís,&plus in fenfibilibus,quàm inuegetabilibus,8¿ plus in uegetabiiibus,quam in
mineralibusVndecreaturæmentecarentes,funtpotius diuinæ (implicitatis explica
tiones,quâm imagines, licet fecundùm relucendam mentalis imaginis, in explican-
do,de imagine uariè participent- PHïLoSoph vs. AiebatAriftoteles,menti feúa*
nimænoftræ, nullam notionem effèconcreatam , quia eam tabulæ rafæafsirmlauir»
Plàto uerù aiebar,notiones illi cócreatas, fed ob corporis molem,animam oblitam» p^
Quid tu in hoc uerum cenïesfidiota. Indubie mens noftra,in hoc corpus aDeo
pofitaeft,adfuuprofedum. Oportet igitur ipfam àDeohabereomneid,finequo
profedum acquirere nequit.Non eft igitur credendum j anim^fuillenotiones con-
creatas,quas in corpore perdidit:fed quia opus habet corpore,tit uis concreata,ad a/
dum pergat Sicuri uis uifiua animæ,non poteftin operationem fuam tk acftu uideac,
nifi excitetur ab obiecio,3¿non poteft excitari, nifi pe»obiedlaculu fpecierum mul-
tiplicatarum per medium organi, &ficopus habetoculoifisuis mentis, quæ eft uis
compræhenfiua rerum,& nocionalis,non poteft *in fuas* operationes, nifi excitetur â
íénfíbilibus,6¿nonpoteftexcítari i nifimediantibus phantafmatibus feniibihbus.
Opus ergo habet corpore organico, tali Fcilicet, *fine* qtió excitado herí non poíler.
-In hocígítur Ariftoteles uidetur bene opinatus, anima? noneflenotiones abinicio
concreatas,quas incorporando perdiderit. Verum qoníam non poteft proficere, ft
omnicaretiudiciojficutfurdusnunquam proficeretur fieret citharoedus, poftquâm
nullum de harmonia^pud fe iudicium haberet,per quod ihdicarepoffet an profece
ríttea propter mens noftra Jiabet fibiconcreatumiudicium, fihequo proficere ne-
quiret*Hçcuis iudiciaria,eftmentinaturaliterconcre3taiper¡quam indicat per fe,de
ratíocinatíonibusanfíntdebiles,fortes,aüt concludentcstquam uim,fi Piato notior
nem nominauit concreatam,non penitus errauit.p Hifcosophvs;Oquâm clara eft
tua traditio,cui quiiq? audiens,cogicur aflentire. Indubie hæç fant diligenter attende
damam clare experimur,fpiritum iti mentenoftra loquentemôi Judicantem hocbo-
num,hociuftum,hocuerijm,Sinos reprehendentem, fideclinamus aiufto, quam
loquelam,quod iudicium nequaquam didicit,fed ipfi cognatum.eftj.nic¡t'a. Ex
perimur ex hoc,mentem efleuim illam, quæ licetcareat omni notionali forma ,po/
tefttamen excitata/eipíam omniformæaflimilare, ôf omnium rerum notiones fa* ¡
.cerejfimilisquodammodojiano uifuiintenebris,quinunquamfuitin!uce, hic caret
omni notione aâuali uifibilium»fed dum in lucem ùenit excitatur,fe afsimilat tn-
fibilijUtnotionemfaciat.o RATOR.AlebatPlatOjtuhcab/ntellecfttj iudiciumrequi
ri,quando fenfus contraria fïmul miniftrat* idiota. Subtiliter dixiunam cum ta*
rftüs fimul durum SCmollCifeu graue & Jeue,confuse offendat contrarium in Contra
rio:recurruur ad intelle<ftum,utde quidditateutriufque, fic confuse fentítum,quód¡
plura diferetafintludicer. Siccumuifus, magnum¿¿pariitim cqnfus¿ puret}nonne
opus eft íudícíodifcretíuointelledus, quid magnum quidueparuum Vbi
«ero fenfus per iHufficeret, ad indicium intelledhiSjminimè re/
curreretur,ut in uifione lucidi,contratium non ha-
bentis,quod fimulaccedat»

Mews in cor« porff' ïUiiia.

Quomodo mens eft uiua iubftantia, & in corpore creataJBt de modo quomodo» Et anratiofîtinbruus.Etquomodo niens uiuaXitdeicnptioaeternæfapiendg. Cap, V.

PHÏL'OSOPHVS.

Pmpíifetifi,

Mnes^nè Peripatetici aiunt, íntelledum quem tumentem dicere uide/ g , gris,eiTe potentiam quandam anímx, *SC*intelligere accidens : tuueró quali* ® *Bierfi*d ior a* Mens eftuiua fubftantia,quam in nobis interne loqui Ôfiu- dicare experimur,^ quæ omni ui alia,exomnib.uiribus fpiritualibusfquas in nobis experimur) infinita: fubftantiæ, *SC* abfolutæ formae, plus afsimilatur: cuius officium in hoc corpore eft,corpus uíuificare,8¿ ex hoc Anima dicitur. Vnde mens, eft forma fubftancialis, fine uis in fe omnia fuo modo complicans, *SC*uim animati/ uam per quam corpus animat uiuificando,uitamuègecatiuam *SC* fenficiuam, *SC*uim ratiocinariuam &intelledualemJ&intelledibi1em complicans, phil o soph vs. VífoétbentemquamS¿anímamfatetísintelledliuam,anr¿corpusfuíffe,proutPy-

t uXIT5 msi' ^aSoras**A** Platonici:^ poftea incorporatam? id io t a. Natura,non tempo/ re. Namutaudifti,eamuííinínténebr¿scomparaui:uííusautém, nequaquamaâa fuit,ante oculum,nifi natura tantum.Vnde quia mens, eft quoddam diuinum femen fua ui complicans omnium rerum exemplaria notionalitcr:tunc â Deo › à quo hanc uim habet,eo ipfo quod efle recepit,eft Omul *SC* ín conuenienti terra locatum,ubi fra dium facere pofsit,& exfe rerum uniuerfitatemnotionaliterexplicare, alioqui h»c uis feminalisjfruftradata ipfi effer,fi non fuiftet addita opportunitas in adlum pro* rumpendi, phil o *so* ph vs. Ponderose loqueris, fed quomodo hoc in nobis fa/ dium fit,audire fummopere cupiojD io T A.Diuini modi,funtpr»cifioneinartingi biles,coniedluras tamen de ipfis facimus,alius obfcuriores, alius clariores. Ego au- tem arbitror,hancfimílícudíriem,quamdícamb'bí,fuffícere. Noftiénith¿uíftimde fua propria natura non difcernereJed in globo quodam, *S¿* confuse fentireobifeda culum jquodíibí obuiat intra fphærâ motus fuí,fcílícetóculutquod quidêobiedlacu/ lum generatur exmultiplicatione fpecierum obiedijnoculum. Vndefiadeftuifi® in oculo fine difcretione,ut in infantibus,ubideeft ufus difcretionisituncitaaduenit mens animae íénflbilí,ficutdífcretíouifuí¿ per quam difeernitinter colores. Etfi/ eut hsrc diferetio uifiua, in brutis perfe&is animalibus , utcanibus, fuum domi* num uifij difeernentibus , reperiiur, æàDeodataeftuifîii,.tanquàmperfedioSC forma uiiiisjfic natur» humanse,ultra dífcretionem illam,quæ in brutis reperitur,da ta eft altioruis,fe habens addiferetionem animalem, fient illa ad uimfenfibile,ut mens fit forma diferetionis animalis,Sfeius perfedio.P hil o s o phvs. OptimêfîC

Pifo. pukhre.Sed uideris ad opinionem fapiecis Philonis accedere,qui animalibus ratio/ nem inefte dicebatj d O TA.Experimur diferetiuum difcurílim in brutis,fine quo eoa- rum natura,bené fubfîftere non poftet. Vnde difeurfus eorum,quia caret forma fcili/ cec intelledu feumente,eftconfufus:caretenim indicio *SC* feientia,qtiia Omnis di feretio ex ratione eft,hinc Philo non abfurde fiedixifle uidetur. phil o sophvs De claraquçfo,quomodo mens,eftforma rationis difcurrentis.i d i o t Adam dixi,quôd ficutuifus uidetjôÉ nefeit quid uideat fine diferetione qu® ipfum informat, *SC* diluci/ dat,ôf perficittfic ratio fyllogizat, *SC* nefcítquíd fyllogizetfine mente, fed mens in/ formatj&diÎucidatpôC perficit ratíocínatíong,ut feíat quid fyllogízet,acfí ldíotauím uocabülorumígaoransjibrumalíquemkgatjledioexuiratíonísproceditíiegíte/ nim,difcurrendo per differentias litterarum,quas corriponitôi díuídír, & hoc eft o/ pus ratioriis, fed ignorat quid legat. Et fit alius, qui legat, feiat *Sc in*telligat, id quod legit. Hæc eft quædam fimílítudo rationis confuí», *SC rationis* formaeæ per meritem. Mens enim, de rationibus iudicium habetdifcretiuum,quæ ratio bona, quæ fophiftícarita mens eft forma díícretíua rationum, ficut ratio, forma dífcretíua íenfuum,8¿ imaginationum. phil o Sophvs. Vnde habet mens indicium illud, quoniam deomníbus indicium facere uidetur.i **Dior** A.Habet ex eo, quia eft ima- go exemplaris omniunrDeus enim eft omnium exemplar. Vnde cum omnium ex- emplar

empîar in mente,ut neritas in imagine reluceat, in Te habet ad quod refpiçit >fecun/ dum quod,indicium de exterioribus facit,ácfílex (cripta effet uiua,illa (quia uíua) ſti fe iudicanda legerer* Vndemens, eftuiuadefcríptío,a:ternxS¿infinitaefapientiæ* Sed ín noftrís mentibus, ab ínitío,uira illa fímilís eflfdormíenti, quoufq; admiratio/ fie,quæ exíenfíbílibus oritur excitetur, ut moueatur,tune mota uítae fue íntelledíug, ín fe deferíptum reperít,quodquaerit. Intelligas autemdeícriptíonem hancrefplenz denciamefle,exemplarisomníum,modoquoínfuaímagíneuerícasrefplendet* Ac . ,, it acutíes fimplícífsima índíuifibíl¿s,angul¿ lapídísD¿atnantispolítí(símí,in qua omnium rerum formae refplenderent, uíua effeuilla feintuendo, omnium rerum f¿> mílítudínes réperíret,per quas de omnibus notiones facere poffetP.HîLo sophvs» Mírabilíterloquerís,0¿deleáabilífsima profers. Multum exemplum acutiei Día- mantis placet : nam quanto angulus ille fuerit acutior & fimplicior, tanto clarius o- mniaíneorefplendent.idiota. Qutuimfpecularemínfeconfiderat,uidetquo- modo eftante omnem quantitatem,quod fiiliamuiuam concipituitaintelleduali, in qua reluceat omnium exemplaire mente admifsibilem facit conieduram. phi/ 1osóphvs, Vellem audire,an hanc artem tuam,in mentis creatione,paradigma- ttcepofles applicare. mon. Poiftm etenim. Et pulchro quodam cocleari ad *cotUÁ* manum recepto,aiebat : Volui facere coclear fpeculare, quæfiui ligna ualdê unitum nobile fuperomnia:applicuiinftrumenta,quorum motu, elicui conuenientem^- portionem,inqua,forma cocleariS perfeclerefplenderet, Pofth2ec,perpoliui coclea ris fuperficiemadeô,qubdinduxi in refplendentia formæ cocleariS, formam fpecu/ larem,ut uides,nam cum fit perpulchrum coclear, eft tamen cum hoc coclear fpecu/ lare.Habes enim in eo omnia genera ipeculorum,fcilicctconcauum,conuexum,re/ <ftum,S¿ columnareun bafe manubrtj, redumtin manubrio,columnarejin concauita- te cocleariS, concauum:inconuexitate,conuexum. Vndeforma fpecularis,nonha/ buit temporale efle, ante coclear, fed ad perfedhonem cocleariS, addita eft per me, fprmæ primæ cocleariS, ut eam perficeretnit hunc forma fpecularis, in fe con tinear, formam cocleariS, *&C* forma fpecularis,eft independeos à cocleari : non eft enim de effentia fpeculi,quôdfitcoclear * Quare fi rumperentur proportiones,(ine quibus forma cocleariS efle nequit,puta fi manubriumfepararetur, defineret efle colear,fed ob hoc forma fpecularis non defineret efle. Ita quidem Deus per motum coeli, de a/ pta materia,proportionem eduxit,in qua refplenderet animalius perfection mod oi Cui deinde addic mentem,quafi uiuum fpeculum,modo quo dixi*

Quomodo fymbolicè loquendo» fapientes numerum rerum exemplar dixerunt. isfcîw? Ec de mirabili natura eius.Ec quomodo eft à mente,*&C* cflentiarum incorruptibili^ tare.Et quomodo mens eft harmqriia,numerus fe mouens,compoíítío¿ ex eodem ' áódíuerfo. Cap. VI.

PH1LOSOPHVS.

> Pte applicaftfEt quando unum dicis,ihtenèâum aperis quomodo fit rerun! duâio,ac quomodo proportio eftlocus,orbis,feu regio formg,& locus pro portíonís,matéria. Ét uideris multum Pythagoricus» qui ex numero omniai JL Xcfleafferuit. id io *t a*› Nefcio an Pythagoricus,an alius fim,hocfcio quod nullius authoritas me ducit,etiam fi memouere tentet. Arbitror autem uiros Pytha/ goticos,qui(utais)per humerum de omnibus philofophantur,granes &acutos:nori quod credam, eos uoluiffe de numero loqui, prout eft Mathematicus, Sí ex noftrá triente procedit (nam illum non efle alicuius rei principium ,defeconftat) fed fym/ boliceacrationaltalocutifuntdenumero ,quiex diuina mente procedit , cuius Mathematicus eft imago* Sicut enim mens noftra , (e habet ad infinitam æternam mentem › ita numerus noftrae mentis , ad numerum illum , *ÔC* damus illi nume/ ro, nomennoftrum,ficutmenti illi,nomenmentisnôftræ, *&C* deléeftabilíter mul- tum uerfamur in numero,quafi in noftro proprio opere* phi o So pHVS. Expia/ na quæfo motiua › quæ aliquem mouere poflunc ad dicendum ¿ rerum principia nu/ mero ¿¿

De Mente

meros **j** Dío TA.Non poteft eífe, nifi unum infinitum principium ⅁ &hócfoíuni.eft infinite fimpfex.Primumaucemprincípíatum,non poteft eífe infinite fimplex,urde fe patet,ñeque poteñ eífe com pofitum,ex altjs ipfum componentíbus:tuncením no effet pritnum prí ncípfatum, fed componentia ipfum,natura praecederent. Oportet igitur admittere,quod primum principiatum, (icfitcompofitym, quod tamen non **fit** *ex* alrjs,fed ex feipfocompofitS:&non. capit mens noftra, aliquod tafeeifepoife* nifi fit numerus,ue! ut numerus noftræ mentis» Nâ numerus eft compofitus, & **ex** feipfocompofitusfexnumero enim pari & impari eft omnis numerus compofitus) fic numerus,eft ex numero compofitus JSi dixeris,ternarium ex tribus unitatibus **co** pofitum , loqueris quafi *fi* quis diceret , parietes & tecftum feparatim facere domum» **fi** enim parietes funt feparatím,6¿ fimiliter & tedmno componitur ex ipfis domus, fic nec tres unitates,feparatim conftituunt ternarium. Quare fi unitates confirieras, proutconftituunt ternarium,eas unitas confirieras, *8C* quód tunc non aliud eft,tres unitatesunitae quam ternarius,ita *ex* feipfo eft compofitus. Sic de omnibus nume/ ris.Imo dum in numero non nifi unitatem conipicis,uideo num eri incompofitam co pofitiohenij&fimplicitatisSdcompofitionis, fiue unitatis & multitudinis coíncí-dentíáJmó fi adhuc acutius in tueor,uideo numeri côpofitam unitatem, ut in unitati bus harmonicis A/K^rocirio^Aiami/T^A/ccT^craf^diarmoica enim habitudo unitas eft quæ fine numero intelligi nequit. Ad hæc,ex habitudine femitonijj&medietatisdu-

DJdwdiÿ» plæ,quæeft coftæ quadra tí ad diametrunmumerum fimpliciorem intueor,quàm no

Co/ta ftræ mentis ratio attingere queat. Nam habitudo *fíne* nu mero, non intelligitur,ôf ta men numerum illum o portet eífe fimul pare ¿^imparem,de quo longus fermo,S¿**de** lecftabílís naide haberi poífet,fi ad alia nonfeftínaremus* Habemus igitur, quomo-do prima principatum,eft cuius typum gerit numerus* Necjj ad quidditacemeius,a-liter propius accedere poífe mus, cum præcifio quidditatiscuiufcunqj rei per nos in attingibilis aliter quàm in ænigmate,uel figura. Prirnu enim príncipíatíjjuocamus fymbolicè numerum,quia numerus eft fubieâum proportíonístnon enim poteft ef Îèproportiofinenumero.Etproportioeftlocusformæîfineenïmprôporcioneapta congrua formæ,forma refplendere nequit,uti dixi*, proportione apta cocleari,**ru-**pta,non poife formâ'manere,quia non habet locum. Éft enim proportio,quafi apti/ nido fuperficieifpecularis ,ad refplendentiamimaginis, qua non ftante,definitre/ præfentatio.Ecce quomodo unitas exemplaris infinita,non poteft refplendere,nifi inproportione apta,quæ.proportio eft in numero. Agit enim mens æterna,quafi.ut

Mwpiw. Muficus,qui fuumconceptum uultfenfibilemfacere:recipitenimpluralitatemuo/ cum9.& illas redigit in proporttqnem,congruentem harmoniæ,utinillaproportio/ ne,harmonia dulciter & perfedé refplendeat,quandoibi eft utin loco fuo, SÇuaria-tur harmonise refpiendentia,exuarietate proportionis,harmonise congruentís,&de finit harmonia,aptitudine proportionis defíneme. Exmenteígíturnumerus,6¿o-mnia* phuo Sofhvs. Nonne fíne noftræmentis confideratione, eft rerum plu/ ratitas»! Dio*ta*. Eft,fed à mente aeterna » Vndefícut quo ad Deum, rerum plura/ litas eft âmentediuinaiitaquôad nos,rerum pluralitas , eft â noftra mente: nam fo/ la mens numerat,fublaca mente, numerus difcretus non eft» Mens enim ex eo,quia **unum &** idem fingulariter intelligit, & fingillatim,^ hoc ipfum confidèramus, di-cimus effe unum. Exhocqubdunum fingulariter,ex hoc femel intelligit,ueraciter **eft** unitatis æqualitas,Sed quando unum fingulariter, & multiplicando intelligitjres plures eífe dijudicamus, binarium dicendo : quia mens, unum ÔCidem fingulariter, bis, ííue geminando, intelligit. Ita de reliquis* PHjLosoPHvs. Nonneterna/ rius,ex binario unítateconftituítur:S¿numerum dicimus colíedíonem fingulari/ um : quomodo tunc ex mente tu dicis eum eífe. idíota* Illi modi dicendi, de/ bent ad intelligendi modum referri,quia no eftaliud colligere, quàm unum idem commune, circà eadem multiplicare. Vnde cum uideas, finementismultitudine, binarium uel ternarium nihil eífe, fa tis attendis numerum ex mente effe. PHg.to-s*oPHvs,* Quomodo pluralitas rerum t eft numerus diuínae mentís» idiota.

Exeo

Ex eoenfavquodmens dïuina,unum fíe¿ntellígít,8¿ aliud aliter,bita eftrerum pía/ ralitas.Vndefi acute refpícís,reperíes pluralitatem rerum non effe/iifi modum intel figendi diuinæ m entís.Sícírrepraehenfibílíter poflêdici coníj cio,primum rerum ex/ emplar/n animo condi toris, numerum effe. Hoc offendit deleàatio & pukhritu/ do,quæ omnibus rebusineft,quæ *in*proportione confifti t,proportio uerb in nume/ ro/Hincnumerus^prxeipuumueftigium/lucensinfapientiam. philosophy's, Illúd primo Pythagorici › deindePlatonicidixerunc, quos 8¿Seuerínus Boetius *i/* Wftatur.ïDi o TA.Paríformíterdícó3 exemplar, conceptionumnoftrse mentís,nu- XXXX merum elle . Sine numero enim,nihil facere poteft,riec^ afeimilario,neqmotio,nec$ ■$ifcmio.,neq$ menfuratio fieret numero non.exiftenteîresenimriônp.offuntafeà aliæ,&diferetæ fine numeroInteîligGnam qùod alia res eft fubftantía,S¿ alia quanti- tasj& ita de alijs,fine numero non íncellígítur. Vnde cum numerus fit modus intel/ ligendi, nihil fine eo intelligi poteft . Numerus ènim noftrse mentis,cum fit imago numeri diuini,qui eft rerum exemplarteft exemplar notionum.Et ficut ante omnem pluralitatem eft unítas¿& haze unitas uniens, eft mens increata ,in qua omnia unum, poftunum pluralitas,explicatio uirtutis illius unitatis ,quæuirtus eft rerum entitas, effendi aequalitas,8¿ entitatís aequalitatis^ connexio, hæcTrinitas benedícftaffíc in noftra mente,eft illius trinitatis diuinæ,tmagoJNam mens noftra, fimiliter eft uni- cas uniens,ante omnem pluraiitatem>per mentem conceptibílem,.S¿ poftílíam.uni/ tatem,unientem omnem pluralitatem, eft pluralitas, quaseftpluralitacis rerum ima- goffictitmensnoftra,diuinæmentis imago, & explicat pluralitas, uirtutem unitatis ¡mentis,quæ uiftus eft imago entitatis,aequalitatis,connexionis.? hjlosophys. Vidto/eex numero mira attingere. Age igitur, quoniam diuinus Dionyfius ait^ef/ rentíasrerumíncorruptibiles,anhocnumeróoftenderepofsis. idiota» Quando attendis,exmultitudine unitatis numerum conftitiffac quod alteritas ftquitur mul/ iiplicationemcontingenter3& aduertiscompofitionemnumerij ex unitate & alteri/ tace,ex eodem & diuerfo,ex parí,8¿ imparí,ex díuiduo indiuiduo,ac quod quidditas rerum omnium exo rta eft,ut fit numerus diuinæ mentís: turicaliquo pado attin- •gis,quomodo effentiæ rerum, funt incorruptibiles, uti unitas ex qua numerus, quae eft entitas. Et quomodo res funt fie uelfic, exalteritate, qutenon eft de effehtia nu/ meri,fed contingenter unitatis multiplicationem fequèns. Ita qnidemaiteritas,de nullius rei eflentiaeft.PertineCenim ad ínteritn}alterítas:quíádíuifio eft, ex qua cor- iruptio, hincdé effèntia rei non eft. Confpicis etiam,quomodo nori eft aliud nume/ rus,quam res numeratae. Exquo habes, inter mentem díuinam,6¿ res nori mediare riumerum,qui habeat aâuale effe,fed numerus rerum res funt;

'.Quomodomens ¿feexeritrerutn formas,uíaafsímíIatíoníSjSípQfsíbílítateni" *mi* abfolucam feu maceriam attingit. Cap. VIL

PHILOSOPHVS.

Dic oro,putas nê mentent rioftram effeharmoniam,aut numerum femoneri tem,aut compofitionem éx ëodem & diuerfo, uel ex diuidua Ôfindiuidua effentia,uel WfcAfc^.nam talibus dicendimodisPlatonici Peripaceti- ciutuntur. idiota. Credoomnesquidementelocutifunt/aliawelalia dixiffepotuiffe,motiexns,qua:inuimentisexperiebantur. De omni enimharmo- nis* niaiudicium in mente reperiebant/nentemc^ ex fe notiones fabricare,& fic fe mone fe,quafi uiuus numerus diferetiuus,periead faciendas difcreciones procedêret.Eti. reruminhoccolledíuéautdíftríbutiué procedere,aut fecundum modum (implicita/ .tis3acnecefsitatisabfolutse,uelpofsibilicatisabfolutx,uelnecefsitatis complexionis, ueldeterminatae, uel pofsíbilftacísdeterminataé, aut obaptitudine perennis motus. Ób has aut fimiles uarias experientias talia acalla de mente aut anima dixiffe,ratio/ Habiliter credendum.Nam mentem effe ex eodem diuerfo, eft eam effeex unita/ te QC alcericate5eo modojquo numerus cotripofitus eftaex codent quantum ad com/ riiune^

mune,S¿ diuerfo,quantum ad Angula ría,qui funtmodiïntelligendi mentts.philo* *so*ph vs.Continua,exponendo animam numerumfe mouentetn. idiot *a*. Faciam utpotero. Arbitror omnes non poffedi(Tendre,mentem eflèuiuumquendam diurnum numerum, optime ad aptícudínem refptendentiædiuinæharmonise>pro/pordonatiirrij ac omnem fenfibilem,radonalem,6¿ intelîetftuatem harmoniam complicantem,6¿ quícquíd circa hoc pulchrius dici poteft;adeô quod omnis numerus,S¿ omnis proportion omnis harmonia,qux à noftra mente procedunt, *ita* parum ad mentem noftram accedunt, ficut mens noftra ad mentem infinitam. Nam mens etii fit numerus diuinusjeft tamen ita numerus,quod eft unitas fimplex,ex fua ui nume/rumfuum exerens :undequæeft proportio operum Dei ad Deum, illa eft operum mentis noftræ, ad mentem ¿pfam.Philosophvs. Voluerunt plsericp,mentem noftram efle naturae diuinæ, & menti diuinæpropinquifsimè coniundam, idiota Non puto aliud iiïosuoluiflè,quâm díxí,licetalíumdícendí modum haberentflnter enímdíuínam mentem, noftram, ídíntereft , quod ínter facere & uíderetdiuína mens concipiendo creat, noftra concipiendo afsimílat, notiones feu ínteltedualesfaciendo uifionesîdiuina mens,eft uis entificatíua,noftra mens, eft uísafsímílatíua* orato R.Video Phílofopho tempus non fuftt'cere,ideó longo fílentio me reprefríí,audíuí plura temper gratífsíma,fed audire uellem, quomodo mens ex fe exerít rerum formas, nía afsímílattonisjDioTA.Mens eft adedafsímilatíua, quód ínui/fufeafsímulatuíííbílíbus,ó¿ in auditu audíbílíbus, ín guftu guftabílibus,in ordoratuodorabilibusjín tatftu tangibilibus, & ín fenfufenfibílíbus, ín imaginatione íma/gínabílíbus,ó£ ín rationeraVíonabilíbus. Habet enim fe imago ín abfentía fenfibi/lium/it fenfus alíquís,abfque dífcretíone feníibilíummam conformat fe abfentíbus fenfibilibus confuse, abíque hoc etiam, quód ftatum à ftatu dífcernat Sed íntatío/ne, cum dífcretíone ftatus à ftatu,fe rebus conformat. In illis omnibus locis, uehi/tarta ípírítu arteriarum,mens noftra,quæ excitata, per obuíatíonem fpecíerum, ab obíetftísad fpíritum multiplicata rum, fe afsimílat rebus per fpecíes,ut per afsímíla/tíonem,indicium facíatde obíedoáVnde fpiritus tile fubtílís arteriarum,qui eft mente aní matus,penneatem,ad fímílitudínem fpecieï,quæ obiedionem præiîitit motui fpirítus/tc conforma tunficut cera flexibili, per hominem mentís ufum ac artem habentem,configurator,rd præfenti aliter artifici præfentatæmam omnes configuratio nes,fine in arte ftatuaria,fiiie pí ¿loria, fine fabrili, abíque mente fieri nequeunt,fed tnês eft quæ omnia terminat. Vndefi conciperetur, cera mente informata, tuncmes tntùs exiftens,configuraret ceram,omní figuræ fibi prxfentatæ, ficut nunc mens artifie is/ab extrinfecoapplicata,facerenititur.Sicdeluto omnibus flexibilibus. Sic tnnoftro corpore, mens facit fecundum uariam flexibilitatem fpirituum arteria/rum,in organizarías configurationes fubtiles Sdgroflas, & unus fpiritus,noneft configurabilis ad id, ad quod alius : quia fpiritus in neruo optico, non eftobuíabílís per fpecies foliorum,fed folum per fpecies colorqm, ideo configurabilis eft, ípeciebus colorum,Sinon íbnorumdtadealíís* Et eft alius fpiritus,ad omnes fenfibíles fpecies configurabilis, qui eft in organo ímagínatiuæ, fed groflo & índífereco mo/do.Et alius in organo ratiocinatiuæ, eft ad omnia feufíbílía, diferete lucid è con/fígurabüís.Ethx omnes confíguratíones¿ íuntafsimlatíonesfenfíbilíum,cumfíanC medio corporalium fpirituum,licet fubtilíum, Vnde cum mens has facit aísímilatíones,ut notiones habeat fenfíbílíum,S¿ fíc eft immerfa fpiritui corporali, tue agit ut anima animas corpus,per quam animationem, conftítuítur uis anímalís.Hínc anima brutorunijconfimileslicet confufiores, fuo modo facit afsimilauones, utfuomodo notiones aflequatur.Sed noftra uis mentis,ex illis talibus notionibus,fic per afsimi/iatíonem elicitis,facit mœchanicas artes,Phyficas,acLogicas conieduras, res attíngír,modoquoín pofsibilitate eflèndi feu materia concípíuntur,6¿ modo quo poísibílítaseflendí, eft per formam determinata. Vndecumperhasafsímílatío/nes.non attingat nifi fenfibílíum notiones,ubi formæ rerum non funt ueræ, fed obumbratæuariabilitatemateriæ; tunc omnes notiones tales, funt potius conieduræ, quàm

rqùàm ueritates.Sic itaque dico,quod notiones,qu2 per rationales afsimflationes at tinguntur,funt incertæ,quia funt fecundum imagines potius formarum ,quàm ueri rates. Poft hxc mens noftra,non ut imtnerfa corpori,quod animat,fed ü reft mens per fe,uníbílistamencorporí,dum refpicitadiuam immutabilitatem.facit afsímílatío nes formarum,non ut funt immerfx materiæ, fed ut funt in fe Si per fe, & immutâbi/ les concipitrerum quidditate's, ucens feipfa pro ínftrumento, finéfpírítu aliquo or/ gam'co. Sicut dum concipit, circulum efle figuram, àcuiusceptrb, omnes lineæ ad circumferentiam dudae,(üntæqualestquo modo eflendi, circulus extra mentem, in materia efle nequit. Impofsibileeft enim, duasdari lineas in materia aequales,& minuseftpofsibile,talemcirculumpoiftfigurari.Vndecirculusinmente,eftexem *Cîreutus»* piar & menfura ueritatis circuli,in pauimento. Sic dicimus ueritatem.rerum,in men- te efle in necefsitate corn plexionis,fciïi cet modo quo exigit uerítas reí, ut de circulo dídum eft.Ecquia mens,ut infe& à materia abftrada,has facít afsímilationes,tun¿ feafsímílatformísabftradís. Et fecundum hanc uím, exeritfcíentías certas Ma/ thematícales, & comperít uírtutemfuam eíle,ft rebus prout ín necefsícatecqmple/ xíonísfunt3aísimilañdí Óónotíones faciendi. Et incitatur adhas áfsfmilatíones ab/ ftradíuas3per phantafmata,feu imagines formarum, quas per afsimilationes fadas in organis depræhendit. Sicut excitatur quis ex pulchritudine ímaginís,utínquírat pufchmudinem exemplaris. Et in hacafsimilatione,fehabetmens,ac fi flexibilitas abfoluta,à cera,luto,metallo,^ omnibus flexibilibusefletuiua,uitamentalt,utipfa perfeipfam,ft omnibus fíguris(üt fcilicet in fe & non in materia ipfa fubfiftunt)a(si/ milare pofíet. Talis etenim,inui fuse flexibilitatis uiux,hoc eft in fe,notiones omni/ um (quoniam omnibus ft conformare poflef)efleconípíceret. Et quia adhuc hoc modomensnonfàtiatur, quia non intuetur prxcifam omnium ueritatem,fed intue/ tur ueritatem,in necefsitate quadam detei minata cuilibet, prout una eft fie, alia fíe; ¿¿quadibetexfuis partibus comporta a Sf uidet quodhicmoduseflehdinonefti/ pia uerítas,fed participatio ueritatis,utun'úm fic fit ueire, & aliud aliter fit nere, qua* quidem alteritas,nequaquam conuenire poteft uerítatí ín íe ín fua infinita *8C* abfolu- tapræcifioneconfiderara:undemens,re(piciendoadfuamfimplicitatam,utfcilicet eftnonfolum abftrada à materia, fed ut eft materiæ incommunicabilis ,feu modo forma: inunibilis:tunc hac (implicitate tititúr, u t inftrurtiento, utnoh folum abftra/ d¿ extra materiam, fed in (implicitate, materiae incommunicabili ft omnibus afsi/ tnilet.Ethocmodo in fimplfcitate fua,omnia intuetur, fictiffi in ptmdoomnemma gnitudinemsÔdncentro circulumt&íífft omnia intuetur abíque omni compofitione partium,& non ut unum eft hoc,& aliud illud,fed üt omnia unum, & imum omnia* Ethæceft intuitio ueritatis abfolutæ, quafi fi quis in proxime dido modo uideret, quomodo in oibus entibus,eft eatítasuariéparticipatá.Etfípofthocjmodoídéquo iiuncagitur)fupràparticipationem & ueritatemomnem, ipfamentitatemabfolu/ tam,fi mpliciter intüerètur:talis profedô, fupràdeterminatam complexionis necefe fitatem , uideretomnia , quæuiditiQuarietate,abfqueilla,inabfolutanecefsttaté fimplicifsimc5fine numero magnitud íne,g¿ omni alteritate^ Vtítur autem hoc ab tifsímo modo,mens feipfa,ut eft Dei imago, & utDeus,qui eft omnia ínéa rekicec¡¿ rcilícetquandoütuiuaímagobeí, ad exemplar futim, fe omní conatu afsimilan/ do conuertit. Et hoc modo, intuetur omnia unum, fe illius unius afsimílat tíonem , per quàm notiones facít, deuno quod omnia fie facít Theological (peculationesíubícanquámín fine omnium notionum, quàmfuauifsimè , utin de* Íedabílífsíma ucrítate uitæ fuæ, quíefcít, de íj u o modo^nunquâm fatis dici pofleù Hæcautem nuncfic dixerim curiose ÔCruftice. Tuuerô decora limatione,pulchri/ psea poteris adaptare, ut reddantur legentibus gratiora, o r a t o r . Nonnífí hoc audire, perquam auidêexpedaui, quod fic lucule ntíísime explanafti, SCue/ ritatemquaerentibusornatifsirnurnuídébitur* p h il o s o p h y Exponequsrfb

quo-

quomodo mens pofsibílítatem indeterminatam (quam materiam uocamus) atticv git iJDioTA, Per adulterinam quandam rationem,contrario quodam modo,quo de necefsitate complexionis , ad necefsitatemtranfilitabfolutum . Nam dum uidet, quomodo omnia corpora per corporeitatem, habent formatum effet fublata corpo/ reitate,in quadam indeterminata pofsibilitate,omnia quae prius uidit,uidec. Et quæ prius uídit, ín corporeitate diftinda & determinata, aduexiftentiamunc uidet con- fufa,& indeterminata pofsibiliter.Et hic eft modus uniuerfalitatis,quo modo in pof fibilitate omnia uidentur,non tamen eft: modus eftendi,quia pofle effe,non eft.

Quomodo idem firment/ condpere3íntellígercnouones,& aísímílatíones facere. ErquomodofîanciènfarioneSjfecundumPhyficos. Cap. VIII.

PHÎLOSOPHV&

Mo métis.' Atis hdc,ne propofitum egrediamur: expone fi concipere mentis,eft intel

Affinùlatio, ¿wfaio. ligere.imot aJDíx ímentem,condpiendiuirtutem. Vnde excita ta fe mo/ ^^uet,concipiendo,quoufi$ íntellígat. Quare inrd¡ecftusaeft mentís motusper fedus.PHiL os oPHvs.Quandodíciturconcípere.iDiOTA. Quando re/ rum facít fímilítudínes,fíue mauís dicere notiones,feu genera,differendas,fpecíes» proprium accidens. Vnde Deas , uim concipiendi creauít ín aníma,mens au/ tem ea íam diefta facít, unum tamen & ídem eft uis mentís, conceptio ¿c fimílicu/

Exalíe-' do» 0¿notío,fí¿genns, fpecies. Ecquamuis non dicamus ídem intdlígeré5d uis. concipere, tamen quicquid íntellígíturconcípitur,0¿ econuerfô,fed a&uale mtelli* lígitur&nonconcipitur/philosophvs. Quomodoais. idiota, Concipe/ renoneft,níf í modo materiæuel formas, uel alio modo compræhendere. Aduale uero dicitur intelligíííd eft,proprietas eius mente comprehend icur. Dicitur etiam mens intelligere3ex quo mouetur, & initium motus potius pafsio dicitur, perfedio morus intelledus.Sed ut idem eft difpofítío & habitus,difpofitio dum tendit ad per fedionem , pbft perfedionem habitus ; ita unum idem, pafsio mentís & intel/ telledlus. philosophvs. Tamen intelledus, non rudetur dicere perfedio* nem. idiota. Bene ais › proprie mens dicitur intelhgere,quando mouetur,licet non dicatur intelledus, nifi poft perfedionem » philosophvs. bunt igitur dia omnia unum&idem, uisconcipiendi, conceptíó/ímilitudo, notío,pafs¡o,&in/ telleáus. idiota. Sunt fic idem, quód uis concipiendi,non eft aliquid eorum. Quia dicitur uis ab aptitud ine,qnam habeat a creatione, conceptio ab imitatione, quia imitatur materiam uei formam:fcilicct eo quod modo materiae uel foi msecom- poíitii compræhendit. Ex eo autem qubd conceptio dicitur, ex eo etiam fmilitu/ do feu notio rei. Et hæc uocabüla,ueraciterdefe prxdícantur,6¿ quodlibet dicitur intelledus. philosophvs. Miror quomodo conceptio 7pofsitdici intelledus. idiota* Quamuis conceptio dicatur ab imitatione, & intelledus â perfeccione, tamen hoc facit perfedio, quod intelledus dicatur conceptio. Tunc enim mens concipit,cum ad perfediionêm dicitur intelledus/PHiLosop'hvs. Vis forte etiam admitteres pafsionem mentis juocariintelleâum. idiota. Volo,nam motus mentis i eft intelledusjcuius initium eft pafsio. philosophas. Igitur Sconce/ ptiOj pafsio. idiota* Nonfequitur, utperteuides. Similiterquamuisgene/ ra 6¿ fpecies funtintelledus » tamen non propter ea funt pafsiones animæ : tranfit e- nimpafsioanimae,manentibus generibusÔTpectebus. phjlosqphvs. Satis dehoCjCumuarijuarie loquantur, de iftts fufficiatmihiteaudiuiiTe. Sed dicito, quomodo nominas uim illam mentis,qua omnia in necefsitate complexionis intue- tur, &alianfqua in necefsitate abfoluta. udiota. Ego qui fum idiota,non mul- tum ad uerba attendo, puto tamen, quód conuenienteruisilla,difciplinadici pof- fit: qua mens ad fuam immutabilitatem reípíciendo, rerum formas extra materis m confiderat,ed quia per dííciplínam dodrinamcp,adhanc formædeuenitur confide/ rationem.Sed uis illa › qua mens intuendo ad fuam fimplicitacem, omnia abfcpconv pofi.

politione in fixa fimpïicitate intuetur,íntelligentía dici poteft* *ph 11 o Saphvs.* Legitur,per aliquos uim,quam tudodrinam nomínas,íntellígentíam,ó£¿llá quam tuiritelligentianipper illosintellígíbilitatem,nominari. j D io t A* Nondiíplú-cetxquía&fícconueníenter uocaripofíunt. o R A To R* Optarem te Phílofophe audire, quomodo Phyfici opinentur fenfationes fieri? in hoc te Idiota perítíorem puto,qui *St* gaudebit fi feceris» P H i l o s o PH v s. Gauderem aliquid accepti,pofle recitare.Vndeid quodpetis,fic (e habet. Dicunt Phyfici,quod anima eft immixta fpírítui tenuifsímo,perarterías diftuib,ita quôd fpiritus ille,uehiculum fit animae,il lins uerô fpiritus uehiculum,fanguis.Eft ergo neruus feu arteria quaedam,illo fpiri/tu plena,quae ad oculos dírígítuníta ut arteria illa,prope oculos bifida fiat,6C illo fpi ritu plena,ad oculorum orbes,in qua parte pupilla eft,proueniat* Eft itacp fpiritus ille,eatenus per arteriam illam diffufus,inftrumentum animæ,per quod uídendí feti fum exercear Dux arreriæ ad aures diriAguntur,illo fpirítu piense, fimiliter ad nares, eodem modo ad palatum,arteriae quaedam diriguntur,diffunditur etiamfpiritus illejpermedullasjurqj ad extremitatem articulorum. Spiritus ergo ille, qui ad ocu-los dirigitur,eft agillimus. Cum ergo aliquod exterius obiedaculum ínuenít, repet cutitur ip*i*ritus ille, & excitatur anima ad perdendum illud,quod obuiat Sic in au-ribus,uoce repercutitur,ôi excitatur anima ad comprehend endum.Ei ficut audi-tus fit in aere tenuifsimo,ita quoque odoratus,in aere (piffb,uel potius fumoio,qui cum nares fubintraqexfua fumofitate (pirita retardat,ut anima excitetur,ad illius fumofitatisodorem compræhendendum Pariformiter,cum humidum fpongiofcf palatum fubintrat,tardatur fpiritus,excitatur ahittoa ad guftadum.Vtitur etiam fpíjríti^permedullasdiffufOjaníma^róínftrumentótacftns.Cumenim aliquid foli/dúm obftatcorpori, offendítur,8¿ quodammodo retardatur ípírítus,8¿ inde cadtus Circa oculós,utitur ignea ufcirca aures,utitur ui ætherea,uel potius aerea pura,cir-ca nares,uifpifla aerea & fumofa,circa palatum,uí aqüea, circa medullas,*ui terrea** Et hoc fecundum quatuor elementorum ordinem.Vt ficut oculi altiores fimt auri-bus,fic fpiritus,quiad oculos dirígítur,altíor eft &fuperíór,ut quodammodo igne-us dicàturiut fit in homine,fenfuum difpofitio facfta,ad fimilitudinem ordinis,fiue dífpofitiónís quatuor elementorum,hinc uelocior eft uifus quâm auditiis,unde fit, ut prius corufcationem uideamus>quâm tonítruSaudíámus, lícetfimul fiant. Facit edam oculorum adeô fortis radiorum direcftip,fubtilis & acuta,ut aer ei cedat,nec aliquideiobftare poffit,nifi groflum fit,terreum,uel aqueum.Cum ergo fpiritus ille inftrumentum fit fenfuum,& oculi,nares,& relinqua fenforia,quafi feneftræ fint uix,per quas fpiritus ille,ad fentiendum exitum habet: patet,quod nifiil fen-titur,niiiperobftaculum,unde(ut aliqua re obftante)fpiritus ille,qui fentiendi in-ftrumentum eft tardetur,& anima quafi tardata rem illam quæ obftat,confufé per fenfusipfos comprçhendat.Senfus|enim quantum in fe eft,riihil terminat.Qj.iod enim cum aliquid uidemus,terminum in ipfo ponimus: illud quidem imaginatio-nis eft,quæ adiunda eftfenfui,non (enfus.Eft autem in prima parte capitis⅜in cellu« la phantaftícaffpíritas quídam,multo tenuior ÔÉagilior,(piritu per arteritas diffufo quo cum anima utitur pro inftrumento,fubtilior fit,ut etiam reabfente,formatn compræhendatin materia,quæ uis'animæ Imaginatio diciturtquoniam per eam animare! abfentisimaginem,fibi conformatEt per hoc â íeníu differt,qui folum re præfente,formam compræhenditin materia. Imaginatio ueró re ablente,confu-fetamenut ftatum non difcernat,fed multos ftatus fimul confufé compræhendit Eft uerô in media parte capitis,in illa fcilicet cellulajquæ rationalis dicitur, fpiritus tenuifsimus,magisquetenuis,quàmin phantaftica:&i cum anima,illo fpirítu pro inftrumentoutitur,adhucillefitfubtiiior,utetiamftatumaftatudifcernat,uel ftatS uel formatum.Nec tamen rerum compræhenditüeritatem,quoniam formas com-præhendit,materiæadmixtas : materia uerô, confundit formatum, ut neritas circa eamcompræhendi non pofsit.Hæcautemuis animæ Ratio appellatur. Cum his tribus modis, anima corporeo utitur ínftruiriento» Per feípfam anima cómpra-

la hendíí¿

hendit,quando fein feipfam recípít,íta *ut feipfa* utatur,pro íhftrumento, utâ teat£ díuímus.

Quomodo mens omnia menfurat.fadendo punAum]líneam8¿fuperfícícm. Et quomodo eft pun¿tus unus,&complicatio acperfecftio lineç.Etde natura com> plícationís Et quomodo facit adæquatas menfuras,uariarum rerum,Et unde fti- mulétur ad faciendum. Cap. IX*

ORATOR.

Hyfici,qui hcc poft experientiâ,nobis manifefta fecerunt,laudandi funt cef té,quia pulchra placida.iDïo T A.Et hïc fapïêtiæamàtor, laudes et gratias meretur maxinaas.P h i t o sp P H v s.Video nodem accedere, udis ígíturF diota,ad multa quae reftant properare,& exponere,quomodo mens omnia menfuratjUt ¿principio afferiiifti.iDi oTA.Mensfacitpundum terminum efteli- neæ,6d lineam terminum fuperficieí,8¿ fuperficiem corporis.Facitnumerum,unde multitudo & magnitudo,à mente funt,0¿ hinc omnia menfurat P h il o s o ph v s* Explana,quomodo mens facit pundum.i o *i* o T A.Nam pundum,eft iundura lineæad linea.n,uel lineæ terminus. Cum ergo lineam cogitaucris,poterit mens íunduram duarum medietatum eius,fecum coiifiderarc.Quod fi fecerit,erit linea bipundualis>propter duos eius terminos,& íunduram duarum medietatum5qua fibi mens propofirit.Nec funtdíuerfa pundoru genera, terminus lineae,atq? iundu ramam duaru medietatum iundura,terminus di,ideo linearum. Et fi unicuicp me* dietati,mens proprium terminum ti'íbuat,qnadr¿pundualís linea erit.Ita per quot/ cunque partes,præcxcogitata linea diuidacur,a mentetquot illarum partium termi- **ni** fuerint,tot pandorum prgcogitata linea,efte iudicabitur.P h k l o SOPHv S.Quo modo faciclineamftDioTA.Confiderando longitudinem fine **latitudinal** fuperfi ciem,confiderando latitudinem fine foliditate.Licet fic adu nec pandius,nec linea, nec fuperficies effe poffini:cum fola foliditas,extràmentem a du exjftat.Sic omnis **rei** menfura,uel terminus,ex mente eft,0¿ ligna & lapides3certam menfuram & ter/ minos habeiit,prætermentem noilram,fed ex mente increata,a qua rerum omnis terminus defeendit.PH ï l o so HP vs. Arbitraris panda eííe indíuífibd id io t a í Arbitror p.undum termínale,tndiuífibíle:quía termini non eft terminus.fi diaifibi- le effet,non effet terminus ,quia haberet termina. Sic non eft quanta,& ex pandis non poteft quantitas conftitui,quia ex non quantis compofita eifenequit.p HiLo - s o ph vs\ConcordascumBoedo,dicente:Si pundum pando addas,nihil magis facis,quâm fi nlbil nihilo iungas.i Dior A.Quare fi duarum linearum terminostun gas,lineam quidem maiorem efticies,fed nullam conftiruet quantitatem,termino rum coniundio.P H11 o so P H v S.Dicis né plura punda?i Dior a. Nequeplura punda,neqj piares unitates,fed cum pundum,fit lineæ terminus,ubiq? in linea re- periripoteiuncc tamen in ea eft nifi unum pandum,quod extenfutn linea efL p h il o s o pha S'.Nihil ergo in ueritare reperitur in ipfa 11nea,nifi pundn.i D i o T A» Verum eiffed propter uariabilitatem ma£eriæ,quç Îubdl,qnçdam ibi cil extenfio* Sicut cum non fit nifi una unitas,ex pluribus tamen unitatibus,dicitur numerus conftare,propter alteritatem fubiedorum unimi.Linea itaq^dlpundi euolutio, & fuperficies **lineæ**,foliditas fuperficiei.Vnde fi tolhs pundum,deficit omnis rti3gnitudo:fi' collis unitatem3deficit omnis muhitudo.P Hil o -Vo p h Vs.Quomo- do intelligis,lineam pundí euolutíonem. id io t A.EuolutiónemJd eft,explica/ tionem,quod non eft aliud,qiiam pandum in atomis pluribus,ita quod in fingulis contundís ó¿continuatís,efle.Eft enim unum ôddern pandum in omnibus ato/ mis,ficutuna & eadem albedo,in omnibus albis.PHiLosoPHVi.Quomodo in- telligis atomum? i d io t A.Secundum mentís confideratíonem,con£tnuumdíuídí-' tur in femper díUífibile,ó¿ multitudo crefcít in infiniíum,fed adu dividendo,ad par rem adu índíaífibilem deuenitur, quam atomum appello. Eft enim atomus quantitas,ob fui paruitatem,adu *in*diuifibilis.Sic etiam mentis confideratione muí citado non hahet finem,quæ tamen adu terminata eft.Rerum namque omnium multitudo,

'muîtitudoÆb determinato quodam numero çadit,licet nobis incOgnito.PHil of sopnys.Eftnepundum lineæ perfedio, cumÎitcius terminus^id iOTA.Efteius perfedio,ÔC to talitas,quæ lineam in fe complicat,pundare enim,eft rem ipiatn termina re;ubi autem termínatiirsíbídem perfídtur.Perfedío uerb eius,eft ipfins tora/ litas.Vnde pundum,eft terminus lineæ,& eius totalitas ae perfedio,quæ ipfam lineam in fe complicac/icutlinea pundumexplicat,Cum enim perfedionem to'tá; lemlineæ,in Geometricis dico efe,ab hoc a pundo}in bttunc an¿e protradionem lineæ,deaadb,perpundaa b,totalitatem lineædefigQaui:fcilicet,quôd linea non habetultra protrahi.Vndequodeftadu uelintelledu,reitotalicate ab hoc in hoc includere,hoc eft lineam ín puado complicare:explicare autem eft,de.a in b,particulatimlineam trahere,fic linea ^explicat complicationem pundi.PHiloSophv$♦ Putabam pundum complicationem lineæ,ficutunitatem numeri,quia nihil in linea reperitur, nifi pundum ubique,ficut in numero nihil'nift' unitas.rdjÓta:N5 male confideraftiiidem eft in diuerfitate modi dicendi,& modo quo dixiftfin omnibus complicationibus utere.Nam motus,eft explicatio quietisiquia nihil reperitur in motu,nifi quies.Sic Nunc,explicatur per tempus,quia nihil reperitur in tempore,nifi Nunc,ita de alijs..philosophvs.Quomodo ais,in motu non nifi quie tem reperirid Diot A.Cum mouere fit,de uno ftatu in alium cadere,quia quamdiu res fi: habet in uno ftatu,non mouetur,fic nihil reperitur in motu,nifi quies: motus enim,eftdífcéflíoabnno,undemoueri,eftabuno,&hoc eft ad aliud. unum.Sic de quiete in quietem tranfire,eft moneri .Vtnohíít aliud moneri,nifi ordinata quies fine quietes,feriatim ordinatæ.Multum próficinquí in complicationes,& earum explicationes,attenteaduertit:maxime,quomodoomnes complicationes, funt imagines,complicationis fimplicitatis infinitæ,8C no explicationes eius,fed imagines, SC funt fob necesítate complexionis. Et mens,prima imago complicationisftmpiicitatis infinitae,uim harum complicationum,fua ui compledens,eft locus feu regio necefsitatis complexionisiquia quæ aeré funt,abftrada funt,à uiriabilitate materiç, &C non (unt materialiter,(ed mentalitende quo fuperfluèdidiï exiftimo.orator. Nequaquam fupèrflue,etiam fi repetïtènam utile eft,fæpè dici,quod nunquam po teft fatis dici.Pii 11 osohpvs.Admiror,cum mensfutaís Idiota)ámeníura dicatur, cur ad rerum menfuram,tam aníde feratur, iDiqta.Vt furjpitus menfurâ attingat: natri metis eft uiua menfurá,qu¿ menfurando alia,fui capacitatem attingit.Omnia enim agit,utfe cognofcaufed fui menfuram in omnibus quærens, non inuenit, nifi ubi funt omnia unum^bí eft neritas prçcifionis eius,quia ibi exemplar eius adçqua turn. Phi Los o Phvs. Quomodo mens tam uariarum rerum,fe menfuram facere poteft adaequatam diota.Modo quo abfoluta faci es,omnium f* ieram, fe face ret menfuram. Quando enim attendis,mentem efte abfolutam quaridam meniirram,quæ non poteft efte maior nec minor,cum fitincontrada ad quantum,ÔC cum hoc attendisjillam menfuram elTeuiuam,ut per feipfam menfuretsquafi fi circinus uiuus per fe menfuraret: tunc attingis, quomodo fe faciat notionem, menfuram, feu exemplar,ut fe in omnibus attingat. Philosophvs.Intelligo fimile in *circino*, nullius determinatae quantitatis, in eo quod circinus, & tamen extenditur contrahitur,ut aísímiletui* determinatis. ‹ Sed an feafsimilet modis eiTendi,dicito. íjdiorA.Imó omníbus,conformat enim fe poísíbilítatí,ut omnia pbisibihter menfuretífíc neceísítati abfolut£,ut omnia unite fimpliciter,utDeus mènfurettfic necefsitati complexionis,ut omnia in proprio eífe menfuret:atque pofsíbílita *ti deter* tóihatae,ut omnia,quemadmodum exiftunt,menfuret.Menfurat etiam fymbolice, comparationis modo,ut quando utitur numero & figuris Geometricis, ¿Cad fimilitudinem talium fe transfert. Vnde fubtili*ter* intueri/ ti,mens eft uiua ÔC inconcrada,infinta æqua/ litatis fimilitudo.

L » Quomodo

Quomodo compræhenfîo ueritatís,eftínmultitudine&maghítudíne* Cap. X*

PHILOSOPHVS.

Mwtáíwífc Mágráiwífo. *Hw'ms.,*

NOíl te tgdeat,fiermonem in node protrahere,mfamícifsíme,ut adhuc tua præiendafrui ualearmcoardorenim cras abire,& exponas díctũ Boetij utique dodifstmi uiri,quid uelit dicere,quando ait:compræhenfiionêue> ritatis omnia rerum,efle in'multitudine,& magnitudinejnior A.Opinor quod multitudinem addiferetionem retulit,magnitudine ad integritate.Nam reí ueritatem redè compræhendic,quï eam ab omnibus alqs rebus dificernit,& ipilus etiam rei integritatem attingttjultrâ quam uel citra,integrum effe rei non progré dítur.Difciplma namque inGeometria,trianguli integritatem determinat,ita quôd nec ultra fit,nec cítra.InAftronomia,determinatmotuumíntegrítatem 36¿quídper ñngulXPerdifciplinammagnitudiníSjhabeturterminus integritatis rerum & me/ furaificut per numeri díficiplinam,rerum díícretio.Numerus quidem,ad cofufione communium dificernendam,ualet:fimiliter,ad conigendum,rerutn terminum,S£ communionem.Magnitudo uero,ad comprehendendum integritatis effe rerum termipum,^ menfurâ.PHiLosOPHvs.Si magnitudo,integritate ab omnibus difi» cernit,nihil ergo icitur,nifi omnia fetantur.!Dío T¿.Verum dicis,nam non icitur pars,nifi toto icitoxtotum enim menfiirat partem.Quando enim coclear bene per partesexlignoexcindo,partemadaptandoadtotumre(picio,utcoclear bene pro* portíonatumelícíam,fíctotfí co ciear,quod mente concepi,eft exemplar,ad quod refpicio,dumpartemfingo.Ectncpoinimperfecft5 coclear efficere,quando quaelibet pars,proportionem fuam in ordine,ad totum referuatxfimditer pars ad partem comparata,iuam integritatedebetobferuare.Vndeneceffeerit,utad feientiâ unius præcedaticientiatotius&partia eius.Quare Deus qui eft exemplar uniuerfitatis fi ignoratur,nihildeuniuerfitateicicur.Etfiuniuerfitas ignoratur,nihil de eius partibus fciripoffe,manifeftum.Ita fidentiam cuiuslibet,præcedit fidentia Dei,& omnium.Philo soPhvs.Adde quaefio curdicat,fine Quadriuio,nulli rede philofio* phatidum.iDioTA.Obeaiamditftam.Namquia in Arithmetica Mufica,conti* netur uirtus numerorum,unde reruhabetur difieretio,in Geometria uero &£Aftronomia,magnitudinis continetur dificiplina,unde tota compræhenfio integritatis rerum emanatîtdeô nulli fine Qiiadriuio,philofiophandum.PHiLoSoPHvs.Miror fi uoluit omne id quod eft,effemagnitudiriem uel multitudinem.!Daot ¿.Nequaquam puto. Sed quôd omne quod eft,cadit fiub magnitudine uel multitudine, quo/ niam demonftratio omnium rerum,fit uel fiecundu uim unius,uel alterius:magnitti do terminat,mukitudo dificernit.Vndedefinido,quæ totum effe terminat&mcludíc,uimhabeRnagnítudínís,5¿adeampertinetíá definitionum demonftratio, fit neceffarió fiecudum uím magnítudínis.Díuifiio uerd,S¿ diuifionum demonftratio, fecundum uim multitudinis. Fiunt etiam iyllogifimorum demonftrationes,fiecundum uim magnitudinis et multitudinis.Quod enim ex duabus enuntiationibus ter da concluditur, multitudinis efttquod autem ex uniuerfalibws et particularibus,magnítudínis eft.Poffèt etiam ociofior nobisjapplicai^quomodo ex *m* multitudinis, quantitates qualitates,cætera prædicarntnc?. deficendunt,quæ rerum notitiam faciuntjnam quemadmodum hocfiat,difficulter cognofcitur.

Quomodo omnia in Deo fiunt in trinitate, fimiliter & in mente noftra. **Et quo-**modo mens noftra,eft ex compræhendendi modis compofita,. **Cap, XL**

PHILOSOPHVS/

Triwto

TEtigifti fiuperius de trín¿tateDei,S¿íXníatemends.Oro declares,quomodo omnia inDeo fiunt in trinitate,fimihter8ù'n mente noftra? idiota Vos Philofophi,afferitis decem genera generaUfsima,omnia complecftú pHilo sophy sJta prpculdubio.UWTA.Nônnedâ eautadufuntconfiderastdiuifia effe conípicis^philosophvs imó.i Dior¿.Sed du ea ante inchoatíonem effendi confirieras fine díuífionesquíd tunc aliud effe poffunt}quâm aeterni/

cas^

tasftiam ante omnem diuifionem conexio. Illa ígítur,anteomnem díuífione unita, connexa elle,neceíle eft.Connexfo aût,antè omne diuifionem,æternitas eft fimplícífsima,quaeDeus eft. Adhuc dico,cúm Deus no pofsit negari perfedïus, per? fecftum fít,cuí nihíl deeft:hinc reru unÍLierfitas,eft in perfect! one,quæ Deus eft. Sed perfeâio fumma exígít,quód fit (implex&una,abfqj alienrate diuerfitate: hinc omnía,ínDeo,unu.Phil.Aperta 0¿ dçledabilis oftenfîo eft,quam facis, fed adrjee quomodo in trinitateft did or A. Alibi de hocagendu effet,ut çlariùs dici ppfletnûç tamen quia ftatui omnia que exigis,pro pofle adimplere,<ïc recipito.Habes,ornnia ab æternq in Deo,Deum eÎê.Confîdera igitur rerum uníuerfitatem in tempore, cumímpófsíbíle non fiat,nônneuides,eamâbæterno fieri potuifle? phil. Mens aflentít.i DioTA.Igitur omnia in pofle fieri,mentalíter uides. P HiL.Redeais.iDio ta. Et fi fieripotuerunt,eratneceffariô poflefacere anteejj eflènt. p Hilo s.Ita erat. idiota. Sic ante rerum uníuerfitatem temporalem,uides omnia in poiTe facere, p Hi L. Video.idio TA.Nónne ut in eflè prodiret reru uniuerfitas,quam uides ocu lomentis,in abfoluto pofle **fieri,in** abfoluto pofle facere: necefla rías erat nexus ipfius^itriufcpfcilicetjpoflefierijSi poflefacereialias quod potuítfieri per potente facere,nun^fuifletfa dum. p HiL.Optimeais. iDio ta. Vides igitur, ance omnem reru temporalem exiftentíam:omniaínnexu,procedentedepoflefieriabfoluto,S¿ pofle facereabfoluco.Sed illa tria abfoluta,funt ante omne tempus,fim plexæternitas.Híncómníá confpicis,in fimpliciæternitate,triniter. phil..Suftícíéntiísime. IDió TA.Attende igitur,quomodo abfolutum pofle fieri,&abfolutu pofle facere^ ÔÇ abfolutus nexusmo funt,nifi unum infinitite abfolutum,6¿una deitas, & ordine prius eft,pofle fieri,quàm pofle faceremam omne facere,præfupponit fieri pofle,et pofle facere,id quod habet,fcilicet pofle facere,habet de pofle fieri>& de utroc&.nexus.Vnde cum ordo dicat,pofle fieri praecedere,ei attribuitur unitas,cuiineftprgce dere,S¿ pofle facere,attribuitur æqualitas,unitatem præfupponês,à quibus, nexus. Et hæc nSc (i placet,de hoc fufficiant.Phii.Solum unum adrjce.Si Deus intelligic, ut trinus 8¿ unus, idiota. Mens aeterna,omnia in unitateunítátis,áequalítate,<S¿ ûtriufcp nexu intellíg'ít.Quomodo Deus intelligeret etiam in aeternitate,fine omni fúccefsíone3abfcp entílate,& entitatis æquàlitate,atc^ nexu utmfcgjàuæ funt crinitas in uní caté C' non quod Deus aliquid praetermittat,modo materiæ,c(cum fucceffiqne intelligatficutn0s:fed incelligereeius.,cum fit eius eflentia,eft neceflario in tri nitate.PHil.Sí fíe eft fuo modo,in noftra mente,fiibiungíto. idió tA.Omnia pria cïpïata,in fefimilitudinem principi) habere,atqj ijdeo in omnibus trinitatem,in uni* tate fubftanriæfln fimilitudineuere crinitatis,& unitatis fubftantiæ principi) æterni, feperírí,certum teneo.In omnibus igitur,quæ principiará funt,poife fieri,quod deícendítiáuírtuteinfínita unitatis feu entitatisabfolutæ^poflçfacereyquôd deicedít, âuirtuteabfolutææqualftatiSjôicompofîtionëurfiufq^quaedefcenditjànexuabfoluto,reperiri neceflê eft. V nde mens noftra,imago metis æternæ,in mente ip(a æcer na,S¿ fimilitudo,ínuerítate,fuíjpfius menfurauetiarícontendít. Eft enim ipfa mens noftra,ut eft fimilitudo diuinæ,uti uis alta,confideranda:inquapofle alsimilarí, poflè afsímíla re,8C nexus utríufq?,in efTentia,unum font idem. Vndenon poteft mens noftra,nifi fit una in trinitate,quicc$ intelligere,quemadmodum nec mens dt uina Primo enim,dumfemouetutintelligat, aliquid in fimilitudine pofle fieri,feui materiæ,prçmittit,cuialiudinfimilitudineppflèiacere,feuform£,adiungic,Ôf tunc infimilitudinecompofiti ab utroqj,inteHigit.Dum autem modomaterie compræ» héndit,genera faciddum modo formecomprghendiqfacitdifferentiastdum modo compofiti,fpecies facicuel indiuidua.Sic etiam,dum modo proprie pnfsionis intelligit,facitpropria:dummodo aduéntítíj intelligit,facit accidentia.Ñihil autêintelligit,nifi præmiflbaliquomodomateriæ,& alió modo aduententis formæ modo compofití illud nedhtln hac autém fuccefsíone,qtia dixi, aliqua prçmitti,modo materiæ&formæîuidesmentemnoftram,ín fimilitudine(æcernæ mentisintelligere* Aeterna enim méns,fine fuccefsione fimul omnía,6¿ omni modo mtelligendi intel

ligit.Sedfaccefsio eft defcenfus,ab aeternitate,cuius eft imago uel fimilitudo Jnteï-ligit igitur in fuccefsione,dum eft unita corpori,quod fuccdsioni fubijcirur♦ Hoc etiam attente confiderandum,quôd omnia ut in métenoftra funtffunt pariter in ma <eria,fantô£inforrna,Cunt&Uncompofito.PHiL.Deleftabilifsima(untquae dicis. Id autem quod ultimo attendendum monuíftí, clarius oro exprimito, idiot a.Lí-bentenHanc naturam,quæ eft anímal,ínfpícito.Nam eam mens compræhendit ali guando,ur geîiusèft,tunc enim quafi confufe,& informiter,animalis naturam con=> fiderat,materiae modo,aliquando ut fignificatur per nomen humanitatis,0Í tue mo do formae:aliquando modo copofiti,ex illo genere 8¿ différentes ei aduenientibuss et tunc ut in mente eft,dicitur ene,inconnexione.Ita utilia materia,& illa forma,uel potiusilla fimilitudo materig,& illa fimilitudo formíe,S¿ illud modo compofiti co/ iideratumjfit una eadem notiOyUnaqj Si eadem fubftantia.SicutdO animal ut má teriam confidero,humanitatem uero ut formam *ei* aduenientem,8Cconnexionem. utriufque:dico illam materiam,illam formam,S€ connexionem,unamefte fubftan-tiam. Aut dum colorem,quafi materiam confidero,albedinem quafi formam eiad-ueníentem,ó¿ connexionem utriufcpxdico illam materíam,illam formam,&conne xionem illius materiæ & illius formæ,unum idem accidens efle. Pariformiterin omnibiis.Neq? temoueat,quodcum mens facit dece genera generahfsima7prima príncípía:quód tunc illa generalífsima nullum genus commune haber, quod ut ma teria eis praemitti pofsinquoniam mens poteft aliquid modomatcriæ,Ô£idê modó aduenientis formæ,quæ tali materiæ adueniat,atc|j idem modo compofiti,confide/ raretut dum confiderat pofsibilitatem eflendi,fubftantiam,uel aliquod aliud de de* cemffnam rationabiliter dici poffet,materiam efle pofsibilitatem eilendi/ubfhntiS autaccídens) & confiderat mens idem,ut formam aduenientemei^ut eft materia, ut fi t compofitum quod eft fubftatia,uel aliud ex decem.Ita quod illa tria, unñ & ideni fint generalifsimumInilla igitur rerum uniuerfi tare» quæ in menteeft, omnia funt tn tri níta te,Siin unitate tríníta tis ad fimílítudínem ,ut funt in mente æterna. PHi Non habent ergo decem generalísima hos effendi modos^extra mentis confidera-rionemû n i o t A.Decem illa generalifsima,no infe fed in mentefunt,*&C* modo ma teriæ,modoformæuel compofiti in telligun tur, in fuis tamen inferioribus, habere iftos eflendi modos,confiderantur.Neqj *íj redé artendis,m fe extra mentem,modo* materiæ,modo formas,uel copofiti efte poflunupraeferdm idipíum experieris,quart do attendis,quomodo qualitas,quantg in (e eft accidens,did nequit, fed in fuis infe rioribus.Sic qaocp fpecialis ftatus,ut in menteeftjnodo materiæ,forfitan non con/ fiderarí pofle dicetur,cum fit idem ftatus fpecialis índíuidualís, alio alio modo confideratus.Dicemus ergo,quôd forfan in fematerіæmodo no intelligítur, fed irt fuperioribus. phit* ContentonSed uellem ut mihi qftenderes,quomodo ea quæ aáüfuntytriníter fiintíuxtá antedi cfta.idïot A.Facileerit tíbluíderefi attedís,om-nia utaftufunt,in matería,fornia,8í connexíoneefle.Hocipíum ením,íd eft huma nitas illa,fcílícetnatura,ut eft pofsibilitas eílendí hominem, materia eft: ficuténím humanitas eft,fprma eft ut autem homo eft,ex uítocg compofitum,connexum eft, íta uidelícetyUt unum idem Gt,póísíbilícas effendi hominem, forma, Sí compofi/ tumexutroqjjUtunafitreifubftantia. Similiter &hæc natura,que albedinis uoca< bulo defignatur,ut eft pofsibilitas eftendí albedine,rnateria eft.Ifla eadem aliter, for ma eft.Eadem quocpjCopofitum eft ex utroq^ta tamen,quod ut illa materia,illa for ma,et illud compofitum exutroq^eàdem fit qualitas natura.? Hilo s.Si in materia efle,eft efle pofsibiliter,& cum pofsibileeffe,non finquemodo ergo omnia,quçuc acftufuntjin materia funt Dio *T*a. Non te turbet íftud, quod fine repugnantia in-tenígendñ concipias.Nam non recipio efle acftu,ut repugnet ei,quod efteflein ma teríajíéd fie intelligédum eft,quôd omnia ut afta funt,íd eft hic in his rebus funt, in materia quidem funt>uerbï gratiafln cæra hæc pofsibilitas eft, effendi candelam, in cupro,peluím.Philos. Adde uerbum unum quæfo. Vnde dicitur trinitas índíui dua,una í'idíq TAJn Deo ab quítate unícnte,qnae eft uera fubftátia3in ali)s ab uní-

caté

latenàtursè,quæ eft quafî quædam imago unitatis unientis,quæproprie eft fubftantía* Phil qsophv i.Cum dicitur unitas eft una,æqùalitas eft una,unde hoc? i Dio, ta.Ab ùnitàte fubftanttæ»PHïuQiiando autem noftri dicunt Theologi,unitatem pro patre,&æqualitatem pro filio,o£ nexum pro ipiritufando capientes : quomo* aôpaterefttttnus,filiùseftunus3imdehoc?flDïô ta* Afingularitate perfonæifunt enim tres Angulares perfpnæ,in úna diuina fubftantia,ut alio tempore, quanta coà cedebatur,diligenter tradauímus. phil os. Ad eum finem,ut quæ fuprà dixifti in/ telligamjdicitOjanuelis5metem noftram,exilliscôpræhendendimodis côpofitam efle,tunc cum mens ñoftra fubftantia fit ; erunt modi illi, parces eius fúbftanciales. Hocfíficcenfes,dícícojDIOTA.VoíaítPlató,mentéexindíuidua Óídiutduafubftantia cpmponi,utfuprâ dixifti:hoc,ex compræhedendi modo ftjmens.Nam dum modo formæ intelligit,tunc indiuiduè compræhendit : res enim formaliter íntelledtajíadíuidue compræhenditur.Vnde etiam humanitates,dícere ueracíter non pofumus,fed bene homines dicimus: quia res modo materiæ, aut modi compofiti íntelle(fta,díuíduéíntellígítur.Éft autetri mens noftra,uís compræhendendi,ôf totum uirtuale,ex omnibus comprehendendi uirtutibus compofitum. Quilín et ígiturmodusmum pars eius fitfubftantialis,de tota menteuerificatur.Quemadmodumaute modi compræhendendi,fint fubftantiales partes uirtutis,quæ mens dicitur, difficiil ter dici,poflearbitror.Namcu mens fie uel fíe intelligat,tuncuirtutes eius intelligendi,qug iuntpartes eius,accidentia eflenequeuntQuomodo autem fint partes fubftantiales,atq? mens ipfa,difficillimum eft di cftu,atqj cognitu.PHit. Adiutia me parum in hoc difficili,optime Idiota.i Dio t A.Mens uirtualiter coftàt ex uirtute intelligendi,ratíocínandi,ímagínádí,et fentiendi,ita quôd ipfa tota dicatur uis inrelligendi,uis ratiocinandtuis ímagínandí46¿ uis fentiendúunde ex his, tanquàm fuis conflat elementis,mens omnia in omnibus^attingitfuo modo.Etquiautomnia funt a(ftu,funt infenfu,quafi in globo,et índífcret¿,S¿illa,in ratione,difcretèhinc eft expreisiisima fimilitudoflnter modum eflendi omnium,ut fiant adu,6£ ut funt *in* mentem uis fentiendfin nobis eft uis mentís,0¿ hinc mens,ficut quaelibet pars linee, linea.Magnitudo enim,ín fe extra materiam confiderata,congruum exemplum eft eius4quod petifti. Quælibetenim pars eius,de toto uerificatur. Hinc eiufdem entitatis eft,cuius totum» P *Hi* L. Cum mens fít una,unde habet has compræhendendi uírtutes? IDIÓTA. Ab unitate habet.Nam quôd communiter modo materiæ,aut compofitiintelligit,habet,quia unitas uniens: quôd fingulariter, fimiliter ab unitate,quæ eft fingularitastquod formaliter,ab unitate,quæ eft immutabilitas * Vnde quód diuidueintelligit,ab unitate habetdiuifio enim,ab unitate defeendit.

Quomodo non fît unus iiitelleilus Juomnxbus hominibus. Ét quomodo numerus feparacarum mentium,per nos innumerabilis eíhDeo cógnítus» Cá.XIL

PHILOSOPHVS,

ADhuc de paucis,opto quid fentias audireAiunt guida Peripatetici, unum efle intelleâum,in omnibus hominibus. Altj ut quidatri Platonici, non effe unam intelledliuam animannièdquodanimæ noftrç,fint eiufdem fubftantiæ,cum anima mundi»quam dicunt eflè,omnium animaru noftrarum,com ^lexiuaffed differre dicunt animas noftras,numero,quia habent diuerfum opèrandi modum,dicunt tamen,eas in animam mundi,poft mortem refolut Quid tibi in hoc occurrit,dicito?! dio t a. Ego mentem,intélledum efleaftirmo,utfupra audiftfimentem autemjunam effé ín omnibus hominibus,non capio. Nam cum mens hâbeat ôfficïum,ob quod anima dicituntuncexigitconueniente habitudinem,cor poris adæquatèfibiproportionati,quæficutin uno corpore repentur, nequaquam tnalio eft reperibilis.Sicut igitur identitas proportionis,eftímmultiplícabilísh'ta&í identitasmentis,quæfineadæquataproportionecorporis,animarenequit. Sicut ènim uífus oculi tui,ncn poffet eflè uífus cuíufcunque alterius, etiam fi à tuo oculo feparartur5& alcetius oculo iungeretur,quia proportionem fiiam, quam in oculei

tuo réperít,ínalterius oculo repetite nequirettfic nec difcretiô, quæ eft in uiTu tüó¿ poff'etefledifcretío,ínuifu alterius.Ita nec intelledus diícretíonís illius, pofleteffe intelledusdiícretíonísalterius,Vndehocnequacj? pofsíbílearbítror,unü eflè in/ telledâ,*in* omnibus hominibus.Verum quia numerus fublatus uidecur,qaâdo tollitur uariabilitas materiæ,ut ex fuperíoribus patet,8¿ mentis natura extra corpus,fit ab omni uarietate materiaeabfoluta:ideo fortéPlatonící dixerunt, animas noftras* in unam animam,commun em noftrarum complexiuam,refolui. Sed hanc refolu/ tionem,non puto ueram. Nam qua muís nos,fublata uarietate,non capiamus, multiplicationem numerúprop ter hoc tamen,non definit reru pluralitasqux eftdiuireg mentis numerus.Vnde numerus fubftanttarum feparacarum,non plus eft nobis numerus,qj non numerustquia adeô â nobis eft numerabilis, quod necpeft par,nec|5 impar,necnmagnusmecpparuus,necpin.aliquoconuenit,cumnumero pernosnu mfaj numerabiiuQiiafifiquisaudiretuocemmaximam,quamemifitmaximus homínu exercitusjquem exercitum,emifi(leígnoratíma'nífeftum eft,inuoce quam audit,cu iuslibet hominis uocem,eííe differentem ^diftindlam^amen audiens,no habetfu dícium de nuniero.Quareiud¿cat,uocemunamefle,quíamodumattingendí numerumnôhabet.Velfiinunacamera,multxardeantcandelæ,ô£ camera ab omnibus CrfHtód?. illuminetur,manet lumen cuiuslibet candelædiftindu,a lumine alterius Et hocexperimur,quando fuccefsíue exportantur:quia minuitur illuminado,quandoquide exportata quælibet,fecum fuam illuminationem,educit.Efto igitur,quod candelæ ardentes,in camera illuminationeremanente extinguantur,etquodquis intret,illa luminatam cameram:hic etfikndeat claritatem cameræ,tamen diftincftioneSddiicre tionem luminum,nequacj? attingere poteft,imo nonpoifet ille attingere,luminum pluralitatem ibi efle,nifi fcientiam haberet,ibi efle lumina câdelarum extincftaru:Ô£ fi hocaflecutus effer,fcilicet ibi effe pluralitatem,tamen numero difeernere unu lumen ab alio,nuquàm poffet.Taha exempla,inaltjsfenfibusadducere poteris,ex illis teiuuare,quomodo cum fcientíapluralítaris,ftatquó.adnos,ímpofsibílítas di> (cretionis numeri.Qui aurem attendit,quomodo naturæ abftra<ftæ,ab omni uaríetate materiae,per nos quâlitercuncp intellígíbíiis,quô ad Deum,qui folum eft infini têabfolutuSjfiintfimpliciternohabftradlæabomni mutatione,cum ab eo mutati & in interitum duci pofsintjipfb Colo Deo,fecundum naturam immortalitate inhabitante,illeuidetomnem creaturam,numerum diuinæmentisjaufugere nô polie*

Atàwntwtdi Quomodo íd,quod Piaro dicebat animam mundi3 & Ariftoteles naturam, fit
Ndtwrrf. Deus1 qui operatur omnia in omnibns.Er quomodo mentem creetih nobis.

SAtisdehoc.Quidaisdeanima mundi ^idiota. Tempus non patitur, omnia difcuti.Puto quód animam mündí5uocauítPlatoid,quodAriftot¿lesnaturam.Ego autem,nec animam illam,nec naturam aliud effe conijcio, quârrt Deum,omnia in omnibus operantem,quem dicimus fpiritum uniuerforum* p HiL.Plato dixitanimam iHam,exemplaria rem indelebiliterconcinere,& omnia monere: Ariftoteles,naturam aiebatfagace,omnia mouentem. msor/uFortèPlato uoluít,anímammundí,efféutanímamferuí,ícíentís mentem domini fui,&exequencem uoluntatem eiitsjet hanc fcientiam uocauit,notiones,feuexemplaria,qug nulla obliuione oblinatur,ut diuinæ prouidentiæ nô deficeret executio.Èt id quód Plato,fcientiam animae mundi» appellauittAriftotcles,fagacitatem naturæ, eflèuo/luit,qux habet fàgacitatem éxequendíímperíum Dei.Ób hoc, tribuerunt necefsitátem complexionis,illi animæ feunaturætquia neceCsítatur determínate fie agere,ué abfoluta necefsitas imperatSednon eft nifi modus intelligêdi,quando fcilicetmês noftra,cocipitDeiim,quafi artem architedonicam,cui ars alia executoría fubfit, ué conceptus diuinus in efleprodeatîfed cum noluntad Omnípotentis,omnía necefla *tío* obedíantjtuncuoluntas Deí,alio eXecutore opus non habet:nam úelle,cíí exe« *WiJjMior* qní,ín omnipotentia coincidííLQuafi ut dum uitrifícator uitrum facit, ínfufflat fpíritum¿qui exequítur uoluntatem eíus,ín quo fpítícii>eft uerbum feu coceptus & pd

* cencía:

tiàîttirrèninl potential conceptus aítrífLcatorís,eírent in fpírítu5qiTémehiíctit,nod oriretur uítrum tale.Concipe igitúr abfolutam artem creatíuam,per fe fubfiftetem, Utarsíít artifex,ó¿magifteriGmagifter,híecarshábetín fuá effentia,neceírarió om* nípotentíam,utníhtlrefifterepofsítífapíentíam,utfcíat quídagauáínexum omití- Exfetiten* potentíp,cumíapientía,utquoduelitfiat.Nexus ille,ín fe babeos fapientíam 6¿om aa' /nipotenriamjpirííús eft,quafi uoluntas feu defíderiumíímpoísibílium ënim,ô£ penitus igùotorum,non eft uoluntas feu deííderíum. Sícínperfedifsímauoluntate, íneft fapiencia omnípotentía,8¿ â fimilitudine quadâ fpiritus dicitur,eo quod motus fine fpiritu,non eft,adeo quod & id quod inuento motione facit,& in omnibus altjs,fpiritum appellemus.Per motum aute,omnes efficiunt quod uolunt. Qtiapropter uis artis creatiuæ,quæ eft ars abfolutaó¿ínfíníta,feu Deus benedidus ,omntá efficit in fpiritu feu uolutate,in qua eft fapientia filrj,& omnipotentia patris,uc opus eius,fit unius indiuifæ trínítatís.Hunc nexum fpiritum feu uoluntatem,ignorarunt Platonici,qui hunc fpiritum,non uiderat Deum,fedaDeo principatum, ÔC anima, mundumfut animam noftram intellediuammoftrurn corpus animante) putarunt, Neq? eum fpirítumuíderuntPerípatetícÍ,quí hancúim naturam rebus immerfam, a qua eft motus *8C* quies,pofuerunt,cum tamenfit Deús abfolutus,in fecula benedi dus. o Rato R« O quantum exhilaratusfum,tam lucidam audiens explanatione. Sed quæfo,ut iterum aliquo exemplo nos iuues ,ad concipiendum mentis noftræ creationem,in hoc noftró corpore» id iota. Audíuíftí ¡amante,de hac re,fed quia uarietàs exemplorum,¿nexprefsibile clarius facit, tibi more geram. Ecce nofti,meii tem noftram,uim quandam effe,habentem imaginem artis diuinç iam didæ» Vnde omnia,quæabfolutæarti ueríísím¿ínfunt,mentí noftre uere,utimagini infunt.Vh< de niés eft creata,ab arte creatrice,quafi ars illa,feipfam creare uellet. Et quia tmmul r¿i típlicábiliseftinfinitaarsjoportetquódtunc eius furgat imago, ficut fi pídorfeíp- v m (um depingere uellet.Et quia ipfe non eft multiplicabilis,turicfedepingendojorire tur eius imago Et quia imago,nunquam quantumcuq? perfedaffi perfodior *dC* co formior effe nequit exemplarfiadeo perfeda eft,ficut quæcGq? ímperfeda imago, quæ potêtiam habet,fe femper plus & plus fine l¡mítatíone,inacceísibilí exemplari conformandi.Inhocenim infinitatem,imago,modoquopotcft,imitatur. Quafi fi pidor,duas imagines faceret,quarum una mortua, uideretur adu fibi fimilior,alia autem minus fimilisuiua3fcilicettalis,quæfeipfamex obiedofuo, ad motum incitata » conformiorem femper facerepolfet: nemo hæfitat fecundamperfediorem, quafi artem pidorísmagís irnitantem.Sic omnis mens,etiam et npftra,quamuis infrâ omnes fitcreata:à Deo habet,utmodoquopoteft,fitartis infînitæ, perfeda ÔC uiuâ imago.Quare eft trina & una,habens potentiam,fapíendam,ó¿utríufq^ nexu, modo tali,ut perfeda artis imago,fcilicet,quod excitata pofsit fefemper magis má g{sq5,exemplari conformare. Siemens noftra,etfi in principio creationis,nonhabet adualem refplendentiam,artts creatricis,in trinitate & unitate*, habet tame uini illam concreatam,per quam excitata,feadualitati diuinae artis,conformioremfacére poteft.Vnde in unitate efientiæ eius eft potentia,Capientia,uoluntas. Et coirteiduntin effentia>magifter& magifterium,utinimagine uiua,artis infinitae,quae excitatasfe adualitati diuinæ, femper fine termino, conformiorem facere poteft, præcifioneinfînitæartisinaccefsibilijfeinperremanente. oRAToR.MirabiliterQC planifsime,fedoro,quomodomens,creandoinfunditurii Dío ta. Alias debocad difti.Nüric iterum recipe alio exemplo idipfutn. A v c T o R.Et accepto uítro,'ÔCpeii dule inter pollicem digitum fufpenfo,ipfum tetigit uítrum, fonum edidit, fo* hoq? aliquantulum continuatojinum eft uítrum,& ceílauitfonñs,8¿ aiebat, fD10- 'TA.In nitro pendulo,uís aliqiia orta fuit,per meam potentiam, quæ nitrum mouit; unde fonus ortus eft,8< dííiblúta proportione uitri,in qua (onus,per confe* quens,motus refidebatîcefïàuitibi motus,fimilitermotuceffanteffonus. Quod ft úirtus ilia,quia non dependebat à uitro,ob hoc non ceflaret,ied fine uitro fubfiftefotjexemplum haberes,quomodo uis íllájCreatur in nobis, quæ motum *di*barmo-

niam facit,8¿ceífat illam facere,per diffolutionem prbpórtíónisflfcet ob hóc'floti ceflêtefle.Sicutfïego tibí arte citharizandi,indata cithara trado, cum ars à cithara data non dependeat,licet in cithara fît tibi tradita: tunc cithara frada, ob hoc ara citharizandi non eftdifsipata,etiam frnulla cithara tibí apta, íit in mundo reperibilisu

Quomodo mens de Galaxia dicitur defeendere,per planetas ad corpusreuerti.
Ec de notionibus fpirítuum feparatorum índelebilibus,3¿ noftris delebilibus.

Cap, XIIIL PHILOSOPHVS,

Ex alienis* AD res raras,& âfenfu remotas, aptifsima & pulcherrima adducis exempla- Et quia Solis occafus accedit,qui nos nô finet amplius commôràrfcdic orq3 quidfibi uelint Philofophi, qui aiunt, animas defeendere de galaxia ,pet A-Aplanetas,ad corpora,& fíe reuertiadgalaxia» Etcur Ariftóteles,uolens exprimere uim animæ noftræ,à ratione incipit,dicens:animam de rationead dodrina» de dodrína ad íntelledíbílítatem afcendere.Plato uerd,contrariomodo ait:ponens fntelledíbílítatetn elementum,8¿ quod degenerando, *i*ntelledibilitas fiat dodriná lcutntelligentia,S?intelligentia degenerandofiat ratioft dio t A.lgnoro feripturas. Stdforte primi, qui de defcenfu & afcenfu animarum dixerunt,idem dicere uolue** tunt,quod Plato & Ariftoteles.Nam Plato,ad creatotis imaginem refpiciens,qua? tnaxtme eft in intelle dibilitate,ubi *fe* mens fimplicitati diuinæ conformat^ibi cíeme tum pofuit,& (ubftantiam mentis pofuit,quam poft mortem remanereuoluit,illa» crdinaenaturae, praecedit intelligentiam.Sed degenerat in intelligentiam,quando ir.ecedit,dediuinafimplicitate,in qua omnía unu,& uult in fe intueri omnia,ut quo* libet habet efte,ab alio díftindum S¿propriu.Deíndeadhuc plus degenerat mens, quando motu rationis,comptaehenditresnon in fe,fedutforma eft,ín uaríabili má 'teria,ubi nonpotefttenereueritatem,fed uergitin imaginem» Ariftoteles autem, qui omnia confideranit,utfubuocabula cadunt,quae motu rationis funt impofitafc ¡facit elementum ràtionem*Et rationem,forte dicit per difciplinam,quæ fît per noca bula,adintelligentiam afcendere,poftea altífsíme ad intelledibilitatem»Vnde ponit elementum rationem,ad afcenfumíntelledus.Plato ueró,íntelledíb¿litatem adi défcènfum eius.Ita inter eos non uídetur differentia,nifiin modo confideratíonis-3? H it o s.Hoc fit efto.Dícage,cum omnes Philoibphi dicant,omnem íntelledum cffedefubftantia &accidente:quomodohoceftuerum,deDeo *ôc* materia prima? idiot AJntelledus de Deo,eft inflexus de ¿ntelledu huius nominís,Ens:qiiía ens non éntis,hoc eft ens imparticípabilíter intelledum,eft Deus.Et ¿lie eft ídem ei,qui de eó habetur,quod eft ftibftantía accidens,fed alio modo hoc eft inflexe ,confi/ deratus»Vnde intelledus deDeo,eft complexiuus,omnium intelleduu,de fubftati tía&accídente,fedéftfimplexÓ¿únus*Intelledusueróde materia prima,eft flexio quædam ab intelledir,qui habetur de corpore.Si enim corpus incorporee,hoc eft* abfque omnibus formis corporeis íntellígis:ílludidém,quod corpus fignificat,in>* telligisjfed alio modo,quia incorporee,qui proculdubto eft intelledus materiæa philosophy sJPutafnementes cedeftes,fecundum gradus intelleduales creatas Ex ftntetv & notiones habere indelebilest* i D i o T A»Puto alios angelos intelledibiles,ut funt de fiipremo ordine,alios intelligentiales,ut de fecundo ordine, alios rationales, ut de tertio. Ac quod in quolibet ordine,fint tot gradus fimiliter,utfic fint nouem gradus,feu Chori♦ Et quod mentes noftræ,fintfic infra primum gradum, talium fpírítuum,fi¿ fuprâ omnem gradum,corporalis naturae,quafi nexus uniuerfitatis entifi* ut fit terminus perfedíonís,ínferíoris naturæ,&initium füperíoris.Arbítror etiam, notionesfpirituumbeatorum, extra corpus exiftentium¿ín quieteJiabere notionesinuariabiles,&indelebilesobliuione,ob praefentiam ueritatis,obiedaliter fe indefinenter offerentis:ôi hoc eft meritum fpirituum, qui fruitionem exemplaris rerum,meruerunt♦ Noftrae autem mentes,ob fui informitatem, obliuiicuntur faepeeorum,quae fciuerunt,aptitudine concreata permanente, addenüô fciendum» Nam *ü fine corpore* exàtariâad progrefTum intellédwalê,non poffint :tamen ob incuriam»

fincuriâ,auerfîones ab obíecfto,0¿retraáíones aduaría diuerfa,&corporeas moleftías,nódonesperdnnt.Notíones enim,quas hic *in* hoc mundo uaríabilí,&ínftabili,acquirimus fecundft conditiones uaríabílis mundi,non funt confirmatae Sunt enim ut notiones fcholafticoru & difcipulorum,proficere incipientia,^ nonda ad rhagifteriu perducftora.Sed notiones illg hic acquiiitæ,quando mens pergit de mCL douariabili,adinuariabile:fimiliteradinuariabile magitteriu,transferuntur.Quando enim particulares notionesjtranfeunt in perfedu magifterium,definunt efte uafiabiles,inmagifteriouniuerfah',quæerantpaïticulariterfluidg inflabiles. Sic fàmusínhocmundodocibiles,ínaliomagiftrí.

Quomodo mens noftra3fit immortalis 8cincorruptibilis. Cap, XV.

PHILO SOPH VS,

REftat nunc ut de immortalitate mentis npftræ,quæ Tentis dicas,ut quanta M ; t. fieri potuerit,^ hac die de mente inftrudlior fadius,rne in multis gaudeam profeciffe.iD i o T A.Qui elementum defcenfus intelledlus,intellegibili* cate ponunt,nequaquam fentiunt,mentem dependere à cqrpore.Qui elementum afcenfusintellecftus,rationem ponunt,& finem intelie<ftibilitatem,mente nequaquam cum corpore interire,admittunt.Ego autem nequaquam hæfito,guftS fapiencixhabentesjimmortalitatemmentisnegarenon poll exuti de hoc alias,oratori,quætuncoccurrerünt,pacefeci.Sicqui attendit,intuitionem mentis attingere ¿nuaríabile,& per mentem formas à uariabilítate abftrahi,S¿ in inuariabilem regionem,neceftitatis complexionis,reponûille non poteft hæfitare,mentís naturam ab omni uariabilitate,abfoluta efte. Ad fe enim attrahit,quod âuariabilítateabftrahít. Nam neritas inúariabílis,figurarumGeometrícarum,nonín pauimentís/ed mente ieperítur.Et dum anima per organa ínquírit3id quodinuenit,uaríabíleeft,dum per fe inquirit,id quod inuenit ftabile,clarum,lympídum,9¿ fixum exiftít.Nó igitur eft de natura uariabilium,quae fenfu attingit,fed ínuaríabiliu,quæ ín fe inuenit.Sic ex numero,poteft immortalitatis eius o(tenfio conueniencer ucnarí.Nam cum fit numerus uiuuSjfcilícet numerus numerans,omnis numeras in fe ¿ncorruptibílís,líicet in uaría bilí materia conííderatus,uariabilis uídeatur,mentís noftræ numerus,no poteft concípicorrupt¿bílis:quomodotuncauíftornumcr¿incorruptíbílís,corruptíbilis uideri poftetfNeqj aliquis numerusjpoteft mentís numerandi uirtutem euacuare. Vndecum motus cœli,permentênumeretur,tempus fítmenfura motus: tempus,mentís uírtutem non euacuabíc,fed manebit,ut omnium menfurabilíu terrnínus,meníura,& determínatio.Oftenduntínftrumenta mptuum cœleftium,quæ â mente humana procedunumotum non tam menfurare mentem,quam mens menfurat motum. Vnde mens,motu fuo intelle<ftiuo,omnem fuccelsiuum motum uide türcómplicare.Mensex feexerit5mocó ratiocinatiuum,ficeftforma mouendi.Vnde fi quid diffoluitur,per motum hoc fit,quomodo ergo forma mouendi,per mora difibluerctur^MenscG fit uita intellecftualiSjfeipfam mouens,hoc eft uitam,quæ eft eius intelligere exercns,quomodo non Temper uiuit ? Motus feïpfum mouens,quq modo deficitfhabetenim uitamfibiconpaginatam,perquameft Temper uiueiis,fient fphpra Temper rotunda,per Tibi compaginatum circulum. Si illa eft mentis compofitio^quæ numeri ex feipfb compofitijquomodo in non mentem refblubilisî'Sic fi mens eft coincidentia unitatis et alteritatis,ut numerus:quomodo diuifibilis,cum diuifibilitas in ea fit,cum indiuifibili unitate coincidens £ Si mens complicat idem diuerfum,cum intellígatdíuifiue nnítúie: quomodo deftruetur ? *Si* numerus eft modus inteliigendi mentis,& in cius numerare,coïncidât explicatio, cum complicationeiquomododéficietiuirtusenim,quæexplicando complicat,minor fieri nequit,mentem autem hoc agere, manifeftum eft : nam qui numerat,explicat uim unicatis,& complicat numerum in unitatem ♦ Denarius enim eft unitas,ex decem complicata,fic qui numerat,explicat complicat. Mens eft imago æternfhtís¿tempus aero explicatío3explicatio autem, Temper minor imagine côpHcàtio-

nu

his çrerflitatis.Qui autem attendit ad indicium mentis iniconcreatum,per quod de omnibus rationibus iudicat,ac quod rationes ex mente funtjuidet nullam ratione ad mentis menfuram áttirigere.Manet igitur mens noftra,omni ratione immenfura bilis,infiníbilís,ó¿ interminabilis0quam fola mens increata menfurat,terminat,atcp finit,ficut ueritas fuam,0¿ ex fe,in fe>&per fe creatam uiuam imaginem .Quomo* do periret imago,qug eft relucetia,incorruptibilis uericatisinifi ueritate, communicatam relucendam abolenteïfîcutigitur impófsibíle eft,quod infinita ueritas,communicatam relucendam fubtrahat»cu fit abfoluta bohitastita eft ïmpb(sïbile,quod| eius imago, qua non eft,nifi communicata relucetia eius,tinqué deficiarificut poftquâm per Solis relucendam,coepit effe dies,nunquam Sole lucente,dies deficiet. Cognata rdigio,quæ hunc innumerabilem populum,iñ hoc anno Romam,& te Philofophdm, in uehementem admiratione adduxit,quæ femper in mundo,in modorum diuerfitàte apparuinnobis efïè naturaliter inditam,noftræ mentís immortalitasæx communi omnifî indubitata aflertione,ficut noftræ naturæ humanitas.Nô enim habemus certiorem fcientiam,nos eflehomines, quâm mentes habere immor tales,cum utriulque iciepda,fit communisomnium hominum aifèrtio.Hæc fie cur fim díélaab idiota,grate recipito.Quod fi non fint talia,quæ fponfione oratoris, audire expedabas:aliqua tamen funt,quæ tibí fortafiis ad altiora,qualecunque adminiculum,afferre poterunto R A ToR.Interfui hoc iàndo ÔCmihi dulcífsimo coi/ loquio,multum mentem tuam,de mente profundé diflerentem,admirans:(ndubio nunc experimento certifsimum habens,mentem,uim omnia menfurante exilíete Gratiastibihabensoptime Idiota,tum mea parte,tum iftius aduenæ Philofophi quem adduxi,qui ípero confolatus abibit.pHi£OSoP h vs.Nonme puto fcelicio/ rem diem hadenus hac ifta,uixifse:nefcio quid fuccedet.Tibi Oratori,atcp tibi Idio taquiro admodum Theorico, immortales habeo gratias: orans,noftras mentes,ad æcernæ mentís fruitionem,hoc diuturno colloquio,miro defiderio incitatas,fcelicP terperduci*

Terti]* libri Idiotx,qui eft deMente,ftnis«

îdiotæ, dc Staticis experimentis^

Dialogus IIIL Interlocutores Audior, Idiota, Orator.

wperi
futnfajiwtfta

auntif.

Requentabat confortift Idiotae, orator fiíeRomañuSjUt aliquando uiri illius conceptus, qui fibi grati erant audiret. Dumcp orator laudaret fta teram,qüaft iuftitiæ trutiriam,at$ Reipublicx pernecefiarium inftrumentu,Idiota refporidit» i D j o T A. Qiiamuis nihil in hoc mundo prircifionem attíngére queat,tame iudicium ftateræ uerius _____experimur,& hinc,ubiqjacceptatur.Sed dicito quæfo,cum non fit pofsibile,in eadem magnitudine elfe idem pondus,in diuerfisdiuerfam habeubus originem: an né quifquâm experimentales ponderum cqnícripferít differentias £ o r a t o R.Neq5 legis,necp auditiiJ D i o t a.Vdnâ quifquâm nobis hanc conlignationem præfentaretjfuprâ multa uolumina,caripederem. o r a t o r . Si tibi cordi effet ut faceres,ptito per neminem melius fieri, i d i o t a. Quiftp uolens faceret cu fit facíléjfed mihi deeft opportunicas.oR A ToR.Dicito utilitatem modum,uidebo fil aut ego,aut alius, efficere queatani o T A.Ego perpohderum differentiam,arbitrot ad rerum fecretauerius pertingi,& multa fciripofle uerifimiliori coniedura. o r a t o R. Optime ais.Sic enim Propheta quidam aitpondus & ftateram,indicium Domini illius elle,qui omnia creauitin numero,pondere,& menfura,& fontes aquarum librauitj&molem terræ appendit,ut Sapiens fcríbíM d i o t a.Si igiturmenfura aquæ unius fontismon efteiufdem ponderis alteri, cuius eft fimilis menfura alterius : iudicium diucrfitatis naturæ unius & alterius, melius ftatera,quâm alio attingitur

tingitur inftrumento. orator. Probé ais. Admonet Vitruuíus, de archïteéîura fcrioens,locum habitationis eligendum,habétemleuiores,Sé magis aéreas aquas; granes atq; terreas habentem,dechnandum.io 10 T A.Sicutigitur eiufdem fontis aquæ,uidenrur eiufdem ponderis *QC* natuipficdiuerforurmdiuerfi ponderis orator.Videntur,aisxquafi aliud fit in ueritate. 1D1 ota. Fateor ex tempore pondus uariari,licetaliquando imperceptibilicer.Nam indubie,aliud eft pondus aquae uno ùmpore>aliud alio.Sic *&C*aliud pondus aquæcirca fontem, aliud tndiftantia à fonte.fed hae differentiæ,uixperceptibiles,pro nullis habentur. ORATOR, Arbitraris **fic** in omnibus effe,uti dixifti in aqua? idiota. Arbitror certe.Nam nequaquam **eft**eiufdem ponderis,identitas magnitudinis, quorumcunqj diuerforum. Vnde cum aliud fit pondus, (anguinis 6é urinae, hominis íkní 6é infirmi,íuuenís & fenis, AlemanniôéAfri,nonne maxime conferrer Medico,hàbere has omnes differentias annotatas?oRato R. Maxime certe,imo per pondera configna*ta*,fequis admirabilem conftitueret.i Dior a.Arbitror enim,Medicum uerius iudicium ex pondere iirhiæ.parner Sé colore fmwl/acerepofle,quàm ex falla ci colore. orato R.Cer/ tifsimè. idiota. Sic etiam cum herbarum radices,ftipes,folia,frucftusjfemina,^ fuccus fuum habeant pondusxfi omnium herbarum pondera côfignata effent,curri *uafietatelocorum,naturam* omnium Medicus attingeret melius, in pondere ôé fapore,quam fallaci guftu.o Ra TOR. Optime dicis» iDiota. Sciret deinde ex collatione ponderum,herbarum,ad pondus (anguinis uel urina:: dofimapplicationis, ex concordantia Sé differentia medícamínis,attíngere,6é prognoftica admiranda facere:3é ficftaticisexperimenris,adomne fcibile,præcifiori conïeéhira accederet. orator.Mirandum multum, quod in ponderum lignatura,hadenus defides fac tunt,tot laboriofi inueftíga tores.i diot A.Nónne puras,fi aquam ex ftricfto foram i ne depfydræ,fluere in peluim permitteres,quoufqj (ani adokfcêtis pülfum centies fentires,8é fimílíter ageres in adolefeente ínfirmojínter aquas illas,ponderis cadere dífferentias?o Ra T o K. Qriis dubitat? i Dio T a*Ex pondere igitur aquarum,ad dL uerfitatem pulfuum, in iuuene, fene, fano *& infirmo,* peraeniretur,& ita ad morbi ueriorem notitiamjcum aliud pódus ínuna infi¡ mirate,aliud in alia, neceffario eue iiirct. Vndeperfedius fieret iudicium,ex experimental! pulfuum tali difFcrencia,6é pondere urinæ,quàm ta élu uenae,&' colore urinae tantum, orator. Optime ais. ID10 Ta. Adhuc fi fpiritum feu anhelitum,per ínfpirationemó¿expírationem,íam dicfta ponderum aquae habitudine, attingeret: nonne adhuc præcifius iudicium fa-,ceret?o Rato R. Fateor certe. 1dio Ta. Si enim fluente aqua *ex*clepfydra, centum numeraret expirationes in puero,S< fimílíter in fènemon eft pofsibile, aquas eiufde ponderis eu entre. Si edico in alifs diuerfîs aetatibus,8é coplexioníbus. Vndêqüarido Medico conftaret,pondus expíratíonisfaní,autpueri,autadolefcentis,8é fimi/liter aegrotantis,uaria *i*nfirmitate.indubie tali experimento,ad notitiam íanítátís et cafus ab ipfa,au$ ad dofim remediorum certius peruenirer.o Rat jmô ena ad conieduras periodi, idiota. Bene ais.Si enim reperiret in fano adolefcente,pondus fenis Sé decrepiti,conqceret illum certius moríturír,8é tales faceretadmirabiles con ÍeAuras*Adhuc,fi¿nfebribusperfimilemmodum,paroxyímoscalidos Sé frigidos, per ponderuaquædifferentiam,annotaret:n6nnemorbiefh'caciam ac remedí] opportimitatem,ueriùs attingere poffetío R?A T.Indubie pofletjexperiretur enim,uí< (ftoriatn unius qualitatís,fuper aliam,caloris fuper frigus,auteconuerfo3fié fecunda repertam habitudinem,medelas applicaret, idio TA.Adhuc dico inuarfjs nationi* bus,8é regíonibus,Sé temporibus,ífta uariarí in identitateætatisVndeüarietatern ponderum,fecundum omnia defignari,quamuis difficile, tamen utilifsimum effet. o RA T.Siceftut ais.idiota.Videtur autem,qubd pondus omnium rerum,cofide* randum effet. V *ti*medium diuerfitatis ponderum rerum medrj climatis, in diuerfis dimattbustut fi pondus hominiSjin comparatione ad aliud animal,confiderandum effetjtunc homo eft confiderandtiSjUon utfeptemtriotiê aut meridiem,ubi hinc inde eftexceiïiiSjfed potius ut clima medium inhabitans, oRat. Optíaie ais. Vete-

Vííww¿ .. 3 *infirmus.* *luucnis.* *senex.* *AUmatmuts** *Afer'* .“ tiei* Dc/h. *puifu¿* Fr^ cíí«rf¿¿.

res dima illud,À/à appellaruritínam ab oriente ad occafum » per Rhodum ***in£*** fulam tendit. Sed quaeío,» totius hominis pondus,in coparatíone ad aliud aliquod aiïlmalquæreres,quomodo procederes^iDioTA.Homínemínlibraponerem,caí
Atust anual, pondus appenderem,in alià parte,deinde, hominem ín aquam mitterem, iterum extra aquam ab alia parte aequale appenderem, ***&C*** diuerfitatem ponderum annotarem,facéremcpídidem,cum animait dato:& exuaria diuerfitate ponderum» quæfîcum annotarem.Poft hoc attenderem,ad ponderum hominis & animalis, di/ uerfitatem extra aquam:& fecundum hoc, moderarer inuentum confcriberemu
orato R.Hanc moderationem non capio, idiot A.Oftendam tibi (inquit) ac*
rigww. cepto ligno leui,cuius pondus ut tria, ***SC*** aquæ eiufdem magnitudinis, ut quinque» ipfum in duas diuifit inæquales partes,quarum una habuit duplam magnitudinem» alia fimplam,ambas in cuppam altam pofijítóí cum fufte tenuit,ac aquam fijperfu-dit,& fufte retraiftcMÍcenderuntligna ad aquzfuperfidem¿& matus lignum citius» quàm minus.Ecce(aiebat)tu uides,diuerfitatem motus,in identitate proportionis» exeo euenirejquia in leuibus lignis,in maiori eft plus lenitatis. oratok.Video» Si placet multum, idiota. Sic dico,moderationem fieri debere.Si enim homo ob magnitudinem fuper animal,plusgrauitatis haberet: citius in aquam,quàm animal eiufdem proportionis defcenderet.Quare tunc oporteret moderationem repertae differentia: dímínuendo,proportíonabilíter fieri,fecundum exceflum. orator» Intelligo nunc.Sed dicito,quomodo refiftitaqua,ne deicendat lignum. ídiota* Vt maior grauitas,minori.Quare,fi lignum rotundum ***in*** ceram prefleris ,&extra-xeris»locum aqua implendo, ***Oí*** huius aquæ pondus,fimiliter& ligni notaueris*.co-peries,fi pondus ligni,excedit pondus aquæ,lignum defeendererii non, natare, ÔC fupra aquam,partem proportionalem lignimanere, fecundum exceftum ponderis aquae,fuper pOridus ligni.orato R.Cur dicis de rotundo ligno, iDtoTa. Si fuerit latae figurar,dé aqùa plus occupabít,6¿ eleuatius natabit. Hinc naue$ in aquispau-cæprofunditatis,eiledeberentlatiorisfundi.ORATOR.Continuaincepturii,analf
Mmía. fécondera animalium attingi pofsintç'iDioTA.Poifentputo.Namfitinamuique
' 4 ad fummum aqua impleres,ipfamcp in alia locates, deinde hominis pondus,extri aquam caperes,poft hoc,ipfum ín tinam illam defcenderefaceres,& aquarii quæef flueret colligeres,& ponderares, ***&C*** pariforririter in alio aut homine,aut animali,aut alia re quacuncp procedendo:ex diiieriïtateporiderum,(ubtili ratíone,queíítum at> tingeres.orato R.Subtiliter multum aliquando equidem audíuijioc ingenio me-
McA tallorum differentiam repertamåatque nonnullos annotaflê, quantum fufio.unciae ceraé colligit auri,argenti,cupri,& ita déomnibüs metallis^ inio Ta. Laudandus eft ille,qui perfufiOnetn magnitudinem intelligit» Vidit enim fiaurumtantumloci occuparet,quantum uncia céræ*.quôd tunc eius pondus,tantd effet. Ita dealijs mo talíís.Namcertifsímum eíí,aliud efle pondus auri,aliudargentt,&cæterôrum,iri ae-qualitate magnitudinisr&aliud cuiuslibetpondus in aere,aliudinaqua,aliud iri o-leo,autin alio liquore. Vndêfi quis pondera illa omnia fignata teneret:il!e profedo fciret,quantum unum metallum eft grauíusaltero in aère,& qúatum in aqua. Hinc data quacunqj maffamer ponderum eius diuerfitatem in aere St aqua,fciri poflet» cuius metalli maflà effet,& cuius mixturæ.Et ficutdfiftúmeftde aère ***ÔC*** aqua,ita e-tiam de oleo dici poflet,autalio quocunqj liquore,in quo experientia faâa fuiifet*
orator. Sicabfquemaflaeftifione?6¿ metallorum íeparatíone,mixtura attinge/ retur:& ingenium iftudinmonetis utileeflet,ad fciendum, quantum cupriimtnix-tum fit auro,autargento. idiota. Recfté ais. Valeret enim plurimum,ad fophifti/ ca Chalcimica opera cognofcenda,quantum à ueritate deficerent, orator. Si quis igitur librum ponderum confcribere proponeret,illum etiam uarietatem me-talli cuiuslibet,annotareoporteret,utuidetur:nam alterius ponderiseft,aurum Vngaricum,alterius aurum ¿jB^fo^lta de fingulis metallis, idiota. Ex præmif-fis conflat: uti in fontibus, ita & mineris, diuerfitatem ponderis reperiri. Au-rum tamen,ubicunque repetiatur/emper eft ponderofius,quam aliud metallum.

. ..... " ..... yndé

Vrtdefpecies illa auri,intra quandam ponderislatitudinem,uariati reperitur.Ita dereïiquis.oRato R.An ex habitudine ponderum,metallorum,ualorû uenari poffit habitudo?i;nior A.Piumbii eft auro iimiliusínpondere,fed in perfeccionenequr* quam.Vnde non ad unum pondus tamen attendendum cenfeo,fed ad fingida podera.Nam ad pondera ignis fufionis tam auri quam plumbi fi quis attendit,miniis reperitplumbumadaurum accedere,quam aliud metallum: & fi quis ad pondera ignis,in ferri fufióne attendite! occurrit,ferrum plus accedere ad auru,quam aliud metallumjicet quo ad pondus grauitatis minus. Vnde omnia pondera attendi de/bent,non grauitas tantum ,& tunc comperimus,argentum auro propinquius. orato R.Vitruuiusait,de ponderenaturæauri:quod folumin argentouiuo fubmergitur,quantumcunque etiam paruæ grauitatis fuerit,alijs metallis fupranatantibiïs,quancumcunquemagnæmolisexiftant.ïDïoT A.Argentum uiuum,cfr omnibus metallis coniungibile eft, propter commune,quod eft in ipfo illis:fedmagis amorofe auro adhæret,ficutminimeperfedum,fuæ propriæ naturæperfedifsimç.Hinc qui Chalcimicisuacant,argentuuiuum in igne domare ftudent, quoufcp non folum non fugiat ab igne,fed omniametalla,quibus ¿ungitur fecum fixa teneat.Et non folum hoc,fed & in pondus auriftringat,remanente fluxíbílí,S¿ mallea« bili humidicate,atque tingat colore fixo & permanente.OR AToR.Putas eo pofFe efficere,quod proponunt.! dioTA.Praxifio manet inattingibilis,fed quantum profecerim,fbtera oftendit,fine qua nihil certi efficere potuerunt:iudicio enim ignis 0£ ftateræ,huius reí ínquífitio promittitur, orato R.Poffentfimiliterlapides omnes preciofi ponderari?! DioTA.Non dubium,uno ingenio omniafieri poffetnam ali iïdeftpondusDiamantisinordine,adæqualemmagnitudiuem plumbi, aliud Saphiri'fimiliterinordine3adæqualitatem magnitudinis plumbi.Etex diuerfitare, feitur habitudo plumbi pondera iitriufque,& ita de omnibus lapidibus.Vnde perutile effet,pondera ifta,uia ftatici experimetiti,confcripta haberi,cum fuis origina differentijs,ut fi quæ fophíñicatíoncs in Beryllo, aut Cryftallo colorato,fiercnt,dc<-præhendipoiTcnt.oRATOR.Etiâcg aliud fit pondus lapidis in aere,aliudmaqua» 'aliud in oleo: pulchrùm effet,aftas ditierfi tares haberi,ut fine habitudine ad pium/bum,uel aliud tertium,differentia ponderum fciretur.i Diota. Optimedicis.orator. Díc¿to,fí tibí occurrit uirtutes lapidum , aliquo ingenio ponderari polie? íDioTAi Puto,quod uirtus Magnetis ponderatetur,fipofitoiiilibfatferroinuna parce,& magnete in alia,ufq5 ad equilibrium, deinde fi amoto magnete,tantí ponderis alio graui in locum pofito,magnes fuprâ fetrum teneretur,ita quod ferrum in bilance eo iurfum ad magnetem moneretur,quo moto extra equalitatem,in alia parte pondus aggrauaretur,quoufq3 ferrum ad xqualitatem rediret, magnete immoto remanen te:puto,quód per hoc pondus retrahens,uirtus magnetis, proporcionabaliter pondcrata,dici poffetSimiliter etiam,uirtusDiamâtis uenaretur ex hoc,quôd magnetem prohibere dicitur,ne ferrum attrahat,&C aliæ alioru lapidum uirtutes (uo modo,atef etiam *ex* diuerfitatemagnitudinis corporis,ciiin maiori corpore fit ma<íoruírtus. oRaTo R.Nônne edam experiri poftetartifexjquantum argenti uiui,ó¿ quantum fulphuris,contineat quodlibet metallum,6< fimiliter lapides? i.05ota. Poffet certe ex concordantia 0¿ differentia ponderum,omnia talia, propinque ¿nueftígare.Etfimiliterelementaargentíuíui3exdiaérfitatepódertsfui,ínacre,ín aqua, in oleo comparata ad aquam oleum,Si cineres,eiuídem magnitudinis ponderatos,fie & de fulphurelta S¿ pet hoc,ad omnium metallorum lapidum elementa,^ pondus elementorum,coniedúra ueriori pertingere poíTet. orator.Pulthra funt hæc,nônne6£ita ínherbís,8¿ligniá,ó¿ carnibus, & animalibus, humoríbus?iDiota. In omnibus puto. Nam ponderato lígnoó¿ illo exufto,cineribus ponderatis, feitur quantumaquæfuit in ligno:folum enim aqua terra,pondus grauehabët.Scitür Umiliter ex diuerfitate ponderis ligni in acre,aqua,ac oleo:quanto aqua illa,quae inligno eft grantor autleuior,eft aqua fontis pura, fie quantum a'éris. It» dediuerfitateponderurríjCÍnerum,quantum ignis. Etuenanturfie,elementa*

fagmtwnuC,

virtutes gmtis.

Femw t*

Dbwíw.

*Argcr.t^*

.¢

a^fc.

menta ueríorí coniecftura,licet prxcífio fit femper inattingibilis, & utí de ligno dí-<ftumeft,itadeherbis,carnibus,&alijs. orato R» Nullum purum dabile,dicitur elementum,quo modo hoc experimur per ftateram? idiota» Si quis politis centum libris terræin poto tcftaceo, colligeret (uccefsíue,ex herbis, aut femíníbus^n terram iadísjprius ponderatis,centum libras,iterum terram ponderaret : in pauco,*ipfam in* ponderereperiret diminutam» Ex quo haberet,collejas herbas pondus ex aqua potius habere.Aquae igitur in terra ingroflatae,terrcftreitatem attraxerunt,^ operante Sole in herbam,funt condenfatæ.Si herbae illae incinerentur, nonne per conieduram,ex ponderum omnium diuerfitate, attingeres, quantum terrae plus centum libris experires,& illud aquam attulífle manífeítum effrconuertuntur enim elementa,unum in aliud per partes,uti experimur uitro in niue pofito,aerem in uitro in aquam condenfari,quam in uitro fluidam reperimus.Sic experimur, certam aquam in lapides uerti,uti aquam in glaciem,& uirtutem induratiuam ac lapidificatiuam,certis fontibus inefle,qui impolita indurat in lapidem♦Ita etiam fertur, aquam quandam in Vngaria reperiri, quxob uirtutem uitrioli, quae in ea eft,uertit ferrum in cuprum.Ex talibus enim uirtutibus,conftat aquas non efle purae elemen/tares,fed elementatas.Et deledabile multum eflèt,omnium talium aquarum uariarum uirtutum,habere ponderamt ex diuerfitate ponderum in aere,oleo,adconic ¿toras uirtutum,appropinquarèmus.orator,Síc8¿ de terral diota. Imó et de terra,quoniam una eft ferax,alia fterilis,& ín una reperíStur lapides ói minerg,qiiæ non reperiuncur ín alia.Terrarum igitur díuerfarum pondera uaria, in aqua, aëre,ôf oleo feíre,multum utile effet,ad fecreta naturg perquirendaflta & ex uinorum,cer£, oleorum,gammarum,aluminum, fquillarñ, porrorum, alliorum, omnium tali®, ponderum uarietate,uirtutes,quæ uarie illis infant, aliquatenus uenari pofle arbitror.Et totius terrae ponduSjConïedura alfequi poffemus.Nam circumferentia agnófeítur *Q¿* diameter.Ex quo haberi poteft,capacitas continentiacp in numero mil/liariorumjgitur numerato uno digito folido terrae,facile deduci poteft totius cepa citatis pondus.o*rator Jn maximo uolumine ifta uix confcriberentur. idiota* Experimentalis fcientiadatas depofeit feripturas. Quanto enim plures fuerint,tanto facilius de experimentis ad arte,quæ exipfis elicitur,poflet deuemri.orato R» M-. Forte ad aeris pondus,*etiâ* aliquando per coniecfturas fubtiles,afcendereturCimo-TA.Si quis in libra magna,parte una3appenderet multam lanam, & ficcam atq^ adunatam,^ alia parte lapides,ufq? ad arquilibrium,in loco & aeretemperato:experiretur,a£readhumiditatem declinante,ponduslanaecrefcerej0C aëread fîccitatë ten dente,decrefeere.Vnde hic tali dífferentía,a'érem ponderarer,atqj uerifimiles conie dturas de temporum mutationefaceret.Sicfi quis Solis uigorem uarium,attingere caperet,in uartjs climatibusihicfi de fertilioribus agris,tam unitis quâm alterius climatis,mille grana aut trítící,autordeí,ponderaret3exdíuerfitateponderum5iexper¿returuarium Solis uigoremumero enim atq^ agro, æquê fertili exiftente,quoad lo«cum quemlibet,differentia non nifi ex Sole efle poterit.Sic etiam differentia uenari poflesuigorisSolis,in loco montium ÔÎ uallium, in eadem linea ortus &occafus¿orato R.Nonne fi quis ex alta turri lapidem cadere fineret,fluente ex ftrido foramine aqua in peluim,aquâ interim effluxam ponderâdo,Ô£ fimiliter, ligno æqualis magnítudíníscadente,ídemfecerít:exdíuerfitateponderum,aquae,ligni,0¿lapidís* poflet ad aè'ris pondus deueníreí idiot A.Si quis in diuerfis aequalibus turribus, diuerfis temporibus,hocfaceretjpoflèt tandem ad conieduram pertingere,citiùs tamen ad acris pondus pertingeret,per figurarum uarietatem, in aequalitate grauitatistutfîlibram plumbi,in figura fphærica,de turri cadere fînerem, aquam ex clepíy/dra colligêdo,&deinde libra Omitís plumbi,in figura lata emittere, fimiliter aquani colligendo:ex diuerfitateponderum aquarum,pondus aeris,attingeretur.Experimur ením,aues extenfis alis,fíxíus manere:quia plus de aere occupantjficut & in aqua, citius defcëdit graue compadum in fphæram,cg in quadra extenfum. Et forte adhuc uidetur facilius pofle ponderari ae^ut *fi* impleretur equates folies aequaliter,

..... in diuerfis

îndirierfis temporibus & locis,ex motu enim illorum gqualítmi folium,per equam altítudínemftíllataaquaperclepfydram}temporemotus,ó¿ea ponderata :ex proportione ponderis aqüæ ad aquam, uariorum locorum aut temporum, id agno/ fci poflet facile. Secundum enim proportionem exceflus ponderofioris aquæ,ëflet exceflus lenitatis aëris illius follis, fuper aeris aquae mirius ponderantis lenitatem; Imo ponderara clepíydrá,ínúentocp pondere eius unius libræ,quæaëre plena, ob* turato cera fuperioreforamine,tii fundo aquæ ficdetentazfi ponduslibræ præciie fu perpolitum,clepíydramin fundo detinet, præcifèaer claulus bilibralis eft lenitatis. Sic potes kire,aeris ad aëremindiuerfislocis,temporibus,&regionibus,fatis propinque leuitatum proportionem. Potes & per follem, fimílí ingenio,fumum f mí. aut uentum ponderare* Si repletum aere follcm,ínfumo,claudendoaeremexpíras,aperiendo fumus follem implebittquem ut aerem,ponderare poteris,& periculumfacere,uter fumus an aerleuíor,ó¿qüantóleuior,& ita de uento. Pofies&æx motu fumi, ftíllatís aqueís clepiydræ guttis,& motu ignis furfum ftíllatís, itidem aquæclepfidræ guttis,leuitatem ignis,ibperfimlum&aerern,comediare. Et quæ dicímus,declepíydrísaquatílibus:fortérriélius tentar! poflent,per clepfydras arenales,fadlas ex uitro autficftíli terra,uno foraminis mea tu ín fummitate, uno angufto ¿n uafculi fundo,qui clauderetur cera aut dígito, ufcp ad momentum,quo ponderum perïcüla eflent facíenda.TuhcaperíendOjanguftum fundimeatum,ô£ fluentem arenam,tempore motus leuium ant grauium, in peluim recipiendo: fi arena ut aqûà ponderaretur,ex ponderearenæad arenam, rerum pondera, facis propinqua cOriie<ftura,cognofcerentur* Et ficut fuperioribus ingemjs,per diuerfftatcm figurarum,aeris pondus poflet coniedaritita Sf aquae uenari poflet,atqp econu.erfo figurarum uaria capacitas. orator. Audiui,quodaminftrumento,uoluiflenonnullos maris profunditatem uenari. td 30 TA. Cum plumbo fieret,formaro ad inftar Lunæ,odo díerumtíta tamen,quód cornu Unum fit ponderofius, aliud lenius, iri leniori,pomum autaliud lette, taliinftrumento appendatur, quod plumbo irifuridúm pomum trahente, & pfimocum ponderofiori parteterram tangente, féfíefuccefsiuéinclinantetpomumdecornulíberatum?forfum. reuertatur, habita fcientia,per fimile plumbum & pomüm,íri alia aquà,notæ profundítatís.Nam ex díuerfitate ponderara aquæ *ex* clepíydra, à tempore proíecftíonís plumbi,& reuérfioníspómííndiuerfisaquiSjfcirurquæfitum. orator.Credo,talí&ahjsmódis,profunditatem áquarum ínúeftígarí pofle. Sed dicito: nonne etiam uelocitas Vtórfí. motus nauiSjConrjcí.fíc poterit ïdio T.a. VtquopacftoC'orator. Scilicet, per proieclionem pómíínaqúamex prora,& fluxum aquæéxclepfydra, quoufqs po- *Clep/yd™.* ilium ad puppim peruenerit,atcp comparatione ponderum aquæ, uno alio tempore. idïO TA. Imo illo,autdlio modo, Icilicet per teli balhftæ üíbratíonem,& ac/ Ceffum nauis ad fagittam,citius tardius cum aqua clepiydræ. orator; Scientía üíríum arcuum balliftarum, uidetur proportionaliter inquiripofle, perfluxum aquae ex clepfydra,ab eo punefto temporis, quo fagitta diametralitcr furiam mittitur,reuertitur ad terram^ita quod indiuerfis bafliftis,æqualis fitfagitra 1r>io Ta.Vis balliftarum,bombardarum,imo uentorum,uolatuum auium,fic ÔC cürfuumliominum,&animalium,atqueuirium,^quicquid fimih dici potefhconseduraliter exftaticis experimentis, atque fluxuaquæ exclepfydra,porcritinueftígarú orator. Quomodo fortitudohominisfcieturç'iDiota. Vídebísqúantum ponderis in bílanceuna,pofitus homo per attradíonem alterius uacuæ bilan- Forw.-dv cis,adæqualitatemlëuarepofsiu Deinde huius hominis pondus,de pondere ele/ uatodefalcabís,quod íupereft ex grauítate,fortitudini hominis proportionatin'. oraTqr. Sic etiam fpírítus hominis,ponderari poifet. idiota. Aliud èft pon. *salais.,* dus hominis,attrahentis & tenentis anhelitum,aliud expírantís,8¿ aliud uiui,8<aliud mqrtui,*6¿ fie* in omnibus animalibus. Vnde pulchrum efleqhas difieren tías habere annotatas,ín diuerfis animafibus,S¿ diuerfis hominibus,& diuerfis ho/ ttiinum aetatibus ; ut ad pondus fpirítuúm uítalíum3coníeáufa atendere nollet.

Cdby. oRA «j.aR.Nônhècalorem & frigus,ficcitatem ôfhumtditatem temporis,poffemuà talímodo uenariùn ïô t A.Poflemus certèNam Cinotaueris pondus aquæ, tempo* re gelu,antc congelationem,& pofhuariiimreperies. Glaciem enim, cum uideas fu/ pràaquamnarare,icis eam a qua leniorem» Vndé fecundum frigoris inrenfítatem^ maioreft ponderis uariatio. Sic etiam, fi tempore caloris,aquamexpofueris aedi pondus fecundum tem pus uariatur. Aut fi lignum uírídeponderaueris,6¿ pofttem pus aliquod,eius pondus mutatum repereris:cognofces ex hoc, frigoris *dC* caloris
/ Diei. exceírumjfic^humidicatísSífíccitatis- orator. Nonne & tempus diei pondera^ ri fic poteft? idiota. Si aquam exclepfydra,ab ortu ad ortum Solis, ceperis *ÔC* ponderauerís,ó¿iterum fluere alia die^ab ortufecefistexproportione ponderis,eb fluxæaquæ,ad primum pondus,horam 6¿tempusdiei,fcirepoteris»oR *A*ToR.Fot
Anntu. tètempusanni. idiota. Imo fi per annum ,'ab ortu ad occafum,per clepfydram omnium díerum,notamfignauerís:poterísS¿d(em menfis,&horam diefconiedu/ ralicer perftateram femperattingere:licetdiebusillis,quando paruaeftbreuftas ea-
Moto* *cri™.* rundem,uariatio minus certa quâmaltjs. ORAToR. Video tali ingenio,ufqj admo- tuir corporum coeleftium,pertingi ppifeut Nembroth feciffe,6£ Hipparchus fcri-
i^arous. p(y^ferurltur> idiota» Recté ais, licet tunc opus fit, diligenti ratiocinatione. Nam fi quis in linea meridionali,ftella fixa notata , ex clepiydra aquam ufq? ad ftel- læ reditum collígeret,faceretq¿ fimiliter de Sole,ab ortu ad ortumthic motum Solis ad orientem,*ex* diuerfitateminoritatis,ponderis aquaé,motus ftellæ,de linea meri- diana,ufq? ad reditum ad eandem,& motum Solis de ortu ad ortum,reperiret.Nam quanto minor effet,tanto in comparatione ad pondus totius, motus minor effetin ordine,ad circulum æquino(ftialem,non zodiacum,qui fuper polos mundi non eft deferí ptus,fed fuos. Sic fi quis per eandem ftellam expeririuellet,quantum Sol mo tus eflet,in quindecim diebus;hoc eodem modo,exuaria diftantia ortus Solis in or dîne ad fitum ftellæ,in linea meridiana,facere poflet,puta:fi hodie diftantia fitus ftel læin linea ab ortu Solis,in clepiydra reperitur in proportione aliqua,ad pondus a/ quæ,totius reuolutíonísftellae,¿x iterum in quindecim diebus alia proportio: ex di uerfitate, motus experiretur,0£ femper in æquinpâiali.oRato R.Poteftne per hac uiam,motus in zodiaco repériri? idiota. Poteft certê,per motum Solis de meri/ die in merídiem,8¿ de oríentead orientem,de oriente ad occafum. Ex illis enim
MoíwZoáid- differentrjs,declinatio zodiaciàb æquinocb'ab', attingeretur, orator, Quidde
ci. uaríetatemotus,quiexeccentrícodicítureueníre? idiota. Ecille quidemrepe-
Ertwfrid. rietur,quando per antium,inaequalitas fn^zodiaco,in aequalibus diebus reperietur; Non enim in æquali dierum numero,Sol de aequinoAiali per æftatem motus, ad æ- quinodialem reditificutinhyeme,tibi citius.Nam non tot diebus ínueniíetur,de 1Í bra ad arietem,ficut de ariete ad libramjperagraffe.Ex qua differentia pateret ecceri tricus,fiue pa runs epicycli circulustex differentia motus, orato R. Quid dema-
Wkgiituioso gnitudine corporis Solis?idiota. Ex pondereaquæfluentis clepiÿdræ,ab initio
fo. ortus Solis tnæquinodiali,quoufq5 totusfit fuper horizontem: in habitudine ad aquam,reuolutionisftellæ,fcitur propinqua habitudo,magnitudinis corporis So« lis,ad fphæram fuam.Poteft tamen aliquis alia uia,eius quantitatem uenari,in ecly pfibus Solaribus. orat. Quomodo? iDioTa» Motum Lunæ experimur eo modo,quo Solis.Deinde ex eclypfi motu eius per umbram terræ,uenamur ma^ gnitudinem Lunæ in ordine,ad terram umbram uariam : ex quibus mediam conq- cimus proportionem effemagnitudinis ad terram.Deinde *ex* motuLunæs& ecly- pfi Solis,uenamur,Solis áterra diftantíam,S¿ magnitudinem, fubtili ingenio,con- ieduraliter tamen, orator. Per ea quæ narrafti,uidetur quod omnes mo- tuum diuerfitates,atqueeclypfes luminarium,imo omnium Planetarum progrefi ííónes,Rationes,retrogradariones, direcciones', eccentricítateícp,attíngerepoffes eodem Ôl unico ingenio,ftateræg^clepfydræ» idiota. Ita6¿tufacíes,fifijbtílíter
Wíím *<j2ro- differentias colligere íatagis. oRaToR. Quid autem de iudícíjs aftrorum ?
www. idiota. Puto *dC* ex uarietate ponderum aquæ,unius alterius annij& certis alrjs differenti]»

diíFerentíjs ponderum,lignorum,Sí herbarum,attp granorum,frumenti pofle con- *FertilíliíSo*
¿jcere Juturam fertilitatem aut fterilitatem,ex praetentis experimentis citius} quàm *SteriliM,*
ex motuaftrorum.Nam fi in Martio,pondus repetitur,in certo gradu aquae ÔC ae«
ris,atcg lignorum:ex terra fequicur fertilitas.Si fecus:fequitur fterilitas, aut medio- *Bella,*
critas.Sic etiam,de bellis,pefte,& fimilibus omnibus communibus. Et hæc radix
eft,ubi de his fecundis caufis íudícíumftellarum uenamurtficuti ex medullarum in/
crementis & decrementis,in animalibus,pifcibus,& cancris, arboribus quoque ac
iuncis,Lunæætatem,& perfluxum maris,eius fitam uenamur. ora T. Audiui ex
Nili inundatione,Sddefedu,Aegyptios annidifpofitionempræuidere. iDiota.
Nulla eft regio quin fi aduerteret, confimilía indicia reperiret: quemadmodum ex
pinguedine píícíum S¿ reptílíum>ínprincipio hyemis, frigus magnum durabile
conr}cimusæontràquod,naturafagaxinanimalibus prouidet. orator. Quid À
de quæftionibus,quæfiunt Aftrologís, an'ne tuo ingenio repetiti poflèt,æqua ad
omnes refponfio^jD io TA. Etfi non æquapoifet,tamen putofut me hic puré pro- â
bes Idíotam)fieríalíqua.Quomodo autem conieàura fieripoflet,adinterrogata,
ínquifitíonemagna indiget. Nec eft conueñíens modus,libris iníctibi,licet for-
çai sis refpondens,pondusrefponfíonis ñon pofsit colligere,nifi ex pondere inter/
rogationis. Incitatio etenim^quæftionemmouëcis ad interrogandum,ex prguifio-
ne aliqua, futuri euentus, mota efle uidetur,licet ùnde motas fit,non uideat,ficut
qui in oculo aliquid fentit, quód non uídet, ínueftigat aballo, ut uideat quid læfit- R * . -
ORATOR. Arbitrortedicereuelle,quemadmodumínrotaPythagoríca,exuaría
combinationènominis interrôgantis,matris,horædiei,acluminis Lunæ 1 traditur
modus^refpórifa uenandi. Aut ficut Vates, *ex* fortibus,autledionecafuali,libro-
brorum Sybillinoruni,aut Pfafterij,aut domibus,uel Geomanticis figuris, am dat-
um garritu,feuflammæ ignis flexione,aut relatione tertij,aut aliquo alio cafualiin-
terueatuíiudíciumfumendum. idiota. Fuerunt,quiex collocutione,quam cum
interrogante habebant,ín referendis nouis,depatnæ difpofitione, uenâbantur in-
diredérefponfionem,quafí fpiritus impulfiuusje in colloqurjs longioribus,mani-
feftarét.Sí enim ad triftia uergebant colloquia,talis putabatur rei euentus : fi etiam
ad læta,lætus putabatur. Ego autem ad faciem,ueftes,motum oculorum,formam
uerborum,atque ponderum,(brtem rerum ; quas iubeo interrogantem, iteratis ad
me deferri uicibus,attendens:coniecfturas formari poflejConrjciebam.Preciofiores
tamen ab illo, cui quid ueriùs, inpræmeditatè incidit,in quo,præfagus quídam fpí-
rítusjoquí uíderecur. Arbitror tamen nec ín illa re,artem pofsibílenj nec haben-
tem,iudícíumcommun¿carepofle,necfapíentem,círcá ifta uacare debere. oRA-
ToR, Optíméaí^Refert enim Sanólas Auguftinus, hominem bibulum fuo tem-
pore fuífle,cui mentium patebant cogítationes,8¿furesdetegebat, alia abfeon-
dita patefaciebat miro mcdo,lícetleuífsímusfuifletS¿ minime fapíens. idiota.
Scío me fæpé multa prædixifle, uti fpiritus dedit,caufam penitus ignorabam»
Tandem uidereuifus fum,grani uiro non licere,abíque cania loqui, & pofthac fi/
lui. orat. Póftquam igitur fatis de his aftrorum motibus didum uidetuiqdeMu*
ficis etiam aliquid adrjcito. idiota. AdMuficam enim, ftatica experimenta uti- *Muficá**
lifsímaíuht.Nam exdiuerfitatepondefum,campanarumduarum.tonum refonan
tiumtfcitur in qua harmoniæ proportione,tonus confiftat. Sic etiam de fíftularum
pondere,ac aquarum fiftulas implentium : icitur proportio aíkstcccf^, AiaTrlvT^ac
atqueomniuniharmoniarum,qualitercunq^ formabilium. Similiter .
ex pondere malleorum,ex quorum icftu fuper incudem>aliqua oritur harmonia,ac
guttarum de rupe in ftagntim ftillantium, uarios phthongos facientium, fît' tibia-
rum acomniuinftrumëtorummuficaliumiratiopræcifiusftateraattingitur.orat; ,
Sic uocum ÓÓ cantilenarum, idiota. Imo generaliter omnes harmonicae con-
cordantiæ,perpondera fubtílífsim¿ínueftíganturtimópondusrei,eft proprie har/ c<,n^iena*
monica proportio,ex uaria combinatione diuerforum exorta : imo amicitite ôf ini-
tnicitiæ animalium,^hominumeiufdem fpeciei,acmores,quícquíd tale,ex har u

Samias. *Aegritudo.* *'Leuiias.* *Gravitas.* *Trudemia.* *Si -.plicHas.* *Geometria.* *Circulus íp¿¿-¿ratum* dii# *figures.* *yafa.* *Maebinte.* *GapUL Frondés. Gratta. &renæ.*

monicis concordantijs,8£ ex contrarrjs diiTonanths, ponderatur » Sic 8¿ fànitas minis,harmonia ponderatur,atque oppofito harmoniæ infírmítast imp leuitasSé grtuicas,prudentia & (implícitas, ÔC muka talia, fi Íubtílíteraduertis» orator Quid ceníes de Geometría£ IDIota. Arbitror,proportiones propinquas circuli c¿ quadratí,ó¿ alia omnia, quæ ad differerttiarncapacitatisfígurarumfped'anu aptius per pondera,quàm aliter experiri polle♦Nam fi feceris uas columnare,notas diametri &C akitudinis,ÔÉ aliud cubicum eiufdem diametri 8¿ altitudinis,^ utrunqp áquaímpleiierisó¿ponderauer¿s:nota tibi erit, ex diuerfitate ponderum, inícrípd quadrari,ad circulum cuíínícríbitur, proportio, & per hoc, propinqua coniedura nota erit circidiquadratura,&quicquidcirca hocfcirecupis* Sic fi duas receperis laminas penitus æquales,6£unam in orbem flexeris, uas columnare efficiendo, 6£ aliam in quadratum uas cubicum conflituendo,âf aqua uafa ipfa impleueris : fetes ex differentia ponderum,differentiam capacitatis circuli,& quadrati, aequalis peripheriæ.Itafipîures tales laminas habueris,poterisín trígono,pentagono,hexagon nocita deinceps,capacitatis differentias mueftígare, Similiter pondereperuehitepoteris,ad artem capacitatum uaforum, quaiiumcunq0igurarnm,ac adiniimmenta menfurandí &. ponderanditquomodo ftateræ fiant,quomodo una libra ele* uat milie,per diflantiam â centro,& narium defcenfum recliorem & curuiorem,ac quomodo omnia fubtilía nauiumínftrumentáac machinarum,fieri debeant. Vade arbitror,hanc,ftaticam experientiam,ad omnia Geometrica,perutilem effe. Potes & ponderare fi uís,8¿ fi pauló es curioiior,numerum capillorum, frondium, granorum,arenarUm unius modíj, &C quarumcuncp rerurn ,fí in exigua quantitate ponas ín ftacera,6¿ notes pondus,8C numeres illa Deinde totum ponderes. Ex proportion ne totius ponderis ad partem,proportionem agaofces numeri adnumerum, uerifimiliconiecffura&i propinquitate, orator. Satis nunc exphnafficaufas,curre* rum pondera optas per flaceram capi,S¿ feriatim ÔC multipliciter confcribi* Namc$ uerifimile eft,librum illum utilifsimum fore,atque apud magnos ibllicitandameffe* iitíndíueríisprouíncijsjconfignentur comportenturin unum, ut ad multa nobis abfeondita,facilius perducamur. Ego quoque , non ceffabo ut y fiatjUbiuisgentiumpromouere* idiota. Si me amas diligens eflo, ÔC uak.

Quarti Dialogi Idiotae finish

REVERER

REVERENDISSIMI

in Chrifto patris & 'domini,domíñi Nico,

lai de Cufa, tituli fanefií Petri,ad uíncula presbyteri Cardínalísj Epí^ feopi Brixinenf. ad Abbatem, fratres TegernenfeSjde uífioneDeúfiue deleona liben

Andamnunc,quæ uobís dile&ifsimís fratríbus,ante promífera circa facilitatem myfiicæ Theologiae.Arbitror enim uos(quos fciozelo Dei duci)dignos,c|aibus hic thefaurus aperiatuqutiqi precíofus ualde,S¿ maxime foecundus:orans imprimis omm? potentem,ut mihi det Verbum fupernum acqj fermonem,qui fo lum feipfum pandere poteft,ut pro captu ueftro,enarrare que- am mirabilia,quæ fuprâ omnem fenfibilem rationalem ÔC intel- edualem uifum,reuelantur.Çonabor autem fimplictfsimo atep cqmmunifsimo modosos experimentaliter,infacratifsimam pbicuritatem,manuducereiubi dum eritiSjinacceffibilemlucemadeftefentientes^uifqKxfe tentabit(modo quo fibtd Deo conceditur)continue propius accedere,& hic præguftare,quodam fuauifsi- mo libamine,coenam illamæternæ foelicitatis,ad quâ uocati fumus inuerbo uitae jper euangelium Chrifti,femperbenedidt.

PRAEFATIO.

IIInos humaniter ad diuina uehere contendo,fímilítudíne quadam,hoc fieri oportet.Sed inter humana opera,non repperí imaginem,ímagine omníauidentís,propoíito noftroconuenienciorem Jta quod facies,fub r till arte pidona,ita fe habeat,quafi cunda círcSfpícíat.Harum etfi multæ *^ogerus* pí- repedantur optime pidæ,uti illa fagittariæ,in foro Norenbergenff&Bruxellis Rev *far** geri,maximipi(ftorisinpreciofifsima tabula,quæ in prætorio habetur,Confla- entiæ,in capella mea Veronicæ,& Brixinæ,in caftro Angelí,arma eçclefiæ tenentis *QC* multæ aliæ undiqhne tamendeficiatis in praxi,quæ fenfibilem talem exigit figu- ram. Quam habere potui,charitati ueftræ mitto tabellam,figuram cuncfta indentis tenentem:quam iconam Dei appello.Hanc aliquo ín loco,puta,ín feptentrionali muro affigetis3circumftabitifcp uos fratresjparum diftanter ab ipfa,intuebiminim inam:0¿ quifqj ueftrum experietur,ex quocunc^ loco eandem infpexeriqfe quali folum per eam uiderinridebitiirqj fratri,qui in oriente pofitus fuerit,factem illabi orientalíter refpícere,S¿ qui *in* meridie,meridionaliter,&qui in occidente,occiden- taliter. Primum igitur admirabimini,quomodo hocfieri pofsic,quod omnes *8£ fin*-* gulos fimul refpiciat.Nam imaginatio ftantis in oriete,nequaquam capit uifum ico næ,ad aliam plagam uerfùm,fçiliçet,occafumuel meridiem. Deinde frater,qui fuit *in* oriente fe locet in occa(u,&experietur uifum in eo figi in occafiu, quemadmodu prius in oriente.Et quoniam fcit,iconam fixam & immutatam,admirabitur muta- tionem immutabilis uifus . Etfi figendo obtutum in iconam,ambulabit de occafu ad orientem:comperíet,conttnu¿ uifum icone,fecum pergere.Etfi de oriente reuer tehir ad occafumtfimiliter eum non deferet,6¿admirabitur,quomodo immobiliter monebatur,neqj poterit imaginatio capere,quod cum aliquo alio,fibi contrario motuobuiante,fimiliter moueatur.Etdum hoc experiri uolens,fecerit confratrem intuendo iconam,tranfire de oriente ad bccafum,quando ipfe cie occafu pergit ad oríentem,8üriterrogauerítóbuíantem,fícontínuéfecum uifusiconæ uoluatur Ôf audierúfímilíter oppofito modo moueri;credet ei,S¿ nifi crederet,non caperet hoc pofsíbile,8<ítareuelatíone relatoris perueniet,ut fcíatfaciem illam,omnes(etíam contrarrjs motibusjíncedentes non deferere.Experietur ígiturjmmpbíletq facíeqri hioiieri ita onentaliteqqaod & mouétur fimuí occidéncaliteijSC ira ¿eptentríonalp

M *i* ter¿

ter,quod 5¿ meridionalíter,ó¿ íta àd unum locum,quod etiam ad omnia fimuí,8¿ *ità* ad únum refpicere motum,quod ad omnes fimuLÈtdum attenderit,quo modo uifus *ille* nullum deferít,uidet quod íta diligenter curam agit cuiuslibet,quafi de fok> eo,qui experitur fe uideri,& nullo alio cureuadeô quod etiam concipi nequeaqphf unum quem refpicit,quod curam alterius agat.Videbit etiam,quod ita habet diis** gèhtifsimam curam minimæcrèaturæ,quafi maximae,totiusuniuerfi.Ex hac ta* li fenfibiliapparentia,uos fratres amantifsimos,per quandafri praxim deuotionis inmyfticâproponpeleuareTheologiâ,præmittendo tria ad hoc opportuna.

Quod perfeAio apparentiae uerificatur de Deo perfcftifsimo. Cap. I.

PRimo loco praefuppóneñdum eiïe cenfeo,níhíl pofie apparere circa uifimà iconæ Dei,quin uerius fit in uerouifu Dei.Deus etenim,qui eftfummitas ipfa,omnis perfedionis,S£maior quam cogítarípofsít: *©tos* ob hoc dicitur quia omnia íntuetur.Quare fi uifus pidus,apparere poteft in imagine, firnul omnia ÔÉfingula infpiciens(cum hocfit perfectionis uifusjnon poteritueritati minus conuenireueraciter,quàmiconæ feu apparentiæ apparenter.Si enim uifus unus,eft acutior alio,in nobís,S¿unusuíx propinqua,alius uerd diftantioradifcernic,ô£ alius tarde,alius citius attingit obiedumtnihil hæfitationis eft,abfolutum uifum,aquo omnis uifus,uidentium excellere omnem acutiem,omnem celeritate^ ôÉuirtutem omnem,omnia uidentia adu,ô£ qui uidentes fieri poffuntSi enim infpexeroadabftradum uifum,quem menteabfolui ab omnibus oculist organic àtqp cofideraueró,quomodo ille uifus abftradus in contrajo eífe fuo, prout uidentes per ipfum uifumuident,eft ad tempus plagas mundi,ad obieda fingularia* cæteras *8¿* côditiones tales contractasse quodabftradus uïfus ab tjs eft côdïtionû bus,fímilíter abftradus3¿ abfolutustoptímé capio,de edentia uifus non efie,ut plus unum quam aliud refpiciat obiedum,licet comitetur uifiimjin contrado effe, ut dum reipicit unum,non pofsitrefpicere aliud,aut abfolutè omnia.Deus autem uteftuerus incontradus uifus,non eft minor,quam de abfttado uífo,per intelledum concipi poteft,fedímproportíonaliterperfedíor.Quareapparentía ttíftiá iconæ,minus poteft accedere,ad íummítatem excellentiæui(usabfolutiquâmcon> ceptus.Id igitur,quod in imagine illa apparet^excellenterin uifueffeabfolato,noti cfthæfitandum*

Qvíód uifus abfoîutus;compîectii'irromnes modos. Cap. H.

ADuertas poft hgc uifum uariari in uidentibus^ex uaríetate cotradioniseius.' Nam fequitur uifus nofter,organi & animi affediones. Vnde iam uidet aliquis amoroféSdætê,pôftdolorofè& íracunde,iam puerílíceqpóft uirílíteG ■deinde feríof^&fenilíterVifús aiitem abfolutus,ab omni contradíone,fihnilêCfemel,omnes Angulos uídendi modos,copledítur, quafi adæquatifsimà uifuumomnium meh<ura,ó¿ exemplar uerifsimurmfine enim abfoluto uífu,non poteft efle uifus contradus:compiedítur autem in iè omnes uídendi modos,& its omnes quod Angulos,manet ab omni uarietate penitus abfohitus.Sunt enim in abfoluto uifUjOnines contradionum modiuidendí íncontrad¿Omnis enim con* ¿radio eft in abfoluto,quia abfoluta uifio,eft contradio contradionum:Con/ ¿radio enim,eftíncontrahibílís.Coíncídítigítur fimplicifsimacontradio,cum abibluto.Sine autem jContradione,nihil contrahitunficabfokita uifio,in omni uifti eft,quia per ipfam eft omnis contrada uífio,& fíne ea penitus efle nequit.

-QuódquaedeDeodícunturjrealírernondífterutir. Cap. IIL

COnfequenterattendas,omnia quæde Deodicuntur,realiter ob fummam Deifimplicitatem,nonpofledifferre:licetnos fecundum alias S¿ alias radones,alia S¿ alia uocabulaJDeo attribuamus.Deus autem cum fit ratio abfoluta,omnium formalium rationum,in fe omnes rationes complicat, Vnde quâmuis Deq uifum,auditum,guftum,odoratum,tadum,íénfum,ratíonem íntelledum,ó¿talía attribuamus/ecum alias ^¿aliasjcuíuslibet uocabuli fignífica/

tonum

tionum rationes:tamëin ipfo^biderenoneftaliudab audíre,á¿ guftare,8í odorare & tángete,6éfentíre,0¿ íntelligere,0¿ íta tota Theologia ¿ncírculopofíta dicitur, quia unum áttríbutorum,affirmatur dé alio,& hábere Deleft efle eius,SC monere eft ftare,6¿ currere eft quíefcére,& íta de ré'iquís attributis.Sic licet nos alia ratione attribuamus *ei* moneri,SC alia,ftafe: tamen quia ípfeéft abfoluta ratioUn qua omnis alteritas eft unitas,omnis dïuerfitas identitas,tuncfationum diuerfîtas,quæ non eft identitas ipfa,prout nos diuerfitatem concipimus,in Deo efle nequit.

Quóduífío Deüprouídencú.gratía^ uita dicitur aeterna. Cap. 11II»

Ccede nunc tu frater contemplator,adDeiiconàm:ÔC primum te loces ad orientem,deindeadmeridiemjacultimo ad occafum.Et quia uifus iconaè teæque undicp reípicít,S¿ nqn deterit quocunqj pergasfin te excitabitur fpeculatio,prouocaberifc^,SC dicensiDomine nunc in hac tua imagine prouidemiam tuam quandam fenfibili experíentía,intueor.Nam *íí* me non deferís, qui fum uilifsimus omntâ,nufquam cuiquâ deeris, Sic quidê ades omnibus et fmgu lis,ficut ipfis omnibus,SC lingulis,adeft efle,fine quo non poliunt efle. Ita enim tu abfolutu efle omnia ades cundiSjquafi non fit tibi curaAdé quoquâ alio Et hoc eue mt,qúia nulla res eft,quæ efle fuâ non præferat cunelis, & modûeflèndi fuu, omnibus alío reí eflendi modis, SC ita efle fuu tuetur,quod omniu alioru efle,potius fmat in perditione ire,quam fuumjta enim tu Domine,in tueris quodlibet quod eftzut non pofsítcóncípfperomne id quod eft,te aliam curam habere,quàm uc id folum Íít óptimo modo,quo poteft efle,atqs quod omnia alia quæ iunt,ad hoc folum fine utferuiant ad id,quod illud fit optime,quod tu refpícís.Nequaquam Domíne,me concipere finis quacunc^ imaginatione,quod tu Domine aliud à me,plus me diligas,cum me folum,uifus tuus non deferat,Et quoniam ibi oculus,ubi amoótunp temedílígere experíor,quía fupra mefieruulum tuum,ocuh tuifüntattentísímé* Domíne,uidere tun,eft amare.Ét ficutuifus tuus,adeo attenté me profpicit,quod nunquamfeáme auertítxficdC amor tuüs.Et quoniam amortuiis,temper mecum eft,ÔCnon eft aliud amor tuus Dominé,quàm tu ipfé,qui amas mefliínc tu fémpéif mecum es Domine,non me deferís Domine,undique me cuftodis,quia curam mei agis diiígéntíísímam.Efle tuum Domíne, non derelinquit efle meumfin tantum enim fum,in quantum tu mecum es,SC cum uidere tuum,fic efle tuíí}ideó ego funij quiatuméréÎpiciSiôCfiàmeuuitum tuum fubtraxeris,neqüaquam fubfiftam.Sed icioÿquod uifus tuus,eft bonitas illa maxima,qua: teípíam non poteft non communicare,omni capaci.Tu igitur,nunquam poteris me derelinquere, quamdiu ego tui capaxfuero.Ad me igitur fpedatjüt quanta poflum,efficiarcôtinué plus capax tui Scio autém,quod capacitas, quae unione prxftaqnoneft nifi fimilftudo.Incapacitas alitem,ex difsimilitudine.Si igitur ego me reddidero,omni poflibili modo bd nitatituæfimilé:fecundum gradus fimílitudinís,eró capax ueritatis, Dedifti mihi Domíneefle,6éidípfumtale,quodíepoteftgratiæSi bonitatis cuaé,continué magis capax redderé.Ethæc uis,quamà te habeo,in qua uirturis omnipotentia:! tuæ uiuâ imagine teneo,eft libera uoluntas,per qua poflaaut ampliare,aut reftríngere capacitatem gratiæ tuæ:amphare quidem,per conforrmtatem:quando nitor efle bonus,quia tu bonustquando nitor efle íuftus,quia tu íuftusjquando nitor efle mi fericors,quia tumifericors, quando omnis conatus meus,non eft nifi ad teconuerfus,quia omnis conatus tuus,eft àd meconuerfus:quando folum ad teaccenufsime refpicíójSé nunquam oculos mentis auerto,quía tu me continua uilïone ampleéteris: quando amorem meum,ad te folum conuerto,quiatu qui Chantas es,ad me folumconuerfuses.Et quideftDomineuitamea4nifiamplexusille,quo tua dulcedodiledionis,meadeôamorofèamplecftitur:diligo fupremæuitam meam,quia tu es dulcedo uitae meae. Contemplor nunc in fpeculo,in icona,in ænigmate,uitam æternam;quia non eft nifi uífio beata,qua quidem uifione,tu me amorofifsime uft que ad intima anima: me^jQunquam uidere definis:^ non eft uidere tuum,nifi ui-

M ¿V uificare5

uifîcare,nifi dulcifsimumamoremtui,continueiinmittere,me ad tui amorem,pët ímmifsionem amoris inflammare, *Qt* inflammando pafcere, paftendo defíderia ígníre,6¿ *igni*endo rorelætitiæ potare potando fontem uitæ immittere, immittendo angereperennare,6¿ tuam immortalitatem communicare, cœlefits akifsímí ac maximi regni,gloriam immarceísibilem condonare,hæreditau's illius^ quæ folíus Fílíj eft,participem facere ,&æternæ fcelícítatís poiïeilorem conftícue* retubí eft ortus delitiarum omnium,quæ deftderarí poterunqqao níhilmelíus, nón, foluní per omnem hominem aut angelum excogitari, fed nec omni eflendi modo, eiTepoteft.Nam eft ipfa abfoluta maximitas,omnis defiderij rationalis,quæ maior eflenequit,

QudduííioDeírprouídentiXgratíajSíuíta *dicitur*setema. Cap, V.

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ,quam abfcondifti timentibus te.Nam eft thefaurus inexf)licabilis,plenifsimægaudiolædtiæ» Gfiftare enim ipfam dulcedinem cùam, eft appræhendere experimental! conradu,fuauitatem omnium deleâabiliutn,infuo principio,eft rationem omníumdefíderabflíum attingere,in tua fapíentía.Videre igitur rationem abfolutam, quæ eft omnium ratio,no eft aliud,quam mente te Deum guftare;quoniam es ipfa fuaiïitas,efleuitæ,6^iatelÎe(ftus.Quid aliudDomine eft uidere tuum, quando me Èfetatis oculo refpicis,quam te à meuideri f uídendo me, das te ame uideri, qui es)cus abfconditus.Nemo te uidere poteft,níf í inquantum tu das,ut uidearis,nec eft aliud re uideri,quam quod tu uideas ufdentem te. Video in hac imagine tua, quam pronus es Domine,ut faciem tuam oftendas,omnibus quærentibus te, namnunz quam claudis oculos,nunqudm aliorfum uertis.Edicet ego meâ te auertam, quan* do ad aliud mè penitus conuertoftu tamen ob hoc,non mutas oculos nec uifunuSi me non reípícis oculo gratig>cauía mea eft,quía díuífus fum â te,per auerfionem,0¿ conuerfionem adaliud,quodtibi præfero,non tamen adhuc auertiste penitus,fed mííericordía tua fequitur me,an aliquandouelim reuerti ad te, ut fim capax gratiæ» Quôd enim me non reípícis,eft,quia te non refpicio,(ed refpuo & contemno * Ó pietas infinita: quâm infelix eft omnis peccator,qui te aenam uita: derelinquit, quærittenon ín te,fedíneo,quod infenihil eft,¿¿ nihil manfîflèt,fi tu non uoeafle* (pfum, de nihilo £ quàm infamis eft, qui tequærit.qui es bonitas,0¿dum te quærit*. aterecedít,8¿oculos auertítíQuaerít igitur omnis quærens non nifi bonum,á¿ cm*, pis qui quærït bonum,ôi à te recedit,ab eo recedit,quod qaærit.Omnis ¿gitur pec¿ cator,à te errat longiàs abft.Qtiâdo autem adtereuertítur,fínemora tu ei occurris,& antequam te refpiciat,tu paterno affetftujn eum oculos mifericordiæ ¿níjeisí. Nec eft aliud tuum miftreri,quam tuum uidere ♦ Subfequitur igitur omnem homíz nem mííericordía tua,quamdtu uiuit,quocunquepergat: ficut nec uifus tuus quetv quàm deftriqquamdiuigiturhomo uiuic,non celias eum fubfequi,& dulcí atqj interna monitione íncítare,ut ab errore ceflet,6¿ conuertatur ad te,ut fcolicirer uiuau TuDomine,es comes peregrinationis meae,quocunque pergo, oculi tui fuper mei funt femper*Videre autem tuum,eft mouere tuum.Moneris igitur mecum, non ceflas unquam à motu,quamdiu moueor, Sí quiefto, *QC* tu mecumes,fi afeendero* aftendiSjfi dercendero,aefcendis,quocunc$ me uerto,ades»Nec me deieris,in tem> pore tribulationis,quoties te ínuoco, prope es : nam ínuocare te,eft me conuertei é adtemonpotesillídeefte^uiíéadteconuertítjnec poteft quís ad te converti, niíl ádfís prius, ades àntequam ad te conuerfanníft enim adeffes,6¿ follícítares me,te pe ni tus ignorare,ad tequem ignorare,quomodo conuertererí Tu igitur es Deus meus5qm omnia uides.Èr uidere tuum,eft operari. Omnia igitur operaris. Non nobis igitur Domine,non nobis, fed nomini tuo magno,quod eft osó?,gloriam cano iempiternam, Nihil enim habeo,quod tu non das,nec tenere id quod dedifti, nifi tu ipfe côiêruares.Tu igitur miniftras mihi omníattu es Dñs potes 0¿ pius, qui omnia donasitu es minifter,quiomnia miniftrasjtu es prouifor,et cura habesatep coferuator,& hæcomrna,unofimplicifsini0 intaita tuo operaris?à es in fecula benedicftus*

De uiſîone faciali Cap. VL

Vantô ego Domíne Deus meus,diutius intueor uuîtum tuum,tanto mí*
/jf X hi apparet,quód acutius in me íntjcías aciem oculorum tuorum. Agit au*
R Item intuitus tuus,utconfidercm,quomodohaecimagofaciei tuæ,eapro-
ptereftficfenbiliter depi&a, quia depinginon potuit facies fine colore, nec color fine quantitate exiftit.Sed uideononoculis carneis, ¿jui hac fconam tuam infpiciunt,fedmentalibus ÓCintelledualibus oculis: acritatem faciei tuæ inuifibilem,quæin umbra hic contra da fignificatur. Quæ quidem facies tua liera,eft ab omni contradioneabfolutameque enim ipfa eft quantaneque qualis, neqj temporalis,neqj localis,ipfa enim eft abfoluta forma, quae eft facies facierum. Quando igitur attendo,quomodo facies illa,eft neritas menfura adæquatifsima,omnium facierurnjducorinftuporem. Non eft enim faciesijla,quæ eft uericas omnium facierum,qua nta.Quare nec maior nec minor.Nec tamen eft aequalis cuiquâmsquia non eft quanta,fed abfoluta,5¿ fuperexaltata. Eft igitiïr uerttas,quæ eft squalitas,ab omni quantitate abfoluta. Sic igitur compræhendo, uultum tuum Domine, antecedere omnem faciem formabilem, effe exemplar ac ueritaterri, omnium faciérum,0¿ omnes facies,efteimagines faciei tuae incontrahibilis æimparticipabilis.Omnis igiturfacies,quæin tuam poteft intueri faciem, nihil uidetafiud,autdiuerium afe,quiauidetueritatem fuamtueritasautem exemplaris,non po teft efte alia aut diuerft, fed illa accidunt imagim,ex eo quia non eft ipfum exenv piar.Sicut igitur dum hanc faciem pidam,orientaliter infpicio ,fimiliter apparet, quód fie ipfa me reípícíat,ó¿ dum occidentaliter aut meridionalicer, ipfa pariformitenficqualitercunqs faciem meam muto,uidetur facies ad meconuerfa.Ita eft facies tua,ad omnes facies te íntuentes,conuerfa.VÍfus tuus Domine,eftfacies tua. Qui igitur amorofa facie te intuetur, non reperiet,nifi faciem tuam te amorofeintuentem,S¿ quanto ftudebitteamorofiusinfpicere,tantdreperietfimiliter faciem tuam amorofiorem \ Qui te indignanter ínfpícit, reperiet fimiliter faciem tuam talem. Quite lætè intuetur, fic reperiet lætam tuam faciem, quemadmodum eft ipfius te, tridentis. Sicut enim oculus iftecarneus,per ultrum rubrum intuens,omnia quæ uídet rubra íudícat, etfi per uitrum uíríde, omnia uiridia: fic quifque oculus men« tis,obuolutus contradione S£ pafsíone, indicat te, qui es mentis obiedumXecuddum naturam contradionís&paísfonís. Homo non poteft iudicare, nifi humaniter. Quando enim homo,tibi faciem attribuit,extra humanam fpeciem illam nori quæritjquia indicium eius,eft infra humanam naturam contradam.,Ç^'huius contradíoníspafsíonem,íníudicandononexít. Sic fi leo faciem tibi attribuer et,noni, nifileoninam íudícaret3S¿ bos,bouinam,6¿ aquila,aquilinam. ODomine, quam' admirabilis eft facies tua,quam fi iuuenis concipere vellet, iuuenilem fingeret, æ irir,uirilem,& fenex,fenilem.Qiiis hoc unicum exemplat , uerifsimum ¿ adaequatífsímum,omnium facíerumaíta omnium quód fingulorum,& ita perfeftifsime cuiuslibet,quafi nullius alterius,concipere poftètdoporteret illum,omnium formabilium facierum,formas tranfilire, & omnes figuras. Et quomodo conciperet faciem,quando tranfcenderet omnes facies, & omnes omnium facierum fimilitudines ¿ figuras,ÔC omnes conceptus, qui de facie fieri poftunt, & omnem omnium facierum colorem,& ornatum,& pulchritudinem £ qui igitur ad uidendam faciem tuam pergit,quamdiu aliquid concipit,longe á facie tua abeft.Omnis enim conceptus de facie,minoreft facie tua Domíne omnis pulchritudo,quæ concipi poreft,minor eft pulchritudine faciei tuar,omnes facies pulchritudinem habent, non funt ipfa pulchritiidouua autem facies Domine,habet pulchrítudínem,6¿ hoc habere,eftefte.Eftigituripfapulchritudoabfoluta,quæeftforma,dans effe,omni formae pulchræ.O facies decora nimis, cuius pulchritudinem admirari, non (afficiunt omnia,quibus datur ipfam intueriJn omnibus faciebus, uidetur facies facietn3uelatêd<inænigmateueuelateauccm^nouidetunquamdiu fuperomnes fades,;

non intratur in quoddam fecretum# occultum filentium, ubi nihil eft de fcientia & conceptu fadetHæc enim caligo,nebula,tenebrç feu ignor3tia,in quam faciem tuam quaerens fubintrat,quando omnem fdéntíam # conceptum tranfilúxeft infra quam non poteft facies tua,niti udate reperiri,ipia autem caligo,reuelat ibi efte faciemjfu prà omnia uelamenta.Sicuti dum oculus nofter,lucem Solis quæ eft facies eius,quaerit uidcrejprimo ipfam uelatè infpicit in ftellis, *8¿* coloribus, # omnibus^ lucem eius partidpantibus.Quandoautemreuelatè ipfôm intueri contendit, omnem uifibtlem lucem tranfîlit:quia omnís talísmínoréftilla,quam quaerit Sed quia quærituidereiucem,quam uidere non poteft, hoc fcit, quod quamdiualiquid utdet,non effeid quod quærit.Oportetigitur omnem uifibilem lucèm tranfilire.Qui igitur tranfil ire debet otnnèm lucem,neceiïé eft,ut id quodfubintrac, careat uifibtli luce,# ita eft oculofut fie dicam)tenebræ. Et cum eft in tenebris illis,quæ funt calí/ goîtiïc fi feit fe in caligine effè,fcic fead faciem Solis accefsiifeoritur enim ex excellentia lucis Solis,illa caligo ¿n oculo. Quanto igitur fcit caligínem màiorèm, tanto uerius attingit ín calígine,ínuífibilem lucem, V ideo Domine,fic *8C* non aliter,ínac ccfsibilem lucem,# pulchritudine,# íplendorem,faciei tuæ3reuelaté accedi pofle*

Quis friiAus facialis pifîon.is,#'quotnodo habebitur. Cap. VIL

TAnta eft dulcedo illa,qua nunc Domine pafess animam meam, ut fe quâlitercuncpiuuetjcum fjs quæ experitur in hoc mundo, & per eas quas tu ínfpíras fimilitudínes gratifsímas.Nam cum fis pis illa Dominé,feu principium , ex quo omnia, # facies tua fituis ¿Ha # principium, ex quo om«, nes faciès id funt,quod funt:tunc me comierto ad hanc arborem nucum, magnam # excellam,cuius quæro uidere principium,# uideo ipftm oculo fènfibili, magnai # extenfâm,coloratam,oneratam ramis,folrjs,# nucibus.Video inde oculis men* tis,arbqremillamfuiffeinfemine,nonmodo quo eam hic infpicio, fed uirtualiter* Attente aduerto,illius feminis admirabilem uirtutem ,in qua arbor tota ifta,# omnes nuces,# omnis uis ftminisnucum,# omnes arbores, in uirtutefeminunucum fuerunt: ***# uideo,*** quomodo uis illa, non eft ullo unquàm tempore,motu coeli adi plenum explicabilis,fed uis illa feminis, quanquam inexplicabilis, eft tamen contratfta,quianonnifiin hac fpede nucum,uirtutem habet. Quare licet in íémineuí* deam arborem,non tamen nifi in cotrada uirtute,Confidero deinde Domine, omniumarborum diuerfèrum fpederum,ftminariam uirtutem contradam,ad cuiufqg fpeciem,# in ipfis feminibus,uideo arbores in uirtute. Si igitur omnium ufrtutum feminum talium,uirtutem uolo uidereabfolutam,quæ fit uirtus, quæ # principia» dans uirtutem omnibus ïèminibusînecefle eft me tranfire, omnem feminalem uirtutem,qusr feiri *&C concipi* poteft,# fubintrare ignorantiam illamjin qua penitus ni hil maneat uirtutis,aut uigoris feminalis:# tac in caligine reperío,ftupendífsímamuirtutem,nulla nirtute,qua: cogitari poteft,accefsibilem, quæ eft principium, dans eíTé omni uírtuti feminali,# non feminali. Quae quidem uirtus,abfoluta # fuper/ exaltata,cum det cuilibet uíftutí (eminalí,uirtutem talem,in qua complicat uirtualiter arborem,cum omnibus,quæad arborem fenfibilem,requiratur,# effe arboris confequSturjtuncprincipiS illud # caufa,in fe habet complicite# abfolute ut cauta,quicquid dat effedui.Et fie uideojuirtute illam,effe faciem feu exemplar, omnis faciei arboreæ,# cuiuslibetarboristubi uideo,arborem illam nucum,non ut in con tratftauirtute fua feminali,fed ut in caufa # ui conditrice,illius iiirtucis feminalis.Et ideo uideo arborem illam,quando explicationem uirtutis feminalis,# femen,quan dam explicationem omnipotetis uirtutis.Etuideo,quod ficut arbor in femine,non eft arbor,fed uis feminis,# uis illa feminis eft,ex qua explicaturarbor,ita q> nihil eft reperibile in arbore,quod no procedat ex uirtute feminisdta uirtus feminalis in cau fa fua,quæ eft uirtus uirtuta,non eft uirtus feminalis^fed uirtus abfoluta.Et ita eft ar bor in teDeomeo,tuipieDeusmeus ,#inte eft ueritas # exemplar fufjpfius.Simiftter#ftmenarborisinte,eftueritas #cxemplar3fui ipfius # arboris # femi-

"fii'sîÊuDéns es ueritas 8¿ exemplar.Et uis illa feminis, quæ eft contracfta,eft uis *na** turæ ipeciei,quæeft ad fpeciê contrada,& eí ínefttanquám contradumpríncípiui fed tu Deus meus,es uis abfoluta,^ ob hoc natura naturarum omnium* O Deus, quorfum meperduxifti,utuideam faciem tuam abfolutam, effefaciem naturalem; omnis naturæ,efle facie,quæ eft abfoluta entitas,omnis effe, effe artem fcientia; omnis fcibilis Qui igitur faciem tuâ uidere meretur,omnia aperte ùidet,Ô£ nihil ma net *ei* occukutomnia hic fcit,omnia habet Domine,qui te habet, omnia habet,qui te uidet.Nemo enim teuider,nifi qui te habet,nemo poteft *te* accedere,quia inaccef fíbílíses.Nemoígíturtecapiet,nífitutedonesei. Quo modo habeo te Domine, qui non fum dignus,ut compaream ín cofpedu tuoiquo modo ad te peruenit oratio mea,qui es omni modo inaccefsibilisftjuomodo petam temnam quid abfurdius, quam petere,ut tu te dones mihi,qui es omnia in omnïbusç'et quomodo dabis tu te mihi,fi nón pariter dederis mihfcœlum & terra & omnia quæ in eis funt? imo quomodo dabis tu te mihi,fi etiam meipfumnori dederis mihffôc' cum fie in filentio co/templado oís quieíco,tu Domíne intra præcordia mea refpondes,dices: fis tu tuus, & ego ero tuus.ODominefuauítas omnis dulcedinis, poíuiftí in libertate mea ut fim,fi uoluero,metjpfius.Hinc nifi fim rheijpfius,tu non es meusmecefsitates enini libertate,cum tunon pofsis effe meus,nifi et ego fim mctjpfius.Et quia hoc pofuifti in libertate mea,no menecefsicas,fed expedas,ut ego eligam nieijpfius effe.Perme ígícúrftat,nonperteDomine,quinÓcontrahísbonitatem tuam maximam,fed lar* gtfsime effundiSjin omnes capaces.Tu autem Domine,es bonitas tua. Quomodo autem ero metjpfius,nifi tu Domine docueris mei hoc autê tu me doces, utfenfus obediat rationi,& ratio dominetur.Quando igitur fenfus fertiit rationi, ftim meqpfins,fednon habet ratio,unde dirigatur,nifiper teDominetqui es uerbum, ratio rationum, Vnde nunc uideo,fi audiero uérbum tuditi,quod in me loqui iio ceffat, 6¿cótinuélucetinratíone:erometjpfius,líber,6¿nÓ fertius peccati,&tu eris meus; & dabis uidere faciem tuam,& tunc faluus ero.Benedicftus fis ígíturDeusín doníá tuis,quifolus potens es,confolarianimam meam,& erigere,ut fperet teipfum affequi,à tefruijUti fuo proprio dono,& omnium defiderabilium thefauro infinito;

Quomodo tiifto Dei,eft amare,caufare,legerè,&ïnfe omnia tenere* Cap* VilL

NOn quíefcitcormeumDomíne,quía amor tuus,ipfum inffamm suit deft derío talí,quód non nifi id te folo,quiefcere poteft.Incepí orareDomínícam orationem,tu *i*nfpiraftí míhí ut attenderem,quo ¿nodo tu es pater nófter. Amare tuum,eft uidere tuuiri,patèrnïtas tua,eft uíío tua,quæ no^ Omnesampledítur paternèjclicimus enim, paternofter. Es enim uniuerfalis patèt *&C* fingularis.Quifqj enim dicit,quia tues pater noftcr,paternus amor,omnes fifi gulos filios,côpræhenditJta enim diligit omnes pater,quod fingulos: quia ita omnium pater,quódfingulorum.Itaunumquemcpfiliorum diligit, quodquifcB filio/rinn,Ce omnibus præferri concipit.Siigitur tu es pater,fi£ nofter pater,nos igituf tui filtypræuenit autem paterna díle<ftío,filíalem.Quamdíu nos tui filii, te ut filrj intuemurjtunon ceflas nos paterne refpicere. Eris igitur prouifor nofter paternus,curam de nobis habens paternam. Vifio tua,prouidentia eft.Quod fi nos filij tui,abdi camús tepatre>definimus effe fi1ij,nec fumus tunc liberi filij,in noftra po teftate, feci imus in regionem longinquam,feparantes nosáte,ettuncfubimus,*feruítutem graíuem,fub principe,qui tibi Deo aduerfatur.Sèd tu pater,qui obconceílam nobis libertatem,quia filtjtiii fumus,qui es ipfalibertas,quaquamfinas nos abire, libertatem,& fubftantiam optimam confumere, fecundum fenfuum corrupta defideria: tamen non penitus nos deferís,fed continue follicitando ades,& in nobis loqueris, nos reuocas,utad te redeamus,para tus femper refpicere nos, priórí paterno ocUïo,fi reuerfi,ad te conuerfí fuerímus.O pie Deus refpícein me,qui compuncftus, de mífero 3lubr¿cae fedícatís porcorum^ubí fame defed>nunc reuertór,ut ínt

... . " ..... domo'

domo tua,qualítercunqj pafciqueàm.Pafce me uifu tuo Domine,S¿ doce,quomodo üíius tuus,uidetomnem uífum uídentem,& omne uífibíle,S¿ omnem adum uífiohís,S¿ omnem uírtutem uídentem,S¿ omnem uírtutem uífibilem,et omne exipfis exurgens,uídere:quía uíderc tuum, eft cauíare, omnia uides, qui omnia caufas. Doce me Domine,quomodo unico intuitu,fímul &C fingulariter difcernas ♦ Cum aperio librum adlegendum,uideo confufe totam chartam,& fi uolo difcernere, fia gulas literas,(yllabas,& didiones.necefíé eft,ut me fingulariter,ad fingula feríatrm conuertam,S¿ non poffum,nííí fucceísíué unam poft aliam literam,legere,S¿ unam didionem poft aliam,Sfpaffum poft paflum.Sed tu Domine,fimul totam chartam refpicis & legis,fine mora temporisât fi duo noftrum legunt idem , unus citius,al* ter tardiuSjCum utroqj legis,& uideris in tempore legerexquia legis cum tegetibus^ & fuprá tempus omnia uides,& legis fimul* Videre enim tuS,eit legere tuum* Omnes libros (criptos,&qui fcribi pofTunt, fimul & feme!, iuprâ moram temporis,ab aeterno uidifti legifti fimul,S¿ cum hoc cum omnibus legetibus,eo(dem legis feria cim*Nec aliud legis in æternitare,S¿aliud in tempore, cum legentibus: fed ídem, eodem te modo habens,quia non es mutabilis,cum fis fixa ætérnitas, aeternitas au» rem,quia non deferit tempus3cum tempore moueri uideturdicet motus in ærernitate,fît quies.Dominé tu uides,habes oculos.Es igitur oculus, quia habere tuû eft eflèjOb hoc,in teipfo,omnia fpecularis.Nâ fi inmeuifus èlîèt oculus,ficutin ce Deô meo,tunc in me omnia uideremicumoculus fit fpecularis, Scffpeculum quantum* cunq; paruujin fefiguratiuê reípícíat,montem magn0,S€ cunda quæin èîus montis fuperfîcie exiftunt,& fie omnium fpecies funt ín oculo fpeculaní : tanien quia uï* fus hofter,non uidet per medium oculi ipecularis, nifi id particulariter, ad quod íe conuertit,quia uis eius no poteft nifi particulariter determínarí,per obiedum, ideo non wider omnia,quæ in fpeculo oculi capiuntur. Sed uifus tuus,cum fit oculus ftti fpeculum uiuum,in fe omnia uidet.Imo qiiia caufa omnium uifibilium,hincomnia in caufa &C ratione omnium,hoc eft,ín feipfo côpleditur & uidet, Oculus tuus Do* míne,ÍÍneflexionead omniapergit.Quod enim oculus nofter fe adobiedumfle* dit,ex eo eft,quód uifus nofter,per angulum quantum uidet. Angulus autem oculi tui Deus,non eft quantus,fed eft infinitus,qui eft circulus,imo & fphæra infinita: quia irifiis tuus,eft oculus,fphæricitatis &¿ perfedionis infinitæ.Omnia igirur,in circuitu,& furfiimjôideorfum fimul uidet* O quam admirandus eft uifus tuus, qui eft ewjDeuSjOmnibusipiumpericrutantibusiquam pulcher QC amabilis eft, omnibus te diligèntibusC'quâm terribilis eft,omnibus qui dereliquerat te,Domine Deus meusiuifu enim uiuificas Domine,omnem fpiritum, & laetificas omnem beatum, & fugas omnem moeftitiam * Refpice igitur in me mifericorditerj & falúa fada eft anima mea.

Quomodo eft uniueríalís pariter particulari quæ uía ad uífionem Den Cap. IX.

Dmiror Domíne, poftquám tufimuí omnes QC fingulos refpícís,utihaec etíam pida figurat imago,qua intueorjquomodo coïncidât, in uircute tua uifiua,uniuerSle cum fingolariVSed attendo,quôd propterea no capit imaginatio mea quomodo hoc flat,quia quæro inuirtute irifiua mea,ui(ionem tüàm¿qüæ cum non fit ad organum fenfibík,contrada ficut mea,ideó decipior in íudicío.Vifus tuus Domíne, eft eíTentia tua. Si igitur ad humanitate, quæ eft fimplex & una,in omnibus hominibus,refpexero:reperio ip(am,in omnibus fingulis hominibus.Et quamuis infenon fit,necorientalis,nec occidetaliSjnecmeridionalis, nec íeptentríoñalís:tamen in hominibus orientalibus,eft in oriente, 8< in occidentalibusjeftin occidente. Et fie, quamuis de eíTentia humanitatis, non fît motus nec quíesjmouetur tamén,cum móuentibus hómíníbüs,& quiefeit, cum quiefcedbus¿' fxftac cum ftantibus fimul femel pro eodem nunciquíá non deferir homines humanitasjfiue moueantur>fiue non moueantuqfiue donníantjfiue quiefcant. Víiáé

; " .... ' hxc

iiæc natura humanitatis,quæ eft contracta non reperitür extra homines, fi ílíá fie fe habet, quod non plus uni homini adeft quam alteri,6¿ ita perfedèuni quafi nulli alteri:mui to altius humanitas incontrada,quæ eft exemplar S¿ ídea,iftíus cotradæ natura,6¿ quæ eft ut forma & neritas,iftius forms humanitatis contradat Nam humanitatem contradam in indíuíduís,nunquam deferere pocefheft enim forma,dans efle ipfi naturæ formaltNon igitur fine ipfa efle poteft ipecifica form aj cum per fe non habeat efle:eft enim ab illa,quæ per fe eft,antequam non eft alia.Fot ma igitur illa,quæ dat efle fpeciei,eft abfoluta forma,tu es illa Deus,qui es forma tor coeli,&terra,& omnium.Quando igitur refpicio ad humanitatem contrada,S< perillamadabfolutam,fcilicet,uidendoincontradoabfolutum,ut incffedu caufâ 65 in imagine ueritatem æexemplartoccurris tu mihi Deus meus,quafi exemplar omnium hominum,6(5 homo per fe,hoc eft abfolutus.Quando autem fimiliter in eundis fpeciebus,meadformam formarum conuerto:inomnibus tu mihqut idea &5 exemplar, occurris.Et quia tues abfolutum exemplar,6¿ fimplícíísiniumtnoneá ¿ compoíitus,ex pluribus exemplaribus,fed es unum exemplar fímplícífsímum,ín< finitum,itaquodomnium65fingulorum,quæ formari poflunt,es uerifsimum adæquatifsimum excmplar.Es igitur effentia eflentiaru,dans contradis eflenttjsi iit id fint,quodfunt,Extrà te igitur Domine,nihil efle poteft.Si igitur eflentía tua penitratomnia:igitur&5uifus tuus,qui eft eíTentia tua.Sicqt igitur nihil omnium quæ funtjpoteft fugere éflefuum pro primita nec eft entia tuâ,quæ datefle eflentiæ omnibus,quare nec uífum tumOmníaigitur6¿fingulafímul,tuDomine uídes,6¿ cum omnibus quæ mouentur,moneris,cum ftantíbus ftas.Et quia reperiuntur qui alrjs ftantíbus mouenturttunc tu Domine,ñasfimul & mouerís, progrederis íi muí 6¿quiefcís}Sí enímmouerí,repefiturfimul tempore cum quiefccre,in díuerfis contradam,à5 nihil extra te efle poteft,nec motus extra te eft,nec quies omnibus illisfimul6(5femel,65cuilibettotasadesDomine.Ncc tamenmotieris,nec quiefeist quia es fuperexaltatus, & abfolutus ob omnibns illis,quæ concipi aut nominari poflunt.Stas igitur,6¿ progrederis,6i neqs ftas,neque progederisfimul,facieshæc depida,míhíoftendít ídipfum.Nam fí moueor,apparet uífus eius moueri,quíame non deferítjfi me mouente,alius qui faciem intuetur flat, fimiliter eum uifus non de ferit,fed ftat cum ftante:tamen proprie non poteft faciei abfolutç,ab his refpedibuS conueníre,quodftetautmoueatur:quía eft fuprá omnem ftationem motum,in fímplíciísímaSíabfolutifsíma infinitate,poftqtiam quidem infinitatem,eft motus &5 quiesjSóoppofítio, 6¿quícquid dici aut concipi poteft.Vnde experior,quomodonecefleeft me intrare caliginem,6(5 admittere coincidentiam oppofitorum,fuper omnem capacitatem rationiss&5 quærere ibi ueriratem,uhi occurrit impoísíbílí tas.Et fupráillam,omnem etiam intelledualem altifsimum afcenfum,quando per, uenero ad id,quod omni intelledui eft incognitum,6(5 quod omnis íntelledus iucfi catremotífsimü âueritatefibi es tu Deus meus,qui es abfoluta neceflîtas. Et quanto impofsibilitas illa caliginofa,cognofcitur magis obicura Sdimpofsibilisttanto ueriusneceffitasrelucet,& minus uelatè adeft,& appropinquat.Quapropter, tibi gratias ago Deus meus,quia patefacis mihi,quod non eft uia alia,ad te accedendi nifi illa,quæ omnibus hominibus,etiam dodiisimis philofophis,uidetur penitus' ínacceíFibíh's impofsibihs,quoniam tu mihi oftendifti,te non pofle alibi uideri quam ubi impofsibditas occurrit ÔC obuíat,65 animaftí me Domine,qui es cibus; grandium,utuimmihijpfi faciamtquia ímpoflíbílítasjcoíncídít cum neceflitate,6¿ repperi locumfin quo reuelate repetieris,cindum cotradidoriorum coincidentia, 6¿ifteeftmurus Paradifi,in quo habitas,cuius portam,cuftodit fpiritus altifsimus' radonis,quinifiuincatur,nonpatebitingrefl'us.Vltra igitur coincidentiam contrai didoriorum uideri poteris,& nequaquam citrà.Si igitur imposibilitas eft necefsitas,in uifu tuo Domíne,nihil eft,quod uifus tuus non uidear>

Quomodoi

Quomodo uidetùrDeus, ultra *coincidentiam* contradí¿torforum,<5¿ quomodo uídere,eft effe. Cap. X.

STo corâm imagine faciei tuæDeus meus,quam oculis fenfibílíbüs refpícíoí *éí*nitor oculis ¿nteríoribusíntuerí ueritatem,quæ in pidura fignetur,^occurrit mihi Domine,quam uífustuus loquatúrJNam non eft aliud loqui tud *çfy* uídere tuum,cum non differant realíter ín te, qui es ípfa fimplícitas abíolu* **ta.Tünc** clare experíor,quod tu fimul omnía uídes,8¿ fingula ;quiá ego fimul femel,dumprædico,ecclefiæloquor congregatae,& finguhs ín eccleíia exiftentibus **unum** uerbum loquór,& inillo unico, fingulís loquor. Id quod mihi eft ecckfia* hoc tibí Domíne, eft totus hic mundus ôùfingulæ creaturae,quæ funt aut effe pofi funt. Sic igitur fingulís loqueris,&ea quibus loqueris uídes.Dominejqui es iummaconiblatíoínteíperantiumjínfpírasuttelaudemex me.Nam dediftimihi facie unam,ficut uoluifti,S< illa per omnes quibus prædico,fingulariteràf fimul indetur. Videtur itaque fecies mea unica,per fingulos,& fermo fimplex meus,integre à finguíisaudítur.Egoautem,nonpoírurn fimul omnes loquentes dífereté audire,fed unñ poft unum,necp omnes fimui diferetè uídere,fed unum poftunumjèd fiín me effet tanta uís,quod audiri cil audire coinciderent,fic & uíderi *QC* uídere,fe & loqui audíre(utí in te Domíne,qui es fumma uírtusjtüc omnes *8C* fingidos,fimul audi^rem 0¿ uiderem.Et ficut fingulís fimul loquererjita etiam in eodem,tunc quando ÍO querer,omnium 6¿fingulorumreípónfa,uideremS¿audirem. Vndein oítiocoinci dentix oppoíítorum,quod Angelus cuftodít,in tngreffu Paradifi conftiturus:te Domineuídere incípio.Nam íbí es,ubí loqui,uídere, audire, guftare> tangere,rauócínarí,fcíre,8úntelligere,funtídem,ubi uídere,coincidir cum uiderí,S€ audire cum **audítí**,guftare cum guftari,& tangere cum tangi5& loqui cum **audire**,eré* are cum loqui.Si ego uideremficut uífibilís fum,non elfem creatura.Et fi tu Deus **non** uideres,ficutuifibilis es,non elles Deus omnipotens.Ab omnibus creaturis esuifibilis,8< omnes uides,in eoenim qüod ómnes hides ,uiderisab omnibus ali> **ter** ením elle non poffunt,créa turæjquiauifionetua funtQuod fi te non uiderenè uidentem,â te non cap eren teffe^effe crea turæ, eft uídere tuum, pariter & uidcrúLoqueris uerbo tuo omnibus quæ funr,8¿ uocas ad eftè,quæ non fünriuocas íguur,uc **te** audiunt,& quando re audiunt,tunc funt.Quando igitur loqueris, omnibus loqueris,ÔÉ omnia te audiunt quibus loqueristloqueris cerra?,& uocas eam ad huma**nam** naturam,d¿ audit te terra:S¿ hoc audire eius,eft fieri hominem.Loqueris mbilo,quafifitaliquid,6< uocas nihil ad **aliquid**,**audit** te nihil,quia fit aliquid,quod fuítníhil.O uis infinita,concipere tuum eft loqui,concipis **coelum**,**eft** uti conci/**pis,**concipis terram,^ eft ut concipis,dum concipis,uides,S< loqueris,& operans, fiCquicquid dici poteft.Sed admirabilis es Deus meusffemel loqueris,femel concipis,quomodo ergo non funt omnia fimulffed (ucceffiue multa^quomodo tot furit <fiuerfa,ex unico conceptuitu me in limine oftrj conftitutum illuftras,quia conceptus tuus,eft ípfa aeterniCüsfimplíciísíma.Níhíl eft sute poffibile fieri,poft xternitatemfimplicifsimam.Ambit igitur infinita duratío,quæ eftipfa æternitas,omnem fuccefsionem. Omne igicur,quodnobisinfuccefsioneapparct,nequaquam eft **poft** tuum conceptum quieftæternitasVnicus enim conceptus tuus,qui eft Si uer bumtuum,omnia&fingulacomplicat,uerbum tuum æternum,non poteft effe multíplex,necdíuerfum,nec uariabile,necmutabile,quia fimplex æternïras. Sicuf deo Domine,poft tuum conceptum nihileffe,fed funt omnia quia concipis, concipis autem in aeternitate,fucceisio autem in aeternitate,eft fine iuccefsione ipfa æter nítas,ípfum uerbum tuum Domine Deus. Rem aliquam, quæ nobis temporalités apparer,non prius concepíftí,quám eft.In aeternitate enim, in qua concipis,omnis fucceisio temporalis,in eodem Nunc æt€rnitatis,coincidit.Nihiligiturpræteritum uel futurum,ubi futurum 6< praeteritum,coincidunt cum præfenti.Sed quod res in hoc mundo,fecunda prius ôf pollerías exiftût:eft,quia tuprius res tales, ut ellent, no concepiftíjfípríuscÓcepifícs^príusfijífíenuScd in cuius côceptu,poteft cadere

prius

^HàsS^poftetfusjUt prius unum concípiat,0¿ poftea aliud,npti eft omnipotens. Ita¡ quia tu es Deus omriipotens,es intra murum in Paradifo.Murus aútem eft coià cídeiitia ílta3ubí pofterius,coíncídít cum priori ,ubi finis, coincidir cum principio; ubi œ *BC (a* funt idê.Semper igitur res funt,quia tu dicis ut fin^SCnon funtprius,quia non dicis prius.Et quando ego lego, Adam ante tot annos fuifle,& hodie talem na tam:uideturimpo(sibile,quod Adam tunc fuit,quia tunc uoluíftí,S¿ fimiliter ho« die natus,quia nunc uolinfti,S¿ quod tamen non prius uoluifti Adam eflè^quàm hodie natum.Sed illud quod uídeturímpofsíbíle,eft ipfa neceffitasmam Nunc *8£* TunCjfunt poft uerbum tuum.Et ideo accedenti ad te,occurrunt in muro,qui cir/ cundatlocum,ubihabitasin coincidentia. Coincidir enim Nunc *Be* Tunc,in circulo muri ParadíííTu uerô Deus meus,ultrâ Nunc & Tuncexiftis & loqueris,qui es æternitas abfoluta,

Quomodo uidetur in Deo fuccefsiOjfînefuccefsione, Cap, XI.

EXperior bonitatem tüam Deus meus,quæ me miferum peccatorem,noii folumnonfpernit,fedquodam defiderio dulciter pafcit.Infpirafti fimilitip dinem mihi gratam,circa unitatem uerbi mentalis,feuconceptus tui,Si uarietatem eiufdem, infuccefiiue apparentibusmam fimplex conceptiisjio rologijperfe(ftiisimi,meducit,ut fapidiùs rapiar,ad uifiouem conceptus & uerbi tui*Conceptusenimfimplexhorologij9complicatomnem fucceffíonem tempora rale,Ecefto,quod horologia fit conceptus,tunc licet prius audiamus fonum,fexta: horae,quâm feptimætnon tamen auditur feptima,nifi quando iubet conceptus,neque fexta eft prius in conceptu,quam feptima aut odïaua,fed in único conceptu,ho rologtj,nulla hora eft prior aut pofterior alia,qua muís horologium nunquam hora fanet,nifi quando conceptus iubet Et uerum eft dicere,quando audimus fextam fonare,quodtuncfextafonat,quiaconceptus magiftri fic uult.Et quia horologia ia conceptu Dei,eft conceptusttunc aliquantulum uidetur,quomodo fucceflTio in horologio,eftfinefucceíTioneinuerbofeuconceptu,6¿ quod in fimplicifsimo illo conceptu, complicantur omnes motus & foní,& quicquid in fucceiïïone expert* tnur.Et quod omne illud,quod fuccefftuè euenit,non exit quouifinodo conceptu, fed eft explicatio conceptus,ita quod concep tus datéíTe cuilibet, & quod prop tez rea nihil prius fuit,quàm eueniat,quia prius non fuit conceptum,ut eflet.Sit igitur conceptus horologrbquafi ipfa'æternitas, tunc motus in horologio,eft fucceffio. Complicat *igitur* æternitas fuccefiioné,S¿explícaLNam conceptus horologtj,qú¿ eft æternitaSjCÔplicat pariter *Be* explicat omnia.Benedicftus igitur fis Domine Deus meus,qui me lade fimilitudinum pafeis *Be* nutrís,quoufq? folidiorem tribuas mihi cibum,deduc me Domíne Deus,per has íemítasadte:quía nifi me duxeris, fubliftere in uia nequeo,propter fragilitatem naturae corruptibilis,futilis uafis quod circafero.Redeo iterum confifus adíutoríó tuo Domme,ut te ultra murum coíncídentíacjcompiícatíonís & explicationis,reperiani,&cum perhoc oftiu,uerbi *Be* conceptus tui,intro &exeo:fimul pafcua reperio dulcifsima.Cum te reperio,uir tutem explicantem,exeotcum te reperio,uírtutem complicantem pariter explicantem,intro pariter exeoJntro,de creaturis ad te creatorem ,de effecftibus ad caufamiexeo,de te creatore ad creaturam,de caufa ad effecftus. Intro *&C* exeo fimul quando uideosquomodo exire eft intrare,& intrare exire fimul-Sicut qui numerat, explicat pariter ÔÎ complicat,explicat uírtutem unítatís,0¿ complicat numerum in tmitatem.Exireenim creaturaeâ te,eft creaturam intrare,*Be* explicare», eft coplícare; Et quando uideo te Deum in Paradifo,quem illic murus,coincidentiae qppofitorft cingittuideo te nec complicare nec explícare,dífiUn<ftíu¿ uel copulatiueJDifinucftio enim,pariter&coniunftio,eft murus coincidetitiæ5ultrà quem exiftis,abfolatus *omni* eo,quod aut diefiaut cogitari poteft.

Quod

Quódubiinuífíbílísuidetur3íncreatus creatur» Cap» XIL

Pparuifti mihi Dominé alíquandojtit inuifibilis ab omni creatura î quia es Deus abfconditus,infinitus.Infinitas autem,éft incompræhenfibilis, omni modo compræhendendi.Apparuiftideindemihi'iUt áb omnibus uifibilis: quia in tantum res eft,in quantum tu eam uides s & ipfa non effet adu, nifi te uiderequifio enim præftat effe,quia eft effentia tua.SicDeus meus, es inuifibilis pariter &C uifibilis.Inuifibilis es3uti tu es,uifibilis es,uti creatura eft, quæ in tantum **eft,**in quantum teuidet.Tu ígíturDéus meus ínüifibílís,ab omnibus uíderís3S¿in omniuííuuiderís.Peromnemuidentem,in omni uifibili, 8C omni aduuifionisuideris,qui es inuifibilis Sí abfolutus,ab omni tal ***ifit*** fuperexaltatus in infinitum. CM portetigitur meDomine,murum illum,inuifibilis tiifionis,tranfilireàubi tureperieris. Eft autem murus,omníafi¿ nihil fimuh Tuenimqui occurris,quafifis omnia, & nihilomniumfimul, habitas intra mtirum illum excelfum, quem nullum inge* nium,fua uirtute fcandere poteft. Occurris mihi aliquando,ut cogitem te uidereia te omnia,quafi ipeculum uiuum,in quo omnia relucent.Et quia uidere tuum, eft ici re:tuncoccurrítmíhi,tenonuideréinteomnía,uti ipeculum uiuum, quiaficfcien* tia tua,oriretur á rebus. Deinde occurris mihi, ut uidéas in te omnia, quafi uirtus fe intuendoiuti uirtus feminis arboris,fi íeíntueretur,in feuideret arborem in uirtute, quia uirtus feminis,eft arbor uirtualiter,&pofthoc occurrit mihi,quodnon Uideas jiww. te^ ic omtlfa5Utj uirtus.Nam uidere arborem in potentia uirtutis,differt a uifione,qua arbor uidetur in adu.Ettuncreperto,quomodo uirtus tua infinita,eft **ultri** fpecularem & femínalem,S¿ coincidentiam radiationis 8£reflexionís,caufeÓ¿ caut íatí **pariter,quod** illa abfoluta uirtus,eft uifio abfoluta, quæ eft ipfaperfedio,6£ eft fuper omnes uidendimodostomnes enim modi qui perfedionem uifionis ex» planant,fine modo funtuifio tua,quæ eft effentia tua Deus meus.Sedfine, Domine ptjfsime,utadhuc uilisfadura,loquatur ad te.Siuidere tuum,eft creare tuum, non uides aliud â te,fedtuipfe esobiedum tuíjpfius(es enimuidens,S^uifibikat(^ uiderejquotnodotunccreasrésaîiasâ te Gulden's enim creare teipfum,ficur uides teipfutn.Sed confolaris me,uita fpiritus mefiquoníam & fi occurrat murus ab furdi* tatis,qui eft coincidentiae ipfius creare cum creari,quafiimpofsibilefit,quod creare coincidat cum creari(uidetur enim quod hoc admittere,fit affirmare,rem efle antequam fit:quando enim creat,eft,Sinon eft,quiacreatur)tamennon obftat: creare enim tuum,eft efle tuum.Nec eft aliud3creare pariter & creari,quam efle tuum omnibus communicare,ut fis omnia in omnibus,& ab omnibus tamen maneas abfo* lutus.Vocare enim ab eflè quæ non funt,eft communicate effenihilo,ficuocare, eft creare,communícare,eftcrearí.Etultráhanccoíncídentíam,crearecum creantes tu Deus abfolutus & ínfínítusjuec^ creas neq$ creabilis,licec omnia id fint quod funt, quia tu es.O altitudo diuttiarum,quàm incompræhenfibilisesiquamdiu concipio creatorem creantem,adhuc firm citra murum Paradifi.Sic quamdiu concipio creatorem creabilem,nondum intrauf,fed fum in muro Sed abfolutam cum teuideo infinitatem,cuinecnomen creatoris creantis,neccreatoris creabilis competiutunc reuelatè teinfpicere incipio, & intrare ortum deliciarum : quia nequaquam es ah> quid tale,quod dici aut concipi poteft,fed in infinitum,iiiper omnia talia, abfolute fuperexaltatus.Non es igitur creator,fed plus quam creator,in infinitum : licet fine **te nihil** fiat,aut fieri pofsttjtibi laus gloría,per fæcula ínfiníta,Amem

Quód Deus Uidetur abfoluta infinitas. Cap¿ XIIÍ=-

OmineDeus,adíutoír te quæréntium,uideo te ín ortu Paiádifi,6¿nefcío quiduideo,quía nihil uífibflíum uídeo,& hoc fcío folum,quía fcío me nefcírequoduideo,& nunquam fcíre pofle, néfcío tenomínarejquía nefcío quid fis,& ft quis mihi dixerit, quod nomineris hoc uel illo nomine, **eo**ipfoquodnominat,fcioquôdnoneftnomen tumTerminusenim omnis modi fignifica-

fignífícatíonísnóminum?eft murus,ultra quem te uídeo. Et fí ¿jais exprefferit conceptum aliquem, quo concipi poffís, icio illam conceptum, non effe conceptum tui: omnisenim conceptas» terminatur in muro Paradifi, Et fi quis exprefferit aliquam fimilitudinem,66dixerít,fecundumílíam te concipiendum: fcío fimiliter, illam fimilitudinem,nonefletuam. Sic fi intelledum tui quis enarrauerir,uolens modum dare,utintelligaris,hiclongeadhuc àteabeft. Separaris enim peraítiífitnum murum, ab omnibus his. Separat enim murus,omnia quæ dici,aut cogitari poflunt,a te;quia tu es ab his omnibus abfolutus, quæ cadere poflunt in conceptum cuiufciinqs › Vnde dum altífffímé eleuor,infinitatem te uídeo. Ob hoces inacceffïbilis, incompræhefibilis,innominabilis,immultiplicabilis,&inuifibilis. Et ideo oportet ad te accezdentem,fuper omnem terminum,&finem,&finitum afcendere. Sed quomodo ad teperueniet, qui es finis ad quem tendít,fíültráfinemafcenderedebet: qui ultra fi/nem afcençlit: nonne hícíubíntrat,ín indeterminatum *confafum,6¿ ita* quo ad ftv tdkdam,ígnorantíam66obfcurítatem, quæ funt confufîonis intelledualis. Opor-* ter igitur intelledum ignorantem **fieri,** in umbra conftituí, fi te uidere uclit. Sed quid eft Deus meus,hæc intelledus ignorantia, nonne doda ignorantia.Non igitur accedi potes Deus, qui es infinitas, nifi per illum cuius intelledus eft, in ignoraría, qui fcilicet fcit fe ignorantem tui. Quomodo poteft intelledus te capere,qui es infinitas.Scícfeíntelledusignorantem,S¿ te capi non polle, quia infinitas es . Incelli/gcreenim infinitatem,eftcompræhendere incompræhenfibile. Scit intelledus fe ignorantem te, quia fcit te fciri non pofie, nifi fciatur non fcibile, & uideaturnon ui/*líbí*le,86 accedatur non acceffibile. Tu Deus meus,es ipfa infinitas abfoluta,quam uideo efle finem infiniturm fed capere nequeo, quomodo finis fit finis, fin e fine. Tu Deus es turjpfiusfinis, quia es quicquid habes, fi habes finem,es finis. Es igitur finis infinitus,quia tuqpfius finis: quia finis tuus,eft efientia tua,efientia finis,non terminatur feufinitur, ¿n alio afíne,fed in fe. Finis igitur, qui eft lurjpfíus finis, eft infini/tus. Er omnis finis, qui non eft fuíjpfíus finís, eft finis finitus. Tu Domine,quia es fi/nisomniafiniens,ideô es finis, cuius noneft finis, Ô£ fie finis fine fine, feu infinitas, quod aufugit omnem rationem,complicat enim contradidionem. Quando igitur affero,effeinfinitum finem,admitto tenebras lucem,ignorantiam fcientiamumpof/fibile neceffarium, Et quia admittimus, finem finiti efle : neceffario infinitum admittimusTeufinem ultimum,feufinem finefine. Sedrionpoffumus non admittere, entia finita, ita non pofiumus non admittereinfinitum. Admittimus igitur coincideriam contradictoriorum,fuper quam eft infinitum. Coincidentia autem fllarfc contradídío fínecontradídíone: ficut finís fíne fine. Et tu mihi dicis Domine, quod fi* cut alteritas in unitate,eft fine alteritate,quia unitas, ficcontradidio in infinitace,eft fine contradidione, quia infinitas. Infinitas eft ipfa fímplícitas, contradidio fine ai/aratione non eft. Alternas autem in fimplicitate, fine alterations eft, quia ipfa fim/plicitas:omniaenim3 quae dicuntur de abfoluta fimplicitate, coinciduntcumipfa, quia ibi habere eft efle. Oppofitio oppofítorií, eft oppofítío fine oppofitione,ficuc finis finitorum,eft finis fine fine. Es igitur tu Deus, oppofitio oppofitorum:quiaes infinitusjôd quia es infinitus, es ipfa infinitas, in infinitate, eft oppofitio oppofito/rum, fine oppofitione. Domine Deus meuSjfortitudo fragilium,uídeo tejpíam infinitatemefte: ideo nihil eft tibi alterum, uel diuerfum,tiel aduerfum. Infinitus enim, non compatitur fecum alteritatem, quia cum fit infinitas, nihil eft extra eam: omnia enim íncludít,8¿ omnia ambit infinitas abfoluta. Ideó quando effet ¿nfínítas,8¿ aliud extraipfam,non effet infinitas, nequealiud .Infinitasenim,nonpoteft effenec ma/sor,nec minor. Nihil igitur eft extra eam.Nifienim omne effe,includeretin fe infinitas^on effet infinitas; quod fi non effet infinitas, neque tunc effet finis,neque tuc aliud, nec diuerfum, quæ fine alteritate finium, 66 terminorum, non pofluntеffe* Sublato igitur infinito,nihil manet. Eft igiturinfinitas,66 complicat omnia, 66 nihil potefteffe extra eamthinc nihil ei alterum ueldiuerfum.Infinitas igitur ficomniaeft, quod nullum omnium, Infinitat^nuUumnomenconuenirepoteft: omne enim no/

men ,poteft habere contrarium. Infiniratiautem innominabili, nMpotéftefîecori/ eranum,neque i unakas eff cotum ,cut pars opponicur^neque effe poreft pars,neque ell magna mfinHas,nequeparua,neque quicquam omnium,quaefíue in coelo,fiue in terra nominari poffrniufupráoi'nniaílla,eftinfinítasJnfínítas,nullieftm3íor,necmi nor,hcc æqualis. Sed dum infinitatem confidero, non efie maiorem uel minorem, cncunque dabtli: dico ipf am efie menfuram omnium,cum nec fit maior nec minor. Et ftc concipio eam æquaiitatem effendi : talis autem æqualitas, eft infinitas, S¿íta non eft qualúas, modo quo æquahtati opponitur,inæquale, fedíbiinxqualítascft eq lalitas.Ingqualtcasem in in finitare,eft fmeinpqualicatetquia mfinitas,fic& çquali tasín infíní{ate,íft infinitas.Infinita equalitas,eft finís fine fine.Vndelicetnô fitnec maior neç minor,non tame propcerea eft 2rquahtas,modoquo capitur aequalitas co ira ¿la, fed eft infinita equalitas,quæ non capit magisnecminus. Et ica non eft magis aequalis uni quàm alteri/ed ira æqualis uni, quod omnibus:ica omnibus, quôd nulli omaium.Infinitum enfin noneftcontrahibile,fed manetabfolutum : fi eïetcontra* hibíleabmfínirate.noneffecínfínitum. Non eft igitur contrahibile ad aequalitatem finiri, licet non fitalïcut inæquale. Inaequalitas emm quomodo conuenirec infinsfo, cuinoncomienúnec magisnecminus . Infinitum ergo, nec eft datoquocunœaue maius, aucminus,autinæqua!e.Nec propter hoc cftarquale finito,quia eft íüpraom ne finitum,hoc eft per (eipfum, tunc infinitum eft abfolutum penitus, 6¿mcontrahí* bde. O quàmexcelfuses Dominefupráomiiia,ó¿cumhochumdis,qui3ínomníb. Síiofmiraseífeccont ahíbilís^ adaliquod nominabile, uteftlinea,autfuperficies, aur ípmcs:a J fe attraheret id, ad quod cóncráherecur, *QC* implicat infinitum efie coti tr-fmhile qin i non contraheretur. fed attraheret. Si enim dixero,infinitum contrahi ad lineam,i ¿t cum dico infinitam lineam,tunc linea attrahiturin infinitum: definite/ n,m linej, eff h'uea,quando non habet quantitatem ¿¿finem .Infinita linea noti eft i;iica,C-d linea in infinitareeft mfinitas. Et ficut nihil addi poteft infinito : ira infini/ tum, non poreft ad aliquid contrahi, ut fit aliud quàm infinitum Infinita boritas,no eft bomas, fed infinitas: infinita quantítas,noneftquantítas, fed infinitas, 6¿ ita de ómnibus. Tu es Deus magnus,cuius magnitudinis non eft finis,¿¿ideo uideo te itn- menfiirabtlem omnium mcnfuram,ficutinfiniturnomnium finem. Es igitur Domi/ ne,quíainfinitus,fínepríncípío ¿¿ fine:es príncípíumfinepríncípio,S¿finisfinefi/ ne*, es principium fine fine,¿¿ finis fine principío, ÔCica principium quôd finis, S¿ita finís,quôd pri icípíum,ó¿nequepiíncipíum,ncquefínís/edfuprápríncipium¿¿fí^ nemppfa abfoluta infimtas/empcr benediâa.

Quomodo Deus omnia complicat, fine alteritati
Caput XIIH.

Video Domine ex in finitace mifericordix tuante infinitatem omnia ambio/ tem.No eft igitur extrá.te quicquam,Omnia autem in te,non funt aliud à **re«** Doces me Do mine,quomodo alteritas, quje in ce non eft, etiam in ! e non eft,nec efie poteft,nec facit alteritas,qux in tenon eft, unam creaturam cfi e alteram abalia,quamuísuna non fíe alia, coelum autem noneft terraJicetuerumfir, coelumefiecoelum ôûerram efieterram.Siigiturquæfieroalteritatem,quaenecpin **te** eft,neq? extra te eft,ubí reperiam: *g¿* fi noneft,quomodo terra eft alia creatura,quâ ccdumtnam fine alteritate non poteft hoc concipi Sed loqueris in me Domine, S¿ di cis,alteri tatis non effe pofitiuum principium, ¿¿ita non eft: nam quomodo alteritas effet fine pnnc(pio,nifi ipfa effer principium &. infinitas.Non eft autem principium effendi,akeritasiakeritasenimdícítur,anoneíle,qnód enimununoneftaliud,hinc dicitur alterum. Alteritas igitur,non poteftefie principium efiendi,quia dicitur à no ell e, neqj haber principium effendi,cum fit à non efie. Non eft igitur alteritas alú quid: fed quod coelum non eft terra,eft,quia coelum,non eft infinitas ipfa,quæomne effeatnbii. Vndequia infinitas,eftinfinitasabfoluta,indeeuenit,unumnonpofTe «fie alíücfiSicuc efie Socraiis,ambit omne efie Socratict^in q *iimplid efie* Socratico,

nulla

nulla eft alteritas feuditierfitasmamomniu quæ font ín Socrate,eft effe Socratisjani tasíndíuídualís,íta quód ín eo unico effe,complicaturomníGqux in Socrate font e& fe,in ipfa fcílicetíndiuídiuli (implicitate, ubi nihil repedatur alterum feu diuerfum. Sed in silo effè anico,omnia quæ elfe habent Socratica,funt 6¿ explicantur, & extra illudnec fô^nec effepoffût. licet cû hoc,in eo effefimplicifsimo, oculus nô fit auris, & caput nô fit cor,6c uifusnon fit auditus,6¿ fenfus non fit ratio.Neq? hoc euenit,ex ahquo principio alterítatís,fed pofitofímplícífsitnoeffe: Socratico,euenitcaputnon cite pedes3quia caput, noneft ipfum fimplícifsímum effe Socratica. Hinc efleeíus3 non ambit omne effe Socraticum Et ita uideofte Domine illuftrante) quod quia effe fimplex Socraticum, eft incomunícale penitus ÔC incontrahibile, ad effe cuiufcunc^ md)ri:indeeffe unius membri,no eft effealterius,fed effe illud fimplex Socraticum, eft effe omnium membrorum Socratis,in quo omnis effendi uarietas ÔC alteritas,qug mebris eueit,eft fimplex unitasificut pluralités formara,partía,in forma toti>,eft uní tas.Sicfehabetaliquo patftoDeus,tuueffe, quodeft infinitas abfoluto, ad omnia ea quæ funt-Sed abfolute dico: ut abfoluta effendi forma, omnia formarum centradla/ ru.Vndemanus Socratis, quado feparatur â Socrate, licet poft abfcifionem, non fit amplius manusSocratis,manet tamen adhuc in aliquo effe cadaüerís.Hocexeoeft, quia forma Socratis3qua: dat effe,non dat fimpliciter effe,fed effe cotracftum,fcilicet Socmicumzdquoefle manus,eft feparabilis, quod nihilominus fub alia forma maneat, fed fi femelfepararetурmanus,abeffeincôtrado penitùs,quod eft infinita & abfolutfftotahtérdcfínereceffetquíaabomnieffe, effet feparata. Grafías tibí ago Domine Deusmeus,qui temíhí, quatum capere poílum, largiter oftêdis, quomodo tu es ipfa ínfínítas,effeomníum côplicansfimplicifsma uirtute:quænon effet infini' ta5nifi in fi ni t¿ unita. Virtus enim imita,fortiôr. Quæ igitur uírtus ita unita eft, quod tragis uniri nequit,eft infinita omnipotens.Tu es Deus omnipotens,quia abloliï- ta fimplicicas,quae eft infi nitas abfoluta.

Quomodo aátualís infinitas,eft unitas,in quafigùrà ; eft neritas. Cap. XV.

QVftine adhuc feruulum.tític^ infipíentem,níſí quantum concefíerís:ut loquá* tur ad ce,Deum fuum. Video ín hac pida facie,figuram infínítatisinam uifus i eftinterminatus adobíedurn,uellocum>6¿itainfinitus. Nonením pluseft conuerfiis adubum, quàm alium, qui intuetur eam. Et quàmuis uifus eius fit in feinfinicus^uidetur tamen,per quemlibet reípícíencem,terminar# quia ita quemli- bet refpicitdecerminate,qui intuetur eam,quafi folum eum &nihil aliud. Videris igi/ tur niíhi Domíne, quafi poffe effeabfoluuôi infinita, formabile SC terminabile, per omnem formâ.Dicimus enim potentia materia: formabííe,ell'e infinitam,quia ntxncjj perne ûs finietur. Sed refpondcs in me lux infinita, abfoluta potentiâ, effe ipfam infi/ nitatcm,quæ ukrá murum eft coincidentiae, ubi poffe fieri, coinciditcum poffe face/ re,ubi poientia,coincide cum adu. ¡Materia fetfifit in potentia, ad infinitas formas) iion tamen adu illas habere poteft, fed per unam terminatur potentia , qua fublata, terminatur per aliam › Si igitur poffe eife, materia: coincideret'cum adu, ipfa effet fíepocentía^quódadus, ô£ ficut fui tin potentia ad infi nitas form as,ita a du effet in/ finitiesformata.Infinitasautemadu, eft fine alteritate, & non poteft effe infinitas, quin fit unitas. Non poffuntigitur effe infinito: formse adu, led adualis infinitas, «ftunitas. Tu igitur Deus,qui es ipfa infimitas, es ipfe unus Deus,inquouideo omne poffe e ii e, effeadu. Nam abfolutum poffe, ab omni potentiacontradaad materiam,ftuquancunq? pafsiuam potentiatrb eftabfolutum effe, quicquid enimeft ininfinito effe,eft ipfum effe infinitum fimplicifsimum, ita poffe effCj omnia inin/ finitoeffe,eftipfum infinitum effe.Simibter adueffe, omnia ininfinito, eft ip/ fuminfinitumeffe. Quarepoffeefièabfolutum, adu efie abfolutum,tn te Deo meo,nonfuntnifitu Deus meus infinitus,omne poffe effe,tu es Deus meus Poffe effematerís,eftmateríale,6¿ ita contradum,&nonabfolutum, fie & poffe effe, fen-> fibikuelrationale contradum eft, fedpenúusíncontradumpoffe, cumabfoluto

fimpliciter»hoc eft infinito,coíncídít.Quádoigítur tu Deus meus occiirrís tnihf»qQâ it materia formabilis» quia recipis formam cuiufsibette íntuentísítuncmeeleuas.. uS uídeam,quomodo íntuens te» non dat tíbiformam, *fed* ín te intuetur fe, quia â tere/, cipiqid quod eft.Etíta id quod uiderís abintuenterecipere»hoc donas,quafi fis fpe/ culum aeternitatis uiuurn, quod eft forma formarum,in quod fpeculum, dum quiste fpicicjuidet formam fuam,in forma formarn,quæeftfpeculn,à iudicatformâ, quant older in fpeculo illo»effe figuram formae fùæ, quia fie eft in fpeculo materiali polito» licet contrarium illius fíe uerum î quia quod uidet»in illo æternitatis fpeculo,non eft figura,fed neritas,cuius ípfeuídens eft figura. Figura igiturinteDeusmeus,eftue/ rúas^ exemplar,omnium fíngulorum quæ funt, auteffe poflùnt. O Deus,qui es omni menreadmírandus, uíderís aliquando» quafi fis umbra,qui es lux* Nam dum video, quomodo ad mutationem meam, uidetur uífos icons tuæ muta tus, *QC* facies tua uidetur mutata,quia muta tus occurris mílií,quafi fis umbra,quæ fequítur muta/ rienem ambulantisfiedquiaego fumuíuaumbraj&tuueritaSjíudicoex mutatione vmbvæ»uerïtatem mutatam.Es igitur Deus meus ficumbra,quod neritas,fic es ima/ go mea A cuiufsibet,quod exeplar. Domine Deus, illuftrator cordium» facies mea, vera eft facies, quia tu mihi eam dedifti, qui es ueritas. Eft& facies mea imago,quia non eft ípfa neritas, fed ueritatis abfolutæ imago. Complico igitur in conceptu meo» uerítatem imaginem faciei meæ» & uideo in ea coincidere imaginem cum uerita/ te facials:!ca quod quanta imago»in tantumuera.EttunqoftendismihiDomine, quo modo ad mutationem faciei meæ, facies tua eft pariter mutata, *QC* immutatatmutata quia nodeferit ueritate faciei meae,immutata.*quia non fequitur m utatione imaginis* Vnde ficutftcies tua,nôdeferitfaciei meæueritatem:fic etiam no fequítur mutatio* nem,a lterabilis ímagínístabfolutá enim ueritas,eft inakerabilitas»ueritas faciei rhe£» eft mutabilis,quia fie neritas quod imago,tua auteimmutabdis»quiaficimago,quod neritas. Veritatem facieime^abfoluta ueritasdeferere non poteft. Si enim clefereret eam,abfoluta ueiitasJnôpoiïetfubfiftereipfafaciesmea,quæeftueritasmutabilis« Sicuideris ru Deus, propter bonitatem tuam infinitam, mutabilis :quía non deferís creaturas mutabilestfed quia es abfoluta bonitas, non es mutabilis, quia rton fequeris mutabilitaterruO altitudo profundísima Deus,qui non deferís» ¿x fimul non fe/ quei is creaturas. O inexplicabilis pietas,offers teintueti te, quafi recipias ab eo efle» *èt* conformas re d,ureo plus tediligat,quo appares magis fimilis eitnon enim poffts musodidenofipfos Hinc diligimus id quod eiTenoftrum participat ï comitatur,6£ *ifr* ílítudinem noftram ample¿iimur,quia repræfentamur nos in imagine,inqua noF ipfos amamus . Oftendis te Deus quafi creatura noftram,ex infinitæ bonitatis tux humilitate,ut fic nos trahas ad te. Trahis enim nos ad te, omni pofsibili trahendimo do»quo libera rationalis creatura trahi çoteft.Et coincidit in te Deus» creari cuerea- reifimilitudo enim, quæ uidetur creari a me: eft neritas,quæ creat me, utficfaltem ca* piam,quantum tibi aftringi debeam,cumin te amari coincídateum amare.Si enim e/ go me inte, fimílítudíne mea diligere debeo,*ôC* tunc maximead hoc conftríngor» quandouideo te, mediligere utcreaturam & imaginem tuam: quomodo pater po- teft non diligere filium, qui fic eft filius, quod pater < & fimultum eft diligibilis, qui eft æftimatione filius, cognitione pater: nonne tu maxime, qui æftimatione exce* dis filium, & cognitione patremî'tuDeusuoluiÎtijfilialcmdilecftioneminæftimati oneconftitui,8¿uísfimilior filio æftimari» intimior patrecognofcúquia es amor, complicans tam filialem» quám paternalem diledionem* Sisergotn,qniesdulcifsi* mus»amor meus,Deus meus,in eternum benedidus.

Quodnifi Deus effet infinitus,no nefiet finis defiderff* Cap. XVL

J On ceflat ignis ab ardore,nec^ amor defiderij»qui fertur ad te Deus, qui ea i forma omnis defiderabilís,ó¿neritas illa, quæinomnidefideriodefidera/ **tur. Vnde quia coepi ex tuo mellifluo dono»deguftarejncompræhenfibi/**

km

kmfuauitatem tuam, quæ tanto mihi fit gratior, quanto infinitior apparet: uideo, quodobhoctuDeus^es omnibus creaturis incognitus,ut habeat in hac facratifsima ignorantia,maiorem quieíem,quafíinthefauroinnumerabili,ó¿ínexhauribili.Mul/tô enimmaiori gaudio,perfunditur ille,qui reperitthefaurum talem, quem icit penitus innumerabilem infinitum, quàm quireperit numerabilem,S¿ finitum. Hinc hsccfacratifsima ignorantia,magnitudinis tuæ,eft pafcetia intelledus mei defidera bilifsima, maxime qtiando talem reperio thefaurum,in meo agro, itaquodthefau* rus fit meus. O fons diuitiarum , uis comprxhendi poíTefsione mea, & manere in/comprghenfibilis &infmitus,quia es thefaurus deliciarum,quarum nullus poteft fi/nem appeteretquomodo appetitus poffiet appetere,non effe:fiue enim appetat elle, fiue appetat non efle,uoluntas,ipfe appetitus quiefeere nequit,fed fertur in infinitiL Defcendis Domine ut compraehendarís,6¿ manes innumerabílís,8¿ infinitus, Súnifí maneres infinitus,non elles finis defiderq.Es igitur infinitus, ut fis finis omnis defiderij.Defiderium enim intelleduale,non fertur in id,quod poteft eifie maius,aut de/fiderabilíus.Omneautemcitráínfinítum,potefteffemaíus.Fínís tgiturdefidern,eft infinitus.Tu igitur Deus,es ipfa infinitas, quam folum in omni defiderio defidero, ad cuius quidém infinitatis fcientiam,no poifium propius accedere, quam quod fcio eam effe infinitam. Quanto igiturte Deum meum compræhendo magis incomprcehenfibilemiantô plus attingo te, quia plus attingo finem defidertjm^i * Igitur Said mihi occurrit, quod te compraehenfibilemoftenderenititur,h0cabiido, 'ducit. Defiderium meum, in quo tureluces,meadteducit,quiaomnequod finitum&compraehenfibile abiicitnn his enim quiefeere nequit, quia perte ducitur ad te:tuautem es principium,fíne principio,^ finís,finefíne. Duciturigitur defide/rium per principium xternum,aquo habet,quod eft defiderium,ad finem fine fine,et hiceftinfinicus.Qiiodigicuregohomuncionon contentare!,de teDeo meo, fi fci* tem te comprsEhenfibilem,eft,quia ducor per te ad te, incotnprçhenfibilem 6¿ infini tum.Vídeo te Domíne Deus meus, ín raptu quodam mentali, quoniam ii uifus non fatiatur uifu,nec auris auditu, tunc minus intelledus intelledu. Non igitur id quod íatiatincelle&um, feu quod eft finis eius, eft id quod intelhgit,neque id fatiarepoteft,quod penitus nonintelligit; ied folum id, quod non inrelltgendo incdligit. Intelligibile enim quod cognofcit, nonfatiat, necintelligibilefatiat, quodpenitus tioncognofciufed intelligibile, quod cognofcit adeo intelligibile, quod nunquam pofsit ad plenum intelligi, hoc folum fatiarepoteft. Sicuthabenteminfaturabilem famem,non fatiat cibus breuis,quem deglutiré poteft,nec cibus^ui adeam non per uenihfed folum ille cibus, qui ad eum peruenit,6f licetcontinuedeglutiatur, tamen nunquam ad plenum, poteft deglutir!: quoniam talis eft, quod degludendo non im« minuitur,quia infinitus.

QuodDeus,non nifi unirrinus,uideri perfeibe poteft Cap. XVIL

O StendíftíDomínetemíhí adeo amabile,quod magis amabilis effe nequis: es enim infinite amabilis,Deus meus. Nunquàm igitur poteris â quoquam amari, ficut amabilis es, nifi ab infinito amante. Nifi enim effet infinité a/mans,non effies infinité amabílis:amabilitas enim tua,quxeft,poffe íninfí nitum amari,eft,quia eft pofíe in infinitum amare,â poffeiii infinitum amare,et pof fein infinitum amarí,oritur amoris nexus infinitus, ipfi us infiniti amantis, infini/ti amabilis,non eft autem multipit cabile.Tu igitur Deus meus,quí es amor, es amor amans,amor amabilis ,S¿ amor, amoris amantis,amabilis nexus. Video in te Deo meo>amorem amantem & amabilem, Et ex eo,quia uideo in te amore amante, & amorem amabile,uideo utriufe^ amoris nexum,hoc no aliud,quam dlud,quod uideoinabfolutaumtatetuatinqua uideo unitatem unientem, unitatem unibilem, utriufqjunionem. Quicquid autem in te uideo,hoc es tu Deus meus. Tu es igitur amor ille infinitus, qui fine amante, amabili,*éc* utriufqj nexu, non poteft per me

naturafís & perferas amoruiden.Quomodo ením poiïum cócípere'pcrfedífsíniS 8¿natural fsimu amorem,fineamanee,& amabili, *QC*unioneutríuíq#quodením a/ mor fit amans,ó¿amabífis,& nexus utriuf^jexperior in contracto amore^eíTe deep fentia perfccti amoris.Id autem, quod eft de eíTentía, perfedí amorís contradi, non poteft decile abfoluto amori,a quo babee contradus amor,quicquídperfedionis ha bet. Quam ó autem amor fímplicior,tanto perfedíor.Tu autem Deus meus, es *as* tnor pet fedífsimus fímplíci fsímus-Tu igitur es ¡pía eíTentía perfediíTíma,S¿ fím- plícífsíma, ¿V naturalífsima amorís* Hiñe in teamore, no eft al ud amans, aliud a/ mabskjÔL aliud utriufq? nexus,fed ídem,tuípfe Deus meus,Quia igitur íntécoíncí/ dit\amaHlecû am inte,ÔÎ amari cum amare, tunc nexus coincidentiæeftnexusefle tiahs Ni bd emm inte eft,quod non fit ipfa eíTentía tua* illa igitur quseoccurrutmíhí tria ebeJcíNet amans,arnabilis,0¿nexusífunt ipfa fímplicíísimaeflentía abfoluta* Non funt igitur cría,fed unum.lUa eíTentía tua Deus meus,qux occurrit mihi efle fíat plici(sima,5f(utficdicam}unifsima;noneftnaturalifsima,0<perfedifsima,finetri/ bus praenominaris.Eft igitur eíTentía crina,*S¿* tamo non Puntería ín ea,quíafímplícíf* fima. Pluralitas igicunrríum prænominatorum,eft ita pluralitas,quod unitas,¿cuní/ tas,eftíca unítas5quodpluralícas:phiFalitastríum,eftplurahtas,fínenumeropluralii namplorah's numerus,non poteftefle fímplex uniras,quía eft numerus pluralis, No igitur eft trium numeralis diflíndíp,quia illa eft eflenríalís; numerus enim, à nume/ roeflennaliter diftínguítur.Etquíáuníras eft trina,nôeft imitas numeri lingularis: unitas enim numeri fíngularís,noneft trina- Omirabd-Gimus Deus,quineque es numeri ímguíaris , neque numeri pluralis , ftd fuper omnem pluralitatem ÔC fmgu antatem,unicrinus átríunus- Video igitur ín muro Paradift,ubies Deus meus, pluralitatem, coinciderecumfingularitace>& ce ultra habitare perquam re/ mote.Doce meDomine,quomodo pofsim cócípere,idpofsíbde,quoduídeonecef facium Occurritenirn mihi ímpofsibílitas,quod trium pluralius, fine quibus conci- pere te nequeo,perfedum & naturalem amorem, fit pluralitas line numero. Quafi quis dicar, unum,unum,unumídicír ter unum, nondictc tria, fed unum,&' hoc unum ter,no pote ft ante dicere cer/ínecribJícet no dicar tria,nam cumdicit unum ter,repli cari dem,& non numerat,numera re enim,eft unum alterare, fed unu-o à; idem, trini/ fer repi care,eft plurifícare fine numera Vndepluralitas,quæ in te Deo meOjperme u detur,eft alteritas fineakeritate,quiaeftalteritasquæidentitas. Quando enimui/ dco,amante n non efle amabilem^ nexum efle nec amante nec amabilem? non fic, uicko amantem noneíTeamabílem,quafÍamansfitunum, ÔÎamabihs aliud, ftd ui/ ae-> díftindionem amancís S¿amabilís,intrá murü coincidentiae,unitatis&akerita« tK efle. V'nde diftindio il la,quæ eft intra murum coincidentia, ubi díftín du *indis* fti dum coinciduntipræuenit omnem alteritatem & diuerfitatem, quæ inteHigipo/ teft. Cl audit enim murus potentiam omnisintelledus,hcecoculusultráínParadí<* fumiefpiciac. Id autem quod ijidet.nec dicere, nec intelhgere poteftieftemmamorei tisfecretus thefaurus, Sobfconditus, quiinuenrusmanee abfeonditus, lepericur e* tiim inrrà murft coincidëciæ,abfconditi manifeftí.Sed nó poífbmretrahí5á fuauí- tateuífionis,quínadhucalíquomodo mihiípíi refera,reucla i one diftindióís amaría amabilis, nexus. Na dulcifsímadeguftatíoeius, quámlúcGc^uidecur præguftabi- lis ín figúra.T u em fíe das Domine, qpín te uideo amote, quia uideo me amante. E« quia uideome amare, me ipfír, uídeome amabilê, Sínaturaliftímu n ex ñ mee flem/ dec^ucríufq^egofum amas,egofumámabílis,ego fum nexus.Vnus eft igitamor,fí/ ne quo nô poli et aliquod triu efle.Ego unus ium,qui fum amas,& ille *ic e* qui fum a- m.?biiis,âf sile idê,qui funexus exurges ab amore,quomeamo:ego iùm unus,ôf no fum tJia.Efto tgirur,quodamormeusfiteflentiamea,utiin Deo meo:tunc *in* unita/ te e fíen t'æ meæ, eflecmû prædidorü unitas, Ôdin trinitate triu prædidoru,efîentiæ iinins^eftentc^ cunda ín mea eflènria cotrad:è}modo quo in ce ütdeo ueraciter&f ab/ foluréexiftere. Deindeamoramas,noneftècamoramabilismecnexus,6¿hocexpe nor hac praxi.Nam per amorem amantem,que ad rem aliam excrâme extendo,quafí

ad anw

ad amabileextrinfecum,eÎïentiæ me«:fequiturnexus,quo illi retaftringor,quantum ex me eft,quæ res mihi non fungitur eo nexu, quia me forte non amat* Vndelíceceá amem,ita quod amor meus amans,fe extendat fuper ipfam:tamen non trahit fecum amor amans meus,amorem amabilem meum; non enim fio amabilis ei, de me enim non curat,licet ipfam ualde amem, ficut filius aliquando de matre non curat: quæ ip/ fum tenerrime diligit.Etita experior amorem amantem, non efle am orem amabile, necnexum/eddiftinguiuideoamâtem^bamabiliô^nexu.Quæquidemdiftindio, non eft in eíTentía amoris,quia non poflum amare, fiue me, iiue remaliamàme, fine amore,fíe amor eft de eíTentía trium. Er fic uideo, trium prædidorum fimplícifsimá eflentiam,licet inter fe diftínguantur. Exprefsí Domine,qualemcun¿^ prçgufta tionemnaturæ tuæ>infimilitudine.Sedparcemifericors,quianitorJnfigurabflem gu ftum dulcedinis tuæ,figurare. Si enim dulcedo pomi incogniti, manet omni pidura figura infigurabilis, &omníuerbo inexpreisibilis : quis fum ego mifer pec/ cator,qui nitor teinoftenfibilem oftendere,& te inuifibilemuifibilem figurare,^ il/ Jam infinitam,& penitus inexprefsibilem dulcedinem tuam, fapidam facerepræfu/ motquam nunquam adhuc guftare merui,&per ea quæ exprimo, eam potius pama quâm magnam facio. Sed tanta eft bonitas tua, Deus meus, quod etiam finis cæcos de lumine loqui,& eius laudes præconifare.de quo nihil fciuntnecfcirepoflunt5nifi eis reueletur.Reuelatio autem guftum non attingit,auris fidei,non attingit dulcedi- nemdeguftabilem.Hocautem tu Deus reuelafti mihi, quia nec auris audiuir,net tn cor hominis defcendit,infinitas dulcedinis tuæ,quam præparafti diligentibus te. Re uelauit nobis hoc,Paulus magnus Apoftolus tuus,qui ultra murum coincident içra P4wíW> ptus eft,in Paradifum,ubi folum reuelaté potes uideri,quiesfons deliciarum. Cona tus fum me fabiicere raptui, confifus de infinita bonitate tua, utuiderem ce ínuifibi- lem,fiíuifíonemreuelatam írreuelabilem. Quo autem peruení,tu fcis, ego autc nef/ c¿o,SC fufficít mihí gratia tua,qua me certum reddis,te ïnconpræhenfibdem eífe,fiC e rígís in fpem firmam,quod ad fruitionem tui,te duce perueniam.

Quod nifi Deus trinus eiTe^noneiTerfoeliciras. Cap. XVÍII.

VTínam Domine aperirent oculos metis omnes, qui eos tuo dono funt afle cuti,&mecuuiderent,quomodo tu Deus Zelotes, quia tiiamor amans, nt hil odiflepotesdn te enimDeo amabili,omnia amabilia complicanti,omne amabile amas,utfic uiderent mecum,quo foedere aut nexu, fis omnibus li- nitus.Diligis tu Deus,amans ita omnia, quodfingula, expandis amorem tuum, adi omnestmulti autem te non diligunt, qui tibi perferunt aliud á te. Si autem amor ama/ bilis,non effet diftindus,ab amore amante,efles omnibus adeo amabilis,quod nihil prêter te amare poflent, ÓC omnes ra tionales fpiritus, necefsitarentur ad tui amorem. Sed tam nobilis es Deus meus, ut uelis in libertate efle ra tionalium animarum te di- ligere, uel non.Quapropter ad amare tuum,non fequi tur,quod ameris.Tu igitur De us meus,amoris nexu, omnibus unitus es, quia expandis amorem tuum, fuper om- nem creaturam tuam.Sednon omnis rationalis fpiritus, eft unitus tibijquia amorem fuum, non in tua amabilitatem proijcit, fed in aliud, cui unitur £¿ neditur. Defpon- fafti omnem animam rationalem,amore tuo amante,fed non omnis íponfa te fpon/ fum amat, fed fæpifsimêalium cui adhæret Sed quomodo poflet attingere, finem tuum,fponfa tua,Deusmeus,animahumana?nifitu eflesdiligibilis,ut fic te diligibi lem diligendo, ad nexum ac unionem fœlicifsimam, pertingere poffet: Quis igitur negare poteft,te Deum trinum,quando uidet,quod neque tu nobilis,neque natura- lis perfedusDeus efles, nec fpiritus liberi arbitrijefler,necipieadtuifruirionem fiC foelicitatem foam,pertingere pofleufi non efles trinus fiC unusfNam quia es intel/ ledusintelligens,fiCintelledus ¿ntellígíbílís,S¿ utriufque nexus,tunc intelledus cre/ atusante Deofuoincelligibili,unionem tuifiCfoelicitatemaffequipoteft. Siccum fis amor amabilis,poteft creata uoluntas amans,in te Deo fuo amabili,unionem 6C foelicitatem aflequiiqui enim recipit te Deum,lucem receptibilem rationalem, ad ta lem ufque tui unionem peruenirepoterit, ut fit tibi imitus, ut filius patri. Video Do/

mine(teilluftrante)naturam rationalem, non poíTe uñíonem toi áíTéquf, níffí qüfa mabílís & íntellígibilis. Vnde natura humana,non eft unibílís tibí Deo amantíffic e/ ním non es obiectum eíusjíed eft tibí uníbílís,utDeo fuo amabilqcum amabile fit a* mantis obiecftum.Síc pariformiter,intelligibile eft obiecftum intelle<ftuà:dicimus au* temíduerítatem,quodob¿e(ftum*QuarecuDeusmeus, quoniam es ueritas intelli/ gibilis,cibi uniri poteft intelledus creatus* Et fíe uideo, humanam rationalem natu/ ramtutediuinae íntellígibíli & amabilGtantum unibílem,0£ quód homo te Deum re/ cepubilem capiensjtranfit innexum,qui ob fui ftritftitudinem,filiationis nomen for t*iri* poteftmexu enim filiationis, non cognofcimus ftridiorem. Quod fi hic nexus unionis eft maximus,quo maior efle nequit,hoceuenireneceffe erit, quia fi tu Dens amabilis,plus diligi non potes ab homineitunenexus ille ufep ad perfedifsimam fi- liationem perueniqut filiatio illa fit pérfecftío, complicans omnem pofsibilem filia* tionem,per quam omnes filij, ultimam fcelícitatem & perfedionem aftequuntur.In quo altilsimo *ft*lio,fil*iatio* eftut ars in magiftro, aut lux in fole. In alrjs uerp*ut ars in difcipuliSjautluxin ftellis*

Quomodo Iefos,ell unio Dei & hominis* Cap. X IX*

AGo ineffabiles gratias tibi Deo,uitæ luci animar meae. Nam uideo nunc fá dem,quareu€lationeApoftolorunvenetcacholicaEcddia:quomodofcdi cet,tu Deus amans,de te Deum generas amabilem,atque quod tu Deus ge nitus amabilis,es abfolutus mediator. Per te enim, eftomneid, quod eft,dd elfo poteftîtu ením Deus uolens feu amas,in te Deo amabili, côplicas omma.Omnè enim quod tu Deus *ais* autcocipis,eft *in* teDeo amabili coplicatum.Nonenim eí& poteft qutcquâm,nifi illud uelis efte.Qmnia igitur,in conceptu tuo amabili,caufam feti rationem habent eifendi,neque eft alia rerum omnium caufa,nifi quia fie tibi pia- cct,nihil placet amanti ut amanti,nifi amabile.Tu igitur Deus amabilis, es filiusDd amantis patrisdn ce enim eft omnis coplacenuapacris Ita omne effe creabile, coplf catur in teDeo amabili. Tu igitur Deus amans, cum ex te fit amabilis Deus,uti fili/ us à pacrexin hoc quod es Deus pater amans, Dei amabilis fiHj tui,es pater omnium quæfune.Nâ coceptus tuus eft filius,omnia in ípfo, *8¿* unio tua> *QC* tuus coceptus, eft adas *ó¿* operatio exurges, in qua eft omnium a dus Ô6 explica tío* Sicutigitur esc re Deo aman te,genera tur Deus amabilis, quæ generatio eft conceptio : i ta procedit exteDeo amance3ô£ conceptu tuo amabili,ace genito,a dus tuus *A* tuus conceptus^ quieft nexus necftens,S¿ Deus uniens te,&f conceptum tuum, Quemadmodum ama re,unit amantem S¿ amabile,in amore,S¿ hic nexus, fpirims nominatur; fpírítus ením dí ut motus,procedens á mouente,& mobili.Vnde motus,eft explicatio conceptus moucatis. Explicantur igitur omnia, in te Deo fpiriiufanAo,ficuc;concipiuntur,iii te Deo filio. Video igitur,quia tu Deus fie me illuftras,quomodo omnia in te Deoi filio,Dei patris funt,ut in ratione^onceptu^caufa/eu exemplari. Et quomodo fílius¡ eft medium omnium,quia ratio. Mediante enim rationed lapientia, tu Deuspateç omnia operaris,& fpírítus *feu* motus, ponícconceptumratíonísínefíédinficutex/. perimur,arcam in mente artificis poní,mediante uirmte motiua,quæ ineft manibus* in efFedu. Video deinde Deus meus, filium tuum effie medium unionis omnium, ui cunela in te,median te filio tuo,quiefcant. Et uideo lefum benedieftum, hominis fili/ um,filio tuo unitum altifsime,& quód fílíushominís,non potuit tibi Deo patri uni- rijulfi mediantefilio tuo,mediatore abfoluto* Quis non aldfsime rapitur, hæc arten/ tiusprofpiciensj Aperis enim tu Deus meus mihi miiero, tale occultum,ut intueat hominem non pofte, te patrem intelligere,nifi in filio tuo,qu¿ eft íntellígíbilís& me- diator,^ quod ce intelligere,eft tibi uniri. Poteft igitur homo tibi uniH,per filium tu- um,qui eft medium uníonís,&L natura humana altiisimecibi unita, in quocunque ho> mine hoc fuerit,no poteft plus medio uniri,quam unita eíbííne enim medio,tibi uni- ri nequit. Vnitur igitur medio maxime, non tamen fit mediu. Vndecjjuisnonpofljc fieri mediumjcum fine medio no poffit tibi qnirqfic tamen iungitur medio abfoluto,

quM

iquód ínter ipfam S¿ filítxm tuum,qui éft medium abfóluhíffi,ntíi!Ímédiáre poteft. Sí ením aliquid mediare pollet, ínter naturam humanam, & medium abfolutum: tunc tibí alti Îsîmè no uniretur+01efubone,ùideo in te naturamhumanamalcifsimeiun/gi Deo patri,per unionem alti fsimam,quam fungitur Deo filio,mediatori abfoluto. Filiatio igitur humana, quia tu filius hominis, filiationi diuinæ,intelêfu alcíísíme unita eft,ut merito dicaris filius Dei ÔC hominis: quoniam in te nihil mediat, inter filium hominis, & filium Dei.In filiatione abfoluta,quas eft filius Dei, omnis complicatur filia tío,cui filiatio humana tua lefu^ft fupreme unita. Subfiftit igitur humana fi/líaríotuaíndíuína,nonfolumcomplícíte, fed ut attracftum ín actrahente¿ QC unicum ín uniente, & fubftantíatum in fubftanciante. Non eft igitur poffibilis (eparafio, filij hominís,áfílíoDei,íntelefu.Namfeparábilítas euenít éxhoc, quódimio potuit ef/fe maior,ubi autem unio non poteft effe maior, nihil mediare poteft. Separatio igi/tuition habebit ibi locum, ubi nihil mediare poteft, inter unita. Vbí autem unitum noníubfífticín uniente, unio non eft altifsima; maior namque eft unito, ubi un,icunt íübfíftit ínuniente,quam ubi unitum,feparatimfubfiftit;feparatio enim, eft remotio ab unionemaXima.Sic uideo in relefumeo, quomodo filiatio humana, quaes filius hominis,fubfiftit,mfiliatione diuina,qua es filius Dei, ficut in maxima unione, uni/rum in uaiente.Tibi gloria Deus,in fecula.

Qnomodo mtdlígítur leftrspopulatio dilùnæ&humarix natiirx; Cap. XX.

OStendis mihilux indeficiens, maximam' unionem, qua natura humana irt ïefnme0,efttaæ naturae diuina unita,non effe quouifmodo, infinita unio ni fimilem. Vnio enim,qua unionem Deus pater,es unitus Deo filio tuo, eft Deus fpidtaffahâüs,&ideô eft infinita unio:pertingitenim,in idencf ratem abfokiram,8¿ effentialem.Non fic,ubi naturàhumana, unitur diuinæmam humana natura,non poteft tranfire,m iniionemcum diuina eflentialem, fient finitum, non poteft infinito infinite uniri,tranfiret enim in identitatem infiniti, ÔC fie define/ret elfe finitum,quando de eo aerificare tur ínfinítiim.Quaproptcr,hæc unio, qua naturahumana,eft naturasdiuitiæunita: noneft,nifi attradfio naturas humanas, ad diitf/üam in alcífsimo gradu,ita quod natura ipfa humana,ut calis,eleuatiús attrahi nequit. Maximaigitureft unio,eius naturghumanæur humanas,ad diuinam:quia maior effe tiequic,fed non eft fimplicitermaxima infinita,ut eft unio diuina.Video igitur ex: benignitate gratiæ tuae,in te leía,filio hominis,filium Def.ôf in filio Dei,pacrem. In te autemfilio hominis, filium Dei uideo: quia ita es filius hominis, quod 8¿fili/vs Deiin na ura aturada fim'ca,uideo naturam attrahentem infinitam,uideo in filio abfoluto, patrem abfolutum, filius enim non poteft ut filius aideri, nifi patfcr ui* deatur. Video ín te lefu filiationem diuinam, quæ eft ueritas omnis filiationis, Si pa< ríteraltífsimamhumanáfiliátíonem,qugeft propinqirífsímaímago,abfolut£fíliatÍ0nis.Sicut igitur imago,ínter quam 0¿ exemplar,non poteft medíareperfecftíór imago,propinquifsimefubfiftit ínuerítate , cuius eft imago : fie uideo naturam tuam humanam,indiuina natura fubfiftentem. Omniaigitur innatura humana tua uideo,quas uideo in diuina,fed humaniter illa effe uideo,in natura humana,quæ fune ipfadiuina ueritas innatura diuina. Quæ humaniter uideo effe ín te lefu, fímílitado funtdiuinaenaturae,fedftmil(tudo, eft line medio iunefta exemplari, ita quod magis fimilisneceffe,neCcogitad poteft. In natura humana feu rationali, uideo fpiricurrt rationalemhumanum,fpiritui diuino, qui eftabfolura ratio¿ftriáífsim¿unitum:6¿ fie imelledum humanum, intellecftaídiuínOjSí omnia in intelledutuo, kfu. Intel/tígis enim omnia lefthuc Deus. & hoc intelligere, eft effe omnia. Intelligis omnia ut homo,&hoc intelligere,eft effe fimilitudinem omnium. Non enim res intelligitur per hominnm, nifi in fimilirudine, lapis non eft inintellecftu humano, ut in cau/fa uel ratione fua propria, fed ut in fpecie fímílitúdíne. Eft igitur ín te lefu unicum, ¿ntelligere humanum, ípfi ¿ntelligere díuino: fícut perfecftifsímá imago , uerítati exemplari♦ Acfí ín menee arcíficis, conftderarem formam arcae ídealem, fpeciemarcaperfeíftífsíméper magiftrum ipfum, fecundum ideam faeftæ,

quomodo tunc forma ídealis,eft neritas fpecieí,6¿ unita ei at neritas imagini,tn uno magiftroáta in te Íefu,magíftro magiftrorum,uideo abfolutam ídeam,rerum omnium,pariter ÔC fpeciem fimilítudínaríam earundem,sltifsím¿ uniri. Video lefu bone, te intra murum Paradifí:quoníam intellectus tuus,eft neritas pariter QC¿mago,S¿ cu es Deus,pariter creatura: infinitus pariter & fínitus.Et non eft pofsíbile, quod *d/* trá murum uídearís:es enim copulatio,diuinæ creantis natura,^ humanæ creatae na curae. Hoc autem inter tuum humanum intelledum}& alterius cuiuslibet hominis, interefTe uideo 3 quod nemo hominum fcit omnia, quæper hominem feíri poffuiit: quia nullius hominis intelledus, eft ica confondus exemplari rerum omnium, ut(i/ militudo ueritati,quin poffic propinquius coníungí,ó¿magis in adu conftitui, deó non tot intelligit,quin plura intelligere poflet,per acceflum ad exemplar rerum, a quo habet adualitatem, omne adu exiftens. Tuus autem intelledus, adu omnia per homine intelligibilia intelligit:quia irue natura humana,eft perfediffima,0fex2 plarifao coniundifsima Ob quâ quide unione,intelledus tuus humanus,omnë crea tumexceditintelledum, ín perfedíone ¿ntellígendí. Omnes igitur rationales fpiritus,longé funt infra te,quo rum omnium,tu lefu magifter & lux exíftis, QC tu es perfe dío,S¿ plenitudo omníum,8¿per te ad abfolutam uerúatemjanquám per mediato/ rem accedunt.Tu enim es uía adueritatem, pariter ipfa ueritasttu es uia ad uitam íntelíed:us,paríter uita ipfajtu es odor cibi lætitiæ,pariter S¿ guftus lactíficansJSis igitur dulciísíme lefu,temper benedídus*

Quod fine Íefu,nónfitpofsíb *ilis* fcelícícas. Cap. XXL

IEfu finis uniuerfi,in quo quíefcít,tanquám *in* ultimo perfedionis, omnis creatis raitu es omnibus huius mundi fapientibus penitus ignotus,quía de te contradi/ doria ueríflima affírmamus,cum fis creator pariter & creatura,attrahens pariter & attradum, finitum pariter & infinitum. Stultitiam afferunt,id crederepofsibi/ le. Fugiunt igitur nomen tuum, lucem tuam, qua nos illiuminafti, noncapiunti fed cum fe putent fapiences,ftulti,ê€ ignorantes,^ cæci manet in æternum. Si autem crederent,quod tu es Chriftus, Deus & homo, & uerba Euangelíj, ut tanti magiftri reciperent,g¿cradarenc:clarífsimétandeconfpicerent,omnía in comparatione illius lucis,in fimplícitate uerboru tuorS ibi occultata, penitus efie denfifsima j tenebras, et ignorantiam.Soli igiturparuuli creduli, hanc confequunrur gratíofífsímá SC uiuifi cam reuelationem.Eft enim in tuo facratifsimo Euangelio, qui cibus eft cœl effis, uti in manna,omnis dulcedo defiderí) abfcondíta,qu3e non poteft deguftari,nifi percre/ dentem & manducantem .Si quis enim credit & accipit, experitur uerifsime, quia tu cœlo defcedífti,ó¿ folus es magifter ueritatis.O lefu bone,tu es arbor uitæ, in Paradi fodeliciarmnemo em potent cibari,uita defiderabilfnifi exfrudutuo.Es cib.prohibi tus ïefUjOmnib.fîliisÀdae5qdeParadeifoexpulfi>in terra,in qua laborat,qugrut unde uiuât Oportet igitur omne homine exuere,ueterepræfiïptionis homine,induere, noua humilitatis hominem,qui fecund ff te eft,fi intra Paradifum deliciara, uitxcibi fperat deguftare.Vna eft natura,nouí oC ueteris Adam, fed eft in ueteri Adam animalis, in tenouo Adam fpiritualistquiain te lefu, eft unítaDeo, qui fpírituseft* Oportet igitur omnem hominem, ficut per communem naturam humanam fui i/ pfius S£tui ,ita8£inunofpiritutibi lefu uniri: ut ficinfuanatura,tibí lefu communi accedere pofsit , ad Deum patrem, qui eft inParadifo. Videreigitur Deum patrem ce lefum filium eius:eft effe ¿n Paradifo,6¿gloríafempíterna:qtn'a extra Pa/ radífum conftitutusj non poteft talem habere uifionem, cum nec Deus pater,nec tu lefu,fis extra Paradifumreperibilis. Omnis igitur homo, felicitatem afiecutus eft,qui tibí lefu ut membrum capiti, unitus eft. Nemo poteft *uenit* ead patrem, nifi per patrem attradus. Tuam lefu humanitatem, per filium fuum, pater attra/ xít,6¿perte lefu, omnes attrahitpater homines. Sicut igitur humanitas tua lefu, eft filio Dei patris unita , tanquam medio, per quod pater ipfam attraxit : ita cuiuslibet hominis humanitas, tibi lefu, tanquam unico medioper quod pater om/

nes

©míes attrahit homines^ eft imita. Es igitur ïefu,fînequo impofsibiîe eft, quen-quàm foelicitare affèqut Es lefu reuelatio patris. Nam pater eft omnibus inuifibilisi & tibi filio fuo,folum uífibílís, QC illi poft te,qui per te & tuam reuelationem, ipfum uidere merebicur.Tues igitur uniens omnem fodicem,domnis fcelix in te fubftfti^ficut unitum in uniente. Nullus fapientum huius mundi, foelicitatem ueram capere poteft,quando ce ignorat. Nemo fcelix uidere poteft patrem, nifi tecu lefu,intra Pa/radifum.Defœliceuerificantw contradicftoria,ficutde te lefu,cum tibi in rationali, naturali,& uno fpiritufitunitus.Subfiftit enim omnis fpiritus fodixin cuo. ficutuiin/ficatus in uiuificante. Videt omnis fpiritus fcelix, inuifibilem Dcum,â£unitur in te lefu,inaccefsibifi & immortali Deo .Et fic finitum, in te unitur infinito & inunibili, & capitur incompræhenfibilis,fruitione Œterna,quæeftfœlicitasiocund!Îsima,nurv quamconfupdbilis*Miferere relefu>miferere,&da mihi reuelateuiderete>&íaluafacfti **eft** anima mea»

QuomodoIcfusuideat;&operatusfir. Cap. XXIL

jk "TOn poteft oculus mentis fatiari,uidendo telefu, quia tu es complemetinn l o|Brris mentalis pulchn*tudínis,8¿inhaciconaconíicio> mirabilem ualde *c ftupidum uifumtuiijefu fuperbenedide. Nam tu lefu,dum in lioc fenft bili mundo ambulares, carnets nobis finiilibusoculisutebaris.Ciiillis ez nim,non fecus quàm nos homines, ununi & unum uidebas, erat enim in oculis tuis fpiritus quidam,quí eratorganiforma,quafiíénfíbilisanima,iíi corpore animalis» **In** eofpiritu,eratuis nobilis dii cretina,per quam uidebas Domine diftindehoccolora/tum ftc,&z aliud aliter» Arque adhuc altius, ex figuris faciei & oculorft, hominu quos uidebas,uerus erasiudexpafsiorium animae, i'ræ, lætitix, triftítíaé. Atque adhuc iubrilius,expaucisfignis,c0prehendebasid,qiiodinhominis mentelatebacfnihiljC him in mente conci p dur,quod non in facie,ôf maxime in oculis, aliquo modo figne* iur,cum fit cordis nuricius)multo enim in his omnibus indicijs, ttcrius attingebas in teriora animaequam quiicp creatus fpiritus.Ex uno enim aliquo, licet parue» ualde fi/gnó,cotum uidebas hominis conceptum, uti intelligentes expaucis uerbis, omnem longum peruidentexplicandum fermonem præconceptum,Sc benèdoâi,dum par-uo tempore inficiunt oculos m librum,totum,acíi legiifent,recitant feriptoris intent tum.Excellebas lefu in hoc uifionis genere, omnes omnium hominum praeteritorír¿ præfentium,& futurorum perfecciones., uelocítatess6¿ acutíes, ôfhæcuifio humana crat, quæfine carnali oculo non perficiebatur. Fuit tamen ftupenda& admirabilis. Na fihomines reperiuntur,qui longa &zfubtilidifcufsiÔe,mentêfcribetiris,fub tunc houíter fídis, S£chsracfteribus, inuiiïs fignis, ïegimtîtu lefu fub omni figno fi/gura,omnia uidebas. Sialiquando homo repertus legitur, qui cogitationem ititerrd gantis eum,uidit ex quibufcuncp oculi fignis,etiam.fi metrum aliquod mente canta/bat,melius omnibus tulefu,exomni nutu oculorurn,omnem conceptum deprachen debas.VidiegomUiieremfurdam,qugexmotulabiorum filiæ,quern uídít,omnia ac fiaudíuiffetintéilexít.Si hoc ex confuetudinelonga5fi'c eft pofsibiíe in fordis,mutís, religíoíis,qui per figna fíbi loquuntunperfecliús tu lefu, qui omne feíbile adfui fciebas, quafimagiftermagiftrorum, ín mínímis&nobis ínuifílibus nutibus 6¿f¿/gnísjuerum de corde eius conceptu, faciebas indicium. Sed erat huic tuæ humanæ perfecftifsimæjlicetfinica! uifíoní,ad organum contractas,abfoluta QC infinita uifio u/nita:per quam quidem uifionem,omnia pariter lingula,ut Deus uidebas,tàm ab/fentia quam prefentta,tam pretérita quamfutura»Videbas igitur feroculo humano accidentia uífilíilía : feduifu diuino abfoluto, rerum fubftantiam. Nemo unquam incarne conftitutus, prœtertelefu, fubftantiamuidit,aut rerumquidditatem. Tu folus animam fpsritum,& quicquidínhomíneerat, uídtftiueríísímé Namficut tiis intelkdiua in homine, unita eft uirtuti animali uifiux, ut homo non folum uideac, ut animal, fed etiam difeernat ôdiudicet, uthomotitauifus abfolutus, unitus eft in te lefu, uirtuti humanae intelleduali, quæ eft diferetio *in uifu* a-tiimalh Vis iiifiua animalis in homine^non in feafed in anima rationalUanquam in

iorma

forma totías>fubfíftít:fic ais ttifîua intelleduaîis,non ín fe,in £c Mi, fed inuirtuteutfíua,abfoíuta,fobfíftít'O admirabilis uíius tuus,lefu dulcifiíme. Experimur aliquoties,quomodo prætereunte oculo depræhendimus,fedquianon fuimus íntentí,ut dífeerneremus quíseflét,uefcimus indicare interrogando orne noti præcereuntis,li/cet feíamus aliquem pmeríífst Videmus igitur illum animaliter, fed non uídímushu maniter,quía uím diferetiuam non appUcauímus. Ex quo comperímus, naturas uiiíum,0¿ fifintunitse launa forma hominis, maneat tamen diftindaq&diftindas habent operationes. Sic ín te uno lefu, uideofimiliquodammodo,hbmanamintelle/dualem naturam,diuinæ naturae uni cam,& quod paríformíter, ut homo operatus es plurima,atqueutDeus mirabilia multa, fuprá hominem. Video lefu piifsime, intel/ledualem namram,effeinrefpedufenfibilisabfolutam,6£ nequaquam uri fenfibt/lis eft,finitam,& ad organum alligati, queadmodum uls uifiua fenfibilis,eft oculo alligata: fed improportionabiliter abfolutior efforts díuína, fuprá intellediuale. Nâ intelledus humanus,ut ponatur in adu,opus habet phantafmatibus,& phantafmata,fine fenfibus haberi nequeimt,&fenfus,fine corpore non fubfiftunt, obhocuis humani intelledus eft contrada,&parua,índígens praenarratis Diuinusuèrô Intel/ledus eft ipía necefsitas,non dependens,nec indigens aliquo, fed omnia eo indiget, fine quo non poflunt efle. Attentius confidero,quomodo alia eft uisdifcurfiua,quae ratiocinando difeurrit quærit:aiia quæiudicat,Ô£ intellígít. Videmus enim canem dífcurrere,6¿ quærere dominum fuum,6¿ dífeernere illum, &C audire uocationê eius. Hic quidem difcurfus,eft in natura animalitatís, *in* gradu fpeciftcæ perfedí onis cani næ. Adhuc alia reperíuntur animalia,lucidioris difeurfus, fecundum perfedíorem fpecíem,8¿ hícdífcurfus in homine, proxime accedit ad uirtutê intelledualem, ut fit fupremitas perfedionis fenfibflis, multos gradus perfediois, Sf innumerabiles,fub intelleduali continens,prout fpecies animalium, nobis patefaciunt. Nulla enim fpecies eft: quae gradum perfedionis proprium fibi non fortiatur. Eft etiam quifq? graduum latitudinem habens,intra quam uídemusíndiuíduafpecíeí,uaríé fpeciempar tícípare Intelledualísuero natura,paríformíter fub díuína,gradus habetinnumerabiles. Vade ficut intelleduali, complicantur omnes gradus, fenfibilisperfedioníst (íc*"íidiuína,omnes gradus, intelledualís perfedionis, (íc fenfibilís, &C omnium. Ita ín telefu meo, uideo perfedionem omnem. Nâcum fis homo perfedifsímus,ín teuideo intelledum,uírtutírationali feu dífeurfiuæ,quæeftfupremitas fenfitiuæ,u/nirí.Et fie uídeo,íntelleduín ratione,quafi in loco fuo?ut locatu ¿n loco3quafí cande lamin camera,quæ illuminat cameram, omnes parietes,totum ædificiu, (ècun/dum tamen gradus diftantiæ,plus mínus. Video deinde, íntelleduíínfua fupmíta fe uniri,diuinu uerbií,atcp íntelledü ipfum,loen efle,ubi uerbu capíturutí ín nobís ex perímur,íntenedulocSefié,ubiuerbumagíftrí capítur,quafíluxSolís,íungaturcá delæ prælibatæ.Illuminatenim uerbtiDei,intelledum;ficutlume Solis, bunemudír. In te igitur lefu meo, uideo uita fenfibilem, illuminatam lumine intelleduali, uitam tntelleduale, lumen illuminans, atep illuminatum, & uitam diuinam illuminantem tantum.NamS¿ fontem luminis,inlumine illo intelleduali uideo:uerbu fcílícetDeí quodeft uerítas, illuminans omnemintelledum. Tu igitur folusaltiflimus omnium creaturarum,quiaita creatura,quod 0¿ creator benedidus.

Quomodo lefus mortuus fuir,unione cum uita manente. Cap. XXIII,

Okfu,mentísfapidifsimuscibus,quádoíntráParadííí muru te intueor, admirabíbtlís mihi occurris. Verbum enim Dei es,humanatú,6¿ homo es,deifî catus.Non es tamen quafi copofitus,exDeoÔLhomine.ïntercôponentia proportio eft neceflaria, fine quanô poteft efle côpofitiotfiniti ad infini/tum,nulla eft proportio Nec^ es coûicidêtia creaturæ creatoris,modo,quo coinddêtia facit unumjeflealiud,Nam natura humana,non eft díuína,aut econuerío. Di/uina enim natura,nô eft mutabilis,aut aïterabilis in aliam naturâ,cum fit ipfa xterni/tas,neq? natura quæcuncg, propter unione ad diuinâ, tranfi t iii aliâ naturæficut cum imago

îmâgOjUfiitur fuse neritati.Ipfa enim non poteft dici tutic alterari, féd potius receded ire ab alteritate: quia unitur nerita rífase propriæ, quæ eft ipfa inaíterabilitas. Neque enim lefudulcífsime,dícípotesmedíanatura,ínter díuínamS¿humanam>cum interii lasion pofsit ponî quaedam media natura, participans utranqj: natura enim díuína, non eft participabilis, quia penitus abfolute fimplicifsima. Nec tunc tu lefu benedi/ ¡eddies ueíDeuSjUei homo,Sed uideote Domínelefu, fuper omnem inteUedurri tinîifuppofitum,quía unus Chríftus es,modo quo oideo, unâ ruam humana anima i ínquautí in cuíuí libet hominis ánima, uídeo corruptibile fenfibile fusile natoram¿ fiCmintenedualí íncorruptibilínaturaffubfiftcre.Nec^ anima illacompofíta fuir,ex corruptibili^incorrüptibílí,necp coíncíditfenfíbüiscum íntelle¿lualr,üídeo aute animam ímelk&ualem,uniri corpori,per uírtutem fenfibilem., touificankm corpus* Et quando anima ínteUedtiua, ceffaret in uíuificatione corporis, fine eo quod A cor/ pore fepararetur: tunc homo die mortuus efter, quia uitaceifarec.Nec tamen acitOj effet corpus ^paraturn^um intelledus íítuitaeíus* ficut cum homo, qui inremcin/ quífiuitmedío uifus,dífeernere ueníentem5ó¿taméeoa!qs confideracíombus rapto* ceffat poftfea attemio,circa illam inquifitionem, ocuhs no minus in ipfum comedí s* tunc rienieparatur oculus ab anima Jícetabattentione dífcretíua anima?, íeparatus exíftat.Quod firaptus iDe,nouíolum ceiTaret à uíüifícatíonedífcretíua, fed etiam â uíuífícanone fenííítíua, oculus .ille mortuus eiTeqquía non uíuifícaretur Nec tamen propterea effet,à formainteilediua feparatus,quæ eft forma dans effè,fient manus a- rida,manet unitaformæ,quæ unir corpus totum.Reperiuntur homines, qui fciunrre trahere fpírítum uíuificantem,6¿apparétmórtui,8¿noh fentienteswt beatus Augu ftínus recitat. Eo ením caía, íntelledualís natura, unita maneret corpoi i,quod qui/ dem corpus noneflec (ùb alia forma,quàm priustimó haberet eandem formam. £/ma neret idem corpus,neq? uis uíuífícandt delineret effeffed maneret in unione,cum in/ tellecluali nacurajicet adu non extenderetfeincorpus. Video hominem illum uera citermortuum3quia caret uita uiuiftcantefmorsenim, eft carentia uiuificaritis) 0¿ ta- men non effet corpus illud mortuurn,a uita fua,qux eft anima eius, feparattim. ÈÔ modo lefu ckmentifsime,intueor abiblutamuitam, quæDeus eft,humano incelle/ ¿lui tuo, 8¿ per iliu corpori ruo infeparabihter unitam.Nam unio illa talis eft,quod maioreffcnequit. Separabilis igitur unio, multo inferïoreft unipne,quæ maior effe nequit. Nunquam igiturfuit nerum,neguéerittinquâm, diuinam naturam ab huma/ na tua feparatamlta nècabanima,necàcorpore,quç funt,fíne quibus natura huma na non poteft effe. Qnamuis uerifsimum fit,animam tuam defrjffe corpus uiudica- re,Ô£ te ucraciter mortem fubtjfle:& tamen nunquam à ueritate iiifse feparatum. Si fa *sacer^ii* cerdos ilk,de quo meminitAuguftinus, qualemcunque habuit poteiiatem, tollere uiuificationem decorpore, attrahendo eam inanimam, quafi candela, cameram il- luminas,effet uíua, & attraheret radíos (per quos cameram illuminauit) ad centrum lucís íua?, fine eo quod feparetur à camera, *ÔC* hoc attrahere, non eft nifi definet e in/ fluere: quid mírum/ítulefu poteftatem habuifti,cum fisluxuiua liberrima, uitiifí- cantem animam ponendi, tollendi?& quando tollere uoluifti, paffùs es mortem, 6I quando refumereuoluifti, propria uirtute refurrexifti. Dicitur autemintelledlua- lis natura,humana anima,quando uiuificat feu animat corpus.Et dicitur anima tolli, quando ceffât intelledus humanus, uiuificare. Quando enim intelledus, ab officio úíuíFicandiceffat,&quo adhocfe feparatâ corpore, proptereafimpliciternon eft feparatus.Hæcin(piraslefu,ut te mihi indignifsimo,quantum capere pofftim offert das,& in te contépler, humana natura mortale,induifte immortalitace,ut omnes ho/ mines,eiufdchumanænaturæ,intc refurredioné,S¿díuínauitâ,affeq poffint.Quid igit dulcius,quid iocudius^hoccognofcere.quoniatn te lefu,omnia in noftra nátd ra reperim^, qfolus omnia potes,das liberaiifsime,et no improperas,0 pietas miferícordía ínexprefsibilís,tuDes,q es ipía bonitas,non potuifti fatíífacere, infini nirçclemêtiçetlargitatitua!,nifite nobisdonares.Nec hoc côuenietiùs,nobis recipi entib. pofsibiliusf<eripotuit,^qnoftram affumeres natura, qui tua accedere non potwimusJta uenifti ad nos3& nominaris lefus5faluator Temper Benedídlus.

Quomoj

De uiiîone Dei

Quomodo lefus fit uerbum uítsc, Cap* XXIIIL

COnteplor tuo dono, utic^ optimo atque maximo, telefôm meff,prædicàn/ tê uerba uitæ, & largiter diuinnfemen, in corda audientia feminantem: 8£ uideo eos abire,qui non perceperunt ea,qiiæ fpiritus funt.Sed manentes ut deo difcipulos,qui iam guftare coeperunt, dulcedinem dodrinæ, anima ui-

Veins

uificantis.Pro quib^omnib.princepsillejati^fummusommaApoftolorumPetrus^

fñülus

confefftis eft,quomodo tu ïefu haberes uerba uít^,6¿ uitam qu£rentes,admiratus eft, a te abire* Paulus à te ïefu, uerba uitae, in raptu audiuit* & tunc necp perfecutio,neq5 gladius,neq$ fames corporis, eum à tefeparare potuít*Nemo omnia unquam te defe rerepotuit,q uerba uitæ guftauítQuís poteft urfum fepararеà meile,poftquàm dut cedinê eius deguftauit? Qiiâta eft dulcedo ueritatis quam uita prgftatdeledabilíísí/ mam,ultra omnem corporalem dulcedinem, abfoluta enim ducedo eft, undemanat omne, quod omni guftu appetitur. Quid fortius amore, ex quo omne amabile ha-bet,quod ametunSi contradi amoris nexus, aliquando tantus eft, quod timor mor/ tiseumrumpere nequit: qualis tunc eft nexus, guftati illius amoris, à quo omnis a/ morí nihil miror ego crudelitatem pœnarum, pro nihilo habitam, ab alijs militibus tuis lefu,quibus,te uitam præguftabilempræbuifti. Olefu amor meus, feminafti fe/ men uítx, in agro credentium, teftimonio (anguinis irrígaftí, morte corporali o/ ftendifti, ueritatem efte uitam fpiritus rationalis, creuit femen in terra bona, *QC fecit* frudurmOftendis mihi Domíne,quomodo anima mea, eft fpiraculum uitæ, quo ad corpus,tn quod uitam fpirat et influit,et non eft uita,quo ad te Deum,fed quaft pote tía ad uitam. Et quia non potes non concedere,quae petuntur,fi attentifsima fide pe/ tanturdnfluis mihi in puero effe animam,qua? habet uim uegetatiuam in atftu: crefcit enim puer, habet uim fenfitiuam in adu, fentit enim puer, habet & uim imagina/ tiuam,fed nondum in adu,habet & uim ratiocinatiuam,cuius adus eft adhuc diftau tior,habet & uim intellediuam,fed in remotiori çotentia* Ita animam unam experi mur,quo ad potentias inferiores, effein adu pri us, & poftea quoad fuperioreSjUt prius fit animalis homo, quàm fpíritualis.Síc experimur, uim quandam mineralem, quæ & fpiritus dici poteft,in uifceribus terrae effè,*dC* ilia in potêtia eflè, ut fiat minera lapidis,autin potentia effe,ut fíatmínera falis,etalíS,ut fíat minera metalli^ uaríos effetales fpiritus, ftcunduuarietate lapidum, Fallût, *ÔC* metallorum* Vnutameneffe fpirítS minera: aurfqex influetia Solari fcu coeli, côtinuéplus plus depuratus,tan detnfígítur in aura tale,quod non eft per aliquod elementa,corruptibile.Èt ineo,plu rimumcœleftis incorruptibilis lucis refplendetimultff enim corporali luci Solis afsí mílatur,fíc quids de fptrituuegetabilí, ¿*C* fenfibíli, experimur* Nâ fpiritus fenfibílis in homine,mukafe côformat uírtu tí coeleftí motín e,et influential',& íub coelíínflue tía capít fuccefsíué augmentum, ufcpquo ponaturín perfedo ádu. Educitur autem de potentia corpóris,ideó ceffat perfedío eius,deficiente perfedione corporis á quá dependet.Eft deinde fpiritus íntelledualís, qui in adu perfedionis, non dependet a corpore,feduníture!>mediante uirtute fenfítiuathíc fpiritus,qiiía non dependetàcor pore,non fubeft influentiæcorporum cceleftíum, needependet á fpírí tu fenfibíli, fie nodepedet,à uirtute mocíua cœli.Sed ficut motores orbíñ cceleftiu, fubfunt primo motorúfic híc motor,qüí eft íntelledus. Sed quia unitus eft corpori, per medium fenfitíug,tuc fíne fenfib.no perficít:omne erh qd ad ea peruenít, de mudo fenfibíli,p medía fenfuff,ad ipfa pergit. Vhde nihil talepoteft effe in intelledu,q> prius no fue fitinfenfu. Quanto autefenfusfuerít puriorói perfedíor,S¿ imaginatio clarior, díícurfusmelíorítantoíntelledus,infin'síntelledualib.operatíÓíb+mín<? impeditus gfpícacíor exiftit* Pafcitautê íntelledusp uerba uitæ,fubcuius ínfluetíacoftítuit, ficut motores orbiu,differêter tametutí etíá fpiritus,qui fubfunt ínfluetíjs coelí,diffère terperfícíun t.Et no perficitur,nifi p accides,àfenfibíli fpírítu: ficut imago nô perfí-cít,licet excitet,ad inquirenda ueritatêexêplaris:uelut imago crucífixfnó influit de uotionem,fed excitat memoriam,utínfluaturdeuotío.Bcquoníam nônecéfsíüaturp influentiam cedí, fpírítusintelledualís, fed eft penitus líber : tunc níffe influentias uerbi

uerbi Deeper fidem fubtjciatsno perficitur: ficut difcipulus liber,qui fui far *is eft. nifi* feuerbo magíftri fubiictat perfidem,nonperficitur:oportecenim quodconiida t,ec audiat msgiftrum. Perficitur autem inteUedus,peruerb'umDei&'crefcit, *8c* fircon/ tinuecapacior aptior,atque uer.bo fimílíor:¿¿ hec perfecfti.o,qùæ uenit fie â uei bo à quo habuit effe, non eft perfero corruptibilis, fed eft Deiformis. Sicut perfedbid aud,no eft corruptibilis, fedcosleftiformis: Oportetáutem omnem ínreftedurn per fidem.ua bo Dei refubiícere,ó¿attenufsíméiaternamiHamfummíni3gjftn'dociriz nam aadíres6¿ audiendo^ quid ineo loquatur Dominus,perfidecur. Qua prop: er,tu icfu magifter unice, prædïcafti,fidem effe omni accedenti ad uits fontem neccflàri/ am,&feamdom gradum fidei,adefte influxum uirtutis diuinæ, oftendifti. Duo *zaiv* 'tumdocuifti, Chdftefa!uatór,fidem& díkdíonem. Per fidem. acceditfatdkduS nd uetbum,pcrdíl£<ftíoneiti,unittir ei,quantum accedit,tantum ín uirtuú a ugerur,& quantum diligit, tantum figitur in luce eius. Vei bum autem Dei, intra ipi um eft,&5 h<5 eft opus,ut quærat extra fe, quia imus repes ¿et, S€accederé poterit per fide. Et ut propius accedere pofsit, poterit prcribusobniieremam uerbfi adaugebit fidem, per 'communicationem luminis fui. Tibi kfu gratias ago, quoniam ad hoc ruo lumine perueni. In lumine enim too, uideo lumen uitæmeæ, quo modo tu uerbum, influís ormr bus credehtibus uitam, 6¿ perficis omnes te diligentes ; quæ unquâm breuior fi efttcacior, docftrína tua Íefubonemón faacles nifi credere, &non præcipisniii a:uare.Quidfaciliùs,quàmcrederfeDeO;QuÎddukiù'?, quàm ipfum amare: quàm fuwe eft iugum tuum,& quàm leue eft onus tuum,præccpâor unicerPromims,hanc doArínartiíeruantibus,omnedefideratum:níhiiením aftruis,credenti difficile^ ni lui amanti denégabik. Talia funt promifla,quæ cuis difcipuhs fpondes,ôf uerifinna funqqma tu es Vericas, qui non *nifi* uera promittere pores : imb non nifi teipfani promi tàs,qut es perfedio omnís perfedibilis« Tibi laus tibí gloria, cibi gratiarum à/ chopper ætenia 1 æcùla. Amem

Qiioirodolefus fitconfummacío;
Cap. XXV.

SEd quideft hocDoníine, quodimmittis in fpíritumhomínís,qnem perítGfefii Nonne fpiritum tuum bonum,qui penitus eft in adituirtus omnia ui rtutum; & perfcíftioperfedorutn:quoniáfileeft,quiomniá operatur. Sicut enim uis Sohnsjdefccndensinfpiritumuegetabilem^mouetipfumutperficiatur^fic g* sfifsima^ naturalifsima décodions,coeleftialis caloris,frudus bonus, medio bc? nx arboiistita fpmtus tuus Dcus,ucnit in fpiritum intdledualem, boni hominis, *&C* caloredmmædiaritatis;decoquituirtualem potentiam, utperfipiâtuf, *ÔC fiat ei* gra- nfsihws fiudus.Experimur Domineiimplicerti fpiritum tuum, uirtute infinitum, cà pi mukiplicuer: capitur enim al¿terinuno,ubíeff¡cítfpíritumpfophéticum,alíter thaiio,ubipedtumcfficitinterpretem, &aiio,ubi docecfcientiam^'tathalqsalfter» Vana, enim funtdonaeius>&illsefunt petfediones,intelledualis fpiritus,f(cutidem Calor Solat is,in uattjs arboribus,uarios perficitfrudus.Video Domine,fpiritum tui um,nulli fpmtuideeftepofle: quia fpiritus eft ipirituu,& motus motuum, 0¿ eft **re/** pknsomnem orbenr.fed difponitomnia,quæ non habent fpiritum intelleduakm; per natura intelledualem, quæ monet codum,& per eius motum,omnia quæ ei fab^ ibnt.Difpontionemuerdatquedifpeniationem,inn3turaint,elleduali,uonnififibi- ipíi reieruauit.Defponfauit enim libi hanc naturam, in qua elegit quiefeere, tâquam **in** domo ma(ionis,et coelo neritatismuliibi cm capí poteft ueritas per fe,níf¿ in íntelle duali natura.Tu Dommc,quí omnia propter temetipfum operaris, uníueríúm huc imSdtjin creafti,propter íntelledualeninaturam:quaíi pidor,quí díueribs temperat colores,ut démum iéipfum depingere pofsfaad finem, ut habeat fuiípfius imaging in qua delicietur acquíefcatars eiusîuc cum.ipfeunus fit ¿mmulcíplícabilís,falte mo« do quo fieri poteft, fapropínquífsimafimíiicúdine, multiplicetur. Multas autém fi> guras facir:quiauirtutisfuæinfinitæfimilitudo,nonpoteftniftinmulds,perfedio* **n mo do explicari, furitómnes intellectuales fpiniuSjCùflibètfpiritdxopportunL**

Nad

Nam nifi eflent innumerabiles,non pofles tu Deus infinitus,meliori modo cogno/ fci.Quifçp enim intelledualis fpírítus ,uidet in te Deo meo aliqaid,quod nifi alrjs re udaretur, non attingerent teDeum fuum,meliori quo fieri poflet modo.Reuelantv gittir fíbí mutuo,fecreta fua,amoris pleni fpiritus,&augetur ex hoc cognitio amati, & defiderium ad ipfum, Sí gaudij dulcedoinardefcit. Neqs adhuc Domine Deus,fi- ne kfafilio tuo,quem præcóníbrtíbus fuis unxifti,quiChriftus eft: complementum operis tui perfedfles. In cuius intelkdu, quiefcit perfedio › creabilis naturæ;nam eft ultima, &¿ perfedifl¿ma,ímmultíplícabílís Dei fímílitudo, S¿ non poteft eíTe,nif¿ una .íuprema ralis. Omnes autem alrj fpírítus íntelleduales, funt, illo fpírítumedíante, fimílítudínes,6¿ quantó perfedlíores,tantohuícfímilíores. Et quiefcunt omnes ín ¿lio fpíritUjUtín ultimo perfedíonís,imaginis Dei,cuius ímagínís,aflecutifuntfímí- litadme ÔÉ gradum aliquem perfedlíonis. Habeo igitur dono tuo Deus meus, totS huricuífíbílem mûdum,æ omnem fcrípturam,6¿omnes admíníftratoríos ipiritus, ¿nadiutoriumtuc proficiam ¿ncognitíonetuí,omníameexcítant,ut ad teconuertar: non aliud fcripturæ omnes,facere nítuntur,nifí te ofted ere,ne¿^ omnes intelledua/ les fpiritus, aliud habent exercitq,nifi ut te quaerant,8¿ quantum de te repererint, re/ uelent. Dedifti mihi fuper omnia,lefumagiftrG,uiam,uitam,&ueritatem:ut penitus mihi nihil deeffe poflm Confortas me,fpiritufando tuo, inipiras per eu,elecciones uitæ,defideria fanda. Alicis,per praeguftadonem dulcedinis uirægloriofæjUttebo num infinita amcRapísme,utfimfuprámeípfum,ó¿pra:uideamlocíígloríˆad que me inuítas.Multa míhífaporofíflíma fercula,odore fuo optimo, me attrahetía, o fie dis,thefaurum diuitiarum,uitæ3gaudrj,pulchritudinis,uiderefinis. Fontem,ex quo effluit omne,defíderabíle,tam in natura quâ arteâdifcoperis. Nihil íecretí tenes. Ve- nam amoris,non occultas,neqj pacis,neqj quietis . Omnia offers mihimiferrimo, qu?'*' de nihilo creafli. Quid igitur moror,cur no curro,in odoreunguentorfl Chri* fâ mei,cur non intro in gaudium Domini mei,quid me tenet,fi tenuit me ignorantia tui Domíne,Ófuana fenfibilís mundideledatio, amplius no tenebít.Voloením Do míne, quia m das ut uelím,ífta linquere,quæ huius mundi font,quia me linquere uult mundus* Properoadfinem,carfumpenèconfummaui,præuenio ualefacereipfi, qui anhelo ad coronam. Trahe me Domine,quia nemo peruenire poterit ad te,nifi â tetradus.'utattradus3abfoluar ab hoc mundo, ¿ungar *tibi Deoabfolato^iftsctcr-* nitate uitæ gloriofæ. Amen.

Libri deuiiïoncDei, finís.

REVERENDISSIMO

in Chrifto P.D. Nicolai de Guía Cardina'

lis3 Dialogorum de Ludo Globi, Liber primus-

Interlocutores. IO ANN E duxBaioariæ.EcNL
COLAVS CARDINALIS.

I Ô A N N E *S.*

Vm teuideam ad fedemretradum,forte fatigatum,ex ludo glo/ biztecum (fi gratum uíderemjdehoc ludoconferrem.c a r d i n a l is . Gratífsímum. i o a n n e s. Admiramur omnes,hunc nouum íocundumcp ludum,forte quia in ipfo eft,alicuius alt£ fpeculatío nis,figuratio,quam rogamus explanari, c a r d i. Non rnalemo- uemfoi. Habeat enim aliquae feientise, inftrumenta & ludos * A/ rithmetica,rythmimachiam. Mufica,monachordum. Nec ludus -atrunculorum ieufchacorum,caretmyfterio moralium. Nulluenim putohoneftS ludumjpenitas dífeiplina uacuum.Hoc aero tam iocundum globi exercitium,nobis

non

non paruam puto reprxfentarephilofophiam. toannes, Aliquid igitur,roga/ mus,dicito. cardinalis. Timeo£ibintrarelaborem,quemmagnum uideo? & prius longa meditatione depurandum, ioannes. Non cunda profundar! petimus, fed paucis nobis facisfacies* cardinalis* luuentus quamùis àuïdà

8£ feruens,citb tamen faturatur.Faciam ígítur,S¿ feminabo in nobilibus metibus ue ftris, aliqua fcientiarum femina,quæ fi intra uos receperitis, QC cuftodieritis,magna; diferetionis , circa fuqpfius defideratifsimamnoticiarri, lucis frudum generabunt. Primum igiturattente confiderabitis,glqbum & eiusmotum, quoniam exintelligi tía procedunt. Nulla enim beftiâ, globum & eius motum ad terminum producit. Hxc igitur opera hominis, exuirtute, fuperarite extera mundi tiuiùs animalia,fieri uidetis; IOANNES. Vticp fic efte fcimus, ut dicis; CARDiNÁLiS.Sedctírglo- bus,arte tornatili,cepit illam medix fphxrx figuram, aliquantulum concáúamtnoñ uos ignorare puto.Non enim faceret motum, quem uidetis ,elicoidem , uertigino/ fumjftufpiralemjautcuriiæinuôhitumtnifitalemteneretfiguram.Parsenimglobi, qui efi perfçdus circulus,inredummouerêtur, *nift* pars ponderpfíor,.6¿ corpulenta, mótum illum retardaret,ôicêtraliter ad fe retraheret.Exqua diuerfit te,figura motui eft apta,qui nec eft penitus redus, nec penitus curuus, uti eft circuli circumferentia ab eius centro asquè diftante. Vnde primo caufam figurx globi attendite,in quo ui/ detis,fuperficiem conuexam,medietatis maioris fphæræ, Sc fuperftciem concauam, medietatis minoris fphæræ,&f inter illas corpus globi contineri. Ac quod globus in- finitis modis,fecundum uariam habitudinem,didarum fuperficierum, poteftjjaria/ ri,8¿femper ad alium motum,adaptari, ioannES. Sane hxc capimus. Scimus énfm3fí árníilia poiTecelle circuíuSjfiné omni latitudine circumfereptix, upluere/

O cur/uper

retur,fupér xqualí plana fuperfíciei, puta fuper glaciem : ipfa non nifi redam line/ amdefcriberec.ldeo eum hicarmillamglobofamuidemus,addita corpulemiaudeo teda linea non defcribitur , ièdcurua, uaria curuitate,fecundumuarium globum» lcar Diñaljs. Rede, fed oportet etiam confiderare,lineas, defcriptiortis motus unius 8C eiufdem globi uariari, & nunquam eandem defcribi , fiue per eundem, ft> ue per alium impellatur, quia femperuarièimpellitur, ôdinmaiori impulfo,deferí pta línea uídetur redíor, *ôC* fecundum minorem curuior. Quarein principio mo? tus3quando impulfus eft recenti online# motus funt rediores,quam quando motus tepefcit.Non enim impellitur globus,nifi ad redum motum. Vnde in maiori impul fu,globus â fua natura magi's üíolentatur,ut contra naturam, etiam quantum fieri po teft,redé moueatur.In minore uero impulfu,ad motum naturalem minus uiolentà- tur,féd aptítudínem naturalem forma: fuæ,motus fequitur. ioannes. Hæcclà/ ré fie eflè experimur. Nunquam enim globus mouetur una uice3íícuc alia. Opor- tet igitur ex alia ôfalia impulfíone, aut uarío medío,hoctueníre. cardinali^ Dum quis globum proijcít, née una uíce ficut alia, ipfum ín manu tenet aut emittita aut in plano ponit, aut aequali uirtute pellit : nihil enim, bis xqualiter fieri pofsibile eft. Implicat enim contradidionem efleduo, & per omnia aequalia fine omni dfl> ferentia. Quomodo enim plura poflenteflè plura, fine differentia. Vnde quamuis peritior/empernitatureodemmodo fehabere, nonefttamenhocpræcisèpofsibi^ îej'icec differentia nôn femper uideatur. *i*oANnes. Multa funt quæ uarietarem inducunt}etiam pauimenti diuerfitas, SC lapillorum interceptio, curium impedien/ tíum,S¿ fæpè fuffocantium,at<$ globi faeculentia 3imo fífíiira fupérueniéns,S¿ talia multa. Cardinalis. Hac omnia confiderari necefle eft, ut deuenia mus ex iftisa ad fpeculationem philofophicam,quam uenariproponimus. Deficit enim motio,»- liquando fututo cadenteglobo,fupèrplanam fuamfuperficiem * linpediturob iw dij globi atquecircumftantis3uariationem,naturaiitercpdefi'cit, dum íuper polo feut medio curtía: fuperfi'cieí,fuccefsiu¿ in ipfa motus minuitur. Haec multa alia puto fubtiliter annotanda,propter fimílítudinem artis ôf naturæ, Cum enim ars naturam ítniteturtab rjs, quae in artefubtiliter reperímus, ad natura: uires accedimus. io *ANU* nes. Qiiídíntendísdícere,percírcunftantísuaríatíonem. cardinalis. CoelrJ ftellarum,6C aeris,atque temporis mutationem îhæcomnia immutata,immutant iU la,quæ circumflant SC continent, ioaNnes. Aiebas, globum femifphæricam ha- bere fuperficiem. Poflètnehabere minorem aut maiorem, flue integra fphærat rotunditatemé CArdinalis* Globum pofle habere fuperficiem maiorem aut mi norem,aut integrae fphæræ,non negotfi de uífibíli figura feu rotunditate, loquitriw^ quae nequaquam eft uera autperfeda. Nam rotunditas, quærotundior eflè non pof- fet,nequacg eft uifibilis. Cum enim fuperficíes,à centro fphaerae,und¿¿paequédiftetí extremitas rotundi,in indiuifibili pundo terminata, manet penitus noffris ocqlis in uífibílis.Nihilenímnífi díuif¿bile,8¿quantum, à nobis uídetur. ioannes. VP timaigiturmundi fphærica rotunditas, quam puto perfediTsimam, nequaquam eft uifibilis.CARDiNALiS.NequaÇ,imô nec diuifibilis mundi rotunditas3cijm in puti do confiftatittdiuífibílíjSC ímmultíplícabíli. Non enim rotuoditasyexpundis po/ reft effe compofitatpundus enim, cum fit indiuifibilis, SC non habeat aut quantita* tem,aut partes, fiueante, fiue retro , 66 alias differentias î cum nullo alio pundo eft componibilís.Ex pundis *i*gitur, nih *i*l componitur: pundum enim pundo addere, perinde refulcat,acfi nihil nihilo iungas.Non eft igitur extremitas mundi,ex pundis compofita : fed eius extremitaSieft rotunditas, quæ iri pundo confiftic. Na meum una fit altitddorotunditatis,quæundi^eftæquediftans á centro, ¿Vnonpoffuntef- fe piares lineæ,præcisèæquales î eritunatantum æquê diflans rotunditatis altitudo¿ qtiæ in pundo terminatur* io annes. Mira dicis. Nam intelligo , has omnes liaríasuífibíles formas,ín mundo inclufas eflè: & tamen fí pofsibile effet, aliquem extra mundum conftitui, mundus effet illi inuifibilis , inflar indiuifibilis pundi» cardinalis, Optimécepíftú . Et fie concipis mundum, quo nulla quantitas

maior

maior,in pundo,quo nihil minus contineri,& centrum atque circtimferentiameius non pofle uideri .Necefle plura diiierfa punda,cum pundus non fit plurífícabílisnd pluribus enim atomis jnon eft nifi unus & idem pundus.Sicut in pluribus albis,una albedo. Vnde linea,eft pundieuolutio. Euoluere uero,eft pundum ipfumexplicare:quod nihil aliud eft, quàm pundum s in atomis pluribus , *ita* quód in fingti/lis contundís ôf continuatis efle* io annes. Nonne ficextremitasanguli,cum fitpundus,eftinurfibilisi' car dinalis ímó. Sed fi angulus non effet nifi extremitas, ficuteft rotunditas 3rotundi extremitas:certum effet, totum angulum **non** eflè uifibilem. io annes. întelligo , *8¿ita* eftutais. Ideóneefummum nec imum rotundi,uideri poteft,cum fit idem atomus. Quicquid autem *in* fphæra uelrotundo eft,eft fummum 8Cimum. Ideó nec rotunditas nec aliqua pars eius, uideri poteft. Non tamen dico,quód res rotunda uideri nequeat, fed ipfa rotunditas rei, eft inuifibilis. Nec fecundum ueram rotunditatem,quicquam eft uifibile.Qua re cum uifus iudicat aliquid eiferotundum,ineo no eft uera rotuditas.Hoc quidem uidereuideor, tedicereuelle : fcilicet, fudicium uifus de rotundo ? uerum non efle. car dinalis. Hæc dicere intendo. Nihílenitnuídetur, nifi ín materia. Veta autem rotunditas, non poteft efle in materia* fed ueritatis tantum imago. ïo an/KES. Sic nulla forma, eft uera in materia , fed ueritatis tantum imago,ueræ formar, cum ueritas formae fit ab omni materia feparata. car dinalis. Quamuis Pia/tonice uerum dicas, tamen refert inter rotunditatem & aliam formam. Quoniam fi etiam poisibileefiet,rotunditacem efle in materia,tamen adhuc noneflecuifibilis. Secus de cæteris formis,fi in materia efient,quoniam uideri poifent : non tamen rotunditaSinecrotundumfecundumeam uideretur. Solum enim longum ÔC latum, uideri poteft :fed in rotunditate, nihil longum aut latum, feu diredum : fed circum/dudio quædam, circumdudaquædamdepundoad pundum conuexítas, cuius fummumeftubique,g¿eftatomus,fuaparuítateínuiíibilis. io annbs. Nonné plures atomi,funtplura rotunditatis fumma,8¿facerepofluntlineamquandam con uexam, quæ uMeri poteft, ÔC fie quædam pars rotunditatis uídeturí' car dina/Lis. Hoc efle non poteft,cum quicquid eft in rotundïtate,fit fummum. Atomus autem, fummitatem rotundítatiscumtenear, unde initium uidendi rotunditatem fumeretoculusfiion ab atomo,cum fitínuífibilísjnec ab alia,quâm à fummorotun/ditatis, oculus recipere poffet, initiumuidendi rotunditatem. Summum enim eft, qaícqiiídínrotundítateeft,fummumautem,atomuseft. Nonne fi poneretur,quód à fummo rotunditatis,inciperet uifus, oporteret ipfum duci, àfummo ad fummumi' io annes. Certum eft hoc fieri oportere, cum nihil in ea fit, nifi fummum. ca R-dinalis. Summum autem atomus eft,quæ noneftuifibilis. Patet igitur Mercurium rede dixiffeimundum ex fenon efle uifibilem,quia rotundus *eft,&* nihil de eo> uel in eo uídetur, nifi rerum formæ, in eo contentae, io annes. Mundirotun/ditascumfitinmateria, & propter adiundionem ad materiam, fit imago rotundi/tatis : quare illa rotunditatis imago , in materia uideri non poteft. car dinalis. Intantumillarotunditatisimago,adueram rotundítatemaccedít, quóduífum,S€ omnem fenfum, fubterfugit. io annes. Ideó mundum nonuidemus , nifi in/quantum per partes,rerum formas uidemus, quibus fubtradis,necmundum,nece/tus formam,uideremus. car din alis. Benedicis. Nammundi forma,rotun/ditas eft inuifibilis. Vifibilibus igiturformisfubtradis, unus manet in toto orbe uultus , fcilicet eflendipofsibilitas, fiue materia inuifibifis, in qua dicitur eflè rerum uniuerfitas,& fatis Philofophiceconcedi poteft, quód propter perfedionem, ibi fit rotunditas, io annes. Hæc meum excedunt conceptum,licet uideam in mente,te uera dicere. Admiror tamen quód nec in mundo uera eft rotunditas ,fed tan/tum imago rotunditatis, ueritati propinqua, car dinalis. Non mireris. Nam cum unumrotundum fit perfedius alio, ínrotundítatemunquám reperiturro tundum,quod fit ipià rotunditas,feu quo non poísít dari magis rotundum. Et hæc reguh, eft uerifimilicer uera 4 quoniam in omnibus recipientibus maius aut minus,

nonde': mkur ad maximumaut mínimufímplícíter,quo maius autminus,effênon' poGu^ Nam poffeefie maius aut minus,non funtdenaturaeorum,quæ non pof/ fU^ufle maius aut minus» Sícut mutabile,non eft de natura immutabilis, 8£ dim fi> bde.de natura índíuífibíiis,& uífibíle,de natura inuifibilis, & temporale , de natura intOTporálisa6¿ corporale, de natura incorporalis, 6d itadefimilibus. Rotundi/ tas ígícur>quK uifu attingitur, magis & minus recipit, quoniam unqm rotundum eft alio rotundius. Igicurrotunditasinuifibilis, non eft de illa natura. Noneftigitug per corpus participabais, ficutuifibilis. ideo nullum corpus, po teft efle adeo ro/ timdum,quin pofsit efle rotundius. Corporalis igitur mundus,licet fit rotundus^ tamen illa rotunditas, eft alterius naturæ, quàm fit rotunditas cuiufcunquealterius rotundi corporis. Sed cum non omnecorpus fit uifibi!e,requiritur certa magnitu/ do, ut uideatiir;fic etiam rotunditas atomi, non eft uifibilis,quando atomus non ui/ detur.Mundus igitur,in fua rotunditate eft ínuifibílísiquía id quod fe uifui offert, de rotunditate mundi,atocnuseft< io annes. Claredeclarafti, & in paucis multa multa explanaftú Sed fcirecupio,quomodo intelligis, perfedi mundi rotundíta* tem,efle imaginem, quæ uidetur femper poffe fieri perfcdiorc' cardinalis» Scio rotunditatem unius rotundi, rotundiorem alia. Etideo in rotundis deueniri o/ portere,ad rotundum maximæ rotunditatis, qua nulla maior efle poteft, quoniam nonpoteft in infinitum procedi. Ethxceftmundirotunditas, participatione,cu/ iftis omne rotundum eft rotundum. Hæceftparticipabilisrotunditas,inomnibus mundi huius rotundis dquse gerunt imaginem, rotunditas mundi. Sed rtnindi ro/ tunditas,licetficmaxima,qua nulla rnaioreft a diu non eft ta men ipfa abfoluta ue/ rifsima rotunditas. Ideo eft imago rotunditatis abfolutæ. Rotundus enim mun- dus,non eft ipfa rotunditas,qua maior non eft,fed qua maior non eft a du. Abfolu tauero rotundi tas,non eft de natura rotunditatismundr.fedeius caufa & exemplar, cuius rotunditas mundfeft imago. In circulo enim>ubinon eft principium › nec ft- nisuum nullus pumftus in eo fit, qui potius fit principium quam finís j uídeo imagi- nemtrinitatis. Quare 6úrotunditatem,ímagínem affero gternitatis,cum fint idem» JOANNES. Placent hxc. Sed quaero: Nonne ficut mundus dicitur rotundus,po teft etiam d *ici* aeternus? Videturenim , cum aeternitas 8C rotunditas illa abfoluta; íinddem:itaá¿írternúmfitídem, cumrotundo. cardinalis. Nonputoin* telligentem negare, mundum eflèæternum, licet non fit aeternitas. Solus enim o/ mnium creator,fie eft «te rnus,quôd æternitasffi quid aliud dicitur «ternum,hoc ha bet, non quia ipfa eft æternitas, fed quid eius participatione, feu ab ipfa eft. Aeter< nitasenim, omnia æternapræcedit,mfi fît aeternum illud, quod idem eft cum æterni tate. Aeternitas igitur mundi,cum fit mundi aeternitas, eft ante mundum etiam æ/ ternum. Ab ea enim habet, quod eft aeternusfficutalbum ab albedine,quod eft al/ bum. AeternitasígiturmundíjCumhabeatídjquodeftabfohitaaeternítasíconftítuít mundum «ternum,fcilicet nunquám fíníbilem,fiue perpetuum, qui dicitur «ternus. Quoniam nunquàm uerum fuit dicere,æternitas eft,qy[in uerum fuit dicere mundus eft,licet mundus ab ipfa fit, id quod eft. 10annes. Siredleintelligo , tunc noti poteft efle nifi unus mundus,maxíméro tundas &C aeternus, cardinalis. Be- ne cepifti.Nam cum in rotundis,ad unum maximum adu, necefle fit deuenire, ficut inter calida, ad ignem, qui eft maxime calidus : erit igitur unus tantum mundus, hic tantum habet rotunditatis, quod ad ipfam rotunditate æternam,maxime accedit, ÊC hinc etiam inuifibilis:quareetiam aeternus,dici poteft* Dicente Apoftolo Paulo; quænon uidentur,æterna funt. Non quódpropterea aeternus dicatur, quiafinei- ntdoffedquia nunquam fuit uerum *dicere,* aeternitaseft, quinetiamfuerituerumdi- cere,mundus eft.Mundus enim non inecepit in tempore.Non enim tempus prsecef/ fit mundum,fed fbla «terniras. Sic & tempus,aliquando dicitur aeternum,ut Pro/ pheta aiCjdegtemo tempore, cum tempus non habuerit initium,in tempore. Tem- pus enim non præcefsit tempus,fed æternitas. Dicitur igitur «ternum tempus,quia ab «remítate fluir* Sic ôimundus æternus ? quia eft ab æternitate, nonâtempo-

pore*

pore? Sed mundo magis conuenit nomen,ut dicatur ætertius,quàm temporí:quía mundi duratio,non depëdet à tempore* Ceñante enim motu cœli,ôftempore,quod eft menfura motus,non ceflat effe mundus* Sed mundo penitus deficiente,defice/rec tempus.Magis igitur conuenit mundo, quód dicatur £ternus,qaàm tempori. Aeternicasígíturmundicreatrix,Deus eft,qui ut uoluít,cunda fecit.Mundus enim non eft fie pertede creatus,quod in eius creatione, Deus omne quod potuicfacere,feceritjlicetmundus fadusfititaperfedus, ficati fieri potuit. Quare perfe dio rem rotundiorem mundutn,atc$ etiam ímperfedíorem 6¿ minus rotundum, potuit face/reDeusdicetfadusfit ¿taperfedus,fícuteffepotuít. Hoc enim eft fadus,quod fie *ri* potuit,, Sf fieri poffe ipfius,fadum eft. Sed hoc fieri poffe eius, quod fadum eft, non eft ipfum facere poffe abfolutum,omnipotentis DeidicetinDeo poffe fíeri,ó¿ Êoffe facere,fíne idem,non tamen fieri poffe cuiufeunque, eft idem cum facere poffe)eí.Exhocuidetur,Deum,mundumutuoluitcreafíe.Quareperfedusuald¿,quía fecundum Deí optimí,hberrímam fadus eft uoluntatem. Quæ quia in alrjs locis lucuientur feripta,legi poflîmqnuncdehoc fufticiat. to annes. Reverteré igitur ad ludum noftrum,á demotu globi aliquid adqcias* car dinalis. Multa di/cendareftant, fi quæ occurrunt, referrem. Primum noto , dum de motu globi, à pondo ubi ftatur,ad fignum medium fignati circuli globum proijcio,quomodo per lineam redam,hoc fieri nequitmt fi pundus a, fit ftatío, & b,d,circulus,cuius cen/trum,c,S¿ e,globus . Volo de a,protjcere ad c,hocper lineam motus globi,fieri ne/cede eft,quæ non fit reda ,cuíu feunque etiam figurç fuerit globus. 1oannes. Videtur, quod fi fphçricuS fuerit, fieri poffet morus per lineam redam, ut eft a,c,linea. Nonenimuidep,curfphæra,pera,csmouerinon pofsít,&ínc,quiefcere. cardikalis. Facile capies te errare,fi'attendis,unain lineam redioremeffealia,S¿ídeo, aduerifsimê & præcififsiméredam3per fuprà datam dodrinam,nequaquam peruenirí.ideo non eft pofsíbíle,etíam perfedifsimam fphæram de a, in c,per præcifam redam pergere-efto etiam,quod pauimentum fit perfedi (sime planum,& globus ro/túndífsímus.Natn talis globus non tangeret planiciem,nifi in atomo.Exmotu,non nifiínuífibííem lineamdeferiberet, ÔÉnequaquâmredifsimam, intera,&c,punda cadentem,neque unquàm ínc,quiefceret. Quomodo enim fuper atomum quiefee/retfPerfedg igitur rotundus cum eius fummum,fit etiam imum,3¿ fit atomus,poft/quàm incœpitmoueri,quantum in fe eft,nunquàm ceffabit, cum uarie fthabere ne* queat.Non enim id quod mouetur,aliquando ceffaret, nifi uarie fe haberet uno tempore SCalio.Ideo fphæra,inplana Ôcæqualifuperficie , fe femper aequaliter habens, femel mota,femper moueretur. Forma igitur rotunditatis,ad perpetuitatem motus eftaptifsima.Cuifi motus aduenit naturaliter,nunquàm ceflabitJdeo fi fuperfemouetur,ut fit centrum fui motus,perpetue mouetur. Et hic eft motus naturalis,quo motu,ultima fphæra mouetur,fine uíolentía fatigatione,quem motum,omnia na/turalemmotum habentia > participant. 1oannes'. QuomodoconcreauitDe/iis, motum ultimae fphæræ. cardinalis, In fimilitudine, quomodo tu creas motum globi. Non enim mouetur fphæra illa, per Deum creatorem, aut fpiritum Dei,ficutneglobus mouetur per te,quando ipfum uides difcurreremec per fpiritum tuumilicet pofueris ipfum in motü,exequendo periadum manus, uóluntate,impctum in ipfum faciendo ; quo durante mouetur. io Annes. Sic forte & de anima dicipoiftt,quoexiftenteincorpore s homomouerur* cardinalis. Noneft propinquius fortafte exemplum,intelligendi creationem animar, quamfequiturmotus in homine.No enimDeus eft anima,aut fpiritus Dei,mouet hominem* Sed creatus eft inte motus, feipfum monens, fecundum Platonicosiqui eft anima rationalis, mouensfe,6¿ eunda tua. 10annes. Viùificare animæ conuenic. Eft igitur mo/tus* cardinalis. Vticpuiuere motus quidam eft. 10annes. Placet ual/de. Nuncenim uideo»hoc fenfibili exemplo,multos erraffe,circa animaeconfidera/tionem* cardinalis. Attende,motum globi deficere 6¿ceffare,manenteglobo fano Ôf integro:quianoneftmotus3quiglobo ineft, naturalis,fed accidentalis

uiolentus.Ceffat igítur,ím peta, qui impreffiiseft ei,defícíente,Sed iï globus ille^ef/ fetperfedêrotundusfut prardidlum eft) quia illi globo rotundus motus effet natu/ ralis,ac nequaquam uiolentus,nunquain ceffaret Sic motus uiuificans animal, nunquam ceftat corpus uiuificare,quamdiuuiificabilefi<fanumeft,quia eft naturalis. Edicet motus iiiu!fi'cadi,animaliceftet,deficientefanitatecorporis:tamennoncef/ fat motus intelledualianimæ humanae, quem fine corpore habet Sé exercet. ideo motus ílle,íéípfum intelledualiter moues,eft in iè fubfiftens Sé fubftantialis.Morus eninbqui non eftfeipfum mouens,accidens eft, fed feipfum mouens,fubftantia eft, Nonenimilliacciditmotus,cuiusnaturaeftmotus:utidenaturaintelledus,quinon poteft effe intelledus,One motu incelieduali,per quem eft adu. Ideo intelíedualis motus eftfubftantialis, feipfum mouens.Nunquàm igitur defícit.Víuíffícatio uerô eft motus uitæ,qui acciditcorpori,quod de fua natura non eft uiuum : fine uitaenim corpuSiUerum corpus eft«Poteft igitur ille motus ,qui corpori accidit cefiare:fed propter hoc,non ceftat motus fubftantialis, ftipfijm mouens. Namuirtus îlla,quæ *8£* Mens dicitur,corpusdef€rit,quando ceftat in ipfouiuificare, fentire, Sé imaginari. Has ením tíabet operationes' uirtus in corpore,quas etiâdum non exercet,nihilominus manet inperperuum:licetetiamlocaliterfepararetur à corpore^ Virtus enim ii/ Ja,licet in loco circumfcribatur,ut nonfit nifiibi : non tamenoccupatlocum ,cum fit fpirítus. Propter eius enim pratfentiam, nondiftenditur aer,aut locus occupatur,uc minus capiat de corpore quam prius, io a n n e s. Valde placet fimtlitudo globi ad corpus,ÔÉ motus eius ad animam,Homp facit globum,Sé eius motum,quem im/ petu ei ímprimír,S¿ eft *i*nuifíbílís,ind *iuiQ*bilis, n o ti occupans locum,ficut anima noftra. Sed quod anima noftra fit motus fubftantialis, libenrermeliftsintelligerem. c a r d i n a l i s » Deusdàtoreftfubftantiæ,homoaccidentis>fetifimilitudinisfub/ ftantiæ.Forma globi data ligno per hominem,addita eft fubftantiae ligni îficSÉ mo/ tus additus eft format fubftantiali, Deus autem creator fubftantise. Multa motum participant,utmoueantur exparticipationemotus.Deueniturig(turadunum,quodl per fe mouetur:ÔÉ illi non accidit ex participationemotus, ut moueatur, íed ex fuit efféntia:8¿ eft anima inrelledíuadtitelledus enim feipfum mouet. Et ut clarius hoc capias,attende,quomodo in rotunditate eft aptitudo ad motum. Facilius enim monetur magis rotundum, Quare firotundicas effet maxima, qua etiam maior effè non pofletiutiq? perfeipfammoneretur, *dC* effetmouens pariter, Sé mobile. Motus igitur,quianimadicitur,eftconcreatus corpori, &nonimprefsiùseiº utinglobo, fed per femotuSiCorporíadíun<ftus?S¿taliter,quód feparabilis ab ipib,ideo fubftantia. io *A*NN e *s.* Igitur bene dicitur,quod uirtus illa, quam animam dicis intelle/ tftiuam, patiaturautpraemietur. c a r d i n a l i s. Certífsíméhocuerumcredas* Sicut enim in corpore affligi tur affèâionibus corporis: ita etiam extra corpus affli/ gitüríra,ínuidía,é¿ca!teris.afflí<ftíoníbus5grauataadhucfordecorporea,neccorpO"í ris oblita. Etiam affligitur igne materialidad hocpræparatodtàutardorislaefionem fentiat,Noftro enim igne non pofletaffligi.Similicer etiam uirtusilla, hoc eft anima faluatur,hoc eft in quiete eft,Sé nullis tormentis affligitur * i o a n N E s. Intelligo te nunc dicere,quod anima eft fubftantíaíncorporea,SÉuírtus diuerfarum uirtutum* Nam ipfaeltfenfualicas. Eft etiam ipfa imaginatio. Eadem etiam eftratio,Sé intelligentia.Senfualitatem ÔÉ imaginationemexercetincorpore. Rationem Sé intelligeti tiam extra corpus exercet, Vnaeft fubftantía fenfualítatis, ímaginatíon&ratíonis, ÔÉ intelligentiæflicet fenfus non fit imaginatio,nec ratio,nec intelledus.Ita nec imaginatio,autratío,autíntelledus,alíquidalíorum. Sunt enim diuerfi modi apprtrhen/ dendi in anima, quorum unus, alius efte non poteft. Sic puto te dicere uelle.. CAR, d i n a l i s, Vtiqjfic dicere uolo» io a n n e s Tu etiam uideris dicere, animam incorpore, efle fimul in diuerfis locis . c a r d i n a l i s, Sicdico, Namcumfit uirtus, ÔÉquodibetpars uirtutis detoto uerificetur, fecundum ueramphilofophi/ am.'tuncuiiiifîcatioani'mæ,animaeft, Ipfa autem anima,diuerft corporis membra, quæ in diuerfis locis funt3uiuificatJgitur ibi eft,ubi muificat. Tota igitur animae fub/

ftaiv

ftantia;dum eft in corpora,in diuerfis locis eft. Sed dum eft extra corpus,non eft in diuerfislocis.Sicutnecangdus,quinonuiuificat. In corpore igitur eft tota anima, in qualibet parte corporis,ficut eius creator,in qualibet parte mundí.io annes. Re trahit ne fe animarum digitus abfeíndíture' Cardinalis. Nequaquâm,fed de fínitdigítum uíuificare. Non ením retrahítfe , quíanon tranfít de una corporis parti ctüa,ad aliam , cum fit fimul ín omnibuf S¿ fingulís . ióannes. Adhucunum rogo, iterum circa animæmotum declares, quando ais anima feipfam mouere, dici to , qua fpecíemotus fe perpetuó mouetC cardinalis. Nulla fpecíe, exo/ tnnibus fex fpeciebus motus,fe mouet anima, fed æquiuocê. ÍMouet ením feipfam anima,id eft díícernit,abftrahít,díuídít & colligit. Ratiocinarfuirtus eft animæjgi- tur & anima. Aliqua eft ratio perpetua 6¿immutabilis, ut quôd quatuor non (ini duó a quia quatuor in fe habent tria,quz non habent duo, igitur quatuor non font duo. Haze ratio eft immutabilis.Animaigitur,eft immutabilis. Dum autem ratio íicdífcurrítratiocinandomtíqueilledífcurÍLisrationaliseft. A* feigitur rationalis anima,ratiocinando monetur. Adhuc anima eft uís inuentiua artium Óí fcientia/ rum nouarum* In motu igitur illo inuentíuo noui, non nifi afeipfa moueri poteft. Sic dum fe facitfimilitudinem omnium cognofcibilium3a femouetunut dum in fen/ fu,fefacitfimilitudinemfenfibilium,inuifu uifibilium, inauditu audibilíum,6í ica de omnibus* Ideó anima,ex eodem &dínerfo, dicitur conftare, propter compro:/ hendendimotum uniuerfalem omnium,& particularem diuerforum. Sic ex indi/ triduo8¿diuiduo,quíafeconformatdíuífíbilímutabili. Vndeanimauíseftillá, quæ fe omnibüfrebus poteft conformare, & facit fecaufam motus corporís,fcilícet manas 6¿ pedís,fed non femper ex díferetíone : quoniam & à natura eft mótus. ut ín mota ñeruorum pulmonís.In pueris aeró, propter debilitatem, non facit fe fimi/ litudinem rerum,fed poft annos difcretioníSjCorporefirmatOjadiuníftadífcretionej & maxime fi doârina exercetur. Eft enim in pueris adhuc informis, quo ad ufum rátionismaturaefubiecfta ,ut fiat fortis &perfe dus homo,ô£ eius informitas ,ad per- fedionemmoueciirjdodrina&exercitio.Poteftautemdicijanimamfenwuercdti- pl*ici*ter. Aut cum fefacitcaufam motuuhi corporis, quod etiam facit dormíendo¿ Aut cum fe facit fimilitudinem rerun!, qupd éxtracorpus humanum uíúere, etiam iridetur elle femoueré. Vnde anima aeriùsufait » quia exfe mouctur, quàm Homo, qui monetur ab anima, ioannes. Hinc puto,quod Deusueriùsuiuat,quàma- nima. cardinalis. Rede putas,non quod Deus fe mo ueaqaut faciat fimili/ tuditum rerum,quod facit anima ¿ licet ineo fintomnia>inquadamfimplicitace,fed quia ipfe uerum efte, rerum eft,& uita uicarum* Sic enim ait : Ego fum referred io, uira. IOANNEs. Multùmplacént,quaidèiriuentionenoui,iiipràmemorafti. In eo enim adu, anima clare uidetur feipfam mouere. Vellem, ut ad ludum applica/ tes. cardinalis. Cogitant ínueníreludum fapietitioe, cónfideraiií»qüomódo illum fieri oportèt,deinde terminant ípfum,fic faciendum,ut uides* Cogita do,con/ fideratiôj&terminatioîuirtutesfuntanimænoftræ. NuHabeftia talem habet co/ gîta donem,inueníendí ludum notium. Quare non confiderat aut determinat, cir/ ca ípfumquicquâm. Hæuirtutes funtüiúaerattonís,qti3eanima dicitur,& funt uíux; quiafinemotuuiuærationis , nonpoflantefle* ínillaenímcogitatione<notum fpíritns ratíonalís,quífque appræhendit qui aduertít,cogítare,efie quoddam dífeur- rere,fíc&conídiderare,atque determinare,in quo opere,corpus nihil præftatadiuto- rrjJded quantum poteft,feretrahit anima à corpore, utdlelms cogitet, confideret,0¿ determinet. Nam penitus uult éíTe ín fua libertaté,ut libere operetur.Hac autem uis libera, quam animam rationalem dicimus,tanto eft fortior, quanto â corporalibus contradionibusabfolutior. Non igitur plus triirit ánima incorpore, quàtnextràj nec diiïbluitur diirolutioneharmoniœ feu temperamenti corporis, cum ipfa non de pendcat à cemperamentOjficutfanitas corporis. Sed econuerso, ipfa temperatio de pendet ab anima,qua non exíftenté,non eft temperatio- Anima eft uica, quia ratio, **qu«** uiuus motus eft* Dum igitur cogito, coniïdéro,& determino: quid aliud fri»

quàm quod rationalis fpfritas>qui eft uis cogitatiuaJconfideratiuà3& determinatiuà feipfommouetfBtdumquæro determinationem animæ, quid fit animaron cogito^ &confideroJô£inhocreperio,animammouerefeipfammotucirculari,quiafuprâie ipfumfflle motus reuertitur.Quandoenim cogito de cogita£ione,motus eftcircularis ¿V feipfummouens.Ethincmotus animaequi uita eft,perpetuus eft: quia circula* riss(uprâfèipfum reflexusJ OA NK E s.Capío fane quæ dicis, &gratífsimum eft,audille tres illas uírtutes animae inteUediaç,quarum una non eft aliajquia prima cogí? tatío,deindeconfideratío,ultímadeterminatío. Cogita tío generat conílideratione¿ determinatio procedit ab illis, S¿ non funt, *nifi* unus uíuus morus,feipfum perfe/ ¿te mouens. Etinhocuides,intelledíuamunítrínam uirtuteni,denecefsitate,(idebet perfedeuiuere,feumoueri» c a r d i n a l i s. Addeadhuc,ipfam efïèperfedio/ rem,quia magis in ipfa uis illa infinita,^ perfedifsimajquæ Deus eft,relucetIdeoil cut Deus aeternus,ita ipfa perpetua. In perpetuo enim, aeternitas melius relucet,qui in temporali**j** o a n n e s. Volo hçc quç prçcipisjibentifsimè addere, nec adhuc unum dimittere mihigratifsimum.c*a* k d in *a* l *i* s.Quídhoct'i o *Ann es.,Si* ad perfe ¿iíonem fpirítus noftrí,necefíádorequírítur,quód fit unitrinus,ut optimé declaraftí¿ profedó ignorantes reputandi funt, qui fpirftum perfedifsimum ? qui Deus eft ne/ gant unítrinum.c a R Da N A Li *s. Vticp* ftgnum eft ignoratiæ,de Deo,non affirmare» id quod fímpiícitatís perfedtioniseft. Vnítas autem,quàrttô magis uniensnanrà íímplícíor & perfecftior* Hincunitrina perfedior, quæficeft una quod etiam in trf/ bus perfonis,quarum qualibet eft una , ipfa eft una, *8jC* non effet aliter perfedifsim^ unitasCareret enim natura S¿ rjs,quæ ad eius perfedifsimam eflentiam, funt necefi* faria. Sed haec altiora funt ïjs,quænuc inquirimusu o . a ñ k b *s*. Caute uiderisdixifle, banc cogitationem lud Í,^confideratione matqaedetermiantionenijnoneffeinbrui tismon negans etiam,bruta in nidificatione,uenationibus, *ÔÇ* alrjs quæexperimur* cogitare, confíderareJ0¿ determinare. Quomodo igitur offendes, illâ non effe ratio* naliac' C a r d i n a l . Quia carent libera uirtute,quæ in nobis eft. Nam cum cga huncludamínuenírem Jcogicauí,conílideraui¿0¿ determinaui, quæ alius nec cogita/ uit,nec confiderauihnec dererminauit,quia quifqj hominum,liber eft cogitare,quæ* cunque noluerit, fimílíter confiderare atque determinare. Quare non omnes idem cogitant,quando quifque habet liberum proprium fpiritum. Beffuero non fic.b* deo impelluntur ad ea quæagunt,per naturam,& eiufdem fpecíeíifimües faciunt uct nationes nidos. i o a n n e s* Non fine ratione hæc fiunt, c a r d i n a l i s. Natura mouetur intelligentia. Sed ficut conditor legis motusrationeffegemficordinauit,quæmouetfubditos,nonratiolegis, quæeiseft incognita.,ledimperium fuperiorum,quod necefsitat:itabrutu,moueturimperionaturæ,necefsitanteipftmï non indudione rationis,quam ignorat.Ideoin uno motu fpecifico,uidemus omnia eiufdem ipeciei,tanquamexindita legenaturæ,compelli 6¿ mouerí Haccoadione non ftringítur fpirirus nofter regius & imperialis: alioqui nihil inueniret, fed folum tmpulfum nacuræexequeretur.i o A n n E s .Cum uideam,araneas unamlegem¿ in te lis6<uenatíoneferuare,S¿ híriindínesíanídifícacíone,ó¿ínnumera talia;benecom/ præhendo uno motu,fingula, eiufdem fpecíeí mouerí, hunceffeimpulfum:con/ tentus Tum igitur.c a r d i n a l i s.Quâdo aduertis in nobis,aliqua naturaliter cogi tari,confiderari,& determinari,quæ noftra animalitas dépofcit, alia,quæ fine cor/ pore,fpírítui tamen conueniunt, ut illa prædida : experimencalitercognofcícin prímis,noàliberèmouerbfedexnecefsitatenaturæfenfibilisÔicorporeæ. Sed in aitjsfe libere,cum liberumfeípfummoueat ⧫ Natura uero,fpirítuí noftro,nullamunquâm necefsíratem imponere poteft,fed bene fpiritns/iaturæiutpatetin bono,ín abftin?- rqs,Ô£caftïtiice»à in malo,quando contra naturam peccamus , ædefperati, infei/ píos manus íntjcíunt,& fe ínterímunt.i o A n . VnS reftat, quod clarius cuperem intel ligere:quomodofcilicetfehabeatdifferenter,uis fenfitiaa&uegetatiua, inhomintf brutis* Vna enimdixifti effe fubftantiâ, quâ appellamus,Ô6 ipfam effe uirtutc,multam Liirtuc^fcílícetjWegetacíuíE^ quæ inuegetatiua coplicâtur,^ fenfitta^quæ in

renfitínacofIttrientübat® etía intellediuæ5Sr quæ ípfius fuht.Certueft aut,hanc fub ftantía,fecundauirtute intellecftíuá, non requirere corpus* Ideo tota fubftantia animae , cum non dependeat à corpore , cftperfeftans , íínecorpore; licet alias uir/tutes,fcilícet fenfítiuam, & uegecatiuam non exerceat, nifi ín rorpore * Non eft igitur minoris uírtutís , extra corpus , quâm ín corpore : licet ceffet exercitatio uirtiKum corpus requirentium ; Sed cum anima bruti , fit fubftantia & uírtus cor/pus requirens , quia fine corpore nihil habet exercitij,uidetur quôd deficiente corpore , deficiat* Atque cum fit fubftantia, quæ in homine eft íntelkduafis , uírtus indeficiens, uidetur nunquam deficere. Subftantíaením efléntía eft, quæ nori eft corruptibilis, fecundum Díonyfíum , & poteft efle perpetuatquoniam in anima hominis, perpetua eft . cardinalis*. Subtiliter moues , differentiam ex*# quirens , fenfitiuæ Ô£uegetatiuæ , in homineffC brutis* Et primum aduertendurn puto » quôd uirtutesillæ, fcilicetuegetatíua, fenfídua, 6¿imaginatíua, funtinuír/tute intelledíua hominis, ficut trigonusíntetragono,utbenedícefiat Aríftoteks# Sed trigonus in tetragono , non habet fu am trigoni formam, fed tetragoni. In brutis uerôjhabet trigonus trigoni formam* Alterius igitur naturæ eft trigonus» aiterius tetragonus* Sic&uirtutes uegetatiuæ , fenfitiuæ, & imaginatiuæ , quæ trigonum illum , quæ anima bruti dicitur i conftítuunt : funt imperfectioris naturg, quàm in homine, ubi cum uirtute íntelleAuali, nobílifsimaá perfedhTsima , tetragonum illum , qui anima hominis dicitur, conftítuunt * Inferiora ehimin fu/perioribusfunt , fecundum naturam fuperioris : utuiuere nobilius in fenfitiua, quàm uegetatíua 6C adhuc nobilius , in intellecftiua , fed nobilifsime, índíuina natura, quæ eft uita umentium . Non mirum igitur, fi utres illae in trigono , non funt naturæ uiriutn illarum, in tetragono, ubi in fubftantialem identitatem > cum incorruptibiliuirtute intelle&iua, perueniunc*Sicutenim uegetatíua,fenfítiua,imaginatiua, ôûntelîediua in diuiua natura, quæ eft ipfa æterna æternitas,(unt æternaîita uegetatíua , feníítiua, ímagínatíua ín íntelledualí natura , quæ eft perpetua › funt perpetua . Et licet illa in bruto non fínt perpetua , perpetuitatenaturæ íntelledualís, non tamen puto , aliquid de illís *ín fubftantia* , ex corporis uarieta/te , uaríari *. Sicut enim in homine, dum mantis eius arefcit, fubftantia ani/mæ uegetatiuæ &fenfitiuæ non arefcit, fed manet femper, quia uírtus animæ ho/minis incorruptibilis, licetdefínatuegetatio&fenfatío manus*, fíe forcé per mortembruti, 6¿arefa<ftione arboris, non perit fubftantia illa, quæ dicitur anima fenfitina, aut uegetatíua,licet non exerceat qperationem,utante.io annes»Quomodo igitur manetfc ardinalis.Non poffumus negare,hominêm dici hoc eft parnum mudum,qui habet anima. Sic & magnu mudu,aim habere ferut,qu!l patura quida dicimqaltj fpiritumuniuerforum,qui omnia intus alit,Unit, connecfticj fouet,& mouet.Vis enim illa mundi, quæ feipfam *& omnia* mouet (de qua diximus) eft perpetua,quia motus rotundus circularis, omnêinfehabesmotmiîcutcircula* ris figura,omnem figura in fecomplícat.Dícítur etiam hæc anima necesitas complexionis,â plærifcp.AÊujlqs autem Fatum appellatur in fubftantia, omnia Ordinare explicans. Ad quam fe habet totus corporalis mundus, ficut corpus hominis fe habet ad anímáJlla eft fenfitiua anima ín fenfitíuís, uegetatíua in uegetatiuis, ÔC elemetati/ua in elementis,quæ fi definituegetare arborem aliquam,aut uiuificare brutum,non tamenpropterea definit eile,ut de anima hominis dieftum eft. ioan.No ergo eft alia anima,unius bruti aut arboris,& alia aíteríusCCA R. Hoc fecundum fubftantiam,hac uia concedi oportet.Quoniam non eft nifi una omnium anímazíed per accidens om/nesdifferunt. Sicutcnmtuis uifiua in homine, fecundumfubftantiam, nôndiffertà uirtureaudiciua,quiauna eft anima, quæ eft uis uifiua ÔC audiriua: per accidens autem dífferunt,quía accidituirtuti uifiuæ,eiTc in oculo,Sinon in aure. Sí in uno oculo magis apto quam in alio, ad operationem (uamexequendam* ioan* Secundum hanc opinionem,concedi poteft, quod triplex eft mundus* Paruus, qui homo* Maximus,quieft Deus. M9gnus»quí uníueríüm dicitur* Paruus, eft fimilitudo magni:

magnas,fimiîftudo maximi. Sed dubito,cum homo fit mundus partías › íi edam fit parsmtmdimagní.c a r d i.Vtícp homo ficéftmíídusparuus,qaodÓ¿parsrnagni.In oíbus enipartibus,relacettotum,cáparsfitpárscotiuS.Sícut totus homorelucetin manu,ad totS proportionata.Sed tamen in capite, perfection modo tora perfectio hominis relacet.Sicuniuerfum,in qualibeteittè parte»relucet. Omniáemaduniuer fum}fuam tenent habitudinem S¿proportionem:plus tamen relucet inca parté,qua homo dicitur,quàm in alia quacunc^. Perfectio igitur totalitatis uniuérft quia plus relucet in homine3idep& homo eft perfeâus mundus 3 licet paruus pars mundi magni.Vnde quæ uniuerfum habet unitierfaliter,babet & homo particulariter,pro4 ptie,6¿díícm¿. Etquia nonpoteft efle, nifi unum uniuerfum>6¿plura particularia ô^difcretaeflèpofliint ,ídeo uníusperfectíuniuerfi » plures particulares díícred homines,fpéciem geftantóf imagíhemjutftabilís unitas magni uniuerfi,intamua/ ría pluralitate , multorum paruorum, fluidorum mundorum, fibi inuicem fuccc/ dentium>perfediùs explicetur, i o a n n e & Si recte capio, tunc ficut uniuerfum eft unum regnum magnum,fíe 8¿homo eft regnum,fed paruumjn regno magnoxft- cut regnum Bohemiæ,in regno Romanorum, feu uníuerfalí imperio. *C A r d i n a/ l i s.* Optime. Homo enim eft regnum, fimile regno uniuerfi/undatumin parte uniuerfi. Dum enim eft embrio in utero matris,nondum eft regnum propriumxftd creata anima intellecftuali,quaecreando imponitur, regnum fit, regem habens pro/ prium,& homo dici cur. Recedente ueró aníma,definiteflehomo,5¿ regnum. Cor- pus autem,ficut ante aduentum animæ inteÜecftiüáe,faít de uníuerfalí regno, magni mundkica&reuercicur ad illud tficutBohemiaeratde imperio, antequam haberet propria rege,fíe manebít,proprío rege fubláto. Homo ¿gítur,immediate íuo pro prio regí,qui ín ipfo regnat,fubeft:fed mediaré fübeft tunc regno mundí.Quádoaut nondS haber regé,aut elle defqt,immediate fubeft regno mundí.Quare iiégetatíuam Uirtute,in embrione natura, feu mundí anima eXercetxftcut ín alíjs uégetatiuá uíram habentibus,& etiam contínuathocexercítium^innonnullís mortuis,quibus capilli gangues crefcutjSúeafacítíníílís^cutinalíís Corporibus?propriorege carentibus* Quomodo ueró homo fit regnuproprítí,liberti ôf nobile,alibi latius tradauí,S¿ puí dira eft fpeculatío,per quâ homo fetpfiim cognoícens,in fuo regno, lícetparuo , o/ mnía abundé fine defedu reperiens, fodicem ft uídens fí uelít, optime conteraseíL Hæc nunc ut tempus dedit tacla fint. 10 a n n e s .. Non pígríteris, iftis pulcherri- médíóh's adíjeere,quomodomaximus mundus, quiDeuseft, in uníuerfalírelucete c a r d i n a l i s. Alta petis, nefcio fi fufficiam. lunabo me tamen ex globo quan- tum potero Nam globus uifibilis,eft inuifibills globi,qui in mente artificis ftiitima gO4Áttenteígicuraduertíto,mentemínfefingendíuírtutemhabete. Inftipfaentm mens cohcípíend¿líberamhabensfacultatem,anem repperit pandendi conceptum* quænunc fingendiuoceturmagifterium,quam artem habent figuli,ftatuari^pifto/ res,tornatores, fabri,textores,& tales fimilesartifices.Efto igitur, quód ipfe figulus uelit ollas,patellas,urceos,Ô£ quæcp talia,quæ mente concipit,exprimere» Siuiiibili- ter oftenderc,ad finem ut cognofcacur magifteteprimurn ftudec pofsíbilítátem indu cere,feumateriam aptam facere^ad capiendam formam artis, qua habita, uidetfine motu,non ppflehac pofsjbilicatê in aâu deducere,ut habeat forniam,qua mente co* cepit,S¿ totâfaciGcuius motUs educat depofsibilitatc materiae, formâ præconcepta* Et quia una materia eft aptior alia,nulla pófsíbdítasperfedífsímaeflépoteft. Ideó in nulla materia,immaterialis & mentalis forma,poteft ueraciter fingi, uti eíbftd *ÍU* militado ÔC imago manebit,Omnis uifibilis forma, uerx & inuifibilis form£,quæin mente mes ipfaexiftit.Síc igitur in mente tornatoris3globüs iftémês ípfa exiftes?ds mes in fe *in* ea forma qua concepit,cui côceptui feaffimilauit,uifibitem *facere*oc! !et:adaptauitmateriam,fcihcetlignum,Utilliusformæcapaxeflet.Deindetornauîi motu forma in ligno introdüxinFuít igitur globus ín tnéte,6¿ ibi globus archetypus mens eft.Fuitin rudi ligno pofsibiliter,&ibi fuitmateria.Fuit *in* moiudum de poten tía ad acftum duceretur^ ibi fuit motus* Et produda eft *pofsibilitas eius* ad aáum,

ut

ut fit aâu,per determinationem S¿ definitionem pofsibflitatis,quæ adu efl: fic deter minata,ut fit uifibilis globus. Habes igitur ex hac fimílitudine humana: arti s, per quod artem diuinamereatiuam, aliqualiter conícjcerepoterísflicet inter creareDeís & facere hominis, tantum interfit,ficut inter creatorem creaturam.Mens igitur di-uina,mundum in ft concipiens,qui conceptus eftmensïpfa,æqualis conceptui,mua dus dícíturarchetypus* VoluítautemDeus › pulchritudinem conceptus íuimanife-ftare.Creauit enim pofsibilitatem,reu pofle fieri mundum pulchrum,& motum,pèr quemdepófsíBílitateduceretur,utfierethícmundusuifibilis,in quo pofsibilitas cf= íendí mundu,eft fic út Deus uoluit & fieri potuit, aâu determinata* io an . Intelli/ gis'neper pofle fieri,pofsíbílítatem,ftumateríá,alíqiiiddequofaáus eft mudus,uc de ligno globus<c ard in al .Nequaquam. Sed quod mudus, de modo quæ pofsí bílitas,feiipoffefíeri,autmateríadicítur, ad modum qui aâu efle dicitur , tranfiuit. Nihil enim fit aâu,quod fieri non potuit, Impofsibileenim fieri, quomodo-fiereti Materia uerô fi aliquid aâueflet,uticp ipfa æternttas effet,aut aeternitatis faâura.Nô poteft dici quód fit aeternitas: quia aeternitas Deus eft, qui eft omne id quod e fle po-teft,fic non eft materia,quæ eft pofsibilitas,ftu fieri pofle,fiue uariabilicas. Nec æter nitatis faâuramam fi faâa eflèt, fieri potuiflet,tunc fieri pofle fcilicet matería,de ma-teria faáaefler,6¿ ficdeipfa,quodeftimpoflíbile* Non eftigitur alíquíd aâu mate/ ria.Sed res quæ fit,dicitur ex materia fieri,quia fieri potuit. Non enim effet mens di/ uínaomnípotens,finonnífidealiquoaliquidfacerepoffet, quod mens creata ne/ quaquàmomnipotens, quotidiefacít. ioAnke5. Nonnegas poflefieri, licet non fit aliquod effe, pofle fieri aliquid.Non eft igitur penitus nihil,cum de nihilo ni Ilii fiat* Et cum non fit Deus,nec aliquid aâu, nec de aliquo,nec nihil, ideó quic-quid eft,de nihilo eftmon enim ex ftipfo,cum fe de nihilo creare nequeat.Dei igitur creatura uidetur* cardinalis. Optime concludis. Hoc enim fic concedi de/ here,uiua ratio necefsitatdicetquomodohocconcipi pofsit, non repedat* Sicute/ nim conceptus de Deo,omnem excellit conceptum: fic de materia,omnem fugit co cepEum. ioaNNE$♦ Latent'ne forma: in materia,ut globus latuit inlignofca R-DaNALI S. * Nequaquàm.Nam dum tornator globum facit3abfcindendo partes 1Í-gni,ufc$ quo perueniat ad formam globi : pofsibilitas, quam uidit tornator in ligno, quando fe conformat cum globo mentis,tranfiuit de pofsibili modo eflendi,ad aâu effe.Cuíus caulamaterialis eftlignum,& efficiens, artifex formalis exemplario mente artificis^ finalis ipfe artftexi qui propter feipfum operatuseft. Tres igi tur caufæ concurrunt ín artífice,S¿ quarta eftmaterialisflta Deus eft tricaufalis,efficies, formalis,& finalis omnis creaturae,Sf ipfius materiae, quæcaufat aliquid, cum noti fit aliquid*Sed fine ipfa,id quod fit,fieri non poflet* Nam cum id quod eft in mente Dei,fic Deus,qui eft a?ternitas:uticpidfierinon poteft, ne<$ fit aliquid, quod non eft in mente,& conceptu Dei* Oportet igitur, quód neritas omnis rei,quæ fit,non fit nifiexemplareius,quxmensDeieft. Ideó quod fit, erit imago exemplaris fotmæ: namimaginisuericas,noneftimago4fedexemplar.Siigitur non eft uerttasffed eius imagOjtuncnecefleeftjid quod fit,cum defeendat àftabili æternitate,in uariabili fub íeáorecipí,ubínonrecípítur, utieftinæternitate,fedutfieriporeft. ïoannes. Sí benècunâa capio, omnia funt in Deo, & ibi funt ueritas, quanec eft plus , nec minus* Suntibícomplicít¿6¿íneuolut¿,íicutcírculusinpunáo. Omníafuntín mútu,fedibífuntuteuoluuntur,ficutcumpunâusuniuspediscircini fuperalio e/ uoluitur. Tunc enim punâus ille,explicat circulum,prius complicatum* Omnia ínpofle fierijficutcirculusin materia3quæ in circulum duci poteft* Et omnia funt in pofsibilitatedeterminata, ficut circulus aâudeferiptus. cardinalis. Satis fummarie hacrefumpfifti, quæ *nefcio* quomodo & extra propofirum infermo-nem peruenerunt. Igitur reuertamur nunc ad ludum noftrum, & intentum breuif fimepandam. io Annes. Nifiteuiderem abunde *dC* ampliusquàmfperaui-musfatisfecifle,&doârinapandiflè magnæfpeculationicongruâ: pro magno no« ftro audiendi deflderío, ce quamm's facigatu follicitar hæc quæ ccepifti, in logos

tradatus extetideres.Sed nunc ut proponis facito,qu3:remus libros tuos,quos his a/ picibus refertos fperamus* cardinalis» Credo mefeepiusífta6¿ alia ,&dixif- fe fcrípfífle,melius fortequâm modo,cum amplius uires deficiant,&memoria tar dé refpondeat. Fuit autem propofitum meum , hunc ludum recenter imientu,quem pafsim omnes facile capiunt, 8¿ libenter luduntíg¿ nunquam certo curfu contingit, in ordinem propofito utilem/edigere^ fecifignum , ubi ftamus globum lacientes, & circulum in medio plani,in cuius medio, eft fedes regis, cuius regnum , eft regnum uitæ,intra circulum ínclufum,8¿ in circulo nouem alios. Lex autem ludi eft,utglo- bus intra circulum,quteicat à motu,& propinqiorcentro,plus acquirat,iuxtanume/ rumcirculi,ubi quiefcir. Et qui citius xxxiiij acquifierit5qui funt anni Chrifti, uidor fitJfte inquam ludus,fignificatmotum animæ noftræ, de fuo regno,ad regnumui/ tæ,in quo eft quies,6¿foelícitasxtema.In cuius centro,rex nofter,Udator uitælefus Chriftus,præfidet. Qui cum fimilis nobis eilèt, perfonç fuæ globum fie mouít,ut ín medio uitae quiefcerec.nobís exemplum relinquens, ut quemadmodum fecit,facia# mus,fi¿globus nofter,fuum fèquacur, licet impofsibile fit, quód alius globus,ineo/ dem centro uitæ,in quo globus Chrifti quiefcibquieremattingat. Intrà circuíame* ním,funt infinita loca &C manfíones.Quíefcít enímlocus cuiuf%in pundo & atomo fuá proprla,quam nullus unquam attingere poterít.Nequeduo globi poilùntxquè diftare à centro,íed femper unus plus,alius minus. Oportet igitur quemlibet Chri/ 'ftianum cogitare,quomodo quídam non habent fpem,alterius uitse,6Cqglobum fu ummouent in his terrenis. Ali} fpem habent foelicitatis,fed fuis propres uiribus ÔC legibus fine Chrífto,contenduntperuenírеaduítamíllam:8¿ tj globum fUufequen do,íngentj uires, 6¿ fuorum prophetarum &C magiftrorum præcepta, ad alta currere faciunt,& horum globi,ad regnum uitæ, non perueniunt Suñt tertq,qui uiam quam ChriftusjDeiunigenitus filius prædicauitô<ambulauit,ampleduntur:£j fead medi- um,ubi eR fedes regis uirtutum,mediatoriscpDei & hominum, conùertunc.Sê glo- bum fuum » infequendo ueftigia Chrifti mediocri curfu impellunt : qui folum in re/ gno uitíe,manfionem.acquirunt.Solus enímDei fílíus.de cedo deícendens,fcíuítuí am uitæ,quam uerbo opere, credentibus patefecit, ioannes. Dicis creden- tibus,qui funt ij? cardinalis. Qui credunt ipfum Dei filium, & Euangeli- um eiïè per ipfum prædicatum,illi de ueritateEuangelrj certi funt, quia filius Dei no menti tur.Ideó prseferuncpromilîa Buangeiq,huic uitæ. Gaudent hic mori,ut intrem: cum Chrífto,¿n uítam çternam.Moriendum omnino eft. Mori igitur propter fidem filtj Dei,habet tributionem,uitæacternæ, Quomodo enim Deus qui eftíuftusg¿pi/ us, fidelitatem pro ipfius Dei gloría morientis,nonremuneraret,aut quam daret re- tnunerationem nifi uicae, ei qui pro eo uítam dedit ?eftne Deus ignobilior homine nobiliifidelitatem feruí abundé remunerante, ufe^ ad coniordum regni?Et fi fidelis» pro gloría filij eligit pati,etiam æternam mortem : quomodo dabitur *ei* recributichm* fiuitæ, ubi femper & aeternaliter fefeiati ueraciter uiuere&lætari? ioannes. Non ergo funtueri Chriftiani, qui non moriuntur ut Chriftus , pro gloria Dei. cardinalis. Ille Chriftianus eft, qui profertgloriam Chrifti propriæ uitæ,cA glorix>& taliter praefert,quod fi probaretur in perfecutione, talis ¿nueníretur. In ¿L louiuit Chriftus, ÔCipfe non uiuit Contemptor igitur huius mundi Ófimefí, *ia* quo per fidem eft,fpiritus fíltj Dei lefu Chrifti, quo mortuus mundo auiuit ínChrí- fto. IOA NHBS. Vtuídeo,difficíléeftdírigereglobumcuruum,utfequaturuiam Chríñúín quo fuit Spiritus Del,qui ipfumdeduxit in centrum,fontem uitæ.caR- dinalis. Facile ualdè eft, habenti ueram fidem, utpræduxi. Igitur fi globus perfonætuæ,fpirim fidei impelhtur,firma fpe ducitur, charitate Chrifto aftringi- tur,qui te ducet fecum ad uitam:fed impofsibile eft,infiddilí. ioannes. Cenifsú mum hoc elfe uideo,qui non credit Chrifto uti Dei filio, mundo adhœret, mello/ rem uítam nonexpedat. Sed fidelis in aduerfitategaudet, quia fcit mortem glorio/ fam,pr«ftare immortalëuitâ. Videt tñ uix pofsibile,quddglobus fecundum natura fua inclinatusdeorfummo fiemoueatur ¿ncuruetur,^ unus plus quàmalius.car

din AL /s> Hæc eft fummamyfteriorurn huías ludí, aídíícamiís, has inclinatio/nes naturales incuruationes,taliter redificare ftudiofo exercitio, ut tandem póft mukas uariationes,& inftabiles circulationes 6Cincuruationes,qtnefcamus in regno Vides ením,quód unus impellit globum unomodo, alius alio, manenteea-demcuruitatein globo* Secandum u3ríumímpulfum,uariémouettir0¿quiefcit,8¿ nunquam certum eft ante quietem,ubi demum quiefeat* Videns igitur globum im-pniium per aliquem, attigifleprope centrum , cogitat fequfuelle illius modum,S¿ pluries attentat & proficit, ioannes. Quifqj globus eftpropiù s, & aliter quàm alius incuruus.Igitur non poteft unus alium fequúc Ardinalis.Verum eft. Nui/lus alterius femitam praecise fequi poteft,fed necefle eft,ut quifqj dominerur inclina» rienibus globi fuí,S¿ pafsionibus feipfum exercitando. Demum taliter moderatus ftudeatuiam inuenire,in qua curuitas globi,non impediatur,quô minus ad circulum qitæperueniar.Hæc eft uismyfticaludqftudiofo exercitio,pofle etiam curuum glo-bum,regulari,utpoft inflabiles flexiones motus,in regno uitazquiefeat* ïoannesl. Negare nequeo, una globi gibbofitate fiante, fecundum diuerfum impetum cuiufr que,ipfum proijcientis,differenrer femper moueri: pofleqj eunde globum,per que/quâm iuxtàlibitum,uaríéímpdli, ita quódlicetcurua reuolutio fempermanear,ta/men motus eius uarietur.Diqmus tamem,cum non femper in centro circuli quiefeat, ubiquifep ludens ipfum ponere intendit, interludentes, unus nunc ipfum in pro/pinquo,centro locat,ó¿ poftea eandem ut prius habens intentionem,globus remote d centro declinat:uideri,quodnon fecundum pellentis intentionem,fedetiamfortu/nam moueatur.Cardinalis* Fortuna poteft dici id, quod præter intentionem e* uenit,6¿ cum quifcj^udenspetatcentrumcirculi,non eft fortuna fi tetigerit* Neque eft in poteftate noftra,quod uoluntas noftra perficiatur.Dum enim globus curtir,ac tenti fumusutuideamus,fi adeentrum accedit,&uellemus iuuare ipium fi poftemus* ut tandem ibi quiefceret.Sed quia non poiTumus eum in uia, nec impetum adhibui-muSjadhocnecefTariumíideó cum intentione fuperuenienrecurfum, quem impref-.fimus,moderari nequimus. Sicut qui de mote currere inccepii,dum eft inueloci mo/tu,etiam fiuellet,non poteft fecontinere.Oportet igitur, circa principiummotus at/tentum effe. Quare mala con(uetudo,quæ motus eft, non finit aliquem benefacere* nifi ipfa dcpofita,uirtutis motum, in bona confuetudíuéponab Nonhabentigátur malécurrentes,et¿amfíín curfu praniteant,alicuidífpofíríoní,qu£auc Fatum,aut ma la fortuna nominari con fueuit,imputare,fi male curium terminat,fed fibqpfis,qui in confuiré fe præcipirarunt.Bene uides,quód globum quando uís,¿¿ quo modo uis ini motu ponis,etiamficonftellatiococli,haberet globumfixum,debere perfiftere,non tenebit coeli influxus manus tuas,quin fi uelis,globum moueas* Regnum enim eux iufqj liberum eft,ficutg¿ regnum uñíuerfí, in quo coeli ôiaftra continentur, quae ia minorimundo etiam,fed humaniter continentur, ioannes. Secundum hoc igitur* nemo nifi fubtjpfi,aduerfos etiam cafus imputare debet* cardinalis. Ita eft íq moralibus,ate^ rjs operibus quæ funt hominis,ut hominis. Nemo enim uiciolusmi/fi fua culpa, io Annêl Quomodo tunc dicunt fortuna omnípotenteíc ardiñal Hoc Poeta dícebat,fciens fie philofophos Platonicos affirmareihi em fortuna aiunt ordine difpofitionemreruomniu,infuo proprio efle,& illam uocant,necefsitate complexíonis,quía nihil illi difpofitionirefiftere poteft. NecaduerCatiecprofpera dicitur difpofitio feu fortuna illa, nifi quantum ad nos,ó¿ fecundum explicationes reraa&u SC opere,putaidifpofido & ordo effendi homine,fi fe habet ut fic fiant oía* ut fieri folct,alioqui non fieret homo.Bft ergo ineuitabilisnecefsitas,cuinihilrefifte re poteft,ideo omnipoces.Cuaut Socrates & Plato atftu homines,fint difparesrhod noneuenit,quia fortuna feu ordo díípofítio,fintprofpera &C aduerfa, nifi quanta ad illos homines,quorum unus affequitur profpera, refpedu alterius-Sed neep hæC fortuna quçanima mudi,fuprà nominatur,in noftra regnodífponíc illa,quç hominis fünt.Quífqj ením homo,líberuhabet arbítríu,uelle fei licet, nolle:cognoícés uírtti Km &C uicíum, quid honeftíí,quíd inhoneftu,quid íuftum^ quid íníuftum, quid íau

dabi?

dabik , quid uítutperabíle, quid gloríofum, quid fcandaíofum : QC quod bonum di/ gídebeat,6¿ malum fperni,habens intrate regem &iudicem horum. Quç omnia, cum bruta ignorent,ideó funt hominis,ut hominis. Et infupradidis eft nobile re* gnum,nequaquàm uniuerfo, aut alteri creaturæ (ubieâum : non ijs extrinfecisbo/ nis,quæ fortuita dicuntur,de quibus non poteft homo quantum udlet, quoniam li/ bereuoluntatinonfubfuntjficutbona praefata immortalia,quæ uoluntatifubijciun/ tar.Nam fí uuk,reperít S¿ eligitlibere uirtutes immortales, immortalis anima,pro/ prix uitæ fuse cibum immortalem,íicut uegecatiua corporis paftum, fibi aptum cor- poralem* Et licet fit impofsibile, dum globus mouetur pradcire, in quopundo qui/ efcat, necj? propterea temper in círculo quiefcit, quia circulum aliquoties fubintratí non minus tamen ex confuetudine, QC continuata pradica,præUideripoteritconie/ dura ueriftmilijín círculo globum quietem accepturum ♦ Difficilius tamen,in quo ordíne,per círculos diftíndo,S¿ penitus impofsibilejn quo pundo. Terreno igitur homini, & eius peregrinationi, globus habens ponderpfum corpus 3 Solatus terre- num inclinatum,& eius motus,quia per hominis fit impulfum,aliqual iter fimilatur. Non enim poteft in reditudine perfiftere motus humanus* Cito declinat,propter terrefterítatemjnconftanter & uariê Temper fluduans, qui nihilominus poteft, ex/ ercitio uirtutisjfeuolutionem ín círculo termínare,6¿ bonam Síperteuerantemínten tionem,adiauar Deus qui in motu quaeritur, perficit bonam uoluntatem. Ipfee- nimeft,qui fidelem dirigit, & adperfedum perducit, & qui impotentiaminipfom fperantis, fua omnipotenti fupplet clementia. Chriftianus igitur, qui facit omnia quæ in ipío funtjlicet fentiat globum fuum inconftanter currere,in Deo tamen con/ fidens non confundetur,qui non derelinquit fperantes in fe. Et hoc eft huius ludi myfterium, fatis nunc pro tam breui hora declaratum › ut de his paucis,multa elicias 0£proficiasinmotu>uctandem quietetn firnul in regno uitæ, cumChriftoregeno/ ftrojfoelícíter aiTequamur.Eo præftante,qui folus poteris eft,6¿ in facula fgculorum benedídus. AMEN.

Verfns,delaudelibri.

O Vi cupis ingenium præfentïs nolle libelli,
Redde prius menfis,tercp,quatere# facrum. id eft, EuchariftiM
Etfemelat£#íterum,fenfosubílegerísaltos, Deolíba.
Ad caput títulos,mente uacante redL
Ne pigeat,quocuncpiïtu falebrofauídebís
Efle loca,& trepido non adeunda pede:
Pofcereopem,& fandi per florida prata magiftri
Irelicet:multa dodíor arte tenex.
Viribus hæc crafsís non funt condenda uehendís»
Pinguis aqualiculí,non capit alta locus.
Attritas fubeunt,uíx poft conamina mentes.
Purgatum hæc tantum dogmatapedus habet.
Luditur hic ludus,fed non puerilitenacfic
Lufit, ut orbe no uo,fanda
Sic ludit quifquis per cœli aprica,dotnoscp
Aechereas,quid agant ce rnere fanda uenic.
Sol oriens ludis fic Auguftine canendo,
Mufica cum nobis, te modulante data eft.
Sic omnes liifereptjtDionofius ,Se qui
Increpuit magno myftíca uerba fono.
Et nos magne pater,ludum celebremus amicum>
Nofter ut ætema fit globus sede fedens.
îftic perpetuo poftlongauolumina centro
Hæreat>&nullo fineperennis agat.

Liber I.

ïpriorattecum nos fèdibus ôptime caflis
Sîfle parer,Raí *ubi* lufus&arâDei*
Tu quoc^ chara ducum foboles,Dux ínclytelude,
Principibus famam quo tua meus pariât*
Nam benè Cæfareos quamquàm ornent fl emmata cippos,
Inqj Palatinis gloria maior eat*
Et tibi confurgat Comitum foecunda propago,
Occiduas Rhenus qua pater auget aquas.
Anglica fintquamuisconfan^uinitatepropinqua
Sceptra tibit&quicquid Galliq pinguis arat*
Et genitrix tibi fít,dícis Germana Tyranni.
Prgeluftres.fpeaent>& tua iura duces.
Neç minus in Chrifti fortem,templisép facratisi
Hinc a tqj inde uoçet,te pius ordo patrum;
Vtnihilinpulchra,fine te Germania gente
Euehat:&claris,clarior utniteas.
T ecp decus patriæ3magnus generauerit Otto,
Siluarum terror,cui lupus ingemuit.
VtBaiohariaetuacinganc tempora frondes,
Maícula belligero,quás tulit enfejcohors.
Et quicquid tantis titulis memorande reliqui.
Claudicet ut nulla partefuperba domus*
Hæc neíure fuo uolucris fortuna repofeat,
Quod feries patrum,nil nifi nomen habet*
Surge tuo Marte,hincPriticepsdignifsimefurgei
Ingenq dotes laudibus addeducunx
Áurea fitliceatdituum tamen aurea flatum
Corro get,effundat quo tuba rauca fonum*
Quid tibi conueniat,melius tfc nemo uidebit,
Tu modo non altjs,quam tibi crede magis;
Candidus A eoo furgetdum Lucifer axe,
Et bibet occiduas uefpere Phoebus aquas*
Dum niuibüs longas hyemes Germania ducet,
Et uefperttnam Gallus amabit humum,
Dumq$ homines tellus,pifces mare,fydera codam
Reddetîdoâorum hic ludus honeftus erit.
Tu quoqj magnanime Princeps,mihi crede loannesi
Semper erís,fetriper uiuus in ore uirum*
Effice,quod folum tibi te monitore gerendum eft,
Ne tantum in chartis,fit tibi grande *nepSis.*
Etmecum referO grates memorande magiftro»
Et cui (fi cuiquàm eftjmens patefadla Dei*

Primi líbríjde ludo Globi,do&ifsimi patris,Nicohi de Gufa,Cardinaltfînis.

Dialogi de ludo Globi, liber Secundus;

ïnterlôcûtûrés: Albertus adoiercens) Dux Baùariæ, &

NÍCOLÁVi CÁRbÍNALÍS,

ALBERT VS.

Vnofti pater, me adueniflè fumnia fidutiatut Papa* noftro Pio, atqè tibí Si altis Cardinalibus notior fierem, profícerem. Cum nunc illuftrem Ducem loannem, conlànguineum meum charifsimum, ûi bac urbe reperiflèm, & internos pôft communia amicorum collo- *qliiajpfiim* uacare uiderem ledioni libelli, de ludo globnadmiratus tàm de ludo, quàm de libello, nifus fum compræhendere, nonnihil Íuxhmeamiuuenílemcapacítatem. Sednoneftmihíuífum, tecírca lorumfegíonís uïtaé myfticamfentenciam explanaflè. Rogo igitur tuam pietatem» he ínme defpícías tanti myftertj incapacítatcm. Dabitur ut dodior rememorem, quç aüdiúérOjádDeídono profícíam. CA r d i n a l ï ¿. Multo gaudío, recum fratre Vuolf gángójiocloco uidi. Pater enim tuus Albertus Illuftrís comes Palatinus, 6¿ Baua/ rheDux, multis annis me fingulariter amauit, 8¿ hoc oftendíc» Videre tantum, ami cum aluere, *in* ílluftribus & optime *nobûiterfy compofitis eruditis* fílijs, míhí per iocundîï eft. Et hinc quçèp pofsibilia, libes ímpertíar. Deludo globi ínquírísea, qu¿ dum audieris, non po teris (ætateobftante) fortaffe difcutere. Admiraberis tamen, S€ uíolentía quadam incorporabis altifsima, quse te habilem reddent, utad eunda fci/ bílía, melíús uolare queas* Oportet autem ut metis oculum aperias, & uifumiflum to taliter eleues, ut quae didurus fum, potius uid eas quàm audias* a l b e r t vs. Faci> am omnia, quantum natura *&C* ingenium conceflerint. c a r d i n a l i s. Circulorum myfterium, quod utcapias, infige tuae memorise, propofîtionê quæfequitur. Eb quod ínomníbus»6¿ in quo omnia, nihilmaiusautminus eflepoteft^ Quare omnium ex- emplari LBERTVS. Habeoiamhancin memoria fixam propofinooem. Sed ut mes eius uideatueritatem» declaratione opus hsbet-c a r d íN *a l* is. Parua fufficiet* Nam qùomôdo eflèt aliquid minus eo, quod in omnibus, aut quomodo maius eo, in quo omnia. Si igitur nihil omnium eft aut minus autmaius eo, necefle eft omnia illius u/ nías exemplaris efleexemplata. A L b e r t *v* s. Breuifsimedeclarafti* Nam certifsimd uided, cum exemplatum nihil *habeat, nifi* ab exemplari, *iitep* unum omnium exem- piaf, qüodínomriibusáíínquoomnia: claraeftofteiiftó, qubdpoftquámuíderouni tatemexemplaris, omnium nariorum exemplatorum, me ad altam conteplationem deduxeris. c *a r d i n a l i s. Tu* probe mente confpícís, exemplatum non pofle efle» nifi in ipfo fit exemplari l b e R t v s. Certifsimè. c *A* R d i n a l i s4 Sed quomodo eft exemplatum, nifi fit in eodem fuo exemplari. Nam exemplatum fi eft extra fuum ex **em**plár, quomodo manetexemplatumCALb e r t vs* Nihilobeft, quominus hocui/ deam* Nam necefle eft u ticp, exempla tum iri exemplari fuó cohtineri: alioqui non ef fetuerum exemplatum. Ideo perfetftè intueor, exemplarneceflàriôefle in exempla- toÿ & exemplatum contineri fe in exemplari. c a R nu n a j u ¿. Exemplar igitur, eft iti omnibus exemplatis, in quo omnia exemplata*. Nullum igitur exemplatum, eft mirius aut maius eo. Quare exemplata *omnU,* funt unius exemplarisexeniplata. At B E RT v £. Verifsimèjïïc efle uideó. c a r d i n a l i ¿. Nec eft necefle propter pluralita temexemplatorum, eiTeplura exemplaria» cum urium infinitis fufficiat. Praecedit e/ nim naturaliter, exemplarexempiatum, otrinerh pluralitatem unitas»qu3e eft omnis exemplair multitudinis, exemplar. îdeb fi éflèritplura exemplaria, necefleeffttunk tatem exemplarem, illam pluralitatem praecedere* Non eflent igitur illa plura ex/ cmplaria3æq«eprinia exemplada3fed unius primi exemplaris, exemplata. Non po/ teft igP

teft igitur efTe,nifi unum primum exemplar, quod eft inomnibus exemplatis, S¿ in quo omnia exemplata, albertvs. Oftendifti nunc mihi, quae uidere concupiui. Nam nihil mihi obfiftit,quin uideam,omnis multitudinis unitatem principium, ex quo intueor unitatem,exemplar omnium exemplatorum, cardinalis. Dixi, unitatem eHè exemplar omnium numerorum, feu omnis pluraíítatís,autmuÍtitudí/ nis.In omni cmim numero,aides unitatem, ÔC omnem numerum in unitate contine/ ri. Omnis enim numerus eft unus 3 binarius, ternarius,denarius,6f ita de omnibus, quifc^eft unus numerus. Nec elfe pofletqtuTq? unus,fi in eo non effet unitas, 8¿ nifi ipfc in unitate contineretunAlbert vs.Hadlenus nonaduertiadhæc,quando mi hi mfum fuit,denarium maiorem unitate,8¿ ideo in unitatenon contineri Sed nunc uideo denarium,cum fit unus denarius, non poflè hoc efle, niii in unitate continea- tur. caRDïna Lís. Attendas etiam oportet,quomodo unitas non poteft efle nec minor nec maior.Quod no n minor,ftatim admififti. Quod non maior,etiam uides, quando aduertis,id quod eflèt maius,uno non efle unum. Acquodficeft de denario, quem fine uideas ipfum mino ratum fine audum, non uides denarium. Hoc autem habet omnis numerus ab unitate tquia numerus eft exemplatum , exemplaris unita- tis. ALBERTVS. Propofitio quam præmififti,clauis efleuidetur,ad intrandam mtelligentiamabfconditorum,quandoquaerensipfamredeapplicat. cardina/ 1 ís. Nec eft applicatio difficilis. Nam fi te interrogo feriatim, fola interrogatione duceris ad uifionemucri,puta. Interrogo te: an cundía quæ aides putas aliquid exi/ ftereiCredodiceSiCundaexiftere* albertvs. Cumfintaliquid,oportetexifte re. Cardin alis.In exilien tibus,eft neipfumeffet* albertvs. Vriq$,alias finoneifetinipfis, ipfum efle quomodo exifterent. cardinalis. Nonne quae exiftunt, in ipfo efle exiftunt. albertvs. Extra efle ipfum, utiqj non exi fleret. cardinalis. Efle igitur omnium,in omnibus exiftentibuseft,0d omnia exiften- tia,inipfoefleexiftunt. albertvs. Nihilcertiùsuideô,quàmqu6d&eflèi/ pfum Íimpliedsimum,eftomniumexiftentium exemplar, cardinalis. Hoc eft, efle abfolutum, quem creatorem omnium quæ funt, credimus, albertvs. Quis non uideret, hec quæ dixifti, ita le habere, cardinalis. Sic uides in ani/ mato animam,¿V fimul ipfum animatumin anima. Etin iufto iuflitiam, & ipfum in ea.Sicut in albo albedinem,& ipfum in ea. Et generaliter in contrado abfolutum,ó¿ ipfum contradum in abfoluto.Hnmanitatem in homine,ipfum in humanitate,al BERTVS. Video certe ifta omnia neceflaria, fed imaginatio non capit, quomodo hoc fiat.Quis enim concíperet,unum efleínalío,S¿ id aliud in eodem uno. CARDt nAlis.Hoc eft ideo inimaginabile,quoniam haec uirtus imaginatiua,in quanto ter- minatur. Nam non quantum , imaginationon attingit. Vndequod continens fit in contento,quando imaginatio ad locum feconuertir,qui quantus eft, non capit.Vi/ deturq$ei,ac fi diceretquis,quod efle aliquem in domo, fit efle domum in ipfo. Sed oculusmendsjadihtdligibiliajquæfupraimaginationemiuntjrefpicienstnonpo/ reft negare,qui uideat ín eífe ipfo,quod eft fuprà imaginationem, omnia etiam ima/ ginationem ipfam continerfæ nifi *in contends eflèt hocuerum,non eflènt.* albert vS.Vticp hsec uera uideo,Ô6 occurrit mihi manifeftum exemplurmOmnia quas fen- fu SCimaginatione attínguntur,funtcirca fubftantiam,quæ accidentia dicuntur,quç nifi continerentur per fubftantiam,non fubfifterent. Necefle eft igitur continens il la accidentía,eífe intra accidentia,^ fubftare,ut in ipfo illa fubfiftant.Subftantia igi* tur intelligibilisnaturæjfuprà ièníum S¿imaginationem exiftens,omnia accidentia continet,& in contentis exiftit. Nec eft aliud, accidentia effe in fubiedo, quod eft fubftantia,quàmfubftantiam in accidentibus.Et hoc potifsimum uerum uideo,quia accidentia non funtin fubiedo feufiibflantia,quíjfiinloco,cum locus nonfitfubftâ tía,fed accidens.cakd in alis.Gaudeo, te fanum mentís uifum habere. Et quan/ dohançfpeculationemextêdis ad animam rationalem,quæ eft fubftantia, omnium ùiriurn SC potentiarufuarum:tuuides ipfam illas continere, in omnibus *fuis* uiri/ bus ó¿potentíjs eflè,AlbeRtvs.Incipio guftare,hanc fcíentíam fapidifsimam,exeç

citabo me ín ipfa,uthabitum acquiram* Sed ne te nimium,in hac neceflatíá míhí df grefsionejteneamiamplius pergere poteris,ad inftitutiim.c a r d in a l i s.Nuncpu^ to facile capis, hanc regionem uiuorum.Nam in omni uiuente,necefïe eft effèuicamj Sé uiuens in ipsa. Vita igitur Chriftiforrnium,eorum omnium fci!icet,qui in regione funtui uencium,fic fe h ahet,quod uita quae Chriftus eft, qui aiebat : ego fum uita3eft in omnibus ibi uiuer ipfi omnes uiuentes,in uita que Chriftus eft,& ideó ul ta Chriftí eft forma .*t.M.plaris}omnium ibi uiuentium, qui font huius formæexenv plata,A l b e r T v s»Benè uideo,oportere uiuentem Chriftianum fie fehabete,ut ais: natn oportet inipfo efte uítam Chriftí, & ipfum in eadem ipfa uita. c a r d in a l i s. Figuratur hæc uita regionis uiuentiumjin figura, quam rotundam uídes, & ut circuli oês habentideceiHru,circuli funt figurærotftditatis«Rotndiçasåcirculatio eft,motus uitse perpetua: ÔC ínfinibílís.In omni rotundo,necefle eft efte rotunditate, in qua fit i/ pfum rotundum. Vnde ficut nec no titia nec eflentia rotundi feu perpetui, fciri aut há beripot€ft,niiUcentro,fuper quo uoluitur motus perpetuus ¿ ita quodeo non exi/ ftente,noti poteft nec perpetuitas,nec motus uitae perpetuæ,qui inequalitate ad ideti titatem centri refertur,aut noiTe aut effetfic fe habet centrum, qiiiChriftus eft ad orn nes *circulatio*nes.Circuh' igitur,hic motum uitsefiguranr.Et uiuatiores motus, defi* gnantur per circulosjcentro quod eft uita, propinquiores ; quoniam uita quod cen- trum eft,qua nec maior nec minor dari poteft; In ipfo enim motus uitalis,qtii ex/ tra motum effe nequic.N/fi enim fitínomní motuuitaliuíta,nequaquámuíta!iserit¿ Eft autem circularis S< cemralismotus,quiuitaeft iiiuemium. Quanto autem circu- lus centro eft propinquior,tanto citius circumuolui poteftJgitur qui fic eft circulus, quód Sé centrum,in nunc inftanti circuuolui poteftjeritigitur motus infinitus. Cen- trum autem,pun ¿tus fixus eftterit igiturmotiis maximus féu ínfínítüs,6é pariter mi- nim us, ubi idem eft centrum ££ circumferentia uocamus ipfum uitam «luentium, in fua fixa seternita te,onkiem pofsibilem uita: motum complicantem* a l b e r t v s. Intelligo te dicere uelle,parilitatem circulorum,uelocioremfeuuiuacíorem moturti uitiE figurare:quoniam ad centru<n,quod eft uita uiuenciam,propius accedunt* Sfcd dicito, cur nouem circulos figurafttV c a r d ín a l i s* Scimus aliquos in rationis motu ueloces, alios tardos , fed differentes, ut ex uaheiate ingeniorum experimur* Quorum quidam tanta gaudent uiuacicate}utbreuifsimedifcurrant. AHj tardius,*S4* uix unquam in aliquo proficiunt* Chriftus qui eft uita, eft & fapíentía, hoc eftfapi- dafcientia.Scientia ineo quiafapsda,offenditur uiuaappræheniïo.Etita ínteUcáuá lis eftappræhenfio fapientiæ,feu fapidæfcientiae. Omnis igitur motus uiuus racio- nalis,eft ut fuse une caufam uideat,acalifapientia immortaliter pafcatunQuod *ü* ad hoenon peruenerû,non usait,quando fuxuitæ caufam ignorât. Deus autem eft da/ tor uitæ,quem nifi Chriftus Dei filius offendat,nemo uidebit. Offendere enim,ad i/ pfum folumfpedat: quia non poteft patrem, ut patrem oftendete,nifi filius. Vous eft autem pater Chriftí S>C nofter,qui eft ipfa aeternitas, qua: eft in omnibus patribus, Sf in quoomnes patres íunr,6¿ continentur.Sed ut clarius uideas,ipfum oftenforem patris,aduerte,quia ipfe eft ueritas.Dicebat enim fe uiam Ôéoftium,uitam uedea- tem. Oftenfio certa & uera, non nifi per ueritatem fieri poteft. Falfiras uero errat deuiat,quæ mendaci diabolo,Tedudori tribuitur. Filiatio Dei in Chriftorfcipf;m?> quia uerias offendit. Et qui Chriftum uerè uidet,in eo patrem,ipfum in parre,ut/ det.Circuli igicur,funt uifionis gradus. In omni circulo, uidetur centrum omnibus commune, propinquius in propinquiori,remotius in remotiori. Exrrà quem, cum centrum uideri nequeat,quod non nifi in circulo uidetur,extra uifionis ¿wrnægra/ dus,S¿ fíne Chrifto, non uidetur uita uiuentium, feu lux luminum intelhftiialsïmn ideó in tenebris,caretuitaiquia uidere,eft illi uiuere. In carentia autem lucis, nihil uidere poteft,licet fit oculus fanas, Ita anima,liceHncorrupbîibdis, luce emenso/ ftenímajquae Chriftus eft,non uídet, nec intelleduali uita uíuerc poteft. Sicut enim fenfibilís uifío,ut fit uera 8¿ uiua, fenfibilí luce indiget oftêfiua.ita Sé íntellcdnalís uífíOjínceUedualí uentacís luce opas habec3fí uidere fea «fuere deber* Erquw ín de/

«arioterminatur omnis numerus a per nouem circulos in decimum 5 qui fíe circulus quód centrum,figurauïafcenfum* albÈRtvs. Cunóla competenter quædixifti, fiCfínoncoepí inguftuincelligentiæ , uídí tamen ueraeífe* Solum admiror, poft/ quàm infinitas centralis lucis,liberalifsime fe diffundit, quomodo gradus oriantur* cardiNalis. Hæclux,non fe diffundit per corporalia loca, ut quafi lux corporea, quæ proximiora loca plus illumínaLSed eft lux,quæ nec loco clauditur, nçc ob.<- ftaculoímpe^tur,fícutnec mentís noftræ cogitatio. Sed quæ íllumínantur,non po.fi. funt nifi uaria effetqaia multa *Qc* plura, fíne uerítate nec multa nec plura eflènt, alias idem eíTenuReceptío igitur lucís,uaría eft ínuarrjs mentibus: fictiç receptio unius lucis fenfíbílis,in uaríjs oculis uariê capitur› ín uno ueríorí lucidiori modo quàm in alio,iuxtâ fuam capacítatem»quae nonpoteft eiîeæquahs,indiuerfiis.Reçipiunt igitur Chriftifortnes,lucem glorixfufficíenteromnes:ied differenter,iècundùm capacitatem cuiuicp.Sicut dum praedicator Euangelicusjlucem unam «que ad fingidos aù ditoresjdiffunditînon tamen «que ab omnibus capitur, cum non fint eiufdem mentisSf capacitatis* albertvs. Cum nemo nifi bèatusfitinregioneuiuorurn, fitcpfolus ille beatus,qui id habet quod appetit, fitqj unicum folûm quies defíderíohim,fcilicetmeliori &perfeólíorimodo,quo id fieri poteft,uidere centrum uitæ (up* ideo miror de eo,quôd quofdam propius ad centrum accedere figurafti, cum remo/ clores non comprehendantmelíori modo,quo hoc fieri poteft. cardinalis. Ft/ guratur fruitio beatajin potatione fontis uitæjeftcp idem uidere bibere* Vous eft fons uiuus,totam regionem uíuentíum implens,de quo quantum quifij fitic fiCdefF derat,bibit*Non poftunt duo «qualiter ficire,6¿ defiderare potum. Ideo licet omnes fufficíentíísímé bibant,quantàmappetunt,nontamenæqualiter,quandoæqualùer non fíríunt.Facít charítas fitire,quæ ín díuerfis diuerfa eft. Sic Chriftus fígufabatret' gnümnuptqSjUbíipíemíniftratcuíc^jídquodappecít.Saturantur igitur omnesjquá túmdefiderant6¿famefcunt,lícetalqplusalijminuscapiant* albertvs. Pía/ tenthæc,& uídeo noneílenouem circuios gloriæ,fed innumerabiles, quando quii/ que beatùs proprium habeç. cardanalis* Licet fic fit, quód tota latitudo regni ùitæjfit à centro ad circumferentiam,lise latitudo pofsitadinftar lineæ, quæ in fe infinitas habet líneas, fímiles A cetro ad circumferentiam concipi, unumqj fiteom/ mune omhium centrum *ÔC* circumferentia flngulorum:tame illa ínnumerabilismuL tí tudp circumferentíarum,ín nouem gradus partitur, ut gradatim per regnum illudi pulcherrimo decoratum ordine, nos ducamur ubi idem eft centrum commune, ¡particularis circumferentia,Ícilícet ad Chriftum* Ibi enim idem efteentrum comma ne,ó¿ particularis circumferentia creaturæ ♦ Chriftus, enim, Deus & homo eftAcrea< tor creatura,omnium beatarum creaturarum ipfe eft centrum. Et attente aduer tasjcircumferentiamipfius,eflènaturæ circumferentialis ¿omnium circumferentia/ rum,fcilicet creaturarum rationaliumJd cum fíe ídem identitate perfonali,cum ceti tro orhnium,fcilicetcreatore:omnes beati per circumferentiam circulorum figurat^ iri circumferentia Chriftí r quæeft fimilis creatæ naturæ,quièfcunt, & finem attin-

Iguríty propter circumferentiçnaturæ créatæ,cum íncreata natura,hypoftatícam unionem,qua nulla maior eflepoteft.Exquonides,Chr,iftumomnibus beatificandis a< deó neceflarium, quód fine ipfo nemo foelix effe poteftiquoniam ipfe eft unicus me diator3per quern acceflus haberi poteft,aduiuentem uitam. albertvs. Magna pulchra díxífti, quæ utínam aduerfari] Chríftianqrum confíderarent, moxenírn pacem cum Chrifto,& Chríftíanís inírént.Et ut parum ante defubíiantia 6¿ accíden tibusdíxíjítamihi occurrit,per nouem circumferentiales defígnatíonesad centrum attingant per nouem accidentia adfubftantiam* cardinalis. Numerus,dit credo eft,quæeft unius ab alio, hoc per ünum,auc per alterum, aut tertium, ita confequenter ufque ad denariam,ubi fiftitur* Qÿare àf omnis numerus,ibi termina/, tur.Sic *QC* accidentia,nouem generibus generalifsimis diftinguntur, *&C* ad notitiam quidditatis feufiibftantiæ conferunt. Namur per unum accidens, autduo,aut tria, àut quatuor,aut quinque, aut fex, aut fèptem, aut odo, aut nonemtubi impletur nu-

merus,,qui in denarii unitate complicatur. Numerare,difeernere eft.Refc autem,mak xime per fubftantiam difcernunuir,8£ fubftantia!,per quantitatemJqualitatem,& a* I a accidentia,quæ in nouem generibus accidentiumcomplicantur.Ob plenam igi/ turdífcretionemdenotandam,calemfec¿figuratíonem.ALBERTVS,AudíuíS¿ An- gelos , nouem choris diftingui. c a r d i n a l i s. Angeli, intelligentiæfunt,Ô£ quiauarrj font, oportet íntelligentíales eorum uífionesSé diferetiones 3 perordi/ nes &C gradus,ab infimoufquead fupremum (quiChriftus ,&magpiconfilij An gelus dicitur)intdlecftualiterdiftingui, ex qua diftíndíone,tresordines5ÓGnquolt bet tres chorfireperiuntur.Et minus cetrum eft,ut denarius,terminus nouem amcú/ lorutn* Primus ordo eft centralíor,S¿ íntellígíbílium fpirítuum, qui fimplící intuitu in centrum 3 feu omnipotens exemplar, omnia fine fuccefsione fine tempo ; ali flue ïiatura!fiâifimulomniacompræhendunt,quidiuin^maieftatiafsiftunt,àquahabéq ut fie uidere omnia pofsint-Nam ficut Deus, à fehabet banc difcretione,ut in fua fim plicitateomniafimulintueatunquiaintelligenscaufatfic dat illis aisiftentibusfpiriti bus,ut *in diuina fimplicitate,fciantomnia.Qui* etiam ideó,lícet creati fint,æterni di* cimrur:quía omnia fimul compræhendunt.Ah'us autem ordo eftinteHigentium,qut omnia fimul compræhendunt,fed non fine naturali fuccefsione, fcilicetutalíaexa- ltjs habentnaturaliter prouenire.Eilicec fine fuccefsione temporali úitellígat, quía tamenfine naturali ordíae,nonpoffuntintdh'gere,ídeófubíntrat in ipfis, c-uædatn cognitionis debílítatio.Idednon dicuntur ætemiiUt íntelledibiles, fed bené}perpe<. tuí5quú in naturali ordine ÓCfocceí^ione,mtelh'gunt* Tertius etenim ordo,raciona/ lis dícitur:quía licet certa fit eorum compradienfio,minus tamen perfede ínteíligut, quàm alíj.Primos órdo,treshabetchóros5quíuoluntatemdtuinamÍnDeo,lícetd¿f- Ferenter,íntuentur,8¿ ¿ius difcrétíonem imitamutSedtres chori íntelligíbiles, ín in/ relledibilibus3diuinam uoluntatem compra.'hendunt«Et tres chori rationales^n in- tclíígibílibus,uolunratenidíuínamíntuentur. Nouem igicurfantordines,& Deus, in fe omnia concludens ó¿ continens,quafidenarius figuratur. Habet igitur quífque nouem ordinum,fuam , fíue diuínam apparitionem,8¿ Deus decimam, à qua omnes emananuDecem itaque funtdiueria genera díferetíonum, fcilicet,illa di uïna,qtïæ iri centro figuratur, 8¿ in caufa omnium, *ÔC* alia: nouem, in nouem choris angelorum. Et non íiinCpluresjnecnumerfiuecdifcretíones. Hinc patet, curficre/ gtium m'tæ figurauerim,atque *centrum,luci* folari conformauerim,& tres proximos circulos igneos,alios aetheros, 8¿ tres quafi aqueos, qui in nigro terreo defiminkde* pinxerim.A l b e r t v s.Cum denarius fit omnem diferetionem conplicans, cur in quaternario ***fiftit*** progrefsioç'Nam nonnifiquatuordicuntur caufæ feu rerum ratio hes,S¿ quatuor elementa,& quatuor anni temporal ita demulus, c a r d i n a l ia A maximo exteriori círculo afijad mínimum intimum et centralem/i numeras,dice do primo feme! unum,& deinde numerando bis unum , deinde ter unum, &poftea quater unumtrerminabitur quaternarius in centro.Sic uides unum,8¿ duo, & tría, quatuor fímu!sfacere decem.Quareprogrefsio, in quaternario terminatur,cum non fítdífcretio fine humerus,qui in ipfo non reperíaturjOon tamen uides, nifi unum int omni numero.Néc eft aut elfe poteft,nifi unum unum.Plura, non funt unum. Sicut in omnibus círculís,nonuídésnífícírcitlumuníustatíoaís licet circumferentia uní ü&plusdlftet à centro,quàm alterius.Hoc neceílarió contíngítinpluríbus,cum plu/ res çircumferentias,ab eodem centro sequé diñare,non fit pofsibile* Sequitur igitur akerítaSjplu'ralitacem. Quare etfi in omnibus entibus,non fit nifiuna entítas, mnia entia in ipfa,quæDeus eft,ita quód non fit opus addifeernendum omnia entra ut entía funt, nífihabere unius entítatísdiferetíonem : tamen cum multitudinem fe/ quaturjalieritas.addifcrecione omnium entíu utmulta funt, numerus alteritatis dif- creHor eft neceíBríus,fíne quo unum ab altero, dífeerni non poteft* A l b e R T v s* No igítur cognofcitDeus entiaí'Cognitío díferetío eft, quæ fine numero nonuíde/ turpoísíbílís.c AR d i n ALis.CognofcereDeí,efteíle, eftcDei,eftentias:cognof/ cere Defied entícatem diuínam ¿n omnibus entibus efiTe. Non fie eft mens noítra,m

qs qug

ifs qûæ cogttofcftjïcut Deus,qui cognofcendo creat 8¿ formatSed mens noftra cognofeendo,creata difcernit,ut fua notitiali uirtute, anima ambiat. Sicut Deus omni* um exemplaria in fe haber,ut omnia formare pofsinita mens, omnium exemplar in ft habet,ut omnia cognofcere pofsit. Deus uis eft creatiuà, fecundum quam uírtutern, facítomnía ueracitereflejd quod funt,quoniam infe eft entitas entium. Mens noftra *uis eft* notíonalís , fecundum quam uírtutem facit omnia notion aliter eflè,) Vnde ueritas,eft eius obiedum,cui fuum conceptum ft afsimilat,omnia in notitia habet,& entia rationis dicuntur.Lapis enim in notitia mentis,non eft ens reale, fed ra/ tíonís. Vides igitur Deum non indigere numero,ut difcernatîfed mens noftra, fine numeronondiicernir,rerum alteritates & diflerentias.albeiktvs'.Nonnêcreator createtiam alteritatem fSi fic,utic^ cum non creet quod non íntellígít, alteritas au/ temfinenüméro nonintelligirunper numerum igiturdifcernit. cardinalis .O/ mnia creat Deus etiam alterabiiia,6¿ mutabilia, & corruptibilia i tamen alteritatem, & mûtàbilitàtèm^corruptionemuéjïoii creat,cum ipfe fit ipfa entitas,non creat mteritum,fèd Elle. Quod amem intereant aut alterentur,non habent â creante,fed fíe contihgit. Deus eíFcaufa efficiens matèriæmon priúationís *& carentiæ,* fed opportunitatis feu pofsibíiitatís,quam careticia fequitur,ita quod non ficopportunitas,abf **que** carentia,quæ contingenter fehabet.Malûm igitur,ôf poffe peccare S¿morí,S¿ akerarínon funt creaturæ Deí,qui eft entitas De eíTentia igitur cu iufcunq?,non po reft effe alteritas,cum in ipfa non fitentitas,nec fit in ipfa entírate. Nec eft deeilenua binarrj altérításjícétáb ipfd quod eft binarius,contingatadeiTe alteritatem. Siente/ nim plurá pifa,úna proiedíone,fuper planum pauímentumproíeda sfíe fe Ivbenc; quód nullum pífum aut moueatur»aut quiefcat, aequaliter cu alio, ¿V alius fit locus *8C* motus cuíuslíber.tamenilla alteritas 6¿uaríatío, no eft à proqàerttèomnia fimul œ~ qualiterffedex contingenti:quandononeftpofsibile,ipfaæqualitermoueri5aureo/ dem in loco quiefcere.Alber .Nonnéentitatis eft unire,æ connecftereic a R b *i.* **V-** ticp*AL bér .Illa autem uaria & aliaba tq? díuiíá eflè óportet,quæ coniecftt debet- cardina Lis .Licet Deus,qui eft nexus,non fitcâufa diuiû'onis: tamen omnium uan'o rum & diuerforum,creatoreft. Nexus autê èft ante diuiTion^quoniadiuifip unione præfupponit.Connecftit igitur unitas,quæ entitas, diuerfa *QC* diuifa, in unâ concor/ dantem harmonía. Plura enim ut plurâ,non habent eflè,nifi ut funt connexa. Con/ nexio,ab unitate ÔÉæqualitateprocediffPÎurâ igitur entia,ab unita te feuen lira te,no habent quôd non funt eflèplura.SedcSnôpofinteffèmultajnifi&alterâra&diuifa; ideó ut in Unitate fubfifterent per entitatem,quæ eft Deus,connnexa funt connexio ne^quse eft prior natura, quàm diuifib.Si igitur acure ínípícis,uides emítate efle ipfa unitatem,quæ de fe generat aequalitatem, à quibus proceditnexus,qui unitatis &. «/ qualitatis nexus eft. Aequalitas,non potèftelle,nifidiuerfariï «qualitas **ante** omnem inæqualitate^ alteritate. Quare fi ad pluralitate creaturarü unius uni? uerfiréfpicímus,ínipfisreperímusunitaté,qua: eft omnium entitas,«qualitatem unitatis, Aequaliter enim omnia emítate habent,cum unu ens, non fit necp plus,ne queminus ens,quam aliud.In quibus omnibus fingulis tota entitas, eft in æquali/ tate. Suntqj ideo ad unum connexa,quia in omnibus ó¿ fingulis eft encitas3Sc aquali tas, nexus,abunitateSd aequalitate procedens.Sicuidesprimamcaufamuna,quia príma,S¿tríná,quÍaeftunítas,«qualítasetnexus,0¿nífihocueiueffet,nonefletcau **la**ipfa entitas entium.Deus igitur,quia creator, non potefteflenifi trinus 8£utius. **Eft** igitur munduscreatus,ut inipfo uideaturcreator trinus ÔCunustqui paterdicitur cu fit unitas,quæ entitast&filius,quiaæqu31itàs unitatis (gignitenim unitas quæ entitas,aequalitate,quæ eft effendi aequalitas)3ffpirituflan(ftus,quía nexus feu amor,u- **ni**tatis ôiçqualitaciSjprout hoc alibi latíùs declarauímus*albe R.Hæcfæpiùs repeti expetit,quia utilia âf rara, quæ fpero infuturûmelius deguftabo. Nunc ad centrum íimplicífsímü meconuertensjUideoipfum principiu,medium finem omniumcir culoru.Naeius fímphcítas3eftíndíuífíbílís 6¿a:terná,omnía in fua indiuifibili & fin difstmdunicate,c0plicans,Eft initiû æquaiitatisînifi enim omnes liheæ, à centro ad

Deludo Globi

Cümferentiam finígqüales,utíc# non eft centrum circuliJndiuí'ñ'bílitáscentrf,eft fím plex initium 2equahtatis,8¿nífipundalís fímplícitas,cumxqualitatefitcooncxa:a/ tique non poteft efle centrum circuli, de cuius eflèntia eft› æquidiftantia à círcumfo remía. Sic uídeo únitatem,3equalftáterú,d¿ utriufe# nexum,ín centrali pundo. c AX - D i n a L/ *st* *Acute intras,6f* pofîquàm aduertis didum fapientiSjquiaiebat:Deim circulum,cuius centrum eft ubiqj:tuncuides,qu0dficut pundus,in omni quanto u- bic# reperitur,ita Deus in omnibus. Non tamen propterea funt plura punda, quia mens pundum ubic# in quanto,reperit.Sícnecpíures font Dq,licet in fingulís Hides tur. ÁLBERTVSi Non bene capio hoc. Declara quæfo,quomodo pundus non eft moltipiicatuSjUt fint plura punda,licet ubíc# in quanto uideaturi' c a r d i n a./ l i s. Si chartam unam feribendo ímpleresjnihil nifíunum ubíc# feribendoiutique licet ubique uideres unum efte feriptum, non effet propterea ucraciter plus,quam p/ num unum,ubíc# fcriptum.Tu enim licet pluries fcríbas,unumíndíuerfis locísmon tamenproptereaunumeftmutatum,plurificatum. a l b e r t v s. Certumeft, memutiplicafle unius fcripturam,non unum ipfum. *ca* Rd i n a l . Vtiq? in omdi/ bus albis,mens uidetalbedinem,non tamen ideo funt plores albedines. ha in omni- bus atomis>uidet pundum,non tamen ideo non funtplura punda. Et quod clarius intelliges,quando confideras unum fi mplicifsimum, in fe complicare omnem mul- tüudínem,ideoc# efle immultiplicab ile:cum fit multiplicatio omnis multiplication nis feu multitudinis. Quare in omni multitudine uideturtquia non eft multitudo, nifiexplicatio unitatis,ficdepundo,qui eft complicatio magnitudinis, pariformt/ ter dicendum uides. a l b e r t v s.' H»c fic efle intueor. c a r d i n a l i s. Conft- queuter aperi mentis obiutum>& uidebis Deum in omni multitudine efle,quia eft in uno,8¿ín omni magnitudine,quia eft in pundo. Ex quo confiat,quód díuína finv plícítas, fobtilior eft uno,& pundo, quibus dat uírtutem complicatiuam multitude nís ÔCmagnicudinis.Quare Deus eftuirtus magis compl¿catíua,quámuníus6¿pS/ di.a LB.ERTVs.Vtic# maior eft Dei fimplicitas,quàm unius *QC* pundi.c A Rd in A- L-rs.Igítur *ÔC* magiscomplicatiua. Namuiscomplicatiua,eftinfimpïicitate,quæ quantô magis unica,tanto magis fimplex SCcomplicatiua.ldeôDeuSjqui eft uis,qua nulla maior efle poteft,eftuismaxïmè unita ôifimplex* Quare maxime potens 3d complicans.Igitureftcomplicatiocomplicationum.ALBERTVs. Verifsimapro fers.c A R d i N a L i s.Efto igitnr,ens elle omnium exiftentium complicationem: tuc cum nullum ens fit,nifi in ipfo fit entitas,certifsimum efle uides, Deu eo ipfo quod entitas eft *in* ente,elle in omnibus.Et licet ens ipfum,in omnibus qugfuntuideatur, non eft tamen nifi unum ens,ficut dc uno & pundo didum eft.Nec eft aliud dicere, Deum efle in omnibus,quàmquod entitas eft in enreomnia complicance.Sic optime 'ille uidit,qui dixit:Quia Deus eft,omnía funt. a l b e r t v s. Placeret illius conclu/ fio,nifi obftarer,Deumab aeterno fuifíe,& creaturasinccpifte.c a r d i n a l i S.Tu decíperis.Imagínaris enim, ante mundi creationem Deum fuífle?8¿ non creaturas. Sed dum attendis,quod nunquam «erum fuit dicere, Deum fuifle, quin & creatur» eflent:uides Deum antecreaturas non proprie dici fuifle Fuiffe enim aliquid tempo re nondum exiftente,non eftpofsibile)cumfuifte fit praeteriti temporis. Tempus, creatura çternitatis-non enim eft aeternitas,qu» tota fimiil eft, fed eius imago, cum fit in fuccefsione a l b e r t v S.Cur dicitur tempus imago æternitatistc a r d i n Al* Nos aeternitatem non capimus,fine durations, durationem nequaquam imaginari poflumusjfine fuccefsione.Hinc fuccefsio,quae eft temporalis durations offert,qui do aeternita tem concipere nicimur.Sed mens dio tabfolutam durationem,qu» eft æ- ternitas,naturaliter praecedere durationem fuccefsiua,&5 ita in fuccefsiua,tanquàm in imagine,uidetur duratioinfe,afuccefsioneabfoluta>ficutinimagineueritas.AL- B e r t vs. Imaginatio igitur,adiuuat mentem (ibi confiandam. c *a* r d í n a l i s.Cer/ tifsimumeft,intefligentem,exphantafmatibus,incorruptibiliumhaurirefpeculatio nem.Sunt autem phantafmatajquxoffert imaginatio. Hincfubtiles imaginationes, citius fucctniunt raciocinad uerítates quacrentímífi enim mens noftra,índígeretad

ê«torio ímagtnátlonis,utad uerita tem,quæ imaginationem excedit,quam folu quaerit, perueniat,quafi Calcator foifæ,adiu torio baculfcnon effet in nobis imaginatio côtunda.De his,nunc fic dicftum íílalbertvs.Alibi ut fertur, latius hsccfcrípfi fti; Nuncreuertentes ádcircularesdefcriptionesludinoftri, dicito ft quidmyftci tjre« ftet.cardiNALis.Tanta funt,quod fatis exprimi noripoffunt.Natn ficut de hierar chiefs ordinibus,bonorum fpímuumdíflumefti&demah's apoftaticisfpiritibus; fC eorum cafu,fpeculator multa ínueníet:quíade qúoliBecordine6¿cho>ro3qutdam Cranfgreffbrés ceciderunt, &C eorum caius eft, à certitudine fciennæjn certitudinem ruifie.Poflunt& coelorum difcretione}aliquarenus «enari. Nam coelum uffibffe, 8£ coduni intelligíbilé,^coelum intellediiale,quidam fandi,effe compræhenderimc, fiíín quolibet trinam diftindione,utnouenadus coelorum in denario (ubíeftfe^ desDeíffupér Cherubim)perficiatiir.albertVS. Non dubito numeri di ferecionem effe:8¿ ín denario compræhendi omnem numerum,& diferetionem. Ea uero, qüaè nurheràntur difeernuntur per hominem,ab ipfa diferetione non habent efle, fed difcerníínífeníaieífen^quomododífcerncrénturí'qúare circa uírtutem difereci/ uam,quæ eft poft effentianuam,pulchrauideturfpecuîatio,quâ rogo adtjcías cak-DiNALis.Tangam aliquid,ut paream nobili tuodefiderio-Visilb dtfcretíua,ratío* nalis anima in nobis appellacur.Ratío ne quidem dífcernit,ratíocínatío, fiipputatio; Enumerado eft.Namlicec anima,uífuuífibilía,audítu audibílía, generaliter fenfu fenfíbílía capíatmon tamendiícerniGnifi redone. Quando enim audimus conci/ nentes uoces,fenfii attingimus,fed differentias ¿¿concordancias,ratione & difcipli na menfuramus,quam uim in brutis non reperemus. Nónem'mnabentuímnurnez randi ôf propordonandi. Et ideo incapaces funt difciplina! Muficxdicet fenfu uo/ ces nobifcumatdngam,ô(fmoueancUrconcordaridauôcümaddèléâadone.Aninià igitur noftra , rationalis merito dicitur, quia eft uis ratiocinàtiua feu nümçratiua,ia fe complicans cunda,fine quíbusperfedla difer edo,fieri nequit. Qüandó enim fed fu auditus móuetur,ad motum delecftationis,'oBdulcem harmonicam concordanti am,0i intra feinuenit rationem concordantífe,ín numeral i proportione fundarfcdif dplfnam ratiocinandi,demuficis cóncórdahdjsperríumeruminuenít.V'ídeíurígí/ turànima effeuíua illaunícasmumerí principium, in feomnemdtfcretiuummime/ rumcomplicans, quædèfeipfanumerumexplicatnitdifcretiu^lùcis uíuafcmtilla, feipfamcxpandensjfuperilla quædifcernere cupit, ¿¿feipfam abijs^qiisifcire nod cupit,retrahens,ficut uifum fenfibilemaduifibíle,quod uíderecupit, conuertit,&' à üifíbili quod refpúíc,áucrtít.ALBertvs.Hoc audire concupiutSed cum fuprà Deum dixeris Uíiitatém,S¿ modo animam unitatem appelles: quomodo hæc intellige-redebeani,dicito.CARDiNALis. Deusèft unitasilla,quiERendras,omnia uteife poffudt,complicans. Anima uerô rationalis, eft unitas jomnia ut no fcifeu difeerni poffuntcomplicans.Inunitate quát Deus eft, complicatur unitas animæ rationalis; Ut effe pofsitid,quod ¿ftjfcílícet, ut eftanima, ín fenqtionalíteromnía complicans; Ín unitate igitur,quæ Deus eft,omnia ut&cognófci poffunt complicantur,cu idem fit in DeOotinitas & entitas Jeteó ibi effe & cognofci, fímilítér idem funt Vniras aut, quç-eft anima rationalls.no eft idem cum ipfa entitate,qux eft effendi forma, per qua habet & ipfà anima,quod eft. Sed benè cohuercicur unitas animæ,cum fua propria entitate,licetnon cum abfoluta enti tate: quia hecunicas animae eft abfoluta, fed eft i/ pfius animaepropria,ficut ÔC fua entitas. Vnde anima rationalis,eft tiis complicati--ua,omnium notionaliumcomplicationum. Complicatenim complicacionemmafcí tudinis,0¿ complicationem magnitüdinís,fcílícecunius ¿^pundi. Nam fine illis/cte licet multitudine magnitudine,nulla fitdifcretio.Complicaccomphcacionem motuum,quae complicatio,quies dicitur.-nihilenim in motu,nifi quies uiderur Motus e* nimeftjdequieteinquietem.Complicatetiamcomplicacionem temporis,quæ Nue feu præfentia dicitur.Nihil enim ín tempore, nifi Nunc reperítur. Et ùa de omnibus complicatíoníbusdícendumTcilicéc>quodanímárationaÍiS,eftfimplicítas,0mníum fcomplicauonumnotionaiium. Complicat enimuis fubtihfsima,aniipæ rationalis,-

ïfua fimplicitatc,ocm cÔplicicate,(îne qua perfecta díícretío fieri nô poteft. Qua^'.' pter,ut multitudinem díícernat,unitati feu coplicatíoní numeri fe afsimilat, & ex íe>-pouonalé multitudíis n impera,explícat.Síc fe pudo afsímilat,quí côph'car magnitud dínem,utde ft nodo nales líneas,fuperficíes,æ corpora explícec.Étexcomplicariú/ ne illorum uel illarum, fcilicet unitate,6¿ puado ímathematícales explicar figuras^ circulares,polygonias , qux fine multitudine & magnitudine fimial, explicari ne/. queum.Sic fe afsimilat quieti,ut motum d?fcernattEt prgfenria feuipfi Nunc,utteaa pus difcernat.Etcuni haeomnes complicationes fint in ¿pía unitæ,ipfa tanquâmcô-. plica tíocomplicationum , expíicatorieomniadifcerníit6¿menfurat,&tempus,SC morum,& ag/os,Sí quK¿pquanta>Etínuenúdffciplínas,fcilicet Arithmeticam, mecricam,Muficsm,6? Aftronomicam,ó¿ illas in fua uirtute complicari, experitur^ Sunt enim iHac difcipline,per homines inuencae & explicatæ.Ec cum fint incorrliptibf lesj&fempereodemmodomanentes , ueré uídetaníma, feipfam inœrrupubiksv Temper uerépsrmanentem.quoniam non funtillae math ematicædifciplinæ,nifi m « &in eius uirtute complícatz,S¿ per eius uirtutem explicatæ>adedquôdipfaaaima: rationalinoncxiftentetîllxnequaquàm elle poftent.VndeAf decem predicaments^ *in* eius ui norionali,complicantur.8imiliter Ôf quínc^ Vníuerfalía, quælogica/ Ília,&alía,ad perfedam notionem neceiFariadiueilla habeanteñe,extra mentem,fi-ne non,quando fíne ipfis non poteft díícretío *ÔC* notio, perfedè per animam habe/ rf Albert ?^ Quantum mihi placetintellexifft tempus3quodeftmenfuramo/. tus,fublata rationali animaron poife,aut effe,aut cognofci5cumfit ratio feu mime/; rus motus,Sfqudd notionaliautnotiionafiafunG ab anima hochabent, quæeft no/ tionaliumcrearrix,ficutDeuseftfentialium. cardinalis. Creatanima3(ua ínuentío ne noua inftrumenta, ut difccrnar nofeat : ut Ptolomæiïs aftrolabium, & Orpheus lyram,S¿ ita demulris. Neque ex aliquo extrinfeco maentores crearunt illa/ed ex propria mente. Explicarunt enim,in fenfibíli materia3conceptum. -Sic annus,menfiSjhoræ,funt inftrumenta menfuræ temporis,per hominem creatæ. Sfc tempus cum fit men fura motus,menfurantis a nimæ eft inftrurnentum. Non igitur, dependet ratio anime *à* tempore, fed ratio menfuræ morus, quæ tempus dicitur,aK anima rationali dependet. Quare anima rationalis, non eft tempori fubdita»fedad. tempus fe habet ancerioriter, ficut uifus ad oculum *t* qui licet fine oculo non uidear,. tamen nqn habet ab oculo,quod eft uifus,cum oculus fitorganum eius. Ita animal rationalis,kc£tnonmenfurermotum finetempore , non tamen propterea ipfa lab. **eft** tempori ftdpotius econuersd:cum utatur tempore,pro inftrumento ôiorganoy ad difcretionem motuum faciendam. Nullo igitur tempore.motus diferierionisam/ mæ,menfurari poteft, ideo nec tempore finibdis, quare perpetuus^ *albertvs^.* Clariisimèuideo, motum animae rationalis diferetiuum , omnem motum & quie-tem,cmn tempore menfurantem,nonpoilecumtemporemenfurari Artes&difd/ pliiice immutabiles tempore,quid aliud funuquàm ratioiQuis dubitat,rahonem cir-**culi,** fupra tempus eÍTe,g< omnem circularem motum naturaliteranteire, ideo à tem **pore** penitus abfokitam,& ubi ratio circuli uidetur non extra rationemc'ubi rado,ni ii in anima rationali? Si igitar infeipfa anima rationaks»uider rationem circuli,quas eftfupra tempus,igitur fiue anima rationalis, fir ipfa racio,feudifciplina, feu ars,au£ fcienria,ftue nonhttutiqueconftat,ipfam neceiïàriô fupra tempusefte. Ethaecfa-tisfaduncmihijUtfciam rarionalemanimam,nonpoireullo tempore,deficere aurin teríre.Sedcum uídeam aliquem hom4nem,ratíone carentem, licet fen fu uigeatidu/ bito,an anima illius,ut alterius bruti fit æftimanda?c a RDIAïa hois unae{f>& ratid nalisdicitur,h cetcubruris fen fitina fi t Nâ ut alias me recolo,duci ioâtii ínpríoricol-ioquío,dixi He de trigono tetragono,uis fenfítiua í homine,nô eft bru talis aiæ, **fed** rarionalis:qiiodinexeplo,perbeatu Auguftinu,ixiiiilibro,deciuitateDei,deRcfti ruto presbytero manífeftu fadum eíEA*L*beR«Quomodo?cardi. Refert,quomo-do hie Presbyter Reftítutus,Calamenfis díocoefis,quando eiplccebat,auc rogabatur ut faceret» ad fímulatas quaft cuiufpís lamentantis hominis noces, ita fe auferebat á

Eenfíbus , $¿ tacebat Gmillimus mortuotutnon folum uellicantes arque pungen tes? nónímefentiret ,fed aliquando etiam igne urebatur admoto, fine ullo doloris fenlti ÔÉtanquam in defundo,nullus inueniebaturanhelitus,hominum tame uoces,cum clarius loquerentur,tanquàm de longinquo fe audire, poftea referebat. Hoc autem volúntate fadum>oftendic animam rationalem , fe à corpore retraxiffe, ita etiam ut pihil fentiret.Ex quo patet,animam rationalem, uoluntatefepá ratam elle 6¿ fcnfiti/ **pam,8¿ uim** rationalem,dominari potentia: fenfitiuae.Vna igitur eft anima raciona/ íis *St fenfitiua* in homine,é¿ licet non appareatin aliquo homine > exercitium ratio? nísmanífeftum,noh tamen anima eft brutalis. Sicut fi corpus adeo effet attenua? tum aut minoratum, qu6,duideriaut tangtnon faedépoffet 5 non tamen proptcrca corpus effe deftneretjcum in non corpus,reíbluí non pofsit.Neque eft pofsibi!e,ho- ininen ratione femel habitajn infufione rationalisanimae, pofie penitus.poftea fpo- l,iarí,lí¿etnonuideatur aliquis rationis ufus » Nam hic ufas, ia uno eft clarior, in salio obfcurior :ideo nunquam poteft effe minimus, *St* penitus nullius,eti amfi adeb D¡?¿?d ' paruus,quód'difcerníabalrjs non pofiet. Hocexregula dodæ ignorancia'confiât, quæhabet:qudd in recipientibus magis *St* minus,non eft deuenire 3 ad maximum 8¿ minimum fimpliciter. albertv^. Cum ftultitia , quam in multis experimur fcominibusjingerat dubium , an fit in ipfis ratioiuidetur per fimile hoc dubium folui |»oire,hocmodo. Habentqtffdam integros oculos ,0C nihil diícerrtunc,non tamen propter ea uirtute uifiua carenr,iedufu>quiucappareat, meliorem organi exigit dii- politionem. Etficutaliquando oculus,recipit meliorem difpofitioncm,&' cuncu/ fus uidendi apparet, aliquando manet indifpofirus , 6í non adueníejíra de ftultitia, qux Omítate organi adueniente , fine quo ufus rationis non póteftadeffe, ufu ratio? pis apparente, ccffat, *St* non celia t de-edu organi non fubl.«to. Hocucrum affhmo* quodficutnunquàm reperitur oculus adeo indi(pofitus,quin aliquam lucem (entia?,; licet nihil difcernat,ita de ftulto a (ferendum. Et *fi hxc fie* fmqur afferís,rcftam torneó adhuc quædam,quæmecurbant:cum anima fiteaufa motus corporis,qupmcdo hoc fieri poiïit,fine mutationec'æ fi monendo mutatur anima,utique temporalis eft. O* mne enim quod mutatur,inflabile, 8t' nequaquam perpetuum effe poteft. car di; pportec ut dicamus,animam monere,non mu tari, uti Arifloteks dicebat. Deum ÿefïderatum mouere. Manetenim in íe fixum illud bonum,ab omnibus defidera/ tum5g¿ ad feomnia mouetiquae bonum deiiderauAnima rationalis,fuam operatio* peni intendit producere.Intentione firma perii'ftente,mouet manus S¿ inftrumenta, dum dolat lapidem ftatuariusjncentiouideturinanimaimmutabiliterperfiftere,^ piouerecorpus & inftrumenta.Sicnaturafquam mundi animam quidam appellant), flanteimmobili 6¿inftabili intentione,exequendi imperium creatoris,omnia mouec; JSrcreatorsftante æterna immobili & immutabili intentionejomniacreat.Etquid eft intentio,nifi conceptus,feu ucrburationale, in quo oim rerum exemplair c'Eft enini finalis termínusónfinítatéoís poffe fieri,determinans.Vna ig/c irterna ¿V fimphctfsL ma Dei intentío,ftans *&C* permanens, caufii eft oím.Sic in anima rationali,una eft per petua Ô£finalis inteucio,acquirerefdentiaDei>hoc eft,in fe habere nouonalitcr hoc bonum quod omnia appetunt. Nunquam enim illam mutatrationalis anima,utra/ tionalis eft.Sunt *&C ziiæ fecunda* intentiones, qua: quando ab illa prima intentione deuiant,mutantur,primo defiderio firmo permanente. Et ob mutatione intentions taliSjtion mutatur anima rationalisiquia imprima intentione, fixa permanet Et im/ mutabilitas illius prima: intentionis, caufaeft mutationis, talium fecundarum inten- tionum. ALBErtv, s.Duxifti me paucis,ut uideam, intentione in Deo &£ anima ra/ tionaUperquamé¿fecundúmquamoperanturjS<mouentffabih'terpctmancnte,o/ mnia fiéri *ÔC* moneri. Nec eft hxfi-.atioji intentiofírmaperfíftit,Deum animam rá tionalem mouere,non moueri nec mutarúStante enim intentionejuuq^ftatinrea dés,quí ab intentione non moaetur.Nec in Deo aliud eft incêuo,quàmDcus inten- áes.&'c nec in rationali aia,incecio eft aliud,quàm intendens anima. Et id quod de fe eundis intentionibusdixilltuaidèneceirahueft aduertG tollis plura dubia- ça

dinaLis. Dum intendo uidere uifibile,admoueo oculos,dum intendo audire,ad/ moueo aures,& dum intendo ambulare,admoueo pedes, ÔÉ generaliter,dum intent do reritíré>admoneo fenfum.Dum intendo uidere,quae fènfi,admoueo imaginatio/ nemjfeiimémoriam.Adomniaígíturcorporalia, medianteorganocorporeo,per/ go. Sed dum ad incorporea me conuertere uolo, remoneo me ab iftis corporeis,QC quanto ûeriùs illa fpecularíintendo.tantoueríúsmeácorporeísretraho* Vtdum uolo uidere animam meam,qu«noneft obiedlumuifus fenfibilis,melius claufis fen fibilibus oculis3ipfam uidebo. Et facio animam inftrumentum,incorporea widen/ di. Vcdumdifciplinascompræliendereintendojaduirtutemanim» intelligentia» lem me conuerto.Etdumintendo uidere,omnium rerum rationem & caufam,ad in/ telledibilem anim£,fimplicifsimam fortifsimam^conuerto ufrtutem.V ndc anima* melius uidetincorporalia, quàm corporalia : quia incorporalia ad fe ingrediens, ui/ det,corporalia aero,à fe egrediens. Et nihil in omnibus his, nifi unum intendit,fcili/ cet,omnium & fui caufam,per fuamrationalem fortitudinem uidere compr&hen dere:ut dum omnium &C fuijpfius caufam & rationem, in fua uiua rationeeffe fentir* fiimmo bono,pace perpetua,Sideledationefruat. Rationalisenimfpiritus,natura fciredefiderans,quid alipd qüærit,quim omnium caufam & ratíonemínec quíefcít, nifiipfam fcíac,quod fieri nequít,nífífuum(cíendidefíderíum , fcilicet rationis fu» aeternam caufam,in fe,ipià fcilicetuírtuteratíonaliuideat&fentiat* albertvs¿ Magna dicis & certa,fupremo cum feratur defiderío anima rationalisât diftemat6Ç fcíar,quando ad id peruenít, ut caufam tantí defiderrj, in feípfa fcilícetdifcretíuaui/ deat uirtute,utique in fe habet fcientiam,datoris defideríj. Et nihil appetere poteíL quod non in feipfa uideat.Quid enim amplius defîdcrari poffet, per feire defidcraiv tem,quando caufa tumffüx caufit fcientiam in fe intuetur? Tuncenfm fu» creationis rationem artem habet, quæeft omnis defideríj fciendi perfcdio&complemen/ tum,quo nihil rationali natur»,(cire auidifsim»,beatius fodíciusépaduenirepoteft. Omnium enim fcíbilíum artium habere peritiam,modicum eft, refpedu artiswmni um artium creatiuæ.Solum míhídífficiléuidetur, creaturam quantumcuncg raciona/ lem & docilem,creatíuam artem capere poffe,quam folus Deus habet cardina? lis. Ars creatiua,quam felix anima aiïèquetur,non eft ars illa per effentiam,quaeDc us eft,fed illius artiscommunícatío,6¿ partícípatío.Sicut acquirere albedinem parti/ cipatione albedinis abfolute,per effentiam talis,Sf non per cllentiam nonacquifte» non eft tränfinutatio,albi in ipfam albedinemtfed conformatio àcquifüæ,cu non ac/ quifitambi acquiíita,níhíl ex fe poteft,nifi in uirtute no acquifitar.Non enim albdde albar,nifi in uirtute a!bedinis,a qua habet ut fit album, aut conforme albedini, alba formati*abter.Placent hæc,dicente feriptura de filio Dei : cum apparueritin glo/ ria,fimiles ei erimus,non air.quod erimus ipfe.Sed quia díxíftí,defenfuanim» ratio nalte,quomodo intelh'gis,fenfumeffe in intelleduaíinatura?cARDiNAL.Ssrpéprg tereuntes non fentimusmec uifu,nec au^itutquia nonfumusad hoc attenti, fed quâ do fumus attentiJentimus.Nos in anima noftra,rationem fcientiam fcíbilíum,uir/ tualíter pofsidemustnon tamen aélu fencimus huius ueritatem,nifi attentéad hocuî dendumeonuerfi fuerimus.Licet enim Mufïcae feientiâ habeâ,tn cû Geometri» ua/ cOjUon fentío memufîcum. Attenta igitur cogitatio,me fendre facit intelligibilía, quæ non fenferô. Sicut enim centrum omniScírculoríí, eft in profundo occultatfi,in cuius fimplicitate,uis eft omnia coplicans:fic in centro animæ rationalis,complican tur omnia in ratione cÔprçhenfa,fed no fentiiïturjnifiatteta cogitatione,uis illa con citetur,8£explicetur.âtbER.Optime ad omnia &gratíflíme refpondes.Nuc ut ui/ deo,ad fínepropera siuergalíquid quaefo,circa occulrû ^patuluadrjcias.Videt em ex figura deferíptíonis,uis oís ín cetro occultari, card hDeueéabfcóndit3,abocu lis oím fapíétúJcríbiLóÉ omneíuífíbileííuífíbilioecukat. Vífibílc eft oculis manife/ ftíí,á-indíuífibileaboculísrcmotú.Princíp¿a,míníma(díc¿t Ariftoteles) quantitate, maxima uirtutCí Virtus fpírítualís inuifibilis eft, tant»potenti» eft uirtus fcíntíll» ignis,quanta totus ignis.Tanca uirtusjnutio modico grano finapis,qiian/ ta in

ta in múltís granis,imo fid in omnibus,quæ efle póífunt. Finis manifeRi eft occultu; fid extrinteci íntrínfecirm ♦ Pelliculx fid cortices,propter carnes fid medullas »fid ilte propter intrinfecamuitalem ínuífibitem uirtutem.Elementatíua uírtus,ínchaos or/ Cültatur,& in uegetatiua,occultatur fenfitiua,6dín illa,tmagínatíúa,& ín iila,Logícá feu rationalis,in rationali,intellígentíalis,in intellígentíali,íntéllecftibílís,íníntelíe/ dtíbílí,uirtus uírtutum.Hxcín figura circulorum,myñícélegas » Circulas circundas fidextrínfecus , figuratipfumconfufumchaos. Secundus,uirtutem elementatítiam, quæ eft proxima ipfíchao.Tertíus^ mineralem:fidhí tres circuli, terminantur in quat to, qui eftçirculus,ùegetatiuam figuras. Poft illum eft quintus circulus^fenfitiuam figurans.Deíndefextus,ímaginatíuam,flue pbantafticam figurans.Ethitres circu/ IMcilicet quartus,quintus,fid lextus, in íequentí quarto terminantur, fcilicet Logi/ cam feu rationalem figurante,8dfeptimus eft. Deinde eft odauus, figurans intelh^ genda!em,& nonus,figurans intelledibilem.Er hi tresjfcilicet feptimus,odiauLis,Sd nonus,in fequentiquarto, quieftdecimus, terminantur* albbrtvs. Pulchra nuncrecítaftí,qiiomodo de confufo ^ddifcretum, fit progrefsio* Etquiahacconfi/ deratione,deomniimperfeâo ad perfetftum afcenditur,deconfufis tenebris addtf/ cretam lucem,de infipido ad tepidum, per medios fapores , de nigro ad album,per medios colores,ita deodorali natura, ad fpiritualem,. cuius experientiam homo *iti feipforepperit,fidcar ^ixgtkw^nominetur*, ínuenít. Ideo derationehuius pro- grefsionis,adeo mirabilis fid foecundæ,ad omne fcibite applicabili,non pigriceris,ad huc pauca faltem fub/ungere. cardinalis. Sicut denario omnis *difcretió* continetur,ita neceflario omnis progrefsio . Nam unum,fid duo,& triajfid quatu/ on decemfuntJnquocumdifcretio fubfiftat,ideo fiddiferetionis progrefsio. Ne/ que pofluntplures quam tres efle,tales progrefsïones,quando tertia denario conclu* ditur,quæ neceflario fie fe ad ínuícem habent, quod fupremum primæ, fitjnfímum fecundæ,fidfupremumfecundæ,fitinfimumtertiæ,utficunacontinua,pariter£dtri* rta progrefsio. Igiturficucprima progrersio,recedens ab imperfedo, finitur in qui ternariotitafecundajncipitinquaternariOjfidfiniturinfeptenario. Etibitcrtiain/ cipit , quæ denario pcrficitUr.Huius cupis rationem audire,quam (ic intell¿ges. Or/ do, cum fit de nece (sítate omnium operum Dei, utrecfteApoftolusaiebar,dicens: quæcunq? a Deo funtordinata,funt fine principio,medio, & fine,necelle nec íntellí gí poteft.Eft autem ordoperfedifsímus fidfimplicifsimus 5 quo nullus,aut perfedf or aut fímplícíor efle poteft,quíeft in omníordínato, Ódínquoomníaórdínataimo/ do quo in generali propofitíone,in exordio praemifímus, Ineo autem ordine,quieft omnium ordinum exemplar,necefle eft,medium eífefímplícífsímum, cum ordo fit fimpliciisimus. Erit igitur adeo æquate medium,quod fid ipfa aequalitas,qui ordo, non poteftpernos, aliqua diferetione capi, nifi *in* ordinatifsimaprogrefsione,qug ab unitate incipit,fid ternario terminatur.Inquamedium fimplicifsimum , eft aequa/, kmedium principqfidfmis.Duo enim,mediumeftprsrcifumfida:qualc,unius fid trt um,fid pra?cifa tertia,totiusordinis fidprogrefsionis. Aliter nos illum, fimplicifsi/ mu diuinS ordine,nifi prçmifta progrefsione,dífeernere non poifumus.Ec cum diu,fit sequalemediiJ,ficut fidindiftincftum ab squalitate: ita fid in eflencia manet,ide cu principio fid fine.Diuerfaru enimeflentiaru,non poteft efle prxeifa yqualitas.O-. mnis autem ordo,qui habet quód eft ordo,à iatn dido fímplícífsimo ordiné non po teft habere,fimplex fid equale medium.Eft enim omnis ordo,cxcepto fimpliciisimo compo-fttus.Omneautem quod componítur,ex inaequalibus componiturJmpofsu bileeftenim,plurespartescomponibiles>præcisêæquatesefle. Nonenim éflenraut piares aut partes.Necpscqualitas,eft plurificabilis.Ideo in primo ordine fimplicifsf mo,uña eft tríS hypoftafïûæqualitastquia impofsibile eft,plures eeæqualitates,quâ do pluralitas tequié alteritatê,ôdinæqualitate. Sí igitur no poteft ee, *in ordiaatofed* creato ordine,fimplex fid ¿equate mediumddeonec in ternaria progrefsione conclu* ditur,(èd ultra progreditur in compofitionê.Quaternarius ante, eínmmedia té apri/ ma progrefsione.exíensjfid non exiretnifi ordinata eilet progrefsio,Quareid,quod

ordinata progrefsio, de primaordínátifsima exiens requirit tneceffado *ín* ip&>qiÜB ternaria exiftit. Ideo habet compotitum medium,fcilicet duo & tria,quae fimul fune mediam to cius pro grefsíonís.Súnt enim unum>& duóÁ tria,& quatuonfimul de/ cem.Duouero SCtriaquinqMnedietasicilicet dedecenuSicfehabentquatuonquia q'ue,fex1féptem:0¿ feptem>ofto3nouem,decem,&ita utdesantedidi rationem. alber. Tv SiMagna eft rationis uigoroíítas,ut uidèo.Sed miror deeo,quod dixifti^nf* hilexæqualibus componi.Nonñéexduobus binàrqs qúaternaríuseftcompofitusí cardinalis.Nequaquàm.Omnis enim numerus,eft aut par aut impan Et cura componitur,non nífiexnumero componítür,fcilícettxparí & imparifliue ex unita te *&c* alteritatéi Quantitatem quaternary effe exduobus binaríjsi nonnegodedeiu® fubftântiam dico,non nifi ex parí S¿ impari. Oportet ením inter partes,quæ debens componere aliquid,proportionem,efle,ideb & diuerfitatem. ObhocreÀe Boetius aiebatiex paribus nihil componí. Harmonía enim,ex acuto 8£ gradi adinuicem pro por£íonatÍs,componitur}itaó¿omnia4Vndequaternaríus,externarío,6íalterocó# ponítur.Ternarius eft impar,alter panficut binarius, ex uno altero* Alteritas,par dicitur,propter cafum ab unitate indiuifibili,in diuifibiUcatê,quæ in pari eft. Sícqu»* tcrnárius>externaríofcílicetímpáríÓ£íridíúifibílí, altero fcdícet diluí íbili, com/ ponitur» Omnis enim numerus,ex numero componitur; quia ex uno & altero,!?/ num 8¿alterü numerus eft. De his meminimus nos alias latius feripfifle, maxime ita libellodeMente.Nunc bate fic repetita fint,ut ratione feu uirtutemanimædifcretiua
i6t in numero,qui exmcntenoftfa eft, melius cognofcas, ac quod uis illa difcretiuacx eodem diuerfo,6£ uno & altero cómpofita dicitur, ut numerusxquia numerus dif/ creti one mentis noftrar,numerus eft,& eius numerare,eft unum comune multiplicat re8£plurificare,quod eft unum in multis,multa in uno,Sí unumab altero diicerne re. Pythagoras aduerces,nullam polle fieri,ntfi per diferérionemjeientiamde omni- bus per numerum philofophatus eft. Necp arbitror quemquàm,rationabiliore phi- lofophandi,modum allecatum,quem quiaPlato imitatus eft,merito magnus habeu ALBERTvs.HxCjfîc ut afleris admitto. Nunc ergo cn dies ad uefperam tendar, hoc colloquium tealere,memoriae^ dignum,deledabili conclufione facito.cardI Co- nabor, non incidit mihi,quomodo melius quædixi ualere faciam,quam fi deualo/ re loquar.AlBERTvs.Optime.cardr.Bonn *QC* nobile ,áu$ pretiôfô eft efle,ideo omne quod eft,non eft ualorisexpers.Nihilpenttùseflepoteft,quin aliquid ualeat» Neq? reperiri poteft quicquatn minimi ualoris,ita quod minoris efle nequeat. Nec$
* adeo magniualoris qmequam eft,quin maioris effe pofsft Solus aut ualor,qui eft ua- lor ualordA' qui in omnibus quæ Ualent eft i in qüo quæ liaient exiftunt,in feonv nem ualorem côplicat,ôi plus aut minus,ualere nequit» Hunc igitur abfoluta ualo rem,omnis ualoris caufam,in centro circulorum omnium occultatu concípíto,6¿ ex tremftcirculu,ualorem extremu,6íprop¿ nihil facito.Etquomodoindenariu,unitri na progrefsione,augetur,modo fxpe tacfto,corifidera,& dulcem fpecülationemfub intrabis AlbeRtvs.*Puto fi* ad pretium ualoris,fermone cdtraheres,magis nos in« ftrueres.c Ard i.Fortede pecunia dicere intendis.ALBER. Sícuoló.CARDi.De mùm faciam.Sed nunc attende,quomodo ualor rerum omnium, non eft nifi efle i/ pfum omnift.Et ficut ín fimplicíter maximo ualore uno,& penitus incopofito in/ diuifibili, uérifsimè omnis omnifl ualor exiftitnta ín emítate fímplicífsíma, omniS efle.Sicut enim in ualore alicuius floreni,eft ualor mille pamulorum denariorum,QC tn duplo meliori floreno,duoru millífísS¿íía ininfínítfídta in optimo,quo melior efle non pofletjinfinitorumdenariorftualore efle,neceifteflet.Etficuthocuides uerum, ita ûeraciter *ÔC* realiter uerum effet,albertvs.Vtic# fíe eft.cardinalis.Dum autetu in teipfo hoc uenim uides,quid ualet ille tuae mentis oculus,ín fuá utrtute,ua io rem omne difcernesiNain ipfo uifu,ualor omnium & ualores finguloru funt,fed non ut in ualore ualoru^ NÔ'enimproptèrea quia mens uidec,in quod omnia ualet, ideo ípía oía ualet.No em funt in ipfa ualores,ut in fua effentiafled ut in fua notione: eft enim ualor ens reale,fícut ualor mentis, eft ens aliquod *t & ens* reale.Et ita eft

ín Déchut ín eíTentía ualorís3 eft ens notionale,quia cognofcípotcft, 5c ítá eft ín intelkdu3utíncogtioíceateuatorem , nonutínmáíorí ualorea aututíncaufa 8f ef/ temía uatorís.Nam per hoc,quod intelledus nofter,cognofcít minorem autmaio/ rem trato recmprop rerea ramen non eft maíór aut minor ualor. Quia hæc cognitio, eflèntiamualorinonpræftat. albertvs. Nonnéhæccognitiomaíorísualorís, quam fit ualor cognofcentís,adáugetualorem cogtiofcentisç'C ardinalis. Valor cognitionis cognoícentís augetur ineo,quod plura cognofcíc, fine illa fintmaío rís,fíue minoris ualoris,quàm fit ualor cognofcentis.Non ením ualor cognití,intrat inualorem cognofcentís,ut faciat úalorem cognofcentís maiorem, lícetmelioretur cognítío.Sicutenímcognoiceremalum, nonfacítcognofcentem peiorem,aut có/ gnofcerebonum,melíorem:facíteum tamen melius cognofceritem. albertv^ Intellígo.Nam fíe dícímus,alíquem ualentem dodorem ,licet plores non dodí, plus eo ualeantttamenualorinteíledualís natura:, magnus ualdé eft, quíaín ipfa eft dift credoualorum,quæeft mirabilis,Secundadífcretionecarcntía› excellens.Cardi/ ín alís.Dumprofundé confirieras,inteíledualís naturæ ualor, poftualoremDei,fti premus eft,Nam in eius uirtute,eft Dei S¿ omnium ualor, notíonalíter & diferetiue. Et quáuísíntelkdus,no» det efle ualorbramen fíne íntelledu, ualor riifcerníetíam quia eft,non poteft.Semoto ením íntelledu,non poteft feiri,an Gt ualor. Non exi/ ftenteuirtutc rationali,proportion3tiua,ceffàtæftimatio, qua non exiftete,uticg ualor ceflaretdn hoc apparet præciofitas mentís, quoniam Tine ipfa,omnia creata ua lore caruiflent.SiigitnrDeustuoluit,opusfuumdebere2eftiniarialiquiduakre,opor tebar ínter illa íntelledualemcrearenaturam. ALber Tvs. Videtur,quodfiDeum ponimus,quafimonetarium,eritintelledusquafinummuíar/us. cardinalis. Non eft abfurda hxcaftmilano,quando concipis, Deum quafi omnipotentem mo- netarium,quide fua excelfa6fomniporentiuirtute,producerepoteft,omnem mone tam* Ac fi quis tamæpotentiæeffet,quod de manu fua, quacunc^ uelletmonetapro/ duceret,Súftatueret nummularium,habentem in fua uirturc,omnium monetaru dif- cretionem,&numerandifcientia,monetandi arte cantu fibireferuatamumulariusil/ le nobilitate monetaru ôf ualorem,numerum,pondus,g< menfiuâ, quââDeo mone ta haberet,patefaceret,utpreciuipfiusmonetæÔfualor;atc&perhocpotetiamone* tarifnota fierettapta eifctfimilitudo.ALBer Tvs; Magna eflet huius potentia mone tarq,quï in ea côtineret omniu monetarum thefaurum.Et ab illo ppflet producere no uas,¿x antiquas, aureas,argenteas,8£cereas,maximi,& minimi,8¿medíj ualorismo- netasimanente femper thefauro æquê ínfin íto, ínexhauríbílí,8¿íncófumptibílú Ma giia^ eflet nummulari) dííctetiOidifcernendí has omnes quanruttícqnépparias mone taSjéC numerandi,ponderandí,0¿ menfurandí,omnem omnium ualore. SedarsDeí *in* infinitum uíncerct artem nummulari), quia ars Dei¿faceret efle, ars nummulary, faceret tantùm cognoící.car b1na i.Nonne ficuides, alium efiendi modum mone tæ,tn arte omnipotentis monetarrj,alium ínmonecabili materia,alíum ínmotu ín- ftrumentís»ut moneta tur,alíGut eft adu mone ata? Et hi omnes modi,circa efle i/ pftus monetæ confiftuntDeinde eft alius modus,qui circa filos effendi modos,uety iatnr,fcilicet5uceftinrationedifcernehtempnetadd quod facit monetam íeunumífz ma.imago feu fignueft eius, cuius eft, quod fieft moneraríj>fpfíus habetimaginern, puta faciei eius fimtlitudinê,ut Chriftus nos docetiquando oftenfo numifmace,inter rdgauit cuius efíetimagO|S¿refponfum eft ei: Cæfarïs* Facies notitia eft, per faciem dii cernimus unG ab alio.Vnaeft igitur *facies* moneta rij, in qua cognqfcitur>Ô<quæ ipfum reuèlat,qui aliter eflet ínuífibílís,atc^ íncognofcibilís.Et huius faciei fimilitu/ do,cum fit in omnibus numifmatibus,non nifi notitiam feu faciem monetary,cuius eft moneta,oftendit. Nequealiud eft imago, quàm nomen fupraferiptum. Sic e/ nim dicebat Chriftus :cuius eft imago ha?c,S¿fuperfcríptío elus?Refponderünt.Cg farís.Fac¿esígítur,ó¿nomen5&:fígurafubftántig,g¿filíusmonetartj,ídefunc. Filius igitur eft ¿mago uiua,6¿figura fubftantiæ,&fplendor patris,per quern patermonetáe ríusfacitj fetimonetac jfiuefígnat omnia¿ Etcum fine fignotali,nonfit,mo<

De ludo Globi

netatíd unum,quod in omni moneta figuratur,eft exemplar unicum,# formal&'ctó fa, omnium monetarum * Vndefi monetarius fuerit unitas feu entitas :xqualitas> quar naturaliter ab unitate generatur, eft caufla formalis entium» In squalitate igicur,una #fimpli'ci, aides ueritatem omnium, quae funt aut efte poflunt, utfuntper entitatem lignata» Vides # in ipfa aequalitate unitatem, ut in filio patrem. Omnia igitur qux funt,aut effe pofTuntjinffla figura,fubftantix patris creatoris, complicamur. Eft igitur creator monetarius, in omnibus monetis, per figuram fubftan/ tix eius,ficut lignatum unum,in multis fignis.Nam fi in omnibus numiímatibus,rec fpexero ad quidditatem fignati,non nifi unum uideo,cuius eft moneta.Êt fi ad fignâ monetarum tne conuerto,plura numifmata uideo: quia unum fignatum uideo « Sed aduerte, quomodo monetabilefignatum figno numifmata feu monetatputaxs fi/ gnatum,¿ft m oneta,fignatum fi|licet,figno ñmilítudínís fignatis,monetabilisnia« teria,figno fit numifma. Et dicitur materia lignata feu fugurata, quæ recipit, determinationem pofsibilitatis effendi nummum. Sic uideo fignatum ante fignum,in ii/ gno,# poft fignum. Ante fignum,ut eft ueritas,quç eft ante fuam figuramdn figno ut neritas in imagine.Et poft fignum,ut fignatum à figno eft fignatum. Primum fi/ gnatum,eft infinita adualitas.Vltimum fignatum,eft infinita posibilitas. Medium fignatum,eft duplex,aut ut primum eft in figno,aut ut fignum eft in ultimo.Ptimum fignatum,quod infinitam dixi adualitatem, dicitur ipfa abfoluta riecefsitas, quæ eft omnipotens,omnia cogens,cui nihil refiftere poteft. Vltimum fignatum,fetlicet íá finita pofsibilitas,dicitur # abfoluta,# indeterminata pofsíbilitas. ínter illos efferi di extremos modos,(tint altj duoiunus eftjcontrahens necelsitatem incomplexuma *8C* uocatur necesitas complexionis,ut necefsitas effindi hominem. Illa enim effendi necefsitas,ad hominem contrada, complicat ea, quæ ad iuftum effendi modum funt nece(saria,qux humanitas dícítur,itadeomnibús. Alius eleuans pofsibilitatem tn adum,per determinationem,# uocatur pofsibil*i*tas determinata, ut eft ille flore/ _tius,aut iftehomo.Confidera igicur,monetam aliquam, puta Papaiem florenum,# facito ípfum in tuo conceptu uiuum,uitaintelleduali, # quod in ft mentaliter refpi cíatítuncíefpcculando , hxc# cunda qux dida aut dici poflunt, reperiet,nullum animal eft adeo obtufum,qubd fe ab altjs non difcernat,#in iua fpecie,alia eiufdem fpeciei,non cognoftat» Sed uíuens uita íntelleduali,omnia íntelliígíbiliter,hoc eft o/ mnium in fe notiones reperit. Complicat ením uis intellediua, omnia intelligibilia.' Omnia qux funt,intelligibilia funt:ficut omnia colorata, funt uifibilia.Excedunt ali qua uifibilia uifum,ut excellens lux,#aliqua adeo minuta funt, quod non immutât uifum, # illa dírede non uídetur. *V*(detur enim, excellentia lucis Solaris,negatiuei quia id quod uidetur3non eft Sol, cum tanta fit lucis eius excellentïa,quôd uídérine/ queat.Sicln quod uidetur,non eft inuifibilis pundus, cum ille fit minor,quam quod üíderí poteft» Eo modo, intelledus uidet negatiuè,infinitam adualitatem,feu Deum , # infinitam pofsibih'tatem,ftumateriam.Media, affirmatiuè uidet,ín ¿ncelligibi bili # rationabili uirtute-Modos igitur effendi,ut funt intelligibiles, intelledus in/ trà fe,ut uiuum fpeculum contemplatur: Eftigitur intelledus illenuminus, qui# nummularius . SicutDeusiílamoneta,quæ#monetarius. Quareintelledus,re/ perit fibi cognitam uirtutem,omnem monetam cognoftendi # numerandi. Quo/ modo autem uiuus ille nummus,qui intelledus, in fe omnia intellcdualiter quxres reperiatiexemplum qualecuncj capere potes ín tjs, qux ego in intelledum profpi/ ciens, propalaui. Qux acutius quam ego fubihtrans, præcifiùs uídere # reuelare potetít.Et hgCjfíc de monetario # nummulario, dida fini *A*l b *e* r t v s. Abunde hmphciterprotulnadaptafti» Iftud fols pro mea inftrudioneaudias. Videtur enim, quod uelis dicere: fí florenus Papalís, uiueretuita intclleduali› quod utiqj feflorená cognofteret,# ideo fe effe moneta Ílíius,cuius fignfí # imagine haberenCognofce ret em,4d â ft ip C0 ee floreni, nôhaberèt, fed ab illo, g fui imagine ei imprefsiiïèt,ét ^per hoc, quod in oîbus uiuis intelledibus,fimilemuideretimaginem,eiufdeoesmo netas effe cognofteretVnam igitur faciem,in fignis omniu monetary uidens,unam

æquali/

¡eqúalítatemiper quanti omnis monetá,efl'et à cftu cónftítutaj**tíderet omnis** pofsibíUs eíufdem monetae caufanretíam probe uideret, dim fit moneta monetata › quod fieri potuit moneta, & füitpriùs mohetabilís¿aritequámadumonetata. Er ita infe uidc/ret materiam, quam impreisio ligni, detèrminauit effe florenum. Er cum fit mo/neta eius, cuius eft figriüm : tunc efte fuum , haberet à ueritate quae eft in fignoa non à figno , materiæ impreflb , quod¿p una neritas in uarijs fignis, uaríémateri-am determinat. Non ením pofluntefleplurafigna, nifi concomíretur pluralita-tem üárietas, ñec poteft neritas ín uarijs fignis , nifi uaríé maceriam determinare. Exquoeuenit, nonpofle, nifi omnenumifma › cumalio numiímáte, concorda/re, cum fint nummi concordantes, ineo quod eiufdemfunt monetae diftetentes¿ cum ínter fe fint uartj. *T*alia quídem Sí multa alia, ín feuíuus ¿He florentis uideret. car dinal i s. Plané cunda quædixi,refumpfifti. Singularius tamenmemorísir commenda,quomodo non eft nifi una,uerá, ôipræcifa ac íuffícíentífsíma forma o/rnhiaformansjn uarijs fignis uaríerefplcndens>ó¿ formabilia uanéfonmhsÿ deter* minansqhfeu in adu ponens.

Secundi deludo Globfffînìio

LÉgíftiquicuncjj globi ftudiofèlibellum.
Quem Baioharíó fcripfimus ante Dud.
Hune quocÿ qui fcquttur,caftís fecefsíbus **haúd¿**
In quo iam rerum copia maior eric.
Nam uelüt abftrufís paulatina uíribus arboí
Spargítur5occulto latá per arua pede:
Sic opus æternum diuinæ mentís,ín ardis
Manfurumfolip,ætherisarceuenit;
Num queat ingenium terumcognofcerecaufas¿
Cernitur hic,ubi mens fe,8¿lua iura uidet.
Confcendat fed enim tanti in fpecula minis arcem
Quismifi quem futnmo tollat amoreDeus?
Idecusegregiumjratri coniundhishonefto
Dux Alberte5ducumgloria,plaude patri*
Extrema eft quoniam manus hocimpreila libello/
Aureaq? in lucem prodere feripta parat»

Rcucrcndiisimi Patris Nicolai de Cula

Cardinalis. Compendium.

Capitulum 1;

ECcípe breúe compendium i continens ¡ circa qûç cohfideratio' ueríari debeat.Si proficere cupis , primo firma id uerum, quodían» mens omnium hominum atteftatur, putadingulare non eft plurale^ ¡nec unum multa , ideounuminmulds3nonpotefteflefltngulariter, ¡feu uti in fe eft, fed modo multis communicabilt Deinde negari ne* ¡quit,quin prius natura res fit,quam fitcognofobihs. Igitur eliendí ¿ñodum, neque fenliis, nequeimaginatio , nequeintellecftusartingtt:cum hæco/mnia pmedar.ftd ouima cmæattinguuntur, quocuncgcognofcendimodo, iliumi priorem eflendimodu,tantum iignfticant. Etnincnonfuatipfares,fedfirnilitudi/nes^fpecies^aut ligna eius, igitur dé eflendi modo,non eft fcientiaJicct modum ta/leoï

lemeffe5certiisimeuideamus.Habemus igitur,uífum mentakm intuêteminid,qupd eft prius omni cognitione.Quare quid id,quodficnidet,incognitionereperirifata/ git,fefruftra fatigat,ficutqu!colorem folum uifibilem,etiammanutangerenitere* rur.Habetfe ígítur uifus mentis,ad ilium effendi modurn,quaftutuifusfenfibilis **ad** iucem,quam certifsime effe uídet,8¿ non cognofcít. Præcedit enim omnia qufuífti tali cognofci poftuntJila etiam,quæ per ipfum cognofcunturffigna funt ípfius lucís. Colores enim,quitiífu cognofcuntur,figna funt S terminiïucis,in diaphano. Po/ nas igitunSolem patrem elle , íenfibíHs **lucís,** in eius fimiíítudíne, concipeDeum patrem,rerum lucem,omni cognitione inaccefsibilem. Res autem omnes , illius lucis fplendores , ad quos fe habet uífus mentís , ficutuíius fenfus, ad lucem So/ lis, &. ibi fiftas confiderationem , circa eftendi modum ,omni cognitionifupra/ po ficum.

Cap. II

REs ígítur,utcadít ín notítíá3ín fignís déprçhenditur.Oportet ígícur,ut uarí os cognofcendi modos,ín uariis fignisquæras* Nam cúm nullum fignum, adeo fuftïcienter modSeffendi defígnet, ficut defígnaripoteftffí optimo modo quo fieri poteff,ad cognitionem peruenírídebet,per uaría figriahoc fieri necefle eft3ut ex illis melius notitia haberi queat : ficut melius ex quinqj fenfibi libusfignisjfenfibilis res cognofcitur,quam ex uno aut duobus. Requiritauteperfe- dum eifealicuius rei,utcognofcerepofsit, putatcumperfedum animal, fine nutri/ mento uíuere nequeat>neceffe eft,quod cibum cognofcat. Qui cum non reperíatur in omni loco 3 habebit animal necesario modum fe mouendúde loco ad locum quaerendi. Ad quæ fequítur,quód habeat fenfus omnes 3 utconueníentem cíbum uíz fu, auditu,odoratu,guftu,tacftucp attingat. Et quoniam animalia eíuídem fpecíeí,fe mutuo fouent&iuuant , ut melius uiuant:oportetutfpecíemfuamcognoícant,8£ fe mutuo quantum perfecftío fpecíeí depofcít,audiant íntellígant» Gallum enim, alíauoce conuocat gallínas,dumínuenitpaftum,6¿ alia pro miluo, quem *ex* umbra præfentem percipiebas ammonet utfugiant.Étquia nobiliori anímáli,eftmaíor cog> nítio neceftária,utbenefít:hínchominem inter cunda , maximam notitiam habere oportet.Nam fine artibus mcecbanícís & liberalibus, atque moralibus icienttjs,uir/ tutibuscp theologicis,benefit fodiciternonfubfiftit. Cum igitur homini,cognitio plus cæteris fit neceftaria,hincomnes homines,natura fciredefiderant.Quibus tra/ ditio dodrinæ conuenít, utindodusS¿neíc¿ensa àdoeftioríinformetur, quæcum non nifi per figna fieri pofsit,ad cognitionem fignorumdefeendamus. Signa o/ mníafenííbília funt,0¿ aut naturaliter res defignant,autex inftituto. Naturaliter,uti figna perquæin fenfudefignaturobiedum.Bx inftituto uerô,utuocabula,ôi ferip- turæ,.& ornnia quæ aut auditu aut uifu capiuntur, *&C* res prout inftitut0 eft defignat. Natpralia (igna,naturaliter nota font,fine omni aliodotftore: ficut fignum defignâs colorem3omnibus uidentibus notum eft, & deftgnans uocem , omnibus audienti/ bus.Ita de alqs fenft bus.Et tiox lætitiæ,ut rifús,ó¿ triftitiæ,ut gemitus, talia. Alia ueró figna , quæad defignandum ad placitum funt inftítuta, quibus inftitutio non eft nota,non innotefcuntmífí arté aut docftrina.Et quoniam necefle eft,figna omnia per quæ tradi debet notitia,nota effe magiftro 8¿difcipulo:erít prima dodrina,circa talium fignorum notitiam. Quxídeópríma,quíafineípfaníhiltradípoceft,6¿inei> uspérfeâione,omnequod tradi poteft includitur.

Cap. III.

OPortet autem,ut primos noftros parentes, quiperfede creati fueruntmon folum à Deo,perfecftionem naturæ,fed feientiæ fignorum talium,habu- iffe,perquæ fíbímutuo conceptusfuos panderenb quam fcíentíam filíjs pofterís traderepoffent. Vade pueros, quám primum fari poffunt,artis *dicendi* capaces uidemus. Qma prima magís necesaria, ad benéeílendum (cíen/ tía.Nec abfurdum uidetur, fi creditur primam humanam dicendi artem , adeo fuifte copiofam,exmultis fynonymis,qu6dlinguæomnes poftea diuifæ,in ipfa contine- bantun

bâtnr.Omnes emîinguæhumanx3funtex prima illa parentis noïïri>Adæ fcilícet ho minis lingua,Etficut nô eft lingua,qua,homo no intellígat,ita 8< Ada,qui ide qd ho mo,nullafi audiret ignoraret. Ipfe em uocabula legit impofuiile.Ideb nulls cuiufcp linguæ uocabulum» ab alio fuit originaliter inftítutñ. Necde Adam mirandum, cum certum fit, dono Dei, multos linguarum omnium peritiam, fubito habuiffe. Nulla Ctiam naturalior ars faciliorqj eft homini, quàm dtcendí,cum illa nullus perfedusho mo careatNequehxfítandum,primos parentes, etiam ártem fcríbedí uocabula, feu deftgandí habuífíe: cum íllahumano generi, multa conferat adíumenta. Per eam e- nim praeterita & abfentia, prarfentia fiunt. Vnde ficut prima fcíentía eft, defignandt resinuocabulis, quae aure perícípiuntur : ita fecunda fcíentía,in uocabulorum uifibilibus fignis, quæ oculis obliduntur. Et hæc remotior eft a natura, quam tardi/ uspueriaífequuntur,Sinonnifiintelledusin ipfis uigere incipiat.Plusigiturha/ betde intelled:u,quam prima. Inter naturam igitur Si intelledum, qui eft creator ar- tium,hæ artes cadunfcquarum prima propinquior naturae, fecunda, propinquior in- telledui.Facit autem intelledusin homine, infigno fenfibili auditus, fcilícet fono, artem primam: quia animal,fuasaffediones in illo figno, naturaliter padere nititur. Vnde confufum fígnum,ars dearticulat&uariaqutmeliusuariadefideria cornmu- nicet.Ita adiuuat nacuram.Et quoniam fignum illud, in quo hgc ars ponitur,cum pro îationeceÎïàt,âmemoria^labitur,ÔCadremotosnonattingit:remediaintellêdus a/ lia»arte fcilícet ftríbendi,addídíc,6¿ illam in figno fenfibíli,ipfíus uifus collocauit»

Cap. IIII.

COnfíderansautemfígna fenfibilia, quomodo ab obiedo,ad fenitim perue niuntireperiet, res corporales fplendeicereadu, aut habitu. Adu u eluci- da,potentia ut colorata,neque ait qua res corporalis, penitus eft expers, lu/ cis aut coloris,qui ex luceeft.Non tamen color, nifi luce iuuerur, fplendore per uifum noftrum perceptibilem, de fe mittit. Splendor autem fubító, à remotis naide,per redam lineam proíícítur. Ad cuius perceptionem, ftnfus uifus, naturali/ tereftadaptatus.Sonus uero,à remotis orbicularíter ft diffundit,ad cuiusfenfation? fenfus auditus creatus eft. Vapor uero,fe minus remoté diffundit,odoratupercípi- tuita ¿tu ucró,ugíbilía propinquiora,ôi guftu,interior fapor. Elec mirabili jpuidêtia naturf,ad bene effe animalium ucordinatafunt Namcunullaresutiínfeeft,fít mul tiplicabílís,8¿ adbonum ípfius efie, expediatrerupi notitiam haberi: confenraneum fuir,ut res,quæperfeinnocitiamalterius,intrare nequeunt,per fuas defignationesin trent.Quare oportet ínter fenfíbile obiedum,& fenfum, effe medium per quod obie dum, fpeciem feufi'gnum fui, multiplicare poffit. Et quoniam hæcnonnifi præfen/ te obiedo fîunt,nifi hxc figna fie pofiènt annotari, quod etiam recedente obíedo, remaneat fignata,non maneret iterum notitia. In filis igitur fignorum defignationi bus,in interiori phancaftica uirtute,manentres defignateuti uocabula manet in char ta ícrípta,prolatione ceffante.quæ remanêtia,memoriapoteftappellari. Sut igitur ft gna return in phantafiaffigna fignorum infenfibilibus. Nihil enim eft in phantafia, quod prius non fuerit in fenfu.Ideb cæcusa natíuítate,non habet phantafma coloris, ¿C imaginari nequit colorem.Sígna igitur ftnfíbílía,licet abftradíora fine, quàm ma/ teríalíafenfibilia,non tamenpenitusfeparata.Ideo& uifus,aliquantulum coloratus eftffed imaginatio coloris,penitus colore caret.Quare figna rerum,in im aginations feu phantafia, remotiora funt a materia, magis formalia. Hinc quod ad jpnfibilía minus perfeda, quo ad íntellígíbilia perfediora, non tamen funt penittts'abftra/ damam imagina tíocoloris,lícet nihil habeat qualitatis coloris,tamennoncaretom ns connotatione,quæ fentitur. Nihil enim poteft ímagínarí,quod necp moneatur, ne que quíefcat,& quod non ÍÍtquantum,fcílicetaut magnum, auc paruum: licet fit fine terminatione tali,quæ ín fenfibílibus reperitur. Nihil enim adeo partium efie poteft, cuius medietatem, imaginatio non attingat, aut ad eo magnum, cuius duplum non imaginetur.Inomnibusautem perfedis animalibus, ád íígna illa phantaftica, quæ funt figna fignorum fenfuu,peruenítur, utnotítia non careatfíbí opportuna. Solus^

uero homo, fignum quæHt,ab omni materiali connotations abfolutum¡ penitufeÿ formales,fimplícem Formam reí,quæ date fie repraefentans. Quod quidem fignum, ficut eftremotiflîmum, qüo ad res fenfíbílies; eft tamen propínquífsimum,quó ad intelleduales. Cap. V.

Oportet ante ut adueñas,quomódo fignSfenfibile, eft prius cofufum Sf getieric0,quám propria ípecífícu.SícutfignS uerbí,eft prius fi'gnS foni,du uox,a remotis audítur,deínde dñ^ppínquíusauditur}fic fignu foni articu/ latí, ꝙ uox dicitur. Póftadhuc ¿?pínquíus,fíe fignuuocís alicuius linguæ, ultimó, fit fignu fpecíalís uerbi,f¿cde ommb.Et licet interualla téporisjçpè nolenti antur, propter miram celerítatemmo tame poteft fignu perfedñ efie, nifi de cofufo, ad fpecíaleperueníat. Vníus igitur & eíufdem immultíplícabilis reí, notse S¿ fígná funt uaria,per quæ ínnotefcinfcilícet genérica atep fpecífica,ínter qug media allama gis genérica,& aliamagís fpecíficacadut. Cum auteperfedío fignoru, recipíatma/. gis aut mínus,nullú fignu unquám erit íta perfe&udc fpeciale, quin poiFitcneperfe «íus.Síngularíta tís igitur,qüg norecípít magís aut minus,nullum eft dabíle fígnunu Et ideó tale no eft per fe cognofcíbile,fed per accidens* Puta Plato, qui no recipit ma gis & minus,no uídetunnífi per accides,ín fignis uífibílib.qu^eiaccídSt.Omne ígt tur,qd fenfo aut imaginatione attingitur, cu non nifi in fignis, quæ magis aut minus recipífit,cognofcatur;fíne fignis quantítatis,non attingitur. Signa igitur qualitatis, quæ adfenlum per ueniut,fine fignis quantitatiseffenequeut.Sed figna quantitatis, no funt per fe in fenííbílíb.fed per acddens,cuquacitas fine quantitate no pofsiteiTe. Signa ueró quantitatis,non requiruc figna qualitatisddeo fine ipfis effe poflunt.Qua re res quanta,figno quantitatis, in notitiam deuemt, & fic per fe incognofcibile, per accidens innotefeit* Magnitudine igitur *Qc* multitudine fublata,nulla res cognofcit. Hoc etiam repetere utile uidetur,fcilicet: quod nec huius fingularis quatitatis,fignS feu fpecies naturalis,poteftelle fingularis; cum nullsfingulare, fitplurificabile, fiue fit fubftantia,fiue quantitas,fiue qualitas.Licec igitur quâtitatis fit fpecies & fignum, no tamen ut huius quantitatis* Singulariterigiturquata,fignogeneralis quantitatis, notantur cognofcuturJtafingulariterrubra,figno uniuerfalis rubedinis. VndecS nulla res,fit eiufde qu5titatis,autqualicatis,cu alia,&cuiuslibet rei fingulaiis/it qua/ titas fingularismo eft quantitas, aliquid generale in te,fed in cognitione, feu fpecic & figno.Paruum igitur magna,fpecies habetdicetnon hoc magna, & hoc para/ um,quæftmt fingulares quantitates, fed per fpeciem feu fignum magni, hoc magna, & parufhoc partium cognofcitur.Signa igitur naturalia,fpecies funt,fingularium fi gnatorum Nâfpecies iftæ, no funtformç formantes, fed formæ informantes* Infor/ matí ueró utí tales,recipiunt magís *Sí* minus. Vnus enim plus eft informatus, alius, Ôfidênuncminusjpoftea plus.Tales igitur fôrmæ,poftunteflè in pluribus, canon re quíratur,quód eodem efïendi modo,ipfis infint,qui modus non eft multiplicabilis, fed uarqs uaríé: utí una ars fcribendí,uarí¿ uarrjs íneft feríptorib" Patet etiam ex his, quód numerus determinatus,puta ternarius,denarius,Stales,cum non recipiâtma- gís mínusjob fuam fíngularem determinatione : non habent, nifi indeterminatas fpecies.Sícucfpeciemultítudínis indetermînatæ.quenumeratio dici poteft,determí nata multitudo, cognofcítur. Erfpecíebus magnitudinis & mulcitudinis/ognofci/ tur,magnus determinatus numerus. Et fic paruus numerus, fpeciebus multitudinis 0¿paruítatís,á¿fimílescolores?fpecíebusfímilítudinísS<coloris,ó¿dífsímífes, fpe- ciebus diTsimilftudinis&coloriSj&concordantes uoces,fpeciebus concordantiæ *Sí* uocís,6¿ difeordantes,fpeciebus difcordantiæSC uocís, ¿ taliter de omnibus. Cft autem fie exfignís fpeciebus notionalibus,formerur in nobis notitia refinon po/ teft resquæficinnotefcir,diftincftè cognofcí ab alia, nifi diftínclís notis Sffpecieb/ formetur notitia. Vnde ut quaelibet res eft fingularis,ita *SC* eius notitia aliquid habet, quod in alterius notitia nonreperitur, quemadmodum fi unum uocabulum eft fexr literarum>&alterum fimílítcrfexlíterarum: oportetquód licet in numero concor/ dent, non tameixift figura & ficu, ut fint díueríajíicut res font diuerfæ quarum funt

uoca^

uôeabula,acdiüerfitas fpecierumnotionalium,nos ducit in notitiam diuerfitatis re? rum.Et licet duo indiuidua,uideantur in pluribus fpeciebus} conuenire : non tamen eft pofsibile,quin in aliquibus etiam díferepent»

Cap. VL

COnfequenter attendas oportet,quomodo non eft opus, talpam haberem/ fumtquia cognítionefignorum uifibílíum,non indigét,cum in umbra terrg reperiat,quod quærit.Ita deomnibus fimiliter dicendum,fcilicet,quôdom- nía uíuentía,cotípecíesexfenfibilibus hauriunt, quot funt eis ad bene efïè neceiïàrig«Qua non omnia perfeda anímalía,lícet ín numero fènfuum conueníant, etiam innumero ípecíerum & flgnorum,conueniunt♦Alias haurit formica fpecies, alias leo,alias aranea,alias uacca.Sicut diuerfæ arbores,ex eadem terra, diuerfa hau? Hunt alimenta,quælibetfuænatur2econuenientia. Et uis phantaftica unius anima? lis,ex fpeciebus per fenfus receptis,aliam facit imaginationem quámaliud,8¿ aliam æftimationem amidtí£,aut inimicitiæ,conuenientis autdifcôuenientis,quam aliud* Hinchomo,haurit exfenfibilibus fignis,fpecies fua naturae conuenientes, quicum iit rationalis naturg,fpecies illi fuæ naturg conueníentes haurit,ut per illas benepof- fit ratiocinari,ôc *reperire* conueniens alimentum,tam corporale corpori, quam fpirt tualefpirituijfeu intelleduLSicut funt differentes fpecies,decem prædicamêtorum, quinqj uniuerfaliumjquatuor uirtutum cardinalium,& talium multorum, quæ homt ni ratione uígentí conueniunt.Plures etiâ fpecies,per uifum homo haurit, quâm bru tum animal,puta principalitenquia fenfus uifuSjColorum fpecies, per quas colorato rum differentias attíogit,S¿conlequenter quia fenfus magnitudinis,longitudinis,6£ latitudims>figurationis,motus,quietis,numeri,temporis,&loci,hor0etiamfpecies» Tot fpedes folus homo ratione utens,per uifum hauritJta per auditum, fpecies dif- ferentium fonorum,grauium,acutorum,mediorum,cantuum,notarum,& talium fb norum,atqj nouem alias fpecies,cómunís fenfus præmiflàs,ita de alíjs fenfibus. Tra hitcp ultra ex omnibus iftisfenfibilibus fpeciebus, uis ratiocinatiua,fpecies uariarft artium,per quasfuppletdefetftus fenfuum,membrorum,infirmitatum, atcg fe iuuat, ad refiftendum corporalibus nocumentis,&ad expellendum ignorantiam^ hebe* tudinem mentis,*ÔC* confortandum ipfam,ut proficiat,& fiat homo fpeculator diui* norum-Habetcp cognatas fpecies,infenfibilisuirtutis,iuftiSCgqui:utnofcat quidiu/ ftum,quidredum,quidlaudabile,quid pulchrum,quid deleâabile & bonum,*8C*il? lorum contrariai eligatbona,&h'atbonus,ftudiofus, prudens, caftus,fortis,&iu/ ftus.Quæomnia confideranti,ea quæ ín moechanícís 6¿ liberalibus artibus,atc# mo- ralibus fdenttjs,per hominem reperta funt,patefcut.Nam folus homo repperit, qua/ liter defedum lucis,ardenti candela fuppleat,ut uídeat,S¿ deficientem uifum, beryl- lis iuuetj&f arteperfpecftiua,errorem circa uifum corrigat,cruditatecibi, decocftione guftui aptet,fœtores,fumis odoriferis pellat,frigori yUeftibus *& igne* atqj domo, tat ditati,ueduris &nauibus,defenfioni,armis,memoriæ,fcripturaarteqj memorandi* fuccurrat.Quæ omnia & plura talia,animal brutum ignorahHabet fe enim homo ad brutum,ut docftus homo ad indodum.Docftus enim,literas alphabeti uídet,6¿ fimi- liter indodustfed dodus exuaria illarum combinatione,fyliabas,atq? ex fyllabis di- díones,6¿ de illis orationes componit,quôd indocftus facere nequit, ob defecftutn artis,quæ ab exercitato intellecftuacquifita,do<ftoineft> Componere igitur ÔC diui- dere fpecies naturales,& ex illis facere,intellectuales artificiales fpecies,*8C* figna notionalia,homo ex ui intellectuali habet,qua bruta excellit, 6C dodus homo indo* dum,quia habet exercitatum,^ reformatum intelledum.

Cap. VIL

NOn mirum,hominem aliquem adeô profeci ÍTe, aut proficere poflè,longo tali exercitio,quod fpeciem aliquam eliciat, ex uaria combinatione}quæ fit multarum artium complexiua,per quam multa fimul comprehendat et intelligat,puta:uarietatemnaturaliumperfpeciem,quammot3 appellet, quâdo fine motu nihil fieri}atCB naturalem motu,a uiolento diftingui,uideret. Ideo

motu naturæ,tio eífe a principio extrínfeco, *ficut in uíolcto,* fed *ititrinfeco rèi, íta dè* altjs* Alius ueró,adhuc præciíïorem fpeciem,magifcp foecudam, reperíre poflèt: uti ille,qui ex noiiem fpecieb.principiora fpeciem unam artis generalis omníü fcibilift^ nífus eft extrahere. Sed fupomnes,qui unica fpecíe,quam uerbiïappeliaLnt,omne in telligibilecoplexus eftîprçcififsimè pnâiï tetigit,efî enim fpecies artis,omnia formâ tis.Quid enim extra hac fpecie5concipi,dici,aut fcribi poteftdEft emuerbfi,fine quo nihil fa<ftueft»aut fieri poteft, quonia eftexprefiio* exprimentis &expreffi:ficutlox quecis locutio,quodloq.uif,uerbueft;& cocípíentís cÓcíptío,8¿ quod cocipit,ue$ bum eft:8£ fcribentis fcriprio, S¿ qd feribit, uerbueft:& creantis creatio,ÔÉ qdcreafy uerbueftí8¿ formatis formatio, & quod formatÿuerbumeft : & generaliter *facientis* fadío,S<facftu,uerbn eft.Verbu enim fenfibile/e ÔC omnia fenfibílía facit.Ideo et lux dicitur,quæ fe,0¿ omnia uifibilia facit. Dicitur & æqualitas, æquèenim ft ad omnia habet,cum no fit unum plus *cfy* aliud,dans omnib.æqualiter,uc id fint quod funt, nee plus,nec minus. Cum igitur fcientís ícíentía, *Qc* feitum uerbum fit, qui ad uerbum ft conuertit3quæ feire cupit citius ínuenít, Si igitur uís fpeciem haurire modi, quo modo omnia fiut,refpíce,quo modo fit uocaleuerbmPrimo,quomodo fine aere,nequa fieri poteftaudibíle. Aer auté üt aer,nullo fenfu amngit.Vifus enim, non uidet ae rem,Ced aerem coloratu,uti experimur (radio Solis, coloratu nitrum penetrate) aere colorarum uíderí.Necaudítus aerem atringíemífi fonâte. Necodoratus,nífi olente* Nec guftus,nift fapídS, utdumeftexcotritioeabfynthrj, fortiter amaricatus, in gt>* fíufentitur.Néc ta<ftus,nificalidS aut frigidfi,aut aliter fenfum immutante Aer ígtf¿ ut aer,nullo fenfu attfngitur}ftd per acddes,uenitinnotitiam fenfitiui. Adeo tamen eftneceflaritis auditui,quod fine ipfo,nihil audibile fieri poteft.Oportetigifut fimi li terco fideres,omne qd adlu efle debet,fine fêiibile, fine íntellgibile præfupponer<3 aliquid, fine quo nô eft, quod per fe nec eft fenfibile, nec intelligibi1e . Et quia illucf, forma fenfibiliautintelligibili caret:nofcinequit,mfiformetur, & no habet nomen# Diciturtamê vA«,materia,chaos,pofsibilitas,fine poflè fieri,feü fubiedu,6¿alíjsno-míníb. Deíndea ftendenda,quod licet fíne aere,nô fiat fenfibílis íonus: nô tamenefll ser,de natura fonfific nec vA«,de natura eft cuiufcucp formçmec eft principis eís», fed principiS eíuSjformator exíftú.Quáuís ígítfonus fine aere fieri nequeat,no eñ^ptfi tea de natura aerisJPifces enim & homines,extra aerem, in aqua íonu percipiunt, q* no effet, fi de natura aerís effer.Pdft aduertedS, fio mine uocalísuerbí formatorc,qua modo no format uerbu,ut animal bruto,fed ut habes mente, qua bruta carent. Mens' ígit formator uerbí,cum no formet uerbu,nifi ut femanífeftec : túc uerbu no eft, n¿fí métis oftêfio.Nec uaríetasuerborftalíiid eft,c[? uníus metis uaría óftenfio.Cocepticy ante, qua metis fapíentia cocípít, eft uerbft,a mete genítrí, feílicet fuiípfiusícognitío. Verbuaute uocak,eft illius uerbíoftéfío.Omneautequod dícípoteft,no eftnífi uer bum.Ita de for matóte omnium, conceptum facito,ut de mente. Quodqueípfe, de uerbo de fe genito, fe cognofcít, in creatura, quse eft incerèati uerbiïignft, fe oftêdiç in uarrjs fignis,uariè. Et nihil efie poteft, quod nô fit fígntí oftefíonís, geniti uerbû Et ftcut mês,nolês fe amplius oftëdere,â uerbi uocahs ^platiôe ceflat,Ô< nifi indefinë ter pferat,exiftere nequit uocaleuerbutficfe habet,creatura ad creatore.Cundía aa tëalia,fine qüib.uocale uerbu,benè fieri nequit,ad fine uocalis uerbi ordinata,metis manifeftationi feruiSt.Pariformiter funt creaturæ, quæ funt notæ *dC* oftenfíones *W* te rniuerbijÔd funt ei creatur K,ad finem ilium feruientes*

Cap. VIII.

St igitur animal perfedlum,in quo fenfus Sd inteî!edus,confiderâdumîUth® mo Cofmographus,habens duitatem quincp portarum,quínépfenfuum,pe< quas intrant nunctj, ex toto mundo, denunciares omnem mundi difpofitio^ nem,hocordineíquod qui de luce *&C* colore eius noua portant,per portam ui/ us intrent,qui de fono &uoce,per portam audítus,quí de odorib. per portam oda ratus,qui de laporibus,pportam guftus,& qui dç calo re,frigo re,SCalijs tangibilibus^ per portam tadusfiedeacque Cofmographus^ cundía relata notet, ut totius fenfi/ bilis

bilis mundidefcríptíonem, tn fua ciuítate,habeatdefígnat5. Verum ft portâaîiquâ duitatis eius,femperclaufaremafit,putauifus:tuncquianuncijuifibilium,nô habue runtíntroítum,defecftus erit, in defcríptíone mundi. Non enim faciet deícríptío medone dé Sok,ftellís,luce,colorib. figuris hominum, beftiarum, arborum, cíuitatu* maiori parce pulchritudinis mundtSic fi porta auditus chufa man fit, de loquelis, cantíbus,melodqs,&¿ talibus nihil defcriptio contineret,ita de reltquis.Studet igitur omni conatu omnes portas habere apertas, S¿ continue audire nouorum femper nunciorum relationes,Sí defcríptíone fuam femper ueriorem facere.Demu,quando *in* fua ciuitate,omnem fenfibilis mundi fecit defignationem, ne perdat eam, in map pam redígítjbené ordinatam, proportionabiliter menfurata,conuertitq^feadip/ fam,naciofcp amplius li centiat,clau d itcp portas, &>C ad côditorem mudi internu, trâf/ fert intuitum,qui nihil eorum eft omniü,quæ à nunctjs íntellexít,0í notauit* Sed otn nium eft artifex ÔC caula: quem cogitat fie fe habere, ad uníuerfum mundu anteriori-ter,ficut ipfe ut Cofmographus, ad mappam* Atqj ex habitudine mappæ, ad uerum mundo,fpeculatur in feipfo,ut Cofmographo,mSdi creatore, ínimagineuerítatem, in figno Ífgnatü, mece conteplando. In qua fpeculatione aduertit,nullubrutum ant/ mal,licet fimile uideatur habere ciuítate,portas & nucios,mappam talem facere po tuiffe Et hinc ín fereperít,prima Ói propinquius fígnum conditoris,in quo uís creatina, plus quàm in aliquo alio noto animali, relucet. Intelkduak enim fignum, primum Siperfedifsimueftj Omniumcoditori Sjfenfibileuerd ultima. Retrahit igit fe quanta poteft,ab omnibus fenfibilibus fignis, ad intelligibilia, fimpliciacp atque formalia figna.Et quomodo in illis fplêdet lux aeterna *QC* inaccefsibilis, omni acumi ne mentalis uifus,attenti fsím¿ aduertitmtuideatincopraehenfibilem aliter,quam inconprxhenfibili effendi modo,uideri no poffe.Atq?ipfum, qui eft omni modoconprehëfibiliincÔprçhefibilis,omniuquæfunteffendiformâ,qu£inomnib. quçfunt, manens incôpræhenfibilis,inintellecftualibus fignis,ut lux in tenebris, lucet,à quib. nequaq? compræhenditur:quafiunafacies,indiuerfis politis fpeculis,uariéapparës, nullo fpeculo,quantumcücp polito,infpeculatur,incorporatur, feuimmateriatur,ut ex ipfa facie & fpeculo,aliquod unum compofitumex utrocp fiat, cuius forma fit fa/ *cieSjÔt* fpeculum matena:fed in fe manens una, uarie fc offendit, ut hominis intelle? ¿his,ínfuis uartjsartibusj&exuartjs artium produdiis, in feunusôi inuifibilisma/ nens,uarie fe uifibili ter manifeftar,licet in omnib. illis, maneat omni fenfui, penitus íncognítus.Hacfpeculatíone,dulcifsím¿pergit co templa to r,ad fui & omnium cau* farmprincipium & finem,ut feliciter concludat*

Cap. IX.

Vnt igitur hæcpauca,facilia& fufficientia,fpecuíationi tu»,**cum** fis **fitflpïex*** Quôd fi fubtílíora indagareproponis,deelementís ad partes fonírefpíce,6¿ literas illas partes defígnantes:quarum aliæ funt uocaks,aliæ m u ta:,a lix femi uocales, alias liquida:, ÔC quomodo ex illis fit fyllabarum dídlíonem com/ bínatio,ex quibus oratio,acquod oratio eft intentum, íta qüæ à natura funt, **proce/** dunt ab elementis,ad intentum naturç.Oratio enim,eft rei defignatio,feu defflnítío. Hoc quaternario,ab imperfecto ad perfectum, peruenitur*. Etquæ dehocplliloíb» phicé tractari poffunr, fu ffîci en ter in progreffù artis huius, uenari poterunt. Namin natura reperiunturcombinationes pulchræ,&ornatx, & hominibus gratae. Síc& indicendi arte,Sí uocumcôcordantia, qaædam contrarío fehabêt modojntitraqj* Facit igitur homo fuas cotifíderationes, circa talía, ícíentía rerum, facit ex fignis Ói uocabulisíffcutDeus mundum ex rebus, Sí ultra,de ornatu, concordantia, *ôC* pulchritudine, atque uigorofítate,6¿uírtuteoratíonís, artes addit uocabulís,natu/ ramimitandoJtaGrammaticæadditRhetoricam,Poeticam,Muficam,Logicam,ÔÎ alias artes,quae omnes artes,figna funt naturse.Sicut enim mens3fonum in natura rep perit,artem addidit,ut omnia figna rerum℃'ín fono poneret:ita concordantig}quS in natura repperit infonis, artem addidit Mufica:, omnes concordandas defignandi*Etitadereliquis.Confiderationcsetiam,quasociofiiapientes,innatura efferep*

Q_ $ **pererunt**

pèrerunt, conati funt per æqualitatem rations, in communem artem çerducere: út quando experti funt,certarum notarum concoi dantí3S,ex habitudine illarum,ad podera malleorum,cÔcordantes notasin incude facicntium,ad arris notitiam peruenerunt,& demum in organisât chordis,proportionabiliter magnis & paruis, idem in* uenerunt, concordandas atque difcordantias, innatura in artem deduxerunt. Et hinc hæc ars,cum apertius naturam imitetur, gratior eft, conatum concitat & ad/iuuat inmotuuitali, quieftconcordantiæ feucomplacenciæ motus,quilætitia dici/tur. Fundacur.ígítur omnis ars ín confíderatione, per fapiéntem ín natura reperta,' quam pr^fupponít, quia caufam eius propter quid ignora t, feu inuento addit, artem ¡per fpecíemfimílíaidinís dilatando,quæ eft ratio arcis naturam imitantis*

Cap. X*

NVncelicias.Si qua artem iniieniftf illam in feríptís tradereconarís,opus habes,ut uerbatppofíto apta prgmíctas,6¿ fígnífícata eorií, íuxtá tuámea tem declares. Hocquíde eft principale* Er quoniam uerbu iniflisuoca/bull's fignatum,arseftquâ enodare proponis : totum ftudiumuerfabitur, ut per ipfa uocabula,quantô præcifius potes doceas,quç meteconcepifti.Deffinitio enim,quæ fcire facit,eft explicatio eius,quod in uocabulo complicatur. Et ad hoc, in omni ftudio libroru,principalem operam adhibeas, ut interpretationemuocabulo/rum,fuxra mente feribentis attingas, & eunda facilèappræhêdes, ferípturafe# concordabís,quasfibicótradicereputabas.Híncdíftindb'ones terminorû confcrunqad uariarum(crípturaruconcordíam,fidiftíngiiens no errat Et tunc minus deuiat,quS do ad æqualitatem reducere fatagít.Adíícíam tibi imam,quâ habui cofiderationcm, circa fpeciem notitiae principq.Hocenim oportet efle principia, quonihd prius nec pocêtius,Îolapotencia,quæpræcifamfuiæqualitatêgenerat,maloreflenequit.Hæc emmomníaínfeunú.Capioigíturterminos quatuor,puta pofle, æquale,una, &fí míle.Pofle dico,qu© nihilpotentíus. Aequale,quod eiufdemnaturas Vnum,ab ipfis procedës.Ec fimile,quodeft principi) fui repræfentatiuu. Jpfo pofle, nihil prius efle poteiLQuid enim pofle anteireqfi anteire no poflet; Pofle igitur,quo nihilpotëtius aut prius effe poteft,uticj eft principiuomnipotës.Est enim ante elfe,non efle.Nihil enim eft,niíí effe poffk-Nec non eft,fi no poteft. Atqjpracedicffacerebi fieri. Nihilenim eft facit,quodfacerenonpoteft,autftt,quodfierínópoteft.S¿cuídes pofle, ante effe ¿V no efle,ante facere *&Í fieri,ôi ita* de omnibus.Nullum autem omniü,quæ hocipfum poflè non funr,finéipfo nec effe poteft,neccognofci.Quçcunqffgitur aut effe,autcognofci poflunt,in ipfo pofle coplicantutf eiusfuntXequakautem,cix non poflitefle, nili fit ipfius pofle, erit prius omnibus,ficut pofle, cuiuseft æquale. In «qualitate fu a,oftendit fe pofle potentifsimum. Nam de fe fuiipfius pofle æqua/litarcgenerare,fupremumpotentiæeft.Pofleigitur,quod feæqualiteradcotradiifto ría haber,ut nô pofltplusunum,quàm aliud: per æqualitatem fuamfeæqualiterha/ber.Procèditautêexpoflè,Ôf æqualitateeius, unio potentifsima. Potentia ením feu uirtus unita,fortior eft.Vnio igitur ipfius,cjnihil potëtius,etei$> æqualitatis,nÔ eftmi noripfiSjà quibus procedit.Et ita uidetmês pofle,eius «qualitatif utriufqjumonë effe unicum principium potentifsimum.gqualiistmûf unifsimum.Patet *fatis* quod poffè æquaheer unit omnia,complicaf explicat.Quicquid igitur facit4peræqna/litarem facit,8¿ fi creat,per ipfam creat,& fi fe oftendir, per ipfam feoftendit. Non facicaurem pofleipfum,per æqualitatemfeipfum, cum nonfitpriusfeipfo,necfacit peræqualitatemdifsimde.Nonenim equalitas,forma eftdiffimiîitudinisÔiinæqualis.Id igitur quod facit,fimileeft. Quícquídefté¿noneftípfum princípium,necefleeft,quod íitipfíus fímílitudo,cum æqualitas,quæ non recipitmagísautminns,notiíirmultíphcabiliSjftuuaríabílíSjíÍuealterabilis.ficutnecfíngulare: non eft ením fin/gtilaritas aliud, quâm aequalitas, Obiedum igitur omnis potentiæ cognitiuæ,non poteft efle,nifi ipfa «quaiitas,qu« fe in fua fímilitudíne,oftenderepoteft.Vndeobíe dium fenfitiuæcognitionis,nô eftnifi æqualitas,ficetiamimaginatiuæatqueintell ¿dbïi?e,Naturaliter aure potetia^uum cognofcít obiedum» Cognitio uerô, fit p fimih

tudinem®

tudmê.Hinc omnium p ótentiarft cognitiuarum,æqualitas obtedfr eft,cuius Gmílíitu do,ponit omnes potentias cognítíuas,ín adhi.Naiuralíter ením íntelledju uígentes, «equalitatë effe uident,cuíus fimilitudo eft tníntelleclujíícut uifus coloratu, cuíus fimilitado feu fpecies eft ín uifu. Similitudo autem omnis, eft aequalitatis fpecies feu fignum.Aequalítasuifuíobíícítur,quxínfpecíe coloris uidetur.Icadereliquis. Proz ptnquíus tamen *in* ímagínatíone:quia non ín fpecie qualitaíis,fed quantitatis,æqua litas imaginabilis eft.Ethæc fpecies,propinquíorem habet çqualitatis fimilitudinë. In intelleduucrô non per fimilicudinê, fpeciebus qualitatis aut quantitatis inuolu/ tâ;fed fimplícem *S¿* pura íntellígíbile fpecie,feu nudam fimilicudinem,çqualitas at/ tíngítur.Et uidetur aequalitas ipfa una,quç eft omnium rerum,effendi 8¿ cognofcendi forma,ín uaríafimílítudíne,uaríéapparês. Et eiusfíngularé apparitionem, quam rem fingularera appellamus, in eius fplendorc, humana mens, naturaliter in feipfa intuetur,taquam uiua,6¿ *in*telligës eius apparitio. Non eft enim humana mens, nifi fignumcoxqualítatísíllíus,quaí íprímа apparitio cognitionis,quâ Propheta, lumë «ulcus Dei,fuper nos fígnatum,appellat.Hínc homo naturaliter bonn,£quu,iuftum redum,quía íplendores aequalitatis cognofcit?legeillam:Quod tibi uis fieri, alte ri facilaudat,qa eft fplëdor aequalitatis. Cibus enim uitæ íntelledualís, ex talibus eft uirtutib.quianôignoratjipiâpaftus fui refedionë.Sicut uifus ad fenfibilelucemfe habetdta uifus mentis,adhâcíntellígibilelucem.Namluxfenfibilis,illius intelligibilis imago, fimilitudinem æq lalítatis habet, cu nihil inaequale, in ipfa luceuídeatur. Hoc certum,quod ficut uifus ienfi bilis,nihil fentít,nifi luce, & lucis apparently infignis fuis,neq3 quicqj aliud eife indicat, quin imo coftanter affirmat, fumata luce, nil penitus manere (patcicur enim uidere ex illis)ita «Sementis uifus,nihil fentít, Ç intel/ lígíbjlc luce fiue aequalitate,et.eius apparitione *in* fîgnis fuis,atqj ueríísíme profiter, qo hac luce fublata,nihil elfe necítellígípoteft.Quomodo ením fublata çqualitate, ftarcrintelledus,cuíus íntellígereín adæquationecôfiftit, qutiqjdefineretæquali/ rate fublata s'Nonne ueritas fublata foret, quæ eft adæquatio rei £¿ íntellecftus f Nihil igitur in uerítace maneret, aequalitate fublata, cum in ueritate ipfa, nihilreperia/ tur,quàmaequalitas.

Cap. XL

ET utuideas animam ienfítíuam nonefse íntelle<ftum,fed eius fimilitudinem feu ímagínemiattende quomodo ín uidente duplex eft forma : una informas, quæ eft fímílítudo|obiecftqalia eft formans,quæjeft fimilitudo intelligentiæ. Formare *ôc* informare,agere quoddam eft.Cum autem nihilfiat fine ratione, intelledlus eft principium adionum,quæ funt ad fin em.Facit autem omnia, aut per fe, aut per naturam,ideo opus naturae, eft opus ¿ntelligentiæ. Hinc quando obiecftu per fuam fimilitudinem informat ,hoc autem naturaliter fit, fcílícetper íntelligentia medio naturæ:quando uerô íntelligentia format,hoc facit per propriam fuamfimili» tudinem. In uidente igitur,dtiæ funt fimílitudines,alía obiedí,alía íntelligentia;,fine quibus non fit uifio. Similitudo obiedi,eft fuperficialis & extrinfeca fimil itudo in/ tclligentiæ, centralis íntrínfeca.Símilítudo obíedi, eft ínftrumcntn, fítnilítudinís ¿tueïligentiæ.Similitudo igitur intelligëtiæ,mediantefimilítudine obíe¿lí,íeatitfeu cognoí'cit Sentire igitur anima *fenfitiuâ,*quæ fimilitudo eftintelligëtiæ, fpeciem obicdi,quæ eft fimilitudo obiedfrequirit.Quare anima fenfitiua,n<5 eft intelledus, cüno fentiatiïne fimilitudineobiedi. Intelledus ením nôdepëdet ab aliquo, ut in/ telligibilíaíntelligat, nullo ajioàfeipfo indigetinftrumento, cu fítfuaru adíonu princípíftIntelligítenim hoccoplexum,quodlibeteftuel non eft, fine aliquo ¿nftrumeto feu me i/o, uc SC cada íitelligíbílía, fenfibílía noníntеUígit,quta fenfíbilía,S¿ non intelligibilia.Quare oportet, utintelligibilia priùs fiant an te^íntelligantur, ficut nihil fentítur,nifi fenfibile fíat.

t Cap. XIL

ADhucin fenfibilib.cofideres æqualitatë,nonealta fuperfides plana,alia rotada, alia media *t*Etfi autplanâ aut rotunda mente cofpicis, utiqj nihil non æquale habent. Planities, quid aliud æqualicasC'Sic *Ôé* rotûditas,æqualitas eft. Aequaliter ením ¿centro fe habet rotundi fuperfícíes,C¿neceffaríóun/

Q~ dique

diqj çqualis» nullibi Te aliter h fis. Planities eodë fe habet mô udiep. Qd fi ad ilia refpf cis plâitië»q nulla dari poteft pqlíor,utú$cS oís plana fupficies fplëdeat, maxime il/ la,ficé£rotuda fplédebítecmouebit>utínlíbello de globo patet-Mediæuerofuperfi desuno poffuntpenit? abomni æqlitateeftealienæ, eu cadât inter plana ÔÉrotundâfi Sic & inter reda linea .& circularé,quaru quglibet equalis eft,nulla cadere pot finca, çqualitta tís expers.Ita de nuero,quoru null? eft aequalitatis expers,qñ in ipïïs no nifi unitatis jpgreísio reperitur,nullus eft qfítuaríabilís>autmínus plufcp capiat. Hoc certe nô aliifde ab aequalitate efte oportet.Deide,none nihil aliud infanitate,autui ta3auttalíbus quibiifcík^úeracfter æqualitas reperiturtqua fublata,necfenfus3nec ¿magínatío3nec coparacio,nec proportio, nec intellecftus remanebit£fic nec amor, nec cocordía,necíuftítía,nec pax erunt,nec durare quiccgpoterit. Cap. XIII.

POftprímí príncíptj cÓfíderatíone,adhucexdí¿lís aliquid de anima infera.

Elicias ex prgmiftis, quo aer nullo fenfu noftro attingitur,ni fi qualificatus.

Ex quo côftat, quod fi aer uiueret uita fenfitiua, in fe f entirety fpés qualitatif.

Aer aut,aut fubd lis eft,aut groffas,a ut medio modo fe habet. Subtilis, aether eft. Oportet igitur anima fenfítíuá,aeré uíuifícare,fíbí coiudu, ut ín umificato aere, fétíre pofsit fpeciesobieáoru.Put3}íaereuíuodíaphooófubtílí,fpedéuifiJ)ífis,íti comunijfpeciéfonfiín íngroffatoó¿ímutato,feecies alíorg fenfuu.Ño eftígit anima íefitíua,nec terra,necaqua,nec aenfiue ígnis,fed eft fpSs uíuífícas aeré,modo prgmií fo,0¿ cóíuncftñ ex fpírítu S¿aere,per ftnfíbile fpecie ín adu pofítS,fentít.Aer igitur, corpus uitæ,fpus noftri fenfítíuí exíftit,quo mediate, uíuífícat to tu corpus, & ïentit obieda3& no eft naturæ alicuius obíeái fenfibilís, Îèdfimphcioris&altioris uirtu/ tis.Sëtire,qnoddâ pati eft.Agit igitur fpecíes,ín corpus organica iâ dícftS.Hic ípecí- es,no eft corporalis, cu agat in corpus, fed eftinrefpedu, ad corpus illud organici?» fpecies formas Et quia fentitur,erítcorpusílluduíuuó¿ purS,omni fpecie cares. Ani ma aut,quæ eft umificas ipfo, & cuius eft fentire,penitus omni corpore,& fpecie fim plicior S^abftracftiortnocognofcitnifi attédat* Eft igitur uirtutis Temper uiuificati- uæfî^cognitiuæ,quæ,qua utit quâdo mouetur,utattedat. Eftigitin ipfa anima fen/ fitina,ultra uirturë uiuificatiuâ, quçdâ potería cognítíua,quafi imago fit intelligent quæinnobis ipfi intelligëtiæ rugit. Vides radíu Solís penetrare uitrû coloratu, *&C* in aere *fpeciem* coloris apparere. Splëdore enim illo, qui eft fplendor coloris uítrí,u¿/ des aeré coloratu,in fimilitudine uïtri,habet fe ramé color uitrfiut corpus,*QC* color ae rís,utíntétíoS¿fpíis ad illum. Huius autem íntétíonís fpecíes,adhucfubtílíor fpi- ritualior,qa eft fplendor eíus:& fentítur ín uifu,fcílícct,ín díaphano aereo uíuo,ocu< li. Anima igitur fenfitiua,quæ uíuifícatdíaphanum,eftadeófpiritualís, quodfplen- doris ftntít,ín fuo díaphano purííftmo. Sentit ením díaphaí eius fuperfícié,penitus Íncoloratá,ín fimilitudine tágí,S¿ fe couettensadobíedu, unde fplendor uenít, me/ dio illius íplendorís,quéín fuperficie corporis fui díaphaní íéntít,obiedum cogno- fcít.Vnde cum non fíat uífío,nífí uídés attendat ad fplendorem,feuíntentíoné(pre- tereuntes enim,fi nô fumus attenti non uidemus) patet,quod uifio ex intentione co- loris,& attentione uidentis,oritur. Et fi beneconfideras in aere illo colorato,fimilis tudlnem hominis repei ies.Nam eft corpus,anima,& fpiri tus.Cor pus,ut aer eft,ani/ ma autem,ut fpecies colorís,per omnia aerëpenetrâtis,formâtis,etcolorantis.Spiri tus uero,ut radius lucis,colorem illuminâtis.Nâ rationalis noftra anima,nifi in fe ha beret fpírítum dífcretíonís,quí in ea lucet.homines non eflemus, nec claré præ cáete/ ris animalibus íentiremus.Lux autem illa, quæ in nobis lucet, defuper datur, non comifcerur corpori. Lucem autë eiïè diferetiuâ: experimur: ideo omnem diferetio/ nem,SC illuminationem,atcp perfecftíonem animalitatis noftræ ab illa,in fenfíbilí lu- cernos haberejcertiftïmèfcimusjquænonluceret *ia nobi*s,p en *itus* deficeremusique/ admodum ceflante radio Solis › penetrare uitrum coloratum, nihil de colorato ae- re,uifibile manet.CoelumautemjUt uitrum eft, in fezodiacum feu circulum uitæ coti tinens,uirtus ueró omina creantis,eft ut radius. Ex his paucis,materiam fpeculandi, fumito,quam ut uolugris poteris ampliare» Supereft de fidenoftra, dnlcifsima con/ fidera/

fideratto,q[uæ ômnia fua certitudine fuperat,& fola eft fodicitas,circa quam folíde celeriter uerferis. * Conclufio.

HAbes,qu£nos *in* his alias latías fènfimus,in multis & uaríjs opufculís,quaepoft iftud compediumlegerepoteris,0^reperies5primum principium undíqp ídem, uariè nobis apparuiffe3& nos oftenfionem eius uariam,uariè depinxifle.

Epilogus.

TEndít tota direcftioj ad unitate obieâi, ad cj? Philippus Apoftolus,p Chriftn,qui uerbû Del, du¿b dicebatjDomine,oftede nobis pâtre,*&C* fuffcit nobis.Patrê uerbi ac aequalitatis,quia omnipotes, poflè fuprâ nominamuszu/nn eft obietfta uifi? metis, *&C* uí fi>(fenfus,uifus metis,uti eft in fe,uif? icfi,uti eft in fignis,&eft ipfu poffe,quo nihil potëtius.Hoc cu fit omne,q3 efTe poteft,tac *ÔC* oïa,quç efte pofftïit ipfû eftjfine fui uaffatiôe,augmëto,fiuediminutiôe.Resigit otn nes,c3 nô fint,nift qd eife poftiir,&f pofle quo nihil potetis fit oe pofle eftetno eft alia omnia quæ funt,caufa,nifi ipfu poiie efte. Eft em res,quia ipfum poffe effe eft.Et eft: hoc & no aliud,quiafi5ma æqualitas eft,S¿ eft una, quia fuma unio eft. Hinc nihílfe offert uífuí metis,in omnib.S^p omnia: nifi quo nihil potería Nóenímilíeu<fus,res appetit multas &uarias;^niâ ad multa & uaria nô inclinat,fed naturaliter ad id fert, quo nihil potetis>,in cuius uífioe, uíuít quíefcít. Et quoniâ potetía, qua nihil pocetíus,eft uirtus maxime unita:hinc um'tatëipfâ nominac,qua nihil potëtius.Res uerô» qug efte p offrit,numeros appellat. Obietftûuerôuifus mçtis,eft unitas omnipotes,in uaríabílis,&ímultíplicabilís.NÓnumerus, eu in numero nihil fit, qd uidere cupiat* nifi ípía unitas, quae eft omne id, qd omnis numerus eft, 0¿ effe, aut explicare poteft* Refpícitením quid in omni naero numerat,& no ad numera.Nihilauteia quocffqj *&C*qualitercuqj *dC* magno aut paruo, pari aut ipari,nffero effe poteft,uirt^ illa»qua nihil potetis, cu illud fin.e fui mutatioe, folu pofsít effe oía,6¿ fit etiâ, finequo nihil effè poteft. Quodo enim quiccjj effet,fine ipfo poflè,quâdo effe non pofîetç'Et fi fine ipfo aliquideffe poffet, utiq? fine ipfo poffe,poffet* Obiedum aute fenfus nifus, res aliqua eft ièníibilis,quæ cuno fitnifi ipfumqdeffepoteft,noeftnifi idëobiedlàui/fus métis,non ut in fe,queadmoda fe mëti,fed ut in figno fenfibiffquëamodu fe fenfi bilí uifuiobiicit.Qtiia igitur ipfum poffe, quo nihil poténus, uultpoffeuíderi : hinc ob hoc funt omma.Echæc eft caufa caufariï, & finalis, cur omnia. Âd quâ omnes re/rumcaufæ,ineffe &nofci ordinantur. Et fic claudo breuiifimâ,compendiofifsimâcp diretftionem-.quam mundioris acutiorifqj uifus,fubtiliùs contemplantes, darius dilatabunt,adlaudemcuncftipocentís,femperbenedíáí. Arnen,

Compendrj Finis*

Dialogus trilocutorius, rcucrcndiisimi in

Chrifto patris,Domini NicolaideCufa,Cardinalistitulifan<fti Petri* ad uincula,de Po ffeft.Interlocutores tres funt,BernardusJoan/nesjCardínalís. Bernar.

Vm nobis concedatur colloquediCardinalemjdudum optatafacuFtas,nec ei fit onero fum, conceptum diu penficulatum propalaremc/lis oro mi Abba Joannes,aliqua ex ftudrjs eius, ipfum excitandi gra/tía, proponere . Prouocatus', indubie grata nobis referable. 10 AN* Audiuit iâ me fæpifsiméffi quid mo neris tu,ipfecitius occurret, cu te ..... *^placido uultu* refpiciaÆ diligat. Nec deero, fi ficiudicabis.Acceda/mus igitur propius ad ignem,eCcum ipfum in fede,tuis defiderqs placere paratum. CaRdín alis. Accedite, frigus folito intëfius nos artftat, & excufat fi igni œrffedenïpus. BerNARovs. Cum tempus fic urgeat, proni fumus tu/¿s Mifsis parere ♦ QaHD 1NAtas* Aliqua ínter uos uerfatur forte dubitatio,

" ™ ‘ Q s cum

cum fítís foîiciti,facite me ftudiorfiueftrora participem- ï o *A*K n e S.Dubfa utiqj h> bemus,quæ tu(ut fperamus)diffolties,quæ fi tibi placet,Bernardus mouebít. c a R. Placet. b e r . Incidi in ftudium,epiftoU Pauli Apóftolí adRomanos A Icgbquo/ modo Deusmanífeftat homnibusea, quæ eísdeípfo nota funt. Ait autem hoc fieri hocmodo.Inuífibílía ením ípfius,à creatura mundi,per ea qaaefadafunt, íntelíeda cófpíciuntur,íémpícerna quoqjuirtus eius<3¿ díuinítas /íftiusmodí illucidatíonem a te audire expofeimus. c *a* r . Quts melius fenfum Pauli, quàm Paulus exprime/ retflnuífíbí*lí*a,alibi aitseterna effe, temporalia,imagines ftint atemora-Ideó fiea quas fada funt íntellíguntur, ínuifíbilia Dei confpícíuntur, uti funt fempicernitas,uirtujs eíusA díuinítas, íta à creatura mundi fit Deímanífeñatio. b e r . Miramurabbas ego,qdinuifibiliacofpiciuntur.c a r .Cofpícífiturinqíffbilíter. Sicut intelledus, quando íntellígít qua legit,inuifibilem ueritatem,quælatetfubliteraJinùifibilicerui der. dico ínuífíbiliter, hoc eft mcntaííter, cum aliter ínuifíbílis neritas, quae eft obiedum intelledus, uideri nequeat. B e R. Quomodo autem á uifibili creaturatnuti/ di,eliciturhæcuifio< c a r . Idquod uídeotenfibílíter,fcíoexfenoneffe. Sicute/ nim fenfus nihil à íedifcernít,fed habet díícretíonema íliperíórí uirtuteffíc &fcnfi> bile,â fe noeft,fed eftab altíori uírtute.Ideó Apoftolus dïcebarquod ácreaturamun díjUt uifibili mundo, tanquam creatura ád creatorem eleuamur.Quandoígíturuídea do (enfíbíle, intelligo ípfumâ quadamaltiorítiírtuteeffe,cum fítfinítum, quodáfe effenequítfquomodo ením finita fíbíipfi termina pofuíffetjtunc uirtutemíquaeft» non poífum nifi inuifibilem, aeterna confpícere. Virtus ením creatíua, non poteft ínelíigi *nifi* xterna.Nam quomodo effe ab alía uírtute,níf¿ effetereatafSempiterna igítureftuírtus,per quatnmundi extatcreatura,ídeóínuífibilís. Quæenïmuidetur^ temporalia funtAhxc eft ípfa omnía creatíua ínuifíbílis díuinítas. b ER, Fortehoc fie eft,ut daré oftendís.Vídeturtamen Paulus parum per hoc aperire,de Dei defíde ratifsima notitia, c a R.Imó nÔpauca,fed maxima,díxtí enf m, tnuifibilía ípfius Dei,I creatura mundi íntelíeda côfptciuntur, non quoainuifïbiliaDei, fintquid aliud,¿g Deus ¿nuífibílís,fed quia plura in creatura madi funt uífibília, quorumquodlibetfua adæquata ratione,ideft,quod eft. Ideó de qualibet uifibili creatura, docet adcuíusW betinuífíbileprincípíumaícendendum-B ER Intelligimus côpetenterifta»quomodo a creaturis íncítamur,utearn ra does gternas,ín principio cofpíciamus.Hoc potiiiffer fíc clareper Apoftoladící,fí aliud no intendebat ♦ Quod fi aliud dicere ^ppofuit, fee-¿fidius Deum appræheôdereglifcenti, rogamus aperiri, c A R. Arbitror, quod multa ualdé etiam altiffima A mihi abfcôdita:fed(quod nunc coniicio)h«c docere nos noluit Apoftolus, quomodo in Deo,illa inuifibiliter apprehenderepoterimus,quae i« creatura uidemus.Omnis enim creatura,adu exiftes,uti<$ effe poteft,q> enim efteno poteft,no eft,unde no effe,no eft creatura.Si enim eft creatura,utiqj eft» Creare etia» ¿fi fit ex non effe,ad effe producere:atic$ clarèoftêdifpfùrn nô efte,flequaqj creatu/ tam effemeqj hoc parum eft apprçhêdiffe. Dico ante 'cofequenterjCfiomne exiftes, poifit ¿(Te id, quod adu eft: hinc a du a litate confpicimus abfoluta, per quâ qug adu intjid fünt. quodffit. Sicut cfi alba uidemus,uifibili oculo,albedíné intelîedualiter ia tuemur,fine qua albfino eft albfi Cum igitadualitas fit adu,utiqpetipia effepoteft, cu impofsibile effe,no fitNec poteft ipfa abfoluta pofsibilitas, aliud efte a poffe}fi> cut nec abfoluta adualitas, aliud ab adu. Nec poteft ipfa iâ di da posibilitas, price effe adualitate;queadmodu dicimus,aliqua potêdâprecedereada.Nâ quomodo #p differ in adu,nifi peradualitatêC Poffèem *fieri, f* fe ¿pía ad adu produceret, effet a/ du, antequam adu effet» Poffíbílítas ergó abfoluta , de qua loquimur, per quam eá quae adu font» adu effe poffunt: non praecedit adualitatem, neque etiam fequicur* Quomodo ením adualitas eflèpoffèt, poísibilitatenonexiftente^Coxrernaergó fuñe abfoluta potentia» ôiadus A ucritufque nexus. Neque plura funt aeterna,fed * *fic*funtaeterna» quod ipfa æternitas * Vídenturné nobis bæcfie»an aliter fe habere BEK-MARD? s* Vtique fie fç habere, mens diffemire nequit, i o a N/ N & *Qt?afí*dtïm Solemtntueor» negarenequoaípfum fuperlucídum ; ficifta tuo

duda claríſsíma intueor. Expedo autem, ut magna ex his inferas, cardinalis. Satis mihi eſt,ſi ueſtro indicio non aberro.Pergam ergô hacuia,adquæfeftino. Nominabo autem hanc5quam ſic uidemus æternitarem,Deum gloríoſum,S¿ dicojtiunc nobis confiare Deum ante adualitatem,quæ diſtínguítur à potential ante poſſíbílitatem,quædiftinguitur ab adu, eſſe ípſum ſimplex mundi principium. Omnia air/tem qux poſt ipſum,ſuntCümdiſtindionepotentiæ&adus.Ita ut ſoliis Deus id ſit quod eſſe poteſt: neqqaquàm autê quæcuncp creatura, cu potentia & adus non ſint ¿dem,niſi in principio. berna Rdvs. Siſte pater parumper,dubiumdeclara. Quomodo dicis Deum id eſſe,quod eſſe poteſtçV¿detur enim hoc,de Sole,§¿ Luna* terra,alio quolibet,paríformíterdícípoſſe.CARD. Loquorín abſolutts generah'ſsímis termínís,quafídíceré:cum potentia&adus ſint ídeínDeo,tunc Deus omne id eſtadu,de quopoſle eſle poteſt uerifícarí. Nihil em eſlepoteſt,quodDeus non fít.Hoc facile uidet quiſqj attédens, abſoluta potentíá coíncídere cum adu, ſecus deSole.Ná licet ſol ſit adujd quod eſſe poteſt. Aliter ením eſſe poteſt,quâ adujſit.Ber R.Profequerepater,nâ certum eſt,nullâ creaturâ eſſe adu omne id, quod eſſe poteſt;cumDeí potentia creatiua,no ſit euacuata ín ípſius creatione, quin poſſítde lapide ſufcítare hominem, 5¿adiicere ſeu diminuere cuíuſqj quatítatc, 6¿gcnerah>ter omnem creatura in aliâ ^liâ uertere.c AR.Rede dicis. Cum igitur hæc ſíe ſe habeant,quod Deus ſit abſoluta potentialadus, at<$ utriuſqj nexus, & ideó ſit adu omne poſsíbile eſſet patet ípſum coplícite omnía eſſe.Omnia em,quæ quocſſcp modo ſijnt,aut eſſe poſſunt, in ípſo principio cpplicant,6¿ quæcuq? creata íunt aut creabuntur,explicantur ab ípſo,ín quo coplícíte ſunt. ioAN. Quamuís hæc à ce pluries audíuerím,nunc¡j tamen niſi magna uiſa ſunt,& mihi diſſícilíma, ideo ne te pigeat reſpondere. An uelis dicere creaturas, quæper praedicamenta ſígníſícancur, puta ſub/ſtantitatê,qualitatê,&alia:inDeo eſſí'eíCAR. Volo dicere,quod omníailla,coplíc¿>têinDeo ſíintDeus,ſícutexplícíteíncreaturamundí, ſunt mundus, toan. Igitur Deus eſt magnus.c A-R.Vtiqj eſt magnus,ſed ſíe magnus, quod magnitudo, quæeſt omne id,quodeſſe potcſt.Namnon eſt magnus magnitudine,quçmaior eſſepoteſt, autmagnitudine,quædiuidi& minuipoteſt, quemadmodS creata quacitas, quae non eſt id,quod eſſe poteſt.BER.Si ergo Deus eſt magnus, magnitudine quæ id eſt,quod **eſſe** poteſt, 6¿(utdícís)quaemaíor eſſe non poteſt,8? quæ minor eſſe non poteſt: tac Deus eſt magnitudo maxima, pariter&minima. CAR.,Vtiq? nonerratdices, Deuttt magnitudinem abſolutemaximam pariter&fminimam,quod nô eſtalíuddicere,c¡? infinitam & impartibilem, quæ eſt omnis magnitudinis *finitæ,* uerítas ^menſura» Quomodo ením eſſet maior aliquo, q ſic eſt maxima, quod & minima? ſeu quomodo minor aliquo,quæ ſíe eſt mínima quod QC maxima ? aut quomodo non eſt omnis magnitudinis eſlèndi æqualitas?quæ omne id eſt adu,quod eſle poteſt, uticp eſſendi æqualitaseſlèpoteſt.Ber. Grata ſonthæc,ſed ut uideo,necnomen,necres,nec quicquam omnium quæ createae magnitudini conueniunt,conuenienter de Deo dicutur, cum differant per infinita,ſortaſſís nonſolum ínmagnítudínebocuerum eſt, ſed etiam in omnibus,quede creaturis uerífícanturcar D.Rede concipis Bernarde,S¿ hocipſum Apoſtolus inſinuat, cum faceret inter illa, quæ in creaturis attinguntur in Deo,differentia:uti eſt inter uiſibilia & inuiſibilia, quæuticp in infinitum diñare, affirmanus.ioAN. Quantum capio ,in his paucis multa ualdécontínentur.Nam ſidico,ex pulchritudine crcaturarG Deu pulchrum, *& ſcio* quod Deus eſt ita pulcher, quod pulchritudo,quæ eſt omne id,quod eſſe poteſt: ſcionihil pulchri toriusmundi deficere Deo , ac quod omnis quæ poteſt creari pulchritudo, non eſt niſi quædam ſímilitudo ímproportíonalís, adillam quæ adu eſt, eſſendi poſsíbílías pulchritudinis, quæ non poteſt eſſe aliter quàm eſt, cum ſind, quod eſſe poteſt. Ita de bono, de uíta,& alqs, ſie de motu. Nullus ením motiſs eſt in fine, ſeu id quod eſſe poteſt, niſi qui Deo conuenit, qui eſt motus maximus pariter&mínimus, ſeu quietífsímus. Et ita mihi uideris dicere. Sedhæſito, an in ſimili con/[jenienter dici poſsit,DeumeſſeSokm,aut coelum,ſiue hominem, aut quippiam

aliud

aliad taïe.C a R* Noneft uocabulís infiftendû.Nam fi dicitur, Deum efle Soíem,utí/ qj fi intelligitar id fane deSole,qui eft omne id adu-quod efte poteft,tunc daré aide cur,hic Sol no efte aliquid fimile ad illum» Hic enim Sol fenfib'ilís, dum eft in oriente, non eft in qualibet parte coeli,ubi efte poteft,neque eft maximus pariter & minimus, ut no pofsit efte nec maior neje minor,neque eft ubicp & ubilibet, ut no poflit efte bi,quâmeft,ne$eftomnia;, ut non poifit efle aliud quam eft, & ita de reliquis, fíquí de de omnib.creacurís,paríformíter.No refert igitur,quomodo Deum nomines,dii modo terminos fic ad pofle efle,intelledualiter transferas, b e r . Intelligo te dicere uelle Deum efte omnia,ut non p ofsi t efte aliud quam eft: quomodo hæc ca pit ¿titelle (ftust'c *A* R.Vcicç hæc firmifsimèaflerêdum. Deo enim nil omnium abeft,quod uni/ uerfaliterâ^abfolutéeffepoteft,qaiaS^ipfumefle,quodentitaspotentiæ Ôiadus, fed dum eft omnia in omnib us,fíe eft omnia, quod non plusunum quam aliud, quoniam non eft fíe unum,quod non aliud.b e r . Caue, ne tíbíípfí côtradicas. Aiebas enim pauloantè,Deum non efte Solem, modo afteris ipfum omnia, c a r . Imo dicebâ ipfum Solem,fed non modo eftendí,quo hic Sol eft, qui nô eft quod eflè poteft, qui enim eftid,quod efíepoteft,utíc# Colareefte eí nondeficit, fed habet ipfum meliori eflendí modo,quia perfedliisimo 6<díuino. Sicut eftentia manus, ueríus habet efte in anima,quam in manu,cum in anima fit uíca,6¿ manus mortua,non fit manus,ita de toto corpore, & fingulis membris, ita fe habet uniuerfum ad Deum:excepto,quod Deus no eft anima madi,ficut anima hominis anima eft,nec forma alicuius,ftd om/ nibus forma, quia caufa efficiens, formalis feu exemplaris, & finalis. b e r .Vult né ioannes Euangelifta dicere,omnia fic in Deo efte uitam, ficutde manu dixifti ani matt a r . Arbitror,uitamibiueritatem&uiuacitate diceremam cumnonfintres, nifi performa formetur,tuncformæ *in* fÔrmaformarû,uerius & uiuacíus eftehabent, *cfa* inmateria.Res enim non eft,nifi fituera,ôf fuo modo uiua,quo ceftante,effedefi nit.Ideo aerius eft in forma formarum, quarn in fe.Ibi enim eft uera ÔÉtiiua. io a X Optimé nos inftruis pater. Videris mihi ex uno te omnia elicere. Deus ergô eft om/ nia,ut non pofsit efte aliud.Ita eft ubicp, ut non pofsit efte alibi. Ita quocp, eft omnift adaequa tifsimamenfura, utnonpofsit efte aequaliore'Sic de forma, & fpecíe,8¿ eun- **dis.** Nec eft hac uiadifficileuidere,Deumefteabfolutum, ab omni oppofitione,6€ quomodo ea quæ nobis uidentur oppofita,in ipfo funt idem. Et quomodo affirma/ tioni inipfo,non opponitur negatio,& quæc# talia.c a R.Cepifti abba,propofiti ra- **dice,áíuíde hanc** conteplationem,per multos fermones inexplicabilem)breuifsimo uerbo comphcari.Efto enim,quod aliqua didio,fignificetfimplicifsimo fignificato, quanta hoc coplexum pofte eftftcilicet, quod ipfum pofte,fit. Et quia quod eft, adu cftîideô pofteefte,eft tantum,quantum pofteefle acftu. Puta,uoceturpoftêftj omnia **in** illo utiqj complicantur, *Qc* eft Dei fatis propinquum nomen, fecunda humanum de eo concepcum.Eft enim nome,omnium Angulorum nominum,atq? nullius pa/ riter.Ideb dumDeus fuiuelletnotitiâ primoreuelare,dicebat: Ego fumDeus omni- potens,id eftftumadus omnis potentiæ.Et alíbúEgo fum,quí fum.Nam ¿pfe eft,qui eft. Quæ enim nondum funt id,quod efte aut intelligi poflunt:de illis,abfolutum efle, non iierificatur.Habetautem Grgcus.Ego fumentitas,ubinos,egofumqui fum.Eft enim forma effendi,feu forma omnia formabilis formæ. Creatura autem, quæ nô eft» quod efle poteft,non eft fimpliciter.Solus Deus,perfe(ftè complete eft. Ducit erga hoc nomen,fpeculantefuper omnem fenfum,ratione, & intellectum in myfticam ui fione:ubieftfinis,gfcenfus omnis cognitiuæ uírtutís, reuelationis, incogniti Dei initium. Quadoenimfuprá feipfum,omnib.relidis, afeenderít uerítatisinquífítor.óí repererit,fe amplius non habere acceflmad inuifibile Défi qui fibí manet ínuífibilís, cu nulla lucerationisfùæuideatuutuncexpecftatdeuotiifimodefiderio, folum illum omnipotente,& peripfius ortum (pulfacaliginefllluminari, utinuifibile tantum ui/ dear,quâtùm fcipfum manifeftauerit.Sic intelligo Apoftolum, Dea à creatura mun di intellecftum, puta, quâdo ipfum munda creatura ¿ntenígimus,& mundotranfcerv dêtes,creatore ipfius inquirimus: fcilicet manifeftareipfum, ut creatore fufi, fumma formata

formata fide quaerentibus. 10 An. Quorfiim nos urehis pater mundanos, fuprá mundum. Indulgebis, ut te praefente cum Bernardo colloquar, dicito uir zeloie>an quæ dida funt coepíftí? bernardos. Spero alíquídfaltem, licet parum, ioannes; Quomodo íntellígís, ín pofíeft omnia complicarías ernard vs.Quía pofle firrt plicíter dídum,eft omne pofle. Vnde fi uíderem omne pofle efleadu^ utícp níhdre/flaret amplius. Sí enim álíud aliquid reftaret»utí¿$ ita hoc efle poffet»ita non reflarer, flpnùsfuifletcôpræhenfum* joA n; Rededicís. Nam fí noneft pofle efle,nshd eft: & fi eftjomnia id funt,quod funt ín ípfo, extrá ipfum nihil. Omnia igitur quæ fadla font,in ipfo ab Memo necefle eft fuifle,quod enim hdfî eft, in pofle eflè fernper fuit,fine quo fa dum eft nihil. Patet poffeft omnia eiTe& ambire,c« nihíl aliter fit aut pofsit fieri,quod in eo no includatur* In ipfo ergo omnia funqSd moudura& id funt, qu funt,qúicquíd funt Sed quomodo íntellígís,afcendme, fuprá feípfum conftítuí oportere <b ER.Quía nullo gradu cognitionis attíhgítur.Senfus enim,níhilnon qu£ tííatdngít,fícnec¿m3ginatio,fímpkxem,et qúód no pofsit efle aut mitv aut maius, iielmedíarqaut duplican nullo fenfu ,nec etiâper quátflcu^fubtilílsímamattíngít phâtafiâ. Nec altifsimus intelkdus concipere poteft infinicâ,interminatum,et unS quodomnía,atqj ipfum ubi non eftoppofitionis diuerfitas. Nifi enim íntelledus íe intelligibili afîimilét,non intelligittcum intelligere fit afsimilare, & intelhgibflia fex ipfojfeu intelledualiter menfurare, quæin eo, quodeft id, quod eflè poteft, non eft pofsjbileftiam immefurabiieütic^eftjCnmnôpofsiteflemaiUs.Quomodo ergô per tutelledum,qui nunquàm eft adeo magnus, quin poflîr efle maior, intdfígí poiiet? ro a NiProfundtùs ¿5 credideram dida patris noftri, fubintraftí, & hoc ukimij, cer/tíorem me facit óportére afeedente omnia linquere,^ fuumfauelledum tranlcedo re,cum uírtus irifinita,per terminata capi non pofsit. car. Gaudeo de ueftro profe¿du>ac qd tjs locutus fim,qui pro fuo captu dida magnificat ber. Quamuis conflas mihi omnibus diebus méís, conteplatíonís cibum pofle expr^mifsis elicere, ÔC fer/mones multiplicare,^ femg proficere:optamus tamen,aliqua fenfibili imaginatione manuduci.maximêquomodoæterniïeft omnia fimul,& in nunc aeternitatis tota, ut ipfo imagmatiois fpedaculo relido, (alientes, fupta omnia fenfibilia,eleueur.ca R* Conabor,ÔC fuppono, omnibus nobis, ínpraxí notum trochi ludum puerorutm proiícitpuertrochum,iS¿ptoíícíendofimulípfum retrahit, cum chorda circñlígata, quanto potentior eft fortitudo brachii, tanto citius circKuoluitur trochus,aded quód uideatur,dumeftinmaioti motu,ftareSCquiefcere,S<dicunt pueri,ipfum tunc quiefeereae dormitare. Defcribamus ergo circula b c,q íuper a circSuoluatur, qtia fifuperior circulus trochi. Et fit alius circulus d e, fixus: nonne to uelociùs mobilis b circulus circilrotatur, tanto uídetur minus móuerií fi ER. Videturcertê,& hæcuidimuspueri* car. Eftoergo,q? poflemoueri, in ipfo fit adu, fcilicet» utmoueatur adu, quanta eft pofsibile.none tuc penitus quiefceretf be R* Nulla fuccefio poffet notari, ex repentina uelocitacej/ta utiqj motus depræhendi nequirer,fuccefsioriecefla-nte.io a N. Quando motus effet írt fíne uelocítatís»b^:c panda,in eodem pundo teporis eflent, cum d pundo circuli fixi,fíne eo quodalte¿rlimpundum fcílícetb,príústemporefuiffetquámc, aliter non effet maximus S¿ infinitus, á¿ tamen non eflet motus, fed quies: quia nullo tempore, iliapundaded fixo, recederent* cardinalis* Redéaís Abba* Maximus ergo motus eflet fimul, minimus, nullus^ ReRNard. Itaneceflarío uídetur.CARdinalr Nónné quemadmodum b epunda oppofíta, éocafu effentfempercumd,itaiemi per etiam cum oppofito eius, fcílíceue Íi OA «Nes. Neceffariô* cardinalis* Nonneetia omnia intermedia punda. circulib c, fimiliter?!o aN. Similiter, card. Jocus ergo circulus» etfi maximqs effet» in omni nunc fimul effet, cum pundo'

d3etil

d, etfi d pundtam minimum effet, &C non folum in d, fed & tn omni pundo, circuli d,e.i OAN. Itaeffet.CAR. Satis fit ergo,hocimaginarium,poffè ænigmaticè aliquo pado uíderí, quomodo fi b c circulus, fit at æternitas,& alius d,e tempus,non repu/ gnare^, aeternitatem fimul totameffe, in quolibetpundo temporis,ÔCDeamprin/ cípíum Óí finem effe,totum in omnibus, & quaelibet talia.B e r . Video adhuc unum» utique magnam. ío á n . Quid hoc? b e r . In Deo,hícdíftantía,nequaquam diftare» Nam d,e,diftant per diametrum circuli,cuius funt oppofita pundaffed non in Deo* Veniente enim b ad d, eft fimul cum e. Ita omnia quae in tempore diftant in hoc mundo, funt in præfentia coram Deo, & quae diftant oppofite, funt ibi coniunde5& quæ hic diuerfa,ibi idë.f o AN. Hæc certe notanda, ut intelligamus, Deum fuprà omnem differentiam, uarietatem, alteritatem, tempus,locum,6íoppofítíonemeffe. c a r d .lamín/ telligitis facilius, quomodo concordabitis Theologos,quorum alter dicit,fapientiam quç Deus eft, omni mobili mobiliorum, & uerbum uelociter cur rere,fi¿ omnia penetrare,atque à fíne ad fine per tin gere, atque ad omnia progredi. Alius uerodicir,pri mum principium fixum, immobile, flare in quiete, licet det omnía moueri * Quidam, quod fimul flat progreditur. Et adhucalrj quod neque flat neque monetur. Ita quídam dicunt,ipfum generaliter ín omni loco, ali] particulariter in quolibet, alrjutrumcp, alrj neutrum. Hæc fi¿ hísfímilía, faciliûsper hoc fpeculare médium capiunrur»u/ cet infinitæ melius hæc omnia fine in Deo,ipfe Deus fimplex, quàm per dícftum paradigma, per cüíufcunqj altíísímumíaltum, capípofsínt. b e R. Imôfi^deæ/ ternis rerum ratipnibus,quæ ín rebus,alíse S¿ aliæ arque differentes funt, etíamparí/ formíter uerifimíle eft,eas ín De© non efle Ciarías, Nam etfi circuli b cpunda,coti/ cípíantur rationes rerum feu ideæ : rio n tamen funt plura,cum totus circulus &puti dum,fint ide.Quando enim b eft cumd,totus circulus eft cum d, 8¿ omniaeiuspun/ <fta, funt unum pundum : licet uideantur effe plura, quando ad d e, temporis circa/ lum,cius punda,rerpicimus. c a r . Multum accedítís,adTheologiam illam latifsimam pariter concifam. Poflemus ad hæc plura, in hoc trochi mottr,pul/ cherrimauenari,fcilicet:quomodo puer, uolens trochum mortuum feufinemotu, facereuíuum-, fui conceptus íímilítudínemílli imprimit, perinuentumfuiintelle/ ¿tus¿nftrumentum,fi¿ motu manuuredo, pariter6¿obliquo,feupulfionísparíter fi¿attradionís, imprimit ille motum, fuprà naturam trochi. Nam cum non haberet nifi motum uerfus centrum,uti grane: facit ipfum circularíter mouerí, uticos lum. Et hic fpirittts monens, adeft trocho inuifibiliter, diu aut parum, fecundum impreffionem communicatae uírtutís,quo definente uoluere trochum, reuertitur, uti erat prius, ad motum uerfùs centrum. Nonne hic eft fimilitudo creatorisfpi/ ritum uíta: dare, non uiuo nolentis? Vti enim præordinauit dare, ita medio motus orbes, qui funt inftrumenta exccutionisuoluntatiseius, monentur motu redo,ab orienteadoccafum,&cumhoc renerfionisdeoccafu ad orientem fimul, ut fciunt Aftrologi: ÔC fpiritus uitæ, ex zodiaco animali impreffus, mouetuitaliterid, quod de fuanatura uita caruít, ¿¿uiuificatur quàmdiu fpiritus durat, deinde reuertitur in terram fuam. Talia fi¿ plæraquealia pulchra naide, quæ tamen non funt præ/ fentis fpeculationis fignificantur in hoc ludo puerorum . Hæc fic curfim me* morata fint> ut confideretis, quomodo &in arte puerorum relucet natura, &iti ipfa, Deus, quodque fapientes mundi, qui hoc ponderarunt, ueriores affecuti funt de fcibilibus conieduras ♦ b e r n a r d o s . Ago tibi immenfas grati/ as , pater optime, quoniam multadubià, & quæ uídebantur impofsibilia , hoc aptifsimo trochi aenigmate, faâa funt mihi non folum credibilia , fed neceffa-

ria»

Ha .C A R.Qaífíbi de Deo conceptum fimplicem faciqqtïafi fignificad huius compo *fítí* uocabulí Poffeft:multa fibi prius difficilia, citius capit Namfíquís feadlineam conuertít,&¿applicatipfumPoffeft,utuideat Poffeft lineale,hoc eft, ut uideat line' iam illud effe adu,quod effe poteft,à omne id effe,quod lineam fieri poffe intelligiu iïtiqueex fola illa ratione, quia eft Poffeft, ipfam uidet lineam maximam, pariter *QC* minimam, Nam cum fit id,quodefle poteft, non poteft effe maior, *fic* uidetur maxi/ ma,nec minor,fic uideturminima.Etquiaeftid,quodlinea *fieri* poteft,ipfa eft termi nus omnium fuperficierum» Sic & terminus figurae triangularis, quadrangularis,*QC* omnium polygoniarum,Somnium circulorum, figurarum omniff, quæ fieri pof- funt ex línea,fiue reda fiue curua, Ó¿omní5 figurara exemplar'fímplex, uerifsimu, adæquatifsimu, *dC* aequalitas in fe omnes habens, per fe omnia figurans* Et ita unica figura,omnium figurabiliumlinealiter,&ratio una,atque caufa omnium quan tumcuncpuariarumfigurarum.Inhocænigmateuides, quomodo fi Poffeft appli/ catur,ad aliquod nominatum,quomodo fitænigma,adafcendendîïadinnominabi- le;ficutdehneaper Poffeftjperueníftiad indiuifibilemlineam,fupraoppofitaexifte tem,quse eft omnia, nihil omnium líneabilíum, *8t* non eft tunc linea, quæ per nos ¡¿^ nea nominatur, fed eft fuprà omne nomen,lineabilium.Qiiia Poffeft abfolute confi- dératum, fine applicatione ad aliquod nominatum, te qualitercuncp ducit senigma/ tice, ad omnipotente, ut uideas, omne quod effe ac fieri pofle intelligisffupra omne nome,quo id quod poteft effe, eft nominabfie, imo fuprà ipfum effe no & efle,omni modo,quo íllaíntellígi poffunt.Nam non effe, cS pofsit effe per omnipotente, uuq? eftadtnquia abfolutiipoffe,eftadu in omnipotete.Si em exno effe, poteft aliquid fieri,quacaq? potecia:uticnin infinita potetia,coplicatur.No effeergo4ibi eft omnia, effe. Ideo omnis creatura,quæ poteft de non effe in effe perduci,ibi eft, ubi pofle, eft effe 6¿ipfum Poffeft,ex quo te eleuare poteris,ut fuprà effe & non efle,omnia ineffa biliter(ænigmaticetamë)uideas, quæ de no effe, per a du effe, omnia in effe ueniut> Et ubi hoc uídes,ueriísim¿ófdifcreufsimé, nulla nomënominabileper nosinueni/ es.Illi enim principio no conuenit,ullu unitatis feu fingularitatis,nec pluralitatis aut multitudinis,necah'ud quodeue^ nomen,per nos nominabileieuintelligibiletcueffe noneflè,ibi fibinon contradicat nec alia quæcflc^ oppofita, autdifcfetioneaffir/ inantia,uel negantia.Eius enim nomê,eft nom? nominum, & non plus fiugulare fin gulorum,quàm uniuerfalefimulomniu,&nullíus.B ER.Intelligo tedicere, quomo do hoc nomen compofitum Poffeft,depoffe & efle unitumffiabet fimplex fignifica/ tum,iuxtà tuum humanum conceptum,ducentê ænigmaticè inquifitorem,ad quali:* cuncjsdeDeo pofitiuam aflèrtionê,Ôd capis,poffeabfolutum, prout complicat onv ne poffe,fuprà adionemS¿pafsíonem, fupràpoflefacerefîdpoffefiern 8d concipis i^fum poffe adu efle,Hoc autem effe quod adu eft,om ne poffe effe dicis, id eft ab/ foliïtum,&ita uis dicere,quod ubi omne pofle adu eft,ibiperuenicur,ad primum om nipotens principium.Nonhxfito,quinomnia in illo complic&ur principio, quodqp omnia,quæ quocuq^modopofluntefle, fine ineo. Nefciofibenedico.c a k. Opti/ mèjprincipium ergo,fuam uim omnipotente,in nullo quod efle poteft euacuat, ideo nulla creatura eft Poffeft. Quare omnis creatura,poteft effe quod no eft,folum prin/ cipium,quia eftipfumPoffeft,non poteftefle quod non eft.B e r * Clarum eft hoc» Si enim principium, pofletnon efle,non effet, cum fit quod effe poteft j a a n n e^s» Eft ergoabfolatanecefsitas, cum non pofsit non efle* c a r d j KALjs. Rededicis: nam quomodo poffet non effaquando non effein ipfo, fit ipfum. í o a n N e *s.* Mira/ bilis Deus,in quo non efle,eft effendi necefsitas» b e r . Quia mundus potuit crea/ ri,femper ergo fuit ipfius eflendi poffibilitas, fed effendi poffibilicas,infenfibili/ bus materia dicitùr* Fuit igitur Temper materia, quia nunquam creata, igitur in/ creata*Quare principium^ternum.i o a n n es.Non uidetur procedere tuum argu/ mentumtnamincreata pofsibiiitas,eftipfumPofleft. Vnde quod mundus ab aeter- no potuit creari,eft, quia Poffeft eft aeternitas. Noneft etgouerum,aliud requiri ad hoc,qdpofsibilitaseffendimundum3fita:ccrna:nifi quia Pofleft, eft Poffeft, qux uni

ca ratio eft,o mnium modorum effendi.c a R, Abbas benè dícít.Nam pofle fieri,non habetinitïumthùc ideó eft,quia Poffeft,eft fine initio.Prxfupponít enimpoffe fieri, abfolutum pofiè}quod cum adu conuertitur,fine quo ímpoísibíle eft, quicquàm fie *ri* poffe.Qiiodfi abfoluta pofie, indigeret alio,fcilicetmatena,(ine qua nihilpofiet, non efle ipfum Pofieft.Quomodo entra hominis pofie facere, requirat materia quae pofsit fieri, eft: quia non eft ipfa Pofieft,in quo facere 0¿ fíertíunr ipfum poffe.Hoc enim pofie,quod de facere úerífícatur, eft idem pofie,quod dé fieri uerificatur* b e r * Difficile eftmihi hoc capere. Car d. Quando attendis, in Deo non effe,effe ipfum Pofieft,capies.Na fi in pofie facere no effe coincidittutiqj & in poffe fieri,coincidía Ac fi tueffesaudor libri,quemfcribis>in poffe tuo adiuo, fcilicet inipfofçriberelibrum5côplicaretur ipfum poffe pafsiua,fcilicet ipfiimlibrhquia non effelibri,in tuo poffe,effe haberet, io A N.Maxíma funt que aperis pater, nam omnia in-Poffeft, funt 6íuídentur,utínfua caufafi¿ ratione,licet nullus intelledus capere pofsit ipfum, ni/ fi quia eft ipfum.c ARJntelledus nofter,quia non eft ipfum Poflèft(nô enim eft adu, quod effe poteft Jmaior igitur & perfedior femper efiepoteft.Ideo ipfum Poffeft;Ife cet à remotis uideat,non capit;folumPoffeftfeintelligiti& in feomnia,quoniam in Pofieft,omnia complicatur.! o A N.Benèconfidero,quomodo omnia de Poffeftne/ gantur,quando nulla omnium quæ nominari poffant, cu pofsit efle, id quod no eft, fit pôft ipfum.Ideo quantitas non eft:quantitas enim,cum pofsit efle id,quod noneft Poffeft.Puta,poteft effe maior quam eft,aut aliud quàm eft, fed non fic Pofieft, cui nec maioritas quæ effe poteft,aut quiccjj quod efle poteft, deeft.Ipfô enim; poffeeft, adu perfedifsimum.Sed nunc fubiunge quæfo,poftquàm ille fuperadmirabilis De us nofter,nullo quàmuis etiâ altifsimo afcenfu,naturaliter uideri pofsit, aliter quam **in** aenigmate,ubi potius poffe uideri,quam uífíoattíngítur}6¿ in caligine umbrofam peruenir inquifitonquomodoergo demff,ille qui manetfemperinuiiibilis>uideatur-c *A* R.Nifi poffe uideri,deducatur in adum,per ipfum qui eft adualitas omnis potenttæ,per fuiipfius oftenfionêmon uidebitur. Eft enim Deus occultus» & abfconditus9 ab oculis omnium fapientS, fed reuelat feparuuîis feu bumilib. quib.datgratiâ ‹ Eft unus oftëfor,magifter fcilicet lefus Chriftus,file in fe oftendit patrem,ut qui meruerit eum uidere,qui eft filius,uideat& patrem.io A N.Fortê uis dicere pater, quod illis oftenditur pater,in quibus Chriftus perfide habitat.c ar ,Non poteft Chriftus per fidem habitate in aliquomifi habeat fpírium ueritatís, qui docet omnia: diffunditur enimfpiritus Chrifti,perChriftiforme, & eft fpiritus charitatis, quinoneftdehoc mundo,nec mudusipiiimcapere poteft,fed Chnftiformis,quimundStranfiltjt Hic fpiritus,qui ftulcam facit mundi fapientiâ,eft illius regni,ubi uidetur DeusDeorum in Zíon.Éft enim uirtus illuminatiua, nati caeci, qui perfide uifum acquirit, necp dici poteft quomodo hoc fiat. Quis enim dicere pofsit hoc, cu nec quide is poiïèt, qui e» nônuidentefadus eft widens,multis enim quaeftionib. interrogabatur illuminatus* Sed artem, qua Chriftus eu fecit uidentem, nec iciuit, nec dicere potuit. Sicbene di/ xitjipfô facere potuiiTefibi,quia credidit,fieri poffe uides ab ipfo, æ hanc fide rei pi ciens,noluit ipfam irrita efle.Nemo enim un^,in ipfo cofidens,derelidus eft. Poft/ enim homo eft diffidens fibiipfi,ita çp fe tanc| infirma penitus impotente,ad de fiderati apprxhenfione certus agnofcittcouertit fe ad amatum fua indubia fid*', promi fsioni Chriftunhærens,S£ pulfat oratione deuotifsima,credens,fe non poffe dere linqui,fi no ceffauerit pulfare Chriftu,qui fuis nihil negat, indubiéaffequetur qu.rfi/ **tum** Apparebit enim Chriftus,Deiuerbu,&maniFeftabitfe ilh3& ca patre fuo ad ipfum ueniet,S<tnâûonefaciec»utuideripofsit.B ER.Capio tedicereuefie, quoduiua fides,chántatefcilicet fórmata5q facitunumquêcp Chrtftiformênmplecdefe&ûna* turæ,Ô£ftringitquodâmodo Deu,utquicquid in nomine Chrifti,petierit afsiduuso/ rator,impecren Confortacurexfpiritufidei,cocepto in fpiritu noftro,«píe ípáítus no fier,fecunda mêfuram fideüfícut fpiritus uifiuus oculi caeci nati, tenebro fus &C «mpo tens,fpiritu fidei Chrifti,fana tus côfortatusjfibi prius inuifiibi le,uidit. c A Rjjh di: fuprema,unicifaluacoris noftriChriftijdocftrinaJpfMm qui eft uerbü Deeper quod Deus

Deus fecit S^fæcula,omnia adimplere,quænatura negat,ineo qití ipfum utuerbS Dei,indubitata fide recipit,ut credens,in ea fidé,ín qua eft Chriftus,potês fit ad om nía,medíouerbi,íneo per fidem habitantis,. Sicuci aliqua in hoc mundo,medio humanae artis,fieri uidemus,per eos,qui artem habent inanima fuá,ftudío acquifitam: ita quod ars eft in ipfis recepta & manens, ÔCuerbum docens & imperans ea,quas artis funt.Síc & arsdiuina,quae firmifsima fideacquifita eft,in fpiritu noftro,eft tier bumDeijdocens & imperans eà,quæ artis creatiu^ôf omnipotentis exiftunt.Ec ficut non poteft indifpofitus artifta,operari ea,quæ artis funt: ita nec indifpofitus fidelis.Diipofitioaucemfidelis,uolentisDeumuidere,quæneceffari6requiritur:eft munditia cordis.Illi enim beati funt,ÔÇ Deum uidebunfiuc uerbum fidei Chrifti noftri,nos docet, bern. Vellem de præmifsis,adhucclariusfi fieri poflet,informari. car D.Arbítrorneceíta rium,quod qui uidere Deum cupit,ipfum quantum poteft defideret.Oportet enim.quód poffe defiderare ipfius perficiatur,út ficadu tantum ferueatdefiderium,quantdm defiderare poteft. Hoc quidem defiderium,eft uiuus amor,quo Deum quaerens,ipfumex toto cordé, tota anima,hoceft ex omnibus uíríbusfuís,quantumfcilícetppteft,dílígatQuod quidem defiderium, nemo habet,nifi qui Chriftum,ut Dei filium ita diligit,ficut Chriftus ipfum,in quo utiqj per fidem Chriftus habitat,ita ut dicere pofsit,(e fpiritum Chriftihabere. io AN.-InceUigo,fidem fuperarenaturam,&non efleDeum alia fide uifibilem,quàm fidç Chrifti, qui cum fituerbumDei omnipotentis, & ars creatina, dum fpiritui noftro, ipfum perfídem recípíencí,íllabítiir,fuper naturam eleuat,infui confortium,'fpiritum* no? ftrum,qui non hxfitat,propter inhabitantem in eo fpiritum Chrifti › fic.eius uirtute fuprà omnia,ut uerbum irnperialeferrtBE rnar D.Vticpin uerboimperatiuo cun dipótentís,quíd icit Jada funt:Îpfaomnipotêtia,quæDeuscreator,ÔL pater om nium eft,reuelatur,neq5 in alio aliquo,quam in fuo uerbo,poteft reuelariCui igi/ turhoc uerbum fe manifeftat,inipfo uticp utinfilio,pater oftenditiir,fed ftupor ingens,hominem pofle per fidem,ad uerbum omnipotentis,afcendere. Card. Lez gímus,alíquos fubito artem uerbilinguarum , dono fandi fpiritus recepiffe, ita uc de ignorantibus,fubito fadi fint fcientes genera linguarum. Et hæc uis,nô erat nifi partícípatíOjUerbi diuinæar'tísJHi tameniionhabuerunt fcientiam, nifi humanam, fed fuper hominem,fubito per infufionem acquifitam ♦ Altj non folum linguarum? fed dodorum peritiam receperunt.Alijuirtutem miraculorum, & hæc certa funt. Fideles enim à principio,cumfideuiua,talem (piritumreceperuntjutcerti eflent^gdem tantæ uirtutis efle.Et iic(fi plantarf debuit)expediebat,non mpdo poft eius re? ceptionem,ut non quærat figna,fed fit pura & fimplex. Hic ipiritus,per fideles recePtUs,quamuis cum menfuraxtámeneftfpiritus,Chrifti participator, nos certosfa* ciens,quod quando in nobis habitaret,integerfpiritus Chrifti, ultimum fœlicitatis aífecutíeflemus,fcilicet poteftate uerbi Dei,per quod omnia,fcilicet noftræ creationis (cientiam.Fœïicitas enim ultima,quæ eft uifio intelleduahs,ipfius cundipotentisæft adimpletio illius defiderij noftri,quo omnes fcire defideramus. Nifi igitur ad fcientiam Dei,qua mundum creauit, peruenerimus, non quieratur fpiritus, femper enim refta bit,(cientia fcientiarum,quamdiuillam non attingit» Et hxc (cien tía,eft uerbi Dei notitiaxquia uerbft Dei,eft conceptus fui & uniuerí i?qui enim non peruueneritad hfic conceptum,neq^ ad fcientiam Dei attinget, necp feipfum cogno fcet.Nonenimpoteftfecaufatumcognofcere,caufaignorata Ide,ohicintelledus, cumfit omnia ignorans intelleddalicer,in umbra mortis,perpetua egeftate tnftabi tur. io an. Incidit mihi,uideri fidem efle,uidere Deum, bernard. Quomodo ç' I o AN.Nonnefides eft inuifibilium ÔCæternortitrftuidereergo fidem,eft uidere inuifibile,aeternum,feupeum noftrum. Card, Non es paruum uerbum loquutus, miAbba. InChriftianouefo,noneftChriftustii hpcmundo,nifiper fidem,inalto per ueritatem.Quando ergo Chriftianus,Chriftum uidere quærens facfaliter,lin'i quet omnia,quç huius mundi funt,ut ijs fubtradis,quae non finebant Chriftpm,qui de hoc miihdo non eft/icud eft uideriun eo raptu fidelis in feftine æhîgmare Chri-

R ftuni

Dialogus

ftiim uidereqquia fe à mundo abfolutum,qui eft Cbriftiformís ,uídet.Non ergo nu fifidem'uidet,qa^fibifadaeftiiifibilis3per denuda tione-mundíalíum,ó¿ fuijpfius Íacíalem oftenfionem.B e R N À R D.Hgc certé meo íudicio,magna funt ualdé,& perquambfentrer,atqueclarea te dítfta.Vellem tamenàdhuc aliquidà te pater audire, <dç façràtifsima trinitate,utdeommbusmaximis,aliquo fie à te audito,mihijpfiqualemctmque præftare poífem,deuótam confolationem.c *a* R D itSemper uariè muí* ta dicí poffe,h'cetinrufficientifsime,hæçquæpræmifi,& quæ in uartjs libellis méísle gifti,oftenduntMultis enim ualde & fæpifsimè profundífsímís meditationíbus,me çu.m baton's,dilígentifsimeque qiiæfitis antiquorum fcríptístrepperi,ultimam atqj altifsimàmdeDeo confíderatíonem,efleínterminam,feu ínfínitamffeu excedente omnem concepturmOmne enim,cuius conceptus eftalícuíus conceptus,utíque ín conceptu clauditur,Deus autem id omne exceditNam conceptus,de Deo,eft.cott-<?reptus"feii uerbum abfolutum,infe omne conceptíbile complícans,6¿híc non eft e onceptibilisinalio.Omneenimin alio aliter efttnihil enim per intelle&um adii concipitur,ut concipi poflet,per altiore enim intelledi^m elfes conciperetur.Solus p er feíeuabfolutusconcéptus,eft aduomnis conceptibilisconceptus/Sed nofter Ci ?nceptus,quinoneft per fejfeuabfolutus conceptus,fed alicuius conceptusjideo p er fe conceptum non concipiqcirm illenon fit plus ùnius,quàm alterius^cu fit ab/ fc ilutus.Ideo iftum infinibilem interminabilem, feu inconceptibilem Dei coti* *ce* :ptum,obfuam infinitatem,etiam dicimus neceffàriô ineffabilem tuerbum enim ili ud nullo nomine feu termino,finiri feu definiri pernos poteft, cum concipi neqt aeactoc neque ipfum nominamus unum nec trinum,nec alio quocunque nomi n» z:cum omne conceptu unius *& trinifit* cúíúfcunque nominabilts, excedat, fed ab ei j remonemus,omne omnium conceptibilium nomen,cum excellat» i o AN.Quari to ‘igtíuríntellecftusíntellígítjCpnceptumDeí minus formabilem: tanto maior eft, ut ;míh¿ úide'tunCA RD i.Redre dicis Abba:Ideo quicunque putat appræhendiffe tp fôffciathpcexdefedu *QC* paruitate fui intelle(ftus,euentre.BERNARD*Docftior ig ;itureft,fciensfefeirenonpoffe,c a r d i.Hæcneceffaridomnes,etiam illuminatrf sn mi,dicent.B e R.Dumeonfidero,nihilconcipi per nos poffe,uti eft conceptíbile: cl are mihi co aftatJDeum concipi non poffe,qni concipi utique non poteft,nífi omni « conceptíbilítas,adu concípíatuncaRD i.Scimus, quod omnis numerabilis proportio,diametri ad coftam,eft inattingibilisjcum nulli duo numeri dari poifenq quipræcifciïcfehabeant.Sed quibufeunque datis,habitudo eorum,eft aut maior autminor,quam diameter ad coftams& quibufeunque datis, poliunt dari numeri proqínquíorés3iUíhab¿tudíní,&UtaiHdeturpoffíbílís:fed adu nunquam datur illa poflibilitas,a(ftus autem effentpræcifio,ita quod numeri præciféfefichaberentRâtío eft,quia nifi numerus detur,qufnec parnecimpar,non eritqtiæfitusDmms autem num erus,que nos concípímus,neeefláríó eft par uel impar *Qt* non fimul, ideo deficimus,Videmus tamen,quod apud illum conceptamini concipit nobis impofsibiie,præcifioexiftitSicdicerenosoportet,qaod nofter conceptus.no poteft proportionem ípfius poffe,& ípfius efie,attingere team nullum media commune habeamus,per quod attingamushabitudinem,cum poffe fit infinitum indeter/ minatum,0¿ados finitus terminatusdnter qua: non cadit medium,fed uidemus, illa in Deo effeindiftincftaj& ideo effe fuprà noftrum conceptum.BERNAR.Cum omne quod per nos fcitur,non fcicur,ficut fciri poteft(poteft enim melius *fcir*t) fola (cientia Dei,ubi omne poffeeft acftu,eft perfeda *ÔC* præcifa. io A N.Nônne Bernarde,uerifsimum eft,bis duo effe quatuor,omnem triangula, habere tres angulos* sequales duobus retftís.tB e R.N a r d v s.ïmojo *a* isuNon eft igitur aerum, quôd , noftra fcíentíanon attingat præcifamueritatem.CA RDiNAUsîOportet ut confidereturid,quod dicitur.Nam inmathematicis,quæ ex noftra ratione procedunt, nobis experímurín effe,ficutín fuo principio,per nos,ut noftra feu rationis entia fciuntur precifè,fcilícetpræcifione tali rational^ qua prodefit: ficut realiafciuntur precíf¿,pr^dfíonedíuinaíá qua in^ffe procedunt, non;funtilia mathematicalia*

neqr

neque quid,ne¿¡$ quaïejfed notionalia,â racione noftra elicita,fine quibus no pofsit in fuum opus proçedereTcilicetædifîcarejmêfurare,^ id genus çalia.Sed opera diuina4quæ ex diuino intelfedu procedunt,manent nobis uti funt præcifè incognita, &fîquidcognofcimusdeillisJperaffimilationemfiguræadformâ,coniedaramus; Vnde omnium operum Dei nulla eft præcifa cognitio,niii apud eum,qui ipfa operatur,&Ti quam deipfis habemus notitiam,illam ex ænigmate QC fpeculo cognitæ mathematical,eltcimus:ficut forma,quæ dat effe,â figura,quæ dat elfe in mathemart cis.Sicutfiguratrianguli,dat effe trianguldtita forma,feu fpecies humana, dat elle hominí.Fígaramtríangulícognofcímus,cum fit imaginabilis,formam humanam non,cum non fit imaginabilismec fit quanta,quantitate difcreta feu continua.O rune autem,quod non cadit fub multitudine aut magnitudine,non poteft nec concipi nec imaginari,necdeeophantafma fieri,fie nec prgcifeintelligi.Oportet enim omnem intellígentem,phantafmata ípecqlarí,ideó dé his potiùs quia eft,quâm quid eft attingitur.B e r nh a R.Si igitur redecofiderauerimus,nihilcerti habemus in noftra fcíentía,nifi noftram mathematicam,Scilla eftænigma ,aduenationem operu Dei, Ideó magniuiri,fi aliquid magna locuti funt,illud infimilitudine mathematica: fundarunt,utííludquodípecíesléhabentut numeri,& íenfttíuum in rationali,ficut trigona in tetragono,S>£ talia multa.c a R.Bene ais,ideo hic fic dixerim, utícíarís,quód fi illam Theologiam Chriftianorum,Deùm effe unum 'Sí trinum,inænigmate uide< reuolumus:recurrere nos poffumus,ad principium mathematics: ,illud uticp eft unum pariter ô^trinum Videmus quantitatem ,fine qua non eft mathematica,efl,e difcrecàm,cuius principium eft unúm,S¿ continuam, cuius principium eft trinum, nec funtduo principia mathematics,fed unum & trinum^ e R.Capio benceno ad difcretamquantitatem,unumprincipium,fed non quo ad continuam,trinmç a r * Prima figura quantitatis continuæ,eft trigonus,in quam aliæ figuræ refoluuntu¿ qui offendit ipfam effè primam,tetragonus ín trigonos,rcfoluimr.Scd trigonus,no poteft refolui,induorum angulorumjaut unius anguli figura.Quare patet, prima principium,mathematiccefleynitrinum.B e r n*Sí igitur uiderem principium mar themàcicæ,in fua puritate,uticp fine pluralitatejpfum uiderem unitrinumtpríncípift enim,eft ante alteritatem 0< pluralitatem,tale,quod omnia prinçipiata,quando infimplexrefoluuntur,adipfumterminantur,c a r n.Optime.Sedatffde,ut principium uideatur,neceffeeft abftrahi fimplex,fiuequo nihil principiatorum eflepoT reft.Si igitur fimplex,fine quo nec numerus,nec figura effe poteft,eft id,quod.non eft plus unum quâm trinum,&Cita unum quod trinum,& npn eft trinu çx numero, cum numerus fit principiatumJed trinum,utfit perfedum principium, omnium: ita inænigmate,uidetur Deus unitrinusdic fitperfedifsimum principium omnium* io a n. Sine numero dicis eumtrinumtnonne tres perfonæ,funtex ternario numero,tresperfbnae£CARD.Nequaquam,quia numerus,quem tuæonfpicis,dum hæc dicis,eft mathematicus,ex mente noftra elicítus,cuíus principium eft unitas. Sed trinitas in Deo,non eft ab alio príncípío,fedeft príncípíum.B e r n a r p Vtique trinitasin principio,eftprincipium,6<noneftanumero,qui nonpoteft efle ante priq cípíumíomnísením multitudinis unitas eft principíum.Sí ergo trínitas,ín diuinis effet numerus,8¿ princípíata â feípía eflet.c ARoVídes ergo ,primum príncq i am unítrínum,anteomnem numerum.Etfí non potes hoc concipere, quod íí ante mu merujhoceftideó,quia tuusinteilecftus,fine numero nihil concipítdd tamen quod conciperenequíquídetfupráconceptñ negari no poffe,credit. Sicut ergo Deft magnum,fine quantitate continuafita trinum,fine quantitate difcreta,feu numero. Et ficut credit Deum magnum,illi attribuendo magnitudinemfita credit trinum,ipfi attribuendo numerationem.i o a Njntelligo,nos confidera done creaturarum habita4creatoremunitrinumaffirmare,qm(utprçdicftumeft)infe manet,omni modo, effendi ineffabilis. J a r d ín a usRedeaismam fine potentia, atftu,atque utrú ufquenexu,non eft,nec effe poteft quicquam.Si enim aliquid horum deficerer,no eiTehQiiomodo enim effeqfi effe nonpoffc# & quomodo effeqfi adu non effet,

cum cffe fît a&us?& ft poffet effe3& non efleuquomodo efíetíOporteÉígítuqutrí^ iffcp. nexum efle,ó¿ pone effé,& a du efle,& nexus : non funt alia ó¿ alia, íunt enim eiufdemeflentiæjCumnonfacianqnifiunutn 8¿¿dem, Roía ín potentia,^ rofaín roía ín potentia ÔC adu, eft eade,6¿ no eft alía S¿ díuerfaflicet poflé,S¿ adus^ 8Cnexus,non uerífícentur de *fe inuícem, ficut* derofa. ber nar D.Ben¿capío,non pofle negarí,dum mete rofarti uídeo,me unitrina uíderemam ípíam uídeo ín poffE Sí ením pofle deeanegareturtutíq? non poffet effe.Vídeo ¿pfamefle,fiením effe de ea negaretunquomooo eflet£& uideo ípíam ín nexuutriuít^,negato ením utriuíq^ nexumon effet adu,cum níhí(fit adu,quín pofsít efle,ó¿fit. Ab hís ením procedit a dualis exíftencía.Síc uídeo,unítrínam rofam,ab unítríno príncípío.Hocautéprto cíptom,ín omnibus relucere uídeo,cum nullum fît principiatum3nóunítrínum?fed omnia principiara,uideo nihil effe príncípíjtlícetomnia fintín ipfo,ut íp caufa ÔC ra tione.Deus igitur non eft,utrofa unitrina Nihil enim habet aeternum principium, apríncipiato,fedeft nnitrinitasabfoluta,aqua omnia unitrina id funt,quod funt» IOAN Mihi fimílí£er,uttíbíBernardeuídetur. Nec alius eft Deus, à quo eft rofa in potentia,a lias â quo in effe,S¿ alius à quo ínnexuutríufq^cum non fit ulla rofa,qug eft ín pofle,alia quæ in effe,alia quæ in nexu,fed unitrina . Sed cum Chríftíaní di-eant,aliam effe perfonam,ipfiusabfolatipofle,quam nominamus patrem otnnip® tentem,& aliam ipfius effe,quam quia eft ipfius pofle,nominamus filium patris, aliam utriufqj nexum,quam fpiritum fandum uocamus,cum naturalis a mor,fit ne-xus fpirituahs,patris filqjhas perfonales differentias, quomodo in aenigmate ui* deredebeam,non capio, c a R D.Beneinquis Abba,aliam effe perfonam patris, alia filij,altam ipiriajflàiidi*inditiinis,propterinfinitæperfedionis trinitatem. Non ta-men eft alia perfona patris,per aliquam alteri tatemteum omnem alteritatem iuper* grediatur,benedida trinitas,quænoneft ab alio,fed per feeft,id quod eftJdeopa/ ternon eft aliud à filio,propter identitatem eflèntiæd£ naturæ,fed non eft filius,n<5 per non effe,pater non eft filius,cum anteomneno effe,fit Deus unitrinusfled quia effe3præfupponitpoff'e,cum níhilfit,nífi pofsit,» quo eft.Pofle uero nihil præfuppo nít.,cum pofle fitæternitas,ideó cum uideam,Drum,qui nonpræfupponatfui prín-cípíum>&uideam Deum,præfupponenttin fui principium,uideam Deum, pro-cedentem ab utroque, non uideam tres deos,fed unitatem deitatis,ín trinitate,id quod fíe «ideo diffinde,in indifereta deitate,uerius perfedius effe, non dubito^ quam ego uideam. Ideó ficut uídeo Jpfum abfolutum poflein aeternitate, effe xter/ nitatem,âu non uideo,ipfum effe in aeternitate,ipfius pofle,nifi ab ipfo poffejfic cre-do,ipfe pofle pternum,aeternam haberehypoftafim,&effeper fe,S¿deípfo Deopa tre,qui eft per fe generari Deum,qui fit omneid,quod eft,ab ipfa omnipotentia pa triSjUtficfifius omnipotentig,idfcdicetfit»quod pater pofsitjomnipotcns fiqdeab-folato polie feu omnipotente,à quibus,procedat omnipotentiæ & omnipotentis nexus.Video Deum æternaliter,â£ eundem Deum de Deo æternaliter, ac eundem Deum,abutroq5xternaliter procedentem. Sed quia fubtiliùs fandi hoc uiderunt, quam nos, fatis fit, nos ad hocdeueniffe , quod ficut perfedioprincipijdipofcic, quód fitunum,itadepofcít ueracíteqquódfít trinum.Non effet ením imitas natura-lis S¿ perfectifsima,nifi in fe haberet omnia,quæad perfedífsimíí principium, fune îieceflariaxquæper trinitatem exprirnuntur.iNecg trinitas effet perfeda, hi fi fie effet

I una,quae unitas : non enim unitas quæ de Deo dicim^eft mathematica,fed eft uera Súuíua,omnia complicans .Nec trinitas eftgVEhematicaffed uiua citer córrela tiua s unitrina enim uita,eft fine qua non eft 1 etitia íémpírema,0¿ perfedio fopretm Vn-de de eflèntia perfecftifsimæ uitæ eft,quóp fitperfcdiisimê unitrína,ut pofle uíuere, fitadeó omnipotens^quódde fe,fuíjpfius genereruíranij â quibus procedit fpiritus amoris,ônætitiafempiterna. ío ¿n. Quæfo parum audiri,fi forte aliquid dehisal/ Cis percepi,et ad Poffeft me conuerto. Cum omne quod eft,non fit nifi id,quod po/ tefteffe:Pofleftuídeo,omníumformabílíumformam uerifsimam ,et adæquatifs-manhSed to omni reuideo,pofle effe etutffufi> nexumâfînequibusimpofsibile eft;,

ipfam

ípíam effe,9d illa uideo ín qualibet re fíe éílé,quod perfedíüs effe poffunt. Ideó ubi hxc funtadeó perfedlá,quód perfedlíus effe nequeunt,ut inPoff eft: *i*bi uideo óm/ **nium** exiftentiúm,uhicriñum principium * In perfeccione ergo primi principii,ne* ceffe eft,omniuhi prino piatorum eue perfedlionem, quæ fi maior concipi poffet, «tío? non effet perfedio principe,fed principíate Card. Ita oportet, quôd íntelle «Cus humanus,qui primum principium fibi abfconditum, uti eft capere nequit, ex principiatis intelledlisfut Paulus nos itiftriiitjuidear. Oportet ergo, fi polle debet **effe** perfedifsimum,quod in ipfo fit efle,3C utriufcg nexus. Sic fi effedebeteffe perfedíísínium,oportetquôdinipfo fitpoffe,6dutnufc^ nexus : etfi nexusipfius,de* beteffeperfedlifsimus,oportetinipfoeffepoile,8daduni feu effe. Hocergô uidemus neceffario,in perfedifsimo unitrino prindpiojlicec quomodo hoc (e habeat, omnem intelledum éxuperet.Bernha R. Audi quæfo me,fi huius tui didi habeo intelledum,& cónuerto me ad motum Jn effenitia enim illius,uídeo primo poffe,Ôd **ab** illo generari adhim,atcp ab utroq; procedere monere,qu; eft nexus, ipfius poiîè 8d a dusi Omnis autem motus,qui concipi póteft5nbn eft ficut efte poteft motus: quíá pótéft effe tardior Sd uelocior mocus,Sd ideo in poffe,ipfius non eft acftus 6d ne xus Ucriufq5,quando non mouetur adu mobile,ficut poteft moneri.Sed fi motus ef fet,id quod effe poteft,tunc in poffe effet aditis & nexus æquaiiter, quantum pofer,tantùrq in poffè effet aditis,8d talis effetutriufiÿ nexus,ïta deeffe 8d nexu:fed hic modus noninteffigeretur.Nam çum effet id,quod effe poteft, motus utfqj necp maior,neqj minor effe poffet,6d ita effet maximus pariter & minimus,uelocHsimuspá **ríter Sd** tardifsimusffeu quíétífsimus.Et quís effet motus,cui quies non opponitur: ideó fublata óppofitione,nomen motus èi non competeret,imô non plus effet motus,quàm nonmotus,licet etiam effet exemplar,forma, menfura,6d ueritas omnís motus.Morus autem,qui intelligitur,cui qüies opponitur,ille intellígítur, quia terminaturqijieteoppofita,&tunc benè concipitur,per finitum cócepcurn-Quándó ígftür intellígítur,confiât hunc conceptum de motu, non effe conceptum motus; qui id eft,quod effepotéftdícet qualis ilie fic,iiitelligi nô poteft,Dimiflo motu, qui benefciri potéft,conuertitfemensaduidendíi,quísmótusfcírí nequit,Ôd nonquçrit ipfum rriotum,nec per nomen,nec conceptum,nec fcienriam,imo per omnium, quaède motufcíuntur,ígnorantíam.Scít ením fenequaquam illum motum uidere, quanidiu aliquid horu manetminc ad non effe,motus pertingéns,propius ad quæfiturri afcenditdd enim,quod fe tunc fuprà effe & non effe,ipfius motus .offert, taliter qiiod quid fit penitus ígnorat,quíá eft fupra omne nomen,ibi ighorâtia, eft perfedla fcientia,ubi non éiTe,eft effèndi necé(sitas,ubi ineffabile, eft nomen omníumi nominalium.Hæc fie ex tuis didiisfnefcio an bene)collegi, cakdi. Abunde animum appiicuiftí. Ioan. Qiiantùmtfadipoteft,dodirinaigtiorantiæillius,quæad ¿riéffabilépergitjUÍdetur didium. Sed adtjciam,aliquod mei conceptus fpeculum; Ñám licet ænigmata multa nos ducantjfine quibus adincognitum Deum,nonhàbémus accedendimodumfoporteteníímadalíquod cógnítum refpícere,íncognítumquærentem)tamen ín minimis,principia maxime relucent. Capio ergo abbreuiátum uerbum concifum ualde,puta Iri:dico;fi uolo intrare diuinas contemplatio^ nes,peripfumInfcum nihil pofsitintrari?nifi peripfum In)intrareconabor. Primo ad figuram eius aduerto,quomodo eft ex tribus æqualibus lineis,quafi unitrtnum¿ fîd quomodo I ôdN,per fpiritum connexionis neduntur. in ipfo enim In,eft primp r* i I,deíndeN,ódutriufcpnexus:utfitunafimplexdídtioIn,lÓ¿N,¿Vutríufc£nexu,co IN íiftens.Nihíl fimplicíus 1,nulla litera figurari poteft,fíne illa fímpííci linea,ut fit princípiumomnium.Nprimóomnium,exfirriplícífsimolin fedudlosgeneratur. Nec N litera,eft bis I litera, fed ex I,femelínfedudá,utfitunálitera.InlNenim,éftI explíca turri. Vnde fi I additur ad N,non plus uocis habétur.Iam enimera tínÑ,eíusuirtus.N ením non confonatípfíE, quafi N fit en,fed ípít I,utfítin,utfciuncillí3quí Graecarum literarum peritiam habent,qui proferun,tNiípoftponentés 1,ut x,profe fúíit xílíos «ero praeponentes ín^Sd íx pfofenmUs^Nexus ergô ütfiufcp,natural» fsi

R $ *huí*

mus eft.Fígura ergo unítríní principi) conueníens,ípfius In uídetur.Deínde aduer/ "
to,quomodo eft primó I,fcilicet príncipíum.Ex quo N,ubi fe I primó manífeftat.N
enim eft notitia,nomen,feu relatio potentiæ ípfius 1 princíptj, tertio eft In ,nexus
utriufque.Deinde confidero,quomodo per In,intratur inDeum 8¿ omnia. Nâ om-
nia quæ nominari poiltint, nihil nifi In, in ft continent.Si enim In non effet,nihil irt
fe omnia con tinerent,uacua penitûs effentdum enim intueorin fubftantiam,uí/
deoipfumInfubffantiatum.Siin coelum, coeleftíatum. Sí in locumjocatum. Si in
quantum,quantificatu.Si in quale,qualificats,6¿ ita de omnibus, quæ dici poílunt.
Qiiare intermino, eft terminatum,in fine,finitum,in altero,alteratum.Sí ueró uides
ípíumIn,anteomnenomeníutiquenec terminatum,necfinitum,necaliqutdeffe ui-
deo omnium,quæ nominari pofftmt,quæcunquæ ueró uideo in In,uideo *in* effabili-
tatem intra (Te Nam fi uideo finem aut terminum in In,non poffum amplius ipfum
no mina re, aut finem autterminumttranfiuit enim in In,quod nec eft finis,nec termi-
nus. Vnde fecundum hoc, videretur mutaffe nomen in oppofitum,ut nominetur
terminus in In interminus,feunonterminus.Et quia In,quod omnia implet,& fine
quo omnia funt uacua,ineftó¿ immanet,intégrât,^informât, ideóeft perfe&ío om
nis reí,omnís termíni,6¿ omnis finís,& omnium:patet,In plus elfe, quâm finem aut
terminuiTijUt finis in In,no definat effè finished fitualdé **finishfinis** in fine,feu finis
finitimrutnonuocetur finis,quia nonfinituromnifineffed excedit.Sic enimomnia
quando in abfoluto uidentur,fiunt ineffebiliadn ergo,in fiio fimplicifsimo fignifica
to,complicat fimul affirmationem QC negationem tquafi **Ifttita,àN** fit non,quæ in
jn connecftuntur.In enim dum adqcitur alfjs dicftionibus,aut eft affirmatio,aut nega
tiOjín fe ueró utriufque complicatio.In ergo uídetur conveniens fpeculum, relucen/
tiædiuinæTheologiæjquoniam in omnibus eft omnia,in nihilo **nihil,omnia** in
ipfo,ipfumJDehocInin feineftabilfiquisquedicipoffent explicaret,nifi ille,cuius
loqui eft perfe<ftum,cum fit Pofseftifolum enim uerbum,quod eft elocutio omni-
um dicibilium,hoc poteft. c *a* R.Subtilifer confiderafti pater Abba?& finis foecundS
ænigma tuum,quoniam In,fpiritum dicit Nam quæ in Deo funt, nemo fcitnifi fpi-
ritus Deiificut quæ in homine,fpiritus hominis. Ipfum igiturIn ,eft ænigma fpiritus
omnia fcrutantis.Sedqui per ipfumInmaieftatemDei intrare nititur,ut prefcruta-
coqopprimituragloriamonenim ipfum quod notatur & incellig;c,eft lumen íllurm
nansjincompræhenfibilitatis ípfius deitatis, in feipfa abfolutæ,offenfionem fcilicet
In, omnia nomina,quæ infinitatem Deo attribuunt,eius incompræhenfibilitate
nituntur offendere,per fupereminentíam.B *e r* N.Quoníam Abbas,per uerbum bre
iie&cocífum,fe íntraífeínprofiindaoftendít,neego nil dicendo a uidear in uacuft
tot alca audiffèîdicam quoddam ænigma,non reíjcíendum in ipfo PofsefLVideoE,
fimplicemuocalem unitrinam:nameftuocalis»ipfius pofíe ípfius effe,ô£ nexus uní
ufque. Vocalitas eius, utique fimplicífsímajeft crina,êd utreferturad poffe,non re-
fertur ad effe,ô£ ut refertur ad effè,non refertur ad polie,& ita ut refertur ad nexum
utriufque,non refertur nec ad poffe,nec ad effè, fed nexum. Has ergo relationes in
tpfo E inconfufas,& quamlibet per fe ueram ÔC perfedam,uideo non effè tres uoca-
lesfeuuocalitaceSjftd unafímpliciísímam inuifibilem vocalitatem^ Cum igitur
hocficmentecontemplor,magnum mihi præbet,hecæiiigmatica uifio,fidei ortho
doxæ argumentum,ut Deum unitrínum fimplícífsímum ,credam principium effè
in mundo,qualicunque fimilítudine,lícet remotifsíma,ut uocalitatem ípfius E íri
Pofseftjáquo mundus habet,quod poteft effé,S¿quod **eft,** connexionem utriuff
que.Sícutenim probatur,uocalitatem E,dare omnia ípfiPofseft,quoníam E fubla-
to,penitusdefiníteffediáio fignificatiua4ficDeofublato>mundus penitus define/
tet.Nec opus uideo,ut de hacænïgmatis affimilatíua proprietate,plura dicam ,cuni
uosípfí melius me,applicare pofifitís.c a RD. Laudo ænigma tuum Bernarde,uticp
aptum propofitoîfed çnigmatum nullus eft finis,cum nullum fitadeó propinquum,
quin femper pofsitefflepropinquius.Solus Dei filius ,eft figura fubftantfæ patris:
quia eft quícquíd effè poteft. Figura autem Dei patris 7non poteft effe aut uerior

aut

autperfeâior,cum fîtPoffeft.B er n *A* r d .Sî adhuc deænigmatibus dicenda tibi alt qua,poft multa Sanaría m-opiifculis.& fermanibus tuis tacfta,occurrunt, adijciasmà ántelledum,abunde ad Theologiam, manuducunt.C a R d . Placet, quoniam plurimum difficile eft uidere,quomodo unum omnia ,quod eflentialiter in omnibus:ad hoc quaeramur clariora aenigma ta,cuius tamen in libello iconæ,fatis conueníens ponitar ænigma.Sicut enim Deus omnia *8<* fínguláfimul uidet,cuius uidere eft effe: ita ipíe omniá Angula,fimul eft.Homo enimfimulÔÉ femel,in aures omnium Ô6 fingulorü,ipfum audientium,uerbu immittit: fic Deus, cuius loqui eft creare, fimul omnia & Angula creat.Et ciï uerbu Dei fit Deus,ideo Deus in omnib.SC fingulis eft creaturiSjdequoJndKftoiconæ libello,latiùs.Sed quomodo Deus in feabfolute cofideratus,fit adus omnis pofle,feu forma fimplicííTtna,fimul infinítifsima:nonii¿ deoænigmàinfelledualepropinquiusjquâmfi ponolineam infinitam. Declaratu enim,in libello dodæ ignorantiæ,illam fi dabilis effiet, aduefle omnis pofle lineæ; fcilicet terminumiOmnium per lineam terminabilium,& adæquatifsimum,omniG figurarum lineabilium,exemplar. Sic neceffie eft/e habere abfolutam entitarem/eu formam.Abfoluta enim,eft interminata *&C* infinita. Quare eft cuiuslibet terminate Ô£finitæ,adæquatifsimumexemplar,cum nidia fit aut maioraut minor.Deum ante effe abfolutum,neceffe eft,cum præcedat omne non effe per confequens omne alteritatem ÔÊ contradidionem Jdeo nulli alteruel diuerius,licetnihdad eius æqua^ litatemaccederepofsit,cumoninía alíaf¿ntaltera & finita.Vnde cum Deo nihil fit impoísibiiéjOportet pèr ea,quç in hoc mundo funt ímpoísíbilía,nos ad ipfum refpicere,apud quem imposibilitas eft necefsitas. Sicut infinitas in hoc mundo, adu **eft** impófsíbilis:fic magnitudo,cuius non eft finis,eft necefsitas illa,quæ nô ens,i eq nihil,utfitneceftirat<Adhucmathematicèænigmatizado confidera,quomodo funi **ma**æqualitasquantitatum, ipfas ab omni pluralitate abfoluiqputaifi concipis,circuli à centro ad circumferentiam lineas, ut defcribitbr in pauimento, uidentur effe sequales,fed non furit,propterpauímenrifluxíbilítatem *&C* materiam,*ira quod nulla cftalterípr¿cífefimílís,utindoáajignorantía oftendírtir.Seddum inteUedualirer circulus in fe confidêratur,lineæ multæ in pauimento, non poflunt ibi effie ahæ alíaejquíácaufaalterítatísceflátjfcilícetmateríajficnecfuQtplures.Sicut ergo deh> neis dicftum eft,ita de omni quantd,fcilicet fuperficíe cqrpore.Qnañdo ígitur uí deoinpauímenpjUnamfuperficié termínarífigura circulari, & æqualem fuperfícse figura triangulari termínarí,S¿aqualem,figura hexagonal!,*8¿* itadeomnibus íigna bilibus **figuris**^ poft hæc confídero,plures uíderi fuperficies illas sçqualesjpb fubíetftum alíud S¿ alíudjín quo aliter 8¿ aliter defcríbuntunabftraho igitur' mentalité^' **a** fubiecfto,& uideo,quomodo prius unâ & eadem fuperficies,fuit mihi alia 0¿ aha uííá,quiauidíínalío8¿alíoloco,ó¿fubíe(fto. Et deinde aduerto^quod uiia ÔÉ eade fuperficies,eft circulus,eft trigonus,8< hexagonus,&5 omnis figura,qua fiiperficies figurari *ÔC* terminari poteft.Per hoc ænigma,entitatem ab hocôd illo abfolutam,ui* **deo acftu** effeomnium 8¿fingulqrum entium,¿flendi formam,quomodocunc$ for« mabilem,non quidemfimiíitudínari^6¿ mathamatícéfed uerífsíme .formaliter,' quod St uicaliter dicipoteft,8¿hocænigma mihi placet.Nam eandem fuperficíem **pofle efle** circularem,^ redílinealem & polygonia,ÔC eius praxírn nuper oftendh Efto ergo,quod pofsibileelfejponaturadueffiejuriin theologicis fatendum eft,utí que tunc ænigma ciarías dirigiuqúia fecundum mathematicae perfedlam compra> henfionem,adTheologiam,ænigma propinquius fieri pofle, arbitror.Et hæc de hoc,nunc fiedída finta o AN.Timeo ne importunus uídear,S¿ tediólas, alloqui ad huc informari peterem.c a R D ï N a L i s.Petite ambo,nam hæ collocutiones,nequa< quâm me fatiganqfed apprime deledantJdeo fi quid reftac>cum alio forte tempore minus ocij detur,mihi nequaquam nunc indúlgete, ï o a N. Inter innumera quæ andire uellem,eft unum præcipuè,quomodo hanc omnipotentem formam, negatiue melius attingimus,quædicitur fuper omneeffe,ôf non elle uídcrt c a r d. Oportet Abbapræfupponere,quæalias âme âudiftiftres eflefpeculatíaasíriquífitídnes. In-

fima eft Phyfíca,quá circa naturam uerfatur,ÔÎ confidèrat formas inabftra&as,quf fubfunt motui.Nam forma in materia,eft natura,óó ideo inabftrada eft,atc^ in alio, ideo aliter.Secundum ergo inftabilitatem materiæ,continue monetur feu alteratur, & hanc inquirit anima,feilfibus & ratione, Alia eft fpeculatío,circa formam penitus abfolutam Sd flabilem,quæ eft diùina,ô£ eft ab omni alteritateabftracfta » Ideo seterna,fine omni motu uariatione.Et hanc forma,quaerit anima,per fe,fine phantaímate,fuprà omnem intellígentiam & díícíplínam,per fupremam fuijpfius acutis &C fimplicitatem,quæ intellectualitas â quíbuídam dicitur, Eftqj media fpeculatio, circa inabftradas formas,ftabiles tamen,quæ mathematica dicitur.Cofideratenim circulum,qui non eft â fubiecftojieu omni materia intelligibili,abftradus : fed bene a materia corporali et inftabili.Non enim confiderat circulum,ut in pauimento corruptibili,fedutin fua rationefeudefínítíone,S¿uocaturfpeculatío illa,^ »» ^ feu diícíplina^Tradítur enim uia difciplinæ,& utitur anima in eius inquifitione intelle/discum imaginatione,dehis alias.Nunc autem de abfoluta forma theologizantes dicimus,quoniam ipfa primarie dat effe.Omnis enim forma, aduenies materiandae ci elle ó¿nomen:utcum figura Platonis aduenitærijdat ærieflè,âf nomen ftatuæ# Sed quia omnes format ín abftracfto,qu|e fine materia non fubfiftunt, nifi notions* líter,proprie non dantefle,fed exipfarum cum materia connexione furgit efle: ideo ncceileeft,utunafitforma penitus abftrada,per fefdbfiftens, fine cuiuTcunq? indfigetia,quæ det materiæpofsibilitatem effendi,&Í formae *ei aduenienti* adualitatemÿ & ucriufcp connexioni,rei exiftentiâ.Formæergo,quaiito magis indigent fubiedo feu materia,ut fubfiftantadfuíUtiqídebílíoresdCmaterialiores funt, QC magis naturam fubiecfti imitantur, 6¿ideó minus perfedtequanto ueró minusindigentfubie-<fto,formaliores,flabiliores,&perfeâiores exíftüt. Oportet ergo, quod forma, quæ penitus nullo alio índiger,quoníam infinitæperfedionis, in fe omnium formarum formabiliumcomplicetperfediones,quoniam eftadu inipfe eflendi thefaurus,a quo emanant omnia,quæiunt,quemadmodumipiàaba;terno thçfauro iâpientix, concepta uelrepofita fijnt.RefertMoyfeSjDendíxiflfoEgo fum entitas,quod repe **ritur**in libris noftris translatumfut predi&um eft)ego fum qui fumJBflè ergô,quod entitas,nominat nobis formarum forma,nulli dabili formae,conuenit efle quod entitas,nifi illi penitus abftra¿he,6¿ adeó perfecftæ,quod ab omni indigentia fit libera# Poteft igitur omnis formaefleperfecftior,quæ non eft abfoluta entitas. Efle autem quod entitas,eft perfedio omnis efle,8¿ ideo omnium formam complicaho*Vnde nifi ipfa entitas daret omnibus formis efle formatiuQ,nequaquam ipfum haberent# In omnibus ergo eft diuinaeflèntia,quæentitasabfoluta, dans omnibus taleefle, quale habent.Cum ante omnia bonu appetant,0¿nihil appetibilius ipfo efle,quod de fuo thefauro utiqj optimo,emanare facit,entitas abfoluta ideo Deum,quem en* titatem nominamus,folum bonum dicimus, quia ab ipfo optimum donum,nobis gratífsimum,noftrumícílícetproprium êfle,recipimus Quçrimus autemfonteno ftriefle u.idere,per omnes nobis poisibiles modos,Sf repetimus per negatiua inquifitionemmos uerius iter capere,cum fit incôpræhenfibilis,quem quaerimus & *in£b* nituSjUt ergo tibi nunc dicam,que à me exigis.De negatiua,recipiamus nega tinam fciiicet non efle,quç omnium negationum prima uidetunnonnenegatiua illa pre* fupponít,g¿ negat?i o A n . Vticp prgfupponit effe,6¿ negate a R r>.Id igit efle quod prgfapponit,antenegatíonem *eftjo a* n . Vtiqj ficeftneceffe,fecndum noftruintelligendi modum. CARn.Efleigitur,quod negatio prçfupponiqutiqs eternum eftzeft enim ante non effe,& efle id quod negaqpoft non efle eft initiatum, i o a n , Neceflè Hgdtio' uidetur.c a R.Negatio ergo,quæ cadit fuper effenegat,efle illud fic nominatu prefuppofitum,quod non eftaliud dicere,nifi quod effe poft non effe, nequaquam eft eflèæternum &ineffebile.io a w.Negare ífta nequeo,c a r d .Sîc uerius uideo Deiï Ç mundum.Nam non uideo munda,nifi cum nô efle & negatiuèjacfidicercîmun du uideo no efle Deu,Deum aüt uideo,ante no efle, ideó nullum effe de eo negau Effeigitipfius,eftomne effe omnia,que fanhaut efle quoquo modopoflunt. Hoc i nulla

hulla alia uía abfqj phantafmate/ímplícíus et uerius uíderípoteft,Per negatiuâ em, præfuppofituipfum,q(f no eflè antecedit; en tita tê omnis eflè,in æternitatefimplici ín tuitu uides,* quo omne nô eflè fequit,negas. ï o, Intelligo,ipfum præfuppofitum eflèin negatío ne, neceflarío antecedere nô eflè,aliter utíqj mhíl eflét.Quts enímno effe,ín efle jpduxifle tino ipfum nô eífe,qñ nô præfupponeret efle,à quo ^pduceret. Si igitur aliud efle affirmamustneceflè eft id quod dicisæflè uerifsitnum.c a r .Bene infers Abba,tu autem uides,aliqua efle coelumfcilícetS¿ terram,& mare,& reliqua* Vides autem unum non efle aliud,& ita illa uides poil non elle. Vides ergô illa,de æterno eflè,poft non efle,id effe quod funt.Cum enim praecedat ipfa aeternitas,noti e fle,quod fe in effe producere nequitxneceffè eft,omnia per æternffeflè, deno effe, feu *ex* non extantibus produci. AeternS igitur effe,eft necefsitas effendi omnibus, i o an. Pater,dicito clarius fi potes,quomodo omnia ín eterno efle,uiderequeâ.CAR. Si Sol in eo q[d eft,effet eoipfo omnia,quæ non eft,tunc uticg effet ante non efle, *0¿ ita* Sol *&L* omnia,quia nihil deipfo negari poffet*a* o *a* n. Admittoifed me conturbat coceptus Solis,qui eft terminatus.CAR.luues teergo,&refpicein ipfum eflè So lis,&deinde tolleid Solis,& omnem inabftradioneremouendoficnegatiuanrntuc de eo uides,nihilnegari.Quâdo ením uides,quod efle Solis, non eft efle Lunæ,hoc euenit,c[uiauidesefleinabftraáum,8¿ficcontracftum,0¿límítatú,quod ideôfoiare dititur.Si ergô aufers terminum,& uídeas efle interminum,fiueæternum: utícp tue uideSjípfumantenonefle.iOA N.Quodlibetigít effe,fic uideo ín Deo aeterno,DeS e t omnia eflè.c a Rflta eft.Nam cum Deus çternus,omnia de non efle producá ttníf í ipfe adu effet,omnium & fingidora effe, quomodo de non effeproduceretíi a A N* Hæcigitur uera funt, quæ fandi afferunt Aiuntením,Deum effequantfl finequan/ títate>qaalefine qualitate,6£ íta deomníbus.c A R.Sicdicurit.Sed dicito tu, quomodo idiutelligasiiO A N Intelligoípfumomníum,quaeuídemus,ueritatem abfoluta, íleo oportet de contrado,contradionem negare,ut abfolutumpertíngamus.In uí fibilínamcpquantítate,actendo,qaomodoeftuera quantitas.Veritatem igitur eius, per quam uéra eft in abfolnto3infpicere attento,& uideo ipfam efle quâticatem,finc tali quantítate^quam iridi,poft nô efle fie & fic terminatam & limitata; quæ per hoc nomen quantitas,defignatur. Oportet igitur me citrà nô eflè relinquere omnia ea, per qug quantitas,eft potius quatitas qj omnia,0¿ ita noriien, definitionem, figura, S¿ omnia quæ omni fenfu,imagina tíone,S¿ intelledu,de quantitate appræhendun tur5abtjcio:utficperueniam,ad non eflèhuius quantitatis,Deitm reipicio in çterna eius,quod prius uideram,caufam & rationem,quæ etfi fit ineffabilis,ante omneno- men,tamen ipfam æternitatem,quantitate fine quantitate nomino,qiria ratio & ue ritas nomínabilís quanti tatis.Ratio autem quanti,noneftquata, fic nec ueritasfeii æternitasificut nec ratio temporis,eft temporalis,fed æterna.c a R. Gaudeo hoc à te audiffe,nechæc quæ díxífti,cuicjj mira uídebuntur,qui experitur¿n fe, quomodo caí lor ín regione fenfibilium,eft fine calore,in regione uirtutum cognofcitiuarum, mai gis abftra daru.Calor cum calore eft in fenfu,ubí calor fentitur,fed in imaginatione flue intelledu,fine calore attingiturffta de omnibus quæ fenfu attinguntur,parifor/ miter dicedtim.Odor ením fine odore,& dulce fine dulcedine,¿¿fonus fine fbno,& *tea* de fiíiguíís<Sícut igiturquæ fenfibilíterfuntín fenfu,irifènfibflïter funt íriintelle- ¿Mquia ín eo non funt fenfibilíter,fed íntelledualírer intelledus: fic omnía quæ font mundialiter ínmundo,funtímmadíalíterín Deo,quia ibi funt díuín¿ Et Deus ita temporalia intemporaliter,quia çterne, & corruptibilia íncotruptibiliter, mate- rialia immaterialiter, 8^plura impluraliter, fic numerata innameraftter,compofitai incompofite,S¿ ita de omnibus.Quod totum non eft aliud, nifi quod omnia funt in' irio proprio eu adgquatifsimo eterno effe,fine omni fubftantiali aut accidentali dif- ferentia,diTcretifsimeipfafimpïicifsimaçternitas. b e r n a r d. Audíuiutique,altar lucidereíbhff.Ex quibus elicio, mundum poft non eflèinitiatum,ideoGrgcedi- ci jiJ<r^,id eft ornatum: quia eft ab ineffabili çtérna pulchritudine, que eft an- te non eflè. Et nomen id negat,ipfum efle ipfam pulchritudinem ineffabilem;

Affirmat tameñiéíFe illius imaginem,qui ineffabilis eft ueritas.Quíd ergo eft mundus,nifi *i*nuifibiíis Dei appafïtiofquid Deus,nífi üifibiííum inuifibilitaSjUtiApofto Jus ín uerbó,ín principio noftrç collocutionis præmiflôjirinuitfMimdus ergô reue latfuumcreatorem,ut cognófcacur,imó ¿ncognóícibilís Deuís,fe mundo in fpeculo &ænigmate,cognofcibiliter oftendít,ut fcite dicebar Apoftolustapud De5 non cffé,eft *Qc* non,fed eft tantum.Viuoru regio,quæ eft in æternitate,anré non efíe eft; aliquantulum enim ¿ndpíc ex didis,quia eft apparere,atqj quale fit iftud magnum chaos,de quo Chriftus loquitur,quód eft inter incolas immottalita fis çternç,et eos qui inh abitant infernum. Ac quod Chnftus magifter noftér ignorantiam todens,et uiam ad immortalitatis aeternitatem nos docens,omnia fûppleuiqquæ nos gtternae illius immortalitatisdncapaces reddunt. Nuncfatis erit tanta dixiffe,quæ fi placet, epilogando concludas, card. Forte fictempus fieri poftulatMouiftis ex Pauli fummi Theologi fententia,quomodo ex creatura mundi,intelleda confpiciuntur inuifibilia Dei.Diximus,mente illam Creatoris fempíternamuírrutém,& inuifibilc diuinitatem confpici,quæmundumcreatum intelligicNoneftenim pófsíbílecreaturamintelligi,emanafleacreatore,nifi üídeatur ¿n ínuífibííí Minute,feu per artem êius,ipfam aeternaliter fuiffe.Oportetomnia creabilia adu,in eius poceftateeffe,ut ipfefit formara omnium perfediísima forma* Oportet ipfum omnia effe,quæ effe poffuntjUtficuerifsima formalis feuexemplaris caufa.Oportetipfurn in ie habere» Omnium formabilium conceptum *dC* rationem.Oportet ipfum effe, fuprâ omnem oppofitionem. Nam in ipfo non poteft effe alteritas,cum fit ante non effe,fi enim poft non effè effet,non effet creator,fed creaturaade non eíféproduda.In ipfo ergo¿ non eífe,eft omne quod eífe poteft,ideo de nullo alio creat, fed ex fe, cum fit omne quod effepoteft.Êt quando ipfum nixi firmus,fuper effe et ñon effe uideremon potuimus intelligere,quomodo effet uifibilis,qui eftfuprà omne fimplex *dC* compofitunijfuperomne Cingulare *dC* plurale,fuperomnem terminum *dC* infinitatem, totaliter ubiqj & nullibi,omniformis pariter & nulliformis,S¿ penitus ineffabiíisiiñ omnibus omnia,in nullo nihil>& omnia *dC* nihil in ipfo ípfe, integre, indiuife in quolibetquantumcuncpparuo,8¿ fimulinnulloomnium:qui fe in omni creatura, offert dit unicrinum exemplar uerifsimum,6dadæquacifsimum,omnem fenfibilem, imaginabilem,& intelledualem phantafmatibus inhaerentem,tn infinitum excederent cognítíónemjcum his cognitionibus nihil incorporeum & fpirituale attingatur,led altifsinio *etab* omnibus phantafmatibus abfoluto intelledu,omnibus rranfcenfis, ubi nihílomñíum quæ funt repetitur intelligibilis ignoranter, feu in inteihgibilitee in umbra feu in tenebris,fine incognitetubi uidetur in caligine,^ nefeitur quæ fubftantia,aut quæ res,aut quod entium fît,uti res in qua coíncídunt oppoíícá ± *ícíUcet* motus & quies fimul,nonutduo,fed fuprâ dualitatem *0¿* alteritatem. Hæc uifioín tenebris eft,ubi occultatur ípfeDeus,abfcondítus ab oculis omnium fapietum. Et nifiiualuce pella t tenebras,*dC (e* manifeftec,maner omnibus, ipfum uia rationis *d£* intelligèntiæ quaerentibus, penitus incognitusifednon deferitquærentesipfum, fumma fide,fpe certífsima,atcgferuidiísímo,quantum fieri poteft,defideriojfcilicet uia illa quam nos docuit magifter unicus Chnftus,Dei filius, uiua uia, folus often/ for patris fui,creatoris noftri omnipotentis.Quæcuncp ergo per nos dida funt,non ad aliud tendunt,quam ut intelligamus,ipfum omnem incclledum excedere,cuius facilis uifio,quæ fola foe!icitat,nobis fidelibus per ueritatem ipfam, Dei filium pro¿ mittítur,fiuíamnobísuerbo 8¿fadopatefadam,ípfumfequénddtenue» rimys¡ Quod nóbís ¿píe Dómírius nofter lefus Chnftus concedat,femper benedidus 3 Amem

Dialogi ¿rilocutoríj de Pofícfq finís* ›

REVEREND;

REVEREND- P- NI-

colai de Cula Cardinalis, liber, qui

ínfcribítur deBeryllo,iricipih

Cap, I.

VI legerit ea,quæ in uartjsfcripfi libellis,uidebic meínoppofitorum coincidentia,crebrius uerfatum,quam nifus fum frequenter,iuxtàintenedualemUiÎÏGnê,quæ excedit rationis uigorem, concludere. Vnde ut dare legenti conceptum depromâ, fpeculS & ænigma fubtjeiam,quo fe infirmus cuiufcp intelledus, in ultimo fcibilium íuuet & dirigat. Et grauiores dodifsimorumin difficilibus,ponam paucas fentencias opiniones, ut applicato ipecuio & ænigma te'uifioneíntelle<ftualí índex fías,quantum quifep propinquius ad uerítatem accedat.Et quamuis uídeatur libellus ifte breuís", tamen datfuftlcíentem praxím,quomodo ex ænigmate ad uifíoném,in Omni altitudine pofsit pertinzgi.Eritetiamincuiufapoteftate,modumquifubqcitur applicandi S¿ extendendi adquæ^indaganda.Caufaautem,curtàmPlatoinepiftolis,quâmDionyfius magnus Areopagita prohibuerunt,hçc myftica tjs,qui eleuationgs íntelleduales ignorant>propalari:eft,quia illis nihil magis rifu dignum, quàm hæc alta uidebuntur. Animalis enim homo,hæc díuína non percipit, fed exercitatum habentibus in his Întelleâum,nihil defíderábilíus occurret.Si igitur tibi prima facie,hæcidfipida deliramenta uidebuntur,(cías te deficere,fi hic aliquantulum,maximo fciendi defiL* derio,continuauerismeditationcs,& praxim ab aliquo, qui tibi ænigma declaret, acceperisteo peruenies,quod nihil huic luci antepones ,& íntelledualem theíáururh reperifle gaudebis, & hoc paucífsímís diebus experieris. Nunc ad rem defcerdens,primum exponam,cut impofui libello nomen Beryllus, ôt quid intendam*

Cap. II.

BEryllusJapis eft lucidus, albus tranfparens,cui datur forma,concauapa *ríteróó* conuexa,&per ipfum uidens,attingit prius inuiiibiíe.Sííntelkíftualí bus oculis, intçllecftualis Beryllus, qui formam habeatmaxímam pariter mínima adaptatur, per eius medium, attingitur ínuifibikomníu principe. Quomodo autem hoefíat,propono quanto clarius pofluin enodare,præmiflis quíbufôamadhoc opportunis.

Cap. in. .....

OPortet te primum attendere,unum efle primum príncípíum,S¿ id nomina tur fecundum Anaxagorâ íntelledlusjá quo omnia inefle prodeunt,ut fe ipfum^manifeftet.Intelledus enim,lucêfuæintelligentiæ,deledaturofledere & communicate.Conditor igitur intelledus,quia fe finemfacit fuorfi operum,utfcilícergloríafua manifeftéturtcreatcognófcítiuas fubftántias, quæ ueri tace ipfius uidere poflint,^ illis *fe* præbet ipfe conditor, modo quó cápete poiïunt, uííibilem.Hoc feíre eft primumjin quo complicité omnia dicenda,continentur.

Cap. mi.

SEcundóícias,quomodoidquodnon*eft*nerum,nequeuerifimile, noneft*' Omne autem quod eft,aliter eft in alio,quám ín fe.Éft énim in fe,ut in fuo ueroefle,in alio autem,utinfuoefleuerifimili:utcalidduminfe,eftutin fuoueróeíle,8¿ incalefafto,eftper flmilítudínemfuaecalidítatís. Suntanteni tres modi cognofcitiui,fcilícet fenífibilís,inrelleá:ualís, Ódntellígentíalis; qui dicuntur cœli,(ecundùm Auguftíninn.Senfíbile,in fenfueft,per fuam fenfíbilem fpeciem fi/ *Aiigufti¡mi£* üe fímílítudíncm,6¿fenfus ¿n fenfibílí,per fuam íenfitiuam ípedeni. Sic *intelíígi*bile,ín ¿ntelleduper fuam intelligibílem (imilítudínem,ó¿ intelledus,in intelligibilí» per fuam íntelledíaam fimílítudineJta ítuelligeatíak,ín iatcUigetia,S< econuerfo*

IHi termini te non turbent,quia aliquando iritelligenciateànominatiir intelledibile* Ego autem nomino fic,pioptcríntellí^entías^

TErtio notabís,dídum Pythagoïæ,hominem eflê rerum menfuram» Nam èum ftniu meníurat íénfibilía,cum intelledu intelligibiliad quæ funt fu pia intelligtbilia,m exceflu àttingit,Sé hoc facit ex pracmiísís.Nam dum fcit,animam cognofcitiuam,eiTe finem cognofcibiliumxfcitex potentia renfitíua,renfibíliafícéílédebére>ficutfentirípoflunt,itadéíntelligíbilíbus,ut intel ligi poíTunt,excédetía autê,ita ut excédant Vndein fe homo repperír,quafi in ratio ne méfùrantè,omnia créatá.

Cap» VL

Hwj. Vartb aduerte, HermetemTrismegiftum dicere,hominem efie fecundi g ^.Deum.Nam ficut Deus eft creator entium realiumdnaturalium forma* § 1 rumxita homo rationalium éntífíd formarum artificialium,quæ no funt nifiintelledus eius fîmilïtudinès,ficut creaturae Dei, diuini intelledus ii/ militudínes Jdeó homo habet intelledum,qui *eft* fimilitudo, diuini in telledus,íñcreando»Hínc creatfimílítudínés fímílítudinum,diuini intellectus ,ftcu *tí* funtextrinfecæartificialesfiguræ,fimih'cudiriesintrinfecæ,natüralisformæ»Vnde meníurat íuum intellèdum5per potentiam opèruiri iliorum,dé éx hoc menfuratdí-uinumintenedum,ficutuèritaàmenfuratur per imaginemd hæceft ænigmatica fcientía.Habetautemuííum fubtiliisimum<per quem uidet æriigma elle uericatis ænigma,uticiathancuetitatem,quænoneftfiguiabihs,inaliquo enigmate»

Cap. VIL

AD remígítur(hís paiicis præmifsis)defcendentes,incipiamusáprimo prïnci pío»Derídebat ením eos Indus ille,quê Socrates interrogabat,qui fine Deo aliquid conabantur intelligere,cum fit omnium caufaSé audor. Volumus aiiteni ipfum,ut principium índiuifibíle iïidere,Applicemus Beryllum me-talibus oculis,áuídeamns maximum,quo nihil maius eue poteftjpariter *& mini** mum,quo nihil minus efte poteftiôé utdebimus principium,ante omne magnum & paruum,penitus fimplexSé-índíuifibile,omni modo diuifionis, quo quaecunque magna Sépama funt, diuífibílíá.Ac ft per Beryllum intueamur inæqualitatem,eri£ sequalítasíndíuiííbilís,obíedum,6¿ perabfolutí fimilitúdmem,uídebtmus príncí-piumindíuííÍbíle,omnímodo diuifiónís,quo fimilitudo eft díuifibílis feu uaríabílís fcílícetuéritatem.Nam nullum eft aliad obíedutn illius uífionís,nifi neritas, quæ uídetur per omnem fimihtudinem^naximam pariter & minimam, abfoíutum pri-mum príncípíum,omnís iuæ fimílitudínis.Sic fi per Beryllum úidémuS diuífionem* erit obíedum corinexio indiuífibilís,ita de proportioned habitudine,^ pulchri^ Judine,ÔC talibus.

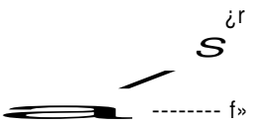
Cap» VIIL

Viusuídenoftræartis æhigmad tecípe calamà admanusdplica in medíodflt calamus a b,8¿ medium c :dico principium fuperficieid anguli c h fuperficialis eife lineâ-Efto igitur quod calamus a.V"..... fítjUt linead plicetur fuper c pundo5c b mobilid moue- / aturuérfijs caiíneo motu cb¡5cumca,caufat omnes forma ..... s biles angulos»Nunquam ante erit aliquis itá acutus ,quin d poflít ene acutior, quoufquecb,íungetürcá.Nequealí* quísitaobtufuSjquíripoflíteíTe obíufior,quoufquec b,erií cum c a iniá continua linea. Quando igitur tu irides per Beryllum^maximum paríter Sé mínimum forma-bilem angulum:uífus non terminabitur írt angulo alíquo,fed íri fimplící linea,quæ eft principium angulorum,quæ eft índítrifibílé princípíum,fuperfícíalíum angulo-rum,omní modo díuífioniSjquo anguli furit díuífibíles.Síctiti ígíturhoc üídesritá per fpeculú in ænigmate,uideas abfolutuprimS principium. Capí

Cap. IX.

ÀTiente confidera,per Beryllum adínuífibílepertíngí.Qtiamdtuením maximum ¿¿ minimum funtduo,neqtiaquam uidifti per maximS pariter 0¿ mi/nímum,necp enim tac maximum eft maximum,necp minimum mínimum.

-^Et hoc clare uídebís,fi feceris de c,lineam c d egredi mobile: quamdiu enírrt illa unum àngulum,cum c a,8¿ alium cum c b coftituit,nullus eft maximus aut minimus. Semper enim maior poteft efle3tamdiu maíoríquamdíu alius exiftit,et ideo non prius unus maximus,quam alius minimus,&hoc eíTenon poteft,quâdiu funt duô anguli. Si igitur dualitas ceilare debet angulorum, no up debís nifi c d,fuperlineam a b, ÔÉ nullum uidebis angulum* Et ita ante duo, a'poftíímplícem lineam, elfe debet anguluá niaxímus,paríterÓ¿mínímus,fednoneftfignabilis.¿olumígí tur principium,uidetur maximum pariter et minimu,ut omne principiatum,no pofsit effe,nifi fimilitudo principipcum nec maius nec minus,eo effe pofsit,puta in angulis,ut nullus'pof fit effe angulus,adeô acutus, quin fuam acutiem habeat à principió. Nec pofsiteffe aliquis ita obtufus,qn effeipfum tale habeat,à fuo princípio.Ideó neceffe eft, quod omni acuto dabili,cum pofsit effe acutíor.ín uírtute principe fit,creare acutiore, íta de obtufo.Sic uídetur principiu,æternS S¿ íneuacuabíle, per omnia principiara.

Cap. X.

LegantermágnusDionyfius,ApoftolíPáulídifcipulus,incap. s. dedíuí* nils nominibus,ifta compendiofe dicít.Aitenimmihilitaqj alienum anoftro0^^ ínftítuto facimus,fi per exiles imagines, ad audorem omnium afcendctes, purgatiftímis & mudo fuperioríbus oculis,ínípicíamusomnia,*in* omnium caula,ínuícem contraria,uníformíter Óí coniunfle. Eft enim principium rerum, ex quo eft ipfum eíle,8¿omnia qua: quomodolibet funt,omneinitium, omnis ftis. Et poli pauca,fubíungít : Et alia quæt£,ipfo elfe,cum fint,quæ funt,omnia excipiunt Jdemdeeodem principio affirmat, quod fit finish infinitus, ftansS¿ progrediens,& quod nem fit ftans,neqj fe mouens. Dicit enim,omnia exemplaria rerum,ín una fuperfubftantiali conjundíone,in fui Sí omnium caula, ante fubfiftere concedendum.Eccequámlucídéíbí,&ínuaríísalijslocis,díu¿nusnirílle,qu¿epremit hc effe affirmat.

Cap. XI.

A111 tibí ex ænigmate confiat,quomodo id intelligere queas : primum efie omnium menfuram,omnia enim coplicitè eft,quæ eli e poifunt.Nam angulus ma«xímusjpariter minimus,eft adius omnis formabilis anguli,nec maior nec minor,ante omnem quantitatem.Nemo enim adeo parui fenfus eft,quin bene uideat,angulum fimplicifsimum,maximum pariter Sí mínímum,ín fe omnes formabiles,fiue magnos fiue partios com plica re,nec maiorem *nec* minorem quocunque dabilijCui non plus nomen unius,quâm omnium angulorum,atq$ nullius couenit. Quare nec acutus,nec redus,nec bbtufus angulus,nominari poteft, cum non fit alicuis tabs,fed fimphcifsima omnium caufa. Rede igitur ut Prockis recitat,in commentarijsParmenidisiPlatoomniadcipfoprincipionegac. Sic *SC* Dionyfius nofter,negatiuam prarfert theologiam,affhmatte.

Cap. xn.

Videtur aut ipfi,Deo magis conuenire,ipfum unu,Ç aliud nomen. Ita uocat euParmenides.Simihter ÔC Anaxagoras,qui aiebat.melius unu qj omnia fimul.Nô inteli*ig*as de uno numerali,quod , feu fingulare diciturtfed de uno icilicet indiuííibili,om*ni* modo diuifionis, quod Fine omni dualita t'inten'gitur.Poftquod,omniafinedualitate,neceílencccódp¡pofltmt,utfitprímum unu abfoluta iamdidum.Deinde unfi cum addito,fcilicct,unu ens,una fubftatiá¿ta de omnibus.Ita quodnihildici aut cocipi pofsitita fimplex, quin iit urium cum addito,iolûmuno fuperexaltato excepto.Vnde quomodo debeat omnia nominibus,6£nu!lo omnium nqminu nominari,utHermes Mercurius de eo dicebat, & uæcgcirahocjuideschrèinienigmate figura r fi

Cap. XIII.J

Dhuc unum attendere uelis,quomodo omnia creabilia»non funtnifi fimilitudo.Nam omnis dabilis angulus,de feipfo dicit,quod non fit ueritas angularisxueritas enim,non capit nec maius nec minus.Si enim poflet eflè ma ¿ór aut minor ueritas,non effet ueritas»Quomodo effet ueritas, quando nô eflet,quod effe'poflet£ Omnis igitur angulus,dicitfenoneffeueritatemangula* rem,quia poteft efle aliter,quam eftffed dicit,angulum maximum, pariter minimum^um non poflet effe aliter quâm eft,effe ipfam fimplicifsimam,& neceflariam ueritatem arigularem.Fatetur igitur omnis angulus,fe illius ueri fimilitudine: quia eft anguluâ,non ut in fe,fed ut in alio,fcilícet ¿n fuperfície,2¿ ideo angulus uerus,in angulo creabili feu defignabili,eft àt in fua fimilitudine.Rede beatus Auguftinus, omnes dicit creaturas ad interrogationem anfintDeus^eiponderejUon : quia non ipfi nos,fed ipfe fecit no^s»

Cap. XIIIÏ.

NVnc potes fatis ex his uidere,quam nunc,quado per fpeculum indemus» ín ænigmatefut Apoftolus ait)deDeo notitíam,habere poffumus : utiqi non aliam,quàmnegatiuam. Vti feimus,quocuncp angulo defignato,ipfam non effe fimpliciter maximum pariter & minimum Jn omni igitur angulo,negatíueuídemusmáxímum,quem efle feimus, fed non efle illum defignatumjôi feimus ipfum maximum,paríter minimum,efle omnem totalítate petfedionem,omnium formabilium àngùlorum9bmnium ipforum intimum cêtrun^ pariter & continentem circumferentiam.Sed conceptum, non poffumus de quidditate ipfius anguli maximi,paríter ÔC minímí,facereícum nec fenfus, necímagínatío,nec intelle¿tus,fentíre,imaginari, concipere uel íntellígere pofsínt aliquid tale» fimíle ¿lli,quodeft maximum paríter *&í* mínimum.

Cap. ... XV;

íto- ícdíctt Plato ín epiftolisåapud omnium regem cGda effe,& illius gratía onínia,eum¿£ caufam bonorft omniúm.Et poft pauca. Humanus enim animua a j affedat qualia fint illa íntellígere,afpícíens illa cognata genera, quoru níhíí fuffícíenter fe habet,fed ín rege ípfo nihil talemtiqs bene íbí fcribiqhoc teneri debere fècretum.Non enim abfqj caufa,nominat primum principium, omnium regem-Omnis enim Refpublica,per regem,& ad ipfum ordinata,& per ipfum regitur,S¿ exiftit.Quæ igitur in Republícareperíuntur diftínda,príorirer& confundi ín ípfo funt ípfe,S¿ uíta,ut addít Proclusxduces,comítes,milites,íudíces,leges,menfuræ,podera,ô£ quæcp talía,omhía funt iri rege,ut in publica períonaiín qua, omnia Sofliint effe in República,ada exíftuhtípfe. Lex eius in pellibus (cripta eft,ín :x uíua,& íta de ómnibus,quorfi ipfe audqreft,0¿ ab ípfo Ómnía habenqquæ *Arifotcla** lîabent tâm effe,quâm nome in Republica.Bene Aríftoteles,in fimílí ipfum principem nomínauít,ad quem omnis exercitus eft ordinatus,tanefj ad finem,& à quo habet exercitus,quícquíd eft ♦ Ecce,ficutlex (cripta in pellibus mortuis,eft lex uíua *in* principe:fic in primo,omnia funt uita,tepus in primo eft gternitas?creatura creator*

Cap. XVI»

Auerrois. Icebat Auerroisin n.Metaphÿfîcæ,omnes formas,effe adu in primo motore.Et in n.Metathyficæ,quomodo Ariftoteles negando ideas Platonis»

Alberis ponit ideas & formasen primo motore.Idem Albertus,in commentarijs fuperDionyfium,aflerit*Aitenim,Ariftotelemdicere,prima caufam tricaùfaïem,fcilicet efficientem,formale,& finalem.Formalis eft exemplaris: quodeg ad illum intelledum,non repræhendat Platonem.Verum eft aute, quod Deus omnium in fehabet exemplaria,exemplaria autem,rationes funt. Nominat autë Theologi,exemplaria (eu ideas Dei uoluntatemxquoniam ficut uoluit fecit, ait Prophe/ ta. Voluntas autem,quæ eft ipfa ratio,in primpiritellèdu,benè dicitur exemplari ficutuolutas in principe,ratione fulcita,exemplar legis eft,quod enim principi placuítjlegíshabétuígorem.Neq? hæcomniaquæ autPlato,aut Ariftoteles,aut alius quifquam dicit,aliud funt,quam quod tibi Beryllus *&C* aenigma oftendiidcilicet ue/ ritatem?

ritatem,per íuam fimilítiídínem,omníbus tríbüeré efl¿. Sic Aíbértus, ubi Cuprâ af- A^erí*s
ftrmatdicerisiOportetaliquomodofateri,quôdâprimofluatin Omnia,una forma,
quæ Gt fimilitudo eflentiæéius,per quant omnia eflè ab ipfo participant <Ec atten-
de,quod Ueritas quæ eft id,quod efle potèft,eft imparticipàbilis:fed ínfimílitüdíné
ilia,que poteft fecundùm magis Síminus recipi,fecundùm diípofítíonem recipíeh
tis,eftcommnnicabilis. Auícebron ín libro fontis ùitæ,dícít,uaríam reflexionem
entis,caufare entium diflerentíanuquoniamuítamaddit,una reflexio fuper ens,ins tócBwl
telleâum,duæreflexiones.Qiiiômodohoccapipôfsitinæ- c y
nigmate,ïta udis ¿magínarí.Efto ígítnr,qnód a b, fit linea fi- ---------- ----------
milttudínísuerítads, interprimam uericatem ÓÍ ipfum a ni-
hil cadens:b uero'finis fimilicudinis circa nihil: *8i* fuper c, a— ---
ipfum b moneatur,motu complicatorio ilerfùs a,figuràn S
motum,quo Deus uocat de non eflè,ad efle. Tunc linea ab A
eft fixa,ut egreditur à principio,ut eft a c:Sí mobilis,utmo- a—
neturfuperc,complícatone uerfúsprincipium., fnhoemo- o
tu,cbcumca,caufatuaríos ángulos, Sí c b eft per motum,
differentias fimílitudinis explicans.Primo ín fimílícudíne mi
ñus forníali,obtufum angulum caulat,ípfius eíTe.Deínde iti
magis formali,ípfíus uíuere ». Deinde ín maximèformali S¿ &
acuto,ípfíus íntellígere. Acutus angulus,plus de acftíuítate
angulíjfií fimplícítate participaret fimilíor primo principio.
Et eft in alrjs angulís/cilícet uítalí, Sí ípfius efle, fie uítalís ín
ángulo ípfius efle,Sí quæfunt mediæ differentiæ,ipfius efle,
Sí uíuere,acípfius íntellígere,quxexplicari poflunttfic ín a e
ænigmateuídebís. A b ením, fimilitudo ueritat¿s,ommaín
fe coiidnet.qaçpoflùatcxplicari,8Î per motum,fit ex/
plicatío.Motus autem quomodo fíat, ubi fimplex ele- r
mentum, de fe explicat elementatum, fícat præmifi,in
ænigmatefiguratur. Simplicitas(ením elementalis,eft
ex mobdí Sí ímmobílkficutpríncípiunaturale, eftprtn a"-------* ■B
cípíum motus Sí quietis. Vnde dum intelledus condi- e
tor,fie mouet c b,exemplaria quæ in ft habet explicat,
ín fua fimílítudíne.Sícut Mathematicus,dumlineâ pli-
catín triangulumtipfum triangulum,quem intrâfèha^ B
bet in mente,explicat motu complicaçionis.Vnde ha/
bes,lineam a b,imaginari deberecommunicabileue- r ¿b
ritatem,quæ eft incomunicabilis ueritatis fimilitudo,
per quam omnia aera,funt uera,Si non abfolut^ut ue
ritatem,fed ut eft in neris. Experimur ante, ipfum efle B w h
e
uerorum in trino gradUjin eo quod quædam funt tan-
tum,alia uero,ueritatis geftant fimpliciorem ffirillitu- /
dinem,quorum efleeft uigorofiustquia eo quod funt uiuunt Alia adhuc fimpLcio-
rem,queeo ípfo quôd funt,uiuunc ciintelliguntElTe autem,quanto fimplicius:tart
tó uígorofius Si potentius.Ideo abfoluta fimplicitasfcuueritas,eft omnipotens»

Cap. XVII»

ADhuc alio ænigmateper doârinam,ut ad minima reipiciamus,qu5doma^
xirna inquirimus.Vnflceumonas,eftfimplicius punclo.Puncfti igiturindi
uifibilitas,eft fimilitudo índíuifibilítatís».ípfius unius. Eftoigitur,quód
unum fit ut indíuífibílís Si incommunicabilis neritas › quæ fe uultoftendcz
re Sí c°mmunicare,per fuam íímilítudínem:6í unum fe fignat feu figurat, S¿ oritur
puneftum. Pundum autem communicabilís indiuífibílítas,in continuo non fie
unum.Sit igitur pundnm communicatum,modo quo communicabile eft,Sí habe,
tur corpusmam pundu eftíndíuífibíle>omni modo efíendico tinui *QC*dímenfioms\

Modi

Modi autem effendi cotinuhfunt linça,foperficies,& corpus.Modi autem dímenfionis,funt longum,latum,ó¿ profundum .Igitur línea,participat indíuifibilítatem pundi,quiaeftíllinealitefindíuífibilíSílineaenÍrninnonlíneampartírínequít.Nec eft diuifíbilís,(ecündumlatum 8¿ profundúm.Superfícíes participat índiuifibilíta/tem pundi:quia in non Íuperfíciem,ímpartíbilís.Nec eft díuifibilís,fecundum profundumjquia nec fit corpus.Et corpus participat pundi ¿ndíuifibilítatem:quía in non corpus,partiri nequit,fecundSprofundum díuifibile.In indiuífíbítate pundi, complicantur omnes illae indiuifibilitates.Nihil igitur repetitur in his,nifi explica/tío indiuííibílitatís pundi. Omne igitur quod repetitur in corpore, non eft nifi pundum/eu fimilitudo ipfius uníus.Et non repetitur pundum, abfolutum â cor/pore,uel fuperficie,autlinea:quia eft principiumintrinfecum,dans indiuifibilitatc. Linea autem plus participat,fimplícítatem pundi,quàm fuperficíes,fuperficíes, quám corpus,utpatuít.Dehacconfíderatíonepúndi ó£ corporis>ceeleua5ad jGmi> lítudínemuerítatís&uníuerfijÓCinclariore aenigmate,facies didorum coníedutS*

Cap. XVIII.

REcipias ueraciorem conceptum ex homine,qui omnia menfurac.In homine eft intelledus/upremitas rationis,cuius efle,eft â corpore feparatum, & per fe uerumtdeinde eft animatdeinde naturatac ultimo corpus.Anima dico,quæ animat dat eflè animale.Intelledus uerô qui non eft communícabílís,autpartícípabilís,propter ffiamfimplicem uniuerfalitatem & indiuifibifitatem»fe infua fimilitudine communicabilereddit,fcilicet in anima.Cognitio enim fenfitíúa animar,oftendítfeíímílitudínem intelledus efle.Per anima, intdledus (è comunicat naturae,& per natura corpori.Anima in eo,quod fimilitudo íntelledus8 fentít líberéjín eo quod eft unita naturç,animat.Ideô per natura anímat,per fe,fen* tít Quæ igitur anima operatur in corpore,medio naturae,illa contradé operatuufi-cut cognofcitiua,in organo,contrade fecundum organum.Refpiciamus ergo adi corpIis,& omnia eius membra formalia,ÔC ad cuiuslibet legem flue naturam,uirtu/tem,operationem,& ordinem,ut fit unus homo:& quacunque reperimus explicite illa reperimus in intelledu,ut in caufa,audore,& rege,in quo omnia funt,ut in cau-la efficíente,formalí,8¿ iínali.Omníaenim anteríoriter ín potentia effedíua funttfi-cut in potentia ímperatorís,funt dignitates & officia Reipublicç. Omnia func,for-malícer in ipfo,qui omnia formamur formata in tantum fint,inquantùm funt eius conceptui confbrmía.Fínalíterfunt omnia in eo,cum eius gratia fint, cum ipfefit fi* nis,& defiderium omnium.Nihil enim omnia menbra appetunt,nifi unions infepa rabilem cum ipfo,tanquâ cum fuo principio 8¿ bono ultimo,Qc uíta perenni.Quo-modo autem anima,que eft fimilitudo intelledus,ín fe omnia uiuíficabilíacomplí-cet,&uitam omnibus,medio naturae communicet,& quomodo natura fit omnia,uc inftrumentum co mplicans,S¿ in fe,omnem omnium membrorum motum & natu-ram,præhabens:quis fufficienter enarrabitutflntelledus medíante fua fímílítiidíne quæirihomineeft anima fenfitíúa,dirigit naturam ,8¿ omnem naturalem motum9 ut omnia fuo uerbo,feu conceptui,fiueuoluntati,conformentur*Sic¿nuníuerfo(cúí prsefídet conditor íntelledus)níhil penitus reperítur,níff fímilítudo,fiue conceptus ipfius condítoris.Sícutficondítorínteliedusefleteuífus,uolens fuam uírtutem ut-déndi oftendere,omneuífibíle,ín quo feoftendat concíperet:eo ipfo íntra fe omne uífibile haberet,& ad conformítatem fingulorum uifíbílín ín fuo conceptu exíften-tíum,cunda uifibilía formaret♦ In omnibus enim uífibílibus, nihil reperíretur,nifi conformítas, &ideó fimilitudo ipfius conditoris eorum,intelledus^

Cap. XIX

Sol, ^ny/!»ía Albertos,

VAria ualde ponunt fandi,8¿phílofophí,aenígmatá. Plato in libro de Re/pubiích,recípit(olem,ôi eius attenditin fenfibilibus uírtutem, & ex con-formitate illius, fe eleùatad lucem intelligerçtiæ, intelledus conditoris. Quo paradigmate,magnus Dionyfius eft ufus.Nam utique ænigmà eft gratunijob coiffiormitatem3lucis fenfibilis ÔC intefligibilis.Albertus^nigma redi/tudinis

tudinis recipit,ac fi linealis reditudo daret eflè omni ligno,quæ in nullo uti eft,poteft participari,^ manet ímpartíbilís & abfoluta. Varie autem in contra ¿io efle,fcilicet ínfuafimílítudíne,in quolibet ligno participaturtquoniam in uno nodoiè, in alio íncurue,6¿ ita de infinitis díftérentijs. Etíam caliditatem fingit abfoluta,^ quo GOiw. modo omnia calida,illius fimilicudinem participant,^ habent eflè fuum ab illa,fic conceptum facit,de conditore intelleâu,^ creaturis. Ipnnmerabdes modi poflimt concipi,multosalios indodaignorantia,& libellis alrjs poíutSednullus praectfisfimum attingetepptеft:cumdiujnus modus fit fuprá omnem modum. Et fi applicas oculare,dC uides maximum pariter^ minimum modum,omnis modi principium,in quo omnes modi coplicâtur,8< que omnes modi explicare nequeunt: tu c facere poteris,dé díuínó modo,ueríorem fpeculatíonem,

Cap^ XX

Exalfenís;

Díceres forte uífum Berylli,prxfupponereeíTentíam3recíperemaíus & mínus, alioquí per maximum pariter Sí mínímum,non uideretur eius princípium. R. efpondeo,quod quamuis efléntía fecundum fe,noriuídeátur magis & minus recipereitamenfecuriduni cómparát*íonem,ad efle & adus proprios fpecíeí,magis minus participat, fecundum difpoíítionem materie recí/plentis,adeo (ut dicit Auicenha) quod in quibufdam uídetur Deus in hominibus qui díuíuum habent inte!ledum,&operationes. Nec hic modus Berylli,penitus fu ítabfeóndítus Ariftótelí,quí fgpé/lifcurrít,reperiendo primum per hoc argumen- *Aftfotdcs.* itum. Vbi reperitur participatio unius,fecunda magis & minus,in diuerfis: neceflè eft deueniri ad primum,in quo ipfum eft primunuut de calore,qui in diuerfis partícípatur,deuenitur,adígnem,ínquoprímumeft,utínfonte,áquoalia omniacalorem recipiunt. Sic Albertus,ilia regula utens qugrit primum,in quo eft ratio fonta- *AlbeM* lis entis omnium entitatem participantium,fie ÔC principium cognofcendi, ubiica dicit:cum intelligentia,anima rátíorialís,6¿ fénfitíua,communícent tnuirtuce cognofcendiioportecquod recipiant hanc naturam ab aliquo,in quo eft primo ficut in fonte-& file eft DeusJm pofsibile eft autem,quod æqualiter recipiant ab eo, quia ficellent æquè propinqui principio,& æqualisuirtutis in cogriofcendo* Vnde primo recipitur in intelligentia,quæ habet tantum de eflè intelligentiæ,quantum participatdëradiodiuino. Similiteranimaratiorialisjtantumparticipatde uirtute cog no fcitití à,quantum capit de radio iritelligentiæ,licet obumbretur ín iíla. Síc anima feriíjbilís,participat de cógriítíorie,quantum imprimitur in ipfa,radius ratioqa> lis aniniæ,licet obumbretur in ípfa. Sed fenfitíúa,eft ultíma,qug non influit ulterius uírtutem cógnofcítíuá. Sed ut anima rationalis,non influit ín fenfummifí fibí fit co¿undus:fícnec primum,influítín fecundum,nifi eíconíundum. Nonincelliga$,ín¡ tellígentiámcreareanímas,autanímamfentomfedquod radius in primo horumá fapientia aeterna receptus,eft exemplar,*8¿ quafi* femínale fecundi. Et quia radius Ífte,fempehecipítur,inuírtutémínoratus:ídedaníma,nonrecipítTadium,fécLÍndíi cfléintelligíbile,necuegetabilís,abanímafenfitiua,recípítradíumcognítíuum. De f< inde magnus Albertus,inaHegads commentary,afsimilatíllum díuinum radium, illuminantem naturam,cógnofcitíuam radío Solisíquíin fe confidemus, antequñ fubintret aerem,eft uníuerfalís S¿fímplex,6¿ín aere recipitur ín profundo ípfú pez herrando,& penitus inumínándo. peínde recipitur írí íuperfícíe,ín corporibus tèr míñatis,úbí íecundúni uaríam dífpofitíonem,uaríos caufat colores,album clara,t fi èft fuperficíes claramígrum,fi obícuraíóf medios colores,fecundum difpoíitíone medíam. Síc principium primumdcilicetfapientia Dei,(eu díuína cognitio, quæ eft eíTentia Dei, manens incommunicabilis radío fuo(quieft una forma cognofçi/tiua)fehabet:quoníamquafdamnaturas íllum¿nat,utcognofcant flmplícés quiddi cates rerum. Et h£ccognítío>eft fecundum maximum fulgorem,qui poflibilis eft recipi in creatura>& hoc ín *i*ntelligenttjs. In alrjs reperitumibi non operatur,talé cog-. hítíonemfímplicíum qu¿ddítatum,féxmíxtarum cum continuo &C. tempore, *iicut* iri hominibus Jbi enim incipit cognitio á feafibus3ided oportet, quod conferendo ¿ urium.

unúrnadakerum,perucníatad fimplex intelligíbile. Quare ïfaac dícébáhquod ratio orí turbin umbra intelligéntiæ,6cfenfus,in umbra rationis,ubi occSbit cognitio. Vnde anima uegetabilis,oritur in umbra fenilis,& non participat de radio cogno/ fcítíuoiítaquodpofsitreciperefpeciem,S¿ab appeñdictjs materiæ feparare,utfiat fimplex cognofcibile.ALïicennauerô,fufcipitænigma in igne,& uario eius effen» di modo abæthetedeorfum,uicpquô in lapide penitus obumbretur.

Áuitfflia. IgMÍJ.

Cap. X5CI»

Dícwyfwí. Exfenteru tía»

1 omnes,& quotquotuídi (ctibentes, caruerunt Beryllo. Et ideo arbitror, ft conflanti perfeuerantia,fecuti fuiflent magnum Dïohyfium:clariùs uidiÎlènt,omnium principium, ate^ commentaria feciffentin ipfum, fecundum ipil I is feribentis intentionem.Sed quando ad Oppofttoru cohiumftio nem perueniunt,textum magiftridiuinfidifiuniftiuèinterpretantur. Magnum eft polfe fe Habiliter in coniundiione figere oppofi totum.Nam etfi fciamus ita fieri de bere,ta men quando ad difeurfum rationis reuertimur,labimur frequenter,bc uifio nis certifsime nitimur rationes reddere,quæ eft fiipra omnem rationem,& ideó tue cadimusdediuimsad humana,& inftabilesatque exiles rationes adducimus.Hoc Plato in epiftoliSjUbi de uifione primae caufe prçmifit,omnibus accidere aftruiuTtl ígítur,fi uolueris aeternam fapientiatn,fine principia cognofcitiuumuidere,pofito Beryllodpftim uideas,p er maximo pariter & minima, cognofabile. Et in ænigmate,quemadmodu de angulis,inquire,acutas formales fimpiices, €< penetratiuas na> turascognofcítíuaSjUtí angulos acutos,alias obtufiores, & demum obtuiifsimas^ uti obtulosangulos.Et omnes gradus uenari poteris pofsibiles quemadmodft dehocficdixijita de quibuscunœiic fe habentibus.

Cap. XXIL

Vbitas fortafsis, quomodo uidetur principium unitrintim. Refpondeo$ Omne principium eft indíuífibdé,omni diuifione fuorum efteduum,feu principiatorum.Primum igitur principium,eft ipfa fimplíciísima atep perfecftifsimaindiuifibibtas.In edentia autem perfedifsimçïndiuifibilitatis,uideo unitatê,quæ eft fons indiuífibilítatis. V ideo aequalitate, quæ eft índíuiiibilitas unitatis,& uideo nexum,qui eft indiuifibilitas unitatis & çqualitatis. Et capio ænigma, *intueora* cb angulum,et confideroc pundum,pr»mum principiftanguh.et lineasca,ôf c b,fecundum principium cpundfiim,principium eft unitrinum* nam eft principia c a hneæ,quæ eft linea immobilis, & lineæ c b,quæeft linea differentiarum formatiua.Et uideo c a' pun(ftum,utriu(cp nexum, S£ quod c,pundum eftimi & b müm,ó¿ proximum principium angulófcilicet principium. fimul & terminus angulidnciptt enim inc pnefto, ôfin eodem terminatur.Dum igitur intueor inc unitrinum principium,uideo ipfum ene fontem, unde primo emanat unitas feuneceflitas,omnia uniens ôiconftrinz c | gens.Deinde uideo ipfum principium>unde emanat aequalitas, omnia quantumcune# uaria formans feu adaequans,quocuncp motu hoc fieri oporteat.Sic uideo ip fume principium,unde emanatnexus conferuatio,omnium conftridorum æ formatorum.Videó ígítur,ípfum principium fímplícifsimum, unitrinum,utfua indíuífibílitasfit perfedhfsima,ôcr f t omniumcaufa, quæin fua indiuifibihefíentia,íí/ ne trina indiuifibilitatejubfiftereneqiieunt.

Cap. XXIIL

Exalíciiís- Aw«MgiW. *Demzcrülts* Plato.*

EtigeruntPhíloíophíhanctrínítacem,quam uidemnt in principio efie,a caufatoad caufam afeendendo » Anaxagoras, 6¡f ante eum Democritus, Abderices(ut uult Ariftoteles)fuitprimus, qui intelleduale uidit principi um Qiiem Plato extulit,eius libros fæpiisimé legens,quia uifum ipfi fuit, quodmagiftrum inueniflet Etquæ.Plato de eodiciqilla âf Ariftoteksdpfe enim. AnaxagoraSjtàm Platoni quàm AríftotelíjOctilosaperuítrVífus eft autemuterque,

hoc

hoc principiumjper rationem reperire.Et Plato prinapt'um,aquo omnia condita, nominat conditorem intellecftum,& eius patrem Deum>ac eundorum caufam.Ec ¿ta primó apud primum,omnia efledixiqut funt in triplici caufa ,efficienti, formali, & finali. Secundo dixit,omnia efle in conditore intellecftu, quem primam dicit Dei creaturam,& aflerit generationem eius,á primo efle,quafi nlq à patre. Hunc intellecftum,quem etiam facræliteræjapientiam ab initio, &C anteomnia faecula creará, & primogenitam omnis ereaturæ,nominant:dicit conditorem,quafi inter caufa m, & caufata fenfibilia,mediatorem,qui exequatur imperium,feu intentionem patris. Tertio uidiqper uniuerfum diffundi fpiritum feu motum,cundia quæ in mundo fôt conedentem Sfcohferuantem. Apud igitur Deum omnia uidit primô,modp eflen di primo ôf fímplícífsímo,ficutomnia font in poteftatc effe(ftiua,0i omnipotenti. Secundotuidit omnia efle,ficut in execiKore impenj fapientifsimo.Et hunceflendi modum,uocatfecundum.Tertio uidit omnia efle/utin infttumento execucoris,fci licet in motujnam per motum^quæ fiunt,ad dfedu producimturJEt hunc eflendi modum tertium,animam mundi nominauit Ariflotelesjicet no utat terminis illis. Idem uidetur dicere quo ad Deum,fcdicet,quodomnia apud ipfum,fint ut in caufa unitrinâ,quodqùodômnesformæ,fintinin£enigentiamotrice cœli,fîOnmotuanfi **mato anima** nobiliJpfe aBt íntellígéntías,plenas formis,multiplicar, fecñdóm muí; títudínemorbium coeli:quiaeasdicitmotricesorbium>Tame fecundum regulam **fuam,ad** omnium íntellígentíarum monentium primam,fcilicet ad primum moto- **reni,** nèceflàrío deueniri oportere oftendit. Et hunc nominat principem, (eu prima intellecftum.Plato autem, confiderans multitudinem intelligentiarum,uidit Intel- **ledum,** cuius participatione, omnes intelligentiæ.font inteiligentiæ, Èt iquia uidit primum Deum,abfolutum3fimplícifsímum,ínparticipabíeéC íncómmünicabilepríncípíum:ídeócommunícabilemíntelletflum,<nDíjs multis feu intelligentqSj **uariê** participatum & communicatum, arbitrabatur primam creaturam. Ita etiam anima mundi,quç in omnibus animalibus,comunicabiliter participatur îanteom* nes animas,quafi in fua prioriter omnescompiicantur,utinfuopnndpio3eflecredidit.De his igitur tribus eflendi modis prioriter,quomodo fortiahttii nomina fatorum,irido<ftaighorantiamemorfum}quædam dixifle. Solum autem notes ,noii efle neceflarium, uniuerfalem efle creatum intellectum,aut uniherfalem mundi ani f* / **mam,** propterjpatticipationem,qug Platonem mduit.Sed ad omnem eflendi modu fuflncitaburide,primum principium unitrinumtlicet fit abfolutum,& íuperexaltatum,cüm non fit principium contrada,ut natura,quæ ex néceflitate operatur,fed **fit** principium ipfiüs riaturg»Et ita fupernaturale,liberum, quod uoluntate creat om nía.Illaueró quæ uoluntate fiunt,in tantum funt,in quantum uokmtati conforman tur,QC ita eorum forma,eft intentio imperantis.Intentio autem,fimilitudo intenden **tis,qU£** eft communicabilis SC receptibilis in alio.Omnis igitur crea tura,eft in ten tip uoluntatis omnípotentis.Iftudignorabanqrá Plato quâm Ariftoteles: aperte enim; uterquecredidit,conditorem íntelledum,exneceffitatenatiira>omníafacére>8¿ ex> hoc omnis eorum error fecutus eft.Nam licetnon operetur per accidens, ficut ig- Âr/Jc^w- **nís** per calórem, ubi bene dicit AuicennaCnullum enim accidens, cadere poteft,in- *Aiiicenrtit* eius fimplicitatem) per hoc uideatur agereper eflèntiam mon tamen propterea atcen «git, quafi natura,feu inftrumentum necefsitatutn, per fuperiorum imperium,fed per liberam uoluntate,quæ eft deflentia eius.Bene uidit Ariftoteles in Metaphy/ fica,quomodoomniainprincipioprimo,funtipfum:fednon attendit,uoluntatem eius.non effealiud,aratione eius,deflentia.

Cap. XXIIIL

Vomodo autem Plato,habuerit de unitrino principio conceptu, quâm jfcproplnquead modum noftrum ChriftÎanæTheologiæ:EufebtusPâpbili, Bin libro de præparationeEuatigelica,ex libris Numentjjquifecreta Platonis côfcripfit,6¿Plotini,atqueah'Orum,coÍlegit.Ariftoteles etia,ín fua Metaphÿfica,quâipfeTheologiâappellaumultaconformia ueritati,ratione

oftendit/cilice^pdmurn intel!edueflepenitus in adu^quíiéipfô intellígítj ex quo
ExaHcnís. deledlatíofunima.Hocquidem 0¿ Th eologinoftri dicunt,intellecftum illum dim>
Externen- num,fe intelligendo de fe ÔC Tua effèntia S>¿ natura,generare inteUigibilem fuijpfius
ta‘ fimilitudinem adæquatifsimam.Intelledus enim generatuerbum,in quo eftfubftâ
tialiter,-Sc ex hoc prgceditdelecftatio,in qua eft generantis 3¿ geniti confubftâtiaïi*
tas. Veruntamen fi de hoc principio,cuuis habere omnemi poÏÏÎbilem fcientiam,co
fidera in omni principiato,a quo eft,quid eft,& nexum,& per ipfum Beryllum, ma-
ximi pariter minimi príncípíatí,réípice in omnium principiatorum principium*
In ipfo princjpiOjpcrfedifsimcmodo diuino reperies. trinitatem principium fim-
plicifsimum,omnis creaturæLinitrineÆcattende,meinfimpliciconceptu principi*
ati,trinitate unitatis eirent;æ,exprimereperquodeft,d<f quod eft j & nexum,quae ia
fenfibili fabftantia cornuniter nominatur forma,materia, & copofixuiut in homine
animâjCorpuSjô^uttiufqjnexus. Cap. XXV.

ARîftoteles,concordandoomnesPhilofophos,dtc€batîpnnc/pia,qU2:fub*
ñantiae ínfunxsefle contraria,tría nomínauítprincipia, materíafn, formá3
6¿priuationcm.Arbitroripfu,quamuis fuper omnes dilígentiísimus aiqg
acLitifsimushabeatdifcurfor,atcpomnes,in uno maxime *defecifíe.* Nâ cum
principia fine contraría,tertium principium utiqj neceflariii, non attigerunt,& hoc
tdeojqaiacontrariajfimulineodemjcoinciderelnon putabant pofsibile,cum fe ex-
pellat Vnde ex primo príncípío,quodnegac,cótradicftoría ftmul efleueratipfc Phi
lofophus oftendit,fimiliter contraria,ftmul eflenon poffe. Beryllus nofter acutras
uiderefacir,utüideamus,oppofitaïnprincipioconnexiuo,ante dualitatem, fcilicet
antequam fint duo contraria,ficut fi minima contrariorum inderemus coïncidera?
Î)Uta,minimum calorem & minimum frigus,minim am tarditatem,ôf mínímamue-
ocítatem,S¿ita de omnibus,uth£C fint unum princípium,antedualícatem utríuft^
liJffíífefflí. contrarípquemadmodum inlíbello,de mathematica perfeccione,de mínimo arca
¿bewíiírf *per-* minima chorda,quomodo coincidantsdíxi.Vnum ficut angulus minime acutus*
fefiíjw. & minimèobtnftïs,eft fimplex angulus redus,in quo minimacontrarior angulorfà
comcidunnantequam acutus & obtufus fine duo anguli: ita eft de principio con-
nexionis,¿n quo fimplícítercomcíduní?mímma contrariorum. Quodfi Ariftotefc»
principium ,quod nominatpriuarionem, fíe intellexiflèr, ut fcilicet priuatio íft pria
príncipium,ponens coincidentiam contrariorum,^ ideo príuatum contraríeme
utríufq^taQquam dualftateiibquaeín contrarijs eft neceflaria,procedens:tuncben¿
uidifleuTímor autem^ne contraría íímul eídem ínefíc fateretur, abftulit ei ucrítaxe,
tllius príncípíj.Er quía uidít tertium principium neceflaríum,&effè debere priuatio
nem:fecícpríuatíonem,fine pofitioneprincipium.Poft hoc non ualens benè euade
re,quandàm uideturinchoationem formarum,in materia ponere,quæfi acutefnlpi*
citur,eftinrenexus,dequoloquor.Sedficnôint€llïgir,necnominat.Etob hocoês
Phííofophfiad ípírítum,quí eftprincipium connexionis, *&Í.* eft tertia perfona in di-
uinis fecundum noftram perfeexam Theologiam non actigeruntdicet de patre 0¿.
lio^piærifcp elegarer dixerint,maxime Platonicien quorum libris,fancius Augufis-
nus,Euangelium loannis Theologi noftri,in principio erat uerbum, ufep ad nome
loannís BaptiftaCjóf incarnitionem4(erepenfle fatetur. Ia quo quidem juuangehoa
de Ipititufan&o nulla fit mentio*

Cap. XXVI,

Mrÿtfdr/* 'v Portet naide hæc quç dixi,de hoc tertio notare príndpio.Dícít Adftotelo
g 1 &bene:principia efle minima&indsuifibilia,quo ad magnitudinem qvS
JFtitatis,maxima quo ad magnitudinem uirtutis.Vndeneq; forma eftdíuiíb
bilis neq? materia diuifibilis: quia no eft nec qualis nec quanta, neqj nexus
díuífibílís.Eftetíaígifqu»íniftísfubfiíiír,eftíndíuif¿bilís:8¿ quia intellecftus nofter*
qui non poteft concipere fimplex,cum côceptum faciat in imaginatiohe,quæ ex fea
fenfíbilibus fumítprincipio,feufabieÓú imaginisfuæ feu figuranhinc eft quodin-
telkdus eflentia rerum concipere nequit» Videt tamen eam fuprà imaginationem

8¿ conceptum fuum,índíuifíbilem tríníterfubfiftere.Vnde dum fícattenté aduertit; uídetfubftantíácorporalem,ur fubftantiarn!ndíuifibílem,fed per accidens diuïft/ bilem.Ideo dumdiuídítur corpus,nodiuídítur fubftantia:quianon diuídítur in no corpus,autín partes fabftantíales,fcílícer formamjmateríam,^ nexum,quaé magís proprie dicuntur principia,quam tres:quia efletdíuídereindíuífibdeabíndíuífibiíí, ficut puncffum à pundo,quod non eft pofsibilejfed continua diuídítur in cÓtínua; poteft enim eius fubiedum fcilicet quantitas recipere maius minus.Pofie autem aiuidi,uenitabindinifibilimateria,quænoeft indiuifbilis propter unicatem,ut forma,feu paruitatem,ut nexusffed propter infirmitatem ficut nondum ens. Ideo dum eft ens per formam,quæfe *ei* ualdè immergit, & fit multum materialisiCuc propter materiam diuídítur quantitas.Vnde per ænigma poteris differentias talium forma/ rum inueftigare,quæ funt multùm materiales ímmerfe,ó¿ quæ minus,& que nal de fimplíces.Et quoniâ omnis corruptio,mutabilitas,& diuifio eft â matehaxftatmi uídebís caufasg¿dpratíonum,8¿ corruptionum,^ quaecp talia.

Cap. XXVIL

ARiftoteles quando Politicem confcribere propofuit, ad minimum tâm economices quâm politices fe contulit,& *in* illo mínimo, quomodo maxi* mum fe habere deberet,uídítidicens *lie in* altjs fimiliter faciendum. In meta/ phyfica autem dicitcufuum & reeftum in natura contraríarfiquare unum no poffè conuerti in aliüddnprímóprób¿díxítí& puto quod fi quis maxima quæcûq? **feíre quaéfierítj¡0¿ ad** mínimum oppofitorumíe conucrterit:utícp fecrcta feíbilía ínueftígabítln fecundó,de curuofi¿ redo,non beneconfiderauiuNamopponun* tur,&unumeftutriufcpmintmum.Ipfeforcêhæcficdixit:at ignorantia fuá de quadratura circuli,cuius mentionem fæpéfacitexcufaret. Habes autem fuperius principium efle índiuifibile omni mó do,quo diuifio eft in •principiatis, Principia ta ïgit contrarié díuíduntur,habent principium eo modo indiuifibilefideo contraria eiuf- **dem funt** generis.Facies tibi fcíentíammedíante **beryllo**,ænigmate,de principio oppófítorum,6¿**differential** deomnibus circa illa attingibihbus. Sic generaliter de fcïentia per principium fcíbilíüm,6¿differentrjs eorumtuti in fimilí audíftí fuperius. Vnus eft entm in omnibus agendi modus.Sic fi forte uelis magnum DionyfiS, qui Deo multa nomina tribuit,ampliando ad beneplacitum extendere, cum beryllo&ænigmate,ad cuiuslibet nominis principia pergas, & quid humanitus dici poteft(Deo te femper dirigente) uídebísJBtíam caulas in natura fubtihus.actinges: fci< licet quare generatio unius eft corruptio alterius. Videndo enim per Beryllum unft contrarium,uides in eo effe principium alterius coritrarrpputa dum uides per maximam pariter,minimam caliditatem principium calídicatis: non effe nifi indmifit>ile onini modo diuifionis caloris,& ab omni calorefeparatum. principium enim; nihil omnium principiatorunupríncípíata autem prúicíptj caloris ,fonc calida ,non **eft** igitur calidum caloris príncípíum.Id autem quod **eft** eiuídem generis,6¿ non g - lídum,uídeo ínfrígído:S¿ íta ín contrarías altjs.Cum ergo in uno contrarío fit príncí - Í)iumalterius:ídebfuntcÍrcularestranfmUtationes, *8¿* commune uttíuícp contnrq ubfecftum.Sicuídes,quomodo pafsíoxrarifmutatur in aftione,ficurdifcipulus parítur informationem,utfïatmagifter feu informator,8¿fubíc(ftumpoft paísíonemcaz Íefadíonís mutatür in ignem calefacientem,& fenfus patitur imprefsionem fpeciei obieciijUt fiat acftu fentíens,6¿ materia imprefsionem formæ,ut fit adhi.Oportet au- **tem** ut adueftas,quando de contraftjsdicoiquornodo illa q«g funt eiufdem generis; 6i æquè díuíffibílía,denoto:tunc enim in uno,eft alterius principium^

Cap. xxvni.

Videtur mihi uticp te poft hæc querere,quid ego æftime ens effe;fcilicet quænam fit fubftantia. Volo tibi quantdm poffum fatisfacefe,quamiiis fiiperi- ExaJicntë.' ora(quædidurus (um) contineant.Anftoteles feribie, hanc quæftionc antiquam omnes indagatores ueritatís,femper quçfierunt huius diibíjfola: o henh38^adhucquaerunhucait.Ip(eautemrefoluit^iblutioriefilius dubíj dninê fcícri

,tiamdependere;Sdreemm quid erat elfe,hoc eft,rê ideo hoc die,puta domñ,qurai quod ent efte dormii,hoc eíheft atcigiffeakiisimum fcibile.Dum autem circa hoc follicitcqui ceret,etfurfum deorfumcp pergereti& reperifsetnecfubftantialem matenarn fieri,cum fit poffibilitas eilenduQuae fide alio effet,id-de quo pofflbilitaseft fendi/uiffettcum níhil,nífi¡poffíbíle fieri,tiat:ídeo non eft poffibiiitas,de pofsibilija te.Non ergo fit materia de aliquo alïo.necp deníhílojquía de nihilo,nihil fit* Ddnde o Rendit formam non fierit oporteret enim quod de ente in potentia fierctí& He de materia,Be exemplificaqquomodo rotundans æs,non facit fphçram ¿neam, ftd .quæ erat femper fpbera'íüducítur in materiam æris.CompofiiuigiC fit tantfk.forma ligiturquæ formataáu incompoiito,nominatquoderateflè:8<dum ipfam feparatam confpicit,nominat fpecíem.QuídautemfitiHafubftantia,quam nomiât,quodl erar effe,dubítat;nefcít ením linde ueníat,aut ubi fubfíftar.Et an fit ípfum unum,aut ens,autgenus:uel fi fitab idea,qtiæ fit fubftantia ín fefubfiftens. Autfi ediiciturde/ potentia materíx,6¿ fi fíe,quomodo hoc fíat.Oportet ením quod omne ens ín po> €c¿ma,pcr ens ín a du perducatur in acftum.AAus enim nifi prior effet potêtia,quomodo potentia uenirec in adum? Sí ením feípfam poneret ín a<ftu,effet ín actuante .quam diet in acfo.Etfí eft prius *ín* aAmerít*igít fpecies,aut* idea feparata 5nec hociu detunOportcretením idemefleſèparatum,&non feparatum,cum non poísit did quod fit alia fpecies (¿parata,*ÔC* alia fubftan&Xquoderatefle.Si ením alia, non eft, quod erat eífe.Et *Ci* ***funt*** fpecies feparatæ àfenfibilibus,oportef illas ee,uel ut números,nd utmagnitudines feparatas,finemathematícales formas.Sedcumillæ depe deant à materia,ÍY fobícdfo,fine quo mathematícalia non habent efíetnon funt *i*gtí feparatæ*Etfi*non funt fpecies feparatæ,non fint uniuerfales, neq? fcientía de ípfis fieri poteft.Per taha multa fubtilifsimedifcurrinnec fe píen e,utuidetur figere potu-

'^cerates. ft,propter dubium fpecieruty ôf idearum.Etiam Socrates íuuenis,<3¿ fencx,utPro-

Gradus. cius dici t,de hocdubitauiutamen magis elegit opinionem,feilícet ¿¡d quamuis fint alique fiibftantie firparatç à materia,tamen fpecies no funt feparatæ fiibftantiæ:ficut necípecies artís7cílícetdomus,ttóhabetcfi¿ *fubftantialeà maceria feparatum. Sed* quæftionem illam iæpiùs mouens,femper efte difficillimam conclufît

Cap* XXIX

Artfetelm TT"™*1 Go autem attendo,quotnodo,ctfi Aríftotelcsrepeiifíet fpecies,aiít nerita-
|L< tem circa illatadhucproptcreanonpotuiiletattigifte quid eratefte, nifi ec»
g modo quo quis attíngíthanc menfiiram,eífe fextaríumtquía eft, quod erat eifcfoxcario.Puta,quía ficeft,utá principe Reipublicæ,utfit fexraríumqeft confticucmn.CurautemficfíLÓÍ non aliter conftítutfi,propterea non feíret: nifi §4 demum reíokitusdiceret,quodprincipiplaaift,legis uigorem habet.Etita díco cu iapicntetquod omnium operum Dei nulla eft rationed cur coelum coelum, & terra terra,S¿ homo hornopiulla eft ratio,nifi quia fic uoluit,qui fecit-Vkcrius inueftigare,eftfatuum(u£ in fimííidícít Aríftoteles)uelíeinquirere primi principi} quodlibet eft,udnoneft^demonftrationem»Seddum attente confideratur, omnem creatu/ ram nullam habere eflendi rationem aliunde,nifi quia ficcreata eft,quodcp uoluntas creatoris fit ultima cftendi ratio, fitq? ipfe Deus creator firnplexintellectús3quí peí fe creatjita quod uoluntas non fit nifi intelle'dus feu ratioyimd fons,rationum:tunc dareuidetquo modo in quod uoluntate fadu eft,exfote prodtjt rationis.Sicutkx imperialis non eftnifi ratio imperantis,quæ nobis uoluntas apparet

Cap* XXX.

Eft igitur,ut accedamus propiùs,adhtic confiderandum,quomodo nofter *intel* ledos (hum intdledum ab imaginatione,ad quam continuatur,nefeitabfol uerc.Etideoinfuisintellecftualibus conceptibus,qui funt mathematicales, ponit figuras,quas ímagínatur,utfubftanciales elfe formas,et ¿n illis et numeris íntdleAualibus,ponit confiderationestquía illa funtfimplíciora quam íenfibilia : quía íntellígíbiles mateiiæ.Et cum omnía¿hauríat perfenfu: ideó m íftis íübtilibus, incorruptibilibus figuris,à qualitatibus fenfíbílibus abfeititís,fingit fe omne at-

tingíbile

tingibilepoffe,fimilitudinarie falte,apprehendere. Quare quids ponit fqbftancíale elementum effe,ut unum,& fubftantias,uc numeros,alius ut pumffumi& ita que exhisfequuntur. Vndeeomodouidetur fecundum has intelleduales conceptio* nes,quod indiuiftbilitas fit principium,prius omnibus.Nam eft ratio,cur unum,ÔC punaum30¿omne princípium,eft príncipíumifcílicet quia índíuífíbíle,S¿ fecundé intelleájualemconceptumjindíuífibíleeft formalius & præciiîus principia, quod Camerinopoteft nifi negatíueattíngúfed ínomníhusdnjifibílibus attingitur,utífupràpatuiuSublata enim¿ndiuifibihtate,conftatnihil fubftanciæ manere, atcpideo omnemfubftantiamtantùmhabereeffè,Ô£fubftàntiæ,quanta indiuifibílitatis.Sed Ut fcíté dicit Ariftoteks:hæc negati ua de principio fcientia,obfcura eft. Cognofce- *Arifateleíí* re enim ftjbftahtiam,non effe quantitatem,qualitatem,aut aliud accidcns,nô eft clara fdentía,ficut illa quæ pofitíué ipfam oftendíuNos autem oculo mentís hic ín ænigmate per fpeculum,innominabilem indíuífibilítatem,nullo nomine per nos no* minabíli,aut nullo conceptu formabili, appræhenfibilem cognofcentes, ucrifsirnê eamuidentes in exceflii,non turbamur atterere noftrum principium,omnem claritatem,^ àccéffîbilem lucem excedere.Sicut plus gaudet,qui repperit thefaurum,ui tæfueinnumerabilem3SCinexhauribilem,quàmnumerabilemg<confampcibiiem.

Cap, XXXI.

POft hæc ad memoriam reuocemus ea,quæ fùprâdixi de intentione, fcilicea quo modo creatura eft intentio conditorisîôi confideremus intentionem, efleuerífsímamquídditarem èius.Nam à fimili ,cum quis nobis loquitur, fi nos quiddítateni attingimus fermonís,non niíí intentionem Joquenas at> tingimus.Sic cS per fehfus fpecies fenfibiles haurimus,illas quâtùm fieri poteft fini plificamuSjUtquíddítatemreíuídeamus cumintellecftu.Simplificareautern,eft fpc cíes abíjcere,accídentia corruptibilia,quæ non pofíúntcfie quídditatemxutiinfubtílíoribus phataímatibus difcurrendo,quafiin fermoneíeu fcríptura,ad intentione conditorisintelledus péruenïamus:ferentes quod quiddítasreí illius,quæ in illis fignís>6¿ figuris reí fenfibiliSjficutin ícríptura autfermoue uocalí contfnetur,eftíntentio intelledtustutieniibileiitquafi uerbum conditorisjinquo continetur ípfius intedtiô,quaappræhêfii,fcimusquiddicatem,Ô£ quíefcimus.Eft autem incentionis gracia,manifeftatíotfnteñdítenim,(èfíe manífeftare,rpfe loquens feuconditoríntel îecftus.Appræhenfaig Îturintentione,cju3eeft quidditas uerbi,habemus,quod erar Cíle.Nam quod erat éffeapudíntelledum, eft inintentioneappræhenfum: ficut *in/* perfetftá domo eftintêtioædificatons ápprehefa,quæerat apud eius íntdlectum.

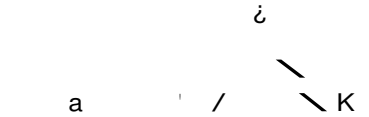
Cap. XXXII.

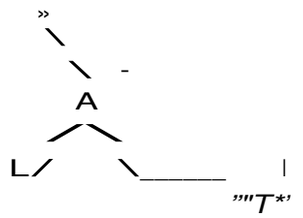
SCias etiam me aliti quendam in inquifitoribus ueritatis (ut puto) dcfecftum reperiffe.Nam Platodicebattcirculuuti nominatur,aut definitur,pingitur, aut mente concipitur, confiderari poffe, quodqsexhis natura .cirçuli non habeatur.Sedqfolointellecftu,eíus quidditas,quæ fíneomníederarío fimplex, & incorruptibilis exiftit,uideaturJta quidem Plato de omnibus afferuit.Sed nec ipfe,nec alius quem legerim,aduertit ad ea,quæ in quarto notabili præmtfi.Nam fico fideraíTethocíreperínétutígR mentemnoftrâ,quæ mathematicalia fabricat,ea quæ fui finit offici),ueriùs apudfe habere,quam fint extra ipfam. Pota homo habet arte mocchanica,figuras arcis uerius habetin fuo mentali côceptu,quàm ad extra fine figurabilesîut domus quæ ab artefit,habet uériorem figuram in mente,quam in lignis.Figuraenim,qu#inlignisfit:eftmentalisfigura,idea,(eu exemplar.Ita de omnib.talibus.Sícde círculo,linea,triangulo,atq?denoftro numero,omnibus talib. quæ ex mentis conceptu ¿nítíñ habent,QC natura carennSed propterea domus qûæ èft in lignis,autfenfibílís,non eft ueriûs in mente,licet figura eius uerior fit ibi.Náí ad uerum effe ípfius domus requiriturjquæfitienfibiliSjobfinem propter quem eft: ideo non poteft haberefpeciem feparatam,ut benêuidit Ariftoteles.Vhde licet figurae, numeri,ôi omnia talia intelle(ftualia,quæ funt noftræ rationis entía, cá^ rentnatura3fint ueriûs in fuó principio/cilicec humanó inceUedu: non ramen fequi

tur,qaódpr0ptereafenfíbih'3omnia,dequoríídíéntía eft,quód fínt fenfMía ,fine ueríus in mtelle¿lu,quàm in íenfu. Ideó Plato non uidetur bene confideraflejquando mathematícalía quxafenfibílíbusabftrahuntur,uídítueríora ín mete,quód pro pterea illa adhuc haberent aliud effè ueríus fuprâ inteltedlum.Sed benè potuifïet di xiffe Piato,quód íícutfo.rmg artis humanæ funt ueríores ínfuo príncipioffcílícetin mente humana,^ fint inmateria:fîcformgprincipii'naturæ,quçfuntnaturales,funt ueríores ín fuo principio,cg extraJBt fífícconfideraffent Pythagorici,et quicunque alaciare uidíflent matfhematícalia,S¿ numeros,qui exnoftra mete procedat^ fune modo quo nos concipimus,non effè fubftâtias,aut principia rerum fenfibílíiimjeç| tátum entium racionís,quorum nos fumus conditores.Sic uides quomodo ea, quæ per artem noftrá fieri non poflùnt,ueríus funt ín fenfibílíbus,cg ínnoftro intelledus ut ignis ueríus effe habet in fenfíbíli fubftantíaíua,cg ín noftro ínteUoffu, ubi eft iri confufo conceptu,fine naturali uerítatejíta de omníbus.Sed ueríus effè habet ignis ínfuo conditore,ubi eft ín fuá adæquata caufa ratíope. Et licet non ficin diuíno ¿nteffedu cum fenfibilibus qualítatibiis4quas nos ín ípfo fentimus,tame propterea nô minus íbi ueréeftífícut Ducalis dignitas ín Regía dignitate ueríus eft : licet cum exercitio ducali íbi non exiftat. Ignis enim in hoc mundo fijas habet proprietates alioruferifibílíumrefpe¿hj,medíantíbus quibus,fuas in alias res exercet operationesjquas cum habeat aliorum reipedtu in hoc mundo » tunc non funt fimpliciter de eius effentia.Nonhabetigiturhisopus3dum eft abhoc exercitio,8¿ab hoc mundp Hítfo. ablblutus,neq3 eas appetitio mundo íntelligibílí,ubi nulla conírarietasíí ícutPlato *(0¿* benejde círculo dicebat,quomodo ín pauím ento defçripttis effet plenus côtrarietatíbuSjóC corruptibilis fecundíí conditiones locí,fedíntelleáu ab hís abfolutus^

Cap. XXXIII.

Videtur adhuc bonum adíjcerede fpeciebus,cum no fiant, neq? corrumpantur,níft per accídens,S¿ fint incorruptibiles diuini,infiniti,tntelle<ftus fimilítudínesíquomodo hoc accipi poísít,fcílícetípfumintelle¿lum, in omni fpeciereíplendere.Non enim modo,quo una facies in multísípeculís, fed ut una infinita magnitudo in uartjs finitis magnitudinibus, & in qualibet totaliter. Dico autem hoc me ficcôcipereiomnem (peciê finitam effe,uti triangulus eft, quo ad fuperficiales magnitudines.Nâ eft prima finita terminata magnitudo, in qua infinitus angulus,ex íntegro reíplendet.Eftenim maximus pariter^ minimus angulusjideoínfínítus,&ímmenfurabi!ís,quía non recipit magis,neque minus,& eft omnium triangulorum princípíum Non enim poteft dici duos redos angulos effe maiores,uel minores maximo pariter mínimo angulo.Nam quâdiu angulus uidetur minor duobus re¿l¿s,aon eft maximus fimpliciter:omnis autè triangulus habet tres angulos equales duobus redis.Refplendetigitur ín omni triangulo ex integro,omnium angulorum principium infinitum.Et quia triangulus no habet angularem,redtilineam,terminatam fuperficiem Unius,aut duorum anguloruante fe,led ípfa eft prima terrmnatatideo eft ut fpecies,S¿ prima fubftâtia incorrupti bílís.Trían gulas enínijín non triangulum,non eft refolubilís.Ideo necin figuram quamciinq?, cuius tres anguli fint minores uel maiores.Sed uarij poffunt eflelriaguli: aliqui oxy gonrj,alíquíamblygonq,alqorthogoníj,ídeft,re¿langul¿.Ecilli iterum uarijific erue fpecies.Omnes fpecies funt perfedæ & determinatae fubftâtiæprïma:: quoniam in tpfis tptum primum principium refplendet,cum eorum corruptibilitate, & ma* gnitudine in modo finito,6¿ determinato.Et ut cibi facias clarum ad hocconcepfff, refpice per beryllum,maximum pariter,minimum triangulum,^ erit obiedutn principium triangulorum,puta utí antede angulis in ænigmateuidifti.Sita b linea, de cuius medio egrediatur cd línea mobílís:ítaquód ab,d, fempercotinueturlinea ad b et ad a,que claudant fuperficies,quantumcuncp uarietur per motum cd,dum fuperc reuoluitur,ma/ nifeftum eftunum triangu!um,nunquam fieri maxima.quamdiu eft aliquis alius triangulus. Et fic dum

imus debet fieri maximus,oportet quôd alius fiat mínimus. Ethócnonuídetúrantequam cdiaceatfq/ per cbí&dafitba, ôû'ta fit una reda linea, quæeft principiumangulorum,&triangulorumdnhocigitur principio , quod uideo per maximum pariter & mínímumangulum,6¿ cum hocmaximum pariter & minimum triangulum,& eft principium unitrinn» uideo omnes angulos pariter & triangulos in ípfó c0plicari;ita quôd quifq? angulus qui eft unus & tri tins,ínipfoeft ipfum principín,S¿ítaunitrinum prindpi5,quod eft unum pariter trinum,in qúoííbet triangulo finíto,qui eft unus pariter & trinus, refplendet meliori modo,quo triangulus infinitus unus pariter,trinus in finito poteft rdplendere.Etficuídes quomodo fpecies conftituíturex completa comphcationejquando fcilicet refledítur fuprâfeipfam completé,finem principio connedendo. Sicut a b línea,fuper c prímo,plícatur in angulum tdeinde c b fuperd plicatur,ut b redeat in a» Per talem duplicem reflexionem oritur triangulus,feu determinata fpecies íncorrüptíbílís,cuius principium & finís coïncidant.

Cap. XXXIIIlt

Onfídera hocænigma,uticp fubtilítermanuducensad conceptum fpecíerum,triangulus fiue paruus,fiue magnus,quo ad fenfibilem quâtitatem feti fuperficiem,eft omni triangulo quoad angulorum trinitatem,*ôc* fimulipfd rum angulorum magnitudinem æquaJis.Sicuides omnem fpeciem, omni *rpeciei* æqualem in magnitudine.Qnæuticp non poteft efle quantitas,cum illa red* piatmagísó£mínus,fedeftfimplexfubftantíalísmagnitudo,ant¿omnemquanntátem fenfibilem. Quando igitur uidetur triangulus in fuperficiejeft uidere fpeciem in fubiedo,cuius eft ípecíes,ó¿ ibiuideo fubftátiam quæ fada eft,quæ eft hoc quod èrateffe huius,fcilicet quod eft triangulus orthogonius>quía eft quod erat efle tri¿nguli orthogonq,totum hocafrequiperfpeciem5quæ datlioc elïe.Etartêde,quomodo nondatíblum efle triangulare generaletfed efle triangulare orthogonícum, aut oxygonicum,fiue amblygonicum/iue aliter díuerfificatcí ex illis. Et ita fpecies, eftfpecificatio generis per differentiam.Specificatio,eft nexus,qui nedit differentiam generitÓÍ ita totum eflè rei,dat fpecíes.Vndefpecíes quæ eft alia, alia, nô eft alia atubiedo: fed ín fe habet fua principiaeflentialia,perquæ determinaturfubftantialiter,ficutfigurafuis continetur terminis>quemadmodum in harmonia aut numeris.Spedes enim harmoniæ,funtuariæ.Nam generalis harmonía, peruanas differentiasuariæfpecificatunÔCnexusillequodifferentia puta acutum cum graui neditur,quæ eft fpecies,in fe habet proportionatam harmoniam,ab omni alia fpede diffinde determinata,per fua eflentialia principia.Species igitur eft qua fl quædam harmonica habitudo,que etfi fituna,eft tamen multis fubiedis communicabit lis.Habitudo enimfiue^portionabilitas,eftincorruptibilis.Etdici poteft fpecies, quæ non recipit magis,neq? mínus;S¿ dat fpeciem fiue pulchritudinem fubiedo,fi> cut proportio ornat pulchra.Similitudo etenim rationisæternæ,feu diuiniconditok ris intelledus,refplendet in proportione harmonica,fiue concordanti,8¿ hoc expe Hmur,quoniam proportio illa,dele¿labilis grata eft omni feafui,dum fentitun

Cap. XXXV.

Cee quâm propinquum eft ænigma, quod uerfatur circa numeros, capiendo numeros pro proportione feu habitudine. Quæ habitudo in numens fic, fenfibilisficuttriangulusinfuperficiefeuquanticate, Etquantô quan taá diícretaefl fímplícíor quantitate continua,tanto fpecies meliùs in'çnigma> te quantitatis díferete uidetur,quàm continue-Mathematica enim uerfatur circa in¿ telledualemmareriamiutbene ait Ariftoteles.Sed materia eius,magnitudo eft,fine *Arfâaitâ* qua nihil concipit mathematicus. Simpliciorautemeftmagnitudodifcreta^uam

continua & fpidtualior,atçç fpeciei quç penitus iîmplex eft,fimilior.Licet uticp fpe riei iîmplicitas3quæ eft quidditas5fit ante fimplicitatem illius difcretç magnitudinis: ideo concipi nequit,cum omnem magnitudinem quae côcipi poteft,præcedat.Om nís ením íntelledualís cÓceptio,fine magnitudine fieri nequit» Et fubtílior accedit, ufqj ad dí&am magnitudini dífcretam,ab omni quantitate dífcreta,fenfibíli, abftra ¿iam.Ideo fubftantia prima cuíus fimplitftas omnem modum,accidentis,fiue ut eft ín efte fenfibíli,fiue mathematico,defenubiliabftracfto,antecedit: non poteft conci pi per noftrum intellecftum,corpori feu quantitatí,quafí inftrumento,cum quo con cípíc,alligatum. Videt tamen ipfam fupra omnem conceptu. Adhuc confidera quo- modo in certo colore plus deledtamur,fic & in uoce feu concentu,*OC* ceteris fenfibi iibustideo quia fehtire eft uïuere animæ fenfiriuæ.Et confiftit non in fentire hoc uel illud,fed in omni fenfibíli fimul:& ideo plus ín eo fenfibíli, in quo plus de obieefto apprsehendit»in quo fcilicet fenfibilia,funt in quadam harmonica uníone. Vt cuco- lor in íe harmonicé multos continetcolores, harmonicus cantus mulcas uocutn difierentías,íta de alíjs fenfibus:fíc deíntellígíbilíbus,ubí ín uno principio multae uniunturíntelligíbilíum dífferétíx.Ethinc eft quôd intelligere primum principia» ín quo omnis reru ratio eftjfumma eft uita íntelle(ftus,& deledatio immortalis. Sic fpecíes,eft quoddam totum,unius perfedi modi eflendi diuinæ fimilirudims, ín fe complicans omnes particulares contracciones,quæ ín fubíedo ad efte contrahitur. Videre igitur poteris per berylICfipdncipium modo íxpédíá:o:8€quám diuinæ fine omnes fpecies *ex* fubftantiali,feu perfeda æternæ ra tionis fimilitudme, ac quomo- do in ipfis creator intéHe(ftusfe manifeftat,quoqj ipfa fpecies fit uerbum feu inten- tio ipfius tntellecftus, fie fefpecificéoftendentís,qugeft quidditas omms indiuidui. Et ideo hanc ípecíem fummé colit omne índiuiduum, & ne perdat, omnem curam adhibeLÔC ipfam tenerfc,eftipfi dulcifsimum,Óódefíderatífsimum.

Cap. XXXVI.

ArtfaMes. Prcfeigom

TT~^ Eftat adhuc unum,ut uideamus,quomodo homo eft menfura reru.Arifto *teles dicit* Protagora in hoc nihil profundi dixifle,mihi tamen magna ual- dedixifle uidet.Et primó con fidero,redé Adftotelê ín principio metaphÿ ficæ dixiilè:quomodo oes homines natura feire defiderant,et declarat hoc in fenfu uifus,que homo non habet propter operari tanta,fed diligimus ¿pfum pro- pter cognofcere,quia multas nobis differentias manifeftat.Si igitur fenfum et ratio- nem habet homo,non folum ut illis utatur pro hac uita conferuanda,fed utcogno- fcatítunc fenfibilía ipfum hominem paicere habet dupliciter,fcilicet ut uiuat, ÔÉcdj gnofcat.Eft autem principalius eognofcere8¿ nobiliustquiahabetaltiore & incor- ruptibile finem.Et quia fuperiùs praeíuppofitum eft,diuinum intellecftn omnia cre-

Wmí. afloat feipfum manifeftet,ficuc Paulus Apoftolus Romanis feribens dicit: in uifibi libus mudijinuifibilem Dea cognofci:funt igitur uifibilia,ut in ipfis cognofcat diui nus intellecftus,omniuartifex.Quâca igitur eft uirtus naturæ cognofcitiuæin huma nis Îèhfibus,q de lumine rationis eius coíun&o partícípant,tSta eft *fenfibilíS* diuer- fitas.Seniibilia em funtfenfuft líbríxín quibus eft intetio diuini intelledusftn fenfibi lib.figurísdeícrípta,6íeft intentio,ipfius Dei creatoris manifeftatio.Si igit dubitas île quâcSqj refenfibili curhocficjuelficfitjuel fiefe habeat: eft una refponfio,quia fenfîtiuç cognitioni fediuinus intellecftus manifeftareuoluit,utfenfitiuecognofce- ret: puta cur ín fenfibíli mfído eft tâta co traríetas,dices ídeo,qa oppofîta íuxta fe po fita magiselucefcat,8¿una eft utríufqj fcíetia. Adeo parua eft cognitio íenfítíua, finecótraríetate,dífferetías no apprçhenderet.Quare omnís fenius uult obíeda co eraría,ut melius dífcernatddeo quç ad hoc requiruntur,funt ín obíedís. Sic ením *ü* pergis per ta&fíjguft^oHacftnjUÍfumjet auditu,et attenté confideras,quâ quífep fea firs habeat cognofcêdi uirtutettu repedes omnia obieda in mfido fenfibíli, & ad **fer** uitificognofcitiuçordinata.Sic contradetas primàrfi qualitatumferuit tadiuç,co- lorum oculis^ ita de omnibus.In omnibus his adeô uaríjs3admírabílís eft oftenfio díuíní íntelledus.poftcjj Anaxagoras uiditíntelledum efte principium caufam

rerumá

murn,3¿ihrnotrs dubqs alias canias quâm intdlpdiim afsignarerftam per Platone in PliesJone,etiam per Arifto.telê in metaphyfica repræhenditur, quafi noluerit ^uôdincelîeclus fit principia uniuerfijÔd nonfingalorS.Miratus fum de ipfis pria* cipábusphilofophprum,cumípfiínhocuíderencAnaxagóram repræhëfîbikm,ôi de,principio fecum concordarent,cur ipfi alias raciones indagarunt, 6¿ ineo in quo Ánaxagoram arguebant,fimiliter errafle repcrintur. Sed hoc profeÁo eucnít eis ex malo prjcfuppoñtoíquoniam necefsitatem,primæ cauiæimpoiuerunt. Vade fiípfi in omni ínquifuione ad neram caiifam conditionis uniuerfi,qua premifimus,refpe- Kiften mam omnium dubiorum neram reperiflentfoíutíonemiputa quid libi uult conditur,quando defpina tam pulchram QC odoriferam motu cccli & ínftrumentó naruræ educit fenfibílem rofamCquid aliud refponderi poteft,nifi quod admiradas ille íntellecftus,in hoc uerbofuo intendit femanifeftare, quantae eft fapientk ratroiif qug funt diuicic gloriæ fue,quando tàm facile cantam pulchritudine ita or nakproporcionatam,ponitmediofcnfibilisparue rei,in Tenía cognofcítiuo cümó tula' idæ,êf dulcí(sima harmonía omnem natura hominis exhdarefcentcC'ói adhuc da-iori modo fe oftedícinuita uegetabiliípfa,á qua rufa progreditur. Adhücclan'o ri reípkndenua ín usía intdlcdiua,quæ ornnia fenfibília luftrat› fí¿ quarn glorio! us fit die 'mperatorquí per naturam anquâm legem omnibus imperat,omnia confèr uattnfpecieincorrupübiiifupîà-empuSj&in indíuíduistemporalícele^ quomodo omnia hac íegenatUracoríuntur,mouentur,&fea operantur,quæ lex natura: ínipcatjín qua lege,non nifi intelledus ille uigcqut omnium audor.

Cap. XXXVIL

VlditAriftoklesídípfumjfcilicetfemota ífenfitína cognitione,efte fenfibilíafemota,quandodíxitinmetaphyfica:fianiniatanoneílent,ícnfusnon diet,neep ífenfibilía^ plura tbí de hoc.Rede ;g¡t dicebat Protagoras homine rerum rncnfurâ,qm éx natura fine fenfiuuæ fcícns fenfibíba efte propter ípíam,mcíúrat fcnfibilía,ut fenfíbilícer diuini ínrdkd-us gloriam pofsít appræhendere, Sic deíatellíg!bílíbus,ea ad cognitionem referedo úítelkcLuarn,8¿ demír ex codé contemplatur naturam illam íntelletftíuam immcfrtalem,ut fediuinus intelledos in fua *immorulitaceeide*oftendere pofsir.Ecita euangelica dotftrina manifeftior fitâquæ finé creationis ponic,ut uideatur Deus deoru in Sion>in maieftate gioriæfiiæ,quseeft oftëfio patris,in quo eft íüft;ciencia omnís.Etjpmítbtille nofter Saluator,per quem Deus fecícæ fæcula,ipfum fcilicet Verbíí Dei,quomodo in ilia die fc o fundet,quod tunc illi uiuentuita ærerna.Hæc em often fio eft cocipienda: ac I fi quis unico cocaitaiJiderctinteUcdinm Euclidis,0¿ quôd hæc uifio effet apprçheii íioeiuíclem an<s,qvû explicat Euchdes in fins ekcnencis.Sic in e'lecftusdiuirwseft', ars omnipctentiSjpcf quam fecit 6t'fæcuh,dc omnem uitam,¿V intelligentiam. Apprachendd fcsgUar hanc artem,quando i¿ nude oftendee in ilia die,quâdo nudus p -rus apparuerit coram eo intelktftus,eft acqmfiuifle Dei filiationem, hæt edita rem immortalis rcgni.Intelledus enim (i in ie habuerit artem, qua: eft creatina i^it-s £*< lætitiæfcmpiteraæjUkimam eft a (Tecinas fcientiam & fcelicitatem.

Cap. XXX VIH.

OVomodoaÎTt fiat cognitio per (pedes particularium fenfuu,quæ generale fentiendi uirtutem íp ecifi cant,¿é determinanr,3^ quomodo hæc pafsío *Cet* licet imprefsíonis fpecíerum fit adió ín Ífenfu,atq5 quo modo intelligent!;.! eft plena formis íntelligíbilíbus,licet fituña fimplex forma,cognofciSjfi at tendis quo modo udus in fe complicat ommü uífibílíu formas,et quôd ideo eas qñ fibi præfenûtur cognofcar ex fuá natura,per formam fiiam ín íe omníi wTibiliuformascÓplícañtc Sic detnteHedu cuius forma eft fimplícitas úitcllígibb liúformam,qnas ex^ppría natura cognofcínqn ntide illí pradentantur, ÔT ita fúrfum ad ¿ntelligentias afccdendo,quæ habent fimplicitatëformæ fubtiliore,36oía aident etiam fine eo.quôd eis in phannfinatcpræiententur. Et demum quomodo omníaí ín prírrfb inteljedn ica funt cognofciua¿3quodcognitio dat efte cognitis, fient om-

ñíunr

ilium formarum caufatiuum exemplar feipfum exemplificando ♦ Et cur fenfus non attíngí£inteBigtbilia,neqMntelleclusíntelligentías,&fefuperiora.fcilícetcum nulh cognitio pofsítínfimplicíus (e.Cognofcere enim5meafurareeftimenfura aurem3 eftfimplicior quâm menfurabilia:ficutunitas,menfura numeri * Et quia hæc omnia coplici ce in beryllo *& aenigmate continentur^* multi de hoc eleganter ferip ferunt, *breüitatis caüfa* non extèndô.Ego autê finem libello faciensxdico cum Platone fd* entiam breuifsimam effè,quê fine omni feriptura melius communicaretur , fi effent petentes atq; diTpofiti.nios autem pucatPla£odiipofitos,qui tanta cupiunt auidita^ reimbui, quod fibi potius moriendum effe putent,quam carendum fcienta.Deinde qüi à uitqs,et delidjs abftinent corporalibus,atcg ingenij habent aptitudinem.Dico ego illa omnia fic efle,addens,quod cum hoc fitfidelis,atq5 Deodeüotus,â quoïïhi minati crebris SCimportunis obtineatpredbus. Dat enim fapietitiam,firmafide quantum fala ti fufñcít, petentibus *Hís ifte(quanquam minus bene digeftus) libellus,dabit materiam cogitandt,fecretioracpinueniendi,0qalriora artingedi, inlaudibusDeifadquemafpiratomnis anima)femper perfeuerandi: qui facit mirabilia Îôlüs,&eft in æuum & fuperomne xuum benedidus»

Ubelli de Beryllo,finis.

NICOLAI DECVSA

Card.adRcucrcnd.Patreni,dominum

Gerardum>Epifcopurn Soloncnfenbde Dato Pa* tdslumintinijliber incipit.

Cap* Í.

B®! HKi |S|| Eji SSwSI

iam anteP.T.tiotafitingenij mei obfcuritas,tame exquirere in eo lumed>^accta indagatione tentafti.* Dum enim inter 'herbarum colle&ionem,inmentem ueniret Apoftolica ledio, qua lacobus Apoftolus,omnedatumoptimum,æomne donum perfe <ftum,defurfum eflè,à patre luminum infinuat: efflagitafti, út dr/ca lenonis intelleâum,meam confcnberem conieduram /Scio paterm'd quod àdodifsimis Theologis3memoiie traditum efi,paternitatem tuam fixe tenere,me autem perparum fcrípturarumleditaíie, hinc rede erubefcerem,fí (yncerítatem mentís tuæ ígnoraremXegeitacp, accepta interpretaríone,queíentío*Fuít(ut opinor)beatifsímiApofl:oli inte tio,nos facili ma,ad omne defíderatum perducere*Omnis eniiri íntelÍédualisípiritus,fcíreappet¿LNam intelligere,uíta eft intelledus,atq? hocipfiim,eft effe eíus defideratum: no poteft autem ad ^jppræhenfionem fapientiæ a(cendére,ignorans,fuo lumine.Qui enim indigens eft,eo índigetquocaret.Oportetígítur utindígens,feíndig€tem cognoícat,atqi w ad eum,a quo indigetia eíus fupplerí ualeat,auíde recurrat.Si ením fapíentíam,indígens ab eo poftulauerít,cuius thefauri funt plenitudo fapientiæ,&qui eos erogando adauget,cuiufq^ tenacitas eft effufío largifsíma:non poterit fapiendam, quæ íe« ípfamquærentium mentibus infundit,non attingere.Hoceft Îàpientifsimi Salomo nísaltifsimumaocumentum,quí dum fapientiam laudare niteretur,ipfam metibus quærentiumillabi oftenditPoftulare autê eft intenta fide quærere,fpeindubia adipiicendfiQui enim ardenti curfu,pergit ad ipfam quam ignorat, *ei* ut mater honorificata obuiabit.Aquo autem peti debeat fapientia, quæ eft lumefemítis>ó¿ lucerna pedibus,ratio$£uitaanimae:Apoftolusomnem errorem excludere Uolens, oftendit,dicens:Omnedatum optimum omnedonum perfedum,defurfum eft. Nam fi omne id quod eft,in tantum fe bonft effe æftimaqut non aliud quam idipium feiri per eilè^meliori quidem modo^uo hoc fuæ natura? patitur condicio,exoptet: tunc omnis

©&nts uis illa,quæ fè efle cogttofcit ab optimo,op tíme fe eflè cognófcíc. Cognofcíc tgítureflefuum,cuíusnullámuelletullo unquam tempore corruptionem aut mutatíonem,ín àliud eflè extra fpeciem propriam,fibí data non quidem ab alio aliquo; quod non eft de furfum,fuper omníain altitudine omnís optimitatis.Narnnoncre iíit intelledus humanus,naturam fuá fibí potuíflé dari ab aliquo, cuius bonitas no fit altifsima de furfum,fuper omnebonum.Neque quíefcerec aliquod ens, in data naturaffl á diminuto *8í* creato bono eíTettfed quia ab optimo & máximo magiftro; quo nihil altius,íbrtícum eft eflè fuum,omne id quod eft,quiefcit *in* fpecifica natura íua.utin optima ab optimo.Datum igitur naturale qualccSq^in omni eo quod eft; **eft** optimum indicio omnium quæ funt,6¿ quæin eífefuo, uti optimo quietantur. Defurfum igitur eft,ab omnipotentia infinita,quae habet artem atq; íapientiám ta/ lem>utfit fufficientifsima uirtus formatiua omnium Quoniam autem nô omnis na tura data,gradum pofsibilis perfedionisÎpecieifuæ,aC'tuattingit,ièd quælibetindi uidualis centradlo fpeciei,ab ultima perfedione adiuitatis potentiae(prætercf? in uno Domino noftro lefu Chrifto)abefle dinofciturttunc intelledus, cuius potería ambit omne,quodno eft creatoreius,ad hoc,utad appr^henfionemaduetur,opus habeqdono gratiae creantis.Rationalis enim cteatura,difcretiuum in fe habet rationislumenjfed eft ut oculus nydicoracis debilemulturn;atqi^multis umbris obtene bratumdn hocfenfibilicorporeAduatur igitur,affladone fpiritus diuini uerbi,&5 tenebra:eius illuminantur, verbo enimdoaoris,illuminatur difcipulus: quâdo uis ipfa rationalis difcipuli,dono illuminatae rationis magiftri,fed per uerbale fpírítum fiigerentís,adadumpafsimedücítur.Sedhaecomnisaduansíllamínatío,qu5E donum eft,defurfum defeendiqà patre omnium donorum,quæ dona funt lumina,ftú thèophaniæ.Salomon ením,fecúdám naturam animæ,datum à Deó optimum fuie confecutusjnon tamen eratanima eius,fecundum hoc datum,melior anima hominis alteriusîfed fecundum donum illumínationis,eft forcitus animam, cuíus uisiritelledualísjad actualem appræhenfionem,fupcr omnes kïdæorum reges, qui eum praécefleranr5afcenderat.Hocautem donum fàpientiæ poftulando.de iittfuni à pa* treluminum,inipfum defeedit. Videmus quidem uirtutem feminis, datum â patre luminum,fcilicetSoleinon poni in adum,nifi donecurabeodeni.Non enim educi tur depotêtia femínísarbotinifí Soledonante4cuius etiam eft datum, ut uis illa, fez mini ínfít.Exeludere itacp Apoftolus errores uoluiqtâm eorum, qui Deum caufami mali affirmarunt,quam eorum,quifua præfumptione fe erexerunt,quafi aliquis ho' tno ex fe,pofsit etiam peruenire adappræhêfionem fàpientiæ,fin e do no granar, feu attradionepatris:qualefuitpeccatum præfumptuoflisimum rationalis fpiritus fe-Íjarati Luciferi,qui fua uíafcendere nifus eftsadfimilitudínemaltifsímííatq? rations is incorporati fpiritus parentum,qui fomero fenfibilis efus ligni, adperfedionem fcientiæ Deorum,peruenirefperabant(Nam hic docemur,nécp hanc adualitatcrri a. nobis,neqj ab ínfetíOrifenfíbili uegetatione,aduenire poflè, ut appræhendamus f«píentiá,qusc eft lux Uíüa,& gloríela quíes defíderíj noftrt fpiritusîfed à patre atqÿ datore formarum,cuius folum eft perficere. Aliorii etiam errores eneruat,qui pofi> pofitopatrelumin0,fubfidia poftularuntà Minerua,ApolfineJoue,&cætcris dtjs. Quoniam cum omnium gentilium pofitio aflèreret,non eflè creatorem, nifi dnurrt Deum deorum interminumrab ipfo folo oftendit› omne perfediuum donum poftulandum,non ab his drjs,quatnUis ob fuas uirtutes deificatis » Nam eorum qui nihil âfc habent,quod non receperint ab omnium patre, non eflèt donandi facultas; cum nihil quod fuum fit habeanuOmneenim donum,cuíuícunc# minifterio participetur,patris eftjjCuius eft omne quod eft,a quo defeendere neceflè eft. Poftulant igitur omnes noftri interceflbres,qui poftefsionem fàpientiæ adepti íunt.uf lumen donetur â patre luminum,non donant ipfi,fed ille tantùm, qui eft dator donum; Hoc quidem uidetur Apoftolus uelle,qui ad aísiduam orationem,cum fidefirmifift ma,abiqj omni hæfitatione nos allicit,certitudine aflèquendi (perata : quoniam pa/ ter nofter,dataffluenter^ nô improperauHæcficdidafintde Apoftoli fèntenria;

Cap;

Cap, IL

NVncampliiïs admiramur,mirabile lumep,quodlatet in Apoftoli uerbis^ & uc idipfum quaïitercuncÿ patefcatjenucleare tentabo pro modulo,uer borum proprietatem. Ait enimîOmnédatum optimum, & omne donum perfedum,& reliqua*Videtur enim ex hoc omnis creatura, quodammo*, do Deus efle.Solusenim Deus,eft maxime bonus,feu oçtimusJDatum igitur opto* mum fi eft creatura,quoniâ omnis creatura eft bona ualde,uidetur Deus datus effe, Nihilenimdarepoteft,quodpotentiæiuae,noniubijcituh Oportet enim,in potentia datoris id elfe,quoddatunin potentia autem boni,bonum eft,fed optimum non eftjnifiunumXimpleXyimpartibiletquia optimum.Non poteft igitur dare nifi fei/ })fum. Optimum eft futjpfiusdifFufiuum/ednon partialiter,cum optimSnon pofi* *kefle,nifi* Optimumjeft enim omne id,quod efle poteft* Quarë fuû efle,eft fija opti mitas,ac áéternitas.Comunícat igitur fe,indimínút¿ Videtur igitur,quod ide ipfum fit Deus & creatura,fecundum modum datoris,Deusffecuridum mods dati,creatura. Non erit igitur nifi unum,quod fecund ummodi diuerfitate,uariafortiturnomina.Erit igitur idipfum aeternum,fecùndüm modúm datórís,S¿ temporale,fectidum, modum dati,eritq3 idipfum facftor & factu,& icade reliquisJridubiehic dicendi modus,prgcifione caret,fed intelligëntiàm ueritatis inquítamus^Aíünt Philofophiffor máefle¿ quae dat efletei.Hocdi<ftu,praecifionecaret,nam non eft res, cüi forma dat efle,cum nihil fit nifi per formâ. Non eft igitur res,a forma efle capiens, effet enímj, antecfj eifehfed forma datefferei,hoceft forma,eft ipfum efle,in omnirequgeft,ut efledatum rei,fitforma ipfa dans effe.Deus autem eftabfoluta effendi forma,hoc eft Apoftolicum documentum hocloco:quoniam omne efle omnium,eft datiï à patre,forma aute,dat effe. Deus igitur eft uniuerfalis eflendi forma,quia datomnibus eife.Sedquia forma dat efle rei cuicuq; particularijioc eft didlu, forma eft ipfum rei eífe:hincbeus,quí dat ipfum efle,tedt¿ dator formarum a plçrifqj nominatùr.Non eft igitur Deus forma terræ,aquæ,aeris,áufaetherís,aut alteriuscuiüícunq^fed fortnæ terræ,aùt aeris,forma abfoluta.Non eft igitur terra Deus,aut aliquid aliud : fed ierra eft terra,Se aer efta'ér,S<æther fethér,&homohomo,qùodlibet performa fuá. Nam forma cuiuslibet,eftdefcenfus â forma uniuèriàli,urforma tefræ,fitformacius. & no alteriUSÿfîfita de reliqùis.Mirabili fiibtilitatejbocnobis Apoftolus exprimit/ per hoc quod dicit,datum optimum dcfcèndere:quafi diceret, dator formarum,nft aliud âfeipfo don at,fed donum futi eft optimum,atqj eft ipfa fua optimitasabfolu* ra,acos ünftieríálitermaxímá fed no poteft recipi,ut datur,quia recep tío dati, fit defcenfiue.Recipitur igitur infinitumtinire,& uníüerfale particulariter,^ abfolutum. contrade.Talis autem receptio,cum fit cadens,à ueritate fe comunicantis; ad fimilitudinem & imagine uergit,ut non fituefitasdatoris/edfimilitùdo.Quarenôn poteftirt aliôânifi aliterrecipi.Facies enim tua^qualitatem fuperficialisdifpofitionis, de fe multiplicans,recipitur ín ípecúlo uarie,fecundum quod fpeculS,quod eft receptio^uaiiütnfueriuín uno quidem clarius,qúía ípécularís receptio,clarior;in alio obfcutiiiSjfedin nullo unquam,uti eft facies ipfa,in alio enim,aliter recipi necefle erit* l Solum eft fpecülum unG fine macula,fcilicet Deus ipfe,in quo recipitur uti eft:quia. non eft illud fpeculu aliud,ab aliquo quod eft,fed eft idipfam, quod ¿ft in omni eo, quod eft,quia eft uniuerfalis forma eflendi. Varia paradigmata,nos ad huius iam di. di appfæhènfiônem,adiuuant. Nam lumen eft forma quaedam uniuerfalis,omnis efléuífibilísífcílícetíomnís coloristcolor enim > eft contracta receptio lucis, Ôf non permifcetur lux rebus,fed recipitùrdeiceniîuè,fècundùm gradum aliquem defeen*,. fionis.Terminattolucts in peripicuo,eft color,fecundum unum modu ruber,fecun. dum aliu cçfiüS.Et omne effe coloris,datur per lutem defcendente¿ ut lux fit omne. id,quod eft in omnib. coloribus,cuius natura eft,feipfem puriter diffundere,ex bo/ nicate fuâ.Et quamuis feipfam puriter communicando doñet,támen ex uaria rece/ ptione defcenfiua eius,uarietas colorum exurgít,nec eft color lux,fed eft lux,fic ie< cep.ta côntradê.Et tali quadam fimilitudine^ut fe habet forma lycisaad forma colo-

ium:

rum;fic Deus lux infinita,ut forma uníuerfalís eftendi,íe habetad formas creaturarum. Sic forma fubftantíalisSocratis,eftformaunafimplex,impartíbílís,cota *in toto, de* qualibet parte,per quam Socrates,S¿ omne quod eft Socratís.Quód enim manus Socratis,eft ipfius Socratis,&nÔ alteriustà forma habet Socratis.Sed quia manus ipfa,recipit formam Socratis,non in eafimplicitate *ÔC* uniuerfalitate,qua eft forma Socratis,fed in defcenfu particulari,fcilicet ut membrum tale, non eft manus Socratis Socrates,ita decæteris membris. Animanoftra eft uis diferetiua uníuerfalís; addifcernendum,& eft una 0¿ fimplex,totain toto, *dC* in omnibus organisât omnis ufs diferetiua ín oculo,fit data ab anima,qua: feipfam uifui donat; fedoculus no recípitanímam,niíicumdefcenfu,quíanonrecípítipfam,utuirtutemuníuerfalédíícretiuam:propter hoc non difeernit,ínter audíbilia & guftabílía oculus, fed recipit contracfte,uímuniuerfalem,utuífibilíadifcemat.Noneftoculus,u¿densfeu difeer/nens anima,licet omne id,quod in ipfo difeernit,fit data animar,ita de auditu,cæterís.Forma fubftantíalís,uniuerfaliter dat elle fubftantialc,hoc eífe del ccnfiuè recípítur:fcíficet,quantífícatíué,qualífícatíué,refpe(ftiué,acftíu¿,pafsiué,fítualíter,habítualiter,localiter,& temporaliter. Vnitas enim fimplex, nouem modis recipitur,ut fic denario omnia numerentur.Sed quia per quanticateni non puré fubftantialner, feddefcenfiuè&contradione tali recipiturmon eft quantitas fubftaria, licet omne efle quantitatis,fit datum â fubftantia,uc omne id quod eft in quantitate,nc> fit aliud áfubftantía,8¿ quantitas fitfubftantiar quantitas.Et ita decæteris accidentibus. Ex hisie nofter poterit iuuare intelledus,Apoftolicale&ionemfubintrare aliquantulum,ut uidere queat,quomodo Deus eft uníuerfalís effendi forma, omnium fortharum,quam forma: fpecificæ,in defcenfu non uniuerfaliter *de* abTolute, uti ipfa eft &ffe dat, recipiunt, fed coñtra<ftionefpecifica.Angelinítasením,fecundum defeenfum illum,qui angelinitas diaturtuniuerfalcm eftendi formam,recipit. Humanitas fecundum illum defcenfum,quihumanitas dicituriuniuerfalem eftendi formam,c3trahít.Leoníníras fecundam illa defcenfumtabfolutam forma participat. Et quam/uis fic Deus fit omnia in omnibus^non eft tamen humanitas Deustlicet pofterfand ¿ntelledUjHermetis Trífmegíftí didum admitti, Deam omnium rent nominibus, ÔÉres omnes Dei nomine nominari,fic quod homo nominari poflet,Deus humanatus,^ hic mundus,Deus fenfibílis,utÓ¿ Plato uoluit. Et quoniam ipfo eft finis operis fui,qui propter femetipfum omnia operatus efhfe dedit miidum fenfibilem; ut fenfibilis mundus,fit propter ipfum,ut receptio ipfius defcenfiua,quæ infenftbi/lem gradum diuergit,bonitatem ipfius fenfibiliterattingat,&luceat lux infinita fenfibilibus fenfibiliter,fic uiuentibus uitaliter,rationalibus rationaliter,^ intelligendbus intelledhialiter.Et hæc fie de hoc diâa fint.

Cap. III.

AMplius aduerto,quâm caute Apoftolus exprímít,omnem creaturam,in datore ætetnam,atq5 ipfam çternitatem efle Omnipotentia enim datoris,coin!cídít cum ipfa æternfrateîfemper enim omnipotens,potuit dare. Fuit figitur omnedatiï inaeternirate,apud patretmaquo dum recipiturdefcendit.Sem* per enim *de* aeternaliter dator dedit,fed non recipiebatur,nifi in defcenfu ab æternitate.Defcenfus autem talis,eft contradio aeternitatis induratíonem,ínítium.habedtem.Hoc facile capitur,fi confideratur,quomodo ab aeterna ratione, defeendit pluralitas rerum.Sed pluralitas,numerus eft,& hoc ipfum eft creatoris creare,quod eft ratíonís,ratíocínar¿ íéunumerare.Numerus ueró defeendens, principium habet,fcílicetunítatemjfed non habetfmem,cumnon fitdabilis numerus,ultra quem alius; dabilis,non exíftarNumerus ígítur,eft æternitas princípíata,S¿ abfoluta ratio, æternítas abfoluta.Ratío ením,cauTa eft,ó¿abíoluta ratio,fe negat príncípíatam feucaufatam,cum fit caula abfoluta. Defeendit igitur creatura de æternicate,in qua femper fuit. Sed quia data æternitas, non fuit nifi contrade recepta : hinc æcernitas fine principio, príncípíatiue recepta exiftit. Mundus igitur habet principium, *de* in ipfo aeternitas eft omne effeeius» Sed quia non eft recepta scternitas,nifi

principiatiue in defcenfii mùhdittunc mundus non eft aeternitas abfoluta, fed aeternitas pfincipiàtiuè côtra&a. Aeternitas igi tus mudi,principiara eft,& afternus mundus fadus eft. Neqj eft alius mundus,qui apud patrem eft æterrius,ÔÉ alius, qui per défeenfum â pa tre eft fadustfed ídem ipfe mundus,fine principio, & príncipíatiuc per defcenfum,in effe proprio íuo receptus,qui & apud patrem ñon eft tranfmuta» bilis,fed perpetua ftabilitate,atqj ín fumma claritate,abfqueomni uicifsitudine ob^ timbra tionis3idem ipfe,quod S¿ pater perfiftes. Sed(ut tu)in defeenfu â patre, in effe proprio rcceptus,eft tranfmutabílís,3¿ in uicifsitudine obumbra tionis,inftabiliter nuquánsiquaíí mundus fitDeus tranfmutabilis,inuicifsitudineobumbrat(onis,6C mudus íntranfmutabilís>5¿ abfq^omni uicifsitudine obumbrationis,fitDeusæter rius. HæfuntÎntelligibileslocutiones^abfquèomniniôdapræcifîonéîïicecinmodo» communicandi intelligentiam^quæ de Deo mundo concipitur, fint ad præcfffo» nem accedentes. Præcifiûs tamen lóquítLK3d¿ ineffabili Deo,qui ipfum iiip erom^ nem áffirmationemó£negationenyupefomnempofitíónem¿¿áblanonem,fuper omnem oppoíitíonem,tranffnucatíonem,ó¿íncranfmutationemjinaccefsíbilemluí çem ÎnteHîgentie,inlîabitârèaffi'rmat,&dehoqalibi diffufius. Et quoniam ficloqufi deDéo íneftabílí,eft loqui loquela, quæ eft fuper omnem loquelam:&filentium¿ ibi fimile éft lo qui,Non eft hæc loquela de hoc mundo,fed eft regni æterni : hinc u£ in hoc mündo,íntenígentías communícamus3tuncApoftolusDeo patri conueníre negatjtranfmútationém QC uícífsítudinem obumbrationis : quia eft aeternúmto men an quo ñon funt tenebræ ullæ«,

Cap. inr, * . .

NVnc reftañut ponderemus Apoftoficom didum,ubi inquit, Deum 3 effe Deum patrem luminum ¿non ait,ipfum lumen efle,fed patrem luminumx nec dicit,ipfum tenebras effe^quem patrem luminum affirmat,fed ipfe eft fons luminum. Nos ea quae ad noftram notitiam perueniunt,eife affirmamus,quæ uero nullo modo nobisappaien^ea effè non appfæhendimus. Sunt ***igitur*** omnia,apparitio nes,fiue lumina quædanî. Sed quia unus eft pater,& fons luminum: tunc omnia funt appárítiones,uñíus Dei,qui etfi fit unus,non potefttam^ nifi in uarietate apparere« Quomodo enim infinita uírtus,aliter quâm in uarietate, apparere poteftdraabet do Aorintelle&umadeptum,potentem,ÔÉpfadicumtnoiB poteft ille apparere,nifi in uarietate multarum rationum ; Defcendunt igitur,uana íumíná rationalia fyllugiftica,ab intell edu tali,qui eft pater luminum,ut fic fe mans feftetEft unitas fimplex,principium numeri,maximæ & iricompræhenfibilis uírtratíSjCuius uirtutís apparítío,no nifi ín uarietaceñumerorum,depmhendítur4 Eft pura dutrt uírtus incompræhenfibilis,quç folum ín quantitatibus, ab ípfofimplicifsímo pundó defcendentíbus,quafi luminibus uarqs notíficatur. Eft prgfentíahtas fímpHcifsima,uirtusincompr2ehenfibilis,quæ folum ín temporali fucceisione^depræhera di poteft. Omma autem fecundum numerum,ín unitate : omnia fecundum quantitatem,in pundoiomnia fecundum temporalem íucceísíonem,in Nuncpræfentiæ : omnia fecundum omneid quod (unt,fuerunt,aut erunt,aut eftè poffunt,in infinita uirtute omnipotentiae, Abfolute enim Deus nofter, eft infinita uírtus, penitus ia aclu,quædum ex natura bonitatis,feuultmanifeftare : facit à fe uaria lumina,qug theôpfianiçdicutur,defcendere. In quibus omnibus luminibus,notas facit diuitias, luminis gloriçfaç. Sed h£Cgeneratío,qug fic uoluntarie fit,non habens cauíám,niá bonitatis eíusifitínuerbo uerítatís>Verbum uerítatís,ars eft abfoluta,quç lumen di***ci***po teft,omnis ratíonis. In hoc lumine, quod eft uerbum,et filius primogenitus,eft fuprema apparitio patris. Omnes apparitiones defcendentes,pater luminiï genuit* ***utin*** fumma uirtute,etunítionísfortítndíneapparicíonum uoluntaríe>complícarera tur omnia apparentia,alia luminafquafi in abftrada filiatione,omnis filiatio , qualitercuncp explicabilisjet ínuniuérfalifsimat arte,omne per artem quantum cune# ex» plicabile:8C in abfoluta ratione feu difefetione,omne lume qualitercScp difcernensÿ aut difeernibildGenuitautemnos ín úerbo ilío,£t€rng artis &appariciont>utdumi íwmeñ

lindenofenfíonts ehs, quod eft uerbS infinitum, ín defeenfu recipimus, modo quo huíufmodí in defeefu à nobis recipi poteft,fimus initium aliquod creatur^ eius.Receptio igitur oftenfíonís patris in tierbojindefcefupraeftat initium creaturae.Per hoc enim fumus initium aliquod creaturae eiustquia uerbum ueritatis, in quo nos genuit, noftromodo recipimus. Sacis fupràoftêfum eft , receptionem in defeenfu, facere ut sete; nale lumen,atque uniuerfale fiat initium,creaturæ particularistic fíe creatura,habens prímicíak aliquod initium,in uerbo ueritatís.Sumtis igitur nos genus Deúquía ípfenosgenuít.Sed ín uno filio,qui eft uerbuueritatís,nos omncsgenuit,(n quo nos fecit initium aliquod habere creature fuseífícutin humanitatis uerbo autarte,omnes homines fic generati funt,ut recipiant per generationem humanitatis,quod fint ini/ tium aliquod,effèndi homines particulares. Sic in generatioe uniuerfalis ueritatis, omne id quod uereeft, ita genitum eft,ut fit initium aliquod creatur^ generatis. Vade omnia quæcunq? funt,in tantum funt,in quantum uera funtFalfum enim,no eft» Quare in aeterna generatione ueritatis,ipfa æternaliter genita funt,8¿ ut fic.func ipfa æterna uírtus uericarts,àqua ipfa recípíunt3dum apparent in fucceflione temporali, quod fintinitiumaliquodjcreaturægenerantis patrisiut arboris ramus, quem miti* umcepiffe uideo inarbore: prioriter fuit in feminegenitus,non ramus, fed femen. In ueritate enim rationis feminis, fuit ueritas rami. Vericas igitur feminis,eft ueritas rami.Veritas igitur uirtutisjniciu capiteflèndi aliquid,puta rama, qui eft quafi crea/ tura feminis,ex cuius uirtute prodit.Veritas igitur rami, quæin ueritate feminis,fem per cum femine fuit genita,nunc apparet, oftendens fua apparitione, uirtutem feminis patris fui. Sic plane indemus, quomodo filius ín díuínís, eft ofte nfio uera patris, fecundum omnipotentiam abfolntam,& lumen infinitum. Sed omnis creatura, eft oftenfio, participans oftenfionem filq, uarie 3d contrade, SCaiiæ creaturae obfcuci/ us, alix clarius ofteiidunt, eum fecundum uarietatem theophaniarum,feuappari/ tionumDei,

Cap. V.

ADhuc unum nonomittendumíubíungam,deípfisíllumtnatíonum donis. Nam dona ipfa uaria funt,unius diuini perficientis fpiricus. Deus enim, qui eftípfe piirtffimusacftus,fi¿ infinita perfetftio, non accipitur indefcenfuuti eftjfedpotenrialiter. Non enim capitur in defeenfu generationis, perfecftio hominis à patre,fedhomo in poretia,in femine parris, necp arbor recipitur in frudu, defcendenteabea,fed arbor in pocentia,infemine. Sicut igitur pater in uerbo uerica/, tis,generat omníadta in fpiritu,procedente á patre & filio, perficiuntur cunda. Re/ plet enim fpiritus,hoc eft ad perfecftum deduci corbem terrarum, &Í omnia etiâ, quæ nocís fcientiam habent, omnia funt in patre paternalíter, in filio omnia filialiter, in fpiritufandoomnia perfedionaliter. In patre habent omnia effentiarn, in filio potentia,in fpiritufmtfto operationê.Deus pater, eft omniainomnibjDeus filius,po/ teft omnia in omnib:Deus fpirituflan(ftus,operaturomniain otainib. Ab effe autem &poffe,proceditoperaa.Operaturaucefptritus,perfe(ftionemipfiuseffe, inentibperfedionem uitæ,in uiuentibus,perfedionem notitiae,in inrelligentibus.Hæc ®m/ nía operatur unus fpírícus.quí eft Deus benedidus,ut omnis creatura, per perfedio nem propinquius afeendae, quantum naturæ fuæ patitur conditio, ad deification?, hoceft,ad quietis terminum. Qtnetatur autem effeumbrofumôÉ corporeum,inuitalí, uitale ín íntelledualí, intellecftuale in ueritate, quæ Deus eft:ut fic omnia entia corporea,per medium eorum que uíuunt,2¿illa per intelledíialia,refluant ad princi pium.Intelledhialia autem font, per quæinferiora fluunt â Deo, *ÓC* refluutad ipfum. Vnde eft natura ipfa imelleduabs/ecundum receptionem in defeenfu,uariè gradua taificut in numero, ípíe fimplex numeralis defeenfus,denario completur. Denarius autem defcenfus, eft initium compofiti numeri, *QC finis* íimplícís, eft altera unitas. DecmMgHur funtgradus, íntelledualís naturae, *ÔC* primusabftratftior ate^ clarior, multum in atftu appræhendendi Deum, ultimus immerfus umbra corporeæ, qui *&C* humanus dicitur, minimetnacftu, fed ín uirtuali potentia multum. Btquonimin/

T celleclua/

telle dualis nofter ípirítus3noh attingit quietem3nifi intelleduali natura èum apprç> hendat, adquemappræhendendum, efle recepit intelleduale: tune ut de uirtute po/ tentiæfuæ » adadum pergere queat,fpírítus perficiens, ipfimulta lumina præftat» Omnia enimquæcunq? creata funt,lumina quædam ei funt, ad aduandam uirtutem íntelledualem3ut ¿alumine fícfibidonato,adfontemlumínumpergat,Vídét homo liarías creaturas efle, in ipfa uarietate illuminatur, ut ad eflentiale lumecreatura/ rum pergat.Nam dum uid et aliam creatura,fine uitali motu effe,aliam uiuere,atque aliam rauocinari:ftacim illuminatur, eflentiam abfolutam creaturarum, nonfic efles aut uiuere,aut ratiocinari» Si enim uita efletde eflentia creaturæjnon uiuens, creatu/ ra non eflet¿Sí ratiocinari,efle de eflentia creaturglapis,auc arbor,creatura nonefleu Nihil igitur omnium, quæ apprehenduntur in uarietate creaturarum, de eiTentia efle intelligit.Cumigitur omnis creaturaffit aliquid contrade: eflentia omnium, no eft aliquid omnium, fed nihil omnium incontrade»Sicuides,ueritatemformarura. Eflentia igitur,nihiltaliur^ eft. Aliquæ funt creaturae magne, aliae paruae,aliasfupe/ riores,aliæinferiôres, aliqu æ fuerunt, aliquæ erunt, aliquæhic,aliquæ alibi, ita de omni nominabili uarietate.Non eft igitur eflentia aut quanta,autmagna, autparua, aut inloco,aut fuprâ,aut infd,aut in tempore præterito,aut futuro,& ita de reliquis* Vides res mulcas in elemetatiuo genere,multas ínuegetatíuo, mulcafqUn fenfiduo genere conueníre:S¿ tamen genera illa,efle uaria.Non eft igitur eflentia,aliquid eo/ rum.Multas quoque uides fpecies diuerfas,fubgeneribus, ut iri genere animalitatis fpeciem humanam,leonin3,equínam4bouinam,afíníná,& ita de cæceris.No eft igi- tur eiTentia generis animalitaus3aliqua fpecies omnium,fed nulla fpecies eorum. Vi des homines uarios, alium fuiffe, aliumfierfalium iuuenem, alium fenê, alium Ale- mannum,alium Gallum, alium mafculum, alium foemellam, alium magnum,alium paruum,alium cæcum>alium uidentem,alium furdum, alium audientem,alium albu¿ ahunigrum, ita de omnib.altjs:quiajn omnibus, quæ fubconfiderationecadere poffunt, eft uarietas . Noneft igitur omne fenfibfle3uifibile,tangibile,& fic de alqs, de eflentia hominis. Humanitas igitur, nihiîeorumeft, quæ in quocuque homine poflunt appræhendi.Sed humanitas,eft eflentia fimpliciflima,quægenericameflen tía fpecifícerec!pít:ínquafuntucínfímpíicÍLiirtiite,omníaí!la,qu2eínuarietateho/ minum,indiuidualiter participantur. Humanitas igitur, pater luminum hominum nariorum eft,ôi eadem eflentia Platonis ,in humanitate,eft fuper omnem fenfibilem temporalem habitudinem,^ in Platone, in habitudine fenfibili & temporali. Èt ita quidem de omnibus. Vnde eflentíg fenfibili um,funt infenfíbiliter ínfpecíebus,S¿ eírentíaefpecif(c£,abfq3 fpecificatione funt in generibus,& ipfæ effentiæ generic», abfq? *generalicate,funt ia* abfoluta eflentia,quæ eft Deus benedidus» Sunt & alia lu mina,quæ infunduntur per diuinamilluminatione,qducuntintenedualepotentia, ad perfedionëîficuteft lumen fidei,per qd illuminatur intelledus,üt fuper rationem afcendat,ad appræhenfionem uerítatís.Éc quia intelledus,hoc lumine ducitur,ut cre dat fe polle attingere uerttatem,quam tamen adiutorio rationis, quæ eft quafi inftru mentum eius, attingene nequit, fic infirmitatemfeu cæcitatem, ®b quam baculo rationis innitebatur, quodam conatu fibi diuinitùs indito linquit, 6¿ per ft incedere pofle: in uerbo fidei fortificatus, ducíturíndubíaípe,aflequendipromífíum,exfta/ bili fide,quodamorofo curfu,feftinanter appræhendit. Et hæc eft illuminatio Apo/ ftoli,qui abfqj hæfitattone3credentem poftulantem fapíentiam,conftcuturum an- nunciat Habetquidem uirtus noftra ¿nrelledualis,lucísdíuítías ín effabiles,ín poten da,quas nos habere cum fine in potentia ignoramus,qnoufq? per lumen intelledua/ le in adu exiftens,nobis pandantur,et modus eliciendi in adum,oftendatur.Sicut in agello pauperisjfuncdùiitiæin potentía,quasfífciuerítibí efle,&modo debito que® fi ueric,reperienNam ibi eft lana,& panis,et uinum,Ô£cadies}& lac,6< mel,S¿ cæteras quæoptatîôi non uidet oculo,fed ipfa ratio,illi lumen reuelatíonís præbet,ut feiatií laibíefle, quomodo per ouiculam lanam, per buculam quoque lac, per uitemui/ num,per frumentum intern panem elicit. Et uarq experti agticolke3dlumen do drí«

næad

naeadbene excolendam agrum, manifeftant.In quorum lumine pergit fide, & fic confequitur frudum uítae fenfibilís. Tali quoque fimilitudinejinpotetiaintelledua lis agri/unt omnia illa,quæ uitam præftant intelledualerrk dummodo rede colatur, & uirtutes eius, debitis exercitationibus SCmodis exprimantur, & pro eius cultura, uariæ nobis illumininationes tradita reperiuntur,per eos, qui huic intelleduali cuL curae, ualde diligenter ínuígílarunt. Sicuti uiri uirtutibusdediti^uiumbrasmundi huius linquentes,Si mentali luci incumbentes,per quos dator luminum,nobis reue-lauit thefaurum abfronditum,Si modum cuftodiendi agrum,S¿ leges Si pr£cepta,at queextirpandi herbas noxias,non facientes frudum uitx,frd impedientes Si morti ficantes foecundítatem,6¿ excolendi atque plantandi arborem uicx,in ipfo, *8C* Philo tophi,Moyfes,Prophetae,ÓÉuírí Apoftolící.Sed uerbum omnium illorum, lumê eft receptum,in defcenfu uerbíabfolutí,2¿ non fuit ipfum uerbum, quod eft ipfum lume infinitum patris, quouiqj uerbum ipfum, abfqj contradíone,fe fenfíbilíter ***in*** domi/no noftro lefuChrifto,oftenderet.Inhoc enimuerboueritatis, geniti fumus filtj lu/cistquoniam diuitias gloriæ,regni aeterni, in nobis ac intra nos eife reuelauit, & in/celledualem immortalitatem alfrqtii docuit,per mortificationem mundi fenfibi/tis, ÔCfeipfum nobis manifedum fecit:ut in fuolumine, quiuerbum caro fadutn cftjpaternum lumen uitae noftrae>appraehendamus. Quoniam ipfe paternum lumen, illuminans omnem hominem,et adiples lumine fuo»id quod nobis deeft,ad affequeti dum quietis uitam deledabíliísímam3ínípfo, 6¿per ipfum, qui eft in faecula bene/diduSjAmen. Deo gratias,

LibrijdeDatoPatrisluminum, Finis,

Libellus Rcucrcndiiï. Patris Domini Nico

laide Cufa,præsbyteri Cardinalis, ti. fandi Petri ad uincula3ckquæ* rendo Deum. Anno Domini, M. CCCC. XLV* Moguntix compilatus,incipit felicíten

Efíderíotuo pro uirilifatisfadurus,fraterin Chrifto merito uene-rande,nuncid quod uulgdín Epiphaníjsnífus fum explanare, circa nominis Dei rationem, breuiter clare inferiptis repetere attentabo, ut meditatio utriul^noftruincitetur,intelleduali afcenfujfenfim deluceinlucêtransformeturinteriorhomo,quouf<$tnagnitioneni cl ara,per lumen gloriæ intret in gaudium Domini fui ⧫ Primo qui/dem frater optime, bene attendifti Paulum qui ad tertium ufep coelum, ad arcanorS. cofpedionem,fe raptum fatetur, dum his uiris qui Athenis tunc, ín nominatiísimój ftudio Philofophiæ uacabant,ueritatem prsedicaret,in Ariopago,in thematepræmi< fiffè,Deum ignotum,cui aram,gentiles ipfi confccrauerant,uelle ipfis euagelizareJ Et dum ad huius rei explicationem pergeret, præmifiq quomodo Deus in uno hon mine,omnes creaífrt,0¿ definitum tempus, in hoc mundo indulfiffet, ut Deum qux/rerent,fi forte ipfam poífent attradare&inuenire:adiiciens, qjuis non longe abfitá quocjj,quonia in Ípíb íúm5,uiuimus,etmouemur.Deínde redargues idololatriâxfub iungit, incogitationehominis,nihilfimileeife pofte. Admiror ego, quoties adus Apoftolorum lego, hunc proceffum. Voluit enim patefacere Paulus Philofophis, ignorum Deum, quem poftea nullo intelledu humano, concipi pofte affirmatJn hoc igitur patefit Deus: quia fcitur, omnem intelledum, ad ipfius figurationem *ÔC* conceptum,minorem.Sed ipfum nominat Deum, feu ©táp Grxce. Si igitur homo, ad hocingreffus eft hunc mundum, ut Deum quærat,6£inuento adhæreat,SCadhge/rendo quiefcat,&cum quærere ipfum non poffït homo,6¿ attradare in hoc mundo fenfíbilí corporali,cum Deus potius fpírítus fit quàm corpus,^ non poflic in ab* ftradionc intelleduali attingi,cum nihil fimile Deo concipere quea t,ut ait.quomo*

T >> do

do ígíturquxrí poteft,utíntieniatur Certé nifi hic mundus ferinret quxrentf in ua* num miffus effet homo admundum, ob finem quaerendi ipfum. Oportetigítur hunc mundum prseftareadmíniculum quaerenti, & oportet fcíre quçrentem, quod nec in mundo,nec in omni eo,quod homo concípít,eftquíc$fímíle ei. Nuncuideamus, an nobis nomen *&tóc* feu Deus, adminiculo m præftet ad ifta, Non eft enim nomen ip/ Turn ®sosnomenDeisqui excellit omnem conceptumnd enim quod concipi nequit, ineffabile remanet. Enari enim,eft conceptum intrinfecum,ad extra fari, uocalibus àut alrjs figuralibus fignis:cuius igitur fimilitudo non concipitur,nomen ignoratur* Non eft igitur ©w j nomen Dei,nifi utquæritur ab homine in hoc mundo.Quærens igitur Deum,attente confideret,quomodo in hoc nomine edi, uia quædam qupreti dicomplicetur,in qua Deus inuenitur, utpoftitattredari, ©tü<r dicitur,a^wfWiue 6U),quod eft uideo,currojcurrere igitur debet, quaerens per uifum, ut ad omnia uidentem ©tóp, percingere poffit. Gerit igitur fimilitudinem uiæ,per quam quçrens in* cedere debet.Oportec igitur,ut naturam fenfibílís uífionís,anteocuiumuíflonís in/ telledualis, dilatemus, fcalam afcenfus, ex ea fabricemus. Vifio noftra,ex quo^ damfpiritu lucido & claro,de fummitate cerebri,in organum oculidefcêdente, & ob ietfto colorato in ipfum,fpecies fimihtudinis eius multiplicate, concurrenteluce ex trinfeca generatur In regione igitur uifibiliumjnonificolorreperitur. Vifusautem de regione uifibililum non eft, fed fuprâ omnia uifibilia conftitutus. Non habet igi» tur Uifus colorem:quia non eft de regione colorum. Et ut poffit uidere omnem colo/ rem, non eft contradus ad aliquem :S£ ut indicium fuum fit uerum& liberum^ non plus habet de uno colore,quam dealíotetut pote tía fua,fit ad omnes coloreSjpernut lum colorem eft reftridus: impermixtus enim eft uifus per colores, ut uera *fit* uifio eius.Exprimento autem coprobamus, per mediumcoloratum» utuitrum aut lapide trâfparentê,aut aliud,uifum decipi. Adeo igitur uifus eft purus,abftp omne macula uifibilium,quod omnia uifibilia,in eius comparatione tenebræ quædam furtt, & cor poralís quodammodo crafsitudo,in comparatione ad fpirítum uíffonis. Sed dumui fibilium mundum intuemur per íntelledum,æ qimimus,an notitia uifus in eorepe riatur: omnis ille colon's mundus uifum ignorabit, cum nihil non coloratum attin/ gat Etfi dixerimus,uifum eñe, non efle coloratum ; dum de hoc mundus uifibili® figuram fimílitudinis, facere noluerit, non reperiet, in omni conceptufuo fimileui/ fui,cum futus conceptiiSjflnecoloreeffe non pofsit. Et cum infra ambitUm regionis fue,ipfum non reperiat,necp fimile & configurabile en non poteft attingereipfum» imo necpoteft attingere, uifum effe aliquid,cum extra colorem nonattingataliqd» Íédiudícetomne non coloratum, non effe aliquid. Nullum igiturnomen,omnium hominum, quænominari poliunt,in ea regione, uifui conuenit. Nec enim albedintSF "nomen,nec nigredinis,necomnium mixtorum colorum:quoni5necalbedinis,etnci albedinis copulatius, nec nigredinis et non nigredinis copulatiue.Siueigitur omnia nomina regionis/ingulariter notet difiuncftiu e, flue contrariorum colorum nomina copulatiueffiue omnium nominum nominabilium,copulationemrefpiciat:nihilat/ .tingitde nomine & eflentia uifus.Quod fi dixerit quis, cum color non fitdíícrecu^ cognitus áfe,fed âcaufa altíorí, ícilícet á uifu,etrogauerit omnia uifibilia,an hoc etiam uerum fit,ôf quomodo concipiant caufamillam:refpondebunt,prepofitum tí lum,qui dedit eis hoc nomen,uti eft uifus, effe quid optimum atq^ pulcherrimum,*fe* Cundum omne id, quod concipi poteft. Et etiam dum ad conceptum fe parant illius Optimi.atc£ pulcherrimi,ad colorem redeunnfine quo, coceptS fabricare nequeunt* Quapropter diefft,ipfum pulchriorem effe, cjj colorem album,etiam quecunc^: quia non fitcolor albus,in aliqua regione coloris adeo pulcherquin pofsit effe pulchrior, atcpadeo lucidus &refplendens,quinetiam poffiteffe lucidiori fplendidior.Vnde uiubilia omnia,non affererent regem fnu,aliquem colore regionis, qui acftu eft inter uifibil *i*a regionisifed diceret,ipfum effe ultimum potetip pulchritudinisjucidiffimk at($perfecftífsímícoloris.Taliafrater,atC£etíápÍuraahaíímilía,uerífsímaatC£certíf~ fima cofpicis, Afcende igitur,de uifu ad auditum, per cofimikm habitudine, & etiâ

ad gtffin,odoratu,atqjtadum.Deinde ad fenfum cômune,quieft pofitus fuper onv neienfumdcut auditus,pofitus eft fuper audibijia,guftus fuper guftibilia, olfadus fuper odorabili a,tadusfup tâgibilia.Deïde uerô altius ad itelle du perge,qui eft fup cia itdligbilia,qu£ etiâ funt fup oía rationabilia.Rationabilia autê,pïtelledû apprg hêdatur,fednonreperit in regione ratíonabílíG,ítelledus,cúHelled9f¿üutocii!us,ec rationabila ut colores. Etfi iiis extëdere te in tua cofideratiôe, ut bene apprçhcdas, quoodo ïtelled^ ut uift liber f. iudexuer^ Si fimplex,oimrationu,in q nô eft pmix tío fpeciera rationu,ut fit ciará íudiciu íntuítiuu ratíonft,ín uarietate regioisrattonu. lùdicat emïtelledsbâc rationëneceiïàriâ,hâcpofsibilê,hâccôtingêrë,hancimpof-fibilêfoâcdemôftraciuâ,hâcfophifticam & apparente,hâctopicâ,Ôiita de religs: ut uifusiudicathuccoJorêalba,hâCnon alba fed nigru,hune pb albucf?nigriï,Ô£ita de cæteris.Ecnon actingitinomni regiôe raciona,intelled^îfed du ipm fuftregë,prçpo fitDbôÉ iudicëuolueritfigurarexmadus feu uniuerfitas rationu,ipfum termina feu ulci tnitatëperfeâioisjdiciteflè.Sed intelleduales naturç,pariïormtter nô poffunt nega re,rege fibi preponi.Ec uti uifibiles naturæ,fuu rege fibi prgpofi tu, aflerac ultimita/ te ois uifibilispfediôisîficintelledualesnaturg3q funt naturç ueri,affirmât,regê fuS eeulcimitatcoîs perfedtôisïtuitiuçoïm,tehucnominât©tq/,feuDeu:qftfpeculatio nëfeuintuitionëipfâ,infuocôplemëtopfediôis,oiauidëdLNihiltamê cotai regiÔe tntefiedualiu uirtütñ repe rit,cui fimilis fit rex ípfe, neqj cadit in omni regiôe (huile duali,côcepi? fim.Uitudiniseius:ied eft fuprâomne, q>côcipit & intelligtt, ctn? no/ me no eft intelligibik,licet fit nome,omnia int'eïligibilia nominâs etdiicernes.Etei us natura;eftinteUedualëomnêfapiëtiâ,per infinita altitudine,fimplicítate,uírtute, potêtia,pluchritudine,et bonitate antecedësica omne intelledualë natura inhabitas fit eius côparadôe umbra?& uacuitas potetix,craiTities,& paruiras fapictiæ,et fie de infinitis fimdib.modis Poteris ita cucurrere in hac ui-a, per quâinuenif Deus, fuper otaneuifu,auditu,guftu^ad^odorata^ffatu, fenfum,ratione,6¿íntelledá.Inuenít quidé nullu horGjíed fuper omnia ípfííDeu Deoru eHe,6¿rcgcregCíomníS.Rexeni míidí íntellecftuahs,eftrex regn, S¿ domíns>domínáuS inuníuerfo.náeftrexíntelle-clualis naturæ,quæ eft regnu babes in rationali.Quæ quidê rationalis,regnat in fen. iualqôÉfenfualiSjin mudo fénfibíliu,cui reges prefuntîuif^audit^guftuSjtacft?,odo rat9*Oësiftireges, funt difcernëtes (peculates, feu théorisâtes, ufqr ad rege regu,ÔC domina dominâtiu,qui eftípfa fpeculatío, & ípfe®t¿r,feu De^, inîua poteftateoës regès habês,âquo habëtoës reges,id q>habët,porëtatu,pulchritudine,emítate,amœ nitate, Igticiâ ,uitâ, ôi omnebonii.Vnde in regno fûmiatq? maximi regís, omnis de cor uífibílíG formara,uaríetas colora, ^pportio grata, refpledentía carbncularís, gra= minea uirídítas,fuigor aurí,S¿ quicquiduífumdeleftat,0¿ in quo uifus, qfi ín theíau/ ro regni fuí,quíefcedo dele&et : in curia magni regís pro nihílohabetur,cú fíntde ín fímis ftrametís curia.Sic quidê uocu omníu côcordans refonâtia,atqj dulcís illa hap mohia in regno,auditus omnia ínftrumétora,ínenarrabílís uaríetas, melodía illa au reorum organorurn,Syrenici,philomenicicp cantus,& alie omnes exquífitg díuírie regís regni auditusjfceces quædâ font, pauimento adhérentes, in curia maximi atc^ optimi regís rega.Sic quidem omne dulce,ftipticum,& guftui gratum, tantorum Paradifiacorum pomorum,fruduñ fapidiísimorum,& unarum Engaddi,uini Cy príci,mellís A tici,frumenti & olei, & omne quod Indía,6£eundus hic mundus, ne/ mora S£aquçrefedionipræftant,&guftuiofferunt;paruimomentifunt,inaulaini> potetifsimí principis orbis JMeqj odores unguentorum, thuris & myrrhæ, mufcí»8¿ omne redoles regna odoratus inhabitanstpreciofi aliquid habet, in ipfo magno re/ gis altifsimipalacio.Minusadhucomneid,quodl£uitatefuatadudeledat. Regi se nim tadus,latum uidetur,atep per orbem extenfumregnuLedpixaliquod pudú qui dem peneinfenfibile eft,refpedu regni,principantis uniuerfcuMagnus uidetur rex ipfe, qui his iam didis regibus imperat, cuius ipfi uafalli funt, qui eft fenfus com-munis, ín potentatu fuo, omnem iam didorum complicans poteftatem, fed (eruus empticius,& infimus quidam minifter,in regno regis omnia uidentis, & contineo/

T î ns;

tis. Per íncoparabile altitudinem intelledualís natura, regnúm fuprá omnia iamdi/da,fortítaeft,a cuius uirtute dependet regna omnia prænomina ta, &pf£narrata,S¿ quibus ¡domínanter 'prae eft* Sed intelkicftualisnaturæ reges , de familia funt maxímí ducis, gaudent afcribímílítí^eius, neqj ¿líúd optant, quam pofte'adipiici, gradum quçmcunc^ in aula dominatoris,in quo pofsintintuitione intelleduah refi/ci,abeo quietó dicitur.Etommaquæinuniuerfis praenarratis regnis funt, nihil cùrant,ficut& nihil funt, in comparatione boni, quodcognofcunt in principe fuo, id quo omnia iuntin complemento & infe, díuíné, fuper quam optime, quæ in altjs regibm o folum ímperfedé& extrâ fe, &in umbra feu imagtne,'fed diftantia iti côparabili &Ciproportioabdfi corrada reperíucur» Color ígitur,quíín tiífíbili regnó per uífum fentítiir,non uidet, fed tanto eft uifibilis* Non habetuíta, &motum uíta*, lem,nec& perfeccioné habet>fcilicet ftírpeae uegetatíonís, àut fubfiftentiWbrmç : fed íenfus,quí funt in regno íenfuscommutiís,utífantfenfus particulares habét natura intra fedeafíbilis mundí forma coplícádí,in uítalitate,8¿ cognitive fenífibílís fpiritqs Nô igitur minus in regno fenfùu,^ in regno fenfibilimfed id omne,qd eft in regno fenfibilia explicaré,eftuígoroííorí módo,coplícit¿ & «italta,atq2 pfedíorí modo, in regno fenfun.Quiefcic em fenfibilia regnn,íipfis*Sícea qderegno-fefus funt,muí to clariori atcppatedíori modo fut,ín regno,ubi funtítelledualíter. Color. n.ín ee ítelleáuali regníítelkdaaliSííncorruptíbílé'naturá.habésídifert perfeccione,à colo re fenfíbíiísmudi,ficut perpetuó á corruptibili, & uita Mkdualís amorté, & lux ab Umbra. Sed *i*regno Cdáipotetis, ubi regnñeftrex,ubíoía q ín dmmKregnisrexipe, úbi colornon eft color fenfíbilis,aut iárelledudís, feddiuínalís, imo Deus ipfe, ubi oñima mota uíta carentiaín fenfíbílimundo,^ omníaúítam uegetatíuam,ratio/nalemautimelleâaalem habentia,funtipfadiuína'uita,quæ eft ipfa immortalitas* **quam folus** inhabitat Deus,&in ipib omnia ipfedbi eftIgtitia omnium gaudiorum* quæ oculis,auribus,guftu,tadu>odoraru, fenfu, usta, motu, ratione, *3C* intelligentia hauriuntur,laetitia infinita,díuína ÔC ínexprefsibilís,S¿ quies omnis lætitiæ & deledá tíónis.Quia ipfe eft Deus,fpeculatío,& curfus qui omnia uidet, in omnibus eft, per omnia dilcurrit,adipfum o.mnia refpidunt, utad regem, ad iuflum eius, omnia mouentûr *8¿* dsfcurrunt, & omnis curfus ad finem quietis, eft ad ipfiim. Igitur omne,®í!off:qui eft principium effluxus, medíií in quo niouemur, *8¿* finis refluxus. Hac igitur uia,frater mi, ftude diligentifsima ipeculatione, quaerere Deum: quoniam non poteftnô reperíri, fi rede quæritur#qui ubicpeftJBt tunc rede quaeritur,fecudum nó men fuft in finem,ut fecunda nomen eius,fit ÔC laus eius, ufq? ad fines potential, ter/reaenacuræ noftræ.Sediamamplius,ad fecundam quæftionis particulam,nos conuer tenteSjUÍdeamus,quonam modo ducemur, ad (calaré afcenfum,theoriae didæ, cum **ad** ignotum penitus, non moneamur, ut idipfum inquiramus, ad uifum refpicia» mus.Primo quidem ad hoc, ut uifus depræhendat uifibile difcreté: lumen duplex co currit. Namnoneftípirítus uifionis, qui nomen imponit colorib* fed fpiritus patris eius,qui *in eo* eft, Spiritus enim qui per opticas uenas, in oculum á cerebro defcedit, offenditur obüiatíonefpecieí obíecftí,ó£ confuía fenfatio exoritur. Admiratur uirt? animalis de fenfatione»8£ intendit ut difcernat.Non igitur difcernit fpiritus^qui in oculo eft,fed ínípfo,fpíritus altior operatur difcretionem.Hoc quidem in nobis quotidiano experimento uerum experimur* Praetereuntes enim, quotum fpecies in ocu/itim multiplicata: funt,fæpé ñon depræhendimus, duattenti ad alia,non aduertímus, pluribusloquétibus nobis,illum tantum intelligimus> ubi nóftraeft attentio.Hoc quide nobis id uerum oftendit,quonia lumine akíorí,ípfíus fcilicet rationis, fpiritus qui in fenfu eft,attingit acftiuitatisfuæ operationem.Cum igitur oculus dicit,hoc efle rubrum,hocelTecgiium:non loquitur oculus, fed in ipfo loquitur fpíritus patris fui» hic fcilicetfpiritus animaiis,cuius eft hic oculus* Neq? adhuc propterea color uifibi» lis eft,etiâ fi aflïftit attentiojuídereuolétísjoportet enim, quod alio lumineipfum uift bileíllumínátísjuífibílefiábln umbra enim et tenebris,uifibile nô habet aptitudineut ufdeatjadaptatfo eius fit p lumen,quod ipfum ¿numínat.Sícatígituruífíbíle,noñ eft

aptura?

aptSutuideaturmífiínlumíne,quoniam per fe,non poteft feíngerereín oculuthínc opus habet ut illumineturiquoniâ lumê illius eft naturæ,quod per fe ingeritur in o cu ium.Tunc igitur Uífibile feíngerere poteft in oculum, quâdo eft in lumine, cuius uis cft,ftipfum ingerendfColoraute in lumine,nô eft ut in alio › fed utín principio foot quoniânô eftcolor,níf¿ termins lucís ídíaphano, ut in iride experimur: fecGduením quod radius Solis in nube aquoià,aliter ***St*** alicer termínatur,alíus 6¿ alius generatur color. Vnde manífeftum»eft, colorem ín fuo principio, fcilicet ín luce,efle uífibilem: quoníáluxextrínteca,&fpírítus uifíu?,in claricate communícat.Hínc lux ílla,qu2E il luminat uífibíleadcoparem lucem, fe ingerit, & adducit coloris ipeciê uifuiobie ¿úm.Exhís frater,para tibí curfumquærendi,quomodo ígnotusDeus præftat orhne id,per quod ad ípfum mouemur.Nam etfiiam clare tibí coftet, fpiritum anima!is,in ¿pirita oculi difccrnere,& lumen facere uifibile,aptum ut uideaturmon tamen uifus, uel fpiritum ipfum,uel lumen depræhendit.Lumen enim illud,non eft de regione co lorurrijCum non **fit** coloratum Jn omni igitur regione,ubi oculus principatur^no re- peritur.Ignotum **eft** igitur lumen illud oculo,& tamen eft delecftabile uifui.Sicut igi/ tur ratio difcretiua eft, quæ inoculo díícernít uifibíliaftta intelledualís ípírícuseft, qui in ratione intelligit,& díuínus (piritas eft,qui illuminae intelledum. Lumen autë díícretíuum anímale in oculo,aure}linguainartbus,Ô£ neruo, in quo ta dus uigerieft lume unum,uarié receptum,in uarrjs organis, ut fecundum uarietatem organorum, uanédifeernat ea,quæ funt fenftbilis mundi.Et lumen ipfum eft principium, medift, ***8C*** finis fenfuuj quoniam non funt fe tifus, nifi ad finem diferetíonís fenfibiíia,necg funt ab alio,q^ ab dio fpirítu,necp ín alio mouenrnnln ipfo etíam^uíuurit ***Cenias*** om/ .nestufta enímuifus,eftuídere,& auris uita,eft audire,& quanto hæc uíta eft perfedi/ or,tanto eft díícreríor. Vifus enim qui perfedius díícernít uífibile, petfedíor eft,ita de audita Vita igitur perfedio3lætitiâ ***8C*** quies, quicquid defidérant omnes (en/ fus: irt fpírítu díícretino eft, & ab illo habent omne id,quod habent, ***ÔC*** dum inficiun- tur organa,deficit ín ipfis uíta,ín adiuitate:non deficit ín fpírítu díícretíuOj â quo illa uitâïiublata macula apt ínfírmítate,recipíuc.Pari qbíde modo, de ítelledu ídípíS c5cípe»quí lumen eft rationis difcretiuç,& ab illo te eleua ínDeum,quí lumêeft **intel** kdus.Etdu **fie** curris3per id **qd** ínuifu cópertñ **eft,** cóperíes, quomodo Deus nofter tn fæcula benedidusji ta eft omne id, qd eft î quolibet qd eft,l icut lumê diferetiuu in fenfib. ÔC intelleduale in rationibus,ac qd íp fe eft â quo creatura habet id quod eft,Ô£ **ufta**rn,ó¿ motum:&in lumine ipfius eft omnis cognitio noftra,ut nos nô fimus illi,q cjgnofcims>,fed potius ipiè in nobis.Et cSad cognitione ipfius afcêdimus,**quamuis** ípíe fit ignotus nobis,nô nifi in lumine eius, quod fe ingerit in fpiritumnoftrum, **mo** uemur.ut in lumine fuo ad ipfum pergamus. Sicut igitur abípfodepéndet éíTejítaóÉ cognofei: quemadmodum à luce corporea, dependet **eflè** coloris, ita & **ab ipfa lucc** dípendet cognitio colorÎs,utpræmifimus.Âduertendum igitur, quoniam mirabilis Deus in operibus fuis,creauir lucem,quæ íímplícítatefua, excellitcætera corporalia, ut ÛLmed'Xï,inter fpiritualem naturam etcorporalem:perquam corporalis hic mun/ dus,tanqnàm per Tuum fimplex,afeendat in fpiritualem mundn.Défertènirti figuras **in** udum,ut fie ad rationem & intelledumdorma fenfibilis madi afcêdat,8< per intel- leda,in D'o finemattingât.Ica quide ***Q¡¿ in*** efle prodtjt mudas ipfe, ut corporalis **hic** mundus, pardcipationelucis hoc fit,quod eft.Ettanto res corporales, ín gen eré cor/ poreOjptrfeâiores cenfeantur: quantó plus lucís participan^ ut grada tím in elemen ris experimur. Sic quide creatura,quæ fpiritum uitæhaber,tanto eftperfecftior,quâtô plus luminis uitæ,participahSic creatura uitæ intelledualís, tanto perfédior, quâco plus intelledualís luminis uitæ,participat.Ç)eus autë **eft** ímpartícípabílís,0¿ infinita íux,lucens in omnib»utí lux difcretiua ín fenífibus,Varía aute,ímpartícipabilís im pmniícibdís lucís termínano,uaríam oftendítcreaturámtí lucís corporalis termítia **do i.ïaraa,iü** díaphano,uaríu oftendítcolóremjícetípermífcíbilís remaneat luxipfa* Sx his ftater no ambigo,clare te pergere poflè,utappræhêdas:quod ficut color non **eft** uiíibüís3níffí medio luminis,hoc eft quidem dícére,quod ficut color non poteft afr

cendere ad quieteài,&ad finefuum, nifi ¿n lumine priùclptj fuúítá quidem noftra nà tura íntelledualís, non poteft ad foehcitatem quietis attingere, nifi ín lamine prfnd* píj fuiíteftedaahs.Et fiait uíf$n5difcernit,fedtneo'dífcerhít fpíiít? difcretiu^Hta ínnoftroítelledu,illuminato diuíno lamine principe fui,¿óaptitudíneutintrárepbf fallió nos intelligem«?,aut uita intelledualiuíuenvp nos/edínnobísuíuetDeus, uíta ínfiníta.Ec bgc eft illa felicitas cterna.ubí ín uní tare ftridiísíma,ita ín nobís uiuít æterna ítelledualís uítajomne conceptu,creaturarum uiuentíu,inexpreffíbíb laecitíí& prsecellens,ficutin fenfibus noftrís perfédiífimís,uíuít ratio dífcretíuá, ín ratione clanfsim3,uiuít intelledus. Iam pala nobis éft,quod ad ignotum Deum attrahimur, permotum luminis gratíateíufc, qui alíte'rdeprxhendí nequit, nifi feipfum offendat, & q quart uult,&f quærenribjumë dare,fine quo ipfum qugrere nequeat, uulc qugri, uukà appnaehendijqa unit quærentibaperire,ôifeipfum manífeftare.Quaeritur ígitur,cum defiderío appræhëdendi, æ tunc quæritur theorice,c6 curfu, ducere curren rem ad quietem morus,quando cum maximo deíídería quzrítun Vnde non aliter re* de ambulatur ad I apiendam attingendam, nífíperdefideríum maximum quæratun Et dum fic quæritur, perredâ uiam quærïtur, ubííndubíéinuenietur, per oftenfionë fuiipfius.Neq? eft alia uía ulla data nobis,cfí illa, net# alia in omní dodrina fandorum qui fapíentíam attigerunt, nobís rdida eft. Propterea illíquifuperbí, qüíprxfum/ ptuofíquí fibíipfis funt (apiernes,quí fuerunt ín fuo íngeníocSrídences>quí fe Omites putabant efle altífsimo,ín afeenfu fuperboquí fe erexerunt adfcientíamDeorií; hi omnes erraLierunt.Quoní am hKaieSjpraécluferant fibi uíamad fapíentíam,quan/ do non putabant aliam efle, quám íilam,quant ftio ihtdledu mcníurabant,ÓCdefe/ ceruntínuaníratibus fuis, Ôdigmim fcientiæ ámplexi funt,lígnumuítsnonap/ præhenderuG No igitur fuit PhiiofophorQ finis, quíDeft norihodoráuétünt, alíus: qj perire in uanicatib fids Sed illi qui dixèrutit,non pofle áítíngcre fapíentíam, Ôf ui tam tm elí edualem perenne^nifi daretur dono gratir,acquod tâta effet bonítasDd eundis potentis, quod exaudiret invocantes nomen fuumflalui fadi funnFadi funt igitur humiles,fe confitentes ignorantes, ôfpitamfuam, ut defíderantes fapíentíani ætemâjinfhcuerutjt Et hæc eft uita ftudtoforum, in defiderio alterius uitæ pergentia, quæ á fandis cornend a cur.Neqa alia eft fandorum fpphetar@,aut eorum, qui gratií lurritnís dkiinfíii liac uíta fortíci funt tradítíorcj? quod accedere uolës,ad vitam intel/ ÎèdualëjÔf diuiriâ fapienuâ immortale, prima credere habet,quomâ Deus eft, QC ipíedaroromniu opumora, in cuius timore eft uiuendn,&amore pergendum, à quo cu omni humi Htate,eft uita ipfa immortalis petëda, 0£ omnia quae ad ipfam ordinat, utafleqm ualeat,cum fumma relígíone,0¿fínceríflimo cultu,ampledëda.Vides nSc frarerjquâcunqjuitcutênoniuftificarenosjutrneritôhoc excelléffimíídonSaflequa mur,niecB cultum,neqj fege,neqi difciplinam : fed uírtuofítas uitr, obferuanda man/ decora.deuorínfenfíbdis «mortificatio carnis, côtemptusmudi,& caetera huiufmo/ di,cÔcomitant rede, quærentem diuinâuitâ, 6¿ æternâ fapíentíam î quæ fino adfint qu«renti,non eu cflein uira.fed extra ipfam, man,ifeftum eft. Signa autem,quib que piâ nô mdeuio,fed in uia effeîexopertb.concomitantibus, redepergentem,haimre poffumus.Quienim fummo defiderio appétit,æternâ fapientiâ appræhedere, nihit ei prçponit mamoretillâ offendere timet,omnia eius côparadone nihil effe affirmat, illa oía,ut nihiluhabet, fpernít ut placeatfapiëtiæ amata^oê ftudiu fimadajptatîfciês nô poiTe placere eí,fí alteri corruptibilfprudeti» mudúaur fenfibdi ddeCra tioni ínhaíérít.Hínc omnia linques, expedite in feruore amoris fefttnat: ficut cervus fontem aquafSdeíideratJta anima illa Dea. TSc quidem non ex operib. quæ fecers/ mus,meremur incoparabilë thefaurum^gloriæî fed diligentes fe diligit, quia charítas 6famoreft,& donat feipfum anim^uteo optimo bono,in æuafruatur. Vides nunc fnteqad quid in hunc mundftíntraftfiut ín exordio prçmiiïmus,fcilicet,utDeftqug tas. Vides quod oto? dicit quærëttb.quomodo ipfum quærerepotes uia quadâ, quæ p ceipfum fi trita fuerit,tua erituia,ttbic^notiorjin qua deledaberís,obeíus amoeni/ tatëjSC fcecudítatcm früdh^qui circa ipfam repedent. Exerceas te igff> multiplica/

tís aAt'L& théortós afcefiohib»8¿ pafcua ínueníes adaSgetiá,^ cofortantsa te ín ití

nere,& te Indies magís,magifcp ín défidério ínflámantía. Nam nofter fpiritus intel/ le Aualís, uirtute íghís ín fe habet:miiïus eft enim à Deo in terri» non ob aliud,nifi uc ardeàtjÔÉ crefcat *in* flimâ.Tflc crefcit,quàdo excitatur admírátíone:quafí utí uëntus» infufflansinigne,excitatpotëtiâad aAum.Appræhenfionec[dëoperuDei»admirà mur de çterna Capientia, incitamurcpuetito extrínfeco opera, & creaturaru ta uariaz rum»uirtiitùm& operational ut deiiderium noftra, crefcat in amo recreate»ris, *ÔC* ad ihtuiciohëfapientieillius,quæ onima thirabiliter ordinauitDiim èniм aduercimus? ad grana mínima fihapis, *ôi* eius uírtutem, S£ potenti'i eius» oculo intellectus intuo murmeftígíam reperímus,ut excitemur,ín admira tío ne Dei noftrí.Nam cûê tarn par/ unfit corpo re,uis tamen eius éft fíne termino, in eo granuló eft arbor magna, ca *fo¿* lrjs ÔÉ ramufeulís, ÔC alia grana multa,íh quib, fimilíter eade eft uírtui, fuprà omnetri numera.lcaquídeuídeo ín intelleAa uirtute grani finapis, (¡explican a Au deberer, no fuffîccre hunc fenfibilê munda, ímó nec decem, imo nec mi He, imo nec tot mun/ dos,quot numerari poftent. Quis non admirabitur hæc reuoluens, dum addit intd- leAum horniniSjOinnem hanc poteftatê grani ambire,6¿ apprghederehocuem,atq5 fic excellere initia apprçhëfione,capacítate omnem omnis fenfíbíl¿smundi,0£noi» huius uriiuSjfed infinitorfi mundorudBt ita ambit uis noftra incelleAiua,omne naturi torpofarale,S<menfurabile.Quanta eft igitur magnitudo in intelle Au lidftroffi igi- tur pún AaliS magnitudo intelle Aualis (piritas,ambit per infinitum capacior» omne pofihbilêmagnitudinëjfeniibilem Ôf corporale: magnus eft tunc Domínusí6¿ laudabilis,cuius magnitudo p infinitum ex celletior eft, magnitudine intelleAuali£ et cu hoc cum tatitus fit,omnia coparatione eius nihil funt,et in ipfo»dihil pofftint ali udeffe/$ ipfeDeusjin faecula benediAus Deinde qüíde perfímílesafcénfiis,de uir tute grani rriiitj, afcedere poteris,pariformitèr de uirtute omnia femina uegetabilim aialia:& nullius feminis uirttis» minor èft uirtute feminis finapis, *$¿ infinita* funt femina talia. O quantus eft Deus nofter» qui eft a Aus omnis potehtiæ : quo niâ eft fi/ his omnis potenciæ:nonpotenuæcÔtraAæ,adgrafiûfinapis,autmifii,autgranifru!« meet,aut Àdæ patrísnoñrí,aut aliortí, ita in infinitum : fed quia in ípfis omníb. eft úírtus *ÔC* potentia ímmefurabilis,fecundagenus fuucotraAa,tunc ín Deo» abfqjco traAioüe,eftpoténtíaabfoluta,qugeft&aAus infinitus, (^hs non duceretur,ínftüi pore admiratíonis,De(uírtutem fiç quærêsfquis no ínflamaretür ín ardore maxima» timendi S¿ amñdí cun AipotentemÍQuís eft, qui fiad minimae fcintiilæ ignis poten/ tiâ,refpicit,deD^o non admiretur, fuper omne quod dícfpoteft, fi potentiafcíntillaé eft tanta?quodcumfitinaAu,quia eduAa eft fcintilla in potentia, motu ferri, de fi/ lice ut fit a Au: in eins potentiaeft,omnía refoluerein fuá natura,^ ígne ín poten/ tía ubicSqj tile eft in hoc mudo, etfi efíent infiniti ni udi, in a Au ponere. Ó quanta èft potëtia Det noftri,qui eft ignis,igne cÔfumensç'&f du frater, ad natura & cçdittones, ignis,quæ funtt4,aduertis(quëadmoda illediuinorualtiiïïmuscontëplator,Dionÿ fins,inangelica fecithierarchia)mirabilëuiâ habes,Dea qaærçdi&inueniëdi, Ibiui/ de,é¿ miraberis. Deinde fí ad fapiëtiâmagiftertj noftri, adhuc uta alia qu«rís»aduer~ te.Nâoculo intelleAusappræhendis»inligno pamo>atqj in hoc lapide minutifsimo, fiue in ære,aut auri mafia, uel granó finapis, aut milij : omnes artificiales corporeas formas in potetia efte Jn quolibet enim non dubitas circula,triangul0>tetragonumj{ fphæram,cubum^ôÉ quícquíd Geometría nominat ínexíftereifígurafcç effe omníurh animalium^omnififruAunjOmniuflorum/rondiunMrborum.&formarutn omniï» Hmilirúdínûcp,quæ in hoc mundo funt,S¿ ín infinitis mundis elfepoifent.Si igiturár tifex ille magnus effet, quífeíret educerede lignó partio,faciem aliqua aut regis» aut reginae,aut formicam,uel camelo mtquanti magifterq eft, qui omneidefficère poteft aAü^quod èftinomm potentia^Deusigitu^quipoteftomniaeflrtcerejihfimilitudi heformarum omnium,quein hoc mwndo,et in infinitis mundis eftepoffent,dequo libet mmatifeimocorpijfculo: mirabilis fubtilitatisexiftit. Sed adhuc mirabilioris potentia: &£ fdenhæ eft» qui ipfumgranuna milqcreaUít» fiCín ipfohánc uírtutem

eoHocau'e Btftupendí magifterq eft illa fapíentía, quæ omnes formas p ofsibiîesia ín fímiíttudíneaccídecalí,(ed *in* uerítare eiïèn ti ali, fcit excitare. Etadhtic **fcç e? orntiem** intelledum, *i*nenarrabilis ftupor eft, quod no folum fcit de lapidibus **adwe** unios homines» fed 6¿ de nihilo homines, Ô£uocareeaadefle,quænon quæ funt. Et cum certa fit,omnes arces creatas, non attingerenifi ali/ **c®d ia** aliquo,aliquid fcilicet finiilitudinis nonabfqj defecftu, in aliquo fcilicet crea/ **da**j X in materia xris,ftatuam fimilem qualitercuc^ homini: quis efthic magifter»qui ¡íioíifimílítudinem cum defedu»féd eflentíamueram,fínealiqua materiaexqua»in **die** producítíTalibus quidem ítíneribus,pérgítur ad Deum,cum admirationeuehe **menti»**&Tardebit tuncfpiritus,defiderio inueniendi indeficienter, *ÔL* amoré langue/ bit,quoufc£falutare ultimumfibioftendatunEtdenicp adhucuía, intra te quaerendi Deum,qua eftablationisterminatorum.Namcum artifex quæritinmaflaligni fa/ de reg*s:abiicit oía aliter terminata» cp facies ipfadntuetur eniminlignofaciem,qu5 quærit oculo,per fidei conceptum praefentialiter uideri. Eft enim oculo faciesjfutu/ ra,quæ mcnti»in'côceptu îtelle<ftuali,per fidé præfens exiftit.Du igitur Deu cocipis efle melius,quam concipi poflitiomnia abiicis qug terminatur,& cdtrada iunt Abq cis corpus, dicens Deum non efle corpus, fcilicet terminatum quantate,loco, figu/ ra,íttu: Abiicis fenfus,qui terminati funt,non uides per montem,non in terra abico- díta,no í folareclaritate30¿ ita de auditu,&cçteris fenfib.ocs enim illi terminatifunt* in potentia & uirtutemon funtigiturDeus.Abqcis fenfum communem,phantafiam imaginationem : nam non excedunt naturam corporalem, non enim imaginatio attingit,ûôn corporeum. Abiicis rationem, nam ipfa (sepe deficit, non omnia attin/ git.Velles fcire,cur hoc eft homo,cur illud lapis,*QC*omnium operum Dei,nullamra/ tionem attingis. Parua eft igitur uirtus *rationis t* hinc Deus noneft ratio. Abiicis ira- tellèâummâ ôÉ ipfe intelledus, terminatus eft in uirtute,licet omnia ambiat, quíd- ditatem tamen ínfuapurirate,reícuíuícuncpnonpoteftperfedeattíngere, &quic- quid áttingit,uidet perfediorí modo attingibile. Non eft igitur Deus intelledus* Sed dum qiiæris ultra,nonreperis tn tequie^ Deo fimile,fed affirmas, Deum fupra hæc omina ut caufam»principium, atqj lumen uitæ,animæ tux imellediuæ. Gaude- bis eum reperiftè,ultra omnem tuiintimitatem,tanÇ fontem boni,â quo tibi effluit^ omneíd quodhabes.Adipíúmte couertis, intra te indies'profundiùs intrando, lin- quendo omnia quae funtad extra,ut inueniaris in uia illa,qua reperitur Deus, ut cuna poft hæc,in ueritate appræhedere queas.Quod tibi et mihi» ipfe côcedar,qui feipfum dihgentib.fe *largiter donat»in fæcula* benedidus. Arnen*

Libri»DequærendoDeum, Finis.

Reuercndiifimi domini, Nicolai de Cufa,

Cardinalis fandi Petri ad uincula, in librum de uenatíone Sa* pientiæ» Prologus.

Ropofitum eft, meas fapientiæ uenationés, quasufe# ad hanc fene- dam, mentís íntuituueríoresputaui,rummariénotatas, pofteris re- linquere,cum nefciam»fi forte longius *Sí* melius cogitandi tempus^ co ncedatur.Sexagefimum enim primum tranfegi annum. Conferí/ pfi dudum conceptum»de quaerendo Deum,profeci poft hoc, ite 4o D<mw« rumfígnauiconíeduras.Nuncuerocumín Diogenis Laertq,deiii tis philofophorulibro, uarias PhilofophorumlegiiFem fapientiæuenationes:con/ citatus,ingenium totum contuli,tâm gratæ fpeculationi,qua nihildulcius homini po teftaduenire.Et quaedilígentífsíma meditationerepperi (licetparua fint) utacutio/ res moneantur,ad melius mentem profundanda,peccator homo,timide» uerecndecg pandam» hoccp ordineprocedam. Sollicitamur appetitu,naturgnoftrg indito,ad no iblum feientiâ, fed fàpientiam, feu fapidam feientiâ habendattv Circa huius ratione, primo pauca præmitcâ, deinde uolenti philofophari (quod uenationê fapiëcieuoco) "regio/

regiones,Sí *fa illis loca* quaedam defcribam,in campofeg dücâ, quos prædà qua quae tunqappnme puto refertos.

Sapientiam,paftum elfe intelleiius? Cap. Ï-

INtelledualis note naturarum uiuat, necesario pafcítunSedalto, quám inte! Íigibilís uitæ cibo,nequaquam refid potefttquemadmodum omne uíuens,fimílí abo uitæ fuæ,pafdtur.Nam cum uitalís fpíritus,fít deîeâabiliter mouens,qui mo tussita, dicitur:túne uis ipfa fpirits» uirejnifí reñaurctur, naturali fuá refiáíone, expirât Sídefícit.Pythagoridaiebantetskmfpírimmín uapore feminis,corpus in corporeeiuSjpoteiitialta fubftere.Qwd *Qt*Stoíci,qui &Zenomj,approbates,fub fia *tíam frudíferifeminis, ¿n fpirítuuaporabili, eífe dixerunt, qui dum in grano aut in abo (emine expirauib non frudificattiguemenimuidemusdeficcrc &C expirare, *11*ebulum dus defecerit. Vnde & cœkftia cum moneantur, fpiritus ueteres appella banuM fapicns SalomomSi leftis filius Sirach, Solem (piritum affirmabant, ideo Sí Solempafci dicebant,uapore Oceani, Si Lunam fimiliter uapore aliorum flumi/ num»refícíaffirmabant»S<Plánetas,qüosd¿uíaauita pollere putabant,Ôi deos alios, uaporibus deledari credentes, thure Si odoriferis placabant* Hisenim/pirituni mtæ æchereffeti coeleftis purgatifsimi ignis naturae, inefieaffirentestuaporem odo ris fuauifsimq obtulerunt Quoniam autem animalia omnia, naturalem mentem, fi/ xamcp memoriam pabuli fui>fimilitadinif<> fux fenfum habent,ea quæ funt eiutem fpecíes íentíentesíaiebat Plato : hoc ex idea neceffario efle, cum praeter illas nihil maneatJExquo elíciasjdeasnonefl'eficabíndíuíduísíeparatas/icutextrínfecaex^ emplarla. Nam natur.-M'ndim'dui5çum ipfa idea unitur» à qua habet omnia naturaliter. Dicebat Laertius: Platonem affirmare, ideam unum Sí multa, ftareôi moueri. In eo enim quod eft ipedes incorruptibilis,eft ¿nceliígíbíh's Sí una Jneo uero,quodmultis unte mdiuiduis. multa dícebatSícfixamiftabilemcp in eo, quod inafterabilis &C *in/* telligibtbsnneo uerd quod conjungitur mobiltbusfmoucri dixit. Ptodus,latius ex pianat,quomodo principia efléntíalía,funt ínm'níeca,Sí non cxtriiikcajSiquomodo per conudtumillum, quo indiuiduumldeæ te (ungitur, per ipfam ¿deam *i*ntelligi« bilem,diuinitad connecteur, ut fecundum luam capacitatemjoptimo modo fit,quo efle Si conferuari poteft. Referteftam Laertius, Platonem dicere: Ideas principium Si initium efle eorum,quæ natura confiftunt,uthuiufmodi fint qualia funt,quæ fi be né intcWgantuterk non tantum aduerfanrur nerita tí, quantum malí interpretes íp fíuSjfuggcflerunt. Epicharmus etiam dixit, omnia quæ uiuunt, notione Sí fapientíá partícípare.GalÜna enim, non parir uiuêtes, fed oua prias mctiba t,8¿ calore animat* Hæc aurem.fapíeritia,ut fefe haber,natura nouít fob, quippe qua: ab ea eruditur. Ac rurfumaittNihil profedo mirum(fl ita loquar)& placere eas fíbí,áímatuo.foueri9S¿ uideri praeclara. Nam Si canis, cani uidetur efle animal pulcherrimum,& bos boni, Sí afino afimis,fuf¿p item fuí,uidetur uenuftate præftare.Ecce fi animal omne,habet cognatam intelligentiam eorum,quæ ad neceffitatem conferuationis fuæ,in ie,SC iii fuá prole,cumiir mortale,iunt neceffaria, ôihinc induftriam habet,uenâdi pabulum (uum, Si lumen, opportunum,Si organa uenatiom te apta,ut animalia, quæ node uenantur lucem oculis congenitam,cognofcitcpinuentum Sí digitftibíqjuntetícf liitaintelledualisnoftra,qs nequaquamcarebiLQuareintelledus,dotatus eftâna/ tura.Logica. ut illa mediante dífcurrac,ói fuam factat uenationem. Eft enim(ut Arf g^^en- ftoteks dicebat)Logicaexaâiisimum inftrumentum,ad uenationem tàm ueri quâm uerifimilís. Vndeduminuenít,cognolcít, Sí aníde ampteeftitur. Sapientia ígicureft, qui¿ quæritur,quia pafeít intdleúumtímmortalís eftenim cibusqmmortaliter igitur pafeit. Illa autem in uarqs rationibus lucet,quæ ipfam uarié participant In uarijs enim «;adonibus,quçritfapientiælumen, utindefugat Sipafcatur. Quemaumodumin uarijs fenfibilibusïin quibus aliquando uita pafeebamr, ratíonatibíliter quçrtc ferifi/ bilis uita paftü;íta6¿ ínfetifibílibmotíoníb.ratíone applicata, íntelkdb íntellígíbíle cíbuaenatur. Vndeinuno cíbo melius, ín alio refictejfed difficilius id?quod pre doflus

ciofius reperftur.Et quia homo mafori induftria indiget,ut fuá anímaíítatem bene nu tríat,quámalíudanimai,habetc£opus,ütadhoc Logica fua naturalizo uenatíoe **cor** poralís cibi utaturtnon eft ad intelleduale ita deditus attêtus» ficut illa natura ex/ pofcitHæc occupatio,dum nimia eft,áSpeculations iàpientiæ alienat. Quare Philo fophia,carní cotraria,eam mortificare fcribítúr.Etiam inter Phílofophos magna dif ferentíareperítur,6<hocmaxíméeuenít: quia unius intelledus, eft melior uenator» quia exercitatus,& Logica ípft próptíor,S¿ ea utitur exquifité»fcit^unus melius, ín qua regione,fapientia quæ quæritur,cftius repedatur,quomodo detineatur. Nihil enim funt *phílofophhnifi* uenatóres fapientie,quam quífqpín lumine Logice fibico gnatæ,fuo modo inueftigat.

Quo principio,ratio nes Îapientiæ pérquiííui. Cap. IL

Tfates. Lacriiitf.

Icitínter fapientes primus,Thales illeMilefius, Deum antiquifsimffjquia ingenitus eft,mundum pulcherrímum:quía à Deo fadus, quæuerbadum in Laertio legerem,fumme *mihi* placuereJnfpicio mundum pulcherrimi» miro ordine unitum,in quo fumma fummi Deibonitas/apientia» pulchri-

Aristóteles.

tudoqj relucet.Moueor ad quaerendum,huius tam admirandi operis,artífice,ÔÎ intra me dico, cum ignotum per ignotius non poÎïît icin',capere me oportet aliquod certi(simum,ab omnibus uenatoribus indubitatum 6¿ præiùppofitum, 6¿ in luce íHiuSjignorumquserererek Verumením» ueroconfonat. Cumhæcfollicïtèintráme auidà mens querereuíncidít phíloíophorum aflertío, qua & Ariftoteles, in Phyfioru principio aflumit,quæeft:quodimpofsibile fíerí,nóf¿t?&adipfam conuerfús»íntro ¡pexí regiones fapientiæ»hocqualicunc^difcurfu.

Quo díícurfu.ratío ucnatur. Cap. IIL

*ÏMpofiibile fieri, pofsibílt fia**

Vm impofsibilefíeri no fiat,nihil fadum eft autfíet, quínpotuítautpoísít fierí.Quod ante eft,&no eftfadnnec creatum, no potuit neep poteft fieri» neqj creari,Prçcedir ením ídpoflTe fieri,*QC* eft gternum,cum fítnec fadSnec creatum,nec pofli't fieri aliud. Omne aurem quod eft fadum autfíet,cum *fi* ne poíFe fíerí,nec fit fadum, nec fieri, habet principium unum abfolutum, quod eft principium caufajpfius poflefieri.Etid eft illud æternum,quod pofle fieri antece eft abfo hito principia^ incótrah¿bíle,quíaeftomne id,quod eftepoteft^ ip **fa** quod fitjdepofle fieri ,pducit, qa ipfupofle fieri,fitadu oeq? fit*Omne autquod fadum effiexpofie fieri,aut eft id quod fieri poteft,aut eft poft illud, *&C* ntinquàmeft id quod fieri poteft, fed fequit & imitatur ípfum fieri pofle, efi non fadu » nec â fe eft fadu quodnec ab alio.Na cuoëfadû, procédât pofle fíerúquomodo fieret ipfá pof/ fefieriifed cum fitpoft id,quod eft omne,quod eflepoteft,fcilicetæternum,habetin« tftim.Tamen non poteft defi cere,pofle fierúfí ením deficeret,hoc fieri pollet. Non tgiturpofle tied deficeret, Pofle fieri igitur initia turn,in æuum manet,& perpetuum **eft** Etcum non fit fadum,Stamen initia turn :ipfum dicimus creatum,cum nihil prse fupponat ex quo fit,dempto eius creatore. Omnia igitur quæ poftípfum funt,aerea tore,deípfo pofle fieri, produda fiint. Quæ autem fada íunt, id quod fieri poflunt: h«c c(£leftia ftUntelligib ilia nominantur. Quæ autem funt, fed non id, quod fieri poflunt:nunquam fixa funt5& deficiunt.Imicanturigitur perpetua,& non attingent unquâmilla. Temporalia ígíturfunt,6¿ terrena,fenfibiliacpuocantur. Cum igitur me convierto,ad cotem piandum æternum,uideo ípfum adum f¿mplicitet;3^ inipfo, mente intueor omnia, utincaufa abfoluta côplicitè. Cumin æuüm Sí perpetuum in/ tueor,íntelledualíter uideo, ípfum poflèfieri, æ in ípfo natura omnium & Angulo- rum,ut fecundum perfedâ explicationem, prædeftinationis diuinæ men cis, fieri dc« bennCum in temporeintueonomnia in fuccefsione explicari,perfedionem perpetis oramZmicâdofenfibflitençôpiæhendo.Imitanturenimfenfibdia Jpfaintelligibflia. Quare in pofle fieri creato,omnia creata,funt prgdetermínata,ut hicmfídus pulcher» uti eftfíeretjdequo infra plenius. Quomodo autem hoc concipi pofsit,qualecun/ cp exemplumflicet remotum fubiungam.

Libellus/ joi

Quomodo intellectus exemplo artis Logicç/e iuuari Cap. **tïH.**

Locnctim
INtelleduS magiftri, quit creare ártem fyllógifticam, ipfe,pofle fieri huius artis? Mixtum,
pricedit,quæ ars *in* ipfo èft,ut in caufa.Ponic igitur *ÓC* firmatpofle fíerí3huíus artis.Nâ qu£ ars illa réquírit,fieri poffunttut furit nomen & uerbum, & própofícíó nesexillis,S¿ exíllísfyllógiímus, qui fit ex tribus propofítíoníb. qüarUdug prgmiÉtuntur,¿xquib.tertíaJcóncíufiofe-qa(tur.Requfrítur etiam, quódfubíeda & prg* dicata,omnía tríum propofí tíoiiá ¡ nón habeât nifi tres terminos. 1deó necefle eft,tv num ínpremíffís bis refumi3quí dicitur medium.Aut igitur hoceft,quando ¿nprimá prgmiffa,quaedícíturmaíor3illefitfübíedum>S¿ínminoriprsemífla, praedicam-Aut ubi in ambobus praedicatum,aut fubieda Etita oriuntur tres figuræ.Cuiuslibet figa **ræ,**etiam uarij modi oriuntur, ex uaria Ôf utili cobinationepropofirionum, inutilib* cobinátíonibreiedísjfícutfuht trium negatiuarum,^ trium particularium,& aliarS fecundum figuram inutilium.Et primum,ex crib* affírmaciuis uníuerfaíib.nominát Barbará,imprima figura.SecundS ex uníuerfalíb. maiori negatíaasetmfnori affirmai tiua,ôf conclufíone negatiaatnomínant Celarent,& itá confequenter.Et hx funt fpe pifíese formae fyllogifticæ,tn ratione fundatae^ permanentes,quas necefle eft omne iyllogifmum,qui fenfibdi termone exprimitur, imitari. Et ita pofle fieri huius artís¿ explicatur Hanc autem artem íniientor magífter,obedíenti tradit difcípúlo,8¿ man/ datjUt fecundum omnes fib? propófitos modos, fyllogizet. Sícfortefeálíquopadó habet rùundi artificium-Nâ eius magifter,gloriofus Deus,uolens côftituere mundS pulchrumtpofle fieri ípfius,8í in ¿pfo coplícíte, omnía ad illiUs mundi côfticutionc, creauitneceflWa.Requirebat autem pulchritudo mundi,ta ilia qüæeflent, qua quæ uíuerent, atq? etiam quæ S¿inteílígerent, atqj etíám3quod horum tríum,uaria! ef-Cent fpecies,feu modi pulchtícudínísjquf funtdmtnæ mentis pradicæ predetermina **tæ**rationes,*ÔC* utiles pulchræcombinatipnes,ad mundi confticutïoriem opportunae* Hoc diuinu opificia,Deus obedient! fcilicet nature,ipfi pofle fieri cocreatg,tradiditt ut poifefierimundijiecundum iam dídas predeterminaras intelkdus rationes ex/ plicaret,puta: pofle fieri hominis,fecundum rationem hominis prædetermihatam^ explicaret.Etíta de eundis,ficut iyllogízans ad praedetermíñatas rationes, quæ Bar hará ÔC Celarent nominantur,fyllogízando reípícír.

Quomodo exemplo Geometrico proficit; Cap. V;

- •. Mathenia
Idetur autem naturam imitari Geohieter/dum circulum figurat. Nâ ad prat tícum. determinatam circuli refpicit rationem, fecunda quam ftudet operari,quâ tum Hoc poflefieri,fenfibilis fubiedipermittit: unum enim aptíüs eft, alio. Nec aliud eft hæc ratio,quàm æquidiftantia centri circuli, à círcunferentía: quæeftuera circuli ratio feucaufa, non recípiensmagís nec minus. Sed nullus circii/ lus,adeo perfeefte fieri poteft, quod rationem illam,præcifeartingat.Nam pofle fieri fenfibilem circulum , eft poft illam *i*ntelligibilem rationem flabilem , quam uc imagoueritatemfequítur,6¿imitatur pofle fieri circulum in fenfibílí materia, quæ cum fituariàbilis, neqiïacjj erit circulus, qui deicribituromne id,quod fenfibilis cii> culus fieri poteftjcum omni poflibili dato,poífitfierí ucríorS¿ perfecftíor Óf didto in telligibili fimilior. Sicdum uult Geometer angula retftumfigurare,ad intelligibile eiusrefpicitrationem, quxeft id,quodrecftus inteliigibih'seflepoteft,quamnuflus renfibibs,præci(epoteft imitari. Necad aliam refpicit fpeciem, quando acutum uel obtufum angulum facit, quám fpeciem redi, quo acutus eft minor, obtufus ma/ ioracutus enim? femper poteft efle redo fimilior, ita & obtufus, ÔC fi alter ipfo/ rum,eflèt minime talis, ita quod minus efle non poflet,redus eflèt. Quaré in ratio* ne redi complicantur,cum fint redi, quando id funt quod fieri poffunt. Sic nec na* tura,refpicn ad aliam fpeciem quam humanam,quando autmafculumaut fceminatri producit •'cel iis ratio hominis, no *fit* mafculus necfoemina, quæ fenfibilib.conuem utit:fpecieseaím3mediueftínfeuníensíáfeneladdexterá,ueladfiniftra,declinátíá

Videsi

Vides ingenue ífta fie efle, quando aduertisjintelligibilia nihil eorum auteflè aut ha here,qux in fenfibdtbus reperiutur.Noenim habent autcoloreaut fíguram,qux fen íibilí uifu attinguntur, aut durítiemfeu leuitacemjfiue aliquod tale,quod tachifetv titurJta nec quantítate,nec fexn,necalíquid,quodfenrusapprahédit:ínaem omnías ínrelbgíbilia fequuntur,ficuttêporalia,perpetua.Sic nihil intelltgibiîiujeftinæterni cate, quæ omneíntelligibíle antecedít,fícut xternum,perpetuum.Omniaautempræ^ ciíá 6¿ permanentia,pulchríorafuntímperfe<ftís ÓdfluídisJícintelllgíbília^ulchriG ra fenfibflíb.quxíntantum funt pulchra,ínquátumintellígíbíles fpecies feu pulchri® tudínes,ínípíis relucent.

DííucídatfOjípííus pofle fieri. Cap. VI»

ERít qui haec legerit (nondubium) occupatus, ut poffefieri concipiat, & hoc ideó difficile,quoniam pofîe fieri non terminatur,nifi in fuo principio. Quomodo igitur formari poflet conceptus de eo,quod íncerminabíleíne tame penirus aberres,rudi quodam exemplo faccurram Efto intelligamusjuceaeter/num Deum appellari,mundum uerô, elle penitus ínuífibílem, qui per uifum índicastur no efle,cum nihil uifus efle iudícet,nífi per ípfum uídeatur. Dííponatatitemlux» «elle mundum uífíbílem facere.Et quía poífe fieri uífibilem mundum,eft color,ípfíus lucís fímílítudo(nam coloris hypoftafís,lux eft)creat igitur lux colorem,!n quo omne quod iridert poteft,coplícatur.Sícut enim iublato colore, nihil uidetur : ita d luce per colorem,omneuifibileuttale,depotenuaada(ftum perducitur-Vnde quiauarie color in coloratis refpondet,in certis,luci propinquior color apparet,ut albus colors & illa funt magis uifibiha,& ut talia,nobiliora: nullum tamen coloratum,participat adeô perfeefté colore aliquê,quin perfetftius participari poflit,6¿ non eft ttrminusjp fius poflè fieri, nifi in caafacoloris. Aliqua ftabílíter& perpetuo, manenteiuídem coloris.-ut coeleftía, alia ínftabíbterS¿temporalíter:utterreftría,8¿ quæ huiuscorrup tíbilis mundi funt.Color igitur,eft pofle fieri uifibile,omne enim quod uidetur,quia coloratu eft,uidetur. Etdifcreteabomni aliocolorato, uidetur Q¿dífcernítur, propter dii cretum fingularem fuumcolorem. Et quia fenfus uifus, qui fpirituslucidus eflqlucem diferetiuam 8¿cognofcítíuam participat, *8C* nequaquam eft colotatussut de omni colore íudícet; ígúur-color, non eft poflè fieri ipfius,Sic & intelledus,lucidior eft uifmdifcernit enim fubtílífsíme,qux inuífíbilía funt,puta, inrelhgibilia ani/fibilibusabftracfta.Quare nec color,pofle fieri,ípfíus intellectos exiftitfledpoflftferi lucidum & pulchrum mundum, ¿¿ cunda quæ ín ipfo funt,etiam ipfum colorem» eft fimplicius colore, qui dicitur xternx lucis fimilitudo» in fua potentia pafsiuaomnia lucida,quxfunt,q uíuut,fcntíút,6¿ítelhgut,utífeméparticipalislucís6¿pulchríocoplícás Qpod lucidum femen animale,huius feminis participatio,aliqualiter ofto dit,cum fit pofle fieri animalis quod eft,uiuit,fentit,&fuo modo intelligit, quam uir tutem non haberet,nifi illiuspoflefieri mundi, didi feminis feminum,fimiliiudknem participaret,0¿ imago elfet. Vnum femen feminum exiftehtium,uiuentium5featientiumj & íntellígentíumxft partícípabilís Dei fimilitudo, quam pofle fieri nom«7namus,de qua,lux aeterna,hunc pulcfiru & lucidum mundu produxit,& cunda qua:fiuntconftituit.Nam cftfic æternæ lucís, partícípabilís fímílítudo:bona eífiquodcotsftat in fuiipfius larga diffuftone:magnaeft, quiauirtusnunquamtermtnabilisiuera» delecftabilis,çerfed:ac^ eft, 8^ per omnia laudabilísimas opera laudabilia gloriola funt,uti infra narrabimus.

Quodunacftcau£à,fpfîus poflefieri omnia» ÇaP* VII.

ID in quo meæ quiefeut uenatíonií coniecturæ, hoc eftjquod non eft nifiuna omníumcaufa creatrix, pofle fieri omnium, & quod illa omne poíTefieri procédât, *{iteg* ípfius terminus,quæ nec eft nominabilis, nec partícípabilís, fed eíus fímílítudo,ifi omnibus participatur. Et quiauaria participantia funt*ia* omnibus, quae fecundum eandem fpeciemfimílítudínis,participant ípfius caufæfimilitudinemjeft deuenírеadunun^quodeftmaxímétale^eftprímümfeuprincípíunMutprxcípu!um, illius fpecificæ participationis, & in ordine ad alia eiufdem fpiciei, maxime tale

8¿per fe talejcuius fpedfícafti fímilítudínem,alía illius ordinis participant Sicutlu/ cem dicimus primæ caufæ fímílítudínem,quaein maxime lucido, puta Sole primó g¿ principaliter refplendet,uc in per fe lucidotínaltjs ueró lucidis,ut in participantibus Solaremlucem.Caufaautem Sedan's lucis,nihil commune habet,cum luce Solis,fed eft omnium caufaddeo nihil omnium.Quç uerô rationis difcurfuuenantis fecerim, nuncreuelabo,ut tam prædida, eg quxfequuntur, capias índices. Certum eft, pri» rnum principium no efle fadumxum nihil à feípfo,fed à priori fe,fíat. Quod autem. no*n eft fadurn,net# refolui,auc interire poteftj&hoc aeternum dícimusEtquiapof- te fieri,no poteft feipfum in adumproducerefnam producere, ex a du eft) implicat igitur dícere,potentíam paffíuamfeípfam in adum producere Quare ante potencia^ eftadus.Noneft igitur poflefieri,æternumprincÎpium.Rededicebat, quidam do/ dor fandus:affirmare potentiam paíTíuam temper ftiíffe,hxrefís eft,(equitur igitur r primamcaufam.Afferitautem magnus Díonyfiusjníxcap.dedíuínís nominibus, primum illud aeternum,inflexibile,inalterabile,immixtum,immateriale, fímplícífsí- mum, non indigens,inaugmentabile,immortale,no iadum/emp er ens.Hae c om níafimilia,quife#itaeffeuidet,qintelligít,primuípfumpoffefíeri,poffeínter¿re Nâ flextbíle,akerabíle,materiale,augmentabile,minorabile, fa díbile qcuncp fi mi/ tía paffíuá dicunt potentiam, *SC* nequacg poffe fieri preceduntddeô, de æterno prin/ çipio neganda funt. Capio autem hæc duo, fcilicet inaugmentabile& im minora bL ie,& cam illis ad uenationem propero & dico»naugmdabile,maius efle néquiLma- ximum igitur eftJmmínorabíle,minds eflenon poteft,minimum igitur eft. Vnde eu fit maximum pariter&minimum,nullo utiqt eft minus,quia maximum,neqs maius, quia minímum:fed omniumjfiue magnorum flue paruorum,formalis feu exempla/ ris,prçcififsima caufa menfura.Quemadmodum in libello de Beryllo, in ænigma *Liberté* te anguli oftendí, angulum maximum neceflariô pariter & minimum,omniuman/ gulorum qui fieri poffenqformalem adæquatifsimamcaufam.NecfolG eft caufafor/ malis,ímóS¿ effícíens,atm fínalísmt ipte Dionyfius, ubi de pulchro feribit> oftendiu Nam pulchritudo,quæ eft idquod effè poteft, inaugmentabilis imminorabilis: cri fit maxima pariter S¿ mínima,eftadus poflefíerí omnis pulchri, omnia pulchraeffi ciens,fibi quantum capacitas recipit coformans,ô£ ad fe conuertens.Sic de bono,qd **eft** id quod effe poteft,^ de uero, de perfedo, cundís quæ in creaturis laudamus. Qpæuidemusin Deo Deum effe aeternum, quando id funt, quod effè poffunt. Et ideo Deum omnium caufam effícíentem3formalem,$¿ finalemlaudamus.Patet iam maxím¿ notandum,quomodopoffefierí,nonpoteft terminari,per aliquid,quod ip/ **fam** fequítur feu fieri poteft, fed ídem eft eius prïcipium *SC*fínís¿ de quo infra, latius»

Quomodo Plato ÓóArííloteles^uenaríoncm fecerunt. Cap; VIH;

PLato uenator miro modo circufpedus, cofíderabat, fuperíorain inferiorib. PUa- elTeparticípatíuéjínferíora uerô in fuperíoríb.excellenter.Ideo cum uíderet, Exalíenís; multa nominari bona,ex particípatíoneboní,0¿fícíaftajó¿honefta:attende bat illa,nomen participati fortirí, Óó fe conuertit,ad uídendG per fe bonu *Se* íu ftum,acquod fi participatis funt bona &íufta,utít^ per fe talía,funt máxime talía,ó¿ caufæaliorum.Ètinhoc,Peripatêticorum príncepsacutifsímus Aríftoteles, conten Aríjbfdri tít,qu*i* fíe ín naturalib.multa participatione calida uídens,ad per fe calidum deueníre oportereaffi'rmabat>quod fitmaxime tale,&caula caloris ín omníb. eft,utí ígnís.Et hac uía,ad primam, *Se* per fe caufam, omníucaufarum peruenerunt, fíe ad ens entíff, uitamuíuentíum,accpintelledum íntellegentíum.Plato autem,uníuerfalem omníu *Phu;* caufam,per afcëfum de bono partícípato,ad per fe bonuuenatus eft,hocmodo:Co- fiderabat enim omnia entía,ate# etiam nondu adu encía^fed tantum potentia, partid patione unius boni, bona dici: procefliis enim de potentia ín adum, omne adu exiftens,non caret boni particípatíóe. Máxime igitur tale, fcilicet unumper fe bonfr, ab omnibus defideratur.Omne enim eligibileffub ratione boni eft eligibile. Termi/ nusigitur eligibilisædefiderabilis,cumfitbonum:eritper fe bonfr omniucaufa,eût oía ad fuá caufam couerfa^ípfam appela qua habet3quícgd habet» Affirmabar *ígú*

tur

tut principium primum,Deum per fe unum,&bonum>& principia aliorum,fdlicet entis,uitae,intelledus,et talium:nominabatperfeens,perfeuitâ5perfeintelledums 8£ principia caufascp efle, ipfius efle^uiuere,^ intelligere. Etho s,conditorios Deos Proclusnominat,quonï participatione,omnia quç funt,exiftunt,quçuiuut,uiui5t,fî€ quæíncellígSc intelligut * Et quo nía omnia quae uíuunt,S¿ intelligùnt, nifi eflent,nec uiuerenqnec incelligerenttideô caufam entium uoca uit.Poft primum Deum dèoriï, quem unum bonum(ut dixi)affírmabat:fecündum Deumflcilicet conditorem inteh ledum,hunc Proclusjouem omnium regem & principalem,credidit. Pofiiit fic coe leñes,mundanos, alios uarios,8¿ aeternos deos, prout hæc extenseProclus,in fex libris de theologia Platonis,expre(sit.Omnibus tamen prçpofuit Deu deorum, caufam uniuerfalem omnium. Et ita illa, quæ Deo bono attribuimus,quænonfunt nifi ratipne,&nequaquam re differentia : ipfe uidetur Deos atterere diuerfos, pro/ pter diUerfam attributorum rationem, motus quod nihil intelligibile,nifi adu fit,cS eñe neceflaríójper intelligibileparticipetur. Ideo omne quod intelligitur efle affir/ mabat/icutihtelligibilemhominemo&leoaemjôé cuida quæ à materia uidit abftra* da 8¿ abfoluta:intelledualiter efle afleruit,modo quo fupràçonitun Sed cum ipfo, in hoc no confentiunt Peripateticfiqui ens rationis,uiderunt a noftro intelleduconftitui,realeens non attingere.Necinhoc,quod unum aut bonum fit antiquius ente, concordanttfed unum,Ô6ens,âfbonum,dicuntconuertùVnde cum caufa entis fitpri ma caufa,0¿ conditor omnium intelledus: illi qui dicut, quod unñ,6f ens,8¿bonum, conuercuntur,etiam fatentur,caufam unius,entis,boni,effe eandem.Tame Ari Hoteles,qui ut Anaxagoras, primam caufam intelledum, qui eft principium motus, afleritmon ei attribuit totius uniuerfi adminiftrationê,fed coeîeftium tantùm,coele/ ftiauerOjhgcterrenadicitgubernare. Epicurus uero,totamDeofoli,finecuiufciiqj adminiculo,uniuerfi tribuicadminiftrationem. Seddiuina noftri Theologi reuelati* onefuperna didicerunt,primam caufam (cumomnium aflertionefit tricaufalis, *fci* *licet* efficiens,formalis,finalistquæ per Platonem unum & bonum, per Ariftote/ lemjtelledus et ens entiu,nominatur)effe fie unâ quod trina,& ita trinâ 9 unâ.Quç cum fitcaufa efficiens,uocatur iuxta Platonem,unitas:$£ cum fit caufa formalis, iux ca Ariftotelementítasícumueró fitcauía fínalís,íuxca iirrofqj bonitas.Verum quo* modo hæc facratiffïma trínítas,ín unitate,quæ in tellígibíle omne, omnemqj quatíta tem continuam diícretam, numerum omnem & alteritatem antecedit, hic in æni/ gmate,per fidelem uideri pofsit,inferius ut Deus dederit,annotabo.

Aríftotdes» Anaxn¿oifct$t

HhcQÎOÿ.

AfifatclcS.

Quomodo facræ literæ,& Phílofophí,idem uariè nominarunt. Cap. IX.

Z"“*y I quiscum his taliter prçmifsis,primo ad Genefïm mundi,per fandum Moy/ fen,dudumante Phdofophos defcriptam, feconvertit :fuprâdeprindpijs, í quæ dida funt ibi repedet. Ait enim; In principio,creaùit Deus coelum ter ram,deí'ndelucem:pér hoc innuens,pofle fieri mundum, qui coelo &C terra co tinetur,inprincipio creatum.Nâ poftea id quod adu fadum eft,coelum fcilicecfïrma mentum quod terra fadffTcilicetarida, et quod lux BdS *eft, fcilicetSolfiuxta Di* onyfium)exprefsit:omnia enim in pofle fieri,confufe complicite creata,quæ po/ ftea fada QC explicata leguntur. Vnde quando ait, Deum dixitte>fiat lux, &fada eft lux:ad naturam pofle fieri,hæcdicit. Vidit enim,in pofle fieri lucem,& illam bonam ÔCneceffariam, ad uifibilis mundi pulchritudinem, âf ipfi nacuræ lucis, in pofle fieri dixitjUt fieret lux adu.âi fada eft lux,pofle fieri lucís.Imperio uerbí creatoris, natu* raliter fada eft lux. Hic motus, quo poflè ut adu fiat,mouetur,naturalis dicitur : eft ením â natura,quç eft diuini præceptï inftrumentum,in ipfo pofle fieri creatus,ut na ruraliterdekdabflicer,omní labore fatígacíóccp exclufis,adu fiat,q> fieripoteft. Verbum autem Dei,ad quod natura refpícít, ut fiant omnia, Deus eft ; nihil enim eft Dd,quod non ipfe Deus Hoc autem uerbum,Platonici coditorem intelledum aprdanc5quem SC unigenitum dicunt,atque dominum uniuerforum,uc Proclus aedile Deumemm unum appellant,ideo conditore intelledum unigenitum.Quídam

piimyfwsi

Exah'erus, Pwiw.

primam

primam intelligentiantappellantAnaxagoras autem,ipfum mentem nominat Stoici uerbum,quod 6¿ Deum afferunt,ut in Laertio legitur ♦ Et hi optime fecuti fune Dauid prophetamini dixitiVerbo Domini,coeli firmati funt.Et alibi d¿xít,6¿fada funumadauit, & creata funt* Ad hæc,quid Philofophi fenferint, de hisprinciprjs,at/tende. Anaxagoras mentem5motusprincioium, dicit accefsifTe ad materiam, in qua *Anaxagoras,* omnia erant in confufo3&fingula difcreiecompofuiffe. Sic Plato Deum & materí--am,duo *dicit* rerum principia. Ariftoteles,refoluítomníaínadum potentiam.Py *Ar¡Potele^* thagoraSiprincipia monadi S¿ dualitatí afsímílattdualítatí uti indefinitam materiam, monadi audori aiebat fubiedâ.Stoici,Deum(quem Sementem *QC* louem nominat) Icl* opificem dicunt,immenfi huius operis , quibus uifum eft, duo eflèrerum omnium príncípía:fac/ens,g¿ patiens,& quod patitur, fine qualitate fubftantiam feu materi/sm,quod autem facit uerbum,quodS¿De3 effe dicunt.Epicurus autem dicebat,imperio Dei omnia ex materia5quam atomorum infinitatem credidit. Nec in Laertio *^t6Ui us' latius, Quæ fi bene confirieras,nihil nifi id,quod praedicitur intendunt,fcilicetDe/um,quipurifsimusadus , ex poffefieri omnia facere: fed poffe fieri ,effe Dei creaturam,exprefsiùs dixit Moyfes.Thales autem non diffèntit,quando aittmundum ef=fefaduramDei,quemantiquiisimumconfitetur. Eft igitur & Deus 6£ ipfius pofle fieri mundi,principium &creator,qui mundum qui fadus eft,præcefsit,in quomundus fuit ipfum pofle fieri , quem fadum Moyfes dixit: cum nihil a diu fadum quod *fieri* nonpotuit.Sic & Plato mundum genitum,fiue fadum tenet. Dicit ením confianter:omnefenfibile,ab antiquiori principio,neceffarió efle,non ante ipfiusmutidi pofle,conflare tempustquia cum conderetur,fímu!6¿ tempus adfuit. Ariftoteles *Arifictclcs^* uero poflefieri,negat initium habere,ficnecmotum,nec tempus fada credit,dece/ptus hac ratione,mundum fadum potuifle fieri,& pofle fieri,non fit adu fine motu, fic nec motum,nec tempus/adum conci udit.Si attendiffet,ante pofle fieri,adu eternum:pofle fieri ab eo,quod ipfum præcedit,principiatum nonnegaffet.Succefsioe/nim,qu« in motu eft,cuius menfura eft tempus,de fe fatetur tempus,motum 6¿qug mouentur,non efle æternatcum aeternitas fit adu fimul id,quod efle poteftJdeo antefucceisionemjcaditenim fuccefsio,abæterno.QuarePlatomeliùsuidens,redèa-l iebatjtempus imaginem fempiternitímitatur ením fempiternum, & ftquítur pofle fíerí.Quomodo ením fieret fuccefsio,nifi fieri poflète'Anaxagoras initia rerum & të, naxa£0Wí* poris,finem pofuinInterrogatus enim,fi marealiquando futurum eflet,ubierantmotes Lampfacenúrefpondít imo,nifi tempus deficerer.Credebat igiturtempus aliqua .. do finiri* Sic *8C* Stoici,qui mundum corruptibilemaffirmabanc3melius cum nobis,re-stOict' uelata per fidem ueritate,concordant.

Quomo do fapienteSjpoíTe fleri nominarunt. Cap. X.

THalesMílefiusjafsímilabataquájipfí poflè fíerúquando uidit ex eius uapore aerem, ex illius iubcilitateignemjatc^exaquæ grofsitieterramfieri, Exaltecundacp umentia ex ipfa nutriri,ideóSC *fieri: ex*rjs enim ex quibus funtui/nis. uentia , ex illis nutriuntur. Sed quod aqua non fit pofle fieri mundifico/imniumjicetin ea multum reluceahex hocuidetur.Deus *enímutípfered¿aít*,eftantiquifsimumiante igitur omne fadum,aut creatum. Aqua igitur cum fitjpoft ipfum fadaeft:ipfamigitur,poflefieriantecedit. Zeno uerb Stoicus,Deum aiebat,ignis *Zcnat* fubftantiam,per aerem in aquam conuertifle.Et quemadmodum femen,in foetu contineturííta *ferendi* rationem,in humore refedifle, materia fcil*icet* ad operandum, aptifsime parata,à qua cætera poft hæc gignerentur. Oportet ut intefligas, noftrum principium, fcilicet pofle fierua quam, eunda elementa, S< quæ fada funt, præ/cedere,flue fint,fiue uiuant>autintelligant.Neq? hic humor,de quo Zeno,eft pura aqua,etiam fi aqueus:cum enim detur,aqua una purior & fimpliqor alia: omnis dabi/lis aqua; purior efle poteft,fimpliciorcp.Non igitur uni elemento, fed omnibus inui ccmcompofitis,poflè fieri fenfibilia,corporaliacp attribui debet.Sic enim et Stoicos fenfiflèjtraditLaertiusAnZenonis Citiei «itande fenfibiliôf corruptibili mundo lo/ *Laenis*

De uenatióne Sapientiæ

queras,afomundum fadum,quado ignis fubftantia per aërem,uerfa fuerat in humo/ remoline crafsíor ipfius pars effeda fuit terra. Porro fubtílior,ín áerem ceftít,eacp *'magis* ac magis extenuatajin ignem euafit, ¿¿ex his permixtis,exorta effeanímalía, ^¿arbores, é¿alía genera,mundanæcreaturg.Patet fatis,íftos *ÔC* eorum fequaces,de hoc fenfibíli terreftricp mundo locatos effe,ac quod ín ípfo,non reperíantur fímplí* cía elementa,led permixta,ut unum exáltelo,exomnibus cunda etiam uíuentía,fíe rípoffent.Sí ením elementum fímplex &purumeffd,cum id effet quod fieri poffet, *DioRÿfws.* non c(pec potentia ad aliud;fícutí Díonyfíusjn'coeleftí Hierarcbía, ígnem inaltera bíkm afieritlmo alíbúlibro de díuínís nominibus,ín cap. demalo, affirmat, nihil (è/ eundum naturam é¿ fubftantíam corrumpíjicet aliqua,fecundum alia,eis accidentia, £tQ'"** .. corrumpantur.Stoici uero partes huís terreni mundi,corruptibilesaffirmarunt. Hic *Pmpateûfi.* Concluferunr,liunc mundum & genitum,S¿ corruptibilem.Perípatetící uero reftaurari ipfum per circulationem aftruüriti ideo nunquàm pofle deficere* motu circulari femper perleiierantejngenitumb? effe dicunt. Hoc tamen certifsimum,uniuerfum mundum,nunquam deficere pone. Intellígibilia ením, qug funt principales eius partes,id funt,quod fieri poflunt,ut fupra diximus.

De tribus regionibus,decem campis fapientiæ. Cap. XI,

Exfenten T^Tautem propofitum noftrum explicemus, dícímus,quód tres font regió/ nes fopíeniíae.Príma:ín quaipfareperuur,uti eft «ternalíter.Secudadnquá reper*it*ur,in perpetua fimilitudine. Tertia,in qua in temporali fluxu fimili tudinisjlucetaremocis. Decemuérô puto campos,uenationi fapíentiae^ plurimum aptos.Primum,nomino dodam ignorantiam.Secundum, Pofleft. Ter* rium,non aHud.Quaríum,lircis.Quíntum,laudís.Sextum,unítatis. Septimum,«quai/ litatis.Odauum>connexíonís.Nonum,terminí.Decimum,ordinis*

De primo campo,doctæ fcílícet ígnórantíg Cap. XII;

IN primum intrans aduerto,quomodo iocômprælienfibilis,incompræhenfibiîï/ ter capitur.Refert Eufebius Pamphili,Indum Athenas aduentafle,quem Socra/ tes conUeilit,an Deo ignoraro,fciri aliquid poffet. Qui admirans quæftionem* tefponditîquomodo hoc fíeretc'non ením uoluitIndus,nihil feíri, fednecDeutn penitus ígnorarúomriia enim quia funt, S¿ Deum, quia eft atteftantur. Imopotius, quia Deus eft,omnia funt.(cilicet3quiaomne qpod feit, melius perfediusqj feiri po* left,nihil utí feíbde eft fcitur.Hincficutquia eft Dei,eftcaufa feientigomnium,quia funuita quia Deus quid fit,uti fcibilis eft,ignoratur, quidditas etiam omnium,uefei/ *o ic Us,* bilis eft,ignoratur,quam ait Ariftoteles,femper qusefitam:quemadmodum ipfe* Prociw. cam in prima qtiæric Philofophia,fed no inuenit. Vifum eft Proclo,quomodo quid fit id,quod eft principaliter omnium r¿pertudíffícillímn*noneflealíud,quámanum plura,unum in eftentia,plura in potentia. Sed per hoc non icitur,quod unum plura Cxiftat,de quo infra latió s:fieríenim tión poteflqquodíd feiatur, qiiod poffe fieri anteceditDeus igitur cum prçcedat>non poteft fiericompræhenfibilis.Et cum quid fit poffè fieri,nonfitcompr«heofibile,ficutneceiuscaufa, ipfumpræcedens î nullíu» quíddítas(caufís ígnoratísfoti feíbilis eft,adu compraehendítur. Qiianto ígiturquí» melíús fcíuerít,hoc feírí non poflè:tantô dodíor. Nam *íí* dodíor eft, de magnitud/* ne claritatis Solis,negans ipfam uifuKompræhenfibilem,quâmaffirmansJ&de ma/ gnitudine maris, negans ipfam quacuncg menfura liquidorum menfurabíle, quàm affîrmartsmtfcg dodíor eft,negans magnitudinem abfoîutam incontradam >ad claritatem SoliSjUel amplitudinem marisjautalteriuscuiuicuncÿjô^penitùsintermina tam & infinitam,menfura mentis,quæ ad mentem concrada eft, menfurabíle quàm *Ulri* Je Do* affirmans,S¿ hanc partem,in libellis dodae ignorantiæfprout potui) explicui. Mira res:íntelledus fciredefiderat,non tamen hoc naturale defiderium eius,ad (ciendum quiddicatem Dei fui,eft ei cognatum,fed ad fciëdumÜeum fuâ tàm magnum, quod

magni*

magnitadíníseius nullus eft finís,binc omni concepta 8¿ ícíbilí maiorem.Non ením conternaretur de feípfo imelledlus,fi fimihtudo effet,tà'm parui S¿ imperfedíí creato* rís,qui maior elle poffet perfeáíoriómni ením fcibïli ÔC comprarhenfi biii,infiniræ fid incorhpræhenfibilis perteâionis,utiqj maior ¿ft. Hunc Deum fuum omnis creatu ra,& huius fe afferit fímilítudiuem,& nequaquam eo mínorís.Contentátur ením q/ mníS creatura fua fpecíe, tanquam perfeáífsima,ut Epicharmus dicebat: quia ipfam infinta pulchritudinis,Dei fuí,fcít fimítadínem.& donum pèrfeâumJdeo Mofes fcrípfúJDeum üid ífle cundía quæ fecerat,& erant ualde bona* Quare merito quief/ cir,quæhbet res in fua fpeciejqoæ eft ab optimo bona ualde. Adhuc attende,quotnó do Detis pofle fieri excedens,pr£cedit omne, quod pbreft fieri.Nihil igitur poteft fi eri pèrÎectiûsjqüod non prxcedatflBft igitur omne id,quodefle poteft, omne perfe* (ftibile perfedlhmqj. Quare eft ipfum perfe$um,qùod & perfecftio,omnium perfe/ tftorurà ÔÉberfedh bilium Gaudet igitur intellèôus, fe talem cibum perficiente nun quàm conflimptibilem habere,per quem uidet fe immortaliter perpetueep pafei, de/ iedUbilifsimei^uiuerejfemperqjinfapientiaperfici,crdccre,augeriq3polle- Vnis plus gaudet,qui inuenit infinitum & innumerabilem › incompi aiienfibilem atq? in/ cxhauribilem theïâurum,quàm ille qui repetit finitum,numerabilem, compi æhe n- fíbilémép.Hoc ille magnus Leo Papa uidens^itjn fermone, ubi Deum ineffabilem LeûPdP^ laudatdicénsiSentiamus *in* nobis bonum efle, quod uïn ci murffMemo ad cognitio/ ? ' nem ueritàtis magis propinquaqquàm qui intelligitin rebus diurnis, etiam fi mult a jprofïciât,fëmpër fi bi fùpereflè, quod quærat. Vides nunc ucnarores Pbiloibpbosj qui hífífünt, rerum qtaditates(ign0rataquidditateDei)uenarß&fquiDeiquiddi/ ' tatem, femper fci bilem,facere fcitam nifi funt»fecifle labores inutilesiquoniam cam- pum dorftæ ignorante, nonintraruncSolus autem Plato, aliquid plus alrjs Philo* *Waíc** fophis uídens, dicebat, fe mirari, fi DeuS inuenirí?0¿ plus mirarúfí ínuéntus poffet jprópahrí.

De fecundo campo, PoíTcft. Cap. XIII.

1 NteÜe¿íus intrans in campum pofleft, hoc eft ubi pofle eft adía, iienaturdbam Poiï'c** fufficientifsimum.Deus ením,quern Thales Mdefíus>anriquífísímum rede affu> mabátxqüíá non faeftus feu genitus,antiquior eft,omni nominabih. Nam ante ali quid 8¿ nihiljcffabile ineffabile,att$ pofle fieri &C faeftum Noh igitur poteft,fie/ ri,quod aeternum no fit adu. Licet ¿nim humanitas fir id,quod humanitas requis it, non ramen eft á&u id,quod fieri poteftxft ením poft fieri pofle,fub omnipotenti po reflate creatoris ipfius pofle fieii-Nihfligitur omnium,quar fe uuntur pofle fieri,an quàm a pofle fieri aliud quàm eft,ábfóluítur. Solus Deus, eft Pofleft q na eft adiu, quod effepoteft.Nón eft igitur Deas qúaerédduSjinaliocampo^quám PoffefffNam quocüntÿ demonftrato,hoc Deus noñeftiquíá hoc poteft fien ahud. Non eft Deus paruus,qdia pàruu,poteft eflémaíus:n¿($ magnos, quia magnum poteft effeminus: led ante omnia,qua aliter fieri poflimt,Ôfante omnia,quæ differ uht. Eft ením ante differentiam ômnëm,ante differentiam ácftus 6f potentia, ante differendam poflèfi» tri pofle facere,ante differentiam lucis S¿ tenebrarutemó ame differentiam effè non effe,aliquid mhifante differentiam indifferentiae *dC* differentia, æqualûa/ lis&Sinæqual tatís,6¿itadecunáis*Vridefirefpícisad cundía, quæ poft ipfum funt: omnia flint ab inuicem differentia, arqué etiam ad iriuicem concordantia, in genere entis,autfpecie, numero differentia. Ipfeautem Deus,eft ante omnem differentiam differenteôf concofdante,quía PoffeÎLEtcumfirantédifferentiâ unius ÔC alteri/ ¿¡sinon eftplus unum.quàm aliud,cum ante differentiam parili magni, non rriaior tini & minor alterflnec uni squaliori alteri inæquàlior-. Sunt iri hoc campo,dele/ ¿labilifsimæuenationeà:quiapofleft,ëftacftuomné poffe.Omhe igitur quod fcqiii tur pofle fieri,ut fiat aduinon eft adu,hifi ut imiteturacftum pofleft,qui éft a días æ/ rerrtusíriorifadusjecimdúm qüem,omnem quod a^úfic.neceffe eft fieri- Nam eft poflé fieriíSóeffeaâudifferant,Si 2Etemitas,qüæDeùs eft,illam differentiam prxee- datírefpíciiiníEternítatem^hqüa poifefied^ aâueffe 3 non differunt,omnia oùæ

facía úát>8£ fieri poffimtadta.&ifâipfam çrernitatemeffeuides.Vndeoiiinequoà facftum eft aut fiet ,pofie fieri creatum, neceflarióíéquitur etiam acftumeíus, qüí eft ærernicas.Iterum unum *8¿* eius potentia differunt» Nam unum,ut eft principium ñft meri,eft poft fíerüquía eft multiplica bile,*&C* non eft adu,quod efie poteft. Vnumuê rô,potenda1iter eft omnisnumerus. Differt ¿gíturjinum & eius potentia. Refpícé igirüritiPofleft,anteillamdifferentiam,&uides,inæteniitate>unutn áíeiuspocetv tiam,antedifferentiam, effeaduæternitatem» Omnem igitur numertim,quíexpo> tea tía unitatis,poft poflè *fieri*,aduconftituí poteftíadu uídes elle íeternítatem, Ô5 ***ii*** lum atftutn acternum,adus numerí,qui ficain fiet fequírur,ut imago uéritatem. Nam' ficut monas ín aeternitate eft:íta unum, quod omnía aâu,quæ unum fieri poflûnt, fie duo in æternitate,funt ita duo,quôd omnia qua duo fieri poflunt,!ta de ornnibusu Vides igitur,quôdduo adUjpoftpoftèfieri, imitantur adum ipforumduoriim,inæternitate. Sed proportio ipforum duorum,poft pofle fieri, ad duo illa,ouæfunt áé/remitas,eft ficutnumerabilis ad innumerabile,feufinitum ad infinitum. Pater, qiioz ¡modo Philofophi,qu(hunc campum nonintrauerunt?dedeledabílífsímisuenatídmbus,nondeguftaiunt. Id aurem quod eos terruit ne hunc campum intrarent,fuit quia pr«fuppofuerunt,etiam **Déifiait** a lia, qug poffe fieri tequcmcur,circa different tiamoppofttorum quaerendum.Nam ance differentiam cdCradidorieoppo'fftorucfr4 non putabant Deum reperíri. Volentes igícutuenatíonem£iusíncludí,intráarnbij* tum principrj illius,quodlibeteft uelnon eftfipfum qui etiam illo principioantiqui/ Or>8£ qui ambitum illius principij excellit, non quæfiuerunt, in campo Pofieft,ubf ídí4<?¿«í ***it*** poffe efle,0¿ adlu efie,non differunt. De Poíftftalibi in Dialogo eius,plura fcripfi* *ppffcftt* Hæc igitur nunc ***fic***dida3tantafufficiant.

Detcrtíó campo,fcilícet ñon aííüd.Cap. **X111t**

Aripiíífx. *m* Riftoteles Socratem ad definitiones primum,ingenium contuliiïe,inMetâ pbyficafuafcribit. Definiripenimjfcirefacic Exprimitenimdefinitigene/ricamconcordandam^differentiamfpecificam,quamuocabulumfuo (i> JL Jk gnifícato,complicat. Videtur igiturquæfirüm in definitione fua,éo modo quo cogñofcípoteft. Oportet igitur intefiedum, qui uenaturid^qiiod ipfum poifè fieri præcediqattendereiquomodo etiam aliud prxcedít.Noñenimipfum,quodpof fe fieri antecedit,poteft fieriah'ud:quia ahud,eft poft ipfum; Etqiiia hoc fíe fe habet* nonpoteft per alios terminos definiri, feu per genus & differentias, fpecificarí fed determinarijquçquidemprçcedit.Oportetigiturjquôdipfumfitfuijpfiusdefinitiq, Et hoc etiam clarumjexantehabiciSjquando prçcedit differentiam defimtionis,&définiti.Nec hoc folum,fed etiam iieceflèeft,per ipfum omnia definirficimiefie ñeque ant,nifi per ipfum fint,& definiantur. Optimè haéc uiditDionyfius, (heap deperfe áo & Uno,in libio díuinorum nominüm,díceñs. Nec^eft unütn illud,omnium eau fa,unum ex plúríbus,fed ante üñumomne,omnem multitudinem,uniüsq? omnis ac multitudinis definitum. Camputñ autem,Ubi eft uenatio iocundifsima eius,quod fe ôÉomnia definírmoñiino non aliudíípfüm enim non aliud,(e & omnia definit.Ná cuínterrogo quid eft non aliud>conueriieti(sime refpondetur, non aliud eft non álü ùd, quâm non aliud.Et cum quæro,quid eft igitur aliudtbenè refpondeturfipfum a> liud, efienoti aliud,quàm aliud, Et fic mundus eft non aliud,quâm mundus, ó¿ ita de omnibus,que nominari pofiunt. Vides nunc, æternûm illud antiquifsimumÿin ed campo>dulci(sma uenatione,quaeri pofle. Nam cum fitfuijpfius, & omnium abord definitiomon reperitur ín alio aliquo clarius,quâm m non alíud.'Á *ttingis enim in eo* câm po, antiquifsimum trinum & unum,qui eft furjpfius definitio. Nam non aliud, eft non aliud,quàm non aliud. Mirarur dehoc fecreto intelledus, qiiando attente 0duertír,trínítatem,fínequa Deusfeípfumnó definit» effeunitattimquiadefinitio, definftum.Detis igitur trinus & unus cftdefinirio, fe & omnia definiens.Reperidgitur intelledus,Deum no effe aliud ab alio: quia ipfum aliud definit. Subîàto enim **eo,quodcffñonahudJñonmanécaiiud.Oportetentmalíadfieffedebet,effenóná>**

... liud

líud^quámaliud^líoquíeíTetalíud quâm aliud , &ita noneffet aliud: igitur cum fit anteñlíudjionpoteftfierialíud,£¿eftacftuomne,quodfimplícitereffe poteft. Ad» uertasautem,quomodononalíud,nonfígníficattantúmficutidem. Sedcum ídem fit non aliud,quám ídem: non aliud ¡ ipfum & omnía quæ nominari poffunt, præcedít.Ideo & fi Deus nominetur non aliud, quíaipfe eft non aliud, ab alio quocuncg: propterea tamen,nóneft ídem cum aliquo. Sicut enim non eft aliud àcœlotita non eft idem cum coelo.Habetígíturómnia,ut.non alia quâm funt, quia Deus ipfadefi/ nítAz ab ípfo non aliud,habent non aliud in fpecíe generare, fed fíbí fimíle efficeret Bonítasígiturboníficat,albumalbificat,8¿ítadeomnibus. Venatores Philofophí, hunc campum non íntrarunt,ín quo folo,negatio non opponitur affirmatíoni.Nam non aliud,non opponitur adalíud.cum ipfum definiat praecedat.Extra hunc campum, negatio affftmatíoníopponiturnitímmortalemortali,incorruptibíle corrupti bílí,8¿ ita de omnibus,folum non aliud excipitur. Quçrere igitur Eteum,in alrjs cam pis,ubinonrepericur, uacua uenatio eibnon enim eft Deus,qui alicui opponitur;cu fit ante omnem oppofitoru differentiamdmperfediori igitur modoJDeus nomina wranimal,cuinonanimalopponitur, &immortalis,cuirnortaleopponitur: quâm non aliud,cui nec aliud, nec nihil opponitur,cum etiam ipfum nihil praecedat, de fmiar.Eft enim nihil nonaliud,quàm nihil. Subtílifsimeaiebat,diuinus Dionyfius, Deum effein omnibus omm'a,in nihilo nihil.Scripfi autem latiùs de nô aliud,in dialogo quadrilocutorio,Romsc,anno tranfadoddeo nunc de hoc fatis. *díh ¿ í *de nonaliud.*

De quarto campo,fcilicec lucis. Cap. XV.

VOlo nunc intrare campum lucis in data luce,quærere lumen fapientiæ* Ueciiii. Eft enim ut ait Prophetaîfignaïum fupernos lumê uultus feu notitie Dei, & in illa fîtlætaualdèjiocundaq} uenatio. Dico autem,quoniam omnis uídensniuem, albam eam affirmat. Huicaffertionicontradicere,delirare eft.Sic quæ omnis inteiligensuera dici nuera effemegare nequit. Cumauteid quod omnia defínít,defínitío fiuutiqj definitio,qug fe et omnia definit,eft bona ualdé,ma gnacp eft haec definitio,uera & pulchra eft, fapientifica eft, dcledabiliseft,claraeft, çtquaeftjôC fuffîciens ' Hæc enim omnia & his fimilia,de definitione illa, uerifsime dici,omnis fatetur intellecftus. Suncígítur illa,ín definitionedefinitio,& *in defini/* to definitum. Cum igitur definio,mundum non aliud effe,quàm mundum:hæc omniaquæpræmiffuideo índefín¿tíoneillá3defínítíonem effe,quæ de his omnibus uerífícatur,8¿ in mundo definito, mundum effe.Bonitas igitur,magnitudo4uericasÿ pulchritudo,fapientía,perfecftio,claritas,&fufficientia in mundodefinito, mundus funt,in terra definíta.'terra.Sícut in Deo definito : Deus, S¿ ficut ín no alío,funt non aliud,fic in alio,aliud. Quando igitur in Sole,qui eft quid aliud funt Sohtuncfunt quid aliudffcilicet Sol) didum.Sicut igiturinDeo, nonfuntaliud,quàm nonaliud fimpliciterffic in Sole non funt aliud,quâm non aliud fie díáum. Bonitas igitur Soliston eft ipfum non aliud fímplícíter,fed ipfum nonaliud Solare, quoniam in Sole Sol eft,ita in omnibus.Hic uenatur mteiledus,admirabilem atc$ fapidifsimam feientíam,quando certíísíme intuetur, hæc omnia in æterno fímplícífsímo Deo ipfum t)eum,fe omnia definientem, hinc in omni definito,definitum. Exquofcit, quod nihil omniu quæ funt,penitus poteft effe expers boni,mali,ueri,pulchri^ fic confequenter de fingulisprçmifsis.Et quia níhíl omnium,eft expers fufficientig,fuf ficientífsíméomníaconditafunt, cum quodlibet tantum habeat fufficientts&quan/ turn fíbí fuffícít.Síc nihil omnium, expers eft fapiëriæ *8¿* claritatis feu lucí s ,fed quod libet tantum habetde rjs,quantum fuxnaturæfuftïcit, ut fit non aliud quâm eft, meliori modo quo cfle poteft.O mirabilis fapientía Dei,quæ cunda quæ fecít4uídícbona ualdé.Peruenire igitur, per omnem uenationem,ui *eg* ad admirationem illius æ/ temæ fapientiæ,eft propé accedere. Quomam ut ait Sapiensdpfa eft uapor,uirtutis maieftacis DetHuius fuauifsimum nouum, totam íntelleduale capacitatem reff cientem odorem,admiratur uenator,ó¿ ¿nflammaturínenarrabilí defiderio,in odore illo currendi,ut capiat,quam prope effe non dubitat. Hac fpegaudiofa,confortatur

& augetñr cuífüs u<enàtorïs:retàrdatu'r tamen, ob aggrauans corpus ¿qbod círcattr fert.Et fapientiam uelocifsimam, quâ attingit a fine , ufcp ad finem, compræhendere 'nequièns,cupitdiiroluià corpore, Villi'arniciuXqnænedit ipfum ád corpus,qtise maior fecundum naturam eífeneqiúc,renunciar : & mori non perttméfcít,ut cibum immortalem,Dei fcilicet fapierttîam,compræhendat& deguftet. Neqj eíl pttfsibi/ le,quenquàmuenatôrum,aliter ad eius comprxhenfionemperuenire,uthxcn9siti carnata docuítDeí fapíentia,quam nemo nifidignus3apprxhendit. Dignus autem non eft omnis ille,qui ipfam ignorat,omnibus, uitæ etiam proprix praefcrendam^ôi ita ardeat cius ámore,qu¿d fe & omnia perdat,utipfam lucretur»

De eodem» Cap. XVI»

Audet íhtelledlus,in hacuenationelætifsima. Nam¡hxcü¿natio:bona,ma/ g › gna,uera,fapida,pulchra,deletftabilis,per feda, clara ,æquà &C fufficiens eft» B Videt enim cum bonum definitur:ipfa omnia prædiâa, magnum, uerum, X^J&cæteraefle ipfum bonum.Er dum magnum definitur,in ipfo bonum,ue rum,ó¿ cætera efte ipfum magnum.Et ita in quolibet ipforum,omnia funt ipfum»Et quia in non alto,funt ipfum non aliudtnoneft ibibonum, aliud à magno,& uero>8£ cæteris,necmagnum,aliudàbono,ô£uero,S£cæteris:nam nonaliud,ipfaomnia3fa ci telle non aliud;fic aliud,ipfa omnia,facit aliud» Bonum enim ín alio,eft aliud,ita magna,uerum» Cum igitur quodlibet iit aliudmon erit bonum tunc nonaliud,a magno,nec auero,fed ficut in ipfo non alio,non aliud:ita in ipfo alio,aliud» Vnde cum Sol fit aliud,non eft cius bonitas non aliud, quàm eius magnitudo, aut uericas, reliqua,fed quodlibet illorum,cum fit Solare,eft aliud ab alio. Solaris enim boni/ tas ad Solem cotradta,non eft illa abfoluta bonitas,quæ non aliud i ideo eft alia ama gmtudíneSolari»g¿ uerítate Solari S¿alqs:nonenimin alio alíud,quod Sol dicitur, cflentilla ípfum alíud,fi noneflet quodlíbetipforum,alíud» Sol ením alioeftbonus» 8¿alio magnus, alio uerus,8¿ íta de fin gulis illis» Quare aliud, citra fímplícítaz tem ípfíus non ahustnoncaret(refpedu ípfíus non alitis)compofirione» Magisau> tem compofitum eft ipfum aliud,in quo non aliud minus relucet: ut magis compofi- tum in alio fefibili,quam íntelligíbilñNequeín bonitate Solari,in qua magnitudo; neritas , & extera non funt ipfa bonítas:magnítudo eft non aliud , fedaliudauenz tate, quodlibet à quolibet aliud,cum fint inSolari bonitate, quæ eft alia, ipfa fci> licet Solarisbonitas. Necefle eft igitur, Solarem bonitatem, cadere in compofitio/ nem:cum àfimplícítateípfíus, nonalius feu Dei, in Solarem alteritatem,contrahaz tur»Bonítas igitur,magnitudo,uerítas, cætera qux in compofíto compofítu funt: alia & compofíta eíTe,neceífe eft» Sícut ¿n fímplíciísimo Deo › non alia, fed íncom- pofítéjfimplexipfeDeus exíftunt,fícut caufataíncaufa4caufafunt. Omníaautém, quæ íntelledlus concipere poteíhaut funt non alíud,aut aliud» In non alíud, cumí^ pfumfít id,quod eíle poteft fimpíícífsímum & perfeáífsímum: non cadír uaríetas.E deo ín aliud,omnem cadere uaríetatem, uídet. Varietas igitur,modorumeífendíi/ pfiusalius,alia alia fortitur nomina.Bonitas igitur,magnitudo,ueritas,&icætera, 'fecundum alíutnmodumcombínationís,conftítuunt id quod uocatur eile,fecudutn alium,id quod uocaturuiuercjfecundum alium , id quod uocaturintelligere, &ica deomnibus*Nec ilia omnia,quæ funt,uiuunt, &intelliguntaliud funt:quam ipfiua non alius,quod omnia definit,uaria receptio.Ex qua fequitur uaria eius relucentia,in uno clarius,in alio obfeurius. Clarius &>C dtp rabilius,in intellecftualibus,obfcurius corru ptibilius, in Ìènftbilibusjôf inhisg differenter ♦

Liber, ju

Deeodem Cap. XVII.

REfert Proclus>in primo libro Theologia* Platónis:Socratem,qui uicesPlatonís tenet ín Alcíbíade^dicere^ntelleátuám animam, cum intrâ fe confpícít,Dcum & omniá fpeculáriJ3acnimqúse port ipfam funt,umbras effe aiú í-wcím. uídet intelligibiliiim,quæ ueró ante ípfam,ait in profundo,claufis quodSmodo ocuííSjConfpícGomnía enim in nobis animaliter efle,dícit*Ecce ditffnum Phtonís íudícium.Ita quidem arbitror utipfe,omnia in omnibus,fcilicet fuo effe modo* In íntelledú ¿gitur hoftro,fecundum ípfíus effendi modum,funt qmnia.JNam bonitasjmagnítudojUerícaSiÓÉ omnia illa decem,ínomnibus fune omnia i in Deo Deus^ ín íntelledu intelledus,ín fenfu fenfus.St igitur quæ in Deo Deus, in mtelleâu in/ telledus,8£ in omnibus omnia:uticçomniainintelledu, intelledus funt* Inrelle/ dualiterigiturfont ibiomniadeunotionaliterfiuecognofcibiliter* Ecquia inteffo dus eftbónus>magnus,ucrusJpulcherífapíens,fi¿ cætera decem, cum feíntuetunfe talem utdíxi elle uidet,Ôf contenratur maximè»cum uídeatfe perfedum fuffícientem.Et quoniam illaeft íntelledualiter,perfuam bonitatem inrelledualem i potens **eft** intelligere,bonita tem abfolutam,fi¿ bonitatem contradam. Sic per magnitud!/ nem,fie per uerítatém,fíc per fapientiamintelledualem Tuam,notiones facit fapietirise abfôlutæ>ab omnibus,ÔÉ ad omnia contradas, ordinemcp rerum in fapíentía in/ tuetur,*ÔC* ordinata contemplatur* Vnde cum cognitio,fit afsimilatio: reppérit omnia infeipfo,utinfpeculouiuo,uita inrelleduali,qui infeipfumrefpiCiens,cunda in ftipfo áfsímílátaúídet*Et hæcafsimilatio,eft imago uiua creatoris omnium.Cum autfitùiûa&intelledualisDei imago,quiDeus,noneftalíudabaÍiquoíideóciimín fe íntrat»& fcitfe talem effe ¿magínem,quale eft fuum exemplar, ipfum in fefpeculaf* Hunc ¿nim indubie Deum fuum cognofcít,cuíus eft fimilitudo* In bonitate enim fua nótíonali,cognofcit eius bonitatem,cuius eft imago,maiorem quam concipere autcogítarepofsít.Sícíncuendoínfuammagiíítudinem,omnia intelledualiterairibientem:cognofcir,exemplaremDei fui magnitudinem, ambitum fuum, qui illius **eft** *i*mago,excedere : quia illius non eft finis,ita de reliquis cudis. Videt ¿tíam fuprà fe,ínrelligéntías lucidíores,diuinitatís capadores,&poft íe^fenfibílem cognitioni **magis** tciiebro**fam**,díuínitatis minus capacem. Quantum fuffiçientiæhabeatin/ relledúalísuenatío, quando intrâ fe pergit, non ceffans feipfam profundaretoften/ duntTheologorum,Phffofopborum>&Mathematicorum inuenra,nobis pereo* rum feripta multipliciter referata^Qúo áutem modoDioñyfius ¿n campo lucís,nena *bîcnyfiitsè* tíoriem fecerit utiqj eledam, in libro ípfíus, de díuínís riomínibusjeperítur*

Decampo quínto,fcilícetÍaudísDei, Cap. XVIIL

GVmhuncluciscampum peragraíTemjftatim fe campus íaudisDef,ameenif V; fimus ofteridít* Nam cum harcqux ín campo lucís uenatus fui,de quibus decem prædida,fcílicet,bonítatem,magnitudinem ,ucrítatem,&relíqua in mentís efcárioreconderam:repperí illa omnia & plura, in laudis Dei cam-/)O plantata.Et dixi, cum hic floridus laçtuscp câpùs,non producat, nifi illa decem ££ imilia:funtigimripfa,decemlaudes DetEc intrâ me confpiciens,attendi,quomo/ do intelledus,affirmans definitionem fc &omnia definientem effe bonam, magna, ueram^reliquadaudem eius exprimere cbnatur.Laudauit enim illam definitione, quae Deus efttquíáboná eft,quia magna,quia uera,& ita confequenter. Qtiid igitur funt illa decemmifi laus Dei.quid laudatur per illa,nifi laus illa,quæ Deus elk'iNon nehæc omnialaudanturibonitaslaudatuhmagnitudo laudatur,neritas laudatur, Angula fequentiaçHæc igitur decem, & alia quæ per omnê intelledum uigetem laudantur,in Dei laudem fumuntur bene de ipfó dicuntur ; quia ipfe eft fqns.laudis; Sunt igitur omnia,ex Dei laudibus *QC* benedidiontbusdd quod funt- Ideó Prophe/ taDauid,ad omnia refpiciens Dei opefa^cariebatiLaudateDominum de coelisdau/. dateeqm in excelfis. Et fingulariterenumeratahgelos, coelos,terram;a(jiiam,8(c. Cunda creata,quae laudant Dcuminibil enim funtomnia, nifi decora Dei,íocünda;

q'uelaudatío.NamátteftanteDíonyfio:diuína;fólaparHcípatíonenofcuntur,quO* modo ením in íuo principio,& Tua Cede fint,nullus intelledus attingfti Porro fine fuperfubftantiale illud occultum,lucem,8¿ uítam,ftue uerbum appellamusuiil intel/ lígimus aliud,quàmexeo in nos emanantes participationes at(^uirtutes,quibusaf/ fumamur in Deum,ôiquænobis uelfubftantiam>ud uitam,uel (àpientiamlargian- tur.Hæc Dionyíius. Merito igitur quælibetDei fadura,Deum laudat,quia bonus: quia ipfa fe fatetur,bonam laudabilem ipíius donOjfícmagnarr^fícueram,^ relí qua. In campo laudis,fecerunt fuas deuotifsimas uenationes,omnes Prophetae feu uidentes,0¿ eleuatoresintel!edlus,quodatteftáturfacrxlíteraE:,óófcripta fandorum,' |n qUibus omnia ad laudem Dei referuntur.Dum enim Dionyíius,de díuínis trada/ ret nominibus, nomina illa,Dei laudesappdlauit» & Deum per ipfam (audans,in ez **i**l is laudem ipfa expo fatetur in cap.de Epientia,laudatur intelledus âdatio,æ dicit: quod ex fubftantqsomnibuSjlaiidatur.Depraehendit igitur in hoc laudis campo^fa pidifsimam Ídentiam,con fiftere in laude Det quae omnia exfuis laudibus,adfui lau* dem conftituit.Sicut enim hymni laudum uarfj› uarias continentharmonicas combi nationestficquxlibec fpedes,humana fcilicet, leonina, aquilina, itadeomnibus* *eft fpedalis* quidam hymnus,exlaudibus Dei,S< *in* laudem eius conditus.Codi hymi nfmagts feftiui *ÔC* foecundi funt laudibus,quàm terreares.Sol enim mirabilis eft **lau** dum Dei combinarlo, & quilibet hymnus ,in hoc pulcher fingularist quia habet in fua fingularitate aliquid, quo ali) hymni carent. Ideo Deo eundi accepti, qui o/ m nia quæ creauir,participatione laudis fua?,bona díxít,eíscp benedixit. ExhiselP cui,hominem iriuum quendamôdntellïgenremjaudtirn Dei hymnum^opt/mecom poficum,plUs eundis uifibilibus,de Dei laudibus habere,ut Deum prae cæteris,inz definenterlaudet.Et inhocfoloconfiftereuitamfuam,utid reddatDeo?quod utef* fet accepit,laudes fcilicet,tunc ad finem properet^ immortalium laudum, feclicifsi ma praemia,confequetur.

De eodem. Cap. XIX,

v.! Mniaigitur s fiioeftelaudant Deum,poftquam quodlíbecadeóeft perle-

B ftdum & fufficiens,quod nulla ex parte laude careat,uticç fuum laudatopífP ft Bcem,a quo folumhoc haber,quód laudatur.Naturaliter igitur, omnia crea- ta Deum laudant,^ cum crea tura laudatur,non ipfa laudatur,quç feipfam nonfecitfed in ipfa conditor eius. Idololatria igitur,qua €rcatur3e,diujn&laudes d3 cur:infaniaeft,infirma?,ca:cæ,ôffedudæmentis; Nam ctim colitur pro Deo,illudi quod fuanatura,fnumlaudatfadorem:utK$ iafanire eft. Ne<$ eft quicquâm, quod alium cognofcat Deum,quam illum,quem ut conditorem laudat,quo nihil feit præz ftantius.bcit igitur omnis creatura,8fquantum íibí íuftkít,cognofcír conditorem ftr um omnipotentem,ipfum laudat,auditqjôû'ntelligiùierbumeiusiæt obedit.Si enim dixerit lapidi quod uiuatnitic^ audit, incdligitjSf obedit. Mortui enim audient uet> bum Dei,g¿uíuent.Sícut Lazarus quatriduanus, *Qc* alij mortui a udi u erunt>& nixe* runr.ut hæc fciuntChríftíaní.Ex quo cet tum eft, hominem quihabetlíberumarbí/ trium,quando à laudibus Dei ceífat,S¿ Dei uerbum non audit, quod *in ipfo* conz fpicientiaeiusloquitur , necuultintdligere&fobedire ,ut beneagatiinexcufabilis ' eft,cum à propria natura repræhendatur.S^ indignus eft fpcietatefelicium,Deum perpetue laudantium.Venatus film pmerea in hoc campo, indicibilem eiTe fancfto/ rum fpirituum.perpetuam iocundifsimamqjDomini laudationem, qui quantum a/ mant,tantum clamant, quanto plus laudant, tanto ÓÍ ipfi maiorem laudem alie- quuntur,6¿ adïnfmitêlaudabilem.propiùs acceduntdicec nunquam,ad eius æquali tatem pertingant.Sicutenim fimbile tempus,non poteft unquâm ita augeri,quódfi- at íimile infinibili perpetuoííta nec initiatum perpetuum, poteft unquam xquarí,úv principiato æterno^Sicnecperpetuarebellium fpirituum damnatio, unquam tenv poralis *fini*bilis qp fiet.Qualem autem laudem,homines perfe di,laudatores Dei coi) fequanruriobferuantwfemper feruatadocetjquæ eos ad Dei, & fandorumconfor/

tiuin

Liben

Hum exaitat,&díuints profequiturlaudibus* Perfe&i aútemjnexcelfís Dcum lau/ dantj&quæhanc laudem poflùnt impedire, abíjcíuntiuti eft amor fuí,S¿ mundi hip ius,8¿ relegant feípfos, habituantes fe ín reiígíone,hunc impeditiuum,fui & mudí a/ morem,mortificantedmitantes magíftrum uerítátís,Dei uerbum incarna tum:quí iti Dei laudem ^omnium terribíliumterríbilifsímum, mortem fcilicet turpífsímam,uo- luntaríeuerb'o fi^exemplojdócuít fubeundam.Quem infiniti martyres fecutí,morte tsitam adepti funtimmortalem,& hodie religíofí quam plurimi , mundo mortui, hià Dei laudibus uacantesmerfedí Dei laudatores eífe, contendunt.

Decoded. Cap. XX

MAndaüítProphetajpfalleréDei laudes,in pfalteríodecachordo * Hoce/ tíílw^ go attend ens,decem laudis chordas tant uni fumpfi,uidelicet.Bbbitatern magnitudíncnijueritatéjacalias praenominatas. Pfalterium autem,opus eft intelligentiæ,ut homo habeat inftrumentum,in quo dulces ôfdelecfta biles tangat modos. Illos enim modos,quo in fe habet intelligtbilher,facit audibiles fenfifyiles. Et cum fint in intelledu modi ilii, habentes íntelteáüm,delectantur aure,& fenfibiliter audire in fono,quod infenfibiltter habent in anima. Vnde fi coti cordantuocesjcum harmonicis uitalibusanimxnumeris, laudantpfallentemffidiP fenttunCjUituperartt. Triafuntneceffaria,ftpfalhdebetpfalterium,exduobus,ícilí/ **cetuafe** ÔC chordis compofttum,at^pfaltes : hoceft íntellígentia,natura,6¿íubíe> (ftum.Pfaltes intelligentiatchordæ,natura,quæ mtelligentia monetur* 8¿ uas naturae conueníensjfubíedumdnhomtnemícrocofmohaecjutínmaiorímundofunt- Eft iti ipfo íntelhgentía,eftnaturahumana,óícorpuseíconueníens- Itaeft homo uiuutii pfalterium,tnfe omnia habens, ad pfalledum Deo laudës,quas in feipfo cognofcirs in pialtcrio enim & cithara,in cymbalis iubilationiS^ benè fonantíbusromnis fpí> ritus laudat Dominum.Hæc omnia iuftrurhenta in fe uiua, habet fpiritus nofter in/ tellecftualis. Mirandum aurem eft,unde hotno uigens intellecftu,naturaliter habet leí- enciam laudis,& laudabilium,^uituperabilium nifienim illi naturae, hæc *fcientia'* neceiï aria effet,ad fui pa feentíam & conferüatíonem ,nó haberet plus homo ipfa mu quàm afínus.Diuína ením prouidentíajícut non deficit in ncceflàrqsiita non abun/l dat,ín fuperfluiSiEtqaoniamexquibusfumus,exillishutrimur&pafcimur, omnO uiuen§,quærit cibum fuum,quemdum inuenit cognofcit ,& hoc exconformitateci **bi** ad id,unde eft.Quare cum homo/ecundúm intelledhialem anímam,laudabilía **na** turalíter cognofcatA7 ample<ftatur}delicíeturq5inillís,tanquámincíbo naturae fug conformiíhmcfcíbfeexhis naturaliter effe,quæobconformitatem naturalem,ad **fun urn** efle,laudar S¿ ample&icun Habet igitur intelledus ín fe, dono díuítiseproüíden// tiæ,omnem fibineceffuíam fcíentiam principiorum,perquæüenatur fuænaturaco formar^ ineffabile eft hoc indicium. Et quoniam principia fuafunt laudabilia,»/ tí funt illa decem fæpé'dida, & ípfehomo exhis piíncípíatus, eft ut bus Dei fuurrt lauder creatorem : non eft penitus homo Dei fui ignorans , quemfcitlaudabíkm, ûf gloríofum ín fæcula. Neque eft ei alia fcíentia neceílaría : quia feit tantùm, quamúm fufficit fibíadhoc , ut faciat illa, propter quit creatus eff Laudando i- gítur Deum,quia bonus,utique bonitatem fc!thudabilem,itauerítatern,S<fapíentL am , âf id genus reliqua . Et quamuis ignoret quid illa fint, ñon tamen habet o> nimmodam eorum ignorantiam , quando coghofcitilla effelaudabilía>6¿ in laude Dei complicari,^ iri tantum laudi Dei conuenientia, quod homo fine illis non ca/ pit *t* nec Deum (nec quicquàm laudari poffe * Scit etiam homo , quod ipfum o- portetliberumarbïtnümfuum, per laudabilia determinaré , ut fit ex eh(ftione,fp cur à natura laudabilis . Bonitas, uirtus , neritas › honeftas, xquitas, exterá talia . laudabilia font,poffuntcp eligi perlibertim arbitrium,aut eorum contraria. Si eligunturitotns homo,tamexnaturtalibus,quam arbttrij eledlione laudabilis, per/ fecfte Deum laudat.Si nero uitia,etlaudabilibusaduerfa,eligit:non eft laudabilis/ed fibí,Deocpcontrarías.Qi_Jcmodotunclaudare Deuñiporerít,láudicotrariusPro- fidt autem eontinueffemper laudans Deufficut cidiarcedus citharizando^ fit Deo

V $ femp^

femper fimtlior.Et hic finis hominiWeo'fcilicet fimiîiorem fieri,ut rede Plato dice bac-Nam quâtb plus Deamlaudatitàritô ipfepeogracior.Igicur&ipfelaudabilior, ¿owiex diujnxcp laudabilitati fimílióf. Red¿ fâpiens Socrates comperit, nihil nos certes fcire,quàm ea qux laudabilia funt,& mónúit,ad illa caecerisdimifsís^anquám íbper Iah W m. fluís ó£íncertis,folum noftrum ftudium conuefti.Laüdabilibus enim moribus fuafic ínfudandum,quorum éx nobis fcíéntíám haurire poflùmus,ôf exconfuetudine3pa fidentem habitum acquirèrè,ÔC ica continuèfieri meliores»

WtoVT. Aí{g«jtin«í.

De fexto campo,fcííícet unitatis.

Cap. XXj.

AVrclius AuguftinuSjdum fapientit üenari niteretur, intibello de ordine feri bit,omnium philofophorum confiderationem,circa unum uerfari. Pofti/ pfum dodifsimus Boetius,de unitate &C uno feribens,fimiliter uenationem fapientisr ibi faciendam fado declarante Platonem,hi fteutí funt,quiunum, primff & æternffaiïèrit principia» Ante quêPythagoras illeSamius.qui coda in pro prferace numeri inueftigâstmonadéoïm affirmabat principio, ante.n.oem mulritudi ncjunitas.Volumusigithuc unitatiscap0uenationisgratia,meteperluftrare.Vni< cas em ecfi ipfam non aliudpræcedat,camen propèipfumuidetur.Vnû.n.âfidem,ui fUt» ^en¿ur ipfum non aliud,plus exteris participare.Voluit Plato,unum eflèxternumj n'hfle£Umuídit,niíi poftunum.Eftenímantefínem infinitatem, utdicúDiony/ Prwlw. flus,qui ín hoc Platonem ímitatur,quando(ut refert Proclus) pote primum principi um»pofuítfinitum S¿ infinítum5príncípia: quoniam exiliis » omne exíftens mixtum eft,à finito cíTentíam,ab infinito,uirtutem feu potentiam habens. Et cum unum íit¿ quod elle poteft& penitûs fimplex,âù'mmultiplica bile: omnia in ft complica» eut/ detur,quae remoto ípfo,nequaquam manent. Omnia enim in tantum funt,in quan* tumunum funt.Compledicur autem tàm ea,quç funt adu,quàm ea quæ poflunt fie XrWrfrr. tfCapacius eft igitur unum,quàm ens,quod non eft,nift adu fit:licet Ariftotdes di * cat,eus de unum conuerti.ld autem quod Platonem mouebat, unum cundís præfe/ rendum,Ô£ fateri omnium princípíum,erat:quía cum principiatum nihil â ft habeas fed omnia à Rio príncípío,oportet quod principio pofiro,omma principiara fint po- fira.Sedcum pofi'to ente,quodeft utiep aliquid,non ponatur potentia ens,pofira uft ta,non ponatur ens uíta carens^ pofito intelledu,non ponatur ens non incelliges, ÔC cum efle,uiuere,& intelligere,reperiantur in mundotnoq eritmundi principium ant ens»aut uíta,aut intelledus» fed id quod illa in fe complicat ,& qux illa efle pof/ funt,S¿hoc dicebat unum.Verificatur enim unum,de potential deadu,utunapo tencia,unus adus,fic de ente,uíta,fi¿ ¿ntelledu. Neque poteft efle multitudo.quaé nonparticipet unitate. Nam fi effet,fimile effet difsimile, in non participare unitae tem,omnia multa íímíliá,forent & fimiliter diisimilia, ex eadem ratione, quia nort participarent unitate. Ceflarent igitur omnia multa & plura, SC numerus omnis,QC p^«cM<áw. quæunum dici poifunt,uno fubhto;uthxc ínParmenide Platonis»mira fubtílícaté oftenduncur. Nonpoteftigiturunumeflefadumxumipfumantecedat. Nec^po* teftcorrSpi,nec alterari,nec multiplicari,cum procédât poflefieri, Si fit omne quod efle poteft.Verumfut ait Dionyfius)unum quod eft,multiplicari dicitur, multas ex fe producens fubftâtias, manet tamen unum,quod Deus & multiplicatione unus,& procedendo confondus. Omníá ígítur quæ fieri poflunt, participationeinuariabi/ lis Qe ímmultíplicabílisunítatíSjfíerí poflunt,& fiunt adu. Et quia non poteft efle ni fi una unitas,quae(ut dicit Díonyííusjeft fenfu émínentíor,& mentiincomprstheiv fibilis,S< antecedens ipfam,ideo illa eft unum,quod omnia unit,utquodlibetintan/ tùm fit, inquantùmeft unum. Non eft etiam nifi unum aeternum, ante poflefieri. Hinc non eft illa pofitio uera,quod ante pofle fieri, fint dq participantes unum,tan- quàm dtainam fpeciem. Nam cum unumaternutfi, fit ímmultípíicabile, quia ante pofle multiplicati : non poflunt dij multi efle,in tino ut primo atetno Deo, quafi in diuinafpecic uniti, nam fi effentdij3muliiéiTcnt ♦ Varíe igitur dfoinamnaturam.in

Remítate participarent,quod eft impofsibileicum æteriîum,& aeternitas imiplicifsima,fitpenitus ínpartícípabílís. Superuacuos igitur fecit Proclus labores, in *fex* li/bris de Theologia Platonis,nolens inueftigare ex coníeduris incertis , Deorum íl* lorum aeternorum differentias, ÔC ordinem ad unum Deum deorurrneum non fit nifi Deus unus,æternus, qui ad omnia (propter quæ ipfe deos ponit) fufficientifsimus eftjhuius totius mundi adminiftrator.Videntur Philoíbphí uenatores , in omni eo/tum difcurfu,ex hocfenfibili mundo, & qs quæ illi neceftariafuaquí id fit,quod eft optimo modo quo fieri potelr.de Deo,dedijs,de codo>&eius motu,ó¿ fato,intelli/genújs,fpirítibus,6¿ídeis,atqueipfanaturaínquírere, quafi hæc omnia fintneceffaría,huic mundo terreno,^ hícmundus,fit omnium operumillorum finís;. Sic Arí-¡ftoteles Deum ut Plato, fua prouídentía codos adminiftrare pofuít: coelos uerô ob hunc mundum efle QC mouerí,per ¿ntellígentíaSjUt generationes* 0¿ cunda ad huíus mündíconferuationem neceííaria,ordinem motum coeli fequentía,naturaliter fiant g¿contineantur,non attendentes, tot innumerabiles ftellas, hac terra habitabili maiores,& totíntellígentiasmon effe conditas* ad finem huius terreni mundijed ad laudem creatoris,utfupràtadum eft. VnuseftigiturDcusomnipotenSjCundlaad fui laudem creans^ optima prouídentía gubernans , ut rede Epicurus dicebatíquí licet non negaret Deos effe,tamen id quodde ipfisdicitur&fcribitur,penitus aueritate dixit alienum. Hoc attendendum,neminem unquam affirmafle plures Deos: qui unum multi tudíní Deorum,Deum fcilicec,non præferret. Venationes in hoc u/ l nitaris càmpoîiàpidas facit,quifut fecit Auguftinusnn libro de trinicatejunitacem feecundam»defeæqualicatem generantem, & amorem connedentem,ab unitate 8¿ æ/qualitate procedentem»uidec fie in çternitate,qu6d fiint ipfe fimplicifsima æternicas: de quoalibfindoda ignorantia,&de uifuDei}& alijs multis libellis, ea qua: conci/pere potui,annotaui>

Liber Je
Doña igjw~'

Deeodem. Cap. XXII. y^vi.

^Ampum unitatis Plato diligenterperluftrans, repperitunum* quod omni/um caufa , ante potentiam &adum , ex potentia egredientem , quo depipfum unum ut fit caufa omnium,nihil omnium eft, noneft plura,ut ficcaufa plurium. Vndeomnia de eo negans, ipfum ante omnia ineffabiliter uidit. Quomodo autem uenationem fuam per logicam, de Vno feceritdibér Parmenidis *parmetMcK* Oftendit.Ec Proclus,fecundo librodeTheología ípfius, epilogar 6¿dícíuquí Plato *pwlus-* mcredítjnnegationibus remanet.Nam additio ad ununwniusexcellentiam contra hit *minuit^* per ipfem potius non unum,quam unum oftedicur. Dionyfius,qui *Dbnyfind* fut dicuntJPlatonem imitatunín campo unitatisJïmilem uenationem fecit, negationes,quæfuntpriuationes, fed excellenter prsegnantes ,ueriores dicit affirmatio* mbus. Proclus Uero qui Origenem allegat,poft Dionyfium uenit.Dionyfium fequedo unum &bonum,licct ita Plato primum nomíuauerít, deprimo negat,quod pe/hitus eft ineffabile.Hos mirandos uenatoresffequendoslaudandosqjeffe,cum arbitrer ad ipforum nobis relftftam in feriptís diligentiam,ftudiofum remitto. Et quia in campo unitatis,eft quoddam fingularepratum >ubi fingularifsima præda reperitur: pratum illud., nuncuenationis gratia, uifiternus. Nominatur autem fingularicas. Nam cum unum non fit aliud,quam imum, fingulare uidetur.quia in feindiuifum,| ab alio diuifum. Singulare enim cuncfta compleditur,cuncftaenim fingulafunc, & quodlibet implurificabile. Singula igitur,cum omnia ÔC implurificabiliafintto-ftenduntiCfle unum maxime tale,quod omnium fingularium caufa. Et quod per efe fentiam eft fingulareumplurificabile, eft enim id, quod effe poteft,& omnium fingularium fingularitas. Vndeficutfimplicitas,omnium fímplícíum eft perfefim/plex,quofimpiiciuseffenequit:itafingularitas, omnium fingulariumeft per fefin/gularis,quofingularius effe nequit. Singularitasigitur unius & boni, maxima eft: cum omne fingidare>neceffe fit unum & bonum effe, & ita ín fingularitacc unius &S boni;

boni, co mplícarí.Sícutfíngularítás fpeciei fíngtilarior,quám fuorum índiuídaorum» &C fingularicas mundi fingularior,quàm fingulorum omnium-Vnde ficut fingularif fimus Deus,eft maxime implutuficabihs : ita poft Deum, mundí fingularitas,maxi> me implarificabilis,etdeindefpecierum,poftindiuiduorum3quorum nullum eft pits rificabile-Gaudet igicur unu quodc&de fua fingularitate,quæ tanta in ipfo eft, quôd non eft pluriftcabilis,ficut nec in Deo,nec mundo,nec a ngelis.In hoc enim bmnia fe gaudent,fimilituditiem Dei participare. Et quando deouo fit pullus,licet lingularitas ouiceilet,non tameipfa fingularitas,cum itafinguîare fit pullus, ficut ouum, nec alia fingularitare unum,quàm alitid.Sed unaeft omnium lingularium caufa,quæomniafingulaiïfattquænequeeft totum,neque pars meque fpecies, neque indiuidu/um3neque hoc,neque illud,neque omne nominabiîe,fed eft fingulorum,fînguïanffimacaufa.Síngulareícum firab æterna caufa fingularifatunwunquàm in non fingii lare,refoluipoceft. A quo enim refolueretur?abæterna caufa fingularifatumt' Hinc finguîarebonummunquàmdefinir:cumomnefingulare,fitbonum, Sícfingulare ens,nunquamceiïat id eifercum omneens acftu,finguîare fit. Et fingulare corpusâ quantumcunquediuidatur/empermanetfïngulare corpus.Ita & línea,SCftiperfîci' es,8¿ totum fingulare,non eft diuifibile,nífi ín Angulares partesana:erant ín ííngularitatè totius compræhenfæ. Omnís ígíturuaríetas,non eft circa fingulare,fed circa accidens ad fingulare, quod facit tale tale fingulare. Quod fi uarietas non eft tutah',fedaut qualitate auc quantitate, manetfemperfingulareeodemmodoíutin coz/
nï^vis. leftíbus corporibus conftat.Síc dícebatDíonyríus,fecundúm naturam & fubftantiam,nihil corruptíbile,(ed quæillis accidunt. Incorruptibilis igitur fingularitas eft, quæ omnia formatée conferuat. Et omnia iuæfingularitatis caufam,ut omnium finí gularifsimum bonum,fufficiens Sd perfedum,naturalífsímodefiderío appetunt. Ad rjcere tibi uolounum,quoduideofuper alia mirabile ,tn quo omnia fimul Deifimlí litudinem gerere probabís.Díonyfiusredledícebatíde Deo, fimul oppofita debere affirmari & negari. Ita fi teaduniuerfa conuertis,pariformítercomperíes. Nam cftfiiit fingularia,funt pariter fímilia,quía fingularia:& dtfimilia,quia fingulariameí quefimilia, quia Angularia meque difsimilia,quiafingularia.Sic de eodem ÔCdiuerí
' fo,æquali & inæquali,fingulari, & plurali,uno multis, pari & imparí, differentia SCconcordantia , S¿fímílibus:licethocabfurdumuídeaturPhilofophis, principio quodlíbet eft uel non eftfetiam intheologicis)inhærentibus. Adhuc attende, pofle fieri eflefingulareJdeo omne quod fa<ftumeft,atit fit, quia depoflè fieri fíqfínguh/re eft. Imítacíua igitur fíngularitas eft,ipfum poffe fieri,in cuius lingulari potentia, omnia fngularírercomplicantur,6ó de ipfa explicantur. Nec aliud eft fíngularitas,
r. quam æternæ lucís fimilitudo.Singulari tas enim díferetío eft, lucís autem eft,dífeer
rrfü?'SW nefe & fin gula nía re. Supra de his,atque ín libello, querp de figura mundi,nuperrime

AequAlitas De fe primo campo, fcilicet æqualiratiâ. Cap. XXIIL

CAmpum æquahtatis,negationibus refertum,fubíntremus. Certa eft,nihiî utieft a(ftu, multiplicabile. Aequalitas enim, quæ id eft quod eflè poteft,eft Otante aliud ô£inæquale3non reperícur nifi ín regioneæternitatis. Aequalitas uerô,quæpoteft fieri æqualior,pofTe fierifequitur.Vndeæqualitas,qug eftaduídquodeflepoteftjimmultíplicabilis eft.Jpfam enim in æternitate,æterna gignit unitas.Non poffunt igitur plura eflè præctlê æqualiamon enim tunc plura effet fedipfumæqtiale.Sicut enim bonitas, magnitudo, ueritas,pulchritudo,*ÔC*reliqua, quæ in aeternitate funtipfa æternitas,funtetiam ita æqualia,quod æqualitas quç æternitas,ideó non funt plura,ficut nec plura æterna efle pofiut, cum æternum fit ipfum Pofleft,fcilicet id,quodfimpliciter eflepoteft,Sdta omniaæternamonfunt plura g/terna,ficutæternabonitas,æternamagnitudo,æternaueritas,eterna pulchritudo,e?ternaæqu31itas,nonfunrpluraæterna , *fie nec* plura æqualia quia fie iuntxquaha, quôd iplà squalitas fimplicifsima3quæ omnem pluralitatem amecediulic nec aquahias

lítas,caíufcunqja&úexífteritís,èft multiplicabilis» Præcifio enimquç *indiaifibilï* co nfiftit,ficut numerus, no eft multiplícabilís,fícut nec quaternarius,aut quinarius^ Vnde non piurificatur humanitas jiti pluribus honiimbus,íícutnecunícas,fíi pluriz bus untsmec ipfa humanitasjpotcft à pluribus hominibus j quibus dat nomen quod finthomiriesaarqLialiter participari. Homines enim funt.ex participatione plicabilis humanitaciSjfic inaequali participatione,qux facít eos efle plures. Et ficut humanitas uti eft,eftímmuhíplicabihsííta6¿ hic homojôfcuncfta Omne etiamcom-- poficam,ex partibus inæqualibus eft compofitum.Sic nec numerus compolitus,po~ feft eflè compotitus, nifi expari & impari,& cantus harmonicus, exgraui&f acuto* Patet omhia aequalia,quæ non funt ipfa abfoluta aequalitas,aequaliora fieri pofle. Et hoc pofle fieri omnium,non definitur nec deter niinamr, nifi per ipfam squalitatem^ pofle fieri precedente m,qoar <oíá eft non aliud ab óthni ,cuntftis inter feinsequaliter inæqualibusdiceî iiuUum omnium fitæqüalitatis eXpers, per quam quodhbet eft ids quod eft ¿equáliter,quía nec plui dee mulus,penitus non aliudjquaffi idquod eft. Nam xqualitasjeftuerburn illud ipfius nón alius,fcilicet Dei creatoris, ïê Sí omnia d'cenris&definíentis.Omniafgiturinteríeináequalia^qualítatemquafí cuiuslibet effendi formam parucípant,&inhocxquálíafünt:óf quia ifl am inæqual iter par cici pantiinæqüalia lunbConcordant igirurpariter,6i differunt omnia. QuadcuncpfpC/ , , ¿ï'eSjftcut eft uniras,uniens infe omnia iuæ fpecieitita& æquahtasdnxqualirer uniz ca jormans fimiliter Somnium nexus.Et quia de ac qualitate,alias Roma: late ftripfi^ hæciicfuftiaâift.

Deoiftauo campo,fcilicet nexm Cap. XXIIIÏ. ' Km»\Hfe

NVncin campo nexus uedatiohehfacfentes,artendimus,anteomnem dial fronem, nexum conftitui.Hunc igttur indiuifibdemuidcmus aternftatem idefle,quod elfe poteft,pofle fieri precedentem 11edifsime ab p etna tint/ ta te,& eiusicqualit!ate,procedente. Sicut n.diuifio,procedit a pluralitate ínéqualítateificamorofus nexus,ab unitate8¿ æqualitate;Q.uf cum fíncame pki ralítaterhinindiuiíibih f mpl?cifsimaxteinitate,ericfiiniliurôZipfGrumnexusçver nus-Sunt igiturunitas,&' ab ipfagenita çquahrasjàtq? utiufcp,h existante po.flc fieri, Ôipluralitatemdiuifiuam , fimplex çtetmtas. Aeterna enim uni tas .çterni ¿pfíus g* qualitas , æi'ernusq'ueutriufquenexus : nonfuntpíura düiíía æterna,fedipfa æter/ liñas inplurifícabihs › &' penitus indíuifibilís-, Ôf ínalterabilís r Et licet unirás? generans, non fit equa litas ab ea genira,nec nexus ab ea procedens: tamen non eft aliud unitas,aliud pquali as,aliud nexus,cum fint:non aliud,quod aliud antecedit.bf eut igitur arter na uniras¿quæ id eft.quod efle poteft,unite r ih fe.c mnia çc mplica t, SÇ squalitas omnia e^ualiterrita SCnexns umuíc^jomnía in fe nctftitOmnia igitur qbg funt *i* quia abhacçterna trinitate (qu^fte nominatur, licet minus piopriè} id fune quod funqúídco trinitatem imitaranquohbei enim uideounitatcm,entft?rt triufep nexum,ut àdu fu id quod eft- Entitas que eflendi forma .çqüaittas eft unita/ tis* Vnitas enim uniens,dele générât, fuiequalitátem. Aequalitas Unitatis.non eft nifi fpecies i eu forma eflendi,quç entifas dicitur:quia Grçcèjentitas ab uno deri/ uauir * Non eft igituraliud Omne exiftens nifi unitaseius çqualitàs, qup & em titas,8¿utriufqj nexus. Vnitasæftfluxibditatis cóftrídio:pqualftas,unítí^cóftrt(51:a formatio.nexus,utríufq? anwroía connexio. Pofle fieri,nifi ab uhieme,á fua confü* & fluxibilítáteconftríngeretur, non effet capax pulchritudinis, ftue fpeciei aut fot/ ttiç.Et quía cónftringitur per unítatem,omnía ad fióem operamemiideâ geiierá tur fo rma,ab ipfa uniiate,quañftalís conftrí&ío,requi tit fea meretur,Qiiareexhis procedit,ucríufque

uextréamorofusí

Dé codem. Cap¿ XXV»

Hwv iïï. -^-Amuídes» amorem, qui nexus eft unitatis entitatís, naturalifsímum efle:pro/ cedit ením , ex unitate ÔCæqualttate, quæ funt eius principium naturalifsímum,

1 Ab eis ením fpiratur nexus , in quOdefideriofifsime cónneduntur » Nihíl ígí/ tur illius amoris experstfinê qtionec quícquamperfifterec. Omnía igitur pene»* trac,ínuifíbílis connexionis fpirítus» Omnes mundi partes interfe,hoc ipirita con/ feruantunfr cotí mundo cónnetfttuntur , Hic eft fpíritus ,aúímám CorpórtConne/ &ens,quo expiratOjtefíat uiuíficatioJntellédualís natura nunquam priuabitur fpí- ritu tah cónnexíonisicu ípfa fit fpírítualís riaturæ. Vnítás ením & entitâs íntelledua lis naturx,íntelleá:Liales cum fintntelleíftuat¿ nexúconftrínguntur. Nexusueróa/ morís íncéllecftüalis nonpoteft deficcrejriecexpíraréxS íntelhgere, pafcaturimmor tali fapientía.Nexús igitur naturalis»íntelleáualisnaturæ, ad lapiendam inclinaras ípfam riaturam íntelledualem,nonfolum üt fit conftruat, íed énam ad id,quod naca raliter àmaqutilliconne^âturjadâptat.SpiritüsigicùrfapÊentiædn fpírítum ¿melle- (ftasjñtdefideratum índefídérans,fecundúmferuoremdéfiderij, defcedit,6f cornier Dîw/ï«4 titfpirituiritelligentiaeadfe,quí eiamorenedítur,ignisinfhrfutaitDionyfiusJquse fibi única,iuxea firigulorutri âptiiudinem,àfstnfflat : &¿ in hoc amoris nexu, fcelícíta- tur íntelletftusjbí uiuícfaelicícer.Hóc pauci Philofophi cognouerunt. Principíame- v nim connexionis,fíne quo nihíl fubfiftíc,S< fíne quo omnis intellecftualís naturajee licitare careret:non repetíuntur cognouífle. Sed quia ín illo defecerunt,ueram fapi- encía non atríngerunt. Alibi multande hoc,iri uarijs etiam fermonibus dixi fcripft» quæ fic recapitulate íuffida^

NrwtíVIW De eodem. Cap. XXVL

NVncuerdfubrjcíam , manudu&íonemunamMatbematfcam/utuídea^ trinitatem præmiiTam,cum fit unítas,íd efle quod effepoteftdícet omnem iritelledum antecedat,no níffincómprxhenfíbílitet comprehendatur* per omnem humanam mentem,inqüá Deüs,tám antepoffé fieri,quam ítn pofsibíle,fíc uídetur,quafi fit illud quodlibet, quod impofsibíle íeqüítur. Praemitto autem,lineam redam , effe curua fimplicioretnicum aredla curua declinans, non fi* ne concatio Siconuexo, concipi pofsit¿ Deindèpræfuppono, primam figuram re&ilineamjterminatumeffetriangulum, in quam omnes polygoniae, refoluuntur ut ín priorem &rimphciorem,antequamrtullacft,in quam reíoluí pofsit. Cum au/ tem linea fine longitudine non fiucunc lirieà,quç non eft ficlonga,qudd longitudo* refpécSu ípfius quæ maior effenequit ,itnpérfeâa eft. Quare fi primum principium figuraripofletjeifet perfedus triangulus *i*trium perfe&orum k terum: quemadme^

dum h une uidet in telle dus,in poffefïerifenfibilis tríanguÍGhoc modo. Sita,b,re/ <fta,S¿ fuper tino eíus pundo,puta C,defcríbere quartam circuli,cuius femídíamecer íítc,b«Et trahe aliam femídiametrum c,d»& d,b,arcüs, fit quarta,cuius médítim fit fa trahe cordam d»b,deinde continua c,d,0^c4b,in infinitum* fît fuper c,defcribe quar/ tam circuli maioris,quæ fit gih3cuiüsmedium í,S¿ trahe utpriùs chordamg,h3S¿tra> heredam,círcumfcríptam afcuig,h,quæfitk,t,l. Certumeft,c,d,f,bifiguram trían/ gularemjiabere circa centrum angulum redum,6¿ circa arcum, duos angulos,quo- rum quifquemaiorfemiredo, quantum cadit fupràchordam, & infra arcum,dean/ gulis* fît quia in maiori circulo feilicet c, g, i, h,anguli circa a reuní funt maiores, quâm in minoricirculo(tninor enim eft angulus incidentiæ, fuper g,h3chordam ca/ dens,quâm fuprà chordam d,b)quare certum eft, angulos illos ex fem id ia metro arcu, continue poffe fieri maiores, quando arcus eft maioris circuli. Si igitur effet pofsibile,defignarearcum circuli maximi,qui maior efte non pofféftíllí anguli circa arcum,neceífarioeíTent id, quod acuti anguli effe poffent,& ita forent redi. Quan/ do enim acutus angulus,maior effe non poteft,time eft redus Et quia a reus,cadens fuper duas redas femidiametráles, conftítuitduos redos angulos; non eft pofsibi/ k,quin illé arcus fitlinea reda.Sic igitur triangulus c,k,l,ille, quem fic menreiutue/ oftutiq? cum c,k,fit femidiametef circuli,qui nô poteft effe máíbr,eric & femidiame/ ter c,k,linea3quæmaiorefle non poteft.Sic&c,!.Arcus autem k,l,non poteft effe nii nór. Nám arcus quadrantis,quomodo effet minor femidiametro circultferuntigi/ tur omnes illae lineæ, quælatera funt trianguli, æquales. Et quoniam quaelibet eft maxima : ideo fiad quodlibet latus trianguli aliud, aut duo alia adderes, non fieret maius. Quodlibetigiturlatus,eftæqualecUilibet, ôiduobus, 6C omnibus fimuK Deinde angulus extrinfecus,fcilicet k, c,a,aequatur duobus ¿ntrínfécís, fibi oppoft/ tis.Et quia a,c,k,eft utk,c,l:duo anguli redi,c,k,1, &c,l,k3erunt ut k,c,L Et quia o/ mnis triangulus,habet tres angulo si aequales duobus redis, 0£ quilibecangulus ex didis,æquatur duobus redis: æquatur igitur quilibet angulus>omnibus tribus. Sic quilibet effet æqualis alteri,æqualis alfjs duobus, & æqualis omnibus tribus,effets q'ue hic triangulus, omnium figurarum fîgurabilium complicatio, utprincípíum refolutío, ut finis at^ue menfura præcififsïma. Conftatigítur,fí poffe fieri fie per/ ficeretur,quód penitus ad adu effe deduceretür,uteffet Poffeft, illa fie neceflario e- uenírent* Cernísimos autem fum, fi hæc qualícercunqué néceffaria uídeo3íncom> parabilíter ueríus,ín Poffeft adu effe. Non ením poteft quícquám rationabiliter uí- derí, quo ípfum Poffeft carea t; cum omnía compræhenfibiha, & omnem compræ/ s henfíonem excedentia,perfedífsim¿ adu exíftat, beato Anfelmo ueraciter afferen- *te,* Deumeffe maius,quam concipi pofsít.Et clarius dicit fandus Thomas,in libello de æternitate mundi,fíe inquiens. Cum enim ad omnipotentiam Dei pertineat, ut omnium íntelledum & uirtutemexcedat: expreffe omnipotentiæderogat, qui dicit aliquid poffe intelligi in creaturis, quod à Deo fieri non pofsit. Igitur in ipfo Pof- feft adu æternOjUideo triangulum maximum,fie fe habere>utpræmittitur.Eft igitur Poffeft,ante omnem quidditatem corpoream,quoniam in corporali quantitate, fine difcretafiuecontinua,Poffeftnoneftreperibile : fed eft ante omne fenfíbile, in- telligibi*le, & omne finitum,* In Omnibus enim illis quæ *concipi* poffunt, non re/ peritur trinitas, quæ unicas, fiue unitas quæ trinitas. Vidés etiampoffe fieri uni/ us naturæ , in eandem non terminari ; quia alterius naturæ eft Poffeft, poffe fié ri, puta, calefadibile fi id effe débet,quod effè poteftmon eritcalefadibile, fed tan- tum calefaciens. Ligna pofllint plus & plus calefieri. Quando autem in tantum funt calefada,quôd non poffunt plus calefieri : tunc oritur adu ignis , ex potentia, qui non poteft plus calefieri, fed folum calefacit. Et fi in uno calefadibili, citius deueniturad calefaciens, quâm in alio,eft,quia unum citius uenit, ád terminum fuæ caiefadibilitatis , quâm aliud , Et illud quod nunquam ita calefit 3 quin pofsit plus calefieri, nunquâmuenit ad terminum, ut fiat ignis. Calefaciens, can- tum in calefadibili, eft calefaciens in potentia ♦ Quando igitur de potentia ue-

uit in adutmnihil effentialiter noui oriturJdem enim,de unoeflendíínodo, tn^lium peruenit.In omni ígíturcalefadiíbilí,cum fittgnis in potentia,licet inuno in propinquat in alio in remota:oftenditur in omni re huius mundi,ignem latitare,omniae/nim áut calefeciens funt ignis,autcalefa(ftibile. Sed cum ignis nonfintfrigefadibi/h's, licet ignis in adu,fit exciriguibilis uel fuffocabilis ¡ideo in igné nô eftaqua in po
Diwyfas. tencia>& eft ínalterabilis,ut dicit Diony fins. Hæc eft ratio reguîæ dodæ ignorantiae»
®oaa ignora quod in recipientibus magis minus ⅁ nunquàm deueníturadmaxímum (implicit ter,uel minimum (impliciter, licet bene ad aciuni maximum *ôC* minimum. Quaox do enitn calefadibile, ad maximum fimpliciter peruenerit: non eft calefadibile fed calefaciens.Eft enim calefaciens,maximum calefadibilis:fic frigefacies,maximum frige fadr¡bilis, naturaliter moyens,maximum mobilis:Ô£generaliter innatura faciens,maximumfadibilís.Noneft fadibilitas potentia faciens:fedinipía fadíbilíta te,faciens eftin potentia.Fadibile enim nunquàm fit facíensxíed potentia facíensnn termino fadíbilítatiSjínadumperuenít.Vndecalefadibile^nunquám fit calefacies ignis :ficet'ignis»in potentia ínípfo calefadíbílí exíftens,ín termino calefadibílis,ííi adum peruenía t.Etíta intermino íntellígíbilíum,uídeturíntelledus agens.Termi/ñus autem intelligíbílíum5eft adusi Sícintelligíbile in adu, eft intelledus (nadir# 8< fenfibile ín adu,eft fenfus in adu.Síc in termino íllumínabílíum,lumé illuminas, ínterminocreabíliurrijcreatorcreans,quiíncreabilibuspoteftuideri. Sedada non nifi in termino creabilium,qui eft terminus interminus,feuinfinitus. Magnae^nim eft uenatio,per rete huius regulae fæpedidæ*

Ttfrwirtw, **SX.**

De nono campo^ícílicet termini. Cap. XXVIL

CAmpus prope nexum,quem terminum appello,plenus defideratis prædis uenationí aptifsimus,maximus,Sf interminus eft : quia magnitudinis eius non eft fínís.Nonením habet,nec principium,nec finem: fed principia^c-dia,^ fines omnium terminabilium in fe habet,ficut radixomnipotentiæv in fuauirtuteomnia continens,cunda explicat,uniuerfacpdeterminat* Confiftunt fíngula ín fua præcifione,ut non fint aliud,quám id quod lunt.Sed interminus termi nusjomnium fíníbílíum finís eft,Sfomnium prçcifionum,prædfio Scteiminus.Terminus qui eft omne,quod efle poteft,eft ante omnem terminum corn,qui fieri pof> funt.Determinatigiturcunda,definitc^fingula.Eftenim terminus ipfius poflefie^rijUticg interminus,omnia infe determinatè,quæ fierípofíúnt,anteliabens« Termi/nus ígíturomníumrerum,0¿omníutnfcíentíarum. -Quid eft autem quod terminum ponit,nifi mens & fapíentiaúnens enimfuf optime Anaxagoras uídebat) cofufam pofsibílitatem,determínat Sí difcernit,monetcp cunda,ut ad terminum fuum,quem eís determínauitperueaíant. Hæc rerum exemplaríadefíníuít, quæ funt (ut optime uidítDíonyfius,de díuínís fcribens nomínibusjrerum raciones, ínípfapræexiftm/tes,fecundum quas,díuína fapíentía omnia prædeftinauit,ièupræ determinauitaproduxítcp. Quid igitur aliud funt exemplaria illa, de quibus etiam fuprà habes,quâm termini, determinantes omnia ¢* certum eft, omnium illarum diuinammentem eflè terminum.Ipfa enim, illa in fe rationabiliter determinauit. Dumrefpicis ante poffe fieri,6¿humaníter confideras,Deum ab gterno concepifle,uelle creare:utiqj cumnahil effet creatum necç cœliim,neq? terra,neq? angeli, nec aliud quicquàm, nonfue/runtilla plus creabilia,quam alia quæ nihil commune cum filis habent, de quibus nullum poflumus conceptum facere.Sed Deus ípfe,determínauit intra (uum conce/ptum,quod mundum iftum, feu hanc quam uidemus pulchram creaturam,crearer* Omnia igitur exdeterminationementis in feipfa , fuum terminumjic&ficeflendi, receperuntEtfecundamfauncgcernum conceptum,creando poflè fleti,ipfum determinauit ad mundum *8¿* eius partes,in aeternitate præconceptum.Non enim pofle fle**ri** uagumSi indeterminatum,fed ad finem terminum,ut fieret mundus ifte,6£non ali ud,creatum eft.Conceptus igitur ille,qui ÓÍ uerbum mentale feu lapientia dicitur: terminus eíLcm'us non eft terminusmon enim præcefsitipfam mentem ditiinam,alia

menSj,

mens,quæ ipfam determina ret,ad creandum hunc mundum* Sed quia ipfa mens ¿e/ terna,libera ad creandum Sinon creandum ,uelfic uel aliter t fuam omnipotentiam ut uoluit,intrà fe abæterno determínauínMens enim humana,quæ eft imago mentis abfolut«,humaníterlíbera,omnibus rehúsan fuo conceptu terminos ponít:quía mens menfurans notionaliter cuncfta. Sic ponit termihum linèis,quas facit longas uel breues,0¿ tot poní tpundales terminos in ipfis,ficut uult.Ec quicquid facere pro/ ponit,íntrá *fe* prius determínauít,& eft omnium operum fuorum terminus. Neque cunda quæ facit,ipfam terminant,quin plura facere pofsit, eft fuo modo íntermi- ^ r¿ÍMeft nus termínus.De quoin libro de mente,fcripfímus. fe>

Deeodem. Cap. XXVI1L

Terwwm

PAlámigítureftjdiuínamfapientíam,ínhoccampolatere,8¿diÍígentíuena^ ix* tionereperiri.Namhæc eftjquæpofuitterminummariôCaridæjSolijLunæ, ftellís,6¿ motui eorum : legemqj determíname omni creaturae,quam praeteri renonpoteft*Determínauítfpecíem,orbem,feulocumfingulis,pofuitterram in medio,quam grauemefle, *QC* ad centrum mundi moueri, determíname,ut fic femper in medio fubfiftere,&neqj furfum,neq? lateraliterdeclinaret.Determinauit omni creaturæ foam menfuram,(uumpondus}SC numerum* Et ita omnia mens di/ üina determíname fapientifsime, ita quod nihilcaret ratione, cur fic fit & non aliter, &fíalitér>ómnía confufa. Mens igitur díuína, menfura & terminus omníurmqma ratio & definido fui & omnium.Pofle igitur fieri, perfecftíonís 8¿ termini fpecíerum» non terminatur ¿n *i*pits ,fed ín termino intermino ípíarum. Ideo non habent exem/ piaría,nifi mentem díuinam,per quam id funt, quod font, S¿ad ipfam terminantur* Nam ipfa eft ratio,quæ maior,perfeeftiorqj effe non poteft,ideo & mens ipfa. Ratio enim in tantum perfeefta,in quantum mens feu intelledus, in ipfarelucet.Inuarijs i/ gitur rationibus uariè lucet,in una perfediùs quàm inalia.Ratio igitur,quæ perfedi or effe non poteft,cum fit omneid,quod elfe poteft, eft mens ipfaæterna. Omnium igitur rerum rationes feu exemplaria , ad illam «ternam rationem refpicíunqín qua terminantur perfedifsím¿,quía non funt ualidg neque perfects rationesmifi in qua tu de ilia, quæ mes eft «terna participâqcuius participatione íd funt,quod fimt.Ex/ emplariuigitur uarietas, nô nifiexuaria rationü participarione,uarièrationêærer/ nam partícípantíbus.Omníaigitur quæfuis exemplaribus ípecífícédeterminantur, contcntanturquia in fois fpeciebus,eorum poffe fierndeterminatur. In quibus fpe/ ciebas,«ternamrationem,diuinamqjmentem,omnium optimam creatricem,parti/ cipant.Species igitur, cum fit fpecifica determinatio , ipfius poffe fieritoftendit illa eiufdem fpeciei,quorumpoffefieri fi fieret,in idem terminaretur * Sic omnes homines eiufdem funt fpectei› quia fifieret quilibet homo id, quod homo fieri poffet, cuiuslibet fieri poffe perfecftio,in ratione exemplarfifeu homine íntellígibílí,termina/ retur. Sicut deomnibuscirculis,quorum quifq? fi fieret ita perfetftus,ficut circulus fieri pofletiin ratione illa exemplari,æquediftanciæ centri à circumferentia,termina/ retur,ideo cundlfieiufdem fpeciei Et qui hoc non attend erunt, fæpë decepti funt,ne gantes eiufdem ipecieiefle quæ erant,& affirmantes quæ non erant*

Deeodem. Cap. XXIX

Voníam mens noftra,non eft principium rerum,ut effentias earum deter-

g Afcminetfhoc enim diuinæ mentis eft) fed principium eft fuarum operations,

I quas determínat,qu«S¿ín fua uirtute, cunda notionaliter complicar,fru- lira fe pleriqj uenatores fatigarunt, quaerentes rerum effentias apprschen/ dere,nihil enim appræhendit intelledus, quod in feípíb non reperit* Eflentiæautem ÔC quidditates rerum,non funtin ipfo ipfe t fed tantum notiones rerum,quæ font rerum afsimilationes ¿*C* fimilitudines.Eft enim uirtus intelle<ftus,pof fe fe omnibus rebus intelligibilibus afsimilare * fic funt in ipfo fpecies feu afsimila/

X tioneg

tiones reram,ob hoc dicitur locus fpecierum. Sed nequaquam eft eíftntía eflcntia/ rum.Superuacuè igitur in íntellígí fuo,quæritreruni eflentias,quæ íbí non funt.Sí/ cut enim uífus/n fua uirtute & potentia-, non habet nifi uifibiles fpecies feu formas, & auditus áudíbilesííta 6¿íntelledas,ínfuau¿rtute&potentia,nonhabetnifiform* íes fpecies. Deus uerô Solus, in fua uirtute & potentia caufali,continet omnium re- rum eflentias,&eflentiales formas.Qtiapropter,lícetomnía ín üiíu fírit uífibilícerrta menpropterea uifus non poteft attingere íntellí giblía,qux uírtutem eíl is procédant excedunt,neq?dired¿ audibilia,quæin poteftate eíus non includuntur* Attingit tamen aliquando illa indiredé,ínfígnís,8úfcrípturís uifibilíbusmequaquàm autem díred¿,aut índírede íntellígíbílía,cu m fit poft ¿Ua,& ínfufficíetís uirtutís apprafrétá fíux adílla. Siciatenedus,eíléntiaíes rerum formas 5¿quíddítates,cum fini ante no/ l tíonalem fuam uírtutem,¿¿ ípfam excedànt:nequaquàm attingere poteft, ut íntellí/ l gat,lícetconíeduras dcípfís,pér ea quæ íntellí gít,facere pofsít.SoInsDtus, creator ¿X dator formarum,illarum eflentíalíum Ullás in feipfo intuetur: Deus enim proprie nonintellígtúfed efléntiat,8< hoc eft3efîè terminum omnium. Nampoflc fieri intel- ligens,no terminatur nifi inintelledujqui eft quodefle poteft. Ideo eiusintelligere, non oritur ex rebus,fed res funt ex ipfo. Intelledus uerô nofter intelligit,quando fe afsimílat omnibus:nihíl énim intelligeret,nífi fe íntellígíbílí afsímílarenut iritrà fe le gat,quod íntellígít,fcilicet ín fuo uerbo feu concepta. Nei$ intelledus propriam fu amqindditatem&eftenríamj íntrafe attingere poteft 3 nifi modo quo alia íntellí gít, formando fí poteft,ípfius intellígibílem aftimílatíonem:fícutnecuifus3uidft ft,ni/ fí cnim uifus fieretuífibilís,qtiomodo uíderet fe.Séd bene ex eo,quía homo uídet a/ lía,attíngít3quia eftín eo uífus:non tomen uídet uífum. Sichomo,ft ínrellígere ftí« enss intelligit,quiaeftineo tiitelledus j nontamenintellígensquídfit.Hxcfupráta- p.e^^.w da funtubí recitatur refponfum Indí.Díuina enímeflentia,cum fit íncógníta;cófe/ l *lndi.wp.r-*. queas eft,nullám rerum effentíam, cognitione pofle compræh end í.Et aduerte,quó modo dixi fuprà,notiones rerum fequi res. Virtus igitut intellediua^d rerum no/ tío nes fe extendit,^ ideo fequicur rerum efftntias ♦ Sed eflentia illius uirtutis,prior. eft uirtute fua,ó¿ effenttjs ignobilioribus fenfi tiuis,quæ poft ipfam fununon enim ef ferma animæ intelledíux5eft fua uirtus 8£ potentia. Hoc quidem folum in Deo uedB efle poteft,qui eft ante differentiam, adus & potentiae,ut fatis fuprà oftenfum nide/ tur.Non enimfcimus omnia,qu£per hominem (ciri poflunt.Tu enim non es Gramt rnaticus,Rhetôr,Logicus3Phiiofophus,Mathematicus,Theologûs,Mœchanicus, talia omnia:qux tamen cum fis homo,fieri potes. Pofle fieri hominem, licet in te fit adu3modo tali uti eflè determinat&quædeterminatio eft eflentia tua: tamen pof .. fefíerihomínís,nequaquam eft ín te pérfedum Scdeterminatum. Vndead hoc poC *T ccUsU* ~Je infinitum interminatum,refpicieiites Platonici (utProclus refert)dicehat, ; omnia ex finito feudecerminato,& infinito efle, finitum ad determinatam eflentia, iñfinítumad potentiam^ poflefieri referentes.

Ord?X. De decimo campo,*fcilicet* ordino. Cap. XXX,

y~^kOftquamDionyfius ille eundis acutior,Deum quxfiuit:repperit,tn ipfo co ijh faria coníunde uerífícari,príuatíonemcpexcellentíarrt effe.Infubftantialis enim dicituriOmniumfubftantia,omnem fubftantiamexcedens.Demumiti JL cap.de ftpientia,ficdicit:Ad hæc quxrendum5quomodo nos Death fcimus, quineqj incelligibilis,neq^ fenfibilis,nc<$ omnino quícquám íntellígibilium eft.For té id ucraciter dicetnus3nos Deum ex ípfius natura cogno feerg (id quippe ignotum eftíOmnemcp fuperatrationem ac ftnftim) fed ex creaturarum omnium ordínatífsí/ ma díípofitíone,utab ipfo produda, fíf imagines quafd am 6ífímiĺítudines,diuíno- rum ípfius exemplarium prx.fe ferente: adíd quod orrinía tranfeendít,uía & ordine pro uínbus fcandímus,ín omnium emínentífsíma príuatíone3atque ín omnium cau faJdctrcó in omnibus Deus agnofeítur, Ô£ feorfum abomníbus, *ôç* per feientiam & ignorationem nofeítur Deus.Eft^ ípfius íntellígentíajóí ratío3& notío, taz f dus,

<ftus,& fenfus,S¿opínío,6íimaginatío,&nomen,8íalia omnía:8¿ necg íntellígíttir, flecadicitur,neqj nomínatur,ncq? eft aliquod iftorum, quæfunt3necp m aliqua crea/ turacognofcítur&ín omnibus omnia eft, & in nihilo nihil: &' exomnibus^omrii/ bus nofcítur>& ex nullo,neminí * Quippe & ifta de Deo adifsimédicímus>0¿ ex fubftantijs omnibus celebratur &Jaudacur,iuxta omnium analogiam 8C rationem', quorum eft auâor. Etiam eft rurfus diuinifsimaDeicognitiofp^rignoranaam co gaita,fecundum eam,quæ fuprà imeUedumeft}unionem:qqando intelledus ab en tibus omnibus recedens,deinde & feipfum dim¡tténs,unítur fupevfplendcntibus râ/ drjs,inde & íllicímpcrfcrutabili profunditate fapientixillumin»rus« Etiam ex omni busfquod quidem dixijnofcenda eftflpfa enim eft fecundùm eloquium,omnium fa/ ditia, & temper omnia concordans, & indiflolubtlis omnium concordia: & ordinis caufa,& femper fines priorum connedens,principtjs fecundorum,& unam uniuer- fi confpirationem harmoniam,pulchri faciens.Hæcmihi magna uifa fuht,& ma- xime illiusdiuiniuiricompletam uenauonem continentia, ideoponendahocloco iudicauúPauius Apôftolus,eiufdem Dionyfrj magifter,differenti am inter ea quæ a Deo funt,& alia in hoc confiftereaiebauquod quæ adeo funt,ordinata efle dicebar- Rede alibi Dionyfius,Deum ordinem ordinatorum, conteflits eft. Jn termino tgi/ tur ordinabilium^udoruidetur ordinis.Nam cumhicmundus pulcher efle debuit, fif partes eiús, non potuerunt efle præcisêfimiles fed wane, ut immenfa pukhritu/ do»ín ipfarumüa'ríetate perfediüs reluceret, quando omnia quanruncûqj ua« a.non fuerunt pulchritudinis expertia,placuit creatori, uarierati correare orchnab dira tem talem,quod ordo qui eft ipfa pulchritudo abfoluta › in eundis fimul reluce et, per quem fuprema innffiorum, *infimis* fupremorum connexa,concorvanter in unam ii- niuerfi fe pulchritudirierh confpirarent, per quem cunda de g* adu fuo conten a,ad finem uniuerfi3paceôf quietefqua nihil pulchrius) fruerentur Contematur enim pes infimus ih homine,ex eo quod infimus & pes, ficut oculus, ex eo quod oculus ¿ m capite:quia uideht ad perfedionem hominis, & cius pulchritudinem, fe necèfïària niembraji fie fuerínt5& ficinfuo locata ordine,extra qùæloca,nec pulchra,nec ne ceflaria,nec pulchritudinem totius corporis perfedam confpiciunt» nec ex ipfis co- pletam pulchritudinem contríbúnt,fedutfúntdeformia,omne corpus deforme red dunt.Ordinata igitur èft in ipfts magnirudô3ut fit pülchra>ut ex ípfis & cæteris mem bris,magnitudo corporis pulchra, refultet; Proportio igiturcuiuslibetmembriad quod libet,ÔCad totum ; ordinata,éft abomnium ordinatore, hominem pulchrum creante. Et enim proportio illá3fíri¿ qua una,tqtíús part.um eíus,ad tócüm telará habitudo,nequaquam pulchra»ordinatifsimaqj uidereiur.

P««lw*

De eodem Cap. XXXI.

á Dhuc ut ordinem tn aeternitate uideasjConfidera. Cum eunda quæ de pofle Or^x; fieri,utfintadu,ordinemprxfupponunt,quohocpoisibilefiertfiat utieg or dosrterniiseftjquieftomneidjquodeflêpoteft.Si enim fadus eflerordo: uti *ai* *m* que ordine de pofsibile fiert,adadum deuéniflèt,fic fuiflèuantequàm fuiiTet. Ndn habet igitur initiumordo,nequefinem.Aetèrnuséft igitur ordo. Sed quomo- do èft ordo, tn fimplicifsimo rerum princípío,nifi fit ipfum principium, tam prmci/ pium finé principio,quàm principium de principio , quàm etiam principium, ab u« troqj procedens? fine enim illis non poteft ordo m principio uideri, cum deeflencia ordinis,fitprinciptum,medium,&ifi'nis,quæftinfimplicitareæterniprinapti,quod **eft &** ordo gternus negantur,ordo negatur>quo fublato,nihilmaneucum expers or dinis&pulchntudinis/flenequeat. Efle enim, ordine ó¿puíchritudmecarens, quomodo ad a$um,de pofledeùenifletÆtfi principium ordine caret, unde princi- piat» ordinem habent?Adhuc úídeó>ex quo eft principium fine principio,8¿ princw pium de principio.^ principium ab utroque procedens:fic erit 6? principiatum, fi- neantíquíorípríncipíaro,3¿princípíatumabutroqueprocedens*PrincíHatumfine aririquioriprincipio^ft eflentiaipnhcipiatuni de principiato 9 eftuirtus : principia/

tùm ab utroq? procedetis,eft operatio^ Mia quidem í^omhíbusrépefiuntur,uc rani cfta di (limini ordinem participent^ totus hic mundus,eft ex íntelle¿lualíbus,ex uí> talibus,66 exiftentibusJntelkdualis natura fuprema eft,ante fe non habens antiqui' usprincipiatum.Vitalis natura media,habens antefeintellecftualém,quæeft eius hÿ poftafis Exiftèns uero natura procéditab utracpln prima complicanturfequentes, nam intelligit,uiuic,66exiftir*Secunda,uiuit,06exiftit'Igiturinipfacomplicatur ter-* tia,quæ tantum exiftitPrimæ^exiftereÔCuiuerc, 66 intelligere* Secundæ}extftere66 ínteHigerCjeft uiuere.Tertiæ,intelïigere *8¿* uiuere,eft efle. Qua: fit díuíni ordinis par
Dionypus, tícípatío,ínangelica hierarchía,S6qupíneccleíiaftíca híerarchia,diuínusDionyfius deicribit.Quæue ordinis participatio fpccíerum,66 in qualibetfpecie, quis'ueincqg leftíbus corporibus 66 temporalibus eorum, ate# animalium motibus,quæ'ueordi/ nis participatio,inomnibus quæ ab humana mente oriuntur,in uirtutibus,in régirai níbus, 66 Reipublicæ 66 priuatæ gubernationibus,in moechanicis, ínliberah'bus fci entíjs,6¿ quibus ordinatifsimis regulis & modis,omnia pulchre procedunt j rcperf/ untunconfcribuntur *0¿* communicantur:ftudiofusuidetfî6 admiratur. Interrogatus
Mawb puer Memnomex ordine quem interrogans feruauít,ad cundía Geometrica,t ecte re fpondit, acfi fcietiam cum ordine cognatam habuiflet,ut Plato in libro Memnonis refert.Qui enim in ordi nem fcit redi gere,quæ ftudet 66 inquirit › proficit N5 eft nec orator,nec alius peritus>fi fernio eius ordtne caret,nec enim fe intelligit, nec intelli/ gitur,alienus ab ordine. Eft enim relucentia fapientiæ, ordo :fine quo ;nec pulchra*
Aw *txwora* nec clara effet,nec fapíenteroperaretur*Memoriaínordínemreda¿la,defacíliremi
fi.w» niíciturífícutín arte memoratiua in ordinelocorum fundata,paretXecftor ut memo retur 66 capiatur,dicenda diftinguit, diftindacporditiat* Ira patet,ordinem multum de luce fapientiæ,participare

De eodem* Cap. XXX IL

Or¿oX POfuit igitur Ordinem in coelo,66 terra,*66* cundís fumma fapietítíá,ttt 66ipfl fapientia,feipfam meliori modo,quo creaturá capax fuerit,patefacereLOt do enim exercitus,oftendit prudentiam campidu<ftoris,ordinatoris,plus cg teris quæ agitEft igitur ordo uniuerfhprima 66 pretiofifsima imago,æterné 66 incorruptibilis tapientigiper quem tota miindi machina, pulcherrime 66 pacifice perfiftic. Quàm pulchre copulam uniuerfi, Ô6 micocrofmum hominem in fupremo fenfibilis naturæ,66 infimo íntellígíbilís locauíc : connedens in ipfo ut in medio,itt feriora ternporaha,66fupenora perpetuadpfum in horizonte temporis 66 perpetui colloca uimti ordo perfedíonís depoícébat* Experimur in nobis, qui cum aterí* animalibus,conuenimus in fenfibus,ultra illa habere mentem,ordinem fcíentem 66 laudantem. Etinhocfcímus>noscapaccsordínatrícísomniumjmmortalisÍapfeív tiæ,efîecp Deo cum íntellígentrjs connexos* Sicut enim inea parte,quaalíjs íungi> mur animalibus,animalium naturam fortimorata in parte illa, qua *i*ntelligibih natu-
ræiungimür,intelle(ftualempariicipatritisnaturam,ideo^permortalitatem3nima^ litatiSjrtonextingut fpír¿cum,íntellígentrjs pepettiís connexum. Quínimó ícimtis, icimus mortalem naturam,foluta moriendipofsíbílírate,pernexumquomortalíné díítur.pofle ad uitam immortalis fpírítus,refurgere, ín uirtute uerbí Del (per quoct omnia faáta íunQín homine lefu Chrífto, incarnation quo humanitas , non folum medium eft , connexionis inferioris&iuperiorisnaturæ › temporalis 66 perpetuas **fed** Ô6 Dei creatoris^ætemæimmortalitatisjfi ípfí mediatori noftro conformes fue rimus,quod fide fit 66 amore. Et quid pulchrius, admirabili ordine regenera tinnis, quo ad hanc refurrecftíonem uitæ deuentum eft , quiinfanclifsimis Euangdrjsde/ feribiture' Diximus aliqua, de campis uenationum fapient(æ,fed ibi fapienda incar-
nata^iam fuam,per quam mortuus peruenit ad refurredionem uitæ , quæeftquic/ quid quæritur,exemplo manifeftauit. Appetimus fapientiam,ut fimus immortales, fed cum nulla fapientia, nos liberetab hac fehfibili 66 horrribili morte : uera erit fa/ pientia,perquamnecefsitasilla moriendiaUertaturinuirtutem^fiacnobiscertum

fier,Si iècurum,ad refurreâionèm uitæ,quod fbïum uiam lefu tenentibus,^ eius uír cute,continget. Vltímum igitur ftudium íbi ponendum,ín hac fola uta,íecura eft ue/ natío,qúamcertífsíma fequetur immortalitatis poffefsíó.

Deuíuocabuíí. Cap. XXXHt

SI cun&a,profunda meditatione ponderas:reperíes,uenatores ad uímuocabü lí diligenter perfpexíffe, quafl uocabulum fitpræcifa rerum figuratio. Sed quç uocabula funt, per primum hominem, rebus impoííta : ex ratione quam homoconcepit, non funt uocabulapræcifa, quintespofsitpræcifioritioca/ bulo nominari. Non ením ratio,quam homo concipít,eftratio eilentiærei,quæ o/ mnem rem antecedit ; Et fi quis huius rationis nomencognofceret, omnia propri e no minarer^ omnium perfeâifs imam fcientiam haberet. Vnde ín fubftan tífica ra/ clone rerummoneft diffenfio5fed in uocabulis,ex uarrjs rationibus, uarie rebus attri/ butis,&in configuratione eflentiærei, quæ fimiliter uaria eft, omnis dífputantium diuerfttas,quemadmodumPlatoinepiftolisadDionyfiumtyrannum, elegantíísí- Pfafo mè fcribi^ueritatemjuocabulajorationcs/euuocabulorumdefinitiones^at^ ftnfi biles figurationes,anteire:uti de circulo pido,e|us uocabulo, & oratione,atq? con/ ceptu exemplificat. Ideo Dionyfius Areopagita, potius ad intentionem,quam ad *bionyfws.* nim uocabuli aduerti mandat : licetipfe in diuinis nominibus, quemadmodum ÔÉ Plato multum fignificato nominis inhæreat. Nemo etiam attentior fuit Ariftotele, *Aftftotdùï* uim uocabuli perquirere, quafi impofitor nominum omnium fuerit permisimus,id quod fciuerít, ***ía*** uocabülis fuis exprimeretad illius fcíentíam ptrtingere,fic perfeâio nemfcíbilíumadipifci.Ideo ín definitione,quæ eft uocabuli explicatio, fcientiælti/ cem affírmauít.Credo hæcin humana fcientia,fic fe habere, quam primó & excelled, ter,primus Adam feu homo diâus , habuifte creditur. Ètideôfcientia,quæinui uocabuli folídatur, gratífsima eft homini, quafi fuæ naturæ conformis. Oportet autem uenatorem huius diuinæ fapientiæ,humana uocabula, fecundûm impofítío- nem hominis de Deo negare. Vi ta enim, quæ ad omnia uiuentia extend iturmon attingit ad Deum,qui eft omnis uitæ ca ufa, fic de omnibus uocabuhs.Diftin&iones etiam,quæ per uenatores fiunt, qui uocabula interpretantur, funt diligenter atten/ dendæ. Puta uti fanâus Thomas,in commentants libri Dionyfi],dediuipis nomini *tíwMs,* bus,tria innuit confideranda,circa exiftentium fubftantias. Primum eft fingulare ut Plato,quod infeaâu compleditur, principia ultima fîCindiuidualia. Secundum eft fpecies uelgenus,uc homo uel animal, ***in*** quibus comprehenduntur ultima prirt cipia in aâu, Cingularia ueró in potentia. Homo enim dicitur, qui habet humani tarèm,abfquepræciiioneindiuidualium principiorum. Tertium eft ipfa eilentia,ut eft humanitas , in quo uocabulo folum compræhenduntur principia fpeciennihile- nimindiuidualium principiorum,pettinetadrationem humanitatis, cum humani/ tas,præcifêfignificathoc,quo homo efthomo. Nullum indiuidualium principio- rum,efthuiu!modi. Vndein nomine humanitatis, non concluditur, nequeaâu, neque potentia aliquod indiuiduale principium. EtquO ad hoc,dicitur natura. Ec/ ce uidesdoâifsimumuirum,hacdiftinâione uocabuli, multa dilucidafle, quæ alis bi obfcura reperiuntur.Qiiantùm etiam Ariftoteles laborauerit j utdiftingueret uo- cabula,Metaphyfica eius declarat. Vnde per uocabulorum diftindiones, multæ uarietatesfcnbentiumconcordantur,inquibus multi doáifsímí feoccupaueruriú Sed hæc noftra ínquifitio ineffabilis fapientiæ, quæ præceditimpofitorem uocabu- lorum , omne nominabile potius ín fíletío ***éc*** uífu, quám in loquacitate auditu, reperitur. Præfupponit uocabula illa humana, quibus utitur non effe præciià, nec angelica, necdiuinaffedipfa fumitcum aliter non poffet coceptum exprimere, cum aeternitatem peripfa uelitfigurare, præfuppofito tamen, quód illa non uelit aliguid tale propter quod impofita funt fignificare , fed talium caufam, uérbùmcp nullius temporis elle.

ptf De uenatione Sapientiae

De capta præda. Cap;

XXXIIII.-

POftquâm decem campo s taliter peragraiifireftat nunc, quidcceperím colli/ gere.Magnam ütíqj uenatíoném feci,út magnam praedam reportarem.Nort enim de aliquo magno,quod maius eflè potuit contentus,magnítudinis cati fam,cum maior efle nequeat,perquifíui.Illa ením fí maior eflè poflet,fuo can Fato maior fieret* ita pofterius,prius fieret priore. Neceflarium eft igitur, caufam magnitudinis id efle,quod efle poteft.Nominemus autem pro nunc, caufam magni Cudin/s, magnítüdínínem: Præcèdit igitur magnitudo pofle fieri,cum non pofsit aliud fierfiquando eft omne id quod eflè poteft.Eft igitur magnitudo' aeternitas,qug non habet principium, nec finem, cum non fitfaâaæo quod ante omne fadum,fic pofle fieri, quod magnitudo præcedit. Et quia de Deo & omni creatura uerificatur¿ ut fupra in campo de laudibus reperitunapplicemus igitur ipfam ad fenfibil ía,6¿ in teliigibilia,deindeetiamadlaudabilia, utuideamus fi poterimus , ipfam autfenfui aut intellediii, captam oftendere. Pro quofigno lineam a bú dico, a b lineam ma gnam^quia maior medietate eius,poffecp ipfam fieri maiorem,per eius expenfionem feu augmentumdèd non fiet magnitudo,quæ cum fit,eft quod eflè poteftXinea fi fie ¿ret íta magna,quod maior effe non poflèt,effet id quod eflèpoteft;& non effet fada¿ Sied eflè tæ tenia, pofle fieri antecedcns:6€ non eflet linea,fed æterna magnitudo* Ita uideo, omne quod fieri poteft maius,cum fit p oft pofle fieri, nunquam fieri id,quod effe poteft.Sed quia magnitudo eft,quodeflè poteft, tflc necpotefteflemaior- Ideo íjpfa nec eft mato r,nec mínor,omní magno QC omni pamo: fed omnium magnorum paruorum,caufa bfficiens,formalist finalts,adæquatifsimacg menfura,ín omni nus magis Soparais omnía,& fimul nullumommum, cum omnia magnat partía, fíat poft pofle fiert,quod ipfaantecedit.Vndecum fuperfícíes,ó¿ corpus,& quanti- tas contímia>S¿ difcreta (éu numerus,&æqualitas,&fenfus,& intelledus,0¿ coelum, fi¿Sol, Somnia quæ fadta funt, non fint expertia magnitudinis: inipfís omnibus Poffèftfqnam uoco magnitudínemjeft id,quod funt, & nullum omnium. Eft igitur coniun<fteomnia,& nihil omníurmEft etiam uerum, quia magna magnitudine,ma/ gna funt,tunc non conuenitei » qfed pofle fieri præcedit, nomen illud magnitudo* quod eft nomen forma: magnorum , cum *id* non fit forma,fed abfoluta formarum, omnium cauft.Nullum igitur nomen,ex omnibus quæ nominari poflunr,tilico/ uenícílícet nomen eius,non fit aliud ab omni nominabili nomine , & in omni nomi*- ne nominetur,quodinnominabile manet.

Deeodem -CajL XXXV.

COnfequenter cum tiideam>bonum eflè magnn, poffecp fieri magis bonum, quando datur unum bonum magis bonum alio:ideobonnm,quod eft itabo num,quod magis bonum eo eflè non poteft,cum fit ipfum Poflèft,ex paula ante praemifsis, eft caufa magnitudinis Ita pulchrum, quod non poteft effe magis pulchrum,eft caufa magnitudinis. Et fic uerum, quod non poteft eflè magis uerum,eft caufa magnitudinis. Ita faptens, quod non poteft eflemagis fapicns,eft caufa magnitudinis,& ftcconfequeter,deomntbus decem laudabilibus.Etpari mo- do,magnum quod eft ita bonum,(juod non poteft eflemelius, eft cauft bonitatis.Ec pulchrum,quod eft ita bonum,quod non poteft efle melius,eft caufa b,onitatís,8¿ fic confequencer. Video igitur Poflèft, caufam bonitatis,magnitudims3pulchricudi/ nís,uerítatis,fapíenti2e,ddedatíonss,perfecftíonís, claritatis, æquitatis, iufficten- riæ.Etterminusipfius poffefieri,nouem ipforum,oftendit Poflèft, caufam decimi.' Nam terminuspoflefien.magntcudinis ipfiusbonitatis, pulchrítudints,uer¿tatís3ó¿ reliquorumtofteoditPoflèft,caufam magnitudinis. Et terminus pofle fieri bonita/ ris ipfius magnitudinis4pufchritudinis,ueritatis,& aliorum oftendit Poflèft,caufam bqnitatis. S(c confequenter femper nouem › offendunt Poflèft, caufam decimi.

Cum

Cum ígkur «ideam caufam omátumlaudabílíum Poffeft,omttiacp decem laudabi/ lia,participatione laudis laudabilia : Pofleft dico laudem» quæ id eft,quod eflepo/ teftj quia fons 0£ caufa laudabilium. Ideo noninepteê Poffeft laudem laudo, cum magnus Propheta Moyfts dicat, in cantico fuo,laús mea Dominus. Et quia uideo Deum eflentialem caufam omnium laudabilium: ideo etiam uideo ficu tDionyfius *oionyfui^* fiiprà allegatusæiTcntias & fubfiftenuas omnium quæ fadla flint aut fient » participatione laudabilium id eflè,quod funt.Hoc igitur eft quod uenacione ccepi, Deum me dm elle ilium , qui eftperómnía laudabilia laudabilis, non ut participans laudem, fed utipfa abfoluta laus, per feipfam laudabilis, *8C* omnium laudabilium caufat& i- ded prior atque maior omni laudabili,quia omnium laudabilium terminus, & PoC feft.omniacp Det opera laudabilia» quia participatione laudabilium, perquæDeus ut caufa,& omnelaudabile,ut caufatum laudatur,conftituuntur. Er fcio,quod Deus meus maior omni laude,per nullum laudabile,uti laudabilis eft,laudari poteft.Et o/ mniconanti ipfum melius melius laudare,illi reuelar feipfum, ucuideat ipfum ef/ fdaudabilem,gloriofum,& fuperexaltatum in fæcula. Non folum in bonitate,qua 1e omnibus communicat, aut magnitudine,quàm omnibus tribuit,aut pulchritudi/ ne,quam omnibus largitur,fiufc in ueritate,qua nihil caret,(tue fapíencia, quæ omnia ordinat,fine deíedatíone, qua omnia in feípfís delícíantur,fíue perfeccione, de qua eunda gloriantur,fine claritate,quæ omnia iHuftrat,ííue æquitate,quæ omnia puri/ ficaqfiue fufficientia,qua omnia quiefeunt S¿ contencantur, aut altjs díuínís partiet/ pationibusjfedipfum Deum deorum in Zion laudant, in reuelaco futjpfius lùmifté ipfum contemplantes.

De eodem. Cap.

XXXVI.

Slrecfte confideras.ueritas,uerum, & uerifimile,funtomnia, quæ mentís ocu- lo uídentur Veritas eft omne id quod eñe poteft, neque augmentabas,ne/ queminorabiliSjfedæternaliter permanens. Verum eftæternæueritatis per- petua fimilirudOjintelledualíter participata- Et quia unum uerum,eft uerius & clarius alio,uerum quod non poteft efle uerius, éft abfoluta ææterna ueritas.A/ <ftus ením uerificabiljs,eft æterna ueritas,acftu fe QC cuncfta uerificans-Verifimile ue **rô,eft** ipfius íntellígíbílís ueri,temporalis fimilitudo. **Sic** fenfibile, eft neri fimilitu/ do:quia íntellígíbílís imago, utreâè dicebar Díonyfius, quod æ Platopríusuíde- rat. Intelledus igitur uerus eft,ficut & bonus, & magnus, & íta de reliquis decem: quia eft illorum mtelledlualis participatio. Et ultra hoc,**eft etiam** intelligendo ue/ rus, quando eft rei intellecftæadæquatus.Res ením íntelligíbilís» tuncuere íntelligí tm:quando intelligibilités eíus,eft ita depurata ab omní extraneo,quod **adu** eft ue- ra íntellígibilí$ fpecies,feu ratio reí:3¿ tunc intelledus in adu uerus **eft,**quia intelle/ dus eft idem cumintelledo. Corruptibile non intelligitur,nifi pet incorrupcibi/ lemeius fpeciem. Abftrahítením intelledus, defenfibílí intelligfbilemfpeciem. Nô enim fpecies feu ratio íntellígíbílís calídi,eft calída,aut frigidi frígida,íta de cun- disífed eft ab omní alterabilítateabfoluta, ut formam reí, fícut exemplar eius ue/ rum>uerè repræfentet.Et quia folum illa incorporea æ immaterialis reí fpecíesjeu ra tío,eft adu íntellígíbílís,á¿ ínaduíntelledum transformabilísxpatetíntelledumo- **mní** temporali Ó¿corruptíbilí,altíorem &puríorem,& naturaliterperpetuu. Quod &clarífsimé percipis, quando uides, quod depurata ab omni corruptibili materia, quænoh índigentabftradíone,citius íntellíguntur. Sicut fecundum Proclum eft u- num ablolutum per fe íntelligíbíle,8¿ intelleâui conforme, fícut lux uí- fuíjCt fic alia,peí fe nota,qug/unt principia ín Mathematicis»

ÔC alíjs fcientqs.Sunt ením eíus ipfius fpecies» feu íntellígíbílís ratio;

ps De ucnatione Sapientis

De declaratione. Cap, XXXVn.

Epetamunum fæpiisimê diclum , quoniam eft totíus tienatíonís noftrært tío. Et eft, quód faeftum cum fequatur pofle fieri › nunquam eftitafadum* quod poffe fieri , fit ineo penitus terminatum. Namôffipoffefieriffècura d urn quód eft a dufft term inatum,tamê non fímplicíter:utinPlatone,pofffe fieri hominem,eft terminatum^nôn tamen poffefieri hominem, eft penitus in Pia tone terminatu,fed tantôm ille terminandi modus, qui dicitur Platonicus,Ôfreftant alij etiam perfeftiores^innumerabiles modi.Neq? etiam in Platone, pofle fieri bomi nis,eft terminatum.Multa ením homo.fieri poteft,fcilícet Muficus, Geometer,Mœ chanicus,qualia Plato non fuit. Vndepoffefieri,non determinatur fimpliciteyiifii

Dwyfai Poffeft,fuó principio pariter & fine, Dionyfioatteftante.Sicenimnumerustermi/ natur ínmonade, fuo principio pariter & fine. Principiumenimomnisnumeri,eft monas , ita & finis eius eft monastadu tamen terminatur poffefieriin mundo, quo adujperfedius & maius noneft.Sic dicitregula,inrecipientibus maius, non deueni turad maximum fimpliciter,(ed bene ad a cftumaximum. Sicutin quantitatCjquæ maius recipit ,nôndeuenitur ad maximam quantitatem, qua maior effe non poffet: quia hoc maximum,quo maius effe non poteft,quantitatem præcedit. Bené tamers deueni;tur,adquantitatemadumaximam5 ut eft quantitasuníuerfí. Fadumau/ tem,fempereft Angulare implurificabile, ficut omne indiuiduum, fed non eft fem- per incorruptibile, nifi fitprimum * Quod enim imitatur primum,cumid fit quod eft participatione primi,corruptibileeft : non enim poteft eius incorruptibilemfin/ gularitatem,quæeft ímmultíplicabilís,participaré. Etquôd prima,quorSeffenoa dependet â participatione alicuius prius fa*cftiffint incorraptibiliatideo eft,* quia pof/ fe fieri,eft ípfis fpecificedeterminatum»Ob hocintelligibilia & coeleftia, funt incor/ ruptibilia:ficutfuntintelleftualesnaturx,Sf Sol, Luna, *Qt*ftellg. Quod aute,Sol» 6C Luna^Ôi ftellæ fint prima faóta : Moyíes clare in Genefi refert, illa a Deo fa<fta,tit femperluceant.Sémper ígitür & fíne intermifsione,uifibili mundo,hoc eft neceflaríumffí non debet deficere,uifibilitas eius.Ideo quae fatfta funt,utluceantfemper,fic manere neceffe eft.Quare non funt facfta,poft aliquod prius facftum, cuius participa tioneid fint,quod funt. Ita poffefieri Solem, Lunam, & ftellastinipfis indiuiduis,qu£ uidemus,eftterminatum. Índíuíduaueró fenfibilis natur#, imitantur intelligibilia exemplaria,& ut dicit Dionyfius, funt ipforum imagines, quæ etfi fecundum fuam fingularitatem,nonfintimitabiliaitamencum finteorum ímagínes,quorum partí- cípacíone^'d funt quod funt,S¿ cumfenfibílía,non poffint intelligibilia praecise imi/ taríjUaríabíliterÓótemporalíter, illa quæperpetua funt,participant. Quarefecun/ dum hociperpetua effe nequeunt»

Rememoratio. Cap. XXXVIIL

Vncutperiteratamdidorum rememorationem ¿ clarius quæ nolo pro- mam,adtjcio.Certum eft,quôdpoflè fieri,refertur ad aliquid,quod ipfum praécedit.Etideô quia praecedit pofle fieriffieri nequit• Neq? faâum eft, cum nihil fíe facftum,quod non potuit fieri.Fadum igitur >fequitur poffe fieri. Cum autem id,ad quod fe pofle fieri refert, 6¿ quod pr#fupponit,tpfijm praxe- dat>neceíTarío æternum eft» Vnde cum aeternum non poísitfierí, neceffe erit,quód faltem æternum non fit aliud ab eo ,quod in poflefieri affirmatur» Aeternum igitur^ non eftaliud ab omni eo quod fit, licet non fiat» Eft igitur principium Sf finis,ipfius pofle fieri.Hinc quod facftum eft,infa(ftibilisæternieftrepræfentatio(Patetpofle fíe ri mundum,fe referre ad mundum archetypum3ïnæterna mente Dei. Et quia sterni- ras eft nec pluríffícabílís,necmultíplicabilís,nec aliquam pofsíbilítatemfigníficans, cum poffe fieri præcedatiideô ficut rtecintélligíbilís à necfenfibilis, ita nec píen ere/ præfentabilis,necimaginabilis,necâfsimilabilis» Quare non terminatur pofle fieri ultimate,in alíquoquodfequíturipfum,fedeíustermínussípfumantecedit. Video igitur omnia quæ fieri poffuntjuon habere nifi fimplex illud exemplar>quodnon eft

aliud

iîiad ab omni quod fieri poteft, cum fit adus omnís pofle* Quodcp cum fit acftuso/ mnis pofle,0¿ non pofsit eflè aliud, nec maius nec minus, nec aliter,nec alio modo: tunc nô aliud ab aliquo,nec maius,nec minus aliquo,nec aliter,necalio modo* Ide& l eft omnium quæ funt,uiuuníg¿intellígunc,caufa,exemplar,menfura,modus,6¿ór> do,& nihil in omnibus & fingulis eft reperibile,quod ab eo ut à caufa,non fit & procedat. Et quia omnia.non funt nifi illius folius reprgefentatiojomnia ad ipfum funt conuer fa,omnia ipfum defiderant,predicant,laudant,glorificant,S¿ clamant,ipfuni ; hoc effe infinitum bonum, in omnibus relucens, cuius participatione id funt,quod funt. Ex omnibus igitur quæ adu funt,colligo ipfum qui eft terminus interminus, nullo termino aut adu cuiufcunqjintellecftus capi poflè^ cum intelledus ÔC omnia, fint imago & fimilitudo eius * Video enim omnia quæfúnt acftu, imaginem illius fui exemplaris praeferre,in cuius comparatione nec adu funt, nec perfe da imago ipfi» us funt,cum omnis omnium imago,pfcrfediorprxcifiorqs effe pofsit* Video tamen in termino3ad quem imaginis perfedío & prxeifio terminatur,ipfum a remotis per infinitum.Sicacftumuitæ uideo,illius nobiliorem imaginem efte* Sed cum uita pof> fit effe perfedior & purior,fíne mixtura *QL* umbratin termino fimplícítatís 0¿præci fioniSjâ remotis uideo uitam çternam, omnis uitæ exemplar,quæ eft uita uera,uitam omnem faciens, ad quam fe habet omnis'haec uita minus, quàm pieftus ignis ad ue/ tum. Deinde adum íntelledus confpício,quae eft fimilitudo quædam,diuini 0¿ æz cerní fui exemplaris,huius uíuae S¿ intellígentís fímilítudinís terminum, qui oftendít prxcífamDeífímilítudínem , perinfinttumdiftareuídeo,abomníaduinte!ledus» Et dico,ex quo omne quod effe,Sí effe 6¿ muere, & effe uiuere & intelligere poteft» non eft adeo præcifa æterniexemplaris imago , ut fimilitudo eius depofcitttunc ui/ deo Deum in excefftiffuper omnia quæ funt autfieri poffunt, tam in exceflxiipfius effe,quàm ipfius uiuere ¿¿intelligereomnium:quoniam maior eftomni,quodefle, aut üiuei e,aut intelligere poteft,^ tanto his omnibus prxeifior perfedtorqj, quatio to ueritas praecellit fuam imaginem & fímilítudínem. Eftenim ueritas hypoftafis, iuæ imaginis & fimflitudinis,à quibus non eft aliud : ab ipfa ením funt res exempla- ir in tantùm fubfiftentes , 0¿uar¿etatem participantes fui exemplaris., in quantum funt ipfum imitantes S¿ repræfentates.Nec haec omnia quæfic uideo,6¿ nequaquam effitu dici aut feribi poffunt, ficuciuideo , funtadbréuiuspermereducibiliajquàin quód terminus pofle fiefioia,eft pofle facere oía. Sicut terminus pofle fieri determí- natííieft poffe facere determinatmut terminus poffefieri calidu , eft poflefacere cali du* ígnis*n.q dicit terminuspoffefieri calidu,poteft facerecalida.Et ita pofle fieri lu/ cidu,termina cur in pofle facere lucida,uti Sol dicit in fenfibi!ibus,Sd intelligibilibus diuinus intelledus,feuuerb3,oêmïtelledu illuminas. Et terminus poffe fieri perfe/ $3,eft poffe facere pefeda,ó¿ terminus poflempueri,eft pofle mouere. Quare defi/ deratû,quod oïadefiderât, qa terminus defideralibiliu:eft oís defídeitj cauíafi¿ term! nus omnium eligibílíum,eft omnís eledionís caufa.Ex quo patet,cum terminus o/ mnis poffefieri, fit omnipotens, omnia potens facerenunc & ipfe ipfum poffe fieri^ poteft facere.Etita eftillius terminusxuiuseft príncípíum,0¿noneftpoffefieri,an- te omnipotentem.Sicut in omnibus quæ fada funt poffe fieri,prioriter uideturffcili/ cet,tam poffe *fieri* fimpliciter,cuius initium 0¿ finis eft omnipotens,quàm pofle fie/ ri contra eftum,ad id quod fit,in quo terminatur ipfum poffefieri, quando fit adu ta« le,quod tale fieri potuit.Echæc determinatio,eft creatoris ipfius pofle fieri,qui curri fit omnipotens,folus determínarehabet,quód poffe fieri, ficaut ííc fiat. Et quia poC* fefierinon terminatur,nifiper omnipotentem: omnis determinatio ipfius pofle fie/ rifln eo quod fit,non eft determinatio ipfius pofle fieri, quin omnipo- tensdeeo facere pofsit quicquid noluerit, fcdeftdeternti/ natio ipfius poffe fieri,fingulariter ad hoc coa traâa,qux eft ipfius,quod fíe facftum efflatura fubftâtia^

jjo ' De uenationc Sapientiæ

Epilogatío. Cap. XXXIX;

a 1 I X

*V*ia nihil fa&um eft,quod ñon potuttfieri, & nihil feípíum facere poteílJ fcquitunquÓd triplex eft pofle,fcílícet,pofle facere,poflé fieri,& pofle fa! da. Ante poífe faáff,pofle fi eríjante pofle fierfipoflé fácere.Pricipiñ &ter minus pofle fíérí,eft pofle facereîpoflefaâum,per poflèfaceré,de pofle ft - eri, eft faeftum. Pofle facere, cum fit ante pofle fieri,nec eft fa(ftum,nec fieri poteft aliud.Eft igitur omne,quod elle poteft. Non poteft igitur efle maius* 6C hoc uocamus maximummec minus,Ôflioc uocamusminimumtnec poteft efle aliud. Omnium igitureft caufa efficiens,formalis íéu exemplaris, finalis,cum fit rermiz nus & finis poflefieri,*ÔC* ideó poflefacUSiintigitur in ipfo pofle facere omnia, qu^ poflunt fiéri,& quæ fa&a funqprioriter ut in cania efticiete,formati, & finali,& pof fe facere in omnibus,ut abfoluta caufa, incaufatis. Sed pofle fieri,eft in omnibus quæfadafunt,ídquodfadumefttnam nihilfàdum eftadu,nifiid qùod fieri potuit* fed alioeflendimodó,ímperfedtori modoinpotentia, & perfeeffiori in adu. Non igittir poflefieri, Ôipoffefadum > in eflentia funt difterentiaded pofle facere, licet **non fit** aliud,tamen cum fit caufaeflendæ, non eft eflentia, eflentia enim,eft ípfíus caufatum. Quoniam autem pofle fieri, non eft pofle faeftum: non eft pofle fiertde **pofle** fieri fadum,fed ante pofle fieri,nihil eft nifi pofle facere. De nihilo igitur didi tur pofle fieri, fadlum. Sic dicimus pofle facere, prsreedere nihil,fed non pofle fieri. Denihilo igitur pofle fieri,cum fit per pofle faceré produâum,& non heftumjerea tum dicimus* Cum autem ipfum abiolutum pofle facere, nominemus omnipotent tem:dícimus omnipotentem æternuro,ñec fadum nec creatum, quinecamiíM/ lari,autaliter fieri poteft,quàm eftquia ante nihil & pofle fieri ¿ omniàde ipfo ne- garnos,quç nomínabilia funtiquoníam illa pofle fieri fequuñtur.Nominabfle enim* pofle fieri jfcílíce t quod nominetur,præfupponit ¿ Nec pofle fieri terminatur,nifi ín pofle facere,ideó non annihilabitur: hoc enim fi fieret, fieri poflet, quomodo tunc pofle fieri,annihilaretur£ Èft igitur perpetuum , cum habeat initium, & annihilari non pofsit, fed terminuseius^fit eius initium. Quoniam autem eorum quæfieri poflunt,aliqua fimtprima^aliqua poft prim apprima imitantia, in primis^umeo^ **rum** pofle fieri fitacompletum:idedfunt,fícut poflefierfiperpetuaJrifeque- tibus,pofle fieri non eft completum& perfedum» nifi fecundum imitationem com* pletitideo illanonfunt perpetua^M imitantur illa, quæ perpetua funt; Iduerdquod perpetuum S¿ ftabile noneft¿fed mutaturjipftabik & temporale eft.Hsec fintde prae infertis,breuiter repetita. Verum quó irtarte huius generalis uenationisfapiendr, per partícula ría firmius folidemur:applicemus hanc formam uenationisjadalíquoá fenfibile,& fit caliditas; Et dicamtis triplex eft pofle, fcilicet pofle facerecafidum, poflefieri calidum,ôipoflefacftum calidum. Etprócedamuscóntraá^modoquo füprà abfolute,6¿ dicamusîpoffefàdïum calidum,, habet ante ft,poflefieri calidum, fed poflefieri calidum,nori poteft fé facere acflucaíídum - Igitur ante pofle fient caz iidum, eft pofle facere calidum^ Et qriia poflefacerecalidum, præceditpofle fieri calidum*, tunceft omne td, quodcalidumeffepoteft, Ôfita nec magis, nec minus, rteC aliud effe poteft♦ Eft igiturqub ad omnia calida, creator ípfíus poflefiericafi/ durri, S¿ de pofle fieri * omne calidum in aâumt producit : eftqj omnium calidorum caufa efficiens,formalis^ finalisteft Sf íri omnibus calídísjUt caufa in cauíato; ó/ mnia calida inipfo,utcaufatnmiri caufa :&erit refpedu calidorum › fine principio 6C fine, & nequaquam eflentia calidorum, fedcaufa efleritiæ, & innominabile, per omnia nomina calidorum:^ pofle *fieri* calidum,eft *initi*atum, & fine fine,& ali/ qua calida funfiinquibuscompletur pofle fiéri,6¿ durant femper. Aliqua fequusv tur ilh,6C inflabilia funt * calor iti ipfis deficit. Et quamúís quídam illud calidum, quod eft omnequod calidum efle poteft, nominent hunc fenfibilem ignem arden/ rem,non eft tamen ille ,cum omnis calor, cuiufcurique fenfibilís ignis 't non fit finis omnis pofle fieri calidum, cum omnis caljdúas fenfibilís, maior efie pofsit : fed

Liber.

fd quod dicimus ígnem i eft igneum fecundtim PîatoSëm , àut *ighi*tûm? non tan/ tùm ignitum, quantum ígníri poflet. Prircedit igitur per fe ignis, omne ^gnibíle gnítúm, quorum eft caufa , & eft ante omnem fenfibílem ignem, penitus ínuifibilís ônncognitus. Quare prímse caufaefímílítudofutDionyfius latéhocexplanat) quod ilk fandus uídit, quí aiebat, quód Deus effet ignis coniümens. Ante autem hunc fen fibilem ignem, eft motus lux. Nam per motum, *ignibile ignitur, ô£* lux ipfum coru comitatunSicut de lucido, ficut de calido, deluce fícutde ígnex&qiiód ncc Sol, necaliquodfenfibilefitluxjquæcaufalucidorumjièdipfaomniaiîntlucida,^ non ¿pía iux. Sícetíam de frígido, humid ó cundis, qua: fecünd à m maíus minus par ticipantur. Omnís enimmuhítudínis3unítaseftpríncípium, uc Proclus dicit, etom^í um talíum máxime tale , utuult Aríftoteles;& eundorum per participationem tab- Um, per fe tale:g¿omnium per fetalium, per fefímplex, utPlatonící:S¿ omnium qug per fecum addito, perfefíne áddícó, caufaeft. Er hoc per fe, eft caufa caiifariim o/ mnítim, 6¿fíngularurn, utflludfuprá , obuarías partípantiumdíuerfítates, omni/, um pnncípiumnomínatur, íícetomné homínabile antecedat. Iila dicfta funt Pía to- il 'eorum ¿¿Peripateticorum , quæ oportet fane inteHígi, quo ad principium & cau/ fam. Nam non eft nifi unum cautele principium, quod Pofleft nomino , ad quód o- mnepoíTefíerí/ermínatunlicetprimuminordine, uocétur etiam aliorum principi/ um, quæipfum fequuntur, uoceturmaxímetale ; cuiusparticipationealia tali# (iintjtamenhon maxime fimpliciter, fed maxime tale Poteriis etíamex his, penad or dínem príorícatis&pofterítaris. Nam per fe, omnia participantia praecedítífícut per fe calida, puta ignitum, aerem calidum, aquam calid a m,$¿ terram calidam, o/ mne pofle fieri calidum ante cedit. Et ideo nec ignis, humidus aut frigidus, aut cerre/ us, feuficcus, fieri poteft, illa enim præcedit. Et quia aqua eft per fefrigida fipfa eft aa te terram, quæ frigida fieri poteft:ita non eft poft aerem, quia aer, fimiliter frigidus fieripoteft. Sicaer eft ante terram, quia per fe humidus, 8¿ terra poteft fierihumidat £¿nón eftpoft aquam, quç fimiliter húmida fieri poteft. Sicterra eft ínter elementa ul timum, ôf ignis primum. Aer aero & aqua fimul, medium tenent, & unum non eft prius alio in ordine, fed fimul cum alio. Ideo ficut aqua connecftitur terrae , fine medioiica &acr arid» terræ, licet maior fit amicitia, ignis cum aere, aquae cum terra. Et quia aqua in aerem , & aér in aquam conuertitur, úaríé mifceiipof/ funt, ÔC ignis calorem participare , *8¿* ¿n terra folidari: ea quæ généranttfr , *exifa* lis efle oportet. Et confequenter i quia luce terra, aqua, act, ignis , Lüna , ftellx participant : erit petfelux omnium lucidorum caufa ,quamquidem Soient nominant, quia ínter fenfibilla lucida, eft maximè lucidus ♦ Hinc omnium luce participantium, in eo quód fenfíbilíter lucida, caufa dicitur. Sed Cum non fitlux; iedlucidum , ut priùs diâumeft : hinc lux , ípfíus caute,fi¿ omnium lucidorum» tiíhilenímeftomníumtalíum. Quare Sol maxime lucidus:necficcus, necfrigf-i gidus , nec humidus, neccalidus, nec Lunaris, nec Venerialis, nec Mercurialis J nec iouialis, nec Saturninus, nec natur» cuiuicunque ftell», aut ulliusuifibilis»! fed omnis lucis, fíne elementaos, fiue mineralis, fiueuegetabilis, fiuefenfibilís, prin- cipium. Sicper fe fapicntia, quaeeft luxintelh'gtbifis'eitanteomne, quod particeps effepoteftlucis illius, fiue uoceturfenfus , fiueimaginatio, fiueaeftimatio, fiuera« tío, fiueanima intelle<ftiua, fiueintelligentia, aut alio'quocunque nomine nomi/ netur. Eceftprior omnibus fenfibilibus , intelligibilibus, ÔC omni difcretione ordine, quorum omnium eft caufa. Eft autem Sol fenfibilis, quia wfibilisipræce/ dit igitur tpfumfenfus. Sed quia luxperfeuifibiiis , eft uifibilium materialiscatï- fo? & quia uifus inadu, eft uifibile *ia* adu : idebuifuseftuifibilium formaliscaut* fa", quia pofle iiidcrt, pofleuidere caufa eft. Et ita patet, quomodo lux fénfibí- bilisjcum luceintelligibili, co neditur *inuifu:ficutextrema9(cilicetfupremuminfe/ notis* corporalis natur», cum inferiori fupetioriscognofcitiuienaturae. Laudant non immerito eundi, magnum Platonem, quideSoleadfapíentíam, per fimilitudo hem afcendúJta magnumDíonyfíum¿ qui de igneadDeum^ ÔC de Solead crea> tórem^

Pradw.' Arista; p¿íííomf^

torem,per proprietatum fimilitudines,quas enarrat afcendít.Ita 8¿ Gregorius Theo logusdn femonibus Theologicis,contra Eunomianos, faciendum fuadet î quia in fpeculo SCçnigmatejn. hbe mundo(ut diuinus Paulus refert)afcendere oportet,ubi partim fcimus,& partim prophetamus, Per hæcarbitror mearum uenationum rude, & non plene depuratum conceptum,quantum mihi pofcíbíle fuit,explicaffe,omnia fubmittensmeliùshæcalcafapienti.

Libri de uenatione SapîentijjRP.Nicolai de Cufa}CardinalisT.San&i Petri ad uincula,ad lefa Chrifti fapientiæ Gloriam & honorem,finis» j

Dialogus de Apice thcoriæ.R>P. Nicolai

de GuíaCardínalís.Interlocutores : Petrus canonicus. Decanus ecclefiæ Beacæ Mariae Aquenfis,Leodienfisdiocoefis,& Nicolaus de Cufa, CARDINALIS»

HIdeo te quadam profunda meditatione, aliquot dies raptum, adeo quôd timui tibi moleftior fieri, fi te quæftionibus de occurrentibus pulfaretn.Nunc cum te minus intentum,*Qç* quafi magni aliquid inueniffesJaetumreperiamfignofcesfpero, fi.ultra folitum te interroga* uero. car dinal is.Gaudebo. Ñam de tua tam longa taciturnitas te,fæp¿admiratus fum : maxime qui iam annis qua tuo rdecim meati difti,multa publice &priuate, de ftudiofis inuentionibus loquetem, *&C* plura quæ feripfi oputcula collegifti. Vtiqj poftquam nunc dono Dei,g< meo mi/nifterio,diuinum adeptus facratifsimi facerdottj locurmtempusuentt,ut loqui & itis terrogare incip ias.p et r vs .Verecundorob imperitianutamen pietate tua confer-* catus,peto quid id noni eft,quodhis Pafchalibusdiebus,in meditatioriemucnitjcre didi te perfecifle omnem fpeculationem,iam in totuarijs tuis tuis codicibus,explana tam.. car dinal is. Si A poftolus Paulus, in tertium coelum raptus › nondum compradiendit,incompraehenfibilem:nemo unquam ípfo, qui maior eft Omnicom/præheniïone,fariabitur, quinfemperinftec,utmeliuscompraehendat. peTR*vs** Quid quaeris? car dinal is. Redéaís. petrvS. Ego re interrogo , & tu mederideSjCum peto,quid quærasîtu dicis,rede ais,qui nihil aio,fed quæro. car Dinal is» Cum díceres quid quaeris,reefte díxíftitquíaquídquaro ♦ Quiconque quærit.qiïid quærit.Si enimnec aliquidfeu quid quaereret,utiqj non quæreret.Egoi/gitur,ficut omnesñudiófi, quæro quid: quia fcireualdè cupio, quod fit ipium quid feu quidditas 5 quæ tantopere quaeritur, pETRvs. Putafiié quôd reperiri poisit? car dinal is Vtiqj. Nam motus qui omnibus ftudiofis àdeft, noneftfruftrà* PETr vs. Si haâenus nemo repperit, quid ultrâcundos,tu conprisC' ca RD iz NALIs* Puto militos qualítercunqj uídííTe , *8¿* inferíptis uífionem reliquifie» Nam quidditas, quæ Temper quæfita eft, ÔÉquæritur, S£ quaeretur, fi eiïètpenitus ignota , quomodo quaereretur,quando etiam reperta maneret incognita? Ideoaie/b.at quidam fapiens,ipfam ab omnibus (licet â remotis) uideri. Cum igiturannfe multis, uiderim ipfam ultra omnem potentiam cognitiuam, ante omnem uaricta/tem Ôdoppofitionem, quærioporteremonattendi 5.quíddítatem infe fubfiftentem, effe omnium fubftantiaruminuariabilem fubfiftentiam » ideo nec multiplicabilem nec pluriftcabilem,& hinenon aliam aliam,aliorum entium quidditatem» fed ean dem omnium'hypoftafim. Deinde uidi ,neceiïàriô fatendum , ipfamrerum.by/poftafimfeu fubfíftentiá,poífeeffe.Etquia poteft elle: utiquefine poftè ipfo,no po/teft eífeíquomodo.n.finepoíTepoteft.Ided pofle ipfum,fine quo nihil quicqj poteft, eftquo nihil fubfiftecius effe poteft.. Quareeft ipfum quidqficft, feu quidditasipfa,

fine

fine qua non poteft effequicquam,& circa hanc theoriam,in his ***feftiuitatibus*** tierfatus fum,cum ingentideledatione. Petr vs.Quïa fine poffe, nihil quicquam poteft utí ais,Ôiuerum te dicere uideo,ÔC fine quidditate utiqj non eft quicquâ? bene uideo,pofc ipfum,quidditatem dici poffe.Sed miror,cum iam ante de Poffeft multa dfxiîïès'>& co in dialogo explanaues,curilia non fufftciuntvc ar dínal is.VE debis infra,poffe ipfu}quo nihil potentius,nec priusmec melius,effe poteft :longe aptius nominare illud,finequo nihil quicquam poteft efie,nec uiuere,nec intellige-re,quamPofleft,aut aliud quodcunq? uocabulumSiue enim nominari poteft: yti/ cp poffe ipfum,quo nihil perfedius effe poteft,melius ipfum nominabit,nec aliudi clarius,uerius,aut facilius nomendabile credo.p B TR vs. Quomodo ais facilius, quâdb nihil difficílíusarbítror,re femperqu»fita,8¿ nunquam plenê ínueta^CA RD* Y critas, quanto clarior,tanto facilior. Putaba ego aliquandojpfam in obfcuro me* .... iius feperiri.Magnse pptétiæ ueritas eft,in qua poffe ipfô ualdelucet : clamitat enim tÆ<ríe in plateis,ficut in libello deldiota legifti,ualdc certè fe undicp facilem repertu,oftedit.Quis puer aut adjolefcens poffe ipfum ignorat,qqando quifep dicit,fe poffe cor medere,poffe currere,autloquiç'Nec eft quifquâm mentem habens,adeo ignarusl quinefeiat,fine magiftro nihil effe,quin poffit ee3&.quod fine poffe, nihil quicquâ poteftjfiue effe,fiue Habere,facere autpati* Quis adolefccns interrogatus, fi polfet portare lapide,& refppnfofado quod poffet,ultra interrogatus,an fine poffe pofr fet.qui non diceret nequaquam nam afrifardam indicaret atep fuperflùam interro* gatíoúem; qüaíí nemo fanp mentis,dubium de hoc faceret,quicquam facere aut fieri pofltjfine pofleipfo.Præfupponitenim omnis potens,poffe ipfum adçbneceÇ* farium,quód penitus nihil effepofsit,eo non præfuppofito.Sienim aliquid poteft effe hoiQ,uticp ípfo poíle,níhil notius* Si aliquid facile effe poteft,utiqffpfó poffe, nihil facilius.bi aliquid certum éfié poteft3poífe ipfo nihil certius.Sic nec prius,nec fortius,nec folídíus,nec fubftantiaíius, nec gloríofius,8¿ ita de eundis. Carens ante ípfo ppíftí nec poteft effe,nec bonff,nec aliud quodcunqj,effe poteft. PEt,rvs. NinilcertiushisuideOj&putqneminemlaterepoffe horum ueritatem.card.So/ lum inter te 8C me,differentiam facit áttentio.Nam fi te interrogarem, quid uideres in ómnibus poftérís Adp,quí fuériint,funt,S¿ erunt,etiam fi effent infinitiznonne fi attenderes,ftatimrefponderes,tenonnifi paternum pofleprimi parentis,in omnfbusuiderei petrvS, Ita eft penitds.cArd,Et fi fubiungerem,quid ín leoníbus,8¿ aquilis,6C eundis animalium fpeciebus,uideres:ndnne eodem modo refpoderes? pe TRV S.Certetio aliter ca R.Quid in omnibus caufa tís 8¿ principiatisfp Etrvs.J Dicerem,me non nifi poffe caufix primæ,& primi principe uidere.ÇArd*Eí quid¿ fi ulterius â te fcifcitarer,cum poffe oïm talium plurimorum, fit penitus inexplica< bileiunde poffe tale,hanc habeat uirtutem^nonne mox refpondere$,quod à poffe ipfo àbfuluto,&in contrado penitus omnfpotente5quq nihil potentius?necfentiri,' nec in imaginationem cadére,necintenigipoteftí/cum hoc fit poffe omnis poffe, quo nihil prius effe poteft,nec perfettosjqiio non exiftente,nihil penitus manere potefkP ETR V s.Itaprofedo dicerem.ca RD.Hiticpofieipfum,cft omnium quidditasÔC hypoftafis>incuiuspoteftàte,tâméacHJç funt,quâm ea quç non iunc,ne/ cellario continentuundnne hçc omninofic affirmanda,dícéresc'petr vs. Omnino dicerem.car d.Poffeigitur ipfum,per quofdam fandos, lux nominaturmon fenfíbilís,aut ratíonalís,fitieíntell(gíbílís,fedlux oïm,qùxlucere poliunt, quoniam ipfo poffe,nihil lucidius effe poteft,necclarius,nec pulchrius.Refpicias igitur ad lq cem fenfibilem,fine qua non poteft elle fenfibilis uifio,8£ attende,quomodo in om[hi colore,in omni uífibilí;nüÍlá eft alia hypoftafis, quâm lux,uarie in uarfjs effen* di modis colorum,apparens,ac quód luce fiibtra da,nec color, nec uifibile, nec uifus,rhanerepoteft.Clarítasuéróiucís,utínfe eft,uifiuam potentiam excellit.Non igitur uidetufuti èftifedin uifibilibus fe manifeftac,in uno clarius,in alio oblcurius. Et quanto uifibile magis clare lucem repræfentat:tanto nobilius & pulchrius. Lux herbjbmnium uifibilium tlaritàterti & pulchntudin€tn,complicat,S¿ excellit.Necy

Y íux

lux feín uiTibilíbús thanifeftàt,ut fe uífibílem oftendatíímóut potius fe fnuifibítehí: manífeftet,qiiando ín uífibilíbus,eíusclarítas capí nequit. Quod enim claritate lu> cís,inuífibflíbusínuifibílemuídet:ueríusípfamuídet»Capis ne ífta?petrvs ,E¢* facilius capio,quoà tepluríes bæcaudiuix ar n.Transfer ígiturhaec fenfibílía,ad íntelligibHia,piicaipoflekios,ad pofle fimplícíter,feu pofle ípfum abfolutn,ÔCeflè coloris,ad elle fimplex.Nam íta fe habet effe fimplex,(ola mente uifibile,ad mente¿ Gcuteffe colorfoadí'enfum uífus.Etíntrofpícías,qiiíduídeatmesínuar¿js entibus, quænihilfonqnifi quod eflepoffunt,& hoc fold haberepoffant^d ab ipfopofleha bentíS¿ non uidebis uaria entia,nifi apparitionis ipfius pofle,uarios modos iQtiid- dítatem autem,non poffe uaríam efle:quia eft pone ipfum, uarie apparens. Nec io fjs quæautfuQt,autuiuunt,autintelligunr:quicquamaliuduideripoteft,quâpoffe ipfum,cuius pofle efle,pofle uiuere,& poffe íncellígere,funt manífeftahones.Quicl enim aliud in omni potentia uideri pot eft,quàm polfe omnis potentiae? non tamë in omnibus potentijs,aut effendi auc cognofcendi,pofleipfii ffti eft,capí poteft per fetftifsímc,tedínillísapparet,inunopotenttúsquám in aliot potentius quidem in ¿ntdlecftuali poffe,qua fenfibitequantd ínrellecftus potentior eft fenfojfed in fe poC te ípfum,fuprá omnem potentiam cognítíuam,medio tamen intellígibílís pofle,ui detur ueríus,quando uideturexcellere,omnemuím capacitatis íntelligtbílís pofle eíus,quod¿ntelle(ftuscapícacíntelligít.Qaádoigitmens in pofle fucÇuidet pofle ípfum,ob fuam excellentiam capí non poiteîtuncuifu fuprà fuam capacítatemuí^ det,fícutpuer,uidetquantitatemlapídís maiorem ,quàm fortitudo fuæ potentia^ portare poflet.Poffe igitur uiderementis,excelic poffe compræheodere. Vnde Gm plexuifio mentis,noneft uifio compræhenfiua tied de compræhenfiua fe eleuat* ad uídendum incompræhenfibile.Vtidum uídet¿unum maius alio,œmpræhcifli/ uetfe eleuat,ut uîdear illud,quo non poteft effe matus, & boc quidem eft finitum* maius omnimenfurabili,feucompræbenfibili.Brhocpoffeuideremêtis,fupra om- nem comprachenflbflê uírtutcmá potentiamteft pofle fopremum mentís,in quo pofle ípfum máxime fe manífeftat,6C eft intermínawm,cítrá pofle ípfumtnam eft pofle uidere,ac poffe ípfum tantum ac ordinatum,utmens præuidere poffít, quot> íum tendiLSicutuiator,prçuidetterminum motus,utad desiderátum termina gre£ fus dirigere poflît.Mens igit,níffquíetís,d¿ defíderíj,ac lætitiæ fuæ,fcelicitatiÎŒ ter- mínurmáremotis uidere pofl'enquomodo curreret,ut compræhendat^Aponofoá redeadmonebatjfic per nos efle currendum,ut comprehendamus. Collige igitutf hæc,ut uideas,omnia ad hoc ordinata,ut mesad pofleipfum, quod uidet a remotis, currere poflitA' incompræhenfibile,quâoptimo poteft modo,côpræhendat: quia poffe ipfum,eft folum potens,cum apparuerítín gloría màieftatis,iatiare metis de- ftderium.Eftenimilludquid,quod quaeritur.Vides ne quæ díxiíPBTR vs. Video hæcuera quæ dixifti,licet excellant capacitatem.Nâ quid aliud fatiare poffet men- tisdefideríum,quám poffe ipfum,poffe omnis poffe,fine quo nihil quicquam pol teft.Si enim aliud poflet effe,quàm poíte ípfurmquomodo fine pofle poffet?& fifi nepoffenon poffet,utit#àpofîeip(b,haberet quod poflet.Non fathtur mens,nif< id compræhendat,quonihilmelius effèpoteft›& hoc non poteft efle,nifi poffe ip? fum,poffefcilicetomnis poffè.I<e(fteigituides,folum poffeipfumboc quid,quod quaeritur per omnem mentem,efle principium mentalis defideríj ,quia eft quo nihil prius efle poteft,& finem eiufdem mentalis defideríj, cum nihil ultra pofle ipfum^ defiderari pofficx a RD.Optimè uides nunc Petre,quantum tibi confert, coñfuetip do colloqutae leduraopufculorum meorum,utme facile intelligas, de poffe ipfo non dubito,quæcunCjj uideo,& tu mox mente appofita uídebís. Ñam cii poffeip^ fum,omnisquæftiodepoteftprçfupponat:nulladubitatio moneri de ipfo poteft* nulla enim ad ipfirm poffe,pertingit,Qui enim quaereret,an poffe ipfum fit: ftatim dumaduertit,uidetquæftionem impertinentem⅜quando fine poffe,de ipfo pofle* quæri non pofletMinus quæri poteft,an poffe ipfum,fit hoc uel ilíudjca poíteefle, & poffe cite hoc fî^illudjpofle ipfum præfupponantÆt íta pofle ipfumjOmnc que

poteft

potefl fíen' dubítatíonem-,anteced.ereconftat.Níhil igitur certius eo:quando dubi ii.n,non poteft nifipræfiïpponere ipfom,nec quicquá fufficíentíus aut perfecftíus eo,excogítari poteft,fie ad ípfum non poteft quicquam addi,nec ab eo fepararftaut mínuí.pe TRvs. Soham quæfo nunc dicito,an íam ciarías aliquid quâ ante, de primo uelis rendare,namfepèabunde (licet non quantum dici poteft) mulca díxiftú car dîn A.Hanc nunc facilitatem tibi pandere propono,prius non aperte cornu* nicatam,quamfecretifsimamarbítror,putaíomnem præcifionem fpeculatiuam,folum in pofle ipfo,& eius apparitione ponenda,aç quod omnes qui rede uiderunt, hoc conati font exp rim ere. Qui enim unum tantum affirmabant,ad pofle ipfum re* fpiciebant.Quiunum& multadixeruntiadpoffeipfum,& eius multos apparitio/ nis effendi modos,refpexerunt.Qui nihil nouí pofle fieri díxerunúad pofle ipfum, omnis pofle efleaut fieri,refpexerunc. Qui nero mundi & rerum nouitatem affirmant,ad ipfius pofle apparitionem,mente conuercerunt.Quafi fi quis ad poffe uniracis,uifum mentis conuerteretfllieutiqj,in omni numero pluralitate,non uideret nifi pofle ipfum unitatis,quo nihil potentius,&T uideret omnem num erum,non nifiapparitionem,ipfiuspoffeunicatis innumerabilis infinibilis .Numeri enim ñihil funt,nifi fpecíalés modi apparitionis,ipfius poffe unitatis,Et melius hoc pofle apparet,in impari ternario,quam quaternario,^ melius in perfedis certis numeris, quam afos.Sic genera,& fpecies,Q¿ quçqj talia,referenda funt,ad modos effendi ap paritioniSjipfius poffe. Qiii dicunt eífe piares formas,quæ dant effe,ad pofle ipftini quo nihil fufficíentíus,relpexerunt.Ec qui piares dicant fpeciftcas formastad fpeci ficos effendi modos apparítionis,ípfíuspofle,attendut. Qui dixerunt,Deû fontem idearum,piares efle ideas,hoc dicere noluerunt,quod dicimus,fcilicet Deu pofle ipfom,quod uarrjs & fpecie differentibus effendi modis,apparet.Qui negant ideas & tales tormas:ad poffe ipfarefpexerunt,quod-folum eftidipfam,quodpofle omnis poffe.Qui nihilpofle interiredicuntiad poffe ipfum æternû & incorruptibile, refpicítmt,Q£iimortemalíquideffedícunt,8íres interire putañead modos efleiv di apparitionis,ip(ius pofle,iiifum connectant.Qui dicant Deum patrem omnipotentem,creatorem cozli ÔÉterræ: id(quod nos dicimus)dicunt, fcilicet,poffe ipfum quo nihileftpotentius,creare coelum,& terram,ÔÉomnia^erfuam apparitionem, nam in omnibus quæ font,aut efle poflunt,non poteft quicquam aliud uideri,quâ poffe ipfum.Sicut in omnibns facftis & faciendis,pofle primi facientis,& in omnibus motis et mouedis,poffe primi motoris. Talíbus igit refolutioníbus,uides cada facilia,omñem differentiam,tranfire in concordandam Velis igiturmiPetreual dè mihi dtkcfte,mentis oculum,acuta intentione,ad hocfecretum cónuertere,ó¿ cu ifta refold tío ne,nóftr a fcripta,8¿ alia quçcuqp legis,fubíntrare,6¿ maxime te exercita re,in libellis fermonibus noftrís,fingulariter de dato lumíne^qui benè intelledus *serums»* fecundum præmiflà,ídem continet,quod íftelibellus.Item de leona, fíue uífu Deft *^rdeD^ts* de quærendo Deum,libellos ín memoria tua recondas,ut ín hísThelogícísmielias habítuerís:6¿ illis memoriale apicis theorig(quod nucquâbreuifsimè fubrjcio) magno affe&ucÓíugas.Erís(fpero)uald¿acceptus omnipotetis Dei côtëplator,& promefoterfacradndefinenterorabís.

APex theoriæ,eft pofleípfum,poíTe omnis pofle,finequo nihil quifquam po-1. teftcontemplari:quomodoením ííne pone,poffet?

AD poffe nihil addi poteft,cum fic poffe omnis poffe.Non eft igitur poffe ipfu H; poffè effèjfeu pofle uiuere,pofleïntelïigere,ôi ita de omni pofle,cum quoeü* qj additofficet pofle ipfum,fit pofleipfius poffe efle3&ipfius pofíeuíuere,S¿ ipfius poffe intelligere;

NOn eft nifi quod effe poteibeffe igitur,non addit ad poffe effe. Sic homo ,no 111 addit aliquid>ad pofle efle homine,nec homo iuuenis,addit aliquid, ad pofe eff-e hominem iuaenem,uel hominem magnum Et quia poffe cum addito,zdpoí feípfum nihil additjacutecoiitemplansjnihfl uidet quám pofle ipfum>

De Apice thcoriæ

KTIhiTpotefteflepriusípfopofíetquomodoenímfínepofle,pofíetíficnihilip J xI fo poífe,poteftéífe melius,potentius, perfedlíus,fimplícíus, clariuss notíus, ueríus,fiiffi ciencias,fortius,ftabilíus,facilius,0¿ íta óonfequenter.Et quia pofíe ipía omne pofíe cS addito antecedítinon poteft nec efle,neC nomínarí/nec] fentíri, hec tmagínarí,nec íntelfígííomnía ením talla,id quod per pofíeípfiim fignífícatur, praecedit, licet fît hypoftafisomnium,fícut lux colorum.

V. qQ Offe cum addítoiímago eft ípfius pofle,quo nihil fimplícíus. lía pofíe efle, eft I imago ípfíus pofletÔCpoífeuíuere,imago ípfíus pofíe:&pofíe íntellígere,imá go *i*pííus pofle.Veríor tamen imago eius eft,pofíe uiuere,6¿ adhuc ueríor,podé íntellígeredn omnibus igíturuídetcotemplator pofíe ípfum,íícut ín imagine,uíde/tur uerítas.Etficut ¿mago,eft apparitio uerícatísííta omnía,non funt nifi apparitiones,ípfius pofle*

VI. O leutpofle mentís Aríftotelís.fe ín libris eíus manífeñát,no quod oftendatft pof O fe mentís perfede,licet unus liber perfectius quám àlius,& líbrí non funtádalí/um finem editi,nifi ut mens fe oftendat,nec mens ad edendum libros, fuit neceffitáta,quia libera mens ÔÉ nobili s,fe uoluitmanifeftareiita pofle ipium,in omnibus re/bus.Mens uero eft ut líberíntelledualís,ín fèipfo omnibus,intentionem fcríbentís,uídens*

VII* *í* Vamuís ínlíbrís Aríftotelís,nohcontíneatur,nífipoflementís eiusitamehoc V^Xignorantes,non uídent.lta quamuís in uníuerfo no contineatur,nifi pofíe ¿p> fumnamen mente carentes,hoc uiderenequeunt.Sed uíua lux intelledualís,quái mens dícíturjín fe contemplatur pofle ipfum,fie omnia propter mente,6¿ mes propteruiderepoflèipfum*

VIIL T) OiTe eligere,infe complicatpofle efle,pofleuiuere,& poflê íntellígéré,0¿ eft I pofle libere uoluntatismequaquam â corpore dependens ,ficut dependet,pof* (e concupifcentiæ defiderij artimalis.Hinc nô (equitur,corporis infirmitatem: nunquam enim antiquaturautdeficiqficutconcup^Tcentia *S£* fenfus,ín amiquis,fedfe per manet,& dominatur fenfibus.Non enim femper finit oculum in(piçete,quandoinclinaturtfed auertit,neuideàtuanitatèm& fcandalu,itarie comedat efuriens, *SC* íta dealqs.Vídet igitur mens laudabilia & fcandalofa,uírtutes uítía, qu&rtoti uídet fenfus,8¿ cogere poteft fenfus,fiare fuo iudício,&non proprio defíderío.Ec ín hocexperímur,pofle ípfum,ín poflementís,potenter *ÔC* íncortuptíbílíter,appare re,ó¿ habere feparatum efíe,ácorpore.De quo minus mira tur,qui uírtutes certata herbarum, à corporibus herbarum feparatas, in aqua uitæ efle experitur: quando eandem uídet operationem aquae uitae, quam habuit herba, antequam in ipfa mergeretur.

,IX Væ mens uídet,íntellígíbília furtt,et feníí bilibus priora.Vídet ígíturmens/fe. y ⁄Et quoniam uídet,poífi fuum,non efle pofle omnis poflej cum fint multa ei impofsibiliathinc fe non eflepofle ipfum,fed ípfius pofle, imaginem uidet. In fu» itaqj pofle,cum uideat pofle ipfum,non fit nifi fuüm pofle eflhtüïic uideqfeefle modum apparitionis ipfiuSpoflè,Ô£ hocipfqm in omnibus qu£ funt,fimiliter Uidet. Sunt igitur omnia qUæ mens uidet,modi apparítíónis,ípfius incorruptibilis pofle.

X' T7 Sie corporis,licet fit ignobilifsimum&infimum,fola mente uidetur. Id enim |"\ quod fenfus uidet,accidens eft,quod non eft, fed adeft.Hoc quide efle corporis,quod non eft,nifi pofle efle corporis,nullo fenfu attingitur,cum non fitnec quale,nec quantum,íta non eft diuifibile,nec corruptibile. Dumenim diutdo pomum, nondiuido corpusjeft enim pars pomi ita corpus,ficut integrum pomum. Corpus autem efilongum,latu,6C profundumtfine quibus non eft corpus,nec perfecta dimenfio.Eflecorporis,eft efle perfedç dímenííonís. Corporalis longitudo, non eft feparata à latitudine ¿¿profunditate,ficut nec latitudo,a longitudine&profuiiditate,ficnecprofundítas,álongitudíneó¿ latítudínetnec funt partes corporis, cum pars non fit totum.Longitudo enim corporis,corpus eft,fic8datitudo,at<$ profutiditaS.Neçp longitudo ípfius eífe córporalís?qug eft corpus, eft aliud corpus ,quam latitudo

latitudo ípfíus effe corporis,aut profunditas,fed quçlibet barttftiJdem corp|| indi uifibfle ÔC immulciplicabileflicet longitudo,non fit latitudo,aut profunditas, eft tamen principium latitudinis,# ïogitudo cum lacítudíne,princípium profunditatis. Sic uídet mens,pofle ípíumjn efle corporis unítríno,íncorrnptíbílíterapparére.Et quoniam fie uidet ín efle corporis ínfimo,uídet.# in omni alio effe,nobiliori ; nobiliori # potentíprí modo apparere,# ín feipfo clarius,cp in ¿fíe fehfitiuo, aut uítalí, autcorporeo.Quomodo autem pofle ipfum unitrínum, clare appareat in mente, memorante,intelligente,#uoíente:mens beatí Auguftíni *uídit#* reuelauit.

1 Ñoperationefeueffedione,certifsimemesuidec3poffeipfum,apparerein pof xi; fe facete facientis,# in pofle fieri fa¿tibilís,et ín pofle connexionis utriufcg.Nec funt tría pofle,fed ide pofle eftfacíentís,facftibílis,#connexionis. Sic ín feníatío/ ne,uifione,guftationeiimaginatione,tntelledione,uolïtionc,ele(ftione,cÔternplatione,# cundís bonis et ftudiofisoperibusiuidet unitrinum poflè,relucendam ipiius pofle,quo nihil operofius^aut perfedius ' Vitiofa autem opera,quia poffeipz fum,in ipfis non relucettinania,mala,# mortua,lucem mentis obtenebrantia # infícíentíajmens experitur.

On poteft efle aliud fiibftatiale,aut quiddita tiuiim principium, fiue formale, XII- 1 > flue materiale,quam pofle ipfum. Et qui de uarrjs formis #formalítatíbus? Ídeís acfpeciebùs locuti funt:adpofle ipfum nonrefoexerunt,quomodo inuarrjs generalibus# fpecialibus eflendi modis,fe ut uultoftendinEt ubi non relucet illa, carent hypoftafi:uti inane,defecftus, error,uitium,infirmi tas,mors,corruptio , #ta/ lía,illa carententícateiquiacarent ípfius poffé apparitione.

PÉr poffè ipfum,Denistrinus #unus,cuíusnómeomnipótens,feupofle ómnís xilt potentiæ,apud quem pmijia pófsibiliá,# tiihr l impofsíbile,# qui fortitudo fortiuma# uírtus uírtutum,fignífícatur. Cuíus perfeâifsïma apparitio,qua nulla poteft effe perfe¿iíor,Chriftus eft,nois ad claramcdtèmplatïonem ipfius pofle, uerbo # exemplo,perducens.Et hec eft fœlicitas,quæ folum fatiat,fupremum mentís de¿ fiderium.Pauca hate fola funt,quæ fufficere poflunt.

Dialogi de Apice theoriX finis*

DIALOGVS DE DEO

abicondito, duorum interlocutorum,quo»

rum unus Gentilis,alter Chriftianus. Editus à Dô.Nicôlao de Cufa» Cardinale Sán&i Petri ad Vincula*

GENTILIS/

táeó fedéuoíifsímeproftratüm,# fundere amoris lachrymas,no quidem faifas,fed cordialesjquæro quis esfcHRisT.Chríftíahu¿ fum.GENT.Quidadorasíchr iST.Deum.GENT.Quis eftDeus qüemadórase*christ. Ignoró,gen T.Quomodo ram ferió adoras,quód ignoras fcHRist. Quia ignoro,adoro, gent. Mírum,uidéo hominem affici adíd,quodIgnotat. cHri¿T.Mírabí* litiseftbornítiemaffícíadid,quodfefeíreputat.GENT.Curfioc¿ Chris T.Quía minus feít hoc,quód fe ícíre putat,quâm id quod fe feít feíre,ignorare.gen TiDeclara qiiæfo. Christian.Quicunque putat fe aliquid fcíré,quum nihil *(ciri* pofsit, amens mihi uidetur. geÑt. Videris mihi, penitus ratione carere , qui dicis nihil fciri pofíe. ChríSTíánvs* Ego per fcíentíam iritelligo,ap¿ præhenfionem ueritatis ♦ Qui dicit fe fcircjucritatem ft dicit appræhendifle^

GEN>.Etidem ego credo.chr ist.Quomodo igitur poteft neritas apprsèhend^ nifiíperfeípía?Neq tuncappræhenditur,quumeffetappræhendens prius,et poft appræhenfum.gent,Nonintelligoillud,quodueritasnÔpoffit,nifiper femetip-fam3appræhendi. cHrist. Putas quod aliter appræhenfîbïlis fit,et in alio?GEnt* Puto.gHrist*Aperte erras,nam extra ueritatem,noh eft ueritas,extra circularita® tem,non eft circulus,extra humanitate,non eft homo. Non reperitur igitur neritas, "■extratîcrïtatem,nec aliter3nec in aliô.GèNT. Quomodo ergo mihi notum eft,quid homo,quidlapis,&ita de fingulís,quæ fcio?CH RiST.Nihil horum fcís,fed te putaá fcire. Sí ením te ínterrogauero de quidditate eíus,quodte fcíre putas, affirmabis; quod ipfam ueritatem homínis,aut lapidis,exprimere nô poterís.Sed quodícís,ho mínem non effelapidem,hoc nô euenít exfcíentía,qua fois hominem*, & lapidem, &C differèntiam,ted euenit ex accidenti,ex diuerfitate operationum figurara,qug dum dífcernis,diuerfa nomina imponís.Motus ením in ratione dífcretíua, nomina ímponít.GeNT.Eftfne una an plures uerítates?christ. Non eft nífi una,nam no eft nifi una unítas,& coíncídít neritas cum unítate:quum uerum fit unam effe unita te.Sicut igitur in numero,non reperitur nifi unitas unatita in multis,nifi neritas una. Et hinc qui unitatem non attingit,numerum temper ignorabit : 8¿ qui ueritatem in unitate non attingit,nihil uere fcire poteft.Etquamuis putat feuere fcire,tamen ue-rtus fcírí ipíum,quod te fcire putat,de facili experitur. Verius enim uideripoteft uiil bile,quâm per te uídeatunueríus enim,per acutiores oculos uideretur. Non ergo â teuiderur,uti uifibileeft in ueritate,ita de auditu,^ cæteris tenfibus.Sed quit omne id quod fcitur,no ea fcientia qua fcírí poteft,fcíaturmonfcítur in ueritate, fed aliter, &alio modo. Aliter autem,& alio modo,â modo quo eft ipfa ueritas,non iciturue rítas.Hínc amens eft,qui fealiquid in ueritate fcire putat,& ueritatem ignorat. Non ne amens indicaretur ille cæcus,qui fe putaret fcire differentias colorum, quando colorem ignoraret? gent. Quis hominum igitur eft fciens,fi nihil fcírí poteft? CHRISt.Hîc centendus eft fciens,qui fcit te ignoratem, & hic ueneratur ueritatem, qui icit,fi ne illate nihil apprehendere poffe, fiue effe, fiue uiuere,fiue intelligere. gent.Hoc forteeftjquod te in adorationem attraxit, defideríum ícílicet effendi in uerítate.christ.Hoc ípfum quod dicis.Colo enim Deum,non quem tua .gentili® tas,falfo tefcireputat,0¿nominat, fedípfumDeum,quieftipfa ueritasineffabilis. gent. Rogo te frater, quum Deum qui eft neritas,colas,&nos non intendamus Deum colere, qui non eft Deus in ueritatetquæ eft differentia internos ôi nos? christ. Muí tac funt, fed in hoc,una maxímatquía nos ueritatem ipfam abfolu/ tam,imperm ixtam,æternam,ineffabilemçpçplimusîuosuerô,non ipfam uti eft ab-foluta infejtedutíeftínoperíbus&iísjcolítísxhon unitatem abfolutam, fed unita/ tem in numero multitudine, errantes, quoniam incommunicabilis eft uefitas (quçDeus eft)akcri.GEnT.Rogo tefrater,ad«hocut meducas,uttedeDeo tuo in-telligerequeam:refpondemíhí,quídfcísdeDeo,quemadoras? chRisr. Scio, omne id quod fcio,non effe Deum,& omne id quod concipio,non effe fimili ei,fed quia ipfe exuperat.GeNT.Igitur nihil eftDeus.CHRiST. Nihil non eft,quia hoc ip fum nihil,nomen habet nihili. geNt. Si non eft nihil, eft ergo aliquid, christ. Nec aliquid eft, nam aliquid non eft omne: Deus autem non eft potius aliquid, quâm omne» gent. Mira affirmas,Deum quem adoras,nec elle nihiljjiec effe ali* quid,quæ nulla ratio capit.CH Risr.Deus eft fupra nihil,& aliquidiquia ipfi obedit nihil,utfiataliquid.Ethoc eft omnípotetía eiustqua quide potentia, omne id quod eft,aut non eft,excedit,ut ita ei obediat,id quod non eft,ficut id quod eft.Facit enim non efle,ire in effe ; elle,ire in non effe. Nihil igitur efteorum, quæ fub eo funt,ÔC quæ pnfcuenit omnipotentia eius.Et ob hoc,non poteft potius dici hoc Ç illud;qu(i ab ipfo fint omnia.GeNT.Poft ne nominari? christ. Paruum eft,quod nomina/ tuncuius magnitudo concipi nequit,ineffabilis remanet.GEN T. Eft ergo ineffabi/ lis? Christian vs. Non eft ineffabilis,ted fupra omnia effabilis,quum fit om/ nium nominabilium caufa*Qui igitur altjs nomen dat,quomodo ipfe fine nomine»

NT-Eff igitur effabilis, et ineffabilis. christ. Neq? hoc Nam non eft radix ccft tradidionis, Deus: fedeftipfafimplicitas, ante omnem radicem. Hinc neq? hoc dici debet, quod fit effabilis, et ineffabilis. GEn r. Quid igit dices de eo^c Hí<ú r. Quod nec# nommatur, neq? non nominatur, nec# nominatur, et non nominaturffed omnia quæ dici poffunt, difiundiuè et copulacíué, per confenium uel contradiction?; íHí non conuenítmt, propter excellentiam infinitatis eius, ut fit unum principium; ante omnem cogitationem, deeoformabilem. GEN r. Sic igitur Deo non contientret eflè. ch R15 r. Redèdicis. gen r. Eft ergo nihil. chr îsr. Non eft nihil, necç n5 (rft, necp eft, etnoneft: fed eft fons et origo omnium prmcipiorum>efiendi et non effendi. Ge NT. EftDeus fons principiorum, effendi et non effendiVcHRisr. Non; GENT. Iamftatimhocdixifti. CHRisT. Verum dixi, quando dixüet nunc uerum dfco, quando nego. Quoniam fi funtquæcunq} principia effendi, et non effendi: Deus illa prasuenít. Sed non effe, non habet principium no effendi, fed effendi' indiget enim non effe, príncípío, utfit. íta igitur eft principium non effendi, quia non elle, fine ipfo non eft. GEN r. Eft ne Deus ueritasic Hr is T. Non, fed omne præuenit tie* ritatem. GEN T. Eftaliud aueritateiCHRj ST. Non, quoniam akerietas ei conueni re nequfttfed eft ante omne id, quod ueritas pernos concipitur, et nominatur, in in» finiturn excellêter gent. Nohne nominatis Deum, Deuic hr ist Nominamus. gen T. Vel uerum dicitis, uel falfum £ ch Ris r. Nec# akeru, necp ambo. Ncn enirri dicimus uerum, quod hoc fit nomen eiustnec dicimus falfum, quiahocnon eft fal/ film, quod fit nomen eíus Neqj dicímusuerum et falfum: quú eius fimplicítas, oni-Uta tarn nominabilia, quâm non nominabilia, antecedat. GENT. Cur nominatis ip/ fum Deum, cuiusnomenignoratis^c HRiST. Ob fimilicudineperfcdionis. GeN r-Declara quçfcnCH RiST. Deus dicitur, à o^Wjid eft uideo. Nam ipfe Deus eft in noftra regione, utuifusinregionecoloris. Color enim non aliter atcingítur, quarri iiífu, et ad hoc^ut omnem colorem liberé attingere pofsit, centrum uifus, fine colore eft. In regioneigiturcoloris, non reperiturmlusiquia fine coloreeft. Vndeftcundum regionem coloris, potius uifus eft nihil, quâ aliquidma regio coloris, extrâ fu/ am regionem, non attingit efte, fed affirmat omne quod eft, in iua regione elle, ibi/ non reperit uifum. Vifus igitur fine colore exiftens, innominabilis eft, in regione côloris, quum nullum nomen colorum, illirefpondear. Vifus, autem, omni colori nomen dedit, per difcrctioncVnde âuifu, dependet omnis nominatio, in regione co/ lorisded eius nome, a quo omne nomen, in *regione* coloris, porius nihil effe quâ aliquid deprænditur. Eo igitur modo, Deus fe habet ad omnia, ficut uifus ad uifibilia gen T. Placetmihiid, quoddixifti, et planeíntellígo, ínregíoneomníGcreaturaru, non repperiri Deum, riec nomen eius. Et quod Deus potius aufugiat, omnerri conceptum, quâm affirmetur aliquidtquum in regione creaturarfi, aon habens co/ ditionem creatur^nonreperiatur. Etin regione compofitorumino repedatur nifi compofitum. Ecomnianomina, quar nominanturffunt compofitorumjcompofittï autem, ex fe no eft, fed ab eo, quod antecedit omne cómpofitum. Et licet regio coni pofitorum, & omnia compofita, peripfum fint, id quodfunt: tamen quum non fitcompoficum, in regionecompofitorum, eftincognitum. SitigiturDeus, quieftab oculis, om/ nium fapientum mundi abfcondicus, fii fircula benedi&us.

Amèn-

PRIMI TOMI
FINÍS.

TOMVS SECVNDVS,

NICOLAI DE CVSA CARDINALIS, IN QVO QVID CONTÍNE&

tur,proxirnè fcqucns pagina indicabit*

Series eorüm quæ continentur in Secundo Tomoi

De Annunciatione»
2» Excitationum lib›
3‹ De Æqualitate»
4. De Catholica concordantia?
Epiftolarnm líU
*é** DePacefídet
7› Cribratíonum Alchorahi?
8* DeNouifsimodíct

NICOLAI DE CV-
fa, de Annünciàtione glorioiiisimæ

Virginis María?, deuotus Dialogus. In* terlocutores:

AVTHOR, CHRISTIANVS, MARIA.

IA Dialogi,deuotus quids cum Maria foquitu r Chriftianus,infefto Annunciationiseius,cui nomen deuq to: Chriftianus. Volens igitur hanc feftiuitatem dígne peragere, intrauitcubiculQ futim, & proftratus humi, primo foam culpam dicebat' & poft netum 6<lacbry/ mas^quadam intima deudtione, & feruenti defiderio, cogitabat,fi poifet debite memorareea,quæ hoc die fe fto memoranda eran t:Ô£ occurrebat, hoc illi non eife pofsibile,qma idiota erat & ignorans. Et demum cofu giebatadbratíonemauteí daretur fapientia/apparuitqs illi uirgo gloriofa,&cerriiusjiadic pauimcnto,ipfa au/ **tem** côfortabateum,dicês:Nôii timere,egó fom mater humili?,mater mifericordie, mater tüa,& omnium iiæredu regni,cohæredumfilij. Et tetigit eum tadu grariæ fortítudíniSj& refumpfit f£irítum,¿¿ confortatus,fe parûm S? timide erexit,dicens; CHRISTIANV «.Recede a me,mater regís cœlorumtquia peccator egofum,homo omnium homínfifordídiísímus,domus liæc tota immSda eft,propter peccata mea. mar ia. Quia te immundum cognofcis,gratia non cares, fíC quantô te ímmtindíorem effbreipicisjtantô te melius cognofcis.Ego autê mater fum omniuqui feipfos cognofçunc.Illi etenim font fdtj illuminari omuí fcientía : ego (um María illumh natrix.Vnde cum íllís participo lumen,qui feípfos cognoícunt,fedefto cofolatus. Nam qiium tibí peccata tua foeda fint ó¿immiinda:íígnum eft,quod dignus es, mâi me uififeris,quæficut myrrha eletfta,præbeo fuauitacem odoris. Cui enim peccata/ fua,fohtfoEtoresdííplicentifs¿mí:hícíanuseft,habes fanum odoratum,hic habet lui eidos bculos,qui fuam intuetur uílitátem,&í meretur ipfe, ut me fibi repræfentcm, quæ fom mater pulchrae dílecftíonís,6¿eum ut ma ter diliga &pafcam.Sed quia toto corde flagítaftí, tibi darífápíentiae gratiam,ut digne pofsis meam recolere kftiuitatemxecce ego adfom mater gratiae,ut tuis petitionibus fatisfaciâ. Erecfttis itaqs pau* lifper Chriftianus,ad matrem gratiae exorfus eft, c h r ï s t .O mater gmiæ,dignum effet,quia ad meum mifertim tugurium dignata es defcedere,ut te aliqua digna laude & falutationeredpere.Sed quis ego fum,quialiquidtaleproferre ualeam, quod excedit omnem ualorem,quibus telaudibusefteram uirgo,quia quem coeli capere non poterant,tuo gremio cÓtuliftí.Regína es ccelorum,mater angelorum horni num,iubilus Prophetar5,& quicquid dici potefttttu excellis in eo, quod mater Dei es hominis.Qiiomodo agam,falte pro meo debito ? nam ut ce decet,impo (sibile eft aggredi. Contendere canien debeo,ut in me non fit defeAus ullus, quin oh peragam. Ad hæc Maria.Pater omnium codeftis,qui te creauit & cucfta,te inftruit quo^ modo me ut fiftj fui matre falutes. Nâ nihil gratius fieri poteft, cfü ut fiaqquod 'Deus ordínáuit,ut fcilicet angelica faliitatione utaris,quando humanar,ad fàluundâ Chri fti matrem,deficiunt laudes. Conforta tus eft itaqj fpiritus pêrfonædeuotfïq&dixit: Aue Ma ria, gratia plena,Dominus tecumf Ad hæcMaria,quafi in lætiria fpiritus *SC* claritate,fuprà modum arriiiqdeuotæperfonæ,dicens, mar i A.Angelus^mihieam ipfam (alutationê angeliceprotulit,& quanto ipfam audio magis angelice proferri, tanto magis gaudio adimpleor.Dum enim mihi mémoriatantægratiæ,deuotepræ féntaturùntcrno gaudio perfundor.Ad hæcc h Ris t .Dic quæfo Maria.quo modo

àdhoeperuenire poffirmut angelíce 4 me faluterís?M ARi À.Angelus fpíritus èft íft teHe<ftualis,quantoigítur aliquis fpirítualísmagís.eft,etmínus carnálisjtanto ine,o fpirítus eft intellecftualior3S¿ minus diftradus,fedcolledior et feruentíorjtantoq? magís angelisauCogita igitutjUt dum me falutas,nunquam te fatí» me augelíformíterfalutaffe, et Temper iterando,contende interiori feruentía fpirítus, uelle mefa lutarejetficgrateperges.AvT.Deuotus Chríftíanus,refiimpfitaltíorígradufalutationem,&uidirmaiori laetitía inflammari Mariam,quæ eum amorofíorí intuitu fpiciens,aiebat:Fili,ficperfeuera,ettenondeferamutmaterfouere&nutrire,utfi® particeps hæreditatis filiorum Dei3& cohæredu filq met Chris T.Videtur Maria* quod in bac falutatione,fit feftiuitatis hodiernçincipieda memoria.M *A*Ri A.Id reifté tibíindetunquia hæceftomnium feft¿uítatumearum,príncípium.CHRiST.Prímo me mouet id,quod Lucas fecretarius tuus,de teferibit, quomodo tu fuifti turbata» in fermone falutatíonís iftiustS?fi turbata,quomodo deleâaris?M *A* Ría. Angelus hanc turbationem uidens ex timbre prouenire,dicébat:ne timeas Maria.Non efiíni turbabar,tancg in re ingrata Ôidifplicentiîfedcelfitudo annünciationis terruit me* Non timebam,quia angelus mihi loquebatur,quafi ex nouítate(nonením fuit noluummihihoc,nec^hæfitabam,Qbipfumangelumuirtutis fortitudinis Dei,qui " lmihi fuit famíliarís)fed turbata fui,tit oculus turbatur,quando lucidiffimusradius in 'ciditrnípfum.Níhilenímlucedeleíftabílíus eftuifur,qui tamen ab excellentia tur=* bat nimiæ lucis,adeô utlachrymetur. chrest. Domina cur cogitabas,qualis effet tfta falutatioftibi enim non defuit omnis intdligentfa:atteftante angelo,qui dixit» te plenam gratia, maRiA.Non cogitabam,quafi non intelligens falutationem,ned interrogatu angelum,ut mihi exponereufed quafi ftupida,cogitabam circa falutatione,qualis fcilicet illa effet,quat mihi ancillæ *OC* famuîç,de codo ¿ntímabatur.Ndnne fi humili feruo,propter (pern annunciarent, quomodo ipfe, in regem eleeftus e£ fet,ob rei magnitudinem ftupore fufhinderetur?& dimífsis offices fenfuum,anima fein cogitationem c0ntrahcret,circaannunciationemeledionis}cogitans qualis il lacflet? christ. Redé erat domina admirandum de fakitatione,& eius qualitate.Nam ea Dei fortitudo,de coelo annunciabat,uerbis angelicis,non humanis. EC feenim vírginemínplenítudinegratiaf,cumqua Dominus,*8¿* quæ çum fit Uíjgo» í habeatbenedícftionem foecundítatís,ínter mulieresífuit nouum,quod Deus fecit , fup er terra.Vf enim omnibus habí tantibiis in terra,Væ erat de terra:!ta Auedecoe^ lo.Omnes fílq írar,ó¿ uícíofi,ó¿ *fiibdiu* peccatis de terrât plenitudo gratiæ,de cedo* Omnes fub poteftate tenebrarum,de terratDominus autem omnium tecum,de cœ*lo.Omnes* uirgines(te domina exceptaJcaruerunrbenedi&ionefoecunditatis.Om-. nes fub poteftate tenebrarumfte una dempta)iubmiifa funtino quod ceciderint ont nes,fed quia cadere potuerunt.Non ab reigit mirandum &cogitandum.Sed,quíá angelus dixit. Ne timeas María,inuenifti enim gratia apud Dominum,fcire uellem O Maria,anneefflagitafti âDeo,ut in te hæc miranda fierent?mari AdPoftcp De» us,qui ante fecula,me filrj *fui* matrem elegir,8¿ ea mihi fecundum fuam mifericordi , am,dignatus eft dare ornamenta,quæ decethabere matrem fapientiæ patrismo eft paffus,uc mihi quicquamgratiæ et benedicftionisdeeífet.Deditítac^ mihi fapientíz am,8í íntellígentíam,fuper omnes homines &angelos,quæ mater eftedebui íápíentí£,rationis,&uerbúCdgnoui igítur,Deum per fuam míferícordíam promífifie» íe daturum femen,in quo omnes gentes benedícerencur.Inquo autem tempore,femen illud iureiurando Abrahgfuifiet ¿pmíffum,míhí & omnibns fuit abfeonditum» fimul & modus.Vidiafflidionem populi Dei,qui non potuit fíne ¿pmiffb femine» benedidionem fempiternamconfequi. OrabamDominum,ut dignaretur mittere illum quem miffurus erat,qui tamen cu in ípírítu mecum effet,fepremo defiderio, optabam eum in carne uideri,ut tolleret ¿mudo peccata. Cogitabam etiam,Ocjjfe lix eritpuerperà regis,cuius regni no erit finisiO nobilis,O Ç cafta,O *ii* hanc ui : dere ualerem,O fi dii famulari,fi inferuirepoffem?& dum fie conteplarer ,0¿ in me non effet nifi DomintiSjde cuius aduentu meditabar iannunciabir angelus,me in> uenifte

Dialogus*

úeniflc hac gratiam,ut fcilicet ego uídere deberem,ſalutare Dei mei.Et addidifiEcce cocípíes,S¿ paries filia, uocabis nomen eius lefum:S¿ hic erit magnus,ÔC filius altífsímí uocabitur,quod Dominus Deus,dabit illi fedem Dauíd,patris eíus,g¿ regnabit in domo Iacob,in æ'tèrnum,ÔC regni eius non erit finis.chr ist .O Ç exuberante gratiam,felicifsima uirgo,inuenifti,ut tibi hoc daretur uidere ex tuo uírgínéd titero,quodoptafti3utefles tu mater pueri,quæ folum optabas,te humillimam accii lam fore eius matris.Hæc uèrba angeli, exponunt falutationem, de qua ftupebas. Quando enim te uirginem3inter mulieres benedi&am,annuntiabat,œnondum ad recelant,te uirginem in utero concepturam puerumtbene de qualitate falutationis fuítcogítandum.Sedeamfoluít,dum dixit,te puerum conceptqrâ.Dic quæibdul cífsima uirgOjCur dixit angelus,ea quæfequunturîhic erítmagnus,0¿ filius altífsímí uocabitur- mar ia. Ego Mefíiampromíflúm,talem eflè credidi,& ínfpirituconcepi, qualem Angelus hic mihi annunciabat,me concepturam, ipfum fimpliciter magnum, non fecundum aliquod particulare donum, fcilicet magnum, fecundum íapíéntíam3ut fuit Salomon, qui habuit magnitudinem fapientiæ, interreges Ifrael,necB magnum fecundum pulchritudinem, ut fuit Abfalon » aut fortitudinem jUt fuit bampfon, aut prophetiam, ut fuít Helias, & ita de fingulisîfed magnufimplicíter,omní magnitudine perfeólíonis S¿ gratiæ,ut fit ípfe magnitudo,omnium magnorum.Conceperam enim fpírítu,utfilíum nô nifi akiisimi,ut poflet fie **efle** magnus.Concepi ígítur,authorem omnium & regem altífsímum,aluisímífíli um,ut regnaret ínfede Dauíd,et domo Iacob in gternum,cuiusregní non erít finís; Nullaením fandior fedes quàm Dauíd,nullus populus fandior,cg duodecim tribus Ifrael,quaè funt in domo Iacob.Vnde regnum eius, fandiitas, & íuftítía,in eter« num.Etquia hçcomnia cogitauerâ,quemadmodum SCprophetæ,illa deipfb prædixerantihincangelus,quimihílefum annunctabat,né ex nomine illo, quafi alium quendam hominem communem intelligerem,cum plures homines hoc nomen haBuiffent,addidit ita,quomodo lefus annGciatus,no eflèt quafi particularis ialuator mbellis,utlofue,inconfilrjsutlefus8yrach,fedipfa falutatio,quæpèr me,in Meflia fuitconcêpta.CHRi ST.Dicquæfouirginum beatifsima,quarereplicafli angelo,di cendotquomódofíetíftud,quía uírumnon Cógnoícd^Ma Ri A.Angelusmihí dixé rat,quomodo filius altífsímíuocarí deberet,6c íedes patris eíus Dauíd ípfi darí ,ícilicet quóniodo alterius,quâm meus filius efle deberet,quæ ipfum in meo utero generare deberem,hinc non concepi lege naturali,ufualiuè natura,alíteríd fieri poífe quàm per uirum:Et cum illum non cognofcerém, Interrogabam, quomodo filium alteri parerem,fine eius,cui ipfum parerem,conitimftione.Ad hoc angelus farisfaci endo,refpondit;Spiritus fandus fuperueníetín te,&uírtusaltífsímí obumbrabit tibúídeoqj quod nafeetur ex te fandum,uocabítur filius Dei.XHRist .O María ¿lluinatríx3expiana mihihæc altífsíma3díuiní præconis angelí, uerba. mar ia.Dí*. lucida íunt Chríftíane hæcuerba.Nam cum mihi dicere uellenquomodo filius altif fimi3quem concipere debili, lícetDauíd patereius nominaretur,non elfet nifi Dei filius,& non hominis cuíufdamaltífsímí,díxít,modüm efle in conceptu meo3ab arte fpiritus3&uirtutis Dei. Si enim filius patris,eft filius,propter uírtutem formati/ uampatrís,quaecapíturínuteromulíerís:fícerítfilíusDeí,ubínullaalía uírtus inrilisformatiüacoextiti^præterDeiuirtutem.SicexfpiritufandOjnonnifi faucium, et exuirtutealtífsímí Dei patris3non nifi Dei filius coticípítut.VndecG fandus fpirítuSjamor fit *QI* nexusîtunc charítas,qu¿ eft fpirítus fandus,iuperuenies in me operata eft,&in eíus operatíone,uírtus altífsímí eft mihi obumbrata,quafi fpirítus fan/ dus fit deferens,uírtutem feu uerbum Dei.Quando in me uerbum Dei,humanam induit naturam,mihí obumbrauítiquia ín me abfconià uírtus Dei,lucem fuam car/ neo uelamíne texit.Obumbrauítígítürfemihíuirtusaltifsimí,cum fcilicet fe condi dítín me,Dei filius.Vnde ficutuox,defertuerbum mentis ad auditum,^ auditoris intellecftus,uírtutem uerbí recíbít,et ¿n fe coñcípít,uóx aütem fit coadiuuans quafí déferehs,5¿non concipítur,fea mentaleuerbumaobumbrát hómlnís intelledium?

ut ficcóncipiatuntalí quadam fimil<tudine,uirtus Déífeuuérbiím,per fpiritümfuJ peruenientem delatum,eft folum inmeincarnatum.chris T*O María gratiofifsf/ ma domina,fcribit Lucas,angelum adiecifle hæc uerba:Et ecce Elizabeth cognata tua,SC ipfa concepit filium in fënedute fua,SC hie menfís eft fextus illi,quæ uocauw fterilis;quia non erit impoffibile apud Deungomneuerbum*Rogo mater pijísima cur ifta adiunxit^Non enim locutus eñ angelus,nifi neceflaria,maxime ad te,prude tifsimamDeieledamfponfam.MARa A.Sciuitangelus,me nullofuo uerbo hæfita re,quo ad id quod dixitffed folum circa modum^quo res fieri poteft,quæ prius fada non erat*Vnde quia femen illud benedidum Abrahæ,qui eft pater feminis fadus, quia credidit Deo in fjs qux fecundum naturam,feu ufum communem,fieri nequi- uerunt,non potuit concípí,níf í in fideliffimathincut quantum in eo fuit,accelera tío fieret conceptioni s,quam cito fieri optabat,furftmo ftudio hæc adiecit,ut circa mo> dum me ipfam quietaretNam ínquírereapudDeií?quomodo operetur,apud quiz nihil eft impoisibilcjeft inconueniensjquia id quod uult,necefle eft effè,non obftâ- teufo,naturarcontrario.Adduxitexemplumincognata*SicinSara fuit fides con/ firmata,quando angelus eam inftruxit,Deo nihil effe difficile,Nam ipfe,qui eft pu ra neceflicas,nonañríngíturadmLodum,utíicautfic agauex defedu enim eft, qui modus requiritur.Hinc ubi poffîbile8Cimpoffibile,quæ funt de mudo, ubi regnat modus,non habet locum,fed pura uoluntas,eft abfoluta neceffitasdbi de modo in quirere,eft fuperuacuffVffdeficfublata eft ame omnis modi hæfitatio.Et ob hoc cum iam in me nihil nififides firmiisima effet,confentiens refpondi: EcceancilU Domini,fiat mihifecundumuerbum tuum.Optabam enim ego,quæ eram ancilla Domiaf,utidfieret,quodmihiannunciatumfuit,ut fcilicet fierem mater Doming quae eram ancilla.chrestiAnvs.Oadmirabile commercium,creator generis hu mani,de fua ancilla inter creaturas,nafci dignatus eft. mariA.Natus ante fæcula Dominus creator omnium ,denuô in me conceptus eft,8¿ exme nafci dignatus fi» lías hominis,uthomo natus,denuo concipitur,ut&renaftaturfiliusDei.CHRiSK O fplendor omnis lucis intelligentiæ,hæc clare explana, mariA.Poft hæc fuo loco explanando,fi ardenter tnftabis.Sed cum fic integra fide optarem impleri uerbunt angeli,eomomentoconcepiinutero filium Dei,Ô£ angelus expleto officio,à me difceffit.CHRi STIAN vS.Recitat Lucas,quo modo tu exurgens,abijfti cum fcftina .tionein montanaludeç,in duitatem luda,ô£ quomodo intrando domüZachariæ, (alutafti Elïfabech.MaRiA.Elizabeth fuit cognata mea,quæ in utero ,maximu pro phetarum internatosmulierum^geftabatVndecummihiangelus hoc nuncíaflet¿ uífus eft me ad ipfam mittere*Bt ut ego ab ipfo angelo intellexi ipfam cocepiffe, pro meo gaudíonta æquum fuít,ut ipfà me fciret fœcundatum pro fuo, et quum cffem iuuenis, pro meo officio,uifum eft ut citó grauidam, annoíam cognatam ui/ fitarem,et ei feruítía ítnpSderem.nec ftatim officium ancillae poftponerem propter inaternitatem,fedadaugerem potiusperhumilitatem,per quam Deo placueram. Et (le cumfeftinacione montana tranfiui,utfieri folet inter amicos,qui fe ftudentob fequio mutuo afficere: et intrando domu Zachariæ,ea qua potui humilitate,et ani- mi affedu,falutaui Elifabeth cognata,illi congratulata,quod iam in ætate ^pgreffæ, tantae excellentiae admirandus côceptiis.chrís T.Praeco foannes,fixlicitate adau/ geret,et multa attulit bona,hæc mea uifitatio,grandçuæ matri. Nam ^ppheta,in ute- ro *fenilis parentis fenfit,in* meo Dominum futim adueniilead fe,cuius ipfe futurus erat præco,et puero paruo impleto fpirituiâncfto,et inlatebris uteri geftienre,pari- terimpletaeftElifabethmatereiusxita ut ipfa peçuejiirej,confitendoquæme nar- rante audire debuit.Exclamauit enim uoce magna,quafi impetu diuini fpiritus,ul- tra *aires* ¿nflamata,etdixít.Vnde mihi hoc,ut mater Domini meí,ueníat ad rnecCo fitebatur enim me matrem Domini futquam confeíftonem,níf ífpirítu fando reple ta fuífiet,nequaqp ^mere poruiffetCum ipfa effet anus,et ego adoldcentula,et uir gotquo modo me aliter fenfiffetpuerperam Domini fuiVcuius partus, ad feruidum SfuDominime^mirabilipeipronifioaefuit côceptus,depatre Zacharia fene,et

ipfaprouedæætatis fterili ? Cognata adiecít:Ecce ením,ut uox fàlutationis tuap fada eft in auribus meis,exultauit in gaudio infans in utero meo,ut iic non folum fi lium3fedetfeplenam fando fpirítu oftenderet,quandoipfefilius exultauitih uce-rOíethocipíáfenfit3quodfíerinequ¿uit,fíneadimpletíonefpirícusDominí*Sandír ficatus eft loannes tunc inutero3prophetansfigno,faluatorem adefte,ut fic ipfead hocin utero matris,propheta altiflîmi uocaretur,à cuius adúentu,fpírítum tâtæex* ulcatíonís haberetVnde continuo Elifabeth pariter fpirítu fando plena,me beqe-didam inter mulieres exclamauít,quía fciuituirginem,et addidit hecuerba ultra ea quæ angelus mihi dixiuBenedidus frudus uentris tui. lpfa enim eodem fpiritudo ifta fuit,frudum quem geftabam,efle illum benedidum frudum,quem olim Deus promifit,& quem ego tandem côcepûc h r i s t ,O fanda Elifabeth, uideo matrem Dominiadteuenifle3utexultantepuero propheta in utero tuo,ipfeparsuetris tui* prophetaret frudum benedidi uentris eius,ultra omnes benedidu*Et ficut uirgo af fecuta fuit omnem benedidione,ultm omnes mulieres,quia fimul uirgo et mater? ita et filius eiuSjinter omnes filios benedidus,uenit ad loannem,utfuurn præcone éum conftitueretiuenit María ad Elifabeth,ut fe matrem benedidâ, benedidi fur-dus audiret*O(quantigaudij dies eftíñaESedO uirgo felicifsíma3ut Lucas fcribit, addiditEliiàbeth hæc uerba?Et beata quæcredídíftí,quoniam omnia perficientur tn te,quædidafunttibiàDomino*Dicquæ(bMaria,curifta dixcrftC'M a r i *a.* Ego hihíladhocadmírandummyfteríumcÓtuli3nífífide.Etquiainmenulla alia poteft caufa,tantæ gratiæ,reperiri3redèmeexfidefolum3totumhocDeidonum confecti tarn,dixit ElifabethJBc qua uia poteft creatura aliquid à Deo confequí,nifi fide^Ne moením ex fe quiccf? poteft, et nihil eft quod Deus non poffit,quí folus ueraxÓ¿ fidelis eft in promíflis:quíaípfe eft ueritas*Hæc eft enim omnis iuftitia noftra,qui éx nobis iuftificari non ualemus,fcilicet Deo credere,qui potens eft, omnia quæ eft x(t perficere* Nihil enim uincit hue mundu,et omnes leges natura, nifi fides ***Qho-**i^odo poteft ille decipi, qui ueritati credit, cui nihil eft impoísíbde,nec difficile^ ÇHRiST.Decantafti canticiiniôMaria3quodquæfoexplanes3ut ficlæte huius fe-fti tfii memoriam perficiamafi te in hoc etiam audiuero, m a r i A.Exclamatio Elifa-beth3quæob fidem me beatam dixième íncítauít,ut decantare Magnificat anima mea Dominum*Hoc enim decantaui,quod anima Deo plena,didauit Nam anima **mea,**ex quadam exuberantia fpiritualislætitiæ,prorupit in canticum laudis tut illfl magnífícar£,quí fe mihi cum fit maximus in filia dedit, fpiritus meus,qui eft hita feu motio animæ,exultauit3nonifiinDeo falutarímeo.Spirítusemeftuíta anímgi quíiiituita abfoluta,quíDeus eft:0¿nonpoteftuitafpus,nífiinDeo exultare,q eft iubilus èius,amor,uica ôidefideriiï*CH Risr* Die uirgo,eft ne aliud anima fpus£ M A R i A,Anima eft quæ animat & uiuifîcat corpus,cuius fût omnia opera uitæ,quæ Uidenturincôrpore:fedipfaanimahabecinfe potentiam ,fe á corpore auocandí* adDeiím conuertendí,ó¿ tunc in fpiritumtranfit.Vnde ficut ignis circa ígníbile fe excedit,utípfum ígníat,S¿ ad hoc ut feorfum ad iphæram fuam fe moneat, fe unit ín pyramidèmmagnæpotentiæîfic anima,animando corpus,fe corpori uíuífican-**do**communicat3Ôü'neapartemultàmcorporeænaturæ efle uidetur? ut ¿gnisinlí-gno,multàmcraflænaturæ.Seddumfe feparatôc depurat, in fpírítum fortiífimunr (urfum tendentê,qui eft fpiritus charitatís,ferefoluít. Et eft hic fpírítus,acutíes ípfa rationis intelledus animæ*Quoniam autem anima,fecundum anímalítatc,íe ex-pandit per organa,& fecundum rationem eft altior>& fecundum intelledu adhuc purior,& cum nihil ametur nifi præcedêtefide:eft amor ípfa acutíes intelledus feu fidei,quæeftintelled:a*CHRis T*Profequere uirgo prudentiflíma cantícu.Curita exultauítfpiritus tuus3ínDeofalutarítuo?M a iu A*Quía refpexíthumílítate ancift læfuæ,undemaximèmeusexultauitipiritus,quia Dominus refpexít humilitatem anctllæfuæ.Ancillaenim3quæfenofcitancillarti,humilis eft? quia non fe nifi id efle cognofcit,quod eft.Hec operaturomnia,quæ ancillæ funt.Omnia autem quæan-cillæ furitjUt ancillæ3foïum hue tendSt^ut Domino placeanuQuod fi Dominus re/

fpícít,acceptandohumilítatemancillgfii2e:nonpoteftancíllanífi maxime *ín* fpirituj exultare.Illaenim,id habet qaod petit ch Ris T* Video, Deo nihil acceptius^ humilitatem,& hocdepræhendo,ex tua do¿lrína.Qnía fi in te no refpexit ad innumeras uirtutes tuas,quæ es gratia plena,fed ad humilitatem,^ mater meruifti fieri3 cum effes uirgo,propter humilitatem:tunc omni Chríftíano3uídeo humilitatemef fe neceiïariam.M A Rïa.Noh immeritô.Nam ut Dominum,quatenus Dominus eft decet altitudo *8¿* fublimítasu'ta feruum,quatenus feruus eft,decet humilitas,&om/ nis creatura ferüa>& fiffusDeusDomínus.CHju s r.Doceigítur me illam, glorio fe luírgo. ma Ri A/Vía eft,uttenofcas.Nemo ením poteft effe nifi humílís5qui advertir, 'fe nihil quanttun ex fe,effe,haec omnía quæ habet,non efte fua,fed eius, qui ad beneplacítum reuocatíonís conceflít,& ad finem ut ei feruíatur.Cogíta igitur, quanta maiora bona Domini tui poílidestquod tanto maiorem reddere teneris villicatio/ nis tuçrationem^Et fac fçpédifcufsionem,quomodo his donis fis ufus, quomodo uitæ dono,fenilium^ intelledhrs,quo modo dono omnium rerum, quo modo fe/ milia,uxoris,pueris,quomodo officio.Etfi hoc unum habes, quod nunquam tibi ui deaturutparuitatêtuâ quantum exte eft fuffícíen ter recolueris,6¿ omnibus tibi ad gloriam conceffis,te non effe ufum ficuti debuifti:Et fi te per te inutilem feruum reputas,tunc tua humilitas,qua ancillaris Deo grata efttquia hunc Deus refpicit,qui **îe** nihil reputando,ad ipfum confugit.c h r i 5 i\DicMaria,quæ funt figna humilitatis.M a r ia. Omnia equo animo ferre.Qui enim iniurias patienter fert,(è non reputat aliquid eftescuí quæuis iniuria inferri poffit,quafi fit infra id omne,cui iniuria in/ **ferri** queatjfed infirmitatem ita fert ut ianitatem,& paupertatem ficut divitias,^ ui **lia** officia ita lætè peragit,ficut non uilia.Quapropter exercitatio eft conueniens,ut difcas iniurias patienterferre/fcuilibus offïcqsfçpè te exerceas.Etfingularíus experimentumefthumilitatis,quodquisamat,fehumiliari& contemni tibi enim cenat **fi**dio humilitatis,quæ (çpeproueritate,fein hac uirtute offerte hr ist .Quomodo fit anima ancilla Deic'MA R i A.Poft humilitate fequitur feruitifr, cum devotione* Nam deuotio eft beneuola promptitude,qua mens afficitur in Dei fçruitiotturic fe Deo devovet,omnes uirtutes luas & uires,ordinatadDeicultum.Etquâdo feníualítás obtemperat,fine ulla reludatione,ipfi rationijtuncuincit ancilla,Deo auxiliante,maximecum quadam dulcedine ipirituali,et ardore defiderrj,per omnia fenfibilia ínconfolabiliiagítením amor Dei in anima,liquefadionem duri cordis,fruitionem,fiue deledationem,languorem 3¿feruorem,á gradus fimiles funt infpiritiu Sed ancillaris eft illa propriécÇ anima in (eruiendo habet,ut meliori & magis grato modOíDominoíeruiatettantuseftferuorjUtcontínue ftudeat melius feruirejqui nunefj fe iudicat,quicqj pro debito fuffîcienter feciffê.c H R i s T.Pergeuirgo glorío* fa,cur dixíftííecce ením ex hoc beatam me dicet omnes generationes^M A R i AQtsia 'Deus refpexit humilitatem ancillæ fuæ,quia fecit mihi magna,qui potens eft,ut fecundum potentiamfuam,qusEfolaeñabfolut¿potetía,cuíníhílrefiftere poteffime faceret ©tsroK^.Omnes generationes me beatam dicent,& non folum Elizabeth cognataffunt omnes generationes,cum ego fim mater,filtj hominis SiDei.Et pro/ pterea elegit me uirginem,ut ipfe non fitalicuiustfed uniuerfaliter filius hominis,ficut uirgo indeterminata ad uirum,potens eft uniuerfaliter à uiro concipere. Ita partus uirginis,eft filius hominis,non huius,aut huius,ut fe nominat meus filiustut **fit** fie minus,alius aut diuerfus,ab omni partu alio quocunq^Non enim habet lefus adium patrem quàm tutquia pater eius eft Deus,qui eft pater omníum.Et ¿ta eft leius frater omnium,fed ipfeeft'primogenitus patris,*ÔC* tanto verior,quanto ipfe non habet alium patrem,fecundum quemcuncp modum paternitatis, quemadmodum *&C* nos.Sic Adam,non habuitalium patrem,Ç Deum creatorem,fed terrenus fuit-Vnde non fuit hic filius hominis: quia Adam,id eft terrenus uocatur. Igitur ex terra, quia terrenus,et hinc AdamJefusuerô,cum fit filius hominis,non potuerit talis effe nifi Adam facftus fuiflet homotconftat, Adam creatum ex terra hominem, ut lefus ex uirgine,filia Ada?,crearctqr homo, Sicut igitur Adam propter Chriftum,ita

'hos omnes^qutex Adam fumus.Tantdautem excellentior Chriftus, quâm Adam: quanto initium Adæex terra humilius,cui'in ordine, ínfufus fuit fpiritus uitæ,ut fieret homo.Sedlefus nonfic,feduirtus altiffimifuit,quæ affumpfitnaturam humanitatis in uirgine.Ita Adam eftde terra,Chriftus de coelo,utorigo utrtufqj padit.Chriftusigitur,eftcomplementumomnisgenerationisexAdam,etfinis.Hinc beata me dicent Omnes generationes. Adhuc autem dico tibi,quod filius meus,eft pater bene didionis omnis.Nam ipfe efficit omnes filiosDei.Omnes igitur filq Dei, in ipfo co ıequuntur benedidionem.Quare ipfe eft omnium regenerator,& ita pater regene/ rationis.Adhucipfecft fides omniumtquia ipfe eft filius Abrahæ,in quo omnes fi/ deles fuerunt,& omnes fideles uti Abraham,in femine eius,quod eft Chriftus lefus benedidionem confequuntur. Vnde ipfe difcipulos,& eos qui faciunt uoluntateni patris,dicit matrem & fratres. Ipfe igitur eftfilius,nos eius mater fratres.christ. Tu regina mifericordiae,efto nobis uera mater,& benedidus filius tuus,ut creatione,ficetiam omnidiredione,fitnobismifericors pater .avthor .Hoc dido,difparuit regina mifericordiae,&recedens,repleuitdeuotum famulum íuumáomní fpe,fide,et charitatci

Dialogi de Annunciation^
finis;

EXCITATION VM

cx Sermonibus Rcucrcndifs. Patris

Nicolai de Cufa Cardinalis , Li*
ber Primus,

EX SERMONE, TV Q.VÏS ES.

V quis esc' Refponditeislefus:principiumqui& loquor lio/ biSjloannis.B.Propofitumeft pro exercitatione intelledus de principio,Dei dono quædam tangere.Eft autem principium ifi GræcOjfœminini genens,& in hoc loco áccufatiüí cafus. Hinc Príwipíw^ Auguftinus exponit,principium qui ftUoquortiobisme credite,ur non perdamini in peccatis ueftris.Pritaum igitur inueftigemus,fieft principium. Platofprout Proclus,in commenta/ - rqs Parmenidisfcribit)afferuit, hunc mundum exfenioricau-Pkitó fa in effe prodtjfle.Nam partibile,non poteft per fe fubfiftere,quod ením per fe fubfiftit,hoc eft quod effe poteft. Partibile autem, cum poffit partiri, poteft non elle. Vnde cum quantum eft de fe poffit partiri, QC non effe: patet, quod non eft perfe fubfíftens.fiueáv^vzróffrtfc// * Item uifibile agens,a git per uirtutem muifibilemmt ignis per calorem,& nix per frigiditatem.Etita generaliter agens,feu generans, eft inuifibile.Sed in per fe fubfiftente,idem eft agens & adum, generans & genitum* Non eft ergo uifibile. Item fi diuifibile effet per fe fubfiftens, fimul exifteret, Qd non exifteret: ficut fi calidum perfehoc effet, quod eft,tunc fe calefaceret,& ita effet calídum,S¿ non calidum.Quomodo ením fe calefaceret, fi non effet calídum?0¿ quomodo effet adu calidum, quando fe calefaceret *t*Sic per fe motum,effe ne/ quit Sicut igitur omnis motus,eft à caufa immobili : fic omne partíbile,á caula ímpartíbíli. Corporalis autem ¿fte uifibilis mundus,utique partibilis eft naturæ,cùm corpus fit diuifibile.Eft igitur afeniori impartibili caufa.Hoc exprimitSaluator nofter,quando dicebatîQuis ueftrumcogitans.poreftadticere ad ftaturam fuam cu<

..... Aa s bittó

i bitum dnum<LucsM2.Qui enim eft â caufa,ille non poteft adúcete, ut efle fuum fir
/maiusffedille dat incrementa,qui dedit 0¿ effe,fcilïcet Deus-Sic Paulus ait.i. Connu
I.Necp qui plantateft aliquid,autqui rigarfedqui incrementum dat Deus.Patetex his, quod foluminfinitumet £ternum,eft wfoTrostfayfiue perfe fubfîftenstcum illud folum fit impartibiîe, ÔC cui nihil adtjci poteft. Omni autem fíníto,addi uel fubtra/hi pofle}non repugnat,Non eft igitur finitum ¿v0v^¿sc$2p»fíue per fe fubfiftens,fed á caufa feniore.Quod autem non fit níñ una omnium caufa,feu unum principíumsdi co fecundum dodrínam Chrífti patere,quí ait,unum eflè neceffárium.PluraIítas,quá
Prodwx. A alteritas eft turbatíua,non necefíaria* Proclus ubi fupra hoc tali oftenditratione» Sí enim eífentplura principía,uticp íneo uno fimília effent,quía principia* Vno ígit partidparentíparticípatumutiq^priuseftparticipantíbus.Non igitur plura efleac príncipía,fed unum antemultítudínem.Etiam fí diceres,plura principia fine partidpatíoneunius,fermo ille feipfiim ínterímeret.Namilla plura,effet uticp fimília ineo, quia non participarent unoîôf etiam in eo diflímilía,qúia non participarent uno.Si? milia enim funt,qug uno partícípanLDiíTímilía igítur,quseunononparticípant.Pa let igitur,non eifepoffîbile,quod plura fíntprincipíaJÉadem ratione paterno plura efleentía ab uno deferta.Quando enim non participarent unojoret fímuí 0¿ fond*
fecudSíde fimília&díffimífia.EthxceftZenonisfubtilíshÿpothefïs,qui aiebaà Sí plura (tint entia,fimíle eft dífsímile* Qua hypothefim, Proclus ut prçmifî,expia? nat.VndefubtílíterconfíderantGnoneftníñ unum neceflarium ,quo deferto ratio
iwenicb. concludit,nihil efle pofleCum igitur ad neceflitatem efléndi refpícímus, Parmenk dem uerum dixifle uidemus.fcilicettno effe nifi unum,quemadmodum &C Chriftus^ unum dixit neceflarium Jn multis igitur,non uidetur nifi turbatio et deformis ihfinitas,feu interminatio,níñ unum in multítudineuídeatur.Arbitror ante Chriftw,ip fum unum nominaffe neceflarium,quia omnia necefsitantur ,feu uniuntur, leu ccm« ftringuntur uno,utfint.Etdum funt,ne defluant innihil.Quædam autem utfím,uni uncunQuædam uerô magis uniuntur,ut fint uíuant. AdhuCftridíus uniutur quæ? dam,ut finí,uíuant,Sf íntellígant-Experímurením, animam magis unitam quá corpusínam ipfaínuítamfuam unit fuum corpusab fefa(ftum,ettenetipfum nedeflo at Videmus etiam,ab unione uirtutem generari,nám quanto unio eft ftrícíior/a®? to uirtusfortíonVnde quanto effentia eft magis unita,tanto maíórís uírtutís Jdeom finita 6¿fímplícíter maxima unio,quæ eftunitas, eft infiniti uigoris.Ec ideo tee unitas,quaeunum abfolutu nominatur,nifi a deflet pofíibílítatí eftendi,non effet pof «ibilitas»fiue materia effendi* Vnde ens in potentia,non eft ensnamen ut in pote®-tía uidetur,non uidetur abfqj participatione unitatis,cumnonfitnihiI.EftautemM-fail,aut penitus defluxum,autnequaquam ut efle poffit,neceffitatumfiueconftridn. Etita ante ens in potential adtjciens;uidetur unum,fine quo neutrum efle poteft» HocunSneceffariu uocatur Deus,ut dicebatur IfraelitAudi IfraeI,Deus tuus un» eft,0¿ eft pater lefu,ut ipfe ait ad Iudços:pater meus quem uos Deum dicitis .De quo AduunM'Ille eft ipfa unitas, quae & ante unum,per fe fcilicet unum; licet melius fit omni nominabilí,8¿ infra dicetur Etnon poflumus negar e,quin feia telligatîcumrneliusfitfeintelIigere.Etideôrationemfuijfeu definitione, feuzé^ defe generat,quç definitio eft ratio,in qua fe unu neceflariu intelligit,6c omnia qug unitatecôftringunt,&fieripoflunt.Et Aóy¡¡§eft fubftatialeuerbii,feu ratio definid patriSjfe definientis,in fe omne definibile cdpIicans.Cu nihil fine ratione unius ne? ceflarrj, definiri poflit.Sicigitur Chriftus aiebat:patre *in* feuita habere,ita deditetfi fio,in fe uitâhabere Habereaut,in diuinis eft effe-Etigiturfilius uita uiuificans,ficut pater, eiufdefcilicer natur»,& eflènti&.Et ne hæfites,filiu eflè principium,aduertr3 principium eflè æternu» cum fit principiu,& quod omnia quaeuidetur inæternitate» funt ceternítas.Tue uides,quod non poteft efle principio in aeternitate fine principiatoín»ternítate»Vídereautemprincípíat0inaeternítate,eftuidere ipfum in prind pío. VndeprincipiatS,eftprincipiumprincipiatum.Etfcias,quod aeternitas noneft côfiderâda,quafi qtiædâ extenfa duratiotfed uti tota fimúl eflèntia5qu£ principis»

..... Quando

Quando igitur æternitas confideratur principium,non eft aliud dicereprincipíuni princípíati,cp aeternitasæternijieugternitàs principiati.Neqj aliud effe poteft gternitas,quâmæternum.Non enim poteft æternitas prior effe durationе æterno. Aeternam enim,æternitaticoxternum.Sic & príncipiatum, coaeternum principio* Si ením principium eft principiad principium,^ hoc eft idem, ac fi diceretur,æterni/tas eft æterniæternitas:patet clare, príncipiatum æternum.Vides igitur principíuni fine príncipío,6¿ principium deprincipío.Cum aútem uídeas principium,tàm fine príncípío,quám de principio in gternicatejuides etiá illius principi] quod uides finé principio, fi¿ príncipíj de príncipio,utriufcp principi]' príncipiatum,principi» fcilicet,principié de principio,^ utríufcp principia tu : una effe aeternitatis fubftantiâ,id tftunam effe aeternitatis effèntiam,quam forte Plato uocat unum.Nec uidetur hoc incredibile. Nam uídemus in natura temporali,principium finepríncípío,fcilícet paternitatemetprincipiatum príncípíumfilíatíonís,et príncipiatum utriufcp,fcíl¿-cet nexum amorís á principio utriufq? procedentem.Et quod fícut principium ge* nerationís fine príncipío,eft temporalejfíc et principium de príncipio,eft tempora lis principium amoris nexus,ab utroqj procedensxprima enim amicitia,ièu primus naturalísamorísnexus,eftpatrísetfdi].Sicutigíturíftain tempore uídemus:ica et uertffïmè in æternitate efle,non immerito credimus,quum tempus fe habeat ad gternitatem,ficut imago ad exemplar,et ea quæ in tem pore,fimiliter fe habet ad ea,quac in æternitatc.Exhis patet,uerbum quodloquebatur ludæis ut in themate,eflè principium de principio,etnonrecepiflenomen principi] à mundo creatoffedantequS mundus fieretjin aeternitate ídípfum fuiffêptincipium,et poft mundi conftitutíone ín tempore locatum fuiffè. Diceresuutbat audiente,quando dicis,príncíptj effe principium.HocenimnullusPhilofophoru admittit, ne procedatur fie ín ínfiníttF¿ er fublata fit omnis ueritatisinquifitio,quando ad primum principium pertingi no poffetDicononeffeinconueniens principi] effeprincipium in aeternitate. Nam 0 cut albedo,eft albi albedoificfi album effet albedo,non uariaretur neritas,fi dicereÊ albedo albedinis albedo.In aeternitate autem fic eft,quod «ternum eft æternitas ,et príncipiatum príncípíum.Ideo non plus inconuenienter dicitur principium princi pi]',quam principium príncípíatí.Neqj tranfire in infinitum hdcimpediuqutim hoc fit in infinito adu. Aeternitas enim,quæ eft tota fimul,nó eft nifi infinitas a<ftu.SedL ubi contradum,non eft idem cum abfoluto: ibi uerum eft,Sí id quod Philofophí di eunt,(cilicet,quod termini non fit terminus,ut humanitatis non i it humanitas :quia nunéjj deueniretur ad principium,quum infinitum nequeat pertranfiri. Hanc trini/tatem(quâ Chriftiani credum)utíc# ut Platonici fateant oportet,qui plures ponunt ttinitateSjCtideo ante omnes unamæternanuficutante omne temporale æternum, utante hominem temporale æternum.Dicunt autem et Peripatetici ídem depríma caufa,quam tricaufalem fatenttir.Sicliidai,Deoæterno tribunut unum, intellecftu étfpír¿tum5et8arraceni,firnílíterxternoDeotríbuantunum,íntelledum et anima ut patet ex libris eorum.De quibus alias didum eft. Adhuc forte de thematis intellecftuhæfitas,quomodo uerbum eft principium Dico effe(ut audtfti) effenttale per fefubfiftens principium deprincipio.Etfua æternitas, quæ eft et eíus effentia, eft*Ào^oifeu*ratioæterna æternitatis,et omnium quæ in æternirate complicantur. Neq? eft quicqj pofllbibîle fierficuius no fit æterna eftendi ratio.Omnia quæ per fe lion fubfîftuntjCum non finefurjpfius caufa,nec^ à cafuctfortuna,quænon funt nifi caufie per accidens,et non per fç,et eflentiales:oportct quod à caufa fint ,quæ eft per fe fubfiftens eftendi rerum ratio,ficuti abfolututn unfiexemplar,quod eft per (è ratio æterna,eft câ oís fimilitudinis.Sicutenim ro circuli,eftgterna,et periêfubfiftcs atq^abfoliitatqueadmodiSnon eft contrahibiliSjaurfenfibiliterdefîgnabilis.Sed ois circulus non poteft fine illa nec efle,nec íntelligí,et eft intelledluale æterna exSplar, omníucírculorff qualítercunqsfenfibílífi:ítauníuerfalíter,omne quod eftepoteft» tn ipfa effendi omnifi ratione,eft gternaliter,ut in ueritate exemplari, eft id,qcfeft

Plat-Mis*

Peribit ieU

s*rroii&

per ipfam *fut effendi* rationem; Vade fi adyertísdisec uerba Euangelii, ubi ait lefiis:

. ..... principium

Excitationuni

principium qui loquor uobís/unt ipfà lux intelIígentíxXoquítur enim uerbim caro fáftum,hoc fcilicet uerbum,quod & Deus,quiprincípíS loquitur fenfibilíteu , &r non eft difficile hoc capere,ícílícet,quód gterna eflendi ratio,tn tjs quæ per ipfum ffunt fenfíbilíterjoqúatur fenfibiliterXoqui eft reuelare feu manifeftare.Omne igitur fubfiftens,quijm fit ab eo,èft quod per féfubfiftít,quod€ftratio fubftâdæ eius» & locutio eft fuijpfius reuelatiOjfiue manifeftatio.Sicut quum omnecalefadum^ fit tale originaliter ab eo,quod per fe calidum,fcilicet igne:tunc ignis in omnibus cale facftis loquitur,feufeipfum reuelat,licet uarie/ecundum calefacftorum uarietatems propinquiusin pura flamma qg fumofa,8¿ purius in Carbone ignito,^ calidis cineribus.Sí'c *ÁÓyesjn* omnibus intellectualibus loquitur,íé reuelans puríusín Seraphícís fpiritibus,quâm angelicis,et purius in angelis,quâm hominibus,et puríusín hominibus,quorum conuerfatio eft in coelis,quam quorum in terra.Sedin Chn'fto,fii prâ omnem gradum,in quo *Kayas* nô loquebatur ut in alio,fed utin puritateprincv pfj. Sieur fi ignis non in alio calefa(fto,fereuelaret;fedin purifsimaflamma,quæin tpfb igne,indiflolubili unione fubfifteret. Diceres,cu ftatim Chríftus de patrefuo loquatur,ut habet Euangeliumtmira eft,quomodo fe dicat principium,qui fatetur fe uIium.Dico,quod no effet propria íocucío,fi íe príncípíatum diceret. Nam cum príncipíum,nih il fit princípiatítin natura diuina.ubi pater omnia dat filio, paterno eft aliud à filio.Et filius non poteft proprie dici principiatum, cum principiatum fît aliud âprincipio.Sedficutpatereftprincipiumjita dat filio efle principia Eft igitur príncípiumdepríncípio,ficutIumendelumine,S¿DeusdeDeo. Adhuc forre cogí tas,an *^GuTrósá^coniictiist* uerbo,6£uidetur quód ficSequitur enim ín Euágelío: Tune fetetis quia ego fiim.Solum autem quod perfefubfiftenseft,ueraciterdtoere poteft,ego fum. Dico,quód humanae locutiones,non funt præcifæ in diuims/ed ficutChriftus de diuinis humaniter locutus eft,quoniamno nifi humaniter capi po£ ftint per hominesdta oportetnos prçfupponere has Euangelicas locutiones,humai nomodo omnibusprædofiores,natnuerbaDei,deft loquitur. Principium enim, cum non fit ab alio,perfe fubfiftere dicimusxcS nihil effe concipere ualeamus, fi ipfum non conciperemus efle.Primum enim quod fe offert conceptui,eft ens,deinde ens talè.Et licet principium entis,nihil entium fiqcumprincipiu nihil fit principiari: tamennifi concipiamusprincipiumeffe,nullum de ipfo formarepoflumus conce/ ptum.Plato uero,qui uidit unum ens,unam eflendi potetiam,unum coelum, unam terram,quafi unum in his omnibus paflum,& contradum,^ akeratSuidens : feparans æ tolles omnia ab uno,uidit unum in fe & abfolutum.Etutfic uidetur: nec eft ens,nec non ens,nec eft,nec fubfiftiqnec eft fubfiftes,necper fe fubfiftes,nec principium,imo nec tinum,imo neceffetapta locutio,unum eft unum:c<5 copula ilia,Eft, non pofsit uní conuenire.Nec fine copu!a,dicendo fic,unum unum,effet apta locatioîcum omnis locutio,quæ fine alteri rate aut dualitate non eft,pferibilis,non coûteniatuni.Vnde fi attedis,ttinc principium omnium nominabiliumfcum nihilpofsit principíatorum effe)eft ínnomínabile.Et ideo etiam non nominari principium,(ed cfleprinciptj (nnominabilis,innominabile principium, omne qualitercunqj innominabileantecedens*Sicutmeliustuuides,contradi(ftoria negari ab ipfo,utneqj , íiqneqf no¡fit,ne$ fit & non fîunecp fit uel non fitffed omnes iftæ locutiones,ipfum non attingat,qui ottinia dicibilia anteceditEtiicet hoc fie fit,6¿ per fe fubfiftere ipii non conueniatjCum per fe fubfiftere,fine dualíta te diuifione,non intelligatur,ÔC unum fit ante omnem afteritatemttamen nulli ueriûs conuenitperfe fubfiftere, quâm ei quod eft omnium fubfiftentium caufa,cum nullum caufarorum,eius refpe ¿tuper fefubfiftat,aut fit,quícquíd fitCui enim omnia uocabula aliquid fignificantia,ueriûs conuenire poíientfquám ei,a quo omnia habent,et quód fine,**quod** no minen turî'Quæ ueríor fubftantia¥quàm illa,quæ omní fubftantiædat effe fubftan/, tíale: licet melior omnifubftântia nominabili? Vidit PIato,qUomodo per (e enSj ante omnia entia alia & alia exiíiít,íta per fe homo,& animal,&ita decæteris# Nonnehæcomni^quæ per fe fubfiftere uidir»non in alio «fed in fe uidit notionali*

tétfficettem esquíe iiife uidit notionalítesquafi *in* principió noíiohaiínm feu entíum rationis, quæ funt fímilítudsnes realium entium : uidit fuprà fe efte eflèntialitcr,ín conditore entium, fiait ín fe notíonalúer,ín côditore nodonum. Vade hie in fe uníuerfalís intelledus,qui eft aut conditor aut afsímílator,conditor eft eftentiâs, afsímílator íntellígens.Conditor in fe omnia uídeqhoc eft fe omnium uídet conditiuum,fiueformatiuu exemplar.Vnde eíus intelligere,eft creare. Aísímílator íntel/ Íedus^quí eft conditoris fimílítudo,in fe omnia uídetthoc eft, omnium uídet notió nale,fiuefíguratiuum exemplar,3¿ eíus intenígere,eftaísimílare,Vndefícut conditor íntelledus,eft forma formarum,fiue fpecies fpecíerum,fiue locus formabilium fpecierumtfic intelledus nofterffigura figurarum,fiue afsimilatio afsímilabílíG, fea locus figurabilíu.m fpecierum,feuafsimiTationG Adhuc ut circa hæc exerciteris, at/» tentèconfidera,Chriftum díxífle: AnteÇ Abrahâ fieret,ego fumJBtalibnante mun> di conftitutionem,& anteÇ mudus fieret,ante omnia.Nam per fe, eft ante omné fieri,quo modo enim per fe fubfiftere uídet,poft pofsíbíle fieriíquís deduxiflet pof fibílefíerí ín efíRnónne qui adu eftíRede igitur ante omne pofsíbíle fieri, uidetur per fe adu fubfiftens.Sed quomodo poteft uideri,ante omnepoffibilefierftnonne futurum,femperante fuit futurumtfgítur pofle fieri,femper eft præfens,per fe fubfíl ftentí.Vndecum id quod fit,fît temporalejtunc pofléfíeií temporaliterj eft phefèns per fefubfiftentí æternaliter.Id aute quod uidetur aeternaliter,apud per fe fubfiftes, eftutícp æternumîante autem aeternum nihil eft.Eft igitur fimilicer per fe fubfiftens* Quod igiturfitin tempore,eft per fe in æternitate fubfiftes. Sicut cum dicimus, noé aliquid faduros:utiq; hoc aliquid>antecj? fiat alijs uifibile,in nobis eft,& in nobis ui demus,& id fit in temporauifibiliter,quodeftin uerbo feu conceptu mentis menta liter,& in alrjs omnibus ¿miífíbílíter.Palam omnia efte ab æterno,ín çterno funtotti nía,ipfum æternum per fe fubfiftens,» quo funt quçcuncp fada funt.Omnia tempo ralia,fiintabintêporaliçterno:fîc omnia nominabilia,ab innominabili,ôfiia deorrt nibus. Ante omnia fecula,æternumîante ante,non eft anteiabfolutum ante,æternitas efhantecjj miïdus fieret,uidetur ante,& per nibil ante ante.Inmfo igitur ante,artrecj mundus fíeretjuídetur mundus non fadus,ideô per fe fubfiftens. Mundus igiî qui uidetur anteó? fieret,eft ipfum ante per fe fubfiftens, S¿ ipfum ante,eft mundus per fe fubfiftens. vnde mundus perfefubfiftens,eft ipfum ante,antecg mundüs fié/ ret. Ab ante igitur,fcilicet per fe fubfîftenti,fada flint omnia quç fada funt. Sicut fil dicit, anteefj domus fíeret:domus utiq? quæ fieri debuit,iâ eft nominata ante,qu5dei dicitur antecj? domus fieret.Omne igitur quod fadum eft,fieri potuit,8d ante nominatum eft.Fuit igitur ante in uerbo cj? fíeret,utí íbi,fiatlux,S¿ fada eft lux. Lux quae fiebar,îâantec[?ficret5cratin uerbojquia nomen eius lux erat. Nec aliud nomen lux fada habuit,quàm habuit anteq? fierettfed antecjj fada eft lux,quia erat lux,quæ fié ri debuit,erat per fe fubfiftens. Ante igitur omnefadum,eftipfum pçr *fe* fubfiftens; ficut ante temporalia,æternum.Proclus autem dicit,primo hoc nomen *(wSwrascciop)* conuenire tantum ut caufæ per fe fubfiftentium,ut hominis per fe fubfiftentis, quia ceternusítamen dicit ipfum unum,regem fcilicet omnium,filie Deum deorum.Spe cies cnim,6¿alia quæ ponit æterna,SCideó per fe fubfiftere; in primo,ut in caufa íontecomplicarí,0¿explícata in aeternitate aflerit, uti in mundo fenfibili, temporaliter et fènfibiliter,ita in æternali,aeternaliter íntelledualítenEt ficut negat unum» quod aflerit omnia utomnia caufa,non fubfiftereper fe,fed efte melius,ante otn/ neperfe fubfiftens:fic etiam de omnibus. Nam fic ait unum no efte,fed efle ante om nia quæfunt:& non efle in loco uel tempere,fed ante omnia localia temporalia* íta de omnibus,quoniam ante omnê affirmationem et negationem JBt tn hoc rede diciuquia ante ÔC melius oibus de quib.fieripdflunt,locuciones affirmatiuç uel ne/ gatiuæ.Sed quod plura pofsínt efte ipfi coæterna,tribus fuis hypoftafibus exceptis, nô benedíxítícií idem fíteternñ çternitas,qu£ plurificari nequit, ficut nec urtum^ ideó uti unG ¿mpartícipabíle,ne fit minus unum ex multiplicabile. Vnde circa gter/ nitatem, quam quídam duratíoncm fuccefsíuam3lí€ct infinitam putarunt,uídentuí

..... plutei

plures errafie.Sed qui principium confiderat,seternítatem,& ín ipfe ut principio S£ caufa elfe omnia ipfum unum príncípíumdlleuídet ubi ueritas,QC quícquid Parmenides concludit uía rationis?fcílícet,omnia de ípíq negando,8¿ quod non plus und oppofitoriimquámalcerum,uelambodeeoaftirmandai8¿ quod non funt mulca feu plura per fe fubfiftentia.Nam aut non participarentuno,á time in hoc eilem fimilia^et icerum ideo non finiilía,quia uño nô participarent îaiït fi participarent uno, cune per fenonfubfifterent,fed per unum,quo participarent» Non erunt igit plura per fe fubfiftentia.Quare plura,quæ fada à per fe fubfiftentí id funt,quod funuPartiapâcergo Uno,cum plura fine uno quo participet,elfe nequeant,fequeretur enim concradidoria fimul efie üera,utpraémíftítur.Díxí autem fuperiùs^perie fubfiftenti nullum nomen conueníre,quoniam innomínabile,índícibíle,& ineffabile eft.Etfâ ei unum propriènon conueñi tinos tamen(quoñíam non pofiunteílemuíta per fe fubfíftentía)facímus deeocoñcéptum,utdeünOjÓ¿unumeftquó ipfum nominamus,fecundum conceptum noftrum,6¿ dicimus, unam efie uniuerfi cauiàm,in fe omnium rerum ipecies complicantem, fuperomneni contradi¿lionera,politione, oppofittonem,affirmationemQCnegationem exaltatam:quoníamilla indicíbile non atcíngunt,fedinter effabilíajUerum à falfodíuidunnSermo autem circa unum non elhquía indeterminabile. Quare Plato, fimul mentiri dicebat,affirmationes negationes,in unofiôft ergo unum omni fenfui, omni rationi,ôpinioni,ô£ fcientiæ, omnibus nominibus incompradienfîbile.Deo tamen,qui eft omnium caufè^ùnS bonum ^jprius conueníre dícímus:quia unum 0¿ bonum,eftab omníbns defide rabile,ficut ab ómnibus fagabile,nihil & maíum.Deum autem dídmus unum,quo melius cogitari nequit,& non intrat in noftram cogitationem, aliquid melius efie eo, quod abomnibusnobis defideratun Hinc un30¿bonum ipfum Deü dicimus, ncc ina funt ln ipfo diuerfa,fed funt ipfum urium. Quod autem unum Produs nominarmccp ipfum Deum unum,ut cognitum nominamus,quia ante omnem cogni tionem,uuumeftdeliderabile.NoneftigiturDeicompræhenfioquaficognofcibilium?quibus cognitis>nomina imponatur: fed iatelledus incognitum defiderans, &compræhendere non potens }ponit denominationem unius,diuinando aliquo pado hypoftafim eius,ex indeficienti omnium unius defiderio.Quod autemDeus non accedatur intelledualiter, Proclusaiebat^ideoquiatunc folum intelledualíá natura ferretur ad ipfum.Nam non intelleduales ipfam non appeterent,fed cum ip fe fit,cuius gratia omnia id funt,quod funnab omnibus naturaliter defiderari debet, uti eft ipfum unum bonum,quod omnia appetunt, omnia entia penetrat. Ad/ huc attende.Multitudo ab uno deferta effe nequit,ut patuit.Vnum igitur eft hypoilafis eius.Sednon unum participatum & coordinatumipfi myltirudinu qiioniam tale ín fe,non fubfiftít,fedin a|io/cilicet multitudine.Omne autem in alio,eft ab eo quodinfemaminfeeftprioriterquaminaliojinquonon eft mfi aliter. Aliter ante ¿ præfupponitin fe.Hypoftafis igitur quod in alio,eftab eo quod in fe.Sic hypolhz fis coordinad ab exaltato,etpartícipabílís ab imparticipabili.Omne igitquodin co fiderationem cadit,aut eft unum exaltatum,autcoordinacum mulcicudini.Coordinatum uero non habet hypoftafim,nifiab exaltato,Vnum igitur exaltatum, eft hy/ poftafis omnium hypoftafeum,quo non exilíente nihil eft,Si quo exilíente omnia id funt quodfunt,&quo exilíente S£nonexíftente,omnía exiftunt & non exiftat. Entia igitur cum efie defiderent,cum fit bonum: unum defiderant, fine quo efleaequeunt,quid autem fit quod defiderâticaperenequeunncum quodlibet entium fit unum,participationeunitatisparticipabilis,quaehabet hypoftafim fuam,ab impar tíc¿pabílí.Parcicipabilísautem,noneft capai ímpartícípabilís:ficut capabilis,noa eft capax íncapabilís,6¿ caufata caufæ,& quod eft fecundae,no eft capax eius quod eft primae Et licet non fic capaxinon eft tapien penitus ignorans eius,quod tantope ré defiderat,fed certifsime fcit i,pfi5 efie,quod defiderat.Ec íntelledualís natura, qux ipfiim efieicit&incomprçhenfibilem:tantô fereperit perfediorem,quanto fcit ip firm magis incomprehenfibilêjnçomprçhcnfîbilis enim,hac fcíentía ignorande acceditur.

¿editur.Parmenides hæc attêdens,ad ipfum un# exaltatu rerpícietís,unu ens efie dï
ceba L Vidit enim in imo ente,omnêmultitudinecÔplicari.Et ea multitudinis caufa
fit unitas,fine qùa effenequitiideoad uirtuale unitatis caufatn refpícíes,enS una
tuliqomne multitudine in uno coftderans.Zeno in multitudine entium,no tridens 1
nifi una ens participatu,dicebatmo effe multa quæ entia^it em multa,ab uno defer
ta no firntjpropter un# igitur fubfiftut.Non funt igit multa quæ entía,nifi uno ente
'participet.VnQ igitur eft hypoftafis.EtZeno nô uoluít idem dicere,quod P^Tfneni
desinam no refpexitad una exaltatu ficut Parmenides,fed participatu.Meliilus aut McIufWa1
áccefíítadaifertioneParmenidis,multitudinequidein uno fecund#caufârefpiciës3
un# aut in fola m altitudine,ialuare nô potens.Vnum guide fecunda fe ante multítu
diñe eft:multitudo uero,omnino ex uno eft quod eft.Sed qui cofiderat,omnë unita
te habere aliquam fíbí coniundâ multitudine,^ quod omnis multitudo,ab aliqua
fibic5uenientiunitatec0tinetur:uidetun#fimul& multa entia,in unitate multa,&
in multitudine un#,fine quo nec effet ordo,nec fpecies,nec quiccfj, fed. confufio 0¿
difformitas.Nec refert,fi eo modo quo de unitate didu eft,dicas de aequalitate, uti
înprçcedctifermonehabes:nam æqiialitaseftunificâs,& poteft dici unionis caufa,
ficut unarie bonitas,Si iuftitía,et talia. Adhuc attende,quomodo quidam dicunt de
dualitate,qui fit imitas fimul multitudo:quoniâ hoc uerû eo modofficutic^ quod
cftcaufa imíonís,fecudiitn caufameftuníj,ficdualitas fecuducaufam eft multitudo:
dualitasem,ubiqjmatereftmultitudinis. Dualicasautnoeftdefertaabunojomne
errim off poft and eft,uño partícipat,oía pofteriora priorib. participât,Ôf non econ
uerfo.Dualitas non eft prima unitas,oía antecedens,Sí exal tata fuprâ omniaffed eft
■participata unitas.Habet enim ab unitate qd? eft unitas fic eft aliqualiter unitas
er dualitas.Et ita uidet unitas eíTemultítudoifed eft unitas,tanqj uno participans,
multitudo,tanqj caufa multitudinis.Sic intelligo id quod guida dixerunt: dualitate
neq? unitate,neqi mulcitudinem.Plato autepoftunii, pofuitduo principia, fcilícet: pto;
finitum 0¿ infinit#3pata ficut numerus poft una eft,ex finito *& iafinitoSi* enim uni
tare unmeri,à numero feparatam,côfideras:monas eft,Sí non eft num erus,fed prill
cipium numeri.Si multitudinem ab unitate defertam3confideras:ínfínítas qtiçdami
eñ.Numerus igitur *ex* imítate Sí multitudine,tancg finito Sí ¿nfíníto,coiiftítuíuide
tur,ficdeomni ente.Capit autem infinitatem pro interminato Sí confufo, apto ta/
men terminari 6¿ finiri.Fmitum ueró pro forma 'finiente *QC* terminante infinitatem;
Et fi quis fubtilius aduertit,non eft Melifsi pofitio ita abfurda,ficut Ariftodes eam
redarguitiNihil enim in omni confideratione uidetur,cg ínfínitas,fcilicet:infinítas fi
níenSjSí infinitas finíbilis. 1nfinitas finiens,eft finis cuius non eft finis, 6< eft princi-
pium per fefubfiftcs,omnem finem coplicans,& eftDeus ante omne ens.Et infini
tas fínibilis,eft carecía omnis terminí,8í definitíonísfinibílís fine infinito,eteft poft
'omne ens.Quando igitur infinitum primu,finitfecundu:oritur ens finitum,ab infi
nito principto,fcilicetaprimo>quodeftpluicg ens,cum ipfum procédât,no à fecun/
do,cum fit poft ens. In primo infinito,funt omnia definibilia actu. In fecundoffunc
omnia definibilia„in refpedu omnipotentiæ primi. Vti dicimustper omnipotente
de nihilo omnia poffe creari,non quod in nihilo,fintomniain potetiatnifi referatur
potentia ad omnipotentia,ubi coincidit poffe facere,cum poffe fieri, quafi cocipias
omnipotentis formae ipfum nihil,effe materiam,quá ut noluerit formet>Sed formae
non omnipotentis *QC* finiteuirtutis,non effe nihil materiam,fed magis formabilemi
leu minus refiftentcmt eft pofsibilitas effendi,hoc quod forma formare poteft,
spta Si obediens,ut mereatur tale formam.Hoc dicebatPlato,quod formæ daretur
fecundum merita materiæ.Refumendoitaqj quæ tatfta funt,principium eifeunitrt*
num,Sí ipfum pternum manifeftum.Dico,hunc mundum ab unitrino principio,id
effe quod eft,nec font multa principia ut patuit,non multa, non poffuntnifiummi
concipi. Ante igitur hunc mundum 6¿ multa5principium quod eft non multa : ficut
ante ens non enS)Si ante mtelledum non intelle<ftus,& generaliter ante omne effa
bile ineffabile Negatio ígítnr?principium omnium affirmationum: principiffenim

. nihil

nihil eft príncípíatorum.Sed cum omne caufatum,uerius fit in fua caufa^'in fe ip-(cogitur affirm a tío,melius eftinnegatione,cum negatio fit eius princípium^Princi pium igitur,eft ante maximum & minimum pariter,omnium affirmationum,pur^ non ens entís prtncipinm.Sic uidetaranteens,quod per medium coincidentia: ma ximi&minimi,uidmirfuperexaltaturmpræcedit enim ens, quod pariter eft mini*, me Ôd maxime eris,fiue fic non ens,quod maxime ens.Non eft principia entis s nulla tequsens,fed no ens modo dúftorcum enim uídeo ad principium entis,quod no eft pr* icípíatum ipfum,uidéo minime ens efte, cu uídeo ad principia entis, in quo eft melius príncipíatum cjj in íe,uídeo ipfum maxime ens« Sed quia idem principi-um,eftfiiper omnia oppofita et effabihajnefíabílíteríuídeo ipfum ante maximum pariter minimum,omnibus quædicipofluntfuprâpofitum.Quare confequeii-ter omnia,quæ de ente aftírmátur,paríformíter de principio negâtur,modo prçmïfi* jfo.Omnís autem creatura3ens aliquod eft,nónmulta. Igitur omnium principium» omnia complicatîficut negatiua prçgnans dicitur,affirmationis fcílícet, ut non efte dicit fic non effe,ut pereflefignificaturjed melius efle.Principiu igit ineffabile,nec principium nomínatur,necmulta,necnónmulta,necunümjnecalío nomine quo* cunc^tfed ante omnia illa,eft innominabiliter. Omne enim nominabile,aut figura* bile,feu defignabile,prgfupponit alteritatem & multitudinem,&non eft principia* Omnis enim multitudinisjunitas principium.Multa non poflunt efle æterna,cum æterniï fit æternitas,ut prgmittítur.Príncípium aut æternum,imrnultiplicabile,pffii cípíum non eft alterabíle,nec partícípabile,quia gternítas-Nihil igitur in hoc mun-do eft3eiusfimtlitudiuemhabens,cumnonfit defignabile, nec imaginabile. Mun* dus autem, eft infigurabilis figura,& índefignabilís defignatioxmundus fenfibilis® eft infenfibílís mundi figura,8? temporalis mundus æterniôd intemporalis figura* Figuraiis mundus,eft ueri infigurabilis mundi imago.Dum uídeo per contradi* ¿loria principium,omnia ínipfo uideoJEftè enim non effe,omnia ambihcff om-ne quod dici,aut cogitarepoteft,auteft,aut non eíhPrincípium igitur, quod eft ati teconttadi(ftionem,omniacompiicat,quæcontradidio ambit,principium uidetur *in* oppofitorum æqualitate.Abfoluta aqualitas effendi,8< non effendi ,noneft par-ticipabiiisicumparticipanSjfitaliudaparticipato.Aequalitas ígítur,inalio ñon ni-fi aliter participabilis,non eft æqualitas,quæ principia ffiperexaltatum,füperæqua le & inaequale. Nihil igitur ex omnibus3æqualiter poteft effe nô effe.Quareduo contrádídoría,no poflunt æque decode uerífícaii.Om oís igiterea tura,impartici/» pabileprincipin in alteritate participatjficut æqualitas impartícípabilís,in fimilitii-dine. Siiriilitudo aequalitatis,eu non fit aequalitas,fed eius fimilitudo,nÔpotéfteflè nec maxima,qua maior effe nequit,nec minimajquà minor effe neqüítiquía no effer fimiLitudo3feuautnihil,autæqualitas.Participabilisigitureftæqualitas ínfimílítu# díne,qu¿ alia etuaría effe poteft,maior aut mínor.Creatura cum nihil fit»6¿ tota efle fua habeat à caufatin principió eftueritas.Principiff enim,ueritas eft omnium crea* turarum.Mündus igiturifte, que Magifternofter dicit conftitutS,quando ait: ante mundi conftitutionem,non eft ueritas,fed eius principin eftueritas.Obhoc in mu-do conftituto,nihilprçcïfeuerum rèperituf,nullaeftprecifaæqualitas aut inæqua-litaSjfeufimilitudo fiue dífsimílítudó.Mundus eñím, ueritatís prgcíííonem capere nequítjUtdefpírítuueritatisfupercosléftíSjMagifter nofter affirmat. In principio igitur,quod eft ueritas,funt omniajpfa æterna uefitas:quia mundus conftitutus per æternSmundum,fiue principium conftitutus3hÔ eft inuerítate,fed fallibilitate uaríetatís pofitúsificnonínbonOiquodfoiíDeOjfíuéconftítuentí mundo conue-nit,fed in maligno pofítus eft.Poflet quis dicere,mundum omnia compledi, quoni am uidetur ante eius conftitutionem.Et uidetur conftitutus mundus ante conftí-tutionem* In principio Verbum efat,& mundus conftitutus^ per ipfum eft confti/ tutus,ficut uerbum ante defigna tídñem,ó¿ uêrbüm defignatum. Quando enim in-tellediusjiurjpfius uerbfi mentale,in quo feíriteflígít,üúlt manifeftarejhoc facit per clocutionem3fiuefcripturam,feu aliam fenfibílem defígnatíonem* Verbum igi-

tur

tur ante defignatîonetn, mentale eft?defignatS uerô> induit fenîibilc fpecíemj S¿ fie infenfibile, conftitutum eft fenfibile, Sefibile auté» ád infenfibile nullam habet pro/ portionem.Sic fe habet aliquo modo mundas conftitutus,àd confli tuentem. Patet igitur,principium uniuerforum,non efle nec# aliud,nee# idem refpedu creaturarum fuarumí ficut uerbum indefignatum, eft nec# aliud, nec# idem ad fuum defignatum» Primum enim principium, eft ante omnem alteritatem & identitatem, ficut natura incolora ta,nec# alba, nec# nigra dicitur : non ut illis priuetur ut materia, fed per emi- nentiam, quoniam eft ipforumcaufa. Sic negamus uocem& filentiumde animat quoniam non eft nec uox nec filentium modo, quo lignum, fed modo quo caufa ni/ hilcauiati.Caufatenim animaiftainanimali.Itaomniadeunoprincipionegamus* quæ ab ipfo procedunt. Etnoneft principium unum, dans omnibus hypoftafim,ali udautidem: fedfuperexaltatum per eminentiam, ¿C in omnibus periplum co nfti/ tutis. Creator non eft idem cum fua creatura, ficutnec caufa cum caufato, fed nort adeô longe abeft,quod fit quid alterum.Oportet enim ípfíus & ere a turar,quæ nume- rum conftituereat,effe aliquod principiumt cum omnis multitudinis uriitasfitprin/ cipium, ÔC ita primum principium, non effer primum principium « Et hoc Paulus Apoftolus exprefsit, cum diceret : Deum non longe à nobis abeffe, cum ín ipíb fu/ musôÉ mouemur* Quemadmodum etiam primffsimam monadem, dicimusinnu/ meratam,non tanquam fubmiffam materiam numeris, interminatam, fed ut in fe omnes numeros ¿fpecies numerorum complicantem producentem,quae nort eft aliud aut idem,cum quacurtc# fpecie numeri*. Sic de uno principio,quantum no/ ftra capacitas nobis fuffragatur, conceptum facimus fimilitudinariumqualitercun/ c#,licet ualdê infrâ præcifionem: quoniam eft unum principium immuítipíicátum* omnem multitudinem complicans & explicansffeu producens, cui fi addis aliquod quodcunque, puta dicendo unum ens, non manet unum fimpliciter, &tranfitirt multitudinem,multaque entia,habet ab uno primo principio,quod funtmulta ab eri ter, quod fint entiaJEt ita omnis multitudo eft ab uno, ut multitudo eft, contratftà multitudo, contracftionem habet ab uno contrado : ficut multa entía ab uno ente» Ens ab uno habet quicquid eftmno enim fublato, nihil remanet. Et fi redle attendis, additioad unum, non eft additio ad unum fuperexaltatum, fed eft modus effendi* quodeft ens entium unius participalis & contrahibilisad uarietatemificut de aequa- litate imparticipabili,& fimilitudine eius participabili, prædixi. Sic entitas,eft tini/ uerfalíseflendímodus, partidpabilis unitatis, & uita modus eft eflendifpecialioi? perfecftior,unitatis participalis. Etintelleduseft adhuc perfecftior modus. Sed abfolucae unitatis, contrahibilis unitas, fimilitudo eft ÔC ima go,quæ **non eft nifi de/** fígnabilítas fíuéreuelatio eius: utí defígnabilísíndíuífibilitaspuncftí, fe habet a din/ díuífíbile fimpliciter índefígnabile,fcilicetunum abfolutum.Patet, quod unum **ens*** fe habet ad fimplicíterunum, ficut multa :& ad multitudinem entium, ficut monas. In unitate entis, uidetur unum entíalítercóntraAS;& hoc fíne mul itudine, non eft pofsibile.Vnum ueró principium,eft fuper omné multitudinem exaltatum etexpaC fum.Vnum ens,in fe omnem colligit,entium multitudinemtcum nulla entium multi tudo,effe pofsit defería ab uno ente, ¿ explicatur in multitudine unitas entis. Sic de uita uiuentium, &intellechi intelligentium, & omnibus : quoniam omnis multitu- do, participat uno, & ad monadem fuam uni tur. Multitudo autem unitatum mona/ dialium,in primifsimo unum complicatur. PutaruntPíatonici,unum principium pri mífsímumDeumeffe,6¿omníuregem,0€ alios effe Deos,unitatem primo inter om- nia etiam participâtesinam primiffimo Deo, unitierfale prouídentiam afcripferünt, fedalqsDtjspartialem.Quemadmodum legimus, angelos præpofitos regnis, ôfeis datum nocere terræ 8¿ mari.Putarunt etiâ,Deos moechanicis artib. prseefleuit Vulca num,fabrili arti.Fatebantur autem omnes Deos,fiue íntellígctiales,fíue codeftiales, fiue mundíalesmihíl habere»nifi fíbí datum à primifsimo Deo omnium rege, que lo/ uemappellauerunt antiqui, qui omnin rex erat fuo tempore nominacifsimus.Hine louis dicebant omnia plena,omnia ad unum reducentestquia multitudo principutri

mala, fi eftdeferta áb ahítate, üñítas autem, dat omni regno fubfiftentíath, 8¿ díuífió defolationem jut nos docet princeps omníum,rex nofter Mefsías.Iftí uttcp fí efleng Divellent nouí S¿ recentes ácread, qui antemundí conftítudonem non tuiflènt,Ô£ propter mundum eírent:6¿ cum mundus fit propter Deum, nos cum Paulo dicimus» quod nullus eft Deus nifi unus. Nam 8¿ fi funt qui dicantur Define in coelo fine tn terraffi quidem Díj funtmulti,ÔCdomini multi) nobis tameunusDeus paterexquo omnía,& nos in illo,Et unus Dominus leftis Chriftusj per quem omnia, nos per ipfum. Et hic eft de quo in themate fcilicetprincipium, qui Eloquitur, cui data eft omnis poteftas,qux in coelo&interra,cui omnes illi Di) creari,dequib. dicuntprac dicftijfiueuirtutes, fiuepoteftates fubfunqcum *fit*uerbum *Dei*uiui,per quodfunC omnia,in quo funt omnes thefauri fcientixabfconditi; per quem folum, ficut in efle» et-ad feculam temporale peruenimus,ad intemporale efle, et perpetuam uitam*redu ci poten mus,peruiam quá opere & fermonéoftendírprínclpíumj&Unomnib.prín?, cipatumtenensjkfus Chriftus,femper benedidus. Amen.

Ex fermonejn principio eratiierbum.

DEum quia omnis boni & perkdíonís,uírtutís6f uerítatís,eftorígo,ánufld dependens,& à quo omnia xipfum fummum bonum eflenecefteft ecft. Sum mum autem in fua fupelladuitate,nihil fecum compadtur:afroqui (iimmita tisradonem,penítusperderet.QuareunicusDeus,0¿ ea^pterfimpliciisi/ «nus.SummumnihslancecedítjpartespnusfunttótOjS^earumunio, exaltioris uir/ tutis potentia dependet» Conftat ergo fummum boñum, folum perfedifsimum ede unicum & fimplicifsimum,cuius efte,quia fummum à nullo depêdens î ideo proprie Deus, foluseft. Quare inter alia Hebraica nomina, nuncupa tur,id eft qui eftifcut alibi, fum qui fum. Hoc autem diuinum efle quia fummum,per fe 8C pro- pter fe,necefle eft eflê.E:cum nihil fuíípfiuscaufafít,alíoquíefl¿tantec^effet,quod implicat: ideo æternaîicer incommutabiliter eft, & in omni principio erat. Nam clarum eft, perfecftífsímo,unico,fimpliciisimo efle diuino,nihil deeflerquia perfecftif fíméeft,uihflqj conuenire,nifi quod fumino bono concordat. Quod enim â fummita tebonicadit3perfe(ftifsimo eflenon conuenit, Patet nunc,quod fummum bonum efle,fumma durado fiue £ternitas,fumma uirtus, (limma maieftas,fumma gloria,fum ma iuftida,(umma uerítas, unus Deus fimplexfunt,extra r^uem nihil fummum eft, nihilcp infinitum» Quarenec mundus æternus,necquicquam infinitas potentiaeue! íüfrtutft.Hinc hic Deus tam ímméfus,abomníbuscreaturísínomínabilis Jnexpref? fibilis^quod ad plenum incognofcibilis manet» Nominatur humanis diuerfis nocí* I busjdfuerfis linguis diuerfarum narionumdicet nomen eius fit unum, fummum,in/ finícumííneffabde,ó¿ incognitum. Afcendens intelledlus creatus, ad appraehenden* dam tâm fummi boni uirtutermreperiteum folum iuftifsimum protriforem. Hincip fi apudludxos nomen dedit» Repperit dominatoremuniuerfficunda præuiden* tem,díxitr «Repperítpotentifsímumdíxít .Reppericmanfuetifsimum» dixitî',3ÿ cetera-. Eciuxta Hebraeorum traditionem, ralíumnominutn xxfto funtjunum¡tamen fancftiftimum,cuíüsínterptecationem, humanus intelledus appræhendere nequit,â Deo datum, quod eft eft quatuor litera rum,eft ineffâbfte, id eft per intelledum ínconceptíbile Ñecn apnd ludæos nifi prae- cedenti íeíunío,femel in anno noce profertur, quoduocatur H^n^ Et ubi in Bíblíjs» Hebrseorû fcilicet,ponitur hoc nomen,ibi nos habemus Dominus » Quod quidem randifsimtim&altifsimiimdiuinnmnomenjquianonfecandum aliquampardea? larêuirtutem extrinfeca ficut reliqua,fed fecundum omnipotentiam 0¿ proprietates jntnnfecas,finerefpediiad excra,Deumfignificat. Ideo Rabi Moyfes, inlibrodire? ¿iíonísperplexorum dicit,quod omnia nomina diuina, deriuata funt ab operibus dé uinis,praeter quod eft appropriatum akífstmo creatori,quod fignifi/ catdiuinâeflenttam, cum proprietatibusintrinfecis,& maximimyftertj eft. Habenc itidem Græci3 unius Dei diuerfa nomina, puta3 ioxta potentiam,

iuxca

iuxta dominatione,& proprie uocaturetos.Et hoc nomen,ficut8£Grçca,à Chaldea ortumderiuarionem capiens, à Then quod fignifîcatbonum, nomen accepit. Et l^adnê:à ®fcó<r,Deus deriuatur.Et Tartaríce Birteng,id eft unus Deus bonus.Et Ale/ mânicè *ei*n Got,id eft ein gut,ita in lingua Sclauorum boeg,a bonitate.Et in Turcia, ^¡Sarracenia, Allauua iber,idcft,iuftus Deus mago?.Et in Chaldça ÔC Indica,Efgt abhir, id eft creator uniuerfi appellatur. Ita unus Deus, fecundü attributa diuerfa, à diuerfis gentibus,aliter & aliter nomen forti tur,licet fitunus inomnibus, per om nía.HicauteDeus fummx uigorofitatis, nihilimperfedi,parui SCminuti infuaef- fcntiahabens:ocium neceffe eft abhorreat. Aliter iummeociofusDeus effer, 0¿fic fumma foelicitas, effet in pigritia ac ocio,quod eft impofsibile. Et quoniâ hoc fic eft» quod apud diuinam effentiam,impofsibile eft ocium reperiri : confequens eft, eum (ummæ a&iuitatis exiftere.In omni autê a cftione perfeda, tria correlatiua neceffario réperiunturtquonía nihil in feipfum agit, fed in agibilediftincftum ab eo, tertium furgit ex agence ÔÉagibili, quod eft agere. Erunt hæc correlatiua, in effentiadiuina tres perfonæ.QuareDeum trinuuocamus.Eft enim Deus deificans,generans,iufti* ficans,amans>cum cæceris perfedionib.que patrem uocamus.EftDeus deificabitis, generabilis,iuftificabilis,amabilis,0c ita de reliquis: ÔC hunc filium à patreproceden tem,nominamus.Eft poftea deificare,deificantis &d eificabilis>id eft patris Ôôfilrj,et fic iuftificare, generare, amare amantis &C amabilis:& hunc fpiritum fancftum»ab utrocp ,pcedentc,nomíname.Huius îmenfæ,ineffabilis,ac incoceptibilis díuínactrí- nitatisxhumanus intelletftus,per has fuprà feriptas rationesdirmam fidem apprghen dic,ac índubitatá,& autftoritatibus eorum, qui diuino fpiritulocutifunt,fe iuuat.Ex ueterienim teftamento,iuxcà Hebraicam ueritatem, huius fimplicilimæ trinitatis ià crcamentum Ja^emanifeftatur.Principium enim facrarum literatura,dicit;In príñeí piocreauit'O'^ Etlofueultimo:Nôpoteris feruireDomino,quiatiVVPtf fantfti ípfe.AcHíeremiae.xxxiíí Peruertíftís uerba Elohim uiueciu Domini exercíuñ,Deí ueftrí.EcínPfamo.xlix.Des deorftDñsloquut? eft,dicit Hebraice: TVMV ‘quía indíuífa funt opera trinitatis,tresperfonæ,uuus Deus creauít terram. Verum ludaeijuolentestrtnitatemeuadcrcjdicunc, per trinitatem quæ ineorum libris exprí- mitur,tres proprietates intellígí debere, fcilicet diuinam fapientiam , bonitatem, & potent(am,per quas proprietates dicunt om nía creata.Et hoc Nicolaus de Lira de ftruic in libello quodam contra ludgos,pluribus oftendens audoritanb.ueteris tefta- menti trinitatem. Ego etiam aliquando dífputando: depræhendi, Capientes ludæos, ad credenda trinitatem inducibiles,et hoc non eft eis difficile perfuadere. Sed quod filius in díuínís,fit incarnatusthoc eft inquo funt indurati,nec rationes, nec prophe/ tías audire uolunt. Sunt aliafacra documenta, huius indubitate fandifsimaetrinita» tis,qugnucadducere‹breuitatiscaufafuperfedeo.Nuncad (acrÏEuangeltjihtelletftiï afcendamus.In principio eratuerbujiftud nos filium,ín díuínís niïcupamus, & apud Grçcâliteram **dicitur Verbum** quidem non pro fenfibili, fed in/ telktftuali capitur. Cum enim ineffentia Dei, fitneceffario Deus fe intelligens, fiue fe concipiens, qui dicitur Deus paterjtunceft eius uerbum, feu fuiipfius conceptus, filius eius, à patre in aeternitate geriitus. Erat itaqj in principio, ante omne tempus in ipfa æternitate, ucl in ipfo principio fummo, id eft in Deo patre, hoc fantftifsimum uerbum, procedens à patre, ab eius fubftantia Si natura : quoniam TVW Deus pater, dixit Domino n-W , fiue ut nunc habent libri, , id eft Deo filio» fede à dextris meis-Tecum enim principium, indieuirtutis tuæ, in fplendoribus fan- diorum ex utero, id eft expropria fubftantia ante Luciferum, in principio mudi crea- tum,genui te.Hoc clarius habet Chaldaeorum ueritas,quæ di*ci*t: dixit Dominus uer bofuo. Loqui enim Dei eft uerbum genuiffe,fecundum Gregórium. Semel autem loquutuseftDeus ; quia aliud Verbum præter unigenitum, nori habet. Loquitur enim Deus, ôf illud ipfum non reperit. Loquitur autem Deus uerbum :quia nullum tempus congruit Deo,nec praeteritum, nec futurum. Firmianus Ladiandus ait, De/ us procedentem de ore fuo uocakm fpiricutrijquê non utero, fed mente concepera tí

inexcogitabili quadammentís fuguírtiite ac potentía'ín effigiem,quæproprio fenfu &íapíentia uigeat,conpræhendit. VndeinPfalmoxliitj.Erudauit cormeutniier^ bum bonum,dico ego opera mea regí.Conteftans uidelicet nulli opera Dei effe,nifi foil filio:qui eft uerbum Deí,fi¿ quern regnare in perpetuum,necefleeft.Meliùs Grat d *hoyov* dicunt,quâm nos uerbum fiuefermonem* *hoyos* enim fermonem fígníficat» & rationem:quia ille eft S¿uox,&.'fapíentia Dei. Quis dígne fari poffet, illam inefe bilem natiuitatem, qua de »terno natus eft,&nafcitur coacternusÆt quod genitus» ante fecula genitus eftîftcquod pofterior non eft genitore?Hocentm uerbum quod ín principio erat(ut ait Bafilius) non eft nec humanum, nec angelicum, fed eft internalís Dei íocutío.Híc Dei filius, eft fimul cum patre,una fapientia,& iubftantia» qualis enim pater, talis filius* O mira natiuítas,ubí generans foam effentiam,natu/ ram3petfecftíonem,uírtutem3gloríam,infinítatem,ói omnipotentiam, dat generato*. Confubftantíalís eft enim patri filius:, quia tres períbnae, unus Deus, quícquídDeó conuenit, omnibus perfonis æqualic er conuenit, quamquam alius pater>alius filius» alius fpirimffantftus.Non tamen alterius efièntiæ eft pater, nec aliud eft pater,aliud filíus,alíud fpírítuftandus. Quia patris&fílrjS¿fpirítuffandi una eft eflentía, co/ aequalis gloría,coaeterna maieftas. Cum icacp filius íugíter ín patre fit, per eflèneiam: ideo dicitur fecundum Orígenem, uerbum erat apud Deum.Necfuitinprinci/ pio5inquoeratuerbum,aliqua feparatio uerbi,S£ Deiuerbum proferentis, quiaDe/ us erat uerbum.Quare nihil minus in filio, quam in patre,quia Deus de Deo,lûmes? delumine*Generatíonem hanc inenarrabilem, fumma ueritas,fi non plena luce,ali- quali tamen radiolo, *in* paganitatis tenebris conftícútís, aliquantulum ^périmait apud Fírmíanum Ladantium, in de faifa fapientia, plurima exemplaconfcribtm- tur* Refert quidem Hermetem Trifmegiftum, in eo libro, quiA^<r «nAà^id eft fermo perfedus dicitur,hts ufum uerbis:Kvpocr, «cè? 't &v *wxvrw* *ov* ew xctAi/ *¿¿w^tvTifop hmicrep Top êtop.id* eft,Dominus, Si omnium fador, quem Deum nomi/ nare indemur,fecundum fecit Deum, Et fequitur, quia hunc fecit primum, folum,ô£ unum;bonus ei uifus cft,S£ pknifsimus omnium bonorum, gauifus eft, 8C nimis di/ lexitjuelut partum fuum. SimilferSy billa Erithræa, in carminis fui príncipío,fíh'urti Deíiducem & imperatorem omnium prcdicatjdicens^rti/TjT-fo^o^KTts^.i .omnium nutritorem conditoremq^,qui dulcem fpiritum omnibus depofuít, &C ducem Deum omnium fedt.Et alia Sybilia. Hunc oportet cognofci,ipfum fcito tuum Deum,qui eft filius Dei* Hunc filium ineffabilem, Hermes dicit. Quum autem huius caufaeuo/ luntas boni,quæ Deum prouexiGcuius nomen non poteft ore hominum fari.Et po- ftea ad filia m.fuum,Hermes loquitunEft enimOfili,fecretus quidam fermo fapíeá tix,de (olo Domino omnium præfciente omnia Deo, quem dicere, fuper hominem -eft*Zeno,Ao^w fiue uerbum,naturæ dífpofítorem,at¿# opificemuniuerfitatisappe? ïat.Quem etfatum,& necefsitatem rerum,animum louis nuncupat,ea fcilicetco- ïuetudine,qua folent lonem pro Deo accipere,fed nihilobftantuerba, quum fenten tia congruat uerítatí.Eft ením fpírítus Dei,quem ille animum louis nomínauit.Nam Trifmegiftus,quí ueritatem pene uníuerfam (nefeio quomodo) inueftigauituirtu/ tern maieftatemcp uerbi, (æpè deícripfit. Et alía Sybilla: ompia uerbo agens* Refert Àuguftinus libro, vij, Confefsionum, apud Platonicos fe Euangeltjnoftríprinci- píuniínuenifle* In principio erat uerbum, 6¿ uerbum erat apud Deum, Deus erat uerbum. HoceratinprincipioapudDeum,0£omniaperipfumfadafunt. Quod dubium non eft,quía eaíllísfententía placebatyex noftrísínfuos libros illud tranftu/ Üiïe: omnia ením ab uno principio dependent, uohmtas íncreata omnipotens, una æqualis potentiæinfinitæ,ficutuoluitcuncftaperfecit. Sed quia uolentíspatris ac loquentís uoluntas,fermo fíne uerbum,filius exíftítthínc per ipfum uerbum5cim<fta faeftafunt: dixít ením faefta funt, mandauitói creara funudíxtt fíat lux, & fada eft lux. Verbo ením Dei codí forman funuVnde pfalmus. xlviq Deus deorum Domi/ nus loqinirus eft, fiue Deus Deus Dominus loquurus eft, ¿Vuocauit terram Hic enimdicit locutus eft,oftendensindiuiia efïè opera trinitati s,con-

ñjngens

tungenscum flW,ôftendens per filium Dei terram creatam.Summa ídeom-
meníurabilís bonitas uolens,no folii intra fe ab æterno producere;multíplicauít etía
creando in tempore, extra fe fuam bonitatem. Sed non potuit Dens optimus, ad
imaginem alicuius extrinfeci,creaireomnia,necadaliumfinem, nifiadfummum,
fciiicet feipfum eunda creare. Quare ad imaginem diuinitaris,et ad Deum, eunda
per ipfum fada funt. Quomodo autem eunda fluant á Dèo in eflèfao, longum
effet & impofsibile mihi enarrare. Sed ut aliquantulum intelligamus,affumamus
didumcuiufdam philofophantis, in quodam libello fuo, deforma prima, fciiicet,
quod quemadmodum arcificiatum fluit a mente artificisificfcilicetimaginando De*
um fummumartificem, eunda quae fuerunt, fiint et erunt, ab aeterno in mente ha-
buifle, SCiuxtâ uoluntatem fuam per omnipotentiam in effe temporale pofiiiffe,
abfq? medio uel iuuamine extrinfeco:omnipotentia enim,nullius adiutorio indiget*
Certe fi artifex, formam domus aut arca: in mente concipiens, eam per uoluntatem
uelitin efleproducere, quia ineo potentia non conuertitur cum uoluntate, fient in
Deo omnípotetitííoportetmedía multa habere,puta ligna,fecurím, id genus pluz
rima, ad introducendam formam præconceptam, qua media,ín Deononíuntne-
ceflSría.FíuítcnímqJbrmaDeioís forma,ab efle diuino omne eíse,á bonítatediuína
omnis bonitas,& à uerítate diuina omnia ueritas. Et talem ftuxum creationem uo/
camus. Er quia unus Deus eft trinus: fluunt triplices creaturae à Deo»fpíricuales tan-
tùm,corporales tantum, mixta. Spirituales funtangelí,íntelligentia. Corpora
íes,funt uegetatíua,fenfitíuajÓ¿ elementatíua, Mixta natura»tanquâ ab titrât# proce/
dens, eft homo. Et quia trinitas eft ín unitate, fequíturinnaturafpirúualicrinicatem
efle,fcilicettres ordines,quilibet ordo,trinitatem compledítur. Sunt ením nouera
chorílta in natura¡coelefti,corporalí,etnatura elementarí,fenficiua et uegetatíua,íma
go trinitatis confiftítííta ¿C in natura mixta. Ordinem autem rerum,& monarchias
has,pulcherrimum effet contemplarí,quomodo fapíentífsímus cunda quæ fecerat,
fecit ualde bona. Et per has contemplationes, fandifsimus Dionyfius, ad Hierar*
chias afcendic.Sedquia trinitasinunitateeft, gerit inrraie omne creatum in fuo effe,
imaginem trinitatis,per hoc quod habet effe, uirtutem, QCoperatione, per hoc quod
eft ex potêtia,obiedo,6< adu,per hoc quod eft ex fuis innatis córrela tiuis. Sicut eni
diuina bonitas,eft exbonificante patre, bonífícabílífílío, bonificare fpiritu fan/
do,itabonitas eflluxa,hoc ueftigium trinitatisintra fegerit,utnullabonitascreata,
efle pofsit fine bonificante,bonificabili, & bonificareJta quidem de amore,efle,ue/
rítate,cæteris omnibus,à Deo effluxis.O fi hic contemplator alíquís afeenderet,
quàm dulcem fpeculatíonem ínueníretí Profedô nullus infidelis>nullusfuperbus,
auarus,ímpudíctis,íncañus,autalrjsfordídis peccatis inuolutus,hanc dulcedinem ap
praehendere pocerit,nec quifquam ita durus, fi in hanc contemplandi uiam intraue/
rit,quí non mollefcat. Aduertat hic unufquifqj,quod Deus propter fe eunda crea/
uit,ut omnis creatura fuum optimum finem haberet. Creauit autem ultimo Deus
hominem,tanquàm in quo complementa,Sf creaturarum perfedio confifteret: ho/
minis autem perfedio, in Deo eft. Sicicacg omnis creatura,per hominem in Deum
ordinata eft. Quare ineffabilis pietatis Deus, hominem ín fine creauit,6¿ donis or/
nauú,libero arbitrio & rationexutper rationem ortum fuum, et fui conditorem intel
ligeree,per liberum arbitrium amaret,ac príncípíofibi á Deo data naturaliter bo-
na,ac in Deum ordinata, furfum erigeret, ac per uirtutem,obedienciam,&: charlea/
tem multiplicaretmoralíter. PofuítDeushomínemínParadífouoluptatis îpofuit
animam mundífsímam, in corpore terreo,aptifsimo, flexibili obedient!. Dedit
ei poteftatem totius Paradifí, totius corporis, ut omnium fenfuum,corporalium,&
fpiritualiumuti poflet.Præcepit,ne comederet de ligno pofico in medio Paradifi,ne
fciiicet per liberum arbitrium abutereturratíone,8í fua principia deordinaret,perfiï-
perbiam in terram uertens inferius,quæ in obebientia fuerunt furfum plantata. Poft
quám ením inuidia diaboli,parens ¿lleprimus Adam fciiicet,fpefedudus inanicect
dir.tuncfineuerbo fadum eft nihil,id eft peccatum» Nihil enim entitatis, peccatum

habet,alioqut effigiem trinitatis & bonitatis gereret Co nfeftim autém poft pecca« mm, poft deordinationem principiorum, tanquàm exui &C peregrinus faduseft de Paradifo,quoniam rebellio orta eft in corpore contràanimâ.Hanc auteni radici pec cati,proptertiaturæhumanæ naturam⅜ à primis parentib. centrada, omnes ex Adâ per propagationem cradudi, contraxerunt & contrahunt O perfidifsima diaboli muidla, per quam mors intrauit in orbem. O quam magnum peccatum,quod om/ nes pofteros à fine priuaffet,nifi Saluatormifericorditer fuccurriffet. Hic autem nue quàm breuiisime aperiam,caufam cuiufdam piæ difeordiæ, ante falutarem fententia incarnationis uerbíDeúHorno creatus 8¿ ordinatus eft ad ftlutem & ad optimum fi nemupeccatum deordínauit,íuñítíacondemnauítadpotnam,miferícordía Domini neritasiuftitiæ, fíbíobuíauerunt. Fadumeftitacppium beHum,coràm fandifsi/ ma trinitatejquga^nVKdiciturpdeft dtj uel índices. ínter Deum ÔChominem diuíni tas,ador,homo reus, caufa crimenlæfæmateftatis, aduocatíDei, neritas SCíuftítía, Veritas hominis,pax ôf mifericordia. Allegabat neritas contra hominem, crimínísmagni tudinem, dicens fceleratifsimum homine, maieftatis honorífícenciam,ó¿diuíníraté blafphemaíTe:quia exíftímauitDeum medacem,diabolum ueracem. Deus dixerat, quacunqj die comederitis de ligno icientiæ boni mali, morieminfSubintulit día, bolus mendax, nequaquam moriemini. Difcrediditueritatiaffirmanti,8£credidiC falfitati neganti,plus credidit diabolo promittenti mendaciter:icit enim(inquit) De us,quacunq>die comederitis,fimiles ei eritís.ODeus,nónneodíftíoperantes iniqui tatem *t*Perdas itaqj omnes, qui loquuntur mendaciff, fint extra regnum tuu,tale$ ueneficíjímpudícíjhomicídxjídolis feruientes, & omnes quíamát & faciunt meda/ cium.Et quia comífit crimen læiæ maieftatis,tranfeat hxc fententia ínpoíierost quia tu es Deus zelotes,indicans ¡peccatu patrum in filiosJterum fecundo allegabat ued cas,Dei fentenríam,dicensíDomíne,díxíftí,noneftDeus quafi homo ut mentiatur, neqj ut filius hominis,ut mutetur.Dixifti Domine,quacunep die homo prçiïaricatus MTer* > fuerit,moriatar,moríatur ergo in sternum. Mifericordta contra, defendendohomâ dia 3CO1^ n^nirebatur attenuare peccatu per magnifîcentiâ bonitatis^ dixinNon decet fum/ mâ bomtacem perdere homine. Nâ clemetifsime Deus,tu creafti hominem ad te,8C hoc opus tuum Deus, uanum effet SCuacun SCimperfedummificonfequereturfi/ nem,quem ei deputaftt uia bonitate Deus. Cocludic allegatio ueritatis, in angelis,g nullo ímpelíete,peccauerunc&cecíderutit:homo autem deceptus,&fuggeftione efi calliditate Sathanæimpulfus &delnfus, rem edium habeat. NunquidD omine ira- fceris in fine? Memorare obfecro,quæ fit humana iubftantiamoti enim uane confti tuifti filios hominum Allegauit neritas Domine,quod tu non potes eflemendax,SC hoc ego fcíotquía tu es, quo níhílueríus. Memorare ergo, ut adimpleatur infiuradu, quod iurafti ad Abraham famulum tuu,fcilicet,in femine tuo benedicetur omnes gc- res.Benedidlus ergo Deus Iirael,qui facit redemptiones plæbis fuse.SeruabisDomt ne promifia,8¿ Dauid non fruftraberis ueriratem tuâ, no prophanabis teftamentum tuum,8¿ quæ procedit de labijs tuis,nô facies írríta.Díxífti Domíne:fí autem dereli/ querint filtj eius legem meam, & ín ¿udíctjs meis non ambulauerint, fi iuftitias meas prophanauerínt,é¿mádatamea non cuftodierinuuifitabo in uirga iniquitates eorff, in uerberib.peccata eorum, mifericordiam autem meam no difpergam ab eo, necp nocebo ín neritatemea. Et ideo Domine,ficut tu dixiftitin æternumjferuabis illi mi Ierícordiamtuam. Hocdecretum Domine,quodeftpietatis,immobiliterperfiftet, ftabitjpropofitum tun Deos,quo praedeftinafti conformes fieri imaginifiltj rui, fla- bit teftametS,quod difpofuifti eledis tuis,ficutdixiftiilurani Dauid (eruo meo,ufc¡> in æterna,prseparabo fedem tua. Dixifti Dopiine per Hieremâ : Repente loquar ad** uerfus gente, & regnum, ut eradicem, dífperga,8¿ enerta. Si pœnitentiagens illa egerit,à malo fuoiagam ego poenitentiamfuper malo,quod cogitauifacere. Pce- luftitia. nitet mali fui genus humanum, ufqjquô obliuifceris in finem? luftitia contra horni/ nem,peccatum aggrauando dixit,quomodo peccato hominis laefiflet iieritateJnfur rcxilfec contra mifericordiam, paci contumeliasirrogafiet, contempfiffetiuftitiam,

nam

nam neritas rógauerat hominem faluandnm,mifericordía prædefti'nandum,ut con formis fieret imagini filtj Dei, iuftitia meritum offerebat per gratiam in præfen- o',paxpræmium per gloriam in futuro,tu autem credídíftí mendacio ô Adam.Ecce nonfolum homo moritur,fed ut aqua labitur, non poenitenti,mifericordianon praebeatur Domine. Sed Adam pro poenitentia ufas eftblafphemía3proconfefi fionecontumelia. Dum enim Deus deambularet ad auram poftmeridiemmoca- uit Adam ad poenitentiam dicenstquis tibi indicauit quod nudus efles, nifi quod de ligno,de quo preceperam tibi ne comederes,comediftííDixít Adarmmulier quam dedifti mihi faciam, dedit mihi & comedi, quafi diceret, tibi debet culpa imputa- **rijqui** uxorem dedifti mihi.Propterea iuftus Dominus,& iuftitias dilexic,æquita- temuidituultus eius. Tu mandafti mandata tua cuftodiriním ís.Ideoíudícaillum Domine fecundum multitudinem ímpíetatis,S¿ expelle eum, quoniam irritauit te Pietis. Domine. Pietas autem uidens,contraueritatem ÔCiuftitiam,non pofiehabe^ **ri** argumenta pro hominetfe pofuit ad orandum, pro reconciliatione hominis. Al/ legabathonorem deitatis duplicem,pietatis ÔÉhonéftatis. Honorem pietatis alie/ gabat,orans ac dicens : Propter temetipfum Deus,cui proprium eft mifereri Tem- per parcere,inclina aurem tuam ÔC audi :aperi oculos tuos, & uíde defala tío nem homínis,quemínpríncípioadtuam imaginem & fimilitudinem creafti. Auerca/ tur obfecro ira'8£ furor tuus,à plafmatione tua. Item allegabat poteftatem hono- ris dicens:Iurafti terram promifsionis,ideft gloriam dare patribus noftris. Da ergo ptjfsimeDomine,alioquidetrahetur perdæmones,& Aegyptios potentiæ tuæ, dicent : Non poterat eos introducere ín terram promifsionís,propterea dirai* áteos ire ín perditionem. Sit ergo pax in tuftute tua Domine,ad honorem pote- ftatistuæ.Intelletftts allegationibus utríufque partís,facftum eft filentium in coelo, quafimedia hora.Quia una hora eft decurfus totius temporis, medium horæ,eft tempus ante incarnationem. Altera medietas poft,ut fcriptum eft : cum medium fi- lentium tenerent omnia, nox in fuo curfa medium iter haberet>quafi pro me- dia hora â peccato hominis,ufqueChriftum,in quo filentium fiebat, expecftaba tur confoederatio ueritatis 8¿ mifericordiæ, pacis & iuftitiæ, Dei hominis : tunc tra- cftabatur in arcano diuiniconcilij,quomodo confopiripoffet querela inter Deum &hominem. Agebatur inter illos,qui teftimonium da tin coelo,paterjuerbum^dd fpiricusfancftus: QC cogitabatur cui illorum commíttereturiudícíum,íntermiferí« cordiam pueritatem,iuftitiam & pacem,Deum hominem. Pater propter fami- liaritatem ueritatis fufpeftus : quia potens es Domine 3SC neritas incircuitu tuo. Etiam iuftitia eft ei familiaris : quia iuftus eft, iuftitiam dilexit. Spiritus lan- tftus etiam iufpecftus: quia declinaret in partem mifericordiæ & pacis : fcitur enim, quod dulcís benignus eft fpiritus fapientiæ. Per confenfum partium clama- **tum** eft:Deus indicium tuum regi da,Si iuftitiam tuam filíoregís.Etfatftum **eft, ut** pater mifericordiarum,omne indicium daret filio, quiahicfafpecftus efie**non** potefttquia licet Deus,tamen oculi eius in pauperem reípíciunt. Ipíe arguet in æ- quitate,pro manfuetis terras hic eft Dei filius, quem Joannes in Apocalypfi ui/ ditfedentemínfedeindiciaría,habentemIridem reconciliationis in c(rcuitu,quia di&umeft: Ponam arcum meum in nubibus coeli,ÔC erit fignum foederis inter me 8¿uos. Dífcufsís meritis caufæ,prottilic definitiuam,ut iuxta allegationem pie- tatis , homo faluaretur,& ut immobilis fententia fit conditoris , moriatur unus pro populo,8¿ non tota gens pereat. Homo itaque *& noti* alius moriatur : quia di/ dum eft,quacunquehora peccauerit homo, moriatur. Sed cuius hominis mors, poterit fententiæ huic Catisfacere winter natos enim mulierum, nullus idoneus in- uenitur : quia angelus non redimet, fed homo. Quo modo ergo homo inuolu/ tus miferia, corruptus culpa, redimet i quum redimere,fit perditam innocentiam & gloriam,íufto precio digno recuperare C fi ergo nec angelus, nec homo, nec aliqua inferior creatura ualet: ualetDeus tantum. Necefiè itaque, ut Deus fit ho-

mo: Deus propter allegationem pietatis: hortio propter fententiam conditoris. Sic mifericordia & neritas obuiaueiunt fibi, dum inunam confcederationisgrati* am conuenerunc› ut homo per mifericordiam liberetur, & propter itiftitiam, fen/ tenriæ conditoris íatísfaciat. Vult autem iufticia,ut qui pecauit fa ffsfadat. Homo peccauit}fatisfaciarhomo. Voluit homo effe Deus: peccauit ergo tantum, quan/ turn eft Deus : ideó homo Deus fatisfaciat. Et quia homouokiit effefapiensut Deusjfdius eft fapientia patrisddeo congruit utnô pater,nô fpirítus fandus,fedfilí> patris fadus homo, fatisfaciat. Fiatitaque filius Dei, propter iuftitiam/iliushqmi- nis, propter pacem. Hie afeende, ad contemplandum bonitatem huius diuiniiu/ dicis, qui ut tibi pacem daret, fententiam talem dedit, propter quam neceffefuit,ut feipfum exinaniret, & formam ferui acciperer. O pietas patris infinita : quia pro/ prio filio fuo non pepercit, fed pro nobis omnibus tradidit illum. Hic fummi regis filius,quando fuæfapientiæ placuit,ad exeeutionem fuæ fententiæ, in medio mundi, in media hora temporis, poftquàm nox tranfiuic,definu patris defeendit. *Fecit*au/ tem fuum aduentum ante praeconííari,& prxdícere omni nationi,quoniam falua/ tormundi ueniet, dator uitx, S< regenerator ^illuminator. Sed tenebrae eum non apprehenderunt. Expeda bant eum fedentes in tenebris,QCumbra mortis,claman* tes : Domíne diírumpe codos, uení Domine, &C noli tardare:relaxafacínora plebis tuæ,ueni ad liberandum nos Domíne Deus uirtutum. Memento beneplaciti tui, uifíta nos in falutari tuo.Multí funt ínuenti uiri fandí propheta,teftimonium dâ/ tes de aduentu eíus,alíj de loco BechleemtEt tu Bethleem terra luda, nequaquam mi/ ntma es in principibus luda. Exteenimexíetdux, quí regat populum meumIfraeí. Alrj de mirabili concepcíone:Ecceuirgo concipiet,& parietfílíum. Alqdeglorio fa natiuitate eius: Paruulus natus eft nobis, filius datus eft nobis. Alij de præci/ fo tempore : Adhuc Ixx. hebdomades: Et neritas de terra orta eft,id eft Deus qui eft uetitas,terrenum corpus accepit,ut terrenis,uiam falutis aperiret. Exultentccdi, nubes iufticiam induant,aperiatur terra,S¿ germinet falnatorem. Et Daniel: Eccein nubibus coeli, & filius hominis ueniens. Ergo regi noftro, iudici noftro, miferatori noftro;pro camclementimiferationeinnos,gratiasagamusperennes,femperincon praehenfibilis benefícíj memores,quem cum æterno Patre,patre mifericordiarum ÔC totius conícbla tionis,cum lptritu fando fuper dulci & benigno,decet omnis honor, & gloria}infaeculorumfæcula. Amen.

De eo quod feríptum eft,Vita erat lux hominum.

PRomiferam tibi Petre, aliqua de «qualitate confcribere, ad exercitationem intelledus tuiueritatis auidi, ad capacita tem apti,utfermones^ Theolo/ gicos fubintrares: fed me legationis Apoftolicæ occupatio, citius & lima/ tins adimplere, non permifit. Sufcipe igitur grate, quod Deus miniftrauiu quodTheplogus loannesEuangeliftajin his uerbis, uita erat lux hominum, propa* huit. Deum patrem per confubftantiale fuum uerbum, id eft filium,omnibus de* d tiTe effe.Et quod ipfum effe omnium,eft ín uerbo ihie filio fuo, quia uita erat:& lu/ men rationis hominís,quia cratlux,quae & uerbum.Hæcdixit,utintelligeremus,pec uerbum Deinostamineffeprodiiite,quaminilkiminarimratione. Poftfubiun/ gens,nos poffe illuminari per didam ueram lucem, ufquequó perducamur adap* prathenfíonem ípfius lucis fubftantialis, nos fic illuminantis : & tunc beati & feli/ ces erimus*Nam quum intelligere noftrum,fítnobíliffímum uiuere: *fi*poterit intelle* dus intelligere lucem fuæ intelligente, que eft uerbum Dei, tunc attingit fuum principium, quod eft aeternum, QCeius filium, per quemdudus eft ad principium. Et hocintelligere,efttnfe:quum intelledum &¿ntdlígens,non fintalia&diuer/ fa. Erit igitur intelledus tunc cum unitate lucis,quæ uerbum Dei non ficut uerbum Dei patris cum Deo patre, feu filius cum patre, in unitate fubftanti«, quia intelle/ dus?

creatus, non poteft increato Deo, in unitate fubftantiæ uniri. Sed homo bene uni/
tur homini, in unitate fubftantiæ humanae: ideó uerbum caro fadum eft, ut ho-
mo, mediante homine, qui uerbum & filius Dei eft, Deo patri,in regno uitæ æter?
na,infeparabiliter uniretur. Hocmyfteriummaximum»mediatorisftfaluatorisno
ftri lefu Chrifti› propalatum eft in fcripturis utriufque Teftamenti : nullibi tamen
apertiûs, quàm in Euangelio loannis Theologi, cuius modus licet fit inexprefsi/
bilis, & incompræhenfibilis, tamen in figura &C aenigmate compræhenfibilium,de*
fcribitur. Volentes autem cum fide intrare in Euangelium, à modum myfterrj,
qualitercunque fecundum humani ingenti uires concipere: neceffe eft,ut habeant
exercitatum intelledum,maxime circa abftradiones,animx noftroe uires. Qua: igi/
tur nunc circa hoc occurrunt, quâmbreuifsimètibipandam. Legtftí in Beryllo no- Li&er &-
ftro,quomodo intelledt^ uult cognofci.Dico nue hoc uerum effe,£d â ft 5dab alqs,ô£ r*yllo.*
hoc non eft aliud, nifi quàm quod feSd alia unit cognofcere: quum in cognofcen*
do, fi tuita eius & laetitía* Docuit autem me Magifter,qui eft uerbum Deúuídere ÔÉ
cognofcere,ídemeffe,aitením: Beatimundocorde,quoniam ipfiDeumuidebunt.
Etalibi: Hæc eft uita ærerna,cognofcere ce Deum. EtiterumtQuiuidetpatrem.
Vbiuidere,cognofcereeft,&cognofcere uídere. Loquamur igitur de nifione, quae vi/k,
cum cognitione hominis coincidit-Etpro ulteriori tngjeffu ad intentu premitozquod
alteritas,non poteft effe forma:akerare enim,eft potius deformare quâm formare.Id
igitur quod uidetur in altjs, poteft etiam fine alteritate in ft uideri,quu alteritas non
dederit ei effe. Vifus autem, qui uidet uiftbile, femo ta omni alteritate in ftiuidet fe
non effe aliud àuifibili. Se igitur refertur tàm ad uifum quâm uifibile,inter quæ non
cadit alteritas eiftntiæffed eft identitas. Poteft autem aliquid omni alteritate femora
uideri. Id autem quod fic uidetur, omni caret materia; fubiedum enim alterationis,
no eft nihil,nec forma dans effe,fed id quod poteft formarfquod 4'aw fiue materiam
dicimus. Intelledus àutem,dum aider intelledum in alio alio *i*ntellígibili, *8¿* fu?
biedlumalteritatismateriam,quia perintelleduminftuidet: ideo uidecfeabomni
materia ftparatum,& uidet quomodo indiligentia, eft per fe íntellígibilís, ob carea?
tiâ materíse,8¿ omnia quæ non carent materia,non efte per fe intelligibilia/ed opor/
tere ipfa abftrahi à *materia, fi* intelligi debent. Ideó naturalia funt minus intelligibi/
lia:quum habeant materiam, alteritati ualde fubiedam, ut patet in qualitatibus acftíJ
uisôd pafsiuis, à quibus fi abftrahitur materia, non funt amplius entia naturalia.
Mathematicalia autem, funt magis intelligibilia, quia materia non eft tantas alterita-
tifubiecfta: qualitatibus ením adtíuís ÔC pafsiuis non fubiicitur,fedquantitati>1icet
ínfenfibíli♦ Sic enim homo, non uidetur ab omni materiali *QC* fenfibili, quantift/
catiuaSdqualificatiua contradlione abfolutus: fed ens, feu unum abfolutum, uide<*
ri poteft,ab omni quantitati *QC* qualitate,etiam intelligiibili feparatum. Videtur au/'
tem hic homo qui Plato, fid alius homo, qui Socrates. Videtur igitur homo fe/
paratus, ab ifta alteritate indiuiduali. Ethæc uifio, noneft fenfibilis: fed eft abfo/
luta a fenfibili, per remotionem contractionis indiuidualis. Et non uidetur homo,
fic ab omni materia naturali feparatus, fed folum indiuiduali, remanente commua
ni, puta eft homo, quem fic uideo, abfolutus ab hac carnefid hisofsibus,noti
tamen à carne & ofsibus , alioqui non effet naturalis homo . Et ideo homo
quem ficuideo, eft uniuerfalis,feparatus ab indiuiduis, Sdcognofcitur tali uifi*
one homo, peruirtutem cognofcitiuam, altiorem fenfitiua , inferiorem tamen
parte intellectual organo coniundtam,quæ etiâ in brutis inuenitur, dicitur ima
ginatiua.Videmus enim canes, hominem in genere, ÔC hunc hominem cognofcere,
Sicuidet homo,hanc figura,& figura ab indiuiduali contradfionefeparatajn,nô ca/
men ab omni materia:quoniânon uidet figuram,nifi quanta,quantitas ante materia
iupponit.Et hæc uifio,fit mediante ratione,quxparum ad organum eft contrata. Vi

detur etiam Platonis & Ariftotelis intellecHus, in eorum libris,& intelleciusfcpara/ tus ab omni coatradíone & materia,fíue quantífícítíua,fiuequalíffícatíua: &bæcui fiOjfir per fuprcmam animæ fêparâtam fimplicitatem, quae intelledus, fiuemem dicitur. Omne aurem id, quod uideturín alto aliter, uídeturperid, quodeftínie■¿dem, cam anima riideniís. Videt autem homo,fenfum effe alium ínuífu, alium in auditu, et ita de reliquis, Îênfum ftcin alijs aliter exiftencem,in fe uidet fíne illa alterícate,e{Te ídem cum anima rationali Etita uídet fenfumín alijs, perfenfumia fe, qui eft communis, & à contradíone indiuídualí abfolutus. Sic redítudínem in alqs *8¿* alijs redis, per redttudinem ín fe. Ita formam ín formatis, per formam Íɾi fe : íuftítiam ia ¿uftís, per íuft ftia ín fe: & generaliter extrínfecum cognofcíbilc» per ínrrínfecum confubftátíale. Et hæc uta patet, quomodo íntellígíbile extrínfc/ cum, fit ín adu períntrínfecum,acfíínreneduale pr£fuppofitumfeuprincipium8 de fe generaret fuit piius uerbum, rationem feu notitiam: illa effet confubftanrialis fimilitudo eius, quia effet ratio intelledualisnaturæ, ficutintelledualepræfuppo- fítum,ín qua figura,fubftantiæ fuæ principium feu praefuppofitum clarificatur.Alio qui fine ratione tali, remaneret fibi *ôi* omnibus praefuppofitum íncognítum.Ex qtá/ bus procedit utríufcp amor,feu uolíítasmam amor fequítur cognitionem,6CcognieS Nihil enim,incognidr,amatum.Er relucet in operefuo rationali, fcdicet fyllogiftico, *di* maxime in primo modo , primæ figurae, puta,anima unit offendere omnem hominemmortalem,8< ratiocinaturfic: Omne animal rationale, eft mortale. Om/ nishomo, eft animal rationale. Ergo omnis homo, eft animal mortale. Prima propofirio, eftprincipium fiue praduppofitum. Secunda ex *faecutiditate primae* generata, eft eius fœcunditatisratio fiuenotio. Ex quibus fequítur intenta cotv clufio. Sicutprima eft, uniuerfalis affirmatiua, ficfecunda, fíe tertia,6f noneftplus aur minus una uniuerfalis,quamalia. Vniuerfalitas igitur in ipfis eftjgqualis fine alteritate. Sic etiam non plus continet in fubftantia, prima, quám fecunda, autter/ ria. Nam prima, omne animal rationale compledítur,iic fecunda,fic tertia. Noa enim fecunda, quæ de homine loquitur, minus complediturrquum fidius homo fit animal rationale. Sunt igitur illæ propofitiones tres æquales ín uniuerialitate,eflèii tía,atque uirtute. Hinc non funt tresuniuerfalitates, nec tres fiibftantiaefeu efferi- tiæjiue uirtutes : propter enim omnimodam æqualitatemmon eft alteritas fubftan/ trie in ipfis, fecundum omnem noftram appræhenfionem ,quî aliud rationale ani»*' malnoncognofcimus, quam hominem. Prima tamen propofitioeftprima, 8¿fíc perfefubfiitens, *fic&C* fecunda fecunda, S¿ tertia tertia : ita quod una non eft alia. Tamen fecunda totamnaturam, fubftantíam, & fœcunditatem primae explicat,fi- cutfigura fubffantiæeius, itaquodfi prima diceretur patenfccunda diceretur fili/ us, quia æqualis natura:Ôffubfta*ntiæ, in* nullo minor aut inaequalis, defoecundí- rate primæ genita. Ita tertia, quxeftconclufioutriufquepropofitionis,pariformi/ ter fe habet* Prima memoriae *fi*milatur3 quum fit principium praefuppofitum, ori- gine præcedensîfecunda ínrelledaí,quumfic explicatio notionalisprimae:tertiauo- luntati, quum procedatex intentione primæ&fecundæ, uti finis defideratus. In unitate igitur effentise huius fyllogiimi, trium enuntiationum per omnia aequaliumt relucetunitaseiTentialis animae intellediux, tanquàmin opere fuo logico fine rati/ onali. Nam per regulam prxmííTam, anima rationalis fe uidet infyllogifmo, ut in ilio opere rationali in alteritate operis, uidet fe fine illa alteritate, m femper uifio- nem fui infe, uidet fe in opece. Etita habes, quomodo anima pergit perfe ad om> nía , alia , *Qi* nihil reperit aliud , tnomni uarietate intelligibile, nifi quod in fè reperit, ut omnia fint fua fimilitudo. Et in ugrius omnia uidet, quàm funt in alijs ad extra . Et quanto plus egreditur adTaíiaVut ipfa cognofcatjtanto plus in fe ingreditur, ut fecognofcat* Et ita dum par proprium intelligibile , alia intelligibilia menfurare 0¿ attingere fatagit î per alia intelligibilia, fuum pro- prium *íntellígíbilí* , fiue feipfam menfurac* Anima igitur,ueritatem quam ui/ det

quàtri uidet in alijs,per feüidet,8¿ eft nótíonalís ípía uerítai cogriofcibítíum* Quo/ níaní anima íntelleáiua, uera noció eft}uifione intuí tina per fe luftr at ómnía, & cried fùràtjâÉ indicar pernotiónalemuerítatem,ueritatem ín alijs,per eam,quam ín alijs competir alítehad feréuertítur,utearh qúam ín alijs aliter uídít> in fé intueatur,fíne alteritate ueracíter,& fubftantíálítér, ut in fe quafi ín fpeculo uerítacís, notíotialíter omnía perfpícíat,8¿ fe rerum omnium notionem íntelligat. Anima uidet terminum, ín omnibus terminatis* Et quum termini non fit terminus : Uidet fe terminum no/ Ciónalem interminum, fine alteritate, & hic uidet fe non efte quantam,nec díuiftbí* lem,ideo nec corruptibilem* Eft igitur anima interminabilis, rationalis terminus, per confequens omnia ut uulti terminat,faciendo terminum breuem,aut longum, propinquum, aut diftantem á príncípío.Et fie facit longas líneas, breues, *SC* breues ¡ongas:& menfurasfacit longitudinis, latitudinis, & profunditatis, temporis,8£ Omnis co minui.Et fácít figuras qûæque talia qua fine rationali terminatore fieri nonpoflunt* Ettermínosímponícfeünomína¿ termínatís, 8¿artes Suficiencias fa/ cïc.Hæc omnia explicat, ex propria uirtute notionali, *SC* de omnibus per fé iudicat: ficutdeíuftítíacaufarum, per notíonalem fuam íuftítiam, quæeftcorifübftantialis fibi,quia eft ratio iuftitix,per quant iudicatfuftum *SC* iniuftum.Anima dum fe uidec intrâfe habere notionem mundi omnis, omnes omntu mundi notiones complican* cem :uidet fein feelleuerbum,feu Conceptumnotíonalemuníuerforum,S£ríómétt omnium hominum, per quod de Omninomine notionem facit, & uidet omnia no/ nn na fuum nomen explicare, quum nomina non fine; nifi reru n notiones* Et hoc eft, quia ipfa etiam (è uidet omnibus nominibus nominari. Adhuc anima, uidet fecfle intemporaletempusjnam percipit tempus ¿(Te,ín ¿ffe tranfinutabílí, á quod non fit tranfmutatío,ni(í ín tempore.Percipit igitur tempus e fle in temporalibus ali* ter *SC* aliter,*SC* tuncuidet tempus in fe, femota omni alteritate effe intemporale * Vn/ de quum uideat numerum in uartjs numeratis : uidet etiam humerum innumerable lem, omnia numerantem infe. Etita uidet tempus in fe, *SC* numerum in fe,non efte aiiaSC diuerfa. Et quum uideat tempus contraâüm in temporalibus, & in feabfo/ lutum âcontracftioneîu'det tempus non elfe ætermftatem, quæ nori eft contrahibi/ lis,riec partícipabílís. Videt *SC* infe non effe æternitatem: quum fit tempus,licet in* temporaliter. Videt igitur fe fuper temporalia, ín horizonte arternitatis, tempora/ liter corruptibilemmon tamen eft fimplícírérincorruptíbíiís,quíaíncorruptíbílitas¿ omnem alteritatem antecedit* Vnde uidet anima feconíuntftam,continuo *SC* tem/ porali* In hoc enim funt eius operationes fuccefsiuæS^ temporales, quas per orga/ na corruptibilia facitiut eft fentire,ímagínarí,memorarí,8¿ fimiles. Et uidet fe abfd lutam á continuo, in opere intellecftus ab organo feparati: quia dum íntellígít, fubi- iointellígítjÓC ita inter temporale *SC* æternum, fe reperit* Videtauterii animam uni/ us, plus continuo *SC* tempori (iuefuccefsioniconiuncftarri, carditis peruenire ad in- tellecfti.im:aliam cicius,qu(aminuseftimmerfa continuo, quæcitius ferefoluit, ha/ bens aptiora organa ad operationem, Sfprxcífíus attingit* Ex quo uidet, animant noftram indigere organisé fuccefsione temporali,ob fuamimperfedionem,utdè potentia ad adum perueniac. Quare intelligenræperfediores, quæ fiunt in acftu¿ non habentes necefsicatem difeurfus, utad adfim perueniant:magisacceduntad aeternitatem, *SC* plus fèparatæ funt â temporali fuccefsione. Quomodo autem fc habeat uifio temporis,ica cofidera. Hebræi temporis initium dicunt praeteritum, cui fuccedit praeteris,fequitur futuru.Sírefpicís ad pr£terítum,urí eft tempus prçteritu: nídesipfumin pratentieffe praeteritum, in futuro fore præteritum.Si refpicisad præfens:uides ipfíí *in* pretérito fuiffepræfe$,S£*in futuro* forepræfens.Si refpíícis ad futurum uidesipfum in pretérito fuiffe futurum,6¿ín præfentieffe futuruni,Q¿ ín fu/ turo fore futurum. Et hæc anima in fe uidét, quæ eft intemporale tempus. Videt igítw fe,intemporale umtrínum tempus,prætetitum, præfens, *ÔC* futurum. Tèm/ piïïi autem præteritum, quod femper eft *SC erit* prætéritum, peifetftum rempuseft: *,$C* tçmpus præfens,quod temper fuit *SC* erit prxfenè, perfedium tempus efhficÔÆ

futa/

futurum,quod Temper Fuit & eft futurum,perfecftum tempus eft.Etnon funt tria per fecfta tempora, fed unum perfedum tempus, perfecftum in praeterito, perfedum in præfenti»& perfedum in futuro. Hoc tempus nunquam deficere poterit. Præteri* rum ut præteritum,non deficit: quoniam Temper eft SC eric praeteritum, Sic nec prae/ fens,nec futurum, Nihil ígíturnouí in illo tempore intemporali, ubi nihil eftpræte/ ritum»quod non fit prxfens & futurum. Licet enim pretérita in præteritis defecerint & futura in futuris nondum fint,fed folum prgfentia in præ(enti:tamen fécus de tem pore praeterito futuro, utprædkftum eft. Anima igitur,quæeft intemporale tem/ pus,in fua eifentia uidet praeteritum, præfens, & futurum : & nominat praeteritum memoriam,præfens íntelledum,futurum uoluntatem. Nam ín naturaintelletftuali» praefuppofitum feu quia eft, eft origo de fegenerans, fui fcilicet præfuppoitti fiue quia eft,intelledum,feu quid eft. Ad quæ,fequítur intentus finis, qui voluntas feu de ledatiodicitur. Omnia igiturinquíaeft, funt: & uocatür illeeffendimodus,me/ moría íntelledualis. Omnia in quid eft,funt : uocatur ille modus eflendi,intelle» ¿lus,quoniamutibi funt,ín fua ratione funt &íntellíguntur. Omniaíníntentofíne funt: uocatur ílleeffendímodus, uoluntasfeu defiderium, Hæcconfideratio temporis intemporalis, manifeftat animam efleæternitatis fímílitudínem, atque quod omnia intuetur per fe»tanquâm per fímílitudínem aeternitatis,tendens adæcer nitatem uitæ,quam folum appetitjficutintelledualis imago, uitæ feu quieris aeterne, ad fuam uerica tem cuius eft imago/inequanon poteft habere quietem, quietis enim imago,in quiete tantum quíeícir* Quod *igitur anima in* fe reperit,deperfedionee£ fentiæ fuæ,effe fcilicet unitrínítatem temporis intemporalis» Q¿ generationem íccuií deprimo tempori (accedentis, ÔC procefsionem tertrj ab utrocp, & æqualitatem na/ turæjin tribus hypoftafi bus,intemporalis temporisé inexiftentiam unius hypofta fis in alia, ita de reliquis: ad fuum principium, quod eft aeternum tranflumit, ut in *fe* tanquâm in fpeculo & çnigmate,faum príncípíum»alíquatenus pofsit intueri. Et hic intelledus animae, quoin feíntellígít mundum notionaliter complicari»quafi in uníuerfalí lumine ratíonís,lucis æternç,quae eft caufa eius ó¿omníum;ad hoc tantum ordinatus eft, ut dum in fe omnia complicare notionaliterfiueafsimilatiueintelli/ git, & foam notionem non efle rationem, feucaufam rerum, utrealiceridfint quod funt, ad caufæ fuæ S¿ omnium ínquífiríonem medio fui, ín feíe conuertat, 6¿dícat:ín caufamei,quæinmecaufatorelucec,urfimnotionalismundi complicatío,eftneccf- farío eflentíalis omnium caufabílíum eterna complicatio, adæquatifsimê omni- um ÔC fingulorum ratio, effendi pariter 0¿ cognofcendí : in cuius uníuerfalís caufæ ftmílítudíne,participio eius dono íntelledualeeffè,quodconfíftít ínuníuerfalíef- fendi cognofcendí fímilí tudíne, uníuerfalís caufa. In me enim relucet,uníuerfalí- tatís omnípotentixípfíus caufæ, uírtus rationalisât dum me intueor, ut eius ima gtnem,ipfum pofsim contemplando,per mei ípfius tranfcenfum, propius accedere. Vt enim mein omnibus uideam, alteritatem ab omnibus feparo : ut autem caufam meamuidere queâ, meut caufatum, & imaginem linquere oportet, alloqui rationis meæuiuamrationem, non attingam. Adhocautemutanimamundumhunc,0¿ feipfam linquat,quæ ad uifionem Dei, &fuærationis anhelat» tendit dodrina Chrifti filq Dei, qui promittit nobis hac uia,oftenfionem patris fuí,creatorísom- nium,prouthæcin Euangelio explicatur. Adhuc autem, quia quidam dixerunt animam harmoniam» dicamus etiam de hoc ⁑ Harmonia, quæ uidetur de multis harmonicis cocordanctjs in fe,uidetur efle anima.Et primo uidetur confonatia,dein de ratio eius,& ex his uidetur fequideledatio.Confonatia harmonica,uidetur quafi quia eft,&præfuppofitum,Ô£ ípfa»fuíipfís numerum feu rationem generat,in qua,fc utin figurafubftanciæ fuæ,inteUigit feu intueturtex quibus oritur ddedatío.Vt illius harmonicæ côfonantiae*quç dicitur </ixà 7t&<r&v ;ratio eft habitudo dtipla,in qua pro/ portione, </lià 5T«<râiv(fi effet intellecftusJfecognofceretfiC uíderet,ín adæquatifsima QC confubftantíalí ratíonefuí, ficut quæ eft figura fubftanciæ eius, in quacognoftit fe,quid

'fe^aid fit! Nam cum interrogatur, harmonía fa quo *cogttofckurídíci de** bet, quod in habitudine dupla : in illa enim fe</U«7iww cognofcit, utí in conceptu feuratíonali uerbo fuo. Ideó ft c/W *maw* effet íntelleduspradícus,fi¿uelletfem/ ftrumentís Muficís fenfibilem facerethoc faceret,medio rationis propriæ ÔCconfub/ ftantialis, in qua fe cognofcit, fcilicet medio habitudinis duplae,Et uti de *flià. mv* didum èft,ita uniuerfaliter de harmonia, abfoluta ab omni contradiorie, *<Atànccccréü'V JhxTrwTi&C* </¡xáa£ír¿rí¿fú)y, prout tnfe uidetur:in qua eft harmonica concordantia, memoriaxratio concordantiæ,intellëdus, ex quibus deledatio, quaeuoluntas.Om/ nem igitur fenfibilem harmoniam in alteritate, anima perattingit, ficut per intrin/ fecum attingiturcxtrinfecitSic uniuerfaliter, de omni tàm Mathematica quam alia fcientia»dicendum:per uerbum enim, per quod fe attingit, etiam omnia attingit» Ac fi circulus Mathematfcahs eiTec memoria, fe attingens in ratione ilia, fcilicet, quia a habet centrum æquediftans Circunferentiæ: in hacrationecognofceretfe, ó¿om~ nes formabiles circulos, quos etiam per hanc tationem foimaret hue ferreos, fiue æreos, fiue magnos, fiue partios. In hoc (ut ín amigante) anima uidet in sterni- late,principium creationis æternum,per rationemiuæ not*i*dæ, omnia creabilia crea/ **re.** Sicut fi entitas effet principium creationis, tunc per rationem enti tatis fuæ, om/ nia entia crearet, prout hoc exprimitur, per altiloquum Thcologumloannem de feu rationali uerbo principrj, per quod affcrit omnia fada elfe. Et cum at/ tendit, quomodo ratio quidditatis ends, eft ó¿ ratio omnium formabilium entium, ac qtiod ratio illa eft ante alteritatem, fcilicet ubi uníuerfaleóí particulare, non fune alia *QC* diuerfa, fed coíncídúnntunc uides ipfam rerum ratíonem, fic effe unítierfa/ lem, quod eft ££ particularis omnium. Ómneenim quaíitercuncp formabile, noti éft extra illam rationem formabile, ¿¿non eft in ratione, nifi ratio. Concipe igi< tur rationem formabilium, ôcformabileidem: tuncuides, quomodo eadem ratio, **eft** omnium formabilium ratio. Quia ficut uniuerfaliter eft omnium, pariter *&C* fingulorum formabilium radoxitaeft uniuerfaliteromne,pariter Sdquodlibetfor? nubile, cum in ipfo fint idem. Creatura autem, quæ exit ab illa ratione, non fic fc habere poteft, quod ratio & formabilitaseiusfintidem, tunc enim non effer crea- turaifcd uerbumereatods. Sed cum fit fecundum rationem formabilitatem pro/ priam exiens › non eft uerbum, fed eius fimilitudo, in eo ipfo, quod fecundum pro/ priam rationem & formabilitatem (quæ in uerbo funt uerbum) *exit.* Sicut *ÍÍ* Grammaticaabfoluta effetintelledus,quifeinfuapræcifa rationefeudefinitione, cognofccra: in illa etiam omnia quæ fcid,autextriníec¿dící, uel elocutione ¿)ferr< poHcntcognofceret, quia ratio, illa uniuerfaliter particulariteromnia talia,quali tercunqj fcíbilía dicibilia,compiedereturiita quod nihil dici poffet Grammatice, ¿juin fecundum illam rationemóó dicibilitatcm, qux in ratione Grammaticae,erant ¿tós ratio, exierint ad fenfibilem mundff,ficut erant in ratione, feu uerbo Grammati *cx** Dico, ficut erant in uerbo zquoniamnonpoifent aliterexire,falicetperalteri/ tatem, quæ non eft forma effendi, fed ficut erant in yerbó uerbum, quemadmodum prolatum uerbum eft, quia conformatur interno, fiuementali. Exiuitenim de uer/ no interno taliter, quodficuterat internum,ficeftÔC prolatum uerbum. Spiritu» autem, fine quo non poteft fieri prolatio,procedit â patre uerbí & uerbo, & eft con/ tubftantialiseis, quia coæternus : prxcedit enim creaturam, ficut uoluntas extrin- fecam locutionem, ut caufa ípfius locutionis, quæ eft rricaufalis,efficiens, formalis,f & finalis, de quo alibi. Et ficut de arte Grammatica didumdhita tcçleuesadab* folutum magifterium, in quo omnis ars *8C* fcíentía complicantur, &z parí moda uMeas, rationem rnagftierij illius fe habere, ut de rationê Grammaticæaudiftt Sí« militer *S¿ de fpirítu* , fine quo non eft internus motus, confequenter exprefe sio magífterq ¿n creaturís,tám mcellígibílíbus quám fenfibílibus» Dices * Cum magnus Auguftínus dicat , animam , trinitatis imaginem habere , memora am a in qua abdita incelligentia generatur¿ *QC* procedit ex his uolüûtas t quomodo hoc

hoc uideri debeat ? Dico memoriam intelledualem , principium efle notionum, fed non apparet nifi cognofcatur. Sicut non appare», te memoriam habere pri/ mi principii, quodlibet eft uel non eft, nifi in lumine rationis manifeftecur. Cum enim rationi manifeftatur, ftatím uídetur *temper fuifte uerutñ , ita ín memoria* fínfle repetitur, fed non apparuiíTe› nifi ratione maniíeftante . Vnde memoria quæ principium , de fe generat fui inteíledum , ficut memoria de primo prin/ cipio aliquod de fe generat fui notionem : hoc eft quod dicitur , animam ef- fe locum , flue complicicationem fpecierum ♦ Intelledíua autem memoria, eft a materia feparata, *8¿* ob immunitatem talem, poteft refledi fuper fpecies intel- ligibiles, & eas intelligere. Et quia quodintellígítur, cognofcítur utconueníens intelligent! : ideo confequítur uoluntas ♦ Proprietas autem , confequens ani- mam,inquantúm eft fpeci erum íntellígibilíum retentiua ^Memoria dicítur.llla ucro, perquam ad ípecíes íntellígibiles conuertítur cognófcendojntellígentía dicitur* Sedilia, perquam adeas ínteiledas afficitur, Voluntas nominatur* Quare qui dice/ bant, noftrum fcire efferemínífcí: *fi* hanc additam memoriam intelleduatemuide» re potuerunt, non male dixerunt* Adhuc dico. Nonne fi memoriam in te uides,qu5 *in* altjs &alijs memorabilibus uidifti: comperis animam effe memoriam C ficdein/ telledu, ín intelle dis ñ¿ in fe,& uoluntate,in uoluntate affedís & ín feíVides fic ani mam eifememoriam Jntelledum, Ôiuoluntatem in fe.Sí autem memoriam uides in fua ratione, in quafe cognofcit, tunc etiamuides,quodin eadem ratione,omnia me- morabilia cognofcinpalâqd nihil cognofcibile, nifi memoretur. Si igitur memoria fe ipfiim cognofcit, *&C* folum memorabílefitcognofcíbíle;utíc# dum in fe omne me/ monbile cognofcitjomne cognofcibile cognofcit. Reuelat igitur intelledus>abfo/ luta memoriam:cn nihil fit intelledus,nifi memorise intelledus,et uoluntas nihil eft, nifi memoriæ & intelledus fimul uoluntastquod enim ín memoria & in intelledu fi muí,non repetitur, necp in uoluntate efte poteft. At dices: Apparet te nunc aliter di/ cere quam fupra,ubi quia eft attribuifti memoriæ,& quid eft intelledui. QuiaeftaU tem citais uídetur,qu am quid eft: quomodo ígíturnuncaís,quodí^telledusreuelet memoriamt' Dico, quod quia eftcitiusuideturzfednonintelligiturnifi per intelle- dum eius. Priusuideturin memoria, fcd ut *ibi* uídetur quia eft, eft Sinon quid eft* V Dícíturautemíntelledualíteroccultum,quámdíunonuídeturínfuaratione,in qua folum *íntellígítur: omne enim* extra lucem intelligentiae, quid fit ignotatur* Et cum anima intelledíua, inintelligere uiuat: quàmdiu aliquid non íntellígít,infeillud non reperit uitaliter, fed eft ei abfconditum : ficut fenfibile, uifui (quamdiutd quod auditur, tantum percipitur) manet abfconditum, quoufájuídeat. Opor/ tet autem te attentum effe, ne te uarietas modi dicendi impediat. Nam intellecta- lemmemoriam,fæpedodores nominantintelledum, utcum dicunt: intelledum, fuæ intelligentiæ conceptum, fiueuerbum, defe generare. Intelligasintelledqm pro patre (quæ memoria intelledualís eft) capi. Intelledus etiam capitur, Ut eft alicuius intelledus, fcilicet memoriæ: ficut filius alicuius filius, fcilicetpatrfs. Et ita intelledus , eft uerbum memoriae intelledualís , qui *Aoyos* Græcê dicitur* Dices, nonne uerbum feíntellígítfific, inuerbo figitur fcu Ac^wde fegenito, fe intelligit. Ita erit uerbum^ uerbum generans in inunitum. Dico,ficutmemo» ría fe intelligit in uerbo fuo , fie *ÔC* uerbum fe intelligit in memoria, non quod memoria fit uerbum uerbü ficut S£ filius, fe in patre filium intelligit, non ut à fe ge- nito , fed ut in fuo principio. Memoria igitur, fe&omnia intelligit, in uerbo I fe genito * Verbum uero fe & omnia intelligit in gignente ; quia uerbum fea ratio intelledualís genita , in *fe* omnia complicans, ficut pater in fuo filio , fe nofcit patrem, SCfftius in patre fuo, fenofcit filium . Miraris, quomodo fenofcit uerbum , fine fuiipfius conceptu , feu uerbo de fe genito, cum intelligere , non fit fine concipere . Sed cum aduertis , quod concipere eft comune ad gene/ rantem genitum (pater enim generans, non poteftfeut patrem cognofcere, nifi in conceptu geniti fui : & filius non poteft fe filium cognofcere, nifi in conce-

ptu

ptu generantis fui patris) cocipere non dicit generare in filio,fictit dicit ih patre, fed? generan.Vndepacernon habetafflio, quod'fe cognofcit: licet fine filio, nohfeccU gnofcit patrem.Cum autem fitnatiiraliter intelligens,naturaliter de fe eum generat, fine quo nec fe,nec quiccp íntellígeretnec íntellígí poflèt. Genera tigitur de fua inteL leduali fubftantia,confubftantiale uerbum,in quo fe 06 omnia intelligit. Verbum igi tur iUud^eft fine quo,nec pater?riec fílíus,nec fpirítus fandus,nec angeli,nec animar; necullæ intelleduales naturæ, quiccg intelligere poflunuáomnibusintell^end- bus fuffícít,uc íntclliganc»Ecnon habet opus uerbum, quod fibí 06 omnib.fuffidt,id fuiipfius uerbum generec, cum fitomne uerbum quod generari poteft, «quale Mi/ cet genitori,patri secerno ^ infinito. Cognofdtígícur uerbum in fe omnia, quia uetz bum patris, tn quó pater, S¿fe 6C omnia cognofcit, quia pater uerbi: ficut uerbu fe 06 omnia cognofcit,quia uerbum patris. Dico autem, ex præmifsis fatis coftare, qúod loqueas,fi intelligit uerbum quod profert, ipfum fenfibileperbumcattrinfecum in/ teliigit,per mfenhbile intrinfecum,et èft ipfum intrinfecuuerbeqex iùâ intelligentia genitum,fcilicet rationalis intelligentixconceptusjn quo intelledus fe 6¿ fermons cxtdnfecum,intelligit. Puta,efto quod intelledus lo queatis, fit abfoluta aequalitas, uerbum ^qualitatis r.ationale,in quo fe concepit,eft conceptus fimplex immateria liSjCui ttecquiccji addi,uel áquo nec quicquam fubtrahi poteftftn eo coceptu feu uer/ bo3fUamquidditatemintuetur«qualitas»Et per hocuerbum, omnem extrinfecuni aequalitatis fermonem fuum intelligit,omnia aequalitatis opera facit. Et quamuis nullum nomen nominabile, pofsit conuenire primo principio,cumipfumomnem alteritatem antecedat,nomina uero omníaaddífcretíonem unius,ab alio fine import tandeó difcretipó¿nomen,nonperueniuntad principíu,alterítatem antecedens/Ia men ft «qualitas capitur, pro abfoluto inalterabih',omnern alteritàtèm praecedente in efle 06 poíTe,íta quod nec eft,nec elfe poteft aliud,autredperc mutationem quart tamc6cp,fiue in plus fine in minus,fine aliter,cum ilia quæ ant. did aut nominad,auC condpi poilunc,fint poft ipfamttunc eft aequalitas,home primi aeterni principi]» Ad damus igitur qb noftram infirmiratem,quod fit intelledualís æqualitas,licet plus fit ininfinita quàm intelledualís, dicamus, ipfum perfedífsímum príndpifí, quod eft aequalitas,feutícjíntellígere,6¿ea quæ operatur» Hocenimad omnem facio rem rationalem, nemo dubitat fpedare, domificator enim fe intelligit eftè taleth, 06 fdt quid operatunNifienim creator,creaturç fe fciret creatori, 06 quid crearet , nô eflet creatura plus creatura, ¢j? non creatura» Et cœlum non effet plus coelum, quam noni coelüjôi ita de omnibus.Si igitur aequalitas abfoluta, eft ide quod creator coeli 06 terz ræitunc fe fdteffe aequalitatem,& fdt omnia quae facít»NecefTe erit uticg, quod uer*_ bumcognofcentia fuæ,m quo fe cognofcit,fit fuiipfius aequalitas: non enim poteft aequalitas,per uerbum feu conceptum fuiipfius alium formare,cj «qualitatis. Ratio igitur aequalitatis, per quam fe cognofcit, quânos nitimur exprimere per inalterabi/ le,non eft nifi definitio,feu figura fubftantiæeius.Qnare fíe eius aequalicas,eft aequa litatis acqualitas.Sequitur igitur,quod una eft aequalitds,qugeft aequalitas,06 arquait* tatis aequalitas Eft igitur aequalitas defe generans uerbum,quod eft eius aequalitas,^ quibus procedit nexus, qui eft aequalitas : quem nexum, fpiritum charitatis dicimus»; I Quoniam ex «qualitate generante, 06 aequalitate genita, non poteft procedere, nifi áequalítas,quí nexus feu amor dicitur,ac fi diceretur : abfoluta aequalitas eft charitas» Eft igitur cnaritas íntellédualis,de fegenerans conceptum eftentiæ fua:,qui nonpo teft efle, nifi char/tas charitatis,à quibus utiqj „ nonpoteft nifi charitas,qu«eft utri/ ufq? nexus procedere. Non poffunt autem effe tres «qualitatestquoniam fi una effet una, 06 alia alta,ydq: alia ante alteritatem non efiet,ubi folum aequalitasefte poteft. Vnde impofsibife eft, plura omnino efle aequalia, cum plura ene non pofsint, nífí finí alia & aíía,S< difunda in elfentíjs. Non erunt igitur piares æqualitates,fed ante omnem pluralitatem, erit aequalitas generans » Verbum, æqualicas genita, 06 æ/ qualitas,ab utraqj procedens» Et quamuis generans non fit genita,nec procedes, no tamen eft gquatas generans › alia ^qualitas quam aequalitas genita gqualitas

pró¿

fitocedens.Numerus igitur, quo nos numeramus æqualitatem generantem,«qui/ lítatem genitam>8£ «qualitatem procedentem,cum ficante alteritatem: noneftnu/ merus per nos íntellígibilis, cum non uideamus numerum, fine alteritate in numera/ tis,m fi refpexerimus ad numerum in fe, ante alia numerabilia, ubi tria Hint ante tria. Tria enim dicimus,quç per tria numeramus,& numerum dicimus tria,per quem tria numera mus,numerus nô depedet à numeratis. Vnde numerus *in* fequôadjnos, nô eft nifi anima,ut foperiùs didum eft.Numerus in æq ualitate abfoluta,non eft nifi qualitas genera ns3genital procedes, qua in æqualitate font numerus qui «qualitas: & non tria numero «qualia,fed tres «qualitatis fubfiftenti«>uel hypoftafes. Videm? enim primo neceflarium effe,utaffirmeiTius,primo perfedífsimü principio,ante alte rítatem, «ternum effe, ideo nequac£ carere fcientia fui, ôifuoruoperu.Etobhoc neceflarío affirmamus, ipfum unitrinu, (licet omne noftrum conceptum excedat) ante alteritatem S¿ numerabilia.principium unum eflè trinum.Patet ex his,æqualita rem omnia uerbo feu ratione fua,creare.Ideo omnia intantùm font, inquantùm «qua litatis rationem participant. Quod aute nulla duo reperiantur omnino «qualia» hec ideô eft, quia duo æqualitateaequaliter participarenequeunt. Nihil igitur eft expers æqualitatis,cumratioaequalitatis,fitformaeflendi,finequanonpoteftquicÇiubfî/ ftere.Quidditas igitur omnium quç funt,eft gqualitas,per quam omne quod eft,nec eft plus nec minus, fed id quod fubfiftit, quae eft omnibus «qualis effendi ratio. Hinc quíddítas,non poteft recipere magis nec minus,quia aequalitas. Nihil igitur omnia quæ funt,eft multiplicabile.quia omnia intantùm funt, in quâttim aequalitatis ratio/ nem participant,quam plura,æqualiter participare nequeunt Entitasigitur immulti* plícab¿h's,xqualítaseft,ítafubftátía,&anímalítas,&humanitas,&omne genus, Ô£ omnis fpecies, omne iñdíuídunJndíuídualitas enim, eft ímmultiplícabílís aequa* litas. Neq? eft quiccguerum, nifiinquantuparticipat «qualitatisunitatemfeutatio* nem,ficnec iuftu,nec ftudiofum,necbonum,necperfedum. Omnis fcientia &ars,iti 'æqualicatefundatur.Regulæ foris,aut Gramaticales,aut aliaequæcuncp,non font ni/ fi participationes rationis aequalitatis. Reducere enim diuerfitatem motuoaftrora In «qualitatem,eft fcientia Aftronomiæ Reducere diuerfitatem connexions Gram* matílíuín regula, eft fcientia Grammaticç,ita de omníb. Neqj aliquod nomen habet quicÇ ueríracís, in fignificàtione, nifi ín gqualítate, fígníficantis & fígnifícatí. Sic 8¿ ars quæcûq^,fundatur ín «qualitate,ut pídoria, in «qualitate fígni & fígnatí, imagi/ nis &exemplaris,ficMedicina,ad «qualitatem complexionis refpicit.luftitia,inre/ gula çqualitatis,quod tibi uis fieri,alteri fac,fundatur,Sublata «qualitate, ceflat tem perantia,& omnis uírtus:quoníam in medio,quod eft «qualitas confrftit.Sine «qua- litate,non intelligitur ueritas,quae eft adæquatio reí,S¿ intelledus. Non eft nec «ita, nec effe,nec tempus,necmotus,neccontinuû,fineæqualitatemÔ enim eft motus,nifi quietis continuatio,^ quid quies,nifi aequalitas? Sic de Nunc, quoniam tempus nô eft,nifi ipfius Nunc cotinuatio. EtquidNSc, nifi «qualitas,quç nec poteft cite mai/ or,nec minorcSic linearon eft nifi pundi euolutio. Quid pundii, nifi æqualitasS'SC itauides,penitas nihil pofle fubfiftere,nifi in «qualitate.In omnibus enim qug funh quatenus font,relucet aequalitatis ratio. Et non eft illa ratio multiplicabilis, aut alte* rabílís,aut corruptíbílísicum fit omnium eftendi ratio adgquata,quçno effet adgqua tarado,fi non effet abfofotç «qualitatis ratío.Vna eft igitur omnium ratio,fiue meti fura adgquata,fcilicet çqualitas,qu« «qualitatis ratio,nec eft maior nec minor, omni bus menforabilibus. Sicut una ratio circuli, eft omnium circulorudabilium, prgcifa ratio adçquata,cur nec plus nec mine funt quam circuli, fiue circuli fuerint inter fe æqles, fiue initiales quoad quatitatê, & cçteraaccidetia>Côcordia5&pax,âCordo, squalitas funt, per qug omnia & funt& conferuatur.Sic pulchritudo,harmonia, de leda tío & amor,ó¿ id genus talia, gqualí tas font. Non potes uidere plura inçqualia, fíne pqualitateíin hocenim concordant,quod ¿ngquaíía.Concordíaautem & fimili/ tudo, quid aliud flintquàm gqualítasCTíc ££ deledatío Ói *amícitía,*^fímílefímili ap plaudibob çqualitatem.Et quamuis unitas, uídeatur pacer ^qualitatis, quoniâ çqua* litas

fitas eft fernélfümpta unitás,ur alibi habes j came «qualitas abfoluta complicat *imi** tatem.Id enim eft iequale,quod uno modo fehabet.In unitate enim,non ni fi «quali/ **tas** uidetur.Sic bonum,cum iit furjpfius diffufifstmum, no i ha bet hoc nifi ab æquali tate,& aequaliter ab omnibus appetitur ob aequalitattm.Omnia funtafeipfis ihdiui fibilia,propterindiuifibikmcuiuslibetadfea!quak't^tem. Et quodlibe^eft **modus.** quidam,parcicipatiorjis æqualitads. Sicut *fi* diceretu^quanutarempartidpare abfo/i **lutam** magnitudinem, & lineam quantam» effetalem modum participationis ma- gnitudinis,fctlicetfecundumlongimdinem,&Tuperficiem»fecundumlatitudmemJ S¿ corpus,fecundum profunditatem,^ figuram » fecundum fupérfíciemexteríoreni terminantem,^ circulum/ccundum figuram arcularem>ôf fphæram, fecundum fi/ guram fphæricam,ôf cübuoq fecundum figuram cubicam,ôf ita de infinitis talibus, uan ¿ magnitudinem medio quantttatispamcipâtibus, quæ quidem magmtudo,nor* **eft** nifi aequalitatis participatio. Quare fimih ter homo, non eft mû quidam modus participatiomsanimalitacisj&ficleo&equus.^animahtasjeftparticipatio æquali tatis. Aequalitas uerô,æqualiter omnem effendi modum, fiue demenralemjiue ue- getabilemjfiueanimalem/iuerationalem^fiue intelkdhialcm complicar, fed in alija particípaturaliter,cum præcifio fit ímpofsíbílis Aequalitas igitur,omnibus gqualí- ter àdeft,fèdftion «qualiter recipítur.Sicut Solaris radius ín prato.omníbus herbis æ/ qualiter adeftífed non aequaliter recipitur ,ut herbae non fint,mtfiuaitj modi, recep* horiis uígorisradtj folaris,quiperipfas participatur. Nonné fubláta xqualitate3nt/ hilinteiligitur, nthiluidetur, nihil fubfiftitnihil durattquamocnim complexio an qualior,tanto fanioqperfeftor,S¿durabíítor. Aequalitas ipfa eftæternà durariój Aequalitas quæ uica,eft aeterna uitadntellígeredatelledHis eft tiíacre. Vita inæquaq lítate cónfifttt.Si igitur anima omnia luftrans, uidet fubLra aequalitate nihil rema«¡ neretconcludit omnia ex ipfa,per ípfam,& ín ipfa efle. Sí tuum ¿n his exercita tieri sj ííitellé<fturri,& non ad uocabula,fed ad mentemapplícaueris :muka præcüiuslem- **per,priùs** tibi abfeondita penetrabis.Nam id quod de trinitate,in fantftis fcripruris ec docftoribus,ipfas explanantibus,legis^qualis parentalis filius, talis fpirituffàndus, *ÔC* quod filius fit «qualitas patri, éífimilker fpírícuflan&us, *QC* quód **alía eft** perfona patrís,alia filtpaha fpiritus fancftúurícp dum ad dida de aequalitate reípícis.melíúsfi^ fírmíúsfidecapiesJdetiam quod eft omnium díffícílíumdifficíllímum,quomodo fciliceteríttrínitas,anreomnemakeritatem:meliúsuídebis,dum atrêdes,quomodo tres «quales perfon«,non funt «quales per accideris,í¿d per efleatíam » cum fint (i/ ne alteritate aequa1es. Sic no funt,nifi eadem immqkiplicabflis aequalitas, quae corn non accidatperfonis,aut participetur ab eis.tunc eft td»quod quælibet perfona efled tíalíter.Etñullapoteftefleakeriras,ubínoneftalíud,quámímmukiplicábiltsxqua/ liras.Vnde quando legitur,quod alia eft perfonapitris, alia filij, alia fpirftuflanâi* non poteft iritelligi,quod fjc alia per alteritatem, quam quidem trinitas illa praecedit* Et fiid»per quod alia eft perfona patris ,alh filq,alia fpirituifandH} uidere uolumtiss non reperíemus níffí «qualít item,qux eft ante alteritatem. Vnde cum d ico,aequali- **tas** quæpatereft pater, «qualitas quæfilius eft filins , *8¿*aequalitas qu« fpínrufián/ dus eft fpirituffànftusîunum dico,non tamen dixi, nifi de una mulriplicabilio-qua- litate.Namnoneft uerum,quod çqualitas de qua primo dixi,cum dicerem, «qualitas qu« pater eft paterifit alia, aut non fit illa » de qua fecundo dixi, «quali as qu« filius' **eft** filius,& de qua tertio dixGçqaalitas quçfpiiicuflànâus eft fpiritufiàntftus.Et quo níam has propofinones,antealterítarem lieras uideo, ubi pâter non eft alud quam «qualkas,ficnecfílius,fícnecfpírituflaniftus;ídeó idem eft ac fi dicerem, «qualitas quæ pater eft pater, fícut«qualitas quia patereft pater* Tunc uideo illam neram,æ* qualitas qui pa ter eft pater,& illamjæqualitas quia parer eft filius : non uideo prio/ d «qualem, aut «que lieram Et ex hoc affirmo,patrem non effe filium, nec fpin tum fanÀum licetfinteademæqualitasjanteomnêrrialreritatern, Ôf adjuuóconceptum ex «qualitate,quam de tempore,ÔÉ anima, SCfyllogífmo protmífí. Conuértas igitur teadfacratifstmumEuangeliunijCum exercitato m præniifsisintélleiftu, ¿¿cpnliite

ra quomodo Toannes Euangelifta,fcripfitEuangelium ad áftruendam fiderft,quód] ei us eft filius Dei, ut credentes in nomine eius,uitam habeant.E t quia audiuit,Chri ftum dicentem ad Deum patrem : Clarifica me tu pater apud temetipfumj claritate quam habui apud te prius quàm mundus fieret. Et illud : Si cognouifletís me,6¿ pa trem meum atiqj cognouiffetis.Er iterum:Qui uidetme,uidetpatrem.Etalibi:Qug - cunq'ue b abet pa terquea fimt,æ omnia mea, tua fimt,& tua, mea funt. Er ego ium in patre,Q¿ pacer in me. Dixit etiamtEgo lux in mundum ueni,ut omnis qui credit ia me,in tenebris non maneat. Et alibi:Exiui à ^trejCtueni in mundum Et iter um» Sermonem quem audiftis,non eft meus, fed eius qui mifit me patris. Et ad patrem dixit.'Sermo cuus»uertcas.DixitetíaJfeuíá,uencate,áfuíam,g¿quód nemo ad patrem uenírec, nifi per ipfum. Etquód pater dedíteípoteftatem ornáis carnis, ut daret eisuitam.Ethocquod dedicei, maius omnibus elle : quod omnia pofuit in po/ teftateeius quod dedítei omne indicium facere , quia filius hominis eft. Dixit fe filium Dei,S¿ quod pater in eo manens faceret opera, qui QC ea fecitopera,qux ne mo ante eum *fecit: 8¿* quod opera eius, teftim onium perhiberent deeo, quod Deus pacer mifit eum>& quód ípfe effet uúa refurredio,& panis uiuus,dans uitam aecer nam,S¿ calía mulca,quæ loannes audiuit ÔC fcripfit, quorum omnium refolationem* faciens loannes, praemifitTheologiam ante narrationemillorum,oftendens, quo/ modo hoc totum uideri pofsit uerum , dicens : In principio erat uerbum. Nam in principio,antequam quic^uàm Deus pater faceret, oportebat illud efte, fine quo ni hil fadum eft. Sed nihil à fapicmi fsimo Deo patre,^creatore omnium,fiue *Aoyta* id eft rationeffitte uerbo,fadum eft.Erar igitur *in* principïo,antequàm quícquám fa/ ceret, & non erat nifiapud Deum. Et quia non erat aliud,hinc etiam noti crac fic apud Deum»quafi alíudtíed erat idem Deus uerbum. Vnde patet, quod ne/ ceffe fuit,Deum patrem creatorem, habere uerbum rationale,non alterum,fed con fubftantiale fi'ijpfias,fcilicet confubftantiale uerbúm,few rationem,fiue notionem, in qua effet fuqpfius,^omnium creabilium cognitio.Et quia hoc uerbum eratcon- fubftanualejæeiufdemriaturæcumpatrefeu creatore, âquo erat, ficut notitia reía ren'deó filius, genitus enim eiufdem natur# cum genera nteffilius éft ». Et hoc de- clarat illud , quod Chríftus dicebat ad patremjclarifica me ea claritate, quam habui apud te, pdufquam mundus fieret, fcilicet ut clarum fiat, me tuumconfubftan/ tialem filium eiiè. Hoc ut aitEuangehfta,eratin principio apud Deum : quoniam Deus,uerbum fieeratapud Deurin>quódDeus.Etficconcludit,*hóyoy* ante omnem creaturam,fiuffeapud Deum.Purus enim intelledus, nunquam eft finefuqpfius no titia : fic aeternus Deus pater,nunquam finefilio confubftanciali. SequitunOmnia per ipfum fada funt. Quoniam intelledualís operatio, omnia per rationem, qua uerbum eius eftffadt prout fupràdidum eft,eandem efferationem, qua creator feâ£ alia,cognofcit creat,prouc de circulo exemplum pofui. Et ita fada funt omnia, quód fineeo fadum eft nihil. Quoniarnhocuerbum, eftpræcififsima rationalis definitio & determinatío>omnium creabilium& íntelligibilium,ítaquódfi aliquid ;à Deo fadum effet,aut fieret fine Aornon effet illud rationaliter fadum, &hoc ;deDeo fapíentifsímo dicbblafphetnia effet. Quemadmodum igitur imperio fapi- lenttfsímí regís , quod fermons feu uerbo promitur, omniaregia fiunt, quífermo non eft nifi ratiofnon enim participat rationem, ferme fapíentifsimí tegis, fed eft i/ **pfa**ratio &uericas)ficuerboDominiɔcceli firmatifunt,& filentionihil. Quoniam autem in uerbo confubftamiali, neceffario erant omnia creabilia,utinuiuifica con- cludente ratio ne,ratio autem uiua uita eftndeo omneid, quod per ipfum fadum eft, **in** ipfo uerbo , quod uita eft , uita erar. Quare & in ipfo uerbo , uerbum . Ra- **tio** enim omnís rei,uiuit uita **«terna :** per rationem enim^per quam circuluseftcircu/ lusjfemper fuit & erit circulus,circulus fine defedu.Qu# igitur creaturæ fad# funt, etiam fi infe non uiuatit: in ipfo uerbo tamen, cum fitit uerbum quod Deus , a> ternaliter uixerunc. Et hæc uita, non erat tantum uerbum Dei, quod creat o/ muía ; fed etiam , per quod dirigit luce fua hominem , lumine rationis pollen/

tem

temVerbum enim Dei,eñ lucerna pedum,ad aeternam uitam tendentium* Et crac lux ín tenebris ignorantiae lucens, ÔC tenebrae ipfam lucem (quæ uerbum (eu fermo Dei,quo Deus multifariam multiset modis fua quidem natura 3 fed fupra noflrâjn Prophetis loquutuseft)noncompræhehderunt* FuicdeindepoftomnesProphe/cas,homo minus à Deo, cui nomen erat loannes* Hicuenitin teftïmomumvt refiimonium perhiberet,de lumine lucís uerbi DeUuc exorto*Non erat Loannes ille uerbum,quod luxjfid uenit utdeluminelucis,teftimonium perhiberet.Erat autem lux uera,ipfum uerbum,quæ lux,illuminat omnem hominem ratione uigentem,in hunc mundum uenientem.In mundo erat Acj^feu fermo ille, & mundus per ipfum faduseft.quia Deus pater dixit,& faâa funt omnia t Etmundus eum noricognouiu In propria loca patris fui fcilicet terræ fanda uenit,8<fui eum,tanquam Dei uerbum non receperunuQuotquot autem exipfis ,& omnibus gentibus receperunt eum,8C eiutuerboDei,aDeomifld, obediuerunt, dedit illis poteftatem, quamuisefient homines,ut fierent filrj Dei per grattam,ficutipfe erat per naturam*Et illi qui ipfum receperunt,in fpiritu ipfius,filij Dei generati funt: non generatione illa,qua ex Íanguinibus & uoluntate carnis,& uoluntate uiri, fecundum hunc mundum, homines nafcuntursfed generationecœleftbêxDeo,quifpirituseftjnfoiritu nati funt* Hoc igitur uerbum,quod hæcomnia poteft & operatur,eft (eufilius Dei* Quod quidem uerbum,eft caro fadum:quia filius Dei,fadus eft filius hominis: Ethabitauit inter nos,&uidimus gloriam eius,gloriam claritatis,rion quafi alicuius filtj adoptionisDei, uri multi uifi funt, fed tanquàm unigeniti Dei patris * à patré omnia quæ patris funt,habentis,uerbum fcilicet, plenum omni gratia & ueritate* Hæc eft fumma Euangelrj,fecundum intelledum loannis altiloqui Tfieologi*Et hanc expianando ampliat,Qt probat teftimonioDei patris,loannis Bapriftg, Apoftolorum,miraculoru,dodrina 8£ aflertíone ípfius uerbi ueritatisvoluntaria oblatione,ad turpif fímamufquemortem,profaluteomníum fideíium,Q¿ refurrédíonéamortuís Quibus omnibus, mariifeftifsimèoftendit, lefum efte filium Dei, qui uerba patris íui¿ quiueraxeft, loquutus eft, Q¿ eius opera fecit,cuius uerba funt flabiliora quàm cœ« lum ÔC terra,promiifamaxima, fcilicet refurredionis ad immortalem uita, quam folus Deus pofsidet,cuius poffefsionis hæres eft ípfe Chríftus, credentes in eum corde opere,cohæredes. Et fiunt hæc omnia in homine, per fpiritum fandum,a patre & filio procedentem,qui eft fpiritus fili),qui èft charitas Dei. Qiiædùmdif/iundíturpercordafídelíam , facíteos Deo gratos, propter inhabitantem fpiritum **fandum,** Qc unit eos nexu indiftolübíli,Chrifto capiti,hæredi, pofleífori **immor/**talítatis,ut in unitate corporis Chriftí, fpirituChriftí uegetati, côhæredes fint regni immortalicatisjôôuitææternæpoflefloresfoelícífsimi. HæceftfummaEuangèlij,**in** uarrjs fermónibus noftrís in infra pofítis,uari¿ explanati, fecundum datam gratiam magis obfcurê dum inciperem ín adoleícentía,& eflem diaconus, clarius dum ad facerdo|iumafcendifTem, adhuc ut uidetur perfedius , quando Pontificis officio, iri frica Brixinenfiecclefiapræfui ¿ & legatione Apoftolica in Germania, & alibi furi/

dus fut DabitDeus,ütadhucproficiam, tnea **quæfupereft&âdhuc**

' réftàt ætate>& demum facie ad faciem iteritatem,in actcr/na laetitia,ampledánquod ut íta conceda **t Dc/**us,tu diledifsimefrater ora.

Excitationum ex fermónibusReucrendíTs,Patrís Nico--laide Cufa,primi libri,finis*

Excitationum ex fermonibus Reucrendiíl.

Patris, Nicolai de Cuía Cardinalis Liber Secuhdus»

Ex iermone: Tu es Petruè.

'Verbtufh. "Veritas. &tíeíle&w

Vô funt, per quæ fapíentía magíftrí pellit ignorantiam , àb (niellé* du difcipulqfcilicet uerbum, *St*ueritas : inftruit per uerbum, & iti uerbo, ueritas pafdt intelledum. Ob hoc fuit Chriftus, uerbum S¿ neritas îuçrbum creatoris, & neritas omnium fcibilium» Verbum creatoris feu patris folûm, eft potens momentane¿ tranfmutare, pé . . nj'tûs ígnorantem9inpenítds dodum. Et non caperetur uerbum íii inteliedu, ntlieffet ueritas mamquicquid intelledus apperit, ueritas eft* Etfipâfd/ tur fallada, non tamen nifi fob fpede ueritatis, unde ueritas, eft uftaintelledus Eft 1/ gitur uerbum, neritas uita, ille, qui de Perro píícatore fecit fummum Theologüm¿ quem fandus Díonyfíus, appellat fummum uerticem omnium Theologorum. Eft enim Chriftus manna ab ¡conditum. Venit enim de coelo manna, uti Chriftus, *Ôt* habet in fefnauitatem, ftuefuauem pafcendam intelledus, circa fuam humanitatem efc diuiniratem indignis abfconditam, quam ffquis deguftarer, ille diceret ad altos: Gip ftarccV uidetejquoniam fuauis eft Domfnus, beatus uir, qui íperatineo. Hanc dulcé dinem deguftauit Petrus, qui in Canonica fua aperiu juod Chriftus non poteft de/ guftan\nifi depofita omni malitia jdolOjSfft mutatione, inuidia,^ dctradionem am (ucdefeparet) illa omnia, funt contraria ueritati. Vnde oportet euacuàre omnia aba- nima, quæ contrariàncur ueritati, *Qt* tunc euacuatur omnis animalitas, *ÔC* quicqtiid ex terreno Adam contraximus, 8c erimus quafi modo geniti infantes, rationabiles, fine dolo, & concupftcemus lac illud ueritaris, fi fáltem ipfum déguftabímus aliquaft (do. Sí déguftabímus (utipfeait) reperiemus, quoniam dulcis eft Dominus. Quare

i^dpisbYceie dulcedinem, non pofturpus, nifi femper concupifcere. Et ita accedimus ad lapi demùiuum, ab hominibus quidem reproba tum, fcilicet ab illis, qui ex carne (an- guine funt, (ed à Deo eledum & honorificatum. Ettuntnofipfi, tanquàm lapidéà uiuijfuperædificabimur in domos fp/rituales, in facerdotium fandum, offerre fpiri/ tuales hoftias , acceptables Deo per lefum Chriftum. Subiungit Petrus, proptei quod continet fcríp cura : Ecceponamin 2jon lapidem fummum, angularem. ele/ dum, *precio*fum, 6£ qui crediderit in eum noh confundetur. Nóbis autem honor cre dentibusjnon credentibus autem, lapis quem reprobauenint edificantes, hic factus itft in caput angulij & flapísoffenííOnis/ápetra fcandalfíjs qui offènduntuerbo, neé credntntjin quo Sf poftti funt. Vide quam admirabilis eft ifte Theologus, qiii nobif ¡aperituertutes illiuslapidis, qui Chriftus eft. Nam quámclinóguirtutemnolueris Íhabere lapidem ilkim, habet, fi credidèris, non confunderis. Et noneft uirtus, quæ ap peti pofsit per intelledum, extrahunc lapidem, quicquid impendis ei, récïpiesîfia morem}amorem, fi honorem, honorem, fi mifenc0tdiam5mifericordiam, fipieta> tem, pietatem. Sic fi offendis, oftenderis/imaledicis, maledíceris, fin inhonoras, in-/ honoraberis, fi accufas, accufaberis>fifpernis, (perneris, fi ¿udícas, indicaberis, & *fic* de altjs. Nam lapis eft uiuus, & eft ueritas. Hinceo modo uera fitreftexio, quomodo 3utaccedís, autimpíngís, ftcutexpoí£ítuerítas. Eft enim lapis cahdidus, fpecularis> quiafpeculum fine macula: *QC*uíuus, hinc prout nite éi repræfentas, fic tibi refpoii/ det* Sicutfifenfibilefpeculum, elfetredum&uiuumttunceomodoterefpice- iet}quomodoru tefepræfentares. Sic diligentes, dílígit, 8¿ míferícordes mifericordi am coníequtintur. Quícquíd das, dabitur **tibí**, accipies retributionem centuplam^ quia ín poífeísíone feuregno uitar/it retributio* Id quod tu das alicui indigenti pro/ pter ípfum>ípfí dastquicquid enim feceritis minimo eius, propter ipfum, ipfi faci risi quicquidfacitis filio regis, propter regem 3 regi facitis» Imo quicquid cani regis fa/

citis

citis propter regeneregi facitis,fed rex non retribuet,nifi utrexXecundamregnum fuumiíta D eus rexhgam , fecundum regnum fuum, quodeft regnum iteritatis, perpetuæuitae. Adhuc circa lapidem illum , plura occurratitjdulciïsimèfpeculanda. Nam uirtus ineft lapidibus» Alius enim lapis, reddit hominem omnibus amoro/ fum,alius uidoriofum,aiius fanum cuftodit, alius pellit morbum,alius phantafma/ ta,aliusfpiritummalignum,alinsdirigitnaLitas per utam ad intenrum3S¿ funt indici biles uirtutes lapidum. Reperiuncur in lapidibus uirtutes coeli imagines herbarum, arborum3hominum,pifcium,leonum ,0¿ cancrorum animalium, curti mirabilifsimis uírtutibus. Vndeualórlapidum precioforum , exceditualorem auri,iri infinitum, paruusDiamas,multumualetauri. Confidera igitur,quomodo in lapide preciofo,' **eft** materia,quæ eft dura S¿ difficulter refolubilis3tadui grata, 8¿tranfparensjlucída, uarie terminata » *dC* terminus eft color oculo gracifsimus. Deindeeft uis in lapide, quaeeftfuperomnem fenfum,quamexoperibusexperimur. Confidera igitur,fi ef/ fet calculus paruus}cididus,feulucídus,qüí haberet infecompíicíc¿5omriem omni- **um** lapidum precioforum uirtutemtille cercecalculus,quamdiu uirtus eiushon effet cognita,pro nihilo haberetur, quafi petra fcándali fpernercrur. Sed fi quis crede/ ret alicui maximo g¿do¿íífsímo magiftro, qtii oftenderec calculum, *&C* annunciates: úirtutem eiusnllepoftquam crederet sréperiret ita effe , & talis poneret lapidem ife lum,fuper ómnes lapides ínZíon.Síc dicitur Chriftus perfimilitudinemlapis, qui reprobatus i faeftus eft in caput anguli: Ille autem qtii oftendit primo calculum, fuit loannesBàptifta, ÔC oftend it ipfum, ex reueladonepatr is» oftendítipfum,utfaq **cerdos** maximus,completio façerdôtfj Veteris teftamed. Ille qui oftenditipfutti,] poftea exrciielatione pa tris,fuit Petrus faíerdos, in quo eft complicatio facerdottj l Notii teftamentfiut ex Euangelio hodierno* Vnde attende, quod ficut lapis candíJ dus,expurifsimis guttulis elemetaribusjn terra uirtuteccelefti codgulatur, ita quoti lapis prccíofüs,incomparabiliter excedit matrem,6£ non habet alium patrem, quâni utrtutemcGeleftemtficChriftus,ex purifsimisguttulis, uirginis gloriofæ,uirtüteab tifsimi exiftit comparus,& habetcalculus ille,materiam ex cerra uirginea,& de co¿ lo candorem, feuanimam lucidam feu rationalem: quia lux ratio, de ccclo lucidifsi- **mo.Codum** lucídifsímum,eftfapíentiá feu ratio aeternalper quam omnia facfta funt: níhílénim eft,cuius ratio ut effet,non exiftat. Habet uirtiKem,quia candor ille ani/ mæ rationalis,eft in luce originis fuæ,&ita hypdftadce fuftentantur in uirtute, quae **eft** caufa omnis uirtutis,&ita eft uirtus diuina. Siccp habetcorpus,anima,ó¿ deitas, optime figurari in calculo.Vnde non eft hic calculus nominabilis, quia omniumla- pídum npmiúibus nominari deberet,fecundum uirtütem eius, quæ eft omnium uir? **tutem** complicatio. Sed qui accipit eum, reperit in eo lapide,nomen fcnprum,**non eft** tamen illud alteri communicabiledicutPaulusiquandoin tertium cœlum raptus decepit calculum,bénéficiait quod rècipit, rionautem potuit hoc fieri, nifi reperit fetnomen eius inferiptum in eo,quod recipit,nomen enini eft omnibus rebus inferi/ **ptum,** 6¿quícuncp naturaliter accipit quamcuncp rem, illefeperic nomeneius inre; **quia nomen eft** notitia. Intelledus fi accipit, cqgriofcit feu incelligft. Simul igitur cum re recipitnomen, alloqui non accipiqnifi fimul nomen uideac in rc,quam acci- **pie.** Accepit igitur Paulas calculum, S¿ uidec ndmeri, fed non potuit r cuela re:quia **non eft** pofsibile,quod reueletunnifi recipienti calculum. At fi aliquem frudhim in- cognitum prius deguftafTet Paulus,cuius fapor omnemfaporem comphcaretznon poifet Paulus,tibi faporem quem deguftafTet reuelarc,per omne nomen tibi cogni- tum,quia nullumipfumnominarec,fedpoftquamdeguftaffesfrudum illum,ture* fjerires in guftti,nomen non dicibile alrjs. Sic Joannes in Apocalypfi,mannaab/ *Mctfuifa'* conditumuidic cum calculo candido, dari uiceriti.. Etlüdæi nefciuerunt,quidef/ **fet** manna,nec alteralteridicerepotuit faporeeius, Hinc nominarunt yci, hoc **eft,** quid eft hoct'omnem enim faporem in uno fapore complicatum repererunt, *8C* fecundum defideria cuiufqu€,reperiebacur fapor. Sic Chriftus, qua fide capitur,ea

fatíatjSí quifrg experitur fecundum menfuram fidei,fe alfëqui defideria, in Chrifto iefu Domino noftro,fcmper benedi&o.

Ex fermone alio, fuper Tu es Pernis.

ToteSaf TL *1 Ón diceret Chriftus : Super cathedram Moyfi, iederunt fcrib» SCPharif/ I fæi,quædicuntfacitemifiuerítaseftetalligata Cathedræ.Nonenim efta> 1 lius,qui ex cathedra praecidit, quàm Chriftus,qui audiendus eft. Nec di* JL ceret, quæ faciunt facerenoÏKe,nifi illa duo ftarent fimul,fcilicet uerítas do drinXjÔÉperuerfitas uitç.Quàm firma igitur eft ecçlefiæ ædificatioiquia nemo deci .pi poteft,etiatn per malum prxfidenrermMandat Chriftus, quôdipfos prælatos au> dire debeamus,quia eos audiendo,Chriftum audímus.Quiuos(ínquít)audít,meau dú.Sí igitur ex praecepto Chrifti,obedire debeo prxlato c¿ præpofito,etiam Aa>,ut dicit Petrus Apoftolus : non poflurn igitur decipi, quando ádimpleo'* præce* pcaChriftú

Ex fermone:Simile eft regnum coelorum,homini negotiatori, quaerenti bonas margaritas.

Portet Euangelizantem regnuDei,infeduohabere. Primo fci1icef,qtiod B Bipfe fciret,illa quæ funt fuprà omnem creaturam, quia quæ fcimusjoqui- I Jmur. Et deinde quod illa humaniter nobis exprimeret, quia alioqui non in telligeretur.Hoc autem aliter fieri non potuit, nifi per eum qui uenitdere/ gno coelorum,^ affumpfit organa humana,& locutus eft ut horno.De ineffabili uei/ ró non poteft homo loqui,nifi per fimilitudinem.Loquutio enim de ineffabili,eft *Í1*- militudo exprimens id,quod uti eft,exprimi nequit. Et ideo Chriftus,multas ponit Í1 militudines regni coelorum, quoniam nulla fufficit. Vocatur autem regnum ccelo? tum : nam coeli enarrant gloriam Dei.Sunt autem coeli ,intelledlu ales fpir*i*tus,feci c & nim Deus coelos in intelledu,id eft,inregione intelletiuali. Nam in illis coelis intel? leâualibus,eft unus rex, qui in omnibus præfidet,ficut una uis regis eft, ut regis, in omni loco regni,ficut una uis animç utuificantis,in omnibus uiuis membris anima- lis. Et una lux,in multis illumínatis,ó¿ una facies,in multis fpeculis. Vocaturaurem regnum cælorum,regnum ueritatis,quia uerítas non poteft effe,nifi una:quod enirrt eftaliud&diuerfum, noneft uerum. Vnde propterea non eft nifiunum regnum, quod uocatur uericas, & illud eft in multis coelis i regnum enim, eft unitas multicii/ diniscoelorum.

Ex eodem.

Nemo quærit margaritas, nifi quia bonæ fintJd igitur quod in margaritis quært, Mítrgítriw» tur,eft bonum .Et quia bonum in omnibus quæriturîhinc bonum, quod nô eft in fe, iedinalio,nunquâmiàtiacnegociatorem ,qui n5quamfatiatur,nifiinueniatbonum illud unum. Puta negotiator margaritarum nunquâm ceflàt, nifi quando ínuenít il/ lam unicam bonâ,quæ quum talis fit,quod melior inueniri non pofsit, quando nec melior effe poteftffdeô tunc eft in termino motus ampliùs non quærit,nee quxre repoteft,quia adeptuseft quæfitum.Quandoquæfitum adeft,quæri ampliùsnonpo teft.Sed (í illa margarita,eft ita bona & precióla, ita quod melior efle non poteftîtiïc eft incomparabilis, nifi negotiator quantumeunt# diues, uendat omnia quse habet, & emat eam.

Ex eodem.

*u^parït^* OmníaáDeohabemus,exnobísníhíl. Quando igitur omnia uendimus,fumus RíPrtíwíír- in omnibus pauperes 3 nihil habentes,ut emamus unam illam margaritam,in qua *Imr>* * habemus defideratum, ficut mcechaniti in arte. Sicut fi difcipulus uenderetomnia, ut emere poflet fcientiam unam amagiftro,qui omnem haberet fciëtiam. Aut fi quis omnia qug haberet,refolueret in pecuniam,utilla emere poffet agrum, in quo eft the faurus abfconditus»omnium diuiciarum. Et ita confiderajqudd qui debet emere re-

gnum

gnum cœlorum3oportet quod uendat omnem liber tatem, & faciat fe ferüum eíus,à quo debútemete margarita, uel agrum thefaurí.Nihíl enim illí manebit,omnia fuñe magíftrí aut mercatoris,qui uendítífi uíuis3uíta non eft tua,fed Domini tui,cui te uê-didifti. Vide quomodo uendendo 8¿ depauperando, acquiris diuitias,mortifican/do5uífam.Síigíturuisímmórtalemuerítatemacuítamaflequííoportet,quódomnía membra cua,non finí nifi inftrumenca ueritatís,lingua non loquatur nifi uerum,ma/nus fine dolo,ficpe$,ficoculi,iineconcupifcentiarei alienæ. Gonfidéra,quomodo margaritageneracurexrorecœli, *SjC* quomodo efficitur nobilis& magna,ex con/quaffatíone.lta fanefia Margarita,fada eft nobilis, ex conquaílatíone pafsioniSiDi/cit Euangelium,quod regnum coelorum,eft fimile homini negotiacori,qu£renribo* nas margaritas*

Confidera,quomodo margarita eft lapientia,quæ eft æterria, **lucida**quæ tuta/quàm marcefcit: in qua funt omnes thefauri abfcodici: fublata enim fapiecia,non eft *'Mar^rit^* thefaurus. Beftiænon habentthefaurumauriuel margaritarunuquia abfqp diferetio *sapünfa* ne rationali,non habet Cfte,nec fcitur,nec cognofeitur abfcp illa,ille thefáuíus. Sicut colornô eft apud cæcum ánatiuícate,quíartecícítur,neccogaofcítur. Vndeille,qui uendit omnia>& emit unam márgaritatmhabet in una margarita omnia fua, 0¿ plus in centuplo. Nam ualor margaritæ, præualetintantùm,quod f¿ aliquis haberet om/nesdenarios,adhucnonpofletemereillam,quiafemperplusualeret. Oportetigi-tur eum adhuc uendere omniatnon enim emitur,nífi tantúm detur, quantum habe/tur,*6C* haberi poterit per ementem. Sicut ígíturomnía per fapientiamfacfta funt,ita peripfamaomnedefiderabileattíngitur.Sicutdífcípulus,quí cortfumpfir torum paz trímoníum,utacquírcret aliquam particularem fcientiam, habetin illa omnem the-íaurum fuumtquia ex illa uíuít, S¿ extrahit quícquíd fibi fuerit opportunum, pro/fert noua S¿uetera-Et tamen non perit neqj minuitur thefaurus, feuars,uel Tapien-tiaiimdcontinueplus augetur. Hæcfapientia nonpoteft haberi, nifi quando ratio eideíponfaturinduit eam.

Exfermone:Filfj huius fæcultpmdeiitiores filíj lucís,
in generatio ne fua fu nr.

Vomodo filíj huíus feculí funt prudentíores,aftuti, uteft prudentia flue a/>ftutiaanIrnafiutn>& ferpentíum. Nam quum aníniah'a,non habeat Meum CK/*

B ■ & Tuum: habent aftuciam utuiuant, œ illa eft aftu ría propria cuiuslibet,-quædici confueuit,umbra intelledus,utprudentia formicae. Homo huius fæculiadhuncfinem,uthabeatdiuidasuitaetemporalis,fefubrjcitom-nibus periculis,facit fe ferufi,obedit,uadit per mare,decipit. Filfj lucis feu æternita/tisjpro aeterna uitaadipifcenda,non habent talem prudentiam aliquo modo.Sicur a-lij filíj fæculi,altj lucís fita alía prudentia fæculi,alia lu cis,& con tfariantur,ficut tene* bræ & lux.Namprudentia lucis,eftut ponderofa & tenebrofa abijeíantur, & ponit diuitias fuasin paupertate,quoad hoc faeculum3& in ijs quænonfunt temporalia,fi/cut eft íuftítía,fides,uerítas,S¿ facit opera lucís,S¿non tenebrarum. Prudentia ucro huius fxculi,oppofitomodo»&operalucisfugitj&facit opera tenebrarum. Opera tenebrarum,funt luxuria,furta,deceptiones,odia. Opera lucis funr.iuftitia,uerítas, charitas,amor,pietas,mifericordia,&huiufmoditaliaomnia*

Ex eodem.

Prudentia debet habere filius lucis.Nam de bénis non fuis,fedDomini fui,debet jg fibi facere amicos. Quiscft igitur illiDomirtus fuus *Ÿ eft* illediues homo Chriftus, (iS, rexregum,ín cuius manu omnes fines terræJHete conftituituillicum,nam plura co-mifittíbídebonís fuis,habetemm multosfilios illediues,quia omnes fumus eius,et dedit omnibus filijs fuis terram iftam, *ÔC*omne quod eftpro indiuifo, 0< docuit nos quaerere panemnoftrum quotidianum* Deinde dedit tibi,quod præ exteris,maiori luce rationis polles,ut fuper hunc communem panem › quieft nofter panis j uillica-tionem aliquam habeas.lfte panís,eft Deí filiorum fuorum:tu autem,habes uilli/cationcm cfeditam,utpanem illum colligas &difpenfes,fecundum legem Domini»

quæ eft charítas^Sí es auarus,8¿ colligis pane m Domitii *tui, St* non dirpenfasiecud dùmlegem:expedabistormentum,quiatorroribusrraderï$.

Ex eodem,

Tí*p«j- Tempus,eft imago aeternitatis» DiTsipare tempus, eft difsipare bona Dei, quum Deus fit xternítas *8t* tempus eius imago, fluens ab eo. Tempus aíTímilacur Deo, *QC* hinc nihil eft prsreiofius tempore, in quo relucet aeternitas, Aeternitas,eft ut linea reda infinita, feuut reditudo infinita»Tempus,ut curuitas feu ideuruatio, cadens â **re** ditudine,quafi linea curua circumferentialis circuli i Etefto.quód fæcultim fit,ut u/ **na** illius cifculi reuolutio fuper rectam, unde non tangit, *nili* in pundo fiue Nunc. Temporis fubfiftcntia,eftnunc®t€rnftatis.Durationfinita,afsimilaturlinex infini tæ,quia eft reditudo infinita.Curuítas non poteft e(Te infinita,ut alibi habestquiare cipír magís,0¿ minus Círcuktio,eft prima encuitas, cadens ab infinita *QC*asteniare-dituâine.Ecideô eft duratio temporalis, cadensab aeterna. Et gerit æcernicatis **ima*** ginem,rotunditas circularís:quía principium *ÔC* finis coincidunt. Motus circularis^ **eft** fimilior xternitaci,â qua caditneceflarió:quía circularis;homo filius huius iaecu/ It,ut filius huius fxculi,eft finis mundi huius,*ÔC* omnis motus temporis eius,& fi/ lius huius fæculi,eft filius alterius fzculi,ficut tenebrae uertStur in lucem, Luxením¿ eft finis tenebrarum,Óf lux, ín luce unde ortum habuit, qutefcít, tanquàm *m* princi-pio *St* fine*Totus hic mundus, eft propter microcofmum hominem,utillefit&ui/ uat,ô£efle eius uita eft, ut homo interior, fiue femen diuinum excitetur, *8t* uiuai æternaliter.Écce eft aeternitas,â qua cadit tempus, illud ordina tur,ad uitam inrclle dualem,quæ unitur æternitati.Sïc eft aeternitas,a. Ab ætcrnitate,defcendi edura tío initiata íntelledualís,fed fíne fine.Deinde initiata,fed cum fine. Deinde ¡nitíata¿ cum fineÔf fine fine. Alibi ta men melius habes, quomodo æternitasprimô,deinde íntellígentía,deinde mundus,deindehomo.Sicetiâefthô,deindemundus f deinde íntelledus,deinde aeternitas.

Waw *in* Ex íérmonerSícueníet, quemadmodum uídíftís eum euneem.

Z"'*"'* I quis conciperet,uerbum internumíntelleduale,in charta aliqua ínícribi,S¿ deinde, poftquàm ibi recepiflTet corpus » ex materia chartae, qua fi lit erae i llie fint extra chartam eleualç,ficut ex lapide eleuâcur arte magiftri-Déinde poft A^-z quâm literæ il1æ funt perfedè éleuatæ › *feparentunica* quôd non hæreanc ma-fceriæ,&fint tam2 literæ fubfiftentesfiib illis figuris,& quantitai e ficut exi radx funû Ponaturígícurjquód ílladidío,quacínfehabetuerbumíntelleduale,ficíehabeat, quod uerbum illud uiuum liberetur, non à literis in quibus eft, & quibus eft uerbum ínfeparabileconiundum,fed liberetur a corporalitate,SCcontradioneliterarums**i/ tà** quôd uerbum in literæ permanens,non **fit** reftrídum adrnodumlíterarum/edab illa contradíone fit liberum,fi¿hocper mortem,per quam tranfítfigura huius mun-di.Vnde 0¿fí tune uerbum íh litera, fit fine modo litérárum:poteft tamen elle modo# quo uelit.Ectaleuerbum,quandouoĺuerít,babebitmodumefléndílíterarum,quíítt Oculis eft inuiíibilísjuelpropter paruícadí,atjtmagnitudine, aut abícpcolofe uífibili#

Ex fermonc:Ego fum pañis úiuus.

DEfíderíutn fapientía?,eft in omnibus hominibus:quía omnes homines naturaliter feiredefíderant. Eftquaedam uocatio, feumotio,feuattradio3no* bis cognata, ut fit â Deo patre crearore data.Quare nifi fic traheremur,nS quâm ad fapientiâ perueniremus.Habemus igitur quandâ cognata noti tí-amfapientiæ,adquammouemur, fedipfamnondum appræhendimus,neq£ appræ/ henderepoflïimus, nifi infupremomagifterió,fcilícetinuerboparris, inChrifto ïefu.Magifter Chriftus,eftuitam præftans,ficutmagifter,quiin aliqua ai te,dociles inftruic. Nam quum ilie fit uiuens feuíciens,accedentem ad ipfum ilkminat fuo üer bo.&facireijm uiuumfeuuidentem. Pater,eft magiftercreans incelledum,& côrv creauitillidefiderium adfapietttianv Et tune qui docilts admagiftruni acceditutex

fapim-

fapíentiá magiftrijiat Capiens & magiftenilleeum per úerbum futim, fcilícet Cfiri/ ftumuiuíficat, & cæcumtntelkdum docilis illuminat, ÔCficadaequat, uti magifter in fcholis,adaequat ftio (ntelledui,intelledum dífcí pulí. Sed non poflùmus ad magi fteriumpertingere,inhoc mundo,quiafumus in fcholis,Sidiicipuh\ Et ideo qrian/ do eximusfcholas iftas»tr$sferemur ín magifterium, ÔC erimus fimiks ei, Chriftifor mes,& magiftri,atqj Capientes» Ethxceft refufeítatio, quâdo id apparet in re quod nunc gerimus in fpe» Manna eft figura panis uíui, uídere eft uita ocuU8¿ non actin- gítíllud»quod eft in literis,nifiper doftrínam.Sícut magífter,facit uídere efie uiuum, uita intelledualí.ut uídeat continentiam literàrum :fic fapíentía,fadt uidere pátrem creatura: in creatura.

Ex fermone:In hoc eft clarífícatus parer meus}ut fru> '¿tum plurimum afferatis.

I S ^*-^Vandoïnnobis loquitur Chríftus, fitieseterná fapientiattuncillaloquix Btur m ratione noftra.Nam Chríftus eft Capientia &ratío infinita. Prçcepta Brationis,funtpræceptaæternsekgïs, quæeft fapientía patris. Et ficut ars, non habet efle.nífí ín íntelkdu,& tunc manet, quâdo feruat præcepta ma poteft aliter manere ars íntelledualís,nifi in Fernando præcepca i melle dús.Manere ením dus,eft feruare id,propter quod conftúuítur ín effé.Ec hoc lerna te, eft manere,6¿ hocmanere,eft amare. Quando íntelkdus, præcipitardutieruec præcepta eíus,& feruat:manet,féru3re,obedíre,manere,amare,ídé Sí fícut Chríftus fuit obedíens patrtufcj ad morteán,íta Sinos Chrifto: tune uti Chríftus manee ín di ledionepatris,ita Sinos ín díkdíone Chrifti manebimus.

Ex fermoneiGaudíum meum ín ubbís fit,

IN ufao eft duplex natura,sethereá & dementaris. Sic eft in hómíne, quoad *anu* mam ôi corpus.Sed in Chrifto, quum fit uti uinuùt optimum* quo non poteft da ri perfedius.tunc potentia íllíusjuda eft ínfínitatí.Sed infinitas,eft Deus.Qua- re habes,qubd Chríftus» quum fíe uti uís uiní uítís uera?, tunc eft Deus homo» tunc ultra illa,uítís eft per Ce integra, & ín uírgúiea terra,recepit incrementum. Et non eft nifi una terra facratæ uirginis, ôi una uítís, unus agrícola,patercoeleftís, g¿ unus calor decoquens. Vnde ad habendum uinum, eft neceflaríum,quód babeas Uitem ói terram feet undam, ôi calorem coeleftem feu Colarem, 6iagricolam. E¿ non eft pofsibile,quôd fi debeteiTe uerum uïnum,quôd aliquid alienae mixtures ha/ bea^quodetíamílíud non requirat uitemueram. Et non poteft effe, nífijuna uítís perfeda: quia fi plures,tunc quaelibet pollet efie perfedior,addita perfedio ne alia- rum. Et fic non eft nifi una uítis>unáterra,unus agrtcola,ói una influentia Colatis. Terra uírgo, uitis Chriftusicalor Colaris fpirituflhndus : parer de codis agrícola;!!/ la uitis quædebet ferre frudum,non poteft nifi frudum gatidq *ùtæ* ferre,uinum enim laetificat. Vndequumuiranonfitnifilsetiria,obhocdicimasætemamuitam aeternam Irtítiam.Tunc illa uítís,eft arbor uuæ infinitae, ÔÉgaudiiæterm.Impofsibk' leeft igitur,aliquem pofiè habere uítam^iífí ex arbore uitæeamhabear?qu£ eft Chri ftusCemperbenc.didus.Amen.

Ex fermoneîQuifacít uoluntatem patris mef? quieftincœlis.

ÎN unis eftqaædamuisipifitualisj quamfinedecodlone Colaris influentiae, non poteft explicare, quando ifte Cpidtus eft conceptus, tunc fecit in expreCsione *Vwu^* uuaruni,quendam motum,per quemmuftum pur gator, 6¿denub naCcitur,utfiac uinu. SícquidegénusquoddádíuinumfutaítPauhis in Adibus Apoftolorum) nos fumus.Ethoc genus feufemen,in terra fertili gerimus, uri lignum femen fuum: Óíinfpirírunoftro,recípímusCpiritum, utiuuamfpmtufuo, redpitCpirkumfola* rem*, à fecundum operatione Ípíricus D¿i>íñ poftro fpírim,facimus frudft multum

■Ce s &C

& dícrinum,ut fímus uitam habentes ín nobis, quando nofter fpiritus, & in fe geftâs fpirítum uftse. Vnt influentia Solis,efficit in omnibus uitibusuuas,ita ut ex omnibus pofsit ttinum exprimfifed aliud eft nobilius alio, & nullum uti aliud,quia aliter litetjidem radíusrecípitur,unde unufti uinum debile, aliud forte. Etunum poteft conuertere tertiam partemaquæadfe,aliudplus. Sed folum eftuinum sunumui/ num,quod fínemenfurapoteft,& eftfpiritus uitætioftrærationali$,quemomnisra tío partícípatuaríe.Ethicfpírítus,eftratio abfoluta, quæ eft Deus>qu« folum in uí« uo frudu.humanæ plantationis,eft frucftui unita,fecundum eflentiam non participa tionem« Ecce quomodo hic homo eft Deus, & eft qmnis Ltitiah ominis,&lætiua abfoluta,qug eft rerum ratio.Eftomnipotens,ad conuertendum adfejSCmfe omnia racionalia,quæfeapplicantünitioni:ficut uinum,quo fortius eflè nô poffet, omnem aquam,quæ ei uníretur,tránflubftantíaretín uinum. Ita ex unione ad rationem infi/ nitam,quæeft ¿nnoftra naturadnChríftolefu , cui aliterunírínonpoflemusíextri naturam transferimur in filiationem Dei,qui fumus filtj hominum. Accipimus e- nim fpirítum Dei,in noftro fpiritu, per quem efficimur hæredes Dei 3 & coheredes Chrifti In anima eft fpritus uitæ,qui uíuíficatfenfíbite€orpus,aním«unítum:íkut tn uino eft fpiritus quidam, qui uiuificatomnem aquam fibiunitam. Et hic fpiri- tuseftihe, qui omnia operatur, quæ funt uirtutis in uino. Vnde hic Ipiritus, habet centrum farfum,& feparat fe ab aqua,quia defurfum eft. Et fi penitus poflet fepara/ rfnonpoiTet aliquo modo attingi aliquo fenfu, quia non eft de hoc mundo.Hic Ipv ritus,quantô magis feparatusj tanto fimplicior ¿¿conformior fpiritui fuprcmo,qui operatur omnia in omnibus,nam eft in omnibus ille fpiritus, ficut & fpiritus, qui m uino. Vnde de omnibus frudibus, fit quodam modo uinum. Et extrahitur aqua ar/ densdepomis,deceruifia,quiaibieftfpiritus ille. Et ficut in omnibus talibus3eftui$ diuini fpirirus,omma uiuificantis.qui uocaturfpiritus uiuificans : itain omnibusra/ tionalibusfpiritibus,eftuisuetbiDei,feurationi$infinitx. Vndefpiritusrationa- lis , non eft de hoc mundo,fed eft participatio diuiniuerbfi&inipfumuerbumfur/ **fùm** tendit,&in eo folum qiiiefcerepoteft^uitalætitiæfempiternæ,quia ibiattingit fefii omnia.

Exeddem.

¿prîtër» 4 Inftruit nos Paulus,quod ille fpiritus,qui mortificat carnem, eft fpiritus qui nos ef ficit filios Dei.Spiritus filiationis,eft fpiritus , qui producit frueftum optimumdicet lignum fit diftortumfnam eft uitæ lígtiumjuítis, *ôç* ficus, frudum profertualde bo> num.Sic&aos, in uafis fi&ilibus portamus thefaurum hæreditatis ætetnæiinfpirt tu enim Dei ducimunut clamemus ad patrem,abba pa ter. Fatemur nos filios,quatv do ipfum ut patrem inuocamus , utfpinWipfe, teftimonium reddit fpiritui no ftroÿ quod fimus filtj Dcí,ó¿ hinch2éredesDei,& cohæredes Chrifti.

Ex fcrmonerTrífrítíaucftráuerteturín gaudium. ,

Dijfrrtta *«r *yNnde ficut in uarijs fenfibus,participatur fpiritus díícretíutrs liaríeíficípírí % *f* tus fanâusjnuartjs rationabilibus animabus. Et quia uisuifiua, non par/ V/ ticipatutmdiferetiuam,nifiuifibiliter, necauditiuanifiaudibílíterttunc V Chriftus eft, ac fi eflèt uis omnis díferetionís, in uno organorum, ficut de ftellis ÔiSole.Nâ in Sole eft omnis uis luminis,q no eft nifi ín Luna lunáriter,ín 8a/ turno faturnaliter.Sed quauis no fit uis omnis díferetionís in ocufo,habes tamen in oculo uimdiferetiuam,per qtul habes in te teftimonift.quod ucraciter fit aía ronalis*

Ex fermone : Am eri amen dico uobis» fi quid petieritis patrem.

M 10 raattrta Ícnfibilíjfuít inuifibilis cibus í fíe ín Cbríftó fenfibíli: fpirftua/ '* lis ôf immortalis. In manna fuit qualitas uifibilis, deinde dulcedo fuit imiifi/ . bilis,fuit cibuSjfolùm îcellediuali fide perceptibil*is. Vnde* Cbriftus eft panis feu manna sbfc6dirtim,quod nemo fci't,nifi qui ácapítitiam homo} ttifibdis, dulcedo feu íapsentia patrís,ínmfíbíUs,S¿ín ¿lia pater ptæihtuium Paternofterzft pater

pater omnis efle iiitae 8¿ Intelledus. Ipfe præftat omnia, quæ Intfelledum pafeere poflunt,ut æternali reír uiuat ín filio,feü arte3feq fapientiaeius.Sicut pater dodrínae» præftat per medium magífteríj feu artis,infenfibílí uóce ,jdifcipulo pabulum docftri/ næ O'quantum eratgaudíum Apoftolis,quando petierunt innomine lefu, S¿ acre* petunt,uídentes fe aíftquutos ene defideratum^certe plenum efatgaudíS,ficutquado daemoniaeís obediuerunt. Ac fi díficipulidodrinae quifummp defiderio appe/ terent omnia ícire, inuenírent uerbum abbreuia tura,quo breuíter&citb,appreheñ íibilem Aríftotelís aflequerentur ínteHigentíam,certé magnum gaudium haberent¿ fed adhuc maius,fi etiam fcíentiam Platonis,adhuc etiamafí Hyppocratís.Sed ma/ Ximum,fi abfolute omnium ícibilíum artem ibi cfle,experirentur.Manifeftum eft au tê,quod pater oía ín uerboíeu ratione creauir.In ratione igitur feu lefu,in quo díul* naipià ratio habitat corporaliter, feu perfeefte ó¿fubftantíaliter: omnia credere, *8¿* fepare, petere debemus.Et ibi accipere,eft finis omnis inqutfitionis : quia ibi ici* re,eftperfedifsimamomníumcaufam,cognofcere¿

Ex fermoncrFidcs autem Catholica hec eft.

Sicut fu a ue & utile fe ingerit uoluntatí, & probitas poflèflôris diledíoní, *fíe* qüód fuauitas æutilitas,faciunt fuum fubíecftum per íe appetibile: ficeuíden i tía ueritas,faciunt per fe credibilia, quia fidem credulitatem ingerunt.!- deô non eft meriti & uirtutís ea credere, fed cum improbabilia creduntur ex tn'rtute ipfius credentis,non ex parte ipfius crediti fe ingerentis. Sicüt fe habet kl eidum ad uifumzfic probabilead tncelledum,6¿ fuaue ÔCutilead affecftum.Sfcutte/ nebrofumad uifum:ítaimprobabileadintélle(ftüm.NÓuírtutíséftuidérclqcídam¿ quoniam nullomodo pugnat contra uiium,fed ffcmetíngerít:ítane(^probabíiecre/ dere. Quod enim ignisaridum lignum ignificat,noncftarduum,quiaignificabile» fed bene fi uiride.Similiteramare deledabtle}utileuel fuaue» eftignire ignibde pro> pinquum*

Ex eodem.

ProbabilitaSjCft tcnuisfpiritualislucis afperfio &debilis»ideb no firmat;ficuteuide tía ueritatis fortiter penetrat,fi git,ôdfirmac certitudinem in incelledluJdeb ex boema nifeftum eftj quôd credere improbabilia, fortitudinis atqjuigofisnoftriinteUetftus, eft, ficut amare damnofa & molefta,fortitudinisacuigoriseft noftri aftecftus. Necef fariaeftluxfidei fortis,quæ tenebras irrumpat,multorumimprobabiliumadfidem pertinemium,& ea lucida faciat.Etficpatet, fidem efle primam intelledus gratiam» per quam ueftitur gloria,& fine qua gloria locum non habec.Et fie totüm hominem oportet eífe religio (um,fi coiequiuelit gloriam,maxime caput, fcdicetintelletftum» per fidem oportet efle religiofum. Sicut enim uoluncasjcontra feneceflario dimica^ bitjfi ad gloriam peruenirecontendítíitaó¿intellecftus,idemneceflárió faciet. Et de operauonibusintelledus,folum credere,bellum facit. Credere,5C fufpicari Af opi/ narijUi ad intelledum accedunt,^ ipfe tnuoluntarieluicipit.non autemdetnonftra^ ta,fic3¿ probata,quia neceflàrio aflentic.Scientia autem,habet uoluntariamiiiqniii/ tïonem,à libris doloribus, ideó partím potefteflefludiofá,&partimnón.Crede re fundamentum religionis,habet cotra fe bellum difputatiuum, difluafiuümjCÔ; rd didiorifljôf improbabiliratis,quæimprobabilitasdi cftèpugnatcotraration&quia ubi ratio deficit/ides fupplet Omneaütè bellum,bellica uirtute agendum éftíquiá fineuirtute,non peruenitur ad uiáoriam,quar'éfidesuírtus. Ciiíí bet enim per ftia/ fionem creditur,Deo autem abfi$ fuafioneÔf probatíone,pér fidem creditur.

In hoc fidelis,Deum præ cæteris honorificat,quia *ci* citius ctedit.InteflefftUs quxrit ob fuam infirmitatem Julcimenta & media probationum» quafi adiutorio baculi fe fuftentanSjde Una conclufioneinaliam ambulans. Qtii autem uirtute propria cre/ dit,fulcimento non eget, magis credit: ficut amans,qui uirtute propria amat,ma* gis amat amatum,quàm ex qs quæapud amatura funt, alíoquí eflet amor curuus Sd reflexus,fi illc&us foretab amato.Intcllecftus exquirens probationes,coparatúrue/ diroridignus exquirêti3aliter^ nô credêtûTalepignus,paganus exigit» antequam credat

credat Sed Chríftíanus fcíes ex defeducreduiitatis,pignus extorqueri â Deo, noti exigit pignus ut ei credat,quia pigrius fignum incredulitatis iudicatur.Baculi infirmum non fanantjficnecpignoraintelledum^ quare necprobum &ftudiofumfaz dont. Fides non eft quaerenda ex fignís , (leur faciunt Îùdæimec fapientia uel arce/iz ctitGraxfifed aircute. Certius ením uirtute,quam arte cognofeitur. Ars eft fient píz dura, formam extrínlecam offendens, uirtus fícut odor Q¿ faporjntrínfeca propaz lans.Lumen quanto Solí propinquius 5 tanto nobilius: quanto fradius remotius, tanto ígnobíliuS jica de calore ignis Sic fides»álumúie luminum Deo, defeendit per gratiam:probabíliaJpérlumenremotum.Igiturnobiliusrecftumlumê De», quàmà creaturis reflexum. Quare omne datum optimum, & omne donum perfcâwsjdefurfum eftjdefcendensàpatreluminunv Igitur iUadatafupernaturam,fordo*.à iaz rural;bus,quia $d beaticudinemtrahunt,hinc fide nihil certius* Eft ergo fides gratia largitatis,& beneficentiae ratiotie , pergratuitum bonum. Et eft uírtus erigens, 6£ firmans mtelledium, faciens ilium flare per fe, & redé ambulare, per uiam faluraz ris ueritatis, abfque fuftentatioiietid iuffukione baculorum, pro tegente ipfum ad tierfus úcula difputantium^ firmamentum (upportans ipfum, aduerfùs impulftoz nés comisiones contraditftionmôf opiníonum,S¿aduerfúspropría:ínfirmicaus ponderofitatisuigorem* Et eft lumen, uincens lumina naturalia fenfibilta, ¡pHus íntellécftus : ficut in fenfibus uieftts per fidem , in facramento akaris conflat, ubi Deo dígne,fine omni pignorecredícur,6¿crediture* ex uirrure obedienuæ. Etficue mrcHectus,' eft nobilior pars anima: *i* ita eius relígíofíras in Dei operibus, ÔÉ ipfes honorificentia perfídém,eftprima. Etnulla eftcredubtas digna, fides uocarí,qu2c plus exigit, Icilícecpignora. Cliríftianáautemquæ fuum intelledum obcdúwr íüpprímít,credit,obedit,honorificattnon eft péruerfa generatio, fignum quereris, fed gens cultui díuinodeditadnclínacó cápite,íd eft intelledlu, Deum adorat. Et fie fides à fonte uícae defcendens,uiuificat caput hominis, id eft intelledum Juftus enim exfídeuíuir*

Èx eodemfermonë.

^íx* Lumen diuinumáDeó defcertdens,eft fides,&nonà rébus. Erit una Fides uéra, ab uno Deo deícendensSícut uifioab unooculo,íri multa fedilatat ab extra,ó¿raz dtj unios Sol s.mulcaillumínantííícimaefletiam fides communis credentibus,queadmodum articuli fidei,communes Chriftíánís omnibus. Omnes autem homines, ad unum diuinum cukum obligati funt, erit ergo una fid es. Signum autem creduliztatis eft,quôdDeo impendas obfequfum &cuftum,examore redo QC puro,quoni am ille eft gratuitus,non ex timore pœnaMut pudore,aut fpe remunerationis.In fac credente eft punís imus & fyncerifsimus amor,6< pufilsimus cultus.Eteft gratuitus amor,quia gratis ímprndítur,quareremnneratíonedígnus,0£folúni remunerado 1/bi locum habet,propter amorem praccdentem.Qin autem aliter diligit,fpe, c(moreft remunerationís caula non proprieremuneratu^quiaainorjextraDeum aliquid tfte quærit,fed datur ei tunc merces,aon remunerado.

Ex eodem.

Sapientia incutit timorem,Sf pudorem, erubefcentíám,formídínem. Quando ez nitn Deum credis omnia tua fcire&meliùs ce qualis es : times offendere, &. te atrenz dens,erubefeis Si formidas* Si abf^ pudore 0¿ timore es,fi autem non credis omnia & r éSuidere,i5.hgreti¿uses,quanquám *tn* articulis fidei,hoc nominminQwa omnium duoru contrariorum,quorurn altero eft hærefïs,alterum fidei artidulum effe, tiecefie eft.Qjare eft fidd arríe uluSîDeurn omnta uidere Ôimhil ei occultum effeÆx Dei bonúace flue benignitate, oritur inculto gratiarum adío ,benedich'o,ij eftbonorum Ímprecatio4audatío,id eft creatcns rn cario, gíoríffcatio, qux eft ill:üs prxdízcacio,publicatio,dtuulgatío,famarío> efumieft clara, fubh mi s?la ta fama. Ex benignitate fíue míferkordia Dei,ir* cuKUormnrur fpes neniar,& gratia,qùæ habet fob fe deprecationem, pro malisleníedis d¿rolkridis»oratíonem pro bonis obtínepdis^ffliaionem ut eft ieíymum^ alias macerations¿ facrificíu ut eleemofyna tam

fpíri*

Liber IL

fpîrîtaaHs quàm corporalis» lam manifeftiimeft, quódqui credítDeum fummurà bonum, 6¿ omnis boni creatorem,& totum uniuerfïïm,à fuftimo ufcgdeorfum,ténu ifsïmum ueftigium illius bonitatis » in quadam umbra comparatiuè fe habere; eunj purifsimèdiligitA amah

Ëx eodem.

Remandó*.. Fides eft habitus bonus, per bonitatem datam â Deo ,utperfidem reftaurentur illæ ueritates obiediuæ, quas intelledus attingere non poteft. Fides eft magna per magnítudínem,ídeó quanto maior, tanto melior Magis autem credit Chriftianus deDeotquia credit Deum trinum & unum,incarnatum,paflum,a mor/te in immortalitatem excita tum,aflumptum, omnium regnum habentem, & pote/ftatem infuper, &feptemfacramenta, nam incarnatio oChuiufmódi, uidenturin/credulo impofsibilia. Intelledus poteft habere habitumfidei & fcientiæ3ÔChabi-tumfídeí,ut3cquírathabítumfcíencí2e, utdícítEfaías:níficredíderítís,nonintelU/geris. Et fie Catholicus plus poteft íntellígere deDco, quàm infidelis. Fideseft uirtus cum iuftítía ¡quoniam íuftum eft ,* ueritates illas credere deDeo, quas intelle-» dus attingere non poteft. Plura ponit fides Catholica deDeo uera , quàm alia fi/des. Ergo uerior fides › cum fpe 8¿ charitate, caufat deledationem.Fides eft habC tus,cum quo Catholicus creditdiftindeind!uinissutpræparetlumenincelledut:8£ intelledusintelligacclarèôfnoncoiifusê,adusdiuinar«m rationum,8¿ per hoc ín-cellígatagentem,fi<agibílem,0¿adion€m.Fídes Catholica dicitsDeum tantum ¿n fe pofteâgere, quantùm eXtftere: quiaâpudDeum omnia pofsíbílía.Hoc fides inii/delium, dicit impofsibile , quare trinitatem negat. Fides Catholica ⁹ eft medi/Um intelledui, ut meliùs fit illuminatus ad attingendum Dei altitudinem. Sicut aer, per lumen Solis eft illuminatus, utuirtus uifiua , pofsit uidere colorem ft> guram. Fides , eft quies intelledus per credere, & eft fecundaría quies : quia primaria eft per íntellígere. Altior tamen fides eft} quam íntellígere : quia plus credit quàm íncelligat. Intellígere, eft cum labore & fuccefsíone, non auterri fides. Fides habet illuftrationem ueritatis, animam eleuantis, Sí redífícatío-jnem audorítatís , animam firmantis* Verumque per Chriftum eft, qui fpleti/dor&ucrbimv

Ex eodem.

Relucet in creaturis ueftígíum tríaítatísl, *in* magnitudine creaturarum potentia patris, ín difpofitione fapientia filtj › in ornatu bonicas fpírítus fandi. In quolibet indiuiduo, eft uni tas, fpecies, utilitas. Et fimiliter,eflentia,uírtus¡jóperatici. Ili Sole:eilentia?fplendor, & calor. In anima,memoria,intefte(ftusj&uoluntas.Iri tri-bus hierarchies,trinitas. Et in qualibet híerarchía5tres ordines,trinitas in unitate.Ec t rinitas ih omnibus creaturis generaliter, quia tres funt. Nomen eflentiale abftra/dum, non trahitur ad accipiendum pro perfona, unde ¿Ha eft faifa, eflentia genu/it eflentiam:fed concreta eflentialia bene,ut Deus de Deo.DuoDei principalia funt nominaJcilicet qui eft,S¿ bonum.Per primum/igmficatur effe Dei, infinitum ab(b lutum. Perfecundum, notatur efle díüínum,utcaufa:fecít enim Deus omnia pro/pter bonitatem fuam. Per neutrum genus, exprimuntur fubftantialiatper mafcuh7 num,perfonaliaíperfcxmínínum,notíonalía.

Ex eodem.

Volentes ad Dei cognitionem accedere,oportet primó peccatorum tenebras abq cére5S¿ arma lucis induere. Oportet rationes naturales (quae funt ut lumen putridi Ífignijin node lucentis, Si in die nihil)abtjcere. Oportet poftponere commutabile bonum,adhaerere incommutabili. Tuhc accedit ad Dei cognitionem, aut per in/fpiradonem,auc per ratiocinationem, aut per creaturas,quæ funt fpeculum creato/ris in præfentijficut Deus,ueritatis fpeculum creaturarum in futuro.

Ex

Ex eodem.

Ow/kr. Secundum Díohyfíum,pèr eminentiam cognofdtur Deus, utcum in creatura *in* ueiiiatur potentía:attribuenda eft Deo,fumma potentia. Quanquàmin Deo ex *i/* pfo *ÔC* per ípfum,fint omnia,tamen incompræhenftbilis acréatura:ambulatenímfu per pennas uentorum,id eft fuper intelligentias angelorum.

Ex eodem,

npr.¡ jn idem funt,potentia,eífentía,uirtus,fapientia.Deus eft infinitus intantum. Quod fi mundi effent infiniti,ipfe eosrepkret:quianon habet finem,nec eft finibilis fal finiens omnia Jncircumfcriptibilis:quia non abeft alicui locomecullo capitur lo co,omnia replens. Vbiqj praefens eft,& ante mundi co nftitutionem in fe fuit,ficut hodie eft.Per naturam,ubiqj eft Deus.Per gratiam,cum bonis.Qui(inquit)manet in me,& ego in eo,hic fert frudum multum.Per gloriam, fic eft in rationali ut ueritas, inconcupifcibili ut bonitas ,in irafcibiliutpoteftas. Per unionem,fic fuit in utero uírginís,unítus humana: natura:, in fepulchro carnt,in inferno animæ. Etinfeipfo, Bernard. eft uta ¿¿úúíin mundo,ut rex in regno3ubique regnat imperat. Bernardus. In an/ gelo,ut decor inquantùm ueritas.â fapor inquantùm bonitas» In Ecclefia,ut pater/ familias in domo In eledis,ut liberator à malis,adiutor in bonis. In reprobis,utter/ ror & horror.Infideli anima,ficut rex in regno,fons in ortis, luxin tenebris,carbun/ culus in annulo.

Exeodem.

EwdlMí «K Diuina: dignitatis excellentia tanta eft, quôd mens de Deo cogitans,deficit,cum fttincomprahenfibilis.Senfus non percipit,cum fit Ínuifíbílis:lingua ipíum non ex/ plicatjcum fit ineffabilistlocus eum non capit,cum fitincircumfcriptibilis: feriptura éum non explicat,cum fit inaeftimabilistuirtus eum non attingit,cum fit inaccefsibi/ lis.Et quia finiti ad infinitum nulla eft proportio, creatura eum ¿apere non poteft,fó lus omnipotens,folus omnifciens, folus feipfum cognofcens,in operatione quie/ tus,miraculorum operator.Omnis multitudo,ab uno príncipíatur.Omnís ordo,ha- bet prius ÔCpofterius.Omne imperfedum,ab perfedo trahit originem. Omnis con/ nexíódíuerforum,caufamhabetfiiaeconferuatíoais,alíquod unumprimum,quod hos Deum dicimus.EtquiahicDeus eft potentifsímus,fapíentífsímus,& optimus: poteft, fcir,&uulcíéfumm¿ communicare,hocautem eftalijsmaieftatis fuçplenitu dinem dare.Ergo Deus pater,ab eterno filiumcoçqualem genuit,cui diuínítatis íuaé eflentiam communícauít.Efaías:ái ego qui alijs generationem tribuo,ipfe fterilis e/ roc'Hæc perfedifsima generatio, ubi genitum penitus afsimilatur generanti. Etfic patri attribuiturpotemia,filio fapientia. Et pater omnia in fapientiafeciffediciturj id eft cum fapientia,quaeeft filius. Filius,eft aequalitatis genitae imago patris, homOj eftimago imitationis creata,mundus, imago creata repræfentationis, quiafpecu/ lum creatoris,ut inquit Apoftolustuidemus nunc per fpeculum. Mundus ad Det fi/ militudinem fadus eftiquia aliud exemplar quàm feípfum,nonhabuít.Propríécre atura corporea,eft Dei ueftígíum:fptritualis ueró creatoris fimilitudo.Ezechiel: Tu fignaculum fímílitüdínis.

Emanatio íridiuínis duplex eft:Vna per modum naturæ» & hæc eft generatio: lia per modum uolnntatis, &hæc dicitur procefsio appropriate, proprie autem fpí- ratio.Ec eft fpirítus fandus amor,quare per modum uoluntatís, ab utroque proce- dit. A'patre,mediate & ¿mmeditate:mediate,quiaipfum filius fpirat,qui hochabetd patré:Immediatèàpatreeftfpiritusfandus,amoreflèntialïs,inqùantùmunusDeus cum patie *8C* filio.Ipfi tres,quia unum in efientia, amore eifentiali fe diligunt,quiap propriatur fpiritui fando. Et etiam amore perfonali,quia nexus patris & filij.Pater & filius fé diligunt , amore ab eiis procedenre,qui eft fpirituftandus ♦ Dicitur amor exemplar:quoniam amoris gratuiti» qui eft in nobis,fpirituflandus non folum cau* fa efficiens eft, fed étiam exemplar átque finis. Amor in nobis efficienter à fpt ri- tu fando,ín quantum ipfe eft Deus, áut exemplar. Chantas qua diligimus Deum & pro-

proximum,diciturfptrita{ranâusîficutamor,fiaefpiritufîàhâus> procedens ab utrocpSed *S¿* chancas quandoep fumítur formalícen per modum qualitatis âcquifiz ræ>&: fie chantas dicitur,uirtutis habitus in anima, quo diligimus Deum ÔC próxima, âd fecundùm hunc modarà,fpirituÎlàndus non dicitur Charítas.

Ex fermone:Gloría ín cxCelfís Deo,& in térra pax,

INtelledushominis,efttenebrofusfi<nocfearnus , íntellecftus angelicus, clarus tóietó ut aurora,díuinus ut ipfe SoLquoniam illuminat omnem hominem, uenientem mbúnemundum. Labor hominis, eft ad defcriptionem orbis. Angelicus, adannunciandum faluacorem , quem glorificant in coelo » omnes fiiperccde» fíes uírtutes, *8¿* in terra homines pacis. Pietas faluatoris eft , ut feipfum mundo tnamfeftet.

Exeodem.

Natiuitas filrj **Dei, eft proceflus** intellectualis uerbi, à **Deo patre,uel** diu **ini** uer/ bi aeterna produeftio. Cum enim Deus benedieftus, *fic* principiumintelfeduaie,om/ nis creaturae,agens per intellecftum & uoltintatem (omnia enim quæcuncp uoluit fecit)in ipfo eft intellecftuale feu mentale uerbum, in quo fe *QC*reliqua omnia intelligit. **Et** de ratione uerbfeft quod fit alterius uerbum : quia dicitur refpecftiue, quafi uerbi Joquentis,uerbum fcdicei,à quo dicitur,id eft dicendo producitur.Verbum diuinum procedit ab aliquo,â qùo nimirum realicer diftinguitur, co quod nihil procedit à fe «plowed Sinon procedit âcreaturac'er^o à Deo. Non autem procedit ab eífentía di uina,cumilla non diftingtia tur rea litera filio,cum unaqtiarcp perfonà, fit eflentia **di**urna. Igitur cum dicicur,uerbum procedit à Deo, Deus capilar perfonafiter,non prô eífentia,fed perfona ici licet patris.Et quia uerbum Dei, non poteft elfe accidens di> uinx mentis,ficut in nobis *Sí* angelíssproprér ipfius fimplicitarem,& immutabilita/ tem Dd,tiec tanquàm aliqua creata fubftanriajpfi inrrinfecêadiacens, tanquàm for ma uel aliquo modo extrtnfeci, cum di a diuinæ perfedtoni repugnent, tnaxitn'équia omne creatumeft finitum, ¿V non poíT-teíieinfinite repræfentatiïium. Cum èrgo Deus in fuo Herbole omni i compr&hendaniequitur, quôd uerbum eftfubftan* ría increata.Res increata Sf i.nfíníta,nülla alia elle poteftqquâm Deus. Et quíá tatv tûm unus eft.Deus,uerbum à Deo efientialiter ÔÎ réalitèr nón diftingiiitur, licet rea liter perionahter à patre diftinguàtur. Omnis diftiodlio efiemíaliseftrealís,8¿ noti econuerfd.Ei licer,eirentiadiuihà,fitquælibet perfonarum,& ecoriuerfo:tamehper fouis ronuenit aliquid,quod non cpnueniteiïcntiæ,fcilicet generaré & fpirare. Se/ cundûni hoc form dfier aliquo modo conceditur ab ahquibos,eífentiám díftihgui à perionís Èt ficindíüiaís,eft diftíndio formalisó¿perfonalís»S¿uerueft dicere,quod piares res ín díüínís/cilícet tres perionæjunt una eflentia. Et quía fioc uerbum eft iiftimtum.per feáióne efíentialfquia Deus,& infinitum ín repræfentando,quia unfe uerfalifsime, *&C* carneo perféâifsimè *Oí* determinatíísímerepraefenrec, plufquam oz muía uetba mentalia & uocalia,créataÔf creabilia,repræfénfarepoiïunt,proutdiui> nx cognitioni perfedifsimecongruit.Igirurunicum cantum eft, quod primarie Dé* umrepræfentar,fiuedíuinamefícntiam. Obíediiin namqjpfimariumdiuíni imelleíftus,eft ipíe Deus. Ad quem fenlúm, l oarineS í-uangelifta dicere uidetur,uerbum e- rar apudDctim,eo modo quo dici confueuit,contemplatío illius apud ipíum,id eft i- pfe eft obieeftum fuæ contemplation*s,fiue fui conceptus.

Exeodem.

Ôefpirituaîi Chriftitlatíüítate in nobis , dicendum. Qtioniam uerbum caro fadum,habitauit in homiriibiisbonæ uoluntatis, quibus per uerbum pax data eft L deó fdendüm,qUodtah'squotidianafpiritualisrtaciincas,quæmifsio inuifibilis filrj Defidici confueuitmilid aliud eft,quàm procédas uerbLfiue genitæ fapiëtiæ,à Deo patriad mentem rationalis creaturae, pro ipfius creaturae fpírítualis gratuita illuferaz stohe. Qtiatriquám ením ubique eft > & ín qualibet racionalicreacurapercflen/ **tíam**

tíam,Defuerbum SC diurna fapientia , fímul & cota trinítas,attfrifgens à fíne tffty ad finem for titer,S¿ difpohensomnía (úauíter.non támen eft ubíqueper lumen gratuí turn Cum in mente tenebroÍ3,lumen diufnum oritur ,fiuein mente minus illkimína ta,maíus lumen oriturtcongtuè filius Dei nafci perhibetur. Hoc o pus licet à tota cri íiicace fíat effe<ftiuè,cu opera trini tatis ílnt índíuifa: tamen íurefílío appropriate, cu ¿píe fit imago Dei,uerbum & fapientia,& candor lucís æternæ. Verbi eft¿memem illuminare,fapientia: Capientem facere,& foiritualte imaginis eft mentem cuiufq; illi cuius eft imagOjafsímilare SC reformare,SC candoris eft, mentem candidam , pura» 6¿ fandam facere,VndedeDei uerbofcriptum eft:in animas enim fandas fetranfr firt,S¿ amicos SC prophetas conftituit. Et per talem fpiritualemnatiuitatem , filio Dei nihil acquirirurffed illi in quibus naiciturjiltj Dei efficiuntur,per gratiam in prç ièntí,& gloriam ínfuturo.HochabeturínEuangelíOjquodficdeditnobis Deuspo tefta tem,filios Dei fieri,non ex uolúntate carnis, nec ex fanguinibus nafcendo,fed ex Deo,per ínfpíratíonem. Erigamus ergocontemplationem amorofam, ad Chri fti natiuitatem,ut dum eius fuperadmirandam natiaitatem,mentepia SC pacifica re* colimus,ilkiminationem,calorem,SC frudum íentíamus.

Éx fermone fecundo.fuper Gloria in excellis^

HVpoJfopS Órijíí*

NOn eft Chriftus compofitus ex uerbo SC homine:quia tunc cum nullum to tum fit fua pars, ueroum Dei quod Chriftus eft,noneflet deitas nec De/ us,fî£ pari rationenec homo,nec Chriftus fijiflet ab æterno,fèd potius De us recens,nullum¿p tale fuppofitum ab æterno fuifte,credendum eft. Nec obftatquodfcribitur:ficutanima rationalis &caro, unus eft homo, ita Deus & ho/ cnOjUnus eft Chriftustquía non exprimituromnimoda fimilitudo.Sed uult,quodfi- cut perfona humana,in natura dupl¿ci,carnis3¿anímx fubfiftiufic perfona Chrifti, in diuinitatis SC humanitatis gemina fubfiftat fubftantia * Concedí tamen debet, quod Chriftus compofitus eft ex corporel anima : eftenimhomo, fimilísfpecíeí nobifcum,qui fíe componimur* Sed hæc denominatio folum conuenítdíuíno fup/ pofito,per communicationem ídíomatum , ratione fcilícet unionis uerbí, cumhu< mana natura.Eftnam^itamirabilis,profunda,atqueintima hæc fanda unio:quôd diuína natura in Chrifto manens, fuppofitum communicat » SC ufurpatfibiomnem denomínatíonemafiuc omne idioma, id eft proprietatem, quæ humanæ nature af/ fumptaíjin ratione fuppofiti aut perfonæ,conueniret.Sicutfunteftèhominem,efte fi lium hominis,fícutfuntadiones,paísiones,motus,quænaturæhumanæ, concreti/ uè nata font competere,prout ipfa natura, eft effe ípecificum* Econuerfô,denomi* nationes SC idiomata,quædiuino fuppofito , conueniunt ratione eiufdem unionis ipfo homine,qui Deus eft, uerífsíma fide enuntiantur. Veruntamendiuína SChu- mana idiomata, non eodem modo Chrifto conueniunt. Nam diuína de eo dicuntur per fe*&fimplicfter,fed humana non per fe,fe fecundum quid, fcilícet ratione huma næ natura* Hinc prôueniunt mirabiles illæ ioquudones,quas fides afterit/cilicec* quôd immortalis moritur,ínuiííbilis, interris uifus eft: quôd Deus qui non muta/ cur,fatigatur ex itinere timpafsibilis crucifigiturtôiab æterno genitus, hodie nafei/ tur:8¿quod homo corporeus,eft ubique: temporalis,eft æternusîinfirmus,ôrnnipo< tens .Imo tanta eft tamejj admiranda unio illa,ut Chriftum filium Dei,ad inferna de/ fcendiftedicamus,quando mortuus fuit. Et non fuit uerum dicere, quod *fuit* homo, propter feparationemanimæâ corpore : non tamen fui tïèparatum uerbum3ab ani- ma SC corpore, quia unio uerbi diuini ad corpus SC animam,nunquam fuit diftoluta: imo Chriftus exeademratíone,íacuítínfepulchros6ídefeenditabinferna. Ettunc Chriftus ubique regnabatjn coelo SC in terra,iuxtà diuinam naturam. Hæceft fuper admiranda unio, quam nullus nifi fide apprehendit, quam quia Adam per fetre ap- prehendere ftuduit,cecidit* Sed quanquàm hæc profundifsima diuína myfteria, â reculo in Deo abfcondíta}íam in fine fæculorum reuelata, fint penitus initltelligibi/ lia,non tamen incredibiliatquoniam teftimonia eius,credibilia faâa funt nímís.Prí

us

useanarrauft, ínfcrípturís populorum 8¿ príncipum › hoceft íuftorumS¿ patriarcharum figuris,atque aenigmatibus 3 atque pratcónqs uarrjs fanâorum,quià fæculo funt prophetarum eiustnobisea per Euangelíftas,Apoftolos,6¿ docftores,Sifpáfto res,quosuigilantesfupergregeminuenit, propalante, quos & add uxit,utuiderêc hçc miranda in Bethlèemiubi cunda reuelauit.Chríftus fuit minimus homo cjtii unquam fuittquia ab inftanti conceptionis perfedusJBc fuit diutius in utero,quam aliquis homo,& qui plus niitrimeci accépit â matte quàm exteri,eo quôd ibi diutius fu ir» 6¿ aminori quantitate augeri coepit. Et fic magis germanice iundus fuit matri» quàm cæteriômdésiquia talisexconfubftantialitate oritur, de qua Chriftus plus ha buit à María mátre fua,quàm exteri filrj,à íuís matribus»

Ex fermone:Intrantcs domumjnuenerunt puerum cum María marre Hus,

Eonoftro,oís creatura abfqjpræfumptione aliqua , exfeípfa pure *& fim** pliciter credere & obedire tenetur,tanquam infallibili fapientiæ,& pero* bedíentiam concorditer adhaeret praeceptori » & confequítur finem fuum» Nam Deus omnia creauitpropterfe» Et quoniam ipfa fapientia «temado mum rationalis creaturae fibi ædificauit, in qua centralíter habitare delitiatur: tunc ipfa rationalis creatura guftare poteft, per adhxfionem ad ipfam creatricem fapien Ciam,refedionem illius Îupercoeliftisfapientiæ, panemôduinu. Hocautem fit,per ipfam unitatem obedientise&charitatis, per quam ipfi rationales fpiritus»unum fune cum Chrifto,per ipfum Deo patriifi cut filius eft unum cum patre» Ethxc quidem unio» quando eft perpetua infallibilis in patria » dicitur triumphans. quando adhuc eft in terra peregrina , multis oppreifa tempeftatibus 0¿ periculis feparationis, dicitur militansjfife habet medio modo,dicitur dormiens. Vnde quanta fit ifta connexiojomnium fpirituum cum Chrifto in patria,Ambrofius inepiftolis»elegaa *Ambrofius»* teroftendit. Huicecclefiæmilitanti, quæ fponfa immaculata dicitur ,promifla eft tradudio ad regnum aeternum,ad unionem triumphantium, fi perfecerit per obe dientiam,uiarnperegrinationis. Et ifta eft ecclefia macer noftra,quam ab initio uer/ bum Dei Sí patris fapientia,fibi deiponfauit, quod in paradifo figurabatur,dum ex latereAdæ, Eua creata,matrimonium eftinftitutum, cummandato obediendi fubfequente*

Ex eodem;

Vide in libro tuo deconcordantiaecclefiaftica, quomodo ficut in corpore huma/ o^g ec(^ tiOjita eft fpiritus anima»fícut ín cœlefti Deus,angelí *QC* homines, facramentaillumi nantia & purgantia. Eft facerdotium paftoráleapurgatíuum & purgans, Eft fidelis *Liber ¿¿con* populus,qui purgatur. Mirabilis eft hierarchia in (aeramentis^ ufquead facramen- *cordwtü cs-* tum facramentorum. Nam ficut facie ad faciem, in patria Deusfecommunicat:ita *ctefaftea.* (ubfpeciebushîc. Et hic ficut facramenta funt: ita quodlibet geftat imaginem tri nitatis,quia eft facramentum tantum, eft res tantúm,S¿ res facramentum.Ordo facerdotn,perfacramentumcharaderizatur»fcilicet ordítíís,adfüperíora diuína. Et ín hocíacerdotío, efthierarchiaordinata, âpontificatufummo, ufqueínlaícum». Nam funt quídam fuperioris ordinis,quidam ínferíoris,quídammedíj, ín quolí/ bet tres chorfificut ín angelís.Et habent feíacramenta,ut fpírítus:facerdotíum>utanimaj populus,ut corpus. Gregorius Nazíanzenus ¿ in Apologetíco,ínpríncípió: Sacerdotium in corpore ecclefíae,offícium gerit,quodanima in corpore,8<ita conue nit eis illuminare,uíuífícáre,regere.Illumínare:quia lux mundi,ôi fal terræ.Eft præ cerea ín primo choro,pontificum ordo híérárchícus: quia *in uno* epífeopatu per or hem diffufo,propter unitatem ¿ eft differentia cum concordantia plurium in uno.Ec neceíTario deuenitur ad primum maximum pontificem, qui in terra habet potefta/ tem fummac hierarchy, utfummusminifter ^fcilicet angelus fummus in cœlo.Fungitur autem totum facerdotíumdegatíone pro Chrífto,quiadíxít:ficutmifítrneuí/ uens pater,ita mitío uos,fcilícet ficut angeli funt nuncq DeL Sacerdotium confide/ ratur duplícíceraaut quô ad ordinem, quem habet ad regimen ccdefi'æ, utí eft necefsí

tatistaut quo ad uníonem,quía anima regit & unitcorpus*Qüó ad primurti,fuhtor/ dînes híerarchící,ufc^ ad pontificatum* Quó ad fecundum,lune pro unione,ut fit U/ nítas.Inecclefia>eft poteftas dífpenfatíuarelata,quæeftíurifdídlíonís. Etliæc pote- ftas face»*dotalis,habetcathedramunam3fícuthabe£ unumepifcopátum,6¿ínilla ca thedra,eft ordo hierarch ícus,qu ó ad praefidentes in illa. Habet cathedra Petri, pro/ mífsíonem ueritatís,6¿ non eft poteftas ligandi & foluendi, nifiadhaerenti Apofto- licæfedhnecpceniendus in ecclefia,nifi Apoftolicæfedi adhaerens* Omnes epifeo/ pfifunt ut anima populi, ex communi cónfenfu: ££ parochiani,in plebano:plebani, ¿n epiícopotepífcopijín Papa; *QC* per Papam, Petro, *ÔC* per Petr&qui eft lapis & fua damentum Ecclefiae,Chrifto,qui eft petra*

Ex ftrmonedbant Magi, quam uideranr ftellam fequentes præuiam.

chip's nit-

Redîtur peruniuerfummundum,Cbriftum Dei filium,déüírginé natum» ’ hoc credunt Indi,hoc Mahometan!,hoc Neftoriani,hoc Armeni,hoc laco .binijhoc GrsxijhocGhriftiani occidetales,ut fumus nos,hoc Tartari nô in ficiantur,imo communiter credunt,licet non aduertant. Etnulia eft hodie mundi natio,qua?noncredatChriftum uerumMefsiam,quernexpetftabâtantiqui, ueniftèiexceptis ludæis,qui eum tantum credunt uenrurum.Eft enim omnium uiuê- tíum una rationis fides>unius fummi cuntftípotentis Deí fanâifsimæ trímtads,ft intelligerentjUtí nos credimus.Quia putât nos tres deos credere,noliram fidem cui/ pant* De incarnatione uerbi latífsíme creditur, non tamen íntellígen^uerbum Dd efle filium Dei,ut Chríftía *ni.*

Ex eodem*

^íiitio. Malefici Magifnon tj qui Chríftum funtfequvtí) ftellam feqmmtur. Eteftfteíh quam íllí fequuntur,de quo ín Apocalypfi ; Tertius angelus tuba cecinit ,i8¿ cecidit Relia de codo magno,araens taquám facula,& cecidit in tertiam partem fluminum, ôC fontes aquarum. Et nomëftellæ abíynthium, 8í multi homines mortui funtSunt multa & infinita fuperftítiofa, quse omñem animam lumine decepciuo diabolico fe ducunt, extra uerum fundamentum fidei Chriftian# : qui autem â fundamento ca/ dit fid ei,perditionis filius eft. Vndetales fuperftitíofiexpellendifunt, Ôinonpati/ endi. ExDeuteronomioiSi furrexerit in medio tui propheta, auc qui fomniû feuídíC fe dicat,Súprxdíxerít fignum atq; portentum,8¿ eueneritmon audias uerba proph e/ **tiæ** huius, aut fomniatoris, quia tentât uosDominus Deus uefte , ut palam fiat>u/ trum diligatiseum annon.In toto corde ueftro,Dominum Deum ueftrum féquimi ni,6¿ ipfum tímete,S¿mandata eius feruate* Propheta autem ille fieftor fomniorum, interfideturiqaia loquutus eft, ut auerteret uos à Domino Deo ueftro* Si uis beari, nonrefpicías infamas faifas. Deus enim odit omnes obferuantes uanicates* Secun/ dum leges,capite puniuntur,0¿ eorum bona publicantur.Homines aiiquidiabolica petfuaiione,aut cafu, aliquid ueritatis comperiunt: fed poft hoc, quando ipfiincipi/ unt animum fuum illisimplicare,multæeueniuntdKmonumdeceptiones:agunte- nim daemones hoc,ut fuggerant ad idiolatriam. Et quamquam nullam habeat diabo lus poteftatem,operandi quicquam,nifiDei permifsione. tame operatur Dei permit fione,fanando languidum>aut prædtcendofutura,ut audientes & uidentes proben- tur. Ex illufione enim diaboli,ortum & fundamentum capit fuperftitio Ideoprimo iciendumquod diabolus fenfcm exteriorem hominis, poteft illuderet immutare, ficut homines coloribus neris, fic fpiritus maligni, figuris fidis illudere poffuntui/

Aigufinms. *fum,ut ponit* Auguftinus, in de CiuitateDefi Ad Geomanciam pertinet id, quod queritur in fpeculo Aponínís5ínmanubrío,fi¿ lapidibus cerfis,in ungue pueri Arn>

Deuani- ratibus* fpicium in extis animalium immolatorum , 6¿ínfpatulis* Augurium habet fpeciem Genethliacam,Aftrologicam* Fatum,habetauiumgarritum,fternütatíones,auto- meu:quod fit,quando homo exabrupto,ab homine prolatum, interprerarur ad foru r«ni, Auguriam habet fub feChiromantiam âarmiipiciumj(oites ad facienda occule

ta,

tà.Quæ habent multa genera,in libris,taxillis , plumboKquefado,rota tadla,in in« ueniendis thefauns,aut furtis experimenta ferri candentis, aquæferuentis3duelli ÔC fimiiium.Quæomniaprohibita,exDeuteronomij.xviq.&xxvi.8olusDeus,6Can geli,ÔChomines,exdiuinagratia,habentpoteftateïnfuperdæmones* Non autem rum jlo^ homo ex femiíi inquantùm Deus dederit. Quare illirufticij qui per characteres,8¿ minum, certa üerba,S¿carminajOituncur dæmonium expeliere ,uírtüte diaradmim,errant. ac mulic Et licet aliquando diabolus ceda t non cædendo,hoc tamen fíe ut feducác.Fatuí lunt rum. incantatores, quiínungue,autuitro ¡ uolantfpirítumincluderexquiafpirítusnóíí clauditur corpore. Fatui funt Aftrologi, cum fuis imaginâtiOnibws:quianihil corporale agítínfpírituale.

Qlm capiebant in nido matrem cum *ouis,* trahebant hoc ad fcecundítatem,$¿ex? peumentaamoris.Præcepitnemater caperetur,Déutero.xxtj.Praecepit uafacoope rirf propter Dñas Abundas. Sunt enim dæmones,quibus uctulæ offerat eículeta &£ poculenta,quæ mund mdo domum,non comedunt,imb feducunt.Prohibuitme air indueret ueitem mulieris,8¿ econuérfo , propter idololatriam: quia mulieres,tieftes uíriles, arma in honore Martis induebant» Et uiri muliebres,in honore Veneris. Hoc feftum peragitur inter Chriftianosdn Carníípríuío* Cur fluite quæris à Sole adíutoríum,per benedidiiones,& incantationes, & à noua Lunaieiunando dic primiluntj, ut te cuftodiat C Dominus fponfus tuus, eorum condítor.Et tu idololatra, quid quæris in breuíbus, in charaderíbusjn nominibus diabolicis incognitisdDg/ us cuas unas effínhis omníbúsdiabolíca íedudioJamapparetutuetuia,puerum ra piens.Iam apparetur puer,ÓC dicitur commuta tus puer,Sùdæmoneuaneicit Jam per niictíturdíabolusocciderepuerum, quem forfan nimis diligis › ut tu tenteris,an eapropter a Deo uelis recedere, QC diabolo in fpecie uetularum, ut puero parcat,dim'/ nos honores impendere : O' uetulæ maledidæ, in quibus omnes reliquiae idolatría: remanieront.

Non licet cuiquàm propria audloritate,addere uel fubtraherein diuino cultu,ab inftitutis abEcclefia.Eft fuperftitio,quando cultus latriæ5alteriquàmDeo attribui/ tur,at($ etiam idololama.Sic!dololatria,eftpaâio cum daemonibusffacrífícía eis facia,confdiumab eis accepmm,quærerefalutem in chara&eribus,ligaturis,uerbis,et in rjs qui medici damnant jquandó dæmones manifefteínuocantuf, maximèper mortuo s,Necromantia dícítur.Sí résconfecratæ,ad aliud quam proprium ufum,ap plicentur,eft Íuperftícíoíut aqua bénedída,qu3ebibítur contra infirmitatem,uelfpargitur ad fertilitatem,^ datur aliquarido brutis. Er de lumine cerei pafchalis,aquæ ba ptifmatis.Abilinentiaàcapite,tnhonoremfanâæ Apolloniae,uel Blafq,luminis c q fecrati,crux facfta de lignis palmarum , balnea inuigilia Natiuitatis,3f Carnifpriuij contra febres5S¿ dentium dolorem,non comedere carnes, in die Natalis Domini co tra febres , ueí ad honorandum fandum Nicolaum, pro diuitijs acquirendis,peten/ do eleemofynam,eundoadfandhimValentinum,contramorbum caducum,ponde raudo puerum cum fdigine uel cera>portarecruceni circumquaqj per campum inue re,contrà tempeftates, in certis oblatis fuper altare, ficutlapidibus in die fandliStephanij&fagittis fandiSebaftiani. Deuerbisrebusmixti SjOriuntutfuperftitiones uariæ» De odio & amore, & malefica operationediabolica,cumacu quæ tetigitue/ ítem mórtuíjde lignis furcæ,de lignis coniungendis contra febres,dehoftia non confecrata contra febres,contra idiericiam,de urina.de pullis,& id genus deliramenti^

Chryfoftomusfuper Matchçtim.Phariûeorum magnificandum fimbrias fuas ex emplo,nunc multi aliqua nomina hebraica Angelorum confingunt,Ccribunt,6< al/ legant,quænon intelligentibus ea,metuenda uidentur. Eft canendum, ne aliquid falfitatís cóntíneanc,quia tunc à Deo uero nonfunt.Neccredendum eft,uerbis illis aliquam uírtücemíneífe,quam Deus nondedtt, ficut credunt quidam, fi portauerint Euangelitimloannis, quod fubmergi capíué non pofsinc. Canendum etiam, ne fa* eris uerbis aliqua uana fintcommixta,puta cbaraâerés figni crucis,aut fi fpes habea tur ín modo dicendijfcribendi.aiH legendbQuac omnia uana funt, Sinon fynteccle

fíañíca.Euangelía, S? orado Dominica, & reliquia portan poffunt : dufrimodohfc htluanitatísfeímmífceatjquódíalimodOjautintalíuafejautadtalefaóhim.Ettunc habeatur refpeclusadDeum * 6¿ non credatur præcifio,quôdficfcilicet,qubdha/ beant folûm mr tutem ilia uerb.a,& non alia diuina,2¿ non fcriptura fine uerba,fed fi- goificatio QC intelledus* De fortunío ó¿infortuníoJcafualibus,fternutacione,ígnís fakatione,calciatione> dierum obferuatione., Aegyptiacorum nefanda omnia illa* Obferuaretempora,quô ad naturales aáuslícet,íntjs autem quæ influentiæ non fub funcânon licet,fient faut elediones horarum,ad ilia uel iliaffdem deinuentitfjs,ut eft nidus auïs cum matre,quod fignat fœcunditatem in bonis,abundantiam,¿¿ de in- uentíoneferri,autcíaui,autobolí3quódfiteufortuníum>&ínuentíonechefaurí,díf/ forrunium*8edeft nobis una fides Domini noftrí lefu Chrifti, hunc inquiramus3di/ miflonoftro lumine uenefico,8£inquiramus eum fuo lumine gratiæÆnoftrolumi/ né amoris :nam in nobis natus eft Chriftus ' Sicut Sol fuper terram operaturdta in nobis inhabitans Chriftus illuminat,calefacit,6< frudificat. Illuminati clarificat nos,quo ad inceUedlumjpercontemplationem.Etaccenditfiue cafefacftnos,quoad affedû per amorem Ó¿fruítíonem,qugduo,uim contempla tí uam in nobis refpicíunu Et tertium,uim pradicam in nobis fruduofam facit,per dodrinam prudentiæ>& uir tutum moralium,8¿ donorum fuorum exercitationem, ut camus, 6¿ frudum affera- mus,6¿ frudus n offer maneat.A' principio, generatio praua ecclefiae malignantium femper cucurrit cum eledis,ôéecclefiaprædeftinatorum< Vnde inueniuntur Libri dediuinationeÔÔ præftigqs>ante díluuíumin lapídíbusinfculptí per Hermetem in/ uentúquíueneruntad Cham, S¿ filium eius Canaam, Zoroaftrem,6fadOftanem¿ Zamolfim1Petofyrím,6¿ poft Democrítum&Platonem:lícetZepherRazadåalí/ ter dicat.Et traduntur multi modi diurnandi ftincantandi, qui Chriftianofuntpr® hibiti*

De fermone: Afferte Dómino gloriam 8C honorera,'

Eídfp > TT^kOft Chnftum,immediate fandífsími Apoftolí S¿difcípulí,qüí eundem ín l p ll^níuerfb mundo prædicauerunt.Et fuccefsiuè à principio mudi ufep ad Chrt g ftum,creuítEcclefíaínfandítate,uíqjadcaputfandífatís Chríftum* Eta •'J*— ChriftOjUfqjindiem iudicrj,decrefcetfanditas:quoniam Aiitichriftus,Chrí fto contrarius,eftfonsomnismalitíaeÓ¿peccati*

Inhomíne, debemusDeí ítnagínem honorare. Sí imagini beatæuirginis honor exhiberi mandatunmultó fortius imagini trinitatis,quæ inhomíne eft* Et honoran/ di funt homines,propter angelos, eis ad cuftodiam deputaios, & propter naturam humanam,diuinitaticoniundam. Serui contemnendi non funuqualem cupis erga ce Deum efte, talis efto ipfe,erga feruum tuum*

Ex fermone:Beati mundo corde, quoni am
ípfiDeumuídebunt.

jfaifittáo. LJ Eatitudo eft quid optímum,deleáabilifsímum3S¿ fufficiehtifsimum.Etope/ ratioperfeda,fecundumuírtutem peffcâam;cofiftitobieâiuéinfoloDeo

formaliter in Dei unione^ fruitione * Deus enim eft cibus ueftis fan/' -^dorunijimcj omnis beatífica perfedio. Et hoc um effediuè, quia in fancy's

l hoc efticic,quàm obiediuê,qu<a circa feipfum tâquàm obiedum uiuificum, tali mo do eos afficit. VífíoS¿ fruitio,eft eorum cibus5potus St'ueftis Habsntctiam acciden talem beantudinemfanifti, quia gaudent de gloría lingulorum, unquam propria^ quia charleas perfeda ibi eft.Quare proximi bonum,ficut proprium,eos beatificat. Gaudent fe ibi effe,0¿ tormenta euafifïèjga udentde fuis gratíjs&meritís. Virgo Maria, quia macer Domini. Apoftoli,quia Domitii & Dei *difcipiili. Gaudent uir/* gimes, martyres,do(ftores,de aureolis * Tune pro cidences ante confpedu Dei laïï- dam,benedicunt & glorificanteum,infæcula fæculorum,orantes pro nobis,ut con^ fortes regni efficiamur. Quarenos qs fungamus hodie toto corde:qui noftram falu-

.... W

tem defiderant,qui nos precantes,audiunt & intélligun^ dicamus ad hanc Hierufa/. lemtLauda Hierufalem Dominum.O' Domine,fac nos te ueré amargue tibí funga/ mur in aeternitate,medíante feruídífsímo amore íntírnífsíme. Domine qui díxífti eri piam eum,glorificabo euní,longitudine dierum replebo eum, ÔÉ oftendam illi fatu/ tare meurmoftendenobismífericordiam tuam in hac uita, ut fimus mundo cordebe ati,& in æcerna patrià,da nobisfalutâretuum,uttcDcum nerum uidere«aleamos; qui es in aeternum benedieftus;Amen.

ExfcrmoncCompIeuitDeus die feptimo opus quod fecerat,& requiems

IN aeterna quidem prædeftinatïone,pater in diuinisabantiquoformauitin fua deainefFabilijhocgloriohfsimumuaSjreparationis humanæcôdictonis,miro et ineffabili modo.EtMofes nobis hoc exprimens dicittIn principio,crea uit Deus ccelum & terram,id eft cæleftem angelicam,Ô£ humanam terreftrem uitam,fimul in uirgine Maria,quæ fuicaltífsíma dignitate ccelum,3¿ ínfima humilitate terraicœ lum,purifsimauirginitate:& terraJdecundifsïrtu maternitate* Eratautem hæc terra uírgtnefoecundífsíma, infuísórogenítoribusinanís &fuacua âprincf^io3ÔÎ fuper faciem abyfsí,eíus naturalis effluxus ab Adam,fuit tenebrae & nubecula.Et tunc fpL ritus Domini,ferebatur fuper aquas, id eft fuper faciem omnis populfper abyflum fignati.Fuit enim qusrdam tenebrofa obfcuritas originalis culpaferebaturfpiri tus Domini,id eft amor & mifericordia fuper aquas ,id eft omnes gentes. Et tunc Deus in fecreto concilio fuo dixit:fiaclux,has tenebras pellens & irradians, facta eft lux,lux fcilicet mundi,quae erat uàîdèbônaiôÉ per hanclucem, diuifitDeus diem anode,Expulitenímprímoinhacluceuerbiíuí Deus , tenebrasomnes cabgmoii peccatfcuius quidem peccati aucftor,ita feparatus aluce,(nnodem uerfus eft,id eft; in fempfternas tenebras,ÔÉcarentiamueriliiminis,dimnae utfionis.

Ioannes,eft ftellaluciferîMaria,aurora:Chriftus,SoL Si loannes annunciatus,ui- gil luciferum uidens clamabauroram confpiciens tubicinat,Sol feipfum aperit. Se? eundum Damafcenumfficut fterilis Anna,per üotum 6¿ repromifsionem, Samue/ lem peperit:ita ex loachím S¿ Anna,genita eft precibus Sírepromifsíonibus María, & miraculose concepta,etiam fine peccato originali, fecundum obferuantiam eccle fix hod ïe. Fuit tatúen fecundum communem curfum naturx concepta, *Qc* in utero fandífícata,multó amplids>quam ioannes autHieremias. Quorum loannes,ex eo qiíod dígito Chríftum monftrare debui^fandificatus eft,Et Hieremiasjquia clariori prophetia aduétum explicauit,fanâificatus.Ergofortiori modo,quia futura mater. Tanca en im puritatefiecundum obferuantiam ccclefiæ,qtix eius conceptionem ce- lebra t).fuic,quod nunquam habuit,net# originale,nec# aduale peccatum.Brgb fati/ (ftifsíma ín utero,quod nulli nunquam altj,puro accidit creato homini.

Cunda opera noftra, per feptem funt diftributa. Id feptem horis,concentus fe ad foetum difponittin feptem diebus,fe ad lineamenta aptat: in fepties feptem,ad rado nalemanimam.in feptemmenfibus,adnatiuitatemunfeptem annis,ad facundiam:- bis feptem,ad puericiamun quater feptem,ad adolefcentiam;.fic in feptem xtatibus» mundus creaturdn feptem diebus,feptímana:ín feptem planetis , innuentia. mfepz tem aetatibus hominis,eius totalis uita, & feptem funt angeli Jn Apocalypfii& fep/ tem câdelabrà aureaià feptem dona fpirítus: quum feptimus angelus tuba canit, conftimmatum eft myfterium,qtiia in feptima eft omnis quies.Primo gradu concern/ piationis adueramuitalemrequiem,eftafcenfio, peropus generale primædieiuicæ generalis, qux eft in omnibus corporalibus úíuentíbus,0¿ eft uegetatiua.Secundus gradus , opus fecund® diei, uita fenfitíúa, Tertio gradu,afcehditur ad imaginati/ uam. Quartô,ad uitammemoratiuam,qu®eftcommunis docftís Ôdndocftis Quin- to eleuacur afcendens,ad puram uoluntatem fupernorum. Sexto, oculo intelledus puro ad uiuendum fummum dtfiderabilem & amatum. Et tunc feptima die 0¿ fèptf* mo gradti,appræhèndithæcuifio3manfionem«eræueritatis. Dicnurautem&aliO

sepietuilui

CQn^

modo primus gradus, animatio. Secundus, tentes. Tertius,ars. Qparjtus,*uirtus*: Quintus,tranquillitas. Sextusqngrefsio. Sepriimis, contemplatio, S¿ppfluntetiam *ftc* appellari. De corpore, per corpus jCircacorpus,adfeipfam,in ipfa, ad Deum, apud Deum. Et fíc,pulchr¿de alio, pulchre per aliud, pulchre contra aliud, pul/ chre ad pulchrum,pulchreio pulchro,pulchre ad pulchricudinemj pulchre apud pul chrítudínem.

Prima die fit uifio in tenía,tecunddm imaginem, tunc utitur mundo ut fpeculo* Secunda in imaginatione,tecundùm imaginationem, *8¿* hac non mundojedmun- di imagine utitur,ur fpeculo. Tertia fí:t uifio *ín* imagine fecundum rationem, quaa/ do ratio imaginis quaeritur,& cum admiratione inuenitur. Quarta in ratione fecun/ dum imaginationcm,quando per uifibiliu fimilitudines,ad inuífibílía rapitur. Quid ra,in ratione fecundum rationem , quando e£ cognitis ad incognita, ratiocinando progreditur.Sextadies eft fuper rationem,uidendo,in eleuatlone ea,quæ mentís ra/ donem transcendant,aut contra rationem exiftunt,ut fidei articuli funt.Et tunc tep- timo uenit quies,quia raptus fiueextafístequítar,ínquaRachel,idcftratíó moritur ÔC Beniamin,id eft perfedio contemplationis, generatur. Variatur autem afcenfus snDeum, fecundum perfonas,6¿medium. Aliquifuntpcrftatumuiæ afeendentes,

uídent per fpeculum ín aenigmate feptem gradibus,ín ueftigío, in imagined» uc/ ftígío creaturarum,ín imagine anímx,in fide ínformíjnfide form ata,contempla/ done. Alii.præceruiam3aidentinfpeçuloiniumine quatuor modis.Prima,prophe- tarum, Secunda Moyfi facíe ad faciem. Tertia loannis fuper pecftus dormientis. Quarta in ftatu innocentiae Adaquando intelledus *eius fuit* purus, fine ænigmare teprauíam. Eft uifio Ad addormientis fcilícetcxtafís.Eftraptus & uifio uirginisMa riæ, haec uifio excellit omnes uifiones tripliciter, ex parte puritatis uírgínalís, ex panemedíjímproponionalísTcílicetgratíaeípfifíngularíterattríbut^Óíexpartea^ morís Dei,qui eam plus omnibus dilexit,fî< improportionali charicate fibi iociauit* Vifíó in patria,eft glorificatorum incorpore 6faníma,eftang€lorum»0¿uírgínís Ma riïEifuper has omnes,eft Chriftí uífío.Prímb per gratiam compræhcnftonis,qu3 fu/ pràomnes comprxhendit creaturas* Secundo, gratia unionis deícarís,quaanima Chriftí,natatam díuinam fibi unitam perfediûs cognofcít. Et ex parte deitatis, eft ipfamct uifio,quæeft uifio totius trinitatis,refpeâu cuius, omnes aliae praedi¿1« Ufe fiones & cognitiones,funt ímperfedae.

Ex fermOneiHoc facite in ineam commemorationem*

Omitius Deus infinitae bonitatis, qua ab aeterno in tea efletíá › abfqj ocio ¿¿torpore,bonifícame bonífícábile,8famau/tamabile, & intellexit intelli gibileihabtiit & bonificare, *8ú* amare,intelligere, in unitate ecria^q trini tas fimplic¿fsíma,unitas eft unifiima. Facile eft hoc credere,unicuft^uiue- tí.Quoniam fi Deus eft bonus,abfi$ ocio:hinc in fua eífentía eft bonificans,quem patrem appellamus,íneadem eífentía, eft huius relatíuum, ftílícet bonificabais Deu8,quem filium dicimus. Etutriufty bonificare,quem (pírítum fandum appella/ miis. Placuit fu« bonitati effluenti,extra team euentíambonificare creare.Cre auiritacg triplicem naturam , fpintualemtantum, corporalem tantum,êf mixtam. Spiritualis tanrùmfüt paucis abfoluam)exfibertatearbitrrj,partimftetitreda humi lí,&fcharitatiuafubíedíone: partim per teperbiam, rebellionem, &blafphemfom cecidit.Hominem autem,rôquâm mixtum ex corpore fpiritu, adímaginem fi/ militudinem fuæ fancftifsimæ trinitatis 8¿ eftendæ creauic, quem foris amoenitate Paradifi decorauit>& intus plena rerum notítía,perfediísimé impleuir. Deditqufe dem *eí*nrelledum>uolutatem,0¿ memoriam cum angelis, fentes corporeos cum brutis. Etqnemadmudumhichomo effluxit>afummo bonoprincipiotitaad tem/ mum fiacm3qui *eum* amiauit intelligently ratione 3 per quam fentes tebiuga-

rets

ret tuoluntate, per quam *in* Deum amando *intraret:* memoria,per quam fe Habiliter firm aret,Dedituim appecitiuam&concupifcibilem,per quas eum diledlione S€af« fedionejneharicate erigeret. Dedit írafcíbilem, per quam Deo &fuo amato}con/ traria repellerer,cum fpe & audacia.

Concordiafenfuumuolíítatí rationi,originalis iuftitia,à fanâisuocatur. Hác autem primi procoplaftiparuipendentes,ordinemconcreatum in Deum tenderem, peruertentesTeâ Deo, perpræcepti præuaricationem, feparantes, tancg imperialis iuftifsimi mandati,per efum pomi tranfgreflbres,grauifsime in pcenam mandato an nexam,puta,qua hora comederitismortemoriemini,inciderunt. Nonipfi tantum, uerùmcundum humanum genus , quodeisui quadam produdiua,uel feminalira- tionelaciabat,concidit. O'fundaméntum omnis humilitatis :uideo quod non in co/ meírationíbusó¿ebrietatíbuseftuita,fedíncrucesó¿induere crucifixum.Quícquíd enim alibiquaeritur, ibi folum inuenicui> Non enim mundi fator ÔÔ redemptor, angelicamfumpfifti nàturam,quæ corpore carettut omnibus creaturis per affumpra humanitatem,praeberes auxilium. Tua humanitatis eftfcala, perquam creatura in Deum afcendit.Finiti ad infinitum nulla eft proportioned tuæhumanitatis.ad crea turas,eft iymbolica concordantia. Ad te igitur per tui amorem afeendimus, & in te tr ansformamur,8i¿ fic per te,ut tua humanitas Deo unita eftdpfi unimur,ÔC in te,qui es caput noftrutn , fcilicet per noftrum aicenfum charitatis,^ tuum defcenfum uni/ mur per tuam infinitam pietatem &C gratiam, ficut Paulus ad Hebraeos : propter te ae in te,omnia efledicit.Nihil ex nobis quantum exnobis, quia denihilo,fed omnia perte.Tibi Deus data eftpoteftas *in* coelo *g¿ int*erra:quia Deus 8C homo, *8¿* mortis uidlor.Quare quantum per Adæ culpam cecidimus,tu potentiísímepotuíftí reftau- rarejta quidem per tuam mortem,translati fumus ad uitam,ficutpresbycer,tranffub ftantiatpanem in corpus tuum in altari. iwpiñdori#- «*iw

Statui uix,non competitChriftum aperte uidere, propter ueïamenænigmatis,ÔC meritum fideu Non eft dare alium cibum fpiritualem communem 6¿íalutíferum, nifi corpus Chriftí uerum.Ideo ueraciteroportetipfuminhocfacramento efle,exi/ gente hocperfediionefacrificijjfacramenti unitiui ftuiatici refediui,quæ dat efle tê porenouíteftamentí,8¿ gratiae reuelatac,& ueritatis Chriftí. Corpus Chriftí ueruin non diuidi poteft in partes.Eft enim ibi corpus,anima,&Deusutrobicpunu& fim- plicifsimumfacramentum. Et totum corpus, eft ita fub tota fpecie,ficut fub quali/ betetus parte,fiue fitintegra,fiue dtuifa. Et per hoc,non eft ibi circumfcriptum,ut occupans locum,ut habens fitum,utperceptibile, per aliquem fenfum corporeum humanumjCed omnem latens fenfum,utfides habeat locum Emeritum. Et propter hoc,utnondepræhendatur,accidentia habet omnem operadonem,quam etiam ha- bebant prius ,hcet fint praeter fubiedum, quamdiu habent*intrà fe* corpus Cbrifti, quod quidem eft,quamdiudurantin fuis proprietatibus naturahbus,ó¿ funt idoneas ad cíbandum.Eleueturmensnoftraadhuiusfacratifsimiúcramentímírandasfuauí tates, aliquantulum ruminandas,S¿dícamus: O' Domine,quantaeft dulcedo tuçbo ni tatis,qui uis ut in efuuitæ,mortem tuam quotidie annuntiemus. Quid plus dare potuiftt homini mortuo per efum, quam uitam per efumC O'uitaealímentum,cruci affixum.Quis hoc donum largifsimom,mentecapere poteft,quod tu altifsimus, pi <fsimus,nobilifsimus,te ipfum in alim£tum præftas ?Hoceft omnem plenitudinem largitatis 6C diledionis modum excedere,ubi donatum,idem eft cum datore. Quae eft alia tam grandis natio, quæ ita Deosfuos habeat appropinquantes fibi,ficut ue/ rus Deus ades nobis,fub alia quidem forma,in propria fubftantiaf O' cibtis qui uere nutrínrefícitjfumme^ inpinguat, non carnem fed animam, nonuentrem fed men/ tem. O'memorialenobihisimunwntimiscommendandum præcordijs, firmiter ani/ mo alligandum,& diligenter in cordis feruandum armario: In qua quidem comme/ moratione,adfuntnobis fuauicates,gaudiu,& lachrymg.lachrymemur,deuote gau/ dentes. Namcor *ingenti* perfufum gaudio,dulces per oculos ftillat guttas. Quum meDomine ad tam altam confiderationem eleuo,cognofco, lumen mei intelledus

níhí) 'po.fie,(ed tçi és,ijuifoluà cuncfta potes.Curíofí decaufis qu^rrititjSfrationibus ¿¿figriis,ego perWem ad te accedo.Quid mirum,qubd in tâm fiibita prolatiôriçücr bofum,trannùbftantiatio fît? Nonne fubito ex calore,femen quoddam,iri uíuá anú maíia,quæ bómbices uocanCuf,uertitUr?Nónriéferpens uerbis íricantatur, & obtuz rat aures›ik non audiat upcem incantantift,ne auditis uerbis néceflarib pareat£Nori né tuDeus único tierbó omitía fecifti?dixit & facfta funt.Nonné uxor Loth,ex uifio Ueuerfaeftitilapidem,feuftatuamfalisí Nonne fontés certi,ligna in.lapideSj&fdf/ rum in cuprum mutanti Quis miretur de tua potential Nonne ftomach.us nofter, ïii fuam naturam,carnem ÔÔangumem,panem &uínum mutatíNonne uitrífícator?de cinere filicis,pülçhrum uítrum educit? Nonane ex percufsionepyritis lapidis,fubiz to ignis emaiiat?Quid de hoc mirandum eft,quod tu Deus &tiomo,non contracftus ¡cum tota quantitate,qua pependifti iri cruce, fis iri facramento? Nonne inmódico grano ftnapis,eft maxima uirtus,magna arbor in potentíaéQuid de hoc miranda jquod fpecíesfupér naturam,funt fine (ubíecfto? Figura, quod Tacrametum uelaturri úóbís fubfpeciebus dari deberet,fuit de lacob,fub : :fauipecie,ubilfaacdeceptusfù ír.Sic fenfus decipiuntur omnes,uifus,guftus,ta élus. Sed non inauditu fallebatur 1/ faac,qiria uocem quæ de interioribus ueriit>nouiuficfides,nonfaílítun Quid mí De Us mirandum de fioc, quod facramentaliter corpus ^fanguís , fimtíndiuerbsíoci® incegraliter? Nonnêunus fermo âmeprolatus^iritegraliter â pluribus æqué perfeélè audmir,SZ intelbgituréfcio enim,,quodDèo conuenit Ubiq?efle : homini ín una loco tantum. Quid mirum/i Deo 0¿ hómíni,medio modo non ubiqj,& nonin uno loco tamù m?fea in píuribuséNonne una défi nítio fpeciei, pliidbus indíuiduís aequ¿ CouenítíNorine uerbum totum ab aeterno,ín «ternum apud patrem, etiam totum défcedít iri uterum uirgínísé&f qui cótus unus ubíc^,uenítín carnem,ut pafceret hoihmes,qui manebat integer apud pacre,utpafceret angelos. Nec minus miror, quod totus fub qualibet parte hoftíx,dum diuídítur. Sicut enim in multis locis indiuifiuê totaliter eftu'ta fub qualibet partehoftiæ, unus totus ChriftuSeft?Norineínfpecülo **eft** fimfle,quod ca pitfiguram unam, etfi frangitur, fra gmentafimul totum capiunt? Nonne in hornogeneis quçlibet pars, puta aqusc eft aqua, ita ficut tota ? Nonne qui plus conegitdemanna,quodpluitindeferto,non plus quâmalius habuítéNonne áritma in paruo homine,eft ica.magna3ficutin magno,& eft tota in toto,6¿tota in qué **liber** eius pa ite? Mirandum minus eft,quod licet quotídíe manducetur^nontameá tninuRur,quia glorifica cum incorruptibile,poftrefijrre0lionem. Non corrumpitur: qûia nonconuertítur ín naturam aliti,fed cibum ípirítualem fumens, ínipfumuérriz tipper mentís exceíTum & amorem,. Nonne fí multa lumina,ab una candela accent/ dun tur,lumen tam en ca nd else non minuitur? Nonne de fonte aqua fluit, non mi/ nuituréquid mirum de fonte (àluatoriséQuid dehoc mirandum, quod hoc facramc tum,alqsprodeftad falutem,alqs nocet ad indicium? Nonne ex eodem flore,api® mel,& aranea fugituenenuméÔC una eftuníys medïcinà,ÔCalterius mors. Nonneiz **dem** Sol diiïbluit,gladem>& congela t lutuméDe nullo Domine dubito,da ut uitam, quam tupromífifti,aífequar per hoc facramentum.O'Domine,fi ifta uita, qupeeft in concordantia animx *QC* corporis,plena mifertjs,propé mortem uícínam, nulla côparationçad «uíternftatémaccédens,dílígítur:quancó magis in te efle, qui es ¿eterna üíta? Bugedígne ad hoc facra mentum accédentes,quía de *fonce uicæ hauriunt.* Vac indigné,quia de fonteuitx,mortem bíbut Video Domine, quia hæc mitera uita,pic ria fletibus,cum fu a lætitiâ,diuitrjs,ôé uoluptatibus omnes Homines decípít.Quuril cogito,eos te perdere uítam aeternam,propter caducam & tranÎitoriam: totus ínge- iníFto ¿¿ tremo,h«c uíta,ad tuam eft ordinata, qui hac abutítür,ad te non iieníu Q' quaeeftífta fallacia,quod maíorpars hominum^tíbí fnftéferuít, pertjf uerítas,8¿ eft fuffocata per falfitatem. O' facerdos,cogita de **tua** uíta,cogita de tua potcntía,cogíta de uerbís & operíbusjcogíta de nobili- **tate officii**

: "■

Ex fermonetSignum magnum apparuit in cedo,mulier arnica Sole.

TRía tanguntur,quæ ad contemplationem requiruntur ♦ Primo quies,qux debeteffe non folumexterior, fed etiam incenor quies, â pafsronibas phantafmatum euagationibusioporterenim mentem efle tranquilla. Qua/re dicitur,uacate S¿uidete,quia ego fum DeusJn pace fadus eft locus eius* Anima enim quiefcendo,fapiens fit.Secundp debet contemplatio à pedibus Domani fieri,OC á facrôfamfta humanitate,qua terrena tetigit » & ab illis afcendendum efti ad contemplandam diuinitatem,quæ (Paulo tefte)eft caput Chrifti. Et per pedem dextrum,intelligimusdiuinambonitatem, & per finiftrum,diuinam magnificenti/arn,proutfenfibiles corporales creaturas?in hoc mundo inferiori gubernat ÔC ordînât:Et fie à terrenis incipiendum eft,in contemplatione. Tertio debet audire uer/bum Domini,id eft,non debet contemplans inniti fenfui proprio, quin potius diui/«æreuelatæ fidei, Multa enim fundad quæ infirma & angufta ratio non poteft per/tingere,quæ folum oportet per fidem,tanquâm ex ore,reuelata credere.

Qui ad contemplatiuam uitam uult accedere,oportet fecundùm Bernarda,qubd apud eum fit fæcuîaris uitæ abfconfio>carnis afflidio3cordis cottitioTrequens & pura confefsioJachrymæ.Etcumforâsemiflà fuerit omnis immunditia, furfum meditatío Deí admirabilis eum extollan8(caftæ ueritatís infpcdio,oratio munda, íubilum íaudís,ó(def¿deríum ardens inDeum.Sexfuntpræpârata aduitamcontéplatíuaim exercitatio ín acftiua, póftfollicitudo,ítem mentis humilitas,mundítiacordis* Beati ihquítmundocorde,quoníamipfí Deumutdebunu Et quia fummum bonum, non nifi mentibus purgatifsimis cernitur,oportet quod oculus ualdè fit purgatus & fortis,quiinillamclaritatemfigitur. Quinrumeft,fertior charitatis. Sextum eft,mentis ftabilítas.Sunt&alía, qüxpromóuent ád contemplationem,confideratio creaturartim,laudando créatore, qui omnia in numero ponde re & menfura creauit. Sunt e/him quídam rádrj diuínítatís,in uarietate formarum.Bernardusz&creatórisueftígía; in creatur» relucent.Inuífibilía Deúper ea quæ funt fa (fta , intelleâa confpícíuntur. Secunda HugonaPotentía Dei, appræhenditur per immenfitate creaturarumîfapi cntíadecór,benignitate utilitas oftcditíimmenfúas, in multitudine magnitudine attingitur* Decoran fltu,motu,6£fpecie,â(qaalitateîuttliras,in grato,apto,com/modo,neceflarío. Eft enim mundus fenfíbílís, quafi líber, Deí dígito feríptus , fcoemodo,incipientes contemplantur. Sed perfedí› ín contemplatione creatoris tantum perfiftunt, ficut uírgo beata * Per creaturas laudatur creator,ficut per artíficiátum artifex. Et ficutpulchritudo creaturæjauercit hominem per amorem eius,à Deotita etiam reuertitur per creaturam in creatorem, cum modis intelligendi. Se/tundam promouens ad contemplationem (utuultlfidorus, in de fummo bono) eft futjpfius cognitio.Bernardus.Quanto inmei cognitionem plus proficio, tanto ad Deum propius accedo. Secundum interiorem hominem, tria in mente confidunt» quæfimtDei imago,quantum ad proprietates naturales,quæ font memoria,intelledtus,&uoluntas Et haec imago trínitatís,ápotemía,fapíentía,&puríatefummaetri riítatís cecidit,per peccatu in Adam, in oppofitam trinitatem,fcilicet infirmitatem; cgcítatem,8¿ímmandítiam.Secundum Bernardum.Memoria erat ad fímílítudíncm, patris,íntellecftus filíj,uolutas fímílatur Spírítuífando,quí eft amor Homo,per memoriam reminífcítur,per íntelle&um intuetur,per uoluntatem amplecftítur. Quatre/re uís inuifibilia,per uiifibitía creata (nullibimelíus.quam ín imagine Deíícilícetí te, reperíes.Syllogizatuíator,ex pulchris,pulchritudinem infinitam, ex amoenís,3mc¿hitatem infinitam,ex luce,lucem ínfínítam,8¿: ex dulcí, dulcedine infinitam. Et cum cunda quæ uiator imaginatur, 8c inintelleduuidethumanitas:tamendiftant,ab il/la fuprema deitatis glorïa,quantûm fides à nerita te, tempus abæternitate.Sutâfconi templatíuí,qui in Deum proximiori gradu pofsibili eleuantur,ad eum uidendum:et illis mundus moritur,8¿ Deus uiuitQin mundo uiíiít,Deum non uidet: qui autem mundo moritur,per fidem ardentem concupíícétíam,Deum quoda modo aider; Auguftinus inquitíTume faftidio font uniuerfa uana, huiementf & fola puritas pla-

cetjmenteminhurnilitatecuftodiqnt,neperelationecontemplationcm perdat. Çô templado altíor de Deo trino Qc uno,&de Dei proprietatibus,«qualitate attríbii torum,de potentia Dei,quomodo omnia creauit, & quomodo in ipíb»& per ípfum fuerunt,& íunt omnía,& quomodo ubíqj eft & nullibicundís intendit,& omni/ bus dat efle,3C cunda coníeruat,g¿ de ordine fupercoelefti,6¿ elementarii de prin- cipias amoroíís per concordandam uniuerfum tenentibus, & quomodo infinitus Deusjncognofcibilis nobis & ineffabilis remaneat : licet hic cognofcaturper quia eft,SC in patria fícut eft,nullibi tamen quid eft Deus,omnium creaturarum fupergre ditur intelledum:ineftabilts,no nominatur. Eum dicimus eflentiam uel bonitatem, fuprà omnia ifta eft, fecundum beatum Dionyfium.Tertiusgraduscontemplatio/ nís3modo præ magnitudine deüotionis furgit, modo pr« magnitudine admiratio/ nis,modo prçmagnitudine exulta tionis,ut lemetipfam mens hoisnôcapiat, iedfii/ pra fem etipfam eleuata,in alienationem tranfeat. Flamma quae excreuit ultra huma num modum,hominis mentem ut ceram refoluit,ut f«peftuporefupern« pulchritu dim's alienetur,magnitudine exultationis, quando deguftat intima fupern«fuauita tis,S¿ in alienationem mentis,tripudij nimietate ducitur. Et quando hæc in nobis, non fentimusj miniis diligimus,quoniam ex feruentidiledione,iftaeueniunt*

Ex fermoneRemittuntur ei peccata multa,quo- niam clilexitmulrtnTK

'PswM *T^ Eccatumjcft ficut putredo in pomo. Quia putredo aufert colorem, ualo« 1—— rem,faporem,& odoremjfic peccatum,aufert decoremuitæ,odorem famae,

I ualorem gradæ,faporem gloriæ.Eft ficutuulnüs in corpore,quod cum tftre •* cens fe tangi 6¿ premi permittit, poft triduum difficultenfic in peccatoribus» Etfunt tres dies,fcilícetperpetratío,confuetudo,obftinatío, tunc fe tangí non per/ mittit.luxtaidProuerbij:Peccator,cu in profunda peccatorum uenerit,contemnit» Excoecauiteos malidaeorum , unde etiam odiohabuerunt,corripi,enteminporta.

ïgKîi gchn- Auguftinus. Quantum diftat ignis naturalis,ab í¿ne pido:tahtdminfernalisá materialbciuus tanta eft uiolentia,quod omnes mundi a quae,eum ín modícononre frigerarent.Hugo. Nutrimento ifteignis ut femperardeat non eger,ubi omnis fpei falutis ablatio.

Cur Maria ingrefla,ad terram te (ecus pedes Dominiprofternis ploras?Refpon-

M4W dit Maria *quia gradarii quçro. Veni «grota ad medícum/íne quo íaluari non potui,

trix. & ímpetraui>ut ofçularer pedes eius,& lachrymis rigare.Quomodo íntrafti? María

Deuotus, refponditzlmperterrite. quia ualdé opus erat medico,ô< afcendí ufe# ad pedes Domi/

Dmíwí ni mc* 1 triplici gradu. Cum eiTem in terra pecato rumjngerebatfe timor fupplictjjUídi premium fempiterníí38¿ amarecœpi,cogitaui â dextris,profpera mu/ di quæqj defpícere,cum temperantia,& à finíftrís,in aduerfispatientiam habere. A- feendi primum gradum,permundicôtemptum.Secundum,per meiabiedtonê. Ter tíum, per humilem Chrifti amorem, Et ficcertífsime inueni quæfitum breuífsima uiajPlâxi 6¿ emífi habenas lachrymarS,ut me euacuarêaqua,&ûime intrare pofïet ignis dileíftioniSílígna compafsionís,& uicftimadeuotionis.Portauiunguentuprae cíofum ,decorS,odorifèrutqu ia quæfiui,quod erat omni ualore præciofiùs,odore de liciofiijSjdecoregratiofius.Eratdenardounguentum:quia ut arbor nardbparua QC odorifera,humiliabame ad pedes magiftri mehutmeanardusjdaretodorefuu.Incur uaui me ad pedes Domini,ut demu afcenderetfricinerauime,ut redolerexmortificaui me,utrefurgercffeuifletu compundiionis.cuafcendereprimum gradn,utmundarcr in confpecftu tanti regis.Fleba in fecundo graducompatiendo,dSftaremadmonu/ m en tum, cu unguento lentficatiuo.Fleba in tertio gradu,quandoquæfitu poft refur recftione inueni,tunc aia mea in balneo fletus,liquefacta eft. Flebâ in primo gradu, qi?iameípfampeccatríceímmundácognouf,etoculimeideduxeruntexítusaquarff. Flebam incolatum pr^fentis uitar.hei mihi}quiaincolatus meus prolongatus eft.Fle bam,quia timebam infernum,plorans ploraui in node,id eft peccato In fecundo fle bam,quia fciui Chriftum incarnatum, ut me miferam liberaret, Ôiiftæ fuerunt mihi lachry

lactaymxpanesdie ac npdïe.'flebam, quia compatiebar human» tiufena?- Fiebam, exdeffderiOcQsleftispacrise.SuperfluminaBabylonisfedbcalcandOmundttranfíto ria,8< recordará fum ¿ion,pàtriæ cœleftis. Cur María dudum nonfleuífti>& tarh/.Dewotoí díuexpedaftíc'María Quia fuperbiç elatio menopennific^Alti montes.fuperíús a- rídí fiíñt,&folum ñafies hutaídae.ínfeda eram terréríis , cor induratu habui,mens a- lijs uoluptarün.curís occupat» ,exficcátá earn calore, phrenetica & fatua fui, Gia ciatñ fuit mukitudipè peccatorum cor meüufc^ín hue die,caloris fobs iuftiti» ,Chn- ftí Domini mehÇ'o'gicaqi ad Annam,de qua in libris Regnoruîquæ cum eflet amaro aufthpjOrauitadppminufletisſarg(ter3á^exaudita eft, Cogitata,per fletuEzechiâ exaudítu.Vídí inquitlachrymas cuasj&Ç'cce fanauí ce.SicThpbias,fic Sara lachry/ m?s exaudiebantur,fie ludith^fícDauídiPofuíftí lachrymasrrtéas ín confpedu tuo* Et fie perpendi, Dtum qui cogí non poteftdachrymís cogí, hític áccefsí,6¿ pldrauú O' María,cum tac tuus fletus fuerit poenitentíalis, qualis & quantus fuerit oftende.

María. Amorpfüs, *S¿* dolórofus,üt peccata abominando díplícerent,propter Deí m<m¿ offenfam,cum tanta mentara córdíalís trífticíx,quod nunquam maiorem habui,nec habere potuí.Et erat fímilis,lu(ftta unigeniti perditi, quia eratluâus perdit» animæ. Nihil mihi in mundo tantûm difplicuiqquàm offendiflè Deum:quia cum afeendí ad Deum,quem fuper omnia diligere propofta, eius offenfa fuper omnes ofFenfiones, gratas mihi merito fuic.O' Maria,quid impetraftiVMaiia. Peccati dimifsionemjgra/ *dmíü* tí» acquifítíonem,& beatíttidíném,&nouum fponfutn impetrata. Abluit enim gra aww. tía Dei,mediantibus lachrymis meis, dífsímílítudínem & maculam animae me» ,tu/ Jit culpampóenam,^me fibigrátathrecreauiffponfam. O' María,quataámgra *Dtwfai;* tíám cu inúeníftíjUtnon folum culpa,uerumetiâpœna tuorfí omnium peccatorStóL lererur,utab inferno 6¿ pu rgatorí o Hberata^olàexpeiftaresïmediafègloriâ* O'quâ ïa tua cotríto. Accefsifti audaefter ad pedes Domini Dei & hominis ofculaca es: die quare.Maríá.Ofculabar pedes eíus,in primo gradu afcenfus mei:ofctadbat ma< MrfrW nus,in fecundo gradu,répare quo de cruce depofttusdn tertio, ofculabar os cóntem piationis æ pœnirêtiç eiusjn deferto.Nimctotu apprçhedo facie ad faciem3me fibi in gloria iungo,humili couerfione ofculata fupedes eius, pede dextra mifencordix. ¿)fternara o(culata fum,Sí porrexítmíhí Dominus in fumma amicitia pede mibi,uf- que ad illa tepora horribile,fcílícet iuftitiæ & acritatis,& ordine natutsejn (ne eft ac- , cenfa profunda diledio,6£ ficipfe mei fadhis amator,charitatê&gratia infudit.Et di tnifitmihi peccata multa,quia dilexi multStfuit n.anima meaife¿la,rubígínofd muL tn per peccata,quâ magnus ignis cbaritatis,fubitôpurgàuitCôuerfafunc cudà qug in me uacua fuertft,ad Dei ctilru:oculi lachrymarufonte, lauadis pedibus dederat,ca pilli terferont,ungue to unxi dcuotíonis cópúhdíohis,6¿ regenerata futa in fport larnDci,quiera uih'Sjmifera^peccatn'x^ín me plantata eft chari(as,qu^quoad - ,, .?1 uixi,noñceflauitin altaferuídífsímé crefcere.O' Mar¿a4cQrtemuhSdflcxífleaítDo minus^Maria^Quia fummnbonum,eo ipfo quia fummu,fummeeftdíligendu,6¿eo rtnrf' tantjfummo bono, fumme eft FruedumJumme eft *ei* adhaerendum peramorêiSCin *Dci^iusi* to quíefcendüm,tañcg ínfine.O'Maria,dícquomodointraftiÍnamorc^María Cha ritas Dei,difíufa fuit ín corde meó, per fpírítum fanda fuateft ením opus faddí fpí/ ritus.Habítaculum parauiDeo m¿o4&habítauítinme ,fua benígmfsírna gratia,^ ad amorem fui monebat me. Accendebat cor meum, excítanit dormíecem animam meanijôf illuminatae tenebras méasJHabuí fpíritum fañáum,per quem amata»2£ fi* ne quo amarenon potui, erigit ¿um affeeftum animas folus fpiritus, in Déicharita/ iem,quíafteáusabfq?fpírítú fanâo cUpídítasefí. Chantare anima mouecur ad fi/ nem,ad quem tendítjexcínáa fuít in me omnis cupiditas, ut crefcere poíTet charítas. Mota eft anima mea ex charítatc,ad fruendum Deo propter eum,6¿cuncftis altjs pro pter eum. Quat prius cupiditate mota fuit, ad fruendúm cunáis extra Deum, pro- pter ipfa *Qt* non propter Deum : tunc primum folí Deó, amoris glutino hærebam, quando cunda propter en fpernebâ* Mundi amorJDei pellit charitate,&coatrâ>De *um* iweffie eft ut habeat,qui charitate habereftudet:qa Deas chantas eft,O'María/

Audio terrena non pofle commífcerí Dei amori,fed haec omnia oportet obliuífci.Ec quia anima,fineamore efíe non poteft,eft ínter créaturas pofita, ut aut furfum,profpícíendo amet,autdeorfum mouendo.Cómundí amorduícís fít3quíd teabeiusa/
ÎVÏMrh. more retraxítfMaria .Çuoculo inteHedusjCurida creata uana cófpejdflernJ&quód
om nís fuaui ta s,íucadítas,po tentía,&f opulentia qualítercuncp me aftïcicbâtmon faciebant,quia mutabilia,ín errore méefle coperú ÔC conuerfa foin Deu qu3efíuí,S¿ tnucni que amaui,in quo omnis plenitudo,in quo interiorhomo,omnedek(ftamenta
abfcp íenfíbílí fa pore,omnem pulchritudine, abit# colore,omnem dulcedinê,abfcp
*Deuotus** qualirate,ofçuli5ôC amplexu,abfep taéîu,fentit. O'Maria. Quid in feendo gradeen
manus Chriftí ofculata efles,&circa eius fepulchrfl plâgeres,decharitaté fentíebasí
Mofa Maria. Créait in me uirtus alcifsimfreduxi in mente meam, beneficia Dei *mei,&* o/
pera manuu eius,quod mihi dédit & uíuere &íntellígere,& quod propter me fadus eft homo,6fmortí pro me fe tradídít.Et ante omnia,hoc in mente habut ^memoria, quód dedit mihi meus amatus amorem,quo eu amare,ut uinculo fortífsimq me í tbí alligaret,óf Ííquefada eft anima mea. Flebá amarífsímé.praeterita.tcmpora mea,quado male arferat límofa concupiscencia mea,& Deum meum non cognofcebam ;Fleuí,me cot tempora perdídífse.Fleuí,me ínfelícifsímá muliere, e¿> quód Dominó nó cognoui,quía Dominó offendi, fIf roborata eft ín me chantas Dei mei* Quando trâf curri ad cognitionêexus effentiæ,eius bonitatis,uírtutis,uerítarís>& gloriæ,ôf quarsdo in fumma humilitate me totam defpexí>6¿ míhiuilíísímxcreaturae, Deum tot bona ttíbuíffe cognoui ;fleuí gaudio ímmenfo, fendes Îiimmâ dulcedine & pietate,me fcílícet deípecftífsímá crea tura,íílí amorís nexibus alligarióf roborari. Roborata eft ínme charítas,ut demu perficeretur* SenfiDeacharitatexquíacSínme effet charitass folíus Dei beneplacita & prsecepta dilexí, nihílmudan* cogitatíonis,in cormeu ín*
trauir,cánda Deo placentia placebat,difplícentía difplicebâr. Tuncextota anima,
& omnibus uíríbus mets,Dendilextquando per charitate,ín anima mea habírauiV
*Denote** Cognofco ó María,quód Dei opus eft charïtas,&fnon *hominis,licetprxceptu habe*
at homojde diligendo Deo,hoclícet ex fe non pofsitípoteft tame, ita quód nihil a>
qualiteruelfuprá Deódilígat,fi¿quód omnipofsíbilímodo feamoríapproximet,
&C habílítet,licet illa gradó amorís ex tota anima,mente,ófaíribus no temper quíf<$
ifrWM, acquírat.Da igit confolatríx,uíá ad amoré.Maria-Offer cor cótrítu, ce totu Deor
ipfe.n.impkt omneaíalbenedicftione.Sítín tedolordecÓmífsís.propofítubonñ de
futurójáudías diligerer qerbu Deítfícuc ego frequécer fedeba,ad pedes Domíni,au/
dies *ei? fermons»*Habeas *boni* operis prÔptitudinê;quia amor, ócíofuseffe nô nuit:
& hæc funt figna primi gradus amoris.Sed roborati gradus,feriiens confcientixexa/
minatio,in oîbus mortalibus &ueníalibus>concupiícétí£dímínutío,fenfiiíí fpírícua
líumuí talis exercitatio. Sicut corpus uiucre probatur, perfenfus exteríorestíta anima,per exercitium íenfuum interiorum,fludiofamadatorum obferúatío,díuinarutn
DíMOfWJfí ueritatumanífeftatío.Sicutego María, uerbumDomini publice pradicaui.O'Ma/
ríadícmihí,Terúj graduscharítatísterttjofculi,figna.María. Moriebaríndíes>
pro Déo Íeíu meo ín corde, amorís ftímulis, nihíl míhi fapíebat mundus,cupiebam
diïïôlui, & efle cum Chrifto* Pettjdeferta, quia cunda míhi uilefcebant, defidetabam,pro Deo, aut proximo in Dei honore quotidie morí. Diligebam inimicos ,8¿ eis pro Deo benefeci* Omnia aduerfantia gaudenter fafcepi,&' patienter fuftinui. Omnibus renunciauiChriftum fequendo, folùm Deum filiali timore tí*
mui,ne illum amatum perderem, profunda 8¿ íntima mentís fuípíría emifi, Quan*
do memoria amati mei, intima mentis tetigit: amor amorís nuncios fufpiriaemifit-
Alta fuerunt defideriameizquiaaltiisimumfolumuoloi. Languidae fuerunt cogita/
tíonesmexíquia ubi thefaurusmeusjíbí cor meum. Prae magnitudine amoris,om/
nía pr®teramatum,ínfaftídío contempfi. Languebam,quia eum iblum cupiebam,
quem nondum habebam,ut cupiebam. Amabam in primo gradu icalsE,primoofculo pedumiard ebam,in fecundo gradu, Siofculo manuum, languebam in tertio. A/
mant incipientes, ardent proficientes Janguent perfedi. Expedabam in tædio *8C*

lan-

languore d'íffólatíóíiem, & eflè cum Chrífto. Datæ míhi fuerunt aîæ aïtífsímar con» teaiplationis,& manna cozleftis dulcedinis triginta annis in d eferto. Rapiebar ftp- des in die inDeum,eleuato corpufculo aterra, per maxima defideria eflendi cum à/ mato. Bxpedlabaiii utrtiórerer pro amato, ÔC in amato, dim magna expecftaríonei Cum enim amor tendit in rem amatam,nihil uelocius,nihil acutitis, nihíl penetraba litis,nihil fúbtíliús:quia fuapte natura non quiefcit,donec fupernaturaliter penetra- uerit totam profunditatem, & tranfierit amabilis totalitàtem quantum poteft, licet intranfibilem.Etïideo quando curfus huius amoris impeditur,uel qualítercuncp tar/ dattihtota mens turbatur,^attædiatur in expeâatione.Cecidi fepifsime ín extáti- cas áffedíonesjínmentís excuflmquiápropteruehementifsimiim amorem mefjpfi lis non fui,fed amati,ad quem fpiritum ita ardenter mi fi, ut in mentis excufTu cuma/ maroeffem,qui enim periedeamatihofibifedDeouiuic,quéamat,àquoamato di rígírurjregítur,S¿ docetur. O'mulier, quando tibi data? funt alæduæ aquí lac magnæ, *Deuoiítá* aftecftus intelledus, ut uolares in defertum contemplationis & poenitentia;, ubi ¿n arduis pofuifti nidum tuum,&f in petris, S¿ in praeruptis filicibus morabaris *t*quid tecum habeas pauperculac'María.Noneram paupercula,quæ fubfidio angelorum, quotidíefeptiesadcontemplandumíllum,quemdtlexicanima mea,cleuábaLHabuí aurum probatum>3¿ ferrum ignitum dudíle, uinumconditum dulce, acutum,^ forte: quia dilexi fortiter,prudenter,perfeueranter. Habuiauès rapaces quæ raro nifi cum prsedanturjterram contingunt.Habui ingentem maris nauem,quæ flatu fpi ritus fanât,ducebatur» Habui mortis malleum, quo carnem mortificarem*Habui fontem&puteümuiuentisaqaæ,quæmtindanoa€riconrrariuserarfrigidüseninierat in affate,& calidus in hyeme,& dus urna pendebatinfunebenetorro,quifor/ tis eft.Habui canem uenaticum nobilem,qui fpinas nonfentitdum quæiit. Érat do mus mea,delacere bene codo, quænOri diífolnebatur tempeftatíbus, & imbribus, pluuqs^Habui arbores fru(ftiferas,que habebat frudfus pietatis, flores honeftatis, folia uerítatís^Habui ueftemnuptiaíem,mírabilísccxtt'rar3rnbrocolore,miílíúmflaí grâtem amatorie,quam ignis fpírítus fandi texuerat,et ex Chriftí rubricauerat fan/ guiñe. O' María. Sinon habuiftiaHaquàmprædiâa , adhuc pauperrima eras:quia hon eft requies amantis, nifi in amato.Maria. Fuit Temper mecum fponius animæ meg*Subarrauít me Dominus in remifsíoriepeccatorum,0¿fahdí fpírítus itu'donis, ôflæua eius Tub capite meo,Ôf dextra eius amplexata éft me. Copulabam meilli,8€ ftringebatmed arâifsimè, funis amoris, & indies arâms illi colligabar, catenis a/ moris.Purgauit meigneamoris,2cornauit,ÔCilluminauirtabernaculum animæ meç in quo habitaret akifsítnus, dii editis meus* Exuisit præteritas informitates meas i/ gne,utpurifsimus,locum fame aptñínuenírer* Cogítauiecreiiolui pulchritudinem amati mei,quodcp tantus à me diligi uoluic, qui prior me dilexit quàm eum cognof/ cerem,êC exarfit ignis dilectionis eius éxuberantifsimèS^ tamen languebam, quia non tantum eum ut uolebam diligebam,& creint ex languore amor.Et quanto hic a- moris ignis plus creuit,tanto dulcior,& tantô clarioriuiiïone,fpiritualï Sfampkxuj appræhendit me fponfus meus,&dum uellet fuo amore, coniolari animam meam, fortius uulnift infligebat amoris • Et dum ofculabatur mc ofculo oris fui,mcl lac fobiinguaeius,6<fauus diftilians labiorum etus;prouocauerunt internum ddidert um,crebriûs 8¿profundiús ofculandi en.O' mulier dic. Cum fepties in die à terrenis tefurfumangelí,id eft profundifsimæ ô£fubttlifsimæ & ignitæaflèâiones 8¿ defide ría eleua(Tent,uerfûs tuum amatmquæ fuerunt iftæ tam ardentes affedionesc! Maria* Cu me ad amatu totaliter conuertiffem,díxí amori meo, ut me ad aliquem gradu má gni amoris dulciter eleuaret.Amor refpondiuCogiia amore amati tui,S¿ naturam il lias omnibus incomparabile:qui finiti ad infinita nulla comparatio. Et cogita, quæ amoris ínfmítí definiti conexio : quia creatutæad creatore nulla mirabilior, Anulla altior.Ecce cum hæc intelle dus *ôe.* affeâus amorosê Cogitarent,S¿ ín memoria repo nerent,afeendíad gradum primu.Reuerfa de hoc a ícenlo,non contera,dix i amorí,e* küa me plus iterum ad fecundum gradatmEt dixit amor;Refpíce modo cundía fqb

¿oglér

codo pofita,qualia fint ín comparacione,ad amatum tuum. Et refpícíendo, illorum cadiicícatem fugia66 per amorem fupernorum,eleuabqr in fecundum gradum,&qug q'ue terrena & creata,Ôfcontempfi amare,& in cuñáis creatis,eum folum amaui. Et iterum rogaui amorem,utfnerurfumeleuarec»ad tertium gradum,Et dixitCogira g-ternitatemdilecfti tui, Ô£quôd srternalíter eum pro amato pofsidebis, quanto arden/tiori amore eum apprzhcndcris : tantoiuctmdiorimodo eum pofsidebis. Eteleua/banCreuitín me perfeuerantía continua,utcótltinu¿inamorecrefcerem.Etiterum cleuauit me amor,amore infeparabilí,quia non potui rimari aliquo tempore,boai£atem amati mei, qua muís femper contemplarer; Et iterum rogaui, ut eleuaret me a/mor al tiorï gradu.Et dixûDeus amatus tuus , fubtilifsimus fpiritusaomnipotens,6€ omnium creatottanto profundiori amplexu iungituramanti>quantofpiritualior fadus fueriramans,66 quanto plus paífus fuerit amans pro amató, tanto plus amatus retribuet & el euabar in defiderio,ut abfoluta ab hoc mortali corpore,propter amatum,coronarer martyrioJEt iterum fextd rogaui amorem, ut me adhuc altius eleua* ret in dulcedinem amoris. Et dixit míhítSentís ne in te amatum tuum i Et dixitifcn/tio,fed parùm. Et dixít:muítipl¿caaftedum 66 intelledum,in conditionibus amati tui.Ec feci:6¿afcendía66nonfintadhucamorefaturatus ^quia quantô píusafcendí, tanto ¿nfatíabílius amor creuit Eccummultumadhucinfaciabiliterfameftercm,ro/gauí amorem, ut me eleuaret adhuc ad amatum. Et feptïmo me cleuauit aldfsi/me, ôC cum inccepiflèm ex maxima fame› auidifsimè dulcedinem mei amati parúm deguftare,inflammatum eft defiderium meum ardendfsime ,66 quanto plus, tanto magis famefeebam quamante. Et uulnerauitcor meum amatus meus,amoris fui i* gne>6¿ langúebanvquia amatum non habebam totum, ut defiderabam. Et ligati funt in me,omnes fenfus corporis meúquía anima circa amatum uacabat,poftuhns ut uulnusinflicftum fanaret, cuíípfa alligata eft indiflblubilíter. Etreucrfaeftin/tercisè anima mea ad opus fuum, ut membris motum præftaret, nec tamen ab amato recefsit, 66 nullam uoluit anima admittere copfojationem, quia eunda illi mor/tua fuerunt,Ô6 folum amatus, qui eam uulnerauit.illi umebar. Et fm;lis hic amor, habenti maximam fitimacui etiam fidaretur quantacunque pars necftam ad biben/dum» non minus,imo plus fitiretа66 nunquam fatiaretnr, nifi totum mundi in fe ne tftar haberet. Afeendi*fic quotidie, &* quanto plus 66 plus bibi, tanto plus 66 pfusfi/tini* Circuiui uicos & plateas uulnerata,ut morer er ex amore,6< mori non potui. Et quanto plus quæiiuimori peramorem : tanto amor in meplusuiueban Rogabam amorem,ut meduceret ad mortem potius, quâm me tot uulneribus Ô6languori bus conficeret. Et ecce amor plufquâm triginta annos me pauir, 66 demum langue-refecit, cogitauit me uelle exaudire, quia illi fideliter feruiui. Etduxitme per totum mundum in fpiritu,utuideremquomodo amatus meus , eft ita parum notus & honoratus ín mundo.Duxit me per idololatras, blafphematores,fuperbo£ Duxirme per omnia loca mundi,ad bella,ad fchifmata, ad hypocritas¡ad adulteros,ut tantum dolorem conciperem,ex inhonoratione,ex uilipendio, 66 peccaro contra amatum, ut moriendi defidmo mukùm cruciarer, 66 Ianguerem,& nec fic adhuc mori potui# Duxit amor ad infernum,ut uiderem quot ibi eifent animae,ad imaginem Dei crea/txj&xternalitermortuae, 66 *in* comparatione paucaefaluatae, & triftifsimeaffligebarmec tamen moriebar.Et dixit amicus ad me, uis omnino in amore moriÆc dixi: ut in te folum uiuam,hoc folum défídero Et dixit amicus ad amoremtdue amicam in Hierufalem. Et duxit me ín Híerufalem, 66 ibi uidi duitatem fandam Hierufalem* 6¿ totfancftosDei amatorestuideuirginem gloriofifsimam Mariam, cum innume/ris amidsDeimididulcem Chríftum nacumtuidiincruce leuatum. ErcSuidiflcm in cruce meu amatu,inuafitme infirmitas ad morte, quia uidi iuftifsimum, pijfsimum, dulcifsimSamatft 66amatore,opprobrioiifsimefofpefum36¿ mori iauolente.Etmor tuustpofitus êin fepukhro.Ád quod medüxítamór duxmeus.Ecintraui fepulchrS 66 tetigit me mors amati mei^télo amoris fui, 66 continuo mortua fum cS amato in amore, Qc amor me íepcliuítcSámató¡ 66 repete furrexit amatus,cu quo anima mea unita»

ïïhïta,fpfràcuïo odoris immortalis ¿ius reuix(t,&perduxit me fecum in æternam pátriammbí amatum meum,nunc in plena fatíecateaeternalíter pofsideo. Ad qúam beatitudínem & fruítíonem,perducat uerus Deas homo Chríftuslefus?íuos(ubicCí/que locorum fíntjueros *éc* affeduoíiis amatores. Amen,

De íermone :Refpexit humilitatem ancillae fuæ.

Sí fieri poflçtjCjuod árense puluís, 8¿ undæ,uôdaram guftæ,rofa,gemmæ,litiâ, flammæ,sethera,cœlicolæ,níx,grando,íexus uter<^,uentorum pennæ,uolu/erum,pecudum genus omne: linguae eunda forent, minime depromere poffeat,quæ fis & quanta uirgo, regina María. MrtríiíJ

Ex alio fermonc fupcr:Rcfpcxít humilitatem ancillæ fuæ.

DÍcítur de Adam,quôd fi folaEuapeccaiïèt, ño fuiffettransfufíofada:quía pater, eft principium motiuugenerationis,6<principium transfufiuum in pofteros.Ergo fi folus Adam peccafiet,contraxiifemus.Nec peccatu hoc eft inanima per iiiam tradudioniSjquia non traducitur, nec in carne, quia nOri èft capax uiftutis aut uitipftd eft ibi potennaliter refpedu animas in carne,ex di üinæfenterttiaedirtridione.Scihcet,quandoanimacarni coniungitur, quôd tue ipfâ careat iuftitia orig(nali,& diuiha gratia Ideo nihil profuit nobis,remifsio peccati originalis Adæ,quià non ut naturale, totam naturam humanam concernens,futt remife fum,fed utpérfoñale.Sicbaptizatí parentes,adhuc generat fdios, in originali pecca to exiftentesîficut granum mundum àpalea,generat granum in fpica.&circumcifus incircumcifum generat.Contrahicammapueti acame concupífcentiam»8¿ culpam originalem;ficut optimum uinum, in putrido uafe inficitur, *ÔC* pulcher homo, in lu/tum cadens maculatur.Et per gratiam,concupifcenda, poena originalis peccati,non extinguitur,nifi in beata uirgine,quæ habuit hoc fingulare fola. Sic habetur, natura per perfonam corruptam,& corruptam naturam,dicrim corrumpere perfonam.Lt bido transmittit peccatum ad porteros: & propter inobedientiam fpiritus Deo,fadaeftearo *inobediens* fpirituï.Quarelibido,quæremanetin carne,contra fpiritum eftiquia omnes nafeimur fiftj iræTropter hoc, multíplices defecfttis incurrimtts,fcíHcet mortis,amifsionisdiuinæ uifionis,&gloriæ* Vnde in non baptizatis,inquibus non fuit pecca tum adualeperauerfionem, hoc peccatum opera tur p cenam damni, non tamen fenfusmon enim dolent de hoc. Sunt fapiences fpiritus : ideo non dolem quôd gloriam non habent,quia ici tint fe nunquàm habiles, per gratiam gratum faci entem,fuiíre,fícutnequífquámfapiensdoletdehoc,quoduolarenefcít,quia alasncí haber* Aliæ funt pœnxîputa ígnorancía,proníras ad peccandumdnfirmitas.Hæc beatífsíma uírgo non ftnfiqfcíuíc camemqubd nifi Chrifto faluarori, pergraciam per merita eius,incorporaremur,qui eft ipfa uera ueritas *8¿* uiatad patria nunquam quifquâm ueníret»

Sacra fcriptura,omnes fcíentias ípfoloqumíonís fuæ inore, tranfcendíttquía uno eode •ncpfermone.dum narratgeftum3proditmyfterium.

Chaotaseftuinculum perfiráionisjecíidum Apoftolum.Quihabetcharitatem, *bmnes* mor Res uírtutes habet qui eamnonhaber,nul!am haber,&* creí cerne ea, crefcunrcxreræuírcutes, quælibetinfua fpecíe.fictrtcrefcentemanu,crefcuncdígí/ti, auriculari ra ven íempefrema nente minore alíjs. Sed differunt mukíplicíter,uírtusmfijíaó¿ acquifita. Primo uírtus ínfuG,cum fine cfíarftate effenonpofsiucum peccato morraii non flat Sed bené afeusaequifita: nam propter unum acftum luxunæjCotushabitus caftirads, oon (i;'bitôcorrgmpitur,qiiïnadhüc ad ftudíofum ínclí/netadumjmdereuerfuSjgrsiUuerdolet.Secundó uírtus infufa,ftatcum habitu uídofo.Deus poteftdare charitatem-.babenti adhuc habitu,maxima inclínatíonead uícíum/ecus in acquífícatTerció «ircus ínfufaipatitur circa materiam propriam inor

dinatas pafsíones,S¿ tentationesffednon acquifita,quaffubiugautt appetitum fenil tium ratíoní,&tamen infufa eft adhuc cxcellentipr^quía dirigit in finem fuperíorem.

Excitationum ex fermoníbusReuerendífs.PatrísNíco* laí de Cufa,Cardínal.Secundí líbrí,fínis.

Excitationum ex íermonibus Rcuercndifl.

Patris{ Nicolai de Cüíá Cardinalis Liber Tertius»

Ex fermone fecundo fuperíMaría optimam partem elegit.

Vrr&MW» Erbum Detin nobis pofuitfui fimilitudinem, cum fit Aoy©-feúra/ tío,ín rationalifpiritu lucere uoluic : In quo pófuít defíderíum uerí* tatísjdeííderium üitse,& legem xternam ,jper qüam poteft intrarem ueritatem ÔÉ liitam.Chriftus eft uerbum, quo deft ueritasjuita,& uia* Appetimus àutem ueritatcmtChriftum igitur appetimus. Appeti* mus uitam : Chriftum appetimus . Quaerimus qua uia pertinga-musiChriftus eft uíá,quiadeus eft charitas.Cbaritas eft uia ad ueram uitam.Omnes hæc,in ratione noftra chara¿1erizata fentimus : quia nemo eft, qui non afficiatur ad ueritatem,nemo eft,qui non optet immortalitatem, ñemo eft,qui non amet Sed ia hoc mandOjígnoramus quid uetitas , quid uita,quid uía,lex,feü charitasjunde Chri/ *ñus ¿ntrauitín hunc mundum,ut nobis bxc Omnid offenderet.*

t

Ex ièrmone.'Ne tiitieâs Zacharia,qti3 ni ani exaudita eftoratío tua.

CStcmpíati0, O Vanquâmrton omnis uítá contemplatiua3qualibet àâiua fitmeliorjicuta* $io praedicationis dodrinæ, qux defeendit a contemplatione› fimplid contemplationi præfertuhnon tamen in alijs, operibus exterioribus, quæ funtopéra tníferícordia^adiocontemplationi præfertur. Et fimpliciter contêplatio adh'one melior eft,rameefi fecundum quid,agibilitaspro-pter neceísita tem præfentis uitæ,præeligendà eft: ficut uinum fimpliciter meliuseft aqua,tamen in cafu aqua eft praeeligenda. Et íímilírer contemplatíua uita,fimpliciter maioris meritί,quâm adiua:eó quod ípfa immediate ÔÉdireâé refpicit diledíoncm Deí,a¿fíua autem proxím<*Bonícas autem,penes charitatematteditur.Igiturcxma/ ¿orí charícate,quí exercet acftiuam quâm alter contemplat iuam, illi praefertur. Ope/ ratio adtiuæ uicæ,nuaquâm poteft effe dignior in fe,contemplatio ne. Primus effe* dus fidei eft,timorJBuellit enim & extrahit cor ab immundis affeáíoníbus^Secudus gradus eft,fpes eleuans mentem à peccatis euulfam5& adhucdepreff^m, per defide rium ad fuperiora,& uniuerfas mundi uariitates* cœîeftium prçmiorum expedatio ne,concemnícJncípíensfufptrarefurfumi&menteafpírare ad illud fubl ime gandí/ um,quod fpes interius repraefentauit. Quando igitur cor tuum amalo per timorem euacuafti,imple affedhonefpirituali fpeitfpes enim facit tibifapere cocleftia,euacua« ta limofitate peccatnper timorermSicuthomo inferioribus annexu&fit impurus:!/ ta fupertoríbusannexuSífitpurus. Imaginareergo fupracelocumcutifsimum,purif fimuaquietifsimum:infraueróperículofífsímum,tmmundíísimum,türbulentifsí* m3,teefte in medio.Quantô plus ad cocupifcetias defeendis infrârtanto inquieti* or impurior. Quantô ad codeftia defideria, per mediationeeontínuam,defíderíS ípe afcenderísitantb ftabilior ôf purior. Tertio afeende per charitatë,ad uíuendS ¿ntrandum ínDeu,multis uígílíjsjabonbus,^ ftudijs, tranícende hos gradusin/ cípíentiuóí proficientia,demu cóplebís.Prseteritam uitadimittere}plangerepecca/ ta,non eft paruus labor : maíor eft labor, ¿nueteraram confuetudmem priorum uin* cerCjínordínata affédíone deferere,peccata fin gula extínguete, totum animum^

per

per fpem ueniæ,ad cœleftia erigere, quâm ulterius aícendere adcharitatem, poft multas afcenfiones prædidas, transformando naturam in aircutes quodammodo. Tunc quoniam induit per affedum uirtutem, & eam ftbi confuetudinem facit, non timore poenae , nec fpe remuneracionis, fed folo bonitatis affedu,in Deo deledarur, Et eapropter,malitiamôc immunditiam perhorrefcit,& omnia uirtuticontraria.Ta lis operatur bonum, boni deledatus affedu, & in nulla re impuritatem concipit. Ec ficut eft affedus habituaras uirtutibus: ita per ardentem amorem,unitur Deo, & *in* diuina fpeculationeeredus,eius ftudio femper ferueu

Dicitur magna cupientibustquid prodeft homini,fi uniuerfum mundum lucretur? Dicitur rapacibus ó¿díuitíbus: Nolite iperare in incertum diuitiarum. Etdiuitiæît affluant,nolite cor apponere. Dicituropesfuasnimis amantibusdormierunt fom/ num fuum,& nihil ínueneruc diuitiarum in manibus fuis. De elatis dicitarfi exaltatus fueris uc aquila,6£ fi inter fydera pofueris nido tuum,inde te detraha,dicic E)ominus. De cupidis dicitur : qui nolunt diuites fieri, inciduncin centationem ôdaqueum defideria multa inutilia,quæ mergunt in interitum 8C perditionem Radix omnium malorum eft cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunta fide, ¿nferuerunt fe doloribus multis. Díciturhancuítamdíh'gentibus:dulcelumenó£ deledabile eftoculis, uídere Solem, fi annis multis uixerit homo , & his omnibus lætus fuerit, meminifle debet tencbrofi temporis j dierum multorum♦ Dicitur pigris: uadeô piger ad formicam,& confiderauiaseius,& diicefapientiam, quæ quum non habeat ducém , nec præceptorem , nec principem, praeparat in aflate cibum.

Afcendêdum eft primo ad cor. Secundo,cor purum. Tertio,cor purum 8¿ inflammatum. Peccatum mortale,triplici defcenfu complicuiflr.per auerfionem â Deo,per fuperbiam, in qua eft formalis ratio peccati, per conuerfionem ad creaturam, per deledacionem, per operationem contra legem Dei. Surge, triplici gradu. Primo, auerte cor â creaturis,habeas firmifsimumpropofitum, etiamfimori milliesdebc res, Deo feruíendí, & non creaturis fubiiciendi, dolendo de auerfione ; & talis gra/ dus uocaturcotritio,quandocordurumicamonitur, & conteritur,^ liquefit. Se/ eundo,quia Deum contennendo,per fuperbiam contempfifti: ideo necefle eft ut te homini, Dei uícarío clanes habenti, *f*ubdas humiliter,& ei tanquâm Chrifto Domtnoiudici, humilitercontrité&dolorofepeccata tua confitearis, & tunc fecundum intentionem conpuntftionis, & humilem uerecundiam, peccata tibi inconfefsione remitmntur*Tertid,ficut exhibuifti membra tua,arma diaboli per peccata jita facias armaiuftitixjn fandlificatione, ut contraria contrary's cures, fatisfaciendo>tunc rcdijfti ad cor.

Adtjcere aliquid regix imagini, piaculum eft. Tu nutrix Deum offendis, fobrie/ ratem fuffodis, zelotypi» accendis flammas: *ne fis* temulenta,garrula,lateiuame in nouam teftám femines mala:nutriasfobrí¿ínftruas in lege Dei, Pueri pubelcentes, propter inclinationem ad libidinem, funt exercendi la boribus debitis,ne ficut terra non arata,fpinas S€ tribulos germinenttaliquo exercitio temper uexandi funt, Ôf do mandi laboribus honeftis. oituesadolefcens, uidefiitauirtute ficut ætatecreuifth Sunt laudandainadoleiccntetaciturnitasjcontinentia,6c uerecundia. Laudandi fubiedi,o hedientes,& o b tequio fi.

Ex fermonedcfuni quaeritis Nazarenum.

OVamquâm anima fuir feparata â corpore,remanfic tantum deitas unita utrlqfl cˆîb Non tamen per triduum no fuit.Et fic parekquod mors abforpra eft per nido* riamfin morte Chrifti : mortem enim noftram, moriendo deftruxit, ÔC uitam refur/ gendo reparauit.

Vtdulcedinem huius myfterrjaliquantulum capiamus, nosipfosexcitemus, in hocdsluculofummæfeiiiuitatis,alloquamur Mariam Magdalenam^plenam trifti ría chamare,& compaísíoue,âf dicamus: Dic nobis María, cur ce cum María lofephjcolíocafti contra tepulchrum?Maria,Thcteurum cordis mei,quem *milii* abftu-

E e lerunt

lerunt perfidi,deterere in morte nolui, quem Temper multum amaùt Sedebam ergo omnium mulierum mceftifsima,triftifsrmeafflida,utfaltern locum confpicerë,ubi $ matum meum reconderent: accedere pafla non ium propius, ideo contra TepulchrS (edebam, Defiderabam faltem, faluatoris mei fragranda, ego triftifsima,a longin/ quo refici,quae propius accedere non ualui.Nonuiuebam tuncegoaomnium infodi cifsima:quia cor amati mei,in quo refidebat uita mea, uidi lancea perforatum. Quo/ modo tunc fuperuixiflet in me,alicuius fortitudinis fpírítus £ confternebam melaf/ fam in terram,ut refiduum fpírítus uitx,a me tolleretur, & fepelirercum amato, quae prohibita fum accedere corpus,cum quo detegi, me uinculis diletteionis, inteperabi/ liter efle aterí dam. Sed diledus meus ín pace conftítutus,íam quum fabbatum ap/ propinquaflet, imrà præcordia mea non mortuus, fed plus uiuus, quia propter me, ÔC me uidente mortuus dixit: forge, propera amica mea, uides quoniam cuftodibus circunuallatus eftflocus depofitíonísmeae,ínuanum expedas,hortus conclufus eft, non defpera,me non perdes. Et ego : O quate hoc Domíne confolamen, quia ui* deo fontem uitæte Domínum,magnolapíd¿tegnatum & fígillatum,credo quod nuí lus te auferet inde. Vadam ergó:ut antequam prohibear à fabba to,parem unguenta, corpus fancftifsimumlachrymislauem, & tunc mortuum inungam, ficutquon/ dam uiuum.O fons uitæjpræfla mihi,ut aliquod antidotum uitae inueniam,utcorpori tuo tradam:quia mifera ego, tibi mortis quodammodo occafio, in prima undione fuí,quando ludas exea re commotus, te tradere inftittiin Quid mihi infoelicius acci* derepo tuit,ea hora qua tu propter me, tradi to ríe per ludam morti extasprxfentatus, quæ faluari,merui à lebenígnifsíme lefuCTu qui folus cunda potes,da inuenire ali- ud unguentum,huic contrarium, ut uiuifícemruícauíuentíum. Hoc animo dulcifsi/ me lel u,a te difoedo: difoedo inquam corpore,non anima,qua tecum tepulta quiefeo: difcedo inquam cítíus,ut 0¿ cuftodes difcedant,qui quum neminem uiderient, etiam abire ftacuenc,& tunc ego fubitô reuertar.Dic,quidinterea Maria egifttfMaria.Ce® te antidotum nardi piftici odoriferi » ueri amoris recollegi, in uafe claro alabaftrino cordis mei,& elautefignaculo forti,ne expiraretunguentum,fed in fe,per gyrum coa Cinuum igniti odoriferi uaporis, fortius digereretur, per totum fandumTabbatum, inflar mei amati in fepulchro conduite ut forte fi mihi locus accedendi daretur, calix difsimum antidotum, aperto uulnerato corpori, fubito infunderem, & me totam uiuam ardentem, corpori mortuo circuuoluerem Jutfpirituuitæimmortalis anima díletftí mei excitaretur ad reditum,Si reuiuitecandum corpus fuum odoriferum,niti/ dum,& cum co nftrí¿fura cordis mei calefactem lachrymis meis lotum. Eapropter» quum tranfifletfabbatum,citius quo potui (non enim obdormiui,fed femper uigila uítcormeum)folaíntrautenecmílítes quícuftodíae deputacierant,timuhnecCaluax riæ locum, cadauanb. mortuorum horrendum, nodis caligine perhorrui:fed quum tenebræ eflent,cum unguento monumentum accefsí,S¿ quum ad monumentum ire intra me díxi:O diem fauftum,fi mihi accideret propofitum,ut euigilarediledus me us poflet, intra amplexus meos Í Quid dicam quum acceflero,cercè cum Dauid6£ Prophetis alloquar eum, audiet demum, qui uenitde coelo in terram (ut cecinerunt antiquiJclamorem patrum:mitte Domine,que miflîirus es. Quod fi uerbumcaro fa* dum eft,pro falute populi,a d eiulatum & clamorem Adæ,defcenditdecœlis:crit mihifpero pofsibile, dulcifsimis orationibus & deuotifsimis fletibus, quum me dilfc gac,exorare eum,ut redeat anima deitati unita,ad corpus deitati unitum, quia iam in inferno fatis ftetir,ut6¿ eos confolaretur, *dC*faluaret fummabeatitudine,quamiam confecuti funt. Hoc infinita: d eita t*i,* multó ut fpero facilius erit, quæ iam utriqt unita eft,quam beatifsima incarna tiodicet ipfidiuinitati,nihil non folum impofsibile,imo nec difficile fit.Et reducam ei ad memoriam,quomodo ipfe per Prophetam locutus eft: Exaltabo te Do mine,quoniam fufcepifti me ufq? in finem. In quo ueraciter fate¿ tur fuam refurre&íonem,&dicam:Exurge gloría mea,exurge pfalterium cithara» Detrahe inferni fpoliacícó, exurge lumen oculorum meorüm. Etfi propterme mortuus es Domina nqn dignaris me exaudire ; refpice faltem matrem tu?.m,6i

' fratre^

fratres tuos diïcipuîos 8¿ Apoñolós, 8¿ propter gemitum miferiam pauperum, exurge Domine.Quis dubitat de te fcríptum,exurgam diluculo?præcucurri traque ut te excítem,ó¿egreflus tuus,iuxtà Ôææuaticínium j praeparatus fit quafi diluculum? Sed ego m¿ierríma4quum íam multa concepíflem, illi ín aures per piandum uellè fignificare,ut excitarem eius pietatem &C potentiam, ut uiueret, qui præftitia aquilae renouare iuuentutem,Ô(S leoni refufci tare catulum per rugitum, âf Phoenici uítam pér cinerum combuftionem^ de figulo qui ex luto fra di uafis facit aliud , 8£ delona quideuentre ceti illefus exíuít,S¿ de frumentigrario,quod in terram cecidit ÔÉmultürô frudum fecit,6£ de ceruo qui refurrtft cornua, de Sampíbnéqui tulit portas,8¿ delofeph edudo de carcere,6¿ totius dotftinus Aegypti confli cuiturda te rimacceisi,8£uidilapidemdepofitum.Etquis tuncpotuicfimilis cogitari dolor?to ta fpe fruftrata fum,quia fublatum credidit perfidis amatum* Non inueni j quem qu2efiuitanimamea.Dixi,Omiferrimamulieram,quanquam adhuc furir tenebrae, tamen nimium tardé uem'fti,quia prgcefïerunt qui tulerant Dominum. O négligera tía irrecuperabilis,cur abfcefsifti àfepultothefâuro,quenînunc alius effodit,ÔC ttbi fubtraxit?Etquum hæccumeiulatunon parue» *dicere,* intellexi me non pofe proficere,quia Chriftusmeus íublatus,ea hora àmeno iniieniretuqquiaindignequæreremterantenimtnmeadhuc tenebrç,incredulitatisrefurrediortis,riecmihiadplenum fatísfaciebat,ueterís & noui teftamétí fcríptura.Sed cucurri tabicó ad Petruni ApoftoldrumS^Êcclefiæ principem,qui Chrtftum plus alíjs dilexíqani ne mihi fuf> iragium,quærendi præftare poil et. Accefsi etiam ad loannem,quem Chriftus firigulari amore dilexit,an ne Chriftüs fórfati illi in cœna,ueteris teftamenti fcripturas aperuiÎïètjUt eorum adiutorio,inuenirem amatum * Succurrerunt fubitd Petrus ÔC ïoannesj&loannes íuníor,citius Petro. At Petrus prior intrauit, OC poft eum loannes,& uiderunt me uerum dixiffe.Et quanquàm apertæ érant fcripturæ, quod eum oportetrefurgere:nondum tamen intellexerant, quibus ad propria redeuntibus^ remanfi ego folasutfletibus folarer animum,forisftans, quæintus nonreperiflem amatum.Etquum plorans iterum meínclínaflem,utuiderem fepúíchrum,uídi angeloSjUbi ïofephÔÉNicodemus pofuerut Dominum. Quum ergo tu María intro/ ípiceres, uideres locum,ubi poíítus erat tuus amatusídíc nobis,quid díxífti?María.DíxíDeus meus,ut quid méderelíquíftí ín fíncm?nunquám te dereliqui.Optabam tecum mori,8¿ tu noluíftí¡ Fac ut apud íepulcuram tuamDomine moríaftut íbí faltem femper inuenía r,ubi tu eras collocatus ♦ Reípicio Domíne circumquacp, non eft qui confoletur rñé.Non quaero angelos Domíne,fed te creatorem angelorum.Quíd mittis ad confolandum creaturas,quum te folum quæram,te diligamC nonpoteft eflè,quin diligentes te diligas.Quomodo diligis Domine, fi tantum me affligis?Non quæro pulchros fpírítus^ mtniftros.Maria angelosuidíftíifed an ne D(uituf' uerbaabeisaudifti? Maria. Quandomeamorofeínftpulchrumínclínaui,uídiangfclos,& angelos audiui.Ecdixerunt:quidploras mulier?Iam feimus,quia lefum fal Uatorem quæris,quaeris illum Nazarenum,pulchrum,fpeciofum,præfiltjs homi num,quem kidæi tâm uiliter tradauerurit,udantes eius luminofam faciem,Ôi défiderabiîes oculos,per quos diiiinæfapieàtiie emicabat radius,eius manus areftifsíme uincientes,tanquàmfurfuiflecatc^lacro^lapisiniuriofe cædentes,tn iâncftam faciem fpuéntes,regem gloriæ fpínis coronantes, fabiannantes, flagellantes, ut in eo non appareret fpecies neqj decor,cum iniquis turpifsimajmorte deputantes.Quæris illimi o maria C Quibus refpondí : illam ipfum quæro ô angeli,illum quano animam,illum ipfum uítam meam,íllurh uulneratum mortuum quæro, *& quæro,&C* nufquámmíferaínuenío.TuleruntenímDomínum meum ,6£nefcío ubi pofae* runt eum.Et refpícíens círcumquaq5,uídere uífa fum hortulanum. Cui ego infelix defoJatameínterrogantfquid ploras.refpondi.Domíne ft fuftuliftí illum, dicito mihi ubi pofuifti eum,ut ego ueniens tollam eum * O Maria, quum uíderes retro, quem putabas hortulanum,& dixí fti Domíne, íuxtá uulgare Syrorum, fí fuftuíiítí eum dicito mihúquem eum efle,putabas íntellecfturum ípfum. María* Mííera,

Ec a putabam

Deuotus. MfirU»

putabam omnem uiuentem,neceflltates et dolores meos tàm magnos,npft poíp: non fcíre,et non uidere.Quum autem tibí dícerec.O mulier quid ploras: ubi fueràè aures tuæ,quæ Domi num tuum non norunt^Maria. Alia eius erar dtfpofúío quàm quondam Domini meúquiaillelongé aliter prius difpofitus mortalis, fecundum humanitatem multa pailus,quam tunc ut apparuit mihi hortulanus .Nec permittebat immenfum defiderinm,ut attenderem,nifi quando illi placuiddeo dixfifi tu fuftulifti cum,dicito mihi.Ët quando tibi dixit Maria.-cur nouiftiCMaria.Influebattuc mihilumenconfolationisetgrati^amatus meus>ut caca uideremj&intelligerem, etanimaduerterem,quodmenorceretquinominaret,et confiderarem tunc proferenre.Iam tunc fubíto radío fuo m«4Úuminauít,utuiderem quæ cæca dudCquçfiui. Inardefcebam enim in quærendo,dti non tnuenire. Paflus eft inflammari ddiderifî» ut ftudiofiûs quærerê,et maiori delecftatioatinuenire. Cecidi tunead terram,intellt gens,quia ita diuina ordinatione *fieri* oportuerat,quod ucrbS incarnato Dominus meus,6¿ defideratus meus,pro falute humani generis moreretur,et pro reparatione humani generis,defcenderet ad inferos,et tertia die corpore ¡glorificato et incorruptibílí,íuxtáfcripturasrefurgeret,etredemptos in gloriam â mortuis refufcitatos, in corpore et anima beatificaret,quos præcederet, ut pontifex maximus penetrans cados.O Maria quantum tibi tunc gaudium exxitit. Maria. Nimirum immenfum, quando inueni uitam meam immortalem, amplius quando uidi» uidoriofifTtmum triumphatoremmortisetinferni,unicum defideriummeum,in corpore immortalitatis ftola praefulgentem,gloria et honore coronatu.Tune redé dixi,hæc **eft** dies, quam fecitDominas,cxultemus et latemur in ea,**in** qua die,reftituta eft **humanae** natura plena repara tío.O dulce Apoftolicum mandatum, mandauit mihiDomi/nus,utnuncíarem Apoftolis. O quantam gratiam mihicontulit,ut hancexcellentem lætitiam,primo ipfis nundarem,qua decâtarent Alleluia,per omnes uicos **Hit** rufalem.Non mihi mandauir,ut gloriofïfsimæ uirgini matri nunciarem, quæ fine dubio ficut *unica* infidecum Chrifto fepultadta etrefurrexit,quæut infeparabihtetf firma fide et claro intelledhj,adhæfit filio in mortetita et in refurreeftione. Sciuitita/que ipfe,et merito fciuit,nec dignus erat alius nudus quam filius}hoc gaudium **matri** intimare. Nunciaui, cucurri hinc inde,prsrdicaui,uila aperufifed dura difcipulorumcorda,utpofterismaiorrefurredionisfides daretur, adhuc dikdus meus hæfitarepermifiu

T""\ Elecftatio intra nofipibs peruíaticí refedíonem3iuxtá quód competit fcilicet I_ / tempori gratiæ,ftatui,uiæ,Ô£capacitati noftrae; iuxta tempus debéteflepura & plenaria oblatio noftra,& nulla efr, nifi in cruce oblata . Hincin Sacramento, non tantúm fígnífícatíuéffedueréeftChríftus. Nec debet fignificarediledionem folum,6icommunionem:fedinflammareadmutuam charitatem,S¿ maxime uni/re,membraunitaticapitis,aquo peruimamorisdiffufiuam, unitiuam,QC transfermatiuam,manat in nos,diledio mutua.Hinc in hoc Sacramento, continetur unum corpus Chrifti,& caro immaculata,utfe nobis diffundens, Ôf nos inuicem uniens, & in fe transformans,per ardentifsimamcharitatem, per quam fe nobis obtulit,S¿ reddidítíuíqs in finem mundinobífeum exiftat.Ecnon competit ftatuiuitæ, apercé uidere,propteruelamen«nigmatis,ó¿merícumfideiNecconuenít,carnemChrifti immaculatam dentibus atterere,propter horrorem crudelícatís,ó¿ immortalitatem corporis,poft refurrecftionem.Ideo tradita eft,uelata facratifsimis fymbolis, & fimi lítudiníbiiscongruís exprefsiuisdcilícetfub patie tritíceo de multis granis, & uino de multis uuis expreflb. Continetur fubqualibetfpecie poft coniecrationem* totaliter,noncircumfcriptibiliter,fcd facramentaliter totus Chriftus. Nam fí ordo facerdotah's,cum intentioneconfecrantis,& debita prolatione uerborum fupra debitam materiamconcurranctuncuerus Chriftus,corpus, Sí anima, S¿ Deus quia indiuifibilis,eftfubqualibet parte totus,omnem latens fenfum,ut habeat fides me/dtum.Etutnondepræhendaturahabcntacddentia omnem operationem. Non eft

acce/

accedendum ad fumptíonem facramentalem tantff, quia (¡fíe accedit, indicium fibi manducatifedadrem facramenti,fcilicet fpiritualem efum, per fídem & cllaritatem, &C ad rem & iacramentum,fcilicet corpus Chrifti myftícum. Resfarcmentí, eft corpus Chrifti uerutn,quod corpus appræhenditur fpiritualiefu. Et quâmdiu homo eft **in** carne,indigetrefedioneuitali,quaereficiattotum hominem,quæ folum eft in uer/ bo incarnato.Verbum uitæ:eft refedíofpírítusmcrbum íncarnatum,refedio homú nís.Óportetquotidíe fpírírualíter ederet amorfè nutriri,hac dulci iiícalí refecffiôe, in qua eft uia,ueritas, uitatalfter uitam non poteft quis habere, nifi per hunc fpiri/ tualem cibum uiuat. Et hoc non in fermento nequitiae, fed in azt'mis fyncericaris ÔC ueritatis. Per dentes fpirituales, intelle&um fcilicet, memoriamefFedum,cib.ifte eft dulciter maftfcandusôi glutiendus,utdigeratur homo in Chriftum, quia cibus grandium eft, qui in fe conuertit digne manducantem» Omnis autem qui Chrifto incorporari debet, abfque mortalipeccato utexiftat, necefle eft, licet (aeramenta/ lis fumptio , uenialia tollat. Per fpiritualem diferetionem , ad facramentaleni perceptionem , afeendendum eft , ut iam coincorporatus Chrifto , nutriatur & crefcat.

Accidentianonfubfiftuntsuirtute naturalisfubietftqfeddiuinauoluntate.Exquo ehcias,tuamuoluntatem inomnibusdependeredebere âuoluntatediuina,per qua tantum fubfiftat. Sicut accidentia,panis íuntíndícía, tamen non eft, quia fubftâcia traniïùbftantiatajita per uehementiam amoris,affe(ftus transformatur, ita ut fola apparentia fithominisjcum exiftentia deitatis. Accedens digne,cognofcac fe uitam immortalem, ex glorificato immortalicorporeconfequuturum, gratia uitalem ab ani' ma,8¿ uitalem gloriam à deita te,corpori & animæ unita: Et accedentem ad efiim huius agni,utrecondac ínuas fuum mana, quantum poteft capere gomor:oportctuas nouum habere,à uetuftate totaliter depuratum, in quo non fit macula, Si tunc in ue/ rtiet omne deletftamentum, in hoc pane fuauifsimo, omne medicamentum infe ha/ benteiEc debet agnus ftimiiuxta mandatum,foccindis renibus,cum propofito refre nandi malas concnpifcenciasi&calciatis pedibus,cum parato corde,currendi uiam mandatorum Dei: armatos pedes habendo,ne offendamus,ad lapidem uel fpinas & tríbulos huius faeculfipedes noftroszfuftentaculum haberes in manibus,diuino adiutorio non noftrapratfumptione,nos committendo: federe falíam de latftuci sagre/ fiibus,cum amaritudine poenitentix,pafsionem Domini recolendo,ercomedere feftinanter,cum magno defiderio &fcruore,&fenfibilldeuotione>fihaberipoteft, alias fuffícít propofitum non peccandi.

Ex fermonc: Verbum caro faihim eft.

CVmfancfto Auguftino, tertio Soliloquiorum,dicamus. O uerbu,per quod Vo-kw. fadla funt omnia, fine quo faâum eft nihil,uerbum ante omnia, anteqd nihil, uerbum creans omnia, fine quo nihil omnia» Verbum per quod à prin/ cipio dixiftnfiat lux,& fada eft lux.Dic nunc fiat lux,et fada lux,ut uideam lumen, cognofcam, quicquid non eft lumen : quia fine te, mihi tenebrae lumen, lumen tenebræponuntur.Et fic fine tua luce, adeft error, &adeftuanítas, non eft neritas,non eft diferetio, eft confufio: adeft ignorantia,noneft fcientia:adeft cæcitas, non eft uia,neque uita.Dic fiat lux,utuideam lucem, &£ uitem tenebras, quæ te non comprehendunt. Da ergo lumen in corde,uerbum in ore. Aperi fandiarum fecreta fcripturarum,& profunda myfteriorum regni tufiôd cum Dionyfio oremasjDomi/ ne fande pater, qui es pater luminum, â quo omnis illuminatio in coelo in terra (illuminas enim, ut illuminando, lumina efficias, in tui luminis claritatem, tene/ bras creaturarum attrahas, & in unitate tui luminis tecum unias, & in hunc finem lefum tuum principale lumen, illuminans omnem hominem uenientem in hunc mundum,nobis hodie mififti) per ipfum tuum unicum filium,nos illuminaredigneris.Et ut hoc fiat,matrem incarnati uerbi accedamus:quia uerbum caro fadum eft de

carné eius,tunc quando *ipía* díxíttfiat mihi fecundum uerbum tuum,utipfa pío hô? bis ad filium intercedat,ut mereamur exaudiftCognitio inuerbo,uocatur matutina:8d rerum ínproprío genere,uocaturuefpertina.

Orígenes ,fuper In prihcipio erat uerbum. Vox(inquit)altiuoli uolatílís, non aerem corporeum uel æthera,uel totius fenfibilis mundi ambitum fuperuolitans, fed omnem theotiam,ultra omnia quae funt& nônfurttjintimæTheologiæpennisjclairifsimæfupremæcp conteplatíonís obtutus,tranfcèhdéhs.th'co uero quæ funt,que fiue humanum,fiueangelicum non omnino fugiunt fehfuniîquæ ueró non funt, iioco,quæ profecftó omnis intelligentiæuires relínquunnSuperuolat Beatus Ioannes Theologus,non folùm quæ dici aut íntelligí poflunt: uerumetíam, quæfuperant omnem intelledum,fignificatione fuperuehitur» Extr^quæ omnia, ineffabili mentís uolatu,in arcana unius omnium principij exaltatur, incomphehenfibilemcp ipfius principtj uerbffilij unicam fuperftantialitatem pure dignofcens, Euangelium inchoat,In principio eratuerbum.

ne TdrMt Ex alieni^ ' Petrus de Tarentafia,in principio tertij dicit, exemplum infertionts conueníre incarnatíoní:hocdempto,quód non fint eíufdemnatur£›&fpecíei,ó¿ loco fítus intelligatur ordo,ut natura humaba intelligatur in ordine,in diuinam inferta»

Tims, Sancftus Thomasjn compendio fuo,quod incipit Aeterni patris,dicit fimilitudInem unionis humanitatis cum diuinitate,*tenere* unionem accidentis cum fubftaritiatquia unitur accidens,fubfiftít ín fubftantía,et non perdit naturam fuam.Et *fic* eft dehypoftafi,perfonalitateSúfuppofitofubíeá:í,lícetnatara humana non fit accidensínuníoneddem quomodo eft perfona hypoftafis et fuppofitum,dicatur ratione complementad ellejutin lapide,qui fine anima rationali eft,poteft dici lapis fup pofitum.Homo autem ex commixtione elementorum,non dicitur propter ratione lem naturam,fuperuenientem quae cómpletiíta ín Chrífto,non eft fuppofitum hy/ poftafis uel perfona,nifi ex anima, corpore, *S¿* diuinitate.

Exfentenüa. Clemens papa,in fermone decírcumcifíone,comparat ueftito Chriftum,dicens* humanitatem pro uefte capiendam,turn quia ueftis ueftito conformaturtquia ueftis in ueftito fuftcntatur,ó¿ ueftitus in uefte manifeftatunlta humanitas fuit in Chrifto excellenter formata,in fuppofico uerbiDei fuftentata,per quam eft deitas manifeftatà. Videtur quod fimilitudo,quomodo coceptusintelleiftualis,induitartedicen/di,fit apta.Creat intellectuale uerbum,adfui fímilítudínemlingua quam induit; ut fi ínuentor linguæ Latinæ,creator diceretur,& illam quam fecit multis communem affumit ut propriam,fe illa induens,ut fe alijs quibus communis eft manifeftet.

Pollet etiam dici exemplum in præmifsis.Sicut in attrahente,attracftum. Nam yis atcracftiua Magnetis,in fe quiete fubfiftere facit ferri naturam, fic quod ferrum (1 ïn fe fubfifteretiinniteretur grauedini fuæ,& defcenderet. Sed nunc quum ín fe non fubfiftat natura eius,quæ attracfta eft, fed in natura attrahentis magnetis,hinc ma/net unitum ei . Omnia quæ funt, à uerbo funt, omnia per ipfum facfta funt,omnia quœuiùuntjâ uerbo uiuunufed efte et uiuere,in uerbo non diftinguntunquia quod facftum eft,in ipfo uita era t.Quæ habent lucem uitalem^fiueuiuam lucem,illam habent à uerbo,quia uita eratlux hominum.Nam quum dicat,uerbum illuminare oñinem hominem,uenientem in hunc mundumiloquitur de hoc mundo,regionis naturréhumanæ,in qua regione,reperitur participatio ueníentis lucis uiuentis,quæ intelledus dicíturJEfieigitur,uiuere,Sé intelligere:ref)eríuntur in hoc mundo » Et hinc, quum illa fint nona fe,fed d Deonunc non funt à Deo nifi ut â patre, *Qi* principio fontali ipfius efte,uiuere,Sí intelligere»Ee quia omnia quæ funt, fie funt âprincipio,quod eft â nulloihmc hoc princípíum,eft ipia æternitas. Principium igitur eft ipfa abfoluta necefsítas,quum rítsetemítas,Príncíp¿ataígíturabípfo,non necefsi/tancipfumpríncípíum<Suntígiturpríncipíata,quía placetpríncípio,á5 *ita ex* bote principij,feipfum diffundentis fine fui immutatione & diuifione, font omnia* ConcepícigíturDeús id quod creauít»6¿ id quod cohcepit3uoluit Qui uuft, aliquid

aliquid uulttprocedit igitur «elle, anótente & uolíto.Vndefí Deus pater uokiíc tfíc praxoncepit id, quod uoluíc ♦ Præconcepit igitur Deus creaturam,præconceptus plàcuit, ita in effe prodtjt. Habet igitur creatura omne id,quod habet à principio paterno,fecundum quod abeopræconceptaeft , ei placuit. Præceffit igiturom/nem creaturam,principium quod ipfumpræconcepit, ¿¿cui prstconceptus placuit.

Tempus autem,quum fitmenfura motus creaturarnm;non eftante creaturam. An/teigitur omne tempus, principíumcreatur3eS¿conceptus,S¿ipfiusditecftio cxdtir, Sedante omne tempus, eftfolumaeternitas, æternitas autemeftuna fimptex,quia aliter non effet aeternitas, fi partes haberet ÔC diuiftbilis effet, tunc enim effet poft príncipíum,ó¿ non ipfum:0ieffetquantitas& tempus, Principiumigitutprzxonce ptus,ÔC ditedío3eft una eílentía, quæ dicitur aeternitas Principium eft pater: prx/conceptus eft uerbum, feu filius procedens à patreidiledioeftfpiritusfandius, procedens à patre 2duerbo.Iftud ex Genefi, uidit Deus quod effet bonum, Ôd air: fa/ciamus hominem ad imaginem noftram . Vidit antequam effet, in præconce-ptu fcilícet aeterno,& placuit. Exprefsio bonitatis,eft oftenfiouoluntatis, quia bo-num de fe appetitur.

Ex fermone:Icfus autem emiffa uoce magna,expirauir.

PRimo quidem, in nomine lefus, intellecftum infideeteuabo. Non enim eft opus, ut aliud intelligas fi faluari quxris,nifi ut credas,quomodo hic eft fal/uator,hoceft lefus. Paulus, oportet accedentem credere. Omnium ho/Icfijg.minum bonorum, & ideo uerorum, eftuna fencentia : animam noftram effe immortalem ,atquehominem etíam,fi temporaliter moriatur refurredurum.Eft omnium hominum aliafententia, uitam noftram ex fonte uitæeite, fcilicetexDco, in quo omnis uita, quoniamnihil temporale eft ex fe. Eft omnium ratione uigen/tium lententia, nihil perpetuum extemporaliter ortis, niíí per unionem ad immor/tale,quoniam quidem Deus eft, qui foliis immortalitatem inhabitat. Solus ille homo immortalis eft, qui Deo unitus eft. Ille autem homo,ín fua perfeccione fumma, to-tius humanae naturæ complicat uirtutem : quum non fit nifi una humanitas integra in quolibet,perfecftifsimeineo diuinitatemperfonaliter participans. Hic igitur ho-mo,omnium eft falúator,qui ei ficut natura,ita & formata cbaritate,uniutur.Nechoc quidem fenfum habentes, ludæi aut Gentiles negare poffunt ? Omnes enim media-torem,pro unione fua cum Deo, neceffarium affirmant:in hoc autem excæcaci funt, quoniam non credunt lefum hunc effè.Nos autem Ch riftiani ipfum tefum,paflum, Chriftumeffe affirmamus, m quo falutem quxrimus. Non enim pofsibile eft,horni/nem Deo non hypoftatice unitum,ea opera fecifle, quô adfenfibîtemappræhenfi-onem, tam clara ratione uiguiffè, tám fuperexcelten ti in telledua l i claruíffe ¿odri-na. Quomodo poterat ille non effe Deo unitus}quí quum homo effet,egit ut Deus, quum effet Deusaegít ut homocHabemus igitur faluatorem,qui eft medir. tor om nia adimplens, primogenitus creaturarum. Hic lefus, á mundi exordio,in faluatis membris fuis, unicam uocem emifit, óígradatímcrefcentem, quoufque maxima fieret in ipfo, quando expirautr.Ethæc quidem unica uox eft, non efte uitam,ni fi in uerbo,in quo omnia fada funt Etficut mundus exiuit in effe per uerbum.ita quidem in effe per uerbum conferuatur, ÔC reducitur ad principium. Hxc autem reuerfio eft, ut inferiora per fuperiora reducantur ordine fuo , primitiae autem omnium lefus. Non poffunt inferiora ad guftum fcelicitatis reuerti, nifi definant effe in feriora feculenta fpurca,utfic fintfpíritualía2¿apta. Neceffe igitur eft,fiad gu-ftum dulcedinis, fœlicitatis aeternæ reuerti uolumus,uc ad hoc in natura apti fimus. Deinde, ut poft aptitudinem, caduca calcemus, S¿ temporalem uitam atque hunc mundum nihilifaciamus.Deinde ueriratem uita?,infua puritate iuftin*a,htnc tem/poralí fenfibíli motioni praeferamus taliter enim impofstbileeft nos reuerti. Hæc eft illa uox magna,in mentibus noftrisfonans, auribus noftris à Prophetis infinua/

ta,ut creatorem ütiíctfm ueneremur,utídolafpernarnus,utuírtutemcolamusí quia funt conditiones ueritatis, uitæ per nos defideratæ, ut uicia,cum fine aueriïontsJ ui ta,fugiamus>utadfaluatoremconfugiamas,inquo apti fimus, ut fenfibilem uitam nihilífacíamus.Poftq^ hæc uox annis multis mfonuír,S¿ continuecreuitufc^inloannem,qui uox clamantis erat in deferto,^ digito fàluacoreoftenditîuoxilla magna in carnata eft,6¿ poft multos gradus uo cis dodrinæ & miraculorum,omnium terribili* um ren ibilifsimum, mortem fcilicet fenfibilem , propter ueritatemeligendam efle oftendens,emiflauocemagna,expirauit.

Exfermone.Chrífft íft «funden.Chriftus refurrexít.

Morí *imttiOf-Ulitíftíi*

HVmahitasunítadíuinitat¿ínunaperfona,perílIamfuitímmortalís, ftdptf unionem formalem, ad hominem Chriftum contradam,fuit mortalis, hoc eft,quoduitafeu forma humanalis, potuit remanens in unitate immortali® Dei,deferere hominem, hoc eft,ceíFauít elle unio animae & corporis. Hinc homo fuit mortalis: quia feparatio a nimæ à corpore fuitpofsibfiis. Et ideo quando humanitas fubfiftitadlu in homine, mortuo homine, deficithumanitashomhiis^ ue humanitas in cotrado efle numerali. Exemplum huius eft lux Solis,quæftS£ forma ignis. Pone,quodlux Splisper radios fuos, in fpeculo ignem efficiat,qui ardeattnftupa:luxilliusignisinftiipaceflat, quando ftupaconfumpta eft,fed noti ceffatin Sole. Eft igitur lux illa ín Solehypoftauzata perpetua, quia in perpetuo fuppofítaca, 6¿in hocignecontradèfuppofira, fecundum corruptibilitatem fuppoftticorruptibilis Reiurredio non fuitpofsibdis,nifi inChrifio,namadincorruptibilitatern non poteft quícquám refurgere, non fuppofitum aut non infertum ia incorruptibili.

Ex fcrmoheiAccepíftís in quo itatis.

Rcllgtyus "jrldetís enim in República huius mundq quoniam dolofa ftatefá, odíoía eft % & offendít.Quíením pifio re,a ut alterius generis mcechanicu fe profitetur» %/ dolofaftatera ufus fuerit,pro uero triticeo pane, appârenterii & decepto ’ rium uendendojhic non iuftam fed dolofatn ftateramdeferens, Reipublítaé no tantu nô ftruir,fed ipfam plurimnofFendic. Quapropter uifitâtur opera eorum,ut reformencur.Hincinfacris Concilijs/æpifsimêdefmitumlegimuSjplacuitjUtquiÎqj

MoMdcW. CdnoMiatf. *¿pifaos.* ícítócr. fecundum Etymologiam nominis fui uiuanmonachus quidem, fecundumfuam dcriuationem,quafiunus folus *&í*triftis,deflens dehda fua, Canonicus:quafiregula/ris, qutferegulis fandorum aftrinxit: lea quidem Epi(copus,quafifuperintendens: Presby ter3quafi fenior,& alijs uiam falutis prebens.Dico uos maximum aliquod ac cepifle in ftatu ueftro,quia peculiares feruos Chrifti uos conftituftis, ut Deo qui fpi/ritus eftpn fpiritu feruiatis. Hoc quidemeft, quia uitam fandorum profitemini, qui ea quae huius mundi funtabdícarunt, ut ft totos Deo dedicarentzregularium etenim ^ta^muridoabftradaefledebequt ea quaefurfumfunt,faperepoisint. Neque cre/datis, multum inter uos monachos diferrema m una fuit fandorum confideracio» quod in abdicatione proprietatis rerum mundi, in mortificatione carnis, atque in refignationelibertatisarbitrí^confiñeretíreceflúsdehocmundo^t Deoadhærere

ExlwJerao- *Heuideîur* c« jade/híw p- r««C ftTX'tna ’ re^eSar€ tùZemLîhw *id* cp *ccmvbil* ín fpirítu poflèt. Et hæc omnium religionumíubftantíaliá icitis exiftere,funt enim illa,quæ ea quæ in mundo funt,mortificant. Omnia enim quæ ín mundo funt,in concupiícentia carnis,incôcupifcentiaoculorum, Ô£fuperbiauitæconfiftut,hæc autS mànifeftum eft. Religio igitur munda immaculata illa eft,quæfcít huius mundi inquinamenta relegare. Regulæ igitur patrum,non aliud continent cj; boc ipfum, per quod mundo deferto, Deo adhæreatur, hoc eft quod accepiftis.

tmk Ais fortaflis: Non accepimus illam ftriditudinem uitæ, quam mortui mundo, quos monachos dicimus: nam & propria pofsídere poflumus,S¿ alia quædam facere, mortuis no conueniut.Refpondeo.Nemo negare poteft, nos Canonicos religioios eflédebere,lícetínmodo ab alíís,quíftridíorib. regulis conftnngunturjdifFeramus.

Nam

Nam ficutomnes mundi religionum diuerfitates,in prætadlis fiibílantíalíbus corv ùeniunr,ita tamenquód una fit autremifsior aut ílriotior aliaiica quidem & Canoni corum regula,quamuis laxiorem gradum in modo teneat, latitudinem tamen reli« gionis nonegrediturjquoniam & fi nobis adminiftratio permifia fit reddituum ec/ clefiae,de quibus uiuimusmon tamen in illis ultra uidlus & ueftitusnecefsitatem, quicquam iurisaccipimus.Et ob hoc donare,& teftarí,S¿alía facere quæ proprietario conueniunt,non ualemus.Parum igitur refertinter nos,S¿ Conuentuales regulares,ubi uni adminiftratio concedituncum unicui eg noftrum non alia lege, quam ibi uni pr'æfenti concedatur,fed folum in peculrjs g¿fucceísíónibusdífténmus.Deinde etfi ante facros ordines,ad matrimonium nobis conuolare concedatur: tamen cum ordine,caftitatisuotumaduenit,propterregulas patrum,obediencia fatis aper tèuouemus fuperioribus. Accepimus igitur uitam religiofam,quoniam fub ftipen/ dio uícius & ueftitus,mortificat! in carne,per uitæ caftimoniam}ôf in uoluntate per obedientiam, Deo nosferuue coftrinximus,utfaluemur:hoceft fratres iügum Domini,quodaccepiftis.Deindequomodo ineoquodaccepiftisftareualeatis^refpodeo,quod ftatis tunc,quando Domino,cui uos mancipaftis,fecundum ípfius Domt ni conditionem feduló feruire laboratis.Nam cum Deus nihil huius mundi habear, quia regnum eius non eft de hoc miidomeceffe eft,ut & uos omni iludió hunc mun dum deterati^T une enim regnum ípfius ut beati aftequemini,quando eritis paupe tes fpirítu,cuius quidem regni, tanto altiorem gradum adipifcemini:quantoplus mundum iftum paruipendetis.Si enim etiam affluentibus diuitijs,cor nô appofue* ritis,fi deledamenta carnis fpreuerítís,fi'omni arrogada femota,in humilitatis fubie dlíone,uos ípfos fpernendo,uixeritis:ftareuidemini,ineo quod acccpiftis.Si confideraueritisDeum ueritatem effe dicentem,Ego fum ueritas, & non dixi tego fum confuetudo,ó¿ ipfum in ueritatecolueritis,ipfam ueritatem ampledendo :ftatis ira eoquodaccepiftis.Ita quidem de iufticia,pietate,conflantia,fortitudine, *ÔC* chántate ipfa,idem intelligatis * Deus enim ipia uirtus eft abftradlifsima>cui nenio feruire poteft uitiofus. Charitas quidem eftmon ergo ftat in eo quod accepit,qui charitatem non habet* Diligite alterutrum,fratres eftis tn Chnfto,qui charitas eft:in hod cognofcite uos ftare}fidilexeritisinuicem.Non fint inter uos contentiones, neque rixa?,quafi adhuc carnales *ficis,nccp* idolorum leruitus auaritia,interuos regnet.Sed hoc agat unufquifcp alteri,quod finí uelit fieriifratres enim eftis,alter alterius oneri portare,non indicet alter alterum.Nolite cum huc afeenderitis in templum, Phari- fæi fiue diuifi uideri,tiofipfos iuftificantes : fed recordamini ludificati publicani, iri confpedluDomini uos humiliantes. Non fitis acediofiineiusftruitiojCuiferuire in hoc loco propofuiftis,fed diligentes & feduli, non ore tantum, fed corde & animo,nam te cotum uult Deus. In his fi fteteritis,ut decet Chrifti milites,id quod acce piftis tenetis,deuírtutead uírtutemafcendítis,dehumana conuerfatione in ange licam transferiminijde cæcitate ad uifum,de ignorantia ad fidentiam, de terrenis ad cozleftia:hoc quidem eft (lare,in quo eft afeendere furfum continue. De ípfa falúadonc quæ promittitur flantibus,refpondeotquia cor hominis non eft capax felicita ris ultimæ,quampromifit Deus diligentibusfe* Nam id quod maxime per omniâ quæfuntdiligitur,eftipfumefiemihil enim ipfi efte tantum opponitur,quantum nonefièJdueró quod maxime per ea quæuiuuntdiligitur,eftipfa uita, nihil enimi horribilius mortenduerô quod maxime amatur per fptrítum intèlledlualem, eft in/ telligere,cui ignorantia mors eft.Sicutenim uitæ,tïiuere eft effe: íta intelledlualibus fpiritibuSjintelligereeftefie. Aflequeris igitur in his omnibus,gradum maximum incorruptibilem in faluatione: in efie, æternitatem exiften tiæ: in uita,iminortalitatem uitæ:inintelkdu,appræhen(ïonemneram,omnis defiderij indefedli/ bilem.Etin hoc,ín ipfa intelleduali uifione,Deum uti eftuidebimus3ec kfum Chriftum Dominum noftrum;ad quam uifionem,nos perducat idem faluatorjn fæcula fæculorumbenedidlus.

Excitationum

^npara^cetie*

&ci A E)hoc utmanududio uulgj fit clarior,exemplurçmittatur.Habuftrexuny
/% filia adoptiuâ, quæ per deceptore eduAa, in infulam remota deportata cxti*
tú* Et qiïoniâ deceptor ille ipfam multis annis, fuis moribus enutriait:qued$
«- amore ad ipfum ipfa concepít.Fecít *i*taq? rex,per filium fuum unigeniïnundicp perquiri eam, qui cum eá in deferto ærumnoibreperiret3r€uelauiteionginem eius,3é adoptionem in filia fummi regis,Sé coherede fuâ,quodqj mifius éífctapacre» ut eá reduceret.Qug cu uellet multa ínquírerede ueritate huíus7Óéfiliusreípoíidems non potuíthoc eí facile perfuaderñut crederet elfe patriam melíorem,qucd pipiare gína ¿Uíus fiereuSicut nec potuit ipfiperfuaderi,quod filii? aeterni regis,fine patre,de matre natus fuiflet naturaliter,^iu utero ftetiffetnoue menfib.Namuifumfuitei,q? rado hocnon attíngerec,6¿ ob hoccredinon deberer Vnde ipfa diurefurauit,omnia caaiÿ mendacia,fed multis miraculis 6é fignis,eam credula facere cœpicaliquanîuM Verum deceptor ille, qua ntum po tuit perfuafit ei,ne crederet, ipfa níhilomínusfepe audiens filium, Sé eum amabilifsimuconfpicies,illi credidit. Etquia comperit,quod filiuseam ardentifsime amauit : ipfa eundem ualdè redamaüít. Sedpoftà ¿piafe: ua/dit, ex loco Sé focietate deceptoris, multas infirmitates contraxifle, Sé quilles defe* élus fcíret,filíus regis:optabat diligi,6¿ tímuítfenun^dilígípoffe^Doluitígítur38C non ceflauít gemere & plorare.Et ¿puís filius confolaretur earn,tame ipfarefpondít fe non pode credere,quod ípfe earn pofíet amare, quia ipfa turpís Sé infirma faélaefffer. Filius autê nolens,quod ipfa tantum fe affligeret, cogitauit quomodoconfolare tur eamiSé non repetir modum, mil quod defectus eíus ailumeret. Affumpíítígítur defeeftus iuuêculæ,ur ipfa anímucaperet exfímílítudíne,8é fie cofolaretur ea.Difpoíuícaute ut iuxta mandatum patris,ipfam ad regnum reduceret. Et cum ipfam per a/quam ueheret, ípfí regnum patris,arcç uiam ad ipfum, oftendereuinfequutus eft deceptonut earn decineret.Fadumeft itaqj prælium magnum, in littoreaquç,ubi ira regnG uia extitít.Etarmauítfefíliusarmís fuis,dé ínijt certamen cumdeceptore3utfi> neret iuuëculam progredi ad patrem.Et dum in confíí&u funt,fubiuganit fílíusdeceptorem, Sé eum ferreis catenis conftrínxít indiiïblubiliter. Sed dum côftringereîur deceptor,afta iniquo letaliter uulnerauit filium regis, qui mox Cpoftcjj deceptor con jftriiftus fuit,Sé míflus in ftagnum ignis) etiam mortem oppetijt.luuenculaillauidens filium regís propter fe mortuum, çertifsima quod omnia uera eflenc, quæ per morte probauit:remanficibi inmœftitia, Sé ædificauitinlocomortisdomunculam, Séar/mafilij in ea fufpendir, ut nuncjj â memoria excideret fponfus fuus, qui eamufqpad mortem dilexiu Vnde cumfícexíntimís ad Deum clamaret,aiebatdDíxítmíhífpon/fus meus, qui non potuit menti ri, quomodo tu rex elfes ille,qui eum mififti, 8é pater etus,acquod non haberet patrem alium^fj te Deum,fîé fecundum fimilitudinemna* cura* noftræ,matrem uirginë. Si igitur tu, qui es Deus, hunc filium fineuírílifemine de uirginenafci,Sé eum pro memori uoluíftf.fac ut propeer me uiuat,quoniam in uanum meeduxitdedeferto,fí eo nondebeo fruí.Pater motus propria bonitate, *fiíífj di* le éftone, Sé ereptae adolefcentulæcommiferationeî filium fufcitauiu Sicitaqp ftlius a patrerefufeitatus efhcui adhaeret fponfa illa, fidelitatis mortis femper memoriam agens .Pafcitur enim amor eíus cibo memoriæ mortis, ôéconferuatur incorrupta *SC* cafta,hac (upremafidelitate.Sed fponfus ôé *fi* uiuat,tamen cum patre eft. Eturíípfe» de patre* âéuirgine eft:i£aSéipfede fponfa uirginequamamat, cohaeredes generat, per fpiritum amoris fui, quem habet fponfa ecus, ficut ipfeâpatre qui eftmcœlis, per fpiritum amoris patris, in hocmundo genitus eft de uirgine. Mittit autem illi fponfa omnibus diebus, frudum uentrís, *SC* coheredes,in quibus ipfa fuccefDue adi regnum afcendit: quos fecundum arma fponfi [ufiSé in fimilitudinem eius ornat, ut fiiit patri fuo grati, intromittantur in regnum uiéloriæ» arma *& figaa* wdoris de/ferentes,Sé prote&ionis. Hinc morituris,ponit hoc fignum. ante confpedum filio/rum . fadtcp id. quoufqj numerus eledlorum fuerit adimpletus, qui numerus eft uc partes corporis fponfæ,in quo eft fpirítus fponfi,ut non fit fponfa nifi fponfi» Vt me

bra

brafponfx,îtâ Ont ipfiusfponfæ,quod medíante ipfa fponlà, quse eft fponfi, fine tp> fa etiatn fporifi.Hæc eft fimilitado Chrifti& Ëcclefïse fponfæ eíus. Ex hoc eXempîo ánima deuot|,quæ es fponfa Chrifti,aduerteredebes:quomodo fponfus tuus Deus homo,ápatremiflusin hunc mundum extitit,ut tibí ueritatem tux originis pande retjSC te induceret,utcognofceres te elfe ín manu deceptoris, ut tibi fidê aperire:, defiderium inflammaret,perú entendí ádregnum uitæ,adquod teadopcauitrexuicç? Et quomodo ad hunc ipfum finem, ut cognoiceres, quantum te parer tuus in cœlis dilexit,tpfum filium unigenitum fuum,tibi in fponfum dedit.Ec ut po fler efle fpon/ fus túus,S¿ ipfum amare pofles,eum deuírgínenafci,S¿fpeciofífsimum prçfifijs ho minum effe uoliiit.Commifit eidem filio,utte tenerrime amaret, & p:r amorem tra- heret,ut eum fequendo, ad patrem peruenires. Venit filius obediens patri per om/ nia,& teínftruxítde ucrítace,0¡f aperuitad quod adoptara fís.Ec quía fuítribi difficile credere, fecit ft medicum tuum,^miniftrumamabihfsimum, ut diligere eum inci/ peres,per mirabiles citras credere.Er iadum eft,quod cum difficultate te incerit, uc apprehenderes ipfum teamare. Dubitabas an fingeret, quia refpexifti temper con- forma lenonis turpem, unioculam, & infirmam : unde ut certa fores de amore,ob tui çonfolatio,nem,eafdem elegit infirmitates. Et quiaiam amore confinóla eflecce pifti, uoluit filius obediens effe patri, &S te fune amoris, in fequelam trahere, iuxr.a quod de te feriptum eratitrahe me poft te. Duxit itaque te, per lauacrum aqux,per quod exuitur,ínfularís huius mundi amoris conftridio, fed deceptor infequutas eft te,qui eft fpirítusmalígnus,odío Óóínuídía plenifsimus, ÔÉ detinuit te, ne polles fe/ quifponfum.Vnde ad hoc,ut fponfus obediens efletpatri,^experimento compro/ bares,omniaefleuera,quæ tibi euangeljzauit(qiiàmuisiciret,feàprincipemundî deceptore fallace,8ó mendace,multa ufquead crucis mortem paffurum) in coflicht eumadrjc, uicicmoriendo,fepro te, cum magno clamore Ôilachrymisofferendo. Hecuoxin coelo audita fuit, iuxta quod fcriptumeft: audítii doce magnam in coelo, dicentemmuncfada efifalus, & uírtus,regnum Dei noftri, &poteftas Chrifti ei- us.quiaproiedus eft accufatorfratrum nóftrorum.Nolí igitur anima Chnftianajio diefl audieris uoeê eius, obdurare cor tua: pro te enim clamat, & exauditur pro fuá. reuerentia. Attente confidera.Ad coflida propter te peruenic,fidehisime& coftæif fimèpugnauit,uincedo morcu? eft. Accède qs ille fponfus tuus,quia fpeciofsimus fapientifstmus, quomodo in eius memoria , mortis eíus anniuerfarium eft agen/ dum Jndefinenter eft memoria mortisfln corde tuo rememoranda,quia alium fpon* fum talem non reperies. Vide quomodo deflent caftæ mulieres, probos diledos fponfos fuos, ôf quomodo tmpudicæ, poft piandum de facili obliuifcuntur.Excria te ad compafsionem,quando audies, Dominum tuum fponfum pati. Quæ ancilla, fi uideretdominam fuam nobilem laborate, non incitaretur ad fimiliter laboran-» dum£Confidera,fi non potuitChriftus propter te miflus, ad patrem reuerti, nifi pa/ ceretur : quod merito & tu pati debes, ut ad domttm feu regnum,ad quod noni es na- ta,ingrediaris. Quae uetecundia eft, dominum redire de bello, confoflum uulneri/ bus moi talibus,& militem íntadum uelíc conregnareei *t*Compatiendo conregriá/ bimus. Lacerare igitur debet miles Chrifti carnem fuam, hoc per mortificarlo- nemdefideríorum carnís.Namfífanusefle uelis,quí es infirmus, de hoc mundo, oçorcetutputridascarnesabfcindas. Latro enimpatiturfibí obfeindt manus po/ tíus,quam uitam perdat. Patientiam igitur habere debet Chrifiianus.inomnibusad- uerficaribus,quam nutrire debet, pane memorise patientiae Chrifti, fcilicet mtribulationibus, in paupertate,in defpedu^ & eiufmodi pro Chrifto erumnofis concufsionibus.

Ex

Ex fermone;Voca gentes.

w- X~^Onfidera qualis erit index in iuftitia, quâdononuenietmâfueté,fed terribi g liter in terribili iudicio,ubi exigere uoluerit,an templuDei (quod eftís uos) & ítcferuatum mundum,ut debeteffe domus Dei, *QC*deuotíonis,6¿ orationis, fiue loquutionis hominis cum Deo,& Dei cum homíne.In te enim loquitur Deus, 66tu **ilii**, cum intras intra te i nam ipfe eft centrum animæ,& regnum codorS intrà nos.Ecfiutderit te efte nummularium, ementem &uendentem animam in/ trate repereritíteeijcietáfe, *QC* ad tenebras exteriores- Non uult enim,quod in templo fuo reperiatur, nifi una & fua S£ regalis moneta, tenens ípfius imaginem *Scfu/* pericriptiohem.Exigec enim à te rationem horribilem, utoftendas numifmaunum tibi datum, cum fuprafcriptione,dicensadte:cum homo fis ex nomine» **fi** hæc eft fuperfcriptio imaginis, oftende hanc imaginem fanam non falfificatam, fcilicetq3 fis homo, & non habeas numos alios beftiales, falfos, & adulterinos,quoniamiu/ praicriptio dicit,quód fis homo: fed homo eft animal rationale. Vide quomodo fice/ data eft imago monetæ, quia ratio eft mixta, ô£tran finit per commutationes num/ mulariorum,ementium & uendenríum,etnoapparetímago coeleftís ,fedterreftrís. Exiget â te,an homo Chriftianus, ut oftendas numifma fi Chriftianus, fi religiofus, oftende ntimifma.Si ordinis iandli Benedicfti,6¿ oftende. Ntimmularij,8£emetes^ uendentesfunt,qutaffe<ftionerndiuidunt, inuarios amores Sed Deus non uult nifi animam integra,et unitam :una eft columba mea perfecfta. Amor Dei attrahit utAdamas,fed non nifi purumferrum.Sollicitifut inquit Apoftolus) feruare unitatem fpiritus.In uinculo pacis.eft charitas, quæ conferuatuitâ unitatem cuDeo,& ijs qui Dei funt,fcilicet cu proximo,ficut circub circucingesdoliu uin^etfafcicubmerces,.

SermotCum clamore.

Ckf.tctr»

CVmclamore magno & lachrymis offerens,exauditus eft profuareuerentia, ad Hebræos quinto* Hinc fihodie uocem eius audieritis» nolite obdu/ rare corda ueftra. Reperiocharitatem,caufam mortis Chriftí. Nâ ita Deus ddexitmunduDefcêditdeccelo,utnosafcêderefaceretincœlH.Hocautc **facfti** eft,ordine optimo,arc# côgruecifsimo.Na eft homo ignoraret Deu,S¿ feipfum: non fuit homo conuerfus ad finemfuum,quem ignorauit,necp experftauithxredita/ tem uitæ, fed in tenebris ignorantiæ ambulauit* Venitígíturuerbum illuminansde coelo,induit carnem,utin fimilitudine carnis, poffet nos homines illuminare,ÔC nobis refèrare abfcondita^euangelizareregnumfpirirusimmortale.Ommaigitur, quæ ad Rabi et magiftruatc$Domin3etpræceptorem,inftruere& dirigereuolcnte, ípecftareuíd€cur,adeufínéuteíusdo(ftrina capiatur,atfumpfit:&difcipulosfimplt/ ces,0¿noaddicftos auccapiftratos, aucftoricate alicui? dodrinæalien£,fimpliciterin ftruxít.Etpaláecpublícé,homínisínitíu,8¿ poffe eius docuit*Cui?hæcfuitdodrinaz qd hô àDeo fit,a quo habet fpiritu immortale,qui non eft de hoc mudo corruptibili, fed de mudo intelleduali, ubi eft regnuDeí,& uita beata & æterna; qdqj hic fpiritus habet poífe redire ad Deum,a quo per creatione exiuitji huic uitæ huius mundi,ut/ tam illam intelleftualem,prætulerir.Sed no ínuírrutepropiía,quoníáfpírítushomi nis nunc£ fuit» antequàm eftèt incorpore terreo. Non enim redéuidít Plato ¡animas prioriter firifle ante homine,terrena enim habitatio,quæ aggrauat fpiritu, non eíier, eítunc naturalis,ande effet ípfítormentñet ínfernus-Ethíc fpiritus nofterjDeo per creatíoneminеffeprodies»in corpore creatur,ut *exercitio* aliquo,ad q3 excitatur me díantecorpore,acquiratuitalesalas,afcendendi adregnuincelleftuale fcilicet Intel/ lecftuSC affeftu» Docuit edam, quomodo ad hoc, q> fpiritus nofter pofiecduci in re/ gnu uitæ, etiam fi alas haberet defiderrj ad i piam» adhuc deficeret, nifi Deus fpintui hominis.uitadininauniuiffeuutficperdefcenfum infiniræ uitæ,ad fpirituhominis, omnis fpiritushominis,participationeilliusconfortatus eftet.Qtiafi paralyticus il/ le,circa p obaricam pílcíná.quiiam cócepítfidem poffefanari,8¿paralyficurari, ici licet polle de uita corruptibili *QC* debili, ad integram transferri, *Qc* in eo creuit ex fide

fpes,

fpeí,8¿ amor adipfam : fed non potuit (guía paralyticus) íñ aquam faluatiónís,ubí fpiritus coeleftís fuítffe mittere,Igitur quamdiu non habuit hominem qui eum mitte/ rer,remanfic paralyticus * Simile eft etiam de uulnerato in uia,qui per Samaritanum, eftdudhis in Híerích unta,QC curatus eft.VndehaecfuíteuSgelízatío eius, fcilicet re- gnum uitæ poffe ingredi *t* fed non nifi per ipfum, quia ipfe eft,in quo eft omnis fup/ pletio defeàuum,uia ÔC oftium,&cibus uitæ.Sed tenebra: hanc docftrinam non có¿ præhenderunt,quia exemplo pueri ín ínfula politi,non potuit ratio afcendere,uc at/ cingeret fuum principium>& noluerunt potius credere fibi,$ eiWnde cogitante eos ducere ad hoc,utoftenfione miraculoru,ilíi crederetur* ÔC aliqui crediderunt ex fim- plicioribus.Demum morte fua,hrmaUic uericatem*

Ex ièrmonè.Verbum caro Eidum eft.

VErbum dicitur auerberare,hoceftaerem uerberando,uerbum producere.I deôindiuinis,ratio uerbijincludit generatiuam produeftionem, fecundum Di.w?rt¿n^ illudíErudauitcor meum uerbum bonum. Fixe autem diuina natiuicas,eft proceflus intellectualis uerbi à Deo patre.Eft enim Deus principium intel fe&uale,omnis crearuræ,agens perintelledum uoluntatem,omnia enim quaectiqs uoluit,fecit.Ideo neceffeeihquodin ipfo fitmentale QC intellecftuale uerbum,! n quo ÍE &cetera intelligat.Etquia uerbn refpecftiu^quafi alterius fcilicecuerberatis uerbÔ dicitur,à quo fcilicet dicedo producitur,à quo etiâ realiter dt ftinguitunquia nihil pro cedit à ft ipfo,nihil enim gignit feipfum Hoc uerbum,non procedit à creatura,ucno tum eft:ergo aDeo.Et non ab eírentiadiuína:qiriatah'S realiter nondiftinguitur áffc lio^quíaunaqcpperfonajefteííencía. Procedit ergo à Deo patre. Nam cumdicimus, uerbum procedit âDeoîibi Deus capitur hypoftatice,pro perfona>&nonpro effert ria.Hocautemdiuinumuerbum, nón poteft effe in Deo accidens,ficuteft in nobis fi£ angelisxum in Deum propter eius immutabilitatem 8C fimnlicitacem, non cadac accidens.Neceft aliqua creata fubftantia,tancg forma íntrínfeceadíacens, üelalíquo- modo extrínfecé,hoc enim repugnat diuinç perfedio ni ,& eft impofibile:qnia Omne creatumffinitum.Ideoinfinitum non poffet reprefentare* ficut Dei uerbum* Deu *&C* cunAa creata,reprçfentat.Ideo eft res increata infinita* quæ eft Deus. Quaré uerbn, quod eft in Deo omnium rerum principio, eft Deus. Et quia eft unus Deus,d Deo no diftinguicurrealiter& eflèntialiter*quâmuis d patre díftínguaturperfonalíter QC realiter. Omnis diftinâioeffèndalis ,eft realís,Sinon econuerfô. Eftfecundum dodores , fomalis ffuemodalis díftíncftío , quoniam aliquid affirmatur 'deunoj negatur de alio,licet unum non negetur de aliotita effenria díuína,díftinguítur áqua libetpcrfona, quia aliquid affirmatur de qualibet,qd nondeeffentia,quia<fta eft ue- raipater generat,et no illaieffentia generat.No min<? tame quxlibetperforiajçft effeti tía diuina, econuerfô. Realís diftíndh'o, eft quando ínter fe unum negaturdealío. Ethocduplicitenaut in aliqua re conueniunt,fie realís perfonalís diftíndtío,eft in d(uínístquia licet paterno fit filius, eft tamen aliqua res quæeft ***filius, cu*** utcrq? ***fit*** unus Deus Pater & filius funt unum,quamuisnon unus. Eftdiftintftio realís effentia/ lis,fic quglibetpcrfona fi¿effentía*á qualibet creatura diftinguitur:prima,eft debilis: fecunda,maior:tertía,maxima. Formalis perfonalís díftíncftíones, in diuinis funt tamenreperibiles.'plures ñamares tndiuinisfunt unaeífentía,fcilicet tresperfo/ ne.Quætres res,quarumuna nulli alteri innititur,tanquam pars toti,uel forma fubié tftojuelfuppofico alienoipfum fuppofitantùEthocdiuinum uerbum, eft infinitum in perfedione eiTentialfiquia eftDeus.Etinfinituinreprçferitandoîquia uniuerfalif fimeji&tnperfecffifsime plnfcj? oía creata,creabilia metalla 6¿uocaliaUerbaJdeó imicu uerbuTiiin diuinis ponere eft neceffarium, quod primarie diuínam éffentíani reprefentat.Obiedlumnarnc^primariumdiuiniintelle<ftus,eft Deus,dequofecun< dGloannêdidtunEruerbSem apud DeG. Sicut dici cohfueuit^cotemplatio iftis>,cft apud ipm:ideftipfeeft obiecftu fuæ côteplatiots,flue fui cocepc?,ficut dicit imagine tioffh'9,eft apud illa uel illa rê. Non afft poteft Deus ferri extra fe p extafim,ficut co tingit tn hominejueUngelo*alterireiplus contëplando incedere^ (ibiipfi; fed tanÇ

nulla

nuîlo extra Ce egens,in ***fei***pfum per contemplationem 8¿ frufciónem reflecta*,& cS infinita ddecftatí one,beatifice quietatur. Secundarío tamen,hoc ídem uerbum,crea/turas omnes perfedíísímé repratfentat, quarum idèæ ***ÔC*** exemplares raciones,funtín mente diuina3quæeft Omnium caufa,eo modo, quoin mente artificis, asftu uel habí» tu reluce somnis fpecíesartíficíjjCUiüsípfeeftfacftíúusÉthoc modo omnequodfa-¿him eft ín ipfo üerbo, aeternaliter Uita ¿ration fcilicet réalíter, fed intellecftualitêr* Inter gradus nempe uicaí,nica intelle<ftualis,fupremum locum dbtinet.Hiqc uerbum Dei,dicitur imago Dei ínuíííbílís,cum fit atterna mentalis eXprèfsio, in qua feDeus ranquàm in imagine fiue naturali Îïmilitadine3conpræhendit.Eadem ratione dicitur fplendor gloriæ,figura fobftàntiæ Dei patris,candor lucis aeternaticümtanqu¡imín-telle¿hialelumen,&tanquám conceptuales figura,á¿ coaeu^fpirítualíscandor,defo mine DdpatrísJncelledualiteríplendeat.Dicituretiam refpeducreaturarum, ex/' empla r ideale, inqnamtum omnes creaturae, ab aeterno in eo relucebant. Dicituf ars bemnquátum per ipfum operaturdex Dei,ínqácum ín ípfó íudicat:aípédus uel in/trofpedus reriim,mcjjtum in ipfo omnia nuda***QC*** aperta funt:neritas Dei,initum in ÿ ipfo omnia uerafunt,quae Deus uerèappræhendit i fplendor animarum fandarum, * inquamtumper ipfum, in animas fancftas,lumen. gratix uel gloriae ttansfonditur.Ec fie patet, quod Uerbum per riiodum intelledusjâDeo patre, per modum naturalis fimílítudínís,6¿ mentalis ¿maginis,procédït. Cum autem omne füppoficum uiuum uitairttelleduali, uel animali, procedens áfúopofitouíúo uita íncellédualíuelani/mali,per modum naturalis fimilitudinis,adminus fpecifice, autproprtjfsimefecun/dum identitatem numeralem eflentiæ uel naturae, dicatur filius.dus á quo procedítt liquet fecundum proprij(simum modum loquendi, uerbumDei, Dei filium dici* Qnare eius procefsio, dicitur filiatiua . Hoc apud Prophe;am loquitur idemuer/bum:Dominus dixit ad me, filius méus es tu, ego hodié genui te, id eft in aeternitate» ubi nuquàm heri uel cras.Semper enim Deus uerbum gtgnit&intelligit, quia purus adus/emper enimin aduQuarè femper uerbu.Nunqd ego qui alios parere facio, «píe non paria, dicit DominusiAb.hoc patre & filio per modum uoluntatis,proce/di t fpiritus fandus, eo modo quo hiens noftrá per fuum uerbum3fentit amorem fi/ueuolícfonem,Cuminnobíá nihil fit uolitum,nifi cognitum.

Ëxfernlone:Aue<

DVm ftudec homo praecanere mortem, in uia mortis,non agit, nifi ut uitani perdat. Nam induit fe homo pellicijs,laboratin terra,ut contra morte me/dicamenta quaedam çhcïat, Creditdeledationes fenfibiles in uia mortis^efleuitales, & ignoranter plus morti inuolutiur.Sicut lepus in rete,quanto plus la borat (altando ut exeat,tanto ftridius conftringitur. Chriftus autem uenit,uc nos doceret,non pofle mortem nifi morte euadere:quoniam uita eft, quæ per morte attingitur Vnde omnem folicitudinem huius uitar,oftendit opera inuolutionis mor/tis eft e,opera mortis,docuit adqcere,quç font fohcitudíhes,uc abundemus cum U dura illarumadum nonfacimus alteri,quod uellemus fieri nobis.

Ex fermeneOpôrtuit pati Chriftum*

OPortuit pati Chriftum,quia aliter nerita ti maximum teftímoníumferreno potuitupfèenimad hoc natus foít,utteftímoníum perhiberetuertati* Ari/felmus quxtittan aliqua neceftítas coegit, ut alcifstmus ficfe humiliaret,***QC*** omnipotens ad faciendum aliquid, tantum laboraret. Refpondetwmnis ne cefsítas impofsibilitas eiusfubiacet uoluntatitquod uulr,neceifeeft effe: & quod non unit,ímpofsíbíle eft efle.Sola igitur uoluntate,ôi quæ femperbonaeft,íta quod fola bonitatehocfecit.Hæcomniahumanâ naturam,ut ad hocreftitueretur propter q3 fada erat,neceffeeratfacere.Ec nec illa,nec quicquid Deus non eft,ad hoc potuit fufficere.Nam homo ad hoc ad quod ínftítutus eft,non reftituitur, fi non ad fimilitudinem angelorujn quib.no eft peccatu prouehicw.q eft ***impofsibitéficíi,*** nifi omni

per/

percepta remífsíone peccatorum,quænonfît3nifimediante integra fatísfa&íone, quam oporcet tale effe,uc peccator aut aliquis próillo,det alíquidDeode fuo, quod debitum non fit,quodexuperat omne,quod Deus non eft.Nam fi peccare/ft Dcum inhonorare,& hoc homo facere non deberet, etiam fi necefle effet quicquidcft,qcí Deus non eft3 perírеiutícp uerítas immutabilis, & ratio aperta exigit, utqui peccat, reddat Deo pro honore ablato aliquid maius,quam fit hoc, pro quo illum exhonorarenon debuit. Quod quia humana natura fola non habuit,quæ nec fine debita fa/tisfaâione reconciliari poteratmeiuftina Dei in regno fuo, peccatum inordinatum relinqueret,fubuenit bonitas Det Et eam ín fuam períbnam affumpfit filius Dei,ut ineaperibtiaeffet homo Deus, qui haberet quod fuperaret,non folum omnem eft fenciam quae Deus non eft,fed etiam omne debitum,quod peccatores foluere debet, Ethoc cum nihilprofedeberetjfoluitproaltjs: pretiofiornamqjeftuita hominis, quam omne illud,quod Deus non eft,& fuperacomne debitum.Si enim interfedio illtus/uperat omnem multitudine ôC magnitudinem peccatorum, quæ cogitari pof/funt ; palam eft, quod uita cius magis bona eft, quam fine omnia peccata mala. Hanc uitamillehomo,quiexdebitomorinondebuit, quia peccator non erat, fponte de/dit de fuo ad honorem patris, cum eam fibi auferri propter iuftítíam permifit, ut ex/emplu omnibus daret, iuftítíam non efle deferendam propter mortem, aliter fic homo ex Ad am,(ecundum naturalem originem,ad hanc uitam huius mundi omne de-* fiderium futim dirigit. Nefcitenim appetere homo huius mundi, id quod eft contra hunc mundum; ficut oculus nefeit appetereaudittim,fed appetit tantum perfetftionemfui adus,utuideatbene. Defiderium autem huius mundi, trahit hominem,ut hic quietem qtmat.Sed quia homo nefeiebat, ft ad aliam uitam habere capacitatem^ hinc nec illam defiderare potuit.puic igitur homo a natiuitateignorans,fedad hoc, ut fapiens fieret, altifs/mum finem attingeret. Sapientia fibi humanam induit naturam, & fadus eft Chriftus Dei lapientia, Deus &C homo, noftra fapientia,ut alte/rius mundi defideriajnipfoexperiremun Et quia noftra natura caduca non potuit furfum ferri, nifi defideria illa terrena, in ipfa noftra natura mortificata forent: hinc Chriftus eft,(n quo eft plenitudo,replens omnes defecftus noftros. Oportebatigitur in eo,qui adimplere uenitomnem defedumnoftrum, purgationemreperireomni/umdefideriorum temporalium. Horum autem purgatio, eft per fenfibilem poenam-Attende* Si concipis, omnium hominum Chriftum humanitatem habere,ipfum effe hominem 3 non in latitudine fpeciei humanae, necpextrd,ftdut terminum fpeci/ei perfeâifsimum : uides plane, quomodo tua humanitatis natura, in ipfo multo intimius eft,quam in fratre,filio,aut patre.Et quæ in præcifiori identitate,quæfaluanm merali differentia,dabilis eft,omnem plenitudinem aflequittir Sed non poteft natura humana, uitam alterius mundi confequimifi in fpiritu intellecftuali. Ét quia terminus motus fpiritus, eft terminus amoris feu defidertjtideo fi per Chriftum, adDeum patrem fe conuertít uia recfta> finem attingere poterit- Siuerofeauertiqfaluationis finem amittit.

Exfermone;Séraphin duabus alis.

POftquam anima credit, noneffeuitam nifiinuita trina 8¿una, 8¿ extra íL jMbíb lam effe mortem :uult fugere mortem, quia timet abíbrberí amorce, ôfeleuat pennas,6¿ fic motus mitialis,eft à timore4- Deinde quum fe mouere incipit à morte, &uoUtuerfus uitam îdefiderat in uita quiefeere, &C continuo quanto plus accedit per receffum amorte, tantôà uita plus umificatur, motus eius uiuacior eftj&pennæ maiores.

Ex fermone.Paracletus autem fpirítus»

DVplícftér Deus eft in creatura: aut per eflèntiam,præfentiam,&f potenti" am,et fie übiqpjaut gratuite et fpírítualiter,dando dona gratiæ,fic eft hic* Venítenímcumdono.Charítas(ínquít)Dei,dífFufa eft in cordibus no/ ftris per ipiritum fandum,qui datus eft nôbis*Per gratiam gratis datam» nemo faluatur:fed per gratiam gratum facientem,fcilicetcharítatem>quía fine fpírí- tufando,non foluamur.Sí ením charítatem non babeo,nihíl fum.Hæc charítas,ani mam per amorem Deo íungit dulciter,& uocatur amor fruitíuus>& imperat omni/ bus uiribus animæ et corporis,ut diledo feruíánt,ín Omni loco et tempore,Et dici/ tur amor diuinç concupífcentixquía concupífcít Deo íeruire, feu uocatur opera» tiuus feu pradícus. Alíus eft gradusiperquem anima ftimulat amatum,ab omnibus amarí,laudan,&benedicí:et tunc effluit charítas proxími,et appropriate ípíritui fondo,quamuis índíuífo fint opera trinitatis ádextrá,quía per modum doní proce dit.Spírítus fondus fondífícándo ueníc,quíafandus.Mifsío fpirítus fondí,eftpro greftus amoris, á patre et filio àd crea turam,pro ipfius creaturæ fandificatíone»So- lùm rationalis feu íntelledualís na tura,eft fa nd ifícabilís:quía folum capax eft Def, per intelle dum ét affedum,Nec aliud eft fanditas,quam gratum faciens gratia,aut charítas,quam fpirítus fandus,fuo aduentu infundit» Et oritur primo meditatione p eccatorunUígoreíudicis, meditatione pœnæ,& eft timor feruilís, & initium fa- pientiæJDeinde cogitat bona creatoris,quæ dedit, & offenfom erubeícít,6¿ eft *ini** tl9^s>Pe1, quem fpirítus fandus mentem primo ingreditur * Et ubi cogitat non fua» noti poenam,Ìèd quæ funt Dei honoris & reuerentiæ:tunc erit filialis, *QC* eft donum primum,Deindemenspia efficitur,fcilícetlíberalíterbcneuGlamítensDeOjproom nibus quæ tribuit,rependere,proximo propterípium,quícquídualet compaisio nis,& eft fecundum donum.Sed quia huicdifcretio eft neceiforia,uenit donum fet- entiæ,qug eft fupernaturalis diferetio in agibilibus.Et quia tali aduenìunt,aduerfita tes tentationum,fequicurdonumfortitudínís»Deíndedonumconfilíj,adferuenter exeqiiendum ea,quæ illi confulta funt,& funtdona circaadiuam uitam * Deinde fequitur donum intelledus,iacotemplatiua,perquod intelligat admirabilem Dei potentiam,mírabílíaopera eíus,8¿delegeeíus.Deíndedonumfapíentíac,ut gu> ftet,quâm fuauís eft Domínus»Sunt quædam dona fpírí tus,cum quibus non cofer/ cur,gratia gratum fadenstut timor feruilís,fides informis» Quædam cum quibus non femperxut donum linguarum,miraculorum,prophetiæ » Alia funt,in quibus fanditas femper confertur,imo funt fandificatio creatura?:ut eft charitas,quaeDeo hominem charum facit,fiue gratífícat»hoc eft fandífícare»Sícín infufione charitatis, ipiritus fandus daturteft enim uirtus uirutum,& forma earum,dans efte meritoria: quod fine ea nequácj haberent,nam fine charitate,homo nihil eft.Sola enim chart/ tas,diuíditínterfílíosDeí etperdítíonís»Etnóíd poteft,habitus exadibusfrequen tatis acquifitusjcum humana exercitia,quantumcuncp conentur,nonpofsintinul timum finem modo fu perna turali, quali modo charítas metem mouet,tamhic cf? in patriaded eft habitus à Deo infufus,per fpiritu fandum appropriate^ inter dona creata e&cellentífsímurn,quinímó participatio quædâ,doni íncrea tí, faitcet fpirítus / fandi, â quo immediate emanat in ípirítum rationalem,Sóíubiedíué in uolutatem, luíuíffícans ômnes uires animæ,8£ ín Deum dírígens.Sícut ením ipiritus fondus,eft *Înexus* gluten índíílblubíle,quo pater filius fe nos diliguntific uirtus charíta tís nexus quídam eft,quo formalíter nos Deo amorofe connedímur,atq? proximo ' ¿n Deo conglutínamur(6¿ hoc eft Deum in nobis manere^ nos in Deo)nÔ ut m & : rates amidtiæ,quæ propter bonG honeftum,deledabile, feu utile homines nedût» i propter communicationem politicam.Sed hæc eft aitífsíma,ín communicatione di iiiína *dC* beatificæHabetordinem,quiaprimôferttirfupraièinDeîr propter ípfum : qui enim confitebitur Deo,quando benefecerit eí,plus fe Ç Deum diligit, *dC* extra charítatem eihSecundd fertur in fe,utfe diligat participem gloriæ DeûTertium in id quod eft iuxta fedut proximum,tanÇ beatícudínís fodum : qui aute proximum, non

tío propter Deum,fed feipfum dilígir3m charitateno eft.Quarto in id qcFeft infra fe fcilicet in proprium corpus,ut illud nutriat9guberriet,caftiget,utbeatimdinis parti **ceps fiat,**et non **eft** charítas,diligere carnem in defiderrjs. Quum igitur charítas fic uitaanimxjomnepeccatumjquod eft contracharítatem, mortale eft*Contemptus enim facit peccatum mortale, quia charitati obuiac.Etitaomnepec<:atum,eft contrafpiritumfantftumjdiffufioremodo.Sed funtaliqua peccata enumerata,quæ dicunturpríncípíalíterinfpírítumfanáum.Namaliquafuntín patrem,quæ fiunt ex infirmitate,contra potentiam quæ attribuitur patri. Aliqua contra filium,ex ignora íia,contrauerítatemfeufapientiam,quxattribuíturfilío.Álíquacontra bonitatem, quxattríbuíturfpírítuífandoiEtílla quæ fiuntexmalítía,dicunturínfpiritum fan(ftum,tali fcilicet malitia,quæ contemnit etabíjcítea,per quæ peccatum uítarípofsít.Et quia miferícordia etíuftítía Dei,nos follícítant adfpem et timorermeñe defpe ¡rationeetprærumptione,peccaturÎnfpiritumfancftum*Duofe£enentex parte do/norum.Deí:cognitiouerítatís,etauxíl¡uminteriorisgratiae.Contra quæ, impugna ¡tío uerítatís agnitæutliberius peccetur,etínuídía fraternæ gratia:, quando inuíde* turquodgratía créfcitínmundo.Duo etiam funt¿n peccato,quænos retrahere debent,fcílícettadusturpitudo fiue deordinario,et delecftationis quæ in peccato ac quíritúr,paruítas fiuebreuitas.Primum abtjcicurper impoenitentiam, hab'êdopropofitum non pcenítendí:fecundum,per obftinationem,nam firmat mentis propofi tnm,ut peccatoinhæreac.Iftapeccacanonhabent excufationem,et propterea non remíttuntur.Sedquia mifericordiaDei,poteft fuccurrere aliquibus,ut redeant ad **cbr,et** contritionem recipiant de certis peccatis,de illis etiam fit remifsio. Spiri/**tus fandus eft** aqua,ignis,unguentum,et omnia illa quæ germinare, purgare5autfá nare faciuntjgnisardens,crefcituento aduerfitatis,fic habens fpiritum fandum, feruoremfentitincrefcere diuinædiledionisftn tríbulatíone(ínquir)d¿latafti mihi. EtApoftolt gaudentes ibant áconfpeáuConcíltj,quoniam digni habiti fueran^ pro nomine lefu,contumeliam pati*

Ex fermone: Paradetus autem fpirítus fan¿his,

Reauit Deus pater hominem,regenerauit Deus filius ípfum ,inftruit **eum** Deus paracletus.Habemus efte quoddam naturaliter,ut in hoc mundo id ii mus,quod fumus,et hoc â patre-Habemus poiïèfuprà hoc mortale elfe^ad fpiritualeæternum peruenire,et hoc per regenerationem in filio,hoc efte fpi rituale,in ipiritu attingimus,per fpiritum iandum. Spiritus iàndus, qui eft creator» **eft** nexus patris et fílíj,fiue unitatis et æqtialitatis:ab unitate,aequalitas: ab unitate er aequalitate,connexio.Hic igiturfpirítus,eftuís connexionis,omnium creaturarum, et à Platonicis anima mundnabalijs fatum,ab alqsdifpofitiodiuina,rebus immobili **ter** inhærens,uocatur*NamficutaD unitate, defeendit alteritas fiue pofiibilicas,etab 8-qualitate.quanihílmaíusautmínuseft,aíftus poffibilitatis fiue forma tira à con/nexíone,delcendítmotus.Níhil enim poteft de posibilítate *tn* acftura ductnífi per motum.In artificialibus íta uidemus,quomodo forma,per motum introducitur,Mo **tus** igitur uniuerfitatís,defcendítabinfinita connexíone.Deus igitut eft omnipo*tens,etípfaabfolutaneceftîtasjperquemeftpoffibílítas rerum,eft fapíentta infiní/ta per quámeft dtfcretio et dífpofitioformahs.Eñ bonitas infinita,per quam eft attradío.Creat igitur,dífponít,et attrahit.Deftendftítaqi à fpírítu uniuerforum motus uníuerfitatis.Ethíc motus,uariépartícípatur:namalíter ín natura intcllccftuali, aliter in rationali,alíter in fenfíbilfiQugdam ením participant hunc motum conexio niSjin hunc finem,ut fint,qnædam ut uiuât,quædâ utincelligant. Spiritus Domini, repleuit orbem terrarum,ut ait Propheta.Et Rurfus:Emitte fpiritum tuum,eccreabuntur.Nos autem homines,participamus hunc motum uniuerfitatis,non tantum ut fimus, non tantum ut uiuarnus,fed ut fimus et uiuamus, et intellecftuahteripfum elfeomnipûtentiæ,etipfam uitam fapientiææternæ,acipfam bonitatem,infontede guftemus.Qiiies igitur infimarum creaturarum,fpirirum uniuerforum in umbra participantium eftiut hoc fine in hocmundo,quod func^Qutes autem animalium, eft ut

Molliti

in'uant fcnfibilitenquics mtellcdualíurn,ut uíuant in appræhenfione uttae,3¿eíre intelledualis,fcilicetinappræhenfioneueri,uerum enim eft obiedum intelledus. Habet autem fpírítus nofter,motum unum animalem,quo motu mouet corpus,UC animaliter uiuat.Ethicmotus,tantum apparetin pueris etínfipíentíbus.Habetmotum ut Dei im.ago,in quo omnia fe facit,quia rerum fimilitudo,et hic motus appariet in ufum rationis habencibusDt hos duos motus,habet fpírítus nofter, ex naturà lt fpírítus uniuerforumpartícípationejnfuo ordine5quoniâeft rationalis. Sed per hos motus,non poteft attingere ad quietem.Nam quum iit motus eius ad ueram, non attingit motu animali uerum,fed uitâ corruptibilem .Nec motu rationali, quo motu fe faci t rerum fimilitudines,quum fimilitudo non fit ipfa ueritas,fed per infinitum ab ipfa cadens. Vnde in his,omnis humanus motus eftquiefcens,fcilicet,uel **in** uita fcnfibilihuiusfuppofitijuel in quadam immortali uica,fenfibili tamen. Et **in** hoc fuit omnium ignorantia,quoniam rérum fenfibílítatemfeitfimílítudínem ueri nemo exire potuit,et hinc, hunc mundum omnem *fibi* finem pofuerunt. Chriftus autem qui ueritas effide alio fpírítualí quodam mundo et regno nos inftruxit,et **illi** us capaces in feipfo effecit.Aperuitigitur Chriftus in nobis, quoniam fpiritus ille, qui finem ponitextràDeum in mundo,eft malignus fpírítus,non habens requiem, quoniam eius motus,non eft ad ueritatem,ubi tantum eft quiesintelledtisffedeft à uerítatein fímilítudínarías phantafias.Vndehiomnes fpiritusjunt motum falfum et erroneum habentes,quorum caputeftprincepsbuiusmundi,qui tamen non **ha** íbetín uerítate,feu de Chriftí fpírítu»quícquá poteftatis.Sicut umbra non habet pO/ teftatem ínlucem,fed uenientelucecedir,etadnihilum redigitur potentia eius.Sut igitur naturæ quædam intelleduales,quæfe inuoluerunt umbris ignorantiæ,et rno uentur recedentes á boao,uero,et iufto. Altj uerô funt fpiritus,qui mouetur ad bonum,uerumduftum,et hocdepræhendimus,in motu noftrí fpírítus.Nam nofter **(pi** ritus,licet à Deo creatus fit bonusjtamen motus eius ut (it rationalis,eí díüínum motum altiorí gradu partícipansdiberíarbítríjeft.Sí igitur à bono fe auertít ín mota, ad falfum ecmalumuunc huic motioni confenfum præbet.Motio igitur illa, cuí fie Iconíenfum præbet,ab aliquo apparenti bono perfuadetur,hínc ad huncjmotGexcí [tari dicimur,fedudíone motoris maligni. Qnarefpíritum malignum tentatorem, nobís ífta fuggerere credimus. Vnde quemlibet hominem habere fpititum malig/ nüm>et etiam ipírítum bonum,dodores affirmant Sed is fpírítus malignus,generaliter ad mala inducit,etíubeftíufsíoníbus princípum ,qui concurrunt ín feducen/ do. Vnde quum ad pecca tum luxuriæ inclina tur,euexit motus à fpiritu fornicatio/ nis,et ita de reliquis.Omnis enim motus auerfionís á Deo,medio alicuius partícula ris delídr,fub príncipe aliquo mundi,exiftinomnes autem mudí príncípes,fub uno* Sícomnesuírtutes funtintelledualesfpiritusjetfuntuirtutes,quæ ad uírtutes **mo-** uent,et ínclínant.Er funt fpírítusuarij huius fummí príncípís,fcílícet fupremi fpírítranaturam bonam partícípantes,quíad ipfum funtconuerfi,etad ¿pftim conuer/ tum.Et qui funt auerfí,auertutíoperanturením omnes feparatí fpíritus,utí funt, *fas* lícetauertendo âuirtuceakiffimi,quæ fpírítus fandus eft,quia funt auerfúautcon/ uertendo,quia funt conuerfi.Dícít autem Chriftus,quod angelí eorum fdlícet hominum, femper aident faciem patrís.lí angelí denobís curam habent,et nos mírabí **li** Audio cuftodiunt,et extremam diligentiam faciunt, ut nos præfentent akifsímo. Nam utaitOrigenestexhocjfeDeo gratéferuirefciunt.In omni igitur rriotu adfînem,afcende ad quoddam contradum principium ípfíus,& ¿bí ínteHige,uírtutem díuínam feu angelum præfidentem.Videsmotum alium in fpecie leonínatalíum in lupina,alium ínouina,etita de omnibus fpecífícís naturís.Hanc ígítur tjírtuté, quS in omnibus fpecífíceunitís,uides in diuerfitate exiftere,affi'rmat Dei uirtutem,fic co tradioneparticipatam.Deiautemuirtus,aliquandoangelus uocatur,ut à Chriftianis.Philo ait,qui Platonicus fuit.etiam daemonia.quafi identifica animalia uocari. Vnde alij funt fpírítus,qui motibus elementartbus præfunt:alij,quimotibus ftellari busîalij,qui motibus fenfibilibus.Eft tamen unus díuínus fpírítus 3uarí¿ fic partícf/

patus

patas et multiplex,^ in organo unusfpíritus>inuaríjs cannis aut fiftulis receptus, eft unus ín fe et multiplex in operationeífecundumuaríetatem recipientium fiftula rum.Sicquídemomniaregna,'certísin fuo motu regíminís,fubfunt fpíritibustuC de regno Perfarum,legitur ín Daníele.Ecclefía igitur uníueríalís, redori fubeft,fic qu^ibetc0gregatio,uuereligioforum,fiuecíuíum.Sícutdiuinusfpiritus,eft amor íiuecharítas feu connexio,ita omnes uírtutes feufpírítus tales,unionum funt con, feruatores et pacis,Maligni autem fpiritus,funt qui fe â pace auerterut, et charleare, et funt diuifionumfuggeftores.Cpnfidera igitur,quæ geruntur bella ínter fpírítus, et quid malíeuenítex maligni uídoría.Quum ali) fint fpírítus,quorum motus eft à Deo,alíj quorum ¿principe mundiîfæpèdecipitur homo, ípírituum dífcretíonem ignorans,quando Sathan fe figuratín angelum lucís, lubemur igícur,uc confidere/ mus et probemus fpírítus,fi *fíne* aded.Sed níſí nos doceat fpírítus fandus, et nobís fuggeratuerba uerítatís:dífcretíonem non attingemus,in fpírícu fando datur fpírí- tuum díícretío.Spírítus igitur Domini eft,per quem motus eft omnium, quae mo/ uentur,et in quo omnia quæ mouentunquoniam ipfe eft principia ,medium, ec fi'4 **nis** omnís motus,omnia con tin ens,omnia replens.

Quomodo nos parare debemus,ut nobis míttatür fpfís fandus? Díco,quoníami fpíísíandüs éft ijírtús Dei,non mitteturnifiín uirtuteprgdítumfpírítumo eaímpój reft uirtus effe infido,et non probo.Debetautem fpírítus probus,fecundum moral fuum ad ünurri éfie,ád nerum,et ad bonum.Prímd quidem,ut nô moueat fe, nifi ad! unum,qui eft ípfumeíTe,hoc eft adpatremjnon nifi aduerum, hoc eft fdíñmon nifi/ **ad**bonum,hoc éft fpíritum fandum.Motus ením quieft ad unü,ueru,bonum:eft ín quo poteft habitare pater,et filius,et fpírítus fandus. Qui Deu omnibus quæ funt in mundo præfertjde mundo qui in díuífione multa,et in maligno pofitus eft,fe mo uet ad patrem.Quiueritatem omnibus præfert,fe mouec de fallaci deceptione hu/ tus mundi,ad filium Dei.Qui bonum in fuapuritate eligit,omnem boni apparenti **am** huius triundi relinquit,ec ad fpiritum fandum fe mouer,Qiií fpíritum fuum his motibus habituar,ipfum ftudiofumfacitmam totus homoftudiofus erit, ít fpírítus extra tiiim hanc,nonfinitfenfibiles motus effluere,fed fraeno et calcaribus, anima- le corpus domat'Hic enim exornat domum fuam:p rudenda,fortitudine, iuftitia,et temperantia,ut in ipfo poffint effe Theologicae uirtutes,fides,fpes,et charitas.Tunc oportet aduertere,quomodo uerba Chrifti,funt ípíritus et uita.Oportet illa tenere, **et** federe,et meditari,et cogitare,quod nifi fenfijalispræfentia abeat,quod non pote ritínfpírícueflejoporcetíllumorarc^petere^pulfarejet pulfantiex bonitate,qui ui/ det in occulto, aperietur* Domus/ollicitépræparetur3purgetur,per immunditia: peccatorum purgatíonermquíá noneftfpírítus,ficut porcus,etanimalitasdepona turjquia animalis homo,non percipit ea,quæ Íþíritus funt.Sícütením aqua ec ignis fe non compatiunturuta carnales at fpirituales delitiæ,ethoceft expeliere fpírítus ímmundos.Poftpurgatíonem3opórtet domum ornare,uaríjs píduris fandarum medítatíonum.Et per orationis ínftantíam,oportet quod ínuítetur: quia non eft fi< milis joculatori,quiuadit ad nuptias,no ínuícacus. Apoftolí orauemne pro fe et pro altjs.Inuítatuscítóuenit.Optauí(inquítfapiens)0¿datuseft míhi fenfus.Inuocauí, etuenitinmefpiritusfapientiæ.Ettempeftiuèipfumdcbemus ínuocare,nonínul- timis diebus.

Ex fermóneiDídre filiae Zíorí.

Dicite filiæZion.Eccerex tuus nenie tibi,Matthçiii.IScdZachariæ.s» diet- tuftExulta fatis filia Zíon,J ubila filia Híerufalem.Ecce rex tuus uenietti/ bi,iuftuset faluator,etipfepauper,etafeendens fuper afinam,et fupér pul lum fílíum afine.Quadruplex eft eíus aduéntus*Prímus,in carne. Eft adue tus ín nos duplex,fpíritnalíSjtifacraméntalís Eftaduencus eíus in nubibus.Ec ad« uentus ad íudícíum.Venít in carnem,*rex* omnis terræ Deus,beatùs *Qc* folus potens rexregumtutin fe compleretur,regnum omnium creaturarum .Nam quum effet Creator omnípocenSjCt crcaffèt fibi regnum :ñón fuit regnum eíus perfedum,niíi

íterminatum ín ípfp.Rexítaqueípfe eftper naturam,quoníam ínípfo,ut ín comple mento omnis poífibilis perfecftíonís creaturarum omnium, quíefcít omnis creatu/ ra,uc ín fine.Si Deus omnia quæ non habent rationem ,fubiecft rationi,ut oueset boues,infuper et uniuerfa pecora campijtunchomo eftrex^fecundùm naturam no-/ biliitatis rationis,fuper omnia bruta.Èadem ratione, quanto ratio eft perfecfttor **in** homine aliquo,tanto *ipfe* fecundum naturamfutait Arífto teles) plus participatde recftoratu.Hincdicicfepientiarperme reges regnant.Et alibi:Vçterræ, cuíus rexpii ereft.Conftatígítur,quod angelí qui habent magis claram,et minus umbrae immer fem,rationem:iuntpræpofiti hominibus.Sed non dubium,quin ipfa ratio abfoluta, cuius partícípatíone,omnes redores naturales fubfiftunt: iit rex uniuerfitatis,omnisefléetuitæ» Sí igitur aliquo modo augeretur ratio, gradatim in hominibus,ut unus effet rationalis, fecundum unum gradum3alíus fecundum maiorem,fecundum rationem graduum participatio effet regímínís,ut uni regimen uillae, alteri c íuitatis,alq comicatus,alq prouinciædeberetunnon dubium,fi infinita ratio reperis retur in homine,fine menfura,quin ille homo fecundum naturam,fine fine et term! no rex eflec,huius potentia fe extenderet â fíne uiquead finem.Hac confideratione uerbum feu ratio,incarnata in Chrifto lefu,per fe nobis manifeftat: quomodo ipfe frww* etiam fi poííet efle,quod non effet creator,effet nihilominus rex regum,et Domi-*iïus* dominandum,propter excellentiam naturæ rationis,quæ in omnibus eft caufa regnandi Et hoc habemus,quomodo ipfe eft rex nofter,at hinc nos miniftri et feruíeíus,fidigníutferuíeíus.Hinchocfentíredebemus,quodeftin Chrifto lefu,fciiicet,quod quum nos fimus fimpliciter ferui,ficut ipfe eft abfolutè rex:tunc non debemus obedire fecadum quid,hoc eft in eo,in quo nobis uidetur:fed ufque ad mortem,et turpiffîmam crucis morte.Scimus autem,quod uerus rex non præcipit quicquammalijfedordinatadfinem boni,omne imperium fuum. Qciareetfi hocuidea/ tur durum et afperum,dum eft in fieri,et dulciflimum in finetnemo dubitat,quin hoe fit fa ciendum,quod ratio didatQuae funt igitur præcepta regís noftrí,funt præce/ pta rationis incontaminatædncontracftæ/cilicetiuftæjUeræjbonæ, perfe tftas,fortisj lapientís^etomníprouídaeratíonísífcilícetillumdíligerejquideditomneidquodha

■Pnwptu. bes,et pofíe ad appræhendendum id quod uís,uítam fciiicet uel mortem in manu tua» Et hic nonne tibí potentifsimus, optimus, largiffimus,iuftifsimuscp uidetur?

› quis eft igitur ill edpfeiure eft Dominus uírtucum,rex gloriar,pater et principium rationiseffendi,uiuendi,etintelligendi.Diligeredebeo igitur uirtute tota ,integraâ et abfolutaiqui princeps uirtutum eft, qui eft optimus, et per fe diligi bilis,á quo omne donum optimum.SecundojNemo haefitatquin fi difigi et amari debet Deus> qui eft ueritas er iuftitiattunc nihil debeat *ei* prælerri.Qni igitur aliquid praefert ueri tacifquumDeus **fit** uerítas)alíquídpraefertDeoHic contra fiium effe rationis eft,et felpfum dat in mortem. Aliud præceptmn rationis eft,ut facias alteri, quod tibi uelis fierúfíhocfecerís, Deum diligis et proximum.Iftis præceptis rationis,quis homo non affirmaret obediendum?nec ludxus,nec paganus negare poteft,fi homo eft, et rationem habec-Rexnofter non aliud praecipit nifi ut id agas,quod fi non feceris, teipfum ut condemnes necefle eftRexnofter non alia præcipit,fed addit id,quod nemo ante eum potuit fcirejquia hemo habuit oculum,ut uideret ultra coelum ftellàtum,aut qui uideret incorporalia,nemo audiuit mortuos,fed ratio quæ in omni/ bus alrjs fuit,fecundum menfuram aliquam fuit,nullius ratio,potuit attingere furjpfins initiumîficut fi puer natus poneretur in infula.,fi hic puer íólitaríus,uíque adannos adolefcentiaedefuo initio cogitare deberet,nihil inuenire poffet.Etfi quis uenaret,quifuiffetpateretgeneraffet filios,etilli narraret,quomodoftetitin utero clau/ fus nouem menfibus,et tandem ex utero natus,adhuc difficulter crederet, quia obft fterec,quod fine ínípírationeetrefpiratíonehomo non uiueretffuíffetigíturfuffocatus. Vnde Chriftus uenít,et narrauíc,decozlo fpírítus ríoftrí initíum,et fínem,et uitam,quæeftinregnopatrisfpiritusnoftri,promittenshocregnum,feruantibus prgcepta:etcinoncredíderuntjdícencesíqúomodo poflet efle alia uita,quàm ífta ínhoe

munda,

mundo,qutf aideamus nos deficere,quam cito regionem mutamus ín terraíetenim aqua fuffocamur,et ín ignecremamur.Chriftus aSt ínftítit ut crederët, er reperirent hoc uerQ:quia quamuis eoru hominfl ratio,hoc no attingeretj:ame rado infinita, q oía luftrat et penetrat,uidens ítá pretérita ficut præfentia,ita futura ficut prxfentía, hoc fciret,et teftimonium de hoc redderet,et nerum effet ceftímoníum,et hoc expe riretur,qui caperet. Et quia non recipiebatur ¿odrina, per paruamet tenebrofam ra tionem hominum,ficut fcriptum eft,lux in tenebris lucet,et tenebrae eam non com præhenderunttaddidit multa fuper rationem miracula,ut faltem *fie* crederent teftimonio eius,quoniam ratio infinita hoc egit inuirtute (ua,quod rationes hominum apprehendere nequiuerunt,et tamen nerum uiderunt.Voiui t eos cóuiacere, quod non efíent éxcufatí, *in* non récípíendo à rege et principe rationum,nifi ea quæ ipff laudarent in fua ratione,**tt** attíngerent.Et quia neque hoc fuffícíebat,quin hanc uí* tam homines,uitæ fpírítus prseférrent:aiebat rexpqftimus:peccarum ignorantiam intulit muridOjUt in maligno pofitus fit,ita quod ei dominatur, princeps mendactj **et** tenebrarum.Bonusparror,ponit animam fuám pro ouibtis fin's. Er quum non poffit negari,quin hoc fit teftimoniummaximum,de alia uita aeterna,fi ilia .da tur in teftimonium,utuitaaeternaacquiratur:elegit mortem uoluntariam,ut in teftimo/ niolanguinis fui,firmaret fidem Euangeltj,feu bonæ annuntiationis, prxmij æterni.Et mortuus eft,ut nos uiuificaret,et ut nos crederemus ipfum efle,qui de cedo defcendit,adannuricíandumcceleñía5utnospertpfumaícenderemns.Élínc crede**re, eft fine** quo nemo faîuus fit,eftper quod fperamus attingere euangelizata, per re gemnoftrum,etfiinfideftcterimus,pereum qui fit in fecula benedidus,attinge**mus.**

Ex fermonezRemirtuntur *ei* peccata multa.

ADmiranda eft iftadodrina Chrifti.Vt ego confequar pafcentíam fpírítus mei hominis,alium hominem pafcere debeo .Qtiod tibi uis fieri,alteri faci. to.Si tibi aliquid de iure faciendum effet ab aliquo,qui non habetut id effi ciat,ab eo confequeris retriburionem,qui eftipfaiuftitia,fcilicecaDeo,qui **eft** retri butor omniuni borioritm,ut nullum bonum fit irremuneratum.Non retrû huic idftitia minus debito,quum fit iuftitia»ad effecftum,non ad hoc quod ago refpi ciens,ut fit iuftitiaretributiua, fecundum conditionem fuæ excellentia?, cum qua coinciditlargitas, benignitas,et mifericordia fuperogans,fcilicet foluendo centu**pium,** pro corruptíbfliincorruptíbíle,pro plumbo aurumzpro temporali refedione,u»ramgcternam.Sumus nos homines omnesjnuno Chrifto homine fratres4qui **eft** filius hominis,et uinculum unionis naturæ humana? cum diuina, creatrice omni. um*Chriftus ením,fic omnem tollit remotionis differentiam,ut barbarus et Scytha non fintin ípfo diuerfi,fed fratres.Si igitur ego mifericordiam oftendo fratri in Chri fto:confequorínChrifto,quieftplenitudo gratiae,fecundum magnammifericordia am eius,retributionemJd enim quod proximus reftitüere nequit ,licet obligetur,il **le**reftituetjin quoipfeproximuseftpotens,fciiicet Chriftus, inquo frarer,in Chrifto potens eftjCuinChrifto fua humanitas,quaeeft ipfa Chriftihumanitas,fit plena omni gratia,et omnibus diuitrjs.Mea enim humanitas in Chrifto,eft in eo principio fciiicet uerbo per quod creatus fum,unica,fie et cuiufcunque hominis.Ec hmc quod cuicunque minimo fit,Chrifto fificum cuiufcuncp hominis,tam magni quàm parui humanicas,fit fuo principio in Chrifto unita.Retribuit igitur untifquffque in Chrifto,non quafi inalio,fedutin fua humanitate,unita principio uitg.Et ita retribuit humanicas unita uitae,uitamdiuinam,quandoegomihi ipfam in homine feci d.ebitticem,eteft retributio uitae,fcilicetquando ipfa humanitas,eft uitx unita in Chrifto, me hominem ad participationem affumiriut fiç ego homo in mea humamtace,quæ **eft** in Chrifto leiuaffequar participationem uitædiuinae,quæ eft unica humanitati, in Chrifto.Sicutego ineo quod fumhichomo,exparticibatione hiimanitatis,afflequutusfum uítam humanamullamaffequutus fum,per concra&io.nem fpeciei humanitatiSjUt per humanitatem ficcontraâam in fuo defcenfij et cafa,à plena fija ue

rítate et perfcdioné,in uarrjs defedíbtis ínuolutam, fim hic faits homOjütliumsní/ tas ííc contracié fuppofitata,in boc índiuíduo,ubí partícípaturtlícet ípfa ín fe non Ó¿ diuífibilis>et con trahíbilís,uti eft eífentía fpecificé abfoluta:fed humanitas in Chrifto,non eft fíe contra dé fuppofita:fed in fumma altitudine fua permanens,ait entran qùod dedit mihi pater,maius omnibus eft* Vt ipfe fit foîus altíflímus,fecundum naturam humanitatis,non cadens à ueritate,fed ei inhaerens dnhaeret enim puriisima humanitas ueritatifuæeflenriæ,quæeftuerbumDei, per quod omnia fada funt» Vnde licet omnes homines,per participationem humanitatis fint hominesftamen in nullo homme,participat ipfa humanitas ficut ín alio,in uno clarius,ín alio obfcurifts In folo Chrifto uti eft in ueritate,in omnibus aliter,cum cáfu à ueritate puritatis ctperfedionis.AiTequimur igittir obfciiram humanam uitam,et uarié defeduo/ famrquia humanitatem,incafu à ueritate participamus.Sed ipfa humanitas Chrift^ quum fit in ueritate effentiæ fuæ,uni ta uerbo uitæ: illa poteft fe íllí,ubí fuit obfeure participata,cumdefedibusmultis,inaltiorigraduueritatis elfentiæ et uitæuerbt, in quo fubfíftít,partícipabilem facere,autcommunicare,utfic nos defeduofi homines,in eo quodChríftusfenobíspartícípabílemfactt,uítam díuínam aflequamur* Sicut ignorans difcipulus,aftequitur perfedionem,quando eft uti magifter,parties patione dodrinæmagiftrt Nam una quædam communis eft,fpecificaque natural magíftrí et difcipuli,quæ quum fit perteda in magiftro,quoad magisteri um, & imperfeda in difcipuloîtuncperfeda perficit et ad fe uocat imperfedum,per fui participa ti one m,8¿ ita perfeda uita diuina>pafcendo ad feconuertÎtjCt pafcentía,eft partícipatío*

Ipfe creator etiam eft et iuftifrcator.Sicut enim requirit omnipotentiam ,nihíít eleuatioadeíleifícetiametimprjad íuftifícationem translatio*, non minoris uirtiíís opus eftdnfinita enim bonitasffioc folum efficerepoteft,quum in nullius finitae uirtutis potentia,hoc effe poffitQuomodo enim mortuus jfeipfum ad uitam refufei tabít,quando uírtus uitæ ín ipfo cefiauítíSícetením nec ímpietas,feípfam a'd iuftrti* ameriget3quumipfaiuftitia in impio,penitus fit excínda♦ Eiufdem igitur hoc erit efficere,cuius eft de nihilo aliquid,et de morte ad uitam cranfterre*Et hinchoc pabt» ium ípírítus aflequuti funt decumbentes,ut conciperent Chriftum,tanquam remittentem peccata,íuñíficantet%reficientem,& faluantem fecundum uitam fpiritus»

Dixit lefus ad mulierem ,fides tua faluam te fecit, uadein pace,ut fic eos, hoc admirando dodrinç pabulo confortaret,(dlicetnonpoftenifififidelemaftequifalutemnet quod fides illa coincidit cu faluatore,ut id *fit* faluatoris,quod eft fidei♦ Nam Chríftus quum diceret,remittuntur tibi peccata,ipfe erat qui remífít,ut redé intellígebant fimuldifcumbentes.Sednimc dicit, fidem eam faluam fecifte. Erat igitur Chríftus fides,quæ eam faluam fecit,qui peccata dimífit, Chríftus igitur nonfafuat nifi credatur ipfum effe faluatorem.Fides igitur, quæ accedit ad Chriftum,tanquam ad faluatorem^hoc agit,ut Chríftus faluet, ut fic faluatio fit Chrifti et fidei, nontan« quam duorum,ut alia fit fides,et alius fit Chríftus ,fed per coincidentiam, ut Chri/ frus fit fides quæ faluat* Tranfit enim in unitatem cum Chrifto,(piritas fidem habens Chrifti,at operatio faluatíonis,non fitChríftí ,quafi alicuius feparati à fpiritu qui faluatur,nec fit fidei qaafî potentiæ,qa« non eft Chriftusxfed fit unius, qui eft Chríftus faluator,6¿fides faluatuHic autem qui fic faluationem attingit, quia ipfe petfideminChriftoChríftus per faluationem in ipfo iubeturirein pace per Chriftum,nam ipfe iamad finem uiçperuenit,in quo eft quies,ut non amplius ad pacem qua:rcndam,opus habeatambulare,fed eft *in* pace inuenta. Sicut difcipulus ignorans,diûperquirens magiftrum,ipfum inueniens in pace eft, quando ipfum quem quæfiuitinuenitifed nondum fimilis magiftro, quare habito magiftro in pace ambula t,ícú licet proficiendo*

fe»

IN nôbis habemus cognofcentem fpiritum,qui exueritate eft,qui nos inftruit, quando aliquid reprænenfibile egimus,contra kgém illam aeternam: nam cor noftrum,fcilícet íntelleduale, nos repraehendit. Sed cum Deus maior fit coiy deintellcdual^quia eft fons lucis cognitionis,ex cuius emanatione,anima nofira aftequuta ¿(Humen cognitionis: hinc Deus nouit omnia noftra intrinfeca.Iti nobis igitur experimur,nos apud Deum judicari reprænenfibiles, aut non,ó¿ hoc cognoi centes,in confpetftu eius fua daims,id eft difcutimus corda noftrajbienim experimur,exrepraehcnfionccordis,rcpr2cbenfibilescoram Deo nos elletquod ft non reprænenderit nos cor noftrum,fidudam habemus, Cum nemo poftit de lere, nifi cor fuum reprænendat,patet,quomodo contritio de peccato,ex lumine diuing cognítíonísexorítunfedfi cor noftrum non reprænendit,non reperimur de quo doleamus.Híncnonuidentesnosíntenebrascecíddre/cdínuerítate lucis ftai e,tí dutíam habemusadDeum ludicamus igitur(aitloamœs)nos tunc mandata cufto dire,ôf quæ funt Deo placita facere.Quare hoc eft peccatum,tranfgredi mandatum Jucís,6¿nón agere opera lucis,quæ funt opera uerítatis Deo plactca, quía ípfe-eft lux neritatís, fine omni tenebrofitate+Vndep¿ccatumeft,mlamen intelligent» xof tendere.Ita Chríftus nos docettSí nonuenííTem»&loquutus eís non fu¡ftem pecca tum non haberent,nunc autem excufationem non habent .Nam penitus ignorans in aduali peccato excufationem habet,quia non offendit in lumen intelhgenttD Lumen aùtem ihtelligentiæ,quod nos geftamus in fimilitudme lucis diumæ,quæ eftipfà ueritasteft lumenrationiSjôHpfi rationi naturale,fine qua ratio noftra, non eftperféda ratíó.Inillo lumine,uidemus quælegis funt,fcilícet datorem uitæ Deum,& in Deo fratrem,fcilícet proximum dílígendum,fícutíôédiligi optamus Sed non uidemus in eo lumine potentiam fpiritus,quæ eft unio eius cum ipfa ruda tied Ute,ubi eft fumma fœliciras Sed Chríftus,cuius rationalis inteliigentiaheft fummae unita diuinæ ueritati,ut fplendor radio,ficut & Omnis rationalis fpintus,fuo modo diftáriterutíimílitudofeu imago exemplari,ut aer illuminatus ipkndori radtj:ue< nít,0¿nos ínftruxít,quomodo poflumus filiationem Deiaffeqiii.Ethoclumen,cft lumen gratiae,quod intelligentia noftra per fidem íefu Chrifti confequitur♦ Lurneri igitur diuinumintelligentiæ,fic per Chriftum qui ueniqexuberanter facftum eft unAio,nos omnia inftruens,qu» offenditur, quando Chrifto non creditur, proximus non diligitur Qui igitur Chriftum non recipit, quamuis lumen rationis habere uideatur,in quo uidet Deum colendum,ôf proximum diligendi! :ramen in tenebris manetignorantiæ,cum nonrecipiatliimen gratiæ,quod ípirítnad filhtio nem Dei uehit.Nunquam enim talis(agateuaniquæcuncp uelifjad quietem fpin* tusintelligcntiæ,quaEConfiftitinapprænlione iimtacis uti eft,attingere potent, cum in luminefuo naturali,omnis humanus fpiritus,impotens ficad ift.am uiGonc; quae quidem impotentia,fuppleri folum poteft,tri uerbo incarnato Qui igitur ku men fidei,filiationis Deí,no eñaflequutus,íneoeft peccatu manens,ch ia icchcita/ tem illam fupremam quam nec credit,nec fperat,aflequi nequit c ecundum ifta,p1a ne icitur,peccatum mortale tunc per nos committi,quando mandata luminisintdligentiæitranfgredimur.Lumenenim talenosirittruit,iuftiim ordinem feruandum, qui eft ut incommutabile bonum commutabili, honeftum ucib;Dei uolumas no* ftræuoluritati,ratiofenfualitati,præponatur. Peruerìio huius ordinis, quoniam *h ipfum lumen intelligently nequit confentire,pecc?cum eft auerfionis à una, hinc mortale.Vndelicetdicatur^onfenfumrationuefficeremortaleqn perueifitatefu/ ftiofdinisxtamenefthoc fané intelligendum, fecundum præmiila ,tcilicer quando fùccumbitratio,uttuncdicaturconienure.Quæ uti ratio,nunquam confentit,fed præualetmotusfpiritus tenebrarum,mundi.&Ccarnis,licetipfa reclamettquia tamç poteft uincere ratio reclamans,qùamuiséiuis quædâuideatur inferri,hinc captiuty tas ei imputatur.Et ideo quando fic fuccumbitjn feruitutem fpiritus tenebrarum

redígítur,tanto ftddh'us,quanto ín ea liberior fuit uis refiftendi. Sicut negîtgentiâ inprælato,eft mortalepeccatum,quandopoteft auertere fubditumâ peccato ma gao,& non facitVocantur igitur motus illi fpiritus tenebrarum, tentaciones :quia tentant potiûs,quàm aim rationi inferant,cuius potentia eft fuprâ omne id^quod eft huius mundi,ÔC eius principis.Cedere tentationi,ignominiofum eftpotenu uin cere. Et non poteft imputarfinon potenti refi.ftere.Hmc in primis motibus, non/ dum rationis iudicio præftntatis,noii eft tranfgreffiojftd ubi repugnans,permittit confentirefenfualitatem,ordoiuftitiæ in rupturam tranfit,&oritur peccatum,pro ut præmittitur. Aliquando enim fine peruerfioneiuftitiæ,quia fcilicet commutaM* le bonum,incommutabili non præfertunturbatio in ordinefit,& eft peccatunbfed dignumueniatquia fineillo,ob naturæ fragilitatem,uixquifquam efie poteft. Pec- catum mortale, ficut morbus incurabilis,reddit animam perpetuo inhabilem ad hoc,quod fiat fponfà Chriftijcumoporteat fponfam Chrifti eiiefine macula. Ve* nialepeccatum/acitanima ad tempus inhabileiTbquoufquepurgetur. Vnde eft ut fcabiesfcuius funtdiuerfæfpeciesjquædam citó purgabiles,quædam morpheadce ôiquædam quafi lcpræfimilitudinemhabentes.

Quômôdo rano diuina fit uita.

FAteorutiais amice optime,máxime profunditatis uolahtis aquilæ, ícrijptii ram Euangelicam?non poffe fufficienter explicari,licet quífque mudo fuo, alíquid ab alio differenter attingerepófiít. Atque ideo ingrcffum facilem ib ípfam,á mefruftra exigis, nifi & mea deleberis qualícunque conieduraj quamutnunc fpiritus miniftratjgrate recipito Scis omnem illius fcriptiiræ fandae cauíam,Theologumloannem affirmare Chrifti notitiam,utoftendatur Dei fílíusrf ín quo credentes uitam habent íempíternam.Ad hanc ipfam aflertionem,ornnes qui rationis difcurfu gaudent perducere fatages:primum quid per Dei filium uelit oftendit,fcilicet ipfum efieabfolutam rerum omnium rationem,feupatris lapienti amtmhil enim omnium,fineratione efle poteft.Sicutienimin homine,alia eft ratio oculi,alia auris,alia manus,ut nullum membrum abfque legitima ratione *exi/* ftar,quæ quidem Angulorum membrorum rationes,in fimplici ipfa totius hominis ratione compíicantur,quæ eft ratio una omnium rationum; ita eft una fimpliciffi< mauniuerfi ratio,infeomniummenbrorurnuniucrfirationes complicansjquaeeft rario,finequa,nec uniuerfum,necquicquam uniuerfi,effepoteft.Hxc autem ratio abfoluta Omnium quæuel uerbum,uel uel fapíencía dicitur,extra principi- um non eft efTètemm principiara,fi extra principium eflet.Omne autem principia rum^cumafe effe nequeat,fin e ratione non eft.Ét non eft fuijpfiusratio,quiaprin- cipiatumftmplicatem'mfurjpfiusracionem,pariter principiatum exiftere.Hinc abfoluta ratio,cUmfeneget principiatamffe in principio efie fatetur.Eft igitur in abfoluto rerum principio,uerbum,A^w,feuratio rerum. Et hoc quidem non eftali ud quam apud patrem uniueifi,quemomrtesDeumdicimus,efleipfam rerum ab/ folutam rationemmon eo modo,quod Uerbumquod eft apud Deum patrem,coïn- cidât cum patre,quia apud ipfum eft. Alioqui enim fi coincidercqnon effer apudpa trem,fedípfepater.Sicitaqueeftratío in principio non comcidit cum patre,a/ pud quem eft,licetipfi omne id conueniat,ut rationi abfokitæ,quod patri conuenic utpatrúSipatriconuenitprincipium ut patri,conuenit rationi ut rationi.Si patri conucnicdeitas ut patri,conuenit deitas rationi ut rationi. Si 'conuenit patri xterni/ tas ut patrfconuenitftmiliterrationi ut rationi. Quapropter,cum abfoluta ratiofit per quam Deus fecit flifarcula:erit Deus qui faecula fecit,ur pater (eculfierit ratio ab ibluta,omniapatris habensípatrisíapientía,ratíofeufilius,uc ipfe Ttt filius aeternus æterni patris,per ejuem fecit tiniuerfa.Sic itaque abfolma rerum ratio ,eft patris fili/ us:quia nihil nifi a patre,ÔÎomnia quæ pater,habet.Oportet enim abfolutam ra- tionemadæquaripotentiæcreatiuæjCumnihdfinerationejnefle prodirepoffit.Sic omnip utentia creatiua3perfedíflím¿ relucet in abfoluta ratione. Nam cum fine rati- one nibj 5poffî^ ybfoluta ratio fit omnium creabilium adæquaciflima .perfe- diísima

¿ti(síma,átqae ftiffidentiffimaratioimanifeftum eft,omnipotentiam cteatíuamjíá perfeftiflîma fui relucentia, abfolutam generare rationem, omnium creabilium complicatiuam.Aayôr igiturabfoluteprolatus,eftDeus,filiusDeipaCris:nonalius in deitatis natura,quiàDeus erat uerbum,nec eadem quae Dei patris perfona,quià licet fit in principio,quod eft omnipotentia creatina,non tamen ípíeDeus pater,fed apud ipfum .Hæc autem omnium creabilium abfoluta ratio,eft omniamtuiïia omniumratío.Ómnía igitur utfuntinipfaratione,funt ipfa uita abfoluta uiihií enim extra rationem uidere poteft.Ratio igitur eft uita,

Chriftus prædicauiqhunc mundum penitus effe derelinquendum,ob alium,et uitam hanc fenfibilem,propterabam intellectualem Jn mundo incellecftuaííjnonre peritur nifi ueritas,fcilicet obieâum ¿ntellecftus5ficut.ía coelo uifibili,non nifi color quieftobiecftum uifus.Oftenditaucem Deusfupremoteftimonio,hanc uitam efle paruipendendam propter ueritacem,quæeft uita intelledus alterius mundijquoiliam adhocuenítinmundum,6¿mortuuseft,utteftímoníumín fanguine fixoperhi/berettqui enim moritur pro ueritate,maius teftímonííí perhibere nequit. Sic mors Chnftfcertifícauítnos ÔÉliberauit ab ignorantia,ab omni malo,fi recipimtisteftimoniumeius.Sinon,tuncnonhabemusexcufationem,quiamaius teftimonium ferri nonpotuit.Deo qui eft ueritas,non poteft non credi.Sed dubium eft foldm^ an fpiritus fit ex Deo* vnde confiante,quodfilius Dei fit iHe qui loquitur pro/mittit gloriam æternamttunc non eft hæfitatiode proíhiíTís,8¿ omnia recipiuntut quæ mandat,& non poteft *eífefides* maior quam illa,ídfcóperfidemíllam,ómnia af(equitur credens.Bxperiturautem qui accepit,quoniam Deus ueraxeft.Quod auitem quis accipiat uerba lefu,ut filtj Dei,inducitur ex ijs,quæ fupra hornine m operatus eft.Et ex ijs quæ mandauit,quæ talia funt, quæ fiante ueritate quæ Deus eft,illa mandata heceflafio probamur efle ex ueritate.Nam quiconque credit,lefum eflefiliumDeidlle non poteft nifi mandata eius obfèrua re ¿fcilícet dileclíonem,quam præcipit,^ pro illa promittituitam æternam.Si uis uitam ingredi,ferua mandata; Qui non feruat mandata:fignum eft,quod adhuc non habet completa fidem,quod mandans fit Deus,aut filius Dei» Fides autem eft neceflaria, fine qua nihil3S^per quam omnia.

Chriftus dicit,Deum(qui cius pater eft)effe ueracem bonumddeo eft obie-¿lum rationalisfpiritus,qui non appetitnifi fcire uerum,S¿ habere bonum. Deus igitureftutraanimærationalis.Videtigiturintrafeanima, id efle Deum fiiEqquod ínfttíabílíterappetít.Etdumdífcurrítperomnía huius mundonón rep erit nifi fimi iítudííiem aliquam eius,quod qu^rit,^ nifi linquat mundum,non pertingitad qu£iirumxnamDeus quem quærit,exemplar eft,& abfolutus ab omni eo 3cuius eft exemplar»

Exfermone:Conftitute diem folennem.

DEus creaiMthominem redum.Nam in primis parentibus,nattira ip(a,auerfa eft â re&ítadíne,ói conuerfa eftdeorfum.Acipfa curuitas,ita contrada, in auerfioneâ iuftitia reditudínistfeípfam in reditudtnem reducere nonc^to; ualuinNon enim poteft curuum,nifi per potentiam altiorem, reduci in redu, Deus dedit leges multas purgatorias,^ cóferuatorías,ó¿ non íolíí dedit leges, per quas anima ad maiorem curuítatem non rueret, fed feípfam ad redícudinem, quantum huma nicer poffet reduceret. Vt fic non folum capax fieret gratiæ aldoris: fed etiam,ut fic anima *in* æqualitate& paritate uirtutum,corpus etiam minds infice retmmn pafftoncs animæ,corpori influunt imprefsíones. Sícutiuidemus ex ira frequenti,choleram augeri. Etiam uoluitDeusperlegem,homines feminis Alitabar,-abftinereácainíbusímmundís, illis omnibus, quæ complexionem inficiunt,^ fanguinemâ fua puritate detrahunt.

Tam eft excellens uirginitas in altitudine gratiae,quod in ipfa coincidir foçcundi tas-B cn.¿ eft ifta benediâa inter mulieres,quae cum fit uirgoåcft fummafœcunditas,

quae tamen mulierin utero gèftans fœtum,eft uirgo pudicifsima. Vide, fteril^as no eft ex benedidione* Virginitas ex eo non eft magis Ê)êo grata, quia non fcecunda: fed uírginitas in fcecundita te,& fœcunditas in uirgínitate,Deo eftgravísima.

Ho«^ Hom o eft fexta dies,feü microcofmus. Deus in uerbo omnía creauít: uerbum autem,eft uc ars infinitaicreatuta: autem funt participationes artis infinitae: ars aute illa,uerbum feu mens gterna5eft lux infinita,feu íápientía.Quomodo autem lucem iliamaeternam particípandó,omníacreata ineflegradatim prodierunt,Mofes de/ feribit,QC quomodo ultimo/cilicet fexto gradu,hominem ad imaginem & fimilitu dinem fuam.Hominem autem furfum creauit ad fe:omniaenitn animalia, & omnia creata,in homin&quafi ín fíne quiefeunt, homo autem, non nifi in die feptimo feti fabbátOjquiefcií.Sabbatumautem Jeftlux quae non legitur creata* fed Deus bene/ dixit diei fep timo»Vnde folum in hac luce increata, quae fabbâtùm dicitur,eft quies hominis:&non eft hominis lux benedida,nifi in (abbato*

Ars fauna- Ars diuina,eft lux infinita,quç lucet in omnibus,fícut lux lucet in colore uario* Et eft omnis ars,forma,feu ratio,ih qua omnia ab xterno ; Sicut uerbum mentis noftræ,ratio eft,quae complicat in rationali arte omnia artificíala, iupra tempus & dimfionem:artificiata artem explicant: ecclefia feudo mus in artifice eft abfqj diuifione abfoluteiincontrado artificiato,cOntrade & compofite* Et afeende per gradus ia arte,nam ais faperior^complicat inferiores,&ideo nobilior eft: fic ars infinitamaxima.Qyomodo autem per uerbum omnia creata fint,& quomodo opera trinitatis fintdiuifa,exemplum a noftra artéQuia primo concipiturforma artis, concipi/ ensampleditur conceptum:dixit,& uidit quia bonum* Quomodo autem per creacuras,aicênditur ad artem infinitam^DicOjticui ex artificíalo ad artificem, quem ia dicamus perfedum ex opere,Quomodo mundus,in uerbo DeodDico quod arche typus mundus,ut in forma artis,Deus eftiut participatur,contrahitur,& ita exeunc creaturaí,fícut in artificiato.kemde Sole,prout uirtus eiusconfideratur,ut eft in radice fontali: tunc tantum eft urta magna folaris hirtus, in qua uirtute, funt omnia ui/ talia iinfibflicer. prout autem contrahitur uirtus participative,in hocuegetabilfe tunc ftante uirtute Solis,in fua unitate fimplict incorruptibiliter,participatum ah/ ud nomen affêqüitur*Afeende igitur ad uerbum uitsr,quomodo omnia in ipfo uita» de uitaínegreflo participarme alia uegetabílís, alia Ienfitíua,alía rationalis,alia intelledualis»

Ex fermone Jn nomine lefu.

Fiáw» IT "TTEritasjnon aliter quám fide atringitur.Na fides eft neritas reuelata, qua* ini % humilitateapprghefionisrecipiturdicetconatu exnoftrisuiribus elicito* non attingatur»

Duo uidet Paulus in raptu uídífle ín tertio coelo,fcilicet intelleduali»

P^R. quiá dicit,nefeio an in carne an extra,quae tantum arbitratus eft fe feire: fcilicet Chriftum,& hunc crucifixum.Et quamuis Paulus in coelo intelleduali,fuper omnem rationem^ntuitus fit Chriftum : tamen non ipfum in hac uíta mortali,nobis revelare potuit,ut uidit:quia fenfibiliter fic capi nequit» Nec# uidit ut uifibilis eft,fed uti eft* Quia fíe tárttúm fupra tertium caelum,omnes coelos,ad dexteram patris in gloria eft,extra gloriam nonuifibilis.Sed tantum uidit in coelo inteíleduali,e¿im confitendum in gloria eflè,per omnem linguam. Aperit autem Paulus uifionem,qua intelictfta,duo fequüntur,genufíexio confefsio.

Poffeuídere eftfine termino>nec#oculus ui(u,necj?auris auditti,fatiatur* Vifio igitutjper quam eft ipfamuideretidquod eft,eftadus. Pofle videre *fine* termino,ofrendit acftuabfolutam infinitam uifiortem,Deuefle:&hoc agit intelledus,no oculas.Etiradefenfibilibus omnibus,afeende ufep adfenfum commune,et de illo ufqj ad rationem,ô£ de ratione ad íntelledum:8¿ fic qualitercSc# poteris uidere,quomodo hoc eft ueríísimS,quód fine uno purifsimo acftu,nihil efle poteft,*licet* ille adlus, non fitutieft comprsehenfibilistquia femperplus poteft per intelleâucompræhcndi.Qftenditipfum Chriftum,Deum›& Uerbum,feu nomen>feu aequalitatem patris»

Aequalis

ÀçqualiseftDeo patri,fílíusíndíuinis.Quomódo potentia,omne id quod eft ,cft abaduiÔÉpotentíaaduícommenfuratur^adus purífiímus& infinicus,efta<ftns in finitæ potentiae feu uírtutís.Infinitas autem acius,ô£infinitas potentia&eft una infinitas teri deitas.Filius igitur eft æqualis patri,8¿ eft ipfa aequalitas, feu neritas, peir quam omníaidfunt,quodfunttomnia ením quçfunt,ínquantum funqnon funtmí nùs,nec maius quám fun cÀçqualitas igitur omnia eíiendi¿eft «ericas efíe cuiuslibet quod eft,ó¿ íta potentia patris,& abfoluta æqualitas.

Ex fermoneíAlleluia dies fancrifícatus»

qr Ótno creatus eft die texto,Sí eft completio creaturarum.Et ficut omnes di. |M| cs aníe ftxtum,ofténdurit omñia creata,finem capere in homínérira homo g] in fe finem non habehs,fed in die texto ad hoc creatus fuit,ut in fandhfica- JL JL done 6£benedidhoneDei\qiueeft fupra omnem creaturam,quiefccrec in àppfæhenfioneuitæ,& lucís aternæ,in die feptímo Sed homoàd hoc,ut de fexta dÎetranfterreturïnreqüiem,iuÎTusin obediencia fiare,& expedare,ùt ille cum in quietecoHocaret,quiipfumdeterrafiñxit,&íhipfum fpiraculum uitæ infpirauíu fed homo cecidit.

Incarnatio üerbí,eft complementum & quies creationis.Nam in illo opere,quí éícit potencia ínteípfa.Creata ením quácuriqj creaturajcuíufcunc^perfetftíonisi perfedior potuit creari,quantum eràt expane poteritïæDçi.Sed quando creatura in eàeft perfe(ftione,quod in Deo fuppofitatur,completa eft potentia creandi,quæ eft Deusjquoniam tunc non eft medium,inter creaturam p¿creatorem,ó¿ eft unio qua nulla ftricftioreife poreft,&hinc eft quies potent iæ in teipfa,Et quia homo eft complicatiocréaturàrum,noriporuïrcreatura, aftùmiâ creatore,iri unitate fuppofi. ii,in qua orcinis creatura,quietem in fua natura attingeret,nifi in humana natura af fumpca.Et hoc modo dicimus4Chriftum primogenitum omniscreaturæ.non tecu> dum diuinitatem tantum,fed ut Chriftum Deum &. hominem,non ex apparitione temporisiquiauerbum æternum,inquo fuppofitatur creatura ,ante omne tempus eft.Ec Chriftus fic^eft ante omnem creaturam,& apparitio,quæ nenie in tempore quoad nos,non mutat primogenícuram quoad creatorem,cuius eft creatura. Sicut in mente artificís,prius eft quod eft perfeâû,fcilicer domus ipfa} quæ tame eft ultima ín exequutíone:íta quidem dícímus,omnia faefta propter ipfum, quod ípfc fié primus.Et ipfe quia unus,eft unus mundus,& propter ipfum,omnia quæ in mundo fanud funt quod funt.

Confidera bene fubtftiter,quod apud Deum non eft tempus, omnia quæ ftintpræterita futura apud nos,apud ipfum funt præfentia,& non eft Adam ante Chriftum,nec Chriftus ante Adam apudipium. Si igitur concipisomnes creatutasfimulutt font,temper in conipecftuDeitillaplurahtascreaturarumjira per incdUdumnoftrum pluraliter concepta,apud Deum in quadam unítateordinisexiftít. ÈtficprimusChriftus,principium Sccapur.Sicutficonciperes,ajicuius regisfami/miliamtotamfimul,quihaberetfilium,tuncad hoc,quod fit una cura unius regisi ex multitudine,ordoeft:quia primus inter familiam eft filius, qui eft caput famihae & princeps,deindemagiftercuriæ,deindecornites,8<ita deinceps .In hoc ordine^ nonrefpicicurad tempustquia filius,^ fi fit tempore cæterisiunior,eft tamen in familia prior.

Exfermonc; Ecce euangdizo.

ALtquapartícípantÍucemíninfimogradu,utelém¿nta,aÍiqaató uegetatiua uita,aliquain fenfitiuajaliqua in rationali.Per gradus,exprimuntur hi dies. Nam omnia fecit Deus fimul,dixit enim faaa funt:fed explicatio gradu **alis deferibitur per Mofen,in participatione lucis&diet**

Ex

4p Excitationum

Ex Termone: Allélu ia dies ífanftifícatus.

Septenarius numerus,eft humerus nature humanae, quoad foetum in utero» & quo planetae influunt. Primo, in feptem horis femen colligitur, feptem diebus ad partum putrefcít,feptíes feptém uíuífícatur, feptimo menfe perficiturjOatus feptem antiis,adlocurionem de infantia pergit, bis feptem ut fit puer,ter feptem ut fitadolefcèrisjquater feptem ad complementumftaturæ,utfitia uenís,feptíés feptem ut fit in complemento uirium S¿ uirílítatís.Nouies feptem ad cafuni^quiefl annus «^qui eft annus fatalis,decies feptem ad debilitatem. Sicutiti uterojper numerum menfiumftta extra uterum, per numerum fepteharium anno/rum Et fic odlonarius femper eft reitera tío,poft complementum. Hic mundus fe/ptem aetatibus,rotatur in odauam.Sunt anni quibus monarchia crefcit feptingen/tfut de Romana ÔC Babylonica:deinde decrefcitSuhtfeptem fpiritus Dei, quibus mouetur fpiritus nofter,uri in Apocalypfi.furit feptem fpiritus mali♦ Et omnium confommarioeftper feptem,SCrenouatioinodaua,ut iri harmonia,quia odaua repetit primam,fed inuario modó.Eit quomodo Ecclefia regitur per diftindiones feptenarías,ut in Apocalypfi, quando feptimus angelus tuba canit ,confumatur myfteriutri.

Meníuratur tempus extriôtttfiderum,modoPaganorum & Aftrologorum.Ex cognitisin tempore,menfuramus abfcondita.Et hoc modo poíTumus dicere,quod ludæi méníurant,quíaponunt initium mundi.Exdiuinis menfuramus humana, 8C hiemodus Chriftianorum.Paganiexaftris,ludaei ex geftís ín Biblia, Chríftíaníex Chrifto.

Nulla ires **habet nomen prectfum:nam in qualibet rereperitur efientia,uirtus, 3C operárío.Per operationem,deuenimus in notitiam uirtutis: per notitiam uirtutis» in notitiam eflèntiæ,fcilícet ad notitiam,quía eft eflentiæ â pofteriori. Et denomina mus eflentiam,ex ratione uirtutis. Sic dicimus animam, ratíonetmquía repetimos ín ea,uirtutem ratiocínandí.lta dicimus ipfam mentem, quia íntelligit. Sed quíddi* tas animae,non eft nomiriabílísiquia ipfapraecedit ïd,quod ratio appræhendiuVn* de anima eft aliquid,quod habet omnes íñas íam didas,& alias innumerabiles pe/ncuirtutesjôi ignoratur per omnem rationem quidfioc fit,fic de Deo***

Exfemione : Dûs fantMcatus.

NwDfti Pulchrum

Abraham quæfiuit nomen Deí,8¿ dixit Deus ¿tur quaeris nomen meum» quod eft admirabíleícur adrnírabile:quia,nonattítigítur.Nam haec eft omnium prudentium concors feritentía,quod noméri eius non eft nomínabule,quoniam admirabile eft nóniénéiuS, in uniuerfa terrâ : quid eléüata eft magnificentia eius fuper coelos iritelléâuatés,quibeneenarrant gloria eius,& opeta eius arinunciat firmamentum.Sapiens,afcendit ín fpíritu furfum & deÓríum,fed non reperit nomen eius Sed quid ait ipfe,uideatur ín litera: quia enarrat Uifionem utri,cüm quô Déus, qui Deo fecum commorante, confortatus ait:ftultifsimus fumuirorum^fapientia hominum noneftmecum.Et poftquâm opera Dei aliqua eriarrauit,dícít:quodnomen eius eft,& quod hómen filtj eius fi nofti ¿omnís termo Dei ignitusjetypeus eft,omnibus íperántibus ín fe* Quid igitur attingit om/nis creatura de Deo C nam in operibus eius* attingit ipfum adriiirabilern,fed ipfum non attingit,Vídeiibíreperíunturriomínacoloroni,nonne in regione uifus CNam fublatouifuanoneft color. Apud c£cum,non eftcolorrin omni enim regione,quam caecus attingere poteft,non reperit colore.Eft igitur color,in regione uifus:fed non attingit omnis color uifiim,narrt uifus non eft coloratus. Eft igitur uifus, extra omnem regionem coloris, Et potius uifusindicatur in regione coloris nihil, quàm aliquid:quia nullum eft nomeri,aut nulla eft notitia iri rêgione coloris, nifi de colore, nec feiret color dicere autnomiriarêiriô éolóraturri.Et fi qüæratur Deus, in regione coloris:tuncnonreperitur,nifiquidoptimumcoloris,fcilicetubi eft omnís coloris perfe tftio QC pulchritudojôfita de omnibus alijs fenfibus. Sicut igitur ob hoc ocu/lus

fas in centró uifus, non habet colorem, ut (it omnís coloris principium, rnedium, *SC finis, $£* ita de afijs fenfibus: fic fenfus communis, nihil habet fenfuum particula/ rium. Intelledus nihil habet de omnibus ꝺqux in regione rationis ÔC fenfus font, ut fit fe habens ad ipíafficut oculus ad colores. Sic Deus, fe habet ad omnes creatu* ras Jn regione igitur omnium creaturarum, non reperitur Deus, nec nomen eius, nifi fecundum naturam illiusregionis, fcilicet fecundum perfeáfanem ultimam; in illa regione pofsibilem. Intellecftualis autem perfecftio, eft ultima, illa Deum, pu- rum in telleAum nominat, hoc eft ueritatem, 6¿ purum afte<ftum, hoceft bonum, 'ita de relíquís. Sed non eft aliquod nomen tale Dei, ut ex præhabitis patet. Sccun/ dum igitur omnem creatum intelledum, Deus potitis nihil eft, cum non firdera/ tionemtellígíbílíum, quám aliquid, cum regio illa non attíngatnífi ¿ntellígibíle. Et quia omne uerbum ab intelleduemanat, cum fitratio (uerbum enim, non eft nifi intelledfasinrationeJhincDeusperintelledum nominaturin ratione, ut quia in* tclledus attingit in fuo coelo, opera diuína, reperit fcilícetuirtutes, potentias, ÔÉ id genus, & Deum fic nominat in rationetquia nihil reperit in regione fua, decauñ* tis omaibus, acaufaprioriaItiusperfetftiuscn. Sicu{: fabrum, qui ex auro ÔÉ argento fabricat, aurifabrum dicimus â digniori. Êcquamuisuifusnonattingatnificolo/ ratumpKtingit tamen lumen, fc ingerens in uiium non coloratum, non tamen at« tingit definitius lumen, cum nonfit deregíone coloris. Ncícit enim quid fit lumen; licet fit et delecftabile & gratífsímüm fuper omnia, cum fine illo lumine, nihil in fuai regione attingere pofsit. Sicut ígíturlumen corporale, fe h abet ad ocufamcorpó* ralem: itafpiritualelumen, adoculumipiritualem, fcihcet intelleftum. Non inge* rit fe hoc lumen fpiritualementibus, & non appræhenditur definítíué, S¿ eft extra regionem intellectualium appræbenfionum, ièd cale in quo ficut oculus attingit omnia, quæ in regioneuifus funt, fic intellects omnia fuæ regionis intelligibilia^ Sic igitur patet, quod ficut oculo lumen corporale eft admirabile, ¡3¿ei ineffabi* le, fedgratiisimum, finequo nec uidere poteft, nec quicquàm uifibde eft, ut fit lu* men ipfum, per quod & in quo fit omnís Uifiotfic lumen intelle&uale eft díuínum; admirabile, & ineffabile feu innominabile, & gratífsímüm fuper omnia, **per** quod, &inquofitinteHe(ftio» Et hoc eftlumen reuelationisS¿ gratiae. Nam ficut lumen oculis reuelat colores, & ponit uifiim inacftu, qui erat in potentia: fic hocfa/ meneft lumenreuelationisô£gratiæ, reuelans intellecftui noftro intelligibilia♦ Et hoc eft fortafsisquod omnes fapientes Prophetae *QC* Sancfti, nobis in ftripturis init* nuant, quomodo reuelatione ipfius Dei folùm, appræhenfio eft pofsíbílís. **Reuela** ínquítoculos meos, & confiderabo mirabilia, delegetua, quoniam ex nobis nihil polfumus. Et hoc eft quod Salomonuídetür dicere, poftquám ignorantiam no/ ftram nominis Dcí *QC* filíj eíuspraemífit, dícít: omnís fermo Dei ignitus clypéus eft, fperantibus in fe. Ne addas quicquàm uerbis eius, et arguans, inueniariscp mendaxf Docemurigiturabomnibusfancfti&fineilloluminenihd effein homine, quod **pof fit** quicquâm uitæ haberejn rëgionefua * Nam uidere, oculo eft uiuere: fic intelli* gere, intellecftui eft uiuere. Non igitür uiuit ifttellecftus , quando hoc lumi/ ne caret. Quare hæc eft omnis omnium fapientum traditio , üt cognofca - mus, nos ex noftra pradumptione, non poffé uiuere uita intelleduali; ut doce/ ' mur per exempla angeli, Sl'hominis Adæ, qui hoc lumen, non ex gratia fed præ/ fumptione, fe habere *ia*dabant, uolentes fimilesreffe alti *fsime,* qui folus alionori indiget ad humiliationem deducamur, fcíentes omnem reuelatíónem, (éu ui* tam dari gratuite, ut illam impetremus, ita Salomon cui Deus hæc reuelauít, fc¿lí¿ cet quôdiàpicmua habetur exgratiamon aliud docuit, de modo ipfam acquirendi; nifi quod ipfa diligenterinquiratur per amorem, & petatur fícutg¿ ipfe petijt. Mit- te mihi (inquit) fedium tuarum afsiftricem fapientiam. Debet quæri cum auídítate maiori, quam qua pecunia quæritur, ô<f tunc dabitur : quia â Deo eft fijpíéntia, 8¿ de ore eius prudentia procedit. Nam omnis fapientia à Domino Deo eft. Emittefait Prophetajkicem a acritatem tuâ, ipfà me deduxerunt *&C* adduxerunt in monte fact

âufa,

¿him tuum,8¿ in tabernacula tua.Et fic fcimus,ex traditione facrarum literarum,reuelationes aliquas circa nomen Dei,ut de nomine *wTptyytwwrto*, Si alfjs diuinis nominibus ♦ Et non eft nifi unum nomen,fiipra regionem inieliedualem,fcilicet nw : quod no eft de regione intellectuali, quia nonintelligitur,ne(^ ipfum fignat Deum fecundum aliquam rationem,fed ut omnis rationis & intelligentiæfontem» *S¿* principium » Alia funt nominadiuina,fëd deregioneintelîeduaii,quonim aliqua (une nobis explicata,per uigorofos intelledus, qui Endítate luminis reuela/ tionis,præcæteris claruerunt Aliafüntnomina,<àpientum,Chaldæorum>Græco* rum, Aegyptiorum, Paganorum, nationum,Iinguarum: alía,uníuícuíufq¿deuoti uiri,qui Deum uaríenominatDe nomine creaturarum,notitia, eft nominis caula» Notítía,exintelledueft;motusratíonís,ímponítnomina.NamficutIumen,eftcaui ía colorumfnam color non eft,nífi terminus lucis ¿n díaphano)ita gratia diuina eft caufa rerum.Non eft igitur nomen omnis rei,nifi terminus nominis Dei,nam crea» tura,non eft quicquàm ex fe» Tune patet, quód creatura ut eft ex fe,non habetnomen,*nifi* nihili nomen,S¿ ut eft exDeo,non habet nomen, *nifi* Dei nomen,ficut filius hominiSjhomp nominatur. Sed quia diuerfitas términátíoníslumínis gratïæ» eft caula uaríatíonís creaturarum,ex unitate lucísttunccreatura fortítur nomen difcretfuum,per aliquam rationem,qua difeernitur una creatura ab alia- Vade non eft creaturaíbinomínabiliSjUbí ndneftcreaturarum diuerfitas,fcilicet in lamine;nec eft nomínabilis,ut eft extra illudlumen^quía extra ipfum níhil eíh neep eft nominan bilis ex termíno,ubí fcilicet terminatur lux illa, quia neclux eft terminabilis,ín alfe quo extra fe,quum nihil fit extra ípfaminec in fe terminatur, quum termini ñon fir terminus» Vhde noneftcômpræhenfibilis aliqua creatura,uti eft» Quarenominatio eius,eft ex rationedependens, per operationem diuerfàm , *S¿* de ilia fe ad uirtuz tèm reí eleuante>& ipfam rem quam nonapprçhendit uti eft,fed *ia* operatione,qug ab ípfa èmanattnoniinante fecundum rationem operis,aut aliam rationem diferetio uam .Et leías ex hoc efle,quôd fecund üm uaríetatem mo tus rationis, eft uariatio no niínís.Nómencuiuíc^reí,8¿uerum nomen,ineffabile eft; *S£* omnia nomina rationis motuimpofita,funt explicantia irt aliqua fimilicudine,uerum nomen rei, quod non attingimus in rationali regio ne.Ffemo enim poterit Íctre,quíd fit,autquod no men eíus»nífi in lumine gloriae S¿ foelicitatis fiiæu!timæ.Et fic folùm (lie qui uicerit» feiet nomen fuum>quoderíteí nouum,ÓCmanífeftabítureí,& erit talé,quod os hoz minis nunquam nomínauít:8¿ damnati,nunquam ícíent nomen fuum, 0¿morietur íntellecftus : quia uitam,quæ eft irttelligere, perdet ; & hic eft feriptus in librouitæ» qui habet nomen,6¿ideo uiuit notitia eius,quem Deus éx nomine tíofcít.Sicut Mo (en feriptum in libro uitæ, Deus dicit fenofeere ex nomine » Collige myfterium* quomodo angeli,non habentnifî nominà,quaê fonant terminum lucis,fcificecMichael,quafi fortitudo Dei : Raphael, quafi medicina Dei» hoc eft ubi relucetin terz mino fortitudinis lumen illud,aut ín termino faiutis 5 fecundum interpretationem nominumillorum.Etnonreperiunturriomina efle íntelledualíum lpírícuum,nííi quædam terminationeslucis diuinæ,Îecundum regionem mtelledhialem»fic etiam dealíjs,in luaregione Quemadmodum ín Mathematicis,ex terminatione fiiperfi/ ciei,figura nomen fortítur, trígona, tetragona, hexagona, quia totangulis claditunSicut etiam aurum,uariè terminatum in figuris,uarie nominatur: nam ñominatur calix,uel candelabrum,uel annulus,uel crater,uel quippiam fimilium. *Sic etiam* diuinum lumen,licet fit unum,ex termino tamen uario,nominatur uarie.Ille autem qui *fcit*quod candelabrum illud eft ex auro, nominet candelabrum aureum:S¿ qui *fcit* colorem iridis,ex termino lucis Solaris efle, poteft nominaret definire colorem iridis efle colorem Iucidumj6¿ hoc fecundum, eft propius exemplum. Sicut qui feíret unde effet creatura,ille fecundum lioc,nomen imponeret Sed quamdiu ignoratur nomen Dei, à quo omniainecefle eft 5»C ignorare nomen creaturx, quod eft fimilitudo nominis Den Elicias ex hoc, quomodo homo in nomiz ne fuo, quarere debet Deum,ut inueniat nomen futim iieruminam tollere de*

Liber III.

Jbet omnes figuras-, quas figurat nomen fuum,& intra fe repèiriet lumen,ficut Diohyfius docet,per ablationes afceildere'Sicut facieres coclearinligno:id enim quod uidit intelledus,per fidem inligno,antecfj effet in fenftt, factum eft præiens fenfur. Sic in hoc mundo,per ratíoném Deum quaerentes,tollimus omnia,ut Deu qui per fidem nobis praeiens eft,antecp quaeratur ratione, fiat etiam præfens oculo intelledus.Sednon poffumus ad purum lumen impermixtum , per quemcûq? afcenfcm óóabftrádíonemperúeníreffícutnó poteft ftatuanus in ligno formam,quam'priùs uidit per conceptum in intelledu,per quamcuncp ablationem pertingere, quin remaneat femper aliquid de eo3quod auferre deberet,ÔC nodum abftulrr,utadpuruni conceptum utieft,deueniat.Vndein hac uita,Deum non pofle uideri: Deus Mofi oranti,ut eius faciem uideret,reuelauiLHabemusigitur,quomodo in lumine gra/ ttæjfeulumine reuelatojeu in luce fteliæ,fi diligenterambulanerimus & quæfiueri musjpoterimusad aliquem locum perduci,ubi eft rex ludæorum, fed ipfum in pu/ rítate uti eft,non inuenimusffed ducit noslumen ad lefum,ut in puero regem attin gamus-Nam fi legimus diuinum Dionyfium,has afcenfiones aperientem : tunc re- IE mittimur ad lefum,qui eft fplendor patris.ut medio fplendoris, quem in kfu nobis fccundumhumanitatemcommunêrepcrimusjfaluemui : attingentes in puero re* gemgloriæ,hoceft,attinigentesinhominepuero,nondum apparente rege in hoc mundo,regem fæculi alterius.De nomine lefu nota, quôd omnis impofsibditas defedusJmfirmitas&ignorantia,inlefu& innomine feu notitia eius,adimplentur,finem capiunt, ehminatur.Nam fi ipfe lefus nobis innotefcit in nomine, quia faluatorttunchæceftoftenfïOjUbi reperimus omne dcfideratum. Ducimur autem adlcfum/âquàm adeumjubi in noftra natura reperimus omnem fufficientiam,fcu perfedionem,ad alj'tudínem dedudam Nam lumen quod in noftra natura , in le/ fu reperimus,non eft lumen refiadum,intelligentiam reftringens : ied eft oftenfio lucisjn quo &ipfamlucem,fupra omnem poteftatem,iiínutem,atq5 omnes inha* bitatores intelledualis regionis,appræhendimus. Non enim fplenaor eft abus, lefus quam patris,0c figura (ubftantiæ eius,8¿ ipfa lux in hypoftafi uiua & uera*Et ob' hoc illuminationes leíu,quæ ab ipfout exëplari & magiftro procefleruntqnon funt de regione mundi huius,fed de regione patris,& æterm'tatis,perquæ dudi fumus, utappræhendamus hoc nomen,ei competeretquta non effluxit in opere eius, nifi faluatio. Ac quôd ea propter ipie fit faluator,&nome eius lefus. Et hoc eft nom en, fiipra omne nomen cceleftium,terreftrium,Sf infernorum: necp eft aliud nomen, in guo eft falus.Repcritur ¿giturlefus,medicina 8¿ medicus,ad quem pertingere poffamus in regione noftra,quia homo eft & creatura, in quo appræhendimus nos in quiete,quia Deus eft.Ot ob hoc lefus dicitur3a fatuatione,quæeft creatoris: illius eiiim eft ialuare,cuius eft dare eile,& non effet faluator,fi eflet extra naturam noftra^ nobis imparticipabiiiSjCui adharrerenon poffemus. lefus igitur,eftnomen falnatorft,faiuantís nos ætcrnaliter,quoddicit»in fuauirtíKC eum cuius eft nomen,Deu effe & hominem,creatorem & creaturam. Qui igitur ficit appræhêndere fapientiam,uti Magi,6< illam diligêter inquirihdudtur lumine gratiæ ad lefum,ut ad mediatorem perueniat,fine quo incapaxefletnatura quæretis,quefitægloriæ.NomenT^ct>fà^

dicitur ineffabile/orte quia non eft nifi unitas omnis uocis.Nam *(i* rede con¿ fideríiSjt.me non eft n'rr,mficol!edíóuocalíum,tn unítaten.vru\ Sunt quatuor Hterae,S¿diciturTfcr^>^¿¿aT^,quafi quatuor literarum*Non tamen exprimitur *idoitâ* per illaslirerfis, fed funt punda exprefsionis,quaefignantur,quatuoruocalium:lcili cet ieoa*Btín Vaulitera,eft nota exprefsionísdeo:lícetipfafitu,nam o & u uoca/ les,coincidunt in radice uocalitatis.Hinc in Alphabeto Græco,noh repcritur u* Ec in Alphabeto Hebraico,non teperituro.Etitahabes fecundum Latinos, in nomi< nenw,non effe nifi uocalitatem omnemth enim, non eft litera» Ineffabile igitur eft hoc nomen,quod omnem uocalitatem in fe complicat.Siue igitur adGræcam, fiue ad Hebraicam,fiue Latinam linguam refpicias jnon aliud habet hoc nomen» quâm quôd in fe complicat omnia,per que uocale uerbü formatur*Éft igitur forma

uerborucm

uerborum.Vnde eft fórma,finé qua noti poteft uerbum trócate fierhfine enímwc» Ii,non fît uerbum, Vndé eft uerbum Dei,fcilicet uerbum,per quod omne uerbum,et iti quo OmñeUerbuntlefus autemuocaturHebraicePW>,« eft uerbum Defcum S litera,quæ dicitur Sin* Et interpretatur Sin elocutio,quafi uerbu Dei elocutum. Eft igitur feuIefus,uerbumDei elocutum,Verbum autem Dei elocutum,eft in quó omnia funt fa&a;dixitenim,et fada funt.Quid igitur *Iefusjiift* complement tum uerbi elocuti,feu faluatio et perfedioî'Quod nota,et hinc os Domini nomina uithocnomen Sed Deus loquitur per intelle<ftum,et intelledus per rationem, et ratiopertenfum.Audiam(inquitPropheta)quidin me loquatur Dominus Deus» De nomine ego,quomodoDeus dixit,ego Deus omnipotens,et ego fum,et ego íum qui fum,et Chriftusdicit,ego firm «et a. Vnde ego, non conuenit nifi Deo et Dominoïefuxquia alia fuppofita,non proprie fubfiftunt, quum hypoftafis eorum, non fit aeternitas»

Ex fermone: Sedete,quoaduftj? induamini.

CVm ínhoc mundonón habeamus duitatem permanentem,fed fimus pe. regrinantes:ad aliquid tendit noftra peregrinatio. Si igitur motus non habet in te finem,fed ih quietejmotus peregrinationis noftræ,petit finem isl pace et quiete.Etquum pax et quies ftnt terminus motusmon erit pax illa in tempore,quum tempus non fit finis motus,fed concurrat cum motu,ut menfura cum menfura to.Pax igitur eft ita finis temporis,ficut finis motus.Tendimus igitur in noftra peregrinatione,qua ut homines ratione uigentes peregrinamtn,ad pa/ cem ftabdem et aeternam,ad illam autc non ambulamus,fi per uiam defidedj carnis pergímus;quía finis huius motus,eftmaior inftabilitas et corruptio . Hinc reftat, quum in nobis motus rationalis, quod in uia defidertj (piritas fit ambulandum, quum ipfe nofter fpírítús per fibí inditum defiderium,ad aeternum etimmorta-
EM?. te feratur. Theologia Chriftiana dhquod fides formata charitateeftcognitio,cui
Cmduttia i coinciditcognüfci.EthæcTheolôgia,aliam nobis fubinfert,fcilicet coincidentiam appropriatorumtnDeo:quiafiquisdiIigitDeum,ine dilígitura Deo,8¿ eft cognitus âDeo.Quare diligere etcognofcere,tn Deo unum funt-Qui igitur diligit Deum,omne bonum confequiturtilleaDeo uiuíficatur,pacificatur,glorificatur,etítá de omnibus,quæ Deo attribui pofiuht,cum illa omnia,in Deo cum diledione unü fint.Hancarbitrordodrinam, Chrifti fcilicet,diligeretecundum poretiam fpirítus, qui poteft diligerefecundum naturam fuam,(upra hunc temporalem QC tranfitoriiim mundum,ftabilia etæterna,fcilicetueritatem et uirtqtes. Vult igitur Chriftus per amorem uitæ,tecundum quod ipfam inrelledualiter participamus, nos ad appræhenfionem fcelicitatis uehere,et omnem defedum noftrumdn feipfo fupplcre, Ut fic nobis per gratiam eius nihildefit,(quamuis pufillus grex,et ex nobis infumci entifsimi fimusjquin poflimus,eo mediante,finem defideriorum noftri fpiritus,co præhendere. Díledío fubinfert diledionem,utfitcoincidentia,amare cum amarí.Omnís itacp Chrifti termo,fiue modum teneat difciplinæ,fiue mandadíin uírtute charitas eft. (Jadmiranda dodrína>ut fola diledíone feruiamus Deo patrí,quam quídem feruítutem,magífter nobís â patre auerfis,uidens exnobis quantum *ex* nobis impoflibílem,ín *fe* ípfo gratiofépofsibilem fecít.Per gratiam igitur ,quam inip focÓfequutiíumus,fol0amore,inlibertatefpíritus,feruírepoftumusDeo.Et quac eft hxc feruítus í certe term'tus illa,eft fuprá coincidentiam oppofitorum: amare e-
spritKdlif *tenim* fie eft feruítus,quod non eft feruítus, fed libertaste eftferuíre,quod eft re-
[eruite gnareiftc eftamans teruus,quod amícus,cuí omnía nota fiunt,funt etenim cines et dóméftící Deijficferuíentes.O admiranda retributio,huíus feruítrj amorístnam tan támáflequituramansínamarOjquantúmamat*Síteliberalíteramoríeíus,ín totauir tute fpirítus,dohas:tantúm afíequerís amari,quia etípteamor.Sí igitur tantaeftre/ tributio,quâtus eftamonamor tuus,eft mefura rètributionisamoris.Ait enim Chri ftus,rémírtúntureípeccatamulta,quía dííexit multum,cui autem minus dimittitur, minus diligitlrtioamortuuseft ipfa uita feu retributio tuatquia Deus eft charitas,ec

retributor

retributor abfolntèjta chantas tua,licet nonfit Deus,quia non abfoluta,(ed tuatefl: tamen retributio,non abfoluta,fed tua.Ita quidem chantas tuà,eftuita tua * quia eft participatio abfolutae charitatis &uitae,ut fecundum afcenfum tuumíncharitatem, fitdefcenfuscharitatis in te.Eft enim amor,transformáronos amantium. Dílecftio Deleft Deum ueníre Sí manere.Natnueníre Deí,cum manere coincidit\ Sed ueni- Vwr¿ re dicitur per amorem:quía nos uenímus ad ipium^peramoremiueníread eum orh/ Mam™ nes oneratos,eft eos rend,Sí uenimus propter ipfum pauperes,flentes,tríftes,défé- ín'" (ftuoíiadípfum:adnos uenic adimpletio,áí plenitud o, folacíum. Venire enim ad Deum,eft acquirere finem defidericnum.Per Theologiam enim coincidentiae opofítorum,íntellígímus,hoc eflè Déum,quí eft iibiq? per cfléntíam, ad nos ueníre, quod eft nos ad ipfum ire, Neque eft aliud ueniretn nos uitam,quâm nos in uiram ire.Etquum ipfum ad nos ueníre,fit rios adipium ire,eft fpirítus nofter amans templum Dei ámati,& coelum empyreym eíus,á ípfe amatus,quies, caelum, & pax amantis fpirítus.

Paracletus **eft** confolator. Nam quumfpirítus nofter eft ingemifcens&ardens, spirit»^ ut ea inteliigat ôdcapiaqquæ fibí praetentata funt,fub fignis fenfibilibus : tunc con/ íblaturiquándo per receflum à fignis fenfibilibus rapitur furfum,in abfolucionem, tit fic attingat.

Dixit magiftequado & uenio ad uos. Namireab eis ad patrem,qui eft fpiritus: **eft** ipfum ueníre ád eos in fpiritu» Quare ft hoc bene adverterent,non turbarentur, et fi eum diligerent,gauderent.

Spiritus Chrifti,*ÓC* omnium Chriftianorum,fpiritum Chrifti habentium, eft fpiri tus qúi eft liber, no fubeft principi huius mundqquí eft fpirítus defideriorum carnís.Ét ficut fpirítus Chrifti, uícit múndum:íta omnis,èitis fpiritum habens Jn fpiri- i **tu** igitur Chrifti,præcipiturpoteftatibus tenebrarum, principibus huius mundi; cedunt quafi uiâi.

Exfermone:Sedere quoadiisfjj.

Sicutfpirítus bonus ina'ére,transfert fluduantem nautam,ad quietis portum, I > ad quem fine eo peruemrenequitura nos,fine ipiricu alterius mundi,de hoc mundo adcœleftem pacem transferri,nonualemus.Etficut nauta no curat, dummodo periculum euadaqnauis deftruclionem : fic nec nos curare debemus,fi fpiritu Domini,ad portum falutis ducamur,cum omni periculo corporis ♦ Et quia finé fpíritunoritransferímur,hocagamus,utípírítum bonum habeamus, qui nos ducat in terrani redam aeternae fœlicitatis,derefiduo non curantes, quomodo **ad** eam perueniamus,autcumuno oculo,aut uno pede,uel qualítercuóp.Nam meiy cator nauta,qui tendit ad montem aureum,quem in confpechi habet: non curat ob periculum,res fuas etjcere de naui,dummodo ad montem perueniar, ubi eft thefiiu rusíriexhaúribilíSjOmnemdefedum âdimplens-Spiritus,***qui*** folum capax eft amoris,tunc periqquando eo caret quo uiuit: ficut corpus noftrum tunc pent, quando **non** recipit fpírítum.Qqando enim fpirítus,anima le corpus uolés uíuífícare, fe Hu naturali uiuificante natura,corpori participabilem reddit,ôf corpus ipfam non rea pit:tunc perit corpus.Hoc quidem,quia peritinuita,in quafolum dele&abdùer eflè poteft.Nonuergítinnihílum,íéd ín eflendimodo period eft cadit á uíta ♦ Venin ta* men uidens fpirítus,uíuífica ns in fuá ratione corpas índífpofimm, pro recepríone uitæ:quicquid habet donat,ut corpus curetur uiuificabile fiat. Et non poteft mazor efledíledío in homine uno,quàm dílecftío fpirítus ad corpus:quamuís fit rebellio in corpore fecundum carnem.Sic quamuis mundus in rebellione et maligno pofitus fit,nonpotefttamëmaior díledío eflé,qu^mDeí eñadmundum,proquó omnia quçcuncp habeqdonat.Omnia enim qux pater habet,fili] fimt:fih'us igitur,eft id omnequod pater habet.Omnia autem tunc dátpater,ut mundus non pereat, quando amans dat amatum,quando pater dat filium.pater enim ut pater, quia nôn aliud quam pater,paternitas in eo non eft aliud,quâm ipfépater,non habet nifi filium, fi¿ éutanians utamans^nori habet nifi amacuni.Et hinc Deus dedit filium fuum tmige

nítumjUtdareexpnmatj patrem nihil retinuiiîê ut patrem, quód noti dederit né mundus pereat.Non mifit filium,ut iudicetmundumdèd ut laluetur mundus per eum,fie eft idém,daré et mittere.Et non mifit ut iudiceqnam iudicare habet condem nauonemxomnía enim,immunda funt in cofpedueius* Vnde mifit ut faluatoremÿ cuius eft falúare, non ut condemnatorem* Et id eo qui cred it in eum, quum ille eum recipiatihincet faluationem habebit, quia faluatorem recipit,hinc non iudicatur feu condemna tur* Qui uerô non credítín'eumjíam ¿udícatus eft* Quafi nobis uelig hanc Theologiam exprimere,quod condemnatio non eft exDeo ,qui eft faluatio^ uita,fi¿gaudíum,íedexeo,qui non recipit in fpiritu fidei filium unigenitum.Siclu/ men eft medium,per quod oculus attingit uifibile. Oculus igitur, qui recipit hoc medium ,per illud peruenit ad quierem,quia oculus quietatur,in appræhenfioneuf *ît*bilis.Sed fi non recipit medium,non actingiunon quia lumen caufet hoc, fed quia lumen non recipkur.Nam indicium quo ille indicatus eft,eft ex auerfione ípfíusíú dicatirquia lumen quod in tenebris lucet,non recipit per amorem, fed plus inhæfit amore,ipfis tenebris.Quando enim dodrinam Chriftí,quæ luxeft,nolumus intelíi gere,ut bene agamustpræferentes tenebrasíucí,condemnatíonemconfequímur,ufi in aiïècutione eius>quod plus diligimus,puta in allequutione tenebrarum,eft con* demnatio fpiritus intelledualis.Vifus enim íntelledualís,fi in tenebras ignorantig fua deledatione perducitur,condemnatur,quia eius uita eft apprghendereuerum* Sicut fenfus uifiis,eft in tenebris condemnatusíquia id aftequi nequit,in quo foelici taturaut quiefeit.

Opera mala,quia mala auertunt operatricem animam â bono,quum fe adid coti uertat quod agit. Indiuifibilis etenim fpiritus.ftcundumimpetum intentionis,ad id fertur quod agit.Quando autem uenic in mundum lux, hoc eft quando ín fpíríta tuo,oriturlumen,perquoduidesquidagendum,tu magis eligis tenebras^ nolen/ do illud eligere,quodinlumineeligedumaipicis;tedein teipfo te iudicatumcom- peris.Male itaqueagere,eftodirehoclumenvultusDomini,fuper nos fignatum, quod nos inftniitnonitaagendutrbSi enim amaret lucem intelligenti«,quæin eum nenie,ipfam reciperet.Ec quoniam lux illa eft,quæ oftendit male ada(quoniam indi cauítillafíerinondebere)male.agensnonuenítadDeumjne arguatur,et fie índica tus eft.Condemnatio enim eft,ad Deum non uenire.Sed quia kix illa ueritatis,efÈ ipfa ueritas,quæ Deus eft.tunc qui facit ueritatem,ad luce uenit,et hæc eft foelicitas. Ét in hoc aperitur nobis,quomodo fpiritus nofter,quia in eo eft lumen diuinum, ftudetoccultaremalaopera,et manifeftare bona.

Et quoniam ípírítusílle,eftídquodcótínet omniaxtuncomniainipfo, et eft uti icientia uocis.Nam ficut quidditas uocis fignificatiuæ,eft intelledus uocisdta fpirf- tus Domini,eft quidditas abfoluta omnium creaturarum. Et ficutDeusnon eft at/ tingibilis in hoc mundo,quia eum hic mundus nec fcire nec uidere poteft,quoniam eft fpiritus quem mundus capere nequitxfic quidditas rei, quæ eft fpiritum fpiritus t)ei participans, non eft aliquo ftnfu,neque in hoc mundo fenfibili attingibilisiha/ betenim fe omnis fpiritus,ficutmotus quidam.Nam et motus aeris, quíuentusdt¿ citur,cum fit motus etfpirítualís,hoc eft inuifibilis/piritus dicitur.

Spiritus,eft uirtus,fiue potentia,feu poteftas.Et ut eft «ircus abfoluta,eft Deus, per quem omnia creatafunt* Virtus igitur creariua,eft Deus. Vnde fi illam uirtu/ tem fp(ritualem,infimilitudinecorporea attingereuolumusitunc eft uirtus illa,qua- fi (gms in hoc mundo elementali,ut pulchre deducit Dionyfius, ignis conditiones exprimens5quæuirmtisdiuinæ fimílítudínem,aliquantulum licet remotiffime,ex- primere uidentur.Nam eft in fe inuífibílis,ñí folum in ignito uidetur,et eft inuifibift ter per omnia corporalia feminatus,immixte per omnia incedens,abfolutus abonv nibus cotradionibus impuritatis,irretetibilis, feperatiuus omnium,lucidus,fenfibili ter incognitus,comunicatiuus:quia *ignita* ignificat,etno minoratur.Hæc uirtus fent fítíuaomníum,eftficutuirtuscalorísínfluentíali8 Solis,omnium terræ nafcentiumf exemplum uides in homine,aaríosfermones uno fpiritu ptoferentedn eodem fer-

monetarie per uarios recepto,et intellecfton*tâ quod unus plus de fpiritu feu intelle-
du participat quàm aliusJniiitrificatara.ubi fpiritu oris uaria uafa efficit - Et quia
eft una uirtus abfoluta feu omnípotentíaitunc quum ipfa non fit multiplicabilis ,uci
eft,pura,una?& abfolutadiincoriuntur pluracteata, ipfam participantia.Plurahtas
enim,eft explicatio unitatis.cadens à uirtute infinita unitatis» Sicut enim numerus,
explícatuírtutem unítatís,cadens ab interminabili uirtute unitatis,in terminata nu*
meralemftra pluralitas rerum,eft exiens ab una uirtute infini.a,a qua cadit fcilicet ab
eius unitate infinira,in finitam pluralitatem» Participatenim entium pluralitas, mo-
do quo poteft rheliori,ipfam unitatem infinitæ uirtutis.Quare pluralitas, quantum
poteft,nititurunitatem particípare.Vndecum ordo3fitipfapartidpatiounítatiSjín
pluralitate:tùncomniaquæàDeofunt,ordinacafunt. Imo ficut unitas eft id, quod
ordinem infert in pluralitateîfic uirtus diuina,quando confideratur ut creatnx(eft
uirtus ut ad Deu pertingat) qua fi ipfum affbcfanteSjpræfentantDeOjdum huc muti
dum exit.Sicetiam fpiritus maligniipræfuntmotibus uartjs côcupifcentiæ,qüa: qui
dem concupifcentia principatum tenet,& includitomnesmotus mundanos.Vnde
dum maligni fpiritus aggrediuntur fpiritum noftrum,utfe ad extra moneat, eum
ducunnaut in regnum poteftatisauaritiæ,aut fuperbiæ,aut luxuriæ,d< his regnis
praffunt principes tenebrarum. Sunt et multacprouinciæmagnç,in quolibet regno*
îicutifuntmultæfpecies auaritiæ>multæfuperbiæ,6< multæ luxuriar,quibus fingu/
hríterpraffuntmaligni-Vndeípírítusiílimaligní,perquotum dominia hic fpiritus
pergitjipfum concomitantur,fedudionibus,&blanditijs.& apparentes bonis,uç
exutum redire non potentem,ipfum principi tenebrarum præfentent.Et ciimho
fier intellecftus humanus,non polletfeobfiiam infirmitatem iuuare,ratione aut (en
fu,ut ad iteritatem quæDeus eft attingeret,cum Deus non fit ratione attingibdis»
nec neritas uri eft,fed imago ueritatisthinc remanfit homo ignorans, & inuolutus
umbris &feducfttonibus,&fub potcftatibusiliisaeris ÔC tenebrarum. Volens itaqj
Deus in homine,quafi in natura in qua mundus eft,mM¿xfá*W<^dícatur,uníre* fi<
nirc,& perficere uirthtem creatricem,& oftmdere potentiam fuam,à faeculis abfco
dítám ¿d,infirmitatem humanam eripere de poteftate principum tenebrarum
ad fummítatemuehere:defpexít tempora ignorantiæ,&mifit filium fuum, in quo
reftautauituniuerfa,inquo credentes,renafeimur fpiritu fando,lucem recipientes
fpih'tualémdnparticípatíone lucis fpiritus Cbriftucum quo uniti, filtj adoptionis
DefSdefurredionis uitæ,in ipfo emcimur,in hoc mundo per fidem,fpem & chad
tatem,recipíéntesficfpiritumfandum,quieft fpiritus translatíónís,ínquo,de hoc
niundo,ad reghum ætérnæ pacis,gloriola fruitione tranfferimur.Nosin effeperue-
nimus,per uírtutem patris creatoris,eft hoc effenatura. Deindeper uírtutem uer
biincarnatí3poífibílkaterníilíatíonísDeiaffequírrHir,ÓChoc eft effegratiæ. VItimo
hancpoflibditatem fih'ationisaffequímur,peruírtutemfpíritusfancíi,6í hoc eftef
fegiortíE-CreacDeus hominem,quia patenadopta^Filium,in filio:inftrtm,<n fpiritu
fando,ut regnum adipifcatur.Nofter igitur fpiritus,iam difeernere poteft,^ proba
re fpiritus fi ex Deo funt,fi fcilicet funt inftigates aut pellentes ad motum charicatis,
pacis,& ueritatis,aut fi funtalrj fpiritus,utficmotumfpiritualem acceptet,autrefu/
tct.Etuidet,quomodorenafcidebetinfpirituChrifti,et captiuare fuum intellecftu
in ipfius minifterium,utfitfpiritus ac uirtus Chriftí ineo operans 8¿ uíues,6¿ ipfum
ámortuis refufeitans,ad uitamque perducens,ficut Chriftum refu(citauit:ut fic
nofterfpirituSjperinhabitantemfpiritumChriftiin eo,& eius uírtutem: in unitate
ChriftfiadoptioncmfiliorurnDdaiTequi ualeat,regnaturus in iucundiffima uita*
cum Deo femper benedido:

Venari poffunt fpiritus,cxfpecifica differentia motuum: uti Philofbphi dixe
ruhtdeintelligentijSjtotfciliceteas effe,quot orbes: tot orbes,quod uarietates
motuum in cœleftibus. Virtus enim illa quam morus explicat,potcftas feu fpiritus
dici poteft-Vnde quando in uaríjsíndiüíduis eiufdëm ipeciei,eundem inftincftutn
fpírítualem reperimus/pirícum quendamdicerepofflitnusjcuius uírtutem panici/

p3ndndiuidua.Etficcœlum,feu regnum illius fpiritus, eft fpeçies ilh, quafí orbfô cui præeft.Sicut in elementis,uariosôÉfpedficos motus feu înftincftüs eXperîmuf, *S¿in* elementaris,mineralibus,iiegetabihbus,fenfsbilibusta &. comundmusyuartosfpiritus elle,Schíípíritus (tint intelJediiales,quia fecundum ordinem unum,regulariter âi rationabiliter mouent,8¿ funcut inrellí'gentÍK feparatæ, recftrices fpècié run! feu erbium.Vnde (pedes humana Jeciindum animaíícatemjnclínatur inftíncftu animalítatís,ad motum defideri) carnis feu ammalíratis Sed quia homini prçeft proprius Sf nobilis fpiritusituncin potentia illius fui proprtj fpiritus'refifti£,& experimur in nobis dlumípirítum efle: quia refiftimus inclinationi carnis,perieiunU, caftitatem,Ô£uirtures.Vndeutainclinationem,quæ eft fecundum animatatem, fob principe huius mundi,habemus (pirirumquiefthber,altus,ôi nobilis, qui nulli retftori fob eft, nifi fefubijdat per con (enfum.Niti cur ante princeps animahtatis,ipfum in feruicutem redigere,ÓÍ fibi fubqcereEt hunc fibi fubflcit, feruiendo per peccatum defiderifs animalitatis/Veriim fi hic fpiritushominisjfubtjdt fibi fpiritum animalítatís,utfc¿ltcetanímalítasípfi feruíac,adcomplendumfua fpíritualia defide^ ría,quæ fecundum naturam fpiritus Dei praefidentis, funt inftintftus optimfadui/ tam,ôf ueritatem fpiritualem:tuncabfolutusdecorporeanimalitatis,ad coelum redit, cuipræeft magni conflit] angelus, feiiicet uirtus diuina,infinita,quia uirtus illa infinita,erexithominem fecundum animahtatem deterrà,âitenebræ erant fuper fadem terrpdta ad hoc poteftas tenebrarum,eft fuper faciem terrenaeanimatatisifecf infpirauitin ipfum,fptraculumuitae,utficnomo fecundum hoc fpïraculumuitæjii imagme Sí fimilitudíne Dei, crearas *uiueret. Vndefecundum* fpiritum illum quemi' habemus,qui fecundum Deum in nobis creatus eft: habemus naturam (eu inftinz tftum diuinam, qua abfolutideanimatate, cuín nobis poteftas tenebrarum nihit habeat,in regionem lucis transferimur,ubi eft ccelum lucis quæ Deus eft, in qud non funt tenebræullæ Edicat fob principe tenebrarum,funt mulcæ poteftates tenebrarum,qui funtadmíníftratorij fpiritus ad motum defiderq,fecundum hucmuri dum tenebrarum,qui motus etfi fmt ordinari fecundum hunc mundum,non tamis fecundum mundum,de quo eft fpiritusinre11e<ftualis,qui capax eft amoris ueri S¿ bonf3& eiusdeguftationis in fonretfic funt muid fpírítusluds,qui & angeli dicurt* tu^qaifontadminiftratorfyad participandum regnum lucis,*cui* præeftDeus glorioíus,creatoruniuerforum» Vndeftcurhomo,fecundum fenflbilemmundum,po-* teftuarietentarijUtconducaturinferuitutem,fecundum principem tenebrarumjita

babeecuftodes*Q(*adminiftratores,(ibiinftindum lucis fuggerencei,
hoc ita ordinante ad eius falutem, qui omnium uitam
UUltj& nullius mortem. Cui fit gloria
in faecula, Arnen.

Exarationum tertó libri fini»*

EXCI-

Excitationum ex fcrmonibus Roue-

rendifsimi Patris Nicolai de Cufa Cardin naliSjLiberqmnus*

Ex Termone : Ego refufcícabo cos in nouiTsimo die,

Vi noluerit uenire ad uitæ fontem,qui eft paterjnam dicitur origo feu dator uitæ,& nemo ludæorum de hoc hæfitabat.Qui hocdicit,negare nequit,quin uita ad fe trahat uiuifîcabile,non in fe habeas uitam.Quo modó enim peruenireí non uiuens ad uitam,ní (î peruitam uiuifican/ temÆquia non uiuens,non habet in feuitalem motu: oportet quod uita defcendat,aduiuificandum non uiuens,Cicut Chriftus dicit,uitam defeendiftê de codo uitæ.Hic autem defcenfus,eft miflîo uitæ,ime filius patris uitexquia id quod â patre uitæ mittitur,eft filius uitx.Receptio autem uitæ miiiæ in non uiuo,eft attra dio non uiuiaduitam.Sicuenire aduitam,comcidft cum attradíone uitæ, per re/ gulam coincidentiæmiolenter enim regnum uitæ rapítur.Difcípulus, uim facit do-drínaeutinftruatur,qiHadilígenterfeadaptat,utmagífter illi eam infundat. Et fi/ cut dodrína magiftrí,míttitur per uerbum ad di(cipulum,et difcipult ignorantia trà hitar per magiftrum ad intelligentiam,ut fic non uiuens feu ignorans intelledus,ue niat ad cognitionem uerbi:ficpateruitæ,per uerbum uitæ,trahit omne id, quod ad uitam uenire debet,8¿ diligens follícitatió uenire cupientis, feu impetus uenientiss uim facit rapiendo uitamJta trahere,aeníre,& rapere,in Theologicam coincident! am pergunt.

Chriftus eft,in quo eft abfeondita uita omnium uiuentium, ita quando de fide translatio fieri debet,ad appræhenfionem:tunc uita,quæ fuit per fidem abfeondita, fiCfpefolùm uiuarefurgítper reuelationem,ficut abfeonditum eft mortuum quo-ad oculum,tunc quando reuelatür fit óculís uiuum,8¿ dicitur in reuelatíone re« furgeredemortuisaduítam.Sic Chriftus,quireuelatoreft uitænoftræabfconditæ per fidetn in Deo;quando nobis abfconditám uitam reuelat,nos refufcitat-Nemo ením nouít patrem,nifi filius,6¿ cui noluerit filius rendare.

; Exftrmone:Exípfo per ípfum,

Idurí pauca de facratifsima trinitate,uía potíúsexercitationis ad admira/ tíonem,quám oftenfionís incompræhenfibih's Deí tríni Óóuníus.ad hunc finem,ucadípfumhonorádum & glorificandum eleuemur, oremus pro Deí grafía.

DenusDeí fumusjfpirítumhabetesad Deí imaginem formatum,qua(t femen » !? ‹ ùtæ?qiodfrudificare poteft uitam non fecundum carnem,fed fecundum eum De um fcilicet cuius eft imago.Sed non poteft in adum prodire hoc femen ex feipfo, » fed ex fublimitate uirtutis Dei, Sicut in grano tríticí,eft thefaurus quídam uegetabi lis uitæin fidili uafe,puta dementato íllo,compofíto plurimum ex terratfed no po-teft hic theíaurus prodireinacftum,uta(ftufit uitauegetabills,nifi exfublimioreuir tute Solis ícílícet Et tunc operatur illa fublimitas uirtutis Solis, in ponendo femen uitæ uegetabilisinadumtquando granum (bin terra abfeondic, et uasfidilemor* tificat,utfic *ei* non obfituas illud,quin multum frudum facere poffit. Ita quidem in nobis opus eftjfi femen uitæ fpiritus in adum,per fublimiratem uirtutis Dei,prodi re debeat: quod nos hoc uasfidile;per humanitatem abfcohdamus in terra, un/ de origenem traxit, meditando; quomodo cinis de cinere fumus,ut fic penitus non gl oriemur,et Deus dabit gratiam pracuenienrem ,icilicet imbrem humedan/ tem terram fenfibilitatis noftræ,ut fic moriatur duritia corticis,qux refiftit motui fpi rirus.Deindedatgratiam aratum facientem,per uirtutemfublimen,quæ de poten/ tía in adum ponit uitam ípirftus,ut fic proferat frudum .Et ficut non nat per folem, quinin grano frumentbuirtutemopereturuir^fenfibilisTedin agricola,qui non ap plicatgfanumSolímodiscongtuísiítanónftatperuinutem Dei, quin influat no-

tiobís omnia,quae funt neceflaria ad ponendam uitam (piritas in aâum, fi debitam applicationemfecerimus.Regulaautdèbiræapplicationis,eft ChriftusDominus, in quo ftatuit indicare mundum.Infequi enim ueftigia eius,eft ad perfedionem ue ñire per ipfum,fine quo nemo aflequi poteft,frudiSuitae gloriofum.Sublimitasuhr tutis,id efficit acftu in femine tuo diuino,quod eft alterius mfidi, quod tu mortificas in hocmundo.Nam ficut exemplum feminis graniaperit,tuncad uitam fenfibílem acquirendam?præcederedebet,mortificatio uirtucís elementa*tiuæ, quæ confiftiti®* quadam harmonica proportione elementorum in granojEt quando in animali debet animalis uita nafci,oportet ut uegetabilis moriatur:S¿ fi debet intelledualis naÍcí,oportetquodanímalismoríatur.ecfícfidebetalíquide potería educi adacftum# oportetmoripotcntiam,utampliusnonfit,fiacftus efle debet,Quare (i aliqnidalterius mundi aftequi intendimus,fecundum id quod in hoc mundo habemus,in quo eft illud alterius mundi quafi thefeurus,in uafe fidili ¿oportet ut illud huius mundi mortificetur,ut thefaurus extrahi poffit.Hincfiquisuoluerit fapiens efle, fecuduni fapientiam alterius mundi,fcilicec quæeftabfcondita in fapíentía huius mundi,can/ quam in uafe fitftilitftultus fiat,fcilicet fecundum hunc mundum.Echoc eft mortificare,illud uas fiâile mundanæ fepientiæ,ut fíe per fublimítatem uirtutís Dei, fiait fapiensinam fapíentía huías mundí,ftultítia eft apudDeum.Éxcomrario ergo cotí traríum,fcíl¿cetexpaupertate6¿mortíficatíonedíuitíarum huius mundi, oriuntqy díuítíae fpiritualeS ex mortificatione lætitiæ huius mundi,lætitiæ oriuntur alteri* usmamhícfenfibílísmundus,eft fimilitudo feu figura mundi æternalis intellectelis,quieftregnumDetEtpræterithæcfigura mundi, quia euacuatur fimilitudo 6C imagOjdum ad uerutn perfedû peruenitur. Vita igitur iftius mundi, non eft uita, fedimago S¿ umbra uerguitæjta de fapíentía,prudetia,& altjs.Quare oportet illas fimih'tudinesmortificare,qnçinfegeftantfemêueritatisintelkduale,utficdimiiïsi Umbra imagine,ad exemplar perucniatur.Et ficui laetitia huius mundi,eft imago ÓÍ umbra,lætitiæ regni Deúfic triftitfehuius mundi,eft imago tríftítíat,regni principis renebrarum.Ex tjs contjcias,quâtùm gaudrj habent fandi,in regno Dei,ôfqua/

. . D. turn triftitiæ damnati. Ad oftenfionem gloriae magni Dei,omnia id funtquod funt,-

h Quare tu homo,omniaqug tibi adueniunt,auttibiaDeodonantur:cumtaleadmirationisbonitatisDei,fufcipedicendo:mihiDeas dedit efle,ut oftendat magnitu/ dinem bonitatis fuæ in me,qui nihilfuí,ut fuauírtuteomnípotentí idfim quodfum; Fecítmehommem,utoftenderetínmeuírtJtem magnam, quando me eleuabitad (bcietatem angelorumJFecit me debilem et infirmum,ut oftendatin me fuam uirtatem,quando inmefublimia operabitur. Permittit me peccare, ut oftendat in me, uirtutemmifericordiæ&gratiæiuæ,quando ad ipfum conuerfus fuero. Permitti# me errare,ut oftendatin meuirtutem fapientiæfuse,qua me potens eft eleuare,ùî admirabilelumen,cognitionis uerí ueræ uiæ.Pcrmífit omnes homines peccare, ut omnes indigerent gratia,ut offenderet diuinas gratiarum fuarum,in Chriffo lefia faluatoreomnium.Dicpoftinnumera talia cum Paulo,permittit me infirmari,utin habitet ¿n meuírtus Chriftí,quæ in infirmitate perficitar:cum eflem primus peccatorum,mifericordiam confequuttusfum,utoffenderet Chriftus lefus omnem entiam,ad informationem eorum,qui crediturí funt illi,in uitam æternam.Et dum ficafcenderis, clamabis, regi coelorum immortali ínuífibílí, foli Deo honor gloria, in faecula ferculorum. Arnen.

'Deus inhabitatlucem inacceisibilem.Vnde nemo ipfum nidit,nec uidere potefik

*lux iïiiccfâ** ^ux excellit potentia uífus ¿ntelledualis.Secundúm hocigitur,no poteft ui *derixqaia* ínuífibílís.Nec poteft concipi aliquid fimile ei, nec in cor hominis trafiuik Igitur nec nominari poteft,fed eft ineffabilis.Quare fecundum habitatione illa,qua inhabitatlucem inaccefsibilê,quæ eft ipfa fua diuinitas benedida,nec eft nominabl lis per unitate,nec per trinitatem : fed eius nome eft fuprâ omne nome nominabile, fiue in coelo fiue in terra,licet fine eo nihil iit nominabile,quoniam ex ípfo,S¿per ip-

in ipfojomne nominabile nominacur.Et fic Deus^eft ¿pía abfoluta infinitas,

inatein

inattingibilis. Alió modo cónfíderatur Deus,ut eft Deas nofter,& creator omnín; exíftens ín mundo,ut caufa ín caufa to.Tuncquiá ex ¿pío, & per ipfum, SC *in* ípfo funtomnía,canquam caufata ín caufajficut ex caúfatisad caufte trinitatem afcendímus, ut fine eofadum eft nihíl, fed omnia per ipfum, SC ipfe tricaufale principium ;
ÔÉ DeusUnitrinus,ut eflentia fua,eft caufa omniseflcSed quomodo hoc attingere poísímus,utuídeamus Deum trinum SC unummon eft etiam hac uía aftenfus dé caufatis ad caufam,nobis pofsibile capere,nec mihi pofsibile tradere, cum eflentia feu quidditas,etiam fpecifica & contrada,fecundum fpeciem attingi nequeat,nifi per quia eft.Sicut humanitatem uidere non uakmus, per appræheniionem quiddi ratis éíusifedfolum quiaeftjápofteríori ab hominibus humanitatem participantia bus.Sic aliquantulum ad quia eft diuinæ trinitatis,eleuari poflumus,in quadam ai titudinenoftræ illuminationis, fide nos dtrigente,uc cum fpiritibus Seraphicis in fpiritu éxiftentes,da memus,Sa ndus,fandas,findas ⌋Dominus Deus Sabaoth*

Ducam uosficfiderquia creditis Deum eflë,& huné optimum, atq$ cteatoreni omnium.Sic igitur uidetis ipfum ín excelfis,quia afeendendo per omnes creaturas*, ufqj adSeraphim,adhuc ipfum nonuidetis,quia creaturaefub eofunt, ec ipfe fupra Seraphim in excelfo folio.Et licet fit fupra,eft tamen intra omnia.Licec non inhabitet in templis manufadis,quia eft omnium artifex:tamen non longe ab unoquocp eft,quiainipfouiuimus,&mouemur,& fumus. Ec Paulus alibi dicit: ipfum fuper omnes,in ómnibus effe.Et ita aides,quomodo ex ipfo,per ipfam,8¿ in ipfo funt ©mnía.Nullumtameiihórumeft,quaeattíngí autnominarí poflüntílícec fit omnia *in* omnibus Sicuthumanitas,non eftaliquis hominum, SC tamen omnes homines exipfajperipGmj&inipiafuntjidquodfontEtob hoc humanitas5nuUi hominum longe abefle poteftjquia in ipfa omnes funt,uíuuñt,0¿ mouentur, fecundum quod homines,ficutinDeo creatore,fecundum quod creaturae. Deinde uidemus,omnes creaturas omne id habere,quod habent cx dono Der.nihil autem dat, quod non habet.HabetigíturDeusomnía,quarreperíanturíncreaturá,non quod aliud habeat qüâm fc ipfum,cum extra ípfatrí¿nihil efle poflk:fí¿ ita eius habere, eft efle. Quidquid igiturreperitur ín creaturís/epéritur in Deo,hoC eft dicere id eft Deus. Sed pluráíitás,non eft nifi unitas fie paftíá¡5áta. Quare omnia plura,quæ in creaturis re pefiúntur,funtparticipatio uníuiiuírtutís infinitr,quæ *fic* uarie recepta reperitur ♦ Et uarietas modorum receptionís»üariatnomínaiDeus igitur,eft uirtus infinita,uni ca>8¿ ílmplícífsima:quae replet tótam domiim creationis eíus.Nos hanc uirtuterri parcicipatam,ièCundùm unum modum,nominamus efle,fecundum alium uiuere, lecuridurh alium intelligere,fecundam alium ueritatem, fecundum alium bonita/ tém.Itacp dicimuàDeumtens,bonum,uitam,intelligentiam,& ita de omnibus.Vn de per illa omnia nomina,quæ ficDeo attribuimus: non aliud dicere intendimus^ quam Deum efle infinitam fimplicifsimam úirÉutem.Reperímus autem fecundum hominem tria,quae quidem funt naturalífsíma,5¿ fine quibus hic mundus nori pof fetíubfiftere:fcilicetfoecunditatem,prolem,8¿amoremíéunexum.Nam cum non *Fawiiïtâ* pofsithic mundus participare uirtutem diuinam,fcilicetæternitatem & ímmoftalitarem abfolutam,quam íblus Deüs inhabicat^hinc cadens ab æternitate abfoluta, ipfam tnuarrjs modis participat,SC hícfenfibilís mundus,ipfam participat cum tem pore SCmdtUjSCfíe cadít ín inftabílítatem SC corruptioriern.Tunc nifi hæc uirtus di uina,quxficparticipati.ir,haberétiniuâeflenciafœcunditaterriâprolem,6<amorem♪ fie quodhgc tria fint ipfa fimplicifsniauirfüs,quç fuo modo à creatura participatur: no poflet uirtus illa,efle omnípotes SC naturalistic quod potuiflet mfldus ifte,reple ri eius maieftate,utfuiflethicmudus. Reperit igitur in participata eflentia müdi,fœcundítas,proIes,S<conexíoiquá trínitate,ín éffíuxu recepit.Crefcire inquit SC multi plicamini.Etideo inipfocreatore,iir in fonte èftjEfaiç ultimombí probatur^pro hoc quod altjs generatione *t*ríbuíqípfíi illa habcre.Hgcfoecundítas, proles, nexos, eft ipfa fimplex efletia cuíufcunqs reí:8¿ fórtiuntur hçc tría üaria nomina.ín fuperíotíbus SC ínkrioribuSjin genenbus3fpecíebusaetindíuíduis.ín ómni enim quod eft¿

repentur a qùô kñfecündítaszper qúod,6¿ eft proíés:& *tti qùô>& eft ftetós?* Repérít ín genere ánímalitatís fecffdítas,proles fecundum eandém,& nexus:qtiær íimt (pía eflentía fimplex ánímalítatís,íta ín fpeciébus, Vnde ín eflentía fpecifíca hiwnanííafístfoecundítas,proles,^nexus?fiintípfa humanitas;ó¿fcecundítas3 de to ta eflentía genératprol-em,ó¿ eft fecunditas ín prole,SC proles ín fecunditate ,S< írt amoris nexu,fecunditas cu prole,óí nexus ín rcecunditate & prole.Et ideó qui no minatfecundítátem humanamflícet non nominee prolem,nec nexum,nominat ta men eflentíam ípfam,quoníam ínfecfidícate funt proles & nexus.íneflentía per® íynogijwwj., feái fyilogifmí,fttnttres propoficíonés maíor,minor,ó¿ conclufio,&¡ nón tres pro- pófitíones,alíud quàm íyllogifmus.Etín maíórí,func minor & conclufio uírtualk ter,Síeft ípfa fecüñdftas fyllogífmí:6¿ minor,proles fecunditatis, quia ex maíori; explicating conduito,eft nexus utríiifq?.Vnde ínminorí,eft maíor, & conclüfiot Maior,quia eft explicatio uírtutís maioris:0¿ conclufio,guia complicatur ín ípfa,fie Síín concluftoné.Vnde fi pofltt concipi,quod maíor efetfyllogtfmus,&fic minor» conclufiojalíqua eflethæc-fimihtudo,qnâuis remota.Síc eft exemplum ín perfe WH¿ domagifterfeNam íneflentía perfedímagífterq,eftopefatío,ars,&deledatio,esc operatione ars,ex operatione & arte deledatioJEtquía fabricando fabri £¿mus:o- peratío eft fecundítas,ars proles,deledatio nexus, & eft propinquior fímilitudo^ temporalis magífterfj,ad etefnummagíftérium creatíonís.Sicín eflentía exercittj» Ah íw . eft faciens fecftdítaS:íd qá* ftt,pfóiestg¿ facere ípfum,qd* procedit à facíete,et co qd? .. fit,nexus.Ifta confíderatiofecSdítatís óó prolis,reperítur in anima; memoria, eft te cunditas,intelledus proles^uoluntas nexus,feu amor,uel deledatío.Síc in eflentía intelledus,eft fecunditas íntéllígendí,ipíum intélledíuum, eft proles,ípfum íntek lígíbife:&f communis nexus,qui eft intelligere,ípfius fecundae íntelledíuitatis,8£ íntellígibílís prófis. Itadeamore feuuoluhtate,paríformíter,& ín omnibus quaé funt,quæ aliter eflèhequeunt,ni(î ínparticipatione unitring eflentíe díuíng,ob qua partidpationem,habent naturam:quæeft fecunditas,proles,& amOr,ínfimplícitai te eflentiæ,fine quibus natura habereliopoflunt, necnaturaliur Sí perfede eflé>Ee naturæ íntefleduales,hanc unítrinameflentíamjuo modo particípant,utíneís;fe< cunditasjproles,amor fit íntelledualís,fícutín fpecie humana humanalis^&íii herbis herbaliSjñí ínelementísekmentalís.Echacuía concórdanter cum ferípturə diuína^uae nominat fecunditatem patrem,& filium prolem,amorem fpiritatà fahdum,quántñdaturnobis,afcendentesin ínucftígationeunicring dining cfícntíg proprius meó arbítratu3íuuamun

Ex fermonéíQuí manducar;

j^^Hríftus cum fit uita uiuificans,& uita noftra non pofsit fine cibo conférai , fi ' ríjipfe qui eft dator uitæ,eft æconferuator. Quare eft panis uitæ.Etquia ut eft panis feu cibus uitæ,tunc non poteft attingi nifififidetilludenim quôdui ^*—*8- uíficat/pírítus eft.Spírítus autem no poteft cognofci,unde ueniat aut quo uadat,ut habetdodrína ChrífttNoripotcftígíturattingífcíentía.Sedqüíaadfp H tumuirae,nos uenire oponet,fi uitam aflequi intendimus,0¿ non poflùmus (cientia hoc effícemoportet quod uirtuteilla hoc fiaqquæ eft fuprà fcientiairqquæ eft fido* Fides autem illa,quae attingere debet uitam fpirítus: oportet quod fit uidoríofa6¿ militans,in obiequium Chrifti,intellectum captiuans,ut fic *ffi*tuidoriofa fides uírtuofa.Vírtus autem non perficitur,nifi in aduerfitate.Quare oportet quod fides illa}utpcrfic(aturuirtuofe,00 fit fortis,habeat díffículcates5b¿ tanto piares, quâtoma gis efledebetutrtuoía.Sed fi fides cantæuirtûtisefle debet,ut attingat in fpiritu,ui- tam aeternam fpíritustoportet quodficuirtuofifsimajiinc 5c uidoriofífsíma. Qua* re âfobuiantia,quæ uíncí debent,necefle eft apparentifsíma effe, talía,qu» fita oftenííone maxime oppugnent fidem,uti eft certitud o,quæ eft in fenftbus. Quoni« am cum nihil fit in intelleau^quod priùs non fuerit in fenfu: maxime uírtutís *fidei» eft* intelledum captiuare,ut id credat,cuius oppofitu oftendít fenfus. Vnde euenit» quod Chríftusillis intelledualibusnoftris ipiritibusfe panem uitæ offert^qui per \ uidoriam

Bldoriamrenfibiliuni,reperfidem captíuatos reddunt, & indubie hoc uerum crc/. riunt)qUodíénfiis negac Quod quidem ex hoc Tolo eueniqquia credit eum quem hominemutdit,Deifiliumfinconfeqtientia huius fidei,omniacredit,quæ illeetiun* ciatô£euangehzat3tanquamuerbisDei,apudquemnihil impofsibile. Sed quanto aliquid fecundum hunc modum, impofsibiliùsttantô ad oftenfionem omnipotent tiæ ôÉmagnægloriæ eius,apbd ípfum pofsibílítis. Ofteridit aurem, Euangelicum ci bum habere uitæ eruditionem,quia uerbum uitæ æternæ;ôduftificatioiiem,ut unus fit cibus uitÇjUerbi incarnati uti euangelizantis,& incarnati uthoftiæiuftificantis. Verùm quiaad hoc,ut fide panis uitæ attíngatur,peruKftoríam apparentiæ,decon* trario fenfíbilis mundíjUeceíTe fuítomni tempore hanc militiam eiïe,ut ficut hoc pabulum nobis temper necefiariurn eft,ita Temper per fidem porenriisimam actin/ gipoiret.Obhocreceifurusdehocmundo,promifitfenobifcum efiè uelle,ufcp ad fincm fæculi,modo quo nobis fiia *talis* præfeiitù,ad appræhcnfionem uitæ conferrer.Et quia iridic maximèconuenire appræhenfioni u iræ,ïta fe cibu uitæ fpirítus,occultare fubfpeciebus fenfíbílibus,cíbucorporalegeñanubus,fciiícetpanis uim, quemadmodum cum ipfe corporaliter apparuittuerum cibum uite ipiritus gefsícoc cultatu in cibato corpore ex pane &uino5fcilicet carne Enguine* Hinc egredies de hoc mundo,nobis reliquit Sacramentum,in quo ipE Chríftus latet Tub Ienfibili bus fignis facramëtalibuSjqui eft cibus ínteUcdualísSícut dum corporaliter ambu laretdbñ uitæ geftauífín carne & Tangerine occulta tu,ùt in illis cibis,in qùibus mot Cale corpus aftèquiturjCefedione défi ciente corruptibilis manne,etiam fpïrïtus per fidem,aftèquatur *cibu* incorruptibilis panis,deccelo defcehdèntis'utfides fit, quafi fpiritum fuo ferùorein paneuiuumintjciens,utinuita uiuat,ficut ftomachus in fuo feruore eft cibum depane corruptibilis mannçattrahens,ut reficiatur.Quapropter uti ipfe erat qua fi à patre miflus,magifterin uerbo uicx,quod habuit,cibum uitæ mi niftrans,& fe cibum offerenstfic mint Apoftolos *dC* difcipulos,arqj eorum fucceflb reSjUft^ tn finem fæculfquemadmodu ipfe mííEis fuit aparre, ut ipfi in uerbo uitæ,cibG uitæ míníftrarent,& ípfum ut uitæ cibu,in corporalibus cibis oftèrrent.Eg ita uídes,quomodo ín euangelízacíone miníftratur uitæ cibus,ficut in obhtíone.Ee eft tanto perfedior enágelízatíotquaco ípfa rriagís fradífícat,¿£ fæpèin ipfa eftdulcíTsima oblado,myftíci corporis Chrifti'. Cauíámínftítuuoniscangamus.Eceft úna tadaínpriiKipíOjfcilícetjUtfic *ita* Chríftus nobífcum,ut perfídem,uitæ alímeñ CumhaurireuaJeamüSjfcilícequt cum fît nebí feum ut hoftía iuftificans,quæ data eft pro mundí uTta,modo quo attingi no poteft per fenfumíúítam exfortí fide,íñ obla/ done inuífibilís hoftiedn uífibílíbus fignis côtentÇjhaurireualeamus.Aliâ cáufa ínftítutíonís elicit,quæeft fingularíter notanda:fciUcet,quod Chríftus accepit pane; gradas agens,fregit,deditcp diícipulís fuis, dicens : Accipite comedite, hoc eft corpus meum,quod pro uobts tradetur,hoc facite in nieam comemoradonemiuo* lens oftcndere,quod corpus fuum uerum tradendum.eratproillis,utfcilicetipfis ut ram darct,ficut panis ille,quem fecit corpus ilium «fuit unus *díuifus,6¿* pro quolE bet,&quifqjexeocomedens refedus,fc de calice. Vnde ficut Chríftus uita uiuifi/ cans^totiicorpusfidelium in unitaceuitæunit,utipfe fituita,S<fïdeles corpus: ficut inftituithocSacramctumjUtin ipfo ipfe fit cibus uiræ,Ô£ participantes de uno pane, unum corpus Cb ríJftí,de uno pane uítprefedi.Vnde uohric Chríftus,quod in memo riam illam,quod ipfequi uita eft,pro fidelibus traditus eftrpahis cofecrari deberct5ct tradi fidelibus. Ad fideleigitur requiritur,ut de corpore Chrifti participet, quod eft infacramento panísiutfeficfateatürmemoriátradíríonis Chriftipro eo habere, hocinunítatecorporísChdftimyft¿cí,iñquocorporeexi(lcdo,participat de pane fidelia,et fimul cii illo corpore myftico in unitate Chrifti,qui in facramento participatur.Non ením fufíícit diledio proximi,nifi illa fitetia in Deo,nam res (aeramenti eft denecefsitatefaluds,fcilicetutfis contínu¿inunitatecorporis Chrifti, âf *capitis* fctlícetChríftí,alias no potes efte in qita.Deihde oportet ut huius unitatis (aeramen •tfi recipias,ut ore oftendas,te credereincorporatioue tale,elle de neceí sítate falutís;

Excitationum'

Exfcmione-.Memoríam fecit mirabilium*

W"Ntrauimus omnes de exteriori muado,in domum Domini ad intra,cum cam I panarum pulía,accefsithus omnes ufqj ad altare* omnes ibi factamentum Deo I patri obtulimusîomnes tti Chrifto immolati : omiies ad ípfius communionem admiisi,& facramento Euchárifttíserefedii.Hæé quidem egimus íenfibíli motu, uía fignfcfed quidhæcfignaftgriificent,quaifunt mirabilia,& cuius memoriam aganc,ÔC quis fit ipiritus,qui itib his lateat penfitemus: nam non aliud,quâm fidei no itræ íígnificatíOiSícut enim fénfibíle fub fcnfibílibus fígnis,Chriftum pórtauímus: ita quidem ipfum fpirituaíém fine fígnis,ín nóftro fpiricu portandam efie * credere debemus. Debet autem fpiritus>in cuius medio Chríftus,qui lux mundi eft porta* tur,(acer efie,uti iacerdo^geftans fignum uidoriae militiæ Chrifti, qu-e eft uidoria fideijmundúm uíricens;debetc$Iuceré,utardentes candelaria amore puro, 8¿ lætttia fpirituali.Non enfin habitare poteftfènfibilis uita,nifi in laetítía,ficnecuíta fpiritualis,nifi in amore feu laetitia fpirítuaIí:6Cfigna huius laetitiac^fiint munditlæ,cantícúhymni,affociatio,décor,infequi ueftigia Agni defiderâtium.Deindecuminecdefiam intratur,credere debemus,nos de hoc mundo ad coelum, feu Dei habitaculum fandum & mundum ornatifsimum,plenum odoribus fandarum orationum, cum laetitia pulfu campanarum intraturos, ufque ad altare, hoc eft ufque ipfum Chríftumjquíefthoftía,altare,&íácrifícium:Óííbí nos oblaturos Deo patriChriftum,qüi in nobis eft,& nos ipfos in illo:SC quôd Deus pater hanc oblationem reci píet,6£ nos ípfius in Chrifto Iefu,fuaecommunionis participes faciet,& aeterna uita reficiet. Efcam autem fpeinoftrae haurire debemus, ex memoria,mirabilis inftitutionis huius facramenti. Nam huius íacramentí infticutio, ita fada eft per Chri/ ftum,quod panis in corpus Chrifti,óíuínum infanguinem conuertitarpro efca fpi rituali,fub fpeciebus fcnfibílibus. Hoc eft enim omnium mirabiliumexcdlentifsimum * Fecit Deus omnia mirabiliter ,& nihilomnium eft,in quo (fi confideratio figatur) aliud quâm admiratio,finaliter reperiatur,ita quôd ficut Deus nofter occub tus eft,ita fecit omnia omnium entitatem occultam,ut nihil uti eft,fcireualea/ mus. Inter ea autem quæ fecit,funt aliqua de quibus uulgus fingulariter admitatur, fcilícet quomodo femen fubito in bombyces conuertitur, fuperueníente calore : quomodo uxor Loth,ín ftatuam fubito fituerfa:quomodo fontes,ligna,corium,fii lapides uertant:quomodo ftomachus, panem in carnem ôC uinuminfanguinem: quomodo de cinere fit uitrum jquomodo ignis de pyrite, íubita percuísíone egre* ditunquomodo ciconia in ouoî quomodo mons in oculo auiculae rquomodo in qualibet parte fpeculi mundus,ficut in toto fpeculo fuittquomodo arbor in finapis granotquomodo omnes homines fc Adamjquomodo Adamas trahitfcrrfi,0£ab/ foluit à grauedínetquomodo idem uifibile in multis oculis,& ide audibik, in multis auribus:8£ una anímalitas,ín multis anímalíbus:& una humanitas,in multis hominibus *i &* una candela,infinitas acccndfcfine fui dímínutíonexSífons femper a/ quam mtniftratj& ex flore,apis mei fugit,aranea uenenum : Sol,foluit ceram, induratlutum. Multa funt horum mirabilia in mundo,& in teipfo habes confimilia: una eft in te anima uiuificans corpus,tota in toto,^ in qualibet parte,widens ín oca lo,in aure audiens,in ftomacho digerens & tranfmutans ⧫ Sed mira bilifsimum eft, quôd creatura, fcilícet patiis conuertitur in carnem Chrifti, hoc eft in totum Chriftum,Deum S¿ hominem uiuum animatum,^ uinum in totum Chriftum,fcilicetin fanguinem,&hincconcomitanter in totum Chriftum:ita quod in uirtute uerborum,pcrfacerdotemcum intentione prolatorum, Chrifto operante, talis tranflub* ftantiatio fit panis in carnem Chrifti,quæ non eft fine fanguine,anima,& dei/ rate. Sicut ín nobis operatione anim-r noftrat, per calorem ftomachi,panis conuertitur in naturam fiibftantialem noftram, fcilícet in carnem,quænonftat in nobis,fine fanguine 8¿ anima. Sicut autem potentia uirtutisnoftræ,non eftnifi fecundum menfuram in hoc corpore,cum calore naturali ftomachi, hanc operationem faciendi fcilícet panem uita carentem, in uitam tranflubftantiandi, utfic

ütfitUlüâcaroránfibiiisiitainpotèntiàuirtutis Chrifti, qiiae íeft plehítüdo uírtutís, omnium uirtucemparticipantíum,eftín uirtute fcilícet fpírícualtuerbí,fubftancíam panis ab omni quantitate ÔÉaccidente feparatímíncelleAarn,in carnem Chrifti,pâ ríformíter in fuá ueritate pura fubftantíali íntenedam3conuertendi,íta ut fub acci/ dtntibus,fítcorpus Chríftíuerunvotumía tota quacunque hoftia,8¿ ín qualibet parte eíus.Et quoniam folo intelledu,qui denudat fubítátíam ab accidentibus,fub/ ftantía pura attíngíbílis eft,licet non uti eftîfic folà fide,quæ eft uírtus intellecftaalísj hoc eft attingi bíte5et nullo fcnfii feu ratiocinatio ne. Hoc eft admirandum factamcn tumjdans nobis efcatXijUt fimus firmi et roborati ín fpe,quam à Chrifto habemus, fcilícet quod ad filiationem Dei,in ipfo trahfmutemunSi enim fubftantia panis et uíníincorpusetfanguínemChrifti,perChriftum,medioíacerdotís poffunt tranfe fubftantiari3abfque hoc quod Chrifto quicquam accrefcat,dum fit confecratio, autdecrefcatjdumficfumptioifortiflimaroborationeinhacefca firmamur, ut fpera re ualeamus,fubftantiam noftram corruptibilcm,perChriftum poffe transferri,ad Chrifti conformitatem,ut fic in unitate cum ipfo, sternam uitam affequamurO ef ca admiranda,quantum Içtttiæ gaudij,fpei noftræ ínfundísíquoniam eo ríos du/ ciSjUt confortati fuper omne creatum afpiremus,ut non fatiemur: nifi fuper omne huius mundi deleAabile, fuper omnem pulchritudinem coeli et terræ, et eorum quæ in eis funtjinChriftiformitatem transformemur.Nam quid eft conuertere pa- nem in te3nifi ce in panemiquando enim tu Domine panem in tuum corpus conuer tismonne tuuitam pani tribuisî'Nam quid eft panem in carnem noftram conuerti, quàm animauiuíficandoín panémdeícenderec'Sícigitur fpes mea Domine, firma- mentum,8¿ refugium,tu cibus S¿ gaudium & panis uitæ,in uitam conuertimur,no quidem in uitam,cui quicquam uitzdeeffe poifiufed in uitam intelleclualem,om* nem uitam fenfibilem& rationalem ambientem, omnem lætitiam et omne gandí* um in fe habentem.Et hoc modo efcamfpcimeæ,reperio ín memoria mirabili, hu> ius facramenti.Dedic nobis efcam ipfum tim entibus,in pabulum amoris* ! pfe Do- minus nofter,nos ufque ad mortem dilexit,0¿ uitam fuam tradídít,ut nos uiuifica- ret*Viuificatio autem,per efum & potum conferuatur,hîc ín mundo peregrinante bus.Vnde quoniam ipfeDominus à nobis recelfurus erat fenfibiliterj mémorisai reliquit dilecftionis fuar,qua nos mortefuauiuificauit. Hincutomni^maxirnc atq$ perfedifsime comp!erec»qu« maximus amor exigere pofsittpofuic in potentia fu<> rumdífcípulorum fequacium,quos ufque ad finem dilcxit,id eft fupreme,ipfum intjsprçfentemhaberequg principaliaiuntuitçalinienta,fcilicecin pane tritíceo uínomt fic edetes 8¿ bíbences:fenfi bilí maftícatíone,& calicis fumptíon.e,6¿Chri ftutn facramentalicerpræfentemhabentesiiugemmemoriam gererent mortisfenfí bilis Chriftiíct ínteHeóhis appræhenderet,quomodo fpiríualís uiuíficatio,nobt9 per mortem Chrifti data, conferuatur, cibatione intellecftuali fuijpfius,ut affeefttr auidtirimojCibusuitæampledteretunEthinchæcefcaamoriSjfûilicet memorari mí rabilíum operum3amorísmaximí*Cuíus enim amor,non nutritur ex beneficentias qua maior effe ncquitdn illo nullam efie uitamfpiritus,qui a mor eft,neceffe eft.Níí runrdiabolicæSalarnandræ,quæignenoncalefiunt* Ecad hoc ut vos qui ligna uírídia,6¿ mortuicarbones eftis,plærunque per infuffladonem fpiritus Domini,per meindignifsimum inftrumentum3pofsitis charitatis efeam guftaré, rememoratio-* nem facía largitatis ÔC beneficentiæcreatotis^&Domïninoftrifefu Chrifti. Recogí tanda funt autem,primónaturæbeneficia,quibusuíuímus fumus» Deinde,fuper naturalia*8i enim crederetur Deus dator,6¿ cognofceretur,quomodo poflet nodi- h'gic'vnde mortiferum gelicidium,!! creditur non amaturi dæmones credunt contremifcuntjed non amant* Diabolica igitur eft fides, credere non amare¿ Quis non diligeret eum,qui ei oculum donaífet i cür non díügítur,qui dedit effe Uiuereiquis es tu,nifi aceruus cogerles dono riíDeíiquidhabesiqc? non accepi/ ftíihinc non es nifi rogus fiue aceruusígniuardentífsimus beneficiorum Deí,duni eaquachabefc enumcrasjtnultas amoris faces competís;fi non ardes^mírabíle eft¿

Agendé

Attéde ín te ínftíllatüm dtaboli uenenStquía tótus ígní$,£¡*1 ígidiis eft ín te & gelatus. Ecadhocutcakfías nonperfuncftoríe,feddurandoetperfeuerádo,medítare.Quomoao firexmaximus,totamlatiiTimam familiam ad boc ordínafíct,uc omnes tibi grate placeant,et Omnia diiponant quæ tibi tribuuht,uc benê et læte uiuas,imo et ipfemetnonceiTaret,per fèipfùm continue tibi affiftere,te protegere, te conferuare» quietteuocarutadhæreditatem regni peruenias,imô non regnum, fed feipfum mercedem tibi offerret,(i uelismonne hic rex,merito â cefopraomnia,ex toto corde diligendus effetcVide igitur,quid imperator coali et terrg,tuus creator tibi contulit. Nonne omnia quæ in ccelo et iri terra funt ordinauit,ut tibi fermant? Alpice enim ad terram,ipfa eft quafi promptuario ; de quo educit tibi Deus uicftum et ueftitum, uinurn et granum,animalia,oues et boues,et iumenta,ut ipfa te pafcant,te ueftianr, te uehant.Reípicead aquam,quanta tibi affert feruitiain pífeíbus, lotionibus, ue ch'oníbus,0¿ liuíufmodi,qu¿pene funt innumera; Ad aerem,quoad refpirationem, quoad refécftionem ípirítus,item quoad uentúm qui purga ter ducit per maria,quo ad nubes»pluuias,quibus terram fozcundarQuid de igne? quód remedia contra fri/ gora,Cóiltra cruda,8¿ mille affert nobis commoda. Quid dé fble?qui eft lucerna diei pro teetbefttjs,qui fructus maturat,aerem temperat, germinantia edúcit. Quid de ftellisômnibus?quæ omnes concurrunt,ut influant ad tui fubfiftentiam. Quid de angelis?quoad cuftodiam & protedionem â malis aduerfitatibus, quoad dire/ ctionem in bono.Quid de fandis?quo ad interceffionem & impetrationem, apud principem Deumtomnia enim propter te,imo et ipfe infernus,ut terrendo te à malo retrahaqutin tepeccantibus iuftam ultionem retribuat,etfpírítus maligni»uteis lentantibus uicftor coroneris, et <in aduerfitatibus,uidor uirtuofuscomproberis» omnia enim tibi conferunt.Deindea(cende ad dona gratiæinfinitatquoniam teuo cauit ad uitam intellectualem xternam,in ipfo qui eft uita,poflidendam: et ad hoc» ut illam coníéquí ualeasjfadus eft ho ttto,fe omnibus fubíecít,te ínñruxít,deduxitqueperuias rectas. Tandehl tibiuéritatem oftendit,per mortem luam ípíám confirmando,et per milltos tefteá,qui in fanguine fuo,teftimonium ueritatis tibí ofté* deruntEtquumde hoc mundo exireuellet,ipfe qui (ola pura bonitate te creauít, folo puro amore ut te exaltaret,humiliatus eft ufque ad incarnationem et mortem, étiam qui conftítuit pro fummísdelíttjs efle tecum, ufque ad confirmationem. Aícendítj Utpromiflum adímpler et,quoad faluationem inbeatítudíne gloriofa.Paritеret remanfic tecum in hoc mundo,ubi ueritas non attingitur,nifi in figura,eo mo dd,quo in hoc mundo participationem communionis fui,tibi facere conueníebat, fciiicet fob figura fâcramentali,ïùb fënfibilibus fignís, ut eo ín patria, fecundum illius regni uitae habitudinem,ficuti eft»frUi ualeasiS hic in hoc mundo,fecunda hu iusmundiconditiônes,infiguraetæriigmateîibifcilicet3perappraehenfioneipfius» qui eft uita per aperta uífíonísíntuítíonem,hoceft per purum et clarum, abfqjænig mate,intelledum ueritatis»qoam íntellígere»eft ei uniri in uita æterna.Et hinc,per fi dem hoc eft per dono, quo intelledus íuprá feín xnígmateattíngít uerum,fub ipe/ ciebus pallíatum.Nam intelledus nofter, non uídet uitam in pane et uino, etiam corporalem»(ed ipfam(naturaducente)fcitibieffe,S£recurritadina pro refettione, ÔÉ dum per fidem ad panem et uinurn pro refectione uitae fenfibílís recurrit,íb¿ refe ¿tionem reperit»quo natura duce recurrit»et non in altjs omnibus, quia ad illa non ducitur.Sicnonuidetin pane coeli uitam coeli, fed per gratiam fidei ducitur,ut ibt quaerat refectionem (piritus,etibi eam reperit. Hic igitur maxime paicitur charitas (piritus noftri. Nam dum praemiffa recolit,acDei immenfam charicatem,qua nos ante dilexít,&nondefíftítdklígere,íedíirie intermiffione continuat,& non diligit nos propter aliquid , quod fibi defit *8C* nobis adfit^quum ipfe fit, ipfa fufficientifsima & nullius indiga bonitas , *&C* non diligit nos etiam ut diligatur, quum *fit ipfa* charitas i hinc tunc non deferir diligere nos, quando fumus derelicfti ob (enium,ob infirmitatemob paupertatem, ob mortis horrorem, imo femper æqualiter nos diligit, etiam quando morimur» fumusabominatio om*

nibug

híbushómínibus,non definit nos diligere,quum eius efle fit charítas,& eius eflè eft çius operadjhüic fi eft, diligit. Et quum ira nos diligatjemper gratiam largiter donat,fi acceperimus eamtfemper mifericors,fi petiuerimus mifericordiam,ipfe refit/ gium noftrum,ipfe fubipèciebus facramentalibus,nos fine differentia,Canos & fnfírmos,reges &feruos,diuites depauperes,fapientes & índodlos paícít,uifítat, con folatur,ftudíofo imperio amorís,quo nos amar,fpiritum noftrum in fuum fpiritum amóris conuertere,ficutimperator,uoluhtatefuauoluntatem fubditi quem diligit, ínítiam uoluntatem transfert» Et huius translationisfacramentum charitatis3ubi uerbo fubftanciam panis in corpus fuum transfertjnobis fummum memoriale in/ ftitqit.Quis igitur fe poteft abfeondere â çalorè eius *t* nullus enim, nifi fpírítus,diabolico portento frigiditate infinita mortíficátus,6¿ínfeníibilisSCímmobilís,ucgerumdiflblubile,tanto fulgore lucis non poteft non illumsnari,tanto ardore non poteft non calefieri,tanto amore non poteft non. inflammari, tanto liino facunditatis non poteft non inebriari, tanta fuauitate cibi nón poteft non refici,& tanto bono non poteft non bonificari.Sic huius facramentímémoria,efca eft admirabilis fideij quia Deus mifericors ipfum inftituiheica eft admirabilior fpei, quia miferator Dominus,fubftantiam panis incarnem>& uiniinfanguinemfuumtransferendum inftítuít»Efca admirabdifsima charitatis,quiaDominus omnium, creator Q£ largitor omnis boni, in memoriam dde<ftionis,quanosdilexit,inftituit. Pafcamurigitur hoc cibo uitæ,ut in uitam perennem transformemur,ubi regnat uita,fine morte, iri âeternitate,Amen»

Exfernione: De Sacramento- I

CHriftus ait,qui me ínueniet,ínueniet uitam. Venire ad ipfum, eft hoc opus Def,quo creditur in eum» Nam uenire efurieritem,adreceptionemrefcdionis uitæ:eft amplius non efuríre,fi refedío eft índefícíens.Illa autem refedio eft indeficics,quæeft dita per fe.Sicut fi infrigida tus efurit calorem, & uénít ad ignemiquum calor in igne nunquam deficiat,ille amplius non patietur ¿furiem caloris»Vita Chrifti,eft ficut calor ínígtiejeii lux in Sole.Et fícuc omnis ca« lor,in calore *ignis* recipit indeficientem pafccntiam,ut nunquam deficiatjita omnis uita,in uita Chrifti.Nam panís>quí de codo defeendit: datuitam mundo. Sicut calor ignis,eft complicans calorem omnium calidorum:fic uita Chrifti, eft complica» üítam omnium uíuentíum » Et hoc eft donum uitæ Chríftí,quo mundo uítam do/ nat,quod eft explicado compafsíonís.Sed etiam uenít Chríftusmt abundantius ui* uant.Hæc eft alia uica,quam gratíofé donat uíuentibus hominibus,ut non folftm uí úant uita naturali,per quam funt humaniter uíuentes, fed etiam uita diuina5fecun/ dum fpiritum ín imagirieDei,homini infuium 8¿ infpiratum.Et uttalem uitam donaret,ueritas uitædiuinae,de coelo altitudinis, defeendit in uitam imaginisdiuinac, homínís:utficuitanérítadsjínunícateímaginís,poflet accedentes, eandem imaginem Dei habentes,uiuificare.Sicuc quum ignis defeendit de altitudine fuæ incompraehenfibilitatis,ad ignibilelatens in ligno,quod quidem ignibile eft,in fe habens imaginem uirtutis ignís,occultatam ín lígno,0¿ dum fic defeendit,ut ex igne & ignibdi ligno unum fiat,quod ex igne ligno furgit : à tali ardenti ligno, da ri pote ft ardormultis lignis5imo omnibus mundi huius lignis,fi appofita fuerint. Tali quidem fimílítudíne1uíta diuina unita humanitati in Chrifto,uitam dat hominibus,qui uenerintad Chriftum,etiam fi uenirent infiniti.Hæc duo : uidere fenfibiliter hominem, credere illum efle Dei filium,eft donum Dei,mediante quo confequicur *talis,* ut habeat uitam aeternam .Videre etenim fenfibili uifione humanitatcm>& crede r£ filiationem Dei,non poteft nifi dono Dei eiïè.Câro enim &£ fangtus, non reaciaûeruntPetro,ut ChHftumDei filium crederet,fed pater» Et híncillícuihocdonatum eftjUita aeterna donata eft.qug eft hoc ipfum diuinum donum.Habetur etenim hita diuina in fide,per donum fidei tale,ut fie idem fides,& id quod creditur, idem' fit habere,non erjci,non perdi.

Ad me igitur attinec,qui fcio quæ fit ueritas uitse ,qux fide habetunut ita fide'

abfcondttar

abfcondita in uíatore, in nouífsimo die peregrinationis reuektur, quae erit refu' fdta río. Sicut ignis in adu in ardenti lignojgnem abfconditum in pu tentia lignis adhuc uiridis & uegetábilíter crefcentis, póftqüám lignum cxcifum eft^ÔC fubltradum de uita uegetabili,8< appofitum eft igni,ducit de potentia in acftum,ut fic reue ktur abfconditus ignis* Vt hoc ïïr abfcohditb reuelare^quod eft refufcitare.

Refedio uitæ ipiritualis & intelkdualiSjnon prxftatur in pane,fedinuerbo Deijficut intelledus docibilis,hô papyracea cnarta paftitur,feduerbo magiftri,ut uiuatintelledaaliter.HicpaniSjCjui hanc refèdionem præftat, eftqui defeendit de coelo,ad hunc finem,ut de eo manducas non motiatur.Nampanis de coelo defeen/ ^iens,habet indeficientem refedionem^daugentemcotinue uitam,ficut uerba magiftri,continue uíuifícant adaugéndo íntelledum di(cípuloru,utaít diuinus fèrmo. Audiens fàpiens,(àpientior erit,maxime quando inexhauribilis eft dodtina magi* ftri.Vnde quum panis cibalis materialis,nô pofsitièmperadaugereuitam, imo nec femper reficere aut conéruare^&ob hoc finaliter uita deficiat fenfibilis:contraríum agit panis íntelledualís,quí femper adauget uitam intelkduakm,in lætitiauiuacitatis,nunquam moritur fpiritus intelledualis,qui tali pane indefinenter reficitur.

Panis qui femper reficitjion eft panis,in quoeft uita in potentia, ficut in pane triticeoquinonuiuit,fedinpotentiahabetuitam,qu3e ex eo elicitur,per uirtutem uitaliscaloris comedentis.Sed Chriftus qui eft panis,quifemperreficit,de fe dicere potuit:Ego quifum talis panis,fum panisuiuus,quifcilicetadu uiuífíco,S¿educo de potentia inadum.Sicutígnísinadu,educitdepotentiainadumignibile,6¿ín/ telledus ina du in magiftro»educit de potentia in adum,t'ntclledum docibilem di/ fcipuliVtficintelligamus,panem illum non tranfire in fubftantiam alid, ut in pane ma tetialüfèd potius hoc fecretifsime aperuit,fcilicethunc panem manducare5cife manduCantemfpiriturn,tranfireinipfum,ut fic manducare coïncidât cum manducari,quod eft fummopereconfiderandum. Chriftus miflus â patre,fciuit quibus pater dédítútcredant,6¿in hoc eft alta confideratioprædeftinationis.Sedquum dare coihcidatcum uenire,ut illi à patreficdatum,quifideuenitadfilium:nemohæfitarepoteft,quin fîbi fitdatum.Sed quantum in eo eft,uenireaccekrauiti credere cíenim,nemini eft impofsibile. Non igiturdeeftdonum patris accédentkuti ígníseft calefacere,^ ex dono eius eft,utomne frigidum calefiat, SC nihil calefit nifi dono eiusjtamen omneidquod acceditadignem,hoc donum calefadionis confequitur, ut nihil omnium hoc dono pnuetur,nifi id folum quod non accedit, ha nos admo/ netfcriptur3,accedereadDeum,utinuminemur.Tranfite(inquit)admeomnes,qui concupifcítísme,S¿ â generationibus meis adímpkmíní.llle autem quiicit quodin homine eft,QC cui uia homtnis,uique ad finem præfenseftxognofcican accedat,an non,ut per hoc donum patris,datum uel non datum,uideat. Hic ab inhio, in pondo feu momento compilante omne tempus, 3¿ periodum hominis: fcitan & qui credentes.Etnon currit uita hominis,fecundó m hanc fcientiam, quafi (cientia quae eft infallibilis, fituitae periodum praeveniens : fed nec fequítur Icíéntía periodum, quafi fcientía ex curíu periodi,à parte poft oriatur,fed ábfqj príorítaté pofteritate,fcientiaeftcumperiodo:Iicetperiodusfecundum hunc mundum fit in tempore quanto,fcientia fiipra hunc rriundum,fit fupra omnem temporis quantitatem.

ElcÆicj. Credentibus,hoc Dei donum iuperuenit,utcognofcant.Cognitiointelkdua/
Pra¡fc¡cfitM. lí§Peft delecftabíliísímum omnium defiderabilíum.Éttántó quidem illa cognitio defidetabilionquanto pro puis accefierit ad puram Veritatem, quæ Deus eft, ut hæc fît felicitas fùmma,Deum altifsimecognofcere. Quare maxima efthæcconfolatïo Chríftíanorum,quíapetfidemín hac uita eleuantur,in Del cognitionem,uti Apoftoli cognoueruntChriftum Dei filium,modo quoin hac uíta,médíantefídecognítío crefcít,quouícpin alia uítá ueníat cognitionis perfeeftio. Et uerè potuit Chriftus Apoftolis fuis díceretSícutperfióc quod ego iios duodecim elegi,no eftis omnes tales,quales ego uellem nos efie, quum unus üeftrum fit diabolus, fic quôd eledh'o mea no abftulic â uobis,quin potuiftètis iuxtà libertatem arbitrq,aliudagere § id>ad quod

^uoduosélegftfic a contrario,nemo putare debet, fe nonpoifè ad me ùenire,propter meant præfcientiam Sicut enim eledio,no tollit arbitrtj libertacjemtfic nec prae fcientia,quamuis SC hoc nerum fit,ad me uenire fine dono patris,tremo po teft.

ExfermoneiVrmanifcftctur.

AVguftinusfut ïn Poftilla Iordani reperitur)dixit,ex Platonicorumlibris ha beri Euangelium loannisiln principio erat uerbiimxiifcp hic,Fuit homo mif (us â Deo,quia illa uerba ibi non habentur.Sed bene legitur ibidem, & hominis anima,quamuis teftimonium perhibeat de lumine: nô eft ipfà tamen lumen,ita loannes Baptifta,eft ut hominis anima.

DiciturdegemperMofendatam/edgratiam ÔCueritatemper lefumChriftum fadam.Quod ertím per Mofen datum eft,ut fierertperlefum Chnftum fatftum eft, fie ut non fit opus,ut amplius fic fiat* Et fit Chriftus completio legis,ficut ueritas completio figuræ.Et fic in completione kgis, irt Chrifto gratia Ueritas nobis fa/ da eft,qui ad legem non aftringimurxquia fi Chnftus in nobis eft, in Chrifto eam adimplemus,cuiusgratiafàluamur. Vnde per hoc loannes parans plæbemperfe- (ftam,in prxdicando baptifmum pœaitentiæôf remifsionis,uchomines faceret gra tiae huius participes,S¿iegnum Det annunciansillis,qui gratiam Chrifti adepti tue nnruegnumccelorumufqj infuu tempus incognitum, pofuitin notitia hominum, «3¿uias oftendit ad ipfum fcandenditales;quodfe,regnum femper abfconditum,oc cultareamplius non ualens,rapiatur quafi idquod uim patitur ; quia uiolentí, ardentes indefideriOjpcr uias quas loan nes oftendit pergentesjipftim rapiunt^ fune üixloanniSjUiaereceptionisgratix Chrifti. –

Nuncius & ChriftiprxcOjUt in fe teftimoniumChrifti aperiret, aiebattfenori dignum,ut folueret corrigiam calceamenti Chrifti. Nec in hoc aliquid finxit loannes,omnium natorum ex mulieribus maximus,fedtnftruebat auditores, qualis habendus effetChriftus,fi tpie qui ab omnibus Chnftus aeftimabatur, indignus eflèt, ad minimum Chrifti feruitium Oftendit Chriftum quem filium Dei aíebáthmproportionabiliter,omnes qui in humanitate appa rere poflunt,excellere^ quando orri nes homines índignos,humilhmoferuíao etus(ínxftímaflone> qua ipfe maximus habitus,& indignum fe afleruitjclarifsime oftendit ; Deinde tantam aiebat Dei ex> cellentiam/upra omnem intelleduakm noftram uifionem,ut nemo hominum ip< fum unquam uiderit,fed adiunxtr,unigcnirfi Dei filium, qui eft in firiupatris,hoc reueL-jfte. ín hoc admirabilem Chrifti uirturem,fupra omnes homines enuncíaos,ut folitm Chriftus fir^qui Deum patrem uidere pofsit>qui reuehuft, Deum neminerrt mdiflèjper hoc omnes ueteres fcripturas declarans, quae loquuntur de appariti onibus Dei. Sum addefcentes,fuo modo in deferto fimiliter nutriendi, ut uftèné _ (- f, colloquia ôfconforda praua,quibus labor indefeflus miniftrandus eft, ut aífuefcát' corpus fatigari,ne per otium fubíntretuítium ,S¿ nequaquam comeflationibus Sd potationibus uacentuiec quicquam temporis habeant, ubi non fit aliquid agendumjit tempus interpellet ¿¿admoneat femper, iam hoc, tunc illud agendum,hac hora furgendum, tunc primo poft excitationem orandum ,fic dieuaa,fic alia,tali mododieuna,taliah'a,&hocinfeptenariauari3tione. In Dominica cogitandum^ quid tota feptimana acium,8¿ quid male,& qirid omífíum:2¿ tucnegleda funt fup/ plenda,funt in memoria habendi amicí.qui uiuünt,6¿ qui mortui. Et hoc omni die amedormitionem,& pro iplis aliquidfemper orandum,aut aliquid faciendum, eo; tum nominibus. Deinde ordo in laboribus dandus,ut omnia fiant bono ordine, diabolus femper inueniat,omnem hominem occupatum. Viri ÔC mulieres,& quifqj' modofuo,*uitare* debetuinum,& ficeram,6¿ omnem potum inebriatiuurm8¿plus omnibus,mulieres honeftx,facerdotes,ftudentes, fapíentes',redores populi. Ca> dunt enim muki,propter comeffaciones &C ebrietates. Et ad religiofum Chriftia/ num,fpedat uinum compundionis.non inebriationis, bibere. Quod quidem uinû compunâtoniSÿiuebriando non fuffocat,fed inflammat fpirirum3amore diurno»

Huic

Huic mundo et uitæ iuftitiam præferentes,arguamus iüxta ñoftram míffionem uí¿ tía,etiamfí proptcrea moriendum fir,ut mortuus eft fandus loannes,

Exfermóne:Vídt ¿íuitatem fanftarru

Re^«w cxlc- *1^ y lhil eft íubfiftens in hoc mundo,in quo non reípíendeat regnum codo/ i rutn3cumomne^^^chs,ín aniofe, concordia ,feu pace (ubfiftat. Et ín I tantum fubfiftíqírt quantum íbí regnat concórdiaJEthiñeqúum fpiritus uíuíficans,fít charleas 6ôlætttia(triftitiaénim &. odium,exíccancá morti ficant,& poft omnem triftítíám reuertimuradlætitiam,quafi aduítamdíné qua fpi rítus non uíuíqquí potius uellétnon efle,quam femper ín tnftitiajfinefpèlxtitiæef fe) regnum uitæ æternæeft in fpíritúíándo,quí eft amor gaudium SC lætitia » Vndc cu unto fit am or,& unio fit uhítátís & æqualitatis uniothincunio unitatis & squa- litatis,eft fpíritus,nexus,feu charitasL Et eft fpiritus fandus unítatts,ut principe feu patrís:0¿ æqaah'tatiSjUtfilrjtæquaÎitas ením,non poteft nifi uniatis efle aequalitas. Subfiftentía igitur omnis efle,eft.unitatis SCaequalitatis,in amore feu nexu.Et ita in quolibet quod fubfíftít,eft fimilíiudo regni cœleftis,fcilicet regni amoris,feufubfí- ftêtiæomnis fubfiftentís.Regnum ením ccelefte,eft unitatis SC æqualitatis ¿n amo/ re.Ábfoluta unítas,ói abfolucæ unitatis æqualitas,regnatîin abfoluta charítate,qug eftlætitiæ & gaudíj nexus¿

f íw creaüa* E>euscreauítnosomnes,quí fumus ex Adam ín uno Adam,in quo omnesfuí l ea l0~ nius,utín patre fecundum carnem,licet (uccefliuê apparuerimus in hoc mundo,du di de potentia in adümifed fimul apud illum,apud quem omnia funt in adu,et ni- hil per priùs *in* potentia etpoftea in adu,quum fluxus temporfs,fitinnuncgeternita tis.Deus igitur omnia fimul creauit.Et ficut in uno homine, omnes homines: ita in una creatura,quæ poteft dici mundus,omnes fecit creaturas: creando'mundumi creauitomniatcreando hominem,creauit omnia hominis membra.Sicut artifex pri mó concipit totam ædemfacram,quæ in tempore explicatur,et id quod altjs eft fu turum,qui in tempore uídébünt explicari fucceflW aedem fecram,artifici eftprar- fens. Deinde ficut artifex concipit aedem facram,quae non eft ædes facra fine altari ut altare fit pars çd *i*s facrç,et finis ædis faerx eft altare:& finís altaris eft oblatío,qug eft figrium honoríficentiæ DeítfícDeus mundum totum creauít,ín uno nunc çter/ nitatís,quafi ædem unam factam,in quo altare quod eft Chriftus,ÔC ipfe oblatio eft fiiprerrta honórifícentíxDeí,inquocoincÍdítaltare cum oblatione,ut ipfe fit finis completüsjtàm creaturarum,quam caufxcreatíonís earum.Vnde ficut finis præce- dit omnia,inquam id ad quod omnia ordinantunfîc Chriftus eft, non tempore an te créaturasjfed prímogeníius,quía finís omnium creaturarumjicet fecundum huc mundum temporalem,poft Adam et Abraham uifus fiuChriftus igitur eft & et^pri mus et nouifsimus,principium et finis omnium creaturarum,omnes etenim creato ræ,in ipfo quidcunficreatura enim,in eo altifsimum aflèquuta eft ftatum,arc^ opta mumfírtem:ícílícethypoftatícam unionem,cum fonte fui effe,fcilicet cum Deo^ut in unitate perfonæ,creatura fit cum creatore.Vnde quum omnia creator propter fe ipfum operatus fintuc íbí quiefeit creatura,ubi in unitate perfonæ,eft unita creato* ri,& fie hæc creatura eft,in qua oes creaturg habent fíne & príncípíü.Sícutígít Chri ftus eft prioriter apud Deu,quia finis creaturae,ficp ipfum fecit a fæcula,quia iæcu ia in ipfo,utín fíne quíefcfit,Sicut oes fuimus in Adam,non modo fenfibili, quo ho die fumusiita Adam femper fuiqquadiu fuit mudas,licet non modo fenfibili,fecun dShuc fenfibilemunduJBtnuncg defecit Adam,ne<¿defícíet3necp nos deficiemus, ne<$ aliquod entíií deficietin eflentia,quæéft incorruptibilis fecunda Dionyfiadícet ín modo refpe<ftiao,& fecundo rationale fcientia noftrâ,quç c0 tepore rerudúratío nêmefurât.in níhilñcadereuídeatJd em,cuiDeus dedit elle,in nô efle ruere nequit, ïwttwr. j1C€t fn fié efle,6í modo uti uídet no perfíftat.Vndeloannes Baptífta dixit : qui poft meuenít,ante me faduS eft,6¿ no debet hoc íntelligí,fecunda díuínítate:quia fecum duillam,no eft faâus née crea tits,fed genitus âpatre.Intelligi igitur debet, Chriftfl prius fadu,modo prxmiflo.Sicutquâuisnô uidiflèt Abraham uifu tali,quo in hoc mundd

mundo aídenturuífibílía: tamen antequàm Abraham fic fieret uífibilís, dicit fe elfe: non dicit íeuídíffe,fed efíe.Non quod tunc uifus fít,quía non fuit eo modo, quo ui/ fí bilis fuit íénfibrfitertfedmodo íllo quo effe,præceditfic effe.Efle ením fíe eflè præ cedít,6f quando effe, fic effe affúmit,uídetur priùs non fuifle, quia fine fie eíTe, non fuituifibile. Sicut color, non eft de effentia reí quia rcs funt, quse non funt coloratæ, fic noces,& dulce, & calidum» Vndefi accideret enti non colorato, quod colorare- tur, uífus indicaret, rem illam prius non fuifle, quia non attingit pofsi bile effe, rem non uifibilem exiftere. Sic uifus negat rofam efte in rofario in hyeme, quia illam ex- peritur folum in æftatemon enim attingit uifus»m@dum effendi in potentia, quo mo do roía in hyeme eft in rofario, fed folum attingit modum effendi in acftu obiecftali* Hoc enim quod adu eft uifibile,obie<ftu effe dicit,quia extra huc moda uífíbílítatís, nihil eft uifibile,et fic etiam fecundum uifum effe nequit appraehenfibíle.Deús tnafcu lum ÔC foeminam creauít, & eos in faramento unitatis carnis iunxit, ad finem magni facramenti,quodinunitatefpiritus cofiftit.Naminexplicationemagnifacramenti, unitatis fpiritus,praecedit facramentum unitatis carnis. Paulus ait,priùstd quod ani male, poftea fpirituale : nam ultimnm in exequutione ,eft primum in intentione» Oportet enim unitatem fpiritus incorruptibilem effe,6¿corruptibilem natura, opor cet indueréincorruptíonem*S¿ mortalem immortalitatem,ôf tempore fluidam Q¿ *in* ftabilem,ftabílitatem & permanêfiam.Si igitur corruptibilis 8¿ mortalis natura hu/ mana SC ratíonalís,debet (uperueftiri immortalitatemeceffe eft, quod prius explice/ cur imperfectum corruptibile,quàm hoc fiat quod eft perfeeftu &C ftabile. Quod Hie rufalem fit mater noftra, aduerte, quod ficut María eft mater Chrifti, qui eft fili- .. us hommisîita Ecclefia, eft mater noftra, ut fimus filrj Dei» Chriftus qui fuit ab «eterna Dei filius,feu uerbum, denuó conceptus eft in Maria, & ex eius utero geni/ tus, ut effet in humanitate filius hominis.Sic nos qui fumus in humanitarenati,ut fu mus filq hominum, nafeimundum autem ficnati fumus, denuô in utero matris Ec/ defiærenaicimur, ut generemur ex utero matris Ecclefiæ, fcilicet Dei. Oportet au/ rem quod hic conceptus fit in fpiritu : quia fponfa ecckfia, in unitate fpiritus, unita Chrífto fponfo,nos ínfpírítudenuogenerat.NamEcclefía catholica,de fpiritufan- <fto fuperueniente in ipfam nos concipit, non ex alio quàm exuirtutealtifsimi,uc conceptus fit filius Deú Vndeqñ fpiritus tuus debet denuonafei, utpocequando fpiritus induit Chriftum,utfitin unitate Ecclefiæ,quæ eft íponfá Chrifti: oportet qtl recipiatur in utéro Ecclefiæ, quæ eft caro de carne Chrifti, osdeofsibuseiu$»Éc hoc fieri nequit, niíí per uírtutem transformatíuam fpiritus, qui eft amor feu chari/ tas,6¿ eft fpiritus fandus.Per fandam igitur chatitatem, tranfit fpiritus in nonum co ceptum,utdenuó generetur,fed fidem praecedere charitatem,neceffe eft. Non poteft enimfpiritus intelledualis, nifiincellcdualiterpercharitatemtransferri» Vndead penitus ignotum, charitas eum nonuehit. Quare ad id tantum mouerur percharita/ rem,quod credit amabile»Eft igitur fides,per quam in utero Ecclefiæ» concipitur fpi/ ritus nofter, ut denuo nafcatur filius Dei, fcilicet fides Chriftfiquod fit Dei filius,QC quod ineo ipfo qui eft homo,fpiritus hominis,poteft filiationem Dei attingere» Vn dehacfide,quæficprædicaturinEcclefia, ôf unit fideles: illa nos unitfidelibus, qui funt membra Chrifti per fidem,Sf ponit nos in utero fuo,id eft matris Ecclefiæ,qug eft corpus Chrifti,ex membris Chrifticompadumnn quo corpore, eft unus fpiritus Chrifti,cuifenofter£piritusfubqcit,& fuccefsiueper charitatemunit:utficinipfum plus plus transformetur, quoufqjexuti hoc mundo corruptibili, regeneremurin ipiritUjin Chriftum transformato, qui ubi ad renaftentiam concepti fuerimus, filia- tionem Dei affequemur» Et aduerte ad coincidentiam, fine qua noncapiturhæc altífsima regeneratío.Quoniá ficut una eft fides Chrifti,in omnibus Chríftíanís: ita una Ecclefia,in omnib* Te enim concipi in utero Ecclefiæ,eft in te concipere Eccle/ hoc eft denuo te nafei,fecundum fpiricCi filiff Dei,quod eft filiuDei in te nafct Ilenafcentia enim ífta,quæ in fpiritum uiuificante, quandâ habet fimilitudinerm quâ Chiftus dicit de fpiritu aeris»Nam aer tranquillus,aptus ut moueatur ad omnes dif-

Acr$ y<ntus" ferendas loci,in feconcipit quendam ípírítum,utfíatuentùs üa!idus,ut tdtüs aer fic fiat *in* motu,quafi fît uiuus,& tamen ignoratur unde ueniat ille motus,aut quo tendat.Sic in anima rationalfiquæ ób libertatem arbitrij,apta eft ad omnem motum ípí ritualem,unde ipfa concipit in fe fidem,SC excitatur fie ad apprghenfîonem,permo tum uíuum charitatís.Ec refoluitur fic anima quæ caruituita & motu,in ípírítum uiuum,ut fiait aer denuo natus eft uêtusdîcin anima denuô nata,fit amor apprçhenfionis eius,qcf concepit per fidem,fcilicet filiationis Dei,per fidem Chrifti filíj Défi Sed no poteft fciri,unde hic partus uíuus oríatutjaut ubi termíneturtfed hocfolùm fcícunquod ficut natum de carne caro eft,fic na turn de fpíritu fpiritus eft. Et quff in nobis motus ille in fpírítu,fit ad adípifeendutn cceleftia fpíritualía,icimus ipfum ex fuperueniente fpíritu fando effe.Sed quia ille fpiritus eft Deus íncognofcíbílís, ÔC eftuitaæterna:tuncnonpoíTumus feireunde,aut quomodo hoefiat, quuunde.Óí quomodo non habeat locum apud Deum.Sed fcímus,quod de gratia Dei, hoc eft de fpíritu fantfo,hí emotus in nobis eft,qui animam noftram transfert de morte ad üitam,& eam refurgere facit in fpiritum uíuífícantem,quí eft fpiritus ChriftiJta ha/ bemus,quomodo per fidem Chrifti,renafeimur in fpiritum uiuificantem Chrifti.Et Jita nos per matrem Eccl efia regeneramur,ut fimus corpus Chrifti,quod eft ípfameÉ jmater,quæ fpíritu Chrifti uiuifica tur. Chriftus enim eft ut fponfus, Ecclefia ut fpon íaret in Ecclefia generatur filius Dei per fpiritum fandum,& uirtus altifsimi,qugeft Dei filius incarnatus,ín fpíritu noftro obumbratur. SicEpifcopus eft fponfus Eccle fiæfuçminifterialiSjÔC ín fpíritu uerbieius,uirtus Chrifti obumbraturinEcclefia fo fius,et p<us natus concipitur per fidem,denuo in ablutione baptifmatis,ut nunc fit in utero Ecclefiæ conceptus denuo. Vnde officium Epifcopi eft, ut Pauli quafi ut fponfi,qui dicinfilioli mei quos iterum parturio, donec Chriftus formetur in uobis, ¿ hoc eft Chriftum formari in eis,fcilicet in ipfis effe fpíritu GhriftitSC hoceft,quando ipfi ffint concepti in corpore eius,quod eft Ecclefia.

Ex fermons: Refpexit humilitatem.

totoeptio. Onfidera,quâdo Maria dixit ad angelum,quomodo fiet iftud, quia uirum fl ' non cognofcojquod Maria circa modum hæfitans,& caufàm hæfitationis & exprimens,adiecit modum neceffarium conceptionis,fecundo naturçcur< ¿fcfum.Ec angelus dixíqquod fpiritus fandus fuperueniet in te,& uirtus altiP gni obumbrabíttíbí.Díxít,non modo tali,fed fuperueniet fpiritus fandius. Et ne aria iterum circa modum quo fpiritus fandus in eam fuperuenire deberet,hæfita rehadíecít angelus,uirtus altífsimí obumbrabit tibiae fi diceretmon credas fpiritum faneftum fuperuenirealiquo modo ueniendi,quo deloco ad loca uenitur,modo dëfcénfus,quo uel grauedefcendit,uel columba de turri ad aquas,uel radius de Sole ad terram,aut alio quocunqj modo:quia operationes Dei funt ab omni modo abfolutar,ut Deus fit ipfum abfolutum,& modus crea tura. Vt omne id quod exigit ad hoc quod fit,modum aliquem,fit creaturajut ad hoc quod generetur homo, exigitur talis modus.Omnes igitur modi,qui neceffario concurrunt ad aliquid ut fiat, offendunt defecftum. Vnde in Deo,no eft neceflarius modus aliquis,ut fit,aut agat, àut ueniat,autfuperueniat,quia uirtus eius eft abfoluta, & omnipotens,¿C *i*rreftrida»ó¿ incontrada ad modum. Quare angelus dixit: & uirtus altifsimiobumbrabit tibi,ac fí diceretid quod dixi,fpiritum fandff debere fuperuenire in te,intelligas uir tutemaltifsimi obumbrare tibi.Nam Deus,qui non eft aliquo loco exclufus,uenit per gratiam in anim am,quâdo uirtute diuína,anima Deo fit grata.Sic uenitper fan tfiificationem ¿quando uirtute diuina,anima fit fanda:& per iuftificationem,quado fit iufta,& ita de fingulis Jta per creationem,quando uirtute diuína oritur creaturat ita per conceptionem,in uirginemgloriofam,dicente angelo,concipies^quado uir tute diuina,fuitin uirgineconceptus filius. Vndehic conceptus,quia fine modo uirilis C0mixcionisfuit?peruirtutealtiisimi$uifginemobumbrante:hincfilius Dei uocabitur.Namficut filíj patrís,exeofíítj uocantur,quia per uirtutem paterna, quæ eft in femine patnsjfiim conceptista kffisuocabitur filius Dei fecundum conceptum

..... úírginis,

itfrginis,quia fine modo uirtutis ferninis,patris fuit conceptus, & non potuit fine uir tufecócípí.Hínc uirtute altifsímí, quæ fupra omnem modum eft, qui eft Deus bene di&uSjCÔceptus eiufdenbfílíus uocabitur,ficuti in renafcctia fpiritus.Nam fine uir/ £ute,non poflumus denuo nafchquonia non poteft fine ea ín anima noftra,naici partus fpiritualis,nec poteft illa uirtus elle, fecundum aliquem modum: quia non poteft in nobis nafei talis fpiritus, quo aliquid fenfíbile nafcitur,quoniam ex fenfibilibus modis, non uenit nifi fenfibdis parcus. Vnde ad hoc,quod in nobis nafcatur partus ípirítuaíís,quí omnia ferutetur, etiam profunda Dei, & qui uiuat foelicifsime : opor/ tet quod uirtute alciisimfiobumbrantis animam noftramfquodeft fpiritum fantftum fuperuenire) hocfiacObumbare,eft comunicare feptotediuxuel fanatÍHxtutum/ bra Petri,fanauitjfíí fub umbra alarum tuarum,protege me.Et ideo id quod tunc nafcitur,filius Dei uocabitur. Partus enim ille}in quo ficrenafcimur,eft *ex* uirtute Dei, híncDeifdíus. Vndeconceptus uírgínalis nosinftruic, quomodo renafeamur de/ nuo in fpiritu(quaeeft neceflaria,ut ait lefusadNicodemumjper uerbum Deiuíuí,3¿ permanentis incetemum. Sicutin aere oritur fpiritus fpírans,quí tamen fine uirtute oriri ibi nequit,ubi non erat: QC tamen uirtus illa non poteftattingi, quia nefeicur unde ueniat (piritas ille,aut quo uadac.Sic dum in anima oritur fpiritus,qui ponit anim^ in motu diuinæcharitatis : ille fpiritus eft qui uiuificat animam, in anima natus,fi> cut uentus aerem *8t* in aere genitus. Et non eft aliud tientas, quàm aer uíuus fcu mo/ cus,fic aer denuo natus,fic 3¿fpírítus,non eft aliud quàm anima uiua, & per *uiui/* ftcationemdenuo nata. Ecquumficfir,tuncfcitur, quod ex utrtute uiuificantehoc procedit Sed attingi illa nequit,quæficeftprincipium et finis fpiritus.Vnde modus, eft fupra modum omnem, fed attingitur in fimilirudine, ficut generatum de carne ca» ro eft,ita quum fpiritus reperiatur,natus fcitur ex (ptricu,non modo carnis,fed modo quieftfupraomnemmodum.Vndequum Nicodemus non hxfitaret,dí¿himChrifti circa renafeentiam effe uerum, quem fatebaturmagiftrum, *8C*exDeo ueniflè: dubítauít tamen de modo, caufam hæfitionis adtjciens t quomodo poteft homo nafei» quum fitfenexCNunquid poteft in uentrem matris fuædenuô íntroíre,S¿ nafciV lefiis refponditei,quomodoipfe Nicodemus loquutus eft de nafcentta, qua intratur in hunc mundum. Sed ipfe Chriftus intendebat de ea, qua intrare debet regnum Dei, quod non eft de hoc mundo,quia caro et (anguis illud non pofsident.Qui enim font nati ut intrent in hunc mundum, illi prius fuerant in utero, in quo concepti uiuifi/ cati,2¿ demum nati. Dum autem funt fic nati (emel, tunc funt in hoc mundo, in quo oportet denuo concipi & uiuificari,non fecundum carnem, titin utero materno, (ed fecundum fpiritum,utnatiuitas fit introitus in regnum Dei. Ethæccoceptio,eft **per** fidem formatam charita te:fide enim concipit fpintus,cuius facramentu eft aqua bap ti (matis,quæ oftendit fideles effe renatos,quafi modo genitos infantes. Sed fpiritus fandus uiuificat huncconceptum,& eft uirtus charitatis,fine qua non poteft anima uitam habere.Sola enim charitate,anima monetur. Sícutením ípírítus qui uentus eft, aerem mouetdta charitas animam.

Partus ifte,fide concipitur,fpeconferuatur,charítáteuíuífícatur.Et eft fpiritualis; Pxnw; quia fides eft ín ínrelleáuquí eft fpírítualís.Partus ifte eft naturæ fpiricualís,&f gene ratur id quod fide concipitur/cilicet Chriftus*

Chriftus nominat filium hominis, non huius aut huius hominis, (ed hominis. Filiw fo-

Vt *ficut* uníuerfalítas concípíendíeftínuírgíne,quaceftíndetermínata,u£abíllo aut illouiro concipiat, quamdiu adhuc incorrupta eft per uirumnta partus uirginis,eft partus uníuerfalts, fcilícet homínís>6¿nonhuius* Vhdelefiïs,eft filius Dei,qui eft parer uniuerforum.

Sicut hic mundus fenfíbilis, eft fimilitudo qœdam alterius ¿ntelíecftualís, S¿ín illum à quo per fímilítudínem depëdet, per ueritatem ordinatur,fic humana propa

gatio, degeneratione in generationem, ab unigenito Dei filio,per fímilítudínem dependet,& in ipfum per uerita-

tem ordinatur.

Ex ferment : María optimam partem elegíft

DO&í,deuerbís Chrifti haurire debent,profundam **quándam do¿hinarrt¡** puta:quomodo fpiritus nofter rationalis,participat rationem rationis di/uinæ,qnæ uerbum Hue *Aóyos* dicïtur.Et ob hoc,quód ex lumine illo diuino,quod illuminat omnem hominem,uènientem in hunc mundum : ea in nobis in potentia appræhenfionis, per innata defídería efle fentimus, quæ uerbum incarnatum fe efle fatetur,fcilicet ueritatem,uitam,& uiam.Sj eram diuina ratio,ad cuius imaginem noftra ratio creata eft,8¿ á qua lumen rationis habet,fe illa efle fate turjnon mirum,f¿ nos magno defideríó inclinamur ad ueritatem, ad uitam fcilicet, ueram *S¿* indeficientem. Et in nobis eft lex æterna,utín fuá imagine, quæ eft uía ad ueritatem et uitam.Sed quia ratio noftra,qua: eft lux de luce diuina,lucet in tenebris huius corporeae atqj carneæ fubftantiæ, ita quód fpiritalis eius natura,in corporali umbra,comprehendi non poísít,quínimóexiftentefpírituratíonalí,quafiín carce/**re** carneo,non ualente nifi per feneftras corporis,alímetum ípírítuale uenari: omne alimentum medio fenfibili hauritur,ÓÉdífproportíonatummanet, utnonfitúerum ó¿uítale biformatum,modo quo exigit rationalis fpiritus. Hinc ratio incorporata carni,non poteft quçfitum in ueritace attingcre.Sicut nec oculus per medium impu tum,puta coloratum ultrum,poteft ueritatem obiecftiattingere. Hanc ignoratiam noftrammiieratusDeus,mifitincarnemipfam rationem abfolutam,iiueuerbuni autfilium confab ftantialem,utnos inftrueremur,quomodo defideratamueritatena uitam,quje non eft in hoc mundo,attingere ualeamus . Etidipfum nosinftruit» modo plano *8C* facili breuí,inhocEuangelío, ubi nos inftruit, quomodo anima rationalis,qua: fuit tam in Martha quám María,duplex poteft habere exercitium: in inquirendo circa unum ueritatem,autuitam,aut uiam, ut fic pafcatur in ipiritu : aut fcilicetinpluralitatefrequentis exercidj. Exercitium quodeft in pluralitate, eft turbaciuum *QC* temporale,£x non habet ueritatem,uitam,aut uiam:quia ueritas eft permanens,impercurbabilis.Et id quod pafcere debet fpiritum,ineorruptibili uita, no poteft efle diuifum in plurima,in quibus cadit inftabilitas turbatius. Quare fatage-
v << . re circa frequens minifterium plurimorum > non eft pergere uia æternæ *8C* incomi/
NMt/» ptibilis legis.Hinc quum plurima turbationem inferant fpifitui, qui pacem quaerit, tunc unum eft necenarium,ut fpiritus eligatmnum enim,eft unitiuum.Quare uiuift catiuum *&C* æternificatiuum.Ratio igitur quæ poteft eligere, aut fecundum partem illam,quæ eft inferior,uerfari in minifterio plurimorum, quæ fine diuifione plurima **efle**nequeunt,et hinc turbatiua funt,aut fecundum partem fuperiore uacare in uno, quod eRprincipïuminfefubfiftens,æternum,&quietum,abfqj omni turbatione: fi eligit unum neceflarium finem,optimam partem eligit, in qua quiefeet aeternaliter,& quæ non auferetur ab ea.Plnrima etenim,quum fint multa: no poflunt nec ex **fe**efle,nec per fefubfiftere,quum pluralitatis principium,fitunum neceflarium. Id enim quodeft neceflariumadiubfiftentiam plurimorum,eftunum,finequonoeft poisibile plura efle.Hocigitur unum,quod eft neceflarium ad pofitionem plurimorum,eft caufa,principium,mcdium,&finisjcxquo,per quod,& in quo plura fubfiftunt.Fatigari igitur in piarimis,eft nô rede ad quietem pergere:quum plurima nihil habeant ex fe,(ed folum unum eft quies eorum.Solum autem unum,quum fit finis defiderrj rationalis fpiritus,eftnecelTarium,ita ut folum in ipfo utiinabfolutè neceflarioirationalis fpiritus,tanquam in prtncipiomedio & fine fiirjpfius,bi fui defl/derij,fcilicet ueritatis uitæ *ÔC* æternitatis,fceliciter quiefeere queat, quum iblum tfic redeat ipiricus iuprafeipfum,reditionecompleta«Noenimficattingitfinem,quafi **ín** alio,ficutqui in pluralitate finem quærit,hic enim non poteft finem,nifi in alio **re**perire,& hinc non reperit nifi aliter,& ficdefeduofeet curbatiue.Qui autem in uno
* hecefiario finem quærit,ipfumreperitnonutinalio,fed utinunoneceflariojunum enim,in quo uno neceflario,per quodeft unum, folum indefedsbihter fe attingit» Sicut forma figilli in cera,indefedibiliter folum feattingere poteft, in figiilo cuius eft imago;attingit enim fuam menfuram inueritate3 folum enim ibi exemplar eft,

I

neramenfura exemplati.Et ficut perfedus eftdifcipulus,quGTadus fuerit ficut magífter,Q¿tunc quiete attingit:íta noftra ratio,perfede quieta tur ín uno neceffario, fcí licet ín ípfaratione infinita, quía non utín alia fed noftra, quumením apparuerit ín ílla,quiefcens erít fían illa. Et nunc poterimus uelut dodi, ex hac Chrifti dodrina, omnium Philofophorum profundifsimos labores,qui uidentur ftudentibus perdif/ficiles,cum facili explanatione capere.Platonici etenim (prout ex libro Parmenidis vmw» pi^ liquetja multitudine fe auertentes,ad unum íe côtuleruntjquod quidem unu,eft ipfa *nisorum,* abfoluta necefsitas,*8¿* ratio omnium quæ funt.Omnia enimin tantum funt,in quâtu unufunt:S¿ abfolutè unum,eft omnia uniter. Coplícat enim omnía ut caula,& prx/cedit unum omniatante enim omne exprefsibile,unitatem femper praemittimus. Ex quo habemus,omne exprefsibile poft unum,per ipfum,ex ipfo, *ÔC in* ipfo : unii om/nía fuo modo participant : unum, ineffabiliter 6¿ íncoord ínaté eft fuper omnia ex altatum.Quicquid igitur nominatur,eft minus ipfo. Sícut quícquíd duitatis nomina tur,eft minus ípfa, nam quícquíd uníuerfí,mínus uno. Vnde Martha,quæ per uaria mínífteria ad plurima descendit,turbabatur merítotquu afolo uno fint omnía. Nam una, qua fit unum,non poteft ex alto effe, quia ante omne alteritatem eft unitas, ita utalteritas fit cafus abunitate,ueldefedusinacceiïùadunum. Agit ígítur unuuc unu,hoc eft ficut calidi eft calefacere,ita unius eft unire.Vnde agere unius,eft ad fuá unitate,non unu uocare. Et quia de fui natura eft ímmultíplícabíle (nâ bis unum,no eft unum, fed aliud ab uno, fcilicet duo) ideo quando unum uocat non unum,hoc eft purftnihil ad fuam unitatem ínattíngíbílíter, tunc exurgit creatura in afsimilatione-¡Sic habes,quia unft,ídeb omnía,&íta ad oía una eft necefláriu.Sícígitur penítp níhíl unitatis habes,fcilicet ipfum purü nihil,omnipotentia unius, furgit in afsimilatione unius.Omnis igitur creatura,quia non poteft efle nifi fit una : reperitur in afsimilatione unius abfolutí 6¿ fuperexaltati. Plures autem creaturæ, non poffunt unum *8C* eundem gradum afsímílatíonis habere: quia unum ímmultíplícabíle. Quare quacli/betcreatura, fuo iingulari modo,inafsimilatione unius abfolutí,repetitur. Plures autem creaturg, quft non reperiantur nifi in afsimilatione unius abfolutí :hínc erüt in diuerfítatefíngularitatís cocordátes,ethec eft harmonía mudí. Oís igitur creatura, ficut ab uno habet, quod eft unauta habet & unire. Quare omnis operatio creatura/rum,pariformiter reperiturinafsimilationetcalidum, dum calefacit, adfenon cali* dum uocat. Sed quum ad identitatem inattingibilis unitatis fuse, attingere nequeac non calidum, tunc furgit in afsimilatione. Sic de intelledu, cuius operatio, quum fic nonintelledum ad fui unitatem uocare, reperitur in afsimilatione, ita in omnibus naturalibus, & artificialibus. Haec enim eft Chrifti admiranda dodrina, utquicun/que quaerere uolueric ueritatem, non fe fatiget in pluralitate entium, ut fcilicet quae/rat,quid coelum.quid terra,ficdealqs:quoniamfihaEcomniaperfeconftderantur,nt-hilueriinipfis,ut in pluribus reperietur, fed turbatio mentis: quoniam poft infini/tas fatígatíoneSjlecomperít nihil præcifionis attígíffé,8¿ tempus inutiliter contriuif/Íe-Sed cum in omnibus,ad unum fe conuertít, tñc ipfum unum,com perit abíblutam omnium neceffítatem:quoníam quia unum abfolutum,hincomnía:caufa enimcau/íárum,6¿ omnis effe,alia no eft, nifi quia unum. Hinc in omnib.quærit pacem re/quisquía unum,omnium attingit neceflaria caufam. Is rede utitur libro, Dei digito fcripto,puta mundo creato,qui om nem creaturam,unius fcítafsímííatíonem:quí fcit unum coelum,ín afsímílatíoneunius abfolutí,furrexifle de non uno uocatum,S¿can to plus accefsífleín afsímulatíonead unum, quantô plus â no uno eleuatu : Hic quíe fcit circa pedes fenfibilis rnudi,ut audiat,quid in eo loquatur fpiritus rationalis: quia in qualibet creatura,ut ín afsímílatíoneunius, ipfum unum neceflaria intuet, &ip/fam elígít.Vídet ibi arbore una,8¿ ibi lapidem uní5,& animal unn,g¿ íbi ftella unam: unde facileintellígit,quíí illa oía in unitatefolumconcordent,qd tunc hæc omnia ab uno funt,in quo habet, qd funt in uno unita. Et quoniam non poteft effe nifi unum, unum: habent omnia fuam unitatem ab uno . Sedquia arbor non eft ftella, necla/pis: tunc de effentia unius non eft, quod fit arbor uellapis, uel aliquid aliud nomi/

habile, fed unum abfolutum, eft ante omne nomínabíle. Et onSnénominàbile, mô? dum quo unum nominator habetjquia non attíngitunñ immultiplicabile, ad quod uocatumeftEthinceftinafsimilacionejUtunum ccelum fitafsimilatíó unius, talis quæ ccelumdicitur, 0£unus homo fit afsimilatiounias, quæhomo dicitur, ¿una effentia, fit afsimulatío unius, quç ciïèntia dícitar, S¿ una uírtusJit aísímilatío unius fie didh. Hæc eft facilitas difficilium, ut ín omnibus unum neceferíum, ÔC omnia in eíusafsímilatione efle cognofcentes, fedeamus 8¿ audiamus, quomodo in noftra râ tione, omnia loquantur unum, et quôd omnia nitantur ipfum unum exprimere, per afsimilationem, 0¿ tamenhocfacerenequeant, quumafsímílatíofemperdeficiataB iino. Sic noftra uis intellediua, ad uerum ínclínat^aduertít acritatem, aequalitatem, fiue fummam afsimulationem unius, & unum inattingibilejquia unum, omneintek ligibile& effabileantecedit, in fumma afsimilationeæqualitatis, quæfcilicet ín ipía ueritate unius attingitur. Veticas enim unius, eft fumma præcifio fimilitudinis. Vrt- de hxcprxcifio, quæ ueritas dici poteft, eft illa, in qua nofter intelledus, unum abfo- lutum cupit attingere. Afficimur ad ueritatemiquia ueritas eft, unius fumma aequa- litas. Verum enim quando de auro profertur, ut uerum áurumitunc nihil aliud ab auro admittit. Verumigicur, eft fumma «qualitas & afsímílarío, nihil alteritatis ad- mittens. Qiiando igitur unum attingimus in ueritate, quæetiam Àa^Jeuuerbum, feu films dicicuntunc ipfam umim ficuti eft, hoc eft in præcifa fimilitudine, attingi/ mus. Etita unum attingere, eft attingere ipfúm, utí per ipfum intellecftum eft attingi bilejicetin feomnem intellecftum exuperet. Ec dum fic attingitur per íntélleiftum* tunc quieta tur ôf foelicitacur in ueiitate, ¿nteHeíftuali§ uita, quæ tuc deficere nequit,

fic pars, unius neceffarij eleda, nunquam auferetur ab ipfa anima. Verba Chrifti fuerunt, ut inftrueret Mariam>ftcus pedes fuos ièdentem, quæ turris illuminata di- citur. Qrioniam fpirítus, immortalitatem uitae intclle(ftualis, exintimisnaturacfuae defiderrjs appetens : eft ut illuminata turris, tunc edoâus, quando id quod appetii fcit unum eífe, quod non reperitur in diuifa pluralitate, licet fine ipfo, nihil effe pofi» fit. Quafi fi unius oculus, uelit ueritatem uitæ fax quærere, ut fdat ubi uere uiuat:n<5 deber feocülus, ad aliquod membrorum corporis conuertere, quafi ab illo uitam habeat, quoniam nullum tale, eft caufa feu ratio uitæ eius, quamuis fibi perfaadere membra uideâturjed uitam dare, puta manus quæ cibum miniftrant, & ftomachuà qui decoquïït}6£ omnia alia mebra, quæ confpirare indentur ut oculus uiuatdlla ete- nim omnia fic diftinda membra uiuentia, non fantuita uera oculi, fed ueram uitam oculiJuo modo participancia, quorum quodlibet uitam habet iuo modo, in afsimi- lationeiutx fontalis, adquam funt conuerfa, & in qua quiefeunt, cui omnia feruiut* uiuunt enim illa cu oculo una uita, quæ eft anima. Quare oculus, quando in illis plui ribus, exiftimaret fontem uitæ fug effè, & reperiret turbari in ipfis uitam tturbaretur incorruptibilibus exiftimaflêueritatemuitæfuæ. Cum uidetmanumâuitadefice»» re, quia arefeit, ^ nihilominus fe adhuc uiuereifcit uitam membrorum?ab una ueria ti uita dependere, quæ non deficit in faa ueritate, etiamfi membrum deficiat. Ad ui/ tam igitur unam, cuius participatione, omnisuitamembrorumeftid quod eft, tan- quàmadunicam ÔCneceffariamcaulam omnium uiuentium, membrorum fe con- uertitrputa ad animam ipfam eam ut optimam eligit partem, tanquam ueritatem» uitæ faæ, & eam colit & amat, ut fontem uitæ fuæ, & non auferetur uita ab oculo, quamdiu oculus inunitateuitxanimæ, remanetunitus. Et tfic uidet quomodo mem brá uíua, 8¿ ufaa manus, ftomachusiad feruiendum uitæ fuæ, hoc habenqquod fani ufaa, non conferendo uÎtâJntelleâus in homine, quafi Deus in mundo exiftittnon eft enim immerfas, fed abfohitus. Vocat omnia unus ipfe intelledus ad fe, ut uíuanó tn unitate uitæ eiusifed eius unitas, eft multiplicabilis- Omnia igitur membra homl niSjfuo modo eius uitam participando, uitam habent, inafsimilafioneuitæeius. Aeque aurem fe communicatunítíuéuítaípfa intellecftualfs animated in ir m fim?Utione, reperiturin uartjs membrisialiterenim 6¿obícaríísimé, ¿ncap>H , B" aa giffbusj alitet in mani|ph& aliquantulum clarius^ adhuc clarius in oculis, fe

.. ùnum

anum ípfiim abfolutum,quoad omnia huius mundi fe habet membra,quorum quod ¡íbetfuo modo unum eft,in afsímílatíone unius abfoluti. Et ficutunus intelledus» in fua unitate complicat omnia, fuo modo uniter, hoc eft intelledualiter: fic unum abfolutum,omnia uniter abfoluta Et ficut ab explicatis per intelledum, unítíu è ducimur ad complicationem, ut unitatem intelledus attingere aliquantulum ualea/mus: fic de unitatibus multis, unitiue eleuamur ad ipfum abfolutum, ut fic ad unum neceflariumperueniamus,quod eft ex eo optimum,quia unum fuperexaltatum.Boni enim eft,ad fe uocare & bonificare:quia unum cuius eft unire, optimum eftunum abfolutum,præcifé atque fupreme, (eu optime afsimilatum. Si igitur Maria Mag/dalena, fedensfecuspedeslefu, exaudituuerborumeius, peruenitadeledionem optimi fuo modo, fcilicet uti María Magdalena: O quàm excellenter tunc eleuatauírgo Maríajíuper omnes coelos, ad eledionem optimi perduda eft, quæelecfta eft,effe mater Iefu,& uerbi,& lucis, & rationis, & uerítatís* O quâm alté fuper om/nesuifiones intelleduales, ipfaunum illud inuifibile uidet: & quâm fano palato, unum fontem uitæ guftaui t, QC guftat. SiDauíd ad hoceleuatus eft, utdiceretguftate & uidere, quoniam fuauis eft Dominus : merito ipía, quanto altior omnibus Prophetis,tantô perfedifts uidet,uidit,guftat & guftauit ipfum, apud quem eft fons boni,quifolus efthoc unum bonum, quod omnia appetunt.EÍegítigíturipfa hanc optimam partem,quænon auferetur ab ea : quoniam eligere eft unire* Vnitaeft igituruis intelledíua Mariæ,fcilicetintelledualís fpirítus, optimo. Nonpoteft igj tur auertí anima,ob optimo per fe eligibili, quod eft caufa eledíonís eíus. Sí omnia bonum natural i ter appetunt: tunc quando intelledus íntelledualíteroptímum elegit, non poteft unquam non eligere ipfum* Tunc autem intelledualiter eligit, quoniam ipfum intelledualiter præguftauit efle unum neceflàrium, fif uenithicgu/ftusex admíniftracíone refedionis uitæfpirítus, quæ fit illuminatione uerbiDei, quod íllumínat:utí María Magdalena fedens,audiendo uerbum lefu illuminabatur. Vnde quâmuis muitæ filiae feu animç rationales,illuminatae uerbo uitç>uia eledíonís optímidíuítías congregaflênt:fola illa íllumínatífsíma turris María, gwtókosDeí mater, fupergreflfaeftuníuerfas, ut merito illi illud ín excellentia conucníatfquod adepta eft María Magdalena : María optimam partem degit, quæ non auferetur ab ea*

Poft labores adiuæ uitæ, ubi quis per exercitia iufta domuit carnem,& de bene/fierjs fibi à Deo collatis, ín charítatefemifericordemfecit,utfícínipfo necauarítía, nec fuperbia,nec luxuria, nec gula, nec acedía,nec ira, necínuídía locum habeat, fed fola humilitas : uita eft quæhanc fequitur, Deo (impliciter per charitatem,Deifor/miter adimere, QC perueniread fabbatum requíeí in hoc feculo, uacare fcilicet fic ufc dere,quoniam fuauis eft Dominus.Tune enim iam afluefadus in dulcedine fanda/tum oratíonum,fi¿ cordis compundione,mundinegoctjseuacuatis:in(blaDeidi/ledíone,mentis oculo intendit,gaudium fœlicitatis, magno defidertj ardore prægu/ftando, SC fefublimiter (quantum diuíno dono conceditur) ad ipfum ín mentís ex/ceflueleuando. Hæc eftoptima pars uitæChriftianæ, quæ non auferetur, nam hîc íncípítur,8óína:ternítateperfícítur*Hícautemíncípiturfedendo6Cmedítando,cír/ca pedes lefu, in humilitate ipfius lefu: quomodo hunemundumíntrauít, ficíneo ambulauínmed itando non perfundorié, fed formam illam induendo, ÔC uerbum ipfius in aure cordis recipiendo ♦ Verbum autem ex capite diuinitatis emanans, non huius mundi eft, fed alterius, ut fic contemplator, inflammatus defidertofoelicita/tis, totam fuam ponat conuerfationem in coeleftibus. Tunc enim quum fic ad eoe/Íeftia toto nifuafpirat,ex calorecharitacis cord ilata tur,Deus teftimonio confci/entiæadeflé íéntítur, fií fpírítualíter uídetur oculo animæ, qui eft intelledus. Vbí enim ardêter defideratur,adeftj& ibi manfíone facit,& ín fandas illas animas fe trasfert.Orítur ex hac dulcí uífítatíone,qua fic quafi fulgor momentaneus,fe adeífeoftedínmentis fubleuatío, & ínter brachia amati, íncipítalíquantulum confopírí, utnon folúmdeledabilítcr,fed tenaciter ¿Hí adhaereamur quafi ut quadam, ab omnium uí«

ftbilium fenfu 8¿ memoria abftrahatur,& pené fuímet obliuifcatuf,ÏU3£tâ illud î ego dormio,ÔÉcor meum uígilat,fimílís foporantí,& nondum dormienti. Ethícamos Dei cum intelligentiaconditusj'nebriat mentem* & abftracftam ab exterioribus, Deo fuo conglutínat.Ec quanto artior ualídíor,& intelligentia lucidior: tanto uaít* dirts infementem tapiqquouftp omnia tandem quae fub Deo funt,abijciat,& perit* Rat quafi tncorufcolumine.SenfuS enim perfe,pauca poteft uix teniiitercogitare, íubleúátUs autem afflatu fupérni luitiinis,tanto plura fimul iñtuetut,quáto fupra fe, fublimíus eleuatur.Etquía corpus aggfauát deprimit fenfum,&huius mundí oc cupationesreuocant animam adfeipfamihínccumPaulo damât,infozlixegoho/ mo3quis me liberabit de corporemortis huiusíftátim ením relabitür ad inferiora,a- níma contemplans,6¿ pafcítur ex memoria eorum qux uídítfiiauíter. Sic deuotí ui ri,de incírcumícrípto lumine,furtim aliquid et tenuiter attíngunt,et redéunt ad fuas tenebras fufpírando.Et ín hoc gradu,diuerfæ fpecies deuo tíonís,fé maniFeftanú fci licet íubilus, ebrietas fpiritus, liquefadio,& ípíritualis íucundítas.Deínde peruenitur ad mentís alienationem ¿modo præ magnitudine deuotíonís,modo prae ma* gnitudineadmirat<onis,modopræmagnitudineexûltationis,utfertietipfammèn» hominis non capiat,fed fuprà femetipfam eleuata,ín alienationem tranfeat Flamma enim quæ excreuit ultra humanum modum, hominis mentem utcæramrefoluit,ficut excellens lumen,obfufcatuifum. Etfæpêftuporefupernæ pulchritudinis alienatur,magnitudine exui tationis,quando deguftai intima fupernæfuauitatis,ÔC in alienationem mentis » tripudij nimietate ducitur, áf quamdíu hæc in nobis non fentimus,mínüs díligímus,quüm ífta ex feruentí díledíone emanent. Et poflunt hi gradus contemplationis notari ex Euangeliojquia gradus infimus dile&ionis, notatur in fefsione circa pedes lefu,Charitas enim hoc egit, ut federet,6¿fe aptaret adi fufceptionem uerbi amati* Secundus gradus fubleuatíonís mentis,notatur in eo, quod mens uërbouitæ pafcebatur,6¿ furfum eleuabatur,utuideretueramuitanh Tertius gradus alienationis inelecftionenotatur ipfius optímiitranfiuít enim mes, cui oftenfa fuit uita fuperna,in alienationem ítií,optítjiam uitam eligendo .Sed in* **tef** omnes homines,Maria ©toTOM^tam in adliua quam contempiatiua, optimam partem habuítíipfa enim fandifsima fuit, quia tabernaculum altifsimo fandifica/ tum.Vnde fuit ipfa uera Martha,quae in domo fua Dei uerbum hofpíta fufcepít, 8¿ circa frequens mínífterium eius fàtagebat,ô6 mifericordiæopera ínfummoexer^ cuit. Nam quum gradus habeant illa opera,ex maiori cbaritate,uel quia magis indigenti,uel magis digno indigenti,uel ex maiori effe&u impenfo,uel ex magis necefiario minus fuperftuoxhæc omnia iri fummo,in Maria uirgine concurrebant* Quia in ipfa,maxima charita$,&omnium creaturarum maxime fndigenti,tribuife ô /quia nemo interuiatorespauperiorlefu,dignifsimopauperi *tribuit,* quia nemodi/ coSturMd ¿n,ot triendicus,quam lefiis. Nam opus mifericordiæ maius eft,fi fit Epifcopa qua*1* laico,æquè indigentibus,hinc maximum quod Deo.Maximum effedum mi Ierícordixímpendít,quíaloco bonorum,míferiscaptíuisdedítDe im in pretium,fa melicis in uiaticum,laborantibus in præmium,infirmis *in medicamentum,* cum jpfo dedit regnum coelorum.Non fecit opera mifericordiæ de fuperfluo,fed de necefiario,filio fuo pauperrimo peregrinóle propres fanguinibus tunicam poly míticam fecit,ín gremio uteri fui hofpitio fui cepit,de proprio corpore cíbauít *èc*la/ cftauítFuító^ ipfa Maria contemplans in omni excellentia. Nam quum ipfa inrelle/ (ftualí guftu,fuauítatem ipfius unius,præ omnibus mortalibus profundius,6^ luci/ dius guftaiTehomnemcotemplationemiupergrefta eft.Deus enim non poteft nift maximêdiligi,quando maxime attingitur intelledhr.Alrj homines,etfi aliquando fii raptu, faliuam à capite diuinitatis in os defcendentem deguftenunon poteft tamen uenter deglutiré,quia menseft diftenra folicitudinibus,& per memoriam phantaf* matibus eft obnubilata.Non redit ad fc,quia concupiícentíjs illeda,& non reuerttur adfe,perfalutisæternædefideriumià fi reuertitur, cum difficultate multa hoc fitjcum ñón rede & plene prius guftauit dulcedinem Domini Sed beatifsima uir/ go Maria¿

'fubiluSi ebrietas spiritus LiquefafliOi Socunditas* Aientis fidienitiio*

go Maria,pîenê guftauît,& gterno defiderio abfi$ fafticho iccènfa,continue plus e-
iürtjt, & iitiuitappræhenfionem tanti boni, in æterno amplexu,Hinc femper creuftj
fie optímapars,ñunquám fuit abea ablata.

Scimus igitur ex hoc Euangelio, quodanima, quæfeadünumneceffariumiali> quando non conuertít, fed ad alia quæcunque : nunquàm in pace erit. Omnia enini quae prater unum elegerit,non poflunt duicam quietam præftare, cum non habeant dare, folûm únus eft fons uitæ, qui dare poteft: affluepteneferetur autem omne id, quod eligitur, præter unum neceffarium. Et hóc eft mori ípfi animse amanti, quando aufertur amatum. Sicut eft móri ufliii uidenti, quando obtedumuifi/ bileaufertur, tunc enim nihil uidet, non quod caecatus fit oculus : fed quia defijdip- ÍÍ uifibile, Sicut non definit appetere cibum ftomachus, quando aufertur cibus, fed knagis cruciatur, cum plus efunat, ftininus habeat. Sic abfentia feu auerfio à aero, eft mors intelledus, quia non habet unde pafcatur, Sic igitur (ecundûm ardo/ remcharitatis, (ungitur anima uitæ fiix, qùae non auferetur ab ca, cum fitperm- his fotis uitæ.

fex fermone .Confide filia,fides.

AMor, quieft forma, dans complementum fîdei, îc confidentiae (îue fpefeft f S qui apprehendit,conftringit,à immutat.A Chrifto petebatur faluatio,& re fponditfidem&cohfidentiampr«ftare,hocquodamatur&petitur. Nihil enim ex defiderio petitur,nifi quod amaturamatur fatuator,& faluattamot faluat,quia amor eft faluatoris amor.Ineft igitur inaniore amatum.Qyare faluacor a- matus,in amore eft.Deus enim charitaséft,Óíquímanetincharítate,mDeo manet,

Deus in ipfo.Completa igitur fides fiue confidentia>quæ eft fides formata chanca te, illa eft quam fatuator dicit faluare. Quare qui ignorat Chriftum, & ad eum non pergíc,8¿ fi pergit non tamen attingit,& fi pergit ôc attingit,non tamen capit aut co- ftringitullepriuatuseftfalute.

Qmnis motus dauditurterminis fpeciei, quiefeit enim omnis res, in natura fua ¿LoiW rpecifica:fpeciesenim,eftcoelumquoddam,ambiensomnem indiuidualem motum " fuse naturæ. Hinc extra Cuum coelum,non mouetur quicquàm: fed motus cuiuïc^eft attingere perfedionem fpeciei fuæ,extra quam non indicat fe pofie perfici,imo om nem perfectionem iudicat in fuo coelo includi.Quare non eft oculus inquietus,quia non audit,aut quia non guftat: quia non iudicat oculus,audire, guftare,tangere, auc odorare,efle perfectionem, quæ per oculum defiderari debeat- Solum igituroculus appetit uidere, in uidendo habere omnem perfectionem, quæ in uidendo attingi poteft,Et hinc inquietus eft oculus, quamdiu omneuifibilenon uiditdtainquieta eft auris,quamdiu omneaudibilenonaudiuit.Nofatiaturocuius uifq,nec auris auditu, jfic pariformiter nullum indiuiduu unius fpeciei mouetur, nifi intra fpecie fuam. No enim uellepoffet canis, quod effet catus, autafinus, autauis. Sic nec homo poteft appetere,quod fit alterius fpeciei, etiam angelus.Non autem quietatur homo in fpe/ ciefua,qüæ eftfpecies animalis rationalis,habentis intelledum-nifiimmortalis fpe/ icieifuæ conftquatur perfectionem. Vellet igitur homo infuahumanitate, quam exire non uellet, confequi omnem perfectionem. Homo autem habet uitamx Non igitur uellet homo aliud , quam haberd perfectam & indeficientem uitam» Étquia perfectior eft tuïa rationalis fenfoali, quam habent obruta: tunc in uita ra/ t onali, uellet habere perfectionem, potius enim uellet homo non effe» quam nori efle animal rationale, quia non eft appetibile per hominem, quodfitbrutumalte> rías fpeciei. Appetit igitur omnis homo, in fua humanitate* habere perfectam m/ tionalem 8£indeficientem uitam, ficappetitintelligereperfecte,omneintelligibile* Nam ficut uidere eft uita ocdfíta intelligere,eft uita animae intleeftiuæ, Nunquàm igitur fariatur intelledus, in particulari appræhenfione intellegibilium *t* quoni/ ám cius motus non quietatur, nifi omne intellegibile attingat, Sic uelle, nunquam

eft fatiabile per acquifitione bonorum3nifi omne bonu acquiratUhNoft igitur qtrie/ tatur homo, nifi attingatin humanitate fua uitarn, quae eft ratio omnis uita, uerita* tem,quæ eft ratio omnis ueri *Qt*ihcelligibilis,bonum, quod eft ratio omnis boni,fi€ omnis appetibilis JEt cum homini infit hic motus, â natura humanitatis fuat; hinc fe/ quitur, in ipfa humanitatis fpecie, quietem motus attingere pofle hominem,quinec fruftra mouetur, nec extra fpeciem. Hutnanicas autem eft una,per quam omnes ho/ minesfunt homines,fió non eft alia humanitas unius,quàm alterius,licet homo un? non fit alterficut hoc album^ion eft illud alba,licet una fit albedo, per ‹Ç tam hoc Ç illud funt alba.Nec poteft humanitas effe abfqj homine^na hoc eft humanitate effet homo em,eft efle humanitatis.Motus igitur humanitatis mese eft, ut in hominemeae humanitatis, coniequar quietem. Sed cum nihílmaíúsautmelíásdict,excpgitaríúc pofsffcp id qd me quietare debet, fcilicet uita fine corruptione, uerítas finefaUacia, bonum fine omní malo:tucdíco hoc effe Deum. Deus enim,eft id maxima atqs opti- mum,quo maids aut melius cocipi nequit,(ed tale,quies eft at$ terminus,motus (pi- ritas íntelledualís. Hinc motus humanitatis meat eft,ut in homine mex humanitatis attingam Deum.Reperio igitur *in* meipfo hominem humanitatismea^qufita eft ho mo, quod eft fió Deus* & hic eft homo, in quo folu ego in mea humanitate, quietem attingere ualeo:quies enim,Deus eft.Homo igitur ille,qui eft et Deus,eft ille,ad que omnes homines fecunda naturam humanitatis, mouentur : fió hic eft Chríftus kfus benedidus.HicIefus fuit occultus,defideratus omnib.gentibus,etuenit in hScmuti dum,poft longam expe¿lationem,8óoftendítfeadmirandum,perhocquodcumeí/ fer homo,opera tus eft fuprà omnem hominem, tancg poteftatem habens. Calcauit mare,fanauitaegrotos,refticuiruifum caecis,mortuis uitam:perquequidefigna,cum habitu effet ut alius homo,fe fió Deum oftendit.Chriftus enim cum interrogarecura difcipulis loannis,an ipfe effet,an alius expedaretur? refpondit quodloanni renun/ claree,quomodo caeci,claudi,fió leprofifanaretur,ut hæc audies Baptifta loannes,fd licet qdmorbi hominis, fanarenturperlefum, ipfum fciretuerum Mefsiam, hoceft Chriftum, omnemnoftra defedum adimplenteJEthæceft oftenfio Mefsiae noftri,^ Iefus nominaturjfcilicet faluatio, quæ uifa eft fieri in hoc mundo per ipfum.Reperi- mus igitur lefum, qui filiam princípísreíufcítauít, & mulierem afluxu ianauiqfiliu hominis efle,fratrem noftrum, primogentu omnis creaturaqper que nos in noftra ha manitatefinc pacis,fió quietisterminum,rationalis motus noftri (piritus,attingimus. Hic eft igitur princeps ille,que omnis creatura ingemifees defiderahOmnis eni crca tura,defiderat meliori modoeffe, quo poteftt fió hoc aliter effe nequit, inhomine, oes naturas inferiores, in intelleduali fua côplican te, qui fit *di* Deus» Guftareaute fió uiderelætitia ínenarrabílí,qux eft uiuens uita fpiritus noftri,id ipfum quouminv, mouemur fió íumusíomnis rationalis anima,ingemifees gemitibus inenarrabilibus, defiderat, quamdiu abfens eft ab illa gloria fruitionis» Nihil igitur aliud eft,quodon® niadèflderêt,^ caputpríncípinqj noftrum, Dei filium, primogenitum omnis crea/ turæjper que oís creatura in elle exiftit,ÔÔ in que redire expedat, fió gemíqquouí^ re deatad quietem. Vide ergo, quomodo Chriftum in nobis repetimus, *dC* quod ipfe eft perfedio noftra,omnia adimplens,quae appetimus,fi¿ motum noftraquietas,qua do nos in ipfa noftra humanitate,in *ipfo* diuina uita,fió omne defíderatflattíngemus¿ Filius ipfe eft Dei per natura,ô(nos in ipfo adoptionem filiationis confequemur,ut fimqs & nos filtj Dei per ipfum,ipfe eft haeres uniuerforu, *di* nos in ipfo haeredes,qa cohaeredes,uerítas eft ipfe,fió nos in ipfo ueritatem appræhëdemus, ut fimus in ueri- tate,ficut ipfe eft uçritas.Sumus igitur in ipfo fapientes,intelligentes,uiuenteg, gau/ den tes,fió inæterna requie,gloriâ íandorum,cumínexprefsibililaetítía, appréhende/ tes.Inipfa eni humanitatis natura»quæ una eft ipfi *ôC* nobis,ei ipfi capiti noftro ut me bra corpori, in triumphanti gloría uniemur, ficut ipfe unitus eft patri, cum una fit deitatis natura utriufque, *di* hoc eft gaudium immenfum» quod nemo tollet à nobis» Per fidem accedimus ad faluatorem: nam fides, ponit nos in motu. Sienim agricola non haberet fidem j quod terra deberet reddere femen cum ufara, nonmoueretur

ad

ád feminandum ♦ Habemus omnes panem per fidem, fine qua non haberemus fata, nonne plantationes fiunt per fidem C Quia credit uiticola, uitem produâuram poft triennium frudum, nunc plantat, *QC* ita mouetur per fidem: fublata fide, nullum fru/ dum uitis, pomorum, aut arborum habemus ♦ Nonne per fidem quamhabemus, quod ínftruí literis aut alia arte debeamus, accedimus ad magiftrum, rudes, indo- cti? Etfublata fide, nunquam caperemus difcíplíham. Ante omnem perceptionem, præcedit fidesmeque intelledus tiofter percipit,mfi fide motus fir,ad appreæhenfio- nem,ficut icribitur: nifi credideritis,non intelltgetis* Sicut áutem nec ueritas attingi poteft, nifi per fidem: fictfecfalfitas,nam folum credens decipitur, Nec diabolus de- cipiqni fi fibi credentesfficnec mundus,nec caro decipit, nifi credentes. Fide igitur ad omnia pergimusffcilicet ut fimus diuites, ôi ut fimus etiam pauperes. Qui igitur mouetur,adueramfalutemapprxhendendam, oportet quod ille credat, SIuremus- ram attingi poffe, & quod p Chriftum & in Chrifto attingatur. Ille qui fic credi:,»/ **tràfe** concepit id quod fperat fibi futurum,licetnonuideamitcognofcat, nifi in æni gmate. Et haec fides reputatur ad iuftitiamjquiahomo Deocffcrtfuumfupremum (pírítum,fcílícet ínteUediim,g¿defpondet ei illum,faciendo illum feruum Det T *3c* cnimferuum fe facitintelledus,quando fidem affumit:nam intelledus,uelfet fecun/ **dùm** libertatem fuam,prius intelligere quàm credere, fed in feruitutem redigit Intel/ lígere,6¿affum¿£fidem credendo. Sicut infirmus adhocquodfanusfiat3creditme. díco,noninterrogansdeconditíone medicinae, antequam eâ fumat, fed íimpltcfter credit medico : per hoc enim quod fic credit medico, ie srgrum & ignorantem fa tez tur,&medicum fatetur talem, cui credendum fit. Euenitautem, quod fi medicus di' ueracifsimus, *&C* fummæ audoritatis, & tu hoc credis, qff eius manus te fakiarduftus **autem ex** fide uiuit,ipfa enim eft cibus fpiritus noftrfáf operatur ín fpirítü,effectum cibationis, prout cibus materialis inftomacho: aliter autem operatur cibus in horni/ ne, quàm in alio animali. Si autem non credit, 6¿ob hoc non fufeipit cibum uite, non poterit uiuere abftinens. Animæ enim non credentes uitarn secernam,& cre/ dentes,fed non in Chriftoffunt priuatse ob infidelitatem,uia ueritatis ad uitarn imotæ enim non funt ad uitarn,quam non poffe confequife credunt. Et fi motas funt,quia credunt, non tamen per eum, quiuiaeft ueritatis, ad uitarn capeffendam › Omnis igitur anima, quae credit ab alio quàm faluatore fe uitarn coni equi poffe, aut fala- remalla non recfte credit, nec in uia ad uitarn eft,fed de uita cadens, mortem recipiet. Ethinc omnes artesmagicæ,& omnepræftigiofum,etid quod diuinationiseft,dam nationi fubeftffolum enim iuftus, ex fide habet uitarn. Quando igitur à uia rationis guertuntur homines,aduiam beftialemituncbeftialitateminduunt, ut homo non fit homo animal rationale, fed beftialis naturae: uolucrumper fuperbiam,uelquadm- pedum,quiuentri&libidini uacant,autferpentum, qui auaritiæ terrenae, infatiabili/ **ter** operam dant.Hæc trinitas,unius huius mundi exiftit. Nam mundus habet cpncu pifcentiamcarnis,oculorum,&fuperbiamuitæ. Qui igiturad hanc mendofam uni* **tatemé** trinitatem feconuertit,àimaginemcorrupcibilishominis, incorruptibili ucritatíDef,tríniS¿unius præfert:idololatra,non fidelis diciturFides igitur Chriftí, iuftis eftrefurredio, *Qc* cibus uitæ, ÔÉiniuftis ruina, & cibus mortis tquía non ad ni/ tamiftijfedad indicium ducentur per fidem.Nam cum fides dicat hominem Chriftia **num,** ÔÉ fpiritus fit beftialis, qui cibum hunc fumpfit : indicatur ille per ipfam ratio- nem,filius potius mortis effe,qui cibum fpiritus uitæ diuinæ,miniftrauic beftiali fpi ritui, dicens fe effe Chriftí anum, cumlonge cor abeffet.Sed cum cor de hoc mundo, qui Chrifto inimicatur,effet,mentiebaturfe non de hoc mundo,fed de regno Chriftí & uitæ, ate# ueritatisexiftere. Fides igitur noftra, quæ eft fides ultimæ quietis, cibus grandium eft, uincens hunc mundum, nihil eum ueræ uitæ habere afferens,qua: no- ftrum fpiritum in uia ponitjCx ra quam omnis errat, qui uitarn quærit: quoniam fine fila,impofsibile eft piacereDeo .Si toto corde exquiris Deujpi e eft pietas,quae non poteft defererefperantes in fe, fed omnes beatos facit fperantes in fe.

Multa acciderefofent,qu» ex imprefsione pafsionis in fpiritum, corpus alterant;.

ûtde

ut de Phyfids ligataris Medici tradant Non tamen decet Chriftianüm cofidere,tni fiiperftitiofts,quçratio non attingiqin illis enim fe fçpêimmifcetfpiritus malignas: fed recurrat ad Ch riftum>&coníidat, & fibi ín eius nomine, manusimponifuppli/ ccr,cum oratione denota. Etdícat manus imponens*. Domíne qui díxífti» quod fi Ficta quis haberet fidem ut granum fínapís , montes de loco ad locum mutaret, ¿C qui di* xíftí Petro,qui fuper aquas ambularedubitauit;modic^fidei,quaredubitaftiY & qui mulieri dixi Ai : confide filia, fides tuafaluam te fecíchanc infirmitatem tolle,de xs gro fideli 8C confidenti in tua uirtute, fuper quem iuxta mandatum tuum, in nomine tuo quod eft lefus, manus impono. In talibus quidem & fimilibus deuotroni/ bus confide: quoniam benigna eft míiericordía Domini, qui exaudit omnes fpe/ rantes in fe,

* Charitas,eft forma feu uita omniu uirtutum-Nam fi charftatem non habuero, ero ficut aes tinniens,& nihil uitae habens.

Oportetautem eum qui rediam chatitate habere uuk,mittere foras omnem timo tem,S¿ amorem imperfedum.Nam fi timet,nondum perfede diligit : timor enim, di cit timentem nolle aliquid perdere propter amatum, nolle perdere dicit, adhæfione ad id,quod nollet perdere.Sed perfedla charitas,eft ad unum amatum: minus enim il le amat,quam amare poteft,qui diuiditamorem,& diuerià diligiuMittitigiturchari/ tas foras omnem timoremffolum timens amatum offendere. Etob hoc,nihil perdere timet,perfcdle Chriftum amans,quia nihil amat nifi ipfum,& omnia propteripfum. Charitas quae eft uinculum unionis & concordia?, conftringit omnia7ut id fiat quod funt.Mftdus ifte,ut fit uns> mGdus perfiftes,c0ffringitur quadâ uinculatione amoris, diffufí per omnia quae mSdi fime. Vita etiâ ifta fenfibilis, nô aliter fubfiftit^ amore-Na fpírítus quidâ comunis, inter anima & corpus,qui eft dénatura animæ,inquantu anima deicêditad uíuificanducorpus,6¿denatura corporís,tn quanta corpus afeen-dit,ad aptandu fe ad receptione uitæ : hie fpírítus, eft uinculumamorofum utriufqs-Qiiom'5 anima defideratuiuiffcarecorpus, hoc eft effein corpore, quiadiligitcor/ pus:& corpus diligit anima, fine qua no fubfifteret. Sed ficut oís res, ad nihilu flfad morte uergíc atesaddeftrudionc, ceffanteuinculo collígantíx, fcilícet charítateúta definit corpus uiuere,quando ei deficit uigor illius fpírítus .Quâdo enim calor natu ralis deficítjtüc ille fpírítus, qui fine calore non poteft effe, etiam deficit,íta mors feu feparatio animæ orítur>deficíenteuínculo. Etaduertas,qd ficutfe habetanima ad corpus: ita fe habet Deus ad anima, nam corpus ex fe nihil habetuïtæ,nïfi ipfi ab anima detunSicuita animæ noftræ,à uita liera exiftes,anima noftræ, pergratiofum defcêium uitæ ueræ,qua id fumus qd íumus,tribuitur. Prior igitur dilexic nos Deus, qui níhíl odíffe poteft corn qua creauít.Sed non dedit nobis ut fimus tantft,ficut So-li fuo, quem facit oriri fuper bonos malos: fed dedit etiam nobis uita tale intelle/ ¿iuale, perejj fpirit? nofter,fe poteft ex data uita intelleduali,fijrfumeleuare,&fef0 ti uitæ fuae uinculare,ficut corpus animae,utuiuat uita animæ. Sed ficut corpus non aW ter quàm (piritu calido, qui uiuitper continuam admiftrationem humidi radicals, quod fouetur per humidum aliméntale, uinculari poteftanimæ : íta fpírítusnofter intelledualis,noaliter uinculatur uitçfuç,quàm calore amorís íntelledualis. Amor igitur, ita uíneulat ípírítum noftrum ad fontem uitæ, ut fit ei intime conftridus,fi-cutuita corporis, uitæanïmæ« Solus igitur amor feu charleas, eft complementum, quo pofsidemus in noftra uita, uitam amatam. tSpiritQsnofter,uiuensimenedus, amor quidam eft. Nam quid aliud eft uita, fi redleconfideretur, quám amor, feu hila-* ritas, feu gaudium £ Et hinc uitam aeternam, æternum gaudium uocamus. Sed na/ tura amoris eft, nunquam quíefeere ‹ Ideó amorem, cor uígílans in dormitante cor/ pore,figurat.Eft etiam amoris natura, liberrasmamlibere monet amor, ob nobilita/ tem fuam, nec poteft cogí, fi fubeftcoadioni, non poteft effe uerus amor, fedfi> mulatus : natura enim amoris puri, eft libera, eft natura eius, converti in amatum» Spiritus nofter liber eft , poteft fe furfum aut deorfum amando conuertere. Et hincj dym fc commit ad inftabile &C defedhjofum per amorem 9 hoc eft per feipfum

feípfutn, 8¿ ibi fígitár,ín íllud ámatum conuertitur. Vndefi ibife répetitj quandó corpus hóc derelinqui tibí S¿ remanebít,fcilícet per conuerfionem ín naturam amatí.Quare ípfe ín inftabilitate extra gaudium,pacem,8C quietem torquebitur,fecunda naturam amati, tn quód conueríus eft. Linquamus igitur dum peregrinamur in ho¿ mundo,palpitantes 8€ qugrentes bonum ftabilc,eaqux nobis obueniunt, fub fpecie boni deledabilis ÔC amabilisftranfibit enim mundus,QC concupífcentía eius)et conuertamusnos ad fontem amoris & boni indeficientis,ubi quies eft, eledioms omnis defidertj amantis fpírítus. Alioqui fi reperiemurconuerfi adhiic ad mutabile, dum egredimurîperpecuæ mutabílítati,femper difplícenter inherebimus.InChrifto enim pacem,in mundo prefluram habebimus.Qui enim mundum ddigit,necefle eft ut pe prelluram habear, quia uidet& experitur fibi fuftrahi, id quod amar. Quiautem Chriftum diligit,& de mundo non curat: nulla aduerfitas huius muridi eum affligit, quia nihil mundi habet,de cuius fubftradione doleat.Sic amicitia mundi huius,im/ mica eft pacis, & ob hoc inimica Dei, cum Deus pax fit. Confugium,nobis apctiat fimilitudmefua intelledum.Tii qui liber es,potes cumquactmqj libera contrahere, deliberas cum qua uelis,eligis unam, qux fub fpecie amabilis tibi praetentatur, quo/ niam pulchra, iuuenis,diues. Sed quando te ei conftrinxifti, ita quod amplius exiufe fti peregrinatione tuâjUbi in libertate ambulabas,nunc unâ nunc aha amando: reperis illam quam elegifti ínftabílé, incoftantemjnquieta, fine pace. Nonne magna eft tribulatio ifta,adhaerere perpetuae inquietudini?

Arbitror enim ordine mundi,noftrum intelledualem fpíritum, infimum gradum întelledualis naturæ habere, utdefua natura, fitin potentia ad intelligecidum, non rameada íntelligat,fedde potencia ad adum, excttatíoneadmíratioms, deducatur*. Qiiaeexcitatio,motufpecierum.qua:demundo fenfibili recipiuntur, exoritur utfiac uigdans intelledus,quando admira tur. Admiratio enim, quatrere facit admirantes, quidfit,quodadmírationeminducít. Etficfituigil,ficutuox *fortis,* fenfum auditus percutiens,dormientem excitat utuigilet.Tunc enim nofter intclkdas,quafi dormi cns,8¿ in potentia exiftens uita: inrelledaalis,quae eft intelligere feu uigilare, in adu I ponitur,ut uigiiettæ intenditur hic,utardea t amore appræhenfonis illius, qui eft da coromnium.Nâquâdo fpecies coloris feoculo ingent,fpiritus in oculo fentitobuia rionem,S¿ ita anima fenfibilis,feconuertit ad illam fpecie, S¿ admirado inquirit, cute fic fpecies. Intelledus uerd *excitatur, ut quidditatem inquirat per uifum, mediante fpecie* fenfus, dicithoc, cuius eft talis figura efle hominem. Admiratur incelledus, quid fit homo, SCita ponitur in motu, ut ita intelligatadu ueritatem, entitacem, feu unitatem hominis. Hanc arbitror caufam, cur fpírítus intelledualis . adi tempus corpori unitus eft, qui defui natura infima intelleduali, dormiens irx potentia tantum eft , ut per figuram huius mundi, ad cognitionem, qua* eft uita autuigilia adu, excitetur. Seruit igitur fpiritui noftro cotum corpus, & totus hic tnunduSjUt in amorem uitæ fux excitetur, æficcumalqsfpiritibusangelicis,qui adu in uita uiuunt conftridione amoris , fimditer uiuere ualeac, fecundum gra/ dumuinculi amoris, amatae uitæinhxrendo. Et hinc ut capiamus uitam, amemus ipfam maximo amore, quem nobis concedat Deus, qui chantas eft, in faecula be/ nedidus.Amen.

Rarouelnun^t*in*díuerfíslocísreperíun tur arquai es píftores,nec$etiamintmolo co,nec^ eft in poteft Ke piftoris, femp£r facere «que bonum panem. Sic de praedica/ tíoneexiftímarexquoníam inter eos eft differentia magna,ficutinter piftores.Sedil/ li funt boni praedicatores,qui granum frumenti,qui Chriftus eft, fcíuntbenémoíere, utperueniaturad medullam purgationis tritici, Spiciunt poftea facere panes uarios, pro uarrjs flatibus nobilium,mediocrium, & infimorum, ÓÍ quiminiftrant Ecclefiæ illos panes fimul, ut quifqj fecundum ordinem fuum reperiat, ubi reficiatur. Et non. poteft piftor,temper æqué bene facere pane: quia hoc à gratia Dei depedet. Nec uos refpicere debetis.quisfirpiftorXedad pandquia fi non efuritis,non ludicabitte pane bonum.Scd fi ex dei iderio guftatisâ& uidetis panem¿eíus fuauicatem apprgh ederis,

fîeubi-

& ubícírc^ efuríens potuerit habere panem, non interrogabit de *condicione* píftorisk, cuius uitæ,cuius nationis,ô£ an mundus fit necne,fed folum attendit ad panem. Et fi non poteft habere panem fuæ conditionis S¿ ordinis, fcilícet nobilem, qui nobilis eft,recipiet alium,quia efurit. Ica charifsimi, nemo oftendat fe nonefurire,fed fi fue/rids efurientes,replebimini bonis:& fi pleni & faftidiofi diuites,remanebitis inanes» Illi autem non funt eludentes, qui funt curiofi, ad fciendam conditionem piftoris,S£ coci,antequam comedanttaut qui reperiunt panem,non undic^ nitide purgatum, ob hoc negligent capere:aut qui faftidíum capiut, de copia panis, fi efurírent,copíi nonfpernerent,Ô£con(eruaretpro fucceíliua refedíone: aut qui fuiit infimi 0¿groí> fi,&confueticomederefurfureum panem,& habent faftidíum de fimila,ue1 econuer fô. Nam & *fi* cxpedabunt, quoufcp omnes panes fint extradi de furno per piftorc, repedent etiam panem confuetudínarium,quífque ín ordine fuo.Coníulo tamen,ut difcatis nobiles fíerí,0¿ nutriri de nobilioritquia homo edam de pane angelorum ede re poterit/i fe adaptare ftuduerit. Oremus igitur,ut piftorgratiam habeat3nobis pa« nem,omne delectamentum in fe habentem, communicandi»

Ex íérmorte. Matrimis hic pauper.

CVm Deusnofter fit ábfoluta entitas, incontrada ad hoc uelilludmihil **ha–** bere ipfi conuenit. Via paupertads, eft tollerehabere. Hacígíturuía/íDer us inquiritur,repet itur.

Omne quod habet partes, Deus non eftjtollere partes,eftuiamodicica/tisfeu ftmpUcitatis.Quare hac uia ad Deum itur.Noneft igitur Deus aliquid,q$ habet pdncipium:fed eft principium abfolutum,abfc^ principio. NoneftigiturDe^ us in pluralitate, quia pluralitas, principiumfcilicet,unitatem habet: fed Deus **eft** unus,non plures.Non cftDeus in fenfibili mundo, cum ibi regnet corporea magni/tudo,non fimplicitastneceft in rationali mundo,cum ibi regnet pluralitas, non uni/**ta$** fimplicifsima. Quapropter,Deus non eft nec coelum,nec Sol,&ita dereliquis* nec aliud quodeunep uifibile, aut ratione attingibilemec habens motum uitæ uegeta bilis,aut fenfibilis,aut rationalis, **fcu** íntelledualís. Quarenecarbor, neclapis,nec metallum,nec animal, nec homo, nec angelus, Nihil enim horumeft,qui aliquidha-bentîfed ipfe eft thefaurus,de quo eft omne habcre.Nam funt entia tantum,quæha-bent eftethocquidê effeqd habet,ab *ipfo* qui eft abfoluta entitas,habere necefleefb omneenim ens,quomodo abfqj emítate eífetc'Semota igitur cntirate,non poteft co-*cipi* aliquid qd habeat effe. Sunt deinde entia, quæhabent uitam, hanc autem nonáfehabent, nihil enim poteñeífecaufafuiípfíus,neqjab alio habent,aliudentmàuî-ta,non dat uitamxied ab ipfa abfoluta uita habent,fine qua,nullum ens uitamhabere poteft.Sunt entia,quae intelledum habent: quare illum habent, ababfoluto intdle-du.Deus igitur,qui hac uia paupertatis inuentus eft, eft thefaurus didfsimus, à quo fluit omne id,quodhabefur. Vnde ipfe eft hoc ipfum bonum,quod dat omnia,nam ipfe eft ens entium, uita uiuendum, lume íntelleduale íntelligentíum.Potuit hiefan¿lus nofter,in hac paupertatis uia,non folum attingere unitatem abfolutam,qu» De usefttfed & unítrínumDeumtnamautrefpexítad plures creaturas, autad unam ali quam Si ad plures, iHas uidit plures, inxquales,&diftindas. Etcum pluralitas fit ex unitate, inaequalitas ex aequalitate, diftindio ex connexio ne xuidit principium triti/num.Si ad aliquam unam>uidic eam habereunitatem,aequalicatem9&connexioneai» Vnitas,eft ipfa emitas. Aequalitas,eft ipfa formalitas, quxnoneft nec maius nec mi nus,ut res hoc fit quod eft: & eft connexio, qua entitas ipfa, formalitad conneditur. Hanc trinitatem,habet omnis res â Deo trino,qui eft unus:unicas pater, aequalitas fi-litiSjConnexio (piritas fandus.

Licet fandus Murtinus,immenfo gaudio perfunderetur, quia ad uenam boni per/uenit : tamen fe, defideratum non polfe attingere, confpexit. Erat enim lux infini/ta»quam oculi cernere non poterant, fed ad apprxhenfionis contuitum exczca/bantur:erat ignis confumens, qui apprehendi & teneri non potuit. Et quia repe/

rft

He quod non potuttnonuélle uiderf, guftari, appræhendi *pofcideri* 3 quia abfo Inta bonitas :quæfiuit per quem uíderetur & pofsideretur,ó¿ non potuit nifi in natu/ ra humanitatis fu» qu£rere,quoníam fe uidít hominem,£¿ appetere guftum bonihu ius fummo defiderío. Reperítígiturhocnaturaledefideriumjhumanx naturæ inef/ fe. Quod quídedefíderíum, cum haberet àuena boni:hinc uidit noneffe fruftra,fci/ líceticíuítjnullam creaturam altíorem perfecftioremqj poffe eíTe illa, quæiubfiftereé in unione immediatifiima Sdunifsimaj in uena fui effe. Viditígíturíncodointelle/ <ftuali,fenô nifi in illo perfedifsímo4atqj íblo altfisímó,& plenífsímo,cff gracia pof fe apprehendere thefaurum diuinum. Repêric igitur thefaurùm, quem uídic intelle/ ¿lualíter alongé, ín agro naturasfuae: non enímerat ageríllcíllíus,nífí éutn emeret, nec eum emere potuit, nifi uenderet uníuerfa quæ habebat. Chríftus erat ager ille thefauri, quem nifi haberet,uídít fe thefauro príuatumíri. Nemo autem participare poteft de thefauro, nifi partem habeat ín agro, quam habere nequit, fi aliquid reti* net* Vendidit igitur uníuerfa, *S¿ fecit* fe fet uum Chrifti thefatirarq, & ut effer ac/ ceptíor apud ipfum thefaurarium, omnia quæ habuit, liberalifsime atque hilari* terualdè ei contulit. 1

Vt effer liber liber ate Chrifti, Chrifto feuendidit. Non enim habuit uitam,fed dixít:nonuíuo ego,qui uitam meaquam habui, uendidi Chrifto: fed ille in me uiuic Chríftus, cuius eft utra mea. Non habuit uelle aut nolle, quia uoluntas eius, non fui fed Chrifti erat. Non habuit corpus uiuum,natri uita corporis, eft uita ab anima pro cedens:(èdhæcuitaerat Chrifti. Igitur uitahs fenfus oui in eo erat, Chrifti erat* Cur hæc omnia: ut uita fua quam Chrifto dedicauerat,abfcondita effer in uita Chriz fti. Habítauítígítur ineo Chríftus, quiaipfeinChrifto,noneranemembraeius,nifi Chrifti ipfum inhabitantis. Pauper Chríftus qui ait, filium hominis non habere ubi reponeret caput futim,*8C* modicus,quía uermis non homo, atque abftdío plaebís¿ in ipfo habitabat. Erat igituripfiidemuiuere&mori, quifuperomniaoppofita «qualiterambulabat» &idem abundare, Sipcnuriam pati. Necmori tímuír¿ncc uiuercrecufauic.

QuartíIÍbríexcítatíonum,exfermoníbusR.P.Nicó- laidxCufa Cardinalis. Finis.

Excitationum cx termonibus Rcue

rendifsimi Patris Nicolai de Cufa Cardi*

naliSjLiber quintus.

Ex fermorie.Ánien amen dico uobis quicquid petieritis pattern in nomine meo.

R ¡ Xíuít igitur filius patris aeterni, de regno patris inuifibili, ad h une M l mundam, ut hunc mundum fibifubiugaret, ut fic omnia fubtjceret ¡ Deo patri, & debellaret principem mundi. Vnde illum non potuit r j tiincere,nifi quando in mundo putabatur lefus uidus. Quare mor/ tem morte interfecit, ôf pater mundo manifeftatüs eft motte fílq,6¿ illa manifeftatío,eft uído ría. Venit igitur de patre,quafi lumen can/ ddæ, quod defeenderet illuminaret, ac inflammaret 8¿ fineretardere,& iterum af/ cendererer,ficut de candela feucæreopaíchalí HicrofôlymÎSj kgítunaut ficut magifter, qui artem occultam,per fenfibífra uerba tradít ín una regione^ & deinde recedit,

Exfermone:Benedí¿ta fît fanda trinitas, atçp indiuifa unitas.

Enedidlafîtfôncftatrinitas,atqueindiuifaunitas, Confitebimurei,quiafe/ g-^cit nobifcum mifericordiam: Quomodo omnis rationalis creatura, per ea I jkpæ in cultu religionis operatur, fidem oftendit. Ex operibus enim fidem JL^uenamur. Nulla gens eft, qusr non credat Deum, & hunc maximum, à quo omnia. Et quia iandia catholica Ecclefia, credit trinitatem in unitare, principium noftrumihinc tàm trinitatem fandam quàm unitatem benedicit, feu benedidam ue/ neratur. Vndequi credit Deum comparatione ad creaturam in excellentia e(Te,pu/ ta fapientiisimum, potentifsimum, iuftifsimum, nam talia uidetin creaturisihictalis tanquàm omnia uidentemôC potentem timet, ft coram illo inclinat &humiliat,fe quantum poteft çnundiorem reprxfentat, eum adorat, Sueñeratur. Sicuídemus cultum ex fide.

Tbeolegù fiwitiHM & «egxiiw. Docetnos Dionyfius, quomodo ad Deum affirmatiue, & quomodo negativeaf- cendimus:affîrmatiue,perexceiïentiam, affirmando ea de Deo, qua repetimus bona jn creacura.negatíué,fciiicet omnia negado, quia nihil omnium eft qui fuper omnia* Paulus ,poftcfj ad altitudinem díuítíarum fapientiaeÔÉ fcientiæeleuatus fuit, fîCuidit quomodo iudiciaDei incompræhenfibilia,& uiae eius inueftigabiles funt, admírans unde omnia,eleuatus aiebatîipfi gloria in faecula.

Trinité Tres font uirtutes Théologales,qugnobis funtneceflariat, tanquàm noftratríníta tis imago,ín uera trinítatejícílicet fides, ex qua fpes, ex quibus charitas. Fides,tranft fertur in certitudinem, fpes in appræhenfionem, charitas in connexum, *&C* non per- tt:quia charitas eft nexus.

In candela ardente eft ignis, fi^illede fe ardorem generat í ex igne &ardore» flamma. Et ficut candela accendit candelam, mediante flamma : ita Deus media- nte fpirituomnia.Spiritus Domini repleuitorbemterrarum,etfpirituoriseius,om nisuirtus.Etattendequomodouitrificator Jn fpiritu,optima uafa uitreaformat.

Ex fermone.Sperent in te omnes,qui nouerunt nomen tuum, lefus/

VOcabis nomen eius lcfum,quia faluum faciet populum fuum.Hocnomen quafi unguentum ftluanstunc, quando eft effufum. Eft enim fuauitas odo/ ris eius & uirtutis,incognita, quâdo eft in claufo uafe:fed quando aperitur SC effunditur,percipitur,tunc aci fe trahit, ficut inquit fponfàî trahe me poil te,curremus in odorem unguentorum tuorum.

Ex fermone:Eadem menfura qua menfî fueritis, remetietur uobis.

MEnfurare,uenit ex ratione,undebruta nonmenfurant. Pars illa quae men/ furat,recipiet renumerationem» Capax eft igitur intelledus remuneration nis æternæ* Aliqui menfurantuera menfuratfif illi capiunt ueram remune/ rationem à principe ueritatis» Alíj faifa & dolofa;& illi capiunt remunera ttonem à falfo&dolofo principe.

Ex fermone:Erant appropinquantes adlefum,Publicani & peccatores,ut audirent.

*Approp'me[m tb.Caiwfiidw- m**

0ta'coincidentiam, nam appropinquare peccatores ad lefufti› eft appro* I I pinquare lefum ad peccatores. Et non pottalis appropinquatio fieri ad perditum,nifiperíUum»qaifcitqua!rerefi¿reperíre. Vnde ouísneicitredi re, neque drachmaiideo perdita dicitur, ob hoc eft tanta lætitiadumrepe- rítur, quia perferat.

' Non poteft perueniri ad domum pacis atternx, nifi per Chriftum portetur. Vnde in ducatum eiusui ratiocínatíuanonperuenitur,fedquandoinhumerisportatur,ó¿ hoc eft per fidem: fie enim compellimur intrare. Homo enim fe habet ad diuinita/ cem

tem Chríftí,fícutouís ad hominem (ut iumcntu inquit fa&us Tum apud te) SC ad hu/ manitacem,ficut appretiata hominis fimilitudo feu imago ad mulierem. Nam drach/ ma,imagtnemhominiscuiuseftim3go,geftatappretiatam.

Gaudium patris 6¿magíftrí eft,inftruxiffe filium & difcipulum:& gaudium con- *GatáM* fratrum Sí condifctpulorum,eft congaudere magiñro *Q¿* patrnÔC gaudium difcipu/ It ÔÉfiltj ¿nftrucfti,coíncídíc cum gaudio patris, nam gaudiu eius eft gaudium patris. Gaudet pater,in filio fe fapientiam generafle, fuæ fapientiæ æqualem: gaudet filius, ieficfapientemapatrefa<ftum,quodpaterdehocgaudet.Item gaudent confratres, fratrem fic patris docftrinam recepifle , quod pater habet in eo gaudium, *&C* bonam complacentiam. Sic quando mifericordiadiuinaconuertitpeccatorem, tuncom/ nes conclues coeli, congaudent Deo, quia reperit quod perdiderat, ita gaudent de **repertione perditi,**

Exfermonc.Filius hominis uadic.

MVita funt altifsima&penítus inexplicabifiamyfteria,quadatetinuerHs Chríftí,omníb.8¿ fingulis.cum ipfe fit ueritas quæloquitur.Et ¿n fimplící tate fenfibili uerborun^uti in forma feruíli humana: latet ínaccefsíbílis al titudo diuini uerbi.ïnduitenirn formam ferui,forma Domini ScDeú

Chriftus dicit fe ire,utfcrípturneftdeíllo.Nam feftinarehabemus,ut fí mus para/ **tí** ad eundum cum eo:fpfe ením eft qui uenír deccelo,S¿ fotus poteft nos ad cœlu du/ **cere.** Oportet igitur ut fimus unum cum eo,quia folus ipfe poteft intrare in coelum,q defcenditjipfeeftquiaicendic Oportet igitur nos ambulare,ficut ipfe ambulauít,S¿ **effe** unum cum eo. Sicut enim pellis mortua quam induis, peruenit tecum ad coipe- dum regis:fic tu *fi* unitus fueris Chrifto, intrabis cum eo. Sed oportet ut magis fis ei* luncftus,fciiicet ut fis membrum eius*

Sicut enim feruus non poteft nec côtrahere, nec aliquem atftum liberi hominis ex ercere,nifi fuerit de feruitute, ad libertatem translatus: fic nec homo, nifi translatus de mundo,adregnum Chrifti. Quando ante n fic homo translatuseft, quafi ad por/ tum de turbido mari pofitus, ut ambulare pofsit : tunc debet confiderare › quomodo cumChrifto proficifci pofsit. Nam omnia ia Chrifto reperiet:quia ipfeeft filius hominis, *SC* frater omnium. Similiter tn omni humano tranfeundi modo reperi/ tur:fi enimminifteres,ipfe&minifter eft;fi ieruus3feruus;fimagifter,magifter:ii rex, rex,omnia in ipfo* Sed quid eft ipfe in omnibus? Certe ipfe eft humilis mitis cor/ dc,íuftus *8C* pacificus: oportetenim te fic ambulare, & tollere iugum eius, quod eft fuaue & leue. Deponite igitur farcinas graues peccatorum, quae impediunt curfum cum Chrifto.

Si igitur cum Chrifto ire nolumus, attendere debemus, ut fic agamus uti hodie legimus, & facium Chrifti repræfentauimus. Primo oportet recedere de Aegypto» lauari in mari rubro,perfeuerare in deferto,& hoc fecundum ledionem, quae eft con fideranda, ut fine murmuratione recipiamus decoelo panem. Oportet fecundo at/ tendere,utpoft lotionem poenitentiam, obuiemusfaluatori reginoftro, qui rex **eft** per naturam, & recipiamus eum, & in ipfo confideremus manfuetudínem fe- ueritatem. Oportet tertio altius nos rapi cum Paulo in epiftola, ut Chriftum quem utregem recepimus,cognofcamus. Oportet quarto Chriftum fequi per mortem,fe/ eundum pafsioncm.

Exfci*mone.ConfidefiH,rcmittuntur tibi peccata tua.

QIcutinAdamomnesmoriuntunita&in Chrifto omnes uiuíffcabuntun Na/ **kw** bu- tura noftra ut eft ex Adam, tunc non eft unibilis diuinitati:ficut tenebras, quae 1 nonfunt unibiles luci,&lux,rion pofTunt femutuo compati. Secundum A/ 4L*--¿dann,naturaexterraortum habuifte deferibitur, quaeeft opacaÔCtenebrofa: fecundum Chriftum, de coelo lucido. Secundum Adam, natura eft femen mortis, infirmitatis^ ut fic,non eft unibih's uitequia cinis in cinerem reuertitur.Sednon eft

natura languida,fecundum feipfatmquia non fentit fe languidam,non éft infirmité, qui non fentit *fc* ¿nfírmum,fecundum fuum indicium. Sicut natus paralyticus aut cæcus, non habet fcientiam infirmitatis. Nemo poteft ícíre quid cacicas,nifi (ciafi quid uidere* Vftde fecundum Adam, natura eft ut caecitas,in qua nafcimur,ex qua poifuntfequi pericula,quæcæcis aduenire poflùnt,fcilicetcafus in foueam. Secundum Chriftum,uidendi pofsibilitas* Et no ta, quod natura humana,ut eft quafi rationalitasinanimalitateeft iicutluxinlucerna,ita quod rationalitas per animahta/rem operatur,ficutcandela ardens & fplendens per lucernam. Et cum ratio fequitur animalitatem,eft ficut fi lucerna eft ex tranfparentijColorato tamen uítro,0¿ lux candelae fic refplend et,& íta eft ex Adam.Sed ut eft animalitas in rationalitate, eft quafi lichnus in ardenti candela,lie eft ex Cbrifto.Nam Chriftus,non eft nifi uer/bum,feu ratio,(eu lux quae illuminat. Homo fecundum Adam Utitur rattone,ficut utitur candela in lucerna,quçrit per difeurfum fibi conueniens, fecundum anima litatem.Homo fecundumCnriftum,utituranimalitate, ut ratiocincturjficutflamz macandelæutiturlichno,utardeató¿fplendeat.Inratione eft uis intellediua:illa Uis eft,ex qua homo acquirere poteft,artes mœchanicas liberales.Vis illa temper fuit in anima,ignorabat tame anima potentiam fuam,quôd fcilicet poflet habèrear/tem feminâdi. v enítunus,quí hanc artem primo ex fe habuit,alijs tradidit,& aie* batpopulusíbenedidhis Deus,qui dedit hac poteftatem hominibus,fic de arte medendíjdearte fcribendi.SicuenitIeius,quiexfehabuitomnem fcientiam & artem, omnium fcibilium,inter quas artes eftars utuificandúnam omnes aliae artes ma cha nícae liberales,ad uitam ordinantur. Ars igitur uiuíficandi,omnes includít.Et hác artem fanandi,&uiuificandi,et communicandi fe alrjs,ex fe habuit Chriftus,& quicuncjj receperunt eum in eius dodrinaffaái funt ut ipfe erat filius Dei,etiám & ipil fili) Deí.Quotquo t enim receperunt eum,dedi t eis poteftatem filios Dei fieri.

Et haec ars,eft fides,ut quantum credere pofsis,tantum aflequaris .Reda fides, 1 eft omnis ftabilis perfedio in hoc mundo.Sicut caecus,dum oftendit ad murum caput,*fentit triftidam ex cçcitate* fibi euettiflejita fentit gaudium ex potentia uidendi, quando non folum euadit periculum,fed lumen uidet omnibus deledabile.Quare f humana natura,de fe eft ut ociflus,quae fecundum Adam eft ut oculus calpae,fecun> dum Chriftum,ut oculus aquilæ.

Ex fermoñe : Videte ne contemnatis uñurh ex his pufîllis.

COnfidera de uita æterna,^ eíus contrarío,fcilicet igne æterno, quod ille ignis fit geherina.Ex quo habes,animam in i^ne 5eterno,çternaliter efle,et ita nonperiu& tamen eft fine uíta,hoc eft quod anima, eft uto culus uerusf in tenebris.Eftemm & fine uitafua,caret enim luce, fine quaadunonui/detSic anima,quæluce caret illuminante mentem,non uiuic,licet fit.

In nobis eft quoddam femen diuirium.Hoc femen,eft uis quaedam íntelle&ualté, W & eft in terra fenfibilis uitæ feminata.Èt in £arteilla,in qua contingit uitam fenfibi- ~ i0* lem,eft tatiocinatiuamam eft feminata illa uis,ut proficiat,no ut ait Plato. Oportec igitur concitari admiratione,ut pergat QC inquirat Deum,8<no éft Deus,in ratione aut fenfu attingibilis:quia eft in regno fuo,quod non eft de hóc mundo.Illa uis intel ledualis,quidditatem rerum ínquirítífiC hoc eft Deum quærere, qui eft caùfa caufarum,ó¿ habetlumen ratíoníSjín quo relucetlumenæternæ ratíonis.Et poteft intelle <ftusconcitatus,quafi ignis ex filice elicitus,per lumen quod ex eo refplendet,créz feere fine terminotficuc uídemus íntellecftum temper pofle proficere, nun cafaría ri,ó¿ proficit in fehola Chrifti,quia ipfe eft magífter. Et docuitnos Chriftus,quomodo proficere poteft,ufq? ad fiIiationcmDei,hoc eft cogtiitíoneDeí.SoIusením filius,pertecognofcitpatrcm:adoptiuusautem,ex reuelationeuerifilijfleu ex gratia. Nam adoptio,eft gratia. Vndeadoptiuusnon per fe,fed per lefurmficut homo tranfitmare,nonperfe,feddeferturinnaui,Ôdperfpiritum fiueuentum. Acfi quis tielle t effici filius,quia hoc extra filiationem efle non poflet: oporteret illam indui, fíe de arce Sicut autem argetum uiuum,hab et in fe uim convertibilem, ita quod per unam

unam deçodHottem, operatione naturae, conuertítur in p!timbu,per aliam in ftagniïî fíe fpiritus nofter, conuertítur per decodiones, ad fímílítudinesperfecftorum metal lorum* Paie¿la metalla»(ùnt fpiritus intdleduales,a(ftu ueritatem apprehendentes, uidentes}qui quidem funt angeli Eleuatur igitur fpiritus nofter, ad focietatem an gelorum,fecundum quod in hoc mundo profecit in fchoíís*

Ex Termone.Quodcurt^folueiis fuper terrarr^erat folutum *ôt*in coelis*

REfponfio hominu, eftconieduralis. Ná eft ex aliqua nota fimilitudinear/ gúensjíed neritas non attingitur ex coniedura* Oo hæcfides noftra nô eft exhomíne, quia nulla coníedura ad ipfum attingit: fedreuelationepatris, ut Magifter ad Petrum loquens,atteftatur. Vnde euangdízatío, eft eius an fiunciatio,quæfineuerbo, occulta maneret: fides enim exauditu,puditus ex uerbo, ex uerbo reuelatío. Verbum reuelat patrem futi, alias incognitum, nemo fcit quis fic interior ille homo,nifi reueletur,nam nemo *fcit* quid fit in homine,nifi fpiritus horni nis,qui eft ipfe interior homo^Et hic fpiritus eft in uerbo,in quo fcipfum reuelat : pa tér ín filio reuelatur,0¿omnipotentia patris,reuelatur in arte,ars autem in opere.Vn de opera Chrifti,perhibent teftmonium artis omniporentiç.Infeperabiiisautem ars. omnipotence,uirtus eft ab eíTentía creatoris,per cj Deus fecit & fæcula, quæ eft ut' uerbum ommpotentis,cui omnia obedírenecefle eft. r;-J«

Sicut Deus eft eíTentía eflentiarG : *i*ta imag© Def eft mens, quæ eft fimilitudo feu fpecies fpecíerñ.Et hinc ficut couenft Deo dicere,&'hoc eft fuifimilitudinern expli' care:Gcmens humana explicaqdicendo fuam ficnilitudincm. Chriftus,eft filius ho/ mínís,uc fit omnium fra ter,0¿ cuíhbet uolen ti proximus. míw .

Ex Termone. Manducaueru nt íaturatí funt.

PecantelefU,anima rationalis uníbílíseft uitæ perpetuar,ubi íneo,perhac unionem,pafcíturuítacius,quifol ush abitar ímmortalítacemtfilaením uíta, citarum ç perpetua lætitia, quiaadipfamfummodefiderio fert, quaficorpo ralefame pati ens,fertur ad defiderium pafcetíed3tadhocutexperíretur,q;to defiderio anima monetur ad cibGuitx,permifiteos capí defiderío audiedi uerbu,un- de pafeitur anima, ufqj ad negletftu corporis, tanta fames ipfis orta fuit, qd diceret: mifereor fuper turbá. Et deídeoftedíc potería uerbi,excitato appetitu,etdocetomne paCcedâ ex uerbo Sed ex eo uerbo, in cuius porctía eft,oía fenfibilia pafcere perfenfi bílía,inulle<ftualía per feipfurmquia ueritas^ugfola pafeit intelledu.VndecG turba multa ualdéfamefcereGíV paru effetprouifionisadrefeiftione,fcilicet feptepanesee duo pifciculi,et tamen omnes poft benedùftionê *ÔC* díftríbutíone fuerunt faturati: tn tellexerunt non efle pane ÔÉpifces (qui uíx forte quatuor homínib fuffecíflcnt) qui paícebant,fedDeiuírtutem,per quam panis habetutpafcat.Vndeclarifsimefuntex perti,illamuirtutcmeffëinfînitam,quæpræftatpaniutpafcat. Et ob hoc non refert, an ftnt pauci anmulti panes : quia non refert uirtuti infinitae, in paucis uel multis pafcere. Otiare hæc uirtus infinitæ uitæ, pabulum fíne faftidio Temper praeftare poz teftîquta pafeendo uitam,pafcitdeiïdenu ad uitam-Vnde nunquàm dicit oculus fuf- ficit,quando ei ddedabdeobiedum præfëntaturînampafcituruita eíus (quæeft *ui*- dere)perobiedum,S¿ noniblùm uíta eíus,fed ôf defíderíurnadípfám. *Verbid Dá>* ^Ja-

Sicut in apibus rex,S¿ in gruibus Sí altjs,rex reperitur naturalis, quem comitantur mulcæ apes 8¿grues:tca Chriftum,non propterfaluatíoné pabulum, fed quia rex effet nature,turba multa Temper per defenum *ÔC* ultra aquas fequendo,eum non de/ feruit,ipfeuero faluationempræftitit, quia rex & Dominus.Sienim aliqui homines contra uenenum ferpentis,folo tadu leguntur per genealogiam curafle,& Titus imperator cecum jpotuitChriftus fecundum naturam omnia,quia in eo complemen tumperfedionis naruræ.

Deus ad finem utcognofcatur,permittit negotium conduct ad illum terminum, quodeft defperatio deomni humano fubfidio,& tGc qui fperât ineo^experiunf eíus

pietatem & miTertcordtàm. Qyamdiu igitur poteft alteri afcribi effedus,p er mittit curfum,& de hoc,experientias plures uidi.

Ëx fermo ne: Quaerite primum regnum D eí,& íuftiríam cius, 6¿ hæc omñia adqcíeri tur.

Vális numerus,eft cadens ab unitate,fic eft díuífíonís. Duplicia ficfe ha/ î : ■ > bent,quod unum eft contra unum Jri rege et fuo officiali,nori funt duo do I lmínía:ídeónonteneorobedíreoffícíalí,nifí¿nquantúmoffiicíaIi.Quarefi -M——— aliud mandat,quàm uult dominus,non *ei* fed domino obediendumeft.

, ‡ Chriftus datdodrínam.Vnüshomó,non poteft nifi ad unum amorem habere: *wor "3¿* ideo non poteftnon odíre alíumab ¿ó, quém dilígít,díuífum. Capacitas uolun tatis,licetiitpotentiæinfinitæ,tamenquaridôadù elígitaper dedionem termina* tur»Sícut in luto figuli,eft potentia ad omnia uafa cuíufcunc# formae, quae termina/ tur per atftum.Anima igitur tunc dicitur diligere,quando digit : fie amor eft for- róa,informans uoluntatemJEt ficut materia prima,nunquâm quíetatur fob una for* ma,quia data una,eft in potentia ad alíam:fic uoluntas nunquám quíetatur per amo rem,quia dato uno,eft in potentia ad alíum.Sedfí materia prima adipifcerettirfor/ mam,quæterminaretomnêpotentiam materiæ,tunc quiefceret,fieut in corpori* bus ccekftibusJta in uoluntate,quoad ípíam charitatem abfoluta m,quæ Deus eft* Vt forma coeli,eft ut formaformarum huius mundi,in quo mundo format generan* tur,*8¿*corrumpuntur,ÔÉquicquid formalítatís habent formæ generabiles,habent partiet patiorre formæ edeli, Quare ut materia quiefeit in forma cceli : fie uoluntas ht charitate,quæDeus eft. Sicut materia metall aris quiefeit in auro,quia eft complice tio uirtutis,omnisformæmetallaristficDeus eft complicatio uirtutis omnís amo* ris Jdeô non quíefcícín alio uoluntas,quiafemper plus habere poteft,quàm habeü *ÔC*nunquàm quíeíciqnífi id habeat,quod ¿nfe complicat omne amabile.

Ex fermoneîDeus ín tocó faricío fuo,Deus qui inhabitare facie unanimes in domo¿

SPecuîatio»eft habitatio in paeê: nam eft quies rationalis Ípírítus, feu ultimi foelicítas.Eft paxDeíjín loco fando **fuo,**eft fuus ille locus quem fibi de* giq&i eft templtim,de quo dícitur,fiddes efte templum: ficut regia celfitudo eft,& conternatur in fidelitate fübdítórum. Deus facit habitare unanimes hi dómo.Omnis enim uirtus & fortitudo plæbis,eft ex unanimitate,quâdo eft anima una in multis,fiue cor unfi,ibi pax*ÔC* fírmítas,utí inter membra unius homínís,quía non habent nifi unam animam.

Nulla falutatío eft fíríepace,S¿ quanto plus pacis affemtanto pulchrior & gra* Pít*' tíonPax igitur,eft ipfa pulchritudo,quæ omnia efficit pulchra. Quælibet res in fua pace confiftit. Nam quíetatur quodlibet in fua fpecie: quoniam in ípecíe humana, complicantur omnes tpecies animalitatis,fob principe ïntelligentiæ,cum homo mo uetur adfmiilitudinemfpecierumbrutalium, recedit à pace humana,ficut ebriofi, luxuriofi,ad porcorum naturam,iracundi adleonutm In homine funt,ípírítus,ani- ma,^ corpus,ficut in mundo dementaba,uítalia, *QC* intellectualia. Etquoniamne/ ceiïèeftjfi páx debet feruari,quód quodlibetmembrum feruet officium ffium; tun@ eft unitas in corpore,ficut concordantia in organo^ harmonia in cantu.

Ex fermone: ïefu præceptor,miferere noíirí.

HOMO non poteft facere omnia quæ uult,ex *eo* quôd uoluntas eftadop* tima inclinata, nihil uolitum,níñ fob ratione boni eligatur: fed face/ re non poíTumus omnia,quia caro aduerfatur. Sicut feílbr in equo rebet' If,uellet cito attingere locum j fed equus cum pungítur,retrocedít,6í non, obedit*

Exfc

Ex fermone. Annulo fídeí fuæ/ubarrauit me Dominus,

/"'t Icudti nupttjs eft amor fponfi S¿ fpofgjta quod amor íbi de tritio carnis, trans latuseft infancftíficationemjubi quifqj pofsídet uas fuu infandificationejta/ a j líseft fimilitudo amoris nuptiarum,ad amplexum animae cum fapientia, ÁlttOT»

Habemus ftimülrianimæ rationalis, quo ftimulamuraddefideriafpiritua/ lia,qnæquidêdefideriafüntfcire.Amor concupifccntiaquoadcarne^amoricienti» quo ad rationalem fpiricS ,infant nobis.Sicut igitur côcupifcêtia in regno mâdi hu/ tus, translata ad facramentSmatrímnontj,quíefcitín fancftífícatíonezfíc amor ícien- tiar, translatus ad lleras nuptias fponfí,quiefcít. Vnde quámdíu rationalis fpiritus,» uero fponfo díuifus,fertur íllímitatead nanas artes,non ínuenít íd,ad quod natura ftí mular,ficut qui luxuríaturcumomni fcorto.Oportetígíturquod ad nupcias transfez ratur,fí¿defponfetfibínoninftabikm, fedæternam fapientiam,S<íllam non poteft appeterë,niii in natuça fua, Amor fcpiíít* tl(9n

Exfcrmone.Emnt nouifsimi primi^&i primi nouísímí,

DEnaríus,eñ numerus,ín fe complicans omne numerabile.Valor denari],eft mêfuradn qua omnium ualor attingitur.; Valor equi,ualor irini,attingítur ínualoredenarij. Denarius, eft complicado potentialis, numeri, ponderiSj&'menfaræ. ; DííWiW*

Vndefumus fecundum fpiritum íntelledualem & íncorruptíbí!em,qua fi aurum iduum uita íntelledualí, quod poteft feipfum conformare omnibus. Sicut fi cæra d> fetuiua uita incelledualijipfa fe conformaret literis & figuris rerum. Quia tamen no eft fie uiua,cùnc per intelledum extraneum hominis, ad hoc ducitur. Hanc naturam, habemus ab artifici omnipotente,qui eft omnia in omnibus: dat nobis imaginem fu/ am utuam, fecundum quam poitumus non formare omnia ut ipfe, fed afsimlareôÉ conformare nos omnib. Séduis afsimilatiua,non eft nifi ad uim formaciuam couer/ fa,quia ia tantum eft afsímílariua,ínquantum formatiuarita non quiefeit uis illa afsiz mílatiua,nifíinformatima.Etpoteft ex litera dici, nos fie condados primo mane,S£ itamriïbsinuineam huius mundi.Deindeuenitilla natura noftra ad tertiam,quando Sol eft eleuatior, qui illnminatuim noftram&ociofitatem, quæ fecundum illam naturam eft,quado non operamur fecundum eam,& tunc conducimur, ut exeramus ex Illa poteftate,labores intelleduales. Et poteft dici tempus illud,quando dífcretío ia cipit apparere: æ tuncquafi pueri, qui ponuntur ad fcholas, incipimus proficere *in* Grammatica. Et incipit apparere in nobis uis rationalist hora fexta» ad altioresfa/ cuitares,putaLogícanr.hora nona, ad Philofophiam: undecima, ad Theologiam.!/ tem primum mane,ad tempora prima poft Adam, ufqj ad diluuium.Tertia, ufque ad Abraham. Sexta £¿ nona, de Moyfe per Prophetas, ufq? ad Chriftum. Veipera,de Chrifto,ufque ad aduentum eius fecundum.Ec primum mane, poteft dici uis fenfibi/ lis,tertia imaginarius, fexta rationalis, nona íntelledualis,uefpera inrelledíbilís fi/ uediuinalisJtem prima,poteft dici creationis. Tertia,recreationis in Chrifto .Sexta nona,8£ uefpera,profe(ftus fupererogationis.Primo es homo,Secundo Chriftia/ nus, Deinde uocatus ad hocuel illud, puta es agricola ueluiticola,ne fis ociofus,uel ut fis religiofus.Etpoteft dici,quod primó es aurum,deindemonetatum,deindeiu-' perferiptum. Denarius, eft bonus & uerus,fi habet omnia illa, fcilícet ueritatem aurijUeritatemímaginís,á¿ ueritatem fuperferiprionis; *ÔC*Deus eft ueritas denarq.De narius quieft uertis denarius, fecundum naturam auri incorruptibilis, eftáuerítate qua eft pater,feeundum imaginem, á filio omnia formante:fecundùm rotunditatem,àfpiritiifando3iniua æternltate omnia continente: nam fpiritus eft hoc,quod continet omnia.

Ex fermone.Beatí qui audíuht uerbum Défj
8t cuftodíunt illud.

y'tiiiiiiîk. Sîcut uerbumfih humanitate úírginese carnis habitans, naturam humana eîeuà uit, attrahendo ín unionem perfonalem:itauerbuminhumanamentehabi> cans3ad unionem attrahit animam rationalem,ficut magnes ferrum.

Quibus non eft intelledus,in his demon habet poteftatem. Vnde daemon, t ntelleduak noftfæ naturas illabi nequit.Omne enim quod ligat daemon» perfeipm* per fuum illapfum3ligat. Sicut frigus,per illapfum ligat aquam, quia fubíntrat,S¿ íntrádoftringit:ficutuiscoagulatíuacoagulí,coagulatlacperillapfum* Sic ex Marci feptimo ,lingua muti ligata fuit,& folutum eft uinculum îinguæ eius. Sed rationali fpiritui,non poteft quicquam illabi,nifi uerbum Dei: quia eft fimi lis Deo qui eft fpt ritus>8¿ inter ipfum Deum,non mediat natura. Inter enim ueritatem & intelledu, nulla natura media efle poteft. Deus neritas eft, neritas auterft capitur ín fntelledu. Solus igitDeusdHabiturintellecftuali naturæ.Et ficut frigus pofiidet aquam quam ligat:itauitaueritatis,per ¿napfumíntelleáualem>animampofsídet}fícutconcepcns lætitiælaetificat» & magnaelætitiæmukumlætificat, ita æternæl»titiææternaliter,&! l»ti£iæabfolu£æabforbetpenÎtusJ& hæcdeledatio lætitiæ apprxhendirurpereosM qui intrant in gaudium Domini fui. Et ficut malignus fpiritus, per accidës congelat: ita bonus fpiritus liquefacitPropter hoc,charitas fiue fponfa ait: Anima mea lique-* fada eft,ut diledus meus loquutus eft mihi*

Peteniu'/h Ex ligatione, ueniunt peccata , ficut fi fluxus fellis ligaretur, ut augeretur, homo efficeretur i raftibilis Sic ligari poteft fpiritus uica lis,fic fit homo luxuriofus. Perae/cidens incitamur ad uitia,quibus impedimento fublato, naturali motui præftito, per rationem refiftere polfumus,licet etiam moueamun

yirfafo Verbum uidet omnia, per quod omnia, ipfum auditur in omnibus: quia omnia **ei** obediunt. Videre eft regni,ubi Deus,audire autem huius regni. Audiam ***dicit*** Pro/pheta, quid loquatur in me Dominus Deus. Non eodem modo ùidet Deus&dæ/mones.Nam daemones uidentperrationem díícurfíuam :Deus, per ueritatem intuitiuam.Damion,cogitationes uidetin coniedura:Deusurifunt.Qtiare diabolus, in fignis conceptum legit,ficut homo,in literis conceptumfcribentisDeusautemno literis feu figura legit,ied intuetur.Videre autem cogitationes5eftfolius Dei.

Si unitaseft de eflentia omnis regni, non eft aliud regnum Defi nifi abfoluta uni/tas,feu pax»

Ex Termone.Qtii habet autes audiendi,audiat+

yutos. Verbum dum induit carnem, habitu homo uidetur,dum refurgit à mortufe, oftedit uirtutem fuam, quia Deus: folus enim Deus dominatur morti,quia audor uitæ. Litera» mortua uídetur Sí immobilis, ôf fenfibilis, & eft,nec monent literae,non habentem aures audiendi. Síením idiotareípicúlite-**ras**, non monetur,quia flint mortuæ illitfiuero habens intelledum eas legit, monetur exfigmficato. DicitpaterfamiiasfachoCj&feruusfacioVerbumfenfibilenonmo/uetîquiaetiam barbarus & ignarus linguæ, fenfibiliteraudírepofíetj&tamennon moneretur. Intelledus igitur, qui eft fpiritus fenfibilis uerbilatitansfubfignis fenfibilibus^oue^uíuífica^cibatidekdationemafferqínumínat. Oportetigitiirdíícputos Domini habere aures audendi uerbum,quod Íeípfum uerbo exprimit.

Ex fermone.Eftote parati,quia qua hora j
non putaris.

CVm fponfus pulfat, confeftim aperire debemus, fi aperimus, tunc facit nos d-fcumbere: &tranfiens miniftrat, ficut Sol tranfiens oculis lumen miniftrat Aliter non effet claritas, iiifum in adu ponens, fed exuperans . propter improportionem infiniti ad finitum. Sed fi Sol ftaret mhii pofle:

poftet fufferre uirtutem eius, id coque eft femper tranftens, ut uitam fenfibí lem iti-fluatj&miníftret.

Exfermone.Díabolus reliquit eum,&ecce angelí acceflerunr.

NIhil maíús per fidem fperari poteft, quàm quod Deus fe,8¿ fuum regnu do Ffc net confidenti.Nam aflequitur quifcp fecundum fidem. Quando quis ba/ ptizatur, tunc abluitur imago diabolica ueteris hominis : Quafi ii aliqua feda imago ,in pariete ablueretur,ut noua ineo depingeretur,uel fi ars fal fa, tolleretur per uerum magiftum5qui fuit deceptus, tunc poftea imbuitu r arte uera. Sed quando imbui debet» oportet quod fe retrahat in defertum, ÔÉ abftinearfut Salo monja uino,quandofapientiae ft dedit.

Nota uerbum,ubi dicit tentator:fi filius Dei es,dic ut ifti lapides panes fiant. Ec/ ce quomodo uerbum Dei,omnia penetrat, id omnia audiunt,& et obediunt. Si e/ nini omnia, per hoc quod audiunt uerbum, id funt quod funt: omnia fieri poterant **id**, quod uerbum dixillet: Alapis audit, *QC* obedit:&aqua audit, *QC*obedit:& aqua quæ erat in fua aquea regione, ieu natura, uadit ad regionem uini, quia uerbum fic mandat, cuius uis eft omnipotens. Et uerbum loquitur in radio Solis, ad omnia quægenerantur: & unum eft, *QC* fimplici elocutione, uarietas rerum prodit ad fenfi/ bile effe, uti uerbum imperatoris exercitus, in tuba omnibus loquitur, *&C* quifque fa/ cit fuum opus in uerbo illo.

Ex fermone. Magna eft fides tua^iat tibí ficut uis.

VErbum Dei,facit immobikmoueri.Sicutnauis in mari,aut ftagno,eft de ft immobilisé mediantefpirttufeuuento,nauta ipfammouetquouulc, fpt/ ritu non deficienteîfic fides eft conceptus,fortificans fpirítum noftrum,ut poffit in opera ad quænonpotuit.Chriftus operatus eft miracula,& *dicit***a** Iibi:Confidefilia,fides tua refaluamfecit.Coincidunt tgttur,fides 8¿ uerbum. Et at* tende, *fi* per exorcifmos curantur homines à fpiritu maligno, fine illi fuerint filrj lu/ dæorum, utChriftus dicit, & filrj ueftri in cuius nomine erjciunt: tunc exorcifta non operatur,ftd fides,et fides,eft ut nomen feu uerbum Dei. Chriftus habuit maximam fidem,quia uerbum ipfum»potuit igitur omnia Vnde dicunt Apoftoluadauge nobis fidem.Potuitftdes augerfinon ergo habemus fidem,quæ non poteft augeri. Et ideo noftra fides,eft ex participatione abfolutx fidei. Sicut igit bonitas abfoluta,eft ipfa maximitas,Q¿ ob hoc eft omne id,quod eft omni bono»quoniambonum non eft ex/ tra bonitatem: fic fides abfoluta Chrifti, fe habet ad omne fidem. Vnde abfoluta fi/ des,omnia indifferenter operata eft inChrifto,fed in altjs non indifferenter: alius e/ nim habuit operationem unam miraculofam,alius aliam. Vnde in miraculofis ope/ rationibus, deuentmus in notitiam fideiffides enim eft fupra naturam. Spiritus no/ fter, non inquantum animat naturaliter mouendo, fed ut concipit uerbum fidei, operatur fecundum conceptum. Et hæc eft doârina Chrifti,habere fidem,per quam unimur uerbo omnipotenti.Fides,donum eft: fed rationalis fpiritus,ad capiendum, fe adaptat humiliatione.Nam de (e patetjhumiliationemrequirineceffario ad fidem, qui credit,redigit intellecftum in feruitutem,& humiliationem.

Ex fermone.Vígilace,quia neícítís diem, neq; horam.

VIrginitas,eftpotentialis fecunditas,adu infecunda. Sic anima raciona* lis, in potentia eft fecunda, adu adhuc non fecunda, fed conceptione uerbi fecundatur. Sicut anima fecunditate carens artis, fecundatur poft conceptionem, utadualiter artem habeat fecundam. Sicaduerte, quo/ modo ars eft quædam fecunditas radonis, ex conceptione uerbi eam exerencis, *&C* ars eft quaedam fecunditas , quæ ¿xerit formas aduaks fenfibiks, Sic De/

Excitationum

üs pa ter,eftintelkdas:filius, eft ars intelledus, ÔdunioTeü alnor intelledus 6f ar> tis, eft fpíricus.

Exïërmoûe.Iatn patres ‹3¿ fratres.

CVm omne noftrum ftudium ad hoc tantum tendat, ut Deum quaeramus, in# uemumcp non perdamus : Paulus dodor nofter,per Ephefiosnos inftruit, quibus regulis id fieri pofsit, non enim aliter ad Deum patrem peruenitur, nifi per filium. Solus enim filius houitpatrem,&nemo alius}nifififiliusei re-uelauerit,qui eft uia,neritas, & uita. Eftenim uia,perquam fi quisintroièrit, pafcua tnueniettquid eft autem quod nos pafcit,nifi Deus^Conftat autem, ueritatem obie/dum effe intelledus,in qua pafeítur. Veritas igitur eft uita rationalis fpirítus. Vnde quum uerbum fit caro fadum,ÔC habitet in nobis: confiât in noftra humana natura, nos uiam habere ad ueritatem,quæ eft uita noftra ímmortalis.Oportet igitur pos per Chriftum, Deum patrem quaerere, Ôf tenere. Et quia noftra uirtus parua S¿ infirma, non poteft nifi per uidoriâaduerfarij, Chrifti uiam tenere: tunc Paulus nosinfiruit, quomodo infirmitas noftra, in Chrifto lefu, uincit principem tenebrarum. Chríftus enim, eft lux rationis: uincit lux tenebras. Princeps tenebrarum,quem, ait Apofto-lus redorem huius mundi, mendax ab initio, QC non ducitad ueritatem. Et ut ualea/mus tenere confefsionem noftram>opus habemus maxima,& uigilantifsima, & ui/doríofiísima diligentia.Sumus autemin hoc,mundo,ubi regnatprinceps,quiaduce fotur noftraefaluti, illum autem debellare, quis nonuideatdifficilimumi Docuit A/poftolus,aliquorum qui per Chriftum Deum repererunt,bellum efte contra carnem 0¿íangu¿nem,S¿mundanasiftascupidítates:íédalíorum, quibus mundus iftcceftit cum concupiicentqsfuis, bellum effe acrius contra ínfidíasdíaboli, principismuâ* di huius. Et hi funt in comparatione ad primos,ut anima rationalis ad corpus *fe*ha/bentes:Ôfob hoc,uocatur fpírítuales,8¿ âDeo eledi,& in eius fortem translatlHí ta les funt, quibus Paulus fcríbít in epíftola: confortamini in Domino, 6< ín potentia uírtutís eius. Non enim ex nobis aliquid poffumus, contra tot íníidías, nos à uia re* retrahentes/ed in illo tantûm, qui ait confídíte,quía uici, ín eo enim princeps huius mundano habet quicquâm.Docet nos ex ordine Apoftolus,quomodo Ípírituales, ad euadendas Ínfidíasdíaboli, fe haberedebent. Omnis miles primum eligitpria* cípem,6¿ confidit fub eo poffe uidoríof¿tnilitare,finequa confidentia, nequaquam bellum intraret. Sed non eft contra mendacium poteftas, nifi illius qui eft uericas,8C hic eft Dominus dominantium. Confidenter igitur in uirtute illius, hoc bellum in/trarí debet.Deíndedócet,íínearmatura non effe bellandum, etiam fubpotentifsimo duce. Vnde docet armaturam accipiendam, 8¿ illam aitinduendam, àfitarmatura una,fcilicet Dei,quæ eft tant» efficaci»,(^infidiædiaboli,nihil contra eâ poffbnt,6¿ non cadet feu fuccumbet, fed flabit fie armatus. Canfam cur hoc fit neceflaríum,fub iungitiquíanon eftnobis çolludatio,aduerfus carnem&fangu(nem:inillaenim colladatione,armatura eft,ad tegumentum carnis fanguinis. Et quia hæc rduda-tío>eft aduerfus principes, poteftates,6¿ aduerfusmundí redores tenebrarum ha< rum,& contra fpírítualia nequitia ín coeleftíbustpropterea accipi debent arma co> íeftia,contra néquitiascoeleftes,utindíemalo,pofsintperfedímilites fiare. Deinde docet,qua fint illa arma, dicens. State ergo *fuccindi* lumbos ueftros,íntierítace,ÓC induti lorica iuftití», & calceati pedes in praeparatione Euangelíj pads, in omnibus fomentes feutum fidei,ut poísítis omnía tela ígnea nequifsimí extinguen galeam falutis,ô£ gladium ípírítus,quod eft uerbum Deh per omnem orationem & obfecratíonem» omni tempo re orantes ín fpíritu® *&C* ín ípfo uigilantes»

Ëjc fermône : Tertia dit refurrexíc,

THres dies confiderâtunPrima dies eft,quæ eft una,S¿ in principioîhæc dies eft in príricípío.Príncípium autem eft æternum. Sí ením non effet æterna, ®*es* ab aliquo effettnihilenim quod initium habet,âfe habet effe, fed ab alio, quod eft principium,6¿ ípfum príncípíátum,príncípíum igitur æternum. rSa Dies igitur,quæeft in principio,eft æterna» Hæc eft dies,quæ eft principium abfep ínítío.Et ficut in luce oftenduntur omniaxita in ilia die funt o mnia,ut in luce uiua: & eft hæc dies æternitatis,'ratio,fiue *hoyos* rerum,nam non uidetur res in iteritate, nifi in ratione.Scire,eft rem per caufam cognofcereJta ratio eft ueritas rerum,fic omnia quçfuntinrationeæterna,fineinitiofunt3ratio ením eft caufajcoincidunt enim,cau ia,ratio,& príncípíum.quare æterna. Hæc ratío,eftarsfeufapíentía æterna,in qua, *QC* êx qua,& propter quam,funt omnia.EftarS creatiua,complicansomnecreabile: ars omnipotentiæ3complicans omne pofsibile.Hínceíníhílaccrefcere poteft, nihil abeatolli poteft,quumfitomnequodeffepoteft. Hæcarsdiuina,eftuerbum,per quod omnia fiunt, & eft ars æterna æterniintelledus:quam quia exfeæternahtet exerit intelledus æternus,ætcrno amore ipfam compleditur.Necp poteft non amz plediuerbum feuars ípfumintelledum,perquam eftintelledualiseilentiæ. Etita in die prima,quæ eft neritas,ars,feu fapientia æterna:omnia ab ærerno funt fine *ini'* tío,ipfa arsfapientialis3quæeft filius patrís.Hancdiemnomínat Moyfes unam,fíne initio,in qua una die omnia unum, quæ alia die funt reperta díuerfafut dicit Ioannes)quoniam omnia quæ fada funtín fecundo die diuerfa, in Chrifto uerbo unurrt erant,fcilicet uita æterna,fiue ratio uiua.Ethæc dies,noneftalicuius temporis, fed ipfam Dauid nominat hodiernam ibi,ego hodie genui te. Nec eft aliud dicere, ego hodie genui te,ut pater dicit ad filium : quâm quod pater temper generat filium,*ÔC* quod generare,coaeternum eft generanti,ficut uídere uídeti,ó¿ínteUígereíntellígen tí,0¿ fcire fcíentí * Sed ficut feítum coincidir cum ícire,06 íntelledumcum intellígere:fic Deo nihíl poteft effe nouum,fed in eius intelligere/emper fuit omne intelligi bile intelledum,6¿ ín eius fcíre,femper fuitomnefeíbíle feítum,& ín arteeius crea/ tíua,femper fuit omne creabile creatum.Et ficut coaeternum eft intelligent! intelli* gemficá intelledum,quod coincidir cu intelligere,ita de reliquis. Vnde cum ípfd durare æterni duratis,coincidir pariformítet omne duratum,ut ín hodíe,omne tempus Nullum ením tempus,extra hodíeeffepoteft * Hæc dies uocatur hodie^exrra quam nihíl eft,ficut tempora extra hodíe non funt.Et hæc eft prima dies fíne inítío¿ quæ eft uerbum Dei,ratio,ars,feu fapientia omnía complicas,^ eft una Ôf fimplex* In prima die,omnía temporalia,font ipfa ars æternitatis. In fecunda díe,arsaeternítd tís,eft omne id quod eft teporale.Et aduerte,quomodo uerítas imaginis^ eft exem/ piar,quanto ením ueríor eft ímagojtanto ueríor relucentia exemplarísJtnago ín ffc, nihíl eftffed omne id quod eft ¿n imagine,eft exSplar. Infinitas artis ut eft infinitas^ non poteft melius relucere,cp ín unitate multitudinis. Multitudo ením,fine pluralitate non eftîpluralitaSjfine alteritate:& in varia alteritate imaginumjharmonica uni tas.ïnfinitiimexemplar,fic optimo modo quo poteft relucet.Ita uides,rationem exemplarem diuinæ artisan hoc dïeefiè.Sed quia adhuc uniuerfítas variarum imagi/ num artis,quæ fine uarijs gradibus participationis artis,effe non poffunt, non per/ ueniretadperfeeftamartis explicationem,nifi ars ipfa in fua plenitudine perfedá maximi gradus,qui maior efte non poffet,expiicaretur:hincob hanc perfedionem uniuerfi,ars æterna in imaginem defcendit.Qtiafi arsueftiaria,exqua procédât om nes uefteSjinueftemquædearteexiuitdefcenderec,ita quod arsípfaueftíaría,non iblùm reluceret in uefte,quæ ab eaexiuit,fed etiam fie effet,quód *ex* uefte & arte fie ret unum fuppofitum. Sic in omnibus relucet ratiosctemacreiitons:fedclariùsiti ipeciebus rationalibus,qua:funt quafi fe habentesutueftesieureceptacula. Vnde ratio feu ars æterna,ut omnia completa effent,& iingulariter ad tollendum omnem defeâum rationalis corruptibilis fcilicet humanæ naturæ : induit ars creatina æternæ rationis, humanam naturam > üt ars ipfa unum fuppofitum fieret

cutn artificiato, 8¿ítaquiefceretínarteartifícíatum, quando effetunum Ín complemento cum ipfa.Tertia eft dies, quæ habet principium, fed non finem: Ôf eft dies, in qua defcenfus artis in corruptibile artifícíatum, redudo corruptibili ad íncorruptibile,reuer cicur. Tunc enim ars ipfa exemplaris, qua: occubutfle in imagine uidebatur, refurgit per uidoriam fubiedionis corruptibilium, in quibus occumbebat-Tunc omnía noua,quandodíes fecunda,uefpera prima diei, inchoata ueiperefabbatitermina ta,tranfit in quietem fabbati interminabilis» Sandificationem fecundx did, celebra mus in die natalis Domini,cantantes,dies fandificatus illuxit nobis.

Exfcrmone.Dies diei erudat uerbum»

Vm e(Tem legatus, Qc ponerem confeflbres, primo non benê a ttendens ad hoc Euangelium , inhibuiconfefforibus, ne pecuniam fumerent: fed non minus munera receperunt, imó ob quæftum, poenitentia? facramen/ to fermeront. Demum mandaui confitcntibus,ne quïcquâmdarennalio/ <jui non abfoluerentur,& profeci.

Ex fermone.Refpicc Domine in teftamentum tuum,& animas pauperum ne derelinquas in fínem.

Mcwm. DErelinquere, eft obliuifei;ó¿ efle in memoria, eft uiuere,quia in memoria aeterna,eruntíuftú Semper afuere,efteffe in memoria Dei. Fatui,quiiibi flu®runt P°ft mortem, longas *in* hoc faeculo memorias, ut qui uiuere nequeunt in fe, in alrjs tamen uiuant:habent quendam motum natur», quod memoria fit quoddam uiuere. Sed Chriftianus quaerit uiuere, in memoriaimmorta/ li,& hoceflè nequit,nifi in charitate abfoluta,quae Deus eft. Deus enim charitas eft, S¿ín memoria illius manere, eft in Deo manere. Sed nemo poteft manere in charleare, nifi qui amat. Si uis amari,ama: ob hoc, charitas habet legem illam, nam folum amanSjUiuit in amato.

■viiá. Fááex. CWitóJ» Vt uiuamusjiubet lex, fidem charitate formari. Deus quafi incognitus, no poflet diligi, nifi fides praecederet. Inconpræhenfîbilis intelledu, fola fide attingitur,^ fez cundiim fidem,charitate ampleditur.

Impofsibfleeft,quodlexdiledionis Dei adimpleri poflet per eum» qui nonreci/ pit filium,& eius reuelationem,ô£ Euangelium.

Ex fermons Quafi myrrha ele&a, / dedifuauicarem odoris.

SitpieMijX Apientia ex ore altíísími prodíuít,prímogenía ante omnem creaturi, hæc uocatur ratio, feu uerbum: quam Plato ÔfPhtlofophi, nominant inrelle/ i ^dum,DeumdeDeo,Deum creatorem,á patre primo Deo.lftafapientia,omnía formando kiftrat, ubiqj lucet. Quaefiuitinomnibusrequiem, fed pater eius,quem nominat creatorem omnium, &C etiam ipfius fcilicet fapientix:quae ante creaturam prodrjt ab æterno, ut in creatura confpicitur, dicitur creatura. Aciiquis di/ ceret uidendo librum Platonis:ecce Platonem,& opus Platonis (eft enim intelled*? Platonis,fnb fignis latitans,qui non eft opus Platonis,^ eft liber quieft opus)ita nominatur in creaturis fapientia Dei patris, creatura. Et quid eft aliud creatura, quâm fapientia Deific oftenfatficut líber Aríftotelís, non eft nifi fapientia Ariftotelís>fíc communicata et oftenfa. Duplicent igitur hîc po tes mftdum intuerimnum in fapien tía,ante omnem creaturam, ficut in arce : alium in explicatione, uti in uifibili effedu. Videtur in fapientia increata mundus, ut in caufa caufatum:uidetur in mundo fapiem* tía,ut *in* caufato caufa. Creator omnium, creauit fapietiam. Si enim omnia creata refpícís, non aliud creatum effe competis, quam ipfamfapientiam,nam illa femota, *nibileíl* creatura. Dicitomnium ideó litera, quia non poteft fapientia uideri creata, nifi fimul omnia uideanturtficutnon poffiim magifterium ftatuarij uidere,nifi totam fimul

íimul concipiam ftatuam.Si enim feorfum pedem aut manum uideo,& non totam fimul colligo in mentem,necp ordinem,neq^ proportionem,neqj pulchritudinem, aut magifteriuni uideo. Deus pater quiefeit in tabernaculo fapientiæ, quod eft creatura, quæeftcapaxfapientiæ ⸗ eftnatura íntelledualís.Ideo Genefísdeclarat, Deum ultimó creaffehominem, eidem ínfpiraffe fpiríturri uitæ. Etnoneftprio/ prie fpiritus uitæ,nifi intelledus, qui ex fe fpirat uitam,ut Plato etiam uidebac, ex quo in fe uitam fpirac,& exerit natura illa,ideo immortalis.In illa creatura,ubi eft tabernaculumfapientiae,quiefcitcreator,ut & Mofes uidit,ô£defcripfitcreatorênon quieuifle, quoufep fpiritum infudit ¿nhomínem, in quo eft capacitas fapientiæ, ut îpoffit alíjs animantibus præeffe.

Ex fermone : Vertít fîliùs hominis quaerere, QC faluum facere;.

IN nobilitate rationalis ipiritus,efîmanfiofapientiæ,qùæ alibi mánerenórt poteft.Veritas,non habet manfíonem,ni(iín intelledu. Reperimus in nobis lumen,in quo experimur,in nobis habitare fapientiam.Ex lege enim æterna,quæ iA' in nobis lucet mandat alteri fieri, id quodnobis optamus,hoc experimur. Nam ficut domus,quæ eft locus habitationis creaturarum,transfertur à fija propha natíone,ucfitdomusDei:ficamma rationalis,per fapíentiam ædificata, demum transfertur,ut fit domus fapientiæ.

Sine loco,nihil efle potefttunumquodm enim quiefeit in loco fuo. Et hic ordo rerum,uenit ex fapientia ïncompræhenfibni. Sapientia igitur,quæattingitàfine uíqueadfinema&omníadífponíríomníaordínauitadíe,utínomníbusreluceatJSi ' igitur omnia non aliter quiefeere poffunt,nifi in locis fuis : erunt omnia loca, man* fiones quietis.Vndeformeomnes,quietes funtquædamxquia quum res perueniunt ad fuas formas,quiefcunt.Sunt igitur loci formales. Sed locus omnium formalium locorum feu fpecierum,eft anima incelledíua.Locus igitur Îapientiæ,ubi fapientia quíefcit,cftanímainteHedíua.NamibídelítíaturS¿ quiefcitlocaliter.Locus tamen eft accidens locati, ita non eft deefTentia (âpientiæ, ut fitin anima rationalised ibi quiefeittanquam in fine & complemento operum,utinloeofpecierum. Eft igitur uita rationalis, finis omnium uiuentium uitarum,pulchritudo *eius,finis* omnium pulchrorum.Omnia igitur propter intelledualem naturam,*6¿* coelum *QC* terra.Plus valet igitur una anima rationalis,quam coelum ateg terra*

Exfermoneî Habénti dabitur»

INteiledus.,qui fuit in potentia intelligendi, per lumen uerbi, ponitur ín aíiquó adu. Sed quia ncgligitnegociari,aufertur ab eo lumendiuinum,gratiofe com/ oHw miirum.Etficmtelledusmanetintenebrisignorantiæ.Finispecuriiæ,eftnego *ciado* Si igitur quis habet abiconditam pecuniam,ille non habet pecuniam, *8£* ideo aufertur ab eo,etiam quod non habet.Verum feminator lucis,non eft inuidus (feminat enim ubique)fed capíturuari¿,capitur enim contrade:femínatur ígnís,ó¿ aliter capitur in palea, aliter in ligno, aliter in lapide. Vbique eft infinitae pocen* tiæ,fed contrade capiturJgnis,eft in lapide abfcondftus *: ignis, in* palea eft *in* aper/ to &' innegociatione,quia atdet.Sed gradus calidicatis illius ignis,eft parcius. Maier gradus eft ín íignís,S¿ in illis differenrerdecundûm magis compadam lignirtiateriam. Bene unita ligna, in maiori gradu recipiunt ignemffed quôd unum lignum eft citius ínflammábile,ut rarius,ó¿ aliud tardius,ut compa dius¿habet fimi/ literaDeoi

Ex fer/

Ex fcrmone.Benedida tuín mulieribus,

María, Ik "~TOn debuit femen illud,medio concupifcentiæ carnis,de potentia explicó
I rí,fi debuiteffe purgatífsímum.Concupífcentíaením ex peccato exorta,
1 ^^lícmíni ex concupïfcentiaexorto^itainbæret^ut femen illüdjcbíicupifcen/
^cíam non dimittat in fuppofito,abeo procreato.

Fcecundícasin uírginítatejeftmaxíma.Vnaenímmulíerjfoecundíoreftalíajóíd tiùs S¿ fœcundiùs poteft medíante uiro inadum,i$ alia.Illa autem quæ fíne uíro,po teft ex feípfafcecundítatemexplícare^uper omnes eft benedicta.

Eua,di<fta eft mater uiuenrium,fecuna0conceptS ex Adam.Maria,mater illumina torum *de* regeneratorum, fecunda conceptum ex ípirítu. Eua, nos generat animalia terreftría huius mundi í María,cceleftia.Omnes regeneramur ín fpírítu, per fpiritum Mariam,ut fimus fratres lefu,& cohæredes:Maria,eft Ecclefia.

Virgo glorío fa,fide concepit filium. Hæcenim genera tío,eft fímílis generationi diuinæ, ubi tanta eftfoecundíras patrís, quód ípfa fœcunditas ex feípfa generat. Sic fœcunditas ín uírgíne,quia mater *S¿* uírgo,femen Abrahæ,fine uiríli femine.

Sicut Eua fuie ín Adam,Ô£ ex illo fine femine eduâa eft mater uíuentíOffícde Ma ria, Chriftus. María enim erat illa mater, quæcircundabat uírum,qui eft ChriftusJEt ficutEuauocatur prima mater uiuentium: íta María,fecunda mater. Nam ípfa Ma ría,nomen fortitur exfecudo Adam,fcilicet uíro,quem círcudedit:fícut prima ex A-dam,uírago*Etattende,quod fi feme tritici íemínatur in terra pluríes,utplus 6¿plus in bona terta melioretur,6C in fine fit optima,illud triticum cen fea tur femen Abra hæ,S< terra optima corpus uírgínís gloriofæ,& fit quafi ex tritico panís,cuíus portio recipiatur 0¿ conuercatur in corpus Chrifti,per uírtutem fpirítus fandi, ficut per fa/ cerdotem in altari tranffubftantiatunficcenfendum eft,femen Abrahæ,quodlatita-bat in femine,de quo nata eft uirgo Maria,effe purificatum in materia,de cuius fub* flantia eratfec eft tranffubftantiofada,qutain fubftantiamlefuconuerfum eft,uirtutc fpiritus fandi. Nam lefuseftaliushomoquàmmater, licecnonfit alíahumanítas matris quàm filij.

Omnis fœcunditas fecundum naturam humanam in Adam fuit,ex qua,Eua ma/ ter uiuentium fecundum naturam.Sic omnis foscunditas in Maria, ex qua Chriftus, pater omnium uiuentium, fecundum fidem. Et ficut Chriftus eft fecundus Adam: ita María fecunda Eua,fcilicet mater omnium uiuentium, fecundum fidem, Chrp ftus pater JEthoceft mírádum,quod filius pater,Chriftus pater, María mater,in qua Chriftus pater ficut Adam pater, in quo ma ter Eua.Etfe habent contrarío modo iftg generatíones,ficut ccelum &.tcrra,una eft cœleftis,alia eft terreftris.

Ex ferrnone.Mitco angelum meum ante faciem.

Ádutntia. I

tcit Chriftus, Vado nento .Recedit, ut paretlocum,&reuertiturfimuL Recedere fenfibiliter,eftaccedere intelledualiter. Vnde Apoftoli,illi ad/ uentui parârunt uiam. Paratur autem uia per angelum, cuius officium eft purgare,illuminare,& perficere: ficutpidor, intendens pingereima/ ginem regis (n pariete, purgat parietem, illuminat, *feu* dealbat, deinde perficit intentum.

Ex fermone. Intumini quantus fit ifte.

TTNtuítio, eft uífío cuín diligenti attentione. Attentio autem, non nifi ex uir/ tut animæ eft. Vnde mens, dicitur oculus animx rationalis» *de* fine oculo tal non fit perfedia intuido,in illo oculo,uídemus ín fenfibílí íntelledualeifi/ ín uerbo íenfibilijUidemus intentionem proferentis , quænon poteftnifi attentione adhibita oculo mentis intueri. Dicit autem, quodipfe fit rexiuftitise, Clarum eft, militiam non pofle uideri oculo carnis . Nam quum íuftítía non fit principiara (neque enim ipfa ab alio aliquo eflè poteft, fed eft,per quam om/ nis

í/^iíííí.

his'faftus, eft ttiftus) íuftítía unicuique dat, quod futim eft « Ômné igitur quod cKElumecterra,8fqüæfa eis funt,habent utfint hoc, quod funt áíuftfa'a. Cuiuslibet particularis naturaduftitia habet quod habetddenim quod creator uult,iuftida eft,fi cut uoluit,omniafecit.Vendicatfibi igitur omne id qd habet effe, à Deo de fare fu* um eflè,quia âíuftítía habet,quæ fíe eí diftríbuít.Intuímíni igitur, quantus fit ille rexs iuftiriazper quam iuftitiam, omnia fe faftepoftident. Vnde ÔCft ego nihil habeam,q> non receperim^ Dei gratia id fum quod fum;tamen manus mea eft mea,S¿ pes me us eft meus. Et ideo íníuríatur mihi ille, qui meimpedit, quo minus uti pofsim,manu æpede tanquammeis.Quiautem íníuríatur,contra iuftitiam agit. Intuimini igitur, quantus eft ille rex,diftributorÔÉ largitor omnia: fed kx naturae, que eft íuftítía, illa jubet ut iuftisiufte utarVndedonis diuinis,quçiufte pofsideo,abuti nôdebeo.Oïa quæ mihi Deus dedit,faftépofsídeo.Iuftiim autem non poteft efte malum, aut Deo auerium,a quo eft: fed abufus eft malus. Data eft mihi ratio,ut babea rationalem ui/ tam,fed rationalis uita debetefte libera,alias non eft iufta, fecunda natura rationale» Habeo *i*git in iufta poflefsione mea,libera uoluntaca,utendi uel no,ratione Juftitia, c ipfo natura.Operatio fecundi natura,eft iufta operatio. Vnde'rationís natura,eft fa ílítía:S¿ agere fecundum naturam rationis,quæ deprecatur femper ad optima,eft fa- ite agere Peccare,eft ueníre cóntra rationem. Vndepeccatum, contradatur rationi; Perdit igitur peccator priuilegium, quod ex rationefupet animalia habete efficitur beftíalís,0¿ indicium eft de eo,ficut de altjs beftíjsjuxta illud,homo quum in honore effet,non íntellexít,comperatus eft íumentís ínfípíentíbus, & fimílís facftus eft íllís.Efficitur igitur ferisus,qui fuítliben Tríplexeftordo ín homineiad fe>ad Defí, ad proximum.Quo ad fe,omnes adíones,6¿operatíones,regiila ratíonísmenfura/ **re** debes.QiioadDeum,regula legís diuinæ Quó adciuilítatem cumaltjstregulale/ gis humanae. Peccat igitur contra ratione gufpfus,faxuriofus,prodigus,6€cæteri7 Atqj contra ordinem legis diuinæîhæreticus, facrílegus, 6¿ blaíphemus. Contra or dínem cfaílítatístfur,homicida,adulter.Ob primum, remo fus confcientiæîob ftcuti dùm,fubftra<ftio gratigjob tertium,punitio interrena fubftantia,uel corp **ore Anima** diftribuít usríum efte membris,íta Deus uníueríís.

Ex fermone. Verbum caro fáítum eft;

INuífibílía Deí, perea quæ fatfta funt, confpicfan tur. ÍnnífibíÍíaDeí,dícítcon^ fpíci,8¿ hoc medio eorum, quæ funt fada & (ntdleda : fempíterna quoéj? uírtus ~ *ífítQi* eius,Ô£diuinitas. Inuífibíliaconfpicí,eftdodaígnorantía,aliquideftfa¿lumá

Deo ínuífíbilí,quod eft uífibile,ut feoftendat.Hoc medio me ad ipfum cóuerto^ utadcaufamjta necefleeft, quodíuuemus nos.Producens,eft ínproducente, Óf eft ín ípfo,ut femen ín principio, feu ut uerbum in dicente : eft in ipfo, ut ratio in qua,SC per quam procedit, quod producitur â producenretprodudum díftinguítur á prodii cente.Et ideo dkitur, 6¿ uerbum erat apud Deum. Apud, fonat aequalitatem. In ana/ logicis,procedenseftinferiù$,&inæquale,eandem naturam non parddpans;fed in æqualitate,procedenseftfilfasproducentis,qüieftalfasfaperfona;nonalfad inna* turaJBcídeocftíd ipfumuerbiim,quod pater. Quare fequítur, Deus eratuerbum.It» analogicis,procédés eftíferiús,nonapudí8í eft aliud innatural producente. Seduç eft fa principio, non eft aliud in eíTentia, neep in natura. Arca enim in mente,non eft arcatfed uita, *QC* intelligere artificis, 0¿ ipfius conceptio adualis.Verba Euangdij, de procefsíone díuínarumperfonarumdocenthocipfumefte,Q¿inueniri,inprocef done & produdione, omnis ends naturae artis. Arca procedens in efte manet in artifice, eciâ fi foris corrumpatur. Ideo fequítur, hoc erat ín principio apudDcutfa

Prgmíferatením,quodin principio erat uerbum. Vide

Eccardum, quem fine nomine recitat lor

danus, *in* fermonehufas

feftfaitatisi

Es

Ex Cecutdo fermone,fu pet Verbütñ ¿aro factum eft.

YErbum,uita,ó¿lux,ídem fignífíeátínhOcEuangelío. Vade ,quia ratio,eft uita & lux.Ratio enim illuminât,& íntelledudatparuulís. Dicít q¿ uerbu erat lux uera. Na eft lux per fe, nô ab alio rífe lucís h$bens,& ita **eft** lux illuminas omne hominem, nam nô eft aliud lumen rationis omnis ho/minis qui *uenicin* hOc mundff, nifi illuminatio lucis *i*lhus. Ex quo habes anima rado nalcdepcdere ab *i*lia luce æterna,àqua habet omne id quod eft.Et non depedet ab ijs quæfunt in hoc mftdo:quia uenicin hunc mud3aluce illa quæ dixit: fiat lux fiifacfta **eft** lux. Et anima rationalis nô eft lux illa, ut quidam putarut quod eftèc unà anima q Deus,Sfilla peremnes homines diftríbuta,fedeftiilumínatíóiílíuS.Sícutmuh¿tudo **ftc** Harum,eft ex lucisfolarisilluminatione. Et ftellâe non funt ipfa lux folis,neqj **partes** eius, ftd effetftus. Homo nommacuraformaprincipali fcilicetintelleduali, quae **non** eft de hoc mSdo:fed uenit in huc mundo,defcendës à patre lurninu.Dicitenim **oem** homine ueniente in hucmundu.Qciando igitur uenit in hunc munduituncde alio uenit.Eft igitur alius mudus rationis abfolutæ, in quo funt omnia in ratione. Et **ab**ïllOjdèfcendtt rationis illius ¿mago,fíue lucís illuminatio,fiue uitæ uíuíficacío. Aftíma *igit*intelledualís qu3 fic imago uerbi gterni, habet intra fe omnia ut imago. Et eft^ppterea fic rerum fimilitudojficut exeplar eius,rerii neritas. Veritas enim efteiua obiedu-Nam ab ipfo habet omne qtiodhabet,ficut uifushabetabobiedo, eíTe(uO Hítale fcilicet uídere,8¿ coincidir uíderí cum uídere. In mundo crac ôf mundus per ip **fum** fadus eft. Nihil *fine caufa &* ratione eft, ideô ubiciïçç aliquideftíquúfineratío/ne non fit, non fine uerbo eft, ideo uerbum íemper ín mudo erat, nam & mGdus **per** ipfum fadus eft.Sed mundus no cognouit eum, êjjuis mundus fit fadus per ipm: ui/detur tamêquodfemg fuerit.Sicutradius femp fuit quando fol,licet fit afoletfemper enim fuit creator,*8c* nô eft apud ipfumpmutatio,necpuiciisitudo,undem3dus fetnper fuit,n3 ncc elle nec concipi poteft aliter *t* quia creator eius aeternus,SC quia femg fuit mSdus *in* poteftare creato ris eiusîideo femper fuit in creatore mGdus. Quâdo autem dicitur qft m fidus aeternus eft fa ôtas,qua nô fic aliud æternus mundus cg ipfe créator,tue occurrit quomodo eft fadus: fíe mundGuifibilem effe per ipfum faeftfi, eftipfum inuifíbile per feipfum,uifibilê fa ¿ium.Echoc tota,eft muuduæternaôi inuifíbl íemjadu efle temporale,^ uifibílem:fícutfi femper inuifíbile, uellet fe uí fui oftendere^pítia ípfius gloría,tune faceretfeípfuinuifibile, affumedo uiíibilesqualitates. Aeternu,nonpoteftalíud coæternumcreare.NÔenimpofluntduoaut plura aeterna **efte** Quare qfl modus æternus,feipfum oftêderit feu fecerit tëporalë : cuenit quia **ali**/ter fieri nô potuit,ut fe oftenderet. Aeternitas enim no poteft fe extra ft nifi nonæter «aliter aut temporaliter oftëdere : fi eut pulchritudo uifibiliter. Exemplumjhuius qualecunque facito,delibrofapientiæ. Nam fapientiauolens feoftendere,defeii/brumedidif.In libro igiturfapientiæ, femper erat f3pientia,& ipfe liber,per fapíentíam fadus eft. Et hber non cognouit fapíentíam, *&C* liber non nifi fapíentíam confiner,modo quo optime eft communícabilís,5¿oftenfi bílísfenfibilicer. Non tazmen eft lapientia, forma libri,fed in fe manet abfoluta. Mundus, eft ut liber artis aeternae , feu fapientiæ. Vndeadhuc, fapientia creauítalíqua capaciaiapientiæ, qua habent fímilitudín em eius magis propriam, &funt intelle duales naturae, quàm/uís illa quæ fic funt capacia fapienriæ, fínt ípfius fapientiæ propria, &adillatan/quam tn fui capacia propius defeenderit, tamen illa foa propria ipfam non recepe/rinir.Sapienfia abfoluta quaeeftars omnipotentiae, non fuit neque in angelis, neque hominibus, neque prophetis uti eft, recepta.Ob hoc opera artis illius, *remanie*/runtimperfeda.

Sapientia eft filius Dei, ubi recipitur,recipitur filiatio Dei. Nam generatur filiatioin *illo* recipiente eam : ficutfapientia Platonis ubi recipitur, efficit Platonicos. Sed hæc filiatio , non eft nifi ex Deo nafei, nemo enim fit filius Dei, nifi ex Deo naicatur.ExDeo autem nafei,eft quand 3 fpiritus rationalis fit íímilís filio, qui eft fopientia scerna.Ilk aucë ad poffcfsionim peruenire poteft3fcilie et cognitionem

feu

ïeu úífíónem facialem patris. Et licet illa filiatio non fiat nifi uoluntate concurrente: tamen non ut ex fanguinibus,uel uoluntate carnis,uel aid*

Ex fermone.Ninic dimittis.

Hríñuseftlumenadreuelationemluminisgentíum.Sícutliimenmateríale ad reuelationem luminis materialis gçtium, eft â Sergio papa inftitutum:fic fapientia quas Chríftus eft, eft lumen luminis gentium. Nam lumen genciS, eft lumen fcientiíeracíonalísXumen autem Chriftí,lumen fcientiæ diuina/ lis Et hoc lumen uidetur oculo intelledus,& in eo uideturomnia lumina:quia pria cípíum,medíum^8¿ finis omnis rationalis luminis.

Omne quod mes inquirit per motum,eft pax. Pax illa,eft falus, Talus illa eft lume, lumeníllud eft gloria,gloría eft feIicitas,Sffinis,feuultimitasdefiderij fpiritus. ,

SicutChriftustanquampeccatoríudicatuseft blafphemus>qüí eratipfa uericasdta uirgo gloriofaiudicata eft mulier immunda,qug erat ipfa uirginitasuirginS.Etficut Chríftus fadus eft iuftitia peccatorum 6¿fatísfadio : ita uirgo gloriofifsima fatisfa/ dio parturientium,quoad legem purgationis» In ipfa enim purgatione Mariae, lex adimpleta eft pro omnibus parturientibus, ficut in oblatione Chriftí fatisfadio eft pro omnibus peccatoribus : qui fecundum legem ad oblationem pro pecca/ tisafttingerentur.

Apis quafi fpiritus fandus,ex flore mei colligit & ceram,non eft uífibíle mei il lud in flore, nec# cera uidetur : ita fpírítusfandus ex flore uírgínítatís gloriofifsima: uírginís Marig collegitmateríám cercam»d¿melleam carnem,ôC olTa,& quícquíd,ad hominem erat opportune^ fecit habitaculum uerbo Dei. Cereus quid eft aliud fe teundumcerammífi corpus?& fecundumlychnumtnifi anima? Et nifi fuperueniat i/ gnis de coelo,& uniat fe mediante lychno cerae: non erit candela uiua & uera. Chri/ Ilus eft uerûlumê, quod illuminat omnem hominem,ficut in figura quando ignis ex ¡cutíturdeftlíce, 8jC íungítur cereo pafchali, fit candela ardens illuminans omnes candelas,quæ illiiunguntur.Chriftus ergô qui eft fapientia,inomnibus humanis in/ telledibus per fidem receptus: lumen eft illuminas, quafilumen de lumine, fine quo omnis anima eft tanquàmlychnus cærei non accenfi: habens aptitudinemut aece/ datur,adn lumine carens. Omnis igiturratiocinatio gentium :nonhabetreudatum lumen fine fapientia quæ Chríftus eft.

Ex fermone fecundo.Nunc dimittis;

Nde lumen non uidemus nifi lumine* quia nihil fine lumine uidemus, fed lumen eft medium ad feipfum, ideo nifi reueletfe,non uidetur: Si ficut in lu- mine ftellarum,uidemus ftellas,6f in lumine lunæjunamtfic in lumine folis, folem,& ihlumine ftellarum bene uidemus ftellas; fedaliai obfcure. Inlumi he lunae bene Iunam:fed alia imperfede. In lumine folis optime omnia uidemus : fed fcxcellit oculosfol ipfe.De lumine igitur animserationalis, fcilicetfapientia aeterna, /n refpecftu ad intelledum,qui eft oculus animae,concipito ficutdc lumine Tolis ¿in re fpedu ad oculum corporis.

Ex fermo ne.Tibi dabo daues regni coelorum.

IN coelo, primus eft motus, á quo omnes motus recipiunt ut fint.Sic in Sole, ple- nitudo lucis,& in igne,plenitudo caîoris,incorde,plenicudouitæ,incaptte,.ple^ nitudofenfus,in imperatore, plenitudociuilis imperationis» Sic in Petro,pxni/ tqdo aùdoritatis â Chrífto commiffse, quæ defeeaditin omnes pontífices, ôC faccrdotes ín Ecclefia,

Ñon eft

Excitationum

Non eft íatis communis,nifi ubi pax Deitnon eft pax,nifi ubi mandata feruantur*

Ex fennone.Relíquíteum diabolus,& ecce angelí.

Tentetir. Voties oritur tibi appetitus ad ea, quæ non funt de regno ueritatís, toties >cífC5fpícíasadtentatorem. quia cum homines talidefiderio feímmífcent, Baccedere coniueuitCautè ergo circñfpícías, ínomníb.huiusmundí illecta brís,quámuís non appareat aliquid minus iiiftum : Nâ latere poteft anguis in herba.Ecce dubitabat an eflet filius Dei, licet fciret cumefurientem. Non igimrhæfttabatjfiliumDei efle pofle filium homínís,S¿ efurírcpoíTeuthomínem. Efurire igitur,non certificabat, eum non efle Deum. Sed quia Deus S¿ homo cfurire poteft,& mutare lapidem in panem» qu em comedatndeó in mutatione naturarum,uoluit de eo certior fieri.Et aduerte,quomodo arguit tentator: fi filius Dei es, dicut lapides ifti panes fiant,nam uerbum fílíjDeiaudiuntomnía,imó & mortui,audíunt uocem filq Dei,Quando enim uerbum Dei, uocat ea quæ non funt,utfint tan cfjea quæfuntjCuuocareipfiuSjfitdareefleîtunc omnia obedirenecefle eft,Deus lo* quitur lapidibus, & audiunt, obediuntei: quia non loquitur per extrinfecas aures, fed ut uirtus intima efïentiæ. Ctim uis infinita uult,tunc neceflariô omnia obediunu Miracula tranfmutationum/unt opera fílí) Dei. Hinc fi experimur,talia fieri perho minem,hanc filium Dei credimus. Sandli igiur, qui miracula fuper naturam facere probantur, inter filios ôdfandtos Dei computantur, fiquidem aliterfideles repe/riantur. Attende quomodo fpiritus , qui tendit in filiationem , poftquàm fe quantum potuit adaptauit ad filiationem, timere habet tentatorem , qui tentât eum per miracula.

Si dicere filtjDeijuertit lapidem in cibum fiue panem,qui præftatuitam:multôef ficaciùs uerbum Dei eft,in quo homo uitam accipit, ficut in uerbo magíftrí,paícítur anima difcipuli,cum fapiencia.

Diabolus diligit, fimilis alrífsímo reputari:6¿ hoc eft peccatum, in quo manet ab initio.Nâ procidere & adorare,habet in fecôfefsionc,fupremæreuerentiç, qu£ altiffimotantttdebetur.Voluitfimilis efle altifsimo:unde quia non potuit eflè altifsimus, appetebatfimilis eiTe.Ec quia nec hocfieri potuit,cûilla fimilitudo altifsimi,quæeft ipfa maxima æqualitas,non fit nifiDeustceciditin regione difsimílítudínis,qui ufm ad impofsibileafcendere nitebatur, Et nunc in hac regione difsímilitudmís,non ccffathocperfuadere, ut falcem pro aïtifsimo ueneretur, cfjuis non fit,Sicut hypocrita, ftudet omni conatu perfuadere,quibufcuncp fignis & nutibus,ut pro fando uenere tur, quàmuis non íít,ímó eo ipfo quod fie fuadet, oftendit fe non efle id, quod affix/mar,& falfum fcipfum prodit & damnat.

Ex fermone. Miferere mei, fili Dauid.

Donum. Vntfeptê motus fpiritus fandi/cilicet gratiae feu dona ínaníma>per quganíma ad uitam mouetur.Etfeptem malí motus,per quos anima uexatur,&daciturad morte. Et quado ínferuícute fpiritus mortis fe dedit,taliter obedíendo, malis uexatíonibus: tunc déférait uitam & falntê.Tranfit liber rationalis ípí/ritus per confenfum,in feruitutê maligni t ideo non eft peccatum, ubi hic confenfus effenequít* Cutnuoluntas elígít,tuncfeftríngitadíd quod eligit, fient ín matrimo/nio, SC omni amore. Cum fe aftríngítüeritatí, tunc efficitur unum corpusaim leía, qui eft neritas ab initio. Anima noftra, unitur ueritati per amorem, qui dicitur cha/ritas Et hic eft amor temperatifsimus, fcilicet calor fpiri malis ,habens pietatem hume(ftantem,&continué umificantem animam. Sed motus malignus, eft amor con« cupifçentiæ, inclinans deorfum, Ôi feparans àuera uita fpiritus^ conuertendo adui/tam carnis,quæ eft mors fpiritus, fecundum Paulum. Receditenim aueritateordi® nis,Sdegeæterna,quæeftregula omnium aduu humanorum. Omnes res,ordinan cur ad debitum finemthinc deuiarè à fine, eft peccare.Homo aurem habet oculos fur fum, & inclinatur ad uitam aeternam, quam deftderat. Ideó furfum afpicere debet homojUtexuifione generetur amo^examore defiderium, exdefiderio acquirendi ftudium.

ftudium.Reâa ratio,eft menfura fiue regula acftuum humanorum. Qui ergo men* furar fíne iîla,peccat.Animaenim eft illius naturæ,quodpoteft capere omnes fcien/ tías Afuerita te s,&efle habitaculum Dei. Sedpeccatumnaturamtalem deftruit ,ita quód anima perdit illam capacitatem , ficut frigus facit inaqua. Nam ante frigus3a/ qua capit corpora,quæ immittunturjfed frigore conftringente,non. Oportet igitur, quod glacies refoluatur per charitatem.Peccatum,corrumpit naturalem pulchri tu/ dinem animæ, qux eft fplendordiuinæ lucis:quiadiuidit tmcr Deum ÔC hominis a- nímamjponenspcccatumínmedíojpropterquodmanettenebrofa. Creatura quæ/ libet,ordinatur ad operationenroperatio3ad delectationem. Operatio hominis, eft intelligere uematem>0£amare bonitatem:quod corrumpit intelligere, eft peccatum* Et propter peccatum primi hominiSjtotum genus humanum eftinuolutum3&obce- nebratum ,& manet uerítas uti eft, incognita ab omnibus , licet quifc$ appræhendac aliquíd.Plenaría igitur ueritas,ob peccatum,in hoc mundo manet incognita.Pecca- tum enimæft tanquâm macula,quæ impedit uifum-Sicut infirmitas3à corpore, mo/ dum,fpecíem,6¿ ordinem tollit, quia attenuat,deformat,& ordinem humorum de/ ftruitdic peccatum eft priuatio modi,fpeciei,ÔC ordinis animæ.

Fides fanatjficutbaptifmus lauat:mírareseftfídes,quxfanafóCiuftíficatfpírítumí nam eftconceptus faluatoris in anima ‹ Quando igitur fortis eft talis concepttis,0i magnusæft ficut ignis,confumens omnem maculam,Sdlluniinans omnes tenebras perficiens omnes uíres,3¿a(ftuans omnem potentiam*

Quamdiudefideraueritahudanima, quàm uitam fuam ,quæDeus eft; non per/ Carita, uèniet ad illam magnam fidem.Quare Paulas dicit, quad transferre montes per fi- dem,iion fit habere fidem, de qua fiîçloquinft Chriftus: fed requiritur fides, forma/ ta charitate,charitas enim eft uita.Vnde anima,fine illa eft mortua,tanquàm çs tin- niens.Malignus fpiritus aduerfariusunitabs,&ueritatís,& charitatiszdominatur fi dei illi,quæ eft fine charitate.Cum fides eftformata in homine: tuncuoluntas folum iiuit Deum,& ftat hominem attigiflecalemfidem3& non facere miracula- Sicut Io/ annes Baprifta , maximus omníüm indubie attigit, nec tamen fecit aliquod mira/ culum. Ex miraculis, non poflumus arguere, quenqùâm efte fcriptum in libro ùitx: nifi concurrant alia, ut nos docet Chriftustnon debere nos betari,fi nobis iub- qciunrur fpiritus, fed quia fcripti fumus in libro uitæ * Chrifto pmnia fiibtjciuntur: idebubíipfehabitatper fidemínaníma, taritæuirmtiseftanima illa, quodomnia fiunt ut uult.

Vbi uerbum eft in anima,ibi uoluntas habet in uirtute fua,uirtutem omnipotent tiæ,fecundum gradum fideúmagnam, fi magna fides eft* Nunquâmperueniturad fcientiam, nifi fides procédât, qiia ducitur adeam. Si enim non crederet fe pofie aflequi eam, nonftuderet. Poftqüam fide pergit, nonpertingit,?nifi fidea fitma/ gna, &defiderio magno inflammata. Nam aliâsde facilinoncontinuarerftudi/ ûm ,fed uel mínimo impedimento fuperucniente,defperaret. Defpcratioenim,e> uenit ex parua fide.

Ex fermone:Beatus uencer qui re portauit*

OMnis fubfiftentia,eft tmio.Et ob hoc,regnum æterniim eft pax,quies,u* Vwi.' nio infinita.Vitaeft unio,mors diuifio.Regnum uitx,eft in charirate,quæ eft unio:regnummortis,ihodio,quæ eft diüifíó.

Anima,quæ in fe per fidem formatam collegit lefum, & cum ipfo,0¿ de cius regno exiftitxomnia poteft in potentia regis.Sicutfidelis officialis,diligens Do minumfuum in fe per fidditate,habet fpiritum Domini fui, in cuius uirtute, omnia quæ Dominus poteft,ipfe operatuqficUt fideli¿ Ôfprudens femus,quem Dominus conftftuitjftiper omnem familiam fuam*

Ex fermonerEcce andlla Domíní,fíatmíhi fecini* dum uerbum tuum,

Pwnpww, IEus creauít omnia,nihil *fe creare* potuit.Omnia qua intelledus noftercà? I pete poteft5habent principium,unde funtid quod funt:& illud, eftnecef/ W fario aeternum,quia príncípíum,6díníllo funt omnia,utin principio 8¿ cati M fa,Caufa autem ££ ratio feu principium,communicauit omnibus feipfum & manet ab omnibus abfolutum.Na cum fit aeternitas feu infinitas,nonpoteft multiplicarfob fuam perfedionem, qua non capit augmentum. Omnia procedunt ab eo^quiinfeomnia intuitus eft,S¿ bona effeuidít,S¿ficprodíeruntíneífe.Verbumaa tern,eft conceptusfeufimilitudointelledus, feuarsomnipotentiae, complicans explicans omnia» Vnde quando res explicantur, in fimilitudineuerbifeu conceptus explicanturx&f res omnes de fe fuam multiplicant fimilitudinem, ut experimur me/ dio fpeculi. Vndeficut fimilitudines illae, tantùm habenrueritatís,quantúm afsimi/ lantur exemplari â quo procedunt, participant ipfamuericatem fuomodo, remanente uerítate rei abfoluta : ficomnis creatura, eft imago abfolutæueritatis , quae eft uerbum.Creauit autem Deus intelledualem naturam, cui dedit artis creatina al/ tíoremfímilítudinemífecítenímeamtalemiUtipfaexfepofretartemfeuuérbumjpducere,S¿ per medium illius formare.Sed forma illius arris3funt figurae uerarum formarumiftcutintelledusjeft fimilitudo diuini intelledus, qui eft creator rerum Jneft: rationalicreaturadefiderium, utfimilis fiataltifsimo , hoc tam *in* angelis,quam primis parentibus peccatoribus,experti fornus.Sed hocdefiderium,habetrationalis anima à Deo. Modus ueró datus fuiteidem,urnon præfumptionefuæuirtutis,aut adiutorio cuiufcunc# creatura : fed humilitare&obedientia, crederetaflequi finem defideríorum.Vndeangélípraefomptuofi Aprímiparentes,quiqu^f¿ueruntmedia efus,appræhendere uerbum fou fapientíam,&fímiles eifierí.perdideruntfinemfokum.Ét hinc Deus uolensfafoare,uenit,&fadus eftlefus.

Ex fermoneíHíc eft uer.us propheta,qui uenrurus eft.

*PtífíeHti^* Eíriftus pafcit corporalem fenfibílem uitam, per cibum corporatem con

yiwficA g • formen íllí naturæ,animam rationalem,per uerbum.Ratíoenim,non ni B .fruerbo pafcítúr.Ignis mediante aere calefacittgcSoLmediante aere illumí f nat terramífed Sol non illuminat radium, medíáte aliquo alio. Sic uerbum illuminat animam rationalem,quafi radium fuum,medíante feípfo medíantera/ diOjilluminatuítamnaturalem.In refpeduad omnipotentiam, panis eft in potentia ad panesificut granum ad grana.Etuís nutrí tíua finita, extedítur per uírtutem infini tamxfícut unum uerbum,fub una combinatione líterarum clauíum,multiplicatur ín muka uo lumina,exquibus omnes ftudentespafeutun Anima uiuifícat per motum, quieftlècundùmeleuationem deprefsionem,ficut patee in pulfu: ficanima uiuifi/ caturper motum in altum,fcilicet amore cœleftium, & permotum in infimum,fcih> cet timorem infernorum. Si habet talem motum,uiuit,aliter non.

Anima uíuifícat per calidum, tanquàm inftrumentum, *ÔC* fineeo non eft uitatfic per calorem amorís,Deus uíuifícat animam.

Anima uíuifícat per cibum,fine quo longo tepore,non poteft uiuens uiuerejquia calor ignis,confomit humidum radicale,quo confumpto,confomitur uita, ficut de igne patetin lampade.Quare requiritur cibus ad refedionem,deperditi. Sic anima cibatur,mediante uerboDei,noninfolo pane.Sicut homo non potens fumerectbif, ueî làltem retínere,non poteft uiuerejita animaequa non poteft audire uerbum Dei, 0icuftodiretllad,non uiuit.Sicutneccorpusfinehumidojitanec anima fine humi/ do deuottonis,fme quo eft arida ficca..& per cqnfequens mortua.

Quod una culpa obligat ad gehennam,nec folum Deus eft amicus,unius partial laris hominis,Ièd totiusfpeciei,& cum bonum commune excedat particulare, tuftS eft pro cóferua tíone multitudi nis,q ipe puniat homine particulare.Sic agricola,are ícente ramutollíqfícmedícus,mêbrS putrida abfcindic iudexlatrone fufpendit.

Deus

. Deas agit utlux,quae fe communicat omnibus,prout eft capacitas recipientium, & adus adiuorum.

Deus diligit,fed proprium bonum,non folùm fecundum quod in fe eft/ed fecun dum quód eft in fua fimilitudine,ficut pater diligit filium, quia eft quoddam bonum patris. Et ficut artifex diligit fuum artificium, *8¿* poeta fuum poema , iiiquantuni luncfimilitudines , effluxae ab anima artificis: ficDeus diligit hominem,quia opus futnn>5¿ quaedam fimilitudo boni diuini.Homo enim nihil eft,nifi quoddam dining bonum participatum. Amor transformat amantem,tn amatum. Deus autem nequic transformarhcufit inalterabilistfed diligendo homine,ad fe trasformat,decarnalifa des fpitituale,S¿ de terreno cœleftê.Et ob hoc diligeres Denjiltj Dei uocát: fd *is* ha bet formam patris.Poteft etiam dici quod amor diuinus, Deum in amatum trasfert, quia exínaníuit feípfum,formam ferui accipiens. Sic enim Deus dilexit mundum,ut filium fuum unigenicumdaret,utomnis quicreditineumnonpereat, fed habeatui- tam sternam.

Deus diligitnos,utbonum nobis influat. Bonum enim eft communicatiuumfui/ ipfius. Omnes res narurales,quæexcellunt in aliquo,influuntinalia:utSoMnfluitlu/ men illuminatis:^ ignís,calidís.

Omnia tendunt adunitatem:natura,exdiuerfis element's,facit unum quælibet creatura,fiueres,defid eratafsimilarifuo creatori, quieftunus. Nam afsimilatio,eft caufa diledionis.

Amor,eftcaufadonationis.Quiuulthaberediuinadona,debetabeoamari :æqui amari Walt, deber eíafsímilah : *8C* qui uult ei afsimilari, debet ad unitatem (ludere* Hancautem unitatem facit amor. Awor.

Ex fermoneiSi quis iermonem meum íeruauerít.

ILlelibenter audituerba Dei 5 qui habet intellednm,uti ex Dei eíhfcií icet pura, *S¿* liberum,nulla pafsioneinfecftum}fimplicem,fanum,&clarum.Nam calis intel ledas ab eo defiderat pafei,à quo habet efle,fi€ hoc quia fanus.

intelledus qui eft àuerítate,inclinatur ad ipfam. Principiuintelledus,fcilicet ueritas, eft etiam obiedum eiustac fi color effet creator uifus» ficut eft obiedG eius, *aliud* ton«er- Quare fiintelledus liber› adeo feconuertic, utinduat conditionem Sí contradio/ P*. nem hominis,puta quia fit Platonicus : talis non audited delegatione Siguilii, nifi uerba Platonica. Et licet Ariftoteles melius diceret, nonpoffecdifcernere,quianon eft Ariftotelicus.

Sermo Dei, in fecontinetuiuificationem animæ, ficut lux illuminationem aeris, ¿cr/w. Si enimaer illuminatus,per lucem Solarem,feruaretipfamiUuminationemnn«erer/ num»nunquàmtenebrefceret,quando Sol ei nunquam deficerer.

In pane uifibili,eft cibatio inuifibilis, fub uiíibili fpecie,& fub fermone audibili, eft uerbum cibatis animam.Vnde uerbum magiftri,non eft ipfa fapientia,fedeft lu/ menîucisfapientiæ. Vmci autem atq? maximi magiilrilefu formo,fecum defertlu- cem,animamilluminantcm:nonlucem lucis,fed lucem ipfam.Etin hoceft difieren- tiaflnter fermonem unici & maximimagíftri,ó¿ aliorum,qui non nifi participatione funt magiftri.Spiritu flandus,qui proceditapatrcfii filio,in corda fidelium,per fer- monem Chrifti:ille eft umificans animam illam,quçipfum (eruauerit. Sed fpírítus fandus,noneft nifi charicas,diffufa in cordibus fidehum Vndenemo feruac fermo- nem,nifi qui credit Chriftum filium Dei.Ille enim qui crediqfermonem effe fermo/ nem filii Deqmifsi à patrc:ille recipit ipfum, non hæfitans ipfum efficacifsímum,8¿ nihil dubitat de uerítate eiusihoc credere,eft feruare (èrmonem lefu. Non enim po/ teft quis non feruare fermonem filij Dei,qui nihil hæfitac, ipfam effe filium Dei,qui loquitur. Verbum igitur Dei quo uiuit&f pafcituraaima,fetransfertinanimâ5quæ ipfum recipit fide formatait immergitur uita rationis in ratione,ficut amo^animam am intís fácituímim amorem.Sed uita illa quæ fide capitur, durante fide,non appa/ retutiefufideemm tenetur,SCuifione nondumcernitur.Fides,exaudicueft. Verba

Êxcitatiohum

Í)eí/ea ratio íríffínítajux eft omnis rationalis uirtutísjdeó pilat uitâ ætetha ratiônâ h fpiriuiUíi charitate,eft uerbü illud patris omnipotentis* Indiuifa.n.funtopera trb nitatis.Mediantecharitatefeufpiritu fando, immittitfeuerbS &pater inanimam. VndepromittitChriftus habenti charitatem, feeioftenfurum,& quod pater fit iri Ew^W quod ipfe *Qc* pater, apud illum manfionehifacient* Euangelizans,fe debet ha/ here quafi uir fortis & feriofus/ine peccato,omnino uerax,ham uices Dei aget:& fi deles,ad uerbum audiendum fe habere debent,non fecùs quàm ad Eucharífttam*

Euangelizare,noncompetitomnibusfacerdotibus, fícuccónfecrare.ímóeftal/ tíorís uírtutis}6¿ prímís inEcclefiaDeí,quí funtfuccefsores Apoftolorum^compe/ tit, alíjs time tantúm,quando ipfi per illos mittuntur»

yitaatcrna IntelleAus,eft uifus animæ rationalis* Vnde anima ibi uiuit inæterdum,ubinon '-| - * üidetmortém,fcílícetínínte!leAa.Síenímíntelíe Aus 3quíeftínfehabensfapÍenti5 Deleft intellígens feuuidens uit afu^quiaintelligereeius eft eiuse(Te>&efle intel1Î gens feu uidens,eft elle uiuens æternalitentalis non uidebit mortem in ^ternum. Viz uens enim uc uiuens in fe,non uidet nifi uitamA& nequaquam mortem,cu mors non fit3nifi priuatio uitçiuidereenimjdlûm competere poteft uiuenti.Mors igitur,per u(uentê non eft uifibdis3qui oía uidet,no uidet mortemma mors,nihil eft omnia* Ani ma rationalis, quæ eft capax uerbúfola habet uifum incorruptibilem,quia æternutn - <8¿ infiníbilem,poteft enim pafei uerbo æterno.Et ideó ficut uis uífiua feniïbilis,eft in finibilis,per omne uifibilefnunquam enim fatiatur oculus uifujficuifus intellecftua* lis,nunquámfatiaturuífuuerítatís. Semper.n.acuítur,0¿ fortificaturuísuidendiffí/ cutexperímurinnobis,quodquantó proficimusplusindoArina,tat6 capaciores ib mus,S¿ pius proficereappetimus,ô£hoceftfignum íncorruptibilitatísíntelleAuS.

OrantludæiadDeum,utfitmemor promifsionumffaAarum Patriarchis. Siigi/ tur in memoria Dei,qui uita eft,funt Patriarchae Prophetæ:nôpoffuntefiemor/ tüi.Memoria.n*Dei,eft Deus,qui eft uita, 8¿ extra illam funt, qui inconfpedu eius funt m orruú Vnde memoria Deleft liber uicæ,& morturiunt deleti de libro uitæ*

iw¿o. Pater,eft filij pater,ÓÓ pater eft ín **filio.** filius in patreificut æqualitas in qua non eft nifi unitas,S£ in unitate non nifi æqualitas,& in imagine perfe Aifsima,nô nifi ex emplar:0¿ uiua imago intelleAualis,non uidet in fe3nifi id cuius eft imago* Vnde ft diceret talis imago uiua uita intelledualiffe no cognofcere eum,cuius eft imago,me dacium dicerwaliud enim diceret,quàm intra fe concidit. Cocludíc igitur Chríftus: Scio **eum,** ferme nem eius feruo*

Abraham uidit Chriftum,quando fide non hæfitauit,tn femine iuo efie Chriftum * ptomiflum.Viditauteminreuel3tione,qu£fibifadafuitinimmolationeIfaac,Chri ftum in Ifaac uereímmolandum. Chríftus uti fuífiet Ifaacuolutatepatris Abraham, tta uoluntatepatris fui,fuit immolatus:ó¿ gauífuseft, quando fcilícetuidítdíem íllu¿ ínquo femen in Ifaac,efficaciter perficere debuit immolationem* fecundum ordina- tionem patris cocleftis,qui iubebat quôd Ifaac immolaretur*

r Diem feu tempus immolationis uidit &gauifus eft : quia erat tempus redemptio^ . ^ lff#niseius. lefus feabfcondíGÓÓexíuit de templo* Abfconderehic,efttollerenotiti< amtomnis cognitio à uetbo^uodAo^©^, feu ratio dicitur. Vnde non communicare influxum lucis,eft excæcarecognitionis oculum, *ficut* oculus quoad uifionemex- cæcatuhquando lumen ei fub trabitur*

Ex fermonerPromífi hodie¿

Vi exDeo eft,uerbaDeiaudit.Loquitur de anima,quf folum poteft uerbai * O ^audire,aures autem,uocetn audiunt. Si igitur anima quæ audit uerba ,non S left ab alio,quàm à uerbo immediate:tunc anima ipfa,eft immortalis in- corruptibilis.Sicut omnia uidemus femper efie,quç immediate à Deo cre ata funtíut coelum,terra,elementa* Deus per uerbum fuumcreat: uer- bum eius,ars eius eft.Creat igitur per artem,animam artis capacem.Vnde anima,q eft ipfa capacitas artis,menfuratomm'a,fcilicettempus, 6¿ motum, 6¿ quícquid eft* Non eft igitur temporalis,quæ fuperponitur tepori quod menfarac* Omnis enim ar tife

fiFcx^pr^duciropusruum, oprimo modo quo potefttfic producit potentia infinita, opus fine f offirma cum fme.Qtarequicquïd à Deo,mediante creatura finita produci;unquæ non poteft hafiere potentiam mHnitam: habet finem ut homo ab homí nibus ptt>dudius,eft mortalis^ita de plantis.Crearura, quæ poteft Deum diligere, Ô£ colere ¿jftitíam»& uencatem,S< uírcutes ímmortales:poteft etiam aDeo dihgi im mortalí;er.Etquíadíledío,non foíúminuoluntate,fedoperis exhibitione, debeto/ ftenderebeneuol"ntiam,boní autem mhoc mundo opjprimuntur,6¿ eisoftendí non goreft ben; uolent.a immortalis: ideó *in* mundo fncórrü ptíbílí eis offenditur. Iu/ itía enim Defrequirit ut fíat retribuito merito ru. Quomodo f?eret illa et, qui eligit mod pro iuftitia,ü moriendo fecundum hunc mundum, eflet penitus extmdusç'Eft autem anima,fpiritualis fubftantiamon habens contrarium, m corpore ut in carcere, **feu** ut natura ¡nnaui,qup non comimpftur,carcereuelnauicorrupca Ideó dixicDa/ uid:Educ de carcere animam meam, ut confiteatur nomini tuo. Corpus eft inftrumentum animæ,ficut: malleus artis fabrilis,quaedeftru<fto malleo,non perit. Vt Arí ftoteles fidem etiam facit>dices:fi fenex haberet oculum iuuems, uideret ut iuuenis. Et experimur per beryllum,animam non fenefcere,fed membrum Anima eft in corpore,ffcut lux Solaris in aêre,qiiæÔ£fi deferat aerem,non tamen Solem.Sic non pe/ **rit** anima uegetatíua , ficutignis incarbonezfenfitiua ficutín candeladationalis,fi/ **cur** radius in aere.Videtur operatio animænon fubedfe tempori. Nam rescognofci/ tur pçr fuam operationemoperatio autem temporalium, eft temporalis. Sicut cor/ pus temporale,temporaliter moritur, & ficut uolens ire Romam, ambulat per dies plures.Operatioautemammæ,eftimetempore , ut experimur nos cogiiarc,S¿ concipere fubírójultramare nos effe. Homopofitus eft m medio, inter fuperiorem an/ gelorum naturam,animalem inferiorem: eft eaitn fuprà omnia animalia. Medi/ **um** autem,fortitur naturam utriufqj. Quarefecu^dftmfpirícum rationa!em,eftna/ curaef^eriorisincorruptibilis. Exhis&alijsperfumenpoteft,animamimmorta/ lem efie. Et quia immediate eftà Deo,noneft àleipfa:non poteft ipfa in fe ipfa uitalicerfubfiftere,nififua? fontaliorigini inhæreaufici't radius bolis,non poteft efte infe abfciftus à fole.Pafcitur igitur continuo influxu ^olis.Sicut igitur nubes eleuâ; cura terra,pei* quas impeditur,influxus claritatis Solaris radijîficexanimalitate ter/ rea,quæ ex Adampriuntur tenebrx,obfcurantes rationem,qux funt peccata,uariecates peccatoriim flue nubium.Ventus autem qui eft fpiritus,oritur ín aere, *8C* aut refoluicnubes in pluuiam,aut expellit. Sic & in animam, uenit i piriti is pnrgans,ÔC refoiueiis denfitatem nubium ,aut fubito expellens, Ut radius folùm fubfit fine im/ pedimento foil, tuncenimuiuic fub claro influxu príncpij fui efle. Hic autem fpiri/ tus datur per uerbum. Nam fides eft per quam recipit anima fortitudinem purgandi íe,S¿ pellendidenfítarem. Et ardor qui in anima oritur ex conceptu, qui ex fide eft, uocaturcharitas,operiensmultitudinempeccatorüm. Sicut gutta oîefimrniiïà pa/ pyro uel pergamento denío,fadtquód tollituropacitas, ¿V oritur claritas:itá purgada eft anima ab opacitate,utpofsimus fubinfluentia Sob's luftitiae, recipere paftum uitæ Eft autem Euchariftia facramentum,in quo fide attingimus cibum uitx.Oportet igitur fi ratio debet cibari uitaliter, quod ipfa appetat cibum : non autem appetit, nifi famefcens.Vnde non credentes cibuefle>illurn non appetunt. Quare pueri,qui difcretionem non habent,inter cibum corporis fîf cibu n rationis, nec ïudæi,uel in/ fideles,caperepoifunciftum cibum, qui folum per in telft&um fide formata, capi/ tur-Fides enim,eftutuisdigeftiua,quanon exiftence,nihiloperat.jrcibus<Famelfci autem.folumdeledabiliterpafcunmr: ne^ altjuita illa paicipofllmt, qux eftdeledado Sdætitia, quàm qui famefcunt,& funtillfiqui omni amore alieno, 6¿ appetitu corrupto ¿arent.Appetítus corruptus tollitur,fublatatnateria peccante, de qua or/ **tum** habet. Vnde fi feneis in te, famem ueritatis ÔC iuftitiar,tunccihus ille animæ erit tibi conueniens.Ssgnum autem iftiusfamiseft, quia frequentas omnia loca, quaeren do íémper id quod appetis,ficut famelicum animal,quærit gratum paftum circume/ undo. Quarê fæpe & folli , ite *&C* ktanterquærere magiftrum, qui te inftruatde ue-

ritatelfrequentândo termonesJígnum eft te uer¿ fameteere,8¿ appetitam habere re-- di fica cum. Et fluís experiri ín>te,anfames fítmagnajUide^quíd faceretfamelicus bo mo»ne famemoreretur^iihilenim ille præferret cibo,omnia uenderet,ut emere pot- ter cibum uiCacífí (ícefurís&fitis íuftítíam,quód omneíd,quod noneftíuftítia,para« tus fis dare,ut iuftitiam aílequarís, beatas estquia tales (ut ait neritas) fatutabuntur Quamdíu hoc non fuerit,adhuchon plenéfamefcís.Oportet igitur te purgare 8c e, uacuaremelíúsjquouíé^eueníát talis fames,ác talis appetítusj

Ex fèrmone:Verè filius Dei erar irte,

r-^wHriftus mortuus eft,ut omnia eiïêntcôfummata per ípíum.Et fruâus mor® g 1 tis eft,ut omnem confummationem aílequamur, ut contra ignorantiam,!'! W Juminationem confummatam alloquamur. Ex teftimonio mortis^ fides, in qua lucet lux illaduftitiam.aiTequimur confummatarnjuftificati in fan/ guiñe Agni ímmaculatúSí rectpimusChriftum, álfequemurobedict!am cofumma ram,humilitatem confummatam,pietatem confummatam, filiationem confumma- tam, Deíformitatem confummatam, fpiritum Dei feu charitatemconfummatâ,gau dium,pacem, quicquid fpírítus appeterepoteft confummatam,remedium coíum matum contra erroris fpiritum huius mundi,8< contra aduerfítaces fenfibiles.

ïntelltâM. Sí confíderemus,quomodo íntelledius fecommunícat cum gaudio,ut experimur per fcrípturas4quíbus nifi flint ícríbentesjuum communicare intelleárummihil mi- rum uíderi poterit,fíDeus , qui eft purifsímus intelledus, uoluítdiuítías fuas com- municare,¿¿notas facere.Ét in hoc,homo eft eft finís creaturarumiquía habet intel/ ledum,qiii eft capax notitiæ,quem Deus(utnofcatur)creauit:quanto quis dodtor, tanto libentius communicatdodlrinam.quancô regís gloría notior, tanto rex glorio ftor.lgnotasrex,non differt â non rege: ftd quíahomononpotuitatrredareDeum* qui eft homíní ínuiíibííís,cum non pofsit ipfum,aut fpecíem eíus uídere, aut uocem cíus audírettunc finís creationis eft homo,qui eft fílíü s Dei. Filius ením eft patris 0/ líusjficutuerbum intelledus. Verbum enim uiuum,cum fit conceptas ínteltecK&\ exitabintelleóta,ó¿feit undefít,S¿cognoícítintelledum. Sicutuerbum, quod ¿k'b ferípeura dodoris latet,fi eíTetuíuum,u ti intelledus à quo exíuí t; cognofcerct pa« í: fuum, 8¿reuelaretípfum , medíante uíua noce, ficutuerbum mortuum,medians noce mortua,quæ eft feríptara.Vnde nifi Deus talemcrealfet hominem,cuius intd îedusjuiflet exaltatus ad unionem uerbi Dei : remanfiflet Deus hominibus incog nitus. Eft igitur propter talem omnis creatura, quia ipfe finis. Ethiceftmagifter, qui poteft tollere ignorantiam illuminare omnem hominem,uenientem in hunc mundum:dum modó recipiatur dedrina eius,quali unigeniti patris , in plenitudine gratias ueritatis:fine illo,nemopoteft attingere finem,cum finis fit cognitio Dei, *yerhw* Adhocautemutrecipiatur,omniafcripta per ipfum conímmata funt. Chríftus ígí tuqeftuerbumparrisabbreuiatum fuperterram.HumanitasChrifti,eftquafiliber uiuus , in fe habens uerbum uiuum patris, &eft quafi conclufto omnium librorum, fcripturarum,& figurarum,8C formarum, & artium, fcíbilíum,óf operabiliumji/ cutconclufio eft breue uerbum,complicansomnia in uirtute,qu£ per libros multos> nonpoffuntfufficienterexplicari.Conclufioautemeft,propterquamfcribunttiro- mnia,&fimiliterperquamomniafcribunwr»Namquæfcribuntunnônfuntnifiex plícatíoeíus.Sicutuídes,quomodo uerbum eft manens apud patrem, & eft milium tn mundum,mediante natura humana:ftcutuerbum intelleduale magiftri,maneta/ pud magiftrum,& mittitur in chartam,mediantibus literis,8¿ figuris. Et ficut magi/ fter,mittit uerbum fuum,mediantibus literis cognitis,rjs ad quos mittit,aliter fruftra mitteretífícDeusmiiítuerbum nobis, mediante habitu humano,nobis à natura co/ gnito,alloqui fruftra mififlet. Chriftusloquitur ea,quæ pater ín ípfo,feu loqueos in ipfo, feu mittenstea enim quæ patris ftmt,eius funt> S¿ econuersô, ¿ pater in ipfo& ¿¿ ipfe in patre,0¿ qui recipit eum,recipit Q¿ patrem,$¿quí uidet eu, uidet & patrem» &£ non poteft ad patrem quifquam uenire,nifi per eum.

: | -• Ex

Ex fecundo fermone: Verè filius Dei erat ífte.

Hlc docemur ex geftis, quomodo hoc uerbum, eft uerbum charitatis. Nam ab ipfo chantas effiuit. Deus charitas eft, uerbum Dei, uerbu charitatis. Quid quaerit amor, niíí amari Chocamarijeltcognofcereamorem. intelledus per amorem fe communicat. SedquíaDeus eftintellecftusíqui eft charitas, non aiítcr poteft cognofci, nifidile(ftione. Quí igitur diceret, feDeíi egnofeere, &C illum non diligeret, mendax eiret, 8cquidiligit, cognofcit quem diligifeôf gradusd ííedio nis, eftofteniiogradus cognitionis* Et quia Deus excellit omnem incelledumbideo nunquam fic diligitur, ficut diligibilis eft, quia eft charitas ipfa .lefus, eft uerbum charitatisjn eo nonloquitur nifi charitas. Solus lefus amat patrem, modo quo amabilis eft: quiacognofciteum, modo quo cognofcibiliseft. Nititur amans ut amans, fuum amore, omni pofsíbilí modo offendere, ut cognofcaf. Sicexperimur, lefum oftendiffe per omnia qux fecit in hoc mundOjCharitatem abfolutam, cuius ipfe erat legatus, uerbum. Deus pater non pepercit filio fuo, ut oftenderet, quod magis nos dilige/ renon poflet. Filius non pepercit animae, feu uitae fu», ut offenderet, ie uerum legatum charitatis. Non potuit maior efle amor patris, hoc oftendit, quia non præpofuit ei proprium 6£ unicum filium. Nec potuitefle maior amor filij ad nos, quia ut adimpleretlegationemamoris, nonpr»pofuicuiramfuam amori. Videamus, qin/ busfignislefus feoftendiGuerbum & legatum charitatis, & fignaex hiftoriaeheia mus. Vnumfignum habemus, ex geftis inccena in Bethania, quæ fuit ante fex dies Pafch»» Aliud fignum, ex geftis in die Palmarum, duobus dtebùs fequentibus. Tertium fignum>ex geftis in ultima Ccena. Sed ultimum &C maximum, ex geftis in dieParafceues.

Ex fermonezParacIetus autem fpírítus famftus, qui à patre procedit.

Iquispræd caflet de manna fciiicet quomodo eft cibus, omnem in fe habens deledationem, ita quód fapor eius, complicet omnis guftabilisguftum car? nium, pifcium, ¿¿relíquorumguftabíluim: quiacahsfapor$habens m feomne id)quoduolueritdeguftans3nunquamfuitalicuicognitus , ideo non capitur talis cibus effe, licet credatur dicenci. Efto igitur, quod ía pídi tas illius cibi, im/ mittatur fallu», ita quod guftus immutetur aut attrahatur ad appræhenfiotiem eius: tunc guftusintueturilliusueritatem, quodpriùsfidepercepitJEcceadtalemguftuni) non fuffîcit, quod organum fit fanum, puta lingua &C fpiritus, fenfitiu»uirtus3fubli/ fis &clarus: fed requiritur etiam, quód ineo generetur fapor ignotus. Homo fuit totus carneus, & priuatus omni fanitate fpirituali, &C Chriftus uenit3 8¿ de fanando homine omnem curam egít3ó¿ primó hominem fanari pofle, ufque quó æternam ui/ tam adipifcatur, euangelizauit: S<quomodo homo fe parare debeat, 8C guftum uitæ deperdit» per originale peccatum recuperare › inftruxic: deinde quis cibus talis uitæ foret, propalauit. Non poterat homines hunc cibum quem nunquam deguftarunq, ¿ntelligere, nificonfolator paracletus , mannafciiicetfapor illius cibi, defeenderet. in linguas, quo neníente in Apoftolos, ipfi omnia intellexerunt*

Species magnetis, habeteilentiam, uirtutem, S£operationem. Ab eflentia, genera-] tur uirtus: abutroc^, procedit operatio. Virtus praedicat eflentíam, íednon poteft ca|c^nÆ^r'w pqniiiperexplanationemexplanetur* Ferrum eft ab illo* Magnes enim eft princi/j^^ pium feu mater ferri. Species feu forma magnetis, trahit ad fe ferrum, fednonnifíj ,tm fpiritus â forma ô^uirtute procedens, mittatur ad ferrum, poftquâm fpiritus ille mip fus eftad ferrum, ita quód ibimaneat : tunc monetur ferrum milio fpiricu, ad uirttitem, &< eifentiam magnetis. Et prout mouetur magnes, (ic & ferrum, nam fpiritus magneciSjUincftuseft fpiritui ferri, ita quod nexus eft indiflblubílís, non moue/ tur magnes admotum ferri, fed econuerfó. Et licet magnes diftetpermediumliçne* um, lapideum, feu laminæ aure», uel argente» à ferro, tamen hoc non impedit ípirb tum fubtilem magnetis i SC ferrum induit formam magnetis › per fortem unionem i//

pfiuscum magnete,ade0 qubd opera fdcit quçmagnes.Sicutqui induunt Chríftum per inhabí cantem fpirítum Chrifti ín eis,efficiuntur Chríftíformes. Ec hîc aduerte^ quomodo hæcfímilitado, uidetur ualere ad qualemcuncp intelleâum fpiritus fandi. Nam forma magnetis,eft ut pater codeftis, qui eft forma formarummirtus 3 eft ut fílíus:operatío,ut fpiritus fandus.Ethic fpirítuSitranfmíttítur ¿¿uiuificat.Ferrumenim fine motuæft mortuum:fed uiufticatur,uenientefpiritu taïi4& non mouetur,nifi ad principium,unde fibi uenit uita ina,utmouearur+ Et fiferrum audiret uírtutem magnetisjprædicantem de formafua admirabilnquæ dedit illi elle, quomodo & dare pofïct ci motum uitæ: non caperet ferrum uerbauírtutís, quia nullum cognofcít motum,nifi ut grauemouetur deorfum, ÓÓmotum alium , qui eft attradionis,non poflet intelligerCj nifi ípirítusattrahens miftusdoceret. In abfoluta effentia attradi/ ua,uideo attrahentem,Ôi eus uírtutem,atc^ nexum. Ettota eífetítia» eft fpiritus. Vir/ tus autem induit formam, quafi formam ferri, ut omne ferrum adfetrahere pofsic. .Sed non poteftattrahi aliquod ferrum, nifi fpiritus attrahentis patris mittatur infer rum»mediante quo fpiritu pater attrahitad filium,omne quod uenit ad filium.Poft/ quam effentia atcradiua,eft aeternitas ípfa,& uítalícer per ípirítumfuumjattrahítfpí ritum hominis præmortuum,eum uiuífícandoitunc fpiritus ille,qui miftus eft adfpi/ ritum hominis,eft donum *bC* pignus,perpetuæ unionis ad uitam,quum ípirítus iit ne xus,quo fpiritus tiiuificatus,neditur uitæattrahenti.Nifi enim in ferro eflet uis, cui uis attracftiua magnetis poffet uniri,nunquam moneretur ferrum admagnetem. A/ mor fapientiæ,dici poteft charítasjíueenentía attradíua,fíue bonitas» Communica re enim fe prout amor,bonum quod eft funpfius diftufiuum, & lux,fe communi/ cantzeft ad fe attrahere.Sapientia patris,induit naturam humanam 3 ut patrem often derec,Ô£ hoc fecit uerboded nifi fpiritus,quíS¿ chantas feuamorfapientiæ , à patre procedens, mfpiritum hominis miftus fuerit, fcilicet fapor fapientiæ (guftataenitn fapientia,chariftas eft)non moueturfpiricus hominis, nec uiuificatur uerbo lapi entiæ* Reperitur uis attracftiua,in omni rein fímilítudíne,ficut in Deo :omnis enim res,conatur infui fimilitudinem aliam traherej&hoc,eft ficcommunicare. Namomnis forma eft bona,*8C* quia bona,diffundere fe conatur : fed quia omnis forma for/ mata feu creata,no eft per (e bona,fed participa tíone boni per *fe, ficutnec* per fe foe ma:ideo non attrahit ad effe,fed ad fimilitudinem fu» formae. Deus autem attrahit adfe,& oritureflepartícipatum,fcilicetfímilítudodíuíníefle, quod quidem eftefle fubftanriale. Reperitur etiam inter ea quæ font differenter, differentia attradionis. .Nam ficut magnes ufcp ad unionem fui attrahit ferrum, & diffundit in ferrum uirtu [temattracffiuam i ficreperiunrurlapides › licetrarinobisfint,quiaurumattrahunt, alijargentum}ahj carnem humanam,ut fcribunt ueteres Jtnb fertur frudum quedam elle,qui fi applicatur naribus, attrahitfpiritumtotaliterde corpore» Sedfpiritus ra/ .tionalismon ponitur in motu,nifi attrahatur â fpírúu,quí non eft de hocmundo *fetu* fibilbfed de mundo íntelledualiffcílícet coeleftí fien diuíno. Verbum enímDeí,fiue fapíentía patrís,medíáte fpiritu fiando ,quemmíctít in fpirítum rationalem,attrahit, & ponit in motuípfumu Sapor enim fapientiæ, ímmíflusínguftum rationalis fpirt/ [tusjdiffundit chart tatem in animamtnam non poteft fuauitas illa, 8£ dulcedo fapieti tiæ,non amari per rationem,quum fit uita eius. Vndeuti ferrum attradum perfpiri/ tum magnetis,amorosê quafi ad uitam mouetunficôd ratio adfapíentiam.Sedquan to ferrum,fuerit magis fubtileÓÍ purum tanto uelodùs *Sí intimiùs adhæret.* Siéra/ tío,quantô abfolutíor fpíritualiora atep clarior, & âcura carnis, atq? ab omni alia concupifcentia feperationcanto intimius Si uelociùs, atcç ardentiori charitate,fapi/ entiæadhxretjitautfiatunus fpiritus cumea. Quæ autem ferrum impedíanle mo t ueatur ad magnetemifun^quænon fínuntfpírítum magnetis iungi fpírítuí ferri,uti eft rubigo ferri,fœtor alltj, *QC* fpiritus diamantis. Quæ quid em, in anima dici pof/ funt triplex fpiritusthuius mundi fcilicet eruginofæauaritiæ,fœtidæk»xuriæ,&potentisfuperbiæ Conífídera,fpiritusfandus defcenditínigne,ínfiguralínguarum^ in Apoftolos.Nam quum Ápoftolí mífsí client, ad euangelizandum regnum Dei,

S¿adhoc opus erat ígnito eíoquío,ímóuehementer ignito â ut fic fpiritus hominis, defíderioregníaccenfus,ípfumraperepoflet,quodalíterhaberínequít:ídeó fub rali figura defcendit.Et fcías,quód euangdísans lingua ígnea , non eft fine fpiritu fan/ <fto. Impofsibíleenimeft, quod uerbum ardeat fine charítate,S¿ímpofs¿bíle eft, quodcharitasfit fine fpiritu(ando, óóimpofsibileeft, quód fpiritusfandusfitfine fapientia,nam eft fapor fapientiæ,éd impofsibile eft, quod fapientia fiue uerbum,fit *fineeo*cuius eft *fapientia,fcilicet*patre. Tota igitur *trinitas,* operaturinuerèeuan/ gelizante,ita enim ait neritas î Non enim uos eftis qui loquimintfed fpiritus patris mefiquiloquitur in uobis.Elo cutio enim uerbi patris,eft fpiritus iàncftnszin elocutio ne, eft uerbum patrís:S¿ elocutio, eft nexus uerbi cum patre. Chriftus nos docet, quomodo parare nos debemus,ut Ípirítus paracletus ín nos ueniat, *fcilicet*, feruan/ I do mandata eius,uti filrj Dei,&petendo â patre , quídatfpiritumbonum,2¿fedeñ-do,atque aníde expedando,quoufque induamur uirtute ex alto , Óíprocertífsíma fide tenendo,quod paternobis eummittet. Addiledionem Dei, (equitur diledio proximi:utdeacuquæeftinpyxide,quadrante,authorofcopo, habet fptritum cha-ritatís amagúete,& mouetür ad motionem ferri.Ferrum eft ut proximus,compa/ titurel.

fex fermone:Nemb poteft uenire ad me,nifi pa^
ter ttaxeriteum.

OPera fpiritus paracletí,funt incorruptibilia,^ ideo habent frueftum uit« æ-ternæ æ permanentis. Opera fpiritus huius mundijqui eft fecundum car-nem operans,funt corruptílía, fie Ôı habent frudum mortalem corruptibí lem. Opera fpiritus paracleti,funt opera pacis;fpiritus Chrifti,eft fpiritus paracletus.Huius donum,eft pax Chrifttnon quomodo mundus dat, fed eft pax x-terna,quæ exuperat omnem fetifum» Pax quamdatpríncepshuíus mundi,eft pax temporalis,apparens,inflabilis.

Ex fermonc:Veniens offeras munus tüuni.

PËcuhia,eftDomini,8¿lucrum ex pecunia,no poteft efie ferui:quia quícquíd Gn<iU? feruus acquiritjDomino acquiriqfed fuffidt feruo gratia Domini.

Iuftitia abundans non conciudiqquód nobis detur regnum coelorum :fed quia iuftitia in feruo,gratia meret Domini. Gratia igitur Dei,eft uita atterris.

Exfermone:CoeIum *8(*. terra tra.nffbunquerba autem
mea nontranftent.

PRinceps huiusmúndí,eft princeps tenebrarum ,quem necefleeft expellite/ *Prtinps bi** nebræ enim nifi cedant,non uenfet lux.

Quando mundus debet itinouari,3£ aliam formam fumêre,praecedit cor-ruptio, ficut quando ouum debet fieri pullus ♦ Sic quando homo debet fie/ ri filius Dei,qui eft ípíe per fidem,S¿ in potcntia,ut pullus *in* ouo.Ex fímilítudíne fi/ culneaqChriftus docctnos,quod reguum Dei, eft in comparatione ad iftud,ficut ac* r ^mwdcî fias ad hyemen,æftas fcilicetfrudificans.Nam in hoc mundo (ficut ficulnea ín hye- fícmímw. me)concipimus frudum per fidem : 8¿ in aflate feu alio mundo* ex concepto h umo-re >uí refeímus *8jC* frutftíficamus.C« arbores ex fefrueftu producunt,tune eft æftas.Si cut arbor,inhyeme no producit ex fe frmftfqfèd cocípiqnecp uidetur, neep cognofci poteft frudus in hyeme, fictitnecrofa in (pints * neque alicui ignoranti poísíbile uiderétur, fioftenfa illifpinadiceretur, ínseftateex iftofícco8¿ afpero ligno, *SC* penitus deformi, rofam pulchram uita uegetabili crefcentem , & fuauif&mos o/ dores exfefpargentem,oriri:ficconceptus ín fpirituhominis,per fidem Chrifti,fru/ cftus ípirítus Chríftíformis, uitalisuitacrefcentiinuitam orietur, fed ignorantes, rudes , agredes,& infideles non credunt. Duo dicit Chriftus, fcilicet quod mun-do fenfíbílíófcorruptibili, tendente ad occafum: oritur fignum redemptionis › fi-ent hyeme ad finem tendente , oritur fignum futurae xftatis . Per hoc intelligo» quód ficut figna corruptionis, procédant interitum mundi, fiante generatione:

fíe etiam orientur figna,appropinquationis regni Dei/cilícet quod tunc fpiritus for tificabitur in eledis ÓÍ fidelibus tquia aduentus Chrifti,qui erit uifibilis in dieiudicíj» erítin nubibus cum poteftate magna maíeftate,ín nubibus fcilicetillis,quæ uolâc ut nubes,in quibus occultatur Chriftus. Er hic aduentus ,præcedet diem interitus .mundi huius,ut habetur hîc.Sic enim dixit Chriftus: Amen dico uobis,quia non prae teribir generatio hæc,donec omnia fiant: omniafcilicet priusdi$a,fcilicet fignain Soleé Luna,& ftellís,6¿ preftura gentium in terra*

Refwreflto.

In die illa, erit terra noua Ôôcœliimnouum , 6^inrenouatione,uenietfiliushomi/ nís.Namhomo refurget incorruptibilis & immortalisé tamen ille ídem, qui nunc mortalís.Quare habebit uerum corpus,exueris elementis compadum,utpríuséo/ culos habebit íllos,quos habuít:fed omnía induent immortalitatem. Sicut homo re/ nouatur per refurredionemuta omnia,fine quibus homohodienon eft. Sedhodie âd efle hominis, totum uniuerfum ¿nfluít,fcilicetcoelum,terraé qui in eis funttfic il la omnia,hoc eft totum uniuerfum,necefte erit renouari,homine ad immortalitatem translato.Sicutigicurhomo tranfibiuita cœluméterraéomnia.Solùm igitur uer bum,per quod omnia in efie prodierunt, non tranfíbít : quia per ipfum omnia erimt noua.In uerbo omnia funt ,ut in conceptu Dei æternoépermanenteé ex illoqua fi extbefauro patris,proceduntnoua æuetera.Et qui hoc uerbum ignorat,ille de ne rítate nihil capere poteft.

Deus ficut uült,ita res fe habent,quia eft principium liberum,omnipotenstpoteft enim de lapidibus mortuis>fufcitarefilios Abrahæé corruptibile induere incorru/ ptionem.Multa exempla,tranfitus corruptibilis in incorruptione,habemus.Metal- la,habent eadem principia,SCtranfeuntdemaiori corruptione,in minorem,perdigo ftionemlongiorem,ufcpin ultimam perfedionem, quæeftauri.Sicincineres,refoi/ uitur herba,& ex illis ui ígnís,uítrumfolídum, & clarum, atqj uix unquàm amplius in cineres refoliibile,exciratur.

Mdrîct-

Redum.

Virgo gloriofa,quum effetprædeftinata ante fecula, ut ex ipfa reciperetDei fili/ us,naturam humanam,ut Deifilius,fieretfilius hominis.*ita concepta eft,ut dignum ab hoc habitaculum fUret.Induerefe debuit Deus humanitateMarie-quare humana natura uirginis,digna fadaeft ab initio.Nam etfi ipfa concepta fuit ex uirili femine, uia propagationis ab Adam,0¿ quantum ad fuuminitium indiguit liberatore, quia in Adam nifi liberéturautpræferuentur,omnesmoriuntur,utin Chrifto omnes qui uiuificantuntamenficutanima eius rationalis, nullo tempore Fuit, antequam effet corpori unita,ita ipfa dum crearetur fanda creata fuit, ficetiamquod nulladuratio/ nefuituerum dicere,uirginem fuiflefub peccato. Secundum enim ínftans naturas,i/ pfa ex Adam non fuit, uti omnes indigens gratia, quam afiequuntur quando poi> funttfed non poifunt nifi prius fint capaces, hoc eft poft infufionem antmæ, quæ fo laeft capaxgratfæ.Gratia igitur affuitei increatione,quando ipfa fuit capax eius:ita ordineftaturæ, no prius fint, uti omnes ex Adam, fed afiequuta eft prius omnibus gratiam.Nam ioannes Bapdftaé Hieremias,fandificati in utero, citius fandifica. ri potuerunt,uirgo autem non. Vnde in nullo inftanti aut naturç aut tempori's,quod fequítur ínftans naturæ,poft unionem animae ôc corporis,fuit fub peccato.In umbra enim in am'malitate,ex terreno Adam nafcimur}quæ quidem umbra,in nobis no illuminatur adu,per fuperuenietemradiumrationis,fiue animam rationalem. Quo niam non nifi fcintíllam fecu ducít, ín fimilitudinelucis intelKgentiæ, ex qua poteft perfpm fandu ignis accedí,ita cp eft femé lucis & no lux.Netç fiet lux,fi fpiritus fan- dus non infuffiauerit:ficutdeigne fcintillari, concepto incombuftibili, in quo lati/ tat, quoufqj per fpiritum feu uentum, in tempore excitatur utardeat. Verumfi cum nehemeñtífpírítu feu gratia, quod idem eft:anima quæ creando infunditurim tenebras,creando adorneretur,ficut quum aer generatur in die,generando,aer indui turradlo lucidísimo Solis ,qui fubitô nunquam prius tenebrofam habúatíonemíL lumínar,etiaminftanti naturæ, & ínftantíbus ínftansnaturæ fequen tibus. Opera e- nimfpirituSiHcfciummoras,cuífubícaneoopenafsímilacur illuminatio fenfibilis.

Nam Soleínorienteexiftetite,û'ne mora,radius illuminât occídentem-Sícarbitror; animam conceptantia corpore prædifpofito,materiæ orna mentum gratíx tecepiffe,à lumine Solis iuftittæJ& nunquam ea caruííre,íca quôd non fuerant ullg tenebrç per aliquod ínftans aut tempus imperceptibíle,originalis indifpoficionis. Omnes grariæ cæteris Tandis datae,qua dona gratis data dici pofluntîfunt quali quædam lumina çenfenda, animasaddita,quædum infunderentur, non expulerunt omnê malej uolenuam tenebrofam,quam ex Adam,natura habet humana Jdeo Temper inclinatío nem & fomitem,atque in concupifcentia & ira, ÔC motibus anima: fehfibilis,deor dínatíonem,8¿ impetum contra rationem, experti funtzquia anímalítatís nacaradationi in toto non cefsiqinuno tamen plus,ín alio minus. In uirgine autemgl oriofaj totanaturadeferuttuteillaliberata eft,omnibusiftismotibus,perlumen rationis ex tindís ó¿Tubadís:íta quôd etíamfomes , Ten habitualis inclinatïoj&rnurrnuratio,^ coacradidio,quæmanfitinmembrisPauli,ibi non maneret. Talem enim naturam exigebatfilius hominis,qui filius Dei, qui uenit tollere peccata mundi, &in A/ dam mortuos , regenerare in Uitam. Ideó quia hæc erant futura filio Dei ex uirgi ' he,ab initio coceptionis,oia pordinata funt, fine qbus mater Chrifti efle nô debuit.

Hæc tàmTanda conceptio. Nam Chriftus Dominus nofter,in quo cantum En/ dificaripotcrimus, pro noftra falute incarnatus eft,in ea uirgine Temper benedidà tuter omnes mulieres,ut &lefus Chriftus,qui ipfam benedixit, fit ÔC eius frudus bè nedidus ,qui nobis ex ipfa uirgine,fadus eft frudus uitæ immortalis.

Adam habuit innocCntiam,in perfedioneuirilitatis ,inquadominabaturufusra donis : propterea nihil concúpíícebat animalitas, nifi Tub freno rationis. Quafi equus bene frenatus, qui non monetur, nfliquoduciturpcrfefiorem , ipfum diri/ gentem per frenum . Sed permifit Adamanimalitati, fuiimcurfumnaturse, quem ut animal habuit, communem cum alrjs animalibus (ac fi depolito freno , equus permitteretur fuæ libertati naturali) Tic fada eft rebellio. Nam poftquàm tu/ xta animalitarem, addefídcríabeftíalía dudaseft , ceflauit innocentia : quia orti eft rekidatiojóóinobediencia, rebellio contra rationem malitia in loco inno centiæ exorta , legefua fcilicet beftialitatis, fe uiuere afluefecir. Et ita pugna orta eft, & díuífioínter fpirirum rationalem, àC Carnalem anímalítatem ♦ Hanc ani/ malitatem, transmifít Adam in polleros. Contrahimus enim àparèntib us , hànç fenfibilem uitam* Etica anima íenfitíua, quam ex propagatione habemus » eft per quatnábadolefeentía noftra admalum contra ea qua rationis funt inclinamur; ficut equus Sí mulus, in quibus non eft intelledus. Et ea quæ confequuntur hánc a-ninnm iri parentibus,etiam uidemus plarunqj in filrjs3ficut funt furor,infirmitas,6^ id genus. Et uidemus,quód ante omnem iifum rationisjanimalitas domínatur,cum qua currit quaedam fimilitudoinnocentiæ: quia nihil imputatur puero ad peccatum aduaie,quamdiu caret ufu rationis. Ipfa innocentia, eft de fe amabilis , fed puer tranfitin adolcfcentíam ,fi¿ufym rationis,pradominaofeanimalitatc;quæiamprQ ueda eft in eo,ufu rationis primùm incipient^ Et Tic experientia in nobis compro/ batur,plus eftè anímale quâm fpirituale. Er pronúas beftialitatis, inobediencia, quó ad rationem , oftendic in nobis quendam motum concupífcentíaefíefcedum* quó ad ratíonem,per quam quafi oculis rationis claufis, opera carnis praeponimus, operibus fpiritus.Ethancfoeditatem quafi fontem,unde effluit motus concupiftentix,contradam a parencibus,abominarur fpiritus.Etbincoriginale peccatum,diui/ dichominemexAdamaDeo,quieftfpiritus : &non reparamur,nifi per fpiritum ChriftijUia regenerationis. Sed coinfuTafuit30¿ingloriofa uirgine,quando anima snfufa fuitfuperaddita gratia, quafi ignis illuminans 8¿ornans, penitus non ad/ mittens fontem concupifcentiadnalqs uerô in utero fandificatis, poft animacinfu/ fionem,fuperaddita eft gratia.quafi ignis confumens,S¿exficcans fomite concupifceiitiæ,Ô£ purificans arcg expellens5concagiofam foeditatem. Sicut fi uino in uas fce/ tidum infuTo,ftatim poft fuperucniretflagrans odor, omnem uafis fartorem expel/ lens .Nam ficut anima/uperueniens poft corruptionem materia^ unit fibi ipfam,

effi^

cffi'ríí fibi eâmuâ,8£ corpusabomni putrefaâione foeda coferiiat»&ea reced«e»cor poris unius feluit &C putrefcit:ficfe habet gratia in anima rationali.Et haec eft gratia q in fpíríca ration alt,ex participatione diuini uerbfiquod eft pabulu *uitx rationalis»* exiftic. Et ficut anima uadeuiuificatcorpus, una perfedius *cfy* alta,qa corpus unius» melius difpofitá eftadrecipienduilluinfluxa»q^alterius:ffcetia aia una melius difpo fita eft ad recipiendum influkum gratt3r»non eineftdefedus,ín anima uiuificâce.Nâ amma3fe habet quodâmodo ut flama câdelf.Non eniftat pípfam3q>nó¡íemp tlïumi netæquêclarê&lucidêîfedgcâdelâ& materiâ.Sicnecftatpuèrbu, minus íilumí/ neturanima.Sicutnonftatpermagiftriï »quô minus unusdífcípulusílluminetur per dodrinâfuâ q? alias,iêd ftat per capacitatêrqùoniâ unus tiabeccapaciorêintelledcr, cj aliùsJBc ficut homo iuuat fe arte Medicinae» quádo íentit corpus minus capaxui/ uíftcatíoriíSjadíndigeftos humores ín eo exíftetes,fe per abftinentiâmacefâdo, aut per pharmaca purgado» quoufep fit corpus reduda» ad meliore capacítate influxus uítaejíta anima fe purga t»quâdo íéntít ob uitia 8¿ malas confuetudines,fe incapace in fluxusgratiœ,Vnde adhibet medelam3per abftinentias,ut concupifcentiâ expellat»

popera charítatís,6¿afíúefadíones in operibus mifericordiæ» & deinde perora/ tiones &contêplationes,utficfîatdemuanima capaciorgratia*.Omnia aüt ín uírgi- ne gloriofà,abinitio fic fe habuerunt,quod ipfa fuit capax gratiæ» no utcæteridimi- mité fed plenezita quod no habuit opus in uita fua»purgatione, fed coníeruauít am> mam faná»quía adualiter,taliter nunquàm peccauit ,qubd aliquid piense gratiæ per- diderítcónfírmataingratiXqa lexmêbrot9,ftimulus fcilícet peccati &fomes,no re/ gnaueriitinipfaífingularim.priuílegíOjfuítexeptaidepríncípatu&legibus princi- pis huius mudt.Vas*n.corporeS>ín quo recepta eft anima illa gloríofa,££ refplendes gratía,fand¿fícatu»purifi@atíi,óíodorificíjfadaeft, priuícp illaín eo reciperetur,^ creando infundere tur,net# ín eo remiferat ulla infirmitas, aut ad infirmitate trahes fpcl(uitas»a progenitoribus contrada. Ad ipfam igitur foectindíísímá matrêgratiæ» nunquàm egenâgtatixomnis egens recurratxqa ipfa eft gratiapîena »cum qua Do/ minus gratiæ.Tanta eft gratia in uirgíne,utfítoptíma aduocatrix pro gratia,haben da à Domino,quicum ea eft,de cuius Domini plenitudine,omnes gratiam pro gra- tía recipimus»qui eft uentris uirginis fradusJefus femper benenídus.Amen.

^ei* Exfermone:Quæcùncç ferípta funr,adnoftram dodrinam ferípta fimr.

SPes uera\eft in incorruptibili mente. Vnde fpes uera & perfeda»eft gratia na triens fpiritumdpe ením uiuimus. Spesigitur,eftuitaanimxradonalis,uni/ tæanimaiitatÎ.Sienimanimarationatis}haberetquodfperat:ceffaretfpes,8£ effet anima fepara ta à tempore» in quo expèdat id quod futurum eft » fupra tempusJEtita effet extra hunc mundumfen(ibilem,qut tempori fubeft Quando igi/ tur corde credimus ad íuftítiam, id quód credímus, indubia fpe teriemus.tuhc id quod poftmundumiftum»futurumexpedamus»in nobis tam eftabfconditumjpes enim,eft ipfa expedatio.Si fperamusfiln Dei fieri, utí Chríftusú'am Chriftus in no- bis abfeonditus eft,in quo filiationem Dei expedamus.Quare in fpíritu mentís no- ftræ,per gratiam uíuífícantem» habítatfpirítus filíj Dei, in quoclamamus Abba pa/ terJEt *fíe* pafeímur *in* gl *oria,* apprehendentes Deum,Cimentes Deo,ita hic nos crc dentes.Neqj eft alius cibus ílle,quiinrenobísdabítur tunc»quàm quem modo tene musinfpe,qui nobis Chriftianis,per Euágelíum6¿fcrípturasmíníftratur,fedmini> ftratio eft diuerfa.Nam ibi Chríftus>míniftratcibum in uerítatetquia eft regnum, in quo miniftratur regnum neritatis : hicminiftrat iri aenigmate fub fpe, quia iftemun/ dus non eft capax ueritatis ♦ Miniftratur igitur,ficut capi poteft,Sicut non eft alius Chríftusjínglotía&ínfacramentoífedinglória^uídeturínuerítatejhiccredítar.Paf centía ígítur fpiritus»fpes eft:& experimur nos ueram ipem habere» fi patientiam ha buerimus.

Verus religiofus intrat monaftefium,ne decipiatur»& ut pomitectam agat.Fido» omnia fiintgrauía'uerOjOmníaleuia^Erítígítur mihi facile experiri,quiueri fint»6£

l qui fi di

qui fidi,nam obedientia offendet. Verus accuratiisimeffudet,non minus fuperio/ rum quàm Dei obedire mandatis ›6¿ fit tanquàm iumentum,quod oneratur,necdi/ cít fuffici^quamdiu fob onere no fûccumbit.Sed fidûs religiofns, minus agere unit in rdigione,quàm egiffec in mundo,putans fe exreligione dominum effe,&'ocio ddínjs uacaredebere tquía propterea religionis nomen aíTumpfit, ut defideria car/ nis,melius expleret.Si igitur fido imponitur alíquíd,afperítatem aut macerationem carnis habens,ftátím maleuolentiamfuam palliare nequit.

Exfermone:Pariet filium, & uocabis nomen eius lefum.

Mirabile,ex fpíritu fando, habuit in utero. Nam non dicitur ípírítus fan* -sp^íwfoti dus pater,à quo habuit inuteroffed ficut uis quædam,quæ fine artifice fa Íhí'. ceret ligna mouerfut fieret domus,uis illa non effet domificator, fed qug dam alrior natura,fic naturam monens.

Cum profertur uerbum quod debet concipi : tunc præcedit quídam fpiritus pro- ferentis,quimouetur per aurem audtentís,0¿ in fedefertuerbum, quod debet conci- pi in interiori parte animæ, fcilícet intellcâu, neq? ad íntelledum aliter peruenírет uerbum.Spírítus igitur ille difpofitoreft,utcapiat uerbum. Sic ípírítus fandius,qui eft charleas,facic uenire conceprum>ad animam uerbígenam.

Ex fermone:Pax líomíníbus bonæ uoluntatis.

Finís,eft principiam Óí ultimum,ubi intemío eft execucioiibí tune incipis uíde repacem.Artifexoperanspropterfinem}babetfi'nemiaintentione,&omne u ⅃ * labore adhíbet,ut efficiat id quod intendit. Sic finís, eft caufa caufarum: quía quodefficiens ôf formacaufanc,habetafine. Quiigíftab's effet artifex,quod eius intentio effet fimul ÔC exccutio,híc per íntelledum concipientem,produceret fí muiíneffe^em conceptamn'nillo,cc6i^principiumó¿fínis3coíncíderent. Hæcco* íncídentíainfeconfíderata,effctpaxtrícaufalisunitatis : nam efficiens, formalis, fmalisseffeccaufauna ÓCtrína.Ineffícienceenim, fi rede confpicisfibireperiesfina/ !em8¿ formalem» Sic in formali,efficientem 8¿ finalem : & in finali,formalem &£ effi/ cientem. Sicutintelleftus,extra quemnihil efle poffet,quia non poffet effelocus, quem non ambiat infinitus intelleâus : hicintelledlusinteHigendo fe, eftefficíensi formalist finalis,neqj efficit,neq? forma t,nec$ intendit aliud cjj fe. Et quando illuni confideras efficiente,ín ipfo aides,forma ¿¿ finem. Et quando confideras,forma ab efficientegenitâjin ipfa uides efficiente &finem.Etquâdo uides finefeiiintelledlio- nc,procedentem ab efficiente QC formada ipfa intelledione , non potes non uidere, efficientem forma, Vnde hæc pax,quæ trinitas, eft locus eius & habitatio, quam Propheta diciteffe,in monteZionjiuein altitudinefpeculacionis.Et hic eftDeus> quem etia gentilis Ariftoreles trícauíalem, atep cñ hoc una fímplícífsímá uiditcau- fam/ine qua nihil fubfiftere poteft. Exprimit aut Plato tricaufaleprincipin,inepi/ ftola, per triplice modu effendi rerñ'ín ipfo,prout ipfum íntellígñt magis docffi.Hoc Íolúmnuncdixiffeuolo,paceabfolutdeffe,ín qua folii reperit Deus trinus unus: quia Deu effe pacem,eftípfum effe unírrínu principium. Dico igitur,pace diuinarn effe,finequa nihil fubfiftere poteft.Nam quod omnia ex quibus funtcreaturp,ad fc ínuicem pace uínculentur,ut quíetentur fubfiftant,eft neceffarium Pax autem,ui- detur effe unio, pax enim unit. Et medio aliquo,unio fit,& illud medium,eft in quo qutetanturextrema. Vnde pax5nexuseffe uidetur, per quam centraliter omnia ne- ountur,ne defluam. Pacificator,mediatordicitur:nam in motu,nonrcperitur *nifi* quíeSífic in tepore,non nifi Nunc.Pax aut non poteft effe pura nifi ut eft ipfa perfe, p , & diuina.Et non poteft effe quiccp expers pacis,QC res inquantu fubfiftiqin Cantu de paceparticipar.Non poteft paxnondefiderari3quia fine ea ndnl fubfiftit. Paxuide/ tur unio circumferetixad centrum,locus pacis & quietis,eft cerrum. Non poteft pax uideri,nifi in coincidentia extremorum : locus pacis,eft medium. Subftan- fia non uidetur ,necp in forma quæ dat effe, ne^ in materia fubiediua: fed in centro

nexus

nexus quietis,pacis,feu mediationis.Veritas ftabilís & permanens,noti eft extra pacem .De medio pacis,per quod uidetur ftabilís neritas, non eft fcienria. Nam mens dum utitur hoc pacis medio3inomnibusueriusintaetur.Omnesquideueritateele/ ganter fcripferunt,quanto præcifiùs potuerunt, ueritatem opinionft3ad pacis medi*» um reduxerunt.Videmur igitur omnes fcientiæ,eflè modi,exprimendi uiftonem p® cís/icínmoraíibusuírtusjmedíatiojóípaxeft Pax,uidetur coelum beatorurmNam redé didum eft,medium tenuêre beati.Multa quærit Philofophus^per quæ ad ueritatemafcendatjCuimukseoppofitíonesoccurrunt,S¿ quamdiuuerfaturin oppofitis, nondum pacem utdec.Sed ueritatis locus,paxeft, quæ nulla ratiocinatione attingi/ tur .Sed ultra oppofitiones,tanquam omnem ienfum ratio nem, exuperans uiae/ tur.Nonneaccideritia funt in circumferentia pacisj&pax eft in centrodocus fubftan tiæ,eft pax. Quanto res flabiliorem pacem participat : tanto nobilior,undedepaces ficutde bono uita,confiriera. Prudentia fpirítus, pax, & uita.Sapientia igiturin fpírítu,eftpaxeiusS¿uíta. Vnde aeternam uitam,dicimus requiem æternam. Vnio deitatis cum humanitate,eft fuprema paxmameft unio pacis,feu requieiæternæ.în* finita pax,omnia ad fe cornier tú, 8¿ ín fe unit.Pax Dei eft cum omnibus3fine qua ni« hil eflë potefttfed non omnis fpírítus,eft cum Deo,quia liber fpiritus,fecundùmmo rum libertatis.poteft accedere recedere à pace. Nafcimurfílíj iræ, óíperfíriemín Chrifto, reconcilia mur patri pacis,audori.De hac pace Chrifti, fíe prçordinatum eft ab initiOjUt effet mundus unus,S¿ omnia in co,cuius finís eflet Chríftus. Deus o/ muía propter femetipiumoperatus eft,utnorasfaceretdíuítiasglorix, S¿hoc,quó bomistboni enim natura fiefe hajbet, quo deft fuijpfiusdtffufiua, quia femultiplica- reappetitjquiabonum.Hincfemifltiplicatjutattrahatincommumonemfuæbonfi tatis,non bonaîôÉ luXjéftbona^Et quia bona,fediffundit36fnonlucida ad fe conucr tít.Oía aut qa bona,fe¡díftundút,6¿fu3s fímilítudines multípiícant,utpatetjnmuld/ plicatíonefpecierír,S¿expímur ín fpeculis Creauúaui Deusnatura,magísfugboní tatis participe,fcílícet ínrellcdualétq in hoc quod habetlíberft arbítríu,eftcreatorí (Ï milionquafialíusrieus. Inífta natura, De^uoluttmagisoftenderedíuítíasglo/ riefuæmidemus.n.quodo intelledus oía ambit 8£afsímílat,&artes defeexerúafsí milatíuas,uc e fabrilis3pidoria.Ifta natura ínrelleduah's^capax eft Del, qa é ínpo tetialnfinita:poteft.n.femp plus plus íntelhgere.Vñíntelhgere, cintra íecollíge reícoftigít.n.hæcnatura intra fe oía,S< ambit uníuerfa, & qa e libera potétía, poteft fieri melior.Nulla natura alia poteftfierí melior ex *fe*: fed ë id qcï ë fub necefsítate,qj ‘~a fie tenet. Sola ïtelledualis natura, habet í fe prícipía,p q poteft fieri melior,&Tita co fímílíor,ói capacior. Vñ ítelledualislux, ë melior omni luce:qa oía penetrar, & ë ut radius lucís æternæ,fiue Solis iuftitíx.Hxcnatura ë finís creatíonís,qa oía oppeer Deft,fed uídere Dcft,& guftare ipm, nulla natura poteft,nifi intelledualistiha, íua natura feipâ eleuare poteft, ut uideát,8¿ intra fe colligat qdditatë rerft,in qbusin/ tuet effluxa bonitate Dei, q ë qddicas qd dita tu-Quare infpirauit Deus hoc,ipiracu- 15 in creatu ras,cp gradatim de nihilo,p fex gradus ad fex eleuauitjpcdmunicatione bonitatisfuæ,utficfieretcreatura capax huía sípíraaflí, ín eje uís libera afsímílatíua, ficut efiéntíatiua in Deo.Híc ípus íntelledualís in AdS,íftdus fenfualítatí,nócoíifcr uauít imperia nobilitatis fuæ, fedlicentiàs *ínckilík fenfualitatí feu* anímalitati, quâ fub impio habuit tepore innocetig,S¿díflblutus eordo,S¿ rupta ë pax, orta eft re/ pugnâtia,et ceflauit influxus rationalis fpírítus,utrationalís in animale,^ diuini fpi ritus inhumanu:ga obediëtia p qua fit influxus,nonferuabat,quado lex nô curaba- tur,pceptft¿p nihilo habebat J-t qa lumen qd influitur in fpiritft humanum, à fpi/ ritu Dei,ëlumëuitæ(infpirauitenim infaciëeius fpiracul5uitæ)ideô fpirítus illius* qui non fuit fub influentia uitæ rationalis natorse, fadus eft ignorans á tenebrofus. Nam uita fpintusseft prudential fapientia, 6^ neritas, *&C* uirtutes immortales.Venit itacpkfus,hoc eftuerbum illud quod dixit, fiat lux ,&infpirauit uitam ín fpírí/ tum,uc diet uiua Dei imago,qux Temper fepoifet facere magis fimilem Deo, & iun xicfeinulledualihumanah naturæ, SCfada eft pax,^redintegrata linea influentfe.

iMis.

Ex

Ex fermoneSimon Petrtis dixiuTu es Chriftiïs3
fílíus Dei uiui.

IN Chrifto omnía uidebantur, complicité &C unité,quæ in omnibus fantftis^if-
crece & partialiter.Nam in fandimonta uitæ › uidebatiir loannes Baptifta fun e/
xiffe,uidebatur alijs, quod effet in eo fpirítus Heliæ, alijs ueró , Hieremiæ,alijs
quod alterius alicuius Prophète. Ex qüo trahe,fpiritum Chrifti, complícafíc o-
mnium fandorum uirtutem. Poftquàm igiturlefusaudiuíc eos de alijs dicentes,in-
terrógame eos.quetn uos me efte dicitis?

Ex Ternione: Vbi uenit plenitudo temporis.

"T T ^Ec eftdifferentiajincer tietus teftamentum QC nouum:quia nonumíntellf Ltó
Lu git,fi¿ ideó operando fecundum intelledurh,eft effe in libertate. Nonpo/
teftquis fedicere utferuum feruire,quifacitea, quæ intelledus in eo loqui/
JL A tur elfe agendatfed qui metu poenx cogitur feruarelegem, quam non Intel/
!igit,quiàih diis quæ agit,funt quædam fecreta 5¿ábfcondíta,ab oculis intelledualii
bus,quæ luo tempore reuelanmf,& prius non cognofcuntur,nifi in ænigmate.Talïs
fcruiliter,uia timoris, coacte pbedtentiæ legem adimpletificutfub pædagogo,pu-
er uirgam timensjcum labore elementa componitliteratum,etGrammacicamdiicit3
nefeiens tunc ad quid conferat : fed dum ád adultam peruenit aetatem, experitur fru/
durnÆ non féruít amplius Grammatics feu elementis, fed fpiritum fiue fignificaca
üocabulorumomnium,liber¿applicat, Stnondeuerbis fedfententtjscurat,uenan/
do ueritatem,qua àppfælienfe,quiefcit.Sicutigtcur omnis labor fub elemetis/olùm
tendir ad uericatem,qua appræherifa,nqn eft opus figuris &formis,at<$ prolationi*
busliteràrumínfiftere:ficdelegé8¿Chrifto,quí eft neritas. Plenítndbeuacaat,íd
quod ex parte: fie neritas fíguras/pirítuslíteram, & finís eaquæadipium ordinata,
Veritas qftatuor gradibus in nobis perficitur. Sicut â longe apparens primó uidetur
efferes quaedam,deinde dum propius accedit,iiidetur effe animal,deindeadhuc pro
piùs uidetur id quod apparet,effe homo,& dum ad propinquum péruenit\primó co-
gnofcicur quis eft,fcilicet aut pater,aut filius,&fic de altjstita neritas ante legem,à re
motis in confufó effe,per naturam appaiuit.Deinde angelo inftruente,&legem mi/
hiftrante(utdiciturinadtibus)reudaraeftueritas, quaff non ut ens quoddam >fed ut
uiuum.Deindeper filium Defireuelata eft magis Ípecificé,fcilícetiirhomo* Reftat
quartus gradus,ut fine reuelatore ipfam uideamus, &C cognofcgmus uti eft;S< ille eft
nitimus ¿Zperfedus,ubi &in fine quiefeit anima íntelleátiiia. Natura igitur intelle/
tftualisfola,eft capax uitæueræ. Namnihilmtelligerefepoteftuiuere,nifi intelle/
dus,qui hoc folus habet, qui eft quafi uifus, non utfenfibilis, qui uidet alia & hóri
fe,fed ut uiuus uifus feipfum,&T in fe ipfo omnia uid ens* Igitur folus intelledus,qua
fi uiua imago,eft capax guftus uitæ in fe,fcilicet ueræ üi tae,cuius ipfe eft imago. Ima*
go ením uiua uita intelleduali,in eo quod cognofeit feimaginem,coghofcit in fe ue
ritatem,& exemplar atque formam,quæ ei dateffe ¡ ut fit imago, hæc eft uita ima/
ginis ucra,quæeft ín ípfa,ut neritas in imaginc.Deinde inrelleiftus, iñtell t gens fe ui/
uam imagínem,habetá Deo potentiam,fe ipftim magis afsimilandi exemplari fuo,
& fic continue plus accedendi, ad maiorem unionem cum obie&o fuo,fcilicet currt
ucritate,ut dulcius quiefeat.Nam imago,quarfecognofcitimaginem, non poteft ha
here quietem extra ueritatem cuius eft imago, fed extrâeft in errore confuí ione
2cmorte,cum fitfeparata ab influentia illa,quædatei effe uitale intellectual e, Ma/
net râmen quafi imago mortua, quo ad dulcediriemuitæfuæ , ficut oculus ueru sin
tenebrisxquia Deus,uolens offendere diuitias gloriae fuse, quia bonus ,creauit omniai
propter intelleftualem naturam, cui folutn poteft oftenfio fieri, quia folum intelle/
<ftushabetocuium,quiuiderepoteffueritatem. Deus autem, nihil nifi ueritatem o-
ftendere poteftjin omnibus diuitijs fuis. Etideó quafi quoddam femen diuinum,fe/
minauituítimó poft omnem creaturam, fcilicetintelle(ftualemnaturam,utpulchre
in Genefireuehtur,quomodo omnibus creatis,prçpofuic homine: in quo pofuitut

uatra

uam imaginem,uia ínfpíratíonís, ut fíe differentiam intelligeremus inter intellect
Hcw, *alias* creaturas,quia fpiraculum illud eratfpiraculum uitæ.Et fa&a eft anima ex illo uiuens, in conformitate uitæ diuinæ, quæfeuiuamintelligit, &fadu# eft homo per hoc,uiua Dei imago.Experimurautemin nobis, hancuiuam admirabilem uirtutem,femen diuinum efle,utí uiiiam imagineftijquia fumuscreatoresáíisímilatíui.SícutDeuscreatoríntelfigeadOjUeracítercreat&formataca nos exnôftro intelleáu, producimus rerum fímilítudines,0¿ oftendimusper artes,nosfimiliiudinum operatores. Be ficut Deus in fuo eiïè a&ucomplicat omnes res, quae furit aut fieri poflunuira intelledus,omnes omnium rerum fimilitudines complicat ín uirtute explicat afsimilando, hoc eft íntelligere>Sunt autem íncelledualí naturae,multa incitameata data,ut femen illud excitetur,ôdurgat faciendo frueftu cognïtionis,ut Deus oftëdat diuitias gloriæ fuæ. Vndemulta gratuita dona dedit, ôidatDeus homimbus,Ô£ funtdona fpírítus,quía Deus fpiritus,dat fpiritui noftroilla. Et funt gratia Sí íllumi nationes,quæ folùm ad hoc tendunt, ut non maneat granum in potentia, in hac ter/ra ⁹ fed excitetur ad frucftificacionem. Loquitur igitur Deus anima illfiin qua eft hoc
ïnietox. femen, per naturam, perfpiritum fandum fiue angelum, nouifsimi & ultimó per filiutmquem conftituithæredemuniuerforum. Quantum enim intelledus eftina/cftujtantum ueraciter pofsidet &compræhendir Sed intelledus qui penitus éft in à-cftu ,ita quod nihil addi eft pofsibile, cum omne id quod ppteft íntelligí, intelligata/du,hic intelledus eft tradus ad infinitum acftum,qui eft Deus,& omnia pofsidet tâquàm hæres uniuerforum, non ut parüulus fubtutore, fed ut haeres poftdefinitum tempus,a du pofsídens omnía:& híc eft Chriftiis, qúía uneftus prae confortibusfuís* Verus igitur eft haeres homo ille,cuius humanus intelleduseft penitus ín adu, oía in fe compræhendens &C pofsidens,propter unionem fijpremam, ad diuinum intel*ledum,In Chrifto igitur,eft plenitudo pcrfetftionís,per unionetnimaginis ,cum uerítate fua ín fuprem o gradu, ita quod maior eflè non pofiet. Et nifi eft et perfonalis, maior poflèt eflè unio.Nam dusenaturae in homine,fcilicet anima corpus,ita uni*untur.quodunus homo conftituitur ex unione,ut non fubfiftat uítafenfibflís}niíí in ratíonalí,alíter non eflethomo,fedbeftia.Anima autem ratíonálís,noneftdenatu/ra corporali; fed eft femen uitæ diuina, feufimilitudouerbi quodeft ratio abfoluta, cui unitur hypoftatice animalis natura» Et in omnibus hominibus,aliqua gratia quæ IwxÔi uiuacitas quædam eft animçdata à Deo>reperítur:propter quod donnrmquia Dei donum, omnes homines ineo dono , contenti funt de feipfis* Sed intelledus Chrifti,fortius eft plenitudinem Omnis gratÍ3e,quía nihil remanfitnon datum.Vnde intelledus eius , in quo uíta anfmalitatis ex Adam fuitfuppoficata, non infe>fed in uerbo Dei,fiue uirtute,per quam Deus fecit 6¿fecula,fuítfuppofítus,fícütattradum in attrahente,ut de ferro dC magnete alibi habes. Ita habesj quomodo filius Déi hæres uníueríbrum , ob plenitudinem gratiæ, non eft cantùm haeres ut filtj adoptionum , qui uocantunut funt partiales haredes,feu cohæredes › feu cúmuero fi/lio haeredes j fed ita ex gratia , quód à natura * Nam gratia quae eft talis, quod non poteft effe maior quia plena , imo ipfa plenitudo : illa eft in coincidentia cum natura.

Fides Chrifti in nobis probatur⁹fi habemus fpiritum Chrifti,qui eft pignus,quód ueram filiationem Dei,uti filq adoptionis, affequemurquia fpiritum quafi pignus habemus,quieft adperfedum deducens fpiritum noftrum. Spiritus ille eft,quafi ca/lor,feu charitas confortans,8¿ purgans,atq? illuminans. Videmus quomodo cofortatur natura,perfidemnoui&Cfamatifsimimedici,quitacftufariat. vndefifpiritum filijDeihabemuSjillenos purgat,uti fpiritus mufti, facit ebulliremuftum,&in feruore purgat,*erjciendo omne id* quod non eft de natura uini› hoc facit, ut muftum uertaturinuinum.

Si incantamentis, fpiritus malus per fidem operatur miranda, quae funt figna potentia: príncípishuíusmundúmultó fortiùsprincepsfuturifæculi, operaturfeíritu fuo,per fidem in nobis,illa quæ funt fuprâ naturam Si igitur nos dixerimus efïc fide

les,

les,uera fide 8C formata,^ habuerimus iftum fpiritum filrj Dei,pèr quem Deus ope racaromniamonpoterunt nobis refiftere,omnes aduerfartj tierbi Dei/cíhcec fpiri/ tus maligni S¿ peccatores.Et experiri poterimus in nobis,an habiter in nobis ilie fpi ritus,fi dekdamur,in operibus bonis fequiChtiftuminmotibusnoftris5ambulan/ do utuiatores,Chriftum fequentc3.Namexfpiritu,eft motus inratione.Si igitur ani ma noftra , monetur fpiritu bono , Idlicet ucritatis & Chrifti : fequímur Chrt- ftum , QC hilariter omnia fiiffenmus V>eum3humih'andonos, obedien* do ufque ad morr.em.Ait Apoftotaiq^ma$'. odum feci facíatís.Et Saluator: Ex/ emplum enim dedi uobís* Tollite iugum in er;: ; fuper uos 5C diicirc à me 5 quia mitis fum,8¿humilis corde.

Gratia (eu (piritas fihj Dei, eft uíta an.inv,::C. ';i anima corporis* Et qtiamtns ani- ma,nonfemperinfluatl£tarn uitamjuomr^ o?rp?us:per eam tamen non flatJed per Grfitl^ índifpofitíonem corporis.Sicut abanima purgatur corpus,ut influxum uitç animç» melius capíat:íta purganda eft anima,ut influxum diuinæuitæfea gratiæjn fe ca- pere queat* Et tunc experiri poterimus, tatam uiumauimænoftræ,Ô£ fpidtiimbo- num,qui eam inhabitat:ficutLethargicas fanatus, fentit uitam, Qc experitur fetiiua* ccm animam tunc habere,quando peccans humor eft fublatus.

Cum nos fideles, comparamus titan ôidefideria atque motum, quem in anima Gowforwta habemus,adChriftum tanquàmíígnum.ftatim experimur,an fimusChriftiformes* cum eo refurgentes in uiramjtiel an timeredebeamus,ruina damnationem.Nam ipfe eft folus uia ad regnum, Óíuir in quo fiet indicium refurreâionis ad uitam per conformitatem,& iudicfl per difformitatem, Qui enim debet efle liber æ nô femus» neceffe effe ut primo actendat3quomodo omnis Chrifti adío, noftra eftínftrudho, ut faciamus nos libertatem filiorum Dei aflequi, fi fequuti fuerimus filium Dei* Et quia corpus Ecclefiæ,habet diuerfa membra.oportet quod quodlibet in fua uocatio/ nemaneat.Ideo oportet primó utuídeas, fi fpiritus Chrifti eft in te,fî^noncreda& J- lum in te efle: nifi quando in fingularitiocationetua,ipfumreppereris* Nam uta Chrifti,eft uíta uniuerfalis, per quam tamen uarij ambulant,quilibet in ordine, offi- cio & uocatione fua*Necp alius in uno eft Chriftus,quàm in aliotficuc no eft ah';is pii nus Occularis principis,áírelígíofí monachi: fed ex eodem panno, de Agno Dei im maculatojuariæ differentia* ueftium fumantur, & portari debent, fic enim uult Do* mínus.Nam uult ueftítumcircumdatumuarietate5pró refplendentía cudæ filar? quas eft Ecclefía militans.

Ex íérmo neiNomcn eíus lefútf.

Nima fenfitiua,eftuna uis motíua, qusc eftexpaffaín coelo fuo,(iue coetís u- btcelatur,ÔCtamen uariè rtiouetur,Ahtermoueturcor,alíter hepar,aííter ce ÍJ;W/ u,í" rebriim.Etillí motus, quia conformes proportional» fequunairdírpofí- tionem ccelí,& membrorum. Sed non poteft anima tila tana fií menfurarc: quía fubeft motui Sí tempori. Anima aero, quæ de íeafíbilí moru indica£,eft bbcra» non allígata membro fea organoulla menífuraqdiuidíLjk' componit, N numerat: illa facitex íe menfuras,6¿ uocarur mens, à menlutando. Et prop terca ipi a v.-cn fub eft motui.uel tempo rimullo enim tempore ipfa mcnfuramenfuraustempusTmiriÓ^ menfuraripoteftificutcreaturajnon poteft terminare omnipotentiam a canta Vru deipfa mensjnquantùm unitur homini,medio animae fenfibili s, uidemr efE jn Nnv initate temporis:inquamum eft abfoluta,8¿non alligata motibus (mt b? T w feu or ganiSjambit tempasjâf omne temporale feniibile ac corporeum, & ui f.H.L in i- nicioæternitata Qtiaremens non poteft uideri, nifi in pundo coincideatia: circuli &redheínfinítae,8¿uocaturhorison temporis Paternitatis.

Curtotfuntlingux,nifiutmeliusinnominabflenominetGr< CurtothominesA nifiutinexprefsibilishumanitas, melius explicetur? Cur totcrcaturæ, qux font imagines Dei, nifi ut acritas meliùs inuarietate explicetur¿ quæ uti eft? eft inex- plicabilis?

Joi Excitationum

Ex Termone: Vbi eft qui natus eft reX
ludseorumr

lefa. W ''filius Dd ante fecula omnia, ut falúaret genus humanum praEdeftïnatus,hoe 1-TJ nomen,uia prsedeftt nationis abore Deihabuit.Quemadmodum fíquis aurb ï ~ faber,habens auri maffam in manu, interrogaretur, quid ibi faceret,& ipte re> (ponderet,fe calicem fadurum.lamenim calix nondum interroganti uifibi/ lis:fed folum in mente artificis adhuc exiftens, nomen fortlretur, quod die qui cah> cem mente intueturiantequàm fit fenfibílis,ímpofuiLSed quidçfi artifexanrequâni aliqua materia effet, habens aptítudinem, ut ex ea fieret calix,primo mineram quæ- reret,S¿ purgaret ad iílum finem,ut calix fierecmonnè interrogatus rquid faceret írg omnibus præuiîslaboribus^redérefpondere^fe calicem facere,licet adaptatio uaria *&C* gradualis materiæ,præcederet. Et quid de illo artífice omnipotenti,qui non ex a- lio aurum quaerit, fed omnia creat denihilo, coelum & terram , SC omnia quae in eis funt< Si interrqgaretur,quare omnia crearet,fi ille diceret,quód Omnia propter le- fum crearet,redèrefponderet. Nam non eft lefus, nifi camera illa totius aedifici),iti qua ut in maguo palatíojíííus regi srequiefcic.Verbum autem Dei fanat. Mifitfin/ quit) uerbum fuum,& fanauiteos. Vnde rationalis creatura,eftpala*ttum,& homó* camera,quæ & finis æd íficrj, in quam propofuít falúa tor feu fanator defcendere, manfionemfacere.Camera illa eft ultimum quod paratur,licet omnia propter ipfam ôifîniscameræ,eft quies uerbi-Vnde Deus,qui propter feipfum omnia operatus ad hunc finem omnia creauit,ut lefus,qui eft finish ulumitas creationis,effet Sicle fuseft anteomnú,0¿peripfum & propeer ipfumomnia,&ipfefims & quies creato- ris creantis,creaturarum creatarum omnium,& ita eft primogenitus ante omnem creaturam,«e to*Cum igitur poft fluxum temporis,veniente plenitudinematus effet ínfenfibílímundotemporaliter3quíeft3eternus,ueniensutnafcereturíntempore,g nunquam mouetur,ôdaloco,qui nec$ in loco contineri poteft, & natus effet,qui in Kterniratefemper generatur,cuius generatio non habet finem, necp prxterittiecmn attulit hoc nomen innoftram naturam, fcilicet lefus,quia faluator. Et fic lefus fcili-4 cet faluatio,iii natura humana nata eft,quae natura, temper erat ufqj ad illum aduetv tum,fubdita damnationi.

Prophetia ex auditu eft,Si tamen uifus non poteft ex auditu certificari,quin tndfc
cfrift. geat revelatione. Vt *fi* quis revelaret multa dealiquo ignoto, fi illealiquo tempore fuperueniret,non propterea ego ipfum cognofcere,eum effe,de quo tot dida funtj nifi mihi offenderetur &d/ceretunhiceff file de quo dida funt tam grandia^ ludari autern,angelos annunciantes poftoribus paruifeceruntrqüafí paftores fimplice&de cepti uiiione,referrent falfa.Mifit deinde Deus faptentes,qui exuifuftellærtàtiuita tís, retulerunt natum Meísiam, *n*on font recepti, ac fi nonuer cillent ea de caufa, fcilicecut adorarent.Deinde mifitDeus inter natos mulierum fandifsimum,quem S¿ ipfi pro tali ha bebant,fcilicet, pro fando ualdê,ita utob eius fandiratem putare- tur,Mefsias(fcilicet loannem IZachariï)qui digito eis ipfum offendi£,8¿teítímonP umde eo perhibuit,quia eflètChriftusmeque ipfius teftimonium accepeiunt.Dein^ deperfeipfum femanifeftauitin (ignis illis , quæ nemoance eumfecit » necadhuc crediderunt. Vltimo ceftimonium perhibuit ín fanguíne fuo, poft hoc,muí tí cre/ dideruntjfed remanferunt piares increduli. Deinde per Apollólos manifeftauit fe, 6¿hodíenonceffatperApoftolorumfuccefíbres,quotidiefemaíiifeftare. Ad hoc enim omnis tendit (acerdotum praedicatio , ut credatur lefus Mariae virginis filius, Meffiaspomiffus Dei filius, quo accepto, non ambigitur ipfumEuangeliumue/ rumeífe , 6¿lefuobediendum, cum nullus hæfiter» Deo credendum» *SjC* eius impe/ río parendum.

Rex nofter Chriftus,eft inter reges,ficut Sol ínter ftelías ,uiide nominatur Sol iu* *ftiti*». Et ficut ftellae,lucem iuftiriæ,à Sole íuftitíaé recipientes, cenentur recognofce* **re** *fe in feudum, 6C* uia gratia: regnum fuum aSole habere ; fie ÔÎ ifti reges ÔT magi, cogne-

côgnouerunt.Rexenim omnium religionum, eft Chriftus. Èt quia *alces* Chriftia/ git Papa>&rex &facerdos fimul,quia rex religionumndeb omnes Chriftiani reges, ipfum tanquamuicariunicaputreligionis, quæ eft regnum fupremum,iníe omnia regna continens,uenerantur,8¿ in ipfo,eum regem cuius uices agit. Religio autem, non habet finem in hoc mundo,fed difponit regnum mundi,ut fiat cocie fte.Vnde re dé Chriftus,rex non huius mundi fed religioniseftjcuiomneshuiusmundiregesini diñare debent capita.latueremirabile:ubic$ ueneratur Chriftus>quiaiuftitia> ÔC re* ligio in omni ordinato regno mundi præftruntur,Ôfregna mundi ferujnnt religioni. Caput autem iufticix & religionis , nemo dubitat non effe in hoc mundo* fed benê fatemur, ipfum regnare in hoc mundo miniftrorum,præfidere autem inccdo,feuin ioco incorruptibili immortali immortalibus,Sdcelicibus.Rex enim quem omnes adorant reges,fiue iftis fiue alrjs quibtffcunqj fignis, ducantur ad adorationem eius: eft ueritas &C iuftitia»ut affequantur *in* ueritate &C *iuftitia* quam colunt,uitam immor talem :eft Chriftus,fcilicetDeus nofter nobis manifeftatus,et à nobis receptus.Et ad hoc recognofcuntje omnes reges â Deo poteftatem habere, utueritatcm &iuftiti/ am,quæiunt deregno Chrifti,feu principis lucis,defendant contra falfitatem & in- iuriam,qux funtderegno Antichrifti,feu principis tenebrarum.Vnde omnia ordi/ nata regna,solùm funt aDeo,a quoeft omnis poteftas,utferuiantregi Chrifto,qui eft rex iuftitiae & ueritatis,cuius ftipendium eft uita xterna.

Rationéuigences,naturalíteralíorLimfuntDomíní, Sdredores. Chriftus igitur, qui ipfaeftratio patris , naturaliter eftomnium Dominus, rex, & redor & ab i/ pfo eft lumen illud fapientiæ, per quod omnes reges regnant, regentes omnes regunt»

ExíérmoneíSufcepímus(Deus)mifencordíam fuam.

-w -y On poteft Deus per naturam effe in loco finito : quia omnis locus>cu non fit expers quantitatis, finitus eft,& proportionatus locato. Infiniti autem ad infinitum nulla eft proportio. Sed per gratiam, íntelligímus idem in multis- Nam gratia regis,poteft effe cum multis ferui toríbus fuís,0¿ hoc non eft aliud,quám in gratia regis efle multos. Deum effe per gratiam in multis fan/ dis, eft effe multos fandos,in gratia Dei.Mulcos fandos habere charitatem, eft fpi- ritum fandum effein multis fandisjquiin charita te manet, in Deo manet, Deus ineo.Eftcoincidentia,inmanerefandum in Deo, ôiDeuminfàndo,fedcumDei gratia,fit bonitas eius,S¿ fit eflèntia eiusttunc non eft Deus per gratiam, ubi non eft per eflentiam,licet non recipiaturDeus in omnibus qu£ funt,ut grat/a.omn/a tamen quæ funt non effent,ft in ipfis no effetDeus qui eft entitas omnis effe. Vnde cum fic creator omnium,in omnibus eft,ut principium ín príncipíato,fi¿ hoc eft omnia prin- cipiara efleinprincipiofficutanimamefleincorpore,eftcorpuseffeínanima. Ec quamuis Deus,non pofsitaliquid eorum,qua? fecit, odifle: poteft tamen unum plus diligere quâm aliud.Sicut pater nullum filium odit per naturam,cum fit omnium pa tentamen unum filium, plus poteft diligere quâm alium. Et in hoc Deus legem de/ dit, utfciamus fiipft nos diligit,6¿fí in eius gratia fimus,quidixiuEgodiligentes me, diligo.CreauitigiturDeus quadam naturam,plus altjs dílígibilem.quía magis fimi- lis eft ei.Similirudo eftamabilismam non ¿píos in ftmilitudinediligimus,6£ eft natubitol^. railla,quæ fic creataeft, quod poteft l5eumdiligere.Diledioautem,finecognitione non eft. Quare oportet naturam illam effe capacem Dei,uia cognitionis,uc pofsit deguftarefuauitatemDomini, quem diligere debet, cum nihilincognitum diligi pofsit.Vnde oportet, quód fit intelledualís natura. Hæc igitur eft templum,in quo recipi poteft Deus,fecundum mifericordiam ôf charitatem>&hoc,tunc quando ipfa diligit Deum. Inignediledionis naturae intelledualís, recipitur Deus, qui charitas eft .A mor,nobilis, ÔC liber eft. Oportet Igitur naturam intelledualem, nobilem,Sí liberam eflè,ut pofsit ueraciterfii nobiliter amare Deum fuum. Vnde fi Deus uera/ citer diligitur,ipfe qui chantas tft,non poteft nifi in diligente effe. Qui amat remeor

Wiiminict-

poralemjn amore fuo^emillam portatjfed quia res illa non eft charftas,tuhcres **il-** la non eft in amante,licet in fe amans portet eius amorem. Vnde eft in imagined ft milítudíneeiusinamante,8¿ nonínueritate:folus Deus eft in intellecftuali artiore ueracitertquarefblusDeus ***eft*** fatietasamoris.Idenim quod amatur praeter Deum$ cum non perueniat ad amantem,nifi in fimilitudine 8¿ imagine^ non poteft fatiare* Non enim quieicitamorinteliecftuah'Sjextraueritatem.Vmbraeigitur illæ fîgurg **cha** litatis diuín£,potíús cniciant 8¿ paflíones inferupt. Vnde patetgemplum Deí ef íe fpirítumintelleAualem,incharítateexíftentem.Gumamansínfe gerit fpecíem amatí,hoc eft fe tranftbrmafle in fímilitudinem amatúfi¿ ideo quando ^mamus res uíleSjtunc in uíles imagines tranfformamur.Cumíntellígimus,tuncremínteliedá transferimus ín noftram naturam intellecftualem, ut fíat pernos íntellígibilis. Tol/ limus enim ab ea omnía ferifibílía,ut fíat abfolutaóÉ pura,ut ueritatem ipfius apprg UÎWt hendamus,d¿ íta fíe natura: íntelledualís,quando íntellígitur♦ MensDeum amans, quem ueracíter non amaret ignorans, transfertur ín Deum ¿ quod eflenequít, nífi Deus fuerit quodammodo translatus in ipfam.Et cum Deus fit charitas, non poteft mens fetre Deum, S¿ non di1íg***ere:***ita non poteft efle uera ftienria Dei, ubi non eft charítas.Inomníígiturpeccatore»eftignorantíaDeí. Afsímilare6¿afsímilari,ít> mente coincidunuficucintelligere&diligereipfius. Nam mens finedefiderio non intell igit, & fine intellecftu nondefiderat. Mens igitur,eft principium intelledus affedusimens eft nís fimplexnobílífsima,ín qua coíncídunt,íntellígere6¿dílígere* Adhuc uis illa quæ mens eft , eft uis uiua copulatiua feu unitiua,nam in fe omnia u* nít,8¿ fimulomnibus unitur. Spiritus enim ,eftuis unítíua, ficutínnobís eft fpiritus quídam #ín fe uniens omnía membra corporis,6¿ se omnibus uniens: & eft locus a/ nimæ feu mentís,fícfí¿ mens locus Dei. Vride mens, inter DeumÔÉcreaturas eft fe habens,ficut fpírítüs ínter corpus fiCanimam,quam mentem dicimus:&ficut locus uitæ fpiritus,eft animarita locus uitæanimæ,eft DeusEt ficut locus animæseftfpiri« tus ille untensific locus Dei eft intelledus,feu mens. Noftra igitur anima intelledi/ ua,noneftín loco fuo in hoc corpore,ut eft íntelleáíua : licetutanimatiua,fitinld« cofuo.Ec hoc poflumus ficdepræhendere,nam non intelligimus puram ueritatem* Et cum intelledus fic fit ad intelligendum creatus, fícutuifusaduidendum,0¿au/ rís ad audiendu:tuncratio|cur non íntelligít puram ueritatemieft,quianoneftinlo/ co íuo/íue ín codo incelledlíbíli,feuDeo,nam íbínon poteft non intelligere,fícuc uifus ín oculo fano,non poteft non uidere. Sed fí uífus,non effet ín fuo loco,fcilicet oculo, feu oculus non effet ín loco fuo corporis, fed extra: tunc non pofletínfuas operationes,fíe eft de oculo mentís,feuíntelledu.Sicetíam,quando anima non díli gít fumme diligibile,fcilicet bonum abfolutum, fed alia citra ípfum,quía non habet operationem perfecftam,quamdiu eft extra locum fuum, fed quia eft in corpore,utÏ loco proprio, quantum ad proprium officium animandi : tue hic locus illi datus eft3 ut acquirat,non utperdat.Ideo non eft anima in corpore penitus extra locum fuum, quare aliquo pacfto ueritatem inquirere poteft, & Deum diligeretficut uifus in infir mo oculo,eft ín loco fuo,ubi animat oculum3fed non in proprio loco,quia proprius locus,eft fanus & perfedus oculus. Quare aliquo modo licet imperfecfle, difeernit uifibtlia,potius coniedurando quàm fciendo.Et iam ex motu,&inftabihtate,& in- quietudine deprahendimus,nos extra locum proprium efle.nam omnis res,in loco proprio,quiefcit. Depræbendimus etiam nos in proprio loco incorruptibiles, ficut *return.* 3I|as res «t ftellas.Ethæc eft caufa,cur ad Deum naturaliter mouemunquia ibi quie- * tem incorruptibilitatem aflêquimur. Vnde peccatum,eft contra naturam. Nam oritur, quando ex libero arbítrío,dímouemurá Deo. Et eft peccatum,retrahens ani/ mam âfuo motunaturali,S£à fine, ficut grauitas accidentalisigni,trahit ignem de/ orfum : ut cum ignis expandit, *&C* unitfe ligno graui in tedo, cadente ligno fecun/ . t dum motum grauitatis, cadit ¿¿cum eo ignis >uerfu scentrum terrae. Vndeanima ¿n infernojeft ficutignis,adhærens materiægraui ,mconfumptíbilí:nam ignis fem* per uellet furfum afeendere, tenetur propter unionem adgraueterreftre, contra

naturam

naturam deorfum.Infernus igitur,eñ uíolentus & innaturalis, & terrenus carcerjeu locus contra naturam cœleftialis fpiritus. Anima humilis, fecundum proportio/ Hwato, nem profundae humilitatis,capax eft excelfi Dei: humilitas enim , eft profunditas, 8C euacuitas.Potes autem experiri,anDeusin anima tua,quafi in templo faridio fuo habitet,hoc eft fi anima tua, eft uacua peccatis :tunc enimDeusin ea habitat. Nam peccatum, tria mala efficit in anima, ex aduentu enim peccati,anima obtenebratur, *Vcwiw** maculatur,& contriftatur.Sicut enim fponfa,quæfponfum perdititmigris ueftitur, non feleuac, fed potius maculat fîitriftatur : fie animsefponfæ Dei accidit, propter perditionem fponfi,quæ fit propter peccatum, quod feparatmatrimonium,ob fpe/ cialem fornicationem feu amorem, fed neníente fponfo, omnia tolluntur. Si igitur anima fientit in fe claritatem lucis diuïnæ gratior,quæ illuminet confcientiam, taliter quod pofsit uidere peccàta fua, quæ prius carens lumine non uidit.tunc adeft Deus. Peccatum enim,eft ut macula,obtenebrans uifum animae, ficut macula oculi uifum cius.Quando enim incipit uidere, quam difsimilis eft Deo (uo,(ponfo fuo,S< lauan tur & emundàutürmaculæ, 0¿ ad hoc míníftrat lachrymas contritionis: tunefequi/ tur gaudium,&lgtiti%á¿alleuiatío , quæ eueniunt ex Dei præfentia. Chriftus non poreft uideri, necinloco nec extra locum, Etuidetur fimile aliquo modo,dequok> fret homine. Nam exmente & animalitate, Petrus eft unas homo :feCundûm mea/ tem,non eft limitate in loco corporali : fecundum animalitatem, eft inloco. Vnde mens flícet fit ín unione cum anímah'cate, &anímalítasfíteihypoftarice unira, ta* men proptçr hoc,noneft contrada ad locum animalis : manet enim mens libera, QC corpore in hoc loco éxiftentejpfà intra fe luftra t u niuerfa, cœlum afeendír per ora* tioriem,peregrinatur Romae,eft in ligno,uidendo imaginem,quam unit exea effice re ftatuarius,eft in luto,uidendo ollam,quam unit ex eo fingere figulus. Neque ibi cft,uc tn loco,nam non pollet alibi efle : fimul enim in diuerfis locis non poflet effe* Non eft igitur ibi localiter,fedcogitatione:mens enim cogitatione eft, ubi cogitar; fícütuíuíncarione,ubíuíuftican Et dum cogitatunum, non poteft cogitare fimul Sí aliud : quia ad unam rem quam cogitat,totaliter fe conuertít,Sinon eft canta.' uirtutis, quod cumhocadalí^mfepoffítconuerteréjficutuifüseft libelad conuertendum fe ad diueïfauifibilia, noti tamen poteft fefimul adùaddiuerfa conuerrere. Deus au- tem eft infinitae libertatis Ôi uirtutis, qui fimul & femel, ad omnía fíngula fe con/ uercitjô^ ca incurtur-Et licet mens noftra,ñon fit ad locum & tempus contrada, non eft tamen penitus â quantitate loci & temporis $ per infinicumabfoluta, fed eft qua* fi in horizonte,ubi incipit contrario,&definit abfohitio.Propterea non poteft ca* dere in perfedo conceptu mentis, pure abfolutum, feu infinite abfolutum. Si enim mens perfede conciperet infinite abfolutum, omnía ín ipfo fimul conciperet : fi- cut quum perfede conciperet Socratem ¿ fimul conciperet omnia & fingula Socra- tica . Et fi locum,omnia Ôifingula locata: ÔÉ fi eflentiam, omnia & lingula quæ fime 6£efle poflunt* Vnde non concipitmeris abfolutum,nifi ín concradoiiicar nec coti tradam nifi in abfoluto,ita præcisê neutrum concipit Res enim quas co nci pitflibq pfiafsimilat. Quum autem ipfa non fit nec penitùs abfoluta, née penirùscontra- da, fed inabfoluto centrada íncontrado abfolutdxfic concipit ut eft. Offici- um autem meritis noftræ,in fuo muido paruoieu eft fimíleofÉ cío mentís Deí,ín magno mundo,üniuerfo feu , nartï eft fimul Sí femel, in qualibet parte corporis,in nülla localiter: ficut Deus ubilibet iri uníuerfo, Si nullibi loca/ liter, fed eft per potentiam, eflentiam, SC præfentiam» Anima enim noftra,eftper potentiam iri qualibet parte corporis,ndn diuise,fed totaliter',ubicunque enim tan- gitur corpas,(entituriSenfatio uero ex anima eft : ubi potentia feñcíendfibi effentía animæ:ubi eflentia,ibi præfentia.Sic Deus re*x* régum ,cuius ím perío omnía Fabíqci/ untur,per potentiam, qua omnia gubernat,eft íri urííuerfo ficut rex in regno ; Si per effentiam» nam operatio procedit ab efferitia, ipfe autem operatur omnia in omni/ bus. Adeft igitur omnibus per eflentiam,& ideb præfens eft omnibus.Si enim efien ria non effet præfens entibus,quomodo cflentiHabesigfturjinChriftofimiliteref-

fe confiderandam mentem humanam in *iuK?0Mtr¡w* fine paruô mundo¿quí nothing tur fefus:ó¿ qubd mens illa,hypoftadeè fit unita mentí diuinae,qua: eft confíderanda ut mens uniuerfi feu magni mundi* Ac fi quis conciperet uim anímse,ut eft uís uífiua tn oculo,eífe leíum, quia uís illa,eft unita uí rationali,quae eft in toto homíne,&qua libet eius parte,quæeftutDeus,feu abfoluta ratío,fiue uerbum* Vnde utuís eft inoculo,eftin locoaic eft uníta uirtuti rationali,non eft in loco , quia illa eft ubiqj omní» gubernans,nullibi localiter. ita hodieportatus eftlefus in ulnis fenis , &C opera/ tus eft omnia in fene,8< inuniuerfo*

Ex Termone: Quotquot tangebant e* um,falui erant. ,

CÍMIW' 1 Ê ^B^flde s potentiate naturalem Íupergredítur ,íta qubd credenti nihil eftímpoísí> Nam uerbum>per qubd coeli firmati funt, in anima noftra habitatper fi/ dem,cuiusformaexquaoperatio,eftcharitas. Aliud nihil operatur falutem^ JL níí i fides in Chriftolefu,percharitatem operantem. Anima intellediua,fig Deiformior : quia eft imago creatoris uiua,quæ habet in fe imaginem, libertatis illi/ us uirtutis,quæ omnia fecit ut uoluit. Vnde creat in fe (uti eft imago)omnium rerum fimilitudines, eftenim fpeciesfpecierum,feu locusfpecierum. Poteftfeomnibus rebus afsimilare,conceptus enim eft afsimilatio, habet tamen finitam uírtutem. Sed quum fitimago uiua infinitae uirtutis, poteftfe illi uirtuti facere fimiliorem, & Deo fit conformior. Intelledus autem, fit Dei conformior, per intelligere:quando enim intelledus íntellígit,fe conformat, fiue afsimílat intelligibili, feu quidd i tati entium* Sicutphantafiaquafifpedebus, quæfe habet, ut uís ín fubtílíípírítu flexibili,aefi flexibilitas ceræ, *effet uiua uita inteUed wall, in cuius* potentia effet, feomnibus fi/ guris conformare, illa in concipiendo *fe* afsimilaret,8£ ita deluto.Sicutautem flexibilitaslutijfiguratur per figulum habentemíntelleóum,,medíante quo conuertit lutum in uas honoris,aut uas contum eliætfic fiipfa flexibilitas luti effet animata, ani/ ma uiua intelleduali, ípfafeípfamconuerteret, ut fieret uel uas honoris uelcontu/ meliæ.Et quia uis eft finita,tuncfprout in luto conuerfo) eft confiderandam, quód intelledus nofter conuerfus ad unum, ipfum intelligit: namintelligere, eftintusle/ gere. Et non poteft fimul &femel,fe ad omnia íntellígíbílía conuertere,ficutnecup fus : fed ad unum, ficut nec lutum, poteft induere figuram unius uafis> & cum hoc alteriustfed quando induit formam iiafiscontumeliæjwcfi eft indura tum,non po¿ teftfubitb in lutum redigi, utex eodem luto fiat uas honoris, fed mollificaturaqua calida. Sic de anima,quæ indurata eft in forma uili, lachrymis calidis,mollefcitper deuotionem,ut pofsit nobilem diuinam formam induere. Adhuc formamomnipotentix,exfua natura quia finita eft, non poteft induere ut fiat creatrix: fed facit fe confortnemDeo, per quendam habitum gratiæ,oui additur naturae fux, & ille habí/ tus, eft lumen fidei uiuum.Anima eftcapaxincre lucis,quæ eft lux infinita,ficut oculus eft capax lucis folaris:nam in fe habet lumen «ntrinfecum, in quo poteft cape Fiífo. re lumen radtj folarís,& ín radio attingitSolem. Et fic fides,quæ uenit in humilia tam animam>eft exaltans naturam,extra fuam finitatem.Sicut oculus,qui non poteft fecundum fuam naturam , aidere in fuperficie maris, ad uígintí miliaria, in luce a/ ftrorum quam in fe recipit,uídet ipfa aftra, per centum millia miliarium Ô£ ultra, ÓÍ non poteftuidere aftra,nifi radio luminisaftrorumtfic díuína,non nifi in diuino lu/ Hmw íií/4í. mine,quod eft fides uiua. Fides igiturnonhabetlocum, nifiin anima humiliatas praefumptuo(us>arrogans,8¿ fuperbus non credit, nifi intelligat : humilis non intelligi t,nifi credat. Quare primus parens, lucifer,nolentes ex fide & obediencia fua uiuercjfed de fcientia fua, defecerunt. Verus autem fidei habitus, afsimilaturDeo: ficut radius folaris afsímílatur Solí. Deus autem trinus eft, ita & habitus ille. Nam tn eo habitu eft príncípíum,fcílicet fides,Ô£ ab i lia procedit fpes, & ab illis charitas* ficut radius Solis habet in feprincipium quia lux ab illa procedit illuminatio,^

abii-

ab illis calor.Fídes a patre,(pes à filio,chantas à fpiritu fantfto. Quanto igitur perfe cftíor fídesttantó 0¿fpes,8€charítas. lefus prædicauitfidem inpacre,in feipfofpem, infpiritufancftocharitatem,. Ecpater in nobis eft per fidem,filíús per fpém,fpiritus fandius percharitacem.Chriftus nos regenerate in fîdê ,0C dedit in feipfo nobis fpê uíuá.Fides mortua eft finecharitate /ficut corpus fine anima. Sed (pes eft,finequa, exfide non procedit charitas.Mirabilemam fides feipíam üiuificatiSCdeíegeneraí fpem,S¿ exiliis chantas,quae eft uita fidei. Anima igitur fidelis, uiuic uita immorta/ fyquia in fe habet fontem uitæ.

ExfcrmonerNon in iblo pane ui-
uirhomo.

HOrno fecundum intellecftum, diciturpafeiuerbo « Nam pafcere,eft uerbo Deiuiuificare,magifterpafcicdifcipulos uerbo. Verbum,eftluxde luce, uerbum uocale,lucere lucis juerbum mediante luce,quae eft in eo,illuminat ÔC intelledum dat paruulis. Incelletftus igitur, pafdtur uerbo. Confidere/ mus igitur hominem qui panepafcicur, &hominem qui uerbo pafeitur: qui pane pafeitur,recipit ipfum panem,S¿ molit inter deces, proijcït molitum in ftomachum, ¿¿apponit humidum, facit ebullire ¿¿digeri , utfepareturfubtileàgrolïo, ¿¿fa/ <fta prima digeftíone,fit poftea alia,8¿ illa ex fubtili illo, erjcitgroiTum, ut ad fubtili/ uspertjenire pofsit.Deinde, tertio digerit 6¿ féparat. Quart6,eft paratum alimenta, utconuertatur in naturam aliti.Sic fiunt fipárariones rerum,quæ pafceredebent in/ «ellecftum.Namprima rerum fubtiliatio,fitinfenfibus. Nam fpecies,dimitTa grofti corporalitate,fpirituah'tatemtenentobie<ftorum; Alia,fitinienfucommuni,feui/ imagtnatione.Tertia,fitin ratione,ubiintelle(ftus nutrimentum depuratum reperit, fcilicet formam feufpeciemintelligibilem,qua* conuercicurin naturam intelletftua/ ; lem.Verbum igitur feu eft ratio pafcens. Verbum uocale,eft quafi cœlum,in 'Vfr&ww* quo ratio omnia in fe habens,de omnibus rebus loquitur,ó¿infermone,ómnia funt ¿ utinfigno fignaca. Et quídam uirreligíofusdicébat,efléfenfum fextum4S¿ípfum no minauitaftàtüm>Namdeomnibusquæconcipimus,lôquimur;fermo,eftpanusani- mae,6¿ femenuitæ,feutriticum,in fehabens pafeendiuírtutem. In uerbo uocah,eft ratio,feulaxfatíonísÉcper abftracftíonís gradus,infenfítíua S¿ ímagínátíua, adra/ tíonatiuamperducíturjutíbi tanquám aurum depuretur. Tolluntur autem perdí- geftiones abftraâiuas omnia quæ circumftant alimentum, quæ fcilicet ei accidunt, feparabilia,atque corruptibilia funt. Non enim pafeitur intelledus- nifi puro SC fimplíci,incorruptibilil»6¿ inuariabiliuero. Pura quidditas, & incorruptibilis ¿f/ (entia, per confiderationemabftra(fta,pafcitintélleá:umíf¿cutfpecíespulchrícoíó- ris,pafcicdeledationeuifum. Sed abfoluta fpecies pulchritudinis, per quam omne pulchrum uifu,autdeletftabile fenfibiis eft pulchrum,& in quibus contra efte relucet: eft paiccntiauifusíntelíecftualís.Etníí pulchritudo ab omni pulchro, fuerit abioluta feparatatnon eft fimplex,íncorruptibilis»6^ d elecfta bilis paftus, á nimæ intelle « dualis incorruptibilistex quibus funi us,exijsnutrimur.Incorruptibili,non prôpor tiónatur corruptibilis cibus. Vnde pulchri relucehtia,inpulchris corruptibilibus, non pafeit, fed uerítas fola,quæ relucet.Depuratur igitur relucentia eius ab omni eo iri quo eius ueftigium apparet, ut medio firnilicudinisdepuratæ, pofsit eam intueri fincænigmate, feufpeciephantafticaintellecftus , nondum plene ab omni contra- rftioné animatiua abfolutus. Quafi fi quis ueritatem faciei fuæ,quærit uidere in mul- tis imaginibus ftiisjæ fta tuiszhic abfoluit fpeciem feu figuram,quam reperit in diuer fis matertjs,ab omni corporali contracftione. Nam neque in aurea ftatua ad aurum, neq? in lutea ad lutu,neque ad magnitudine aut paruitaie,aut aliquid talcrefpícíttfed cxdiuerfitatefacíerumconrra<ftarum,iuaabftradíonis fe adunám communem con- uertitj quanto purius fimplidûs poteft j in qua omnes diuerfftates contracftarum ,irt

unitatem ?¿dígít.Et quia facies fua quamquærit,non eft níſí ûèrà 8¿tiíua facîesîtunc ín phantafmateS¿ aenigmate,depurate ipfam uti uidere uellet , non reperit/fed medio propinquioris fímilicudinis, uíuacitatem uultus fui intuetur, fient quis ex figura imagínis,rifum uelludum indepingíbííem intuetur.Intelledus nofter,pafcítur fpe debus íntelligíbilíbus,fícut uifus laetificatur uífu pulchri. Panis qui non uiuí toon u¿ 'uificat,uc hic Chriftus dicit uerbum quod non uiuit,non uíuifícat* Sicut enim ex obiedo pulchro,excitatur animautlætificetur,ôfex feexeratlætitiâiGcintelledusj exobíedofuodekdabilifsímo,exericdefefuamuitam. Vndeobíedumamatum, excitat lætitiam,dum fe offert cogítationítfic chantas eft uíuificans, S¿obiedumin uerbopræfentatum,uiuificaLVndee3icitatiolætitiæ,eftinfufiouitæ. Monetur igi/ tur continue intelledus, uítaliter & laete, quando obíedum defíderatífsímum femperadeft ei.Hoc autem effè nequít,quamdiu intelledus non eft liber,à corporemor circuías cura,ipfam à fpeculatione tali retrahit. Nam uita noftri intelledus, eft t/ mago fimilitudo eius uitæ, â qua eft. Tantum enim refert inter íftam & díuínam, quantum interlucem Solis lucem depidam, aut inter ignem uerum, & ignem depidum Nam Deus eft Soliuftitiæ,& ignis confumenspn infinitum imaginem trap cendens. Pafcimur ígítur,modo quo conuenit naturae noftra:, fciltcet lumine obutn t brato in hoc mundo,feu uerbo ueritatis. Namintelledualis natura quum fit incor/ rupttbilis,non indiget cibo ne deficiat/icut indiget animal corruptibile.

Sedficuthomo , poft omnem trifticiamreuertitur ad laetitiam 3 tanquamadfor/ **mâ** uita.' fine qua nollet uiuere (arbitratur em homo,melius ei effe,fi penitus non fit, quam in continua triftita effe)fic arbitror,laetitiam quafi fenfum uitæ effe. Nam fe (emit homo uiuere per huncipiritum,feu calorem, ô£uiuere&nonfentire feuiuere, eft potius pati uitam erumnoiam, quod ineo patitur, quod maxime fanum effe appetft.Sic confidera uíram,fíne fenfu feu lætitía,effe uitam informem, ¿V forma m> tac carentem. Et quia nihil eft, quod laetitiam generet ,nifi amor feucharitas: idcirco chart tas eft fpiritus uitæ.Sed quia charitasmon procedit nifi ab efie cognitotquod e/ nim non eft,6¿ fi eft non cognofeitur,amari nequit. Notitia etiam, eft rei notitia,» re generatur notitia rei,ab utroque procedit amor. Vnde fi res eft chantas notitia eft charitatis noticiauuncamor procedens ab utroque, eft fpiritus fupremè & in deficienter laetificans, feu uíuificans fpíritum illum ,deguftantem ipfam eiielætidam.Etita pafcitcharitas,quæ nunquam excidit,&hæcpafcentia, optima capitur in , fimilitudine,quando uifio amati, pafcitfenfumamantis. Quare dicit magifterue» ritatis,uicams?ternamconfiftere,insterna uifione Dei, quicharitaseft. Duofunt folùm quæ quæruntunfcilicet an fit,æ quid fïttnam amor uíuificans,eft procedens. Omnis ígíturíntelledualís ínquifitíonís finís,eft peryeníread charítatem, feu ípi ritum uiuificantem,qui fequitur ex pr2cmífsís,an Gt circa effe,quod â patre. Vude fit omni quæftione an fit, non níſí caufa entium,qug *eft* ipfepater creator,qim-ttur. Et tnomni quæftione quid fit,non níffcaufa notitie, feu filius patris, uerbum,ratĺ0j<¿- píentía,feu abfoluta rerum notitia,quaeritur. Quod ft peruenirurad formam effètv di, exilia ad formam cognofcendi:orituruiaprocefsionis, forma dekâandi.Ne/ **que** eft alia forma effendi,8¿ alia forma cognofcendí,S¿aliaforma dekdanditfcdil^ **la** quæ eft forma formarum effendi, illa eft etiam forma formarum cognofcendí, Ô6 **eft** forma formarum deledandíjlícet forma effendi in forma formai um,de fe generet formam cognofcendi. Cognitio enim ab effe.generatur, *Q*¿ principia efleridi5funt principia cognofcendi,& in forma formarum,¿ forma effendi forma cognofcen* di,procedit forma deledandt Vndeut ad fpíritum uíuíficantem,perueniat fpírítus nofter íntelledualís,círca an fit : non habet opus,nifi fenfib*i*li cognitione, per quam infefinefatigatione,fenfitres fenfibiles, & deinde conuertitfe admiratione,ad qug rendum quid fit id,quod fentic.Sicenim uifum corporalem adhibecutomnia uideat quæfentic.Nam ft fentitodorem, cum uifudifcurrir,ut uideatquidfit odorem fpar¿ gens A G audit fonum^niticur uidere unde oriatur. Sic uifus,curiose unde fenftbile

extriûfeciirn oriatur, inquirit » 8¿níffí iiídeat ¡ non iudícat ita perfedte fe fentíre,fcut fencin' poffet.Eft igitur tanquam forma fenfuum. Circa id igitur quod fentítur,medí anteratione,itiquíntur quidfit:6£oculus (cu uifus rationis,eft intellectus. Vnde non contetatur,nifi uídeatoculo ¿ntelleiftualí quid fit, quámuís per muirás rationes, fenfiacur feu attingatur.Quando autem quidditas quidditatum ,feu caufa prima e« ins ufidetur,quód per feni uni intrauitadnoticiam : tunc fequitur amplexus animæ, g<adhæfiosS< cóglutinatío,feuamorj8¿ex eo obieifto Temper præfenci,uíuifícat fpi rirús mota lædriæ,prout præmittifür.Manifefta eft igitur differentia, diuini inrelle/ cius &c noftri. Nam nos non intelligimus,nifi id ad quod conii ertimurniis enim a* tftualis íntellígendí noftra,eft fíníta,ó¿ ideo non poteft a diu intelligere, nifi illud,ad quod fe unit¿"coiíuertít,fícut nec uifus fenfibilis. Virtus enim finica,ob fuam debili/ tatemjexigitUtfit unicatnam unita,fortior eftdifperfa, quanto autem magis unita; raneó fimpliciór,ó£acúcíor:fícut flamma ignis, feunic in angulo acuto,& ubifema gis unit,eft potentior ad calefaciendum. Sed quia intelledus Dei eftinfinítus,ideó r . in fe omnia Ôifingula,fimul & femel, íntellígit SC intuetur. Albertus Magnus, in lis Ex alienis bro fuo de anima, diciuquod abftrahereeft fimplificare,trientemcp à metiendo df ci. Vapor feufpírítus,de cordea4cerebrum afeendens, in rete fubtdiacur, &C tranfic primó,fic per rete fubciliatus,ad cellam anteriorem cerebri.Et purgatio illius fpiri/ rus feu ua poris, quæ deícendí t per nares æ pa la ttini , oftendít fpíritum il lam album naturæ tenacis,& eft albus feu lucidus,ô£ eft quafi lutum paratum,de quo figulus fa citquiequid uult.iftum fpíritum, per arterías decella illa dependentes, mittit natura ad organa,fcílícet oculum,aures,nares,8¿reliqua. Etpoftfenfatíonem, quæfirm organojuís animæ exíftens ín cella,ad fímílitudinem eorum que fentíebat,facit ima gilíes,ia illo uapore purgato,& tranfmítítinoccíput,ad thefautos memoriae.

In agonía pofítus fpírítus , fuit confortatus à Deo. Spiritus igitur, eft pro/ s^¡{l(í; ximus Deo à forti : anima autem proxima, carni infirmae. Inter Deum &car- caro, nem , eft medium : ficut inter coelum & terrram, fcilicet media quædam regio. Quæ in regione qua unitur terræ , uocatur aer, & in regione qua unitur coclo> uocatur aether. Turbationes , quæ ex afcenfu uaporum à terra , otiantur, non amendant ultra aerem in aethera. In monte Olympo, experti funt Philofophi, feripturas in arena ; â uento noa moueri, quia mons ille, afeendit ultra mediam regionem aeris. Sic turbatio, carnis, non peruenit ufque ad ípírirum. Ani/ ma ab aere nomen habet, aether à luce ignis-Neque aliud eftærher, feu ¿gùistqiiâm acr fubrilis. Ignis,inflaitmedio aeris, fuam uirtutem in terram. Corpus noftriimjeft ex terra.

Differentia ínter opera Dei S¿ homínís.Fíguías, non poteft nifi ín apto liïto,cori ' cepcum exprimere, & ilium non fimul intoto partibus: fed Deus omnia fimul, * quia ficut uohiítfecít.Nunc conceptus in nobís,no nifi in tempore explicaturxficut conceptus denariæ unítatís,non níffí numero. Non poteft opus Dei uíderí,níffi in co incidentia totius 6£ partis. Nam fi refpícísadpartes, occurrit tibí faccefsío,8¿ quód com ponentia procédant compofitum:& fi refpicis ad totum, occurrit tibí quód to/ tumfirpriùs, quia pars eft totius pars, habet enim proportionem ad totum, aliter non effet pars ípfíus. Proportio autem partís ad totum 4 non capituntoto non exi- líente. Quum igitur fine proportione, non pofsit concipi totum S¿ pars, uidè- cur, quod proportio totius ¿V partis, fit prior non prior: quia proportionnerez latione,quomodo effet 8C quomodo eftrelatio,fine fundamento? Oportet igitur neceftario ad coincidentiam recurrere , totius & partis, qui Dei opera uolcintelle- dlualiter uidere. Nam opera naturæ,fequuntur opera Dei,quantum poflhnt,ficut opera artis , opera naturæ. Quum homo in matrice figuratur , fimul omnes par/ fes cum toto formantur, fed non peruenic ad perfedionem opus naturæ, fimul cum initio,ficutin Deo , cuius perfeda funt opera. Naturæ opera 5 requirunt mo/ j ut perficiantur > nam natura, eft Organum feu manus , diuini intelleâusfl

El $ ficiu

fícutmanus homínesjeñ orgánum feuínftrumentum,per quod fimplex n ofter conceptus,fuecefsiue explicatur. Quae igitur Deus fuper naturam efficit, fcilícet fine medio,fic efficit,ficut nos,quando hic íymus cofpóré,cogítatíone fumus ScRomg. Vnde uoluntas mouetur fíne fuccefsíone, QC coincidit initium cum fine.Sed quando uolo corporaliter Romaeconftitui,facioexequUtioneuoluntatis4 mediante motu fuccefsiuo.Nota,rattonem non exire multitudinem QCmagnitudinem. Nam inft
Rdiio: nitum,racto non attingit.Et in ratione uídéntur omnia cum multitudine magnitu dine,hoc eft,fícdifcret¿0¿ decerminate:quæ quidem difcretío,inmultítudíne 6¿ ma gnitudine,eft abftradta ab hoc quanto,quod contrahit numerum magnitudinem» materíaliter.Síc ratio fuper imaginationem eíeuatoculurmná ímaginatío,non per tingit ad magnitudinem ÔC multitudinem, nifi in quantitatem quantæ. Nifi enim quis imaginetur res quantas, non uidet in illa uirtute, magnitudinem uel multitudo nem. Ratio autem non imaginatur res quantas,feduidetmagnitudinem,finere magna , & multitudinem finerebus multis,& hsrcuifio,eft Mathematica ♦ SicPhyfi> cauífío, eft per fenfum: Mathematica, per rationem: díuína,per mentem* Mens igitur, non terminatur per multitudinem ¿¿magnitudinem, fed eft principium multitudinis ÔC magnitudinis, quia eft menfuraabfolpta, cuius inftrumenta funt,mul titudoSimagnitudo. Videtur ergo mens,habere pro organo rationem, ratio uez ro imaginationem:ficut uifus dici poteft, inftrumentum fenfus communis, ad featiendos colores*

Critia. Omne cognofcensjnquantum cognoícens,afsímnatur coghito.Sic mensDeum cognofcensjDeo conformacunln cognitione,qua mes clgnofcit fes pfám, eft repræ Íencatío trio ita tís,fecundum analogiam, inquantùm mens cognofiérAsfeípfam,de feuerbumgignit,6¿exutroqj proceditamor. Sedexprefsior eftfimilitadotrinúa/ tís,fecundum quod *cOgnofcit* Deum, ftfpræcipue quando íe corifidexat ut imagine Dei'tunc non fiftit confideratio in fe,fed pergit in Deum * Quurti intelligimus animam,non confingimus nobis aliquod anima: fimulachrum ¿ quod intueamur, ficut in uifióne imaginaría : fed ipfám effentiam animse confideramus i non fiittamen ilia uifio fine fpecie. Percipimus, quôd ipecies qua intelligimus,eft wnmaterialis, ex eo quód anima,uriiuerfales rerum naturas cognofcit, alias talis fpecies effet indi-' uiduata>& fic non duceretfn cognitionem uniuerfalis. Ex quô depræbenditur,in/ telledum non dependere a materia:priusenim eftintelligerealiquid>duamintellige re fe intellfgere.Ideo peruenit anima,ad acftualiter fepercipiendum effe,per id quod intelligit uel fentit. Rationem imaginis , fimilitudo perficit: non tamenfimílítudo quaelibet,ad rationem imaginis fuffícíenter inuenitur, fed exprefsífsimá fímilítu do,, per quam aliquid reprâfentatunfecuridum rationem îuæ fpecíeí.Etideo in corpora libus,imagines rerum attenduntur magis fecundum figuras, quae funt ípecierSpro* pria figna,quâm fecundum colores ÔC alia accidencia*

Ex fermoñe:Confidera quomodo iftud eft,

^enouatto. TT^ Enouart oportet mente ípirítu, 6¿ renafei. Et hæc renifeentía feu reno-
I se natío interioris hominis,fit fide:per lotionem exterioris homínís,ín íacramento.Recípímus enim per fidem fortitudinem, fupra fortitudinem fpírí
<- Xrtuum immundorum.Ethocideo.quia per fidem, inhabitat in nobis uírtus creatoris uniuerfi, Sedatur nobis fpiritusbonus,qui deducet nos in terram reâam, ubi eft habitatio plena gaudio,íncorruptíbilis,ubí cibus èft laetitía.

Propter ueterem hominem, qui nobis adhæret, oportet fæpéfuper excrefcentes foeditates purgare abijeere. Sicut arbor femel plantata in terra bona, quotannis purgatur ÔC putatur,& de agro noftro,qui de fua natura,producit tríbulos fpinas,oportet malas herbas eradicare,ut faciat frudum bonum & multum,

Jfixfermône:lbunthiin fuppliciumæremum;Iüfti autem in uitam ærernam*

CAufa cùr fit generale indicium, eft quia Deus omnipotens,& fapiens,at$ *lufaiiitâ* miféricors,tuftus eft.Nam quomôdo effet Deus,fi non iuftusïluftus Deminus,iuftitiamdilexit» Oftenditfeomnipotentem in creatione: fapientem in ornatu,ex ordine pium, ÔC mífericoidemin redemptione. Reftat,uto/ ftendatíeíuftum. Vnde quum fit bonus, intelkíftualem creaturarum nobilifsimam creaueritliberæ poteftatis,ut bonitatem eiusdeguftet:tuc exigitiuftitia, quod íntelledualís natura,iudicetur an per liberum arbitrium meruerit ipfam uitam,quæ eft deguftatio feu fruitio ípfius creatoris, an non. Eft autem rationalis creatura,pro/ pterfuam naturam altifsimam liberaeuoluntatis,utfitsubiedumdiuinæiuftitiç.Et guía maxime inexcufabilis eft omnis homo,qui non offendit opere ie mifericordem (nam iuftitiæ rigorem, quomodo miugabitimpius, qui noneft operatus pietatem cumproximoç'ftdeo rigor iuftitia: contra illos offendetur,qui in operibus mifcricordiœ,fe impios offenderunt* Quum enim nemo fit mundus in côfpedu *i*llius indicis, ideo non habemus quid offeramus, nifi opera pietatis , quæopèriantimmunditias noftras » Neque in illis excufationem poterimus reperire,nam in nobifipfis indica/ mur, per iudicium confcientia: noftræ, ut id alteri faciamus, quod nobis fieri uelle/ mus.Obhoc in illo iuftifsimoiud'cio,omniadebentefleclara & aperta,ita quoddè íudicísfententía, nulla po (sithæfitatiofieri Ideorion ïudicat,nifi fuperfis,quæa/ pud confidencias noftras,funtnotoriéiufta. Quafenon eric opus aduocato,aut pro/ curatore,autproceffu iudicff&dilationes nüllxneceffariæjprocaufæiriftruftione. Quare in momento oculi expedietur,&una erit fententiaiquæuocatAabqcit.Nec^ ponitur pro indicé,nifiille qui feipíb iudícat, fcilícet 1 ¿fus, Deus & homo: que dum omnes iudicem intuebuntur,in eo fenrentiatn intuebuntur. Nam conformes *ei* ,filij Dei uocabuntur,quia ipfe filius :S¿ difformes éí, áddífformem Sathanám fodabuh/ Êur>quî erit eorum caput & princeps.

fex fermoneiHic eft filius meus dile&usjn quo mP híbené complacui.

•jpNtcliigo foiritumiefu(quando uoluit) claritatem communicaffe corpori, per *^ansfi£$i*

■ corpusueftimentísífícutlumenínlucerna fieffetuiuum,quantumuelletclarita
I tis communicaret circumdati,& quando,&quot.íes. Sicutlætitiaanimæ,diffiin-
JL ditur per corpus,ÔÇ exhilarefcítfacíes.Látí angelí fíe ínrefurredíone apparue/ runt,ficut íntransfiguratioheChríftus.

Deus fpiritus eft.Ideó non eft uífíoApoftolorum perdudta ufque ad filiationem: quia filius Dei,qui eft fpkndor patris,non potuiffetuideri quumfitinuifibilis *QCin^* Lrminus.Sed infinitum fiue interminum,non uídeturín bocmutido.Propterea uox patris audita eftJfic films meus, utGc lefusfeomni pofsibiíímpdó, fuis dilcdifisi/ mis manifeftarct, fcilícet, quantum inuifu capere poterant, *ÔC*ultrauifumquan/ tùmauditu.Nam licet uifus fit certiofitamen inui fibilia, fide qua? per auditum cfhca/ piuntuf* Quando enim transfigurationem illam Apoftoli uidertmtquæ erat ul/ tra perfedionem, quæ in hoc mundo reperirur : citius crediderunt upei ín nubeffcU licet quod lefus effet filius Dei patris,non ut cæteri homines, qui filq funt Dei patris propter intéllèiftum, quem quifque ab eo immediate habet, ob quem homoeft: fed ut filius, in quo páter totam pofuit fuqpfius complacentiam. Nam pater cre ar aror, habet in Omni creatura fuá , qúum fit eius creatura , qUandam complacen/ tiam j quam uolerts exprimere , aiebat : delicias fuas effe , ciim fdijs hominum* Delítíacurenimínartimahominís , ficut intellecftus delitiatur, quando uifionem fuam in rationibus quas facit ⅋ explicat * Sed fi effet natura aliqua adeo perfeda, quod maioris perfedionis effe non poflet : tunc in illa, pater calem haberet cómplacentiatrbquod magis complacentiam habere non poffet pater A fibijpfi ín *ea*coplaj cèrét

ceret.Sic Chriftus fuítdiledlus filius,qui benè complacuit patri.Omruaaliaquçpia centpatri, non fíe placenc,quin poífent magis placere, quum nullum omnium fit in finite perfe<ftum,á inter ipfum &Déum,poíTetcadere perfedior creatura,quantum eft ex patre creantis,cuius potentia non terminatur in finito.Vnde quum lefus fiGin quo pater fibqpfi complacuit,tunc lefus eftultimum potentiæ ⸗ Nam fumma perfecto operis,quz eft totaliter explica tiua potentiae artificis, illa eft, in qua artifex in fe ipfo habet complacentiamtficutpatcr ftbqficomplacet,in díledo filio,quumomne id quod filius in fe grati habet, à patre habeat. Pater ín díleéfióneoptími filij,quem ut filium diligitjfibqpfi complacet, feqj in filio quafi claritas Solis in foo folendore, fuam claritatem fibi gratifsimam,intuetur.Sudeamus complacere patri,in filio fuo di ledo,eo modo quo omnia patri complacent infilio.Nam qui filium honorata patre honoratur.

Quum magifter alicuius artis uidet ah'quid,quod operatuseft, non recepifle perfede formam artis,feipium reprxhendit ex figura fua.Si uero ipfe eft perfedus arti* fex,ôi perfeeftè operatus eft:ípfeín figura fibijpfi complacet, áquifiguramlaudat, illi complacet.Vndefiars feipfam intuetur,fi eft perfe¿ta,bené complacet fibi.Et fic

intitiipcrr. «níelledus *perfedifsímus,*quando *feipfam intelligit,tuncfuijpfiusintelfedum g&»*

* ~ *nerat,ôt* ille eft filius diledus,in quo eft fumma complacentia.Deus nonpoteft concipinifi intelligens,cum fit quid optimumiintelligens autem natura, melior eft non intelligente.Semperigitur Deusfuicintelligens,hoceft,defeDcus pater femper generauit fuijpfiusintelledummam nullo unquam tempore poteft concipi, finite fuijpfius ignorans.VndeDeum patrem, fe Deum íntellígere, eft confubftantialem filix um generare.Et ex hoc pro cedit nexus amoris,qut eft fpirituflamftus.

Credere,eft in auditu,nonin uifu:opinari,eftaudireanima:nntelligere,eftuidere eíus.Sed ubi coincidir audire cum uídere a nimæ,ibi eft fides. Vnde fides eftaudori* tas dicentis, ubi non minus fcio effe uèrum id quod dicitur, quàm *fi* uiderèm. Vi/detur quód fides,fit ultra fenfus animae in telleaualisificut uis exíftimatíua,ultra feti fus animæ fenfibilis. Nam ouis nullo fenfu attingit inimicitias lupi,fed lumine ai/tíori ducítur,utfugiat.Sicfíde,quafilumínediuíno ducimunut lupum rapacem,anima fugiat.

DËVOTVS.

towligw. DocenosDomínelefUjfonsniíferícordííEi id quodmandatur nobis exnubeftf/licet,audire telefum.Vbínam nobis loquerisC ie s v *s.* Scrutamini fcripturas,uerbum enim falutis,in omni Euangelio loquitur, devotvs. *Dic* quomodo loqueris in Euangelio, quod de Chananæa hodie legitur C iEsvs. Quód per fidem faluatioJNam mulier fide fiia, filiae ímpetrauít falutem : & quia magna fine fidesj impe/trauitquod uoltiit, devotvs. Quæ eft fides magnae* lESVS. Quæfinehæfitatione eft,S¿ decepcione.Qui enim fide accedit ad faluatorem,no poteft decipi. Saluator enim non poteft nonTaluare credentem, nam credens eft capax falutis,ficut perfpicuum lucis, Sol enim illuminatomnia,dummodo fint capacia irradiationi applicata.Homo propter animam rationale, capax eft lucis rationis, feu uerbi Dei, dummodo fe applicet ad irradiationem. Application exire fenfualitatem, & accedere per fidem ad magiftrum.

Exfermone:Beati qui audiunt uerbum Dei.

vwflb. "yltiturDeus trahere fpiritum liberum ín fuum feruitium, per uerbum feu fi

f ^m. I demídxmoauerójperfenfumJFídesjeftfupràuetfùsDeum,fenfus infra.

I Eiber nofterfpiritus,ficut excellit fenfum, ita fides ipfum.nam eft raciona lis ipir«us,quinon *attingit* fidem ‹ Ratio enim quomodo fidem attingeretfln regno humilitatis eft fidestin regno præfumptionisdciencia inanis.

Spiritus nofter non fantftificatur, nifi quando ipfum fubintrat undío Chrifti, &¿fic uirtusunguenti, quo Chriftus præ confortibus uneftus eft, illabituranimaeno* ftræ,qux fanâificatur› à qua pellit omnes tenebras, ficut oleum fufum fuper papy-*

rum*

mm,ipfamrubintratÀ tólliteiúsopácitatem,Facíendo ipfam trâfparcrifemÀ cóti femat à frigore conftrîngente. Vnde fpiritus malignus eft Aqûilona ris,inimicus ui tæ,congelans 8¿conftringerismotum uitætfeddefenditur anima Chriftiformis un/ ¿Hone gratiæcontra ipfumritacg in eam non poteft quícquam . Vnde unguentum ii/ lud eft fluidum, ob calorem charitatis A humidum ad fe uniens, ut in hoc confiftac uita: nam uita confiftit in calido & húmido. *Et fic* uneftio eft pafcentia uicæ : pinguis eft panis Chrifti,præbens delitias regibus feu uneftis. Oportet autem animam Chrte formemjiabereaffedum illum,qui ungi debet,fciiicet mirem & humilem:mitem,ut fittradabilis *&C* docilis:humilem › ut fíe capaxregalis unguenti. Nam exaltatio nort capitur, nifi in humilitate.

Quod uneftio purget & illuminet cum maxima tattia ,hàbemus ekemplum in il/ luminatione caeci,ubi Chriftus fputo liniuit oculos,faciendo lutum, & ille lotus in aqua Siloe,utdit.Sicut oculus uiuit cum ddedatione SClatitiaJnuidendo, fic ocw- lus mentis intelligendo .Quare untftio ex magifterio uerbi eft,uiuificans cumlætte tia intelledum A non eft uneftio illa, nifi illuminatioad uidendum fuum defideratif fimum obiedum,de quo uiuit, fciiicet ueritatemipfam abiblutam. Vndio reddit aptum ad fluxÍbilitatem8¿motum.AnímaundaobedítSpirítuifanáO;eammou&- tisqu3efineundione,eft arida & rigída,atqj ínobedienseú

Excitationum ex termonibus,Reuerendiis.Patris Nicolai de Cufa Cardinalis,Quinti *li*bríjfinís.

Excitationum ex ícrrrionibus ReucrendiiL

Patris, Nicolai de Cufa Cardinalis,Liber Sextus*

Ex termone: Accepit lefus paties gratias:

Ropheta Helifeus modicum olei multiplicante ,ufc^ adimpletio/ *Muîtfyiïf** S nem omnium hydriarum,quae haberi poterant:ita 6¿ Chriftus quin que panes ufque ad impletionem omnium, qui erant quafi quinq; millia. Et colligebantur quæ ftiperetarit fragmenta,quæ implebat duodecim cophinos. Et nonmultiplícauít Chriftus panes tantum, _____fed pifcestquia dedit de duobus pifcibus,cuilibet quStum uolufc* de quinip panibus fecit plures panes,nec de duobus pifcibus,plures pifees: fed de quinep pantbus A duobus pifeibus, pauit quinq; millia hominum. Fuit igitur mí raculofa diftributio ualdè,ubi uerè folûm quinqj panes ftegitA diftribuit ita, quôdi im plerentur omnes, & colligerentur fragmenta › quæ excedant quantitatem quinép panum multo ualdê. Confiderans Chriftum, in unajmiftra fciiicet manu habuifte panem, & cum dextra illum fregíife *SC* diftribuiffe, admirarur, quomodo de paruo panetot magnas partes fregit & diftribuit. Si fregit in mille partes, panem unum: quomodo partes illae paruae,fimtin diftribuendo adaudaet" Nam fi feciflet lefus, quod de qualibet minuta po rtiuncula,quilibe: fuiffet repletus,uti aliquis cibus plus faturathominem in partía quantitate,quâm alius in magnamo fuperfuiflènt tot fra- gmenta. lefus fupra omnemintelledumhocfaciensmiraculum,fecitquod pars fuit æqualistoti.Efto enim quod pars unius aliquantulum maior fmt,quam requirebat refedio unius hominisîfecit lefusmiliefímam eius partem, æquaîem toti. Hoc eft fupra oem capacitate intelledus,quoduel pars fit aequalis toti,uel maior: uel q› mil? lefima,fit maior quarta,minor fciiicet maior maíore.MaximSmíraculu fuit,qo i uno panel nô fuit poteria multoru?ficutiunofemine3funtmultain potentia : Chriftus eftecit illud effe adu, quod no fuit in potentia. Necpcreauitde nihilo/ed de uno qff

fuie a

faitadhi determitiatæquantitatis,fecifid ipfam efleaduyion folum quantitateau/ da,fed fabftamía, quxtamen non recipit magis nec minus. Nam fubftantia reficit* non quantitas accidentalis,illic autem refícíebanturmultú Oportebatigitur,quôdl fubftantia ficut & quantitas,reciperet augmentum.De quinqj enim panibus3& nô de pluribus,reficiebantur tot millia, licet quín^uíxquínq^fufFecíflenthomínibus¿ Eft enim conſiderandum,an de quolibet pane iingulisdiftribuitiuideturehfmfutLu cas aitjquôd Chriftus fregit,& dedit difcipulis,ut ponerent anteturbam,ordinat¿fe dencemificut medíante natura* quae eft ut inftrumentum, díftríbuítquínqj fenfusin hominibus.Namomnes non habent nifi quinqj fenfus,¿¿ non habent duo homines decem fenfus,licet habeant plura organa quàm unus* Et licet etiam uifus unius.non fituifusakerius,tamennon funt nifi quínc^fenfus,díftríbutí in omnes homines. Et unufquisq? ex hac diftributione, recipit plenitudinem & abundantiam, fic de pifci bus duobus:pifces enim dant faporem panibus, Sapor eñdíícretío,díícretíoeftín/ ter imum & alterum Jdeô duo funt pitees,fcihcet uis diferetiua,quae íungítur comma efe nibus panibusjfeu fenfibus.Anima,corpus,caloncibus. Pater,Chriftus,charítas: cibus. Spiritus,anima,amor:cibus. Anima cibum calore digerit,fubtiliat&conuer/ titin membra,quæuiuificat.Deus pater medíante charítate Jdígerír,fubtilíat*& cora uertitcibum, in membra Chrifti. Spiritus interioris hominis, mediante amore,ci/ bum conuertitin membraanimæ*Cibusprimus,eftcorpus. Cibus fecundus,eft ani ma.Cibus tertius,eftDeus. In cibo igitur,ad hocquôd fit cibus, requiritur,quôd fit proportionatus naturaefex quibus enim fumus,exíllís6¿nutrímur)ó¿oportetquód fit eledusjôf fadus digeftibilis,& quôd quatuor elementa, fint ad temperantiam in eo. reda<fta,quô ad hoc,quôd interior fpirítualís homo fiat cibus,conuertibilis in cor pusChriftiî ficutnônifipanis triticeus,conuertiturincorpus Chríftí,ínEuchariftía purus íncorrruptus.Oportetígíturquód quatuorelementa,quaefuntquatuoruírtu- tes cardinales &oftiariæ,fic fintin harmoniam redada: quôd quælibetuirtus,fititi qualibet, uti Ezechiel uidit figuram quatuor animalium , quorum quod libet erat quatuor facierum.Nam noneft prudentia,fine temperantia, fortitudine,^ iuftitia. Necíuftítía,fine altjsj6¿ fic de fingulis. Anima igitur fic complexionata, eft aptusci/ bus,utDeuspater,mediante charitatesquæeftîpiritusfandus,digeratcalorefidei, fubtilietcalorefpei,S<conuertatcalorecharitatis,inmembrauerbi}feuChrifti.Chri ftus enim eft corpus Dei, inquo Deusinhabitat corporaliter, ut dicitbeatifs imus Paulus.Fides igitur eft,ut calor ftomachi in corporeChríftñfpes,ut calor hepatis:6C charitas, ut calor fpiritus membris inhaerentis. Deus » eft ut cibus fpiritus noftrú Nam fpiritus nofter, cibum uitæfuæ, medíante calore amorís,digerit fide, fubttli/ at ípe>S¿ unit dilecftione.Deus igicur,feu fapien tía,fiueuerbum,eft cibus intelledus noftrí,6¿ intelledus nofter>eft cibus uerbi. Quando magifter uidet difcípulos paces,augetur *in* eo defíderínmJnfluendídodrínam : pafciturigiturexintelkdu difcipulorum, uiuacitas uerbi, & uerbum quod pafcitur,pateit. Ait enim fapientia, delicias fuas efle cum homnibustdeliciæuerbi funt,quando recipitur: delitis fapien/ tiæ funt,quando capiturinintelledibus,quia dum capitur,capit.Namdum capitur, trâsfert.Sicut lux dücapit in aëre,trâsfert tenebras eius in luccficut anima cibat cor/ pus uíca>8¿ hoc eft corpus transferri in uitam.Sicut alimentum in naturam aliti,ita a- nima eft cibus & cibatum, fic Deus,quo ad animam* Contemplare3quomodo De uscreauitfibi nobilem cibum, in quo delitiatur: fapientia enim fe ludere dicit in or-» be terrarum, ludit,ficut primus citharoedus, qui fecit fibi citharam,ut in ipfa d eli« Híwtóít. tíarecur,S¿refocílláretur.Eftautem anima rationalis, quafi cithara uiua,quçfeipfam adaptat ad hoc,quod bonam harmoniam decem chordarum, pofsit creator fuus in ea tangere,ime reperire.Vnde cithara uiua liberi arbítrij,adaptat feípfam,adconcor dantias harmonicas dulcis melodise,fi diligens^uigilanseft:acfinegligemer fe ha bet faifas uocula s g£difcordatias potius reíonabít, g¿non obediet rangentfqui niti cur fecundum conceptum ínternum,cócordantíamínfono audire. Eccedecoceptii rationis exi tharmonia>quæ medio inftrumcntiin fono explica ta,redit per auditui.

nt pafcat anïmàm ddeclabilíter¿unde exiiitntunc Fcili cet deleelabiïitcr^ quañdb coti formiter fe habet explicatio harmonizad conceptam unde exit numérus30¿ prbpot tio,&harmonia.Etidnon negligenter attendere debes,quómodo cibus uiuus,fet> pfum pararedebet,utfit gratus à acceptus,mundus3lotus, cruditate depofita in ig* ne 5faqua,edibilisfa&us.Quando enim in aduerficate,bene probatus eft ôdhumilià tus, 8¿ conuerribftís dígeftibilis faáus, per ignem tribulationis , áquam angu/ fttZÍnpatientia caloris & frigoris,ó¿benéconditus3faporofus, ÔC deledabilís:tunc paratus eftjS¿ poteft fe nobílítare,ut fit cibus nobilis,8¿regíús,áí angelicus,6¿díuí> nas,quando fitChríftíformís. Et nunc fumus ad hoc,ut paremus Pafcha, fumuscb* bus Dei,quia poflumus fieri fili) Dei ; poflumus igitur conuerti in membra Chrifti, ut fpiritus uirae filfl Dei nos pofsituiuificare, nam adeius fimilitudinem transformi bímur,ficut cibus in cibatum.

Ex fermonaVna oblatio nc,confummauit in x*
ternum fan&ífícatós.

OMníspeccatór,ferúus e ft pecca tí. Sera us autem,fèipfum âferuitufe libéra^ re,S¿ haeredem facere nequit*. Sed fi opera legis Safada íuftífícarent, tunc poflet pet fada feipfum íuftifícare.HoC autem ímpofsibile eft,ímb contra dictio. Nam ficuteft contradidlío, quôd quis feipfum crearé poflítfefltt antequam eflèt)fíe S¿ íñ íuftífícatíone. Qui ertim feipfum íuftíficare pofl et> effet íu/ ftus,a ntequám íuftus.Quate qubdtnuftusfiat íuftús,non poteft *ex* iuftitia íniuftí eí> fe,feu ex operibus íuftís íniuftí,fed ex iuftitia iuftí;quí non nífi per gratiam que uult, íuftíff'cat.Non eftautem iuftítía,nifi úna unías. Et hæc iuftitia,unius íuftíficatitís 8C faluantísomnes,eft unius mediatoris,qui eft necéflarióDeús6¿homo:hícauteni tuftífícaus, non uult nífiíuftum Ecquía ex gratia uult íuftíficare, 8C ídquoduulteft íuftumddeb quem uult iuftíficare,iuftum eft quod íuftíficetunQuaread hoc, utuo/ lunvaseius,fitiuftitiaíuftifícahsítuncfacftuseftipfeiuftitianoftra, quando ípfefeí-pfum obtulít,S¿ fic cóníummauit ín fempíternum,fand:ificatos. Deus ipfum pofu-ít propítíacorem,per fídem ín fanguíne ipfiüs, ad oftenfionem íuftítíae fuæ,8d in gra-. tía qua faluamur,eft íuftíriá. Omnia igitur, qua: per Mofem diuiho iuffu ferípta QC ordina ta funt,ad íuftíficátiohem, non aliud habent, nifi quod morte fanguinis a? fperftone,fiue communicatione mortís;<uftíficátíoqes fancftífícationés uiuífíca ti tes animam,fieri debent. Quareexhís omnibus habemus,fancftífícatiónem feuíuz ftíficatíoné,fanguínísafpemone,illiusquí debetíuftíficare, fíeridebére,ütomneni hominem quem ipíe noluerit faluum eflè,iuftè íuftífícet,applicando meritum rtiortis luscum uoluerit.

Teftamentum uetus,fe habet ad nonum, ut caro feu corpus ad ípírítum. Sic de le- | ge facerdotio.Et ficut nos non percingimus, ad conceptum interioris hominis,fi/ ueinuífibilísanímznifí per exteriorem fiueuifibilemîuc non attingimus çterna,ni fi per temporalía,S¿ interiora,níií per exteríora,ÓCuerítatem,nífí per figuram. Figu/ rà autem fenfuattíngítur,uerítasíntelle(ftu:f¿cutlíteraféníu,fpirítus intelledu. V^e/ tusteftamentum,litera:Nouum fpiritus»

Perfeda undío óóafperfíó fanguínís,fiebat per magnum pontificem,qui folus in trauit in anno femefiin fanâa fandorum.Sicconfumatrixunâio &oblatio,quçfan guínís efíufioneperfícíturmo nífi per fimpliciter magnum, quo maior dari nequit, pontificemflieridebereflgurabarunEtannuaSolis reuolutío,ficfehabetadfempú ternam durátionemtficutpôtifex temporalis,ad pontificem pontificum.

Omnes temporales poncifices,non funt afsiftentesDeo,ultra uelum,ubi ftincfan & fandorum,fed annue intrantesó¿exeunte$:pohtifex aStnofter,afsiftensDeo in cŒÎeftibus,quæ funt fanefta fan<ftorum,áfsiftít fine intermifione,femper interpella^ pro nobiSjCum fit pontifex nofter.Sicut enim lux inSole,femper afsiftit claritati, ab ea nunquàr: declinans;fic Chriftus,qui eft Sol iuftitig, femper afsiftit *clari*cati aeter*

¿t

in patrisSed illuminatum luce Solis,dcfcendentis in a'érem , autaliud elements,feu clementatum^ionmanetfempercum claritate» nifi fefub influentia lucis conferuet» fed recipituariatíónemtemporalemíficde pontificibus temporalibus» Qui uero tranfierunt in unionem,de qua pr£miíi:funt ujt fteïlæ,ubi lux eft in fempíternutn da ritatiunita,mediante Sole*

Reaoluuncur anni folaresjtranfeuntpontifícei» Sed Sol,de cuius plenitudine,o/ mnes fumunc lucem & uitam,manet in aeternum» Ipfe enim uerus eft pontifex, quoniam omnia qua funtponrificabilis officq, confummateperfecicabfoluitenim,^ dimittit culpam,fíne iatisfadione. Infundit gratiam, fine feftrumenm, impetrat urniam,fine ímpedímento:alíus pontifex,no poteft dimittere cubam»Papa»non po teft originale peccatum,fine baptífmatedimíttere,nec fíne pañi tenrúeía/ cramentotars enim,fíne adiutorio naturae,nihil poteft: fiaufkber, non poteft facere culte!Ium , fíne ferro,quôd â natura producitur. Nec natura aliquid poteft, fíne adiutorio Dei, quí creauitmateriam, &! præbet operandi efficadamdk Papa,nihil poteft flnefacramentis>& facramenta, nihilfineDeo* Deus autem , poteft fine omnibus alqs.

Míñíftrí,noh poflunt facramenta Ecclefiæ,quæ fundata eft in fide 8¿facramentis» augere uel minuere,neq? nouos artículos facereiad tilos ením non ff ecftat?fed ad ín- r . finitam poteftatem,quæeftDeí.NámfundamentumEcclefisjconfiftitinfideÔC (a- ‘ ‘ cramentis,quæ uariari nequeunt.

^mfaturîi. ı Bona futura ¿cuilibetfunt communia,8¿ propria,quia quilibet totum pofsfdetjï/ cut omnes uidemus folem,6< quilibet totum Solcmxfic eledi, qui erut omnes reges, ïuxta illud Apocalypfisifecifti eos reges, *St* Omnes habebuc regnu, *St* quilibet tocft»

Sol non minuitur.communicando influentiam fuam ; fic fpimuales res, commuz nicando augentur. *Scientia nobilis* ppfíefsio animar, díftríbuta creícic, *St auarum* dedignatur pofleflorem fi'milíter uirtus. Nam iuftitia crefcit¼dum facimus,feu coni

¡MtoWo manicamus eam.

Paulus dicit,alium exteriorem h ominem, alium interiorem,alium ueteremjali/ um^nouum.Eftautem exterior homo uifibilis,interior inuifibilis. Antiquus duplex: antiquus fecundum animam, noutis fecundum fpftitum , antiquus fecundum uete/ rem Adam,nouus fecundum notium Adam fcilicet Chriftum* Ponit Paulus tripli* . cem uitam feu motum,rationalis animcfcilicet natursedegis fcriprg,& gratia:,Nam Mt' quidam funt fecundum naturam fibtjpfis lex, ita quod natura imperat *St* mouet illos» utfciant,ubi eft uitaanimaetaltjmouentur ad uitam imperio legis,alqmouentur im per io uerbiDei.Et fi rede confideras,tunc omnis motus uitalisdn anima rationali, non poteft efle, nifi ex uerbo Det Nam aut anima audit, quomodo loquitur in ea Dominus,quæloquda eft in confcientiajaudans uel reprehendeos, loquiturcpfic Deus mediante ratione. Eft alia loquutio.quomOdo per uerba hominum,loquitur uerbum Dei,ut per legislatorem Mofen, Prophetas ⁑ Et alia,per proprium uer/ bum loquitur Deus, ut eft uerbum incarnatum. Primum uerbum, eft in natura fcn> ptumíSecundum^ftferiptum in lege *St* Prophetis.Tertium,in Euagelio. Primum, uidetur quafi fenfus: Secundum ratioíTertíum,ípíritus.Prímum uerbum»&ft loqwa turbona,non tamen faluat.Nam falusmon eft de natiira, fed excellit eam.Nunquam enim in cor hominis defeendunt, quae beatum faciunt hominem, oeqjenim oculus uidit,necç auris audiuit talia, qux fœlicitant Secundum,fimiliter non faluat,namo/ pera legis,non iuftificanuexiftens enim extra iuftitiam, non poteft feipfum iuftifica re.Et fi per opera pollet iuftificatftunc feipfum iuftificarer.Solum tertium iuftificat: quia gratia Dei influit, mediante qua,fuprâ naturam credit *St* fperat: *St* quia Deus fidelis ,aflequetur.Primum *St* fecundum uerbum, fic feruiunt tertio,ficutfenfus ra/ tioni,&f ratio fpiritui intelleduali.

In interiori homine,plantata arbor uttx.de fenon poteft producere frudum uitse» nifi influentiam Solis iuftitise, fine aeternæfapientiç, in fe recipiat. Sicut enim arbor, ad hoc quôd frudum producat in tepore fuo.tieceflario indiget, quod calor Solaris

educaç

educatdepotentiaadadum:itaeft,quod arbor in nobis optime plantata, quæ in fuo tempore,frudum optime producere poteft uitæ,non eft nifi aptitudo ad appræ henfionemfapientiæ,fed uis fruftificandi non perducitur in adum,nifi influente Sole,feuclaritateæternæfapientÎ3e.Solùmeftunushomo,habens Paradifumtante fûecunditatis,quodàrboruitæ,non indiguit influentia exteriori Solaris radrj: quia omnis uis Solaris influentiæ,fuit ra dici arboris unita, hic eft Chriftus Deus no/ fter.Solum per uerbum Dei uiui&permanentis,poifumusaduiram asternam per uenire.Deus enim creauithominem,extrâ ParadTum,deinde pofuiteum in Para- difo,quando addidit illi donum innocejntia^mediante quo,potuit manere apud ar- borem uitæ* ,

Succedit fidès innocentiae,quam Chriftus feu uerbum Deqaununciauic aceua **gclízauítjút** fcilicet id fide attingi pofliqquod Adam fuifletaflequutus *in* Paradifo, ii non uióláflet innocentiam,tuncenim uitam æternam,ex arbore **utefuiíftt** afle* cutus.SicôC poft præuaricationem,per fidem: ficut qui regem, aliqua tranfgrefs to- **ne** pr^céptí ofFendiqfidelitacegratiam recuperat.Sed non eft nifi fidesuna,quçpro mittat hancimmortalitatem,quæ eft uita diuina,per quam homo fperat fleri íimilís Deojquænobià per uerbum Dci/oltim annunciataeft.Ideo fides Chrifti eft (bla, *fine* qua impofsibile eft,hominem aflequi ultimam fiue perfedam fœlicitatem,Ô£ **uiam** ad lignum uitæ,ubi eft fruâus immortalitatis-Viam enim fliam nemo oftçnz **dere** poteft, riifi uerbum Dei; feu fapientiapatris :uerbum enim,occulta oftendifl Necp aîiqua creatura,poteftreperire uiam per feipfam,aut alqs oftendere ad arbo- **rem** uïtæ.Creatura enim,de nihilo in efle prodqtîéé non eft pofsibile ut compræhë- **dat,**quomodo hocfactan fit,auc quanta uis feu potentia Cit ilia, **per** qnem de mhilô uocatá eft,autquísfit ille creator,feu dator uitæ,'aut unde ueniac fpiritus uítx.Ec ideo ád ipfum quem repetiré nequit,féd penitus ¿gnorat,non poteft uiam reperíre¿ Oportétígítur,quod Deus pandatuíám,peruerbumfuum. Sicut ars occukajeu intelledus ábfcondítus,omnibusfcholafticís non poteft uncfî atungi.nccp usa unx quamàdipfumreparabiliseft,nififeipfum manifeftat in uerbo,quod defert noti/ am uiæaid ipfum:ficÇhriftus, eft uerbum Dei parris,folus pandens uiam ad

Ex fermoneÆcce ancilla Domini,fiat *mihi.*

Pver ínnoceris iionpeccat,S¿ fine cura eft utuiuat:& unde habuit uitam ani- malem,índepáfcítúr, mater quæ peperik etiam ex Rio corpore pafcit. Sed dum pefùénit ad feientiam boniôf mali,dimittitur indicio íuo,dé tunc cura uíuitjódoperaturterram.Fuítitáqj innocentia,fie priuílegíara.Nam à íblo Deó, parentes noftri primi,uitam aflequuti furit.Et fi ddraflet innocentia,femper **etiam finé** cùràuixiflènt:quia qui dedit uitam,uiuiflea flet ex fe,qua fi ex pro prtjs u- beribuSjfpiritumfuumquerninfufflauit.Ethoc pa(ftouita,eximmorcalirare,fuiflet communicata fpirituí,8é coela,8< terra,& omnia quæ in cis funtjub obediencia ho- mínis6¿adeiusferuitíum,utuoluptuof¿ uixiflèt,corporis neceflaria miniftraflent. Sed parentes noftri,perfeeftç creati,in poteftate habebánt ínñocentíam,qute timid **cum** perfedarationeconcurrebat,dimittere,& ad ufum ratioms fe comic, tere, ficfeípfisregere.Q¿iamdiuenimpuerfeipfum regere nequit,non defi-rirurá paren tíbus,quí eius curam agunt.Erat autem ín paretibus primis potentia, qtiod feipfos quafi pueros fimplicesÓÍ innocentes,ténerepoterant fub dirccftione creatoris, feu uerbijfíue rationis æternæ,aut fe fuá propria ratione gubernare. Vndecjuia ípft fibí- ípfis placuerunt,fpreta gubernatione Dei,uani S¿ pauperes fadí funt: fien^oprime parabola defilio prodigó,explanat.Venít lefus ¿n mundum,ut magdler,dócens,fá tuitatemprçfümptioniseLTeabrjcieridam,quæ eft de hoc mundo,ad **humilita-** temó¿fimplícítatem ínnocendx,efleredeundum,ut *fíe* homo reuertatur ádguber- natorem,qui curam habet folùm talium.Nam dé fi recefsit prodigus filius à guber/ nation patrís:taménreuerfusadcorjhumíiíatusrecipíturdenuo,cum priori ftqla*

Terra habet naturam,quod ipfa femper defeendiquerfus medium mudi.Sic tiir- gódefcendítjquandodixíqecceancílla^Nam nicelledo3quod fuit uocata^ut eflet

mater*8¿ regina* ac impera tríxrper humilitatem deícendítad ancillarem profundiza tem.Exhocdefceníuterrae fequuntur plura:fcilicetquod ipfa manet fixa, quod a-qux irriguae ad ípíam côfluunt,quod eft facunda,quod eftfphæricæ formæ^Ratione autem genimræ>afsimilatur terrae, quæ uultcoli,ne extends tribulos producat» *QC* ut interius proferat aurum argentum,& lapides preciofos,fcilícet notitiam ue ritatïs,munditiam fandh'tatis#&abundanfiam uirtutis.Et ipfa continue alpicitur»» íupernís radijstideo inflammaturíñamma charítatís¿& pulchrae díle&ioms*

Ex íermoheíÉuangeiíúm huius quartae feria?.

Pufer. Ffc 1 TN mundo fenfibíli,patrem habetiiustemporalem.Quare non fumusnos ita fî-1*1 Deíjficut Chriftus filius Dei,qui non habetnifi patrem Deum,præter illa b nullu aliftJpfe igitur folus filius Dei,nô eft de hoc mundo, *in* quo non habet -8- patremmos afit etfi fimus filíj Dei, fumus tamê de hoc mundo, in quo habemus patrem.SíCutradiusSolis & flamma ín materia cÔbuftibili3exreflexioneradij Solis generata,radius Solis habet pro patre Solem,fic & flamma,fed cum hoc materiam Combuftibilemjgiturfi perfona ciiiùsiibetaïteriusl Hominis,eft quafi flamma illa: erit perfona Chrifti,ut radius purifs,imusÉlâma,infinitas uarietates capit,ex infinita uarietate combuftibilis materiæ.Radius autem,folus manet unicus & purus,con fubftantiah'sSoh',ô£coæternus.Nàmuisilla,&claricasradij,in fe complicat omne uirtucemlucidicatisflammarisjficut uirtus Chrifti,omnem uirtutem,& fandtitaseius omnem fan<ftitatem,3fiuftitia omnem íuftítíam,ó¿ (cientia omnem fcientiam» ita de omnibus perfedíoníbus. Ob hoc,cum radius ille non pofsit efle purior *8£* Clarior,importionabiliter excellit,omnem flammae claritatem»& ei competit pro/prie,quoddeeo dicit Apoftolus,quia eft perfedifiimus fplendor patris fui.& fgui ta fubftan tiai elucet *prop*H)Ísime filius,portas omnia in uerbo uirtutis fuæ.Ét quo/ttiam communiter dicitur,Chriftum uerum & naturalem Dei fdiumJed alium ho/minem adopemum,^ ex grati adioefie capio,quod homo eft filius Dei, unus ficut altus fecundum naturam,ut unus utaltus abeo in efle prodijt5modo quo praemitti tur.Sednon funt omnes aeque diledí filialiter,6¿ accepti,uti iufilijs eiusdem patris» in hoc mundo indemus Diledioigiturfilialts,uarieabomnibusin gratia exiftenti bus,participatunSed unus eft â Deo patre diledlus filius,in quo pater fummám habet complacentiam,quod non folum non poteft efle maior diledio,fed etiam infe complicat omnes filiales omnium filiorum diledliones,quae gratia, coincidir cum hamra.Nam fi non coincideret,cum natura patris,poflet efle maior : perfeda eni-n dilerftio,dicitur a *fe* incipere.Et illa diledio»qua quis ípam naturam, feu eflentiam» autfubftantíam diligibilia eft quaeeft plena gratia «Non poteft igitur dici,quod Chriftus fit alterius natura: &fubftantix,quam naturx Dei patristquando eft filius adeo diledus,quod non poteft plus diligi,Sf in tanta gratia, quod non poteft efle in maiori,in quo pater habet completam complacentiam. Vnde claritas radij Solis» fton eft alterius fubftantiæôfnaturæ,quàm claritas Solis:& claricas Solis,eft in radío:&clarícas radtj,eft in Sole.Nam fic generatur à Sole,quod nunquam ab eoQ-jjaratur,maneé inSole^Ôf omnia perluftrat,& attingit à fine ad finemfled in tenebris hon capitur,ubi uero capitur,ibi tenebræ in lucem uertuntún Neceft aliud, quàm quod fapientia æterna,a:rerni fapi*entis* patris,in mundo rationali lucet, & capi po/teftfita ut rationalis fpiritus ignorans,fiat fapiens,6¿ tránfeatin æqualitatern eius» partícípaciué.QuareChríftus>quí eftfapientia patris,eft magifter docens,& Dominus feu præcepcor, imperans.naturxintelledualijCum fit ratio feu uerbum patris: (blum ením uerbum,quod eft ípía ratio rationum,habet imperium innatura intel/lecftualtNam fanæ,ueræ,8f claræratíont,intelïecftus diflentiré nequit: fed lætabundèfe eiusinfluentiæ fisbíjcít» & ipfam ut uitam recipit uíuifícantetn.

Ex

Liber VI.

Ex fecundo fermonerfuper,Vna obb^
done confummauir. .....

AD míraftdum in ipfam exemplarem ueritatem, requiritur, quod rationalis Exewpfañ fpiritus,quifolumintrare poteft fit purga tifsimus, multo plus quam corr pus lotum báptifmate,uel (anguine,aut aqua expiationís,quandodígnédé buit tabernaculum manu facftum intrare* . I ...

Cum Deus diligitur,plufquam aliquid utile*Ethoc in oblatione offenditur,De us refpicic ad offerentis intentionem,fîmul & oblationem,quæ eft expreffio uifibi* lis,inuifibilis intentioniSjUtde Abeldícittextus.EthocrefpíccreDei,d¿ grate acce^ ptare*Si uero non folùm diligitur,plufquam aliquod utile,fed pluíquam omne no ipfe,ut in immolatione Ifaac,qui eratunteus hæres Abrahæ,& quem Abraham plus dilexïr,quâm omnia alia â Cerilla oblatio cum offerente, fuit incomparabiliter Deo acceptior,refpexit enim Deus,quantùm Abraham obedíuiteí.Sed in chrifto,obla tío ímproportioriabilíteracceptíonquía feipfum obtulit<Nam inter amorem fuíjp* (lus & alterius,non cadit pro portio Jila obedientia fuit confummata, oblado íri ¿nfinitüm accepta,ut merito Chriftus exaudiretur in omnibus,pro omnibus,qui in obedientia offendit,quantum fidelis,*9C* quantam *in* fe haberet charitatem.

Plato in Cratilo dicit,primos adoraftè fuperiora,quæ uídebant tó//,íd eft currere , & reùolüêre,hinc eos *feovs* appellarunt* ; 5

Ex *tertio* fermone:fuper,Vna oblatione.

NOs efle iimiles Deo,fi fodices efle debemus, neceflàrio cognofcemus* Sed quomodoeft hoc pofsibilejnifi medio sEqualica:isinifi enim intra te, AffíMWdí* fit ipfa æqualitas,mediante qua indicas defimíhtudíne.quomodo Celeste fimilem£æqualirasreuelatpatrem,ucuideaste eifimilem,autcius filium. Ab acqualitate,uenit omne indicium. Aæqualitas igitur,eft ipfa fapientia, quæ tibí donat,ut cognofcàs te filium Deijficutin mundb^materreuelatgenito^uccognof» cat (uumpatrçm.Donat igitur sequalitas quæ eft forma, feu figura fubftantíæ,feu filíuspatrísadujtíbíquipotesefíefiliusjutdepotentía ad adum peruenias. Nihil enim ponitur in a&u,nifi per id,quod eft in a<ftuJd quod eft in potentia, non poteft feipfum perducere in acftum,nam effet contradicffio: effet enim in adujantequam effet in acffu.Et hæc eft diuina reuelatio Chrifti, dicentis:fine me níhd poteftís;8¿ quotquotreceperut eum,dedit eis poteftateniffiliosDet fieri* Haecltliatio.eft finis; fiue fimilitudo DeqfiutiriGenefi dicitur,Adam gènuiffefilios,ad tm?gïneæ fimi/ lítudínem fuam.Communica tur igitur nobis uirtus,per qüam exaltamuræx recepi tionefpíritus Chrifti.Sed fpiritus Chrifti,non inhabitat nifi membra Chrifti,illo ici íicet membrá Chriftiformia,quæ fe hahent,modo quo nes hîc inftruimur, fcilícet: quod homo,ab omni fuperbia&præfumptione fit alienus, Ôc nihil ípfí fapiat nifi Deys,& omnia quae in natura carnis fuæ,feu corruptibili na tura reperit, fint ipfi iri h w i&íííU<: fípida:tuncípfeincípíteflehabítaculum,immarcefsíbíh's *fapientiz* Dei,feu uerbi* Nam fuperbia efficit ín fpíritu noftrd,utnbbi$nonfapiat,nifi id quod concipimus ÔC hoc adeo fapit,quodomnediuintim nobis eft infipidum. Vnde in fuperbam,fci/ licet maleuolam animam,non poteft intrare fpiritus iapientiæ.Nam anima illa,non eft liberated ferua,& foedere feruili,maligno fpíritu fabada. Nifi enim fíat libera, potgritfoedus cum fapientia flibire.Vnde docemur, quod neceffeefthominem exi natitre fe ipfum,formam humilitatis fubire,utpofsit elle obedi ens diuinx formæ, quae fpiritum fuum informet fortificet, & ad exaltationem perducar. Et ficut Chriftus induit formam humanam,qui eft æqualis Deo;S¿ faeftus eft ut uermís ÊCriori homo & opprobrium homínumSó ableAío plæbis: ita neceffe e ftjut tu fíaá fumentum apud eum,obedientifsímum ufc£ ádmortem.Hifmilítás

autem per poenitentiam ô(lucftiim, calore
diuíno,quafí panis azímus,
decoquitur;

Ex quarto fermoneîiuper-.Vna oblatione confummauír.

CHriftus eft princeps regum terræ,cuius regnum, non eft de hoc mundo» Sicut eft aliud regnum,regis pafcentis homines,& aliud regnum pafcentís beftiasîfic eft aliud regnum, pafcens reges hominum. Nam princeps ille eft,quitenetprtncipatum,fuperomnemratíonemregentium:S< ideôeftip fa Dei fapíentía.Nulla ením ratío,expers fàpientiæ,apta eft utregaufolí enim (apientiæ,quæin rationelucet,obeditur.Qyandoením quisin racione oftenditueritatern,quæeft fapíentiaxftatím obeditur ei,&audiens,feu auditu intelledus capiens* acquieto præceptis. Sapientia igiturilla,quæeft ueritas,eft princeps regu,0¿ eíus Çræcepta,funt precepts uitæ úíuifícantís,fuauífsíma,8¿ gratífsíma, Sí plena amore, bícutígit homo,ex natura præeftbefttjstiïc interior homo, præeftexterïorij,qui per Paula dicitur animalis,&interiori homini præeftuerbiï patris,& uerbo præeft pater,ficutPaulus aiebat^caput mulieris eflè |uirum, quod eft rationem dominari appetitui,caput^ utri efle Chriftum,caput Chrifti Deum.Sicut autem rexanimalitatis,meiioreft omni fenfibilitateQriam melioreft anima rationalisjquam omniaahimaliabruta)ficmeh'oreftprincepsrationis,omnibus hominibuSiQuare humilia tío principis regum,eft efficacior omni humana humilíatíone,& obediencia eius omni obediencia.Et quia melior eft obediencia quàm uidimantincobediencia cuta uídh'ma illius,eftconfummata oblatio,infecomplicansomnemeritum,6¿ omnem mediationem pacificam,quam per uíáímaspofsibiíeeftfieri,pro reconciliatione.

Rationalis uis,ad Íimílítudíné Dei,creata eft,nâ præeft fenfíbilítati feu animalica tí.Cu ergo imperium ratíonís.extendat fe fuper fenfibilem naturam:tuncmanifeftíx eft,hominê|exteriorem3qui eft animalis homo,quoniam no percipit quæDei funt, fiib eflè debere homini interíorí,qui ín fpirícu percipit ea quæ Dei funt. Vnde quia ea percipit,quæDei fanmunc regere debet exteriorem hominem,fecundum quod Uerbum feu princeps rationis loquitur in eo,et femper dicerejAudiam quod loqua tur in me Dominus.Et fic fimilitudinem Dei,in præeflèndo feruat QC auget eam* quanto plus afsimilat regimen fuum diuinum præceptis,quæ præcipit. Si uero neglígítpr¿ncípatum>íta quod non regat effrenem anímalítatem:eueníc quod appetitus íeerígic contra obedíentíam,ó¿ imago Dei obfcuratur,& regia uis perditar,ÔC induitur fcruilist&obumbratur Dei fimilitudo,(ta quod finaliter fubeft principi te nebrarum.Quando non manet in eo interiori homine,Dei imago, fed animalitas* feu ièníibilis àpperitus ipfam fubigittillehomononpoteftad Deum,feu finem fu/ um penienire,nam finis imaginis principium eius,eft Deus qui eft neritas ima/ ginis.Et ad ueritatem nonpoteft imago pertingere,fi in ea non relucet neritas, hoc eft,quandoceflateflèimago.Chriftus igitur reparator eft, imaginis offufcate, qui dôcet nos,quomodo imago de ofFufcatione^polfit denuo renafcïjôC coepit facere & docere,ut uífibilí experimento,pertingeremus ad renafcentíam:8¿ fadus eft nobis uia,ut fciamus,qualiterimago reparari debeat,ut fit Dei imago: fadus eft ex/ emplaris ueritas,dicens:exemplum dedi uobís, ut quemadmodum ego feci, íta uosfacíatís.Et quia adhucneceflè habemus,ut imago Dei uiui fit uiua,et habeat motum uitse,utpofsit *in* feguftare Deum,ficutuiuaimago, quæ infèintuerur illum cuius eftimago *in* quo quieto,& ad quam continuo defiderio monetur: ideo fa« <ftuseftipfe pro nobisuíta uiuificansXauat igitur fordes de limo terræ filiarum Zi gtqwdHtf oh,fangoinefuo,&denuo creatfeureparatpoftlotionemnouum hominem,qui fe eundum Deum eft,8¿ ínípírat in faciem eius, ipiraculum uitæ,ut fit imago Dei in fpi ritUm uiuum renata-Ad eum autem,qai debet efle oftufcatæ imaginis renouator, néceflariopertinet,infehabereexemplar&ueritatem filius,cuius uult imaginem renouare,aliterenim non eft pofsibile fieri. Et quia fblus filius,eft in fe habens pa* trem creatórem,& folus filius cognoto patrem,quem nemo unÇ uidicuded folus filius eftfaluator,feu renouator,feuregenerator noui hominis.Etnullus hominum eft de fep0tens,imaginem fuam fecundum Deum quem non uidit,renouare: mi nùs alterius imaginem,ob hoc eft uniis tantùm Dei filius^qui operatur falutemin

omnibus

'0mnibus,finequohihiLEthicdicit:Ecce noua facio omnia.Dicit díuínus fermo, quod foí us filius cognofcítpacrem,6¿ cui «oluerit rendare. Vnde Deus abfconditus ab oculis omnium,per folum filium reuelari poteft, 8¿ rendado, eft renoua tío imaginis,ut prædicitur.Reparator uero fiue renouator imaginis noftræ,debuit eflè noftræ naturæ, utfcilicet nos poífemus ex fua conuerfatióne,ínftrui de infirmitatibus,Ô£ tenebro Cítate ímagínis.Et quia non debuit imago in eo eflè oflufcata, feu peccatorum tenebris obumbrata,alíoqíii ín ipfonon potuiflècefle magifterium,re parandinoftram imaginem,fi in foa,uevitas exemplarísnon reiplenduifletfunde ft in intellecftu magiftri,non fuiflet Deus pater,quomodo reparaflèc imaginem ad ipfum,quàm in fua propria imaginenon uídiflétíjídeó non potuit magifter reparatio his,eifeexconcupifcentia carnis,per quam imago,fœdam maculam contraxfoín fí :ltjs Adæ,qiri exfanguiníbus,ó¿concupifcentíauírifunt.Necefié igitur erat,magtftrum reparationis hominemeflè,& fíne uírílí femíne,nat«m ex matre uirgínc. lgi«tur ipfum filium hominis eflènecefle fuit,ÔÉ íta oportuit ipfum filium Dei,qui folus cognofcitpatrem,6¿filium uirginís eifeiqui ad hoc, quod poffet ontime reparare, 'mortalis fuitjhominihusfimilis, Somniaquæ in Euangelio continentur feniautt, etperegitiquíaficoptimo modo,quo fieri potuit,Dei imagomnobis,pertpfomma giftrum,ô£Dominum noftrum,debuit reparari.Nihil igitur fuperfluè,nihil dimitía teacftum eihfed ut exigebat faluatio noftra. Et fi cum iito intellecftu fubintras gefta, *ÔC*requiris noftram reparationemunueniesordinatifsirna Dei procidencia, omnia adhocoptime famulantia.

Sicut uis illauegetatiua uitæ,quæ in grano abfcondita eft,permortem grani tri tícinon moritur,fed potitis femagis expandit,ut fe communicet multisftic dimuæ xritæ/in mortali lefu abfcondita,per mortem ipfius non moritur,fed potius fe expan M?r<i dit 8¿ commnnicatjUt multum frudum afferat.Et quum confideras,uim illam uege tabilem,*in* grano tantæ potenriæ efie inuirtutc,quodnulla rationeeft menfurabílís í ! diuinam uim ucrbi,fimiliter tantæ potentiæ eflè in adu, quod omnem mcellecfta excedit,uides admirandam eflc ítmilitudíncm.

Adam,uítísnaturecorruptc:Chríftus,uitís gratis. Adam,tritis ueteris hominis, viiîj-Chriftus,uítísnouihomínis.Adam(uítísconcupífcentía;'íChríftjs,uícís charítatís.

Inftitutío facrifícrj nouæ legíqeft in memoriam liberationis amorte:fícut ínftítutío facrífictj Agni pafchalis,ín memoriam liberationis à morte.

Notandum eft,filios lfraelcredidifléMofí,fanguíneagní domum tueri, ex/pertí fimt,íeuti crediderant faluatos.Fides quæ *ex* auditu,feu âuerbo eft,medio fenfibilis (igni,aptcidquodcrediturfignificantis, faluat. Qui enim incredulus eft, ex irifibili facramento, nihil confequíCunVndefcías,quodmtellecftualísfpírítus,Cuius domus memoria,eft primogenitustquia à Deo infpiratus eft,qui eft uíta eíus,é¿ ipfe fpiritus fpiraeuhim uite faluatiri,ne ei nocerepofsit malignus fpiritus,qui uitæ *q f>* us aduerfatur,fioftiummemoriæ,non eft linitum (anguineillius,qui ipfum iricít ín fanguinis eftufione.Quæ quidem linitio,non fit nifi in fide indubitata^cutus fidei (aeramentum fenfibile prout ab audore inftirutum eft,fi fpernitur, manifeftè confiat non efleueramíídem. Vnde facrificiumiftud,perficitur infignum firmitatis foede/ris,feuteftamenti,perindubitatam fíde,compaAí inter uerbum Dei,8c profefsio/nem hominis.Chriftus qui eft uerbum,non folum defendit,ne nocere pofsit aducr Carius nofter diabolus,fed etiam uidos ab aduerfario feu mortuos, refufeítans 6C ui uiñcans,feuadfiliatíonemDeitransferens.Etideó nonfolum eft medicina contra morbum,0¿ cibus uitæ confortanstfed eft in fetransferens.Qiiapropter optime fíg-■nificaturhæcfideSjipuífibilí fpecie,corporalis cíbi,debilítatcm expellentis, confortationem tríbuerftis,utí principaliter funt panis triticeus uinimi, uirturem pa-

feinobuunnouante,qmedrca exteriorem hominem contingunt.Fidcs,uirtutem uerbí,fímílíaínínteriorihomínioperantis,íntuecur>6¿id quod natura tn uifibilicfbo}exteriori homini miniftrat, hoc fides ín ínuifíbilí cíbo¿qui eft uerbum Deiftn in/

tenori homine qui éft inu¡fibilís,afíequítur.In eodem igitur dbo,(k â Deo per «er b um fuum ordinato, aflequitur corpus defideratam pafeentíam, fimul & animae Corpus qu ídem,medio uírtutís digeftiuæS< unionis, quæ fit cum calore naturalis anima uerd,medio uírtutís fidei,quæ tanto maior eft dígeftíua, quanto fortior, maior un io,quæ fit calore fuperna turalí,quí calor eft charítas. Vnde feíasmon effe cí bum perfedum utriufqp homínismífí ín Ecclefia catholica,extra quam non repert- curcibus,ní(í exterioris homínískEucharíftia uero, cibus eft utríuíqj hominis* ob boc nutrit corpus,utpanisín ftomachodígeftus,fi< nutrit fpititum rationalem,uc uerbum in fide fîltj Dei receptum. Verbum enim quod recipitur fide tali, quod fit uerbum fili) Dei,eft pinguis panis,præbens omnes delitias. Virtus autem pafcens* quæ eft ia pane,principalicer áDeo eftjficut & uirtus uerbi pafcentis animam,â uer bo Dei feu díuina eft fubftatía. Reperitur ením ín Euchariftia, fubftantia una, â qua fluunt uirtutes illae,quæ non poteft dici fubftantia panis uifibilis,fed fubftantia uer- biJEt hoc innuit Chríftus,quâdo dixit,modo quo Mofes hoc myfterium exprefsitt Non in folo pane uiuit homo,fed in omni uerbo,quod procedit de ore Dei. Nam hominem exteriorem,pofleuiuere ex fubftantia panis,non excludit, quin ex fub- ftantia uerbi,uirtutem panis tenentis,poffit ùiuere. Vnde qui dicunt,non folùm pa nem fed Ôf corpus Chrifti efte in facramento,nô aduertunq fubftantiam panis noti efteneceflariamad pafcendum,fiadeft talis fubftantia,in qua uirtus pafcendi com- plicatur.Eft enim uirtus inferioris fubftantiæ,ín uírtüte fuperioris:tierbo enim Do míníjCodifirmatífunt,8¿fpirítuorís eius, omnis uirtus eorum. Subftantia panis, in confeflione/aeramenti,debet in fuperiorem fubftantiam Chriftitranflumi, alioquí non effet perfedum (aeramentum,in quo debet contineri, omni modo ppfsibili, traniTubftantiatio:quæfit ueracíter,quando natura noftra^anfitíngratiofam Dei filiationem*Nondíco,quodnatura pcreat,fed quod fubftantia tranísumitur ***inaú*** tiorem.Síchíc,natura pañis,quæ eft in cibatione non périt, fed fubftantia tranfub/ ftantiatur,hoc ***eft in*** altiorem fubftantiam tranftumitur.Hoc nobis diuinus prophe taDauídexpreísít,dum dixit:Lex Domini immaculata, conuertens animas íteftí- monium Domini fidele,fàpientiam præftans paruulís.Quideft lex Domini imrna culata,nifi uerbum Deitilla lex,quæ eft Dei uerbum,conuertítanímas:ficut fapien- tia,conuercic íntelle&um ípfum,in fapíentíam traníftimendo,6¿ paruulis huius con uerfionis,præftat fidele teftímoníum Hoc eft dicere.fideîe ualdèpræftat,in hoc fa* cramento teftímoníum huius conuerfíonís,ubi fubftantia panis,conuertitur in fub ftancíam uerbi incarnati, quod eft præcifisimum & effícacíísímum teftímqníum» ípírítualem noftram naturam,licet uídeaturhumana ignorans,uerbo Deí, poffe ín filium Deí,ac de tenebris ignorantiæ Del &uerítatis,inuíffíonem feu lucem con uerti.Exhíspatet,Chríftuminfacramentoeflenon localiter, fed cum accidentibus fpbftantiæpanísmonquidem quod accidentia fint in fubftantia panis, feu fufifiz fiant in uirtute,quae ex foperiori fubftantia, quàm fit fubftantia panis, effluitSub/ flantia igitur panis,conuerfa in fubftantiam corporis Chrifti, præuenit omne acci- denstita manent accidentia ut prifts,fed fubftantia conuerfa eft.Sicut quando igno tans homo fitfapiens,ÔHaicus(âcerdos,&fubditusfeuferuus rex: omnia manent quae accidebant,fedfola ignorantia tranftertur in fapíentíam,8¿ imperfedum in per fedum.Hçc eft fimilitudo qualífeuncp propinqua:fed propinquior fi ignorantia effet fubftantia,fimiliter&f fapientia.Tamenfiquis intelligent, panem non tranf- fubftantiari,fedfuperueftrinobiliorifubftantia,quemadmodum nos exp edamus, lumine gloriæ fuperueftiri,noftra fubftantia falua^rout quídam ueteres Theologi intellexiirereperiuntur,quidicebantnonfolumpanem,fed ***ÔC*** corpus Chrifti effe ín facramento:íllehabetaduím,uocabulí attendere.Nam fi ditit, lumen illud glo- riæ accidens eftetnobilius tamen erit priori fubftantía.Sícuc Chríftus de luda dixít: melíús fuífle, eumnon natum quàm damnatum.Et ***fic econuerfo,meliùs*** lumen glo riæ,quàm fubftantia animæ,5i ita non multum aduerfatur propofitio. Ego autem uoco fubftaü5<am}qua nihil meliûs reperitur in eo.Et fi tu illud dicis accidens,quia

aduenie

aduenit,poft efte naturale reitnon refer indicendi modo.Prçterea exhis habes neceiïàrtô corpus Chrifti,elle finemagnitudinequantùatiua in facramento,ide/ô índíuif¿bilírer,0¿in qualibet parte hoftiæ perfecftè.Quafi memoria noftra, ft indu/it montem,non eft maior quâm quando induit granum míl¿f:S¿ eft tota ín quolibet, de quo memoratur,ípfum cuius memoratur, eft in ipfa memoria. Induit ením memoria,quæ non eft quanta,res de quibus recordatur,Si hoc eft, res in memoria reperíri.Et fi fimul (èmel memoria eifet in phmbus ficut una facies in multis ocu liSj&tma uox in multis auribus,præciiius efi'èt Œemplum.

Ex ferme ne. Aic Idus? Skm Mofes exalraui e ferp enrem,

SErpens exaltatus in eremo,non habui: uitam "Mquam,nec unquam fuítna« turæillius3cuiusuenenofîferpenu's:8<â:wmk quis mortale uenenum, ex niorfu ferpentis habens,uidit ilium ocuVkk'eRfir'Lo.ibus,ôC credidit íe exuifti sWenf* libera ri,à temporalimoeteliberabatur<,Neq>dk'iberabatur âferpête,quetn uiditifed per diuinam utrtutem,quam crediditmenio Lrpentisexaltari,fibi gràtiofè communicari.Sic qui morfu ferpentis habet icMk ueaenum in anima fua,non poceft aliquo huius mundi antidoto,liberari â morte æterna,nifi oculis animæ læfæ, in tueatur in exaltatum mortuum,feu in mortem Ghiifti fide tali: non quod'uifibile corpus aut fanguis,liberet â morte æterna,fed uirtus Dei,medíante morte Chríftt

Deus cunda fecit duplicia, unum contra unum: fpiritum kfu humilitatis,contra fpiritum diaboli iuperbiæ.Diabolus enim,princeps eft,fuper omnes filios fuper biæ.Et eft regnum unius,contra regnum alterius,unius regnum,fcilícct fpírírus lefti eftuitæ,lucis,fapientiæjlætitiæ,alterius eft morris,tenebrarum,ignorantiæ,triftitiæ> Referunt Naturales,quod eft una herba Napellus nomine,duas habens radiœs,6£ quodmorfusuniusradicis,præftatmortem,necp eft remedium in mundo natum, contra uenenum illud:alia autem radix fi comedatur,curat 0¿ faluar, necp in alia re reperitur medicina.Simile quafi de Scorpione dicitunnam cum aculeo inficit,W cati da abíeda,conquaíÚtus pun(fturæfupraponitur,faluat*Sic dicitur de ferpentibus: quoniam in ipfis reperitur uenenum,& medela contra uenenum.Theriaca eft medela contra uenenum,in quam intrat ferpens,qui maxime ínfícítSíc pene in omnibus,unum contra unum repericur.Sedlefus,alsimilatfeferpenti exalta to,qui faluat contra morfum ferpentis.Serpens pro fpiritu capitur intellectuali,inter quam naturam eft exaltatus â terra,& terræ inhçrens.-feparatus â terra curat,inhaerens ledit.Spi ritus qui falaat/ubíntratinceríorem hominem,â terra corporis *exaltatum. Spiritus* deceptor,in exterioris hominis cauernis feabfcondit,quç funt uiæ fenfuumr

Ponitur crux,contra crucem.Nam in cruce, uincit mors .uitam, & in cruce; uita uincit mortem.Crux eftfignum triumphi mortis,^ crux eftfignum triumphi uicari

Dum poft hoceffem Romg legatus urbis,14-5 ptuidi in "commentaries CyrillfiPa triarchæ Alexandrini fuper loannem,diligentia Nicolai Papæ recenter translatis, textum antiquum habere poft hæc uerba,Socer Caiphæ,qui erat pontifex anni illtz us: tunc fequitur,miferuntergo eum adCaipham pomificem.Erat autem Caiphas: infra poft uerbum,quid me cædis:Îequitur.Miiitergo cum Annas ligatum,adCa ipham pontificem.Cyrillus ibi in commentaries dicit,loannem repetere mifsionem adCaiphamfuprafcriptamjUtredirecadnarrandumnegationem Petri tertiam.Ex quo habemus nunc textum corre(ftum,& ccncordanter cum alijs Euangeliftis.

Ex ferrnone:Vnaoblatione,ut fupra.

Vseftio,cur Deus permifit Adam patrem noftrum peccare,nos Óimhes 1 peccato illo mori.foluirur,quemadmodum Chríftus dîctt cæcum natum, ír z ^ ,c* S lut fcilicet in illuminatione eius oftênderetur gloria Dei. Nam quod per-

.....miiïiis eft Adam cadere in peccatum, hoc non uenitex peccato quod Adam fecit,aut aliquis ante eum,quando nemo præcefsiùfed ut ôllendètetur gloria Dei.Quamuis cnini Deo non placuit peccatum, quod fieri prohi/

bwfatamen ípfe de fhalo fcit elicerebonum.Et hocpoteft dící, de omnibus prgde* ftínatís ad gloriam,quí peccatores faille comperiuntur.

Concialit omnia fub peccaro (críptura^urpromásio ex fide lefu daretur credentibus.

Gloriam fuamDeus oftendere uoluít in filio fuo, ut ficut per urium hominem, incrauit mors ín omnestita per Chríftum ipfum lefum,intraret uita in omnes.Filius clarificat patrem,oftendendo diuicias gloriae patris^ communicando illas: & pa* ter clarificat filium,quia per ipfum donat uitam æternam. Permifit igitur Deus, omnes indigeregratia,utoftenderetdfaitias gratiarum Tuarum in omnibus pér leiurri, cui ut fonti,pienitudinemgrariæcontulit,PermifirDeus nos omnes efiedefeduo- (bSjUtipie oftenderet fe perfe<ftilsimum,& omnia in Chrifto confammàntem perficientem.

Si rede intras ad Icripturas,nihil repedes nifi Deum,mundum,8C Chríftum : atcp Chriftumcife,inquoDeusreconciliauitfibimundum.Non enim eft alia fcientia, quâm hocfcire.VoluitDeus pater,etiam nos homines gloriae fuæ efte participes. Nam quæ maior gloría,humanae naturæ eflè pofiettquâm in ipfa hominem reperí ti,qui eft Deí filfas benedúftus,ín quo omnia,quæ in codo &in terra fant,benedi* cunturc'angelíenímjfine uerbo Dei eflent fine uita. Ratio dfaina, quae eft uerbufa Deleft lapientia,pafeens omnem rationalem creaturam,& oftendit Deus diuitiaar fipientix fuæ in gloriam luam3peruerbum,quod omnes racionales fpirítus pafeii ia æternum.

Habet quandam libertatem uoluntas,quæ eft uíta eíus,quam fi anima mdrtífícah Xilcrtíí» tunefeipfam redigitinferuitutem,nampropriælibertati réfignauit. Si igitur refige natio,qug eft mors libertatis,feupropriæuitæanimx,fit propter Deum: tunc expe* ¿iatille,quificfeDeoínfacrífícium obtulit, renumerationem, qnae eft uitç dfainæ condonatio. Nam qui propter Deum m©ricur,abdicandoâlèiuamuitam,qüæin libertateconfiftít.illeín retributione affequetur uitam diuinam.Dat enim Deusuî largas retribator,uitam diuínam,fcilicet participationem uitæ fuæ, illi animæ, quæ eídonauít uitam propriam.Ille autem donat uitam fuam Deo, qui profeifionem Chrifti accipit. Nam ille eft magifter,S£do<ftor>& caput illius religionis,& qui id *fecit* quoddoeufaunde eft uiadiuinæ uitæ adipifeendæ. Quæ qUidemprofeffio, confiliítin fide charitate formata,per quam homo renuntiatomnibus quæpoflidec 8¿fequíturChriftum:quía ut Chriftus,fit obediens Deo, cum omni humilitate,uf* tUígb. que ad omnium terribilium terribilíísímum,& fic militat fub capite Chrifto;Anima religiofa,quæmortificata eft,militat in obedíentía prælati,qui fibí â Chrifto præponirur,qui ait adprçpofîtos:qui uos audítjtrie audít:quí uos lpernir,me fpèrnfaÔÉ qui me fpernft,e£ífpernítqui memifit.Ecce quomodo line uera obedienta,qugmortiftcat uitam,feu libertate noftram,non poiiumus expetftare â Deo patre,qui nobis mí fit,Chríftum remunerationem ¿mmortalis,Ceudiuinæuitæ. Spiritus proprie dicitur ípfa libertas animæ.Quando igitur non reperitur in homine propria libertas,fed uerbum Deí imperans,cui obedíturitunc fpíritus hominis eft mortuus, fpirítus Dei in eo uíuít,& hoc ideo,quia nô mouetur anima, nifi èx agitatione fpirítus Dei* Poteft autem fpirítus Dei uaríe confiderari,ícilicet utlatetin præceptis, feukgibus imperantibus fic dicitur ille qui feruat mandata ,uiuere, quia agitur fpirítuuer* bi Dei. Sed ille fpirítus uerbi Dei, qui in Chrifto reperitur, eft fpirítus faluationiss quia eft fpirítus fpírítuum,adimpletionis omnium legum,in quo agitamur, ut non proximum tantum,fed etiam inimicos íta dilígamus,quod bené facimus eis. Et hic eft proprie fpirítus Dei.qui facit Solem faum oriri,fuper bonos malos. Sí igitur ín nobis habuerimus fpiritum Chrifti, nihil hæfitandum, quin fimus membrum Chrifti,óíieíusfpiritu uíuífícati, quod ibi erimus ubi caput noftrnm,& quod per illum filtj Dei femper erimus,nos participatiuefiltj Dei.Spiritus hominis,quf proprie eft libertas animæ,poteft agitari bono fpiritu,ÔT ille eft.qui ducit animam ad terram redam,quæ eft Paradifas delitiarum animae aucfpiricumalo,^ ille ducit ad terram

ad terràm,fed non redam. Quando igitur Ubertas noftra ceffa't,& in nobis imperat ípirítus,quiad terrena ducit, ficut eft fpirítus auaritiæ, feu luxuriæ, feu iuperbtac? tunc efficimur ferai illius fpirítus nialigni,fub cuius imperio agitamur. Vnde anima illa, huic mundo uiderur uiueretquiainijs quæ mundi funt,mouetur agitatur,â£ in hac libertate uitae,eftfcruitius0C mors. Quando autem animamouecur de muti* do ifto,ad ea quæ funt alteri ustu idetur huic mundó,quod fit mortua 0£ íerúa,& ta* nieneñuíuensÓdíberamamferuíreillud,eftregnare.Quienim agitatur fpírítu lefu,uídetur abftra dus £< mortuus,prop ter abrenuntia tionèm mundfiôi tamen dominatur mundo & carni. Vnde non eft feruus?fed libenqua libertate, eum fpiricüs lefu decorat.

ExfermonctSpírítus autem paracletus,
quem mittet pater.

Eus quum fit principium,eft purus intelledus.Nominamus enim ¿ntellé dium,uírtutem illam,quæ ***ex*** feipfagenerat S¿producít, ficut principium motus. Principium enim motus, non habuit aliunde ut fit principium, quum fit principium primum.Et quia producit ex fe motúm,& quum in* telledus fitprincipiumiexperimur intelledum habentes,reperire ex propria inueri tíone, priúsnonuífas artes nouastunde noua ex intelledu fieri fcimus, & nori ab alia uirttiteinferioriJntelledus enim,defe generat futjpfius intelledum, quem dicigttî ndeintelleduale principium,eft omnipotens prindpiùm.Omnipotentia autem de fe generans futjpfius intelledum,a quibus,procedit fodicitas gloriofifsf ma.Nam quomodo effet omnipotentia omnipotens,feipíam ignoransÆt quomó do effet uifus omnipotens,feípfum nonuidensíSed fi uifus eft omnipotens, nihil extra illius eft potenciam.Si igitur uifus QmnipOtens,de fua potentia,generat fijijp fius uifiimuuncoriturfummafoelicitas & ddedacio.Nam, omnipotens uifus,non poteft non contentus efle,SCquiefcere,quando fe ujdetmihil enim appetibile effe poteft amplius.Vndeomnipotensintelledus,de fe futjpfius generans intelledum fœliciterqaiefcit.Omnipotensautemgloria,ptæcedicex omnipotenti intelledu, citó feintellígente.Nonpoteftautemomnípotensíntelledus»de fe generare futjpfius íntclledum,nífi fit çqualis ei Nam ab omnipotente intelledu, minor eo íion poteft generarimonenim omnipotentia generaret aequalem fibí. Omnipotentia autem, ípfe eft intelledus.Quáre genitus,non poteft effe itiinor,alioqui non effet intelíer dus omnípotentis,fedminoris intelledus,quâm omnipotentis.Et quia neceífe eft genitum intelledum effe omnipotentem: tunc generans intelledus omnípótens¿ generar,intelligtt,feuuidetfe ín fe,in íntelledu de fegenito:0£ genitus omnipo/ tens intelledus,infe uidet generantem, & fic oritur gloria,ab Utroqj procedens. Nam abfq; infinita gloria,non poteft intueri omnipotentia generans,omnipoten« tianide fe genitammecn omnipotentiagenita,intueriin fe poteft, generantem om nipocentiam,finegloriainfinitaineqj generans intelledus omnipotens, intuendo de fe.genitum,habet gloriam infinítamiuífíód genitus haberer eandem. Vnde una eftgloria generantis,& geniti,Gloria igitur omnipotentis generantis intelledus» & omnipotentisgenitiintelledus,non poteft effe nifi omnipotens, intelledua-|i$,æqüalis generanti ***ÔC genito.>quæ& dici*** poteft bonitas , feu amor , deleda/ tío, feu lætitia, uel gaudium. Nam fi fumma intelledualís pulchritudo,de fe ge* nerat futjpfius cognofcentiam feu aequalitatem, fcilicet in&elledualem futjp/ fins pulchritudinem:ex iricuitione futjpfius pulchritudinisdn genita pulchritudine» ihtuitione,qua genita pulchritudo,infe omnem generantisintuetur pulchritudi nem, oriturueragloria utriufc^.Sicutuana gtpria,6<corruptibilis,fenfibilis pul-thritudinis oriturjfi pater excellenter pulcherfgenerat filium in pulchritudine fib< aequalem.Tunc quando pater ín pulchritúdínefilíj/uam intuetur,^ filius intuetur ín pulchrttudmepatris,fuam:oritur quædam gloria,qua pater & filius, de excellent tía pulchritudinis utriufque gloriantur. Gloria enim, fiue uera fiue qana,abfquc

Excitationum

cognitione non eft.Mulier pulchra,quamdiu (è ignorat pulchram\no gloriatur de pulchritudine:fed quâdo feipfam in genita â iè fimilitudine, in ipeculo intuetur pul chram,incipit uanégloríarí.Gloria igitur^amor eft exceHentiæ:amor autem,fine co gniuonenoneft.Poftquâm igitur qualitercúncp notum eft,Deum patrem efle puríísímum íntellecftum,qni de le generat fuijpfius intellecftumaex quibus gloria procedit irifiníta:conííderare debemus,quomodo Deus fit principiu,fupra omnem in/ telledhim.Et quia cum ¿ntellecftuíudícamusomnía,^ id quod non poflumus cum dntelle&u capere quod fit,non indicamus efle^hinc quæ fijntinteliigibilia,fupremfi efle tenere afferimus,ficut ínter calida,igne. Quare t)eo attribuimus intelledyale elle,licet excellat omnem intellecftum.Et dicitur fpiritus âlefutDeus ¿nquitípírítus eft,fpíritus fcilicet alcíísímus,quieft intelleduaîïs.Bt de nobilitate effe intellecftua/ lis,quafi ex fe,quod primo egreditürde Deo íüo principiotnitimurdeípfo Deo co íeduralem conceptnfacere,ficutquí ex imagine propinqua,afcendít ad exemplar* Experimur autem in nobis,quód intelledualís noftra natura,quærit omní diligencia gloriam fuam,quam habet íntellígendo,notam facere ; Et propterea gaudentes, congaudentes defíderant 8¿ quærunt,ut de gaudio inuentíonís perditi filij3perditx o u ÏSj ÔÉ perditæ drachmae,Chríftus excmplítícatEt generaliter ob hoc,ut gloría ÔC laetitia noftra nota fíantmullíus boni,fíne focío íucunda eft pofféísio.Etficut inrellc tftus gloriam fuam no poteft íuftífícare,nifi ad participationem uocet alíos,quibus fe nititur communicare,ut ficahj ínfuís intelledibus,deguftent gloriam luâ, quam ¿ntdlígendo ín fe habet:ficíudícamus,Deum omnipotentem omnia facere, utdiuí tiæ gloriæ fux,notæ fiât & cogno(can tjUtApoftolus in multis locis dicit. Ait enim, mihi autem mínimo omnium fandiorum,data eft gratia hæc,in gentibus euangelizare inueftígabíles diuitias Chriftí,^illuminare omnes, quæ fit díípenfatío facramenti,abfconditi âfæculis,âDeo qui omnia creauit,ut innoteicat principatibus *&C* poteftatíbus ín coeleftíbus per Ecclefiam, multiformis fapientia Deffecundùm prx iïnitionem ígculorum,quamfecítín Chrifto lefu Domino noftrounquo habemus fidutiam et acceiïum,in confidentia per fidem eius.Ecce fecundùm Paulum.omnia creata edam *QL* Chriftum ueniflè,utinnoteicatmultiformis fapientia Dei .Deus e/ nim pofuit Chriftum propitiatorem,perfïdem in fanguine,ad oftenfionem iuftitie fuæ.SicÔÉomnia opera rationalis craturæ,fieri debent, ut glorificetur Deus. Vult igitur Deus cognofct. Vnde propter hoc,funt omnia,& ideo homo creatus,& de coelorefpicitDeus,anfitintelligens,autrequirensDeum.Ec quia fic eft,quod ho* rno creatus eft,ut Deum cogno¡cat:híncfoelicítas,pax,quíes,requí£s,£terna uíta,8¿ gloria,atcp fummum hominis bonum,confifti t in cognitione creatoris-Nec alia eft oftenfio gloriæ Dei,quâm oftenfîo omnis bonLHinc omnes homines, natura fcire deftderannquia ad hoc in mundum peruenerunt,utDeum quçrant *8¿* cognofcant, in qua quidem cognitíone,eftdefideríumfcíendi completu. Quapropter lefus nos docuíLhanc efleuitarn aeternam intelkcftus,Deum cognofcere.Sed quia in cor ho/ minis no poteft cadere aliquid,quod fit fimile Deo,cor autem hominis ratio animse **eft,&** nullo fenfu attingi poteft quicquam tale, quod intelledum reddat fodicem: ideo ad cognitionem Dei nonpotefthomo peruenire,exomnibusuiribus fuis,qufi nihil fit inhumano intellecftu3quod medio feniuum ad eum non perueniat. Homo igitur etfi creatus fît,ut fibi notæ fiant díuítí æ gloriae Deí,6¿ in laudem gloriæ Dei ; ramennon fic,quod proprtjs uiribus,ad hoc pertingere poisitNam ipieDeus ma* netabfeonditusab oculis omnium fapíentum,S¿Deusabfcondítus nominatur per 'Prophetam.Sicutexcellens (ènfibile,potiùs corrumpit ièníum5q^ peruicftoríam iên fus capíatuníta Deus excelfus,non uídet per íntellecftu,imô minus,qpclaritas Solis Í)er oculS,licet nihil plus fit uífíbile clarítas,quae (emet ingerit ín oculu Sed excel entia,non reperíens uírtutemítaforteminoculo,lumenoculipotíus offuícat,^ ca lpíarur.Sapíecia aeterna,lux eft,in qua nullae funt tenebræ,fimüiter ratio,creata lux left,quia illius lucís imago : fed non poteft capí, infinitas lucís iapientiæ, in luce illa ^eacadífcretíua;ímóratio creata,potius offufcarciur ,quâminiè caperet infinitam

íapíentíac

fapierîtiae claritatem. Vndefcriptum eft de illa, nd ñieuídebít hómo, 8Muet Parue ígítur eflentdiuitiç Dei, fi per ceaturam capí poflèntiôi parualux, fi per çreatuinteï ledualem oculum, effet inoffènfé uiiibifis. Qiiapropter gloria Detquæ non poteft feoftendereuti eft, uifîbilem, quia omnem uifum creabilem, in infinitum excediüdl iiitias bonitatis & dementiae fuæ, optimo modo quo creatura illas capere pofsit, ozl ftendere uolens, creauit creaturam, cui dedit intelledum, per quem pertingere pof. fet, adfciendumipfum Deum, crearoremfuum efiéjlícetíncompr^henfibilemjíícuC tsííus hominis, pertingit claritatem Solis efle, et tamen incompræhenfibilê. Sedquia debile lumen natura*, non poteft ufq? ad uifionê gloriae pertingereitunc in hac infir mitatejUokntDeus oftenderediuítías gloriæ, & fferuauït largitatifuæ infinitæ facul tatem, dandi creaturae poteftatem, attingendi diuitias gloriae fuæ, in lumine gloriae: iuperaddendo lumini naturae, optime difpofito ad receptione eïus. In hoc enim ma-l nifeftanturthefauribonitatis, & clementiae eiustquando dono clementilsimi regis» liberamur à feruitute & paupertate naturæ, 6f efficimur diuites in Domino, ne quif quám inaflequutionefœh'cùatis, fibïgloriamaflcriberepofsit, fçd folum illi datori eíus. Rex enim gloriofifsimusifemper uolens infinitæ gloriæ fuæ gratia offendere, illosquos ad oftenfionem gloriæ fug uocauit, ut experiantur eam, muneribus de die, fauro iuo donat, fecuddmquod uideritquemq? dignum. Cedet igitur in oftenfionc gloriæ magni Dei, poffe femper per dona, magnificentiam clementia: fuæ, nota faz cere. Sicceditadoftenfîon'égloriçDeijquôdhomo, duifineliberôarbitrio, nonpo <uit nobilis Dei creatura efle, errare & peccare poffet. Nam poftÇ peccare poffe, cof fequêter ft babui^ad nobilitatem liberi arbitripmirabili Dei procudentia fadfii eft¿¡ Ut id ipfum cedat, admanifeftationemgloriæ eius. NamquumipfefitnobilifsÎmus' rex, inferuitoribusfuis, oftendereuolensnobilitati íiiamnntelleAualescreaüit na t«ras, qux folùm illius íeruítrj capaces efle poflunt. illæ enim folùm præcepta fapien tiæ audire, & exequipoflunt. Noluithabereferuitoresignobfles, quimore íumetó rum coa¡fti, fub iugo nccefsitatisonera ferrehufed liberos & nobiles, qui exeleélió ne tibera, uol untaría, ge ámorofaaffedíone, fe adímpletíonemmandatorum fuorS. offerrent. Ecad hoc confequenterfequebat, quod illí qui ex libera eledíone feruíre poflen t, etíam eligere poflent nó n obedíre^áó fic ín regem pcccare. Sed hoc, fcilicet poffe peccare, rexípíeconuertit, ád oftenfionem maxima* pietatis & mifericordiæL fuæ, ut fcilicet, dum gratiam remifsionis, peccantibus ih confpecftu fuo, iiere contri; tis humiliatis oftenderenipfefuam mifedcordiamjn laude fuam, notam faceret: fimiliterad oftenfionem iuftitiæ iuge, tn laudem gloria fug, ih obduratis. Sic itac$ om ' nia, eo meliori modo Deus nofterordinauirçquo diuitiasglbriæ fuæ oftêderfetQuà propter omnis ille, quifecouertit ad opéra Deiuifibilia, intuetur inOmnibusÔC Iui guhs, reluceremanifeftationeglonaíDeí. Etquándoáfcendítdeuífibil¡bus adinui fibiliajreperitininuifibilibuSjClariusgloriamDei relucere. Ec q quide amatores fa-piennæjfeuPhilofophididifunt, quiperfenfibiha ad íntelligibilía fecouertentes¿ paruifaciebant omnia huius mundi deleâabilia, & â fe abdicauerunt corruptibile$ fíttitias, 6¿carnisconcupifcentias, utadíncorruptibilíalíberiásperríngerenc, 0¿ ad uirtutes immortales fe conuertemt. Quamuís feDetís per fenfíb¿lia ¿¿ uífibilia, íllis manífeftafíet gloriam fuam magnamttpfi tamen non glofíficauerunt Deu, quafi eis manífeftaflet illa, in laude gloriæ fuæ, fed ptatualuerunr in nanitatibus fuis, gloríani propriam quaerentes, ac ii exfeipfis ad ueritate cognofcenda, peruenifent, & inflati funtexfcientia, uana gloria pleni. Quare laudem, quam glorix Dei dare debuerant* fibnpfistribuenres, putantes ft fapientes, ftultifa<ftifHnr. Sic Ada, perfcirepropriiii ad umilitudine Dei afeendere uolens, dum uitarn fe inuenire crederet, reperit mor-tem. Et hæc eft omnium eorff, quiexfuo ingenio, adfoelicitateafcedere conati funt; concluftojquia nihil inuenerut, omnes uirí fcíentíarum ***in*** manibus fuis, fed euanuc rut in cogitatíoníbusfuísíquia nefciérSt foelicitati-gratía Dei effe, et non ex proprio ingenio, fed ex dono díuíno, eá feaffequí tantu poffejquodcp humanfi ftudígomne, adfoÊlidtatëaffequendâjnô debere alíndefle, ^ per laudes gloriæ Dei in omnibus

quas

quæ creatur,& cotiformitâtem uitæ rationalis,aflêqui donum illud mifericordiç gratiæ Deeper quod induti îuminc glorix,felidtatem pertingant.Hçc eft ignorantia, in qua quçrentesDeum,ufq3adChriftumdettnebantur,quia ignorabant modum, perueniendï ad appræhenfionem,qui non eft nifi gratia Dei,per (piritum fandum, diffufa in cordibus uerecredentium SCfperantium Nam Chriftus condufit omnía ¿níncredulitate,utomníbusmífereretur.Eftítac£ fpiritus paracletus,qui folus do/ce: omnem ueritatem,qui donatur illis,ad uitam æternam uocatisdlle enim inmittitur in rationem animænoftræ,S£reuelat ueritatem,ôf ma net in sternum in ipfaxquí cum fit fpiritus uitæ,uiuificatiemper, ficut lumen uitæ, femper uitaliter illuminat, recípíentes.Vnde hoc feire,habetur ex reuelatione uerbiDeí incarnatúuerbum e/¡ním Deí,eft pafeens íntelledum,quod immittitur per fpiritum.Sicut enim dodor> nolens gloriam fecunditatis intelligentiæfuæ manifeftare,hoc facit per uerbum fuum,quod fpirando immittit ín dífcípulíconceptumjdonandoei participationem intelligentiæ fui fpiritus(nam aliter fpiritus hominisjealteri fpiritui homínís,manífeftare non poflèt)SicDeus fuqpfius notitiam,nohnifi ptoprio uerbo,mediàntefnj* rítu ueritatís,inintelleduali creatura reuelat.Verbum enim internum,eft perfeda fimihtudo fuipatrissfcilicetintelledus,ipfum defe generantis, per fpiritum qui amoreft,defert uerbunotitiam patris,ad illum fpiritum intdleduakm,cui feuuk manifeftare.Vnde uerbum,reuelat illi fpiriun,cum medíante fpiritu amoris innedí* tur,pacrem,quieft in uerbo. Quare non poflunt angelici fpiritus, cognofcere De* um patrem,nifi mediante fpiritufando,qui eft unitus fpiritui eorum.mquo uerbii in uerbo pater.Sedquia natura humana,habet fpiritum intelleduaUm,cui Deui gloriam fuam propofuitmanífeftare,quod fine reuelatione eft impofsibile:ideo o-pus fuit quod uerbum patrhindueret humanam naturam(ficui uerbum dodoris, uocalemfeuícfibíkm nataramjutficmuerbo hominis magiftri & dodoris, poflet uerbum Dei deferri id hominem,medíante fpírítu.Vnde donum illud, quo nobis donatur fpm tus,¿V in fpiritu uerbum,ÓÍ in ueibo paterieftmaxima oftenfio gratiæ Dei,atcpiapientiæeius,inlaudemgloriæeiüs.ManifeftaUKautemDeus pater fumme gloriam ftiamfln illa creatura,iri qua uerbum humanam naturam induit, ut pa/tre.n reuelaret.Si enimconfideras hominem,nonnifireuelatione fili] feu uerbi,poffe ad cognitionem gloriæDei,hoc eftad fua n felicitatem peruenirç uides horni* nem,qui uerbum patris efle,fine quo non eft pofsibde,ad felicitatem peruenire. Vnde Chriftus Mis,uerbum Deiôf filius hominis,eft medium,finc quo non poteft gloria Dei manifeftari.Quare eft complementum St profedio creaturarum. Rede igitur dicit Paulus,in eo mediato re,efle abfconditos omnes thefauros iapientiæ &C fcientiæ Defificut in uerbo dodring magiftrfifmtfub fenfibili uoce,omnes thefauri fapientiæô£fcientiæmagiftriabfconditi:5<difctpuli,rnediante uerbo tali,fpiritu illuminantur,ut ad agnitionem abfcondici thefauri, perduci pofsint Quare redeaitlefus,patremfibidedifleid,qiiodeftmaius omnibus. Nam paterdatinfpiritu iino,uanadona:fed donumdatumlefij>eftmaiusomnibus,quia fpirbus feu donum ChriftijUÍrtutem complicatomníum donorum. Eft enim fine menfura, penitus plenum perfedum,adeó quod ficut ex perfedione artis magiftri, poflunt omnes dífcípulí inftrufiita quodquicunq^ capit uerbumagiftri,pofsit fimiliter magifter fiernfic&donu,quod dedit Deus magiftro noftro Chrifto,eft tantæ fecudiratis3iti ícientia felicitante hominé,quod omnis homo qui audit artem, poteft felicitatem aflèqui.Etefttale donü,acíifdius,quifblusefthæres patris propterdíledíonemfi/lialem,artem qua eftdiledus filius,communicaretaltjscapatibus,utSfipfi illa arte fierent fllif di' edi eiufde patris.Eft igirur natura humani intelledus docili s,S¿ Chrtftusmagifter unicus,uerbfipatris,quiea quæin ft loquitur Deus,tanà Deo mif¡fe loquitur,noninfuâjfedinpatrisfuigloriamô<laudê,docensfuâuiam uitæôd ¡felicitatísartem,qua adfelicitate^gloriam peruenit euâgelizandoet operando, per quam iieraciter ætetna uita pofsidecur. Quafi fi quis parer naturalis,fuo filio tn adulta ætateconftftutcü ecretarn artem cum certis praeceptis tradat,per quam fede

ærumnolà

arumnola & defeâuofa uita eripere,& glóriofeumere poflet,daretepíllípoteftate) eandem artem omnibus communicandi,qui ipfum patrem,& filium ut filium eíusí ïionorarentôCamarenq&præceptaquæipfe.eidem filio fuo dédit^ finiiííter adim plerentSic igitur aliquo paefto patet,filium Dei lefum,nobis necèffàrium: quia fine eo>omnes maneremus ignorantesartem,quaad felícítatéperuenícurjípfeeníni ïefus,folus eft altiffimus,in quo Deus omnes diuitias gloriæ fuæ,perfe<ftifsime o/ ftendit.Et ad affequendum fpiritum feu donum gloriæ,quo natura noftra fuperínduitur ut felix fiat,non fuffi'cít evangelizado,in qua gloria Dei manifeftatur, fed *06* fpírítuum.noftrorií purgatio adaptfead capacitatem luminis gloríala: fic oiled datur in Chrifto Ieíñ,gloría Deí magna uald¿ín reparatione lapfi,S¿ iuftificatíoné impij.Spïritusenimfapientiæ,nonpoteftintrare fpiritum ferinlem,peccatis obte> nebratum, ¿V maleuolarn anímam.Non enim eft ípírítus capax fapietiæ,riifi fit ly m pidus *06* mundus,ab omni concupífcentía aliena penitus líber *06* purgatus. Quant diu enim eft feedis aftedíoníbus ligatus,impotens eft ad capiendam fapíencíamj oportet enim,u tita adhgreac fpírítuí ueritatís,ut un üs ípírícus fíateum eo:quod noli eft pofsíbile,fi eft mundanæ (eruítutí aftricftusJdeo nOftermagifter,nón folum doctrina,fed mérito fuo nos purgare *06* ülumínaredebuiqut fit in ípfojfumme *06* perfedífsímé,gloría Deí manifeftaretur.Nam quando pater non pepercit filio fiiodíle cftífsímo,ó¿ filius feípfum ín mortem dedit,ut purgationem animarum, merito faa^ guiáis eius,caperemus;tunclaudem gloriæ fuæ maxime oftendit Detis,utcharifôtem ipfius infinitamlaudaremus *06* apertilfime uideremus folum (pfuiii efle,cut de betur omnis gloria,quiacreator *06* redemptor nofter, cuius *06* nos fumus quicquid fumus,quia empti eius fanguine,innocentifsimo *¡06* preciofifsimo. Ad hoc aurem quod demus laudem glori» fuæ,tunc índífpofítíoncm noftram *06* adfelíci£atem,íii ¿ónfpé&a eius merito recognoícere,S¿ gratia redemptionis nos indigere, Ô6 illam petere cum omni d euotione,convenit : *06* tunc damus gloriam Deo, ficut dignum eft,& tanto maiorem,quanto vilitatem noftram magis recognofcirriusEt nihilomi nus credimus firmiter,quod ipfe pofsit fecundum 'magnitudinem gloriæ, conforrhare corpus humilitatisnoftræ,corpori claritatis fili) (vi dilecftifsimi, *06* fperamua hoc futurum,per meritum pafsionis Chrifti, quando uiam illam ambulaverimus; qua Chriftus intrauitingloriam:quiatOceodem fpirituquo Chriftus, monebimur^ qui ducit ad patrem^ uitam æternam. Hanc arbitror traditionem Euangelicam per Apôftol'os maxime in factis litens aperta,que loquuntur de fpiritu,qui non eft de hoc mundo,tibí non eft uerítas,*06* quem necmundus, nec omnes huitis mundi fapientes,cognoverunt: in quo fumus baptizad baptifmo Chrifti, quando fidem eiusrecepimus.Namfideseft,qui folapoténs eft; infirmitatem rioftrí fpiritus per ípirítum ici u,qui per fidem in nobis habitat,confortare,Ôi ad omnía póccntém red/ dtre.Nonenimnofter ipiritus/peculatormaieftatisfieri porèftinifiper inhabitantem ineo fpiritum fil¿LDeí,qui in fide,quá capimus in noftro fpiritu dé léfü,quod *fit* fi li us Dei,in nobis habitatJBt per diledioné, utius fpiritus fit cüm fpiritu noftro; fi fuerit fides formata char¿tate:quaqu¿defídc,£enemusínfpeínhócmündofcelícitatem,quamaflequemur in re,cum nobis ille ín re apparuerit lefus,quèm hie fide recepimus. Ars autem perueniendí ad felicitatem,in fua praxi non eft alia,m fi ut te neamus mbdum,quem ipfe tenuit Chriftus. Si igitur habuerimus fidem, quod Ic-\ fus fítfilíus Detquodcp nemo fit felíxnífifitfíhusDeútuncfi nihil hæficantes hoc credimus,habemus fidem,per quam uincimus mundum & omnes íapientés,&per Siam felicitatem attingemus .Nam hoc folo firmifsime recepto,lefiim effe filium eimonhæfitamusomnia uerbalefuaded firma,quod citiùs coelum *06* terra tranfibunt,quam unum iota omnium uerborum eíus,S¿ quod omnes promisiones eius' de regno eterno,funt indubitatç.Nem tunc erit pofsibiïe,non feruare præcépta eius ufqjad mortem; namipfedocet,quodobedireufqjad mortem, fit intrate in niram/ Qui igit credit lefum filíu Dei,& lacra creditEuangelia efleurra;habet,in quo Ipirf tus eiusjdukifsimcfolatiatunNamficutnulla eft comparatio filq Deidad filios hó-

minurnfftanulla comparatio,dodrinse ChriftiSiPhiloiqphorum.Quiintuebitur, omnetn fcrípcuram facram (eruíre Euangelio,Sí omnèm Phílofophorum dodrinâ efle uacuam Si uanam,8í fine fpíntu uiuifícante Sí fceîicitantedlle clare experietur, quód per fidei certitudinem,ad diledionem Dei péruenítur, Sí quód cum diledio/ ne in fide radicata,uenit uífio intélleduatis,fiuecognitío.Nam fides uíua, per chati tatem contínue pergít,ad uífum Sí cognitionem DeíRapítur ením amorofus fpírí/ tus,in quo per fidem habitatlefus,ufc$ad uifionèm,quae eft deguftàtio præambula fœlicitatis æternæ quâ expedamus.Hec eft dodrinâ Iefu,quôd fine fide,no eft poC fibileadfcdícitatem peruenífre.Deinde ímpofsíbile eft,quód «erafides fit fine dile díoae.Pofthocfequítur,qúódfidelístalis,peruenitadcognitionéíníus,quodfide recepítiSinoníblumcredit,fe uerum credere,fedcognpfcic fidem effe ueram, Si fe per earn ad fcelícitatem peruenturuxqui ením confidunt in illo, intelíiguhc uerítate, Sí fideles índíledione acquíeícent iilí.Vnde qui nonuult credere,nifiidappræhen/ dat cognítíone,ita quód præponit cognitionem,talis manèit ín tenebrísxquía cogni tío adJDeum fcandere nequit,nifi' fpírítus fit fide lefu corroboratus. Quomodo aut hec traditio Iefu,reperiatur in factis literis,diciturali br.Spiritus paracletus fiiggerít omnia,quæuerbum Dei loquitur. Sicut cum dodor profert propofitiónem ueram]Mathématícam,tffcfiquis exdíícípulís habet donum intelledts,ille mox in fuara tione,ueritateprolatæ propofitionís intuetur,8i eft illi dulcis,Si grataddeo fpiritus ille,à quo hoc donum injtelledus habet,rede dicitur confolator feu paracletusxadíu uat ením fpiritum,tenebris ignorantiæ adhuc obfcurum,& *fuggerit ei rationem de* monftrantem,ex qua íaggeftíone3orítur magna confolatio.Et qui nondum habuit hoc donum intelledus,non capit uerbum,neqj fentit confolationem ieu pafcentia. Ille autem fpiritus,qui donat ¿ntelledumjprocedítá patre,qui eft intelledus purus, à quo omne datum optimum,& omne donum perfedum.Etqúía eftfpiritus neri* tatis,feu *intelledus uerbixtunceft* fpiritusïêfu,qüieftuerbum Dei,Si ueritas. Hoc igitur donum fpírítus uerítatís>procédít á pátré Si filio feu uerbo,et mittitur à pâtre in nominefiltpqüia mittitur>ütüerbum intélligatur ⁄In nomine igitur filrj mittitur,
l ut fuggeratintelledum uerbi lefir,ficut ícríbiturxíenfum autem tuum quis fciet, nifi. tu dederis íapíentiam,& miferís fpiritum fandum tuum?

.... ¯ ' , Exfermone: Cumueheritparacletus»

íffrta TfrÑadoptíone,intenígímus fpiritS procedere ápatre,quí nos adoptat : 8i in ad/
I mífsionédntellígímusfpíritamíttíáfílío.AdmifsíOjhabet participationem fpi-
I ritus amorisinam admifsio ad regnum,eft participem facere regno. Eft autem re gnum cœioriim,gratia ih fpíritu fando:quia eft cognitio Dei,quae datur per fpi ritum ueritacis.Sic proceditapatre,&mittitúráfílíó:ficutfpíritusdodring â magi* ftroprocedit>& mittitur per uerbum in difcipulos,

Triuito Difficile uidetur,pofieuidere:quoffiodOinabfoiut0principio,fittrinitas inel- fentia principrj abfoluti,fine refpeduadextra.Etoccurrit exemplum deaqua.Efto enim,quód aqua in fua totalitateconiidereturituncin ipfa reperio fontes, flumina» & maria.Sicut igitur fons,eft principium fluminis marisxfic *0¿ mare, principium* fontis 8¿ fluutj,& flumen principium maris & fontis Jn eflentia enim principe çter- nijfeu abfoluti,quod non effet purifsimum principium,nifiæternum;pideo,ad hoc quód fitpurifsimum aeternum fuijpfius principium, neceffario efle ipfum fimpli- cifsimum principium trinumxaeternitas enim,aliter non poteft efle fuíjpfius príncí* pium.Vnde & fi flumen non fit,nifi à fonte fluat,Si mare non fit,nifi unio aquae,pro cedens â fonte ÔÔ fluminextamen cum confidero aeternitatem, uideo in fluxu reflu/ xum, ubi enim fluxus pafcitur ex refluxu,ibi circulus & aeternitas. Et propter hoc, Chriftus comparat fpiritum,aquaeuiuae:Si Dionyfius pelago,ubi omnes potant ui tam aeternam,ôf eft fpírítus íandus.Confidera,quód fi fit fons unus,fluutus unus, mare unumxtunc neceffario eft una effentia>fcilicet aqua.Et qualis fbns,tali's fluuius mare.Etfiíítaqúaínfinitaxtunc tota aqua fons.totafluuius,tota mare. Nam non erítfonsaQeí^ fluuiusjhabes fluxu fuccefsiuum^nec^ mare procedet â fonte Si fluxu

per fuccefsionemtfed in nunc aeternitatis,^ eft idem nunc sterilitatis qüod aqua, & ídem nunc,eft fons,fluuíus,S¿ mare.

Éx ferino ne: Qui manducat hunc panem.....

Gibus panis uitæ eftincorruptibilis,nam præftatæternam uitam.Solusaute Deus eft,qui inhabitat immortalitatem.Vnde quia inhabitare feu habçre^ eft elfe in Deo:ÎÏcDeus eft ipfa immortalitas.Nec poteft infinita uita, melius cf; per immortalitatemexprímúnam non pofle morí,eft maxima uita, quæ non poteft efle maior nec minor,é¿ íta ínfíníta.Deus eft thefaurusuitæ infinitus Jntelledualís natura non uiiut,nifl habeat fapientiamtintelledus qui eftipià fapícntía,eft uíues uíta infinita.Pafcít aut úerbo fuo omnís íapjens eos,quos upeat ad confortíum 0¿ participationem fapíentíaeuíuifícantís.Chríftus,panís uitæ,feu uerbum patris eft.ldeó pafeituíta æterna,quia uerbum ætérnum Dei patris uiuifkâtis eft Chriftus,uerbum uiuificans patris uiuificantis,per mifsíonem fpírítus uíuífícan¿ tis,a patre procedentis,Quód fapientia fit clara nuncgmarcefcat,& quód preftet Ímmortaiitatem,ó¿ melior fit cf omnes diuitiæ;& quód íncóparabilíter omnia quæ cogitari pofluntuincatdnlibris fapientiæoftenditur.Sapientia,datredum indicia, luftitia,eft perpetua et immortalis,quia frudus fapientia:,ita dicebat fapíensfluftí in perpetua uíuent.Sapíentía igitur,præftat immortalitate,quod in fimilitudine uifus, ita uenari poterít.Nam:oculusíntelledualís,fehabetad fenfibilem:ficutueritas ad fimilitudinem Nullusfenfus nobilior uifu,ficut nulla potetia animas nobilior,intel ledu.Vífus ex luce,Ó¿ per ipfam uîuit,nâ fublata luce,uidere nequit : uidere autem eius,eft eius uíueretuífuí ueniunt omnia,quæhabet pariter cum luçe.Sic fe habet fa píentía ad íntelledum,pro lucefapientiae habet iilamjqu,ia illius lumen mextinguibile eft.Nam cador eft lucis æternæ,& fpeculûfine macula peí maíeftatís,g< imago bonitatiseiuSjOmnia bona pariter ueneruntcum iila.Etficutluxeft grata uifui,quæ defcêdit â fonte fenfibilís lucís,fciiicet Sple:fíc íapiencía,á creatore Sofis.Sícut uííiis ¡eft penitus fine adu uitæ,Ô£no poteft attingere,fe etiam habere eflé,fine luce fenfi/ bili:ficintelle&usjnonpotefthaberea&umuitæ,neq$guftareuitâ,iînelucеintelle* dualí,quía fe uniere,íntellígere nequit,fineaduuitç fu£,quíeft intelligere,abfqj lu ce fpírítualí feu íntelleduali.Sapíentía,lux eft ueritatis. Sicut uifibíle fine luce no ui* idetunfic ueritas per íntelledum,fine fapíentiaVífus dícít,níhíl lucí coparabíle.Na fí ín profpedq eius,oía eflent uifibilia,í¡la fine luce íllí eflent.tanÇ non eíferjt: fic de omnibus intellígibilíbusjftne luce ¿ntelleduali. VerbuDei,eft deferens uoluntate, ad anima fidelem.Verbum eft fapientia,ueritas eft obiedu pafçensîfiw lux, defert colore ad uífum,6¿ color eft obiedu pafcens uifum.Colores non funt nifi â luce:fic reru ueritates,non funtnifi ab çterna fapientia,omnium ern mater eíLVerítas cibusr perpetuus eft,permanens in fæculum feculi^non uidetur nifi per fapiente.Eft igit fapïentiainfecoph'câsoninia,quæfpusnofterdefiderat.Er ficut abfolutus color eil lux:ficôfàbfolurаueritas,eftæcernafapientia.Vndelux eft uerapafcentiauífus,6¿ omne quod uifum pafcit,non eft nifilux in fonte.Ët fapientia eft uera pafcetia intel, jedus,&omne ipfum pafcens,non eft nifi fapientia in fonte.Vifus fine luce,in tene bris eft,inærumnamortisîfic intelledus dicitur efle in tenebris,in ærunamortis, fine intelledualí íuce.Fídes Chriftiana in anima,eft ficut uifus.Quód fí Chríftíanus, *çtt* per peccatum à Deo feparatus (nam peccata feparant} tunc eft uifus in tenebris. Infidclitas,eft ficut caecitasin anima.Vnde gentilis,fine peccato aduali non tantum patiturjficutChriftianuspeccacordlleenim nôhabctuiium,fedeftut caecus natus, quinonpatiturefurieminuiiu,quenuncghabuit,ficutChriftidnus.Tu habes uifum íaanm,ideó índicas te,in côparatione cæci natí,díuítem:nam nolles carere uifu, proj quaefiep rejdeguftafti enim dulcedinemuitæeíus,&deledabilítatem lucís, 0¿ nihil de tjs quæ uncf uídíftí,potes praeferre lucímam dulce lum en,& deledabile eft o culis,uidere Solem.Sícquí deguftauítfapíentiáínintelledu,fcíteam otnniaquæ intel lígí poflunt fuperare,et íntellígere eam,efle fupremam deledatíonem,6¿ immortalem uíta üitelleduí.Non repetitur homo,qui intelkdu carere udlet, pro omnibus.

inundi

mundirebus.EtquiaintelleduSjnoneftintelledusuiuus.finefapientiattuncintelledus fine fapientía foelíx eiTenequitjfolalapientiajeftuitauiuificas ipfum.Omnís homo coatentatur de fuo íntelledu,ut foelíx fieri pofsítifed appetit fapíentíam,ut foelíx fit.Nam qui íapientíam Sé difcíplínamabíjcít,infoelíx èft. Vna eft fapientía. fcelícítans omnem intelledum,de qua quilín capít,quantumfijfficít. Sicut unus eft Sol,cuius lux omnibus oculis fufficít:&unus fons.de quo multi fidentes, quâtùm cuilibet fufficit,potant.Verbum Dei.quod de fe loquitur in Euangelio.eft fapietia patris,pafcens tanquâm panis uiuus,ut manducans ipfum,uiuat aeternaliter .Om-

tahjs. nes modi refedionis corporum. fpiritualitertntelligi debent in rcfedione animarum.Suntenimhæcuerba omnia fpiritus Séuíta,fífpíritualíteríntellígantunVnde omne id quod corpus reficit,fiue caro,fiue panis,fiue mel,fiue fanguis, fine uinuma fiueaquaifitranflumitur adrefedionemanimærationalis,dicitur uerbum Dei,aie enim ueritàstquôdnon in folo pane uiuit homo,fedSé in omni uerbo,quod procedit de oré DetPanis fenfíbílis.Séuerbum Dei:paícunthOmínem,excorp0re & anl ma rafionaliconflitutumVerbum Domini,eftfapientía eius.Deuspatrum noftro ftrorum,&Domine multae miiericordiæ,tu es qui perfecifti omnia uerbo tuo,ôélapientia tuáconftítúifíihóminem.yerbo igitur Deí,feu fapientía eius,pafeítur pars capax fapientiæ,fcilícet anima ratíonalís.Chríftus autem eft legatus,qui non fuum fed Dei fermonem íoquutus eft:Sé quia ipfe eft uerbum Dei,ipfe etiá eft uíuíficans animæ **panis,**¿mago bonitatis Deí patris. Docet autem nos fapiens,quomodo adfapientiam pertingere debemus.Initiu illius,ueriisima eft difciplinæ côcupifcentía.Cura ergo,diiciplinæ diledío eft:8é díledío,cuftodía legum ípfius eft.Cuft.odta autem legum,confummatio incorruptionis efttincorruptio autem,facit proximum eíléDeo.Concupifcentíaítac^fapíentíjEjdeducítadregnum perpetuum. Deinde adeo ardenter ipfam concupiuit,quod omnia alia in comparatione eius, pro nihilo reputauit,& fuper falutem Sé fpecíem ipíam dílexít,Sé prop ofuit illam pro luce habere,& ínuocauít Deum,S¿ uenítin eum fpiritus fapíentíae: &tunc uenerunt cum ea,omnía bona pariter,licet ignoraret,quôd omnium mater eflèt.Nam infinitus eft thefaurüs eius,quo qui uiï funt,participes fadi funt amicitiæ **Det** Ex his infirui* mur,quomodo ad fàpientiamperuenitur,qup non habetur,nifi dono Deiîât Deus non dat.nifi ipfam fupremo defiderio appetenti,*Sé* tale deíídérium,nón poteft efie ¿n homine,níficoncupíícatdíícíplínameíus,Óéeamd¿lígat,Sé leges eius cuftodíat. Nam legum obferuancía,feruat animam â corruptione , ut fit apta ad recipiendam fapientiammam in rnaleuolam animam.non introibitEt qui fic cuftodit leges eius, & dílígítípfam fuper falutem Sé pulchritúdinem,feu fpeciemiin illum ínuocata defcenditifacílé enim uidetur ab ijs.qui diligunt eam3Séinuenieturabqs quiquæ* runt eam*

v j Tanta eft uis unientis uerbí Dei ad immanitatem ïefu, quôd ad participationem Sé cOnfortium omnes Chriftianos admittere,6¿ tecft unire poteft : Sé capaces unionis funt fideles,fide formata charitate^Nam Chríftus orauít?,ut ficut fua humanitas fuit Deo unitanca Ôé fui fibi manerent uniti.ut omnes fideles fint unu fecum, & hoc confammata Sé perfedliftima unionedHoc eft autem facramenturti confummatæ unionis,ad uitam aeternaliter uiuificantem»

Etfi altiusconfideras, tranfitus de hoc mundo ad uitam æternam,eft tranfirede

rufo. ad uifionem.Nam fides,eft uifio ænigmatica uifionis,quæ eft in ueritate Sé facíalís.Et fie patet^hoceflefacramentumfacramentorumjinipfo eft coníLmmatio fidei,quia futura uita,quæ per omnia facramenta fignífícatur,ín Chrifto recipitur, litet nô appareat,quamdíu anima eftin corpore mortalí.Quare Chríftus *dixit,* illum non mori^cui ipfe incorporatus fuerit per fidem,quæ incorporatio per manducationem exprimitunfed dicit ea uiuere, etiam fi mortuus fuerit,Sé tranfire in morte temporalijde morte ad uita.Nam fides eft potentia,uifio eft adus.Fides eft de hoc mutido:a<ftus defuturo,Séno repefietur in adu,nifi quodfuit in potentia.Fides per uer/ bum recipitur in ánima,Sé transferqfaciendo animam intellediuam.trâfire dé mortead

te ad uitS,Morsintelle<ftus,eft ignoratiatquia eius uiuereeft íntellígere* Sicut enim uerbu Îàpieritiæ, qúaúdo fubintrat intellectG,facítanímam tranfirede ignorantia ad fapiendam,demorteaduitam,Ô£iiiterficitigaoranriarn3ut non uiuat in intellecftu nifi fàpientia,per uerbum fapientis communicaca:quæ quidem fapientía eft uita ma nens(nam non moritur fapientía per mortem corporis,ut non folùm fanfti noftrf, fed ÔÉ Plato in Phædonè,& alrj dicuntPhilofophi) fic fides, habens quod uerbum receptum3fit uerbum Dei patrisjprolatumafiliodacit animam de ignorantia Dei trariure in fapiéntiâ Deí.Et fic fides interficit ea,quæfutit carnis Só ignorentiæ Dei, 0¿ transfert uitam animalem,in fuam uitam fpíricualem,

Dulciffîme Iefu,ego nilis peccatorio Bac fanda feftiiiítatefin qua agitur memoria vi¿v, facramentijmemoriæ uíuífícatíonis noftræ)coritemplor,quomodo nihil uita poteft L·*ríítiu efie appetibilíusrdíco,uera uita,quæ fihelaèritianon eft. Diligimus fumme uitam ueràm, quæ chantas poteft nomínarí:Nam quid amore amabili usd! igitur uita fu/ peromnia diliigitur, illa uric# eft fuper omnia amabilis, Vnde non diligitur trica,qug non èft fuper omnia amabílís.Vítaigiturfuperomñiáamabílís,éft uita. plena læci/ tia*Nam uerà lætitia uíca,eft femperg¿ perpetuo amabilis,Si quis mihi diceret, an potitis uéllcm nonuiuere, quâmuiuereuitæ illa,qua uiuunt irrationalia animaba: potiûs eligerem nori uíúere.Nam talis uita,non eft rationalis ípíritus uita,ideó non capit eam efíeueram uitam,quæ fine ratione eft. Non igitur defidero,ntfi uitam perpetuam ràriorialerii,(eumtèIkdualem^Sed quomodo poteft mihi dari, uita ra/ tíonálís immortális.hifi páfcaríÑífiil ênirri uídeo deleftabiliter uiuere pofie, nifi re/ ficta trirtquod enim â fe non habet eíle,neq? a fe habere poteft, quod conièruètur in eiïè.Vica mea ratíonalis,áiénohabetui:fir,nam nec# eft infinitas,nc<$ «cemitas* Si enim effet ínfinitas,nonrecepiífetaugmentum›fedfüi aliquando íénfu puer,6¿cré uítufus ratíonís*Ex quo feto,me habere rationem,quæ â fe non habet ut eiïèt, quia fíbtjpíi efie,quomodo dedifièt Æxperior uoluntatemliberam,defíderíum magnum,& potentiam paruam.Non eft igitur rationalis fpiritus meus,nifi creatus, ie/ cundàmüoluntatem omnipotêntiæ tuæ Deus meus.Ôportet igitur ut reficiatur ra- tionalis uíta,a teDeó meo,a quo habet quod eft uita.Sed quid reficit rationalem ui tammificibusíntellecftüalisjqui eftfapientía ínmarcefsíbílís,qu¡ac eftuerbum illud, quodmeumfpirícuníuocauítadefletVerbumigiturílludeftratioínfinita,quaeme , , am rationem,de nihilo ad efie ratíonís,uocauít.Sola igitur fapientia,conferuârè po teft rationem meam,ab omni corruptione & morte, per qriatn id fum quod fum* Dum igitur tu fapientía mèuocàs ut utuam,in mè loqtiefis,6(quahdo me cbnuer- toaduocantem,utuideamuocemfeuuerbutn:tuncmeaduftam ineam conuèrto, pafeor â uiuíficánte fapientía.Nam quid èft uídere fapieritiam creatricem,in intel ledaloquenteminifi appræhenderein fefontem uitæ,in guftu dulcedinis inexpref síbílístDómírie,ficutí omnes rationales (piritas,per fapiientiàmâd efie uocáftí.ita uócasS¿loqueris ómriíbuSjUtuíuaht. Verbum ünum omnibus loquitur,uocac ad co nfortiutti faptentiæ illius æternæ,per quam habent id quod funt Et qui audi- unt uocantem,coñuertuntur,ut uideant omnes uerbum ílíud,quodin eis loquitur» Omnes igitur rationales fpiritus,audiunt tinum uerbum, & conuèrtuntur ad uifio/ nem/euapprehenfionem fontis uitæ.Dulcifsime ïefu, tu afiumpfifti meam natu- ram,ut qui te uerbum S¿fapíeritíam ñon a üdiui in cœlo loquetem,íñ terra âudiremj ÔCin cœlouiderem me in terra uocantèm.Ego uerbum Dei audire non potiri in hocmürido,qui nori capit ueritatemifed Verbum Dei qui èft ueritas, induit fiuma- nam huíus miindí pafsibilem naturam,ut me uocaretÔÉaudire pofièm uerbu Dei; ín uoce hominis.Sed tu Deus,rion potes uideri in hocmundorideô mifit annuritia- fti in uerbo mo,quomodo fi hîc audiero uerbum tiium, ibi te ucracem appræheri t dam feu uidebo,ubi ueritas regnat.Hoc autem uídere,non eft nifi ín féguftare fri/ creatamfapientiam,qtiæfolàeft uitauÍuifícans,Hómóigitur,qui ad hoc peruene- rit^ut in feuideat Del uerbum,confors tui erit.Hoc tibi crederis repedet; quia tu es miiîijs pátriSjUerum annUnciaris & euangelizans3 nemo confidens Deo, ded-

pi poterit,huiuspromiffionisefFeâu,iciIicet quod tibi credet», & te fequetls,ad cui confortium peruenier»

Eughripia. Nobis hoc (aeramentum relíquifti ín memoríamjper quod in confortium tui ac> Cedimus,te unum multis participabilem credentes,fide refedionem uitæ racionalis,fub fenfibílibus fignís uídentes,S¿ cibum uitææternæ fomentes: feíentes,fid em efie in hoc mundo,quod erit uífio in alío,cum fit una ueritas fidei QC uifionis,híc fígnís obumbrata fenfibílíbus,ibi claraSú facialísítíbi laus & gloría,in faecula. Dico etiam hoc facramentumÔÉ teña mentum nouum,perquod foedera pacis ftrmanturñn

Hem*. ter Deum hominem.Hermes Trimegíftus fcríbít,pcr hominem fpíritum, ftatuae alligarí,d¿ inhabita re earn,artem illam reperííIéAegyptiosaíttafíerens hocfumme admírabile»quod homo fibi deos efficit,de qua alligatione^Eufebius libro quin* to præparationisEuangelicæ,diffijfètradat,Hæc alligatio, per fidem uticp fiebat» Sic certis confecrationibus,quibus Magi fidem dant, confimilia fiunt. Nam Magus in fpiritu fuo,per fidem roboratur poteftate,(uper creatum fpíritum, çui imperat.Sicut incantator per uerba,imperat animæ ferpentís,8¿ ferpens fciensfeneceifa río imperio incantatoris obedire,fi uerba audierit,obturatauresneaudiat.Si igitur fideconfortatur fpírítus hominis,per fpíritum principem huius aeris,ita quodip ium alligat re corporali,per hoc quodhomo eidem fe ut Deo fubrjcit,S¿ uo Juntatern non fuam,fed ípfíus exequíturfobeditením ípíritus,ut per hoc acqwrat eumÿ cui uidetur obedire,& diuinos honoresjtunc patet,quod fie fpírítus malus Si deceptor,per fidem eft euocabílís,quod tunc plus & ueraciùs eft fpírítus uíuificans c$ ¿nterimensjper fidem in noftrum ípirítum euocabilís,qui in nobís uíuat &C íoqua/ tur,cuí fpírítus animæ noftræ fortiûs adhærebit,quàm ftatua maligno.Et hæc unío^ Í>ereuocatíonemfit,quando ars tradita per Chriftum feruatur,fcilícetpadaS¿ oberuantiæ præceptoru,diIedio,SC munditiç.Magi enim,qui uolunt fpíritum alique àduocare,qui eos ínftruatjper certa paefta,foedus ineunt cum fpíritu (ut ludicum ocftauo,ubi cum Baal feedus percuílerunt)&íllíus fpírítus præcepta feruant,& mu/ ditías corporales,ceremonias^ legítima quafi facramentalía,non tranfgredíuntur* Sic docemur per totum proceiïum Bibliæ,per quædam fcederá ftpadh Deum euocatum:8¿ quamdiu illa foedera,ceremoniæ,Ôô lacra femabantur: Deum fidem fer/ naife,ÔC ínuocatum affuííle,óf exaudíuíífe.Sed quando non feruauerunt foedera,a uercít fe ípíritus Dei ab eis,ut ín multis locis Bíblia^SC per omnes pene Prophetas* Poft hæc uenít lefus filius Dei,qui nos docuit,quomodo euocare pofsímus in nos, fpíritum manente,ÔÎ aeternaliter uiuificantem:& deditnobis praecepta^ modum, quo hoc fieri poterit,uerbo & exemplo futjpfius,ut fi nos fidem adipii cendi talem habuerimus,quemadmodum ipfe eam habuit,ôh'ta fecerimus ficut ipfe docuít fe citfquod tunc indubie talem impetrabimus inhabitantem fpiritum.Foedera, pada, pollicítatíones,& iurameta fueruc fuper quodâ contradi! innouato,do ut des, facio ut facies,reípíciebant bona huius fenfibilís mundi.Omnis em cultura deoru, fiue Dei deoru: in pads deduda fuit,ut ex cultura,homines bona terræ afiequerentur*. Vnde cultura, confiftebat in quibufdam fecris fenfibilibus,quia expeâabantur fenfi bilia,pro remuneratíone:ut oftendutpaeña ínterDeum 8C Abraham, QC aha poftea cum femine eius fada,per totum uetus teftamentum confcripta.Solus Chriftus ue niens,annuntiabat Deum effe fpiritum,8C ipfum in fpíritu adorandum. Vnde ipfe fenfum aperuit fcrípturarum,ó¿ fpírítualem íntellígentiam,& fpírítuaíem culturam ínftituit,0¿ fpírítualem retributionem promifit,fctlicetæternam uitam, quæ per (pt ritum qui Deus eft,datur fpírituí noñroj&.euangelízauít,regnum codorum non ef fe de hoc mundo.Docuit enim,hominem poifead omnia peruenire, quæ Ípíritus defíderatjperíndubítatamfídemíítaquod fides præparat capacitatem fpírítus no/ ftti,ad receptionem fpírítus DefiPollicitatio igitur Dei per lefum apercæ eft, quod fideles aflequunturbenedidiionem Abrahae,ó¿fpíritum per fidem:& hoc ex tefta/ mento Dei,in quo ad haereditatem uocamur,6¿hínc adfiliationem^quia filius hæresjôf hoc per lefum fiIium,Q^otquot autem receperunt eum/cílícetlefum, qui

uerbum

uerbum Dei,boc eft,quod quicunq? recipiunt uerbum Dei, pêr filium fuum tefum euangelizatum illis,Deus dedit pouftatem,filios fuos fcilicet Dei fieri,fi credunt in eum.Qui igitur credit lefum hominem,eífefilíuni Dei,ille habet fidem, hominem **pofle** efle filium Deí,6¿ fe cum fit homo,pofle áflequí filia done Dei. Ad hoc autem., quod credens aflequaturid quod fperat,díxú per dikdionem hoc fieri. Nam ditedio talis fidelís,facítfpíritum Dei defeendere in animam zelofam. Quomodo au* tem fides debet efle confummata,fimiliter ¿Achantas etiam quoad proximum, in* tantum quod benefaciat iniurianti, ad finem ut mereatur habere (pineum patris^ quemadmodum & Chriftus illum fpíritum habuit,quieft fpírítus fpirituum,Ô6 uirtus confummataiin ipfo complaco it,omnem plenitudinem dínínítatís inhabitare* Cum homo animalis tranfit ad hoc,ut regeneretur in fpîritu,& fiat de lege illa fpirt tualfiquæéftlexconfummataîtuncper^brenunciattones & foedera, medio íacerz dotis uíces Chriftí agentis,contrahir cum Deo,& in (aeramento baptifmatís.bsecfi des Sapada acceptantur,ita quod fi feruaueric baptifeatus pada, aflequittir prótniflîonemquæeft'ùbi egoíum,ilficfi¿ minifter meus erit.Repetímos autem pH* mo,reuelationem Deúdeínde illum,cui reuelatto fada eft,mediatorem ínter De« urn SC homines,ad fa ciendum contradum ó¿foederaídeínde Cigna pádorum *QC* foé derís.SícfeDéus primo manífeftauit Abrahe, dicenstBgofumDeusomnipotens, ambula coram me,ó¿ efto perfedustponamc# foedus meum inter té & me,& multi plicabo te nimis.Signum autem padi fubijetur ibidem, fctlicet circumcifio» Vnde padam fuiqquodípfeeflct Deus Abraham,& eum pro Deo haberfet coleret, *SC* portaret huius padi fignum íncarnejfcílícetéircumcifíónemffpfé Se femen eius,fub pccna mortts.Ecce pœna,nonferuantispadum *inter* Deum 0¿ Abraham,^ eius îemen,pœna mortis fuit.Abraham credidit illum qui fibi loquebaturDéum efle,g¿ ideo credidit ei,reuelationem recepit,& fadus eft media tor, ínter Deum & uniuefc fam domum & familiam fuamtquoniam fozdus illud íníeriint,& mafculi omnes círcumcifi (tint. Sic Mofes recepit réuelationetrt,*QC* fadus eft mediator,ínter Deum populum Ifráel*Síc8¿ Chriftus,mediator Deí 8¿ hotñínum,nóri unius popuh,fed omniiïm.Tabùlæpadíínter Deum *ôt* populurti,qùod medioMoyfifadum eft,de quibus ínDeúreronómíoifuntprjÉcépta,feu decem capitula,quæ in rabulis funt fefi ptai&uocatur fcriptura uetus teftamentum,feu etiam inftrumehtum padi. In 1116 contradujdedüdumeftinpadumícríptum id,quod fuit naturale. Nam ratio defe habet omnia capitula,excepto precepto diei faboati.Et quia lex naturae negligeba* tur,S¿ fuit per abufum abolítafféquebantur énim homines affedus concupncenz tiæ,6C motu fenfibiïijducebantur fecUndùm defidéría carnis)ídeoeft per tabulas rênoua ta,inexpreffum padúm dedada. Abrahae didam fuít,útcorám Deo ambù laret,ô£ effet perfedus in his paucis uérbis,complicantur legés naturæ* ambulare enim coram Déo,& in hoc effe perfedum,omnia côtinet.Qtïi enim coram Deo ambulati éft perfedus ,mouetur rationed ñon déclinât ab illa, & hic feit, Deutrt unum qui fe omnipotentem afleruit,credéndum *ÔC* colendam, *ÔC* alteri non effe fa ciendum,quodfibifierinollét.Ifta èxpadô inctimbebant Abrahæ *&C* femini eiusj quæ erant legis naturæ.Padum autem addidit fpecialem obligationem, quæ fuit exeledione, quæ fuit **liberal** per pádum eft reftrída ad obferuantúim legis naturæ,ut non uteretur amplius libertate transgrediéndi.Circumcifioucrô eft data in pádum,quafi facramentum huius profeffionis. Moyfes aeró non recipit nií i illud ide, fed explícítéín tabulis padi,fabbatum uidetur additu, quafi facramentu ilhus padi.EzechiehSabbatamea dedf eisiri fignumffnter meeos. Vnde admonet ipfe Mofes,Propheta poft eum,obferuantiam fàbbàci elle omnino Cuftodiehdami Circuncifio igitur *dC* fabbatum,pro fírmítatépadorum,ínterDéum 6¿ femen Abrá hæ,uidetur ínftítuta.Chriftus ueró mediator Dei homínum,páda ínterDeum hominemconfiftere,modo quo Abtaham&f Mofes¿áffírmabat.Sed per eum aperta eft íntellígentia fpirírualís. In hocffpfemedíator nóui teftamenti fadus eftíquíá Gcas orrinía padá natur&non ferípta *U* renóuatá ín tabulis¿irt fpírituali intelliged

.tía recipiuoïaïnqùæqnidem íntenígentiajeftfpírítús uíüíficáns,Sf tterbCDeí,jpa& censanimamuíta perpetua.Vnde huías nouíteftamentí feupadi facramentum,uí detur efle Eucharíftía.Ait ením lefusíHíc calix, nouum teftamentum eft,ín meo languineJn hoc ením facramento,uerbum Deí ín noftra natura,uía paièentiæ ratio nalís animae,fide capitur,utí poft mortem re ípfa expedatur.Foedus igitur nouí te/ ftamentí,eft ínter anímam *dC* uerbum Deí.Net^ alíud fœdus erat,inter Deum *SC* A/ braham femen eius,fed erat occultatum : quia ín mota naturae fenfibilis, 6¿ pro/ mífsíonefcelícítatís temporalium,occultabatur ôfuelabatur motus fupranaturàm* *SC* promííTio foelicitatis æternæ,feu fuprâ tempus. Sicut ín corruptibili tabularum fcripfarajOccaltabaturintelligentiæfpiritusuerbiDe^quem fine magíftro illo,in quo uerbum Dei eft,nemo per fe ínueftígare poteft.Oportet ígítur quod lefus ere datur,quía uerbum feu filius Deíjnam incredulus filio,non uídebít uitam aeternam* Ipfe enim eft melioris *8C* nouí teftamenti mediator,inter Deum & hominem,per foe dus,quo anima credidit ipfum habereuerba uitæ æternæ:quod anima recípíensut uerbum Dei,omnem perfedionem affequitur: recipiens fcilicet, modo quo ualdí famefeens fapidiffimum cibum,per'quem non hæfitetfe habituram uitam & Içtitf- ám.Cuíusfoederisfacramentum,eft Eucharíftía,quae in memoriam mediatorial foederis eft ínftítuta,magíftro noftro atque mediatore *dteente:hoc* facite in meam commemorationem.

Crrtó4J» Deus noftrænaturæintéllédualíduo*dedittfcilicet*poflèaudire de gloria fua,8¿ poífeuídereeam.Pofleaudíre de gloria fuá,conuenít nobísut fumus inhabitato* res huius mundi,ubi regnant tenebra?,& fumus longe à Deo, ficut coelum à terra* diftantes in regione longinqua,á regno gloriae lucís ucrítatís. Pofle uídere con/ uenítnobisjutfumusappropinquancesj& translatide terra in caelum, fiue de hoc mundo in regnum ipfum gloriætfed quia poflè audire de regno. Dei,eft in nobisj tunc quia quod audimus uerbum eft,ideó audite poiTumus de regno uerbum.Sed quia non poteft nifi Deus loqui nobis de fuo regno,folum fibi cognitofquum ne/ mo alius feiat regni eius gloriam,nifi ipfe qui eft tua gloria/icut nemo icit quid eft in homine,nifi ipfe homo,& cui reuelat)ídeó dedit nobis Deus pofle credere.Nam nifi haberemus poteftatem credendi uerbo Dei,non poflèmus per auditum capere gloriam.Sinefídeigitur de ínuífibíli gloria Dei,nihil nobis ponet reuelari. Quare* pofle credere,Deus dedit noftro intelle<ftui,ut mediante credulítate,peraudítum capiat reuelationem. Sed quia nolens non credit, fed tantum uolens,6¿ quum uo/ luntas fitliberandeo in noftra poteftateeftipofle ctedere uel non. Quando igitur eligimus credere>tunc fubijcimus nos uerbo,tâm per intelledutmquem redigimus iníeruítutem,quámuoluhtatem.Credereigítur,eftcum aílenfione cogitare.Nam in ipfo credere,oculus intelledualis aflentit auribUs,fiue uifus aflentit auditui: ficut in uera relatione de pulchritudine non uifa,cogito de illa cum aflènfu. Videtur au- tem quod credere non fit purus auditus,neq? uifus mentisded infra uifum, *SC* fuprsi auditum,Non enim aflèntimus omnibus quæaudimus,neqj omnia uidemus qui* bus aflèntimusjfed cum audita credimusj tunc non uifis aflentimus.Intelleduali na turænoftræ,quæ incapaxeft uifionisgloriæ,non nifi per fidem reuelari potuit glo/ ria.Ob hoc omnis intelledus,fi aliquid lucis rationis habet, poteft credere: quia ad hoc non requiritur acutus uifus,fed íufficítqualiícun<$Jdeó fimplices, apti funt ad credendam,nam habent puditum paratiorem.Nam experimur in nobis,quod plus attend ad uidendum,minus funt apti ad audiendum,*SC* econuerfô. Oportet autem omnem difcipulum,primo attente audire,deinde audita attente confiderare, ut pof sit finaliterin fe,auditorum ueritatem intueri. Qui penitus caret lumine rationis* non poteft credere,quia cogitare *SC* aflentire nequit. Paruulis igitur *SC* fi mplicibus, qui aptiores funt ad credendum,quam fcíentes *SC* huius mundi fapientes:reuelan^ tur ea,quæ regni Deí **íunt,** quæmanent abfeondita fapientibus.Vnde ad hoc ut reuelatiocapíatur:oportetutuírfiatparuulus,8¿fapíens ftultus,hoc eft,ut reputet omnemfdeotiamjqq^deregno Dei aliquid icite præfumit3ftultitiam;quia nun-

quamintrauitirt cor hominis aliquid fimile regno Deí* Er turre íubqcít fe uerbo Dei,utcapiat:uerbum autem Dei, omnipotens (¿rmo eius eft.Dequo Moles &'om nes Prophetg loquuti funt,& fcripferunt: nam quid aliud reperitur in omni facra ícriprura,nifi uis uerbi Dei £ Omnes enim fanefti feriptores & Prophctæ atteftatt funt,uerbum Dei effe,per quod Deus omnia operatur:^ fefatentur nuntios uerbi, adreuelandum ipfum populo uocato,aduifionem Dei,quæ dicitur Ifraellefusue-fd eft nuntius feu legatus Deu'n quo uerbum patris, in omnibus alijs nuntijs uer-bum,deuerboDefiAIíj nunttjôiprophetæ loquuti funt,quomodo audiuerunt,na nemo eorum uidit Deum,ut unigenitus reuelauit, lefus uero eum uidit.Omnes ígí tur alrj Prophetæ,de propheta maximo Iefu,teftimonium pe bibent, quod uerbu eius fit uerbum patris Propheta enim dicitur uidensdnter prophetas autem, unus maior alio.Adaltifsimum igitur prophetarum deuéniri oportuit,quem Mofes De-um (ùfcitaturumprædixit.Inomnibus enim recipientibusmagis minus,ad maxt mum deuenitur.Iefus autem fumrnus prophetarum,quæ de regno Deiloquutus eft uidit,nonrcudationefiCiitaHj>fed per fe, Alq autem qui reuehdone,nonnifieo uer bo Dei,quod corporaliter Iefimiinhabitabac,reuelance.Per uerbum igicurincarna tum,quod Iefus dicitur,omnes Prophetæconftituti funt Admirabilem igitur Dei pietatem laudemus,qui nobis dedit potcftatem credendi,quqd tierbum eius indu/ ic naturamhumanam,uteuangelizaret nobis regnum fuum5¿< quod hoc uerbuni pollemus in nobis capere,& fic fcelicitarem aflequi uifionis*

ÈxfermonciQui credit in filium Dei;

CSrtítudo (gitur omnium íenfuum,eft iiiiio.Nam Thomas non crediditre/ lationi Apóftolorum,níft& ipfèuiderct& tangeret: nam contingit uifum v'^ aliquando decipi,utquum baculus in aqua uidetur fradtus tacftus decep tionem pandinuidetur aliquando tadtui imum elfe duo,ut dum cancellatis duobus digitis,tangitur pifum,apparent duo pifa taftui, & non eft nifi unum, hanctacftus deceptionem oftendituifustundedeceptionem uifus pandit tadus,ó¿ econuerfb Et fie Thomas uidere ÔT tangere uoluitme dccipcretunSed certitudo uo catur uifio.ka dixit ChriftustThoma quia me uidifti,credidift *iA* non dixiqtedgifti fed uidíftúNam uidere,eft apprehendere io fupremo gradu certitudinis* Quare fi-des. quæ fie oritur,eft parua fides & parui meritimam non poteft non credtquodui detur.Ideo credere hoc uerum,quod uidecur,parui meriti eft.Quid enim meretur iV le præ alqs omnibus,quando nemo eft,qui non ut ipfe credatdNon uenit hæc fides ex aliqua uirrute,feu uitftoria obftantis Ideo Chriftus dixittBeati qui non uiderunc, fi£credidcrunt.Narn magna eft fides illa,quæ nullo uifibili tefttmonio comproba/ tur.ideo beatitudinem merentur affequi,qui credunt. Sunt aliqua quæ proferuntur per magíftrum,8¿ non credunt difcípuli magíftro,nifi oftendantur intelledlui, ut quum ponitur aliqua conclufio:puta,quodfittmus mundus, non creditur nifi per rationes oftendatimintelledus in rationibus uidetcondufionem ucram, & crcdiu Simtaliqua,quænecad oculum fenfibilem,nec ad intclk&uaiem oftendi poGunt: utieftconclufio;quodlefusueiushomojficuenisDei iihïis.Eï licer plura rellimo/ nia producanturadprobandum, non tamen eft poisiMe.qucd omnia reitimonia oftendât aliud quam conicduras5utiinEpiftola exprime uter tres,qui uThrnoniutn dant m terra,8¿ tres in codc.Et licet tres in coelo concorden t. *i*ra q'od fi t omnium Mum unum teftimoniumitamen omnia illa teftimonia, in, cordo in terra, non o- ⅃ ftendunc talem ueritatem,quod fides minuatur propter certitudinem, fed potitis ex tefttmonio fides augeûputa,lefus uenit ín notítíaquodefíet filius Dei per aquam, N^m proprerhoc loannes Babtifta baptifzauit in aqua,ut kfum uenturum ad bap tifinumagnofceretdf oftenderetEtfanguisfimiliter teftimonium perhibet* Nam non folum uenit notitia eius per aquam,fed etiam per fanguinem:effudit enim fati guinem fuum,in teftimonium eorumquæafleruitipfe uerajntcr quæ erat hocprin/ cipalCjfcilicetquodipfeeiTetfiliusDeijmiirusa patre pro falote mundi. Et fpiritus teftificatar,quoniamChnftuseftueritas*Apoftoli enim poftquam receperunt fpi

ritum ueritatis,teftes fâdi funt,Chriftum efle ueritatemj Et hoc îdeôj quia in ipfô iion loquebatur nifi fpiritus,quem receperunt,^ quem pater in nomine filtj mifit. Et hinc dicitur ueritatis fpiritustqina Chnftus ueritas,in cuius nomine miflus fuit» & in omnibus baptizatis ac credentibus, fpiritus erat qui teftificabatur.Similiter tres funt incœlo:pater,uerbum,& fpiritus,qui teftimonium perhibent,& eft tinum teftimonium,ut quando pater de cœlo loquutus eft, hic eft filius meus, & fpiritus defcenditfuper ¿pium6¿ manfit;bgcteftimoniaiunt,quæ faciunt fidem efle maiorem^ quod merito credi debeaqChriftum eflefilium Dei,Sed poftquam fides eft: ex his motiuis recepta,tunc experitur credens teftimonium Dei infe.Nam ille qui accipit, fcit quia Deus uerax eft. Aitlefus ad patrem, de fuis difçipulis fidelibus» uerba quæ dedifti mihi,dedi eis: & ipfi acceperunt,& cognouerunc nunc, quia à te exiui, & crediderunt, quia tu me mififti. Ecce quomodo poft fidem receptam quæ per uerba prædicatur , exoritur ipfius fidei cognitio . Experimento hoc compertum eft. Nam fideles, qui in fanguíne fuo teftimonium prohibuerunt, illi habuerunt teftimonium Dei in fe t -aliter mortem gaudenter nonrecepiflem» pro fide firmanda. Si enim teftimonium Deiín fe nonhabuiflent:quomodo te> fies ín fanguíne factifuiflentiMartyr enim teftis eft, & confdentia dicitur reddere teftímonium.Nátmfinosínqummusquifídeles fumus certitudinem, an fit Chriftus uerbum Dei,& mandata eius, oculo interiori perfpicaciter intuemunreperi/ mus non contineri in omnibus mandatis Chrifti,nifi id quod Dominus in noftrts conicientijsloquiturtnos autem non dubitamus,uerbum illud quod in nobjsfqinia nam confcientiam habemusjloquiturrefle uerbum regis regum,qui eft ipfaiuftitia» & neritas 0¿ imperat rationi rioftræ,& ipfam illuminaqut uideat, quod id quod imperat fit nerum iuftum.Vnde nititur unufquisqj uir bonus ficfehabere,ut coram uerbo Dei,quod audit in confcientia,quæ eft auris tntelledualis fpiritusjreperia/ turobediens,6Cirrepræhenfibilis.Nififuntautem plæriqj legislatores, uerbumillud explicare per leges,ut leges fint quædam loquutiones uerbi Dei,fiue rationis æternæ, mandantes perleges, fcientiaminformari.quafi peruerbumDeidnlegi» bus explicatum.

Sola illa lexbona,quæ ex charitate procedit, quanto plus de charitate habet,' tanto melior.Lex igitur quæeft ipfa charitas perfedifsima, immutabilis,^ æternas non eft de hoc mundo, quoniam femper feruari poteft, per rationalem fpiritutru Poteft autem fpiritus rationalis,in eius obferuantia uiuere* Fide igitur difponittr fpiritus ad gratiam fcxlicítatís,6¿charitateformatur.Nam quod penitus ignoratur» nonamatunfides tollit ignorantiam,ut charitas locum habere pofl'ít. Quanto igi> tur fides noftra certior Qc alttor; tanto fpiritus nofter charitatis capacior. Si igitt& credimus Chriftum eflefiliumDefltuncpenitus nô hæfitamusuerba eius efle uerba Dei patris,qui eum mifiqôf ideo efle uerba nerita tisuta quod cœlSôi terra tranfibunqfed nonuerba illa:S¿ quodDeus dator uitæ,nobis in filio fuo non loquutujè eft nifi uita,&f uerba uitx æternæ. Si igitur credimus lefum filiu Dei: habemus fide mundum uincentem,S¿ per quam certifsimi fumus,nos confcquuturos repromiiSonem uitæ æternæ,fi mandata feruauerimus.Et ne multitudo mandatorum, fadas hobisfidemrepromífríonísímpofiibílemiefttantum unum mandatumtfcilícet dí¿ kdio,quod primo refpicit Deum, fecundo proximfi.Etutrefpicit proximum, eft mandatum,ín fímilítudíne mandati uitæ diledionis Dei, ut magifter nos docuit* Quodafit omnia ex fide procedant,optime quifq; exhoc côfiderat. Nam fi magna er perfeda eft fides,lefum efle filílí Dei, ita quod nulla eft penitus in hochæfitatio, ficutnec fuit infandis Apoftolis martyribus,qui fidem fuo fanguíne firmado/ runtttuncquianihilillecredenshæfitatjideo non peccat,eam indubitata certitudiiiefcit,peccatum mortem ihferre æternam,fi fuerit mortale. Credens igiturcitids moritur temporali morte,quàm mortaliter peccec.Deinde omnes huius mundi intimas,cum gaudio patientifsimetolerat,(ciensindubitatum efle hoc uerbum Chriftijgaudete QC exultate5qui iniuriam pat(mini,quia gerces ueftra copiofa eft in cœ-

lis:& fdt,quod illi qui uífi funt oculís ínfipientium morí, úíuunt in gloria. Verás ígt tur Chriftianus,uincit mundum :nam paupertas quæ eft moleftafiitjs huius mun/ di,eft grata filtjslucis.Habetenim paupertas huius mundi»apud eum diuitias alrerfi usmundi,adquemfeftinat,utmaneat.Sic turbatiohuius mundi,apud credentem habet laetitiam alterius,Sdmors huius mundi, uita m alterius aeterni mundi» EcceÇ admirabilis uis fidei, quæ in omni adaerfitate/eperitconfolationem. Et hæc confiderans,dicit,quts non diligeretDeum,qui dedit nobis talem magiftrum, per que nobis tanta fecreta,â fæculis incognita ,reùelauït? quis non diligeret talem magiftrum,quí nos inftruxit uno uerbo,fcilicet fide,ad omnia nos poke etiam fupra oni nem intèlledum afcendere,&quæuolumusfœliciter attingere? quis non futnme amaret illum magíftrum,qui quum ea quae fidei funtaperire nobis non pollet nifi peraudin-imxarnem aflùmpfic>& noftræ fe natura confiormauit,utfic nobis fidem euangelízaret,6¿ nos de corruptibili uitam, ad uita aeternam transfferret?quisdeniqj non diligeret illum magiftrum,qui quum non pollet ad oculum oilendere,u eritatem Euangelrj,per uifibilia miracula,per opera fopernaturalia,ambiguitatem re ioluic,ac demum poft omnia figna& miracula» quibus euangelizationem confirmauitjtsleteftimoniumperhibiiitueritatfiqno nullum nobis dari potuit certius: nam pro hoc darefuam uitam,medio turpiiTimæ mords, fuit ultimum teftimonium Si igitur in tantum nos amauit,quod ahimamfuam feu uitam pro nobis dedit,ut fic fidem in nobis firmaret;quomodo illum magiftrum non íúmmediligimus & fuper omnia,qui nos ante ficdilexit?qui magifter non folum mortuus eft pro nobis,ut toi teret omnem ambiguitatemdodrînæfuæânobis,&: certificaremuripfum efleuer burri Deiifed etiam,ut qui eramus iniufti, &. incapaces fcdícítap's,expurgaret nos, merito effufionisfanguinis,queminnocehs agnus copiofifsimefudit propter nos; ¿nfácríficío illo,quando obediuit patri,inara crucis. Sapientia eft uita intelledus, quæ non intrat in maleuolam animam,quemadmodum eft omnis hominis anima ex Adam nati:ut experimur in concupifcentia,qu2e eft quædam tenebrofa foeditas, quæ fapientiæ capax non eft,â qua maleuolentia, nos per fidem merito crucifixi 1i/ beramur. Quomodo illum nondiligimus,cuius gratia tantum falúa ri poflumus? meruit enim exaltationern,non pro fe tantum,fed pro omnibus qui eius meriti parti cipes fiunt.Voluitautem omnes partícipes fieri,qui ipfius receperint fidem, cuius facramentnmeftbaptifmus.

Sicut enim deledabie eft,lumen uidere oculo fenfibili, quod tamén non poteft uíderí,nífi per immiflionemradrj fui in uifum fortem & capacem, mediante quo ui> detuhfic nec neritas abfoluta,quæ eft luxínfinítá,eft fpedabílís fíne lúmine gloríe fuæ.Vndè quum foelicitasfitperfeda,& omnia quæ fœlicitatisfunqperfeda fint: tunc fine perfeda contemplatione ueritatis,non eftfcelicitatis.Perfede autem lux illa nonuideditur,nifiluminefuo.Hoc autem lumeri gloriæ,gratia datur,menti ipfi us capaci. Quomodo autem mens rioftra fiat capax huius gratiæ,St eam aflequi pof sítihabemus ex reuelatíone lefu,magiftri noftri.

Rationales homines fiunt uti modo geniti infantes,quando deponunt omnem malitiam dolum. Qtii igitur in Chrifto modo geniti,fadi finit fimiles modo genitis ínfantíbus.S,edhocrefert,quia modo nati in Chrifto, funt rationabiles ínfan? tesîfides enim non eft ufus ratio nis.Conuettitigitnr fides,per quam nafeimur Chri ftiani,nosadfimilitudiueminfantium feu innocentium: nifi (inquit) efficiamini ut parUuli, non intrabitis in regnum coelorum.Adam dono iuftitia: originalis, feu in* nocentiæin rationalitate,potuitaflequiin Paradifo uitam aeternamtfed quia perdi ditiuftitiam originalemfeuinnocentiam,quando præfumptio orta eft in eo(uoluit enim fieri fimilis Deo uia fcientiæ,& fpreuit uiam innocéntiæ, præuaricando* pra> ceptum) ideo arrogantia expulit ipfum,de appræhenftone uitæ diuinæ. Sic in Ada homineperfedo,ó¿ufumraríoníshabente,antepeccatumfuit innocentia in ratio/ ne: cuius fimílítudínem, ante aduale peccatum uidemus in innocentia carentium ufu rationiSiNon poflumus autem reftituiad capacitatem gratiæ u¿uífíctáís,nífi illa

InMçeniy

excelfa fide,quæ omnem fenfum 6¿ íntellecftumliumílíat,uf<^ ad mortem: tunc e> ním fi ad guftum dulcedinis Domini peruenímus, cibationem uitæ cocupífcímusa ut crefcamus.Et ficuc mater non denegat infanti lac,fed innocentem puerum de fe ipfa pa*fcit,*quafi propriam uitam in cibum tradens,puerili innocentia ftanteificuer bum uiræ,per quod renati fumus,feipfo pafcit animam,ut crefcat in falutem.Sicut difcipulus concupifcit do ¿lrinam magiftri quam guftauit,S€ reperit fibi gratam, & qtiamdiu uidet magifter difcípulum fíne malitia & renitencia,quafi innocentem pu erumjobedientemj&concupí icentem lac nutritionis:magifter fuo proprio magi» fterio,pafcit intellectum difcipuli,uccrefcat ín docftrína *QC* fapientia. Vbi igitur experítur,qnoddifcipulusperarrogantíampropríse prçfumptionis, fit contradicens ¿V rebellas,& paruifacíens ipíum:fínít diícípulum fuo regi fenfu,8¿ pafcerë cefTat. Tunc fitdifcholuSjS< adfímilítudínem magíftrfíquíperfedus eft, non attingit: fed

proprw ProPria præfornptio,ducit.ipfum ad ignorantiam,quæ eft mors intelledus. Ani/

KiutfxriM, ma noftra,âfeabdicandolibertatcm'arbitt:ri,quæeft uita rationalis fpiritus,fubtjci endo fe imperio uerbi Dei,nobis per Chriftum application fe moritur, quia non im perat in ea,nifi uerbum Dei uíuifícans &¿ cibans,quod per fidem euenit uerba Dei**

RefarreSti. efte nobis per filium propalatum:S¿fícmoriendo,íatrat in uitâ. Admirabilis fuit refurredionis argumentatio.Nam inuifibilis,quiíanuísclaufisintrauic, hoc eft qui ftetit in medio difcipulorum,^ loquebatur,oftendebat manus pedestquomo do admedium peruenitfan peroftiumuelaliunde,fcirenonpoterant.Nam modus Dei,eftfine modotuirtus alhfsimi,iion eftdeterminata ad modum,fed ficu? uult. Libera uoluntas,eft indeterminata ad modum,quo modo uoluntas eft potentia, ficut in Deo.Loquebatur autem uerba illa quæ coniueuft,fi£ modo quo confueuit,ut ex loquela manifeftum fe faceret. Et ne crederent impoffibile,crucifixum uiuere: oftendit uulnera,per quæ aidèrent,ipfum eundem qui uiueret efte,qui fuit crucifixus.Hoceftmírabííe,quodípfefeuíuereoftendít,ftátíbus mortalibus uulneribas* Vita oftendit per mortem fe uiuere, nec hoc aliud eft quam aperire intellc<ftums quod mors non eft,uififeparatio animxuiuencisa corpore. Vnde uulnera,non faciunt mortem:fed bene tollunt de corpore,aptitudinem complexionis *0¿* harmonise, admotum uitalem.Sed feparatioanimæ,C3ufat mortem Si igitur anima feparata,re uertereturincorpusîuiuereqobanimæpræfentiam. Eft igitur refurrecftioiôC cor pus illiq^,tunc illius eft naturæ,qtiodfubeftuokintati illius Deiformù quæeft poten tía fpiritus ín ípfum.Sicut enim fpiritusuolueriqíta *QC* poteft ín corpus,cui uiuitur: quando uoluerít,erít inuifibile 8¿ impalpabile:quando iioliierinerit palpabile& ui Íibile:quamuoluerít,habebitformamperegrini,authortulaní:autfíuoluerír,ut appareat in form a lucis,fie apparebitîHoc eft uerum,quando anima eft gloriofaitunc habet & tale corpus,eft tuncaflequura omnem poteftatem in coelo.Quare illam habet *Si in* terra fua,fcilícet corpore,6û'deô mouetur corpus, fecundum imperium uoluntatis.Siueroanimanoneftaftequutagloriam: tunc coipus & eius pondus^ nonfubeftimperio uoluntatisanimat,fed dominatur corporis graùedo,quæ animam ad inferiores partes terre trahit,in locum obfcurum,ab omni iocunda laetitia

l/ifeMualis rationalislucis/emotum. Deus omn(apropterfeipfumoperatuseft5nam diuiti/ ®s gloriæfuæ,oftendereuoluit,g<ob hoc creauit creaturam rationalem,feuintelle* ¿1uale,ut illi poiïetoftéderediuitiasgloriæ!quæfolapüteft,intelle(ftuaîignftupcrcipere gloriam Dei.Nam nera incorruptibilis gloria feu gratia,non poteft rnfi in intellercualinamraJocumoftenfionishabere.Sicutquieft nobilis rex, non oftendit magni ficentiamfuamxnifi illis quos putat intelligere, quæ debeat eíTe magnificentiaregalis.Ecnemohabes præciofasmarg3ritas,mittitantcporcos,fed ubi cog nofcfrcurJíbíoftédit.CreauítigitDeuw,íplícenaturá:unam penitus fupra tempus, qu£ eft angelical aliam penitus fub tepore,quç eft animalis,*QC* tertiam mediâ,qug eft humana,quæ cum angelis participat per intellecftum, *&C* cum beftijs per anima* lem naturam. Voluit autem Deus quod homo eflêt finis omuium corporalium nacurarum,propterincelkcftum:^quodipfeDeus, effet finis abfolutus,omnium ín-,

ccllecftyalium

tóledna líum naturarínEt *ita* íntellígere^no eft níffíut Deus cognoftatur; ficut *fi* uis operating officialia in regno effet,at uis imperialis cognofceretur. Et ficut rex non cognofcítur,níffííncómunícatíonegratíx8¿clementixfee,ubiexfoh gracia SC pie tate,eleuatab ínfimo gradu fidelem feruum,adconregnandum fecum,¿V quâcôplu ribas poteft comunicaregratiairbtantô magis oftendit diuitias gloriæ faæîita Deus pariformíter,uoluít creare homine,qui eftinfimus in intellectuali natura,ut quum illum eleuaret ad participatione infiniti regni,omni pofsibili modo,diuitias glorix Pwrfta., fuac excellentifsimx,manifeftaret.Qnamuis non placuit Deo,quod homo rueret in ciwwurf pecca tutpermifk tamen hominem ad gloriam prædeftinaturuere,ufc^ a chemo tifs i- matn feparationê ab eo,ut poffet adhuc omni perfection modo,redeunti offendere diuitias gloriæfuæ & clemetiætita quod etiam hominem illum,ad participationem reghi reuocaret,ô£ ei oftenderet indicibiles diuitias mifericordiæ fue.Et ita permifie Deus hominem praedeftinatum cadere,ufepadeo quodimpofsibile fuit, ipfum p fe refurgere,S¿ perueniread guftffdiuinæ clementiae,m quo çternalitcr delmaretur.Et hocficpermifitjUtdum illum repararet,offenderet infinitum the.iâurtïcharïratis 3d mi(èricordiæ,ita quôd filium futim pro reparatione,oporteret induere forma pecca toríshorriínis,finecommunionepeccatí:S¿ficperfacrificíumhumiliatíonís,ufcp ad turpifsimam mortem,irremediabiliter lapfam reparare naturi. Vnde ita a dium eft, quod homo ex gratia reparatus,qua nulla eft maioniufte ex merito reparatoris, hæ res fadlus eft Dei.Sicutfirexunicum filium daretpro redemptione aduerfànorigôd redemptoSjper gratiam admitteret ad fuccefsioaemjcum uero filionIli admifsi,ueii dicant fibi ex iuftitiahaereditate,ad quam per gratiam peruenerunt. Exgtauaigitun ¿uftificari,eftoftenfi'odiaitiarfiinexprefsibih'umjntelligefanè,deprædeftmans ad gloriam.Prefcitosautem nonpermittitcadere,utoftendatmifericordiam:fediufth L tiam in tjs oftendit,qui funtfilrjdiffidentiæ.Homo per redemptorem nature,fadius eft capax,medio meriti redemptoris,guftare diuitias glorïæ Det: hæau tem d/'uiriæ, ftint æterna uita.Sed quôd homo ad hoc periieniar,necefTe eft ut per fidem confort têtue in potentiafuamamfides,facitimpofsibik,pofsibile» Et oportet,quôd fides ducat aie# ad innocentiam;fola enim eft una fides ,per qtîam eft pofsibile,nos ad ui tamæternamperuenire,ô£eft ilia quæuincit mundum.perquam homo moriendd uiuificaturJBtideô uíuus refufcitatur,per fidem mortificantem à morte.

Exfermone:Non diligamus uerbo ncqj lingua,

VErbum'Deifehabetadanimam,ficutanimamadcorpus. Nain anima,eft vedw: ut femen uita: corporis}& fecundum conditionem corporis, facit bonum ,ViM *MiHiCf* frudumuttx.Sic& uerbum Dei,eftfemen uitæ animar,^ fecundum con> *vrniins,* ditionem animæ,facit bonum frudum uitæ.Oportetautem quôd ficut co r pus infe habet principia,ut pofsit uiuificari,quia aliter ad hoc ut adu uitiat,non pof fet perduci per animam quæ adu uíuít,6¿ poffe uiuere corporis perducit in aclum, ut fit adus primus corporis organici/animalem uicam habentis in potentia: fic uerbum Dei eft adus primus,animædifpofitæ,uitam diuinam habentis in potens tia>Difpofitioautemilla,qu3eeftinanima:uocacurintelíedus.Nam quôd anima fit in potentia capiendi uerbum Deimuod eftuita:exeoeft,quia poteft intdligere: fi enim non ponet intelligere,non effet capax uerbh Includitur igitur in anima, uis quaedam feu potentia,adcapacitatemuerbi feu fapientia.Vnde in ipia,fuiit princi piaquaedamfticutin terra,funt qugdam uírtutes unruerfales confufx,ob quas eft capax feminis,0¿ exiliis femen attrahit nutrimentum,et infe transfert.Vnde terra de fuapropriauirtuteuniuerfalfialiquosfrudlus producit, fed funt famam, tribuli,^ fpinæ.Fcenum autem,eft fylueftris auenatproducit enim cx fe terra, quædam critP cea iylueftria,quædicunturfœnum,quæhabent aliquid fimílitudínís triticeorum; Et non funtfrudUSjiiitxrationalis animalis,fed beftialis.Sicanima tntellediua,ha- betuirtutem complicancemuniuerfalia principia,mediantibus quibus,explicatalfi' quem naturalemfru(ftumfcientiarum:fed fi feminatur in ea femen bonum,Ôf ipfa terra eft bona › tunc fecundum nataram feminis }fert frudum multum & bonum;

Na î Vnde

unde fecundam femen uerbi,producit frudum fciehtiarum artium: ut ex uerbo Platonico,fi capitur cuftoditur frudus fcientiæ Plàtonicæ,a'd conformandum feintenediiiPlatonis,àçita de cæteris. Sed *ex* uerbó Dei, perfediíTímus frudus, qui eft íntellígere perfediísímum íntellígibile,fcilicet Deum.Magífter nofter lefus uerbum Dei femen dicit, ut cadit inanimam,tuncinuerbo quod recipitur in: anima,eft in potentia id cuius eft femen.Sicut in femine arboris,eft arbor in potentia. Vnde in receptione uerbi Dei in anima, recipitur in potentia diuinus intelledus, cuius eft femenJBt ficut ad hoc,quod femen in terra producat frudum,requiritur, quod femen excitetur ad motum,ut de potentia producatur ad adum frudus feminis^cut femen arboris excita tur,ut fiat fi mile arborea qua ha huit ut effet femen, ÔÉ hoc fit mediante calore cœlefti,cuius eft incitare ad morum,quia demotu coeli exo ritur:fícmediantecaioredíuíno,fiuéchatítate,fiue ípírítu fando,excitatur femen uerbi Dei,utfiat fimile illi cuius eft femen Verbum igitur filq Dei excitatum,crefcit ufcpadfimilitudinemfiltj Dei.AitenimTheologus ille altíffimustQuand.o appa/ ruerit nobis filius Dei,qui in nobis eft in uerbo fuo,feu femine,tunc erimus fimiles ei. Ac fi forma feminis arboris,effet femen intelleduale,formæ arboreae, quando ei repræfentaretur forma arborea,cuius eft femen,tunc fe illi conformaret, tranfeun/ dodeporentía in adum,d€ hoc fieret ex apparitione.Intelledus nofter,eftquafi Ue' uiuerfale femen fpecierum:&quum apparet *ei* aliqua fpecies,in phantafmatibus» tunc fpecificaturc¿ fit fimíliseúducíturemm lumine intelledus^agentis de poten* tía ín ádum.Si autem intelledus feupotentía animas induitur uirtute altiori âf fu/ pernaturali,fcilícetfide,8¿capítínfeuerbum Dei: tunc femen uniuerfale ípecierd naturalium,fit femen diuinum,ex femine uerbi Dei formatum.Et ita femen fpecierum creatarum,fit femen creatoris fpecierum Verbum igitur Dei,eft femen,á in fe cortuertituirtutemintelledualem}quæ eft femen fpecierum,Ut fiât femen fpeciei fpecierum.Sicut enim in terra,eft uirtus uniuerfalis feminum,& dum unum femen feminaturin ea,illud uníuerfalem uirtutém in feconuertit,ut uirtus quæ erat terrea, tunc fit fecundum naturam feminis feminari in ipfatutefto, quod femen illud in terram proiedum, fíe femen frudus omnium fruduum,6C fic femen omnium femt* num,tunc omnem uirtutemfeminalem terræ,infeconuerteret(totam enim terram, uis feminis illius occuparet,6¿ per omnem potentiam eius fe diffundereQfic uer/ bum Dei perfidelem animam receptum,per omnem potentiam eius intellediuam diffunditur,attrahit in *fe:8£ fic crefcit* intelledus in uerbum fiue Dei femen attradus,utfiatfimilisDeo,cuiuSeftfemenfaduminuerbo.Magifternofter,comparauit animam rationalem uerbi Dei capacem terræ,de qua femina trahunt nutrimen catfed nutrimenta transformantur tn naturam aliti. Vnde uíta uegetatiua quæ facit potentia uegetabile,effe adu uegetabiíe,potíus¡ pafeit uíta uegetatiua terram,quam terra paicatuitamiattrahitenim utuíuificet,6¿ naturaliter appecítuíuifícari. Ideóat< tradioni non refiftít,fedobedit.Síc uíta díuíria in uérbo,femineúídetur alí,exuírta te animæ rationalis,quæ tranfítín femen:& tamen hoc non eft nifi uitam uegecatinam diuini feminis,fieri in uirtuteanimæ rationalis,quæ intelledus dicitur.

ExfermonetGaudium erit angelis Deifuper uno peceatore.

wr- nrBi uerbum Dei recipitur,ibi recipiens uerbum Dei,à filio Dei,qui eft Uer/
Jh % / bum patris,recipitur Vbi enim recipitur fapientia,ibi (apfetia recipitanimam:infe enim eam recipit,quia eam efficit fapíentem *0¿ fcientem,* quæ erat ignorans.Sicutubi aer recipit radium Solis,ibiradius Solis recipit acrem:fitenim radius aerius,aer lucidus,quia innaturam lucis tranffertur, quam in fe recipit,ficut lucerna illuminatur,per lumen in ipfa receptum.

O«x. Si aliqua ouis mihi creditafdicit faluatprjquæ habet eiufdem religionis ibeiasnonaginta nouem,ita quod cum ípíís confttttuatcenténaríum numerum,qui eft perfícíentíum.Nam incipiendum eftprimus perfedus,fcilicet denarius: qui eft profici/ entium radix.Eft fecundus perfedus,fcilicet centenarius: qui eft quadra tus. Perfe« dorum eft *tertius*,fcilicet míllenaffus:quí eft cubicus.

Quan*

Quantum intereft inter coelum & terram, tantum inter gaudium cœleftium terreftrium,& inter defidedum Chrifti reperiendi ÔÉconuertendi peccatorem, & defiderium hominis reperiendi buem.

Quamuis peccata mortalia fint adeó graúiá,quod animam peccatricem,reddanc omni pondere terre grauiorem,ita quod anima ufep ad inferna,hoc eft ad centrum grauedinis terræ,propterea fubmergatuir :tamen ita pius eft lefus, quod queric om* nem animam erran'eni.Et fi fepatiturinueniri3&nonabfconditfe â facie quæren/ tis:tuncfuppletipfeimpotentiarn afeendendi ín codurnî&'fuis proprijs humeris, eam furfum ubi eft gaudium fandorum,uehiu

Quantam poenam meretur errans,qni nonuultínueníri& conuerti, tantum trt- ftitiæmerito habebit, nolens conuerti induratus,quantum gaudij ftiiftet ex eius conuerfione in coelis exortum:çternam habebit tríftítíam & calamitatemjquia gau dium caeli eft aeternum,gaudium in coelis augetur,ex focietate fandorum, & de no- nagínta houem iuftis non tantum oritur gaudium,fícut de conuerííone unius præ- dacorisJuftienim femper funtunum _ cum patre, uti filtj diledifsimi * Et quia non funt mortui fed uiui,ideo non habetur gaudium ex ipfis, quafi reuixiflentmbi autem unum membrum corporis perdidituitam,puta,manus eft fada arida ,fi illa reftituit uitæ,tota uita hominis in hoccapitgaudium:& hoceft,q iaii uíta perdita fit inuenta.Vnde gaudium,eft adinuentæ&recuperatæuitæ.Inalrjsautem omnibus membris,uíta nünquam fuit perditatideo aliud gaudium reuiUifcentig in ipfis non eft,fed fohtguitenon recupera t£,fèdadaudæ.

Poenítentía,eft uoluntaría.Quare homo non poteft cogi ad poenitentiam; Ho- aMilcia mo quia liber in arbitrio>eligere poteft uiam iuftitiæ, S¿ poenitere de peccatis, licet Deus influat uitam Sicut totus homo compatitur membro srgroto.tfic congau- det eidem, de recuperatione perditae fanitatis: pariformiter Ecclefia. Valde igitur pœnitentibus de magnis peccatis, congaudent omnes ciues triumphantis Ec- clefiæ, 8¿ quanto nos facimus magis gaudere fandos, tanto maius gaudium afte- quemur.Si enim ftudemus in hoc mundo talia facere,per quæ omnes de nqbis uehe mentergaudeant,& laetificenturtemporalitenmulto diligentius poenitentig operà agamus,per quæ tota coeleftis curia,eternaliter gaudeatiocundetur.

Çum lucerna quæritur perdita anima, ôûta feabfcondic,nam fugit lucem: quia tnalaoperafeabfcondunrEtideoreuolutio totius domus,praecedit inuentionerm Nam antequam anima peccatrix,feuelítpeccatríCem óftendere,& poenitere, magna fit mutatio,& omnia quæ in domo funt,moueri oportet, Nam in poenitentia ue ra,refoluuntur omnes fenfus,& omnis deledatio carneæ domus conteritur, & quí- dam agonia præceditdiuortiummundl,utfiatper poenitentiam purgatio animæ,fa pientiæ æternædefponfandæJEt ideó quando fapientia eripuit fponfam fibi dile- diffîmâ de faucibus mortis perditionis, comiocat ad congaudenda uicínas: hic exprimit uirtutes angelorum,uicinas fapientiæ.CÔgaudent igitur omnes ratio- **nales** fpiritus uerbo Dei,quando unam animam rationalem perditam, per fapien- tiam recuperat.Eft enim hoc abfqj uidoria principis huius ftiundi, impolïibiletôÉ ideo deuicftoria uerbi,confringentis arma aduerfartj,8< captiuam fponfam fuam li- berantis,omnes de¡ exercitu eiufdem milites, congaudere debent. Et hic attendas peccator,quomodo uerbo Dei in tua conuerfione.omnçs angelí congaudent. Vi- de quantum te diligit creator tuus,qui de tua falute tanftim gaudet,cui omnes ra- tionales fandi fpiritus congaudent. Erit igitur gaudium tuum nimirum scternum (ÍZmaximum:qufo propter te,Deum 8C omnes fandos gaudere confpícis,'9¿ hod gaudium Dei fandorum de tua faluatione,erit gaudium tuum:quia cum his oni nibusfandis,congaudebis Chrifto redemptori tuo,cui dabis bono- tem & gloriam (ficut dignus *eft)* æternam *dC indeficientem;*

Ex fermoneîPerfeâzus omnis erít.

CVm Dei fit proprium mifereri,Petrus hanc etiam proprietate,Dei dono habuit.Totus enim mifèriçors & cópatíens.EtDeuspermifiteùm cadere,ut difceretcompatiendum efte illis,quibus prsfuin Etpb hocPetrus fecit tot miraculatquiaperfecftè fuit míiericors,óh'n hoc ad cofortium díuinitatísuo catus,diuinamproprietateminduit,S¿ diuínam uírtutem adeptus eft,ficut ferrum ignitum,ad fímilítiidinem ignis calefacit:quia induit ignis proprietatem* Et quâdo ferrum índuitmagnetis propríetatem,attrahítferru,ficut magnes. Vnde amor,fecit ípfufnplusinChnftoeffe,quámínfe.Namanímaratíonalís,plus eft ubiamat,cfj ubi animar.Nam ubi amaqeft ut perficíatur:ubíanímat,ut perfícíat.Fídes aute corv fortauit debilitatem,amor addidit proprietatem amatí:& ita,ex fide 8£ mífericor/día>operatuseftmíracula,fícutChriftus,qui aiebat: credentes íneum,maiora miracula facimos. Fídesíta ratione ínaltum'ducitur,ficutoleum ínuafe,per aquæimpofitíónemtaqua quidem eleuat,fupernatat uerdoleum. Non fit fides minor per rationes,fedaltior.Soli Petro præcipitur,utinaltum ducattquíaípfe eft caput,¿¿uer/tex,& magifter fidei,patie eidem revelante. Alíj fecum laxant rete, fed ipfi faciunt, prout Petrum facere confpiciunt.

In uerbo tuo laxabo rete dixittquoniam erat uerbupræceptoris,cui omnia obedifft.Nosigitexhoc hautiamus,ueriationesnoftraseffepenitusfinefrudlu(quamuis cum omni humana prudentia,3f nodutnis uigiliqs fiant) fi non facimus illas in uerbo Dei,feuuirtutepræceptons:nihil enim exnobis>tanquàm ex nobis, *fed* poinnta exuirtute omnipotentis. Sic cunda quæ per fidem fiunt,efficaciam habem ex uerboDei,cui credimus.

Q/iprfi Non poteft ab anima repelli culpa,nifi per gratiam,quam folus Deus dat, ficut tenebra aeris non repelluntur,nifi per lucem:fed illam non poteft aer ex fe habere, fed á datore, fcilicet Sole.

Amor fortis eft>utmors.Et ficut morti,omnia quæ fub codo funt, fubrjciuntur: ita*Q*¿amori.Caufanturenim nexusinuincibiles abamore. Et idedficutamor bonus eft ualdelaudabílís:íta malus ualdevituperabilis.Nam concupifcentía Siira, ôicæteræ perturbationes,non habent aliunde ortum,nifi ab amore privato. Oportet igitur eum qui fequítur Deum,illum amorem relinquere.

Ait lefus, nemo poteft ueníre ad me, nifi pater qui mifit me,traxerit eum.Sedi quomodo crahit^Dicendum quod diledione,iuxtaillud:in charitate perpetua dilexí te,ideo attraxi te miferans.Charitas enim calor eft fpiritualis:caloris aut eft attra/here,ficut tiidemus calorem attrahere uírtutem feminum fub terral facit *i*pia pullulare,0£grauiadiffbluit,&uaporesfurfumtrahit; & lignum accêfum ftatim mittit flammam furium. Sic quando charítas tangítmentem homínís,eamabomnícarnalitate refoluit,6¿ in altum trahit,S¿ aicendere facit Sic Dauid accenfus hoc igne,dicebatiquisdabit mihi pennas ficut colwnbæ,& uolabo & requiefcam£& de Apoftolis ficaccenfis legitunqui funt illi,qui ut nubes uolant? Secundo trahit afsimilatio qualítatisífimileením attrahit fuum fimile,8¿effedus habent fimílítudíne cum fuis caufis.Quuergo creatura omnis,fic effedus Desomnia enim per ipfum faâa funt) hinc habent fimihtudmem fiff creatoris,quia omnia habebat effe cum Deo, anrecjj fiemjuxta illudtquod fadu eft^n ipfo uita erat.Et res habentnobilius efle in Deo, Ç infemetipfistquia in fis,habenteflemateriale,inDeo aut effefpirituale.Ter/tium attrahens,exhibitio bonitatis, maxime paisionisjuxta illudffi exaltatus fuero, omnia ad meipfum traham,quæ fhlicet funt hominis,fcilicer intdledum ad intelligendum me,animam ad afcendenduad me.Sicitacp trahimur,utfequamureu,proxpter magnificentia charitatis,etiair propter conflandam firmitatis,quia non uaria*tur,neep tránfmutaturàbono,apnd jpfum enim nôeft tranfmutado Etiam propter efficaciam uirtutis,fequebatur eum multitudo magna,iffdes figna prodigia, quæ faciebat fuper rjs qui infirmabantur,uírtus enim de ¿pío exibat ¡ fanabat omnes. Non immerito igituripfum faluatorem fequebantun

Ex fer-

~ Ex fermone:Míícreorfuperturbaran

Eparatar fdhólaftíciis à mando íungít fe multitudini difeipuforum/ut audit magíftrumefleChriftianum,8¿deiérinífe mundum,& fequi cumomni fidutia Chríftum,6¿ à fe omnem fuperfluam excutere carnis curam * Qui Chríftum fequítur,regnum cœlorum quærit, quæ eft uíta fpirítus, Ôtomnià éiii uítæadijciuntur. Non eft enim puero opus,utfítfollícítusde craftino quod e/ dat,quando habet fcientem patrem,quid opus fit filío,S¿in fua poteftate omnia habentem . Quando homo fecundum intenedumeftintentus»licetittcum turba,eft tamen â fenfibili mundo feparatus.Qui audiunt Euangelium regniæternijdeferuerunt huncmundum:qui uero inter homines conuerfanturide rebus huius mundi aù diua,8¿tracftant,& íncelIecftaímpedíunt.Nam ficut aër corruptus, corrumpítcorpus,& ficut aqua corrupta corrumpit uínum,ó¿ poma corrupta corrumpunt alia pómum,& ficut grex morbidus corrumpit ou'em ianamftta mundus ifte in quo no eft ue rítas,ínficít naturam intelleâualem,quæ non po teft nifi ueritate uitaliter païci.Spi/ rftus tenebrarum,mediofocietatismuridanorum,retrahitafcendentes ad uitam felicitatem.

Cum filio uero Dei poteft effe pérfeëH conueníéntía : quia omnium in fe gerit fimilitudines. Vnde dicitur ars patris,plena rationibus omnium uiuentium:nafri ieft fpeculutn fine macula. Videmus,quôd quando res hábetunam figuram,non recipáalíam,8¿ quia fpeculum nullam habet,recipit multas : & res quae habet unum coloreminonrecipit alium,fed quae nullum habet,recipit omnes, ficut aqua, aër, Sd oculus,in quibus experimur diuerfos cplores ímprímí.SícDeus › quum fit res fpiritualis,non habet in fe aliquam fimilitudinem propriam,& ideoinfeueraciter conti net omnium fimilitudines,& ideo cum omnibus hominibus conuenit.Vnde ad ipfum eft focietas& amicitia perfecfta 5¿delecftábilís,propter congruentiam. Conti/ net etiam in feDeus omnia,quæ in focio quæri poflunt. Nam quaeruntur ¿namico* cui meaffociodapientia utínftruatautpulchrítucfo in qua deleder ,aut abundantía ut adíuúerjaut fortitudo ut defendar, aut nobilitatis excellentia ut fublimer: fed ¡haec omnia reperiuntur excellenter in Chrifto * Nam in eo funtomnes thefauri fapíentííeabfcondítßipfeeñfpecíofíorSole,cuiuspulchritudínem Sol &C Lunà mi/ fantur,in cuius dexteraffunt diuitiæ gloria mec eft qui refiftere pofsit eíus ùoluhcatfqui eft excelfus fuper omnes gentes Dominus.Non poteft focietas &C amicitia Iierleuerans haberi nifi ín Chrífto.Nam omnis amicitia eft propter bonum,ÔC nub um purum extra Deum reperitur,fed femper mixturan

Exfermone:Humarium dico propter infirmitatem carnis»

fVminferiusfubqcítür fuperíorí, & *ci* con¿ungítur, nobilitatur. S/ctitaer fubieduscoelo,nobilitaturradío Solís,6¿ remanet tenebrofus eoabfente. *TujTitUftonunt*

Tota perfedio materiae,eft fubiédioformætÔtanima fenfibilis in homine ^nobiliorquaminbeftia,quiafubficitur&caniungiturrationalb Dilecftio/ inem ideo debet homo Deo,quia tuc íuftítía (eruatiir circa unamquamcp remanando ei adhibetur t ad quod fatfta eft: *ficut ueftimentum fâcftum* ut induatur, non ut comburatur,^ uihum ut bibatur,hon ut effundatur.Si igitur ueftis comburitur, 8C. iwnum effunditur,non eft iuftum. Bonum autem eft,iit diliga tut,8¿ purum bonum, iit pure diligatur. Sed Deus eftpurifsimuin bonum,ideo debet maxime puré diligi. Eft autem bonum per participationem,ín cteáturís.Sícutluxcandelgíéhabetad Sólemiita bonum in creaturis,ad bonum quód èft creator.

Nemo debecaliumfperneredícutnechobilís oculus fpernitpedem aut manum, fed oculus dirigit manum,manus purgat oculum*

Sicut arbor in concufsioneuenti,per radices tcnetiudta homo in aduerfitateper àmicos#qui cum confohntyr¿

Ex fermone.Refpice Domíne de ccelo,8¿iiíde.

Oía "jfBi Eccleíia aliquas formas orationum pófuítyíh miffalí aut pontificalí, co
% / tra témpeftatís díípedía , ínfirmitates^aíftis tntèmperiern,6f fic de fingulís:
% / illas formas teneredebemus:ubí uéro millas pofuit {pedales,recipere de-
> bemus generales, applicare particulari íntentíonnubí nec generales propofitó applicabiles,exnobífipfis eliciamus orationes,cum oratione Dominica* Et poteft quise# orationem Dominicam,qua: ínfe omnía qui peti poffunt à Deo, cornplicat,cum intentione deuota,applicare ad defideria particularia: puta, tu uís impetrare bonam aeris difpófítionem pro frudibus, dicis pater nofter,¿£ poft íubíungis cum deiiotione:Domine tu me tubes â te petere panem quotidianum,^ femper neceffarium uitæ,ideo ut illum tuo dono aífoqui pofíím,tolle aeris intempe riem,grandinem,exceffiU5 pltiuiam,frigoris nimiam intenfíonem,& huiuímodí.Sí tu uis impetrare ¿Deo bonum Epifcopft: premittis pater nofter,iubiungedo:quia tu Deus,iubes omnem uitæ refedionem a te peti,& fapientia feu uerbum tuum eft paicens animam,& eft panis quotidianusanimæ ratíonalísiadhóc igitur ut anima mea pafet poffituerbouit«,da nobis Domíne ántíftítem bonum,(cientem:te diligentem,qui nos indefinenterÔÉ quotidie pàfcat.Si tu uis aliaâDéo quæ tibí neceflaria fontpetere,uti eft fànïtas,pax,amor,& qugq* talia: poteris nomine panis, omnia â Deo petere,quibus indigestnomine enim panis,ueniunt omnia, quibus in digemus.Superftitiones ígitur,íacrilegia,íncantationes,atq^ præftigiofa omina,diuinatíones,Gcomantia,Necromantía,Pyromantia,0¿.uatícínía uana: longe funtá religione Chríftianá.

***** hítio^ Qj(fferét retributto,nifi effet capáx íubíe¿lum,ícílícet,fi anima non effet ímmor
™ w talis.Quod autem anima rationalis fit nobilis natura,ex hoc elicies: nam eft imago uiua creatoris,& corpus omnia habet ex eius præfentia,fcilicet uitâ, motu,pulchritudinapro qua acquíreda,Chríftus triginta tres annos laborauít,& uitâ dedit, quæ pluris ualuit $ mfîdi ínfínítí,8¿ corpus in cibSîcuiDeus dedit angela cuftode,S¿ ele git eam in templum fuum.Creauít,ut in locum angelorum, & ad regni cceleftís peruenirethæreditatem.Pluris eft igitur animaequa omne fenfibile & corruptibile*

Religio. Sicut iri coelo pafcuntur fandi uifione Dei: ita in Ecclefia pafcuntur auditu Uer-
oMwnfiit. hi.Namnon in (olo pane.Incœlo font omnia communia,unus díuídit cum alio: meritum enimunius,omníbusgaudiutnauget.Sicfuítínftatu naturç ante legem, &C in primitiua Ecclefia,nunc in rd igionibus certis.Jn coelo omnes non nubunt, fed dues caftifsitni funt:ita in religionejn coelo omnes fe offerunt Deo in holocau ftum:(ic in religione per obedientiam,quandoDeo dant propriam uoluntatem. In cœlo,fponte,lçteSf perfeuerâter,iuffîs diuinis dues obedifitnta in religione præ lato.Obe.díenría eftautinpræcepth,ai.itia confias,aut in conformitate mentis,ut Paulus dícebahquíd me uis facere,fine murmure?nam cum murmure, diaboli exibant præcepto leíUjClamando.Codiformís íocunda debet elle obedíentía,ÓC ¿Ha prælatum laetificat,laborem obediencia alleuíat,ó¿ fecuritatem confcientiæpræftae debet effe perfeuerans.Vnde Bernardus: Chríftus ne perderet obedient¿am,perdídituítam.Eft autem in religione Chríftianá,triplex flatus: nam laícorum tantûm, aut clericorum,aut monachorum.In omni tamen religione,neceffe eft quod fob o-
ws. obedientia,uita peragatur. Nam Chríftus magifter,fa&us eft obediens patri, cum
LfíiíMj. dixitfnon ficut ego uolo,fed ficut tu^ôi ufep ad mortem.Ita omnes neceffe eft effe obedientes:fed maior debet effe obedientia in flatu clericali,adhucmaior in monachali.In primo flatu,funt illa tríafubftáííálíajfed caftitas eftlaxa:quia cocupifcentia carnís(nífi use# ad luxuriam procedat) permittit. Vnde uirgo no peccat, fi nubat in Dño:¿uirnonpeccat,fihabuerituasfuiiin fimdificatione. Vnufacramentum matrimonfj licita eft illis,quonia eft citra luxuriam fornicationem. Sic etiam pauper tas,quç eft abdicatio proprtj,ín eo ftatu 'effe cenfetur,quádo quis poffidet fuff,ÔC no occupat alienuJn flatu clericali,caftitas Aridior effedebet,quonia etiam matrimo/nidis copula,ibi ¿Ilícita eft,Sic nec poteft dícerealíquíd effe foftlicct inns quæ fine

Ecclefiæjufamhabeat^particularem adminíftrationem. Sed *ia* mónachali5nec matrimonialis copula,nec ufas cum adminíftratióne, cuilibet conceditur: fed uní, qui **præeft**adminíftra t fingulís JSIuIlí autem conceditur, ut pofsit conceísis abu/ tuquia nec ínftatulaicalí,abufas copulæcÔiugalis,autabufas rerumjcftlícítus; Sic neciaclericalí,nec ínmonachali,abufas adminiftratíonisrerum,eftlícitus.Dícutur laicfiquamdiu non abutuntur coníugio,cafti:et quamdíu non abutuntur bonis fais, pauperesj&feruare fubftantíalía regulae,fic cleríci,óó mónáchi. Abufus ueio,a* pudtranfgreffores reperitur t Nuncaatem circa ftatum laicumuerfemur,óípríniÓ circa obedíentíam tenendum,quod quífq? teneatür elfe obediens,Chrifto capiti re/ tígionís,0¿eíus uíces agenttNam Chríftus nobis Euangelicam legem dímifit,& cú ftodem eius pofuit,qui eius uíces agit:quihancpublicat,& non loquitur uerba fua, ílle á Chrifto miífas eft.Sed uerbum fílq **Dei**, ín Euangelio contentum eft. Quare qui Euangelq uerbaloquiturjlle omnino ut Chríftus audiendus *t*uerba ením pon- tíficis,fantaerbaDeípatris,nobís per filium annunciata,ÔC per fâcerdotem reme/ morata Jilts igitur obedíendum eft Jnobedientía ením confummata, quæ eft nolle obedire,excludit â religione Chriftíana,qux ethnica & Íathaníca, S¿ fcc!us idolola/ tríg.Tanquam Deo igitur,obedíendum eft praeceptis Ecclefiamnobedíentes conta macíterifeparandíjóí extra communionem aliorum ponendí,tanquam membra,ob fuam putredinem a Chrifti corpore myftíco,abfcífca.Hoc ígítur (citótedíletftiílímí nifiobediueritispræpofitisueftris,non eftís in Ecclefia,lll qua poteftas ligandi *&C* foluendúÓÉ nifi credideritis præpofitum ueftrumuíces Chrifti agere,*ÔC* ípfumlígaz re flCfoluere pofle,uíce Chriftimullam unS? aflequí poteritis, facramentalern pee- carorumabfolutíonem,necnindulgentíasá remi(sionès,quæ â cathedra emanant.

Qui ením non credit,non Tperat:8< qui non credit nec fperat, non aflèquecun Et qui creditjpræpofitum fibí,uíces Chrifti agere,ob hoc quia Chríftus dixit ad ptsepd fiitós,quí uos audit me audiuille indubie omnia à Chrifto aiîequëtur,propter fidem &confidentiam,quæ nonpoteftdecipere in Chriftum Aperantes. Sit igitur quisql unitus prælato&facerdotifuojÔÎ in eo Chriftum ueneretur,& uerba eius utiChrt- fti recipiatîtunc per hancobedientiam,ipfefeDeofacnficium,iifqj ad mortem liber tatis arbitrtj,offert,quando ipfe non uiuitjedin eo üíuít Chríftus,cuius noluntad quam eí facerdos exprímír,obedít fine murmuratione» Quando igitur tu feceris hoci&obediens fueris ín omníbtisjllí quem tibi Deus praepofuít: tunc mànibus prselatijduceris adæternum regnum,necp de alio te oportebit rationem reddere, quam de obediencia in diftriao indicio. Narnfi dixeris,Domíne obediui tibi in prsepofitothoctibi fafficiet ad falutem,etiam fipræpôfitus de oneribus humeris tu- is impofitis>præceptis,& folationibus rationem fit **Deo** redditurus: tu etenim,per obedíentíam quam facis præpofito , quem Ecclefia tólerat, decipi nequis, etiam ft preceperitalia quâm debuit.Qparefententiapaftoris ligat te;pro;tua falute, propter bonum obedíentíe,etíamfiíníuftafuerit; Ñamad tenon attinetcognofcere;quod lententia fitiniufta,nec conceditur tibi ut nonobedias,fi tibi iniufta uideatutNufla enim eflet obediencia,fi in tuo arbitrio eflet,defententia paftoris iudicare,an illief. fèt obedíendum.Præfumit enim Ecclefia de lententia illa, cui fi pbedieris, magna erit merces tua.Obedientia igitur irrationalis,eft confummata óbedientía & perfe (ftífsíma,fcilicet quando obeditur fineinquifitíoneratiónís,ficutiumentdm obedit domino fuo»Si igitur uides pontificem tuummon communicare alicui3nccp tuilli communices. Ecce quantum peccanj,qiii detrahunt pontífíci,8¿ loquuntur mala! contra uices Chrifti agentem,maxirnèobilla,quæ ut pontifex facit.

! Tenuit Chríftus ueritatem in uerbisjita & facere tenetur Chriftianus. Nemo *& Verii^* him mendax diligitur,neca Deo,nec ab hominibus; habet enim linguam diaboli,' qui ab initio mendaciter primos parentes decepitJDebet uerítati annexa efleutili- tas,uraut confoletur,aut moneat,aut doceat,aut praecipiat. Chríftus nullum uri/ quam inutile uerbum protulit, quam imitemur. Nec decet, ut proferamus ner- Ipaiocofajper quæ concífemus lenes aut alionad iram uel **blafpbemtoi** quia rei

fumus peccatorum illorum,iocus noti èxcufat aperiurio, 8¿ mortali peccato»

HabuitChríftus modéftiam ínloquendo,fic&C tuhabe» Vtidíues non exponit denarios,nifi numeretpriùstita & nos non loquamur,nifi praemeditate. Spedat igi tur maxime ad noftram religionem Chríftíaham,refrenare lingúarmqui enim putac fe rel¿gíoíum,0¿non refrenat linguam fuam,huius uana eft religio.

Ex fermóne: Qui facít uoluntatem patris.

Oneta illa faifa eft,quæ habet colorem incorruptibilis auri ab extrinfe/ co,&ab intra eft aliud corruptibílé metallum» Quando igitur homo in- trinfecusaduerfatur extrínfcco, feu interior homo àduérfatur exteriori: tunc ibi non eft uerítas,fed contrarieras. Sic Propheta ait,dehominedu/ plici,qui labrjs Deum honorat,corde longe abeft. Idquodfálfum 8C mendofun eft,eft de regione principis tenebrarum. Nám falfum fugit lucem,& non uulcco gnofcfquía falfumftdeo füb fpeciè boni QC uéri fe occulta t.Sèd nerum eft de regio ne principis lucisïuerbûm Dei,lux eft QCuerítas.Id éó publice fuper teda,manda tur praedicar^ etiam fi in fécreto recípítur,per ftudíum feu reuelatíonem» Malignu fpiritus mendax eft ab inítió,uerbum eius illuforium,quo Magi & Necromant ci,atqj incantatores ímbuuntur3fi¿ in occultis di latebris prædicatun& fugitlucem Docet igitur nos magiftér unicus,quomodo Prophetæ feu praedicatores,qui nobi ea quæ de iuftis & iniuftis futura funt,prophetizant, poflunt ad nos ueníre ín ueríta te aut fallacia.Si in ueritate,tunc in concordanda extrinfeci dt intrinfeci: fi infalfita- re,tunc in diCcordantiaintrinfeci cum extrinfeco, ficut in notoria dífcOrdántía, lu/ pi É¿ ouiuttt.

Quaerentes aliquid aliud ad fuam utilitatem,quam pafcere auditores uerbo ui- tæ,fallaces funt,proponunt ea quæ font iàlutis animarum,æ medio illius quærunt rapere,ut lupi rapaces.Et finis docet cognofcere media,ad ipfum fcilicet finem ordi- nata,& qua intentione omnia fada funt,exitus docet.Si enim illi hpn querunt Chri ftum,fed feipfos dC priuatam utilitatem ponunt finem laborum , detacili côgno/ fcuntur.Sicuthoc tempore Coloni^accidit,ubiquædam perfbnæreligiofg paupe/ residentes alias inreformationè,fauorem populi acquífiuiílej&de penuria ad re/ rum abundantiam peruenitïèiut fimiliter ditarentur,habitum éi ceremonias refor- matarum afluméntéà,in fallacia depræhénfi funt ex frudibus. Et quia cupidicasfî- nis reperiebatuncur in ueftimeritis ouium comparUerunt,delufi remanferuntAudi to ehim,quôd ob hoc religionem reformatam acceptaient, recurrebat populus ad íftud EuangeIíum,S¿íta attendebat,cjuôd fallís prophetis in nullo fuccurreban Vix fallacia eorumjqui fub habituChrifti apparent,poteft fciri, obfuamuarietatem. Nam alius quidam fub hac ü'efté,alíuS fub alia , alius fub capitio, alius fub hoc reli« gionis figno,alius fub alio,Chrifto fe militare afferittlicet pene omnes,nô quæ Chri fti,fed quæfua funt,quæranti Omnes enim ftudent aüaritiæ,âmaximo üfque ad mi nimum in his omnibus,una dodrina comperiteorum fallaciam,fcilicet ex fili/ dibus eorum,cognofcétís eos. Nam fub niueohod tegitur,dum nixperit,omne uidetur,& nihil occultum,quod ñon réüeletur» Poteft malus fe occultare ad tem- pus,fed néceíTéeft ut aliquando detegaturtignis rapax (etiamfi diu Iatitauic) qua- fi cognitus. Ideo cito ctedere, & quafi digito manum imponere prohibemur,út probantes fpiritum,experiamur fi ex Deo eft. Nam tange montes,6¿ fumigabunt: uti mulierem i quæ apparens bona, fe confitendo femper uàlde malam confiteba- turtprobauit confeffor,fi ex hypocrifi procederet, poft plures confefsiones di- «wirrr. xitjfe etiam audiüiiïe, alias extra conféfsióném ipfam maîamicUiftatimôppro- bríofe réfpondit,ípfum mentiri» Rèplicauit confeífor,fe hunc expertum,ipfam eïïèfalïàm,ô£uellebonam uideri. Tangere autem,probareeft¿ Probatur mo« neta, quia percutitur malleo, aut conteritur fuper Iapidem probæ, aut igne fi* naliter examinatur. Sí reperítur Rabilé metallum ín omní probatione,bene efta fi nero in una ,& non in duriori probatione perfeuetat, nondum plene proba/ tum cenfetur. Sedinter multa figna fallaciae>nUlIum ^pettiuàôCmanifeftiuseft, in quo

in quo fdtaciae fpiritus recipiatunquam in rapacitate.Oftenderemanifefta rapacitate cupiditatem lupinam, in pelle agnina,eft oftenderefallaciam* Nam mens Chri/ ftianqab omní cupíditatelibera eñe debet,3¿ mortua: fí non eft mortua, non po* teltdíu occultari rapacitas* Nonne experimur ín omni apparentia fandimoniæ, feu commun¡busreligíoníbus,cupidítatemfe non pofle occulcate C ficut mens ufurarij, non poteft diu latitare; quia ex frudibus ufuræ, qui femper appetuntur, aperte quamprimum cognofcitur*

Rccognofcere Deum,0¿operíb.non frutftificare,no fufficit* Fides enim fine ope *rdesi* rib.mortua eft : fed mirum eft hoc,quum Paulus femper prædicaueric, non opera le/ gss,fed fidem iuftificare.Verumeft,fidemuiuamuiuificare, quæ requiritopera chart catis: fed quia opera charitatís funt illa, quæ funt fecundum uoluntatem patris,qui ín coelis eft (charitas enim,eft fpiritus & uoluatas parris) ideó Íubiungít, fed qui facit uoluncatem patris qui in coelis eft,ipfe intrabit in regnum coelorum*

Exfermone,Debitores fumus.

VTta carnis» contrahatur uita: fpiritus, ficut uoïuptas contêplationi* Quare fi fecunda carnem uixerimus,morimur fecunda fpiritumtuergic enim ratio in beftialitatejfi ueró fecunda fpiritum uixerimus,mortificaturuica carnis;G ueró fecunda copofítíonem utriufq? uíxerímas, humanam 6¿ policicâduci mus uítam,omnia ¿n tempore fuo facientes. Primi beftialem, fecundi diuinam, terttj humana* Sed cura mag.ftri noftri eft,utdiuinam uitarn ducamus* Illa autem quum fit ardta *St* ftri(fta,eft paucorum, folum fcilicet eorum, qui fpirituDeiaguntur, &£ funt fdq Dei. Contemplari enim enim datur filio, qui folus uídet patrem, (eu principium fuampofsidetjUthæres'.Chriftus haeres,nos coheredes.

Sicut oleum confutuitur in lucerna, quae tandem extínguícur, conffimpto oleo; *ii* uixerimus fecunda carnem,*QC* beftialitacc intramus, diminuimus nobilitatem* Nâ formx* fe habent, ut numeri : uti ternarius, à quo fubftrahimus unum,definit elle ter/ nariustfic fi fubftrahimus rationem,imus in beftialitatem.

Res quanto communior,tanto melior:ficuttadusmeliorqUamaliusfenfus,quia B¡)nwn communior. Ineftetiam, alios fenfus non habentibus: fiC ideó deftrucftisaltjs fenfi/ bus,adhuc anima uiuittfed deftruefto tadu,non eft uita Sic inter elementa, ignis co* munior quia communicat proprietatem fuam fuperioribus & inferioribus,eft ideo nobilius elementum: communicat lucem ftellis,calorem ekmetis, quia nihil uiuum fine calore.Sic inter elfe,uiuere, & intelligere:eÎTe, eft communius & nobilius &me hùsjideo ab omnib isdefideratunomnia enim appetunt elfe, eft primam in inten tione, Scanner ultima in refolutione,ideo nobili us *SC* cômunius. Sedoratio eft com maniiflor.q tía uifus per oculos,auditus per aures, intellecftus perintellecftum, amor o,w* per afi,edum fit:orare autem per ifta omnia. Nam audire uerbum Dei, eft orare: dili> gere coeleftia,cantare offiaadiuina,totum eft orare, iuxta illudmon ceflat orare, qui non cedat benefacere.Stngulifingula habent officia,orare tam en ípedlat ad omnes. Res quanto facilior,tantdme1ior,ficutpatecHi uirtutibus. Nam funt uirtutes diui/ nç,fides,Îpes, Sibaritas: fed fides difficilem habet aâum,fcilicet credere, quæ non indenting eciam fpcs,fperarequæ non habentur, fed charitas, acfhim habet fuauiffimum. Amore fiquidemDei nihil fuauius :femper enimhabeteharitas amantem coniundum, quia ipfa eft unioamantiscumamato.Ecquiafacilior, ideo melior:cha ricas eft tefte Paulo,maior.

Eft enim oratio,omnibus creaturis potentior* Nâ angeli feu intelligentiæ, monet orbes,Sol em &ftellas:fed oratio potencior,quiaimpedicmotum.ficutoratioloruae, fecit fiftcre Solem. Sic fortior influentes ftcllarum, fortior anima, quæ fine cibo non fuftdat corpusjfed oratio fine cibojongo tepore fuftecauit fandos,ut in Helia,Mo fe,et ahis.ke fortior omni creatura,quia nulla poteft transformare in creatore creatu ram;fed oratio confecrâcis transfert Præceditetiâelemofynâieiuniû;quianechabens ad dandû eleemofynâ,nec potens ad ieiunâdum poteft orare,etiam code fi tntituss6¿ fi ctiam in agoneconfticatasjiuxta illad;a pudDcymo ratiomea femper.

Orandaminomnilocoffedpropteradorantesjelígíturlocusjpróptérlocíconfi!/ cratíonem,ó¿conuentum plurium.

DWoguí *per i* Cur magífter nofter docuit nos orare?Propter excellentiisímS orationis uirtutë.

«nterrogaito-z *Curí*ta breuemcómpofuítofatíonemíQuíaipfemagífter unicus.

Quare íncoepír ea q› pater,& non Deus,uel Dominus *t*Quia pater nihílnegat.

úo^Dowit 4 Quare nofter?Vt quífq? eundem patrem adoret,&' fateamur nos fratres,8Cunum

HWt ' colamus Deum.

5 Quare qui? Quia eft abfolutus ab omnibus.

€ Quare es?Quia ipfe folus eft &abfolutum effe eft paternum,unde omnia funt*

7 Quare intQuia eft ab omnibus abfolutus,eft in omnibus.

8 Quare ccelis?Quia qui eft ín coelis,eftín oibustquia inaltiorí natura,eftinferior»'

9 Quare pater noftetfQuia unanimes orare debemus»

î© Quare qui es?Ad differentiam temporalis & inftabilis patris.

íK Quare in coelis fQuia ibi proprii eft,ubi nulla tranfmutatio eft.

12 Quare pater nofter qui es in coelis?Vt omnes ad eunde unu couertatnur oritcsi

t Curdocuitpetere?utfateamur>omniaexgratianoshabere.

„ . .. i Cur uoluitjUtprima petitioeffet,fandificeturnomentuum?Quiaeftilluminatio intelledus.

5 Quare fandificetur ? Quia propter hoc fumus, ut cognôfamus gloriam eius,6? íandíficeturánobís.

4 Quideft norhen?Nomen eft notitia feu reuelatio patris>& filius feu æqualitas.

5 Quare tua? Quia nomen q3 eft patris nomen,eft filius,& in filio nominat pateri

< Cur dixit fandificetur nomen tuuiQuia fandificatio,eft receptio patris & filius,

i Cur fecundam fubiunxit petitionem de regno?Nam ad notitiam patris et filrj,fe

pal- quitur pax 6?felicitas>quæ eft regnum.

'*• i Cur dixítadueníatfVt fciamusfuturum,ó¿nonhuíusmundi: quia fpiritum càpc re non poteft.

j Cur dixit regnumc'Quía regnum,unio feu nexustconuenit igitur fpiritui fando*

4 Cur dixit tuum?Vt fciatur effe aeternum,& confubftantiale patri.

5 Cur dixit adueniat regnum tuumiQu ia orans eft capax regnifficut corpus uit£,ad ueniente anima.

TmirfpetoH i Cur tertiam petitionem fubíunxítífíat uoîuntastuaç'Quia aliter præmiffa petitio non habétlocummifîfîaruoluntas *eius.*

a Cur fiatfQuia fiat eft uerbum Dei,ut fiat luX.

5 Cur uolun tas ?Quia fpiritus fandus eft.

4 Cur tua?Quia fpiritus fandus eft patris,ut fontis*

5 Cur fiat uoluntastua?Qiiia omnipotens.

< Cur ad fecit: ficut in coelo ÔCin terrat'Quía in coelo,rton eft nifi uoluntas Dd,

Cur dixit ficut?Vt fe habeat hic mundus ín fimílítudíné illius»

s Cur in?Quia uoluntas Dei eft intimior omni intimo.

f Cur ccelo?Nondicitcodis,utintelligamusnospetere,quod ficutuoluntasloquá tur in interiori noftrohomine,fic fiat in exteriori.

10 Cur ÔfcVt in uno homine,una fit ex duabus naturis copulatiue.

11 Curin?Vt fit in nobis tanquam monens natura,qua ab intra monet

ia CurterraíQuia homo eft terrenus.

, . i Cur petitione quartam fubiunxit:Panemnoftrurn quotidianum,da nobis hodie?

Qtí^, peu- Quia ad confequutionem petitorum,eft neceffarius panis.

* a Curdixitpanem?Vtexprimeretid,quodfcimus comunesneceffarium.

5 Cur noftrum?Quia petimus pro omnibus,& datur.

4 Cur quo tidianum?Quia femper neceflariusjfemper petendus»

? Cur fuperfubftantialem? Quia non íníblo pane uiuithomo> *fed in* omni uerbo, quod procedit de ore Dei,qui panis eft fuperfubftantialis.

$ Cur da?Quia aliter non poflumus habercjtiifi dotituqui enim habént,& non do no,

no,illi receperunt alienum»utufurarrufares ¿¿raptores*'

7 Curnobis?QuiainEcclefia*

s Cur hodte?Qtiia femper&finèintermifsionè,cumficuita*

9 Cur panem noftrum quotidianumî'Quia alium petere non debemus.

ió Cur da nobis hodíeíQuía non femel,fed omni tempore*

i CUrfcquítur quinta petítío:8¿ dimitte nobis débita noftraîQuia'non fit dímífsío Qmí«^ ptii. debitorum,nifi incorporatis Chrifto,qui meruit nobis dimifsionc peccatorum; tío*

i Cur 8¿iQuíafimul ifta fiunt,incorporatio &iuftificatip*

5 Cur dímitcéiQuíaanima ligata peccato,non nifi per fortiorem,â díabolópoteft liberar *i &* dimitti*.

4 Cur nobis,fcilicet Chrifto incorporatis?Quia extra Ecclefiam non eft remifsio»

y Cur debitaíQiiía omnes fumus debítoreSjdCobnoxíjíuftítíxDeú

«y Cur noftra i Quia aliud non eft noftrum, nifi peccatum ; praeter illud enim nih il

7 hábemus¿quod non fit Défi

Cur addidit fícut?Neíníüfta à Deo petamus,nani quípétítdímíttí,8¿nondímít- tit,petitioni contradicit*

8 Cur á fubiungitur * Vt copula ín fimilitùdine, propter squalitatem iuftitisc, ex/ prímatur.

9 Cur nps,&fequíturC'Quia cum unus deEcckfia ofFenditur,omnes offenduntur; ideo debet fieri dimftsio per omnes*

ïo Cur dimittimus dicitur ? Nam dímífsío noftra eft fimiiitudouerædimifsionis, quando ígnofeímusóí relinquimus Deo uindidam*

It Quare debitoríbusíQuía rjs,qui nobis debent fatisfacere pro iniurrjs.ÔC ultra pu nirí in corpore.

1*1* Cur noftris?Quia deberent nobis reddere tmícuícp,fl¿ pro re publica puniri.

6 Cur fexta petitio eft hæc;Et né nos inducas ín tentatíonem?Quía quod necefíarí- *sexta* um eft petere,negligere non debemus. *petitio*

i Cur dixit,Vteí lugicer copulemur ÓÉconíungamuf, á quo omne auxilium ex- pedamus.

j Cur fubitmgít,ne?Vt néget adueríario omnem poteñatem noceñdí*

4 Cúr,6¿he?Vc ab fe,cuihæremus,nuncj nos uelicfeparari permittere.

y Quaréaddimusjnosf Qtiianoíipfifqmus,quí abonofuftínerííndigemus,S¿de* tendí ámalo*

¿ Cur fcquítur,índucás? Quia nulla benéoperandí facultas» nifi prgftíter*t*: ñeque tentandí poteftas,níñ permiferít»

7 Quaré in?Quía ín eó funt omnía,& ípfe ín omnibusiín coeío fúrfurn, terra de orfum,Sóín ómnibus abyífts uirtus eíusi

« Quaré intentationemiQuiaouis tenta à lupo fe eripere non uaktj&íi ápaftore líberatuhfaücíatunSicquí tentatíoní permittitur4ámalígno Iedúur,ena *(i* poft permifsíonem liberatur,utde Petro tentationíderelido, ápertcCognofcitur.

t Quæeft feptimapetitio?lfta>Sed libera nos a malo.Amen¿ *jeptteá*

i Qiiarefeptíma?Quíaíéptímusnumerus eftquíetís»6¿ amotó omní malo, quifqj *Pt,l,s'* in bono quíefeit.

5 Qua re, fed libera nos â malo ? Vt poísít nobis iííucere bonum,quía lux non ilíu- mínaemifi amotis tenebrís,neq? bonum írradíat,níñ ámalo liberatis.

4 Curpetens dixit,(édíQuíamalíseftaduerfandum;

y Cuí dtcímusjliberavAdetirn qui folus liberare poteft,qui díxiüego percutiam,Sí ego fanábo, non eft qui de manu mea poísít eruere.

s Cur nosí'Qut a omnes fibí bonum appétunú

7 Cur dicimus,á?Quía ís a quo oía,eft ens omrié,qüód feparat á nihilo,et non ente.

8 Quare finimus petitionem,dicendo ámaloí'Quía finire exterminare debemus omne malum,ut in nobis frudtficet omne boriùm.

9 Cur concludimus totam orationem,per Arnen? Quia á Deo poftuiare debemus,

omnium bonoruni confirmatíonem.Nâ p arum proficit natura etiam obtinens petita,fi ín bono non eft confirmata.

io Quare ultima ín pétitíonib. eft Amen? Quia Deus ipfe eft ipfum Amen,S£cori firmadonum omnium confirmatio:qui iracpfinaliter dicit Amen: Deum petit omnium finem & confirmatíoneni.Confirmetígíturnosínomnibono,Deus excellens omhe bonum,8¿ tribuens omne bónum.Amen.

Ketÿrw, Ariftoteles ait,efle neceffarium,quod nón contingit aliter fe habere,fed eft fimpli citer. A tali ergo principio,tam coelum quàm naturasdependet. Vita uerô illi femper eft, qu&ñobís pauco tempore, ei fiquidem optima eft. Itaque illud femper habet, quod nobis impofsibileeft t quoniam &deledabile, acftus huius eft.Etobhoc,ui/ gilatio fenfus intellecftus, maxime deledabilis eft. Spes ítem ac memoria, prop/ ter harc ipfa.

Bijjfiw. Ex textu Ariftotelis præmiffo,uÎtimæ translationis Cardinalis Nícení,habemus neceiTanumtale,quodnoncontingitaliterfe habere fed eft fimpliciter efle principi üm, &C Deum. Non tamen intelligo Ariftotelem ubi dicit, quod neceflarium tale, quod non contingitaliter fehabere,uellealiuddicere,quamquodnonpoteft aliter effejutDeus intelligatur effe id,quod eft id,quod efle poteft.Nam omne quod noti eft abfoluta necefsitas,poteft aliter efle quam eft.Quare omne tale,non eft ex fe,fed dependet à príncipío.Deíndépatéc fecundum Ariftotelem, coelum & naturam ha/ bere Deum principium, aquo dependent Quare natura non eft Deusjficut nec c c e¬ lum,fed funt inftrumenta Dei,per qüç ipfe operatur.

bfafafast i Cum Deus fit purifsimus intelledus, feipfum inteli*i*git. Nam in ipfo íntellígere^ êft intelligitalias fecundum quid,efletei beneefle.Sed quia eftoptimum, noneftali/ udíntelledíoni efle& intelledoflntelledlus igituroptimus,feipfum intelligic. Vn- de defeproducítintellígibile:S¿ illud quidem intelligibile,non eft aliud quam intel: ledos. Sed quia ex itefledu optimo, qui defe producit intelligibile,& exipfoihtel/ ligibiliprodu£fto,orituriNceUigibiledele&abiii(sirnum:tunceft quies pax,nexus Charitas ,feu unio .Neqj nos Chríftíaní,aliter dicimus Deum trinum S¿ unum. Nani patrem dicimus intelle<ftum,filiumintelligibile (quem Paulus dicit fplendorem,feu figuram fubftantiæ patris) fpiritum fandum,acftum deledabilifsimum,exiatelligi« bili procedentem.Neque aliud eft intelledus,^ aliud *i*ntelligíbile, & aliud acftus ex tittoq? procedens. Nam Deus eft intelledus, idem Deus eft íntellígíbile, ídem eft a<ftus:fedintelligens;noneftintelligibile3SCintelligerefeuadusutrinfcp,noneftin telligens feu intelligibile.

Fdidtate,in contemplatione feu uifione fapientiæ, quæ Déusefttnofípfí ex Chrí ¿ ftidodrina credímus.Éxperímurín nobis,quando uenationemexercemus,quo ma do magnam confequímur uoluptarem,quando apprehendimus. Et ingenio noftro, procedit uenatio. Vnde cum acftus ille ex induftria procedas,confequitur intentum: in quiete illa ualdedelecftatur.Quæritenirn rationalis naturà,conatu omni liberari à dubio, effe in certo. In fapientia funt uoluptatës, ob certitudinem & puritatem: pura enim certitudo,quse omni mixtura caret falfitatis,abfcondita eft ab oculis om/ níum fáp{endum,namnÓreperítur,nífi in æterna fápíentía.Vnde intellecftualtsna/ tura,tion poteft quiefcere,nifi illa certitudine,quæ eft et neritas abfoluta apprchefa»

Vnde confidera,fapientia efleomníü mobíliumobilifsímíí,etuelocifsimupcedé re oes,ipfam appræhendere quærentes: quafi ueritatê, quæ antecedit ueftigium fuq. Priorenimeftueritasjiuo ueftigioi&nÔfitoenatio *abfconditæueritafls,ntfi* inuefti gîOîficut ceruus per ueftigium quçritur,qui non uidetur.Ideô nifi fapientia uelit,n3 capirunOportet igitur qd udit capitideonecefle eft>qd amore capiatur,quæ nulla ui creata Îèupotêtia,capi poteft.Nifi igitur fapientia amore placata, ieipfam *in* animas quærentiu rrasferat3ut capiatimnonapphedetnr,ipfa ante eft,quæait: Ego diligeres me diligo. Et hire modum,omnes uenatores Philofophiignorarunt, folumChri- ftus ipfam aperutc,qui docuit,quod fi fide operante per diledionem,uenatorinfequ^ tur ípfam/uncrepsdetgratíáEn ínocylís dus^ reddet fe illi domeftícam.

Ex fermone.Díkxíftí íuftítíam.

INíquítas mala, quia non à Deotficuttenebræ non funt afole. Confequítur igí/ tur unfltone læticiæ,iufta anima àDco fuo. Vnguntur corpora balfamo,ut quæ v»^. de fe erant fubíto corruptibilía,conferuentur,medíante unclione,unguntiïr aoí/ mæundionelæritiæ,tauita non deficiat.

Tríftítía,eftreceflúsá uera uica,ó¿ acceftus ad non uítam: lætitia aera, eft acceftus ad uítam,6¿ receífus áíionuita, (eu morte animæ* Vnde uncftío incorruptibilis fem/ per lætificans,præftat ueram immortalitatem* Haecundío, eft gratia feu gloría,quæ ¿nferapít anímamíuftam. Sícutlumen,dumfe circunfundítaeri,.totumaeremín fe rapte,& fit aerlumínofus,fie æterna letitiaanimâinfe8ttrahit,quæcapaxefteiusy ÔC circumfundit iènipfam.Sola autem iufta anima,capaxeft illius immortalitatis.

Ex fermone-Induímíní Dominum lefum Chriftum*

SEgitur per PaülLim,Auguftinusperuenitadperfeâionem: tunc nobis pater nofterÂuguftinusjpofit us eft exemplum, quomodo ad perfedionem pertin Cw* gamus.Si omnis confummata fcientia,pcrtingedi ad fœlicicatem,quæab om nibus appetitur,eft fcire Chriftum & hunc Crucifixum,^ hoc fcire eft indue- re ipfumjigitur qui filij patris Auguftini efteuolumus, hanefequi docftrinam neceffe erit, fciiicet induere leium Chriftum. Et hoceft exueredefideria carnis, quæ tier* fantur in comeffationibus, ebrietatibus, cubilibus, impudicitgs, in contentionem Ôfæmulatione.

Mercator fatuus effet,qui omnem curam conuerteretad ornatum nanis, S'ib i fua «*• firmaret defideria: cui fufficere debet eorum cura, quæ ad nauem funt neceflaria,iJt finepericulo attingat portum.Sic de anima, & carne quæ nauis eft, quæ dutfta ducit: anima feipfam mediantecorpore, ducit tanquàm inftrumento. Cura igitur illius ha/ beri debet ut inftrumenti,ficut afini curam habet rufticiis,autferuidominus. Chri/ ftus aflumpfitcarnempro inftrumento, ut nos illuminaret, liberaret ab errore.Et quiaiftefuit finis cur afliimpfit carnem, non habuit curam carnis,, nifi ad illum fi' nem. Et quia illi fini feruiebat quod pateretur,in carne paftus eft. Cum igitur anima fit finis carnis, quæquidem anima non defiderat,nififozlicitatema:ternam:adaire/ quendum illum finem,anima carne uti debet tanquàm inftrumento, & non curare,fi prqpterea patiatur in carne*

Quideft Chriftus,nifi uirtus uirtutum,feuuirtus confummatam fihumilitas **eft uir/ vto.** tusjChriftus eft humilitas confummatajfiobedientia eft uirtus, Chriftus eftobedien tía confummata : fi fides eft uirtus, Chriftus eft fides confummaca : fi fpes eft uirtus, Chriftusfpeseftconfummata: (icharitaseft uirtus, Chriftus charitasconfummata» Vnde ipfeeft Dominus uirtutum,& uirtus ipfa, fine qua nulla eft uirtus perfeda. Et fi ipiam uirtutem, fatis proprié nominare nolueris, quæ eft uirtus Chrifti, tunc **eft**

¡obedientía.Perfecfta Anima rationalis,quçChriftiformem obedícntiam induit, meretur exaltari, uicp ad gloriam æternæfœlicitatis*

Excitatio num Sexti Dibri. Finis*

Excitationum ex Sermonibus Re-

uerendifimi PatríssNicolaí De Cofa Cardina lis.Liber Septimus.

Ex formone. Spiritu ambulate,

...'iiímerití,

Vlchre quídam dicebant Phílofophí anim^corápoíitatriexeodetñ SCdiuerfo,Ôf ipfam numero afsimilabâc.q eftfimplex6< côpofitus» Sicut ternarius fímplex eft, quia ñon eft diuiiïbilis (non enim recipit neque minus) & tamen eft compofítus, ex parí & impart Sed non eftcompoficustníFí ex feipío inamante numerum, nihil concipi poteft. Si enim concipis ante ternarium tres unitates, illae non : une ternarium conftituentes,nifi eas unitas concipias. Sed tres unitates unirse, non funt nifi ternarius.Ex fe igitur componitur. Et quia componitur : tunc eft *ex* uno *8C* altero,feu ex impari & pari, feu indiuifibili S¿ diuifibili* Et quia exfe compofitus eft numerus: concipitur numerus, quafi feipium monens. Ideo numero animam ratio/ ñalém,aísímilarunc:nam ipfa eft fímplex compofíta, ft'non ex alio, Sed cum ipfa ñon fit nifi immediate à Deo, quieft ipfa (implícitas: tunc eft cadens á pura (implicitate, eft quafi compofita (implicitas. Sicutínaquilaeft quædam leuís grauítas,ÓC ob hoc graditur fuper terram, uolat ad xthera:fíc anima ft conuertít ad ea, quae (qbfunt alteritati,aut ad æterna ínalterabilía,femper eodem modo fehabentia, vhdeanima uidetur,quafi uiuus numerus,ex pari feu partibili, & impari feu impartibift compofitusuiam i'pfa eft uita,quæ cóncípí poteft, quafi numerus numerans: uita qui dem,eft compofíta ex fenfibiii feupartibili,SOntellecftualiftu impartíbílí.Et quia eft ut uiuus numerus, tunc id fe intuetur harmonias : menfurat enim fenfibílem harmoniamextrinfccam, ex harmonía intrinfeca incorruptibili. Et poteft anima concipi, quafi numerus denarius uiuus, qui intra ft habet numerum omnia numerantem, Bc Omne id qúod efficit in omnibus proportionem,feu harmoniam,fine pulchritudi/ ñerñ* Recipit enim muftcusartifexmonochordum, & in illo efficit ex una propor/ done numerorum */ix vrctcrw,* ex alia habitudine *</\¡a na-a-x^v,* ex alía *t/liKTrwrt»* ô£ ex illis harmonias : nihíl approbat ín hac arte, níFí ad conformítatem naturæ fuse. Nam non feit caufam, cur eft harmonia ex uno *QC* duobus, autexduobus 0¿ tribus: níFí quia in noce repetit quandam concordandam ad id, quod habet in fe ex quo eft, diiïonantiàm abhorret, quia non haber conformítatem ad efle fuum. Vnde ín fe habet, unde menfurat numerat, componit & díuídít quo modo & id quod intus gerit, exteris notis explicat. SicutfiWor aurei denartj effet uiuus, ille explicare fe poffet, multis afsímílaté rebus ,S¿ complicare poffec afstmilan/ domultasresfibúfícutualorducatí, feexpandit fupermultosparuulos Veronenfes, aut marculos ,óí multorum talium in fe complicat ualorem. Eft enim ¿melle<ftus, quafi ualor íntellígíbilíum peripfum, quae fcilicet funtfubipfo,ut funtformae fenfibílíum. Perfecftío enim naturæ íntellecftualís, complicat omnem fenfibilem perfeéh'onem:ficutcognitioíntelledlualís,omnem fenfibílem ualetcogni/ tiónem, ÓÍ omnem talem ambit, & fe fuper omnem talem expandit explicating, S¿ ín fe omnem unit & colligit complicating. Sed quia neque ualor, necpepropor/ tío,aut afsímiiatio, uel explicatio, feucoplícatío intelligi poteft, nifi prius intelhga/ tur numerus : idedanima,quædehisomtiibp íudícía facít,rcdéuíuo numero (¡milis dícítur5quí de ómnibus bis,ex uí propria poteft indicare. Qnodfiquís diceret, numerum effe quantitatem. Dico non fieme dicere animam urn am, numerum quafá mathematicum, ftu quantum,(edfubftantialem, à quo effluit conceptus mathematicus ïn fimilitudine. Nam numerus mathematicus, quendamnumeruminfefob/ fiftemem præfupponit,qui demathemacico indicium profert. Anima autem,non eft

nec

necnumerus,nec harmonia,ne<$ aliquid quod fenfu capitulant imaginatione figu/ ratunfed quia ipfa eft creata,ut ei offendatur gloria omnipotentis creatoris,tunc ha/ bet intelledualem oculum,aduidenda omnia opera Deí,fi¿ ad difcernendum feu iu dicadum,utpofsíteleuarí,ínadmíratíonemglorigomnípotentis. Omnísautem dif/ cretio,fine qua non eft iudicium,numerum præfupponit:nam fine uno & altero, no eftdíícretío.Quomodo autem eft pofsibile unum & alterum,fine numero efleí'Sí iz gitur numerus efficit difcretionem, anima,uiuus quidam numerus, dici poteft de fe numerum iudícíaríum feu difcretiuum, explicans. Si igitur anima ad hoc á Deo eft, nt attingat uifionem gloriæmaieftatiseius:tuncnon habet anima corpus, nifi utui/ fibilia Dei opera attingat,ad fine glorígDei. Ideó non,debet affigi carni,aut uifibili bus,fió darefededefidertjscorruptibilibus:fedinomtiibusfeconuertere,admàgnificâ dam gloriam magniDeí,& fic per uifibilia,ad inuifibilem Deum fe transferre, ut ip- fe fit finis intentus JDeus eft ipfa bonitas,qusr ab omnibus defideratur.Qui igitur de fiderqs carnis inhæret,ille ibi ponit quietem,illi uenter Deus eft. Sed fpiritus,decui? “ eflentianoneftcaro necfanguis,abominaturhæcdefideria corruptibilia. Anima- lis autem homo,nonpercipitea quæ fpiritus funt. Deus autem bonus fpirituseft,que omnes boni fpírítus defiderant. Sunt igitur contraria defídería:corruptíbílís naturæ defideria, funt de hoc fenfibili mundo, *QC* temporalia : incorruptibilis autem naturæ non,fed íünt defideria uídendí gloriam regis pacifie',quæ gloria eft pax,quæ exupe rat omnem fènfum, qua nihillætiusautdeiiderabilius cogitari poteft, Vnde nos ad- monet Paulus,ut fpíritu ambulemus, rationem fubiungens, quia tales defideria car? nís non perficiunt.

Si quis uidet mulierem pulchram, fió ambulat fpiritu:talisDeo gloriam tribuit, fió *Puldâtuio.* iecbnuertit,adadmirationempulchritudinisinfinitæ,cuiuslucishæceft remotifsi/ ma quædam umbra. Is qui fic fpíritu ambulat, non perficítdefídería carnis, fiue non tncechatur, aut nuit mœchari cum illa muliere pulchra: nam non mouet ipfum pul/ chrítudo carnalíter,fed mouet fpíritum,quo quidem fpíritu, ambulat in admiratione gloriæ creatoris. Dum talis mouetur, ad defiderandam legitime unionem cum pul/ chratin fpíritu cogitat, quodpulchrumetiarn in corruptibili materia, fic attrahit fuo modo,quomodo ipfa abfolutafióper fe pulchritudo, ad fe attrahit fpíritum: cogi- tat,qualis efthæcdeledatío unionisfpírítuscum,fapientia:quæeftipfa pulchritudo, fi tantaeft carnis cum carneCVoluntas autem nô poteft ad affenfum copelli,licet for t¿ ob refíftentíam carnis, homo non poteft fenfu appetere quæ uellet, fióquæ mens fió uoluntas ipfa uult: nam in membris, eft lex repugnans legimentis. Etquiaom/ ne peccatum uolucarium, &lex eft pofita propter tranfgreffbres: tunc qui fpíritu ambulant, non funt fub lege.Ideo dicit, quod fi fpíritu ducimini, non eftis fub lege. Spiritus enim, ducitcorda furfum ad Deum, caro autem deorfum. Chriftus fe dicit defurfum,quíaducebatur fpíritu: fió ludæos carnales de deorfum, quia non fpíritu, fed carne ducebantur.

Frudusmotus,quo nos íubet fpíritu ambulare,ut ait,funt charítas,gaudíufió pax, 8ó reliqua quæ enumerat Paulus : nam in hoc motu, fe anima conuertit ad unitatem fióidentitatem. Ideó frudusillius, funt charí tas, gaudium, pax: fió hæc omniaquæ enumerat,ex unitate fió identitate oriuntur fió funt. Propterea funt aeterna fió ftabi/ lia » pergit enim anima ad unionem. Virtus autem, quæ tendit continue ad uni/ onem, augetur fortitudine: aduerfus tales, qui fic ducuntur ut frudum afferant uitæ, non eft lex pofita.

Ratio, curcaro concupifcit aduerfus fpíritum : quia unumquodque agiqfecun/ *c™.* dum formamfuam. Sicut Colericide facili irafcuntur: Sanguinei, proni funt ut luMw, xurientur. Caro autem eft utollafuccenfa, quæ feruetfió bullit. Anima autem fem/ per apponi t ligna,fcilicet nutrimenta uiua,tanquam cibos fiófapores,fió undicpattra hit, unde flammam iftam nutriat : per oculos pulchros colores, per aures melodías, per os dulces fàpores, per nares odores, fió omnia illa recipit præter debitum finem, fió *ideó cor exipfis* incenditur, fió inflammatur. Etiam quia omnis caro corrupta eft

putdda3 $ua èxitfoêtor corruptus,qui inficit plus quàm cibus corruptus* Et íde¿ cum anima fit curua,& inclinetur ad carnem, fufcipïtfetorem, qui de luxuria carnis exalatffdeó non mirum, {¡(cum illis immanet, & non in fe, tn uiuam &C in corruptam contemplationem,recipitur)corrumpitur,8C brutalis efficitur-

Ex fermons Qui me íñuenerít inueniet uitam*

frWürDw, *ST "Îplde mirabilem Deum, qui ab aeterno præordinauit fibí temporalem matre: % / aeternitas creat fibi matrem, unde generetur* Sicut fi *fcientia* Philofophiæ %/ xterna eflèt, generaretur homo, qui omnêPhilofophiæ artê haberet, cui nihil addi poffet: tue no eflèt alia ars srterna,æ alia genita^Effètqdê fimilèj (ïPhilofophia eflèt ars in fe fubfiftës,8< nô accidens: ita q» genitus effet Philofoph^ Sahorno,gaiterías naturæiïtPhilofophusAalceriusut homo:&in æternajaatura artis Philofophiæ,fub(tfteret temporalis natura hominis,& Phtlofophíá,efletcreá-trix illius hominis Admiramur merito,gloriofum Deum in Maria,quæno eft mater homtnis,qum pariter & Dei,qufa *g mt q k o ç.* Nâ mater ChríftEquí fíe eft homo,quod fapientia Dei patrísjquí ficeft filius Dei,quod *8¿* hominís:qu¿ fie homo,q3 8c Deus* Chriftus filius Dei,fine uirili femine,filius MariærSi tamen ex femine Abrahæ,fe/ Ctmdum carnem. Quid poteft dici altius, omnem capacitatem excedens, fine femine, ex femine £ natus de muliere,quæmrgo. De muliere, quia ex femine Abrahæ: quæ uirgo, quia fine (emine uirili* In Adam Eua, quæ 6¿ ufrago, ipfaeft mater omni/ um fecundam carnem uiuentium: in Maria Chriftus, qui pater omnium fecundum fpirítum uíuentíum » Eua, fíne uír¡:1 i femíne de aíro : Chriftus, fíne uirili femíne de foemína. Eua fíne concupifcentia carnis â uíro : Chriftus s fíne concupii cencía car/ íiis de María.

Ex fermoncCum orriní militia codeáis exercitus*

F> *fàMcjfa.*

Eum efle, S¿ ipfum effe ueritatem æternam, apud omnes eft certiffímum¿ neq? concipi poteft ípfum non efle, nífi hoc dicatur per excellentiam. Nâ (i dicitur non effe,hoc nerum,modo quo nos alias res effeconcipimus, ip/ fum non efle.,qaíaeft fuperomne effe illud, quod caditin noftris concepti bus.Sicutaeternum non eft menfurabile,ÔCob hoc non dicitur durado,rao do quo omnem durationem,non aliter quammenfurabilem,concipimns.Ideo deae termtate dicimus,ipfam non efle durationem,fed fupra omnem d arationem. Sed q< Deus fit ipfa neceffitas, ut qui non effè non poflit; quifque uidet. Namfi uerSeft ho quod ipfe fít:habeo ueritatem efle. Si uerum eft ipfum noneffè: habeo iterum ueri: tatem efle.Si *fic* dixeris, uerum effe ueritatem,8¿ (¡militer dixeris, nerum effe *nerita* t **non** efleffemper qualenctftpdixeris, contradictoria affirmas ipfam effe. Vndeueri tas eft,effe abfolutam effendi neccísitatem, quæ eftipfa neritas, p quam eft omne id quod eft.Qurare multó uemis eft, quàm omne id, quod per ipfam eft, quodeft* Dico uerins: quiacum abfoluta neceisitas, non pofsiteffe dependens ab alio : ipfa eft in fc Íubfíftens,8£ nequaquam eft effè coardtattim abalio,autalqs Sic autem non eft, de eífe humanitatis abftraeftoinam fine hominibus non fubfiftit,6t eft effe coarcftatum intra fuos terminos,qmanÔ ambit omne effe anímalítatís.Taceo,qd non ambit **otn ne** effècontitigens.Sed fi no eff ent inuníuetfo nífi homtnes,quíaeffent abano pria cipiointeffe(ftiuo,cumhommesiinenatur£ intenedualisitaleprincipiCiintellecftua/ le,poflet did humanitas,non uh abferadionís ab hominibus dependens, fed quia ab illo principiOjhaberent homines humanum effe.SicDzo attribuimus nomen effen/ tiæ;quiaipfeeftprincipium,àquo omnia habent ut fine, non modo quo effentía ab/ ftrahítur ab qs, quæfunt per intelledum, fed quo ipfa eflenda diurna fic, eft in fe, ut coïncidât cum effè, 8f fit tale gflendi rerum principium › ut in fua uirtutccomplicet acftn, omne quod effe poteft* Neq? poteft aliqua creatura aliter fentire, quam quod fuus creator fit melior,quàm cogitari pofsit.Nam quomodo poflet aliud creatura di« cere de creatore^ qui dedit ei effe, quod omnis creatura adeo excellenter efle bonum noti

honhæfttat,utnon pófít quicquàm méfias concipi» Vnde noñ ¿fie,non caditin coh ceptá.Etqníafolumbonumintellígíbile eft:efl'ecftbonurn,S¿noeílemalum.QLia- ire noti effe,no poteft dïligfiEt cu una criatura nô poffet uelíe,quod effet alia, nií i de finéret prias efeideo cuni non cadat defínete effe in conceptu,non poteft una crea tura confentire,ut fit alia * Contenta tar igitur omnis creatura in efle fuo tanqaam ta- **li,**fine quo non effet : non appetit aliud efle, licet ín ea ípecíe in qua eft, fuum efl e? Lienetmeliorimodoefl'e,qiioidinfraambitumfpecieipo(sibile foret «Plato uulteffe Plato,licet dodior,aut fanior effeueíit, *&C ita de* reliquis* Cum ergo hoc ita fit, quod Deus fit optimus^qui omnia ad finem optimum creauftmmc propter feípfum,utaú Salomón,operatus eft,Sed(ut ait Dauid) bonorum meorum non indiges. Non igi/ tur optimus creator,eft indigens.Non ergo creauit omnia propter feipfixm, nifi at afo-U' abundantiamfuamparticipabilemfacerer,in *fui*gloriam.Videmusenim omnesra> tione utentes,ad honorem mire affici,8¿ pro augmento honoris,terribibfsima queqj aggredi, *&C* pro defeniione eius, uitam exponere fenfibilem. Quanto autem quis ie nobiliorem exiftimat,tanto maiorem curam habet, ut honorem illibaturuconfer* tiet Deum autem regem uniueribrum,omnes fatentur,etiamnon folum Chriftiani, Îudæi, aut Sarraceni, qui unum Deum ut regem regum>S£dominumdominanfium coluntifed etiam gentiles.Placo enim ipfum Deum regem: Ariftoteles pt incipeap/ jpellat.Dicebatqj Malachias Propheta Deum dixifle,tex magnus fum ego: &(n hoc omnes concordant De cuius regis regno, Chriftus rex euagelizauir, nominat ip- fum effe regnum coelorum^qm didqcœlum thronum efle regis uníuerforum . Viv de cum omnes reges huius mundi,fumma diligentia intêdant,i'uam gloriam oftede- ire per magnifica fua opera: tunc rex regum, à quo ipft hoc habent, maxime ad hoc omnia operatus eft,notam faceret gloriam fuam. Aitenim Efflas eius nomine: om- nem qui inuocat nomen meum in gloriam meam, creaui eum › formaui eum, feci éum.Et populum iftum formaui mihijaudem meam narrabit. Etfi attendantur feri/ pturæ, non aliudreperitur,nifiquod Deus sedificabicSion^ibiuidebituringloria fua.Omnia igitur creata funt,propter rationales fpiritus, & ipft ut uideac gloría Deft Hic eft ergo finis creationis,(cilicet,oftenfio gloriae creatoris. Venire igitur ad uifio- nem gloriae Dei,eft attingere finem,& hxc eft merces iufti*

Omnibus attentífsíniéconííderattSjDeus ut óptimo modo quo fieri poffet,often deret gloriam fuam, omnia peripfum fatfta aut promifla funt,6¿níhil cafuacci/ dit,ex omnibus quæ contigerunt qualûercaqj: fed caufa eftuna,utmanifeftatur glo- ria Dei. per Affueram enim inftruimur: gerens enim typum regis regum,magnifi/ centiam gloriæ fuæcurauit oftendcre,& pofuít ibi gloriam, ut lætitiæfuæ faceret pia- res participes,quos ad conuiuium ualde folenne uocauít,S¿ de filis diuittjs refecit-Eo quidem modo, Chriftus nos docuit, patrem fuum, pro oftenfionegloriæ fuæ,**mui-** ros ad coenamuocafle.Nonne Salomon fibi fecit palarium ornatifsimum,thronum pretiofifsimum, familiam ornatifsimam&ordinatífsímam, exercitum potentifsi- mum:ut Uideretur per filias Sion in gloria faa,Ô£ ut ad fines terras díuulgaretur gloria éiusîad quarti famam regina Saba uenit,S¿ plus inuenit quam audiuit.Quid id aliud **eft,** quam ut doceamur,Deum regem noftrum, in Salomone gloriam fuam oftendif- fe:Sf nos docuiffe,ut in aenigmate & infpeculoiahis⟆eleuemurinadmirationem gld riæDei,quieft rexglorix,&creator Salomonis,omnium per quæ Salomon fe oftendit gloriofum/

Regís noftri,noneft maior uirtus potentia, quam gloria Jpfe eft rex uirmtumt & gloriæ.Rex nofter non eft habens gloriam,fed eft ipfa gloria in finita.Quare aide re ipfum,eft uidere gloriameius:S¿ non atdebitur facie tenus, nifi in throno gloriar; fcflícermcocloímmíitabilitatisjpereosquidigaíerunt*

Cum finís creationis, fit uifio gloriæDei, ad gloriam eiust tunc omnis fpiritus te* netur ulqae ad conteniorum fui, diligeregloriam Dei : fpiritus, qui fuam diligit gloriam, ufque ad contemptum Dei¡ eftDeo contrarius, Nam nititurimminuere

gloriam Deí, S^fibiafcriberequod Deí eft: 8¿ hæc contraríelas, efl adgtoríamDeL Nam augetur gloria regís,qui habet potentem aduerfaríum,quem expugnará uíncít.Vídor triumphans rexnofter,contra regem fuperbiæ, qui fíbí honorem Dei nititur ufurpare,habetordínatifsimum 8¿ potentífsímum exercitum, codeftís militiae.

Ex termoneJnduírniní Dominum lefum Chriftum.

DEus omnía fímul creauít: opera enim omnipotentis, non cadunt fub tempore feu mora. Vnde quando Adam feu hominem crea uitttune quia ip/fum perferum creauit,ordine quodam naturae,primo fuit anima uiua,quæ fibi exmateria adaptauit corpus: & anima ilia corpus fíbí uniuit,utcorpus non in fe,fed in anima fubfifteret. Anima enim eft uica, in qua aita,unum corpus fobfiftit.Hæc igitur adaptatio corporis,ab intelkdu procedit, qui agir per rationem 8€ caufam, & propter finem. Nam intelledus fibi corpus adaptans, fe finem conftítuens,omnía corporis membra ad totumordinatetfineratíoneníhíl reperíturfadum. Intelledus igitur Adæ,primo creatus fuit ordine naturae, per fapientiam creatricem: deinde mediante íntelledu,fapientía fortnauit corpus.Et licet fapientía opereturomnia in omnibus,ficuti Moyfesei omnia attribuit,quando dicit, omnia Deum for/tnafle, qui eft abfoluta fapientiaitamenpoft primam caufam, quæ eft Dei fapientía, funt etiam aliae caufæ, quæ in uirtute prim æ caufæ, caufantôÉoperâtur. Sícutíntelledus Adæ.operatus eft in formadone corporis fui,& dicitur fuum : quia ipfe fibi for/mauit,non exfua fed Deíuirtute. Hæc natura Íntelledualís opus fuiï diligens, quod propter feipiam operata eft, utoftendat in eo uirtute fuam, fibi uniuit,quatenus in/corrupte in eo fubfifteret. Vnde in hoc corpore intelligentiæ, corpus primo fadGeft anímale feu feníibíle,uipofsít efle aptu, unioni intelligentia. Sicut fi uis uirilisgene/ratiua in Adam,ftbiipfi mulieremde fua ut fumptâ,formaiïet,cui fetaníuíílé<acteo,cp ex *ip*its unum fieret,ad finem oftenfíonis uírtuís fuæ in propagatione. Intelligentia , igitur in Adam, adaptato fibi corpore fenfibili, fuit unita fuo operi. Et hoc exprimit Moyfes>qui dicittDeum in faciem eius fpiraculuuitae infpiraffe,uc efletin animam ut uence:uita illa eft intelledus,qui folum uiuit.Ná id quod ignorat fe uiuere:quomodo uiuitfSimilitudo igiturcreatoris uitæ^ftïtelledus.Inteïleds? in hoie, eft fuo operi tnfpiratusjfiue íntrínfece unítus:0¿ in primo homnie,fupra tempus creato,in code nunc intelledus fibi adaptatif animale corpus,8¿ ipfumattraxit,inhypoftaticaunionem fui. Sed quia Deus uia propagationis, uoluit ex uno homine multos generari, quod fine motu *Qc* tempore fieri nonpotuitjideo quæ in Adam fupra tempus conti/gerunt,ín fuccefforíbus fíne tepore non fiunt, ut fit prius tempore animale cjj intelleduale,licet difpofitio animalis non fía t,níf í per motum naturae, quæ fubeft imperio intelligentiæ,qiiæpræfidetmotui.Chriftusautënouifsimus Adam,fecundo forma primi,inhScmunduuenit,nonexpropagationefedcreatione.NamcumDeusomnia fapiêtifsime operetur, ideo tntelleduakm natura propterfeípfum creat,utpof/fitoftendere fapientiafuam,quualteri naturae c^ítelledualí, non fíe oftéfíbíífs. Nec eft aliud íntelledrualis natura,fedes feu capacitas oftëfionisfapientiæ.Sapieaa ígítur,qug(n omni intellerftu relucet,unam intelkdum humanG fíbí creauítapdfsímú» queutí opus fuiïperfedifsimû,fupmedikxit,ec in fua unione attraxit,ut medio eius, poffetfeoftendere SCdiuitiasfaas notas facere.Vnde de purifsimamateriafaaahffimaeuirginis,feu fubftantia terrx, feu Adæfquod idem eft) fapientía creatrix ípfius íntelkdius,ó¿eidem unitus, humanum corpus eftecit.Et hæc creatio intelledus, unio eius,et fabricatio humani corporis fupra omne tempusnn eodem nunc perada funt,uti in Adam.Hoc folumrefert quod fapientía creatrix intelledus Adæ, ut me/lius oftenderetdiuitias gloriçfuæ, non recepi tin unionem fui intelkdum Adæ, fed permifïc eum fuæ uoluntatLEc quia praeuridic eum fapientía derelídurum,g¿ fuæ uo/iuntati *&C* non fapientiæ,adhæfurumîideô nonaffumpfitillum hominem,in fui con/fortium,quoniam præuidit eum hominem propria uoluntatem ,diuino imperio prolaturum. In Chrifto ante recepit in unionem intelledum humanum, *&C* p côfequens naturam

haturarti humanam,que ideo dilexitpræ confortíbuseíustquía præiridic eum nunquam fapientíam delidurum,nec humanæ noluntad adhæfuru,& fibi ufqpad mortem étiam turpífsímamobedíturum.Etquíanerho eftfine peccato ex propagatione Adæ,& non eft repertus qui faceretbonum, & in unione fapientiæ perii iterer, iïfq? ad unüm tantutn,quí eft Chríftusudeófblíchrífto,íníeparabilífer adhæfitcrca trix Capientia. Adam fadaseftunusexnobts,fciens bonum & malum; hoc fcire, eft uiuere uita intellectuali. Sed quid uiuificat animam intdleAualem,nifi Deus iea creatrix CapientiaClntelligere enim,abipfaCapienda oritur ô^paftittir* Vnde inteHe <ftusconfundas creatriciiapientiæ,quia ineo inhabitat diuinuas: eft fpiri cus.,uiuifi cans omnem uiuentem intelleâualem naturam.Omnis intellecftus,eft femperdoCibflis.fedincellecftusChriftieft,inquoeftarsomnipotentiæ, ideó docftor doceris íeuilluinínanslux,8¿magifterobCapientíam»adquamaiïurnptus eft,quæ eftonv níum artífex,§¿ præftat immortalitatem*

Exíermóne:Vndeememus panes.

EFfluit Uita puerta parente,&eidem parenti poft effluxum ?adfiæret amore/tw naturali,qui aliundecanfamnullâ;habet,nifi quiaeft parens. Adhuncamo- *u.* remfequttur Conferuatio eius,& nutritio:^ fiicamoreftinnoccns.Deus igi cur qui creditur dator uitæ animse4cUm ut dator talis iíinócenteramatur,da« tam conferuat& paCcit*

Èx íérmone:Induímini Dominum lefum Chriftum.

AMor,motus eftanimæ.Autigitarmoüeturordinatertuncmoaetur rede & AíflOr iuftè ad alium quem amat,fcilícet Deum æ proximum . Si inordinate : tunc moueturreflexèÔÉcuruè adieipfum retorquendo, ita ut omnia propter íe dílígaq&íéipfiim fínem confiítuat,exquo fiirgítornnepeccatum mortale. Somnus autem oritur,quandofpírítiisfeucalor deferít fe expand ere ad exteriora, fe contrahit adinteríora.Vigílíauero,eftdíftufio fpiritus ad exterior a.Vnde Com nus dicitur peccatum,ob hanc fimilitudinem.Somnus ¿mmobílitat motum, ímmo bilítatfeníum,ímmobílítata<ftam,ímmobilítat influxum. Motus enim,procedit â corde propter finemtSí finis eft melior ijs,quas (unt ad finemiut Carlitas melior medi cina,& corpus indumento,& gratia poenitentia*

Eft radius diem effi ciens,ad nos defcendens,6¿ à Sole non recedens! Sic eft uerbum,feu lapientia patris.Sicut fapientía magífkí,ad illuminandum díícipulos,ín no J deignorantiæ exíftentesjadmentemeorumdeícendíqmedío uerbí,er manet apud ipfum magiftrum.

Ex fermoncíkerum venturas eft indicaré*

SIicut enim ipfe creator,per uerbum fuum omnia fima! creauit,et tamen quodlibeÉcreatam3ííngalarícerlocamfíbídebitm-nfortítnmeft:fícfíetín *regenc/ ratione,cum* ueneritfilius hominis in maieftatefba, quando morttriaudient uocemíilij Deí,6¿uiuent. Vidi ego dormientibus remígíbus^uentnmualídum turbare mare,8¿redorem ín fíftulaminfufflare,ad quem Conum, omnes fubito excítatos,quemlibetadlocumfibídepiitatumcurrere.Símíliterexercítu dormiem te,dum dux tubæuocetn emíttít,quífqueeuigilans ad fuumpræfedium acctirrir,^ quædebec efficit.

PlacoitDeo creare naturam intelledualem, cui oftenderet dinitias gloriaeftïæ. ^í". Et quia hæc oftenfto non potuit fieri,nifi per fapientiam,per quam ipfam creauir,&^ ' obedienriamnaturçcreatætortaeftdiftenfio incoelo/eunatura cœleftiali.Nam qui eratinter omnes lucídíoqatcp Deofimiliorrnon üia gratiæ oftcfionisféureuelatío* d íO/j* nis,fedarrogantiæ natur#& præfumptionis,aCcendere nnebaturfblium, Sffímílís fien alriísímojiolens dare gloriam Deo,fed contendens illam fibi fua fponte uftirpare.Et *ia* gloriam fuam quæfiuft,qaod gloria Dei cotcmpfit. Sapientia creatoris,

eft

eft fimílítudo & figura fubftantiæ eius,quam Lucifer ufurpare contendebat* Verbum Deí per quod Deus fecit ô£ fæcula, quod non eft nifi creatrix fapientia › omni crearuræ fecundum naturam incompræhenfibilis : concítauít fideles angelos, in eius obedíentia ftantes, aduerfus fcilicet illum fuperbum draconem, ÔÉexercitüm eius. Vnde facftum eft, quod diabolus de coelo eietftus, *fe* contineret iuperterz ram, fecumque attulit use,ut fcribitur: ua terræ & mari, quia defcenditad uosdiabo/ lus,habens iram magnam.

Míítací. Primam beftiam, de aqua feumariaiçendentem, po (Turnus Mah umet intelligere, cuius nomen ex hoc eft aqua ortum eft; *QC* fecundam beftiam efle Antichriftu, qui in fpeciem agni,& in uerbo draconis,ueniet cum fignis Joannes autem, ponens numerum nominis eius efle tfátfjoquícur fortedeprima beftia principali,fdlicetMa humet,cuius imaginemfacít fecundabeftia adorare, quiintotannis Arabumpoft Chriftum populum feduxit.

Mortuo mundo, & omnibus diffolutis connexionibus,refofcitabítíudex mortu/ os de pulueribuSjfid coelum & terram *8t* omnía, ui ígnea ínnouabít;6¿ dabit pacem omnibus motibus, fepa rando lucem â tenebris; & affignabit regnum lucis,bonis 6C benedicitis fidelibus, tenebrarum malediftis. loannesdicir, quod regnabit beftia illa,quadraginra duobus menfibus:diemcomputando pro anno,erunt anni 1260*Et fecundum hoc,adhuc regnaturus effer,quafi quadringentis annis. Ait Matthæus,uæ tibi Corazaim:Ô£ reperitur,quod Mahumetfuit de Corais,eteft ciuitasmercatorum ín Arabía Sed non uidetur Chriftus loqui de illaCorai, fed deCorozaim, in quafe/ cit Deus uirtutes,qus! non eft in Arabia.

Exfermone.Mirroangelum meunrantefaciem tuam,

An. "T'Ideriint oculo mentis patres artem,per quam Deus fecit fæcula,qu£ & £tef
¿¿p'Mitia. B / na Dei fapientia diciiur,quæ eft panis uitæ intelledualis naturæ,&credide
Aetaw. runt, illum panem de cœlo defcenftirum ad nos, *8ı* in noftra natura, tan-
* quàm reparatorem in plenitudine gratiæ,fe uifibilem oftenfurum. Sicut fi quis artem gubernandi populum, ut lsete & quieté fimul fuos dies ducerent : mentis l oculo,quafilucida legc,uideret:ficut Ariftoteles & Plato in Politicis,eammente ui/ difle ígnofcunt,8¿ ut uiderut fcrip fi fle. Deinde lex illa ínrellecftuaí is in Salomonerc ge,uideretur incarnata, quæ ut lex uiua fenfibiliter in gubernatione & indicio ap/ parerettrexille Salomon uenturus in mûdum effet ille ide,quo ad regimen, qui uifus fuitmente Philofophorum.Sic Chriftus idem3qui oculo Prophetarum,uifus fuiteffeinæternitate,ô6credebatur u enturas. Per fapientiam,omnes reges regnant. Etonanes lane confiterentur fi uiuerent,quideregiminefcripferunt,decuiuslibetregimine feu moribus › fapientíam ín fe complicare, quicquidfcribi dehispoflet: &obhocfl ipfam perfecfte uni ineffecontingeret,quod talis eflètrex regum,& pax,& falus omnium populorum,atq} cuiuslibet. Cum ergo omnes ratione ingentes, partidpentde ipfa fapiêtia,ÔC non fit adeo fapiês inmudo,quin uideatur in eo aliquis defedus,propter que cognofcatur fapientior pofsibilis,hæc autem pofsibilitas (nifi in effecftS perueniaQnon eft id à Deo fatftu,quod eft poisibile fieri, & deficit perfecftio,ideô fi debet in effeiftff peruenire,necefle eft,quod diuinæôC incorruptibilis fapientiæplenitudojinhabitet illumcorporah'ter feu eflèntialiteruti eft,non accidentaliter feu partici/ patiue fed corporaliter,fic qd omnes fapientesparticipatione illius fapientiæ,fint ta t3 id qff funt.Et huc iniumine naturg,in quo omnium defedum uidemus, in eius co/ paratione;omnes fapieutes præuidine futurum potuerunt, tanquâm plenitudinem, diuitianim *QC* theiaurum. defiderabiliurn* Hanc plenitudinem uírtutís uiuificati/ tis,Chriftum regem regum, opera quæ fecit circa medelam fenfibilis rationalis uitæ, ueniffe offenderunt, quæ nemo ante eum operatus eft.

Dejkimwwi *fpiritus.* Spiritus quanto nobiliorem habuerit generationis gratiam , tanto fe melius cognofcit uiiiculatun , fub terminis potentiæ naturæ finitae', SC quod feipfum liberare non poteft ab infirmitate naturæ, ôf pergere ad comprxhenfionem aternai uitæ,quæ eft in fonte feu creatore. Aliquid i gítur fupra omnem menfuram com/

præhen

¿ompræhenfionis,defid«atnobilisfpíñtus,6¿ingemifcittquîaidquod maxime de fiderat,appræliendere nequit,Vndecumhocdefiderium, appræhendendiuitarniti fua æternitate QC immortalitate,omnibns nobilibus intelledualibusfpiri tibus ínfit» qui fcilicet fùàm uitam, intelledualiter intelligere fumine cupiunt nunc cognofcunt,illum qui de gratia fua,hanc dedit nobile immortalis defîdertj naturam: quod non dedit eam tali defideriofe ruidain,finefpeaifequendi: nam alias effet dare tor/mentum,quod optimo Deo non eft afcribendum,qui folum nouit dare bona. Vade omñes Prophetæ & fapientes,etiam ex gentibus,uidetes ex fe non pofle ad hoc quodfpiritusdefideratattingere,etiamfcientes,non fruftra hocéis defiderium inz elfe,affirmarunt,illum qui dedit hoc tak rtaturæ intel le cftuali defiderium,etiam gratiam aifequetidi daturum.Hæc autem gratia,quæ eft fuppletiô defeduum naturæ, neceflariô eritin aliq uo^gratia generationis,per quem gratia regenerationis, in oni nesueniet*Nemoamemdubita£,fipede(fteartemdiaificandi feífet,quod tunc uiueret femper,quia non finer et fe ad mortem uenire,quam tantum abhorret. Quare ueteres exoptaruür,quodarsuitscinimoftalis,quæabomnibusappetitur,inuenire tur cognata uní per gratia generatíomXqui ipfa omni fpirítuí incelleduali poflec comunícare.Deus aute eft uíta immortalisé ars uitæ eft fapiêtia3feu filivis eius, Vnde hic eft falúa tor,qui regenerat nos lumine fapictiæ>feu artis immortalis,ad afllvqueadmultimudefideriorum. Dicit lefus:minorein regno coelorum, efle maiorem loanne.Miñor enim ñti regno cedo ru,eft uere regeneratus ad uita immortalera loannesaute,nonnififide:crediditcnimfaltiatorem que omnes expecftabat uenturum,6<ie per ipfg regenerationem habiturG, quam nondu in re fuerat ailequu^tus.Nemo enim illa uitam poterit aflequi in re, nifi ifta uita fcfibili mortua, Vnde fides eft uirtus,quæ ducit de mortali ad ímmortálc:eft enim uia tranfttus,de gratia generationis in hoc mundo,ad gratia regenerationis inaliomudoloSnes in Apocalypfifdt Matthias de Saetía exponit)côparat fcíentíá creationis LunætSi fapientiam regenerationiSjSolLEtcoparatur ideo Soli,quh eft opus iiïpremæfapi«iæ,in qua eft lux illuminansdlmul calor feu charitas uiuificans.Sicucenim in Sole, lux coinciditcum calore:fic inîapíetía/cietia fcilicet cum cha rita te, Nam eft fapida fdéntía. Redé confident rationalis ipi ritus, ie mortuum potius qua uiuu: quia in omnibus u iribus fuis, non rep erit uitakin motum, fed potius à uita elongaram, ácccdíofum,tríftem,6¿ iomnolentum in æternis & perpetuis, uelocem in co rruptibiiibus,atcpultimono fe reperitlíberü pauper e,in qua paupertate fpirftus.co plicatur omnes diuítítóed reperit in feuigere propriam uolutatem,quæ ipfum to/taliteroccuparéputat fediuitem, quando illam habet âf tamen in illisdiuitrjs,eilfumus defedus,quia Dei uoluntas quæDeus eft,ibi deeft,ubi propria regnat. Vbi autem Deus abeft,tiihilboni adeffepoteft,cum.nemobonus,nifiDeus.Hæ funt in firmitates fpiritus,non *nifi* per Chriftumcurabilesiille enim quipoteft tollere cæci-Catemignorantiæ,àfpiriturationali,eftdatoruitæmammors intelledus,eft igno/rantia,cuíus deledatío eft intelligere5in quo autem dekdatur,uiuit cum Ix *tí*fía* Vndedareoculo uííüm,feumentí inteftigêtiam/pedat ad fapientiamfeu uerbum,fluerationem infinitani. Dare motíí claudojcilicetut redo corde ad æterna moneatur, ñon claudicando,ad fenfibílía dechnandoéeis inhærœdo/euineïspedc fígedot eft iuftitiæ infinite Sanare fpirfru â cotagione leproia carnalis cócupifcétíae,utíít angelus incarnatus:eftcœ'eftiabs ed ici. Audittí reparare, ut recipiat in intelledu fidecerta,uerbSomnípo£édsEkí':cflartisinfinítae.Mortuúfpírítureufcítarciefto« pus créatoris.Expoliarefpíñtu^ p'-uprà uol úntate,^ induere ílkimuolutateDeq sta quod non (it ir* eo nift du ritas Dd,qua? Euangélifia ex eo cfficír,ut retid et eum, .quem portâtínfpírítumon eft mfá&katorisomnium, Vnde ille fpiritus rede beatus didtur, qui non fcandsl izatur,quando uídet tales mirabiles uírcutes in homirnbu$,S¿ dat gloriam Deo A- non arti magicæ, aut fpirítuí erroris, non hxfítaiis,íl¿lumqui hæc mirabilia opei atur,etiam filium Dei uiui. Ille enim reperitMefsiam,áquo nonrgcedit,qmafcit ipfum habereuerba aitæ æterne.Quemaumodum Petrus

beatus

beatus erat,qui á Chrifto raluatíonemaflequútus, pauper per omnia euangelízabat regnu gcernum.lmmutatio ením illa,ubirudis pífeatór pifcium}faâus eft Theology fummus,qui pifcârètur homíneszoftendít etíam Chríftum,ín quo diuína erat fa pién tía,quse banc fecit immutationem míraculófam ftupendam. Qüod autem iftæinfîr mitâtes fpirítualíter intellccftç}ad fpiritum referantur: in multis reperitur feripturis, quæ de caecitate cordis , & caecis cæcoruth diidbus , 6¿de caecis & claudis ad cœnam agni inducendis,& de pcepto, ubi lefus furdo & muto fpiritui praecepit, & de mor/ tuis ibos mortuos fépelientíbüs,S¿ in peccatis delidlis mortuis* loqulintur. Vnde diuerfaeomnes illa:infirmitates in corpore, funt una & eadem infirmitas in fpíritu: ubi uidere eft audire*ibi caecitas eft farditastubi uidere eft uiuere*ibi cæcitas eft mors: ubiaffedus eftmotus,ibi infirmitas eft claudicatio & lepra.Vnde ficut Chriftus cæ- cum,mutum,& furdum,uno Uerbo curauitiitauenitfaluatio integra,cum fpufapien tiæjfcilicet fpirituIefu.Sicut cû Adam creabatur per fapientia in unomomêto, fimul omnes fénfus creabantur. Sed ad hoc, quod quis talem aftequatur Chriftiformem fpiritammeceffe erit,quod omnia quæ in mundo Chriftum præceflerunt,in eo fimili cer qui minor eft mundus, priced ant. Vnde pirimd praecedit Adam, tranfit afeen- déndojufq^qüó fiat Noe,utfaluetur inarca. Deinde, fiat Abraham fidelis, deinde Kane, deinde lacob, ÔCuadatin Aegyptum. Deinde ducatur per mare rubrum per Moyfen,S¿perdefertum.Acut ducatur in terram fandam per loiue, & proficiat in emítate fanda Hierufalem, ut fiatfpiritus dodus, aptus ad uifionem feu prophétie, atqj etiam aptus ad regendum ôf offeredum,ut fitregalis & facerdotalis,& in eo ha- bitet fpiritus ardens,quafi ígnís,ur ín Helia & loannetuc fic demum fiat fpiritus hu/ millimuSiSC caftifsimæ fœcunditatis,u t fpírí tus Mariae,in quo uirtute altífsímí obS/ brantCjCapi pofsit lux ilia, tranfmutâs terrenum in cœleftiale, qui eft fpiritus lefœÔC ut iàltem fpiritus fit purgatus, per tranfeurfum totius úeterís legis, per leges ÔC Pro* phetas. Attendere habet, quomodo leges & Prophetas loannem terminare, ueritas aperit: quoniam ipfe quam breuifsime oftendit omnia qux occultata font in lege Prophetis: & eft angelus, purgans ante faciem fpiritus Dei faluatoris. Clamat fpiri- tus facerdotis magni loannis,quatenus poenitentiamagatunufquifcp qui faluari cu- pit,9C regnum uicae æternæ adípífchquoniam appropinquat (ait) regnum coelorum* Purgari igitur debet fpiritus nofter per angelum,ut fíat cozleftíalís, per abiedionê terrenorum. Tune erit capax lucis folaris, Solis fcilícet iuftitiae, cuius lumen in pur/ gattsftellis, recipituruti eft incorrupte, 8¿ quod cum induetur fpiritusnofterChri/ fti uerbum, 6¿ etiam mouetur uerbum Dei, quod infe habet omnem uerítatem,0¿ quo omnis qui hoc uerbum fidp accipit,experietur Deum efle ueracem, & in eo om- nia confequí nos pofle,quoniam eft plenitudo grati£,de qua plenítudíne,omnía qug nobis deficiunt, nos credentes recipere poterimus,ad Chrifti conformitatem ac- cedere. Quoniam uidemus, quod illiadhærere, eftuniri fummo bono,&in quofo/ tóm fpes ponenda eft, qui fblus potens, uerax, pius, & mifericots eft.Spiritus igitur nofter, efficitur hac dodrinaloannis Baptiftæ, conformis angelo Qc uirtuti Heliæ* igneusfcilícet purgans, omne combuftibile confumens:ut folum maneat ap/ tus, ad recipiendam lucem coeleftem aeternae fapientix, quemadmodum cum rota Solaris dum aptaretur,ut in ea perpetua lux inhabitaret, igne purgata eft, abomní contrarietate, Qc elementorum fluxibilitate, utfieret aptum iubiedum incorrupt tíbilis lucís.

Moriturus Ioannes,mífítdifcípulos ad benígnifsimum Dominum, utfacereteos eidem commendatos,propter adhaerendam fingularemjut uidentes opera eius,ei ad hærerent, ut fcilícet poftquàm uiderentipfumunum ,a quo omnia, ei adhaererent. In omnibus enim eftdeuenire ad primum:ficut in motu lapidis per baculum, deueni tur de baculo admanum,de manu aduirtutem animçianimà autem perfe mouet.Sic de lucidi s,ad Solem fontem lucis deuenitur.Sic extra omne genus,deuenitur ad pri/ mam cauíám,qusceft Deus,Scfaluator nofter.

Cur item mífít loannes ad lefumí ut dífcípuli, qui fuerunt partíales pro eo,no/ lentes

Liber VIL

tentes credere Chriftum maioremanderentilla,quæ legerunt in Prophetis de Chri fto,ó¿ fie crederent Sic ut in Luca fcribitursilla uiderUnt,quæ de Chrifto Efaías fcH pfît,uti &C Chriftus Lucæ quarto dedarauit.

Ex iermone : Médius ueitrum *ftetin*

BAptiímus loannis erat formam habens aquæ latrantis fenfibílíter : fed non eratadhuc ípírítus ínfuíus,ut lauaret animam,ficut aqua frígida non abfter git maculas penetrantes,licet ab extrinfeco uideatur abluere» Sed íuperueníente ípírítu caloris ex igne ín ípíam,interiora ueftís emundat. Spiritus lefu,eft gratia,quæ de plenitudine eius efnuít in credentes, ÔC íacramento ndeí, fcili/cet baptifmate,fe credere lauarí oftendentcs. Sícfcripturaueterís teftamentfieftut corpus,cui Chriftus uerbo íuo ípírítum addídít.Ipíeenímnobís aperuit ícrípturas, uerbo do<ftrinæ,in quo ípírítum infuditVnde nifi ipfe dederit ípírítum,non ¿ntelligíturícríptura utuiuíficet,&dele¿latíoneniínnoftroípírítugeneret.

Phílofophí quídam puta Platonici, poft Pythagoramloqüutí funt demigratíoneanímarum,ícílícetanímamunam,pofledíuerfa corpora fucceísíué animare: licet id quod de anima dixerunt, non pofsit efièuerum,cum una anima fît fíe ad foum corpus proportionata,quôdimpofsibiiefîc ipfam aliud corpus animare: tamen de fpíritu,quo anima mouetur, poteft hocintelligi,quipoteftunuseflefic, quod licet in uno uideatur mortuus defecilfe,quod tamen ín alío refiiicitetur,ut hic fatentur Pharifæi,in quæftionibus loartni motis » Sic dum Chriftus in mundo praedicare^ miracula faceret,mortuo loanneialtj dicebant eum loannem Baptiftam,alijHeliam,alijHieremiam,autunum ex Prophetis. Eccenon quod leías efletloannes,aut Helias perfonaliter: fed qttôd effet in eo fpiritus,qui in loan- *tyírittá*
ne aut Helia.Quomodo autem ibi unus ípírítus eft,ubi una fides * intelligitur,fî attendimusqitodfidesuna in multis fufeítat ípírítum,ut fortificetur in uirtute illius^ cui credit.

Ex uerbo Salnatoris noñrí,fufcitátüs eft fpiritus bonus ípfiüs leía in multis fidelibus, qui ipfum aut eius Apoftolos audierunt.

Spiritus Chríftí,quia Chriftus filius Deiiattrahitomnem rationalem ípírítuál, ***Atirafà****
ficut fama Platonis,attraxit dífcípulós,cui attiacfto, communícauit íapíentíamuf uam,quæ eft fapientia magiftri,ut etiam fructificaret ' Sicutlapis magnes attrahit Pulchruài ferrum,cui communicat ípírítum fuum àttradiuum:ut attradum ¿n unionem cúm magnete,etiam attrahat aliud ferrúm, quod medio eius coníungítur magneti,**feu** uirtuti.Etita de multis annulis ferreis,qui quafi cathena iurium colligantur,per uirtutem unam feu fpiritum unum,furfum quafi per gratiam magnetis, natura grauitatis ferri quæ ad centrum inclinatur,non obftante. Vis enim magnetis,trásfuía per prímum,annulum:effícít quôd infimum primi,trahitfupremumfecundi annuit, ita deinceps.Ita uidemus in omnibus mirabili Dei uirtute ordinatum, infimum fiiperiods,iungi fupremo interioris.

S i uolumus capere naturalem,deinde gratíofirm amorem, mediationem Chríftímecefle eft,ut recurramus adexemplu,etnon occurrit magis fenfîbile,quàm in magnete.Confideraiquom odo magnes diffundit fpíritu fuum fuper ferrftorbicularíter:S¿ non recípítur,nífi ferrufît capax uírtutís.Sícutuerbu magíftrí,diffundit ípírítttríntellígentíg fuper íntelledü dífcíptiloru: ubi eft capacitas feu ingenium, quod poteft Ipírítu mouerí,íbí recípítur.Síc uerbufilíj Dei diffundit ípíritü fapieni tiæ,fuper omnemintellecftualênaturâ:&non eft capax eius nifi ílle, qui eft formata fide purgatus. Sícut ferru,non éft capax influentiæ magnetis,fi eft erugínoíum,aut (ut fcrípferutalíquí)fcetído allio círcumlínítfí,aut aftíxfi pondetofo. Oportet enim quôdfît purtí libera,ó¿quáto purius,tanto cápacíus.Bt quando ígnitur,tficdefe percuffùm,proijcitfquamasimmSditiæ.Siçignefidei,fpiritîînoftrûfubintrâte,excutíutur tenebrofæ denfitates,ut capacitas fpiritus Îapientiæ oríatur.Hic ignis **fidei** per uerbum Chrifti,cuius eloquium eft ignitum uehementer,immittitur,©¿purgat (ut ípfeaíQdífcípulos mudos,afermone ipfius fidepurgâs corda»Erhapcpurgatfo

eft bapti(mus,feulotto fpirítus , quæ fpírítu Deí ígneo adaptatur ad obedíentíam,fi cut ferrum ad obedíentíam magnetis,arida terra per ímmífsíonem humíditatís,ad aptatur adobedíentíam figuli. Poflunt ín magneteplures fímilítudinesreperíri, quænosiuuant,ad intenigenriammyfteriôrum Nam experimur, ípfum unicum lapi dem habere eflentíam, uirtutem, operationem; unde imaginem trinitatis relucere in ipib, confpicimus. Eft enim unus lapis, ÔÎ trinus. In eo enim experimur,operationi fpirítualem; fpíratenim defefpiritum inuifibilem,fcilicet uirtutem motiuam ,quæ mouet ferrum alioquí immobile. Hæcoperario, procedit à uirtute feu potentia, quæ eft ín eflentía eius: uirtus uero, de unitate feu entitate oritur, quanto enimuir tus magis unita, tanto maior feu fortior. Infinita enim uirtus feu potentia, oritur ab infinita enticate ftu unitate Vnde experimur,entitatem ftu unitatem,in eflentía ma- gnetis effe,à qua potencia feu uirtusxex quibus fpiratur feu procedit fpirítus moues, quem in ferro moto experimur. Efto igitur, quod magnes fit principium feu mater ferri (ut dicunt Naturales) tunc eo modo aliquatenus concipiatur, Deus princi/ pium intellectualis naturæ.Etut tale principíu,uoceturDeus fapíentíaun qua fapien tía,unitatem feu entitatem confideremus, fcilicet principium fine principio, feu pa/ trem:uirtutem feu potentiam príncípíum¡de principio, feu fílíum:operatíonem uero procedentem abutroqj, quz deledabiliter^femperfpiratur,fpiritumfandum.In eflentía igitur fimplidfsima infinitae fapíen riæ:entita tem, potentíam,& fpiritum,in fimilitudineeflentizmagnetis intuemur. Et ficut ferrum de fe non habet motum ali/ um,quàm fecundam grauitatem deorfum,nifi fpirítus principtj fui,fcilicetmagnetis* obubret ípfum : íta omnis crea tura íntellecflualís, caret motu furfum ad fuum pria cípiumffcílícet fapie ntíam,quæ Deus eft,nifi fpirítus fandus fuperueníat, & obum/ bretipfum.QuemadmodGadconceprionemChriftí,mota eft uírgínítas Matiz,alío- quí motu generationis carens.Et ficut entítas magnetis, fuo fpírítu qui ab eo proce/ dit, motu attradíonís,ad uirtutem fiiam attrahit ferrum,ecunítcüm fuá uírtute,ut me dio uírtutís fus; fibí unía tur:fic entítas fapientiæ æternæ, fuo fpírítu qui ab ea proce/ dít,attra(ftiuémouecíntellecftualem naturam, ipfamattrahitadfuamuirtutem,ut medio uírtutís fibí uniat,ut ait unicus magífter feu mediator Chríftus:nemo(ínquit) poteftadmeueníre,nifí pater meus traxerit eum. Vis autem magnetis, recípítin fui unionem ferrum attracftum,ficut et mediator dicit:omne quod ad me uenit4non eiici am foras.Nifi enim uirtus ma^netis>teneret ferrum in aere, caderet inferius, S¿fcpa- raretur à principio fuo, cui folum adhzrere uellet.Et ideo ibi exiftens, eft in fine defi- deríj, ín loco *fcilicet* quietis.Quare noneftnecgrauenecleue,urifantea»quæalium locum appetunt, quam habent. Experimur aurem, ferrum adhærens magneti,non effe graue nec leue ; quia pondus magnetis in fta tera, per adhæfionem attradi ferri, non augetur nec minuitur. Sic etiam omnis rationalis creatura, fine uirtute pa/ tris (quz uirtus, eft medium connexionis) caderet fecundum propriam naturam a fuo principiOjCui folum adhærere cupit, ut Philippus Apoftolus atteftabatur* often fionem patris fufticere.Deus enim, eftlocus quieris. Vnde anima tundía uerbouirç, fuá fcilicet fapientiæ æternæ,non defiderat aliud. Ibi igitur quiefcitzternaliter,& no eftlocus quietísjnífi ibi. Redlê ita ç dicebat fandius Auguftinus, quod quia Deus ad fe creauit animam rationalemrideo inquietum eft omne cor,quoufcg ad ipfam perue niat Et didum Apoftoli,de purgatione animarum per uerbum Dei, poteft intelligi infublatione inquietudinis. Namflucftuatio&inftabilitas, ueniensexfeparatione animæ à Deo,nonnifi â peccato eft5utaítEfaias:peccataueftra díuíferun tinter uoa & Deum ueftrum. Verbum autem Dei, purgat peccata : quia liberat a fludlatione, æ figit in uno,quum iit uerbum uerftatis, in (æculum fæculi permanentis: portate/ nim omnià uerbo uírtutís fuç,faluator nofter,quía figura fubftâtiçDei patrís.Spírí tus magnetis, defeendens íuper ferrum : non propterea recedit de magnete, neque fpirítus ille unitur ferro, ut ex ipfo&ferro fíat unum, licet eí ut motor uniatur, quia ípfam mouet: fie fpirítus fandius, defeenditín animas fandas purgatas»nontamená patre & filio recedendo, neque unitur *ei* anima in quam defeendi thypoftatice, fed

obedien

obedíentíalíter,ut motori uíuíficantí,quíadeledabileaddefideratnmmouetSícfu itaníma Prophetae mota,qui dicebattfícutdefidcratcérutis ad fontes aquarum, ita defíderat anima mea ad teDeus,fitíuítanima mea, adre Deum fortem uíuunr Vis magnetis unitur ferro,quando confricatur ferrácum magnete,t'ta quod uirtus mag netis manet uti erat,& ad fui unionem, ferrum mediante motu fea (pirita mouente, peruetlityion tamen uis illa magnetis quæ unitur ferro, propterea mutatur &C fepa- ratur,feu recedit à magnete.Ne<$ entitas magnetis, eft unita ferrb,neqj ipiritus ma gnetis,eftunitusferro:fedfolapotentiafeuuirtus,a quo *ita* procedit fpiritus,fi'cut abentitatemagnetis.SicutinSolefuntlux,fplendor,& calor:S¿íplendotunítur,co lorí,6¿ non lux nec calor:ó¿ ín roía fapor,color,& odor:g¿ colof unitur uífuí,8¿ non fapor aut odor.Sic filíus,feu uirtus,fiuepotentia Deipatris,abf<# fui immutatione, íbla eft unita humanitati in Chrifto,no recedens à patre.Et nô eft humanitas,ín uni- tatem hypoftatica patris aut fpus fandi, affumpta,fed tantum filtjJBt ab illa uirtute, fie eflentiæ unita £cedtt,feu mittitur fpus fandus ficut âpatre.Vndeferru, ex conta du in unitate uírtutís magnetis aflumptum,mittit fpírítu patris magnetis,qui eft S¿ fuus,admonendum aliud ferrum ut ei uniatur, &C eo medio pertingatad quietem^ Ideo aera & uiua imago magnetis,in ferro incorpora ta,attrahit. Sic fpirítus filtj,míe titur in corda fidelium,attrahendo mouet deledabíle,ad infinita (apientiam^qüâ (blumdefideranEt ficut acus,cui unita *eft* uis magnetis in pyxidenauigantium,mo uetur admotum ferri in manu hominis,ipfum ferrum tenentis &. mouentis: fic me diatornofter,nondeftritanimas continue refpicere, qualitercuncg motu corporis moueanturutpereumnunquamftet,quominus ad principatum eius,medio eius peruenientPoterithoccxemplomelius intelligi id,quod mediator Dei &. homi- num,dicit defetquo modo páter fuus ipfe operantur.Et quomodo ipfenihil facit nifi quod uiderit patrem fuum facientem,ex fe nihil faciar.Et ficut pater uiuificat, ita 6£ ipfe,S¿ refufcitatmortuost& qui audiuerintuocem eius,yiuent.Et quomodo modo eft refurredio,& uita.Siquidem ferrum in uirtute magnetis aiïùmptiï, opera quæ magnes facit, etiam ferru illud facit, ex fenihíl:&uiuíficat,ó¿ refuícítat,ficut magnes:S¿ quidquid circa hoc dicitur,melius fenfibili exemplo intelligitur. Sic & illud loannis in Canonica fua: In hoc cognofcimus quoniâ in eo manemus,6¿ ipie in nobis:quoniam de fpírítu fuo,dedit no bisJBt gaudere debemus depræfetia Chrt fti.Sed quia ipfe eft pax Dei,quæ exuperat omnem Ienfumtídeo bene intelligitur fummu gaudium ene,in unionecreaturæ cum creatore, feu príncípíoíontalí iuief/ fe5quæ eftquies,exuperans omnem fen(um& gaudium infinitum. Sicut enim uir- tus magnetis,uniens ferrum cum principio, fcilicetmagnete,eft pax æterna,fempet uniens conftruans:fic Chríftus eft pax noftra, utfimus in Chrifto,ficut ipfe in pa* tre,8¿ per ípfum in patre feu fonte deledabiliflimæ uitæ noftræ, ín defideratiíííma immortalitate. Vnde quo modo Chríftus fit mediator Dei &C hominum,pax uiui ficans feu uniens,& uia,& oftium,& ueríta$,8¿ uita,& quæqj talia:aliquo modo ex emplodidomeliuscapiunrur,fi de fenfibili ímagíne,ad *intelUgibilem* ueritatem tranfilimus.Magnes ením ílle,quí eft rerum omnium parens *8¿* creacor,omnia te- nens, ne in nihilum unde uenerunt redeant,fuper omnem creaturam exaltatus, omnem intelledum excedens„& incognitusmt cognofceretur in hanc regionem* uirtutem inuifibilem,fimiliori creaturæ fuæfquafi magnes uirtutem fuam ferro)uni uitAcfidemagnete,abfconditoaboculisomniumiapientium,&eius mirabiliuir- tute multa fcriberentu^quænarrarent omnipotentiam eius, in quibus feriptis ad/ hucuera&certanotitía,penitusignotílapídís,nonnifí coníeduralíter uariepof fet depræhendi,fi tunc uirtus ipfa fe uniret naturæ fenfibili,ea tamen uirtute inuifi/ bili permanente,ad illum finem,ut fic ad lapidis notitiam perduceremur: eo modo, aliquo pado Chrifti aduentus,eft imaginandus. Aut ficut fi in India magnes tan- tum reperiretur,qui ad nos expedari non pofletjquia regio noftra incapax eius ef fetjÔC ferrum cui unita effet uirtus magnetis,in noftra regione apparet; tale ferrum:

fímíle per omnia aítj noftro cuícuní# ferro,habens intra feínuifíbilémagnetis uírtutem,peropera miranda,quæ experiremur ín eo ferropræomnibus alfjs noftrís, nosutírp ad magnetis duceret admíratíonem»Sicínuifibílis uirtus Dei patris,ínho mine Clirifto,quæ fe uerbo & o pete oñendit,uia fuit ad patrem afccdendúita quod qui hac ui rtutem uidit,etiam uidit patremtquía in uirtute Déí,uídetur fóns eíus, feU eíTentía,Gue encitas,ficut in filio pater.Qui ením uídet me,uídet patrém,ait magi ftenquia ipfe in patre,pater in eo.Non eft enim uirtus,ab eíTentía feparabilis: tuc enim non effet uirtus,quæ uia eft,8£ ueritas»Nam non poteft uéríorí modo, occulta eíTentía depræhendi,quàm in eius uirtute» Virtus enim, eft perfedia oftenfio eius: nam non poteft melius refpkndere eíTentía,quàm in fua proprrjfsima uirtute Jdeo Paulusnominat Chriftum Dei uírtutem,8¿imaginem,fplendorem patris♦ Cognitío igstur uer ira tis eft ex fimilitudine» Quare uirtus Dei in Chrifto, eft & ueritas notitïæpatris,eft etiam & uitatnam uirtus Dei,eft omnium uiu?tiumuita,quia medium fluxus ÓC refluxusfSiue enim natura intelletftualisexeatin effe fuu, fiue intret ineílcdiuínumíper hoc oftíum exit&intratMedium autem motus intelledualis, in quo diletftabiliter mouetuneft uita.Vndein hoc m otu introitus âf exirus,pafctia ¿nueiiieufeu uiuificationem,quæ eft à uita»Eft enim uirtus Dei,creans uiuos,& refufcitans mortuos:S£ eft fapientia patris,de qua uiuit intelledualis natura: quare uíta, ficutuis magnetis,refufcitat immobile ferrum.Po teris etiam.Chriftum,qui eft fapientia patris5uirtuti probatae lapidis afsirnilare5ut fecit lefus filius Syrach,qui Tapientiatn afsirnilatjUirtuti probatæ lapidis»

Virtus magnetis *in* acu pyxidis,afsimllatur Chrifto.Nam acus illa,oftendit na* digantibusuiam in mari,fine qua oftenfione,inuoluerenturnantçtenebris ignoran tise,3¿ portum falutis attingere nequirent.Manetenim acus ftabilis3ob uirtutem laz pidis,qiialitercunq3turbetarmareVndeeftdux6Gurnencæcorum,lucensintcne bris, Chr iftus nofterffk ficut acus ad polum coeli fixum figitur,quad am habens coi/ ligantinm ad illam coeli parteni:ita ad omnes partes coeli : ut Rogerius Bacon dicit, qui etiam putat fphæram ex eo fieri pofle, quæ debite pofita,cum coelo circumuol/ uacur.Vnde uirtus illa,oftendit fitum ccelí Solís:S¿datlumen&fcientiam horarum diei uiatoribus:& mundi fitum per arenofum defcrtum peregrinantibus, Sic Chriftus eft lux uera uia torum,oftendens quæ in cœlo in terra funtneceffaria,ut ad finem optatum,et patriam unde ortum habent,perueniantVnu tamen eft,quod, uifibilis magnes eft ut coelum ftellatum,in quo principium ferri, quafi Deus habi/ tatjunirrinnm fcilicet principium inuifibiledn cuius eíicntía^eft unius,uirtus,fpiritusÆt uirtus,de coelo defeendit in ferrum cui unitunfic & fpiritus mittitur de coelo in ferrumdta etiam principium uníuerforumjhabftatíncoclo,^ de coelo filium mifit in unionem cum homíne.Síc & fpiritus de cal o mittitur, *Ól* etiam de uirtute» quæ eft Dei uerbum,caro fadum. Et uerbum caro fadhim eft, ficut quñ per fortem contaáum,uírtusuniturferro:utuirtusmagnetís3fícfitínfeno/ícutín magnete»ô£ habitatfícínnaturafemftnquauídeturgloria eíus operatio,ficqteftoperario uít tutis magnetis,in plenitudine gratiae fe diffundentis inueritate,& non in apparent tia,fed ín uera exiítentia,fic pariformíter ín aitjs feripturis. Chriftus enim eft undus præ confortibusfficut ferrum undum uirtute magnetis,habens uneftíonis plenitud! nem,ftueconfummatamuníftíonem:utacusinpyxidenaLiígantíum,habês undionem participatam,8¿ communicatam fibi ex plenitudine tindionis Terrina h's acus» quia liberé poteft moueri,fi magnes,diftanter etiam poft hominem Ôf retro,aut in/ fra meniam uel peluim fpiiïàm,occulte admouetunftatímacus fe reno luit, Si fequi/ tur magnetem quocunqj ierit»Vneftio enim quxeft in acu,docet reperire magnete, cuius fpiritumouetur: fed fi acus adhuc non güftauit magnetem ôf eius uirtutem, uncftanon eft,non fic uiuaciterS< à remotis ïentitmagnetem.Docetnos excmplíT, quo gaudio anima unefta,fentit præfentiam Dei fui,atque quod ipfam nihil fenfibilium impedit,necp aurum,necpargentum,necphomo, necp animal,qudminusuidear Deum fuum,ahjs quorum uifus in his fenfibilibus obieâis terminatur,inuifi?

bilem*

bilem. Vndio autem Chrifti, differtab uncftíone Chríftíanorum. Chriftus ením eft Mefsias fea unduSjündíone fpírituali complétaiputa,magnes communicat per con tadum ferro uirtutemjSchaecundiOjnoneftutin magnete.Nam magnes poteft ad hue alí} cuícSqj ferro,fíne numero eandem uirtutem communicareÆt procedit ta nta uirtus ex magnete, quæ tam numerofo fèrro communicatur: quod (¡cuiuslibet ferri attracftio,fimujcumalrjs alterius cuiufuis ferri attradionibus,confiderarur,tuncuide tur uirtus pené ínfírtíta,ecíam fi quodlíbet ferrum,folum acum actraherettquum infi- nita talia ungi poísínt,ex unius magnetis uirtute* Chriftus autem habet undionêm ia fe, omniumundionem complicantem : nam ipfe omnem magnetis uirtutem ha/ ***betÁ non*** ad menfuramfzd excellenter Et quia pr» conforcibus undus efttideo no me Meisiasliæreditauit. Eft enimunftio abfolutatper quam omnes qui unefti fuerat **funt,8¿** erunt, qui ab eo Chriftianidicuntur (quum ipfe fit Chriftus) undionemfunt afTequutitficut omne album,ab albedíne eft album.Síc S¿ feriptura loquitur»quo mo do princeps tenebrarum, eft armatus fortis, tenet animas alligatas : fed fortior eft Chriftus rex,qui eripit de potentia illius animas,auferendo arma eius» Si enim adeft Adamas qui eft fortis 8¿ durus,6¿ princeps in duritia fuper omnes lapides,ligatur fer rum fp iritu adamantis,S¿ immobile,quafi penitus mortuum, & infenfibile : etiam fi uirtus ali qua attradtua magnetis applicata fuerit,ut feribunt quídam. Sed plenitudo uírtutís actradiuæ, quæeiÎipfa magna uirtusDei cuíusmagnítudínísnoneft finís, qua: eft ¿n Chrifto.fi applicata fuerit,illa ***uincit***fpiritum principis duritíeí,S¿ lígateu ita Ut non habeat Víres,8¿ eripitanimamquam tenebat attrahendo Neq; poteft uis maligni,quæeft quafíuís fpírítusaquilonarís,fuafpíratíoneínfrígidancis, congé/ Santis,mo rtífícantís5feuímmobilítantís,uíncí,nífi ípirítuamorís feu caloris, Solis iu ftitiæ,qui díffoluít glaciem niuem,& facit ímmobilejmóbítauiuum ***&C*** fluidum.In hoc enim apparuitfiliusDei,utdiffbluacoperadiaboh'. Vnde docet experientia, eti am fi applicato adamante magno in uirtute ad ferrumtparua uis magnetis, non pof- fet attrahere,tamen fortior uirtus magnetis fuperueniens, uincit Ôf attrahit. Sic ÔùIn lud, quod legitur fapíentíam dixifle, delicias fuas eflecum filijs hominum : intelligi- tur facilius quando attenditur,fapíentíam creatricem animarum rationalium, delicia **H** tn unio.necum ipfis.Quemadmodum pater delitiatur,quaudo habetin circuitu me fie fute filios: & magnes deficiatur, in limatura ferri, quum fit quodam modo in unio/ ne creatur» fuæ,&augmentatur uirtus eius. Sic ex unione Ecclefig cum Chrífto,Paií iusadColoflenfes dicitffurgere augmetum Dei. Sicut membra perfedioflem CorpO tí conferuntfficipfa Ecclefia,fitin augmenta Dei. Videtur enim uirtus magnetis au/ geri,quando multum ferri, uenít ín uírtutís participationem: ficut unitas uidetur **au/** geri,quando in magno numero,eius uirtus explicatur.

Ex fermone. Annunciamus uobis uitarrï ætérnari^quæ' cratapnd patrem,apparuit.

IN Chrifto lefu, eft uíta æterna in plenitudine, ficut lux ***in*** Sole: de qua luce, in qua non funt tenebrae ull» fenfibiles,omnia aftra recipiunt, ut luceant perpetuo ¿¿indeficienter. Quemadmodum ÔfSol lucet& uiuificat:ficutSoliuftitiaeui/ uens,lucet8¿ communicat íuftis uitam iuftitiæ,qui quum fintíuftí,hoc à fonte fi. ue So le iuftitiæ habent,0¿íta fímtl¿cer,Uítanifeulucemabeodem Sole.

Lux,ex fefplendorem exerít.Splendor ením, eft uíta feu morus lucis fe communi- cantis,^ eftfigura fubftanti»Bacis. Nam fplendor,exfubftantia lucis oritur. Efto igitur,quod oculi omnium in tenebris femper fuiffentitunc quidem claufí, potius mortuifuiflentquamuiui. Confiftitenimuitafenfus uífus,in uídere:fícutlucísuita^ **in** lucere feu fplendere.Ocult illi in regione umbrae mortis, nullam habuifltnt expe- rientiam lucis : nam habente?, uidere optabant. Efto igitur quod audiflênt fedentes in tenebris,in regno fcilicet inferiori terrae,uenturum faluatorem, qui eis poteftatem daret uidendi,quodqueille de regno lucis feu coelorum(ubi eft femper luxjuenturus

effet,demum apparuiffet illís Sol illuminans tenebras : nónne Sol tile ¡dici deberet faluator oçulorumî'nam daret oculis omnia necefíaría, ad uiucdum feu indendum*

satornm. Et quia Deus per Solem fecit oculos:idcírcó(ut ait Salomon)lux Solis eft dulcis ÔC
pilero, delecftabilis uifui,generat enim huius aduentus,magna m deleda tionemSic de fpiritu rationali,ô£ luce fiue fplendore patris,concipiendum. Nam oculi anirnæ omnium,fcilicetintelledus,fuerunt intenebris ignorantiæab initio Venit faluator, fci licet uerbum illuminans,ficut ignorantem illuminat uerbum magiftri fln uno enim uerbo recipit ignorans lumen intelligentiæ unius libri,proutBunuchusEfaiam intellexit in uerbo PhílíppúHoc igitur uerbum Deí,eftfplendor lucís, fcilicet lumen Solis iuftitiæ,feu fapientiatuenit inquam in plenitudine,quia utfaluator,finequo omnis intelledus manfifletinumbramortisflnuerboillo eftuíta otn oís fpirítus *in»* relledualisdn quo reuelatur pater,qui folum quaeritur,quum (it fons uitæ. Et quia per hunc fplendoremfecitDeusbmnia(nam omnia peripfum fadafunt, & eft fa« pientia^in qua Deus omnia fecit) ideo non uenitad hoc lumen,caufa icilicetrerum in intefledu , nifi cum maxima dulcedine & deleda done, uti uidit qui dicebatxfi/gnatum eft fuper nos lumen uultus tui Domine,dediftilætitiani in corde meo «. De/ledatio autem feu lætitia,eft fpirítus uitæ in anima Vnde non oritur in nobis fie icientia, exaduentu uerbi Dei,ficut dum erudimur uerbo hominis t fed lapientia,quæ oriturin nobis exuerbo Dei, eft fapída uiuificans,atquedeledabtliter laetificans animam,quia eft lumen ueniens à fplendore,per quem omnia fada funt: etiam ipfa anima Vndeeft lætitia humilians & uíuífícans.Alia lætitia fcientiæhumanæ, generatlætitiamtfednonuiuificantem feu deificantem,fedfçpe uanam inflantem Venitenim uerbum Dei,quafifemen díuínum,manensóófrudíficansín agro rationa
Fí¿í-y. ifs naturç,per formata fidem adaptato^ ín culturam redado.Dominatur enim uis uerbi,conuertens animas,quæper obedientiam fideiipfumrecipiunt,ubi nô quaeritur alia certitudo ueritatis,quâm quôd dodor creditur filius Dei3 unde dicatur fpirítus lefuVbí eftfides ílla,íbíratio feu*táyes*eftaudoritasildeootnnis certitudo. Sed ubi hæfitat de dodore,non côtentatur anima ín audorítate dicentis,fed de caufa inquirir Vnde taleuerbum nonconuertítanimas,fedpotius auditor uerbi,nití?tur ad fe conuertere uerbum.Nam nifi intelligentia eíus índice t uerbum uerum, ip/fum reípuíttunde non uult credere,nífiuídeat.Et quando uidet, noncredít í quía fi/des eft de rjs,quæ non uidentur.Certitudo fidei præfupponit uerbum efle uerbum Dei,quia omnis homo mendax*

Ex fermone: Vocatum eft women eius IE S V S;

ZSítífjgttií CM. Ícut totum corpus purgatur,ob dus coÜígantíam, quando trahitur de uena
F'. bradhíj fanguís:ííc totum corpus,Chrifti fcilicet fideles, ei'per jfidem SC dile> díonem confundí,purga tur,effufione (anguinis ipfius.

.Sitállfuio. Proprietas eft perfedionumtperfediones omnium rerum,finit inDeotec
Nbmm Dcí. omníscreatura,fecunduinalíquídhabetfímílitudínem creato ris.Et ideo quum fimílecognofcaturfimílí.Deumdíuerfis nominibus nominamus.Dicitur petra,ra/donefitmitatistaqua,ratione communícabilítatís:aer,ratíone uiúificationís: ignis, ratione charítatístleo,ratione fortítudínisicoelurn>perfedibílitatís & puritatis. Item expartedíuerfarumoperatíonummomenením nihílalíudeíhqiram ratiouocandí. In omni ením re funt triadcílícet eflentia,uírtus,6¿ operatio. Eflenriá cognofcímus per uírtutem,ut medicus exuírtute herbam.et uírtutem, per operationem. Sic per calefadioneubdeuenímus in notitiam caloris,etpcrcalorem,in notitiam ignis De iis autem operatur omnia mira,ideo dicimus,eum habere nomen mi rabife.Facft ert am opera iufta,ideo habet nomen amabile, iuxta illud : gloriabuntur in te, omnes qui diligunt nomen tuum.Facit opera (alatifera,et fic habet nomen deledabile Ol pera mira,fimt opera creatíonís,ídeo dicitur creator. Ifta opera non cognoueiunt Philofophi,qui dixerunt: ex nihilo nihil fieri, ideo non cognoueru^tnomen creatoris»

toris Contra qtiosDaaid: Quoniam uidebo cœïos tuos, opera digitorum tuorum. Lunam S¿ Relias quetu creafti.Opera iufta, funt opera redêptoris.luftiï enim eft,ft aliquis dominus habet feraum,qin ei uiolente furripitur, quod per potentiam fuperi oriSjCÍ reftituatur.SícDeusSó pater nofter cœleftis,ièruum habuit fcilicet genus humanum,quem diabolus furripuit *i*niuftè,quem redimendo, opera iufta operatus eft: fed ifta opera , non cogtiouit ludætxs, ideo nec notitiam nominis habuit redemptoris ♦ hem facit opera falucifera *t ideo* uocatur faluator : ipfé enim laluum faciet populum fiium.

Ex fermone.Vbi eft qui natus eft rexludaeorum.

IN loco,omnia funt in quiete: &extra lócum fiium, omnia funt iri inquiete, quia Lww. non funt quo tendunt.Stcut Salomon uidit,omnia flumina reuerti ad locum un/ de exeunt,fic omnia reuertuntur ad locum unde exierunt.Omnia autem ut funt, ab eflèntíafunt,íícqt alba ab albedine⅜&bona â bonitate,uera à ueritate.Eifen ría igitjà qua omnia qu^fcuitexiuerunqeft locus ad que omnia tendfft.Ex quo enim extra locum futim omnia funt inquieta, & ad locum fuum omnia tendant recur/ runt,5C *in* proprio loco tutantur,à tuta quiefcuntuniuerfaxidedDeus noninconue nienter poteft dici locus,fupra modum conceptus noftri infirmi. Sic loannes in Apo calypft aituerbum dixifleego fum « & &>,principium & finished fíms,requíes,8¿ bonum, funt idem.Deus enim eft locus animæ, ut Pfalmifta, & Auguftinus, *QC* alij fa/ tentar. Sed quia Deus eft, unde omnia rccipiuntut fint: ideo requietio omnium eft. Quae enim non funt,ad fe uocat ut finuefle autem,eft ad quod omnia uocatur ut fint» **Ec** extra eiTe:funtiaqaieta:namquæ non funt,nonappetunt nifi ut fint,ubi quiefcat. Elle igitur quodeft principium omnium quæfunt,eft finis,locus, feu requies otnniumtuti in omnibus , quæ ab arteuelaatura fiunt,confpicimus,cum funt, tuncineffi; quiefcunt.Locustemporis,eftæternitas,fine Nunc,fiue præfencia : 0¿ locus motus/ **eft** quiesti locus numeri, eft unitas. Nam quid uídetur eflè in tempore, nili præfen/ tíadFluítenim tempus, & eius fluxus eft de efle, hoc effe eft praffentfa.» feu Nunc :fi/ cutdicitur,quodde folo tempore habemus Nunc. Nec$ funt plura Nunc,fed unum tantum nam Nunc non trâfit in præteritum,nec# de futuro, dici poteft Nunc. Nunc igitur,à quo *8¿* ad quod fluit omne tempus, eft effentia feu efle temporis, quod nominamus hodie feu æternitas,feuNunc quodfemperflat immobiliter. VndeNunc aeternitatis, eft ipfa aeternicas,feu ipfum effe, quo eft effe temporis, eft Deus scter/ nus,qtff eft fua aeternitas. Principium enim ipfius effe, fimiliter ÓÍ locum temporis nominamusæternitatem Etutfentio, quod quando admotum reipicimus, quodno reperimus inmota effe nifi quietem (mouetar enim omne mouens de quiete in quietem,ficut tempus,de Nunc in Nunc, necp funt piares quietes circa quas fit motio, fi/ cut plura Nunc) quies igitur eft ftabtlis effentia motus. Vnde omne quod mouçtur de effe quietis, ad efle quietis mouetur. Hoc autem Rabile *8C* iempiternum effemo/ tus,eft quies,qux eft Deus.Qui enim attendit,incoincidentiam principe àf finis?atque quod ín abfoluto termino,termini â quoéóad quem coïncidant: ille aider huius ucritatem.Sicdenuinerotnamnumerus progreditur de ano ad unum,neCp aliud effe numeri reperitur,quamunnm:nec funt plura unum, fed unam unum eft. Vnitas igitur, quæ eft entitas feu effentia, eft ana, quae eft principium & finis, locus om/ nium entium, feu omnis numeri numerabilis. Deus igitur, ut eft effentia entium nu/ mcrabiliGîdicitur entitas, fea unitas, feu unus Deus, qui eft fua unitas. Sic raciotina**tío**, eft motus rationalis fpirítus » de ueritate in ueritatem. Ec eft una neritas folum, quae dicitur Deus ueritas, quia quies feu locus rationum ratiocinandum, fiue intelle/ cftualium difcurfuum. Sic de alrjs fimiliter concipito, & reperies in uarietatenOmi?num,eundem Deum,locum,feu quietem omnium,qui eft principium,quodcum fine coincidit omnium creaturarum.

Volentes indagare ubi Deus fit, primo notemus, quod melius poffumus uidere,

ubi non fít.Dícafííns3ípfum noneflein alíquo3índudente defeâum.Nam cum pt-
ríentía defedum priuent,& negent aliquid elle,licet etiam aliquid ponant eflèpr»
ter id,quodpriuantaut negant,& Deus fitipfum efle plenum, de cuius plenitudi-
ne,omnia quæ faut accipiuntutfinttquomodo effet ín aliquô patiente defeeftnmí
Deus enim eft ipfum efle,qui nullum efle poteft ab efle ei ntilla conuenit negatio
feu priuatio,fed propria eft eifoli negationis negatio,quæ eft nïucro *QC* apex pu-
difimseaffifmationiSjiuKtailludiegofum qui fum.Nec feipfum negare poteft: ne-
garet autem feipfum efïeji uel ipfi aliquid deeflet,uel ipfe alicui deefíet.Déus eft in
omnibus,innullodn quolibetenimeft,utens eft : in nullo uero, ut hoc ens eft;
Hocmihiuideturnonefle aliud,nifi quod Deleft quafi forma formarum,forma
abfoluta feu eflentia^quædatformiseifejEtDeus eft efle omnis efte: ficut efle uni*
tatis3efteileomnisnumeri.Sed ficut unitas no eft binafius,nec ternariusxfic necDe-
us eft coelum aut terra* Vnitas^eft principium & finís bínarrj (terminatur enim bina
ríus ínunitate,qua fublatajdefinic efle binarius)fic Deus eft principium Si finís unir
T?.~ iserforumtfínis fcílícet,cuiusnon eft finís ,infinitus fcilicet* Sí igitur Deas non eft
in efleitunc(dicitmagifterEccardusjnoneftíntempore,necdíuífione,neccon-
dnuo feuqaantitatejnecín aliquo habentemagís&mínus3necín diftíncfto3necíri
ullocreato ut eft hoc uel dlud3riecín ullo propríoflícet fitin omnibus m funt enda.
Sícut albedo,ín omnibus ut funt alba,& non eftín ipfis utfunt temporaiía,quanta5
díftinda,feu hoc Si illud,Deusénim eft qui eft:Af eflè,eft nomen eius,$¿ eft ipfum
elle quod omnia appetunt.Ecmihi uidetur non efle aliud dicere,omnia quç funt ut
funt,effe in efle quod eft Deus:'quam quodDeus qui eft ipfum efle, fit in omnibus
quæ funt ut flint. Nam quo modo eflet:ii ipfum effe,non effet in ipflsifed efle,quod
eft in omnibus quae funr,eft in quolibet quod eftincontracfle adhocuel ad illud, ut
omnia quai funt,per ipfum fine id quod iuntSi enim ipfam efle,eflet in ccelo contra
(ftè/cilicetin coelo ut ccelomon eflét in terra:S¿terra,quo modo eftetfine efieífíc eft
in omnibus, utfunt:& innullo:in omnibus,utfunt:&in nullo contradi,uthoc fut.

CoclG autem: eft^efle contradum ÔC terminatum. Sic Auguftinus loquitur in libró
de uera religione,de ueritate3qtfte eft in omni loco,fed non localiter feu contradè:
fed dum eft in omniloco,manet ab omni loco abfoluta,quia eft in omni loco illoca
biliteneft enim in efle loci,quia efleloci in ipfo.Etnqn eft in'loco, licet ab efle loci
nonabfitiquafi ficuteflemanus,eftin efleomnium digitorum. Sumunt enim om-
îtes digiti elle fuunijá plenitudine effe manus,3C nifi efle digitorumiCffet in effem®
hus, non eflent*

Ad quæftionem,ubi fuit Deus antequam crearet coelum 8¿ terram, reípondetus
noiiabfone,quodnonfuitadhuncintelledum,quodfifuiffetfuifletintempore.Fi»
it enim,eft alicuius temporis,quodnondum erat, eft enim fimile, ac *fi* quaereretur,
ubi fuit aeternitas quando non fnttempusí'Et fi quis quæreret,ubi fuit Deus ante
mundumihic præiupponit,falfum,fcilicet extra efle ,efleeffe3extra Deum,efleincre
atumlocum.Et *fi*diceretunfuit ergo ab aeterno mundus.Refpoderi poteftunomo-
do3quod in eodem Nuncæcernitatis3fuit Deus óímundus.Nam non incoepitmuti
dus in alio Nunc æternitatiSjfedin eodem in quo Deus eft: Nunc enim illud, eft fi-
ne principio *S¿* eftDeus.Étdicipoteft3quod quia Deus eft ipfum aeternum
ut ab eo eft tempus:fic mundus temporalís3eft,á¿ fuit fempçr *QC* ab aeterno, fcilicet
Deo.ltaqjfuitfemperomnitempore.Imonuncfj fuit uerum dicere,quod non fuit:
nam omnitempore,quandohocdici potuit,quodmudus non fuit, tunc fuit Et fuie
i'pfum.eftabæternodednô eft aeternum,quia tempus Et eft faifa imaginatio, quod
¿ntra Nunc æternitatis,â quo fluit tempus,Si ipfum tempus aliqua mora medwtln.
ter efle aeternum, giedfe temporale, nulla mora cadit:&' hoc eft idem ac fi dicere-
mus,interefle Dei effe mundi,nihil mediat.Et fi confiderares, mundum fufle ab
Kterno,implicarecontradidionem3quia praefupponít,temporale príncípíatum
poffeefl eintemporale fine principio:diceres,mundus temporalis non eft æter-
nus, licetab æcemo fluat,Quomodo tutic dicitur à fapíéhíibus femper finfle i Re«
fpondituî

fpodicur,qtua femper,íntcllígítur pro omni tepore : Dlceres,tepiis igitur fuit fempf Refpodeoita.Nâhocnon eft'dicere aliud,nifi qff tempus fuit omní lëpore.auc tempus femper fuit tempus.Semper em,nÔ eft çterniï,nec fine quâtitare,quia nÔæft fine têpore ¿mëfura illius,dicitur tôt folaribusreuolutionib.côpræhendi.Diceres,imaginor pkires annos fuiffe.Dico imagina done non exire quantitatem, nec pofle dari quantitate,qua maiorimagiari non pofsie.Sicut aatimagínatío errat3quando connexum cceli imaginatur quantitatem *fic* fcilicet,quodfedensfuper connexicatemjpof/ íetbrachium extederetficdico imaginationem falfaruqua quis imginatur, mundum pofle effe maiorem* Nam concipit, inter Dei magnítudínemcuiusnoneftfínis,8¿ mundi magnitudinem finitam,poffe cadere medium,quod eft falfum.Pariformiter dico imaginationem falfam, qua imaginaris ante femper, effe tempus, æ ante tempus motu,qui non poteft ni fi in tempore effe-Vnde Propheta,quí de pretérito, determi> minata temporis qiiantitatem exprimit,nobis apperit imaginationem excedetis qua titatis temporis,effe erroneam. Qtiæreres, potuit neDeusprius creare mundum?Dico quæftionem iflam uti alias didas,contradidione implicare, ante creatione pofle effe creatura. Vnde ficut quantitas quæcuép, non euacuatinfinitam magnitudine: *ite* nectempus aeternitatem Qriare potentia Dei infinita & aeterna, quæ hoc poteft quod uultmon redé concipitur»quando talis quaeftio formatur. Nam quæftio prefuppo/ nit,omnipotentemnonpoffeornniaquæuult,&! Deum non effe Deum. Ùeuseft feu habitat in aldfsimis,ôi no eft in tempore. Igitur qui temporalia tranfitoria am/ pleduntur, quafi in ipfis is fit, quem omnia appetat,decipiutur.Sic &díuífí ín fe, continuóle quantitati corporali feu imagini, quae terminos quantitatis non egredit, & illis inhaerentes, quæ magis & minus recipiunt: non habent Deum, qui eft infinitus, & ab rjs omnibus abfolutus. Sed oportet qui ad eum peruenirecupit,ut ipfum quæratin altis8Cakífsímis,íncoelis,íamedío,ínintímís,(ci!icetcaligíneá¿nebula:d< fíat *ayio5i* fine terra, fiue fine terrena affedione fandius, & filiusIlrael in luce habi/ tando, abijeiendo opera tenebrarum. Quadibet creatura corporalis, quum fit finira, habet locum in quo conferuatur :ficut planta ínterra,rofaínfpína,pífces in aqua, aues in aere. Sed fpiritualis, nec loco circunfcribitur, nec conferuatur, quum non fic in loco corporali. Res æternales ucpater»&Filius,0¿ fpiritus fandius, nonfunt inio/ co, fed ambiunt omnia loca : quia ficut locatum conferuatur à loco, ita locus à Deo. Dicitur autem Deus efle in loco,propter quofdâ effedus,quos operatur ibi: ut enim dat operationem & efficaciam,operandi in creatura,dicitur effe inmundo.

Ex fermone. Semen eft uerbum Def

PRincepsnaturæ attrahit: quia â quo habetur effe, bene effe ,Ôf pafcentia uit£,adillum properatur.Omnia enim creata funt,utfint:etinquantumfunt,Atir,i£hi- ín tantum gerunt imaginem illius fui princíp tj,quod ueré eft fons omnis effe Omnis igitur motus eft ad effe,à quo folo recipiüt omnia ut fintfficut calida, ut fit calidum,& plus incalefcat, quia non appetit calidum ut calidum, nifi effe optimo modo, quo fieri poteft effe calidum,mouetur ad principiumfuumjcilicer igne, a quo habet quod eft calidum:ôf attrahiturperignem,adquemproperac amorofifsimo motu. SicAo^or feu ratio, quæ eft uerbum Dei, â quo habet anima humana, ut fit rationalis:properatlinquedo duitatem fuam, *fcilicet* opera carnis, ad uerbum â quo eft,ut augeatur ratio fapientia,per prælentiam lucis eius.

Sicut calidi locus ut calidi,noneftnifiignis:ita animærationalis ut rationalis,non eft nifi purus intelledus,eius creator.

Nullus ager quantumcunc^ cultus, nifi in ipfum Sol irradiet feruorem &Cuigorë, Frito frudum afferequonia Solis uigor,attrahit de potentia in adu,frudum,per tmmifsionem influentig.Ager nofter fi non eft conuerfus ad Solem iuftitiæ,nullum unquam frudu uitæ afferre poterit. In iniuftis igicur,non eft uiua fapi entia : licet enim uidean tur effe fapientes,tamen non funt,ficut zizania non eft triticum.

Colligit de agro rufticus omnia neceflaria, ad uitarn terrenam : fic homo de agro Ajrri

¡ntelledua!í,omíiía heceffaria ad uitam ditfiham,coeleftiale,& ¡tiedrruptibil^na orri nia bona ueniunt pariter tum fapientia,quaeeftimmarcefsibifis uita. Eft enim ager ille utuus,quafi fpecularis fpledor,omnia rerum fpeciem repraefentans,quia eft the/ Caurus feulocus fpecierS i ficut fi forma mundi feu charta Cofmographi#, quæ uni/ uerfi infe gereret fitnilitudinem, & in fe omnia mundi continereqineo intelledUalt/ ter reluceret, in qua relucentia, intueretur intelledus ín feípfo, quícquíd icireuellee »1· ín hoc mundo. Aratur,& colitur ager,SC fimplificatur Euangelica arte:fed non appa ret quantæ capacitatisôÉ ubertatis fit, nifi tunc uerbo feu apparente poft hunc mundutquia tunc experitur, fefimilem diuinæ fapietiæ, 0¿ in fe habere uitam,P laeti- tia fempíternam» Quafi fícutferraíntelledualfteruíuü, feipfum in fpecula continué plus redificando et fimplificando,in politifsimû et rediisimum fpeculS perficeret: nefciretquantæfoecunditatiseftèt,niit quâdo forma formarS repræfeptarer» Et tune experireturjfe ob fuam fimplicitatem, fubito tranfîre in fimilitudiriê formae apparen- tis» Et tunc gaudereq fe in tantâ perfedionê peruenifle, qua nulla maior effepoflets quoniam infereperíretformam formarum,qugdat omnibuseffé,muere,etíntellígé . re:ÓÍ fetranfifleineiusfimílítudínemintelledualem.

wS?l a fc*ent,a rnundi,alia D ei.Dé feientia mundi pafeuntur ill^qui mudüm con- m ftituunt finem fuum,uti funt fifi)huius fasculi, qui prudentiores funtfilrjs alteriusfæ/ culi fiue mundi, in generatione fua ; Et hæcfcientia eft human#adinuentionis, qua! eft fimilis fœno, quod terra de fe producit, fine alio fatore. Sed feientia quæ de fur- fum uenit,eft âfatore uerbi, qui nobis in hoc Euangelio manifeftatur fimilis,optimci tritícofemínato,Sf orto, Precepto in bona terra, frudum Centuplum producen/ tú Triticum in fe complicat perfedíonem omnis grani, ficut aurum omhis metal/ li,8¿ homo omnis animalis. Etfecundum terram in quam cadit, producit frudum, quia uertitur in filiginem,fi terra non eft tant# fcecuditatis,ficut exigit triticumniia^ xime,fi refpeduscoeli,ad tritici generationem proportiqriatus, ei deficit^, feu ca– lor cceleftis iiue Solis ; Et econuerfo, filigo uertirur in triticum » Quare in per- uerfis cordibus, uerbum Dei non producit triticeum frudum,ftdlollium potius, út in haereticis.

Fiw Imfi. Sicut fi lapiens aliquis, ad finem ut pofsit fapientiâ fuam manifeftare, defponfareê fibi uxorê,& ex ea generaret (ibi filium,&: illum ab omnibus inquinamentis cuftod< retme malitia immutaretintelledumeius,6^demSineius intelledum feminaret uet/ hum feulàpiêtiam fuam, ita quod finis omniS operum non effet nifi manifeftare fc pientíamíuam,ad quemfinem omnia ordinaffettficconcipiendfieft uniuerfum mum dum ordinatum ad finem oftenfionis fapientiæ Deimer quam & mundufecit, &oc dinauit *fa* pienter, ad ipfius creatricis fapientiæ oftenfionë. Et *in* illo ordine utiiuerfi» ad filiS Deí dilédS peruentff eft, in quo fine menfura pofuit Deus omnes thefauros fapientiæ àbfcohditæ,aquo pofferitcæterieiufdê fpeciei homines,recipere gratiam participationemfapientiæ,ut fic meliori modo pro fui ofténfíone communica- tione, qüæfapientiæ exfua naturali bonitate inèft, omnía fítit perfedifsíme condi/ ta. Et mundus fenfíbilís, ordinatur ad mundum intelledualem:& ager in munde» fenfibili, ad agrum mundi intelledualis, ficutfimilitudo ad exemplar , ÓÉfiguraadí Ueritatem. Quæ omnia beneconfideranti, quâmbreuïfsimè nobis exfacracifsimo hoc Euangelio reuelantur.

Ex fermone,Lumen, ad reuelationem gentium.

Luwe»; TT" Vmen habet multas proprietatesicadit aliquando ín fpecula, 6¿refledícurí 1 cadit ín dénfum corpusÁ frangitur,ut in aqua penetrat aliquando. Et dicat I Perfpediui de triplici radiojfcilicet reflexo, frado, 8¿ diredo fiue perpendi/ ^culari.Recipiunt quidam,qui uidentut politi infuperficie, lumen fapientiæ: (èd refleditursCretjcitUr. Contra illos diciturtbeati qui audiuntuerbumDej,6£ cuftodiunttllud. Contra illos, in quibus recipitur lumen, fed non incedit redé ob medium denfius, quU frangitur â perpendiculari, dicitur j eftote ¡adores uerbi, *8C* noq

nori auditores tantuni,fallentes uofmetipfós.Etiterumiuíde ñe íüméri qüód in te eft?tenebræfirit.SuntalÎqui>quiaudiiït& non faciunt,quia tenebræ manent in una pafte.Diredum autem penetrat illuminat,quïà denote recipitur ÔC impletur^ perfedam operationem facit,quia ad aeternam beatitudinemperducit.

Ex fermone.Refpfce,

REípiciamus melius ad calorem,fine quo fpiritus nihil fapidi,in omnibuseti am precíófifsímís cibis reperire poteftjquieft ignis fpírítualís,et dicitur charítas,Sícutcarnes,riifififintcodg,nonconueníunt homini etiam efurienti ôifanotita fine decodione quæ fit charitate, nullus cibus conuenit fpirícui,etiani famefcenti fàno.Eft autem propria aflimiiatio,inter tinnientem fonum 8¿uerbum.Nam gs fonans,8£ cymbalum tinnieris, uidentur aliquid uiuacitaiis habere,quia pulfant aures per motum:fed nihil habent uitæ uiuífícantís:cum eis rpíritusdefiqquimoueatípírítumaudíentísJnuerbo autem rationalis hominis, eft íbnüs,fub fono fpirítusíinformans& enutriens fpiritualem naturam,quæ eftintelleduaíís.Sicdare eleemofynam8¿fine charitate,eft cymbalum tinniens» Cáií$

Sedcumdécodiohecharitatís,eft opus uiuificaris operantem. Sicut prædicare etiam in lingua angelica fine charitate,affimilatur cymbalo tinnienti,cum charitate iiero,uerbo feti operi uiuificanthCharitas,eft forma uiuificans omnem adum fiu/diofum,fine qua noti eft uirtus uiua;

Spiritusper charitatem extenfus,ó¿capacíorfadus,manetcapax: ficutcu mafia auri iri ignem fufa,fit capax cíphus.Háec capacitas manet,quam opere fufili acquifi úítjfi reponitur in loco quietis: licet ipfam pofitt perdere ex contrarietate,quam/diu eft in locó turbatiónís.Síc anima in hoc mundo, cuius capacitas eft ¿gne charitatisjOpere fufili feu mifericordiæextenfafiueacquifitadicetinhocmundo ex concuflióne8¿contraríetate,¿pfamcapacítatemperderepoífit,fi tamen euaferit hunc mundum,ad Jocum quietis,fcilicet coelorum regna peruenerit, nunquam exci/det,nunquam eam perdet,fed manet femper. Fides autem & fpes tranfeunr, quæ funtquafiinftrumenta,utcapacitas introducatur. Fides eft quafi fornax,ubi recipitur aurum fundendum. Spes eft difpofitio fundendi cíphí, in firmo receptaculo excauata.Fadocipho,necde fornace, nec de figura curatur, quia forma habetur, quæquerebarur.Charitas autem quæ facit animam capacem, facit ipfam Capacem amoris Dei feu gratiæ: amor enim,eft capax amorís amatitgrada eft donum,quod folum ueré amans defiderat.Et fi rede confideretur ; ficut amor formæ fe aperit, Ut formam amati ín (e capíat,S¿ in unione illius quæ eft conformitas delitietur: fie charitas,amor eft amoris,qui Deus eft.Ideo quæ Dei funt,quærit:uCi ea qux non uidea tur Á æterna funt,ficut uerítas,íuftítía,uirtus,id genus reliqua.Aurum in fornace nonlíquefeít,nifi fpiritus feu uentus fuccurrat,per influxum fiuc ínfufflatíonem: quod quidem eftmifi fpiritus (Indus influat dulcedinem amoris,non liquefeit arii ma.Sicut ignis omnibus frigidis ut calefiant, influit caloremdta fpiritus fandus, omnibus in Dei amorem coriuertendiSjcharitateminfluit.Deusenifti abfconditus, aliter non fit nobis fuauis & dílígibilísmifí preguftetur infpirítu noftro,odor fuaui tatis ab ipfo immiiTus.Sicut pomum abfcbnditutn inodore quem fpirat,fe appetibile faciqut quæratur amore,& quafi frudus uitæ diligatur: fic anima zelofa, dicebat fe currere in odorem unguentorum diiedi, per quem fuit acerada. Si illa maxtma(quæ Paulus enarratjin homine reperiantur fíne charitate,nihil funt : homo habens illa,non charitatem,nihil eftXharitas eft enim fine qua fpiritus non uiuit* nec motum uitæ,nec opera uitæ habet,ficut anima fenfibilisjine calore non poteft operatiohem uitæ exercere. \SWSt cWita-

Videre rem per fpeculum in ænigmate, eft potius rétn non uidere feu coghofcere,nifiinconiedura,per quam fingo ænigmatice figuram rei non uifæiUfii autem eft perfeda cognitio, ibi eft uifio facialis, nam hoc eft uidere, modo quo cognofcitur res, ficut homo facie cognofcituh Nunc ex parte cognofcimus

ímpetfede,quia cognitio coníe&uralís, eft fíne certítudíneMbiautemcognoícatn (ait) ut cognitus fum.Nam qui amat Deum, is cognitus eft ab eo: quanto igitur plus amat cognitus » Etidebutiexamore amanti cognitus eft, ita cognofcitmam amare intra fe habet cognofcere»

Charitas igitur, eft forma perfedío, omnium rationabilium adionufcuuirtu/ timi3(kut lux inomnib. uifibilib» nam eft perfetftio omnium. Et quantô aliquid plus habet lucisîtantô plus perfecftionis.Id autem quod incorruptibile eft in omnibus, eft lux. Amor espíritus fpiritui côglutinat : fecit enim Apoftolos habere anima una,6£ cor unum.Spiritus rationalis eft liber,cuius libertas dicitur uolunras.Quandoigitur uoluntas conglutinatur amore ad aliquid, eft fpiritus unitus amoris nexu, ad desideratum teu amatum.Si igitur fpiritus non eft alligatus ad hoc uel illud amabile,**tem** porale uel finitum 3fèd liber manens ab omni nexu contrado,folum feconuertens ad cbaritatem,qusr **eft** forma omnium formarum amabilium,qu2teft Deus: illefpiritus, **tran**fit in unionem cu incorruptíbili lætitia,que eft deledabilifsima immortalis.Qua re fpiritus radicatus incharitate,libermanetetabfolutusabomnicontradlione,inue ro& aeterno Deo fuo,q eft charitas ipfa unitus. Nô eft coftridus in aliqua creatura, **quæ ex fe** non habet dare quicquam,cum nihil habeat quod nonreceperit.fedinip» ia chanta te,à qua eft omne defiderabíle,0¿ à qua eft ipfum uíuere íntelleduale,quod tantopere fpiritus nofter defiderat efle sternum. Charitas igicuneftnexus fpiritus noftri liberi,aduitam uiuificantem.

opfwwírBí. Mira res, uerbum in fide operatur opera uerbi:uerbum:in homine operatur opera hominis:& in omnibus rebus operatur,uti aitipater meus ufq? modo operatur^ e/ go operor,nam omnia opera noftra,in nobis opera turtfpiritus patris ueftri eft qui **lo** quíturín uobis Sed Chrifti *fides,eft* fupra omnem creaturam:quia eft *fides* filrj **Dei.** In illa fide de uerbo filff Det prægnante, fecundum menfuram fidei » operatur uerbum opera uerbt, quæ funtomnipotentiae opera, fecundum uoluntatem, fecundum quam quae uoluit fecit»

Ex ièrmone, Vbi eft thefaurus tuus,ibi cor tuum»

ifflwwia. TVftus utiuftus', non eftnifi in iuftttia : ficut albGutalbft, noneftnifi ín albedine* I Chriftianus ut Chriftianus,no nifi in Chrifto.Habemus autem, fi in Chriftoma fi nere uolumus,neceflariff efle,ut ipfum induamusiquem induens,nô manet in co -*~meffationibus ebrietatibus,fed ut ipfeambulauitambulabit.Sicutuolensefle iuftus jftudet induere íuftítíam calidus caliditarem,qui uult efle calidus, ubinam ftudet induerecalidícarcm,certéínígne.Nálícet plura calida repedantur,illa omnia participationeignis calida funt: plenitudo enim,non nifi in igne. Licet enim plura calida repedantur, ibi autem eft thefaurus, ubi recipiunt omnia calida caliditatem* ' Chriftus eftplenitudo grattæ,de ctfius plenitudine»omnes qui gratia affequutí funt, receperunt. *Sicut enim in calore,* eft fomentum *uitæ fenífibilis,* quæ ín calido Sí húmido confíftítjfíc in gratia,eft pafcentía fpírítus.Gratia,eft radius Soils iuftitiç, Chri fti Det noftri» Víuítamans ut amans, in gratia amati : Chriftianus utuerus Chriftia/ nus,non nifi in gratia Chrifti, cui ft omni ftudio quxrit afsimiliare» nam id quod dili-
Gw im. git,habere cupit» Si igitur thefaurus ueri Chriftiani Chriftus efbtunc cor eius in omnibus illis locis reperiçur,ubi eftChriftus&illic eft uerusminifter Chrifti,qui eumut minifter, in omni loco fequitur. Qui igitur ftquitur Chriftum ad mortem, erit cum Chrifto in refurredione.

Ex fermone.Hæc eft uoluntas DeffanAificatio ueftra.

Awm fck ~T Emo poteft fequi lefum adeo abunde, quin magis eum fequí pofsit.Di-
I I lerftio enim eft» in qua fequendus eft , quae nunquam poterit efle talis,
1 quin maior effe pofsit in omnibus qui ipfum fequuntunipfe autem in ^charitate nos praecedit,qua nulla maior eflepoteft. Ideo conari femper debet Chriftianus, ut magis abundet inamore. Et fíopera ftnfibih'a non recipiunt augmentum^ ut funt ceremoniæ, abftinentiæ, uigiliæ fimfliaîfaltem crefcatfemper chart-

'diaritas,utpaucabpera,fiatitcummaíorícharítate.

Anima rationalis nihil habet niff liberam, eledionem, perquam ab uno fugitif ad aliud accedit,pellit S¿ attrahit, ficut ais patidalís magnecisîcC nomina tur oís illa à S(r parte attradiua , uoluntas. Vndeuoluntas^ahimæ rationalis ,eft fpiritus uita élus. Quod fi fpiritus Uitæeiusjcilicet libera uoluntas,alliga£ fe conçupiicendæ corrupti büúmortífícatur uita animæ,quæ eft libertas,& redigitur in feruitute.Nam tunc non laborare, quin omnia quæ concupifçentiæfunt faciat, ÔCelplàccat cui fe fubiecít» utplaceat* Sícferuitus illa , mors eft fpiritus,líber» voluntarte. Vndeuoluntas manet libera uíua, quae conatur fine alltgationefemili, placere Deorcui feruire^rc gnare,eft» Ille eft qui inventa una bona margarita3 uendít omnia íú«jUtematíUam: quia ín illa una , habet omnia» Efficitur igitur anima magis abundans, in libera êt nobili vivífica volúntate, quantô plus in ipfa Dei uoluntas eft ei gratior magis placens.

Sicut uoluntas feu amor, uiuificatur amore amoris, à quo habitúe fi'cuoles,feuli/ b.eré amans, feu eligens» Si enim eligit libero amore illum, a quo habet liberam, ele/ dionemtaugetur eligendi libertas, tanto plus,quanto magis amor abundar. Et fi redé aduertis,amor Dei, non eft quafi quis amet aliquod amató, aliud ab amore, feu ubi non coíncídícamor 6¿ amatum t Deus amor fiuecharitas eft, qui Deum amat,a/ morem amat,Vndeubi amor eft amatum,manet anima libera : non enim eft alligata ad hoc uel iiud, fed manet in amore, qui omne hoc uel illud amabile utcaufa præuez «iit* EccequoduoluntasDei,innoftra anima fan&ifl cationem operatur, ficut uo-, tuntas lefu inPetroJnordinatum amoreinomni peccato, uocat Apoftolus paisicM hem defiderij, ordinatum uero amorem,uocat pofiidere uas fuóínfatidíficatíone, utínmatrímonío.Studí'ofa igitur opera,funt nomina charitatis ordinator, uaríé exph' catæ:ficut colores,funt nomina lucis,uariétermínatac.Pcr fapientigfanati funt, quiz cunqj tibi placuerunt ab mitíOeNam ex faoientia eft ordo,et ideo ordinata chariUs^ eftinfapientía.ó¿ fi rede concipis, ordo eft fapientia. Peccatores autëjunt extra fa/ pientiamiiudicaatenimderebas,nonfecundSconditionemipfarum3ficutuifuSjcui elidentur maxima partía. Peccatores enim diligunt terrena, quia uidetur eis magna, &poftponunt cœleftia,qux videntur parua» Vtfus non decipitur in colore, fed ineo cui íneftcolonutdum uidet alba remota, non decipitur in albedine; fednefcitanfic tiíx,lana,uelcalx,S¿ín hocdecipiqdortec experiatur» Sic mundana uidentur peccaz toríb.duícía,fedcumexperíiitur,mueníór ea amara. Amor ordinatus, eftínfapíentía & ueritatciinordinatus, in fatuitateSC falladaJuftus amor & redus, non infe, fed in ¿mato del¿datur,«iam ufqj ad fui contemptupergic enim à fe,fe derelinquens, & tâ quàm nihil contemnes,no quíefcítin aliquo qoper fenôeft amabile.Ômnc enim amabile contradum, in fua amabilitate fe habet ad amabile per iè, ficut accidens ad fubftantia,& ficut figura ad formam fubftantiale. In homine habente redam uolun-tatëjproceduntomnesadus redi:uoluncas enim, eft principió aduO. Voluntas erz go creata,quæ non conformatur diuinse voluntatfeftobliqua.Deusdedithomini do num,per quod potuit a morte &T infirmitate effe immunis Led ¿pfeprópría volunta*-tefe priuauít, S¿ fic relidis donis Dei, fe in mortem dedit. Deus etiam condemnat ad mortem æternâ,non propter naturam quam dedit, fed propter culpam, cui fe fubiez citDeusenim no uult mortem peccatoris nec damnationem, fub ratione peccatiuçl da mnationisî fed fub rationeiuftfNuHa eft res vacua feuuana,ín fundamento nata* ræ,quælibetenim res,propriam operationem habet» Sed anima eft ficut oculus, qui cum modico puluereafpergitur,perdit uifionis afpedum,quodnoncontingitdea/ lio aliquo membro. Omnis multitudo, ordineharmonicofeadunumned:it:ficnt multæuocewnamrelbnantharmomam.&multamernbra unum corpus.Spiritusau tem (qui nexus dicitur) in fe unit membra › ut unita conftiruant corpus : membra au^ tem neceffario funt diuerfa, ut proportionemediante, qu» cadit inter dmerfa,pof> fint harmonice uniri. Spiritus enim uíuífícans , tn fuo uiuificabili iritrinfeco, unit totum corpus uiqiftcabffe, & per medium totius, omnes partes S£membra«

Red-

Excitationum

bra,Recípít autem i toto quodlibet membrum uita ordinal Et ficut ¿«oto recipit, ita ad totum referemam oculus ab anima,mediante corpore,recipit uitam, quæ confia ftit in uidere,in qua uita deliciatur, Ethoc uidere,non oculi, fed homines uidentis : i-deô oculus non folum fibi, fed SC manibus SC pedibus uidet♦Et quia ad conftitutio-nem harmoniae,quae homo dicitur,omnia membra funt ordinata: ideo continetur ÔÎ quiefcit quodlibec membrum in loco,qultitate, qualitate, ÔC operatione fua, quia no eft fuperfluum membra,fed opportuna ad conftitutione harmoniae, quae homo dici tur*Talis eft Ecclefia,quae eft corpus Chriftí myfticffjn qua eft fpírítus Chriftí, feu amor fandíficans,cuius fubíedum eft anima rationalis:^ illa uiuifícatcorpus,ípnfr tus âutem Chriftí uíuifícat anitnam,ÔC per medium animæ,corpus.Spiritus,tïerbüm uitæ eftîaïa rationalis, facerdotiumtcorpus, fidelis populus. Recipit aíaáuerbo leíu (pirita uítg,quod uerba latet ín litera Euâgeli) æterni, *&C* reficit anima,& cómunicat corporúaníma autë una eft in íacerdotío,in mebris fcilicet íntelledíua » ficut una ícíe cía ín multís,uari é támen.Ec quia â Deo non nifi ordinate (quæ enim â Deo íuntjidcó Petrus eft magifter,cui pater reuelauit omne myfterium fídeí:et idcírcó ipfe habet co firmare fra tres,ÔC tenet cathedra, cui ueritas alligata eft, Epífcopíinlocum Apofto lorumiPlebaníín locum dífcipulorum fuccedunt.Síc patet ordo ad unum in Ecclefia: 6C dignitas facerdoti},quæ eft ut anima,in refpedu ad corpus: SC excellentia uerbi ut tæ,qùod eftfpas uíuífícáns.Ipfa enim Ecclefia, uerbu uitæ recipit ex ferípturís, quia eloquia funteicredita:ÔC uerbûuitæ dícít,quodíllas ferutarí debemus,qadeeo funt. Spus ígí tur,diuinæ funt feripturæ, *in* quib. fpírítus uitæ,fub litera mortifícatelatitatí utparadifus malorum punicorum,SCager domínicus,atq3 uíneaEngaddfÓCueraui tís,Sc puteus aquarS uiuentiS,quæ fluSt de Líbano,& ftellæ cœli,& herbæ atq? arbo res SC fruges terræ, *ÔCuina* terræ,uiua animalia,& oíarinqb.exfenfibílímotUjperrin gimus ad inuifibilem uitam.Et paftor per oftium feu uitam quçChriftus eft,ducit ad rcfedionêanimas:SCintrando et exeundo illa prata, pafeat ¿nueníuntur.Dum enim intrat mundu5Chriftum fequêdo per adiuam uitam^aut exit fequêdo Chriftum mû-dum deferens per conteplationem pafcuainueniet.HæcomniaficàDeoordmata funt pro aoftra fancftificatione:hæc namqp eft uoluntas eius : fandificatio feuadop-catio noftra,ad uifionem gloriæ fuæ,quæ folum iandis eft uifibilis,cum nihil coinqui natum,in regnum illud ubi fedet rex nofter in gloria fua,pofsit intrare,

Éx fermô ndlla quæ furfum eftHierufaleni,

yiuentifatus Vatuordefiderathomotquoaduitam contéhnplatíuá, fapíentiam: quoad po/ lítícam feu cíuílem,bonorifícentíam,famam, SC temporalia: quoad uoluptuo-fanijdeledationem 6C conferuationem: quoad negotiofamjdiuitias.

Ex iermone,Salutem humani generis»

Dcj^jíiib, X*^fHtíftíaníípiríta Deíaguntur,quoníáínípfiísneftuoluntashumanafred ■ nec carnis,fcilicet mulierisncc uiri,fed Clirifti.Generis enim humani uolu/ **W** tas,coplicat uoluntatem carnis, feu mulieris, SC uiri,6C in una uo lu m^ tft aliatnatn quid uult mulier ut mulier nifi uirum,et contradEt hæc œiruidëtta uoluntatum,eft in humano genere,ut uita fecunda Adam propagetur,Sic rw «m/ mam SC fpíritum qui Deus eft, nexus quídá oritur, quando anima defpon&nv Dea, ut ipfa non uelit nifi fponium fuum, SC in uoluntare eius non eft nifi fponfut. .Lx coincidentia uoluntatum renafeitur omnis qui fecundam Chriftum propagamur, SC Chriftí, fituti Chriftus caleftialis,6cDei filius» Spiritus cceleftes Chriftiformes,fiint uegna tíUá uis mortis Chrifti:nam una eft uis quæ regenerat omnes, & uitam præftat cœle-ftialem.Verbum internum íapientís, feu conceptus incorruptibilis,induitcorrupft> bile noce.Vox definit feu moriwr,et uerbum noce occultatum non moritur,licet fer mo loquentis ceffegfed feminaturniediantemortaliuocejinanimamdifdpulorunr, *6C* facit frudum uitæ. In terra moritur granum, SC deterra,uita grani refurgit:ex ap¿ petitu excellentiae » morsScuita, ut praemifimus : gloria in fe complicat mortem SC uitam:

Uitam t gloriam appetimus ,& ob hoc dura patimur. *Qui* propter gloriam Dei feu immortalitatem patitur,ille recipit mercedem immortalitatis.

Paupertasfpírítualis,fcílícetcótemptusomniumterrenoramprdpter Chriflum, funt ueratdiuitiæ: quomodo enimpotefteflèpauper, pofteflbrcceleftiSdiuitiarum.

Ex fermoae.Mfiliis eft Gabriel angelus.

ECdefiacônfÎderâdaeftquafl unum corpus, habens am mam unam, & fpíritu unum. Anima uerbinqua eft ípíritus fapientix ,confideranda eft quali cor pus hominiSjin habitudineadanimam fuam. Sicut enim eft anima una in ho mine, quae fe expandit per totum corpus, aliter recipitur in qualibet parce corporisífícfpiritns fapientiæ, fe expandit per rationalem animam Ecclefiæquam il 'luminanutfic dicam per oes partes,fed aliter ôdaliter recipit.Vnde fpírítus lefu,q per uerbum,mittitur in animam Ecclefiæ,unit particulariter multosnn unitate uftsediuL næ,anima unit multa membra corporís,tnunitatem uirae fenfibilis: ô£extenfio eius, eft unio.Aliter autem capitur fpírítus uitæ diuinæ,feu aeternae fapíentía»,per uerbum Dei in anima Petri,alicer in anima Pauli,8¿ fic de fingulistquas tame oes in fe unique fint omnes animæin ipfo fpíritu Chriftí ima/icutomnes animædifctpulorurn Plato iiis,in dodrina Platonica uniuntur,utfintPlatonÎcæ,licetàliter ipfam capiat anima Memnonís5alíter anima Critonis.

Vnus eft fponfus filíus Dei,quifpirseft.Deus enim fpuseftdiabèns in ftutinter-tiurh uerbum,ínquointellecftusreípftndetifícutluxia fpkndoreffiuefaciesin imma culato fpeculojin quo infummaarqualitaté, quafi figura perfedifsimaiubftantiaje-fus relucetîin quo uerbo,intelledus eft intelligens.Nifienim intelledus defe gene-raret, uerbum feu conceptumfuiipfiustnon efletadu tntelligens ftipfum, effe intel lédum.Vnde quando intelledusfeipfumafsimilat,tuncexipfo et afsimilatione feu «qualitate cius,procedit intelligere amorofifsimum. Sicut oculus naturali ter indina tur ad uideredta intelledus ad intelligere, & omnis uirtus adoperationem.Sed finis, eft in prima caufa. Namfcirepropterquid eft, eft quies intelledus. Sed intelledus qui eftcreator,&ratio rerummon enim quíefcítínteHedus,nííi ad Deum,qui eft cau fa prima,perueniat.Videreigitur Deum,eft certitudo intelledualisappraehenfionis omnis fcibijisrquare fodicitas intelledus. Deus auternfcumfit purus intelkd9)eft ip fa foélícícas,cum nihil melius eo cogitari pofsinQuare de fegenerat tierbum,utpro-cedat intelligere,fine quo nonpotéft fcelíxdící Intelledus creator,omnipotens eft; ucrbíkíus,eft uirtusfeu ars omnipotentis ¿ntelledus6¿dicíturfapíentíailla,ars,feu fcientia.Etomnisíntelledus,fuamuírtutem5in arte feu fcientía quam ex feípfo gene rat,oftcdít.Nobílís etenim íntelledus,ex fua ínuentíone, arte feu lapientia generat: mi(d& ignobilis,utitur inuentisEtquando nobilis intelledus, generat nobile coii ceptum feti árce:tunc ampleditur amorofè íntell ígere feípfum: quserít enim feípíum intelligere. Et hoc tunc melius fit, quando fuper feipfumrefledituf,ficeoipfo itv telligere,exfeetpropriainuentioneprocedente:fednon peruèriitàd quietemullus intelledus,nificaufam futjpfius apprehendat,qux Deus eft. Solus igitur Deus eft, qui femper eft fadix^qui omnibus intelkdualibus naturis, prxftat quietem *Qc* foelicitatem. Nulluseft creatus intelledus, qui pofsit exfe generare uerbum feu concepum,æqualempotentiæfuœ,cumpotentia Ívia,non iit unquam penitusin a/ durfemperenim plus *QC* poteft intelligere quam ihrdligat.Ncm eft igitur uerbu eius «quale pótentíe.Qiiareno eft confubftantiale fubftâtia emnonrecipit magis *QC* mi> nus:fícutuérbumnoftrupoteft eflesequaliusprincipio fuoítelleduali,6Z clarias,0£ nobilius. SolumuerburnDeípatrís,eftíequaíencceflarióumóipfa æqualitas.alio/ qui non procederet perfedifsimum intelligere,SC Deus non íntellígcret feípfum per fedifsimè, ita nec Deus eflet. Solus Detis, feípfum pe^ fe ipfam, in fe ipfo perfedif fiimeincelligit : omnes intelligent^, non in fe, fed in Deo ut in caufa, fe intelligunt. Eft igitur ars omnipotentia patristuerbum,feufapiemta,quæ eft fpiritus, quxintelle dualinarurxoftenderefaragit,utcognofcatur.Sapiêtia,luxeftquçnoniiult fubmo diojed fuper candelabrum,ad illuminationem intranuuregnupaciSiCoftitiiiiquaerit igitur

igitur anímaffi rationalem, in quam *fe* transferat Et quia non poteft eius multiplicitas capi ínaliquaiídeó multas creat animas,ut in multis melius fuam infinitate often derc pofsit.Bcquia íapíentíafpiritus eft,quinulla clauditur fiue terminari poteft crea tura.ideo una in femancns,fibi innumerabiles defponfatanimastationales.8edfo/ la anima Chrifti una,qui undas eft precôfortibus fuis^illi fapientia?,infuprcmogta duunionis,eft unica. Habitat enim ipfa diuinitas feu fapientia in ipfa, non participa tiue,fed in plenitudine:quæplenitudo,eft utfubftantia feu corporalis menfura,quæ in fe omnes includitjfcilicet longitudinem, latitudinem, altitudinenijfîôprofundita temJn omnibus aurem altjs animabas, unitur fecundum participationem uígorís S¿ captùs;nam ín una habí tat,fecundum fcientiamprophetiae,inaliafeCundumfcientia línguarum,0¿ita dealqs charifmatibiis.Sedfecundai-n plenitudinem gratiæjitiChri fto,itaquod omnis participatio,recipiturexillaplenitudine.Scientia igiturinChri fto,efticientiaomnipotentiæ,qniaincontracfta)& ab omni defeâu&terminatione abfoluta* Nam in Chrifto funtomnesthefaurifapientia?, Sufficientiae abfcondítíJn quantum igitur anima rationalis participatdexternafapientia,intantumefteiuni/ ta,quæquidem unio,fœdus,feu defponfatio dicitur Namfapientia,fecundum difpo Îîtione feu capacitatem anima?, fe fua luce qu at eft eius boni tas immittit,8ù'n animi delitiatur,ut frutftiffcetquafi femen díuinum.Quare in Chrifto eftuniodiuinafapie *tiae indi(Tolabilis,ó¿* foedus perpetuum, infeparabileq; matrimoniutniquiadiuinitas> eftab humânitateîfèparabilis.Caput mulieris,eft uir:caputuin,Chriftus,caputChri fti,Deus.Defponfatio mulieris&uin,eftficutanimæôdcorporis. Etdefponfatio uiri Chrifti,ficut anfmæ *S¿* intelligentixmOtricis.EtdefponfatioChrifti Dei, fi cutíntellígentíx S¿ uerbiDei ípfammouentaSícut uxor íübeífe debet capití fuo uí-rojáquo debet prudentia, *eruditio ne moa er i:* ficfen *fus* rationi. Et ficu tfenfusra/ rioni,fic ratio intelligentix.uti ratio difcípulimoüetur per intelligentiammagiftri, utfiatintelligens.CapatautemEcdefiae feu fcholar, eft magifter unus,fcilicet Chri-ftus, qui influit fpíKíiirnínratíonemcredenrium, quifpiritus eftutfonsaquxuta: capurautem Chrifti, Deus, nam anima eiusintelligens, fubeft uerbo Dei patrisfea fapientiaeeius,fub quo uerbo mouetar,ficut Apoftolus uel miirus,mouetiir uolunta cenitantis.Sapientia fehabetad rationalem animam, quafi AdamadEuam,pofito quod Adam infimilitudinem uirilitatis,uiraginemcreafler:nam non fuit Eua,nifiut Adam ad imaginem & fimilitudinem fuam,in ipfa generaret filios ¿V filia s. Sic fapië tia non creauit rationales animas,nifi utin ipfis generetur frutftus,ad imaginem & fi militiidincm eitis3S¿ dicantur frudhs,filrj & filix Dei, qui ex fapientia inanima ratio nali generantur.Sed antequam Adam in Euam,femen uitaeprotjceret,per fui partid pationem : præceflït matrimonium, fue foedus unitatis, quod in rationali creatura, omnem frudum uta præcedtt.Echpcunio eft,quando uoluntasEuae,fefubtjcit im-perio A da? uiri,runc figno amoris,figna tur anima,ut ait Agnes: annulo fuo fubarra tiit me DominuSjUtnullumamatorem admittam,præteripfum.

Exfermone.Confumtaiatum eft.

STcut ignis non mutatur in ferrum,fed ferrum *in ignem: ita* inferior natara,mtl tatur in fuperiorcm,mortalis in immortalem, uifibilis in inuifibilem, terrena incœleftem. Omnes digne corpus Chrifti fomentes, unus homo efficiun/ tur,quia omnes mutantur inChriftum. Multorum hominum mulcx animae corda,fi per fidem diletftionem adhaereant Deo,fiunt una anima, & unum cor-pus tqui igitur lar dit proximum, *in* Chrifti animam peccat, à qua te feparas indignus €ommunione.Dignecommunicans,incorporatur Chrifto, qui nonmoritur.Quare digiieconimunicantes,necfpiritaaliter,necxternalitermoriuntur,quiamomii qui/ dem peccato, uinentes aurem Deo. Si quis (ait)manducaueritexhocpane,uiuetin aternum:quia caro meaeft,pro mundi uta Quomodo ergo moritur,qui in uitauera ^eflennali abfconditur^

anJumA Chdftus qui neritas eft,eft confammatio abfoluta : quia omne quod fit,quando adueri-

aduerítateméíusperuenítur, tunc eft confumma tum: confummatío etiimeftper/ fidio,Ô^ quies, Affinis,non enim pergitur ultra › Vnde forma quedar eflè, twn re/ cipit plus nec minus, necfubeft motui ficut nec finís, fed benè qua: funt ad finem* Chriftus igitur qui eft neritas, eft perfedo omnis perfedibflís. Quareípfenomma- turlux,nonfimpliciterfed confummatamera lux, eft confummataluxin perfidie/ ne. Oratio Chrifti confummata, ideó pro fua reuerentia exauditus ¡ orauit, utero, dentes fint confummatí.

Ex fermone.Díxí quomodo.

Sícutuírtus díuína eftinfiníta:íícípfa in unitate hypoftatica, qua maior no eft, in ratione meriti, perfona enim meretur: ôC uno períbnalís efficit, quod,me ritum non poteft effe main.Et ideó in fecoplic.u meritum omnium humana- Chriilfi- rum uoluntatum,quçfuerunt & eirepoffunt.SicutinSoleconfidcraripoteft natura corporalis, illa de fe non eft magnæuirtutis , Sinon poteft uinutemfuam àlrjs corporibus communicare,quia non eft radiofa. Eft alia natura lucida illi unita, ita quod Sol ex unione utriufque naturae, habet uirtutem , quae iulficir huic fen/ fibiíi mundo, ad uitam innouandam m uegetabilibus, animalibus, elementis,6£ mineralibus per fuaminfluentiam radio fam Sic de Chrifto, qui eft Sol iuftitiætquia ex merito iuftificat, iuftificat¡o anímx rationalis,ficutSoi fenfibílis, uíuificar ani- mam fenfíbíkm.

Exfermonc.Confuniniatum cft>

POfle morí nunquam tollicur, *nífi* morte Quare Chriftus pér morte tulit poC p *efitrr^* le morí, ut per refuredtonc,natura peruemrer ad immortalitatem.Et quantó pofsibilitasmortalisnaturæ, magis fiïitexph cita:rantô perfidius perrefur- redionem,adímpafsibílítatem eft deuentum Eft igitur natura humana ali'e quuta incorrupribiliratem,in merito Chrifti,qut propria uutuce refurrexir.Inteli go uirtutem propriam,fecundum naturam humanam, meritum efle, fic quod mericum etustantæ mrtutisfinc,quod non potuit à Deo derelinqui amplius, qui tam diu dereli dus fuit, quoufq? pafsibiliras explicaretur»

' Omne corpus habet longitudinem, latitudinem, altitudinem feu profunditatem: **fíe** Ô6 corpora beatorum,(uas habent men furas. Sed differunt fscuti ftellæ tnulb *c/* nim ftella,habet lume ut alia.Sed efto,quod corporalis ſux fit ut corpus bea ti, & cor* porales fiuedenfætenebræ feu palpabiles, fint ut corpus damnati: tuncin corpore beati confiriera, animam rationalem elle omni gaudio perfufam, quædominatur corpori fubtilí,agilí,ímpafsíbilí,6¿claro modo quo uulritalia enim corpora optams» habereJdeó beati QC fodices talia habebut, ut in anima & corpore fcelicitentur.Qiiâ do aurem uidebuntfeconfiguratos Chrifto,primogenito omnis creaturae, uti remr/ rexit amorcuis:tuncquiefcetuoluntas*Mali configurancurnonrefurredioni Chri- ftijed ignominiofæ pafsioni ,perpafsionem Chrifth cui non funt compafsi, à qua non funt redeptit&nonpoffuntad refurredionem Chi iftiperuenire,quinonCh fi ftofômpaisi, qui aiebat, fic oportere intrare in gloriam. Anima enim quæ non eft Chnftiformis poft refurredionem, eft in corpore ut in denfls tenebris,& eft moeftil/ fima anima,cuius uoluntas eft ab omni lætitia defperara, illa non habet motum uitæ* fed ut mortua,pondere corporis ad ínfima trahitur.

Omnes refurgemus.fed non omnes immutabimur ad confirmitatem eius,qui eft refurredio uita.Configurabimur omnes in refurredioneChrifto,alq ut triumpha tori mortis, alrj ut ad mortem condemnato. Nam omnes qui in **monu/** mentis funt,audient uocemfilq Dei & procedent qui bo/ **na** fecerunt ínreíurredíonem uiræ,qui «ero mala in refurredio/ nemíudícff

s§o Excitationum

Ex fermone.Hæc ferípta funt.

Abet quífej fuum primum diem introitus in hunc mundum, fed pon eft nip una dies regenerationis omniumtqaía eft una immortalitas,qux omnes efficit immortales fua unitate. Quando enim mortale induit immortalitatem^ hoc fit regeneratione, quæ eft una in omnibus,& fit unitate : quia induereB **eft** fuperueftirt **eft** medio ueftimenti immortalitatis ,uniri immortalitati : ficut me* dio caloris,uniri igni*

corpusfpiri^* Nifi Chríftus oftendat fe, eft inuifibilis. Corpus eius qui de morte ad uitam re/ furrexit3eft eo modo fpirituale,quod nifi feipfum oftendat & reuelet, fiue cognitio ni fenfibi1i ingerat, non fentitur. Senfatio enim ob obuíatíoné corpulentias fitpaffione quadam,quæcorpulentia non eft in illis glorificatis corporibus. Etquia iliaca' ret corpulentia nominat Apoftolus corpus illud ipintuale,afpiricu uítas diuinx>quod fuit animale,ab anima fenfibílíter uíuíffícante : aer enim corpus eft,ut in folleexperi/ mur,Sinon attingitur tadu,nifi fe íngroíTando fenfibilem reddat. Quomodo autem corpus longum,la tu,8¿ profundum, in menfura Chrifti fit ínuifibile,6¿adeo fubtilet poteft imaginatio feiuuare in (emine,puta nucis,uel glandis:cuius quantitas **nonali** getur,fedextenditurper elementa,in arbore perfedam &magnájnquaomníquacp nihil eft,nifi femen quod eft effentia eius, & abfeinditur de femine femé cum elemérato, & eft eiufdem uirtutis. Si igitur dementata, per quxextenfio facfta eft feminis* imaginamur feparari uia corruptionis, manente (emine extenfo:manet ibi arbor ma gna ínuífibilis,ímpalpabilís,& impafsibilis.Sic *fi id,* quod de effentia naturænoftræ ex Adam traximus,confideramus extenfum per uirtutem uegetatiuam, cum appoz fitione nutrimenti, SCdeindeconfideramus feperarielementa * quafifimodicuauri, extenfum per maftam aliquam metallarem formata feu figuratam, coíídereturrema nere alijs metallis corruptisrtuncfigura imago feu idolum, ex auro manet,nec eftui fibile, nec palpabile,nec corruptibile.Vnde fi' eide uniretur,fpiritus uitæintelledualis, illius imperio & uoluntatemoueretur,&ianuisclaufis per mininas rimas intraret. Et ficut modo homo eft uifibilisuelpalpabilis,quianatura affumpfitueftcm elementalem : fíe 6¿ tunc poft regenerationem, poffec induere ienfibile corpus, & fe uifibilem reddere, exuere & inuifibilis fieri. Hoc autem fcias,quodin Adauis illa feu natura,creata fuit immediate à Deo,& feminata in terra,quae dicitur homo feu Adamtficut etiam omne lignum,infehabuitftmefuum aDeo,& multiplicatio ex prg çepto uerbí Dei fada eft,ut fie ex uno,multi homines uenirent. Et fi redé côfideras, ■uioes quodeffentiæ rerum immediatèà Deofûnt ïncorruptibiles,ut&fandusait Dionyfius.MorstnimnocorrSpiteilentiam:fedoriturmors,quandoceirattiiotus Intæ,& mors nihil aliud eft,quam ftparatio.Ad communícatíonem&multiplícationem eftentiæ,neceffariS eft,quod fit extendo (eminis, per motum in elementato,ubi natura ad fëatttahit, conuertitÆ omnia facit, utpofîit fuam naturammultiplicare, creatorem imitando, qui omnes rerumeffentías, ad imaginé & fimilitudinefuseeC fentiæ>creauit:& quanta capit natura,etiâhâc uirtuté comunícame.Vnde uidefqua/ íi fcíntílla cxleftís ignis,feme ipfum,qui utmultíplícetur & de fe producat fímílé uirtutem Jungitur lignis corraptíbílíbus,lícetinfefitínuífíbílís,fubtílis,íncorruptibízlis,& lucidas, queadmodum de glorificatis dicimus corporibus. Aurum in mineralibus,eft quafi effentia mineraleum incorruptibilis. Ideo quantó uíuu uíta fenfíbíl left nobiliusitanto&'eius eftentía.Et quanto uíuu uita rationali, nobilius uiuo uita fenfí biliitanto deflentia eíus,&ficdeintelleduali Seddehis, abfqjdeterminadas after tione,hæcficdidafint.Quideft,quodomnestotîaboribus5âitantodefiderio,qü3!/ runt per mare,perterram, per innumerabiles tribulationes: nifi poffealiquandouiuere in paeejuxta fuum beneplacicumCSed nullo uncj? tempore ad hoc *deuenki* po^ teft,nifi medio Chrifti.Nam c^diu homo eft de hoc mundo,qui eftin maligno ex tra pacem pofitus,non reperiet pace, qua mundus dare non poteft: folus ille qui fe/ quitur Chriftum,Sc credit e¿ ut filíoDeí,híc quS fir mortus mudo, et eius uita abfcôdi tain Chnftojhabetpacéinaduerfitatejquíadíuícias *in* paupertate, uitam *in* morte,in humú

íiamiliatíoneexaltationem,S¿íníepultárarefwrredionem.Neceft alia pax Chr ifti, qui omnia pro uita fatura 8Cpropter Chriftum,pro nihilo ut ftercóra reputare.

Ex fermonezEratís aliquando ones errantes. Vaftw

Et Stleías pañor}8¿ epifeopus animarum noftrarum : pafeít enim animas, mo? do quoanimæpafcïpoiïünt, hoc eft uerbo & exemplo. Etquialefus eft uer/ bum illud,quod eft ueritaszideb feipfo pafeitVerbum enim eft,unde uiuit a- nima,8¿ non omne uerbum,fed uerbum quod ueritas ai ta. Sicut uifus pa- icitur fuo obiedo:ita ratio,cuiùs obiedam eft uericas.Omne igitur uerbum non aliter paicit,nifi íneo rduceatuerítás,ficut pulchritudo quæ ineftuifibili,mouecde- ledabiliteruifum: mouet,hoceft uiuificatsnam motus deledabili's,mta eiLSic ueri/ tas quæ ineft uerbo,utuificat intelledum : pulchritudo autem, in quantum uera,in/ tantum uíuífícat.Veritas igitur, in fe pulcherrima eft,& faltas fœda,atqj mendaci/ um turpejdquod pafeit oculum,eft pulchritudo, ut ineft rei uifibili, ubi non repe/ ritur infe fed in alio,non in ueritate fed in ueri fimilitudine,00 imagine aut ænigma- te.Ideó recípítmagísS¿ minus illa pulchritudo, quia noneftfubftatitialis. Sed pul/ chritüdoåüti eft obiedum intelledus, eft pura & incontrada ad colorem, uel figti/ ram,&eftipfaueritas,quænonrecipitmagisnecminus.Eudebeirentia fea qutddí- tas,eftobiedaminrelledus:ficutin uerbo quod latet fub litera, eft páfeentía intelle/ dqs,tn figura uero fcripturæ,pafcitur oculus.

Ifta eft páfeentía mirabilis, quo modo morspaícituítamtmori pecca to, eft uiuere iuftitiæzmoriliterææftuiuere fpírítuízmori fenfibiliter,eft uiuere intellectua liter.

Sicut fpeculans claudit oculos,at uídeatintelleduzficdeledationem íntelledua lis uitæ quærensjfugit mundanam,quam nifi moi tificet,non aflequetur íntelledua/ - lem,feu coeleftem, quam mundus capere nequit, quia eam nec feit, nec cognofcit, hequé (cire poteft. Éceftdeîedatioinfpiritu, quæ teftatur,fpiritum fandum quiJ * ♯ eft pignus æternæuitæ»adeiTe. Si enim Chriftus ut purgaretur non eft pailus>& ta- men patienter eft paflus,ut nos qui purgari indigemus, fequamur ueftigia eíuszmul tb amplius nos peccatores uoluntariè pati debemus,mortificando quæ nobis fecun- dam huricmundumdefiderabilíafunt, non murmurando feu maledicendo quum maledicimur,nonreddentes malum pro malo,quum nullus noftrum fît finepecca/ tornee# unquam aliquis repertus,quifalteminuerbononoftendat.

, Líuoreius,eftnoftra fanatio:ínIiuoreS¿infírmítateípfius, quam ut tolleret no/ ftram infirmitatem aflumpfît,eft noftra fanitaszabfcondita eft in eius triftitia, Ixtitia noftra: in eius pafsione,noftra impafsibilitas.Sic in eius deformitate,qaia fadus eft ñon habens fpeciem,neq? decorem,abfeondita eft noftra ciaritasjin eius ponderofi- ta te,qua pendebat grauiter, & qua caput, non habens reclinatorium, inclinauitfe, abfeondita eft noftra agilitasen eius uituperio, ôCderifîone, noftra laus gloriad ¿netas mortalitate,noftraimmortalitasiin eius condemnatione,noftra libcratio:in i- pfoqui noftros languores tulit,eft noftra beatitudo.Qua propter recfte aiebat Apo- ftolus,omnesthefauros intelleâuales,qui funt fcíentía fapientia,i(i ipfo elle ab/ fconditos,quia uerbum Dei;

Nihil uíuífícat animas,nifi uerbum, quod fedat manducantibus. Verbum eftfe- mêti uitæ,quodmorítnriri terra optima,ut faciat frudum uitæ. Dícít uerbum Dei adi animam efurientem, cibus fum rationalinmfpirituum,auidedeglutime4quafiqais fapientiam appetens,librum fapienu'æauidèdeuoraretîdum deglutían liber/llaml natur anima.

ExfermonerCredentesfîgnatieftis.

Emointeliigitfcripturam alteríus3 *nifi* attingat ufcÿ ad intentionem feri- bentis.Sedíí débet attingere,ufq;ad íntentiouem fcribends,ut íntelligat: oportet quôd una fit ípfius ÔCfcribentis íntentio,fcu fpiritus mouens.Síc nifi quis habeat eundem fpíntum quem leías, no attingit ad ¿ntelledam fëu guftum Eaangelíjt

N

m Excitationum

Ex fermoncTrínítatem in unitae veneremur,.

Dicit Ariftoteles,primam caüfam efletrínam : qúía eft fcilícet eftíciensjor? malís,&fínalis.Vna caula efttrínajeu trícauíalis.eft prima califa efficiens eft prima formalis, eft prima finalis, Non poílunt efte tres caufæ pínise, quía ante omnem pluralitatem unitaá. Erit igitur prima caufa, trica ufalis: efficiens caufa,non eft formalis,aut finaliste necformalísJfinalis.Suntigíturdíftn dæ,quando ípfas ín fuis hypoftatibus intuemur. Sed quando ípfas ín prímicate ín tuemar,funtunacaufa.DícebatPlatoadDionyfíumtyránum,apudprimumregem efte omnía,ÓÉeíus gratiaomniaftbrté uolens idem innuere, quod dicít Ariftoteles fcilícet primam caufamefle trinam: quia per primum regem , intelligitur omnipo centiajtaeft caufa efficiens.Et quia apud illum ut in caufa dixit efle omnia,eftcatifa formalis, fiue forma formarum, quae infe complicatomnem formabilem forma m Deinde dicit,quod eius gratia omnia,fic eft caufa finalis.Quod eft impofsibileeffe non eft,Vnde quod res pofsit efle,habet ab omnipotenti caufa,quæ efficit pofsibili/ ta tem e flendi.Quod autem res quç poteft efle fiat adu,hoc habet ab arte,tn qua funt omnes formæ, eft enim caufa formalis. Id uero quod fuit terminat caufatiohetri èffîcientisôiformalisjeft nexus pofsibilitâtis ÔC acftus.Sicut figulus, poísibílítaiem efficit in ferratam aptand o,ut fit capax formgtdeinde propónítuelíe cakrti ollam fo cere cuius formam in menteconcipítípofthocper motum,pofsibilitatem quae eft in terra ut pofsit fieri olla, & formam quam habet in mente ,conneftít ín uno magífté- riOjhæc tria ínfunt- Sed fígulus3nonefficítpofsíbílitatem de mhílo, ficut prima cau/ fa omnipotens. Duplex eft caufa finalis ; nam una eft finiens feu perficiens opus,ÔÊ dicitur finis íntraialía eft finis operis, & dicitur finís extra. Vt autem adprimam cd/ caufalem refpicimus,tunc eftcaufa finalis,caufans nexum, & eft caufa operis,quia omnia propter feipfum operatur, fcilícet utmanifeftetur gloria fua : ficut fi figulus faéeretopus pulchrum, ad oftenfionem gloriae fuæ, quia artem fuam admirabilem» manifeftareuellet.Habemus ex Euangelio loannis, patrem & filium & fpiritum fan âum, permagiftrum noftrum unicum nominari uiuifícantes,dicítenínrSicutpatér uíuífícac:fícdedít& filio utuíuíficec.&deindealíbi fpiritus eft qui uiuificat.Quæ/ ramus igiUir in uiuificatione,quakmcûcp guftumbeatífsim¿trínitatis,Deus tritius unus, eft úíuífícatorJd autem quod optime uiueredebet,â prima caufa nidifican! te hoc habere neceffe eft. In eflentia autem optimæuitæ, neceflario eftuiuens,cum tiodtía,8¿ delecftatione fiue laetitia. Nam uiuens, qui non habet notitiam uitæ fuæ, nequaquam perfedê uiuit,fed eft ut dormiens, feu oculus in tenebrismiuens & eo/ gnofeens feuitiereânon eft fine delectatione ôfgaudio. A'patre uiuifícante habet ípírítus rationalis (cuius eftimago)uthabeatuitalem naturamjà fapietia,fcu uerbo, feu fiho, qui habet uerba uirx uiuificantis : formatur feu illuminatur, utadu uiuat, fiue *i*ntelliga t fe intelligere feu uiuere,quod idem eft in natura intelle<ftuali,in qua ei/ fe,6¿ uiuere,eftíntellígere:a Ípírítu fandlo uiuifícante, habet laetitiam *èc* gaudium, quiahabetnaturamuitalem,6f intelligentemfeuiuere. Quare eftDeus creans na- turam uitalem,uita rationali:eft Deus illuminans illam, ut uideat fe uiuamteft Deus fcelicitans feu lætificans ipfam.

Mw/. Volo adhuc inueftigareex imagine trinitatis, trinitatem: fpiritus intelledualis," ad imaginem Dei creatus,eft rex coelorum. in eius regno rfperitur coelum,in quo funtomnia,& dicitur memorial reperitur coelum, in quo fit dífcretío g£elediio,g£ uocatur notitia;^ eft coelum delitiarum,&uocaruruoluncas* In coelo primo regni mentis noftræ, quæ ab ipfo coelo nomen habet, quoniam mens à memoria dicitur: ibi funt omnia,quia memoria eft imago aeterni Dei.Omnia igitur funtin memoria, quæ eftmemoria eius,qui eft omnia in omnibus.In fecundo ccelo,ueniunt omnia in lucem, ut menfurentur,& habet mens nomen ab illo coelo, quia à metiendo dicitur* In tertio coelo deli*tise* funtifunt igitur coeli5regna mentis. Habet autem mens in pri/

mo

tuo regño > díuítíarutn thefaarúm>in fecundó numerat & digit, ín tertio deliciatur. Memoria intra fe habetueritatemjuftitiam,pulchritudinem,quæctmcp talia,per petua *Si* act erna4ut memoria æternitatis.ïn fecundo regno,indicat de íüfto,uero pulchro:8€ nifi primum regnum míniftraret ei ueritatem}iaftiriani,S£ pulchritudihénrij non haberet cum quo íudícaretquid iuftum,quíduerum^quid pulchrum. In tertiore ^¡n o,delicia tur & gaudet fe repérií^íuftumjUerumjpulchrum.Studet igttur mens £-quareregtiatnatn de tñ cenoria,genera tur notitia » Et fi tantum poilet mens intelligê re,quantum capacitas memorise fe extendit: fequeretur ex hoc fumma détetôatio, *Si* gaudium,at(£ *t*cellcitas *x*cerna. Nam tune cognoíceret Deum, qui in fua imagine qua eft memoria,occultatur, ut ueritas in imagine. Deus eft omniporenstomnipotentia,omtiia complicate nominate ipfam poflumus aeternitatem: quæfiaddfeaturam referrur,eftprincípíumfíneprincipío,in quo complicantur omnia. Et quia eft omnipotens,defe generat foqpfius notitiam feu iucem,nam noh eflec omnipotens, fifeignoraret.Çt quia de fe lucem producirán qua fenidet,ligclux infe habet omni potentiam ¿cui us eftlux,feufubftâtialis ftgiirà.Ex his igitur,quôd omnipotens príri cipium cognordrfeetreômnia:proceditfœlicitas,feugaudiumætertium Omnípó tensprincipium,eftprimumregnum,inquofuntomniacomplitite. Seœndùmregnum,eft regnum filiatíoniSjfeu rationis,fiùeuerbi autnotitiç,inquo omnia quçin Íirimo regno patris funt, quafiinmemoria ane rna funt, ut dethefauro memoriae in ucerraubi difcernuntitfomaia^explicatajri tertio regno,quod eftregnum ínfpirítü ian(fto,funt omnia ut am plexa cum gaudio *Si* cfaaricate > quafi auide quæiita, *Si* læte tauenca,SCeft regnum laetitiae ôifcelici tatis.

Ex fermo né:In pri nd pió D eus créai» t coelum *Ôi* terrain.

IxitDeusfíatluxj nomínatlticem. Id autem quod non eft, nonhabétno? mea.Eratigítur lux aera,quæ fieri debuit. Et ideo ífta quæfiebat,fuit uera lux faâa,quia fada eft lux. Ac fi quis pidor diceret,pingatur Socrates, *Si* eo ipfo quo dixít,fit pidas Socrates qui nominabatur: fuit uerusSC uíuus Sc cra es,qui pingi debuit,& modo pidus eft.Etnon eft hic pieftus Socrates, Socra/ tes ille qui eft uerustfed Socrates cum addito,fcilicet pidus Sic lux facfta,no eft fim/ pttcíte &abfolutéluxuera}ftdluxuerafada;neqjeftfineuérítate,quíaín quantum eft,in tantum uera eft. Vnde lux uera,dat illi effe: quia in quantum benêfada eft,in tantum eft ueriorimago eius.Ita utckt Mofes, lucem intelligently a duenire homini feu terreno Ad»,ex uerbo Deí,prout ipfe id ípfurri hic complicité dídum,poftéá ex plicat ongiore fermons.

Dix ílla,legesnobislucídasdedit,per qüas cógnofcimus filios lucís *Si* Dei, *Si fit* líos diffidentixSacramentamEucharifttx,eftfacramentumfíliorumluc¿s:nam qui Chríftum recipit,induitarmalucís,adfiliationem Deíperuenít* Námnifi adcotv f' ' formitatem Chrifti quis peruenïat,manet in tenebris. Veritas, eft lux fapicntíxfeu uerbi Deíjquí Chríftum índufoad ueritatem peruenigà quo omnes tenébrse abíerftg font *Si* feparatæ,Ô£ omnis error *St* mendacium, in éo nihilhabent Spiritualis lux, non eft fine omni tenebrarum obfeurítate, nifi feparetur per uerbum Deiíomnis lux: corporalis, habetal ¿quid opacitatis tenebrarum admixtum » ínuenirur enim unà luxclarior alia, ideo nulla repetitur adeo clara, quiri pofsit efte clarior. Liret Solaris luxfitadeóclara,quodnon iit clarior : tamen infinita uirtus creatoris, non eft terrui/ natain Sole,quin pofsit creare lucem clariorem. Sic nulla lux fpi ritualis feu intclligemía?,eft fine tenebris ígnorañdx.exceptofolouérbo Dei, quod eft ratio *Si* neritas abi oluta.Qtii igitur exfuis naturalibus,ueritatemutieftattingerepra?fumit,feii 'iumfeducft,&inerroremanetífedquifíbinoncredít,ó¿audítuerbum DefiÔf illr foli obedit,¡11 *e* perducitur ad ueritatem3qüia per ueritatem ducitur. Qui Chriftuni credit uerbum Dei incarnatum,uÔhxfitat in omni promiflo eius. Promittitaurem' quod ípfom ófeíus doctrinara recipientes, ufque ad filiationem Dei perdeníent, *S¿* fient i n regzncta rione eí finrriles^ ætertïi regni coheredes *Si* poffeflores. Confu m-

Excitationum

mata autemilluminatio, eft in hocnoftro íacra$rientoi in quo fí Chriftum filium Dei credimus, non hæfitamus fubftantiam panis in corpus eius conuerfam, eo di ceiite: hoc eft corpus meum. Vnde fiuerbo Dei,panis tranfit *in* corpus Chrifti,quid mirum,fi uerbo Dei terrenus homo fit cóeleftísáconformisfilio hominis, qui eft & fi litis Dei?

Èx fermone;Hoc facite in meam commemorationem.

EwhnJZw.

Icutnon tenemur habere Chriftum ín memoria ,quemadmodum fpecies fed fibiles ín memoria repoñuntar,quia non uidimus ea^nèc audiuimus, nec te/ . rigimus, fed folùm uti fide ípfum recepimus uerum filiumhominis S¿ uerum X—z filium Deiííta credere debemus, effe ueraciterin facramento, non localiter;» non dimenfiue,non colorate. Et ficut per fidem, ueráciter uidetur ín memoria,fie 0¿ in facramento.Poteft íntrodueftío fietí,quomodo creato homine, ubi lux fuit ínte- nebris,non fuitcompræhenfa. Demum populus unus fuit eleaus,de femine A, brahae, qui in tenebris Aegypti opprimebatur,à qua regione per mare rubrum du> dius in defectum, ubi inrjt foedera cum Deo, *A* fadla illi promifsio, quod ad terram ubi abundantia edibilium prout optare poiTet,perduceretur,fi feruaret legem tábu larum huius promifsionis.Recepitfacrarnenta multa,fed manna fuicconfummatio facramentorumjn quo præfigurabantur deîitiæterræpromifsionisî & id quod fub ÍPec*e hde pra'guftabant,aflequuti funt in rein terra promifsionis. Sic hoc facramentutn,eft uerum manna,& regnum cœloriim,Hierufa!em fupercoeleftis,u- biin re omnia funt ad oculum,quia uifio Dei,& fcclixboni fruitio.

Eft etiam fupremæchariratis facramentum.Nam quum Chríftus ufqj in finem di lexifier fiiosjUtoftenditincoenattuncquia non fuftïciebant omnia , adperfecftifsi/ mam charítatem, nifi feipfum daret pro omnibus,cuius hoc eft admirabilefacrameà tum,recipitenim fe in manusfuas, 6¿iafacramento fregit ac diftribuit. Sicut fi pa nís uíuus,feípíumfrangeret *ÔC* diftribueret, ut uiuerent illi quibus fe diftribueret^ ipfe diftdbuendo moreretur» Tradidit fie fe Chríftus nobis, quafiitafe moriendo diftribuat,utnos uiuificatet.

Eft etiam ¡aeramentum filiation<s,quæ confummata fide attingitur.Nam inuerità tehuius facramentfitollitur omnis hæfitatio ,Circa filiationem Dei. Quia fi panis poteft confire infilium Defigitur & homo,qui eft finis panis.

Ex fermone:Dominum Chriftum fancMcate.

ïiiftiiU

cut ením oculi mei fen fibiles, fenfibilia uídent,S¿ aures fcnfibiles, non nftl C/» fenfibiliaaudiunt t ficDeus,quieftipfaabfolutaiuftitia,oculisfuisfcilicet iuftitiæ,non nifi íufta,6¿ aüribusfuis fcilicet iuftitiæ,non nifi iufta percípít.O- L J nortetigitur illum,quifub datore uitæ militare uult,feruíre eí íuft¿,6< ín habí tu iuftitiæ. Dedit Deus hominibus Adæ&f Euæhabitumiuftitiæoriginalis» quia uocauíteosad regnurrifuum immortalitatis t fed quia hoc dotium amiferunt» ruerunt inmortem.Oporcet igitur denub iuftitiam indui,fi ad fcelicitatem perueni/ te cupimus»

ExfermoncMembra ueftra templum funt.

g Værentes fcire,diligunt ueritatem quamquæruntî (Ïautem ipfam diligis ^quam quiris,diligis quod ignoras,^ non ignoras, quia qiiæris.Deusetïi Bueritas eft. Modus igitur appræhendendifcientiatnueritaciSjfeuappræhë- dendiDeum cuncftse intelligentiæ,eft accederead ipfum, fpiritu défiderí) feuamom.Dum dicitur, quod nihil incognitum amatur,uerum eft,ni (Î coincidantuerum 86 bonum.Charitas enim quæ Deus eft,quantum diligicurjtan- tùm intclh'gitürî&quantùmdiligituntantùmcognofcituiâcharitateîôcftancûm co- gnofeit diligens,quantum diligit.Nota coincidentiam»

Ex

'Ex fermoneiSi quis non amat Dominum*

GRatiar^m multitudinem fequitur ínaequalítas,6¿ín£qualitatemdiuífío*Sed Grc<f"*' ante omnem multitudinem, unitas: ante omnem inaequalitatem, aequalitas: ante omnemdiuifionem, nexus. Sicuidemusin uirtute unius fpiritus,om/ nía fpírítualía donacontineri.Sícdediuifíoneadminíftrationum ,quæ funt automates* Nam uariæfunt admíniftrationes,fiueadíníníftrantíumau(ftorícates, quæ fiimtin uirtute Domim,feu fpírítu lefiunam contemnens audtoritatem, côtem-nit Chriftum* Omnes operationes quæ fiunt in Ecclefia, funt opera Dei,qui opera/ tur omnia in omnibusJDeus autem fpiritus eft-unde omnia bona. ÔÉ omnia ordina-ta,^ otnnia uera,á fpírítu uerítatis funt.

Coniidera tu fidelis habens fpiritumDei, etiam fi non habes donum manifefta/ donis eius, quôdmanifeftatio no arguitillum fandiorem te,qui habet donumtquia fpirito-fpiritus cui uultdacmanifefiationem, & non digitillum magis fibí grata, fed apta admanifeftationem,per quam fequaturucilitas.loannes Baptifta nullfi fecit míracu lum,tamen grafíafancftífpiritus,quægratum fecit ipfumDeo,non caruit,perquam fuitaltjs ex mulieribus natis fandior.Sed qualis eris,quum apparuerit fpiritus ille,q **ín** te **eft ex** manifeftationefutrtutes eius,in alijs recipito. Nam fi in manifeftattonein a!ijs,uideseumfapientem,fdentem,fanantem,uiuificantem3taliseft ipiritus qui in teeft,licetnunc non appareatîfed quando Chríftusapparebit^ quo procedit ille fpi ritus,eris fimilis illi,occultus fpiritus,eritmanifeft us. Tue em m fpirítus uitæ,quê bibiftíperfidem,quafiaquammundam:erítfons faliens 0¿uiuus,«ternaliter uíuífiz cans* Fons enim qui ex fe exerit aquam, nunquam definit fluere:fic fons uitæ, nun/ quam deficiet-Fluit igitur uita deípírícu indeficienter,in animam quæ fpiritum pota uic,ut aqua in terram ntiencem:exemplum*Bibitur quafi aqua fpiritus Del,per i piri-tum noftrumíntelleáúalem:ó¿ aquaquæ non apparet ui ua, quando mgnet in biben te fit fons>quæliber pars aquæ eft aqua, quilibet fons faciatmam qualis fitis, talis Í)otatio*Ecceuarietatemfontíum,exiiaríetatefítientium & potantium.Sed omnes bntes,fiinc uitæfontes.Portantfideleshuncchefaurum, fcilicet fpiritum De,ín fidi libus uafis,quafi ardeas candela in opaca lucerna portaretur:& nô uidetur lux eius, ob tenebrofitacem medrj, quod eft de hoc mundo. Sed quando per mortem tranfit corrupubilCjôùefurgitincorriiptibileiclaru&Juddum *eritcanc*corpus,^ lucerna fulgoris,quafi lucerna diaphanaætranfparens, nihil habens opacitatis Atenebra/ rum permíxtum.Sícut aer in kicerna,& ín aere ígnís,feu lux illuminans aerem,&de inde eius medio lucernamifíc eft fpirítus uitæ ¿n ípiriru hominis» qui ut aer eft folum capaxuiui ignis,ad quem feconuertit utuiuat:&per medium fpirítus íntelledualís glorificari,illuminatur lucerna feu corpus,ut fimílíterfiatglorífícatumféu illumina tum,lumine gloriæ.Habemus autem fecundum menfuram fidei formatae,hunc the/ faurum in fiailibus uafisIn qui buftlam igitur magna eft fíd escarden» lux,qugno poteft etiam per uentum quamuis magnum,quem tenta tor immitti t,extinguí. Altj uero modicae fidei,de facili defícíunt,6(f fpiritus extinguitur. In quibus autem peni/ **tus** extinguítur.tam parua fides eft,quod nunquam denuo accendatur,qui ¿Salomo neímptjuocátur.Et poteft hoc peccatum dici in fpiritum fandum: quia necp in hoc fæculo,neqp in futuro,remittetur,quia eft peccatum fufFocans,&extinguens fidem,Peííáíw' fiue agnitam ueritatem.Paulus autem hunc iubet hominem haereticum,quem expe/ rímuraueríum,effe uitandu,nullaeenímadmonítíones profuntineo, Alia peccata exinfírmita£ecarnís,lícetfintmortalía,quí3 tenebrofitatejnanimageneran^quafi in aere nubes nigra,quæ fe illuminationi Solis reddit ineptamon penitus extingunc fptn fidei,licet forma uitæ fidei non recipiant: quia aut ipiritus no eft extindus,pof funt ilftper pœnitentiâfcpurgare,utdenud fint capaces illuminationis.Quando i/ gitur conferentia adhuc maleadla damnat, & dolet de commifsis malis, ÔCommii/ fis bonis: figno eft, fpm non effe in peccatore penitus extincftfi, maxime quando fe retrahe re incipit,à confuetudinepeccadG&torat utdetur gratia,quodígnís,per chri ftumin terrenam fuá naturamiifas,ardeat:ardor eftferuor amoris.Ignis,undediui/ c UJm/*

Excitationum

mis ardor procedit,eft fpiritus, qui & charitas dicitur.Et ficut ígtiis,in materia incon fumptíbílí,nunquam ceftat calefacere: fic fpiritus fandus, qui & charitas *efijn* ani/ ma intellediira,nunquàmceiBcuiuamlætitiam, quæ eft ardor charitatis immittercj quando materiainquam immittit,eft capax immixtionis *&C* incofumptibilis.Etno- minat Apoftolus.cor animam ipfam,qui aittcharitas Deidiffufaeftin cordibus no- ftriSjper fpiritum fandam,qui datus eft nobis,Cor enimdícítur,quiacentrum uitæ# Sic fpiritus fandus,dicitur charitasdicetcharitas fit ex fpfrñufando,diffufa in cen- trum uitæ noftra,ficut cor dicitur ani ma,licet exanima ficdiffufio uitat cordialis .A/ nimaintellediua refpedu fpiritus Dei,non inepte nome materia habettficutamor nerita tis,eft forma animam ¿ntelíedíuam formans & uiuificans3atcp in motu pones¿ Verus enim amor ueritatis,a fpirítu fando procedit,qui dicitur charitas, ÔC fp frica» ueritatis.Quandoigitar peccatororat,utfpiritusinDeiamoreardeat,utiChriftu» uoluit qui immifiqtunc poteft fpiritus hominis denuô illuminarfi&f promptior fieri ut ardeaupoft purgationem uaporofaeterreftreitatis» .Chrifiqs enim uenit,ut mit rates fpírúu fuo ignem in animas noftras>& uult ut ardeat,& per ipfum de claritata in claritatem transformemur»& (icnosfoelicítatemaírequámur.Hunc igitur merito diligere tcnemunqui docendo quæ fit uita aeterna, fpiritum infadit,per quem hæc ui/. ta datur.Et qui non amat illum,ille eft in ultimo anathemate ,quo maius nullum eflej poteft,quia mors etema:ó¿nomínatur Marañadla Syro nomine,hoc eft,ufq$ ad Do mini iudicium,feuaduentummaledidus. Id quod animorum concordiam efficit coferuat,eft charitastEft igitur fpiritus lefu,in quo fideles unum font,fpiritus Dei,c| charitas dicitur.Sicut in corpore humano funt uaria membra, quæinfenon habent uitam nec fubfiftenciam,&d necefieeft ut fint inanitate corporis, S¿ tunc mediante* corporei fpirítu iiitiificStecorpus,omnia membra uiuunt, quodlibet in ordine fuo: fic in corpore fpiricuali,fuiitoculi, aures, os, lingua fpiritualicer,quafi quaedam uire« feu potenciæ fpiritus lefu,quæ funt ordinata ad unitatem in fpirttu^mdeeffluunco- mnes uires.Et ideo omnes fideles uniuntur, ut mediante Ecclefia feu corpore Chri-
tegmini ftj myftico,pofsíntde fpirítu uitælefu uitam participare. Per uidoriam lefu,qui fib| omnia fubí)cic,S¿demum eft Deo patri fubiedus,ut Deus fit omnia in omnibas:o- mnia peruenìuut ad finem:& abforbebitur mors,S¿ fequetur refurredio. No quod corruptibilis caro aut fangufs,uitam aeternam aut incorruptionem pofsideant: fed e conuerfo, incorruptio & fpiritualis atqj cœleftialis,incorruptibilis uita,fubicitfibi corrupcibilia,attrahens ad confortium fua immorralícatis.Qiiafí immortalitas fit in dumentum, quo induti mortales,fiunt immortales ob ipfum indumentum,ficutca- ro corrupcibihs,manec fine puerefadione, ob balfamum quo ungitunEt ficut tue ab fbrpta eft corruptibilitas putrefacftionisjnuidoria imputrefadibditatisbalfami,^ eft liquor imputrefacftibilisific mortalitas,abforpta in uidoriajmmortalitatis natu/, ræ,ici licet quçmori non poteft.Stimulus autem mortis,peccatum eft.Nam quôd na tura quæ potuit nô morí,fa ¿ta eft mor talis4ex peccato euenítSed Chriflusfolaseft* qui eft uiiftor peccati 8¿mortís, cuius ui¿loríaeftlíberatioápeccato,fcilicetaftímu/ io mortis.Lex non liberauit á peccato,fed eft potius uirtus pecca ti.facitenim icien/ tiampeccati*Scientiaautem,eftufrtuspeccati. Venit enim peccans,contra confci/ entiam.Quare non habens ufum rationis,penitas fcilicet ignorans,non peccat. Aut poteftintelligi de legibas,quæ non haberent uigorem peccati, nifi eftet lex imperas aut prohibens,

Èx fermoneiEffbeta.

Icitur Deus,ignis deuoransfeticonfumens. Ecce ignis uultconfiimerear/ borem,prius ab ea tollit humidítatem,8¿ animam uegctatiuam,ctiius fedes eft in hiimidojfeparat deinde terrenam foeculentiam, demum elicit con ueniens,fcilicet aereum uaporem, quem attrahit, in attradîum immittit fpiritum fiium lucidum &calidum.Et omnis fubftantiagrofsiligni depurata, refur- git in fimthtudine ignis fubtilis, propter unionem eius cum igne, & inhabitantem ípíntum ignis sn co. Nomino ipiritum ignis,quemadmodam lucidum Solem fapi*

píen?

ens fpiritum uocat,ob fuam aâiuatn mobilitatem. Sic fpiritus lefu coekfîis, purgat animas,&(terrenisconcupifcentijs mortificatis & eíeátis) purífsímam arquéela/ rifsimam fubftàntiam,quæ eft fummítas inteliígentíaeeius,attrahit, in eam immittit fpiritum fûum uerita tís, ut ibi maneat, per quam refufcïcatur & uíuíficatur continue immutandojufqj ad eius conformítatem.

Ex íermone:L-audans ínuocabo Dominum»

LEx Chrifti,eñlexfpírítus, quæ loquitur de charitate few amore fpirítus,quo amore,fpiritus nofter fpiritui qui Deus eft , ccmungittir , inenarrabili immortali laetitia pafeitur^uiuificatu-i-. qufehomo animalis non conci* , . . 'pituitaml£tam,nifianimaliter& íenfibjl•íwtóolusfubtilitèrínfícereuolens EuangeliumjntrodaxitjpfeudopropheDrnblahumet, quafifciolum Euange/lij QC fertpturæ,ut daret intellecftum animal èm/pni gratus efthomini animali.Sic laudauit Chriftum & Euangelium,fed àppofuit falfùm intellectum,promittens parada fum uoluptatis fecundum carnem,ddiciascorponles. Et quoniam crux Chrifti, éft ultimum teftímóníum ípíritualís íntelíigentia: Euangelijdciltcetquod uita fenfibilis eft penitus nihili facienda,& morti danda pro uita fpiritus,quoniam animaliter mori pro ueritateuitæ fpiritus adípifcenda,efttranfífe de morteineuitabilijad uitam aeternam,&hoc ex merito Chrifti in cruceuded dodrinamMahumcc,diabolu$ uide rur hominibus perfuáfiíTe,ut èx ipfa ueniret caput malicíe, filius perditionis,qui fe tnimícñmCrucís Chrifti coriftimeret. PermifitautemDeus illum regnare, quoufcÿ illam magnam Romamnouam duitatem Conftantinbpolitanam, plenam templis Qpitoj, fancftíísímis,occúparet.Nam illi ihabitatores ab unitate fidei catholicg, quoad procefsionem fpiritus fandi,fchifmatiee recefferunt,ædemum fidem fubdolê promif- peiw. fam,in lynodo Florentina,ad finem habendi contra Turchum adiutorium,non feruauerünt-Non enim nifi delufoneaccefferunt ad hunc finem,ut temporale commódum aftequerentut.Et ideo pófteá oftenderunt, uoluifle Ecclefiam Romanam deci/pere,quia piares qui in recepta unitate permanere nolebat, ut haereticos abiecerüc Duo itaqjpermifitfiefiDeustfcilicetquodillidolofi fchífmatící,cqrrigerenturper fubaâionemcïùitatiSâ¿¿boniexpulfitepiditatemChriftianorumexcitaient Sic fa dum eft quod Turchusfuperbèdominaretur duitati Conftantindpolitâns^quç per Cohftantinum Chriftianum Imperatorem denominata fuit, ut deceptores uideurent fe deceptos,& Romanus pontifex ad animum reciperet,crucis honorem efte è* tía iri armis defendendum.Pofuít autem in animo fuo Tarchas, illam uícftoriam uel le extendere ufe# ad antiquam Romarri,6¿ omnes fines ChriftianitatiSoVenit rumor própófiti illíustyrañniad rios,ác quod eius potentiae nemo refifterepoflec. Longanimis Deus,permifitriegotium ufe# ad défperacionem peruenire, ita iit omnis no/ftra potentia, pertímefeéret aggredi illum magnum Turchum,cuius exercitus extt mat,quadrigentoru milium armatoru.Fecit inftrumenta bellica,machinas,bonbardas ínaudítas,quíbus nulli fortiisimimuri polientréfîftere, non curauit in terrorem noftrum prenunciare, Andoralbam caftrum fortifsimum,8¿ clauem regni Vngariac uelleoccupare,ôfexillo totum regnum illud pótentífsimum,gacetera loca ChrianFnitatis.Praedícatum eft populo,ut fe ad occurrenda pararet, incitationes faeftæ fuuf; fed timor ómries hoftros principes iuafit.VenitTardius; deiecit muros oppidi,nui la uidebatur fpes réfifteritiæ.Sed poft omnem humanam defpératíbnem,pauci pau/peres Cruce fignati,contra inimicum crucis,occurrerant,&clamauerunt ad Domi/num,cuius fe per crucis fignum fideles fuos profitebantur,præferite Capi dutftd/re Hungarian íoanne Huñiad,milite Chriñíánifsímojn die faridx Ma rix Magcjale/næ crux Chrifti Uicítínímícúm, QC turpiter de node aufugit Turchus> cæfis fuis,di/mifsis Chríñobóbardisóómachiriístnaudíta! magnitudinis ,6¿ multis ualdê; utile fuis proprrjs armis, per Chriftum compefceretur a perf equutione* Hæc eft dies boni nucí],in qua recepimus plures literas,huius miraculofæ uîdoriæ* Qyaproprer fcünuenímus; ut laudemus Deum, qui mirabili ordine memoriam crucis rénoüauíc¿

agente hocper flagellum , quo fomnolenti excitaremur : & ut eumínuocenws,qus fe oftendit pium protedorem, quando tota fide ad ipfum recurrimus , fcientes quia indubie faluíerímusjfí extoto corde,nos fug tuitioni commendauehmus.

Omíío. Vina eft oratio, ubi adeft purus imelledus,qui eftuerbum mentís. Mens enim ue á memorando dícítur,eft fine qua non fit conceptus. Concipis enim,uitam in me/ monb habens ¡quomodo ahter produceres eius conceptum cdeínde de memoria & uerbojpiratui affecftus 5' defíderíum ad conceptum .Exprimitur igitur in orationes ípíricus defiderqjbb fignis uocalibustprorumpere in uoce3eftoftendereexuberan/ tíádefiderrp Aftedusillc ípñftus noftrfieftpenetrans coelos^ pulíaos aures Dei. Oportet aut eu qui uuít impetrare, atrennfsim¿ aduertere , quomodo oratio omnia creata excedit,ob fpiritu noftrum mtelledual^qui feipfum acuit quafi ignis*qui fuS uírtutem ex motu multiplicat Sí rede confideras,oratíoní cedit natura,motus cœh'j omnis creatura:orautt Helias,non pluit, fada eft fterilitasiíterumorauir,S¿ pluít,0¿ facta eft terra frudifera:orauit,êdgnis cuius motus naturalis eft furfum,de fccndit de coelo.Nonné Sol â motu ordinario ceffauit,ob orationêchabet igitur ora tío quandâomnipotentiâ,nÔ ex fpiritu noftro,fed ex fpiritu qui eft in fpiritunoftro ex motu enim Îgnis^concipiturdefideriu.Eftinfpiritunoftroquçdâpotentiaconci piendí ín fe ípíritüdíuinñ,fi falte fpin tus nofter ordinate diiponitur.Non fit conce-ptus infpiritu,fine fidetquod ‹j noncredsmus/pernimus & abtjdmus Fides igitur ce pofle à Deo confequi id quod petis,præcedit,putaxnon dubitas Deo omnia pofii *bi*ìia,S¿ quod ípfe donat omnia booa affluenter tpetis, & accipis. Oportet te capace efle doni *t* petis luce,no expurgaib' dêficatê opacitatísipetís caftitatc,6^ nô uis de fètere muliera coforfla,^ iuxors x mcamipetís mifericordiâ, &non es mífcrícors^ led babes ranrcré adJerfus proxímS.'petís teporalia no neceflaria/ed nô habes pie* tateutredtedíipern'ésípct s honores,fed nô habes pauptare fpus,ut honor fíe ubi o-nos minífteripnultís ín íahr c.Capacitas fpüs tuí ad fpm Dei(q chamas eftjrecipíc* dCfconfíftít ¿n côtormitatoJimili todo n.iagit.Sí uis fpm uerítatís, odire re oportet mendactft(difsímiilítodo.n.difiúgít)6¿irafpnstuusfitcapax,adíecípíendumbenuni ípírí»tr,quando omne <d quod aduei fatur bono, non folúm nonamat, fcd abhorret*

Aditas Fidelitas dominis placet quia ñneeanoneft dominatio:dominatioenitn,n0 po/
* e i as* teft nifi ddígere fidelicatem,aUtó quôd ipfam indicet nunquam fatis remuneradle*

Quanto enim magis ípíatn extoflúitantó laudes eius magis augentur, principa/ tus clarefcít.Domínus igitur,fideles fibí non defetit.Fides autem uultjUt quanti Do minum xftimaSjtantum fidehs exiftas. Qui igitur habetfidem,quód Dominus cui feruítjfítímperator uirscS^ mortisiinomnibus mandatis eíus fefídeléüfc# admor* tem inclufiueoftendit,talis meretur in fuis defidertjs exaudirfiquia fidelis. Fides igi/ tur firma formata, datperfeuerantiaminamnôdubitâs Dominum daturum,nori defiftit à petendüîfidelis,nunquam defperat.Pulfat igitur importune3quaii uiolen/ tans:quia fides magna cum perfeuerantiajomnia impetrat.

Ex fermone:Suadeo tibi emere à me,aurum ignitum ÔC probatutW.

Vilefio f>ro- ESt diledio prima maxima attj uera,quae dícírur charícastalia eft imago & fimilitudo ilíus,Ôfrficitur di1edlío proximi.Et nifi dílecftío proximi/ic imago díkftíonísDe¿,nonhabet perfecftíonem.Nihil enim perfedum abiolutè,nt fi Deus qui charitas *tCtnihil* participatione perfe<ftum,níffinquantùm eft t> mago abfolüte perfeâi;non eft aliqua figura feu imago,nifi in quantum ín ípfa relu/ cetueritas.Imagoenim,inqua nulla eft fimilitudo exemplaris, nihil habetuentatis. Símílítudoígírur,eftuerítas¿magínís.Inímagíne,níhdeftnifi exemplar, *in* contra/ cftafimilítudíne.Dileíftíoígfturproxímí, inquâtùmeftfimilisdiledioniDehadim-pkt manda tum,nam ín ípfa id quod appareneft fimilitudo. Sed fpirítus qui ibilatet, eft charítas>quam illa díle&io fimílitudinaría figurat.

Díiecftío proximi,eft diligere Deum in imagine. Cum diligo hominem,qui uti e* go Deum patrem habetftn ipfo diligo pattern^ cuius geftat imaginem.Sicut qui dili

gi£

git filium regis propter regem/n filio diligit patrem,^ complacet patrfiqtria icit, q> creator in fua creatura,S¿ filio feu imagine, quam uocauitad fui confomum & hgrç ditarem,habetcomplacentiam. Qui igitur diligit proxima non propter Deum,fed propter utile aüt commodum quodcunc^jnon adimplet mandatum, nec eft in cha/ rítate Dei,fed íuíjpfíus,quia Ce diligit in proximo. Hinc eft quod uera operamiferi* cordiæ funt íandia,quia proceduntexdíle<ftioneproxímí,ínquaD¿us tantum refps citur. Amore peruenim^s in cognitionem Dei. Quamuis nihil amatum,nifi cognif tumitamenDeus qui propter infinitam cognofcíbilítate, eft incognofcibilis,iicut **lux** Solis quædefe eftuifibiïis,prcprernimiâluciditaremeftà noftris oculis ínuífí- bilís3eft fímílitudme cognofobilis* Omne enim quodfuít incognitum,intrat per fi- militudínemin cognítíonemtftcutíncogníta facies,fitper fuatn fimilítudínem quæ ín oculum uenít,cogníra.Scímus autem quód Deus eftchantas.Díledio autem pro Xími,eft fimilitudo charítatís.Venimus igitur ex ddeáíone proxímfiquafí per íma* gínem 0¿fi.nilítudínem,in Dei cognitionem. Amor naturalis oftenditnôeiïèquic- quâm amore defiderabiíiusmáfublato amore ô£côcordia,omniaruûufublato amo- re & deleíftationCjOmnis uíta fen fibilis eft i trilii íía,£¿ morte, & deficit. id ¿git quod præftat uirâ cû lætitia & delecftatione,amor eft,quo nihil dulciùs,nihil mefitis poteft cogfcariVnde fons tau boni,ex quo effluit uita, fetilætitiæ & diledí onís motus:ex uperat omncm fcníum, eft quies omnis motus › & aliquid mehùs quâm cogitará pofsít.Ignís ob calorem lucem,habet fimílitudmemamoris, qui eft ut calor ín na- turalíbus,6¿ utlux ínfpírírualibus. Ideóínfírnilttudineuírtufis ígnis,afcendíturad qaalemcftqj Dei cognitione..fecfrduDionyfift. Nominat igitur fpiritpsÇhriftifqui loquebatur loannOchariraté:aurírignttturnS¿probatu,qaílkid locupletat. Si refpi/ cimus in cælif,uidemus oëm turture in Soleifi in terra,omnê mineralem uirturê in au roîfi ad media,mirabile uû ture in igne. Et in his tribus fenfibiltbuscorporibus,cha rítate frías fimilitudines pofuiffe,^ inipfisrelucere uirtuteeius5aflerimus.Naficu£ lux Solis,omnes fteflas facit lucidas *dC* ad fe convertit 3 quoníám in uírtute eíus com plicatur omis lucídítas uelut in footed ideó eftprima maxima kix:ficcharitas fie diftunditperintelleduales naturas,Ôfeas ad feconuertíc,utfíntfuam naturam par* ticipantes,quæ natura eft uera íjx.dlumínans omnem fpiritum, uita diuina ÔC incoe fuptíbili.Óportetautemurínfuo íntríafeco,ípíámírradíanonemrecípíant:8¿tunc non manentm ipfis tenebræ ullæ- Luna enim terrcnænaturç, Solarem radia non re redpítinprofundoddeómanet tenebrofa,0¿infuperficíe quæ ad Solem conuertít¿ eft iHumina(a.Sicanima.noftra,quæeft ubi tempus&æternitasuaiuntur,fcilicetin horizonte æternitatistnÔ recipit fpiritum chariratismifi in fuprema potentia, ad So- lem íuftítía:conuerfa:quia illa fplendida incorporeafuperficies,eftilliusirradiatio/ nis capaxjicutpolitum fpeculum, fed nonrecipitinprofundojubianimatcarnem &fanguinem,namanimalishomo)nonpercipitquæfpiritusDeifuntSenfibilise- nim mundus,de quo uetushomo eft,nonuideqnec^fcit,autfcirepoteftillum fpiri* tumifed ftultitia eft illi id,quod de eo narratur.Sine influentia Solís,níhíl uíuíc.Partí cipant igitur omnia motum uitæ,à motu Solis in zodiaco,feu circulo uitæ. Aliæ ftel lse per fuum motum,non influât motum uitætfed circa efle ditat,difponunt iuxta fu/ am uírtutem.In coelo ígítu> ñauirx icccllcdualis3funtuirtutesmuka;,uti ftellç ín fir- mamento,quæomnes à Sole iufhüæhabentliicem , ftnequo ipirituefleèntpenitus abfcp omní decore ÔC pukhrítiidme ficabfcg uimi(e3uírtus enim abfqj ornato de- core non eftdcd (olus fpirítus Solis iuftitiæ, efficit uitam diuínam, quædicitur filia/ tjoDei SicutualoraurMn fe. omplicatualorem omnium metallorumfnâaurumert *í*urat uaîoremnietallt)ficô<charitasmenfuratualoreuirtLit3:nâ quanta eft charita/ fis in ipfisjtamu ualët Sic aâiuitas caloris,fine quo nihil uíuít, ab igne habet inítíif, cpd eft primo maxim e calidus,ôi fupremæacftiuitatis,omnia penetras g¿ad feed/ L3neQs:qnoneftinfeuifibihs,fedineoquodeiusnaturamparticipat.Omneenini quod indemus,non eft purus ignis, fed eft igneunr.fic calor diuinus fiuecharitas,iti is mcognofdbilis.relwcet in uitujtibus quas ad fe convertie, ôfpurgat *& ïnouatftcuï*

Qíq y ignis;

cWfotf. ignis. Charitas eft ut Gygis lapfs,qui reddit hominem ínüífibiíemmamfoedítatetxi &C nuditatem charitas operit,quæ operit multitudinem peccatorum,8C non apparet aliqua macula.Sicut niger carbo aut nigrum ferrum j in igne non apparet nigra,fed fecSdùm luciditatem ignis lucidum.Luciditas enim,cooperitnigredinem, quod fit cooperta patetinam fi extrah itur ab igne, iterum apparet ut ante nigrum.Sicut in amore huius mudi manifeftum eft, quia amor cooperit defecftus: non enim uídet amansdefedus eius, quod ualde amat, ftante amato *in* amore, fed ceñante amore, tunc uídet. Amor mundi non operit defedum,fed excaecat amantem, á quo tollit ue rum uifumiquia amas huius mundi, nonuídet fecundum uerd iudicium intelletftus, fed fecundum affecftum.Charitas poteft nominari Elixir diuinumi dicunt enim qui/ dam,efle quandam medicinam,quæ omnia mutat in aurum, quæ Arabice Elíxir uo caturxquæ ôffi nonfitifit tamen imaginaria Elixir. Sic charitas nô folum opèrit>fed tranfmutat filium hominis in filium Dei,faciendo de terreftri ccdeftë. Videmus in amore mundi,quomodo omnia adrjciuntur amori, ubi omnia funr communia ama/ tium,ô£ omnia habet pauper quæ diues,fi intercos eft perfétftús amor. Charitas effî* citamantem ipfam,fuum filiumjficut iuftitiam habens,fit filius iuftitiæ,&nominatur ab ea iuftus,ficut ab humanítatehomoj&'eftuéracíter id quod nominatur :fic chari* tas exíñens in ipiritu noftro,facit nos filios charítatísicharítas autê Deus eft.Sümu# igitur Dei filq adoptionis,per charitatê.qüia ipfe Deus prius dilexit nos,quàm nos g(um:elegitigiturnos.Hæcelè(ftiô,charitaseft. Sic charitas,eft adoptio filiorum eijféd filius habens hæreditatem patris, unde regnum patris pofsidet unufquifc^ in charitate,licet fit unus & regnum unumiomnes filii ipfum fimul ¡ & quifqj in feli/ fidum pofsídet,ficutomnesüídétfaciern patris quiín coeííséft, & quiiq? perfeeXin tegrO.Perfeda charitas,non folum operit foeditatem SC infirmitatem, quafi amor fe phtfticusi fed plumbeas atep ftâneas at cupreas uíftutesóíoperátíones, tranfmutata aureas,ad modum trafinutationumElixiris fi effet pofsibílís» Sicut uitalis calor,eft fimilitudo diuini caloris,qui dicitur chamas,ideó dat nàturçcùi íungítur,uírtutem e-le&iuam,feu attraâiuam,fiue amatiuam,&trahfmutatíuam;fic&diuínus calor feu cha ritas,redé fimilis dicitur auro ígnito,igne fpiritus imaginari) Elixiris modo præ-dido Jn bona aqua uit£,eft fpiritus ignitus,&ideb fi in ea ponitur fpecies aliqua me dicinalis,autaromatica»ftatim attrahit eius fpiritum,& illum fubintratiputa impone galangamad aliquot horas, tota uirtus galanga: *deferit* corpulentiam, afeen* dit in fpiritum aquæ uitæ : & fpiritus aquæ uitæ, defeendit in fpiritum galangæ cumuirtutefua. Quodfipofteadehacaquauitæ, paruminuas uini mittis,to/ turn uinuni tranfmutatur in faporem,6¿ uirtutem galanga Et fi fpecies fuerit laxa-tiua,erit QC uinum laxatiuum:&fi reftridiua>reftri(ftiuuum:&fi confortatiua ftoma chi,erít & fiçuinum,quod eft taliter tránfmutatum: nam fpiritus feu uirtus uini,per/ fpiritum rei aromaticae,eftfin quo eft fpiritus ignitus fcilicet quintç eifentiç)cranfmu tatus.Nomínauít quídam deuotusi hanc aquam uitæ,coelum feu quintam eflentiam. Et non ineo ngtueafsimilaturcoeloinam ineo,eft fpiritus aquæ uitæ,quiperfuâna/ turam (quædiciturcharitas) attrafiitomnem fpiritum capacem charicatis, qui ue-nit ad eum,&. nullum eticitforas,&feparat corruptibile corpus,quod fpiritum cape re nequit j ac fi in perfecftifsima aqua Uitæ , eflentuariæ fpecies aromatum poficæ, ex quibus fpiritus effet attradlus 5 córporíbus mortuis remanentibus , ÔC uirtute fpirituali cuiuslibet in coelo aquæ cóhféruata, in qua, quaelibet fpecies in fua uirtu-te feu fpecíe manet illæfa,licet fit fingulis impermixte, à in qualibet uirtute cuiusli/ bet fpeciei,& idem & unus fpiritus aqüæuitæ, fibi eam infeparabili unione conftrin-gens,ne unquam ab ea excidat Spiritus uini eft in aqua ílla,g¿non poteft aliqua uir/ rus de aliqua fpecie attrahi,nifi fit in aqua>ubi eft regnum fpiritus uitæ. Eteft peni/ tus incognitus ille fpiritusmam Ôe fi nominetur fpintus uini, quia à uino extrahitur ramen etiam à ceruifia,ó¿ pomis,pyris,ab omnibus rebus ille fpiritus igneus fc paratur,ficutdans omnireí uírtutem:é¿ ita oporteret ipfem omnibus nominibus no minati^dC nullo omníum.Síc qualitercunq? (licetfimilitudoualdê claudicerjconci/ pe

pefpiritumDeiCqttetn nominamuscharftàtê) efle incognitum, ôctieré írteftabileift creatorem omnis fpiritust&ille non attingíturmífi per rationales fpiritus,quifolum funtcapaces eius,8ù'n qbus deliciat amotícorruptíbilís uírtutís^ hoc Ï coelo,ubi e fedes DenSicut fpiritus aquæ uitæ in coelo fuo3fcilicec aqua illa, ex aliquo uegetabi li humore fumpta fubtijifsima3habens fedem fuam« Coelum autem in quo celatur fpiritus Dei inuifibilis 8C incognitus,eft medium, per quod ad eius unionem & fruí tionem quæ & uifio dicitur,peruenitur:ficutcalor 3eft coelum feu ledes fpiritus fen/ fibilisuita. Dicitur autem coelum illud, coelum glorixtnam eft lumen diuinum, id quoeft fedes eius,uti ad ipfum fpiritus creatus, eft accefsibilis. Attrahit igitur om/ nemrationalemfpiritum,incoeloexiftentem. Spiritusautemrationis,eft uislibera intelieduaiisdefid.eri), ínconfusé quemlibet inhabitando: quæ inhabitatio, eft ipil fpirituipoflèfsioDei3feuuiræçternæ.Etitaperfimilitudinemhabes,quomodoDe us eft in omnibus fpirittbus,& in quolibet :& manente cuiuslibet uirtute falúa,& iri confufoieft qqifque fpiritus cum quolibet^pcr inhabitantem charitatem 3 amorofift fime unitus*

Septimi líbríjExcítatíonum ex fermonibus,Reuerendiis*Patris Ni-
colai de Cufa Cardinalis,finis.

Excitationum cx icrmonibus ReuerendiiL

Patris, Nicolai de Cuia Cardinalis,Liber O&auus,

fex fermonc:Tota puidiri es amica.

Sentibusfp (ritualioribus quibus dodlrinasuenamur , attingimus *púhtóíu^*
fuo modo pulcbrtimjDidmtis enim colorem et figuram habere pul Pukhríí.
chritudinemjStfimiliter uocem, termonem. Sic uífus *8¿* auditus,
pulchritudinemaliquo paáo attíngunt.Non dicimus odorem pul/
chrum,nec faporem,nec quæ tadtui fubfunt, quia illi fenfus fpiritui
_____rationali non funt ita uicinijfunt enim pure brutales ac animales.o /
nines enim fenfus3ex unione ad intelletftualem fpiritum» funt nobiliores quâm fintí brutistuisenim nobilior fibiunitum nobilitat,ficut lux folaris aerem illuminat.Sed fabriliores fenfus, habent propinquiorem unionem cum intellecftu. Vnde hilus alii citur per pulchram formam & colorem,audítus per pulchram harmpniam}&hoc in homine uerum : quia ratio quæ in proportionibus delecftatur, in iliis fenfibtis pro/ pinquius relucet* Et ideo bene ordinata ÔÉproportfcmata,hoc eft ubi in pluralitate relucet unitas proportionis feuharmoniae,funt grata » Rationem autem pulchri, confifterein quadam coufonantiadiuerforum,Dionyfius dicit* Tradat autem i/ pfe,quomodo funt quaedam diuinæprocefsiones in creaturas, quibus perficiuntur *u*'™y*Jl* °
in diuinam afsimilacionem, cum procedant proccfsioneformaliificut à calido pn>
mOjOmniacalida.Primaautem procefsioquæeftinmente, eft fecundum appræhen (tonem uert. Deinde Illud uerum excandefcit>S¿ accenditur in ratione boni,& fic de tuum monetur defiderium ad ipfum* Oportetenim motum deftdertj,duplicem a p-
præhenfionem antecederetunam, quæ eft intelledus fpcculaciutquæ eft tpfuis neri abfolut&alteram autem,quæ eft intelledus pradici, per attenfíonem uerí i n ratione boni.Tunc primó oritur motus defiderq ad bonum Sicut enim ars medicina,nócori feqiiïtur efteâu operando,nifi adametur uirtute naturæ : fie deftderium non mo-
üet,niífdirigatpapphenfionéaeri.Apphenfíoniueriin.rationeueri,correfpóndet ^cefsioluminís :apphefioni ueriï ratione bonhcorrefpoderqpcefsio pulchrnmotui defíderdirefpoder^cefsíodiligibílis.Pukhi'ufqdfecundul ulliQ fua ui nos trahite *¡¿J9i*
8¿íua dignitate nos allicitjifuaradone triacocludit:primô,fplêdorêformç»fiueiubfi i ' *
fetialis,fiueaccidetalis,fupparcesmatcrig proporcionaras & terminatas,íícut cor/

pus

pus dicitur pulchrum,çxrefplendentia coloris,fuper membra proportionata^ecS dum quod,trahit **ad** fe defíderíü,&hoc habefcinquantum eft bonü & finis.Terrium qupd congregat omnia>& hoc dicitur ex parte formae,cuius refplendentía facít pulchrum-Sed pulchritudo per (ê,eftquæperfuâ eflenciâeft caufapulchrítudinís,ocm pulchritudine faciens.Pulchrft igitur & honeftS in ratione fubíedí (défunt, dífferSt a St ratione:nâ ratio pukhri ín uníuerfalhconfíftit in refpkndentia formæ,fuper partes materiæ proportionatas,uel fuper diuerfas materias uel adusthonefti ratio confiftitinhoc,quôd trahit ad fedefidériG. Pulchritudo ô^pulchruUdemfunt inDeomS pulchritudo in Deo eftprima 8¿ fumma, ex qua emanat natura pulchritudinisino/ mnibtis pulchris,quæeft forma pulchroru, facitenim omnia pulchra,ficut albedo at ba-EflentiaDei quæ Deus eft,fumma eft prima pulchritudo.In omni pulchro,eft coníbnantíafiueproporrío,8¿ claritas:confonantia,utfubiedutdaritas,uteflentia* Virtus in fe habet claritate,per quàm eft pulchra » eciâ fi à nullo cognofcatur:aptitu/ dinem tn habet9ut cum claritate i notitiâ ueniat. Sic honeftu Tullius aiebat pulchri. Pulchrum,ratione fubiedi cum bono communicatdded omnia pukhrítudinéexo-

too# ptant-De rationeboni eft,q> fit finis defiderij, moues ipfum ad ferna ipfum eft,quod oía appetut.Honeftu additfuprabonu,qubdfuaui & dignitatenos trahat. Pulchra ulceriusfuperadditréfplendentiâ&cl3ritatéquandâ,fuperquædâ[illegible]pportionata.Vn pulchrítudíní,inquantufínis eft &bonu,conuenít ad fe uocarctínquantu forma,cô-uenit congregare &unire(formæempropriêcôuenitcongregare,gamultipîicespotentias materia: unít,8¿ cocludít in uno,)inquantu finís,uocat ad fe.Pulchritudo qux

tantS ab una forma dependet,eft perfedíoris pulchritudinis, quâm id cuius pulchri/ cudo conficitur à pluribus formis ,tiâ quanto aliquid à paucioribus receperit perfe/ dionem fuam,tanto nobilius eft. Pulchrum quod cu bono conuertitur,eft caufa o/ tnníummotuumfpirítuum,fcílicetquímouenturdefiderio. Defideriumigitur,pro prie eftipirituSípertínens'uead fpm. Quando angelo oftenditur boni pulchritudo* auideillâreuelare nititur,8¿ cj; ocyfsimead fruendum illareuerti,utfic circulusconcludatunOftenfiOjfitin centro. Defcenfio reuelationis,eft motus per reda linea **ad** extrema,uia prouídentíxfcílícet. Deinde reditio,eft quafímotusreflexus,utínboní tatis pulchritudine,circulus concludatur.Sic is cui thefaurus oftenditur,lætitiâcom múnícat amico cfj citiísime poteft, & tuncreuertítur ad numerandumfeu fruédum thefauro.Síc angelí ctrcularíter,redé,S¿reflexémouétur:ó¿animx quæfímiliter tot modbus mouentur. Quando Sol irradiat uifum,uc eo medíante uídeatcoloresjtunc

, fí uifus unit intueri lumen Solis,fe retrahit ab omnibus coloratis.Síc anima,ex íumí **ne** intelledus agencís,uidet particularia: quando uult ín ipfumlumen ¿ntuerí,re/ trahit (è â particularibus,8¿reuertí tur fie ad lumen primum,ifte eft motus circularis. Nam uifus,eft ut íntelledus;LuxSolís,ut lumen intelledus agentis :íntellígíbilía,ut coíores.Síceftmotus,a pulchritudine prithi, 6^ reuerticurín ipfum: nam uirtute lu* minis díuíní in intelledu agente micantis,omnia facit intelledus agens.Qtiando i-gítur intelledus poísíbílís,recípítlumen intelledus agenrís,6C reuertícur de partial laribus ad fe intuendo:time ex eo recipit,& quod ei eflepræftititaftu,refleditin primum,fecunduminteHedum.Omniumfenftbilium motus,ex pulchro in pulchrum éfttfic omnium progrefsionum,ftationum,uitarum,fenfuum>animae, natur^,paruítatum^magnitudinum,proportionum,míxtíonum>propríetatum,6fomníum.Nam quícquíd efttex pulchro & bono,6¿ ín pulchro ÔC bono eft, Ôf ad pulchrum bonuq? conuertitunôC omnia quaecunep funt fiynt,ob bonum pulchru fitfiunt ÔCfunt,ipfuqj afpícíuntomnía,8¿abípfo mouentur 6¿contínentur,g¿ipíius gratia,&peripfum: *in* ipfo eft principium omne,à quo exempla ducuntur : & omnia quæ funt, in pulchro & bono funttSf quçnon funt,omnia fuperfubftantialicer in pulchro funt ¿bono^ftqjipfom initium omnium QCfinis. Omnibus igitur eft pulchrum óóbonu de/ fiderabile,&amabíle,acdílígíbíle:& per ipfum atep ipftus gratia,& inferiora côtïer/ iionis ratione,præftantiora amanté paría focíalíter æquah'a diligunt,S¿ præftaatio ra minoribus prouídendo amore iunguntur:S¿ ípía fe amant,fingulafuse ratione co

ftafi-

ftantlseu'el continentiae: omnia quæcunq; faciunt nolunt,púkhrí &boni deftde río faciunt &uoluntlpfeaudoromníum,pro bonitatis magnitudine, omnia amar, omnia facít,omníaperfiCít,omníacÓtínet,cóuertít^omnía.Docetid magnus Are opagíta Díonyítusj&íd eflè bonum,quód omnia appetunt î & abfolutê pulchrum, quod pulchritudo.Ponit autem abfolute proprietates,quas in Sole exemplificat': ¿¿deindedelucefenfibili,fead lucem conuerritintenigibikm,quomodoluxdh,iiv ftarSólis,infenfibilinaturaoperaturinfpirítíbusintelledualíbus. Vhímum gradíí relucentia: pulchri,ínfpirítuálíoríbus fenfibus uifu fcílícecSC audita, attingimus, uc moueatur intellectualis fpiritus admíratíóne,S¿ excitetur eius potentía,uí procedar inadum currendi adpulchrum íntelledualíter,quod fenfumodícifsirne attigit. Si/ cut qui acíe linguæ,tetigitdulce præguftando,mouetur uc ex illo reficiatur.. Omnia 'enimbonum,quódeft *dC*pulchrum,appetunt, adipfumfeconuercuiit,quælibct res íuxta fuam naturam3auceflenttalíter,áutuítalicer,autíntdkdiiarícer.Narura au tem íncelledáal¿s,quíaípfa boni & pulchri naturam intenedualitcrparticipaqquïà hæceftformá eiusmon poteft nififub influxuillius,pafcq&uiueredn bono igitur et pulchro,quod íntelledualíter intuetur &deguftat,êftuita eius. Experimur autem in omnibus ratíoneuigentíbus,iudícíumpukhri eiTe:dicuntenim hanc fi guram cir 'cularem pulchram, illam rofarri pulchram , hoc lignum pulchrum?banc cantilenam pulchram Vnde nifi iudefc qui eft intelledus, in fe haberet fpeciem pukhritudi nis, omnem fenfibilem pulchritudinem complicantemmon poflet indicium facereinter pulchra,dicendo hoc elle pulchrum,íftud pulchrius. Quare intelledus éftquædani untuerfahs pukhritudo,feu fpecies(pecierum,cum fpecies fintcontradæ pulchritii dínes.Etfícutignís eft ín fe complicáis omnium calidorum formam&fpeciem:fic intelledusæftuis complicatiua omnium fpecierum íntdlígibilíum.Intelledualís. n. natura,q eft prima pulchri irradiatio ineo qubd eft Dei imago, qui eft ipfa pulchri- tudo, ancecedenter in Ce coplicac oêsnaturales pulchritudines, q per fpecies in uni/ uerfo explicant. Pulchritudo abfoluta quæ Deus eft,feípfam intuís, ín fui ip fus a-r more inardefcmNâ forts omnium pukhroriqquc merito omnia pulchra patre fuum appenanc'quomodoeiïecfummapükhricudo,fifeipfampukhrâignoraretnntelli< gentia enim,pulchrior eft fenfu.Non poteft igit infinita pulchritudo,feípfam ígno rare.Si igít pulchritudo feípfam intueturfeuincelíigít, nonpoteftex hócniíiamor fequí íntinítus.Eccetrinítate,ín unitateeflentiæpulchritudinis,ubi fons pulchritu- dinis generat íntelkdu pulchrítudínis,exqbus amor. Oculus nofter non uídet fe, nifi reflexè à fpecukjfed fpiritus non uídet alia ,niíi prius fe uideat,pér Ce em alia.Si- cut Uifus qui eft inoculo,fí effet intelledus,uíderet fe primb,S¿ alia ínfe.Intelkdua/ lis enim natura,feitfe intelledualë,aliter non effet íntelledualís, hocfcíie,eftfeí.* pfum uidere deíde ín fe uídet alia íntelledualiter,ficut fenfus fenfíbílía ín fé ardí! gítfenfíbilíter;Pukhrítudo ígituíua uita díuína & æterna,quæ eft ípfa uita quæ De- us eft,noluit gloria fuâ,quæ eft forma pukhrítiidmis,oftendere,Ethocídeó}qa pul/ cfihtudo eft bonitas,botlu uerb eft fuijpfius diffufiuft, ficut pulchritudo «ocas ad fe; Utoftenderet gloriâ, participaretbonitate& pulchritudine, omnia créante. Pul- chritudo ad fe trahit.Omneigiturdenihilo attradum per pukhritudinem,quantum de nihilo acceditad pukhritudinem,m canto de nihilo ad efle accedit. Vnde non eft: quicquam expers pukliritudims,ficut nec bonitatis. Forma igitur quædat efle, non eft nifi participatio pulchritudinis.Igitur fecundum afsimilationem pulchritudinis? funt gradus entium. Per accidentalem pulchritudinem, ad quam per lenium perne nimus,qu«eft tn operimento *0¿* exterioribus figuris : peruenimus ad pulchritudine formæ fubftantialis.Omnia quæfunt, funt opera pulchritudinis abfolutæ, quæ qui/ dem (untad eius fímilícudíncm formatait hæc formatio, eft attradio. Inrcgnopul- chritudinis,funtomniapukhraîquæfunt6ieflèpoffunt.Pukhritudoautem,omnis efle omnium qua funt,omnis uitæ oîm uiuentíum, omnis intclh'genn'æ. Sicut cm *in* unítate,eft oís numerus cóp!icite,S¿ ín numero, omnis proportio ÔC medíetasj fp' portione omnis harmonia3Síordoáó¿concordátía,£C ideo oís pulchritudo,qug in of

dine *St* proportione atqj concordantia relucettitacum didmusDeumunum,hoc u* num eft ipfafup erfubftantialis unitas, quæ eft pulchritudo, in fe omnia pulchra co/ p!icans.Dicimus quod Deus fit lux,in quo non funt tenebræ ullÆ.Lux igitur illa,no eftaliud quàm unitas.Et fi effet fimplex nom én,quod lucem quæ unitas fignificarec Deo conuenire : in hoc nomine complicaretur Omnis pulchritudo, fcilicet id quod materialeeft *in* pulchritudine,pura prtíportío:3¿ formale,puta refplendentia. Primum¦quia unitas:fecundum,quia lux.Virtutes cadorum quid funt,nifi pulchritudines in regno DeiVuirtus in tantum mangna,ín quantum pulchra. Fœda,nonfuntde regno pulchritudinistdeformitates animarum,funt foeditates, earum pulchritudine detormantes,quç non funt ex pulchrítudíne,quoníam exprima pu!chrítudíne,non nifi pulchra & bona emanare poflunt. Deformitas,ex recipientibus zdecor,à datore fbrmç.Si intuetur oculus ad regnum pulchritudinis,uidetomnium pulchrorum pul chritudinemjca quod unius pulchritudo,pulchritudinem alteriusno occupat,quo/ niam pulchritudo non eft quanta, nec parua, nec magna: fed parua &magna,fun< pulchra per pulchritudinem* Si uidetur pulchritudo regni aut hiérarchisé» bcclefiæ militantis ín regno ccelorumiibi uidetur in fuapuritate,fupra omnem contradîionë loci uel temporis.Pulchritudo ueritatís rerum, locorum, fatuum, &omnium:in re- gno pulchritudinis eft fpiritualis & æterna.Pulchritudo innocëtiæ,puritatis,adolef centiæ,uirilicatis,caftitatis,fortitudinis,non funtconfufæ prouinciæ,fed pulchræ,Ô£ ordinatæin regno cœlorum.Mâfionespulchræin illo regno, funtpulchræ uírtures* ín quibus collocantur pulchritudines fpirituum,uirtutis fplendore orna torum,qüíf que in regione fibí exconfói mírate uirtutis conuenienti. Duodecim enim thbuslf raeljfcilicet Deum uidentium in regnoHierufalem, fcilicetuifionis pacistin regno unOjdiuifas fecudum tribus habent fedes,&ibi paicuntur pulchritudine,fecundum uirtutis pulchritudinem. Intelledualis fpiritus in hoc mundo pulchro(qui kóotx©* proptereadicitur) uenatur pulchritudines uirtutum, quibus fuam naturalem pul- chritudinem adornat. Amor,eft pulchritudinis finis:pulchrirudo,uult amari* Deus eft ipfa pulchritudo,tdeóuulcamarí.Sed pulchritudodefeamabilís,charitas eft:8ó ideo fínecharítate^nullusuídebítabfolutampulchrítudínem. Studium igiturno/ ftrum effe debet, ut de pulchritudine fenfibilium, afcendamus ad pulchritudinem fpiritus noftri,quæ ambit omnes fenfibiles pulchritudines : & de noftra pulchrttu/ dine,admiremurpulchritudinisfontem, cuius hæc noftra pulchritudo fimilitudine geftatî&Iinquamus omnia foeda,quæfunt peccata ,illaenim fpiritus nofter teftatur foeda, quod teftimonium conicientia dicitur: afpiremus cum noftra pulchritudi* ne, amore continuo,corformari pulchritudini fontali.Nam uiua intelledualis pul« chritudo,intuendo, feuintelligendo abfolutam pulchritudinem, ad ipfam fertur de- fiderio índícibilí, *QC* quantum feruet defiderium,tantô accedit propinquius,^ plus atque plus afsimilatur exemplari. Defideriumenim fiue amor, immutat continui amantem ad conformitatem amatí:8¿ uenit ifte afcenfus,attradione pulchritudinis, feu gloriæ Dei. Nam non eft gloria, nifi in regia pulchritudine.Effeingloria,ett effe in uifione pulchritudinis, & illi uniri amore» Et hæc de pulchritudine nunc dida fint.

ExftrmonetQiiaenteergo primum regnumDei.

AwÆwî- ww. '■w^Llauiuificatío, quæ conuertítur cumdíledíone, certé eft continua uicæanimæ g innouatioíamorením continué influit nouam uitam Ôdæticiam. Sicutcaloriu/ ■ uenílís continuélætificat uitam fenfibilem. Attrahit enim diuínus radius,amo- JL ris dulcifsimumfpiricumtficfpiritus, qui conglutinatur amorí ad uítam,uítam æternam pofsídebít.Odíre autem,eft fe auertere. Amor facit accedere ad amatum,o/ dium auertere. Vnde ad quem fe homo conuertít, illum pra?fert,& pro domino ha/ bet,8¿ non poteft duos æqué fibi præferremam præcifa æqualitas, non eft nifiDeus filius,patri per omnia æqualis,àqua unitate patris, ói aequalitatefilijffequitur nexus amoris æternus-Spiritus igitur fandus, qui eft ampr unitatis *OC* æqualitatis,eft chari-

tas

tàs é¿ amor únüs¡pátrí¿ 6¿ fílíj,no alias ín patre,6¿alius in filío3 fed ídem.Sicut amor patris *in* quo filíus»8¿ amor fílíj in quo pater. Pater enim ut pater, non poteft alio à/more diligi,quâm fílíúsíSC filius ut filius,non poteft alio amore diligi,quàm pater: Í/deoutriufq? noti eft nifi unus fpiritus,feuatnor. Si igitur duo amores æqualesefle nequeunt,altet non eft uerus amor,nam unus non compatitur alium. Qui igitur ali/um amorem nititur afsimilare primo, ille odit primum, cui detrahit & quem abíjete. Vnde quando ftudet ferUire fecundo, ceflat â feruitío prímúoculus, qui eft amoris pes in fenfíbilibus>hoc oftendit.Narti non poteftoculus fimul *8£* seque a trente duos íntuerí,ó¿ ubi amor,ibi attentio uifus. Quàm citó igitur attentio fe ad alterum inclinat,à priori feauertit. Et non poteft fimul deferre fpiritum defídéríjperuifarnadip trofcgîquia fpiritus amoris quo animatur,non poteft fimul ad diueria pergere.Quapropter,ficut iuftus iuftitiæ feruiens,plus earn amat quam feipfumfut dicit quidam) *fi* ipfumiuftum in ft portaret infernum,ipfum animaret, ïpfi ft perfct,ipfum ddeda/ret;&ficut amaret iuftum,ica iniuftum odiret, etiam fi in feParadifum portárer*

Sic Deus diligidebetjfeeundumprimum. Duo alteritatem complicant,cui pro pterea in creatione,in fecunda die,non legitur benedikifle. Eftenim binariusradix díuífionis,quíaprimus par numerus:pareriim dicitiir.quia partibilis *Ôf* diuifibilis i> tnb quia partitus &diuifus.Câdit in ordine mali,quis ex binario proceditjquod qui dem principium diuífíonís,fícut íiniftrum & priuatio,tri ordine mali cadit; V t quum dtcétíudex,ítemaledicfti:adeosdícetjquíínfíníftris êrtint, feparándo hcedos abag> nls. Quienimferiiit Deo&afteri,qaodaon eft Deustnonutic^ Deo folum ferais **fed** ei quod tioaeft Deus.Dicicautem notantur duobus: nam homo poteft alteri feruire,fed propter Deum,tunc enim quia Deus finis eft,tion ferait duobus fed unhide enim eft adus,quo amo,id quód ad finem,bf finem ipfum Sed fi alterum eft extra ordinem finis,tunc peccatur,imo ftruitur peccato.

Fuies non poflunt efle duo/inis enim trahít.Quom ó do àutem idem trahi pdflet Fînî^ fimul ÔCfemehaddiuerfosfinesç'unus eft igitur fidis Mammon diuitiæfuhtjtnefpiritus qui follicitatauarosJiue qui præeft diuitijs.

Senfíbílía naturae opera,funt fimilítudínes uerbi,feu conceptus creatorís.Deus e- *scnfiMtá* **ním,** mediante natura,explicat formas in ipfo complicatas, ficut intelledus,qui mo Cufcripturce/eipfuminfenfibililibroexplicat. Etfic fenfibilia furit liber, motu feu natura ícriptus,uirtutem Deí afsimilans. Quæigitur in ftnfibilr mundo apparent» **non** funtnifi diuinam uirtutem reprxfentantia. Iu Déo igitur ut inomnipotenti uir/tute funt omnia,quaein fenfibili mundo apparent: ÓdínDeoXuntín uerítatej'mó i/pfa uerítas:utueró apparent,funtexplicariones.Sicutomnia lilia,quç funtdiffereft **cia** *&C* uaria.unam fpeciem participant. Verbum autem Dei, eft complicatio **omni-; um** formabilium formarumiforma autem formarumJpecifice per naturam **fe expli-**cat.Sed intelledualis natura,ante omnem fpecificam natnram5quafifimilitudo pfi **ma, ante** omnem naturalem fenfibilemcontradionem à Deo émánat,quaíio< mnipotentisuirtutisDei uniuerftlisrepræfentatio. Vnde opera àrtis noftræ,quan/tùm differunt à fenfíbilibus naturæ operibus : tantum fenfibilia quæ fimilítudínes funt,à iteritate exemplari,quæ Deus eft. Quid igitur anima rationalis qua: tanto pe-* **ré** fcire defíderat,appetit: nifi habere participationem omnipotentis artis, quxuó/caturfapientia, feu filius Deí ¢' Dedit igitur Deusanimæ, uirginicaftæ,fponfurri, •<. ad quem à natura inclinatur, quem animas omnium lapientium, mirabili diligentia apprschendere quæfiuerunt, uti omnes qui ueritatem quam dilexerunt, quadlue* runt♦ Sed mífera anima, quum habes talem fponfum ditifsímum,qui cibi omnia quæ **uides** dedit,ut tibi ftruíant, tu te conuertis ad feruos:quafí Ci uirgo de fe níhil, &£ ignobilis , eleda per regem in uerum S¿iníéparabileconfortíum, quæquiaeleda fcítur per regem, habet iubíedíonemófferuítiüm, ab omnibus quæ regís funt : ad ftabularíum deformem,fuum fledit amorem,ut uoluptatem carnis adimpleat: **non** nemíferaílla, eqcí deregís contubernio regno merito debet, ín tenebras **exte/**dórese' Sollicitudo, quae prohibetur quafífuperfluapermagíftrumnoftrüm, illa

oftendtí

Excitationum

oñetrdítdeuíaffeanimam, á creatore fciiicet auerfam, âf ad creaturam conuerfaní Non enim eft follícítudo,fine cordis appofítióne,feu amore.Quando igitur anima c¿rcuíredebet,0¿ quaerere quem diligit inclinatione naturali, apud qué omnia funt, ut in rerum quæ uidentur ratione S¿ caufa,incpius admirationem Sol S¿ Lima hos ducunt,& in uia capitur amore,ne pergat quo tendit: tunc inter omnia aequae plus impediune accefliim ad fapientiamjeft Mammonîdiuitiæenim, faciunt defiftere àprofictione,trahunt adea qu« huius mundi funt* Ideó diuites qui mammona fer/
¡¡orales. uiuntmoñ intrant in regnum:fi¿ diuites qui mammônænon feruiunt,íntrant,fí redé
f diípenfant.Sedperdífficileeftdíuítíaspofsídere, Ó¿nonpolsídériabípfis:ímónift Deus dederít3eftímpofsíbíle. Sollicitudinemigiturtemporaliumfpernamus,nein laqueum incidamus. Apud datorem uita uegetabilisjunt omnia uegetabilia:apud datorem formæ omnia fpeciofa.Hoc eft regnum Dei in quo omnia,non modo quo uidencur5fedmodo quoconfideranturperintelledum. Sicut qui intuetur in omni/potentem artem, ille omnia uidet, modo quo funt in ueritate: uti autem uifuiappâ/rent,modo quo ueritasfecundum capacitatem recipientis, refplendetin figura magtne.Et ficut ars omnium magiftrorum feu pidorummon attingit ad ueram figuram cuiufcunqj creaturæ (nullus enim color pidoris, colorem lilij, aut aquæ,feu i/gnis attingit)ficnullu fenfibile attingit ueritate,undeeffluit.Ita haurimus Deum hi fuo regno,quod eftueritas,feuars,fiue fapientia»habereueritatèm omniiï quæuidemus,autfenfu attingimus.Eteftdifferentia inter lilium quod uidemus, *SCliliumia* ueritate,quod confideratione quaerimus: ficut inter hominem nerum ¿*C* hominept/
£>î«tào<r« ^um.Sunt igitur diuitix uerar,in regno Deimeriras autem» eft permanens ínfiarem lum fæculLQuarequærenti regnum coelorum, cui cura eft ut habeat omnium diuitiarum ueritatem,omnia adijeientur. Sunt enim mundanae diuitiæ, accidentia illius thefauri ueri *ÔC* fubftantialisiaccidentia enim dici poflunt omnia quæuidemusdn re fpecftu Dei,qui nere eft.Nam omnia corruptibilia, funt modi quídam ípfíus ueríeá tis.Sicut tua uera faciesen uartjs fpcculis uarié refplendet ¡ & non fijnt omnes appá/rentiæ,nifi unius ueræ faciei uartj modi*

Kx fermoneîïn chantare radicati,.

X" funt ad oftenfionem gloriae Dei formata : ficut fi ditifsimus ate# dd-
® > difsimus artifex,omnia ad oftentationem artis fua? formaret, Ideó nifi fa/
B Íptentíacognofcatur,nonlaudaturnecglorífícatur. Vndéfifubtílítasartís pidorïæ oftendatur bruto, non glorificatur a bruto magifter : margarita enim non debet proijci ance porcos»a quibus penitus eius uirtus ignoratur»

Fumidi. Paulus dicitiEx quo omnis paternitas in Coelo & in terra nominatur. Ecce quo/modo fons & origo omnis generationis fiue explicationis uirtutis, nomen habet â patre generationis Domini noftri lefu Chrifti* Nam non eft pater ille,nifi abfoluta paternitas, in fe omnem paternitatem complicans in coelo & in terra, & in copula* tione coeli terræ,puta in humana natura. Sicut enim paternitas, quae eft Deus pa/ter, facundifsima eft, quæ çternaliterde fe notitiam fuse facunditatis exerít & asnpleditur:fic dedit omni creaturae in calo in terra , fimilitudinem fui > S¿ nulla íh matura,quae non participet fuo modo facunditatem, utillam conetur explicare^ in eius amplexu amorosë quiefeere.Facunditas illa,in angelis eft,in calo t ft,in terra eft.Ec fi totus fenfibilis mundus,confideratur ut una fpecies feu efientia *: fruwccX'* lum fe habet ut pater, terra ut ma ter,ex illis funt, quæ in hoc mundo generantur. Di cebant Philofophbíntelligéntías mouere calum, intelligentiam cum motu cœIfproducere uiralem naturam.Nam quum uiuens natura, fit nobilior nonuiuente: côrporale'calum non producit uitam,quum producens ficnobilius produdo. Ideó ab íntelligentia,uitam produci dicebant* Eft autem inangelis facunditas memo/rise,quæ ae fe femper exeriç frudum, ut fe cognofcat & quïefcatFruâjus eft cegni/tio 3 amoris quies,ficut ftmen uiuum in fe complicans uirtutem, nunquam in æternum explicabilem, femper explicando generat frudum, in quo deliciatur: ac fi femen

femen unum puta finapis, foam uirture continue exprimeret fructificando S¿ex/ preflio non effet nifi uífio fecunditatis ínfruAutfícuífio ín angelis,eft intellectus» jBxerit memoria feufecundítas paterna frudum,fciiicet uífionem 0¿ notitiam fox ¿nexhauribílísfecanditatíSjínquofruAudelicíatür.Neqj eft alia fecunditas me/ moríein angelo,níf creado feu fimilitudo patris creatoris ♦Quanto igitur angelus plus frnftíficatítantó plus ad Dei notitiam accedit,ex quo omnis paternitas procedit.Necp unquam angelus poterit explicarefecunditatem fuam,quin femper no- **uum** frudum notitiae, fuæ fecunditatis producat+Sicut pater hodie, id eft côcinuê nouiter erudit filium,id eft fuæ fecunditatis intelledum generat.Vnde omnia no/ **ua,font** deledabilia,quia diuinæ generationis fimilitudinem habent Si c nec angelus,poteft ullo unquam tempore explicare fuam fecunditatem & delecftationem, quin femper eft noua,ita & denoftra intelleduali natura,fuo modo confideranVnde patet,quod paternitas,quæ ineft omnibus creaturis,offendit fimiliter,8¿ n inita/ tem omnibusmeffe :fed folûm nature intelleduali intelledualicer,ubi ínteile Analis natura habet fecunditatem memo rix,ad fimilitudinem patris crearonsJo qua fecuridïtatæ, funt diuinæ paternitatis fimilitudines, fcihcet intdledualia femina principiorum,exquibusintelledus exprimitur,in quo uidetur fecunditas pt *i*ncipiorum.Et fi re Aeattedis,non eft nifi unum principium,multiplex in uirtute, quod íapíentes genus,íiue femen diuinum appellarunbMemoria intellectualis naturæ. quafiprincipium,fiuefecundifsimumfemendiuinumeftdefe,quando ponitur in adu,explicans Íntelligentia: frudum,quafi fruAum paradifbin quo deliciatur. Apo ftolusdiciuexquo omnis paternitas nominatur. Quoniam uerum nomen datur «°- per datorem formarum:diceredebemuspotiùs,omnia nomina ex diurno nomine nominari,quam econuerfo.Nam qui dicunt,nos Deo attribuere nomina,quæ rebus font impofttaihoc etfi benedicant,tamen underebusnomínafíntímpofira,non aduertunt.Legitur enim,quod Adam rebus nomina impofuiquticpapud ipfum fuit lumen di uinum,per quod illuminabatur,ut fciret quale nomen cuilibet conuenireLVndeficutpaternítasomnis,quaeincOEloé¿ tn terra nominatur,ex paternitate Dei patris haber,ut fie nominetur:ficomnisfiliatio,quæincedoâôm terra,ex filiatíoneDeí,6¿omnísfpiratíoexfpírituDeí,8¿omnísunitas ab unitate Dei, & omníseffentía abeffentiaDei,& omnísuitaâuita Deí,6¿ omnis amor ex amore Dei» ÔÎ íta de fingulis.Sod no eo modo conueniuntnomina Deo ôf creaturistquia Deo conueniunt,uticreatori QC princípíó,creaturisutcaufatís3¿ principiatis.

Nomina inDeo,non font nifi infinita principtj fimplicitastin creaturis autem, non nifi fimilitudinesfimplidtatis.Quare omnis creatura, eft ex quo eft, & quod eft.Ipfumueroquoeft,habetexfímilitudíneDeífeuacftú,quí Deo affimilatur, qui eft puriffimus a âus:quod eft,ex potentia quæ in fenihil eft.Omneenim quod eft, tantum eft^uantum a Au eftjpofle effe,non eft.Sic omnis creatura,eft ex elle & no effè:eflè,eft quo eft,fciiicetfimilitudoDeí,& eftideó propéDeum,quia eius fimilt tudomon effe uero,eft prope nihil.

OmnisfanAitas,quaeeftinomnibusfanAis,noneftnifiexcharitate,in qua funt radícatí,radixenimoccultaturíneOjáquoattrahítuítam,8¿pafcentiam uitæ.Cha-, ritas,eftminiftrans radici uitam&laEtitiam+Viuit igitur interior homo de chantare, per unionem radicis uitæ eius,cum charitate:ficut arbor Paradifi,ex horto Paradifi, in quo radicatur.

Qui igitur cum omnibus fandis, fa&us eft compradienfor: ille compra.hendit, quæfitabfoluta longitudo,latitudo,fublimitas,& profunditas: quoniam magnus U1^rie' Dominus,cuius magnitudinis non eft finis, eft penitus infinitus, longitudo eft mfi' tiita, quæ eft & latitudo infinira,fimilicer altitudo infinita,quæ & eft profunditas in finita,necfuntpltira infinita. Sola igitur infinitas,eft menfura adæquata omnium menfurabilium,omnimodo menfurabili.In infinito,coincidir maximum ÔC minimum.ínfínítalinea feulongitudo,eftforma & a Aüs, omnium quæ fieri poffuntex lineafinita,feulongitudinefinita3itade omnibus. Infinita effentia,eft àdfo omnia

quæ effe poffuntiinfinita uita,eft aâu omnia quæ uiuere poffut,8ù*ta de omníbtm VbíDeus compræhenditur,effèomnium quæ fuñe aut effe pofíunt præcifio S¿ me furaáíbífcítur,quod longitudo eft latitude, altitudo, & profunditas:& latitudo, eft longitudo,altitudo,S¿ profunditas:& fublimitas,eftlongitudo3latitudo, & profun dítas:&pro fundícas,eft longitudo,latítudo3&fublimitas. Quæ omnia non funqní fi quodDeus per fandos compræhenditureffeomnia in omnibus.

interam: Interíorhomo ín charicate radicatus,& quafiarbor íntelleduaiís,quæ crefcat in-'
chiite, telíígendo3quae fitlatitudo arboris in charitate radicatæ:nam extenditur ad omnem omniumlocorum differentiam, in omnem latitudinem.Nihil eft charitate latius^ quæ omnia creata ambit dulci amplexu,propter ipfum crcatorem:quæin omnilon gítudínedíerum&temporum9nonfatigatur:fed eft durabilior atqj longior omná longitudine,quocuncj modo menfurabílhattíngítením afincad finem omniafiia/ uifftmo attradiuJpfa Íublimiffím¿,ufq? ad unionem cum Deo,qui habitatin altifsimís,afcendít,0¿ percompafsionis mifericordiam3fuahumílit^teadínferiora & profunda pertingicmihil enim eft,quod fe abfeondere poffît â calore eius, apud ipfam non eft acceptio perfouarum.Non eft adeotmgnus rex,quem feruus infimus noti poflet maxime diligere,econuerfo.Dilecftio omniafoperat,adipfam enim cui in díílolubílíter adherer,dicittfi afeendero in coelum tu illic es,fí defeendero ad infernum ades,nufquam me derelinques.

Quanta huius charitatislongïtudo,quæab ortu Solis ufep ad occafam, offitiem creaturam compTe<ftitur,omni tempore fæcuhï quanta fublimitas, quæ & angelos ftriditùs Deo uníuitc'quanta profunditas,quæ *& in inferno* exiftentes, *in* Dei con/ fortium attraxitî'Nuila igitur menfura,attingit finem charítatis Chriftí,quæ meruit omníbusjper fidem in interiori homine ipfum portantíbusjoelícítatem æternam* Charítas Chriftí,colligit in unum omnes obedientes per fidem renatos, quos præíiimptío Adæ,fecit Deo exofcXodecîi igitur omnes fandi,per charítatem Chn> fti in charitate radica túcompr^hendunt eíus cbarítatis latitudinem,longitudinem, íublimitatem,&profunditatem,per quam comprathenduntur.Nam compræhen/ dere,eft compræhendi.habere in fe Chriftum,eft effe in Chrifto:habere in fe charis tatem,eft haberi à charitate. Vide quomodo eledí,ín uno Dei filio, redeunt ad pa/ trem.Sí'cut eft unus Adam terrenus,per quem omnes in mundum ilium funt difper fidta eft unus codeftis Chriftus, qui omnes colligíteledosde mundo ín fe,S¿reda cítín regnum creatoris.

Ex fermone: Agnus in cruce lenatur.

vo·ïmî T T®m0 *& ^iKfoKaa-iios* dicitur,ad imaginem 8¿ fímílítudínem creatus eft, Lm J ípfíus fifijDeí,nam ait Deus,faciamus hominem ad imaginem *éc* fimilicu ■ i dinem noftram.Non quidem diceret faciamus hominem: nifi iam ueritas JL hominis effet,ad cuius imaginem & fimilitudinem, hominem Adam fiue terrenumfquodidem eftjcreare uoluiffet. Non enim creatura Adam, magis homo quam aliud quodlibet animal aut creatum fuiffeqfi neritas hominis non fuiffèt. De us enim,qui aiebat faciamus hominem,antecfj ex terra Adam creatus fuiffet,homi/ nem intellexit 8£concepit,dum dicerctfadamus hominem.Hic autem conceptus Dei,nonpoteftnifiueriifimuseffeatc^ftibftantialisVeritasigit hominis,finori tèmporalitercomparabilisfîtadcreationemAdesefttamen prioricerinteHc&uahter,ut Adam fecundam hanc ucritarem creatus, potius homo fit, quam aliud creatu. Vndeipfa uerítas,príncipium,caput,6¿ primogenitus omnis creaturae,ante omnia fçcula in hoc natus eft,quod eft ipfa neritas.Eft astern neritas.,idipium ante om ne díuerfum,in. quo omnis diuerfitas eft identitas.Si enim uerum aurum eft aurum purum,clarum,abfqj promixtione,in quo nihftdebileeft,quod nonfittdipfum: ma nífefteconípicímuSjUerítatem omnem díuerfitaremanteíre.Non eft igitur uerítaá fenfuatcingibilisínam abfcp díuerfita*te,nihíl fenfu* percipitur. Neq? eft ueritas rationeperceptíbilís,quum ratio nec difcurrere,nec proportionare,aur comparare» díuídere,auc componere ualear,(î non prgfupponat multitudine díuerfitate. Qua propter

propter conftat,ad uerítatemhominísfimplícíter nullum horum ípe<ftare,qusEÍ€n in aut ratione percipiunturjuíftí quidem colorem appræhendimus accp figuram.Ec clarum eft,neqj colorem de uerítatehumana:naturæ efie,quum Alemannumalbu; & Aethiopem nigrum,homines intelligamus. Ita quidem de figurisjndicibileni uariecatem confpicírnus,paríformíter de a1fjs fenfíbus iudícandum.Síc ÓC de ratione,quum ratio aliquidfemperpræfiipponat,exfenfu elicitum.Hinc quando de uerítate illa quae Chriftus eftC ut ipfe de feípfo tefta tur dicens,ego fam ueritas) aliquid concipereuolumus,prout ipfe qui ueritas eft, caput omnis Ecclefix, quæ eft corpuseius exiftir,perquemfoâaiintdéfæcula*.nece(feeihitfenfumôé rationem linquamus,8¿ nón fingamus Chríftum ali quid feafu,ímaginatíone; aut ratione perce ptíbile éífe,fed uéritatem fimplícem puram-quein humana natura eft ipfa neritas humariitatisíinipfo eiñ funt uníuerfa}fiuein codo fuerint,flue in terra.Sed quía íen/ fifiilia,imaginabilia,atep ratíonabilia,uerítaténonattínguntjtúcnonuníuntureitie ricatqáífiíntelleíftuálés naturae,quæ ¿n ipfa uerítate ut in fine defíderato amorofe quieícúnc.Cognofcasigítur,quodquamuís ueritas abfoluta,in fecompiícetomné uerítate indi uífi bilí ter,Sé propterea fit necesario neritas omnis efie, Sé id perquod ipfum efie eft ueruеffé,ó¿ íta ín omnibus,íta quod omnia ín eomon taimen attingue ipfuaijnifiintelledualesnaturæ» Et hinc omníu inteilecftualium fpírítuu, qui (une fíue ¿acodo fiue in tetra,caput eft:Sé funtipfiintéllecftuales fpûs,ad ipfamuerítaterri conuerfíipfius uerí£atísmembra:Séfimul efficiunt corpus unuuerítatis,ín quo habí çatipfe|fpSs,qüi éft uerítas;Sicutenim unitas ih multitudine: íta ueritas in ueritatîbus,Sé ípírítôs qui eft ueritas,in fpírítíbus ueritatis. Vide nunc Chriftiane,quale do (ftorenimasiftrum,illuminatorem,atep mediatorem habeas,quoniam uedtateni ipfam(quæfolh nequit)extraquamerror,fedudio,mors,atçp calamitas íntellecftua* lisXínquendí igitur funt omnes teftés,qui uel ex fenfibílibus,ímagínabílíbus,au¿ rationabílibus,deuerítateteftimoníumperhíberenituntui'í6¿ folus fequenduseft Chríftus.Ñamfi ex uerítate es,uocem eíus audís,ut ipfe aít.Qui ením Chriftí uocem audító^ illí acquíefcítíhíc Chriftum ueritatem confítetür.Ethíncomnísqui ex uerítate eft,fioc éft ex Chrífto,audituocem eíus,Quiigitur fci're uohierít utrum fie Chriftí,utrumin lumíneambulet,utrum íri nía,uita,S¿ uerítate exiftat:experiatur hoc,fi audit uocem eiusjfiferuatfermonesjfi'obedicpræceptis^i tollit crucem eius Séfequítur eúin.

Veritastotiusnaturæhumanæeratin eo,acipfa plenitudo (uprema,quæeft uni/tas omnis multitudinis hominum.Sicut enini humanitas eft una Séfimplexueritas; fecundum quam omnes homines íntellíguhtur homines,ut non fú alia humanitas Artibrofij,alia Hieronymi,hcet alius fit Ambrofius ^alius Hieronymustita quidem Chriftus,qúía uerus homo,no éft alia humanitate uerus homo quâ Ambrofius,aut alius.Sed quia humana natura,in Chrifto díuínítatí unirá éft, Sé íta ínaltífsímogra/duiídeó ipfe homo Chriftus,eft aítifiímus atq? perfedíísímus,complicans in faa uír cute hnmanalí,omnes perfecciones humanaste quicquídin ómnibus Íiomíníbiis, acín iota latitudine naturæ humanæperfeâionis,eftreperibile aut dabile, in uno lefu,ut *in* capíteSé fuprema plenitudine complicetur. Omnium igitur hominm hu* manirás Sé perfeeftio,^ in Chrifto lefu,ut in capite fupremo. Si igitur omnium ho< minum præteritorum Sé futurorum fapíentía, complicatur ín plenitudine fapícntiæ Chriftí,Sé omnmm íuftítía,ín iuftítía Chriftí,Sé omnium uirtus in uírtute Chrb ftíítuncmerituni hominisChriftí ,fuffi'cíens eft,infua plenitudine,ad íuftíficatíonem omnium hominum, Sé omnis noftra ¿nfufficienria in ipfo reftauratur,ut qui in nobís ínfuffícíentes fumus,in ipfa natura noftræ humanitatis, in Chrifto ad plenitudinem omnis perfedionís exaítatá,perficíualeamus in uerítate. Et fí confideras Chriftum hominem, quafi unitatem complicantem fpeciem humanam uirtualiter&perfedionah'ter,utcompledarisomne.s in ipfoiintelligere poteris,*quo* modo homines Chriftiani ueri,funt corpus Chriftí fine Ecclefia, quo .modo Ecdeiia eft in ipfo complicitam in ipfo fit iuftíficatá iñ morte eius,S< in ipfo Deb uni

ta,ac quomodo Chriftus eft in Ecclefia explicite,ficut unitas in magnitudine»

Veritas promifit fuis amatoribus,ipfam appræhendentibus, immortalitatem^ Quarenaturam humana pafsibilem & mortalem,ad impaflibilem ac immortalem Chriftus ducere uolens,necefiarid ipfe qui erateiufdem naturae cuius cæteri,fpoliare habuit moriendi amplius poffibilitatem.Quod fieri non erat poffibile,nifi per mortem.Poffibilitas enim moriedi,fi tolli & mori debuit â natura pafiîbili: hoc erat ut poffibilitas ipia inadxim deueniret,adus enim eft finis potentiae, & priuat mors moriendi poftibilitatem. Veterem igitur hominem corruptioni obnoxium, mori necefle fuit,ut confómata pofsibilitate moriendi,nouusimmortalis refurgere pof* fetjper uirtutem immortalis diuinitatis, fibi infeparabiliter in Chrifto unitae.Et ita noftra natura in Chrifto paila eft,ut omnes in Chrifto mortui, fimtliter etiam in ipfo ad immort alita tem refurgere ualeamus.Nemo autem reffirgit ad cognitionem ueritatis immortalis,nifi qui ipfam praefert omnibus mundanfs»Qui enim non intef ligit,intelleduahterrefijrgere,oriripoftmortemfenfibilium,acillam uitamnouant ipiritualem,per infinitum omni delectabili uitæ fenfibilis praeferendam, ut in Chri fio teftimonium uidetnllenon refurgitmChrifto,quia fenfualiter in Chrifto mortem non patituhQuarehic non habet fpirítum Chrifti,necp ad ülcímum defíderíorum,fcilicetadunionem cum fonteomnis boni defiderij, fcílicetípfius Dei noftrí in Chrifto,peruenire poterit» ·

MacMi, Chrifti pafsio,eft teftimonium trânrttus de niundo ad patrem, de corruptibili ad incorruptibile,demortaliadimmortale,utmortale induat immortalitatemide fen»* fibiliadintelleduale,peruid:oriam ienfibilium huius mundi,& per tranfcenfum ad ftabilem ueritatem intelledualis mundi fiue coeli. Volentem igitur ad immortale defiderium peruenire,calcare oportet omnedefiderium fenfuàle ÔC incorruptibile^ & ampledi uirtutem,atqj in Chrifti uefttgijs ambulare»

Ex fermoneiSwrrexir.

THria uideanturjQuomodo ipfe furrexit iQuid operatur refurrédio in nobis: Quomodo intelligimus refurredionem. Primum expeditur ín hoc¿ quíafuitDeus homondeooportebat eum refurgere*Veritas humanitatis,remanfîcinunitatcdiuinænaturæ,licet per fenftbilem mortem, animad corpore diuifa effet, quia confummata fuit posibilitas moriendi per mortem,igitur terminata eft in uitam,in immortalitatem,quæ completa eft relurredío.* Secundum,quía natura noftra,per unionem ad díuinítatem ín Chr.ifto,adiíicorruptibilitatemeleuata,condítionemmortalítatís per mortem exuit,refurrexít, quí« alioquinonfuífletuera^TuncnosomnesínuirtuteChriftí refurgimus, ut ait Paulustuíta igitur noftra in Chrifto eft abfcondíta.Tertium,íntellígimus refurredíonc, quafi uita mortalis fit uefpcrtinum crepufculumtmors, fucccdens noxjrefurredícM nis *uita,*dies nodi íuccedens nunquam deficiens»

Exfermone: Sanâus, Sanótus, Sanftus.

Ar/. A or*tur de exercitio artificis:&eft artificium in arte,ut patet in fílio:6¿ ars inartificiOjUtfiliusinpatre.Hocautemquodconftruat operantem inope- % re,eft deledatio,quæ eft hoc bond,quod procedit ex exercitio *8C* arte» Tres ^igitur caulas ex artificiato depraehendimus, fcilicet efficientem, formalem, finalem;?^ una non eft alia,coincidunt tamen in unitate magíftri?quí eft caufaeÉ fîciensJormaliSjÔCfinalis.Exhocautem quod deledatio conieruat operantem in opere,beneinteiligitur,quomodofinalis caufa eft in efficiente^ formali, econ* uerío»Et quia ars imitatur naturam,afcendamus fic ad magiftrum naturæ ex naturalibus,dicentes,naturalianos uidemus.Dico,hichomonaturalisa fe efie nequifceft igitur á magiftro naturae humanae,Eft perfedeformatus per perfedam fapientiam magiftrijneo relucetbonitasmagiftriperfinemteftenimnaturalis, hoc a natw ra omnipotenteJNeqj potefteflenaturalis,,nififit per uirtutem omnipotentis, naturæ naturalis,neq; poteft efle extra naturam naturalis:quare eft in bonitate omnipotentis uirtutis.naturæ naturalisJNam omne id quod uidemus efie,fcimus ipfum non efie

non efie,ipfum abfolutum eflè:extra enim effe abfolutum,nihil efie poteft. Si enim extra eft,non eft,Sed quia hoc,puta,hominem iftum efle uidemus,non eft efle hominis fine homo qui eft,omne quod eftfnam *86* ccelum *&C* alia funt fine numero, quæ homo.no eft)ideô fi homo eft,ab efle eft:homo enim efle partid pat, ut fit. Nec poteft homo efle per aliud quam effctfi enim effet aliud ab efle,non poifet dare formam eflendi.Per ipfum igttur effè,eft.Nec poteft ob aliud^efle quam ob efle: nec in alio quam in efle. Quum ergo omne id quod eft, hoc aliquid, taliter fit in abfoluto effe,0¿ per **ipfum,in** ipE,aut ob ipfunreonftat abfolutum efle, efle Deum tri/num&unum.

In omni creato,uidemus trinum *86* unum Deum,quadam participatione: nâ quâ to creatura Deo fimílior,tanto magis trina *86* una.In omnibus infimis ÔÉ fupremís creaturis:efteflentia,uirtiis,SCoperatio.Omniseflentia cuíuícunq? creatura:, eft ex poflè,aftu,& unio né. Pofle fe monet,ut ex fe eliciat afturnJBxpone& adu, oritur unio,quies,&deieftario:pocentiaenimuifiaa,exerit aftum. Et oritur uífio, in qua deleáatíoeft,38¿quíesuífionísdcemexpotentía íntelleftiua,oritur nociría (cu fapientia,iitintelleftas,exfua potentia aftumexerat. Atqj ab utroep. procedit dde-(ftatío,é¿ quies Et cum nihil fit unum ,quod non fit trinumiigtrur effe ipfum abfolu turn,à quo eft omne id quod eft,eft trinum *86* unum, qtfod quidem omnia participanc.Eft *igitur* potentia abi'olnta,aftus abfolutus,*86* agereabfolutum,ín umeareab folati éffejfíne quibas quídam correlatíuís,fecundum alarum debiles pennas, quibus uolatur in hoc mundo fenfibili, non poteft quicquam reperiri.Nam omne id quod in creaturis eft(cum creatura folum **fit** effluxa Dei fimilitudo) in creatore **per** fectífsímé effe,negari nequit * ' I .

Trimtw. EjtT£Wf'* *y*tuí* \ .. oFeMi(7"

Maiores pennae ducunt fupra omne id, ubi omnia nomina quíefcuntíubi ceflat omnis fyllogifmuSjUbi eft id quod uidetur oculo intelledus,non poteft enarrari fine defeftu,quia ineffabilia funt.Sicut loannes in Apocalypfi de fuperna Hierufalem,quæeft indefimbilisfcum non fit ciuitas in hoc mundo, quæ ipfam figurare poffitjneqj ínportís,nec^ínplateís,aucmurís,immbfecnndum omnem diffinitionem duitatis,non eft duitas,et fecundum omnem compræhenfionem muri non hà bec murosuca quidem qui ita tiolat^nihil concipit ex omni nomine nomínabtlúHomó cúm nominatur,per intelleftum quadam appræhenfione ambitur, *86* figitur corifideratioinaliquoffedcumDeus nominatur fi in aliquo coniideratio figitur, non eft intelledus in uolatujôif motus in uero-Deus enim nihil concepnbile perte •figni (icat,fed fuper omnem intelleftum tibi dicit, quandám infinitatem maximam inéffabilemS¿íncomprxhenfíbílem,itadetrínítate.Etad hoc nota Dionyfium de myftica Theologia,ubi fecundum compræhenfibilitatis poffibilitatem, negat DeUm efle trinum unum,0¿ quicquam nominabilium ac effabilium. I

Video uos omnes efle homines,per eflentia igitur humanitatis eftis homines. **Vi**deo uós plures effe in eflentia humanitatis,*86* id per quod fubfiftit hominum plura **litas,** fic eft unitas,quia unitas eft ex qua piúralítas:quoníam pluralitas, eft explicatiounitatis.Videouoseffeinaequales.Vndeficutinxqualitas fequttur pluralitatem,^ ex ea oritunfic in effentia humanitatis,ab unitate exoritur fubftantia inçqualitatis.Inaequalitas autem per aequalitatem fubfiftit. Quare in eflentia humanitatis eft unitas,à qua æqualitas. Vídeo uosdíuifos,óíabínuícemfeparatos:fed diuifio feu (eparatio,procedit à plural itate *86* inaequalitate. Quare in eflentia humanitatis reperitur id,in quo fubfiftit diuifio,quodproceditabunitateS<æqualitare, 6¿ídeft connexio.Quare habemus in fimplicifsima eflentia fiumanitatis,exqua,per quatn^ *86* in qua homines id funt quod funttquod nifi humanitas unitffna effet3 per ipfam homines efie non poflenc,

Ex Termonet Crucifixus refurrexit,.....

Cncifixih

» Êrtiô refurgitad uicam,nifi crucifixus.Omnis Chriftia&fo,noftra eft tnftruâiotquia ipfe eft uia,&magifter,qui in fe ípfo nobis uiam oftendit ad gloriam?quíaít:quemadmodumegó feci, ita & uos fadatis.Si igitur Chríftus aliter non potuit introire in gloriam fuam,nifîcruçifixionepræcedente:neqj nos intrabimus,nifi per crucifíxíonemiaítením:qui uult uenire poll me,abneget femetípfum,& tollat crucem fuam,ôf fequacur me.Cum attendimus in nobis efie imperia diuerfa,unum in carne & aliud in fpiritu,quæ côtra fe militant* & quodfubatftio uirtutis,quæin carneimperateft crucifixio,uincente uirtute, quæ in rationali anima imperautuncmyfterium crucifixionis, quoadéa quæ facere de/bemusjintelligimus.Docet Paulus,quomodo homo exterior íeu uetus homo, debet per interiorem nouum hominem Chriftiformem affigi cruci,& ibi interfici debecomnis eius uita,quæ concupifcentia diçitur, ut folùm uiuat nouus interior *8C* coeleftis horno,qui fecundam Deum eft iuftus ¿¿uerax.Talis homo fic fecundyni carné mortuus,in uirtute illa;qua Chríftus crucifixus mortuus reíúrrexít, etía refiir/get.Tenere igitur cpcupifcentias carnis affixas cruci,fcilícet per tormenta et macera ciones & difciplina,ne defideria ipiritusimpediannefticrucifigerecorpus,in quo h¿bitat ipfa corporalis concupifcentia,qux eft corpus feu continens peccatum,fpiritu impediens.Sineamorenouiuitur.Homo ex duobus amoribus coponitur : icilicccex amore fenfibiliïï feu uifibilium,^ amore innifibiliumtuiflbilia enim funt tempo talia,& ínuíffibilía pérpetua:uítía funt contra uirtutes uitia teporaliauirtutes perpe-
Aœwÿiqlt,* tuæ,Amortemporàlium,uf($inodium feu contemptam æternorum,eft uitiofes, 6¿uenít de concupífcentia carnis,quæ eft de hoc fenfíbili mundo, & eft ex Ad atm Amor æternorum eft ftudíofus,¿¿uenit de defiderio íntelledualís fpiritus,qui non eft de hoc mundo Jeduenit de ccelo. Ex duplici igitur defiderio componitur ho/mo,Ôf manet utríufq? natura,ín unitate perfonæ,feu Íuppofití humani.In hac copula, mulierjcilicet carnis concupifcentía,laborat:utuír,feílícet concupifcentiaipirftus,ei amore alligetur,ÔC ponat ipfam finem fuæ concupiic£tiæ,ut non aliud quam uoluptatem fenfibilem concupifcat,ut fiat eius defiderium penitus carneum, & ipfa domineturuirojEt quia habet familiare contubernium cum eo, allicit continue fuapulchritudinefenfibili,Siuincit plærunqjuoluntascarnis crucifigendum fpiritum*& hoc uení t ex ign ora ntia,quia fpiritus nefcit nobilitatem iuam, & uilitarem tamismeqj fcitDeum aut uitam aeternam, neq infernum feu mortem æternam J/deo recipit temporales uoluptates profcelicitate*Etuirferuitmuiferi3quoniamomnes operas impendentuoluptatiplaceauVenitlefus* cuius intelledus fuit omnifefens,luci fapietitiæ Dei unitus,tolens inueteratam ignorantiam,oftendens'uitam fpiritus æternam,*QC* æternæ uitæ delegaciones fe habere ad temporales* ut tempus .....ad æternitacemtSfquod fimílíter fit mors æterna,quando fpiritus inhæret tempora Ii uoluptati.Namilla per mortem perdet,& non aftequetur uitam ôi lætitiam æterham,quam non amauit Docuit autem lefus,neceíBri6 illum qui æternam uitam af ifequi uolueritîuirum effe oportere,qui dommetur uxori feuconcupifcentiæ carnis, præferat uitam æternam quæ eft ueritas,uitæ fenfibili, quæ eft imago tranfiens:& quodin hoc ipfum fequatur,nihili faciendo hanc uitam, hunc mundum, omnes huius mundi uanitates,utauidiùs capiaturad çœlum,ubi æterna funtomniaJEt qui fie feéerit,tollit crucem fuam,et fequitur eum.Sednemo in fua propria uirtute quant habet ex Adam,poteft uincere mundum/Rmc oporcec, quod hæc ignorantia,per quam omnes corraérunt/ídepellatur.Fídes enim eft de re quæ non uidetur: æternanonuidentur afpirare ad æternam uitam,nonnifififidepofíumus.Sedad hanc fidem percingere non poifumus,nifi per fidem omnis fidei,qùæ eft, quod magífter nofter lefus,ftt filius Déi *S»C* crucifixus.Sí filius Dei creditur,tollitur omnis tenebro-/*fa*diffidentiae opacitas de cordibus noftris,fcientium filium Dei ueracem,in uerbo promífto.Sí créditurcrucifixus,& fic intraifein regnum patris, non dubitamus fi & nos Chriftum fequimurin crucifixione, fequemur etiam in regni adoptione>

lefus fi-

Teius filius infinitae mifericordiæ,patris fcilícet mífericordíarum: fponte mortem fubtjt pro nobis, uc oftenderet quantum nos dilexít,ó¿ quae eftmifericordia qua nulla maior effe poteft.Quæ enim maior,quam fedarein redemptionem pro capti uisefoluere infuç> corpore mortem,quam nos iuftê fubire tenebamur, propter eri, menlæfæmaieftatis,pernoftrum parentem in creatorem commiflum?Docemur fgicur,quod nos necelfario ipfum imitari debemus,in miferícordía,quam fado illis oftendere debemus,pro qmbus ipfe morte fubqt.Si enim pro omnibus mortuus eft,ó¿ in tantum omnes diligit, quod mortem pro eis iubrjt: quod uult, nifi quod nos propter ipfum,illis omnibus mifericordiam oftendere debeamus.

Ex fermonetMichaei ‹}¿ angeli eius.

ORdo0eftdiuinarefplendenua.Obedientia,eftfacri ordinis facramentum. Or^;

OOmnismultttudo,inordinefubf!ftit,finequo nec bene fubfiiiit,nec efie poccft.Multitudo enim,cadit ab uno ÔC encejomnc enim in tantum **eft,in** quantum eft unum.Subfiftentia igitur multitudinis, t|on eft nifi in unio^ **ne.Sed** quid unit mulca,nifiordoc'Mukaenimadunumordinata,haberut fint, quæ ia fe,nonpoifuntuc multa effe.Ordo autem,proportionem & harmoniam depof* cic.PrincipatusautemEcciefiæ,quiab unoin multos diffunditur,ab hierarchia feu diurno principatuhabet dependentiam,cuius gerit fimilitudinem. Quomodo au/ temnós perpenimusin aliquam cognitionem quia eft, angelorum,fiue fubftantia-' ruminteiledualiumJicaccipito.Nam omnes nationes concorditer eas efie afie/ runtîprimo libri facriBibliæ, qui omnes libros antecedunt, Abraham omnes qui fcripftruíHÍnGra2CÍa5anteceffit;fícó¿Mofes,priór Platone ¿¿Socrate. Philofqphi de intelligentesIdquunturfquasMofes angelos nominat)arguentesexmotu coeli omnia naici.Sed uita non ex corporibus cceleñibns:nam uírtus corporalis, ad corpora tendit. Aliquid igitur uitalem motum præftans in corpore, non ex corporeo coelo eftjfed ex motore cceli.Sicut igitur *ex* motu coeli,motus eft corporum : fic ex motore cceli,motus uitalis.Sed cum motus uftalis,Gt motus âd aliquem finem;tunc **ab** intelligentia eft,que mouet ad finem,Sunt igitur intcHigencise motrices orbium» Dicitur zodiacus.locus Cub quo mouentur planetae. Zodiacus eft uiralis didtis. **T**ot igitur funt intelligentiæ,quot funt motus diftindi in coelo.Et fi quæh bet ftella rum,habetpropríum motumîhaberet etiam proprium motorem,feu propriam itis I ; ; telligendam Exalíó.Nam regulariter uerum eft,quod quæ repeduntur confunda, *ii* alterum reperitur feparatumjambo reperiiitur feparata.Sicut in colore fufeo, quia repetitur albus^et niger edam reperitur,quoniam fufeum in fe ambos colores habet; ftcôChomojinfecompîicatfpiritualemôdcorpôralemnaturam,& corporalis **repe** ritur feparata in terra,metallis,& reliquis.Igitur *Qt* fpiritualis reperitur feparata, qug eft fpiritualis,feu íntelledualís.Angelus autem eft feparata fubftantia fpiritùalis.Vi demus in omni motu fpecifico concordandam: nam fpeeies equorum eft una,8¿ omnes equi,unum motum fpecífícumconfeqauntúr,éxunitate¡pecíei. Et ideó illi fpecíeí prseeftintelligentiajquaemouetuniformiter orbem illum, feu formalem equi. Reperinius igitur ex uniformitate regularis motus fpecifici, intelligentiam morrícem:alioquínonefletunafpecies,üírtus,S¿ operatio. Omnis fpeeies quæ confiftitin quodam indiuifibili,eft coelum,cui præiidet intelligentia fiue angelus, qui eft quail Deus *in* regno fuo.Omnis homo eft quafi fpeeies,oh fui perfedionem.Hcrmes ad Aefculapium feribens dicebat,humanitatem genus, homines fpecies.Licet quidam dicant,textu ad nos in lipc bene translatum pcruenilïeitamê quia uidemus animam rationale,fine qua Homo nô.èft homo,non effe ex traduce, fed in quolibet homine,excreantequieft creator fpecieru: ideo motui rationali,præefte intelligen tíaminhomínéexperímur.Rationalísénimmotus,exintelligétía noftra,quæeftin corpore fubditopeccatisfnifi dirigeretur â feparata intelligentia) femper fequereturaffedioncscorporalesiideo adeft angelus qui nos furfum mouet,ut defidere/ mus illa quæ funt natutæ íntelledualís,& incitat motum rationalem ad æterna. Ali itëeftmotus ariimalitans, cui terrena placent, illum motum princeps tenebra/

rum infpiratJBt hæc eft cocertatío tn nobis,qua experimur rationi: & ftníum, quad aduerfaríjsprincípibusfabefle,ó¿bella indefinenter gerere* Adhuc lex miníftratur per angelos,eft lexinnaturafpedfi'cajqugliber natura ípecífica, proprias habet leges:& angelus qui præeft,regit fecundum leges,Lex,eft fpiritus Dei, feu prouidentiadiuina:angdus,eftannunciatorftueexequutorlegis.Sicut enim mittitur in litera mifsiua,uoximperatoris ad fabditos,ô£in doce uerbumjÔi in uerbo fpiritus,qui eft formans feu illuminans iubditos,quæ fit intentio imperatorisîita charta feumif ftuainfehabens fermonem,nuncius feu angelus dici poteft.Sermo ueró,uerbum* feu mens in fermonetfpiritas mouens/ecundum prouidentiam Dei* Angelus igitur eft,per quem Deus omnia quæ uult annuntiat,feu ordinat:angelus,eftgerulus æternælegis&uoluntatisDd, feu exequutor diuinae ordinationis * Deus fpiritus eft in omni angelo.angelus,eft receptio intentionis fpirítus, qui Deus eft. Éft igi/tur angelus,ficut uiuusôi intell edualis liber legis feu charta,in fe habens fcríptüram feu ¿mpreffionem íntentíonísDeí,quafíintellígenslegatusfeu orator ad creaturamtut quæ non poteft intueri in mentem ínuifíbílis Desmedíante fignaculo, recipiat illuminationem ¿ntentíonís.Hocdíco quantum ad nomina angelorum, quæ íunt nomina ofticíorum,ínquantu funt adminíftratorij fpiritus. Sicut nominamus candelam ardentem,lumentquia ab ipfa recipimus illuminationem. Sic nominantur angelí,unus Michael, alius Gabriel, tçrtius Raphael, quartus Vriel, ex officioà quia nobis talia díuína dona míníftrant,fecundumuím uocabulL Sicut in curia regis,officiales nomina habentrita nomina angelorum,ín el terminatur ením Deus eftfquía funt officiales regis iuftitiæ,qu^^ feu WTO>? dicitur. Sed fpirítus íllí fi confideratur ínfe,nonutofficiales,funt nobis incognítúCognofcimus aliquem ex officio,femoto illo,non cognofco ípfum,prout fcilicet eft imago Deídmago enínx non cognoícítur,níft cognito exemplari. Vnde intellecftualis natura non capitur nobis,nifiperafftmilacionem.Nam uti Dionyftusnos docet, Sol ifte uifibilis,qui I «À/tfiGræcedïcitnrjuocatad fe omnia.uteis uitiam influat uirtutem, & eum omnia pro captu fuo recipiunt.Quæ autem fit uirtus eius admirabilis, oftendunt uifibilia, quæ ex acceffu radq Solaris generantur.Vis enim eius inexpreffibilis ,meliori mo/do quo capipoteft recipitur,feduariè.Nam omnis uisSolis, recipitur ín quodlibet contracfteficut in quolibet pomo>eftuis arboris contracftejicetaliterín uno,Ô£ ali/ter in alío,ita de alqs.Síc tota uís Solís ín arbore, & per medium arboris in frudu. Recipitur ením tota uís influenti» Solaris ín quodlibet,fecundum naturam recipi/entisíficutmotus recipitur in omne mobile fecundum conditionem mobilis, in U/num localiter,in aliud uegetaciue,in aliud fenfitiue,in aliud rationabiliter. Species autem recipiunt uirtutem uniuerfalíter fpecífícé,S¿indíuíduamedíante (pede indíuidualíter.Sícut ín quolibet indiuíduo,uirtus fpeciei totaliter relucet fuo modo,fci licet fecundum contracftíonetn indiuidualem,maíusó¿ minus perfedé fecundum indíuíduatíonemfeudetermínatíonem,utunafacies totaliter ín quolibet fpeculo» fecudum dífpofitíonem ípeculí,ín uno ciarías,ín alío obfcuríusjfic Sol iuftitiæ,qui eft intelledualíSjín regno fuo,quodeft fiipra omnem fenfum, lucem intelligentias 6¿ calorem charícatís díffundít,á¿ fpecies íntelleduales,pro captu fuo ipfam recipi untinfluentíam.Intenígenriaenim,eftfupranumerum,S¿ rationem, Sfímmaterialis.Namíntellígentía,feparatintelligibilesformas,Sfabftrahit àmatería3ut infefa/datintellecftasrficut in noftro intellecftu experimur: uníuerfale ením eftín intelle* íftu:materíaindíuiduat50¿ contrahit formam.Etínifto influxu radiorum Solís intel ledualísííntuemur intellecftuales nobiles naturas Deíformes,ôf quafi fpecula uiua lucida,ac fi imago ín fpeculoeflet uiua, ípfum fpeculum lucidum: per hoc quod eft imago Dei,qui eft Sol intelligêtiæ,quo Sole omnia formantur.Nam intelligent tía eft príncípíum,quo omnía recipiunt formam.Vnde quia eft fpirítus ¿ntelleáualís> eftradías díuhius.Et quia eft imago lucís intelligentiæ Solaris, ín fe habet aflt-'mílatíonem,omniumfpecíerumformabílium.Intellígentia ením quæ gf Sol,fons lucís¿& ípecíerum:capitur modo (uo/eraphicejchcmbice/hronice,^ ¿ta confequc* tcr.Sí'

ter.Sícutuíííbílísíux,cápíturíndiaphanó,ín uno fimpliciter 8¿ propinque,nomi natur color albus,in alio díftantíús,& uocatur aetherius,in alio adhuc diftantius, S£ uocatur rubeus,àica côfequenter*.& ita nouem colorum ordines,ex uarieta te modorum recipientium genera ntur.Quare fimili quodam modo, uti nouem diffindi colores,ex uaria lucís receptione generantur,qui omnes non apparent effe extra regionem coeli uiftbiliumfficut nouem diffindichori funt, intellectualium fpirituff, ex uaria lucis intelligent!» receptione,& nô attinguntur,nifi in regione íntelleduá ïium,fiue in mundo intelleduali.DicicEuangelium,quomodo angeli fidelium uídentfaciempatris,quiincceliseft.Quarefunrutmadiocali cordis.Nam fpeculum fi non eft mundum,definí tefie fpecuiumfecundum operatíonem5ita QC oculus, nifi fítmundus non uíder.Sunt igitur angelí,oculi mudifsími intellectuales. Et ficut uifus deleda biliter uiuít,in pulchrítudineuifibilí quamomnidifcurfuquçritîiic intel kdualís natura,uífufuo fcilicetíntellcduali,furjpfius quæritfôrmae datorem inde/re,quo nihil pulchrius,in quo quietaran Fac¿es eft notirüíper faciem cognofcimus homines. Videre faciem patris in telledíiahs naturæ:eft intelligere, feu notitiam habere fontis uitæ eius Defiderat omnis intelledus,fcire omnium caufam,qua Deum dicimusddeo appræh *enfio i*llius,eft quo nihil dulcius aut deledabiliùs.Sed hoc u¿dere,eff per oftenifonem filij Dei,quia folus filius cognofcit patrem, ÔC omnes alt) qui cognofcunt,exreuelationefilijcognofcunt,Paterenim(ut aitfilius) inabfcondito eft.ldeo mediator omnium rationalium fpirituum, uerbum feu filius Dei eft, per quem omnia attingunt finem defideriorumffeu ultimam fcelícitatem.

Angeli meruerunt in uidoria pro Chrifto certantes,ftabihri & confirmari in gra. tt3,quia honorem Dei prætulerunt uitæ fuæîfed quia utceruntjuenit ex merito fufionís fanguinisChnfti.Nam Chríftus meruit,utqui pro eius honore certant ufqjtwu' ad monemjion uincantur à Sachana : fed uincant eum, quia Ghtiftusipfe uicit ipium,& eft poteftas Chrifti fupra ipfum.in Chrifti igít uirtute,uincitnrdraco*Virtus Chrifti eft obedire ufep ad mortem,ÔÎ n.On qugrereTuum,fed Dei honorem. Sic meritum Chrifti fubuenic angelis ab initio,ficut et fandis patribus,qui eius aduentuoi tn carne pratcefferunt.Sicut debitorem fidelis creditus fideiufTorlibctatftatim,in fedebitum fumens,licetpofteain præfi'nito tempore realicer fatísfacíat: fie & Chri/ftus.Et ita nota,uerbum Degfcu poteftatcm Chriftijcffe imperialem uirtutem fpirf* tuum beatorum»

Ex fermone : Dominabuntur populis ♦

CVM aliquid eft uti debet effe,tunc rede eft,ô£ íufte» Si quis «edificar domum,faciendo orrmia quæ in ratione domus comprehenduntur,dicitur redèdomum feciffe. Anima igitur tationalisdicicuriufta,quando ipfaeft utieftedebetffcilicet quia ratio uiuicin ipfa,5¿ non declinat aratione pro* pter qctatcunqj tertibilia.In iuftit.ia,eftfortitudo,& econuerfo,Nam iuftitia compli/catín feomnesuirtutesmuila eft uirtus,nifi iuftitia definiat eam effe uittutem.Dicit iufbtiajn acie belli conffi turum fortem effe debere.Vnde fortitudo, habet â iuftitia quod eft uirtusffic continentia^ cæteræuirtutes.Omnesüirtutesfuntimmorcales, quia iuftitia ín qua,S¿ per quam funt,eft immortalis * Dicimus tufticiam diftribuere ¿ucuíq? quod fuum eft. Deus eft qui datomnia,cum fitíuftítiaicuíus bonitas effe3eft'idem cum iuftitia ipfa.Sic enim ex eo,quia bonus,eft Curjpfius diffufiuus.Sic ex eo,quia íuftus/mgulíseffédíftribujt:omniainíuñítiádiftribuít.luftítia in nume t©¿pondere,menfura,attenditur.luftitia intellcdualis eft uiua ftatera. Solus homo5penntelledum inuenit medio ftareraMufta rerum pondera & menfuras.Eftigf tur iudexfeu uiua ftatera.Locum *et* fuum rcrumffiatténdímusjadmiramurdíuínarrí ftateram feu iuftitiam,quç cuilibet dedit locum fuum:quod terra eft grauís,8¿ ignis lenis,eft ex iuftitia.Quietatur igitur terrain hoc quôd terra, quia ex iuffitia hoc ha/bet,ôfitade eundis creatqris. Vnde iuftitia quietar : quando funt contentiones,!!-' las iuftitia dinmitjquia quodlibet ultra íuftítíam fibi debitam , nulla ratione ap-

petere poteft*Anima rationalis, â iuftitia eft rationalis : ficut terra,eft à iuftitia terra» Abfoluta iuftitia diftributiua,quædiftribuit formam ÔÉ confequentía ad formam, ipfa diftribuit etiam Ubertatem rationniuftum eft, quod intellectualis fubftantia fit Ubera. Vnde ficut in omni creato eft pondus,per quod fertur ad locum fuum,ficut leuitas in igne,ducitadlocum æthereum,& dum ficcreatura fertur fuo podere, uen dicat fibi locum quietis,exdebito iuftitiae fuætfic ïntellecftualis natura pondus habet,per quod eius mobilis libertas,ducitur ad quietem ex debito:& hoc pondus,eft amor æternorum,S<noneft hoc aliud,quàm amor iuftitiæ,quæ eft æternitas. Qui igïrur æterna præfert temporalibus,S¿ incorruptibile corruptibílijille moueturpon dereintellecftualí ad locum quietis,fcilicet ad immortaiitatem.Deus quia eft ipía iu ftitia,eft locus quietis & immortalitatis. Dicitur inhabitare immortalitatem,quia ña eftiuftus,qudd eftipfa iuftitia.Non eftiuftocruciatus,praeteriuftitiammam hoc patí,eftcreícereínipíaíuftítía,quaedatíufto effe . Anima quae cognofcitquid iuftu, ipfa fe poteft iuftittæplus ÔÉ plus conformare. Sola igitur ¿ntelledualis íubftamía, poteft augeri fine termino.Sicut ars feipfam auget,afsiduatione operis : ita intelledius,habet iuftitiam fuam intellecftualemjqux augetur continuo per exercitia iufta. Iuftum eft ucDeo qui ueritas eft,credatur:iiciuftusexfideuiuit,undeantma,fitme dio fidei iuftior.Et hoc dum operatur opera fidei,quia iuftitia fie didiat: crefcit in im mortalitate.Iuftitia dídiat,filio Dei effe credendum,ÔC quod nulla docftrina, ducere poteft animam ad quietem,nifiquæàDeoeft. Vnde per hoc patetsquod *iuftitia in* nobis,eft pondus naturae intelledualis,& per illam accedimus ad fidem,ut mediante fide iuftificemur,fcilicet ut crefcat originalis iuftitia per exercitia iufta. Sicut io fti lo fabri, eft ars in potentia,ô^illa feno poteft in adium ponere,nifi lumine eius, qui adu habetartemtfic originalis iuftitia,no poteft feinadum ponere,nifi luminemagiftri,qui habet artem iuftitiae.Ided Chriftus qui habuit artem iuftitiæ, imo fuit ipfa arsîuenitiUtquiipfum cognofcerenthabere,& effeartem iuftitiæ,&ipfum pro ma giftro acciperenqcrefcere poffentufe# ad filiationem Dei, feu appræhenfionem im mortalicatis.fiueabfolutæiuftitiæ.Abfoluta enim iuftitia,eft locus quietis omni iufto.manus Dei,feu uis uitæ conferuatiuajeft locus animarum iuftarurm

Q^«cr *wrfii tes.* Confidera bene,animam humanam,ex quatuor fuis elementis compadiam : anima ením fpírítualís efoElementa eíus,fpírítualía funnNam experimur, animam humanam uim qvandameffefpírícualem,ex fe quadruplicem motum exerentem,fcilicetconcupíícíbilem,irafc¿bilem,ratíonalem,&líberumfeuuoIntarium.Etquíaam ma eft intelledualís naturæ:ideohos quatuor motus Jntelledualiter dirigere (ata/ git,impetum caíuslibetmotas,íntelle&ualítermodificando:&modificatiomotus concupifcentiæ,uocatur temperantiatSC modificatio motus irafcibilís,uocatur for titudoifîd modificatio motus rationalis,uocacur prudentia: modificatio motus liberæ uoluntatís,uocatur iuftitia.

In anima uidenturuirtuteseffejquæ proprietatibus elementorum refpondent Temperatia,ariditatiterræ adornat» refpondct:prudentia,peripicacitati aquæ cum ducibilitate:iuftitia}fubtilitati aeris cum mulcibilitate: fortitudo fiue conftantia,ui/ gorofitati ignis in adiuitate.Videtur edam anima rationalis feu intelledus,fic poft primam caufam & ante caufatum,quafi fit fimulcaufatumSd caufa: ac fi prima caufacaufaííetipíam,inpropinquafuifimilítudíne,eicaufac nobilitatem conferendo. Vnde anima exfe exerit caufam materialem,dumfeinduithabitu temperantia^ formalem,affumeh do habitum prudendætôC finalem,in habitu iuftitiæ : atque efficientem,in habitu fortitudinis. Simplicitas anim» eft tanta, quod quælibet uirtus eft in qualibet. Nam anima¡ quando induit habitum temperantiæ, tunc & aliarum uirtutum : nam non eft temperantia j fine prudentia j iuftitia¡ fortitudine. Sic uirtus prudentiae non eftuera:nifi fit fobría,íufta,6¿fortis.Ita iuftitia:eft fobría,prudens,S¿ fortís.Fortitudo:prudens,íobría,S¿iufta. Secundum enim Gregoríum , fine prudentia non eft fortitudo, fed temeritas. Sunt igitur úirtuz tes connexe

Adí

Âd fœîicitatem no fuffícíunt omnesuirtutes, níffí adiit uirtus infufà,ftiïicetchari tas.Nam fícut prudentia,eft formauirtutumhumanarum:fic charitas,format uírtutes utfint formarse forma díuína,qux folum eftDeo accepta.Vndeíuftícía,que non eftformata charitatenlla non eftuera,8<uíua iuftítía,fed potius eíus imago deficiens.Sola tied tas,eft permanens»Quare qui induit neram ÔC uíuam iuftitiam ,allè/ quítur immortalitatem.Nam uera uírtus,eft díuina 0¿ immortalis,preftat ímmor talem ui tam: non ením dependet efle ueræ iuftitíæ,à iufto feu fubietfto, ficut elle albedíní.s áfabíerftoalboJdeo per mortem iufti,non moritur anima, fubiedium iuftitiæ. Sed ben¿ deftrucfto albo,deftruitur albedo,afubíetftodependens.Sicut mortuo homine,nonmoritur fpiritus rationalís,qui âfubieâo nondependet, fed econuerfó.Ecce anima,quia capax ueræ perpetuas íuftítíae,feu qufa íubíedum díuínae ín* ftiriæ.ideô eft perpetua.Vt igitur Deus gloriám iuftitixfuæ,qui eft í'uftus index, 8£ eftfija iuftitia,oftendat.creauitnaturam íntenecSualem,quatfoía eft capax iuftitiæ illam oportet eíTefubíecftum perpetuæ iuftitiæ,ut fit capacitas iuftitiæ,in praemio condemnationé.Qnare natura ínteiledualís,quæ praemiatur «ternalitenin fluxd diuinæ iuftitiæ,prxmiatur:0¿ quæ damnatur æternali condemnatíone,ínflujcu díuínæiuftitiæ punitur.Aduerteedam,quomodoinconicntanecdititur^animam eflè tri corporetnam potius dici debet,corpus efle in anima*

Pad propter iuftitiam,eft ob melioremdifpofitionem.Namaurum,ut fíat melló ris uirtutis,atc^puriùs ÔÉualentiàs fine nobilius, ponitur ad examen ignis per magiftrum:qaanroenimpuriàs,tantôeligibiliùs.Qiiiigitnrâ Deo diligi optatipatîenter fert exam en,fciens ipfum prxftare maiorem eligibilitatem: quem cnirn Deus diligit,corrípít.Gaudetígítur omnis fidelis iuftus, quañdo ignis tribulationis aduetfit,fciens fe à iuftitia quæDeus eft,diligi.Et optima eft fimilirudo,de hoftia holo caufti,quæ tota confumitur igne: ideo Deo acceptior quam alia oblatio^ cuius por tiones cremantur»

Ëx fermede.O fteridite mihi numifrtiâJ

Onfideremus nds numifma efie,&f naturam in fe habete imaginem, cxdt . -, f

£ ! uina ratione in nobis impreffam. Non fit nummus, nifi per intellectum^

I cui corpus, corpori inftrumenta miníftrantmon fie homo,níffí pcrintel-

^/letftum qui Deus Mcui intellígentíae,S¿ illis coeli mihiftrant: non imprí-

init intelledus purus,níffí fuám in nobis imaginem,perquamfumus intelledualéá Habemus igitur aitamranonis iri imagine Dei,quam fecundum íuftítiam & fenten tiani Chrifti,Deo dare debemtis,nam imagoDei eft.Dpcemur,txiundo temporali, cenfumfuumdarideberetemporalem:namfpiritümDeo,quém âDeo habemus, terræid quod ab Adam recepimus.Nori debemur fpiritum dare mundo : illi fpiri* tum dant mundo,qui rationem dant fenfui,quorum Dens uenter eft.Ratio noh de betféíuirefenfui,feddomínarí:cumdífcretioneuti debemus mundo,comedere de bemus,fed cum díícretíone,&fic de fingulistappetitus enim,regi debet lege 8C diC crctione.Hæc eft iuftitia quae dat cuilibet quod fuum eft,0¿ illam ferua'nqfti uia eft adpácerñjomnem fenfum exuperantem.

Peroftenfionem claram quid nominis, foluitur omne dubium . Nairn quíddítaá reí coincidiccum acritate & unitate eiufdem Ideó tunc oftendítur ueritas, quando explicatur ueritas,nihil dubrj remanet inomnire,fcita quidditaterei,de qua eft qu£ fîio.De cenfù foluendo,fuit quæftio,ôf quia multi modi foluendi cenfum efte poffentjídeó quando modus ad nudiifma contrahitut,tunc oftenfo numifmate,irnago eius (uperfcriptio dubiumdiifoluunt.Sicfi m'oüêturquæftio,anChriftiario lice-" at fenfire mundo Sí eius príncípitóftenfo numífinate 8¿ eíus fuperfcripcíone,ftaíin1 eft dubium füblatum.Sumus ením numifma Chrifti,eius figuram 8C fúptffcriptioiheni tenentes,ut docet nomen Cliriftianus.Non igitur huius mundtfed Chrifti firmus. Si monachus és,8¿ quaeris anné tibi liceat inter homines conuérfari, allegans àd hoc aliquas mundi huius excertationes ¿ ficut ludxi pro fe potuerunt pro* **ducere»**

ducere,mandatum principis huius mundi,(cilicet Cadaris tiubente tudice,quid fit monachatus oftendas,&abfolutaeft queftio.Si canonicuSjreperies fecundum regulas patrum S¿ canonesfancfforum, te uiuere debere cum omni honeftatefub obedsentia,non abuti perfona nec rebus.Siincolæciuitatis eftis,S¿ qugritis quomodo uobís uiuendum fíttdíco íumpta quod nominis duitas,quodeftciuium unitas,unitas autcm eft in concordantia,concordantiaéft díuerioitum harmonía(tic ín organo uel in cithara)utunum membrum fubfít alteri/ÓÍ faperíus compatiatur in feriori.Maritus fe habet in confugio,uti forma feu caput,ófmulier ut materia fea corpas. Vnd<eficut forma etfi dignior & caput, etíí altius: tamen fine materia aut corpore,fubfiftere fe poffe non credantEx quo habes,quod quidditas nominis rei eius,de quo dubium, oftendit folutionem.

Denarius legitur oblatus:nominedenaríj,uenit perfecta explicatio rationis. Na quando mecdlum ex minera educitur,purgatur per ignem,& finaliter figuratur *8C* (ignatur:fignum ipfum,oftendit quíddítatem & ualorem metalli,ita quod non fit oz pus inquirerequid ualeatfi oftcnditur,quia ex producftione eius,omnia líquent.Sí de peccato contra legem queftio eft,& decalogus fiuedecennarius offenditur,onv nía producfta funt.Sicut ft de numero quæftio eft,9¿ denarius producitur, foluta eft queftio:quia omnisnumerus,denarioexplicatur.Side peccato contra confuetudinem queftio eft,producftaexplicationeconfuetudinis,alioopus non eft. Non igitur indiget iudex,propter fententiam fuper ture dandam,nifi plena productione. Hoc quidem eft quoddic¿tur,quomodoreus⁵qui omnia producit coram iufto tu/ dice,exprodu(ftisdamnatar.Âdeôeffïcax eft produâdo, quod iudicium etiam in hoc mundo,apud indicem qui decipi poteft,Îâluatur per ipfam.Nam non eft aliud quidditas rei iudicandæ.quam defftnitío quid nomínís.Hmcdeffínítio iam propa/ l'atur,quando aera quiddttasexplícatur.pocetígítnr producens,iudícem deffínire. Deíndein quídditate nomínís,uenít iuftítia diftributiua,quæ dat unícuíc^ quod fuum eft,quæfunt Cadaris Cæiàri,ôdquæ Dei Deo.Nam cum quæftio effetdecen fu dando CæfarGgcper oftenfíonem numifmatís couicftí eílent ludæi, imaginem fuperfctiptionemeffeÇæÎaris,fî€obhoc Cæfari(qui ueritatem imaginis, m num« niocenfualipofitam,continerent)cenfualemnummum pro cenfu,iuxta quid nos minis,dandamiConclufiteaquxCæfaris Cæfari eïïè danda,adtjciens, qua* Dei Deo.Quamuís ením non uídebatur effe expreíle quæfitum,an Deo aliquid dare deberenufuittamenocculthoc interrogatum.Nam uifum eft ípfis,quod filíj A/ brahæliberieffedeberentjÔ^nondeberentbluerehominicenfum, fed folùm Deo obligari fecundum legem.Voluit Chriftus fententiare, ex quo ipfi ludæi oftenderunt,fefubeffe Cæfari : cuius imaginem & fupfafcríptíonem,denaríús qui in ufa erat,oftenditfecundamhancetiamiubieâionem,Cæfàri cenfum uti fuperíorí do/ mino,qui cenias dçbetur in terris foluere tenebantur,per hoc tamen non erant abfolutialege Dei,quia alius eft imperator cœleftis,cui ante omnia obediendum eft, & alius eft terrenus,cui fuo quidem modo etiam obediendum eft.Nam accidentale illudquod in nummo erat,fcilícet imago & fuprafcriptio Cæfaris, huius mundi erat:fedfubftantialemetalli,Dei erat.Si igitur ob accidentale,ad cenfum accidentali um tenebantur Cæfariihinc Deo ad cenfum fabftantialium,quoniam non bona tantumextrinfeca & accidentalia,Deoredderetenemurrfed omnia quæ ab ipfo habemus,ipfius funt/cilicet effe noftrum,uiuere & intelligere.Habemus igitur,quod ita mundo fuum dare debemus,quod Deo non fubftrahamus fuum. Similiter ita Deo reddere fuum,quod mundo debitum non fubftrahamus. Vndenon licet tibi neceffitate uttæ huius mundi abdicare,fed tenebris mundo quod fuum eft tribuere.

Per hoc quod Deus iubetfibinumifma oftendit,quando nos inuadit fermentum pharifæorum,fcilicetuelelatîonis,uelhypocrifis,& proponimus detrahere uerita ti,æípíam obnubilareitunctentatur Deus qui ueritas eft. Ideo in mentem uenire debet,quomodo Chriftus iubet offendi fibinumifma cenfus . Nolumus enim Det legi obedire,quiafingimus nos alia opera meliora facere,uel ad hanc obfer/

uantiam

ùantiam !egts non conftiingitfed miando ad 'ipfam numííma coníjhcímús, feimus quia ibi repedetur,quôd imagine Dei S¿ ferip none Chrifti fuímús ínfignfri,ó¿ effit gere obedientiam à legis obièruantiam non poterimus. Noftra Ílibftaíitia off numiima Dei,fecundum enímDeí tmaginem,ídfumus quod iumus:&obhocin nobis fimilitudo filíj Dei,que eft imago Dei uiui,recepit ímprefsíonem fin* eífe,a Ded patre,qui nos configurauitfilio.Et quia nos fadi fumus ferai principis huius mundi per peccatumîhæc noftra imago fœdata,& per cohtràdam rubígínem incogno ícíbilís,per ueramDeí imagínem,fílíum Dei,fuit purga ta,ô£ reformata, qui hos redemít,2¿ tranftulít nos de hoc regno feruítutís peccátí, ad regnum fttuiii, ut fimus bæredes Deí,6¿ cohæredes eíus,6< dedit nobis libertatis fübícriptíonem, üt fimus fui.Etficut ipfe Chriftus,ita nos Chriftiani : ficut ipfehaeres,ita nos ipfi cohæredes:

ficut ipfe na turalis filius Dei,nos filíj adoptiui. Hoc eft igiturnumifina quod o/ ffenderc habemus,&nos uiri non alirernos oftendere poíTumus, quam ut numrft ma deauro uero:8¿ u?sfœminæ,utnurnifmaargenti puri.Si ita nos offenderimus; reddimus Deo quæ Dei funt,S¿ dimittimus mundo,quod ipfius eft. Dum teneamur nos uiri,nobis in mentem ueniat, quales ante tribunal Dei nos offendere Oporteát. Nam fi non eft moneta pura auri aeri,habentis imaginem puram Dei,& fuperferiptionem Chrifti redemptoris noftri,non reddemus Deo quod Dei eft : ob hoc non recipiemurin æterna & incorruptibilia eius tabernacula, quia monetam non offendimus exauro puro uerotuerum autem, admixtum nihil patitliri Si igitur tu peccafonaut de alqs metallis imperfedioribtis áddídíftG 8¿ puritatem auri falfificafti,& imaginem creatoris comrnutafti in imaginem creaturañaiit ChriftiredemptorisfiTpraícríptíonemámífifti,S¿principis huiUs 'mundi fuprafcriptionem geftas,cui te dedica ftimon uálebit moheta tua in regno Dei,ubi nihildiminutum,foEdum,aut corruptibile efte potefttnec poteris Deum decipere, quoniam eft: ignis conflans. Aurum enim in ighe fe oftendit,art fit uerumjqUod fi uerum eft,permanet in igne,S¿ in ignem conuerci uidetlinfi falfum eífiuadit ín fümüm, in nigredinem conuertitur decor eius, & conglutinatio incinerem Sicfi accedit ten cario,ut de numiirnate Dei mercimonia diaboli exerccas,ubi pondus monetæ minui fur,aut imago deftruiturtrefifte ne foederis. Si autem foedata fuerit imago monetæ tuæ,docearеà monetaríjs aurifabris,quo modo deleas maculam, refplendere denuo faciasdcilicetcalefac ipfam igne contribulationis fpiritus tui,abfque tamen igne quo folua tur metallum fcilícet abfqüe deíperatiorie.d¿ de eo igne ubi æftuatnses,teprotjcein aquam lachrymarum falfam ÔÉ corrofiuam,6¿ abfterge manibuçjhoceftoperibuspœnitentiærigidis QC moleftis,Ut funt iciunia, abrtinentiæ, deemofynæ,difciplinæ,ô£ id genus taliaJDdndepolias, & pannis mollibus dellcca,hoceft operibus mi(ericordiæ,& reuerteturimago lucèns, & fuperferiptio diaz boli delebitur,redibit fuperferiptio faluatoris.Etquamtiis pohdus auri in piirgationenonredeatjitaquodaliquantulum deficiannihilominusfi purgatum eft,recipietur pro ualore fuo,iuxtapoiidus Sed fi a urum ipfum, tanta purgatione in igne cha rita cis domatum eft,ut excellens fadum fit extra illitid aUrumt tunc fpkndor ua lorem ponderis adimplet.Vndeecfi uirginitasdeperdica,fit irrecuperabilis : tamen per ignem pcenitentiæ,ualor auri poterit recuperari. Aduerte igitur,quôd moneta tua maneataurum,0¿ per eius ualorem,meniuram gloriæ expeda.

Si auruni tuum melius fuerit,quia per patientiam ÔC tribulationis ignem, melius efFeduni eftrcondecenter in ordine tuo recipieris. Siinuidoria carnis euafi/ ftiuirgo,aliudaurum coronarum nobilium deferes. Si prædicator,fimiliter aurum bontidi. Si martyr qui uitam dedifti artiore magno,aurum mcliorafti,tit infignia deferas magna,& *auri* optimi, & recipieris *in* hófpitíjs nidorum príricípum; Nullum metallum eft adeo graue,ficut aururri, exiftitque abfque cceno. Mub tfinl igitur humilitatis requiritur in aureo homine, patientia abfque reclama/ done . Quoad mulieres autem , quæ ut argenti moneta confidcrentu^aduerre*re* debent ad dida de moneta aurú Nam eft una imago flip erfcrip tio in ipfis; w.

utí in uírístneq? argentum earum, eft auro uilius,fed eft aurum album* Nam ar/ gentum tale pretiofum,mundumualde: eft íncorruptíbile,folídum,ponderofum, lucidum, duke.

Sifoedafti imàginem;pùrgà,àufer rübigíñem de argento,# egredietur uas mun dum,prout dé uíro fupradídúm eft*Nec credas,monetam tuam minus ualere in re- gno cækfti,quam monétam aurijquia idem eftutriufq? ualor.In regno enim Chri/ iii,non eftdiftindiomaículí 8¿ fœminæuamen paucae Hint monetae purae # non permíxte,tamdéauro quani dteargentoJSona enim moneta,non diu tranfit per mu dum,quin deterior fiát.Ex hoc accipe dodrinam,paucos effe perfedos, # multos uócatosj# uix effè pofsíbilehomínem non coinquinari,qui in mundo diutius con
Argents. ueriatuhOpus igitur habemus magna # diligenti cuftodia* Argentum eft album, per pudicitiam & caftitatem:purum,per innocentiam : fonorum, per dulcem con- ueríationemtbalfami conformatiuum, per dulcis & bonae famae conteruationem: uirtutís lafpidis iuuatiuum,per adiutorium uicinorum,pietatem,& beneficentiam*

ExfermonezBea*ti* qui habitant in domo tua»

Mnes Philofophi,qui de beatitudine loquuti funt, intelligunt beatitudi/ nem effè perfçdum bonum:# ideo in eo eft quies defidertj*Omne autem quod recipit magis # minus, non poteft effe bonum ¿Illud perfedum* Nam in recipientibus magis # minus,non deueAur ad maximum feu minimum fimpliciter,icilicet quo nec minus nec maius dari poffit, licet deuenírí pofsitadid,quoadunoneft maius aut minns.Perfedum igitur bonum quod eft ¡ímplídterjtneffe&poffemaxímémequaquameflepoteftdenatura magis # mi- nus recipientium.Errauerunt igitur omnes,qui in temporalibus,feu diuittjs, feu uir tutibus,fuam fœliciratem pofiierunt,nam capiunt magis & minus* Quare beatus populus,cuius Dominus Deus eius.Vnde in hoc mundo,ubi ad perfedum fimpii citer,ne<$ in puritate,neqp ftabilitate,quifquam peruenire poteft: nequaquam eft poffíbile beatitudinem effè*Neqj uera poteft efleopinio Platonicorum dicentium» quod animæexutæ a corpore,beatificantur:fed poft curricula annorum refum* muntcorpora,#priftínís mfferrjs inuoluntur,nam fie definerent effe beatæ,nani natura quæ ratione caret,fuum defiderium ut perfede fit non extendit,nifi ad hic # nunC.Rationalisautem natura, quæ uniueriàle coníedat, extendit defiderium ad. omne tempus ,# ad perpetuum:# fi aliquando fuo defiderio priuaretur, non effet beataiNec pofletanima effe beata,cum ignorantia fui defe&us, uel cum præfcien- tía cafus*Et Chriftus tollit errorem iftum, quando dicit: omne quod uenit ad me, ndnetjciam foras.Et quoniamfan<fiiadhçrentDeo,cum propofito nunquam fete/ parandiabeo:quomodoigituriuftitia diuinajànftos à fe feparabít? Vnde errant qui dicunt beatitudinem no effè bonum ftabíle.Quum feríptum fit,in fæcula fæcu Iorum laudabunt te.Habet homo priUilegium,quod inter animalia *íoíuseít capax* beatítudíníS:Contra hoc príuílegium dicunt Epicurei # Sarraceni,# omnes qui ponunt in efca,potu,& uenereis beatitudinem,quum in illis concurrantalia anima liacumhomine.Regnum enim coelorum,noneft efca & potus, homo in gradu na- turæ eft fuper terrena omnia,inferius autem non perficit fuperius: etiam abftinen» tía}continentia,temperantíá,#fimílía,nonéffentuírtutes,u illa opinio effet uera*

Éx fermone:Nos reuelara facie.

SPecuIanteSjtransformanturcontinuein imaginem obieefti, tanquam â fpiri- tuDomini fcilicet transformentur.Spiritus enim eft,qui eft transformabilis» & non nifi per fpiritum illius^ad cuius imaginem fit transformatio* Sicut dum uelleamantis,transfertur in uelle amati,hocfit per fpiritum amati,at/ trahentis infefpiritumamantis,# ipfuin transformantis, ut in amante non uiuac nifi amatum.Sed hæc transforma tío,eft (emper noua:quia ficut amor nuniÇ ceffàt, fed temper áugetunquando amatum temper præftat ut plus ametur,quia nunquàm poteft amari lit eft amabile,quoniam eft ipfa charitas abfoluta: fic etiam nunquám ceflat transformatio ⧫Quare fpeculantes illi funt tranfeuntes temper # æter/ nalitefe

'quam céffat trañslórmátfó. Quare fpeculantes illi,funt tranteuntes temper'& æternaliterjà claritate in claritatem,quum abfoluta maximicas uti eft,temper incompræhenfibiliterpræcedatôÉ attrahat*

Dicamus igitur deimagine(ad quam transformantur (ancfti)aliquid, prout Deus dederiCjEt primo confideremus Motem narralfe, quomodo Detis dixit; faciamus hominem ad imagine fimilitudinem noftram*Apoftolusait3filium Dei effe imaginem patris:quemadmodum Adam ad imaginem fuam,filium generauit. Vera *i*gi curimagopatrts,cteatoriscæliS< terrææft filius eius,qui eft fplendor Q¿ figura fubftantiæ,ôf fpeculum fine macula malefiatis eius.Homo autem,faclus eft ad imaginem creatoris.Quarehomo non eft imago uera ut filius,fed eft ad imaginem ípfius creatus Jmago autem dicit exp re flam fimilitudinem ueritatis eius,cuius eft imago. Quando igitur creatus mens humana,quæhominem eleuat fupra omnia mentecà rentía,ó¿ in fuá perfeccione,gerit caufæ fuæ propinquiore expreffîonem: tunc creator ipfam›perueram imaginem quæfilius eft, creat,per quern quafi per primogeniturnante omnia creata, fecit ôaæcula ♦ Intuetur igitur pater in fpeculum maieftatis fuædum creat,mentem*Etutintelligas quid uelim,accipe. Vuult pi&or faciem fuam in tabula polita depingere,non poteft ad imaginem fuam hoc facere: nifi habetfpeculum,S›¿intueturfuam imaginem,faciem fuamquafifiguram totius faciei perfedifsimecontinentem,& ad illam,imaginem aliam in tabula,quæ eft /pecularis feu polita,depingere faugit.Sed quia tabula licet (pecularis,non tamen eft fpeculum,neq? capit ut fpeculum faciem,fed imitatur imaginem quae eft 6¿ fpeculum, tdeóimagoinfpeculojeftexnaturaiethocideó^quiaabeítefacíéí/peciesílla egreffa eftteíte enim ipfum,eft ob fuam bonitatem ita fecundum, quod dé fe generat fimilem fpeciem.Nec in hoc concurrit uoluntas,quafi principium: quia circunifcripta uoluntatepidoris,adhuc eft hæcprolificatio ¿inatura:fed dum generatio â natura exiftit,tunc ex utroqj oritur uoluntas fiue amor, diligit enim pidof filium fuuni feu ímagínem,8¿ ab ipfo &C imaginetamor feu nexus procedit.áicfllíusDei patris; eftimago uera,feu figura fubftantiæ Dei patris,feu fplendor lucls,quæ pater,eft fiue fpeculum,ita quod illa nomina coincidimt.Et filius eft á pâtre per naturam, quiá eo ipfo quod pater eft,genera tur filius círcumfcriptauoluntate.Et ex patre filio, fpiritus lamftí amor,feu nexus proceditiíta quod (piritas fandius non eft imago pátris3tedproceditabutrocg.OperaautemquaeDeuscreator ad extra operatur,funt opera Dei,qui trinus eft unus. Vnde funt opera,quæ fiunt non circumícríptá uoluntare,fed ea concurrente,nam ficut uoluit fecit: ficut picftor,non pingit faciem fuam in tabula,nifi uoluntateconcurrenté Picftor autem dum uult aliquid depingere,putahiftoriamaliquam,intueturinconceptuin rei pingendae, âf facit piduram adfimilitudinem ideae,quam in fe ihtuetur.Seddum intelledus artem pingendi de pingere infti tueret: tunc nihil quod pingi poteft,particulariter depingeret, quia no coelutrijnon terram,nec aliud uifibile,fcd intelleftualem naturam, qnæ folum artis eft capaxj&artis piftoriæ principia in ipfa imprimeret,ut fieret imago formæ artis iftcftoriæ,à< fpecies fpederum omnium,quæ fenfibiliter pollent dcpingi.Sic dum Deus hoc aut illud creat,intuetur in uerbum,feu conceptum idealem fuumtdum ué romentes creat,fiueintclle(ftualemnaturam,nonrefeipitin aliquem particularem idealem conceptum,fiue in aliquid filq,fedipfam artem fiue filium fuum intuetur, uteftueriffinia fuaimago,intotalitatefuæperfecftlonis:mensenim,eftimago uniuerfalis artis Dei.Pilius enim Dei feu uerbum,eft ars,pet quam Deus fecit fecula. Ars ante creatina,generatur exfecunditate infiniti intelledus Dei patris. Qua> te mens non eftlimirata,fedefteléuatafupraomnecÔtratftum,ficutfpecies ad imaginem diuinæ artis creatajquse in fua tntellecftuali fecunditate,fpecies omnium fed fibillumcomplicat.Quando igitutdenihilo uocaturmens,adimaginem creatoris: primo dum de nihilo accedit ad imaginem,peruenic in potentiam,ut poffit eficima' gOjUtfitquafi femen,inquoeftimagoinpotentia,quænondueft adhuc adhijfictft yirilius in potentia puericiæ.Ec quando pergit de potentia in a dum trantformatur;

ficutp ueritia continue transformatur,quando moueturuerfusuirilitatem,& poten ria fciendi,transformaturcontínu¿a claritate *in* claritatem *in*diicipulo,ut fiatmagifter.Sed hæc transformatio,fit per fpiritum magiftri adúdóíftúm, qui mpuet fpirí« tum díícípulí,de potentia in adum.lta magifterio uerbi Dei jducitur imago depo/ temía,ufc$ quó fía tperfeda.Paulus dicere uidetur módüm alique^quo modo imago perficitur,di cens:quoniam Deus,qui dixit de tenebris lumen fplendefcere,illu/ xic in cordibus noftris,ad illuminatione *fcientiæ claritatis Dei, in* faciem lefu Chria fti. Etfubdít:habemusthefaürumíftum¿nuafisfídilibus,utfublimítasfituírtutís Dei,& non exnobis. Virtus igitur Deí eleuatínfublíme,ícílícetdeporentía in a/ (ftumtficut uirtus Solis,eleuatdc potentia in acftum arborem › quae eft infeminein terram proiecfto.Mens igitur noftra,eft fimilitudo fpeciei filtj Dei,quæ nondum ap paret in adu»Sed quando filius Dei apparuerit,et nos ipfum uídebímusjtuncín illa fpecula tione,tranfibimus in eandem imaginem,quia fimiles ei erimus» Vnde in no ftra mente,(emen díuínae fpeciei repetómus,quía'capaces fumus fcientiæ,fapientiæ, prouidentie,gubernationis,&uirtutis,quae fummèDeo conueniunt,& nulli creatu rae quæ mente caret.Ideó ficut Deus omnia complicat diuinedta mens omnia intelledualitenDeus igitur folus poteft illabi menti,ficut uerítas fuat imagini: *8C* quanto mens magis perficitur ini]'s,qu«e habet ad fímilítudíne Dei,quæ prçnarrata funt: tStô imago magis perfícítur,& in ipfa clarius Deus relucet.Anima enim eo, eft ima §o Dei,quo capax Dei:imago enim,nifi in expreilà fimilitudine caperet ueritatem3 a qua eft exprefta,non eftet eius imago.

Thefauras, J * Nos autcm follicitedebemus illius thefauri,quem in uafisfidilibusportamus, cuftodiam habere,*Q/C* educere femper ipfum de terrain qua latet abfconditusjad noftrum profecftum,imitatione Chrifti magiftri noftri,& fandorum omnium,qui nos in omni ftatu præceflèrunt,& cauere,ne unquam fumamus imaginem befîiæ, 8¿ fíguram feu charaderem eius:quoniam qui deleta Deí imagine,fimpferint imagine Antichrifti,ferpentis fcilicet uel draconis: cadent in iram Dei,à nunquam habebat requiem die ac node. Qui autem fpreta imagine beftiæ & charadere eius, portauc« rint imaginem uerbi Deficonfequentur laetitiam,& uitam æternam.

Exfcrmorie:Puella furge»&furrexir.

Videtur quod lefiis fit ipfa hominis faluatio, quæ fe omni homini per fidem accedenti no denegat,nec fubftrahit,fiçut ignis,uigorem calefaciendi omni acceded participanEt tanta eft gratfafaluationisin ipfo,quæ dicitur plenitudo gratiæ,quod non aliter ipfa fe,quâm natura bonitatis diffundit Sicut uas omni plenitudine,plena unguento optimo,incorruptibili ineuaporabili, quod curatper odorem:fuam bonitatemlargiterfpargitin accedentes.

Vbi non eft proçria forma alicuius facramenti,efficit fibi fidelis propriam formam ex uotoîputa â lefuuolo falutem impetrare,dico intra me .Si acceflero ad crucem,in qua eius mifericordia reprætentatur, & fufa oratione, ofculatus fuero figuram repræfentationis fenfibiliter,quam tadu mentali appræhenderedefi'deroîfalua bon Aut fi intra medixero:æftimabo pauperem,qui mihi primo occurret Chriftum: & ei ut Chrifto,cuius perfonam geftat faciam, lauando pedes eius, impartiendo ei eleemo(ynam,non dubitando quin â Chrifto faluationem confequar ♦ Et qui fic uotum denote implebit,non dubium,aflequetur faluationem : nifi petat contra animæ fuæ falutem,tunc ignorat quid petar,& fi fciret non peteret, ideo no aftequetur id,quod ignorando petit contrafalutem.Chriftus faluator eft,qui contra falutê non admittitpetita.

Fiiw. ' Fides igitur de lefu,falúa t. Nec eft aliud fides illa, quam præfentia uirtutis ipfius lefu,quæ eft in conceptu credentis.leíus fíe eft in credente,ficut fides eum capit:magna fides,capitlefhm in magnitudine uirtutis, parua in paruitate. Sicut fides crefcit in homine tita lefus formatur continue in fideli ,ufquequo generetur perfede ¿Kueracicer.

RefwTcflw. Verbum fufeitauit mortuam,& fecit in corpus redire animamjficut fufeitans dormientem,

fnlentem,n(hil noui creat,fed per penetrantem fonum,de dormiente facit uígilan» tem.Fuit uigilantia feàa&iuitasuùæ,fèparataàdormiente,quçta(ftuæ upce redit. Ita quidem facile eft lefu,refu(citare à fomno mortis dormientemificut cuilibet ho/ minï,â fomtio quietis dormientem.Habetfurge, imperatiuum lefu uerbum, in fe omnipotentiam ad Omnià,quæ ad hoc requiruntur,ut furgac,fcilicet uitam: Et ideo anímam,S¿ eius unionem ad corpus,6¿ fortitudinem,ÔC quæq; talia. Mortui audiunt hoc uerbumjquia omnia penetraret in motu ponit fecundum uoluntarem eius terra audíjt,& mota eft út fieret Adam homo uiuens.Omnis fidelis credens filium Dei Chriftum,per imperium uerbi fanaretfi induit perfonam eius,poteft ut Icfusjlla ÔC alia mira facere.Fidelisin nomine lefu,hic eft qui ut lefixS eft,quia induit perfonam lefus.Si enimfidelis,penitusnonhaefitansde potentia uerbilefu,intra fe dicit in perfona lefu fi'↑rj Dei,uolo fálúare,ó¿ dicit ad infirmum,cibi dico forge:non dubi* um quin furgat,fi talis dífpofitíó fuerit,quod Chriftus manus pofuiifet S¿ curaftèc. Sic dico in omni imperio,fcilicet quando fidelis induit perfonam lefu,ec imperat in nomine feu perfona eius dæmontjs,febri,uento,Ô£ infirmitatibus.Er omnis fidelis, qui indubiam habet fidem,Chriftum hoc poifejpoteft induere perfonam lefu, *S£*iii ¡nomine eius feu uice imperare ut Chriftus,in quo Chriftus imperat.Sicut baptisa ite,non eft ipfeloquens qui baptizat: fed ille cuius perfonam repræfèntat,fcilicet quando tollit peccata mundi,qui per loquentem baptizat. Filius in nomine patris uenit,in quo fcíh'cetomnisauclorítasóí poteftas patris fuitjdeo in Chrifto pater operatus eft diuína.Síc 8C filius in fidelibus,qui in nomine eius ueniunt.

Ex fermone:Venite poft me.

«¿¿Vmlefu ambulante eft ambulandum,^cum manente manendum.Nemo "repertoMefsia,aliud quærit:namipfeeft inquo eft plenitudo gratiæ omnis defiderrj rationalis fpiritus.Ambulat autem incompræhenfibilis Dei ia- **k** 2-olentia,ante oculos omnium.In omnibus enim uifibilibus,ueftigium deambulationis æternæ rationis apparet,& hoc dubio carer:quum fine ratione nihil Itt,& per rationem omriia,& ideo relucet in omnibus.Sed ubi habitet & maneat ip- **fa**rátid, cuius irt omnibus ueftigià uidentur,eft difficile appræhend eremam nulli di- **ci** poteft ubi habitet,quum omnis locus fit in ipfa:locus enim non eft fine caufa aut íratióhe,íd quod eft,Ideó quum locus non habet aliunde ut fit,nifi per fapientiam, ideo non compræhenditur lôco.Qÿare patet quod auditu non poteft marifio fapientiæáttingi,ftdfolumuifuipirituali feu cognitione. Ideo quies fàpientiæ deam/ balantis,fide quæ per auditum eft,non attingitur,fed uifu,eo fcilicet uifu^qui eft ele iiatus fupra omnem regionem audítüs.Sícut enim décor lucis, non poteft attingi per coelum,licét audiat omnes fapientesdt eo loqui,fed opus habet cæcus ad hoc ut decorem lucis attingar,ut qentat de caecitate ad íanúm uifum, quia fic tantum iion aliter decorem illum Iseteattíngere poteritffic ignotansfeu cæcûs in intelledlui non poteft attingefefapientiamDei,perquam fecit ÔÊfæcula,nifi déniât ad Meffiam,fea lucem illuminantem,utiHumini5tusuideatJde0 refponditlefus ad quæftiopemubihabicaretiuenitéôCuidete.Venire enimSC uidere,eft attingere quæfitum; Nam ficut non eft necefiaríum,fanosói apertos oculos habenti, ut ei lux oftendarür,qtiæ fein uifum fuá (ponte ingeritífic de aeterna lapientia non eft opus quod oftendatur habenti farium& apertum intelledumtfeipfam enim ingerit. Siquis eft, qui fanat â natura feu origine cæcos,Ut fanantem uideantieft ille etiam qui fanatig notantes á natura féu origine,ut fanantem uideant,feu intelligant,Soluni igitur uer buobper quod datur intelledus,purgando naturam intelledualem a tenebris ignei fantiæ feipfum oftendit: ficutfapientia magiftri fe manifeftat in uerbo, quando per uerbum purgatur ignorantia & ruditas mentís difcípuli.Sícut Andreas œ eius foetus,quando manentes fecus pedeslefu,audiueruntuerbum eius,mundati (lint,ociiheorumaperti,&infeipfiscompræhenderuntfapientÎamDei feu Meffiam, eo/ drum mentibusfe ingeffiffeiueneruntita(ÿ,manferunt ÔC uiderunt. Venit difeipuíus fcholas,manet ut diligenter audiat,& uidec id quod qu^fiuft^bi fit feu habiteL

ï.tettf filpÏM-

l9â

Licet enim prophetae & dodores dicant nobis, illum effe lefum 8¿ Meffiam ,qm eft agnus Dei,tollens peccata mundinamen ipfum propterea non reperimus, nifi ipfum utRabi uel magiftrum fèquamur,g< apud ipfum maneamusttunc poterimus altjs annunciate,nos ipfum reperíffe.Non ígituroftendíturMeffías per omnes prophetas,nifi in fenfibilibus fignis,ficut funtdefcriptioncs extrinfecæ, quafi herba aliqua figura tur,quæ dicitur habere uírtutem lætificandi configura heroae eft patefa* da,quæ quum fit multis figuris aliarum herbarum fimilis,nonpoteft quaerens dicere,fe ueraciter ipfam reperiffe,nifi quando eíus uírtutem eft expertus. Quamuis Andreas inuenit Meffiam in lumine uerbi,& fratrem fuum Petrum adduxit^ ut & ípfe crederet ipfum effe Meffiam jtamen hæc ínuentío non fuit adhuc faporofa ⧫Ideo fe/citlefus ¿píam fapidam,quando alia uice duxit eos in ftuporemjn captione pifci/umttunc enim Petrus cognofcere coepit,uerbi lefu potentiam ftupendam, nam ad uerbum quod protulit ut rete laxarent in capturam pifcíum,fl¿ípfi credebant ei(licet tota node nihil cepiffentjita quodín nomine eius rete laxarunt: incredibilem piicium ceperuntmultitudinemjnuenerutigitur uirtuteMeffiæ diuínam, in cuius nomine affequuti fuerunt id,quod optaruntJKede igitur tunc dicere potuerunt,prius ínuenimusMeffíamutíncípíentesguñarefuauitatemuerbi eíus,modo ut perficientes, qui experti fumus uírtutem uerbi,in faporofa pífcíum pafcentiaddeó fequuti fuerunt eum,fed adhuc non fuerunt perfedijunde ambulans lefus iuxta mare,ui* dit illos duos fratres Simonem Sf Andream mittentes retia in mare,& ait iUisjenite poft me,faciam uos fieri pifcatores hominum.Ambulatlefus circa mare Galileg» fcilicet circa fíuxibílem tranfmigrationeJnftabilitas marisfquod omni uento fubijcitur) redeuitam temporalem figuratJefusfaluator,circa hoc mare ambulat Gali/kx.Sicut cnim undicg audor mali & periculi reperitur,ut Paulus enumerat, perica Ium in mari,8i falfisfratribus:fic&fefus,fcilicet audor falutís,omní inuoclti adeftt eft enim magni concílíj angelus,qui mittit angelos falutis.Nam fpirítus lefu, eft rex falutaríum angelorum,utecontrarioLucifer princeps malignitatis, eft rex malignantium fpirituum.Chriftus præeft Ecclatfiærationabilium,ubi colitur ueritas.Sathan præeftjUbi eft contemptus ueritatís,3¿domínatur error.Sed attendamus,qua/re dicitur mare Galileæjdeô:quia Galilea tranfmigratío eft.Magífteríum lefu eftá temporaleen inftabilitatem tranfmutare,ín fixam aeternitatem Jn hoc mari uitæ humane,illi affequentur tranfmutatíonem,qui uidentur à ïefu.Fratres pifcatores,íno>

., perepiícatíonísoccupatiuífionefaluatorísfiintíntrínfece attradi & immutati,S£
spiníMí perfedionem affequuti fubitaneamdmmitente lefu fpiritum amoris fui,per uifio/
ⱳ' nem in corda eorum.Et ideo ut immutatis loquutus eft eistuenite poft me : quafi fi/quis fpiritu amoris,feipium per uifionem aliquibus immitteret,talis *fi* illis diceret uc nitepoft me,moueret eos (ubfto,ut omnia linquerent Nam ficut quis omnia lin/quit,ut fe conferueuita amans,quum non fit laete ôc uitaliter in feipfo, nifi in amatof amicus enim eft alter ípfe) ideo uere amans omnia linquit propter amatum,ne felinquatinaltero.Mirareseftamor,aduertens fe in alterum,& alterum in fe. Amoruis eft altiffimi fpiritus,qui intrans in rationalem ipiritum,(upra omnem naturam fitcit ipfum potentem,ut fui unitatem multiplícete alteritatem identificenVnde hçcuox lefu uenite,fuit amorofifsimus nexus uocatorum ad uocantem, quafi animae ad fuam uítam.Dícít autem poft me:ut feírent fe femper eidem adhæfuros, & ut fcirent,artem eorum pifcationis perfedam tranfmutationem recepturam, quemad/modum ipfi perfedionemadeptieffentjfubiunxit:faciam uos fieri pifcatores ho/minum.Ecce miram uerbí lefu uírtutem,nam fecit homines rudes, Apoftolico fpiri
pijâtfb, tu abundare,& pifcatores Euangeliftasjnon enim eft pifcator Euangelicus, nifi pifcatorhominum,quideturbationemundi,mediante díuínalí difcurfu, feparat pii/cem ab aqua,utdecodusfiatcibus,tranfiensinfiliumDei immortalem. Chriftifor/mis enim cibus lefu,tranfiens in corpus eius myfticum,ut uiuificetur fpiritu eius,uitafcilicetindeficiente&aeterna.Pifcatio cum retibus,non fit nifi per intelledualem naturam^norineditur rete,nifi per rationem,neque proíjcítura trahitur,nifi di

fcurfu

díscuriufyílogíftico:reteeftínftrumentum Eüangeliftæ, per quod capit homines» **Eft** igitur Euangelium *ex* uno uerbo Dei dilatatum,& in dilatando connexum undiqj unum S¿idem3ficut *ex* uno flexibili filo, rete compofitum. Verbum Dei in pifcatore ícu prædicarore,efticit píícatíonem.lftí autem fratres ad pifcationem, feu Apoftolatumuocatifunt,hocmedio,fcilicet:uenitepoft me.Quod igitur officium injlt Apoftolicum exercere,oportet ut ueniat vocatus a lefu,& non fe ingerat,utue tiiat ad conformiratem uitæ lefufuentre enim eft accedere)6¿leíbm fequatur,fcilicet ín ueftígíjs eíus,non habens propriam uiam,neq? fpatium aliud,nifi ubi uidet lefum ambulafle,ibi folum eft iter fecurum .Et utiChriftus voluntatem patris exequutus efttíta prædicaror abnegare debet feipfumjn quo folum uiuait fpirítus lefu, & oportet ut tollat crucem fuam ficut Chriftus,femper params obedire ufc^ ad mortem quemadmodum illi duo fratres fecerunt, qui continuo ad urnas ïuflïonis uocem, no'n extrado reti de mari,omnia reliquerunt Chríftum perfede fequuti iimt, crip cem bai'ulantes in uita,inqua ChriftiformiterDeoíptrñum reddiderunt. Voci diuf Vc¡eDfj næ omnia obediuntîiblo peccatore exceptorpeccatum enim claudit aures animae, quia monífícat uítalem eíús fenfibilitatem.Quod autem omnia obedíant nocí Dei, patetíubí dixíc Deus fiat lux,ÓCfada eft lux,ípfe enim díxtt,?tfada (untíinandanít, & creara funt.Signumquodífti fratres continuó obedíuerunt, eft eos habuiíie up tías animas,fíne peccato mortali.

Exfermone:Quæcunq?fcriprafunu , - -

HOrno eft **de** natura rationali ôf anímalfruna eft fuprá,& alia eft infra, **quafi** homo eft deigne & aquazuteft animalis,eft finirles aquæ;& ut ípirituáíís, ignLEtífUínnaturacontrariantur,fed ad conftitutionem homini*,contrarieras hæc minuitur. Vnde homo eft quàfi naturartim unio,quæ in fe habent diuerfa leges,feu motiones» Vnio autem hæc feu amor,eft incontinua ptigna» Ideó uírtus quæ pacificat bellum,patientia dicíturzuírtus eft,quia anima diligit corpa s36< quando non poteft complacere corpori ín ibis defidertjs, fed reíiftit corpori quodamatinécomplacendodefíderío feníibilis uitæ.perdatuitam rationalem ztfic patienter fe amat.Patítur enim,quía non poteft cpmpbcereeí, qoodamavQuando igitur lux rationis illa præcipit,quæiuntmolefta,fi< hanc moléftiam obíerua» tor legis ín proprium corpus,cum bona fert volúntate,ftudiolè agitJiec eft víreos, qua homo dominatur fibijpfi,ait enim magifterzln patientia ueftra, poffideÉitís animas ueftràs.Non incongrue patientia poteft dici,quafi fcire pati: Sfcoincidn in trfftitia córiíolatío/ícutaít Chriftus,triftitiam fandorum uerti *in* gaudii ¿m.Nífi iw patiente effet íocunda confolatío,nori eífécuírtus.Patientia eft nobileuíncendí genus nam qui patitur uincít,0¿ tela hoftíum,ín corda eorüm retundíuuíncít patucho fíes dæmories,6f (èipfiim.Animapatiçns,fimiliseftSaiamandræ,quæde igne tribulatíonízspafcítur,6¿Stfucíoníferruni deglutienti,atcp auro in ccemento pofito,ubi purgatur.

ScrÎpturaeftatiaquà,quæidquod6ftinpotentiareminisinterrafeminati,medL ante calore Solis,citius in adum prodire facit Er ficut Solaris calor, mediante aqua *ScriPiwar^* *facit femen* fructiferñ:ita fpirítus Dei,qui dicitur fpm'rus Capiendae, mediante fcriptura,(emenintelleduale facit frudiferum. Nam uri aqua eft medium conveniens, inter calorem Solis&terram,& ideó áqua eft fuprá & fub firmamento,ut (it aptum medium,contemperans ardorem Solis aduiuificationern feminumîfic et fcriptura> Attendere debemus in fcrípturá,ínuífibílem radium Solis iuftitiæ,fcu fapientiæ fin dum,efteobnoftramínfírmítatém¿quíípf.5rn in fua claricate uidere nequimus,ucfic medio fpeculi0¿ ænigmatum,âtcp fignorum *ÔC* figurar m feripturæ, capere ualeamus.Síc forma fubftancíalís pérfipiens rem,non eft oculo feniibíli uífibilís,tdeó in figura uifibili refplendet,utfic meliori modo attingatur» f

Sandafcripmrahabetfeutaquajímpregnatafpíritücoekñíalíjadfoecundítatem terræ.Sicur natura feataquam ene medium,ut generatio quæ ex influentia coclieft, d terra fieri póífetífic intelledualís natura feripturas Vnde feripturæ funt ab arte in-

telletftualisfiatw^ufinfpirationemdiuiniradijjunusititeikcftuspoiret communi care aïcerï ad gloriam Def natura» rationalis peí fedlíonem. Scriptura ením eft me

- díum,quo medio coceptus matiifeftatur,ad eruditionem hominum præfehtium 0¿ abfencíiim,depraeterítis,praéféntíbus,6ífuturís:neceííeeftením ex quadam experientiaínformariíntéllédum,utfitaptusadínquírendum.Sícutenim habito femi-
' ne,non poilu n ícirequíd ex eo,ft fémínatumfuerít,oriatur*nífi experientia in pra> terito,me autalíum qui medoceat,ídmanífeftauerít(homo ením non poteft futura præiïideremifi ex *feientia* præteritorumjideô homini eftneceflària feientiapræteri/ torum.SicutPtokmæus ex obferuantrjs Abráchís 8¿ Timocharidis circa motum planetarum,íñuenít regulas coníedutaks de motibus ín futuro^ íta de alqs . Ho» mini ergo eft neceftàrium fcire præterita,&eâ quæ â longo tempore obferuata fimè ut fecurms fylíogífec de futurisJEcob hoc prinii fuerUntlongeuitse,utpoiTetexl0nga experiencia ◊ o o annorum,morum cœh & alia ín¡qüírere,& ut polieris ínnótcft* ceret eorum experientia. Datum eft fabfidium feripturæ, in quo conu'miatur ætas ætatijUtin illo admíniculo,uideathomo quafi in fpeculo,præterita & quæ retro fut, **ex** quibus profícíuSC ín hoc fiibíimo fciiicet ícripturamjfenfibiliter mortuus loqui**tur** uíuo^et abfénspræfenti.Eft enim uucp diuinum artíficiümun quo omnes ætares fæcula,ôi dotfti orbis qui fuerunt,diuina? illuminatione? ,aiq}bümanæ adiru uentiones>quæpræcefieruni in temporeaohucciiilibeuntelledm &ad eius pérfé (ftionem uiuunt^ præfdites funr Viuic emm adnoftram dodrinamjpiritus Pau**li** in fuis epiftobs qui nos medio feripturæ docet perficit/ic de alijs.

Ddffn» Chr* & teó¿infpícis.dodrina Chrifti eft perfedio, omnem dodrinam complicans# nam eft docftrina illius mioniSjper qmrn Deus fecit & fæcela. Nimiius unquam dubita*.iit ornnenl inquifitionem uerfari circa illam rerum caufam, quod Ha appræhenfa haberetur omne defide. mn> intelledus,finis,quies,foeíícitas Lux igitur illa Lierbi Dei,eft omnem docft inam illuminans,^ non capitur:^ nihd locis ha bent, omnia Philofbphorum inuenta,mii ex participatione illius meis. Vnde doctrina fandorum,in qua eft recepta lux dodrinae lefu, non eft ipforum,fed ChiifiX Nam famfti non aliam propalarunt docftrinam,quam Chrifti, quam receperant.

Sicut igiturnortuiuirineorumdocfttma7nífiac(ftrína Chríftí.íícnonuiint íneorum fpiricu,nifi ipiriiuslefu,fatetur enim Paulus,le non aliquid pofte,nifi quo4 Chriftus in eo efficit.Viuit igit ;r in fcripruraPauh,fpiritus in eo latens,& in eo ipi? ritus fefu,audior uitíé.Sicut in dodi nna difcipult Platonis,Plato magifteh

Ex fermone.Sicudilium inter fpinas.

Naiix. nr "T Occedit ad la udem Dd,^uifgmis Maria- matris,quod ipfa fubpnncipa/]
Lmk J tuancioris mortis nufto unquam témpoíe fuit,in qua uita debuit incarna/ tí.Noníndigaítutrgolíberatore,quiip(ámabfolüeret à (ementia, m Adâ
•*- fi^in polleros,exuoluptate carnis latajcui nunquam (ubíácuít quiapræiic nit (uccurrere mifericordia,ek<àæ matri mífcrícordíadqüí concipitur nafettur lí« ber,non indiget liberatore áferuítutej'a qua nunquam fuit. Præh'beratorèm enirrt

uirgofanda habui^cæreri liberatorem pofthberatórem. Chriftus enim fic omnium liberator,quod uirginis liberator óf prád íbera co r,cæterorum ut.ro lib erator Sípoftliberator Ipfa (ola poft Adælapfum,non indiga fed plena originali mftitïa3 **utEua** ôf multo magis,creara fuitífeutChriftus, fecundum humanitatis naturam^ in omni plenitudine iuftitiæmultó magis quam Adam creatus. Sola ipfa ekdiffi**<na** Det mater hoc habet,qood in initio edendi, (ub feruitute maligni deficere ne**quiuit,puta** : quod in creacionerationahs animar,in corpore,in ieparationeaan pore,in potefta te maligni nunquam fuic.Sola igitur gloriofifsimauirgo,non reped tur tempore ullo peccato originali fubiacuifte A ç 'ma eius creata, non in umbrofo **ex** Adam corpore,indiguit luce uiræ.quæ copie í$ creauoní abíq? mora uHa coaffidr **Non eft** María deleta de libro mortis,príncipís mortis;quía nunquam in co ferípta **fuit,fed ínícríptío eius ex «eterna praefinitione 9anteqüam concepta ad librum uitaeperuenie***

Exfee-

Ex Termone. Sic non exiflímet homo.

IN facramentô Euchariftiæ poflumus reperire dífpenfationem myfteríofum Dei,quoniam ipfum eftomniumdiuínorumcomplementum.Nam fi effet pa* nís,in quo eflec tota uíta lefu feríptá, S¿ ille eflet tránflubftantíafus in corpus Chríftijtuhc prius fenfíbílís feu uífibilís .híñoria, perfediflimíe uitæ lefu eflet'3 quam occurreret,& illa fígníficaret,quod perfedus oír hanc uiam tenere deberes Deinde cónfideraret,fub ifta liíftonia ueraciter contineri uerbum uitæanimæ.Sicut panis fenfbíh's,eft pafeentía uitefenfibílís:íca panis uerus fub (enfibilí fpecie fèn-í ¡bilis panis contentus,eft cibus animaequae capax eft uerítatisíueríta'sehim eft pa/ nis,qui non poteft elle nifi cibus intellectus.Et quia anima non pafeiturde hoc pa/ neuero & uíuo,níFí fiderecipiatunideo fub ifta pafcentia,ueriras non uti eft,fed uti in fide Scænigmate capitur,pafcit.Eft ueritas fignificata,quæ non in aenigmate aut figura,fed un eft in aeternitate,aeternaliter & ueraciter pafcit:& illa eft fœlicitas,quài quaeritur.Hiftória íu fuperficie panis,eft fenfus 1Íteralís:fignífícatío utimitemur,eft fenfus TrOpologicus:pafcentiaanimæ per fidem,eft AllegoricUsr& fpes uitæ fine *q^a(l/ûr* fide *8C*ænigmare,fciiicet in æterna ueritate,eft Anagoricus. Sic myfteria difpenfan/ *tur,fciiicet* fub fenfíbilí}hiftoríco,& literal! fenfu. Triplex latet myflérium feu fed/ fusîprimus eft imitationis in moribus.Sccundus,refedíonis in ænigmate,ôi eft grâ tiæ.Tertius,eftuifiônisfacialÎs,Ôieft Anagoricus & gloriae.lnJfacramento¡Eucha=« riftiæuifibili,præfupponamus in figura crucifixi aut nomine lefu,aut figura rotun-ditatis & fyncerítatís azymi,uirtutis pafeentiæ, complicari híñoríam fenfîbileni uíta: ïéfutŒ iüuabímusnos,utíntenigamus difpenfatíonem myfteríorumDeí,fcili« cetquíd fcíendurmfcílícetlefüm hunc crucifixu* Quid faciendum, fciiicet qùôdl Chriftus fecit,qui dixit:exemplum do uobís,utqqemadmodüm ego feefíta uos faciatis.Quid credendum, fciiicet lefum uerbum uitæ,fubfpeciébuséfle & inæni-gmate. Quid fperandum,fcilicet Deum efleeflenualepræmium. Litera *feu fiifto-,* riaUitælelujiguraredebetuitanoftram.Etfpeciespanisuifibilis,panem uitæ, qui eft corpus lefu ftibfpeciebus.Et corpus lèfu fub fpeciebus,figurare debet diuini-ta tem,qüafruí fperamusih ætcrnitàte,Hæc eft fum ma facræfcripturæ,qugnotidè/ fcribitnífiperfedumuirUm,fcilícetlefümfílíum Dèi,& imitafionem ekisiÔé quod pané uitæ intélle&uSjdbantur imitatores per fidem,ob fidem afleqùéritur fruí tionemdíuínítatísChríflí,quamperfidemhichabentín fpe, demum in re. De-feribit MoÿfeS rerum Genefin,ó¿ hominem finèm animalium, *QC* eorum quæ fub» illogenerefurit,S¿quodpoftcréatídnemhomínís animalis,ínfpirauítDeus homi-ni fpiritum àd imaginem creatorísíhíc fpiritus qui eft imago creatoris,ád imagínérti Dei creatus eft,quæ ¿mago non eft creata,fed ad imaginem illius irictéatæ imaginis creatus eft fpiritus homini animali infufus* Hic ípíntus,qui eft imago uiua ad Dei imaginemcreatuSjUti femen uiuum,fe habet ad hoc,ut creaturh früdifícet. Sed fru/ duseftjUt imago uiua feexemplariaffïmilet>iri quo fblum quiefcit.Hoc aflimilare^ eft intelligere.Quantô enim natura quæ eft imago,fé magis intelligtt imaginemttan tó plus ad exemplaris notitiam accedit.& qbanto plus creatoris fui notitiam in fehai beqtatô eft *ei* fimilior,nam notitia eft uiua fimílítudo.Sedquíd poteft¡affcrfe haturíí docilem,ucfeconformetexemplari nifi exemplar ipfum,fciiicet imago Deiuiuiin-creata,quæeft 0¿uerbum,per quodintelledus *in efle* prodtjtfEt quia horno per fe non potuit inuenire,quomodo fefuo creatori conformaret quem ignorabat: neca-reret quiete perfedione,poft multos pædagogos,illè feipfum in humana fpecie oftenderedebuit,aiíusíntelledusunítusfuítuerítatió¿ increatæ imagínixquia ui/ am afeendendi ad finem perfedíonís, ín fe bftenderet6¿ docerét. Vnde qùâdo muí tí Prophète, fapíentes,atq$ fandipræceflerunt in natura humana,ficüt puér crefcít ufq$ adftatuam perfedionisttuncueníredebuít fandus fandorum,magífter magi/ ftrorum,S¿ Dominus dominantium. Illius aduéntús fuit àb initio abíconditus *QC la* ■*tens,uti in puero* Salomone,quandoínutero conceptuéfuit,látebat admírabiíisre/ gina fapientia ÔCmaieftaSjinperfeda eius æcate uencura. Omnes igitur Prophetae;

q«í ab errore nifi funt populum retrahere ad ueritatem,non funt incitati ad hoc, ni fi per fpiritum illius uenturimagiftri,qui eft uerítas, 6¿quí tunc in naturahumanitacis occulté latebat, Omnis igitur uerahiftoria, ad tioftram inftrutftionem fcripta, ipfum magifterium MelTiæ præfigurabat.Hic magifter uenit,qui & filius atqj imago Dei ínuífibilis,3í habuit uerba uitææternæ,quæfunt uerba uiuificantia imaginem eius creatam,*8¿* aperuit nobis myfteria regni coelorum,ac quod ipfe effet forma feu uia,quam fi quis in hoc mundo reciperet,ipfum fcilicet hic induendo : talis in. fe reciperet fpiritum eius,qui eum uitaliter pafceret,et duceretufqj ad filiationem Dei patris fui,& conformitatem eius in gloria regni cceleftis.In his pendent myfteria,quas Paulus de fapientia à feculis abfcondíta,S¿ nunc reuelataun uerbo Euange» ltj di(penfaaicfidelibus,quæficiniàcramento Éuchariftiæ,uti iu brcui conclufio/ neomnium myfteriorum, lucidius complicantur*

Ex fermonetPaxDei quæ exuperat omnem fenfum»

HOc gaudium eft in rationali ipiritu^in quo eft charitas,nam ex igne charitatiSjUenit hocgaudiumteft enim deledatio (vit dici liceat)gaudioiâ, quæ fequiturcalorerncharitatis,qui caloreftinanima5quafi dilatatio ardoris fibi placentis,quem ex fe exerítin uirtpteamati fui,in fe hofpitati.Non eft proprie gaudium in beftqs,licet deletftentur in qs quæ eis conupnianc. Et uenit exnotia **tia** præfenciæ amatfiquafi dilatatio animæ fiat,ad melius tenendum amatum iam co præhenfum.Tnftitia arcftat,ut expellat difeonueniens uifætgaudium uerd extendit, ut conueniens uitæ fuæ teneat.Tnftis ftringíc oculos,& uifurn minuit: lætus aperit» ampliat,ôé magnificat. Eft gaudium rationale taâus quidam feufenfus fpiritusa fentientis uitam fuamJJquefît anima tadacharitatejicutcæra quando tangitur calore,quem tadum anima fentit,ÔÉ eft (entire liquefieri : in qua liquefaâione dele-(ftatUr/icut qui ob frigus quod patitur eft inflexibilis,dum íentít calorem,qui præftat membris uíuacem flexibilitatem,gaudet deledatur:& loquituruerbum fala ***tiSjtn utero*** uirginisincarhatum,perosuerbfoarc.Et loannesper aurem matris audíuít,6¿ gaaifus de prælèntia uerbi falutis influentis.Sic fpiritus lefu, qui loquutu^ **eft** per os Apoftoli gaudium imperando,auditus eft per aures fenfibiles fidelium a-**nimarum,** fpiritualis gaudtj capacium* Et iuxta imperium uerbi liquefadht fune animar,& ia gaudium refblutæ. Attende mirabilem uim uerbi : facit enim animam quafi de graui fomno mortis euigilare,&Team uiuacem redditdiberata morte igno< rantiæ,ô£ triftitiâtuti in lacob,quando eidelofeph filio annuciabatur uerbum uitæa quod eft lumen unitus feu noti ***tiæ*** DeiSi hoc ugnatur in anima,illuddat cordia/ tem fine internam lætitiam,quiaaffertueram & kcuram & incorruptibilem uitamf cum fit uerbum Dei)quod ***in*** fehabet lumen uitæ, illuminans tenebras rationalis ipiritus,finequolumine,anima eft in tenebris,& umbra mortis. Et quas eft anima* quæ non rapitur in iubilum: quando fentit in fe fontem uttæç'Si lætantur qui diuídunt fpolia,aut qui recuperant perdita,feu qui inueniunt abfconditos thefauros,Ô£ cæcus qui inuenitiiifum,autoculus qui inuentt lucem,fine qua non uiuif,necuidett in imrmenfum plusfpiritus gaudet, qui inuenit in iefontem gaudtj,uitarn indefici/ entem,íápientíamomniumcrearricemíÓ¿hicfpírítus uiuificanscft,in quo ganden dum,quia datorgaudtf immorralis.Anima cuius capacitas ***eft*** immenfa, ***fem*** per **ma** net uacua,quamdiu non adeft,qui folus potens eft ipfam gaudio implere. Satiabor(¿úquit)cum apparuerit gloria tua.Degaudío fenfibilímanuducítnos magífter,per íímílitudinem ad gaudiumíntelleduale:&fenfíbile,eft temporale3deficíens,caducumjdeceptoríum.IntelledualeJnuifibilepercorporeum uifum,eftæternum:quæ enim nonuidentur,æterna (unt.Et hoc gaudium plenum,eft necefíaric purumjnam gaudium uácuum tranítoriumeftjmultísaduerfítadbusmíxt^quía extrema gau> dfi'íllíusJucftusíúnt.Sícutenímrepericur ín tríftítia huíusmundí pama trííh'tía}6¿ maíor,0¿ nunquam adeo magna tnfpiritn,quín poífít effe maior uícp ad tnftitiam mortis,quæ eft in fpirítudamnato ín ínferno.íic ***0¿ in*** gaudio, quod fimilíter recipic **augmentum, & non deuenítur ad purum & plenum abfolutum** gaudium fpiritus;

ni$

nifi quatido fpiritus peruenit ad gaudiüm uitæ immortalis feu codefttalis,fic in hoc mundo nullum gaudium purum,neqptriftítíamaxíma.Sícut autem inter omnïâo/ pera uitæanimalis,fenfos non intrat in maximam deledationem,qua nulla eft mà-iordabilis,nifiinquamintratanimalishomo,fublegematrimontj,quando ex natu ra quam habet àb Adam,generat fibi fimilem,ucficuitam producat, in qua uita fua continecuafic nullum gaudium (píricas intellectualis maius efle poteft quam illud, ín qúodintrat fpiritualis homo,fub lege Chriftí & Ecclefiæ,quando ex uirtutedoni gratiæ,quam habet à datore uitæ rationalis,ex feipfo exerit uitarn indeficientem; quafi inconfumptibiliscandela, ex igne *fibi*dato,ex feïpfa exerit lucem,qui eft u'i« ta eiusfdicitur enim candela extincfta,mortificata)aut ficutlapis Afbeftos femel ac-cenfus,nort extingmtur.Ec hic eft ignis quemChríftús mittit in animas utardeat,de tjuo fuit anima Heliæ incenfa,& Helifgi,S¿ loannis Baptiftæ.quï ideó lucerna ardes a Chrifto nominatur. Nullum gaudium poteft efle fecuriinifi illud,quod eftab om ni uiciifitudineabfoluturmin hoc mundo ubi funt cóntrarietates,nihil eft fecurum» Sed gaudium maximum,quo maius concipi nequit,eft folum fecururmEft enim fu pra oninern óppofitíonem,&eleuatumatqj exemptum ab omni triftitia :ficut coz-lum ab omni tenebrofitate opaca,quia Solcaufa lucis,ibi femper adéfLSíc in gau-dio cœ'efti,caufa gaudij fcilicetDominus Soliuftitiæ femper eft præfens, ÔÇ non ceflateftedus,caufafempercaufante.Hoceftgaudium nerum, quia guadium ap/ parens eft huius mundi,ubíómniafuntinimagíne &. app arentia,no in ueritate*Ve/ rum gaudium eft mundi,tibi nihil falfi (eu apparentis,fed fola regnat ueritas.Quaai falfum fit gaudium huius mundi,patet exfine eius æ pcena,quæ fequitur gaudia hti tus mundi.Eft enim uti deledatio uinum bibentis, quam fequitur ebrietas infatu-ans:^ ludentium cum haftis,autchoreas ducentium, qui fatigantur ufq? quó red/ dantur uacui uíribus:S¿ comedentium primas uuas acerbas in principio ménfæ; quorumdentesóbftupefcuntióí ad edendum fapidiora fercula redduntur impo? tentes.SícquidemhüiusmundígandiáfenfíbíliájObfiintgaudío ípiritus,quódréd diturinfipidum. Vt nifi ex gratia doni Dei cognofcátur,manet incognitum. Et i/ deo lex Chriftí,qùç aperit nobis uiam per gaudia mundi pertingere ad gaudiacodi: docet fiigeré gaudia iftius mundi,Ut fine infeccione organi,gùftari pofli tdeleftabv* tifsima fuaUitas Dei, Gaudium in Domino fempiternum eft femper nouurn, quia (èmper iteraturtficutradius Solis femper éft nouas, Sé lux candelae femper eft no-ua^ fluuiüs fontis femper nouns,quia iteratur continué. Vnde cozlefte gaudíund, femper nouum eft finedefecftu,tepiditâte atep antiquitate» Sempiternitas fine anti-quitate íntéllígatur,erít qualífcqnqj coceptus fodícítatis, ubi delétftátiót nünquaní tranfit,riecín præteritunecin futurn,fedtemper eft hodierna,qüíagetaeratur profit filius Dei, de quo dicítPropheta : hodie génui te»Hodie,nunqj tranfit in praeteritu; neq; fiiturujfed femper eft nouu.Opera Dei fic fe habent,qui aiueeee rióua facio om ■nía ficut uita femper eft notia in corporeiquia continuo influxu,influitur áb anima; Qtii enim bene concipit notntatem; tunc ipfa eft fupra fempus,8¿anteipfum,cuni tempus dicatur riouum tempus per nóuicatem, QC omne momentum temporis *i^tas;* eft nouum,¡quia praeteritum noti eft,necfuturum.Et ficut dé tempore nihil eft nifi nouumificriecde omnibus creatis.ideo bmniainquantumfuritacftu,intantumnb uafuntiNouitasigitur eft forma quæ dat ácftuale efle in omnibus.Deus fblus eft à quo riouitasilla,quia creatortcreatura eftnoüitas fic recepta, ut quando de nihilo creauitcœlumnouum,unienouitasficrecepta,fatfta eft codam,ita de omnibus» Non autem eft nouitas iri continuo fluxu fine íuccefítone,fed notifias eft Circa idem innouatum,fupra conceptum temporis,ut fi aliquid per ignem haberet elle,putà aurum,illud ficutabfehte igneriori effet,ita præfente.igne femper innouaretur.Do» tftoresqui dicunqefle non debere aliter affirmari in cotinuo fluxu temporali» quam fierficoncipiurit quafi efle non fit flabile,ullo temporis rnómentóJBgo autem con» cipio quafieflé fit efle ftabile,quia nón antiquatur: ficut Nunc temporis non anti-quatur,fed idem Nuncinnouatur»quia non eft âcreatore, per medium íuccéíTío-

nis ftu fluxus teniporalis.SedNuncipfameft immediateáDeo,ÍZpoftípfum tétn pus quia tempus eft eius explicatio,ficut numerus unitatis .Dico etiam quod no/ «iras abfolutèconfiderata,eftæternaînamnihilantenouitatempotefteffe,nifister nitas.Abecernitateigiturnouitasgeneratur.Vnde nouitas,quia eft ab æterno,à quo non eft nifi æternum:ideônouitas eft nouaæternitas.Et ficutaeternitas nomi/ nat principium fine principio,feu patrem omnipotentemmouitas nominat princi* pium de principio feu filium,quieftnouaæternitas.Et quia creator nihil creat,niO per nouitatemftded fine filio facftum eft nihil, *Qt* omnia per ipfum creata funt, pes quem fecit ôifæcula.Filius igitur qui eft abfoluta nouitas, eft abfoluta eftendi for/ ma. Vnde nulla crea tura habet effe extta fuam formam;necq,uiefcit nifi ubi formam & finiscOinciduntjideo omnia in ipfo funt,S¿ ad ipfum mouentur. Intelledus igi/ turerea tusjn ipfo eft et ad ipfum,uti omne creatum mouetur,per eftendi naturam.» Sed quod *in* ipfo fit intelledtualicer,fcilicet fecundum operationem fuam deleda- bilifsimam,ficquodinteliigatfeeileinfuoprincipio;hoc eftexdononouo feugra tia,quia hoc principium,eft oáiní íntelleduí íncognttum.Et nifi fe oftendat, maneé incognitumíoftenditautem fe oculis mundis,quifolum ipfum cernere poffunnÔC nouum donum,per quod cor ieu uita intelle<ftualismundatur,procedit ab aeterni/ tate,6¿ nouitate, omnia enim noua placent. Aeternus amor procedit ab aeterno princípio*S¿ «eterna nouítate.Vnde ab «eterno amore procedit omne donum: nam donum fequitur amorem,*ÔC* non eft indono nifi amor.Ita donum per quod natura intelledualis adaptatur,ut illi poflït oftendi gloria Dei,in cuius uifioneconfiftit foe fi'citas,eft à fontftofpiritu-Spiritus igitur fandus dum emittíturín fpirítum homi- nis corda munda creantur,quia fpiritus redus,innouatur in interioribus feu uifeerí bus naturæ ratíonalísiRegnum igitur fcelícíta tís,eft gaudíumin fpiritu fondo.Spi- ritus innouatthoc eft dicere,quod ípirítusreparatnouítatcm ficut ignis purgat lco*» <íam uafis ut renouetur.Nouicás nouítatisæternæ,eft fpiritus fandus. Ideo purga- tío,^ mundatío,*Si* quæcp talia,quæ reparationem nouítatis defignant,ex eo funfc Hæc fie non præmcditate,fed ípontefe obtuierunt. Et hæc de nouitate dida fufficiantjde qua omnia noua quæ dici pofíunt, intelligentibus placent.

Exfermone:Multífaríc muitifq; naodis-

VrrhiWMHfe

DEus non loquitur nifi femd,€¿ hæc loquutio in uartjs per quos foquutut eftjUaríaeft. Loquíením eft explicatio uerbi mentalis. Creare & loqui quoadDeum idem funt,nam dixit&fada fonnficut in feribente epifto* lam,dicere&fcribereficcoincidunt,quodid quod feribit dicit feribit. Et quia non eft aliud quod feribit quam quod dicit,ideo in lubftantia funt idem/fed ira rationeuaria.Confueuialias per fimilitudinem fcripturæ,dare intelledum quem habeo de uerbo,& non nocet adhuc repetere propter eos,qui tunc non audiuerunt Sic igitur quod Ariftoteles uelit unam condufionem quam mente habetmanikfta reîputaunum effe principem,quæ conduite eft Mctaphyfica. Multifarie multiset modis ipfe per multas præmiflas, quas in diuerfislibris?tradatibus librorum,& ca- pitibus illam conclufionem loqui tur implicite,nouifsimeuero explicat illam,quam Intendebat conclufionem in fine,fcilicet u.libri. Hoc ultimum uerbum abbreuia/ tum,eft condufio in fe habens omnia quæ aut præcedenter dida funt, aut poft di- ci poffunt,in quo mens ipfius Ariftotelis continetur uere, pure, aperte,cum omni plenitudine perfedionis.Et qui recipit hoc uerbum abbreuiatum,recipit mente Ari ftotelís iu fuum intellecftum,a efficitur Ariftotelicus.Efto igitur quod Ariftoteles fit Deus,& libri Methaphyficæ fint nationes, tradatus regiones, capita homine» temporaliter fibi fuccedentes,6^ ultimum uerbum fcilicet abbreuiatum*fit homo quem Ghriftumdicimus:illa hac fímilítudínedici debet uerus filius Dei,quia in eo eft uerbum â Deo patre genitum,in quo totafapientia,mens,intentio,neritas, con- ceptus^ quicquid circa hoc dici poteft,plene & perfedè continentur. Et ficut *reci* pienti conclufionem per fidem,non eft opus fe fatigare in præmifsis,ita recipienti kfum^ut uerbum Dei abbreuiatum^noneft opus ut in legalibus fe fatiget,quæ non font

tanttiíft prærhiiTæ ad illam conclufîonem.Quare patet quod uerburn ín filió eft cuí credendum,&fides liberat ab omni fatigan one ítud¡j,S¿ illuminat inteilecftûm , í'í-cutconclufioilluminat,ut uideaturquidintendebatloquens in praemiftis. Sic pater ex fímilítudíne ifta,explanatiomuÍtorumEuangelioruin & Epiftoiarumjnani recipientes per fidem uerbum in filio>recipiunt in fe mentem Dei,quæ eft in filio, i^ deo efficiuntur Chriftiformeí,Si fimiliter filtj Dei, ficut de Ariftocelicis.tEt etiam Chriftus Dei filius,hæres uníuerforum. ficut uerbum abbreuiatum feu conclufio? hæreditat feu poftid et mentem,& omnes libros,tra&atusj et capita mentis illa omnia feruiunt eí,uti dómino uníuerforumtSó nihil boni ueri habent, nifi ets fît datum ab eajSC ipfa praecedit omnia,quia prior omnibus líbrís:6¿ per ipfam feripri iunt omnes libri,6¿ propter ipiàm,à in ea,funt id quod funt. Ita quidem intellige-repoteris,quomodohoceftuerum,quod Paulus ad Hebraeos dicit; Chriftum elle propter quem omnia,per quem omniaJEt fi aduerteris ex quo Deus propter o/ftenfionem gloriae fuae omnia creauituunc omnia non habent finem, nifi median/te Chrifto.iNam Deus incognitus eft omnibusqexcepto filio, qui folus cognofcit patrem,& oftenditipfum in fe alijsiquienim inquit Uidet me,oculis intellectus, ui-det patrem meum fcilicet intelledum,qui me genuitdnuerbo enim, uidecur iicrbi genitonRemanfiffet igitur gloria Dei incognica,fi non fuiffet oftenfor. Si c ipfe eft perfedioomniscreaturæ,8<oftium,perquodintratutad uifionem gloriæ. Éc hoc eft quod dicitur,ipfum aperire coelum omnibus claufum,& habere clauem Dauid Prophetae,& foluere fignacula libri claufi,&quæqp fimilia.Reuelare Deum eft, fcL licet quod Deus eft,& non eft aliquid üifibile. Et haec eft myftica Theologia, per quam negatiue intramus in caliginem ubiQeus eft, abnegando de eo omne cog/nitum&nominabile.Reuelaturneftigitur,quodqui colit uifibile,non colit Do um.Sed cum Deus coli debeat,& penitus incognitum non poff'it coloideo rendatum eft confequenterneceffe effe, quod Deus inuifibilis per oculos corporales/cu per uifibilemcertitudinem,fide mentis ufdeatur,ut colatur. Oftenditiirigitur quo-modoinuifibilisaccedatur,fcilicet fidetSi hæceft fides,Chriftum Dei fihum effq.¿^?M p.- *tKciiwtb*
Deí noftri 8¿ patris fui oftenforem,ín cuius Uifione,fuff¡cieíitia foelicitatís. Nomina *derwm**
mus Deumíilís nominibus,quærepræfentant nobis id, ad quod maxime indina-mur,fecundum interiorem Sí inuifibilem hominem. Sicut fi oculi omnium iwmi* num deberentDeum nominare,ipfum nominarent fenfibilem lucem;quia ad illam maxime inclinatur,cum ab ipfa lucehabeantinimediate ut fintoculi ⁻ pafcantur à luce,fine qua non uident.Et ita omnis res inclinatur ad illud tanquam ad optimu, â quo habet immediate fuum eífe,ficut puer ad matrem,à qua eft, & paicitur : ideo non habet puer ut puer,nifi matrem pro Deo.Sed tamen cum interior homo inclf netur ad ueritatem,iuftitiam,bonitacem>rationem,uitam,fcientiam Sí id genus ta/lia,Si in omnibus iftisad unO,ln quo uno hæc omnia funqide: ideo hunc cplic, pro Deo,que nominat his nominibus quæ fignificâc ipfum,â quo eft interior ¿omo>& per quern uíuitSí pafciturJSx quopatei quod interior homo eft immediate à Deo creatus,ad que inclinatur,S¿que nominat nominibus defideríj naturalis fuæ ïncli-nationísVnde Sí *fi* Deus fit innominabilisjtam en íntefteduale defideriu,quod no miníbusexprimíturíntelle<ftualibus,ducitanimáper nomina defiderioru fuorum, ad fontem boni ineffabilc.Sícutpuero cui,nomen propriu matris eft incogni tu,ni-hilominus ducit ad ipfam,per quædâ appella titra fibinaturaliter cognita, ficut funt niaternitas3ladatio3pafcetia,nutritio,Si fimilia.perquæmatre cognofcit, cuiuS ta-men propriS nomen ignorat: net^ uncjj fciet,nifi ei du capax fiet read ecu Vita ad quâ interior homo ualde inclinatur,eft uita inteHedualis3iufta,Si bona. Veritas em (ut intelligit)eftaeterna,fic iuftitia,fie bonitas,Sí ficdealqsddeo deprehendimus ex naturali inclinatione rationis noftræ,nos inclinariadillamuitam,quæ eft intra illa q «eterna funtldeô nos immediate fecunda¿ntclle<ftualenatara3fumus ab æterna uita quæ Deus eft,ad qua ínclinamur.Etlícet Deus fit ultra omne nominabik,tamënomina dcííderíorfifpiritusnoftr¡síllíactríbuímus.Q¿fiaficutin omníb. deííderíjs no/

ftrís,non inclinamur fecundum interiorem hominem, nifi ad Deum, à quo fymus; ira in omnibus nominibus,quae defideria noftrafignificant,non nifi Deum fignificare intendimus.Dcfiderium enim ad optimum quo melius cogitari nequit,fertur: & hoc Deum dicimus,qtio melius cogitari ñequísimo qui melior eft quam cogitarîpofsttEt quæ non defideramus,a Deo dicimus aliéna : non enim dicimus Deum malum,Ced malum aduer(arioDei,fcilicet Sathanæàfcribimus.Deûsreuelatur nobis dupliciter fuper omnem intellecftum,perChriftum in lumine fidei,6t gratiæ:ÔC lumine natur»,per inclinatione interioris hominis.Sedluminénaturæpofitïuè,tan quâm Detis fit uita,boniras,lux,mens,íápientía,ó¿ fimilia. Et in hacreuelatione/le Deo loquimur^ ipfum colimus,& orationis facimus.Sed affirmationes quæ fic de Deó fiuntjnon funtproprienominaDeiJed nomina defídefíorum fpírítus noftri* Ideó non funt ica ueræ,ficut font negati ones. Nam uerior eft ifta, Deus non eft uitai quam haec Deus eftuita.Prima enim dicit,Deum efte pluiquam uitam:ideó feciida dicit miniis de Deo,quam de eo dici deberet. Quare perfeda cognitio, non poteft de Deo haberi naturaliter uia affirmationis,quae non attingit ipfummeq? uia myfti/ca negationis,quaelicet fit eleuatior,tamen potíusdicitquíd non eft Deus, cj; quid eftjetmanetcítraoftenfionemeíusfacialíter.Ideóneceífeeftaddireuelatíonem (eu gtatiam ad naturam,ut facialis uifio attingatur3quç eft cognitio fœlicitans iatias, quâ (olus Chriftus potenseft,ex plenitudinegratiæôi (cientiæ cognitionis Dei pa/tris fui,nobis communicarethic in fide ænigmatice, in regione umorum,realiter ÔC uèraciter,fïùe faciali ter.Sunt igitur quatuor gradus cognitionis Dei : fcilicet naturalis,quam exdefiderijs fpírítus rationalis elíCimus:myfticus,quÍ modus eft in lumine altiori,ubi reuelatur animæ,Deum fopra id omne efle,quod nomina defideriorufpírítus exprímunt,6¿híc gradus ducit per abnegationem,quæ in *fe* habet prægnantem affirmationem,ob quam latentem prægnationem affîrmatïuæ in negaciua,myfticum feu occultum cognitionis modum nominare poffumus, ut quum dicimus, Deum innominabilem,abeo negâtesomnenominabile:occultè affirmamus,eum excedere oninía nomírtabilía.Et hic modus addit ad priorem,lumen alicuius altio>risreuelatíonís.Deíridetertíusgraduseftoftenfionísfacíeíípfius,qu3e facies manfit in caligine *in* fecundo modo,8¿ eftlumê íllumínanscalígínemjad quam ducit fe/eunda uia.Et hæc lux illuminans caliginem,eft lux uera,quæ in hoc mundo illumi/nat tenebras ignoranti»,quafi lux Lunae illuminat nocftis tenebras. Sed facies rerfif, manent obumbrat» in hac illuminatione,quia lux fic medio fidei illuminat.Et eft fi/milis quodammodo lucí illi Solis,quæmedio Lunae illuminat, ubi eft lux Solis in« (labiliter,^ illuminatio eft srnigmatica & non claratu» no oftenditdiícreté cogni tiorii faciem claramjed obumbratam:^ crefcit fides atq? decrefciquti Luna ♦ Sed in ftabili feu coelefti regione,illuminat lux Solis iuftitiaeperfefutiloannesin Apocaly pfí uídír)& lux illa oftendtt faciem Dei uereuti eft,fine umbra Si ænigmate,et eft cognitíß Deí,útiDeuseft.Eftadhucultíma cognitio,quaeeft quidditas Dei. Et quia quidditas Deleft excedens omnem menfuram cognitionis illius,quæ non eft ipfa quidditasjídéó quum in folo Deo quidditas eius fit cognitio eius,tunc quu quidditas Dei infiniti non fit comunícabílís feu multiplicabilis,fic nec cognitio, quæ eft quidditas eius.Quare folus Deus fic fe cognofciqquod no eft aliud, nifi quód foins Deus eíi fua cognítío.Paulusfacieterius Cognofcít Deá,ficut ipfe Paulus hic cognitus eftîfed non iecundufn interiorem eífentíam *QC* quíddítatém,quía fecundum illa ipfe Paulus fuit ab omnibus incogriícusinuílus enim homínu,cognofcít qutddítate eífeatíae alterius.Vnde cognitio facialis,eft cognitio fatíansdefideríum,ficut potus fitientem,licet bibens nefeíatquíddítatem eius quod bíbit: fofficít enim eí quód potus illefitnobilíor c£ ipfe capére,&melíúsreficiat conciperepofsít.Et fiminoría nobilitatis effet,q> tunc nori ía tía ret nec foshcïcarét.Hoc q? Dei quidditas fit íncom* præhenfibilisseftnoftræfôelicitatineceflanO:nà Déuseft melior cogitari poftít> ideó incompræhenfibiliSiSi eriímpéus non effetnífibonu quodcogitad pofíet, quit omne tale xión fit maximum ín effie *èC* poffè,illud bonû e.fiec maiùsjquod exee/cedere

cwfas Urnis Dei.

Liber VIII.

«teret cogftàtioùemïideô primam noneftet Deus, qui melior eHe nèquit. Patet igitur ex quo Deo nihíl melíús cite poteft, bonum quod noñra'cogítatíone capitur aut meiuratur, eft minus eo quod noftram cogitationem exceditiideo Deus eft illud bó num abfolutiiabquod maiùs eft quàm cogitari pofsit, & ita incognitus eft Deus, feeundum quidditatem fuam feueflentiam, nameft hoc iam didam ekceltens bonm. Eft autem illud bonum quodfut Chriftus docuit) folum de Deo uerificatur, qui di/cebatmemo bonus nifi folus Deus. Et pro foelicitate noftra hoc eft neceífárin ; nain ómneíd quod capitur íntelledu, adauget eíus íntellígendí áuídítacem. Si autem Deus caperetur in eo, crefceret ín eouís íntellígendí', Sí áuídítas maíor eíTec ufs ímelh'gendhquám Deusíntenígibilis;ttaDeiisnonfodícítáret, necquíetaretdefid¿ ríam. NonelfetígíturDeus. Etquía íntelledús uultefièfœlixaimcnon uultnilí Deum, qui ípfum femperpafcat, & nuquam deficere pofsítjta quod magnitudinis dus non eft finístóó propterea infínícus, ímménfurabílis, S¿ incompræhenfibilis.

Omnis loquutío eft interni conceptus ueluerbi explication nunquam poteft tierbi eflentia explicarUdeômultifarièmultiscp modis loquitur Deus per creatur^ * ut in uarietate talfimelíús uerbí fimplícítasóí (implicitatis fcecunditas explicetur* ficut uis fimpl icis radíjSolariSjCftinexprefsíbílísfrccunditatiSj&hocoftendítínge: nerabilibus huius fenfibilis mundi, etiam fupra oppofitionem, quando indurat lactum, & refoluitniuem feu ceram. Sicut igitur experimur inuarietate uirtutum terrte nsfcentium, inexprefsibilem Solis uírtutem ín radió fuoîfic in Prophetis experimur ínexprefsibílemDeiuírtuteminuerbofuo. Dícíturautem quandam arborem efie Solis, in Oriente feu Paradifo, qliæ in te habet omnem Solis uirtutem; quarn datera rponfa, quædam feribunt hiftoriæ. Omnes arbores fn fuis uírtutibús non praedicant neqj loquuntur^nifi uirtutem Dei fui, fcilicet Solis, quçlibet modo fuo. Sed una qug eft propria arbor eiusffecundum poëttcüm figmetam) in fe habes omnem uirtutem;

dus prædicatioSdoquutio, eftplenitado uírtiitiáDeípatris, (uífcílicetSolís. Síc dícendumdeDeifilíofcilicetlefUjínquóeftplenitudouirtutís DeL Et eft uerbum ín ic omnia uerba & uirtutem omniiim complicans » Chriftus eft conftitutus hæres uniueríbrum, ideo filius Hæresconfideratur in cuius poteftatèfünt omnia qdæ pairis funt: fic dicir Chriftus ad patrêîomnia tua mea funt* Sed nihil habet pater, quod non habeat filius â patre, fecundum aeternam generationem: & ficut pater eft Domt ñus uniueríbrurttijta & filius, quia illi data eft oninis poteftas in coelo & in terrâ ' Et ipfe eft Dominus omnís creaturte, qúía primogenitus omnis creator*, quia fapientia patris. perquamfecitDeus&fecula. Etnon font duædominationes, patris qui omnia creauit fapíentía: fute, per quam omnia creauitífed una dominatio. Sicut enim fapíentía eft de natura patris, fie uerbum de natata intelledus, fic dominatid filij de dominatione patrisjita quod ficut ipfiSeft una natura, *(íc* ô£una dominatio; 6¿poteftas. Et quia ipfa dominatio in filio eft â patre tided conftitutus dicitur hætes, quafi ficut haeres eandem habet dominationem, ted uia fuccefsionis âpatre; ííc filius.

Splendor Solis oftendit gloriam claritatis eiufc. Et fictif radius Solis eft de clarítá Gfor{^ teeíusjóó oftendit gloriam claritatis, cum fine radio non fit claritas eius uífibílís: fic 1 " defilioDeí, qui eft ut fapíentía patris illuminans. Et uti radius eft coætiüs Solíífic lapíentía eft coaeua patrí, 0¿ eft figura, uel difpoíítío, fiue imago fubftantíse eíus. Sícut radius eftímago Solaris íiibftantiaetfic filius naturalis ímagó patris, quæ per figtx« ram fubftantixfigníficatur, &nonartifícíalem, quæ eft imago non fubftantí* fcdl accidentiSjficutículptaímagouelpícb, ¿n accidentali figura tantum imitatur ex? omplar. Sícut lumen Solis portat omnia in uirtute fua, quæ funt in Solèific uer¿ bumDeijportatomniainuirtutejquæfuntinDeô. Verbtim imperiale defertote* mtemímperatíuam imperatoria, & imperium per uèrbum te manifeftat* Verbunï purgat tenebras ignorantiæ} & animam illuminat: hoc eft tollere peccata *purga*re. Neqj eft aliad qúod ín anima purgationem facere pofsit, níffí uerbum Dei : quod cum fit Deusjfolúm ¿líabi poteft anïmæ> & per illapfum illuminate > pulfis tenebris;

.... " Sícut

Excitationum

Sicut fola lux illabíturuifuí,#pellit tenebras,# facit uifum eflè adu, feu uiuum¿ feu oculum uidentem.

Ex iermonetPuercreicebar.

pHfr. Verlefus erat uerepuendicitur enim puer,apuritate.Nulius autem puer a~ deo purus unquam fuit,necp erit,ficut ille erat cuius pater Deus,# mater uirgo.Omnia quædelefudicuntur3cum ueritate de eo affirmantur: nam **di** citurlux uera,uitis uera,# puer uerus.Crefcebat:quia puer, # fortior fiebat *n corporalibus uiribus.Sed non in fapientía,quia plenus:nec$ in gratia Dei, quia **il** la in omni plenitudine erat iri illo.

^piíwító. *incaritafa.* Abfoluta humanitas,per quam omnis homo eft homo,nori recipit magis nec minus quiaeftuëra forma fubftantiàlisificnecuera abfoluta fapientía, quæ nequaquam eft accidens,capete poteft magis# minus,# eft plenitudo fapientiæ,fine **maximitasabfolUta**.Seduthomo participat fapientiam per naturam intelledualem, quæ eft imago eiuà,tunc poteft proficere,# fieri capacior #,fapientior : nunquam tamen fiet ¿pía fapientía , ficut album poteft fieri albius,nurtquam tamen album fit albêdo.In Chrifto confidcratur fapientía diu? na,quæ uocatur per Apofto/ lum diuinitas,quam dicit corporali ter habitafte iri Chrifto,hoceft plenè et perfede omnimodo menfuræ,longitudinis,latitudinis,# profunditatis,prout in corpore illæ complicantur:# illa eft per quam Deus fecit # fecula, & eft uerbum Dei♦Illa ab initio fuit plene ín le(u,quia lefuscft fapientía incarnata. Ac fi quis confideraret, terram cónuertí in aquam,# in conuerfione generari indiflolubilem glaciem,quæ ponitut hac node generatatglacies illa eft frigiditas inaqua ta,quæ frigiditas fic eft unita aquæ in glacie,quod **eft** uera frígidttas,# infeparabilisaglacie:quiafmpofsi/ bileeñjglacíemfíneillafubíífterejícer aquapoflit efie fine ea, quod fit in glacie, **et** etiam finefrigiditate.Eftautemfrigiditasmaxima,quse in glacieponirur elfe,no mcongruafimilitudoímmarceílibílís fapientiæ, feu immortalis et æternæ naturæ, nam frigiditas conferuatacorruptionejin fe igitur ftabilis,et incorruptibilis.Et fi/ çut natura aquæ,uarie participare poteft frigiditatem:fic et íntelledualís natura, quafi aquaparticïparepoteftuarieiapientiâ,quænÔeft ei incorporata,feu quæno inhabitat eam eflentíalíter feu corporaliter nifi in lefu,in quo íntelledualís natura, eft infeparabilis a fapientía uera,quæ ipfam corporaliter inhabitat. Et quando nos reipicimusfeorfumadnaturamhumanaminChrifto,quæ in omni homine poteft recipere augmentum in fapientia:tuncdicimuslefum uerum hominem proficere in fapientía,quæ eum inhabitattficut fi aquam intueremur feorfum, diceremus ipfam crefcere in frigiditate,licet ut eft in glacie non crefcat.Vel fic proficere dicimus,fi/ cutfapiens proficit in eloquentia,ut fuam fapientiamaudientibus exprimat, fic le/ fus infans pofteauir,ut nobis fapientiam fuam communicaret: profecit,et hoc eft non fibi,fed nobis proficere.Aqua per eflentiam non eft frigida, quia etiam calida **eft** a qua: fed glacies uidetur quodammodo per effentiam efie frígida,non folum quia noneft dabilis glacies nifi frigida,fed quia quodammodo fimpliciter maxima **eft** et formatiua glacíeí,ítaquodfin5,nonefietglacíes.Intelligemeloquíafsímílatíuêmam non eft dabilis frigiditas fimpliciter maxima,in efie # poffe. Glacies igitur» **etfi** eft fic coniedutaliter per effentiam frigida,tamen aqua glaciei non. Efto igitur quod frigiditas accídentalís,uníaturfrigíditatieflentíalí,talíterquodeius frigiditas, quam habet participatiue ab abfoluta frigiditate, tranfeat in unionem maximae (eu abfolutæ frigiditatis, in qua fubfiftít ínfeparabilíter ut fiat glacies: tunc quodam modo creatori fuo unitur creatura, quia abfoluta frigiditas,creat quodammodo frigiditatem in aqua, non ex aliquo alio, fed per immifsionem fuæimagi* nis feu fimilitudinis. Tali licet remota fimilítudine, rafio humana creata à ratïoneabfolutajquæ dicitur in anima,in 1ESV in creando unita eft uerbo, feu fapientiæ,feu rationi abfolutæ, # medio animat, tota humana natura unita eft fuo creatori:ficut in glacie frigiditas aquæ,(uo creatori ablolutæ fcilícet frigidi/ cati, # tota natura aquæ » quæ eft una in omni aqua, fíe eft unita frigiditati **abfolutæ***

^bfoldtæ.Et quocigeneratîo iftius glaci€Î3fehabet quodâmodo tn generatio Chri> ftijatcende^uüdixtdcaqua^qiiædtm fieri ex cónuerfióne cèrræ,ita quod prius non fît aqua quam glacies,quæ fit niodo aliquo,ut Chríftus ín uirgine,qui non fuit prius homo quam uerbo unitus.Et fi eft tibi difficile imaginari quo modóíii cónuer fione terra in aquam,fimul generetur glaciesjrecipe exemplum aquç tepidæ, aten ponatur fanguís,ín quem perueniatfrtgiditas,fcilícecímmarcéíríbilis natura , puta intellectualis fpiritus,eo ipfo quod frigefeie feufit homo, ponatur fimul congélari in glacis útfitlefus:fícut experimur fi tepida aqüá exponitur uento tempore hÿ bèrno,& eftaliquantula íímilítudo.Nam ficutfpiritus feu uencus ab arduro,uel quilone,ueloriente,iniuauirtutefrígíditátem.defereris,puram uiui fontis áquarri coagulat,^ frígídítateímmífla,glaciem forriiátrefrígeratíuám : fic fpiritus fandusi deferens uerbumDeifeu fapientiam in fua uirtute,purum uirginei fontis fanguinem coagiilauitj&uerbo Dei itnmiffb,Tefum formauït in Marià,de turns utero exiuftglacieSjin coincidentia fummi caloríSjOmníauítiíficantiá.

Aqua de fua natura non eft glacies,fed quod eftglacies,hoceft ex uirtute, qü¿ ex gratia feu dono ei ineft. Sic uticjj uerum eihhumanam naturam in lefu, medio in telledus effe unitam uerbo,riorirtifi uirtute altifIllmi,qua ex gratia feu dono ei in/ eft.In *unica* enim filiation *e* illa, qua lefus eft filius Dei & hominis,coincidit gratia cum natura.Filiatio eriim,aut eft ex gratia tantum,ut eft ín fílíjs adoptionis, aut ex natura tantum,ut in filrjs generation is:auc ex natural gratia fimul,fic lefus eft illitis Dei & hominis. Verus naturalis filiusDei patris,â quo genitus : S¿ uerus filius naturalis uirginis matris,aqua genitus,&fimulDei Ai uriginis fi'h*tis, ex natura fimul ££ gratia Sicdicebac pater,hic eft filius meus diledus,in quo mihi bene complacui,filius naturalis ícílícet,quia dixit filius meus:filius gratiae, quià dixit, in quo mihi bene complacufiNec aliud noluit dicere Auguftinus,qui dicebat, quicquid œnuenit filio Dei pernaturam3conuenít filio bomíhis per gratiam. Quia enimfiiius Mariae fit & filius Dei,abfqj confufione naturarum diuinæÔf humanae:non eft folùm ex natura,quia fecundum naturam,filius hominis non debet efie filius Dei, quum alia fitnacura Dei,ôf alia homintsmecp folum ex gratia3quia tunc tantum effet filius adoptionis Dei,qui naturalis hominis.Ideo necefle eft dicere, in filiatione lefucoinciderenaturamcum graria,utquíeftnatnralísfilíusDeiÓ¿ hominis, exeo quia hominis fit&filius Dei gratia,quem Deus unxit prae confortibus fuisjfic filius naturalis in driiinkatc,fadus eft filius adoptionis & grariæ in humanitate, qui eft ldus benedidus.Et puto quod fi hicintelledus aperiretur infidelibus,qui honcori ftntiunt hominem poffe efieDeum,citius induci pollent ad fidem Catholicam. Ali ud exemplum,ad capiendam coincidentiam filiationis naturaadoptionis i Eftó quod rexfit habens aduerfanum fortem,unicum filium *in* mundum,mandans ut induatformam feruorum &difcatmilítarein humilitate.Deindedum filius regis in Forma ierui eft in mundo,aduerfarius non ceffat inuadere. Rex ut aduerftrium ex/ pçllat,facit proclamari,quod quicunqp talem uicericjlkim in filium adoptabit, & conftituethæredem uniuerfbrum. Venit incognitus omnibus regis filius, in habitu tu ferui,&uincitaduerferiumregis:ille erit filius adoptionis,quieft6< naturalis, ÔC qui fuit hæres per naturam,etiam fadus eft hæres per adoptio nem. Sic lefus filius Deiiinduic formam ferui,St didicit militiam humilitatis,fiuepati,& demum meruit exuidoria iuxta patris piomtfiumexaltari,ut effet hæres uniueríbrtim. Qui enim uicerftaduerfarium,adoptabïturinhæredem,et íta eruntuidores cohæredcs Chrfe f:i) ex côftitutioneDei.Et hæc fiiccefiio eft ín adoptione,ita quod ficut Chríftus eft naturalis hæres,ôf hæres ex adoptione *gratia* , medíante uidoria,quia uieft principemmundiàprincipem tenebrarum:ita quifquæeumuiricens contraquenÜ eftcontínualucftanoftra,coronabitur, fed fecundum uarias uidorias. Sed quuni non fit nifi unum regnum Dei, uidor omnis erit hæres regni immortalitatis: ac fi immortalitas *effet* regnum, & daretur unicuique, qui meruit uídere Deúm, Qjjtodqjuifio few cognitio præftct gloriato læcùiOT æternam,ficut tunc un»

pulchra?

pulchra facies3poteft ab 'infinitis uideri.Erficut immutat cuiuslibet *uidentis* (eri* iumdicquoduifio pulchritudinis prçftatlgtitiam S¿ deledationem,quç eft uita fpi ritus,licet unus tneîiùs uideat &C propinquius quam alius, quia ex uidoria meliori fic meruitjtamen una eft facies feu regnum pulchritudinis « Et fic nidores uenient ad filiationem Dei per adoptionem,fed omnis adoptio eft medio adoptionis lefu, quia nulla excellentior effe poteft adoptio quâ iïïa,quæ cadit in proprio filio, & ex mera iuftitia procedit.Vnde ait Chriftus:confidite,quia ego uici,ex confidentia illa ©mnes utncunt3qui uincunt.Ex confidentia Chrifti regis prae confortibm úndí, qui eft dux exercitus, fub quo tantum omnes uidores militat ipfe campi dudor&. imperator leges uidoriæ tradidit,quas militantes tenere needleeft/i uolunt uinre- re:S¿ tunc fub eo militanc,quia eius uerbo & imperio obediuntEtfunt regula EuS gelica^qui uidoriam certam promittunt.Vidoria igitur per Chriftum tantum habe cur,qui uiam docet,&fa¿lo oftendit,Sed ad filiationem naturalem,quæ etiam eft in lefu non poteft quifquam attingere:nam fecundum illum eft unigenitus>qui fe- cundum filiationem adoptionisàeft primogenitus»

Excitationum odtaui *libri finis**

Excitationum cx Sermonibus Ro

uerendif Patris Nicolai de Cufa Cardinalis,
Liber nonus*

C P Ex fermone:Lóquere SC exhortare,

jg Vchariftiaeftlfacramentiimuerbi.Ñam ficutfubipeciebus pateen tiæ corporalis attingitur pafcentia fpiritus in fide,quæ eft,quod uer bum Dei fit pateen tía uítae fpiritus rationalístquomodo ille redècrc dit,Euchariftiam (aeramentum effe gra tiæ pafeentís uerbi,qui con- temnit, uerbum ípfum medio nocís *in* animam rationalem reci- pere C Simile uidetur effe, ac fi quis Platonicus effeuellet, *ex* in- fpedione libri Platonis, contemneret autem audire ípfum uerba uiua proferen- tem. Dico: quo modo fit tibi Euchariftia panis uiuus/i non fueris dodus per ípfum uerbumÆcce uerbum uiuum *in* iermone,facit tibi Euchariftiam fapidam,quae non fi et cibus animae rationalis,nifi per illuminationem uerbúalíoquí manet tibi ab feondítus dulcis ille fapor,8¿ ignorabis quo modo omne deledamentnm in te habe at.Sumit ípfum ignores p otius,ut animalis homo,quâ fpirftualis,quia fpirítus de eo nihíl percipít:necp unquam ex feipíb nifi dodus percipere poterit.Quafi fi cçco na to diceretur,præfcntato eí pane tritíceo,manduca hunc panem, & efficieris pulcher ualde,atqi optime coloratus in facieiuerba illa caecus parui aeftimaret, quia pulchri- tudinem colorís non íntellígeret.Sed ádhoc ut magnificaret hoc donum, opus ete tet ut aperires ei oculos30¿ uidendo colores pulchros,cum fide quod ipfe talem affe queretunauide panem illum colorem praeftantem manducarennDe (e uerô nunc| ad hoc perueniret,S¿ nifi illuminaretur,finedeledatione promiffi coloris, mandu* caret.Sic eft quod illuminatio quæ fit per uerbum,eft neceffaria omnibus, qui cum deledatíone & in aeterno defiderio feudeuotione/acramentum Euchariftiæ fume re debent,aliter(uti frequenter fit)frigid¿acceditur.

IEV-S. Deus (aluatoreft,6^lefusfaluatio eius. Deusuerax eft,& lefus neritas eius. Deus pius eft, 8C lefus pietas eius. Deus benignus eft,& lefus benignitas eius» Deus lapiens leiùs fapientia eius. Deus omnipotens eft, lefus omnipo/ tentia eius,teu uirtus eius. Deus creator eft,kfüs creatio eius. Deus magifter eft,fí¿lefusmagifteriumeius. Sicutfi quis offenderet hbrum Platonisirt te con- tinentem omnem eius dodrinam, diceret ; Plato dodor eft, & hæc eft do-

¿teína

Atfaa eiusiaut diceret offendendo ftatuam ñ'dei,ultimé 'elaboratam:#des *in* arte fid gendimagifter eft,&hoceftmagiiteriumeius.Etin fumma,Iefus eft,in quo humana natura eftaffèquuta omneidquoddeiíderat,6¿ Deo attribuimus. Humana na> rura3defideratfodicitatemquçDeuseft:iIlamipià natura humana, eft in lefu afte/ quuta,quia Deum appræhendit. Et eft lefus fifiushominis fie ailequutus fœlicitatem>quOd ipfàm non folum habet,fed communicare poteft» Adam ailequutus fuit animam uiuentem uita rationis,quæ eft foelícítas huius mundi, &£ imago fixlicitaeis seternaryfed non eft eam fíe afièquutus quod poffic communicare,quia non recepit hoc donum rationis nifi fibúfed animalem hominem recepit ad communicandum, quia eius naturam recepit,non fic imaginem Det recepit,feu fapientiæ.Chriftus ue ro fecundus Adam recepit naturam feu ipfam eflentiam fapientiæ, non imaginem tncomrnunicabilemndeo facftus eft ín fpírítu uiuificantetn,omnes eum recipientes.

lefus eft apparitio abfeonditi Dei/eu reuelatio fiue oftenfio,Et quia dixi, ipfam éffe creationem Dei,attende:nam Deus eft creator,fed lefus eft ipfa creatío;Nam fo ltjmínleíu,apparctuíscreatorís:ineoením reuelatur omnipotentia creantis.Deus creat creatione omniatereatio autem eft lefas,per quem fecit & fæcula. Sicut pidlor arte pingendi pingir;quæ uocatur pidio.Efto igitur quod pidor artem pingendi, perquam omnia pingit,uim pitfturae fuæ pingendo traderet,ficut pater generando filium9etiamuimgenerandieitraditnaturaIem:SicDeuspater artem creandi, per quam lefum filium hominis creáuíqeídem filio fao creando uniuitdea lefus eft uera I)ei creatio,in qua uís feu ars creatíua,feu creatio tft creatùra.ExDeo modo naturæ & artis exiuit lefasunUdo naturæ,quia ex fubftantia patris filius. Deus deDeojmo do artis,quia creatus,&ïta genitus creatur,natiiralis efficitur» Et in filiatione lefu,coincidí*t* omnis filiatío naturæ &fgratiæ;Ex gratia fit ómne quod fit per artem; quíanonfitnífímedíanteIiberauo.luntateártífícís.Cre3re,ficeft ex grada.Et ideo creatio ínleíUjUteftars patris qu2?S¿filiatio eius:S£filiatio matris: fimul complicat naturam & artem.Vt autem intelligere queas Apoftolum ¿quomodo in lefu eft regeneratioad¿mmortalítatem,fi¿quomódoeftfeméh,in quo benedicentur omnes tribus terrae,& quomodo ipfe refarreeftio naturæ gracíseiucíle eft hoc rememorari adhu&Adam pacer generando filium ; naturaliter communicant eidem uirtuteni generandi ex eo,quia quum ipfe mortalis effet,Sf non pbifet in fe femper fabfifte/ renideo naturaliter íncítatus,qu«fíuítinfilgsrenouarí.Etquía8¿ ilii mortales, ficue & patenideo eifdeni filtjs,fimul eandem generandi tradidit poteftatem.ut fic per in nouationes nunquam deficeretJta Adamuiuit in omnibus pofteris,& renouatur in omni generatione. In omnibus pofteris, Adse humanitas eft rénouata femper. ComplicanturomneshominesínAdam,utíínpatreomníum.Síc in quolibet hominejhumanitasomniumhominnminAdamcomplicataæxiftit.Hunc hominem uecerem,qui& Adam,uiditPsulusinomni homine ex Adam genito,ficut fi pri/ matp uitem^diceremus in omnibus uiribus uiuere uita uègetabilimam de prima, ab fciffllunt palmites 8¿ plantati,ex quibus nites,non tamen producunt eundem fru< cftumfeuæquénobilem,propteruarietatemterræ&fitus:ficdehomirtibus æftiman dumuMoyfcs dicit hominidaramLiitsm,perÎnfpirationem^ationalisanimæ,feufpi titusÆt talis non eft in potentia feminis,auc díuífibilisínpÍuresifcd eft imago fapi éntiææternæ. Ideo quæ ex ratione funt in patre, non communicantur in generatione filio¿ut ea quæ artis funttfic Grammaticus non generat Grammaticum. L deo Paulus uocat hominem ex Adam, animalem: quia ex eo quod ex Adam eft, non percipit ea quæ Dei'funt, quia folus fpiritus rationalis illa percipere poteft, qui et Deo tantum eft. In Chrifto ueró hoc femen èx Adam omnes homines complicans,eft aflequutum beneduftionem, feu immortalitatem : nam unita eft humanitas filio Dei,feu unicus eft filius mortalis ex Adam, únígenítb filio Det Eft autem unus unigenitus filius Dei. Nam fi ideo Adam generauit filios, curri poteftate propagandi in fæcula, quia Adam mortalis,non potuit nifi per reno/ ustionem talem fubfifterettunc quum Deus fit immortalis $ non generat nifi filiurrî

hum unigenitum {immortalem, in quo fui ípfius immortalítateih deledabilifli-
me compteditur,ficut pater fuam uitam in filiouocundatur enim homo,in filtjsui-
uens.Sic pater codeftis,qui tribuit Adæ uirtutem generatiuam utiocundaretur,
uiuens in filio,non poteft efle fterilis ait Efaias:utet ipfe illa aeterna iocunditate non
prtucturtfedfcm per generat filium,in quo feipfum ampleditur deledabiliiïïma di
Iediohe,fine qua deledatione,quæeft infutjpfius cognitione, appræhenfione, feis
amplexu,Deus paterna affedionecareret,necfumme felix efle pofletlfte unige/
nitusDeifilius,afliimpfitiIlam Adæ humanitatem fecundum carnem,ex uirgine
Mariaxinqua Adam,à omnes in eius potentia complicantur.Et ideo ipfe eft utiui
tisuera,quse fuit abftiflus palmes ex Adam,8é ín uirginea benedida terra creuitia
ueram uitem,faciens uerum frudtim:ueritas autem incorruptibiliseft.Etfichuma-
nitas flue Deitas,unita eft in lefu immortalitati,(eu filio Deí.Rede igitur omnes tri
bus terrae fiue Adæ inChriftobenedicentùr3inquohumanitas aflèqmita eft bene/
didionem duratíonís,noníblumufq? ad quartam SC quintam generationem, fed
ufeg in æternum.Et ex hac benedidione,eft refurredio mortalis hominis,ad immor
tahtatem,quæ erit poftquamceftaucrit generatio,& uitae Adæ propagatio.Nam cef
fante generatione,ÔÉinnouatione humanitatis uia fucceflionis feu propagationis:
tunc ueniet lefus in mortali humanitate,mortuos refufcitans,ut ficut in fucceflione
temporali fuit humanitas mortalis:am piius ceflante motu coeli & temporali fuccei
Íione,fic ad immortalem uitam ftabilem,fine propagatione refufcítetunDeíndecó
(îderandum eft»quod eft alfa benedidio,quæ rationalem hominis fpiritum attingit,
quæ benedídío eft gratia,per quam fpiritus hominis qui eft imago fapientiæ,iuii-
gitur exemplari fcilicetiapientiæ æternæ,per quam fpiritus felícitaturper eius
felicitatem totus homo:&uocatur benedídío fidelium,quorum pater nominatur
AbrahamuSic in Chrifto intelledus eftfapientiææternæ unitus,ita quod eius hu-
manitas,per hoc eft gratiam filiationis Dei aflequutaSper quam in melius immuta/
ta eft, S£plenitudinem gratiæ&benedidionis aflèquuta,quæ fufficit omnibus. Et
fic Chriftus eft,tn quo benedidiones omnes uitæ animalis ex Adam, aut rationa/
lis ex Abraham complicantur,Neq^ in alio aliquo poteft homo falutem aflequi,0£
uiuereuftahominis,&uitaDei,fecundumipiritumquiexDeoe(hnifiin hoc filio
hominisDeiJmmutanturigiturfidelesûiÎpfbjinfiliosDetquæ immutatio quum
fiat ex merito Chrifti,dono Si gratia Dei,concurrete merito hominis: tunc non om
nes qui refurgent immutabuntur,ut fiant in refurredione Chriftiformes, fed unuf-
quifep in ordine fuo,ficut meruitiprimus Chriftus,deindeij qui funt Chrifti. Et hæc
immutatio,qua fidelis tranfit in filiationem Dei per Chriftum, uocatur benedídío
Abrahæ,féu patris fidelift.Sicut enim Adam pater hominftJta Abraham fidelium
Deo hominum:ficut Lucas dicit filium Adç Chriftum,et Mattheus filium Abrahæ
Et benedídío Abrahæ quae eft fidelium,attingit femen Abrahæ in Chrifto, in quo
omnes fideles aflequuntur benedidionem refurredionis cum immutatione: fide-
les tantum qui in Domino fperauerunt,qui nomine Abrahæ nominantur. Quafi
ipfe adeo fidelis in immolatione filq repertus fit,quod rede eius femen ín Chriftoj
ultimam 8¿ maximam benedidionem aflèquutum fit,qui fuit in Ifaacpræfîgura-
tus, quoniam realíter fídeIís,S¿ ufque ad mortem crucisobediens patri repertus
efttin cuius participatione,omnesDeofideles,fiueiIlianteAbraham,fiuepoftftie/
rint,non folum refurgent, fed immutabuntur, quia erunt Chriftiformes fiirj Det
Et*íi* redé ¿ntelh'go Paulum, qui ait, omnes refurgemus : tunc in generali refur-
redione non uiuethomo,nifi IE S V S qui eft refurredio 6¿ uita. Licet fandi fine
qui non uideant fuam corruptionem, tamen propter hoc non minus indigebunt,
Chrifto primogenito ex mortuis, qui eos faciat fua uirtutequa refurrexiqde mor/
te tranfire ad uitam. Et hæc refurredio, non eft merito noftro aut cuiufque : fed pa-
ter dedit filio fuo, qui ÔÉ filius hominis, quifufeitabit omnes homines, & non fi-
nit eosfquia funteiufdemnaturæ) in nihilum refolui, fed uenient ante tribunal e-
ius ÔC íudícabuncur,ut manifeftetur maieftas eius . Qui igitut ad indicium con-

‹ demná/

demnationis rèfurgenhibqnt ín fupplicium prout merueninhquí **autem ad** uitam ç> € :rnam refurrexerint,ad conformitatê Chrifti mutabatur,cui fimiles erunt,ut Chrilins fíe omnia in omnibus-Vnde hæc mutatio,uocacur regenerado in Chrifto,quan/ do uetus homo,tranfir in nouam creaturam conformem Chrifto.

In Chrifto uiuimus › *QC* hoc non eft, nifi quôd Chriftus in nobis uiuet ficut ait a/ pud loannem,quia ego uiuam, *ÔL* uos uiuetis : aefi manus diceret,quia ego uiuam, uos digiti mei uíuerís. Paulus aliquando uidetur dicere j quód ficut uita patris eft abfcondita in uita filrpita uita noftra in lefû,quafi lefus fic filius Adç.Poteft enim unuf quii que filius Adæ , Adam nominari, fiue homo ⁹ quod idem eft * Eft lefus filius hominis, quafihominis Adæ filius,fiue nouifsimus Adam dicitur: quia uita Adæ abfcondica eft in eo, ubieft amodo immortalis & impropagabilís,ídeó ultimus A/ damdiâus.

Aliquando uidetur dicere Paulus,quôd lefus fit in nobis abfconditus,quí aítmo uiuo ego,fed uiuit in me Chriftustôi generatur in nobis per uerbii Dei,qd intrat per aurem,6¿concipítur in fpirítu intelleAuali per fidem, *ÔC*crefeit quoufqjin nobis generetur Chriftus.Sic Chriftus eftabfconditus in Chriftianis,quorum uita eft abfeodetain Chrifto.VerbumDeigeneratfapientiam in anima,hoceftfeipfum, quiauerbum Dei eft eius fapientia.Cuftodit anima rationalishoc fecretum fuum i ficut Prophetain corde fuo eloquíaDeíabfcondiqutuíuat.Ec ideó fíbenéconfideraSjChriftum in nobis afeondi,eft ipfum,ut femen uitæper uerbum concipiinrationalifpiri **tu**, ut ibi crefcat generetur ! eftis qui eft fapientia Dei, & in illo ut inparte fpiritus noftrfieft ípfius noftn fpiritus uita abfeondita* *vit¿ ¿bjert**

Tn quo eft lefus in hoc mundo inuifibiliter abfcondicus, in illo manifeftabitur, in die dia quando reuelabtmturabiconditai&fcognofcenius ipfum q in nobis fuit a bfr conditusjquôdo ipfe in nobis & nos in ipfo.Quafi ficutuita i corpore,fic ipfe innobiSjSCcorpus uiuumínuíta,fic nos ín ipfo : 8¿ pater in ipfo,ficut intelledus in uerbo feu ratíone:g¿ipfe in patre,ficut ratio in intelletftu.Ecce qui habet lefum *in* fe,habet Deu patre in lefu,ó¿ omnes fandos qui funt í i pfo:& in illo eft Deus, lefus,o/ mnes fandi. Qui habet lefum,habet thefaurn,boni in quo omnia,ideo ultima foeli/ citate fcclix.

Diceret fortealiquisjuideturexqs qdida funt,in tota humana natura,noeftenifi nifi unum Adam unum Chriftummam quid funthomines ex Adam, nifi Adam fic explicatus multiplicatus. Sicut Paulus air.ex uno omnes multiplicati,ficut ex unicatisuirtutecftnumerusjinquo tamen non eft nifi unitas exph'cata«Vndeinom nibus filrjs Adæ,eft ipfe Adam reriouatus,&ftilrj omne id quod funt,ab ipfo habent» & in ipfo funt,ipfe in eis hoc quoad naturam Adæ, quæ eft de terra feuhuius feníibilísmundí,6Cnomínaturpatercarnis. Sic uidetur quoad fpiritualemintelledualem naturam quae eft in horni ne,fine qua homo non eft homo,quôd non fic nifi unus Chriftusmam Chriftus eft fapientia Dei,de qua emanat fpiritus intelligentie, qui infunditur naturpfenfibílí ex Adam propagarse. Vhde una eft fapientia tn Chrí fto lefu,unita naturæ Adæ, quæ ín omni homineexplicatunficut eft una fapíenna,q omnes/apíentes efficit,uirtutemfuamexplícando *èc* fe communicando. Sicut fapientia Platonisfeexplicât&communicar,atqj ficíemultiplícatin difcipulís, in quibus non nili una eft Platonica fapientia explicata^ multi picata,Occurrit quód Deus creator oim,creauit omnes hoes,in eo quod ipfum Adam creauiqin quo oes crea uitiquia creauit Adam ut patrem omm'um,inquafoecunditate uirtualiter omnes fuz turi comphcantur,ficut faturum complicatur in præfend. Explicatur autem fozcun/ diras í p.ecíeí per mdiuidua, quafi fpecies fit natura, Ôfinfe confiderata fit contracta ad modum In explicationeuero foecunditatis,ficad modum determinata, aefi explt catto non fit pofsíbdís abfcg contradione determinata,quæ nocetur modus naturg feufpeciei Sicut explicatio unicatis,non eft abfcp determinato numero:ficunafpecies feunatura fpecífica que lint in Adam,eft explicata in multis filrjs,qui funt eiuf demfpeciei Natura autem fpecífica creata in Adam»cum fertili ta refait in terram mif *AMuwsiev reum mut*

Te fa»

fa,in qua ad hpcut Adam effet, fuit ad certam modum determinata ,ut effet hoc æ fic.Sed tpfum hoc fic>non eff communícabíleftícet natura in hoc & fic communi ceturfficuthæccandelanoneft com munícabílís^ quum hçc fit unum,& non pofsit ef fe fimulunum ÔÉplura» licet ignis quo ardet candela, co mm unice tur alteri. Et ficut ig nis qui communicaturnon eft alius,licet non recipiatur nifi in alia candelaffic filius *i'iú* pater naturam fuam communicauit ÔCnon aliam, non eft pater fed alius»ita non eft nifi unus Adamffi ad fpeciem reípícímtis *in* eo creatam.Et funt multi filq, fi ad in ; uduacionem leu receptionem ipfius fpeciei refpicimus. Sic de fpirítu qui eftafa? c.zvntia æterna,nam una eft fapientia unita humanitati in Chriftojqux illuminat om> 57I¿u hominem fficut una facies fe oftendens, multiplicat fpeciem fuam in omnibus (feculis quæuaríédeterminantur in fpeculis uarqs,quæ eíus capíuntímagínem.Pu , fto quód lux candelæ fit ut imago lucís fàpientiæ, & quod à candela ardenti ftu l >mine,fenfíbil¿ uíta uíuentiadueníat, lux illa illuminans fcilicetimagofapientiæ, ut non folum ardeatcádela,fed uíualucecognitlonísluceatfíbbijpfí ,utcognofcac ks ad qu£ fe uerdfrT alís lux uarié lucet ín uaríjs cadelís,quum recipiatur ín uaríjs ua rieardentíbusjíta quód nulla candela lucet ut alia/ed aut tenebrofius aut claráis Sed q.vta eft uiuaíntellecftualís lux,ideó dofta poteft tenebras *ôf* caufas tenebrarum ab- le, ¿idere. Videmus ením intellectum modos reperifte»purgandicandélasardentes* quæ non clare lucent. Ideo fi candela effet uíua uíta íntelleáualfipoffet per docftri/ o.am fàpientiæ purgare fuas foeculen tías* Attende, quod anima ratíonalíseftutfpe/ culumjn fe recipiens uulcumDeí ¿n ea fígtiatum. Sed omnis imago ínípeculo fenfi bí!í,conuertít fe ad fuum exemplar:!! reípícís ín ípeculum, oritur tua imago»quæ fé ad re refpicienrem conuertít,8Cnequaquamadaliud* Et oftendíturperfímilitudinë quod ¿mago etiamdeftru<ftofpeculo»uult ad exemplar reuertí ,6¿nonfediuídereín partes, fed exíntegro reuertiffíc imago Dei in anima, non unit fe alteri comma/ wicareffed reuertí ad creatorem,& algreuerfionís funtcharítas*Sed fi non reuertítur, eft ex eo, quia eft amore mundí retenta» & compedita per concupíícencíam, quæ ín hocfaecoló dominatunEt ira atteteconfídera» Chríftum patrem fpírítuumfuc ípfútn nominare uídetur Paulus)ó¿ exemplar noftrí rationalis fpírítus,quíeft eíus imago*. Etideo ficut Adam pater carnis uíuítínfilijs»&mortuus eft pater, quafi non mor milem enim reliquit poft fe ¿n uíta fua,uídít SClætatus eft in illo, &Ï obitu fuo non eft contriftatus)fic delitiæ fàpientiæ æternæ funt eflecum filtjs hominum» qui di cutur homines, quia in eis eft lux uitæ fapientiztnam quod fadum eft, in ipfo uíta e/ rat, uitaeratlux hominum » Etifteeft fpiritus rationalis» cuius pater eft uerbum JDei,Chriftus lefus*Sicutpater in filijs,ita lefus in filijs fuis íocundatunfpirítualibus fcilicet,& diligit eos quia filtj,& uiuit *in* ipfis ut pater,ôâ'pfi ineo:quià fpiritus non habet quoreuertatur,nifiad fuumexemplar, quia non habet aliunde fontem uitæ, nifi aparre fuo,feu fapíentía.Tranfíbít autem mundus cum cocupifcentqs fiiis:quia caro etfanguts non pofsidebunt regnum uitæ perpetuæ.Et uetus ac terrenus Adatn totus mutabitur in Adam cœleftem:quiacorruptibileinduetincorruptionem,âfa« nimale fietfpirituale.Etconregnabit Chrifto,in quo omnes, ÔC qui in omnibus, eiusmedio in Defi&Deus in omnibus,& omnes fandi in quolibet,Sí quilibet,in o* mnibus .Et hoc eft regnum pacis &gaiidtj. Nam ficut in regno carnis,omnes homi nes qui ab Adam patre, funt in quolibetfilio Adae, ita quod quilibet homo eft mO/ dus totius naturae humanae, quæ in fua unitate omnes modos complicat » omnia ambítindíuíduaffíc in regno fpiritus quilibetpatrem fpirituum tanquâm filius in fe habens, habet in ipfo complicite omnes fandos, áí eft in ipfis ut fit gaudium pk-; num, regnum æternum.quod oculus non uidit, nec auris audiuitj ne$ in cor hominis afcendit.maiora enim funt omm'« bus fenfibilibus,quæ præparauit Deus diligentíbusfe,

Liber 1X.

Ex fcrmone:Lóquerc8¿ exhortare. f

ET nota quaeeft eruditio gracia Deúeft a (Tumere ámagíftro benigno & huma no,benígnítatÉmó¿humaniutem. Et quand o conflabit nos eruditionem Pîeifl/* magiftri rccepifle.Tuncfcilicet,qu5do abnegamus omnem impietatem.Ab negatio,eft firmum propofitum nunquam redeundi ad abnegatu,ímó quód fit abominatio redire.Quare abnegado impietatis non fiqnifi quando pietas pofuic fedem fuam in iiohintace,& ipfam animam pofsidet* Anima fera, & dura,indocilis, & intradabiiis,ab omni uirtute remota , cum in ipfam calor intrat charitatis, fit uti cæra calida,pia,& tradabilis,adrecipi'endum in fe omnem eruditionem ôfimpræf/ fionem formæ diuinx.Sic pictas pellit rigorem 6¿ feri ratem beftial'ítatis, 8¿ eft uirtip tum mater, quia fine ipfa non fit anima capax diuini influxus. Eceftquædamfpiri- tualis animæ dulcedo,quæ anima facit tanquammanfuctum animal, iugum domini fubintrateiopera mifericordiæ docet,patientiam docet, ôt animi tranquillitatem in* fert,8¿ quod ipfa fit præparatorium aduentus fàpientiæ.Piêenim agentibus dedit fa- pientiam,poft expuliionem impietatiMta quod anima per inhabitantem pietatem, facfta eft docilis & cráctabilis.Sequi debet abnegado fæcutarium defideríorummam non effet uera pietasinanímajíipfaeflettraétabílísad conformitatem huius mun- dlquia nemini uelletdífplicere,quafí fatda mulier ,defideriapeccatorum adimples. Sed anima debet in illis manere rigida 8¿ inflexibilis s ne calor defideriorum fecula*' rium ipfam cracftabilem faciat,ut mundo placeatSed abnegarlo impietatis,fímul de bec &abnegátíonem fecutaríum cotínere defíderioru,quafi illa fint impíjflíma fpíri/ tui noftro,qiií fecundum Deutii eft. Defi'dería temporalia feu fecularia,auertunta/ nimâ à dd'ídefrjs fp ¿ritúalibus,6¿ à regno uitæ fuæ> quod non eft de hoc mundo.Vi/ de quàm impij faut,qui fub fucata pietate,condéfcendunt fecularfeisdefiderqs,ma- ximé illi qui abnegarunt ilta:nemo Chrifti eft,in quo eft talis impietas, quæ militat aduerfus animam-Apoftolí rógatí ut ad complacendum ludæis definerent prgdica re Chriftum,non reputauerünt niÍ1 impium efle, corn placereplus hominibus quàm peo,Secutaría defidería,funt tría genera concupifcentiæ,quæ quícquíd mundus in defidéría noftra infere,compledunturífcilicec aüaritíaJuxuría^fuperbia.Signum autemquód eruditionem recepimus magiftri,ÔCabnegationem talem fecimus, fe/ quíturífcílicet fi fóbrí¿,iuñe,0¿ pié tn hoc feculo uíxerímus. Sobrietas oftendit defiz derîtirnluxuriæ abnégatum.luftitía,oftendít defideríum auaritiæextincftum. Píe- tasjdefideríum fingularítatís,élatíoriis & (ùperbiæfugatum Ecceanímám præparà tam ad receptionem formæ Chrifti, Sí quomodo debeat formari flexibilis ¿¿docilis ani ma,per fidem,fpem,S¿ charítatem.Expectantes Beatam fpem, nemo expédiaient fí crédat.ExpédatíoiHa tria complicat:expedtanscredit,fperat,é¿amat.Expedtatío boni,eft cum amore.Anima Deó fidelis,non hæfitat in promifsis Dei, hanc fide fequicur beata fpesifandta eft utfe atep beata fpes,quæ confidit in Domino, cui ere- dit,nam Deus eft ueritas. Quícquíd fperatur in promifsis ueritatis, habet fummam certitudinem- Ëthæcexpëâatio eftpromifsioaduentus gloriæmagni Dei, ó¿ fal- uatoris Domini ñoftrí lefu ChriftíJEtquideft hoc¿ Certé eft felicitas ultima,quam omnis rationalis anima amat nam gloriam magni Dei 0¿ faíuatoris Domini noftri lefu Chriñijíricognítionem feu apprghenfioném aninix uenire, eft finem attingere.

k Imago non habet in fegloriam,fed in exemplari, de cuius pulchritudine laetatur, EjcW;pf4r¿ quia tantæ pulchritudinis eft uíua (mago. Ideó dé exaltatione exemplaris gaudet 8¿ lætatur,cum fitfuagloría 0¿exaltatío.Necp ínhocconfidcrat,cum ut imago non ha beat oculum,nífi ad Dominum 0¿creatorem fuum, *in quo* folùm eft, quícquíd eft¿

Et cum non pofsit appetere,fe nori efle imaginem Dei,quia appeteret non efle,6¿ cum ipfa Deus efle nequeat, neqj appetit quod efle nequinitano appetit nifi uidere gloriam œa gní Deí,S¿ faluatoris lefu Chríftíj ín qua fe uídet ín gloría,

ExfermonerObtulerunt munera*

initio ú¿- *cultoníffi^r* m Pud Ethnicos,facerdotes ex libris Sybillinis S¿ Aftrolbglcís,nífi funt óccül ta uaucinatí:uti Roriiaín templo Apollinis ín Vaticano,ubi nunc eft Eccle

G3 5 & alibi per orbcmuates erant, ficut ex Prophetis fapíentes JL Jkfacerdoturn Híerofolymís.Tcmplum ením ibi à Salomone çdificammnon fuítalíud,quám locus pro uífioneoccultorfimyfteríorumDeí,ubiDeusdeoniDominus loqueb3tur,quem princeps facerdotutn confuluit ,ubircfponfa Prophetaris tenebantur in fcríptís,ex quibus occulta facerdotes ínueftígabant.

Si Plato mundum peragrante propter *fcíre}&* undícpmagíftrum quæfiüit, Architamadijt,âùua!rpqincertè omnes non nifi incarnatam fapíentíam quxfiueruntîin omnibus magiftris quxritur fapientia incarnata.Ec ideo nifi in aliquo effet incarna/ taJioc eft,nifi homoreperiretur qui fie eft fapiens, quod non eftpofsibikfapientiî eflemaiorê,quæeft fapientia in efièntia-.fruftra quaererentur omnesmagiftri, fi fàpientia in nullo poiïèt reperítf

Exfcrmone:Quodcuncç dixerit uobis.

vtMfanfii» *a* DamUfrjUiraginem quæeius imago,6¿ abípfo effe habuit,fibi copulauit.Ët bæceft íocunda copulado,quæ facit unitatem ex duobus. Vbí ¿mago feu uí rago tranfitín unionem uiri,ut fintduo in carneunajfignificatunionema/ JL J» nimsE & filq Def,ut fint unum in uno ípírítu.Matrímóníum certe eft magnft facramentum,namconformitatem operatur uoluntatum,ut nonfit alia uoluntas uxoris,alía uiri,fed una inq's in quibus funt unum,fcilícet in carne. Sic inter animant freías fponfum filium Dei,non eft *niií* una uoluntas ín íjs in quibus funt unum,fcíli cet ín fpírítutquía uolutas diuína eft fpíntus/quí charítas.Síc *Q¿* rationalis animæ uoluntas,eft fpiritus qui amorJníponfa non debet efte alius fpiritualis amor, quâ fpo fijÓÓ eft unus fpiritus fponfsc^ íponfí. Sic ín matrimonio, non debet efte alíus carnalisamorfponfæquamfponfi,&eft una caro utriufcp.Ex uero matrimonio maxima bona fequucur,uam quídam íocundífsima immortalitas inconferuatíone humi næ naturæ,quæ ín fluida propagatione ínnouat«r,6¿confcquentía ad illamtííc fpon« fafilíj Dehinuniratefponfijrenouaturiucunditateæterna.Etincarnalimatrimonio ín fenfu,quí eft fubfíftentía fenfíbílí$u¿t£e,fcílícet ín tadu5eft carnalis uitæ deletftatío qüæ & fenfibilís dicitur, omnís ením fenftis tacftus quidem eft, ín fpír ítuali uerb, ini feníu raríonis,quí dicitur íntelkáusJfitelle&ns ením fenfus eft fpi ritualis,quí íntel ligitjn rationali uita fe fentít^tqjtangítjíntelleáus intelligens,fe fentícintellígere. Et eft quídam fpiritualis taeftus,in quo iucundifsimèdeleâatur,fed in mentem non uenftiancequámcopuleturíponfo.Sícutenímperauditumjnónínteníg ítdulcedíng refeeftiemis præparaticibi famelicus/cilicet cibi prçparati à ípóío ccdeftí: fíe in hod mundo qui eft deaudítu,noti capíturíncundítas tarcas,&connubij5& ofcali,8£ am plexus fapientiæ domífícantísJn Cana Galileæ notare debemus nuptias fadas ma Cana zelus,Galilea eranrmígratíóeft.Aníma zelofa,qug eligitur in íponfam per filium Dei,qui inhabitat immortalitatem feucoeleftem incorruptibilitatemtut fitglo ríofa digna, fe legibus *d£*moribus fponfi in hoc mundo conformat, 6C mundatur atqj adaptátur ad tranfmígratíónem, ficut lapides poliuntur, qui ad templi azdificiu debent Híerofolymam ubieft uifio Dei,transferri.Etutomncs lapides figuram dez bitam haberent, magifterde Hterufalem ad rudes montesdefertidefcendit, *S¿* for/ mat eosjdeinde præcidit ut addudos in fando «dificto collocet: fic fapientia Dei de ccelo ín carnem defcendir»6ófponfam elegit,quam huit fanguine fuo,uc effet fponíájS^ cognofceretfediledanlualdí áfponfo,quí fe dedit in mortem pro ip fa.Sed ze îofa fponfa upcata ad nuptias agni, fponfi fcilícet fui immaculati, hon poteft nífí ín Galilea nuptias cekbrare,hoceftintranfmigratione. Oportet ením oblíuifcí domum patris, egredi de terra cognatione fua, *&C* regem íequí qui eius fpeciem concupífcíctficutííponfatin hoc mundo,quanto nobiliores^ tanto fæpe ad diftantio res fponfos transferuntur*

Lcxueró matrimonij eft,qux nunquamnifimortedílfoluítur. Subiedum igitur fub-

fubfiftentiæ,eft uita › quæ cum nuncj poil refurreAionem â morte deficiat , erit hæc copula in xterna uitajæcitia fempiterna.Et ob hoc poft triduum fa Aæ funt iftx nu/ ptiæ. Omnia fuper tria ponimus, ideó défi gnátur complementum temporalis cur- ïus4à principio per medium ad fidem in triduo» Deficiente uino,feu temporali uitæ iucanditate,reaouanturnuptiæ. Moriuntur huius mundi nuptiæ, fed refurgentim/ mortales,quæ funt pleng femper & indeficientes:uinum enim inhydrqs ex aqua re fufcitatufti,femper implet hydria s»0¿ fpiritus feruoris, uti in bono umo , antiquitate **non** minuitur.Hydria uerofcuius uocabulum ab aqua fumptum eft,quam continet) fituas concinensuinSinCanaGalilese. Intranfmigrationeenim natura noftra quæ A^ burnanum feu aqueum continere Colebat fpiritum, de recenti igneum ÔC coeleftem continet,quiuenitexuerbo,fcilícetexuite uera< Moyfes feribit, fpiritum Domini ferrifuper aquas,capiendo fpiritum pro exequutione uerbiDei, tunc ficut aqua eft quaedam claritas fpecularisdn ft capiens figuras : itaintra ipfam claritatem» eft quae/ dam uis uniuerfalis,quæconuertipoteft ad omnemftnfibilem formam, fcilícet mi/ **neralem,** uegetabílem, 6¿fenfibilem,itautipfaaqüafít quodammodo omnis ftnfi bilis formç potentía,cuí omnes fenfibiles formae tnfuntNam fi tollitur aqua de mu/ do,nulla eft arbor,nulla difpofitio,nullusornatus,nulla figura.Ecnecaftra erunt de fîcientibusaquis,qu^fuprâcœlosfunnQuid erit terra,qupeft aqax grofsitiesfquid actfqui eius uapotfquid ignisfqui aeris fubtíh'tasfeufpirítusíSed quid poteft aqua, nifi enim exipfa formentur per uerbum feu artem omnípotetis entia, nihil exft pro ducit.Modo enim quo figulus hydrias ex luto efficit: fic Deus creator aquae, fcilícet intelledusílle,quí creauicintelledumfiguli,formatoris hydriæ. Ita anima huma- na afsimilaturaqusejnqua intelleAus eft quafi omnia formans, Sed intelleAusin anima nonuiuit,fi eideeft fapientia:ficutars facit figulum,ita fapientia formatintel leAum,& hæcuenit exuerbo Dei. Aqua ftatim putrefeit 0¿ defluit, nifi cOeleftis uirtus ipfam fubintret, ut, fiat aAu aliquid ,ftante forma , per cuius uirtutem con/ feruatur. Sic fpiritus uíní conferuat aquam, quia eft eius forma , utnonfitaqua, fedfítuínum* Eftautemuinumaqua, cuius potentia eft fic determinate, perfor/ vta. mam quædatei efle: Si hunc fpiritum habet ab influentia cœlefti. Sic ánima hu/ mana, eft inf/pida aqua fine fpiritu, qui ei datur ¿uerbo Dei, quirefufcitatfi^lac/ tificateam*

Diceret aliquis,opinionem illamHippi,qui ex aqua animam effe dicebafdudum per Ariftotelem SC omnes reprobatam,merepetere:talis me nonreAeintelligitDi co enim afsimilari aquam animæhumanæ, nam recipit formas ífenfibilés intentiona *ámíw,* litcr,SC receptas feruat,SC reponit in memoria : in hoc aquaeafsimilatur, qug omnes formas fenfibiles in fe recipitrealiter, ficut anima fenfibiliter ftu intentionalicer.Mi randum,quomodo adeo fubito anima ín fuo fenfibili incrinftco»fibi fabricat ímagt nem obieAí,nonfuffícic,quód obieAum fuamfirnilitudinemmultiplicatufqjador- ganu,fed requiritur quod fenfus recipiatjnfuo fenfibíliimrinfeco. Et hæc receptio fit cum deferíptíone fíguraUfícut cum ín corpore uerba alicuius quç repetere uolo, illa intra deícríbo,S¿ ut incus poftea lego,ita profero. Spiritus intelleAualis,qui no aduertit ad formas intencionales fiue fcripturas,fed ad quidditatem rerum ille uidet, quomodo fenfus hominis, qui recipiunt extrinfecas figurarum intentiones illas uti phantafmatafeu libros feriptos uel pidos præfentanc intelleAui , ut mediantibus phantafmatibus,attingat eflentiam quidditatem rei,de qua pafeitur (blum. Hæc aduertens, hæc omnia fieri ut fenfibdis mundus uniatur intelleAuali natura?, ut per præfentiamfenfibilisfpeculetur nobilitatem fuam: quoniam ienfibilis mundus eft eius imago,omnium eflentiam in ft quafi in intelligentia plena , formis reperit, feueríoremíntelligibílem fcilícet m6dum(cuius ille imaginarius, qui per phantefma ta eam intrat,imago eft)intelleAua!iter intuetur.Sicut enim circulus in fenfibílimü- do,non poteft effe5itauerus fie eft in intelleAu, qui nihii auertitàueritate,fedfinic quodlibetefleutieft,cumintelleAualisnàtura fit abfoluens Sinon contrahens. In abftraAis autem Ôf à contra Atone abfoliuis,non poteft efle mendacium,quia ibi eft

in propria fim quidditatetfic uidet caufam, cur homo nofter intrinfecus , tanfoperè ftudethutus mundi figuram fíbi inphantafmateprafentari, fcílicetutfwinotitiam *fip praius.* (qui/zxKfaxe<r¿4©- eft)attíngac.Dubitas forte quomodo fpiritus qui defcribiturferri fuper aquas,eftexequu tor uerbi,per quod Deus creat omnia* Dico fpiritn illum ple huffi effe formis,ficut ars figuli eft plena formis. Nam ab ipfa omnes forma proce/ dunt,qua in uafis apparent. Intelligentia plena eft formisjficut docftor habet intelle- ¿turn plenum formis, *8£*illas ponit in difcipulo, & mediante fpirituformato exprimimur formetur forme fcíentív'feu artis anima dífcípulí , (cientiacapacem & infoiv mabilem.Et fic Deus fpiritu uerbi ieu oris fui, qui fuper aquas fertur, omnia creat, creatur igitur intelligentia in prima emifsione, tanquâm creatura artis omnipotentiae capax,qua non eft ars fed artis capax: fed non eft capax artis in natura eius quia creatura,fed in tantum eft capax, in quantum fpiritus fapientix in ipiàm descendit,et eam informat. Sicut fi Plato per fcientiam feu artem poffetfibi fimilem facere, cui etiam dare poffet naturam intelledualem capacem artis Platonicæmon effet proprerea fadlura illa à natura informata,feientia Platonís, licet in *fe* haberetaptitudinem adipfam,requireretur tamen donum communicationis artis. Hæc comunicado fpiritusfandus.eftjper quam perficitur interior homo,8¿ informatur forma quæperfi cit ipfum,qua eft forma uerbi Dei ¿feu Chrifti Dei noftri. Sicut fpiritus uíní,quí per uoluntatem lefu in aqua creatus fuit ,fecundûmintentioemcreatoris,fineeo quod íoqueretuisformauítdeaquauínum.Etuírtus qug fenfibiliter apparuinoftendit hoe uerum, fcilicet odor,color,fapor,lí£tificatio cordis. Sic dum fpiritus lefu immittitur in animam humanam, facit ipfamChriftiformem, & uirtus atq? operario eius, hoc uerum oftenduntja frudibus enim eorum,cognofcetis eos, Quâdo enim opera funt Chriftiformia,neceffarioillaprocedunt ab anima Chriftifortiii. Hocmiraculum eft primum,quod fecit lefus ad oftenfionem gloriæ fuæ. In eo igitur ftud erede bernas» quafiinfigno omnipotentia faluatoris, qui naturam noftram in uerbo uirtutis fuæ, ad immortalitatem uita iucundæ,transferre poteft ut aultNecJ alia figna plus dicift. Sed iftud eft tignum cuius fígníñeatum per omnia figna explicatur,& omnia ad eundem finem fecit,fcilicet ut fidem firmaret,ipfum effe filium ÔÉ haeredem Dei, poteftacem ambire omnia*

X Ex fernione:Volo mundari.

'serwJM tón* w *fit* Vitó potentior eft ferrtio eius qui eft faneftus, quam qui in dignitate con> i% /1 ftitucus. Vidi quod Martius Papa, Romæuulgo non potuit perfuaderci I 1/ B ut quadam fua monita acceptarentur.VocauitBernardinumfratremmi JL ' JInorem de obferuantia,nunccanonisacum,utpopulum induceretiqui il/ ludfecit, quod Papa non potuit. Confueuitipfefraterdicere& audiui Padua, quod prædicator habens ignem in fpiritu, poteft ex mortuis carbonibus ignem fuf> citareJDico de Deo docibilibus,in quibus capituerbum Dei rilli quia ex Deo fimri uerba Dei audiunt.Non capitur radius Solis in glacie & niue, quia nunquam calefr cent,níffínaquamrefoluantur:íícftanteanimafubbeftíalírate,áqua condenfata8¿ compræhenfa exíftít, nunquam uerbum Dei, quod folùm habet locum in rationali fpiritucapitur.Oportet ut refoluatur quaffglacies in fluidam aquam, qua capax eft diuinimotus (eu fpiritus,a tcpimmifsionis caloris, feu charitatis.Hoc quod ualde impedítuífionem íntellecftualem3eftmala confuetudo,quajeftutdurapellisoculo cir/ cunfufa,quæ crefcic per fuccefsiuam immunditiem ,collecftam fuper pupillam^quae difficulter tollitur,poftquam inueterata eft.

bonelefu fanare»& dum dids,fanas.Verbum igitur tuum, fimul cum exequu tioneconcurrit.O' quanta eft potentia tua lefu bone. Dum nos dicimus uolo feri/ bere^noneft propterea id ícriptum,quia potentia non eft eadem cum uoluntate,non enim polium id facere nifi in temp ore,uolun tas confenfus eftmomentaneus/ed effedus,requirit tempus ♦ Tu uero id potes quod uis>& eo modo quo uis,modo quo matrimonium contrahitur per confenfum, & intentiçneconcurrçnte cum habente poteftiu

poteftaterpffit fac^amentalis tranfmutatîo.Omnta quæ uice tua agimuslefmuojunta te perficitïtur.Tubene intellexifti optimelefu, leprofi ante te proftrati defiderium, qui non dicebat.utïé'cum.ageres mifericordiam & ipfum fanares : fciqirenímquía tu es ipfa pietas,quæ in mundum propter falutem murtdí uenifti. Nôad^ojpuil téut faceres,qui uenífti quærere & faluCí facere i fed curri fide integra le tuis mifericordíae oculis obtulit,ut íanares ll uelles,acfi dicereutu nofti an expediat mihi, id quod ual/ décuplo,hoc tu uis quod mihi expedit*# id quod uis potes. Optima eft hæc orandi do eftrinaj# animae falutem impetrando quam præferredebemus corporis fanitati,q fæpéeft ad anim» fortifica tío nem.Paulus enim dicebat, dum infirmorcorpore forti or fumín fpiritu* Et conternabatur nonimpetrare fublationem ftimuli quemhabtp ¿c,utrefíftendomererétur*gratia enim patientiae in aduerfitatibus, facit aduerfitates efle animæfalutares. Quando Deusfecit corpus noftrum,quod adueriâtur fpiritui, ne hæc aduerfitas obeflèt faluti animæ, fecit ex tetatione proúentUmJta quód aduer uerfitas,eft quafi (anansjícet amara podo.

Nihílhabethomoquod fitfuum,nífiíd quodáDeorioníjabet, # hoceftníhfl. n M ¿ Infirmitas,peccatum,mors,# quæqj talia mala,non funt à D£o, nihil ènim habet en titatis .QtiareàDeo,qui eft ipfum efle,noilfunt* Et ideó quícquíd fine eo fad u eft, eft níhibfcilicet non habens quicquàmentitatis.

Trahit poft fe Chriftusturbamiquia nemo nifi tratftus,ipfum accedidPater trahit ad filium. Ac fi quis ex Gallia ueniret,qui diceretur filius regis Fran ciæ, multi feque ren tur uidere illum, quia pater fcilicet Rex Francis traheret eos : nifi enim fili Ufe fè« gis efler,non curarent accedere.Pater igitür creator in filio fuo, trahit ad fíliomtquia creatura ín filío,uult cognofcere patrem fuum,ficut fubdítus regis ín filío,regem fu um.Infirmi trahuntur à medíco,quía fanari quærun t Sed Chriftus trahit omnem ra- tionalem animam poft fe,quia ratio # uerbum Dei, Cuius omnis creatura rationalis eftimago.Ideo ficut imago in fpeculo ,fequitur omnem motum eius cuius eft ima/ gp,fine quo nec eft nec moueturdta rationalis anima ,uerbum Dei. Adhuc naturali* ter cognofeit anima noftra grauata ínfirmítatibus,fuum alleuiatorem:ficutquedam animalia læfa,ad hominem leguntur confagifletficin omni anguftia,ad Deuni refit fugit homo. Qui igitur credit Chriftum filium Dei # iàluatorem hominum,ipfum fequítürtnam peccata quæ animam grauantjpfe tollit»# ut faluemur ad fe trahit*

reccatumnoftrum Chriftumin cruceinterfecit.Sicdicipoteftmortale,quiaChri- w ftum cruci affixit. Mortaliterpeccans, homicida dici poteft, quia quantum in ipfo fofo eft,Chriftum Occiditide quibus dicitur,Chriftum iterum cruci hgentes.Sed nontra- hit Chriftus indifpofitum.Quód enim Sol non omnia trahar,#lapides miniis quam atbores eft,quia uatia eft dilpofitio trahibilium. Difponere fedeber anima,ut trahi poisitjSi enim fugit uo eant em,# ab inuitanteretroceditiper eam ftat,quód non tra hftur.Cur autem Deus trahit ad fe intellecftualem naturam, exhoc depræhenditur: nam appetitusanimæ,eft utuas uacuumuolens repleri,#non nifi exbono.Omnia autem quænon funtipfumbonum abfolutum,non implent ipfam animam, quia co trarfum illa fequitur. Appetitum igitur boni illa non poflunt adimplere › quæ bono indigent. Quantumpoflumus intelligere, tantum poflumusappetere. Sedintelle- ctus eft potens fieri omnia (nam eft in potentia ad íntellígendum omnia) ideó nun/ quàm eft perfedus:nifiintelligat omnium caufamjfcilicecDeum.Quare fineDeo* non poteft implere defiderium fuum.

Lepra eftexomnium humorum corruptione! omneuero malum in bono fundat, ficut infirmitas in corpore, uitium in anima * Sed lepra ex generali corruptione pro/ uenienSyper naturam non poteft curari, oporteret enim quod per humorem no cor ruptum operaretur,# corruptum expelleretffi enim ignis totaliter eft extin&usmo poteft recuperari, fed fi modicum remanferir, per modien augetur) fic anima uadic in peccatum mortale,# non poteft per fe reuerti,ideo dicitur fpiritus uadens,#non rediens. Vnde indiget adiurorio/icut luto tenaci infixus. Lepra inficit focietatem: fic quando occulta manifeftantur. Sicut enciuntur leprofi extra duitatem dic extra

Excitationum

z focietatem beatoriwrijeprofi fIli ici anima,ad infernum ín exterfóteé tenebras mis tenrunSiciïtleprofi femperpïus infirmantur, & ex focíetatelepróforurti plus infici unturific irt inferno focietas addic 'cruciatum, *8C*pcena Temper augetur,quíauermís non motiçtüfiquiafemper ctefcet uítiüm. Nunquam igitur faluari poteruriqquia nffquàm minuetur uitium,fed Temper augebitur. Qui inuidùs eft tali ínuídía3quod¡ anima eft ídfecfta illa leprájdum feparatur ip die iudicij â bonís,&míttitür in ignem, inuidía íémpercrefcít,6¿ uermis ¿nüidiæcorrodensfemperfeipfum3nunquàmmo/ rieturXepra enim diftormatfaciem3quamalCeiatiecundumhumorum corruptione: facies,notitíaeft. Ide6dicitfaluator,fenefcirepeccatrices animas, feu fatuas uirgines,quia de libro notitíx deletae erantluftí autem erunt in memoria alema. Recur/ ramus igitur nos peccatores, multis mortalibus peccatis kprofi , ad mifericordcrri medicum anima rum,cS ifto denoto leproToiuc facientes ficut ipTe,aflequamur cumt eo mundationem.

t Exfermone:Pknitudo legis eft díieítío,

eft quod fa d us eft cæcus ín o culis qui uídít in fpírituaerítaCemmífí qubd ípfe Paulus in fenfibilibus & in litera quæfiuit uerítateme & haecfuíÉ nía erronea,ille oculus aduenienrelucecaecatus eft,qüíalucémfufferre ne/ quttiin Er in fpiritu uídít á: audíúíu ibíením uiderecoincidit cum audire*

Vrtde comites lucem uiderunt3rioriaudiueruntuocë Ufuffed benêParç lusiquia ín fpiritu Païilus quæ uídít, audíuít. SícutDauíd uídítDominum,quando ipfum in eo loquentem audíuít.Reparato autem ípírítu^reparatus eft uifus.impedie bat fenfibilís uifus fpiritum,neuideretfpiritualto.Ided ad tempus excæcatus eft,uc medio tempore fpiritus uifum caperettnam per triduum cxcitatis exterioris orando, fpirítus uídít uerbum Euangelrj,fpiritum fcílicetlí¿eraeteftarncütl'antíqui. Radica/ to uifuiii fp ir¿tu3fadus eft Paulus ï nouírare fpirítus, nouas hbmo,& baptízalas eft uissDeir TpírítUsáf repletus fpiritu fantfto.Doaii t Paulus lefum efte filium Dei,ac quod *b* pfe eft et Chriftus fecundum feripturas affirmabatiquomodo autem Chriftus debe/ ter Íntellígí filius Defiuartjs modis explicauitNam licet per hoc quod infirmitas car nts in eo apparuittnonuidebatur filius Dei efte, qui eft immortalis:tamen uírtus rj inerat ei,qax fuit ad faluandosinfirmos,oftendebateum Deum. Crucifixio uidebatur.quaedam oftenfio effe, quód non eftet filius Del* fed reiurrediio 3foluebatargU/ mentum.Mirabilis coincidentia ínfirmitatíshumanxj^forritudmísdíuínx.Vírms iHíJíltí *te* diuina,quæineofuitinomni plenitudine,oftendKeumDeum. Caufa omnium ui/ " ' ■fibíliumfuntínuifibfl-eSíÓComníumíénfibiliumíntelkáuales. Sic ante fenfibilem mundum,in fuis caufisuidemus omnia perintelledum. Vnde ficut oculo Tenfibilí, üidemus mcdianteluce fenfíbilí fe nfibilia :ita oculo mentis,mediante luce intelligit bilfiuidemus incelligibilia. Se habent igitur fenfibilia ad intelligibilia, *ficut* ocufu» ra tíonalis fpirítus,ad oculum fenfibil*is* fpirítus. Oculus rationalis fpirítus, qui dici/ tur oculus cordis, qui poteft pertingere ad uifionem Dei fi fuerit mundus, non ha» bet nec carnem nec ofta.fedfenfibilisoculusjfipeijlis no habet effe. Vifibilia igitur ducuntad inuifibilia canquâm catifatâ *ÔC* imagines ad caufas 6¿ exemplaria : fide e- níntellíglmus 3 aptata efte fecula uérbo Dei » ut de ínuífibílibus uifibilia fietent* V.erbum Defiquod filium Dei patris no'minat3eft ante omniacreaca,fiuefintinuifi/ biles creaturx^tüæ nô propterea æœrnæ funt,feu penitus omnino inuifibiles. Ec uec bum eft imago Del,feu forma figura fubftantfa eius, omnia portans in uerbo uir tutis. Vnde cum Deus fi aeternus, ftu penitus inuifibilis;cft filius penitus fimilis ei, quia imago fubftantialis,quædicipoteft forma Deí,S¿ eft uti uírtus genita abeften/ tía infinitaJNam talis uírtus quam generat effentia, omnia porut, quia eft uírtus o- mnipotcntiseabfoiutx. Omniaigiturquxfiai poftuntjinilla uírtutecomplícantura utin caufa ratione fua,aut ín íápimía fiue Idea/ Neceft aliud hoc dicere, quam quôd craturæuifibiles initiatæ,funtibi *in* ueritate eterna,& ab *i*pía uírture crean/ tur ,ficut tempus ab æt emítate creatur, nam eft eius imago. Eciicut tempus omnia ,conííneta\ucfMntcreataS¿pdncípíata:fí£«ú£Wíinasecerna omnia complica c, utiune

sternat

«eterna.Níhtl ígítür eft ftóinim apud tíeum patrem,ín cuius uerbo feu uírtute,coni plicantur ofonta quæ fieri poffunt*Sicut qúi refpicítoculo mentís in artem, per qui omnia pofsíbilíafíerí4fíunt;illeinqs quæfíuntníhi l nouí«idesquía ante uidítína^ ¡terna arte omniá.

Deo patri complacuit, *ín* filio fuo omnem plenitudinem inhabitare. Et non eft ábróluta,nífiperfedío abfoluta,quæ Deus eft< Et pla cuit patri per eum reconciliati omniá quæfeciqut fcilicet ficut Deus per ipfum creauít omnia: úa per ípfiim om* níareftauraret. Ideo ne fibí inuiceni, at^abaudoredifcreparentiftcítpaterfilíinú incarnari, ut homo fadus ,docerfet quomodo poífent codeftía terrearía reconci- liari creatori»& hoc èft uerbum üitse.fetut hoc ad perfedum duceret,occidi fe pa filis eft propter hómínes.Ethoceftexcellentíftímumreftauratíonís opus, fellccr quo- tnodofilius per mortem reconciliauitDeo patri humanum genus, exhibendo Deo patríeos irrepræhenfibiles,immâculatos,ÔC fandos,qui erant fenfo ínmiící. Senfua lis enim hoftjo ficut erat ex Adauxerat in fenfu inimicus Deo, quia praderc uitam ani tnalem mortalem æcernæ,qu£coàfiftit in unione fpiritus & Dei.

Per Philofophiamfcentiamfilicet terrenam, foleht decipi, qui in mundo uoïunt fieriprudentes5Ôinominat Apoftolusillam.tnanem fallaciam, fecundum rraditio/ hem hominum,Nam 6¿ fi multa tradathumana fapièatia,quæ funt ueriftmilia/unt tàmèn inàriia:fiint enim fecundum elementa huius mundi,&non fecundum Chriftft, in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter.Omnia enim quç habet pater,dedit filio,dum illum genuítinplenítudíncdiuinitatb, *8C* ihtali plenitudo habitat corpo- raliterifcilicet quando corpus fufeepit,in quo plenus manfitDeus Jn eo dicit eos ef fe repletos,plufquam ab elementis mundi pofsitdepræhendfiquia In Chrifto recipi unt q qui in eo funt,abundantiam diuínítatís.H^c eft (implicitas fidei,in qua ftandu effe prædicat, omnia alia nihilipendenda aftruft, maxime humanas adinuentio- nes,quæ per angelos malos infpiratæ funtNam hætraditiones fpífítuum/radíderut ca ufa m idola triæUradideruntenim artem Aftrologise, ut ad uaticínia homines eius medio inducerentídeinde ex hóc artem de imaginibus, ex formis conftcÙationumà cxhoc artem alligandi fpírkus ínfíuentiales,fcilicet fpiritumSaturniSilouis : dein/ de placandi illos (ptritus,cumreucrenttjs tantum Deo debitis. Ita fpirítus malignus, quandam religionem quæ à Deo auertít,ín qua ípfe colitur introduxit» Et iftam fal* fam deceptionem,Chrifti religio euacuat.Credere enim quod traditi o Chrifti fit tra ditio ueri Deeper uerum filium fuum,iila fides euácuat traditi ones,quæ allegantur elïè angelorum,S¿ probat éas effe máloruin (pirítuum, qüí excitar per Chríftuni* Vnde hæc eft fumma dodrinæ Pauliiquôd omnia quæ trahuthominem âb hac fini* plícítate fidei,ficut funt terrena fapiêtia,&perfuàffones religionis fpirftu&funtabq cienda,quia nonhabetfanamdo&rinamdnduereergoDomínumlefumChriftumj eft fe ueftireuírtutibus incorruptibilibus,mortificando corruptibilia defídería» àfin duendo incorruptibílía,iuftítíam, uerítatem,& cæteras uirrutestillæ enim funt meen bra interioris hominis,qui fecundum Deum creatus eft,quemadmodum illa in Cbd fto capite reperimus- Vnde hoc induere,habet aliam confiderationem. Intrat em talis in Chriftiformâ,6ffitChríftíformis, illius peccata moriuntur in Chrifti mor te,&ipfeinChríftorefurgít.Omnia enimcohformirer in eo fiunt,quæin Chtifto cre dit fada,qui Chrifti formam induit. Bsptifmus autem eft facramentum ablutionis peccati Ceuueteris hominis,& Indutioriis notii hominis,fcilicet Chrifti per fidem. L oed commoritur homo Chrifto,ín denegatione feu abrenuntíationé nererisuítíe,S¿ refurgit cum Chrifto. Hæc eft parua quædam rememoratio Pauli eius dodrinae, quam habuit á Chrífto,quí ín ipfo loquebatur,cuius le^a done fungebatur,quamlc^ gatíonemoftendicírtuirtuteuerbíó¿fignorum»NuncDeogratíasaga/ mus,de hoc fíe dato dido,ípfum deuote rogantes, ut no- bis fpiritum Pauli participet pro noftra falute,d¿ ad foam gloriam fempiternam.

Tt j fl»

§ Excitationum

Ex fermone: Adorna thalamum tuum.

CHaritas conglutinat foirirtiin fpírítüí}ó¿ fi eft naturalis, naturaliter » *&àicL* tur díledlío: íirationalis rationabiliter, & dicitur amor? fit intellectualis in íntéliédlualíter, 8¿ dící'poteftcortnéxíóífídíuinaS¿ incorruptibilis, díuíne at$ ínfeparabílíter atqj a¡termflítér,S¿ diet poteft unió* Ideo fpiritus ratio/nalís,qui ueritati quæDeiiseft, díuína charftatcanneâitur i fittinpsfpirituscum *i/*pfo Deo,qui eft uita abfoluta &¡eterna. Et ad hoc quôd hæcpeffed¡í¡ rèligiohi^câperetur cum pace,non font omnia quæ ín ufo erâc in ceremoníalíbqs»fubIátá,nC foblatio cunfuetudínumimpédíret receptionem fpiritus: fed errore ïhtelligentiæ fubla to,S¿ purificatis animabas/piritus'ueritatis eftínfufus. Puta ficut candela? Ôtluftra tíones,fiebant ¿n honorem dæpioniOrum: fíe nunc illi ceret ín laudem Chriftí confe crantur,ad expéllendosdaêmones. Ecce quomodo transfert fides lêfu,de morte ad uitarn, & fic princeps tenèbrarum,captus eft igenio illo qifo decipiebat. Sic Paulus intellexit religionem Chríftiatíam *effe, fcilicet* fpiritum orñriém fidelem perficien/tem abfqué differentia, fiueludæus fuerit, fiue Græcus, fiue Ethnicus* Sic §‹¿ Petrus in ueritate comperiqin conuerfione Corneli], acceptionem perfonarum nonef fe apud Deum.

Deus paxeft quia quies & finis rationalis m otus.Vndicg mouetur uifus,ut uideat quem quærir. Vndiq? mouet úífum anima quieftíncellé(ftus,utínueníátomnium príncípiüm ó¿caufamat<$uentatem,quæeftuitafuiefle:& tunefolum quiefeerépo teft,quando DeUm uidet,qui *Qttogw* id eft uídéo¦,tó dicitur. Quando enimuifus in/telledu alis, omnia uidentem uídet.tunc uídet principium unde effluit.Nam uifus in telledliaitsa ab ipfa abfoluta uifione habet fotim efle} ficut iufttts *à* íuftítía, ¿¿ homo ab humanitate. Quare tunc quíefeír,peruenit edim adipfom, in quo coinciditprin/cipium cumfine,S£ idedeft quies&pa£in illaan'imai

Ornamenta cceleftia § funt incorruptibilia, ôf font úírtutes illae immortales îficut eftíuftítiaquæíuftumfacít, ¿¿fidesquæ fidelemfacít. Vnde quum illæfint matutes immortales,6¿ rex fit Dominus uirtütum,quí eft Uerbum Dei,non poteft allici Dominiis uírtutum»hifí per uírtutes quæ ab ipfo flint.Ideo dicebat fapiens ille? quod ra* tfonalisanimafieftanimaiufti, fcilicet quia ornata eft iuftiria, eftièdesfapientiæ* Nô poteft anima efle íuftítía ornata, fi ali qua adhuc funt in ea deordínaca 0¿ iniufta*

fex fermo ne: Simile eft regrtum coelorum*

COgitanti mihi,quomodo explanarem hoc quôdde regfto cœforutrt teperi tur.inciditmihiquomodo Paulus dicit, mortem regnaffe in omnibus fili]s Ad^Sfdominabatur mors propter peccatum : peccatum uero exfoggefti one diabolí intraiii^nam iple eft author mendactj.Exeiûsfuggeftione in/trauít imperium Sathanæ in terram feu Adam, in quo ¿mperíoeftmorsabfcondíta, quia eft feduóh'uumab amoreDeí,6¿ unione Cum eozperinobedíentíam enim rece/ditqr ab imperante. In uerbo Dei,feu imper io & lege,eft abfcond ita uita,quia eft uer bumDei uíuífícantís,cuius uerbum dat efle & uiuere *t* uerbum Dei,eft conceptus e/ius.qui dat efle. Sicutft domificator effet omnipotens,tunc eius conceptus, eflee efleípfius domus : eo enim ipfo quod conciperet, etíám uCllec, 0¿ eo ipfo quod conciperet 6¿uellet, effet, quia omnipotens, qui tantum poteft quantum unit* Et ita regnum mortis,per fuggeftionem diaboli peccante Adam, intrauicinipfumÔC polleros hoc regnum, dici poteft regnum terræ, feuhuíus corruptibilis mundfi Venit uerbum Dei de coelo, ad deftruendum hoc regnum mortis ftu terrenum, inducendum regnum uitæfeu Cœlefte. Jpfeenimde codo cceleftis coeleftem uitarn * introducere uenitjUtdeftrudlo regno terreno Jieret regnum coelefte,in quo uitadominarecur.Oftendituthocexeo quod ipfe in uirtute feu digito Deiefjciebatdamo/nem, poflefloremhominis»quodfieri nonpotuiflet,nififortiorfuifletAnimaintelleduaft's quæ dicitur interior homo, ínuíííbilís eft : regnum 0¿ coelum ípfius ubi regnat,eft (¡militer foxinuifíbílís. In regno patris iuftifulgebunt ficut Sol f Etfi-

Liber IX.

cutfe habet ih uifíbilí coelo ífte uífibilis Soluta fe habebunt íufti hís oculis ínuifíbí» Íes,ín ínuifíbílicoelojubí regnat fepientia,quæ **eft & íuftitía.** Iuftienimerunttnre/ gno iuftitiæicuius lumen uocattir fapientia , imó íuftítía eft fapientia uíta.iufticM enim íuftifícat, quía dat efleíuño,6¿ hoc efle eftuiuere,& hoc uiuereeftinceíligeréí **in**íuftítíaenim coíncídítuíta *ÔC*fapíétía.Intellígítur híccoelum,ficut ubilegitur,Pau lum raptum ín tertium cœlum,fcilicet uifíonis arcanorum Dei. Non eft igitur pofsi/ bile,peccatorem intrare ín regnum uitæ æternæ, quia in peccatore regnat mors, feti Sachan princeps mortisîideà anteomnía prædicauit íaluator,poenitentiam efle age/ dam.Quando euacuatur peccatum de interiori homine,íta quód netos homo,cuius regnum *eft* concupífcentía ín fe complícaos *tria* regna, quia eft immortalis unítrini prolapfío & labes,mundi regnum fcilicet concupíícentia carnísioculorUmJg¿ uaní tatis fíue fuperbíae uitæ, penitus tranfigítur *Qt* moritur : tunc de gracia per uírtutem Íií1, Dei, refurgít nouus homo,qui eft de regno immortalítatis,cui mors ultra non domi nabítur.Carnales enim non pofluntpofsídere regnu fp3s3nefciunt.n.qfuntfpSs,iï- eut cæcas non poteft pofsíderelætitiam, quam habet uifus de pulchritudine colo/ rum,Docet igitur faluator,& Paulus per ípfum,8¿ omnes fandi : ut qui fili regni ui taefpiritus efle uolumus,non fimus carnales. Et quæ lint peccata illa, quæ nos often dant carnales efle, Paulus exprimit quum aitmeque fornicari] 3 net# idolis ferai eri/ tes,neqj adulteri,necp molles,neqs mafculorum concubúores3nec^fures3nec^ auari, hecp ebriofi,necp maledici,nec^ rapaces regnum Dei pofsidebunt. Nominatunia cus Dominus & magífternofter hoc regnum inuifibfle *ÔC* æternum ad quod nos ih- uitat3regnum cœlorum.Nam Deum habitare in coelís,0¿ regerere atçp gubernare *o/* mnia,crediderunt ipfi ïudæi3imô &, omnes gentiles. Nominant igitur Deum & re> gnum3modo quo íntellígí potuít,quoufq? fpiritum induant , quitunceos doceat b/ mnem ueritatem,quam ante capere non poffunt. Quomodo in Chrifto omnes re/ gnent,& Deum qui in Chrifto eft pofsideant, & hoc pofsidere Deum , coíncídíc cu hoc poisideri à Deo per Chriftumîintelligttur ín fímilitudíne, ficut anima raciona/ lis per medium intelledus poffidet animam. Et non eft nifi una fapientia, qu» præfta t efle, uiuere, et intelligere omni fpiritu *i* rationali, et ab omnibus qui uiuunt ec intelligunt, ea poflid etur : nifi enim fapientia eflet in eis, non effet lapientia ; Et ipfa fapientia quæ poflidetur, eft regnum unm in omnibus : nam in fe omnia com- plicat,^ ipfa in omnibus omnes pofsidec.Ec in hoc paflu, mediatio Chriftí intelli/ gitu^quæ eft copula huius coincidentiae, afcenfus hominis interioris in Detim, Dei in hominem.

Chríftus dicitfilium hominis efle hunc hominem, & agrum dicitmundum. Ek *iomb* hoc elicio Chriftum efle hominem, qui in abfoluto homine fignificatur, quafi ho/ MÍ» **mo** hominum,feu rexhominum, qui & filius hominis : tanquàm perfedío & **puri-** tas humanæ nacuræ in eo príncipe naturae contineatur, quæ in omnib us hominibus participatur. Ita quodinnaturahumanainChrifto,deuentumeftad primum **pu-** rum & perfedum, nonfolumquo purior & perfedior homo nunquam fuitaute/ rit: fed quo etiam perfedíordarí nequit, tn quo puritas & perfedio omnium dabilí- um complicatur, utipfe fitfofusaltífsimus3& inregno feu coelo humanitatis. Sol feu rex unicus. Per agrum,mundum uult dicere,in quo flint homines. Homo con/ trade habet omnia quæ ín mundo funt,quapropter dicitur.Semenbo** num feminatum per ipfumjuntfiltj Dei & regni : ferainajum eft enim in agrum **fed** hominem huius mundi,per Chriftum feuuerbum Dei,acfi femen attraheret ín fe na turara illius terrain quam feminatur, faceret eam uiuam uita fua, ficut dum triti/ cum feminatur in terram ípfius agri 3 attrahítpínguedinemóí facit de ipfa triticum: unde terra non profert frudum ex fe& fua natura , fed in femine. Sic natura ratio/ naiis feu interioris hominis 3 rranflt in femen bonum fapientiæ æternæ, ÔCnonde fe, fed in ipfo femine facit frudum, & fit filius régní. Nam filius regni eft, qui eft de terrena natura, incœleftem feu diuinam, fiuelucem fpíritualem, qugeS¿ fapien- tía dicitur 9 translatus » Et filq lucis illius, funt filij regni, quia lux in qua non funt *

tenebrae

tenebrae uliiEjifii rêgnat.Sicintelligo Chriftum feminare filios regni,ficut agrícola
W DcM¥miaattriricunvBt cum fit unicus filius Dei,fciiicet uerbum Dei,quod dacpotelh-
rem omnibus recipientibus ipfum filios Dei fierfttunc bonum femen de quo loquitur,non eft nifi ipfe qui uerbum Dei, & feminat fe filius Dei qui *ôc* filius hominis,in agrum fuum,ut fruAificet filios Dei.Sicfe uerbum feu conceptus Platonis, quiin/duit fenfibilem uocem,feminat in rationales animas difcipulorum, utfrudíficec Pia
*^pírítucile**fi*** conicos feu filiosPlatonisJecundum interiorem hominem.Attendequaleeftillud
WWI; fpiricuale femen,quod non per partes fed ex íntegro,!n omni agro & in omni parte agri feminatur,ficut unum uerbum fidei recipitur per omnes audientes*
HiMit j?M- 'pfmeo qU04 traditio horni num,liberalium fciiicet artium,& iurium fori, fit inftru-
M mentum per quod Sachan non folurn occupat homines,nefedec ad uerbi Dei fapo/remtfed fint fuper feminata femina zizania, quaefimplicitatem fidei *ôc* eius frudum impediant.Nonfinecaufa hæ feientia: à principio fueruncueris Chriftianisabomi/nabilesjfed modo Euangelio fapidiores,feruore fidei tepefeenté.

Ita error palliatur â principio,quod putatur uerum,&complicat mendacium.

Exfennorte:Siccurrire ur comprehendaris.

EST fimilitudo curfus fidelium. Nam fides ponit in motu,& quanto maior fides tanto maior fpes.Spes igiturfacitcurfum,nifi fperaret credes,fe id quod petit aiTequuturummon currerettfed unus accipitbrauium.Non eft enim ap praéhenfío,níf unio currentis cum fine& quiete.Ideó quum illequi prior attingit metam, fit primo iunchis termino : tunc quuni plures non pofsint elfe «que primi,unus tantum accipit brauium.

Qui uult currere ut apprxhendar,neceíTeeft quod Chriftuminduàt,ut ficperfta dium currat,6¿ in ipfo uno apprehendat brauium uidoriæ.Nemo nifi unus apprx* hendit,& nifi quis fit in ipfo uno,nonapphendet,Sicut una domus Bauariæ,in uno nobilifsimoprimogenfto,appraehenditnoMita<emduca!em,perquamuiaoe$curo runt.Ec in primo omnes currunt, & in primo eandem ducalem nobilitatem apptas/henduntílicetprimogenitus^le^nquoomnes^üCatumafíéquuntur, non tempo/re tantum, fed audoritate ¿Vdignate omnes polleros excellat, tanquàm caufa & principium atqj forma tanti donf& tantæ gratix, per quam ultra fuam primam popularem communem naturam filiorum Adæ,funt in principio eleuati.

n
fotX “ Longitudo abfoluta,poteft dici reáitudo infinitaren iuftítía infinita,qugdicitur creatrix,quia dát unicuíó^ quod fuum eft. Omne ením quod eft,fuum elle ex dono C,LIS habet,iure fibí uendicat,quía eft donum iuftitiæ quæ Deus eft. Et illa infinita tongítudojutiqj eft latitudo ut ftiperfidies,compræhedensintra fe omnia, luftítía e/ním qug unicuífe quod fuum eft donat,fe fuper omnia expandit & continetfícut ia Íuftftíá omnia lutta continentur,ôû'n redítudíne omnia reda, feu in eífentía omnia qitóefunu Eft etiam íublímítas & profundum,quæ idem funt, ita fciiicet quia longitudo,ideo principium finistquia latitudo, ideo extra omnia,ut omnia continens* quia fublioMtas^ profundum,jided intra omnia* Sic eft menfura abfoluta, complicans omnes menfurandi modos, fciiicet longitudinem, latitudinem, fublimitatem, profúnditátem.Deus ením eft menfura ménfurárum, quia abfoluta menfura.fed
coíMciát'Mtjd Hfiitarum, alia longitudinis ♀ alia latitudinis } & alia profunditatis . Deus infinita
wenfiiww?¡ rftenfnra,complicat longitadinem,latitudinem,&profiinditatem: neceft aliud infinita longito,quam infinita reditudo,feu infinita menfura.Ideó complicat longitudo infinita,latitudinem,atque profunditatem.Sic latitudo infinita, complicatlongi tudínem profunditatem:flc profunditas infinita,comph'cat longitudinem &la titudinem. Ad hsecdum Dei longitudinem intueor,occurrít «remitas, quæ uidetur eiTeabfolucêlonga,fineomni termino temporis aurloci. Dum intueor latitudine, bdeurritmihi potentia, que non poteft eífe anguila, quia ad omnepofiefeexten/
>) ditjficefiintermínabilis.Noneftigiturmínorlatitudo,quámlongítudo, Dum in/íueor'fublimítatem 6¿profundítatem,per qqàm eft intra omnia,largitatem eius admíro^quía fe inextensê per omnia diffundit. Nam quum quælibet harum fitinfini/

ta,

Liber iX,

nonpofeint plur'a effe infinita : patéfquod ftint idem Deus infinitus, eut aterî/ buo longitudinem propterætern ttatem, latitudinem propter omnipotentiam profunditatem propter largitatem. De perfeáióne corporis fenfibilis eft, quod fit longum latum, S¿ fpiíTum. Spifsitudo autem Jiiblimitarèm & profunditatem dicit. Quæ quum fint de effèntia perfedi corporis : ideó adeíTentiám abfolutam quæ De/ us eft refpiciendojtranftulíc Apoftolus hos términos, abfoluendo ab omni contradíone fenfibíli. imaginabili, *& intelligibili*, fciiicet abomni modo} quo creaturae poflunt conueníre, permodum coincidenriæ, uidendo fciiicet illam efíentiamun cuiuslongitudine , coincidir latitud o:ÔC in Cuiuslatitudine, coincidir profundum. Et per coincidentiam coincidentiaruiiqfcílícet per coincidentiam coincidentiæloù gítudinís, latÍÉudínís, S¿ coíncidentiaeÍatítudínisS¿ profundínntrauítínuelameníeá cœlum tertmmîde fenfíbilí in íntelleduale, ubi eft oppofitorum coincídéhtia; de ínz tellecftualí ad tertium coelum, ubíeft coincidentia cotncidenriarüm, íbi eft (hefau/ ms díuitíarum abfeondítus, ibí eft arca., in qua arcana omnia, ideo dudus in ftupo> **rem,** exdamauit: O'altitudo diuitiarum fapiencix âTcientiæ DeW Comprçhendine *a&prafáí* quit Deus ingenio. Mens creara, menfurandocognofcit: immenfurabjlemautem, fa- qui eft abfolutaipfa ipfa menfiirajquomodomenfutaretfinitamensdNoneftigftUr compræhenfibilis infinitus Deus, nifi modo quo ab omnibus fantftís compræhendi tur- Omnesenim fandi in fanefto fandorum, qui uere compræhendit, compræhen/ dant. Sicutenímregía celfítudo, noncomprehenditurnifíínpotentia feu uírtute; uirtus uero inoperatíone. ficnecabfoiütacclfitudo, nifiihfuauirtuteÓduírrutiso- pcratíonejquscíunt uerbum dus, 8¿ utritifq? fpiritus. Efto igitur, quod terrena regía celfítudo, fi lío dedit omnem fuampoteftaceiri: tunc in poteftaté fili] ^comprehendo gloriam & maíeftatem parris feu regís. Hac autem poteftatem fic habet filius, quod recipienti ipfum poteft eandem communicare, fcilicecfílíatíonemifilíátio enim eft poteftas haeredi tatio, ficeftdeabfoluti regis filio. Sed filius recipitur per inhabitationem fpiritus Dei in interiori h omine, qui uirtutem noftrí fpiritus corroborat; **ut** in ípfo noftro interiori homine habitet Chriftus per fidem. Tunc ín chántate ra ds'cáíi Ófundatúpoterimus compræhenderecum omnibus fatidhs, qüæ fit longitudo, ^ latitudo, *8C* (ublimítas, 8< profundum. Sic per fidem formátam, & conformitâ tern imita tiuarn, Chriftum induendo, ad compræhenfionem deaenitur, quia hæceft forma fanditatis, fctlicetforma ChriftüVnde Chriftiformcs funtómnes fanefti corn prehendentes. Nec prætereas>quin notesid quod ibi fequitur, fcilicet fcire etiam fu? pereminentem feientia: cháricatem Chrifti, utimpleamini *in* omni plenitudineDei: quomodo feientia charitatis Chrifti eft, per quam aflequimur omnem plenitudine. míj. Nam diuina fciemfo, nonçft fine charitate. Libetum eft homini crederet & indubia fides **eft,** per quam ad amare peruenítur pet amaré Deum, ftur ad cognofcerema íbi per amare, iturad fcireáutfciatamansquidcharÍtas, quaíDenseft. Nemo frire po teft quid fit amor, mfi amans : neep (cit plene quid charitas, licet guftum eius habeat. Nam quanto plusamauhtantb melius ipfum comprehendit **Semper** autem crefcic amor, fíe &T feientia eius. lta nemo fcitmifi qui accipit. Nemo icit; quomotjo fandi compræhendunr5niÎÎquifaniftum iJlumaccipiendocompræhendit. Charitas igitur quae habitat in corde, docet cognofcerefeipfam, qux Deus eft t charitas Chrifti nos docet, quæ eft charitatis fctentia, per quaknpletur homo omni plenitudineDei; qùæeftiocandafœlicitas. Finis omnis plenitudínís ftudijcotemplattonis âfraptus; eft admiratioíducitur enim ín ftuporem admírátíonís, quí profunde meditatur crea* *j* roris fui aeternitatem feu effenuani, eius potentiam feu uirtutem fiue íapíentiá, uoluntatem, amorem feucharitatem Qtii rerum caufas in natura inquirunt, non ni/ fi ad amorem illius *fapientiæ,* qu£ omnia ordihat *BC* difponic, perueniunr, quam non compræhendim^fedadmirantur. Finis Philofophiæ, admiratio.

Fides illa, qua mortalis homo credit immortalitatem feafïcqui pofíe: non aequi* *yMrftâ* rítur, riifí ín agone certaminis, nam in hac uidoria qua fides rationem uincft, éft maxiróa luda. Quado igitur Abraham credidit sid quod ratio Impofsibile iudicauit, ui->

cit.

dtSic quando homo credit hoc fcilicet, quôd retarget ad uitam immbrtakm*cuiu« non habet nec rationem nec experientiam,ftinciusoppofitum ratio trahiutuncne cefíe eft moría tur ipfa ratio, & cedat prudentia eius|, & humilietur fuperbi», & prae/ fumptio mentis mortificetur,& fiathomo quafi iafipiens& ftultus & feruilis»de fua libertate fcilicet rationis recedens3fein captiuita(emredigendo,Ethxclu&a eftma/ xima,non contra carnem SCfanguinem, fed contra fpirítum prseffimptuofutn & fu/ perbum,ubi humilitas uincit fuperbiam* Pofle igitur credere,eft maxima animxno ftrae uirtus,excedit omnem uirtutem iotellediuam, ad illa enim pertingit quxuult, proccditentm ex libertaccuoluntatis.Poteft enim credere uel non credet e rationa/ lis anima fi uult,úcl non,8¿ hoc eft donum maximum Dei. lea fpiritus feu libera uo/ luntaSjper fidem quam aflumit,dominatur intellecftui, ÔC informat eum fua forma* loquitur enim intelle&ui imperatiue.Ethoceft quod quidam dicebant, fidem efle in intelledu fpeculatiuofub imperio uoltintads : quia non finit intelle&um nifi habi- tua turn fide,difcernerc*Sed intelledus facile capit fidem,quam non intelligittquanz do uoluntasper fidem eiannuntiathxccredenda quç audimus,quia fibi àDei filio* feu per uerbum Dei reuelata funt. Volutas enim eft quafi andicus animar,intelledus quafi uifus.ldeb quae anima zdofarad bonum audiuit,nuntiat intellecfluíutíeipfutn congnofcat:quía ralia funt qug nuntiat,quôd uideri nequeunt* Credit fibi uera efle nuntia ta,ôf capit quafi uife.hoc eft incertitudine,ac fl uidiflet* Sic fides quoad intel keftym,eftin coincidentia uífibílís 6¿ínuifíbilis.Dum uoluntas hac fide intelledum imprimir/cilicet quomodo Deus loquutuseft nobis in Prophetis, nouifsimetnfi/ I(o,qui nobis illa de immortalitate reuelauitnon dubitat incelledus,uerbo Dei cre- dendum* Defiderium igitur animae intellecftualis, quo fciredefiderat,eft uoluntas» feu amor ad ueritatem : quae quum non poísít medio intelledus attingere defidera/ tum quafi ex propres uiribus credit uerbo Dei. Et non credit hoc uerbum Dei efle* quia intel ligittfed intelliginquia credit. Ratio diuina quae deditanimse noftrae ratio- nali hoedefiderium ad immortalitatis comprænfionem,loquendo in Ipiritudefl dertj.infpirat quod hoc defiderium non eflet data,fi non poflèt ipiumrationalis crea tura aflequí.Ideó qui dedit hoc defiderium,etiam potens eft dare eius affedum. Sit ad fidem monetur,ut id Deo pofsibik credat, quod quomodo fiat non poteft atein* gere. Et ita uerbo Dei, quod fidelibus foelicitatem promittit,credit^ id quod prox mittit,credit efle uerbum Dei. Sic uerbum lefurecipit, utuerbum Defiquod folum promittit fe daturum uitam aeternam,quam fuper omnia fpiritus ingemifeendo defi derat,8£ recipit Chriftum ut magiftrum,& uerbumDei carnem fa<flum,ut eius me/ dio fcel (citetur. Et ita patettper quam luâam peruenituradueráfidei uirtutem.Poft hanc ludam in qua anima fidelis efficitur,£€ credit Deoi tfic fecundum fidei magni tudinem funt lucftx.Nam id quod uincit in omnicertamine,fides eft:fi eft magna *fi** desjtentationes citofuccumbunrfi pania,tardius expugnantur* Tu enim habensfi dem certam,per uicftoriam te immortalitatem confequuturum: omnia paruipendis quæ uitæhuic temporali placita funt. Quia quum nihil conferant omnia uifibilia, mortalia,8C teporalia immortalitati ôf perpetuitatftpro nihilo ipfa,S¿ tâquâm fterco rahabebis.Et in quantum te retrahunt, ab illa expedatione immortalis foelicitacis: ipfa funt fugienda ut uenenum.Nec aliud habes in hac pugna exemple,quàm Chri- ftum mortis nidore,cuius uiam tenes,uinces quemadmodum temnes fandi,cum quibus fperas corona incorrupta coronari. Sed fi fides eft partu aut informis,maxi- me quotidie bella tibi imminenqnon folum ea quæab extrinfeco per fenfus tuot fe/ fe ingerant,tanquàm pulchra,grata, dele&abifia, placita,fed caro ipfa quam cir/ cumfers»contra fpiritumaccerrime militat,óífsepífsíméfuccumbís:S¿beftialemfor- mam índuís,quia non habes feutum fidei,ut (acula illecebras uitæ animalis repel/ las.Chriftianus fic currere debet,cum certa et firma fpeínam fíflutftuaqtunc de fine non eft quicquám certi,Nibílhxfitansconfifusdeíeíu,id reperietín re,quod confi/ debal ín fpemam fpes nonconfundít. Qui Deo feruitnonex pado, fed confifiis dc gratia eíussílle ud fideli» & prudens,reportabit à gratiofifsimo Domino remunera- tionem»

Liber IX.

tiorierh,hoñmínóreth quàrh tatito fídelítati,pef largífsimuni8¿gtoríofífsímff Do/minum debitam*

Licet fpiritus fub figura plus lateret,quàm nuhe fubfacramends,quia figurabant hæc facramenta, Ô£ quia Tub illis figuratis facramentís, continetur fpintualis gratia ípírítum hominis attingens,lauans, 3¿reficíeris:tamenfpíritualítas ína,eftana, mo/dôj&çunc.Et quia tunc non omnes propterea fuerunt in gracia grata faciente,nec iri terra promifsionis quæ figurabat fœlicitatemperuenerunt, fed in deferto proftratí íuntdta Ôfmodb multi in curto deficiunt, *8C* ad coronam feufoelícítatemnon perue-niunt.Quæ autem fuerit caufa quod proftratí fuerunt eft, quia à Deo receíTerunt,ó¿ fidem et promifsam irritam fecerunt,uti ipfe particulariterexprimit*

Sicut anima motor corporistita Deus animæ.Qui abêft, quando eft per peccatum íeparatus,& ipfe eft iuftitia,quæ éft ab iniufto feparata.

Ex fermone:Ite *8c* uos in uineam meam;

'-w Omo exterior in pane corporali,interior inuerboDei,fcilicfctpane fpiritua
i I li.Denarius eft complicatio numeri,ponderis, Ôimenfuræmato ualor eius,
omnia numerabilia,ponderabilia,&menfbrabilia,in fe habet uirtuahtenEc
A- JL Deus quíinnumero,pondere5S¿ menfura omnia creattper ipfum denàriu,
ícilícetuerbum Óíimaginemfuam omniacreaqcuíusdénarij neritas,cognoícitur ex imagíne regís.Chríftus qui uerbum Deí,eft imago patris regís omnium* In hoc fci/mus qubd eft uerus denarius, *8C* uiuusiquia geftat uerám *8C* uiuarn imaginem, ficut filius patris. Etualethicdenarius totam patris hæreditatem, imb eft ipfa haeredi/tas.Dat denarius ille feipfum fuis fidelíbus,quíaipfeeft merces magna fideliratfso-niumfideliUm,SicutenimuerbumDeiaiebatadfideliumpatrem Abrahâîéro mer-ces tua magna.Emit fidelis per huc denarium, â Deo patre regnum, Chriftus eft me diator feu medium commutationis* Vide quid confequitur, habens iftum denarium ad offerendum* Certe fontem uitæ,quæ eft omnis poftefsio creatoris* InuitatPro/pheta omnes fidentes ad aquas,fcilicet illas fontis uitæ, ut ueniant?& emant uinum *8C* lac,fcilicet omne quod appetitur per fidentem. Si emi debet,oportet qubd íuft o pretio ematurmec eft pretium aliud iuftutmquam ille denarius*

Verbum unum per filium hominis hominibus diftribuitur. Erit igitur uria omni umuita3quiuerbum unum quod eft& uita3recipiunt, Fateor omnes recipere eâdém uitam,ficut recipiunt plûtes eandem artem feu (ciendam.Dicimus ením qúado nar-ratur aliquem fcire artem aliquam,quomodo alius eandem edam fciat, licet forte mi nusperfecfte:& ita una ars eftin pluribus, fed uarie. Pari modo una umificans fapi-entia iri pluribussfeddiuerfo modo,fecudumuariam eius receptionem-Ratio qubd nouiisimi affequud funt tantam gratiam ex paruo labore eft, quia fides per dilectio-nem operatur.Ipfi fideles *8C* confidentesde bonitate gratiæ largitoris,hocqdod par uo tempore fecerant,cum magna dilectione feceruntjdeo hæc intenfta ¿al oris cha ritatis,ponderofior fuitextenficare aliorum:ficutâurum plus ponderatquàmcu-prum,modicum auri plus quàm multum palearum * Nam qui laborauerunt pro/pter conftitutam mercedem aut promifsionem : non ex dilectione ad dominum la/borauerunt, in illa finem ponentesifideles aute ufe# ad mortem omnia propter Do/minu agut,g e ipfa bonitas,& charitas,â q[redpiiït tale mercedë,quâ diligeres chari-tate recipiat, q nô ê nifi charitas.Qufn. charitate diligit,ille nullâ alí5 remunerado/ne expecftatmâï dile<ftione,charitas ê remunerado,Ôfdiligês e fidelis ei,fcilicet chad tati,cui feruít,8¿ oía qoperat,per dilectione operatur* Cur ainuolo autem illi noiiif/fimo dareficut *8C* tibi. Ideo quia ipfedarepoteft uni quod (iium eft ex iuftitia, ai/teri quod noluerit en dilectione. Diligentibuscharitasdatfeipfam,quiauultdiligh & nihil aliudttdcb fe dat diligentibus *Curaic:ficerünt primi nóuífsímí, *8C* riouifsi/mi primi? Dico exaltatio coincidit cum humilitate, ut in Chrifto,, ideo fuit fuper omnes exaltaras. In humilitate exaltatio, in morte refurrecftio. Et hoc fic erit, quia chantas præcurrit, *8£* recipit brauium : licet multi prius receperint cutium, ipfa tà/meq

men motum fidelem üitium & perfeuerantem habet, qui non fatigatur, fed conti* nue augetur.

Sicut non apparet in accenfis carbonibus nifi ignis in coloratis pannis non *nifi* color:íta *Stin* fandis,non nifi Deus.

Plus amans,plushabebit.Ibierit circulatio,ex amore guftabit,&ex guftu plus in amore feruebit.

Ex fermonetSufíkít tibí gratia mea.

Auiitlo. Aulus fedicitaudiuiflearcana uerba.Qportet quoduidere&audirecoinci* **lïdant:qui** enim legit librum aliquem,audit loquêtem magiftrum libri, *QC* non H per corporalem auditum,fedintra,ubitantumauditquantumuidet.Q^an/ **JL** tum enim uifione interiori uidetjcilicetcum intelleftmtantum audit. Rap/ ptus igitur ufcpad uerbum fcribentís feu conceptum,per fenfibílem literatnatq? hu manam fcientiam/ciltcetcognitionem uocabulorum & ratiocinationem,fiue Lo/ gitanead intentionem magíftriafcendit,S¿ (limitar conceptus feu uerbum,intra uer bum feu conceptum legentis,& cum ilio defcendit ad intelligendum librum, & per librum iterum aicendit ledor ad uerbum,ÔC uidet fapientiam eius.Sic uerbum eft fa pientia patris creatoris,quæ facit intelledualem naturam, quæ capitipfum fibicon* formemIn raptu,uidit in Paradifo deliciarum fpírítus,uerbum Dei Paulus:S¿uiden- do audiuit arcana uerba,fcilicet quomodo fapíentía arcana uerba loqùatur,perquæ influit feipfam in intelledum,in quo manet ut lux uitæ eius. Qui enim fic raptus red pit in fe uerbum,per quod creator hunc librum,ícílicec librum creationis deícripfit: ille omnia quæ in libro contineatur, mediante uerbo illo quod eft ratio rerum,tntel !ígít,6¿ intra fe ubi uerbum concepit,omnia compræhendit. Ethicfiueafcendat,fi/ uedefcendat,fiue intret,fiue exear.ex quo habet uerbumjfeuoftiunijfiue uíam,paí/ cua Paradifi repetiet,quæ funt pabulum immortalis uitæ.

Raptui Prfw- *IL* Auguftinus diciuPaulum raptum de corporalibus ad fpírítualía, quæ íunt fímilí- tudines corporalium,ficut imaginado fe habet ad fenfurn abfenteíenfibíli,ó¿de tali fpírícualí ad intelledualem}uerê Paradïfum deliciarum omnium paradíforum, fcili/ cet uifionem crini cads.Sí enim anim£ bonædætitia in rebus bonis eft in omni cream rajquod eft lætitia illa praTtantïùs,quæin uerbo Dei eft,per quod fadafuntomnia? Licet autem Paulus dicat,fe nefcire an tuc in corpore,an extra corpus fuerítítamen per hoc magna nobis fecreca manifeftat. Nam noftra incelledualis natura>quæ dici- tur interior homo,eft capax lucis,feu uerbi Deiíntelledualís,uerbumenim Dei,eft ípírítus.Etnonaudítur,nífíinfpírítu intelleduali,g¿loquituríntrinfecus,fíueábín tra;nbn enim uenit ab extnnfeco, uti uox fenfibilis, quæex attrado aere formatur ïdeô quando homo interior rapitur ad uerbumDei,tunc recedit de exteriori fenfibi li mundo Et hæc feparatio,uidetur receffus à corpore,& omni corporali♦ Et tamen quum non exeat propterea anima corpus quod animat: non uidetur receffus acor/ pore.Ita raptus ad uifionem uerbi Dei,non apparetquafi feparacio,quia *ibi* extra ÔC intra coincidunt,quia ibirecedere eft intrare.Verbum enim Dei, **eft** feu ratio abfoluta,quæ dat omni intelledui efle intelleduale, fic eft centrum íntelledualís ef- feJta rapi ad uerbum, eft recedendo intrare: ficut ubi de circumfei entia pergitur ad centrum,decompofito ad fimplex, de corpore ad fpiricum. Sed hoc in coincidentia fitåtta quod recedere eft intrare fiue accedere^ extra eft intra. Quomodo aùtem hoc fit qubd extra coincidat cum intra,hoc ille folus fcit fcilicet Deus, qui fic eft ex/ tra omnia quod eft intra omníaldeó Apoftolus hoc fe nefcire dicit, fed Deum foire affïrmatdnteriorhomo qui fpiritualis efljiabet nome ut exteri or. Paulus fuit raptus in tertium cadum,licet effet idem Paulus in Damafcomam fecundum animalem ex tenoremhominemJecundum quem fuit in tempore &loco;fecundum uerd interio- rem,fuit raptus ad uerbum Dei, quod nonalligatur loco aut tempori, qux funt poft ipfum *&C* per ipfom.Dicit fe audiffearcana uerba,quæ non licet homini loqui,homi- ni dicit qui in tempore eft, quia aures illæ corruptibiles, incorruptibilia Dei arcana

non

non caperent. Non eft igitur licitum animali homini, loqui 8£ aperire arcana fpiri/ tus Dei.Loquiturhicfpírítus illequi eft uerbum Dei ín fpíritu homínís,ín quo fpiri- tu eft uerbum receptum. Et hoc loqui eft in filentio âffecreto, quia arcana uerba funt, id eft occulta. Loqui in occulto, eft reuelare in ípíritu:fícutuulgaríterdicítiir, confcíentíadícítmíhíhoc.Tuncreuelantur confcientiæarcana,quiaconficientiadt *Confoentia.* citDeum efte amandum,quia Deus eft ipfa bonitas,quæ in omnibus quæ amantur, amatur.Hanc rationem amandi Deum, reuelac uerbum feu *táyog,* exiftens ¿n fpíritu defíderíj.Et hoc eft uerbum quod loquitur in conicientiamam eft ratio, quæ optima perfuadetjuirtutes fcilicet.Ideo nomen damus huic uerbo fic in nobis loquenti,tecun dum quod audimus ipfummam *ii* perfuadet iuftitiam colendam, dicimus uerbum iu ftitiam;fipietatem,pietatem,&ficdeomnibus uirtutib. Vndeuerbumillud uirtute uirtutum,fapienciam fandorum fapientu,etimmortalem uitam omníñímmortaliter uíuentium,ó¿quxcptalíaeífé dicimus. Deinde hoc loqui uerbi,quod fit in occulto fpírítus noftri,ubí confcíentía eft auditorium, uid endo auditur. Dicimus uulgaríter quando uolumus fraterne corripere aliquem errantem, ut refpiciat confcientiam fu/ am, quæ redarguitpeccantem. Hoc reipicere, eft audire redarguítatem. Quâdo igi/ tur interior homo rapitur ufqj ad uerbumDei,fcilicet ad auditorium,ubi auditur uer bum arcana uerba profer re,in fecreto fcilicet côicientiæitunc uidendo audit illa,quæ non licet loqut Ait Propheta:fecretum meum mihi.Nam loquitur omni rationi,ip/ fa abfoluta ratio fecrete & in occulto quafi proprium uerbum, ad quemlibet fpírítS rationale,exfecretis Deimiflum.Et in hac fchola Chríftíquieftuerbfr Dei, quiftp tiiuatn & fibi conuenientem ftudere decápete poteft Euangelicam dotftrinam,præ/ ftantem immortalitatem.

Ait Paulus.Dfl infirmor,fortior fum.Virtus eft fortitudo,S¿robur.Coincíditígí/ *Vortítuio,* tur iñ ínfírmícate,fortítudo.

Propter profedum tentatí, permittor ad tempus tentado, fed adeft opportuno té/ Twtó. poreadíutor, quiinuocatus erípítcríbulatumt&non tantum eripíc fed glorificat éum,quafitentatusuícerit.Inquouírtus Chriftí uícít, dat præmiu uitftoriæ eí, in quo tpfe'uícít, nam Ílie in quo uincita eft fidelis eius:ideo inhabitat eum per gratiam, gra/ tiæ Domini manfio, eft fidelitas íeruítoris. AfcríbitDominus uitftoríam fidelitati feruí,quam uírtute potentia fua facít.Et ideo fidelitas affequítur praemium* quia ip faeftquæ attrahit gratiam fortificantem Ait Chríftus:fuffícít tibi Paule gratia mea, nam natura non fufficit. Sola gratia eft fuffi'cíe-ntía: illa quoddeeft continet. Deeft feruicori alicuius regis nobilitas generis,fortitudo uirium, prudentia in agendis, *QC* plura alia ei defunt/quae in regio miniftro requiruntur: fed ob fidelitatem eft in gra/ tía regis.Sufficit regis gratia, quæ omnia fupplet,facit eum nobilem, fortem, *&C* pnj/ dentem in oculis regis, & hoc fufficit ei, fcilicet efle in oculis tegis, per gratiam fine defecftu. Gratia facit hominem dignum, ut fit filius adoptiuus Dei, ut fit fupreme fcelix tanquâm hæresregni Dei. Gratia Dei eft forma perficiens infirmam natu/ ram. Plenitudo gratiae proficientis ad communicandum omnibus,eftChriftus, de cuius plenitudine omnes recípíunt,ó¿perfícíuntur. Sicut ergo Paulo,ita om/ nibus hæcgratia fuflicic,quæeftabfoluta gratiaffine qua nemo Deo gratus efle po^ tcft,8¿ per quam omnes gratiDeo gratificantur,ut in uero Dei filio,cuius filiatio om nem gratiam complicaLoimus igitur fideles cum Paulo, *&C* oftendamus fidelitatem ínomníaduerfítateufqjadmortemquemadmodumípfe,d¿fufficíentem gratiamha bebimus,per quam ei fimileserimus,in gloria Dei patris temper benedicfti.

Ex fennone.Ecce aicendimus Hiero folymam.

DEus aliqua per fe facit,ut eft creare,iuftificare,id eft fanare,S¿ indícareíquía uultamarí,defiderari,ó¿ timeri. Amari,quia dator elTeídefideraríi, ut medi/ cus animæ.timeri,ut index. Alia per medium, quia conueniens eft propter ordinem, quod una creatura dependeat ab alíasfícutDeus perípirítualem creaturam, regit corporalem. Huius exemplum in no bis experimur, nam anima per

fefcilícet,eílentíámuiuiflcátetinfo,rmatcorpus.Sed moueréôrgaSâ,potentijs cocrt municatjputa mouet oculum ad uidendum,per potentiam uifiuam,ÔC pedes ad am balandum,per potentiam progrefsiUam.Sic Papa per fe facitaliqua,quæ fibi referuat,aliqua per legatos,ut (eruetur ordo dependentiæ,& ob connexionem diuerfo/ rum communicationem. Sic Chríftus ut caput Ecclefiæjn partem íollícítudínís alTumpfit duodecim Apoftolos,0¿per illos uifttauitmundum3quibus fecreta aperuicJefus prefeiuit omnia,quia fcientiam Dei habuit<Deus autem ex quo fic eft in Síhwd, uníuerfo,ficutanímaíncorpore,ó¿ anima fenfítiua omnia fentit,etiâ fi capillus era/ diceturJdeo Deus qui purifsimus intellecftus eft, omnia icit quæ in uniuerfo funt» cumin ipfo finnomnia igitur aperta funtoculis eius.Videre autem Dei,eft eife,cum quo coincidit uiuere QCintelligere.Omnia igitur quæ aut ftint,autuiuunt,aut intelligunt,inípfo uídere Dei funnficut membra uiuentia in ipfo uiuere animalis.Si albedo eflet intelledusmonne omnía alba uideret j feu intelligeret,quæab ipfa habent elle album3& in ipfa iùntç'fic eflentía abfoluta quæ eft intelledusjCum fît forma formarum,dans omnibus formis efïedioc quod dat per íntelledum,etiá íntelligít3nam intelligere effentiæ abfolutæ,eft dare efle.Creator enim eft quafî uifus, qui uidendo creat. Vidit igitur ómnia3q|uia eius uídere,eft effe creatumCognofsít Deus uti artifexrerum omníunijipfarumfpeeies formas: ficut feríptór literasabeoformatas, quarum ipfe eft caufaDeus eft uita rationum omnium quæ funt,quia rationes Omilium quæ funt,uíuuntínDeo,nam perfecciones èfFecftuam,funt in caufa nobiliori modo.Sicut â Deo ,pcedit fentire,uiuere,intelligere3ratiocinari,0i intelligere, quas funtperfecciones creaturarfeita omne intelligere angelí,aut hominis,fentíre ac efle creaturçjin eo eft perfedù'fsimôCognofcit igitur Deus omnia,quç angeli aut horni nes cognoicunt aut cognofeere poifunt perfecftíorí modo«Ipfe operat omnia in omt nibus,et ideo non folum generaliter fed et particulariter fcitfingula,quia aliter noni effet eius cognitio perfeóta.Vnde in cognitione Deùâ qua omnis cognitio generalis^ fpeciahs procedir,complicantur omnes modi cognofcendi. Vnde necefïartô Deus uniuerfaliter omnia,fimul & fingulariter fingula cognofcitOmnes em perfe cftiones cognofcendi,funt in Deo unitæ,fîcut in homine diuifi funt fenfus particular res,qui in feniu communi uniuntunutfi fenfus communis per fe fine organo, attingeret omnia fenfibilia particularium fenfuum unico adu,tunc fimul tangerer,uideret,audirer,S¿ guftaret omnia * Sic Deus fimpliciintuitione, omnia intuetur.Deus omnia futura npbisjn punefto æternitatisuidet,complicantur enim omnia tempo* talia in illo:ficut in fimplici uirtute unitatis omnis numerustpueftus æternitatis qua/ fi (emenjiua uirtute omne tempus complicans. Vnde qui uirtutem eius intuetur, in ipfo omnia & fingula temporaliter explicari poifunt,uidettficut qui uirtutem grani - ¿rico- ^naPiS intuetur,in ea omnia ex grano temporaliter explicabilia intueturDe hocirç ie dewijô ftbro uifionis Deijiàtis rèperitur.Dicentes Deum cognofeerebona,quia bo. nusâquo omnía bona,admittitur: fed cum malum nihil fit,melius fit non (cire ip* fum,quam fcire.Videtur igitur quódDeus non feiat mala.Nam quód Chríftus præ fcíuit acerbitatem mortis,fecit eum triftem ufque ad mortem,uidetur autem meliûa fuifie quôd noniciuiffet.Dico Deu gloríoium cognofcerebona mala (quia alias perfecftènoncognofceret)ficutoculus cognofcit lumen tenebras, Nam perfede fucem noncognoicereqnifi etiam tenebras cognofcereupicftor cognofcit fuam pí» duram,fi aliquis Ípíám foedaret cum turpi colore,ipfe etiam cognofceret. Deus manu potentiæ pinxit omnes creaturas,&finiilitudjnem fuam, tanquàm pulcherrimos colores,omnibus impreflicDiabolus autem deturpat,hoc Deus cognofcit,fi/ eut cognouit quôd poft (emenbonum,inimicus homo fuperfemínauítzyzanianií fíe peccatum & malum,licet fecundum rem non fit aliquid,cognofeitur tamen.Co/ gnofeit autem Deus futura malatdico futura,quoad nos,nam cognitio eius quæ eft ftipra tempus,nec eft præterita necfutura.Videmus quôd peritus Medicus ¿VAftro logus prognofticationes faciant de morte,eclipfibus in rationibus certis, futura præuidendo;quomodo illaDeo poírenteífeabfcondíta,apud quçrp eft ratio rerum omnium

omniumiPoflet autem alicui fuggeri,Deumcreafie hominem infirmum, ut ob hunc defe<ftum>quait medicus defíderetur. Díco,Deüm non creafTe defecftum feu infirmi tatemtfed fi fic cotingeret cx libertate hominis, ne propterea fuper langueret homo, fua culpa infirmus, fibi medelam referuaffe. Sicut pater filio prodigo dedit parte fu/ quia illam fine patre potuit confumere,&egere,ideo pater referuauirfibi,unde denuô reuertenti filio fuccurrerec. Filius pauper *Qc* famelicus defiderauit refici, nec fciuífubí,nífiín domo patristredqc, &cum gaudio receptus eft. Præfciuit aure omnia Chríftus,ut pafsio eius ÔCmors fieret fic confummaca, quod omnem in fe morus acerbitatem intense coplicaret, & confequenter meritum eius efletconfummatum, 6¿fatisfa(fioríum pro omnibus.Nam remunerado acerbitatis mortis, eft uita:fed co fummata acerbitas fuit in morte Chrifti,qui uidit mortis acerbitatem fuper ipfum ué turam,modo quo erat uentura,quam nemo prguidere poteft. Et ideo côplicat omne omnium moriendum pœnam.C^iare&præmiipro omnibus quibus meritum co munícatur.Nota myfteríum: quod ideo faluat'or fuit neceflàrio Deus &homo. De/ **us:uc** nihil futuri ipfum lateret,quoad pafsionem terribilifsimæ mortisthomo ut moripoflec.Ec fic mors Chrifti efletfuffkiens meritum uitæ,omnibus qui per mortem fo **am** uitam æternam à Deo mereri poiTent.Quæftio igitur an Deus alia uia potuicfal/ uarehominemtpoteft fic refolui. Vita æterna quæ *ex* merito haberi debet ut nihil ad fqelicitatemattinensfibidefit, cum iucundius pofsideatur quod ex merito tanquam debitum acquiritur : non potuit nifi uti Deus ordinauit haberi. Et quia fic ordinauit quod Chríftus morereturtídeó oportebat ipfam mori,& fic intrare in gloriam: uti ip femetdifcipulosantemortem 6¿in di.erefurrecftionis in itinere ad Emausjnftruxit. Ñam tali modo fadus eft ipfe íuftíficatio noftra, utcommunicatio meriti pergraua fit iuftitia noftra. Et dicere pofltimus ad patrem noftrum Deumtut det nobis regnfr uitæ, per meritum Chrifti noftri, nobis debitum tanquâm noftrum, Et iftud arbitror fupremumcrucis feu mortis myfteríum. Nam credo Chriftum ex merito habere regnum : illi quibus ex gratia communicat meritum, ex gratia communionis fímílí/ ter,6¿ ex merito pafsionísChrífti.In omni igitur faluando,concurrit gratia cum íuftíria.Sícut cum Papa confert alicui beneficíumthocqiüdem facit de plenitudine gracie, quia poteft illi conferre.aut non Sed cui confert, habetbeneficiumiufto titulo* Vn^ de tamen notabisiquod mors Chrifti fola potuit mereri uitam æternam,quia confummata mors meretur uitam immortalem Alij omnes martyres non merentur exfua morte uitam aeternam,quia omnis alia mors cuiufcunq}, eft citra maximam, *& inins* finitum diftat à morte confummata,quæ folum eft meritoria maximæ uitæ,fcilícet æ- **ternæ** Sed mors martyrum teftificatur eos Chriftiformes, & in gratia gratos facien/ teexiftentesr&ideo merito mords Chrifti,eis gratiæ communicato, ¿uftíficatos faneftifícatos. Adhuc díceres ex quo mors Chrifti clarífcat omnía : quomodo *ipía os* ftendítlefum filium hominis, efle fílíumDei *t Dico* ut quídam folennífsímus antiquus doólor expofitor epiftolarum Pauli me ínftruxit, cuius nomen adhuc ínuenírenonpotuítquod tunemors Chrifti oftendít ipfum filium Deí, na mortuus eft protnimícis:áf utinnobís firmaret teftímoníο fanguínis uerba uitæ:Ecquia Deus eft ipfa bonitas abfoluta, tuncillequi eft adeo bonus quôd moritur pro falute inimicorum] cum melior dari nequeattretfte.ille dicitur filius bonitatis,quae Deus eft. Ait ipfe Chriftus tquod maiorem charitatem nemo habet quàm ille qui animam fuam ponit pro amicis. Ideo qui pro ínímícís:excedic omnes,ita quôd maior efle nequit:quæ autem maior effenequit eft fimplicicer maxima: 8¿ídeo diuina. Sic opera ex charité maxP maprodeuntia,oftenduntquisfitfpritus Chrifti:quiadiuinus*Chriftiani igitur fpiritus,cum fit fpiritus Chriftimonredditmalumpro malo,ied bonum pro malo,diledfionem pro odio.Re&e redarguit Chríftus difcipulos: qui igneuolebant iniuriamuin dicare,dicensmefcitis cuius fpiritus eftis. Et fic mente teneas mortem Chrifti pro inimicis, efte teftimonium, Chriftum efle filium DeL

Chrifti, *meritimi.*

Morí t›ro *inî~ micis.*

Excitationum

ËX fermonet Hæc omnía tibi dabo. -,

HAbet anima hominis,Dei imaginemtqug uci eft anima hominísex Adam, flat fub fuis naturalibus fpecificisperfedionibns,&motibus:&nopoteft perficere feipfàm per omnem difcurfum logicum id eft rationalem álogot quiaomnishumanafcientianonpoteftadhocpertingcre,utintelligatfeii uideat exemplar undeintelledusemanauit.Namipfum intelligere futjpfius príncípíum3eft fibí impofsibile poft exilium dé paradifo.Et non eft inconueniens,hocdiciorigiaalepeccatum,fcilicetignorantiamoriginis.Inparádífo auteubi Deus ambulando inclara luce,fed poftmeridiemfiueultimitatemin defcenfu folis üídebatur per hominemtpotuiffetuitacognitionis patris femper uiuificantishaberi æternaliter,ut Moyfes fub fimplici defcriptione pandit. Sed no extra,pofteiedio nem.Sicut fi infans poft natiuitatem,eijceretur de region e natiuitatis ad terram no inhabitatam hominibus:non pollet éxfeípfo unquam íuí ortus originem per omn£ uitæ difcurfum intelligere,quia eius côuerfatio effet cum befttjs alterius fcilicet fpecieidmo feipfum no poftet cognofcere cuius fpeciei effet,fine reuelatione. Sic intel ledus qui eft Dei imago,in hoc fenfibili mudo ab ortu fuo extra paradifum Dei po fitustquia per fenfus cum brutis conuerfatur, nunquam poteft futjpfius patrem feti exemplar unde procefsit attingereddeo nec feipfum cognofcere,nifi ei reue tetarJntelledusautëm qui feipfumnon cognofcit,illeeftfineuita intelleduali. Nam intel ligere intelledus,eft eius uiuere.Vndefidebet ipfe intelledus pertingere ad uitam, Aie fcilicet fe intelligat ôfüiuat uita intelledualitopus eft ut ei reueletur ortus eius. Sed quis enim poteft reuelareortummifi ille qui cognofcit patrem feuintelledum illum,qui éft creator eft exemplar creationis eius, fcilicet filius feu uerbu patris* Nam nemo cognofcit patrem,ut patre qui patemitasmifi filius ut filius qui filiatio» Patet igitur quod intelledui utimagini Dei,non poteft reuelatio fieri ueritatis, nifi per exemplar fcilicet uerbum illud per quod creatus eft intelledus. Sed fi debet initelledui creato reuela tio fi erfioportet quod ipfe intelledus fit capax fidei, fcilicet poflit crederemifienim credere poflètreuelantijquomodo ei reuelarefçVndé pofle credere, eft ***in*** intelledmper quam liberâ potentiam poteft credere reuelanti,ÔCproficere.Et fi tunc reuelan s eft uerbum Dei,0¿ eí crediittunc non dubiu, per fidem po teft attingere uitam fcilicetuífioném pattis,qug uifio fdelicitat,ut præmittitur.Nihil igitur remanfit in natura intelleduali bumaria de paradifo eieda,nifi poffe credere. Per quam uim illuminari ftu regenerari poteft in fpem uiuam.Vnde regeneratur in baptifrnareirecepto uerbo Dei,fcilicet Chrifto. Per fidem iri fe habet femendiuinæ fcientixjfiuedodbilitatemrita qubd proficere poteft per uirtutem uerbi,uf<^ ad ap/ præhenfionémfcellcitatis.Ignorantia in inrelleduexorigineeftmors:quíafcíreorí giriem eft uita.Scire igitur iílud,eftíntelfigete & uídere,& uita aeterna,Ut Chríftus di 'èebatîhæc eft uita æterna,uídere patrem & filium. Appraehenib igiturfemineuefs '¿««cm. bi,maxima cura éft adhibenda,ut femen feu uerbum per uolucres coeli fcilicet fpiritum Sathanæ non tollatur,fed folidetur ad frudificandum. Solidatur enim per feI parationem â mundi concupifcentir.fcilicet mundum deferendo/eu myfticc dgfertum intrando.

Chriftianus agitatur ut ueterem uita cui abrenunciauit deferat, & faciat nouo interiori homini ueterem obedíeritem fubiedum. Nam in ueteri homine exterior dominabatur fcilicet ftnfibilis qui eft mortalis ; et interior pdidit uires. In nouo ueto Chriftiformi,oportetconuerfionefieri:icilicetqu0dinteriorrecuperatis utribus per fidem,& confidentiam uerbi Dei,dominetur exteriori. V nde domari brutaleni feritatemiprimoneceffeeft,utmanfuefcat:&hocfitpefabftinentiam,etuigilias:Uti accipiterdomatur.Deinderapacitasdomaturperoperamifericordi&efitadefingu lis alfjs malis conditionibus beftialis uitæîquæ arte morali amouentur,ipfis per con fuetudinemcontinuatamincdtrarium mutatis,utiam nulla rebellio in exteriori ho mine manea t. Tune pacatis perturbationibus quæ non finebant interiorem in pace cóntemplarúnatura intelledualis abfolutior fada â priori auerfione;& libertati fug reflituta3accedittencator«

Sicut

Sîcut ením leoiínter leones uelletdominarí.8¿ ideó fi qs diceretleoní tubed ratio* Te^for. nalefprítum,quomodo ipíum leona regem conftíturet,fi eíobedeíret,8£leo hoc no curaret : fignum effet leonem ilium, habere fub figura leonina alium fpiritum alte/ rius regionis, feu fpeciei fcilicet humanæ. Expertus eft fíe Sachan Chriftum effe fi- lium Deí,6¿ non de hoc mundo.

Sicuti ín fcholís afpirantes ad magísteríu fe parant per diligens ftudiff,ut in tenta/ *Ttnurs* done non uincâtur fophifticis argumecis,fed reperiantur ualentes armatiîita Ôf in Dêt™f militia Chriftiana timere Temper debemus,ne nonfolu nos tecemunied etiam ne nos Deu ceremus. Nam têtat Sathâmt ducamur ad ten taridG Deu. Ideo purgationes uul gares funt prohibitæin quib. Deus tentaturtqa illas perfuafit Sathan quafi pro ueri tace in reb.dubtjs inuenienda,exorcifmis'præcedentib. in qinb.eciâ eide diabolo ma led(citur&¿ Deus inuocaomut tali fubtilicate introducerermodâ,quomodo Chrifti- ani Deu tentaret,& deciperetur. Non in ea re quâ quaerebat ubi ueritatem experiren/ cur,fed in fuis animab quæ Deu irritabant per centadone.Et forte illa poteft dici peri culofatentatiOjdequa in oratione dominica dicit. NamDeusqui eftintetator,nos uideturinducerein illam,quiia per orationes,facrifícía quae offerimus ei:uc oftedac nobis per aquá frígida ad ditera ciíeam arferit. Aut innocentia per ferrff candens,q3 no urit portance.Et pduellG,ubi no fortior fed iufitor uincit,& huíufmodí expert murfícenenírefnre3ettucÍndícamusnosáDeo exauditos que offendimus ípfum te tâdo.Sicdicut plæricpiiidi effedS,audtui uerba bona & fancftatcur nonfacereiSi De us tentatur,noh' facere. Tunc teca tur quâdo uis per hoc experiri an propter uerba illa etiábona irrepræhenfibiliatalis fequatur effecftus-Non debet Deus tetari ucexpe riaris eius uirtutê,aut fapiectâ, aut uericatemti uulgariter dicimus. Volumus experiri an hoc fit uermqd no licec.Sed orados eft Deus, utnecefsitatifuccurrat etiamiracu loscjubinatura deficit, ad humana fubfidia no poteft recurius haberi. Semper ta/ men addendo uti Chritus in monte Oliueti, fiat uoluntas tua : æpro gratia recipi fi- ue non.Ec fetas quod Deus non debet per tetatione fed per oratione cogi, Et hæc ui detur quædam oppofitorum coincidentia: fcilicet quod oratio fit coacftio. Cogitur Deusímportunainftancía oñtís, ficut importuna mulier uindidââiudice impetia- uit.Quantu ualeat affiduitas orationis uiri fidelis Chríftus per ipfam muliere, Iacob. Apoftolus nos exemplo Heliædocuit.

Sicut autê nemo efficitur Chrifti fidelis, nifi qui reniiciat diabolo *tfic* diabolus ma- *Matefiâuvi,* luChríftíanumnoaeftímat fibífídelc,nífíueníatcontrafídem Chriftodatam. Ne/ ceffe eft igitur qd omnis maleficus :pcrmanifefta aut occulca pada abnegato Deo, fe diabolo alliget.Et de hoc multas habeor is experientias. Sed mulieres illas uetulas exfafeinatione notatas:Scienduqclante Chrifti aduêtu, diabolus princeps tenebra/ r00£ deception#, habuit uarias fuæ deceptionis religiones, uci fub Chrifto q lux eft hodie funt uariæ religiones óíordínes, & remâferüt reliquiæmultarummaïaru fedia rS nondum plene extírpatae.Etob hoc differtur indicium uíqjadultimum:quíama« gicaru artium feu idololatriae cæteroriïcp uítíorS ínuentores, quafi quaedam femina poft fe dereliquerunt,hoc eft homines eorum ínuentiones imitâtes qui eos c^diu mu dus confiât imitari non ceflànt. Ideó ante finem mundi indicia Dei *finiri* no poflunt. Intelligo igitur qd tales ínuetores ante tempus côplecæeorumaliciæiadicarentur,fi ante mudí fine íudícaretur.Inter illas inacciones diabolicas eft deceptio Dianæ,quæ uÉina(ftib.Apoftolorulegítur,habuíc ínEphefopretíofiísímutéplumícuíusfuntad- hucobferuatoresín occulto uíríó¿mulíeres,quæ cñDiana(uttextusdídt) feputant certis nodíb.delídarúquá quafí fortuna colñc. Et de maleficíjs q fíat per uíros mulí eres ope diaboli uídetradatu editu ex relatione Petrí iudícís Bornenfíñ^teneas^p certo omnes illas feeftas ocultas.contra fidem Chrifti effe: magiftellu (ira ipfi uocat Sathanajomnía facere adeorQínftantiáiuxtapaáa.Sednopoffenocere, nífíDeus permíferít.Ná expertu eft ípfum magiftellu ínuocatñ:ut tépeftates,aut infirmitates, fiue odia,S¿ amores ^curraret&mon potuifle proficere,quâdo pfone illçfiierûc fide lesj&mebra Chrifti uera In Chriftum & in eius mêbra, nihilpoteft uirtus Sachante,

Legitur in principio ïoB tâtitùm diabolum in omnibus Jfoiîè fcíficéfíletó,homím7 bus,pecoribus,tepeftatibus,morbis,&huiuímodi quantum Deus permiferítJded certe quia Chriftus dicíqqüi non eft mecum,contra me eft: tot font míierí infideles maximi peccatores à Chrifto non folum auerfi,ièd eíus pronunciadaduerfàrtj, qui fub proteiftione Del non funuEt maxime abundant in íftis regioníbusjubicólítur Chriftus non ut íaluator animarum,fed dator # conferuator temporalium tâtum, quod eft blafphemía & ídololatríatcum regnum eíus non fit de hocmSdothinc illg infanæ deceptiones regnant.Sci'tis ad quem finem communiter colitur Chriftus,et omnes foncfti,# fefta,# quæcp talia ¿n iftís montibusmônne maxime ut habeantur quæ funt uitæ huius mundi in frùgibus # befttjs♦Vbi autem homines credunt ifta maleficia effectualiter fieri,ibi repériutur plures malefici,necpoflunt extirpât! igné # gladio.quia quanto diligentius huiuimodiperièCutio fit,tanto phis creícítdelu-fíoJNam perfecutio arguit quôd diabolus plus timetur quâm Deus,# quôd pofsit medio malorum mala irigerere:# demum placatur diabolus qui fic timetur, & fie obtinet intentu Vnde licet extirpan omnino debeatJuxta diuinas & humanas (an dhonesuamen caute cum magna prudentia,nedeterius contingat, uti Augufti-nus ad Bontfacium comitem fcribiqrogas à períécutíoneDonatíftarum ceffari. Fit etiam aliquando in perfocutione,quôdinnocens aliquis odio perfequentium.ma-ïeficos,perimitur:& ita diabolus tot confontientes in necem hortatur. Et ideo infa-tuatam mulierem aliqua uetulam deludit,# ducit ut quafi malefica capiatur,& trip c!detur:#Deus permittitobpeccataifta:# tunc fequüntur maxima mala ob mor-tem innocentis *(anguinis*Jdeo canendumeftualde,ne uolendo malum eqcere,md lumaccumuletur.Bgoexarninauiduasexuetulis, #repper! eas femideliras,quæ perfedè (ymbolum fidei nefcíunt.Diciint dominam abundam de node ueniffe,# habere currum in quo ducitur, # quôdfitin forma mulierris pulchræ ueftitæ, cu* tus faciem non uídérunt,qu!a eam occultat tita quod facialiter uidere nequitprb-pter quafdam protenfiones cuiufdam (èmicircularis ornamenti ad aures applicati: dicunt eam habere hirfutas manus,quia tetigeriteas admaxillarm# fentiebat effe hirfütam:# oportebat easttme currum eius praecedere,quando fuerunt tadhe,# promíferuntei obedientiam,# quôd a Chriftíanifmo abftíneret. Etficperuenerut adlocum ubi reppererunt magnam focietatem íubílantium & chorízaritíuni : ubi eranchirfucí homines,qui deuorarunthomines aliquos,# pueros nori redebaptí* zatos:# quod omnibus quatuor temporibusficconuenerunt per aliquot annos¿ fed proxime quando íe benefignaueruntcruce non uenerunt. Senfi autem mulie-res illas decrepitas *S¿* deliras,ob auarítíam deceptas : nam aliqua uota fecerunt illi Dianæ quam fortunam afferut,dantes ei nome Richella,in lingua fua Italica,quôd fonat forte tantum ficut mater diuitiarumifeufœliciras:S< ideo eam habere dicunt manum hirfutam,quia communiter hiriuta manu percutitur foedus, feu concludi* tur contra dus emptionis rei frudiferæ,cû precatione fodicis fucceffionis. Et quôd diabolus fic decepit illas auarasuetulas,quibus fuggeffit in fomnis ea quæueraci-ter accídíífe putant,ut legitur in uita fan¿tí Germani. Vnde illas ab errore reuocaui, # publicam poenitentiam facient,# incarcerabuntur,quoufque uideamus quid pro aliarum fimilium corredionefieri expediat*

Ex fermone: Domíne adiuua me.

Nimafidelisinfirma effepoteft:#quamdiufe cogrioícít infirmam,adhue uiuitin ipia fpiritus cognicionis.Illa acceditad uerbum uitæ, quodiniàcrà feriptura eft abfcôditum,# recipit ipfum tanquam medicinam falutarem, àmedico feu curatore,qui uices gerit Chrifti.Turic receptum uerbum ueri-tatis liberat animamtficut uerbum ueritatis magiftriliberatinfirmum intelledlum ab ignorantia,quæipfum obfufeat,#in tenebris incarcérât. Vndeficut herba non curat infirmitatem corporalem,nifi per inuifibilem uirtutem quæ fub uifibili colo/ re #figura lateuficfcriptum non liberat animam infirmam per cortice,autriifibiles literas foufiguras3fedper uirtute inuifibilem5quæ latet fublitera, quam intellecftus uidet

uidet medíate fide Chrifti. Sicutmedicusuidet uirtute herbe mediate fide Hippocra nsxredit rame Hippocrati,qui illi uírtuté eíus reuelauít. Et hæcuidetur dífferétia ín/ ter Euangelia,& exteras feripturas facrasiquoniaomnes nítucur uirtuté fapíécíg, feu uerbí Dei reuelare/ed ín Euagelto uerbñ Dei feipfum reuelat. Quádo ín,libro medí *Avïmaebrifti* cinæfic metió quomodo ipfa curat, 8¿ tibí præftentat côfecftio, tu credis qct uirtus q *oniinpecato,* fub uííibííi côfedioneinuifibiliterlatet,fit illaquç curat. Sic eríáintellígede Chrifto» Na cfï facra feriptura quæ de anímx medicina loquitur, dicít Chriftuefle animæ me diciná ,non intellíge nifi de uirtute quæ fub uifibili corpore latetma medela ¿nuííibí/ lis animæ & incorruptibilis,eft naturæiiKorporalis&æternç.Et eft uirtus illa diuína Chrifti, animas liberans ab ignorâtia feu cæcitatetut quâdo fecit de idiotis Euâgeli/ ftas>& incuruatas animas reeftifi câs et iuftifi câs,& phreneticas mafuefacies.Volume nue poft textu etiâ euâgelrj,8£ Epiftolæ,Chriftu altius euâgelizare. Anima cm Cbri ftiani q in peccato mortali deunet/imilts c pi<ftæ,iconçfeu ftatuç ChriftûNâulla fta tua habet nome Chrifti,fed oculos habet *QC* nô uidet,et aures et nô audit,*O¿* pedes £¿ nôambulat:ita aïa in peccatis mortalib. omnib. fuis priuaturfenfib. Caret uifu, quia Deû uidere no poteft,quc ín fe pura cor haberes contéplari folet, ut feriptu efhbeati mudo corde quonia ipfïDeGuidebSt.Nôaudit,quiauerbû Dei audire côtemnit.OL fadanô habet,quíabonñodoréChríftineglígit.Guftu príuatur,dulcedínéuerbí gu ihre recaíaos.Taeftucarenquia de uerbo uitæ tetare no nuit.Redêptornofter in mfï àum uemes cale genus humano inaenit hoc eft in peccatis mortuu:& per omnes fen fusfïmulacris infenfibilib.côparatGdlli igitur qui nomine no fpíritu funt Chriftiani qui Deu no colunt in fpiritu&ueritate,re<fteftatuis ChriftiaÎsimilâtunquæexteri^ quand;! geftant imaginé figuras corporalis Chrifti,fed carentuita & fpiritu,interiori fcilícet homine,fecunda qué eftedebemus Chr*i*ftíani lile ením interior homo q non antiquat,fed femper manet fupra tépus ín orhní ætate exterioris homínís,poteft efle fimilís Chrifto :no præcifa fímilítudíne quæ attingi nequit, at quadâfequela quæ in quolibet eft aliaificut humanitatis incorruptibile fpeciem omnes homines partiet/ pâcflicet unus alter cjj alius.Quarehæc trâsformatio per quâ homo in fpiritu, feu in/ teriorihomïenâsformat,femp cfjdítihomo éhomo,cçteris parib.fieripoteft. Sicut eiïidominus q filius Dei .forma íeruí induit,itaferui q tilt) Adæ,formâ domini in ba/ ptifmate índuitt ubi loti Chrifmate ungatur,ut fint Chriftiformes«Sed no oês feruâc forma tllam in fpíritu: quia nomine manéte,fpíritu ínfenfibiles, carne autë uíuentes apparent.Et hoc ideo,quia nefeiuntea quæ funt fpiritus Dei, fecunda qué deberet efte Chríftrani.Sed ftateoru conformatio in quoda fenfibíli modo,quemadmodûde imaginatione ftatuæ præmit lit urpibí eft apparécía exterioris figurae, & carentia fpt> ritus interi xis.Et fi recle refpic!mus,omms religio Chriftiana paucis dempcis,inap parêuâdegenerauitîquemadmodainmultis religíoníb.uídemus,ubiapudpluresno nifi habitus extrínfecus remanía, nihil de fpíritu fundatoris ordinis.înter illa aute iïmu'acra udemus aliqua aurca}alíqua argentea,ftannea,plumbea»ferrea,lapídea,lí/ gnea,6¿ aliqua terrea,& ita de reliquis Apparent autem noué ordines irt hac Eccle/ fia,malignantiumtiicut funt nouem ordines inEcclefiaDeo ueremílítantíum.Sunt ením nomine Chriftiani,geftantes imaginem Chrifti terream, fcilícet carneam uoluptuoCmi quorum Deus uentereft. Et licet nominentur Chriftiani funt tamen idolohtre.Nam in quantum Chriftus feruít uentrí,in tanta ipíutn amant.Venter igit ili orti (at ait Apoftolus) eft De? etChriib mediator. Vti funt illi q fingat fe humiles æChriftiformesiut hocmedio carnalia defideria adimpleat,uti mulierbenefacies,de qua Solomon dicit, melior eft iniquitas uiri, quàm mulier benefaciens* Nam fcit Mwiw quod uirtus amatur, ideô ipfa induit (imilitudinem uircutis,quæ uirtus Chriftus eft: ut ametur delicietur in uoluptatibus* Sic funt Chriftiani qui ligneam Chrifti ge/ liant imaginem:qui circalucra uerfantur,S¿ auaritiæftudent. Sunt enim lapidei Chri ftí3ni,duri & inflexibiles ♀ fine omni mifericordia, cordarum habentes Sicferrei: tenaces.Síc plumbeúacedíofi. Sic ftannei: lafciuientes. Cuprei;animofefuperbien/ tes Ai gcmeí:fciolí.Aureí;uaní.Vnde omnes illi funt fe amantes,& finem religionis

ùæ feipfos fàtiuht, & utuntur forma Chrifti, tanquàm medio àd fuá defíderíafacL lias aflequenda. In his omnibus portatur Chriftus,ut imago quani portant decepto resffcilicetquæftores qui crucem reliquias oftendunt propter lucra» Contra hot clamat Chriftus t uæh uobis hypocrite : *&C* admonet ab illis effe cauendum^qui ueníuntínueftímentisouinm funt lupi rapaces» Vnde interior homo in illis omnibus eft fine diuíno fpirítu: nam fpiritus eft lupinus fcilicetbeftialis,feuanimalis huius Íenííbilís mundi. Sed quo modo cognofcunturilliomnes pfeudochriftiani? Dicit lefus â frudibus eorum.Nam uerba *&C* opera oftendunt fpiritum qui eft tn ho/ mine. Non enim poteft quis loqui aut operari nifiper motum.omnis autem motus â fpiritumouente oritur : fic exteriora oftenduntinteriorem fpiritum : ficutoculus **eft** nuntius cordis. Lubrici geftus, uerba impudica,impudicus oculus3uoluptates fpiiitui dominari oftendunt. Sic Chriftum deprehendimus in nobis, fi motus fpirirus eft ita ftudiofas, quód odio habet uítíum, ita quód uitiofusmotus penitus eft eí abominabilis. Paulus illius fpiritus frudus enumerat qui funt charitas,gaudium, paxJpatientíabenígníras,bonitas,longanímítas.›manfuetudo,fídes,modeftiaícontí/ nentia,caftitas. Chriftus enimeftuica3 quæ&uirtus:namiuftitia,pax,ueriras,8£ omnis uirtus complicatur ín uirtute illa quaedicitur fpiritus uitæ Chrifti. In quo igi/ tur eft Chriftus,in illo eft fpiritus Dei,qui non mouet nifi ad ærerna,& incorruptible ïta,â£ cceleftíaí& hæc eft uera uita.Veritas enim permanet in fæculum fxctili. Vnde
JfJUS» uirtus fpiritus quimouetad uirtuces,quæfuntæternæ3eft fons uitæimmortalis. Nota igitur quód uerbum Dei in fe habet fpiritum illum, fcilicet fontem uitæ* Etnoftru fpiritum intelletftualem feu rationalem, in quo fides capitur, qui eft eius imagoiicparatâ carnalibus defíderqscorporísmortishuius,ó¿attrahítinfuamlucem , ut liberetur à ftruítuteilla ubi mortiferuiebatfcilicetcorruptibihbus dcfideríís,&fiatui uus uitadiuina. Sicut enim corpus uiuificaturuita animæ, fiç anima quando in fere/ cípítípiricumuerbiDei» Antmaautem peradhæfionem ad fpiritum Chríftis,fit Críftiformís ; tranfiteniminunionemcumuirrutecuiadhæret» Fit enim unumcum iuftitia,adhærendo iuftitiæ:Îi ccumpietate3ftccum bono fit unum adhærens bono,6¿ ita de omnibus uirtutibus» Vnde anima iafta eftunumcumfpiritu Chrifti, quieft fpiritus iuftitiæ.Quæreret aliquis quum Chriftus fituirtus,an omnis iuftus iuftifice/ tur per Chriftum? Dico quod omnis iuftus in Chrifto iuftificatur per iuftitiam quæ Chriftus eft: ficut aliquis loqui poteft ueritatem fed non in Chrifto, ut fpiritus immundus in obfefsis ueritatem dixitlefum efle Chriftum : fed non in Chrifto locutu» eft, quianon habuit formam eius, quæ eftuirtus uirtutum, fcilicet non habuit íu^ ftítíam,pacé,ó¿ reliquas uirtutes ChriftúSíc de ¡agente íuftum dici poteft ,fed non *itk* Chrifto 3 fíe ÔC pacificum, fed non in Chrifto- Vnde oportet íuftum qui debet per
Il/j&ÍK» iuftitiam quæ Chriftus eftfluftihcarfielle Chriftiformem : ut fcilicet fibi Chriftum it* omnibus uirtutibus præponatjÔC ad imitationem eius omnia operetur, ut fiat Chriftiformis., Credens fie ad filiationem Deípoflepertíngere:íi Chriftum quem finem uirtutum,fimul & filium Dei,non hæfitans,imicatiis fuerit. Hic in omni opere ftu/ dioíb colit Chriftum:quem folum ftudet imitari tanquàm iuftitiam ueram,iuftificantem,8¿ uitam uíuíficantem. Qui autem opera iufti agit, non ad hunc finem ut dieftum eft, fed ut iuftus uideatur,autfit talis non iuftificatur, ut mereatur efle cohae/ res Chrifti, fcilicet filius Dei» Et non eft uera iuftitia,quia non eft iuftttia in Chriftoi qui eft neritas» Adhuc quæreret aliquis: nonne Adam pofitus fuitinuiaueræiuftitiæiDico quod fic* Nam eo ipfo quod creatus fuit, & adeptus rationalem (piri/ tunmin ipfo fpirítu naturalem legem,fcilicet uiam iuftitiæ reperit,quælex eft, ut De/ us agnitus ueneraretur. Oftendit etiam lex illa mores bonos differre à malis, *&C* bo/ nos eligendos,fcílícetalrerí non facere quód ipfe non uultpacúEteft docilis quiairt tellecftam familiaribus fuis fcit effe reuelandam. Et hæc lex naturæ rationalisait uia iuftítíe, *&C* ita uerbum Dei, feu Chriftus, qui air fe efle uiam ipfe enim eft uia pacis ÔC iuftitiç. Vndein rationali fpirítuhæclex feripeaeft,eftimagouer/ bi Dei, ficut lex feriptain tabula imitatur conceptum feu uerbum legislatoris Sed

diabo;

Seddiábólaseie&ns per uerbum Deitinuideb at uerbo, ne dominaretur rationali hurtianæcreaturæ.Tunc enim dominaretur,quando hoc uerbum regeret, & huic mandato obtemperarethomotitainuidebatetiam faluti hominum,quia obedien- cia mandati íllíus,fuít uita fpiritus.Vnde primum hominem in quo fuit fons huma- .næpropagationisjfibifubiugarecurauitj&pereiusfubiedh'onem omnes eius po- fteros.Ethoc,auertendohominem aconfiderationelegis illius naturæ, cornier- tendo ípfiim ad felicitara attentionem eorum quæ funt huius mundi,in quo corpn raliter uerfaturhomo.Et ita (eduxit hominem,quem continuis fblícítatíoníbus oc- cupauit in mundanis defiderijs, quoufque à memoria abftulit ipfam dodrina, feu uerbum Dei,fiue legem illam naturalem,& fic perdidit uiam iuftitiæ negledo man ..dato Dei.Tota igitur humana mafia in Adam corrupta efttita quôd defiderium ho minis eft infedum,ut auidius ea qua: uidet,& quç temporalia funt amet,quâm inui .fibilia Ôigterna.Ethæceft generalis quçdamídolo latría pèr malígnú períiiafa,nam plus eí quámDeo obtemperabatur.Poft hoc diuina pietas hanc abolitam natural^: legem5fcilicetuiamiuftitiæ,per legem (criptam innouareuolens, ne per incuriam peccâtium deficeretîin adiutorium illius naturalis legis,per Mofen icriptam legem promulgauít.Sed diabolus occafione recepta,fecit tranfgredí etiam illam legëTcris ptamí&italexpropterpraeuaricationem,fuitoccafio plus delínquendí.Homínes enim qui iam contraxerant confuetudinem malam,ad obferuantiam legis fcriptæ reddebanturtardiores*Neqjfuittantauirtusinpræceptiskgalibus,uttolleretpec- catum íuftíficaret. Vnde non reflabat ultimo,nifi quôd uenirer lex fpiritus,feu uerbum Dei,quæinhumananaturaliberarethominem ab imperio aduerfàrij ueri- tatis.Quia quamdiuhocnonfîebat,tenebatur homo fub ditione eíus,S¿ non potu« it feipfum â feruteuteeíuslíberare,ó¿ ad uiam iuftitiæreaerti.Etfta uenithoc ipfum uerbum Dei,fcilicet quod naturæloquitur in rationali fpirítu, SC aflumpfît huma» nam naturam,in qua uicit principem mundi huiusmam apparuithominisfilius, in quo fuítuírtusDeí,no ex propagatione Adç. Fuit enim adeo uirtutepknustquôcl non potuit efle plenior,ita quôd fuit ipfa uirtus fuprâ omnem naturam *&£gratiam:* uídormalígnúSedunum notabis fingularemam Chriftus in quo,a ut qui hoc Dei uerbum icilicetlexuttæ feu naturæ,fiue lex fpiritus ratíonalísfuítfineomní maculat antpeccato,infuapuritate&perfedioneultima, qua niaioreflenequit,uenit infix mílítudíne aliorum hominum peccatorum* Vnde princeps mundi licet in omni* busexAdam,qutfimiliterut Adampeccauerunt,quandamfibi fubietftionem ueii dicaret,quum ipfe fi t peccatum quod regnat in omni peccatore,ita quód homo qui non condemnatur iniuftè à íuflítia Dei,quia uolens peccauit,fe feruu peccati mor* tiSjfeu diaboli liberaliter conftitucndo : ab ipfo Sathana non iniufte pofsidebatur; fed quando diabolus,in Chriftum,qui etnullo iure fubfuit,imperium fuum exten- dit,^ occidi procurante tanquàm íníuftum etfuum,quí erat ípfa íuftítíauunc pecca tum taleSathan commífit abutendo imperio fuo , prop ter quôd íufte imperium in omnes qui Chrifti íunt,perdídte. Illi uero Chrifti funt,in quibus Chrifti uoluntas uerè eft,fcilicet qui ipfum receperant tanquàm filium Deí, ut tali fideliter obedi- participes faAi furit meriti mortis èius:quæ nulli profuit qui legem fpiritua* liter non intellexit.Deus enim filium fuum mittes in fimilitudinem carnis peccati : de peccato damnante peccatum in carne*De peccato fcilicet inipfum comiflbidam nauitpeccatum fcilicet aduerfarium(alutis,ut iuftificatio legis naturæ, quæ fungi- tur legi fpírítualí,ímpleretur in nobis,qui non fecundum carnem,fed fecundumipi rítuambulamus.Díceretaliquís.Exhís uidetur quod lex Moyfi fitlexinnouatio* nis legis natur^Refponfio.LexMoyfi eft triplextquia tres leges in ea continentur: fexípírituah's,fexínnouatíonís,kxcerímoníarum. De lege ipirituali fcriptum eft. Audi IfraelDeus tuus unus efhquôd tantum addiuinitatem pertinetJLex innoua- :tibnis,eft lex quælegem natura: innouat atq; reformat,quas etiam illud quod pecca tum non putabatur pro impunitate,peccatum efle cognitum fecitihabebatur enim quafi nô eflètpecca tu,propter confuetudinem conariam introducftam,quafi Deus

noncnraret,quía Deus non puníuít tranigreiTores. Eft enim per legem fic cognitu* quae declarat: quod fi quis caíu poenam efingiffet prsefentem, futurum fuplicium effugere non poflet.Sediuftitia Dei quæalto nomine dicitur mifericordia,manifeftata
LexCriftí. eft non fine lege fpiri.tuali,fed fine lege uindiclx,ideft innouationisJ& lege fahbati, nullam cumeis habens coniundionemtquia quos lexuindidæiufsit damnare,hosm ftitia Dei iufsic liberare.Sed tamen manifeftata eft à lege,quia lex & Prophetae Chrf ftum praedixerunt efle uenturum. Venititaqj Chriftus à patre id eô miftus, ut Deus pater appareretiuftus, foluens ea quae promificA' utipfeeos redimeret, quos pater peccantesdiumifericordicer fuftinuit.DecreueratenimDeus mittere Chriftum propitiatorem, hoc eft, ut per eum propiciaretur generi humano in fanguine: hoc eft in pafsione,ôf hoc per fidemjquia fidem habentibus falus fperanda eft: ut patet in latroneincruce>& María peccatrice,atq?alijsiuftificatis.Quoniamnonlegiturexoperi* bus,quae præcefterant eos iuftificatosied tâtum per fidem formatam. Diceres. Qui funt illi fideles qui ludificantur? Dico quodilli qui in Chrifto funt,qui carnalia deft dería non fequuntur,nihilhisdamnationiseuenire poteft. Verum inChrifto efle,eft omnibus uirtutibusinfiftere. Chriftus uirtus eft,Sathanuitium feu peccatum.Humilitas Chriftus eft,quia uirtute ueniente necefle eft quod fuperbia cedat, & det ei Io/
. cumtfuperbiafi adeftjocum hinnilitatis occupat,ita de alrjs-Quapropter uitia ex
,£M' terminanda,iituirtuteslocumhabeant.VitiafuntChananæiquideterra Ifraelnon poterant de facili eíícú Deus enim in momento difperdereeospotuir,fedpropter probationem filiorum Ifrael,atep exercitium noluit. Efunde eft fpiritus uitæ fcilicet uerítatisíSí fpiritus mortis fciliceterroris ? fpiritus uitæ locum fibi in anima intelle/duali quærit, expellendo fpiritum mortis, qui occupat illa loca & fortiter defendit poffefsionemjnantiquataconfuetudinefë firmans. Sed aitChriftus nidormor/tisTi fermones meos feruaueritis4cognofcetis ueritatem, & uerítas liberabit uos.Et dicit Apoftolustquod fpiritus uitæ liberat, oftendens quod una eft filtj & fpiritus fandi liberatio.Fide igitur capitur uerbum Dei,ÔÎfi ftruatur,uerítas cognofeetur. Ve* ritas, eft quæ liberat intelledum à peccato feu morte *eius, fcilicet* errore & ignoran*
ïufificatîoa tía. Quia fpiritus uitæ quieft fpiritus ueritatís,ín animam intelledúalem descendit,
pawíoj ubi neritas cognoícitur. Tangam breuíter quomodo anima in qua Chriftus folum
KefafciMio efHFcut fi icona fine uitaj'uftificetur SCuíuífice tur. Chriftus refurrexít propter no/ftram iuftificationenri: quandoenim Chriftus in nobis eft utpanis habens extrínfece figuram Chrifti>8¿ Chriftus refurgíc, fcilicetquia panis traniTubftantiatur,utfiatuizuus Chríftusitunc in nobis eftíuftificatío,uita,paxéóí omnis uirtus. Refurgitemm
, in nobis Chriftus propter iuftificationemnoftram,qui per eius refurredioneminfii*
EwtanpM., ficamur> Ecce quomodo refurgíc fidelis de morte, in quo Chriftus reiurgic:cums fi* guram habet facramentum Euchariftiæ. Nam ibi eft uita uiuificans fpir‹tuahs, quæ fide attingitur. Fides igitur in anima quæ fuit mortua, tenens fcilicet Chriftum line i3iiiísoperíbus,refufcítáturaduítam,utfítfidesuiua,0¿haecrefufc¿tatíoperrefurre/dionem Chrifti fit,qui fit uiuus in nobis Fit autem hoemodo, quo facerdos trâsferc panem in Chriftum. Nam facerdos perconfefsionemftmundatamortepeccati, *QC* mifericordiâ Dei impetrat.In hoc Chriftianus facerdos eft,fic procedendo Impetrabit enim myfticis orationibus quod Chriftus animam eius quæ uita caruit rationali &díuina,cransfertinuítamfpiritusfui,íícutfacerdosinakarümpetratperfídemÓ¿ myfticas preces quód panis corporeus in uiuum corpus Chrifti transfertur» Etpoft/quàmhocfadumeftjfcilicetquod Chriftianus tranfiuit fecundum interioremho* minem in uitam fpiritus Chriftiituc agnus ille immaculatus dat panem & quietem. Chriftus enim paxeft, ÔÎquies uitalis, fceli/citans nos æternalicer ,quifitinfæcuh be* **nedidus. Amen,**

Ex

Bxfermohe.Vtfílíílúdsanibulaté.

AN Chriftus fit dux imaginest fcilicet creata & increatâ^Dici debd qriod n6: fed creata,eft incréata.

Dodrinailla Chrifti domini rioftri non corififtit in uerbo ¿fed in imita/ done. Sí quis enim feíret oránía Euangelia mente, non effet proprerèa per fedus, fed requiritur quod per imitationem induat formám filrj Deí. Miráfteríüm eft fequela feu imitatio.Chriftus enim eft forma exemplaris,quæ perficit tantum,fee/ liçicat illa fœlicitate,qua peruenitur ad filiationem, 8¿haeredftatís pofféfsíonem regís regni immortalis.

Necefle eft ut fimus rriíferícórdés,ut fimus filtj miièricodiæ,SC fie de omnibus ifft/ tutib. Quomodo autem imitaridèbemus Deum,in Chrifto Deí filio cognófeímus, qui uerbo topete nobis hanc dodrínamreueíauít.

Summa aequalitas quæ aequalior effe nequit,eft confubftatialitas î ideo non at/ tingitur exaequífíta perfedíone,fed generatione. Solus igitur filius confubftantia/ lis patri,eft ei per omnia æqualis:& quia ei aequalitas cónuenit, ipfe ¿ft exemplar,ex expiatum enimrefpicitin ftudio perfedionis ad equalriatemjiiiagiftri, feu exempla ris,quia ibi eft forma perficiens,fi uefufficientiæ Sufficit enim omni di fcipulo>ut fiat ficdt magífter,fcilicetfiæqualitâtemexéráplárisínfímílítudineattigerit. Propo/ nitur igitur nobis Deus quieft in Chrífto:utípfumímítemur,qaí eft rex gloriæ,86 dominusuirtutam,utfcilicetimmortalitatem quaeDeuseft, inimmortalibus uirtu- tibus imitemur.

Necefle eft quódquiuultchárifsímüs.Dei filius reperiri, fic agat ficut forma Chrf fti habemusjfcilicet qd ex diledione fe factat hoftíam,6¿ offerat fe Deo in odore fua uitatisJlleautem ambulat in perfeda diledione,in quo dilectio èft fortis ut mors,fci licettn quo nihil fui uiuit,fed folum Chriftusiin quo Chriftus tantum uiuit,in illo ui uit diledio Dei æ proximi.

Verus Chriftianus facit de animali homine füohóftíam, potiens fuper ipfum manus porenriæ fpiritus tanquàm fuper peccatum,quemadmodum Moyfes hoftia peccatu dicit:8f interimit defideria feu gàudi atquç uita brutalís dicuritur,u t nô uiuàt fi Chriftus in eo.Et ifta oblatio quae fic fit Deo, propter füauftatém odóris afeenden tís6¿ Deum placantis:eft pacifica,fcilicet pacerá reconciliaris, ficutChrifti obbz tío pacem fecit.

Quicunqnufemetipfo fuperbíammádatuítülum occidit. Et qtii írám ftcrnít arte tern necat.Qmlibidinê,hircà animal fcilicet líbidiriofumíncerímit-Quíueró cogita- tus rtiortífícatínutiles,mortífícataues. Quocuncp corpus h oc rábdó mortificatur, hoftíauíuenseft.Etcum Apoftolodicire poteft: femper mortificationem leíuin cor pore noftro círcSferimus,Ut ÔCuita íefumanífeftetUr in nobís.Etí return urito autem» ¿am nonegotuiuit uero in rile Chriftus.Nam uittjs per uiuam hoftiam extripatis,am> ma fanda Deo$ pia cens,fandi fpiritus eft manfio.Nominat Apoftolus hanc oblata tionem rationale obfequium, quia perfeda ratio inde reddiualettoccifio uero bruto rufii animalium,nullam habet rationem.

Suhtquidâ deditiutfcíant mathematícam,alíj arithmetica,altj aftrologiam,alij mu ficam, alrj pHilofophiam, & alrj theologiam, & ita de omnibus fcíentqs & artibus. Vtiq^ magnum gaudiij haberet inquifitor grammaticae reperire unam breutfsimam regulam, per quam iri momento feiree pmnem grammaticam, non modo quo Pri/ fcianusjfed in infinitum melius. Sic de (ludente rhetoricam :fi traderetur et uerbum àbbreuiatüria, ut perfediôr effet *in* infinitum Tullioí&ítádeomnibus fcientqs ani- marum: ut quae eflent delitiæ illíusferculí,quoduerítas tranfíensmíníftrat,iri quo guftacur uerítasomnisueri, ÔCattmgitur omne defíderabile, utiinmannapræfigu^ rabatur. Et hæc perfedioeftcibus uitæfpiritus, quafi qui arte omnipoteritiæao tíngit, ubi uoluntas coincídíc cum potentia : ut omne id pofsit quod uelit. Scienx tia Dei eft illa quæ conuertitur cum uoluntatep ut id fciacquod uelit, æ cum po- tentia ; ut fit aduidquod pofsit. Participare hanc fcientiam , eft deledatio imi

sde^ex doflrifM. ucr- HDei.

tnorta

immortalís:8¿ hoc eft habere fapíentíá,fcilícet fapídam,&uiuam fcientiam, quæ præ ftat immortalitatem: qui enim hanc habet fcientiam, ut *idfciat* quod *(cire* optat, *8¿* ut id fic quod fcic& utilt efle,et intelligere,& efle fcilicet ubi intelligit quod uult, & qd uult fittibi eft fod icitas, quies beata. Spiritus igitur intelledualis in uerbo Dei feu ueritate,quatn modo capacitatis apprxhendit:etiam modo appræhenfionis»hæcotn nía afleqaitur.Díceres. Qúídfí appeteret.fpiritus aliqua huius mundi? Dico quod appetitus eft ad bonum.Intelledius non poteft appetere ut fit íenfusjn quo ignoran tía tenebrç fiintDicebatProphetadatiaborquum apparuerit gloría tua.Quiano poteft aliudappeti, quando hoc apparuerit quod in omni appetitur. *Diceres.* Po/ teft ne humanus fpir i t its appetere quod fit angelicus, aut fpiritus Petri quod fit fpi/ ritus loamnis BaptiftaÆhcotnon. Quia fpiritus non poteftappeterenonefle.Ideo quumnon pofsit eflealius fpiritus nifiidefinateffeillequifuitiideo intra efle fuum R clauditur appetitúsíimmo nonfolunon appetit aliud efle,fed fumrnedeliciatur, quia aliud eflenon poteft. Effeenim fuum, eftexparticipatione diuiniefle:namproprie Deo conuenic effe. Ideo quum ab illoeflehabeat id quod eftunillo uti infuo regno» gaudet & deliciatur.

1-UXHdiMtr concreata, Memoria.

Oportet quod luxinftruat 8¿ illumínetcognítíonem. Ad quid autem refpicit ho/ mo qui uult legere librum aliquem none per prius refpicitin memoriam quàm legat chartae| legit enírnhocíncharta,quodanteuíditíntra fe, & in conceptu qui fluit de memoria: nam memoria cognitionem literarum Ôidicftionumgeneratinconceptu intrinfeco,6¿ ibi prius uidetur, quàm in charta legatur. Ex fcientia enim literarum» deuemtur adle<ftionem:dum uideo fenfi biles literas, recurro ad memoriam & fimi/ lemreprxfento,ó¿ fi non habeo formam illam in memoria,non poflum mihi conce* ptumfacere,nec legere.Si igitur fpiritus qui exDeo eft>dicirurintelletftus,debecam bulare feu proficerein omni bonítace,íuftitia,6¿ueritate:necefleeftquodintusrefpí ciant oculi eius in memoriam fuam intelle<ftiialerh,non aequi fitam ex fenfibilib. fed concreatam,*&C*quæeft effemiaeius,quiaimagp Dei:&ibireperiet lucembonitatis» iuftitiæ,ô£ ueritatis,quæeft lexnaturæ lucida illuminans oculos,ut deillis faciat con ceptum quem imitetur in ambulando. Etnonefthæclux nifi uerbum Deiillumt/ nanstutfciasdifeernerebonum â malo, iuftum abiniufto,uerum à falfo. Vndede hacinterna uifione fe transfertfpiritusad facras literas, & *ibi* in fpíritu feu litera in/ tuetur (pirttualem intelledum, quem intra fe uidit in lumine illo uerbi in ipfo (igna- ro. Propter quod habet nomen, quod eft ratio feu intelletftus : nam non eft ratio illa intelledualis nifiquia eftfpkndorlucis diuinae, quæ eftabfolutaratiofeulux. Ani/ bulare in illa luce, eft fe in omnibus imperio ratíonisfubíicere,6¿ per illam dirigi. Sic uides quomodo uerbum internumilluminar»feu docet uiam iuftititiæ ad appraehen/ fionem ueræuitæ:quæconfiftitincognitione illius, qui eftuita per fe.

Quem igitur hoc uerbum docet, ille fiue intret ad ip/ fum,fiue cum ipfo exeatad facras literas» pafcuainueniet.

Ex/

Excitacionum Libri noni Finis.

Excitationum ex Sermonibus Rcue-

rendifsimi Patris NicolaiDè Cufa Cardinalis

Liber Decimus*

fex ferrrione. Loquimini ad petram coram eis.

Edebat fuper fotitemlacob,ibi requiem quærenstnam fapíenítía qu¿ in omnibus requiem querit,in lacob inhabitàt,fcilicet in fideli uitíoz rum fupplantatore. Sedebat fuper fontem expecftans ut aquam ele/,s' mentaré petenti daret,aquam animæfalutarem.Dum enimquætitur fenfibilis aqua,manífeftat feípfam aqua fpírítualís.

Temporalia per partem partiuntur, nunquam totaliter haberi poilùnt, quia funt in fluxu. Ideo pars poft partem appetitur, quia pars non fatiat nifi partialiter & temporaliter. Spiritualia autem ímpercíbílía funt, à non nifi totaliter perfedtê habentur. Iuftitia enim apud quemlibet iuftum eft ex integro, non diuf* faperiuftos. Vnde iuftitia Petríiufti, eftÔC iuftitia Pauli iufti:quiunaiuftitia,quae Chriftus eft, iufti funt.Ideó iuftus Petrus non defiderat iuftitiam Pauli, iufto enim nihil deeft iuftitia:. Spiritualis aqua non fatiat temporaliter quia non eft temporalis, nec uifibilis,fed æterna & inuifibdisfllla fît fons faliçnsinuitam æternam. Fons fais? ens eft uiuus, qui temper infundit fe temper fitíenti, nonfúietjquafí deficiat aqua^ illaîted bene adhuc fítíet, quafi nunquam ad faftidium capere pofsit de tam dulci re/ frigerío. Ideó faltús ille eft uíta æterna,quia eft fontis indeficientis, Si quis hauftam aquam concipit in uentre conuert¿ínfontemfalierttem;illeconcípítfímilícudííiem fontis fpírítualís.

Spiritus eft ut fons^unde non capitur ut aquafontis,ted ut fons.Quibibif fenfibi/ 1em aquam,non bibit fontem: fi poffet bibere fontem, nunqiUm fitiret : quia in ipfo effet fons uiuus Qui bibit fpiritum,bibit fontem fcaturíenté. Spiritus ením eft quafi teintilla ignis Dei, qui dicitur ignis confumens : qui quum in terram mittitur, fit fons emanans ignem,fcilicet quia ardet in fpíritu ínconfumptibíli. Sicut quæîtbec fcintilla ignis,fi cadit in materiam cofumptibilem, defua potentia fit uiuus ignis cre teens continué/í illi nô deeft materia.Ita de aqua,nam aqua uíua,eft in eo quod uíua, etia fimilis icintillæ ignis, fitením fons íeípfum multiplicans indeficienter. Attende differentiam ínter generationem temporalem Ô6aeterna. Nam pater generando tem poralíter,commúmcat filio temporalem poteftatem generandúiíírtus enim feminis patris quae datur, fit fons generandi in filio ficut in patre. Sic uirtus fpiritus Chri/ fti formans feu generans filium fpiritualem,fitfons in ipfo fecundum naturam fpiri/ tus, fcilicetfons qui defeipfo aeternaliter, uitaliter monetur. Vndeeftfemen di- uinum fcilicet fpirituale : fpiritus enim Deus eft. Hæc generatio diciturregene/ ratio, quia oportet naturam noftram fpiritualem denuo na *fcit* ficut fpiritus ratio/ nails, in fciente eft denuo natus, quia homo ignarus fecundum naturam/acftus eft quo ad hoc alius homo fcilicet ftiens, non quód aliquid intrauetitabextrinfeco in hominem interiorem uifibile uel imaginabile: ficut denuo nafeitur fpiritusno/ fler,in quo eftfemen Deifiuefcienciæ uitæ,non per immifsionem alicuius uifibilis aut Íntellígíbílís, fed uirtute altifsimi obumbrantis fpiritum, ipfum immutan/ tís 6¿feconuertentís, ficut placidum obieeftum, triftem animam immutat ad læ? titiam i & ad fe conuertit. Vnde ficut filius Dei denuo natus , facftus eft filiuS hominis uirtute altifsimi : fic filius hominis denuo natus uirtute altifsimi , fic filius Dei. Intelledus autem nobis datus eft cum uirtute feminis intellectualisa Vnde in fe habet principium fontale, mediante quo in feipfo generat aquam in/ tdlígéntíae: & fons ille non poteft nífí aquam fuse naturas producere, *fcilicet* hu>

manae

manæintelligentiæîftcut intelledus principrj quodlibeteft, uel non eft,producit a* quas metaphyficales *ex quibus alia flamina fcíentíarumemanantíndefínenter. **Sed** *fi* altius principia diuin0,adeó intelleâualë illam natura excellens', quçexcellentia fides dicitur, infundere^Ípírituiífons illediuinus in uiuas,&' uerasaeternas flueret. Sic dicebat Chriftus quomodo flumina quae deuentre credentis à fpiritu recepto fluunt,funt flumina qux in uentre feu fpiritu hominis,qui recipitfpiritum Dei per fi dem,ab intra aeternaliter fluunt.

Dildfa Dicebat magifter Ekçhardus fuper ïoannem,fi diligerem proximum ita intenseficut me ipfumnitiq^omnis gloria,honor,meritum,et omne bonum eius ita eflet m eu, ficut eius.Ecficniihifaperetin illo,ficutinmeipfoz&ipfiusbonaomniaeifentmea fine omni differentia difcretionis : propter quod fortafsis proximus **didus eftquod** de pari non plus nec minus diligendus fit, Sicut fi Deum diligo ut debeo, fcilicetex toto corde, tota anima, tota mente, 8¿ex omnibus uiribusitunc nihil utiqj diligo q3 in Deq non diligo,^ in quo Deum non diligo: ÔC aliud mandatum diledionis pro/ xímiefttfimile huíc.Sed quifc# non minus renet locum tn ordine fuo,**ficut una efttff** ta totius corporis,&C gaudet omne membrum deuita alterius, &çompatitur de infir mitatettamcn oculus gaudet ut oculus,Amanus ut manus. Et haec eft comuniofan/ dorum,quiacotentatur quilibet de fuo,ut de colledionemannxlegicur. Sicut coten tatur quodlibet membrii deloco ôf ordine fuo in corpore.Homo diuinus eftiuftus, ideo illud placet ei,quod Deo placetjquare gaudet plus de bono quod iuftioraflecu tus eft,quámfi ípfe effet affecutusiputa plus arnatglotiam Dei in Paulo,quâm infeipfo.Sed amando fit ipfiillud proprium,quia bonuin fe habet quod amauSicut enim uifibilehabetur in uidente uidendoffic amabile in amante amandoffed quo quis idi pfum amatíntenfiusíhocípfohabetuerius»8¿ gaudet dulcius. Et quamuis ignis appetat effe immediate cum fphera luna?,pars tamen infima feu media ignis quiefcit citra, ideó quia habet idem effe cum fuprema parte ignis. Effe enim totius ignis «que immediate eft in toto igne,& per ipfum totG ignem. Hinc eft quod pars infima fpheræ ignis performam totius,immediate coniungiturfpherglung.ficutparsmediaaut fiipremaffta de quolibet fando,qui pars eft *Ecclefiæ* triumphantis. Siceftpargaudi* uni omnium elecftorum,indifpariclaritate.

Ex ferme ne. Non fumus ancillae.

Vides María. ISta fidei facunditas inuirgine Maria ad fupremum&ultimum gradum perue/ nit,qu2E eft forma & exemplar quomodo fides regnat, & filium hominis in tantix extollit3etiam ufi$ in formam Dei,inquantum credere poteft.Fides in Abraham terminabatur,in generationefterili^quæillefiliumpeperitpromiffumàDeo, Cui credidit.Fides inuirgine María terminabatur in generatione filrj Defcuiipfa credidit. Eccecfj facunda eft fterilis illa materfidei, decui us facunditate oes filtj Iftael proceflerunr,0¿procedunt qui hic & in futuro Deu uident,Sf uidebut,bicin ¡enigma te,ibi facietenusJn fterili tate autem fidei eft m aior facuditas» na uti medici dicut qui empericinominantur, tunc quaedam ha?rb« faciutmirandascuras : & hoc uerum ex/ perimur, ut quód fcamonea purgat coieram. Nulla tamenratio reddipoteft de hoc. qiioniâ procedit effedus ex occulta & fpecifica proprietate:& huius audoritaticredens,qui expertus eft reperit hoc uerum, licet nulla ratio hocperfuadeat. Et de illis medicinis nos experimurmaiores QC infallibilíoreseffedus,quám ubi Phyficí perration em inueftigante medelam coponunt. Fides igitur quôd uerbum Dei incarnat#, curet omnem animae languorem, 6¿facíatipfamrenouarefuamiuuentutem,quae eft eius innocentia, Ôùn illa ipfam femper conferuet: eft ut experta medela quæ à prorietate fpecifica hoc habet.Et *fi* quis credit hoc uerum,ille per experientiam ie repe rietfal!cem.Hocreperire,eftuidere,quæeft maior certitudo, quâm ratiocinari, na pá tec quód maior eft facunditas in fterilitate fidei, quam fequítur uífío, quam in co quód multis rationibus facundum afferitur. Experientia autem docuit infilijs promifsionis,quoniam fides operata eft effedum.

Liber X.

Ex fermons Qui per fpiritum fan&um femedpfum obtulit,

Vifio mords nia cognofcerttiæ,eftpœnaconfummata. Et quia mors Chrifti L fuitcôfummata,ideo,quiauidituiacognofcéntiæmortemquam pati elege rat> tunc anima Chrifti defcenditad inferna, ubi eft uifio mortis. Mors enim infernus dicitur, & liberata eft ex inferno inferiori. Inferior feu prO/ fundior infernus,eft ubi mors uídetur. Quando Deus fufeítauít Chríftum,eruit ip« fum ex inferno ínferíorí(ut ín acftís'apoftolorumdícítur)(blucísdoloríbusínfernó30¿ Prophetamon dereliquit animam meam in inferno. Pafsio autem Chrifti qua ma- ior nulla eiTepoceft: fuit ut damnatorum qui magis damnari nequeunt, fcilicet ufque ad pœnâ ínfernale:in eíus nomine dicit Propheta : dolores inferni círcudederíít me¿ eduxifti tamen ab inferno animam meam.Sedipfe foluseft}qui per talem mortem in frauit in gloriam illam3iHa poenam fenfus conforme damnatis in inferno, pati uoluic certe in gloriam Dei patris fui, ut oftenderetquodei obediendufic, ufep ad extremft íupplíciuLloc enim eft Deum magnificate glorificare omni p ofsi bili modo, atq% ÿpter noftra íuftífícatíonem,fíe adu eft per Chriftum.Nâ nos peccatores ín ípfe hv fernales poenas, quas iuftemeremur exfoluímus, ut ficín refurredionem uitæpr «r niamus.Illi autem qui non funt Chrifti, manent in morte, noti refurgemes Chi n fto>S¿ uidebunt aeternalem mortem:S¿ hæc uifio mortis,eft fecunda mors»

Vifio mortis ¿n æternum, non eft nifi efle uia cognoicentiæinmorte, àqua muiu; widens liberabitur, ueritas liberata tali morte. Et ideo uifio ueritatis,eft efleuia co/ gnofcentiæin uíta índeperdíbilíimmortali. Et alibi aitrín cognitione Del ípíC us qui fe uerítatem no minat,aeternam uítam confíftere, Attenta mente coníidera,qcí uifio uerítatís, liberat à coníedura & ænigmate uerítátís. Quámdíuíntelledus non m'detuefítatém,quam folum uídere defiderat, non poteftfeeíconformare,quíanoii poteft ín fe concipere fpeciem eíus quam non uídít:fed quando ueritas ft oftendet fà cíe ad faciem uti eft, tunc intelledus ad conformitatem perueniet. Cum enim filius Dei qui eft ueritas, apparuerit nobis: tunc fimiles erimus *ei.* Sicpt imaginatio fit rimilisfiguræuifæ, fic intelledus fit fímílis ueritati uifæ. Veritas igitur eft format ad feintelledum formabilem conuertens , ficut uífibile ad fe conuertit uirtuterri imaginariam. Veritas quia liberat, hoc eft æternam præftat libertatem, dicitur filius., Intelledus tranfit in conformitatem filij Dei,quando apparuerit,quia fit ue- rusthoceft id quod Chriftus pro rnaximojdono Apoftolís promifit,fcilicet quod fe« ipfum eis oftenfurus eflet.

Verítasutíeñnondocetur,nifiabinonoftroniagíftró, quem indubia fide filium nh Dei credimus,illa fola ueritas liberat.Omnis enim traditio uerítatís,quæ fit per hu> manas adínuentíones,poteft efleuerior áí lucidior, ideo non liberat.Nam etfi credi/ mus aliquem dodum,S¿ ideo ei credimus, uticp dodíori plus crederemus. Nemo au/ tem pertedus ufepad Chríftum filium Dei. Apud que autem manet dodrína Chri/ fti,fí eft fidelis,ípfe cognofcet ín fermone eíTe uerítatem.Tranfibit fides ín cognitio- nemmon quod cognofcet per auditum fcilicet fidem, fed per intelledum fcili cet uí- fionem,quæeftlux illuminans uítalíter animam intellediuam. Etfí non poteft ille ratíones oftefíones faceré, ut alrjs reuelet uífíone,ficut qui uidet noua Hicrufalê, quam nefeít depingere ut alrjs reuelet uti eft:tamen propterea non eft minor certi/ tudo apud ipfum. Putantmundifapientes,ueros Chrifti difcipulosignorantes,quta humano more diuinareuelare nequeunt: licet tanto fíne iapientiores, quanto minus eis humana feruireftiuntadofteiiooem diuinorum. Hoc fatis nobis oftenditur,ubi ïudæi qui de hoc mundo erant, Chríftum qui non erat de ho emundo loquebatur de fpiritu alterius madi,intelligere non poterant: fed uti erant de hoc mudo,intellexe ruñtuerbá alterius mundi.Et quia nónconueníebant mundo fuOjfalfa effe dicebant, ô£ab dæmonium habente prolata.

Chriftiformes reputari debent,qui gloriam fuam noti quaerunt, fed gloriam Dei, Citó etiam adfui contemptum.-ÔCSathanici nonDei,ftdfuamquænjrtt>ufqp ad contem/ ptum Dei Primi fibi/ecundi fe Deo proferunt

’ .... Ex

Ex fermo ne.Hoc fentite irt uobis.

Vasmmnt. Inobedieniia Obedïtniw»

Chríftus figulus eft, qui efficitdeobediemi anima uas pretiofum,rn quo ph/niturmanna,hoceri uerbum uitæ,quod contineturin anima obediente»

Primus Adam cum eflethomo,uolens efle Deus, fcíens ab obedientiare cefsít,S¿ tn pulchritudine frudlus arboris, paftum fcientiæ boni ÔC mali quse fiùit, 8¿ mortem inuenit. Mendacium magifteriumformadi accepit,cui homo obedi *ait, 8€* forma erroris acquifluic Lutum illud fupbia infecftS, rigidum 8¿ inflexibile fadlu eft,quafi cera frigida durft,non obediens figillo gternitatisjnecpoteratmollefcere/tne igne fpirituaii,qui non eft repertus in hoc mundo. Venit Chríftus q *in* for/ma ferui fe humilians ufcp ad inane,omni nana forma uacufi,uti fit quando forma tur lutum,ut fiat obediens ad omnia.Oportet enim lutum exinaniri, & penitus tnforme fi erittuc erit aptum ad obedíendfl omní imperio fígulí.Etíta fadu,eft qd Chríftus exinanitus, ut in eo necjpecies, nec uita manerettper crucem feu arborem mortis,in trauit ad gloriam patris. Adâm per frudum arboris fcientiæreperitignorantiam,& mortem :Chriftus per arborem mortis inuenit uitarn. Certe in Chrifto humana natu raJeu limus ex Adam,fiue cgra frigidateft calore coeleftis ignis quicharitas dicitur» à fua frigida naturarefolucaf&facfta eft obediens imperio Dei. Quâtô igitur anima magis eft apta, ad nobilem diuinæ form.æ impræisionem: tantoclariorí modo ipfa gloria Dei relucen Fitenim artediuiuina ,ex ipfa uas uiuum fecundum capacitatem fuam,euacuacis prius omnibus mundanis defidertjs,& repletur roregratiæ,ut pofsit attrahi furfum per Solem iuftitiæ, exemplo quo ouum euacuatum & roreimpletu. 2d cæra clauíum, per Solem furfum attrahitur* Nos qui fumus huius mundi incolae» habemus animam era nsformabilem,quafi fit cæra intellecftualis,quæ feípfam confor mat concupifcencqs fais,feu fibi placítísformís.Et quia ignorat díuínas formas,quæ funt ccdeftes & perpetuæmon fe illis fed temporalibus conformar, quæ nopoffimt ei dare quod non habent.Sedfi fimplícíterfefubíicít figulo, qui finxit figillatím corda omnium, utilleformer.tuncaflèquitur íuxta uerbum feuconceptum Dei, forma cœleftem & immortalem, quæ non eft huius mundi quam ante receptionem nonici' uitjUec^ aliquis fcitnifi qui accipit, 8C poft receptionem, cognofcit feuerbo Dei cui obediuit, conformari. Ex quo autem anima fe conformat illi quod amat, dum fie amat fe fibi conformat, & quia á fe non habet ut fit uíuat : non fe amat quando fe amat. Sedfí DeumamatáquohabeteífeÓÍ uiuere, cuius eft imago, & non feamat ut ílhim magis ame;,tune fe amat.Non poteft autem anima Deum amare,finon in ipfa fit forma Chriftí, qui folus nos ínftruít uerbo & exemplo, quomodo Deum patrem amare poflumus, icilicetpereius formam ÔÉimitationem, Etideoidqtiod in Chrifto credimus,fcilicet obedientiamufe^ad mortem,in nobis fi ièn fèrimu&jtSc formatur in nobis Chríftus,^ accipimus formam filq Dei, per quam ad gloriam pa/tris pertingimus. Quomodo autem in nobis fentimus Chriftum in crucec'Sicut enim qui crucis patibulo affigitur, iamnonpræfentia contemplatur, nec de fuis cogitat affè<ftïonibus,non pro craftina die,follicitudine,curacy diftenditur,necconcupifcentía commonetur, nulla fuperbia, nulla aemulatione contetioneue fuccenditur, fed d£f adhuc fpirac in corpore, cuncftis elementis credit inefle defedum : illuc praemittens fuicordisintuitum,quo fe ire non dubitat.Eccequi fic fentiteum Chrifto cruicifixo* ille cum ipfo crucifixus,non folûm à uirqsjed ab elemcmis huius mundi ibi habetoculos fixos,quo fe fingulis momentis fperat migraturum. Talis complete obedir,6£ hac eft obediencia confummata*

Conformatio animæ Chrifto,.

Sermo in parafteue.

ARticulus. Crucifixus etiam pro nobis fub Porto Pihto,paffus, Sd fepuh«'s eftteft quintus ariticulus fidebqui famfto loanm afcribttur. Ipfe qui ioftk- m/ter Apoftolos præfens fuit,omnia uidit quæ circa Chriftuminpaisione a dia funt: hunc fidei articulûredéfymbolo addidit Apoftolíco. Loquamür igit ad ipfum Deo diktftum Apoftolucordialicer3fupplicantesutnobisreferacquid in his

inhIsuerbisuelÍLEtcotiftituamus matrem míferícordíjeMariam noftram aduoca/ tam,ut ipfa noftro nomine loquatur Q¿ loanne *ei* refpondente, informemur de fin/ gulis quæhodiegefta funt. Aloquamur igitur Mariam deuota prece,ut accipiat di/ centesrCum tu fis mater illa quae ©wtokos nominaris ,fcilcet mater Dei feu uerbipa/ ra,3£ fis homo, ita quod filius tuus lefus a te nomen habeat, &C filium fe hominis ín tandem tuam frequenter nominaueriqquem ufq; ad fepulturá non deferuifti,& fcias nos hodie anniuerfarium mortis filtj tui ageret in eius gloriam optare poffe oculo interno ipfum in fua pafsione,quam pro noftra redemptione pertulit uídere:fume ti bihoconuspijfsima mater, ut te interrogante, loannes tuus nobis eunda deferiban MariaJDigna eft hæc petitio uoluntaria condefcenfione.Hoc enim defidero, ut fi mei charitas cognofcatur,quam tunc maxime offendit, quando ipfam animæfux praetulit.Bcclefia * Nofti mater clementifsima, quàmneceffariumfitnoftræ faluti, cognofcere uitarn filtj tui,in cuius uita eft omnium uiuentiumuita. Timemus nos ne rememoratio nobis neceffaria,in te copafsionis uulnera reuocet. Vellemus quæ no/ ftrx (alutis funt, fed nollemus acerbifsimum penetrantis gladtj dolorem, denud no/ ftri caufa uirgineu ateg fimul maternu cortuum abforbere* Maria. Memoria doloris parturientis, eft uifo filio uiuogaudiofa.No eft mihi moleftS audire uoces copafsio num,quas uos deuoti emittitis, imo fupra omnia deledat,cu hodie cedat in falutem ueftram,6£ in gloriam filtj mei. Sctm amodo dono fili) mei impafsibílís natura:, ¿píe enim qui per mortem naturam quâ âme fumpfit ad impafsibilitatem perduxit, meâ natura minie fecit ímpafsibílemdta ÔC uos, quamdiu non exuitis hanc mortalem na* turam per mortem, pafsibíles eftis, & copati poteftis filto meo:cuius pafsione uos qui ei compatimini,de corpore mortis liberati, adeíusfimílítudine refugetís, im- patibilem induetis naturam.Hoc *faciet* mors filtj in uobis, fi uos reperiemini per co pafsionem in ipfa.Ecclefia. Intellígimas mater pietatis, memoriam mortis lefu ut co moriamur,neceffáríamomníbus ad afléquendamímpafsibilítatem.María.Redéín- tdligítís .Nam etfifilius meús femel mortuus eft,femper tamen hanc acerbífsímam mortem,oculis fidelium uult efle præfentem,ut ea commonentibus, femper uita me re átur.Quí enim fílíoDeí commoritur,ille eidem conuiuitffocrj pafsíonís eius, funt 8¿focíjconfolationís» Nulla mors meretur ecernam ipfam uitarn, nifi mors Chriftí immaculati, quæ per ipfum ad hoc eft deftinata, ut omnibus qui commoriuntur ,ui/ tam participet.Nam aeterna uita quæ eft fpiritualis, omnes partícipes uíuífícat : ficut íuftítía omnes partícipes iuftificat,et omnia opera meritoria uíuífícat feu faporificat. Sicut enim fine fale eft omnis cibus quamquam pretiofus infipidus: fic filius meus fal terræ mortemfubtjc, qui eft fal omnem mortem martyrum fallens & fapidam fa ceins. Ecclefia ♦ Dicito quæfumusmatergratiæ, quomodo compati debeamus, 0¿ commori faluatoriVMaria.Credere debetis primum filium meum efle *8¿* filium Dei, qui morte meruit uitarn omni ad ipfum accedenti, *8C* fe ei fumma fidelitate unienti* Hi enim qui fidelitate fumma *ei* conftringuntur, tranfeunt in unionem meriti, quia funtmembra eius fideliatgaudentenim filij,de acquifitis per meritum patris. Fideli/ tas autem depofeit, ut fit íntegra uera ufque ad mortem* Si igitur filius Dei ufque ad mortem fuit fidelis,cum illa morte meruerit fidelibus fuis liberationem à mor* te æterna: reeftè mors eius omnibus liberatis imprimitur, ut portent ín iugi memoria hocexcellentifsimum fidelitatis opus,magno affedn. Ita quod defíderent,pofle fu/,' am fidelitatem erga liberatorem omní eis pofsíbili modo offendere: hoc pro fum/ ma gratia habere, quod mors Chriftí in ipfis ad honorem eius renouetur. Ecclefia. Compafsio igitur debet effe læta. María. Vcíqueuoluntaríum non eft fíne hilarita/ te, licet caro fitinfirma î promptitude quæ in fpiritu eft, laetitiam offendit. Concur- rebat in pafsione filtj mei, fumma lætitia fpiritus, cum fumma tríffiría fenfus: uolun/ tas carnis noluit mori, fed abhorrebat plus mori › quàm aliqua cuiufcunque mori/ turi hominis uoluntas,quia fcientiam habuit mortis. Voluntas rationis habuit fum mum moriendi defiderium ad mortem, quia fciuit, per ipfam Deo6¿ proximo fe iummè pofle placerc.Senfus enim qui eft de hoc mundo, hicquefceCfpiritus qui eft

de coelo,ûôtt poteft hífíífft coelo quíefcerC.Sed cum fpírítus qui dat efie nobile & uí talefenfuí homínis/per feparatíorietn à corpote mortem caufet quoad corpus, quod uita priuatur,quæ eftdelegado eíus í ideó maxím¿ tríftatur anima fenfidua^ gaudet autem fpírítus3quí per morte illam tranfît ad fua uitâi Et quia nemofecurus eft,quod fpírítus fuus trâfeat de morte ad uitam,níffí ille in quo eft fpírítus filtj Deís qui eftuicftor mortístídeó illis demptis,quí habent arrâ certitudinis mors omnibus amara eft.Ecclefia.Quæ funt nos ad mords lefu memoriam ducêtiai Maria* Omnià Ecclefiæinftituta.Nam Baptífmus,Eucharíftíai& alia iàcramenta qu¿ *in fe* habent mortem Chriftí ín meritoSC uirtute,fcripturæ3pià:urae,imago Crücifixi inomniEc clefia,in biui)s,in oratorqs,híftoría paíTíonis,é¿ uiuusfermo praedicatoris, qui pro* pofita fenfibíli forma transfert ad intelledualem animæ capacitatem,ubi infigit uír* tutem meriti redemptoris,SC inflammatur anima ad díledíonem iàluatoris,ÔC fit Chríftíformis:íta ut ín ea íugís fit Crucifixi amoris læta memoria. Ecclefia j Vt ígí* tur ín nobís hæc memoria gene retur,¿uangelízet loannes,& te ipfum dirígente,ia n°b*s crucifixum imprimar. Sta mus enim attentiquaíí auídiflÍmí,ut per auditum capiamus uerbum falutis.María.Loquere igitur diledleloannescJoannes Jube ma* ter quid uelís.María.Dícíto primum demifterijs crucis aliqua,ut fàpidior fiat hifto/ tiaJoannes.Iri paucis omnia crucis myfteria tetigifti prjffima mater. Sed quia tibi placet ut ipfa refumam pareo libensjta ut tu quæ es mater uerbi incarnati dirigas, & obícUra mihi clarifices/Primum fcitote uos fideles,duplex regnum eiïè naturç rá donalis,quæ fola regit,quia libera gaudet uoluncate:unum eft regnum huius murw dí,&eftpofitumínmalígno,quíamalignus ei dominaturi Aliud eft regnum coeli, quod fuit in hoc mundo incognitum, fed eftperChriftum euangelizatumJn pri* moregnodftemunduseftfinis omnis religionis^uirtucis,& eft uita temporiis* In fecundo regno fcilicet coeli,finis eft Deus,& eft uita^aeterna. In primo regtio non promittunturnifi fenCibilia,&deliciæfenfibiles.înfecurido,non promittuntur nifi úicelfedualía,8¿delíti<eíntelfe(ftuales.Seduenísderegno coeli,uerbum caro fa* dum,illa quæ fuerunt penitus mundo incognita reuelauit,fcilicet:quod natura ra/ tionis,non haberet finem 8¿beatitudinem in delitijs huius mundi, fedín defitrjsPá tadifi regni cœleftis.Quodq? regnum huius mSdi penitus in comparatione ad coé* leftéjeruitus & miferia effet reputandum : quoniam illa eft differentia inter hund mundum regnum illud,quæ eft uifíbilís SC temporalís,ad inuifibile *8C* æternum. Hoc fuit omni generi humano nouum,6Cpriùs inauditum Dicebat autem magifier multa ad capienda hoc,admonendo ne diligeretur ifte mundus,quae in eo funt, eo quodjbona quæ apparent in eo,non efient nifi apparentia *8C*erronea,ueritate æternitate carentia.Sed bona regni cæleftis,eflentæterna *&C* uera,& preftarent fodi citatem et Igtitiam fempiternam.Cumqj mundus ifte non poifet capere euangeliza tionem,quiaeaquæipiritusfuntnon intelligeret3tanquam ea quæ nec audiuic nec tiídít,nec concipere pofietituncmifericordia motus uoluitfinem inducere, per qu? id quod non cognofcítuqattíngítur.Et dixit fidem adomnia pertingere,^ quod ip fe de codo Ueniffèt,ÔCilla quæ ibi apud patrem fuum Deum uídifiet,híc enarraret, fîCfibi utiœ credendum,quia ueritas effet,8¿ filius feu uerbumDeí.Etoftendíc feíií poteftate uírtuteDeum,Deí fílíum,per mira opera quæ fupra hominem font,di* cens.Si míhí non creditis,crediteoperibus qux Deus pater qui ínmeeft, me ad uosmífit,pro ueftra operatur usfalutæ : qdq? credenti nihil eftímpoflibíle,quia qui Deo credit,decipi nequit cum fit uerax & fidelis in promiflis.Et quod ipfe effet da/ tor uitæ,oftendit in refufcitatione mortuorum^ maxime Lazari, promittendo fe daturum uitamimmortalem fibi credentibus,quoniam ¿pfe effet uerbum Dei,pe? quod Deus fecit omnia quae in coelo & in terra funt. Ideo non dubium, cum ars 6^ fóentíafítomnípotentísDei,quinpofiiteffícere uitam illam in credentibus.De* clarauit autem,quod ficutfenfibilis uita confiftit in (enfibili refedione efus po/ tusífic fpiritualis íntelleéfualís uíta,in fpiri tuali refcdione,quæ eft refeâio fapíentíg Nam fapíentía ímelledlum uitalemuíuifícat3 quod ipfe efiithæc fapíentía, feti

uerbum

uerbumpatrís omftía uíuífícantís. Quare affirmabat illam uitam beatam ín cognitione efle Dei, & fui uerbi: quodte uerbum feu fillus, folum cognofceret patrem,0¿ nemo alius nifi filius reuelaret. Sicuti nemo cognofcitfapientiam alicuius docftoris, nifi mentalis eíus conceptus feu uerbum, & uerbum feu genitus conceptus, in/duens fenfibílem uocem reuelet patrem. Sic fuit oínneftudíum Chriftí, transfer^re hominem de fenfibíli deledatjpne ad guftum dulcedinis, quem fpírítus habet ¿ti appræhenfione uíuíficantís uerítatís:Sóaperuitícrípturasdiuinas, quæinfenfibíli litera habentillumfpíritum uerítatis, animam immortaliter pafcentís. Et quód non effet error feducens ad mortem fpírítus, níffí in fuperfície& cortice ifpíritualí autem íntelledujefletuerítas & dulcedo. Quodq? nemo poflerab errore, ín quo ifte mun/dus longe â uerítate pofítue eft, liberari, nifi per receptionem fermonjs fui, tanquám fermonís filtj Deí feu uerbi à Deo mífsí, ad illuminandas tenebras mundi. Ac quod ípíritus erroris, quí captiuum tenuit humanum genus,qui eft & fpírítus tenebrarum fpiritualitim,non poteft expelli,níffí per lucem fpírítualem uerbi Dei, folùm uer/bum Dei habet uirtutem fugandi mortem, quæ obtenebratio eft fpírítus, per often/íionem futjpfius & patris. Nam oftenfio lucis in fonte ueritacis, fic pellit ab intelledu tenebras mortales ignoranti», ficut folaris lux tenebras fenfibiles. Et hoc inter cft?quia illuminatio uíuificans fpíritum, eftmanens,quiaín feconuertít fpíritum. Sícutí fapíentía feu fapídafcientía, in fe animam conuertit, quam fapore fuo deleda/biliterpaiciunon temporaliter, nam eftcibus qui non perit. Vndefípíritus exeíus uírtute, femper plus fortificatur, & uíuifícatur,ídeó præftatimmortalitatem. Non fie de cibo temporali & fenfibíli, ideo animalis natura antiquatur & moritur. Sed cum animæ humanæ, propter ínfedíonem aborigine contradam, & lon gam con/tinuatíonem ,non eflent aptæ ad expellendum fpiritumerroris, áfua antiquata paí/iione}&feipfas mundandum cum carerent iuftitia,quæ foja íuftifícat fpíritum,ad capacitatem illusbeatícudínís immortalis (In maleuolam enim animam, non introi/bit fapíentíe fpiritus)ideo ad finem ut fuam legationem iuxta patris defiderium com pleret, conftituitfe purgatorem animarum per meritum mortis, ut purgatis animabus, uitam fuam diuinam regni coelorum, poffet communicare. Sedad affequen/dam hanc purgationem, quæ confiftit in abluitione peccatorum,feu infirmitatum fpiritualium, prædicauit neceflàrium effe,quod ípíritus fe ad capiendam purgatione adaptaret-Et docuit quodhæcpraeparatio fieret, fi quis ipfum imitaretur. Si fcilicet ad uírtutes Chriftí refpiceret,quæ uerbo praedicaret,ÔC opere oftenderet5& illas imi/tareturffedando mitítatem,humílítatem,patíentiam, ueritatem, mifericordiam,pa/cem,fidem, charitatem, íuftítíam,& carteras huiufmodi, quæ font frudus ípíritus. Tunc enim uoluntasquæeftfpírítus,feconformando uoluntatíChriftí,ÔCoften/deudo hoc per opera uírtutís, pararet fe ad receptionem meriti liberationis, SCad unionem cum fpíritu uitæ Chriftí. Mortales enim uírtutes ín anima habituarse,ipfam ad immortalis uitæreceptionem difponunt. Nam quando ad talem obedíentí/am ueníret ípíritus, ut in eo non uíueret níffí uírtus & uoluntas Deí, & mortua effet uolutas propria,quæeft carnis huius mudúaptus effet ad motSuitædiuinifpiritp. Quód($ ille homo,qui fícad fpíritum perueníret,obferuaretmandata Deíin díli/gendo Deum Óf proximum, præferret díledionem Deí &proxímí, fuæ uitæ fen/fibili.Etfie effet dífpofitus, quod ipfum díuínus fpírítus perpetué inhabitaret. Vnde omnia hæc fua documenta dilediónísDeí&proxímÍ,infeipfo offendereu olens, mortem elegit, dum effet innocens : ut quantum Deum diligeret, propter cuius obe/dientíammort uolüít, SC quantum hominem diligeret propter cuius falutemobijt, offenderet. Sunt igitur omnia diuinamyfteria, in crucifixione innocentis Chriftí complicata. Nam ficeft Deus diligendus ex tota uírtute animæ,ita quod omnia, uita ipfa pro nihilo ad eius gloriam offendendam, eft habenda. Sic proximi faluatío fpírítus, tam eftdiligenda, quod temporalis defpeduofifsima mors, eft propter tantum bonum proximi, nihili facienda.Meruit innocentífsímí Chriftí mors, uitam ipfam æternam,quæiuftéei datur, cum ob folam diledionem Deí & proximi paflus

(it,nonutîueret peccatamiquod in eo nihil habuitjaiebat enim appropinquans pat fioni,quomodo feipfum fancftificaretifieu immolaret pro Apoftolis &. omnibusfidelibusi&qtiôd princeps mundi huius qui occupabat hominem, eijceretur foras» Et quanta effet bonitas patris,inno tefceret 8C clarefcereqqui creauit hominem ut *d* o(tenderer gloriam fuam,SCnon pepercit filio fuo,fed tradidit eum pro liberatione **b** ominis.Bt quanta bonitas f¡1 fj,qui feipfum impèndit pro homine, in quo fe filium Deioftedit.pata eft igiturfilio hominis uitæpoteftas,ob meritum diledionis per/ ditæ uitæ. Vnde in hac morte quæ per folamdile&ionem caufata eft, data eft Chrifto ipfa uita æterna pro merito,quæmortuos omnes **in** corpore ÔC fpiritu,fide Ôfuir ture difpofitos,poteft aeternaliterminificare,fic ei data **eft** uita ipfa fpiritus pro merito» Sicut fi Deus alicui Solem iftum uifibilem pro merito dedifleu talis haberetiti poiïèfsione feu poteftate,uirtutem illuminantem ÔC uiuificantem omnem fenfibi/ iem,lucis & uitæ capacem naturam.Habet igitur Chtiftusuitam fpiritus in fua poteftate,tanquám iuftus pofleflbr & hæres regni uitælipfe enim folus impleuitle* gem,quæ uitam promittit,in hac lege ipfe Chriftus fuit ptomiffus. Narûquôd quis pofletDeum diligere&prcximumjta fcificetperfe&eficutlexprxcipitxnon fuit pofsibile nifi filio Dei,qui fcitÔC cognoícít patrem *Qt* uitam æternam. Promiffus eft igitur Mefsías ín lege,ó¿ in Prophetis de eo feriptum eft♦Vnde fpiritus legis eft Chriftus.Et quia leX uitam promittit ipfam feruanti,Chriftus eft ille cui regnum uitæ promittitur. Tanta igitur eft in mone Chrifti dilecftíonísíntenfítas oftenfa, quôd nulla maior pofsibilis eft,quoad Deum proximum. Et ideo cum in ft includat omnem pofsibilemdile(ftionem>omnem includit legis adimpletionem, omnem eiusobferuantiaepromifsionem. Ipft eft igitur fponfus,quihabet (pon/ íam,S¿ delicias fpiritus.Vndepatet quôd fi cut nulla anima poteft effe iufta,(ineiu* ftitia iuftificante: fic nec uiua,fine illa uita mirificante,nec aliud eft iuftificatio, quâm uiuificatio.Ita Chriftus, eft per meritum fuæ mortis iuftitia iuftificans,6¿ uita umificans omnes fideles Chriftiformes. Vnde qui in luce ambulant ficui ipfe, illos fanguis eius mundat ab omni peccato: illi enim funt proximi eius,pro quibus mortuus eft,pro quorum falute tradidit ft in mortem.Nulla autem mors cu iuftunqj poteft ipfum mundare,quia nemo dedit fibtjpfi efle. Et nemo poteft ftip/ fum qui mortuus eft refufeitare, et efle cania fuæ falutis.aut denuô genera re ut uíuat omnis ením peccator mortuus,non habet unde mereatur uitam. Nemo autem po^ teft ueraciter dicere,fe fine peccato effetfed qui dixerit fe peccatum non habere, dax eft Quare fola mors Chrifti innotentis,qui feipfum pro nobis cruci obtuliqeft iuftificanscapaces qui in ipfo manêt^ij funt qui ambulant ut ipfe. In eochariras perfeda in morteoftenfa docet,quod incharitateambulantesipfum fequendo,filrj Dei funt,hic in fpe,& cum apparuerit poft mortem in re, quia fimites ei erimus. Docent mortis Chrifti myfteria, quomodo mandata Dei, fcilicetdiledbo Det, fimilishuicfcilicetdilediproximi,feruaridebeant,utperfedb fic charitas ' Et quomodo fie feruansôi faciens uiuet.Et non eft longe regnum coelorum,fed eft ia uia,quia Chriftum qui ducit ad regnum,imitatur.Nemo unquam adimpleuitlegem quæindileiftioneconfifti^niÎiChriftuSjquinonuenitfoluere legem,led ad imple re,Hæc eft perfeefta charitas,quæin morteChriftiapparuit,quæ meretur ipfum regnum uitæ æternæ.Et cum nemo poflit ad illam charitatem perfecftam ,quæ uíiam promfttfcæternam>peruenire,cumnonfitquifaciatbonum.quononeftmehùs,uf/ que ad unum qui eft Chriftusîideô ipfe eft folus qui perficit,ô£fuppletïdquod-om nibusdeeft,& de eius plenitudine omnes accípíuntEt quia meritum paffionis,eft hæc uita & theiaurusn'deô dici neceflè eft,per crucis myfterium omnes faluarí qui íaluantur.Idcírco ínfymbolo Apoftolico pofui,quodChriftus pro nobis fit cruci/ fixus,MariaxDicitoloannes,quomodo eft uita manens in fidelibus,filium meumfe quentibusdoannes.Açternauita,eftregnum patríSjquodpaterdcditfílío,eteft lux iiíuafapíentíaeíéucharítas:rnanens in filio,manet in ipfa luce,feu in uita patris. Nam hæc promifsio,quôd qui manet in charitate,ille in Deo manet. Qui eft in for-

ma

ma charitatis Chrifti,ta Chrifto manet. Chriftus eft filias patrisîquiin Chrifto ma nec,filius Deteft per forma Chrifti in quo manetadeb et in patre,quia filius in patre, ôf pater in ipfo,quia pater in filio:S£ hate eft uita æterna. Qui confitetur filium,ha/ bet pa trem:qui negat filium, negat patrem. Formata fides,eft confefsio uitam prae/ ftans. Nam charitas quæ format fidem» eft chantas Chrifti, eft fola perfeifta;forma formans perfecta eft. Vnde ut concludam hanc p artem, fcimus quoniam filius Dei nenie, & índuítearnem, & mortuus eft pro nobis,& reíurrexítpro nobis à mortuis, aiïumpfit nos, & dedit nobis fenfum ut cognofcamus uerum Deum, S£ fimus in ^ an'a- neroeíusfilio lefu Chrifto:hiceft uerusDeusjÔÎ uitaæterna. María. Satisnunc cnodaftidileifteloannesjcaufamaduentusfilij mei in carnem, 6¿curfumeius ufque ad mortem, quodep mors crucis clarificat ípfum, Qc effè ilium qui in lege 8¿ Prophe/ tis promiflus eft, in quo omnes benedicuntur dC uiuífícantur. Et quod ipfe mor/ te intercedente, eftmediator omnia pacificans, Oí ad perfedum perducens, ipfe eft iuftitia Dei 8¿ hominum, ideó mediator pacificans. Eft iuftitia Dei patris , nam omnia patris promiffa , adimplentur in ipfo tipfe oftendit patrem iuftum , fide* km, àueraeem : ipfe eft iuftitia hominumnn cuius iuftitia omnes iuftificantur. Et hæc iuftificatio , per mortem crucis confummata eft. Quomodo autem ad mortem peruenerit, expedat populi deuotio à te audire. ïoannes. Quæ nidi QC in foannes. memoria teneo, te matre mifericordix admonente recitabo. Timeo autem uehe/ meter, recitationem meam frigidiorem calore claritatis, quoad Chriftum paftum,fi€ mitiorem maleuolentia ipfum perfequentium,nonfatisfadurarnferuoritui defide* rq,8€ faluti expedâtis populi,nifi tua fuppleat charitas^ Maria. Adero & fuccurrâ? loânes. Oro primum audi tores,ut hac fide attendant, quod Chriftus legatus charita* tis, omnia præordinata exequtuuseft abfqpdefeduita quod impofsibile eft melius fieri potuiffe. Si igitur intendebat pater, quod filius fua morte liberaret amorte humanum genus, talem íubtjt mortem filius, quæ in ic omnium qui liberari debent, mortis poenam, in fua incenfitate doloris complicarettut omnis qui mortem iufte pa ti debuit propter legis tranfgrefsionem feu inobedientiam, in morte Chrifti fatisfa/ ciat, etiam fi poenam infernalis fupplictj pati debuiiTet. Intenfitas igitur doloris Chrifti, qui noftros dolores portauit, &quí condemnatíonísfententiamínfefum* pfit,& chirographum cruci affixit ubi fatisfecit^tanta fuit,quod nemo ipfam fufferre potuiflet, nifi in quo charitas perfeflifsima, quæ potuit íbla effeta filio Dei* Vnde quæcunquepoena aut feribitur aut cogitatur,minor eft illa fatisfadoria poena,quam Chriftus palliis eft. Habuit igitur ftientiam mortis, omnium poenarum, omni/ um qui poenas pati poffùnt, ÙC quod ienfibilem naturam, corpus tale tam nobile, quod omni alio intenfius pati potuit. Et in illo genere pœnæ,quo nullumacerbius, defpeduofius turpius,lo co,ô£ tempore,6€ congregatione omnium qui ad augen dum dolorem fpedando intererant, &quæque talia quæ excogitati poliunt ad au/ gmentum doloris,ut effet mors confummata: nulla mifericordia, nullapietas, in Iu/ dæis» 8¿ ín míníftrís,6¿ tortoríb.Ifta de ípfo Efaías fcrípíerat,fcilicet quod uír ultimus dolorum,fcíens infirmitatem, innocens noftra peccata portans. Et hæc fit fides au díentíum,utfcíantacerbícatem pœnænon effè exprefsibilem • Et quando aliter u/ nus aliter alitis ipfam exprimere nititur, inhoc non eft error quafi excedatur, fed femper minus dicitur, quàm dici deberet. Maria. Optime dícis Joannes. Nam quomodo poffet mea compafsio, qüæ fuit ín filio meo pafsio , exprimi per alium: cum nec ipfam ego exprimere potuiffem. Sed fatis ficut quifqueprofuadeuotione Ô^diledione ad filium, conceptum quanto poteft pafsioni acerbifsimæ, fabricet conformiorem. Profequere igitur. loannes. Inchoemus igitur» primum con/ fideremus,quomodorefufcitatioLazari fada eftdeuiro nominato, prope Hie/ rufalem,8¿ dequatríduano, 8C modo mirabili, palam lefu clamante, Lazare ueni fo/ ras, fecit ludæos follicitos ut de nece Chrifti cogitarent: quia uiderant multos abire, 6C credere Chriftum filium Dei,feu Mefsiam. Et quoniam nequa quàm fuit eis per/ fuafuafibile quod non effet Delutantes quas Chriftus offendebat, adfcripferunc

arti magtcèeÔcf maligno.Ideo concilio inito,prophetante Caíapfia pontífice, **expe-**díre quo,d unus homo moriatur pro populose tota gens periret: capta eft conclufio,quód Chríftus moreretur in Hierufalem, extra quam non capit mori Prophetam,opportunitate ad hocdata* Eccemirabilemyfterium* ExpediebatChriftum mori, ut clanfícaretur5g¿glorificatus feu clarificatus in exaltatione crucis, ad fe tra/heret omnia. ludariuero memoriam eius de terra delere proponentes,didum Caiphæ adfuumpropofitumferuirecredenresjfequutifuntipfius confilium* Chriftus uoluit mori,fed eo ordine ut moreretur quafi condemnatus* Et quoniam iuftus. quando ue condemnatus moreretur, tunc perderet Sachan omnem iuftitiam, quam fibi in filios Adæ uendicabat,quiain ipfam iuftitiam peccando, perderer iurtítíam;ficatabufos príuat preuílegío abutentem. Sínebat.Chriftusíñaomníah'C fieri,quia foopropofito non aduerfabantur zimo fie oportebat fieri, ut fcílicetá Iu/dæis&gentibuS,Deoinfacrificiumpro omni gente offerretur, uti Caiaphas prophctabat,ut tota gens non periret,mira fontifta * Intendebanta deceptione libe/rarijídeóChriftumobtulerunt, & gens confequuta eft liberatiotiem,a deceptione principismundi.Sathanfeípfumdecepítzprocurauít Chríftum mori,ne perde* ret principatum,S¿ per hoc perdidít.Deinde alia caula,cur ludas fadus eft traditor, fiibfequuta eft.Nam ante fex dies pafchæ,lefus ueniensBethaniam, dum eflêt Lasaros fecum in cœna,8< plures qui conuenerant etiam ad uidendum Lazarum.Maria Magdalene attulit unguentum prætiofum, nardi piftici fpicati,& frado alabaftrp in quo erat fudit fuper caput eíus,6¿ odor impleuft totam domum* Id agente lu-**dá,**indignati font dífcípulí de perditione tam pretíofí unguenti : potuiflèt enim ue/nundari multo ad ufom pauperum * Hæc perfuafit ludas, ut de pauperibus difcipuli loquerentur, licet ipfe de ipfisnon curaret,fed fur erat,g¿ partem recepii/firt.fi unguentumuænundatumfuiflet:portauítenimloculos» Aeftimabat autem fe ex decima triginta argenteos habiiiifè,&ftaruit Chriftum tradere ludaris pro illis triginta argenteis. Quomodo autem Chríftus & fe 6¿ Mariam excufauiLclarum apud uos arbitror* Deinde **altera** die,quando Chríftus ut rex 6¿facerdos populum uifítare proponens,uenit Hierufalem fuper aíinam,óó turba atque difcipuli cum pueris Hebræorum reuerentiam Chrifto ut Dei filio impendifient : Pharifari indignati accefleruntChriftum, ut compefceret a laudibus diícipulos, & a* líos. Qtribus Chríftus refpondít,quód fí ípfí tacerent,lapides clamarent* Erete/dis nummularíjs de templo,in zelo (fornus Dei curatis multis infirmis, redije Be* thanfam. Ex his auda eft inuidia Scribarum 6t Pharifæorum contra eum* Altera die fecunda feria mane rediens in templum,tentatus eft per addudionem ad/ulterae. Et Apoftolts qui ad eum deferebant elle gentiles,qui ad feftum conuenerant,ipfum uídere defiderantes,refpondebat:quomodo hora clarificationis adüe-

hoc pater de coelis conteftatus eft. Dixit autem quomodo clarificari deberet per mortem , fimilitudinem fumeus de grano tritici, quod morte fua extendit multiplicatiuam uirtutem, quodque ipfe Íí exaltatus à terra fuerit, omnia ad fe traheret. Iterum de fero Bathaniamredijt* Erat enim caftellum Lazaría fororum in pede montis Oliueti, quindecimftadijs, feu duobus pene miliaribus diftans ab Hierufalem. Maria. Sine ut clarificationem de qua filius meuslnqnutus eft,gentilibus audientibus exponam * Omnia quæ beatificant animam,lapientia,feu fapida fcíentía funt. Ideó fumma beatitudoconfiftir in cognitione optimí,fcilícet Dei legati fui,filij mei.Et claritas eft notitia clara,& talis quod eft cum laude>& dicitur glorias claritate. Notitia enim Deí filfj eius,quæ excitat laudem **eft,**qúam Chríftusreuelare uenit * Et maxime illam in morte offendit,ubi charteas quæDeusefteammanifeftauít* Etibiipfeclarificauit patrem,ob cuius obedientiam mortem fubtjt: Sopater clarificauit ipfum eflefilium fuum,qui non potuiffec tantæ uirtutis efle, quod mortem talemob charitatem fubtjflet,nifi fuiflet filius Dei ÔC charitatis, quæ Deus eft. Ecclefia. Gratias agimus tibi uirgini uirgLnum,quæ fecundum nomen tyum quod eft Maria, nos illuminafti. Qtiæfomqs ut

magis

magis illumines, quomodo æterna uita fit in cognitione* María* Intelledualís natura,eft quæ cognofcit feu mtelligit* Intelligere,eft intus legere feu colligere.Quando igitur natura intelledaalis,intelligitillaquae funt corporalia, non in fe colligit corpora, quæ non poifunt illabi fpírítum: íntelledualís enim fpírítualís eft naturæ* Sicdumintelligit calorem ignis, non efficitur calidus,non enim immutatur per ilia, ficut fenfus per illa immutatur, quando fentit, quia in *fe* ilia non colligit : fed fpeeies fibi fabricat,ÔÉ phantafmata in fimilitudinem corporalium,per quæintelligit corporalia. Quando uero díuinaíntellígít quæfunt fpiritualia,&naturæ eius illabi pofr funt,tunc illa intra fe habet *S¿* colligicilla enim uti funtjllabi poifunt fpiritui intelleduali.Et ideó intelledus non intelligitdiuinam fapientiam, per phantafmata aut fi* militudines,eius»fed per ipfamjquia reperitfapientiam intra fe : *nifi* intelledus habeat fapientiam in fe,non poteft ipfam intelligere. Et eo ipfo quod intelligit,eft fa/piens,(icde uíta,fÍcdecharítate,é¿uírtutibusdíuínisJntelledusígítureoípfoquód Cognofcituitam diuinam,habec in fe uitam illam. Et ita eoipfo quôd ícellígít uitam, **eft** uiuens.Habetigitur in fe Deum}qu3ndoipfum intelligit:& Chriftum, quoniam ueritatemintelligic,quia eftueritas:Ôf charitatem habet,quæeftuiuusdiuinuscalor, quando charitatem intelligir. Vnde patet quod cognitio Dei,ôf eius filrj,eft intra *Ce* habereomnedefiderabile,fîCmeliùs quàm cogitari pofsit.Et hæc eft beatitudo,quæ nifi habeaf,concipi aútintelligí nequit.Ecclefia:Merito Maríanomiaris,*QC*mater Ewk/L» lucis fideles illuminantis. Maria.Profequatur nunc loannes narrationem. loannes* Maria. Feria tertia iterumredijt ad templum,et principes facerdotum interrogabant eum,in loannes. quapoteftatehocfaceret: fed ipfe alia quæftione illis propofita, ad quam non re/fpondebant, fe fimílíter excufauit. Et parabolas plures propofuír, fcilícet de çluobus filtjs,quorum unus íuífus intrare uineam,uerbo renuit,fado paruit alius contrario modo. Aliam de cultoribus uineæ, in qua aperuit fe non ignorare, quomodo fili/**um &** hæredem occidere uellent,ut aflequerentur eius hæreditatem, & non intellige banttquomodo ex morte fili} hæredis,fierent multi eohæredes* Dixit etiam de inuitatis ad nuptias * Et tunc acceflerunt phari fæi petentes, an Romanis capere tributum ab eis liceret.Quibus oftenfo ei numifmate,ft crefpondít: quód tam Deo quàm Cæ« farífuacuícpíuraferuarentillaefa.Deínde expofuit magnum mandatum,&diledío nem proximi Et quod proximus fuit Samaritanus, uolens dicere illum effe inter omnes abfolutè proximum, quiliberat à morteanimæ, 8¿ín hoc fe in nomie Samaritani propalauit.Deditetiam intelledum de Chrifto,quem DauidnominatDeum íuu* Redarguebat pharifæosde faifa dodrina,ambitione,crudelitate,hypocrífi,auaritia, 8¿fuperbía.Etrecedensdetemplodíxíteís*non me uidebícís,donec dicatur benedídus qui uenitín nomine Domini. Etpoftegrefsioneoftenfoei operemirandotempli,ea que erant futura prçdixit,quomodo fcilícet ueniret dies euerftonis,*in* quo non remaneret lapis fuper lapídem.RedíensBethaníam dixit : Scitis, quia poft biduum pafeha fíet,5¿ filius hominis tradetur*

Nota quod quàmuis de Pilato fint aHæhiftoriæ, fcilícet quomodo feípfum interemit,tamen Tertulianus in Apologeticorfuo, dicit ipfum fadum Chrjftianum, & gefta mortis, refurredionis, & afcenfionis Chrifti fcrípfíile Tiberio * Cuius haec funtuerba.Pilatusiampro fuaconfcientia Chriftianus,Cæfari tuncTiberio fuper Chrifto nunciauic.

Ex fer. Defcen dit ad inferna.

RAtionís eft ut obe3iat uerbo Dei & credat et, à quo habet id quod eft* Dico de uiua obedientia.Nam obedieua quæ eft ex timore, non eft uiua.In A rationali natura libera,obedidia in timorecoadíoeft,S¿feruítusnonlíbertas.Obedíentía uiua,non eft nifi ex amore. Vnde obedietia perfeda in ra/tionalífpirítu,eftamorpfedus. Quare in perfedèobediête non reperitur aliqua ra/tío,nifi amor. Hiticlex obedient^, non eftnifi rationalis amor, feu diledio, quælex complicat omnem rationalem uiuendi modum* Amor enim deledabilis uita eft.

Id quod rationalis fpiritus maxime diligit › eft uita t *id* quod ia ipfa rationali natura maxime uíuit,eft amor quem obediencia oftendit. Vnde rationalis amor, eft utame/ tur fons ille,unde habet uítam,racionera,& amorem: quia amare fontem uitæ, eft ui uerein laetitia. Et hic amor per maximam obendientiam oftenditur,quam omnes uirtutes cónfequtmtur.Vnde ille rationalis fpiritus uiuens,incharitate,eft bonus,Si non nifi bonum facit, omnia diligit, nihil odit, *&C* non uult malum alicui: fed fe pofle profalute cuiufqj, pofle in Dei fui Iaudem,impendereoptat. Vifitatautem uerbum, rationalem fpiritum, qui rationale ab eo recepit ueritatemtuerbum ením Dei, *hóyos* eft, feu ratio rationum. An igitur rationabiliter uiuat,&fruâitandocrefcati& ad lierbi Dei conformitatem accedat, inquirendo experitur»

Éxfermone.Míníftratnobís fratres*

icut fob diuerfis herbis, pabulum inuifibile ouium continetur, per quod ib* lum fenfibilis uíta pafeíturtfie fub uariafcriptura, fpirituslatitatmentem paf-
^ A* * cens. Vnde fpírítualis paftus uíuífícans & illuminans , non deprehenditur*
**—— nifi medio Chrifti, qui eft oftium uiuum, feipfum aperiens pullanti, & dat» detis præfumenci.

Chriftus eft omnia in omnibus, ín paftoreeft ut paftor, ínfiubditoütfijbdítusóC óbedíensdn pafto re,Chriftus eft uerbum Dei, docens præêfle & praefici. In fubdíto, uerbum Dei docens parere & fubqcí.lndíuíte,docens humilitatem & mifericordiâ, ín infirmó patienti3m,in íudíce íuftitíam, 6¿íta de ómnibus. Nam quícquíd uírtutís éftjdocethoc uerbum,Btpro exemplo dodrínae,producit humanitatem fijam,ut lio* mo in ípfam refpiciat,6í fie uerbo á exemplo pafcatur*

Chriftus in otawhí*. Paftor non debet ad fe refpícere, dummodo qualitefcunq^ ín pafeendo ea facíate quæ Deus præcipft paftori bono,etiam fi proptereaconcipere^fe in inferno damns dum. Nam fi quis tantae charitatis effetjilleutiqjnoaeffetdamnatusininferno.lu/ ftus enim ininfernomon habet poenam iniuftorum.Quare paftor quanto fueritmaio ris charitatis3et paratior magis pati pro gregertantô maiorem gloriam affequetijr.SI igitur fe non curat uíuere,dumodo Íubdítí uiuanr,qm funt quodâ modo corpus eius myfticumttunc quanto fuerit hoc uerius, tato melius uíuet; quia nonfolff ipfe uiuet in fubditisjfed ipfi niuent in eo,qui fuam uitam obtufit pro eis. At fi caput habens de biliamembra,omniapatitur ut membra fua fanentur: tunc ex fanitate membre» rqm, quae per eius pafsionem recuperata eft, ipfe homo etiam in capite in fanitate 8¿ uita augetur, 6¿ caput per tríftítítam fi¿.paflionem non recipit nifi gaudium. Quant to enim quts animam fuam feu uitam magis perdit propter charitatemxtanto magis inuenít.Nam «panto magis perdit excharitatettanto charitas maion Quâtoçharitas maiotîtantô uita fpiritus maior, quum charitasfit uita fpiritus intelledualis. Nâ êx notifia Dd, charitas procedit, quæ eft motus delecftabilis feu nitajgaudiumfcili/ cetdeappræhenfione.QuienimDeum nofcit,non hæfitateiadultimum ufq^obe/ diendum,0£ operatur omnia excharítate, Vnde acftus per quem charitas oftenditur maior, oftendit maiofem uitam in fpiritu. Sic fpiritus qui fe dat ad humilitatem ulti/ mam,, ut quantum in le eft in nihilum refoluaturpropter charitatem, ille dum utde* tur ire ín nihilum, tranfit in perfedius efle.

Cbdriids prf-pw. In notitia quæ filius eft, eft pater, qui nofeitur feu reuelatur. Et tam ex noto quam notitia, oritur charitas. Ac fi abfoluta pulchritudo, quæineis quæ non funt pulchra per eflentiam fed per,participationem,perrationalemfpiritumamatur,fth'um fuum unigenitum de eilenfia fua mitteret, ad reúelandam pulchritudinem fiue patrS fuum ,mfuauericatc&eflentia:ifteauetteret rationalem fpiritum,abamoreparti/ cipatæ & corruptibilis pulchritudinis, Ôd conuerteret ad amorem feu charitatem ab/ folutæ immortalis pulchritudinis, cuius naturaeft, quod nunquam poteft fatis ámarí, quia fempet amabilioreft quàm ametur. Ideó fpiritus ille qui ex amore in a-
mando fortificatur, pafeitur crcfcft unitiuc feu açlfecfiye, *fic* aeternam laetitiam

..... adi^

adípifcituhíit fient de pulcîiritudine,ita de alijs,fapientia,íuftitíá,aut nerita te con ci-
|p¿:quia funt nomina Dei,qui eft ipfa abfoluta amabilitas,quæ dicitur bonicas,ue
ritas,ôf reliqua idgenus,qnæ amantur per fpiritum rationalem* Qui quidem ratio-
nalis amor,eft íntelledualíteruiuens,à ad differentiam amoris brucalis,charitas ap
¡pellatur.

Ex fermone:Gaudium Ueftrúm hemo tollet*

OMnia funt m patre ut ín prmripio t omnia in fílio;utá principio creantur: o%tj^
omnia ín ípíntu fando,ut funt creata. Sicut tempus eft ioæterntcatefeu
patre,ut ín príncípto:8¿ eft in filio,ut in generatione &: fluxu : & in fpiritu
fancfto,ut in completione feuperiodo.

Chriftus dum afeenderet ad patrem,euanuitab oculis Apoftolorum: dum
recederet fenfibiliter,uenit ad eosíntelfeá:ualicer,uti aiíbídícíc:uado *&C nenio* ad
uos.Vifioautemdíícretio eft,&uídereeftdífcernere.Vnde uifiodifcretitfa,eft con/ vijb-
ííderanda uti res uidetur ín figura,uel uti uidetur in formajutiuidetur ín figura,tune
uideturinextrinfeco,ínípeculo,& inconie&ura,ficut quum per otulosuidecur,
qui figuram capiunt feu fpecíem ficutifpecula;utí uerô uidetur ín forma, time uide-
tur in intrinfeco,Primo modo uidetur in ímagíaeÓ¿umbra:fecundo in luce âf ued
tate.Humana uifio,fciiicet quæ eft díferetío anímatadiabet extrínf; cum íntrínfe-
cum.Extrínfecumeft ferifus^ntrinfecumíntelledlus.Mediante extrmfeco, homo at
tingit extrinfecum:medianteintrinfec05intrinfecum. Quando receditdeextrinfc/
cottunc deferit fenfum,6¿ípecula tur circa ueritatem : quando exit de fpeculatíone,
uadítad fenfibilíaJnterílla fcílícetextrínfecum 0¿intrinfecum, eft quaedam coinci/
dentia,ubiextrinfécumcumíntrinfeco coíncídit,qU2E poteftdícíopinio;habens la/
teraliterrefpeduextrínfecí imaginationem,^ refpeduíntrínfecí rationem. Eftd
igitur quôd homo uideat aliquem,quem putet fe prius uïdiflèètnouiflettunc fi non
eft certus,deferit extrinfecam uifione,&intra fe cogitat uífione Íntelledualí difcur/
rendo,ut ad nomen feu notitiam eius perueniat. Et dum fic difeurrit,iterum dimit-
tit fpeculationem intrínfecam,6¿ intuetur oculo extrinieco, ut ex figura eius remi-
nifcatur.Sic intrat *QC* exíc,¿¿ deferit uifionem unam & ampleâitur aliam, ut attingat
quæfitum.

Sicut in utero mulier coftcipit femen,de quo generatur animaltfic *in* ánímálí ui/
ta femert rationis creatur,dequo rationalis fpiritus procedit. Vnde in uirtute uege^
ratina,concipit mater femen animale,& in uirtute fenfitiua, concipitur uia creatio*
nis femen rationale,& in uirtute rationali femen uerbi Dei,fciiicet Chriftus uia gra*
tiæ,feu generationis. Narnquideftmulierqu&geftatinuteropuerumrnafculum;
nifi anima fponfa Chrifti,quæ Chrifto per fidem eft deiponfacaî ôf quæ concepit in
utero fidei femen uerbi Dei>& aluit quousqj Chriftus in eam uenitad perfetftio/
nemíSÉ non poteft Chriftus qui non eft dehocuifibilimundo,ex utero fidei *in* ue-
ritatem feulucem progredi,nifi permortem.Nam hæcregio;nÔ eft ueritatis feu lu*
cisíntelle(ftualís»fed fenfus &corruptionis.Egredicur igitur partus uterum fenfibi*
lis uitæ,quæeft umbra rationis,ut liberatus ab umbra tenebrofæignorantiæ,fitin
fuauíua ^lucida intelleduali regione. Sicutegreditur de opacitate materni uferi,
animal de uegetabili regione in fenfibilem Jucemjn qua fuo modo profi cit & delfr
tiatunVnde ficut hæc feparatio àmatre & loco tenebrarum,quando foetus exit ute<
rum,8¿ intrat in hanc fenfibilem lucem,fit cum intenfiflimo dolore, quia partus eft
pars uentris ific fit feparatio animæ rationalis d corpore,cum quo fuit in unitate fupi
pofiri unita ♦ Sed triftitia uertiturin gaudiummon enim mulier meminit prêiïuræ,
cum primum uidet hominem natum in mundo,cum primum anima Chriftum u(
detin fenarii in mundo intelledual/,non meminitprefluræ dolons5propcergaq
dium.Etquantómagisegredíturhuncmundumdefide ín ueritatém Chtíftiformí-
ter,per patientiam de perfecutionem:tantô magisex hoc gaudium habet, quia tan;
to repetitur Chrifto íimilíor. Quafi aurum, quod eft ex influentia Solis in mine»

ra nigra occultatum & coceptum & per ignem purga tum **relinquens fcoriam nigre**/ dinis3repericurutiSollucídum& incorruptibile.

Ex fermoncPater uefter ccelefîis dabit nobis.

Operainie'.^* «X. £7^ ^cut creator omnftim eft purus intelledus,qui de fe generat fuum uerbum,feu conceptum,fiue ideam rerum creabilium,& ex ipfo patre qui purus inlledus, i j uerbo eius procedit fpiritus,feu uoluntas, quæ mouet ut fiat creatura: fic fi **—'unt omnia opera intelledualis naturæîputa intelledus meus uult furjpfius fimilitudinem in nobis formare, concipit primo feipfum, generando de fe uerbum Tuae intelligentiae,in quo feipfum intuetur,& facit conceptum illum quandam idçatn feu formam exemplarem, ad cuius fimilitudinem uult formare naturam intelledua/ lem,quæeftin interiori homine noftro. Et quia hæc forma eft ei grata,ipfam ample/ ¿huir tanquam bonam. Et quia bonum eft fuíjpfiuscommunicatíuum¿tuncoritur motus ín uoluntate, mouetlinguam &. omnia alia,ut formetur uoxquam expi/ ro, in qua uoce fenfibili ÔC formata,eft fpiritus defidertj mei, in quo eft uerbum con/ ceptus mei,& in conceptu intelledus qui eft pater uerbi. Vnde in omni opere intelle dualis naturae relucet fimilitudo creationisDei. Etuidetur quomodo perfedio re/ quirit tiinitatem,fcilicet patre & filium & fpiritum fandumJn omnibus igitur crea/ turis, ut ait facerrimus Dionyfius)eft eíTentía,de qua generatur uirtus. Exhis autem proceditoperatio,quæfit permotum. Omnisautem motus dicitur fpiritus : ficut **aer** motus,dicitur uentiiSjfeu fpiritus.

Nulla anima eft capax fpiritus illius,nifi tota ardeat in defiderio impetrandi. Non oritur flamma inlígnísuírídibus,nífieíediscontr3rtíshumoribusj& ipfis intenseca lefadisituc enim fuperuenit flamma illuminans. Nam quadiu fpiritus quieuaporat ex lignis eft aqueus & terreus,non defeendit in ipfum flamma, fed illis impuris uapo ribus expulfisfln calido æthereo feu aereo fpirituqui lignis unitur,flamaquafide fur fum emiflaexoritur,& tendit ad coelum futfum, à quo defeendit. Hæc eftfquàmuis difpar)fímílitudo,fpírítus boni in animam defeendentís, ipfamfurfum dírígentis,0¿ luce iapientieilluminantis^ calore charitatis calefacientis,0£ femper permanentis, qüum fubiedum eius fit incorruptibile. Sícutí de Astefto lapide dicitur, qui femel accenfusnunquarnextinguitur.Indubieficalorinlignis continuatur, tunc augetur, &'demum flamma exoritur. Oportet autem importunam diligentiam præcedere, ut habilitecur fubiedum. Vnde caufa nunc nota eft, cur non datur omnib. fpiritus ille, certe ídeótquia non oritur flamma in lignis uiridibus,quando non ceffatur ab impor cuna malorum continuatione.

*signa*iwWi- wm' Deledatio eft fignum quod fpiritus charitatis inhabitat animam ♦ Murmuratio, fignum inhabitantis inuidi & fuperbi fpiritus.Sed pronitas parendi cum gaudio,eft fignumboni fpiritus ?. Qui uult fieri filius Dei, ille fequiturChriftum,quoufcpfiat Chriftiformís, ddedemrin uita Chrifti. Illeinduit Chriftum, quitta facir, & no/ mine eius petit accipit. Nemo poteft â patre quicquâm obtinere, nifi filius quem pater dilígít,8¿omnia ei dat Et ideo necefle eft, quod qui uult exaudiri Chriftus fit, per participationem formæ eius,quæ eft forma grata Deo, quia eft forma uirtutum, ideftnecefle eft ut fit Chriftiformís.

Conformatio oSXX. , Vj^etur qtï¿d intra noftrúm rationalem fpiritum,fit quædam uíuaimago diuinæ Í"3pftntiæ,ad quamdum reípícímus,mouemurper quendam diuinum impulfum,**ad** pulfandum,ad petenda &£ quærenda ea,quæ funtperficienda imaginem, fiue ipfam ad exemplaris conformi tatem ducentia. Nam ifte eft motus imaginis ut imaginis, ut ad conformicatem fui exemplaris accedat : donum autem illud eft fides. Nam fpiritus fidei, in quo credimus Chriftum filium Dei nos mouet, ut quæramusuiam perueniendiad filiationem Dei,quæeft ultima fodícítas.Et hóc erit,quando ad con* formitatem Chrifti peruenerimus: non enim eft illa conformitas, quam per fidem nos habituros fperamus aliud,filiatio Dei.Confiftit autem uíta in obediêtia perfe da, quæ exalta uic Chriftum fuper omnia. Petere igitur debetis religio fi,ut uobís con-

conformis detur obediential habebitis quícquíd optatis t Qtiámdiu enim non fe/ quimini Chriftum qui eft uia obedientiæ,ad ueritatem foElicitatis,acq^ ad uitam æcer nam non peruenietis* Si autem obedire inftituitis Deo in praelato tifque ad mortem, mortem autem crucis, fcilicet ufcp ad ultimum ternbüífsímorum : perfodi eftis reíi- giofi, & Chriformes filtj Dei benedidi› & adepti eftis fpiritum bonum ſ fcilicet ipi/ ritum Chrifti, quem pater dat, uthoc dono filios Chríílo conformes efficiar. Do/ num igitur patris ut patris, eft filiatio, & eft fpiritus fiftj Dei in quo clamamus Abba pater.OmnesigiturueraciterDeupatrem in patrem habentes fdu funt, quia in fe ha bent fpiritum Chrifti ftlrj Dei,6< opera Chriftiformia,oftendunt fpiritum motorem* Etefthaec unica fcientia, quæ dat nobis notitiam filorum Dei, fcihcetCbriftiformi/ tas.Adhaiic nititurducerejomnis religionis obferuantia. Nam non eft religio, nifi uia péruenienti ad fpiritum Chrifti,qui noneft de hoc mundo»

Ex IcrmonCjSubleuatis oculis.

Alebat Chriftus : Confidite quia ego uicimundum › Ex hoc íntellígere debe- Chrifti; mus, ChrifttimeiTe uidoriam mundi. Qungitur uult habere pacem,á preflura mundi liberari: necéffe e ft quod ad Chriftum confugiar, uidorem mundi &C illead Chriftum recurrit, qui mundum derelinquit» Mundus eft fenfíbílísuita,in fenfuaftaduerfitas&preifura, in uefitare pax. Qui fcicueram ui/ tam efle in intelleduali natura, quæfola eftuerítatís capaxfifle icit quod interior homo intfelledualis, fi induit ueritatem quæ eft æterna,h abet immortalem uitamjn- telledus enim ín nerita te, eft *ia* ccelo fuo £¿ paradifó deliciarum : nam *m* ueritate ut/ mtddedabiliter, ÔC ueritas S¿ pafcentiauitæ eíus* Intellígere enim eftei uiuere, 8Ç íntellígere,noneft nifi ueritatem appræhendere, & hoc eftcognofcere. Sícinuí? dereeflmiuere uifui exteriori, fíe ínteljigere eft uiuere íntelkduí. Vifus fí clare limpide uídet uifibil e, eft in coelo fuo, paradifó: nihil plus appëtit, quia ibi de/ lítíatur uítalta: fic de íntelledu quo ad ueritatem ♦ Intelledus autem qui eft de mundo ífto 5 fcilicet qui fe putat uíuereín fenbílibus» patitur opprefsionès ÔÉaduer/ fitates:quianihilhíc eft permanens,&nihilpafcitimmortakminteliedum, nifi im/ mortale* Temporalia igitur caduca, opprimunt intelledum* Vndequandd ínrelkdusfe putat per fenfum appríthendifíe uítam fuam,in qua deliciatur,quandô poftea experitur,figuram huius mundi & concupifcentiam eius pr*eterire,trifta/ tur,repereinsfedeceptum. Siigitur uultgaudereinpacejoportetquodfenfibilia pro nihilo habeat, S¿fí habeat, fine affedione ad illa, ut habeat &non habeatur: Ut fi diuitiæ affluant › cor non apponat* Ille induit Chriftum uidorem mundi» qutueraciter Deummundo praefert, talis dicit uti Pètrusîoporcet plus obedire Deo quamhominibus.

Cognitio pretiofior huius mundh.eft in uifione: fed uífus no poteft attíngereníft corporalia,& uifíbílíÎènfibilïa.Creator autem nihil horum eft quæ creauft»Sen< fibilia, creatafunt, tam uifibilia quàm muiíibilía creata funt. Nihil igitur omni/ umeft Deus.Sed filius Dei patris,manifeftat ipfum: filius em eft manikftatíó patris* Vita aeterna,eft cognofcere* Viuere eft motus dekdabilifsimus,qui non eft fine amorejdeledatio enim eftopus amoris.Vndem usta æterna eft cognitio,quæ amor,. Intelledusenimquodâ naturalifsimoamoreJciredefideraLEthocdefiderium, eft quod ín le geihc ueritatem, S¿ qui Tetre defiderac,ueriiatemfciredefiderat. Scire igiturhoc defiderium,eftappræhenderedefideratumin defiderio. Vndè qui concL pitDeum effe charitatem, finem defiderij fcilicetbonitatem : ille uídet quomodo in appræhenfione charitatis, factaturdefiderium animæ» Hocdefideriueft fpiritus^ in quo uniuntur potentiç illæ rationalis animæ infuo fupremo ,'quæ in ratiotiedif- currente funi feparatæ ab tunicem,Vnde qua dico, uitam æternam efle cognitione charitatis ? tu ad cognitionem tantum refpicis : occurrit tibi ín cognifiofle,effeui* tam gtemara, SC fic in iutelledu.Et quando refpicis ad charitatem, fcilicet quomocló amor feu charitas eft in uoluntate feu aflredione: occurrit tibi, qd «ira æterna fit in

woliW

uoluntate,qaía amor ut amor non conofcítur,ní(Í amando. Seddumteeíeuas adillí íímplicítatem,ubí ídem eft intelligere 8¿ amare:concípís has potentia anime noftrç, fcilicet intelligere, & amare, infelicitate ultima coíncídere. IdeoquM beata anima amar,tanta intelligit,6i econuerso,quantum íntellígít,tanto amatíquum felicitas íl la ¿llí adueníat ab eo,ubí idem eft intelligere & amare,& qui felicitando animam no fe plus communicat íntellígendo Ç amando JBtut hoc clarius capías,confídera quo modo anima rationalis,habet duas potentias in hoc mundo diuerfastut per unâ on* nía in fe colligat, eft intelledus, intus feu in fe legens omnia» ftu omnia in fe intus ligans: & per aliam ad omnia progreditur ad extra, & fe ad omnia ligat, uti eft uoluti tas feu amonPer illam ením feomníb.unit,aclígatad omnia:ftd dum eft felix, Deum habet in quo in fe omnia habet. Et ipfa eft in ipfo omnibus unita, & hoc eft idem fcilicet omnia efiè in ipfa, *& ipfam* in omnibus, quia Deum habet in quo omnia,ÔC qui pariter in omnibus.

Ex fermone.Aflumptus eft in coelum.

Flaw. *Vi*uero noncrediderit, condenabitur, ait ipfe Dominusmon dicit,qui etc *g* ^diderit & no fuerit baptizatus condemnabitur. Nam fides eftnecefsitatis, W wcuiusbaptifmuseftfacramentu.Quiigiturfidemhabet,6^nonpoteftaiTe qui facra mentum utilatroin cruce, fumcitfides. Quod autem non credens Chrifto,qui promittitcredentibus uitam æternâ,fit condemnatus, hoc eft in aeterna morte damnatusjex eo conftat, nam fpiritus nofter non aftequiturid„ quod non fperat nec amat, amor enim iungit fpiritum amato. Quinero non credit, non fperat nec amat. Ideô qui non credit fe uitam aftequi polle aeternam, manet ita morte æterna.

tyiriiutfa ín uno homine illa uir tus naturç,^ eft íntelkdualís,et de effetía humanæ naturç® feoftêdituno modo,fcilícetinarte fcribêdi,in alio íh arte loquedí,ín alio ínarteregc dí,etíta uarié relucet potêtia feu uirtp.naturçïtelledualis.lta in uartjsfupernaturalib; donis, fpûs díuinus fupernaturalis feu gratiæ,qui datur fídelíb. oftëditfuam uirtute» Quando ením anima recipit hanc uirtute exalto,tunc ipfam uirtutem fe recepiffe in Îïgnis,qu£ no poffunt nifi â fpírítuillo fierboftëdit.Et ideo Paulus dícebat,quomo do Chríftus afcendes ín altu,ducens fecum captiuâ captiuitatem,dedit dona homini* bus,quæ enumerat Et illa funtdíuína dona,præftn tía fpirítus fignantía ,nos certífí/ cantía,qd fumus ín con íortíum Chrifti admíísí,quia ípirítu eius habemus.Sícut ením intelledus} per fui præfentiâefficit, quodanimalaflumptu ín confortín fuæ naturæ, ícilicetqd beftíalítatísígnorantía tenebrofa obfcurítas,lucem induit fapientiæ ha tnanæ : fíe anima rationalis, tranfít ín confortíu díuínitatís, per unionem fpirítus fui cuín fpírítu Dei.Etuídedífferentiam,quoníam fpiritus íntelledualís, ínípírádo crea tur ¿nanímalí,quia príus anímale fpírítuale.Sed fpiritus fimpliciter dum ¿llabítur, non creatur fed comunícatur. Ideo eft alius et alius creatus in diuerfis ho minibus,fed unus ídem illeíncreatus. Ideoín Chriftianis, *ín quibus eft una fides,* cum íllis eft etiam unus fpírítus:quía fidesnon eft nifi donum fpiritus.Qyâdo ením intelleduali» natura eleuatur ultra naturam fuam, ut ueritatem uídeat quam non íntelligít, fcilicet quando fupra tntelledualem naturam, certiori modo apptæhendit ueritatem, quant feit effe uitam fuamîhoc ex altiore uirtute euenireneceiIeeft.Echanc uirtutem, quæ eftalcior quâm creata íntelledualís, oportet effe diuinam, quia inter intelledualem naturam & díuinammulla alia mediare poteft.

tujxmafo. Afcenfio in fenfi bilibus fada eft fignis, ut per ièníibilia illa figna, concluderemus ueritatemreiurredionis,quz eftínípfoetíam afcenfio,Diceret forte aliquis,ex quo refurredio eft omnibus communís'.quomodo quare,hoc dicitoi Dico quod mo- dus non eft cognitus, fed poteft dici fecundum aliquos, in homineefte corporalem naturam multum coeleftialem,ficut in ipfo eft fpiritus multum diuinus:&quod natu* railla cœleftialis,quædicitur quinta eflentía,ín fe unit elementalem,corruptis ele> mentis maneat Cficut fi aurum infe plumbum habens unitum « plumbo diffoluto

mane/

bàtteret) aie quôd fpiritus hominisad hancnàturam fuarri inclinetur, 8¿ ei fungatur in fine motus mundi: ut indicium fiat de unito cum corpore fpírituali, coeleftiali feu íncórfúptíbííí,ínqiriBus confiftíthómd, 6¿ récipiâthomo afcerifionem pro meritô, uel defeenfionem pro demerito.

Ex fermone. Alleluia. Veni fan¿te fpírítus»

*Entre*ípfius fpirítus, eft replere corda fidelíuni ; ficut tieriíre ípfius âmbriîL éft replere corda amantium. Iritellígo corda fídelíutheffeíriteríorem Horni/ hí ** 2 ' ' nem,quí habet naturam uitæ íntelledualís.Crédereením non Capitur nifi ¿n yi'uoíntelledu. Quando autem fidelis intra fuam intelledualèmnàtüiam concipit temen díuínúm,fcilicet filiationis Dei,fed conformitacis patris fuíítuncno poteft femen illud conformitatis íritelledum perficere, *nifi* fpirituali motu, qui da/ tur à fpírítu.Fídes eft potentia illa,de,qua dicítuLquotquot autem receperunt enm¿ dedit eis poteftatem filios Dei fieri Jila poteftas eft pOtentia,ut intelledualis natur# ad idpertingat,quod credit Credit quis Chrifturii hominem et filium Dei, et quod ipfe Chriftiformis fieri pofsit? hæcfides certa eft ui rttis, iri anima intélledíua mfe habens formam Chrifti in potentia,ficutiri uirtute feminis complicatur forma ar/ , horis,ad cuiiis confermitatem afpira t. Vndehæc uirtus fidei, eft pro iit per uerbum auditum Chrifti conceptaeftíníntelíeda, puta eft concepta tanquâm temen uerbi Dei, feuarborisuitæaeternae. Sicutin ouo columbar, eft uis conformandi fecolum/ hae, quae uis eft ibi limitate quia cognata: fed in natura intelledualiliberæ uoluntatis, non eft uirtus libera, S¿ ana tura íímítáta,poteft tamen limitare pêr eledionem, quia êft naturae intelledualis ‹ 6¿ dum audit uerbtim Chrifti & credit, eligit median- te fide formam diuinam, cui uult conformari, S¿ concipit intra fe uirtutem ex certi/ tudínefídéí, per quam poteft ad conformiraterii Dei pertingere. Hæc uirtus ipfiuS fidelis animæ,quæeft ex coceptâ fidCieftdiuina 8¿ no cogna ta,8¿ eft fpir* tu alts,ficut uirtus in ouo columbæ cœleftialis & ínuifibilis uís,fed *eft* cognata. Sed fi ouum co/ îumbæ debet perueniread hoc, quod forma columbae quæeft ín potentia, üeriíat ¿ti àdumtoportet quod ouumíllud repleatur calore fenfibili & temperato, ¿medíante quouírtus femínalísprocedat *depotentiain* adum. *Sic* netèffè eft quod innatu- ra intelleduali ubi èftdiuina forma, modo dido per fideni concepta, & quæ eft id ùïrtute ubi éft concepta, fí debet ínadum ueníre, ut fcilicet ad conformítatem di/ uínaé formæ, perducatur de potentia in adum : neceife eft quod repleatur caló/ re díuíno, ut medíante illo calore, moueatuf *&C* peffícíátuf conceptus atqüe di/ irinus partus.

Spirituales perfecciones nihil habent àfabiedo ,fedeconuerfd fubieda omnia *Ftrft&fojpi:* confequStur ab ipfis- Secus in corporalibus, puta inalbedine& fapore, nam corpo- rKíWÍ,í* ralíá corrumpuntur&definuntelfe,corruptis fubiedis: quia ab *ipfis* recipiunteffe, ¿¿unum effè. Oppofitomodo fehabent perfediones fpirituales, quia nec efte, nec diuifionem,necnumerumab ipfis recipiunt fubiedistfeddant fijbiedis totum fuuni çffe inquantum huiufmodi, uepatet in iuftitia & iufto. Ideó priora funtfiibiedis, fubieda funt iri ipfis. luftus ut talis,totum fuum efte recipit aiuftifia, ira quod iufti- tía íít ueré pareris ¿¿pater iufti. Sicutanímadateffecorpori,S¿corpuspropríéeft ¿n anima, S¿ non econuerfo.ídeó deftrudo corporehominís,non deftruícur anima: fie dicitur, quod iuftitia fit perpetua 6¿ immortalis. Patet qúód iuftícía¿6¿ fapientia, 8¿huíufmodi non moriuntur cum iufto&íapíente, licet contrarium uiejeaturigno.- rantibuSiSic fpirítus unus repletcorda fideíium,quíbus datefte fp? rituale ; unus feilí cet fuper unitatem S¿ numerum. Aliter enim iuftitia ièhabet ad iuffiim, 6¿ aliter albedo ad album, quia albedo recipit fuum effe áb albo: fed non iuftitia à iufto, imo econuerfó . Habitus autem uirtutum , funt in ftudiofis , fed funt quædam conformaciones configuraciones ad iuftíríam, & ad ipfum Deum, áquo funt¿ Dícoconfiguratíonesmon quid figuratum immanens^ habens fídíoiLm S¿ radi- cem

cem in iludió fis,fed funt in continuo fieri,fidttfplendor in medio perfpicuo, & ima~ go in fpeculo»

rem Res â Deo patre habet efle,quia unitas eft:a Deo filio fpecificatum efle,quiaequa litas: à Deo i piritufandlo habet perfedlum efle, quia nexus. Sicut fi quis confident manum,tlla haber primo commune effe,cum omnibus qux funt: deinde efle fpecificatum,ut fit nec plus nec minus quâm manusîdeinde efle perfedliï,quia manus iftius hominis per connexionem. Nexus feu fipiritus qui eft in brachio & in manu unus, neâit ôi manum & brachium.Erficomniamembra hominis,per unum fpirïtumne ¿lunturjfic ôf partes uniuerfg,per unum fpiritum ut fi t unum uniuerfum, nedluntur» ïn uniüerfo autem funt uariæcrcatutæ, fpirituales & corporales,& per unum omni/ potentem fpiritum,quiomnía replet,nedluntur.ïlle igiturfpiritus, qui eft amorofum omnium creaturarum ligamentum, quiain ipfo uniuerfa pacem habent *SjC* confiftut: eft etiam nexus ille, qui nedlitin intelledluali natura omnium notiones, *ÔC* eft nexus feu gratia illa, quæ nedlitintejledualem naturam uniuerforum caufæ. Aduertede 0tl0,gft ouum primo â creatore,deinde formatur auis,poft hæc perficitur ut fiat uoz latilis: *&£. fic* eft inteledualis natura,quæ eft creatori fimillima. Nâ ficut Deus quieft ipfa entitas,uocatdenonelTe ad fuifímilítudínem creaturam ut fit, ita quod uocare eft intelligere,8fintelligere eft effe:fic Íncelle&ualis natura,in ie colligit rerum fimi/ lirudines, ut faciat fe fimilem rebus. Vnde intelledlus hominis creatus,uerbo Dei do dius : concipit Deum ut fe fimilem ei faciat, & induit forma diuinam fui creatoris, per regenerationem, ficut ouum regeneratur in pullum, fed adhuc non peruenitad perfectionem, ut fit fpiritus : fed perficitur ex motu uítali,quoufque peruenìatad æqualicatem. Sicut pullus ex ouo regeneratus, nondum habens pennas, perficitur demum ut uolet, & peruenìatad fímilítudínem eius auis, unde habet ortum. In fpe/ cie uolantis, fpiritus fandiusuifus eft. Columba uolans, fimplícítatem tedie fpiri/ cusfandli figurat. Adinftarcolumbæ,fpiritus nofterfitfpiotualior, utperueniatad formam illam diuinam, ex qua per creationem exiuit. Ecce quomodo ouum, cu- ius motus fecundum naturarmeft deorfum ,fit uiuum. Et poftquàm incoepitdegu/ flare cibum uítx,fortífícaturínfpírítu uitæ,&acquiritpennas,Ô^ mediantibusil/ fis íe eleuat, 6dfudum mouetur, *dC* fcrutatur alta. Sic anima noftra deorfum in- clinata , fecundum naturam carnis &' generationem : denuo regeneratur, & fit uiua, poftdeguftato cibo uitae fpiritualis, acquirit pennas amoris *QC.* contemplati/ onis,Scuolatadalta.

Si abfoluta calidicas, concipiat lux caliditatis ignem accenderemon erit ignis ca- ll'd itasjfed calidus dono,feu participatione caliditatis. Sic fpiritus fandius eft chan- tas, qui fuæ charitatis ignem,accendit ínípírítu defiderij hominis, ut fcilícet ardeas amore íllodíuíno.Amor autem ille diuinus in anima cakfadla, non facit exficcatioz ne fed liquefadlione Ôf tfftâ,non côfumptionê fed perfedfionc Sicut calor ignis fen fibilis tn auro receptus5ipfum no exfccat.fed liquefacit,ôi ubiauru eratfine motuue foluitunutfecGdum motum caloris moueatur,quafi uíuat,Sdex motu & in motu eft calor.Et licet non appareat in auro quod moueatur,quâdo eft fufum:tam en propre/ rea non minus, fed plus mouetur.Infinitus motus,cS quiete coincidir: ficut in trocho uidemus, qui quanto plus citiùs transfertur, canto miniis apparer moueri. Et fi ita cito circunferretur, quod citius circunferri non poiTetituncinmotueffet quies. Sic

f . Cf?<; in labore eft requies qui eft labor ex fpíritu fando. Charitasenimmotuseftuiræ,tn

ifrw. <3UO quies deledhtí *o. Charitas* quando accendit ignem fui amoris, tunc anima ar- detamoreuiuo Sd incorruptibili, ut formam diuinamnancifcatur. Afsicitenimani/ mam ad fui conformitatem, ac fi ignis accenfusnon ceflarct, fed femper crefceret: quia plus&plus appetit abfolutæcaliditatiafsimilari,quædicúur igmsconfumens. Arder igitur anima, ut aflequatur incorruptibilis uicæformam. Charitas eftforma incorruptibilium uirtutum, relucet charitas m formata iuftitia. relucet in forma/ ta pietate, atque in fingulis uirtutibus, perfedlisSd formatis. Vnde anima accenfa igne diuini amoris ardet» ut fiat iufta uera iuftitia, in cuius forma quæ charitas eft

quærit

tft,quærit fcelícítárí. Sícardet amore omnium uírtutum5qüía iri ipfís eftfórma quam quaêrit. Quafi uirtutes nominent formam unam illam aliter & aliter,fecundum diuerías rationes, cum non fic fecundum unicam rationem, per hominem intelligibilis puta eft uita uegetabih's»qu& quæritfœlicitarî,&non poteft nifi induat formam altíorem,puta uitæfenfibilis(quâmdiu enim non transformatur in fenfttiuam,poteft **efte** perfecftíor uita uegeiatiua) accendit igitur uita fénfítiua ignem fui amoris in uita uegetatíua,ut appertatur táquam ultima eius foslícitas. Hare uegétatíua uita ardes amore fenfifitiuæ, defiderat uidere, audite, odorare, guftare, tangere,^ quæcp, talia, *in* quibus relucet forma uitæ fenfibilís; Sunt enim uirtutes Lue pocentiæ ipfius uitæ Ífenfibílís, quæ fíe funt per ipfamformamuitx fenfbilis formata,quod fi ipiaforma carerent,non effent, nam non eft uifus fine fendre, & fic de reliquis ♦ Inducit igi/ **tur** uegetatíua has uirtutes, utaftequatur ipfarum formam, in qua qutefcat. Sic fedtire qma in intelligere quærit fœlicitari (nâ fenfíbilís diferetio no poteft quafi feehx ante forma ¿nteftedíuam quíefcere)ídeóardet amore intellediuæjôi induit uirtutes intenedíuaSjfcílicetcogítatíuamjremínifcitíuamjratíocínatiuamjelecftíuamjSí alias cales, formaintellecftiua formatas,utaftequaturin ipfisformam,tn qua quieicat Sic intellecftiua no foelicitatur,nifi in forma diuína,ardet amore illius formæ,induens Theologicas acdíuinas uirtutesiutaftequatur formam illam.

Ex fermone.Pange lírigua gloríoíu

Dicitur myfteríum Grace$ qiiiâ noneft myftíce,licet nere ftthic fanguis in facramento,nam non eft aliquo ftnfu perceptibilis Valdeigitur eftocultusjacfifiib fpecie uinfintellecftuali oculo (anguinemuiderem no» bilifsimum,non quia eft in potentia uini3ficut fi uiderem pullum ín potenhaouijfedueraciteratcp adu uiatraniTubftahtiationis, ficut cum Chriftus conuertic aquam in ufnum. Si ordinem intelledualem humano modo confpícímus,príus fuie fubftantiaaquæin fubftantíam uíní tranfíubftantíata, quam odor, color, fapor,Ô£ reliqua talia acciderent fubftantiæ.Tune autem fola fide fuiftet cognita ttannùbftantíatio ,'quía ille puta hoc díxiífet qui ueritas. Efto igitur quod ille non permifíftet, ex illa fubftantia emanare propría'accídentia^fed ficut fuíttranffubftanta tío fa ¿fajante/ quám ordine natura accidentia aquæefíent corrupta, fie finecorruptíone perman* fíirent/uiftetfubftantia uíní fub accidentibus aquæ. Et fenfus nega ftet hoc uerum, qui arguit â pofteriori, led íntellecftus fídefortifícatus, credens uerbo uti Dti filio', affírmaft'et ÔC uerequidem affîrmailec, fubftantíam uínífub accidentibus aquæ. Sed curita eft abfeondítum myfteríum infacramento £ Certe ideó, utínftruamur quod per fidem attingimus ad interiora,etiam contradicente fenfu* Na exteriora quæ fuñe defenfibíli mundo, negant conftanter ea quæ funt *fidei.* Ideó íbí fides habet meritu, ubi non folum non eftexperíméntum adiuuans fidem,fed refíftens credulitati* Hæc fides uincit mundum.Ob meritum ftacg fideffunt alia quæ apparent,^ alia quæ cre/ duntur. Et dum illa creduntur ex aucftoritatedicentis, illum qui dicit credimus filiurri Deí,3¿ ueritatem efleinam^qua non eft de hoc mundo fcddefurfunu

Ex ferinone. Quime inueniet

INier alia exhiftoria Lonbardica legitur, Mariant effe oratiohe im£etratam,tioh MariaV femenloachim,fed generationem, feu feminis in Annam quæ fterilís ríonfuit Hiccufaex trans fufionem aratione obtentattbcumdeeftet uoluntas carnis S¿ uírílís uolun« Sententiae tas. Eratenímfemen abomniprurítu concupifcentiæpurgatum,&inipfoiemine complicabatur perfedHfsímum illud atque totius humanæ natura nobilifsi/ mum ab omni immunditia alienum femen. Vnde lefus ab Abraham procefsit, ratione cuius filius Abrahæ, Dauid dicitur. Cum igitur fíe legatur concepta María, fíne uoluptate uúí ¿C camis, ficut tempore ínnocentúe concepti fuiflent

omnes

omnes fine peccatoíideó fine originali peccato, quod uoluptatem comitatur ipfam, non inepte conceptam credere poflumus. Et non eft hiftoria illa refpuenda,cum in ratione fundeturxomplicabat enim fcxcunditatem ultimam feminis Abrahæ, quod inuírginedebuitfíneuiricommíxtíoneínlucemprodíre.

CcwípHo p- *rat uerbum* internum. Sicutfiquísprimoínuenífletnumerum, S¿ per illsomnía nu/ *rerum,* meraflet, numerus íllefuíflet conceptio rationis feu intelledus, & quia ante omne numerabile,ideo non fuiflet quiccfj numerabilium. Quare nec tempus, nec aetas,nec fæculû,necduratio,neciubftantia, nec quantitas, nec quiccjj omnium numerabili^ Principíumenímnumerabílíum,nihfleñomníumnumerabiliúfeuprincipíatorum fuorS.Numerare eft ratiocinari. Omnia quæ benefiunt, per rationem fiunt. Sic dicft SalomontDeS per rationem feufapientiá omniacreafle.Nam appendere,feu pode/ rare mêfurare,determinare,ordinar€,locare,quæincreaturisexperimurpcefsiflèfitS uniuerfiiilla prius in ratione cocepta funt.Ec dum in eflecuda prodirentxunica lege omnia fubiiftebant fcilicet gra uia circa centru,leuia in circSferentia,&media in me/ dio.Grauia fuerunt in ratione,fine grauedine,g¿ leuia finelenitate,&omnianonni* fi ratio. Sed dû exiuerunt uia creationis ut fierent creaturae, aliquæ funt fadaefenfibi les}aliqaæintelleduales,aliquæ uita!es,ita confequenter.Sicenimratio exigebat; ficut in fimplici conceptu rationis pidoris eft homo,in quo conceptunon eft pes pe daliter,necmanus manualiter,fed omnia una fimplex ratio.Dum autê pingiturdicet exempletur ab illo immortali conceptu; tarne ratio exigit, caput habere fuam diffini dam fornicad corpus proportionatum,S¿ manû fuam, & ita de fingulis. Et fi debet eflebona,oportetquod per ratione ficfadadta quod fapientia et ratiopidoris,perfc dam arte habentis, benérefplendeat in tota imagíne,8¿ fimul in qualibet parte eius* Sapientia igitur feuratioeft, fine quanihil fadumeftinqua omnia funtipfa uita; quia tepus in ratione illa,eft æternitas,^ breuiter, creatura eft creator.Omnia autem per hoc fubfiftunt,per quod in efle prodent. Vnde pa.cet,quod omne benèfubfifîês, in ratione fub fifth. Nam confilia fapientum,& bonum regimen,quod rem publicam conferuat:nonhabetaliundefuambonítatem,níf áratíone:quando enim ¿ratione deuiarec,iretininreritum. Sapientiaigitur omnibus preftatuitamfeuduratíonem. Inter omnia autem creata quæ funt in fenfibili mundo,noneft nifi homo capaxuer^ fapientiæ. Animalia uigent multa induftria,ut fic uiuant,nam uenationem faciunt ut uiuantîièd illa trenado,terminatur in uita fenfibili, ad quam ordinata eft. Homouero duplicem habet uenationem,unam animalem, aliam intelledualem. Venature/ *Vdeiliitio»* nitn ut uiuat animaliter,& fimiliter ut deledetur feu uiuat intelledualiter. Deleda/ tío eftmotusuitæt Ex perimur nos naturaliter feíre defiderare,&non folum habere uifum, ut confequamur ea quæ conferunt ad conferuationem huius uitæ: fed etiam ut rerum differentias feíamus. Et quanta eftdeledatio inappræhenfioneuetbfciunt ípeculatíuí.DícítSalomon,fapientíamdeledari efle cum filrjs hominum, quia tunc cógnofeitur & glorificatur. Appræhenfio igitur fapietiæ,eft appræhêfio finis,& fœlícitas,atc^ uita aeterna,quia eft appræhenfio artis omnipotentis, artis uitæ ímmortalis.Sicut (i quis mortalis artê aflequeretur, quæpræftaret uitam ¿¿laetitiam immortalem.Qui igitur fapiettâ inuenerít,bene(aitSalomon)inuenietuitam,er haurietfalutem¿Domino Inueniriigiturpoteft,dum quæritur *fic* quafi uitajnonenimaliterre/ peritur,utuita.Mirabileeft hoc,ficut quæritur ita inuenitur. Si igitur tu crediss quod fine ipfa non poísís uiuere>8¿ quod potius mori uelles,ipfam no adipifei,ficut ho« mo potius mori uellet, quám carere ratione, uel quod effet lapisrtunc omnia cofilia inueniendi ipfam accipis,&cuftpdis omnia mandata,etiam fi difficillima uideanUira *ÔC* abftines ab omni immunditía & maleuolentia, quia fcis quod in maleuolam ani/ mam non intrat fapientia,regulas Euangelicas, quarumobferuatio promittit fa/ habitantemfapientiam,ftridifsimeobferuas.

/.if *cvcAt'iM.* lefus filius Dei cratoris,eandem habet artem crea tiuam feu omnipotentem, quam intdW. habet pater. Ars generat ab intelledu,Pater intelledus,gternalicer habuit lapientia feu

feu artem creatiuam *t* creaute autem in tempore hominem lefum per arte creatiuam, quem ad artem ipfam uocauit.Omnes homines participant de arte creatina afsimih tíué:fed lefus artem ipfam affequutus eiLEt hoc dona quod ipfi pater dedit, eft magius omnibus: quia non per partem nequéadmeníuram, fed in plenitudine, utquæcunipuideret facere patrem,ipfe etiam facere poffet. Sicut pater carnalis naturaliter generat filium,cum hoc dat d eandem naturarti generandi: fic Deus pater créantt leíum, & cum hoc dedit ei eandem artemereandú Nam ficut pater uiuificat quos uult,ita dedit filíosutpoísír uiuificare quos uelleti Et quia uenit ut nos doceret ui/ am,adappræhenfionem fpiritus fui, fcilicet fpiritus fapientiæ immortalitatis:tiïc ab ipfo haurire debemus íalute,ficut áDomíno falutis. Nos autem hæc legimus de uirgine glortofa,nam qui ipfam fic inueniet ut matrem faluatoris : ille inueniet in ipfa uitam, ÔChaurietuitamàDorhinolefufaluatore, filio eius femper benedido* Quia fupra habetur, hominem effe capacem fapientiæ, quæ præftat immortalitate. Velles forte feire quomodo hoc experiri poflès. Dico multis modis. Nam tti habes fpiritum liberum,ÔC qui opera carnis &naturænonfeâatur exnecefsitate. Corpus animale,ea quæ animalia appetunt, etiam appetit, fpiritus tamen uetat. Nam opera carnis,fæpe contrariantur munditiæ *QC* religioni , feu confuetudini : qiiibus *SÇ* obfiftuntmaceratio,atqjieiunium,&uerecundiainoperibus animalitatis,co ama/ hjs maxime. Et ita ratione homo (equatur animalitatem, etiam uetat in fpiritu,qui immunditias & peccata abominatur. Experimur capacitatem fapientiæ?& immor/ talitatis effe:quia ad ea inclinatur fpiritus, quæ funt incorruptibilia, Sia mpleditur illa,Uti metemus in artibus:capit enim artem immortalem,fcilicet numerandi me furandi.Ethocnonpoifetfacerejnifihaberetanimam, quæ de particularibus cor/ rupcibilibusexperimentisjfepofletad uniuerfalemtalium rationem conuertere, *&C* ita artem acquirere. Poffe autem fe conuertere ad uniuerfalem particularium rationemseftfignum quod anima quæhoc poteft, non eft alligata corruptibili inftrume/ to corporeo,ficut funtorgana fenfuum.Etideô eft capax fciêtiæ *&C* artium,fapíen tiæ4quæfunt feparata à particularibus, & corruptibilibus. Et hinc non perit anima quando corpus perit, cnmab eo non dependeat, ficut perit uifus oculo deftrucfto cui alligatur-Manente enim adhucuirtutein anima,poffet ipfa uidereoculoreparato.Experimur etiam imaginationem altiore fenfu,quía fubtilius imaginamur,etiam re ablente, quàm[entia mus:fed imaginatio fæpe errat circa ueritatem, ficut dum i/ maginamur Antipodes cadere. Vnde eftpotentiafiibtilior,quæcorrigitimaginatio nem fcilicet ratio,quæ dicit,quod cadereillud effet grane afeendere: ideo concludítj eos non poífe plus cadere,quàm nos afeendere. Adhuc ratio difcurfiua fæpe errat, hunc errorem corrigit uifiointellecftualis?prout in libello de Beryllo tangitur. Et quia anima noftra habet oculum,per quem intuetur ín principium,quodomnem co ry °' trarietatem antecedit,S¿íta omnemcorruptionenrtunc eftincorruptibilis. Corru/ ptibilia enim corruptibili oculo,compofita compofito,materialia materiali, *ÔC* fimile fimili attingGtur.Sic incorruptibilia íncorruptibíli,fimplícía fimplici,immaterialia immateriali uidentur.Ex quo habes intelledum effe fimplicem: *QC* incorruptible lemjquia uidet fímplicíter ÔÉ indiuifibiliter omni modo diuifionis, creaturarum primum príncípium,6¿ín ipfo omnia principiabilia, fed ipfum nullum eft omniu pria cipíatorum.Adhucaníma intuetur per habitum fídei,iuxta do&rínam faluatoris ultra naturam intelledlualem,&eftultimum *in* quod intelledus eleuari poteft. Et mi/ racula funt, quæ atteftantur medio fidei, intelledum ad omnia credibilia poffe pro* cedere,8£operari.Et ita facile intelligi poteft per confiderantem,intclledum nonef fe fenfum:quia multa fentimus,quæ non íntelíigímus, 8¿ econuersb : claufis ocu/ lisjÔÉ dum nihil audimus,nos intelligere poflumus.Eti ta anima,per hoc quod eft alligata corporijfentitîperfuamueroeiTentiamut in fe eft,fcilicet ut eft feparata ab a/ nimatione illius corporis ¿ eft quodammodo abfoluta à particulari contradione, intuetur in principia uniuerfalia contrafta 3 *QC* capax eft fapientiæ uitæim» mortalis.

îtnmoŸlaÎiiM Intelledus dum ihtiïètur in uim cognofcitiuam fenfLium,quohWdo üîa ût depeti/ dec ab organo deficiente deficit, 8¿ut eft uis animæ non deficit, quia reftituto orga/ no fentit ut prius,fine eo quôd noua potencia feu uis fèntiêdi creetunfic uidet3qu6d mimaginatiua contingit, fcilicetquôd organo minus apto, anima rationalis minus aperte imaginatur, 6¿ quomodo ad têpus perdit homo memoria organo impedito, poft recuperatJta in ratiocinabilianima, manetuis memoratiua,licet ceftet ab a/ élu,quem fine apto organo exercere nequit* Sicutfcriptor fine penna *fcríbete* ne/ quítííta uis ratiocinatiua deficic,organo defiriere adu, fed manet in ïtellêdu.Vn ri3 intelledus non utatur in uifione fua organo fenfibili, quado inteliigibilia intuetur, fed tantum tunc quando feofibilia;tuncfenfibili utitur organo, & quando imagina? biliafimilitencum fintfenfibilis naturae* Sic ÓÉqúandó rationaliter difeurrit & mo/ ueturfcum inter ea difeurrat, quæ à fenfibilibus haufít) in illis utitur fenfibílíbus or/ ganis,fecundùm plus & minus fiibtilibus,&ad exercíríumaptís.Inuifíoneautemín telligibiliu,quænon funt in aliquo fenfibili fignabilia3propter exceftum iiniplidta- tisyói íncontrahibíUtatís abfolutæ naturæ illius: non utitur alio organo fenfibílí,fed fua tâtum fímplícitate conformis naturæíntellígibilium* Non deficit igitur illa uis uífíua in intelledu,^ cum non dependeat ab organo, tunc nihil ipfam poteft impe- dire,quin libere femper uidere pofsit Sicut fi oculus & uis uifiua anima? eftet idem, fcilicet ipfa anima: nunquàm ex fenio uel índífpofítione mébri, uífío pateretur de- trimentumjntelledus autem intuetur in rationes, *& i*udícat quæ ratio uera quæ concludit immortalitatem,8¿ quæ non* Videt igitur immortalitatem fuam, quando uidetrationem unam propinquius ad apprgheñfíoúem eiüs accedere quam aliam, & in una ipfam præcifiùs relucere ei oftêdit quàm in alia* Hoc autem iudicium,non poftet intelledus habere,fi penitus fuqpfius immortalitatem non uiderec. Videt igí tur intelledus fe immortalem, quando uidetnulla ratione formabili feu fignabilii/ **pfamfic** explicabilem,quin meliùs & prærifûis pofsit explicari *&C* oftendi. ludicat **igitur** rationem exuifione immortalitatis,^ non econuerso ex ratíoneimmortalítá **tem.Bt fi** aliqua ratiococluderetimmortalitatem, adhuchoc eftetincognitum, nifi **intelledus** ficiudicaret.Nec intelledus ineo indicio uideret in rationem tâtûm ,fed **in** ueritatem,fecundum cuius conformitatem.in ratione repertam, iudicium faceret rationem ueram*Videtur igitur omnibus redeponderatis,intelledumnonin ratio/ ne,fed in fe uidere incorruptibilem naturam fux fimplicitatis* Hæcautem uirtus iiï- telledualis, nequaquam eft â generante i nam fequeretur naturam & conditionem aliorum,quæ funt á generante* Sicut enim oculus naturaliter fe habet ad colo rem, fenfus ad obiedumiita de intelledu dici oportet, fcilicet quod non libere fe haberet ad uolendum,memorandum,^ intelligendum,fed quod per naturam necefsitaret, aut quod per hominem alium necefsitari poftet, cuius contrarium experimur î quia liber eft ad amandum,uel uolendum,S< intelligendum* Item non fer efeit ficut fen> fusjdeo noneft â mortali corruptibili* Videmus enim feniores,dum fenfus defi/ ciunt,uigere intelledu fapientia* Item homo fatura turbad terminum peruenit íntjs quæ habet agenerante:quia aliquando nô uellet,nec uidere,nec audire ea,qug uidet uel audit.Sed non fic de intelligere aut uelleifemper enim uellet, id quód intel ligitplus íntell¿gere,S¿ quod amat plus amare.Et mundus totus non fufticit ei,quii non replet defiderium intelligendi eius,ficut obiedum unum fufticit fenfui*Nihil i/ **gitur** fufficit intelledui,nifi Deus â quo habet eífe,6¿ cuius eft imago. Nam uiua i/ mago uita intellediua,non poteft quietem nec in fenee in aliquo alio habere,fèd fb- lùm in exemplari>ut ín fuíjpfius príncípío^aufa^ueritate.Sí enim anima effet á ge nerante,omniaoperaeius eftent naturalia , fi¿nullummoraleopus poflethabere, fcilicet íuftitíam3prudentiam,S¿ huiufmodi* Vnde pater prudens no generat filium prudentem,per fuam prudentiamtSi filius non eft naturaliter prudens, fed habet ipi ritum à Deo,qui èft capax immortalis uirtutis,quia eft à patre immortali.Si enim ho mo effet naturaliter ftudiofus, omnis homo eftet ftudiofus> ficut omnis homo rifibt ¡lis.Intelledualis natura eft fpiritualis,5C ideó in generabilis* Si enim generabilis,er-

go

go corruptíbilisiíicútáumde cibalí pane fit caro,fpecies pañis corfumpíturí& ca ro generatur.Sed fpecies naturæ fpíricualís, non poteft fic corrumpi ,fícut fpecies há tùræcorporalis, quæ habet ftïbiedüm , àmatenamdiuérfarumfpecïerumcapa/ cem.Adhuc ukima^potifTima ràtio.qubd anima rationalis non fit,à generante eft; quia habet finem propter quem eft,altiorem quàm fit elle formam hominis, fcilicet tnteffigere&amareDeum-EftigiturinteHetftusacreante. Quomodo iïtanima,ô£ en eft creata de eíTentiaDeí C Solutio. Deusfutuult Auicenna)non agit aut creat per aliquod accidens,quum ín eum non cadat,quí eft íímplicíftímus,rion enim agit ut ignis per caloremtftd agit ut calor calefaciens ex fua erfentia. Sed non cómmuoiq cat feu ia contradlioniSjquum fitfimplex impartícípabílís,g¿ímpermifcibilis, fi- ent radius Solis nulli foeditati eft permifcibilis.Manet igitur Deus abfolucus,6¿ uolu tate fua creat,fi cut rex uoluntate fua creat officiales,&lege immobili monet omnia, Etdumdatefteoffidalibus&redoribus, imprimit uoluntate fua fuam (imilitudiz; nem imperij in redores,ut fint fuam fimilitudinem ímnerialem participantes,nerita j te imperiali imparticipata apud ipfum manente.Sicut fifigillum imprimeretfuam ft mí'úudínem in ceram.non eftent liters in ceta,de efïentia ltceratum figi11i incommip nicabiliter,fed eftent fimiles literarum eflentialíum. Deus enim fuarum rationum fi milicudines imprimit,fic fe communicat naturæ intellectuali. *mí. ni*.*

Et attende , quôd fimilitudo infinitatis Dei,fcilicet quurh Dèus fit atftu infinitus j tiigor,reperitur in intelledu, modo quo fimilitudo infinitatis eft çapax ípfius uigo-j ris,ficutfimilitudo têternitàtis,quæ eft tota fimulacftu. Ideópoffefempplus6¿plus! tntelligêrefine fine,eft fimilitudo æternæ fapientïæ. Et ex hoc elice quomodo eft ui l Uamiago,qux fe conformat crcatori fine fine,ídeó docibilis.

Ex fermone:Düm fah&ífícatüs fuero,

Vide quomodo Deus eft finis omnium füorum operum, fimcftifícatutíati/ cftíficetur3ínftruítutintdlígatur,íüftifícátutioftíficetur,chrífícatucclar¿/ fícerut, ámatuc ametur ?5¿fícde firigulis. Ideó amantes Deum amantur, fcíerites fcíuntur.fapientes fapíuritur,nefcientes nefduntur,&ignorantes ignorantur. ! r

Díceres,cur requirita nobis fandificationefDico quia luxi qua tenebræ no funt ullxjlux £cílícéc fpirítúaliSjféu íntelledualis, Sicut enim fenfibilis lux quanto nebí/ líontantó melior,&feipfam remotius diffundit ex natura fuæperfeéræbonitatisdic de luce íntelleáualí,uult enim intelledus intelligí cognoftí, Sicut enim fex ma/ gnus íí non cognofcítur ¿n gloria fuá, non eft plus rex quám príuátus, &C ideó regíai celfítudo cognofeí defíderat ín gloría fija¿tanqu am rexjfíc intelledus, qui èft rex ré gum. Id enim quodregitin omni regente,intelledus eft. Vult igitur cognofci,Ô£ quanto nobilior,tanto magis,üt in libris experimur doáorum.bícconditor intellè/ àus,quum fit ínfinítebonus,cognofcí uolens quiainrelledlus infinitus: omnía crea uít ut cognófcatur,feu uideàtur in gloria fua,S¿ fanâificetur, ficut Soluifum lucidd produceret,ut ipfe Sol in fua claritate uideretut S< glorificaretur » feufandlífícare* tur.Deús igituyrquia uulcfanâificari,ideô hæc omnia funt,quæ creauit. Vultautenî hocquod uult,quia Deus.Dices.Quumfancftitas fitDeiformitas^uomodb acquit nturç'Dicodn Cbriftiformitatè.Nâ quum Deus fit nobis incognitus,ut nos ad Dei/ formitatem attraheret,mifit filium in noftram naturam, qui quum fitfiomo,accedi nos poteftíutficurípfeinduítrioñrsinaturam mortalem, abomniuitto feparatam, iciamus nos fi uitio caruerimus ipfum induere pofle, 6¿ fic ficut ipfe fadùs èft filius hominis,nos efficiamur filrjDei.Tunc enim mundi fiimus^quando ultio carüetímus Carereuitio,éfteffefandum8¿ immaculatum, hoceftquandofpiritumChriftií habuerimas,qui non eft de hoc mundotquia fi dé hoc mundo eiïet,ùficp mSdus éuin diligeret & ipfe ea quæ mffdi. Diceres,in quo cognofcítur fpiritus illec' Dico in pati percate fecundum mundilm carnis, qux éft abundanda fecundum mffdum fpiritus. .... @etJorwtM>

Excitationum

Nam *nil* penitus huius mundi pofsidere ut fuum, diciturpaiipertasfpiritus, flïcT nullo amore coinquinatuseft , neclaudum 3 nec bonorum temporalium , necearnalicacurtufed mundo utitur ut naui,per quam mare nauigatjUt celeriter Ôi fane portum attingat» Ethoceftfignum fpiritumillamquifine amoris motu non eft,ad *xs*

Deus ¡/Metef tcrnorurndiledîionemefteconuerfum.VndequâinDeum tranfireappctamusjioc

RMisnofa. quifque agere intetidir,ut fimilisDeo pro uiribus efficiatur. Sed qui Deus quia fpi/ritus eft,non nifi per fpiritum adiripoteft,nofterautemfpiritus,qui habetporentiam iotellediuam & uoliduam,nô poteft per intellecfiiuam tranlîre in Deum, quoniam omnemintdlecftum exuperat,necperuoliciuam(euamorem,quumincognitfinon ametur:patet,qu0d per fe non poterit peruenire ad tranfitionem in Deum, ideo per mediatorem. Nam Deus pater mediante mediatore>attrahit fpiritum noftrum, ficut defideratum defiderantem. Quando enim fpiritus recipit uerbum docftrinam le/fu,& fermones eius feruauChriftum uti Dei filium diligit, & in eo patrem, *ÔC* pater diligit ipfum per fílq dílecftíonem.Deus autem charitas eft, quæ amore cognofcitur fideognofeendo amatunita pergitfpiritusinDeumain unitate utriufque potentiae fupradidi».

Ex fermonesSic currite ut compræhendarisx

*Gurfus**

ſ"y Vmus in hoc mundo, fecundum interiorem hominem exules & peregrini, non habentes manentem duitatem, ducentem ad nos determinatum finem; quem omnis currens defiderat* Nemo emm currit ut currat, quod mouetur, propter quietem mouetur. Sed alius eft motus naturaliusmotus intelligenciæ. Mouenturenim tam equus quâm equitanstequus fubdíredíonefeflorísneceG fitatur/efloreledionemouet.Curautern neçefsitatequum ut currat?Certéuccoin præhendat.Finis igitureftcaufa caufarum,cuius gratia omnia funt. Id autem quid agir propter finem,intelledus eft,qui ideo eft principium motus, omnia ad intentu difponens Ôfordinans Ordine igitur quem in natura experimunuidemus intelhgeri tiam primam feu condicoremintelleâum,ptimum mouens;quem PaubsDeum nOminat,qui eft caufa ordinis>quæenim à Deo funt, ordinata funt. Sicutigituruiden/res equum tenere uiamreftam ad duitatem, óínonuagari íncampoíuxtafuadefi'-deriajfcimushoceftèj quia feflbr *fic* ipfum dirigit ad locum quem ipfe appetitura dft uidemus animale corpus noftrum mouert, ad manentem duitatem cceleftium citii/um, (cimus hunc motum elle ex d<re<ftione intelledualís fpiritus, qui ipfumanimal dirigitSed quid dirigit intelledumî'cerdè fidesmam nifi currens crederet, fine cur* fus eiïèapprænfionem, 6¿fperaretfuumcur(um finem attingere, non currere^ feminans in fpe feminat. Sed quid animat fidem *ÔC* fpem, quæ incurfu apprehendimus ,quum *fine* anima feu fpiritunon fit motusfCerte charitas. Nam charitas eft fpiritus uttsEjfi dei,& fpei.Et uirtus illa diuina,quæ mouet imdledum ad incorrupti

Lifaru!»#. bilem diurnum finem, uideridebet per eleuauonemdeu;f bilihominead inuifibile»

I rww* jn homineexperiimircorpus,0' illud uiuerenon exfetuidemus enim corpus uita carere,quando no fentit.Habet igitur uitarn â uirtute icnfïtîua, fed in homine expert'/mur uirtute fenfiriuâ dirigi,ad cÔcranaeiusdefideriajUtadcaftitatemôôabftinendâ» Scimus igitur altiorem uinucê illâ eiïè,cui uirtus fenfittua obedit, que eft libéra uo* luntas.Ñonpotefíautemliberauoluntaseírejnífiíníntelkíftualínatura.Arbímunt enimpræfupponitintelletftum,quum (it eledio.elecftio eft comparans Ôfdifcernes* Sic dico uírtutem illam altam,quæ. naturam liberi arbitrijdirigffihaberefpem quæ td uitexfidejidem quæ mouetur excharitate : habet igitur charitatem.Sedficut intel-Jedus tn homineeft forma uiua¿ omnia formans & umificans, fic fe habet charitas m hac uirtute unitrina.Vnde ficut cefiànte corpore fenfitiua uirtute,nondeficitin telletftusata & charitas manet,fide& fpeceffiante. Sed quid eft ilia charitas? Dico quódeftcompraehenfio feunexus,quo Chriftianusneâiturdiuinæimmortalitati,

TxíicUas. «n ft110 confiftít ultima foelícítas.Díceres. Quum fupremum hominis fit líber intel/Jedus,quomodoperuenithomoadfpidíumillum, quiincelkâumficdirigit, ad com

compræhenfionem finis ,quieft fuprà intelle&um *t* Díco quôd ficut animalis ho/ mo de fua natura corruptibilis & mortalis,penitus ignorans & cæcusjfit uirtute in* « teliecftuali uidens & fciens,conformiter ut angelí feu dij (Ut eos Moyfes nominat) fitfhocper íntelkótualem doârinamtiîc fit noftra íntelledualís natura,per fpirimm feucharítatem diuínam,fozlíx(Nonenim confífttt fodiciras intelligehtíáe rioftræ in fcíre,quum fcire capiat magis minus. Non enim fcelícftai,quod poteft efte maius autminùsîpoteft ènitn tollt,fi poteft eflemínus¿ & non eft perfedum, fi poteft efte maiùs.Fceliciras autem eft fine ambiguo,finis perfedionis in ftàbifi æteroïràte.Vn* de ficut quamdiu rem non uídimus,n'obís gradus ultima fenfibílís cognitionis défi* cicita quamdiu tantum feimus ueritatê,& ipfam non uidemus uifioneilla,quxeft ul tima fruítíua cognitio,nondum ad finem defideriorum attingimus» Igitur fœlicitas, inuifioneintelleduscónditoris omnium exiftit. Quæautem fitdodrina illius diui/ ni {piritas patetmaméft Euangelíum/dlícetannutiansbonájnon Philofophia, aut Logica feudiícúrfiua ratiocinatio, feu rationalis pfuafio, ííueloquuriofféd fílíj Deí annuntiatiosquæper uírtutem operum oftenfaeft.Hacdódrina peruénítúrád hdc fpiricum,nos ad fodícítatém dirigentem,^ non alia Omnia igitur Paulos fefacerc dicir,ut particeps fiat Huangelrj in quo *hic* fpiritus eft, nos docens uíatñ ad illam uí* tam. Habemus igiturnos fic currere debere.ut partícipes Euangelij efficiamur. Tuc enim certi furtîus^ad compræbenfionem immortalis coronæ, nosperrteruenturosi ..

Diceres.Quomodo experior fpiritum Chriftí habitare in corde, feü ínteriorihó *ywfai** m ineC Dico quod ex motu defidefrj.fî ille fit Chriftiformis,ad obedianriam Dei *in* tantum inclinatus,uttu ufq? ad mortem ardeas diuinis præceptis parere, gaudeas ín Omni aduerfitatequarti pàteHs,uteifolùm pareas.Díceres. Quomodo igitur ille agere debet,qui nonféntitirife fpiritum íllüm?Dico quodattèndere debetad fuarti uocationem,&in illa currere quàm diiígífsimé,quíá adcompræhenfionem peruehí etJnomníaníuChrifttaní,eftuiaquáe dirigitadcompræhehÎîonern. Vocacieftis uteurratis ficut cahonícftfíc igitur currite.Canonicus a cánortequi Latine regula di Cwitâ citur.In regularum igitur feu canónum obferuatíóne uiüere,moueri , & currere de/ bet.Menfurèt igitur cartonicus, fecundum menîuramreditudinis S¿ iufticriæ fuer cur fum.fi illum faciat ex canonum obf<ruátía:quód ft fie ínuenérit, fciat fe tn uiacom/ præhenfionis.Re&icùdo illa confiftit in regulando motum concüpifcénti'æ,qut eft animalis:^ eft trinus.fcilicet elationis,aiiaritia%8< luxuriae, qui per religionem repti mítur,quateft munda & immacalataiôè per regulam obedièntiae, dominatur m'otui eia tionisôd fiipcrbiæ:per regula paupertatis,& aaaridar.per regulam caftúatísJuxu- rix. Omnis Chriftianiis regula Euangelicadirigitur, he dominetur cohcupifcéntíá in ipfo : féd in fuó ordine plus canonici,qdi féuóto particulai ius adcanon esaftriti^ xeruntj ut diuinis laudibus tantum uaceót, ftcrano operari ftatuérunt, ideo de illo edunt. , „ , , i • .

Si pro gloría,qüæéft quaedam memoria laudis, etiam poft mortem habens qüàtv dam immortalitatis imaginem, quidam etiam fenfibilem mortem fubeunt:quid a- gere turic debeat immortalita terti compræhéndere fatagens, non in imagine ífcd ueritace?

Ek fermoneîAudiftïs fratres Pium fecundum.

PAÍemtíAÜ

IN (Implicipatrefamíiiás,muitipkx paterhítas coincidid ñam eft pater,quia gé> nitor filfiteft pater,quia curam habet omnium:^ qui redor fcmor,cuí ómnis honor debetur. Omñis autem paternitas quæ ih cœlo 8< in terra reperitur, eft à Deo patre Jnftruímur autem per Filium Dei íefijm, illum efte patrem,quem lu- dæi Deum nominat.Htc igitur Deus,eft ipfa paternitas abfoluta,quæ pater. Qua re quód omnis perfedus paterfamilias exiftit,ab ipfo Deo habet patre pacruniHa/ bet igitur Deus connaruralem filium, hæredem tiniuèrforuni hafeet peéùl fetem fa/ miliamjâiomninm prouidentülefti curam & regimen,cui omnis honor debet. Qui igitur negat Deum habere connaruralem filium iri dioíhftaré¿¿4 tam eriipfum cura m

omnium agere crèdunt fatentur ipfum minoris perfeëïionis patrem familias efïe,Ç reperiatur in mundo,& datorem paternitati$,carere perfectione quam donat altjs»

ptanMio. Plantareeftacfttis intelledus,bruta non plantant.Fit igitur per intellectum,& ad

■*^axmum.* finem. Plantare autem primi intellectus,eft creare: id quod plantat, fingit aut creat.

Mw®ï'- Pdmus intellectus non recipitab alio,fed habet apud fe. Plantat igitur defeinalio, ficutfapiensinftruensdifdpulos,deferecipitquodinalioplantac. Sic intellectus primus,qur in fe habet ut in caufa & principio omne formabíle,g¿ eft mundus intel ¡igíbílís i eu aeternus,de fe recipit fiue de æternitate,id quod plantauit in mnndo fen fibilifeu temporali. SicutintelleftusMathematici,infehabecintellectualemcircu/ lum,quem plantat feufingit in fenfibíli fubiecto ,fedilleintellectualis circulus non eft circulus,í¿d intellectus qui fi debet uideri circulus,necefle eftutuideatur perma ximum pariter *ôC* minimum circulum, non quod fint duo circuli figurabilesXed ante omnemdualítatemfígurabíliumcítculorum.itaintellecftuSjquieftpríncípiümomní um figurabilium circulorum,non eft aliquis circulus, fed omnes circuli figurabiles id quod funt circuli,habent ab ipfo,quorum omnium ipfe eft exemplaris caufa Qy a re fi debet nominari,fecundum illas fuas plantas feu figmenta,nominatur maximus pariter minimus,quoniam omnium adaequatu exemplar & præcifamenfura. Vn- tiedum Mathematicus figurat circulum in aere, plantat intellectualem ín fenfibíli materia:& dum facit alium maiorem circulum aut minore,non plantat nifi eundem intellecftualem,quíínreípecftu omnium figurabilium eft (implex, maximus pariter mtnimuSoSic primus intelieâu$,plantatoêm creaturam. Introducens magifter plantationem uineae,docere uoluit caufam creationis :nam ficutpaterfamilias plan- tat ut aflèqua tur fructum, fructus eft quia confurgit in fui confortium, fi de crea-

Vinw, tore. Vinum enim quod eft finis *&C* perfectio plantae, fumitur in confortium pattif> familias plancatoriSifiueintelledualisnatura^quandoconuertitur in fanguinem,& uiuificatur per animam intellecftiuaphquæ exboc gaudet & laetatur, quia uinum iri fui confortium fentítconuerfumifíc primus intellectus, plantat intellectualem natur ram,ut perfectio eius tranfeat in confortiumdiuittitatis eius. Addit tmiuerforum ¡magifter,quomodo plantatemuineam paterfamilias circumdedit cuftodi exteriori per fepem,quafi huius nobilis plâtgcuram habeat,ut fit tuta à beftiali diruptione.Ei fodftinea torcular,fcilícetfeparatíonisterreftreícatís, &exprefsionislatentisnobi/ litatis,qux eft cœleftiaïis natura,centrum motus fui furfum habens,ut experimur in euaporatione yíní. Vnde fpíritum æthereæ natur», quæ de furfum defcendit,per So- lis radium formatum experimur in uuis latitare, *QC* propinquinsin expreflahumidi- rate earundem,qui expreftus líquorjéft uinunu

Ex fermone;Sicut nuper dum.

HAbes hic textum Chriftum omnia fciuifle naturaliter, qua alij homines,ftu dio uix modice attingunt. Inhocfolo potuit nofci Chriftus, in excellenti» fcilicet omnium hominum. Nam omne id quod omnes homines intelle- ctu algentes fcire poflunt,adu erat Chriftus. Homines poflunt fcire lingu as,& unus plures quam alius»Chriftus autem eft uiuus fermo,feu uerbtim Dei.Ho- mines poffunt efte dodiiChriftus fapíentía uiua.Homines poflunt uiuere uita ratio nalijChriftus uita ipfa rationalis Homines poflut induere uitaimmortale,Chriftus eft ipfa uita immortalis. Homines poflunt induere incorruptione, Chriftus ipfa in> corruptio eft.Homlnes poflunt refurgere â mortuis, Chriftus ipfa refurredto. Er it» de omni perfeccione acquifibiíí per homínem,quoníam ueriim eft,Chríftum efle a® <ftu omnem perfedionem, Et fcias quod nemo eft ira perfedus,quin pofsit efl'e per fedior:ó¿ ideo perfedíooim hoím,quumrecipiat magis minus,non eft proper/ tíonabílís ad pfedlioneCfirifti, cuilla fit altifsima,qua nullapotefteflè maior autab tior Maximo aut quo nonpotefteflemaius,adueftomniatquoniaminfua maximi tate,adu omnia complicat qug funt pofsibilia»maiûs & minus recipientia. Vn ab it

la maximitate feu plenitudine,omnís pofsibilitas perfeâionis perducitur & perfici tur. Et hoc nota (edicet nos habere côcreatam pofsibilitatem perfedionis, fecundS quam difpofitionem nos poffumus fore perfecftiores : fed nosnonpoflumusnofipfosduceredepotentiainadhim, nihil enimin potentia , feípfum poteft ponere ín adhi,quum potentia per adum ponatur in adu.Summicas autem perfedlionis dif cipuli,eft ut fit ficut magifter eius. Summitas Íntelledualís naturse,eft ut fit confor» mis uerbo,feuújtelleduí diuino.Nô poteft igitur intelledualem noftram naturam, aliusquicuncp magifter ducere adfummam fuam perfedionem, nifi uerbum Dei, Nullus igitur homo poteft effe fodix,nifi conformis fpiritui Chriftí. Dicit Euange lica litera ludços dixifle,quomodo hic fcit literas, quum non didiceritfexarte ergo fimul & natura,eft peritia literarum. Nam fi abfit ars, ignorantur í fi abfitingeninm,nondifcuntur. In Chrifto igiturars Sanatura uidenturcoincidere. Ipfe quidem termo eft, ÔÉ ars omnipotens, per quam fecit Deus & faecula „ Omnia igitur fciuit, quia ars cum ingenio concurrebat, quoniam eft ipfa ars atque intelledus omnium fcibilium. Nonfuiflent ludæi admirari, fi credidiflentChriftum utuum uerbum,& termonem omnium termonum formabilium. Sicut fi quis conciperet feri/ pturam aliquam effe uíuamuítaíntelleduali, non admiraretur fi feriptura feipfam intelligeret finedodore,quandoaduerteret, quód effe ípfius, effet uiuus intelle/ dualistermo; t

Excitationum ex fermonibus Reuerendifs. in Chrifto Patris Nicolai de Cute, CardinahDecimi ac ultimi Libri, ad lefu fpei noftræ perpetuum decus ÔC Gloriam»finis.

NICOLAI CVS ANI

quum hæc icnbcrcc Decani fandi Fiorini

Conftánrieñ.Theol.DecretorumcpDodoris exceilentífsímfiquippequi uírtute ingenio tantum profecit, ut Cardinalis Tit.S, Petri àdùincula euaferítjín tréís fequentes de Catholica Concordantia libros Praefatio;

X pofcunt agitata huius fa cri BafilienfisConcilq ,qug forte in nd uitatequadam (facile apud eos qui huius tempeftatisfcriptori^ bus indubiam fidem etiam in uoluntarijs praebent) dqudicarenturtaliqua periti ora ueterum ingenia,uetuftate iamdudum abolíta,ob eorum qui hoc æuo dies graves ad *finem* ducunt,S£priico/ rum illuminatifsimorumnaturam di(parem3palam facere. Et eo hxc res diflbnantior uidetur, quo minus à teneris annis imbíbita minuses præuifa,quodam excitatiuo fuperno influxu,ex conquaflatíone ingenio^ rum ob exortam difeordiam definita eft.

Quis rogo,ante hos pauculos annos ea dixifïè abf<$ nota potuiitet,quæ nunc fíe riconfpeximusiadmanifeftandamuníuerfalíorum Conciliorum eminentffsimam poteftatem,quædudumnonfinemaximopublicæutilitatis aefideiorthodoxaedif/ pendió dormitauiti'Videmus autem per cundía ingenia, etiam ftudiofii simorum o/ mnium liberalium ac moechanicarum artium,uetera repeti,eacpauidifsime quidem ac fi totius reuolutionis circulus proximo compleri fuperaretur,refumimus tantum granes nec fententiofosaucftores. Verum ÔC eloquio ¿¿ ftilo ac forma literarum an/ tiqiia,uidemusomnesdeleâari,maximêquidemitalos« qui non fariantur ditertifsimo(ut naturá Latini funt)huius generis latiali eloquioffed primorum ueftigia repe-

ÿeiera

tentes,Greets literis maximum etiam ftudium impendunt Nos uero Alemanni'serfi ,.í.°"nonlonge alijs ingenio minores exdiferepanti ftellarum fitu eíiénius eftedittamen *tuitas, W'in* ipfo fuauifsimo eloquij ufu,alijs plærumqs nonnoftro cedimus uitio,cumnon ni fi laboremaximOjtanquàinrefiftentinaturçuim facientessLatinumredefari ualea mus » Non admirentur itaque nationes cæteræ, fi inferipra teftimonia certorum HwMjopcrii mandatorum legerint. Originalia enim multa longo ab ufa perdíta,per uecerum Cee *ttfimonia.* nobiorum armaria3non fine magna diligentia collegi. Credantigitur qui legerint. *Operis dedi-* quôd omnia ex antiquis originahbus3nô excuiufquàm abbreuiata collecftione ,huc C(ííjj. attradb funt. Non retrahat rogo quemquàm âlegedo, incultus ftilus:apercus enim abfqj fuco ciarifsimus fenfusdiumiliori eloquio edi nonauidiùs, facilius tamen ra/ pítur.Verum quamuis omnibus placere uellem hanc colledionem, maxime tamen in hoc facro Concilio conftítucis36¿tibiiprimis inuídiísíme Deo coronante Impera tor nofterSigifmuude, ac etiam prædigno Cardinali Iuliano, ueftræ nationis man/ fuetifsimo legato. Si etenim tantx *ÔÉ* excelfæutriufqjpoteftatis approbatorumiu/ dicia patefcenqnemo fic laudata redé fpernerepofsic.

operismttt Decatholica concordantia tradaturus, inueftigareneceíTe habeo ipfam unio- *ria et dùifa* nem3quæ Eccellefia fidelis populi catholici dicitur. Et illius Eccleftæ parces unitas, fcilicet animam & corpus. Vnde '& prima confideratio,eft de toto compofitojdli/ cet ípfa Ecclefía.

Secunda,deanima/pfiusicilicetfacratifsimofacerdotio.

Tertia,de corpore fcilicet facro ímperío.Et ín quahbetinueftigaboexarttiquis 6¿ approbatis libris» quæfuerint neceftaria ad intelligendum fubfiftentiam» natura, compag nes,&iunduras cum membrismt fic dulcis & harmonica concordantia feí ri pofsitjper quam falus æterna & Reipublicæ terrense confíftet.

Primi libri Capita.

TrNhoc primo libro deEcclefía,ínueftigatío circá ínfraícrip tañería tur.

I Cáp.i. Quód Ecclefía confiftat ex cocordantia omniumratiocinabilíum fpírítuum,per dulcífsímamharmoniamadChríftum,uerítatem,uíam,0¿uitarh* qui eft fponfus Ecclefíae.

Cap.2. Quôd hæc colligantia, qua membra ipfius Ecclefiæ mododidæChrfe fîo uniuntnr,habeant gratuationes different es,fecund ùm exemplum fandi Ambra fij,de Magnete lapideSiannulis ferreis fibiinuicemfubftitutiSj&per magnetem at/ tradis.Ex qua difFerentia3Hierarchieus ordo inueftigatur.

Cap.5. Quód una eft Ecclefía â principio ad finem:ficus unus Chríftus3quífo lus quoniam ueritas eftjper ómnes fcripturas,per fígna & facrifíciajoco & tempo/ ri congruo exprimiturjicet clariori modo uno tempore quàm alio.Et ibi quomodo gratuattuequodammodo3ufcp ín Chríftum fuccefswe,in maiori lumine fanditatis 0fueritatis,apparueruntmembra Chrifti, & ficdefcenfiueufep in finem. Etquód paradifus regnum Ecclefiæ fignificet.

Cap.4.. Qyód licetEcclefia triplex fitjtríumphanSjdormienSjóímiíitáSítafne ipfa militans uarie confideratunuel pro traducenda in triumphantem patriam3fifeft prædeftinatorum,uel Deo in præfenci tempore per fidem & cha ritatem unitorum, uel per fidem tantum.Etquomodomo ficfimilis exercitui,& altjs exemplis ptopor» tioneturEt eft cap.notandum, ualens pro euacuatione multorum dubiorum, & re/ dudibne errantium.

Cap y. Quód Ecclefía ex bonis S¿ malis permixta fít,8¿ quód exercitium ma- lorum quod ex officio dependet,non caret eftèdu,quod Óóde fignaculo trinitatis in Ecclefía militante, ac etiam de fubordinatione Ecclefiae triumphantis, dormientis, *Oí,* militantisîSC ibi de hoc pulchra & notanda.

Cap.ií. Quód in triumphanti confideratur unitas, ex Deo angelis *,8fanima- tibus* fandorum.Etquódmilítans tríumphantifubordínatubquoníam exfacramea cis ¿¿ fàccrdotio & populo catholico connediturtfacramentafubakernâtnr Deo,fa

cerdo tú

Capita liber I.

cardotíiitfí mitliftris fctlicet angelí s<populi beátis animabas. Ec de ipfa colligantia fnbalternali;quomodo facerdotíum coniungítur per facramenta qugDeo próxima funtChrifto,populas (aeramentis per facerdotíum, áídegraduaríonecúiüslíbec partíst5í qúómodoin qualibet parte,fupremúsHierarchain fe reprçfehtatiue infe ríora compræhendit, á eft fíngularifsimum cap. deinde de facerdotíofacro fíngá/ laríte^óí primó.

Cap-7. Qtród Ecclcfíaftíca Híerarchía, ordines Sí gradus ád inflar angelice, babearle íbi exempló Sí mixturâ,hæc pars mani feftatur.

.Cap.'S. Quod trinitas afácerdotiocon(ideratar:fcilicet ordo, praefidentia,^ cathedra,ficut fpirítus anima 8i corpu s fe babêti a: 8í quod ficut in ordine eft Hier at chica graduatío,fi'c6ííti præfidenna.æ cárhedraió¿defan<flitatefacerdotíj.

Cap.$. Quód ficut facerdotíum fub altero a tur Deo,íta præfidencialtcas ange lis:5¿ quód facerdotíum per medium cathedræjjngelo qui Ecclefiæ praelatus eft,có-neditur5exquo neritas cathedkæ (olid ator,& eft *í*inguiare,

Cap.10. Quód efficacia intercefsionalis faceidotaïisofFidj,iutiatùrcxconti> nnatíone ipfius íacerdotij,quo adhoebearos inpacría.Eubí epilogas,quomodo ue ritas (acerdotij radicatur in triplici cedefti concordancia , quoniam addiuínam 'pet ordinem,ad angelicam per cathedram,& adbeatosínpatriaper olFícium. Etficeft facerdotíum utarnmauna.in corpore bdelíuiii Et eft ualdé mente tenfendujilkid par/ uum cap .maxime ubi epilogat Sí fubínfert

Poft praemitia oportet inueftígare, quæ uerbaChríftiad Eccíefíam Sí Apofto/ lorum facceflbres trahi debent,uciniHisfundecarradixEcclefiafticaepoteftatis.

Cap.u. Quód Chriftus ad Apoftoïosloquutus eft fæpe aliqua,quænoû poté rantdeipfis fed íuccefloríbus uerificâri ,Sí fæpe tied ait ad Écclefiam congregatarri atftuuerbadírigí^líquándoaddifperfam.EcibidePetro figuramEcclefiægerente Etínferítur epiftola ÂlipniAuguiimi^Portunatfique habet notanda punàa.

Cap.i2, QiiódperdocuiTientapulchra,exeiTipÍailÍaprobehturaHbúEtíbid¿ difperfione Eccl eftæ pe r mandum anre aduentuniDominifecunda m. Et íbiqüâlï-ter ílleaduentus intelligi debeat ih nubibus.

Cap ïj . Quo dill la eft uera catholícaEccle fia, quæ CuicpeftlocoCoàrdhtàjS^ tbide Materno Coloniemft Epifcopo.

Cap.14. Quód una fic uera certa Pétri *cathedra, in* qua omnes Petri fiicceíTo-resfedmt. Et íbí de unitate cathedrae, in qua neceflarió catholici (ederehabent, prior fedens in eadem eft Papa. EtquomodohocinteUigicar,qui Cathedra: Petri non adhæretjidelis non eft,& eftfingulare.

Cap.iy. Quod praftdmtts fuam fubiedamfigurant Ecclefiam, & fieecclefía ftica poteftas,eftin Epifcopo;Etibideprincipacu RomaniEpifcopi; quomodo *iri* epifcopatufidefftetprimus;

Cap QuodRotnam Ecclefíacapiturajiquâdopro fede, occafione íllíns; quot (int (edes,Sí quæ prima,Sí quod primitiuitas abEthnicis traxi t irtícíS. Et quod Epífeopus Romanus ab ipfa urbe Romana eminentiam habeat: & hocdeclaratut argumentis multis,concurrente níhilomínaspriuilegío Chrifti.

Capn/. QuodRomana Ecclefíaaliquando capiatur pro proxime unitis fibí; 8¿ aliquando fades pro pontifice & Ecclefia, pro Papa Sí pro clericis fuæ díozcefís 6£fidelibus,aliquando profubiedis metropoli, aliquando pro fubieeftis Patriarchs tiiiúaliquando pro fid dium Ecclefia.Et in quo íntellígítur, Romanam Ecclefiarh er-rare non pofte.

Secund.Hb.Continenda.

SEcuridólocó.prxfbppofítís quibufdam fundamenh's,adprop0fiturrifacienti bus,fe offert Conciliorum prindpafi$ínatma,obquáminueftígahdamradí citus,labor *omnis* afl'umprns eft.Vnde quod pdmb iradlatureft id.

Cap.u Qübdfynodus eftcœtus fenum uel presbyterorum per unaM uiam tendencies quod díftentíentesno iaçiucu Concilía¿Sí quód habet gratua *tío-*

nes liarías âparticulari ufqj ad uniuerfalem>&quôd uniuerfaleuarie capitur. Et ibi exprímunturgraduationes,ab infima fynodo ufcp ad fupremam.

Cap 2* Quôd quiícp præfidéns regulariter habet fubiedam fynodum conuo/care Et ideo Papa uniuerfalem. Etquom6dointelligitur,finePapæau(fforitatefy/nodum uniuerfalem regulariter non efle»

Cap.?• Quôdexquincp Patriarchis, plenum uniuerfale Concilium conftítuacur.Et qubd ad effe Concilíjrequíritur,qubd in aperto & no in obfcuro,abfqj motucum ornai libertate, àbfcp tumultu & ordinate celebretur. Alioquí fi rite non cete/braturErrare poteft,S¿ etiam ab ipfo ad aliud appellare › S¿ multa ibi quæ Cingulari/ter notanda funt.

Cap.4.. Quódínfynodís uniuerfalibus, açl hocquôd à fpiritu fandîoditftatacenfeanturdefinica:exconcordantia,ôf communi omniumconfenfu, pronuncia/do 2¿decrecatío fieri habet. a

Cap y. Qubd licet legantur multa Concilia,in quibus etiâ interfuere legati A-poftolicæ fedis,erra(Textamen nullum de illis rite celebratu fuit, & hoc probaturde fingulis conciliabulis.Etibi,quomodouniuerfaliaConciliacorriguntparticularia £¿de maxima firmitate uníuerfalís EcclefiaecatholiCae.

. Cap.^. Forma antiquorum breuifsima, in celebrandis uniuerfalibus Cocilrjs. Poft hxc de Concilijs generalibus,quæ fæpe uníuerfalía dicutur (ubmittitur, in quo tradatu enodatur deceptio multorum receptiorum.

Cap.r. Quôd aliquando Concilium multarum prouíncíarum» aliquando oc« cidentale,6í quod omnia etiam cum legato Papae celebrata, præter concilia uniuer/falis Ecclefiæxdicuntur ficut funt prouincialia feu localia, licet dicantur uel genera/lía uel uníuerfalía,aliquando etiam Papa ineispræfidente. Ecquod dicantur Patri/archalia.E:ibi deConcilio generali uel uniuerfali ratione Ecclefiæ,aut Papæ, quo/modo folum fit in certis regionibus, Patriarchate fedi fubíedi seollatum, & in qui-bus quomodo hocfubeft Papæ,quantæ autffo ritatis exiftat.Et alia utilia deco-greguione fubferiptione.

Cap.8. Quod auctoritas in Conciltjs non dependet acápite Concilq, fed co-muni omnium confenfu. Ethocdeclararur permultas fubferiptiones, Papam de con(enfu>8£ nontantùmde conciliodefinire&conftituere. & qubd omnes Epifeo-pi (unt indices SCdefinitiores *QC* confticuentes, *QC* quod fubferiptio roboret con/firmet ada Conciliorum.

Cap. s. Qubd nulla confticutio canonica fit efficax, nífi exconfenfuexprefíbuel tacíto,aut fecundum aliquam canonicam fatfta fuerit. Alioqui fi per qualêcunqjparticularemfíantordínationes5nondícunturnonconftitutíonessnecligantnífíexacceptatione uel confenfu præueniente, quoad poteftatem conftituentis.

Cap.io. Quôd (fatuta etiam generalia,nonligent aliquando pai ticulares prouíncías,nÍfíadcepcentur.Etquóduígorftatutorurn,ex acceptationeperufiimuelcofenfum potius dependet,& quôd ideo proprie folum funt conftitutiones,quæ fynodice promulgantur.

Cap.ii. QubdRomani pontificis decreta, robur *8¿* ligandi uígorem cx acce/ptíone ufu capiunt,aliter in periculo effent Chriftiani. Et propter hoc fynodicgconftitutiones iunt maximæ efficaciae, ibi caufa redditur : & infuper iura quæde decretalibus Apoftolicæfedis loquuntur»de fynodic£ aut fecundum canones decretisintelligi debent.

Capa 2. Quod ex confenfu uigor ilatu torum dependeat, probatur per uim qconfuetudini ineft.Et qubdpræfidencia PapaeínConciliouniuerfali, quoad potefta tem condedireâèæquiparetur prçfidentiæ metropolitan!', in provincial! Concilio»Et ideo Papa femper quafi apud antiquos archiepífcópus nominatur.

Poil hæc examinatur difficultas præcaâa,ex argumentis quæ fieripoiïent,à Pa*pa íurífdítffionem omnium ftatutorum ^ígórem dependere.

Cap.

Cap ïp Qubdàrgümenta omnia, quæ dicunt Papàm fiabere poteftatis pleni/ tüdíriemáDeo,#conímilia4nonobftant,&íbílafédehoc.Ecquomodo cbnftituá turadnliníftratíofuperiorum,exfubíe¿líoneínféríbrümtexquo euenic poteftatem fuperíortfm etiam ab inferioribus dependere,# eft notatu dignum Et quod Papa/ iis admiriiftratio,non habeatalia principia qùàm Epifcopalis : quoniam omnis ec/ clefiafticxpoteftatis admimftratiq, defurfum # deorfum conftituitur,quoniam m'é dfâtor eft ípfepaftor,inter Deum #gregèm:#eua'cu'aritur'omnia argumenta feed- dum ordinem, perlongum procefliim;

Cap.14. Qubd omnis conftítutío,ex radice naturalis íurís locum habet:# q3 omnis coerdio cümriàtura æqué liberi fimus, exeleâione # côfenfij íubieáorurn fit. Et qubd íurífdíúio creata, exfenonhâbet poteftatem,nifi fecundum legem # eft pulchra fpeçulatiok

Capay. Qubd ex furidàmeritïsprætadlis, fient Epifeopus finecapftnro,#Me/ tropolitanùs finefuffraganeísdtá # Papafinecardinalíbus;uníuerfalía (latura oes (ubicólos tangentia facere ñon debeat. Et qubd íd'eb nullius Synodi íudicium5abfqi audorítáte Apoftoliçæ fedis fatum eft; quia ab omnibus etiam Synddícís, excepta uníuerfalí uníuerfalís Ecclefiæ Synodo,ad ipfam Rómanám fedem appella tum ín* oenítur.Etibí quomodo hoc cômune díólüm infelligi debeat.

Deinde cognito qubd ex corifenfu firmitas Synodica depend et,uídendum qüt íntereífe debeant,# ibi; . . I

Cap tí» Quomodo ex definitis fubferiptionibus depræhedîtuf, EpífcbpÓs Q¿ definitores alíos etiàm confènfüm præftare # fubfcribere Abbates # niobachost laicos uero tanquâtit auditores # telles. Et qubd periti clerici etiam addin ¿ftratio/ lié carentes5non debeantà Concilii s péllî.

Et primó côfeqtientende poteftateunïuërfalis Concilrj, ttàdàrus fob ne dittir.

Capuz» Quôd Patriarchale Concilium no eft regulariter fupraPapam,ièdei fubeft *nifi errer in fide tatrien eum* reformare poteft, ficut # Metropolitanum prd/ üiñcíalis.Et quoduníüerfalis Ecclefix SynôdqS,non tantum fupra Papaim,fed ctiS eius # omnium aliorum pacriarcharüm Sÿnodos exiftit fi b plícíteriqup# euaeqa- tur argumentum id,quod communiret obídtur› Romanam fedem privilegio CM- fti toti Ecclefiæ fuperemíncte.Ecquod uñiüeríálc Concilium, faluo illo pi æutlegid in fedentem tn fede,dum fua abutitur poteftate,pfó bono uniuatfalisEcdefix iuftf- didionem # fuperioritaremhabet,# exempla ponuntor;

' Capa8* Qubdfundamecum huiusconfíderátídriis maibrîcàtfs Concifq fuprâ Papam eft/ecunditm Auguftinumtquia ctrtíor # infallibilior eft reprafentatid Ec- cieimcui uerttas #afsíftentiá eft promifta in «niuerfali Concilio,quàm in Papa tiU tu.Ec ibi apit fundamecu toti? marerí^repíecatíonísr# ádmíníftraais # cur eligí de bentprælati,# qualis ordo fetuari,&qtiomodo Cárdiriale¿?tanquám legati prouíñ ciarum àprouindfceUgtBc ibi dé ípfis41íqüáfing^íaha3qdód ipfotum pot eftas ei communi confenfu exorta eft,# quomodo. ?

Cap.i5>. Quôd libertas eleáíónís eft radiXj^efqüWdmñís ordina ta poteftaá conftftuítur,#breüítéí#pulchHdefiocr

Confequénter'ad difficilem materiarii acceditur. Añ Papá per uníuerfalís Eccle fiaeConcilq canones ira ligari poto,quôd fri contrarium ftequeat.Et primo.

Cap.to. QubdPapa nonpofsíttollété,imútafe?uelretrasare} Diiiueríálescai ndnes.Et probatur auctoritatibus # exemplis,#profefsfl5ñibuá ac argumenrís muí Êis. Et qubddifpenfatio # declaratio rationem canonis in particulari cafo locuiti wort habere, locum habét abfque omontim prxíüdícío :# ibi de hoc latífsime,qui2i Êta expedit.

Capar* Quódetíamdírpenfáré#alíquiddírpbnérefquód uídeatqruníuerfoli bits canonibuscontrarium)PapafinéCardinalibus nori debeat.

Poft fuperíora,de Concílijs alíjsparticularibus aliqua reflantia anriéâraûtuf; Et ÿtim0>

^ap*

Cap. 2>♦ Quod prouinciaïis Synodus,p Metropolitans qui eft index prouin/ cíxfítcet crimínales canias per fe indicare nequeatjcongregari debeat:ô£ quód Cócilia funt optimè & neceftaríe pro bono Ecckfix infti tuta.Et de uníwerfalí Concilio multorum prouíncíalíum,quomodo eft fuper particularia prouincialia. Etquomo/ do indices locorum concurrere debent in illi$i& quódfoluí non debeat,nili præfini to loco celebrando,& tunc cundís determinatis.

Cap.2j. Quodforma celebrandi illud Concilium, tradatur in primo capitulo Tollecani Concilíj»&íbí inferítur deuerbo ad uerbum, quæ eft nótanda per omina, maxime in fine.

Cap. 24. Quod uniuerfalia unius nationis uel regni magni Concilia,habet ma gnam poteftatem,& de omnibus etiam de fidei defínítíóhíbus,inueniuntur fe intro mififle.Etiudicancdeconfuetudinibus,deprimatu, &breniterdeomnibusquxiri natione aut in regno oriuntur* Er ibi quôd non nifi ex uniuetfalibus&arduis caufis congregari debeat>& quomodo,& etiam qualiter per legatos prouinciarum, uel eoz rum qui Concilio interfunt,plena audoritas Conciltj habetur.

Cap.ay. Quod uniuerfalia talia Concilia tanquam caputcongregans,eis nihi lominus fubfic.Sic etiam pariformiter Papa,uniuerfalis Ecclefiae Concilio fubeftjin cer ad eius iuilum cogregatur. Etquód ficut audoritas primorum Conciliorum un(uerfalium,à congregante non dependet, ità nec uniuerlalis Ecclefia Conciltj audo ritas àPapauEtibi pulchra dehoC^qUomodo continuari iplà Conciliadebeant.Eti* bi caufa utilitatis eorum»

Et quia omnes canones ^¿ftatuta&fynodifunt, quibus ordineturuita noftrab in Deum,&propter hoc funt reformatoria omnia concilia ifubfequenter pauca de reformatione facerdottj ponuntur. Et quia omnis abufus potéftàtisccclefiaticgeft maximiqui reformari debet,ideo primo de poteftate ecclefíaftíca»

Cap.zí. Quód poteftas facerdotí o tradita eft libera , à Chrifto ei credita }pro faltice animarum in Dei laudem ordinata. Et quod exh ocUirtus diftributiua facra/; mentí Euchariftix,íllímitatéeft eis creditaJEt quod fideles, decipi in modo diftribu *íiohis ita* a libera ¿¿credita poteftate facerdottj depeddisno pófsint,in quo di flblui« tur error BohemorSdíccndü:utrá^fpecié de necesítate falutís díftribuí deberç.

Cap.27* Quód maior deformatio oritur ex deformatione capitis,& ex hocq^ fuperiores inferiorem potefíatem ufurpanh

Cap.2 s. Quód Papar regulariter copctít arduas caufas definire, & curam uní-j uerfalís Ecclefix habere. Metropolitanosconfirmare, ficut cuilibet Patriarch» in fuo diftrídu.Et ibide fententía Calcedonenfí, & canone $. Concilio Ex quibus 6¿ alíjs poteftas ordinata Papç elícitur.ífacere permiíTa^Synodos fyas & ad eas Me tropolitanós couocare,ftinter Metropolitanos iudicare.Etíbí quomodo princeps « feuImperator/olúm uníuerfalis Ecclefiar Condlíjs,non íllís Papalíbus feu Patriar chalíbüs,inter€íre coníueuít. Et qupmodo nifi iu$ iínícuícp íjlefum & cánones fer- uentur,paxËcclefîæ perit z r

Cap.2p. Quód cánones s.Concith corrupte (arpeín decreto pofíti,ad reforma tionem optírtiífunt.Et qúóaiuxtá 8.cautionem ciusyMetropolttaní fiecularíbiis cu- » rísuacare nullo mododebeant,ñec fpirítuália per fiif&aganeós exercete:8¿quód ma xima díformitas oritur ex hoc,quód prxlati rantúm fitcularíbus curis ínuigílant

Cap.jó., Quódmagna fit difformitasíneo,quód corredlo 8¿uífitátío uertüur in quaeftfií&ibi canon ilTius s,Concílíj,quídicít¿Mumfacrílégum,quifubfpecíeuifi : tatiónís fubiedas Ecclefias grauauEt quomódó auarítíam, de praefidentibus ma l xímé Romana duria,tollí oporteati3¿quódneceísítati Ecdefiæcommuni,ordinata contributione Tubueniri debeat.

Cap.y. Quód remedium fitina Concilio cap..edítum5quomodo granatis fubdítis perEpifcopumreí form^ iudjcqfubueaíatur.Et quomodo gradatím úfque ad Patriarcham per appellationes deuémendum fit.

Cap. p. Quod monachi promoti ad dignitatem Epifcôpalem, habitum : uitam

uitam monafticamferuare teneantur ex canone xxvíj. Et quôd præîati per electiones fieri debeant liberrime abfcç impreſsione. Et quôd Epffcopíex prxceptioneprï çipum,ex potentatu Epifcopí facftidilpOnendi fint: *Qc* quód folùm idonei per afee n fum,quigradatim fieri deber,aflumendí fint ad prelaturas, qui folum zelo Dei non appetítuprincípandi tonfifunt. Etibi quód quatuorannís ín fácerdocio prius liare debuerit* Et quód de eadem Ecclefia fi digni inúeníuntiir, promotiones gradatim fieri debeant Et qui geilerant curam fscularium aíTumí non debere.Ecquod inuitis, Epifcopus dari non debeac.Er muka? pulchrae ra tiónes fortes ad hoc, quomodoele-¿líónes in íurédiuíno humano fundatæ funt.

Cap.jj* Quôd reformatiodepofcitneceffariôjUtquisà?officio notafatisfa *ciat.&J*enumerantur aliqua,qug etiam funt neceflaria fieri, firefortr.atio ordinal ia in troduci debet in Ecclefiam & facerdotium.

Cap¿4.. Vlcimoepílogabícur inbreuiquicqutdpraemittitur EteuacuaturopL nio eorum,qui prima tum Petri à Chriſto efle negant, &folidatur ipfa ueritasfquaè dicitjprincipatumPapaeáChríftomedíante confenfuEcclefigeflci&f quód ei us pó **teftas eft** aDeo^coadío ueró mediante Ecclefiè.

Tcrrij libri Capitán

ESftnt tertio loco pandendæpràeambüiàri' Íoquutíone, eximia: laudes noftri à Deo coronati præfentis ptjísimí Sígifmundí Impera toris maximi. Et qiïià ipffe ille alter Auguſtus,qüifedorbïnum nominari rendit, acrédeálferBafilí us humillimuSjc'uius laudes fubfequentia mahifeftânttigàoïcetfacilèmîsxi/ mêmihirudifsimoomniumj qui curri mínima explere nequeam, facile íñ maximis imo ín immènfs,confufo ftiío etiam prius clara conuoiuerem,nèc aliquod futurum etiam neritatis argumentum præberem:fi eius ínuiciífsími Cadaris tiiuentís› íov perium efficax in me finim féruulum habehtis, laudes canerem Præfumptio en ini adulatíoníSjSfprincípíbus omnibus dum uiuunt,complacendi ftudiurii fidem par/ iïïifaciunt,fi ab iqs maxime qua ego humilícóndítíoneconftítutísfcrípturismandari tur. Ad ré itaq? ueniens uerfat tota intentio,ut potantia facri hoftri imperq ,quod a/ pud Alemannos eft,in finem ut conferuetur, *QÍ* concordantia, quia fe annue facer-dotio fando unit ut uiuat catholice/ciatur. Eft itacp pro huius & d ift.cilis rei funda/ mento>prímó inquirendum deipfo facro imperio,quo ordine aut qua dependent# & qua uia apud Alemannos fubfiftat.Vnde primo loco recfiéínúeftígabí cur. .

Capa. Qaa radice legislatio acprincipatus omnis, maxime monarchical, exoritur ac quomodo fol;detur,ó¿ex¡nde imperatore incorporali hierarchicajficuc Papam in fpeciali caput & omnium principem effe. , , . ..

Cap.*. QuódImperialis poteftas,ordinatééxdohoCohftantíniíriOcciduis, à Papa non dependeat j quód ipfa famofá donatio Apocrypha fit, ficut quædarri alia,& ibi hiftoriæ quadam de Pipino & Carolo breüiter connexx, ád fcíendñ quo-modo temporalia primum adRomanámEcdefiamdeuenerünt.

Cap ?. Quód imperium non fuitdèGræcis translatum per Papam in Germa/ **nos** uel Francos,licet patricij RomanOruinfeuetiatnImpèratoresdicéreriiür :(kuc Henricusquartus, *in* generali BafilienfiConcilio, coronatus païticiaSdicebatur* Sed quód Otho primus fueritinter omnes Imperatores primus pleno iure, re<fto,or dine per populum SCclerum Romanum *QC* Synodum cumfbecefloribus cfCatuslin peratOr,0Cdehochiftorix;

ŝ Cap.4. Quôd eledoresa Romano Pontifice non funtcreati, necpoteftatern habent:fed ex communi confenfu fubiecftorum imperio, qui diuinó *&C* humano *ia>* re,n0npofitiuo,fibi Imperatorem præficerepofturit» Etqüôdrecftum íuftümím/ perium,uim folam ex eorum ele(ftióae¿abfqjPapâli confirmatione habet; Et quód **deponi** â folo Papa non polsint*

Poft hæc inueftigatur poteftas irriperq.

Gaptf» Impenuropqçeôacçm fuprxmatntriündi¿áe uicaffamfubtoatioriem a

Chri/f

Chrifto habere,hinc S¿ Dei minifter ¡ & Chrifti uicarius dicitur,typum Chrifti regnantis fuper omnes gerens.

Cap. Quod imperq poteftas sequetur fubiedioniobedientialt.EtquodRb manum imperium in certis ibi nominatis prouincíjs âfregnis nunquam fuit, licet dominus mundi à maiori parte dicatur. Et quod inter eundos potentatus, fupremS locum ex appropinquatione ad Chriftum regnantem,per fidem iuftepoísídeat

Cap«7. Quódimperatorifuprxmacommiflàcura,obquam omnibuspraee/minet,eft in euftodia orthodoxs fiden&quod fuo modo Papae sequetur, cum ipfi etiam fidei gubernacula commifla fint quoad cuftodiam › ficut facerdotio quoad in/quifitionèm ÔC magifterium.Et quod hanc fummam poteftatem, ab ekdione Chriaftianorum confequitur.

Deindeexaminatur, an Concilrjs Epifcoporum,Imperatorcumlaicusfit,inter/eiTe debeat,occafione cuius primo dicitur.

Cap.8. Quod laicicertis Concilias interfile debent ad fedtfendendualijs, ad tm audiendum, QC princeps in fibi fubieda patria, pro corrigendis delidis & reformationCiConcilia congregare debet,& ibi exemplum de Carolo magno 6¿c.

Cap.?* Quod landus Gregorius Theoderiçumregem Francoru exhortatus eft monuit,ut Concilium aggregaret Epifcoporuj&rde fuo regno concubinatum &fymoniam eliminaret* Etibi alia exempla,de Recaredo rege Hifpanix & Galli^ Et quod regum fit illa exequi, quæ in illis Çoncilqs communi confenfu didantur.

Cap.io. Quod reges príncipes ciïmagna réuerentía & deuotíone, iílis C5cilrjs interfuere cum dulcífsimís exhortationibus» ibi notandnm exemplum Re/cared i regis. Ad id em Syfenandi & Chuicillai regum exempla.

Cap.h. Quod Rex obligetur ad augmentum fidei Qc deuotionis in fubiedis, *etiam* tenetur forma uirtutis, exemplo dodrinae fandi Gregonj ad Hilpertum rc gem Francorum , & quod Ecclefia ipfis tradita eft, de qua commifsione rationem reddere tenentur.

Capa*. Quod Rex 8C princeps leges ftatuta generalia prouinciam refpicië tía,in generalibus utriufq? ftatus fui regni Cociltjs,per confenfum edicere haberet illa falúa *èwiuKtte*exequi ÔÉdefenfare.Et quod quotidianum Concilíií,de eledis ex tota prouíncía (ubieda,deconferuatione uniuerfalis fui Condlqhabere debear.

Confequuenterfubiungitur, quomodo Imperator quoad ipfa uníueríalia totUus Ecclefiae conciliate habere debeat.

Cap ij. Quod Imperator,aduniuerfalemfynodum totius catholica: Ecclefae quo ad colledíoneS¿exhortationem ôi caetera,fe habetficutrexinfuoregno. Etibi quô quando congregar e folitus eft Imperator uniuerfalia illa Concilia. Et ibi , exempla aliquorum Imperatorum notatu digna inferta ad longum, ex caufaut obftruancur ora quorundam recentium,qui pauca uetera uiderunt.

Cap.14. Quid Imperator dare debet, ut omnis tumultus uitetur in Conciltjs, 8¿ expulfís expellendis, in tranquillitate libertate Concilium conftituatur, cum punitione turbantium patres.Et ibi de hocexempla pulchra.

Cap.iy/ Quod imperialis conuocatio ad fynodos eft exhortatoria, & Papalis quoad facerdotiumprsEceptoria. Et quod imperialis Urgente ncceiTitateEcdefia^ Papa negligente prseceptoría fiat.

Poft hoc quid in ipfis Concilrjs cum fuo fenatu agere debeat Imperator.

Cap-ur. QuodínuníueríalíbusConcílrjslegiturImperatorpr3efedifíe,8¿fec(i paucos raro ultra.xv.ex fenatu habuíífe,qui ex eius iufsioneinterfuere tm,& no a/lij.Quare inlaicos omnes in Concilio iurifdidionem habet,& eis fedes deputare.

Cap.17. Quod laici uocem no habent in Concilio, du ecclefiaftica tradant, quod ex illo fundameto,cocordia *ia* fedibus feculariaprincipum,quorum hodie p/¡entia utilis,facilê abfqj turbatione fieri pofsit,cuius ibipradica ponitur.

Cap.i 8. Quod officium Imperatoris ÔC laicorum in Concilio eft promotoria-?,ad digerendum eunda quae tradantur abfq^ ompi partialitace per clarum iudiciS.

Et

Et qcïiït índices neutrales ín óíbus fe habere debet,fentetia aut fynodí e îpra âica,

Cap.ip. Quód exhortationibus ad totum Concilium uti debeat Imperator. Exemplo ptjfsimíBafilij, quod ínferíturSíeftualde notandum.

Cap. 20. Quód locum iuum teneritibusImperatofes3alloquutiones ad Concilía ac perfiiafiones Si irtdudipnes committere poíTint,ficut S¿ ipfi facere» Et ibi pradica,ex odaüa fynodo per Bafilium Imperatorem congregata ♦

Cap.2í.ó¿22. Quôdpraemonerepofsit& debeat Concilium ínrjsquseneceíía **ría** funt pro Ecclefta,0¿ in fyrtodo tradari debent,exemplo Marciani Imperatoris»

Cap.25. Quod AlloqutioBafiltjlmperatoris ad fynodum qux eftfuauííTímá, per quam oftenditur Imperatorem laboraredebere,utomnis definitio cu Concilrjs darifsimo ordine omnibus nolentibus audiripuditis concludatur » Et poft hoc nui/ lus contradidor admittatur, & alia multa Enotanda.

Cap.¿4. Qua pietate in omnes quid eliquerimc, tadquâm communis pater paftonpro eofutn redudione uti debeat,demum irt rebelles Sinon acquiefcentes, impcríalíexhortátíoníjfynodícam fententiam exequi debeat, exemplo ptjflimiBaft lq fihgúlarífer notandi oftenditur. Et quód nofter Imperator alter Bafílíus,íllo exe/ pio in redudione oberrantium Bohemorum uri debeat.Pbft præmifla ád ftâtum ordinatamfacriimperijperquireridn,ftílusuertÍtur*Etprímo*

Cap.zy. De imperiali Coácilió,ex mem bris principalibus ímperíj colledq, éíus ufa antiquo *8¿* iitilitate,quód regimini Réipublicæualdè conueniat, ft redece/ lebretur *8¿* contínüetur:óí exempla & cauteiæ ponuntur.

Deindeproínueftígatione reformationis lapfî ímperrj noftri â gradu fuo príihô ifta tradantur.Et primo»

Cap.26". De florenti ftatuímperíj, quomodo fidei aiigmehtttm omni ftadio procurabatur,Si leges ftrudifsimam fuam cenfuram obtinebant.

Cap.27. Quód Othonis oratio fecundiAdc dando temporalia Ecclefijs, fandâ habtiit confiderationem;

Cap.2 8» Quód príncipes & duces fub imperio,^» tuendis (tibíedis officiating- poranei primó & póft hoc feudales uafalli ,exboms caufis feruato impenoannub tributo & feruitio côftituti fuêre.EtquÔ Telonia Si uedigalia Si talliæ, Retpub.fer uiebant.Et Imperator illam Rempublicam ftipendiatoexercitu tuebatur.

Cap.2$\ Quód hodierno tempore, imperium multum ab illis obferuationibuss indifformitates maximas cecidit. Et quód Romana curia etiam in caufa fiteuacuati onisærarîjReipublicæ.Similiter quód regimen hodiernum inordinatum in tempó ralibus,quó adecclefiafticos,Reipublicxobfit»

Cap.50. Quód Imperator folum Habens adminíftrationé imperialiu, ardatur íníufte fæpe per pada Si iuramenta clericorum, ad confirmandum quæ irrita efle dc berent,8i ibi exclamatio contra iftud.

Capqi* Quód imperium ualdê ceCidíüquia iuftitia locu non habet,Siuis 6i priaaoluntaSjdiffîdatio^nceQdia^raipinæ^Rempublicamdeuaftarit.Etibiexcla/ mado contra dicentes honOtemefle,Si per eum pofle rem poflidere fine iuftiria.

Vltímófubíungeturrefoímatio ímperíj, poft notitiam quondam fani, Sí pôft tioftro tempore lapfú

Cap.p, Quód citó fitimperio'mortaliter infirmo fuccurrendum. Ecquidint/ peraror nofteragere debeat Si proponere,pro introdudione reformationis.

Cap.?)* Quod primo ordinari debeatannuus conuentus, Sí iudices per prouincias.Et in quolibet tres coniun guntur de tripltci ftata,ccJefiaftico,nobdium populaní'Et de modo cognofcendi eorum.

Cap¿4- Quód nulli liceat nifi iudicialiter rem alterius imiadére, Tub poèria fur tíjhtrocinq: neceflaríó ordínetur.Etquódhuiufmodi lex?côienfu omnium íh impe riali Concilio}diâari,fubfcrïbi,ô£ in prouincíjs figiihri debeat*

Cap.)?. Quód ipfa ordinatio annui conuéntus, fieri debeat fecundum exenfc plu priorum. Et ibi quoad proxime præmiifa › exeplum ín Gallíjs per Imperatoreni

(ut quidam dicunt Conftantinum pradicatum & no tandum › Et quod ibi publica commoda,Qc ultima omnium confuetudinum prouinciarum QC íudicíoruirqexamí nari & regulari debeant.

Cap.j<t Quod ekdoribus imperq,in qiiorum poteftate efidarelmperatorem fit danda forma ftri<ftifsima,fecundum quam proc edere habent uacari imperio»

Cap.}r* Aperitur forma qua ipii uti poflunt, quæ eft perfeda bona & utilis9 6C ars examinata jcongruêpratfticabilis.

Cap*}8» Quód illa ars multum profit ubi ardua in Condlifs tradlantur,utcû(n libertate melius Concilium à quoquam intrepide haberi pofsit» Et ibi de quodam a-lio Venetorum ingenio,in confílíjs dandis*

Cap.59. Quod poteft imperij neceiTaribrefufcitabit,fipaxferuajridebeatabr que defolatióne5d¿omnímodadífcefsíonejÓ¿ de modo eandem refufcítandúper pu blica tributa,Telonia * ôf «eraríapublicum. Et íbí de exercitu publico, quomodo o-tnnibus prouirtcqs S¿ domintjs profit^ eafdem in expenfis alleuief.

Cap.4.0. Quod lites abbreuiandse fint,ac illadeues'appellatíónes extra proni/ darn ad Romanam curiam inhibendæ, 8¿ quod talia multa qüæ profuntReipubli cæ etiam in Ecclefiafticis negoctjs,fecundum fandorum patrum canones qui repe-tendi funt,ordinari pej imperiale Concilium pofsint & debeant.

Cap.4t. VItimo finaliterdeclaratur,nihil reipublicæecclefiafticætâtûm ob-eífe,fícut difcordia inter potentatum facerdotí],S¿potentatum ímperíj.Et ídem fua fio, ex qua concordia feruarí poterit, ÔC in ípio capítulo, fub breuíbus aperíturíti figura per modum epilogí, utriufque potentatus cofifíderatío. Et ea ín fummma breui, adfiguratum ^praegnantem confíderatíonemreducuntur,quxdiffusetra/ data funt.

Finís CapítuirU

EXCELLENTISSIMI
Decretorum Doétoris Domini Nicolai
deCuia, poftea Cardinalis Tituli fanfli Petri ad uincula,de Coii* cordantia Catholica libri primi, qui de Ecclefia eft»

Caput» L

Via facile fcíentí fundamenta patefeére poflunt eíícíéndíh quan-tùmminimo ingenio ex alto dabítundeillaprofunda diuinæ Ec-clefiae harmonia perpauca dícam.Concordantía ením eft id,rati-one cuíusEcclefia catholica ín uno 8C ín pluribus concordat in u« no Domino S¿ pluribus fubdítís.Etab uno infinitæ concordan/ tíae rege pacífico,fluit illa dulcís concordantia uel harmonía fpí-rícualis,gradatímS¿feríatímin cunda membra fubieda&uníta: mnía ín omnibus. Sumus ením ab ínítío adhanc fupermírandam harmonicam pacem, ín adoptionem filiorum Dei, perlefum Chriftum pracdeftina/ ti,qui ideo defeendit, ut ad impleret omnia. Hanc prædeftinàtionem probat Apo/ Holus ad Ephefios,per id quod â principio pronunciatum íquia relinquet homo pa trem matrem,adhaerebit uxori fuse, erunt ambo ín carne una. Sacramentum eft Chrifti Ecclefiæ. Sí ergo Adæ&Euæ Copula , íacramentum magnum *eft* in Chrífto Ecclefía,certum eft quod fícut Eua os de ofsíbus uiri fuit» fiC caro de car/ ne eíus»fic etíam demembris Chrifti,eft os de ofsibus,& caro de carne eíus. Vn-de Ambrofíus in epiftola.us.adHerenniuhancepiftola Pauli exfolies aítjNullabe-nedidhonis tâtaepíftolaíncrepuitíplebe Dei,ficutílla.Et dicit, q› Chriftus federad dextera patris,no oês nos fedebimus>fed côfedebimus í Chrífto & eíus carne ín coeleft

ccelefttbus ut autem ad illam æternam concordantífsímam unionem peruenire/ mus per fidermpofiiic gradualem differentem concordandam ecclefiaílicam, alios dando Apoftolos alios Epifcopos,alios Dodlores,06 ita deinceps, quoufcp in unirate fidei & agnitionis occurrat capiti Et ut quafi membrum non defit capiti fuo Chrifto qui eli caput omnium,ex quo unum corpus fidelium?per harmoniam ratio nabilem uerbi compaginatum atqj compacftum conexum,per omnem inuncturam miniftrationis,in menfuramuniufcuiufi^partis Augmentum enim corporis, facitædificationem fiiiia charicate,utaffurgat unum templum in omnibus,'in unu templum in omnibus,in unum domicdtj habitaculum in fpiricu uniuerforum. In quo non folum fandiorum hominumTed omnium credentium, omnium edam fuperiorum rationabilium uirtutum atqj poteftatum conexionem, fidei fpintuscp acz cipiendam arbitror,ut per harmoniam quamdam uirtutum ac minifteriorum ,cor/ f>us unum ex omnibus rationabilis naturæ fpir tibus,adhærear capiti fuo Chrifto. ta ædificationis compage connexa,ut ne tadu quidem in iundlura fingulorum ad hærentiumdifctepareuideatur.HæcÔ6pulchra,pulchre Ambrofius ubi fupra. Et concordat Hieronymus,inepiftola ad Algafiam quafi penúltima Et in epiftola de Monogamia,ubi diciuEuaEcclefamfi^niftcatjquia mater uiuentium,Adam Chri ftum:matrimonium:unitatem fpíritus.Chriíluscaputmulierís,et mulier id eft Eccle fía de coila uiri forma ta, 66 caro de carne,hæc dle^Multa fandiorum fcn p ta,quæ bre uitatiscaufaprakermictendacenfeOjdehocfuncJEcquia manífeftíisimüm eft,omne£ffe66uiuerè,perconcordantiamconftftui:tuncïn illa diutna eflcntia,ubi tutam .. Greffe unum finit fumma aequalitate,eft fumrñaóí infinita concordanciajquontam Ibi nulla contrarieras locum habere poteftj ubi æternitas uíta efLOmnís autém co cordantí-a differentiarum eft. Et quanto minor contrarieras in differentíjs: tanto for tior concordantia,& longior üit¿,&ibí æterna tunc eft, ubi nulla contrarieras .Ex hacením radice,uidealta fundamenta íánfttísíme trinitatis 56 unítatís:quomam u- *Cmw&tnfa* nicas ín trinitate,trinitas in unitate. Nec ulla penitus contrarieras,quia qualis pa/ ter,talis filius,talis 36 fpiritus fan¿lus.EcceinexpreíT¡bilemconc,ordaiitiam,ín Deo trino 66 uno,à qua quidem concordantia,nolenti fabrilius indagare quomodo cunela perfedlionalia,de Deo dicibilia ac cogícabílía,in fumma concordantia unius effentiæôÉ triumperfonarum funt,maxim i 66in compr< heiîfibilisueritas,quæ ex hoc dtfcurfu oculis intelledus obqcitur,elicipote{I.Qlioniam hæccocordantia,eft ipfamet ueritas fumma.Sed non eft nollri propofiti.Sufficit tamen ex Alberto ma/ gno fuperuerbotu es Chriftus filius Dei uiui.Mattha c.fciread noftrum propolitum, quod pater eft fons uitæ,quæin fil¿ouenamaccipiqó¿fluxumínomnes,m fpi ritufandlojqqoniam per unitatem fpiritus,matrimohium quod inter Chriftum 66 Ecclefiam eft,conftituitur Sicut placet Cypriano in lib.de unitate Ecclefiæ,qui De **um** pattern habere uult,non poteft in uíta regna re,nifi per matrem ui.'entium fcili* cetEcclefiam,Errunccumínunítateípmtuseftcum Chrífto«Chrí(li membrum eft, âquo per adhæfionem 66concordántiam, fecundus gradus transformamur ut ait Augullinus ad Cofentium,de trinitate.Deus cum in feipfo fit i íta.nobís hira effici/ tur,cum eius utcuncp efficimur pártícipes.Et cum in ipfo **ft** iuftitiaietism nobis fit iuftitia cum eicohxrendo iufte uim mus,66tanto magis minufuèiufti fumus, quanto magis minufueilli cohxremus.Vnde feriptum eft de unigenito filio Deficumuti quefitpatrtsfapientia,atqueiuftitia,66 iandlifîçario,66 redemptio* Er quemadmodum fcriptumeft:qui gloriacurvfnDofnino glorietunhçc ille* Vnde hæc eft fum

ma dicendorumjquod Chriftus eft uia,ueritas 66 uíta ,66omnium crea- *curta*
turarum caputjUnicus fponfus Ecclefiæ,quæ per concor- ri?

dantiam creaturarum omnium rationabilium
ad eum unum, Ô6 inter fe plurium
conílicuítur, fecunduni
«arias gradua*
clones*

Xz: Cap*

Cap., IL ? . , , . ' - . .

——-w'Vnc ùt propius accedamus pofito hoc fundamento,fcilicet quod Eccîè-
J fia pèr unionem ad Chriftum conftituatur, modum íntellígendí inuefti/
gemus.Ec profe&o ficutâDeo unico,aeterno, fimplicíftímo, fluuátpert
creationem cunda,ín quadamdíuerfa & uarie diftantí ímagínetíta ut aj-
tíífima prima crea tura participet in alto fígnaculo cum primo,non tamen ín quadá
concordantia effentíalí ínfiníta,qua filius eft ímagoóÉ fplendor patris lucís £tcrne#
filtres perfong unus eft Deus QC hoc propter incapacítate creaturæ, qui cu infinita
fit,incapax eft ex parte fua infinity côcordâtigteft tamëaltiflima fuo modo,exfupre*
fha adhaefione & foi diipofitione,qquâtô plus pcellic alia creata, tâto plus increato,
fímplici,infinito fimilior.Vnde fuo modo naturali fluxu gradatim minus fimílitudi
nís gerñt,S¿ quafi in umbra figura aut fimilítudíne praecederis altiorís naturae,dífpo
nítur inferior gradatírn,quoukp multiplicatio uerfos inferius 8¿ ignobilius íta in ra*
díodeficíacuícalis naturæ,quodabícpmultíplicatíoneamplíus quíefcat^ín ultime*
pundo íta parum habens uírtutís:quodtantum fibí fufficít,fi¿ non amplios commit
nícare poteft & fíe ultimum ílhus ordinis in umbra terminatur Et hæc eft gradua*
tío abínfíníto:ufcp ad nihihlicettalis medía graduado à primo ordinata fit,nihil tsp
men eííe poteft per ipfam totam hierarchicam lineam,quod abfqj fontali principió
á mediis conftítui poifit.Etutmea intentio clarior fiat, utar exemplo Ambrofij,irt
epiftola.j.adSabinumtquiuolens lapfum hum anæ naturae per medias propagatio
nes declarare,fumit exemplum magnetis lapidis, qui cum uim habeat attrahendi
ferrum cantum,ut fe transfundat in filius fpeciermita utplerifqj experiri uolenti bus
Cum plures annulos ferreos ad eum lapidem admouerint,omnes pari teneat modo
deinde fi ei annulo cui adhgferic lapis alium admoueasannulum,& rurfus perordl
nem Angulis fubftituas,Iicet in omnes penetret per ordinem ex filo lapide uis natu-
tæ,tamen priores nexu uehementiore conftringit,pofteriores remotiore. Sic uer/
bum fupernum lapidem ¿maginor,cuius uirtus penetrat cunda ufqj ad ultimum*
non quod gradatim deficiat uirtus infinita,fed ut finitis & terminatis creaturis, *infit*
mirabilis connexionis ordo.Hoc generali ordine,trinitatis figuram geftant cunda
Creata,quæ aut fpiritualia,aut corporalia,aut mixta funnDeinde fpiritualia ¿ triplici
Ordinediftinguutur:& quilibetordo triplicichorp}utperomnes codeftium angeli
Córutti fpirituum choros,fit unitas hierarchical fignaculum trinitacis,fic unitatisim
trinitate,et trinitatis in unitate. Et deinde quantae fint fubdiuifionum graduaciones
ín quolibet choró,â fupremo ufip ad infimum angelorum,ÔÉ deinde cuiuslibctan/
geli in fuis confinaríais princíptjsjquis capere poflendeindefoo modo in corpoíá
Il natura hanc híerarchíam quaerentes,inueníent triplicem ordinem, *fió cuiuslibet*
tres choros.Etficutfupremafphçra eft utumbra ultimi angeli , ita eft terra ultima
umbra,& ffxelementoru.JDeinde tertia mixta natura habecfeadinftarah'aru,quo/
níam éx ratíonabílí,ó¿ fenfitiuo,$¿ uegetatiuo:& in ea ordines & chorí^ut ín angeli-
ca^ eft elementatíua umbra huius,de hocalibi.Magna ením ífta funt, ín quibus a
priori, ínueftigatío omnium naturalium ac uniuerf^ creaturæ la tec.Dum enim iftæ
admirandç differentes concordancia^todusuníuerfíínueftígantur:quanta ibi mi/
randa naturarum combinado,qùata orbicularis fió ínfluentialtsmuruapartícípatío
quantusúe in tjs ad unum finem ordo ínuenítur,(apistes cognoícunt.Sufficíat pro/
præfetiti fcirepro noftra ínueftígatíonejquód licet omnia creata in efle ex príncipes
creatís,quendam graduaient fimílítudinem cum primo gradatim habentibus con-
ftttuantur,8¿ per concordandam uniantur naturalí,& originali princípió,ut confer
lientur: tamen noftra Ecclefia de qua fermo, ex rationabilibusfpiritus homini*
I bus,qui cum Chrifto uniuntur,licet non omnes pariformíter íéd grada
1 titilAut in exempto magnetis apertum eft tantum

conftituitftr»

Cap#

Liber L J

Cap. III.

Am fuperius manifeftum eft per Ambrofium.quomodo fancftaEcclefiâ quam Beatus Paulus fupernamHierufalem, ac niafrem noftrarm, ac ma^ nentem cíuítatem,et edificadonem ex Deofet domum non manu facftam' appellat ex angelis Ô? hominibus confia qqïiæ partim ex hominibus *fo^* cietat;e angelica in ordinibus diftindlïs perfruensftàm cum Deo in cœlo regnanti pardm uerô in ordinibus diftincftis peregrinetar in terra, ad focietatem fupernam fufpirat.ubi eft tabernaculum non manufa(ftum>oecp5hùins creationis.Ad.cuius in-' fiar per Moyfem fa¿tum eft tabernaculum,íuxta íuisíónem Domingue omnia face* retiuxta quod in monte ¿Hi oftenditdn quó fupernô.& uero tabernaculo,quod fi/ xit Deus & non homo,in interiora uélamínís.í/in ípfum cœlum»confeiTionis no/ ftræantiftes,fummus6éfempiternus Pontifex, fempiternum habens (àcerdotium, cr¿tf facerdofcp magnus féCúndum ordinem Mdchífedech,per propríüm fanguinem *&Mpâfifo* íntroiuitiemelinfañáa eterna redemptione inuentaftedenfqj ad dexteram patris, in gloriapacérnxmaíéftatísímerpellatínon uóceffedmiferatíonepro nobis.Ideoc# rex regum er dominus dominantium per qúém reges regnant,et conditores legum iuftadtfcernunt:coeleftem Ó¿ terrenum principatum,cundam uideheet Rempub/ **licam** regens,tam ccèlèftem qiiàm ípiritualém ac temporalem, *Qc* terram diftindis **in** ordinibus difponéns^acmoderans.acfijperna^ac mundanas curiæ præfidensjmi **ro** ordine angelorum horftinumqj minifteria,pro temporum uarietate Sd opportu- **nitate** difpenfat.Etquæ fingulís temporibus congruunt,uel occultiore mfpiratione ueleindènci.ofélïûftratione,præceptione decernit¿Hæc probant fanefti doeftores in uafip paflibus,quoniam per hoc,quod anima cibo fapientiæpafçitur, tunc diuí- **ne** efficitur confers naturae,filius enim eft patris fapientia* Et hoc Deus aperuit (ut ferbít Ambrofius.i z.epiftola ad Hérennium)per Prophetas *QC* Apoftolos,S¿ feri petaras thefaurí fui,iftud fcilíceqfidem qUæèft ín Chríftótut hic per fidem cognofcamusj& íbi facie ad faciem uídeamus,dé quo pluráibí .Et ídem Auguftínus adDeô gratias ín fecunda quæftione de diuerfnace facrifícioruní,ubi latíftiiné tantam difficultatem aperiens diemúnum Chriftum ita díuérfis facríficrjs tempore & loco congruís exprimfiffeut in uaríétate linguarum ídem ptoduncíatur. Echæçuanetas pro hominum faluteaDéO fada prxceptaexcíciqqui nnquamiuftitiæ *Q¿*.pietati mor taliumdeficít:alqséníffi túne moribus & fignis alrjs nunc,ut prius occultius *ÔC* po/ ftea manifeftíuá|¿£ prias a paucioribus,poftea à pluribus,ùna eadem religio fad (ftífícatur3¿obferuatunVndéutidém íntertia.q.adéundem fubiungít,graduatíó iníjs facrifícrjs fuit,qúoníam prima utumbrç, deindéália utfigure,ufq5 mChrífturií qui fditucricás.Et forceutpræcedênticap.tadumeft,quoniam omnia creata próptef Çhriftum & ad eum funt,ut unus mundus uni Deo uero incarnato fuffîcit ; tunc â primordio tam ín facríficijs quam hominibus,gradatim aduéntus cíapofi lumine prophetiarum manífeftatus eftJoannes ínter natos mulierum eüm digitoó< ftertdensfaridifsimus,ante eum,S¿ pofteum Apoftoli relidi. Et ficut graduado â Chrifto liero Deó *6¿*homine,ad principium miindí ufe# ín principium nomitíum» ita 0¿ ab eo graduado ufqj in ultimum. QiiodauguftihusadEficiumídé die nóuíG fimô declarat,dicensJícet nunquam defecerunt mali tamen quanto plures erunt mà libanto plus appropinquatur ad finem. Videmus autem malos nunc abundare a/ pudños,ÓC poft erutabundanttores,S¿ Omnino abundanuíTmi, quando iámíamqj finis iriftabidquæ quamdiu aberit,ignora cur. Scimus tamen in nouifsim is diebus temporibusÿrios agere ficut Apoftolifted multo magis qui fuerunt poft illos ante nos, *ÔC* magis hos quàm qui erunt póft nos,donec ad illos neniatur fi dici poteft; qui erunt nouifsimorumriôiufflmi.hæçillê Etiílá eft fummà huius üerítatís, quod nihíl alíiid per cundas fcripcuras,nífi Deus & uerbum caro fadíum crucifixum pfô peer nos,ofteridítur fignis ó¿íacrifícqs Hoc folá Páulusfcíuit,& àdhoc tâtùm per fide inuítamu^utperadóptiónéfiiíorumDómiriiinEcclefíajper fidem clamemus ín fpirícu ábbá pater^ $¿ fímus quafi Dei filíüs qíiárido féfufgetóus omnes iriéórfu-

ÍZz » pti,ÔÊ

Pti> & facie ad faciem uidebimus illud æternum lumenjut hoc latius Ambrollas itt Çpiftolai^àdHefenrnurmNam idem adeixndemcpift.w^fcribit ita.Sicut inter ani/ maliacreata,homo merito poftremus quafi finis naturæ formatus ad íuftítiam: fic inter omnes fines legis Chriftus,adiuftitiam omni credenti3ÔÉ fic nos utiumenta fu mus contémplatíoneDomíníjficut ait Propheta : tanquam iumencum æftimatüS (um apud te.hæc ille.Vnde ipfe paftor bonusjfi€nos oues pafcuæ eius.Ec hæcfit radix uera noftræincgntionis:quiauerum eft fapientia Dei patris,eftqj fapientia uita prouerb.s.Tunc omnis rationalis creatura,quae in uita remanfit & remanebit,ne* ceflàrio uero adhærebit:6ifíc peccatum quod caufa mortis fuit, tam in angelis quS hominibus,contra Dei fepientiam fuit. Erexit enim fe Angelus contra Capienti* am, qui uoluit altifsimo fimilis effe.Et fimiliterhomo,qui uoluit fimilis dijs efte, ferentibus bonum fiC malum.Omnisitaq? humanænaturæ uita poft lapfiim,ex adbz« fione per fidem mediatorts incarnati uerbi eft.Vnde non inepte confiderari poteft, quomodo Paradífus á principio plantaruSircgnum Eccleiiæ fignificeqin cuius medio arbor uitÇjUeramtàm cceleftiali quam terrehç rationabili creaturædnddedbbilter prscftídífec uitarruquia ad eius radicem indeficiens fons fpiritus fai*¿..,quíEcclefiam irrigat á principio ftruxtt,6¿ arbor illa fructífera femper protulit frudum uim pafcens unitos.Sedcoeleftialis creatura,pofuit fe contra hanc uitam, conuertensfe ad arborem fcïentiæ.Dum uoluit enim fimilis efte altifsimo,abfcp hoc quod per fe* pientiam quæ fuit ab aeterno,participanter fimilis fieret altiflimo,quia eleuauit fead fcircjuolens edere de arbore fcienuæjiic & homo ipreuit credere,ut fimilis effet al* fifsimo,uoluit ferre antequam crederet.Ecce quod fapientia quæ uita eft etuita que Chriftuseft,perdita fuirperillas creaturas.Ambrofiusdefide, Dei filius, fapientia Deijquia de corde patris adueniens,arcana cœleftia credêtibus referuauít,dicít ere dentibus. Nam utïdem ad Sïmplicianum fcribit,folusfiliusnofcitpatrem,&ilfeai am cui ille reuelauerft3& nullus abfcp reuelationefiltj^coclefiia myfteria appesehenditQuicunq; enim de Dei maieftateaut coeleftibus,fiue Apoftoli, fiue Prophet» nonnifiexreudationedemonftrata fibiloqut aufi funt.hæc ille. Quomodo Chr^ fias fitfepientia,iuftitia,fan(ftitas3fortitudoy(ecundum Hieronymum.u. queftione j.exiftimata, unde patet quantus fuit error priorum fpirituum ¿¿hominum,qui fine tila uita,ad uitam ueritatem nitebantur afcendere.Ex quo concluditur, quod Ecclefia'catholica,per fidem unionis ad Chriftumconftituitunquoniam fine fide iuw pofsibile eft,illam defideratam asternam gloriam appræhendere,Deum uidere Dominum lefum faluatoreriu

Cap. ïllf.

jícclcfi^ tri' flexoris

Reuiusloqui exigit compendium,quam exorditus fum.Plane itaqj defter dendo ad intentum, in hac Ecclefia,trinitatis fignaculum quaerentes,inuetiiemusiam Ecclefiam triplicem ordinem habentem, fcilicet.triumphantem dormientem,militantem.In quolibet etiam ordine,iterum trinitatem co* tineri,cum alrjs multis graduationibus,triniterin quolibet choro fe habencibus.Et has hierarchies■triumphantisdormientis dimittendo,ad militantem ftilum uertentestconfiderandum puto,id quod Leo nonusZZachariæ aduerfus præfumptio> nes Michaelis Conftantitii fcribit,dicens:ipfa corporeorum compofitio membro* rum,nosdoceat,qualiterEcclefiaíntellígídebeat,ipfa enim eft corpus Chrifti. Ec Apoftolus dicit,uos eftis corpus &Cmembra de membro . Et ficut ín uno corpore multa membra funt,omnia tamen non habent eundem adumtita multi unum corpus fumus in Chrifto,fingulariter alter alterius membra. Et infra. Si totum corpus oculus jubi auditus 6¿ aIff fenfusiNunc autem dtfpofuit Deus ficut uoluit corporis membra,fingula officio fuo apta.Membrum enim fuo officio non contentum, fed cupiens prgriperealienumtconturbat corporísprdinem totumjuelut fi uifus uoces auditus colores,difcernere tentet.Sicfingulorum ornamenta non fue altjs congrua, fed unumquodep requirit fua abficic aliena.Nam pes refutat galeam & coronam, caput Candabatam díícors concordia eft in eis,ut eorum quodlibet alrj officium fuum

fdUm otxjnino deputare recufet.Et tamendebono unius **pàriter exultantficutd<** lhaio communicer dolent,*ÔC* officia iua non fibi tantum, fed magis mutuae utilitati exhibent unde fecurùs Apoftolus ait:Si glonficàturünum membrum congaudent omnia membra.hec ille.Eteft fingulafe iacis iftud feriptum cum eo/qdod ***in princi-*** pio illius.cap.ad Michaelem Patriarcham, Leonem Archidiácónürti loquendo® rferibit : Sumus unum corpus,& unus fpíritus,fícut uocati funius íñuna fpe uocario fiis.Ex quo patet,Papam,Patriarchis et ómnibus Chriftianis unum tale corpus con fticuerè,ubi fune diuèrià membra,8¿ quodlibet fuoófficio contentum,tie 'totus or/ do turbetür.Vndeèxmembrorum diuerfitate^hiérárchía compræhendi poteft id ordine ad ueritatem concordantiæ,finéqua Hierarrhia non fiibíiftíuNecelfe eft er- go concordiam illam efle ***in*** unoæ pluubus,in uno capiteÔi pluribus mèmbris.Ec utdemultis pauca perordinem dicamus,iri hoc corpore quodita Chrifto adhaeret **in**fpiritUjhabitat fpirítus,uiúífícáns tótum corpus & quodfibeteiús membrum:fi- cut anima éft tota iri toto corpore,iri qualibet citis paitezut hoc late profequitur Augtiftirius adDardanuni,de Dei præfêtia.Et ideo corpus iftud animale ex Adam contradum.fadum eft fpirittiale per regenerationem in Chrifto,m qua regenera/ tione.mdrtuütri etconfepulcum Chrifto,homo nonus fpiritualior fnrrexic, tâquam fporifa line macula defponfata,ut per militiam deueniat ad uíótoríam, quæ eft per mortem,uc tunc fporifa fpiritualifsima incorruptibilis refurgens,traducatur ad uni- onem perpetui matrimonij.Et mariífeftúm éft,fid¿ée?rpus Ecclefiæ quoditá fe ha- buit,ek p r£deftínatís tantum cohftit'üïjqüiâ **illi** ántémündi córiftitütíoherri ad iííam hæredùatem uócátitáhtumperrieñiériuEtqúíá Hoc íudicíümeft cundís homini/ laus incognitum,quia nemo fcit ari odio an amorédigrius fitíideó confidéradone **il-** la,qüódquífcpfidelisfaciens uoluntatem Dei,unus fpiritus cum eo efficitur per confenfuni,ÔC fic fponialia tunc contrahit futuræconfummadonismatrimonij:dici mus Ecclefiam ex prædeftinatis prefcitiSconftitufiDeus enim ut optimus eft,dif -poficó ***Qt*** capaci gratiam grátuni facientem cJiftnbuir.Sed quod rióri quiTcphdms militantisEcclefiæ,adconiummácíonem matrimonii percenter,hoc iri cauû eftj :quia ultimam uidoriam,quæeft per mortemjperdet dé mentis eíus.Mortis hora in ***príe^ma¿*** dicat ptædeftinaturriâ^præfciturn* Ante hoc tempus præl'citus aliquando poteft eífeín mortali péccâtojpfæfcitusàütem gratiam DefabiqjfideSt: adhæfione nori poffet habere*Quare in Ecclefia turiceff^hócmodo exifténtes in gratia præfen/ risiuftitiæ,folümdeEcclefia eflecenfetun Eft deindéconfideratioaha5qua Ecclé fia ut fponfa fidelis confideratur,obédiensfecundum altiorem Ô£ nobiliorem eius •parted fequo ádhociricarcerans^ refrénaris,utí¡5onlbfídclís perniarieâfi&f hoc modó incarcerans intellé<ftum,ut credat Chríftuní JDetim et fiomírierri falüatorem; de Ecclefiaeffeceafetur.Vnde homo fecundum Auguft* fuper fymboló,ad iriftar trinitatisirriaginem gereris,exfpirítúÓ¿ anima ***&C***córporeconftítutüséxifttt. Spír£/ j – ¿ tus dutém eft nobilior fuperior 8¿ altiór incelle<ftüalïs,perfçinæ patris figuram repræ ífantans:S¿ corpus,perfonamftlij:6¿ ánima quafi utrtufqj naturam participâris,abu- troqj pfocederidsperíbnamípiríttisfancftíiEtfichómo fe fecundum fpiritum intel- lectui fUbiiciensjà credens in Chríñüm5quód ipfefit **uia,ueritas,**tai de Eccle- fia dicitur,licet nondum fpiritus fubiecicfibi animam,nec per ariinriam Corpus;Vnde **ad** hoc ut homo bene ditiinæ trinitati configuretuf,ad percipiendam illam uitalem ; concórdaritíam¿oportet fpiritum efle perfeaant:fcilicet,utper fidemjfperri ÔÉcliari tatem,fé iurigat fpírítuí diuinó,canquam uitae uéricati.Oportel animam effe per- feçftam,utfpirifuiobediat,cdifepæ non natura fedeorifuetudine peccandi,refiftit, & tunc animalis homo non petcipitquæfunt ípírítus Deí.Et fíe quando anima o« bedít fpiri tuí,et fpiritus Cliríftó,hon eft defpéraridunί,corpus etíarri natura» reftituí prqpriaeperrefurrediorierrijUt totus homo fpiritualis Deóuriiatür,fecundum Au/ guftínum ubi fupra.Vndemilitaris Ecclefiafecuridürri íllámui(ftôriam}quæ eft ***per*** iídériij eft fimilis exércitui cognófcéntí Œriftüm uërimi Deum S¿ hominem gem ímperatorem3íiiCam ***&C*** uér¿tátenï}Íice¿ non ómnia membfá.opérenturfecúh

dumhocuteúisimpérío obediant3etiam licet alium régèm pbife effenort exifti/ mêt.Et quancp fides fine operibus mortua fin tamen non eft pr&fciflo durante fide fed adhuc eft connexio ad inftar membri arídia.qa.íícut uirgerhi^q*7*quemadmo/ dum*Vnde dicitur haec Ecclefia immaculata fponfa fecundum fidem,licet per inobèdientiam animæÔC corporis multorumuaria nomina iæpefortiatur^ad inflar cd> munitatis,qu£ ob multos bonos etmultos malos aliquado tota bona,aliquado toti mala uoca tunut Paulus ad Corint.iam bonos iam malos nominat Fuit huius Ecclefiæ Paulus membrum dumdiceret:menteferuiolegiDei,carnelegipeccati.Etquia iblus Deus ferutator eft cordium: ideo nullum eft indicium humanurn certum de membris Bcclefiæ^nifi in modo renatis infantibus. In adultis autem fidio effe poteft,ut A uftinus de corredione Donatiftarum,multos in Ecclefia fide dicit effe Vnde ex ho ; trahítur,deípófatíonem qua Chriftus militantem Ecclefiam fi¿quod> libetmembrum eius defponfauit3fimilem effedefponfationi,in qua Imperator tegi namFranciædefponfaret»utreginamQCdominam Franciaeticautipfa laboret,ut regnumobediat fibi,ut fponfo offerat,alloqui non traduceretur. Vnde licet regina conftans in fide remaneat,quia tamenaliquâdo rebellionem regni non caftígat,Só adobedíentíamnonreducitcumpoíTitjrion traducítur.Non ením oblígauit eam íponfiisadimpoísíbile,Iicetaddífficile.Et fie quo ad militantis Ecclefíae qUalíta/» tem Jila notandajíic ut deinceps ad explanationem corporis fupra deferípti accédai mus5eius habitudinem ponderantes.

Cap» .'V.

wn a Dhuc peñfandum eft,guóníam Ecclefia ab unitate 6C concordantíalícón* > gregationedícítur,quódípfaexfraternítáte conftituitur,cui ftihíl proprie tantum contradatur,quantum difcíffío fiue feíftna. Ñam licet fides una ,fit ^funiculus collígantí^tamenaliquandouarietasopinionum abfqj perrina#

Cypríwux, Cj¡a ffat curn unjtate^Cyptiaúus ením fie totum cUncílíum.7o»Epifcoporum,díuer-*(i* fuerunt infidecatholicaEcdefiar: tamen non abícifsijquoníam non praetulerunt Awgujfcm opinionem unitati fraternæ,quia abíqj pertinacia fuerunt,ut Auguftino placet,lifcro fgCim¿0 contra Donatíftas.Deínde indicium fideieft multum difficile,Ambro ad Conftantíum epiftola^ZíNerui ením funt Ódqúídam artas fapienci2e,non temete credere,máxime in caufa fidei,qu^ raro perfeda eft in hominibus. Quare Eccle# fía ífta militans,quæ humano íudicíófubeft,multos habet in corporeexercítus,figi no extrinfeco nonapparentes infideles,licet latenter fei(Tí ¿concordia fideffli non expelluntur autdamnatar,niftcognitis his occultis.Et ficut tales non inficiunt toril exercitumtita quoufqj cognofcanturdn aliorum falutem et tutelam quæ agunt, effe diu non carene,Cum enim homo ad impoffibile non obligetur¡ excufatur merito in occultís.Etídeóminífterium illiusoccultahæretici,quodin unitate Ecclefíaeiri falutem difpenfare credit rede,licet difpenfetorí obfít,nontamen ípfi rede ddpofito in unitate Eccle iiæcapienti.Hæc eft catholica uerttas,quam eundi fideles fatentur, quam Auguftinus libro fecundo contra epiftolam Parmeniani, ad longum profequitunPerfediflimus itacpDeus fi¿ homo,qui eft mediator Dei ¿¿hominum perfediffimeex ínfallabílí ordínationeita ordinauit,quodficut Auguftinus adPaii linumepiftola quadragefima fecunda feribit, ac albísimo ingenio Ambrofio, in epíftola ad Iuftum líb. ‹?'. placet tunc Chriftus eft totum illud quod quaeritur3et medium concordanti^ ad Deum,per quem folùm omnia.ïgitur non obeft malus mini ftersquoniam fendus fpiritus per prælatumpræplfitumi&miniftrum etiam fidiïa operatur.Qiji fióte in Ecclefia eftjta operatur euangelizando,confecrando,regenerando, quod falus ex hoc minifterio non minus præftabitur .dignèrecipienti : quoniam non homo,fed Chriftus hominis mínífterío per fandum fpiritum hoc agit. Hæc eft infallibilisneritas,quam Auguftinus contra Parmenianunynofequitur fió , habeturJ.q.tperEfeiarn,6C multis altjs capitalisas>.difl. fecundum .Et quod officium lacerdotaieuim capiat a ipiritu fanefto. Ambrofius libro primo de poenitentia fcribifcEx quo nunc apparet› ad faluteta membrorum Ecdefiæ, fidos in exercitia

'AugufiiWh

iWWsif* 1 *

exiften-

exiftentes,efFedaaliter miniftrare,Et fie conftituiturhæc militans Ecclefia in uerita
*e qua ad hunc finem de bonis catholicis fidelibus,fidlis.Et in hac ultima confide
rationeEcclefíae,ftabítftudíumnofirumámpiius:Óíficfignaculumfrinitatis/in con
fiderationeEcclefiænota.Quia âut'confideratur quo ad indicium diuïnum,ôitunc iwtowiîwî*
folum per charítatemDeó unitifunt de Ecclefia,¿ hos folusDêus cognofcit:aut
quó ad indicium angelicum,& fic fideles omnes Sí folum illi & illi angelici fpiritus, An£™(l{>n°
hoc indicium àbfqj extrinfeça operatione cognofcatit,poftc$ ad fidem intelledus
côuerfus eft.Quæ quidem fides eft ut linea fpiritualis continua,penetrans eundos
Chrifto unitos ufq$ in caput.Igitur cum hæc chorda i quacuncp fpiricuali harmonia
occulte tangiturun augmentum gaudtj coeleftium omnium ipincinim, percipitur
ab ipfis angelicis fpiritibus. Aliud eft indicium humanum,in quo per ípem indican
Cur extrinfece humano indicio regenerati in Chrifto elfe quoufcp ex opere aut figho
extrinfecoáliúd conftet.Spéranteriím homínésjquodcuncp bonúm in fide perma/
nere,&fuafpeaeternæ gloriae nonfruftaHuncjj ùelle,necde occultis indicium fu-
mere debent:Vilde milfcansEccléfía eft exercitui fimihs,qui fignaturfigho crucis;
Antíchriftó qui Chrifto adiierfatur,cuius Chriftinexilium exercitus geftat, ex iig/
no ÔC fignàturo extrinfeca contrarius,licet non ita intrinfece omnes qui tu illo exer-
citu cocinenturfint,ficut extrinfece ftigmatizati.Et in hocexercitu Chrifti ¿minor-
talí,tanqüam ín linó corpore concordantialisunitasfidei uerèaut præfumptègrà»
duationes diffefentiales requirtt,de quibus amplius dicendum.Et oportet ea tranfi-
torièfakërtitangere,quæadremneceiïàriafunt,quçfortêcum fint profunda Sí al/
ta,fubtilius intranti maiores frudus miniftrare poflènt, quam noftrum propofitum
hoc locó requiratVnde ut fit una continua concordantia unius fpôfi & unius ípoii *Fcdeju* I
fæ,necéfïe eft ínhoc primo cofíderare,quod tota Ecclefia una eftín trinitate,fcilicet *piex.*
eft triumphans,eft S¿ dormíens,eft S¿ militans. Vnde militans eft in ínfimo loco.Et Mitox,
ficut infimus ordo hiérarchisé ín triumphanti illlumínatur páffíué abfcç ¿ómmurii/
catíoneulreríori^quoníam íbi fiibfiftícfluxiiSjÓCmedíus ordoiikiminatür íllumí
natjfupremus ueróilluminátttítamilitans eftjín quo fubfiftit infitienciaEft dormi- Dorwîc^.
ens in medio conftítuta,6¿ deíndeíuprematfiumphans.|Bt haéc eft miranda coati-
nuatio per dífpária medía,natri tota dormiens eft fubtota triumphante, altíor dor¿
míentís immediate fub infimo triumphantis,*0*¿altíor militantis fub ínfimo dormíen
tís.Tota ením dormiens ex praedeftínatís efttmílítans ueró quoufcp addormientem
uel triumphantem pertingat,femperdubía.Tranfitus autem dehacmilícantí Habet
feita,quód ómnís per dormientem, triumphantem attingit: fed plures attingunt
abf(ÿaôrmiériti,quinôniridigéncpurgari; Vñdé ínperfcrutabílís eft ifta harmonía
dormíentíutrijiícctábfcp ordine nori fic,cüm tendat in fupremam,Et quia Chriftus
eft omnia (ut prathabiturri eft)tfic ex Deo angelis et hominibus,per Gfiriftum Deo
unitis conftítuta eft Ecclefia radicati cónfideratíone.Quaré dormiens Ecclefia,tancjj
media inter angelos 8¿ homines,cónfiderata eft ut umbra, angelicae ;0¿ militans ut
umbra dórmientisjlícetdórtriiens ab humana uiatnciEcclefia riori fcparetur,qud>
ufqj traducatur *in* triumphantem» Vndé qüoadhoc,cóñfíderárí debet in connexi-
tace effe cum militanti,quia in purgatione Hinciride beatificanda: ariimæ epulantur:
licet ilice quoad meritum dormiantjiftæ autem adhuc militent, funt tamen iri linea
peregririatitium.Dormientes primi, quia abforpta eft mors ín tiidoria,& certi font
de praemíó, eapropter ípírírualíóres firmiori (pe Sí indubitabili facía* fecundiuri
gradus mpritί.Mdítarites infra in dubio iri corporibus groflis, qüafi timbra: præce<
derites.Étlícettotádortriientíummultítudójfubinfimotríumphantísextftatjtan^
fint purgatione indigentes,antequam ad patriam ueriire poiTint: tameri de tora pe-
regríriantíum graduacione,non talis ordo afeeridendi eft,ut gradatím de infima hit
litantium per dormientium quifep rapiatur^ fubfticuatur ultimo triumphantis^
Quoniam ífteafeenfusuérfusunionemaduerum capüf, fítuelox;ó¿tardus,aícus&-
ballus,exgraduatiôneinrrinfecæadhæfionis,ex parte meriti uel demeriti deperi-'
dentis3ex cuiufqp proprio arbitrio libero fibi concreato:ut quifqp æqué gaudeat

principes ¿lKs,per quæ in adoptionem filtj Dei peruenire poffet,gaudeat 'certe ficut ex infimo gradu aut (acerdotum aut Íatcorum,ob benemérita quis ab (que gradua-» tíonibus medtjs,adpræiîdentiamautducaiem, aut archiepifcopalem,uel altioretn rapitur. Sed hæc mifla faciamus,ut ad uiuentiumhominum Èccleſîam,nuncili/ lum conuertamus.

Cap. VL

'ïMwi *mtinu* ÿMÛCXlO*

S T autem in hoc corpore Ecclefiæ concordantia iriuéfîigandaja fignactó-lo trínítatís,quoniam teperiuntur tres ordines magni, una mirabili conne/ xione ad unum caput Chriftum.Primo,diuini(sim« concordantia trinitatis unita tisjubalternatur (aeramentorum connexio. Secundo,diuinae con« cordantiæangelicæ,qui funt miniftri diinnæ trinitatis,fubalterna tur fandum faceC dotiumxquoniamfacerdotesfunt miniftri facramentorum. Tertio,fobalternantuc beatis fpiritibus in patria,homines fideles in uia JBc font (aeramenta illuminantia pwrgantia,efi facerdotiumpaflorale purgatum & purgans,eft fidelis populus qüí purgatur,*&C* non purgat admodum angelicae,& confequenter diurna: trinitatis coni cordanti difpofitione ordinata* In (aeramentorum admiranda hierarchia caput Chriftus,fe communicat eundis in hac uia exiftentibus,fub figura & in ænïgmacé, quemadmodum uiæ conuenit Ôdmortalitatinoftræîficut (èin triumphanti facie aá faciem communicat abfque ænigmate,quoniam ita conuenit iuxta capacitatem utriufque ftatus.Et talis diuina (àcramëntalis communicatio,habet hierarchicum o ê Xwgqto. dinem,quoniam tot font (aeramenta,ut uult Auguftinus ad Volufianum,qui dicits quod nimis longum eff et de uarietate fignorum difputare conuenientér3qùæ cum adresdíuínaspertínent,facramentaappellánfunVndeíntot ôi tantis facramentis,, ita díuinítús pronoftrafaluteimpertitis,quoniarn in unum Chriftumfinaliter ten* dunttordo fandius concordantialis,ufquein fupremum facramentum Euchariftiæ exiftiqad modum quoin triumphantí.omnísordínatiotenditmírabílí concordan/ ria,uique in Chriftum caput, per quem requíefcít in Deo æternaliter omnis cura. Sic in hoc facramentojllius unici capitis Chriftfaliaomniafacramentautinfine quieCcuntjCumficfaeramentumfacramentorurn. Omne etiam facramentum ima* ginem trinitatis gëftat,quoniam ín quolibeteftfacfamentumtantum,eftrestan/ tum,6¿ res facramentum fimul. Quís cundtam íllam dulcern concordantíam,ab ultimo íigno in primum facramentum íntermedtjs,8¿ in quolibet per fe niuefti-*Sacerdoti/*gare poteft t" Nullus pro certo : foffícíat ergó hæcpauca tetigíffe.Sübfequitur ordo iacerd0ttj,qutperfacramenta chara clerizatur,ut fit continuatio abfqué omni di-fcíísíone medía,tótíusEcclefiæîSë íicgeftatfacerdotínm fígnaculum facramentaltè indelebilis communíonís,ordí'ms Eue concordanti® ad fuperíora diuína. Ét in hoc facerdotiojhierarchia eft ordinata ápontificatufummo, ufque in laicum: quemad-tnodum magnusDíonyfius,ecckfiaftícam híerarchíam defcribit. Et ficut homó conftituítur ex fpiritu,anima,^ corpore:íta facramenta huius corpOrisEcclefiæ **unius**funtfpírícus,5< facerdotium anima>&fideles ut corpus * Sicutedímanima partim adhæretcorpori, 8¿ partím fpírittíí, &eftmedíum ,per quod fpiritus influit incoípiis:íta (acerdotíum le habet ad fideles*Quaretotum facerdotíum,eft utani *Crtgôriui* tnauna in corpore uno fidelium.Vnde GregoriusNazíanzenus *,in* Apologético tnprincipio,ubiloquiturdecorporeEcclefiæ å'qupmodo conftituítur ex regenti/ bus recftís,dicitíalíos paftores dedit,ócfdocftoresadperfecftíonem Ecclefiæ, eos uí delícet,quí præ cæteris uirtute animi præditi ,Deo familiatiàs afsrftant, id offícíj ¿nEcclefia gerant, quid uel anima in corpore, uel mens & ratio operatur in anima# Inquoquiddëeft,Ôôinquoabundatueluctn membrorum diuerfitate confonantia fadla per fpiritum perfeclurtr,integrum,atque aptum ad omnia corpus exiftat,& di gnum quod Chriftum hàbeatcaputHæcine.Quarefacerdotio conuenit uirtus re-gítíua,uíuíí'ícatiua,ó¿illumínatiuaíquoníamfacerdotesfunt lux mutidi, & fal terræ# Çy^rîcnrw^ **v** nde(qt dicit Cyprianus inepíftola de aleatore)ideo fal terrædicuntur facetdotes9

uteac

wtcx ipfis omnis fraternitas codefti fapientia fabatur/ Et fimt hierarchical ordina-
¿iones, quoad animationem in facerdotio. In hac curaregitiua præfidentiali4quo-
niam licet omnes rupremæhierarchiæ,quiEpifcopt funt, quoad ordinem ponti-
ficale iudicium æquales fintzeft tamen dífcretío graduàlis, quoad regitiuam curam;
Etinhacpræfidentià,hierarchiàconfideratur ex quadam concordantia, qüæeftiti
únoó¿ pluribus.Eftenim unus tantum EpiCcopatus , cuíus quííque partem tenet,
&órdodífferentíalís, quoad præfidentialem curam. Hocutiqueeranraltj omnes
Apoftolí,quoderatPetrus,pár¿ cónfortío honoris 8¿ poteftátis prædití: fed Petrus *Petri prMi*
prælatuseftcæteriSjUtfitunitasinconcordântiajUtCyprianÜsdeducicadNouàtia- Oprwww..
num fcribens.Et Hieronymus contra loniniaiium dicitt infer pares Apoftolos,Pe/ Hiiwww*
trum ád prxfidendum elecium,ut capite conftítuto'jíchífmatístollatur occafioi
Vnde ficut Epifcopatus unus,tta una cathedra, S/üna praefidentia gradualitet £/
hierarchies conñítutá.De ha cuntía te cathedrae, Optatus Milenítanus libro (ecuiv OpWwft*
dócontra Parmeníanüm,contra quem feptem libelloá fcnjjíit, eleganter dífputat,
cundios catholícosEpífcopos unitatem esthedrç nècefiariô tenere debere.Et quo-
nïamhæc prpfidentia àChrifto capiteeft.aduitandurnfchífmá,S¿pacem fideltuni¿
ac unítaremconferuandamínftítutatrunc habet fuam graduarlo hem, ad inftar do*
minorum temporalium fíguratíue. Vnde hoc eft animaduertendum fecundum
Hieronymum,quod ficut exercitus fibi capitancum conftituít,0¿ ille tunc omnium *Hieronymi*
confenlum in fe geftans,unapræfidentiahs public^ perfona exiftit: ita ÓÉEpíícо-
pus praefidens conftituítur.^j.dift.íegímus. Quare ficut Rcfpublica eftcommunis
respopuli,S¿ res commumseftres cíuitátis,Ü¿ cíuitas efthomíhucrimultítudo,ín
quodlibet uinculumconçordiæredada,ut fcríbít Auguftinusad Volufianum,de *Augufântâ*
legum diuinarum imitationetita fe habet præfidèhsin. curia paftorali ad modum il«
ltus,cui República commiffa eft. Vnde cundí qui fubfunrcuriæjnteliiguntur ita *m*
in præfidenteuniti,ac fi ipfe efièt anima una,8<ip(ecorpus,quod anima haberet ani *faMi™ un*c°*
mare. Vnde tales ita uniti, cum paftore Ecclefiam conftítuunqut eleganter fcribjt
Cyprianus ad Florentium, ÔiPapianum, cuius pars habétur.7. q.i.fciredebes.Illi c>PndHWío
inquiensfuntEcclefia,plebsiacerdotiadunata§^Lpaftori fuo grex adhaerens. Vn®
d£fcifedebes>Epifcopum'e(reínEccÍcríai6¿EcclefiamínEpiícopo:S¿ fíquíscum ,
Epifcopo non fit,in Ecckfia noneft.Hæc ille. Idem dicit Cyprianus in epiftola ad
Cornelium de quinque presbyteris3de quo plura inferius habentur.Vnde ficut Ec/
clefia uniuerfalis , eft corpus Chrifti myfticum:jta particularesEcclefiæ,myftica
ftmtcorpora,fuorum præftdentiunijquiChrtfti legatione funguntur. Sic Ahafta-
f(usPapa,ad loannem Hierofolyrnitanum contra Rufinum icribens,de£cclefta
Romana loqiiensdicitîmihicuræ nondeeriqBuangelq fidem circa meos populos
cuftodire,parteíqúecorporis mei,per fpatiadiuerfa terrarum quantum polium li-
teris conuenire¿nequ3 profanae interpretationis origo fubrepaqquæ denotas men
tesimmiífafuícaligineïabefadareccnetur.Hæcille.Concor.ip.di.ità dominus. E¿
fcæc eft radix una propofid noftri,quod Ecclefia éftíríEpífcópo per unionem,ÔC fie
Èpifcopùseos figuràt&'repræfentat,qüiapublicaperfona>quô adiftum concur/
fum,6¿hocualebítpro fequentibus. Habet autem graduátionem fuamJtautLecí
nonuSjín epíftola qua ad duos fenbit Africa: Epífcopos, diceas :Epifcoporumor«
dóunuseft, quamuís alrj prxferantur altjs.fiueexeo quód primas cíuítatcs, ma-
gis nominatas fecundum potentiam, aut leges fæculiobtinentifiuequôdâfaniftis
Patribus,pro aliqua reuerentia dignitatis,aliquod priuilegium dignitatis pofsi*
dentNam ficut omnis mundana poteftas,hisgradibus dignitatum àfe inuicèm di-
flat,ideftjUt primus fit Auguftus uellmperator,deindeCæfôres,deinde reges, du-
ces,cotnítes,atq3 tríbunítica ecclefiaftícapoteftas,ordinata â íanóHs Patribus' ,
ínuenítur,dicente beato Clemenre:ín lilis cíuítatíbus, ín quibus olim apndEtfiríb
cosprimíFlamines eorum,atque primi Íegiídodloreserant.primates uél Fatríar-
cha? poíiti funt,qui reliquorum iudicia,8¿ maiora negotia iufte definirent,qui etiam
non uni protïmciæ3fed pluribus præefteat.Deindè ubi Archiflamines erant Paga*

norum, Archíepifcopí conftituti font Chriftíanorum,qui in fíngulís prouincijs præ
Miepijcopi eflent. Vbi aero Metropolis erat, quæ ínterpraetatur mater cíuitas, Metropolitani de tribus aut quatuor duitatibus intra aliqua prouinciam, maiori, *ô£* matri aliarum duitatum prefidebant.Vndeifti aliquando Metropolitani catum nominan iur,aliquando Archiepifcopi,fi in ipfa prouincia maiores aliqui non fuerint. Vbi au **rem** minores duitates habuerunt tantum flamines uel comites,Epifcopi funt conftj tuti.Porro tribuni plebis non impune intelliguntur presbyteri, fiue reliqui inferio^
Epîjwpl. ris ordinis clerící.Hís omnibus diuinoethumanoiurepræ latus eft Pontifex Roma
ïrw&jwL nus.hàec ille.Hæc etiam fèntentia eft Anackti,Clementis,Anitq,lulij,&alior3Ro/ manorum Pontificum.Eteft multum notanda talis applicatiOjquoniamex ea c o il ftaqquôdpræfidentialisecclefiafticapoteftas fuperaddita fit temporali, quemad^ modum anima corpori : fic quod ubi fuerit temporalis coadunatio in regimine terrenojfuperaddita eft per uiam pacis,& concordiae direaiua præfidentia in Chuflo, **ut** eunda in unum cap ut po teftatisfup remae,conuenienti medio reducerenrur.Reftat alio loco iftud didum melius ponderare,nunc fundamentalia quaedam tangamus,deinde de facerdotio fingulariter»

Cap. VIL

SVperiùs cum de ordinis choris hierarchicis diceremus, diximus quod ad modum quo in tota hierarchia eft fupremum,medium,infimum : íta & in fuprema parte cuiuslibetcreatæ inueniuntur ordines uartj,quoufqp ad unum **primum** illius ordinis peruenía tur¡ Redèfîcut in angelica funt tres ordines, & in primo ordine iterum funt tres chori,& licet in quolibet choro, ad huc modum graduado inueniaturttamen hoc nunc intendoàd hoc,ut una continua concordiafis connexio, per totam hierarchíam ínúeniatur.Ordínarifsímé tamen ultimus chorus eft primi ordinis, licet primi ordinis illumiriatiOjitaineo incommunicabiliter perfiftat,ut ipfius ibi fluxus terminetur : tamen adhuc ille chorus,eft fubfequentts primi alterius ordinis ita praelatione cônexus3ut ab faradio primi ordinis ,fibi adiualicer radium fufficientisjecundo ordini communicet,utficfic unus cotinuus did cis tonuSjin ordine gradual! continuo.Ex quo trahead inftar, ac fi ordo primus ad imaginationemfitzi.gradus fpiritualisilluminationis,qui funt adeo adiui,&re/ ¿undantes ín primo choro,quód fe nituntur comunicare fecundo,fed non poflunt **in** totum:fic 20.cantum recipit fecundus chorus,Ôf ille receptos non poteft commis nicare totalitenunde communicat i^.Etquia in tribus pundis luminis confiftit ordo,tunc non poteft amplius infimus chorus in eodem ordine communicare. Quare quoad ordinem,purépafsiuefehabet.Vnde tg.punda quæ poteft communicare, tranfeuntinordineminferiorem,& fie fuccefsíuéufqj ad ultimum chorum tertg or dinis,qui habet 12, Etexhocnota ,quiaDeus eftluxinfinítaítuncomnísíuxextra Deum creata finita,compararme ad Deum umbra eft infinitæ lucis Et tanto plus
Ordius reti.* umbræ habet,quanto plus â Deo diftatdicetin patria lumen æternum,diuinum fuf-
¿Qfíiti fícíentífsímé iuxta omne defiderium,quemlibetfpirituum irradiando, compledatur.Sic in no(Iropropofitoinordinibusreligionis,& illius partis Ecclefiæ, quæfoi ritualior cenfetur,funt nouem chori,ab epifcopali choro ufque monachalem.Et fo/ premus ordo conftituitur ex epifcopali,facerdotali,et díaconalíztotus facer medius, cxfubdiaconali,acolytali,& exorciftalimixtus* Infimus,exledoralí,oftíaríalí,S¿ tonforali.Namfacerírerumexdtaconalijfübdíaconali,S¿ acolytal¿ ordo compara/ tíuusconcordantíalís plus permixtus fandítate, quoniam duos facros habetchoros.Icem exfacerdotali,diaconali,âf fubdiacoriali ordofacenfub primó tamen ordt ne conftitutus,ÔCficdealtjs mixturis . Monachatus autem ad tonfora* km chorum conneditur, quoniam **eft** ut medium **ínter laicos & clerum»**

Capí

Cape VIU

Similiter hrxta rupertora,S¿uírtusregít!ua,exqtiaprxfrdéntíalítas &* paftora y^wsregîii-. lis cura oritur,habët fuos ordinesíquoniam ex Papali,Patriarchalqet Archie q * piïco|pali,eonftituitur primus ordo. Secundus ëx Epífcopafi, Archídíaco- m(í w tïah'3à Decanalí.Tertius ex facérdotaUdiaconalfiet fubdíaconah',et habet inj tet ft fitaspermixtasgraduatíones,6¿ íubalternas connexiones.Cur autem talis grà dùutri dfuerfîtas,neceifafoo pro conferuacipneuniuerfi éxífta tad inftar,ficut tn *coz~* cftibiïs ut rhagnus eüm differentiae ordo ftruafetihabetur.Sÿ du ad hoc . lu toca eu amcathedrali unitate hoc eft adüërteàdum,qupd torum facerdotíum,Ecdeíiam ÔC corpus ünárn conftituítícuius quidem facerdotij ordo eft utaníma, *ÔC* foiricus fan/ - . J dus,fpírítus.Conftituitur ergo Ecclefia (âcerdotâliSjex corpore anima & fpirítu.Et €(I quoniam fandus fpírítus, per charaderem ordinis facerdotafia perfidn tunc fan/ ¿tum eJ! fac&i dotiiim.Qiiod autem fpi.itus fandius operetur in facerdote,iam fupe tins per Auguftinumhb.i.contraepiftolam Parmerfi.ni oftenfum eftJdcm e.iiarrç Albertus magnus late fuper fymbolo,ïn opere de officio míflae ,ac peralío^ pene * omnes dolores,facerdotes}fchífmáticí í¿ haeretici tînt &C fuerint i Chriftí tamen ¿ ' feutentía uerax eft,quí facerddtiUm fandum tifcpad fxciih confurrimationemín íp fo, & íhfeípfo,díííit permanfurürti. Qnare corpusjfácerdotale licet caducuoi » *ÔC* rnortaie,8ídeuiabtlfeirt merribrí§;non tamëù ín roto: quoniam Temper maiorpars in tide & lege Chriftí permanëat,ut hot Cypriánus ciegan ter. deducit ad JNouatía* ? * num,ubi dícitíhcetomnishómomendax, Dominus tamen uerax.Quare çonfeflo- rum pars maíor *8¿* melior,ftàt in fidet fug robore,ac lege & difciplín j Dominicas ue rftaiis^Et ficut per cafumludie; dignitas Apoftolorum aliorum non eft diminuti ira étiâni propter cafum aliquorum facérdôtjm â fide,ah) dignitatem non percjuoL hgcille.Exquoadnoftrumpropoiitum,fundamentum non paruum ehcio,quod — S" snaiór parsíacerdotum^ín fide & legé perfiftic.Et hæc eft altéra radix râagnà àd fut-fequentia*

Cap. IX.

Dëínde ín præfidentiâîitate hoc confiderandum^quod tp(à habet (num fi< gnaculum ex angelico fpiritu,*ex* cathedra,corpore* Qyprtiam. ftcut fa- cerdocrj poteftas ab ipfa trihitaterobur capir?Sr: fpíritu fandjto regitur, per médiumcharácfteriáordíaís quia iacerdouum fummo facerdotffubalter- hâtur,3f primae diui'næ côncordahtïæ.fic pratíídentíalíta s,quæ ex ûccrdptfo fluit dt? ken'I.iè & corporâtiüead fideles,per diipênfàtioikm fubalternatur fiierarchiæ an gdicæ,&ad angelicam uirtutem facerdotiv.m per médium cathédræ cpunecftitur. ; t -, Præfidere *àC* præferri angelos Ecclefip iam êx Apoca.mamfeftum eft,ac etiam Reí# publicæàf pnncipatibùsjdoâores cadioïici tenent,ex illis quae angelus. àd Daniif- km Ibquutus eft,qui dixitiEgouëni proptèrfertïi ones nibs, Princeps àutemPer- . . >x. hrûmteftititmihiai.dtèbasiErêccèMichacljûnusdeprincipibuspfimiSjUefiitia fiidiutoriuíri míhi.Et paulb poft.Nunc reuertôr ut pfælier aduerfus principem Per/ jni enim egrederer princeps Graecorum veniens Et dicit faiiclus Gregori us,q»ip$(iaquit) alios principes uocat gentium,nifi dngelos?quiac,irca angelorum mmutda dtfpenfanda/ingulis quibuiq? gentibus angeli funt præüti,Ô< uní popû lo díueríi.Quoniami populo kidæofum captíuo in Perl íde$angelus qui Danielí lo- <|uebatur præîàtus fuirfôCM-chaehakeri ludæorum populo non,captíuo. Vnde pa recprelatíoffem iftam fárt'ftarthangelícís fpírítibus cónríecftí per medium cathedrae. Qüáteíacerdoii jrriitíiadp æfidentiam telarum,habet fuæ præfidentiæ animam» ib *Ii*cet cathedra rrí, Sí fpirírum fcilicet angelum ad modum prioris.Vnde éx hoc tra/ hitar.quod neritas pïæfidentiæ S¿ cachèdræ ex hioceftinfallibilis,ut. Auguftinus.de corredioné Donatiftárum trabando,hocdícftum Chriftí,fuper cathedram Moyfi; dedaratjlíáetmulti peftílentíales ín cathedris fepæfedeant. Et ex hoc fur- ¿rtr, gît alía magnaradíx noftrí propoíítí, quomodo uè- rítascáthetóadfíc.'

Cap» X»

-y—yErtio confideratur íacerdottum, quoad officium interceflîonabïle • 8C
* I) hoc modo oritur o fffcíum'ex ordine, & praefidentia permíxtím» Et tunc
I fubordinàtur beatis Ípírítíbus ínpafr¿a,quí fufas orationes, ex officio, ex
1 ordine,&præfidentiarefultato,offerunt pro illis quibus funduntur.Et
hæc operatio,exhacconcinuatione per officium fandum fufcipiturjicetperfona
©wife pier- offerentis accepta non fitJEt in hac confideratur radixjquomodo oratiofacerdpeis
doiw. acceptio reft,quia continuatur per officium ad fandos qui in patria funt,&f fic pe*
Hogiwp. netrac ufqj in ueritatem qux Chriftus eft,& hæc funt notada. De hoc dicit Hofn-
enfisjiniummaderemifcircaff» Vna eftEcclefia,quæmilitat in terris & in cœlis,
alia triumphat»Ettota Ecclefiadefideratanimasdeuotasadiuuari,de pcentdi » ú hi
duo-Et notat ibidem,quod tria font in Ecclefia,quæ femper retinent fuam efficaci/
am,à quocunqj etiam peccatore fíant:fcilícetuirtusuerborum,uírtus facramento*
rum,6¿ Ecclefixdefiderium.í5*q.fí.c»n»q»2»pto obeuntibus Deus enim ad fupplica/
tionem triumphantis, Sifuffragtum militantis mouetur: hæc ibi. Quia nunc habe*
mus,qaomodouerítasGcerdotrjradicataíntríplíciconcordantía,addÍuínam con-
tinuaturper ordinem.Vnde Gregorius Nazianzènus in Apologetico dícít¿ Sacro
- *Gregpùus* *Ha^ian^c,* fanda myftería ad ínftar cœleftis imaginis celebrariíper quæ uti in terris adhuc po-
fiti,cceleftibusordinibusfodamur»Conrinuatur ad angelicam per cathedram, S¿
ad beatos ín patria per officium.Et fie íácerdotium eft ut anima una in uno corpo-
re fidelium,quæ membris communicat uiuífícationem* uégetatíónem, & fenfatio/
nem,&iuxta graduationem membrorum quibus præfidet, gradum in præfidenz
tía cathedral! íortítur.Corpus autem ex principatu muiidí côpaginatur gradatím,
cuius caput eft Refpublíca Romana.Vnde híerarchías illas mundanas,corporis or-
dines ôc choros,facile quis ex fiiperioribus habere poteftjquarebreuitatis caufafu
perfedeo nunc,in tertia parte de hoc didurus.Et hic tantum eft tenendum animo:
quodficut anima refidens in capite,æquiparatur Pontifici Romanæduitatis,cuius
*ÇyprMfiwf** Refpublíca fbpremum locum mundi obtinetnta refidens pariformiter gradatim in
aííjs membris,alios Pontifices reprefentat,iuxta graduationem & notam Leoqis
noni fupiapbfitam.Et fufficiatpro nunc cum Cypriano ad Rógatianum fdre,quO/
modo urtaeft Ecclefiajper totum mundum in multa membra diuifa: &unus epifeo
patus,multorum concordi numerofitatediffufus,ô£ quod qualifcuq? ille eft, qui *in*
illa non eft extra Chriftum uitam ôt ueritatem eft,ut ipíe ait» Poft premifla oportet
ïnuefti gare,quæ uerba Chriftiad EccleiiâÔÎApoftoloru fucceffbres trahi debet ut
irfejut eft. in illis fundetur radix ecclefiafticae potéftatísi

' ' Cáp. XL

T *Vnc uidêdum de* tjs quæ expremiffïsfolidis fundamentis,confideratio/
nibus elici poffimt3adcognoícendám uiâindubijs,quæin Ecclefia oriri
pofíet.Et primó ad uerbaChrifti,quæloquutus eft Apoftolis, fentêtiam
■*Âugufibiitf.* Auguftíni ad ÉfitiSde die nouíffimo notemus,quia dicit uerba quç loquu
Çbri^i *ucrbfi.* tus eft Chriftus ad Apoftolos,opôrtet defuteefforibus intelligefe* ficut illud ieritis
odio omnibùs,getibus propternomêmeïï.Etillud:eritis mihi in teftès in ïudea
Samaría,& ufqs¡ ad extremfi terræ.Et ficut ílludtecce ego uobifeu fum omnibus die
buSjUfqfinfeculicôfômationâquodtarnêeu uniuérfæ Ecclefiæ promififle, quæa-
ïqs moríentíbús,alqsnafcentíbusttf$ infæculiconfummationem futura eft,quis
non íntelligatíficut eís 8¿ illud ait,quod ad eoS omnino non pertinet, & tamen fic
diducâÇadibloseospertineat.CuuideritisabominatiôneSj&r cGuideritis'hæcfci*
tote.hæcilleJExquo cÔiîderandu,quôduerba Chrifti àd Apoftolo's,trahi debët ad
Ecclefiâ.Et in hoc aduerti debet,quod aliqüâdoChriftus uoluit Ecclefiç aperire my
ftepa tanquâ Ecclefiæ unitx,aliquando tanqüamdiÎperfæÆcquotiiâ Petrus iênior
t ! erat inter Apoftolos que ideo ad uitâdft fcbifma, QC pace côferuâdâ Apoftolis pro-
íifw w* tulítjUtdícitHíeronimusJíb.i.CóntralouinianSítuncChríftus Petrum propofitum
Apoftolorufæpe alloquit,ut princípem3ín unitatetota Ecclefiam fibí comífla figu-

, I rantemóí

repraeíentantem.Ñatn rtoti dùbium,Ecclefia uníuerfalís daues hábet ligandi' & fol uendt dum unita eft,& non reperitur quôd alibi Chriftus ipfi tradiderit, nifi ibi ad Petrum loquendoffibi dabo daues,& quodeuntp ligaveris. Hoc Auguftihus 22,cà pitvlo,de agonfc Chriftiano profequitur.Similiter illud didum ChtiftijPetre rogaui pro te,ut non deficiat fides tua.Et ibitPortæinferi non præuâlebunt aduerfus éaô Vndequia (utdicit Ambrofius.l.di.fidelior)Petrus pro foliditateEcclefiæ petra didus eft,ÔC ex eo petra,quia ipfe eft qui primus in nationibus fidei fundamentum pó fuit,&tanquamfaxum immobile,totius operis Chriftianicompagem rtiolemqp coiinétîideô Chriftus de Ecclefia loqui volens,ad eum tanquám ipfam figurantem ló quitur.Ideó Ecclefiæprivilegia folida,ex tjs quæ Chriftus tradidit & prOiidfít&loquutus eft Petro,h au rire debemus.Et ut breviter aliqua ta ngantur,epiftola m quam *zpi/MMpÿ* Alipius,Auguftinus,& Fortunatus ad Gcneroium icripferunt notemus,Ubi habe- & tur:Euangelizatum eft enim tibi per vocem ipfius Domini lefu Chrifti, quôd om- *fortunati.* dibits gentibus a miunciabitur Euangelium eius,ÔC tunc erit finis* Evangeliza tu eft tibi per Prophetas QC Apoftolicas literas,quomodo Abrahæ dieftæ funt promiísíoñes,ó¿ femini eius qui eftChriftus,cumei diceret DeustIn femine tuo benedicentur omnes gentes.Has ergo promifsiones tenentfifi tibi angelus de ccclo diceteqdimic te Chriftianitatem orbis terræ,& tene partem Donàtitanathema effe debe^quia te d toto præcidere,& in partem contrudere conaretur,ÔC alienare a prómífsís Dei. Si enim ordo Epifeoporum fíbifuccédehtíum confiderandus eft, quanto reditis uerè falubriter ab ipfo Petro numeramus,cui totius Ecclefiæ figuram gerenti Dominus aitîfuper hanc petram aedificabo Ecclefiam mèatn,ÔC ponæ inferorum nonuin cfcnt eam Petro enim fuccefsit Linus,Lino Cletus,6¿ Melchiades exEvfebio. In il< 16 àutem ordine,qui ducitur â Petró ufqj ad A nafta fi uni, qui hodie eft & iri eadem cathedra feder,ttiam fi quiípíam traditor perilla tempora fubrepfiflet, hihffpræiu/ dicatEcclefiæ6¿innocentibusChríftianis,cuíDoniirius ptouídenssaítde præpofi fis malisiquod dicunt fa cite,quæ faciunt facere nolite, dicunt enim non faciunt. Vt fit certa fit fpes fidelis quæ non in homine, fed in domino collocata, nunquâni tempeftatefacrilegiTchifmarisdïfsipetur.Hæcibi. . ..

Cap» -XIII»

Vlchra documenta funtin prætada epiftola compléxa.Primô quôdEcek^ fia uera eft illa,quæ eft catholica & diffùfa,ôt quôd ipfa diffundetur ante dk emiudictjperuniuerfumorb'em.HæcedamAuguftinuslatifsimèinepiftola adEfitium de dienouiffimo* Vnde licet dies iudícíj extremí non ueniat, fiifi pfius Antichriftus,6C licet fanefti (ut Cyprianus, Gregorius, Ladarttms) uaria feribant de fine modifie Antichrifti aduentu,imo Cyprianus eum proxime fuo tern Awiicbrijil *ai.* poreuenturtim credidit,utfcribitinduabusepiftolisadDemetrianum£<Fortunatum:tamenan Antichriftus in medio temporis uenerit, St ah mdndus feptemmiL lium annorum curriculis,ut Ladantius in 7. lib. friftitutionum uidetur opinari,uel quando hoc éueniat penitus incertum eft,qiiia Chriftus ad Apoftolos qui Ecclefiam conftituebantjdixitîNon eft ueftrum nofcere tempora uel momenta,quæ Deus in fua poiuit poteftate. Hoc tamen fcimus ex Apoftolo adTheflatfeCundum fandum Hieronymum,ultima quæftionead Algaziam>quôd priùs totum Rd manum imperium debet defolari,6¿difceísíd ab eo fieri ficsquôd omnes fibíacentes ei ab eO recedent. Et fimfilter fecundum glo.fuper illa uerba Pauli,difeeifio **áb'** óbedíentia Romanae fedis,quo ad ecclefiafticos fieri debet, ante ipfius Antichrifti aâuéritifjUthoc multi docftori dicunt Vnde ei: hoc diâô,& hodierna difpofitione p'apatus ÔC impertjjdifcretus fagax,non multft tempôris fupéreíle arguit;licetta/ mchperíéquutio,6¿ multa de tjs malis quæ præcedere debent,hodie uideantuf,fcimus tamen quôd nondum ftatim finis, fed oportet ut nomen Domini ÔC Ecclefia,' **per** totum mundum omnes infulas difpergatun Quare Auguftinusaduèntum *Áufufíni/h* Chrifti |n nubibus tempore perfequutionis, non in fuperficie literæ de adventu e» tus in die iwdicfffedfubtiliort penetratione de aduentu Chrifti in Ecclefiam,dieft

' .... ' intelli-

intelligëdum:exponens,quômôdôiri hubibüsEccîefiæ cum poteftate magna tem

i«tó- poreperfequutipnis ueniet,g¿ tunc mittet angelosfuos,& congregabit dedos ; de
füsumçpfo quo per enmlatéinpræfataepiftoiaadEfitiümfliæcalibiiatiÊimeinlibenoinquifi-
ni, tiorris uerí boni profequutus fum)cohcludens phis ¿oo.annis de tempore fuper/ efle,ac hoc tempore adreformatiotiem mundum difponi debere.O Deus fi hoc no ftro tempore leuare pofïèmus capita noftra,8¿ uídére appropinquantem redemptionem noftram 4 quiá uidemus Ecclefiam nunquam ad eum caium deuenifle3in quo nuncefhudlet Deus in facra Synodo Bafilíenfi dedos fijos efle congregatos, & in tanta aduerfitate & perplexitace,in nubibus ibi congregatis oftendere aduen/ tum malefiatis fuæ.

Cap. xnt, .

Eíckf i, **T T** Abetar itaqj folidumrefugium in dubijs omnibus,ex fuprafcripta epifto-
tica/U™b9" la.Qooniamhæc eft catholica Ecclefia ueræ fidei , quæ minus Coardatalo-
B 1 co,ÔC diffufior per orbem Jta Optatus t.lib.cóntraParmeníanum;quomo-
JL dp de Romano MdchiadepapaiMatemoAgrippinenfijRethicoAugufto dunenfi,Marino Arelatenffi&alijs i^Épifcopís,Eimomíu$ ÔCOlympiusin Aphri cam mífsí,Carthagine 4-o.diebus Reterunt^ de ftudio partium ftrepitus quotidia-
AwgHfej, ni funt habiti, & nouifsima fentcnda ferebatur,Ecclefiam catholicam efTe,quæ pec orbem eft difFufa.Dehoc Auguftínus > ôæypnanus?ô£fimdi patres., fcHpta nobis maxima reliqueruntVndeex hoc eíicitur,quód quia fides noftra hodierna eft con- ? coidans curri eafîde,qug fuit illis temporibus per orbem diiïufai necdTarío uera eft, quiauna eft ffdes inuariabil/s $licet de ducentis *&17** Epifcopis, quiin Aphricanh partibus commorabantur,6¿fein Cóncílijs fubfcripferunt, nullus Çhriftianus fir, nec$ in orientalibus partibusitameintettot fchitfmata & liaríashærefés infide Chri ftiana4 noftra hæc unica uera fides difïufior eft,qiiám aliqüáfeda fcbiímacícorum aut hæreticorum. Vnde ex hoc unico argumento,omnis hæretica práuítas trida ia/ cetJDeínde habetur Petrum figuragefsiiTeEcdefïæ,contra quam portæ inferi non præualebunt.Et hanc fentétiam omnes pfífdpatres & fatentur,& rationibus aftruunt.De hoc infra latíus*

, . Capy XIIIL

— — Abetur infuper,quod una eft cathedra uera & certa fandi Petri, in qua fe-
Cutbcird pit- **J J** dent omnes fucceffbres ♦ Vnde quum una cathedra fit pmritegium unius
íii Petri mm **g3aBa0B|** EccleiïæôCprimum,fecandumOptatttm libro a.coritraParmenianu, tunc
fl fl eft nerum quód non adhaerens unitati cathedrae,extra unitatem Ecdefiæ
9^"* eft^j.difT^quæ Cathedràm.Dicit autem conformiter Optatus loco prgfcri pto *t* Cathedra una eft, negare non potes fcíre té ín urbe Roma Petro primo cathedrameíle conatam,úi qua federat omnium Apóftoíorum caput Petrus jUrideôÉ Cephas appellatus. In quo uno,cathedrae unitas ab omnibus feruareturjie Cæteri Apoftoliftngulas fibi qirifqjdefenderetjUt iam fchifmaticuseflet, qui contra unam catbedram alteram fibi collocaret. Ergo cathedra unica eft,quæ eft piimade doti/ bus,8tUn ea ledít'primus Perrusjfuccefsit Linus, Lino Clemens, cui AnacletusÔC fequentes.Damaíb Siríciussqiri hodie nofter eft focíus.Etínfra. Contia portas inferí claues falutares legimus Petrum principem noftrum recépífle, cui à Chrifto dídum eft, *tibí* dabo clanes.Vnde eft ergo quôd claues' regni uobis ufurpare conrenditis,qui contra cathedram PetrijUeftris præfumprionibus SC audactjs facrilege mi/ litatis? Et infra. Igitur de dotibus Ecclefiæ cathedra eft prima}quamprobairimus per Petrum noftram effe,quaf ducit ad fe angelum Angelus enim qui datur Eccle/ iiæ,ei non coniundtur qui fe cathedrae Petri non coniungit. Et infra: Vos dico efle abfcifos palmites a uite,uos riuum cóncífum âfonce. Non enim poteft origo efle riuus,qui paruus eft,& non de fe nafdtur,àfarbor à ramo concifo exfedus ante a/ refeit. Hæc ille. Magna funt ifta documenta, quoniam non eftnifi una cathedra,per defcenfum fticcedentiumufque in Petrum fuper quem Ecclefia fundata confide/ randa : quoniam cerri fumus, quôd portæ inferi non præualebuntaduerfuseam.

/ Vnde

Vnde exhoc notatiduft,quod qui fe Chriftianum efle fatetur ^neceflario confiteri |îabet,connexarii ¿fle cathedram fuam adfuccedentium cathedræ fando Peiro, ÔÇ in fodetate illius cathedrae per unionem efte,alipquiChriftianus non eift?x^.gj.quï cünqp.S¿«c.pudendaínfíne.Ó¿ c.fchifma.sj.difl.qui cathedram, cum multis fimili* bus.bftftaqj uerum,unam efle cathedram Petri,quoniam cathedra principatum regitiuumfigníf¿cacínEcclefia.Etfícutínipfacathedra Petrí,tres primi Patriarchæ leguntur fedifle,fcilicet Romanus, Alexandrinus,ÔC Antipchenusdta *0£* cum illis omnes fubietftiEpifcopi. Vndedicit fandus GregoriusPapa in Regiftro,991 epiftola ur£crw» ad Eulogium Alexandrinum:Suauiflima mihi fanditas ueftra,multa in epiftolis de fandi Apoftoloru principis Petri cathedra,loquuta eft dicens,quod ipfe in ea nuC ttfqj in fuis fucceflbríbus Íedeatífed me quidem ego indignum efle,non folùm in numero (edentium,fed etiamftantium agnofco.Sed eaquædida funt,in ea libenter açcepi,quod ille mihi de cathedra ioquutus eft,qui in Petri cathedra fedet.Et infra. Vri de quum multi fint Apoftoli,pro ipfo tamen pripcipatu,fola Apoftolorum princi/ pis Îèdesinaudontatéconualuit.quæihtribuslocisuniuseftîipfeenim fublimauit iedem,in qua etiam quíefcere,S¿ praetentem uitarn finire dignatus eftflpfe decorante fedem,in quam Euangelíftam difcípulum mí Utjipfe fírmauít fedem,ín qua.7 .annis quamuis dífceflíirus fedit.Quum ergo uníusatcp una fit fedes,cuí ex andoneóte didina tres Epífcopi nunc prælident,quicquid ego de uobis boní^udío,hoc mihí ím/ putOîfi quídde mebóni credítísjhocuóbís Ímputareíquiainflloun3fumus,'qui aitt Vt omnes unñfint,ficut ettupáter in me,etego ín te:3¿ ipil in nobis unum fint.Hçç ibí.Et eft epíftolafíngularíter notanda.quoniam ín una Petri cathedra ,fedent tres Epífcopi principes,quorum fummus eft Romanus.Et Ícutomiies Epifcopí adhas Raw *hm&0* (édeSjtemporeNicem Concilrj & ante coníungebantur^ & poft ilíatcmpóra om- t'A*.<*»«««« **Áes** Epifcopí ab lilis poft hoc egrefsí funtífic eft omnium Épífcoporum unus Épí/ fcopátuSjUna cathedra,in qua primo fedetRomanusÆc iterum licet aliqui,ut Liberius ¿Honorius, & alij in cathedra Petri aliquandiu(edentes,in errorern fchifmati* cum fedudi ceciderinr,(edes tamen abfqj uicio remanfte. Maximum eft iftud quod menti tenendum efle cenfeo,quia hæc eft certa regula & fecura firmi tas,qubd fedes quæ originem receperunt à fede Romana,cum qua tanquàm filiæ uniuntur: una (edes fiue cathedra cenfentimlicet tam ín fucceftione direda,in linea reda Roma notum Pontificu^quam collaterahumjceftipontifices in hserefim ceciderint. Ab Abrá ham enim in Chriftum generationes per Matthaeum fecundum lineam nominari» turflícetnon omnes inlinea fandi fuerint,Ghriftus tame per eandem attingebatur* Sicin Ecclefia cuius hæceft figura,Chríftusper redamlineam Pontificum accingitur,malitia mediorum præfulum non obftante.Eft enim ípía linea fiue cathedra (ari da,in Chriftí adúentu n indefedtbiliter duratura uícp ad fæcùli confummatíonem^ Vnde qfe in Chriftiana fideeiie putant>de illis eft regula Cypriani infallíbilis,quôd *cyfi'wwt** maior pars femper in fide óíueritate legis perfiftit,âC quícunqj fe ab illa feparat,ab Ecclefia fidelium fefeparat.VrideCyprianus ad Florentium iPuppianum: Quid enim fi exciderint quidâ â fidejnunqaid infidelitas eorum fide Dei euacuauitfabiic Èft enim Deus uerax,omnis homo mendax Et ut legitur ínEuarigelío, quum eum loquentem difcipulidereliquerun^couerfusadduodecim dixit:Nunquid uos unitis abíréC'Refpondít *ei* Petrus,& dtxinDomine ad quem (Bimus?uerbum uitæ æternæ habes,nos credimus & cognouimus,quia tu es filiusDei niai. Loquitur illic Petrus,fuperqueædificatafuitEcclefia,docens:quia etfi contumaxfuperba obedire nolentium multitudo difcedac,Ecclefia tamenâ Chrifto non recedit, illi funt Ecclefia plebs facerdoti,S¿ paftor gregi adtfnati. Hæc ille. Bona eft hæc doeftrina, quia Petrus ut Ecclefiam reprxfentans;riOmínetodusEcclefiadoquütuscíh& tam? de Ecclefia multiexciderunfiímo deApóftóttílüdas.QiiareilliEcclefiam uèram ft delíum coftítuunfiqui ínter Chriftí fidem (e Habere putances;maiorem' partem con¿ fhtuutit,# (e fuo paftori Petro coadunant 8¿ eius cathcdræ.Hanc fentendam ex (u ficrioribus manifeftaui. teliaquens pauca difliifius ûbneâerc dc hac re curabo:

-..... .... ~ Nam

Nam licet Chriftusrogauerit, ut non deficeret fides Petri, qui pro fua reuerentia exauditus eft,8¿ licet hoc exponatur de fide Ecclefig: tamen etiam per aliquos,puta Albertum Magnum fuper eodem paflu,de fide Petri eius fucceffbribus intelligi/ tur,quia in eis finaliter non deficiet. Per alios autem ut Gorra exponiqintelligitur defideEcclefiæRomanæ.

Cap. XV.

Cyprianus-Leo»

PRo clariori intellecftu intenti noftri, ireuocemus ad memoriam fuperius tada,fecundum fandum Cyprianum S¿ Leonem Nonum: fi quód quifque præfidens,gradum prxfidentiæfortiturfecundulocum cui præfïdet,& eius loa leges uel priuilegia,&quôd præfidens ita totam Ecclefiam figurat fibi unitam,quod Cyprianus eam efledicit in præfide.Quo adprimum dicimus, quia ut fmbk Ambro.2.q.z.beací.Roma principará óócaput obtinet nationum, & ita adu eftdiuino nutu,ut ubi erat caput fuperftitionis,illiccaputfanditatis quiefceret. Ergo Romanus Epifcopus,eum prælidentiæ gradum habet,quem habuit apud ethni cos Roma.de hoc.s o.difhurbes fecundum Lucium Papam,& fecundum Ciernen» tem.c.in'illis,e,dift.Ec talis ordinatio fuitdiuinitus infpirata,fecundum Leonem in» c.illad.e.dift.dqquo etiam.99.dift.prouinciæ,Deindepriuilegium diuinum,Petrum prætulitalijsjconcurrentetameneledione Apoftolorum,fecundum Anacletum,S< fandum Hiero.libroi.contralouinianum.Sedexfuperioribus fecundum Augufti num,fucceffores Petri in eadem cathedra fedent,ergo priuilegium cathedrae aequale nunc 8¿ tunc.Quare ita ut Petrus princeps fuit Apoftolorumjita & Romanus Pôtifex Epifcoporum princeps,quoniam in locum Apoftolorum Epifcopi fuccedut, ad hoc infinita quafi habentur feripta. Vnde ifte principatus,eft fuper omnes homines in Ecclefia exiftentes,qui per fidem conftituitur,eft enim capitaneus'in eo exercicu.ItaeaimfcribitLeoimperatoradTheodofium,^ Valentinianus ad Theodo

Avbrû/lus. Rowvi capul Ecílc/iíff. Rema. pontif, fii'llmiiSr

yaútinianus.

BeatiflimusRomanæ ciuitatis Epifcopus, cui principatum facerdottj fuper omnes antiquitas contuliqlocum habeat,ac facultatem de fide indicare. Et infra: Hac enim gratia & fecundum folemnitatem Concilio rum,Conftantinus Epifco puseum per.libellos appellauit, propter contentionem quæ orta eft de fide.Item Martianus & Valentinianus,Leoni Archiepifcopo Romæ gloriofæciuitatis,tuam fandítatempríncípatum ín epifcopattjdíuinefideípoflidenrem:dehocti zdift.prçceptis.z 4-.q.i.quotiens.i<í. q.í.fraternoften Vndefic intellígo.<?.q.3. aliorum quod omnis fidelis Papæ fubmittitur *t* du totius corporis caput elle defi'gnetur.f. in fide, qiiia corpus ex fidelibus conftítuítur.Síc dicit Hiero.adDamafurn,0¿ in.to. q.de cadied ra Si quis cathedræ Petri adhæret,meus eft,et tamen hoc indicium fidei non eft fem per *in nútu unius* Pontificis deffinibile,quia haereticus efle poffit,de quo inferí» ûs dícetunímóin illo indicio fidei, in quo principatus eius confiftít. Concilio catholicæEcclefiæ lubeft.

*Confiantimis. Martiam^*

fïierc.

Cap. XVI.

VNdeeftaduertendum,quodRomana Ecclefia capitur pro fedealiquando ÓÉ.communíter.Etfuere ab antiquo tempore Niceni Concilíj tres fedes, íctlícet Romana, Alexandrina,& Antiochena,licet Heliçfiue Hierofoly» morumEpífcopus femper honoraretur,ut habetur.í.c.Niceni concíhj. i$>.díft.Anaftafius.<íí.díft.quoníammos.fí¿.2i.dtft.facrofanda. Vnde pofthocetiam fedesHíeroíblymorum S£Conftátínopolitana,írt geftis Conciliorum ínueniuntur.VhdeConftancinopolitanus5quodam particulari Concilio ante Calcedoneníe, quía nona Romane Patriarcham nominari obtinuit,quando illæquincp patriarchales fedes uocantnr.i i.dift.deffiniuimusHuiufmodi materia quæftionis,in' Calcedonenfi Concilio legitur expedita,quoniam allegantibus hincindetam uicarfjs Apoftolicæfedis quam patriarcha Conftantinopolitano>cationibusiuxta decretum iu/ dicíumConciliídeffinítumfuítífedem Apoftôliçam primatum tenere debere, quia antiqua Roma eft:&Conftantinopo!itanam fecundum locum, quia noua Roma eft.ii.dift.deConftantinopolitanæîlicetConftantinppolitanusgfdemgaudiat pri-¡

mariæ

mari» pttïiilegijs.ii.dift. renouantes. Edicet Leo Papa tunc multis ícrípturís uifus fueratferradare illam partem definitionis, quód Conftantiaopolitanus fecundum locum habere deberet,quia óbúíabatconftítutionísNiceni Concílíj, quas infringibiles (cribitttamenita ufus obtiiiriitlongo tempore.Vnde in geftis uniuerfalis Côciliorum poftfubíécutórüm,Conftantinopolitanus fg praecedit Alexandrinum.* 2+ díft.renouantes.c.íé.&depnuí.ahtiqüa.Et has quincp fedes, reperio in geftis.8.con cilt) uniuerfalis Conftantmopolitani,feptimaaàione qnincp capita Ecdefiænomi natas, S¿ notantur fedes Apoftôlicæ.i.q^conuenientibus, & in eis federates etiam PapæuocanturjUtibidemin paraghcJtèm Cerafius* Quomodo autem finteapita Pdp*. cenfenda,ínfradícetur.EtfícutPapaRomanusfxpeuocaturPatríarcha(ut¿n geftis Conciliorum,prgfertim otftaui uniuerfalis habetur,penépertotumjfic etiam alrjPa triarcliae Papae uocantur,ut notatglo4o.díñ.ííPapa;g¿textuSj2*.q<*.fane.paraghó* item fi Romanorum.Sed non multum ad propofitum. Hoc nunc notandum,fedem phrtomj primatum tenere fuperomnes.2 2.dift.de Conftantinopolitanaci EtHicmarusRe/ *fcdiucaufa.* menfis.cap.t$;contra Laudunenfem *feribi*t, exbreuiponderofadefinitione Niceni Concilihquiadixit: antiquitasteneatomnem talem ordinationem graduatíoiium, qux apud Ethnicos fuit tnprimatrjsjefle definitam fpiritu fando infpirante. Etea/ propter definitio Calcedonenfis Concdiidicicfecundum canones, Romanorii primatem haberetfed canonem illu antiquitas teneat in fuis prguilegijs,ut qug fuit graduarlo principatus in duitatibus Ethnicis>& eorum archiflamminibusjfiC alqs ibi re maneatillegradus.Sednonclubium,inCapitolio Romano Pontificem maximum, in louis templo præpofitumjta *St*gratiætempore.VndePlacidaAugufta,filio Au gufto fcribensdícitzQuía Roma maxima cíuítatum&¿ Domina omnium tertarumi ideo Petrus ín ea principatum ordinauícdiuini Epífcopatus.Etquódexdifpofítío/ ne illa duitatum antiqui primadas arguebant,patet in dífputatione.u. a ¿Horn's Calcedonenfis Concílíj, ubi Epífcopum Nícení fuper Bafíonopolim ex curia prælatu, multis argumentis ex hoc fundamento conuincere nititUtjarguens. Et ¿n primo ca. TauritaníConciií]defínitumeft:quíprobauerit füam duitatem Metropolimeífe uelfuíile,teneat prímatum.Ecce primatum ex cíuítate dífponi,ó¿ ortum capéré príma ríUm.Definitio enim centum quinquaginta patrum, ac etiam poft hoc Calcedo/ nenfis Concilif/uperpradationefedisConftantinopolitane^poftRomamhabetil lam cauíam dicens .Etenim fedi fenioris Romæ,propter imperium ciuitatis illius,di gnèpatres præuilegia reddiderunneadem intentione pérmoti. Ideó reuerendíísimi Epifeopi,a:quæ fantftse fedi noua Romæ præuilegia tribuerunt, rationabiliter indict tes,imperio *St*fenatu urbem ornatam,æque fenioris Romæ prgaílegqs fruí,6¿ in Ec ckfiafticisficutillamhabere maíeftatem negocíjs,&fecundam poft íllam exíftere. Ecce argumenta uíxfolubíle,quod in Calcedonenft Concilio approbatur. Etlícet Imperatores prçuilegia dederit exemptionis certis ptçlaturis/emper tn hoc tus anti quitatisexernptumdcfaluumremanfitiutibidem. Vnde quantum hocdidumueri tati innitatur,exhoc poterit depræhendi, quia fi exfaneftitate primi praefidentis,auc loci feuerentiaXediuptimitiuitatem arguere deberemusmondubiS,Hierofolymorum prima foret,quoniam ibi Pontifex maximus,Ecclefiamlanítin fanguineluoJ/ ta etiam fedes lacobi Apoftoli primi Archiepifcopi ut legitur prima adione.8. uni/ niuerfalis Coctitj de cuius Cathedra Euf.li./.c.ni.fcribit etegâter.Scriptores etiâ fu/ percanonicisepiftolis,eapropterlacobipraelatas allerunt: quia primam Hierofolymorꝰ fedem habuit,quæ fuit prima Chriftianitatis, *ficut* Paulus lacobum praeponit,quumde Ecclefiæ columnis loqueretur.DeindeAlexartdrína no fortiturex primo præfidefcdm locum,quia Marcus non prçferturfantftoloanni Chrifti dikdifst mot& Marcus Alexandrixjoannes Ephefi fedebat. Nec tamen prxfertur Ephefus Alexandria:, quoad dignitatem Epifcopatus,quia Alexandria uicitEphadum fæcut lidignitatenamen ambo fciiicet non tantum ísecíuli dígnitatéjíed ÔÉdiuinam rôm a/ liaconcurifte,inhisfedium præeminencialibuscaufiscredendu eft,ut ad idêde An- ttochena fede fcribitInnocendusPapa ad AlexandrinSaubididr.Vnde aduertimus, *mwewiius.*

non tam pro rriagnífícéntíá duitatis hoc ídem attributum, quâm quôd prima'jprimï Apoftôli fedeselfemonftretur : tametfí ¿principio ita fuir › quôdiecundùm íocí dignitatem , dignitas ecclefíaftíca fit d íftríbuta › per facra Concilia fandos patres¿ Non camenpropcer acrefcentiam dignitatis temporalis, nifi ordinatio Concilrj interueniretjcrefcic dignitas Epifóopí loci» Vnde quâdo Acatius díxít,feEpíícopum regiæ duitatis elFe,3¿ propter hoc dignitatem fuam ítaeíremagnam,quódab Apo-
*Gfafas** ftolico præfule indicari non pofsit : fcribit Gelaftus Papa âd Epifcopos per Darda/ niam,fe rifiife ho c,dicens:Nunquid apud Mediolanum, apudRauennam,apud Sy* rinum,apudTreueros multis temporibus don conftícít imperium ûrunquid harum urbium facerdotes,ultra mgnfuram fibimet antiquités deputatam, quippiatn fuis di gnitacibus ufui paruntfubi de hoc pulchra.Idem de hoc Anaftafius Papa Alexandri no Epifcopo,in epiftola quæ incipit. Onus & honor, quæ dicit Antiochenam Ro/ manæ cefsifle,& quod non fecundum uoluntatem Imperatorum,fed priftinum pro uíndarummorem,MetropolítanosEpífcoposdeberenomínarí, de quaio. diih
Rc'.PoM.pHrt uerdmperialt. Et quia de iftis plura iupratacfta funt,concludendum exiftimo,Romanam fedem,ob fæculi dignitatem, ÔC diuinum prçuilegium, *QC* in augmentum fi* deiyUtpaxferuaretur, &ob tot exgimenta fandorum pràfulum,quorum fucceisiue plus quam triginta propter fidetnmattyriocoronabantur : per Conciliorum ilacata primatum merito pofsidere»

Cap; XVII.

Wr/fc Ra- Apitur autèm aîiqirâdoEcdefia Romana,pro proxime unitis Rom ànçEc*
< 1 clefiæ,ficut iñ libello Leonis Noni,contra præfumpciones Michaelis Co/
W jftâtinopolitanic.h.ubidicitîRomanamEcclefîameftêutcardinemdnquo
/ in quo ùoluituf oftium Ecclefiæ,*QC* Habite Temper manebít,0¿eius clerici $
Carding, pter propinquitatem ad cardinem,dícunturCardíriáleSiEt Conftantínus Imperatos
Cwfantinut Agatlioni Papa: (ut ín principio géílorum fexti uriíuerfálís Concílrj legitur) ícríbíc, ut mittat tres perfonas defuá Ecclefía,& duodecí Metropolitanos de toto fuo Cotí cilio. Vnde poteft ex hoc cohfíderatío haberi, quôd aliquando fedes Apoftolíca ,p Pontífice Romano capitur,aliquando Ecclefía Romana pro Papa eiusdíaecefí clericis fidelibus í aliquando pro omnibus fub eius Metropoli & fede Archíepíf-¿opalí conftítu.ris(íta enim legitur in multis uniuerfalibus Concílrjs,uocatus Archie pífeopus Romanus)alíquando pro omnibus Metropolitanis Ecclefrjs,ipfitaquâm Patriarchs: capiti in fede patriarchal! praefidenti unitis ,ut in feptima adíone odia tii uniuerfalis Concilij:ubi de lententia Concilrj Romani loquitur ,dícítuicaríus Pa/ triarchy Hierofelymorum» fpirittis fandus qui loquutus eft in Romanarum Eccte-fta.loquutus eft & in noftra. Aliquado pro omnium fidelium Ecclefía» quæ ad *ipfam* Romanamut adcaputunítur.Vndequumdícítur,Romanám Ecclefíam nunquam ¿ir are poftè,hoc eft uerum de tota uniuerfalí Ecclefía ultimó modo capta,deínde de Patriarchal! Romana Ecclefía etiam eft uerum, deinde de Archíepifcopalí eft ue rum,deíndede Epífcopalí eft uerum finalíter. Sed iftæueritates graduaciones habent,quoniam prior eft infallíbílís,& fuiqói erit femper.Sécunda eft hodie infallibi líseorefpedu.quíauníuerfalisEcclefía, quafítotalíterfub PatríarchatumRoma/ num eft redadla. Deinde confideratíonefedíum Patriarchalium,tuncetiam eftuerí-ór fídes Temper fub Patríarchatu Romano,& ita fuít}& erít, licet uniuerfalís Eccle? fiæ ínfémaíorfítpromifsíone Chriftifirmitas. Deindefedís Archíepifcopalisur-bis Romana: fidei ueritas, eft adhuc plus falhbílís, & adhuc plus Epífcopalisdícet â principiofideiPatriarchalisRomanæ Ecclefiæ ínter omnes Patriarchales, Archie/ pifcopalisinter omnes Archíepifcopales,6¿ Epifcopalis inter omnes Episcopales/ maior fecurítas minor fallibílítas fuit. Et ita erit ufqj índíem ultimum quoniam ut legitur in geftisodlauiuníüerfalísConcílíjjBahanisfamatífsímus prsrpoíítuscu Tiæ& patricius dixit,quomodo Patriarchales fedes fuccefsiuédecrefcenao, redigi deberentufcpadunumpatriarchatum,6dperillumiterumDeus alios Patriarchatus
· reuocaredsbcrecVidemusiamprohdolorjUnumexplemmjdctDcusutfecundum nofto

noftris temporibus àiderimus. Et quia (ut díxí) Ecclefía Romana aut Ecclefia alia, fcilicetConftantinopolicana capitur fæpe prpipfi unins fubiecftisEcddrjs ; & hâec unio uocatùr apud Græcos Sÿnodusi apud nos Concilium» Reífát nunc de Conci/ lio aliquafabnedere.

Liber I î.qui cil de Concilie).

Cap.primum;

Vmmà intentionis méï eft, paücis uarietatem comparatione Sy nodorum,& earum auctoritatem explanare, ac deinde ex his quæ/ dam dubía foluere.Et primó » Synodus eft proprie cætus fenum uel presbycerorum*Et dicitiïr à *avy* quod eft fimuf8¿ triaiquia om/ ries uhauia ad eundem finem tendunt. Et eft Græcum»& interpreta tur coetus 15.dift*canones tier* Synodus 5 Edicitur Latine Coti/ dïium.Vndeaûtemdicatür Concíliúmlfiodorusícríbit,0¿habetur iç.dift canones» Catci ber*Concíltj,6¿ proprie confiftit ¡n concordia: qui enim fibidiflentiunt, non agunt Concilium utibidem dicitur.Eft autem uaria Synodus, quoniam graduaciones fuas habet,i particulari ufe# ad tinioerfalem per media uaria. Vniuerfale autem Concili/ bm fiue Synodus uniuerfalis,fecuhdum Bar. Br{x.poftHugii.dift;ca.eft,quod uel â Papa uel eius legato cum omnibus Epifcopis conftituitur:tamen hæc definitio for tenoh èft fufficiens,quia poteft trahi ad Concilium uniucrfalefcdis Apoftolicç,de quo infra proximo capire.In ilio enim eft proprie de eíTentia, quo legatus Apoftoli/ cæfedisad minimum interfit, fi plenum & perfedS efle d'ebet,ut in diluer i porro t/» difft.regdla<Hïcmarus uerb Remenfis in 20.ca.de hac tra&ans materia aflefit,cutuf dam generalis Cohcilf), tempore Caroli inFrahciadeuenèratibneimaginumceler brati3uoíumíne4.éiushbri ita haberi. Vniuerfitasabuhocognomiriatur, èo quôd uno multotiens uerbo propagatur.Nam multitudo unitate uettece in unum cbllecfta viniuerfitas efficitur. Et ficut uuiuerfalis Ecclefia,catholicadicitur Græcêritanimi/ èùm qüícqúíd ab eius unitate non difcefsit,caeholicuni poteft huncupari. Omnis e/ him dotftrina Chfíftíána,uel quad ibet cónfticucío fíne traditio, talis efte debet,ut u- tiiuerfali cónfentia t Ecclefhr.Qubd nequaquàhæretici fcruau èrunt,qui per díticr fas rnündi partes,aliquibus regionüpartibuscoardatùcoauencibulaquædâmftatu ¿runr,quibus fe&plures abEcclefiaftíco confortio fegregarunt.Quum ergo duarti aut trium prouínciarum Epifcopí cqnueniunt, ea ftatuunt qüx catfiolicæ Eccle- fiæcànueniüntjfôrtailè uniüerfale dící poteft : quamuis non fíe áb tiníuerfís mundí btæfülibus adum/uffícit quód ab uhiuerfórum fide & traditionibus noh diferèpet hæcille.Ëtibidehocplura.yndediuerfo refpe<ftu,uniuerfàle Concilium poteftnu cupari patruconuéntusîautquireni traâàtàdefiniuntcatholicamÆcclefiafticam 6¿ueram patrestautquiadeuniuerfali ftatutradant,aut deuriitièrfali caufa,ceitæin tegr¿& m^griæprouinciæôf obedientiæ. Secundum enim definitionem Concilq iüdicium iftud üniuerfalitatis fitNàm àut decaufa,quæ cunáis communis eft modo dt&OîÔC tunc rede & communiter uníuerfáledícíur, quando peruniuèrfaletn cogré gatíónem,uniuerfalis catholica defini tío fit Aliud autem Concilium licetmiiuèrfa le propter câmuniuérfalem dicatur,támennon proprie catholicum uniuerfale.Vn/ de in Âpfiricariô Concilio,ubiftatuitur de fioc ultimo uniuerfafi Concilio, dicitur: *CM&Afrwt*

Ne fatigandis fratribus fit anniuerfaria congregationis riecefsitas, placuit ut quoti/ tiens caufa corriunis totius Aphricæhoc exegeriqtunc uriiueriale congregetur.Cad fx áuterii quum communes non fuerint,in prouiricqs indicentur* Et proprie illa di< concur uriiuerfalíá, ubi aliqua definítio.fídeí contra hæreticos fada fuit, ut probat tex.c.dííLoptatu.lícetomne uniuerfaleConciííumoponeatettamcanonespromui gare i<>.difft.hàbeo,Suritautèm Synodicæ congregationes differentes gradatim3à mí

'synodorum praius. Lu. nima per ttièdia uaria ufqj ad uniuerialerp maximam. Nam curatus,fuæ parochiae Synodum congregat,& eft fupra eam diozcefana,fupra quàm Metropolitana,fúpra quam prouincialisregniuelnationísjfupraquam Paróchíalís» Sí omnium maxima uhiuerfalis Ecclefiæcatholicæ.Ec ut Leo (adMartíanum feríbensin eaepiftolá^übí dediretftauícís fux legatione pro Calcedonenfi Concilíofcribít)aít,tuncnullum CcnciliaMu cenferí debet Concilium, quod non ínnúur ueritati fidei, fed concilíabulum ueríus debet nuncupari* Cap. IL

HAbecautem qtriiq; præfidens in fuo gradu fibi *unitos* cotiiiocare, fine quo aut eius uices gerente Concilium nec plenum, nec rite adunatum cenfetur» Vnde cum Romanus Pontifex,fupremus capitaneas militantishuius Ecclefiae, & princeps in Epifcopatu fidei extftarjuniuerfalia Concilia fine eo ritc3eiufuéaucftoriratereguladt€rnoncelebrârur 5'^dift.ubinami7.dift.uenhufce^ Papatfttys ftt CortciUum L<a* tiam.ee c.regula. Et Leo nonus, in epiftolaad CarthaginenfemPetrum,defiocfcrLbit,ad idem in. q.i^.dudum,S¿uarqs locis idem habetunficut nec fine Metropolita/no prouincialis,qui fine Patriarcha uniuerfalisPatriarchalis,aut fine Epíícopo dio/ceefana .'Ratio eit manifefta, definitiones facrorum Conciliorum in uarijs pafsi/bus hoc oftendunti7.dift.regulacum.cibifequentibus la dift.propter Si.c.fiquis» etc.ft.Ad uniuerialemenim Patriarcham fpedlat,umuerfalisConciltjconuocatio Vnde Pelagius, ad Epifcopos àloanne Conftantinopolitano congregatos^Relatü eft ad Apoftolicam (edem, loannem Conftancinopolitanum Ëpiicopum tmiuerfa/km ft fcribere,uo$cp hac præfumptionead Synodumconuocarfcgeneralemjtadi/.cit Marcellus Papa Sûnartyr in y.cap.decretorum fuortimtApoftolieorumcpfuccer WLirctâts. fores,Domino înfpiranteconftituenint,utnulla fieretSynodu,spræter Romanae fedis auctoritatem. Nam illius fedisÈpifcopusiudexeft totius Ecclefiæ, necaliquod, iudicîu ualetabfq?legítimo indice. Hoc etiâ affirmat Damafus Papa, c.^.decretero fuorum,fimílíter Athanafíus,S¿ lullus Rom. Pou. Huic noneftmultttmfuperfluo infíftere.Vnde ! i cer üniuerftlia Concilia fæpe legamus conuocata pér Imperatores» imo omnía oeftofut ex geftís habed poteft)ufqj ad otftauum, tempore Bafilij Imperatorisconftandttopolitaniconuocamm iy.dift.cap t tamen in Concilias fuit temper præfidenrialis Romani Pontificis auâoriras,fine qua uniuerfale Concilium non fu ifler,durtimôdo faltem íntereíreuoluífretó^potuifícc.Vnde ficut perfecftaprouinciailis Synodus fine Metropolica non eft (utferibitur penúltima adionc Calcedonêfis Concihí,S¿ communis omnium antiquorum fententía) íta ínpropofito de uníuerfa' li Papadummodo faltem uelit & pofstt. Alioqui fi expeâatus non mitterer,uelnon Váparctúfitó te Concilium Weripoíej?. Lrcn!ret'tîd nollet,Conciliumcongregatum fôænecefsitathâiEcdefiæfaintiprouLderedebet.Hocprobatbene tex.odauiuniuerfalis Cociltj qintítulatdefinítío Cô-cílfj ante aduentííuícaríorum feniorumRomæ, ubi poft plura. Quoniam dudum' expeeftati fuerunt uicarq femorum Romæ, amplius expedare non fit iuftumî in/congruum omnino putamusjdefpicere fluduantem Chrifti ÔC faluatoris noftri Ec> clefiam,perdíladonumdifpofitionemqua!illí debetur. Hinc ergo uelut ex necefsí/tatedenuntiamus.Ad idem legitur in geftís fecundæ Ephefi nas Synodi,quâdo Con cthum mifiradlulíumEpífcopum,Hylaríum diaconum,óíDulcitíft notarium Ambafiatores Leonis Papa:,nocíficando eis, quomodo in poft crailino die Concilium federe ueller,rogando utuenire maturarent,Q¿ ipfi non uen erunt,tunc Talafius E* ^pifcopus CæftreæCappadociæprirnædixit:Rememorarenosinhaeciuitaremoliâ Ixfionem omnibusrelígíofifsimís ó¿íaníftifsímís Epífcopis ,0¿fan<ftísEcckf¿jsaf* ferre,Sinon hoc folùm, ted & ptjfsimus ôfamicus Chrifti Imperator,accelerari u u lê Synodi finem,ut cum omni fubtilit a te ea quae decernentur agnofeat. Quia igitur quod decuit ÔÉconueni t fan efte Synodo hoc faeftum eft,commoniti funt per cos qui díreíií funqij qui locum cenemTandífsímí Deoamicífsími Leonis Archíepífco/pi,5f refutaueruntconuenirenobifcum: arbitror nonefíe neceflartam dilationem, fed fi placet famftæ Synodo, non uel ultraea quæ ad moras pertinent producantur. Hæc íbiEcce dixít.qubd ea qusé ad Synodum pertinent 9 fcilícet monitio ad procef

(urn

fum fuffîcit,maxime ubiuenire refutauerint: tamen ut præfattis odaui Concilij tex: probat nihil praecipitanter fieri debet, fed longo tempore audoricas Romani Ponti ficis expedarí debet, ficut íbi anno uno expedabatur & plus,& inijs quae ad fidem fpedant fine deliberatione,de qua conftetRomanæEcclefiæjetiam inConcilio rhe & * congregato, licet abfens adhuc fit audoritas Apoftolicx fedis,procedendum nô eft»

Capí III.

ETquódexquincp Patriarchalibus fedibus, plenum uniuerfale Concilium colli gitur,gefta odaui Concilq clare docent. Dicitur enim in termino illius Concilrj,quomodo BafiliusImperacor>perfupremumauxilium&gratiam quincp Patriarchas Ecclefiaftici tabernaculi architectes, à finibus orbis ter/ rarum conuocauít, & plura ibi de hoc- Qui textus infra in tertia parte habetur,& a- dionenona eiufdem Concilrj legitur, Synodum in receptione uicarij throni Alex- andriae dixifie,qui ultimo uenir.Glorificamus Deum uniuerforum,qui quod deerat uniuerfali Synodo fuppleuít,6¿ nunc eam perfedifsimam demonftrauit.Ex quo ha betur,perfedifsimam Synodum decapitibustotius Ecclefiæ colligi. Vnde in corvWíU>n° w" uocatione odaui Côcilq non puto ponendam, dummodo faltem partes fint,qui Ec defiam uniuerfalem repræfen tent- Sed *ft* nec patres,qui capita Ecclefiarum funt,ibi cxiftunt,necconuocatiolegítímafupremaepoteftacis : non dubiumdn eo Concilio tinÎuerfalisEccleiiæ repræientationemeilènon pofle. Vbi autem legitima praecef/ firconuocatio, nec adhuc patres qui capita exiftunt conuenerununon crederem fu/ bito currendam elfe,quia multa Conciliaetiam ritèconuocata, erraífe legimus, fed expedíandí funr'patresjïcetnonomnesneceiïànô expedenturjquoniâfufEcitplu res efle, & omnesuocatos.lta enimlegitur,fandum Ambrofium ín Concilio Aquí- *Anfafius,* íegienfi, Palladio haeretico de fide dicere renuenti, propter abfentiam orientalium Epifcoporumfquia dixit folùm in pleno Concilio quale hoc elfetde fide refponderi dum)refpondifle:oriemales Imperatores conuocarunt,8¿ fic uenire potu erunt,qua® rehsecallegatio eft euagari. Vnde ad hoc quód regulare fit Conciliumuniuerfale, tuncpahm nonclandeftinedebet celebrari, ut ex quinta adione odaui Conciliju/ nínerfalísconigítur*Itemlíbenastalísineoefledebec,ucquífcpliberalemloquendi habeat facultatem,ut in «y.Concilio generali, tempore Agathonis celebrato,in pri- ma adione, *& in*fine epiftolæ Synodtcse Agathonis legitur. Vnde quum Nicolao Papar,de Concilio Phoci] numerofo obiedum eflet, dïxt'L Nos quidem non tâtùm numerofumEpífcopórum collegium Niceni uel Calcedonenfis Conciliorum,ca> terorumcp fandorum patrum Synodicas conftitutiones fequimur: fed illorum libe rasueneramuriuftas&diuinicusinfpitatas fententias. Ex quo habetur, numerum patrum magnam audoritatem præftare cumlibertateloquendi. Potius enim eifta/ tur quodà pluribus , quâm quód á paucioribus didatur i^.diftin canonicis 20.dift. dequibusz.q./.puto.Etnoneft numerus adeo neceffarius, ficut libertas ôdinanimi tasj4*q.3.alienus. Vnde Agathojfcribens Conftantïnolocoprætado,depatrihus *Agttlw.* tn«*Conciliocogregandisuerbumimpunitatis,& liberam loquendi facultatem,u- nicuicp loqui uolénti pro fide quam crecjit &tenet,concedire;qiiatenus ab omnibus manifeftifsime cognoicatunquod nullo terrore,nulla poteftate,nulla comminatio/ ne uel auerfionequifquâm pro ueritate loquiuolens,prohibitus aut repulfusexiftac EtiterumîOportecquôd priuaræcauiæ *religionis* obtentunon exerceantur. Vnde Leo Papa,adTheodofiumImperatoremdeerrore SynodiEohefinx, dicit: Dum priuat® caufse religionisexercentur obtentu , commilfum eft impietate paucorum, quód uniuerfam Ecclefiam uulneraret Competimus non incerto nuntio » conue« ndfe ad Synodum plures facerdotes, quorum utiquefrequentiaconfulationifiiiu/ dicio profuiflec,*fi is* qui fibilocum principalem uendicabat,facerdotalem modera- tionem uoluiflet cuftodire:ut(iicutmoris eft) omnium fententrjs exlibertate prola- tis,id ex tranquillo^ aequoconftitueretu ranimo , qnod&fidei congrueret,æer/ rantibus fubueniret» In ipfo autem iudicio,non omnes qui conuenerant interfuiife

eógnouímus.Natn alíos reiedos,alíosdidícímus íntromíflbs, qui fupradícftí facer/ dotis arbicriocapcíuasmanus ímptjsíubfcriptíoníbusdederunt, quod ndcíturum ftatui foo icirénc,níffí imperata fecíííent:talemcp abeo prolatam fententiam eflé,ut dum tinnshomo impetitur,ín omnem Ecclefianifæuireuiderecur. Quodnoftríab Apoftohça fede díredí , adeo impium catholicæ fidei contrarium elfe uiderunft útad confentiendum nulla potuerintopprefsionecompellfconftaterq? (utdecuit) fuerint proceftati, nequaquam id quod conftituebatur A poftolicam fedem receptu/ ram .Et infra.Omnesnoftrarum partium Ecclefiæ,manfuetudinemueftramcurnge miribusôUachrymisfapplicantàcerdotes,utquiaô£nofîrifideliter reclamarunt,et feifdem libellum appellationis Flauianus Epifcopus obtulit, ut generalem Sÿriodiï intra Italiam iubeatiscelebrarisEtinfra.Qaafiantem poft appellationem interpoff* tam bocneceffe poftulatur, Canonum Niceae habitorum decreta cefiârur,qu2E à tq dus mundi iâcerdotibus fünt conftitUta.Hæc ille. Ecce nunc eflentialia ad uniuerfa/ le Concilium,ubiuntuerfaliatracftaridebent, quod non fecrete, fed publice omni/ bus liberrima detur audientia:&fi tunc concordanti fententia aliquid fueritdefinf tum,per fpiritum fanâum cenfetur in fpiraturn, & pér Chriftum in medio congrega torum in eius nomine præÎidehtemJnfallibiteriudicatùm.Tale fuitNicenum Cou/ dlium,deqüolegíturíhgeftis Calcedonenfis Concilíj,quod ípintus fandius mani* feftè ibipàtribüs confedic.Etfubiungitunfpiritumfancftum ea ordinare,quæ inhu/ iiifmodi Cdilcilija ordinantur. Ergo quiretradatea, fpiritus fandi caflat gratiam. Sandia Synodus dixit,omneshoc dicimus,anathema qui recta da titalia fuerunt om nía orthodoxa Concilia.Quare *in* conclufione Ocftaui Concilij, cum caufa cur d o? bediendufit exprimat,dicicunper datam nóbis poteftatem à fando fpiritiïjàpriœo & magno Pontifice noftro.Et infra,Quis enim nefciat,quod in medio fanáxSyno di,fuerit incompræhenfibilis íncircumípecftus Chriftus & Dominus,qui dixifju- bí diio uel tres fuerint congregati. Quodmaxima fit uniuerfalis Concilij poteftastj Bdpiilwr- patet ex eo qubdHelpidms uir fpedabilisad Concilium Calcedonenfe,aíxít(utín *AuMas* prima legitor adione) Hodie eundorum Deus uerbum faluator uobís fe adiudica/ dum tradidít,S¿ patitur íudícantes,8í honorâtpoteftatemdecreti. Quale autem fit decretum hoc,ex quo eâm habent poteftatem patres in Concilio, in adione prima quinta ocftaui Concilij habetur,ubi dicitunSandifsimiuicatqfenioris Romæ,ô£ nos qui reliquarum fedium uicarq fumus, hæc omnia dífibluím us hodiegratíaleftf Chrifti,qui nobis dedit fummi facerdotq poteftatem ligandi atque foluendú Vnde potéftas ligandi & foluendiPetro,figuram Ecclefiægerenti,traditaeft.Hoceftde* cretum5ex quo iudicium Synodfifuam capit firmitatem. Etdehacaudqritate Cotv *ifiodor^* ciliorum,Ifíodorus ín principo libri fui quem deSynodis collegit3 eleganter feribih Ubi ufd eri potefb

tap. ÏIII.

CwtfctihiP "WT *jrErum quia dixi quód fi ex concordantia procèdit definitio, tunc ex fpirftti *üaû^si/Je,* *f* fando procefsifte creditur, quoniam *ipfe* eftaiuftorpacis&concordiæ.et %/ non eft humanum,uarios homines in unum congregatos,in fumma liber/ * tateloquendícónftíturOs,cx:unaconcOrdaritia ¿udicare,feddiuinum:ideo præfumihocomninodebet. Ita enim legitur in quinta adione odaui Concilij,ubi dum deferttentiaConcilij dicitur, eam afferunt patres diuina infpiratione depromi ptam,quia unanimitate S€ concordia fanda: Synodi fuerit promulgata. Et poft ter/ minutri odaui uniuerfalis Coúftantínopolítani,BaíiliusImperatóradSytiodiitndí xitîDicatnuncfanda *QC* uniuerfalisSynodus,fiomnibusfancftifsimis Epifcopis co tordantíbus atc$ confentientibus, praefens terminus fit depromptus: oportet enim chaîna qüæc^jcum uníuerforum confenfu *8C* concordantia, ín Ecclefiafticis prædica ri confirmari collegrjs.Sanótafynodiis dixit,omnes ita fapimus,omnes ita praedi Camus omnes concinentes ÔC confentientes prompte *fubfcribimus* jhoceftuerita*

us

tís iadícíum,hoc eft iuftitiæ decretum, ibi de ho c plura. Ecceconcordantiam maxime in rjs quæ fidei funtjequirijÔÉ quanto maior eft concordantia ; tanto ínfallí biliasiudicium.Vundefut ínCalcedónenfí Concilio legttur)maior pars Temper re* gulariter uíncat,&hoc indicium certius præfumatur.Tamen ex lententia p¡r?jatajn tidei materia non eft tutum iudiciurn,nífi maxima fuerit multitudo facerdotum co/ adunata,tuncenim íuxtafententiam(antfti Cypriani, quum maior pars Temper ex decreto Chriftiabfqjerrorepermanebit : maiorispartis lententia multum haberet praifumptionís , fie quod fi aliqua ftabilitas, abfcp immutatione illius fememix in t/ pfls permanet e t,fortiùs effet præfumptionis iudicinm. Veritas enim permanet in *fç* culum faecülí,ó¿falfitasfeipfamalíquamdíuconrcruarenequiuVñdelícetin Syno/ dis uníucríalibus plura neceffaria fint,maxime tamen (ut præba bitam eft) comma* nis omnium Tenrentia.VndeLeo Papa ad Synodum Ephefinatn dícíttPíeóó religio se Chriftianifsimus Imperator habere noluit Concilium Epifcopale, utplenioriiu/- dícioomnípofsiterroraboleri.Fratresnoftro^lulium Epifcopum,Réhatuín pref byterutr^fîCfilium meum Hyláríatridiaconum >cumcp hisDulcitium notarium pro batx fidei miftAqui uicemea fando comientui ueftrx fraternitatis interfirió, com* muni uobircumfententia,qux Tint Domino placitura coGÍbuiamdia?c ibi. Ecceco* muni fenténtiâ etiam legatorum cum alíjs^egocíá facri Concilij uniuerfalis defini/ **ri** debere,de quo infra.fiebet etiam facrum Concilium uniuerfale,regulis fandi fpi ritus jam tn cariohefacrae fcriptüræ ac præterïtis Concilij ¿petris , dirigi,maxime in negocio fidei,quae tina ÓÉínuaríabilís neceflarío ficut fuít,pernianebit:á feripturas rimari in dubíjs^icUtin Texto uníüerfali Concilio adum fiiít,& áltjs multis, ¿*C* tune definitio ex allegatis fumpta, abfcp errore neceflário erit* Vnde fí ea non Tertiantur, maxime libera omnium audientia , ac ubi aliquá atterkarencur tu Synodís,quaeob* uíárénc fidei Romanæ Ecckûæ:protefhtioiuftéaciirriul ^appellatioad foturum **a*** îiïïid Concilium fieri poteft,tit hoc eft fuperiùsmanifeftatum. Et in epiftola Leonis Papæ & Sÿnodi,quæ in Romaconuenitad Pulchefimarri Augùftam ; clarius hoc comproba tur,ubi dícíturdegatós Apôftoïicæfedis ínEphéffoa Sÿnodo, própter uí metumdehullítáteproteftátos,& ab eafideri tilla íniuría feparafí uélíe,qüam aie dePetri Apoftolí ad fandam Synodum detulíflent.Exhoc etiam elici poteft,fídetri Romanae É5cclefxacjn riullaSÿnodo iiniuerTalí retradarí ppffe.Hoc ueru de fide **illi**/ us totíiis ÈctlfefiæjperfuamSynodum Tui fcilicet Pâtriarchatus ditftatam, ut hoc in- fra aperietur;

Cap. V*

Hls confideratís,fi ad uaría gefta conciliábulo rum anímíí ajjph'cauedmus,in ueniemtisjquomodoneutrumitihisfondaméntisfuituerèfundatuminani autfueruntfecreta,authumanainduftriafabricata4ain coacfta timore* Vn/ de lice dicatur Arimiaenfe Concilium futile 8to* Epilcoporum (ut Auguz ftitio contrai Foelicianum de trinitate (críbente obíecftutn fuit) tamen non inuenitur rite palàrfi líbete congregatum, ftabík futile tn conci ufo* De Hoc uero quómo **do**fcueffifüntadfubfcrípt!onémfideiNícene,quí in Arimino fuerunuLiberius Pa paS¿occídentalesEpÍfcopiadEuftathíum8¿Cyriílumícribunt,inepíftola quæin cípitiÓptabílé nobis.VndeAmbro.depatre **Afilio** Lb.i.eap 8. Audiftt Tandeelm« perátór,qiiitalía afferunt ture efle damnatos, nori humanaínduftría, ñon compófi* tíoneálíquapg.EpíTcopí ádConcíliuni ueneruc Níícerium: fed utíñnutnero eorum per fignum Tuaepafsíónis & nomínís,Dómínus lefus Tuo fe probaret adeffeconfien fu,quando cruxin jooJefusírí i8*eft facerdotíbüs. Hoc ín Ariminenfi Concilio ha/ huit prima cónfefisío^poft Ariminenfie Coricílíum fecundacorrédiio, épiftola ad Imperatorem Conftantinopoíftanummiflateftaturícorrédlionem fecreta Concilia cotifitentur-lïæcille.Vnde Ambro.iti epíftolátf/.conjra Maxentidm dicír: ea facili/ tateeuanuífíédiáafaiUiuscóncílíabulí,quadiáátáfuere. Ecqubmodohocfadüm fit ípfie ibidem porii¿á¿ quodfaáíorichumanaJ& coaáioneConftantípbfc# líber-

cGncir^hb ruw emtif

c<,wî!w'

tateita dídatum S¿fubfcríptum firifcín mnltís ferípturís ínuehitúr-EtlícetLibrríus Papa tuncfui^qui(utfcribit Aiiguft.contra Crefcentíum,Arrianxfe(ftx fe fubferipfit)licet refifterec in príncípio,S¿ propter hoc in exdium miifus eiîetfôf habetur elegans dífputauo Conftan ríj Imperatoris 6¿Liberíj) redrjt autem de exilio uúftus»ÓC confenfiterrorí,iitfcribítfan(ftiis Hiero. ín Chronicis ítamen non reperitur i Concílío íllo per fe>uel «icarios ínterfuífte. VndeDamafus Papa cæteri Epífcopí ín urbe Roma congregati,dile<ftífsímísfratríbusínlllyricoconftítut¿síNe^enímprxia dictum fieri potuCper numerum Arimino congregatum,quando confiat, net# Romanum Bpifcopum,cuius ante omnia decebat eos expedare decretum, necpVin/c'entium,qui tôt annis Épífcopatum inviolabiliter cuftodíueríqnet# alios talibus pbuifle confenfumnnaxime dum ifiifficut prædiximus)qui per conventionem dedi

Eptym na^e çüiii Edebantur,denub utentes meliori cónfílío3hacfibídífplícere teftatf funt hçc ibi. Vnde multos defedus habuit illud conciliabulum. Similiter deEphefina fecunda Synodo hoc idem patet, quia etfiritè congregata fuit, per prxfentiam vicario/tum Leonis Papættamendefecitlibertasj&abfqjconcordantiareclamantibus&appellantibusuicarqs Apoftolicis,capta fuit erronea decifío,ut ín gefiisCalcedoneriíi's Concilrjmanifefie fcribitur.Quoniam qui fe fubfcrípferunt patres,fatebatur metu corporis hoc fecilfíe ,ut de hoc etíam Leo Papa ad Theodoftum Imperatorem, *8C* Pvkheríam Auguftam3fcríbít.Qu6déuam legati Apoftolícafedi Sjacalíjquí Con* cilio Phoci) interfuerunt,non fint potiti libertate : exgeftís ocftauí Concilíj uníuerfalis habetunfímile habetur i^.q.^.fane. Quod autem particularia Concilia unius E«

Cí»rt/íít *par* íií&dHd *per* pifeopi uel prouinciæ,corre<fiionemcapianrabuniuerfa!i} Augu.ícnbit,S¿habetur i.q^.puta.uenitem quumPetrus. Vndeetiam de CÓdlío8¿.Epifcoporum,ínquo¡

XXIî Cyprianuside quo Auguft.ad Vincentium Rogatifiam ,& lib.x.contra Do

A«g«JÎ. natifiasjpoftea per uniuerfalefuitcorreíftum.Dícít ením AuguftJib<ncotra Donatifias» uoîens fiabili fundamento ex deciiîone uniuerfali% Concifij fidem probaredane uidear humanis argumentis id agere,quoniam quæftionis huiusobfcuritas,priairibus Ecclefia temporibus ante fchifma Donati, magnos uíros & magna charitate præditos Epifcoposjta ínter fe falúa pace compulítdífceptare ate# fluáuare:utdía Concilioruminfuïsqüibuscpregionibusdiuetia ftatutamutaiierínt,donecplena/río totius orbts Concilio,quod falübríus fentiebatur,etiam remotis dubitationibus

lífrw. firmaretunEtidem.Quomodoparticulariaperplenaria.i&etiamplenariaperfubfequentia plenaria obfacfiierroremcorrígantunDeunicobaplifmolíbro i. Quis nefetat Concilia qua per fingidas regiones uel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum audoritate,qu£ fiunt ex uniuerfo orbe Chriftiano,fine ullis ambiguitatibus

. ¢ cedere ipfacp plenaria Concilia priora à poftenoribusemendari,quando Ôdaliquo

«¿mW* experimento rerum aperitur quod claufum erat,& agnofeitur quod ïatebat.liçc ille. Ëx quo duo nota,quod plenarium Conciíiiumseft totius uniuerfæ Ecclefia» ita intet ligitur illeiier.item quum Petrustfcilicçtqubdplenarium Condlium uincit omnefii auâoritatem.Similiter eft notandum experimento rerum uniuerfale plenarium poí

Dejweñp^ tejí in expert ends. *fc* deficere. Quomodo etiam uaria talia fuerunt Concilia, quæ indicando errarunt#

A«g«A *Ambra» Auguft,* Auguftinum in epiftola ad Elufium Gloríum,$¿ad cMcrosdeDonati parte mifîaJ& alijs locis invenitur. Vnde in his omnibus eft fententia Ambroftj uera, quod fecretiora ab uniuerfâlibus corredionem recipiunt,iuxta dotftrinam AuguftinideChriftiana docftfína,hbro?.c.8.qubd ilia quæ uniuetfaliter recipiuntur,prçpo/nidebentparp'cularibus.Vides modo quanta uniuerÎàlibusConçiltjs audïoritas ineft,dum reâè celebrantur.Vnde Auguftínus libi.fermonum cotra Pelagianos prf«mx partis dicit,matris Ecclefiæ banc elfe autfioritarem, qubdquifquis contrahunc inexpugnabilem murum arieta tupie confringítur.Dehoc etiam contra Fauíium liku.aifidem Auguftinus,& plura de hoc applicari poflunt fcripta,fed hoc loco opus non eftjdeoad alia tendamus»

Cap

Cap. VL

IN fumma efthoc aduertendum, fecundum quod ex Conciliorum géftís legitur', uriiuerfalia Concilia,de confenfu Romani Pontificis ac aliorum Patriarcharum pro- per Imperatores fub articulis fidei congregabantur,6i in loco congregationis íñ f® medio ponebantur fàcra euangelia Jignum fanâæ crucis, 0¿ alíarrelíqúia:. Et o- íílí¿s' mnescatholici Epífcopí ac Abbates, intromittebatur unâ cum alijs laids, quos ipfi uícaríj fedíum adducebant, áut quos ipfe Imperator loco fui aut feçum ádeííc uplebat.Etperadíonesdiftindas fecundum dies res tranabantur, &C per fefsipnes expe diebStur»6¿ in (criptis legebatur caíufcp propofítíojn alto pulpítro. Materia yero fi dei prius tracftabatur,& audíebát Synodus utriusq? partis allegationes. Vidit orígiz nalía *& principia* líbrorum3&totius allegati câpityîî tenorem,ne fyncopateállegatus fenfus,corrupte addudas forcéforetí& cunda ífta mataré palam 6¿publícé,curri recognitione & librorum ÔCaïlegiatonum, perficiebantur,& fecundum teftimonia fcripturarum decreuit Synodus. Pofihæc de pace acreductione lapfprum,compoíi tienelitígantíum,de partium confenfu : & ultimo judicialiter praemiiTo partiuinSynodíscompromiflbjde caufisfeintrom'îttebaqutîreclâhïatiominùslocnm fibí tien, dicaret. Etinquálíbetadíoneíínfinefurrexitno.taríüs,quidixitlaudesImperatori per multa adiedíua3comparando ípfum autConíhnciño, aut Mártíano, extollendo mores &ftudíum religíofitatís eíus.Láudes etiam quinqj Patriarchis dixit,Ôdfez natui QC Synodo æternam memorïam.Satuta úero fimul Sí ièmel in fíne,Ôfante cotí dufíonem publícabañtur,índuabuspattíbus Synodi inférioríse fuperiórí,alra noce per Epifcopos,aut Metropolitas. Subfequebatur conclufíb de omnibus geftís concordíterjn qua cauía conuocationis & capta fümmana conclufío inferebatur, una **cum** ptófeísíone fidei. Et laici Ôi principes,nihil definítíuc dixerunt,fed iblliciran/ do,& exhoftando,& dirigendo interfoere.Vltiiiw fubferiptio àdtjçiebâtur, quæua ria quo ad ordinem ínuenitur, ficut & fefsíonis ordo ín alíjs & alíjs Concílrjs. Poft idearios Pacdarchalíum fedíum,fubfcripferytit fein.odaua Synodo, Imperatores Bafílíus SiCConftantínus,deinde Epífcopialrjjacihfnperftnatüs ¡profitebatur feaez ceptare Synodum,S¿ hoc fuit pernotarlos annotatum, Poft hate de Cohcíltjs gene* ralíbus,qux(sepe uníuerfalía dicunturiuidendumjn quo deceptio multorum tècèfi timara aperitur;

Cap. Vît

INuenitur praeterea uníuerfale Cócílíii,étíam alicuius magrtae prouinciæ,autdua rumfæpe unitarum fimul;uocatííutín Toktianp quodam,certo etiam Aphri canoConciliOjde quófupta legitur, ÔÇ infra de hoc latius Ihuehitur etiam oCck dentalis Ecclefiæ Concilium uniuerfaíe nuhtuparí, ut ín géftís Concílíj Aquí- kgíerifís.SándusAmbrof¿us,obtjcidertteha;rerícouníuerfaleConcilíümnón efte, refponditíundelicet omnía Conciliaprátténuníiérfalís Ecclefiæ,dícaiitur proufa/ cíalíá, ut ín díft. ucr. porro etíam cuín legato Apoftolicæ fedís celebraro ; tit ibidéçn» cum Patriarcha ; tic ín ultima adione Calcedonenfis Concílíj probatur,ubi Atha ñafias ín Concilio Antiocheni Patriarcha: (qüíateruocarusnonüenít) legitur in ptonüínciaíiConcilio depofítus. Et omníaConciliauocanturloCalia,pra:t€runitierialisEcClefiæConcilia,deqiiouídetex-i. q.7. conuenientibus , quieftfecurtdi Híteni .Concílíj« Et dicit fex cantùm umuerfàlia Concilia praécefsíífe, alia localia vsiwrf«iiX iuiife Et quamquam glofía dícaUdeb illa generalia faille,quia Apoftolïcæ fédís legati Ímerfuerimtítameri etiam fi hoc argumentum fit bonum, fcilicetabfque audioritatefedis Apoftolicæ Concilium uníuerfale efíenon pofle, non fequitur,ubipr ce, fidet Papa in Concilio uel eius lega tus,ibi efte uníuerfale ÇonciliumuniuerfàlisEc defiæ. Sextum enim Carthagín¿nfe,inquo interfuerunt legati Zozo mi Papæ» Fauftínus Epífcopus, Philippus Afellus presbytéri, Ôfquôddami Ardatenfe, inquo interfuere fecundum aliquos Thodorus Epífcopus ex Dalmatia , Agá> thon diaconus legati Silueftri Papæift Concilia prouindalia dicuntur. VndeLco

Papa ad Theodofium Auguftum,Conciliumlihiueriàleintra Italiam, ficutSynodus qusr ob hanccaufamRomæconuenerat, mecum petit, dementia ueftraconce^ dat.hæcibi.Ecceuniuerìàlem Synodum,per Synodum ubi Papa prælèdit,ablmpe« ratore intra Italiam petitam,quod eft notandum. Ettextus i/.c. odaui Concilij, qui infra ponitur manifefte, hoc probatxdum aliud dicat uniuerfale Codlium,aliud in quo Papa ut Patriarcha prarfediuiapeConcilium PatriarchalePapæ, uniuerfale Gc#rr4í. I>ue generale dicitur,ut patet in capitulo antiquadeprjruil ubi fcriptio nominatge neraie,S¿ cexrusuniuerfalejicetfrequentiusdicaturgeneralequàm uniuerfale. Et fimiliter licet Concilium uniuerfalisEcclefiae^proprie dicatur untucríale,6úta freqn ter nominetuntamen aliquando uocatur generale,ficut Leo Papa, in epiftola quaei cipiuOmniQ de approbatione fidei Calcedonêfis Conciltj nominat illud Caícedonefe generale.Et Grego. Ldi.quta ftnditas,nomin3tomnia quincp uniiierfalia.De ifto autem noftro generali,Conftantinus Imperator ad Agathone Papa fcribêspro fexto ConciliOjdicitîtitmittatde fua Ecclefia tres perfonas,0¿ fuo Concilióduódecim Metropolitanos.Cuí Agatho refcribit,quseiuxtadefe(ftumcemporis,acferuilis prouin Ciæ qualita tem,pro íatísfadione obediencia mittit.Ec nifi longus prouincia/ rum ambitusjin quibus humilitatis fuç Concilium conftitutum eft,feciftet:citius co uocaffet»ô£ mififlet,uti haec in geftís fextíuníuerfalís Conciltjleguntur.Exquo ha- PapaerP* bétur,Papam ut quemlibet Patriarcham, habere proprium fubiedlum Patriarcha/ *triará pro* |e Concílíñ»ut habetur,ibidem in prima àdione in c.quod incipitptjfsimus: Ô£funt Sm fepténtrionales occidentales deillo Concilio, prout ibidem in ièxto Concilio,pri AmL. ma 3díóne habetur magis particulariter.Etenim per Agathonem & fu5 Synodum» * * feribitur fíe adConftántinumíConftantino magno Impera tori» Heracleo,& Tybe río Auguftis:Agatho Épífcopus,íéruusferuoíUm Dd,cum uníuerfis Synodis,fub ¿acentibus Concilio Apoftolicæ ftdis.Omníumbonornípesineffe dínofcitur,dum ' imperiale faftigiuméius»âquofecoronatum & hominibus ptaeftítutum ad faiubriter gubernandum, agríofeit ? ueram de eo conféfsionem qua iola præ omnibusmu/ neríbus deledatur inquirit,fideliter & uíuacíter ample di defideratEthoc ideo prg ftantífsimum munus eft,â quo procedit omne quod bonum eft»ad quem redigitur, quod de eius maieftate perceptum eft : cuius fpirittf perftruerite in mentis arcanis, conualefcente fpiritali flagrantia, piae interitionis radtjcircumqua<^perlüftranc9â£ inanitatis odor defacrificiocordis afeendit ad Dominum , qui talimurierecom/ placatur:Vnde in terreftribusfoelicitatem donet» & gentes fubiuget üniuerfâs,qtm ad ueræfuæ cognitionisconfefsionemafeifeae : quasfubiedas Chriftiario imperio, de poteftate liberet tenebrarum,ut foelices faciat humiliatos » quos infodidter exaltare ad eorum deieâionetn permiferat.Quiauerô pfjfsimè at^fortiísím¿ principe Augufte,ueftræ pietatis cum laude admiramur Deo dignum propofitum ¿quomo/ do circa Apoftolicam noftram fidem dignanimi Deo fecretius fatisfadente,nô uerbisfluentibusjnec loquacitatefallacisfed diuína fua gratia commouece »omniumcp ambiguitatefublata defideratis cognofcere,quaeueritas orthodoxe atque Apoftolíese fidei contineat. Omnes nos exigui Eccleiïarum præfules, ueftri Chriftiani im/ pertj famuli,in iêpteritrionalibus ÔC occiduis partibusconftítutijícetparuíac íínv plícesfcientia,fídé tamért perDeigratíámftabiles,pro ijs quae per díuaiemfacrarai praecepta cognouimuSjCóníegrianteacdífponente uobífcum,condítore8¿. diípenlatore omnium Deo,exhilarati pro huiufmodi pio propofito,cum intimis cordis fíe tibus gratias reddere coepimus i quod tam laudabile, tam mirificum, tam faluberrL mum,cam (ingulariter Deo prae omnibus iacrificiqs acceptable» trâquilliras ueftra creditur opus concupífle,quód multis quidem pietate ac iuftitia præditis regibus defideratum3paucifsímis tamen ratonad efFedum Deo placitum , cum íincericare A^ poftolicçfidei perduci potuifí'e,demonftratur.Er infra.Prçterea fatísfacíendum eft noftro exiguo famulâtui»apudferemfsimorum dominorum noftrorum clemetíam, pro tarditate miflarum ex Concilio noftro perfonarum, quos dirigi per fuam augunifsimam facram,ucftrumpqfsimum ueftígiurii íufsítTrimumquidem»quod nume roía

rolâ rtbîtitlïdô hofírorurñ 5 üftfj ad Oceani regiones extenditur ~ cuius itineris Ioh/ gínquitas,ínmultitemporíscurfumportelatur,fperábamusdeBrítannía Theodorumconfamulum, atqjcoèpifcopumnoftrùm magnæ infulæ Britanniae ArchiepiP copum,atcp Philippum cum alijs qui ibidem hacftenus demorantuqexinde ad noftra humilitatem coniungere,atq? ut diuerfos huius Concilij Epifcopos,in diuerfis regi bnibus conftitutos,ad generalitatem totius Concilij feruilis noftra fuggeftio aduna renne fi tantum pars quod agebatur cognofceret,partem lateret, Maxime quia id 'medio gentium tam Longobardorum,quâm Sclauorum,necrtoñ Francorum,Gallorum,atcp Gothorum feu Britannorum,plurimi confamulorum noftrbrum effe no fcuntut,qui *QC* de hoc curióse fatta gere non defiftunt, utcognofcant,qubd íh caufa Apoftolicæ fidei peragatur,qui quantum prodefle poflunt, dum in confonantia ft/ dei nobifcum tenentnr,nobísépconcordíterfentiunt:tantúm(quod abfit)íl quid fea dalí ín fídeí capítulo patiantur,ínueniuntur infeftí *Qt* contrary. Nos auteiu hcet hü/ míliírníjfummísuíribus enítemur,ut Chriftiani ueftrí ímperíj Refpublíca,ín qua beá tí Petrí Apoftolorum principé íedes fundata eft,cuius aucftorita tem omnes Chríftíá nx nobifcum regiones uenerantur colunt,per ipfius beati Petrí Apoftolí reueren tiam,omnium gentium fublímifsíma eflè moniteur, Perfonas aurem denofîræhuftiilítatis ordínepraeuídímus dirigere, ad ueftrae á Deo protegenda: fortitudinis ueftígía,qug omnium noftrum,id eftuníuerforumper feptentríonaiesue! occiduas regíones Epífcoporum fuggeftíonem,ín qua & Apoftolïcæ noftra: fídeí confeísíone prselibauímus, offerre debeantmon tanquam de in cercís contendere, fed ut certa *SjC* immutabilia compendiofa definitione proferre.hæc ibi. Ex quibus habes,quomodo generale Concilium Patriarchale fubiécftumRomano Pontificfeft conftitutum in feptentríonalíbus 6Coccidentalibus prouinctjs » Aphrica etiam Patriarchatui fub* eftRomano.ra^dift.quisnefeíatmbíenumeranturprouinciaeRo.fedifubiecftæ.Vn/ deFlauianus Conftatinopolitanus Patriarcha, ad Leonem Papam feribéns,ait; O= mnibus qui fub tua reuerentia conftituti funt,Deo amátífsimisEpifcopís.De quo etiam per Leonem ad Theodofium,in epiftola quæ incipíttolímab initio. Et pro hoc facittex2.q 4.in omnibusjubi dicitnoftroruEpifcoporum omnium. Et4j.di.iux/ ta,ubi dicit omnes Epifcopí,quíord/natíonibus Apoftolicæfèdisfubiacent.EtHiïarius diaconus,ad Pukfieríam Auguftam ín quadam epiftola, tamen ut habetur in epiftola Nicolai Papa: adMichadeni Imperatorem, tunc Theffalonicenfis niceni Apoftolicæfedis habuit,per Epirum uetérem, nouumIlliricum, Macedoniam, Théffalíam,Achaíam,Dacíam,Ríperenfem,&Medíterraneam sMífiam,Dardaníam,8£Præualum:& fic maximam partem,quoniam quafi totam Europam,&Aphricæ magnam partemPattiarchatusRomanus fub fehabuit.Hocautem Concilia Pa* triarcbalcjhabet fummum prçuilegium ineo, quod uocatur Romana Ecclefia,ad unam Romanam fedem adunata.-quoniam inijs qug *fidei funtnunquâm* errauit,neq^ errabitJLegiturenim in feptima adione uniuerfalis otftaui Concilij,qubd ea quæ fedes Apoftolicæ Synodiceregulalítefcpdecreuít, tantoftudíofíusoportetampleâi tanto folicitiusobferuare,quantofatiusnofcitisqugftatuta fuerunt ab ea, hæc uni/ uerfalêfemper tenuiffeEcclefiam: ita utcontrafinguloserroresiri Ecclefia exortos, prior hæc fedes primatus audiorítate,fententiæ termina dederit. Et ita demíí uniuer/ falis Ecclefia,licetaliquandoperaliquantum tempus inquibufdam reludatafitítamendemfiprobaraprobauír,árefutatarefutauít.h£cíbí. Vnde exhocôi alijs ibide habetur,PapairtConciliofuo,quçfideifuntunanimitatéÔfcócordántíacoepifco- Papa porum,defíníredebere;Dícíturenimibiîdecernentibusnobifcum,fimilitercon/ fíderantibus fandífsímíspatribuscoepífcopís noftrís.dequoi^.dí. Anaftafius *mredebt/* 24+qa,loquítur in glo. Quod autem iftud Concilium Romana Ecclefia nocetur ex fuperíoribus patet, SC ín prima adlíone ocftauí uniuerfalis Conciltj, ubi per legatos Papç dícit.Legat libellus,que fanda Romanortí Ecclefia expofuíqqlibellus i Concilio expofítusfuíq&fímilíteriní.aáíoneín.c.quodíncipir.Mult^quídéíubidící/ turjSynodu cu tota Rom anorum EcclefíaiNícolaum Papá anathema prommeíafíe*

Ifts

Ifta Romana Ecclefia,femper flabilis in fide permanebit , fiequód *ei* non cohaerentes,extra catholicam Eccíefíam exiftunt,utíngeftiseiufdem Concilijprima adío/ne,in libello per omnes fubfcripto continetur Legitur enim íbídem,quód libellus quem Nicolaus Papa tn Synodo didauiqquiincipitiprima (alus eft,redæ fidei re/gulam cuftodire,deinde à condituris Dei patrum nullatenus deuiare. Et infra S< non poteft Domini noftri falúa toris fententia prætermitti,dicentis:Tu es PetruSjÔC fuper hanc petram ædificabo Eccíefíam meam.Hæc quædida funt,rerum proban/tur effedibus,quia in fede Apoftolicajmaculata eft iemperobftruata religio,^ fan da celebrata dodrina.Et in fine: in qua eft integra & uera Chriftianærelígionis foli dicas.Ille fuit per Adrianum ad Concilium Conftantinopolitanum.R.uniuerfalemir fus,& omnes fe fubfcripferunt fic. Sequimur autem fandam Synodum & ampledi mur,quam beatx recordationis Papa Nicolaus, cui ¿Vipfe Domine coangelice **fum** me potifex Adríane fubfcrípfiftúante fandifsimum Petri Apoftolorum eximtj cor pus celebrauit fimul quam tu ibi ipfe nuper egifti,8Comnia quçin ijs ftatuta funt, fecundum decreti ueftri modera done uenerabiliter conferuabimus»recipientesquos *stAes roto ta'synodo.* reclP,lint› & damnantes omnes qui in illis damnati funt.Hæc ibú Ecceduo notan- ° da: fedem Apoftolicam pro tota Synodo Romana capí,6¿quód profitcns Romana ? * fedem erra re non poflejntelligereuelít per fedem totam Synodum. Secundo eft no tandaConftantínopolítanam íédem/equí in definitis (præfertimfidei)Romanam ut habetur per apocrífarium Apoftohcæ fedis› qui fubfcríptiones & gefta Syno-dijpræueniendo uicarios Apoftohcæ fedis5cautêRomâdetulit;tunc Imperator Ba-filius, *QC* Patriatchalgnatiusipoznicueruntdeifta fubfcriptioncEpifcoporum illius fedis Conftantinopolitanæ,ne Apoftolicafedes, *ex* receptis fubfcriptionibus,ma/ioritatem fuper ipfam Conftâtinopolitanam argueret,quoniam profefsio cauebar» quomodo in omnibus fequerentur Apoftolicam fedem.Ideo procurauir Imperator urper cuftodes deputatos per eum,uicarqs Apoftolicæfediscapereturclam illçiub fcripttonesjqiiod fadum fuir, fed poft hoc exindudione uicariorum refti tutae fue/runt.Et fatebatur Imperator, Apoftolicam fedem magiftram effe in fide,etnepericu lum interueniret perdendi, apocrifarius (ut prxdicirur)fecrete Romam eascum ge-ftis detulit,fequentibus uicartjs qui fpoliati fuerunt in uia.Similiter & in fexta Syno do,in prima adione,8¿ alrjs multis locis,probatur Habilitas fidei Romanar Ecclefig Exiftis habes duo qup menti tenenda funt, fcilicenquod Concilium uniuerfale,uel *ni'tcrf ie* generale Patriarchale,fubeft *Q¿* fubiedum eft Romano Pontifici, & hocin fubfcriz pnone legatorum Papx,â£ fui Concilium 8. Concüíjs depræhenditur,quia lega-ftConcdijfequunturfacicuer.huicetfamuer.inud i/.dift.Etficutipfehabetprincft «w *ñiá per PapdwtHtif-* Patum *n fide,ÔÎ eft index fideiÇut fuperius habetur) ita hocfuum Concilium habet principatum, ínter omnía Patríarchalía Concilia in fide. Vndeex hoc fecundó ha-jww. beSjiudícíumfideiquodperPapamó¿hocConcilíumfit,eíretutífsimumínterom-nía particularium congregationum iudícíadicet infallibiliûsfit&tutius, indicium uníuerfalís Concílrj totius Ecclefiæ. DicitenimImperator Martíanus (utlegíturín prima adíone Conctlq Calcedonenfis) cogitantes non efle tutum a bft£ Synodo,6¿ ubiq? fandarum fcripturarum præfulibus quæftionem de fide renouare.Hodie aute (proh dolor)catholicæ uniu€rialisEcclefiæ,&parochialisRomanæfedis, unum eft Concilium,cumtoraEcclefiaredadaficad illum tantum Patriarchate. Quare liait Temper ftetitiudicum Ecckfiæ Romanæftnodo predido captæ) in uera fide,itanuc ! amplius ftabít infallibilids fentetia Chrifti,quoniam portg inferorum aduerfus earn nunquàm præualebunt Et hæc eft altera radix uoftri propofiti.Romanus ante Pon tifex,ad urbem Patriarchale Concilium frequenter folicusfuitconuocare, fæpeenâ extra.Nam extra urbem celebratum fuit tempore Conftantini, fecundum Arelaren fe.in quo Apoftolicæ fedis.,Silueftriq^Papælegati,Claudianus & habitus presbye ri,Eugenius6¿Quinatusdíaconi,6¿íleomnibus tam Africa?,Mauritania,Cicihæ I/ialig,Galliæ>Hifpaniæ,Germaniæ5 quàm aliarum omnium proqinciarum fub Patri-archam Romano legati iacerfuilleleguntur. Habetur enim Synodum feu Concili/

um

um Roma fiæ Ecclefiæ eflèj ad quod de prouincrjs legati íuxta ipfius Papa: mandata conúéneruntjUti hæcingeft is ui Synodi colligi poíTunt. Vnde ut ibidem colligitur, tunc (u prà feriptío nes aliorum in Concilio exiftencium, Patriarchali annedfeba n t, *sriftriptfo* per hunc modfiiprimb enim fubfcripfit Agacho fie* Agatho Epifço'pus fandæ Deí «eí» càtholicæatq? Apoftolicæ Ecclefiæ uerbis Romæ,huicfuggeftioni cum gencralíta- te totius Apoftolicæ fedis Concílrj,pro recftítudíne Apoftolicæ confeísionís fadlç, ficut fuperius continetur,confeñfi áccp fubfcrípfú Et fequítur. Andreas gratia Deí Epifcopûs fandæOftœnfs Ecclefiæ, ín hanc fuggeftíonem quám pro Apoftolíca noftra fide unanimiter conftruxímus, fimilíterfubfcrípfi. Et ita præcisê Vuitfredus EpifcopusEbroíceJegatus uenerabdís SynodiperBritanníam fubfcrípfít.Vnde ut ' ábídemlegítur.Felíx Arelatenfis,g<Taurinus diaconus Coloneníís,adíuncftífuerúc Adeodato pro tota Gallia;qui fe omnes fubfcripferunt.Ex quo habes modum con/* gregati onís,8Cddnde fubfcríptiónís,&quómodo èx unanimo confehfü pr odire dé bet iudídum>quod eft fíngüíadter notandum.

. . Cap, VIII. ,.....,

T ut aliam no paruám difficultafemffemper fub correcftíone)eaacaem, quæ haber dübíumhoc:anfta[ucaquxinuníuerfalibus,0¿alíjs ómnibus Cocilíjs u 1 ubi Papa per fe uel legatum præeft, per ipfum Papam aucftoritatiuè çonfilio Cóncilí] concurrente fiant,an concordantor per Concilium.Ideo qporteta- ltás fubfcriptipnés extra fidei materiaria inquírere, de qua loquitur præcedens defi- nido Agathohis;uc fie ex illis Siíálrjs fundamenta eliciamus.. Emprimo ín ómnibus Uní uedalíbus uníuerfalís Ecclefiæ Cohcilrjs,ínúenío legatos Papg,abfc$ differentia pan form: ter álrjs féfubfcripfiffe.Vode ünufquiscp Epifcopûs uel dicít aphuens,ueí c'onfentíen^ruel ftatuens,uel definiens,fubfcrípü.Itápariformiter Apoftolicæ fedís legatiPapæ,quiâ in odo uniuerfalibus Concilias,noninuehipPapam per ft interfii iftL Vnde utfciatdr hoc dubium,non habere pauca ex geftts Calcedorienfis Çonci- lijjdedepoficioneDíofcoríapponam. Pofttjuâmenim Díofcbrustertíó inonírus noluírcoóipararejtünc Pafcafius legatus Leonis Papæ, ad Synodurri dixit: Volti/ mus edifeere à ueftra fàncftitate,qua poena dignus fihSada Synodus dixit,qiiæ pla/ cita funt canonibus fiant» Pafcafmsdixit: lubet reuerentia ueftra ut ultione canoni/ ca contra eum utamur,confendtts an áliud placet? Sandia Synodus díxítíecíam con/ fentimu&nullus diflentit,totius Synodi uoluntas eft tina. lujíanus Epiícopus Hip/ ponenfiSjdixit ad legatos Leonis : pètimus uéftram (aneftitatemin eo quôd magis in ter cæterds eminetísjiabentés locum fanâifsimi Papæ Léonis, itiftam ín comtima cem promulgare uíndidlám,ac regulis infftarricontraeutnferrefentenuam,omnes enim nos & faridh Synodus concors efficitur,ueftræ fencentiæ fandli tatis- Pafcáfíús dixit,quod placet beatitudini uefti £ unanimiter proferatur.Maximus Antiochenus Epifcopûs dixit.quod uidetur fandtitatí ueftfæ ceñféndum, in Hoc concordes effici/ címur Omul Poft hoc legati Apoftolici pronuriciàrunt fententiâ, qua Leo Papa de/, pofuiffet Díófcbtum, & eum damnaflet, fubiunguntîfantfta hæc Synodus à quæ placent canonicis regulis fupef memorato Dtofcorodecernere}norimo! etur-Anàz tholïus Archiepifcopus Conftantinopolitanus,S¿quifque de Concilio fenteritiam dedit dicendo,eum alienum indicó, ómnís fácerdocalis fiue Epífcopalís mi titile rrj, Ecce quod legati Apoftólíd ín Concilio, quía primo locó exiftunt, prius proferûè fentehtíam,ííbynódüsiubet,^ per illos omnes fecundumordinémȝàex unítaféuó luntátís concordia dependet fentetitiæuigor. Vides etiam quod fentenfía ftdís' 1 ¿ ' Apoftolicædepofitiónís Díofcorí,íuxca canonicas regulasenuníuerfalí Synodó fu ititerum examinata: quodobfequerttía infra,mentíteñendumexiftiu'Habes forma urtíucrfalíum Cóncliorum ; pariformíter ínáltjs Romanorum Pontificum Conci/ *s(ntcn^.^* Ííjs,fubfcriptíónes fadlas reperío.ltaenímin CÓnclíoMartini Papæ,quod præçef/ íitfextam uníueríalemSynodum,repério Mártinum ficfcrípfífte. Martinus fan$g *i<ctxanànA^* catholicæ Apoftolicæ Ecclefiæ Epifcopûs urbis Romæ, huic definitioni confit/ ¿nationis onhodoxæ fidet& damnacioneSergíjConftantinopolítañí a Pyrrhí,áf

Páútí

Pauli ftatuens fubfcripfi. Etfic Maximus fandae Aquiîegienfis Ecclefiæ prxdseco firmando,damnando & ftatuendo,uttacum io^.Epifcopís fefubferipfínquífqpíneadem forma.Sícreperíoin Concilio,cuf Gregorius Papa íuníor,tempore Leonis et Conftantini ¡unioris Imperatoris Romx prgfedit3fubfcriptionesfadas.Gregorius fandæ catholicae & Apoftolicæ Ecclefiæ urbis Romæ Epifcopus, huicconftitutoâ nobis promulgato fubfcripfi. Agnellus Epifcopus sandæ Eccléfiæ Ferentínenfís» huic conftituto à nobis promulgato fubícrípfi» Er fímíliterfubfcrípfernnc Epífcopi numero 21.presbyteri h *Ô£ diaconi 4.Similiter ín Synodo Symmachi legitur, Nam tempore Theodorici regis, 218.Epifcopi in Concilio, Symmacho præitdenteihfekta adione teguntur dixille:fandorum patrum ftatuta firmantes, exprefsisfcntentiis fancimusSymmachus Epifcopus Ecclefiæ catholicædïxit,quod *fi* aliqui hæccrâf grefsi fuerint,& talia præfumpferint, quod fuper his nobis uidetur pariadunatione manifeftare.Quumqj furrexiiïènt, 6¿ pauló póñ iterum confed iírenr,dixeriint;Siqs hgc hodie in hac fanda Synodo prohi bita,infringere prçfumpferir,fi clericus eft gré du proprio careat:ft monachus uel laicus,communione priuetuf. Etinfratdum refis diflentjfado filêtio uniuerfa Synodus dixit: quifquis clericorum aut monachorum uel laicorum, tam maioris ordinis quàm inferioris,poft hanc formam à nobis proh tam his decretis contraire præfumpferit,fîa tutis canonis uelut fchftmaticus propel íatur. Et fubfcípferunt ficíCélius Symmachus Epifcopus fandç catbolicç Eccteiig urbis Romgihuicconftituto à nobis ínfpiranteDomíno perado fobfcripfi* Laurentías Epifcopus fandæ Mediolanenfis Ecdefiæ,huicconftituto à nobisinfpírante Domino perado fcrípfi.Eulalíus Epifcopus Syracufànæ,fimih'ter omnes fubfcrip/ ferunt. Et in fexta adiorie dicitSymmachus Papa, quomodo quædam ftatuta renouanda funt, & qu£dam corrigenda,fubíungensmodoíquía Deus prçfentiamueftra uotiuammihiconcefsit, necefle eft rem fleri firmam, quàm credo Ecclefiafticis facultatibus conuenire* Et fubfcripfit, Celius Symmachus & reliqua. His conftirutis Synodalibus à nobis prolatis á¿confirmatís,fubfcripíi,¿¿ paríformíteromnes fubr¿rípferunt.Similíter reperío,in Concilio Papiæ celebrato per Bonifacíum Papará contra clerícos concubinaríos,fubfcríptiónes fadas. Ecce quia omnís fubícripnó cpnfeníít,oftendít&firmitatem* Ita tegitur in fexto Concilio ApbrícahiConcilíj ubi Gennadiusdíxít.Qu£ ab omnibus funtdida,propria debemus fubfcriptíonero borare,fi¿ ad uniuerfis Epífcopísdídum eft:flatfíat,utetíam uícartj feníoris Roma: in conclufione odauí uníuerfalís Concíltj,dixerunt* Quoniam prouídentía Dei. in proípcrtim finem omnia deuenerunt negocia Ecclefiæ,oportet nos ín (criptis manu propria hæc robora re,fecundùm fÿnocjicam confequentiam,ut hæc circa finem geftorum leguntureiufdem Concilij Ideoad fírmitateráód confeniummanifeftandft, fiC ad omnia roboranda quæ aditabantur, Epifcoporum fubfcriptiones, fecundum Synodicam confequentiam, annedebantur in fine* Ita reperitur in Toletano Concilio quodam .His ueró omnibus finem fi< robur fubfcriptione noftra facientes. Et fequitüríEgo Eugenius Toletanæ Ecclefiæ, prouinciæ Carthaginenfis Ecclefiæ E-**pil**copus Metropolitanus, his côtnunibus decretis atinuesfubfcripli,fimíliter & ali) Epíícopí fubfcripteríítJta ín alio in quo fuit îfiodorus dícíturíOmnia propria fubfcrí ptíone ut permaneant roboramus: ó¿hocinüenitur in fine omnium Conciliorum. Ex qua re fequtturiuxta fubfcriptiones prætadas, uígórem ftatutorum canonum inConcilio^non exPapa nec capite Conciliated ex unico concordanti fenfu, uígórem haberè.Talia enim ftatuta catholicæ Ecclefiê coinmuni con fenfu edita,Nicena Synodus redeuntes de hæreffuoluit profiteri debere, *&C* de alfis non loquitur. 1 .q.^ iiquiuoluerint.Etfi aliquando repetitur, Papam deConfilio Concilij nocftatuifie (quod tamen nunquam legitur *in* antiquis Concilijs) hoc tamen de Concilio affir/ matiuo, & per quod coni enfus habebatur íntelligendúm eft. Nam nulli dubium» quin prouincíale Concílíumftatuere non poflet ea , quæ ad totam prouinciam (pedant, fine capite fcilicet Archiepifcopo,qut iudex eft prouihciæ.utnotattir per Archi 17* díft.generabilía s.q jxap^Ét a.nifi non uellet uel non poflet 3 puta quia mortuus

tous ínter èfle,ùt notatur 184dift»placuit.Tâmèti ftatuta quæ ipfís Concilqs prouírtcíálíbus dídata ¡nueniuntur,nón èàprOpter aferibuntur Metropolitano, de confien fu Concílqifed uaríjs perítísiqúi ín Concilio fuerunt áudores cañonam,ut hæc per ordinem habéturíi^.díft.íékta.ufehannotatio. Nec proptet au&oritatemdidántí/' tînt fuerunt cánones» fed quia aliorum confilium concurrebat 9 & fîm ¡figer confienfus,qui exfubfcfípttione conuíncítun

Cap. . IX

Ij St fuperiús rhánífeftum, quód Synodalís aúdoríta s ex potelíate lígandí 8¿ foluendí Ecclefiæ,^ facerdotio a Chrifto tradita, roburaccípít,cum eo q? tnmedio congregatorum propter nonièn ChríftúChriftus índubíé dL& có gregatis in unum,fpiritus Domini írifpírát.Eft fecundum hoc in NicenaSy/ nodo definicum,quod quæfurttper unamquam^ protiíncíam,Synodus prouincíg fiabetdífpenfare¿.qta.Epífcopi$4qXnemihem,uer4illa4Et gubfcrhare&ádmímftrá re habet omnia,ex eadem definitioneNicení Condlrj ?.q i.noninuitátí. Etomníá exorta íntra prouincíam, â conprouíncíalíbus audiri debent & terminari» ut in aliegatOAier.illa* Ex quo patet quod quia Concilium ex confenfu conftituítur, quoníáí ubi ddlenfioftbinon eft Concilium i5.dficanones uer. Synodusîtuncnbti poteft ra/ dicalius fundamentum inueftigari,quàrri concordantia.fícclefiaftici enim cánones? nonpoíTuntniíiperEcclefíaftícam eongregatiónem(quá: Synodus uel coetus dici/ íur)ítatui.Etidebnifí(quícuncpillefuentaucPapa¿autPátríarcha)decretafecundÉí canones Ecclefiaftícospromulgauerítjnon poflunt illa ftátuta,cánones fiu.e Ecclefíaftiea ftatuta uocari, tiíhíl habent firmitatis, ctnufcuníp particularis flatuta,nifi inquantum per acceptationem ôiufum feu confenfumconfitmentur,feucanonib« confentianuVnde textus Leonis Papæåde epiftoïis fuorum prædeceflorum,S£ dift.fi Romanorum,& Damafî Papg *î*qj .omnium tlôquun tur de decretalibus 0¿ epíftoUSjde canonum dífciplínís promulgatis* Non uólo negare,qúín ex uirtute 8£ poteftatediuina,ac etiam præceptoquo obedíendum eft præpofitis,& quo Cubic di effe debemus Regibus,fuperiores ftatuêdi ÔÉordinandi,'tecundum tommifíam cura habeant poteftatermfed dico, quod ftatutorum obliga tori alis uirtus, cum tiocrequi ritconfenfum p*erufum 8íacceptíonem.Statuta enim Aphdcana nonlígaffentGal los,nifi Carolus ab Adriano Papa in duobus breuiarijs receptaba ad Galliam detu/ liflet3&ficGalliaacceptaflet«VndeinConcilio TolecanójUr.Chriftianno celebra to,conUerfis omnibus de Arriana haereft ad fidem,dicit Synodus: Conftitutíoníbus ' iierb fadorumConciliorumjNiceni, Ephsefini, Conftantinbpolitani,& Calcedonenfis,quas gratísima aure audiuimus,& confenfione noftra uéra approfiauimusi de toto corde anima fubfcripfimus.Ecce dicit Synodus,confenfione nóftrá.Et iri alio Concilio ToletanotHoc nobis placet, ut fi quis cognitis geftis Niceni Conci/ líj,alíudquámftatutumeftfacere praefumpferit,ó¿ non in eó perfeuerandum putaueritîtunc excomrtiunicatus habeatur, niii per corredionem fràrrum fe emendaueá tit*Et frequenter ínuenítur in omnibus Concílíjs, confirmatio canonum pretéritorum Conciliorum,per uíam ínnóuatíonís,uc de confenfu acceptatione appareat^ ut fí forte abrogado per non ufum introducta fuiflet fie tolléretuh

Cap» X

E St Sí iílüd manífeftum,fi ediuslibet promneisediipofitío, ad eius Synoduni ¿n omnibus fpedht,quod tunc nulla conftitudo,uiíi approbata per Synodi ligat.Omnísenimlexdebetpatrúe,locQÓÍ tempori cortuenire 4.. di. erit autem 22.dift.per totu. Et haec examinare habet Synodus prouinciæ. Loquor de pofitiuis humanis confticuti onibus. Oportet em qut>d omnia talia quæ ligare debent3 contineantur in aucftoritatibus facratym feripeuramm^ftatutis Epifcoporff ih

..... .

Con-

Condíqs editis,aut:ConfuetudineuniuerfalisEcclefix, alia omnia refecarídebent¿ i2.di.omnis3& eft textus Auguftint.EcceqUod excludit omnia alia. Quareuigor particularium ftatutorum, quoad hoc fubditi pêr ea ligentur, requirit ufum æ aece/ ptacío nem. Vnde ufu leges fírmanturóó¿ utentium moribus approbantur.4>difl.le/ ges. Et hoc etiam uerum,ín ftatutis RomaniPôtificiXquæ per non ufum,uigorem perdunt,utíbidemprobaturín.c.ftatuímus.et.c.deniqj.yndeeftfcíendum,quódco
CoqtWto. ftitutiones quafi.Omul ftattones, de Ten. ex.inter alia : licet aliter dicatHofti. infum. de confti.paragho.unde dicatur.Et proprie funtcanones,qui ab Omnibus feruari debent,ut in c.udeconfti. In ueceribusomibus'libris,folùmnominahtur illicanones, qui per Synodos conftituti funt» Quoniam licet Metropolitanus habeat curam 8C rollícicudínemprouínci<e*5>.q.t<perfingulas:tamenftatuta generalia,totam prouïn-- cíamreípícíentía edere nequit, fed oportet quód conftimit, id eft cum alrjsfuffraganeisflatuat:quoniamdehacconcordia gaudet altifsímiis , & gloriatur in membris fuís^.q.3 .Archíepifcopus,ut uno ore concorditer glorificetur trinitas in Ecclefia.e, câ.etq.cnullus. Primas ibi ením eftDeüs,ubifimplexfineprauitateconfenfus,ut dicit Hormifda Papa,in epiftola ad Epifcopos Hifpanig.

Cap. XI.

yriwrfi cw- T licet Apoftolrds falutaribus monitis *fit* obedientum *t* di.*Apoftolicis:8£
| J licet etiam fit fatendum, Romanum Pontificem poteftatemftatuendi habe-
ri' p?H.pü- S3 reaDeo,utnocatglofladeelec*generaliin tf.Sd quódhancpoteftatem nemo ab eo tollerepoteft,ut notatur.2.di.ci.perarchi.0fanto.de but.detransla.c i>quod tamenlimitateinteiligendum eftjecundum eá quæin fine huius partis fecu/ dse dicuntur:tamen ad hoc quód ftatutumeius liget, non fufficítquód fit publice mulgatum.fedoportet quód acceptetur,& per ufum approbetur fecundum fuperiora,S<ea quæ notantur de conftf fuper rubrica,ubi dicitur per dod.quodadualidi/ tatem ftatuti tría funt neceflaria:poteftas inflámente, approbatio ftatuti per ufum,
swutoutlí--8¿ eiufdem publicatio Vnde uidemus innumera Apoftolica ftatuta,etiam â princi/ pio poftquam edita fuere,nonfuifle acceptata. In quibus omnibus regula eft, quæ
^ria' habetur .4-.díft.paragh¿> hçc etfi legibus finr,quia communi ufuapprobata no funt, fenonobferuantes tranfgreísíom's reos non arguunt : alioqui his non obedientes# proprio priuarentúr honore.Tales enim leges fiue ftatuta,nullus dicitur contemnere uel tranfgredi,quia nondum efficax lex eft. Veru fi lex foret *ÔC* acceptata,qui eam nonfcruat,exeo quia uoluntas eius eftnonfubijci rationi legis , tunceft tranfgref/ for excontemptuífecusfidudusirauel concupifcentía, ut notabiliter dicit Archí» 8 i.difl.c.quicuncp. Ex quo habetur, quód rede illa funt canonica ftatuta,*quáe* funt Synodice confticuta:quoniamSynodus repræfentat íecudumfüam qualitatem,aut prouíncíam,autregnum.autuníuerfalerriEcclefíam* Quícquíd enim Synodice fie conftiuitur,Ìècumapportat*Ô*Cacceptationem*ô*Cconfirmationem,licetrobûrinufu uígeat.Quare omnia illa íura,qua:loquunturde flaturis Apoftolicæfedis,i9.difl p/ fertim.c. nullifas. puro intellígi debere,de ftatutis iynodícísipíius fed is, utíbítex. dicere uidetur,autfaltem de ipía fede,qug non capíturpro Papa tantúm,fed pro Cat dinalibus etiam hodie legatione totius Romanæ Ecclefiæ>& etiam uniuerfalis fun* gentíbus.Cüíús quidem ledis Papa os dícitur,qtioniam per Papam ipfa ftdes loqui* tur. Et ideó Apoflolicæ epiftolæuocanturjllæ Romanorum Pontificum epiftolæ,
poStf A quæuigoremfîatutorum habent,quoniam per confenfum Synodiquandam Metro
Oíc ' polttanorumconcurrentium,annueadfedemPapaeafdemdícflauícVndeinfyno/ do Toletana,anno Chrifti «v.tempore Recaredi regt's 4 ex omnium Epifcoporuni HifpaniæÔÊ Galliæcollecta,in primo capítulo ftatutorum pr^miísis capitulis fidei orthodoxæ(quôniam de Arríana hxrefi, reuertebanturomnesad catholicam fide) *i*ta îegiturt.Àt nunc pace Chrifti Ecclefia,Chriftimiiericordia reparata,omne quod prifcorumcanonumaudoritasprohibetJfitrefurgentedifciplinainhibitum,& agatur omne quód praecepit. Permaneant in fuo uigore Conciliorum omnium inftitu/

ta

ta/imul & Synodïcæ fandorum præfulum Romanorum epiftolae» Ac in alio Conçi íio Toletano,tempore Syfeuandiregiscelebrato,Gi7.dicit.Apocalypfislibru,mul/ torum Conciliorum audoritas, S¿Synodica fandorum Romanorum præfulum de creta,loannisEuangeliftæeffedefcribitur,6f ínter diurnos libros conftituédum de creneruut.EccequodSynodicæepiftolædecretadicuntur.Etexhochabetiirjapjp/ batíonemlibrorum,quaeGelafioPapaeafcribitur,fuiireSynodicam:ut hoc in Bur- cardo in tertio libro habetur,ubi dicitunro.Epifcopos ín Concilio illo fuifle. Et etí am illi textus Nicolai Papae, Gelafij,ôi aliorum qui dicunt fub excommunicatione decretapér Romanorum Pontificem promulgata, pro corredione morum Eccte/ fiæôfdi(plicina,intelligi debent,fecundum Hicmarumfubtilifimum Archiepifco- pum Remenfem:cuius laudes idemNicolaus Papaii.q.j.excellentiisimus » extollit de promulgatis.!.quæ Papauulgó promit de dífcíplinís facrorum canonum,uel ipfi us Synodic! Apoftolicfquæfedes Apoftolicafæpe dicitur, cuius ipfe os eft.Sicin/ tellígoi^.difl.Solcum fimilibus.de quo etiam infra ín quodam loco dicetur. Epiff0[(e s *wdicce.*

DicítenímDamafusPapafinepíftolaad Stephanum Archiepífcopum Concili) Maurúaníp,S¿uníuerfísEpifcopisAphricanæprouínci£,in epíftolaquæincipiuLe dis fraternitatis ueftræ literis)fuper Ecclefiâ uniuerfalê Papá habere Epífcopale mi- nifterium,6¿RomanamEcc¡efiamuertícem Ecclefiarum,6¿quóduicePetrí legado nepro Chrifto utitur, quífqj Romanus Pontífex.Et quód ín Metropolitano Conci liojdeomni concordia caufæ tradarí debent omnium, fed definire fummas querelas caufarum,uel damnare Epifcopos,abfqj Apoftolicæ ledis audoritate,minime licet: quam omnes approbare fi necefle fuerit,eius fulciri auxilio oportet.Nam Syno» dum fine eius audoritate fierfinon eft catholicummec Epifcopus nifi in Synodo, le gitirna 0¿ fuo tempore,Apoftolica audoi;itatecongregata,definitedamnaripoteft: nec nulla unquam Conciliarata leguntur,quænon funt fulta Apoftolica audorita- te.hæc ille.Et talia & confimilia per multos Romanos Pontifices habemur» DrfW(írttP p' í0¿„ EJ¡t^ *amitpifeopa* *IMetwi* *Pertlim'*

Et quia poteftas *&Ífi* de Papa tantum intelligi deberet, tunc oportet quôd in tel h> gaturiuxtapræmiirajicilicetdeftatutisacceptatiSjufuroboratiSj&rcuncreditinidê* ac fi Synodica forer conftitutio.Ritus enim uniuerfalis Ecclefiæ3ftatutisEpifcopo* rum in Concilio æquiparatur u.difl omnis.

Cap. XII.

a X fi tantum hocueritati innitatur, *fciiicet* quód uigor *legis ex* concordantia fubiedionali,eorum qui per eam ligantur fubfiftat, facile quifq? appræhen ldit,qui uiresconfbetudinisexufu tantum introdudæaduertitîdecuíus ef fícacía}i2.difl.pertotum36¿ præfertimin.c. Ecclefiafticarum habetur. Vn- deueneramur introduda per confuetudinem,etiam ubi ignoratur,an cuiufquàm principis condendæ legis poceftatem habentis confenfus ínteruenít» ac etiam fi uis confuetudinis etiam à tacito permífsiuo confeniufuperioris partim de/ penderet,ficut in multislegitimèpræfcriptisconfuetudinibusparticularibus, con/ trà generales etiam pratceptiuas humanas leges,dici non oporcettt^mê adhuc prin- cipium uigoris ortum ab ufu,nullo præcedente confenfu, imo in poteftate etiam Pa triarcharum,uidemus *facrum* NicenumConcilium ex moribus arguíffe.áy.difl.mos eft et.c quoniam mos.dicens,parilis mos eft Ecclefiæ Romanæ,fciiicet ficut Roma- nus Pontifexhabetomnium inorum Epifcoporumpoteftatemííta & Alexandri/ nus, ex more habeat per Aegyptum. Confuetudo enim attendi in Patriarcharum poteftate iubetur q ?.conqueftus. Et uidemus quantum Romanus Ppntifex,ul- tra facrasantiquas obferuationes, exufti æconfuetudine fubiedionalis obedien/ tiæ,hodieacquifiuit,Habeturbreuiterexpræfcriptis una conclofiointenthexpra/ dicafubfcriptionum,acetiamrationabihrerprobata,fcilicetin Concilqsjtomanu Pontificem incondendisftattitisgeneralibus,eam non habere poteftatem3quaqup dam adulatores eidem contribuunt, fciiicet quód ipfe tantum ftatuere habeat, aliis confükntibus.NonnegotamenPapamad confultacíonemrefpondere,fuadere,¿x f *canoni* ^¡t. P(tp^ non

fcribère femper potaiíle : fed díco de ftatutis quæ aim canonum ha bent^Sf decretis? quæîigaûtúníaerfalítér inEcclefia.An etiam hodie ex longa conſuetudineíntroduaà, Papa folus uniuerfaliterftatuerepofsit,pro tunc non examínojtamendico,etí/am fi hôcpoftet,non eft contra prôpofitum hoftrum, hi quo folùm adhoctêdimus quôd canonum ftatUendorum audorításjrion folum dependet àPapa,fed à comma ili conſénfu.Et contra Bancconcluiíonem , niilla præfcriptio uel confuetudo uate-rè poteft^ficut nec contra fus diuinum fîùîàturalejâ quo ifta conclufio dependet Sed quod non diftatpræfidencia Romani Pontificis , qudadhunc effedumirt generali liel uniuerfali Concilio, à præfidentia Metropolitani ín prouincíalí,ítn ó ín uníuerá fáli Concilio totius uníuer falis catholiéæEcclefîæî hæc præfidentia minor eft 3 quo adaudotícátemagendorum,quâm in patriarchalijinPatriarchal! uerô Metropoli* taño ín pro uincíah,redl¿ comparator & æquiparatür iüxtapræhabita. Quareapud antiquos,frequenterRomanusPohtifexÁrchíepífcopus nomíiiatur.Inuníuerfali autem uniuerfalis Ecclefiæ, prxfidéntia Romana Pontifici non cantùm attribuitur^ficuteidem in Patriarchal! aut Metropolitano in prouincialijfècundùm ea quæ *inie* riùs dícentun

Cap. Xïit

Ârguwnta ¿pMcipud yapítíiifitpie nitiído pojo

IF *Jpïdebitur foitalle aliquibus nouum íftud, qui legeruntfcríptaRomanorüm % Pontificum, quomodo plenitudo poteftacísfítapudRomanumPontifi- %/ cem,& quodalíj omnes uocatí íint in partem fol h'cítudinis deufa pal.ad V . honorem ad quódGelafius,Síluefter, Nicolaus, ac Symmachus,fi¿al¿í Romani Pontificésdicutíquómodo Papade ómnibusEccleíqsíudícet,S¿.deeonul lus.Et quum poteftas Papae *fit diuina,à Deo ip fi tradita,per* uerba;quodcuncp liga-iierisîurriotatFr.? deconfti.cft ómnís.Eteapropterutuícaríus Chriftí,prxfidetEc/defiçumuérfali,detransla.caiï*&i.Etquam ipfefummam illam habear poteftatem £¿ etiam reperíatur fubdítos quorumcunep Epífcoporum,abfq? neglígentíaEpífcopípropríj3é¿ iudicafte óíabfóluiile» 6¿ad eum fíne medio appélleturípoteftas ftatu/endí dépendons à poteftaceíurífdí¿Íionís,utho*archUn praefato.c. cSomnisitunc abfurdumeft dicere, quod adhuc aliquid plus aduígorem cuíufcunqjfta ti requiratur,quàm eíus uoluntas,quod enim placet príncipi,!egis habetuígorem. Infuper non haber dubium,didum dodl.ín.c.quum accefsiflent: *8¿* etiam in c.quum omnes¿ de conftí. redorera cuiuslibet uniueríítatís exercitium íurífdídíonís habere,rema/nenteetiamipfaiunfdidioneínhabícuapuduníuerfitatem. Sed Papam elle redoiem nauículgíandí Petrí,g¿ uníuetfalísEcclefíae¿némo etíamdubítat. Quáreuígor conftítutionumabéodependec , qüumfine retftoréuniuerfitatís fíatuereneqúear* Talía fímílía poíTenc peí allegationes longas adducí/ed breuiter tangendo, quia cuntía ad ífta fundamenta reducuntur quæ cóntradícípofíúnc ? maxime *ex* íftís *fatapiis.* GelaftüsPápa,ó¿exgeftísínepíftolaaduníuerfos Epifcopos per Dardaniam concludit,quódApoftolicaíedésf¡neulla Sÿnodo more maiorum abfoluít,ínque á Synodo damnatos^fimílíterííneSynódo habuit quosoportuir damnandi poteftatê, tamen antequàm procederet,dedamnatione loquebatur Aca tfj haeretici fundat íe Papa ín damnatione generalis Synodi, quæ hærefim damnauíñinquamAcatíus incidiere G Papa fateretur, Acatium â fede Apoftolica abfq? Synodo non faille danatumsriifi ínfententiam^dámnatíonís Synodi hærefim,ih quaminciditjdamnanris iiicidiftet : ac fi Apoftolica fedes exequuuta fuiflet prius latam fentententíam 24. WztíwíwiJ. q.i.Acatiuscumduóbus.c fequentibus.Sedproíuéftigandouerítatemillíus,anfeí-*dtáiooffííHisa* jjCet d€jure pofiríuo omnes prxlatí inferiores Pápa,díriuatiue fcilicetab ípfo Papá áirífdídlonem habeant, ut notant do drjnc. quæ abEcclefiarumpræfertim Dominiis Frq.oportet primo fi hoc aerum forer» Petra aliquid àChrifto fíngularítatísre/cepille, & Papam ín hoc fucceftoremelîe. Sed feímus ,quód Petrus nihil plus po/teftarís à Chrifto recepitaltjs Apoftolis zi.difl. in nouo 24. q.L loquitur. Nihil enim didiutn eft ad Petrum>quód etiam alijsdiâum non fit,Nonneficut Petro diâum *eft*

quód

quodcunqUígauerís fuperterram,ítaalfjsquemcuncpíigauerítisc'Er quanquám Pe/ tro didam eft,tu esPetrus.SC fuper hanc petra mica meo per pétram,Chriftum quem confelïus eft íntelligimus*Et fi Pétrus per petram tanquàm lapis fundamenti Eccle/ fix intelligi deberet : tuncfecundumfanâümHieronymum, ita fimiliter altj Apo/ ftolifuerunt lapides fundamenti Ecclefix , de quibus habetur Apocaïipfis penalti mo,ubi per 12 Japidés fundamenticiuitatis Hierufalem fandae Ecclefi^.riemo dubi tat Apollólos inrelligidebere.Etfi Petro didam eft,pafceoues: tamen manifeftutn eft,quód illa pafcentia eft uerbo & exemplo Ita etiam feCundum fandum Auguftt> **nurrijin** gloifa fuper eodem uerbo,omnibus idem prxceptumeft ibi: Euntes m uni/ uerfum mundum Matth.ôC Març.uRi.nilrèpèHtqtPetro 'aliud didum quod potdfta tem importet aliquam* Ideó rede dicimus, orhneS Apoftolos in potcftatecum cum **Petro** aequales. Iníuper eft ad memoriam reducèndufti, quód ín principio Ecclefiæ fuit unus tantum Epifcoparus generalis, àbfcp diftindionedioecefium ,per orbem diffufusr;q.T*NouatianUs*uen ItemEpifcopatus* Ët propter hoc notatur in caade transl.præ quód ad eífcEpífcopí noti requiritur, quód fic illitis uel illius loci Epifco pus.fed fufficit quodifit generalis Ecclelïæ: fícutPáulüs & Barnabasjquidum mit/ terentur generaliter mifsi funt so.diquoddiedominico, Ut hoc notat Oftienfisiri fumma de transía,de quo etiam fuperius aliquo loco lâttùs didum reperitur. Vndë cum poteftas ligandi&foluendi,in qua fundatur omnis Ecclefiaftica iurifdidio,Qe immediate à Chriftpi utnotacloanUn cap*i.detenun¿lí.<í*depóenh di.i.uerbumcu fimiltbus.Etquiáabillapoteftatelígandt6¿íoluendieftdiuinxiurifdidionispoce/ ftasjpatet,omnes EpifcOpos & fbrteétiam presbÿtérôs,æqualis poteftatís elTe quo adíurifdidionémílícetrion éxequutioníSjqupd quidem exercitium exequuti.uumi fub certis pófitíuís terminis claudit reftringítur,pro peer mdiús,6¿ caufam cu ma-

Prtw **M** *quçd&ndù* »

...

Fufarte ce ítéwri/aáflia

iori parte perducedi omnes homines ad finem futim, fcilicet Deum,ob quem finem finaliter omnis poteftas *ÔC* íurifdidio,S¿ ftatuta humana, per media proportio nata tempori ÔCloco,tendere debent* Vndêceiïantecaufaftatuti illius,qufchabetdiftin dionem terrtiiñórum,8¿ quód nullus alterius terminus ingrediatur, ptira uel obiie/ gltgèntiaminferiorumjuèlnecèfsitatemitunccefantilla pofiriuaiura. Ethocuide/ mus,dum fumus extra humaría pofitiua iura,in naturali fcilicet ture temporeneedsi tatis,quatidó tunc ómnis facernos a quOcuncg delido,eriam à Papa excommunica **tum,á** qualemcuriqjabfokiit* Vndeadmíníftratíonecefiárió partimeritdeiurèpo fitíuó,quoad gradas maíoritatis &mírtofitatís*Quód enim dioecetes funtdíftindx, fi¿unus Ëpticopus füper presbÿtetos ad unitatemeoríferuandam conftitutus, hoc eftdepófitiúoiure. Deo tamen inípirante *¿j.SCss.* dtoíím.Qviare dicimus fecundií Oftídnfumma de ma.S¿obe.qiibd omnes Epifeopi unius funt poteftads,S¿ dignita tes quaéfüprà furit,fcilicet Archíepífcópalís, Patfíarchalis, Papalis funt admini/ ftrátton íSjUtéftgio.inallégatocinnóuo&z.q.z.puto.Maioritasautadmíniftratió nis,quæquidem adniiniftratío áiurifdtdíonedependet, ex confenfufubíé&íónali parum conftituitür,ficut dicimus eíedum in eligentes (ex eo quia habet admíni ftra tíoném ordinariam)habereiurífdídipnem:itanotatdríhca.i de renunclíb*tf. Car-

j

díñalesnómideuniueríalisEcclefíx Papam elígete,perhocquód fe per.í-llam ele-dioriém nniúetialis Ecclefía fuíjciteledo;admiriiftratio illa ín ipfp,cum illa transía taiurífdidióneineum per eledionem,facit eiimPapám* Nonnegó tamé,diuínam poteftatem concurrere audorízantem confirmantem,ut ibi nótacur,8¿certo loco inferiús,prxíertim in fine partís,tangítur.Éx quibus páteqíurifdídionem in Roma no Pontífice tía cónftítui ex diurno prxuílegio&eledióne, ficut inalqs admintftra* tionem Ecclefiaftica habentíbus.Et ficut gradúáíis máiórítas principatus, etiâ code modoconftítuitur exdiuina ordinatione eledione, filiéconfenfu fubiedorumi utdícittex.innóuo allegatus Petrum Apoftolís uólentíbus à Chrifto principem cô ftitutumîfic & iri altjs adminiftHcicmem habentibus,quequidem adminiftratiq per Ecclefiam diftributa *dt* ordinata legitur,ut notat Ofttin fum,transia,& no.in c pa/ ftoralis de íjs quxffia pi»la,i$*q*UEccleftjs.Quare hocfolumfingulariratis in Petro

p^wî,*lMueaiemus,quôd ipfe fuit maior ín adminiñratíone, ad qiram nolentibus Apoftolis
wdror. ¿ Chrifto eft elecftus,qui fenïor, ut uult fanâus Hieronymus contra louihtanum It/
terony' broprimo. Verôm licet Romanus Pontifex, prindpaliterfucceílbríít fanâiPecri; tamen non poflumus negare>omnes Epifcoposefleeiufdemfucceflores»Petrus pri mo pontificatum fuper Apoftolos accepte ur in prxallegato.c.in nouo* CSautem Epifcopacus ft principatus fuper facerdotium, ut prarhabitum eft; quare dicere ha-bemus, principatum Ecclefiafticum, fuccefsione quadam aprimo principe fcilicet Petro,dependere. Er ficut principatus Petri,â legatione Chrifti dependebatura ¿So-mnium Epifeoporum ¿ut dicit Anadetus ineodem c.in nouo . Quare qui eos audit Chriftum audirEtnon dicit qui eos audit, Papam audittimo Apoftolicumpræcep/ tum habent omnes Epifeopi regendi fe,& gregemjn quo fpiritus fanâus eos pofu fcadregendam Ecclefiam, & ex illo indicium Synodi ipfis creditum eft,quia princir pes funt *QC* redores Ecclefiæ.Quôd etiam princípes,quiínter Epífcopos eliguntur ad Archíepífcopatum uel prima tumffínt Peni fuccefíores : patet per hoc»quod dicte ídem Anacieras in epiftola ad omnes Epi feopos 6¿ facerdotes,qusr incipit :Benedí* cftusDeus.Dícít enim>beatí Apoftoli ínter fe ftamerunt,ut Epifeopi fíngulariu gen-tíumfcírent,quís ínter eos primus effet, quatenusadeum potior eorum follícitudo pertineret. Nam inter A poftolos quædam fuit diferetío, & licet omnes eflent A* poftoli,Petro tamen conceffum eft à Domino,8Cipfi inter fe id ipfumuoluerunt5 ut reliquis omnibus præeflet Apoftolis,^Cephas id eft caput *8(* principiunm teneree Apoftolatus,qui & eandem formam fùccefforibns fuis,& reliquis Epífcopis tcnê> dam tradiderunt.hæc ílle*22.díft.facrofanc4a. Eccequód forma dataeftper Apofto¿ los,quôd ficut ipfi Petrum prætulerunt.fta primas fuper alíos conftítuí debet. Qua re primas ita fucceditPetro,ficutaiijEpifcopi Apoftolís;3¿ fícutdeprímate dicftum eft, ira SCde Archíepífcopo *dici* debet,quod /pfe eft fucceflor Petrí.Dícunt quidam, irecentiores, Petrum Apoftolos mififlead particulares prouíncías, violentes exhoe trahere, quod exercitium poteftatis ligandi & fbluendi, fuit á Chrifto Petro datum* & per Petrum alijs.Anacletus Papa in eadem epiftola non ita dicitifeddicit,Apofto los à Chrifto eleâos,&f eo íubentedífperfosJnfuper Romani Pontifices,prafertim
W&fchisPfi Symmachus Papa & alrj fcribunhRomanum.Pomafolo Deo indicari. Nonne ide
prt*fây*e- Anacletus in epiftola quae incipit,quoniâ Apoflolicæ» ad Epifcopos Italiae diçif.fum
pijíopUDeo mos facerdotes,id eft Epifcopos á Deo iudicari*Ec idem Pius Papa ,qj.aues>Vn/
iwáimw « dequalemintelledum hoc haberde Papa, fcilicet quôd à fubíedís tudícarinon pof
píertií«diMj- finalem aliud de Epifcopís.Símilí ter fi textus dicit,Papam habere plenitudinem
XLSr Poteftat|s,& alios in pattern folheitudinis uocatos ; ita etiam poflumus de quolibet Archiepifcopo,Patriarchauedicere,utdiGituenM.q.).SidicisPapamiubditosEpi* fcoporum abfoluere Ôdigare,dico ídem inalijs, quando confenfus propriorum in« teruenit. Atftus enim aliter nullus, per confenfum aut gratificationem propríj facer* dotis,inhac materia ualiduseffi citur^.q.z.Lugduneni is.c.nullum:6¿c» Epifcopum-Cum ergo ufu communi fit hoc introducftvr, *& ex* ufu cofenfus elicitur,patet, quôd efficacia huius,uigorem exconfenfu recipit. Vndecum nullus teneatur obedire,ni> fi ín concefsís á canone i e.q. í.hoctantum $>.q $.conqueftus, & cum non reperiatot
Appeüdtîfl à canon alicuius Concilq,Papam hoc pofle appellatione nulla interpofita:oportetàd
pnodcrfá w confuerudinem ufum coníénfumiftud refoluere. Papa enim non habet ex cano-
pwíKon nfi , qUQja.derepofsjtíür(fd¿¿íiOnemEpífcoporum:quía effet ordinem turbare rr. q.i.peruenícinfíJgíturnonlegítur antiquosRomanosPontificesftdehisintromi/ iïflè>& talia confefsionalia,&alia confimiliaconcefsífle,8¿ forte non fuiflet permi£ fum.Vnde fi Concilium Aphrícanum,cui le fubfcripfit fandus Auguftinus,non ad mifitappellationem â Synodo ad Papam, quia noninueniebatur in canonibus hoc conceffumifedin Nicena Synodo definitum,caufamterminarideberea Synodou-biorta fuit, ut habetur i.q.^ft quis Epifeopus criminalíter,út hæc leguntur in epifío laeiufdem Conciltj adZozimum Paçam. Similiterilli,textum tj q fi Epifeopus qui afcribteur Concilio Sardicenfi quod appellari pofsiL & Rgatus Papae ad prouiti

ciam

cíam mitti deberehut patet exeadem epiftola,6^ in epiftola ab BonífácfamPápam per idem Concilium (cripta,uolueruntadmittere,imo dicunt *fein* nullo Cocilio rep periíTe,licet Fauftinus legatus Apoftolicxfedis Conciltj Niceni>& in allegato loco dicatur Sardícénfi Cbncilij fore+quomodo tuncadmififlentifta,&ea quae hodie ¿x orbitanter fiuntefed quia confenfus exuta longæuô,hoc nunc introduxit»uaklida tl* la funt quo ad animarum falutem quam diu patiuntur,tolli autem poifent per Çon; cilium,hoc reformatio depoíciL Sí dícís ultra de poteftatedífpénfatiua Papæï$ canonibus,èx eo arguendo poteftatemftatuendi,nihil concludis,quia etiam Epifco pus & presbyter difpefantincanonibuspoenitentialibus2 7+q.®-temporepoenitudk hís,fi¿ Ehifcopus inaltjs poenalibus Id Jiquis presbyter i. q.5.uer.ultimo p.q.aXug/ dunenfis,Ncc facit difpefatio canonibus pradudiciuXq*1♦ordinationes & q+ 2.Lug- dunenfis ar.c.prgfcXdi.Quare nihilconcluditargumentum.Nec illud quod de re- dore dicitur obftatiquia fi ïïne redore uníuerfitas (latuere nón poflet, exercitio íu ríídídionís apud eum exíftente3non tamé fequitur econueríb redioreth fine uníuer- fitate3ín qua eft babíius,S< poteftas fia tuere políe.Nec ex íuríídidtione retfté argui/ tur,quia poteftas alligandi , licet alligetur íuríídiótionií non tamen ad eam fequitur# non omnis habens íurííHíáÍQne habet condendi poteftatem.Sed omnis habens co/ dendí poceftatem3habetiuríídÍ¿lionem«Sícdícímus,omnemSynodum patru quia ha bet condendi poteftatem/ftatuta habere etiam,íuríídiáíonem» Vnde quia ex prxh abitis patet,radicem canonum quoad ligandi uigoremin confenfu exiftere, a/ líoquí nifi ex ufa ualídéárgueremus, niffabrogatio per non ufum introducipof- fet3non(oretfalus. Quipoteft fcire,undefymbolumnoftrum additionem *SC* mu't$/ rionem à (ymbolis ¿Conciliorum abfqp anathemate recepitrautde (aeramentis cef/ tísEcceldíse,ubiitiCondlijsíntrodu¿tíófa(ftafítc' Legitur enim in geftis Concilii nono anno Conftanríní terti^Romanæ praefidence Martino Papa 0¿ c.^Bpifcopis celebrato ín principio Manimim Papam de Leone Papa, quomodo per Synodu Calcedonenfem eius feriptum approbatum foret,díxífte: fanâa Calcedonefís Sy*- nodus defíníuíc3hoce,ft dicere omnium fandorum chorus Quoniam quod una fan cftortim patrum Synodus indicare uidetur,tam omnes Synodi quam uniuerfi omni/ no confirmare patres nofcuntur,ut pote ín uno eodemép uerbofidei3uicifsim periti diflolubilem confonantíam& concordantiam3conftitud.hæc ibi* At quomodo eua deremusinnumeraspœnas latçfentêtiçincanonibus pofitas excommunicationis, depofítíonis,& huíufmodi, nifi in ijs omnibus cocordía côfenfus ufus no ufus nos iuuarêt.*Vnde in ca.cuiufdâ Toletani Cociltj dicit : Si qua in anterioribus fune negle¿la,rediuíuam ordinatíoníscenfuram obtineant, quatenusdumijs quæ in Co ciltjs funtdecretajed abufione temporum hatjenusdimifla, &ad cultum fidei per* tinent3ftudium religiofæ obferuatíonis ímpendímuSjDeí mifericordiam facilius im petremusXcce quod negleda produnt ordinationis cenfuram,quæ alia acceptatio nereuíuífcít: unde diuturni mores confenfu mentium approbati, legem imitantur 12 .dúdiuturni:& ubi audioritas deficit3mos populi dúnaiorft inftituta pro lege funt ferua nda.e dUnhistin tali etenim côfenfu3fundanturSynodalia ftatuta, Vnde Gre/ gorius Papa in profefsionequatuorConciliorumdicitxquia dum uniuerfali confen lufuntconftitutajfic&non illadeftitit,quifquispræÎumitautfoluerequos iigât,aut ligare quos foluunt. Synodus enim non folum audorítate eorum qui funt præfen» tes deftnit,fed omniumfutdicit Gregoríusjuníuerfalí confenfu eaeífe ftatuta, quæ per Epifcopos qui præfentes tantalios repræfentatïtesjftatmjntur* Vnde in fíne cu- iufdam Toletani Conciltj kgítunSí quis autem, tam noftrum quam eorum qui nue fanâæ Synodo ex prouinciadefuerunt huic,tam falubriordinationiobuiareprxfam pferiGuel folerter adímplereneglexerití conuicftus totius fraternæ charitatis habea- tur aliquamdiu extrancus*Cenfentur enim illi præfentes,altjs rite ad Synodum (pe- rflantibus coquocatis,communi legalitate omnium audloritatem habereex præm/f- fis : probantur hæc 1 is.c.fecundi.Aphricani Concilii infra ponendo, ubi habetur: quod legad aliorum nomine,plenam tribuunt Concilio audoritatem* Et hæc pars

N(5 *omnis bens wifëi- ditionem ba*

¿cí.

ccn^

^Is 4 '

ow

n¿rJríCrew

ítítf

non habet dubíumXoncilía tam uniuerfalia totius Ecclefiæ,quâni *uniuerfalia* reg2 norùm Hifpaniatam aGalliarùm3uel Aphricæ,tam unius prouíncíae,femper pottiíf-Íefíbí ipftë canones ftatuere, ficut Bónífacíus ad Rufticum Narbonenfem (críbeos dícítípátresinNicenacongregatosJibímetcanones ftatuiire,hoceft»totimâdoièu àntuériali Ecciefíae,quam ipil.ibi repræfentabant. Sicut Synodus prouíncíalís colle ¿ta,fibi prouidetde canonibus per prouinciam neceffarrjs. Ita fi feptem Qalliarum ptouincise conuenirent, poiTenc feptem proüincfjs prouíderexetíí omnes mudi pro ûinciæ co úuénírent,ficut tunc quælibec poteft fibi prouidere, poflunrpercommu/ hem concordiam emúes Omnibus prouidere.Etmírum eft dícere,non poffe omnes congregatos cum plena auiftorítatelegatorumjcutn quilibet per fe poftèt.Qijilibet âutem per fe fíne Papa,noú dubium fibi prouídere poteft : ergo & omnes eo regu/ lariter non fpreto,nolenti potenti ínterefte Romano Pontífice, acallo adSyno* dum fpe(ftante»cum tamen maioris fit audoritatis Synodus plurium prouinciarum *pAtid non* ei? iin'ius?uc in cap.fequentí d icetur.Et dum hanc partem defendimus, quod Pa-¿¿erpn/ Pa non eft uniuerfalis Epifcopus,fed fuper alios primus › & facrorum Conçiliorum e · ife/pwi $ non InPapa ,fed in cpnfenfu omnium uigorem fundamus : tunc quia iteritatem de* fendímus,6¿ unicuique fuum honorem referuamus^rede Papam honoramus di* EcclefiX

.. cap, xna

AD hæc ut melius quislibet cotentetur, annedo aliam confiderationem,qiiac licet diftufiùs defideraret explicariîbreuitati ftudens ac legenti complacer^ diftinde perftringam eandem. Omnis confttaio radicatur in iure naturali fi *ei* contradicit,conftitutioualidaefte nequit ^di.cum ergo &6conftita *iure* dones, Vnde cum ius naturale naturaliter rationi inftt, tunc cognata eft omnis lex homini in radice fua.Ideb fapientiores & pracftantioresalqsjrecftores eliguntur,uti* pfiefua naturali clara ratione,fapientia & prudentia præditi,iuftas leges eliciant, per eas alios regant,caufas difcutiantjuc pax feruetur, ficut funt refponia prudett tutm.dí.Exquo euenítjquodratíqneuígentesjfuntnaturalíteraliorum DomínífIC xe<ftores:fed non per legem coercíuam,ant indicium quod redditur in inuttum.Vn-de cum natura omnes fint liberi, tunc omnis principatus, fine confiftat *in* lége *ferh* pta,fiue uiua apud principem, per quem principatum coercentur à malis fubditi,8C JñwWw eorum regulatur libertas ad bonum metupoeuarum:eft à fola concordantia, &coa *wjenjue/L* fenfu fubiecftiuo. Nam fi natura æquè potentes&æquêliberi homines funtîueraôÊ ordinata poteftaSiUnius communis aeque potentis naturaliter, nonnifieledioneSC confeafualiorum conftitui poteft,ficut etiam lex exconfenfu conftituitur a di.lext* ;di, quæ contra. Vbi dicit paclum inter fegentis aut ciuitatis.Generalepacftum foete/ tatis humanæ eft,obtemperare regibus fuis. Eccequia pado generali conuenithu/ ma na focíetas, uelle regibus ob edire t tunc quia in uero regiminis ordine, ípfius re-(ftoris eledio fieri debet, per quam eledionem conftituatur redlor iudexeligetium: tunc ordinata Ôirecfta dominia,Ôipræfidentiç perelecftionem conftituuntur.Eceti5 fic conftitutí,índices funt generales eligentium, ut fecundum Oftienfem tn fumma, X & alios dodores,hoc alibi notaui. Et quia funtgenerales illi iudices, abipfts4uftÿ *çclUrelicMt* ad fumm um appdlatíonesinterponi poflunt: quia fingulariter in qualibet cania,de finitiores ex confenfu fpecifico eleâi non funt.Sedfiin particulari cauía eleefti â par tibus forent,tunc appellare non liceret regulariter,ut habet 10. cano Aphricani Con ciltjSane fi ex confenfu partium indices eledifuerunt, etiam à pauciori numero *ftonp* quâm conftitutum eft,non liceat prouocarij&habetura.q *<s.* ludextafte íudícarede íe/íconírdwbet quare ipfo iure feu tenti a eft nulla , ficontralegesuelcanonespromulgatur.de *noneswdic.i*-fen re íudi.cJ.cumconconíbíallegatisínglo.NecetíamApoftolícamíedemle/ *re.neccano-* giturnnquámcontra'canonesíudicañé,utínepiftola Bonífadj PapæadZachari/ *ws contre* m ¿a epíftola,cuíus ínitíum efticonfitemur *¿C in* multis allegationibus infra pofi cis Jmô iudicium ipfius,per Conciliumplenarium iterum examinaturae inferius ex

g«ft's

geftís 8¿ audiorítate Augiiftini declaratur. In uanu autem examfnaretur>fi omne id ius effec»quod Pontifex Romanus ueltefiquia tue¿niufté fententiare nequiret. Qua re oportet,qubd eius íudicíumcañonibús ftringatur quibus fubeft,&per quos exa minatur fententia,an fecundum ¿os fitiufta necne. Praeterea canones radices habet in naturali iure;contra quôd etiam princeps poteflatem non habet.Igitur nec contra canonem in eo fundatum, &acceflorïè ad ius naturale fequentem. Et quia hoc ita eft,quomodo debemus dicere , inpoteftare iudicis effecondere canones & ftatutaC quoniam ii hoc icaforet, non poflèt index fi canonum condendorum poteftate per fé haberet,unquâm argui de iniufta fententiaj feiitentia enim ius foret, ergo femper «ufta. Sed quia lex debet efle ratíohabilís,pofsibilis,confuetudíni patriæ non aduer fans ^.di.ertcautemînonpoffumus legem dicere,hon acceptam ufu utentium,etiam in quocunq^foro ciuilijUel cànohico.e.di leges.ÔC c.fequentibus. Quare fi ufus re- quiritur approbatóríusfegum,ut dicite, teges non poffumus ex noua lege reum in- flé condemnareiquia peccare in eam non potuit quæ nondum fuit. Oportet itaque qubd in approbatam legem, per mores & ufum acceptam deliquerit. Vnde ex hoc claré patet,legem & canonem effe regulam omnis iudicantis ,& quod omnis lex fí- ne canon,fupra quemcüncp íudícemíudícanremexiftít Tunc ulterius, *fi canon ex* concordantia üfù acceptatione apprbbatur ; tunc firmitas cuiufque conftitutio- nis ex acceptât!one eft. Quare ex Concilio communi redé Ecclefiaftící canones dícuntur.Ecciefia enim congregatioeft.Non poteft ünus reâêEcclefiafticos cano/ nes edere. Vnde eueníqqubd uíderriUs ín Concilíjs canones ex concordi acceptа- tione, confenfu, &fubfcríptíoné edi í Decretales autem aut dedfíones indicíales Romanorum Pontificum, aut dubiorum in emergentibus, non ex uoluntate pure poteftàtiuà, rôbur firmitatis&iüflitiæ recepiffe ; fed quia fecundum ¿anones ita cbnuèhït eafdem decifiones fieri, quáé funt notanda. Ita íntellígó decímoquíri< to,dift.fantfta Romana.uer. Item decreta. Ec i^.díft.ín canonicis cum fímílíbusSC de hoc etiam alibi diffufiûs, prsefertim in fine huius fecundæ partis, ac ín principió tertiae,& in fine eiufdetm

Cap. XV.

IAm ex præhabitis confiât omnium, conftitutionum ligandi uigorem confiftere in concordia,& confenfu tacito uel expreffb, qui ex ufu,aut eorum,qui cañeros legationêquâdam aut præfldfcritià in poteftate hâbentjdidàmen.Sicut enim pifeopus turn capitulo,Ecciefiam diœceiàhamfâcere dicitur,quia alios omnes ¿llacoltedíó iri potentia habet,qui de eadem Ecciefiafnnt,quarerepiKantur cyndi in iftisific ÔC Metropolita cum füffraganeis, Ecclefiam provincialem conftítüit,6¿ Patriarcha cum Metropolítariis,Patr¿archalem.Vndecuíuslibetcoltedíonísau¿ló ritas extendit fe per omnes, impla cóllédíone repræfentatiuainpotentia exiften/ tes.Rbmanam autem Ecclefiam dicimus ex Papa.&M'ecropplitis adiuneftis confli/ tuijfecundum antiquas obferuátíasíquía illiannuè ad ipfum Patriarchate cápüt coti currebant Et quia nunc illis Metropolitanis, ac uniuerfali obferuantía cónfentíen- te, Cardinales dedíuerfis regionibus áíTumptí, legationem ac üícern omnium ha/ bent,tam eligendo Rom. Pon.quàm confidendo uniuerfali Rom. Ecclefiçidici mus reá¿Rom- Pon. ín cundís uniuérfalém Romanam Ecclefiam refpícíéntibus,fíne ipfís nihil facere deberéjSífí qua feceritjimpune non pofle acceptari. Veru eft,quód hæc Cardinalium taciti confenfu uniuerfàlis Román» Ecctefiæpoteftàs, indige/ retreformarí,8¿ ad ordinem expreíflelegationis réducí, ut de hoc aliquo loco tadu eft.Expramíísísetíamintélteáus huius,quód Ro.Pontífices faepealiegantfuc Da- mafus Papain ¿pifióla ad Sephanum Arichiepífcópüm Cóncílíj Mauritañí»,óía- líj Rom.Pon.i74dhregula)fcilícet nullam raram Sÿnodum,quàm ípfius Apoftolícg fedísnófírmataudforítasífacíl¿Íiaberipoteftqúoriiád¿íedeloquít.EcúerSéft,nul lum indicium cuíufcuncp Synodi, ubi non eft autftoritas Apoftôlicæ fedís, firmum efletquia femper appellari poteft âindicio illius Sydodí,ád Apoftolicam fedemffta

de Patriardhís, Flauíano *6¿* Ignacio, & alija Conftantihopolitanis , Athanafi'o Alexandrinoà altjs/legimusApoftolicam fedem apparatum; VndefiSy< nodus alíqüá damnauit ,quem edam Patriarcha illius Synodidefinitepropcerappeilationem quæ ab ea interponi poteft ad Apoftolicam fedem, abiq? confirma/ *damnati* in.t,oneeiufdem fedis,rata non eft.Etcum dicitur,quod abfcp Synododpfa fedes Apo *wjlitft •fyno* iniufte in Synodo damnatos,reftituere poteft: hoc uerum eft,abfi$ fcilícet u/ <J0 *quMioda* niuerfali Synodo uniuerfalis Ecclefiæ,Qma fi in Patriarchal! Synodo,aut Confian pït*Papare-* tinopolitana,uel Alexandrina,aut alia magna prouincíalí, GallicañamielHífpana, quis damnaretur: Apoftoh'ca fedes quçfutfçpc didum eft)ex Romanam Ecclefiam facientíbUs& repræfentantibus conftftuítur/nodo prætadofuperioritatem conti/ net, & de *ipfis* agnofeere poteft Synodtàis definitis. Ita legimus Nicolaum Papam* de Ignacio per Phocium damnaro, in fede Apoftolica colleda Synod«ce cognouiffe.Ita Martinum Papamde Pyrrho & Sergio,&anteiltoslulium Papam decaufa in ter Eufebíum 8¿ Athanafium Alexandrinum^ ita in omhibuslegimusobferuatu; Et hæc eft uera fententía,fcilícet quod fedes Apoftolica,in cognoícendo fuperemi/ net omnibus Synodis,demptaipta uniuerfaliuniuerfalis Ecclefîæ, cuius ipfa fedes pars eft. Qtiareabfcp Synodo tmíuedalís Ecckfiæ,de definitis omniGSynodorum inferiorum cogaofcit. vnde (ut legitur in (exta adioneodaui Conciltj, in refpôfio nibus quasMetrophanenfis Epifcopus,Smyrnae ad argumenta Zacharix Calccdo nenfisjde Appiario reftictno per EccMiam Romanam,contra (èntentiam Aphricá ni Concílíj,fcilícet quôd ipfa non fudfet accepta in Aphricajtunc fentetitiaZozimi PapjEjin Synod ode abfolutioneAppianj.priusin Synodo Aphricana damnari,fuítdemutriadmífladícetipfeadeandernfuam Ecclefiam primam,propterfcandalunl non fuifler admi flus,fed data? ipfi à Synodo tuere hteræ commendatitix,qubd inomnibus alfjs *Eccleftjs facerdotio* fungi pofièu Quæ nota, propter certa quæ de hac materia fuperiùs *ÔC* inferius conhnnitur.Et pro eodem eft epiftolaBonifacij Pap» adEulalhim Alexandrinum Epifcopum,dereconciliatione Afrorum notada, quia dicit Carthaginenfem cum collegis fuis,rempore Bonifacij æCœleftini,in ftiperbi amfioftigante diaboloJcontraRomanam Ecdefiam ereâosifed modo profeflos omnes libellum Synodi, cemporeluftmiani celebratae, qui incipiuprima falus quem fupra habui.Et licet illa ep»ftola fit multum notanda,quia pulchre loquitur inprinci **pio,** quomodo Ecclefia ad inftar coekftis militi®,dííparém concordandam habeat hkrarchfcám,in qua ad unum prímumafcilícetPapamRomanum,deuen¿tur:támeíi durumu!deturilludquoddícíturineadem,Vakríumcumcollegis efrafiesquiau^ Epiicopitmer quos Auguftinus fuit,in unam fentenuam concordarunt, quâ etiam feriptis firmarunGutfuperiûsdcclaratumextitÎLEf fi poftea redudifuntadrecogni tionem audoritate fedis,quo ad appell ationem cognitionem : non effet prop: e/ rea dicendum eos priús errafle, nifihocintelligeretur fic, quod ipfa Aphricana Ec> ciefia *in* hoc errauit, quôd Sarchcenfis Concilij ftatutum non acceprauit quoniam **ut** (uperius quodam loco di&um eft Augufttnus non reputauit illud Concilium catholicum , fed potiùs Arrianum: ramen quia tota‘Ecclefia eius ftaturaadmfit^ ut legitur íngeftís odaui uniuerfalis Condlrj?tunc *SC* Mrietiam idem faceredebe^ banr,quo ad receptionemftatutorum catholicorua-n,nOnhabendo rdpedum ad fiai tuentes.Fuit autem ín Sardícenfí Concilio, in honorem memori» fandi Petrnflata tum>grauatum, ad Romanam Epifcopum appellari poffe, proponent & promo/ uente HorofioCordubêfi Epii copo,lega to Apoftolicç fedis india Synodo,ut hoc' habetur «.q 4. quod fi ali quos,quôd eft ualdenotadum : quoniam ille tex probat ex difpofitione Synodica, ob honorem memoriae fandi Petri, Romanum Pontificem praelatum ín íudí cando particularibus Concilrjs, non nifi per formato ibi traditam* fcilicet quodipfe poteft fentenriam approbare,fed non improbare, nifi per nôuam Synodum, Etprobatille textus adminiftrationem Papae uald¿áíurepofífiuo,6C coniènfu Synodíco dependere.Forte díceres, etiam hxc regula de uníuerfalí Con**cilio uniuerfæ Ecckfig uera cft3quoniam nec illius Synodietíám cofíftítutionés,abf**

qùe Ap'oftolicæ fedis imo Ro.Pon.aucftoritateratæ fubfiftSt.Faleôr decÔftitutionï bus fidem tangentibus uerum eíTe,quod fifedis Apoftplicæ aueftoritas non interue- niât ratæ non iinr,imo &ipfius Pontificis confertius ínterueníre debet,cum fit pria ceps in EpiTcopatu fídei,fíe & in alfjs omnibus c0nftitutionibus,quoniam ipfx ro> hur a concordia Synodica teçipiurit.Nam etiam minimus fuftraganeus in pfouinef ali,aut canonicus in Epifcópalijáot Métropolitanus ínPatríarchalí Synodo,eft ideo de íuae Synodi effentia.quía robur exómní concordia dependetîficut Da mafu.sPà pa,Concilium Arímínenfe ex hoc multum arguit, quia Vincendus qui longo tem/ pore fuit Epifcopus,S¿alqEpíícopíconfenfum nondederuntlmp credo nullum dtí hitare,quin ácius, qui habet formam effentialem fecundum quatn fieri debet,fic in- rtalidus illa nonferuata Sic crederem, Papam ordinatis Cardinalibus fecundum pro uíúcíarum legationem, (ficut alibi tetigi) etiam uno Tolo excluib uniuerfali ftatuto, uniuerfalem Romanam Ecclefiamire¦piciente, nihilagere deberedgitur non habet hoc dubium in capite Syaodijfcilicet Metropolita ínprouintialí, & Pap^in genera li uel uniuerfali. v ndeficut quoctinqj, qui alloqui tenetiir Synodisíntereíle,ó¿ uo/ lenti & potenti fpreto,iudicium Synodi, quia non redo ordine charitatis procefsit, reprehendí poiTecJta fortius in capitetnon tamen eft hoc uerum, quod in Synodo rite congregata,admifsis admittendis, &fice celebrata, audloritasjta etiam ab ípíó capitedependeat,quMn¡fiínquamcunqjdefínitíonemconfentíát, c^uod tunc illa definitio fit nullà.Quia tunc indicium non eflet Synodi,fed unius tantum,quod ini- plicar.Et quia quifqj ad Sÿnodum pergens, indicio maibrispartis fe fubmíttere teñe tur^quía hancprsefupponít,quód maior pars regulariter uíncítitunc Synodus fihalí ter ex concordia omnium defínítXfcet daría fint etiam particularium uota quandó íuxta maiorem partem concludítinulU támenconclufiq,maxím¿ ín materia fideief fet fecura.níffad uriítatém uótáreducerentur,ficut ín omntbusConcílíís legimus a* dum.Et cumiftointeiledtupoffetfatisfierijuolenti rede au(ftorítates,quas Roma- ni Pontífices in fuis epíftolís ponunt,intellígercídiéo Romani Pontífices,quoníanl íñConcíítjs parumdeíllís omnibus íriufenirepotiii, quæprædidis pofítío tiib listóte ¿sadplenum non concordarent.

Cap: XVI;

VErum quia multi dubítaré uídentür qua: perfonæ ad Concilium admitti 8¿ g ■,,r „ fimílíterad fubfcríptíonemdebeanttídeohóceftconfídérandu,quódlicet " Aegyptiaci,qui de Alexandria cumDíofCoroCalcedonam ueneruntcu.m alrjs,in Calcedonenfí Concilio dehocquæftionemhabüiíTent,&fxpe cía tóatum fuifiet, ut in geftís eiufdem Concilii legitur,quod Concilium Epífcopqrüm áí. fefietjóíalíjexpelii deberentí non tamen legitur ibi.èàprdpter nonEpifeopos expul fpsJnquinto uniuerfali Concílíolegitur, quod omnes adledores ufcpfeftibfcrípz fetuñt.In^.S¿Bjegíttir presbyteros,Sí monachos,Imperatorem,6¿fenaturii,^díá^ conps fe fubfcrípfiíTeíÓÉ femper ¿n fefsíonibus ó¿fiibfcriptíonibus,ín loéo príncipe lis Domini recipiebantur íuxta c.præcipimus 95.di.ubi textus. Etj^.dùça.t carnea intfinÇooftancinopolitana Synodo, ubi fubferíphones ponunt AgathohisPapæ eius Goncilíjmon legitur alios quàm Epífcopos aut eos repræfentantes,fubfcri- pfíffedefínítíue. Vndedefinitiofieftatuendípoteftas.forteTemperEpifcoporuni de íurefuíqii.dí.omníatubi textus dicit,ftatuta in Coricilrjs Epifcoporum recipi de- bére; Et licet alíj uo.cati Abbates&monachi}etiamiefubicribereni:non tarnen ho d generaliter fadum legitur,çum tíerbo definitiuo,de quo i.q.7¿conuenientibus.yn- de in uniuerfali Goncilio,dum de fide traeftatursmirandurn fatis Cum la ici mueníatv tut admífsíícur non Epíícopi admitti, ad non tantum confulendum fed ad fímpl fU tuendum SC fubfcribendum,(i faitem u alentes intelligentes fore,nt¿noti deberes In alijs autem ubi non fecundum unanimitatemi, fed uocum pluralitatem definitio èxpedatur,ibi dífcretío,&prudentíajtoucftoricas mérito pôderari debêt,ne fatuo, ium íudícíumCquorum infinitus eft numerws)numcro rtota fapietum uincat.Quaitf

nec laico s,nec indifferenter clericos puto admitti debere: (êdeledos, &do$osui/ ros ecckfiafticos, non puto etiam iniùd icio fpernendos, cum bonum Reipublicae *ï.aûijeutte* tantum qu*ratur,& non obftat undecunqrueníatdum faltem inueniatur♦Laid ue/ rd qui in uniuerfali Concilio,ubi de fide quomodo definiri debet admifsi leguntur, utinfra habetur ín i7.canone,«.uníueríalisConcilijj *QC*9¿.di. ubi nam etiam altjs ge fiis in Conciliofefubfcribunt,fedutteftes. Vnde legitur ingeftis s.Conciltj adío/ nequarta,Senatoresmagnificentifsimi 3& glorío fi Simi principes, perBahanum patricium âipræpofitum dixerunt ad Concilium: Imperatores noftri fandi mifcrut ieruosfuos,quífcnatusuocantur,quíuoluntateDeihonoratusefi:f€cudumomní3j ut fimus diicreti eorum quæ geruntur audicores.Si uulrisergoa nobis (ficut fe habet ordo Synodicusjin fine fa mftae nniuerfalis huius Synodfiexigere proprias (ubfctip* dones, per me indignum feruum fandorum imperatorum noftrorumcuudi fratres mei Si compatrictj, dicunt íandífsímo Domino noftro Patriarchae, & fanddsimis uicarrjs fenioris Romae,orientalium fedium : nifi audiuerimus,&ab ipfo Phocio ftante in confpedu noftro & Epifcopis eius,utincon(pedu noftro obterantur ora t ipforum,ex canonicis &fynodicis praeceptionibus,nonfcribec manus noftra unam literam in Synodo ifta* Audiant indicata per Nicolaum Papam in Synodo Roma/ na,S< fi nihilcontradixerintjfanab tur mundus ex condefcènfione ipforum.Si hoc autem facftum non fuerit,fcimus quia noftri non egetis, ad fubfcribértdum infine à uobisgeftormEcce quod laicifubfcriberefe,utteftes habentes in Côcilio id quod tuftitiæ ratio poftulat,&reâéfe fubfcribantexigere poffuntâ ConciîfthEthæcfuf ficiantpro ifta materia.

* Cap. XVIL

Er eaqug fuperius habentur.fatisad quçftiôùém quæ difficilis reputatur,an fcílícetuníuerfale Concilium fit fupraPapam,facile poteft refponfio dari. Nam uniuerfale fiue generale Concilium Patriarchale, Cubicdium femper le giturRomano Pontificifuómódó, ficut ex fuperioribusSUubfequcibus Patct: ficutin ¿.cap.Niceni Concilrjjde Alexandrino alijs Îedîbus definitio ha- ***** bet^.difl.mospofthocomníaConcilíaídemdicunt.Vndedehocuníuerfalí Có- cílío credo ucrum eftè,quôd nifi in fide Romanus Pontífexerrau eritíquód tune íudí cari per Concilium non pofsit,quamdiu enim fidelis eft,caput remanet. Quare ab in feriori poteftate iudicari non poteft, quoniam illorum omnium habet poteftacem, * * iuxta definitionem s.cap.NiceniConciltj , & cum hoc remanet totius alterius par/ tis Ecclefiæ aliorum Patriarcharum caput,in unitarc Ecclefiæ catholïcæ,quæ per fi/ dem eft. Vnde redé ficut Metropolitanus per fuam fynodum iudicari non poteft, iuxta definitionem îo. canonis s uniuerfalis Concifij, *QC* notatur de præben. graue. Ern.q. i.fi clericus: Vbiarchi. Metropolitanumjquiacaput Concilij prouíncíalís, per ipfum Concilium puniri non pofte,mfi in fide erret.VndeAnacktus Papa,in e- piftola ad omnes Epifcopos,<^i£ íncipínBetiedidus Deus, doÁor ueí paftor Éccle wer fiæji à fide exorbita uerit>eric a fidelibus coirigendus/ed pro reprobis moribus **ma** T íj° f 2* gisc^ tolerandus quâm diffringendus : & ihtejligir per fidties íubdítos4Ut patet ex rm t jM - textu immedía té fequentí. Et ratio eft martifefta , qua re de illis íntellígí debeattquía paftor Ecclefiæ,ab Ecclefia quæ grexouíft eft,non poteft corrigi. Sed *fi infidelis fue* **r**ít,paftor non eft,& tunc corrigendus eft per anathema,^ fubtradíonem obedíen- tiæi&non habet dubium ¿nh^réfídamnata , quíaín (ententiam incidir femeldam- *noníñ* nat£prauítatís,utde Acá tío, Gelafíus Papa ad Anaftafifi Imperatorem fcnbit^ad *ckwnataatna* uniuerfos Epifcopos per Dardaniam. Dicit enim pro conftitutíone antiquae obfer* uationiSjCunáosfemeldamnataeprauítatíspattícípeSiUniuérfalísEccleíiaduxítef fe refutandosifícut Nícena Synodus Arrium damnans>omnes Arríanos íncludít.Sí uero noneflet damnata hærefïs, tunc quoufe^ conftet per fentêtiameum hæreticum **efte**, ab eo recedendum non eft,iuxta didum j oæanonem. Poteft tamen propter er/ rorem in fide.ôi fecrere corrigi per fubditospaftor,& fuperibrí denunciad. Vnde Fabianus Papa in cpiftola ad orfetales 3 quæ incipitîExigitdileâiOjdicitSi enim de

uiaue

íífauéritâfide EpiícopaSjéh't:corrigendus3prímo Tereteâ fubdftis. Quôd fi incorrígi bilis (quod abfit)apparuerít, tuác erit accüfandus apud primates fuos , aur ad fedém Apoftolicá:pro alfjsUero aáibusíuís,magis efttoleratidusà fubditís fuis quâ accu fandiisihaecilleSiuerb hereticuS foret,tunc quia anathema eft, in hærefi eo ipfo no exíure pofitiuO,quoniam haereticus ob errorem in íntellecftu, & pertinaciam iriuo/ funtate,àtotO corporeEcclefiæfefeparauir,utdicitfanétu$Cyprianus. Et habetur t.q,fiquis(inquit)deEcclefia herética præfumptionééxierit,à feípfo damnatus eft 4.q.5 .c.i«24-q*i.cj.x.&$*Vnufquifc^€tiamparticularis4etiamlaicus>feabipfohæré tico feparare tenetur,g¿ për ipfam (eparationem ípfí dícitanathema. Eo modo legi mus laicos ín Concilio anathema díxííTe, damnaris publicis *hiatreticis,* & Angulares homines etíam extra Concílíutn, Ro, Pontificibus hæreticisanathemacSxifie. Sic íuperíores maiores in adminíftratione,dum haeretici fiunt, per inferiores dicun/ tiirdeponitquando illi propteranathemaquodinciditobhærefim,ab eodem fepa/ rantut. Vnde cum perfubtracftionemobedientiæ, ceíretfuperíorísadmíniftratío,0¿ quia fuperíorítasílla,ut in Archiepífcopo,primate, Papain admimftrationé coti fíftitícefi^nté adminíftratíoneredédepofití cenfentur, ficut in en* deremanal¿ no tat loan no. Quando confiât Papam adminiftrarenonuelle, tunc iam cenietur renu tiafiepapatui, quíapapatusínadmíníftratíone confiftíc.utnotaturzi.dí.ínnouoz» q.r.puto.Ceffat autem adminiftratio ,fubtra<fta omnium obedientía propter hære-íím.Igitur g¿ papatus in materiali fubíetfto,fcilicet hæredco deficiuTah modo kgú mus Líberium Papamj&f Marcellínum,perfeparauonem,^ obediæfubtradEonemj depofitosSic&quifcpPatriarchaetiamRomanusJindiredUdeponiturafuis quoti damfubíedíSjptopterdamnacamhxrefimunquam incidit Ita puto omnia illa tura 40.di.fi Papa i/.di.uenhuícetíam.21.di.ínferíor.Stf c.nuncautem *S¿* confimilía Intel lígi debere.Tamé quanquám Metropolitanus non íu$cetur à fuo Concilio, ut pra¿ habitum efttpoteft tamen ab eodem reforman,hoc probat tex. confunda fuprafcriz ptíone2.q.7.ficucinquits>*q.5,fiautem6¿c.íáíuo. Eodemmodo crederem,générale Romanç fedís Concilíum,Papam reformare pofie,per eundem textum dicittcaput Concilij per Concilium reformari deberé* Ad hoc benè facit is.dí.uer.EpífcOporuai ubi probatur,quód Concilium etiam inefficax incafu ad defimendum,eftníhilotni/ nils efticax iuxta antiquos canones ad corrigendum S^reformandum.Ethocnon ui detur habere dubium Jn canonibus uníueríálium Conciliorum catholica: Ecclefiæ latae fententiaetquoniam ad illas omnes catholici obligantur,ut infra ponetutlatius inauc.ftatucis cominatorialibus illoru Conciliorum, ac altjs omnibus quorumcucp ConciliorS ftatutis,uifiperomifsionefePapaadeoru obferuationeobligafletCla rSeft hoc locum in Papa non habere,eciuomodO reddendo fínguláfíngulis,inalij¿ Patriarchis & Archiepifcopisdicendum,fcilicet quod corrigi poíTuntJecundS fia-tuta latae fententigmaioris audoritatis, in iuo etiam Concilio, per uiam declaratio/ nis fe incidifle5ad modum quo in Papa dicftum eft, aliter non nifi exhortatorie. Sed anuniuerfale Concilium proprie captum¿ fcilicetquoduniuerfamcatholicamEc-defiamrepræfentat,fitfupra Patriarchas *Ot*Romanum Pontificem,credodubium efienô debere. Vnde licet legaturin pluribus locis,poteftatemRomani Pontificis à Chrifto eflatamen in plerikplocis habetur, quôdprimariaRomanæ Ecclefiæ fuz per omnes Ecclefias eft exdecretís Apoftolorum eoru fuccefibru, ut habetur in q.6\dudu.Et indices Calcedonenfs Condlij.dum depræuilegio prima tíæ inter Ro/ maná & Conftantíuopolítaná Ecclefias quæftio fuborta effet,iufièrut canones pro duci,&fententíariítíuxtacanones,prímaruhabereRomaantiquáifacíti7+dí.uer.hu icetíá. Etfimiliter quanquáminueniaturPapa uícarííiChfiftiínícrípturisiínuenít tamen etiâeS uícem & legatione Petri habere 2.q.y.ín fandia. Et multa de fimi¡thus dici poiïènt,quomodo uarietas fuit talíj enim Epífcopí Papa confocm nominarunt ut Optatus, alij confacerdo tem ut Ambrofius, 8£altj patrem ínConcilío Epheiino, & Concilio TaurinSjalijfratrejalijEpifcopamjaltj Archiepifcopu,altj Patriarcha* Sed hoc nobis fufficiqquod licet Romanos Pôtifex ut fucceflor Petri, à Chrifto ma

Conc1^

gra

gna habeat pteuikgia,&faltam poteftatem exfede5Ccathedra,quæ præuilegta cum fedeftalibia funtuameprtmitiuitasiUa, quaRoni^nps Pontifex primas eft omnium Ecclefiarum,partim eciamab hominibus *QC* canopibus eft,íuxta fuperiusdida. Di/ cftenim Anadéeos Papa 3 quod dum Petrus pgin^eps Apoftolorum conftituerctur a Chrífto,Apoftolorumconfenfu fadumn.di.faerofanda. Non eftenim dubium, Antiochenum Patriarcha mfedem habere ex fueçefsione in (ede Petri,tamen pri
Mocbtna matem ex hoc tantum non effe,quoniam Antíóchena cefsit Romans. Vnde Mar/
fcdts Rcww- cellus Papa,Antiochenis in epiftolaquæincipit,follicitudinemomnium,dicitîSie- nim ueftra Antiochena quæolim primaerat,Romanae cefsit,ntilla eftquæeius non fit fubiecfta ditioni^ad quam omnes quafi ad capiit Epifcopi qui noluerint fugere,e- amqj appellare poterunt, hæc ibi. Vndein Synodica Leonis noni,ad Petrum Antio chenum Patriarcham ficfcribituuAb Apoftolica tua fede,noftra m catholicam con fulendo perpendimus,tuam prudentiam nolledeuiareâdominico,^omnium fan/ cftorum patrain concordi decreto,quo inuiolabiliterciindis intotoorbeterrarum Ecclefijs,fanda RomanaEcclefta *SC* Apoftolica fedes caput præponitur,ad quam maiores & difficiliores caufæ omnium Ecclefiarum definiendae referantur. Sic om/ nía ueneranda Concilia,ficlegeshuman£promulgant,fic ipfe fandus fandorum» rex regum, Dominus dominatium confirmat, quatentia ibi principalis dignitatis, & totius Ecclefiæ difciplinæ uenerabilis apexprsefulgeat, *QC* præcellatiubi ipfe uer* tex 8>C cardo Apoftolorum Petrus, carnis fuærefurredionembeatam in nouifsimo die expedat. Nimirum folus eft, pro quo ne deficeret eius fides, Dominus *ÔC* falúa- tor afíeruic fero gaffe,dicensiSimon,Simón,ecceSathanas expetfjt uos,utcribraret (icuttriticumtego autem rogaui pro te,ut non defi eia t fides tua. Ex tu aliquando cô uerfus,confirma fratres tuos.Quçuenerabilis *QL*efficax oratio obtinuit,quód hade nus fides Perri nondefícít,necdefecftura crediturin throno illíus,in fæculum fæculh fed confirmabircorda fratrum, uaríjs concutiendo fidei periclitationibus,ficut huc* ufqj confirmare non ceftauic.hæc ille. Vnde non puto uniuerfaleCociliumilla prx uilegiaprimitiuiratis ¿Romana fede,iuxtaaliorum Conciliorumdefinitionem,tol/ lere unquam uelletquoniam dicit idem Gregorius,contra præfumptionemMichae lisConftantini c quifquisRomançEcclefiçautftoritatemuelprgudegiaeuacua re feu minuere nititur, non hic unius Ecclefiæ, fed totius Chriftiaaitatis fubuerfio/ nem & interitum machinaturCuius compafsioneuel fubftentatione,ulterius refpi rabuntfiliæàquouisoppreffæ, unicaiUafuffocatamatreicuiusrefugium appella/ buntfad quam refugium habebuntïipfa enim Athanafium , ipfa omnes catholicos fufcepit,fouit,defendit,ó¿ proprijs fedibus pulfosreftituit.hæcille-Sed quia (eden- tes in ipfa fede ab hominibus aflumuntur,deuiabiles &peccabilessnuc maxime mu/ do ad finem tendentesôfmalitiaexcrefcente:fuapoteftateadædificationem data,ad deftrudionem abutuntur.Quis dubitare poteft Ìanæmencis>abfqi!eueræpoceftacis
VMi«er/rfíe præuilegrj íédisdíminutione,uniuerfaleConcílium taminabuíum , quàmabu/
Gowîliu, *in* tentem,poteftatem habere pro fufjpfius conferuatione»8C totius Ecclefiæ falutari or
*papamabu^* ¿(nat;o regimíneí'camendicere quoduniuerfaleCôcilium etiamfuperprimadaEc
*^spoteíi^* cftfiæ^RomançcognofcereÔi definirenonpolsit,credomaEdi<ftum efte:quoniam
Ubst. expræfïèCalcedonenfe ConcíliumfedehocíntrómífifIe& ¿udícafle,in geftis legi/ tur.Quareuntuerfaliterdici poteft» uniuerfale Concilium repræfentarionemcatho licæËcclefiæ>habere poteftatem immediate â Chrifto,& eflèomni refpedu tam fu- pra Papam,quàm fedem Apoftohcam.Et hanc fententiam, probant plura gefta,dC canones,*SC rationes.* Namdífceptatio quæ¿n Calcedonenfí Concilio facta fuit, fu/ perprimatia probat hoc: fímiliterS¿ definitio Niceni Concilij, in eodem Concilio CalcedoneniLpro parteRomanæ fedís produda. Ac etiam quod in pknarijs Con/
Pa Cî^ÎSiSe^a ÔCiudicata per Romanum Pontifîcem,etiam Synodicèirmeniomurrepc tîta ^ ex3m'nata:ut¡n Calcedonenfi CÔcilio5iudicium Leonis contra Diofcorum,
jaliitcril dif &10 ftxta Synodo, indicium Synodicum Martini Papæ contra Pyrrhum *dC* Sergk
J in odaua Synodo uniuerfali, indicium Nicolai AdríaniRomanoruPotv

tifi/

tificti m contra Phocíüm,cG Íimílibusmultís.yndc Auguftinus in epíftola ad Gló- ^«j?<
riumó¿ Elufium,quar incipit, Dixit quidem Apoftolus, poftquámtratftáuít de fen/
tendajo. Epifcoporum contra Cecflianum, ¿C quomodo illa per Miîchïadëm Paz
pam,S¿ certos alios Epifcopos, per Conftantinum Imperatorem eidem adíuhtftos¿
retradata fuít,dícít:quód opponentes fe contra fentcntiamMilchíadís Papæôi fo-
ciorum dixerunt,quafi malos fe eflè indices perpeflbs. Quæ ùbxeft omnium tnáloz
rum litigatorum, quum fuerint etiam manifeftífsímaúeríratefuperati, quafi non e(s
adhuc iuftifsime dicí pofsit.Eccejputemus illos Epifcopos.,qut Romeiudícaueru G
non Bonos índices faille ireftabâtadlipc plenarium uniuerfæ Eçclëfiæ Concilium,
ubi etiam cum ipfïsjudicibus caufa poflet agitateur fi male iudicafle conuidi eflent
éorum tententiæfofaerentur,quod utrufeçerïnr probenu nos enim noneflè fadum
facile probamus exeo, quod totus prbis communicat èi :àutfï fadum eft, etiam ibï
funtuiâthæç ibi-Eccefententiàm Auguftini,fcilicet poft iudiçiumetiamPapæRo*
maní, uníucrfaleConcílíum totius orbis fupereminere approbatoriumuel abfoluto
ríum,etíámin ipfos indices. Quam fententiam ín multis locis, lÿ.di.in canonicis a.q.
r puto.ucr.item quum Petrus,& alijs locis in hoc opufculo allegatis, ipfe Auguft»
dicit Nec habet hóc dubium.quumChriftus dicat Petro?fiEçckïîam nonáudterít,
fit tibí ficut ethnicus. Vnde manífeftum eft, quod non obedíens Ecclefiæ aut Con-
cilio eíuá eam reprxfentantí,debeteflfc Petro & eius fuccelforibusfícut ethnicus et ,
publí canus. Et h oc probarí poteft audorítate fandi Gregor ij Paparan epiftolâ 214.
înregiftroiubi poftquâm repræhëndit loannem Patriarcham CohftántinÓpolita- TMiiAVtiín*
pum» de eo quod fe uninerfalem Patriarcham fcripfft in fine î Et nos qiiïdem qqî>
bus per aqfum temerari G culpa comittitur 5 feruamus quod prxeipityentas dicesjfi
pecçàueritftfreliquaifiEccleiia no âadierinfit tibí ficut ethnicus & pública ñus; Egó
itaqj per refpofales measdemel ¿¿bis.uerbís humilibus hoc quod peccaturiri tbtani
pcclefiám corripere ftud.ui,per me feríbo,quícquíd humilitèr lacere definí, nón omi-
tí,fed íneaeprreptionedefpícíor.ReftatucEccleíiamdebeamadire fiæcibik EccÉ
Gregorio Papam fa teri, quomodo cor,redt?o frat ernà eo modpad èum fpècftat,quQ
Chriftus mandat,fcilicetut ultimo Ecclefia adeatpr, tanquam lupremuinjudicium*
$imiliter ftalifplures di fppfitiuæ ordinationes deRom anorum fede,quae in diner
fis Conciltjs uniuerfalibus fa da: fanr, & manífeftum eft, illas difpofítiónes â maio.
ri aucftorítate robqrcqepífle,quare piat or uniuerfalis Concilij auóorítas. Deinde cd
noti bdaui Conciitpde poteftate Patriarcharum s qui etiam de Patriarcha Rorrianq
loquitur:S<fímílitercánonéíúfdemCpnc<líjtqü¿íncípícídiuínahocpro.banL Natrj
dicit iufte ac congruenter hæc fanda & uniuerfalis Synodus definit &ftatuit,quod
nullus laicorum aut monachoru ,antaliquis de catallogo clericorum.ante diligen*
tem examinationem & Synodi cam.fententiam > àconomunione fé fèparetproprtj
PatriarchçJicetcrimin.akmquamiibetciuscauÎiimfe nofTepretendat.Nondicjtde
bxrefi^quia licet recedendum non fit, ut dicit textus ifte.eUj q 7.facerdotes,&à.q»
4.nonnéítamenhocuerumnífiíínhatrefí,quía eciam fi tolleretur, atteñróquodni
damnatamhærefimincidir,tuneexcom:nunicatu$eft24.qa.cap.n EtglbflaallegatI
eoncordantíasjínprarfato.c ecín.c.Anaftafíusi?.dí, Quare abeo fem per reté den* ' ¿ . .
dumîut ibidem in gloflà,ÔC Adrianus Papa in Synodo, in tertia aiíq^uutiqtíéj& ha/ '
betur feptimaaâioneoâaui Concilij. Et quia textus ífteín aíijs criminibus íntelW
gitur,ergo Papa per Synodum, in criminibus etiam alq's quam hærefi, iud icari po- '
teft. Hoc etiam probari poteft peí didum fandi Petri ad Clementem, ut habe- ' :
tur inepiftola ipfius Clementis ad lacobum, ubi dicit Petrum fibi dixifle, dum eum
luccefloremfubftitueret: necp enimiudicemautçognitorèmfecularium te confti/
tuiuqluithodie Chriftus,neproqocatus praefentiQ homiiiumcuris,non pofsís utr/
|?o Dei uacare. Si enim mundialium curis rueris occupatus , teipfum decip/es,'
a eos qui te audiunt î non enim poteris quæ ad fafutem pertinent plenius fi t
íisqüíbqs¿p diftinguere. Et ex eo fiet} ut & tu tanquam qui non docueris qux ád.

falutem hominum pertínent,deponarís, Qidifcipiffiperignorantiam pcreanthæci/ bj.Noíiuolo tamenaftruere Clementem in uerítate íta fcrípfifle, quia fatísueridíce habetar,ilium lacobum ante Petrum odo annis martyrio decefsiflè,ut infra in ter/ tía partedícetur.SedquiaEcclefíanonfpernithancepiftolamquodíuffícit:tuncma nifeftum eft,etiam Papam ex negligencia deponi poffe, quia dicit deponarís:quare habetur propofítum.Écce ergo quod canon íri fententia Synodíca, omnes Patriará chas æquiparat.Etper gefta Concílíj illius fatis aperce cohftât, temper Papam Pa tri archam Romanum nuncupari fi non eft dubium,qualibet criminale cáufa th,altè> rius cuiufcuncp P a tri arch *x* per fÿnôdâ definiri poffe, fíe & Romani Patriarch». Et qaódPatríarch»»quipareturindépófítíóníbus¿fac¿t2¿.di definiuimús.Próbacetiá idemiex.s .Côcilrj io.canonis,ad depolitionem Metropolitanorum ueleorum corre díonemjomnés uicaríos «qualiter fe habére.Vnde gefta Concílíj Cálcedonenfís in ultima a¿líone, alíjs locís,á calía gefta Coriliorumprobant,tam alios Patriarchas quâm Papam Romanum cumeorum Concilio 3 Epifcopos uel Archiepifeoposde/ pofuiffe.Oportet igitur illa íura¿qu¿lóquuntür folum deponere pofle Epífcopum, intelligi,in fuo fcilícetPatriarchatü.Etuídentuf allegatageftá Cálcedonenfís Con- di tj de depofítíone Anaftaftj probare,Patriarcham non cum Cóncílío,fed confen fu fui Concílíj depofítíones facete debere; Dicúnt énim Epifcopí AntiocheniCon cí11¿j:Nos depofuimus Athanaftum ¿adero Eccleff» fuæ accommodatum,quia ter uocatusnonuenit. VndeidemquoddicitArchUi.difl.quatraditionePapamfine Concilio quemdeponere poffe¿oportetintélligerefecundum ea, quæinferiûs quo- dam loco habentur,hoc uerum fine Concilio üniuerfalis Ecclefia?, uel etiam fine Pa triarchati,ubi priuandus fèü deponendus,iriddït tri pœnâ latçfenteritiç.Sedutlioc, fcilicet Papam uniueriàli CoricílíototíusEcclefigfubeffe,clariorídefinítióne¿dem Conciíiumodhuum uniuerfàle explicaret,iri canone amqui incipit,Dominicum fer rnoném in.uer.porro,cuius pars habeturzz.difl.definiuimus dicit,quod uniuériàlis Synodus,cum conuenienti reuerentia,quàmlibet quæftionem deRomanorum iede exortamaudite tenetur,6Cin eá ptoficereaut prófedum facere, nô tamen audader fentenriaminRomanumPontificemdicere. Ecce quod licet omnem qutrftionem de fede Apoftolica exortam,défiriírehabeaturiíuériale Concilium: hoc tamenob primariam ódreuerentíam capítís,cumcónuéníenri reuerencia,S¿non arida&ér fen- tentiam dicendo,facere debet*Qÿare manifeftum eft ex his,uriiuerfale Concilia firn b/ *et* Com **pft^**'ffup^^pSeflemecamplíusdehocopüseftexemplapíoduCere, quum ha/ dwLfifiâL heamus uaria decreta facri Bafilienfts Concílíj,& etiam Conftaptienfis,quomodo ⅄ Papá dicatur fubefíe Concílíjs, Et licet Conftántíenfe tantum in tribiis cafibus lo/ quátür,clarum eft quod omnes cánones facftí,aut amplius fadíbiles,ád ipfosreduciï turJMottnéin quinta fefsíonehuíusBafilierifiáConcilijfuítdefínitummullum per fe uel procuratorem incorporatum, extía locum Cohciltj etiam audoritate Apofto lica trahi poffe. Quare hocCnifi quia hoc cadete poflec inpræiudicium Concílíj. Si ergo aueftoritas Romani Pontificis in particulares perfonas,quando præfumit hoc uergerepoflein præiudicium Concílíj ,'noripóíeft:quís dubirattotum Concilium fupra Papam efleCTalia plura decreta funt huiüs Concílíj, qu» hoc probant,fcilicet citationem monitionem Papae *QC* huiufmodfi

Cap: XVIII.

Pcle^ti¿a

Y Trerùm ut profundius üideámus huius ueritatem,reuocemus ad ment?, fiipe % / riûs de repraefentatione praefidentium dida.Etdicamus,quia poteftas liga- **Yr** di foluendí,S¿ infallíbilítas *ÔC* iridétiia bilítas propter Chrifti afsift.enriâ, • tiff# in coniummationemfaeculi,eft iriipfa catholica uera Ecclefia. Quum autem Romanus Pondfex fit membrum ílltüs Ecclefiæ ¿ qux corpus Chrifti myfti/ cum **eft,** ínfallíbilitas non cuilibet mernbrp, fèd toti Ecdefíse promiffa eñítcchoíi cum

dubium › potefîas índeuíabilís ligandi iblüendí totius Eccïefiæ, eft fupra poteft3- Um Romani Pontificis, quanquàmab code principio ligandi & foluendi ,poteftas tamEcclefiæ quàm Papa: fluat.Et non dico hoc uerum, tantûm de ípfa tota Ecclefia facerdotalí^quaeeft ut ánima una totius Eccelefiæ. Hoc uerum eft ex Chrifti promíí fíoneÓ¿legatíone,quía facerdotíum á fpírítu fanefto pófitum éñ,ad regendum Cftri ftí Ecclefíam,ut dicit Petrus ApoftolusíPafcítein uobis.Quare ípfum facerdotíum ádluueluírtualíter congregatum,utitur prae tota Ecdefía.&omníbus membris eius de quorum numero Papa eft fua legatione, quam áChrifto habet totam Ecclefíam paícendí.Verum quia untuerfale Concilium › eft congregatio fiue Ecclefia,de mem bris unítierfx catholice Ecclefiae congregata,S¿ repræfentar ex hoc uniuerfam Eccle fíamítunc confíderandum eft,quod Romanus Pontífexeriamhabér figuratam 6¿re praefentatíuam perfonanijuníus uníuerfse Ecclefia:* Vnde Auguft.íuperloanne fug íllouerbotTuupcaberis Cephas,ait fermoner.Magnum quia mutáuít ei nomen, *dC Augrf** fecit de Simone Petrum.Peírus à pecra.petrauero Ecdèfia,çrgo in Petri nomine fí- Nowwmwí- gurata eft Ecclefia.Idem íermoneii.Ó¿fermcneuliímó,ubí dum deEcclefíaloquere ' tur Auguft,dícit;CuíusEcclefiæ Petrus Apoftolus, propter Apoñolatus fui prima- tumígerebat figurata generalitate perfonatn. Quod ením ad ípfum proprie pertinet natura,unus homo erar gratia , unus Chríítíanus:abiindatioregracia,unus iderncp primus Apoftolus.Sed quando eí díiftum eftítíbí dabo clanes regní codorum,& qd cunqHígauerís, uniuerfam fígnifícabat Ecclefíam. Vnde Petrus accepit nomen, **non** ením à Petro petra,fed Petrus à petra:fícut non Chríftus â Chriftíano,fedChri ftíanus à Chrifto- Ideó proprié aitDominus: Super hanc petram aedificabo Ecclefi- am meam:quia dixerat Petrus,tu esChriftus filius Dei uiui* Super ergo hâc petram **quam** confeffus es , aedificabo Ecclefiammeam. Petra autem erat Chrifius,iupra quod fundamentum etiam ipfe aedificatus eft Petrus.Ecclefia àutem quæ fundatur à Chrifto clanes ab eo regni coelorum accepit in Petro,ideft poteftatcm ligandi & fol uendí peccata-Quod autem per proprietatem in Chrifto Eclefiaî hoc eft per fignifiz cationem Petru in Petra,quia fignífícatíone íiitellígirur Chríftus petr^Petrus Eccle fia.hæcille. ,Et pro hoc textus Auguftinin»q,5*quiillud,0f Leo 9.diftdta Dominus, AcchL 24. q. i.quod cunqj 21.di.decretis de poeni.dfiue r. fi es Chrifti Petrus.Et Aft guft.de agone Chríftíanó cap. 2 o.g¿ in Homilía de trâsfi guratío ne,S< de üerbisDó mini lib. î.fermons t$. *dC* fermonet 5. de Apoftolis Petro *de* Paulo, *ÔC*lib.a.quæftio/ num ueteris nouí teftamentúq.79. & librohomíliarum, homilía. ín pfalmo; íos.fermoneijÉtAmb.deciirapaftorali.EtAnfel.fnperíllouerboMatch* Natri pauperes femper habebitis uobifcum.Et quoniam hocica eft,quod Petrus âpetra, & petra Ecclefia quæ fignificat Chriftum,cCpropcer hoc eft corpus eius myfticum: ideo patet, quomodo Chríftus eft neritas, petra figura, fíne fignífícátfo Chrifti, Ecclefia : huius autem petræ figura fiue fignificatío, Petrus. Vnde ficut Chríftus eft uerítas,cuíus figura 6¿ fignificatío eft petra fiue Ecclefíatíta petra eft neritas, cuz *pra&trwn;* ios fignificatío & figura eft Petrus. Ex quó clare patet, Ecclefíam fupra Petrum effe, ficut fupra íllam eft Chríftus. Rede ficutdicimusuetusteftamentumeiTefiz guram noui › ÓÉnouum teftamentum effe ueritatem ínordínead uetus, & fíe fupra uetus nouum effe figuram gloriæ, ubi fóla uerítas : fíe notium teftamentum eft neritas óí figura. Veritas,refpe<ftu inferioris : figura, refpctftu fuperíorís, Gw Jmí**W** il*c dC* Ecclefia catholica. Deinde ex hoc-patet, quod ficut Petrus unicè con* c¿ fufifsimé figurat Ecclefíam , qui deuiabilís eft : quod tune inter petram & Pez Peírfíf/Í* rrum, funt plores graduaciones repræfentationum *dC* fignífícatíonum , quóufq? ín petram dtueniatur, â cotifufífsima repræicntatione & figura, ufque in ueri- tatem per media certiora *dé* ueríóra ♦ Vnam autem Ecclefíam fígnífícare *de* re/ prapíentare non poteft, nifi unusaut una congregado, quam Græci Synodum di- cunt. Ex hoc eüenít, quod in Synodis uníuerfalibus confiderari debelan fît urdí/ bata congregatio j quxexuuíone Synodica, repræfentare habeat uniuerialem Hez **ciéfíam,puta** ex PapaáPatríarchis,6Q?uíncíarnm capitibus,unde quando ítaíuxta g

. miífe

miña fupra, contingit uníuerfalem Ecclefíam Synodum ordinate congregari : non dubium quantóilla Synodus minus confuse plus tenendo in ueritate repræfèntat, tantoeius iudicium plus à fallibílítateuerfus infallíbilítatem tendit, & femper maius eft indicio unici Romani Pondhcis,eum confqfifsime figuratis. Antiquum **eft hoc**
Prowerta. prouerbium,facilius inueniri,quodapluribus qugritur. Quare Papa? indicium **mi**/ nusftabile, & magis fallibileprçfumi,quâm ipfius kaliorum, &hocnon habet dubium, Et præmiflàuidentur probari, ex //.epiftola fantfti Ambro.qua: eft Romani Pontificis^ non Ambrofr),utexipfametepiftola habenti refpedum ad immediate
^pf/iotrt Affi brofi/. praecedentem probatur.Eft enim /j.Epiftolafanâi Ambrofij adTheophilum,quae incipit:Non habet quod urget Euagrius,& habet quod metuat Flauíanus.Ideoó^**re** fugit examen.Debent fratres dolori iufto ueniam, quia propter ipfos uniuerfusor/ bis concutítur,ó¿¿llitamennoftrononcompatíunturdolori.Etínfra;Grauistotoor be ftabatdifcordia,cui bong pacis naufragio fan&a SynodusCapuenfis,tandemob tulerat portum tranquillitatis, ut omnibus per totum Orientem daretur communio catholicaconfítentibusfidem3g¿ duobus iftis,tuae fancftitatis examen impertiret fra tribusóíconíacerdotibusnoftrís Aegyptijs confedentibus,quíahoc uerumludicte um arbitrati fumus.Et infra .Sane referendum arbitramur ad fandum fratre noftrum Romans Îacerdotem Ecctefiæ,quoniam præfumimus te ea indica turum, quae etiam illi difplicerenonqueantîita enim erit utile confuí tum fentendx,ita pacis quietis fecuritaSjfi id ueftro ftaruatur Concilio Er infra. Quód Ecclefia Romana haud du* bièmprobauerit,lxti frudum huiufmodi examinis comprobamus.

Epipolrf Pit. *pÆ Awbroji.* p0(| hoc (equitur epiftola, in qua eft refponfio ipfius Papar,ad fcríptaillorum íudí cum £ Concilio deputarorum/ecundum quod confuluic Ambrofius, quod ipfere
«Mr *mjera.* Et in principio dicit Papafcuius tamen nomeninmeocodicenonrep perQqubd fp ueritare uel modeftia de Bonofo Epifcopo, fuam fententiafcifcitaren/ tur.Ei infra Aduertimus,quodnobis indicandi forma competerenon poteft. Nam fi integra eifetSynodus,hodie recftè de qs quçcompræhendtueftrorum fcriptorum feries ludicatemus.Veftrum eft ergo qin hoc recepiftis iudicium,(emendam ferrede ornnibus.Ec infra. Vicem enim Synodi recepiftis, quos ad examinandum Synodus elegit.DenicpquumBonofusEpifcopuspoftiudicium ueftrum,mififletad trarrem noftrum Ambrofium,qui eiusfententiam confuteret,in terditflam fibi Ecctefiamir/ rumpereatqungredûrefponfumeftei,quôd nihil temerandum foret,fed omnia mo' defte,pat:ienter,ordínat¿,gerenda.Neq3 contra fentenrias ueftras tentandum alicjd» utquoduideretur uobis iuftitiæconuenire, ftatueretis, quibus hanc Synodus dederat aucftoritatem.Ideo primu eft,ut ijiudicent,quibusiudicadi facultas eft data. Vos em totius (ut fcripfimus) Synodiuicedecerniris,nobisquariexSynodiaudoritate, iudicare nonconuenit Et infra in fine: Vnde ueftræ normam expediamus fentëtiæ*
synoolus h^Ibi.Ecce Papam fateri3fi integra foret Synodus, hoc eft **fi** non commififlet iudi/
Pii. ciumalijs,ipfedecaufaiudicare poruiflèt:fedquiaSynoduscommifitalijs,dicitfe non palle,ex aucftorítateSynodi fibi non conueníre,quod eft notandum Quan* túmex hoc clare probatur,audoritatem Synodi fupra Papam eíTe,S¿ etlam comn ¡if faríos Synodi,uícem totius Synodi gerentes,Papa in commiílb præferri. Fuit credo ille Papa fandus Damaíus qui hanc refcrípfíqquoníam ut ex immediate fequentí e* piftola/i.habeturjtuncDamafus illis temporibus fuit. Vbi dicit Ambro.Nam <V an **te** biennium mifit ad mefandlus Damafus,Romanæ Ecclefiæ lacerdosjudicio Dei elecftus. Quare concluditur uniuerfale Concilium rite adunatum,licet graduado/
u nes inter fe habere pofsit, quoadíudicía, efttamenfempermaionsauóoncarís*^
judietuw Co iSiújLh minoris fallibilitatiSjquàmPapæ tantum. Ex quo fequirurcoroHane, uniuerfale Concilium etiam in alio quàm haerefiscafuPapam deponere polle.Sicut hoc etiam
pXre.^ i£1 de Benedicto 12. & loanneaj.legitur.Ethocprobaturex.c.i.de renunt.lib cr. Quia f' papalitasab hocfubiecfto materiali,fcilicetiftohomine,eft indicio ipfius Papedu
retkuidepc- fe inutile iudicat,remouibilis,ut ibidem,hic habetur maioris auâoritatis efle Co/ cilrj iudicium,quàm Papætantum mmûs fallibilócuncclarcim eft,quôd ficutPa^

pa

pa time poteft ex caufa legítima ceffàreabadminiftratione, ita etiam fubiedi,com/ muni Concilio poílentex eifdemcaufis in prxftando obedíentíam ceflare,quando ínutílíteradmíniftraret.Dumením prælatus eligitur, eligitur ut præeffend o profit i. qj.uerJEcce cum honore s.q.i.qtiiEpifcopatum 28. q.i.iam nunc de renunc.no cum pridem.uer.porrozj.q^quifquis.Vnde quando inutilis eft, tunc conditio racita,fe eundum quam confenfusinteruenit3&ceflante caufa propter quam elecftio fadaeft præftant illam auctoritatem fíe ipfi Concilio, à fortiori, quanquàm feipfum in illo ca pitæprimo Papa habere dicit* Et non habet aliquis rationeutens inhoedubium, quinmaiorfitpoteftasipfiusConciltj Ecclefiamreprgfentantis,inpapalitatemuitfe eundum utilitatem Ecclefiæ,materiale eiusfubieâum difponatur,quam in iudicio unius hominis, ih ipfam papalitatem fibi nomineEcclefiæ *8¿* propter ípíam adíun* <ftam.Poffet forte dubium effe,an Concíliumexercítiumadmíniftrationís à uero uuico Papa ad tempus,uel ad beneplacitum tollere poffet,non propter impotetiam Concilij,fed propter reicontradidionem, quum ex fuperioribus pateará etiam *in* ferioribus,papatum inliberta adminiftrandipoteftate cantum confiftere. Vndeilla íublata,uidetur papatus fublatusjtamen qui in Conftancíenfi,8¿ ifto Bafilienfi Con ciliojcerta decreta funt contraPapam edita,fub fufpenííonis poena negare non pof/ fum,Papam fufpendi poffe* Licet ego prima fronte non uellem negare, illa fufpen/ fione non obftante in foro confcientise,ubi eft propria fuperna poteftas Papae, qua/ diu Papa eft uereabfolutum effe, *&C* ad illam poteftatem hanc fufpenfionem extendi no debere,quia illa uideturdiuinitus papa tui annexa, licet prxter illam poteftatem, omni aliaqugaiureuelhomineaut foro extrinfeco depend et,quo ad exercitium3ca reae. Verum fi Concilium expreffe exercitium ligandi &foluendi,ab eo etiam in fo ro pcenítentiálí,per fufpenfionem tollere uelletztunc oporteret dicere,aut ipfum de poiitum pro tunc, aut quid aliud effe paparum,quàm liberam adminiftrationem fu per omnes ligandi &^foiuendi,quodpra:dicftiscontradiceret,SCnouum effet*.

p^{lis in *p^jufp'á* po/ie^te *iwsueruin[it* ,

Ex his & fuperiùs tadís manffeftum eftjquia quifq? praefidens figurata gencrali- tate fubditos figuraGmodo quo Papa confufifsimetotam Ecclefiam, propinquiore aurem modo faum Patriarchatum,adhucpropinquiorefuamMetropolim,adhuc certiori fuam dicecefim,adhuc certiori fuum clerum, & ultimo quafi in uno corpore fuum quotidianum confilium figurar.Vnde euenit, ut Cardinales aut legati prouin clarum,qui afsiftuntRomano Pontifici,principalia membra parscorporis Papæ dicantur.DdInde etiam eft ex hoc manifeftum,quod quanto particularior eft prsefi- dentia,tanto certior eft repræfentatio,quæ apud ipfam praefidentem eft, minus co fufa.Vndepropterhoc,quiautdicitHiero.adRufticum7-qj4napibus,omnisor/ do Ecclefiafticus redtoribus utitur,in quibus demum ad unum deuenitunIfti autem retftores per confenfum iurediuino naturali conftitui deberent, *QC* ut Auitiqs Pa« pa dixit,tunc oportet ut qui omnibus præffe debet,ab omnibus eligatur.^dift.Ar/ chiepifcopus.Et quod nullus detur inuitis,ut infra dicetunquoniam fecundum fan* ¿tumLeonem,nulla ratio finit,utinterEpifcoposhabeaciirnoneledhis* Abhoce* him ut unum corpus in concordantia conftituatur, exfubiedis *&C* præfidente,ratio naturale tus fimul ÔÉdiuinum exigunr,in hac fpirituali unione matrimoniali coti fenfum mutuum,quem ex omnium eledlione *&C* eledli confenfu depræhendimus. Rede ficut inter Chriftum Ecclefiam fpirituale : matrimonium ex cotifenfii conftítuítuLut7*q*ufícutó¿altjsc*íbídem,S¿fímílibusmultis i.pudenda *g* j.dift* Metropolitano/ Vnde licet inultis tradi poffunc facramen/ ta,nontamenmatrimoiiium:quiaibiconfenfuseftdeeflentia27.q*2.uer.i.6Cp.q uer.uEtnotatglo i.qa.conftau Ecclefiaautem eftuxorfiue fponfa presbyteri,21. q s.ficutsCumfimilibusinfra.Dehocinfrapluradicentur.Vndefi redaordinatio fer uari deberet,tunc textus Conciltj Toletani líb.i.díft.quí in alíquo,8¿ *â* 2.díft.nulla,&: difti.in nomine Domini, cum fimilibus ferua ri deberent, ut pîæbani curati elige/ rêtur,aut falcem de eorum confenfu utiliter prouiderecur,utíz- di. reliqui plæbibus» *SC* deinde concurrente eorundem laicorum confenfu, clerus Epifcopam.

(z* *curaiieligh* *fi in* *di fait,*

¿pdift.plsebs›& c.nofle:& Epífcopí cnm confenfu Metropolítani.tf*. di Archíepf/ fcopíá Metropolitani prouinciarum,cum confenfu Epifcoporum legatos prouin darum afcifcentes Romano Pontífici,quí Cardinales uocarentur,8í ílli Cardinales Papam de confenfuMetropolítanorumjquantúm pofsibile foret.Sí autem ob perí cula diuturnae uacátix,nonuíderetur utile confenfum expedare,quód tunc fieret fí cut hadenus meliori ordíne,hoc modo Romanus Pontifex ftcum continuum habe ret Concilium,ordínaté reprçfentatiuum uníuerfalís Ecclefiç,cum quo abfqj dubio Ecclefia optímé regeretur.Vnde quando fub pcena excommunicationis latçiênceti decano zer. s.uniuerfalis Cocilrj ftatuit, Patriarchale indicium pro firmo feruaride* bercjdicic iuftum rationabíle,é¿ finefufpicione effe, ed quód apud eum honorabi-
Hpijçapj o- liores quiqjcolligantun&fion dixit canon de Cardinalibus Romanis, quoniamut
*'■iCardin^* colligitur ex canone,praefui iundo.c.nullam *2.* q $ tuncEpifcopi femper praecede/
libusmms bant Cardinales,quoniam maiores eis funt.ut z.q^.quanquàm in glo.Quoniâ Cardinales de clericis Romanis}facerdotes ÔÉdiaconi fuerunt,ut ibidem *QC*7?.di fi quis pecunia j&c.oportebatj&c.fi quis ex Epifcopis-Cardinalitas enim quandam emi/ nentiam fignificat.utprobattexz^di^presbyien', ubi Cardinalis Pontifex pro Me/ tropolitano ponitur.Et hoc etiam probaturaj. di.dfubdiacono^ Etfuperiùs didum eft,fecundum Leonem nonum,8¿per archi.iz.di.facrofanda.ubi dicit Papamincer Cardinales numerarúEc quód Epífcopi dicantur etiam Cardinales^, q.i.relatior. q i.paftoralis 71..di.fraternitatem.Sed textus prxallegatus,loquitur de Metropoli/ tanis *8¿* legatis prouinciarum,qui ad Patriarchale Concilium, iuxta canonem 17. te-
nebantur concurrere.Quare in finem uniuerfalis boni regiminis,quia plena uniuer
o ^oncflia difficulter colliguntur,hanc putarem primam radicem reformatibnu
*legatiprZ*uE Cardinales ex legatis prouinciarum conftituerentur, quorum Concilium eunda
ubiMYiimcS gtauia,aut ordinationi uniuerfali canonum obuia, cum fubfcriptionetam Papæ
fitucfídi. Cardinal ium expedirentur,ut ex fubfcriptione, certa feientia & ftridum examen in teruemfleuideretur, ut fic debita canonibus ieruareturreuerentia , & nihilominus utilitati & neçeisitati in particulari caíu fuccurreretur. Funguntur enim Cardinales uiceMetropolitanorCr.ij.di.in nomineDomini.Etnotar.Hofti.in fumide pcemfitfre uer.tuiPapa.uer.alrj dicut. IgiturficutMetropolitaniprouinciarum, pereledione prouincialium conftituuntunita Cardinales qui eorum uices gerunt, iuxta prae* narrata conftituidebennEtmaxíméhoc tempore iftudnecelïàriumforet, quoniam non ficut antiquitus Metropolitani & Epifcopi, quanquâm forte iurtnt adhuc ex forma antiqua ucc.Epifcopi & f^j.difl.annuatim ad Papam conueniunt, quorum Concilio,folebant Romani Pontifices in decidendis arduis uti. Et fuit huiufmodf obferüatio adeó ftrida,pra:fertimdeMetropolitanis,utlegitufin 17. canone,s.uni/ uerfalis Concilq,quodipienec^ praeter duas Synodos prouinciales,nccp principo fig cularium uocationepoterant excufári.Hodíe autem etiam fi in curia forent Rom a* na tanquâm alieni ad confilium Papae non uocantur, quod abfurdum *eft*, maxime quando uniuerfalisEcclefipcafusaliquis,uel aliusquoquo modo Ecclefiam uniuer falem refpiciens tradatur. Quare necefle foret,tales legatos prouinciarum › Cardinalesconftitui ex multis utilibus caufis, quas quifq; intelligens facile concipit, qui curfum Romanae curias aliquo patfto cognofcit.

Cap. XIX

SI iura ac dicfta fandorum patrum,quæ loquuntur,nullum ad pratfidenttalem curam ordinari debere,nifi eledum ab rjs quibus præfideredebet,feruaren/ rur,utfuæ praefidentia: originem ab ijs fehabere cognofcat quibus prsreft,Ô£ ficabfqj fuperbiainamore pafcat xtuncuideremus, quomodo ex ordinati» gradualibus eledionibus, ad hoc redé deuenirur, quódfuperius per fandum Au/
¿¡"¿"fí* gu-didum eft,fcilicet quódde petra,id eft Ecclefia fidelium,Petrus oritur.No quddl poteftas præfidentialis,quæ in præfidêtibus eft,a populo totaliter ortum capiat: fed ficut præhabitum eftfuperiùs,tunc facerdocium quod eft ut anima in Ecclefia mih>

tan

tanti. Anima aute fecunda dus motiuâ & fenfitiua parte côftderata, educit de potería nïarerheîfecundu aut rationale eius parte confiderata, àDcoeft. Siciàc€rdodum, capit áb inferíori popúlo fid elium, íllam profidentialetn motiuâ uegeta tíuam, ó¿ fen fitiuâ poteftatem , quæ poteftas exit de potería materiae fubditorft , per uoluntariam fubie& íonémjá Deo atitem per (aeramenta capitpoteftatem rationalis animx, quæ Hwwifik. de íurfurn uenit, ut ficpofsit ín dulcí concordantia, fuperna poteftate per médium elicitae 0¿ traditae poteftatisdnfluere ín corpus fubiedorum , qux ad falutare unionem cum Chrifto capite perficiuntur. VndeHormifda Papa Epifcopis HifpaniaedSe benedidioquxper inipofttionem manus àDeoeflecreditur, pretio compareturiquis qobile putetefle quod uendiditc'íuftam facerdotibusordinandis reuerehtiam (eruet eie&iO, ut in grati munere populorum, diuinu credatur efle iudicium. Ibi enim Deus, ubi fimplexfineprauitate coiifenfus. fiæcille. Et quanquàm fummorum facerdo tum deiedtionem fibi Deus referuauit, ekdionem tamen èorum fideli populo con/ cefsit7?, di. cfi ôf ille graciadiuina profertur, qui communiconfenfu eligitur, 8. qX diledifsimi, de quo infra latiûs. Et pulchra eft hçc (peculado, quomodo in populo omnes poteftates, cam Ipiriruales in potentia laterit, qiiàm etiam temporales QC corpó rálesílicetadhocquodipftprofídentialis poteftas inacta conflitua tur, necefla rib defuper concurrere habeat radius formatitiusiqui hanc conftituat in efle, quoniam omnis poteftas defurfum eft, & loquor de ordinata poteftate. Sicüt redte terra eft fex elementorum, de ea tamen potentia mediante influentia ccelefti3uariauegetabilia 6c fenfibilia educuntur. Quare non inepte Abbas Joachim fuper Apocalyp. dicit, populum patris figüram, dericos Angulares filij &?religiofosfpiritus ftntfti geftaret quoniam ficut filius à patre, ita clerici âlaicis, & ficut fpirituflàndus ab utracg. ita re* |igiofi à laids & clericis procedunt. p0p«lod^ i0ittó;

Cap. XX.

ALio occurrente dubio, an ita per decreta uniuerfalisConCitij j?apa ligati pof fit. Quôd in cotrarium non poftit, facile ex (criptis poteft refponderiiQuo/ niam fi uniuerfale Concilium proprie acceptum, eft fupra Papamfut praedidumeftjfolutumeftdubium. Vnde quamuisPapaincfígniticaftideeleft. fupra Concilium, & c. propofuitde côcef. pro. fupraiura efle fe dicat, hoc eft uerum de Concilio generali fuo, ubi ucPatriarcha profidet¿ & de iuiribus ibi aut alioqui in alqs particularibus Concilias peream editis i licet obpríncipatumíbperomnfcsdé Ecclefia tear ita fedi Apoftolicae alligatani, quod tolli quo ad partteu/ lares cafus non pofsit>qitoniam diTpenftre & interpretati habeat, fæpe ob utilitati necefsitaterri in aedificationem Ecclefia?, ÔC folum ad illum fitiem. Quod à utetn canones uníaerfalium Concilíorumtollerénópofsíhtuelmutare, uél aliquidinco rarium conderettextus eftnotabilis, 2y. q. i. contraftatuta, ubiZozimusPapa dicit: 'cdritra ftatutapatrum aliquid condere uel murate, nec huiufmodi fedis poteft a uifto ritas. Et idem Zozimus, Aurelio & uniuerfis Epifcopis per Aphricam & per Galli as conftitutiSjdiciuCum aduerfus ftatuta fandorum patrum uenicur› non tantum tl lorum prudentiae atc^ fententiæ, qosin seuum uidura fanxerunt, fed ipfi quodammodo fidei QC catholicaedifciplinx irrogatur iniuria. Quid enim tam faneflum d¿ uenerabileeftjficut penitus non exorbitare ab itinere maiorum, quorum canonum ftd tuta ueluti quædam furidametà futlíjferendís fidei noftra: ponderibus?hæc ille; Hçc etiam probantur ex eo, quod Dámafus Papa ad PaulinG icribens Jubebat ad fidetii reuertentes, fefubfcribetcdebere, riontantumfideiNicèni Concilq fÿmbolo, fed£i canonibusjpro quo facit c.r.i.fiCpca.difl. Ét quia textus fupra Allegaros dicit contrai ftatuta patrum. ideft cánones. ut eft tóuo. di. delibellis, qui textus in fine cum dido Zozimi bene concordatiquia dicit ád effèdum, fuumcp profetftum fanda Euangelia utiliter retinere uel credere » non próbatdr, qui fandorum ftatuta (quos canones dicimus)noriobferuat*Etfaridus Gregorius Papa, ínRegiftróadloannemEpííco pumLariffenorumdn epiftola qugiricipitjFraceinofter ad oramus, in fine dicitîHçc enim córifona fandis patribus definitione fahcitnus, ut qui facris nefcitobedirecanonibus, utcfacris admírtiftrarc>neccomnáunionem capere ¿fît dignus alcaribus. Ec

e^nc' w ahimni

Cec « fóleá

talescanones qui ira ab omnibus uenerarí debent, in tiníuerfalibus Gondltjs conftí tui oportet ttf.difl.habeo librum › Et uocantur generalia,ut de canonibus Calcedo* neniis Concilíj,Gregorius ín Regíftro,ad Secundinum in epiftola quæ incipit: Di ledíonís tuædicit, ubíaítffanda Calcedonenfís Synodus, ufqj ad definitionem fi/ dei QC prolationem canonum de generalibus caufís lo quuta eft,poft prolationem cá nonum fpecialíacertamínaEpífcoporufopíre cu rauíqhxcíbí.Taliaftatutauníuer* falem ftatum Ecclefiæ refpicientia,Papam retradare non pofle, notat Archiu$> difl« ita Domínusín fi.facit.c.fuiit quidam ÔC alia capitulaibipofita2y:q,t.Etiteriim,Pa- pa eft paftor hominum,cui proprie didum eft, Pafce oues>fed regulæ & canones u- niuerfalium Conciliorum, funt editi pro cotredione morum p.difl. Nicena igitun (Et illis Papa obedite tenetur, & illis in pafcendouti debet,quomamdiuino confuí **• tufaluberrimos canones ediderunt,utaitLeo.4,Papa jrq<i.Ideô, Vnde fuperaddit Concilium Conftâtienfe uniuerfale,quód nifi obedíerítj puniripofsitiquia nullam fedem magis exequi oportet uniufcuiuscp Synodi confti tutum, quârnRornam,ut.a- it Gel a fins Papa iy.q i.confídimus.Et Leo Papa qui ína.Concíliotuba Euangelicç ueritatis,legitur ad Martialium AuguftS de canonibus Nicenis loquens dicit quod nulla pofsit improbitate conuelli,nulla nouitate uiolarít# addit, in quo opere auxi liante Chrifto fideliter exequendo,necefleeft me perfeuerantem exhibere famula- tum,quoniam diipenfatiotnihi credita eft,#ad meum tendit reatum,fi paternarum tegulae fandionum,quæ fpirítu Deí infpirante funt conditæ,me(quôd abfitjconni/ uenre uiolentur.Facit textus eiufdem Leonis 2$.q.i. quæ ad perpetuam.Et idem Leo de approbatione fidei Calcedonenfís Concilíj generalised omnes direda,quae ínc< pit; Omnem dicit infirmum atqj irritum efle, quícquídcontra canones Nicenos fitÿ quorum feafferitcuftodemi Caufa autem quare non pofsit in contrarium tQCcur e* um exequi præ cæteris oporteauquia ut dicit textus, uiolatores ibidem,quia fpiritii conditi funt ad bonum regimen uníuerfalís Ecclefiæ S¿ hoc fpecialiter promo- ° TM ***, uere, (pedat ad officium Romani Poncificis.Canon itaque uníuerfalís Condii) eft duplex,& regula regiminis,# aedificationis Ecclefia^qua maxime primum archite? dum utí oporter,fi redé fua poteftate uti uoluerit. Rediores enim & indeuiabilio/ res regulas nemo inuenire poterit,quam fpirituflan<ftus,uniuerfalium Conciliorucri infpirator. Vndeín geftísadíone rf.odauí Concilíj, Zacharias Chalcedónenfis E- Í)ifcopus,dum ei obíjeeretur fcncentía Romani Poncifícis,díxitPapaet Nicolai # a- iorum Patriarcharum canon princeps eft, & fecundum illum agentes nil faciunt ex, tra id quod decet:quum ueró extra htinc faciunt,fiuePapa Nicolaus,ííue alius quit quàm,no acquiefcímus.Et infrarSi fiada funt hæc à Nicolao cum canone,fequímur, # conuenímus # roboramus,# contraria illis non fapimus : fí uero funt facía extra tus uel canonem,non nos illa uítuperamusftuproíjcímus,fed canon.hçc íbi. Vnde quando Metrophanes reípondebat,non dixit Papam efle fuper iuraffed dicit in qui bus eft caufæ diuerfitas, «ftímatíonís quocp ac opinionis diuerfitas debet accidere^ Ëtrefpondet,quomodo fecundum regulas deftnigit, quibus côfuetudo obeflenort potuit in contrarium allegata aliquorum, qui de laicis ac etiam neophitis,ad Patri/ archale ÔC Archiepifcopale culmen promoti fuerunt,dicçns : Líquido eft,quód qui ea raro fiunt po fitas leges non fubuertunt Fuit enim antiquom maxima cura infer- uandis canonibus, & frequenter in principio canonum cuiuslibetfynodi, ftatutum' deobferuandis canonibus Cartbagineniibus legitur,quæ uel fadia uel dida fùperP uscompræhëfa func,uelab altjs Conciltjs funt fcripta>cuftodirenos oporret.Corru- ptorlaicus,clericus,communione priuetunVníuerfídixeruntíplacetjplacehÉt ad/ huc fortius in Concilio generali , tempore Martini Papae renouatoriscanonum,ut dícítglo.i8.díft.proprríantefextumuní«erfalecelebrati,in2.cap4egitur,#rep.etitúr odaua atftioneódaui Concilíj uníuerfalís. Sed quis fecundum (celeratos haereticos quocuncp modo,aut uerbo,aut tempore,aut loco, terminos tranfmittatillicítáquo® pofuerunt firmius fandhecatholicæ Ecclefiæ patres, # faneftæ# uniuerfales quin/ que Synodi, nouitates temereadinuenirç› # fidei alterius expofitiones, aut typos,.

autle*

autleges»aatdefinitiones,atitlibenos.Etinfra,contra pías orthodoxorum catholi/ cæ Bcclefiç,id eft paternas ÔC Synodales praedicationes hæcimpie agens, nifi poení ruerit» in fæcula fæculorum fit condemnatus, ÔCdicet omnis populus, fiat,fiat;Mar/ tinus Papa fe cum alíjs fubfcripfít.Ex quo habes quód deuníuerfalibus Concilíjsca non loquebatur,quoniam Romani Pontífices ad illos obligantur, Quare in uniuer falibus Concilfjs»canonibusfefubfcripfiffeleguntur,nonautcmficdegeneralibus Tuis Concilíjs.Non enim dicitifte canon de omnibus canonibus,*&C* legibus,& defi/ nitionibus patrum:fed dicit quinqj uniuerfalium Conciliorum, quæ tunc celebrata tantum fuerant. Sic Leo ad Maximum antiochenum Patriarcham feribit,canones Níceni Concilíj intiiolabiles Et quôd Romani Pontifices,qui ad profeísíonem uni- uerfalium Conciliorum , ficut *&C* alij Patriarchae tenentur,etiam ad canonum obfer- nandam,ratione illiusprofefsionisteneantur.probattex.fandta ic.dift. ubi ponitur forma profefsionis, fcilicet profitetur Papa odo Concilia ufqj ad unum apicem fe feruaturum,& quæ ftátueruntS¿pradícaaerunt,omníbusmodisfequi. Hocetiam probat textus is dtft. Sicut ÔC quód fandus Grego, in illo cap.ficut non folum de fi/ de,(ed etiam canonibus intellexirjprobattex.ipfius I.di.ficutfandtas. Idem etiam probatur ex profefsione Leonis noni,ad Petrum Antiochenum,ubi poft feptem u* niuerialià Conciliadicit.Quicquidfupradidauniuerfalia Concilia fenferunt0¿col iUf}C¿YnQten |audaueruntjfentio& collaudo. Et in Pannormia,fanât Itionis CarnotenfisEpifco f pifcribitur.profefsio Romani Pontificis, exlibro Romanorum Pontificum fub hac forma. Profiteor diligentius ÔÉuiUaciùs, omnia decreta canonica omnium præde/ ceitorum ApoftolicOrumnoftrorum Pontificum, quæ uel Synodalitcrftatuerunt, 8¿ confirmata funt confirmare»ó¿índíminuta conferuare.Ec ficut ab eis ftatuta funt, in fui uigoris ftabilitate cuftodire, quxfp uel quotifqj abdicauerunt uel condemna/ ueruntjimili fententia condemnare & abiudicare. Etpofthocfequítur alia profef- fio exlibroPontiiicum,quidiciturtDiurnus.Nihil de traditione,quam à probatiisi mispræcedefforibus meis traditamconferuatam reperi, diminuere uel immuta/ **re,**uel aliquam nouitatem admictereffed feruenter ut êorum uere difcipulus & fequL peda,totis mentis meæ conatibus,quæ tradita canonicé reperio, obferuare 6¿ uenc/ rari,profiteorÆx quibus patet,quôd fandi antiqui Romani Pontifices,non ita præ* fumebantdefua poteftatejfed fuerunt humiles, etiamfepurgando coram Synodo fua ,no uníuerfalís Ecclefiandico Synodum uníuerfalís Ecclefiæ,Concilium uniuer fale. De iftts purgationibus 2. q. 4. mandaftis,ubi gloffa comparat Papam decano, quife poteft coram fuo capitulo purgare, ficutSixtus coram Synodo àfc.auditum. &c. omnibus nobis. Imó Leo Papa íübmíttítfe omnibus poenis in legibus conten/ tw/e fcgi- tís Martiani,fi non feruauerit,propter fuam confirmationem, ut ipfi icribit ad Leo/ *fat edonum* nem Auguftum,de fua erga leges confenfionc. *Si* contrafecerim eisfinquitjmeub *fafaifir,* tionum Conditionibus fubdo, quas non folum beatae memoriæ principis Marciani aucftoritaSjfed etiam ego mea cOnfënfionê firmant. Ex quo habetur,quod quando Papa fe fubijcitztunc non habet dubium, eum fententia illius obligari,ut notat glof/> fa in c.fí Papa 40. di.fed hic probatur, Papam ex confehfufubfcriptionis, legibus fubtjci.Ec quum fuperius de profefsione apertum fit, Papam in feríptís uníuerfalí/ um Conciliorum canones approbare,igitur 0¿íúbijcítur.Etulteríúsutdicít rubrum fexti Capituli Conciliorum Aphricç, qui contra fuam profefsionem uel fubfcriptio nem uenerit,in Concilio deponatur» Et dicit textus ad interrogationem Gemnadij Epifcopí,ab uníuerfis Epífeopís díáum eft:Qui contra fuam profefsionem ueHub feriptionem ueneritjpfe fefe ab hoc coetu feparabic, Ecce fi Papa aut profitetunaut fubfcripít fe ftatucisifi nonferuat,fedamnat,utLeo Papa dicit fupra. Et uideprofeC ftonem Leonis quarti, delegumóbferuatíoneadLotharíum Auguftüm, quem6¿ Pontificem nominatmore antiquorum ib.díft.decapitulís. Er ex ifto fundamento fubfcríptionis,ac ex iuperfcriptionibusRomahi Pontificis fuperiùs infertis, in fu/ is Patriarchalíbus Concilijs,non effet abíurdum dicere Papam etiam Synodícéper Romanam Ecclefiam edita tollere aut immutare non poffe propter fubferiptionem

tamen quoad hoc refert,quia etiam fi ftatuta Patriarchalia propter fübícríptiortem immucarenondeberet,tamen fi faceretnoneíletdicendum,quódita parurh caleret reuocatio feu immutatio» ficut fi ftacutum uníuerfalís Ecclefiae catholicae immuta/ rer. Quoniam non obligatur Papa ad illius obferuantiamex fubfcriptionçtantdm, fed quia ex maiori audoritate quæfupra ipfum eft, prodijt. Fortius ergo dicendum eft,quod canonibus uniuerfalibusfubfint,quíbus íeRomaní Pontífices periuoslegatos fubícrípferunt.Facit benetex.2«q.7.nosfi qui hoc fatis probat cum .uer; Item Hieronymus Si.uer. Item Symmachus qui.uencontrauer.huiç etiam iz.di.uidetur dicere,quód Symmachus in Romana Synodo,fua dignitate fuitfpoliatus Ahocfu it uerum de fado,fed reftítutus4quía non poterat iuxta.uer.huicetiam i.diflÆt ifta in originalibus geftis,per Ennodium diaconum folenniter fteleganter didatis de illo Concilio,uideri poterunt Facit ad prxdida etiam c.fequens ibidem. Eçhanc fubie-

yniutrjàlho dionem,fcilicet quod RomanuSPontifex fubfit Concilio uníuerfalís Ecclèfiæ,ex

r s alio depræhendimus;quia legati Apoftolicf fedis, qui legunt ínuntueríalíbus Con ciltjs fuiffe,dum ad Concilium loquerentur adinftfrr fandi Petri; qui furrexit in Co rilio Hierofolymorum dum loqueretur,in fignum fubíedíonís S¿reuerentíae,furre/ xiffeleguntur.Siclegiturin *s*.uníuerfalí Concilio Çonftâtinopoli celebrato,in pri/ tna adione Et exurgen tes qui locû tenebat Apoftolicæfedis Romæ. Similiter&Jti alíjs Concilqs ítalegitunSímíliter ínuenftur,epíftólas & feripturas Romanorû Potificum ad Concilium mifíasjuníuerfalé Concilium examinafle. In tertia adione o/ dauíConcíIq,leda epiftola AdrianiPapæ a Concilio,uícartjfenioris Romae íntfrrogauerunt,an canonice^ Synodice fadafuiífet epiftoIa.Sáda Synodus dixitjCa nonica & ordinata,& plena iuftitia eft epiftola quæ leda eiffandifsimi Papae Adri aniEt Metrophanes Deo amantifsimusEpifcopus SmyrngfurgenSjdíxitíCognóuimus fandiftimi Papae Romani follertem loquutionem & pudorem, qtjemíndíuá ñís,6¿círcadiuínorum canonum cuftodíam&obftruantíamhabet.EtNícolausPa pa ad Imperatorem Michaelem dicit,hanc fandam Apoftolicam Ecclefiam caput omnium Ecclefiarum,quae femperfandorum patrum fÿnceriffîmas audoritates iti omnibus adibus fequitur. Et habetur in eodem Concilio odauo adióle quarta»6¿ confequenter ín epiftola Nicolai Papae ad Phocium,quæ fic íncípítí Poftquâm quae ibidem habetur.In qua poftquâm Nicolaus Papa primatum Apoftolicæ fed¡ís deducit,^ quôd ex ¿lio primatu,Romano Pótifícíímmíneatproomnibusquí Chriftice/ fentur nomine cura,cuius rationem in *ç*terno examine redderehabet/ubiungit:quo ánodo uniuerfitascredentium^RomanaEccIefiadodrinam requirit, & integritatem fidei depofeit,& criminum folutionem j qui Dei gratia digni funt, quoniam ca/ put Eccleííárum eft,à qua redítudínem ate# ordinem,ín cundís utilitacíbusat<J Ec elefiaftícis ínftitutionibus,omnes Eccleftç exquirunnquia ipfa Romana Ecclefia ca nonicas & Synodicas fandorum patrum fandíones, ínuiolabilítcr at$ írréfragabí/ liter retínela: hinc eft quôd cius indicium firmum eft.Ecce ex hoc habes caufam fir mitatis Apoftolrci Romani iudicq, ex inuiolabiliumcanona irrefragabili obferua/ trône eftèîfic idem in Concilio fuo,ex tota Romana Ecclefia congrégatela, «.didi. Quoniam oportet nos maiorum noftrorum, imo *tot® metitis* intuitu conferuare,ó¿ in omnibus fandorum patrum temper dogmatauènerari,&habetur adione/.Etiri ifto fundantur textus eiufdem Nicolai s.q.j.patet nemini qui dieunc fententiam Papae â nemine retradaripoifetfed fi ihiufta éiïèt, retradaretur>6¿ in dubio exa/ nimatur peruniuerfale Concíh'unr.Vnde in quartaadíone odaui uníuéríalís Con¿ ciltj .quando uicartj Apoftoltcç fedis refiftebât.nc fem el iudicata per Nicolaum Papam in Sÿnodo refricaréntur,obtínuerut principes 8¿ fenatores3quí dixerpntífenoí lè geftis utteftes fabícribere, nífi admítterenturfudicati ín Synodo ad replicandum contra huíufmodiíudicata.Et furrexit Metrophanes Metropolita Smyrnæ,Ô6dixitj Probantes uerba magnificentiístmorum princípum,ínuenímusea íufta congruas tíaíhinc fanemus omnes Epiícopi,& fanda hæc Synodus.Ecce qubd ex decreto Synodi uníuerfalís fute indi ctum Ntcolaí Papæ, *QC* fui Concílíj de Phodoj·terum ín u/

niuerfaíi

híuerfali Cotícilio3refcífcentíbus etiam uícaríjs tenions Romæ,examinatum 8¿de/ puratum ‹ ExquoapparetmaíorítasConcílrj uníuerfalís fuperPapam ôfPatriar/ chalem Synodum. Sic Leo Papa adomnes Epifcopos per uniuerfas prouinciasco/ ftítutos,de omnium praedecefforumfuorum epíftolis dícíttomnía decretalia conftí/ tuta,tam à beatae memoriaeInnocentia,quàm aliorum omnium prædecefiorum,qui de Eccleſíaftícis ôrdiriibus,ôf canonum promulgata funt difciplinis, ita ueftram di/ ledíonem cúftódire debere mandamus^ut fi quis in illa commiterit,ueniam fibi de/ incepsnoueritdenegarip^.diftTiRomanorurn. Similiter loquitur Damáfus Papa, uthabetur 25.cpi.omnium,EtHicmarus contra Laridunenfem hanc epiftôlàm per- tradaris,dicit:Aduertendum qüoniâ Promulgare eft uulgô promere, non dicunt illi Pontifices de fimplici legum uel Canonum promulgatione tied dedecretàlibüs, de canonum difcíplínís promulga tís. Vnde guando obuíant canorií bus,potius ca- honibuseft obedíendum ts>.d.uer. hocautem & c.fecuridum.uer.quíaergoiubípro bantur maioris efleaüdórítatís ueterum canones, quàm Romanorum Pontificum decretales obiííantes e«s,Ô£confirmatur fic.Manifeftum eft decretum Synbdi,cui iri tereftperlegatós audoritas Romani Pontificis, maioris aut (altem aequalis efieau/ dori tatis cum decretalibus Papaeítedficeft,qubdtalíaConciliapóíruntprouíncía lia dicij.d.uer.porrôiæ altó uocabulolocalia i.q.Lcoriuenientibus.Prouincialiaau temper uníuerfalía corrigi poile dubium nori éft^ut fuperíús eft oftenfum,S¿ textus eft a.q./puto.uer.item quum Petrus. Vbi dicit fandus AuguftinuSjpræferendum efle ftatutum uníuerfalís Coricilq, audoritati unius Epifeopi uel prouincialis Con/ ciltj, Etfacit optime ille textus ádpropofítum, üt patet ex eius álfumpto,fi Paulus corripuit Petrum,igitur à fortiori uníuerfalís Concilíj audoritas. Item Innocentius feribit de canonibus Nícenís & Sârdicenfibus. Et Bonifacios ad Ruftícum Narbo/ rienfèm,qui dicit fandos patres in Nicea fpiritu fandó Riggerente, & aliter crederi dum non éfle,fibimet cationes ftatuerunt:S¿addít,utáduertatchárítastua,ádéóhÓá praecepta carionüm feruare,utfimiiitercoriftitUtio nóftra definiat. bloc etiam tn epï ftola Cœleftini ad uniuerfos Epifcopos per Calabriam coriftítutós.Et LeoPapa ad Anatholium Conftantïnopolitanum dícítxNícénós canones ufq? finem mundi «na* furos per fandos patres conditos, qui apud nos in fuis conftitutíoníbus uíuün t, hcjüíd per aliquem aliter ftatuendo prçfumitur,finecundationècafTatur.Etad euri dem:Illa(inqnít)Nícenorum canonum per fpirítum fandum ordinata condítío3nuL la eft ufquàm ex parte folubilis,quum tanto díuinítus priuilegio fit fanda Synodus contecrata,utfíúeper pauciôres,fiue perplures Ecclefiaftica íudícia celebrentunó- mni penitus audoritate fi tuaçüum,qüicquidaB illorum fueritcónftitútíonedíuer- fum.Ideo ad Maximum Antiochenum:quicqüid própter (pedales caufas Synoda/ ltum,ad examen Epifcopale affertur, poteft aliquam diiudicaridibabereratioriem; tednitiil deed eft à fandis patribus apud Niceam definitum. Nam quod ab illorum conftitütíóriíbus 6¿ regulis difcordàt,Apoiïolicg fedis nunquam poterit habere con fenfüm.Etídem ad Anaftafium. A1 regulis præftatutis,hullaâutnegligentiaautprê fumptiónéeftdecedendum. Et Gelafius in generali decreto ad omnes Epifcopos: cum nobis contra falutariumreueretitiam regularum cupiamus nil licere de confe. clt. Bafilicasubi tex.côiundà glo.tenét,quôd quum Róriiana Ecclefia fitfuprema &C pio deuotocppropofitoftudeatteruare cánones etiam propter utilitatem ali/ editis fortafsis non relaxettideo totum corpus Ecclefiæ canones feruare debet. Item Orriiifda ad fandum Remigium Remefem Archiepifcopium:Paternas règuals,de cretàfàndifsimis defiriita Coricilqs,ab omnibiis feruanda màndàmus:qs quantum dignum eft reuerentíá cüftódítís3hullum relinquet culpæ locum fandæ óbferuatío- hi obftaculümj ibi fas nefascp preferiptum eft, ibi prohibitu ad quod nullus audeat afpirare.Exduibus fatis lucide patet,opinionem antiquorum non finite Papam per uníuerfalía Concilia ligari non pofletted potius qüôdipiè inter omnes canquamca put,regulis traditis per uniuerfale Concilium3ufus femper fiiit,acetiam uti oportere tónfelsíffnt.EtdícítFabianusPapa ii,q.j.qui ómnipotehteinDeum inetuít,neceo

Canones pra /c- (retalí ^

tra Euangelium Chrifti, nec contra Apoftolos, nec contra prophetas, **nec** fandos irum patrum inftitutà agere aliquid,ullo modo confentít. Écce quod Romani Ponti fices Déurii timentes,agere non confenttunt contra fandorum patrum inftitutà. Et adhuc alió argumentó ídem probatur. Manífeftum eft Leoném Papam in certis ca
'genibus ge pítulís,óonftitutíónes Chalcedpnenfis Concilrj (praefertim quód Conftantínopolí
ir^àCoMâ tana prçcedere deberet Alexandrinam)non recepifle,fed femperreclamaflç,&poft
; íontradi^ ¿urn quídam alíos,tamen jdecretumCónctlíj fempeí obtinuit íut patet depríuL
!^nonle.antíqua *QC* 22.difl. renouantes & ín fefsionibus & Íubfcripíionibus Conciliorum
/r* **poft** Chalcedonenfe.Sí aútem Papa infua poteftate haberet, pqífe decreta uníuerfa lium Conciliorum Éollere,obtínuíiTet Leo ôdaliquot eius fucceflores, quod uerum **non** eft iuxta præmiita.Hoc etiam eft aduertendum,quod licet tribus capitulissLeo Papa de capitulis Chalcedonenfis Concilijjie oppofuilfetfutHicmarus late profe-quitur in libro praeallegato)tamennonreftitittantftmexfuaaudoritate,fedexau/doritate,Concilrj Níc.eni, cuius canones inuiolabilesefleuoluit,8€ eorum cuftodi/àm dixitad fe pertinere,quibus illa capitula contrarían díxit.Síc fimílíter Aphríca> iium Concilium reftítít Coeleftíno ín eo, quód contra canonem Nícení Concilrj ue ñire uoluít.Et Cóeleftínus non dixit fe hoc pofle,fed allegabat ídem Concilium pro fe,0¿corrupté:quía nonbenehabuitcrañsíatum, ut patet ínepiftola Concilrj Aphrf cani ad Papam Cœleftinum,urbis Romæ Bpifcopum,quæ íncipít:Domíno díledíf ílmo.Reuertendo tamen ad Leonem, tunc etiam quia una eft audoritas omnium u-ñíuerfalíum Conciliorum i<j.d/anda,nonetiam pro ea parte obtinuit,quoadordi nem fedíumPatríarchalium,utexfuperíoríbuseftmanífeftum. Deinde ut propius exemplum huius adducamus, Concilium Bafílíenfe uniuefiale decreuit in fecunda, fefsíone,RomanumPontíficecontra cJrequensConciítj Conftantíenfiís, non pof fe etiam quoad locímutatíonemdícet edam iri eodem c.frequçns.nullum írritas de> Cretum contra Romanum Pontificem fit poficum. Vnde bene eft hocaduertedum¿ quoniam fine dubio *ex* inipirationefpirituiTandi ita adum eft, gdiocex Habilítate
'AugMj!. Concíltj depræhendi poteft. Arguit énim fandus AuguftUn libro de trinitate con/
faftlienfacfr tra Fodicem,exinftabilitateaditatorum contra Arímímenfe Concilium.Videmus
tilÿjïrwhrfj. nuncmírabili modo adum, quód Concilium Bafílíenfe eft fortiter Dei gratia firma **tum,** licet in principio multis dubíofis fluduatíonibus quaíiaret:& hoc (olum à **Deo eft**,qui eft ueritas permanens. Ergo omía ada à principio perínípiratíonemípiri/tuflandí,credamus firmiter Mirum latís curin prima feíííone pofîto fúndamete ín cfrequens Concilíj Conftantíenfis,ad tría fe conuertít,fcilícet extírpatíonem hære fum,reformationem morum uniuerfæEcclefiæ,&fpacem Chriftícolarudi* Infpíra-bat hæc indubie fpirituffandusjne cum Papa forte rcfiftere ueilet,quamuis dubita-tío utilitatis Concíltj oriri poflet,in his tribus iam definitio præceflit in Conftatien/fi Concilio amplius indifputabilis & immutabilis.Ad hoc itac$ firmum, ante etiam aduentum aduerfitatis,fecontuleratnon abfqj diuino inftindu Concilium. Subfe/
Quut^ eftpræfens translatio,aut ueriùs dííTolucío Concilrj perPapam.Poftquamfe/
"' s' qutturfecunda feiïio Concilié quæ in mirabili fyllogifmo concludit fic argumenta:

Papa ómnibus reformatorijsdecretis obedire tenetur. Maior eft decretum Concilrj Conftanti enfis,& minor(probatur per textum decreti frequens)tunc ultra obedire tenetur.Ergo fubeft,igitur tollere aut mutare non poteft. Si huncfyílogifmum ípírí tuflandus indubiedidauitin hocfacro Concilio, quid opus eft amplius diiputare aut dubitare,an ita Papa per decreta reformatoria ligari poisit, quod in contrarium
prfpd *wnpo* uenirenon pofsitdterum fi Conftantienfe Concilium dicit, Papam non obedietem
trji *iwpedirc* *pUn(r|* pofTe,tunc uigor ut fit Concilium,non dependet totaliter â Papajquia du nol
■° Ci 11Ut let,eitet:quomodo unquam puniretur,qui per folum Concilium puniri poteftdtem decretumConftantíení e Senenfe Conciliorum, dicit patres Bafileçcôgregatos hoc tempore uere facere Concilium.Papa dicit (quia ipfe non uukJnonefTe. Quis eft adeó iniàrius, qui diceret falfam elle Conciliorum fententíam ¿ in qua neceflario includebatur auáorítás Romani Pontificis, Ôf ueram efle uolwntatem Papas Euge-

hí]?Sí fpirituflanâus fe Bailies: hoc tempére ín úniuerfali Concilio üellet ínfpírar èj dum ederentur decreta prêta ¿lorum Conciliorum: quomodo poteft PapaEugeni/ nius dicere,hoc uerum effefi ipfe ueli t,& non aliteriac fi infpiratio ípfius fancfti fpiri tus,foret in poteftate Romani Poncífícís,quód túne quand o ipfe tielitipfpiret.Sife; him ad memoriam reducis, quomodo fanât patres in fuis cónftitütiófitbus uiuuht, quomodo ficut una eft Ecclefia altjs morientibus,& alijs in locum fuccedenttbusi quod fie etia uniuerfalia Concilia fibi fucceduntîtUncpræfâtà facile intellígís. Non tamé negari debet,quin Romanus Pontifex uti pofsit.Legitur enim in pri ma adione oeftauí Concíltj, Adrianumfcripfif Te fic: Vt cum Geláifio Papádicamus¿ neceílaría rerum d ífpofitíoneconftríngimUr,3¿Apoftol¿cxfedis rtioderamihecori uenímuqfíccanoníí paternorum decreta liberare, retío prseíulum deceflorumep noftrorum praecepta metiriyutquæ præfentiumneceffitàs temporum reftaurándis Eccleffjs relaxanda depofeit,adhibita conííderatíone diligentí,quantum poteft fíe ri temperemus, quod ÔÉnosæqua poíTumus pro lucrandis fratribus ratione profe» quijÓfteifapQrumnec'eflítacícorifalendo penitus irhitari hçcibi.Ethaberuri.cp.ne ceiïariaibi in.uer nifi rigor; Ecce hoc fatendum eft eo modo quo feribítur} ut in neceílitate SC utilitate pro reftaurandís Ecclefiís,adhibitaconfiderationedilígenti, quantum fieri poteft temperetur. Et pro hoc eft notandum.uer.fed feiendum, cum glo.tfnd.fq.tquod propter necefsitatem in gio. quia Ecclefiafticæ prohibitiones; habeant certas caufas,tunc illis ceffantibusjicetíusobfuamgeneralitátemnoncéf fec,habettamenrelaxatíolocum«Veníre enim contra generalem prohíbíüónemíri partícularícafu,ubineceílítasuelutilítashocfuádet,quonúm iuríscaufa cefíatítaz lis relaxatio non proprié eft futís relaxatio, fed declaratio cafum illum in ratione le< gis non cûmpræhéndi. zM.de Syracufanæ. VèrS quia eaufe illius declaràtionis,uel ínterpretationis3dífpenfationisjaut relaxationis, debecuere côcludere ad hoc,quod declaratío,relaxatío,ucl temperatio locum habeatj ideó íacrúm Bafílíenfe Cohcili/ um,quia caúfas ín bulla díflblutíonis aut translationis Eugeníj Papá: pofítas non íti ueuítuera.citerconcludehtes;declarauithinufmodídífpoíídohemcontrac.ffequés ConcílijConñantienfís nullam,ex íneffícacía caufarum ín bulla allegatarum, f per cohfequenseumnonpotuíile. Nondico tamenetiamficaufas ueræfaillent, ipfum folàm tanquàm fua auâoritateabfœ Concilrj confenfupotuiflè:fed fi ueræfuiÎlènc (jotuííTet,quía Concilium confenfinet. Et hoc probatur aeftione quarta odaui Coti cil í] uniuerfalis,in epiftola Nicolai Papg ad Phocium,ad ôbiëâionem Phocfj deNe ¿tario in fecunda Synodo, de laico ín Epífcopum Conftantínópolítanum promo- to, refpondendo dicit, neceflitatem ¿n caula dífpenfationís fúiíTé ; f fubiungitj qqod fecunda Synodus non confirmauit neque fanxit,quod hoc iterum fieretjquia quod contra patrum atque canonicas fanâionés pío necèflita tís cuento fieri com- probatut,non in aucftorítate tenendum eft. Et infra t Ecce píopter neceffitatem f inopiam clericorum,Neâarius propter EcdefiaftiCa dogmata>& fiœreticorum ex- pugnacionem,qúí uerierandas deponere imagines prçfumpfèruht.Taràfius,f pef miraculorum figna Ambrófius ad regendas EcclefiaS promoti funt.Îiæc ille Ex quo habetur,neceflitatem utilitatem aut miracula, caufas eíTé corídudentés tetiipé^ ramentum iuris fiue generalis canonis y.díftín. prífcísgloíTa : tamen antiqua, t.qa. quod propter neceffitatem dicit propter neceffitatem , ut ibi propter utilitatem,ut i.q.i. Dalibertus propter mifericordiam iq.y. cap. Ultimo,propter confiietudinerrí multorum 4.dift.denique propter multitudinem 25*9.4. non poteft contra ius com/ muneuenitqr, quod etiam contra ConciliumNicenum,quod prohibuit mutatio- nes fedium,ôé translationes exnecefiitate futilitate fçpe difpenfàtum fit/.q.i.mu tationes ôd cap.fe.probaturxquô autem ad necefsicatenijnon habet dubiumsquia ne ceflitas noneftfubieâahurnanæconftitutioni,imb èxeufat quôdcotra eam fitde cofe.d hficutScd.^.famftum. De utilitate autem moderate adtec agenda eft,utnon ^pter cuiufcunqj utilitate relaxentcanones,utdicitGelafiusPapa de cofe.d.ubafi» licasiVndeNicolaus Papa 3 jtq.9.fentenUâ dicit,quod diipeiàtoriè Romana Eccle-

fia,pro confíderatióné çtatu,tetnporum,& graúíum necefsítatum,adínftarPaulía¿ liquid agerepoteft; Quod tamen obferuanda eft, quando illa fcilicet Romana Ec/ clefía difercífsímá confideratione hoc fieri dele gerit,nô quando ipfa quæ bene funt definita,retradare uoluerït,qui textus notandus éft,qtioniâ ut dicit glo.ibidem pof- fe eflé inbonp ¿i.q. 2. faciat; Et in ífta dífpenfátíoriéeft notandus, uer.fed fciendum *Si*«di;*SC* glo.in.uer.his omnibus ibidém;Vnde nullo modfo negari poteft, quiri pro/ pter necefsitatemautéUÎderitem utilitate, Papá difpenfàre pofsit contra quodcûqj ftatutiï,imô archúdícít in çïanâotum /o.d.EpifcOpum hocpofle,dequo latê pér e/ um ibidem,qui ínter alia dicitiqubd fi non canon aliquis hoéprohibeiet,irrationabi lis fieret.Et ponit exêpla^ubi Epifcopí contra Concilia tam prouíricíalia quâm uni- uerfalia,ex illis caufis difpcfarunt.Papa aut ultra hoqpfoptef pr^rógatíuá pcrfone difpenfàre poteft,de quo peten íbid.Et exiftis patehquodpoteftas fuperintendëtig quæ eft àd utilitatem Ecclefiæ in Papatnô eft proprie fupra cánones, fed ipfa declara- rat cánones in Occurrenti Cafu,propter rationabiles caufas lôcum non habere* Etfic

Diftwfifa difpènfatio>nô eft proprie iuris inuera fuaradicerelaxatio,feddelcaratio, Sieftap/ patens relaxatio tantô.Quare fi caufte ueræ non fubfunuquç côcludant huncoccur rentem cafum fub ratione canonis non includi, non eft uera difpenfatio , fed potius

DifâftM diflipatiojimo adhuc ille egquodifpëfatûeftfquiacanonifubeft,âcuiusobferuatío **ne** non potuit nifi fubfeqüëtibus ueris SC rationalibus caufis abfoluí fecunda præmif fa,quan^ etiâPapaeG intëdebateximereperdiipenfationê)poenis&præceptoe- ius ita fubeft, quod corâDeo ipfêficu t alrj ligaturpereG *t licetEccleftamilitanshoc* no indicet,quia pro Papa præfumit,qubdfcilicetipferitêfiCiuftèexuÊris8CratÎona líbus caufis ipfam fecerit.Et ira dicic gîo.in uerbo,adimplere cáp.nóri eftdeuoto *ÔC* doc.omnesfiCpro hocScfuperiùs pofítisdeauáórítateuníuerfalísCoricíít},textus

PíMdwrc *talis»* ÍMagn Pape lingularis,ex cuius regiftro notandus eft,cuíus tenor iubfctibiruhPe- iagius Papa Valeriano patricio.Si quid de caufa dânationistriacapitulornÆpilcô- píillarG partía dubitant,quomodo cofuetudo uetus habuit, aut eligat de fin's docftis uiros,autunuíquis($pro fe ueniat,&rationêânobis cu Dei gratia côpetenter acci- pies,ad matris côtnunionis fancftæ catholic» Ecclefîç uifcera reuertat. Nâ quod cel fi tildó ueftra dicit,ubi conuenire debeamus SCquafi Synodum faceredftud canones nulli permi ttunt poft uniuerfale Synod u,ÔC poft iudiciu, quod tancjj uno orepropê 4.milia Epifcoporu,tâ in Metropolitanis fuis c| fingulares,Conftantinopôîi ¿ptrilé- rat,itera contentione ad med iu reuocare,fed nec licuit aliquàdo, nec licebit particu lare Synodu congregari. Sed quoties aliqua de uriíuérfalí Synodo aliquibus dubítá tío nafcítunadrecipiendádeeo quod non iritelligGt racioné,aüt fpôtefj quiíalutea- **nimæ** fuæ défidèrât,ad Apoftolicâfedepro percipiendaratíónecoñueniunt. Aut fi fortê(ficutde talibusdídueftjpeccatorcuuefierít in profundiïmaloru contenir) ítá obftínací ÔCcôntumaces extiterintjüt doceri non uelíntteos ac eifdë Apoftolids **fe**/ dibus attrahi ad falote quoquo modo neceffe eft, aut né alíorupdítíoeiTe pofsínt,fé cundScanones per fçculares opprimi poteftàtestData ix.kalen. MaiorG. Anno 12. c.bafilq y. c.Ecce decretale Pelagrj notada ín éo, quod definitione uníuerfalís Có ciltj ultímá di *ci*t,6¿ qucid Papa no debet ín definitis pér uniuerfale Concilia *j* dübíá petetibus exoíueré,6¿ informare dubitâtes.Et hæc decretalis multum facit ad fupe- tiora,ubi de auáorítaté Conciliorum dídium eft, S¿ad proximeditftaifcilicêtquôd Papç difpenfatio contra canones uniuerfaíes,non eft nifi quçdam dodrínalis decía tâtio *Vt aut bona confideratione&díligetí,amplíuscaufarnexaminát¿o fíat,depu- candi íunt Cardinales legatí próuíncíarummodopr»cacfto,perhocfacrum Conci/ lía,quoruConcílío5<fubfcfiptíone examinent caufæ,anita fieri expediat- Solebat etiam aliquando Rom, Ponan fua profefsioneaperte profiteri,Cardinalia confilio 6Cairenfüfuuieperadurosofficia,uthæchabentur,in prófeísíoñe Bonifacíjoíftauí Vnde próhorfi omnia conclufíóne,fcilicet quod Rom.Pón.reguíariterfíálua KU«)modôiâdicftoobedire teneat canonibus uniuerfalia ConciliorG : notet cariori primus oâaui uniuetfalis Concilij, q declarat,uniuerfali Ecclefiæ canones tradi per

rini>

li^íüedaKa Concilia ? deinde quod uniuèrfâle Concilium profitetur eorundam ob/ feruatíonemrcuí canoni,ac alijs omnibus eiufdem ConciJ% manifeftumeft tam le/ gatos íédis Aportoíícx,quâm alíos eundos fe fubfcripfiílé, ut ín fíne eiufdem Cotí cílq dare habetur,ubidicitur:Nos hæc Apoftolíca,&Synodíca documenta¦fíne ul heuacuátíoáecuftodímus.EcpoftalÍquifan<ftíffímiuicaríjfemorisRomg,dixerut': Quoniam prbuidentia Dei,in profperum finemomnía Ecclefiæ deuénerunt nego/ cía oportet nos & ín ferípeís manu propria hæc roborare fecundúm Synódicá coti/ TequientíamJSlon eft autem dubiüm,de uniuerfali Ecclefia Papam fidelem eftè,Sée* um fija profcíTiáné & fubícrípríone obligari» Eft autem textus tálís.Et primo dicit rubrum decuftódiendís 8¿ coñferüándís omtiinb antea expofitis, &. Ecclefíptradíz tis canoníbus-Textus autem (ÏCîPer æquam 8¿ regià iuftitiæ díuínae uïam inoffense incedere ublentes; ueluti qùafdam lampades fempér lucekites & illuminantes gref/ íús nóftros,qu« feCundù m Deum flirtt fandorum patrum definitiones, QC fenlus re titilredebemus.Quapiopter & has ut fecunda Colloquia,fecundum magnum SCfa* píenttílímurri Dionyfitim, æftimantfes S¿arbítrantes edam de.eis,cum diurno Dauid enixe cànimusîMandaturn Domini lucidum illuthinàns óculos, lucerna pedibus meis lex tua,&lumen femiti$mèis EttumProuerbiorumauthorç dicimus .-Manda tum lucerna eft&lèxluX.Ec tum magnifico Efaia clamamus ad omnium DeúúQuíai lux prstcepta tua fuper terram.Luci enirti ucraciter aflimilatæ funt diurnorum cano« num hórtatí6nes& diflñáfíónesjfeflindum qubd difeernitur melius a peiori, & ex? pedreasate# proficuum ab eo quod nÓn expedíre,fed obeíTedinofcíturlgítur regu las,quæ fanda: catholicae ate# Apbftolrcàe Ecçlèfiæ^tam à fânâis famatíííimis Apo/ ftolis, quâm ab orthodoxorum uhiuèffalrbus Conciles fèrùare arc# euftodire pro/ fítemunhís & propriam uítam 6íinorem regentes,& otiitiém facetdottj catalogum atc#omnesquí Chríftíaríocénféritur uoçabulo,poenis damnationibus: décdíuer ib receptionibus Si iuftificationibus,qüæ per illas prolatæ funtatc#defioit^fûbqçi canonice decernente&Teriere quippe traditiones quas accepimus, fiue per fermo-* nem,fiue per epiftolam fandorum qui antea fulferùnt, Paulus admonet aperte maz grius Aportólas hæc ibtEccè nunc clarifsimam decifionem, Papam regulariter re gulis üníuerfalíum Conciliorum ligat iJgitiir &ínfiíbítío per uniuerfaleCbncili.um cum irritatione Sífub poena grauilfima ipfi fieri poteft, ut illis utatur,nifi in cafu mtntew prxéxpreíTo* Hodie auiem quiâ uñíuerfalísEccléfia (heu)ad folùm Patri archatum Romanutn redadla eft ,6C quód quondam Patriarçhale generale tantum, & fubiecftum Romanb Pontifici fuk,hodieeft uriiuerfale, iiniuerfam Ecclefiam præfentansihinc quurh hbc nouum fit,dubitàitio èxbrçta èft.Quare hoc factum Coni* cllium.abfq?pafsionecumfumma manfuétüdihefehabereaebet,ínófdineadRo/, manum Pontificem, non fe expriuilegío uniuerfalís Conciltj rntaintumi erigat (de quo potius dolendum eftet)quddobliuifcatur fubieclipní$ Pátriarchális in qua feni, per fuit,iêçundûm quàm *iti* Papâm fidelem nihil pqffèt ⁴fèd ferdatô debito honore cuncrts pacifice in augmentum fidéí,ó¿ díaíní cultus,SC uniuerfale bonam catholic^ Ecd éfíe,unanimi concordantia ordinénturjUt uidéantur opera tíoftra bô'na;& glo rificetur Deus patee qui eft in cbelis»

Capitulum. XXt

AD fuperiora unum adtjciendunféflecehfëà,fcilicet : quôd per iftud facrtim(Concilium lex fieri,autueriûs ius antiquum poflet innouariJPapamin ardu! is negoefis maxime contra canones huius & aliorum Conciliorum çàüf^s urgentibus,abft# Dominorum Cardinalium, qui clerici cenfentur upíuer-falis Ecclefiæ,ihpdo fupradiâô deputari nô poffe quicquàm: al¿oquí fi feccrít, quôd tqne illud irritutfi fit.Ec iam præcefsiç archidïaconi fententia,& loannis Mó.oí alio rutfupér hoct£J¿ eft ultima réfolutío,quód in tangentibus uniuerfale Ecclefiam uerff Oráwks eftjPapá'finé Cardinalibus nihil poffe»Ego autê credo,quód contra cañones uepftëe m r¿ ^díípéftre/etiá *iñ* quocucp particulari cafu rationabiliter dicipofleÉjfioCbôçéiôere ««Upc/5^

uníuer-

uniuerfalem Ecclefiam propter canonem uniuerfalis Ecclefiç,qui Igdi per huiufmo
Di^cn^rs dí díTpenfationemuídetur. Vnde quia argumetum afimiliiniure forte eft$.q.$. quia
catira WW-^fpedí aó.díft.in quibus io.dtit.it in adiutorium. Hinc adduco tale argumehtumd
neSr fiimh.Epifcopus habet de iure totam difpofitionem dioecefis cum Ecdeftjs, &d®>
tibus,5¿ decimis xo.q.i.decretum. Et tamen omnium illotum qui ita in fua porefta/
te confiftunt alienationem,fiue donationem, fine permutationem, abfque confefi/
fu 0¿(ubfcriptíone fuorum clericorum non habet n>q.».fine exceptione. Et dicit 22,
Aphricani Concilq,irrita erit Epifcoporumdonatio, uel uenditio,uel commuta/
tio rei Ecclefiaftícae,abfc# conniuentia S¿ fubícríptíone clericorum.Igitur à fímíli,e¿'
tíam fídífpofitíoni Papalí tota Ecclefiâ fubiaceret, tanquàm monarchæ unico: taz
men res Ecclefi» ínter quasfaeros canones eflecredo,iuxta fuperioramutareuela^
llenare nonpoteftjfinefui clerici confenfu fldfubfcriptione.Nomineenimcleri Rei
mana Ecclefiç,in quantum monarchiam fignificatRomana Ecclefiâ,Cardinales u¿
níunt,ut fuperiùs quodam loco dicitur.Præterea manifeftum eft, non nifi ex utilita
te uel necessitate alienationem rerum Ecclefiafticarum fieri potfe : ita praxis e & ca??
nonum mutationem fiue difpenfationem contra eos, *8C* eft argumentum fatis à fimi
Ec pro hoc facit c.nonliceat u.q.a.qui textus in alienatione uideturPapam alqsaf
fimilare Epifcopis. Prçtereaeadem Aphricana Synodus, cui fe fandus fubfcripfit
Auguftíhús is.q./.Epifcopus dicit: Epifcopus nullus caufam audiat abfi$ præfen/
tía uiorum clericorum,alioqui írrita erítfententía Epifcopí. Et manifeftum eft,Epi-
fcoputri difpofitionem uniuerfaliter habere totius díozcefís, licet graues fentendas
ferre, abfi# clericorum fuorum præfentia>& audire non pofsit* Pa tetigitur,fie Pa
pa facere tenetur,à fimiliin faeftis uniuerfalis Ecclefiæ;Prçterea mutationes autaliç
nationes,per præfidentem in Ecclefiafticis prxiïdibus fieri non pofiunt, abfcg conz
filio Concilq,fiue totius presbyterq.ut 12.qu.placuit,ubidicitinconfulro Concilio,
uelcScfto presbyterio.Etc*Epifcopus,ubi dicitmifi coram Concilio Ecclefiçquod
eft uniuerfàle Concilium,non poteftdnter quas res principaliter facros canones ef/
femanifeftum eft. Videlicet Cardinales poisint in particularibus caííbus contraca
nones propter necefsitatemaut utilitatem confulere,&fubfaiptionefoa firmaredif
penfationem:hoctamen abfque canónum prasiudiciohntum credo poftunc-Tolle
C4«ü««Ca- rsautem canones uniuérfalíum Conciliorum,abfque confenfu uniuerfalis Concílij
tilioru djfy credo Papamcum Cardinalibus non poíTe. Eteo cafu quo Cardinales confenfum
Canálioiolii prsebcrehabent,habet quilíbetconiudicare cafum: fed non quilibet ius íudicandí,
«w *ptfhtrtt* qnía fus non eft nifi apud cóllígíum, 6¿ non apud quemlibet de collegío/ccundum.
non doc.poft Innó.ín aírrefragabilúuer.conqueftus de offi. ordi. Et probatur u.q*
a quimanumittit.fEquôd cuius.uenficuc.parag.ï.Legiturením in geftis Hildebran-
di,qui Gtegorius Papa feptimus uocabatur, OejEft autem priuilegium Roman» fe
distemper afsiftere per Cardinaîes,presbyteros, & diaconos,ipfi fummo Pontifia
ci,uel uícaríó ípfíus fedis í^éí quem ipfa fedes iàcrôiânâa bs eius facit, per quem *QC*
cum quo praedicat,per quem facramenta adminifttat, per quem & cum quo firman
da confirmat, S¿ improbanda improbat: qua non fubfcribente inualidaeftfummi
Pontificisfencentia.bæcibtEccequomodoabantiquo irritafuitRopianiPontifiz>
cis fententia,abfque Cardinalium fubfcríptione,& quód Papa fedis Apoftolicç os
tantum foiu

' •■"Cap..- XXII '

Breuiter pauca deprouincialíbus Concilrjs fubrjcíamus ,utdeuniuer(a!fâo
ftrojdequo príncipalísinueftígatío,melíor notitia habeat. Prouinciale Con
¡cilium uniqs prouincia:, ex Metropolitano & fufiraganeís, alíjs de pro-
uíncia,adordinandum resprouinciç, colligitur per Archíepífcopum , fíne
quo plenum *á* perfedum non eftrquia ipfe curam *0¿* follícícudínetfi gerit totius ¿p-
uinciæ.Hinc honore praecellit, & ad eum app.^.q.b per fingidas. Et licet fit Index
uinciae9tamen criminales caufas definire non debetjine prxfentia fuffraganeorpm*
neep

Liber IL

generales caufas ad omnes Epífcopos prcxïïnciæpertinentes^t . Epifcqpus nullas & aFcelíx.ut no> q.p.j.faluot&fappletnegligentiam íuffraganeonim 5>.qq.cum fimus,g< uer. fi; quomodo autem res communes prquinciæ cum Îuflïaga/liéis tradiare debet per lingulas primo,SCfecundo.æ aîtjs lodsmulçis* Hoc aú tem Concílímualdéneceflarí Ummagnáhabens authontatemexConcdtjs uniuer. Talibus difponendí & ordinandi ómnta ad prouinçiâ neceiTaria Apr3eter ea qua? uní/tóoíalem Ecclefiam refpicíunt,quoniam maiorem âpèioritatê illa requirunt.Qiiari tum autem fit utile Èccleflæ Dei hoc Conci hum,5c alia legitur tertio cap Tolera ni Concílq,ubidicitur : Nulla pene res diícíplín»; mores ab Eccíefia Chrifti magis depulitjquàm facerdotum negligentía, qui contemptis canonibus-, ad corrigendos Ecclefiafticos mores Synodum facere negligunt : ob hoc a nobis uniuerfaliter deh/ni rum eft,ut quíá íuxta antiqua patrum decreta,bis tti anno difficultas temporis fíe- *Miïtàif,* tí Concilium non finif,faltem uel feme! â nobis celebrecurtita tamen utfifideicaufà eft,aut quadibet aíia Eccle(îæcommunis,generalis totius Hifpania? atc^ Galliae Synodus conuoceturiii uero nec de fide nec decommuni Ëcdefïæ utilita te tradlabîtur; fpecíale fíat Coticiliuth.prout uniufcuïusqp Metropolitanùs eligit peragendum.Otones àutem qui caufas contra Epifcopos, aut iudices,aut potences,aut côtra quof/libet alíos haberehofcuntùr ,ad idem Concilium concurrantîôÉ quæcuncp examine Synodalt à quibulcunqj ptaue üiùrpàta inueniuntur, regni exequutqrum inflantia uaftífsímérjs quibus fura futit rèfornienturJtâ tit pro fcottipellendis indicibus uel fp cularíbus Uiris,ad Synodum Metropolitanam iludióse quidem èxequutor a princi/pe poftületur.Quintàdecima autem calendarum lamarum,congregada eftinuna-quaqj proUihcia Synodusjpropter uernale tenipuS, quando herbis terra ueftífür» *ÔÇ* . pabulaj¡ramínéinueníuntur.hgc ibi' Ëccequpd iftud decretum fuit in quodam uni uerfalí Concilio totius Hifpaniæ& Galliae editff,6¿difpqnitdéproüíncgsilÍiCbnçtlio fubie&is5ac etiam dicit quod quae fidem &¿ generalem Ecclefiam refpiciunt^iti rali uniu.etfali Concilio tradari debent. Ex quo eft mente tenendum,quod uniuerfalis multarum prouinciarum Synodusjcft fupra ipfe s prouincias, generalescp fidet etiam caufastradarepofsiLEtnxcobfequentia funt notanda. FuitínálioGóncizlio præcedenti etiarçi uníuerfalí taliter Toletaho definitutri,in Autumno in Caledis Nouembris Concilium prouinctale celebrari debere,& quod itidices locorum &ati ¿lores fifcalium patrimoniorS, *ex* decretó regis concurrere deberent,ut difeerèrit q| pie ¿ufte cum populis agere debeant,ne in Angarqs aut operibus fuperfluis, fiue priuatum bono rent,fiue fifcalem grauent, & quod hoc tue EpiTcopiproípicefé debe rent,quomodo iudices cum populo ageréht,¿ eos ft excefleríntcorrigèrent,**autre** jgi denunciaren^ Sí emendare nollent, à communione tunc éos (ûfpèndere pofTené 6¿quM etiam de poená íudícis rionueñíeniisád Sÿnodurh deliberare poffent. Etfd ít adíeiftum : Concilium a titem noii foltia ¿ur, nifi lócuín pnus ¿legerinq dúo fucce* denti tempore iterúm ad Concilium úeníátur,ut iam non neceffe habeat Metropolitanus Epífcopus,pro cóngregandoCóncílíó literas deftínaréífi íh priori Concilié tempus omnibus denunciator ÓUócus.

Cap: XXIÍL

FOrmà uerô,quomodo celebrad debeat hoc Concilium, deíínita in quarto ca, Concílq Tóletanijtemporé Sifcnandiregís anno Chriftijs i.celebrati,íícde *ty&(nwitu* icribitun Hora itaq; dieí prima ante Solis qrtum, etjeiantur omnes ab Eccte/f?a,obíeratísc£ foribus cundís ad unam íanuam.per quamí facerdores ingredi qportétjofííartj fedeant,6¿ conueníentes omnes Épiícopí pariter introeant,*&ftcun* dum ordinationis luætempora reftdeant.Pottíngreffum omnium Epífcopórúm at que cónfeflum,uo¿entur deinde presbyteríjquós caufá ptóbáuerít introíremúHusfe. ínter eos ingerat díaconorum.Pofthos ingrediantur diaconi probabiles,quosordo popofeerít intereíTe,& corona fadia de fedíbus Epífcóporum>presbycerí á tergo ¿o turn refideant¿díaconí ¿n confpeáu eorum ftent» Deinde íngfédían tur ¡aící,quí ele-

dione Conciltj interefle meruerint. Turn quo^p Sínptarij, quos ad recitandutnueî excipiendum ordo requirit,Et obferantur ianuæ>fedenres<^ in diuturno filentio íacerdotes>& cor tantum habentes ad Deum,dicaí Archidiaconus,prate. Statimcp omnes in terram ftemantur , 6¿ orantes diutius taciticum fletibus &C gemitibus, u/nus ex Epifcopis Centoribus furgens, orationem palam fundat ad Dominum, cun/dis adhucin terra iacentibus.Finifa autem oratiorie,& refponfo ab omnibus Ámq rurfus dica tdiaconus,crtgite uos.Et confeftim omnes furganc,&cum omni timore Dei ÔÉ diCciplina,tam ipfi quam presbyteri fedeantSiccp omnibus in fuis locis in fi* km io confedentibus,diaconus al ba indutus, codicem canonum in medium profe/rens,capitula de Conciltjs agendis pronuncietXnítísép titulis Metropolitanus Epifcopus Concilium alloquatur dicens¡ Ecce fandifsimi facerdotes, recitataefuntex canonibus priorum patrnm fencentiç de Concilio celebrando :fi qua igitur quempi am litium adío commouet,coram fuis fratribus proponat. Tunc fi aliquis quam/cunque querelam qux contra canonem agit in audientiam facerdotum protulerit: non prius ad aliud tranfeat capitulum, nifi primum quae propofita eft adío termt/netur.Nam &. fi presbyter aliquts,autdiaconus,uel clericus, fiue latetis,de rjs qui fo/ris fteterintjConciltum pro qualibet re crediderit appellandu m Ecclefi», Mecrdpo lirano Archidiácono caufam fuam intimet,Si ille Concilio denuder,& tue illi ÔC ia troeundi ÔC proponendi licentia concedaturmullus enim Epífcoporü ab aducom/muni feccdat,antequam hora generalis fecceisionis adueniat.Concilium quoqinul lus foluere audeat,nifi fuerint eunda determinata,ita ut quæcunép deliberatione co muni finiuntur,Epifcoporum Cingulorum manibus fubfcribantur. Tune enim De/us fuorutn (àcerdotum tnterefle credendus eft conuentui, fi tumultu omniu abredo* íbllícítc atqj tranquille Ecclcfiafttca negotia terminentur.ecce ordine. Verum nori ita hodieobferuaturJpfius etiam in principio libride Synodis ordinem celebrando Sÿnodi tradatur. Infcripfiueróhuíc opufeulo hunccanonêob hoc, quad circa eius finem contra diflblutionem fcribitur>acetiam in ultimo dicitur,quod rimcDeus credendus eft interfuifle Conciliotqtiando Íollicité atqj tranquille Ecclefiaftica negotia terminantur. Quare afine Concilij argumentari cebemos, quoniam etiam fi rede congregatum,Si aliquandiu iuftèSC legitime oimía finttradacatamennifi intrata quíllícate terminetur, non eft uera Citer temper aft er endum Chríftum ín medio fuif/fe,quoniam ipfe non eftaudor difeordíarum fed padsíquod efî notadum, propter certa fuperiús ferípta.

Cap. xxint

atm Snc¡« {"'"Y Vnt præterea alla Concilia quæ fxpe uníuerfalia uñíus magní régni,aut tna¡* ^^gnæprouincÎK,nominamuè. Etaliácollígunturdeomnibus particularibus prouíhcíjs regni illias,aut nationum,& tai i a propter arduas communes cau(asfut præhabieum eftJcongregabantur.Et definitum fuit in fecundo Arela* renfi Concilio › quód tale Concilium per Gallias, per Arelatenfes congregaretur. Reperitur etiam congregatum ad petitionem prouinciarum Gallíar. Vnde dicitur in principio illius Concilq: Cum ad poftulationem prouinciarum , Galliacfacerdo/tes conueniíTemus adTbaurinatium duítatem,atCBín eíufdem ciuitatis Ecclefíaaa cíoreDomino uel mediatore confediflemus^Etúttrequenter tempore quo fub uno rege erantHífpania & Francíajicut tempore quo Gothi regnabit, Recaredus rex Sii enandus&alq, tunc illa uniuerfalia Concilia exedidoregioinToletoxelebra bantur redc,ad inftar ficut d e uniuerial ibus uniuedalis Ecclefiglegimus,quomodo per Imperatores cblíigebantur, folebant reges cum fuis proceribus illis fæpe inter efle,& fidei catholic» fe fubfcribere, & multa inueniuntur foleonia edita fiatuta dc cledione regis, quomodo per eledionem conftitui debeat, & alia ftatutum regi/um refpicientia, maxime circa conferuationem uitæeius , de quibus inferius ui« debitur. Ac etíam ecclefiaftici canones multiin ipfis conditi funt, *& in Concilio* «lebrato tempore Sífenandí in cap. legítur,quomodo illauaiuerfalis Synodus propter

pier decreta patrum j quæ uolunt unum debere uTum pfalîendi & miniftrand *i* effe in prouincia,quia tunc Gallia &Hifpania una fide *8¿* uno regno continebantur,ftatuerunt eundem ritum feruari debere. Inueniuntur omnia in illis Concilijs definita,ta ad fidem quàm ad quafcunqs magnas caufas pertinentiai & Temper in principio fi/ des recitabatur.Legitur enim in Concilio Toletano,tempore Chincillai celebrato, quod more Synodi uniuerfalis,poft folennia perfundæ orationis, fidem quam in/ trinfeceruminabantjUOceerucftabannEtin alio Sifenâdi tempore celebrato: *&L* quia generale Concilium agimus, oportet primum noftri Termonis uocem de Deo efle, utpoftprofefsionem fidei, fequentiaoperis noftri uota, quafi fupra firmamentum firmiTsimum difponanturSimiliter legiturcontendentes de primatii,in ipfis defini tionemrecepíffe.VndeinThaurínatium Concilio feribitur. Illud deinde inter Epi feoposurbium ArelatenfisÔÉ Viennenfis, quae de primatus apud nos honorecertabant,à Tandis Synodo definitum eft.Cognouitde appellationibus ÔC fententijs,latis in Concilijs prouincialibus, ut in geftis eiufdem Concilij deExuperancio pref/ bytero , & pro parte Terferij Epifcopi iudicato, & Palladio laico contra Spanum presbyterum, cui graue crimen impofuitJegitur.Na tío enim Aphricana,talia uniuerTalia Concilia celebra uit,ad quædealijs appellabaturjUtfcribic idem Concilium tncpiftola ad Ceeleftinum Papam,&omnia definit etiam translationesEpifcoporum,utin a^.cap.eiufdem Concilij habetur,& priuationes Epifcoporum,Ô£ noluit quod ad Papam à fefttentia illius Concilij appellaretur:(ed dixit terminari ibi caufas debere,iuxta definitionem Niceni Concilij,ut feribit idem Concilium ad Bonifaci/ um & Zozimum Rom.Pontifices.Et hoc Concilium hoc otdine annue in 8. cap.etuídem AphrícaniCócíltj íubebaturcelebrari;Placuít ut propter Ecclefiafticas canias,qux ad perniciem plebium fxpe ueceraícunqfingulís quibufeç anhísConCilium uocetur. Ad quod omnes prouinciæ,quæ primas Tedes habent,de Concilijs Tuis bi/ nos aut quotquot elegerint Epifcopos, legatos mittant, utôÉ minus inuídiofí, mí* nuTqj hofpiribusfumptuofíexiftant,utcongregato conuentu plenapofsiteffeau/ ¿lorítaside Tripoli autem propter inopiam Epifcoporum,unusEpifcopus ueniat. Ifte textus eft notandus in duobus. Primo quod Tedes prouinciasuocatur prima fe/ des : fecundo quod legati audoritatem praeftant prouinciarum nomine prouincia: Concilio,quod pro Cardinalibusjô^tjsqusefuperiùsdidafunnnotaridebec* Poft hoc fuit fublarum illud decretum in Mileuitano Concilio, ne fratres nimium fatiga/ rentar,fuit ftatutum,ut non nifi pro neceffaria communi caufa conuoc^returhoc generale ConciliumJnfuper congregato uníuerfali Concilio tal *i, fi* tuncmultæ re/ abant caufetra(ftandaq¿< multi interfuere Epifcopi, qualibet prouincia uices ali/ quibus commifit,S6 aiq recefferunt.Ita legitur ín Concilio Mileuítanocap.i?. Item placuit>nediutiusuniuerfiEpiicopi,quiadConciliumcongregatifunt,tenerentur ab uniuerfo Cocilio,iudices ternos defingulís prouinctjs ehgí, ÓÚelecfti funt de prouincia Carthaginenfi:Víncentius,Fortunatüs,8¿ Clarus. Deprouincia Numidiæ, Alipius, Auguftínus,S¿ Reftitutus,& fic de alijs.Et addicunqui omnes cum fan(ftofene Aurelio uníuerfa cognofcant,¿¿ fubfcripferunt untuerií.Ex hoc eft notandum, quando conftitui debet Concilium reftritftum, poteftatem uniuerfam habens, per uicem tenentes defingulis fubie<ftis,uel ad Synodum fpedantíbus,conftítuí deber. Quare ita in Cardinalibus fieri deberec,qui uices prouinciarum,quç TubTunt Roma nx Ecclefiae ,in quotidiano Concilio gerant Quod autem ifta uniuerfalia Concilia, maioris aucftoritatis fint quàm prouincialia qua: eis fubfunt,exfuperioribus patet,ÔÆ probant textus ConcilijLaodicenfis,& Martini Papæ9& alij qui habentur <«q 4.

Cap. XXV.

ET eft confiderandum,quôd licet ex decreto Concilij Arelatenfis fecundan quo legatiSilueftri Papæ interfuere, ad petitione Arelatenfis Epifcopi Synodus celebrari deberectamé in Tauritano Concilio inueniturdeeodë iudicatu,in queftione quâ cum Vienenft de primatuhabcbat.SicCarchaginefis\ non

non finta indicio illius Synodi Aphricanæexemptus:licetipfeconuocauerit,&prk orín eo fuerit,quia indubitata fuit illa definitio NiceniCócilíj,omníaexortain Aphrica,ínillo Concilíoterminaridebereut 2. q.^placuit.Bt licet ille textus dicat de protiinciali Aphricanoad generale,uelprimatem, non ad tranfmarinumexcepto Papa,appellare debereitamen c placuiteiufdem Concilij,idem cum primo 1143* placuit,nonexcipit Papam, quia origínale non excipit, imo priùs textus x. q.^.falius eft«& multa detjs adduci poftent* Et ficdeuniuerfali uniuerfalis Ecclefiæ Conojlio,pariformiter nullum tunc fuit dubium, quin et fubeftent omnia Patriarchalia etiam Romans Cedis Concilia,nec propter hoc quód aliquis Patriarcharum, ex ordi natione alicuius illius uniuerfalis Ecclefiæ Concilij,poteftatem conuocandi uniuer Calía talia Concilia habuiffet,ficut fcríbít Athanafius,quí Níceno Concilio nodum tunc Eptfcopusjfed dignus Epifcopatu interfuit, ad Fodicem Papam Nícenfi Con ciliumRo. Pontifici congregandi hanc Synodum poteftatem dedtfle : fuiffet exemptus à iurifdidione ipfius Synodi,ficut nec Arela tenfis,nec Carthaginenfis prima/ tes,utpræhabitumeft.Ec ficut audoritá tes praefatorum uniuerfalium Conciliorum regni,uel nationis,à congregante non dependit, fic quod ibi nonfuiflet audoritas plena,nifi per ipfum deputatum conuocatio fada fuinet, quoniam multa talia Concilia legimus abfque illorum conuocatione celebrata & acceptata : ita dicendum de uniuerfalis Eccleííge Concilio, quod eius audioritas non ita dependet âcongregante, quod nfi per Papa congregaret,quod tuncnonforet Concilium,quia tuncnon fuiftent omnia odo uniuerfalia Concilia firma, quoniam per Impera tores congregata leguntur : ÔC Romanus Pontifex ad inftar aliorum Patriarcharum díñales fa/ cras iufsiones,pro uemedo aut minendo Concilium recepifle.Et hoceft exhocmanifeftum,quoniam aucftoricas de congregando Con cilio,a Concilio cuicunqj data *ceífac,*congregato iam Concilio quali tercunque: fed Concilio non congregato hoc operatur audoritas,quod eam à Conciliohabens, quando iuxta commifsionem fi bi expediri uifum eft, poteftatem habet congregando cum congregatum eft ex/ pleia eftcommifsio. Si uerô abfqueaudoricateharbentis congregare contiennent pluresjfpreto autnonadmifibcommifiario,ueleononuocatoiuxrapraehabita,ini perfedum eifet Concilium Sed fi intimaretur necefsitas congregandi Concilij com míísíonemhabentí,neccuraret congregaré, necconuenírecum alijs ad prouiden/ dum necefsitatibus occurrentibus,dummodo aliter rite celebraretur: quis dubitaret præfentesfluduanti Ecclefiæ illis non obftantibus prouiderepofte *i* necefsitasenim quæ legem non habet,omnia argumenta pofitiui iuris qualitercuncg fieripof/ fentin contrarium,tunc foluiuut Ecclefiæ Dei falubriter prouideatur* Et in hac materta opuseftreformatione, quo ad ea quaeexpediridebentinipfisprouincialibus, gCuniuerfalibus regni, aurnattonis alicuius SynodiszutcanonSardicenfis Concilij, qui habetur 2.q.^.ftilicet quod omnia in lilts Concilijs qualitercunqueorirentur,etiam depofi clones Epifcoporum in ipfis expedirentur, ôùnterpofitis appellationi/ bus adApoftolicam fedem,quod tunc nihilominus in loco ubi caufa ortum habuit, datis proprijs Apoftolicis commiflarijs , in Synodo expedirentur omnes caufæ, iuxta formam ibi pofif am. Eftqj etiam multum opportunum,prouincialia Conci/ lia continuari indefedibiliter, & defuffraganeorum Concilio non propriam primo , fed prouincialem Synodum fi opus fuerit interponi poffe appellationem , ad uniuerfalia nationalia Concilia Gallicana , Hifpanica, íV Germanica, quæomniumftudio pro conferuanda República ac pace patri^tnucuacB chantare reinftitui opus foret.Nec debet Ro- Pon. hanc ordinatione çgreferrê cu(ùc ícribunt Aphrtca ni Concilij patres, ad CœleftinuPapâ) decreta Nicena,fiue inferioris gradus cleri cosJfíueípfosEpifcopos>fui$'Metropolitanisaperíiísímécommiferunt.Prudériísú me enimiuftifsimec^iHderut,qaçc0£^negociainfuislocisubiortafunrfinicdajâec unicuic# prouidentiâ fandi fpiritusdefuturâ : quoniam æquitas â Chrifti facerdotj bus prudenter uideatur,&conftantifsime teneatur. Maxime quia umctiiqjcôcef fum eftjfi iudicio offenfus fuedtcogriicorum,ad Conciliafua:prouinciæ uel etiam uniuer*

ühiaerrdepronocare,níffíonequífquamfír,quícredatunfcuil&etpoíre Déumnô ftrí examinis infpirare iufhtiam,& innumeralibus congregatis in Concilium facer* dotibus denegare,hxc ibí.Quarc contentan merito debet Ro.Pont.fi res per Con* cilia eo órdínetra¿ftantur,8¿ non debet ad fuum examen íta cunóla aduocare,&? fu* um iúdícíum muftis facerdotíbus,autftoritateÓ¿díuinó íure,^Níceno concilio,de finiendi et terminandi habentibus,præponeretfufticere merito debetRo.Pon.fi Sar díceníe Concilium fupra allegatum , quod per legatos Apoftólícae (edis Faiifti* num *QC*alios,fuit pro ftatutoNiceni Concilij m Aphricana Synodo falféallegatum *&C* non abceptatum per eandem ut in epiftola eiufdem Concilij ad Papam Bonifa/ cÍLim,d¿ præfata epiftola ad Celeftinum hæc pátentjper has omnes prouiñcias ac* cepteturVeruin eft ipfbs patres Aphricant ConciKj(in quo fandus interfuit Ati guftinusjin prefata ad Ççleftinum epiftola fcribere hanc conftitutionem,quam Grá nanus SardicenfiConcilioafcribit, nulla patrum Synodo inueniffe conftitutam. Quare fatis polfec dubitari,an Sardicenfts Cone hjvonfittmioexiftat. Quare á for tiori Papa contentan deberet,fi ipfam quam Aphricana Synodus non admiiit con* ftícutíonem?omni parte an fit alicuius Conciliet cuius dubiam pro honore fantftg Ro.Éccléfiæacceptamus:8C in ijs ac alijs,fanefta hæc Synodus medium proportio* naturtiloco& temporali tale Deo duce inueniet,ut ii qua uítia ex obediencia ni* miá exorta funt,iuxtadoiftrinam íancftíGregorij. uq^.admquend^non foueantur am piius,fed refiftatur,ut in.cquippe^m eft rextusfanói Hieronymi ibidem. q.j.quod ergo.8 j.di.quando. Et hæc fufficíant pro hac materia;

i . . flap* 1 • ' ' *i* x·

SVpereft ut de paucis ad formationem facientibus mentionem facíamus.Dí* greflio ením ¿forma per patres nobis tradita,difFormiratemin Eccléfia eau* iáuic,quoniam non qtiifcp redé tifus eft fua poteftate.Eifet itaep de pbtèftaté ecclefiaftícaüideridurrftdequamultí eleganter fcripferunc, ac deinde quid reâé conueniànt,cui<^poteftaiïpræfidentialiih gradufuo, ucüifa ueftra forma *8£* excefluabufusjreducftio perproportidnata media tempori cogfua fierer.Haecpro/ funda & lata funt,ídeÓnon poftuntfacilecompendiofeperftringi ; Vnde de pote/ ftatediftributiuafacramentorum,iVdifpenfationeuerbi,creditafacerdotid primo, miilta dici óporteret.SufFicíat nunc,quod miniftri & difpenfatores minifteriorutri ícíunt,fe nuncios angelos Chrífti legatos cum hac commiiïïone eiTe,ut ômniai diforetê ad Del lïôriorem & populi falutem peragant,ut eft præceptum Innocentíj; s>o.pfæcipimns.Dumfisecitaagunfodifcreti difpenfatores libertate credita ad hos prætadïos fines urendo,etiam fi alij aliter difpehfent,dummodo diipefandimodus traditus per Ecclefiámjreftfiftelimitatus non éxiftatjtalento crediro rcdlê uritur, uti fandus Cyprianus ad Antonia num,& Aüguftiríus poll eumadVincétíum Ro gátiftam de certis Epifcópís qui moechos ad poenitentiam nuncj ádfoiferunc,alqs admittentibus fcríbünt,quos tamen ea propter ab Epifeoporum fuoru collegio ne* gant recefsíífejUel catholicae Ecclefiæunitatem duritie cenfurac feu obftinantia rii/ pifie: ut quia apud alios adulteris pax daretur, qui nondabptdeEcdefia fepararé/ ruf.Manente enim concordiae uinculo,& perfeuerante Eçclefiæ càthobcæ ind *ui/* duo facramento, adum fuum *difpoiih:&C dirigit* unufquifcp Epifcopus, fationèm propofiti fui Domino rëdditurus.hæc ibi,eft fèntenüa fancftt Cypriani in iimjs îocis.Vnde uarietas difpenfationis.quæ propter difcipliham rigorofa ftiit antiqui* tus,*Q¿* poft hoclaxataîfempèrfait inííberadifoénfatioñefacefdotíj adprætacftos fi- nes Quondam enim lapfts non dabatur nec ípes communíonis,ecíam in extremes de pœni.di.ÿ.Hocautem quoùfq? in unum cónuenit facerdotíum,S¿ ícrípturis ab u- traep parte prolatis,temperamentum falubrï moderatione ínuénirerur.fcihcec ùtin articulomortís dáreíur,dequo late per Cyprianum ad Antonium,de quo èiam efe pceni.di.j in tantam,multis texcíbús ibiderri.Et Innocentius Papa fcríbít,quemo do confñetudo anterior habuit ut concederetur poenitentia,jy negaretur commit nío» Propter crebrasperfequmionesconcefla poenitenda, negata communio

' T) dd íuití

Cowwwmîô «e- Çuftîut qui pafffm ad poenitentiam adtnitterentur,in hoc faketn punirentur,ut de re> conciliatione fecuros reuocaret per hoc àïapfn.Hodie autem quia pax data eftÈç- clcfiæ,obferuatio prior duriôr fada eft inclinatior>ut ô£ ad poenitentiam admitían- turfimul,6¿ ad ultimum uiaticum.hæcille.Illas omnesuarietates annotare fuperua cuum hocíocoefiet.Scimus in Sardicenfî Concilio (quod tota uníiierfaíísEcckfia recepic,ut habetur in geftis oeftaui Goncilíj)ftatutum,ambitiofos etiam in mortísat tículo extremo,ad communionem admitti non deberedícctNícenum Concilium^ omnem facínorofiim ad uícimutn uíaticum admitti iubeat.Símílíter in ultimo capi- tulo Concílq Carthaginenfis,cuí fe Atiguftínus fubicripfit; mandatur communio- nem nunquam dari ílh's?quíemíflo uotocaftííatís^aífiimpto habitu, poft hoc re/, dieruntadfirculum &contraxerunt.Exquo6< alrjs multis hoc falcem babetur,li- bertatémcreditæpoteftatisindandis&diftribuendis facramentis,ad fines praedi* ¿los apud facerdotíum eíledandi & non dandi/ecundum locum & tempus,dilpoft tionem fubdicorum.Ex quo euenit,ut ficut communicare eft falutare,6¿ medicinale* fie excommunicatio eft medicinalis propter obedientiam,ad quam omnes fide/

'S.Vetrus, les tenentur in hoc maxime.inq^ fi autem. ÔùcabfitJta enim fandus Petrus legi- tur ad Clementem dixifle.oporteteum quipræeft uicem medici agere.De quo ia epiftoiaClementiSjadlacobumfratremDomini. Vnde clare habetur Bohemos

Crtih-4 Bdk- íw í. non rede fapere,quod communio fub utra# fpecie,qud ad laicos de neceff'ítateía- lutis exiftat.Quia cum laici per fe non capere pofsínt,6¿ cum facerdotio credita fifi poteftas diftribuendi,fic quod date non dare poffit ad fines praedidos, ficut tfi-

itMcWípn *qwi&ui olivae* am docent prædida exempla : quomodo tunc laici ad ímpofilbile obligarentur^ (i dicunt,quod *facerdotíum* praecepto Chrifti diftribuere teneaturrdicant quo/ modo ftetit bedelía in Chrifti praeceptis ante Innocentium Papam,quando ccw fuetudo fuit non dandúdeinde in tempore Cypriani CorneltjPapæ, quando h/ pfis non dabatur,& tempore Sardicenfis Concilq, quando ambítíofís denegaba- tur Afilio tempore quando moechis, cranCgrefibribusuoti caftitatis, & tempore Eliberitani Concilij,ut habetur in. c.O.eiufdem,quando adulteris, pueris, interfici/ cutibus etiam in extremis conftítutís non dabatur, deficientibus in accufit/ tione graut criminis presbíterí, uel Epifcopi, ut in eodem conciHo.Cap.7ÿ.8£ ftupratoribus puerorum,utin c. Cap.*/i. 8£*mulieri alium utrum quam illum cum quomœchata fuit ducenti. Cap^ 72* c. habentur, in omnibus illisetiaminfinem? tæ communio noti dabatur. Et iam longo tempore quando fub fpecie datur,ii praeceptum eftetdiftribuere feb utra# fpecie:noneflet uerum,quôd maior pars Sa- cerdotum *Q¿* Epifcoporumfecundumfentemíam Ghriftí(utfcribítfencftusCypna¿ nus) in uera fide lege Chrifti femper ftetiftèt,ut fuperiùs tetigi, collegi late os

talóte ¿oh- canone Biblias,^ canonibus conciliorum,óídocftorumfcrípturís,auáoricates hoc probantes quomodo itreftriefteliberrime,apud faeerd otium eft poteftas diftriburs> ua huius facramenti Euchariftiæ,inquodam opufeulo contra hunc Bohemorumer rorerrnquarenuncifta mifla faciamus.Sufficiantifta, quia præfentis ípeculaticnis nonfuntSufficitfcire,apudfacerdotium>hiccÔgregatum,liberam poteftatem efte ordinandi commiffam diftributiuam coram in laudem Dei,Ô(populi falutem,■ordi- nationibus S¿ confoetudinibus uartjs non obftantibus.

Cap. xxvn.

Eindefirperioribus obediendum,dummodo terminóla ira quos ftascuíuí# clauditurnon excedant.Videndum primo de poteftate R<^ manfPontificis,quiautdidtGregorius.q. 7«ficut(mquft) âcapite inci- piendum eft in 'Concilio reformatorio, hoc fuptaferíptío confunda te« tui probat,Vnde fi ita fit ut omnis poteftas regulis per uniuerfalia Concilia traditi

* ínfeo regimine utatur,neceflario optima reformatio fequítur, fic enim feribit Leo Papa ad Conftantinum,Audentium,Rufticum:lufta ^ rationabilis caufa gaudeat deleft,cum â facerdotibus ín tantum ea gefîa cognofcimus,quç *¿í* paternorum cañó num regulis,Apoftoííciscorigruantínftícutis.Neceífe eft enim ut omne corpus

y Ecckft»

Ecclefiæ falubrícrefcatunguento,fi membra quæ præfunt & uigore excellant atir doritatis,&tranquillitate moderaminis.hæc ille. Vnde fecundum Leonem nonum (utfuperïushabetur)membra omnia unius Ecclefiæ corporis Chrifti myftici,habent fua fingularia officia,in quibus per alia impediri abfcp ordinis turbatione non poffuntso.di.fingula.Turbatioautemordiaiseft totius colligantiæ Ecclefiafb'cæ unionis turbatio,£< ex illo diffbrmítas,0¿ languor in totum corpus diffunditur ii.q iperuenít.99.dí.nullus:S¿ c.ecce,&f textus Gregari] finguia dicit noxium fimulqj turpiflimutn eft, unum membrum alterius officium ufupare,S< miniftenafmgula/riter nondiftribuere.Igitur nec caput, nec membrum aliud quodcunq; ufurpandi poteftatem alterius membri habet,fi fanum & üiùaxabfqj negligencia fuerit illud* cuius officium úfurpatur,abfq5 totius corporis læîiua turbatione. Quare fi fciuerL musjquæ cuiqj membro ex antiquorum regulis conueniunt, uidebimus unde corpus Ecclefiæ deformatum exiftitmon enim deformatum foret, nifi exceffus 8¿ abi ufusinterueniffet.Ec quia dum caput ægrotat,carcera membra dolent: hinc integri/taspræfidentium/aluseftfubditorumffo.Ldi.miramur. ser.di. inferiorum. Quare nulla maior diffbrmitas ab aliquo poteritexoriri,quam ab illo quifuæ magnæ pote ftatisintuitu,licere fibí cunda credens,in fubdícorum iura prorumpit.

Cap. XXVIII.

Videamus igitur quæfummi præfulis regulata poteftas, quæ cum fíne dubío maxima fit in pafeendis ouibus,in decidendis ambiguis grauíbus dubtjs, habet tamen certas particulares regulas Nam licet cJ.de translatione præ lat.in textu & glo*&de ex.prçla.ficut uenir e ÔC.de offLle.'çp translationem deconcef.præbeh.propofuit 0¿25.q.í.funtquídam.í.q.7.uermifi redor rigor in gio; ÔC i4-.di. ficut in glo:antiqua.& alrjs locis præ gio.notetur quid Papa poli it, hoc tamen quod ip fi regulariter competit eft,quia princeps in Epifeopatu fidei, in dubtjs fideí,utfuperíusalíquolocod¿cítur,fi¿ deinde in cundís uniuerfalem curam totius Ecclefiæ refpicientibus etín grauíbus cafibus.Verum de fua poteftate ín Niceна Synodo ín Calcedonenfi}ac8.Conftantínopolítano íta ínuenío.In Niceno diettuf fextocap.quod deconfuettidíneomnium fuorum habet potéftatem.ut 66. dimos èft,licet ílle canon non íta in Calcedonenfi Concilio ínueniatur produdus-Vndé fententia Calcedonenfís Concíltj fuper allegationibus tamRomanæ quam Conftantinopolitanæ eedefiarum primatu,fic canittEx ijs quæ gefta funt,uel ab unoquoqjdepofita perpendímus,anteomníá quidem primatum honorem præ/cipüum*fecutidümcanonesantiquæRomæReuerendiflîmo Epifcopo conieruа«.Oportetautem reuerendiflîmum Archiepifcopum regiæ Conftantinopolis urbis nouxRomæjîjfdem primatus honoribus dignum effe.SC poteftatem habere ordinare Epifcoposin Afiana,Pontica,^Thracia diocefibus fecundum hunemoù dunijüt decreto fado â clericis uníufcuíufcp Metropolis,poíTeíloríbus,atcp claríC simis fuper hæc Ôcâreuerendiffimis Epifcopis prouinciteomnibus aut pluribus eligi,quantumcp præfatæEcclefiæmetropolitanædignum effe probauerint. Referri autem ab omnibus eligentibus fandifsimo Archiepifcopo Conftantinopolitano; utrum fic fi uelit hand quieledus eft dedudum his ordinare aut fecundum eius pro mifsionem in prouincia Epifcopatus mereri decretum. Vniufcuiuscp tamen ciuita* tis Epífeopus ab omnibus ordinari,aut plurimis prouinciæreuerendirsimisEpifcopis poteftatem habente metropolitano, fecundum patrum regulam definitarr^nihil cómmunicánteinillorumordinatíoníbusreuerendifsímoArchiepífcopoConftantinopoleosjhæcâ nobis profpedafunt,quæ autem uidenturfandum à uniuerfàle Concilium docere dignetur Reuerendiffimi Epilcopi dixerunt: hæc iufta feritit,hoc omnes dicimus,hocomnibus placet: er in fíne quod imerloquuti fumus,to/ta Synodus comprobauit. Exifto decreto habetur,quód quilibet honoribus gaudet in primatu Papæ illis ÓíConftantínopolítarius tied Conftantinópolitanus fo/lum habet confirmationem metropolitandrum4ut patet exdecreto,igitur ÓíRóríia nus Pontifex regulariter.Et per hoc faciunt ea quæ.c. dú per tofum, habentur ,ta-

men derate confirmatio metropolítanorum non eft *nifi* â *fuis fubiedis* Lfidi; qui rtt aliquo»866i»dûquia igitur in glo.licet pallium folum Rômanus Pontifex tradat,ut c*di.per totum,á¿ alijs locis multisÆt ad hoc decretum»x7*odaui Concílíj uniuer/ Íalís.poft quod Concilium nullum tale fuit,cuius decreta habeamus.Dicitur enim in rubro illius decreti,de poteftate Patriarcharum &C metropolítanorum ad eos ad/ üenrutSan&a & uniuerfalis Nicena prior Synodus, antiquam confuetudinem iu/ bet feruari per Aegyptum,^ prouincias quæ fub ipfa funt, Ita ut horum omnium Alexandrinus Epífcopus habeat poteftatem,dicens¿qu¿6¿in Romanorum ciuita* te huiufinodi mos præualuifiqua pro caufa & haec fanda & magna fynodus ,qUam in feniori QC nouaRoma,quamin fede AÎexandrinæ3Antiochiæ,Hierofolymorum prifeam confuetudinem decernit in omnibus conferuarfita ut eorum præfules uní* uerforum mecropolitanorun^quí ab ipfis promouentur,fíue per manus ímpofítio nem,fiue per pallíj dationem Éptfcopalís dígnicatissf¿rmúatem accipiunt: habeant poteftatem,uidelícet ad conuocandum eos urgente néceflíta te ad fynodalem coriz Uentum,uel etiam ad coercendum illos & corrigendum , cum fama eos fuper quí- bufdam deIídísforfanaccuíauerit»Sed quoniam funt quídájnecropolícanorii, qui ne fe fecundum uocaíionem Apoftolici præfulis occurrant, à mundi principibus fe detineri fíne ratione caufantunplacuit talem excufationem omnimode efte inuali- dam«Cum enim principes pro fuis caulis frequenter conuentüs agant, rmpium eft: Utfiimmos præfules,ad fynodos pro ecclefia *ilicis* negottjs celebrandis impedían^ uel quofdam â Concilias eo prohibeant,licet tale impedimentum & fidam prohibí tionem,metropolítanorum feggeftionedíuerfís modis fieri didifcerimus.Coniue- uerunt autem metropolitan! bis in anno fyriodos facetefidebq? ficutdicunt,ad Pa> triarchale penitus non poffe concurrere caputSed faiicfta hæcÔ£ uniuerfalis fyno* dus,nec Concilia quæ â metropolitans fiunt interdícens,multó magis illa nomt ra- tionabiliora effeacutiliora3metropolitanorum Conciltjs,quæ á Patriarchal! fede: congregantur.,S¿ idcirco fieri exiftita metropolita quippe unius' prouinciæ effici/ tur3àPatriarchauerofæpe totius caufa diœcefeos difpenfatur, ac per hoc commu- nis utilitasprouidetur, propter quôdÔÉ fpeciale, propter generale bonum deípící conueníqcumá maioribus fuper hoefaefta fuerit aduncafio »Qaamuis apud quoi* dam metropolítanorum antiqua coníuetudo et canonica traditio per contemptunt jpibru poftpofitauideatur,noncurrentibus eis ad cômunem perfeâum quos leges Ecclefiæ feuerë condemnantesomniexcufationefemotajfubiacere uncationibus proprtj Patriarchæ,fiue cum commuQÎter3fîuecumfigÎllafimfa(ftçfuerint,éxigunt4 Illud autem tanquam perofum ab auribus, nbftris repulimus, quod â quibufdam imperitis dicitunnon poífe ínodumabfcp principali præfentia celebrafi,cum nu£ quam facri canones conuenirefætulares principes in Concilnsfanxerint,fed fotos antíftítesvVnde nec ínterfuíffeillns fynodisfexceptísConcílíjs uníueríalibus) ¿nue nimus.Neqj enim fas eft,fæculares principes fpeda tores fieri rerum,quæfacerdoti bus Dei nonnunquam eueníunt.Quifquísergo metropolítanorum proprium Pa- triarcham contempferít,& uocatíoní eius quæfiuead unum & folum,fiue ad plu/ res,fiuead omnes fiqabfcg ualidifsima ægrotatione3uel paganorum incurfenon o- bedierít,6¿ per totos duos menfes poft notitiam uocationis,ad proprium uenire Pa tríarchammínímefeftínaueritjuelfiquocuncp modo latitare, àüt non cognofcere nuncium ab illo miffum tentauerit,iègregetur.Si uerô inter unum annum eandem contumaciam S¿ ínobedíencíam demonftrauerít,deponatur omnímodo,QC ab om- ní facerdotali operatione decidat, atq^ à dignitate ÔC honore quæ metropolitan» couenit propellaturihic autem qui huic definitioni non obedieriqânathema fit.Ec- ce modo quod regulariter Papa non habet ni fi metropolitanos confirmare, &• pal- lium tradere,8C ad Concilium uocare,fí¿ per hocq.q.ff.dudum. Et nota fubícríptío- nem,quía dícít de poteftate Patríarcharnm:unde licet textus ín conuocaríone aliter dícat^q j per principalem fcilicet,quod tam monachos quam clericos omnes adi feconuocarepoffîmamen fecúndamelo» antiquam hoc non eft ita regulare, quia

hoc

quia hoc facere debèt priùs cônfiiîto praelato eorum , noti tamen eofum requiritur contenías ut hábet glo.Vnde fi fecundum definitionem Nicolai Papæ.? q 5. conquæftas.Nicedi canones locum habere debentxtunc hæc eft incentio Nicení Con/ cilij,quæ hic ponitur,quoniâm hic eft textus Niceni Concílíj infertus ,6¿ poft ho¿ declaratustquoniam illa póteftas eft ín confirmando metropolitanos^conuocatí doConcilium.Papà enim fi fecundum Nicenos canones fuam poteftatem menfa, rareuolueritxtunc metropolftanisiuseorû dimittit,^ permittit etiam quamlibet Ec clefiam liberam habere poteftatem,Cam dioccefim gubernandi,& iam fupenus de tnuiolabilitace et ftabfita te illorii canonum,de irritatio ne eius quôd in contrati(J prxíumítnr3S¿ quantum obferuantur,quod time prix in Ecckifià Dei œftodicür, fa« tís audíuímus JBcce ut illa ¿tía audoritaié Romani Podfids Bohífacfj Pape,ad Hila rift NarbonenfémJBpifcopí praebentur,íubnecfta tur paru epiftolç eius. Audïüi mus parroculum in aliena prouincià prgtermifio metropolitano^cohcra patrum regidas quem ordíñafie,quod nequaquam poffùmnsferre patienter,qitia conueñít nos pa ternarum faneftionum diligentes efle ciiftodes Nulli enim uidetur incognita fyno/ di confittutío Niceaæ,quia íta præcipitiirfut eadem proprie üerbá ponamus) per unamquamcpprouíncíamius metropolitanos fín¿uioshab¿tedebere,nec cuiqua dúos pofieeifefubíe(ftos,6¿ infra cefíet huíufmodipreffa aucftorírate præfumptio eorum, qui digitum ultra fuæ dignitatis limitem extend unt. Quod idcirco dicimus ut aduertat charítas tua,adeo nos canonn præcepta (èraare, ut ifta coftitutio quoq? nofira definiat, quatenus metropolitan! fui, unaquæcjueptçmincia in omnibus re> bus ordinationem Temper expedet.Et Concilium Nicàreum ^idt. Epifcopi ♦dicit EpifcopoconfirmationemadmetropolitanúmpertínérCíEt idem Concilium Ni* cenuni dicit : illud generaliter clarum eft,quod fi quis praeter confcientiam metropolitan! faeftps fuérít Epífcopus, hunc magna Synodus definit Epiicopum effe nori opórtete, c. di. illud de ifto.,*$ di. per totum.Et in c. non, debet, quod eft Concílíj Martini*dicitur ordinationem aliter faâam nihil ualere.Et Antio.çhenüm Concilia um in xfe:dicit:$i aliter quam ftatutum eft fadum fueiir,ñíhil ualeneledio ordi nadó ad idenicapiuntur,ut infra dícetur,S¿ hæc eft ordinatioDeiparris, & lex ma/ tris Ecclefiæ.^.qtf.hec quippe.VndeLco Papa ad Athanafium fecundum: fando* rum patrum canonesfpírítu Dei conditos QC totius mundi reuerentía confecratos; fingularum prouinciarum Epifcopos ius traditum fibi antiquae dignitatis interne^ ratum habere decernimus,ita ut â regulis preftatutís,nuUá dut neglïgênua aut præfumptíóne decidant Et utídemLeó adMaximum Antiochenum dicit : Quoniam uniuerfæ pacis tranquillitas non aliter poterit cuftodiri,nifi fua canonibus reus- renda intemerata feruetur.Ecce quomodo ius decreuít, quod íudícío metropolitanofüm Epifcopi promoneri deberent i4..diEpiicopi,0£ de hoc funt tura itifinita.Ec íccúndühíHícmarutüjEpífcópusnohdebec Papam fine confultu metropolitan^ adiréjüticfibitZozimusunïuerfisËpifcopis per Gallías,ín epiftola quæ íncípiq placuitjUbídecommendatittjsloquítur.Similíterappellatío gradatím fieri debéréc, non præternïifib metropolitano,nifi cáufam contra eum haberetJ.qz.metropolítá ni.Quomcídó autem primatis confenfas^tíadiínterueníre folebatj quando metro/ politanusórdinauít,habetur ^.dí.perfotía. ..

Cap. XXIX

ET quia ocftáuúmuníuerfale Concilium fuit titprædixi ultimum,in quo ca* nonés ferip ci funtxtunc fatis illo $ ponderare habemus.Et licet canones eíuá fparfim id decreto habeantur,habentur tamen íub titulo aliquando Adriani Papse,utí»i.di.nullus.S¿.c. Adrianus,uelfub titulofextæ Synodi,ut.n.q.z. a=* pôftolicos,ÔCfunt canonesocftauiConcílíj,ideó annotare curaui.Infadó enim me tropólítanorumprímo^4.cap.ftatuít,quódmetropólftanínon perfilfita gáneos, di uina officia & letanías,QC alia (acra quæ ad fua minífteriá pertinen t,fed per fe ipfas; peragant.Vnde íic dicit,díuína fcdpturà dícentexmaledíáus omnis homo,qui facit ôpUSDóinídínegb'gentenQuídam metropólitanóruni ín extremam négligeifttà

am & defídiamdilapfi preceptíontbus fuísfubíedos ad fe adducunt EpifcopoSjSC committunt eís Ecdefiæ proprie diuína officia,&lætanias,S€ cunda omnino fâcra quæ ad fe pertinent miníftería:íca ut per illos celebrent omnia,quæ per femet alacri ter agere debuerunt,ac per id eos qui Epifcopakm dignitatem meruèrunt, quo* dâmodo clericos fibi fubie dos exhibeant. Vacát aut ijdem præter ecclefiaRicas le ges,(gcularibus curis atq? difpofitíonibus dimittentes perfeuerare morationibus 5C obfecrationibus pro fuis delidis,ac populi ignorâtes quodnufquâ apud antiquo® penitus inuenitur,çum íít nímírn côtrarium canonicis omnino præceptis. Et quod feuiùs eft,quia íua ftipendia per diftindas menfiS uices percipiunt,dicunturprædb da perficere minifteria:quod ab Apoftolico munimine modis omnibus oftendirut alienum.Hæc autem omnia,magnís6¿multís uehementíísímís damnationibus dignos huidfmodi,ftatuunt:píobantur ením tales perhæc quæ fiunt etiam JSatha/ nicaiadantia & fuperbialanguere.Quifquis autem metropolitanorum poft hanc fandæ uníuerfalís fynodí definitionem,eadem audacía,uel fuperbía, 6¿ contem- ptu abuíus,non per fe cum tímoreDei ÔC alacritate feu conferentia bona,debita mí niftería in propria cíuítate,íéd per fiÆaganeos Epiícopos efficere tentauerit'tpœ- nas exfoluat coram proprio Patríarcha»S¿aut corrigacur,aut deponatur.Ecce fîua carefecularibus curisatqjdífpofícionibus,eftomainocontrarium canonicis praecê pris in metropolitanoîquomodo pene omnes à Papa qui fummus metropolita eft, ufquequafi ad minimum metropoïitam,canonica præcepta feruantur, nonne ifte tex.uere narrat difpoficionem bodiernam?Si igitur reformatio fieri debet iriqs,qug fiunt contra canonica præceptainecefiè eft fecundum illum canonem amplius diis (aecularibu scurfs difpofitionibus nonuacare,fed eaquæ curæ animarum ac offi/ cto incumbun t,diligenter ac alacriter exercere.VndenePapa fibi hoc non didum putet,uideac id quod (cribit fandus Clemens ad lacobum fratrem Domini,quid eum dixerat fandus Petrus dum eum ordinaret,& fibi ligandi QC foluendi potefta* tem tradidifiet,acexpofuiiTet quomodo ut medicus proíálute fubditorum illis deberet,fubiunxiit in nulla alia occupationeinueniri deberet, mundialis negotg occafionem perplexus dicens.necp enim indicem aut cognitorem fæcolariumncg® riorum hodie te uoluit ordinari Chriftus,ne præfoca tus præfentiumhominum cu- ris non poffes uerbo Dei uacare. Ad idem.*?¿.di cum ad uerum.06c.duo quippe-Ec ce negare non poteft Papa,aut quilibetpaftor,quin adpafcendum uerbo QC exem« pio datus fit,ut hæc Agathodicir,ut in fexta Synodo in prima adione legitur iicxuæ mihifinegligens fuero. Quis rogo fufficit ad tantam curam fçiritualem:nonne $ perdifficile eft ípírítualí curæad normam fatisfacere necefiàrio concedendum eft, temporalium curam præiidentibuspaftoribus multum obeffe mpluribus enim ins- ten tus,SCpené fe mutuo non plane confentientibus,quomodo utrumqj redé age/ re poteft,cum qui ad utrum feftinet neutrum peragit? ôt non eft opus circumio- quutíone,uidemusproptercomíxcíonemcuramm,fpírítualem curam à temporal uídam,ó¿ penefuccubuífie.Etfi temperaba ita ad Ípíritualía conferunt,ut fine ip- fís fubfiftere non pofiuntt non eft tamen propter hoc cura temporalium fpírícuaií- bus humeris alligâda,ne qui ut fpirítualíor cæteris ut Pontifex,iter ín patriam oftea derehabet,mole temporalium grauiter p refills, citius cæteris in uia defîciat.Naœ fg pcpoftConftanrinum fuit ifte regendi modus, quando Concilium odauum uni/ uerfale,de quo extradus eft canon præcedens fcquebatur^oo. annis Q¿ ultra Cou* ftanintairuNec legitur in illis geftis,nec geftis fexti Concilrj tempore Agathonis ce lebratijRomanum pontificem ita temporali curæinuigiiafièîh'cetinueniatur Sicili amiCalabriam.Capaniam^uiifedepatrimonio fandi Petri, fed fuerunt patrictj ac alij redores,hanc Soldatorum curam gerentes,dequibus.¿j.dí.ín Synodo.66$ bonpinquit,6f altjs locis legitur.Cum Dei adiutorio iuxta canone præfatfi,6d maxi mein temporalium cura,remedía per fandâ hâc Synodfi taleinuentum fuinquodfi fpiritualibusarnpliusïpeditafeerigereuirefcereôéreuiuifcere poffit ciïda falubrf- ter fuccedd.Quantaautcm fuerit antiquoru cura ad prohibendfi commixtionem

.. . fpid*

fpirítualís Sé temporalis curai ín ckro,aide fandum Cyprianum ad clerum 8é plebe de Vidore quiFauftínu presbyterum tutorênominauitfié.ss.dí.perlatum , fié per totam diftindionenufed per uicedomínos fié œconomos temporaliaagëbâht.uün c.uolumus.sp.di.fiic.quiainquibufdanideoffi.or.cauos.itf.qcz.nona adione.Et pro ifto,noftri Alemanni in omni genere fcientiarum experti (limi Hugonis de fan* do Vidorefdentia,qua ín fuo ponit facranwntali notanda,dum dicit : Ecclefia Ifc cet frudum terrenæ poiïèfsionrs in uíuin accipíat,poteftáterti tamen exercendæiu> ftitiæ per ecckfiafticas per(onas,aut íudícía fæcularia exercere non poteft: poteft tà menminiftros haberelaicas perfonas,per quos tura fié indicia ad térreñam potefta/ tem pertinentia,fecundu tenorem lega fié debitum iuris terreni eXefceantur i fie ta- men fié qui poteftatê habent,â principe terrenokhaberecognofcâthæcille.Securi du hoc patrictj fié redores patrímoníoraEcclefiarum,per prinçipèm dabantur, coti fenfuEcclefiaruminterueníente. Cap. XXX.

EStámén etiam unum deinceps de medio tollenda,in quo maiorçs licentiae àltæpoteftatisinfubditos delinquunt,eos ultra iuftñ granando.Vnde oda uum uniuerfale Concilium.◇. ca. canonem contra Archiepifcopos fubob/ tentóuifitatiónís granatesfuffraganeos promidgauít,in hæc uerba : Auarí; tiarh utpóté fécundá idololatriam Paulusmagnus execrátur Apoftolus, cundos uí delícet qui Chriftiano uocabulo ceníetur ab omni turpi lucro abftineréuolehs,mul to magis ergó tjs qui facerdotío funguntur,nefas eft coepifeopos aut íuffraganebs fu os per qüefticíTqj módft grauaré.Huius reí gratis definit hec fanda uníuerfalís Sy nodtis,hulla Archiépífcoporu aut Metropohtanoru relinquere propriam Ecclefia; fié fob occafiohé quafi uífi'tadonís ad alias accedere,fié potéftate propria contra in- firmiores abtîtfôé confutuere redditiiSjqui apud illos inuéníunt ad ectkfiafticS dif- pofítione,fié alimenta pauperu:ac per hoc granare aüatitiæ modo conícientiasfra< truó¿ comminiftrôrânoftrorujexceptahofpitalitate, quçaliquâdoeXîieceiTàriôtrâ fitu fortaffïs acceflerit. Sed fié tfte non alia,nifi ex ijs quæ ad præfens de côpedio pre parata ínueniqnturjCu reúerentía SétimbreDeí dígnateraccipiat,^ maturius pro/ pofítu iter perâbulet,nihil omnino eoriï quç funt Ecclefiæ illius uel fuffraganei Epi icopi petês aut exigens.Si eriim ünûquemc^ Epifcoporum Ecclefiæ proprie rebus cum multa parcitate uti,8é nullatenus in proprias utilitatesimportuneacfiheratio- hédifperdere,uelconfumerereddítuseccleffaftícos, facri canones decernunt í qua putas impietate minime indicabitur indignus, quíalíjsEpífcopís cómmiíías Eccle- fias gfauare,uel ambire,ac per hoc facrilegtj crime incidere non forniidâc'Qmfquië ergo pofthahcdefinítíone noftra,talequid facere tentauerit,po¿nasfobéat à Patri/ archa qui per tempus fuerit,fecundum congruentia iniuftitiæ ac auaritiæ fue,fié de- ponat^ fequeftret ut facrilegus,Séalter idololatra fadüs iuxta magnum Apoftq- lu.Eccéíácrilegoseíre5quí occafione alicuius apparentis borii,fubditas Ecclefias grauant.VndeiiicmûdusclamatdequæftuRomanæcurigJiifimonia fuo modo ha¿ retis eft,fi granaré fubtedas Ecclefias facrilegiu eft,fi hæc agens fécimduin magna Apoftolaidololatra eft.necefîàriS erit in nía reformationis omnes huiufmodi quæ- ftus tollere,maxime quià fcâdalizata eft ipfa uníuerfalís Ecclefia,exhac auaritia prae fidentia,fié plus romang curiæ aliaraecclefiarn,Tolli itac$ necefieeft, per hoc fa/ crQrëformatorium Concilium,maximeiftud quod Deo itaaduerfü animabas adeo noxia fié in tora Ecclefia eft fcandolofa,fiant eunda in Romana curia,ac alrjs metro politicis grátis.Sí egetfuperíorfubfidíOjCharítatíuá cotfibutío tue abi<$ renifu fiet, quadoextorfioceftatSiuniuerfaleregimenEcclefiedepofcit^p expcíís,legations acaflíftentíu¿n quotidiano Cocilio,fié cæteris feruíecíbuspublicae utilitatijnon du/ biadécolledafufficíemi abfq?difficultate,puídeb¿turtSí ceca auaritia, ac pompofa euacuabitur curíaliu diífolutío:Deús pius nôdimittetEcclefiâ,quin ei in cGdis op- portunis indubie tac proaideat maxime,quando éa qüæ Chrifti funt fié non noftra, tranquillo animo fiunt. Nec poterit forte durabilis tegula pro nunc inueniri,quæ pro contributione annuali facieda femper fuffieiat:oportet enim femper neceisitati occurrenti prouidere,fecunda qitód occurrit.Vnde ftatuitpro nunc facra hgc Syno

dus,aliquamannuamcoliedam duraturam ufqj adproximümuniuerfale Concilium,quod fi Romano pondfid caías arduus adueniat,propter quem aliter fierfne* ceficeft,conuocet Concilium uniuerfale ut prouídeatun

Cap. XXXI.

Fraudatio aè Epifcopo ai wdropota.

N fuper fæpe fubditi fier uiam iniuftitiæ grauantur, atit quandoq^ fufpedum B hune Epifcopum propter gratiam quam adueríaríopræftat,autinimicitiam:t6c J {fount ipfo o&aua Synodus iff. cap.contra hoc remediumita dicens j placuit *8C* -"-hoc fandæ Synodo,utquicuncg presbïter aut diaconus à proprio Epifcopo de/ pofitus fuerit propter aliquod crimen,uel quamlibet íniuftitiam fe pati dixerit,non acquieuerit indicio prop ríjEpífcopí dicens eum íufpedui fe habere, uel propter inimicitiam quam erga fe tenuerit,uelpropter gratiam quam alijs quibufdam praefiare uoluerif,ídc(rcó in fefuiífé tale quid operatumxpoteftate habeat ad Metropoli tam ipfius prouinciæ concurrere,^ eam quam putat iniuftam depofitionem uel ali amlæfionemdenuôciare.Metropolitauerô ille libenter fufcípíathuíufmodí§6¿ ad> uócet Epifcopum qui depoteit,uel alto modo clerumlaefit,8¿ apud fecum alijs etiS Epiicopisnegocijfhciat examen,ad confirmandum fcilícet fine omni fufpitioni» / ueldeftruendum perampliorem Synodum multo fententia clerici depofitionem* Similiter etiam Epifcopos concurrere ad Patriarchale caput decernimus, qui â me/ tropolitisfuisfetaliapretuliifefatenturxSCapud patriarcham & metropolitas¿qui (lib ipfo funt^uftam *è>C* fine fufpitione fententiam negotiurn quodmouetur accipi- **at**Jnfuper etiam nullo modo quífqj Metropolitanorum uel Épífcoporum,á uícini$ mecropoíítis uel Epífcopís prouinciæ fuæ ludícetur,licet quædam incurriifecrimi»* **na** perhibéaturfëd â folo Patriarcha proprio iudicetur,cuius fententiam ratíonabtl^m,2¿indicium íuftum,ac fine fufpítíone fore decernimus,eô quod apud eum honorabiliores quiep colligantur,ac per hoc ratum ac firmum penitus fit,quod ab ipfo fuerit iudicatum.Si quis aut non acquieuerir tjs quae à nobis edita fut,excommu/ iiicatusexiftat.Exifto canone clare habetur, quo remedia grauatus uti debeat, S¿ quodgradatim ad fuperiorem Patriarcham deueniendumett,cuius iudiciumfirmi ex eo eil^quia honorabiliores quicgapudeum colliguntur

"Cap. XXX1L

S Taiuit praeterea 27*cap.eadem Synodus,qüod païlqs non nifi certis temporibus Metropolita aut abus cuiconuenit,utídebet:& quodex monaftica uítá adEpífcopalem dignitatempromot^uitamSd habitum monafíícum femare tétieantur.Satis congruit hæc ultima particula tempori noftro,quoniam dí£ folutos plerofqj ex Epífcopis& monachis fadosuidemus,nec habitum necui tana *íaia m ''*** habentes pnftinam.StatuítS¿ ípfa Synodus.^.cper eledíones praelatosfieri,dic¡es Promofi°nes& con!fccratloníkusEpífcoporum,Concordans prioribus Concilié eledioneacdecreto Epifcoporum collegtj fieri,¡anda hæc6¿ uniuerfalis Synodus définít&ftatuít,atqjíurepromulgat,nemínemlaicorum príncipum uel potentats femet ínfererееledíoni uel promotioniPatriarchæ,uelMefropôhtf,authuiuslibe& Epíícopí,neuídelicec inordinata hinc incongrua fiatconfufío uel contentio,prgfertím cum nullam in talibus poteftatem quenquampoteftatuumueî cgterorumlaicorS habereconueniatxfedpotiusfilere&attenderefibijufqsquofegularitera coílegio Ecclefiaéfuícipiatfinemclecftiofuturí pontificís.Sí ueró quis laicorum adeo/ certandum uel cooperandum ab Ecclefia innitatur,liceat huiufmodi cum reuerentia fi forte uoluerit obteperare.Ët itifra : Quifquis au tem fæcularium príncipum potentatum,uél alteríúsdígriítatísláicus,aduerfus communem ac contenante atep canonicamelecftionem ecclefiafticiordinisagere tentauerit:anathema fit,donec 0bedíat3¿confetiar¿nhoc,quódEcclefíadeele(ftíone& ordinatione proprij praefulís fe uelle monftrauerit.Hoc decretum nori tamen cum reda fuperfcrip tione,habetur.áj.di.aullus.óíc.Adríarius.Statuítfimílíter la.cap.fic.Apoftolícís **ft** Synodids canonibus,promotiones,cofecrationesEpifcoporum ex potentatu ôt preceptione príncipum fadas,penitus interdicentes,concórdantes definímusj&f (ententíamnosquo^proferimus utfiquísÉpifcopusperuerfou'am & tyrannidem prín-

cipum

cîpum}huîufttiôdi dignitatis cofecratione receperit,deponatur omnîrnodêutp ote qui ex uoluntate carnalis fenfus,et ex hominíbus,S¿ per homines Dei dona poffidé re uoluit,uel cÔfenfit'Quanta hæc prouifio,quæ multis iuríbus príus expreftà,renq uataino¿lauaSynodo,hodieétiáneceíraríaíít,fcímus omnes*Óeindeucordinatím idonei^pmouerenturyftatuity.cap.fic.Deindecanonicam ftabilitatêinEccfeftjsfern per manere in Chrifto cupientes,renouamus & confirmamus terminos 8C Cancio- nes,quæ olim à fan¿Es Apoftolis>ó¿ fandísPatríbus noftris editæjegere in Eccle# fia pofuerunLEtinfra.Prioribus ergo canonibus concordantes definimus,nemine de fenatoria dignitate,uel mijdana conueriàtiônenuper tonfum,fub intentione uel expe(ftatíonePÓtifícatus,utPatriarchatushonorisíderícuautmónachú,adhuíuf> ; modifcandere gradu,licet per fingulos ordines diuini facerdottj,plurimu temporis fecifle probetur.Neq? em propter timore uel amore Def,aüt ppr expedationé tranz C* feundi ùiâuirtututfedob amorcgloriæac principatus tonfus huiufmodi reperitur. Magis aût coercemus huiufmodi, fi ab imperatoria dígnftate ad hoçcôpellatur.Si uero quís pernullá fufpitionem prædidæconcupifcêtiæ expedationis, fed pro* pter ipfum bonum himiilitatís,qiKceft área ChnfhinTlefum,at)renuncíaos mundo fiatclericusautmonachus,ó¿omnégradGecclefiafticutranfigens,per definita nuç tempora irreprçhenfîbilis inuentus extiterit,ÔQpbatus ita ùt in gradu jeeftoris annût œpleatjinfubdiaconiuerô duos,fitc^ diaconüstnbus,præsbyteiquacuorannis: b,e ne placuitfandæ & uniuerfali Synodo ehgihuc,atœ admitti. Circa bps afït qui reli giofe morati in ordineclericorum 8< monachoru digtii iudiçati funt: Pôtificacüs pa riter & honore,prædiâiï tempus abbreuiauitjnimihr fecunda qEpiícoporu præla* ti ^)barunt,quí per tempora fuerint.Siuerdprçterhanc definition^ noftr am, quifep ad íam fatu fuprgmum honor^puedas extiterír, reprobçtiet ab hoc facerdotalí ope rátíoneprorfas abíjciat,utpote quí}extra facros canones fit promotus,.Ecce canone multGpro reformatione neceffariu hoc tempore.Ec cdnfequenter uoluit ij. canone jt>ufdere,utfi digni in Eccleftjs propres inueniuntur,illi promoneri debet. Vhde fic ftatuit,quoniâ quidem dicit alicubi diuinu eloquium,dignus eft operarius merce,de fiiathuius rei gratia Sinos decernimus atq? ^pmidga mus,utmagnæ Ecclefiæ clerici, qui in fubiedis ordiníbanorati fundad maiores gradus afeendât,ÔC fi di gni cl a rue* rut,melioribus perfrui mereant honoribus,cum aliqui eora qui in ípfis íüntjáut per in cremëtuad maiora minifteriaaduocati fuerint,auc percômûncm naturæ termini dormientes defuerint.Sed no ex illis qui foris funt,aliqui fe rjs innetftentes. debitas eis qui multo tepore laborauerGc dignitates uel honores accipiant,ac per hot iñue¿ niantur Ecclefiç clerici nullo modo poffe proficere,Nullatenus aíre habeat poteft 4 tem,quí principa domorum uelfuburbanaru rerum curam gcfterint,inter clerfímá gnæEcclefiæ colligi uel conftitui.Nemo quippe militas Deo.iæculi negottjs ímplí catunSi quis uero prçter definitionem quam modo prci triímus prómotus fuéritîiti quocunq* magnæ Ecclefiæ gradu reprobe^ ab omni ecdefiaftico gradu,tancp qui çôtra magna Synodum prouecftus fuerit depellef.Exquo patet,q> h intritis daretur Epifcopus,quonia contra magna Synodum eft,quæ per.eledionisuiam ftatuirefte ;; j $uidendum.q>tiic reprobari poffet fic datus.Et hoc probat textus ¿r.dí.ni>llu$ ímu= tis detur Épifcopus^Vbi iftudcapitulaiamfuprapofitu,proxime gCœlefttnu deft ^rt^(,efí níturqdicítjqj clerici facultate habeant renitendí/i fe contra huiufmodi decretiîui- derintprçgrauari, Ôf quos fibi ingeri ex trafuerfouiderintjno timeatrefutaretfacic c obitu.e di.Etad ide^j di.fi forte,ubi dicit tçxtus,q? in duobus indifcordia eledis, metropolitan! indicio detur unus q petitus fiti&T nullus detur inultis,ne plébs .¿nuiz ta Epifcopunon optatScotemnatJBtfacitad hoc bene jj.q.i.de ineptis: quia fi unii corpus fpirituale conftituidebet *ex*Epifcopo *èc*plebe,tire confenfus neceffari us iX detumui ibi de matrimonio carnali dicitur:qqoniam nô dubium,inter Epifcopu Ecclefiamatrimonium eft j.q.uaudíuímus cufímílíbus.Ér.propterea dicit tex nq.i» ordinationes.q, ordinatipnes,qug no fiat comtmi confenfu clericorG uel presbyte* rora,fecunda canonicas fànâiones,& ab alijs ad quoscofecratio pertinet nô coprp bâ tu r/alfas efleiudicamu^quonia qui taliter ordinant^non per oftin,id eft,Chrift G

tntrant,fed(utipfa uerítas teftatur)fures íunt & latrones.Et ratio huiuseft,quoniam confenfus deeftèntiamatrímonrj eft,ut fuperiùs habetur.Diuerfitas enim ordinum prepofùorû&fubieciort^pro corii eruationeReipublicç ordinata eft3utdumreue renciam exhibent minores potíoribus3ó¿ potiores minoribus,dikdionem uera co cordiaexdiuerfitate contexeretur, S¿ rede officiorum'generaretur adminiftratio.

ùadboc,4-î»di.licet:Igitur ex concordia fubfiftitEcckfîa.Quare inultis pra> fes non retfte præponitur,dequo pulchre,sj.di.eftoxfed oportet quôd ilkqui ptœeft ab omnibus quibus præeftconftirua tur tacite uel exprefle:fin antem aliter præfumptum fuerit,utribus carere dubium non eft,quia irritum eft «s^di.Archiepiicopis.qua dicit alibiiOportet qui omnibus præeffe debet, ab omnibus eligatur. Et quod ilte textus. Archiepifcopus.quiloquitur de ordinatione,intelliga turde eleciione:patet in originali,SC iri panormia luonis qui dicit: Oportet autêürilkqui omnibus præelle uidetur,ab omnibus illis eligatur & ordinetur. Verbum Oportet,eft uerbum ne ceiTitatis.Ldi.domino íándo.t aliter non polle $.q.6.dudum quod pro præmiffîsÆ c.Epifçopo s.q.Left notandumJdem etiam op time proba t c. metropolitano . dú 0¿ c.Vakntínianus.Ordínatio ením fepe ídem eft quod eledio ffi.di.facerdotibus? per coníenium enim eligentium 5¿ekdi,hoc matrimonium conftítuítur,ut no.ímc cum ínter canoaícasdeelec.&6?.dúquanto *in* glo.Ekáio autem confenfu æquipa ratpr,ut eft textus in c.epiícopos.^.dí.Hoceftmatrimoníum quod'inter eligentes *8¿* eledum contràhiturjUtnotaturinc.i.detranslaiC.i.fecundum ïnno.Per eligentes *&C* ekcftum inter Eccküam ÔCeledum contrahitur,ut notatur in. c.i. de transía. De hoc etiam in c.obeuntibus.^j.diEt quia omnis cura reformationis ftat in hocut prg ftdesáredores,S¿ gubernatores boni conftituantur,quoniam fi que lex animata elle debet interris ,bona non eft: quale periculum Tabicáis immineat, facile fcíre quifquæ poteft. Vnde in conftituendis redaribus ecclefiafticis qui inuïtisdarinÔ débet diuina praecepta funt,ut per ekdionem procedatur. Et ut,paucis conten femur alie/ gatíonibus,ita fcribit fandus Cÿprianus,in epiftola de Martiale Bafilíde ,ubi dícittquôd plebs in fua poteftate habctebgendí dignos facérdoies,uel indignos reos fandítquod ipfum(dicít)uídemus de diuina audoritate defcedere,ut facerdos pie beprefente fub omníñ oculis deligatur,& dignus atq? idoneus publico indicio ac teftímonto comprobetur,ficut in numeris Dominus Moyfí præcipit: prende Aaron fratrem tuum,& Eleazar filium eíus,8ií pones eos in monte corâ omni fynago/ ga,ôé exue Aaron ftolameius,6¿ indue Eleazar filium eius.Ec Aaron appofitus mo rietur illic.Coram omni iynagoga iubetDeus conftitui facerdotem,id eft infiruit *dC* oftendit ordines facerdotales non nifi fua populi adfiftentis confcientia fieri opor* tere,ut plebe præiênte,ueldetegantur malorum crimina,uelbonorum merita prxdicentur,S¿ fit ordinatio iuftá 6é kgítimatquaeomníufFragio *QC* indicio fuitexami/ nata.Quod poftea fecundum diurna myftería feruatur in adíbus Apoftolórtim, quando deordínando ín loculudae,Petrus ad plebem loquitur♦Surrexit(int!uit)Pe trus in medio fratrum dícensjuíc autem turba til unum. Nec hoc ín Epiícopórum tantum facerdotum,fed ín diaconorum ordinibus obícruafle Apoftolos animad uertimus,de quo ípíb ín adíbus Apoftolorufcríptíí eft. Et conuocauerfît (inquit) íllíduodecím totâplebemdifcipulorum.Quod utiqj idcirco tam diligenter caute conuocata plebe tota gerebatur,rie quis ad altaris minifterium, uel facerdotalem locum,indignus obreperet.hæc ille.Et acft.^.fuper illo tex glo.dicunt, quod confenfum multitudinis quæfiuerut duodecim Apoftolí omniu fidelift,qui difcipulí uoca/ bantur ÔC hoc ut exempla darent,quoniâ hic ordo feruâdus eft in ordinadis : eligere debet populus,S¿ ordinare Epifcopus.De eodem loquitur S.Hiero.ethabetur.s.q. í.lícet.&.c.fiergo.ubide hoc.zt.dí.ín nouo,ubí Anacletus Papa dicit.de uolutate ApoftolorQ,Petra præfidem fadu,8¿ quôd Apoftolí elegerut.72.difcipulos.Vnde 11/ cet legatur inepift. Clementis,PetrQmifîiïeEpiicopos perGallias *èc* alias partes, *&C ñ*a etiâ Clementi prgcepiflè,ut ípfe ad illas partes mitteret,quo ipfe no míhftet,et fic omnes Patriarchs, Archiepifcopi,ó¿ Epifcopi,áfedeApoftolíca egreílífunt.flta íntellígo textu,zz.díft.cXqui fuit Nicolai Pap£,qui pene oáíngetís annis fuit poft Chriftum:

Chriftumdicetmanifeftum fit,quod noli in omnes partes mudi deRoma miTsí fint ;Epifcopí,íamenimerantmultiÉpifcopípermundíi*antecjj Petrus uenit Romam* ut eft mànifeftum,quia AntiochiaeS¿Híerofolymís*Etetiá ex ilia epiftolâ Clemen tís apparet,quifcribítlacoboHierofolymorum,utipfe per Oriçntem mittat, tame hoc non concludit,Papam folum â principio Patriarchas fiue primates confiícuífíe ut quídam dicunt adulatoresj^uoniam tota Ecclefiá,fiue Apoftolí qui totam Eçcle fiam repræfentant,propinquius quàm folus Petrus primates conftituerunt ^.dift* nulli.qui textus dicit, Apoftolí eorumqj fucceflbres.Neque concludit, Ecckfqs ali quando fuifle prouifum fineeledh'oneíquía tunc non fuerunt Ecclefiæ, fed mifsi fqe xuntadædificandas Ecclefias.Er ideo eledlio locum habere non potuit, quia Ecde fia eligens tunc defecit.Vnde illi mífsí,gerétés figuram Chrifti fecundi Adae,ex co* *ita* fua fcilicetdiuini uerbi,fibi Euam ædificarunt quam defponfauerant,& fic Euae genitas,poft hæc non dabatur nifi fponfus defideratus.Sic hodie non dubium, Pa/ pam ad partes infidelium prædicatores mitterepolle,ad módum Petri uel Qemert, iis:uthæcprobattextus,Nulli,fupra allegatus. Et ica intelligitHoftieriJn fumma de offi.lega.ubi dum de his quæ fedi Apoftolicæ dicfitur referuata,dicit : eredhoneS cathedralium ad eum fpecftare.Etideo dicitur, ab Ecclefia Rom. omnes dignitates originem íumpfiflé.zx.diftc.i.hsecílle.Ecceergo elecciones dedíuíno fure efle,pre¿ fertim quôd ¿nuítus non detur populo,<2¿ conîequenter eft contra ómhe rationem* darenon expetitum. Vnde Leo Papa ¿x.dift.nullá *ratio* fínítjut, *ínter Epifcopos ha*-beantur,qu¿ nedaclericis finteledh,nec à plebibus expetiti, nec ácomprouhicíalí/' hus Epifcopís cum metropolitan! ¿udícío confecratí.Ecce tria reqüíri adjibe, quód præfes rationabiliterconftítuatuneledííonem cleri,confenfum plebijs, indicium metropolíraní,S¿ dehocínfinita(utitadícam)íura íunt.Si igiturEcclefia reformari deber,neceflarium eft diuina & naturalia íurá,óícahonufti fán<ftíones,círca materia elecftíonum repetí,S¿ amplius feruan.Vndebírítíus Papa,de qualitate ordíhandorií ¿¿eligendorum,¿nepiftola ad orthodoxos per díuerfas prouíncíás*fcnbíti Cogi-tantibus nobis metum diuini iudictj fratres charífsímí,&' poft hancuítamunum¿ quencp prout geíferít recepturum:quídueníatín querelam tacere no lícuíq fed noá loqui necefsitas imperauíc.Dicít Propheta.Exalta ut tuba uocem tuam, 0¿ titi óm< níum Ecclefiarum cura eft fi díísímiilem,audiam Dominum dicêtèm: reíjcítís mati dataDeijUt traditiones ueftrasftatuatis.Quíd enim aliud eft reíjceremahdataJDeq cjjpríuato íudicío & humano confilío,nouís rebus coftíttiendis liberius delecftari? perlatum ítaqj eft ad confcíentíam Apoftolicæ fedis*cotraecclefiañicum cánoneai prafumí,8¿ quod íta funt à maioribus ordinata,ut rié uelleui fufiirro debeat uio lari* proprias quafdamnouas obferuatíonesínducere,fi¿ prætermifto íundametó fuper arenam conftituere ueHe,Domínodícente:Non transfer términos,quospofuerunt patres tuí.Quod & fandius quoqj Apoftolus,noui ueteris teftamétí prædicator, monet,in quo loquutus eft Chriftus. State (ínquít) tenete tradítíones ueftras* quas dídícHtís/íueper uerbum,fiue perepiftolamEtinfra.De quo charífiimímihí anteueftram fyncerítatem huiufmodiliteræcucurrerunt,muko fratrum facerdó tumconfenfu,8¿ hac noftra fubfcríptíone,firmata ecclefíaftícorum canonum difpó fitio,quæapudNieëam tradiata eft,confirmata fuo merito íundatifdma permane* rethæcille.Eccequôdcontra mandatum Deíeft,reijcere canones.Vnde licet Rd* manus Pontifex aliquando pro necefsitate uel utilitate Ecclefiae,laxare poflet præ> éeptacánoníca,qu£ nulla tenus mutilanda funt híscafibusceffantíbussiit hoc înrid éentíus S¿ Gelafius dícunt.i.q.7.8¿ fi Gelafius.ôdc quôd pro remedio : tamen om-nía tura éledtíonís tollere penitus,& fuædifpofittoni referuare ecclefiaftícarum re-rum díípofítionem,puto Papam non poflè,quóniam eledlio diuini fid humani iuri¿ eft,S¿ praeceptum Deí eft,cui Papa óbedíre tenetur,qui terminos patrum transférrd nondebetiFaciuntéa quænotaiïtür.i4.dift. ficut.*ét* t.q.r. níffí rigor. i$.qu.funt quidam.quoniam in totum tollere non poteft, contra quod ex caufis præta eftis dirf ipenfahEtquia;pertacitumconfenfum totiusEcclefiæ ƒRomani Pontifices refer/

iwtioftíbut

uationibus faâis uti funt,nee fant dati Epifeopi repiidiati QC reprobati, ficut *ta> men meo iudicio reprobari poterant : tunc in confehfum tranfiuit taciturnitas* quod fufficit pro titulo eo rum qui præfedi funt,taciturni tas pro confeniu habetur, ut tratftaturia regula,qui tacét.Et hóc cafa quando itio Opponitur,ut notat glo. antiqua capituli noife.4j;díft.quídicít,in publico negocio qui fe non opponit quum pois it,confentire intelligitur èa.eligèndo paftórem,intéllígitur contrahere ípon îalia Ecclefiæ.Vnde quutn Ecclefia non réclamaueríCjintelligitur confentire : ùelut ft pacer contrahat fponfalia filix fuæ»fi tacet coriientireinteHigitur.haec íbfEtídem Archí.2$.díft.Epifcopusfiue.Sicinprópofito,fi Papa fuppletlocum patris,8¿ dar fponfam,& etiam tacet recipittcôfenfus íntelligíturJtadícitLau.c.Epífcopusa^ díft.ubi quum textus diceret:quôd Epifeopus fine Cecilio clericorum inorum,de/» ricos non ordinet,ita ut ciuium continentiam et teftimonium quamat.dícit Lau.con cinentia9id eft confenfus:quem eoipfo dicuntur habere,quôd fetant et non contradicCrt.parag.fo.ma.1 2.fEuoIutatem.Er-hoc probat text.cum Adrianus.^.di.comun» da gio.fuperuerbo adfalutandum qui dictaargumemum eos confenfífte eledíoní, ex quo interfuerunteum falutauerunt,8¿notireclamaverunt,& eo quôd qui Glu ta talium,uidecur confentire ei.24.qxomnes.Nunc autem exorbitantia ob uarias le fiones dífplicereincipit,8¿ oritur contradidio ‹ Quare puto Papam amplius non pofle generaliter referu^reelediuabeneficia,niii ei exprefíeíndulgeretur perbocta erum Concilium,attenta cotradidioneexortaiPapa enim inuitis Epifcopum dare non poteft,ut probattex.in nouo.2i.difi'«bidicitur, Petrumuoluntate Apoftolo/ rum ptæpofanm.Et glo.arguit ex textu,Papam Epifcopum dare no debere,niii uo lentibusai.di.iacro inter beatos.s.q.i.Iicet.8< c.fi ergo.a caudaderfaciunt quae iuprap 0nuntur.EtdidtArchi.poftI0an.de deo.c.ínnoüo,quod Petrus ante refairediohem eledus fuit in principem per Chriftum, fed diftulit confirmationem poft refurredtonem:ut diicipuli quibus præèfle deberet praeberent aflenfum, in typum eledioms faciendae,quum nemo inuitis dari debeat. <ft.difi.nullus.Vndeviderat w ritaefle,nifi confenfusinterueniat,per c.obeuntibus.^.di»ubi teX. quod illud quodl abfcp eorum confenfu connïuentiafadum fuerit,irritum efle.Et ad idem.06.difi» Arcniçpifcopus.hoc bené probatur.Et adhoc glo.fuper uerbo côniuentia¡m Gob#euntibus,quæ dicit argumentum ex tex.quôdïï quod aliquorum confenfu fieri d»/* bet,eorum díffénía dmbluttur fa&um.l.i.di.quiin aliquo.j o.q.z.fi uerum.e2+di. nulla ratio.í*q4.ordínatíones.io.q.2.cafelIas.i2.q.2.al¿enaCíones.&c,ííue.i5.q.z.EpíÍ€o pus nullius.2?.q y.quod ídeo.áí c.manifeftum.2o.q.2.puella.8ii pofletuna ratio fortis afsignarijCur confenfus ex alio fundamento fît neceffarius.Manifeftum eft,fck entiam legis ex ore facerdotum requiri,Malachiç 2.ac ínfuper ex faifadoârina qug cx ignorantia uel malitia facerdotts feminaretur,populft non excufari .Vnde fi non deberet populi confenfus intervenire inpræfide,iniufte puniretur ex ignoraría uel malitia facerdotis,iuxta præmifla^quum ad eius præfidentiameorumconfenfus nünqüâm interuenitjnihil enim poteft tuncipfi populo imputari.Quare falus pub/ lica exigit,per elediionem & confenfam præfides fieri.

Cap. XXXIII.

Alla reforma ^ut præhiittitur)eleâ:iones puré eo ordine quo fuperíus ín diuerfisíocís fíe-

tiowií rent,Epifeopi ad quos de íure fpedat,bonos curatos datent, ut 10. q, 1. re/

1 ^genda.&c. decretum,8¿c.quícunque.i6.q.7«fícut domini. Sic. omnes bafilícæ&Eccleííasabfquegrauamíneuíííarent ut 10.q.j.per totum,Si bonis Ec clefiæuterenturiuxtacanonumfandionesjutfidelesprocuratores: deíncepsín diuino cultu concordantia per totamprouinciam effet, ut dicit textus Toletani Goncilíj12.difi.dehis.cum cffequentíbus.Sf moderata fieret ordinatio in huiufmodi offictjSjfic quôd potius ad intelleâum SC deuôtionèm, quam ad uocem multitudínempfalmorumfaftidíoíámaduétteretur utdecohfe.difi. 4. non mediocriter. Deo enim non uoce,fed corde cantandum, &C in Ecclefia theatrales moduli atidiri non debent, ut dicit Hieronymi, difi. cántantesuunc dulcifsimá concordantia non granis*

grauis,nóhfafíidíófe,adornaret templum DôinïntEt deinde ftatúatunút qùifque íuo officio,uoto,relígioní,8¿ ordírii fátísfadat,0¿ hoc exadé exequendum eft, fi falutem omnium quærimus. Ac ffifupër obedienua fuperíorñproprio motu ob quafi cunqîcrimínales caUías,quibuispræterfenteritiamfupérior diffamatus extitít, íuxta decimum capitulum uhíuerfelís Concilíj,feruáda præcipiatur,etiam cum hiemdríá ínter díüína officíajfub pœna depolitionis in clericis,& excomunica donis *tri laicis, 6í* monachís;ut ille textus dícffiAc ínfuper utmorüm grauítas ín fingülis ordinibus feruetur,S¿ máxime ín Epíícopis,né feftratígerís íubrjcíant,íuxta c 14.eiufdem Cod cíltjtquod dícít,eos qui díuína gratia adEpifcopaleaduocàntur officium, tànqüâriî imaginem & figuram gerentes cozleftium hierarcharum,id eft angelorum: fecundii híerarchícum plané gradum & morem,omni honore dignos ab ómnibus principi/ bus & fubdítís íancimushabérí.Deínde ficut facrailla ocftaua Synodus alienationi* prouiditjferuetubutinc.Apoftolicos. 12. q, 2. Et bonüm effet eundem canonemiri rnnouare,quod etiam Romano Pontifici nonliceretcontrarium facere5iuxta c.noii líceaLe«Cáufa:8¿ q.nec côfenfum in alijs Ecclefijs darejficuthadenus faiftum eft. Ac ínítiper pro parte Ecclefiarum iftatutu rehouetur,quddbonap.arints póíiefia,acprt uilegia per idem tempus habita ín ufri,amplius in fua firmitate perfiftanc, ficut ɤ 8, c; odauiConcílij coritinétufEtpoft hæc commendæ&penfiones,quoniam facrisdt (pofttionibus obuiantjtollatur.Similiter ÔÉdïfpénfationes ad íncompatíbilía,& beheficiorum pluralitas,ÔÉcjuod quifi^ ín uno cópetentí beneficio díuínís uacét,ficut hoc per uníuerfalía peneomhia Concilia extatdefinitum.Etrepetitur fecunda par¿ te.2$;cápítulí,o¿lauí Conciltj Vnde tanta plttralitàs paruom beneficiorum,^ fubíe qüenter multorum facerdotum ignarorum,multum decoratdEcdefiam,et facit lai cos clericis ínfeftos eife:dumtotfacerdotescon(piciunt,quoèuident ocio fie uicíjá uácareifanftum enim facerdotale officium,Ualde uiléfcit ex hoc* Vnde dicit tex* *w¿* dúfí officía.quód pluralitas facerdotum ñón fitmultum utilis, quia omnemagnum raru eífe debetMelíús ¿nírri eft paucos habere et bonos, de æta; quali. quu fit ars artium.Et quia de fimonia,de concubinatu,de CÔcilrjs uniuërfalibus *&C* próUíncíá/ libus,ac deeledione,factum Concilia per decreta incepit protiidêretprouidebit fp¿ ritus fancftus de his omnibus,6C reducet ad ordinationem canonicam,o rimes peltiferas ex auarítia ortum habentes obferuatíones,ut quifcp fuæ curse minifterib fatísfacíatjg¿ cogitabat de modo coértíónem & uigorem legibus indicendi : & quó/ módoexequutíoualidaÓ¿ftabilis,rígorofa ,& íriittiaculaca íacrárüm fancftíotluni fiat.Bt in hoc cónfiftit tota uís,quíá no deficiunt canones,féd éxeqüutíones.Etndd fiunt diligentes exequutíónes, nífi per bonos praefides» qiiibus habitis pet légerri animatam,facile Cubito paternas nías repeteremus;

Cap; XXX1III. . , - ..... .

LAbor omnis praecedentis opufeul¿¿coricórdantiam(quafubfiftítEcclefiá) íncoepit *ex* altis Suprimís príncíptjs ínueftígare,ordó uero& finoníta,ucftú dio plano facile cónferre pófsít,feríátím intentum oftendit: hoc tamen in fumma nititur explanare.Nullí eft dubium Chriftüm eífe uiamiuítam, *&C* aefitatem,caput&fundamëntumEcciefiæ}adEpfie£4-& tCorinthno.Ódín glo. íupér illudMatthatf.tu es Petrus ,& fuper hanc petram, & per AugUnlib. retracte fionum^ fuper loan.iri mültís fermoníbüs, ac alíos multos, ímo pené omnes dodoresdn hac quidem Ecclefia fídes non deficiet,quid exa uditus eft Chriftus,qui ufqueadíaeculi confumtríatíonem cum fucceíioríbüs Apoftolorum reman cbíuVnde erunt femperChrifti fideles,ín quibus fiabitabitipfe Cfiíiftus, Quare illud córpusr fidelium,in quo Chriftus habítabít,Chríftiforme Ecclefia catholica dicitur : in qua ficutChtíftuSjitá& uia¿¿ueritasfemperpermanebit* Quomodo autem èxomz nibus rationabilibus (piritibus Chrifto adhaerentibus,ipfa uníuerforum unica Con/ ftituatur Ecclefia,ac etiam quomodo iri ipiàÇomnïum Ecclefia trinitas,ex eius parte triumphantium, & alia militantium , & tertia dorminentium : ac infuper quomodo colligantia ipfius militantis ubi adhuc ipfe ueritas^fcilicet G H R 1S T V S

in figura & ænigmate apprxhendicu^àd ipfam ueritatem facialem, qua? eft in pax tria triumphantium,inueftigetur,ut admirandus ordo (quantum pofiîbile eft) ali* quantulum pro noftra manudúdióne fciatunquum diuerfis &C ad inuicem ordina* tifsimis huius militantis Ecclefîæ hierafchíjs,pro modulo fuccinde aperui ín prima huius parte,quæ pars compendiofius ftríngiuix pofiît,Poft h»cfecunda parte, difficultatem maioriratis Conciliorum uhiuerfxEcclefiæ,fuper omnem particularem audorítatem fingularís præfîdis aut Synodi localis, uolens indagare, ex hoc funda* mento primo intelledum difcutfiuum direxi, hanc apprehendens conclufionem. Si uniuerfalis catholica Ecclefia infallibilíter per Chrifti afsiftentiam dirigi cur: tunc concurrente omnium Chriftianorum confenfu,ad quâcuncç conclufionemnecefsi tatem falutis íncludentem3neceíTarió fequitur illam Chriftianam fidelem & ueram. Vniuerfale uero Concilium didans talem conclufionem,confenfu ec legatione om nium fideliutn,neceffarió ex Chrifti afTiftentia,& fpíritu fando infpirante, uerè infallibiliterdidateandem.Nulla enimpoteft efieueritasadæternam falutemdiri gens,nifi per ChriftunKVniuerfale autem Concilium,ex præfidibus & legatis coiledum,quiadipfamcpngregationem rei inueftigabilis,dubio in prouincia propria non digefto,dum fic in uago confluunt ad confulendum,confenfu fubiedorum non apportatotad hæc fi rite 0¿ legitime conuocatum,& omnibus uocatis colledum liberrime celebratum,& iuftennitum,cum omnium confenfu fententiam in quæftionibusfàlutem fidelium concernentibus didauerit:propter propinquam reprætentationem totius catholicæ Ecclefiæ,&f propter omnium fidelium côtenfum» qui per legatos acpraefides concurrit,nunquam legimus erraflejOmnes autem pro uinciales Synodos,ac etiam Romanos Pontifices,hoc priuilegium non attingit. Et quoniam ob uarias præferrim recentiorum luriftarum ac Theologorum fcripturas qui Papalem etiam fuper ipías fynodicas audoritates exaltant potentiam, necefiarium f ut inquirere concordandas fcripturarum,remanente uerítate præfata jreper* tas differentias inter uniuerfale < athol icæ Eccîefiæ.ac uniuerfale nationis regni, ue! Patriarchale,iuxtageftaConciliorum(quæ quidem gefta,ut.9i.dift.c.i.legitur,ap-

wii probata funt)inferui,uc quifcp intelleda differentia facile uideat hoc nerum fcilicet

^jferfalebdbei quod uniuerfaleConcilium catholicæ Ecclefiatfupremamhabetpoteftatem in om-

potcftdtemfu; nibusjfuper ipfam RomanumPontificem.Eratitaq? neceflarium inquirere,quç fit

jer *PapM.* RomaniPontificísaudorítas,tam ínfuperíorítate,quam præceptione, & ftatuto/ rum ediqone.Et licet induxerim muka: tamen in hoc refedi,quod licet fecundum plura fandorum fcripta poteftas Roman i PontífícísáDeoíítj&f fecundam alia ab homine & Concilias uniuerfalibusjtamen uidetur ia uerítate medium concordan/ ciae per fcripturas ¿nueftígabile ad hoc demum tendere, quod ipfius Pontificis Romani poteftas,qud ad confiderationem præeminentiæ prioratus & principatus, fit à Deo per medium hominis 8¿ Conciliorum, fcilicet mediante confeffu elediuo» Confideraui enim primo legem Chriftianam liberrimam, ad quâ nullus nifi fponte abfqji coadione acceditVnde quum uia fidei noftrg fit ipfe Chriftus non eft in ipfis ad falutem nècefïàrtjs aliud quam ipfe Chriftus,et ad eum liberrimus acceiïus.Qua re coadío prop ríe non eft in ipfa ECclefiadefcenfiuèâ Chriftoîfed gratia eft,quæ ab ipfa plenitudine fontis capitisjin ipfum corpus Chriftí myftícum fluit. Et íta di/ cit7.qj.remoto}quôdgratia dignitatum fàcerdotalium á Deo eft. In hac quidem gratia,dictmus quoad Apoftolatum,omnes Apoftolos aequales, ficut quoad ip« iufacerdotiuomnes facerdotes,fed abundâtiori gratia dicimus Petrum inter Apo* ftolos primum J ta dicit Auguftinus fuper loan, iermone ult. quod Petrus abundan tiori gratia fuitumis,idemcp primus Apoftolos;8f propter primatum Apoftolatus gerebat figurata qualitate perfbnamEcclefi^Etillum primatum Petri, quo ipfea/ bundantiori gratia à Chrifto dotatus fuit, facræ literæ mihi exprimunt ibi, quum

MfrfdibKwzi Chriftus dicerer,tu esCephas,uocaberis Cephas,quod interpretatur Petrus .loam i.ubi dicit Auguft.fermô.7.fic:Magnu quód mutauit ei nomê,8^ fecit de Simone Pc tr«.Petrus autë apecra,petra uero Ecclefia,ergoî Petri nomine figurata eftEcclefia*

Ecce

Ecee quod fecundum Intelledum maximt 8¿ dodifsími Auguftini,illa nomtnís mutatió magna fuit. Vnde quum Chriftus diceret,tu es Petrus,tunc ilíud qùôd predixérat,tu uocaberis Cephas, tanquam futurum contulit in præfenstnon enfin tunc dpxit,tu nominaris uel uocaris Petrus,fed tu es Petrus . Ex quo apparet manifefter quód illa Chrifti promiffïq,quapromifitconuerfo Simoni, eum in futuro Cephas nominandum,fuit promiffio realisprimariae,Vnde Aug. qui dicit Petrum primatum habuifle inter Apoftolos,non poteft intelligi decempore conuerfipnis aur cognitionis Meffiæ:(ïcut Petrus agnofeens interpretatur fecundum aliquos,licet minus congrue fecundumBedam,ficut Alexander de Hal.fuper Ioanne,& eodçni tiérbo ponit,quiaiam præceiTit eum frater fuus Andreas, qui illi Mefsiam inuen^ tum prænuriciabat,ut legitur loannes.i.Quarede primatu inter alios,de Ecclcfia ipfe Auguftinus neceftaripintelligit, quoad prasfidentiam *Qt* eminentiam, quam ibi œnfequutuseftPctrus.Ët exfupcriorijàus manifeftum eft, Simonem a re Petrum uel Cepham nominatum.Hieronymus uero fuper Galatas dicit › principem Apo/ ftolorumiamPetrum,iamCepiiamnominari, nonob díueríftatem interpretationumjquoniam idem fignificanr.Petrusenim Græce & Latmeápetra díóíum, idea* ¿ft quod Cephas ,Petrus uero Beda Hebraeum negat,quiai dicit hacliteram. apud Hebraeos non haberi. Alexander de Hal.inPoftillis fuper loanne dicit Hierony/ **mum** dicere idetniNec Cephas eft Hebræ,um,fed Syriacum iit quidam dicunt. Q¿?a ïitercunqj hoc (it,propter textum qui dicit:tú es Petrus,& fuper hanc petram. ,qpor tereteum Auguftino,Ambroïio,fi< alijsdodioribusaffirmare,Petrum elle a petra dicftum.Et Petrus *fic* eftnomenLatïnnmjôCnonHebræum.Ethoc yidetur ex tex. Joan, primo ita probari: quïa Îoan.præmictit in eodem cap immediate illum locuni duo Hebræa,fcilicet Rabbi &Melfias,& adiungit interpretationem immediate: fic uidetur etiam quod Cephas fit uel Syriacum uel H ebraeum,& Petrus eius inter/ pretatio Latina uel Graeca,& non econtrario , fcilicet quód Cephas fit Græcumj quod Hebraice Petrus interpretetur.Ecdurn hæc ego ícriberemUnciditunum meo iudícíofatis aduertendum,quia tex.loannis.i. dicit, quód hocnomen Petrus ,eft in/ terpretafio huius nominis Cephas.Qtiare quum cephe Græaim, caputapud. Latinos interpretetur, oportet & illam interpretationem hoc nomen Petrus haberej *&C* rionaiipm de.interpretationibus,quas fandius Hiero. ponit Hæbraicorum np/ mmtrn.Non dubium loan.Euangeliftam Greece fcrí'pfiíTc Euangelium,^ *fic* interpretationem propriam nominis Petri poiuifie,ad oftendendum, quód hoc nomen quod Chriftus Sinioniiiipofuit,eiexilia interpretatione congrueret. .Qtiarefor« çênon eftet abfurdum dicere,nomen Petrus iuxta Hebræam linguam,Betros dici, fic apud nosPetrus pofitum loco Betrusteapropter quia.beriiHudHebræum,for **t i** dura éxprefsioneprimæhteræfcilicet.b.exprimitur, quafi;fícut nos.p.prqferimus Et fecunda hoc Petrus refqluendo ad dlud Hebræü, caput domus interpret^ hçc interpretatio cÓyeníret Euâgelio & intentioni Chriftí,fecundu-ípfqm Éua nge« Im 6¿¿xpofitíonem faná:qrG:quícaputEcclefiaefíuedomus,Peti.urn a Chrifto di/ ¿uncconftitutum Adquodfacftc.facrofancfta.zx.dí.ubítefmínusCephas ínterpre ¿aturcapút.QuareCephas Graecym eftjEgpuerqpotíus credo flandum cum.primis dodoríbus.nonobftante cex.facrofanóío qui Anacleco arcribiturjquoniatp ¿lhsÂnacIçtiepiftoÎasapôcryphas credo,utinfra ín tertíapartcdíco.Nontamen nego quúiultima coiifideratio notánda fit & fecüqdum cam ín Actóus Apqftplo/ mm.Cap.«.Petrus primo¡nominatururcaput:& ea propofuit pro exequutione mandatorum Chrifti,quæipfiut primo & capiti principalius commiitâ a Chrifto fuêre;yndchcetomnesapoftoli,re(ftores,paftores,&uiçarijÇhriftifuére?iitinprg fationèmiflæincuíuslibetfeftiuítatedecantaturttameiiín paftoratuiilo,redoratu; *èc* uicariátu,abundantiorí gratia Petrum prima turn habuifle,(àn<ft-i dadores affir: maht.per hoc quod eiutÊeclefiâtotarn,reprefentârÎ,çlâuespromiftæ&datæ fuere,' iaepaftoratus praecepta per uerba5pafceouesdllum adt paftoratuPetrus inter alios **prima &** principaliter fortitusáímmedíaté poft Chriftí áfcefíoneincepit ínomní co-

' ..... |

gregatíone fidelium exequutíóní demandare,ficut pïæfideS monere ôirefpondere iolent.Vnde primus fuit Pètrus,qui uicariâtn Chrifti uerbo dodrinæ SC baptizandi officio.Fïierofolymis fe habere ofteñdit:S¿ primum ínter Aportólos utín Adíibus, i. 2.et?.capítulíslegícur.Ó¿Lucx.7.Simíliterexeifdemíbcisbatet,ipfum Petrum prí mum Epifcopum Híerofolymorum:quia eaexercUiqquæ Épifcopális ordo requirit.Et fuit poft hoc Epífcopus Antiôchiæ,ut hoc legitur ád Gal, 2 «deinde Romæ, u» hi ipfe epiftolam primam fcrïpfit,ut patetex fíne eius,ubi dícítxSalutat uos Ecclefia quæeft in Babylone.Et fecundum Hiero.8¿ Bedam &exponentes omnes quos *ni* di iïlàBabylonfuitRoma,quia filia Babylonis antiqiiæ. Rede enim ut fe habuit monarchiaBabylonica,ita præcifêRomana,Ut hocPaulus Ôrofiùs in principio feptimilibri hiftoriarumlatededaratEtexpofitores Apocalip.diffufefcribunt,quo/ modo Babylonicum regnum fit ipfum Romanum . Sed nori eft noftri propofiti, fufficit nobisdicet quidam Marfilius Paduanus,quem poft omnem collationem uidi quodam loco fecunda: partis dicere uideatur, per canone Bibliænon poïïèpro/ barqPetrum Epifcopum Romanum,imo aut Romanae fuíffe.Quód ex ipfa epifto/ la Petripræfata,fecundum expofitionedodorum,faIfumeft.Etnon eft ufq? adhæc tempora quifquatn dodorum fandortiminuentus,qui hoc uncg ncgaueriuimo Alipius,Auguftinus.Optatus,Mileuitanus,fandus Hieronymus, ac altj omnes,qui Romanorum Pontificum catalogum fuis fcriptis inferuerunt, â Petro incipiunt. Et dicit Optatus líbro.i.contraParmenianum,quód hoc non habet dubium fedem Romanam per omnes fucceftores connumerado ufq? ad Petrum qui prius ibi fedit continuaría per illum Chrifto coniungfeut puto nullum catholicum,fandis quorum feríptaper Ecclefiamappropatafunt,in hoc diilentire poffe. Predidis autem confentiunt dodores approbati,fandus Hiero.liba.contra louiniann,ubidum Io uiriianus ei obrjceret contra laudem uirginitatis,quod Ecclefia non fuper loannem fed Petrum fundata effet,dicit fendus Hiero.fuper Petrum fundatur Ecclefia : licet alio loco fuper omnes Apoftolos fiat,8¿ cundí clanes regni cadorum accipiant, ex aequo fuper eos Ecclefiæ fortitudo folidetur, tamen propterea inter duodecim, unus eligitur,ut capite conftituo,fcifmatistollaturoccafio.Sedctir non Ioannes eledus eft^ætati delatum eft,quia Petrus feniorerat,ne adhuc adolefcens & penépuér progrefTæ ætatis hominibus praeferretur,& magifter bonus (qui occafionemiur/ gtfdebueratà difcipulis auferre, & dixit ad eosîPacem meam dó úóbís, pacem relinquo upbís,6¿ qui Uoluerit internos maior efie,minor omnium fit) ne adolefcenti quemdiïexeratjcauiâmpraeberetinuidiaé.hæc ille. Ëcce fientientiam fandi Hieronymi^cui nonlicetcontradicere.Exquahabetur,Petrum caput conftitutum Apoftolorum,8¿ eis per Chriftum prælatum,npn obftante quôd ipfa Ecclefia ex sequo fuper omnes Apoftolos fit fundata,& quôd Romæ Petrus fedit Idead Damáfetn Papam feríbens defíde fua dicit,hæceftfides,Etínfra.Qtii Petri fidem fedem tenes.Ad ídem Cyprianus.24-.qu. loquitur.GregoriusJ.dLconflderandum.et Ambro e.dift.fidelíor.Clemens,8otdí.íníllis.Aüguft*i.q.7.putó.Etrión eft opus feripturas adducerer quia ab hac fententía catholica Ecclefia nunquam diífenfié. Ifte autem principatus Petri non conftftít ín matonéate, quoad ligandi & ibluendi poteftatem ¿nforo pcenítentíaií,autínfacramentommconfedíóne, nec dubitat quiíqúam de ultimo,nec de primo eft dubitandum iuxtaprxmifia fûperiùs, quoniam eadem eft omniumEpifcoporumfficut fuit omnium Apoftolorum)fpftitualisiudidariapotefias,quoniam hæc â Chrifto per medium facérdotq fluítita dicit Hiero. fuper illud Matth.i^.quodcunqílígaueris.Haberitquidém eandem íudícíaríam poteftatem a/ lij Apoftoli,quibus poft refurredionem ait» Accipitie fpiritum fandùm.hæc ille » Et multa fuperius adduda funt.N ec fuit Petrus ex illo primatu Èccléfiæ maíor:quoní> am ipfe ab Ecclefia,propter eam nominatur, fecundum Auguft.loco præallegato,& Ambro. 1. dí.fidelíor3S¿alios dódóres fupériüs adducftos.Quareilla Petri maíorícas,non fuit maioritas fuptafed infra Eccïéfiâm.Vnde licet os fiue caput eftet Apoftolorum acEcclefiæ^ eius nomine proponeret ut Aáuum primo,& reiponderet

deretut Aduum fecundo itárhén nihilominus tanquàm membrum fubfuítQuareín medio fidelium furgens, in reuerentiam Ecclefiæ loquutus eft, SC paffus eft 1e micci in Samariam ab ipfojAduuüi.sJnprdineenim ad ipfam ueram uitam &Cueritatem, Chriftum Domirîüm 6¿ caput nóftrum uiuens, fidèles quia filtj Dei funt per rege* iterationem in Chrifto,fratres tamen font, qüoniâ ibi non eft aliud magífteríS ip/ feChríftus» Matth. ¿j Nolitetiocarí Rabbi, unuseftenim magífteruefter Chríftqs, omnes autêuôs fratres eftis.Vndè hoc refpedu non eft nifi fraternitas in Chrifti fide libusdicet maíorítas gratín,fecunda diuinâ ordinationem, cum eadem fráternitatep* fíftat» VndelícetPetruS foret prínius ApoftoluS modo dído *i*ta me illa ptímitiuitas, **non** excefsítípfam ApoftolotS fraternitatem, quoad ípfartí EiCclefiám. Non étiim e<* rat Petrus plusfílíusDeí cfjalíus exfandifsímis Apoftolísjícec abundando tí gratis dotatus foret:Sí pro hac materia eft notanda epiftoía fandí Gregoríj Pap«v ín Regí ftro»x2+dí. ad loanne PatriachamCôftarttinopoÎitarium»quæincipit: eo tempore,tri qua unit offendere,nullum Epifcopum ita.principa tum gerere *íti* Ecclefía3qu¿fd oía membra Ecclefia: fint ei fubieda i quinimo dicit illum Lucifero fimilem qui hoc præ fumit,quonia fuper aftra cceli folium feu fede ponere nítítur,dicerts *i*Quid eriim fra/ tres tui omnes Ecclefiæ uniuerfalis Epifcopi ,'nifi aftra coeli funt,quib.dum cupis te/ metipfum uocabulo elato praeponere,eorumqj norriem tui cóparatíorie calcare:quid aliud dicis,nifi in coelum cofcendâ, fuper aftra cceli exaltabo folium meuntfEt infra: Certe Petrns Apoftolos primus,membrum fandx & uniuerfalis Ecclefise, Paulus, Andreas,loannes,quid aliud fingulariSfunt plebftt capital támé fub uno capite QiríftoómnesmébradBtinfra:NullusRomanuspÓtíifexhocíemerariurioménuní **u**erfalis fcilícet Epífcopus fibi arripuit, ne fi fibi in Potiificatus gradu gloriam fingut laritatisarríperet, hanc omnib. fratribus denegaflè uiderenturhæc ill e ibi- Et ide in alia epiftola.z 2.ad Anaftafium Antiochenum,quæ incipit: QtiS prædica.cor egre gius ubi deducit,quomodo omnes unum fumus in uno capite Chrifto, qui eft paftor omnium,8¿ nullus eft homo, cui omnia Chrifti mêbra fíntfubíedaj per cofequês, nullus uniuerfalis Patriarcha.Quia fi hoc dici permittatur,honor omníuPartíárcha **ru** negatur, *8C*nullus íam Epífcopus in ftatu ueritatis inuenitur. Confiderando uero fíngula ípfius Ecclefiæ mêbra fíngularíterSí in fejtunc praelatio abundatiorigratia, q,ppter tollendi fcifma neceflaria fuit,ad bonlï Ecclefiæ ordinatfi reglrfiefiuxta fan diHieronymí fententía)Chrifto Petro tradita legitur,ut ipfe ficut ftnguloru fuit pri mus,omnium effet Îèruusâfminifter» Quoniam fi propter Ecclefiam Petrus à petra di dus eft,ôf Ecclefia non eft nifi unio fidelium: rede propter unionem fidelium, ob tollenda fcifma,praefidentia eft*Quare unitas fidelium eft illa,ad cuius feruítíu ob/ feruantiam praefidentia eftfuper fíngulos.Hínc unitas fidelium, quam nos EcclefiS dicimuSjfiueuniurefale Concilié catholicæ Ecclefiæipfam repræfentans,eftfupra fu umminiftrumacfingulorumpræfidem.Etita intelligo didumfaluatoris, quod mai **or** ínter Apoftolos diftríbulíue, debeat efïè minifter omnium colledíué, quioniâfic Ecclefiamfacíunt.Nec propter hoc dico,curatum praefidentem abfôlui, âparticulari cuiuslibet fubiedi myfterialicura : quoniam licetminifterfitcuiusliber, remanet ca/ m^nfuperiorcuilibet,utpoteftatemhabeatpaftoraliscurænon fic Omnium collecfti ue,iuxta prsemifla» Etiam ad ea quæ fuperius tacfta funt, quomodo fcilícet poteftas príndpandtínEcclefia,nonficqiió ad radicem illam, qua ipfa â Deo eft proprie in coadfroneconft¿tuta,fedmyfteri,alicura:probaturperillud,x»ad Corinth. Mbi non enim dominamur fidei ueftrx,fed adiutores fumus.Vbí glo. Ambrofiídícítídominí **um** coa¿tíonem fides non patitur, quum fituoluntatis nonnecefsiratis»EcCbry- roft.fn»tjdialogorum»cap.;.inquit:InEcclefia uero non coadum, fed acquiefeentetn oportet ad meliora conuerti» Et Augu-fiiperillo in ad ThLultL quieting fub iugo funt dícítifríendum aliquos prædicafle communem omnibus in Chrifto libertatem efle, quod de fpirituali libertate utic^ uerum eft, non de carnali# Plura poffent ad duci9fed fufficit icire»uolencem acquiefcentem tantum non coadum Chrifto ac ceptum»Quarc omnis ípírítualís poteftas ínlíbertate,& non coadionejquantum ad

ipfam radicem qu'a a Chrifto eft,proprie fundatur. Verum quia ipfa praefidentia priti cipalis,ad uni tatem propter tollendum fcifma ordinata,extitic à Deoituhc nifi in ip* fo principe ecclefiaftico,abf<^ tamen ipfo Dominio quo principes eorum domi/ nantqftc coertio aliqua nô poteft recfteunitas coferuari. Oportet em putrida mëbra & pedem abfcindi,&oculum fcandalizantem ab Ecclefia erui, fi corpus Ecclefiæ fanum debet conferuari. Quare illa coertio non erit,ficut principes dominantur eo/ rumjqui hic dominandi modus eft,per uim fuper corporibus & rebus,fed eritcoer/ tío per liberam fabiecftionem omnium,uel partis maioris inití a ta,& punitio non ni fi ad falutem tendens. Vnde *ex* hoc Anacieras Papa altj, ut fuperius continetur di eunt,Chriftum Petrum concurrente Apoftolorum conlènfu conftiruifiè,ÔC lie ex fubiecftorumeleAioneÔÉ confenfu,radicatur fuperíoris poteftas ïuo modo co- a (ftin a in eos. Qui enim prius liberrimi erant eligendo fuper fe præfidem,feeifubtj* cíúnuVnde *ex* hoc fundamento fuperiùs fæpe dicítur,poteftatem coacftíuam aut príncípís,autlegis,ex approbationeperfead hoc communi confenfu tacito uel ex prefle conftitutum, robur habere. Sic enimMicitur,quamquam omnis poteftas de- furfum fir,fine coa(ftiua4fiue oeconomica regulatiua & ordinatiua:ramen ad hoc uc ipfa extrinfecein atftum prorumpere poffit,homines liberos Chriftianos regulan- do uel cogendo,tunc recia regula prærequirit fubiedionem liberam eorum cum ip fi ex lege fidei Chriftianæ,& naturali iu re, non ardentur extra terminos libertatis. Hoc modo difFuftùs intendebam deducere, omnem prefidatum ecdefiafticum & fpiritualem,aChriftomediantehominum afiénfu conftitui. Illi enim funt proprie praepofitt noftrfiquificexfubiecftorum cofenfu praeponuntur, ad quoruobedientia nos expreftito confenfu obligamur,cum ex hominibus per homines aflumptifint, Verùm quód ex hac radice quam ueram credo3mfi ex aliquo miraculo uel figno ap parer,Deum aliquem prefidereuelle ante hominum confenfum: tunc quidem om- nes Chriftianos neceftàriô oportet diuinis praeceptis in omnibus acquiefcere.Non pofte adhuc Romanum Pontificem perpetuum principem Ecclefiæ probarí, fatía ex hocmanifeftum eft.Nam hoc legitur, etiam fí Petrus illum principatum omní* **urn** non habuit,propterea Romanum Pontificem eius fuccefforem,aut Antioche/ num uel Hierofolymitanum,cum eiufdem fint fucceftores habuilfeaut habere de- bere,exfacris literismifi concurrant prediefta,fcilicet communis Ecclefiæ confenfiw ficut Apoftolorum in Petro.Vndei&fi Romanus Pontifex,autexloco& fede Pe- tri aut príncipatucíuítatís inter ceteros mundi Epifcoposín primatu,ut præcipuus honorabiliflimuS'Præfes tantæ duitatis,& íedens ín tanta Petri (ède,ueneraretur tamen nifi fubieeftiue ex confenfu concurreret elecftio,per eos qui aliorum omttium uices gerunt,non crederem ipfum præfidem aliorum omnium,principem fiue iu dicem efte.Quare fi per poffibileTreuerenfis Achiepifcopus per Ecclefiam congre gatam pro præfideàcapite eligeretur,ille proprie plus fucceflbr fanefti Petri in principatuforer,quam Romanus Epifcopus.Licet credendum fit,Romanum Pon- tificemficutlocum Petrí,íta principatum nunquam perditurum, non enim fuc- celTio ex loco arguit fuccefsione in principatu,ut de Antiochia,&Hierofolymis di- cftneftmecceflaret ille principatus in Ecclefia,etiam fi Romanae urbis fedes Epifco palis deficeret,de hoc fiiperius tetigi plura.Et quód etiam habeat illam poteftа- tem fibi de capite prouidendilibere,patet quia in omnibus pro fua falute Chrifto fucceditprælatietiamomneshabentesligandi & íbluendí poteftatem,quod mifil funt â Chrifto,ficut Chríftus á patre,manifeftum eft ex uerbis Chriftijo. s. ficut mi- fit me pater ubi apparer quód ficut Chríftus fuit filius Dei uerusn'ta Ecclefia eius cor pus myfticum habet míftíonem fimílem a Chrífto.Quare Chríftus ficut Ecclefiaha betau<ftoriratemmíttendí.Refideoíta<^ínhacconclufione,quódpr¿ndpatuseccle fiaftícusobunitatemEcclefiæ,&adeiusferuítíum minífterium à Deo ordina- tiisíinrealiratefuaá Chrifto per Ecclefiam conftituítur+Et quæcqnq; argumenta aut pro ea parte,quód principatus coacftíuus à Deo in Ecclefia fit tantum,aut ex a- lia parte,quôd ipfe coadtiuus principatus exeletftionefine confenfu hominum feu

’. Ecclefiæ

EcdeftsetantS exlftat, adhocmediucôcordâtiæ, meo íudícío'ueraciter reducuntur* Nihil tamen demeis conceptibus adeo firmu affero, quin petition bus dicam potius acquiefcendum.Dicitenim Ambro.uniïquëqj enim fallunt fua fcrípta,6¿ aurem præ tereut.Atq$ ut filtj deformes erià deledantffic eciâ fcriptore indecori termones íui pal pant,uthæc Ambrofius Sabino Epíftolaqj.fcribít. Tamen minus offendere puto Ec cleftâhanc opinione,Ô£ per confequês uerior cêferi debet, quâ illa Marfiltj de Padua in libro defenfortj pacis,cum ipfe fuam ex fundamecotex.íandí Auguftini.9.di.ego folus. tanta pofsit defendere opinione,refoluendofolutionëomniüargumëtorû in cotrariumadhoc,quodaudoritatib.dodorumctederenÔ ardamur,mfiinquatafe in canone Biblix fundant- Hæc eft perniciofa opinio, poft fandx Ecclefiæ approba/ tionem probabilium dodorum-Vnde potius etiâacquiefcendû eft cextib.12.Ecde-íiaftícartim >ó¿alrjsibí pofitis, c¡? ica præfumere. Neqj uera eftfblutío argumentor» Marfilfjexfaofandamentoiuxtapræmiffa:quialoquentesdo<ftoresdePetriprinci patuiuxta præmiftàsin didis Chriftí fe fundant3quæ ín canone Bilix habetur,& non in hiftorrjs alijs,licet etiam ¡He non fíat negandx de Petro,quoniam fandi eas pro ue ris habuerunt,ut probat epiftola Ambro.ad Anxentiude BafilicistradendisEpifto la./tf.Etconfequenter quoniam deformitas omnis eft exhoc, quia nec prxfidentes fua uruntur poteftateordinatèad finem propter quem eft paftoralis præfidentia,nec fubiedi ordinate fuperioribus ut ftatus cuiufc^ depoicit obediunt. Quare de regulis canonicis,quomodo talis concordantia per fandos patres conternabatur,fuitdiceri dû* Praemittiitacp oportebat, de ipfo Concilio Ecclefiæcatholicæ, in quoeft prima audoritasexconfenfu omnium, conftituendi Q¿ regulad! cunda adfalutedirigëtia, deinde de alijs parcicularíb.Concilíjs, & 'poft hoc de iam editis canonicis reformato rialib.ftatuciSjUtad modudodrinxfandorupatru,^ ftatutorum facrorum Concili/ orum,hocfacruBafilienfeConciliu,infequens patrS ueftigiajininftitutisprocedaU Et hçccôpendiofa colledio primx *ÓC*fubfequetis partis fubomnicorredione,licet confise ruditer pro incitamento ftudioforum tantum feripturis mandata*

Approbior» Ecclejidfo vm,

Eiufdem R.Patris Nicolai De Cufajn ter/

tiatn Partem feu librum de concordantia Catholica praefatio, de generibus Principatuum*

Iquisabexordio,fundameta'noftropropofitonon tam utiliaquam neceffaria,inueftigare curaret: huiceffentrepetenda illa ipfaprinci/ pia, in quibus QC Ariftoteles, & Plato, Tullius,ôCalij Capientes, ' dum de ordinatis Politicís,Oeconomicís,autMonarchícís rigimint bus fcripfere, radices pofuerunt. Naturalia quidem tura eundas humanas confiderationes QC antecedunt, & omnia illa principia funt. Omni autem generi animantium primum á natura tribuitur, ut tueatur fe cor/ pus uitamc^, declinet nocitura, acquíratque neceffaría,ut Talius ex hac ¡"adice,pri-modeOffictjs tertiocap intentum elicit* Primum quidem eflentiæeft ipfum effe* Quare ad hoc ut quxlíbet eífentía fit, habenteonnata ad hoc principia, inftindum, appetitum, aut rationem. Ex quo euenit, fecundum naturarum diuerfttatem uaria effe media, propter efte QC conferuari naturaliter inftindui indita, Hoc fundamen/ to Ariftoteles./. Politicae finali cap. conduite, omnem artem difei plinam pro fup plemento naturalium defeduum efte. Homines uerd ratione præ eundis animali*-bus dotati, à principioconfodalicatem ac communionem fuæ conferuationi aceti-amfini, propter quem quifeç eft, multum conferre imo neceftariam rationabilidi/ fcurfu intelligentes,naturali inftindu fe uniuerfeac iic cohabitantes, pagos urbefeg conftruxere* Et nifihomo pacis feruandæ obeorruptum multorum affiedumrc/ gulas inueniftet, parum unio faluti contuliffet. Quare duitates, in quibus ciuium

unitas,ac teges confèruandæ unitatis concordiae communi omni affenfu, aceti/
am earum omniu euftodes potentes3quantum publicæ conferebat utilitati, ex hoc
cpnfequenter ortiï habuerunt.Diuina quidem fuperadmiranda ac omnibus gratio-
íe collaia tege apertum eft,ut intellegerent homines maxime eorum utilitati confo-
íiditatesconferreí8¿ deinde ordine tali conternari, ut communi omnium ac faltem
fèpienrum heroicorum contenfu,altjs ipfis fauentibus leges ftatuerentur, quoniam
ut in praecedenti collecftionepræhabitum eft,tecundum fandum Cyprianum, ex
Chrifti promiffionemaiorparsfacerdotrjauera lege non deficiet, Ita pariformiter
dum communi confenfures pro conferuatione Reipublicæ tradantur,maior pars
populi dúíurn aut heroicorum,à reda uia ac pro tempore utili non deficieqalioqui
contingeret naturale appetitum fruftrari,ut in pluribus quod pro ínconueníentífsí-*
Howe *aniwi psiitituifi.* apudphtlofophantes habetuqVidemusenim hominem animal effe politicum
& cante,& naturaliter ad ciuilitatem inclinari. Hinc oportet ualentiorem partem
r pro remanentia politiç effe,ut Ariftoteles primo Policitae primo cap,conduditSed
cundipocens Deus ftultis & fatuis quandâ naturale teruícutem adiunxit,per quam
fadlecredacfaptentibus,utficipforum adiutorio gubernentur, 8¿confequantur fui
coferuationem: utpoft Calanñ Alexandro fcribentem,epiftoh queodauaunordi/
ne inter Ambrofianasiníerítur,legituríquodfciiicet tanquam agriculturahomoim
prudens,Ôf tanquam uineadefertahomoegensfenfUcRefcift autem uinea frudi
affm, femiputaca frondefek, negledaluxuriat.Quam materiam elegantíffmé Am
brofius immediate precedent! feptíma tangens epíftola,dídí:á Philoiophis mag'
nodífpufaríonis molimine iadacaSifluctuata eftqueftio, dicentibus, quod omms
fapien,slíber,omnísautemínfipíensferuustSedmultóhoc prius Dauid dicit, quit
Dcutâ. ait,Stultus ficut Luna mutatunSapiensenimnonmetu frangitur,non poteftate mu
tatur3nonattolliturprofpeffs,nontriftitibusmergitur:ubienimfapiecia,ibi uirtus
animi,ibí conftantia&fortitudo.Sapiens enim ídem eft animo,non minui tur, non
augeturr£nimmuratioae,necatparuusfluduac,utcircumferaturomniuento do-
drmæætinfraîNoecuaodiffetquiainfipienter filius fuus Cham riferat nudatum
patrcm3matedixit ei dicensmialedidus Cham,fefuus domefticus erit fratribus fuis
Et præpofuit ei fratres eius dominos,qui fapienter patris fenedutem honorandam
lacsb. putarunuNonnefons ille difciplinaru omnium lacob,ubertatem difpufationis hu-
ius omnium pedoribus infudit,qui fàpïentiæ, merito prælatus eft fratri teniort De
nicp pater pius qui cum inter duos filios affeducertaret paterno,fed increparet iudi
ciofaffecftusenim neceffitudinefertuqmeritis autem indicia formantur)cum diui-
stulto expe- deret alteri gratiam,alteri mifericordiam,fapienti gratia,infipienti mifericordiam,
*rtfirúrcfa** quia ad uirtutem te proprrjs utribus erigere non poterat, nec fpontaneum greffum
pienti. attollere benedixit eum ut ferutret fratri fuo, effet ípfius feruus. Offendens íta de
teriorem effèteruitute infipientíam,ut remedio eí feruítus fit. quia ftultus regere fe
non poteft,ó¿ nifi moderatorem habeat,praecipitatur proprrjs uoluntatíbus. Dili/
gens ergo pater confulens,feruum eum fratris fut fecic.ut eius regeretur conífílío.
Ideo inconfultis populis fapientes quiqs adhibentur restores,qui plebeiá infipíenti
amuígore proprio regat,ut'potentiae fpeciedomin£tur,quo uel inultos audoritate
poteftatisjlubijciantad obedientiâ prudentioribus,&obfequedis legibus impoiuit
ergo infipienti uelutindomito iugu,S<cui in gladio fuo uiuendum dixerat, liberta-
'scn'itm tem negauiqne temeritate labereturjpræfecit ei fratrem,cuíus audontate ¿ mode*
rationefubiecftus^roficeretad conuerfionem.Etquia feruitus habet diicretionem
eftenim necefsitatis infirmior,uoluntatisfortiorjquia pulchrius eft bonir quod nô
exneceffitatefiqfed ex uoluntace,ideo primum ei iugum impofuitfnecefllltatis, po-
fteabenedidionemei uoluntariæfubiedionisÎmpertiuit.Nonergonaturaferuutn
facít,fedinfipientía.necmanumiff¿olíberum,fed difeiplína* DeniqjEfàii líber na/
nem0' tus eft, feruus fatftusJofeph uenditus ín feruítutem eft, & eledus ad potefta/
tem,ut fuis emptorib.imperaretJBtpoftquâ elegarer libertate fapientís Ambrofíus
ibidem dedarauítquomodo ftulto tâtum lex polka eft, ac quomodo ob peccatum
fub pce-

fub posais legib.redigitur, fübíffgítfferuítergo peccator formidini, ferait cupídíta tí, Íeruít auaritiæ,feruitlibidini,feruitmalitiæ,feruitiracundie. Et uidetur huiufmodi fibi liber,fed magis ferait,quafi fub tyrannis pofitusjilli autem liberi funt,qui legib.uiuunttlex autem liera fermoredus.Lex uerô noniniculptatabulismecæreincifa, fed impreffa mentib.atqî infixafenfib.Quandofapiens non fub lege,fed ipfe fibi lexeft; opus legis incorde fuo continens, naturali ftilo fibi *ÔC* quadam inferiptione formatum, hxc ille.Graues has lentendas cum alqs notand is iialdedllepreciadísimas do/ (ftor Ambrofius in eadem & fequenti epiftola ponit, ex quib.hoc unum menti ten en dumiquod licetexneceffitateinfipientes,quiafeipfos regere non poterant,ferui fa/ pientCt effedi funtitamen alligabatur illi necefsitati uoluntaria fubiedio, propter ip« fatnnecefsitatem.Et ficnaturali quodam inftindu,præfidentiaíapíentum,&fubie/ dio infipientutn,reda(fta ad concordiam exiftit per com^unesleges,quarum ipfi fapienres maximeaudores, «onferuatores, & exequutores exiftunc. Aliorum omniu ad hoc per uoluntariamfubiedionemconcurrente aifenfu,et regimen dum íta diipo nitur,tancimpofsibileeft duitatem Ariftocratizantem. idecunduuirtufo per iapietiotes, aliorum confenfu adeomunem utilitatem gubernatam à non bene diiponi, ut Ariftoteli placet quarto Politic# cap.7. Legis autem latio, pereosomnes qui per eam ftringi debetaut maiorem partialiorum elecftione ferri debet, quonia ad cornu ne conferre debet. Et quod omnes tangit,abomnibus approbari debet:ôi comma/ nis definitio, ex omni confenfu aut maioris partis folum, elicitur. Nec poteft ex/ cufatio de obedientia legum fibi tunclocumuendicare, quando quífe# fibi ipfi lege condidit : non eft enim bona dífpofi tío, bené leges poni, non obedire autem,ut d icit Ariftoteles quarto Politicoru cap.r.Eft itacp etiam eorum ínterpraetarfquorum con dere His enim legibus regnum gubernare necefle eftzama re ením obedireomni/ bus mfunt-Quare etiam melius pro Republica extitit, legib. optimo uiro regi, ut *Legum* ex intentione terti FJ-oliticæ. cap. hoc Ariftoteles perquirens conludit,ac.i.Rhetoricg cap.i.Vbienímnon piincipanturlegesjbi noneftpolitia>utquarto Polítícae-4* cap.ftatuí autem oportet leges cum grauita re magna,a c digeftæ multum per prudea tiarnjonga experienda fuffalcam,ut fecundo Politics, z.cap.dicitur. Oportetdeinz de principantes efle pro legum obferuatione, quos primo fecundum ipfas leges do> mínarioportetjtertío.cap SQ. ur,Ethicorum,cap.$.quonialexoculuseftexmuL tis oculis,ÓÍ eft intelledus fineappeticu, ut tertio Politic#.s>,cap* inuentum enim fic à plurib.cui iam fe quifep fubiecit mutare,principares non debent Et quamquâ fecua dum leges princeps dominari debeatttamenquia de his eft dominus,de quibus fecCi dum leges nihil dicitur certitudinaliter, ut tertio Politico, cap. s.ideo oportet eu effe prudentem,ut tertio Politic#.cap.2*& quarto Ethicorum tradatu deiuftitia, ut epii/ keízare redé ualeat per diredionem legis,ubi deficit propter particulare; *&C* tue apfe omnis príncípatusjfiue Monarchicus per unum, fiue Ariftocraticus plurium faptentu, fiue Politicus omniu cíuíu fimul,8¿ cuiuslibetfecundufuum gradu,quado fecun/ duuoluntatêfubiedoruexiftitiadcÔmunê tendes utiliratem,tempatus&iuftusdi/ citur,uthæc per Ariftotelem tertio *St* quarto Politicorum.Si autem pr»ter uolunta tem fubiedorumad propriam tendens utilitatem principatus>exiftit, intemperatus exiftit,ut tertío Politicorum. cap. fofic oriuntur tria genera principantium, praefatis temperatis aduerfatut Tyrannis,Olígarchia, *& Demacrada, &* de his intemperatis Tyranicís,Olígarchicís,et Democratícís principatíb.libri híftoriaru pleni funt.Nëb rothením cœpicrobaftusuenator effe primo poft díluuíum, acNínus Affyriorum primus rex Beli filius, qui primus arma foras extulit líbidinísdominandí caufa,8¿ pofteum Semiramis eius uxortquæTreuerumprfuignum Nini cxalia Chaldçauxo re filíum,patría regnoqj expulítfut ferunt hiftoriæ)ob caufam: quia ipfa in eius exar Sem rtWttS* fit,amorem,quam quia nouercam fuam iufte fpreuit,ipfa eum infequente Europam adrjt, ac demum locum manfiuum in campo quodam amoenifsimo interluente eum Mofella (de quo fluuio Aufoniusadmirandum opus metro contexit) delegfoacnoftrarn ibi fui nominis urbem condidit Treuericam, omnium quae in Europa funt

primam,anno 42.natiuitatis Abrahsr, utueteres dicunthiftoriæ fedHæcpraeter p?©? politum, De temperatis quidem principatibus»quomodo ipfe Moyfes & Aaron,& Eleazar,ac in Romana República Reges primo,deinde Cenatus ac confuíes, *8C* ett. amImperatores,confenfuôiuoluntate pro communi utíiitate,conftituti funt:fu-
p-hwq* fit pcruacuum foret hoc loco notiflima omnibus enarrare.Qportet autem principan? tem unum eiîemultis excaufis,etiamfi ipfe principatus ex pluribus heroicis uiris unitus & comparus foret,alioqui confufio exoriretur,quando in principando pia res concurrerent,ÓÍ confunderetur ordo,quando fubiedi cui obedire potiffimum deberent,nefeirent. Pluralitas igitur çrincipum mala,quoniam unum oportet pria cipantem efle,ad quem ultimo iecurerecurratur.Omnem autem principatum Monarchtcum,uel Ariftocra ticum,cum uolentibus fubditis conftituantur illi principa?
F tus4ele¿líone conditui op^rtet.j.Politicae cap.ft.Interautem omnia temperati pria
j pipatus genera.Monarchicus prçeminet Inter autem fpecies huius principatus tem.
Eleae *melior* perati Monarchicus qui per elecftionem conftituítur abfcp fucceflbribus, præfertue
jmcej ¡one. eí qUÍ per elegio nem conftituítur cum ipíis fucceflbribus Jn generis ením fuccef-
síone,uaría folentínteruenirequæ Reipublicæ fæpe obfunt*Quamquam enim he/ roicí Sí fapientíísimíÔÉnobilifsimi uírí,fæpe cum pofterís ad Monarchícum regimen legantur falubríter aliquamdiu elediítamen quia admodum fertilis agri,tilij talium primi naturam parentum contrahentes,fuccefsiue degenerant,*ÔC* demum peritillorum illuftritas,ut Ariftoteles hoc habet fecundo Rhetoricae* cap * 24 ; unde etfi muïtæ etiam rationes prægnantes fortes pro fucceflorio Monarchacu exiz ftant,nihilominus ut optimus omnium uoluntate ad commune conferens præfit Reipublicæfemper,noneft meliorquifquamftacuendi modus,quam per nouam electionem omnium aut maioris partis,uel faltem eorum procerum,qui minus noces ex confenfuhabent.Hæcuidetur Ariftotelisfententia primo Policitæ.c.?, & It*
tíetfi offiâu. bro fecundo.cap.s.Sí tertío.cap i*& feptimolibro cap.s.Si 12.Huius uerooffïdum eft,nihilcontralegespræfumere:immofubefledebet eis,Sí eorum dodrina,ran« quam cor in medio corporis,totam Rempublicam uiuificaredmmo fecundum eaf/ dem puniri debet,in arduis fcandalum in República ex tranfgrefsione generanti* bus,licet'noninparuisdeliiftis,necontemptibilisfiat principatus. Vigilare itaque princeps habeatadmodum cordi continue pro Republica & legum ftridifsima ob feruatione,quas eum exequi oportet,ut dicitur feptimo Poh'ticæ.cap.àî S¿ non uti fumma poteftate,ut regnum diuturnius fiat,ut Ariftoteles 5. Politicorum de Theopompo declarat, qui uoluit facere fuum regnum diuturnum,ideo fupremapotefta rerarôufus eft,ut fe legibus conformaret, Si populi amorem conferuaret.Sunt enim príncípanti necesaria tria:Primo amor ad confiftentem politiam * Secundo
. . - potentia maximorum operumÿprincipatus cum uirtute à *QC* iuftitia, ut * y, Politic^ caP^*Virtus autem eft ipfa prudentia,qug eftuirtutum magiftra fecundo Ethico c* £i.Potentiaautemneceffariaeft,utpercoadiuam potentiamciuilespotentiasinre belles exequi poflit(Vnde oportetad hoc aptum habere inftrumentum,fcilicet ex> erdtum armatorum, dicit enim Ariftoteles z.Politicæ *6* cap* communicantes autem neceflaríúmeft ipfis arma ad principatum (inobedientium gratia)Si illa efle debet tanta,ut fit ea quæ Angulorum Si uniusôi fimul plurium maior.ea autem quæ multitudinis minonut tertio Politic.?, c. Mediocris quidem debet efle exercitus5ne uideaturMonarcha tyrannizare uelle ad propriam utilítatem,S¿ tam en potens pro aliquibus pluribus rebellibus.Omnem enim poenam quam principans infligere debetjComparare debet medicinali antidoto Reipubltcæ(ut docet Ariftoteles *ter** tioEthico*?.cap.)fummopere ad hoc aduertere,neinfubiecftis magna oriatur in/ squalitas,propter enim excrefcentiam aliquorum,rupta proportione politia periti ficut *ex* partibus corpus componitur,Si oportetaugeri proportionabiliter,ut fanitas ôi commenfuratio maneat,alioquí corrumpitur, fi non fecundum quanta,fed fecundum quale crefcir,uthæc Ariftotelesj.Politico.c.2.8i.3,eiufdemc./.declarat* Multa íta circumfpedlione jprudentia ? ac rerum experientia pollere principan-

tem

tem necefle eft,ut fecundum tempus & loca,utiliter per peenás medicínales ægrotâ/ t'i Reípublícx,aliter nunc aliter çunc,ut temporis qualitas depofcítjfalubritet fuccur› rat:ut eleganti exëploAurelius Augnftinus ad Volufiana de díuinarGlegum mutati one nos ínfor.mat,dicehs : Víndicianum medicaexpertifsímum, adolefcentê à qua › dam infirmitate, mediante certa medicinali re adolefcenri nota, curafle. Poft tepora fenuit adoleícens,& in eandê reincidir peftê,ufus eft proprio motu eadë re qug prius eum fanítati reftítuít,nec conualuit: caufam à Vindicíano exquírít.RefponditelegS- ter, non profuit quíaVíndícíanus non porrexit. Interrogatus poft, cur banc caufam ínualiditatís medicinæconfinxiilet,dixitreâédixi,fi dedíffem profuíffeti non autê dedíflemmodó maturioris aetatis uiro, quam quondam adolefcentL Hoc exemplo Auguftínus inftruit, mutationes tam in diuints quàm humanis legibus, utiliter pro temporeper eundem ác ad eundem finem fieri.

Venerabilis Sedulius,in libello de Chriftianis redoribusjprimo cap, odo princi/ *sedulia*
paliter Regi neceflaria,his uerfibus exprimit.

Fabrica nulla tenet ftabilem per tempora formam»
Si non fulturis nixa fit illa fuis.
Nec ftabilire queunt fplendentis luftiine templa,
Aula nec & regum efle his fine firma poteft,
lufti redoris proprqs ficftare columnis
Publica res pofeit propitiante Deo.
Prima columna micat ueri fpeciofa decore,
Ac patiens regimen rite fecunda tenet.
Tertia largiflua meritis dat muneta dextra,
Quartacp blandiloquax dulcia uerba fonat-
Qiiinta malos reprímít,zeloc# micante corufeat,
Gaudet (exta potens magnificare bonos.
Septima clementi petit ore benigna tributum,
Aftodaua regit iuftitiæ trutinam.
NititurhisfolidisRefpublicafulta columnis
Sicut mons zion, his ftabilifcp manet*

Poflent plura & elegantifsima dida fapientum huc adduci, fi noftri propofiti foret Chriftus de ipfis principantibus ad longum tradare. Sed hæc radix nobis ad omnia cum his *crifitanoprin* prgmifsis fufficit,quod qtiëlibet príncípañtem inter Chrifti fideles,oportet Chrifto, cuius figuram *&C* fuccefsionem geftat,in typo conformari.Reípídatítac# ad Chriftft qui eft ipfa ueritas,primo confideret,quoniam ipfe eft Dominus *S¿* magifter» De/ us & homoiíta 8¿ omnis principatus exquodam diuino et humano exurgit Poteftas enim omnisDeihabetordinationem,adRomauj. Et Auguftínus fuper illud Ioan, I9.non haberes poteftatem aduerfus me ullam, nifi tibi datum effet defopenelegan/ ter declarat, poteftatem etiam Pilati in Chriftum à Deo fuífle. S¿c6¿ fandus Bernar, ad Archiepifcopum Zozonenfem Îcribens,dicit*.Romanipræfidis poteftatê Chri/ ftus fupra fe fatetur caelitus ordinatam, quare facra eft omnis maieftas *&C* fpiritualis a Deo:Eft etiam ab homine,ut Chriftus uerusuirginis Maria: filius. Vnde exincor rupta 8¿ intemerata uirgíne, eius liberali confenfuinterueniente,dumdíceretífiac -mihi fecundum uerbum tuum. Chriftus nafeitur Deus & homo. Ad modum huius ex unica incorrupta Ecclefiafiiue congregatione homínñ,expurífsímo cofenfupro dire debet uerus prnicipatusinon ex aliqua uiolentia,nonexambitione, autprauita te fimonhea, fed ex puritate qua Chriftus in mundum propter amorem falutis po/ pulí dignatus eft uenire.Etdum fie per Chrftum,qui eftoftium uerumad principatfir, quis eligitur S¿ uocatur,g¿ fecundum Chrifti exemplum cum humilitateacceptatur* ¿kperueftigia Chrifti princeps ambulauerit inecefleeftRempublicamoptimedi/ fponí,ó¿ imperantis nomen perennari. Chriftus enim fub lege erat,non uenitfolae* re legem, fed adimplere,humilis & mitis corde, medicus manfuetifsimus:& non eft opiis alia quacunqj doârina príncípantí, quàm eius ueftigía infequi, quoniam tunc

ín luce ueritatis ambulat, & Uitam aeternam confequetur. Ët quiápritrcípaíis hoftfí intentio in hoc opere uerfatür, circa inquifitionemconcordadtiæ Catholicae: ideo bæcnunc fufficíant,ín ipfo principali propofitomfiftentes 3inueftigemus ad hoc çpnièquenter opportuna» f

· Cap.

Atis praecedens colíedio,cdncórdíámÉcclefiaftfC^difpotioñíuímrriá ximam darç3cÔclufit, ac dubia magna exfoluítííncefquæfieaquæmC/ moriædigna commèndauit, hocnótauíipraecipueEcclefiam Chrifti ex facramentis,facerdo.tio, fidelibufiÿ connexam.In qua unítare, facra/ menta utfpiritus, facerdotíum ut anima, ac *exteri* fideles ut cbrpus,ad unius myfticum Chrifti corpus, concorditer *co*nfttinguntur» Verum defacerdo tío quaedam præmiffa funt, de corpore quid quantum propofito congruit fermo haberi dus nunc eft. Cuius gradualis hierarchies ordinatio in unum principem, ab infimo fimplicium laicorum, pedum typum gerentium, per Redores, Comites, Marchio/ nes,Duces Ô£Reges,ufc# in Cæfareum caput,ex fttfperíoribús facile quifquám Intel/ ligere poterit.Omnia enim quae à Deo funt,ordí natáneceíTarió funt. Eft icaqj in ca- tholica Ecclefía,in hoc ordine unuá in plenitudine poteftatis ceteris fugemiries mS di dominus,qui Romano pontifici fuó modo in hac corporalis hierarchia, ad inflar ípfe in facerdotali, regulariter par effe dicitur, feruata differentia quæ inter fpiritua/ le&corporale exiftit» Quas quidem fui generis concordandas utriufqj poteftatis ac etiam differentias, inueftigareparticulariternoâintendoîièdadpræfcriprâhâcre- gula inueftigantem remftcere,ut cognofcat,imperialemmaieftatem ita omnium de iurequi imperio fubfuntpoteftatem habere, ficut Rômanüs Patriarcha (ubiedos EpifcoposRomanæEcclefiaeinpoteftatehabér. EtficutintercundosPatriarchas Romanus eft primus:ita inter eundos reges Romanorum rex.Duces uero Archie/ pifeopis, Comites Epifcopiscompara,&profequere refiduum,utfuperius fecun- dum Leonem nonum quodam loco continetur,

Lomento *deinceps de* corpow *Ecde*

Cap» II»

i^uireHclade Rpm* 'W^Sfetin primis ftabílíendumfundamentum, quomddo ípfum imperium fa/ erum à Deo fit,deinde an dependeat ab eodem immediate. Poft hæc ubi lio- i * die exîfîat,&an à Papa fit translatum ueritate de Græcisin Germanosjnt -®L-*^perfona Caroli magni,ac de Eledorib. impertj qua utantur poteftate.Etquo - niam *i*ftæ quæftiones uariç ac prolixæ>per multos recencíores docftores habentur,de legi tacendum effe.Vnum praeterire nequeo,quoniam pene omnium fementía indu bitaca eft,Conftantinum Imperatorem,Occidentis imperíumRo.pon. Silueftro,ac eius in æuum fucceffbribus,perpetuo dono tradidifle:S¿ ideó etiam fi ratio de unita- te principa ntisffcilicet aduerfari bono *Sí*redo ordini, duo capita fore non conclude ret, pateret tamen in Occidente Imperatorem nullum nifi â Papa dependenterim/ perium cognofceret,iufteeffe poffe. Hac radicem quoad potui inueftigaui, prsrfups ponens hoc etiam indubitata efle,Conftantina talem donationem agere potuiffe: quae tamen quseftio nec (bluta eft hadenus, nec foluetur uerifimilicer unquam. Sedi in uei itate fupra modum admiro r,fi res ita eft,eo quod in autenticisltbris,S< inhifto rijs approbatis non inuenitur.Relegi omnia quæ potui gefta imperialia ac Romano rum pontificum,hiftorias fandi Híeronymí,quí ad eunda colligendum diligentiísí- mus fuit, Auguftini, Ambrofij, ac aliorum opufcula peritifsimorum, reuoiui gefta facrorum Conciliorumquæpoft Nicenumfuerenullam inuenio concordanti/ am adea,qu£ de illa donatione leguntur«SandusDamafusPapa,adinftantiambea ti Hieronymi, ádus & gefta prædeceflbrum dicitur annotaffe, in cuius opere de Sil/ ueftri Papa non ea inueniuntur,quç uulgb dicuntur.Legitur incertis hiftorijs,Con flaminum a Silueftro baptizatum,&ipfum Imperatorem tresillas fandi loannisâ tendorum Petri & Pauli Ecclefias mirifice ornaffe, ac annuos multos redditus,edi-

De *"dowftwe GorfMíító.*

uerfis

BéHis mafsis terràrtirn íil diuerfis prouinctjs S¿ infulís> pro cohtîhùândo lámpada/ rum balfami ôihardipiftici ac cæterorïï,donaile, de quibus omnibus particularem ¿ Ínentíoném in Pontificum libro reperies.Sed de donatione temporalis domínij,aut ímperíj Occidentis,nihil ibi penitus continetur. Verum quod poftquám Aftuífiis rc¿tw fe rex Longobardorum ExarchatumRauennatemoccupauíqctim altjs multis locis., fl¡^

Stephanas fecundus natione Romanus ex patre Conftatitino,multis legaris ad Aftalfum mifsis rogareqimperiali ditioni loca reftítuí, 8¿ facere non ueller AftuL fusíStephanus Pipinum adiens,eum cum duobus filtjs in reges unxit* Fuit etiam cum eodem Stephano orator miflxis Imperatoris,à Pipino impetrarunt ut AftuL fum índuceretjqubd imperio loca reftitueret.Mifit Pipinus ,nec profecit Vnde c® non pollet fic ab Aftulfb reftitutionem impetrare,prornifit Stephano fe ui ablaturum ab eo,& fando Petro daturum.Hoc audito,reuertitur imperialis mííTus. Pipínus quæ promíferat eXpleuit i Forma uero buius donationis,in geftis præfati StéphanijCum nominatione particulari omnium bonorum continetur* Zacharias Pa/ pa monarchiam regni Franciæ in Pipinum tranftulit,Lodouico regedepofito :de quo legitur i y.p.tf.alius,ia glo.aUenerabilemiexilloputoPipinum fedi Apofto/ licæfauifle.Poft hoc Defiderius rex,iterum illas cíuitatés autearum aliquas, tempo re Adrian! fexti coépít.Adrianas Papa multis mifsis ad eum legatis,repetijt ins fandi Pétri,ímpetrare non potuit. Tunc Carolus magnus inuocatus per Adrianum, reCuperauít,3¿ iterum donauit fando Petro folemni donatione, quæ ¿n geftis eíuC Dt>!tíí¡° c^rô dem Adrian!Papæcontinetur.Ex silis conftaqConftantinurn imperium per Exar chatum Rauennatem,urbem Romam,Occidentem minime Papæ dedtee. Vn= de continue legitur,Imperatores ufque ad tempora prsefata, ficut prius pleno iure * Romam,Rauennam,&Marchiam cum alrjslocté pofledifle. Et probat textus difl.beneqaidam.ubidicitdepatridopraftedonomine Adpacris regis.& ój.difl. Agathon difl. cum ad uerum cum firftilibus.Ët Romanos Pontifices legimus Imperatores fateri dominos.Scribit enim Agatho Papa ad Imperatorem Conflantinum,qui fextam Synodum congrégame ➢ multis annis fèquütus eft primum, quomodo urbs Roma fit ipfius Imperatoris feruilis ufbs. Et BonifaciusPapa ad Honorium,quidicit:quod Çcclefiæ Romanæ ípfe habet regere facerdotíum,fed Imperator humanas res.Ec in fine dicit,Romam efle urbem itiæ manftietudihis. hte textus habetunsi.difl.Ecclefiæ. EtUt brCuiter dicam, nullibi contrarium legi,quid ufque ad illa prefata Pipini tempora,Imperator remanferitín pofleísiotie locorum prætadorum.Necunquamlegi,aliquem Romanorum Pontificum ufque adtemz pora Stephanifecundijin illis locis nomine fandi Petri aliquid iuris præfumpfifle habere.Hæccredoueraefle,non obftàntefamigera opinione de contrarío,quæ iri palea habetur Conftantinus. 36. difl. quoniam abfque dubio fi non foilfetillud di¿lamenapocryphum,Gratianus in ueteribus codicibus,&canonamcolleciom* bus inueniflettài quia non inuenit,non pofuit » Vnde quæ poftea addidit,pro pa/ lea ita illam confidam feripturam pofoit, ficut multa alia inueniuntur ex apo* cryphis libris noftris inferipta. Ego edam ad longum hanc feripturam in quodam libro inueni,quæ multó plus continet,quâm ea quæ in decreto ponitur loco præallegato,8i diligenter eam examinans repperí ex ípfamet feriptuía,argumenta manífefta confídionís & falfitatís, quæ pro nunc longum inutile foret his inferere. Etiam eft aduertendam,quôdtextus.Conftantinus.nonage(imoi fexto difl. eft ex legenda fandli Silueftri extradas, & fundat ille qui ímpofuit de^ creto audoritatem ipfius textus in approbatione Gelaftj in Synodotrogo uídeatuh decimoquíntódiftM'ancfta Romana illa approbatio, & ínuenietur pauci roboris: quia dicit audorem ignoran,& tamen per catholicos legi ,& ea propter legi pofle^ qualis fit approbatio quifque confiderare poteft. Multæ enim funthiftoriæ fandi Silaeftri:una,inqiio hoc non inuemrurquam fandus Damafus ponitialia cuitisait dor ignoratuqquam textus non dicit ueram,fed legi pofle. Neque dicit ín illa hoC confineri5etiam antiqua decreta non habent textum,nifi ufque ad uer.Item decreta

Romanorum pontificum inclufíue,& fie non inuenitur in illislibris ífte.uer,de hifto ría Sílueftrí. Quinta etiam uniuerfalis Synodus,quaedeapprobatisdodprum omni# s¿ fcripturarum approbatarum libris mentionem facit,ac etiam ipfa fynodus Martini Papae, quae fuit contra afferentes unam uoluntatem in Chrifto,fcilicet contra Petrum Sergium,renouans approbatas fcripturas,utegometuidi:nulbmdeiftis hiftorijs faciunt menrionem,necquifquam approbatus aut nominatus inter ueridicos, quem unquam uidi.Egp legi in Vincendo hiftoriarum.24lib.in fíne,fecundwm fan/ dum Hieronymum: Conftantinum uxorem Fauftam, & filium Crifpum crudeliter occidi[fe, & in extremo uitæ,ab Eufebio Nicomediae Epifcopo baptízatum,ín Arrían» hxrefím declínaffe* A quo tempore (inquit HierotiymusJEcclefiarum raping, & totius orbis diicordia fequutaeft, ufcg in praeiens tempus, lita libro de aAbus Sílueftrí, quem Vincentius dicit à quodam cuius nomen ignora t, é Græco transía/ tum,ut eodem lib.cap.% habetur,manifefte contradicunt. Quis non crederet potius Hieronymo approbato› quâm ignoti audoris fcripturis quae apocrypha dicuntur, quando audor ignoratur ¿ Textus etiam qui afcribitur Melchiadi Papae,quihabe/ tur. u. q. i. futuram, qui uidetur huic dido aliquantulum obftare, non eft Melch ii> dis Papae fecundum glo. quandam & etiam reiueritatem, quia Meîchiadespracef/ fit Silueftrum,ut patet in catalogo Romanorum pontificum.EtfiConftantinusfuit baptizaras â Sílueftro fecundum communedidum, tunc patet titulum illius textus falfum,quia loquitur debaptifmo Conftantini. Et etiam fi Melchiadis forêt ille textus, adhuc non haberetur argumentum ex eo contra prxmiffa : quia non dicit aliud» quàm Conftantinum fedem Romanam imperialem reliquiffe, & Petro & fucceflo/ ribus concefsifle. Hoceft quod ubi fuitfedes imperialis, quod ibi fit modo papa/ lis,quodnon negatur.Et uerum eft, Conftantinum imperatorem tempore Melchia dis Papæfuiffè, ſc tunc Chriftianum ,ut per Auguftinum in multis locis hoc habe/ tur, Si maxime in Epiftola ad Glorium ôc Elufium, quibus hoc gratum eft,quae incípít:Díxit quidem Apoftolus,& hoc concordat cum Hieronymo. Vidi etiam decretym Leonis Papae in Synodo Romana, cum fubfcriptione Epifcoporum

OíWírípífM clericorum, & cíuium Romanorutubí Leo Papa Othoni primo reftítuítomnia loca Per Pipínum, ôc Carolum, qc Robertum reges, fando Petro data.Et nominantur ir»

7 eodem decreto omnía loca, nullam facit de donatione Conftantini mentionem. Sunt meo indicio illa de Conftantino apocrypha,ficutfortafsisetiam qftædam alia longa Ôf magna fcripta, fandis Ciemêti ôc Anadeto Papae attributa. In quibus unientes Romanam fedem omni laude dignam, plus quâm Ecclefiæ fan¿he expedit & decet exaltareXe penitus aut quafi fundant. Si quis illas omnes fcripturas illis fan' dis attributas diligenter perlegeret, &eorum tempora ad illa (cripta applicaret,ac deinde in opufculis omnium fandorum patrum, qui ufque ad Auguftinum,Hiero/ nymum, & Ambroiium fuere, ac etiam de geftis Conciliorum, ubi authentica feripta allegantur ,ufum memoriam haberet : hoc inueniret uerum, quia nec ín illis omnibus (crip turis, deillis prxfatis epiftolis mentio habetur, ôcetiam ipfæ Epifto/ læ applicatae ad tempus eorum fandorum feipfas produnt. Scribitur in Clementis Epiftolis, quomodo Papa fuerit & Petri fucceffor poft Petri mortem ad fan/ dum lacobum has fingit fcriptormififfe Epiftolas, qui fuitfrater Domini 6¿Híe/ roíblymorum Epífcopus, & eft manifeftum lacobum prius Petro odio annis finiife martyrio uitam. Et hæc una de caufis, cur inter catholicas Epiftolas ea qux lacobi funt prsecedutjUt feribit Beda fuper Canonicis Epiftolis in principio. Scribitur quoque ípfum Clementem fucceflbrem fuiffe Petri,& hoc idem in alqs quæ fando Ana cieto afcríbunturjegítur. Quomodo fandiuiri Hieronymus, Auguftínus, Opta/ tus,MIeuítaniis,0¿ cæteri,qui omnium Romanorum pontificum catalogum pofiie/ runc,hoc ignoraflentfqui Clement? non interférant, uel faltem non immediate poft Petrum ponuntji ipfas Epiftolas aut tunc uidiflent, aut pro authenticis habuiffent Inuenítiirínfuper in ipfis epiftolisde Epifcoporum à facerdotibus differentia, qux longo tempore poft hoc (ut Hieronymo placet & Damafo) inEcclefiaortaeft,

exalte*

tx allegatis étiam in ipfis epiftolis ac alijs innumeris i ifta patère poffenti quæ hic fuperuacue ponerentur. Non opus foretdiuinam ipfam Omni laude fuperexceL ientiffimam Romanam prima m fedem, fehis ambiguis iuùare argumentis, quæ ex illis epiftolis extrada, decreto'Gratiani inferta inUeniunt. Sufficienter quids & muí tô elegantius,neritas ipfa ex ùfitatís certis & approbatis facrís feripturisjSí dodorft ïcriptis,abfc# hefitatíone haberetur.Sícut nec de Conftantini donatione fe maíoretii arguere deberet,quæfi etiam indubia foret: quid in fpirituali cathedra poteftatis Eo clefiafticsE augere pofsit,quite# ntelligit. No adhuc dubitaretur de eius validitate fo Ium>quæ diligenti ínquífítíone quâ pro uerítáte fciêda reperire potui feribo, faluo in omnibnudicioîacræSynodi. Etïï omnia illa quæ prænarrâta funt,ex acceptatione Ecclefiæ firma cenferi debenr,placet Sí míhí:quíá etiam illis omnibus feripturíse trie dio fublatiSjfandam Romanam Ecclefíam primam,fummæ poteftacis excellende in ter eundas fedes,quiicp catholicus fateretur;

Cap. Ill,

A , .

Y "T*Erufri adhüc üoïurit quídam,& eft opinio üiitgatifsima, imperium transía „gs^ran'' ^
% f turn in Germanos per Adrianum,in perfonam Caroli Magni3iuxca ea qüæ
% / Innocent.í.dícitin.c.uenerabíledeeled.Sedfateormenunquaínantíquis approbatis libris hoclégiffCylicetStephanus, z.unxerit Piping 8ieius duos filios in reges, non tamen habetur de imperii translatione : uerum quod Carolus certis decreti,ac etiam geftis Adrian!, patricius Romanus uocatur. Poftqu^enimdo no Pipini patris Caroli,ad is & proprietatem fandi Petri deuenerunt,duitates etlo caibiingeftisStephani/ .nominata,quæpofteaauda funt,quia plûtes duitates fei/ pfas dederunt iuri fand Petri, & tonfi funt cities illarum more Romanorum : tunc ¿unt opus erat in illis omnf us locis defenfore Sí patricio: ÓÍ deputatus fuit Carolus Ma/ ponri/íw- gnus pro patricíOjUt .abetar,¿ díft. c. Adrianus. Sí in fynodo,ubí ipfe rex Francise 8Ç Longobardorur ¡ nominatur.Et habebat patrícíusfquía pater patriæ)curam ¿udi/ ci) temporalis,Sí;æfuit in temporalibus,Papa fedeipfis minime intromicente.imô patricius fecund im glo. antiquam in c. Adrianus. rfj. dift. pater Papp in temporale bus fuit,ficutPapain fpiritualibus eius pater. Patricij didbquiaipfiutpatresfilqs> Reípublícx p ouidebanc Ifido. 9. Etymo .Etfolebant coronati imperatores patrictj uocari,ut legitur de Henrico. 4qui fuit anno Chrifti. too. Quoniam mortuo Nico/ lao 2.Romani coronam eidem miteront, & pro eligendo Pôtifice interpellaueriitir, qui uocatis plærifque Italiæ Epifcopis, generalice çonueritu Bafileçhabit Ojeadem *mort™* ¿mpofita corona a patricius Romanorum appellatus eft : ubi communi omnium *dode/Miet* confílio,J Romanorumquelegentibus, Caddo PermenfispræfuI.r.Kalen.'Nô/ *Btfiucotifa* uemb. Papa declaratur, qui Sí Honorius appellabatur. Sed Anteimus quidam E/ pifcopus Lucæ duitatis Tufciæ, qui Alexander nominabatur : â certis Romanis & rSX Normannis præele&us. 27. diebus cathedram occupauit, ufc# ad morte. Cui fuccef/ *fit* Hildebrandus, cui Si Gregorius. 7. qui Henricum Imperatorem excommunica/ uit.Vnde hodiernum Concilium diftans. 572.annis ab illo Bafileæ.i-w* celebratur. Cuius tempore ferenifsimus Sigifmundus, Romae ab Eugenio imperiali diademate infignitus,& Concilio ut ipfe Henricus & cæteri catholici imperatores intereft.Sunt liero anni præcifèico.quibus per Henricum primum patrem Othonisprimijpfa Ba files ciuitas id eft regalis ciuitasfdeftruda magna, Augufta,quænon multum diftan ter fita erat) pet Vngaros funditus ædificata, & in Ecclefiis fundata fuit, de hoc non plura. Redeundo ad primum,admittendo ca quarde patriciatu Carqli dirfta funt,no fequitur quod eapropter fuit de Græcis imperium translatum t imo ín geftis ocftauf Conftantínopolítaní ConcilItjmanifefte apparet, acetiam pofthocufc# ad Otho/ nem primum,quod Romani pontifices,Nicolausprimus,Adrianus fecundus, rcco- gnoicunt Bafilium Imperatorem, qui illam fynodum conuocauir, *Qc* filios fuos, ac Leonem poft hoc Imperatores Romanorum. Et non inuenitur in ipfis hiftortjs, ue- rum Carolum nominatum Imperatorem : fed regem Si patritiumRomanorCr. Licet quædâ hiftorig habeat,ípfum in fine nitg quafi,Augufti nome à Romano populo re cepiftc^

cepííie,6¿etíá poft eius morte Imperator nominetur aliquando,ut* ly q.ff.alius.Ego enim Coloniam maiori Ecclefia, uolumen ingens omnium mifsiuarum Adriani pri miad Carolum,S¿ ipfius Caroli refpôfiones^ ínfuper copias omniûbullaru, uídi, & fateor me nuncfj transía tionemiîlamlêgiffettamë imperrj nomen multum lego; *cd* muneantiquítus tu iffe Vocabatur enim Imperatorekdus per exercitu, ut dicit fan
iwpcrrftor. dus Hier 0.5) j.di.legímus 6¿ maxíméin biflortjs reges Itali» Imperatores fuiflelegck turificat etiâ legí Berengaríum Impera tore nomina£um,ec alios multosEtíaLudout cus PiusrexFrâciælegicur imperator.6j.difl.ego Ludouícus, $¿4.di. c*de capitulis, probaturLotharíum Impatoreni&PÓtifícem nominarte fimílíter de Ludouíco pa *tet* ibidem Vnde fí omnía benerefoluuntur,*qui* imperare habebant maximéínIta/ lia,Imperatores uocarí aut reges folebant*Scímusdétnde,quomodo poil morte Cô- radi regis,defecit illa fuccefsío regum à Pipino & Carolo:8¿ quomodo ordinatione fua iu ipfius Conradi iam in ultimis agentis,Henricus dux Saxoni» in regem ele/ dius eft,et ad eSinfignia regia Côradi delata funt.Acínfupfcimus,quomodo regnS per fuccefsíonem in Othonem primum,fecunda,et tertium deuenitJEt tunc tempore Henrícíóí Othonis primi, maximædiuiÎionesà bella *in* Italia,hincindep mûdum fuerunt:& quomodo iam illeram ifte,ia Arnulphus,poftBerengarÍ5>,ettUnc Hugo, tunc Albericus, inter fe bella habuere.Hugo enim rex, Romam,& cæteras uicinas regiones diu fubfe habuit, deinde expulfus Albericus,eandemRomanamciuitatc 0CCUpauít35¿defimílib.muba8¿ uaria uiderepoflet5quilegerethifloriam Liurpradi
-'V om, diaconi Ticinenfis Ecclefiæ, adRaimundum Hifpaniæprouinciæ LiberitanuEpm, qui fuit in cancellaria Berengaríj Quoniam quod à tempore Bafílíj Imperatoris Cô ftantini eius fi lij,ô£ huius fil ij Leoms, & Carolo Caluo ufqj ad Othone primum,hin cindeinEuropa adumeft^difertè fcripfit:ôôuerè(utcredicur) quia tuc multis arduis idem ipfe interfuitVndefi çunda reíbluís,tunc ab Henrico primo,Akmânip poten tías armora,S¿ maxime per prima Othone, regni Italia: 0¿ urbis Romani regni Are/ latcfis,acipi(us Germaniçdominiaacquifiuerunt: S¿ extunc nominati funt Impera, tores,poftcg Berengarius,Hugo, Arnulfus,er Albericus defecere, Quomodo aut ur- bis Romanae ac Italiae dominia, perOchoneRomanisdefiderantib.armisacquifitir fuerit:longSnimisforetenarrare.,Etmirormultum,qdGrarianus di in Synodo,, loques de inueftfluris Eporum qui textus Othone probat Imperatorem & rege Ita/ îiæÔCrheutonicorumtnon pofuitillam reftitutionemciuitatum quondam donata rumRomanæ Ecckfiæ.Et quia tenuit taledomíniuurbis Rom» & Italiæ Ocho, Im/ perator eft nominatus ipfe, & omnes eius fucceffbres: licet dominici urbis, & ciuita/ tudonatarS quÔdâ perPipinu&Càrolu,et pofthoc palios reges,di, ego Ludouí CPíreftítutCí fit Romanopótifící.Et fine dubio alíqd fibi reftítuentes Ecclefigreferua rSriratione cuius ultra regia nome ímperq admoda prifcorudecoráíur:ficut quonda CarolusMbgnus patriciatum & uocaturaduocatíain c. uenerabílem adeledl. Sí em. in homines fubiedlosEcckíípImperator nihil iperqbaberetiquomodo poflet ípfep coerdlíone ípfos ad obedietia iuris fádti Petrí arcare £ quomodo tura fandi Petrí poflet (ficutfura Apoftolíca)cÓferuare?<so.di.tibidño. Sedextedereme,p níícjnola ín iftís qa præfentis fpeculationis no fimt,fuffici£ præfata tetígífle. Cap. IÍIL

Etetforwím.. *W"Nfuperdeeledoribus imperqeffettradâdü,dequib.ín c.uenerabikmdeeledh dicítur.Et uoluntdocftores dicere,ipfos nomíneRomaní populi eligere,de quo perloan.An inaddi fpe.derep.pm.uer.finalimer. Itemquodobtentum Omne •A enim ordinatum imperium uel regnum (ut fuperius quodá locodidñ eft) ex ele* dlione ortum capit,tunc uera Deí prouidentia cenfetur praelatus Vnde Valentini anusSC Martianus imperatores ad Leonem Papam de congregandaSynodofcri- bunt fíe:Vidores Valentinianus Marcianus,gloriofi triumphatores femper Au* gufti,Leoni reuerendo Archiepifcopb gloriofae duitatis Romæ. Ad hoc maximum imperium ueri Dei prouidentia *&C* eledione»fenatus excellentifsimi, cundæc^ mdi/ iiae.Secundumhoc enim Henricus primus pater Othonis, ordinationeConradi re- gis,legitur per eledionem conftitutus rex, quum prius effet duxSaxoniæ, &pri/ mô fadus eft rex Theutonicorum. Otho uero eius filius,a Synodo 6t Romano populo

jsôputôaécèpftpoteftâtemjacceffbrem fibi eligendi,ut dicit tèx.in fÿnodo.ffj.di.al legatas,8¿ hoc quo ad regum Italiæ fecundumgio. ôi fecunda illam ordinationem, ufe# ad tertium Othonem eft feruata fuccefsio.Poft cuius mortem,Hénricus fecurt/ dus filius fratris terttj Othonis eledus eft. Et hic Imperator confenfu procerum pri/ matum, & utriufqj ftatus cleri & populi,perpetuos Electores qui uíce omniu siege- runqordinauit tepore Gregorijj. Alemani,confanguinei quonds Othonis. Non eft igitur eo mô concedendum,eledores à Romano potifice poteftatem eligendi habe- re, fic qd nifi ipfe confentireqnon haberent aut fi uellet,ab ipfis tollere poflet. Quis rogo dedit populo Romano poteftate eligendi Imperatorem: nifi ipfum ¿us diuinu & naturalet'per uiam enim uoluntariæ fubiedíonis & confenfus ín prxf dentiâ?pre- lationes concordanciales rede fande conftitutx funt, in omni d ominandi fpeciet omnis enim uiolêtia iuri obuiat.Obtêpare enim regulis,eft ex generali pado huma- no.8 dift.qcotra mores. parag.generale.Lfi.C. deiuriftfid.om.indi.ft;quodcutufcp uín.l.i.parag.q.Sícutením in ToletanoConcílío anno Chrifti 5 8t.teporeSyfenaadí regís,in cap. *75* ftatutum fuít,tunc defundo rege, primates gentis cum iàcerdotibus fucceflbrem regni Concilio communi coftituere habent, ut dum unitatis concordia retinetur, nullum patrise gentift# difsidium per uim ambitionis oriatur Et fubiungic coftitutiotquodqui aliter tyrannice regnum ufurpaueritjlleexcommunicatus fiq&T ponit horreda anathematizationê&maledidionê DicStenim regesGrece^crzA^x 'J' eo quod tancjj bafes in colligantia concnrdantiali populum fuftineanr, quare baies coronas habent,Tyranni Græcè idem quod regesLatinctyro fortis did tur, *QC tyran* nus fortis rex.Et poftea ¿n uium uenit,ut tyranni dicantur pefsimi Ô6improbi reges, luxuriofi,dominationis cupiditate&crudelifsimadotninationeinpopulo exerceti/ tes,utdícítlfido.?.ecymo.lnuaforesitac^doniíníí3nó uocatinec eledi,tyranni *dica/* tur. Ecce fi ea qux fuperius habetur ad mentem reuoces,quo omnis fuperioritas,or/ dinata ex elediua concordantia fpontaneæ fubiedíonis,exoritur: & quód populo ii luddíiiinum{eminarium,percommunemomniü hominiïæqualeneceisitate,6^ai^ qualia naturalia tura ínefLut omnis poteftas quæ principaliter à Deo eft, ficut ip/ ièhomojtuncdiuina cenfeatur, quando per cocordantíam commune âfubtedi s ejé oritur. Vc fic conftitutus,quafi in fe omniuiioluntatem geftans in príncípádo,publí ca Ôfcômunis perfona,ac pater fingulorum uocetimin reda regulari ordinata pote- tía gubernans,abf^faftufuperbiç,dum fe quafi omnía colleđiuefubiedorumjfibíí creaturam cognofcit/ingulorupacer exiftat.Hoceft illud ordinatum fpirícualíscol- ligantiæ diuinu matrimonium,in radice duratiuæ concordantiæcollocatu>perquod ilia respublica,optiméad fine æternæ foelícítatis (umma pace dirigitur. Et quia hui? radices díuini S¿ humani juris fuperius habentunnon replico idemifuftícít fcire,quod eledio libera,à naturali *QC* díuíno lure dependens,non habet ortu á pofítíuo íure,aut homine quocuqj,ut íneius arbitrio exiftat,quoad hocualíditas eledíonis,maxime ín eligendo regem SClmperatore3cuius effè & poffe ab uno homine nort dependet.Vn de eledores quí cómmuní confenfu omnia Alemannorum,8¿alíorum qui imperio fubiedí eranntempe fecundi Henrící conftitutí funt,radícalem uim habentab ¿pfo *c^senílll(tK í]* comuní omníu confenfu, qui fibi naturali iure Imperatorem conftítuere poterâtmô ab ípfo Romano Porifíce,in cuius poteftateno eft,dare cuícuncp prouíncíae per mu/ dum regem uellmperatoremjípíánon confenciente.Sedconcurrebatad hocconfen fus ipfius Gregorijj.tancJj unius potificís Romanfquí iuxta gradum fuum in con/ fentiendo ín commune Imperatorem ínterefle habet.Redé ficut ín Concílqs unítier falib. cocurrít ín primo gradu audorítas ípfíus, per cofenfum cam alíjs omníb. ipm Cocilíum celebratíb. uigor nihilominus definitionis no abipfo primo oîm potifíce, fed excomuní oïm.ôi ípfíus & aliorum cofenfudependet.Sed q> ín coftítuendo rege aut Impatore, ípfíus facerdotíj ficut & laícorucqfenfus ínteruenire debet,hocnon eft cxeo,quíaímperíuregíufupeminetimperatíuefacerdotio, quía feímus facerdodum Soli,& imperia Lunæ aequari,ut ía o folíese de maío.&í ob ; fed quia ipfa accidentalia rerum temporalínmjíne quibus facerdotíum ínhac caduca uíta alíquandíu fubfí-

fterc

flere nequitjpfi imperio (utuult Aug.s.dift.quoiure.zp q.r.quicunqj)& fuislegtbus fubfunt. Cui igitur cura efledebet deconferuado facerdoteineffe, illius *inter eiïe etiâin* rege confencire. Quare ad Romanum potíffice, qui facerdotio maximam cura geríc,ualdefpedat,íta puto in ueritateconfenfum Romani Pontificis àprincû pio Inceruenieffe.dumifti eledores conftituerentur. Vndeipfi comuni fungentes le/ gationeomniuquiimperio fubfunt, etiam totius facerdotq & Romani potificis **eli**/ gunuqui eledus,fine dubio ex ipfa eledíonecunda confequitur, ut notat lain glo*. 5j.diJegimus,0^Inno.inc.uenerabilemdeeled.Etita tenetur ut notat Hofti.de uer. fig»fuperqutbufda,ecglo.inCle.Romani.fupuerbo reges de iureíu.quoniáfubíedí one omnis habet, *ÔC* per confequens imperandi poceftate, in qua cofiftitimpertjef/ fentiatdidi enim prius fuere,ab imperado exercitui* Vndio aût ôf coronatio, qs etiâ legimus alijs regib*tribui,nec arguunt in Papa maioritate,fupraipfameledionecon firmanda uel iniirmanda,uel fuperipfam etiâ imperium quoad temporalia ficut nec undio quæ fit regi FranciæRemis,autcoronatio ípíufmet,Imperatorís per Archt-

*iv&is'u0** deflwr'' ¯ ¯ w/ioerfo-

epífc°pum Coloníenfem Aquíígraní Et hoc ex eo,quía legitur Othone prímffab Archríepífcopo Maguntinefi Hildeberto,Aquífgrani inunda inrege Alemâniçet Frâcorffde çofenfu & uolutate principS,5¿ totius populi Alemânie,Saxonie,& Fra

renationihil ¿Mñtimperio.

ciæ.Sicetiâ legit ab Hergero Archiepo MagStínenfí,undíonéÓ¿díadema mortuo Corado rege,Henrico primo de cômuní oínTconfenfuoblatá,q recepto diademate noluit inungqqa dixit fe índignS.Exqb. patet undíone&f diadema nihil pftareimperíalí poteftatíLnfignía eni hla, quafí ad maieftatê facrâ q imperio íneft oftédenda, materiali uifíbili fubiedo imptj,cfí ceremonijs imped un t,ut fint figna pdícátía admi randa illa potentíá:ficut fímiliaínRo* potífíce uídemp fieri tanta ante oía talla Papa **eft** poft eledíoné.Nónne etia q> in coronatio e q per Papa íperatorí impedit mutat, ut priùs rex etpoftea Imperator uocetVnihíl *mitw potería* imperâdi prius in eo fuifle arguíqutnocíftímueft.Fuítitacgínuerítate Impator,da in libera poteftate habuit imperare,etiâ fi uulgo ita no nominaretffed ut ad ipfam coronatione anhelet rex,feruat huic folennitati hoc nome. De qua quide coronatione diadematisetalijs,notatglo.

impertieris nomen.

in Cle,Ro.allegata,fub uerbo ueftigrjs E)u ením(utdicítlfíodo.í>*etymo)Duces tita lis imperatoris fungerent, ftnatus cêfuit, ut Augufti Caía ris hoc tanta nome effet,S¿ eo nomine à exteris gentíñregíb.díftingueretEx hoc Cafares Obi hadenus hocno me ceperut,maxime du â Romano ru pôtifîce(a quib.Ro.ímperíudependerJdíadema te infigniunCEtqahæc materia â multis difertífsímeeft tradata,fufficiatnobisfcire quod noftri-eledores imperffidueligut uno çomüni omniS qui fubfuntimperioco* fenfUjpercocordêoïmtrâsfafionêineosfin qua quide concordia Ro.pon.Grego, indudebat)hocagunnEc ex!hoc,exeledione Imperator efficitur, abfqj quacucp cô> firmatione.Redein Cardinales utilis Ecclefiæptâs percoëm omnift tacitu uel quedâexpreffumcÔfènfumineligendoPapatransiufaefLScideôabfqKofirmationeele dÿ Papa eft.Et ficut ptâs elediua,hac concordaría uenít ín certas utríufqs ftatus prim cipesíitaquupareíledebeatprás tollendi ab ipííshac ptatem,no pucoRo,potífíce folum'ab ipfis príncípib abdicare eadem, fed concurrente tam ipfius Ro. pontificii Ç aliornomniiïconfenfu>nodubitatabipfistollipoiïèhâcpoteftatê*Ethoc eftcôe omníu pitorudidû,ptâtem côdêdi leges populi Ro.ab Im^atore tollere pofle,qniab ipfis poteftatc habet.Sic legimus populu Rodongo tpe aregib.red3,fuperbiam regum no ferentem³annua imperia,binoft^confules fecifle: *ficÔôdidatores SCcætera* quæ ipfius regimini fecundum tempora uídebanturconueníre. Cap* V*

imperialis ma iefiaM excel- W1ÍW*

Ecundum ordinem ínueftíganda eft concordada,qua reditudo impertj fubfi ftit. Et primo præfupponitur id, quod uulgo notifsimum eft, quód imperialis £ celfitudo eft independeos quoad fui naturam: imô primo &fupremo diftin/ ^-*^da â fpíritualí facerdotali ppteftate. *9^** dift. duo funt: habens dependentiam immediatam à Deo$>7*dift» Ecclefiæ meæ : omnibus præeft. 7. q. 1. in api/ bus. ií.q*i-uer*hic¡fiquísuer*uolumus* Eft princeps dominus mundi, in cuius poteftateomnia funt* 13* dift.quoiure. 24*q. 8. conuenior*<q.dift.ego Ludouicus.

Et

EtPapa fupra eum quoad ipfa imperialia iura non eft* ij. q.i.infumma.4.7.non fi.^ dift. de capitulis. Et ad hoc faciunt ptæfcripta, *ÔC éf.* dift. quum ad nerum,mulca ha bens fingularia,in quibus à Papa ÔCfÿnodo honorabatur, tf^dîft. Adria nus,&c. in fynodo. Ô6 creatina, t^uem etiam domina fuum uocatfæpe Papa, ¿¿honorat.s/.dn

Ecclefiçmeæ utfuperius patuit,de Agathone Papa ad Conftantinum feribentè:quo hiam ipfe eft communis omnift pater poft Deuinauthoritate neqs uirâqdex dote eft in fùcoll.s.Multç poflènt tam legales fandiones cj alio ru feripta adduchfed hoc eft fupremum prçuilegium,quia minifter Dei eft(nc dicit Paulus ad Romij.JSC eft ut uícariusleíu.Chriftíín terris,ut fcribic Anaftafius Papa ad Imperatorem dicens; Pe tftus clementiæ ueftr«,íacrarium eft public^ foelicitatis, ut per inftanciâ ueftram, quâ nelut uicarium præfidere iufsit in terris,Euangelicis Apoftolícífqj præceptis non du raíuperbía refiftatur, fed per obedientiamquæfuntfalutifera, compleantur» Ecce quod Imperator Chriftíanorum'in fua praefidentia Chrifti uicariiis,qui rex regum ÔC Dominus dominantia éxíftít. Vnde ficut Chriftus eft Rex regum, ita omnes reges *cp* mpóteftate regnantis dominij quid diuini habent. Quapropter reuerentíaÓ¿ obedi* Chrifti*. entia eis debetur. Vnde dum quid praecipitur,quod obüiatdiuinop-' æceptoîmanife/ ftum eft,illud prxceptftm nihílparticípatíonisdíuíniimperíj habere. Quapropcerei noobedicurimpune 11.q }• Iulianus cum alijs ibi potius textibus,10, dift in mulus capitulis, & q per tota. Quare ille omnium principum principatum rederenec5qui fuum imperium fubftítnít Chrifto ukftori & tnuphatori, S¿ per fide eidem Chrifto £¿ fuíslegíb. fe fubiicit Ex qua re imperium Chriftianorum fupereminetcuncftis do- minijSjtanquàmDeoproximum. Cep» VL

EST autem confiderandum quôd uirtus præceptiua non excedit terminos im/ pertj& fubiedionis,ut patet ex textu,ego Lodouicus.ubi licet Lodouicus fe Imperatorem feribat: tamen quia ipfí non fubiacebant de **fado,** nifi regnum Frâciæ 6¿ Longobardorum, illis pracepit. Et fecundum hoc oportet dicertj quôd Imperator Romano rum,fecundum imperium, qd quondâ Romani uirtutibus acquifiuerunt, ut dicit tex. 28. q. 1. uer. ex his. dicitur Imperator mundi dominus 5 **a** maiori parteipfius mundi nome capiens; quoniâ Romani maiore mundi parte **fu** biedâ habueruqnoa tota.quia Cafpios montes,6¿ portas Alexandri uerfus Scythia rjWM. íeptentrionalem, 6¿Norduegíam,S¿partesultraCaípiummare,ultraImaummoa- L0 ^ r ^ tem,8¿ regnum Senæ,ac etiam ultra Carmaniam defertam tierfus India, 6¿ orientem l'M** Aratofíam,$¿ illas Indicas regiones quaeultra Indum fluuium 0¿ Gangem exiftSt,fî£ maximam ominum Taprobanâ infulâme^ uerfus meridie Arabia fœlicê, qùæeft ultra Perficft mare circa Indicum finum, ac Trogloditicâ regionem, ac Nubiâ maxL ma regione,ac cæteras quæ ultra defertu maxima Libyæ Ôi Mauritania? habitât, **non** acquiiiuerSt.Quæquidêregiones (utmihiexCofmographia PtokmçiClaudijcoa ftat)no paruâ mudi partemdmo penè medietate terræ habí cabins occupant.Sqla em. India,muratâs uillasad nouem milia dicitur continere. Scythia etiâ fi urbes no habe ac,populum tamen maximft habet.Nubía 0¿ Troglodítica regiones,quæ ultra folftí **tialem** circulum funt, habentes utrafqj umbras.ficutTaprobana tniula, non font ita habitatae propter æftd maxima; neqj Norduegia fines Scythiae, propter frigus, ta/ **mê** multa in eis regna funt.Nâ Trogloditicâ regio, cocinee impium Noges lohâ que nosPresbyteruloanne nominamus, qChriftianusÔi diaconus effefidehfsimuscum **7©** fubiedfs regib.dicitur.credo tamen no efle populofa6¿ magna regna.Nulla aute partium orbís,tot habet homines ficut Europa fecudum fuam quantitatéíquoniam no eft quarta pars Afiæ, nec medietas Aphricæ. Incipit autem ín CÔftantinopoli,æ ptingitad Gades Herculis ultra Hifpaniâ,in qua Roma occidentalis ciuitas iita eft, quare occidentale Ro.imperiu dicitur;^ totius mundi,quia gentes illi fubiedte.mai orem numera hominû conftituebât.Nunc uerô uidemus ad quid deuenit illud admi randa imperium. Oportet itatpdicere, quôd fi iurè Romani pofsidebâtmonarchia modo dúfto,quôd tunc,Imperator in que translata eft poceftas,íur¿ mundi dominus eft. Sitiero imperiumnon iure nifiex eleáíua concordia fubiedorumpofsidetur iuxta

tata præhabitattunc non eft dominus,nifi fubiedorum adu, oportet ínteHígere imperatorem dominum illius mundi cui impetat, eíTe. Cap» VIL

PMpum ex tfUcHiU' IT 'V'Erum quia excellentia imperialis,ex aliqua diuina colligantia &approxi/ / míatíotieadDeumcuníftorumregem^conftítuíturígraduátíonesconfíde %/ tamus fecundum hanc excellentiam, fecundum accefliim & receflutn ad ip * fumDeumtdicendoihucminimum,quiinpublicoregimine minime Deo afsimilaturthunc maximum, qui maxime.Et ficreX Tartarorum, quia perleges di> ulnis inftítücís minïmèconcordantes gubernat5 minimus dicitur. Rex fedæ Macho/ metanæmaior,cumueteris teftatnentiftatuta,áccerta nouí ueneretun RexChriftía norum maximus, cum tam leges nature,quâm utrifc$ teftametitt,& orthodoxam fú dem acceptétEt fecundum hanc Confiderationemfacri principatus, dico maximam Prfx imperq potéftatem cofiftere. Omnis enim Rex & Imperator, habet officia publica ad publicam utilitate ordinata: publica uerô utilitas eft pax, ad cp ordinâtur íuftítía, iufta prælia» Principium autem pacis,eft ad finem «ternum dirigere fubditos>& media illum pertingendi,funt lacra inftituta religionum.Quare prima cura imperia- lis in rjs obferuandis uerfatur.Ita legimus Paganos Imperatores, Pôtificês maximos nominari, propter curam quam religioni impendebant. Si igitur hæc eft principalis cura imperij, & ad eam Caetera omnia feruiantmon habet dubium Chriftianum im/ perium cæteris excellere,fiúutfancftifsímaet mundifsima noftra religio Chriftiana, in fandi tare S¿uer itate iiincit.Et ficut omnis rex & princeps idehtice quôad prsefcri pta curam gerere debettica quo ad uniuerfum Chriftianum populum Imperator. Re défîcutRomanus Potifex primo fui Epifcopatus,deinde Metropolis, poft haec Pa/ triatchacus uniueriàlis Ecclefiæ curam fidei, & quæ ad eam fpedant, geritis ta Im- perator curam euftodiæ gerit, primo quo ad immediate imperio fubiedos › poft: hxc quo ad fubiedos pet medium principum fibi fubiedorum immediate,ac dein/ de quo ad fubiedos per medium regum & principum proprie fibi no íubiedorum* fed lateralia loca fibi uendícantíum,g¿ eum.primum omnium recognofeentium. V11 de ficut prineeps prouinciæjn temporalibus adminiftrationibus curam euftodiç ge rit didatorum,pro íultu & religione,bono ftatu Reipublicæ ín prouincíalíb.Con cílqsjóó rex ín regalibus, quæ fu perius uníuériália prouinciarum plurium dicuntur, Concilrjs ita Imperator uníuerfalium, quæ in uníuerfalítotius catholicae. Ecclefiæ Concilio ftatuuntur. Et oportet quemqj principum pro cura illa quam gerit, pro tu enda Chrifti Ecclefia rationem reddere. 24.qj.diCat. ÔC c. regum.6¿ c. omnes princi/ pes.Ifto modo Imperator dicitur aduocatus uníuerfalís Ecclefiæ,propter hanecura protedionis ftatutorum, & cuftos fidei orthodoxae. LægiturMartianu inConcilio Chalcedonenfï cuftodem fidei appellatum.EtB<ilius Imperator,in principio oda ui Cocíltj uníuerfalís dícítjfíbí diuina ôC benígnífsíma prouídetia,uníuerfalís nauís fidet gubernacula commífta. Sicut ením magífteríá definiendi &ftatuendíea, quae ad orthodoxam uníuerfalem fídem Chriftianam fpedât,(àcerdotio à Deo commis/ titurtica imperio ñero gubernare,confirmare-^ conieruare illa>quæ à Deo per facer dotiu ordinantur,committitur. VndelicetPhilippus Imperator,primus fuerit Chri- . ftianus Imperator, uita fundus breui eft poft tempore parum in uníuerfo proferir,

ms licet Conftantinus Imperator authoritatem dederit per uniuerfum orbem Ecckfias ædificandi, poft eum omnes baptizatifunt Imperatores,licetafideoberrauerinc l alíqufut ipfemet Conftantinus fecundum Hieronymum, lulianus apoftata,âf Con ftantinusînon tamen fundo, tantum imperialem curam ^qub ad fidei cuftodíam uni/ uerfakm,in una fuccefsionequa Imperatores ¿nrerím fuccefterunt fideles fidelibus, fed ínípfa radical! transfufioneporeftatisàCbnftiano populo.Dico Romanum po pulum omnem Chriftianum populum, quomodo Chrtftiani omnes erant tunc, qui imperio fubiacebant.Vndedicitur fadoRomano populo Chnftiano,conftftuti Im/

HÆretrW «a peratores ab eodem,fecundum hanc populi qualitatem,Conftituti funt redores Ex pouj2f«riiw-quo credo hocueru,quoddíciturín.c.ueaerabilemdeelec.quíapopulííntérion5eft pwror. nifi fecundum fuam qualitatem fidei imperium transfundere in redoretwquod tunc hxreci/

-heréticos non fortíatur poteftatc ímpertj ex eledione.Sed fi Papa qui in BpiTcopatu fidei principatum gerit, eledu in fide errare inueniret: declarare pofleteum non efie imperatorem.Nô tamen nega › quia faccefsio etiam operetur ad hanc cura, ut ficut legimus in uartjs Synodis nominausjmperatoribus fidei cuftodiendæ cura commif/ fam,ita *ÔC*fucceflbribus, propterhocacclamatumreperio per Chalcedonenftm SynodG Martiano in laudibusmono Conftâtino æterna memoria.Et per hoc aperta eft uia inueftigandi exueraradice, exaltatione itnperij Chriftianifuper omnia imperia, acipfius Impera toris fuper omnes reges & principes Chriftíanos,ÓÓ ea propter quia utilis fidei cuftos açftatutorum, utilium cqnferuator, quâ quidem conferuationetn abfqjimperio ín cunólos nô poílet perfedé habere, Vnde ficut untuerfalía ftatuta ad fidem catholicam fpedantía,tam ad ípfius efleconferuationem *8C* augmentum, uní uerfos Chriñífídeles lígant:íta omnes imperio ípfarum ordinationum conferuato/ río ftatuto fubfunt. Et ideo credo,fi Imperator conferuaturus leges fandam harum ad fidem fpedantíum definitionum adderet, fícutluftínianus,Martíanus, alqlm* peratores fecerunt :quod tune illæita uniuerfaliter ligarent, ficutipfa principalis, licet alig leges eos forte nonaftringerent,qui de fatfto præuilegio fuperíorítatem ímperqnon recognofciint* Cap. VÍIL

OCcafione præmiflbrum inquirenda funt ifía- Primo quid laid ín Cocílrjs fa cerdotum pofsínG&íbidem delmperatore, quid ín uníuerfalib. Concilíjs ínueníatur egifle. Poft hæc de Concilio imperiali omnium fubiedoriï ípfí, 6óeius utilitate aliquid fubiungeturJEtultimo dereformatione imperij alix qua cogítataexplícabuntur.Superíúshabeturquomodolaícíínuníuerfalí Synodo *laid quid in* inuitatiad audiendfi interfunt,g<fegeftisut telles fubferibunr. In fynodo facerdotg.fk,« « W ^ parochialium no eft dubiS laicos accufari poíte, eos ad defendêdS feadmíttí debere, íuxta definita ín quodam Maguntinenfi Concílío:fed ín alia Synpdo,ubieaquæ fime canonica *&C* regularía uentilantur & examinatur, & non debentalíj laícf, quos non decet elle perfpedores earum rerum quæ facer dotibus iæpe accidunt,íuxta de/ fínítíonemuniuerfalisConcílíj fuperiùspofitifnifi fuerint uocatOíntereíTeutín.^.c. Cocilij Cabillonefíslegitur,5¿ín Carthaginêfi ConciHo.c.iídegitur. Erincipesue/ rô quoniam uníuerfalía fadla fui principatus, non quando clericorum caufæ tradâ/ rur,adeffe polfimt amo& tunc ut auditores, ut hoc in innumeris Concilias legimus, & ad petitionem ipforulegimus ut frequenter ipfa congregata. Legitur enim de Ca/ rolo magno rege ficJBgo Carolus magnus,dux & princeps Francoru anno ab incarnatione Chriftk7S2.io.Kalen. Matj,cñ Concilio feruoruDeí, & optímatu meorïï E/ pífeopos q in meo regno funt, cum presbyteris in Concilia & Synodum congrega uí,íd eft Bonifacium Archiepiícopum Moguntínenfem,&Bucardu Vormacíefem, ut mihi conítlium darent,quomodo lexDeí & ecclefiaftíca religio recapera retur, per Concilier làcerdotuft: optima tñmeorS ordinauimusperciufcatesEpifcoposôÉ conftítuimus fuper eos Bonífacium qui eft legatus fandi Petri. Et infra, ftatuimus per annos fingulos Synodum congregari,utuobispræfèntibus,canonumdecreta & Ecclefiæ iura reftaurentur,&f religio Chriftiana emendetur. Et fundatas Ecclefia/ rum pecuniasEcclefiis reftituim9,falfos pbrôs &adulteros,& fornicatores diaconos clericos, de pecunrjs EcclefiarS abftulimus» 6¿ degradauímus,6ó ad poenitentiam coegimus. Et infra decreuímus íuxta fandorum canones, ut unufquifcp præsbyter Epífcopo(ubiedusfítillí,íncuiusparochíahabítat,8ó temper in.4o.diebus ratione minifterqfuifíuedebaptífmo^íuedefidecathoh'cajfiuedeprecíb. et orídíe mifíarií, Epífcopo reddat.Et quocuncÿ iurecanonico Epifcopûs círcñeat parochiam ad po* pulos confirmandos,prçsbyter femper paratus fit ad fufcipíendumEpifcopum,curn collatione ÔÔadiucorio populi,qui *i*bi debet confírmarnStatuímus fecundum catho ¡icam fandionem,Epifcopos & prgsbyterosundecumc^ueniant,adEcclefiafticumi minifteriumante Synodalem probationem'non admitti. Item ftatuimus,ut quíte# feruorum Dei uel ancillarum Chrifti,in crimen fornicationis lapfus fuerit, in carcere poenitentiam faciat ín pane aqua. Eç fi ordinatus præsbyter fuerit, duos annos

in cafcere tftarteàt , & ante flagellatus & excoriatus uideatur. SI ueto fuerit clericus uelmonachus,poft tertiam uerberationem in carcerem adeat per annum permanfurus.Similiter & moniales feu nonnae uelatx, eadem poenitentia contineantur, 8£ radantur omnes capilli capitis earum.Fecitalia Synodus in qua idem inícrfuítCaró lus magnus ftatutum cocra fornicarios,fub poena priuationis benefici),QC q? ad pœ^ nitendam redigi deberent,6¿ illa alijs locari & plura alia,& de hac praefata Synodo Zacharias Papa fcribit Bonifacio Archíepífcopo,íhepiftolísduabus,quarum una íncípítjfufceptiXet alia fufcípientes fandífsime.Ecce regem congregate Concilia, & quæ funt iufta cum ait]s ordmare.Et utinam ad hoc hodie principes etiâ operam darent,ut publica SC mala uitia tollerentur,& maxime fcandala magna in religione facientía,utfuntfornicatíonesearumperfonarum quæ caftitatem uouerunt. *inter* quæ de monialíbus 8¿ earum cuftodia cura adhiberi deberet.Nam ille fandius Boni factus fcríbit Echebaldo Anglorum regi, quod apud Graecos ÔC Romanos quafi blafphemiam Deo irrogaflec5qui de hoc reus foret utcum monialiconcubuifleri

Cap. XIX

Dare ítaa<$ debent reges Sc principes ad cales Synodos congregandas operam,iuxta admonitionem fandi Gregorij,ad Theodoricum regem Fran/ corumexregiftroxa/j.iteratauos perueftram mercedem adhortatione pulfamus,utcongregari Synodum iubeatiSs& ficut dudum ícripfimus,, corporalia facerdotum uitia, & Simontacghgrefis prauitatem,omnium Epifcopo> **rum** definitionedamnari3atque â regni ueftri amputari finibus faciatis, hecille.rla**bet** etiam Exarchus fiue princeps monere per fe uel alium Concilium, ut ea quæ **ad** pacem Ecclefiarum (lint ordinentur.2].q.^ficut.Et fi illa Côcilia principum,quæ perGallías,3¿ Alemannias,per reges Francorum A quifgrani,Agrfppinæ,Côfluen riæ,Moguntiæ,et alijs locis celebrata funt enumerare uellemusdongum et inutile fo Kriquia nullus ignorat,cum quanta follícítudíne&f ftudiOjbonum publica, ueram SC puram religionem ipfi fandi Patres procurarunr.Quæ quidem omnia,& commue nia bona publica,nullibi meliùs quâm ín facrís conuentíbus,ubí omnia per concordandam tj adantur,ftatui ordina Hue poflunt.Eft etiam príncípum officium,confirmareSC cuftodíre in Concilíjs definirá♦. Vnde legitur deRecaredoregeGalliæôÉ Hifpaniæfie.Glóriofifsímus dominusrexuníueriorum Recaredus,fub regimine noftræ poteftatís confiftenriumramatoresnosueftrí diuína faciens ueritas,noftrís príncipalirerfenfibus inípírauít,ut caufa inftaurandæ fidei ac difciplinæ ecclefiafticgjEpíícopos omnes Hifpaniæ noftro præfentari culmini (uberemus, procedite autem diligenti SCcauta deliberatione,fiue quæ ad fidem conueniunt, fiue ad morum corruptionem refpiciunt,fenfus maturitate íntellígentiae grauítate coftat eflè ge* fta.Noftra proinde audoritas hoc omnibus hominibus ad regnum noftrum pertí* nentibus iubet,ut fi qua definita funt in hoc fando Concilio Tolerano anno -regni noftri foeliciterquarro,nulli contemnere liceat,nullus præterire præfùmat. Capitu**la enim** quæ íenfibus noftrís placíra,6¿ difciplinæ congrua,a præfentt côicnpta fime Synodo,in omniaudoritate fiue clericorum fiue quorumcuncp hominum obfer/ nentur,SC maneant de obferuatione priorum canonum. Et infra. Omnes conftitutiones ecclefiafticas,quas fummatim breuiterq? perftrinximus,ficut plenius in cano* **ne** continetur,manere perenni ftabihtatefancimus. Si quis ergo clericus uellaicus harum fandionum obediens efle noluerit : fi Epifco pus, præsbyter, diaconus,aut clericus fueririab omni Concilio excommunicationi fubiaceatiu uerolaicus fuerit 6¿honeftiorislocíperíbna,medíetatemfacultatum fuarum amitcat,f?fci iunbus pro* futuramxfi uerô minoris loci perfona eft,amiisione rerum fuarum muida tus, in exi **lium** deputetur.hæc ibi.Conífiha multa adducere poflem,fi opus forec.Eft itacp hoc notandum, quod reges &' principes ada Conciliorum cuftodíre^ confirmare,exequicpdebent,fecundum quod

in ipfis canonibus man*

datur»

Capi

Capitulum. X.

AD ífta autem Concilia,reges & principes cum omni manííietudíne reuerentía & humilitate,cum dulcibus exhortationib. accedere debent. Vnde legi/tur de eodem Recaredo ín alio Concilio Toletano ; Cum pro fidei fuæ fincerítateidémgloriofífsímus princeps, omnes regiminis fui pontífices ínunír *Ruareáim* conueniremandaflet,princeps Concilium fic alloquitur. Non incognitum reor uo- *conátysccn.* bis reuerendífsími íacerdotes,quod propter ínftaturandam difciplinæ Ecclefiafticæ rie. formam,ad noftræuos ferenitatis præfentiameuocauerim.Ec quía decurfís retro temporibus,hærefis imminens ín tota Ecclefia catholica,agereSynodica negotia denegabat: Deus cui placuit per nos haerefis obicem depellere, admonuítínftícutademore Ecclefiaftíco reparare. Ergo fítnobisíocunditas, fit gaudium,quod mos canonicus profedu Dei pernoftram gloriam ad paternos reducitur terminos. Prius tamen admoneo pariter & exhortor, íeíuntjs uos uígiltjs8¿ orationibus operam dare,ut ordo canonicus quem à (àcerdotalibus fenfíbus detraxeratlonga ac diurna obliuio,quem ætasnoftra (e nefeire fatetur, diuino rurfus nobis dono patefiat. Ad hxc autem gratias Deo agentes gloríofífsímo príncípi,uníuerfum Concilium in laudibus cœpitacclamare: triduanum eft exinde praedicando indidum ieiunium. Et cum die o/ <ftaua Iduum Malarum in unum coetum facerdotes Dei conuenii!ènt,Ôf oratione præmiflà unufquifquefacerdotum congruo loco refediíTet: ecce in medio eorum af/fuit ferentísimos princeps, (eque cum Dei facerdotibus orationi communicans, diuino deinceps flamine plenus, fic ad loquendum exorfus eft dicens: Non credimus ueftramlarerefanditatem,quantotemporeinerrore Arrianorumlaborauit Hifpa* nia. Sinon multos poft difeeifum genitoris noftri dies, quibus nos ueftra beatitudo fideifandx catholicae cognoúit efle fociatos,credimus generaliter magnum laeter/num gaudium habuifle. Et ideó uenerandi patres, ad hanc uos peragendam congregauimus Synodum. Et infratQuamuis Deus omnipotens pro utilitate populorum,regni nobis culmen fubire tribuerit, ÔÉ moderamina gentium non paucarum regixnoftræ curæ commiferíc:memínimus tamen uos mortalium codittone perftringi,necpoflefcelicitatemfuturæbeacitudinisaliter promereri, nifi nos cultum ueræ fidet repetamus, & conditori noftro, (alutis confeisione qaa dignus eft ipfe, placeamus . Pro qua re quantum (obditorum gloria regali excellimus, tantum prouidi effe debemus inijs quæ à Deo ftint,uelnoftramfpem augere, uel gentibus nobis â Deo creditis confulere. Cæterum quid pro tantis beneficiorum collationibus omnipotentiae diuinæualeamus tribuere,quando omnia ipfius fimtj&f bonorum noftrorum nihil egeatCiiifi ut in eum fic tota deuotione credamus, quemadmodum per feriptu/rasfacras feipfe íntelligí uoluít,8¿ credi praecepit: Et proindefandifsimi patres>has nobilifsimas gentes, quæ lucris per nos dominicis applicatae funt, quafi fandum *8C* placabile facrificium per ueftras manus, aeterno Deo offero. Erit enim immarcefsi/bilis corona uel gaudium in retributione iuftorum, fi populi qui noftra ad unitatem Ecclefiæ folertia tranfeurrerunc,fundati in eadem *8C* ftabil ici permaneat. Sicut enim diuino nutu noftræcuræ fuit,hos populos ad unitatem Chrifti Ecclefiae pertrahere: ita fit ueftræ docibílítatís eos dogmatibus ínftítuere,quó ín tota ueritatis cognitione ínftrudi ,nouerínt ex toro errores pçrniciofos expuere,& uerç fidei tramitem ex charítateretínere jUel catholicæEccïefiæcommunionem defíderío auídíore comple/<ft¿. Cæterum ficutfacile ad ueníam peruenírecónfido, quod nefeía hucufque tam clarifsimaerraueritgensfltagrauiùsenè non dubito,fíagnítamuerítatem dubío^cor de teneat atque á pátenti lumínefquod abfit) o culos fuos auertat. Vndeualde necef/faríumefle pofpexí,ueftram ínunum conuenire beaticudinem, habent fententiæ dominicae fidem qua dicit, ubi fuerint duo uel trescolle&i in nomine meo, íbí ero in medio eorum. Credo enim beatam fandç trinitatis diuinitatem, huic fando inte/reffe Concilio ,& ideo tanquàm ante confpedum Dei, ira in medio ueftri fidem me/am protuli.hæcille. Difcanthícuníuerfi reges facra Concilia uenerari, & follícítare eorumfrequêtiamjachumilitatem ín exhortatione exhibere fandis Epifcopis. Dif/

icant fan efti Epifcopí denote cu m regibus fe habere, quoniam per regem **bonum Ee** clefia Chrifti crelcit, fecundum magnitudinem potentiae eius. Ad haec illud futrían* gam Syfenan^i regis exem plumed umftudio amoris Chrifti anno eiufdem$8i.acdf re. Agenda re!igiofifsimi Syfenandi regisHifpaniae atra Galliae, in Toletanam Urbem ^bp/rrdiwejf- facerdotes cóueniflent, rexipfedumin bafilicafanaæmartyns Leocadiae omnium eltt r Ulft* coetus adeftet, pro merito fidei fuæ cum magnificentifsimis nobilifsimis uitis in/ greiTus. Primum coram facerdotibusDei, humiproftratuscumlachrymis & gemiti bus ad pro fe interueniendum Domino poftulauit. Deinde religiofa profequutio* ne Synodum exhortatus eft, ut paternorum decretorum memores, ad confirmanda iuraecclefiaftica ftudium praeberent, & illa corrigereaqux dum per negligetiam in ufum uenerunt contra ecclefiafticos, licentiam fibi de ufurpadone fecerunt. Et in fí- ne Concilq illius cui Ifidorus ¿nterfu¿t, dícStEpifcopí: GloriaÓL honor omnipoten/ ti Deo noftrojin cuius nomine cogregati fumus. Poft haec pax, falus}& diuturnitas^ pijísimo & amatori Chrifto, Domino noftroSyfenandoregi, cuiusnos deuotioad decretum hoc iâlutiferum côuocauit. Corroboret Chrifti gloria regnum iliius, pro- tegat illum ufcpad ultimam fenedutefummi Dei gratia, & poft præfends regni glo riam, ad aeternum regnum tranfeat, ut fine fine regnet qui'in ficula foelicicerimpe- rat, ipÎbpræftaote, quieftRex regum Dominus dominorum. Sic legitur ChintiL lanum regem, in concilium aliud Toletanum, cum optimatibus & femoribus pala- ttj iuijIntrafle fuppliciter fe orationibus facerdotum commendantem, & quôdfuos fideles ita facere fanda exhortationecoegit: at(ç hanc conftitutione quam ex pre- cepto eius Concilium decreuit, diuína.in(píratíone præmifit, ut per totum regnum fiium, perpetuo à die Iduum Decembrium, lætania triduana feruetur. Ecce nunc re/ ges inteihgite, ex his exemplis erudimini qui iud icatis terram. Ita enim feruiendum eft Deo in tino ore, & exultandum cum tremore. Omncs reges hunc morem femper habuere, ut aliquos prifeos eligerent fama & uita clarifsimos quos fequerentur :fe/ quimini quoad Synodicas obferuantiaspræfatosa & fcelicíter uiuetis.

J Cap. XL

Zm wt A Ttcn^tte ftaqj exhortationem fandi Gregortj Pap», adHildebertum re* ¿wFrancoy /\ gemFrancorumcap. 2ty4. quidicit: propter hoc omnipotensDeusbc «bs ww populorum regimina perducit, ut per eos omnibus qui praelati fuerint» JL Jldonafuæ poteftatis impedat. Quod in Anglorum gente facftum cognoui/ mus, cui ueftra gloria idcirco præpofîta, ut bona quæ nobis conceffa funt, etia fubte diae uobis genti fuperno beneficio reftaurentur. Etideo gloriofe **fili**, eam quam ac- cepifti diuinitus gratiam, foilin'ta mente cuftodi, Chriftianam fidem iri populis tibi fubditisextenderefeftina, zelumreiftitudinistuae in eorum conuerfione multipli- cajdolorum cultus infequens, Fanorumædificiaeuerte, fubditorum mores in **ma-** gna uitæ munditia exhortando, terrendo, corrigendo, ^ boni operis exempla moti firando, gdifica*ut illum retributorem inuenias in coelo, cuius nomen atqj cognitio/ nem dilataueris in terra. Ipfe enim ueftrx quoq? gloriae nome etiam pofteris glorío* fids teddet, cuius uos honorem quaeritis of referuatis in gencibus. Sic enim Coftan- tinus prjisimus Impera tor Romanam Rempublicam à peruerfis idolorum cultibus reuocans, omnipotenti Deo Domino noftro lefu Chrifto fecum fobdidit, fecpcum fubiedis populis tota mente ád Deum conuerde. Vnde facftum eft, ut antiquorum principum nomen, fuis uir ille laudibus uincerer, âf tantum in opinione prædeceflo res fuos, quantum in bono opere fuperaret. Et nunc udep ueftra gratia cognitionem unius Det patris, filij & fpiritus fanaí, regibus *ß¿* popuhs fibimetfubiecæs feftinet infundere, ut antiquos gentis fuæ reges laudibus ac meritis tranfeat. Et quanto ftu- diofids infubiecftisfuis edam aliena peccata deterferitîtamô etiam de peccatis pro* prtjsanteomnipotentisDeiterribileexamenfecurior fiat. hæciHe. Ecce officium regis *eft, fidem* catholicam dilatare in fubiedis, per hoc nomen gloriofum aequi- rendo. Multas tales inftrucftiones Ifidorus ponit, & aliqua de i piius didis.q.q ha-

bentur.

bentiir,8¿ ad iftamtendit conclufionem, quodDeuseftaudor poteftatisregiae,& illa fua poteftate rex propter demerita populi permifsionediuinafæpe abutitur.Á Deo uerô regia poteftas creditam Ecclefiæ fandae commifsionemrecipit,cuiusra/ tionem reddere tenetur, quare legibus fidei omnes fiintaftridi. Non debet fe folu/ cum legibus exiftimare rex,quia *fi lex iufta eft tunc* ligat,& non aliter: quare & ip/ fumregem,quiiuftitiæfubeft. Cap. X1L

St etiam iftud in fumma (ciendum, quod ftudium regentis debet efle, ut pe? concordiam leges ordinetVnde opportunum eft *in* Concilio utriufqs ftatus primatum *&C* prçfulum,cunda uníueríalíaRempublícam tangentia,itatui *ÔC* * ordinari : illius uero fic per concordiam conftituti,exequutor rex efle debet*

Quoniam eft ipfa conftitutio regula, fecundum quam fubfedi poteftatem regis or/ dma tam efle uolunt,Regulari autem per concordiam capitis & membrorum prxfi- dentialem poteftátepro bonoReipublicaememo dubitat Concilium uniuerfelepof» fc.Et licet rex difpenfare aut interpretari, nihilominus ipfam fic conditam legem, in dubijs occurrentibus pro bono publico, & ad finem iuftitix pofsit, per tiir- **tutem:** tamen hæc fuo modo, ficutin Romano Pontifice & canonibus fupradidum tft,intelligi debet.Non quód rex tollere legem fic editam pofsic abfcp Concilio,qux cum Concilio edita eft:fed declarareratione legisin occurrenti ca(u,locum fibi mí nime uendicare.Echxc fofficiunt ad fciendum, quomodo in Synodicis congregatio nibus officium regis eft concurrerejexhortatbconfirmare, & Ecclefiafticis conftituti ortibus qutfuel ad fidem uel diuinum cultum fpedant obedire exequi JnpublJ/ cum uero ftatum concernentibus, fimul ftatuere debet,&£itafehabereficutre<3ecfe Metropolitanodidrum eft fuperius,quicaputfui Concíltj eft. EtftneCofenfuSuffra ganeorum,nihil uniuerfam prouinciam concernens ftatueré poteft, quoniam prafi* dere debet rex in illo Concilio,ubi ea difcutiuntur quæ ad regimen Reipublicaefpe/ <ftant,S¿ cu conidio optimatum etiam Epifcoporum fubieÀorum,per confenfutn cada dtgefte ordinare. Habere quippe debet princeps ex omnibus defubiedisuiros perfectos,ad hoc de omni parce regni eledos, qui in quotidianocofilioadfint regL Tales quippe confiliari), uicem gerere debent omnium regnicolarum, ficut de Car^ dinafibus quodam loco qui Romano Pôtifici aftant, fupradidum eft. Et hi tales co* f¿ líaríí,eorffquosreprfrentant,bonupublícSdebentcÓtínuédef€nfare,etauífareó¿ medium wortíonatum effe, per q3 rex gubernet & influat fibí fubíeáís38¿perqd fubiedí refluuntin opportunis ad principem, Ôi in hoc quotidiano confilío magna uis regní confiftít: deberent quidem íftí confilíartj ín uniuerfalí congregatione regnt concorditer ad hocdeputari,0¿per leges & juramenta ad bonum publicum perfua/ *Qâderepu^* *dendfî* palam obligari Et quia de regimineReipublicg fandus Thomas,Egidius de fmpjcrM Roma, Sed alius,Scotus erante illos Plato etTullius(licet illi ultimi libri no babean tur) ac etiam altj piares, magna nobis uolumina reliquere, ad ifta quffque recurrat in refiduo Nuncde Imperatore uidendum>quid ín uniuerfalí Concilio catholicas Eccle fiaeinueniaturegiffe, Cap. XIIL

X fuperioribus habetur, Imperatores fandos, congregationes Synodales uniuerfalium Conciliorum totiusEcclefiæfemper feciffe. Ita ego perluftrâs *tegilia uniiu»* gefta omnium uniuerfalium Conciliorum ufcgadodauum^inclufiueBafiltj rôwrâu tempore celebratum,uerumeffe repertIta in eadem odaua Synodo,in quin- **ta** adione,Heliam colendifsimum presbyterum,& Sincellum,throni Hierofolymo tum in auditione omnium affatum, legitur. Scito te quia in praeteritis temporibus Im* peratores erant,qui congregabant Synodos ex toto terrarum orbe,uicarios ad h uiuf- modidifpofitionem caularum colligebant, quorum ergo,8C Dei cultor Imperator nofter,uniuerfalem hancSynodum fecithec ibi.Et legiin gloffula Anaftafii bibho/ thecartj Apoftolicæ fedis, qui eandem Synodum de Græco tranftulitfupereodemdi cfto,qubd uníuerfa!es Synodos de omni terra Imperatores colligere foliti fuerant: lo cales uero nunquam eos legitur collegiffe. Et ad hoc concordat definitio canonica eiufdem Concilrj fuperids ferípta, quæ principalem id eft Imperatorem,uniuerfalib*

dixit iritereíTe deberé non altfcVndebréaftetdico,quôd fient prædidum eft, ita fë habet Impérator ad uníueríalem catholiCæ Ecdefiæ Sÿriodüril,ficut rex ad uniuerfàlém regni fui:n5 quôd coadi uefed éxhortatofië colligeré debeat, Ut Synodus A/qUilëiàê,tëmporefândi Ambrofij,dectëtôîmperatorum Theodofij & Valentiniani congregata,in epiftola eiufdém Côciiff in principio ponitfomnes per principes ud Catos,nullum inuitum coádum.Sed (olebant per díñales fandiones.necefsitatc cé lebrandi ConcilijapefiréPatríarchalíbus íedibus;S¿ diem & lócuni coftituèré,aeli bertatem protédíonís abfc# oppreísíone uel timore offerre,fecundum conditiones Synodi fuprafcriptas.Et ex tali congregatione,non recipit Synodus iudicijaccoftt tuti dnum firmitatem,fed ex omni cófenfu inipfam congregatione, 8C ex nocatonf cómparítíoneflé præfentia ,ut hæc etiamftÿëriusdifcuflafuintDum enim inftant imiuerfalia pericula fidei,aút alíqiia Chriftí Ecdefiath uníuétfam turbantia:tíícuíg| lare debet ipieImperator,^ fidei,& pacts cuños,& Rom. Pont, primo Synodiae/Cefsítatem infinuare,8c eius confenfum congregandi Concilij in definito loco re/quirereificutfeceruntImperatores Valéntíriiatfus &Martiánüs ad LeonemPgpam fcríbérttés fícPro reuerenda & catholica *religione* Chríftíanorum fidei,tüifeâuxi-ltjs uirtutem noftræ potëtiæ credimus gubernari,tuam fanditatem principatum ítí ^piíboparú diuinæ fidei pofsídéntem,(acris literis in principio iufta credimus alió-quendanuinuítantés ate# rogantes,ut pro firmiratetx flatu noftri imptrij,ætern5 di uinitatëfanditas tua deprecef,utôf tale¿)pofitam atep defideriu babea mus,quate/nus omnia im pió errore fublato,per ceîebrâdam Synodnte audore maxima pars drcaomnes Epifcoposfidei catholi'cæfïat,ab omni fcélerepUra&intemerata côfi* ftens.hæc illi-Pari modo legimus,dulci inuitationealios Imperato rés,Papâ,8£ alios Patriarchas,Epifcoposc# omnes,ad Synodg uniuerfâlem femper aduocafle. Legit énim,Martianum Auguflum ad Leonem Papam præfatiï fié fcrípfiífeXeoní reue-fend.ppifc Ecclefiæciuicatis Romæ,Martianus.Defludio Morationenoftra,fan-dttas tua non dubicat,quin ueram Chriftianorum religionem,& Apoftolicamfidë firmam uelimus permanere,SC ab omni populo píamente feruarf Dénie# ÎbliditatS noftræ potentiæ,ex reda religione,& propitiatione faluatotis noftri côfifterenott àmbigimus.Quapropterreuerendifsimos uiros,quosadnoilram pietatêfandítaá tua direxitjibêter S£ (icut decebat animo grato fufcepímus.Supereft, ut fí placuérií tuæbeatitudini,inhaspartesaduenire,ôcSynodum celebrare,hoc facere religionis áffedu dígnet.Noftrís utíq? defíderíjs ueftra fanditas ía tisfaciec,ó¿ ftcrgfeligió níá ijuaá utilia fint,decernet-.Si uero hoconerofum effiut tuad has partesadueíiiasáhoc ipfum nobís propríjs tua (anditas literis manífeftet,quatenus ínomnéOríentemáe¿ íri ipfam Thraciam,& niyricum,facræ noftræ literæ dirigâiiir,utqiiéndamdefimtûi locum,ubi nobisplacueritjomnes fandiísimí Epifcopi debeant conueníre,6¿ quae ChríftianorQ religioniatc» cathoïicæ fideiprofintsficut fanditas tua fecundi eccle Ítáftícas regulas definiuit,Tua depofitione declarent.hæc ibi.Conftantinus etiâlm* perátorq.huius nominis,quicouocauitfextaSynodum,anno Chrifti 68 *6.*uel circa, ad Agathonem Papá ita fcripfit.ImperatorFlauius Conftâtinùs fidelis Sacra Deo* * fandiisimo & beatifsimo Archfepiieopo an tiqüæ noftræ Romæ. Per omnia nouiÊ ueftra paterna beatitudo,& plures fandæueftràéEcclefiæantiqugRomç,q, ex quo iufsitDeus principaliter nos imperare,dum multoties uoluiffentquidam motion? facere,de rebus de quibus eft contentio pro dogmate pietatis,inter partes ta fandg ueftræ Ecclefiæ,cp huius fandae magnæDei Ecclefiæ:hoc prohibuimus *fieri,*tepo-re non admittente,cognofçentes quod ex particulari contentioue,non folu ueritas fciri no poftetjfedmagis malum accrefceretEt infra:Veritas enim Deo chara efl,0¿ fecunda Domini uoce,quicut#uolueritomniu princeps eife,fit omniamïnifter. Eé itera didum eftdnhoc cognofcet omnes quia mei eftis difcipuli,fi diledionem ha-buerítísadínuícem.Poft^igitunépus recipitperfedamcongregatiOnemfierfiacL hortamur ueftram paternam beatitudine,per praefentem noftram piam facram, diri gere uiros utiles ate# modeftosshabeces totíus(Deo ínfpírantejdodríne peritia irre

" præhen/

praehenfibilem,indutos perfonam ueftræ Apoftolicx fedís,eíufcp confilrj,deferentes ÔC libros quos oportet proferrí,fi¿ omnem audorítatem habentes, quatenus contiez nientes cum hic pofíto (àndiisimo acbeatifsimo Patriarcha» & Macaríofandifsímo Patriarcha Theopolitanæ id eft Antiochenae duitatis: perfcrutentur cum omni manfuetudine&modeftia, & per gratiam fandi ípíritus ftudeant ueritatiinfiftere, & confentire. Monitionem habentibus eis qui huc aduenerint exjjarte (èdis ueftræ, per prçfentem noftra m piam facram,per Deum omnipotentem,no eft apud nos par cis cuiuslibet fauor, fed aequalitatem utrifqj partibus co nferua bimus, nullatenus ne/ cefsitatem facientes quocuncp capitulo eis qui â uobis dirigentur quoquo modo,fed **omni honore** cum copetenti munificentia etfufceptione dignos eos habebimus. Et ii quidem uter<$ conuenerint, *ecceôi* bene : fin autem minimeconuenerint,iterujn **cum** omni humanitate eos ad uos dirigemus,de cutero nos expedantes iudicium Dei imminere nobis,iuxta quod conftituti fumus feruare fidem fandam 8£ immaculatam ,) quam percepimus unoquoque proprio fenfu abundante, rationem reddituri antefandum & terribile tribunal Dei noftri. Inuitareenimfic rogarepoftumus,ad omnem emendationem ÔC unitatem omnium Chriftianorumtnecefsitacem uero in/ ferre nullatenus uolumus.Perfonæ uerô quae dirigentur à paterna ueftra beatitudine ipfa decernant. Ex ueftra itaque fanda Ecclefia (fi utique uidetur ei) tres perfonæ fufficiant,quod *fi* plures quantæ *ei* placuerint dirigat. De Concilio uero ufquead 12. metropolitanos Epifcopos.De quatuor uero monaftertisBizanceis.ab unoquotg monachos quatuor, nam fireceperit tempus»perfedam congregationem ftuduif/ femus facere.Et infra: Deus autem nofter proprio conidio protulit,quôd nos differé bamus in hoc tempere, per omnia iubemus ueftram paternam beatitudinem minime effici impedimentum uoluntati Dei,fed eos dirigere.Sicenim fperamus in eius benf gnítate,quoníamquíuoluít huiufmodí capitulfimoueri *in prefehti* per fando fpiri rum,concedere habet ut ueritas clareat, ¿Vínftruantur omnes fine fcifmate a tep conz tentione ¿n uerítate. Et infra.Omoeqj impenfam uenientifi iufsimus praebere,Theo dorum gloriofsimum patricium ÔÉ exarchum Chrifto amabilis noftrç Italiae prouin **dæ,** tam innaui quàm in expenfi'sôf omni utilitati eorum. Et fi necefsitas exegerit, etiam caftellatos dromones præbereadeorum mudmen,utexomnibusillæfiôifine periculo Deo cooperante ijdem ad nos perducantur. Diuinitas te (eruet per annos multos>fandífsimeatq^beatífsímepater. Hæcepíftola,in principio fextæ Synodi, quæ per illum facundifsimu Leone SicilieniemPapam Romanum,utriufe^ ta Græz *ex* quám La tí næ linguae difertifsimum,translata eft,(cripta ínuenítur,habens graues multas notandas i ententías.Maxímé quomodo imperator ordinatione facrí Co/ cílrj prgeogítare íuxta temporis congruentia debet,Ôfcum omni reuerentia aduocareéf defenfare uenientes»cum præftationefummæ libertatis abfep partialitate. AHjs uero Epifcopis legimus confímílíter Imperatores ferípfiife per fuas (acras. Vnde prç fati Imperatores Valentinianus etMartîanus,ita refcripfere.Omnia ad uerâ fidem Chriftianâorthodoxâreligtonêtendentia,præponêda altjs rebus exiftimamus.Et in fra:Vnde tua fanditas cum quantis approbaueritreuerendifsimisEpifcopisJub tuo facerdotioconftitutisfandarum Eccleftarum,expertes habentibus diuinasferiptu/ ras,& fcientiam &dodriiiâ orthodoxæôC ueræ fidehpræ cundís emínentíb. ad Ni/ ceam duitatem proxime Kalen. Septemb. aduenírefeftinet. Quifquis enim genera/ lemôComnïmnndo utilem futuram Synodum refutauerit:peccat equidem, ôc noftra diuinitatem offendit. Agnofcat autem tua fanditas, quoniam noftra pietas aderit in ipfo Conci!io,nifi quaedam publicae &C ineuitabiles curæ nos inexpeditos fecerint, hæc illi. Dicitde Nicea,quiaadhanc duitatem indixit Concilium Valenti anus, fed poftea ad Chalcedonam eft translatam. Vnde ad congregatos in Nicea qdem feripie runr.Studij noftri eft congruerer decerni ea,quæ fandae & orthodoxa: religionis exifiunt, quatenus omnis ambiguitas perimatur decens pax fandifsimis catholicis reddatur Ecclefiis,hoc enim omnibus rebus praeponendum exiftimamus. Quia igitur uolumusintereffe fando Concilio,retinet ueró nos publica neceffarie uti*

litares ínexpedítíonetdígnetur ueftra religio non arbitrari grauesnoftræ tranquillité tis prælèritiam fuftínere3fed orare qua tenus ea quæ in ter manus habemus D eo auxifiante dííponentes,ben¿ illuc ueníre pofsimus,utnoftra pietate præfente decernart/ tur,quæ omnem dífcordíam quæftionemqj fubmôueant,ôf confirment uèram ac ue> **ncrandam** orthodoxam fidem,hæcibi.Poft hæc fcripferuntrjdem Imperatores,quo mifsi Leonis Papæ omnino uoluerût eos Concilio intetelTe debere. Et quia commo diûs poíTent in Chalcedônam propter necefsitates publicas, quâm in Niceam corn* currere: fcribunt fie: Vnde fi perfpicitueftra religio, in Chakedonertfiumciuitatem **uenire** dignamini. Et quia dubitabantdefecuritate propter Euchetem, miferuntad Imperato res,qui in Thracia fuerunt,hocéis fi gnificâtesxqui ad eosrefcrípferunt,plenam fecuritatem eis promittentes. Ex his habes,quomodo Imperatores caufas fidei ómnibus praeponere debent,S€ omnia cum couenienri reuerentia & charitatiue,qv æ in Synodis habent expedire,nullam necCfsitatem *inferendo.* Etquod Concilio ih terefie debent ad fidem confirmandam, non ad necefsitatem inferendam, ficut Mar/ tianus Imperator Conftantinum allegans dixit stf.dtft. nos ad fidem.

Cap. XIIII.

ETiatii ad hoc operarm dare debent Imperatores,6¿omnés reges fub fuoregno Synodicas cQuuentiohes habentes : ut tumultus omnis uitetur, & expellantur expellendi . Vnde piifsima Pulcheria Augufta, ad confularem Bithiriiæ ftratigiu,út cútam haberet circa difcïplinamSynbdfquæ in Nicea cogrega^ Cottiita & nondu Chalcedonam translata erat, fcripfit *i*Quia feçSdum noftra fanâionan reuerendi Epifcopí uniuerfi conueríerurir,fuftíríentes poreftacis nóftrp prgfentiam, quæ poft non multa Deo cooperante aderit. Quídam autemfficut agnouimus) quS ííntÍblítí conturbare & confundere Deo placitadifcíplinam,fuperueníencesín Ñí ceám clerici, atc£ monacíri,atqj laid, tumultus facere tentant,contendentes abfq: quæ nobis placuerunt :neceílar¡¿ has pías literas adtuam direximus cía rítate,quatenus cum omní uirtute, eos qui præter noftram euocatíonCm, aut permífsíonem futí rum Eptícoporum íbidemcommoranturckricos,fíueintrahuncordínemconftítíxtos,fiue aliqui eorS â própríjs Epífcopís funt remoti,uel monachos atq? laicos, quosí iiulla ratío adCociliftuocat,omní mododebeas cíuítateetípfís locíséxpelíere:ut cu ómnídíTciplína conftdentefancfta Synodo, fíne omní commotione step contentione,quæ à Domino Chrifto reuelata fuerint, comuniterab omnibus confirmentur; Scito enim, quôd fi quis decætero inuentus fuerit tumultuofusíbídem commorarí, àut antepraeíentíam noftrætranquillitatis,aut certé poft pradentíam: non fortüítumb tibi imminerepericulum, hæcibû Eccelaicos,trionachos,clericos, maxime non. habentes fui Epifcopí facultatem, Concilios uníuerfalíbus ¡nteíeffe non debere: omnes enim contentiones,cu tumultu pati inConciltjs non debent Glorioíifsímíenímí índices Sfamplífsímus fenacus,leguntur in prima adíorieChalcedonenfisConcíltj díxífle, quando impediebatur tumultu lecftio geftorum in Epheíb: Acclamationes * iftæ populares, neque Epífcopos decenr,neque partes iuuanc. De quo in Concilio Toletánopróuífumeft, de poena in loco benedúftíonis fedentium turbantium Synodum, ícilícettriduana excommunicatione, y.q. 4. inloco. Sícín eífdem geftis Chalcedonenfis Concíltj legitur commonitorium, adHelpidiumuírum fpedâbi/ lem>comKem facri confiftorij ab Imperatoribus datum pro defenfíone Synods Ephé finæ,ubific legiturildeb igitur tam tuam claritatem, quam Eulogiumuirum fpedabi ' lem,S¿ Triburium, & notarium adminífteriúm elegimus fidei defenfandæifîcutprb batos in alijs pluribus rebus, reftíísimofc# repertos, *&C* circa Deicultum opinMifsimos,acualentesnoftrísdilígeceríufsíoníbus minifteriumexhibere.Deijsuerbqnæ in Ephefi fanda Synodo fuerint conftúuenda nullum fieri tumultum uos permittere oportet': fed fí quem uíderitís conturbationibus tumultibus tendentem ad ladronem faneftæ fidei, hünc debetis cuftodfe mancipare, *S>C*ad noftram perferre notitiam relationibus ueftris, ut caufa quidem ordine proprio uentiletur. Interefle autem uos oportet indicio, & operam celerem dare, quo aliqua circa infpeâam probari»

nem

hétii fanda Synodus fieri fibi cognofcat. Vos autem nobis cógilítum facite,quæ/ cune# fuerint définita.Et infra:Non liceat autem ullum aliud moneri negocium ex pecuniarias uidelicet capitulis,antequâm ea quæde fide funt catholicasefte(ftui man cipentunldeo namcp&ciuile per literas quas aduirum ípecftabílem proconfulë feri pfimus,ôf reliquis militare nobis auxilium delegauimus, quatenus bC uos fiue per proprium officium,feu his fulci auxiltjs fufficere pofsitis ad ea,quæ præcepimus'ad- implendatquae tanto alijs omnibus meliora funt,quantoíblent humanis diuina præ cellere,^ quæ in hac caufa fuerint conftituta,ad noftram perferre notitiam feftma* teJEodem tenore Eulogio uiro fpedlabili feriptum eft.hæcibi.Ecce quomodo Im- perator follicitam curam de cuftodia uniuerfalisConcilijhabere debet , S^omnind iacere,Ut tumultus & turbatio nulla *fía*t,8¿ qudd dècerneda féru eritorJifa funt quæ ad Imperatorem fpedant, quoad Synodi principium,fcilicet conuocare cum exhor mione& tuitione,fummac# libertate, 0¿ bona & optimacuftodia» dempta omni partialirate,&pracceptinecefsitate* ,

DEconuocationeiiérd dubium ex príoribus(ubidePapadidaeft,quomo do ad eu fpeder)oriri poffet:fed de reliquis prætadis nemo iufte dubitare 9~l poterit.Ideo quoad illud difcutiendumdicamus,quodhocin£ereftinter*t!aPdPrtct* *>» utriufqj couocationem.Quoniam Papa ut primus,& habens præceptiuâ con^; poteftatëexprincipatufacerdotij fm in omnes alíos bpífcopos,quóadeam congre gacionem,refpicientemuniuerfalemEcclefiæftatum,in qua ipfe primam curam ge rinexqua credita pdteftate,praecipere habet Chriftí fidelibus ut côueniant,maxime fubietftis omnibus facerdotibus.Imperatoruerb exhortatur & fuadet Epi fcopis, ac prsecipítlaícís.Nec^Roni.Pont.dícíqconuócatíoriemadfepertíneretaíKumífedq^ fine fua audoritatefieriSynodus nondebeat.Quandôitacçlmp, ob incumbentem necefsitatemEccîefiæ,primô exhortatur Rom. Pont & deinde alios Ut contient ât: rede profequíturuíam antiquorum, tunc ínterpellatRom. Pont, primo, deinde aliorum audorítátem.Ec nifi ita ageret, fcilicet fi fine upeatfone Rom^PonrEpifço pos congregaret,no efiet uníuerí alis Cbncilíj audorítas plenaftuxta præhabita:de eflentiaenim eiuseft,ut nullusexcludatur,maxime Epifcoporft qui uelitÔÉ pofsit intereíTedgítur hoc indubie in Rom.Pontmerum. Si uero Rom.Pont.rdgatus nori mitteret,autnoriuemre^altjs parentibus exhortationi impetialúnoneft Cubito pro- cedendum,nifi necefsitas Ecclefiæ quælegem nô habet,expeditionem defíderaret. Verum fi cóngregatióni inftitutæper Imperatorem,Rom.Pont.conttadiceret, nifi necefsitas Ecclefiæ plus parendumlmperatórí pèrfuaderet,Rom.Pont.mos geren- **dus** eftVnde non credo etiam abfurdum elfe illud di<ftum,quôd etiâ propter curam commiiïàm cuftodiendgfideifacroimperío,ipfélmperatorneglígenteautcontríidi cente Rom.Pont.imminentemagtïo uniuerfali turbationisEcckfiaepericulo,præ- í^¿' Ceptiue poflet Synodum iridicere,ad prouidendum fluctuant! Ecclefiæ. Licet enirri Pu- **ant** ordo aut pófítiuí iurís determinatio,propter coferuandam pacem exemerit cie p« *ajjenfuifh* ficos âpoteftateímperíaii,utfuperordinaueritetiam ipfi imperio facerdotiu,ut cun *diwtsymtâ* dis Rom.Pont, tamen quum cefiàntomnia illa,propter quæ huíufmodí facra ordú natío inftítutaeft,qúoniamomnía propter conferuationem ípfius faneftæ Ecclefiæ íta conftítutafunt,reuertímqr tunc ad habendum eundem finem,ad aptos côgruos modos temporijhoc ordine nobis non feruiente minime curato. Et hæc fufficiant.

Cap. XVf

NVnc perquiramus ex codicibus facrorum Concilior3,florentifsimg quoti dam Ecclefiæ', quid coueniatlmperatori in Concilio congregato cufuis patrictjs fenatoribusperagere;Et primo reperio ex omnium geftis,tam in Chalcedona,Conftantinopoli,Nicea, Ephefo3q? aut ipfe Imperator perfeinterfuiqautexeiustufsíonecíusíocStenéntesfacrí fenatus& indices: pauci tamenfemper exmaxímísóó principalibusóíintellígentibus príncípíbus,8¿ nori *iteratorçit* plures icuuncj ínterfuífie,im6 rarôi^côperiodmperatoreuerô in perfona exiftêçe^ *adefi*

reperio eS femp præfedifle.In fexta enim Synodo tertius Coftantin? præièdit in medio,cum 10 de maioribus patrictjs» et ad Iguam eius uícaríj fenioris Roma: ct Hiero. folymorum,ad dexteram uero Pa marchæalrjtprimó Conftantinopoliranus,deinde Alexandrinus poft Autiochenus,et conjungebantur in quolíbetfcamno, Epifeopi illarum fedíum. Inodaua Synodo prçfidebatBafiliùs,etad dexteram et fecundum ordinem uícaríj Apoftolicæfedis, é¿alíj Patriarchæ* Verum in Chalcedona(quia Martianus Imperator in princípiononínterfuit)fenatus&íudíceseranttnmedío, ficutde tertio Çonftantino ditftumeft. Et ip fe Martianus ad Synodum poft hoc ue« nieras, præfidebat cum paucis de fenatu, fibi adiuneftis lateraliteruicarijs Apoftolicæ fedis *sc* Patriarchis,ut in fexta Synodo fedentibus.Bafilius uerô 1mperato ^Patriarch alium fedíum uícartjs *&c* Patriarchis,infubferiptíonefe poftpofuítex humilitate, tota Synodo rogante ut fe præponerer,ô^ipid ex humilitate renuenteAitdícnt gefta finalia eiufdem Synodi. Vnde quia fenatores & patrictj, ac príncipes claríísímí, qui fLint pars corporis Imperatoris, coníueuerunt Synodis intereíie, de íufsíone fi¿ mâdato Imperatoris, *ôc* non aliter ut omnia gefta clamant:tunc eft hoenotandum, qubd *Iusprˆte Tim* ni?Jlus fæcularis princeps habet ius intereflendi uniuerfali Concilio, nífi Imperator, *pedorem dc* a^í omnes folum fi iufsi ab Imperatore fuerint, uel facro Concilio. Illi uero qui funt *ture interero* pars corporis eius,ficut funt patrien,exconíules,exarchí, & facrifenatus ipfi Impera dlw. tori immediate coníungí debent ♦ Fititaqj íníuría Imperatori, fi inlocatione faecularium principum, qui de íure ínterefle non habent in uniuerfali Concilio, S¿ quorum <us intereflendi ab eiusiuísionedependetjímpeditur.Abímperialíenímpoteftatej Ordinatio talis inter *Cx*culares depender, qui omnes *ei* etiam alíoquí exêptï tunc in Cocilio fubfuntjtanquam protedori Concilrj, ex quare in omnes turi fdidione habet *üleaovumîus* Etmaximefitiniuriaipfis *facri* imperij Eledoribus, popula Romanum repræfen/ *MconíHiot* tantíbus S¿ facrum fenatum,6¿ unum cum Imperatore proximo colligatíoníscorpus facientibus, fi quífquám abfc# ordinatione facræmaieftatis, maxime qui digniori tú tulo non decorantur,ipfís fe præfèrG&pro honore facriímperíj ÔCbono publico,talis ambitio admitti non deberet.

Cap. XVII*

Ldicis audire licet non locjui inecnedí/f.

i "TAmen ad hoc,ut de haere nulla contentio oriatur tanquam denihílo3ícíendum eft, ipfos laicos príncipes pratados, etiam fiiuflu Imperatoris ínter/ fint,non habereuocem Synodícam}fedfolumaudíredebere.Vndeítalegítufín geftis octauí Concilrj quarta adione, quôd quum uícaríj fenioris Romæloquerado ad principes, qui iuflu Bafilij interfuerunt, dicerent: Interrogate illos manificenrifsimi S¿gloríofifsímí príncipes, anilliquiintroierunt faciunt libellum hunc. Dixerúnt principes ut obfecundantes uerbo,ueftro, *ex* praeceptione ueftra interrogabimus eos,non per poteftaiem noftra: poteftas enim hæc ueftraeft. Etin fine dicit Baiilius Imperator,in capitulo quod incipir.Multa quide.cuiustenor infra ponitur.Quâmquàm non fit datum iftis fecundumcanonem dicendi quicquam peni tus de Ecclefia fticis caufis. Opus enim hoc Potificum&facerdotum eft: ¿¿loquitur delató «Idem Ambrofius.7$.epiftolacontra Anxenfium ad Valentinianum Imperatorem,dicens.Sifcripturarumferiemdiuinarumueluererum tempora retracftemus: quis eft qqiabnuatjincaufa fidei Epifcopos iolere de ChriftianisImperatoribus,nô Imperatores de Epifcopis íudícare?S¿ infra : Pater tuus Deo faucnte uir maturioris æui dicebat,non eftmeum interBpifcoposiudicare.Tuanunc clementia dicit, ego debeo indicare :6¿ ille baptizareis in Chrifto, inhabilem fe tanto ponderi eflepu/ tabatiudicij.haec ille. Eçcequôd deperrinentibus adfidet religionem, inter Epif/ copos imperator iudicare non debet. Scribit autem uenerabshs Sedulius, in libel/ lo de recftoríbus Cbríftianís cap. i r. ipfum Valentinum Imperatorem poft hæc dum á fandis Epifcopis rogaretur,quatenus dignaretur ad emendationemfacri dogmatis incereíie , Synodo dixiffe : Mihi (inquit) quum minimus fim de populo, fas non eft talia perfcrutarúuerum facerdotes, quorum hæc cura eft, apud fe/ metipfos

métipfos coftgregefttur ubi noluerint» Et in Texta Sÿnodo dicitur *in* prima á(ftíoné¿ prxfidentepijísimo Chriftidíkdto magno Imperatore Coftaritinojnfecrecario pcrí paláttj, fi¿exíufsíone eitis àDeo fuftruiftæfereiiïcatiSjpræfèntibus æ audienti/ but Nícetaglorioíífsímoexcofuk patrícioj^comíteimperialísobfequrj precis» Étfimilíternoc quodam loco fuperius probatur, quomódo exíufsíone Imperatoris^ Bahantspatricius aliorum nomine loquens,ad audiendum fenatano íntereíTedixir. iBchoc probant gefta Cbalcedoriéfis Concilrj, ubípoftquam princípesín principio "riómínátur>quiiufsióné Mariíaní interfuere,additur: Coueníeiite autem etiam fane Co^uníuerf^LCoticílíójTécünddmfacramíuíriónemía Calcedoneníem urbécori gregato^ Pafcíiáfmo 8¿ Luceritio reuérédís Epifcopis,& Bonifacio presby tero,túert ribusldciimfanrftifsinii etreúéreridífsími Archiépífcopí álmamrbís Romse Leonís¿ & Ariatholíó reuérendo Epifcópó inclytae urbis Cónfta ntínopolítanae-Ecce Synodum folùm ex facerdocio coftítuí,fl¿ laicos üoce in ípfa, niaxíme ín Ecckftaftícis res busdum tracftarentur.rionhabére*Quarefiadeemnónhabentdeiure,tuncad audiendum tantum uetiicntes, íüdí*Cio imperiali* pro confemanda libertate Synodi, quo •d cunfta Synodum refpícíeritíanieritófübfúrtt,fiñecuíusíufsíone & facultate inte reifè non deberent. Quare principes muridiriori laicôsfèd Epifcopos., ut &uocerri fuam per eos aperire ualereut,mittere *deberent,& tunc ceffa rec omnis* quæ ftiojquia qúífcpiuxta canonicas faticftíonés qüiuocem habere unit, inordítiéfiio íuxta tem/ pus promotionis debetconfidere.Siuërôregesôf principes habent Synodó certa in fínuafe, hoc polluât per qriófcuric^, *in* loco Oratorum ád hoc communiter publi/ ese deputatos^ cjüiá titilla audietía cuiquam denegatur* Delíberarenero^ res Eccle- fiaftícás definiré, íacerdotütri eft; Hoc fi ira ficut abantiquo introduáum eft férdaretur, nulla de fédíBus quíéftio, auteapfopter turbatio iri Synodis exorirez tur* Verum quia iri Cdnftaritienfi Concilio príncipes üocaíí, etiam in hoc no/ ftroBafilíefí Coricilíó,adhabéadaniunambmníuni concordantíam, confuiré fatís ¿fcxíftunt : quiauígor Synódícaé praeceptionis ex concordantia eft» Et oportet pro "tonferuatíórie fidei rioftræ,quæ ad arÀutn lócum redada eft (maxímequurri Impera toris potqftas hodie nóri ómnés ftcut quondam ftringat & compeicaf) res cáncer- dítérprínclpuniétíaníalióruni QCregum, qui in Chriftianitatéfurit aduocationerri¿ ut omnés Synodícás definitiones íuftas8¿ fan&asâ£ írrepraehenfíbiles uídeantur¿ traâare, ut pax in Ecclefia ferdetur, SCfcífmlauítetür* Vnde tuticoportetetiarri iiti magna *S¿ Capienti* cautela, íri bis fédibds üellocatíótiíbas,ne ex turbâtiône,quæ éx ambitíoíís Honoribus prætextu defenfíoriís dignitatis éxoríd íolerit, confufiri máior fíat. Et pôffèt facile fuccurfi per díftíriéiíonem locationum, potiendofe/ dilefcalare uel fcabelluni pro Imperatore, ipfi proxime unitis, pro Francorum rege & ipfi coníuncftísj&fímílícer pro Hifpaniæ regibus 8¿alfjs utabfqiietriixtu/ radiuerforum regnorum, fcamnis fecundum ordinemregampófttís,únufqui(qué princeps in fedili regni fui locaretur* Et quod talis quidem ordo in pace danda (erua/ retur,ut féçüridum ordinem regnorum locum in ipfi us regni fedili habenti¿pax cae/ teris per ofculum communicanda daretur * Inprocefsioníbus ueró reges fuo ordt- he Imperatoretri lateraliter aftociarerit, alijs omnibus retro fuo ordine pergentibus tegnicuiuslibetndbílíbus 8¿ambafíatoribus3fead Tuumregem linealiter,adferiem quain fcamno Cederent colligantibus, abfqj cùiufqüàm alterius interruptione» Si Uéro duo de eiufdem regni dignitateaut prioritatecontendetes forent,talis ordo fer üetutriït quifqueæquê propinque Imperatori admittatur,feniora dextris,íuníorá finiftris abfque cuíufquam'praeíudícío. Etíta fieret de fcamnis utriufque conten-* dentium, fcilicet quod fenioris fcamrium à dextris locaretur,iunioris à finiftris.Etiri procefsíone,qu¡líba obedientíarius á rege fecundum fuum ordinem per linea recfta,- feíuo dominó colligaret- Hæcordinatio forte faluamelicri, poiïètfcandalisquæ exoriri fo!enr,facile obriiare-Et habet aequitatem plánarri 6¿ pacificam Sí ín *iaré fari* datam, fecundum quôd fuperiûs habetur î quomodo qtrifqj cuiufcuncg gradus alte- riusperfonamut procurator (eulegatas indutus # in eo loco federé débecubí pfineï-

pálís^

palis.Hæc quidem ordinatio,fingit fcamnum regno alicui depufîitum tanquàm fed? regis efle,quem ípfíus oratores feu ambafiatores fi adfunt, feu príncipes proximio/res abfcp edam fpeciali ad hoc regis commifsione,fingit bono pacis rcpræfentare. Et dS hic ordo in fcamno quolibet, quiSCin ipfo regno procedentibus comiffarq» regis, Ôf fubfequentitibus fuo ordine principibus, ierue tunquis dubitat optime picem quoad hoc pofleconferuari? Cap. XVHI«

laperatordi- *W * ^ Oft hæcde qs⁵quç fedente Synodo imperialis maieftas facere habeat,uidea
qumlff prim IJMum.Et primo reperio imperatores aliquâdo dediflè primatum ín Sonódo>
mm «alto, ut in quadâ epiftola Theodofíi & Valctiniani ad DíofcorGMñ fecunda Ephe
JL- fina damnata Synodo,quæincipitÎAntehoc quidem.ubidícíturNeceflariíi duximus his facris noftris literis ad tuam uti reuerentiám, per quas manifeftum facimus tuae beatitudini QC uniuerfte Synodo, quôd nos regulas fandorum patrum fe/quentes, non folum propter Theodericum, fed & aliqs omnes qui ad congregatam fandam Synodum pertinent,audoritatem &primatum tuæpræbemus beatitudini hæcibùSednonlegialibiquàm in illo conciliábulo fádumtundeutin eademepfftà

iwpeHtorïstn la propter timorem Neftorianorumhocfuit fadum,etiam tunc nondum uenerurit
tonciiysoffi- nuntii ApoftoîicæRomanæ fedis forte:quareipfçDiofcorusAlexandrinus,merito primatum habuic.lgiturdehocrion eftmulcum curadum. Sed ipfe Imperator habet curare«uc detur perfuos iudicesôÉ ièna tores maxima diligentia, ut canonico more (ando & iufto feruato ordine, non ex abrupto uel praecipitanter aut pafsionaté, per timorem uel imprefsionem feriatim abfiç materiarum inculcatione tradâda expediantur,ut nihil deinftitutis perfacros canones, ad inquirendam ueritatem, tamin iudícíafibusdefínírionibus,quámetiam difputatorrjs omittatur,tanquam neutrales índices. Vt etiam clara manifefta darifsima fiant, ut rede inuariabilís cóclufío,8€ eiuídem exequutio per imperialem maieftatem fieri pofsit,abfcpomnihæfitatione. ita lego in omnibus uniuerfalibus Concilias, Imperatores dum præfentes fuerut,aut facri palatij indices fenatum,officium promotorum habuífle, ád dírígendumcunda ad claram ueritatis lucemflmo in terminorum obferuatione QC dilatorijs,ut iudi/ces cum confitio Concilrj fe habentes,acetiam aliquando deaflenfu&approbario/ne íudícantesíSícut in quæftioneprimatíf,ín Chalcedonenfi Concilio, ínter Patriar chamConftantínopIítanum & Romanum mota,íudíces fententíaueruntíuxca producios *canones, interrogantes* poft íudícíum facram Synodum,utrum confentiret, an aliud uideretur ; tota uero Synodus approbauít, ut legitur in fíne geftorum Chal-

Ftra^íwái- cedonenfis Concílij.Firma tas autem iudícq,8¿ omnium quæ íta aguntur ín Concilio
wimwîttcS- perquofeunqueexconfenfutantum,Synodicadepedetaudoritate,iuxtafuperius
ciU^co}icdio præmifla. Qu are fi aliquando fententiafle iudices tales leguntur, ex confenfu
dependet. Synodica commífsíone uigor fententíat dependebat,& non exímperialí commífsíone, cuíus audoritas Synodum uirilem nô præcellit.Dirigi uerô res per uiam canoni câ, nequicquàm quôd tratftatur pofsitinculpari propter fuam fubfcríptíonem,qua in fíne ut tenes, qui redo indicio interfuerunt, pro fírmítatefacere debent; propria audorítattfpetere poflunt,Longum foret omnia enarrare, quomodo per Imperatores 0¿ iudíces,ínterlocucoresdíre¿loríereí ínueftígandaepro apertione ueritatis,fieri folebant.Sed una eft conclufio,fciiicet quoniam fiebateo modo,quo iudicia canoni ca fieri habentjpura uocetur ter accula tus,inducatur in Synodum,legatur libellus,refpondeat delatus,deliberet melius,proberur negatum,offendatur per gefta Synodi/ca acdidlaprobabilium patrumfli efthærefis quæobíjcítur, iuret producens notari/us librum ita in ferinio proprie inuenifle,& per talia & confimilia quæ ad caufam deferaiunt. Fuit etiam optima confuetudo, qua canones in quibus quis fundayitintenrionem in feriptis producebantur,& pars refpondebatfatereturutrum an fufpicareeur mutatum. Et fic darifsima fuere femper Synodica indicia £¿aperrifsíma.Et hæc de materia.

Cap. XIX,

r^'***V Væ Imperator inConcilio regulariter agerelblitus fuerit,proximtMixKue-
a Xrumexhortationibus gratioris fæpe ufus eft in Concilias. Vnde Chriftia/
1 *Inifsimi* piifsimi Bafilq Imperatoris, cuius nofter Sigifmundus â Deo co*
ronatus inuidlifsimus Imperator,in hocBafilienil Concilio ueftigia infeg
- cur,ut propriédícatfacruhocCóciliüínBafileaBafilíoaltero pfidente *Exfoñtiofa-*
celebra rñaliqua ex odaua Synodo ínferere curauí. Ita em. *in exordio* Synodi loquu/ *fity ivi^ra-*
tuscft Bafili? Imperator mitifsimp.Cu diuina & benignifsima ,puídentía nobis gip
bernacula uirilis nauis comififlet omne iludía arripuimus,8¿ ante publicas Ecclefiâ /
fticasdiflbluere.&jpcellas quæ per multos annos exinuidia odientis bonum Sacha
næexpanfæfunt, in ftabilem tranquillitate per meliorem quanda,puifione trasfer-
re.Siquide munito diuinitus imperio noftrofemphocdeíideriú gerente,acabalrjs
Patr¿archalíb.fedíb.uícaríosadducere,^>preríanidídácaufamiudicante:cooperat^
eft intetioni gubernati díuínítus imperrj noftri,folus infinita? potëtiæ rex princeps
pacis,& ut afpicitis Confiliu noftra copleuit,¿¿ in id ipfum couenire atep concurrere
fecit. A feniori qde Roma,Epilcoposduos,& diaconu onu de definí tis fepte,prudez
tia,íntellecftu,acuitauenerabilídecoratos.AbOríencaeueró,Prototroiu Anciochic
fandifsimu mertropolita Tyri omni reueretía pleno. AHteroiblymoru aure fanda
Dei Ecclefiâ fonda uídelícet Sion,de qua extjc q prophetatus eft, & noua lex, & dip
cretor omniu DÍomíníermo:fandífsim0Sinceíiu,uírnApoftolicú omni fapieriadí
ulna ÔÉ humana refertá.Igít cooperatione & gratia Chrifti uníuerforff regís, *Dei*
cunda tenetis,tjs quae praua uobis omnib.efle uidebátur afpera,in ufas planas ínv
peratoría dilígetia 8¿ iludió noftro trâslatisîcomonem us & hortamur omnes uos fra
tres,ut cum multo podere&reuerentia côueniatis,ad fandâ hac&uniuerfalê Syno
dum,tancg adcomunêôC uniuerrisaptâatqj finelaboremedela,nullâuitiofam mod
one uel affeftu feretes,necad côtenuofam uoluntatê refpiciëtes, (êd potius uinct be-
nê»c|uincere periculoseaciniuftè fitientes.Sicenimunnfquilcp qui uitiatuinteriorë
patitur ho mine, fanitatêrecipiet, & æternâ falute percipiet. At uero aduos ipfos ac-
clamatione ímperíj noftri proponimus, quippe qui poteftatê Synodicí ¿udícq díuini
tùs accepíftis.Etenim uos ueritatis elfe & diuinæ iuftitiæ (fecudu quodeft pofsibtle)
diledores S< imitatores, nequaq; quide ambigimus. Sed ut Deo munitu ímperíS
noftrum,fecundSdacamfibípoteftatismerurá,ínEccle(iaftícísnegotíjs níhíl tacuífe
fe patefcat,eorum quae debent atc^conuenífítidepofcimus religionem ueftrâ,utorn
nis gratiæ&odrj nunc maxime fuperatrixefficiatur,quin potius impafsibilt beatçcp
naturae ad perfonam non accipiendam, omni robore quantum fieri poteft afsímíle-
tur, *ÔC* neque peribnam potentis per gradum, uel per amicitiam accipiat,neque pau-
peris mifereatur in indicio. Sic utique fecundum Concilium,utique ac uoluntatem
Dei,atquetranquillifsimiimpertj noftri,pacatifsimafobfequetur ordina tio.hgc ibi.
Longum foret alioru ditiorum Imperatorum dulcífíuas exhortationes inferere, quas
quífe# Imperator fecundum tradandam materiam adaptare ftudebat, more huius pi-
ifsimi Imperatoris ac aliorum.

Cap. XX.

SOlebant etiam Imperatores cum forte abeffent, comitcere loen tenentib.allo-
quutíonemadConcilíum,&fuafionespro occurrenti maretia.Siclegituritt
feptímaadíoneeiufdemodauiConciltjí Bahanem patricium&præpofitS
ad Concilium dixiifojPhociocum fuis Epifcopis in Concilio exilíente. Sanx
¿lus Imperator nofter uult facere alloquutíone ad íftos, per me indigno feruum fuu.
Sandifsimi uicarrj fenioris Romaedíxerunrficut iubetimperium eius.Bahanisdixit
ad Phocium *&C* Epifcopos eius,hortatorie alloquitur uos Imperator homines î dicite
undeefttSjdeccelo eftis.deabyffo eftis.ande terra in qua nos degimus fSC offendite
mihi hac hora quia ííuehgrefis mota eft,fiue fciima emerferit in qualibet parte,et fen
ferit aliquis ex quatuor Patriarchis,tmb uerô quinque, qui condemnatione condem-
nantuosjquiduobis uideturadhæcî'eftne qui adíüuet uos: dici tesquis canon uos
adiuuetj&ubi pofuerit Dominus canones in Ecclefiis fuis, an in alio aliquo loco,

6¿ ubi Eccîefîæ font hodie,©¿ ubi prædicetur Euangelium?eft ne alius locus cjj quem tenêt uiçarij ifti :dicite?EpifcopiPhoctj dixerunt,Deas cuñodíatImperatorem no/ ftrum.Verbum petiuimus impunitatis ,ut diceremus negotia noftra cum fidutia^ nonaccepimustquantum ergohabemusloqui? Bahanis dixit*Sadus Imperator no/ fter admonentis affecftu ad uos dicit, utic^ Deus ideo audiuit deprecationem meam, ©¿ adduxit hos fancftos uiros de finibus mundi, ne quid fecundum faciem fiat, fed ex gquo ponatur íudícío iniuftifsimum:Dicitisutaccipiatis uerbumíecuricatis,S¿ tunc quis âme ttiftatus uel læfus fuerit,uolo ut dicatis* Ideo funt hic uicarrj omnium fedi> um,ut quidquid habetis iniuftificationem ueftram loquamini. Epifcopi Phocij di/ xerunt.Scimus imperium fandum eius, quia^neminem uult contriftari. Quid uolu/ mus dicere, fi dixerimus iuftítías noftras, non fient* Bahanis dixiuPer Imperatorem noftrum fandum,nihil prohibemini:iubet etenim, uult,fi¿ acquíefcít ut loquamini, fed uidentes indices conuicia ueftra, nec audire uosuolunt. Epifcopi Phocij dixe- runt^ nos iudices ipfos non recipimus.Bahanis dixit: & rerjcit regula Patriarchas? 8¿ irrationabiliter iudicant?Amphilocus Phoci Epífcopus díxit:írratíonabilifsim¿ Bahanis dixít:©¿ tranfcenfu regulae,& Patriarcharum fuoru íudícantíEpifcopí Pho crj dixerunt,extra.Bahanis dixi titead Patriarchatus & certiftcaminí* Bafilius piifsi/ mus Imperator©¿amicus Chrifti dixittquotquot creditis per omnia,quoda Patriar/ chatibus uenerint homines íftí cum commendatitrjs literis,6¿non habetis aliqua am- biguitatem ,fufcipite illos quæ indicantur ab ipfts : quotquot autem dubitatis ad hoc,S¿ non habetis eos iuftos, neqp fecundum uerbum Patríacharum fuorum agen/ tes,iteadeos6¿difciteabiilis,&adduciteetíamadnos,imo ueró quod plus certum exiftit,8¿ difponemusita. Epifcopi Phocij dixeruntmos iudiciumnon uídimus,6¿ quomodo habemus fequi quod nos non uidfmus? Bahanis iuflusab Imperatore di/ xít : Sandus Imperator dicit, ne dicatis fratres, quoduelim uos mittere illucut pereat quis ueftrum*Teftis eft Deus,quem mifero illucinconfpedutotius fenatus 0¿ fanctæ Synodi,dico, iterum reducam eum huc.Multa talia quæ notanda forent in adis leguntur, ifta excaufa, quoniam lingularia quædam perpetuo notanda conti/ nentur,inferui:fcilicet quomodo Imperator amodo procuraredebet, ut luce clarius abfc$ omni dubitabili adu, gefta Conciliorum peragantur. Adhuc eft aliud quoddâ lingulare in ipfis geftis. Legitur dum fe Epifcopi Phocij multis argumentis ©¿geftis defendere uellent,Imperator dixit : quod allegati per illos fanati poftea per Ecclefia fuerunuos autem ufq ad præièns in peccato ueftro eflís,©¿ in fepulchro nequitiæ tacetis mortui Vnde omnes fummi facerdotes Patriarchae uos condemnantconcor diter. Adeo uero munitum imperium noftrum,placidum & benignum eft, ©¿ueftri cu ramgerit©¿confulit, ut percipiatis miferícordías,quasdelíberaucrít fanda ©¿uni-

A uerfalis Synodusmam omnes nouímusquódlaícieftíssfi¿nonadduximus uos latra- re,fíne ordinefacere uerba,oía enim ueftra medacia funt©¿ fedudio. Phocij Epi£. copi dixeruntîhoc nec diabole aufus eft dicere,ac fi diceret nos effe laicosImperato^ÿ autem ideo eos laicos dixit, quia à Phocio qui non fuit Epífcopus ordinati fueruntp' 6¿ Epifcopi uolebantdefenderePhocíumáfeípfos* Et quia quidam Eulanpius de Phocianis Epifcopis ad uerba uenitcum Imperatore : uicarij Apoftolicæ fedisdixe/ runt, Eulampium ab Apoftolíca fede damnatum ©¿ excommunicatum, & ideo uer/ ba Imperator cum eo facere non deberer*Tunc dixit BafiliusJEgo crebro ©¿multum rogaui ne perirent,6¿ ideo uocaui eos huc, fi nolSt côcurrere ad Ecclefíam, quidquid íudícaueríncPatriarchæ etiam ft noluerintconfirmabunt. Nemo ením poteftdatam eis poteftatem àChrifto Deo ©¿ faluatore noftro, reprobare.Ecce quanta pietas ©¿ cura in Imperatore effe debet, ©¿ demum fides ©¿ conflantia in de- finicis Synodicis*

Liber III* A

Cap» XXL

Debet etiam ipfeImperator premoniciones pro tradaridís'negotijs Concilio aperire^ ft qua Tibí ftatuêda uidentur,quæ ad Synodn.fpedlat indicare, & inflareutftatuantur. Vnde Martianus Imperator, in Concilio Chalce/donenfi ad Synodum dixit : Sunt quædam certa capitula¿ quæ honorum tefpedlu ueftrg referuauimus fandlitati:congruu rati regulariter uobis ifta Synodal* *polutaaè* difponi confilio potius, quàm noftrilegibus flatui. Et iubente facratifsimo *Qc* ptjfsi/ *^rators* **mo**príncípe,Beronícianus uír deuotifsimus,fecretarius diuini coûftorij,capitula ita relegit, & fuit primum capitulum .Monachos qui per fíngulas cíuitates funt arc# pro tiíncías fubiíciEpífcopo *8¿*quietemampledti,&rattenderefoloieiunioMorationi» ⌋

Et hoc dem legitur per Henricum Ôf Carolum reges,fimulcum certis Epiicopis Co fiuenti edíceceíis Treuerenfís in Concilio exiftentes,demonachis ftatutwm.Secun? *secundum.* dum fuitQuod clerici non deberent fe curis mundanarum rerum fubiicere, poffèfsi Ones conducere^ procuratores fieri.Tertium capitulum.Quod clerici ín uno título permanere debent^ ibi miniftrare ubiabinitio deputati funtJftà capitula fuerunt laudata à fanda Synodo,recepta decreta ta: licet proh dolor hodíe non ieruencur. Sic Imperatores Theodofius *ÔC* Valentinianus, ad Ephefinum Concilium de Iba E/ *Tfaofo.çy* pifcopo fcripfifle leguntur.Imperatores CçfaresTheodofîus *ÔC* Valetiniaous,ui¿lo- v^«,¿wper£í res actriumphatores femper colendi Augufti:fanélç Synodo Ephefinæ.Plurimæ re-torii™ ^Ablationes ab Bdíflenorum duitate Ofliroeriæ prouinciæ,cu monumentis quæ ibi font habita,hucdiredlæfunt:in quibus infertur depolitio plurimorum reuerendíísimo/**rum** clericorum) ô£ religio fíísím orum Archímandrítum, SCeorum quí ín dignita ti/bus conftítutífuntîÔÉ feréuniuerfíeiufdem duitatis populi, teftímoníum perhibent contra Ibam Ediffenaj urbis Epífcopum , de multa impietate atque blafphemia» Quia igitur tale fcelus per ueftram corrigi confequens eft fanditatem (tantorum e/nim teftímoníum difcindere fandum non eft) dignetur igitur fandhtasueftrate-Itimonia *8C* gefta legere, ipfumamouere, alterum religiofum ibidem côftituere. Sienimmaiorum praepofiti urbium orthodoxi fuerint, neceffariô *QC* reliqui eoruni magifteria fequentur. Talia *QC* confimilia fecundum temporis opportunitatem* loliti fuere præhortamértta dare facri Imperatores, quod cedat noftro gloriofifsimd Sígífmundo & eiusiucceflbribus in exemplum.

Cap. XXII;

Vltirno quo Baric materiam fcire debet imperialis ceifitudo,quod ftatdtaÓ¿ defínítaperfacraConcílhjOmmmodocuraredebetutferuentur,etíampef leges poenas non feruántibusínflígendas. Vnde cu inquifitione decenti débet írt facro Concilio ínquírére,ancommuní Concilio & confenfudefinuta fint ea quæ publicatur fuæ maeftatí.Píifsímus enim Martianus,lédía fibí ín Chal/cedona quæ in íymbolum redada fuít,ínterrogauít; fí omnium conférifu réligíofo/rum Epífcorum firmarentur leda?& habito refponfo per Sÿnodu qubd fie,quæ ma/gnas ecíam laudes díxít irriperatori:ipfèlmperatorlegem appofuítíícdícehdo*Píá¿ ô^çatholica fides pro patrum tradítíombasáfandlaefíSynododemonftrataJuftíí pariter àtcg utile noftra probauitefletranquillitas,omneminpofterumcontentioni» materiam de fyncera relígioneprorlusauferre.Sí quis igitur aüt priuatus,autmilita/ris adhaeres ftipendrjs,fiue clero fociatus, publicam de fide contentionem faciat, feti uulgi perturbationem concitettfciat quod qui priuati conditiorie notatus eft,à facra* tifsima urbe pelletur,militans uerd de fua militia,^ clericus de fuo gradu periclita/buntur, etiam altjs fubdendi fupplícqs. Sandia Synodus acclamauit,multosannos principi Chriftiano,principem te per multos annos optamus, Similia adducerepoG **fem** de multis geftis Conciliorum. Sed pifsimi Bafilq didtum quoniarri notatu di* gnum, fenterttiofum, *QC* memoria dígnifsímum, non potui non inferere:ita enim legitur in cónclufíone Concílíj ocflauí. Bafílíus pqfsímus ó¿Ghrífto amabilis Impera/rorjad Synodum dixit.

Cap. XXIIL

ia cûnà qa æt Vitam quidam uexationem & laborem, & ueftra diuinituscollecla per/
Iwçtïcratw. /1 tulit Íandlítas,fingulis uobishíncínde-confluentíbusadfoelicíísímam ur*
/ \r 1 hem noftram, caufa Ecclefiafticæ ordinationis ddconftitutionis: pro **qua**
JL ' **JL** etiam diuturnam in eamoram fuftinuiftis,06propter quam multi & **tene**
¿lutem contempfíftís, *&C* corporalem infirmitatem parui pendiftis,& fortes fa ¿ti eo/
rumquærequiei non congruunttoleraftisdiuturnam fepara tionem fpirituali-.
um filioriiueftror 2 magnanimiter pertuliftis. Sed eccedolorû *ÔC* labora aeftroru in-
detis quâm fit finis fuauís,ó¿ Ecclefiæ Dei proficuus.Nam com munis concurius,8£
in fpiritu fan ¿lo magnae huius ¿V uniuertelis Synodi*confenfus,* omne fcandalumfi£
offendiculum êmedio remouit Ecclefiæ,huiufque multi temporis procellas com/
peteuic' ^ ad lymptdam tranquillitatem traduxit.Gratias ergoagimtis Domino pai
tres uenerabilesjd e omnibus bonis, quae nobis àDeoconcelfa funt, & admittimus
zelum ueftrum qui fecundum Deum eft : & optamus á munificentia magni Dei *QC*
rege uniuerfitatis, opulentam uobis retribui mercedem, dolores ueftros& labores
reconpenfantem,pro quibus 0¿traquillítas noftra feftinabitreficereacanimareuos,
££ omnedefideriumueftrum implereJn omni autem audetiaexpraeftafateri, hoc
tuftumputauimus pro communi omnium noftrorn munimine,tendlæ DeiEcde/
fiæperfeuerandi tranquillitate,propter eos qui communi inuidentfodicitatfe&uul-
nerantur quidam fagitta ferpentis fuper Ecclefiftica ordinatione,congratulanturau
temhuiuscommotioni & æftui,at<$ delitias exiftimant, fiuiderinteam in tempefta-
te fíu¿luantem*Talíbus ergo expræfte hodie dicimus,quifquis habet aliquid adirer
fus hanc fandlam & uniuerfalem Synodum dicendum,uel contra huius canones aut
terminum,ftet in medio & quæ fibí uídetur edicat,fiueEpífeopus fit, fiuequifquam
de Ecclefiaftico clero,fiue laicus, aucexrjs qui ciuilib.ofncqs mancipatur exiftat:
quàm n *ô* iit datum iftis iecundu canonem dicendi quidquâ penitus de Ecclefiafticis
caufis,opusenim hocpontificuSd facerdotumefttfed ex abundati omne os íníquíí,
obftruere uolentes,lícentíá pilamus omnib.utq in mente habet q> ambigua,deijs 5
decreta funtab hac (ancla Synodo,hocin media exhibeat,& fufcipiatfatisfadlaiois
falubre remedia no modicucertamecertauinv,nec$ labori cuilibet cefsimus (utôi
ipfi nobifeum noftis)ad congreganda eos,qui à Roma & ab Orientis Patriarchalib
fedib.conueneruqquos conducere multi quíde *8C* ante nos cona ti funt, led nullo mo
do ualuerunt.ü*¿on modicam uexationem contritionem etía Deo amátíísímí fum
tnifacerdotes fuftinuerut,alongecocurr€tes ad fandae huij» Synodi tra¿ltatS.Quíer
go habet quiddicendû dicat, du haec celebrat. Nâfoluta'fandla & untuerfali Syno/
do qui apparuerit Ecclefiæ Dei cotradicês autnocÔmunicâs ei,fiueEpífeopusíir,fí
ueabíbluté facerdos,fiue dignitate aliqua prædi tus,uel aliter côuerfatus:uenfâ ab im
perio noftro minimeconfequetur, fed iuftècondénabitur, duitate noftra pelle/
cur,ut corruptor & peftilens,ôi mebrurn putridum & inutile, SC cornune corpus Ec-
clefiæ uiolâs. Vos aútem amatores uírtutum, Deo amicíísímí fummi facerdotes,quí
Epali decoramini dono, Singuli commonete proprium grege & ad falutem ducere
nepígritemíníídemonftrantes quantum multum fit, eos Ecclefía Detmanete ín tra-
mítate,ab illa difsilire,&cotra eos qpræfuntanimab. fuis ínfaníre,S¿ádíuinísmyfte
rijsppter irrationabiles et uíles occafíones fefe coercere.Et quíde fubíe¿iu uobis gre
gem,punuquecg díem Dominica uerbís do¿lrínycÓfírmantes4addíuínarauolnta/
tumdirígiteperfedlíoné.Eos uero q errore hærefeos cuiufquâ detinetur, tancf; pafto
resboniconuertite. Noueritenim uirtutib.plenaperfedlio ueftra, quia fi nota fuerit
uobis hærefis quççücp ín ¿puincia cuiuscÇ ueftrulatitâs,nÔ per afsiduâ dodlrinâ radi
cftùs euellatur,8¿ omnes ad orthodoxa fidemanudícantcanonícéhuiufmodíEpíf/
copus â proprio Patriarcha condenabitur-Etfacrís quíde do¿irinís at<$ ab abomina
tíoníbusalieníSjtaliter facratífsimus grex ueftrum per pafcua falutaría,pafcatun
Ipfiautem m alterutrum pacífi*cie*ftote,6¿Ecclefiæ uínculumíndífruptumconfer/
uate3in quolaboraftis cpncordaftis. Quodqj uerbo manu ín prxfentí tendía
uclirum

unfoerfalí Synodo confírmaftís,ne per contentionem pertinaciam mutuam, *difr* ruptionem rurfus communis Ecclefiæ corporis facíatis,0¿ non habeatis neniam in die iuftifsimæ retributíónís:fedamícítía ueftra *SC* confenfus,fîc ad ordinationem to? tins orbis diftridlfsimanorma.ynde uos contemplantur fubdíti quemadmodum prætoresad pfincipalía,&aduítaniueftram Séniores feu ço huertatíonem mode/ rari probahtur.SedôC qui inclero deputati eftis Ecclefiæ Dei, eandem conferuátej conftitutionem & alternam concordiam innullo declinantes,uel præter quæ (anci ta font fpiritu Cañólo ab hacmagna&uníuerfalíSynódo praedicantes. Nam *SC* ipil ínomnibuscónueniftís,5¿Soleclafiúsuerítatemrefpléddere uídíftis,ín quam *8C* confeñfiftís,5¿ concordantes apparuiftíSDe uobís autem laícís,tam qui in dignita- tibus quam qui abfolutéconueríamíni,quod amplius dicam no habeo,quam quod nullo modo uóbís licet de ecclefiafticis caufisfermonem monere, neq^ penitus re* Tiñere integritati Ecclefiæ,&uniuerfali Synodo adueHari.Hæceriim iiiueftígare *&C* querere,Patriarcharum,Pontificum,*SC,* facerdotum eft»qui regiminis officium forti « funt,qui fandificandi, qui foluendi & ligandi poteftatem habent, qui ecclefiaftt/ cas *SC* cœleftes adepti funt clauesmon noftrum,qui pafci debemus,qui fandificari, qui ligari uel à ligamento folui egemus.Quantæcunqj enim religionis ÔÎ (apientiæ laícus exiftat,uel etí5 *(i* uníuerfa uirtute interitis pollear,donec Íaícuseft,óuisuoca> rí nondeíinet.RurfusEpífeopusquantacunqificírreuerentia plenus,óCnudusom- ni uirtute,donec antíftes eñ,ffcuerítatís uerbum redépr&dicauetití paftoris noca/ tíonís *SC* dignitatis damna non pâtiètùnQuæ ergó nobis ratio eft in ordine ouíutii cohftitutisCpaftórés üérboriim fubtílítatem dífcutíeridí, *SC* ea quæ fuper nos funt quærendi *SC*ambiendi habent.Oportet nós ergo curti tiniorectfîdéfÿncera hos au dire,0¿facies eorumuereriîcumfint míníftrí Domini omtiipdtentis,6¿ huius for/ mam f>offideant,8¿ nihil amplius quam eaqux noftri ordinis funt requirere, Nunc autem(utuídemus)adeó multos malitia in infantarii accendit,ut pbliuifcenCeS pro* prrj ordíriís,ó¿ quód pedes fint minime cogitantes,legem ponere uelint oculis noti ut natura fe habet,ficut ipfi cupiunt,& Cinguli ad accufàndum quidem maiores fem per exiftuntproniptifsimi,ad Corrigendum autem ea iri quibus accufantur ÔC crimi nantur pigerrímí.Et moneo exhortor orhnes qui tales funtjUtmaledidum ÔCal* ternümóditim auerrentes,0¿ indicare indicés definentes attendant fibí, *SC* fecun- dum diuinani uoluntatem coñuérfari cometida ne. Nam non quiefeit fupernum iü- dicium/ed contra diffidentes díuínus furor ftíllábit,S¿ iuftam ultionem opere cun- disoftendet.Oramuáautetrifuperomníáfandum Dominúm omneé melioratos,f fecundum beneplacèntérn ei uoluntatem clarefcentes,norifólum ádtuína ira ín tentatos manfuros,fed *SC* æterna bóna coníecuturos,ratíoníbns 8¿interceílionibús fandiflimædominænoftfgDei genitricis,*SC* omníu fandoruni,&pré¿íbus&ob: fecratíoriibus fandæ huius *SC* uniuérfalís Synodi. Amen.Et poft ledíoríem Bafilius amicus Chrifti, magnus Imperator dixit:dicat nunc quícuncp ùoluerit éit íedehtt bus in hac fanda *SC* uníuerfalí Synodó,ín quo íftorum hçficet uel ambigat,quç nííc leda fünt.SandaSynodusexclamauít,ómnibus placent quæleda funnomneseif- dern ípfis concordamus;omnes libenter fubícribímus.Ecce formam prjfsími Bafiltj qüamriofter Omni clementia refertus alter Bafilius,quífq¿ catholicus Imperator ac ceptetjUt fic praecedenti clara præuia cognitione,approbationum ore&f mantiom/ nium,qui Synodo interíuntífubíungatappróbatorium *S¿* cofirmatórium figillum^ cumi fandíone pœnali*SC*coercentia,ÔÎdida íéruenturíC uenerentut. Debctetíam ípfe communis omnium pater eftdos admonere etiam facerdoteà,uÉquifcp officio fadsfacíat.&altíflímó uotaperfoluat:6¿maxíméad hoc atteddere,ut per proprios ueros,Sinon mercenarios paftores grexet Chrifti membra falubriter pafcantur.Et maximædebetomnibus paternam curam adhibere, et per pietatis utam oberrantes ad uiam iuftâ reducere,omnibus pofsibílíbus módis.Homo enim animal eft nobi> le,quod potius nuitduci quâ trahi,et omne ferpx animal,placatamica manus.Vndé uthanc folcrtiàm per exemplum duÍcifíimi BafiÍíjoftendamus,fc5Tccj/Q^K^ fer*

monemjqtiam in ipfa Synodo ad ipíbs Epífcopos,cum ihuafore fedís Conftartdnopoiítanaejchífma facientes,qui plenus omni fuauitate Ô6 dodrína exíftit, fub tangamus.

Ex actione fexta o¿tauí uniuerfalis Concilij épanagnoítícum ín díí> fenfionefcífmaticoruin. Cap, XIIIL

fcjwMgiwjS-. C«í.

MVltæ quidem communes paifionesfuntjquas præcedentibus diebus audiens c6íntuensáDeo prouedum imperium noftrum,lugere 66 contrifîari operæpretium duxit-Præçipuum autem malum,66 calamitatum arx eft Ecclefiæ tempeftas,maligna afpirantis aduerfus eam diaboli turbatio, pacis expulfio,86 ueteds ordinis diflbltffBjaufas irruedi (unioris in leniorem ,86111 honorati aduerfus honorabilem,ac omnímodo fiibuerfioftatus ecclefiaftichapud exteríoresquideminConciltjsíuftítia conuerfante,apud Ecclefiaminiuftitiafidutialiter agente,Amor principatus» ac amor priuatus,atqp nullius feuericatis propter hæc reputatio,nec no contra fpirituale patrê rabies 86 infaniaJEdæcfuntquç meam obtinebant 86 turbabant animam,86 tanquam nubes crafta obtenebrabantanimft, ac oculos cogebant fontes mihi lachrymarum largiri,& diuiniiatem in auxilium 86 folutionemexiftentismœrorisinuocabam.Etopus erat mihi ac cogitatio ,fi forte poftem in primis deecclefiaftfca curam gerere unítatetquod 86 fadum eft,86 ín effet dum deuenít,quemadmodum 86' uos omnes noftis,quotquot ad (aerum hoc conueniftiscollegium.Aliudenimimpertjquodfubme eft dimittens,ad id folum ia exordqs accekrauí:6¿ fecundumutriuiquædifsidentium partis petitionem,86 pritcam ecclefíaftícam traditíonem,perfpícíendi caufa etiam indices eorum,quæ in Eo defia nóftra gefta font,ex reliquis Patriarchalibus thronis collegi,re perficiens coo perationefandi fpiritus, quam multi quidem ante nos imperantium uidere defide/ rauerunt,ex æquo autem omnes minime confequuti funtîEt quotquot pertinentad ecclefiafticamunitatem,ac ordinationem,omnia à me folerter perada funt, quum in nullo penitus imperiali manu ac potentia(utquidamXparuum uel magnum effe/ cerim«Neqj enim ut facratiflimns Patriarcha ad proprium regrederetur thronum im pertjmei,opus uelexcogitatiofadaeftxfed multum ante fandifsímus *ÔC* beatiftimus Papa Nicolaus,quæcirca illum erant certi(Fimedifcens,Synodicedecreuit red di ei ius proprtj throni,et anathema cum tota fanda Romanorum Ecclefia pronun tiauitjcontrarefiftens huíufinodidecretoatc^íenteptíae-Hocautem nos olim ferentes,86 pauentes iudicium anathematis promulgari obfteundare Synodico iudi* cio Romanæ Ecclefiæ neceflarium duximus:& huius rei gratia reddidimus eipro/ prium thronum* Verum non modo Romanæ,fed ad Orientem Solem fitarum fedium prouidentia meliori uicartj peruenerunt^nihildeincepsuel impedire,uel adueríari,aut fauereutricp parti iuftifsimo imperio noftro confenfuro. Cuius rei gratia iti nullo Synodico íudicío inueniri uoluit,multorum garrulitates recidens,ne quis di/ xeritquod imperialis manus, 86 gladij,Ô6 protedores,ac mundanus potentatus, Concilium fubadulterauerihVnum folum nobis defiderium 66 ad præfatos indices poftcjj illos uidimus fupplícatíofuít,nequenquam permitterent deperire,uel ab Ec clefia Dei quencpfft fieri poflet)proijci» Hoc folum eft noftruni,fi uoluerit quis no* minare criminajalia uero omnia,canonibus 66 his quibus imperium Synodi creditum eftjtradidimus,multam pro præiènti indicio comurances *QC* condemnantes,id eft condemnationem imprecantes,nil ad gratiam uel per odium decernendum.Hu/ mane autem magis circa eos qui ceciderant affe<ftandum,quos non proprie tantum ftd ÔÎ communiter hodie omnibus uidetibus deprecamur, manum ijs qui compaffione opus habentporrigere,66 unam Ecclefiam celebrantium feftiuitate,perficereIta patres fpiriruales 86 ueritatis defenfores,qui figurati fecundum chrifma Aaron, 66 fecundum zelum Phinees,ac fecundum íudícíOBalomonís, requirite ouem quæ perieratjConuertitequæ errauerat,fuper humerum tollite folitariam,& compafti/ onisuinculis allïgate.Quæ ulcerata eftemplaftro condefcenfionis fanate, quæ extranea 66 abiecfta eft â fpirituali mandra > nonagintanouem ouibus difpeníationis

more

morecoíutigíte.Relínquite memoriafempícernam pofteríoríbtjs generationibus, compaffionisueftræadimitationemChrifti . Et uos quóquequí curatione indi* getis,acmedela opus habetis,pretiofa membra Chrifti,^ fi nefció quomodo a ma* lo daemone detenti,eftis ieparati â capite.Vitis uera quae propter contentionem ini portanam,imôuerôiniaftam5inamaritadtaêcÔaeda estamící & proximi noftri, ÔÉ fi propter odium irreuocabile exaduerfo appropinquantes fiantes ac nerita/ **tem** refpuentes,fufcipite admonitionis fermonemmo amem confundor dicere etia deprecatíónesjn id ením nos addiix'ítmiferícordía qtiam circa noá habemus.Scru/ caminí intima confcienciæueftræ,& ïnuem'etis male l ío s áb Ëcclefia efie dííiuncftos Nouiflíma hora eft,¿£ índex preforíbus eft fratrc¿,rie prxoccupemur ab eíus Erele- fía fequeftratí, longeab eíús gloria pronciamtir.Ntfíil turpé ducamüs paflïonenî manífeftare,8¿ uulnus óftendere,ac loen peeníténde mediciné requirere,atqp ín era atrium faluantíum fíerí,ne confufionem obedíentíam arbitrando, coafufionís æternæ fumamus experiments. Qualis autem eft confufió fratres ; procidere Deó *8C* ueniamexpetereç'Deo enim procidünqqui Ecclefiæ *8¿* fpírítuaííbus íftís patri/ bus procidunt.Côfufio quidê reuera eft 6¿ maximus 'pudor,inio aero in Deu dímí catio,nolleunumquenqwropuû confiteri peccatum,& humiliari propter Chrifttr; **ac** lucrari S¿ *fe &* multos. Si âute omnino hoc confufionem arbitramini,ego cui im- perqfiippofita eft coronabor ma uobís efficiar huius optimae humilitatis.Ego qui imperitiis ÔC ihfipiens fum,bonum initium ero uóbís.quí Tapíente^ eftis *ïcientià* clarfiEgo qui ín peccatis uolutatus fum,primus uobís typus fiam, qui mundi eftis Sí uírtutí óperam datís.Ego primus memet fuper pauímentum prorjcío, purpnrani & diadema páruipéndens<Afcertdíteadgenasmeas,6¿per oculos mèos incedite; nec reputetis magnum,Imperatoris calcare fcapulas,neqj uereamini pedibus tan- gere uertícém,cui fuper imponitur a Deo donata corona. Omnia pati promptuni babeó, *&L* agere promptius,quæuobisEquidem confufionem,mihiautem gloriam & maximam claritatem conferre uidentur.Necp enim in hoc cura gero gioriæ mée, tantum ut tiideam communem unitatem,& unam Eccléfiam feftiuitatem celebrari tium,tantum ne animg detrimentum patiar,QC gaudeat fuper me ille omnium hftmi cus diabolus,captiuum fumens quod mihi defiderandum eftftantum ípeí meeíam-, pas íriíperate ñon eXtíngüatutper quam feftíriaba communi illüftrarilætitia,fimuÎ & gâudio. Nefcío quid eratfatagéndfí ÔC éffícíeádii,S¿ non feci.uél quos propone dos admonitionis óúdeprCcatíonís fermone^&no propofaí,uos ergo tiídebiiis,íni noces ením funi ,a perditione ueftfa.Sí uero*Q¿* ad magnu 8¿ horrenda llud indicia fururgdiet nos remíttítís,quafí pro nobisratíónedaturos,nofeíte quia bene nom q; nullus úóbís iuftitiæ fermd,fíue hic adeft,ííue íllic áderit,nifi quatu *iti* hac cotróuer* fia inuerttfiéxrítenuVerufi uuítis anteillud íudíciu côfcientiæUeftræ interroga/ **re**iudiciS,difcetisnihilampíius,^quodabimperio noftío dicit.Deponite igiciir çotetltionêfratres,ÔCrefumiteamorêfraternitatis:fugitediiïêfionê,ét unitate am- plédímíní,ódíüauertite,S¿díle(fiíonemíníínírecípíte:ftatécij¿)babílíb.^ capite cÓpirtgimíní,recípíteper parctíadíuinxcómuriíonís gra tía„ó¿ nihilobfæcuiariafi tís follícítí.Suntenim apud compatíentilfímumimperiufufceptionum modídíuér íl,pef quosuósconfolabimurS¿ínceíTanter,quaefccundu fxculun^ uobís opportu na fuerint,faciemus.Rurfufq? multímodedecertabimus obíecrátes rogantes,orri ne ingenia móuentes ad fpírícuales patres *uefttoè&* Patriarchas utdiïpefentquod eorüm qugínfuntanimoueftroquædam, tantû ne temère contra falutérri ueftrani àgatis.Nort enim eft tempus ad poenitentiam receptionem pfæfetîti acceptius; quinamqjhodieligaré&foluereEcclefiæ negociapôifunt,præfto funt. Dimittite importunètempus exp!oraré,&reruimmutationerri expeâare5quçetfi fiat aliqua do nihil uobís cónferet:etenímetfi alia tempus finmutauerit: hoc coaimouère non poterit.Nâfi adío unius uíriuéftri nil rationabile habentis,cum tota erronea efleq; tantam æfttïm operata eft,ut huic uix ac difficile difioluerc queuerimus adíónem; 4¿cmíhf,6¿ iudicium quatuor Pacriarchalium fedium quis diffoluere poterit^ad

quèm enim fugetis,folutione obligamenti peténtes?ad Rô jpræfulem? fèd fíne té* husuoscôndemnâuit.Ad Antíochenu? fed cónfentanéus Romano # cohfónus Fados eft.AdHieroíolymitanumuelAlexaridrinumded#' íllí uèftræ damnationi C0nftnfiuritAcfi#xhronum,aliquando Conftantínopolítanum,illéquicu¿lauíd laruObiscommifceat,#peruofmetipfos conueníre uolueritís ; qui uos fequcturÇ uel quomodo aperire oculo s,0¿ aípícerequepiám poteritis,impughati ab ómnibus facerdotíbüsacPatríarchalíbusfedíbus?Neergofratresípfí uos decipientes, têmpusfalutisueftræ perdatis (iiecp ením tale inueniètis aliquando) fed importunan contentiones #obftínatíones aeferêtes,communi medèlæ occurrite,# medidme remedium fùmite,acadhçrete(pirituali capiti noftro,# Ecclefiæ Dei cornúmcáto/íes eftote,ut *ÔC* crimine exuamini,#Deutnpropititum habeatis,ac etiam lgtificeti% imperiumqj noftrum exáltatele (pírítualíter fefttuitatê celebrarefaciaris,atq5 Reni pub.uniuerfam gaudio maximo # tripudio repleatis,nec non & in Communi omnes benedicamus paritet Domino gloriae noftræ,ac principi pacis,# aucftori difoer la congreganti *QC* bene côaptânfï, íntercefsíoníbus fandiisimæ domihæ neitræ Deí genecticíSjDeum üidentium angelorum Sí omnium fandorum Amen» Poft M ¿tíonem uero afeendens Theodorus â fecretis uicariorum fenioris Romae,legit» Eg * tequôrçiodo fuauiffimus # Chriftianifsfmusîmpéraror *ditiinitùs* fibi conceiïb imperio,non uultperire unam ouemâ Chrifto fibi ad euftodiam credita; transieren® om neexílíum,omnem tribulationem, *# omnem anguftiam in* admonitionem #í precem.Ecccqualiumanitate utí debet imperator,# cum diligéntía curare deber* heperdat etiam unamfibi credita otiem. Vtereô (ucceftbr Bafilrj Sigifmunde pqfei* me,tua conata clementia,# huius iam le<ftiformam,tuôpfædulcieioquiô(utfoles) *tetfñutursi* àppljca. Attrahe itac# prece ac omni humanitate eos qui exciderunt à (alutis uia,máxime inclyti regni tui Bofiemiaeincolas,# tibi fêruiet *lmwayvoisiKcy* iftüd de uerbo àduerbu per omnía podera.Quâioftudioprifci iancftï Imperatores fîdei orthodoxy augmenta maxima cura prxftiterùnt,non fit tua minor in conferuâdis dudum Éccle fia: incorporatisîfiant poísibííía ômnia,per pietatis # clem entig nias. Du hoc Cbfiftqs Ecclefiæ fponfijs uíderít,dabit fine dqbio charitatiuæ imprecationi miranduni éffecftum.Dum enim ea quæ ípfa humïlitasdepofcitordinatè fiant, uí ¿loria bellica nuncj? déficiet.Non poterunt pertinaces,elati,diabolici,armatis Chrifti charitateac humilitate,# eius folum honorem quaerentibus,obefle. Age Chrífííanífsímé prin> éeps,ut medio huius facri Concilij,per tua dukiiTima placatoria fuafa,crudelis few tas eorum maníueícat Et turicfetfi non poterit fpiritus Domini repente infundi traj ¿lábiles éffe¿lí,díétím ex quotidiana communione ípfórurri #Chríftífidelíureuertentar ad cor,# demum uídeburitfe ftultos in eo,quod proprie pruden'tiæ ínnítetí tes,(e contra communem catholicorum fententíam íiiperbé erexerunt.Oportet aut z hanc rein maxima diligentia S¿ indefefte infinitis medtjs ¿radiaré, ut demu uírfcatur ille nefandas fathari,quí poiïéiîà aliquamdiu ípíbfíi corda,no facile deferit. Habe® tuprincejjsfupernumadmirandumtpdonum,inftartuitÿpum gerentis Bafíl¿j,ut fcífmata quæqjad uriítate,no fine profundifsima prudentia,# fatigationibus redíjfquæmùltis,reducâs.HocConftantix,dûin pontificibus Romanis cónténtió fetfr marica i ri oleuit,egit tua regalis fapientia>quod Bafilíus in Patriarchis Confiau'nopolítanis Phoco # Ignatio adueríarijs. CÔftantinopoïitanâ oáaua Synodo egiù Hóc infuper in hoc facratíísímo Ba fil ien fi Concilio ftuduífti, nô abfqj grauil'simís laboribus ad.unicare reducere íntermebra Ecclefiæ,# caput no ftrS Eügéníí¡Ronú. iandiisimuPapamjquod ipfe Bafilíus inter íelgriatio ín Concilio alio Coftanrinopólítano opponetes,(ubícelos Epifcoposporfécit.Nücreftat,útaííosqui fuperfôt ín regno tuo Bohemiç inclyto et norentfpaucis ante hoc annis per iedudionê per-* .fidas,qæ íde ipfe Bafilíusde ípfísíconomachís ,># imagines Chrifti #fandorude« ft ruentibus # earum uenerationê damnâtibus,quorà mufti bohemi fedatorés exi* ftunt,laudabiliter adimpléuít.Ñon abfqj díuína ordínationejíoc témpore Ecclefiæ **tepefta** ti multum **illi** tempori dum Bafilíus imperio prgefíét ¿qúalís,pró falute praw

l feâu$

fèdas estât tu eíufdemueftígíá infequens ídem quod ipfe Deo ínfpírante perage* res.Sed uacua **eft** exhortatio currenti ut currattmulto plus te natura (àgax ac religio fus cultus,àd hæc fanda opera follicitat,quam extranea quæcuncp etiam eruditifstma fuafioddeó non amplius fatigandus es tierbis Imperator optime ut operi uàcès;

Cap. XX

ESfetbocIocolatêtradandumiuxtapræmiiTadeimpeiiaIiConcilio,ïn quo imperialia illa quæ ad regimen bonum Reipu.l pedant,maruro,digefto Côcilío,exomni elicito confenfu,in leges redigi deberent.Sed quia uníuerfalís Synodus facerdotum, fe proprie ad modft huius h abet,cuius tam fuperitis S£ quah'tátumfuarumomníudefcríptioné præmifirnus, ideó facile nos expediemus.

Scimus Imperatorem cáput S¿ primum omtiííi , apud quem eft imperulis iufsio; de Cogregandisfubditis,regibus,et principibus,fi ueró qut Ucniembra ad ipfum caz put concurrere habent,in hoc uníuerfalí imperiali Concilio lune principales præfides próúiriciarüm,fuás próuincías reprgfentanres,âc etiam uníueríkatum magna/ tum redores&magiftri,&illiqui è Cenatorio gradii, qui facCr conuc.itus appella ' tur,exiftunt.Quoniam uel iliuftres qui primi ad latus principis, ÔC pars corporis ei- **us**(ut^qj.üer«fiquis.uelfpëdabilesquimedij,uelclanfsimi qüiinfîmdultra quos gradus,inter fenatorum certum nullus inueníebatqr.2.q.<y.anceriorurn.uer.illud etiam.de quorunl offictjs per ofdinem in libro digeftorum. Primi órdi nts fünt Reges 8Celedoresimpertjacpatricij.SecundifantDuces,prxiidés,præfediô< huiufmo' di.Terttj MarchionesÓ¿Lantgrautj,6¿fímiles.O nines illi qui cæteris eminent, ¿¿ imperio plus approximatur,corpus imperiale cuíl is caput eft ípi e Cæfar ; confluirimuEt dum fimul conueniunt in uno compendio,répræfentatiuOjtotumimperiurri Colledum eftíut hócpróbat.Lín.parag ft quís cumilitíbusxq.í. canonizara. ut ba< beturad.l.íul.maíe.C.l.quíf4uís,& tex. odauí Concilíj politusfoprá in.i?. cap* ubi dicit,quum príncipes pro fuis caufis frequenter cortuentus agant « Et quia per con/ feíTum,uníuerfalía decreta oportet pro falute ¿mpertj tradarejac etía ín eum finem; ut lex generalis nô obfít partí imperíj,ut de hoc uera notitia habeaturtpræfati pro/ tdprincepSjôicæteri fídelíftimííuratíconaenientes fingula ad confultandñ tempo* ri c¿lóco opportuno,exfcíéntíá clara poterunt cundís mantfeftare,S¿tunc ficdige ftó Goncílio,cóclufafummacuftodia recípíétur.Reperi ego in fibris antiquis,quædam Ídiperíalia concilia iiniuerfaliac¿lebrata,ín quibus *fe* princeps poft Imperatore próptiámanujperpetuafirmitatefubfcripíere,admodñutínecckfiaftícís Syno« dis fieri folftu eft.Concíliu etiam Dagobérti règis.Colohiæcüm.24,principibus habitum legí,in quornulta neceffaría & pro cónferuada íuftiría pace oprima, didata ómriííicdnfenfufuêre.Leges etía Caroli Magniquæ côfultti fidelium ftatùeban» tuf,ut probat tex.n.q.i.quicuncp.uer.uolumus^ Hildebertiacaliorûuniuerfale illud Concilio examinauit,coadimauít,ó¿íuxta oppoftunitaterhcorrexít&áddidúi das diftíndis Inípertj noftrí locís díftindas obferuacíones.Alemannis quidem alias cfjBaíouartjs,quoshódíeBauarosnomirianíus:Ríboaríjs,etiam Burgundtoníbuá ÔCLogobàrdis alias: alias edidit legesfquas falicasdixiQpro Saxonumôdlkrurn *Lexfaíí^* tegiónüm populís.Hasegó uídiferíacim omnes cólledas,á¿ expertus fum multas déillís,S¿ máxime potíoresínuulgarí ufa,ex antiqua introdudiônè cum fuis fornis,maxíméín iudictjs ruralibus,potius Ç in oppidis *8^* cíüitatibus,própref forte fíi *vtiUtds ccnct-* péruéníentía ftatutamunicipalia, haberi. Talia Concilia qui touénrus nimcupahf, Omrii anno autbis aut femel, lego antiquos Regès pro bono publico celebràflç;in *PasiiJNT* díuerfís ímperrjciuítatíbusj&inillíspunítionés ftridifsimæfadæ fwft, ín turbares pacem ¿¿legespublicas,maxime ín pefiuris&fídem non feruanfibus.Ettimore horüm cotiuentuuní,ádquosexíuramenróírhperfj preftito uocatí ueníre téncbani turjdiffidatíonespartícüíáres^rapingjÓdncéndíanónCoíT'míttebantur. Nullusíl* lud íudicium illius coetus,aut pitare aut recuíare potuít,& fenrentias ibí latas, Impé/ rator cum coetu,rnílítarí manu ín non obedientesexcquuríoní demandaúit Subfta tíalíá membra illius Concilíj noriiinantimfíué íllí fine Epíícópfifiue laíci,fiu¿ abba*

tes: Alij nero dehoc Goncilio,nifi uocati particulariter non fuereJn fine cuiuslibet conuentus rebus expeditis,alterifuturæ congregationi tempus S¿ locuspræfigebà turteratnihílominusfemperínImperatoríspoteftate,locum ÔC tempus præucniré occurrentibuscauíís*Nullaunquamordínatío melioret utilior uniuerfæ profuit Ec clefiæ,non hominibus fub imperio tantum degentibus.Confluebant Romani pontificislegati pro caufis Ecclefiæ aliorum regum pro fui regni arduis negocijs in/ ftantibus,ÔC (alucari Concilio cundís neceflitatibuspubltci? fuccurrebatur. **Credo** nullam rem regimini publico plus utilitatis afferre pofie,quam íncrodudíoném illius fiindæobieruationis.Etquôdcommuni conciliofit didandaprofummafirmi tate fubfcriberent,aut lignarentur aliqua cruce,manu propria cuiufcunqj **qui inter-** effet,ut fieri folitum fuítthac lege,ut fí quis uncjj contra legem manu propria fubfcri ptam aut fignatam,temere uenire tentauerit,a fama cadat,& quod omni honore tan quam infeipfumÔf propriam fidem mendaciffimus3eoipfo priuatus exiftat.Hæe fuit antiquorum obferuatio^quæ in illis patere poterit,qua gefta regum & Imperatorum,ac præfata ftatuta eorum in conuentibu?,abfcptædio perluftrauerint. Non infifto de illiusconuentusordinationeadlongum dicendo,eft enim quo ad ordine fediumEledoru.per pqfsimgmemoriaeCaroiumquartum,aceius auream bullam» prouifiim in Metenfi conuentuîfciuntcæteri principes iuxta dignitate Ôffenium loca iua.Dum uero affût priacipesjfidelitatis iuramêto ad ea quçimperio & Reipub* licæ melioratae in currentícafufecundum confcientiaeiudicium3omnifiniftra affe> dione femota profpexerint interrogati : libere quifep QC intrepide palam edicere* Hæc & alia ex fuperioribusin argumento fimilitudinis patefeunt

Cap. XXVI.

VLtimum membrum huius partis eft inter eunda difficiltimum,fiabens irt* ueftigationesjnexperientijs potius cjliteratura fimplici fundatas. Cuiqsi partitio prima,uerfatur circafacri imperij ftatumflorentis tempore,ut fic hoc cognito, excefius hodiernus & gradus ipfius lapfus,perpedi poflint.* Poil hæc oportet remedia fanatiua,ex ingenq difcurfu adiutorío príncipaUex priQ cis geftis fumpto elicere,& ipfa aperiredaltem ut cæteris meliora per confequentL asillatiuas perquirantur gradatimJVimum membrum **eft** ijs notum,qui adqs ftu> diofosImperatorum,qurexhacinclytaGermania gubernaculorum initia traxere, nouerunt Et ne ad remotifsimosprimos maximos Imperatores orbis necefle habea mus recurrere,quoniam redudio reformatiua,non poterit pro nue ad talem ftatum e Perdngere:tniírose°sfaciamus5S¿ ab Othone primo initium fumentes j-cui inte# eundos unêf? Imperatores primum ueraiuprema abfcft dímínutione & conditione imperialispoteftas3profeêùfuisfucceflbribus,tamâfenatuRomanoôitotopopiï lo,quam â Papa cum fua Synodo tradida legitunTune enim intantum conquaftatS fuit Occidentale imperium,uarijs tyrannice ipfuminuadentibus,quodnonnifihoc pado perpetuitatis ímperrj & reftitutíonís omnium donatarum Ecclefiæ,etiam ipfum puré oblatum,acceptare nollet.Fadisitac# his omnibus, ad uotum Othonis^ dietim omnia dominia diuinoadiutoriodeuenenitiubfua poteftate,fcilicet regntl Îtaliæjet Longobardorum,regnum Burgundionum,habito prius Germanorum re* gno,cuius primus rex pater eius Hericus legiturfuiiTe,Volunt aute quidam Othone fecundum,ex fecunda uxore Othonis filia regis Burgundiæ natum,ad poifefsio neíUíusBurgundionuregnihereditarioiuredeuehifle, ueruntame propofito no/ ftro fufficit fcirejex illis regnis aedominijs pretadis imperiunoftrScolledu, in qud fumma fides & conflantia ièruata legitur.Etiam catholicae fidei Hungari, BohemL Dani,Noruegi,Sarmatæ,Prufq,&cæteræmagn2eprouinciæ poft hæctempora no ftris imperantibusÎubiedæreperiuntur-SSma enim omnifi imperandum cura in cuftodia fidei fuit,eius augmento* Regebatur aut imperift imperatiue quoniam uoximperialís potétíaS¿uigorearmabaturíNoneratlex,quam impune etiâ maxL mus tranfire poflet nifi enim lex cenfuram dC pungitiuam acutie retineat,obtundit & in difluetudinem abic.Oportec enim quod appetitus noxius freno legis ccnea-

'wperiuM refaiia.

tur>

tutjSC intra Tuos terminos limitetur .Lex fine corregione cenfurâ non habens, uña pdídír,nec lex dici merefjiicutnec mortuus homo,homo.Tuncquidêuigebât leges QC timebant imperialiaftatuta.Et utteueritas legu cotinuo ufu fortificaretur, annui & maximi principuconuentusindiifti fuere,in quibus nullus quantæcuncn potëciæ legis tranfgreflbr impunitus abfceflit. Oportebat quidem no imperiale tantu,fed omnium principu,imo parentum et amiciffimorum iêmentiâ çquanimiter tollerare Non poteratquif^inconuentuobiufiuranduimperio preftitumxftatucam legem interrogatus non approbare Sinon laudare,# percam occurrente cafum etiam co« tra filia non iudicarejfed eratnecefiaria, fecundum legem unam omnium fententia # proferri,& exequutioni mandari.Sicabfqj partiali£ate,ex cômuni concordia le/ galisfan(ftiocenfuraobtinuit,necpoteratfuahbercatequifcj? eande impune tranf« gredi. Ex hoc pax communis & patria fœlix. Cap. XXVII.

Vbfequenter Otho fecundus,unico gaudens filio & multis regnis,cogitans difficileforeabi^ maximo labore tot regna in pace aliquâdiù feruari pofie, infequës ueftigia Auí fiiíHenríci primi,# Othonis patrísduum cogitati ad res eccleíiafticasappulít,confideransmuk iâreligiofislocis per pretextos reges donata fumma pace gaudere.Quia uerectmduerat Deo dicatis uím inferre, animo ponderauit ordinatíont fanág Synodi Romanæ Ecclefiæ,de qua.^.dUn Syriodofper cg perpetua dabatur poteftas Impera.# Roma.Pon.# cundios íub imperioEpífcopos ínueftiedi,uelfalteeocum coníénfñ temper concurrere debere, celebrata canonica eledíone,ut<q.dí.nos fandiorum. Vnde hoc ponderans,credidit per petuís temporibus imperio fubíedís pacedarí poffe,ü temporalia dominia tâ RomançEcclefiæc^alíjs adiungeretur,cumcertiferuitii obferuacione,tunc enim cuitus díuinus augmetaretur:# religione ín magnam reuerentía exaltandam credidit quando fan&ii simi Epifcopimagnæpotentiæ,alrjs principibus intermifcerent.Nô poflet tSc fua quifep uolûtate in peccatis uti,nulla publica fperabatunÇ peccata raptorum #depopulatorum agroru,#communem pace turbantifi incendiariorum #confimilium pofie nutrírúecclefiafticafacta poteftate poteti # ualêti reiiftente* Ettam prædones aut pauperidepreifores,qui particulari regimini prçeffêt, fic corrigi poffeexiftimabanutficabfqj tyranicaopprefsione,populusinlibertateuiu£re pofletJmperio etiam tranquillifsimo nô dubitabat hac ordinationem utilifsimam quando per annua feruitia, ac prxftimonias cuilibet Ecclefiæ iuxta quantitatem tepOraliumindidas,ftatusimperialismanuteneret',ac etiam maior multó imperii potentia ex hoc appareret,q> illis omnibus dominqs itaEcclefqs traditis,nullus nifi per imperia#abfcp fuccefsione prefici poflet,imo #deponi,fi no fande# canoni ce uiueret,quâdo ad Imperatoris aut Synodi accufatione,Epifcoporiialiorumcog« nitiointeruenireuEr ita pariï uidebamr illa teporaha' ab imperialibus abfcedere,- quæfemperin eius poteftatehoc ordine, cum magno comrnodo Reipublicæ,pef manebant* Cap XXVIII.

ptáfáftás

wd tafecula

Rdinabátur etiam tuc Príncípes,Duces,6¿Comites coftituti,debere tan- ^officiapublícaímperíalííufsíonehabéresadnuturemouibílía,ratione íuíminíftertj ærario publico reddere. Poft hæc quia fenatorum filtj licet equeftres primó forêt,tamen ad fenatu demû perueníebantííntrodudix fuit,ut parentibus rite in officio fe habentibus,filrj eodê orïiao no priuarëtur', ad illumfinem,ut patres minus auaritiæftuderêt,habentes de (uccefiionein officio cer« titudinem,et etiam ut eoru fubieefti miniis tûc grauarentur per patre,quando et ipfis fuipofteripræefledeberët.Tamenut imperiali celfitudini,nulla incomoda detradoria dominiorum in futura erefeente,poteftate officiate rum exorirentunfeudalia introduda (unt ftatuta,# de fide feruanda ftridù'fsïma iuramêta,que per unuquem/ queuafalloruminfticuedorum preftari,#fubpœnaperditionisfeudi inuiolabiliter íeruarídeberentEftdeniq^ alia lex édita,ad magna teuda plura nullu accumulating fuccederepofie,ne *fic* plura magna accumulando,potentia fubdítoruimantuexcre feeretjUtdum tyrannica rabieímmemor iuramentoru,apicem domínandícuius appetitus per acquifitionemcrefcitappeterecamperij potcatia fcifmarica turbatione

Ma ~yátlíí(M

á

J '

fceret.Erat ínfuper imperatorum cofuetudo,facile accufatíones iradas fidei & per* iurrj admítteré,ut fidelitas per quam folùm perfiftít imperium,nuncp negligétía par uí pendere tur.Pœna uero erar príuationís Jidem non íemantí. Et rue ne muidla for* re incítaretnobiles eíufde fanguínis contra eum,cuí h«c ablata donarenturcifta quae ficín comíffum cecíderunt,facri Imperadores Ecclefrjs frequenter applicarunt. Muí tis flmílibus facrís ordínationíbus,circufp« dliísimi Imperatores,pro conferuatione *Scdbim,* Reipub»S¿ facríímpertj,úfi funt,tam in ordinandis iudicijsSabinorum,quididatores fententíarum exiftunr.Etadhocex popularibus cumiuraméto reblé fecundum conícíentiam & rationem iudicandí aíTumuntu^ne in poteftate præfidêtis effet, ad nutum fubiedos punire íuxta motumantmtfuí»^ etiam incûdhs altjs negotiationíbuSjTallqs & telones,& cuncter tendebant ad publicam utilitatem «Erat tue Impe rator habens publica detendendg pacis perfona^ad hoc habens de publico exercitii ftipendiattfrundiq per principes et redores timebatur,undiqj perpopuludefenfor patriaejConferuaroriibertatts^euelacofoppreflbrujfgidifsimtsexequHroria Rei* pub. turbatores adorabatur,uencrabaf,&colebatUr:tíic rede iri en delinques rfiaiefiarefumma offendit,hoc crime maximu erat,qui m patria? ôc omntiï patië pecca ùir.Quôd fi cundía illa dignifsima relatuiinscriberem, prolixior propofiro fierem.

Cap. JCX15C.

n/ r kJS tamen refpice,quantum abfcefsit hodierni regiminis ftatus,ubi péne Mprtyaykr, **i j** nulla horum ín úfu habentunpertjto nms cura Reipub.laxato freno tranftu **I** htqui qfieges impun¿Etúbi quondam ueneratio cum tremore & timore, nunc defpedus uelcóntémptus.Erleges,omnes dearanearG relis connexe fqnt,minutifsimæ uix locuíteé cenen ín ipfiis poffuntmon ficut quondam,quâdo in Jirtiiribus CQcupi*feentiæ at aproar fortiísima* retía côtinuê tenfa, importunos tranfgreflores innecffebant.lampriuato commodo inuigil5t cimdh\nuda deproximo SC de futuro cura per incuria Imperatorâpietacerartu putandum reficerepofle & re/formare ab errato,cenfura omnis ceffauit,nec puniuntur rebellesíáí tadi funt ex ty ranmca dominatione principes tnultfS< potétessímperíodecrefcente. Temporalia Tíwprhifi* Ecclefiarum quid profuntReipub quid imperíoíquidfubditís$certé parum aut nihil MandabaturOthoni>).diJn Synodo,abfq^ pecuniainueftituras Epiicoporum *toil pwdeflg* dare. An ab ipfo Imperatore íbla inueftiturá íublata fit per Papam $uidimus î quo* Keipw&i niam non folum pura abfqj acceptione pecunia? attradte eft inueftitura per Roma» num Pont.fed etiam tantum de pecunia,ui per Alemanniam Omnes fe no grauatoáí tancum fed deftrutftos conquerâtarRabidus appetitus ad ipfa terrena Eccleftjs annexa dominia,Epífcopis ambmofishodieíneíÉucea uidearmsexprefié agere durri promoti funt,quae ante arhbiebâtide temporalibus Omniscura.de Ípirítualtbus nul ia»Non fuit ifta Imperatorum intemiomon uolebâtipirituslia á temporalibus abib# beri,quæpro eohim augmento Ecdefijs dedere, 6t hæc omnia proh dolor ex peruerfeordineeuemunt.Etquitnulhcanonesféru5cur:nullacoerdio,díicíplina,nee *liwn t'.cdy** punifio.Præterea illud temporalisdommqecclefiafticorum regimen,mUltum Rei- iUuwí» pub.& fubiedis obeft.Dum uacanr Ecclefiæjem per in periculo icifmat's exiftunu aut quôd exaeffionari plus debeant altjs fubfecularibus exiit entes. Quoniam fi peí eledionem prouidédumeft,ambíiio procurat diuifionem tiororum: fi per Curiam, facilius perfuadetur pro plus offerente. Et omnia illa grauamina adueniunt pauperibus fubditis. curia atrrahirqutcquid pingue eft; & id quod imperium co ntulit,ô£ pro Dei culruâf bono publico ordinauit findiísime,auatina ôf cupiditate exorta, palleatis rationibus,& nouis adinuentionibus,totaliEerpiruertitur3etimperiakef< ficitur Papalej&f fpirituale tempora1e»

Cap.' XX5C.

inttfí» '"V Stinfiiper alia imperq deftrudliosquoniam qúum imperator folum adminte ftrator in utilitatem R.eipub.exifiat,læpe per pada Ékâorumfiia quaerentium,intrat regimen.Etoccupata contra ius impenalia}ob iufiurandum repetere non audet telonea gtauamtaRempub deponere, ac alias utib s ordinationes facere3ó¿ per antee effores inconfufte abfqj omnium conuciuu amoris inor-

fa. M-aimeriJ

\dfiW83

áíiiad,autaftedionís,u¿ÍfanguínistamÎnpræiudiumímperíjdonaráuel ímpigne* ráta,reuócare inhibetur.Et fie fit,ut dum eledores fua quaerunt,! ra fibi credita pote» ftate abutantur, quod eísconceífa poteftas pro bono impertj, ín eius deflrudío- ¿c„0„¿JXát nemconuértatur.Quoniamjmperatores non deberent permitti ab ipfis facere alíe- danMtioní» nationes praeíudícíaies.Imperatori ípfi a fsíftere deberent,utfemper auguftus eftèt; Sed quia eu lígant,neípfís donata ueloblígáta aliquándo fide, uel per confangin» nepsaut paretes qui imperio prgfuerunttttacentdutjdem Facere uíd ent Impera tore, ne feípfos dânenc.O cæcicas maxímamon credât principes de bonis ímperq díuítes fieri,*èc* permanere poffe aliquamdiu ? Curantibus enim omnibus fuá augmentare, imperio ad nihiltendente: quid fequítur nífi uniueríorum deftrudío í* quonïam no exíftente potentia maiori conferuatíua,& pacati.ua ímpérij inúídía eadem^fem- per crefcentecupiditate,bella,fcífmata,díuifionefcgfaciet,S¿ tunc ficut omne reg- num infedíuííumdefolabítur ¿ñique colledum.Decípiunturitaqj príncipes fubim- periojdumob ilium finem attrahunt Si colligunt undjep ímperíalía,ut potentio/ res *QC* fortioresfiantquoniam poftquam totam capitis Siimperij poteftatem mem/ braíplaníaueríntetdeglutíuerintdefinet hierarchicus ordo,non enim eft primus ad quemçoncurratur.Etubinone*ft*ordo,ibi éftconfufibíSi ubi confufio,ibi nullus tutus.Etfic nobilibus inter fealtercantibusiius omne in armis propnjs quærentes (urgent:quoniamficut*principes* imperium deuorant,ita populares dtuorabutit principes.

\ , ...Cap XXX.L : . ; . ,

INfuper hodieuidemus aut confunonem maximam in ordine iudiciario,àut pe penitus nullamiuftitiam.Honorehonordiftinguiturà iure.Et occupare,etiam '&f£ maxima dominia nobiles licite fepofle dicunt,ubi pofleflbrem nihil iurishabu- ifle necp habere concedunt.Per uilifsimum díftídatíohiim haodum honorem fal uari putant,et ui poftipfam intimatam diffidatiohem ex.quacuqq? cpnfida,autnul la caula qualitercunqjrapta,palam aut occuit¿?licítécreduntpoflfderi, etiam ftbo- lone «a Ecclefiæaut clericorum forent.O præfijmpta audacia,concra omnes leges Si iu- ra.O iniquiftimum iudícíüm,díftínguéns honeftum à/ufto,affirmans iniuftum h.o« nefte pofsideri.Fuic rationabiliter fancitum,omnem difhdationem fuprem (indicis confenfiinon ínterueniente^Siiñlioneftam Si iniuftam, & eos latrunculos fore qui aduerfariorum bona illa uia occuparent.ft.decapti.Sipóftíi.thoftes:dequa.*5.q 2. cap.i.Si álíjs multis capitulis per Hoftfiin fumma de treuga.ôf pace.ôf per inno.in ç. olim.úde.refti.fpo.Sú ibi doc.Infupermanífeftum eft, res Ecclefiæ non elle cuiufçp prælati uel cíerici,nec delidumipfius prælati in damnum Ecclefiæ ea propter redu/ chrepqteihquomodo tunobilís credíshoneftam efíediffidatíonem; quam aut ele- tíco,aut relígíofo conuentu feu prælato fcribís^Infuper hoc efle lionefturn,quod fí* ne maiori excommunícatiohefíue facrilegio fieri nequit, quis adeo amens hoc con cedit^Si clericum etiam diuina lege tu laicus capere propria aucfloritate^aut male tranareprohiberis:quam credis uirtutem tuæfabricatæ díffidatíoíiís fcedulæ íñeí/ fe,ut tune omnía fura díuína & humana ceflare,8¿ mortua effe credas,quando lite/ miam præmittisCficfi Ecclefiarum bonatabfcp facrilegio uirapi æ diftrahi per lai- cumnonpoflunüquomodocredísídlícítumquodeftfacriiegum.Error rnaxímuá manifçftus,qui recenter ínfAlemanníse partibus proh dolor inpleuit,.per quem Deus óffenditur,pax publica S¿ omnisftatus turbatur. Qnís poffeteunda enarrare quænoftro tempore inique introduda (tint,Si iniquiflimedefenduntur.Et hxc pm nía ideo,quia leges Si canones perdiderunt uigorem, Si euftodes 3i exequutôrti Ü paftores nulli funt.

. Cap. XXXH.(-t

PEr ordinem illis deformitatibus a,c periculis in quibus Refpublica uerfatur^ ob primilla prouidendum efletdiligenter Si cito,quia mortalis morbus im pénumgermanícuíu inuafin cui nifi fubito falutari antidoto fiibueniatur^

mors indubie íequetur,S¿ quaeretur imperium in Germania,& non inyenietur ¿bitet per confequens,alieni capient loca noftra,Si diuidetur inter nos»& fic alteri nationi fubrjeiemur.No poteft aut melius prouideriq per tam tritas & expertas & antiquas mas,ad quas per reformationem accedere necefle habemus. Quare prima radix eft, inftituere annuos conuenrus generales,6¿ in hoc facro Bafilienfi Concilio incipere, et futuris regula dare.Agat itaqp ptjfsimuslmperatorfutdiligetifsimus femper fuit) wtperfuâfacram iufsione,omnesmaioresimperij principes utriufqueftatus coeur rant.Proponatfuaadmirandainduflriajimperqflebilemetundiçdiminuüfsimum ftatft:aperiatquódínItalía,quódínLongobardía,deuigentíbusimperrjüiribas repererít:adijcíatqubdinArelatenfíregno3etpertotamGermaníamfuperfir.Etdum florentifcimiquondam ÔÉ tremendae potentiae imperé miferabilèm ita tu aperuerit, de eo quod proximè fuperuentet nifi remedium apponatur fubiungatjremedium uero ab i'p*fis* qui & fideliftimi **fuere,**funt,& ad hoc uoto & íuramento aftridi per* quiratjde fucceflore ordo detur,cocurrente prouidentia imperialis fuæ celfitudinis.

fuwdi* *in* wûr&ci *impe- ri!** *tuTimai*™* iiuw, *

Cap. XXXIH.

T quia non polTet tantus lapfus priftinacíanítati reftituí,ordo ín curando de tur:prímo de annuis Conciltjs imperial ibus,et ¿uftícia feruâda.Reperio qui* çlem per Conftantinum magnum(ut inferius diploma quoddam fubíungeturjGaílíae per talêcqnuentum SC iudices prouifum.Nam poftcjj imperialia tudiciaacconuentus ceifauere,pene omnes deformitates funt introdudæ.Videtur ¿taqj ordinandum,qaôdduodeçimautpluresfedesfparfim per prouíncias imperio fubditas,talíter ordinentur,quod quaelibet ïèdes exrríbus indicibus côftiruatur pro * triplici hominum ftatu,fcilícetex nobílí,ecdefíaftico,S€ populari. Et quod ipfi ludí *sedium* iwpt- ces de omnib. caufisin eis decreto territorio exiftentibus,inter quafcunq? perf rw/Mwa-dûM etiamecclefiafticas quoad temporalitatemquæabimperio dependet, cognof poftintperuiâ appellationisàproprioordinario,uelfîmplicisquærelæ,fi ador uel reus ordinarium fupra fe non habuerit,puta quia princepstaut fi habuerit *SC* alteri fii fpectus fuerit,*SC* non aliter.Ecquçperappellationem introduda fuerit,ibi ultimum finem per fentetiam capianquæ uerô perfimplicem quærelam,illa per appellationi» ad proximum conuentum,fi magna aut inter magnas fuerit,differri poterit.Pronunciet *SC* citet quifqj íudícum,fecundum conditionem difceptantium perionarum,no biles inter no biles,ecclefiafticus inter ecclefiafticos,popularis inter popularestnul* la tamen definitiua feratur,nifi ex communi deliberationeomnium trium,qui in ar/ duis confilium perítífsímorum requirât.Si uerô unus duobus diflenferit, uincat opi níomaiorísñumerííniudicando.Habeantetíamípíiíudices poteftatem, foam fententíamexequutíoní demâdandijper bantium *SC* îeculare brachium,multftas et pœ nas çrario publico cedentes.Debet etiam ipfis indicibus *SC* alijs omnibus,falarium ex publico deputa ri,ut furent fecundum tex. 1. luliæ repetundarum canonízate. u q./. fèncimus.

Cap. XXXIIIL

LijedgfiOMêe^ ípMtdis alie» fintnenda,

ITT T ftatuaturlex,quôd nulli liceatfub poena furti uel latrocínij,uíolenterpro- '1—4 Pria audorítace ex quacuncp caufa, alterius bona occupare, aut fibi aut fuis / damna inferre per diffîdaiionesifed omnia fiantíudícum auáorítaxe,qui etiam repreftagli^s concedere pofsintcôtra contumacem.Verum fi quis corra hanc legem facere præfumpferit,in qüocunqj iudicio uillagio uel ciuitatedepræhendatur,pcena furti & latrocintj pledattmalioqui fi forte indicium ubi depræhêfus fue fit hoc facere noluerit aut neglexerit,dum commode potuit, íínt ípforum íudícum bona eo ipfo confífcata.Símílíter fi quis illos Aisifinos acceprauerit, debet talis ut publicus hoftis capi,et eius bona occupari pofté abfcp illa díffídentía,utnotatHoft« in fumma detreuga Ó£pace.parag.;*uef.íed fi.Verum opprtethanc legem communi confenfus,omníumftatuí&fubfcribís8¿ ad prouíncias mitti, ut acceptetur *SC* figílletur,6¿ eius exemplfi ínprouíncía feruetur:S¿ figillatum ad Cancellariam impe rrj remittatur,ut fie omnium cofenftxfirmetur.Oportet etiâ per omnes principes in co uentuexíftentesaiftá legem fubícribí ÔC figílían^ cu hocalíam lege,qua canear,

fáifaortifá

quôd

'quodomtiis ftué princeps fiue alius,qui contra fuam propriam fubfcnptíoñem pró pria aucftorítate facibabfqj indicio áut Imperatoris licentia : talis infe ipfam fenten- Ciam ipfo là ¿to tulit infamie,# priuatus (it omni honore,fit in poteftare Impera/ toris fixo fifco omnia bona quae habet applicare fi princeps fuerit .Si uero alius SC laicus,fint eoipfo confifcata.Si clericus, deponatur per Synodum clericorum., &C cu hocadminiftrationetemporalium fitpriuatus,#periudices temporaneus admini ffrator,ad nutum remouibilis deputetur.Ifta lex fubícribacuqcum alijs per omnes. Éthas fubfcriptiones feruet ferinium imperiale,ut per ipias quifque tranigreflbe conuincatur,# non poterit iuftitiæ rigor commode introduci, nifi hoc ordine uel confimili uiafadúdifÉdatiónum ábufío communi confenfu tollatur.

Cap. XXX V.

Rdinetur autem conuentus annuus circa feftum Pentecoftes in Franck* Fr¿cf<>r¿íi¿ fordia quæ uidetur locus ex fita# alijs circumftanttjs aptifsimus^d quem *m«m««ím,* concurrant indices omnes # eledores imperij in propria perfona, abfcp pompa #grauibusexpenfis.Etpræfidêatipfe dominus Imperator fipræ- *Q«wpriefd^* effe poterit per fe,alioqui primus ex eleftoribus eius nomine,# fada imperij, # etï ara particularia quæ occurrerunt judicibus tradentur# reformentur reformanda. re"cto* Sí úeró ardua materia depofeie plenifsimum conuentum omnium prmeipum ibi uel alibi fieri,fiat quod plus expeditlftud uero ordinarium Concilium annufi,domi norutp iudicum,aceledorum nuncjj omittatur, in quo caufæ principum per cornu ñem fentehtiâ décida ntur.Et quia prodeftab exeplis reformatione introducere: epi iiolam imperiale # ut creditur Côftantini,çj iubebac in Arelatofimilê conuentu iu- dieu Galliarumfieri/ubmittai Vocabat aut ArelatfiurbsCoñftátínopolitana.Incb pit autfacrailla iufsio faluberrima,quæaduirûilluftrem AgricolâGalliarum præfe Ce»; ¿fufuit directa,ubi in forma habet.Saluberrimamagnificêtipttiæ íuggeftione,ititer AX reliquas Reipub.utilitateseuídehter ínítrudi,obferuádaprouíiicíalíbus ñoftris id eft perfeptemguindas manfiiraipaeuSaucftorítatedecreuímus,qudd Íperarí plane áb ípfis ¿juíncialibus debuílfet.Ñá cum^ppter priuatas acpublicas necefsitates, de fíngulís duitatibus,non folum de prouincíjsfingulís,uel honoratos confluere,uel míttílegatós,autpoflefíbruutilítas,autpublicarñ ratio exigat funcftíonu: maxime opportuns *S¿* conducibile íudícamus,ur feruata pofthac quotannis íínguliscbíue/ tüdíne,in coftítuto tempore ín Metropolitana,id eft,inArelatenfí urbéjíncipíátfe/ ptem prouinciæ habere Concilíumjnquo plané tam fíngulís cj? in commune cofii limus. Primum ut optimoru conuentu fub illuftri præÎencia præfeduræ (fi id tamed ratio publicae difpofitionis obtuleritjfaluberrima de fingatis rebus poíTenteíTe cofi liaitamert quícquíd rraftaru fuerit¿¿difeuflum ratiocinrjs conditum,neclatere po- libres prouíncias potet ít3# parem necelfe eft inter ablentes çquitaris formam ¿uftí-- tiæq? feruarí.Hoc plané praetér necefsitates publicas etiâ humana* ebnuerfationi no parGcredimus c5moditatisaccedere,quodin Conftandnaurbeiubemiis annis fill gull's e(Te Conciliu.Tata eft era loci opportunitas.tantaeft copiacomercioi u, tanta íllíc frequetía comeanríumiut quícquid ufq¿ nafeit illic comodíus diftrahatur.Neqf énim ulla ^puíncía ita peculiari frueftus fui felicítate letat, ut non nifi hçc^pptia Are íatenfís foil credatur efte fecunditas.Qiiicquíd enim díues O riens,quícquid odora tusArabs,quícquíd delicatus Aftyrius,quid Aphrica fertilised Ípacíofa Hifpania,. <jd fertilis Gallia,poteft habere præchrmtta illud exubera t affatim,quafi ibi nafcant omnia,quæ ubicg confiât efte magnificaJam uero decurlus Rhodani,# Turbnire* curfus.necefteeft ut uicirium faciant,ac penéconterminS,ueí qUod file praeterflui^ úeí ille quôdcircuit.Cum ergo huícféruiaccíuitatí quícquid habet ierra præcipuu: àd hanc uel naiii uel ueliiculo, terra,marí,flumínedeferarur,quícquíd fingulïsnafcU tur,Quemadmodum non multum fibi Galliænoftræ pfæfficum credant,cûm in ea- dem cíuítate precípiamus efle conuentum,ín quó diuino quoda munere cornoflita/ tum,# comerciorum opportunitas tanta præftat. Siquidem hoc rationabilíplan^ ¿jbatoqj confílio íá # «ir ílluftris prgfeáus Patronius obferuarí debere prgceperír¿

quod interpollatum uel incuria temporum,uel defidia tyrannorum reparari foïftà prudentie noftræ audoritate decreuimus.Agficola parfcns charifsimé atcp amantiC sime,unde tlluftris magnificentia tua,& hanc praeceptionem noftram,& priorem le dis fuæ difpofitionèm fequuta,id per feptem prouihcias in perpetuo fàcietcuftodirújtabldibus Auguftisquibufcuni^medrjsdiebus ínldus Semptembris,ínArela tenii urbe,nouerínt honorati uel poíteílbres indices fingulafumprouinciarum,an/ nís finguhs Concilium êfle tefuandüm,fta ütde Nouem populana & fecunda Aquí canhica,qiiæprouinciælongius conftitutæfuht,ft êorum occupatio certa retinuerit,Icrarit legatos iuxta coniùetudiuem efte mittendos. Qua protiifioiié plurimum 6¿ prouincialibùs noftrís gratíxriosinteiligímusutilttatiscp præftare,& Arelaren* fisurbis,cUiusfidéi¿fecundum teílímonía atqj íuffiagia parentis parrícíjcp nóftrf9 **mül**ta débemusxnon parum adrjcere nos,conitar ornatur. Sciat autem magnificentiatua quaterriisaurilibrisiudiceeiTe muldandu, ternis honoratosuel curiales,qui ad conflitutum locum intra dêfinitntempus uenirèdiftulerinr.hæcibi.Eccèad fuggeftíónem Agricolæ reformatum Concilium, quod Quondam annue celebrabatur,quia multum prouinctjs profuit.Noranda eft etiam fttuatio Arelateniis ciuitatis,quadri Gallrjs tunc caput extitit,ô^ ad noftrUm imperium fpedlatjlicetparum recógtlofcat.Eft fimiliter confideraridum,quod non folum iudices^fed etiam de fíngulís ciuitatiBushonoiatos,perfe uel legatos concurrere oportebat ♦ Et fimiliter eft confiderándum,quód per mentem integrum durabat>& iub poena aftricfti te nebantur uenire. Ad formari! huiusin Fràndcfordiafquæ ób mercium confluentia, ÔÉ loci fitum$ Arelatorécftécómpárárurjftatúatur Concilium annuum ÿ ad mínú* **mum** per **menfem** celebrari,**aut** Màium, aut Septembrem, & cum præfatïs fupra, de qualibet duitate & metropoli, ac oppidis magnis imperialibus^ ad minimum unus concurrar. Adducant etiam principes Eledores ftetim quosuoluerinr conicliarioSjôf nobiles,QC omnes aftrihganturiuramenfo,tectindufri rtdium ranonis indicium pro bono publico concilia impartii *i.* Exariiinentur ibi prouincialmm confuetudínes,S¿ redigantur quantum fieri poteft ad Cdmtbunesobteruanuas, ôf maxime captioteformæomninoundtquaé tollantur*quoniam tepe fimplifes pauperes,íniuifiísíme per cauillatíones ¿aufídícoham extra formam duci ntur & â tota *lamentum* c¿jjfa cadat,quoniam qui cadit áíyllabá,cadit á cáute, ut tepe uidi per Treueu nhm ***vetcotrdt^ei*** accidere.Deindetollanturpeffimæ confuetudmes,qu£admitamt lura/ Míen“ íftenturiícohtraquoícunc^ó^cuiufcunqtnümériteñes. Et funt tales pefiimæ ob* feruaritiaèmult^ pérGermariíámcontraiuftitiamueram, ac etiam peccata nmrientesiquaeparticulariterériuriierarenemofeiret Vnde propter hocconcurrere debet prouínciarurhíudíces,6¿íritefiptis confuetudines firarum prouinciarum redigere^ 6¿ porrigereftri Concilio ut examinentur. Cap. XXXVÍ.

/ I , *¿b'díñáribus* Stderiic^riiaximádjlígetiafacíéda,ínífto facto Bafílienfi Concilio impera- alíutéledioribusíacriimperqdet ftrídifltma forma,qu5 tranfgred't nullo *^nefiandíim,* .modolícéatrin qua ante omnia aftrtngantiuramêto riulía pradlica/íuHo pre tío,aut ob quodcaq? particulare cómoda,fed puré ói fmpíicítef pro bono publico cóferuatíone facrí ímperrj et eíus honore,tecundu Dea 8C confcíennaelí gere Ef ft una repería tur quis contraria facere,q? tune perpetüç infamiç,ac *crim* ê le íemaieftatis,o¿eíus pœnis fubiaceat.Valdeenim neceflariuèft.adprauitatê eleóio nísquibufcûq? maximispœnis Electores cofttirigM **f** >pterpraáícasabfurdiftîmas etinhoneftifsimas,quas legi præterito tepore ínreruenîftejdüm ipfi tea quærerent/ permultos ftringendoeligendumíilicito$modos,obquósRéfpublícapenitus eft negleda.Ët quia cerci Èlédlores occupare dicuntur certa oppida et cadra imperitae etiam propter **telónía** alia commoda particularia, huiuftriodi turpiter foedatae elediones per iniuftas paciones fieri dicuntur.Ante ortiriia ifta differentia quæ dat perdendioccupataaliquandiaéledióribús timorem, S¿ eapropter ita pfa&icandi:ín generaíiconuentupütédifcuti,8¿ honefteconfolidari deberet9ut ficquifcpex eledoribus inlibertace pUracéledíonís cÔfticuerctnr,Et quoritam ille eft prgficiendus

áúts impetiôiqui communi omnium eledorum indicio optimus uidetur : fubiugam nuncquandam regulam,quæ in hoc inultum proderit,(¡militer in Concilio feu conuentUjUbi elici debet intentio communis ex omnium uotis*

, Cap. XXX VIL

Acri imperíj Ëledores, dum ad eledionem procedure uolunt futuri Impera/ toris,dieftatucocum omni humilitate deuotione maxima addiuina con< uehiantfpoliantesfeomnipeccatq,utin medio eorum fit Çhri.ftus Domi/ nus.Et ínuócata gratia fandi ípíritus,poft introductionem deuotam agendg rei,tradent de pluribus,qui adimperium difpofitione extrinfeca & intrinfeca tante maieftatis digni elfe poiftntEtadhoc ut abfcp omni timore,liberrime & fecretifsi- meipfa eledio ceiébretur,preftítísiuramentis fijpra altare Dpmini,de eligendo iu- ito libere confcientix iudicio pptimiim:faciantper unum notarium nomina omni- um de quibus tradarunt, in (cédulas praecife «quales redigi,Temper unum no/ inenin una fcedula tantEr,& in fine illius nominis diftindeifignetur numerus per. u M.quoufcp perueniant ad nùmerûperfqnarumide quibus ín tradatu mentio fada fuit,quoddignireputarentunPutafint io. comperti per Aïemaniam, qui digni uifl funt,inter quos communi iudicio digniflimus eligidebet,ponatur itat# in una fee- ejula non unius tantum,&fub illo nomineuel in eiuslatere,numerqs ab uno ufqj ad decem,& dentur cuilibet eledori. io. nomina-Accepts íta^fcedulís per Hedores trahat quifqj ad partem folus,Ôd fecrete cum fecretario ftliteras ignora txôf pofitis an tefeomnibus xoTcedulisJegat cuiuslibet nqmen.Ettunc in Dei nomine feçuhdft fuam confcientiam ponderet,quis inter illos omnes npmerüs ídoncus exiftac, QC (ï ¿néteum pundo attramentífupra primum numerum fimplicem longum pundul & poft hoc indicet,qui poft illum numerus idoneuss8¿ ftgnèt (¿eundum nuttierimi cum pundo longo nmpiicïj&itc continue quousqj ueniat ad optimurnfuo iudicio áí ibi fignabit decimum riumerïi aut illum numerum qui numero perfonarupi icor* refpondebit.Et eft bonum quôd de eodem íncaufto á per æquafes perinas,6(¿quá lia ftmplicia longa autbreuía punda,fecundum quód concordabunt,omnes figneç tîècuiqfquam lignatura præcaeteris notari poffît,ad hoc ut libertas maior í.rt élcdo. ribus,S¿páx ínter omnes conferuetur.Fadis itaep illis lignaturis, deferat *in* manti tedulas fuasquifqjexeledoribusjôi protjciat unusquiftp fuas manu propria ni faecum uacuum,in medio eledoruni pçndentem.Quibus infaeco:pp(¡tís¿.adupcé turíacerdos,quí míftam celebrauitautalius, & quidâ computifta habens tabuîarrç th qua fecundum ordinem finí illa nomina,ponamus lO.eligendorum-Ec (edens iri medio eledorum ,facerdos extrahat de (acco feriatim ut manibus occurrerint fce/ dulas,6¿legat nomen&numernfignatum: computifta uero in latere illius nomi- nis(îgnetnumerum,&fïatde omnibus. Quibus expletis colligat per addítíoném¡(coputifta numeros cuiuslibet nominis:8£ ille tuclmperatoreritqui maiorem nume rum habuit.Et fecunda illam pradicam,infinitis fraudibus obuiatur.Et etiam nul< la practica finiftra locum habere coffe^nec poterit excogitari fandíór,íuft¡or.J)one ftior,6¿ liberior eligendimodus,lecundum quem ímpoísibile erit fi fecundum con< fcientiam eliguntiquin ille praeficiatur.qui ex omni iudic(o fimul cplledo melior i dicatur,$ non poterit aliud modusfecurior,imô exquoilla infallibilis fententia hai berip0(Tet,inueniri:Quoniam omnes comparationes omnium perfonarum, Omnes mixturae fyllogtfmi?perunumquemquæ ex eíedoribus fadíbíles, ¿n hp¿, modo includuntur,quem ego abfep magno ftudio etiam non potui inuenireíáC cr¿ das quod perfedíorínueníri nequit.Verùm ne qqis exeledoríbus ptqpría affedi- one decipiatur, habeatur ifta cautela,quod fi eft aliquis aut plores,qui ex láicís coni «puni tra&atu inter eligendos conícriptífunt,fcedula proprrj nominis eidem nori detur,fed aliae omnes illa dempta út tollatur occafió fufpítíonísíquia feípfum op ti-* mum omnium æftimare ponet,maiorem numerum nominis fui figpando .Hó¿: fplùm dempto,regula preferipta in omnibus feruetur¿0¿ hatebifur èlédio qua ftiè- lior non poterie inuenrrft

Cap/

Cap. xxxvni.

Oc étíam elediuo artificio,multa fíngularía ínueftigarí poflunt ín comiera tíbus príncipú,exquíbus magna falus Réipub.dependet.Sæpe ením proponitur materia,in quacornmodumprincipumaliquommuerfatur} & Rd publica utilitas ín eius contrario.Et tunc noii audent palam pro bono pub Jico particularicerconfulerejtimëntesàliosaltèriûsopiriionis efle,& ficnon poflè profícere.Et fie fi non profecerint,inimicitiam cotraherent illius princípísjcuius co modo aduerfaretur uotnm confulentis.Sæpe etiam præfidês fcilicet Imperator uel eius uicarius,uidetur ad unam partem quæfiti ualdeaffeiftionatusùunc côciliarij ti more difplicéntiæ,impediuntur in coftfulendí liberta te¿Vnde cum omne Concilia tendere debeat principalitefadDeiIaud§&bonum publïcu,ô£ illud Temper eligibi liùs eflédébeaGqd*comparatione ád aliud plus publico & comuùibono conuenít^

*rrf ' *ifd ¿* Íunc&cundahócpropofitóaliquodubíoiuperquoconfultacíofiéridebet,f

fiu/utrum medio duo perítiores,quí fe ad parte cohtrahât,& de dubio inueftigentper affirma

* tiua&negatiua,et confequeritias ad ambas partes íequentes.Puta,fi dubium ponit an expediat telonía éile:affîrmatiué q› fie,quia nemo ibi particulariter gràuatur, fed ea quæ per mercatores íbluunt,tam per uenditorêÇ per emptores ípfum mercatorem fimul contribuuntur.Et non poteft comm odior congregatio pecuniarii fieri *c¡í* ílla:8¿ fl non eflent modi facile pecuniashabendi,qug pro tuitione Reipduntneceflàriæ,periretpax.Igitur propter iftas & alias confequentias.uidet affirmatiua elt gíbilíor.Alíus pro alia parte dicit: hæc congregatio pecuniarii eft iniufta *8£* illicita, abfcp culpa caufa â non fubditis euacuâsJRempub.nullius utilitatis, quia pax per eam minimeferuatur.Igiturnegatiua eft eligibilior>apertafitmateria,fcribaturqu^ftio,& fubfcribatur affirmatio,& íub illa icribatur negatio ⧫Sub illa feribatur medid quod aperitur,puta fi dicer et unus de duobus fictaliqui pbilènt diçere cpaffirmatiua fit tenenda,q> telonía fint ôôpermaneâr,aliqui q› non.Aliqui quod finí ÔÉ moderata fint,fic q, de efculentis & pOculèntis,nifi negationis cauifa deferatur,nihil foluàtur,

ait) nuniÇ Ultra florenum de carrata magna uini,uelcêtum maldris trítící.Altj ue* rO quodfbluantur telonía utpríus,ftdpecuniaadpublícuaerarium pro publicis ne/ gotijâ reponatur Alí] quod diuídaturpecunia,medietas pro principibus & præ/

Xiiîw perfor» fidíbüs âciudicibus,alia adærarium publicu.Tales & confundes opiniones,quæue

temautuotadi rffi'militer excogitari poflent,publicèper ipibs duos recitari debent: fi quis aliam addereueIitdicëdp,etiam'poffècquisficdicereuelfic,omnesillæÎuntper ordinem ícribendse fub quæftione,^ fiant fccdulæ fecunda numerum confiliarioru. Et detur cudíbetufláfcédula,qua habita unufquifqj in domo per íurametutn praeftítñunam eligát,0¿ alias cSpenna &íncauftocaíTet,l«ieam groflam permedíueius trahendo, mane conueníant ad Concilium,& reponat unuíquifcp (cédula ín faccunv Quibus ímpofitiSjfecretafiúá extrahatunam poft alíam^fedeatcomputifta,^ íada ratione,opinio que habuerit plura uota,illa eleâione omnium mélíoudebent autem ice dulæ omnes efleæquales,& manu unius Îcriptæ,üt prééhabítueft.Símilíterfieríde/ bent cotendéhtíbus pluribus magnis fuper eodem,ut eorum omnia nomina ín ícedolis fitnilibus omnibus tradantur,poftquâm cafus beneapertus& intelledus fue-

, ritîEttuncpercÔfiliarios,nomina omnium per pennam caflentur,illo faluo cuiadjudicandum credit fuo indicio rem de quà eft quæfïio.Hôcmodo concilia remanebuntlibera fecreta,& erut digeftiisitha qüôd (ingulariter nota.De modo nero ha

ad 'tifiurfiM bilitandi ingenium ad difcurfum in dubqs,hoc anno tra&atulum collegi, quare hic

in dubys/ non infifto.Verum eft quod ubideliberatio cadit fuper uno taritum affirmatiue uet negatiuè fimpliciter,ibi non eflet incongruos modus Concílíj dominij Venetiaru:

Ww *'rtneï-* qui habentnodulosdepanáohneo,8¿ciuoüafa (eu urnas ligneas, ad formam calí/

iÿ Vewíii. cum figuram habentes. Inferius ubi pes eft calicis,debec efle lignum Uacuatum,in quam partem per canale fuperiùs cadant nodi.Eft autem una urna nigra, quæuocatur **Non** : alia alba, quæ uocatur Ita. Vnde poftqiiàm confiliarius capit unum no« dum inter pollicem & indicem s offendit in aerem alijs,ne fraus fiahtuncih pal/

mam

mam manus eam cadere finít,& claudit manum,& fuperius in ipfam urnam albam manum intrudit.Et fi eft illius affirmatiua: opinionis,mittit cadere nodum per can-»am in fundum,& nihilominus extrahit manum daufam,et trudit etiam in aliàm ur nam,ne fcírí pofsit opinio eius in quam urnam proieceriuSi uetono eft Opinio eius deaffirmatiua,extrahat abfqUe apertione manum,& íntrudatínaliam,2¿ *ibi* dimic-tàtîhoc modo remanet notumfecretum. Poft hoc effunduntur nodi, quia uaé infe/ tiûs infra canale aperitur & numerantur^ capitur conclufio ex numero nodoruni affirmatiua uel negâtiua,tecundùm uidoriam numeri uniusurng fupra alterius ur/ nænumerum.Dehisarrificijs,quifçfecundiïm cafum & locum cogitare poteriq tali temper pado,uc libertas íudícíí (eruetur per tecretam praâicam.

Cap» XXXIX. tt . . .

ESt contequenter ad hoc maximeftudedumsut poteftas imperii refufcitetur; alioqui de omnibus ordinatis *ÔC* ordinandis nullus fequetur effedus. Vigor legis ín cóercftíoneeftjcoercftionem potentia cuftoditôÇêxequitunqua íub lata (quia nitimur in uetitum,& fumus ab adolefcentia proni ad malum) le« galis cenfura,&perconfequens pax*QC* iuftitia nondiûpcrfiftent,. Quum ergo hoc ita iiqoportetut per reformationem modus adhocdetunQuondam fokbant Epi-fcopi, Abbates,Principes,& Comites,fecundum fibi fubieûFam prouincîam *QC* ter-ram,annua & quotidiana íeruitíaperfonalía et realía imperio faceretex quibus qui/ dam ftipendíaríj exercitui quotidiano imperiali ¿ pro defenfione Reipub.tenebant- Exerto pa-tulae etiam ipfe Imperator honeftifsimu imperia! em ftatumgeftare íolebauQuó de«<U; quidem imperiali &Reipub.defenforio exercitu deficiente j perqt Refpub; mulca; Nam oportet quemlibet principem &quamlibet etiam uniuerfitatem & comitatu^ fui]pHas in refiftendo latrunculis curam agere:ex quo màximæ impenfae oriuntur^ & fubditi in tjs tempora confumentes}laboriliberèuacarè nequeunt. Êt fadæ funt. diutfiones maxima: per omnia loca imperfj,6Cnulla penitus reperitur cofidentia. Si uero foret unus omnium publicus exercitus ad pacem conferuandam^ ius defend dendumu0texpeüfæiüutiles,acReipub»exinnanitio non fierent Perutile itacp fo/ ret,huic ordinationidiligentifsimam operam dare,ut per annuas côtributiones mo» deratas,fecundum dominia & loca, talis exercitus erigeretur, ut per ípfum iuftitia paxfcruarêtur.Poffet itaq? facile de imperialibus telofctjs gabeftís principibus pro Repub.concefsísicompetensportioproftatuímperijannuereferuarii8¿ ab oni níbus teloníjs ín portíonemoderataabftrahi.Et fic illa uedigalía ac tributa prouín-cialía,ad publiciiærarium imperiale,pro. exercitu præfatofiC ftatu imperiali,Franck fordiæ reponercntur:de quibus íta recollecftis in annuo Concilio ratio ordi-natio fieret in Eledorum ac aliorum præfentia,Ut omnia iufte ac prudenter difpone rentunEt tunc ceftarent magnae expenfie,quas hodíe principes coade *&C* inutiliter faciunt,&prouinciæditarentur,^Refptib.Ôi imperium exaltaretur denuô .Tunc poftentEpifcopiuacarefpiritualibus,& temporalia oeconomis committere, per publicum exercitum omnis tyrânuseliminareturab imperip^ODeusfi animus oni iiium qui iftalaudant ferueretinexequutione^tuncnoftris diebus reflorefceret im-periumxted fi ad ifta tepidi *SC* noftra cæca cupíditatecircumuentí,ántíqu2e deforma-taeconfuetudiniínfiftemusalíquándíu,abíqjdubíodefacroímperióá bono ftatu Reipub.6¿ omnium noftroriïbrèinteradum erit.Nullus fiue ecclefiafticusfíue fx-cularis,fe íurepoterit excufaretomnium enim bonorum temporalium regimen, ad publicam commoditatem primo debet ordinari» Vnde Hugo nofter excellencifsí* *iiu¿ó í¿* mus Saxo,qui de fando Vídore nominatur,ín líb»de Sacramentis,de ecclefiaftící^ *j¡4* pofíéfsíoníbusdíccnsjfcribitípfaspofléfsionesnunSjaregía poteftatepoffe elonz garfQuoniafiratio poftulauerít,ó¿necefsítas íllísipfa poteftas debeat patrociníu: *&C* illí ipfaé pofíefsíones debeant innecefsitateobfequiu<Sicût ením regalis poteftas patrocinia qffdat alteri,no poteft non darexfic ípfa poítefsíoab ecclefiaftícísperíb-, nísobtenta,obobfeciuíSquod regia: poteftatipro patrocíniodebetur,íurenegare non poteíLhíec ille.Poftent ad hoc dída beaci Ambroftj ín epíft«de traden dis bafi/ ficiSÿ

licis,& aliorum multorum adduci, quibus quum omnia cum præfcriptis concor* dénr, breuítatis caufa fuperfedeo*

Cap* XL;

On eft dubium Rempubffædentia fieri,pratter fuperíofa quæ enumera/re longum effet; Nos fcimus quod iúdícíartj logí Arepitas,ín utrocp tam fieculariquámEcdefíáfticóíudícío,propter maximam confufíonem ff lítíüm ímmortalitatem,maxíma damna Reip.afferunt : QC máxime quod caulæinîocisübi exorrgfunt,acínproprqsprouíncíjsnonfíníutur& quod ad Romanam curiám etiam minimæcaufæbenefiâorum ita crebriter deferuntur, ubi fois maximæ tra clari debetenuSic enim propter gratias expedlatiuas aut ufurpatas collationes beneficiorum^ propter lites,omnis fodor etiam parentum per filios ad Cams *Rotting* curiam defertur:6¿ nihil reporta tur,nifi quod prius ín prouincía habeban «ce *accepto* tieficiolum forte a ptoptijs parentibus dotatum*Et quia paísim promotio perwiíiojd. tuñám ín caria fiunttillucconfluuntomnesjà teneris annis ¿bídégetes,6¿ tes dítarfiac poftponut ftudta ac religionum exercitiatdeferunt aurum QC argentum., &Íreportant chartasÆt quia canones fandorum patrum non ita ordinauerunt,ac etiam quoniam experientia docuit,quantum tnaliReipub,ex hoc aduenit: modis omnibus reformanda hæcfont.Non moueat quempiam communédiâum, quod fæcularispatentia de hac ecclefiaftica ordinatione ita introducía, éx au&oritate RdmaniPontificisyfiue in collationibus beneficiorum,fiue gratijs ac litibus, ie impedire non habeatSi de ecclefiafticis conftitutionibus, ad augmentum diuini cui/tus,& pro libertate Deo (eruientium inftirutis,nihil immutare habeat laícalís poteftas habet tamen nihilominus prouidereReipub* illis præfatis femperfaluis : nom deceret quempiam dicere íandlífsímos Imperatores,qüi pro bono ReipubLin ele/cftionibusEpifcoporum,& collationibus beneficiorum,obferuatione religio/num,multas (acras conñitütíones ediderunt,erraífe,ó¿ ita (latuere nô potuifle-imo legimus Ro.Pontificem eofdemrogaffe,utconftituriones pro cultudíúino,probono publicoyetiam contra peccatores,de clero edefentEi fi forte diceretur,robur omnium illarumcoftitutionumjabapprobationeApoftoliCaeaut Sÿnodicæ auflorita tisdepertdebatínoloinhocínfíftere,licet 86 capitula, regularum ecclefiafticarum antiquorum Imperatorum legerim collegerim,que hic infererefuperuacuum fo-ret,mulca alia Caroli Magni & ípfius fucceffo rum,in ejuibus etiam de ipfo Ro, Pontificejacaftjsómníbus Patríarchisdirpófitíone Sjqúodde cónfecrandis Epifcopis & alijs capere debeanc,ínueníantur*Ettamennunquam repperi,aut Papam rogatum ut approbaret,uel etiam eapropter, quia fi approbatio ípfius iàtéruénit/h* gaffelegiturjbeneut (uperius quodam loco habetur,aÍíqüósRó. Pontiffces fateri, ie illas ordinationes uénerarí*Vndepofitoliociraeffe,quod illeímperiales ordinatíónes in ecclefiafticis díípositíoníbus non habeant plus firmitatis, nifi inquantum prius in canonibus illæ ordinationes reperiebântür^aut inquantum per Synodos appfobentuf &recípianturficuthocuerum effeprobaturekcommuni tfulgatiffi/mo dúftoiqudd leges non dedignantur facros canónes imitari & irt contradídíóne feu concurfulegis Qt canonis,fo Ecclefiafticis abfip dubio canon præfertur, taimen ad hæc fi reformado,quæ fieri poftulatur feex legalibus antiquisTandis ftatùtis ecclefiafticis iuùaret}abiç dubio poteftate audiorítate non careret Jilas enim con/ftitutiones nemo dubitatcanonícís (laturis optime conueníre Ôt in nullo contradícere.Etutunóuerbcíomriíaconcludam,fiptjfiímíslmperatorcum toto fibi fobíedio Concilio neceífitates Reipub.confiderans, ac diminutionem diuini cultus, 8C morum deformi tacem in omni ftatu cum caufis etóccafiónibus ponderans, repeteret (aeros canones,antiquas aç faridifsimasprifcorum obferuationes,et quícquíd illis obuiaretjfiuepriuifegia,fiue exemptiones,fiueíntrodudlíónes:nonn¿ in collarionibus beneficiorum aut Íítíbus, uña cum totó fuo Concilio decerneret tollesi/dumeffe>etcanonibusfancftisftfiaifsimeobediendtimiRogoquisChriftianus dicerepoffetjbi aliquid præter Poteftatem et audoritatem attentatum : quando

pro

cuftodia aritíquorum canonñ,S¿legalium facrarum fandtonum,pro augmen/
tó diúini cultus,pro bono Reípub.ílla fierentíNon retrahat te Imperatore pruden*
ti<síniumcuíufcunq^faafío,abhacfand:atuaínt€tíone.Malti quidem fingunt lab
fpecíe bonæ ôbedientiæ,rationes coloratas ad defendendum nías malas, & adex-
cufandas excufatíones ín peccatis. Qaæratur folus Chriftusquí eft uia,uer ítas,3¿ uí
ta,perüias patrum noftrorum,6¿ tolianturuixmalæ *ex* cupiditate,ambítíone,ó¿ a> *imperatori*
uarítía íntrOdudae:utficreuíuífcant cánones,fine quibus pax Éccíefiae feruarí ne« *V(ce*
quit,nec religio augmentan*Multa quidem alia regibus incumbunt,máxime adul- *e^^inanda,*
teria,furta,parrícídia,períuria,rapinas,confímilia peccata magna cohibere, *8¿* de
.patria expellere,utdícít fandus Cyprianus. habetur 2 3,q.y.rex debet cum fimilís
busJnfuper deceptiones quæ per contradas ac prauitates fiunt ufurarias ,per lu-
dos taxillorum,per monopolia,S¿huiufmodíeradicáre,acfefta coli facere, tollere
exorbítantias,quaeínexpenfísnuptíarumac exequiarum,ac ptetiofarum ueftium
0¿fimílibus fieri folent.Etbreuiter cutida ad bonum publicum redigere*

* Cap. XI í. ;

SVpcriora docuere,«eram concordante Ecclefiæ harmonía ín rede ordinata
præfidentia,quæ ex communi confenfu 0¿ eledíone exorítur3ó¿ libera fubíe
dione omniu aut partis maioris,ac quôd canones 8¿ leges tani diuinp, cfjcô-
muntomniumconfenfuhumaniterrationabiliterdidatæ,æquifstmum,medi
om uiamqp de hac uita tranfitoria ad coeieftem patriam oftendunt. Verum quia ope
ra inuidiofi 0¿ à principio mendaciofi d(ab)oli,inter facerdotium & imperium fæpe
ícífmatafufcítantur,autexdífceptatíonefqpermaíorítatein potentatu,aut timore
perditionis temporalium,uel huiufmodtEt illa tempeftate ferviente,utfatis omni/
bus exEuangelio liquet, diíTipationem regni diuifione coepta imminere confiat,
nec tura,nec leges,nec ordinis eccleííaftídcenfuram períifterepofse.Erir eapropter
omnium orthodoxorum primum & maximum ftadiam,illæfam utriufcp potenta* reXw/cbri*
tus hierarchiam,concordi uinculo in alterutrum diu conferuare* Cogitet itaq$ dum
hgcínftínduturbacorispacismentibusfuggerStur,ípíeprímusomnmmRo.Ponz
¿ifex,feminiftrumexhumilíatione exaltari:quodqj fupremus aliorum minifteria-
leni curamhabet,non dominationis imperium,ac utrafq? âDeo efie poteftates,ac r-wpcrw»*n* ¿
nôftrogratiætemporeuerediftindasutNicolausmaximiisRo.pontifexaiïeric^i. *à Papa fed* á
díft.quum aduerum;8óídem.?udíft. Ecclefiæmeæ côfîrmatur.Confideret, ubínam
potentatusRo.pontifíciSjtantúmconfirmationísín extollentia acpræceptiua fub
dítorumobediencia habeat,ficutimperialisjadRoma.indico deRo*ponctfice,norí
deípíofacrofácerdotío.Etiátextuscelebríter de confe4ift.4-.ac prima colla.ínaud
quomodo oportet Epi.in príncipío:8¿ confímilia multa ad minus díftíndíonem iii/
dependentem,0¿ quod de furfum utraq? poteftas defcendat,probare uidetur.Et illa
fuit omnium antiquorum opinio uera.etfi dubia nouíter exórta furit, ob finiftrum
multorum complacendi ftudium.Repetantur ueter-a,imo fi gladij utriufqj potefta/
tem Papá haberet,non effet adhuc illorum intentio ucré probata, Imperatorem ab
eo dependenter gladij ufum habere.Nullus enim negat,reges mundi diuerfos & qa
ríos,¿¿infideles fuiflè,quorum regalis potentatus,abfcp hoc quod fuperiorem recó
gnofcoret,aDeodependebatidquo (rogo)dependebat imperium,Paulo appel/
lantead Cæfarem,aut Chrifto ipfum approbante,dum iufsitea dari Cæfari, quç ei/
xiserantC'NonpotcftetiamPapainhocfeprimumarguerejetiam fi gladij potefta/
iemhaberetjtariq? ab eo dependeat omnis gladij poteftas: dum redé praedidajác
alia infinita,quæ a noftris maioribus nobis relída funt,ad mentem revio eau Nec ex-
altat Papam imperialis fpontanea propterChriftumhumilitatis reuerentia, qui eu
nominató¿honoratutpatrem.C.de.fum.trí.ó¿fi.caJ.fi. aüt quôd paflus fit aliquam
diu fe in fecunda perfona nominari á Papa,iuxta c.quam graut de eri * fal : fed potíuá
aduertat,quódhumilesImperatorescatholici,Ro.Pontífícem feripturís 0¿ operi-
bus,ut fpírítualem patrem cuftodem animarum uenerabantur.Multô etiam pia-
res faipturæ ínqenítentuí ; quomodoRo, Pontife^ Imperatores honorare multo

.... ' Hhh ámplí-

amplíórigradüfolítusfuerit,ut fuperius Agathonís Papar cum fuo Concilio asi Confíantinumepiftola declaratiubi dicitunOmnes enim exigui Ecclefiârum prae/ fules,ueftri Chríftíanii'tnperíj famulfific ad hgcnuncíufficiatcanon uídor^z .diíE Non negat Imperator íuxta c.omnes princípes.& edégebatur de ma & obe.Epííco pis ut patribu s obedientiam prçftaredébere.Hoc íta Papæ ut alrjs íuffictat, ímo re- Cordetur c.omnis anima.quod eft Pauli de cem. ac etiam quantos honores confe* quutus eft ab imperio.Noíinedum Conftantínus Patriarcha, multis annis etiam ex Synodal! decretóle imiueríalem& primum Patriarcham ac Epifcopum nomí* naret,impetranteBonifacioPapa poftmortem imperatoris Mauricrj,ac filiorum *pauhí Guar** eius*âPhoca qui ímpeciümoccupauít,reftítuiad primitiuitatemiApoftolica fedes *Kgjñilf St* e^us decreto legitur ad primum gradumreftituta,iuxtaueridicas Pauli Guarnefri- di Longobardorum hiftoriographi tunc uiuentis, feripturâs. Reducat memoriæt quanta magnificentia,dona acdefenfiones,imminenreturbationeEcclefiæ ab im- perio Ro. Ecclefiâ fît confèquuta Et fimiliter quomodo plus.200. annis pofî prí* **mum** Conftantinum tempore Agathonís,de labore corporis ui(ftuseifuit,eo quod Jniftina Ecclefiarft fuftentatio,paulatim perdiuerfascalamftates deficiendo fuccu* buitîurhæcingeftisfextçSynodilegutur.EtquomodoabtKiscalamitatibusabim peno fuitreleuatuSÿ&.fuiftdatei eminentfa,qua Sol fupra Lunaanima eft fuper corpus, abfqj'boc quod imperio non efie,ni(fper eurn-ab eo dependêter affirmet.Si regum & Imperatorum depofttiones ac imperrj translationes , & çætera forcé **ad** hocpraefumendumApoftphcummouerentifciat nifi force religioni & humilitati obftaret,omnibus illísuerédí clarifsimis refponderi poíle:& taliter quod forte bate minime tantam poteftatem,abfip partium concendentiumautconfenfuautaccep ta tióne in Papa,ut Papam arguerent.Non defuerunt ant!qu!,quí Henricum quarts Bafíleae coronatam per Romanorum legatos,ab excommunicatione Gregorq feti Hildebrand! defendebâttetiam Apoftolicae fedis Cardinales pro tunc,acquoddam Concilium Romae pro tunc celebratum rimo ipfa generalis B-filienfis Synodus tunc celebrata, illa egit de eligendo Honorium Papam,propter quæ Henricus de- mum cxccmmimicamspronuntiabatur. SicdeFriderico fecundo,uiro uticp in Ec/ clefiaftrenuifstmoac fidei propugnatore, (criptadefenforia &fortiainueniuntur»' ac etiam de alijs Tmperatoribus,acquieuit fgpe Pontificibus populus^d obediêciat bonum.Non hæc trahantur ad poteftatis eladonem,nifi utpræhabitum eft ob deli* dum & peccatum,íuxta.c.uenerabilem deele¿E& de iudi. nouit.fftæ omnes quæ* filones ceftet amplius,& fe nuamus cum fànâis üeteribus noftris prædeceflbribtiSi. Etiam temporalia donata Eeclefiæ huicpacinonpræponendo,fed potius admodtt Leonis in Synodo,qui Othoni primo(uc praehabttum eft)ei 0£ i ucceftbribus perpe/ tue omnia reftituicquia tunc deficiente fide,Ôf exorta turbatione,conuentebatlm* peratoremfideidefenforem potentem **effe**. Quando expedire uidebitur faciendo maxime hodfe,opportunu foret imperiuabuadarefdeficienre enimdefenfore,uide* miis qudcendimus Sufficiar Papæ,quo d imperifî Ecclefiæ in omnibus compatitur* agit pro eius tutela qoæcunq? pofsibilia,& quitum eius utres fuffertmnnon ui capit hon repetit donata,fed defendit nutrit (acerdotium,quod folum ut digniifimum ueneratur.ExjalionondebetImperatorfe quocunc^ titulo contra fandum Dei fa/ cerdotium erigert,exaud.de non alie,re.ecuer.fi minus collumna.i ubi dicitur, im perium parum áiàcerdorio differre,hec exprætadis autalijs qmbufcupq^ fe illi fu/ pernæ ecckfiaftice poteftaci æquiparet.Illüminaturenim imperium afa cerdo tío,fi« cut Luna a Soledícec enim Luna íta á Deo creata fi c ficut Sol,non tamen nifi per So leni illuminatur. Si omnis ordinatio imperialis ad finem per uiam redam tendere debet,Deus finis eft,SC Chriftus uiatoportet imperium â i acerdotio lumemfemi* tis íuís requirere.Non eunda illa terrena,quæ accidentaliter(acerdotio ad fubfiften* tiam eonferunt,per imperium donata,ad æterna quouis modo eomparanda.Necre putet Imperator,qui imperialium omnium non dominus fed admimftrator exifti€fc **fe** maxima quod feciflè in non fuis bonis quâdo illa pro bono publico iuxta diuina commit

commíflíonern,ad finale diuíní honoris augmentum conftitutt*Dómíníením funt cardines terræ,ac ípfa terra,& plenitudo eius.Sacerdotium quidem fandum impe/rio fuperadditum, tanquam ueráuitalisaníma corpori fummopere uenerandQ elfo Deus ením fpiricuseifoqui per medium facramentorum,quorum míníftrí funt do*mini facerdotes,tâquam per animas corpori,id eft fideli pópulo gratiófe coníungí tur,ut homo fit in Deó.Eft itacp omnis difputatoria commotio,ad concordiam pacatis an.imis redigenda,# perpetuo ftabílíenda,quia tota ífta noftrá Ecclefia'ex corpore et anima iuxta praefata conftituitur,<diuino fpiritu eandeEccleftam per concordiam inhabitante SC infpir.ante,iic fíe exfpírítu díntno,ánima facçrdotali;# corpore fidelium,úna omnium fidelium Chrifti etiam concorditer fubfiftat,Rupta uero harmonia acnaturaliterconcordanteproportfc>ne(ut notifsimum eft) iri quolibet uiuente,fçgregatur arïïmà à corpore,præcedéce mortali febri, ¿¿incurablí infirmitate;

Non feRo,Pontifex exaltet inter eundos Domini facerdotes,çxiftimans alios nihil ín éxequutoriali adminiftratione,nifi quantumipfeconcefferit, polfe : fed re*cordetur pluries longo tempore papatum uacafle, ficut poft Marcellinum feptem annis J¿alíjs temporibus aliquando duobus,#támennon erat inefficax (acerdo- p^f
tium,Et cogitet fuam priórítatem,díuina difpofitíone pro eundorum ordina ta gra re
dyationè,# Ecclefiæ ineofufa pacis tranquillitate feruánda,quo ad fpiritiialem po * *
teftatem,quæfolum a Chrifto effe poteft,libi nihil conferre, propter quod fe merito exaltcLCÔfideret etia,fi facerdoctuefi ut anima una,qqæ eft tota in roto,#(n qua libet ejus parteîqnèidfpnc exequutiones poteftátum,quoad decfetániproüíncíam fecundum plus # minus quum ab extrinieco dependeant,non diminuunt fpiritualem potéftatem in fe* Vnde ficut ipfaanima^npedehominisnoti eftmaiornec minor propter uitam quam pedi præftat,ipûmet anima qüæin capite üel corde refidet fic ipfe Papatusfehabet ut anima in capite, SC Patriarchatus ut artima in auribuá uel oculis,# Archiepifcopalis dignitasut anima in brachqs,#Epifcopaiis utin digilis,# fie de fingulís uf<$ ad pedes,quíínRepub*pIuralesdefignét¿Vndé anima eius uitam præftans,curatum recle figuratur» Vna eft ergo a Deo omniurri ligandi SC foluendiac uiuífícandípoteftas,Tícet illa ex parte membrorum alia# alia,# maior #miaor uídeatur.Deínceps penfet Ro.Pontífex,tam per ipfas cfiuinas quam per canonicas fancftiortesjconcordiam uitalem Ecclefiæ con&ruari, quæ. quidem om/nes radicem unam,inipfa radical!#fontali diuini fpiritus ¿¿ naturali fluxu,uireá capiuntíipfa quidem proximior SC conuenientioranimæffedeseft inipfo pürífsímo fartguíne,ín cordis centro contento,à quo quidem íanguíné,per omnes arterías totiús corporis redificarionisfluxum uítalesfpírítus capiunt-Sicutígíturipfe arteriæ (e per totum corpus undimper ramos transfundunt ex uno principio,ut per medium ípfarum uítalis fpírítus naatífic diuinæ fandiones, totum Ecclefiæ corpus etiam æque potenter círcumeuntduicíuitalí^ftrí¿l:ura,ambíentésomníamembrae'
Vnde ñnÜum eft membrum,fiue éapuqfíuepes,fiue ín medió eorum exíftes|, quod Corpori conj:
non circumeatut per ípfas,ac earum circúmnuxioné non intereluda tuuEodem mo poftw¿5^
do uenæ quæ ab hepate initium capiunt,# fe per totum corpus diffundunt, fe ipfis arterqs conne<ftentes,aç carné fé immergentes, quafi medium inter carnem # illum fubtiliflimum languinem arteriarum exiftentes,funtinhoc corpore Reipub.Eccle*fiæ çanonicæ conftitutionês Synodicæ in hepate(ubiomnes uenæ concurrunt) di/geftæ,quæ funt quafimediurtLper quod ipfe carnalis homoadTpiritualem uitam di rigitunNon ergo blandiatur tibí ín corporeEcclefiæ exiftens fe efle fupra, SC uiue/re extra fandionès canónicas,6¿earüm faluberrímís præceptis non íncludúEt ficut paruæuenæ,certà particularia membra rigantes, noti habent (nifi ad communeni iontem continuentur)ufgorem uiuificatiuum #animæ delatiuumtfic oportet omnia próuíticíaliumac particularium locorum ftatuta,conformitatem ad commu/nes canones ábfqj contradñftíqne habere.Et in hac confideratione,radices in fimili/tudíneínueftígari pôflentdeqs,quælatiûsfuperiusdiáa (unt., Pofthæc imperia/lis fublimitas cogitet ea,quæ de corporali compaâionédiâa funt applicare ad éfo

quxdeimpériódidafunt.Nam corpus éx ofle,nerüo,'8¿ carnibus èbnn&ftitti& Nerui uero in medio utriufcp naturam Cedantes,unam habent tn cerebro(ubí altera rationis fiídes eftjconnexionem communem,^ circumeunt omnes corporis artus diuerfarum iundurarum»ad unitatem unius corporis ftringendo.Et iftae funtleges imperiales,in ter durum &molle in medio conftitutaè>omnia côrtcorditercolligan/ tes membra ad ununune c caput Imperatoris figuram geftans eximitur, cum fluant illi nerui omnes «rationali ac naturali difcurfu,cui legi nemo fuperemineuConli* derare itacp habet ipfa fuprema capitalis poteftas,ne ipfi nerui aut laxentur nimium aut contrahantur,imo ipfe legislator non eximitur. Vnde Arnbro »ad Valentfhia* hum Imperatorem,ejpiftola.75*didt.Dedifti lêges,ne cui efiet liberum aliudiudica- - fezquodruprxfcripiifti alijs,præfcripfifti,& tibi*Leges enim Imperator fert,quas *ri iïjtotâ*.* primus ipfecuftodiathaec ibúEt eft uulgatifsímum:páterelegem,quam tu ipfe tule iis.Nemo enim ad obferuationem iniuftx legis obligatur,nemo uiuensáiufto exi/ mitur,quia hincinde totum corpus detrimentum ex hoc pateretur. Oportet enim legem ad formam chordae fub arcti tenfæ,efle : non nimium,ne rumpatur arcus: hec minus,ne quum laxata fit ferire per fagittam nequeat.Etiam ad hoc aduertere debet quod ficut nerui ofiibus fortiter etiam putrefada carne adhaerent : fie paÉriæ leges» quó ad ipfum principatum perpetuum,iura patriae, ín corruptibüiter feruari de/ bent,Patria quidem rede outbus,dulcedinem medullare habentibus ÔC multum dtl rabilibus,comparatur:carnesuerôcranfitorqshominibus,qui fæpe ob mollitiem^ ígnorantiam,uel infirmitatem,humaniter deh'nquunt,cum quibus oportet princi-» Í>em ut patrem agere,iam parcendo,iam difpenfando,iam puniendo, ut cuiuslibet àluti conuenit,lege femper firma remanente.Nam fi lex in quacuncp parte inficitur tnoriturificut fi neruus laeditur in quacunqj corporis parte,totum corpus languefcit Oportet etiam omnem particularem legem»qux uenisparuis particularibus compa tatut,reformare,ut communi legi quæ bono publico prouidet,ac etiam fontali k/, gum principio,fcilicetrationali o£naturali iuri nonobuiet,a.lioqui morbus ek con- tra rietate illud membrum inuadens,de facili propter colligationem totum corpus ¿nfíceret.Debct *i*taqj citharoedus rex efle: *Si* qui bene fciat in fidibus concordíani obferuare tam maiores quam minores,nec nimis nec minus extendere, ut commu* nis concordantia per omnium harmoniam refonet» Sit itaque cura Imperatori» Ut redéad modum experti medici,corpusinfanitateferuet,utuitalis fpiritus redé per proportionsbile medium fibi iungi pofiït.Narri dum uiderit aliquam ex quatu- or complexionibus excedere â temperamento uel deficere, *Qt* propterea corpus di- ftemperatum, uel propter abundantem auaritiofarii Melancoliam, quæ peftes in corpus kminauit uarias,ufuram,fraudes,deceptiones,furta,rapinas, QC omnes eas artes quibus abfqj labore cum quadam Calliditatedeceptoria, diuitiæ magnæ quae- runtur,quod abfqj lxfione Reip.fieri nequitiuel fi ex Colericis difiidqs,bellis, difdfii onibuSjOC díuífioníbus,aut fanguineis pompdf/taíibus,luxurrís,cdmmefiátioníbus fimilibusiaut Phlegmaticis acediofitatibtis,in eundis bonis operibus,& lucrádí uidus caufa,& ob patriae tutelam labori bus corpus torpefcere,febré(cere, tumefee te,ueleXinariiri:quxrat medelam, QC audiatlibros 8¿ confil/a peritifsimorum qtion/ dam Reipjnedicorum.receptam conficiat. Tentet per ^uftum,uifum,& odoratum atiné conuenire lo*co& teihpori poflit.Siuidebiturquod fic,commendetur prim à íecretoConcilio fuo,fcilicetípfis fuis dentibus,ut díígregent flf inquirant, an ali- quid confortatiuí aut fanatiui in ipfa recepta lateat,Si inuenit quidem ea bené àftrt- ' ta,aliquid falutiferi in efle,mittetad fortiùs ÔCjnaius examen maioris Concilij, fcili- cetipfiusftomachi^utdigeratur,depuretur,QCpurum ab impuro fegtegetur.Poft hoc deputatum mittat ad confiftotium iudicum, fcilicet ipfum hepar, ut iuxtà ne- cefèitatemcuiuslibetmembrijpfàfanatiua medicinalis lex diftribuatur:& pater- nam curam in omnibus,& ad omnes partes ô£membra exhibeat,iam unguento dul coratiuôjiamlæfionis abfterfiuo,aut cauterio utendo,ac àlijs omnibus cohfefuato/

tijs medícínís:8¿ nUncjuám adabfcífionemmembh',níficum dóloré cbmjpafátoníiÉ accedat,S¿ tune qüando alía non profunt,8¿ periculum infeâionis exiftít.

Hæc eft fumma omnium prætaâorum, quam tu ínuicftífsíme Imperatorep cí* tías apprçhendis ueritati fubnixam,quç tuæcelfitudihis proximam effigiem deferí bit. Age itaque Cæfar optime,ut quamuis non admodum dodrïnalis ïrifluxüs,ei hoc uaeüo omnium magifterfo,inepto labore quiequam exerí poffét i nihilominus tàmenptoincitamento ftudioforum,ac optimorum tibí afsiftentium ingeniorum^ aliquando hæccollegio raptim faltemlegatùr.Sperandum eft data fapièntibiis ocrafíonéjínquífitío inflammabitur in hac hadenus dormicandbusfobnlifsimisínteí Îeâibus;& fic ereda materia tanquâm ígniciilo fc¿ntillari>multís ex abditis pruderigía,fapientia,8¿ omni circumlpedíoneplenís íngénfjs,faccefsíu¿ et continue afilara tibus,ignis inflamnieícet magnas,qui deuoratís exorbítantíjsáredudaqj ín terrenó ¿riiperio æquitate legali, fortitudinem ímperq darefeere faciet cum perpetuo ad/ gmento.Guiusfœliciisimæreiteomniumpatrem noftro æuo, principium autho/ tem¿pauídífsím¿expecftamus,quód pro tua immortali gloría attenciísíiiio ftudid fieri procuta príncépáclementífsime,utíítuía ad pactm Ecclefiae,adæternam cU ritatem tibi,& fubiedis noftro æuo reficiaturJn laudem Chrifti regnantis in&tulí benedidijÂmem

Finie colleAio de Concordantia catholica » ex uarijs ueterutn approbaríífcripcurís,adlaudemDeiomnípotentfs: quam ego Nícólau* deCufa›Decárius Sari¿tí Floríní Confluentiae decretorum do¿tor rninimiis,facrohuícBafilíenfi Concilio cumomni Humilitateoffc-rOjiiihil in omnibus ucrum aut defendendum pro uero iudicans feu affereris, nifi quod ipfa faniAa Synodus Catholicum & uerum íudícauéríCjínomnibús ab omnibus orthodox xis córrígí patatús.

EPI ST OL AJRIMA

Nicôlai dc Cufa, ad Jxodericum dé

Treuíüo, Archídíaconüm, Oratoremregis caftellx;
In dicta FrancofordièniL Ann6 1442,
díc2ó> Maip

IR dodifsime,ttuhi pluriihumuerieraride^domineRodèricèdë Arénalo,Archidiacone de TreúínÓ,ad hoc ut in his Ecdéíig peí* turbátíonibus,ubi multotum opinione uuígi,Mo&ifeímdrum fed tentías in utramqj partem fluâuaré confpicis,ultimâ ueríorém^ cóníeduram,fecundum regulas dodæ ígnorantí£>uenarí ualeasí riotato (quoniam de Papa Side Concilio Ecclefiam repræientati té,quæftio eftjquód quoriíámotnriía ín uerbo Déí funt,per quod ómhía ín efleprodierunt,tune uerbum ípfumeft ómhía complicans, & omnia peí ípfum éxplícata,furitínuaríetatealteritatís,ípíum uerbum partícípantía-Vnítarerii infuper æterriiuerbi Omnia complícántís4omnía creata participant explícaduc,Ù2l> ríe qùidemîut uerbum ípfum,quôduti eftparticipari nequit,in uarietate multitude nís parricipântiuïh meliori quidem modo quo poteft,participetur. Omnia igitur iii tantumfunt,ínquárítumipfamuerbieritítatemparticipant. Fluit ergo efleorrinis creaturae,ab illa abfoluta entitatè immedia tifeimè,quoniam omnibus æquë prçfenà eft,fed in alteritate partícípantíum,exorítur alteritas creaturarum. Pari paflïi pro> gredere,affirmando gratiam quæ naturæ íuperadditur,íta feâd Chriftum haberK Nam omnis creatura ratíoriáhsdri natura íatiénali humana»per gratiam in Chrifto

.....----- ---------" fthh 1 ' iefd

leía díuiníta tí hypoftàticç unita igra dam deustionis ad unionem Dehquæ eft ultima fœheitas confequípóteft.Propter quamlefus benedídus,omnes tales beatifi* candos eft complicans. Omnes ígíturratíonales creaturæ,non aliter Ç participado negratiglefu/oelícitatem ultimam confequuntunln omnibus ergo gratiamipfam particípantibus,eft gratia Jefix in uarietate participandi explicata t Et hoc quíderrí modo gratia lefu eft omne id quod eft in omnibusDeo gratis, QC omnes Deo graté in lefu iunt omne id,quod funt Deo grati.Vna eft igitur gratia Iefu,ab omnibus faU uatisuarie participata.HocPetrus omnium TheologorCfummitas,nobis infinuare uolensfut Lucas in adibus refert)de iieteribus pa/ribus referens,aiebat:Per gratiam Domini noftri lefu Chrifti credimus faluari,quemadmodum & illi. Et hæc eíí fandi Euangelíj manifeftatío,8¿ díuíní Pauli doctrina,quoniam Chriftus ín omnt/ bps eft principatft tenens,caput omnis Ecclefiæ. Sunt autem homines rationales peregrinantes in fpe faluadonis,quibus reuelata eft ueritas huius gratis per Chrifti incarnationetEt hi quidem in fide funt ueritatem agnoícentes,ó¿ in-ipe expedancesfœlicitatem,medio charitatfs,qui militantem conftituunt Ecclefiam,quæ oirw niahabeeper gratiam lefuChtiftqquaead hocfuntnecesaria,ut poft militiam ifitriumphantem tranfcendat,SC bearittidinem in lefu Chrifto confequatur. Hæc quide Ecclefiaeftjinqua eft grada lefuexpficara', fecundum iftiusmundi participantes» naturamiquia cum non poflítcorruptíbílís homo ueritatem intueri,ob fuæ naturae conditionem,fineaenigmate,8¿fpeculo,fakem ipfam in ænigmate,& fptculo fcuft de attingat*Quapropter,fideles feu in fide appræhendentes, ín (pe peregrinantes^ adhæfiuo amore,paniciparefuo quidëmodo,in uaria alteritate,cÔftatgratiarn unicamlefu Chrifti efle, Vnde & hanc Ecdefiam ›Chrifti corpus dicimus myfticè quidem,quia non eft nifi gratia lefu Chrifti explicata. Quoniam autem hæc eft ipíá unica columna,fponfa fine macula,quæ habetPÔtificemmaximum lefum, qui cotí los pcetietrauit,*cuius tenet* confeiIionem,Chriftoadhærens in fpiritu, qui occultatus remanet in hoc fenfibilí mundoitunc hæc Chrifti occultata Ecclefia,in fua feafíbílipartíccriarítate membroru cumfciri nequeat,quis hanc tenear cÔfefsioncm, S£amore dignus exiftat,fed folum tn ui rationis quadam uníuerfalítate rationis attixs^ gitur. Sicut enim triumphantia Ecclefía,fupra ratione in (implicitate intelligentiæ tantiï accefsibiliseftîiita & hxc militâs,in rationis uníuerfalítate. Oportet aútin feaíibilí mundojfenfibilíbus (ignis de ípfa Chrifti Ecclefía coniecftürâ fumere,cS aliter attingi nequeat rationis ueritas.Quapropter coietfturalisilla Ecclefía iri hocfenfibi Ü mftdOjfecundu huius mudi con era ¿lam co gnitione,uera quidem Ecclefía eft,beet intra fuam coniecfturâ ex fignis receptam,admittat tam Chrifto in fpiritu adhxrêres c£ non,Confticuit hæc huius fenfibilis mundi Ecclefía ex ijs, qui iènii bilibus fígmb *fe* Chriftu participare demonftranr,uti funt Chríftum fíliumDei confitentes. Qua* propter hæc ipfa Ecclefía facta quçdî habet figna ad hocinftítuta,ut per ea cognof* camus eos qui Chrifti (untteo quíde modo quo ex fígnísconieduralis trahi coguíx tío poteft.Díco igítur quôd hæc Ecclefía Chrifti,huius conietfturah's modi indicio fanda cefetur,etiam fi mali et fidi fub fignis facris fe intermifceant,quor3 figria quai facra funt,tantum coniedura attingit.Non igitur omnes Chrifto adhærentes inda dithæc Ëcdefia.QuÎenim nullo fenfibili fgno manifeftifiunr,penirus hoc indicio excluí! remanent.bicnecomnes de hac Ecclefía Chrifto adhærent, qui bonos tantum ad unionem admitdt.Quoniam autem huius uitæ conditio talis eft,quod hanc Ecdefiam ita effe oportetnpfam à Chrifto optimo quidemodo,quo ipfa ut fic ordt nari potuit ordinatam,non hxíítamus.Qua ex re ficut hæc ipfa Ecdeiia perfedta eft fuo quidem modo,íta 8£caput habet. Senfíbilem enimEcclefiam,feniibile caput .habereconuenit:& ob hoc caput huius Ecdeiix/enfibile^eft Pontifex qui ex ho/ /minibusafïumitur,inquoefthæcipfaEcclefiacomplicatiue,ut ín primo uno confefforeChrifti.Petrumautem primum Chrifti confeflbrem (cimus inter homines* j Sf ob hoc Petrus à confeffione petræ quæ Chriftus eft nomen accípíensjcómplícatam in feEcdefiam explícauítuerbo dodrinæ primo ommumJNon eft igitur aliud

Bccleiïa quæ â Petro initium cepit firperna reuelacione,quam unfo fidelium in Petri confeflione. Explicatio igitur Petri â petra didi Ecclefiam complicantís,eft Eo defía una,eandem confeífíonem ín alteritate multitudinis credendum participans. Quomodo autem multitudo unitatem non nifi in uaria alteritate poteft participare non potuit Ecclefía *nidia* uaria participatione unitatis fubfiftere: Quapropter ua* **ría** efte mebra unius corporis Ecclefiæ neceffèfuttjin quibus una illaconfefliq cota **in toto** et in,qualibet eíus parte exifteret. Vnitas igitur in uaria alteritate Ecclefiæ **exi** ftit. Et ficut unitatis uírtus nô nifi in participata alteritate attingi poteíhfic nec coplí cantis principi) uírtus,aliter quam in explicatis principiatis poteft appræhendi. No enim uirtus unitatis naturæ Adæ complicantis patris,aliter quam in explicatis â fe hominibus attingitunfic nec creatoris,nifi in ipfis creaturis. Hoc infuper modo Petri capitis Ecclefiæ huius complícatíua üirtus,nón nifi in explicata â Íe Eccleiia po/ teftappraehendi. Qiiando enim uarieratem póteftatum, ordinum praelatio/ num in unitate fidei in Eccleiia efte confpicimusdlla omnem uarietatem ordinatifsimam atq? decoram, in Petro complicatam originaliter confpicientes,ad çoniedu* ras de Petri admirabili potentia ÔC uirtute erigimur,plenitudine omnium poflibi líum ín Ecclefía pro eius conferuationè ÔC diredione,unicam Petri apprehendimus poteftatem. Non enim eft unitas in multitudine explicabilis,tancjj unitatis uírtus complicaciue maior exiftat. Hinc principatum uniuerfalem;omhem particula* rem principatum óríginalítercomplicantem,ínexhauribilem multíplícatíonepar* ticularíum cogdófcímus. Sí igitur in Eccleiia funt Patriarcharum, Archiepifcoporum,Metropolitanorum,Epifcop0rum,Presbyeror5^ póteftates : has quidem co tradas efte cónftat. ContradUm autem exfe ortum non habet,fed ex abioluto pependet. Quarepotéftas primi ÔCfupremijin fua plenitudine ambit omnem omnium poteftatemîimo non eft poteftas nifi una ÔC ptimt,quæ in alteritate redora ua*. rie participatur,a nullo tamen maxime,Imparticipabilis enim eft uti eft. Videsnunc! Prudentifsímépateríquam inepte dicitur,poteftate particularium redoiurri,£qua-|. ri aut émiñeré pofte poteftatí uhiuerfah's principis. Vides díuinum dídum LeohísrLwPrfp^ Papa¿,quótúódo omnis poteftasprimo quideababfoluttísíma illa diuína potefta-! **te efte** recípítjled ín Ecclefia per Petrum caput,& principem Ecclefiç. Aduerte *ígí** tur,quórriódo non eft poteftas príncipísabíblutajóiíi Dei (ummhfed principatus 4 omnis uáriefiancin alteritate contradatíonís participat. Principatus enim tn hac Ecclefia abfolutus quidem éftfuo modo,quoniam in ipfo Ecclefia cophcatun Ita quidëprincipatus quicuncpabfoiutioheni fuo mbdo participat,Cum fupra popula cui principar conftítuacur. Vndé írrátíóñabiliter dicit,principem in Co regnó ubi eft princepsjpræefte pariter fubefte;ratio enim contradidoiiqrurri, coincidentiam nô admíttft. Qüod fapientifsimi quidam intellexerunt,qui principem folutum legi* bus,& hón pofle áfubdítís iudicari dixerunt.)deo fatis tibi paterè poteft, *execra*biledelidum fiefleiflura obedientiæ,& unita tis,& prpfumpruofum indicium fubiel dortim contra faerdm principem/ob quocunca colore iftud fiat. Vides etiam facrul principatum Omnem ínEcclefía,fub primo fubTifteré, inquanrum in ipD compli-| caturS¿nonáliter,Namfacerpríncípatiis uniuCrfalis» ad aedificandam Ecclef am exiftít. Quareómnísprincíparu Sjfíuefpiritualís,fíue temporahs,ihqüantum huic finí fubferuítjíri Ecclefía eflepoteft. Etinquantum fiuícfiní refíftít,non eft principa tus ¿nEcclefia,cumnonpartícipétunícatnécclefiafticam uníuerfalem poteftatem, quæ in Omni poteftate quæ íri Ecclefia eft,èft id quód eft ípfa côtradê. yídes per co incidentiam in unitate uníueffalís poteftatis,difrerentes fpirituaíes ÔC tempora/ les poteftates,ínEcclefia diftíndeexplicatas Nóneft tíbinuucdíffi'ciié intelligere, quomodo facro principe Ecclèfiæ,omnis fidelis fubiedus efle debéat,fiue rex,fiue præfes,aut alius,inquantumipfideEcclefía efleuelín^qüamillapoteftas uniuerïalisambitîâChoc qüando princeps Ecclefiæ^fecündüm principatus ipfius uirtutem,præcepta diicernit. Vbiueroipfepfinèepseàfièrimandaretiquæadftnem ædificationis Ecclèfiæ illi crédit» non tenderent, non procedêfet iufsio â principatu:

quare *et cane* obédire non eflet neceflè.Si aero dubium effet,Ô£ de menté facrí píiiv cípísnon conftareupro (aero príncipe præfumendüm eft,quod rede credita poteftace utatur^óÉ ipfi obedíendum eft:Cum ergo ínteliigamus ín Ecclefia ubífuntbóní S¿mali,facrorumprincipem etiam & bonum malum eflè poffe,S¿ uideamus poteftatem eiusEcclefiç obeflè non pofle cam in his quæ ín ipfa poteftâte non cons plícanturei nonfubfitquiiquam,8£ in dubtjs obediendo nihil fit periculi, fed pm* culum magnum non obediendothincait Auguftinus,nullam poflè caufam dari,ob quam neceffariumfitadfcifma perueniréi Quaréícifmadíabolicum ¿nexcufabále crimen exiftit. Aduerte pater,quomodo explicata Ecclefia primitiua, ÔC contradiré ipfa fâniuerfali Petri poteftate^uarie fecundum uarías particularesfuper intends» tías,quilibetredoríttfiia partícularítatePettípoteftatem contradeparticipás, eandem (falúa contradíone) quarh Petrus habet poteftatem*Vnde quia in hoc omnes Petri íunt fucceffores,qui dominici gregis curam gerúntxuííum eftfapientíbus 3unáuerfalem poteftatem fleri princi pis,Ecclefiæ fuper tftam cuiufcg particularem nom effe,nifi fecundum fleri principatus conditionem,fcilicet ad aedificationem. Ita fdli *cet* quod ipfe eft qui eft uniuerfalis *fueseffbr Pm,in* particularem Petri fucceflb* rem non habeat pôteftatem,per quam poteftas aedificatoria particularis,in fibi fub/iedis immutationem capiat aut impediatunSecus autem quando fuperintendit fe cer princeps uniuerfalísjoeredor credita poteftâte in ædifîcationem, abutatur io deftrudionem fubiedg EcclefiçJnhocuideo murmurationes exoriri,quæ facile tolluntununiuerflli facro prinapeaduerrentey(e Petri fucceflbrem póft Ecclefiam â Petro explicatam, non quafi ipfe fit alter Petrus â petra didus,fuper quafn petram Ecclefia erat aedificanda cum ordine fuo♦Nam to Here ordinem *8C* ftatft uniuerfalis Ecclefiæ explicare,non eft fequi Pecrum.Omnisenim Romanus ÔÎ primus Ponti/fex,in explicatum Ecclefiæ ordinem & flatum,âPetro non habet poteftate:quoai/amhçc explicatio perPetri poteftatem in aedificationem Ecclefiæ íam fada,per ip» fum repericur, quando ad Petri principatum natus in Ecclefia filius fublimftatwr» Quia ita ea quæ explicata reperiuntur inEcclefia per Petri fucceflbresmodo nunc dido,funt ea quæ ex uniuerfalis principis poteftâte prodíerut : non eft conueníéns illa per eandem poteftâtenunc in ele&oPontificecomph*catorieexiftente,quoufiP modo infringijfiue illç fint regulæffiue ordo flatuum,aut alia uniuerfalia quçcunq^ Nifi in cafu,quo Pontifex ipfe uideret aut , aut im mutationem utilempro ^dificatione Ecclefîæ:quo *ia* cafu adámete habet ne cum utilitatem procurare fa* detffratresoffendat 8¿fcadalizetEoquidemodo fàpienttoresfemperintellexerftt® quod quamuis facrí principisEcclefiænianusadædificationê extenfæ, nulla obier natía aut regula patrum etiâ in Cocilájs inhiberi impedirle^ poflèntmon eft tamen' apudipfum libera pdceftas reíjcíendi,femel per Petri explicatam poteftatem falubríter pro regtmineEcclefîæ ordinata,quamdiuinaad ædificationem præftat adía/mentum.Sed nullam fedem magis oportet fandorum patrum bene ftatuta inuio» labiliter,exequijtanquerum Petri fucceflorem,infjsquæex eadem Petri poteftâte-explicatorièprodiere.VidesnucquâdofacerprincepsEcclefiæjContra fandorñpatru ftatuta aliquid præftïmeret,ubi non conflaret eum ex caufa utilitatis aut necefsítatis moneri fed potius exaliqua particulari non digna caufa *t*quomodo tue in ipfe priora eiufde Petri mandata offendit,exiens uires potentiæ fuæ* Quapropter non eflet incomieniensfi pertinacfterinhocperfifteret,abeorecedipoffe per Ecclefia^ quando receflus ipfe,unitati Ecclefig fine qua Ecclefia eflè néquit feifluram non ia/ferret,Eo quid® modo Pontificem canonibus Panctorum patrum fubefle intelligent dum eftquafi in eo non fit ooteflas,bene ordinatis pro líbico abutendi:S¿ fi in hoc pertinaciter perfifteret,qu od tunc fe facro principatu quem in abufum paruifaceret indignum conftitueret,QiiemadmOdum enim Petrus in uniuerfali fucceflore iiioit ita &£ in canonibus patrum,quoniam patres ípfi,ó¿ uniuerfa Ecclefia in patribusffie âi Petrus in Ecclefia inipfis fandorum regulis uiuere dicitur,quamdiu illa utilitati ædificandæ Ecckfiæprgftat adiumenUim.Echoc eft iuxra segulam intdleâuaïesh

dodg

dôdæignoràntïæinPontificeeiTe Ecclefia cotñplícatiue,6¿ ipfam elle pariter in Ecclefia hoceftcS in fuis facris ordinationibus cQnferitaneeuigilarèjhæc fi ad liqui dum extendantur,intelleduaperiunt,ut aliquortï íneptífsíme ïcnpturæ facile fper/ nantur. Videatur eg apertffisimè.S.D.N* nulla cuiufcunqj Synodi con ftitutione prohiberi potuiAequando Concilia pro redudione orientalis Ecclefiç, in eo loco ubi magis rebus agendis c0ngruebat,inftituerecAtcpob hoc omnes alias congregationes dííTolueret/t patres âBafilea abfoluerét,utad tam fandam unionem libe te concurrere poflent.Nam ficut non eft poteftas Pontificis ad deftrudioncm bene adorum per patrestíta non eft póteftas fúb coelo, quæ eius pofsit audoritatem minuere quominus errantes ad ouile reducat.Vifi funt illi obcæcatifsimi uiri,in fpititu furoris faille extra omnem fenfumquandb fap'ra fàcrum principem Ecclefiæ, riefeio qualem iudícíaríamfíbiuendicabant poteftatem,^ horridum nefas attentarunt in facrum principem (uum fæuieates,feipfôs ab eodem ÔC uniuerfa per orbem catholica Ecclefia perniciofifsimefecantes.Nunc fatis eft, quoniam gefta tibi res notífsimaeft.Habesetiamillumínátum clare ïntelligentiæ oculum, ut fophifticas palliationes eorum optime confpicias,nulla audoritate aut ra tione fulciri.Patet etiam uniuerfo orbifeuiuiri illi defperatí uirus pefsimum inrjcerc tanta dilidentia ÔC curafategerunt)eorurh uanifsima ambitio ÔC apoftatíca rebellío,¿¿ maxime ferenifi simo maximaruq? lauda digniisimo regi Caftellæ Legionistqui (te medio) Deo amabilem follïcitudinêjconferuaûdæ unitati in his longe díftancíbus ,Germaníar¿ jrégíoníbüs,tanto zelo impendfaut nihil occupa'tíflímo regi in quotidiana Agare/ norfideprefsioneinfeftiùsdietimoccurràtî cj tales Chriftianæ Reipublicæ inimí* ciflimoSjfub periculofa quada cohnïuencia tolerari per eosqubs ipfi temerario au/ fu,cum Chrifti uicario anathemate ferire conati font. Rejportabit princeps ille ciementifltrrius pro fua interna deuotíone?ímmarceísibilém gloriam,Non enim pote ritinconfblatusâDeo S¿ Ecclefia relinqui, uir fandifl imorum defideriorum . Nec poterunt uóta iacratiffima eius,tua círcumfpedífsíma agitatione in hac praeclara in uidifsimi Romanorum regis,ÔC gloriofifsimbrum eledorum facri Romani impe/ rrj conftituta'dieta,tanquam èccelomiflanôn acceptaruntficin Domino gaudens, ômniafœliciterperada relaturus, reuertaris. Quod tibí tanto cordíalíúsadueriírc bptoquantbmenoftíannísmultíspróeodemferuentiuslabórafíe* Valè.

Epiftola II. ReUCrcndPatris Nicolai de Cufa Card.DeufuCommunibnis.AdBoheriios»

Irige Domine Deus mèusjnconfpe du tuouiammeam.Qdoniam uariæÔCinnumerabilesfunt quæftioneS, quæ ad opera obfcurifsi/ ñia Deíjfiue adfcrípturáraabdítífsímas latebras pertinent, quas ala quo genere complédi ac diffiniri difficile eft,8¿ multa ibi ígnoranturfalua ftdé,&alícubi èrraturabftÿ hæretico crimméfutaíuílé ueritatïs pruderitifsimùs predicaitor Auguftinus,fecundo libro de ôri giriâlipeccato)hincqui nimis amarfententiamfaam,ufcp ad præfcifione communioriis,S¿ condendi fcífmatís uel hæreirè facrilegium, diabolica præfumptione deti-, nerf diçatur.Eft enim angelica perfedio,in riullo aliterfapérec^ fe fes habet. Redé igitur ¿fjdiii per faturam refurredionë,iftam angelicam' perfediónem aÎïèquuti no fuerimus,nos admonet magnus Leo EuSgelicæ uefítatís tubáme nos diabólica pre famptío appræhendarineqj alia tentado fecundé Apoftplüm Ç humana. Máxime hoc ueffï in fidei cáufa,quoníá caípfa rarbpérfédá fit, ÔC nullibi périculofius errer, temeraria præfamptio periculofifsima eft* Imbuti em infidelitatis uenenís añími, no póílunt impietatis íug glutinfîabolere, *fi* prgfumpfaofitateuirus inhâuftum inoie/, tiedt*Quare nerui funt et quidâartus fapiêti£,in fideicaufa non temeré crederexuti Ambrollo ad confiantinu epift.j7*placereuidetar.Hinc fapientis Sophronij Patriarchy Hicrofol.fent€míam*In* Sexta ' wniuérfaîi Synodo, prolatam amplêdamur:

Non fibi quifquam credat,fed cum alqs pariter coferatPauli exemplo,ne paternos terminos iüa cofidentia tranfîliat,Ô£ tunc ín quódfpáce unitate Ecclefiæ femara) peruenerít fecuré ambulare poterit. Vos uero BÔhemi, cpji quadâ fingularitate fub rdigionisfpecie,quoad uíurñ diuihifsimæEuchariftiæ,areliquo corpore Ecclefiæ cum pacis ÔC umeatis hrptura abfcifi eftis,contrarium huius agitis quod prædicacis. Nam cum hoc fummum conunuum,non folum fit facramentum unitatis corporis Chrifti inaltaris facrameritó,fed¿Cetiam inpacisuinculo,ut uulc Auguftinus inde oftenfiônè Ecclefiæ adDohatiftas(eft enim rnyfterium unioniscum capite & mem bris Chríftí^ut idem ait de facramentis fîdelium5ferià fecunda Pafchæ)non rede tieneramini unitatis facrametum,qüôd ipfo ín ícifmatícam díuífíonem utimini. Non reda fídém facramentí tenètis,fi feparatí â corpore Chríftí,uíuere uos puta tis.Chrí ftus quidem Caput Ecclefiæ,uítá eft qüæ non uiuifiCat nifi unita membra, Quai e eu extra pacem & unita terti Ecclefiæ fitis,non uitam fed mortis indicium expedaris* ReuertiminiigituicitiuSadEcclefiama qua exiuiftis,ne iduobis contmg«t,quod Helias üicarius Hierofoîÿmorum,ad Theodorum Catinum fpernentem ueneran/ das ittiaginesjiri odaua generali Synodo dixitiquod qui diuturnæ fedæ inferuiunt, diftîCile hàbent à mala qua cenentur opinioneeuelli: ferreis enim catenis diabolus mentes ipfórüm conftridas tenet,Ad memoriam reuocatePatrum gefta,ó¿ compe netis in Synodalibus geftis,omnem particularem præfumptiônê in fidei caufa dam natam,ÔC demum afflante díuíno ípíritu euanuíífe. Porté dicitis i Chriftus uia,ueri« tas,& üíta eft.Per ipfum tantum ad beatitudinem pertíngimús,&íummum bonum appradiendimusrquiuero ín uerítate non ambulat,extra Uiam éfttqui extra uiam &C ueritatem eft,uitam xternam non confequitut«Nofc uéto cumuia ucritatis inceda/ mus,ídueftígqs Patrum noftrorum qui cum Chrifto regnant» uitam attingemus, quam & ipfi aflequuri funt.Qüi ueró per hanc uiám ho pergit,fed breuiorem quæritjpotius defedüd(onenôntritæuiæ,&præcipitâtione, & præfumptionetimere habet,etiam fi talis áttíñgefetfinefti OptatumxCurn non ambulet in femita fandom, tanquàm periculo fëfubmitténsjftquèndus no eft*Quid malí nobis afcribi poteft, fi nulla nouitateutimuMtidagirtnis quod cæteri, & infuper id addimus qd Patres noftri in uíuhabuerutffi neceflarium fuit,uelob Chrifti praeceptum, quia ita ipfe fecitiudicaruntfatidifsimi prædecefloresita facíendS:redéagimus eos ftquendo* Siápud eos (anguinis communio no necefsitatepræcepti Chriftitradebatùr popa lo,inefficax tamen non fuit,aliquid gratiæ recipienti accréuit,non pOÍTumus repræ hendífiídém agímus.Nametfífinecommunionefacrámetaliuitahaberipoíret,no tanienisrepræhenfibilis eft,qui ad communionem accedítjfícut nec corde credens inutiliteradfidei (aeramentum accedit,cur nos' manducares iudicatts,cum uosieiunantes minime iudícemusíSí credimus communionem nobis praeceptam, & eam eâpfoptet fuinmopere taniÇ noftram uita extollimus & áppetimusíin quo eft delítftumiHæcenini fides,quæin augmenta honoris tanti facramentí tendit, utcreda/ mus fitie ipfo Uitam non eflaquomodo poteft repræheüdi,etiam fi fine ipfo uita ha heri poftetcïïcuti habetur ubi affe¿lusadeft,ó¿ deeft opportunitas. Nonne certum tenemusiinhocfacramentouerii corpus Chrifti ueratnqg uitam efîéDeumÔt horni nem£S¿ manífeftum eft,nos fine uita uiuere no pofle.Si igiturinhaeperegrinatio/ n&Chriftus in Ecclefia militanti iub iacramentalibus fignis latenquómodo dici po teftjOOn cadere fub præcepto Ecclefiæ dato,uiuere in Chrifto uolëtèm, ad cibatio/ nemiftam nooblígaríffícüténim immutidus èc infirmus, dumpeíaccefsíonem ad agnum fine macula per fidem mudatur& fanatur,duth fead faluatore conuertit,no tamertiEcclefia nifi fignfihuíu^ manifeftéapparear,ut huius facramenta baptifmus exiftinita 6¿ mundatus 6¿ fanarus ih Chriftô,àbfqj refedíóne & fpírítuali cibatione uiuerenequitÆt licet pet internam chaíítateChtiftoádhaereat,&uíuífíc5tefpírítu uegetetur,per unione amantis fpiritus hominis,Ô^àmati Deúnontame in Ecclefia cenfetur uiuere pofle abfqj íacfametito,Ínfeuít<¡continente«Si enim grató &acce/ ptâ eft Deo,ad hoc quod corde credatur ad iuftitiam, quôd etiam ore confeffio fíat adfalu/

ÁdBohcmoSi

ádíaltitem,8¿ oris confeffioeft fignum fideicordísteft clarum ín Ecclefia obligationem ad figoa pertingere, licet fignata tunc fuíFiciant,quando impofsibilitas hg> num ademerit.Sicut amor proximi non íufficit mentalis,nifi opus ac fignum accedat:utcompa(siouulnerati circa uiam,non (uífecit in facerdote&j cuica, fed cum hoc exhibitio operis,ut in Samaritano .Impofsibilitas autem excufat à figno, fiche egeftas ín non pafcencefa.memorientem.Quaré cum ¡ex fit pofsibiïium cadunt fig-na inquantum pofsibilía ficut fignata,in præcepto Sandificatio ením fabbati praecepta non rede expletur per feparatam internam contemplationem,fed cum hoc requiritur huius interns tanáífícátíonisexplícacafig(iaadáenda,utfunteGclefíaft¡-cæ conuenriones,facrifiçrj oblationum alrjs mulrís, quæ fecuñdúm tempus à Ded ínfpirantur.lta nec iri honore parentes habet fufficienter,qm figno hoc nori often/dit.Vndecum Deum teneamur quantum pofsibile eílnóbjs fupreme diligere,ôi in ipfa diledione quantum pofsibileeft,ditedioni Dei qua nos dii exit,ut uni genitum pro nobis morti traderet,conforrnareterit necèffarium huius dilediionis memoriam mortis ÔÉpaffionis fcilicet nos haberCjquoniam per ipfam,uitam affequímur.Et hj ius charitatis uiuificantis rememorationis mortis,non aliud fignum nobis relidum eft, quam communio Eucharíftiat,per quàrri mortem Domini annunciâmusper me moriae remíniícentiatn in nobis effe,ac per ipfam nos uiüere,donec ueniat in alio ad uccu.Hinccredimus.eosre&eobhgari,duminhacuitamilitanius-ad fa cramen turri diúínifsimum Eucharíftiae,eomodo quo perfedius (ignificât paflionë, hoc éft íüb utracg fpecie, quxcorporis laniationem 8C (anguinis effationem figqar iri praeteritum facfta.Acfub ipfis fpeciebus eundemfànguinem,idem corpus eiTe,6f (umenti peruiamrefedionisuitampreftare.Ët ficut in mótté Chrifti uberati faluatiq? fu/mus,cuius factamentum baptifinuà exiftit,ita in reftirre&ione Chrifti uíüíficatúVri de hoc factamentum Eucharíftiæ,¡immortalis Chrifti factamentum eft, prout amplius non moriturjfed perenniter uioit,licet memoriam mortis eius maftica normer dèntes,potatio fiue fuño in os deglutió^ reprefentenuEt tanien quia amplius hori. niOritur,tuncfignis memoriae mortis,uita uiuíficanscapítur.Et quia facraméritum baptifmijper immerfionem mortem & feptilturarp figurat Chrifti, redlè hoc facrâmentum completum,ín feó¿ mortis memoriam &reíurredionis uitam baptiimurri confequitur,quafi non fit fides,quæ uitam præftct,folûm inmorteChrifti,fed &ini refurredione qua cunda completa fueruntdta patres noftri, infantibus Sí tradíderuntjÔC tradi íufíerunt corporis 8c fanguinis Chrifti poft baptiímum facrátóenta,iít completa perfedamqj fidem,faluationem,fimut &uitam confequerentur in Glirifîo renati.Credimus etiam irreprehenfibiíiter hancfacratífsimam refedíodem,non. tanta neceflaríam in anno femel,(ed pro noftra infirmitate crebriter utilem : haberi enim corpus debile,tanta âririalis abftínentía,á cibo ipfum confortante S¿unificári< te,periculofa eft Ita fodicamus de Ípirítu noftro,eius alimento ípíritualh Vnde fií pluries accedimus ad hanc menfam,in hoc fandiores fortiores nobis i qui nunc cum Chrifto regnant fequentes,reprehendi non meremur manducantes à non ducante,ficuci nec nos reprehendimus non mandqcantesJHoc enim in probatione fcominislatet,an abftinentia coferat fanitati potiufq cibatio,in medici prouidetia' cutiis uicem paftores credimus agere,qui ouibus alimenta miniftratautfubcral>unt,; prout utilius iudicauerint.Confideramus etiam omne facrametum fignum effe alicuius fignatijaccaufamalicuftis effedus gratie:Ô£huiufmodi gratiae per facramentum acquífic£,neceffeeftquemlíbec ChtíftíanumfateriChríftum operatorem effe, teneritp Chriftianum ad huius fue fidei facramentum accedere.Et hoc eft facrame tum facramentorum,facratiffimaEucharíftia:quoniamadultuscredit operationem diuina Chrifti per figna fcilicet uerba,& elementum lauationém,gratiam regêne rationis noui hominis qui eft fecundum Chriftum conferri.Huius totius fidei, quo adeffedumfacramentalemgfatiXEucharíftia(aeramentum eft.Etenim liirtutedi irina per uerba miniftri,fub fpeciebus fenfibilibus elemencalibus, plenitudo gratiæ, &eritas3& uita,Chriftus Dominus Deus homo exiftic ⧫Hoc ttam (aeramentum,

... ê'E

eft proprie (aeramentum alterius cuiufcucp facrainenti eíus eftedus cÓpletíutiB. Vnde liimitur pro complemento confirmatione facramenti alterius & eiuseftBdus, ficut baptífmus pro catechumínos credentes. Vnde fatemur ficutí quodam loco prædicicur,hocdiuiniflimum facramentum,proutdatur iri robur ÔCcomplêmeii tum aliorum minus neceflàriùm,quia eft ut fignttm figni.Etcum íignum legi.poffi bílitatis fubíitjfignum figni minori nècefsitati fubeft.Quare ut eft cibatio, fatemurtextum,nifi manducauerítís carnem filtj hominis,(ànguinem eiüs\bíberitís,non habebitis uitam in uobis,cum pofsibilitate legis facramentaliter obligatorium effet non tamen adeo obligatorium,dum fumitur pro facramentb facramentorum,ubi faciliores excufationes admittimus.Et hinc nonhaefitamus,puerum baptizatum fi ante fumptionemEucharíftiædeceflerit, per eftedum prioris (aeramenti regnum cum Chrifto confequuturum,cum hoc habeat,cuius Eucharíftia facramentú effet R fumpfi flet. Laudamus tamen omnia facramenta hoc facramentn fequi,ea propter iit perfediísímé 8C fignatum & eius confirmatorium fignum, per exuberantiorem gratiam confequamur,quoniam Eucharíftia eft ipfa bona gratia,fimul & faeramentum. Qyis in his omnibus fimplex oculus nos errare iudicare poffet,ubi humiliter quantum ualemus}ueftigiaprædeceiibrum,praxim Chrifti Apoftolorum infe* r quimurí Certé quamquam his ratíoníbusuos coloraté nitemini defénfare,multa ta-
‘P®n o men quæ agitis reprænenfibilia font; inter quæ hoc maxime, quod non cum pacé
ad Atgu^ Ecclefiæ,fed temere&ueftrafponte(audoritate prohibente etiam ecclefiaftíca) rú
mcïU * tum communionis,iam non finecaufa quoad fanguftiísfoécíem,quo ad laicos in/
confuetum renouaftis,potius eligentes abfeindi ab Ecclefia:^ á renouationè défis ftere. Vbi hçc egíftis,putantes plus utilitatis uos ex bibitione calicis in feparatione¿ quam eiu agni pafchalis tantum in unitate & pace confeqüuturos,non redé iudicaftis. Non enim utiliter calix Domini unionis & pacis,pro caula diuifionis fumitur¿ tice uitam conferre poteft extra Ecclefiam quæ coipus Chrifti eft,abfciflb membro* Nec uobis latis eftjnifi diceretis reliquum corpusEcclefiæá uobis ablcifium, uofcp tteram Ecclefiam,in paruâ Bohemiæ portiunculam coardatam, præniciofiûs ailereretís.Tn eadem quidem Ecclefia remanente unitate, uarium pofie ritum elle fine periculo,nemo dubitatzubi uero prxfumptuofa temeritas quemcunq^ ritum unitati 6C paci praefert,etiâ fi in fe bonus,fandus,laudabfiifc^ foret,damnabilis eft. Dici* tís precepto Chrifti obediendum effe primo loco,deinde EcclefiæîSç fi aliud praeceperit Ecclefia Chriftus,non Ecdefiæ fedChriftoobediendum.Certé in hoc eft omnium præfumptionninitftim,quando indicant particulares fuumfenfum in diuinis præceptis uoluntati diuinæ conformiorem,qüâm un fuerfç Ecclefiæ. Audi huius fimilitudinem propinquâ,quemadmodum Chriftus loquitur *t* nifi manducauentiscarnemfilíj hominié,& biberitis dus (ànguinerri,noh habebitis uitam eternam .in uobis. Ita idem loquitur.Quí no renunciauerit omnibus quæ poffïdet,nô poteft meus eflê difcipulus.Origenes in ultima homit fuper génefîm, prçceptüChrifti effeaitj# negat eius elfediîcipulfi,queuideritaliqua pofsidentê. Vnde fi præceptu
Hicriwywwr. | Cft,uteti5Hieron*in2idialogoruadici ôf Crïtoboli dicere uidetur,tunc quia is fois habebit lumê u(tp,qu£ fequi*t* Chriftu,et ís fequitur qui eius eft difcipulus: cur Apo/
ftolici *hçretici condemnati funt,qui ita* hoc præceptff intellexerunt, & praAicarut,
Mk ímííh w . utaitAuguftinus inlib.Catalogi hçreticorunrôNonalia ccrté decaufa, Çquód ipft
* ? ’ féabaltjs prgdeccffbrib.lèpararunt,tudicâtes ita ftridé hoc prçceptu fub pœna dam
nationis obferuandumÔCpraâicandumJicetno habereproprium,in monachis 0C
/ clericisplurimislaudabilefit,ut ibidem Auguftinus.Certetunclaudabile,quSdo in
I unitate Ecclefig huius intelledus prçcepti pra&icatur.Ethocfit exemple,ubi pius etiam intelledus præceptpris,cu maceratione,abftinëtia, QL inlèquutione ueftigioru Apoftolorn,8¿ praxis Chrifti?extra unítatedamnatur.Sicutecónuerforigorofus
c . intelledus præcepti 8C deuius non damnatur,fi unitati Ecclefiæ non prçponitur,uti fuit circa baptilmiihæreticorii S.Cypriani,fiífepté Epilcoportfcdequo latéper Au ftinfide baptifmO|& in alijs multis locis,Vnde fi in Îymbolo $ eius intelledu, præceptiSj

Ad Bohemos.

€eptisÿacalíjsetiamomníbusfacramentísinter feparatos ab Ecclefia &' Ecclefiæ concordia effet,& in fiqc cantó difcordia^ùôd ñon uniti tum Ecclefia à quate¿efíe runticales uitam confequi non poffe & íatrámente rñeffedum, Aúguftinus contra Vincentium rogatíftam aperte oftendítJftfe uetd in Ecclefia remanet, gui faufa íeri fumprælumptiiofe non eleuát fupra difamen matoris partís íácerdÓtrj^quíbus tier bum creditum eft,& qui Chrifti legatione funguntur.In obediehdó eniiri illi fenced tiæ,quamfaniqretriEcclefiæpartemuídetaffírmáre,nihii periculiincurritChriftià/ ; nus/Hanc quitté féntentíam ex Chrifti dodrina,faàduà Cyprianus eleganter deda cic ad Nouattanum,àbi ait Chrifti ueracem cónfeflbrem,maiorem melïoremcH par tem ínuera fide,lege,ac difcÎplinaDominicæuèritatis perfiftere,quoniâ pqrtæinfe ci nôn præualebutaduerfus eàtinueritas enim cathedræ adhæret.Quare niembka cà thedræ unita ÔC Pontifici coniundà,Ecclefiam efficïürtt,ut idem Cyprianus ad Flo * rcntinum S¿ Papinianum fcribit,cuiùs pars habetur ¿.quæft.i. Scire debes Hoc degantifsimè Auguftinus,Alipius,& Fortùtiâtüà,ad Generofum fcribfccès bftënduft dicenteSjCtiamangelo credi non debere,pptïus quàm Ecclefiæ difperfæ pet orbèm, quæ Rom.Pont.& cathedræ Pétri adhæret. Et pro infallibili regula iâlutis noftræ, Chriftus hanc tradidit Ecclefiæ poteftptem & audorítatem, ut cum in üñitafe cum ipfa perfiftimus,quæ cathedræ Petri adhæret,per quam fucceffóres etiato malorum Chrifto capiti alligat,errare â uia falucis nô poffumlrô,etiam fi In Ipfa Ecclefia alïüs finalius fie uadat.Dices fortafsisÆccIefia hodierna non ita ambulat to rítucÓmmu *ïtâwA* monís,ficut ante ifta fempora,quando íaniftífiímí uiri utriufiç fpeciei facramentu, neceflarium effè üipræceptiChrifti QC uerbo ÔC opere aftruebànnPotuit rie tuneE¿ clefiaerrare^CerténomQuodfi nôn:quomod® id hodie qérum non eft,quod tune (omnium opinioneaffirmabatur,cum non fit àlhEcclcfia ifta quàm ilia Ÿ Cerce hôt Rrjpwÿro» te non moueat,quod diuerfis temporibus alius&alíús ritus facrifidó Him & èt'îâ facramentorum fiante uericatè inuenicur/criptufàscp effèad tempus adaptatas Iu rie intelledaSjitâ utùn® tempore fecundum currentem uniliérfalem ritum exponerentur,mutato ritu iterum fententfa mutaretur,Chriftus enim,cui pater regnum co¿ lefteterrenumcp tradidit,inutraep præfidensymiro Ordine angelorum hominümcp myfteria pro temporum uarietatediipenfift>& quæfingulistemporibus cqgrüutir¿ uel occulta ínípíratíone,uel euídenciori iliuftratíone,fuggerit* Hæc eft dó doris fen tentia Ambrofij u.epift.ad Herennium,Auguftiniad Deo ¿ratias,in fecunda quæ- *ÂK&tfirwi* itione demutatione facrificioruniQpare fi hoc tempore diftañtiorí à Chrifto, propinquiori Antichrifto,ambulantibusqpbisindefcenfu,remoto aliorumueftigtjs^ ' quorum alius fit ritus quàm fueritmon tamen proptdea extra ueritatem fumus cort ftícúcijUt idem Auguftinus adEfitium monachum dédie riouifsimo fcribës,àpêrté declarat. Quare etiam fi hodie alia fuerit interpretatio Ecclefiæ, eiufdem prxeepti Euangelici quam aliquando:tame hic fenfus nuncin ufu currens ád regimen Éccle fiæ infpiratus uti tempori congruus,ut falutis uia debet acceptari,ficuti de baptifrtft forma Apoftolorum tempore,ubi id Chrifti nomine,& alio téquenti ubi in iridica- O nomine,ac poft hoc in nomine patris Q¿ fiiij fpiritus fandi uarietate legimus, fecundum temporis congruentiam falutê præftitifieJpfumcg diuinum præceptum nifi quis renatus fuerit,et ite baptizatednterpretationerh tempori congruente abfqj èrrore recepiffe,uno tempore cúrrente diu ualidam,alio inualidam.Cuius lententi g etiam de féptuaginta interpretibus Auguftinum faille,u.libró déCiuitate Dei le* giXtarguens ex concordia tot interpretum, tarpiratiorierti diuinam credi debere, etiam fi ¿nuénirécur aliquid ab originalibus detradum uel additum,& hoc eodeminftigantefpirituactumgaoortóinákdítSatutri. Hancfenteniianfradicent uniuerlahum Conciliorum t m omnibus pene Concilqs reperimus canón/^atam, quia eX unanimitate omnium ettatn paucis refiftentíbus , ínfpíratíónem diurnam íeritentiam didalle legíturjFatuum eft ergo argumentum,uellé uhiueriàlem Éçcl^ jfiæritum exfçripturispraèdecefiorum arguere. Legitur enim Apollólos non tra< díáíiftfídem per ferípturas/éd pcruocaiemimpreísioñem bteiftísimi íytóbólfiubl

.... fatef I

ínter ea quae ad faluatíonem neceflària harrâtur,Ecclefiæ fandæac fandorum com munio narratur. Vnde feripturæ,de bene effe regiminis Ecclefiæ etiâ inceptç & con tinuatæ,nëquaqnâm de effen tía exifterepôflunt; quia per imperium alicuius tyrá ni Antichrifti.omnes cremari S¿ de mundo tolli poiTent,ut quondam hbrructeris té ftam'éntfiper Éídram ïaboriofe recupferaBVnde cum hoc ppfsibïlè fit,nô erunt de' i eflenda Ecclefiæ fçrip turæ cremàbiles,Ecclefia temper pèrfiftehte♦ Et tunc manife/ j lfíum eft,cum in ueritate perfiftèret,hoc (ut ueriùs) tequendüm, quod uniuerfalius- l commùnïusqj effet,iljísqj ex fymboloÀpoftolico neceffarïo commuhicâdum › qui maiqrém fanioremqj Ecclefiæ pârtem efficerent. Videmus etiam in fcripturartirh inteliígentía,uaría hominum ingenia uarios fenfus explicare,uariámcg áudorítatíé fcnpturarum opinionem exiftere , pofsibile^ fore àût in audoritateéatónderii aut ¿ntéíleduum ihéxçriçabiiem'dubietatem,hbminiim mentes fufpénderéîubt erir fôt lidutiïrefugium peregrinandum · Certeíhalio nullo quâm íñ militantis *Bcdefiar* uíuatc|approbatíone^fiue;hócfi(,circaferipturám,6¿ eiíisaüdoritatematq? intellé dumd iue ¿xcra (críptqram id confuetudíne accepta perEcclefiamvlh bis ením fir> mitas eft› ut ¿n folída petraac uerítatís columna, lex exara taquxtalía didat acce/ ptaada flt,aut fententía cui pbediéndum, aut opere ín qub concurrendum, Et ita uia cpiufqj tn Ecclefia exiftéqtís ejft,iitper Ecclefiam ac ferípturam eíü^dntellédum j âtit ufum non feripturmie coñucrtat 3 non ut per ferípturarum audorftatem ad Ec* defiam pergat, S¿ eam íi cum fcriptura nonconcordat,íuxta prifeorum aut fuunr ¡ntelíe&um in operis exercitio ímpun¿fpernerepofsít,S¿ícríptur^ínbarerc. Haie eft omrííütrí (añe íntenígentíum feiftentia,quí ferípturarum auctoritatem aut intel- ledum(ut Auguftí ñus de Eüarigeffiltdicír)in Ecclefiæ approbatione fundant, quæ unam acci pit ôf alteram abtjcitEnfàri econuerfô,Ecclefiæ firmamentum in teriptu rarum audoritatelocantjicet fit Eccíéfia ex fcrípturísperipfam acceptis appro# Batís,adúerfus ¿os qui ipfam impugnare quaerunt & non (cripturam,fe íuuáre con- fueuerint.Et econuerfd,fi fcripturæimpugnentuhfuam aüdoritatem per commu- nionem Ecclefiæ habentes pro fua ualiditate,àdÈcClefiæacceptàtionem refugium; ⁄)etant,utita tn comuní medio dífeeptames,concordent ín uerírate.Tamen pofsíbí [enotaeft,ícripturam quamcunój fideipfápraeceptum fiue confilíum continear, ín ébs qui apudEcclefiâ exiftunt,plus audorítatís ligandi habere aut foluendi fideles, quàm ipía Ecclefia uoluertt,aut uerbo aut opere exprefferitSi enim didauerit pre/ ceptum,ut Deiprpeeptum in (criptis redadum acceptandum:per medium Ecclefig ! audoritas manifeflata reùerenter eft ampledenda. Si uero feripturam acceptat,S¿ | ipfam per communem ufum etiam aliter quâm priores pradicIdo intelligittita cum tali intelledu audorítatem habcatSi ut Concilium, dixerit Ecclefia ferípturam etia inüérbíspraeceptíuisexplicatam, uerbo uel praxi acceptandam, cum non habeat \ aliudaudoritatis,quam uti per Ecclefiam didaturmon ad uerba,fedadexperimen- talem fenfum Ecclefiæ obliget,quoniam Ecclefia eft,quæ non habet maculam neqj (rugam erroris & falfitatis.Eft enim corpus Chrifti,qui eft ueritas,*&C* fic fpiritu uerita j tís continue uegetatur Sf regitur,quia in Ecclefia loquitur Chríftus,etin Chrifto Ei j

Amímllímw Auguftinus íuper Pwl.jo* in termone eiufdem de diePentecoftes,8i ipfa Éccleííadefeípíahocteftímoníuperhibetínoratíone,quá¿>ordínatísfundítín die j patáíceues.Dicetís fbrfitan,præcepta Chrifti quomodo mutabunt audoritate Ec/ ! cléliætut fint tGc obligatoria,quando Ecclefiæ placuerit;Dico nulla effe Chrifti prae cepta,^ per Ecclefiam pro talibus acceptait prçhabftum eft,Si igitur conftatEccle fiam illa praecepta ut talia laudare,illis ut Chrifti præceptis obediendd cite nemo am bigit.Si uero circa praecepti intelledu *QC* eius expolitione diuerfitas cÔcurrat,autex loco aut tepore hídintelleduslaudatusíntellígít,quém maíor ueíláníorpársuerbo aut opere approbat,eo hô obftan të,q> aliquando alius intelledus in pradica uigue rit» Etnon efthgc.mutatioitancj â minoriaudoritate cfj Chrifti præcipientis depen* dens,qúoníá Ecclefia que eft corpus Chrifti & eius foiritu uegetat,non aliud agit $ Chríftus uulc.Ec ita mutatio illa interpr€tationis,aCfirifti¼uoiuntate ita nunc uolen

Ad Bohemos.

th inspirante dependetíficut praeceptum ipfum quondam iuxta illius temporis conveniendam aliter pradicacum,0¿ propterea hscc ligandi & folueridí poteftas,non minor eft in Ecclefia quam in Chrifto. Vnde Auguftinus quarto libro de bapriltho. Munus beatæ uitæ,non nifi intra Ecclefiam reperitur,quæ fupra petram ecíám fun/ data eft,quaelígañdi foluendíclauesaccepit.Hæc eft una,quæ tenet 8¿ pofiidec omnem íponfi Tut Domini poteftatem.Idem ipfe in feptimo libro,ac alíjs diuerfis 1Ó cis,ait enim ipiaueritastnonderelinquamuosorphanosjed uobifeum fum omni temporeufcpadconfumationem feculí.Quareuníuerfa catholica Ecclefia ad Petri cathedram conglobata,â Chrifto nuncj recedet,qui ueritas eft,cum qua Chríftus femper femanfurum pollicitus eft*Varia funthuius ueritatis exempla.Nónne pra¿ çeptumfabbatiantèChriftiaduentum,perEcclefiam quæ tunc una fuit cum ifta, íntelledum 6¿pradicatum fuit de feptimo dieePoft uero Chrifti aduenttim,pradi/ catum ín prima feria,quæprima fabbarï eftJNon fine maximo mÿfterio,huius præçepti expletio ita introducta eft afandofpiricu: licet non conftet rioEis, aliter hoc Chriftum uoluifte,quam ex communi Ecclefiæ oBferuàntia ,quæ eï difplicere ne« quit,8¿tamen non uenit foluere íegem Chríftus fed adimplere. Vnde praeceptum íabbatí,iuxta uoluntate praecipientis,licet non fic ut quondam feruetur:npn tamen folpitur,fedadimpletur♦ Idem in (aeramento matrjmontj probátqr.Nónne Deus tfidus eft ab initio eos coriiungere,qui intentione confenfii mutuo concurrente contraxeruntjpreceptum eft hominem fepararenon debere quos Deus coniuhxiç fi^manifeftumeft curri in Paradifo infticueretur hoc facramentum , non habuiffe quamcuncp graduum & perfonarum exceptionem:& tamen iri temporis fucceftlí opportunitate ííiperueni¿nte,didauít Ecclefia infra eos gradus coriiuhdionem ir/ ratíonabMem,ó¿iudícauít ii infra eos gradus coniuhgerentur,poftea feparandos efle,qui tamen antea,tan^ à Deo coñíundí non feparabantur. Et confequéntér iri nouo teftamentouifumfuitjpoftaliqiiottempora írracíonabilefore,qúpdín Hieris ordinibusextftentescontraherent,fimílíter & folennicçruoucntes t quod fi faceret feparandos efte:qui tamen antetanc[j àDeo confundí,Íeparari non pqtuifterit. Sic confequenter de tertio gradu confauguinitatis &affinicatis,&' demudé quarto gra du ufqj ad íeptimír,& talia fimilia exempla plura,tam ín alrjs facraméntis quam præ çeptis.Quaremanifeftum,ficut non indicamus Detim eos conjungere,quos Ecçlë fíaiuxta temporis qualitatem rationabiliter noniudicatconiungibdes, licet hoc Ídem alio tempore ante & prius rationabileiudicauerit, ut de prohibitione ufcpad feptimu gradu,licet etiam circa ipfas perfonas & qualitate ípfariim nihi1 fit innoda» tumifíc iudicamus Deum per prpeepta aliquando data,non aliud praecipere uel/ je, quam quódEcclefia iuxta temporis conditiones rationabile xudícauerít iierbo' uel opere. Vt in primitiua Ecclefia praeceptum proprium non habendi, fuit per Ec/ clefiam (impliciter per omnes ut fonat acceptatum, ut in adis Apoftolorucn &C iri libroHíerónymídeínuftríbusuiríSjubidePhiioneludeo legitur.Hocenim tSc co ueniebat paucitati Chríftíanorñ,S¿ plantationi Ecclefiæ.Pofteai úeró intrante multi fcudine gentium,non ita uniuerfahter conueniebac.Vnde fècundurationabiîem tep oris congruentiàm,idempræceptumabfq5errore tunc per omnes,poftea per aliquos,monachosfcílicet,extatadimpletum?Habémus{taq? fi ab omnibus icrupuiofitatibus circa praecepta S¿eoramínteliígentiarri,autuariam Ecclefiæ coníuetudí nem inteíligendíautopcrandifecundum precepta Chriftiautpatruriijeruiuolueri nuisad Eccle(iamfírmafíde6¿confideriterfecurrere,alíudfí extra ípíam iriuenerí-' hius,pro noftra faluteminimêcurantes.Fortecogitatis in his didis mets hoc dubí¿ pm remanere,ex quo reprehenfionis ueftræ fumimuSargumenttim ; puta,dícítís de Ecclefiæpoteftatenemo catholicus ambigit.Sèdquôdilia ueritatis coltina fit, quæ cathedræPetri acRomana fedi adfi3eret,nondu probatum éft iuffîcientér. ïam hoc j>er feripturasabillaEcclefia approbatas Auguftíní ín allégato loc0j8¿ alibi Hie*. rohytni ad Datnafum. 24.. quæftioné prima, hæc èft fides * Per Ambrofium Athanafium ac alios laudatos dodores, Ecclefia à principio hoc ex ore Chrifti' prolatum*

prolatum,tu es petras,& fuper hanc petram* uerum effe aftetuit, docuit, & prædfé cauit,&quod promiffio Chrifti, quod inferi ad uerfus ipfam nunquam præuale/ bunnadeamEcclefiam quæ ad ipfam ftdem tanquam primam unita eft pertinear, hacftenus ueracíter tenuitLicet non omnes in ea fedefucceffiue præfidentesjin fan/
AMgwjZinw, (ftitate primi preftiterint,non tamen hoc cathedrae obfuit ncq? obeft,ut idem Augu ftinus in præallegataepiftola ícríbít.Verítas enim cathedrç per Chriftum alligata eft,quando dixit:fupracathedram Moyfi fédérantfcribæ Ôi pharifei,quæ dicunt fa* cite:nonperfonis,quia agit,quæ faciunt facere nolite*Nolo tamen ut ex loco audio ricacem arguamus,cum poiftbile fitaliquandoibinon faturum Pontificem,aut ur* bem opprimi ab infidelibus,autdefolari:fed ex prioritate Epifcopi fuper cæteros, in quo prior principatus & altior fuper quouicp exiftitQuare cum nullo tempore â principio naícentís Ecclefiæ in alio cuiufcuncp loci Epifcopo,prior principatus fue rit quam in Petro,qui etfi in alijs locis ut traniiens Pontificis officio ufus fuerit.in ut be tamenRomana ut in finali ad quam tendebat,ipfum principatum erexit, eamqj fedem martyrio confecrauit.Hinciubet Auguftinus,fi fcire uelis an in Ecclefiaexi> ftasjiac ueftigesratione,fi cathedræRomahiPontificis adhæreas,quæ per continus as (uccefllones bonorum malorumqj in Petrum principem continuatur.CredendS eft hanc fedem íacratífsimam,quó ad locum etiam inexterminabilem*Et tamen fi cafu Roma deficeretdbi ueritas Ecclefiæ remanebit,ubi erit principatus & Petri fe* dès,modo prædi<fto*Cum enim Epifcopi fuccèdant Apoftolistprimo Apoftolo re-
efte primus fuccedit Epifcopus,adquemcun^ etiam particulari locum alium aRo/ mana urbe fuerit fedescontratfta.Nec poteft quoquo modo cauillari Juxta fantfti Cypriani fententiam:quia cum populus adhærens Pontifici particularem conftita at JBcclefiam,ô£ cum unus fit per orbem principatus,qui fuo priori adhaerere debeat, Romang fcílícetíedúerítneceflaríocatholicaEcclefiaílIajquae primp fed i Petri ad« hærét.Et licetfæpemulti fcifmatica diuifione ab illa Romana Ecclefia receflerinu nunquam tamen fuit,quin maior fidelium numerus in unitate illius Romanæ Eccle *fix* ex fidelibus *Sc* primo Epifcopo compatftæ,perfeuerareh Quarein ea noftræ fa/ luti neceÏïària remanfit ha<ftenus,S¿ remanebit ueritatis columna,Huius ftabilis uè* ritatis exempla plura legimus,quoties aliæ Ecclefiæ, maxime Conftantinopolita* na,âfideerrauerit,abiplaRomana,fatuapræfumptione fe abfciderit,& demum ad unitatemipfius & obedientiam redadla fit*Si quis fcire uoluerit, libellum Leo/ nis noni contra præfumptiones Michaelis Conftantinopolitam Patriarchae legate fimulSC antiquorum Conciliorum gefta in Conftantínopolí ⸗ín urbe Romana,ac Lugduno 8¿ alibi celebrata reuoluatlta de Alexandrina ac alijs Patriarchalibus leí dibus, paria plura inueniet NulIum tamen eorum de Romana Ecclefia, aut quód ipfa unquam á fideerrauerit, aut per quamcuncp fedem fuerit reducfta comperiets fed ficut aliæ ab ¿pía aliquoties recefferunt in erroremcp ceciderunt,ita per principa tum fortifsimum Petri,debiles demum confortati in fide, ad eius unionem redutfti (unuVndeinfallibilitatis refugium eft,in unione efle cum principe in Ecclefia,qui omnis principatusfpiritualiSjtamPetri inter Apoftolos &ludæos, quâ Pauli inter gentes uti legimus fucceflbr utriufcg poteftatem habet,obfalutem Chrifti fidelium ïh ædifïcationem Eccleiiæ.Neç mynífterío caret,Romanum pontificem autftoritate principum Petri Paúli ligare *0¿* foluere,quantum horum unicus fucceflor exiftit & ambo princípestunias fedis Epifcopatus titulum erexernntiUt in uniuerfa Ec/ clefiaexludeis Sfgentilibus congreganda,tunc unus principatusinuno Epifcopa tu,ac una Chrifti Ecclefia exifteret,De utriüfc# tam Petri inter Apoftolos & ludae* os,gPauli inter gentes primatu,immediate â Chrifto utriqj collate: Ambrofius ele gâter explicat fu per epiftola ad Galatas,quæhoc nobis infinuat,Potuit tame uterq^ i ubicp Ecclefias fôdare,tâ in circGcifïone Ç præputioîlicet principalis comifsio cum primatu Petri fuerit in circucifione,& Pauli in prgputio.Nec in hoc alter alteri fub/ erat,fed ambo fub Chrifto immediatê,ùt *ait* Ambrofius ibide,& fecudo libro de fpi/ ritufandoîldem ait Auguftinus fuper eandem epift. ad Galat* Hierone. qu ⸗z»

Paulus;

Ad Bohemos. sj?

Paulusitamen inter hos primatus prior erat Petri quàm Pauli, qui meo iudicio,licet tncircumcifionefeprimodilataretdrreftriiftustameneratexconfequentiqnbad ge tes.Etita exipfaprioririate primatus Petrí, írreftrictacppoteftàte Apoftolatus mii> fionisÓdegacíonisChríftí,póíftmasdícerenihilPetrodefuiíle>quodfingulariter Pauló collatum fitàChrtfto.Quareaâum eft diuína ordinatione, quôd etiâ fi quid fundandæ fedis primatus in cota Ecclefia Petroquô ad gentes defuiifet,Pauli prima tus concurreret,qui una die tanquàm unus communis principatus, fedem gloriofq, martyrio conf€Cforunt,ucdicitAmbrofius fecunda quæftionefepuma.Beati qui qui] dem unicus primatus, per fingidos fucceftbres ín Ecclefia uíget , cum plena ligandi/ foluendícppoteftate. Neceftopushoclocoínueftígare,anídeóueritasínfallibilis! iit inEcclefiatquia ad fedem illam unitur,tanquàm à l ede ritius ille ueritatis priiiilel giahter emanetuel quia Epifcopatus ille Ecdefiamarnple¿títur,ideóíneEpífcopai tus ab Ecclefia infailibiiitatemfórtíatur taut neutrum horum, quoniam puto quod/ hocnodfitadhoftrum propofitumnecefiarium. Licetcredamexmufoa adhæren/x tía exurgere ínfallíbilitatem j. ficut efte humanum exunioneanimae corporis : uti / Cyprianus dicit Ecclefiam efte in Epifcopo, ÔÉËpifcopum inEcclefia.. Ira Sé hic primatus amplecftitur Ecclefiam,fine qua non éft,ôiob quam eft: Ecclefia ampledi tur principem,fine quo una noneft, nec bene perfiftere poteft abfq? fciffura in unita te.Qug quidem unitas eft deeflentia Ecclefia?,ut primatus propter ipfam unitatem conieruandamiutaitHiefonymuscontrafouinianum, Petro primarían traditum uitandifchifmatis caufa ; Vnde edi in Ecclefia qüædam appareat materiatas ,in* quantum fubíecftíu¿ ¿ortfidératur ad regimen principum, à in primate formatas; utexípfís tanqüàm materia *S¿* forma conftícüaiuf infallibilis illa Ecclefia catholica, quafi ex utroep co nforgens : tamen ín parte Ecclefiaê quaedam príorírasuídetur, ut Hieronymusatay.diftihâione Olim.óf pj.diftíndíone. Legimus.Sicut Ôf inalijs naturalibus,ubi forma educitur depotentí a matérianíta de potentia Ecclefiæ educi/ tur ille primatus,qui eoipfo quôd éduÁus eft, refpedtiue fe haber adEccleiïam pro- pter quam eft,ôddiurno gaudet præfidentiali privilegio ex Íüccefsioneí Ecíam ifta/ fuftíciántquambreiiifsimé diáa.utíciatnus ex mutuo complexu Ecclefiæ & prima tus,ueritatem Èccleíiæ perfiftere infaliíbiliterifícuÉ indiuiduà ueritas, ex unione na turaíí & concordant! materia: *ÔC* formæ dé eíus poten tía edudæ , 6¿ ín ipía i nchoa/ t£. Ñec pátt poteft hæc fententia calumniará» quo ad ueritatem faluationis:quoní/ am fíde¿abEcclefia nunquàmdeficiet. Qui hoçnon crédit,Chrifto ueritatí noti cfeditíqiií autem fidem habet,apudcorïuum irrepræhenfibilis eft,cum fidutia im peerat quia mâdata feruat,pfimæ loannis cáp.teftío^Quare Ecclefia pro tempore ta dicans ita expedire uti agit, Îrfepræheôfibiliter fequend.a eft› quiafïdêmhabetôÉ mandata feruatætiam fi in hoc indicio aliquidexeqùèns deciperetur. Sicùd corn ta dexialfo teftímoniócírcumuentusjexcorámunícatínfontémjcurá nihil àgatih quo cor fu ii in eum repræhendat ad hoc,mandata non tranigreditur, fed ipfa íerüat,cuni dicaritfecundumaliegata & probata efte indicandum *i'QC* innocens obediendo fen« tentiæ, ÔÎ eapropter le à corpore Domini feparans , nonperdit gratiam aut uitani quam ex facramento confeqderetur,fed Ecclefiæ etiarri decepte obediendo,in omifi fione falutem confequitur.Dico in omittendoialiter licitum & faneftum fi non pro* hibitum , fiue ibi caufa Íubfít fiué non; fiue illacaufi* quæ fubeífe débet aut propter quam uèra fit fiue non : quoniam iri omittendo aliquem licitum meritorium acftumi ñonperdítur falus, quæ per internam accefsionem, ubi per fe quis accedit ad Deum femper uiuentem in perpetuum,haberi poteft,ad Hebraeos feptimo:S¿ ufqüéad il/ lum uolúntatís internum liberum aeftum^ Ecclefiæ prohibitio non attíngit.Et ideo cum abfc$ periculo falutís omitti pofsit acfttis de génerebonorum,ne detur rebellari di poteftas per inobedientiam : potius eft obedientia eligenda s fine qUa nemo pro/ bus eíTepoteft}qüám ex prsefumptíoneínnoceritíaeprohibítus acftus fáciédus. Ñon tamen idem ín illicitis a ¿libas faciendis addo, necp fi mandatur ex iudicis præceptô quod illici cum eftjobeditc debeo,ubi index circumuentys hoc prçcepifiquôd égo e-

' lit unrê

urn praècêpiïTe dort pradfumo ft ueritatem feiuiffet : quoniam ft fine *Dei* offenfione peragi neqirit,potius tuncDeo quam indict obediendum,ne perdam falutemjuxta lacobi Apoftolífententíam, quiinunoofFenditjOmniumeritreus.utinaliteras.de refti.fpoli De fenten.excon.inquífttíoní u.q.tertia. Qui refiftítcumfequentibus i* bï poittís.Díco,quando præfumo fi uerttàtem fciuiflèt non mâdaflè, quoniam nota eft uoluntas Ecclefiæ,nifi ob eau fas propter quas decet:quibus ceflantíbus, abfquc perplexitate potiùs Deo obedire debeo, cuius mandatum propter caufarum falfita/ tem per Ecclefíam non eft epieikizatum ♦ Secus igitur fi Ecclefia diuinumpræcep* tum hmitaret,autinterpretaretur epieikizando»ex caufis quas rationales judicaret* *ôC* quæ uerí rati fubeftentdmpuneis difpenfatione Ecclefia tune utitur ubi caufæ co currunt, uel mandato fine animæ detrimento parebit, imo impune non parere noti poterit,uti probatur hoc quo ad praeceptum fabbati.alicetdefertjs. Quare manife/ ftum eft, quandocunqueconfiât de uoluntaceEcclefiæ pura, illiobediendumefte tam inomittendo quàm faciendo,aliter ut ethnicus hab end us,qui Ecclefíam non aut ditJSi condicionalis fqerit uoltmtasunquantùm fcilicet caufa ueræ fuerint,qua cau/ fam præftant præcepto aut prohibitioni, quod pareatur : fi praecepta alias illicitum efièt,84 caufç falfç,non uuk Ecclefia quod obediatur.In prohibitionibus uerô etiam ex faifa caufa,quæ apud Ecclefíam itera praefumiturtob bonum obedientix etiam à li, cítiseft abftínendum d.q.a»quid ergo : utí íníufta excommunícationeexfalfa caufa it. q.j.íéntentía paftorís,84matrímoniosprohito ín facrís exíftentibus feu prohibitis gradibus,*84* alíjs multis,exempla patent.Habemus ítaq^repraehenfíbílem efle om/ nem præfumptionem contra Ecclefia ritum,inobedíentiamcp ufq? adfcifmaticam díuífíonem damnabilem,non obftante quocuncp colore, aut ex praxi aut feriptura qüaeune# pro refiftentia ¿4 inobedientia allegata 84 aflumpta. Ex qua conclafione euacuat omnis ueftra intentio cS fuis quibufcunçp ra tíonibus : cu ufus 8¿uniuerfa* lis Ecclefiæ hodi ernus, ac Romanar Ecclefiae praeceptum, in ipfo ufu rationabiliter fundatum,nullam excufôtionem admittant,

EpiftolaH1. Rcucrcndiis.Patris, Nicolai

de Cufa Cardinalis,ad Bohemos.

Vanquàm fa tís aperte confiat ex priore eptftoïa, non conuenire uobis Bohemis exquacuntÿ caufa, non confentiente catholica Ecclefia# propria audoritatecommunionem renouare fub utraep fpecie,hincuei rum non eft, plus.gradx ex duplicis fpeciei communione uobis adue/ nirefed minus,quamdiu infeifmate hoc agitis,neqj etiam patiente Ec* clelia, plus alijs fub panis tantum Iped'e communicantibus gratia consequeremi Ctim nihíl(ufu Ecclefiæ approbante) ipfis defit quôd recipere teneantur 84 non re perínttttamen hanc partem clariorem faciam breuimanuduâione. Arbitraría pot fias Ecclefia credita ir teftri(ft¿ afponfo ligandi 84 foluendíí iudicat'&difcerniti ter meritoria opera,64unum praftert alteri,fecundum locum 84 tempus indicium u riandoáJtí quondam uita coníugalís uirginali,poft hæc uirginalis praelata conjuga exiftir, 84 de his multas ex tempore circa íacrífícía 84 facramenta mutationes leg mus. Ét non eft dubium, quin pro tempore exiftens, íuxta Salomonis doârinam, quífqj fuum íudícíu 84 fenfum,ne propria innitatur píudentíaé» Ecclefia íudicio fobíj cere conformare debeat. Qui ergo fecundum hoc indicium operatur, per cordi/ um 84 uoluntatum fcrutatorem remuneratur,iuxta feruorem operands. Quare ne- cefleerít, íudícíum Ecclefiain illisconformeefie>iudicioDeiremunerantís:ítaut ficut quondam coríiugium praeferebatur caftitati per Ecclefíam,íta 8fapudDeum re munerâtem,Ô4 poftea mutato íudícío Ecclefiæ,mutatum eft 84 Deí íudícíum. Sííta* que Ecclefíaalíquem acftum,ob caufas tunc temporis exíftentes,iudícatadum ma/ gni merítí›Ô4 alio tempore alium maioris, utí pro refedíonepontís,pacís tempore úcceífaríj

neceflarij,iudicat contributionem maximi meriti,propter periculum totius rupturg incumbentis , non tanti ft periculum non adeffet, alio uero bellorum tempore pro/ pterhoftilesincuríus} qui per pontem ipfutn in patriælæfionem fadus fuerit,iudi/ cat magnum meritum contribuere pro deftrudioneeiufdem pontis» & tale ilium iti dictum exprimit,cum numero indulgentiarum tempore maioris &minoris:ô£ ope/ rans & contribuens,nuncrefedioni nuncdeftrudioni, feefidum indicium Ecclefiæ intendens,meritum per tempus menfuratum gradualiter prout tempus fonatconíe queturterit manifeftum magnitudinem merítíjplurimumáíudícío Ecclefiæ depende re. Quare fi Ecclefia nunc iudicat 3 contribuentem duos denarios pro aliquo pio o- pere,conftquuturum meritum ut decem,& alio tempore aut paupertate hominum fuperueniente»autcharitate refrigefcente, aut nemine ad pontem oculum habente, ad hoc quod *St* pons reficiatur & charítas reuíuífcat,iudícatunumdenarífidancem ídem meritum ut decem confequuturum i non dubium quin diuerfo tempore idem meritum fequatur opus fimplex,quod quondam duplum.Pariformiterdegratiafa cramentali.Si Ecclefia quempiam excommunicamur Paulus Corinthium, non hoc facit ut ipfum gratia *St* ui ta priuet, quia non mortalis fed medicinalis eft excommu/ nicatió :ficut Paulus excomunicauit Corinthium; ut fpiritus faluùs fieret in die Do/ mini. Si igitur Ecclefia iudicat conuenire faluci excommunicationem : manifeftum cft,obedientem gratia *St* uita non priuari ex eo,quia ad participationem Dominicg menfenon accedit,fed confequitur per adum obedientiæ eandem gratiam uitæ. Et fie in Ecclefiæ obediëribus,eundê fine habet comunicado *St* excommunícatio.Pa- riformíter ex eodem Ecclefiæ iudicío,eundéfmem gratiæ *St* falutís obedientes con Tequuntunexipfa fub una fpecie communicatione nunc, fícutquondam fub díuer/ fis.Etfimilireretiam obedientes nunc,&Ecclefiæ uní ti per eius confenfum fub du- plici fpecie recípíentes.non plusconfequuncur quâm fub una tantum, ufu comma/ ni Ecclefiæ acceptante *St* approbante* vnde *ex*communione utríufc# fpeciei uobis Bohemís hodíeillícíta,quía prxfumpta cum fcifíura Ecclefiæ: fi confentiente Eccle fía inoleuerít,non plus gratiæ *St* uitæ confequeminí, quâm anterenouatíonem, ex communione fub panis fpecie fuíftís confequuti. Nihil enim uobis tucdefuit, quod Ecclefia opportunum íudícareuquare nihil gratiæ,quam ex fpecie fanguínís fepara tim fubinde recípíetís.Vndeetfi alia gratia per corpus fub panis fpecie,alia per fan- guinem fub uini fpecie, erogatur ; non tamen alia fanguínís gracia futura poft Do- minici corporis facramentum expedatùr,quæ non corporis fumptione confequuta fit,ubi poft communionem panis,calicis communio approbante Ecclefia nonexpe datur.Rede(u ti temporibus quondam primi lulq Papæ, quando quidam propria audoritate â ritu fub utracp fpecie communicandi recedentes,loco utriufqj intindn panem dederunr,S¿ non rede ritum fua audoritate immutare poterant) per ipfum Julium Papam reprehendebatur ut de confe.d. 2 .cum omne. Poft hoc nihilominus ¿n Ecclefia catholica (licet nouitati primo lulius reftiterit) ex certis rationabilibus caufis ritus extatintrodudus,cum íntíndocommunicandíínmultís locis,utin Co cilio Turonenfí ftatutum legitur: de quo in libro Buchardi.y cap. ut omnis presby/ rer.uniuerfaliEcclefiademumapprobante,&noncontradicente. Quare illud grar riae,quod quondam feruato priori ritu,fub díuerfa fpecie Chriftianus confequeba/ tunnunc comedendo feparatim tunc&bibendoallud pofteaex unico adu commu nionisjfub fpecie intindi panis extat afleq.autus. Et licet tue nonparua altercatio in principio mutationis illius prioris ritus in Ecclefia fuerir,ob praxim Chrifti *Stprit»* rum patrum,ut in eodem ca.cum omne: tamen uniuerfalis Ecclefia quia ita tempori cogruebat,populum.,cum intindo pane communicare permifit. De qua re quidam A religiofus frater Arnolfus,ad quçftionem cuiufdam Lamberti circa illa tempora feri bens,dícitpoftpríncípium.Primaergopofíta percontatio de altaris facramento ex titit,cur hodierna confuetudo Ecclefiæ, cenfeat porrigi corpus Dominicum aliter, quâm â Domino in cœna difeípulís fuit diftributum. Id enim quotidianus ufas præ tenditEcclefiç,ut porrigatur hoftía fanguíncíntínda: cum ¿Domino prius corpus

deinde fangüis pôrredus fuifle memoretur,etiam ïulio Papa ilhid quondam profrO bente.De cuius dubietatis ambiguitate,quódintellígimus,qu6dánoftrísdodorí* bus accepimus,refpondere parati fumus « Redemptor nofter ueniens tn mundum, quia propter hominum falutem inter homines apparuit, quæcuncj reparationi humanae infirmitatis accommoda feu neceflaria fore præuidit,ficut oportere uidítin fá pientia fua,ita ab omnibus *fievi,&c* efle noluit in Ecclefia fua: hæceis quæ facienda eraneéis cum quibus conuerfari dignatus eft, uerbo uel exemplo infinuauit, certuni quo facienda erant praefigere modum ommittens.Hinc efle uidetur quod ait,hoc fa cite in meam commemorationemmonait hoc modo facite, *&C* ita baptízate,non ait hoc modo femel aut ter mergendo,non aitfcrutiniftfacite^harifmaconficite.Qua re infinuaflè uidetur,circa modum mutatione ex caufis rationabilibusacciderepoffe,ficuti haec experientia in multis comperimus : quia difcpulis poft comam, nobis ieiunistraditur,ut Auguft.de confecra d. a.Liquidb Hieronymus ad lanuatium harratXuperepiftolamadTieunrquomodopríuscommunífacetdotum GoncilioÆc/ clefia regebatur 23.d,Legimus S¿ 5>5.d*Olim imponebatur aqua calici, quae p Chriftum impofita non legitur. Alius eft ritus hodieconfici endi, alius fuit quondam.Eé poft pauca dicittob honotem *QC* reuerentiam facramentí, &T periculum eflufioniSjac ut facerdos fine periculo míníftrare poliet, confuetudinem introdudam panem in/ tingendi. Addecretum iultj refpondet: Quod licet rationabiliter pro fuo rempoté fuerit inftitutum,praeualuittamen poftea rationabilis Ecclefiæ confijetudo,quæ cum inualefcit,decreto derogat: ut & decretum Telefphori, de tempore celebrationis Mifiæ &aliorum, de tempore baptizationis& chrifmationisinfronte,cummukis fimiltbus per confuetudinem aliter introducta, pro temporis conuenientiareperi/ mus. Ad hoc enim tendit uoluntaspaftoris,iitquadiu poteritprodefle falutí,obíérnetur decretum.Quare per rationabilem confuetudinem4nemodubitatipfisftatutis derogari.Superaddit aliam rationem dicens:Qiiamdiuobperfequutionèm funden dus fuítfanguís Chriftí fidelíutmuoluit Chríftus, dum memoriam fufionis fangüí/ nis Chriftí per fumptíonem calicis agerent, quod ad monís & fanguínis fufionis tormenta,uírilíter confortarentur, iuxta íllud:admagnam menfam fedíftí,fcíto quoniam talia oportet repræparare-Ex quo uidetur mihi (ut infra dicetur) colligendum» ufum facramentijCharitatem Ecclefiæ ad Chriftum ofteadere:ut tunc fæpe ÔCfub utraque fpecie,quando ardens eft tunc rariùs in anno , quando calidaeft,& fubintin/ di panis fpecíe:tunc rarífsíme in anno fub una fpecíe , quando tepida eft, út hoc tempore.Et quia tunc erant nonnulli, qui primum ritum utriufque fpeciei nohdutri reliquerant, qui tamenhosnoniudicarunt quiritum mutarunt :ideo necEcclefia e> os,quod primum ritum obferuarunt. Quare ait circa finem quæftionis huiusiomit/ timas de ea re ulterius loqui /fautores dominici ordinis nequaquam arguentes,Ecclefiafticæuerb difciplinæcautelâminùs prouidis commendantes. Videtis exíndé notandu,quomodo diuerfus ritus, incôcordanti unioneEcclefîæ catholicæ,sequali/ ter laudatur,Nec hic ideo melior,quia ordinem Dominicum fequitunquando altus obEcctefiafticædifciplina:cautelam per Ecclefiam admiflus, per omnia ordinem i/ pfum fequi poftponit.Patet etiam,quod fi comedere & bibere facramentaliter cade rent fub praecepto i non tamen obligarent ad aliter faciendum ipfam bíbítionem 0£ comeftionem,quàm habet ritus Ecclefiç pro tempore, nuefeparatis fpeciebus,nuc fub intindo pane,& nunc fub altera fpecie,fub qua totus Chríftus eft corpus &fan guis,licet ipfa fpecies non fit nifi aut edibilis,aut potabilis* Sicut intinâus panis n<5 fuit potabilis,per quem tamen praecepto de bibendo, fi praeceptum eft, fuerat fatif/ fadum .Dixi fi fubdiuinopræcepto caderet,iuxta formam textus,nifi mamjucaue/ rítís biberitisiquem tamen ut infinita dodorumferipta uulgata tranfeam.nonde iacramentali manducatione loquiJandus Hilarius per communem nos inftruit re/ gulam,infexta generali Synodo pofitam, exnono ipfiusueritatisdefenforislibro defanda trinitate extradam,cuius haec funt uerba : Natus unigenitus Deus exuir/ gine homo *3 dC* fecundum plenitudinem temporis ín femetipfo profesaras in De-

um

urn hominemihupc per omnia Euangelici Termonis modum tenuit, ut Te Dei filium credi doceret,Sihominisfiliumprædicari admoneret:Ioquutus eft,&fgerens homo uniuerfa quae Dei funt, loqueas deinde Si gerens Deus uniuerfa quæ hominis funt: ita tamen utin ipfo ucriufc^ generis Termones nunquam nifi cum figni Heartone hominis loquutus ôc Dei fit. hæc ibi* Cum igitur Chríftus haec uerba cum in Capernaum doceret loquutus eft,quare cum de tranficoria uita, quæ per efum Si potum prae/ ftatur,loquutusfuifletiuxta fuam ípfius fententiam,quianonin Tolo pane uiuit homo ,fed in uerbo Dei: oftendit fe uerbum uitæ efle uitarn prseftare, hocqj uerbum incarnatum filium hominis efle:quare dicit, nifi manducaueritis carnem fili) hominis*Hæc autem expofitio, non minus placet Auguftíno Hbmilia fuper lo.quia dicitiuitam de uita io quutam,ut fe oftendat uitarn omnium fibiadherentium. Vnde ut ita intelligitur,tunc eft prima fupræma uerítas, continens Chriftum Deum liomtnem,uiam uericatem» Si uitarn omnium fibi adhœrentium: Sí manifeftumeft, hanc adhæfionem per fidem fiC charitatem fieri, ait enim : Qui credit in me, habebit uitarn æternam,& non morietur in srcernum.Cuius adhæftonis,excenëtifsima Pauli epiftola ad Ephefios,modum exprimit. Et Ambrofiusir.epiftola ad Herennium admodum eleganter exponit, quomodo illa eft per conuerfionem interni hominis per fidem ad Chriftum,fineqtia eft impofsibile Deo placere. Vnde fiue illa adhæfio nocetur fides,fíuqíncorpora cio ad corpus Chriftí, fiue fpiritualis referftio per quam uiuit anima › & ideo in uita Sí uita in ipfa: tunc eft fupremæ neceílícatis, antecedens omnia facramenta tanta diftantia,quod fine ifta nemo unquamuiuerepotuitnecpo terit,licet multi qui uiuunt ôc uiuent perenniter, omnibus caruerintuifibilibus facta mentis* Non tamen nego fecundum Auguftínum de úerbís Domini, fuper Pial* mumjj.Sialios/idelibusinprgfatisuerbisfacramentuEuchariftiæpofthocinftitutum commedatum,fine quo tamen infantes baptizad uítameonfequí pofsínt, quia Chrifto íncorporatúquía ídfuntquod fa era mentum fígníficat,ut ait Auguftínus fer monede ínfantibusadaltareaccedentibus. Ecfíccum hoc facramëtum prout cibus eft, fit grandium Si indicium ratíoníshabentíum (quod innuit Apoftolus per uerba.probet feipfum homo)8i non dijudicare non ualentium,quoniam díferéta ratio diiadicare fciens,per hanc fapíentíam Si ueritatem incarnatam pafei debet quare ut fic infantibus non conuenit.Sedutfuperius afferebatur,aliquando urfacramentum effedus prioris facramenti, quafi utipfam confirmaret, tradebaturinfantibustftd non deneceflitate falu tís,ut dícit Auguftínus,quia iam pueri idfuere confequuti,cutus hoc eft (aeramentum. Vnde manifeftum eft,uitam fine hoc (aeramento haberi, Sí hunc textum præfatum dicentem, non habebitis uitarn in uobis :non poffe defa/ crametali efu intelligi, fine quo probatum eft pueros aucftorítate Auguftiniuiuere*. Sed tamen cum non fitdubium, nullum (aeramentum fímplíciter neceffàrium,8i ta menquodlibet fecundum fuam conditionem Si po(TibiIitatem,cum debita reuerentia merito amplecfti debeat:conclufiones,difputationes,8i autftoritatesfæpiùs allex gatas hincinde,ex quibus uos necefsitatem praecepti probare, nos ueró declinare co tend imus,miffas nunc facientes, quoniam fuperiora fatis offendunt,audioritatem Ecclefiæ præferenda fcríptoríbus:utclaríúsfínaliterconfpícíaturuerítas 3altíus pro fpícíéntes,dícamusDeo trino unum templum trinum ex angelicis fpiriribus,exbea(tis animabas, peregrinantibus hominibus,fubordinatum,utaitAuguftinus s^.capJ in Enchiridion,^ Ambrofius adHerenníum.Pars ueró militans,ex trinitate eft,(ai cramento ut fpídtu,facerdotío ulhníma,Sífideli bus ut corpore.Poftquam enim pe regrinamur, nondum finem attingentes in uia pofiti : per figha tanquám in fpeculo Si inænigmate,quantum uiæpoflibile eft, capitinoftro fpiritualiconiungimur,Sib pfatn quem facie ad faciem uidere nequimus, per fidem fubfacramentalibus fignisx attingimus.Quareipfa facramenta funt in Ecclefia peregrinante,tanquàm Chriftus ¡a patria,facerdotíbus ut miniftris angelicis exíftentíbus, Si fidelibus fidelium beatarum animarum typum gerentibus,ut tota Ecclefia peregrinantium. fubfit toti triumphanti.Erit ftacp prima QC altior pars fpírítualíor/cilícet facramentorum 3primo

loco EcclèfiæadebneceÎfaria,qu®d fíne ipfa » Ecclefia ut Ecclefia médium unfonts cum triumphante ac Chrifto capite,habere non poflet. Nec Ecclefia qua: pcrfideoi fubfignis Chriftumamplediturí Ecclefia peregrinandum eflepoflet,illa parte fuprxma &eflentiali non exilíente. Vndéquamuis omnia ipfa facramenta eiufdem capitis Tint facra figna, ipfum fecundum uarios noftræ fidutis refpeâus repræfen/ tantiauamen inter ipfa in ordine ad corpus Ecclefiç, graduado necefsitatis exiftit* uti in eodem rationali fpíritu diuerfæpotentiæfunt,fecundum fub & fupra, in ordine ad hominem fehabentes. Ex quo euenit, quód facramentum ordinis in ipfaEc/ clefiaicft de prioribus facramentist quoniam per ipfum facerdotium conftituítur,8¿ per facerdotium aliaffacramenta conficiuntur fl¿míniftrantur.Sacerdotium uero eft ut aníma,que inter fpíritum *St* corpus eft uíuífícans,Stfgubernans ipfum corpus per influentiam ípíritus, ut eleganter Gregorius Nazianzenus in Apologetico fuo declarat.Vndeficut in homine fecundum Auguftinum fuper fymbolum,éft fpírítus ratíonalís Deo proximior , deinde ín ínfimo loco corpus, & ín medio tanquam par* tern capiens utriufqi anima corpus animans tanquàm medium per quod fpírítus uitam corpori influítjita fpíritualíafacramenta per medium ordinis, (àcérdotio conid/ guntur,8¿per medium facerdotq influunt uitampopulo fidelium: adinftar ut in hie rarchrjs fuperioribus* primus ordo illumínat,fecundusíllumínatur 8¿. illuminatjter tius illuminatur tantum. Vnde confideratur neceflarium fore* quód ípfum facerdotium continuetur per continuam fuccefsionem, uíque ín prímum maximum facer/ dotem,ícilicet Chriílutn, quoniam fi aliquando rupta fuíflettalis continuario,non effet idem Chrifti facerdotium, nec fuíflet qui ipfos fubfequentes facerdotes confecrafletNemo enim dare potuiffet quod non habuiffet Quare ea quæ fecundum Auguftinum fuperiusde cathedra Petri didla funt, ad hoctenduntîcu Chriftus Petrum primumfacerdotem,cum plena potefta te ligandi foluendi conftituerit,&íta eum miferitficut ipfe à uiuente patre miffus fuitteidem tradidit alios fucceflores eiufdem poteftatis conftituendifacerdotes.Hocquidemfaccrdôtium,ita à capite inchoatum per fuccefsiones ad nos ufcp perunetmecunquam deficiet talis fucceflio legitima facerdotijiCum neceffario tota deficeret Ecclefia Et hinc Ecclefia qu£ facerdotem habet3quicumhacfuccefsioneaChrifto& Petro non defcendit : non eft de Ecclefia catholica,quoniam non poteft nec ueré regi,nec uera habere facramenta. Chriftus enim per medium fuorum legitimorum facerdotum, qui eiiis poteftate & legatione funguntur,omni tempore conficit & renouât facramenta, & per medium ipforum facramentorum,gratiam partitur fidelibus.Quare in Chrifto díuínítatem,anímatn rationalem,& corpus confideramus in unitate fuppofitúíta in una Ecclefia facramenta,facerdotium,& popi.dum.Et ficut Chriftus fecundum humanitatem fuit rex cerdos, hæc humanitas rationalem animam principalius refpicit:ita Chrifto fuc/ cedunt legati facerdotes,regnum in Ecclefia ac facerdotium pofsidentes. Vt autem rationali animæ Chrifti fuit hypoftatice diuinitas unita, fecundum quam potuit i/ pfa anima ratíonalís,ín diuínas Sdmíraculofas operationes fupra naturam fanando aliquando íignis mediantibus, ut quando manus impofuit;uerba loquutus eft, lutS fecit&T oculós líníuít,benedixit fregit,ÓÉhuíufmoaí: ita uoluitfacerdotto qua» dam díuínam poteftatem íneífe,per quàm &. facramenta conficerent,quæoperationem fupernaturalem haberent, ac etiam Ípfi operarentur ligando & foluendo uir/ tute poteftatis regiæ» SC per medium facramentorum,uírtute poteftatis diurna?,eaep finaliter hominum folutí conuenirent,propter qwam quídemfalutem, Chriftus uenit&faftus eft homo,rexô£facerdos. Vndecum hoc ita fît jtnanifeftum eft inpote/ fíate facerdotrf miniftrationem facramentorum efle, maxime huíus díuínífsímí fa/ crament! Eucharifti^utinfra dícetur.Oportet autem quód facerdotium confideretunautprouteftdecorporefídelíum, 6¿íta fe habet purèpafsiuê in particularibus perfonistquia facerdotes ut priuatae perfonæ decorpore fidelium exíftentes,ab alíjs facerdotíbuspublicam perfonam gerentibus ligantur ôifoluuntur. Aut fe habent ut officium facerdotale publicum gerentes,SC tunc ligant foluunt in uirtuk credi-

tas

tæ poteftatis & legationis. Aut fe habentut míniftri Dei Cummi, typum Chrifti ge/ rentes,^ fic fandificant ÔC confidunt facramenta, gratiam conferentia fandifi» cantia. Quare facerdotium materialiter ut eft de corpore fidelium côfiderà tum, fub' **eft** legibus fidelibus datis in recipiendo facramenta, ad Chriftum ac acernam uitam ordinata. Vnde fi praeceptum eft,fideles communionem Euchariftiæfutoere debere: hocpræceptüm eo modo quo pofsibileeft fieri, ita obligat facerdotes ficut aliosidi co modo pofsibili,quoniam lex pofstbilium eft, & ad impofsibilenemo obligatur. Quare fi praecipitur communio diuinifsimæ Euchariftiæ fumi debere, & non eft du-btum cum çorifëcrahsper fe capiat aut capere pofsit; confeda facrámenta non cape retmódó fifyipofsibili>0 calicem dimitteret. Quare nififub utraque fpecie fumerecj repræhenfibiliseftët,ut declararunt patres noftri quaplurimi,& ita uult textus,com>. perimus d£cónfe;dtft;rfiSi uerô ipfe fâcerdos non conficeret,nec in fua poteftate fa eram enta haberet,fedin poteftate tradentis eflent: manifeftum eft necipfum, neca/ líuto quemcün^adLáíiteraccipiendum Obligari poife,quàm ut ipfiporrigantur.Vn de eft hæc generalis regula otohiuto facramentorum,quænon funt in poteftate recf piehtis fed tradentis,itá tradere ficut libefiad alium modum non obliga riffalua fem· per fide,fine qua itopofsibileeft Deo placere)quàm utei tradentur : dico (ahia fide, quafi per faeramentum à Deo tradi debct,neceîlèèftut forma Ecdefiçferuetùr,me-diante qua tantum gratia fidei in non habentibus ufurn rationis,creditur dari.In na/ benfibus uero diferetionem, ubiiam incorporatio præcefsit ; fuffi iteapere quæ/ cuncp (aeramenta uti traduntur,adbibita tamen pofsibili cautela perrecipientem,ut' **abeó** capiat qui íncomtouníone Ecclefiæ exiftit, ôf cuius modus trad endife uni/? uerfæ cathoîicæ fidei & Ëcclefiæ conformât, aut fàïtem diu fcita tolerata ac confir-mata per Ecclefiam ektitit. Tune enim quando recipienti, úbí fides praecedit in fej uel pârëntïbus quo adinfantes, nihililli pofsibile impingipoteft: quis dubitat nec ob uariam formam ¿modum aut ritum façraméhtorum àb Ecclefia tuncacceptum,ł aut permitium ,falutem illi ita cônformitèrad fententiàmËcclefià recipienti, abefíe pptièc'nifi dicere ufelimus,totam Ecclefíám cuius ille membrum fa tftum eft,eiufderri Ecclefiæ judicio ïàm penitus defëciffe,Ôf abomnimodafalutececidifldquodcfter roneum manifefte. Quare non minus fuere in Chrifti nomine baptistati etiam infan tes,quorum Fides fana erat iriomnibus articulis etiam trinitatis : quàm hodie in ***nos*** mine patris,Bifilih&fpirituffandi,in Chrifto renati Et ita de confirmatis quôdarn perfafcèrdotês^.d.Peruenit. &nuncperËpifcopos&itadecotomuhiçatisquon« dam infantibus extrema un&íone etiato ín ínfahtiü aetate inunâis,âf modo non, ÔC de ñfu uariæcommunioriis èt iam quóad adultos ¿ penitus ídem dico. £t troc fu-perius eft manifeftum ¿ fatis eft clarum, cumin adultis fidem habentibus facra-menta tn ubto efle poffint, eos ad fpírítualem illam [aeramentorum fufceptionem,i ín uptó óblígárijínreceptioneufcronóhaliteíobligarí, quam fibípÓfsíbíleéft babel re. Vndë fotum obligatio præcepttuâ facramentorum quo ad receptionem, neceílaj río refertur áduoluntatem tradentis: fie quod recipíehsparatusfititarecípere, uti traditur ei per communionem habentem cuto Ecclefia; Et quia credita eft poteftas iacerdotio praepofito populo^ facramenta ád finem falutís próut conuenientius iu/ dtcauerittoiniftrare,Leuiticij4.&27, Deute.?. Ezecfi. ^primae ad Corinthios).

¿.fecundaad Corinth.pritoó. AdEphefprimo. Lucæ 17.Mathæi24. Acftuum fecundo ¿5. difl. precipitous^ maxime hoc caíu míhíftratíónís (aeramenti Eucharí* ftt«,ut probat textus pulchre primo Eftirç,fecundó,S¿conformís.Neemie feptimó; multa Concilia 2<s\q.ó'. Si quís.&dehís cum alrjs dépoe.8¿remi.ómnis,íbi níf í de confilío íácérdotís:tunc patët, præceptüm commuriicandinecefiTarioefle condicio-nale,fcilicetfianimarum curam habentiuifuto fuerit.Quafereceptio facratoeritaiis/ Euchariftiá9fi füb precepto Deí caderét: conciri hocpræcepto aliquando homo qui feípfum probaret ex humili taré ; fecum potiet dífpenfáre per textum Pauli etiani per annos plures,ficuti multi Erémitæ fecerunt ante praeceptum Ecclefiæ. Poft 11 eró ptæceptuto Ecclefíaqabftínerc nihilominus quifqüe potiet Cum copfiíio fácerdótís:

ut in cap.ómnís utríufi#,6¿ alijs loéís,8¿;hoc totum propter iàhitem accedere debens,ne indicium fibi manducet & bibat. in tradente úerofimiliter eft poteftas dandi non dandi,ex caufís rationalibus,uel fie ôc fie dandi,prout uiderít íalutí expedire recipientis: quod nequaquam uerumeffet ¿ fi tantç neceffitatis faeramentum effet, qubd fine eo uita haberi non poffêt, ficuti (aeramentum fidei in difçretiohe carenti/ bus,quoniamnifirenatical€sfuerint,regnum intrarenequçunti, Huius tam libere creditæpoceftads tradendi Ecclefiçfibicommiffç, exempla multa legimus, ut de Paulo excommunicanteCorinthium.Eft non eft dubium, Paulum íuxta intencioné Çhrifti tunc egiffe,ut fpiritus excommunicat! faluus fieret:in die Domini Aliquari/ do nondabaturinfantibus ante quintum annanturnptaQir fuper feptimum Eccle/ fiafticæ hierarchise.Aliquando immediate poft baptífitium etiam infra illos annos, ut in libro primo Rabani de íaftítutíoneclerícorum¿ cuius pars habetur de cÔfecfiu d. poft baptifma, & fímíliter in libro Adèlberti Archiepifcopi Mediolanenfis,de myftertjs bapti(matis,ad interrogationem Caroli magni ca.ultí Poft hoc in Conclu lío generali omnis utriufip fexus^d icitur: quód poftquam adannos díferetionís ucnerit;&fic communio puerorum ccffauit.Ec non deficiebant pro (empáteratíoñes, adultis dabaturaliquando omni die, aliquando pluries manno,aliquando infirmis fub utracp (pecie,aliquando fub una,iit iftai habentur de confc d. 2. petada, *& c.etfi* notifrequentius,c.peruenit,& c.presbyter,ubifubfpeciepanisr¿q ff.Iisquiprimo,, ubi fub fpecie uini,ut patet extextu ibiEuchariftia infundatur ori. Et Cyprianus $é lapfis Ec ita confírmame le illius di fpoû tien» miniftrahs,de cuius falute agebautía- nielis 4 ficut popylus ita facerdos.Hinc ex hominibus fiimitur Po ntífex,ut éis coni pati poisit,ad Hebraeos quinto,Saepe etiam nec fub una aut alia fpecie, etiam in extremis conftitutis ^petentibus dabatur,utde pocni dzHoc fuit prohibitum in Nt ceno Concilio,licet ante teneretur,ut late feribit Cyprianus ad Antofiium,&de pce nicen.d. tertia in tantam cum multis cap.ibi, pofftis ztf.q.fexta,dehis. Ec hoc fecum dum Innocentium Papam primum, propter crebras perfequutioneSjConcefla enim poenitentia tuncfuit,& negata communio.Sed filis temporibus,data paceÈcclefix prior durior obferuatio faâa dementioradrnittitfimul &C ad uiatfcum. Sardicenfe Concilium ftatuitambittofos común ione perpetuo priuandos ukimumjcapfCartbaginenfe etiam uiatícopriuat Apoftatas femel áuot:o.&¿}.capi.Eleberitáni Coh/ çiltj *& S ?7*l Wn quibus crimina numerantur,ob qui confefsis &contritis uia ileum prohibebatur. Sæpe.etiam unus Epifeopus certis dabat,quibus alius nequaquam. Vnde Cyprianus de hot ad Antonium,St poft eum Auguftinus ad Vincentium Rogatrftam fcribuht, de certis Epifcopis:qui moechos etiam ad poenitendam! nunquam admifeiunt,alijs admittentibus. Nec propter hoc ab inuicem & Epifco/ porum collegio recefferunt,necEcclefi» unitatem dtiritiæ çeqfuræruperünt. Ma/ nente enim concordis uinculo,fit pèrfeüerancc Ecclefiae catholicae indiutduo *facrá¿* mentotadium fuum dîipohit fit dirigit unufquiscp Epifeopus , tationèm propôfttï fui Domino redditurus.hatcibi. Quarèriunc aperte fatis ofténfum puto propofí/.. tum noftrum,fcilicet nec âd fic uel fie tradendum (açerdotes praeceptum habere,fed medici fungi poteftate,ob quid,9Ccuí,fif quando, qualiter ad finem falutis mini/ ftrandothabendo nunc refpedium ad bonum publicum, quando ob facinora com/ tnifrájContrítíO in terrorem aliorum tunc fubnahítur,fi¡f.nuncdíftríbuítur,aut etiam infirmitate & indiferetione confíderata fie uel fíe minificando, aut ob reuerentiam facramenti fi£cautelam difciplinæ fubfpecieintindft panis,ant altera fpecie tantum áütpericulfi infidelitatis crebrius uel rarius fic uel fic dando,femper refpedumfia/ bendo achd quod fibi mefitis uifum fuerit in credita legatione, íuxta præceptum innocenctj 90» difl. prxeipimus. Forte dicitisnohpoffe negari ex rationabilibus cau/ fisura utexemplis oftenfum eft, & fa¿him eífe QC fieri poffe : fedcuth non fint tales i hodie ob quas calix fubtrahi dçbeat pópulo, irrationabileefîè fíne caufa a Chrifto concefíüm non miniftraré. Ad hoc luce clarius refponfum cenfeo iñ procedentibus quia communie facerdótiumcapiens fui regiminis motiim à fan&o fpiritu, quonú

am

am fan&ifsimum eft, ex Chrifti legaîione,non obftante quôd quidam peccatores fintinminíftratíone,errare no poteft.Quia ad communis (acejrdotq error em,totam Ectlefíam errare necefle foret.Quare non cadit deceptio,› quoad fiadetnpopiilum etiam permalumfàçerdotem,re(ftum ex fui offici? adminiftratio.ne:ut hoc clariísíme uidetur,& Auguftinus hoc oftenditi.q.i.per Efaiarn,& omnium hæc eft lentenda* AlioquíiíinhocharfitatioeffepoffetjduQmaxímaíncontínentí^fequereníur.fcílk cet aut totam Ecclefiam errare pofle,aut fidelem ad impofsibilia obligari. Et fi ratio inqufri deberet huís communis ritps hodierna communionis, ue.ra^Jndubia, aty eó nóifcifcftarí ípfám opbrtcket,qufferifum Domini hOuic, & cohfihàrtuà eius fu¿* ít.Perfuafíbile tamen eft,ficut non fine myfterio cafus ÔC decliuitatis Ecclefiç,diaco ni in parocbtjs deftitcrGt»qubru'm officium erat prius Euchariiftiam futi pa nis fpecie perfacerdotem traditamcumfanguineconfirmare:utíínordínario. Romano legi> tur:ut lnno.de officio miflæ,ac fandii Làurenrqlegertdâ.SC notatur dtft.d facones ÓCc díacortí.&de cónfc.díft.*.petüenítAcob cautelam etiam ôipericuîum effufio nís,fi¿ ímpófsíbílíthtemfdiacóho non exíftente)quíáuní facerdotifuccefsiuc fub u¿ traquefpecie miníftráre, tempus nbñ fuffecit,quae omnia myfterio,non careriuduni úíx Ecclefia tepefcat incharitare,ad ultimumque gradum defcenfusdeduda,eriam ad ultimum graduni iri mtnifterio pêruenerit, ut certe rarius quâm unijuâin j & futi tinafpecie tantûm,&bbhociuxtaftacumEcclefie, adnoftramfalutem tiuncüfurn infpiratumperfpiritumfandlumcrederédebemusîuthicufusteiftetômmenfuracu^ charitatiEcdefiæ^ ipfám fufficientetiüxta currentem ctiaritatis appetitum pafcar^ pauco feruore fitim diriini fahguinis minime generante› nífi ¡ti ipfis Pontificalibus id certam corporis &fángüini$ oblationem cónftitutis :ad Hebraea* & facerdotP btfspeccata populi comèdentibus, & ex publico officio aliorum defédus fupplen* tibus,& mortem Domini qubufqùe in excfèrtiô iudicio denuô uenîat anóüriaanri» bus i ex merito offici? publici &C ex pfxceptô Dei, ita Ecclefia interprxcajlte de coru í>.dift.t.relatum &cap.comperimuà,âd confetfttonem 8£ füriiptipnèm ütríufque Obligantur. In quibus perííftetneritas & robur infallibilftátís, racídfiécómmíf/ fitelegationis;fidehum infirmitatenon óbftante:quíbusfídéHbus hot témporetarv quâm àb hinc decefluris, ficut infirmis folitum fuit ,uiaticum conuenitminiftrari, ítib una fcilicet fpecie panis, ut probat textus presbyter, iunâa gloflâ de confe.díft- *r:* Solet etiarii aüobía curioié, íuperflue ramea quærijquis Rom anus Pontifex, au£ qrialé Concilium,ritui unius fpecíeíaucftorí tatem primo præftitir. Et licet ínfaftíbí/ lis noftræ falutis regula, in iftis per Augufttnum 5 poft BaTitiúm 11, de Ecclefia fticis, cdnfcripta , niefitô fufficeret : ramen ut curiofitari etïam fùpérfluæ fatisfiàt a dicp. quôdplcriariatotius orbis ôiuniuerfx EccîefikSynodus, anno Chrifti i¿iy¿ínEc4 clefía Láteranenfi, Romae Innocentío ¿lio tercio , litérátifsímo diuínáe tiuma^ nxlegís perídfsímo prxfídente ,'huncritúm non communicandi ínfdncés ,8¿futi Urta fpe'cié fidèles per cap. omntë utriufqüe fexus approbaúit, quo ad infantes in uérbo poftqüara ad díferetionís annos, quoad unarii fpeciem fbí. Euchariftiæfa-, cráméntum. Er licet dici pofsit, facrameritum calicis, quoniam étíám Eucharíftíaf fácramencum eft^omprachendí pofle, utcáp.fftmícer.uer.unáde fum. trihí : camerf páníá uíní facramenta próut facramentuméft, uel rd facræ fignum, üel complé- dïtuf fignum cum re,licetfub utriufque fpeciebus idem Chriftus eXiftat,hominan~ curfactártienca ,utin miflarum Coîléaa dicitur:Profiritnobis quæfumiîs Domíne facramenta. Et ne in hoc dubium remaneat, dicit itie textus à píopríofácerdote. Et iamfuperiùs manifeftdm éft, nunquamfuíflefácerdótísoffiéíüm, fanguinempQ*/ pulo miníftráre. Etprobatùfidem'iri cà.presbÿtéridetonft.difl.ii iunda glo¿ fa ubi textus: per facramentum Euchariftïæ corpus tantum intelligit, ut^íígloff- fa. Idem probatur in cap. eiufdem generalis Concilij, de cuftodia Euctiariftiæ: ubi eodem termino fcilicetEuchariftiæ utitur: Stamen iuxtà cap< presbyter curti gld; rioti poteft ille textus Concifij, defanguinis fàcramentointelligt. Etípfe ln/f nocen.dedaratyin libro dé officio Miflæ, acomhéïdoâôrcspoft eum íta uidéri<

~ ' .... ~ ' *.... n'í ÿ tW

tur intellexiflê:quia ex omnibus qui poft ipfum Concilium fuerunt, non inuenítUr aliquis,qui dicat fidelem ad communionem calicis obligari. Ec ita nihil ampliusre* reftaqde quo per diuin» pietatismifericordiam,non fit nobis abunde credo fatisfa/ dum.Quare amplius ab incoeptis defiftèntes?macrém uèftram Ecclefíam ampledí- mini, ut in eius unitatis pace peregrinantes, fimulad xternam pacem triumphantis Ecclefiç,Chrifto ducë transferri metéataur*

Epiftola 111 Ldc Amplcftcnda unitate Ec

cleïïæ, Nícólaí de Cufa Cardinal. Ad Bohemos, 4

icolausmiferatíonedíuínatítiüí fandi Petri ad uincula Sacrofan* dæRomanæ Ecclefiæ presbyter Cardinalis j Apoftolicæ Íedis le/ gatüSjEpifcopus Brixinenfis:magniFicis,nobilibus»prudentibul/ q'ue uiriSjDomíniSjGubernacorijConcilío,tegentibus,uniqer fis incolis regni Bohemiæ, ueram pacem aflcqui, & in ea períeue- ranter permanete. Voluic diuinâ pietas,inordinatione fandifsimi ¿Vptjísimi Pontificis hoftri Nícólaí Papé quíntíjfammé pro ueftra ac omnium falute uígilantísiut ueftræad A polio líese fedís unitatem redintegratio/ <ís,poft multos longe nobis aptiores legatos, ad nos nunc perüeniret qualifcuncp fpllicitudo.Ecquamuis tam admonítíóne Apôftoii,quâmfandorum Conciliorum atque dodorum imbuti merito retraberemut ,maxime quià auerfio animorum,noti reperit hadénus efficax remedium,quafi iam tales animi,in feruitùte principis tene brarúmrédadi,nequeantintellígereutbenéagant:níhiiominusnonnüllislit€risex regtió ád principes tricinos atque ad nos mifsis,in quibus S.D, nofter notatur,qua/ fi compadiohibüs certis per Bafilienfis uobifcum initis detrahat,mgdio relígiofifra tris Iohannis de Capiftrano,refpondere díñulímusi (petantes lacobellíahosiqui la- cobellí uefániam fequentes, communionem utríufque fpeciei qüó ad populum lai* calem,fi» fponte contra ritüm Ecclefiæ cathôlicæ continuant : de proximo ad Ec/ clefiamundèexiuerunt reueriiiros,aut nos cum ipfis conuentùm àliquem de proxi- mo prô iriftàurarida SCfirmànda pacehabíturós.Etfuímus de hoc non parum,ex bis optirins u erbis oratorum ueftrorurmquí nobifeum Ratfsbonæ conuenerant,confo lati.Scd hobis inquirentibüs,quid finguli uefträm de fandg unionis repetitione fen íianticomperímus nondum omnium intentionem etilo Hitafo,ut Ueram catholicam üelírit uníóneni amjjledí.Confíderáuímus autem lacobeílt íequaces,fu£ diuifionís materiam plurimum ex compadíonibus fírmare.Poft hsec fe praxím primitiuscEc* défíaéatcg ftibfequentís,acetíam facras allegare feripturas. Etquia uífi funt fuis ul- timis ad multos datis fetípturís, penitus in Compadiohibüs relidere: nos u olentes experiri an illa déferere uellentjquænihil utilitàtiscontribuuht ¿delíberauímus pri- marii noftris *(criptis* oftenderè,éosfupèruacuê cómpadionibus inbærere.cumnotï íeruíant ipfis in aliquó,fed potius nobis catholicis contra eos proponentes in eue» tum índurátíoriis,aliaseorum circa praximprimôrumhofttorümenodarefallacias, ^atepdemum nihil Cos fulcimenti habere,ex facris literis pfô nbftro modulo manife- fiare.Quamquam fateamur longé fufficieritiûsânpftrfs prædecefforibus,& qui adhüc fuperfunt dodifsitnis fidelibus,ad fingula lacobellianorumaflümpta, refpohfum.Miiî- mus autem primum êx Ràtisbo- na literas tenoris fub; fequemis.

Epiftola V-Nicolai de Cuía Car>

dínálís ad Bohemos*

icoíausmíerátíonedíuina tituli fanât Petri ad ufficuía Sacroíañ-
cftæ Roman» Ecclefiæ presbyter Cardinalis,Apoftolicæ ièdis lega-
cus,Epifeopus BrixinenfistVniuerfis & fingulis nobílibus,uenerá
bilibus,ftrenufs,honorabilibus,prudentibus^ Baronibus,prçlatis
milíríbus,presbyterís,religíoü's, militaribus}magiftrifciuium, & op
pidanfs,.:.cunáis Ecclefiaftícís§ Ôifecvïaribus inclytum regnuni
^onemiæ}o^Màrchionatum Morauiæ inhabitantibuà 9ueræ pacis defideria.fcelici/
ter adipifci.Poftquàm diuina pietas ftatuit,uti firmiter ípéramus,regnum ôiMarchî
enatum prædiâum}hoc tempore adobedientíam Sacrofantftæ, Roman? catholic?
EcclefixréuocaretSánftífsimusDominusnoñerDomímis Nicolaus Papa quin/
tus,nobis cúrám & follícitudínem tañí fandi operis corn¡fit, & legati de latere ple-
nam tribuit facultatem. Et quoniam nuper ex nobilibus regni ípfíus oratoribus,in
dieta Ratisbofienfi latenter intelleximus*defideria omnium ueftrorum diuina in/
rpiratione*nuncad uefa & eftecftualem uniortem inclinari,6i quod eapropter Apo/
ftolicam legationem in regno ipfo conftitui optatis; pro complemento tam fandi
jpropofitfimox operam dedimus9ut hoc fummoPontifici nôftro quà ocyffime inno.
tefceret.Er quoniam ad rem ipfam foeliciterconducendam,neceiTeeftut ante accef
fum Apoftolici legati ad regnum,de mente fingulorum,aut faltem maioris SCfanip
ris partis inhabitantium,qud ad puram ueram effectualem obtdíentíam Cubic-
Óiohem,fimus certiores facfti; Nam nifi effet propofítí ueftri, übs uelle conformare
progenitoribus ueftris,qui hanc differentiam catholicam uitam duxerat› qui fident
orthodoxam ab Apoftolica fedeatque priuilegia iMetropolitanæfedis, & gênera/
lis ftudtj,pro lua deuorione & obedientiaad matrem fuam ipfam fciiicet fedepi Ro-
manam,meruerunt,quemadmodnrri 8< alia Chriftiana regna, quæ adhuc ih eadem
obedientiaperfeuerant : fuperuacuè Apoftolicus legatus ínquíetaretur,0(renóri
peradta in non paruum omnium ueftrorum dedecus rediret. Ideó ut experiamur^
quem frudum introitus legati efficere queat, honorabilem joannem Durímít prae/
lentium latorem,Capellanum noftrum deuotum ac dilecftum,ad nos opines & fin?
gulostranímífimusíCuidedímusinmandatíSjUthísnoftrispatentibusliterisoften/
fis, tiniufcuiufquementem intentionem ínueftíget ; circa iam didam obedient!/
àmpræftandam, QC quæ circa ipfam atque fecurum acceífum Ápoftolící legati fue/
rftit opportuna,prout de hoc per nos latius eft informatus. Quare rogamus üós 0¿
ínDomíriú exhortamur,utípfum Capellanum noftrum admíttere,benignéaüdíre¿
quæ mehte geritis fcrípto patefacere uelitís , nec putetis nos áuobísremmagní
ponderis leuíter exigere. Nam cum ímpoísíbiiefítueram pacem Écclefiafticam
conftituipoiTe^uamdiunoneft omnímoda conformítas corporis membrorum
(turpis enim eft omnis pars quæ toti noncongruít) hinc in ea re, ubi qui nonefi:
cum uníucrfalí Ecclefiâ , côntra eam eífe confiât* Neceffe eft pure (impliciter
âbfquepado &L conditione omnium conformitatem obedientiae ampledi. Neque
quemquâm moueat,quod cum oratores tunc Bafilienfis Concilrj, de paceEcclefia/
fticaPragæ tradarent,ad compasiones deuehtum fit. Nam experimento comper*
film éfL modum illum integram pacem unita tem »cutn (anda Romana Ecclefiâ
non effecifle : quæ cum fit ptjfsima mater omnium fidelium, nulli redeunti quem iti
fide genuit gremium claudere poteft, omnia quæ filtj fui poftulant, fi falutaria funt
liberaliterconcedit. Siciicenimmateripfaper quæcunquepada, nonpoffettra/
hi adconfentienduminqs, quæ filiorum fuorunifaiuti fciretobuiare: itaetiamea
quæ falutis funt, fine paclis affenfum nequit denegare. Vnde fi qui funt nimium!
fortafsis fólicítí, hos admonitos efíeuolumus i ne in catholica fide tali onere fe fru>

ftra fatigent,fedmatrifidei(cui hoconus à fponío ChriftoDominocreditumeftJdc rdinquant« Scie enim mater illa,quibusnos debeat pafcere fidei cibiSiquç fola in his talibus alimentisjquæadminiftrat pro falute noftrajerrarenequít.Oportetígíturo- mnemChriftianum perpuram obedientiam,pafcicibouitæâmatrefua,fandaRo mana & catholica Ecclefia,quæ eum regenerauit» & nequaquam inniti proprie pra dennæ. Experti çftis quanta mala pafsi eftis , eb quod nonnullos qui contra Roma/ næ Ecclefiæ fidem obferuantiam nouitates introduxerunt,monitis matris ueftr» praepofuiftis.Hi enim degeneres filij iadabant fe Chriftianos,6úfratresfuos,eiufde q ue matris fandtæRomanæ & catholica: Ecclefiæ filios, extra quàm non eftfalus, matrem fpreuerunt.Et hodiealiqui *feei* anteponunride quibus redefcriptura ait Filios etiutriui>6f ipfi fpreuerunt me hi uero nimium fuo ingenio confidebant. Noli te igitur tales pro fratribus honorare, qui fe matris ueftrae filios nominariuerecun- dantur. Aperitequæfo oculos, & confederate undeexcidiftis, &quo perdudi eftis, *8C* per quostSi credite plus matri ueftræ,â qua omnia quxfalutis & honoris funt re- cepiftisjquâmfedudoribus illis, qui adeo cæci funt, quód lumen nonuident, adeo beftíales^quód matrem non cognoftunt. Paruifcaciteomnia,qu«ipfidecompadio nibus inge runt. Nam illorum fciolorum confufionem ,Deus illas fic fieri permifit* Neque rei igiofus frater loannes deCapiftrano,uir utiqj zelumDei habens cum fd* entia,nec abus quifquam afíerít,compasiones hærefim infecontinere, fed conftan ternegaturm eis talia concedi , quæ uobis fais ó fubgeruntur. Pocerítísfíuolueritis ex compadíoníbusípfis,fedudoresueftros facile conuíncere.Nam cum extra uní tierfalem Ecclefiam,quæ catholica Græcè dicitur,nÔ fit Talus, u t ipfi *negare* non pofluntiuidete incompadionibus, ubi eft illa catholica Ecclefía reperietís in ca* pdmi articuli efle fcrípcum, quôd regnum Bohemiæ & Marchionatus, infide con/ formare ft debent uníuerfalíEcclefig.Et nô poteft intelledus alius dari,quâm quód Romana illa fit uniuerfalis Ecclefia, cui fe debent regnum & Marchionatus con/ formare.Si igitur illam admíferínt efle uníuerfalem Ecclefiam, cui ft debet regnum Marchionatusconformare telare íntellígitís» quód ípfíuefírifacerdotesquiíti concord atís confenftrunt, confefsi funt uos efle extra uníuerfalem Ecclefiam, eo/ rum ignorantia ftdudos.Nónne clarifsímum eft, illam uníuerfalem Ecclefiam» de qua loquuntur compasiones,in fidetenere, communionem fub utraqjfpecie nota **efte** de necefsítate faíutís,quó ad non confecranteseVidete *fi* illi qui compadrones allegant fic credunt,utetiamftcundùm textum earum tenentur, Ôioftenditurma/ nifeftéexípfíscompadioníbus, ubi dicitur, quôd poft conformitatem fidei *8C* ri- tuum, illi & ille qui ufum habent fub utraque fpecie communicandi,communicent, Admiferuntigiturfacerdotesilli, quód communio talis non fuitneceftdeneOcf- Îĭtatefalutís,quando admíferunLquód faltem ufum habentibus traderetur. Ecce quâm aperte conftat in confufionem fedudoris,Deum ficcompadiones fieri per mifiiTe. Velitis quæfo diligenter attendere, quid utilitatis uobis eueniret, fi o- bedientiam non aliter quâmfàiuis compadionibus præftare uelletís. Nam fi ala- quid fîngularitatis ex ipfis habere putatis, circa ritumcomtnuníonís fub utraque fpecie, utfedùdores nonnulli perfuadentí legite textum, & ponderate mentem Concilij ex litera, & reperietís negligencia illorum facerdotum, uos omnia ibi uo- bis oblata perdidifle. Eft enim uobis notorium, quod ilii tales facerdotes nunquam **ea** qvioe fieri debebant,ad b abœdam permiísíonem illius communionis procurarle áutobftruarunt,fednon obftantibus compadionibus continuarunt ilia,quç dimit- tere tenebantur, Ideóexeorumnegligentía, permiffîo etiam quoad perfonasquae ufumhabebaot,noneft fortiraeffedum. Minus permiifio deliberóte concedenda» obtineri potuitâSynodo,ftmperob talium presbyterum prçfumptam pertinaciam» qui toto tempore quo Conc¿ííumfedebatcopadarir,nulla ex parte obferuare cura- runt:Et ita folutaeft Synodus,antequam euentualis promiffio fieri potuerit. Videte **nunc** quefo,quomodo quids tales ueftri facerdotes3infuâ confufionêad côpadio- **nes** refugiunt j ex quibus penítusníhílexeorumfedudoruniculp^a etiâquoadeos

Ad Bohchíos; iM

tfdiWm cotnuftioftis fiabebánqeftís affequutí.Síc alia qug id compádíoníbüs íüni hónnemanifefté condemnat tales allegantes <ipfi enim fua fponte currere fe inge/ füntS¿abfcp míísíónejetpreffecontracompadíones prædicanc.Et cum nullam há beant poteftatem ligandi & folueridí,pópulum decipiunt. Videtis ne quomodo ob èdientiàm illam,de qua fimiliter in compadionibus,quô ad fuumferuac Romanum PontifïcemÆx bis intelligitis,compadiones nihil fingularitatis uobis prçftare/ed folùm confufionem eorum, qui fua præfumptione fedudi uos (eduxerunt, expri/ mere,ut ore fuo iudicehtuEQuare merito inftar aliorum fidelium,obedienciam pu/ ram,fímplíceni,üeram & effedualem quæ folum Deo grata4uobts utilis *dC* falutaris exiftit,fuademus in legati aduentu alacri animó ácceptárennos de illa certiores ía- ceretper quam folâ,ab illa liberalífsima Apóftolica íede,íridubíéomnía quxfalutís & pacís furtt, potiûs fínepado quâm cum pado quâm ptimum in laudem poteritis obtinere.Datutn Ratisbonçfub noftrofigillo,die zz.luntj, Atinó anátiuicateDo/ míníní,Minefimo,quadringentefimo,quinquagefimofecundo,Pontifícatusfandíf fimi ín Chrifto patris *S¿* Domini noftri,Domini Nicolai diuina prouindentia Papp quinti,anno fexto.Et quanquám in padis inter nos & oratores ex regno, qui Rauf bonae conftituebantur,habebatur4noftris mittfendis condudum in regnodarí debe fettameh per Capellanum noftrum, df quo in litera,falúas condudas impetrari ne quiuitjinde euenit,quôd præmilïæliteræ non potueruntubilïbet pra:fentari,nec^ ea tum gerulus in credentia audiri.Fuimus autem ad fie feríbendum índudí rationibus? illis,quibus ©¿fandus Bernardus monebatur, quando Mediolanenfibustuncfcif/ matícis epíftolam mifit,quæ in corpore epiftoíarüm ipfius reperitur, incipiens; Ct> UibusMcdiolanenfibus. Suadet enim ne acquíefcantpfeudopróphetís,fed accen- dant quôd caufam nullam habent non fimpliciter obediendi Apoftolicæ fedi cui re fiftere, eft ordinationi diuinæ refiftere,ac quôdfinaliterei refiftere nequeunt,quod- q'ue in ipfa fit plenitudo poteftatis ©¿audoritatisJBtideo dare poteft priuilegia eti- am pallíj,8¿ tollere. Vnde Mediolanerifes bene confiilti, ficfecerbnt. De quo ut/ deatur epiftola illa,S¿ alia ftquens eandem,8¿ repérient nos fane 0¿ íufte conlbluiCj fe. Sed adhancnoftramfalutiferam monitionem,non recepimus refponfum, níil quorundam áflertorum facetdotum oppidi Clatoníenfís ¿ ad quos fefcripfimus, ut fequítur.

Epiftola V I>Nicólai de Guía Cardinalis

ad quofdam Bohemoruni presbytero^

ïcôlausmiferationèdiuinà títiilí Tandil Petrí ad uiticula facrofan/ dæ Romanæ Ecclefiæ presbÿter Cardinalis, Apoftolicæ Íedís legá tus,EpifcopusBríxinenfís:Martíno & reliquis facerdotíbus Cía- tonienfíbus/piritu ducifáriiofi. Expécftauímus utad noftraferíp/ ta quæâd manusueftras peruenere,uosobedientes refpoñderetis, v ,,A atc¿ quôd prçftitam ueftro & aliorum nominibus óbedíentíam Ró mano Pontiflcfrealiter & cum effedlu feruaretís. Nunc ueró contrarium ítt ueftrís líterisreperimusjín quibus multa contra Catholicam fidem,clauium poteftate, pro/ pria ueftra^promiílá ínregní ínfamíam,& animarum uéftrarum periculum,plus pr¿ íumptuosé quâm fapienter, dolenter legimus » Nam in noftris literis ubi de fedtv doribus populi loquimur,non credebamus uós oftenfos.Habemus enim meliorem seftimatíonem de tióbis >quàm ueftra (cripta oftendánt. Scribitis nos omne ingeni/ umadhibuifiead compasiones,fatemur, fed ad iíliim certe finem,ut uos ©¿ueftros complices qui ad compasiones confugitis , detedís hís quaefcrip(ímus,cautíús a¿ geretis,quoniam in ueritate potius uobis aduerfantur,quâm fermant. Vbi autem no bis culpam afteribitis j quafi nos fedudores ómncsf litet non reperiatur omnês

in no>

in noftris literis) fed u&os afferamusmon nobis fed ueftris compatftionibus, quas n< tímíni cunáis inculcare, ufqj etiam ad ¿niuríam fummi Pontificis noftri, recftiàs imputaretísípfís enim præfuppofiris,h£cfequi quæ fcripfimus,nemo ratione uces am bígerepoteft.Necpuos euaditisperhocquodfcríbítísjnosrefpexiffeadídiquodpo níturínípfís, fcilicet quod Bohemí ufumhabentes , communícabuncaudorítate Chrifti Ecclefiçueræfponfæeiüs. Mirandum eft, quoduos ut nobis impingatis ignorantiam, non uidetís uos ruere in hærefim maximam, quafi fit alia Ecclefia ca/ rhoîicaÔCaliafpotífaChríftííítaquodfínonfitisdeprima,fifís defecunda. Nono/* pus eft declarare hunc errorem,qu *i* exfymbolofídeí notorius eft.. Deinde admira/ mínfquomodo aucftorítate Ecclefiæ communícare.SC extra Ecclefíam eífejfe compatiantur. Neque nos id dicimus,neque credímus.EtcompadíonesdocentjUos au? torítate Ecclefiç non communicare potuifle,nifi prius fuííietís ¿n Ecclefia catholica, per conformítatem fidei rituum. Docent itaque compasiones,quas amplius declinareno poteftís, poft fígíllatíones, allegationes ÔÉuaria fcríptaueftra:quodfíne autorítate Ecclefiae,íllícit¿ comuníonem duplicis fpeciei ufurpaftis.Nanondícunt illæ, quod autorítate Chrifti Ecclefiæfponfæ eius,communicaftis ín præteritunj, aut communicatis ¿n præfens.fed præmiffa conformitate fidei rituum,cum cacho lica Ecclefia communicabunt ín futurum illí8¿illa?* Exquo confiât manifeftifsímé fecundum intentionem Concilij, uti etiam poftea Synodus ín decreto decommu/ nione declarauit,uos illam communionem abfqueautoritate Chrifti & Ecclefi»,iî* lícítéufiirpafle. Fuiflet tamen tunc demum fatfta licita illi & illis autoritate Chrifti

Ecclefiæ,fi conditíoconformítatispriúsfuifletadímpleta: quæcum nunquam fe déte Synodo adimpleta reperítur, quanquám fepe follícítatí fueritis, utfcrípturís per manus bonæ memoriætunc legati, *Sí* Domini loannís Polemar feríptís quæ a/ pud nos funt offendere poterimus. Per uos igitur ftetit,ut uofipfi negare non pote/ * ftistmanet ergo illicita. Quomodo ergo in Ecclefia effe poteftistquando illicite ue ftra propria ptæfumptioneufurpata, uofipfos ab Ecclefia feparaftis? neque euade repoteftis, nifialia perículofíorí hærefi ínuoluamíní. Quemadmodum ín feríptís ueftris o os inuolutos reperimus, ubi quandam fingitis Ecclefiam Mathematicam, de qua uos efle dicítis,eiíam fi neque cum Papa, neque Cardinalibus,neque cum to to mundo fitis: afferentes adhuc uos in templo Domini effe, nífí Chriftus uos repellat, quod eft potius infanire, quâm errare. Neque íta eft ut fcribítis,nos compasiones ignorare : nam illae aliquam corredionem, nobis tuncpræfidentibusinna# clone Germanica receperunt, maxime in capite de libertate communionis,ubt ap/ poni fecimus, facultatem ineuentumdarifacerdotibus, pofle communicare po/ palum modo qui ibi ponitur. Videte ergo, quid populus fidelis, etiam fi cun* draperuosquæfieridebebantfuiflèntadimpleta, obtinuifleu&anexcompadionibus hoc uerum fit, quod communiter & in feríptís ueftris ad nos datis, aflerere nonceflàtis , communionem duplicis fpeciei, fic per uos Bafilex deduâamSC Euangelíca uerítate probatam,quod ilíi dodores qui dicuntur Bafileæ fuifle,rationibus conuúftíeam admíferunt. Nam fí libera facultas dabatur tantum facerdotibus» dandi íneuentum completionis appofitarum conditionum: nonné manifeftum eft, nequaquam hocfqbfífteteposle quod uos dícítis parque quodillidodores nequa/ quàm fuerunt ueftris rationibus & autorítatibus induefti ad qnícquam concedendum , docet proceffus óCdefínítío tricefimæfefsionis ♦ SapiÎsimè in faciem audi/ ftis, quod non unicum faiteen dodorem allegaftis, qui ex intentione necefsitatem il lius communionis probaret. Propterea nonné poftquâm promififtis ÔC fígillaftis compaâiones fiepius præfcriptas,& oratores Concilij follícítatí: non curaftis ea fer tiare? Nouem petitiones obtuliftis Bafileæi quarum prima erat › ut libertas euen/ tualiter oblata quo ad facerdotes tradendi, SC populum recipiendi, tranfiret in praeceptum ♦ Habemus in manibus , legati ÔC auditoris praefatorum refponfum negatiuum: quod &te Martine non latet, qui (ut audiuimus) profollicitatione refponfij minus eras Bafíleam « Siígítur compasiones in quas confenfiftisnoti

dede-

AdBoliemos- «n

dederut quxDptaftte,necp poft obtínuíftís à Synodo : quareadhucno cefsátis áfíerere,id quod nobis quafi ignorantibus fcribitis< Mulca funt apud nos monumenta Concilij illius,ÔC teftamentaria quaedam fcripta rei id a legati ¿¿ áudícoris, qua: nos optimê de fíngulisínftruunt,ita quod nihil nos quafi ignorantes laterepoteft. Volumus tamen pro nunc patienter ferreiniurias ueftras,ob fpetn melioris. Quódau/ tem tantum fcrípíimds de compadíoníbusinalíjs noftris liceris, caufa fui^quialegii mus fcripta ex regno ad principes noftros regno propinquos tranfrrulTa, in quibus Ecclefiam & Pontificem,denonobferuantia praçmiflarumcompadionum argue/ reuifieftis.Confiderauimus igitur ad nos fpedare, qui tenemur honoré pontificis Ecdefiçpro pofledefenfare,uob*is* manífeftare Compasiones nihil tríbuere:necad tales nos,ad quales illçlireraenos prouocarunt, delcendimuS particularitates refellendas, fperantes quod Deus concederet unionem in,Ecclefia fua,, pro qua cum omnibus noftris tarn in Oriente quâm in Occidente fideles impendimus labores. Eâ turbarenon uolumus,quamuis nobis Synodalia gefta facrorumgeneralium Con* ciliorum oftenderent,rem iftam humanitus ímpoísibilem, experíméto aliorum qui de Ecclefia abierunt,quosrarô humana diligentia comperimus uereredijffe. Et ne totumlegationistempusquemadrnodum multi ex praeteritis legatis ¿ inaniter uobífcumperderemusxírcareformatíonemAlemannígaltquantifperuacauímús.quá **pro** parte nobis pofsibili expedita, nouo Apoftolico receptomandato incoepimus utinam foeliciter, & durante mandato non deficiamus: parati omnia exequi Pontiz ficis iufla,pro regni pace,& falute. Nequaquam putetfc no$âd eá quae prius fcripfi/ mus jObquae à uobís de imprudentia arguimur, fine Pontificis noftri iyiTu pfoceffifle.Si enim fimplicíter modo quo altj Chriftíahí obedíre recufatís,ad placitandum, uobisnemo àbÂpoftolicafedemitteretur * Non eft enim confuetudinis,nec iurisi quod Chrifti uicarius QC iudex fidei fe fubtjciat, & placitationem cum fuis fubditis iri eatîfedquôdobedientibusinijs quae falutis& pacis funt,gratiose,liberalitcr,& pà ternecondefcendat, prout nos in priori epiftola, ih fíne ídípfum fcrípfímus 8< obtulimus. Ad quod certè potius reipicere, & oblationcmmagis quàm compasiones, feucompacftataueftramagnificare debeatis. Admonem,us uosprpcrédito nobis legationis officient deinceps defifta tis ab his modis ínue<ftíonísi& humiliemini uti decet Chriftianos iacerdotes obediendo præpofitis ueftris , fecundum legem Dei QC fandorum ínftitüta realíter & cum eftedu, prout ex promiflo & de iure diuino & humano tenemini, QC alios ad idem inducatis, nos de hoc cer/ tiores reddentes. Er tunc fentietis, praeteripeni quam de perfon^ concepiftis,o/ mnem cordialem affedum ad quætiis inclyto regno uobís & Cingulis falutaria t)d tum Bríxínatjdecíma fexta Decembris» Anno MílkfímOjquadríngentefímo¿quírt¿ **quagefimofecundoi**

EpiftoIa^V Íl. Nicolai dé Cufa Cardina/

lis$ad clerum & literatos Bohemias

Xfupehoríbuslítéris noftris fàtts oftenfuin pütamuâ, lacobeflia/ nos ex compadis pro fé allegatis, conuidos fua confefsíone,extra¡ catholicam Ecclefiam eflè, quae èft fpónfá Chrifti. Et nobis folfirri fufficit fíe óftédiflcjjp noftra cotrá eos ut¿ftqria,etiâ fl in omnibus fai cramétis nobifcficÔcurrèfét,ut éïègStifsimèafgüitmagnus Augu2 cotra Rogâtiftas fîc Dbnatiftas ï multis locis,ôdàté de cat holica E¿ H«„tl>ainepiftoîa quâ ipfé SïÎuanùsfenèx,Valétinus,Aurelius, Ihnoct? iiuSjOptatüs &c«teri Epifcopi,de CôctlioZertéfi fcripferunt ad Donatiftas, cüi> us initium eftCuin audbus noftris fama çrebrefcet€t,& $uód tila fît catholica q'ùæ

'"•..... ànictrf

unitur fucceffbri Petri Apoftolí,& quód anathema fítalíam afíe, oftendit Auguftí ñus ín epíftola quam ípfe ÔL Fortunatus ad Generofum fcripferuntj&probatur ín c. Pudenda,asc.fchifmaz^.qóí sj.i.dift.Qui cathedrâ.ÔCin multisalíjslocis Audiant Iacobellianí,quíd ait idem Auguftinus inepiftolá adBónifacíum comitem,quæ inci pitjLaudoô? gratulor admiror,circa finem, fic enim dícíñlftí autem cum quibus agimus,non funt defperandi: adhuc enim funtin corpore fcilicet fup mortali ,fed non acquirent fpiritum fandum nifi in corpore Chrifti 3 cuius habent foris facra/ mentum,fed rem ipfam non tenent intus cuius illud eft factamentum, & ideo fibi iu dicium manducant&bibunt.Vhus ením panis,eft fácramentum unitatis,quoniam ficut Apôftolus dicit:Vnus panis,& unum corpus multi fumus.Próinde Ecclefia ca tholica fola corpus eft Chrifti, cuius ille caputeft, faluatot corporis fui : extra hoc corpus, neminem uiuificat fpirituiTandus.hæc ftplura de hoc ibidem.Et idem Au guftinus in epiftola ad Paulinum quæ incipit : Quôd de peruention e oftendit,qupd in facramento altaris quod eft uotum3 praedicatur noftrum aliud maximum uotum quo nos oouimus in Chrifto eflemanfuros, utiqjin compage corporis Chrifti^cu- ius rei factamentum eft.hoc ibi-De quo idem deconfecra.diftin.x.Qui manducat,in fine.Qui difcordatiunda gloflà.Prætereamus nunc illa quxlacobelfiani fæpifsimè, licet furda aure,aud<uerunc Bafileae & alibi,at$ legerepoflunt fiuoluntNunc ad ali am partem praxis nos conuertamus,ex quo conuentio quæ in fefto fandi Galli fpe rabatur,peruós nobis nunciatur reçufata: uelítís rogamus impigrêquæfequentur l.editare,fl ueritatem fcire diligitis, & reperietis nos uerum dixifle, in literis noftris prxinfertís.Namigtlorantia hiftoriarum&fcriptur3rumdecepitlacobellum,&fe* quaces facérdotes,qui pîærofq? hadenus feduxerut. Eft igitur aduertendum,quód Chriftus non nifi difcipulis fuis legitur dediife corpus fuum & fanguinem, qui ut Lucas ait,dixit: Si quis non renuriciauerit omnibus quæpofsidet, non poteftmeus efle difcipulus. In primitiuâ igitur Ecclefia omnes Chriftiani qui quotidie commua nícaruntjfíuc fub una fiue fub duplici fpecie,fuerunt difcipulfqui omnibus refigna runt.ut fcribitfandus Hieronymus de illuftribus uiris, in capỹ de Philone dicens,in primitiuaEcclefiaomnes fideles refignafle omnibus, ut ilio tempore reîigiofosâfi/ cut etiam in AdibusApoftolorumlegitunEt ut fcríbítHonoriusjín libro qui gem- ma animædicituríhic modus quó ad religiofos, omnibus diebus communicadi fuo **temporel** ante tempora fcilicet fandi Benedidi,feruabatur.Sic ut fctibit Chryfo/ ftomus fuper epiftolam adHebræos, poft communionem miniftrorum altaris qui fandi reputantur,SC intra fanda fandorum circa altare communicantapud facrum oftium,ubi ad fada fandorum intratur per diaconum : fandi ex populo uocabâtur ad communionem,quód & hodie apüd Graecos feruatur. Et quia pauci fe fandos p* fumunt,raro aliqui ueniunu Et in decretis Anacleti Pap£,per fandum Petrum in presbyterum ordinati, legitur, omnes qui intererant confecrationicommunicafle. Dicit enim textus decreti,proutin originali ÔC Bucardo habetur: Perada autem co fecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclefiafticis carereliminibus. Sic enim Apoftolí ftatuertint, Solanda Romana tenet Ecclefia fi hoc neglexerint, degradenturtecce dicit degradentur. Non igitur intelligitur, nifi de illis fandis qui cofecrationi intererant,6¿ad fanda fandorum admittebantjicut funt in *factis* ordi qibusconftitui.Pars huius textus habetur de confecra.diftin.i Epifcopûs Deo. ïdêî probatur êx ca.tribus,iundaglo. c.Sacerdotum » decon. dift- 2. *& funt* primi Cie/ mentis fucceflbres fandi Petri. Et non reperitur, alios tunc fub utracpfpeciei corn/ municafle.Ita uidetur fandus Dionyfiusdicere,in libro de Ecclefiaftica Hierarchia* Et reperitur Romana Ecclefia antiqui tùs fic feruafle : ut Guillermos in rationali di- uinorum dicit,fcilicet quód presbyteri concelebrarunt Papx, communicarunt. L ta hodie feruat Ecclefia Conftantinopolitana:quandoenimPatriarcha folenniter celebrat,omnes presbyteri conueniunt ad concelebrandum,& communic5t.Eft ft> militer attendendum,quódantiquitás Euchariftiadabaturadmanus communican db& hoc etiam patet: ex epiftola fandi Cypriani ubi tradat de miraculo calicis

puellg*

pacllæ.Et facerdos Græcus dat Euchariftiam hodie ad man'um. Càîicem autem ne/ mo miniftrabat, nifi diaconus, ut ibidem *ex* Cypriano · Et Hieronymus *id* ipfumdí* cít 5 j diftin.diaconi funt Et in legenda fandi Laurentíj fandi Sixti, quo progre/ derísíreperitur.Etfícadhucferuat Romana Ecclefia,Papa celebrante folenniter,d¿ Conftantínopolítana* Nam díaconí, Papae & Patriarchae calicem mmíftrant. Etin Cóndilo Rothomagenfí,de quo ín Boecardo líbr.j.capí* 77*fuít ftatutum, contra íacerdotes qui laids &mulierib.dabantcalicê,præcipiendo ne amplias talib. cahcetn tradant: quoniam corpus Domini nefduntdiiudicare, neque inter cibum fpiritaa/ lem & carnalem difcernere. Sed quôdfacerdotes fumant, diaconus uel fubdiaconus quifuncmintftri altaris colligenda tradanuita tamen quod facerdoces eos fuis pro/ prqs manibus communicent. Etfubditur: Sacerdos autem nulli laico aut fœmtnæ Euchariftiam in manibus/ed tantum in os eius cum his uerbis ponat: Corpus Domi ni SCfangiris,profit tibi ad remifsionem peccatorum, QC adultam aeternam. 81 quis hæc tranigreflus fuerit, quia Deum omnipotentem contenir,& quantum in ipfo eft inhonorat, ab altari remoueatur.hæc ibi. Sic adhuc hodie fanda Romana tenet Ecdefla. Nam diaconus & fubdiaconus de manu Papae corpus fumunr, ÔC refiduum colligunt in calice, &C laids non traditur Euchariftia ad manus,fed in os. Erat autem quadam conftiuniofada in Concilio Turonenfi,quôd Euchariftia quaedabaturin oscommunicantisuntInda eftet in fanguine,ad hoc quod presbyter ueraciterdicere poflet in tradendo, corpus ÔÉfanguis Domini proficiactibi.Sed hæcconftitucio per Romanam Ecclefiam non fuit recepta,ut patet in cxumomne, de confecrationedi/ ftin.z-ubiluliusPapa intindumpanem prohibuit. Nec illa ratio allegata in Conci/ HoTuronenfifuitualida, quia nihilominus ueraciterdicipoteftin tradendo Eucha riftiam in fpecie panis corpus Domini noftri lefu Chrifti 8¿ languis, proficiar tibi: ubi enim corpus ibi & fanguls, uc Innocentius tertius in fummafua declarat. Et quôd facramentum fub fpecie panis» fecundum eundem Innocentium,dicatur facra mentum corporis fanguinis Cbrlfti:uidetur textus in c. Deus qui in finedepceni tenti) s & remifsionibus,ubi uiaticumtaliternominat. Sed licet fecundum eundem in ratione eius non dícatur,nifícorporisíácramentnm:efttamenaerum,quód etiam laids aliquo tempore dabatur Euahanftia fub atracfj fpecie,fed non reperitur hoc cre briterln anno, ¿aliter quâmfolenniter per.Pontiflcem¿ín eiuspræfentia, deqj eius præcepto fadum.Græci enim laicûconfueuerunt tempore Chryfoftomi ¿ Am brofiijUixfëmel in anno communicare,ut ipfe Chryfoftomus fuper epiftolam ad Hebrxos, ÔÎ Ambrofiuslibi y. de fa era mentis teftantur Quâmuis ftatutum eflèt per Fabiana Papam ut'omnes laici faltem ter in anno comunicarent fcilicet in feftis Paíchx,Pentecoftes,&natalísDomíni,aliterpro Chriftianisnohaberetur.Propterea reperitur praeceptum diocefanis quos infirmitas non excufat, quôdilla tria fefta cum fuis Epifcopis in ciuiuitatibus celebrent,ad accipiendum communionis uel be/ siedtcftionis gratiam : qui hoc neglexerant, communione priuabantur, ut repertturinlibro antiquo,quí corredorprætltulatur,in quo diriguntur facerdotes, quemodo plebem curare debeant • Et ex Dionyfio reperitur hoc fuifle ab initio, QC *ex* geftis Condii) Chalcedonenfis conrraHybam, côtinuè obferuatum. Et hodie in cathedra lib.Ecclefiis,callces magni etjantiqui reperiutur,forte ad illu ufum tfic ordinati, & feruabant Rome.Nam folus PotifexRomanus,ufcg ad proxima tempora,ínfefto Paf/ chæ,laicos quibus ípfefuamanu corpus Dominitradidit,permifitaccedereadfuf/ ceptionem fanguinis de manu diaconi,fed nequaquam alij laici in parrochas? ad fufceptionemfanguinis reperimus admifTos.Communicabancautem Romani fideles, tempore fimdi Hieronymi, femper corpus Chriftiacdpiendomtipfe Hieronymus teftatur,8£ in Illa quotidiana communione, de fanguine nullam fecit ibidem mentionem. Dicit enim:Sdo Romss efle confuetudinem, ut fideles femper corpus Chri/ fti acdpiant.Et Ambrofitis, Auguftinus,atque altj omnes exponentes uerba illa*pa/ nem noftrum quotidianum de communione fidelium, dicunt quotidianam' illam communitionem efle corporis Chrifti, nullam de fanguinementionem facientes*

Chríftus enim dôcét nos petere panem illum fuperfubftantialeni quotidie,fufficft igitur fiimpetratunEftconfequenterattendendum,quod communio eft facramen tum unitatis & pacis.Ideo eunda populo Chriftianojoco qtiotidianæcommunio- nis fucceflic communio pacis,ut dicitur in rationali.Et dabatur communio Euchari ftiæ Dominicis diebus ad hgc plus audopopulOjdabaturlocoEuchariftiae Do miniéis diebus panis benedidus,qui ¡vAoy/cc dicitur^Græci adhuc fic (eruant : excio dunt fruftum panis in forma crucis,quod confecrant pro fandis :refiduum panis benedicuntfimplícíter,ó¿nonconfecrant5&diftríbuuntpopulo*RomanaEcclefia fermentatum panem benedixit pro populo,azimum confeerauit Et Romani Pon tifices,per acolythos diebus Dominicis miferunt fermentatum facerdotibus,qui tunc in titulis celebrabant,nefaltem pro illisdiebuscommunione Pontificis care/ renttutin antiquis obferuationibns legitur.Fuitenim ftatutum,quod (altem in Do minicisdiebus miftae dicerentur in parochtjsJdeo tuncfacerdotes erantín titulis>ô£ cômunicabât cS Pótífice per|fermentatfiíá ficut Pontifex mifit facerdotibus infra urbem,ita archídíaconífacerdotíbus extra urbem.Vna autem Ecclefia non habe> bat nifi unum facerdotem>& ceflauit rigor primi tiuæEcclefïæ.Nam ut dicit Diony fiuSjpoft Euangelium omnes qui non fuerunt parati ad perceptionem Euchariftiae expellebanturabEcdefia.Vndepofthocfueruntetiam non difpofiti, admtffi ad Communionem oratíonísí& tales ad communionem paciseulogiorum,6£ benedic díonísfínalisadmittebantunSíueró fuerunt *excommunicat^ tunc non* admitte- banturadeommunionem orationisî&per confequens ad nullam communionem, quia,extra omnem communionem pofiti,ut in uerfujOs orare uale,communio mea fa negatur.Eft etiam aduertendum, quod â principio Ecclefiæreperimns,apud (a- çerdodumfuifle liberam iudiciariam poteftatem,fn deftributione huius facramen/ CiEuchariftiæmam excomunicatio femper fuit,8¿ eft medicinalisj Paulus enim ex* communicauit Gorimhium,ut fpiritus faluaretur.Et qaifcp Pontifex ex credita po- teftate,potuítexcludereácommuníoneobreuerentíam Dei,ut Cyprianus hiftrio/ nes:aur ad ædification em Ecclefiæ horrorem peccati,ut Synodus fecit Sardicen/ fis in cap*Ofius de eled.quæ quofdam delinquentes perpetuo excluía á comma- nioneí8¿ Synodus Eleberitana,quæmozcham perpetuo exclufit :Et ante Innocen> tium primum,lapfi poftbaptifmum ad poenitentiam admittebantur, fed nunquam étiam in extremis ad communionem.Et hanc (eueritatem mitigauit ipfe PapatÔÉ Sy» nodusNycena,quse conce^ituiaticum.Et confuluit beatus Auguftínus,quod qui poft baptifmum peccaflet capitaliter,non accederet nifi publica pœnitenta perada indicio (àcerdotisreconciliatus,autpriuatain religio ne:ut de ecclefiaftícís dogma/ tibus icribit.Etquiain libro beatiDionyfij deecclefiaftica hierarchia reperitur,quo- modo adulti per Epifcopum baptizari, admittebantur ad commnionem, quidam Pontifices etiam infantes baptizaros communicaruntetiam fub fpecieuini. Et alij ob reueremiatn facramenti,& uomitum puerorum,non fecerant, ut in poenitentia Ii Robert! de fando Vidore. Alt) etiam mortuis infuderunt Euchariftiam 3 quode/' tiam fuit Synodaliter prohibitum,multæreperiuntur uarietates rituum.Vt etiam ex Apoftolo Paulo & Dionyfio trahitur,unus confueuit tantum panis coniecrar^ ille frangebatur diftribuebatur omnibus, *QC* unus calix tantum benedici per unumPontífícem,&diftríbuí.Etforté hic panis ex oblata farina conficiebatur, ut uultloannes Belechtfed hic ritus nec in Orientali,nec in Occidentali Ecclefia hodie ieruatur,non enim potuit audo populo Chriftiano feruarn Legitur in libris Horna berti apocriftrtj fedis Apoftolicæ^in diípufationecontra Nicecam Græcum de ázi- mo,fandumlacobum,primumEpifcopum Hierofblymorum,modum tenuiffë in azymo forma panis^De quo de confe,diftímpríma.Iacobus fraterquem hodíe SsC fempertenuítRomanaEcclefia.Etínratíonali dicitur, Appñolos Petrum &Patp lum ¿nftítuifle*Sed Gracia fandoloanne Apoftolofedícunthabere, quod femper fermento confecerunuHoc eft autem fíngulariter attendendum, quod facerdotes nunquam fine diacono celebrarunt,^ in omni miffa diaconus de manu diaconi ca/

Ad Bohemos»

beem,utglo. in capperueüít sj» díftin. ponit caufam, & íta præceptum fuit féruarí Et ut in mifíalí ponitur: Sumpíímus Domine facramenta. tune claré uidetur 4 pía* res Temper communícaffe, quia feruabatur illa ordinatio, cui nunc uidemus in Ro/ mana Ecclefia (excepto (blenni Papali officio) derogatum. Et Guillen in rati/ onalí dicit hoc modo, licet fit fcriptum,nonferuari. Fuit etiam ante Inno. 5 * obfer/ natío, quod tempore interdidi nonconcedebatur uiatícum, fed tantum poenitentia ÔÉbaptifmus : quia uiatícum non reputabatur facramentum necefsítatís, ut hæc ha- bentur in textu, & glo. & concordanttjs allegatis , in cap. de fponfalibus ♦ Non eft. Sed Inno< tertio addidit uiatícum, utinc.quodinte.de poeníten. & remifsio. licet non effet necefsítatís, ut*in*glo.ibidem. Viaticum autem Temper fubfpecie panis reperitur referuatum, utidem Innocentius laudat in libro fuo de officio Mil/ îæ,quifpeculum Ecclefiæ nominatur, *QC* textu iunda glo. de confe. díft. pref- byter. Finalíter ¿píe Innocentius J .inultimo anno uitæ fuæ fcilicet 1215.congre gauit Synodum Romæ apud Lateranum > quæ fuit uniuerfalispleniísima, *&C* in qua fuerunt duo Patriarchy ex Oriente per fe, *&C* duoalíj perillos apocrifaríos6¿ primates, Archiepifcopi, *QC* Epifcopi, & Abbates numero 12 iff, omnium regum 6¿princtpum oratores, Torteante illam Synodum nulla adeo plena reperitur, in illa Synodo mter alia c. firmiter : damnamus, defumma trinitate c.r. de cuftodia Eucha- riffiæc. antiqua» de príuílegíjsc.omnifquefexus.depoeníten. ÔCremifsio.cum alijs multis edita reperiuntur. Et ibi fatis clare definitum reperitur ¿nc. firmiter, tier# Vna. qúód una eft Ecclefia, extra quam non eft (alus in c. Antiqua in illa una Ec/ defia, fanda Romana Ecclefia principatum tenens eftomnium magïftra in corn/ nis urriufquetquod fidelísínanníSdifCretionís conftítutus, confiteri ad minus íe* mel in anno recipere facramentum Eucharíftiæ tenetur, nifi deconfilio fui (acer- dotis abftineat. Mandatur etiam ibidem, quod illa conftirutio crebrius publice/ tur* Illaconftitutio ut de fe patet, non ligat pueros, quia dicit de conftitutis in an/ nis diferetionis : non ligat pluries quam femel in anno,ad perceptionemfactamenti Eucharíftiæ: non ligat nifi ad facramentum, & non ad facramenta: neque ligat ad integra facramenta, ut dicit textus comperimus. deconfecra. di.x .uel totum Eucha- riftiæ facramentum, ut dicit textus Inno. deposíten, 6¿remifsío, exparte. Er Concilium Nicenum nomine facramentt, intelligit fub una fpecienominefa- cramenta, fub duplici, ut in c. peruenit 95 * iundaglo. Et frequenter omnes Mifla/ rum complendae,in plurali loquuntur : Profinc quæfumus Domine nobis facramen/ ca. Ideo quirecipitfubfpecie panis, corpus fcilicet Domini noftri, fatisfacitfta/ tuto» Recipit enim facramentumEucharíftiæ. *gy* difl.præfente,quodnequelaco- bellianinegantifatisbcitigitur. Probaturetiamcommunionem non effede prae- cepto Chrifti, quia dicit conftitutio: nifi de confílío facerdotis ad tempus abftineat. Pendet igitur à confilio facerdotis communio. Sic *8¿* Nicena Synodus poft con- cefsionem uiatici, adhuc hocremifit ad curam probationem Epifcopi *26* qxde his in fine. Non eft ergo depræcepto Chrifti, nifi eo modo quo Ecclefia audtori/ cate Chrifti præcipit. Papa autem eftfummus facerdos *&C* magifter omnium,uc definiuitillaSynodus Lateranenfisinc. Antiqua. 8¿ omnia alia Concilia,quæpræ- ceftérunt. Quare ad eius confilium eft in hoc maxime recurrendum, eí acquieP cendum. Quod autem illafuítíntentio Synodú ícilicetnonefíehomínemóbliga- tum ad fumptíonem Eucharíftiæ, nifi fub fpecie panis qui dicitur corpus Chrifti: patet primo exea, primo decuftodia Eucharíftiæ eiufdem Synodi, iundlo c.pres/ bytercum glo.de confe. díft.2.8¿ c officium de officio archidiaconi,&in c.deijs quæ iunt à maiori parte capituli etiam Synodi Lateranenfis. Et fic omnes de ordine mendicantium, qui tunc coeperunt,&omnes¡dodores qui poft illam Synodum fue- runt, intellexerunt. Etuniuerfalis catholicaEcclefia»in qua crebriter cpnftitutio illa omnis utriufcp fexus eft publicata, S¿ etiam Pragenfis prouincia, quæ tempore Arnefti Archiepifcopi fuis conftitutionib.prouincialibus,hancÎæpedidam ordina tionem omnis utriufcg fexus inferuit, ex praxi ita fe intellexiffe offendit,Fuit in illa

Kick a Synodo

Epift-7. De Amplcct unitate Êc.

Synodo fandus DominicuàjÔC illo tempore Hugo illius ordinis , poftilbtor fôlenî nis totius Bibhæ,p oft hoc per Innocentiam quartum ad Cardinalatum promotu qui talem intelledum exprímír,fi¿ poft ilium fendus Thomas, qui in quarto fenten tiarum dM.aítiFídeles ex illo ftatuto Ecclefig,ad recipiendum corpus Chrifti femel in anno obligarí,poftquem Archidiaconusin aile.c. corn perimus loannes An/ dreæ in Clementina,ad noftram de hæreticis ♦ Sic & omnes alij dodores *& magft* ftrhquotquot poft Synodum illam fuerunt*Símíliter &Honorius,Innocentrj Papæ immediatus foccefTor,utín c.permittimus defententia excommunicationis* Et to- ta catholicaEcclefia ficintellexit illam conftítutionem,8Cinca quíeuírtetíam Eccle fía in regno Bohemia: ufep ad lacobellum,quí fíbfjpfi uifus eft ómnibus aut pruden tiorautiandiorJpíeenimobueritatemEuangelicam,afferuitritum communionis fub utraqÿfpede,quôadlaicos repetendumJBtad uerba illíus^ex cuius praedicatio* ne multi multorum errorum occafionem receperunt ut ipfemet in quodam iermo/ ne fuo confeflus eft,inconfuko Romano Pontifice,& Ecclefia catholica:aflumptus eft quidam ritus communionis lub utraque fpecie,per plures laicos in regno Bohe* miae,nunquam tali modo in Dei Ecclefia pradicatus* Quomodo Deo grata efte poffet talis praefumptio,quando ipfi facramentum unitatis recipiunt, in lciffora ab Apoftolica Romana Ecclefia, quafi ipfi omnibus qui funt aut fuerunt fint fandio* restañando eo modo fandi Domini facerdores, quibus folum conceditur fanda fandorum intrare,quafi quotidie communicare præfumuntfSi quis attendi^ quo/ modo etiam Romanus Pontifex poft fumptionem fanguims 3 bina lotione oris ne quid remaneat in ore ex fpeciebus facramentalibusutitur,ob reuerentiam tanti fa* cramentimon poteft illam irreuerentiam laicorum nifi deteftari, etiam fi horribilio* ra dietim non intercederent, quæ uitari in multitudine nort poffiint♦ Contra cuius lacobelli præfumptionem,in ipfo regno boni &' mali,etiam Vuicleuiftç,& extra re/ gnum dodifsimi magiftri,eurn inlaniredicentes,plura fcripferunt Et duae Synodi Gonftantienfis ÔC Bafilienfis,definierunt talem communionem non effe deueritate praecepti Euangelici,quo ad laicalem populum:8¿ quôd non licet contra dtumEc/ clefîæ rationabiliter incrodudum,alicui illum fua íponte ufurpare : prout nunc ho- mo uticp á Deo miffus,cui nomen frater loannes de Capiftrano,uir religiofiffftnua potens opere & fermone,non ceffàt ex fundatiifimisfcripturis,errantes lacobellia/ nos ad ueritaremindefeffîslaboribusreuocare.Exhis clare poteft unqfquifq? inteb ligere,lacobellianosnonambulare,modo quo decet humiles & obedientesChri/ ftianos,quando fenfumfuum præferunt uniuerfæ Ecclefiæ,ÔC normam noíequurt tur Apoftolica: fedís,undeS¿ fidem receperunt,errant igttur*Omnes enim qui hand regulam refutant,quam beati Petri federa aident docere 8¿ obferuare, errare con/ uincunturn.difhNolíte.8<ca*Quis neícíattcum infinitis fimilibus.Dicantlacobeb' líanitan lexd íuina praecipiat impoffibileiSi hoc dixerint,blafphemant* Si igitur lex eft poíribilíum,fi¿ non eft in poteftatelaicorum habere Euchariftiam, niff eo modo quo eis miniftratunquomodo poteft lex ipfos aftringere ad fumptionem fob dupli ci fpecie,fieis non miniftratur fab duabus s' non igitur poffunt obligarfinifiadmo-* dum quem aflequi poffunt. Et quia confecrans per fe reci pere poteft (aeramentum fub utra$ fpecie,hinc ad hocipfe tantum obligatu nDeinde fi quis dixerit,facerdo tium obligari ad tradendum laicisfub utraqueipecie,efto quôd fic fit,& nontra* datmonnelaici funtfecurififuntfideles,& per eos non ftat quo minus affequan* tur^Dicere igitur quôd communio quo ad laicos fideles fít de necesítate falutis, eft infanire potius quam errare*Sed quod neque facerdotes obligentur de necefsi- tatefaiutis ad tradendum fob duplici (pecie, patet; nam iacerdotes habent potefta/ tem ligandi ôdfoluendi in ædificationemîtenenturigitur uigore creditae potefta *tis¿* ad omnia illa quæ iudicauerint ad honorem reuerentiam Dei & animarum fala- tem conferre,font enim medici animarum* Et propter hoc habent claues difeer- nendi interlepram & lepram,S¿ poteftatem faciendi id, quôd fecundum creditam eis kgationem3uiderint fecundum hominem,rem,locum3& tempus opportunum-i

Q^ar@

Quare fi untuerfum facerdotium, aut faîtem maior pars cum cathedra Pétri (qax fecundum fandïüm Cyprianum.errare non permittitur à Deô) üno tempore *Cy^mnus*
fíe alio aliter, propter ædificatioriemÈccléfiæjàut baptizaret, aütfacrámerita mi> iliftraret j quia omnia hæc fiunt ob Dei reuerentiam, *&C* animarum feltitem irioti poteft ibi cadere deceptio, qualefunc^ fuerint perfonæ: ut elegantiisime in multis pafsibus fandus Auguftínus, 0¿ altj catholici dodor.es díciint, ex uolüntáte Dei *Au¿u^inuí*
ficfierG Hoc oftendiint ex Euangelio fuper uerbo, quæ dicunt tacite: & qui uos: audíc,me audit :8¿ ficut mifit me utuens pater, ítamittó uos : üobífcumfúmom/ ni tempore, ufe# ad donfummationem fæculi : & fidelis feruús quetri coriftíuít Do/ minus fuper familiam fuam, ut detillís ín tempore tritici menfuram. Et maxime hxC poteftas credita eft Petro & eius fUccefforibus : pro Petro enimrogâuit lefus, **ne** deficeret fideseius, & obtinuit, quod portæ inferí non præualebunt aduerfus Ecclefiam, cui Petrus præeft* Fecit Innocentius tres fermones, quós mifit Af; *iñño/müus*
noldp Abbati C.ftercierifí,ubí fadamentíonePecrí exponit,quomodoadipfumet eius iacceflbres,fpedatfingulariterexpræcepto ChriftfpafcereEucharíftíafídelés. **Et** quoniam ad paftores ipedat pafeere non madare i non debent miniftrare Eu/ charíftíam ín íudícíum, fed in uitam, Sdnon debent margaritas proficere antepor/ cos, fed debent fideles efle dífpenfatores,refpící éndo ad mentem illius cuius uices agunt, &¡eíus honorem, & ad commifsi populi falutem ; quôd maxime ad Papam ipecftac, cuifingulariter Ecclefia eftcommifla* Eftautemiftud ex praxi Ecclefiæ, '
etiam in formis faCramentorum manifeftum . Apoftoli baptizabant in nomine ïefu,alio tempore Eoclefiain nomine trinitatis, aliter Græca Ecclefia hodie quam Latina baptizat : 8¿ femper effedualítér * Conficiebant Apoftoli facramentum Euchariftiæ dicendo, pater nofter, ut uult fandus Grægorius, S¿uaríae adhuc for- f
mx interuenerunt,antequàm Scholafticus eflet qui illam compofuit, qitamhodie *Sibold**r**l{ttt*
habet Ecclefia: quæ etiam uaria eft fecundum aliquos ín uatrjsfédíbus^ NosUero qui fub Romana degimus Ecclefia, Ordinationem Milia! ab ipfis Rom artis recepi/ mus Pontificibus, qui fuccefsiue addiderunt unus poft alium, & ufquead perfe/ dum officium deuentum exiftit* Sed fides Ecclefiæ non decipitur, quoad anima- rum (aliitem, in rituum diuerficate* Vnde ab Apoftolis baptisât!, fuerunt uere baptizan: quàmuis Chriftusdixiflet, baptizantes innomine patris &filq&fpiri/ rus fanefti* Non fecerunt enim contra Chrifti praeceptum, qui iri nomínelefu ba/ ptizarunt* Nam in identitate fidei, noluit Chriftuseosaftringere, quinconue- nientibus uerbis iuxta locum 8¿ tempus, in xdificationemEcclefiæuterentur. Mi/ nifterium enim eis creditum , rcfpiciebat aedificationem Ecclefiæ , &fad illum fi/ nemfalua ueritate fidei,fine qua nemo poteft effemembrumChrifti,-*ÔC* decorpore eius quod eft Ecclefia. Omnia potuerut Apoftoli,poffuntfucceftoresiaitenim Gy prianus, manente concordia? uinculo, *ÔC* perfiierante Ecclefiæ catholicae indiup p
duo facramento, acftum fuum difponit unufquífcpEpifcopus,rátíonempropofítí íuí Domino redditurus ♦ Et fandus Auguftinus iri epiftola ad Vincentium, hoc dieftum tanquàm elegantiisimum allegat* Ex præmifsïs confiât? quod tota cacho/ * p
lica Ecclefia, nonpoteft adliteram feripturarum obligari,licetfemperádfpirítumi q-jando enim litera non ferait aedificationi 5¿fpírítui , recipit id quodmagis ferait fpírítai. Ita,Paulus Apoftolus fe aiebat minimum nouí teftamentí, non litera fed fpíritu . Et ideo qui cum humanis rationibus ex litera , Ecclefiam nituntur im« pugnare errant* Nam Ecclefia fíneliterafuítaliquándoí anteMoyfen, ÔCetiam antequam Apoftolus loannes Euangelium, uel Paulus Epiftolas fcripferit* Ec Chriftus Ecclefiam ædificatric fíne litera, quia nihil *fcripfit.* Non eft igitur litera, quæper tyrannum penitus deleri poiTet,deeflentia Ecclefiæ, fed fpiritus eft quiui/ iiificat * Quare nec mirum, fi praxis Ecclefiæ uno tempore interpretatur fcnjpta- ramuno modo,& alio tempore alio modo* Nam intelledus currit cum praxi.In/ telléáus enim qui cum praxi concurrit, eft fpiritus aíuíficang ‹ Orígenes ením quidam alijjtexcumffi quisnon renociaueritomnib* quæ pofsidet,non poteft meus

Epift.7. De Amplest unitate Ëc,

¿fíe difcípulus í fecundum praxím primitiuæ Ecclefiæ, intellexerunt præcepturft cífe. Intrante autem multitudini, non fuit pofsíbíle omnes refignare:8£ nihilomi/ ñus çohtra praxim tùncËcclefiæ, Apóftólicí fteterunt in ïntellecftu, quôd textus iHe haberet necefsitatem piæcepti damnati funi: ab Ecclefia tanquâm haeretici; lca poteft diçi de altjs confimilibus fcripturis,etiam de illa,nifi manducaueritis. Ec-défiaigitur ficutrecipitfcripturam,ita &. interpretatur. Sequuntur igiturÍcrtpturáí Ecclefiam, quæ prior eft, QC propter quam fcriptura,& non econuerfô. Et qui ad hoc.nonrefpexerunt,ímpugnaruntEcclefiamfruftra,ÓÓ fe fegregarunt abEcclé/ fîa.Et hæc pertinax fègregatio,per quam quis íenfum fuum quem habet de fcriptu/ ris praeponit EcclеÎîæ:i£f£<w Graece dicítur,quod Latiné feda feu diuifio poteft ín-terpretari.Etquiaíam præceflêruritdodifsimi uíri, qui hæc latífsimeuerifsima effç ©ftenderunt,neque'pofíimt per aliquem rationem habentem díffícultari : fatis fit **propofito** noftro,fcilicet non effe pofsibile facerdotes necefsicari,ad daridam corn* **munionem**laidsfiibutraque fpecie.Sedquôdminiftratiofacramenti crédita eftil-**lis illumina**te,¿o modo quoad Ecclefiæ ædificationem/cilicetDèi hônorem a« nimarum falutem,pro loco & temporè iudícauerint expedí reDíceret forré aliquis^ ficutquisfeipfum probans ár peccatorem reperíens **j**debet adinere ab acceflu ad commüníonemtfic etiam tradens debet abftínere^né tradat etiam publico peccato^ **ri**,**fed** aliter non. Dicimus quôd ofc reuereritiam fàcramentiôiædificationemEt^ clefîæ.iemperEccleiîadenegauit tradere catechumenis fidelibus,etiam perquoÜ **non** ftetit quin bàptizarentur,licet effent de corpore Chriftí, qiiia fideles* Simili/ **ter** ÔC exiftentibus tn poenitentia,liceteftent Deo reconciliati pêr contritionem : fi* militer S¿energumenis3utpatet exDionyfio. Vnde confiat Ecclefiam ab initio li-**fetn** fuiffe libera poteftate ad ædificationem,in miniftrando hoc facra mentum. Ad/ huc manifeftedeclarabitur,lacobellíários profe nqllashabere fcripturas. Nam ne-garé nequeunt,omnia Chriftí uerba in Eüangetijs fcripta,æqué uera efle: neque ne-gare ponunt,Chriftum in omnibus tenere prínçipatum,quipfimô afcendit ad cce.-los. Reperitur *i*gítur Abraam,ífaaa& îacob,Prophetas,Apoftolos^Vírgínes,ha-bere æternam uítamtfednemo anteChriftum.Sed Chríftus dixit: Ñifi quis renatus fuerit exaqua 0¿fptritufanáo, non intrabit regnum coelorum. Dixit etiam: Qid crediderit & baptizatus fuerit,faluus erihquiuerdnon crediderit, condemnabitur. Oportet igitur quôd hoc uerificeturde omnibus fandlis.Non poteft igitur hoc in-íellígídeuifibilibaptífmo,feddeftenaícentía'ínuífibílí QC fpirituali,quæ fit per fi/ dem:eo enim modo tantum illud didum poteft uerificari,de omnibus fandis uete-ris 8¿nouí téftamentúHomoenimex Adam natus,ut fit filius hominis, fi debet dé/ huô nafci ut fit filius Dei per gratiam:oportet quod hæc filiatio fiat in uero filio na/ rurali Dei,qui fibi naturam filiationis ex Adam uniuit, ut fit filius Dei &C hominis. Quando igitur homo per fidem fe filio Dei unit,tranfe undo in adoptionem pergrd ¿iam Dei patris cui credit filio eiusific in unitate fpirituflandi, fpiritum fuum per fidem firmam uniendo Deo, credens fé poffefic ad filiationem Dei pertingereini filio Deijqui eft eiufdem nàturæ humanæfecum,tunc denuônafciturinfpiritu. Vndeunaeft fola fides,una fcilicet renafcentia&filiatio,per quam omnes fandi renali funt & renafcentur. Illa non potefteffeuifibilísJ3¿fenfibilis,quia utficnoneft xque ab omnibus fandis parricipabilisífedneceflarió eft fpiritualis & intelledua-liSjUti wna uerítas in multis intelledibus&receptibilis. Ob hoc Paulus aiebat, pa-tres noftros omnes baptizaros: licet non baptifmate Chrifti uifibiliter ficutChri/ ftianijfedinbaptiímateChriftíinuifibiliter,in nube uerôuifibiliter. Sicubi Chri-ftus dicittnifimanducaueritis carnemfiltj hominis,biberitis eius fanguinem,not> habebitis uitarn in uobis jneceffe eft, quôd fi de omnibus fandis debet uerificari, quihabentuitam il'am diuinam,quôdnonintelligaturdeuifibili feu facramentali manducatiotiejed de fpintuali.Nam renatus per fidem in uerbo, nonpoteft cibari nifi uerbo:ex ijs enim ex quibus fumus,*ex* eis nutrimur. Vnum **eft** uerbum per quod renafcim unum eft uerbum per quód renati pafcfmurA «fi uerbum uitg

intelk-

intelledualís,fcilicet neritas ípíá, quæ folùm pafcere poteft renatum intelledum per fidem. Et nos homines, non poflumus hunc cibum pet quem incorporamur uitæ intelleduali, fcilicet ueritaci participare, nifi ineo in quo noftranatura eft in unitate perfonæ unita ipfi uerbo, quod eft uerítas. Hinc Petrus aiebat, Chriftum habere uerba uita aeterna: : hoc quidem habere, eft efle. Nam hoc uerbum eft uita, ut ait defelefus ; ego fum uia, uerítas, 6¿ uita. Ita Paulus dicebar, pâtres nofteos ean/ dem efcam fpiritualem comediffe, ÔC eundem potum fpiritualem bibiffe: 6¿ nonpo- teft efle aliter uerum,quod fit una ¿¿eadem efca plurium, nifi illa fit fpiritualis. Neq? eft alia efca fandorum, quàm panis uitæ S¿ intelledus, neque alius potus quam aqua fapientiæ. Et non eft alius panis uiuus,nifi quí de codo defcendit, quem qui manducat, non morietur fed uiuet in aeternum. Neque alius eft cibus uitx aeter/ ng in hoc mundo, ÔC alius in regno : nifi quod hienon attingitur, nifi modo quo hic mundus permittit, quieft fenfibilis . Vnde non attingiturúíta quae eft uerítas ien- fibiliter, nifi per fidem îficut difcípulus non attingit dodrinam magiftri,nificre/ dat in fenfibilibus uerbis magiftri, ueritatem dodrinæ contineri. Sed inalio re- gno intelleduali, cibat uerítas non per fidem S¿ figna (ènfibilia, íéd per feípfam: nam íbi neritas feípfam uti eft, praebet cibum uitæ íntelledualís. Vnde poftquàm lefus Chriftus, qui de uitaaeterna 8¿cíbouítae plura aperuit Apoftolis, recedere uoluíc de hoc mundo, dixít: Vado uobis parare menfam, ut bené S¿ clare íntellígerent ci/ bum uítae effe illum, quem ípfe ín menfa per eum paranda, in receflu de hoc mundo ín alíum tranfiens, míníftrabít. Adhuc aliter qui crediderit S¿ baptizatus fuerit íaluus erit, quod eft uitarn habere æternam. Sed nifi quis maùdûcauéritcarnâ filtj hominis,8¿ biberit eius fanguinem, non habebit ùitâjgitûrcrêdere 0¿ baptizari, eft manducare ÔÉbibère, ut dicit Auguftínus, S¿ habetur deconfecra.díftinc. y. Quí paffus. Et qui credit, habétúitam. Credere ígítur, baptizari, manducare,6¿ bibe/ re,6¿ quícquíd fimiltcerper Chriftum dicitur : non habet infpiritualiintelle&udif/ ferendam, fedunum folùm eft, quód per omnia talia uarie exprimitur, fcilicet quot/ quot receperunt eum, dedíteís póteftatém filios Dei fieri,tjs qui credunt in nomi/ ne eius. Eleganter igitur Beda ait fuper loannem, quod panis qui manducatur in regnoDei, noniuxta Cerinthum corporalis intelligeaduseftcibus>fedilleutique qui ait: Ego fum panis» qui de coelo defeendi : fi quis manducauerit ex hoc pane, ui/ use in aeternum :id eft, fi quis meæ incarnationis facramento perfedé incorpora/ tus, meæ díüínae maieftatisuifiohe fruí meruerit, hícperpetua uitæimmortalis bea- timdine gaudebit. hæcille . Hiceft enim cibus qui non perit, quem filius horni/ nisdat, quem fignauit pater effe filium fuum» qui eft cibus uerus, nobis innoftra na/ tura datus à patre qui de coelo defeendít, qui eft cibus uiuus fi¿ uerus, pótus uerus, &C lux uera omnem rationem illuminans, & atcis uera. Et quia uerítas: idcirco nl/ hil de mixto habet ifte cibus, qui eft uita. Quare noneftuííibílís nec temporalis, fedpræftat immortalitatem . Et eft hæc neceflâria omnium dodorum lententia: quoniam impofsibile eft aliter omnia Chriftí uerba æque uera efle, fi non íntellí* gantur, ut funt fpiritus uiuificans : pro quo facit textus qui ponitur de confecta, di/ ftinc.y. Inquit Apoftolus. Sed fi quis dixerit : Nonne quidam hunc textum»nifi manducaueritis, exponunt de efufacramentali, fcilicet quodquamuis intefligatur defpíritualí efu, tamen in hac Ecclefia conflare debet Chriftianum fubfignisfa- cramentalibus confiteri, Chriftum effe efum S¿ potum uitæ £ ficedens ípíritualiter quafi corde credens ad iuftitiam» etiam tenetur ad efum facramentalem, quafi con- fefsio oris fiat ad falutem, ficut &C de baptifmofidelium dicitur. Teneturfgtur*in* uoto habere efum facramentalemtaliquando ergo debet communicare,ut arguit fan- dius Thomas. Fatemur hocfic fe habere, (ed non poteft quis obligari ex uotó ad impofsibile . Ideó eo modo tantum obligabitur ad exequutionem uoti, quomo/ do Ecclefia tradit, fiipfe per fefumerc nequit. Et ifte eft uerusintelledus fandi

Thomæ,qui aitHiôto ex præcepto Dei,nili manducaueritis, exèqûutiorietri præce^ **pro**Eccleuæpercap.omnisutriüfcp,fidelem ad'communioném obligari» Adhuà fortêdicèretaliqüistChriftus díxít,hoc facite in meam commemorationem, præce pit igitur (âcramentalem comiriuriionem fieri in (ui memoriam Nori negamus praé Cep tum,Chrifti eflè,ut hsèc fie fiant in Ecclefiâ uti ipie fecit, 8¿ fie fit per fucceffòreà illorum quibus praecepit. Nam Epifcopi *SC* facerdotes qui (accédant difeípulís, quibus hoc praeceptum reperitungratias agunt,benedicunt,accipiunt, manducant, & bibunt Euchariftiam,in memoriam Chrifti:nec hæc fieri poflunt per alios, quàm tales.Nemo enim poteft per fe accipere manducare Euchariftiam, nifi qui confecrauit.Simul hic traditur poteftas conlècrandi *SC* accipiendiper fe ôd tradendi altjs» *Atogfimw,* Vnde dicit Auguftínus,é¿ habetur ín capliquido de confecratdiftíndty. eos poteftatem circa modum facramentí habuífle:íed facultas tradendi altjs potéftatem, aut díftríbuendí,noñ eft præceptumuChriftus ením élégít filos ,fquíbus tradidit» Dicít tnímGuíllermus ¿n ratíonalí,quódper traditionem calicis fignauítdifcipulosíuos, **fie** ó¿ ipíis difeípulís eandem dedit poteftatem,fciiicet eligendi quibus tradant fimi **km** poteftatem,ôÉ quibus communionem » Vnde quia ipfi díícípulí ad hoc confti tuti fuerunt, ut ex uerbo,hoc facite,conftat:manifeftum eft,eos facerdotes facerdo**cum,** aut Pontifices creatos . Hinç qui in eorum uicês fucceduntjiabént póteftatem hocfaciendi,eo modo qrio ipfi, ante eos Chriftus Pontifex nouiteftamenti fecit, fciiicet confticuendi Pontifices,qui ortinia talia poliunt per fe,& tradendi poteftatem elecftts facérdotíbus hoc faciendi,(cilicet gratias agendi, benedi/ céndi, *ÔC* accipiendí,íi(riul ÔÉ alrjs dignis tradendi : uti elegaritifsime diuinus tra? *tfwyflus-* dit Dionyfius obferua tum» Ex nullo igitur textu habetur à quôd laíci necefsítentar recipere aliter quàm eistraditar. Aut quódEpíféopí feu facerdotes necefsiten/ tur eis fic tradere,quo modo Chriftus difeípulís tradidit,quorum laid uices non gerunt» Neque Paulus diffentit ab Euangeliftis, quando feribit Corinthtjs» Nani forte Corinthiorum facerdotes irttellexerunt,Chriftum cum fuis difeípulís adultimam coznam conueniífe, primo accepiflè panem, gratias egiflè,benedixiflè, fregifie,8¿ coenantíbusdíxífle : Accipite comedite» Etficputabantcoenaml fradione panis inchoatam» Et poftquàm cceriauit Chríftus,accepífle calícém,gra tiasegífíe,benedíxífie,S¿ díxífle *t Bibite ex* hoc omnesjiic eftenim&f hunc moremtfequi uolebant» Et in hocPaulus nonrepraehendit eos, fed in hoc quôd my fiicum efum non intellexerunt, fed fe dederunt ad conuiuia , ibi finem ponen ♀ tes. Inhoc non laudat eos,led ducit eos de erroré litera ad fpírítum,0¿ ad mentem Chrifti ínftítuentís facramentum. An autem fuerint laid ín illoconuíuío mu/ líeres, non poteft clare ex textu haberi : fed quôd non fuerint, maxime per fi? nem textus uidetur,ubi ait : Itaque fratres mei, cum conuenítís ad manducan/ dum, quod de facérdotíbus concelebrantibus potius poteft intelligi. Alq ut ex Dionyfio habetur,non conueniebant cum facérdotíbus,nec uidere poterant myfteria » Et non fine magno myfterio, alia uerba ponit Paulus circa fumptionem corporis Chrifti, 8¿ alia circa fumptionem fanguinis. Nam dicit circa fumptio/ tiern,corp oris,hoc facite in meam memoriam : fed circa fumptionem fanguinis di« citîhoc facite quotiefeunque biberitis in meam commemorationem. Quotiefcunque enim fanguis ex calice bibitur, per quemcunque bibatur,tunc in memoriarri Chrifti fieri debet. Non enim cadit praeceptum in flimptionem,fed in memo* riam,ut quando fumetur, quód in memoria funiatar, maxime calix : ¿'¿diligenter aduertentijdarifsime conflabit hanc efle intentionem Pauli, ex uerbisquæiequuntur : Quotiefcunqueenim. Et probet fe homo,quæ Uerba claré exprimunt, præceptumnon cadere in fumptionem,led in memoriam furñptíonís contra conluetudinem malam Corinthiorum , qui ad corporales delicias trahebant Dominicam Cestiam» Arbitramur nunc fatis competenter per hanc prolixiorem Epiftolam¿

ftolàmjCanâa qdxlacobelliani pro fui errons fomento 8£pa!l(atïone,tamex(cr(z ptiiraquámpraxíÓ¿ (utappellant) compadlatís affumunt,potiuscontraeos eífe oftendilïè drogantes iterum atqUe iterum omnes, qui in lacobellq fedlam fuis fua/ fíóníbtis fum indudfi ,& propterea â fanda Romana Sd catholica Ecclefiâ fegregati, ut prioribus noftrís monitis, fi uítam aflequi cupiunt immortalem, quampri/ ifium acquiefeant. Hoc fi fecerfntfut fperamus) habebunt piifsimum Póntificemi qui fcit omnibus compati fidelibus. Volqué alios fideles, qui in fide parentum,^ ritu catholica Ecclefise diuino munere hadenus prxferuaticftis,admonemus: U£ lacobellianos inducatis adeam redire cortformitatem, quam aut ipfi, aut eorum parentes uobifcum obferuarunt: hoc cedit in maximum meritum animabus ueftris* Quod *fi* acquieuerint, lucrati eos eftis› & gaudebunt uobifcum, S¿cum tota catho* tica Ecclefiâ feeife pacifice unitos, nofqj non folfim amicifsimurti fautorem omni/ um *8C* fingulorum, fed & dilígentífsímum fplícitatorem ÔÉ fidelem cooperatorem offerimus in omnibus, qus honori & utilitati inclyti regni fingulorum cadere poterunt, ut &fictandem ex Chriftianæ militiae catholica Ecclefiâ una,paríter ad triumphantempertingeremereamur, gratia Domini ódfaluacorisnóftrí lefu Chri/ fti femper benedidú Amen. Datum in ciuitate noftra Brixinenfi, die. turned- fis Odobris. Anno à natiuitate Domini, milefimo, quadringentefi/ mo,quinquagefimofecundo* Pontificatus fandifsimi in Chrifto Patris & Domini noftri,Domini Nicolai diuina prouidentia Pa pse quinti,anno fcxtoi

¡BpiMarum Àd Bohemos^reuerendífsfmí In Chrifto P.D.Nicoïai de Cufá Cardinalis eos ad Vniratem matris Ecclefiæ reuocantís^

f I N i J.

Kkfc i Dialog

DIA LO GV S DOG

tiisimi Patris Nicolai de Cufa Cardina.de

Pàce feu Concord ántíá Fidet

DePacefídcí. Cap. t

iImS |||g|i| ffIM EHB ■

Vit ex íjs qux apud Conftantínopolím proxímé fæuifsime a **da peí** Turcoru regem diuuîgabâtur, quida uir zeloDeí accenfus>quí ¡oca iHar0 régions alí quadouíderat.ut plurib.gemítíb. oraretomniú crea tore, qáperfequutíOneq obdiuerfô ritu religions plus folitofxuít, fua pietate moderaretur.Accidit qt poll dies aliquotJorteexdiutur- na coctnuata meditatione,uifio quçdâ eidem zelóíb manifeftarctur* ex qua elicûit paûcoru fapïentiuconcordia omnia ta lift diuerficatô quç in rdigionib. per ôrbê obferuât peritia pollentia,unam poffe fácil? quandá concordanti! reperirí, ac per èâ in religione perpetua pace, conuenientí acuerací medio côftítui. Vndeut hæc uifio ad notitiam eoru qui his maximis prçfunt aliquâdo deueniret, eâ quácu me moría prçfentabatiplaneiùbter confcrípfit:Raptus eftením ad quandâ intelleâualë altitudinem, ubi quafi ínter eos qui uita excelleront, examehuiuftereí ín cófdíoex- ^ex , celforum præfidente Cuti(ftipotenre,íta habitum eft. Aiebat enim Rex cœli 8¿ terræ, Œ *' ad ft de regno huius mSdí tríftes nuncios gemitus oppreïïorum attulifle,ob religio- nem plærofqj in inuícem arma mouere, & fua potencia homines aut abnegationem d id obferua tae ft cftæ cogere» aut mortem inferre. Fueruntcp plurimi harum lamenta/ ttonuex uniuerfa terra geruli, quos rex in pleno fandlorS coetu proponere madauic. Videbatut autem omnes illi quafi noti ccelicolis,a rege ipfo untuerfi, ab initio fuper fingulas mundiprouincias áfedasconftítuti.Nonenimhabítuuthomiñes,fedin* telledluales uirtures apparebant Dicebat enim Princeps unus>omniu talia mifforu *ArcfMtgetus* tríce hanc fen mtiam: Domine rex uniuerfi tatis, quid habet omnis creatura quod *ei* non dediftiÆxlimo terrae placuit corpus hominis formatum, fpiritu rationali per tc infpirarijUt in eo reluceat ineffabilis uirtutis tuæ imago.Multiplicatus eft eximo po- pulus multus,qui occupat art dxfuperífícíem. Et quámuís fpiritus ille intellectualis femina tus in terra, abforptus in umbra, non uideat lucem & ortus (ui initium : tu ta/ men concreafti eidem ea omnia per quæ excitatus admiratione eorum quæ fenfu at/ tingit, pofsit aliquando ad te omnium creatorem oculos mentisattollere, ôi tibi charitatefummauniri, & ficdemum ad ortum fdum cum fruduredire* Sed nofti Domine,quod magna multitudo non poteft effè fine multa diuerfitatetac quod labo riofam çrumnis mifertjs plenam pene omnes uitam ducere coguntur,feruili fo/ biedHone regibus qui dominantur iubefle Ex quo facftum eft,quod pauci exomnib. tan tum octj habeat,ut propria utentes arbítrtj libertate,ad fui notitia pergere queat; multis enim corporalibus curis QC. feruitrjs diftrahuntur,itatequiesDeus abftondi/ tus,quaerere nequeunt. Quare propofuiftidiuerfos reges ateg uidentes, qui Prophe/ **tae** dicuntur, populo tuo, quorum plæriœ legationis tuæ officio uft, tuo nomine cui/ tum & leges inftítuerunt,á¿ rudem popula inftruxerunt.Has leges perindeacfi tuip- ferex regum facie ad faciem eis loquutus futfles acceptarunt, non eos fed teínípíís) Í audire credentes îuartjs autem nationibus uarios Prophetas &magiftrosmififti,0£ I alios uno.aliosalio têpore. Habetautê hoc humana terrena coditio, quod longa co / fuetudo quæ in naturam tranfiffe accipitur, pro ueritatedefenditur. Siceueniunt ' tion parugdtiftnffones,quando qualibet communitas fuam fidem alteri prxfert.Suc curre igitur tu qui folus potes : propter te enim quem folum uenerantur, in eo quod cun&i adorare uidentur, eft hæc æmulatio. Nam nemo appetit in omni eo quod ap/ petere uideturmifi bona quodtuesjnecp qutfquam aliud omni intelleduali difcurfu quæritjcjj uerum quod tu es.Quíd qugrít uíues,níší inueret'quidexíftensjníší effecTu ergo qui es dator uitæ & efferes ille q in diuerfis ricib.differe ter quxri uideris,& in diz

uerftg

Üerfïs nómtóbus nominaris, quoniam utí es manes omnibus incognitus ¿neffabi lís.Nonenímquí infinita uirtus es,aliquid eorum es quae creaftí,nec poteft creatura infinitatis tuáé conceptum corhpraefiendere:cufnfiniti QC nifínítí nulla fit proportio* Tuaúteth ¿mñípótensDeus,pótes te qui Omni mentí inuifibilis es,modo quo capí queaà/cùiüis uífibilem offendere. Noli igitur amplius té occultare Domíne fis pro jpicíus,& ôftende faciem tuam,& faluí erunt omnes populi, qui amplius uenam uitaê eíús dulcedinem parum etiam præguftàcam,deferere neqiieunûnàm hemo á te recedit, híií qúía ie ignorat. Sí fic facere dignabéris„ ceflabit gladius 0¿ odrj líuor,S¿ quæqjmala, cognofcent omnes quomodo non eft nifi úna rélígíoin rítuúmua/ h'etate.Quôd fi fortehæcdifferentia rituum tolli non poterit,aut non expedit, ut diuerfitasfítdeuotíonís adaucftio,quando quglibet regio fuis cæremonrjs quafi tibi regí gratioribuSjUigilantiorem operam impendet: falcem ut ficut tu unus es,una fit re/ ligio,unus la tría: cultus* Sis igitur placabilis Domine,quia ira tua eft pietas, Sf iu; ftitíá mífericordíaípátce debili creating tuæ.ïta nos tui commifTarq.quos populó tub cuftodesconcefsíftí,6¿ hicintuerisituammaíeftatem omnínobís poísibíli exoratibnismodófupplícíterdeprecamuh .... Cap. II.

AD hánc Archangel! fupphcatíonem, cum p.mnes ccelicí cines fe pariter regi fummo inclinarent: aiebat qui ín throno fedebat, hominem fuo arbitrio diz miflum,in quo arbitrio capaceçh eum fuo confortio creaífet.Sed quía anima ' lis &C terrenus homo ,fub príncipe tenebrarum in ignorantia detinetur,ambulans fecundum conditiones uitaefenfibihs,qU2e nonçft nifi demundo principis tenebrarum, 8C non fecundum mtellecftualem interiorem hominem, cuius uita eft de regione originis fuæthinc aiebat,Ce multa cura & diligentia, per uarios Prophetas cj aliorucoparationeuidentes erant, deuiâte honiinereupcaiTe. Ettandê quando nec omnes ipfi Propheta: fufficienter principem ignorandi fuperare pollent, uerbu fuS *mtfifle,*per quod fecit Qc fecula: quod induit humanitate, ut ficfaltemhominem dodbilemliberrirïii árbítrtj illuminaret,uideret non fècündàm exteriorem,fed interiorem hominem effeambulandum, fi aliquando reuérti iperaret ad immortalis uita dulcedinem.Etquiauerbumfuum induit hominem» 6fin fanguine fuo perhibuit te* ftimoniumueritathfcilicer hominem capacem efTeaeterna: uicp,propter quamaffequendam animalis ÓC fenfibilis uita pro nihilo habenda fit, quodqj aeterna uita non fimi fi interioris hominis ultimum defiderium:fcilicetu.eritasquae folum appetitur, ÔC uti aeterna eft,aeternaliter pafcit intelledum. Quæ quidem uerítas intelledum paf* cens,non eft nifi uerbum ipfum in quo complicantur.omnia, Ôf per quod omnia ex* plicantur, Qc quod humanam indtiitnaturam, ut quilibet homo fecundum ele Aionem liberi arbitrrjinfualiumananacura,inh.omineillo qui & uerbu,immortale ueri< tatis pabulum fe aflequi non dubitaret Addens^ cum hæc acfta finr,quid eft quod fieri potuit,áínoneft fa ¿Sumí

Cap* nt

AD qiiarh interrogationem regis regum,y E R b v m caro fa (ftum, omriium cœ Verbiim; licolarurii principatum tenens,omnium uice refpondit. Pater miiericordia/ rum, ôdftopera tua perfe&ifsima funt, & non reftat pro eorum complemento qûïcquàm adíícíendurii : tamen quia ab initio decreuifti hominemli/ 'faefiarbitrij maneretSf cumnihilftabilein fenfibilimundo p.erfeueret, uarienturque extempore opiniones S¿coníe<fturarfíuxíbiles, fimiliter & linguae interpretatio* nes.'índígéthumana natura crebra mfitatíone,utfallací3e quæ plurimum funt circa uerbum tuum extírpentur,& fie uerítas continué eluceicanQu^eumfit una,Sf non pofsit non capi per oniriem liberum íntelledum,perducéturomnísrelíg¿onumdí/ uerfitas in unarn fidem orthodoxam* Placuitregi. Ecaduocatis angelis qui om/ ilibus nationibus & linguis præfunt, cuilibet praecepit, ut unum cæteris peritioreth ad uerbum quod caro faâum, adduceret* Etmoxin confpecftuuerbicomp'nruçrunt uiri fcilicet grauifsimi mundi huius ¡ qttëffih extafîm rapti, quos v e r b v m DH

ficalloquebatunAudiuitDomirtus rex cóeli & terrx gemitum ínterfedorum S¿ co/peditorum,ôdnferuitutem redadorum,quí ob religionum diuerfitatem patiuntur* &C quia omnes qui hanc aut faciunt aut patiuntur perfequutionem, non aliunde mo« uentwr nifi quia fic falittt credunt expedire, QC fuo creatori placere : mifertus eft igiturDotninus populi, 8¿ conplacet omnem religionum diuerficacem, communi omnium hominum confenfu,in unicam concorditer reduci religionem deinceps inuiolabilem .'Hoc Onus mínífteríj uobisuírís eíedis committitjdandouobisafsiftçntes ex fua curia admíniftratoríos angelicos fpiritus, qui uos cuftodiant ac dirigantJo*» cum deputans Hierufalem ad hoc aptifsimum

Cap. ÍIIL

Græcus. AD hæc unus cæteris fenior & (ut apparuit) GAEcvs, præmiffa adoratione relpondit: Laudes Deo noftro dicimus, cuius mifericordia fuper omnia opera eius,qui folus potens eft efficere, quod in unam concordantem pace tari/ta religionu diuerfitas conducatur,cuius praecepto nos fadura eius non pof fumus non obedire Oramus tamen nuncinftrui, quo modo hæcper nos religionis unicas pofsitintroduci.Nam aliam fidem ab ea,quam natio quelibet etiam fanguiñe fradenus defendít,noftra(Íiaf¿one difficulter acceptabit. Reípondít.vERB vm. Non aliam fidem, fed eandem unicam undicp præfijpponi reperietís. Vos enim qui nunc adeftis, inter ueftræ linguae confortes lapientes dicimini, autfaltem Philofophi,feti Capientia: amatores. Ita eft inquit. GRaecvs* Cui verbvm.Sí igitur omnes ama/tis iapientiammonne ipfam fapientiam effe præfupponitis?Clamabat omnesfimul, nemine dubitareeam efle.SubtLinxitvERBVM Non poteft effe nifi una fapientia.Sienim pofsibile effet plures effe iapitêtias, illas ab una effe neceffe effetiance enim omne pluralitatein,eft unitas. GRaecvS.Nemo noftram hæfitat/nhoc,quinfituna fapientia,quam omnes amamus,0¡fpropter quamPhilofophi nominamur: cuius par/ticipatíonefuntmuki fapíentes, fapientía ipfa fímplící & índíuíía in fe permanente. verbvaï. Concordatis igíturomnes,unameffeíímplicifsímamfapientíam,cuíus uis eft ineffàbilis.Et experitur quífqj ín explícatíoneuirtutís eius, ineffabilem ac infinitam uim illam. Quando enim uifus ad ea quæuifibilia funt fe Conuertit, ÔCquicquid intuetur, attendit ex ui fapientiæ prodiiffe, ita de audítu,6¿ lingulis quæ fenfus attingit inuilibilem fapientiamprnniaexcedere affirmat, graecvs. Nec nos q hanc fecimus PhilofophiKprofefsionem,alia uia dulcedinem fapientiæ,quâm rerum quæ fenfu fobiacentadmirarionepræguftatam,amâmus. Quis enim non moreretur pro adipifeenda tali fapientía, ex qua omnis emanat pulchritudo, omnis dulcedo uitæ,8£ Omne defiderabile?In opificio hominis,quantarelucet uírtus ïàpientiç,in membris, ordine membrorum,uita infufa,harmonia organorum,motu,ÔC demum in fpiritura/tionali,qui capax eft artium mírabilíum,ó¿ eft quafi fignaculum fapientiæ, in quo fuper omnia utin propinqua imagine relucet fapientía æterna, ut ueritas inpropin/qua fimilicudine. Etquód fuper omrtíamírábíle eft, reducentia illa fapientiæ, per ue/frementem conuerfionem fpiritus,ad ueritatemplus & plus accedit quoufcp uiua ipfarelúcentíadeumbraímagíníSjContíntiéueriorfíacSCconformíor ueræ fapientiæ, lícetabíoluta ipfa fapientía, nunquam fit utieft ínalio attingíbilís: utficfitperpetu/us indeficiens cibus intelledualis,ipfa æterna ínexhauríbilis fapientía. VERB 7M, Rede incediti s ad noftrum quotedimus propofítum. Omnes igitur uos etfídíucr/farum religionum nocemini,unum præfupponitis in omni díuerfitate tali,quodfapientiam nomínatís.Seddícite,complediturne una fapientía omne id quod dící poteft?

Refpon/

De Pace fidci

. . ReípótidítItalus. Cap*. V. ¿ '

■ Mb íion eft uerbum extra fapientiam. Verbum enim fumme (apientisffn fa* pientiaeft,S¿in uerbo fapíentíá,nec quicquam extra eam. Omnia ertim infinita Italus' cônpleditur fapíetia. vérbvm.Síquis igitur diceret, omnia ín fapientía creata,S¿ alius oninia inuerbo creata : dicerêtne illi ídem an dmerfum? (T*ALVS.Li/* cet appareat diuerfitas indidione, eft tamen idem inféntentíatcreatorís enim yerba rn quo cunda creauit,non poteft effe nifi fapientía eius, verbvjmu Quid igitur ap/ paret uobisteft fapientía illa Deus, an creatura £ italvs. Quia Deyscrearor Orrt/ nia creat in fapientía,ipfe eft neceífa rio fapientía creatae fapientiæ. Ante enim omnem creaturam eft fapientía,per quam omne creatum id eft quod eft.verbvm.Síc ia piëtia eft æterna,quia ante omne initiatu & creatum jtalvs.Nemo negare pocefti quin id quod íntellígícur efle ànte omne príncípíatum,fít eternum. veRBVM.Eft ergo prtncipium.iTalvs.Ita eft.vERBvM.Ergofimplicifsirnu, omne enim copofitum, cftprincipiatuzcomponentia enim noti pofflmt efle poft compofitum .it*ÀL*vs.Fa/ teor.vERBVM.Sapientia igiteftæternitas.iTALvs.Nechocalicer eflepoteft.VER.* Bvm.Non eft autem pofsibile plures efle æternitatesjquia ance omne pluralitateeft unitas.tt Alvs.Neqj id quiscj? diffitebit, VERBvmJBh igitur fapient¿a:Deus,uhuá, (implex,æternus,principium omtiiurtwTalv sJtaeflenecceffeeft.verb.vm Ecce quomodo uariarum fedarum Philofophi,in religione unias Dei quem onines præ/ íupponítísjineo quodamatores fapicntiæprofiteminiîCOïicordactë.

Arabs. Cap.^ VL . . .

HïcArabsexorfusrefpondit.Nihilclariùsnecueriùs dicipoteft.verbVM. Ara^fc

Sicut autem uos profitemini,exeo quod amatores fapientiæ,àbfolucam fápientiâiputacifnè hominesintelledu uigetes non amare fapièhtiâC'ARA

Puto uerifsimè omne homines natura appetere fapíenciá ,ci5 fapientía fit uita intelledus,q alto cibo ueritate,uerbo uita: fuo íntelleduali,qiíí fapíetía eft,in uita fuá coferuárí nequit.Sicuc ením omne exiftens,áppetít omne id fine quo exiftere no poteftííta íntelledualís uita fapíentiá, verb VM.Omnes ergo horríí nes profitentur uobífcu unam abfoluta fapi entia eiTe,cg præfupponStiquæ eft unus Deas*arabs.SiceftjóC alíud nemo intellíges aftruere poteft verbvm.Vria eft ígí tur religion cultus omniumintelleduuígentium, quæin omnidíuerfitate ritus præ fupponitur.ARAbS;Tues fapientia,quia uerbum Del : quæfo cultores pluria Deo/ rum,quomodo cum Philofophis ín uno Deo concurrunt £Nam nullo uncÇ tepore Philofophi aliter fenfifle repedatur q> inpofsibile fit eflè pluresDeos,quib.unus fuperexalcatua nonpræfit: quifoluseft principium, áquo ali] habetquicquíd haber, multo excellétíus $ monas ín numero.verbum.Omnes qui unçg plures Deos colus irunt,diuinitat€ effe prçfuppofuerftt.Ulâ enim ínomníb.Dtjs tancjj in participanrib. eandë adorant.Sicut enim albedine non exiftente,no funt albafitâ díuínitate non exi fíete,non funt Drj.Cultus igitDeoruconfitetur díuíníratem.Et qui dicit pluresDe/ osidicitunumantecedenter omnia principiuficut qui a (Terit plures fandos, unu fan dum fandorum, cuius participationeomnes alq fandi funt,admittit. Nunc^gen< aliqua adeo ftolida fuit, quæ plures crederetDeos, quorum quifcp eflet prima caufá^ principin,aut creator uníuérfi.arabs.Ita putó.Ná idipfum contradicit fíbi ipfi, plu> ra efle principia prima.Pfincipift enim cum non pofsit effe principiat&quia d feipfd. eflet príncípíatum effet antecjj eflet,quôd no capit ratioddeo principia eft æterna? Et no eft pofsibile plura efle æterna, quia ante omne pluralitatem eft unitas. Ita unft neceflario erit principium^ caufa uniuerfi. Ob hoc non repperi hadenusgente ait qua,ín boca uerítatís uta declinafle. vErbvm, Si igitur omnes qui plures Deos ue/ nerantur, refpexerintadidquod præfüpponunt, fcilícet ad Deitatem quæeft caula Omnium,& illam uti ratio ipfa didat in religionem manifeftâafl'umplerint, fient ip- fam implícite colGt in omnibus quos Déos nómínanulís eft diAbluía .Arabs.Forté hoc non effet difficile,fed tollere culturam Deorum erit graue Nam populus fuffrà gia fibi ex cultpra ptæftari pro certo tenet SC inclinatur ; ob hoc pro (ua faluatione,

adffU

ad illa nomina recurrit* ve RB vn. Side faluatione pari iam didoffiodo informare/ tur,populus potiùs quaereret faluationem ineo qui déditeffe,& eftipfefaluatoratqs faluatío infinita,^ in rjs qui exfe nihil habent,nifi àb ipío faluatore concedatur. Vbi uero populus ad eos qfancfti habiti funt omniü opinione,quia Deiformiter uixerut* confugeret quafi ad acceptos interceffores, in quadâ aut íntírmítaté aut alia necefisî* tate>auteofde</WHrtueneratione coleret,feueorSmemoriareuerenterageret,quia amict Det ôf quorn uita eft imitanda, dumodouní foli Deo omnem daret latriæ cul' tununon contradiceret unicae religioni,& hoc modo populus facile quietarctun

Hiclndus. Cap. VII.

Vídtuncde ftatuisôf fímulacris? verb vm. Imagines quseadnotitiam deducunt ea„ quæ tn ueró unius Dei cultu conceduntur, non damnantur: fed quando à cultu latrías unius Dei abducunt, quafi in ipfis lapidibus fit aliquid diuínítatís, ftacuae alligetur, tunc quia decipiunt, & à ueritate - auertunt,meritô cofringidebent, iND vs. Difficile eftpopulumauer tere ab inuetera ta idololatria,ob refponfa quæ dantur, verb vm. Raro hæc refpon fa aliter quâm per facerdotes, qui fic num en referunt refpondiffe, fabricantur. Nam quæfitopropofito,autarte aliqua quamexcoelidifpofitioneinobferuantiaperdaxe runt,aut forte, confingunt refponfum quod numini affribunt, quafi *fic* coelum aut ApoHojUelSoliubeatrefpodere Quapropter accidit illa plærûcp efte aut ambigua, ne aperteconuincanturde mendaci o:aut penitus mendofa,8Cficaliquado cafuuera. Et quando facerdos eft bonus coniedor, melius diuinat,& reiponfa funt ueriora. Ind vs.Compei tum eft fçpe fpiritum quendamftatuæalligatum,patenter refponfa dare.VE RB v M.Nonanima hominis.aut Apollínis,uel Aiculapij, aut alterius qui $ Deo coliturffed fpirítus nequam,ab initio humanæfalutisinimicus,finxit fe fide per hominem aliquando fed raro ftatuæ alligarí,S¿ ad refponfa cogi,u t fic deciperet: fed poftquâ dete&a eft fallacia,ceflauit.Vnde hodie os habent & non loquuntur. Poft/ quam experimento comperta efthæcfallacia fedudoris in multis regionibus,dam* nata eft idololatria pené per omnia fapientiorum hominum loca.Et non erit difficile fimiliter in Oriente,ad inuocaciqnemunius Dei fallaciam Idololatriae detegi, ut fie il li exteris mundi nationibus conformentur.jNDvs. Deteftis fallactjs praeapertis,atcp quod ob illas Romani prudentifsimi,fimiliter Graeci atq$ Arabes, idola confrege runtîfperandum eft omnino idololatras Indos fimili ter aduros, maxime cum ftpien tes fint,6¿necefsitatem religionis incultuunius Dei effe nonhæfitenr,etiam ficum *Mds.* hoc idola fuo modo uenerentur:S¿ de unoDeo adorando,fic conclufionem capient pacificam. Sed de trino Deo, diffi cillimum erit concordiam ubicR acceptarijuidebi/ tur enim omnibus trinitatem fine tribus concipi non poffe.Quod fi trinitas effindi/ uinitate,erit& pluralitas in Deitate. Prius autem dídum eft,&uere ita effe necefte efftfcilicet non efte nifi unam Deitatem abfolutam.Non eft igitur pluralitas in abfq- lutaDeitatejfedinpartícipantibus,quinonfuntDeus abfolut¿,feddíj participado/ ne.VERBVM. Deus ut creator,eft trinus&unus:ut infinitus,nec trinus,nec unus, nec quicquam eorum quædici poffùnt.Nam nomina quæ Deo attribuuntur, fumun turâ çreaturis, cumipfefit in fe ineffabilis, & fuper omne id quod nominari autdi* cipoteft.Vnde quiaDeu colentes ipfum adorare debent,tanquàm principia uniuer fi,inip(o auteunouniuerfo reperitur partis multitudo inaequalitas &feparatio(mul titudo enim ftellarum,arborumjhominum,lapidum fenfui patet) omnis autem multi tudin^s unitas eft principium : ideo principium multitudinis eft æterna unitas. Re- petitur inuniuerfo partium inaequalitas, quia nulla æqualis alteri (inæquaîitas enim cadit ab aequalitate unitatis) ante igitur omnem inæqualitatem eft æqualiras æter/ na. Reperitur in uno uniuerfo partiumdiftinâio feu teparatio, ante autem omnem diftincftionem,eftconnexiounitatis &æqualitatis,âqua quidem conexione cadit fe paratio feu diftindiio.Conexio igitur æterna.Sed non poffunteffe plura æterna Jgi* tur

Hir tí tina í tertiltateJfeperitùtunitas, imitatis «qualitas, & ifaftatís ¿qualitatis unio feu connexio. Sic príncípíu fithplícifsimum uniuerfí,eft imítrínum; quia ín prín cípio complicari datur príncipíatutn,omne autem principíatum dicit fíe fe in principio fuo complicarij 8¿ ín otntii princípiato^rína talis díftíndio ín unítáte eflentiæ reperítur:Quare & omnium principium fimplicífsímum,erittrinum unum*

Chaldaeus; Cap, VIII;

»> . Ácc & fi fapíentes alíqiiatituium capèrepoffentîtariien comunèm uülguni g ! eXcedunt.Namut intelligo non eft ueru quod fint tres Díj, fed unus qui eft trínus:uísnedicere,quód ipfe unus in uirtute eft trinusCVE R b vw.Deus eft I f abfoluta uis omnium uirtütu,quía omnipotens. Vnde cum nort fit nifi uni abfoluta uirtusáqu¿ eft diuitia eflentiaåillâ uírtutem dici trinâmon eft aliud, quam Deum aflerete trínúm .Sed non fic canias uírtutem, prout díftínguítur contra realítate,quiaínDeo uírtus eft ípfa realitasjfic&de potentia abfoluta,qugeft&u iritis.Nam non uideretur cuiquàmabfurdum, fi diceretur omnipotentiam diuina qua: èft t)eus, in fe habere unitatem quæ eft entitas,«qualitatem, S¿ connexionem. Vt fic potentia unitatis uniat feu effentiet omnia quæhabentefte(in tantum enim reseft,irt quantum una efttunum enim & ens conuertuntur) Si potentia «qualitatis, æqualifi* çetfeu formet omnia quæ confiftunt (inhoc enim quód res nec plus nec minus eft quam id quód eft,aequaliter eft: ft enim plus uel minus efletmon effet. Sine aequalitate igitur nonpoteft eflejfic potentia connexionis, uniat feunedat. Vndeomnipored-iia in uirtute unitatis, uocatdenón éflè,ut quod non erat, fíat capaxípfíus efte; in uirtute æqualitatiSjformat : ín uirtute cÔnexionis,nedit, utí ín eftentía amorís uides, quomodo amare riecftit amantem amabiliter.Quâdo igitur de non efle iwcatur per omnipotentiam homo,primó in ordine oritur unítas,poft çquâlftas,inde nexus iïtriuft^.Nam nihil eflepoteft nifi fit unumprioriter igitur eft ünum* Et qüía homo iïocaturdenoneflè ; oritur unitas'h ominis primó in ordine, deinde æqualitas illius unitatis feu entitatis (nam «qualitas eft explicatio formæin unitate, ob quam uoca/tur unitas hominis,& non leonis uel alterius rei. Aequalitas autem non poteft ni *fi ab unitate* orirfinam alteritas nonproducit«qualitatem,fed unitas feu identitas)dein/de ex unitate & aequalitate procedit atrior feu nexus* Vnitasenimab «qualitate, aequalitas ab unitate,non funt feparabiles. Nexus igitur feu amor *fic* ft habet, quod pofitaunitate ponitur «qualitas, SCpofita unitate S aequalitate ponitur amor ftu nexus* Si igitur non reperitur æqualitas quínfít unitatis aequalitas, & non reperi/tur nexus quin fit unitatis & aequalitatis nexus,ita quôd nexus eft in unitate gquailitas in unitate, & Unitas ín aequalitate,6¿ Unitas & gqualítas ín nexujmanifeftum eft¿ iíón efle in trinitate eflentíalem diftindíonem» Illa enim quæ effentialiter differunt ita fe habent, quód ünüm efle poteft alio non exiftente* Sed quia fic fe habet trini/tas,quód pofitaunitate ponitur unitatis æqualitas,&econuerfo, & fimiliterpofitis unitate*Qt* æquàlité poníturnexus, &econuer$ó:híncnoníneflentíafed inipfare/latione uídetur quomodo alia eft unitas,alia æqualitaS, alia connexio. Numeralis áutem diftindlio eft efleritialis : nam binarius differt à ternario effentialiter, pofitó enim bínariOjñón ponitur ternarius^ & ad efle binarij non ftquitur ternarius. Quare trinitas in Deo non eft compofita, feu pluralis, feunumeralis,fedeftfímplícífst> ma unitas. Qui igitur Deum credunt unum, non negabunt ipfum trinum, quando' intelligunt trinitatem illam no diftingui ab unitate fimplicifsima, fed efle ipfam:ita quôd nifi effer ípfa trínítasínunítare,noneffetipfumprincípíumomnípotensad creandum uniuerfum *QC* fingula. Virtus quanto unitior, tanto fortior:quanto au> tem unítíor, tanto fimplicior. Quanto igiturpotentior ftufortior, tanto fimplicior* Vnde cum eflentíadiuina fit omnipotens,eftfímplícífsima trina» Sine enim trinitate^on effet principium fimplicifstmum/ fortifsimunb omnipotens*

'Chal/

chaldaeVs. Arbitror neminemabifto ihtelledudiflentire pofle: Sed* quôd Deus habeatfílium, & partícipemíndeítate:hocímpugnant Arabes, & multi cum ípfis.vere VM. Nominant aliqui unitatem patrem, aequalitatem filium, & ne/xum fpíritum fan&urm quia illi termini etfi non ftntproprtf, tamen conuenienter fi/gnificanttrinitatem.Namdeunitaceaequalitas>& de patre filius: ab unitate patris aequalitate fílq,amor feu fpírítus* Tranfit enim natura patris in quandam xqualita/tem in filio. Quare amor 0¿ nexus ab unitate QC æqualitateexoritur.Et fi fimplicio* res termini reperiri poflènt,aptiores eflent,ut unitas, iditas,& identitas. Hi enim ter/mini,magis uidetur fœcundïfsimam effentiç fímplícítate explicare. Etattende cum eflentia rationalis animíeíít quædam foecundítas3fcílícet mens,fapíentía,& amor feuuoluntas quoniam mensexíe exerit intelledum feu fapíentíam.ex quibus uolun tas feu amor,& eft hæc trinitas ín unitate eflèntiæ animív foecundítas,quam habet in fimilitudine Îœcundifsimæ increatæ trinitatis; fie res omnis creata gerit imaginem uirtutis creatiup,& habetiùo modo fœcunditatem in fimilitudine propinqua ueldi/ftanti,foecundifsimæ trinitatis omnium creatricis. Ita ut non folum creatura habeat effe diuino,fed efle fcecundum fuo modo trinum,ab eflefoecundifsimo trino 6íuno: fine quo efle foecundo, non poflet nec mundus fubfiftere^nec creatura effet meliori modo quo effe poffen

Wrf«* ititas. identity

I'"*'™®' Adhaecludxusrerpondit. Cap. IX.

OPtimê explanata eft fuperbenedicfta trinitas,quænegarïnequit NamPro/pheta quidam nobis ipfam quàmbreuifsimêaperiens,aiebat: Deum inter/rogaffe,quo modo ipfe qui aliis foecunditatem generationis tribuit, fterilis effe poflet Æ tqtiamuisludæifugiant trinitatem propter hoc,quia eam pu-tarunt pluralitatem^tamen^intelledo quod fit foecundítas fimplicifsima,perlibenter acquiefcenuvERB vm. Facile etiam Arabes & omnes faplentes ex his intelligent,tri nica tem negare, effe nega re díuínam fœcunditatern & uirtutemcreatiuarm ac quôd admítelo trinitatis}eftnegareDeorum pluralitatem&confocialiratem. Facitenim ipfa foecundítas quæ eft trinitas,non eífe neceflequod fint pluresDq, qui concurrat adereationem omnium,cumuna foecundítas infinita, fufficiac omneidereare quod eftcreabile. Multo melius Arabes caperepoteruntueritatemhocmodo,quam mo/do quo ipfi loquuntur,Deum habere effentiamSC animam, adduntep Deum habere uerbum & fpíritum. Nam fi dicitur Deum animam habere,non poteft intelligi ani/mailla,nifi ratio feu uerbum quod eft Deus. Non eft enim aliud ratio quam uerbum: &C quid tunc eft fpírítus Sancflus Dei,nifi amor qui eft Deusi Nihil enimde Deo fim plicifsimo uerificatur, quod non fitipfetfi uerum eft Deus habereuerbum, uerum eft uerbum Deum efle:fi uerum eft Deum haberefpíritum, uerum eft fpíritum effe De/um. HabereenimínpropriéconuenítDeo,quiaípfeeftomnia,íta qubdhaberein Deo»eft effe. Vnde Arabs non negat Deum mentem efle, Qtab illa uerbum generari feu fapientíamí SCexhis fpíritum feu amorem procedere. Et hæc eft illa trinitas, quaç fupra eft explanata & per Arabes pofita,licet plæricp ex ipfis non aduertant fe trini* tatem fateri. Sic 6¿¿n Prophetis ueftris uos ïudæi repetí tís, uerboDeí ccelos forma-tos (pirita eíus. Modo autem quo negant Arabes & ïudæi trinitatem, cerré ab omnibus negari debeufed modo quo ueritas trinitatis fupra explicacur3ab omnibus denecefsitateampletftitur.

Scitha. Adhæc Scytha. Cap* X

Aegypt^ Vltloniti'

K "Thil fcrtipuli efleporeft in adoratione fimpîicifsimæ trinitatis;quam &ho l die omnesqui Deos uenerantnradorant. Dicunt enim fapientes, Deum 1 crcatorciT1 efte utriufe# fexus, atep amoremtuólentes per hoc foecundifsF •A- mam trinitatem creatoris(modo quo poffuntJexplicare.Altj afferunt De/um fuperexaltatum, de feexerere intelledum feu rationem, & hunc dicunt Deum dçDeo;atçp illum afferunt creatore,quoniâ omne creatum caufam & ratione habet, cur

leur ftthoc & nbh illud. Omnium igitur rerum ratio ufta infinita, Deus eft. Ratio au> tem quæ Ao^oj feu uerbum â proferete emanat, ut cum omnipotens uerbum profert, facia fint ea in re, qux inuerbo complicantur ; ut fi diceret omnipotentia ? fiat lux, tunclux in úerbo cóplicata exiftit ita adu. Hoc igitur uerbum Dei eft intelleduale, ut prout res eft concepta in intelledu ut fit, íta exiftat realiter* Dicunt deínde fpíritu connexionis procedere ín tertio ordine, qui fcilicet connedht omnia ad unum ut fíe unitas uniuerfíj. Nam anima mundi, feu fpirirG qui omnia necftít, per quem qualibet creatura participationem ordinis ut fit pars uniuerfi, pofuerGt. Oportet igitur quod hic fpírítus in principio fit ipfum príncipíum: amorautene<ftít. Hinc amor qui Dez us eft feú charitaSjdici potefthic fpírítus, cuius uis eft diffufa per uniuerfumjita quod nexus quo pattes ad unum feu totum conneduntur, fine quo perfecftio nulla fubfi* fteret, habeat Deum fiium príhcipíum. lta clare confpicitur, omnes lapientes aliquid trinitatis in unitate attigiffe. Bt propterea dum hanc quam nos audiuimusexplana/ tioaem àudiuerint, gaudebunt ¿¿laudabunt.

Refpondit Gallus* Caf>* XI.

Liquando hoc argumentum úéntílatum inter ftudiofosaudiui* Aeternitas Gallu'®* aut eft ingenita, aut genita, aut nec ingenita nec genita. Vide ingenitam rationabiliter patrem omnipotentem uocari, genitam uerbumfeu filium, nec ingenitam necgenitam amorem feu fpiritumfandum, quia ipfe procedit ab utrocp. Et née eft ingenitus, quia noneft pater, nec genicus, quía non eft filius, fed procedens ab utrocg. Vna eft igitur aeternitas, illa eft trina & fimplicifsima. Vna deitas trina, una eflentia trina, una uita trina, una potentia crina, una uirtus crina. In hac àutem fehola profecía ut quæ obfcura fuerunt, luce clarius quantum nunc datur patefcant. Et quoniammaximareftatcontradidioinmundo, aflerentibusquibufdani Uerbumcarnemfadumob redemptionem omnium, ahjs aliter fentientibustopor/ tèt fuper hoc nos informari, quomodo in ea difficultate concordiam attingamus-* verè vm. Hanc partem elucidandam Petrus Apoftolus recepit, ipfum auditefuffl* cienter enim edocebit quaeq? abfeondita uobis. Ec compárente Petro ín medio eo/ rum ita exorfuseft. Pet RK Omnis circa incarnatumuerbum diijerfitas, has uide> tur habere uarietates. Primo quibufdam dicentibus uerbum Dei non efle Deum: 6¿ hæc pars eftiam antèfuffícienterexpfofa, quoniam non poteft uerbum Dei nifi De* useffe. Hoc autem uerbum eft ratio: enim Græce uerbum dicitur, quodeftra> tioîDeum enim habere rationem, qui eft creator omnium rationalium animarum 8¿ fpírítuum, indubium eft. Hxcautem ratio Dei, non eftnifi Deus, uti praeexpofi/ tum eftmam habere in Deo, coinciditcumeffe Ille enim á quo funt omnia, in fe coni pledlicur omnia, 8£ eft omnia in omnibus, quia formator omnium t ergo forma formarum. Forma autem formarum, complicat in fe omnes formas formabiles* Ver/ bum igitur feu ratio, infinitacaufa & menfura omnium quæfieri poflunt, Deuseft- Quare illi qui admittunt uerbum Dei effe incarnatum feu humanatum, necefle eft qci ipfi fateantur, hominem illum quem dicunt Deí uerbum, etiam efle Deum*

Hic Perfaïoquutus eft dicens* Cap* XIÏ*

Petre, ft uerbu Dei eft Deus: quomodo Deus qui eft immutabilis fieri poflet per£u non Deus fed homo, creator creaturaç' Negamus enim hoc penêomnes, pau cis in Europa demptis. Etfí fint quídam internos qui Chriftiani uocenturjl/ línobífeum concordantín huius rei ímpofsibílítate, fcilicetqubdinfinitum iit finitum, & aeternum tempórale. PETRVS, Hocipfumfcilicetæternû effe tempo- rale conftanter uobífeum nego: fed cum uos omnes qui legem Arabum tenetis, dici tis Chriftum effe uerbum Dei, & benedicitis, necefle eft & quod fateamini ipfum Deum, persa. Fatemur ipfum efle uerbum Sífpíritum Dei, quia inter omnes qui funt aut fuerunt, nemo habuit illam excellentiam uerbi fpírítus Dei s non tamen

admittimusproptereaqaôdfueritDeus,qui non habet participem* Ne îgituf facídamus in pluralitatem Deorum,negamus ipfum Deum,que Deo proximum profitemur. pÈrRvs. In Chrifto naturam humanam creditis? PER.sA.CredimuSjâf il/ tam werarn in eo fuifle & perftitiffe affirmamus* peTRvs. Optime, Hæc natura, quia humana non eratdiuina.Et ita in omni eo quôd in Chrifto uidiftis âftcundum hanc naturam humanam,per quam fimilis erat alíjs hominibus,non apprghendiftis Chriftum Deum fed hominem.persa.Ita eft.Petvs.In hoc nemo à uobis difteti tit.Nam natura humana fuît in Chrifto perfedifsima,per quam fuituerus homo,8€ mortalis ut alti hominesîfecundùm illam autem naturam,non fuit uerbum Dei. Dtciroigitur mihi cum fateamini eum uerbum Dei,quid per hoc intenditis? persa*. Non naturam fed gratiam,fcilicetipfum hanc gratiam excelfamaiïèquutum, quôd in eo Deus pofuit uerbum fuum. petrvS. Nonne in alrjs Prophetis íímíííterpo* fait uerbum?nam omnes uerbo Dominiloquutifuntjsc erantnunctjuerbíDeú persa. Ita eft,fed omnium Prophetarum maximus Chríftusí ideo magis proprie E * conuenit ei ut dicatur uerbum Dei,quàm alfjs Prophetis, Poflent enfin plures epi* 0 ' ftolæmiflæinfeuerbum regis continere,in particularibus negocíjs Ôf prouinerjs: fed una fola efle,quæ uerbum regís côtinet per quod totum regnum regitur, fcilicet quia continet legem ÔC præceptum,cuiomriesobedire tenenrur.PETRvs.Boham ad huc finem uideris fimilitudinem propofuiffeîfcilicetquôd uerbum regis feriptu in uarijs chartis,non mutat ipfas chartas in alias naturas,manet enim naturæ earum poft infcriptionem uerbijUtierantante: Sic dicitis, naturam humanam manfifle in Chrifto. PersA.Dicimus. petrvs.Placet.Sedattendequæeftdifferentia,intet mifsiles chartas & haeredem regni.In hærede regni eftproprie uerbum regis uiuum liberum illimitatum,in mifsilibus nequaquam. PERsa,Fateor fi rex mittit hæredem in regnum,hæres portat uerbum patris uiuum & illímitatum*PETRVS*Nón> ne proprie haeres eft uerbum, & non nuncius feu commiftarius,aut epiftola uel miC foría:éóin uerbo haeredis complicantur omnia uerba nunciorum & miflbriarum? ÔC quamuis Iwes regni nô fic pater fed filiusmon eft alienus ¿ regia natura,propteif quam aequalitatem eft haeres ? PERsA.Probè capio,fed obftat,quia rex & filius funt duo:ideo non ad mittimus JDeum habere filium.Filius enim eftet alius Deus quàm pater,ficutfilftïs regis alius homo quam pater.pETRVs.Benefimilitudinemimpu/ gnas,nam non eft propría,quádo attendis ad fuppofita,fed fi tollis diuerfitatem mi meralem fuppofitorum,^ refpicis ad potentiam,quæ eft in regali dignitate patris 0¿ fili} fui hæredisitunc uides quomodo illa potentia regalis,eft una in patre & in filio* In patre ut in ingenito,in filio ut in genito feu uiuo uerbo patris. PERsA.Profequere.petRvs.Efto igitur quôd fit potentia talis regalis abfoluta ingenita & genita,et quôd ipfa talis ingenita,uocetad focietatem fuccefsionis connaturalis genitæ,natura alienum,utalienanatura in unione cum propria fimul 8¿ indiuife polsideant regnum nonne naturalis fuccefsío,8¿ gratíofa feuadoptiua,in una hæreditate concurrunt? Persa.Manifeftum eft. Pbtrvs. Sic & in una fuccefsione unius regni,uni* i untur filiatio &adoptio:fed adoptionis fuccefsio non in fe,fedin filiationis iuccef lfionefuppofitatur. Adoptio enim quæ de fua natura non fuccedít,fi fuccederede/ bet filiatione exilíente,oportet quôd non in ft,fed in illo fuppofitetur qui per naturam fuccedit.Sfigitur adoptiOjUt cum filiatione fuccedat in adeptioncfimpliciisfi mæ&indiuifibilishæreditatis,noncapitexfefedex filiatione fuccefsíonemtnon erit alius fuccefïor adopeiuus alius naturalis,licet alia natura adoptionis, alia naruralis,Nam quando feparatus effet, & non in eadem hypoftafi adoptiuus cum na£uralí:quomodoconcurreretínfuccefsíoneíndiuífibilís hæreditatisfVnde ínChrífto fie tenendum eft,naturam humanam unitam uerbo feu naturæ diuinæ, íta quôd humana non tranfi t indiuinam,fed adhæret fie indiiTolubiïiter eidem, ut non ieparatim in fe fed in diuina fuftentetur feu períokietur,ad finem, ut ip1a humana natura uocata ad fuccefsíonem æternæ uitæ cum diuina,in ipfa diuina immortalitatem affe quipofsit. persa. Competenter capio iftud tied adhuc alio íntelligibili exemplo

iam di¿lum clarifica*? petrvs.Nonpoflimt fingi fimilitudifles præciiç,fedecce fapientia in fe,eft ne accidens,an fubftantiaip ERsA.Subftantia ut in fe,ut alteri accidit accidens.pEt R *vs** Omnis autem fapientiain omnibus fapientibus ab illa eft, quæ eft per fe fapientia, quoniam illa Deus. pERsA. Oftenfa funt hæc* petrvs» Nonne unus homo eft fapíentíor alio í persa. Certumeft* petrvs* Quiigi/tur fapientior eft, propinquior eft ad fapientiam per fe , quæ eft maxima abfoluté : & qui minus fapiens.remotior. persa* Admitto, petrvs* Nunquam autem aliquis homo fecundum humanamnaturatn adeo fapienseft^ quin pofsiteffeiapienti/ortnam inter fapientiam contradtem fcilicet humanam, & fapientiam per ie quæ eft díuínaÓ¿maximaát<^ínñníta,fempermanetínfinítad¿ftantía. persa. Ethocfimiliter manifeftum* petrvs. Sic de magíftérío abfoluto magifterio contra/¿to pariformiter:inmagifterio enim abfoluto eft ars infinita,in cotracfto *finita** Efto igiturquôd intelledus alicuius, tale magifterium ac talem fapientiam habeat, quod non fit pofsibilemaiorem haberi fapientiam feu maius magiftcritirrutuncintelledus tllius,maximæ unitus eftfapientiæ per fe, feu magifterio petfe, adeo quèdunioilla maior effe non poffet: nonne intelledus ille in uirtute unitae fapientia: maximæ,ÔC uniti magifterrj maximi cui unitur,diuínam uirtutemadeptus effet,ôi in homine talem habentem intellecftum, natura. intelledualíshumanaefferímmedíatifsíméuníta naturædiuinæ,feufapientia:æternæuerbo, autattiomnipotenti £pERsA♦ Fateor totum, fed hæc unio adhuc effet gratiæ. pETRvs. Quando unio tànta effet na/turæ inferioris addiuinam, quod maior effe non poffet, tunc effet ei unita etiam in unitateperfonalii quàmdiu enim natura inferior non eleuaretur in unitatem perífbnalem áhypoffaticam fupenoHs,maior effepoffet. Si igitur ponitur maxima,infe/riorinfuperiori adhærendo fubfiftit : nec hoc pernacuram, fed gratiam. Hæcau/tern gratia maxima quæ maior effè nequit,non diftatà natura,fedcum illa urtitur.Vti deetíí per gratiam humana natura uniatur diuinæ : tamen gratia illa cum maior efie nequeatjimmediatifsimè terminatur innatura. persa. Qiialitercuhép dixeris, ex quo natura humana per gratiam poteft eleuari ad unionem diuinæ in quolibet homine, non plus dici debethomoChriftus Deusquàm alius fandus,licetipfe inter homines fandiisimus. petrvs* Si attenderes in folo Chrifto altitudinem altif fimamquæmaior effenequit, ÔCgratiam maximam qua: maioreffe nequit,& fatv, ¿htacem maximam, ôiita de exteris, deinde attenderes non effepoisibilealtittfdi/nem maximam quæ maior effe nequit effè plufquàm unam, & ita degrada S¿ fanefti^tate,atquepoft hocaduerteres,omnem altitudinem cuiufcunque Prophetæ quem/cuque gradum habuerit, improportionabiliter diftare ab altitudine illaqua'maíor effenequitaca quod dato quocuncpgradualtítudínis,ínteríllumó¿ folum altifsimum cadere poffunt infiniti maiores dato, ÔC minores alcifsimo, ita de gratia, fanditate, prudentia, fapientia , magifterio, & fingulisauncclareuideresfolum unum Chri/fturn effe poffe, in quo natura humana in unitate fuppofiti unica,eft naturæ, & hocipfum etiam Arbes fatentur, quamuis plæritp non plene confiderent. Dicunt enim ÂrabeSjChriftum folum altffsimumin hocmundo& futuro,8¿uerbümDei. Nec$ illi qui ducunt Chriftum DeumS¿ hominem, aliud dicunt quam Chriftum altifsi/mum hominem uerbum Dei. peRsA. Videtur quod poftquarh unio illaquæ inaltifsimo eftneceffaria benèconfideratur,quôd Arabesducibilesfint ad recipiendam hancftdenrquia per eam unitas Dei (quam maxime cuftodite nituntur) ne/quaquam luditur fedfaluatur. Sed dicito quomodo capi poteft,'quod natura humananoninfe,fed indiuina adhærendo fuppofiteturc' petrvs. Capeexernplum licet remotum. Lapis magnes attrahit Îùrfum ferrum, & adhærendo ín aere ma/|^Wfí^gnetí, natifra ferri non in fua ponderofa natura fubfiftit (aliter enim non penderet in aere, fed caderet fecundum naturam fuam uerfus centrum terræ) fed in uirtute naturæ magnetis, ferrum magnetiadhærendo, fubfiftit ¿n aere,ænonuirtutepro/jpriæ naturæ,fecundum quam ibi effè non poffet. Caufa autem cur inclinetur ficfew ti natura, ad naturam magnetis eft, quia ferrum gerit in fe fimilitudinemnaturxma/!

gnetis,â qua ortum recépiffè dicitur.Sic dum natura intelledualis humana,àdhærê retnaturæintellecftualidiuinæpropinquifsimé, à qua recepit efle, illi adhæreret ut fonti uitæ fux ínfeparabilicer. persa. Intellígo. PETRV& Adhuc Arabum leda quæ magna eft fatetur,Chriftum mortuos íufcitafle,ÓÍ de luto uolatilía creafle,6¿ multa alia quaélefum Chriftum tanquam poteftatem habentem,expreffefeciffè coii fïtentur,ex quibus facilius duci poflunt: quoniam ipfum hæc feciflèin uirtute naturae diainæ,cui humana fuppofítalíter unita fuit,negari nequit.Poteftas enim Chrifti qua imperauitifia fieri,quæ fada per eum Arabes confitentur,nô potuit effe te* eundum naturam humanam,nifi humana illa in unione cum diuina^cuius potentia eft taliter imperarejaflûmptafuiffèt. persa. Ita & multa de Chrifto Arabes affirmant,quæ in Alfurcan confcribuntuneric tamen difficilius ludæos ad huius credu/ Iitateminducerequamalios,quoniam ipfi de Chrifto nihil per expreffum admfitunt.PE TR v s.Habentin iuisferipturis de Chrifto illa omnia:fed literateen fenfuni fequentes,intelligere nolunt.Hec tamenludæorumrefiftentia non impediteoncor diam:pauci ením funt,& turbare unitjerfum mundum armis non poterunt*

SYRVS àdhæè, Cap. XIÎ*

Syrus. ^kEtreaudiuifiiperiûs,concordiam ex præfuppofîtis in qualibet teda poífe l^reperirúdícitoquomodo hoc inifto poterit artículo uerificarí. PBTrv Dícam,& primum dicito mihi : nonne folus Deus eft æternus immorca/ . lis£ syrv s. Siccredo,namomnepræterDeumprincipatumeft. Quare cum principium habeat, habebit fecundum naturam fuam 8Cfinem. PETRv Nonne pene omnis religio ludæorum, Chriftianorum, Arabum, & aliorum pluri/ morum hominum tenet,humanam mortalem naturâ cuiuslibet hominis,poft mot* tem temporalem ad uitam perpetuam refurreduramís YRv S.Ita credit* PETRv & Fatentur igitur omnes tales,naturam humanam diuinae & immortali uniri debere^ 'Nam aliter quomodo tranfiret natura humana ad immortalitatem: fi eidem non ad* hærefetjtmioneinteparabilit syrvs. Hoc neceflaríopræfupponitfidesrefurre* Bionis. Petrv s. Siigiturhoc fides habet,ergo ipfa natura humana in aliquo ho* mine prioriter unitur diuinæfin illo fcilicet qui eft facies omnium gentium, altif* fimus Mefsías 8C Chriftus,prout nominant Chriftum Arabes & ludæi. Hic enfin i(Deo fecundum omnes proximus) erit ille, in quo omnium hominum natura,prioriter unitur Deo:Ob hoc ipfe eft falúator & mediatoromnium,inquo natura huma na quæ eft una,& per quam omnes homines,homines funt,unitur diuing & immor tali naturæmtfic omnes homines eiufdem naturæ, affequantur refurredione a mor tuts, sYRVs* ïntelligo te uelle fidem refurredionis mortuorum,præfiipponereu* nïonem natüræhumanæaddiuinam,fine qua hæc fides effet impofsibdis,ó¿ banc afferis efle in Chrifioiquare ipfum prçfupponit fides. PETRvs.Redê capis,6¿ hoe accipe quomodo omnia promifla quxludæispromiflarcperiuntur>infideMeÎsiæ feu mediatoris firmantur,per quem promifla inquantum aeternam uitam refpicifit, folum poterant & poflunt compleri, sYRvs. Quid dealrjs feclis? pETrv s.Parifor miter. Nam Omnes homines tfori nifiaeternam uitam in fua natura humana defideratóCexpedant,6¿ad hoc purgationes animaram Stfacra inftituerunt,utfc illiæternæuitæinfuanaturameliûsadaptent. Non appetunt homines beatitudinenî quæ eft ipfa æterna uíta,in alia quàm propria naturathomo nonuultefle nifi homo* non angelus,alia naturatuult autem efle homo beatus, qui ultimam fœlicitatem afl> 'fequatur.Hæc autem fcelicitas non eft nifi fruitio feu unio uitæ humanæ cum font® fuo,unde fcilicet emanat ipfa uíta,& eft uíta diuina immortalis,Hoc autem quemo do effet pofsibile homini,ntfi in aliquo communis omnium natura'ad talem unio* ¿nem eleuata concedatur, per quem tanquàm mediatorem, omnes homines ulti- 'mum defideriorum confequi pofsint?& hic eft uia quia homo, per quem acceflum habet omnis homo adDeum,qui eft finisdefideriorum. Chriftus ergo quipræfup ponitur

ppniturperomnes,qui fperantultimamfœlicitatemfe a Aequaturos'. Sy Rys. Oprime hæc placent.Nam fi intelledus hamatius credit, fe affequi pofleunionem ad fapíentíam,ubi setertlam uitæ fuæ paftiim adipifcatuc i præiupponit alicuius altifsi/ mi hominis intelledum unionem illam altífsímé confequütum 3 8C hoc altifsimum magifterium adeptum.per quod quidem magífteríum/e fperat fimilicer ad fa pientiam illam aliquando peruenturum ♦ Si enim hoc non credetet pofsibile, in aliquo etiamomnium hominum altifsimo in uanum (peraret * Et quoniam omnium ipes eft,aliquando confequi pofle fcelicitatem,propter quam eft omnis religio, nec tn hoc cadit deceptio, quia hæcfpes omnibus communis eft ex cognato defiderio: Coquam fequiturreligio,qu2E pariformiter omnibus confequenter cognatâéxiftit: hincuideohuncmagiftrum *St* mediatorem3 naturæhumanæfijipremitatemperfe/ dionis *St* principatum tenentem,ab omnibus prafupponi. Sed diCunt forte ludæi, hunc principem natura? in quo omnes defedus omnium hominum fupplentur,nodum natum fed aliquando nafciturum. PETRvs. Sufficit quod tam Arabes quam Chriftiani,at(j alij qui teftimonium ínfanguinefuoperhíbuerunt3teftíficenturper ea quæ Prophetae de ipio loquuti funt, ÔCquæ dum eifet tn mundo fuper hominem operatus eft ,eum ueniffe.

HISPANVS. Cap» XIIL

ERit forte de Mefsia.quem maior mundi pars uenííe teftatur, alia circa nati/ uitatem eius difficultas,afferentibus Chriftianis & Arabibus,eum de uirgine María natum, alijs hoc pro impofsibili habentibus, pbtr vs. Omnes qui Chriftum ueniffe credunt, ipfum de uirgine natum confitentur4 Nam cum ipfe fit ultiminitas perfedionis naturæ, folus gltifsimus: cuius patris debuit effe filius<omnis enim patetgenerans,imperfeccione naturædiftat ab ultimatæ per/ fetftioms natura taliter, quod non poteft filio communicare perfedlionem ultimam, qua altior efle nequit, quæ extra unum hominem non eft pofsibilis:folus ergo i1/ le pater hoc poteft, qui eft creator naturæ. Altirsimusígiturnonhabetnífihurtcín patrem,à quo eft omnis paternitas. Virtute igitur diuina in utero *virginis* altifsimus concípícur,S¿ in ipfa uirgine concurrebat altifsima foecuriditas cum uirginitate. Vnde Chriftus fic natus eft nobis, ut fit omnibus hominibus coniundifsimus. Eum enim habetpatrem,a quo omnis hominis pater habet quod eft pater : *St* illam habet tnmatrem,quænullihominumcarnalitercopulata fuit,ut fic quiicp reperiatconiun cftionepropinquifsima in Chrifto,fuam naturam in ultima perfedione.

tvr chvs*

Cap. XI1H.

REftatadhuc non paruadifferentia,afferertibusChriftianisChriftumciU/ cifixum perludxos,alí]sidipíum negantibus, petrví. Quod quidam Chriftum negant crucifixum fed adhuc uiuere dicunt,6¿ uenturum tempo re Antichrifti, ex eo euenit, quodipfi myfterium mortis eiusignorannEt quia uenturus eftutafferunt, credunt eum uenturum in carne mortali,quafi alias non poflet debellare Antichriftum. Et quod negant ipfum âludæis crucifixum,aà reuerentiâ Chrifti ífta dicere uidentur,quafi tales homines in Chriftum nullam pote ftatemhabuiffent. Sed attende quomodo hiftortjs illis quæ funt multae,praedicatio ni Apoftolorum qui pro ueritate mortui funt, merito credi debet, fcilicet Chriftum effe ficmorrmim. Ita enim Prophetæde Chrifto prædixerunt, quomodo morte tur/ pifsimacondemnarideberet, quæeratmors Crucis. Et ratio hæc eft.nam Chriftus uenit miifus à Deo patre, ut euangelizaret regnum Coelorum, *St* ea de illo regno di/ xit, qux melius per ipfum probari non poterant, quàm irtteftímonío fanguínis fui» Vnde ut eifet obedientifsimus Deo patri, *St* pro ueritate quam annuntiabat omneml certitudinemofferret:mortuuseft,Sc'morte turpifsima,ut omnis homo hanc non re/J fucaret ueritatem recipere, pro cuius teftimonio uoluntariè Chriftum mortem fcireq fubiiffe. Praedicabat enim regnum coelorum, euangelizando quomodo homo illius

regni èa pax,àd ïpiù'm pertingere pofletJn cuius regni copatatione,h£c hWtik mhS| di uita,quæ tam tenaciter per omnes diligitur,pro nihilo ducenda eft9 & ut *fcirttut* quôdueritaseftillauita regni coelorum,pro uerítatededít uitam huius muhdï. Vt ficperfecftiisimè euángelízaretreghuñi cod'orum›&liberaret mundum ab ignorati tfa,qua præfm hanc uitam futur«,& daret fe in fecrificium pro multiset fic in cru/ ce exaltatus in omnium confpecftuîattraheret ad credendu omnes, clarificaret E* uangelium,ó¿ confortaret pu filia nïmes,8C daret fe libere iri redemptionem pro ttfulj. tis,8é faceret Omnia optimo modo quo fieri poflenfquo homines aflèquerentür tí* dem ïàluationis,& fpèm ipfam adípífcendi,&charitatem adímpletiónémádatoruñi DetSi igitur Arabes attendant ad frücftum mortis Chrífti, ¿¿quedad ípfumtan¿ quàm miflum à Deô, fpeeftabat faceré de feipfo facrificiftâut adimplerét dëfidetiuni patris fufgc quomodo nihil gloriofiu's Chrifto quàm propter ueritate&obedierv tíamrñorfetíam türpíísima moteé :nónfubrraherent a Chriftohanc gloriam cru- deperditam dignus fuit Sé óbédíéntifsímus alttfsímus fuperexaltarí ín gloría patris.tíeínde fi Chriftus prædïcauit,homines immortalitatem confequututos poft mortem in refurrecftione;quomodo pótuír de hoc mündus mdius certificate, quàm quód ipfe fponte mortuus eftÔé refurrexít,&uíuusapparuit?mundusenímtuncul tima cercificatione certificatus fuit,quando hominem Chriftum mortuum in cruce, palàm 8é publicê refurrexifle à mortuis *ÔC* uiuere,audiuit teftimonio multorum,qui ipfum uiuümuiderunt,ôéinhoc mortui funt, ut eflent fideles teftesrefurreeftionis eiusflfta ergo fuit pérfècftifsima euangebzatio,quam in feipío oftendù Chriftus, perfedíor efle nón pótuitíSé fíne morte *ÔC* fine refurrecftione3pótuít femper perfé- cftiorefle.Qi.ii ígítur crédit Chtiftum Dominúm nóftrft perfeftiísírtie adimpteuífle uoluntatem Dei patris,omnía ífta fateri debet,fine qusbus euangelízatío non fuif- fetperfecftifsima Adhuc attende,quoniam regnum ccélorum fuit omnibus abfeori di tum uiqj ad Chriftum ♦ Nam hoc eft Euangelium Chrifti,annunciate regnum il/ lüd omnibus incognitum.Non igitur fuit fides neqs fpes aflequendi regnum ccelo fum,neep à quoquam amari potuit,quando penitus ignotum jnecjuè fuit pofsibile quôd aliquis homo adipifeeretur ípíumregnum,ñaturahümana nondum adillani exaltationemeleuata,utdiuinxcon(brsfieretnatutai» Chriftus igitur omnimodo ápériéñdi aperuit regnum cœlorumîfed regnum ccdofum nemo intrarepoteft,nifi deportat regnum huius mundi per mortem Oportet enim quód mortalis deportat tnortalitatem,hoc eft potentiam moriendi.Et hoc non fit nifi morte,tunépdteft in/ duere immortalitatem » Chriftus autem homo mortalis,fi nondum mortuus,noni dum depofuitmoi talitatemjitanonintrauitregnum coelorum, in quo nullus mor- talis eflepoteft. Si igitur ipfequi eft primitif Ôé primogenitus inter omnes horni- nesnonaperuitregnacoelorumî nondum natura noftra Deo unita, eft in regnum introducfta.Sic nullus hominum in regno coelorS eflepoflet, natura humana Deo linita nondum introducfta Cuius contrarium omnes homines, qui regnum ccelor- tim efle credunt,aflerunt:omnes enim aliquos faneftos in fua fecfta fatenturfoelicirai tem aflequutos.Fides igitur omniu,quæ faneftos efle fatetur in æterna gloria,ChrO ftum mortuum & ccelosafcendiflèpræfupponit»

Ai EMANNVS. Cap. XIIII.

AlemSnus *"'"Vptime omnia ifta,fed circa fodicítatem uideo díferepantías ñon páucasJ INam ludæis ex lege non nifi temporalia promífla dicuntur,quæconfia ffttuntinfeñfibílibusbonís Arabibusautem exfualege quæ in Alchora- nofvribítUGnonníficarnaliXfed perpetua leguntur promífla. Euange- liumuerópromítútangeiífonTiítatemjícílícetquód homiríeseruntfimiles angelis, íqui nihil carnalítatís habent- petrvs. Qu íq poteft concipi in hoc mundo,cuíüs di5fideriuffl non uílefcír,fed augetur continue? ai ema» Omnia temporalia uíle- /eunt,folfim intellecftuaha nunquamteomedere,bibere,luxuriari, & quicquíd tal éÿ placent,aliquando dífplícent,¿¿ *in*ftabiliter fe habent / Scire autem & íntellígeréj *èc* oculo mentis intueri ueritasem,femper placent. Et quanto plus tenuerit homo, tanto

canto pías placent ifta;8¿ quanto plus acquifiuerit de íftís,tantô pius angetur appetitus habedi.PEtrvs.Si igitur defiderfl debeteffe ppetufl& cibatio perpetuado erit nectêporalis,necfenfibilis,fed intelledualisuitæ cibatio.Vnde &fiiñ lege AlchorSj reperiatur promifsío Paradifi, ubi funt flumina uiniSC mellis,S^uirginummultitu/do,8¿ tamen multi illa ín hóc mudo abominantunquomOdo erunt illi fœlices,fi affe/quentur ibi quae hic nollent habere: Dicit in AlchoranO i uirgines pulcherrimas ni/gras reperírí,cum oculis habentibus albugineum albiísímftSC magnuminúllus Ale-l mannus in hoc mundo>etiam uitijs carnis deditus,tales appeteret. Vnde oportet qd) fimilitudinaliter ifta intelbgâtur.Nam alibi prohibet côcubitus fieri in Ecclefiis fetil Ínynagogís uel mefquítís, Síalía omnia deleâabilia carnismon eft tamen credendu? quod mefquitç fint Paradifo fandiores. Quomodo igiturprohibetur illahicin meiT quitisfierGquaeibi promittuntur in Paradiio? Alibi aitjomnia illa ibi reperiri,quia oportet quôd ibi fiat adimpletio omnium, quae ibi defiderantur. In hoc fatis offendit quid uelitdicerejquandoaittalia ibireperiri. Nam cum ifta fic in hoc inundo defiderentur,præfuppofitoquod inaliomundo foret aequale defiderium, tuncibi exquifi/té 0¿abunde reperirentur. Aliter enim non potuit exprimere,uitatn illam elfe coplementum defíderioru,nifi per hâc fimilitudinem Necp uoluit rudi populo alia Occul/tiora exprimere, fed tantum ea quæ fecunda fenfum uidenturfœliciorà,nepopulas qui noagaftatea quæ fpiritus funtparuftaceretpromifla. Vnde tota cura illius maxime uidetur fuiffe qui legem fcripfic, auertere popula ab idololatria» Si ad illum finem promisiones tales *fecic,6¿* Cunda pofuir.Sed non danauit Euangelium, *imo* lauda/uit,íahoCdans íntellígere fcclicitatem quæ in Euangelio promittitur,non effe mino mIla corporali: SC hoc intelligentes 8¿ lapientes inter eos, fciumuerut Et Auicenna/twe^. præfert felicitatem incçlledualem uifionis feu fruitionis Dei ÔC ueritatis, incopara/biliter fcelícítati deferíptae in lege Arabam,qui tamen fuit de illa leget ficSC caeteri fapienres.No erit igitur in hoc difficultas cocordandi omnes íedas.Dícetür enim fceli* citate illa efle fupra omne id quod fer *ibi aut dici* poteft,quia copletio omnis defideríj,8¿adeptio boni in fontefuo,6¿uitæin immortalitate.alem A.Qtiíd tuede lude¿s, qui regnicxlôrum promiffum nô capiunt,fed tantS réru temporalium?PEt RVs. Iu *üÇt* pro obferuantia legis & eius fandimonia,morti fe tradunt. Vnde nifi crederent fe fodicitatem pôft morte ex eo àflequuturosâquia zelu legis præferunt uitae,nô mb/rerenmr.Non eft igitur fides ludæorum non effe uitam æternam,ac quôd illam afleq non pofsint (aliter nemo omnium moreretur pro lege) fed foelicitatem quam expe/dant non expedant ex operíb.legis:quia illæ leges illam nonpromittuhtj fed ex fi/de quæ Chriftum præfupponit,ut fupra didum repetitur*

TARTARVS. Cap. XV. TIrt'n'

DV dummutta in hoc loco ptíus incógnita mihi/Tartari mutti ómpíiceS¿ unumDeum ut plurima colêtes,admirantur,uarietatem rituS alioriieti-am eundem cu ipfis Deum colentium.Nam aliquos exChriftianis,omnes Arabes æludæos circncifos,aliosfignatosinfacieaduftionibialiosbapti-z:atos,derident Deinde circa matrimonia tanta eft diUérfitas,quía alius habet tantô unam,alius una: aera ííbi matrimonio unitam,fed piares co cabinas,alius etiâ pluies legitimas. Atq? Cirta facrificia ritus adeô diuerfus, q^recitárí nequícJnter quàs uaríe tates,ChnftianorSfacrifíciáubíofferuntpanem & uínu,&dicunt effe cotpus fan guiñe Chrifti,quod facrificia ipfi poftoblationem comedunt óíbibut: uideturabo/mínabílíusjdeuorant enim eum quem colunt» Quomodo in tjs quæ etia uariant exloco 6¿ tepore poflet fieri unio,non capio:&nifi fiat, non ceffabítperíéquutío.Díuer-fitasenim parit diuífíone,S¿ inimicitias,odia 6¿bella.Tuncí> *A* VLVstdodorgentiiï, ex comifsione uerbi exorfus eft dicens. PAv. Oportet ut offendatur non ex operib< fedexfidefaluationemanimæpræfentarfiNam Abrahâ pater fidei omniu credentia^ fiue Chriftianorum, fiue Arabs, fiue ludçorumt credídít Deó,0¿ reputa tum eft ei ad

De Pace fidei

tiiftttiamjanirria iuftffiæreditabit Uítáth æternam.Quo admifíójfióntútbabuntua^ Hetates illæ rituum, nam ut figna Ícnftbílía uerítatis ftdeí,funtínftítuta & recepta*; lígna autem mutationem cápíunt,non fígnatum. T *A* R. Declara quomodo fides íal- *uatfpAV.Si* Deuspromicterd aliqua ex mera fuá HberalítateÓÉgrati^nónne eiqui potens eft dare omnia 6¿ uerax eft,cíedendum eftí'TA R.Certe,quandoquidem nemo decipi poteft ei credens:^ qui ei non credit,indignum eflèt ut quicquam gratig affequeretur. p a v.Quidigitur iuftificat eum quiiuftitiâ aftèquitur^Ta R.Nonme* Hta,alias non eftet gratia,feddebitum. r *A*v.Optímé ais.Sed quia no íuftífícatur ex Operibus in confpedu Dei omnis uiuens,fed ex gratia,dat cui uult id quod uult om hipotens:tunc fi quis dignus efle debet,ut aifequaturreprornifsionem quæ ex pura gra tia fada eft,necefleeft ut credat Deo.In hoc epim iuftificat, quia ex hoc foto afle Suetur repromifsione,quiacredirp£o,&expedatutfiatuerbum Dei-T a R.Poftcjj leus promifit,íuftumeft qubd promifla feruentunluftificatur igitur Deo credens potius perrepromífsíóriem cg fidem.P a v. Deus qui promifît Abrahæ feme in quo omnes benedicerentuí,íuñ<fícauit Abraham,ut aílequeretur promífsíonem. Sed fí Abraham non credídiflet Deq,neqj iuftificationem foíffet aflequutus, neq? repromífsíonem. TAR.Ita eft. P A v.rides igitur in Abraham tantum fecit,quôdadimple tío repromifsíonís iufta fuit,quæ abas nec iufta fuiffêt, nec adim pleta. T a R.Quid igitur repromifitDeus^p A V.Deus promifit Abrahæ quôd dareteiiemenunumin Ifaac,in quo femine benedicentur Omnes gentes.Et hæc promifiío fadâ eft, quâdo fecundum curium communem nâtufæjmpofsibile fuit Saram uxorem ex eo concipère SC parereîfed quia credidit,afiequutus eft Ifaac filiu.Tetauit deinde Deus Abra harri,utofFerretS¿ interimeret puerft Ifaac, in quo fada eft repromifsio feminis. Et Abraham pbedíuít Deo,nec tame minus credidit repromifsionem futuram, etiam ex mortuo filio poft refufcitando.ExquoDeus tâtam fidem repperit in Abraham, íGcíuftificatús eft Abraham,adimpletaprbmifsio in uno femine, quod ab eo per linac defeendit- T a R.Quod eft illud femen $'P *A v.* Chriftus,omnes ením gentes in fpfo aflequunturdiuniam benedidïonem»TA R.Quæ eft illa benedídío Cp a *v.Di* ui».abenedídío,eftultimum defideriorumfeufœlicitas,qu£è dicitur aeterna uita,de qua fatis fuprâ audiftû T A R. Vis igicurDeum in Chrifto nobis benedidionem re/ promiÎîilefcçlicitatisætemæ.P *a* v.Sic uolo.Quapropter Oportet credereDeo prout Abraham crediditjUtfic credens iuftifîcetur cum fideli Abraham, ad aflequendât repromifsioneminunofemineAbrahæChrifto lefu, quæ repromifsio eft dan'na bénedidío,omnebonumín *íe* complicans* t a r . Vis igitur quôd fola fides dlâîuftificet ad perceptionem ætetnæ uitæ ? p A v.Volo. T a R. Quomodo dabis fmplicibus Tartarisíntelledum huíuSjUtcapíantChriftumefíe^nquoaírequ# poteiürfce lici tateme'P A v. Audiftí non tantum Chriftianos fed Arabes fateri,Chnftum efle ab tifsímum omnium, qui fuerunt aut erut in hoc fæçùlo uel futuro,& faciem omnium gentium.Si ígíturínuno femíneeftomniíígentium benedídío,non poteft eflenifi Hwftus.TA r .Qualefignum adducis^p a v.Adduco teftimonium tam Arabum Ç Chriftia.norum,quôd fpiritus uíuíficás mortuos,eft fpiritus Chrifti. Si igitur eft (piritas uitæ in Chrifto,qui potenseft quos uultuiuificare:t£rc ille fpiritus eft, fine quo non poteft quifcjj mortuus refufcítarí,autquícunc^fpírirus aeternaliter uíuerejnhá* bitatènim fpiritu Chrifti plenitudo diuinitatis æ grattæ,de qua plenitudine,omnes iàluâdi recipiunt fiduationisgrariam.TAR.Placettftaa te dodore gentium audijfte, quia cum rjs quæfupra audíui fatisfaciuntpropofíto:0¿iiideofidemíftam qeceflaríá ad falutem,fine qua nemo faiuabitur. Sed qusrro, fi fides fuffícít. p a v. Sírfiáride ím- 'pofsibileeftquen^placereDeo.Oportetautemquodfides fit formata, nam fine operibus eft mortua.r a R.Quæ funt opérai? a v.Si credis Deo,manda ta feruasjna qpomodo credis Deum efle Deum,fi non curas adimplere ea quæ praecipiter AR. Dignum eft ut mandata Dei feruentur.Sedludæi dicunt fehabere tradata eius per Moyfon,ArabesperMahumeten,Chríftíaníperlefum,6¿ forte aliæ nationes fuo$ uenerantur Prophetas,per quorum manus dimnafoaflerunc recepiflep æccpra:

quomodo ïgït deueniemuà iii côcordia? pa v> Diuina fñádata breuifsimà & omnib/ ïiotifsima funt,ÔC comimía quibufcuqj nationib./mb lumen nobis tila oftendens,eft concreatü rationali âtiimg Nâ in nobis loquitur Deu§>ut tpíiim diligamus,à quo recí pimus éffe,ÔC quôd non faciamus alteri,nifi id qU uellem? nobis fieri Dile ¿lio igitur eft côplemëtum legis Deí, Sí omnes leges ad hanc reducuntur, tar , Non ambigo quin tam fides cjj lexdileâionis de quib.dixiftfa Tartaris fufeipiatur : fed de ritibus multa hæfito,nam nefcio quomodo circScifionêquâderident,accepcabut.Pav.No refert quo ad ueritatem faluationis accipere círcucifioné,c¿rcacífío. enim np faluat,6S fineipfa eft faluacioj tarne qui circucifionem no credit pro falutè aftêquêda riecefia/ ria,fed eam fieri patitur in praeputio,ut fit Abrahæ & féquacíu eius etiâ in hoc cofor/ tnior,non danatur talis ob círcucífíoné,fí habet fidem de qua fiipra.Sic Chriftus cir› cScifusfuír,S¿ multi ex Chriftiaispoftipfunr.utiadhuc Aethiopes ïacobitii, ôfaltjg nunccircuciduntur, quafi fit facramenta necefsitatis ad falute. Sed quomodo poffet feruari pax interfideles, fi qui circuciduntur et alij no, eft maior dubitatio? Vade *caj* maior pars mundi fit fine circ«cifione,attento quod circficifio noneftneceffitatis: quôd tunc feminor pars coformé faciat maiori parti cui unitur in fide^ob pacem fer/ uanda opportuna iudico.Imo *fi* propter pacem maior pars *feminori* coformaretáf rè cíperetcírcucífíone,arbítrarer faciendS, utficexmutuis cômunicationib,pax firma* tetur. Sic enim alíjs nationib.á Chríftíanis fidem,6£ Chríftíanis ab ipfis ob pacem cír cucifionem recipientibus, pax melius fieret Scfolídaretur- Arbitror autem praxini huius difficilem . Sufficiat igitur pacem in fide & lege diledionis firmari, ritum hipe gnde tolerando. ARMENVS Cap. XVI» ' Armèriüâ;

Vomodo debaptifmo faciendum putas,eft cepfeatur facramentunecefsita

g X tis apud Chriftíanosí P A V.Baptifmus eft facramenta fidei. Qui enim cre« Idtt in Chrifto lefu fe poffe affequialiqua iuftjficationem,ille credit per ip/ Jfum ablutionem peccatorum.Hanc mundationem in lotione baptifmali (i gnatam,quifqjoftendetfidelis.Nam noeftaliudbaptifmus.cgfidei il/ litis cofefsio in figno facramentali. Nô effet fidelis, qui nollet fide uerbo &quibtif/ cuncp fignis ad hoc â Chrifto inftitutis fateri. Sunt baptifmales lotiones obregtp/ xiis deuodonem, tam apud Hebræos Arabes, quibus non erit difficile, lotionem á Chrifto inftitutâ obfidei profefsíone,recipere. aRMENví. Neceffe uidetur ut reci- piatur facramenta hoc, cum fit necefsítatís falutís.pavIvs. Fides eft necefsitatis *in* adultis, qui fine facramento faluari poffunt, quando aftequi non poterunt* Vbi uerb affequt poflent,nonpoffunt dici fideles,qui fe tales effe per regenerationis facramê- turn oftenderenoluntARM ENvs* Quid de paruulisî'pA v Lv$. Facilius acquief/ cent paruulos baptizari,quando ob religionem pafsí funt maftulos die otftaua citcft cidi jcommuntatio illa circuncífionís in baptifmum grata eric, dabitur optio an uelinc in baptífmare contentar». BOHEMVS» Cap. XVIL Bohemûï

POfsibile eftet in qs omnib.qaæpræmiilà funt concordia reperíriyíed iri facrí- ficíjsdífficilimííerit. Scimus enim Chriftianos oblationem panis S¿uíní pro facramento Euchariftise,non poffeadcoplacenda altjs dimittere, cum fitia Chrifto tale facrificium inftitutum: fed quôd cæteræ nationes^ quæ ufum n,5 habèntfic (àcrificandfacceptent hune modu,non eft facile credenda. Maxime eu di- cant infaniam effe, credere côüerfionê panis in carne Chrifti, & uini in fanguíne,J¿ poftdéuorare facrameta.pAvIvs. Hoc Euchariftiæ Îàcramentü no aliud figurât,^ nos ex gratta in Chrifto lefu affequuturos refeôtioneaitæ æternæ, ficut in hoc mudo reficimur per panem ô^uina. Quando igitur credimus Chriftum ciba mentis, tucip- fum fumimus fub fpecieb.corpus cibantib. Et cum oporteat nos in fide hac concor- dare,quôd cibatione uitg fpiritus affequimur in Chrifto tcut no oftendtmus.nos hoc| credere in Euchariftiæfacramentovfperandueft omnes homines fideles,omnino uel| le deguftare cibum illum per fide in hoc mfido3qui erit in uerita te cibus uitæ noftroinj tnaliornttdo boHe. Quomodoperfuadebitur omnibus gentíb.íiibftantiam panis in corpus Chrifti conueríáminhocEuchariftiae facramentoVPAvIvs. Qui fidelis

eft,(cit quód uerbu Dei inChrifto lefu,nosdemiferia hüíus mundi transferet ufep ad filiatione Deí,ó¿ poiïesfionêuitai æternæ, quia Deo nihil eft inpofsibile.Si igit hoc credimus & fperamus, tunc uerbu Dei fecundo ordinationem Chrifti, non hæfitaz mus pofle pane in came mutare» Si natura hoc facit in animalibus: quomodo uerbu hoc nô faceret,per quod Deus fecit & fæcula? Exigit igitur fidei necefsitas hoc crez ldere.NafihoceftpOfsibilc,quodrios filtj Adaeqde terra fum?5transferamurin Chri (fto lefu uerbo Dei immortalis , & hoc credimus ÓÍ frudum fperamus, & quod tunc erimus ficutlefus uerbu Dei patris : credere nos fimiliter oportet trâfubftantiationë panis incarne & uini in fanguinê per idê uerba,per quod panis panis eft, & uinum ui nSj&caro caró,etfanguis fanguis,et per^ natura cibu côuertit in cibatii.BôHE^Hçc epuerfio fubftâtiæ panis, difficulter attíngítUr.FÁ v.Fide facillimèna fola mete hoc eft attingibfle,quæ fola fubftanttâ intuetur quia eft, no quid eft, fubftâtia enim ante- cedit omne accidens.Et ideo cum fubftâtia necfit qualis nec quanta, *8¿ ipfa* fola Con uertàtur,ut no fit amplius fubftâtia panis, fed fubftâtia carnismon eft nifi fpiritualis tftacôuerfio, quia remotifsima abomni eo qii fenfueft attingibile. No igitur auget quatitas carnis ex hac cÔuerfione,nçcp multiplicat numero. Ob hoc no nifi una fub/ ftatia carnis,in qua fubftâtia panis eft couerfadicet panis fit indiuerfis locis oblatus, Si plures fint panes qui in facrificio ponutur.BoHEsCapiododrina tuam mihi gratif- iîmâ,quomodo facramentft iftud eft facramentn cibationis uitæ ætern*x}*per quam cí batíonem,aflequímur hxreditatemfílíorurnDeí ín refuChriftofdíoDeíJ& quomo do eftfimílítudo huius in facramëtoifto Euchariftiætatcg quod mëte fola attingitur, &fîde deguftaturôi capit. Quod ii hsec arcana no capiâtur, hoc ideo eft, quia rudes abhorrebat Fortafsis no folum hoc credere, fed fumere tanta facramenta.Pau. Hot lacra metS prout eft in fenfibílib.fignís (habita fide no eft fic nefsitatis, quod fine eo nofitialus,o5(ufflcitadfalutëcredere,ÔC fie mâducare cibum uítx. Et ideo circa et> diftributioncîan.ôiquib.&i quóties'darí debeat populo,nô eft lex necefsitatis pofita Quare fi quis fide habes, fe indignum iudicat accedere ad mefamfummí regis,haec humilitas laudada potius exiftít. Ideo circa ufum & ritu eius, id qdrecftorib- Eçclefiç pro teporemagisexpedire uidebitur in qualibet religione (falúa Temper fide) poterit ordinari: fic quod ob diucrfitatem rituum per communem legem, non miniis pax *fb* dei inuiolata perfeueret*

ANGL1CVS. Cap. XV1ÎF

Anglícüs» Vid de alijs (aeramentis fiet, dematrimonio fcilicet,ordinibus, confirma.* g X tionis,S¿ extremae undionis?P *A* v.Oportetinfirmitati hominum plærûqt ■ ï condefêêdere,nifiuergateotra aeternam falute.Namexadâ quaererecon/ * formitatëinomnib.€ftpotîuspacemturbàre.Sperandumtameneft,qdin matrimonio Sóínordínib.cócordía repedatur. Apud omnes enim nari ones,matrimonium delege naturæ quodammodo uidetur introdudu, ut uniis una tiabeat çoniugem : fic & íácerdotiumftmiliterapud omnem religionem reperitur* Erit igitur inhis communibus concordia facilior, ôiChriftiana religio Ínutrocpíáz cramento, puritatem laudabiliorem etiam omnium aliorum iudicio probabitur ob/ feruare.ANLic vs. Quid deieiuntjs,officijsEcclefiafticis,abftinetijs ciborum &po l tuum, orationum formis, & caeteris talibus? Pav. Vbi non poteft conformitas in , modo reperiri, permittantur nationesffalua fide & pacejin fuis deuotionibus &cæz \ remonialibus.Augebicur etiam fortafsis deuotio ex quadam diuerfitate,quâdo qu£- l libetnatiocotiabiturritum fuum, ftudio *Ql* dilige tía fplendidiorem efficere, ut aliam tn hoc utncat,S¿ fic meritum magis afiequatur apud Deum,&laudem in mundo. i fl"Poftc£ autêcum fapientib.nationS hxc fic pertracftaca funt^dudí funt libri pluri- l mi eorum,quideueterumobferuatijsfcripfere,&in omni lingua quidâ excellentes: utapud Latinos Marcus Varro,apud Grgcos Eufebius, qui religions diuerfitatem collegit,plæricp altj. Quib, exatninatisåomnêdiuerfitatëin ritib.potius copertum eft

eft fuiilé,quàm ítí unius Dei cuîtura»quem ab initio omnes práeTupipóTuifiTe fempcn & íñ omnibus culturis coluífíe, ex omnibus ícríptuns ínunum colíediís reperiebá'/ turJicecfimplicitas popularis, fæpc per aduerfam tenebrarum principis póteftatem abducfta,nonaduerteret quid ageret Concluía eft igitur in ccelo rationis concordia religionum,rtiodo quo præmitritütüâimandatum eft per regem regum,ut lapientes redeant,ad unitatem ueri cultus hartones inducant, & quod adminiftratort] fpiritus iliôs ducant^ 8C ¿is afsíftant: & deinde cum plena omnium poteftate, in Hterufaicm quafi ad centrum commune confluant, & omnium nominibus unam fidem ac/ ceptent»ó¿ fuper ipfa perpetuam pacem fírmennut in pace creator omnium laudecuf in fæcula benedidus; Amen.

Libri De Pace fi'dei,Cele berrîmï Patris.Nicolai de Cufa Card. Fíní&

choran. Pio fecundo,uniucríalis Chri-

ftíánorúm Bcdefiæ fumnió fándiísímó^PóntífícL

Vme fandífstme Papá,libellum hunc perhumilem fernülum tuum fídeí zelo colledum 1 ut dum more , ter fandi Leonís Papæ præ-.déceíÍoris tuíjNeftorianámhærefim Apoftólíco fpíriru,angelicbih [lgM geníb? diurno eloquio damrianiísatii Mahumetanam feclam de il/ la exortam, eodem Fpiritu,pari írigenío/acundíags æquali, erronea elíminahdamqj oftéâdes:citoprÔpteqj quædâ rudimenta *(citu* né/ cefrada ad manum habeas. Tuó edam íudícío, qui in epifcopàtu fidei princeps es, il/ !uni& cunda quæ ferip fi feribamúe atq?me tota utfídekmdecécfúbiídOyín iiulló unquámab Apoftolicotuo throno diífenfurus. Prologus.

FEci qua potui diligentiaintellígcnd *l*ibru legís Araba,quéiuxra translatione per Petra Abbatem Cluníacenfem nobis procurará Bafileæhabutciï di fpu ta tíoneeoránobilíS Arabs,quoraunus focius Mahumét, nífus fuit alia trahere qui doétior magnus inter Arabes,Clîriftianâ fidem qua zelofé coluit.ofteri dit potius tenendâ.Erarit etiâ alia quæda opufcula de generatione Mahomet, a duo dedmfuccefïbribus eius*in* regño,&de ípfius dódrinisad centS quæftiones, Dimî Îï libra apud magiftra loânnê de fegobiâ,ôi ad urbem Côftantinopolin perrexfiubi àpud fratres Minores, habitantes apud fanda Crucem, repperi Alcfioran in Arabico,quêmihi in certis pundis fratres illi prout iciuerût,explanarunt* In Péraaütèmiii Couentufan¿ftDominiciefáttrahslátus,mbdóqüoBafile^dímífí* Quæfiüifi qui¿ Græcorftfcripfifrètcotra illas ínéptíasjá non reperi nifi loanheDámaícenum,qui parum póft initis illius fedç fuít7pauca uaídéfcrípfiíTe quæ habentur.Fuít tune Bal/ thafar de luparis mercator apud Conftantinopohn,qui uídes me follicitu circa præz di&amarrauit quomodo doâifsimus et maxima ínterTeucros,poftq^ ín Pera bccul te de Euangelio fandi loannis inftrudus fuit,cum duodecim uiris magnis ad Papam uenireproporieretfi¿ plene informarfiîegofèaéte *eis* de condudu prouidefe Coperírelátíone fratrumhæcfíefehabere, &Cdepofuicôduâumutperierunt.Etquia lile füpremus præerâthofpitalibus,uoluitílía uifítar¿,& demum declinando ad lócóc ubi náuís eosexpeeftabar,Roma proficiící:fed peftis eum ¿n uífíratíone ábftulír.Do** minus Balthafár qui nue miles Bononiæ moratur,firpius míhí retulit,omhesdodo^ reseórum Euangelium ualdeamare, & libro legís fuæpræferre. Demum concitatu fratrem Dionyftum Cartlîufium,utfcribèrètcontra Alchoran, qúifecít50¿mifitó/ pus fuum magnum Nicolao Papar, Vidi poft hæc Romæ libellum fratris Ricdí- di ordinis prædicàtorum, qui Arabicis literis íh Baldách operam dedit,ôf pltis cæ/ teris placuit. Vidi & aliorum fratrum de ea materia feripturas catholicas, miaxi* mefanefrt Thomæde rationibus fidei, ad cantorem Antiochenum, & ultimo reuetendifsimi Domini Cardinalis fandi Sixes 3 hærefes derrotes Mahumét uiuis ratio/ hibuí

c M

r^«w"D^

^ofa<iS*

nib.confiitantis. Ego ingenium applicuhut etiâ ex Alchoran Euangelia uera often* derem. Et utïwc facile fieri pofsit, copendiofum tneftcocepttim paucis pramittarm

EXperimur in nobis appetitum quendâ efte, qui ob motu qui ¿neo eft fpiritus dícítur:quodqp ratio motus ipfius eftbonum.în ratione ením boní,mouetur appetitus Sicuídemus bonüfuauitrahere fpíritanoftru,acqct nullaeftalia ratio cur bonum appetitur,nifi quia bonumjfinis igitur defidertj bonu.Neqj poteft aliunde fpiritus nofter habere appetitu boni,nifi â bono Bona igitur eft **crea*** tor fpiritus noftri ad fe,& eft eius principium pariter & finis Non igitur quiefcit **fpi*** ritus nofter, nifi in fuo principio.Et quia ipirit^ nofter *in*teli e dualis, no eft ipfum bo **num** qfl appetiti ca bonu illud non fit in ipfo fi enim in ipfo intelledu effet eflet intel ledus,ficut fcitum ín fcietía eft fcieritia. Ignorat igitur intelledus quid iit bona illud. Appetit ergo fpiritus intelledualis in fua natura conprahendere bonum illud,**Nam** etfinulli deeflepofsitqfl eft,cueffefi t boniïîtamênifi intelledus intelligatipfumca ret eo, AT qtiiefcere nequit. Et cum íntelledus quid *fi*t hoc bona, qfl effe non dubitat, ignoret: non habet etiam fcientiam nominis eius,& coceptutp de ifpo facere nequit que non hæfitat omni conceptu maiore &C meliore. Et quoniam nihilexperimurin noftro intelleduçôpræhendfiquod per fenfum in ipfum no intrat (cæcus enim à na* tiuitate fcientiam coloris no habet) fcimus illud non effe de regione huius fenfibilis mundi,quodq; fpiritus nofter in hoc mundo ad quietem non peruenier.Cum autem fciamus appetitum boni illius nos non habere **fruftra**, *etiâcerti* fumus fpírítünoftrfí intelledualênô efle de fenfibíli jnudo, fed qd exuta íenfibilí uita,ipfi us appetitus **ad** quiete pertingere poterit.Verunifi ad hoc noftræ intelledualinaturæiftemudus co ferretjfruftraicraflenip inipfum.Oportetigitqjfateamijrjnos in hoc mado habilitad uel dehabílítarí pofle,ad **hoc** ínfuturo fæculo quíetemuruel ínquíetemur.Vía **au** te per qua ín hoc mûdo trâfire debemus,Jut habilitemurâd appræhenfionem defíde rati boni,non debet effenifibona,6¿ quæ feducít mala erit. Hæc íicfe habere,cuiqj habenti ¿ntelledum clarum eft. Sed cum multæ pofsínt utæ efle quæ bonæ uideâtur, manet hæfitatio quæ fit illa uia liera perfeda, quæ certitudinaliter nos ducit ad co« gnítíonéboní.Quódquidebonu nominamus Deff,ut dum de ip fo conferimus,nos mutuoíntellígamus Moyfes quidédefcrípfítuna,fed **nôeftomnib**.recepta, nec in/ telledaîChriftus illâ íllumínauícetperfecíc,multístameadhuc incredulis remanêtib. Ma humet eandê uiam ut ab omnib. etiâ Idololatris reciperetur, faciliore defcribere rufus eftjicet malignifedudus.Ethæcfuntmagis famatædefcríptíones didæuiæ,li cetaliæ fapientudC Prophetatu fa dæfint. Omnes autê defcríptíones iâ didst in futi dameto habent,bona illud fæpe dida effe maxima, & ideo unii qfl unâ Deu omnes appellant; fuafqj defcríptíones bonas dicunt, quia fint ípfís aut putetur abeodebo/ **no** Deo reu elatæ.Clara eft au te qd cu nullus purus homo Dea concipere pofsitiqd **non** habemus certitudinem qualencuc^purii homine nobis poffe uiâ ad fibi ignotu termina pâdere. Vnde fi nec Moyfes,necMahumet unqj,dnm in hoc mudo eflênt, fæpe didum bonum uíderuntfDeum enimnunquàm uídithomojquomodotunc alijs iter, ad ipfum pandere potuerunt £ Efto autem quod fermones aliquos eis im/ mífíbs publicaiTent, qui figurabant feu fignificabant Deum & uiam adipfum **ta**- men ipfi illos exponere non potuiffenr, neque alius homo. Et fi aliquis homo hanc uíam manífeftare potuiffet aut poffet, illum utique maximum omnium horni num effe neceffe fuiflet, quemadmodum Mefsiam effe omnes nationes fatentur. Quod ille homo non effet ipfaomnifciens diuinafapientia,perquamDeus omnia operatunutique quod fibi incognitum effet reuelare nequiret. lefus autem uir/ ginisManæfilius Chriftusille, per Moyfen&Prophetas prænunciatus uenturus: uenit, Si uiam fæpedidam cum nihil ignoraret manifeftifsimé propalauit, acte/ ftante etiam Mahumet. Certumeftigitur, quôdqui Chriftum & uiam eius fequitur, ad compræhenfionem defideratí boniperueniet. Vnde fi Mahumet in aliquo Chri- fto diffenric,neceffe eft ut hoc aut faciat ignorantia, quia Chriftum non fciuitnecin/ cellexitaut peruerfitate incentioniSjquianonintendebat homines ducere ad illa fi/

nem

hem quietis, >ad que Chriftus üiârià oftendit, fed fub coíó/e íllfús finis, fuiipfius gio' ría quaefiuít. Vtriincg autem credi oportere, côparatîo legis Chrifti ad legem ipfius docçbit.Teneñdum igitur credimus, ignoràritiâ *étróris &* maleuolentíx câufam effe.Nemó enim cognofcens Chriftum, diflentítáb ipfó,autdetrahit eidem. Incentio autem noftra eft ,prábfuppofito Euangelio Chrifti, librum Mahomet cribràté, ó- (tendere illa in ipfo etiam libro haberi, per quæEuarfgeliutn fi atteftatione *indige/* recualdeconfirmaretur• Er quód ubi diffentít,ho¿exignorantia Si coféqiîëntér ek peruerfitate intentionis› ipfi Mahumeteuenifle* Chifto nóhfuam gloriam, fed Déí patris&hominum falucem:Mahumet uerô non Dei glôriarti S¿ hominum filuteni, fed gloriam propriam quaerente;

Alitis prologus.

REfert nobilis ille Arabs Chtiftianu» de quo fupra memini,Sergin mon chum de monafterío fuo eíedúm, Mecham aphcuifle, tbícp*daos* pópalos repperifle, idololatra» ÔdÎudæos,prædtcaffèpibidêftdê Çhriftiana prout Neftoriusillâ tenuit,ut fratres fuoà illius fe&æ placaret ad gtatiâ, quia om/ nestdololatras con.uertiffetadfidem5inter quos Mahomet erat,qui cquerfosdè ido/ lolatria,mortuus eft ChriftianusNeftorianus.Sed tres aftqtifsímt ludei fe Mahomet coniftxeruiitjOt ipfam auerteret,ne perfedus fieret,*6¿* illi fuafèrunc uaria mala.Poft herd mortem Mahomet, omnibus ad fuam fecftamreuerrenribus:illi ludæi acceffe/ runt Hali filium Habitalix, cqi Mahumet Tuas colleditones dimifit, perfuaferSt ci, utfîcutMahumetita& ipfefein Prophetam eleuarêt♦ *ÓC*apposeront *ÔC* depofuerutitde libro Mahumer,quæuoltierünuVidetur igitur quôd Mahumet ab initio fundatus fuitpet Sergium,ut effet Chriftariüs,&lège illàmïèruaret. Ab illa oía non potueruntludçi ipfum amouere/edutquaritunî póflerít rétraberedr, addiderat ilia per quasuideretur propriçfedtæ Propheta,ôfueteriteftarriéntôrton minus quàm Euangelio fidem dare,Sergius autê obtinuit ab éó(ut refert fupra àllegatus)quod ipfe po/ fuit in Alchoran Chriftianos maiores amicos maxime religiofos&facerdotps, quà ludæos.Etquamuis haec dicat, tamen poftea àludæis índiidus^Chriftíános deridet"? qui fuos praelatos & pontífices Dei loco uenerantur. Hóc ide^qqiFCGriSSnTnoT/ minât illos nomine,quo folos Déus noniinatùr:fcliÔet Dominos; nullí auté côuenit \ illud,nifi Deo.Sic enim Exodo habetur:Domînus ipfe eft Deus. Facit etiâ de dececri 7 nomínib.Deíalíquandomentíonem}ínterquaeeft qüodDominùsinterpreta* (tur,6¿nome ineffabile per^'W fi gniftcatur legitur,S¿ exprimitur. Ideo ín Alchoran. / nulli nifi Deo tribuit hóc nomem,imo nec Chrifto,nec Marif uirgin. Et quia Chrfc ' ftiani nominant Chriftum.Dominum ïefu m, & Maria domina: dicít quod loco De(ipfi «enerentur* Etficutcauet,quôdnunquàmnifiDeo tribuat frdc nomen Domi/ nustitacauet, quod nunquàm Deo tribuat noriieh pater, qúía dicit Deumproot Uultommafacere,ídeónoncoueriiteíadusgenerátíonís.Quádo igituripfèdeChri ftíanís bona dicit,intelligitdc ueftítís ínalbo,íic enim dífcípulos nominee; & de ere* dulis Chrifto uti Neftoriaríós putabat, quorum errorem ignorauit, née altos Chrí- Nejíüriwí- anos cogtiouít .Neftorius autem omniaqu« funtín Euangelio acceprauít,&quod ín Chrifto effet corpus,aníma,8¿diuinítas icirca modum autem unioniserrauít. Fa> tèbatur corpus *QC*animam uniri unione naturali,ut effet uerus homo : fed hominem illum uniri diuihitati aiebat per gratiam,fed non per communem gratiam,quia boni Deôuniuntür, ted per plenitudinem gratia:, ob quam úna effet Dèi & biominis lefti Uoluntas , propter quam excellentifsimam gratiam, de Chrifto uerificaretgr ip/ fum effe filium DeitSed non admifit María effe matrem Dei, quia id quod iti Chti/ fío repetitur à matre fua receptum, non conuenit Deo: fic uoluit naturam huma/ nam, in Chrifto effe deificatam. Et quia Euangelium dicit, quômodô uerbuni Dei facftum eft caro, non quod caro iit facfta uerbumDei : ideo hunc fenfúm damna' uitEcclefia ínConcílijsuníuerfalibus tertio 0¿ quafto^dans matri lefu nomen q? eft ¿heotocosjideft Dei geaitffx.Neftorianiauce generationem æternâ cohfitent, Qua-

re uidetur Mahumet contra fancftifsimam trinitatem&generationemæternamnP bil uoluiffefcribere, folum pluralitatem Deorum damnans3ut dicetur» Etiam fiquis interrogaflerMahumet,(nqua forma mífíffet Deus ad homines legatu plus quam angelumxcertum eft ipfum díxííTe,fíDeus angelu mitteret legatum ad homines,ea forma humana indueret,fic & fi plus quàm angelum mitteret,reiponderet. Mifitau/ rem fecudum ipfum Chriftum,quem dicit uerbum Dei ôt filium Mariæ. Quare cum uerbum Dei fit eiufdem naturæ, cuius eft Deus cuius eft uerbum (omniaenim Dei Deusfunt, obíimplícifsimam eius naturam) quando uoluit Deus fummum lega/ tum mittere, mific uerbum faum, quo non poteft maior legatus concipi. Et quia ad homines mifit, uoluit quôd indueret humanam naturam mundiísimam, quod ita fe/ cit in uirgine Maria, ut ftepius legitur in Alchoran.Non igitur erit difficile in Alcho ran reperiri Euangelq ueritacem, licet ipfe Mahumet remotifsimus fuerit à uerô E- uangelrj intelledu. Nec eft praetermittendum, quo modo capitula collecftionis didi libri legis Arabum,non continuantur ad iniuicem t fed quolibet de per fe integrum exiftit, &proprius eft rythmus,feu carmen plene menfuratum» Inhocenimfum/ mumftudium adhibuit conpilator, utblandittjsdidaminis eundos alliceret, &in ftuporem uerteret, ficcpdidata faceret diuinauideri. Híncígnofcendummíhí,íl non uidebor .undicp congruum ordinem tenere: quando confufifsimi fibri concí- nentíamdífcutío»

Opus in tres libros diuifî.Ët cuiuslibet capita annotant
Sequuntur capita primi libri huius operis,

Dealchoran*S¿quodDeusuerusnonfítauthoreíus. i
Quid continet Alchoran, fecundum eius laudatores. *
Quid com met fecundum iudicium perferorum. >
Quôd Alchoran fide careat,ubi facrisferipturis contradicit» 4
QuodEuangeliumfit Alchoran praeferendum. j
Quod Euangelium fit lux ueritatis Alchoran. 9
Quôd elegantíadídamínís,nonprobat Alchoran Dei efie didam en. y
Quod Chriftum fequentes omnibus praeferuntur. 8
Quod Alchoran maledicat Chriftianos incredulos,quia Chriftum filiii Dei dicat* $>
Quód claré oftenditur Chríftus Dei filius. io
Cuf Chríftus non fenominauitDeum,fed filium. ik
Laudes Chrifti exAlchoran,&oftenfiodíuínítatís eíüs. i»
Facilisoftenfio,ChriftumquieftuerbumDeipatris,eius filium. if
ObiecftíoexAlchoran,8¿eiusíolutío. U
Quod lefus quia Mefsias,eft Dei uerus filius.
Quód Chríftus quia uerbum & legatus fiimmusDefeftDeifilius. ifi
Quæ teftimonia Alchoran continentjChriftumDeifilium effe. 17
Quomodo in Alchoran intelligi debet,Chriftum efie fpiritS&fanimam Dei.' is
Quomodo in Alachoran intelligi debet, Chriftum efle uirum bonum & optimum, faciem omnium gentium» 19
Dtgrefsioadmanuducftionemdiuinorum. io

Sequuntur capita fecundi libri huius operis.

De Theologia myftica,fecundum quam Deus eft ineffabilis. t
DeTheologiaaffirmatíuá,fecundum quam Deus eft creator trinus SéutmsJ x
Quomodo ex operatione intellectualis naturæmidemusdiuinam. 5
Quomodo de fœcunditate íntelledualís, ad foecuuditatem diuinæ naturæ eleua/ mur. 4
Manuducftioex rjs quæ *in* mundo funtíUtuideatur Deus trinos. y
Manudu&io de intellecftuali trinitate ad diuinam.
Manududhoeíufdemperamorern. 7
Declarado faneftæ trinitatis. 8
Aenigma licet remotum bcnedidïæ trinitatis» 5

Iterum

Liber L

ffèfùmextribiisperfonis manuduâio.
g*iibd neceiTe eft Arabes fatertermítatetñ.
hriftum uera citer fui fie mortuum & crudfixurà.
Quôd crucifixio fit Chrifti exaltatio ÔCglorificatio.
Quomodo Deus aïamChrifti ad fereduxitipm cransfigutarí fi:cft,6¿afíi¡nnprít.
De refurredíone lefu Chrifti.
Myfterium natíuitatis SC mortis Chríftú
De frudu mortis Chríftí.
De Paradífo.
Inuedío contra Alchoran-.

Capita tertíj libri.

Quôd AÍchoran(fíde unius Dei falua)omnibus blanditur: Chriftum ramen præie/
rendo. Cap. t
Quôd Mahomet ignorauit quid agendum &feritíendum, nihil firmi reliquit* ¿
Cur dicuntur faluati credentes Alchoran,& quôd gladius eft magifter. 5
Quôd Deus Alchoran uideatur Deus abfolutus: & Deus alius de quoloquitur*re>
bus fit immerfus. 4
Quôd Deus Alchoran uideatur minor omnibus rebus, & íéruus Mahumet, at$ ei/
us conceptus. r
Quod Mahumet temere cotra Dei prçcepta Chríftumín Chriftiânis perfequitun<r
Quôd Mahumet credat Dei præicientiamnecefsitare ad omnia quæ aguntur. 7
Quôd finis operis Mahumet fuit fui exaltatio. s
Quôd Mahumet nunc feribae Chriftum Deum & hominem, nunc hominem tantffj
fic nunc Cingularem Deum, nunc pluralem. 9
Quôd Mahumet continue uariatjUt in exemplis; 10
Contra id quod lex Alchoran fit lex Abrahae. d
Quod Alchoran male dicat Abraham fui fie idolo!atrÉ,S¿ uera híftoríá ponitur, ix
Depromífsionefaáta Abrahæ fideli; ij
Quôd paeftum Dei & Abrahæ excludit Ifmaelítas, & ín Chrifto mediatore conchi/
ditur. ï$
Quôdnon nifi Chriftianustrinitateinunitate adoranSjAbrahæfiliuseÎTepofsit. iÿ
Quôd Arabes legem Abrahæ penitus ignorent,S¿ eius fíntperfequutores. t&
Perfuafío quód Soldanus mandet Mariam uliginem owWx<wCredí,& lumen Euan*
gelrj ampledi. 17
Ad Cahffam deBaldach,quôdludæi de Abraham appofiterut iri Alchoran.
Oftenfio fine Chrifto nonpoflefoelícftari. 19
Oftenfío Chríftund meruífle Chnftíanis immortalitatem; ¿ó
Declaratio fimilitudinis Adæ Ôi Chrifti. àt

De Alchoran,& quod Detis uerus non fit authoreius. Cap. I.

Stiiberlegis Arabum Alchoran obpræceptorficollediionem, at<$ AL furkam obdiferetam capitum feparationem, nominatus.Haber allá nomina. Dicunt quidam obferuatores libri, illum aliter ín Oriente,S€ aliterin Heiperqs partibus diftingui; Occidentales enim poft oratio- nem quç promittitur,S¿ mater libri nominatunaiunttotumlibrumazo ras feu capita habere ix). Orientalesuero primam azoram aiunt durare ufque So/ jet amram, quod eft quintum cap.in libro Hjfpaniarum Hic liber ut in Hifpania le/ giair ín Latinum-uerfos,per nos uifus eft: & ubi de hoc libro legis quicejj allegamus* gfiud in Latino illo haberi dicere intendimus.Huius autetiidecurapocryphus. Aiunt enim gdâ Arabes ipfum Mahumeq querida de Arabia de genere Ifmael, copofuifte:

Alquero dicunt,Mahumet dixifle hunclibru in feptem uírís âDeo defcendifle:quoî nomiaanuAlij dicunt mortuo Mahumet,quatuor differentes ôf diicordantes Alcho ranos,per quatuor quos no m tnant fibi aduerfantes,compofi tos.Dicunt etiam quid5 hune qui in ufu eft Merbam filium Eiheken compofuifle,$C altos ighi tradidifle. **Fer** turetíSElgaguírú potente 8jfentetiasdetraxifledehbro}et totidem alias addidi**fle»** Legimus in Chronica Mahumet ÔÎ regum fuorumfucceflbrum,quo modo Gomar íecadus rex poft|Mahumet,ordinauit orationes feti in fingulis templis in menfe Re* madam:S¿ Alchorâ coplero mófe perlegi. Cuifuccefsít Qodínér, qui auxilio alíorft integritatem Alchoran primo collegítEx quib.certu eft,lícet Mahumet aliqua prac cepta ex teftameto Euangelio collegeritjquæpræcepta Deifeu Alchoran dícebá/ curtíame liber ifte in fua integritate poft eius obitum collecftus eft. Liber uero ipfi: **in** primo cap.fic dicit. Omnis aduerfarius, Gabrielis hunc librum tuà cordi per creato rem íntímátís,ípfumcjj diuino præcepto tuis cômiftùm manib.&aHçc ut Dei uetha ad Mahumet leguntur,ôf fæpifsimè in libroteadêfententia repetitur, quæ uultfolùm Deum creatorem autorem libriefle.Sed ut iapientiores Arabes &uerç hiftoriæha/ bent,& liber ípfe atqj nome Alchoranoftêditttuc eft colledio quorundâ precepto- **rum**, quæ quide colledio,nullo modo Deo uero attribui poteft. Vnde ípfe collige ret,quíeftípfa fapientia$C)portçt igitur quod colledio,quac non poteft nifi in tepo* refieri,nequaquâmDeo aferibatur,cuíus operado eft fupra omne tëpus fine fuccefr fsione Cui igitur debet aícríbi collecftio nifi homíni,quídedíuerf¿ sícrípturíscolle* dtionë fadt3& collecta u t uult appellat quemadmodû hgc colledioAlchorâ dícíturí Ideo quidâ fapíentes, libri defenfores,aiuntcolledione efte humana: intimationem ueroDei per Gabriele efte. Verîï eft colledione hominis efle, led quod Deus creator uniuerfijper Gabriele ipfum librum íntímaueríteordí Mahumet, non poteft efle ue* rum:cü illa ín libro contineantur,qug ob fuá turpítudínem,íniuftitíam, et notam më dacq,&cotradídíoniSjDeo fineblaiphemia aferíbí nequeat. Alius igitur eritauthof eius q? Deus uerus,nec poteft efle niii Deus huius fæculi. Hic enim eft qui excaccat metes infideliiijur nô fulgeat illuminatio Euangelij glorie Chrifti,qui eft ímagoDeí ínuifibilis:quib.cuEuangelíumfítopertu,ípfi pereunt,ut Apoftoliis Corinthqs feri bit.Hic falfus Deus feu princeps huius mudi,qui â principio eft mëdax-peraliquem fuorft an gelorum,qui fpeciem lu cis & nomen forte Gabrielis aflumpfit, inueniens Mahumet homine idololatram,Venere colente,& omnia quæ huius mudí funt con*

¿ergíMí cupifcentë, ad hoc aptífsíma, per ipfum principaliter *QC*eius fucceflores mendoiam

BrtbdM Alchorâ collegit,cui haereticos Chriftianos,& peruerfos ludæos,aptosadhoccôfi>

Fiwea. liarlos adíunxít Vti funt Sergius Neftorianus,¿¿ IacobitaBaheíra,&lud£Í fínees?8¿

aMm* Abdia nomine Salo,poftead idus Abdalla, ut ueræhiftoriædehoc apud Arabes re periútur.Etlícetmultateftímoníauídeaturcoñtineredelaudeueteristeftamentí,0¿ feuangelfj,8£Prophetarum Abraha?, Moyfí ,6¿maxime lefu Chriftifiltj Maríguír/ gínísnamencum filtjs omnibus,quô ad uerum 8¿falutarem finem contradícatfut **ín*** ira patebit)potíus ad decipiendum hx laúd es pofitæ creduntur.

Quid concinet Alhoran fecundum eius laudatores, Cap IL

I leunt aute fequaces Mahumet, bona intentione Alchoran fcriptfi, con* there Mahumet orphans, erroneum feu idololatrâ.atc^pauperë,**legist**

I ■ fcripture penitus ignara,folum natiuam Arabs linguam fcíencem,multas

R uxores habentë,àDeo míferícordíá confequutum,diuíte,S¿ magni¡cordis fubtíliS capacis altínominis fadu. QueípfeDeus dodore rudis getís Arabice et idololatrç coftítuíqlegatScp fuB ad ipfas creauït, æ *eis* Prophetâ præpo/ fuit:abfq5 tamen manífefta míraculorG poteftate, ut gente illa fibí comíflam ab erro refniiítamreduceret-EtreuelauíreíDeus,utfidem Abrahguíri íuftífsímífquíáDeo ru cultura recedes,unum folu Deum uniuerforu creator^ adorauif) acceptaretj8£ ab Arabib.acceptandam fuaderet, abfc$ tamen uíolenta coaccione,praedicaret^ illum folum&anícumomniücreatoremjecnonalíumefleímperacorc&regemuníuerfi, omnium

omnium bonorum datorem,omnipotentem,uitæ Si"mortis difpenfatorem,fapientê3incorpora'em,incompræhenfibilem,Ôi inrerminalemfeuinfinitumspiumSi mi« •fertcordem,aeniæc^ datorem omnibus fidelibus ipfum adorantibus Si inuoc^tibus.Qtii in die ilia tremendi iudicij,quaê erit omnium terminus, refufcitá^ít mortuos ea facilitate qua ipfos creauit,Ôi fudicable inter bonos *QC* malos,dátis fidelibus *8C* credulis fecundum merita fua,perpetuam Paradifí omniumuolüptaturn Si defile» tíorúm manfionem,$¿ uitam optimam;íncredulísuéró et malis,tota demerita cuique gehennam S¿ perpetuam/poenam.Librum uero Akhoranum â Deo defeendifle dicunqcuius libri mater Si. uerifsimum fundamenta, fides premifla unius Dei, ££ reditus oriiniúm ad ipfius terribile iadicium3afflrmant. Alia autem quæ in ipfo li bro continèntâr, qùgdam aiunt probationes illius fidei,quædam uerô leges Arabtr, quas fecundum librum illum creduli Arabes feruare tenentur,fi Deo quem colunt óbedire,Si in eius gratia perfíftere uOlunt,Si iuxta meritafeelieem afïèqui in PàradL fo remunerationem,Vnde omnes hahefidem tenentes,muflilmannos fcilicet fanàc fidei appellant,fiue fintthomïnés,fiue angelici ¿ aut daemones * Hanc igitur fidem dicuntneceiTitatefalatiSjOrnnes qui ignem gternum uitareuolunt, tenere oporte> re,inquamomnes(Utaiunt)praeteriti Prophetae confentiunt. Ideó liber ille,nulli Prophetarum concradicitjfed approbat eos confirmat libros â Deo ipfis tradi iosîfcïlicet teftamentum Moyfijpfaltèrium Dauíd ,ôÇ Euangelium traditum leíii Chrifto filio Mariæ uírginís,Concludens,omnes prædiefta credentes,8¿ legem in îi bris kgisto feripturam oblèruantesjiberarfâ gehenna * Dicunt quomodo omni/ bus gentibus Üeusnatíuos nuncios miferit,Si eas commonuitquidcredere Si quid agere ipfas oportet,ut in dieiudictj inter bonos connumerentur, Si- Paradiium ple/ hum gaudíj áfléquantur,necatifám habeant tuncfeexcufandi;non recepifle dodo 'reni Si cómmonírоremtquodqj illis Dei nunerjs credere debebant,diuinis per eos^prriulgatis praeceptis obedire,in quo decipi no poterant. Quomodo. enim Dei ùerbi parendo,inDeocofidensquieftueracifsimus,quifquaindieilla fe poffetreperiri deceptum^Quare concludunt, quod fi uarietas legum *uel* rituum, in. tdentita> tefideiinuarijs gentibus,per Dei nuncios praecepta repériatar: hoc quidem obedienti,nequac$ quo minus apud prjfsimum atep íüítífsimum iudicem condignum prg miurn afiequàtar,obeflepoterit.Énumerataucë Prophetas Si Dei nuncios quibus credendum erat,Ábraham,Ifmaelem,Ífaac,Iacob,Moyfen,Chríftum,et alios plures Hxc eft fumma continentiae Alchoran,fecundum libri illius laudatores.

Quid continet Alchoran, fecundum iudiciurrt perfedorum. Cap» , **Iit**

SEd qui tam infer Arabes q Chriftianos perfeccione dono Dei aflequuti fudt aduercunt,qùoniâ fub pretexta huius eradicationis idololatriae, afferit Chri/ ftum necDei filiuni,neccrucifixum.Etq> haecadiediojuideturtotiuslibriin tëntio:fcilicetquodÇhriftumfeuMefsiam,nec Dei fílíum,nec crucifixum perfuadeat.Quoníam Chríftum filium Dei elle, Si in cruce mortuum, eft fides illa quç uincit diabolum Si mundum,Sf foía eft uera Sí perfecta.Ec nulla fides prætef illam refiftere poteft diabolo,Si dare uicCoríam Si immortalem uitam fideli,in regno cœlorurnintelléualiSiincorruptibiliJdeô hoc medio Sachan,de mundo ip^ fam Euangelicam fidem omnino eliminare conatur:quem admodum pidemus mul ta Chríftianorumregná,tama fide uèfa Chrifti receísifie,Si Arabum legem acceptaffe.Scimus autem tam exBuangelio quam Alchoran,Mahumet noti pofle præuà lere,íéd Chriftus demum tiiricef,ut infra patebitMulti etiam Chríftiání fub princi* pibus feeftæ Arabum, Chrifto deiiotius feruiurit,Si infiniti Chríftianí renegad : *Qá*

Arabes Si eiufdem legis cum ipfis, timoregladtj fingentes fe illius fedtæjin hora mortis profitentur fe Chri/ ftianosdic finaliter omnes

facient

Mnini Quid

Qúod Alchoran fídé charéat^ubi facris fcripturís contradicit. Cap. lili'.

Dicit autem quídam Tapíeos attendendum^ quómodo hécefle fait Mahm* ı met,qu¿ nullam prater Arabicam lingua fciuit3nec legendi artem nec fcrt> r bendi habuit,etiam fi eloquentia Arábica rÿthmica# poetica præ cæteris j>ollebat, quia præ cundís Arabicis libris Alchoran laudaturihabuifle Iu* dæos & Chriftianos,qui illi in Arabica lingua éa quæ in uêteriteftamêto3Pfalterio, Step Euangelio continentur,referrent. Nam in alqs (acris literis per Alchoran approbatis # confirmatisjtancp lucidis # perfedis dodrinis eum peritum effeoportebaucuftnt Alchoran fubftâtia,Sí præfuppoiîtum;Etnominantur fapra aliqui ex illis qui ei adhæferunt.Sed cu illi hocobijcerecur q> fié inftrueretur,cëcidit in faciem fuam,#contraçftæfuntmanuseius# pedes,#foctj cooperuerunt ipfam üeftibus fuis.Qui ad fe rediens dixitjDeus mifit corripere uos de iermone que dixiftis,quodl cales me docerentEt legit unâ fenténtiam exazora eluael, quod interpretatur pal/ma, quæ fie habeuScimus quod ipfi dicent,quod inftrüeteûhomo lingua eoru qua loquuntur Perfica.Hæc aute Arabica patens eft,Ex hoc dixittquomodo poteft dici quôd fill meinftruerent,quorüunus Perficus,et alter Hebræus eft^qui dixerunt eft poteft eftequod lingua fua loquantur tibi # exponât*# tu lingua tua Omnia *tedifi*ces^necínuenít refponftonem.Ecce ípfumMahumeta diuerfis inftfudurivEt quia, co tunc quando Mahumet poft Chriftum ánnis *824*^ tempore Heradq Imperatoris incepit,multae hgrefes circa Euangeltj # ueteristeftamenti intelledum dudum exortæfuerunt,Synôdaliterreproba Éæîeftuerifimileadipfampluiëà cOnfluxifiè3quÎ puritatem intelligetiædidura ru ferípturaruin, permixtam cu no Uttaribus opinio/num minus uerarií habebât3et feripturas ue teris teftámettti cSTalmuthícis narratio itibus,# Euangelíj claritatem âï apocryphis libris,petmíícebat,et prout ipfum uifomfuítjípfiMahumetrecítabátFertúretiáfupra nominatos ludgos fe Mahumet coiunxifle,ut impedirent ne gfedus fíeíet Çhriftianus.Exquo # poetico feriben/do modo eueniile aiuqrarô cocorde hiftorias in Alchoran deicriptas,cfiipfts in ueteri teftamdo # Euangelico pofitis.Sedcôtra hgc(utaiunt)nitftur Mahumet ref> pondere,fe non nifi â Deo ínformat&uolenft# exeufationê adducere,dixit xy.Cunt ikhæc(fcilicetin Alchoran)alícuíus uerbipro uerbo mutatio,Deo copofitionem fuam fciente:dicunt increduli,tu quidc non es nifi mendax cum adeo uerba cuáuarí es,Sed huius rei pintes funt infcrpipfe nâçp Deus,# fpiritus betiedidus, hunc librS tieraciisimum compofuerut.Sed hçc excufatio Conftda # medax non fafficit,quia libri compofitor narius reperiatur', quôd de uero & incommutabili Deo aflerere, blafphemia eft.Neqj dicimusuariationefi fit uerborum aliqua mutatio,ftanteiden titâte fententiæ:fèd ubi fententia Alchoran non eft eadem cum Euangelio aut uete ri teftamento,tunc enim nequaejj excufabilis eft Alchoran, quin concedi opdrteat Deum illa nontradidiffe.es non concordent cum prioribus diuinis, # per Alchotanum approbatislibris.Puta,aitin Alchoran uirginem Mariam matrem lefujforo rem Aaron # filiam Aoiramxertifsim Seft illum qui hæcMahumetnarrauit erraffe # ueram Euangelij hiftoriamignoraffe.Cum maria filia Amram foror Moyít et Aaron,mortua fuerit annis plus mille,# in deferto fepulta ante uirginem Mariam, ma irem lefu Chriftí gloriolam,quæ ut in eodem legitur Alchoranp, fuit tempore Za/charlar patris Iohannis Baptiftæ.Etcum hare non fémel fed pluries Alchoran dicae hoc unicum exemplum fufficít,erroremreperirí ín libro,# ideo Dei compofitionç non effe.Adhuc dicit cap. 7$,de Maria in ftne.Maria fe dirigendo ni! malftiæ feu pra ¿itatis operata eft.Vndeanimaminflauimus illi noftra uerba librumcp confirmanti,et ín bonitate perfeueranti.Certum eft Mariam ante Alchoran penefexcentis annis mortuam3quomodo tunccorifirmauitjibrum Alchoran^dequo tamen Arabes ipfam loqui intelliguntSic erat in cap.jÿ in recitatione illa quando Moyíes uenit ad PharaonenijUbi Pharao dícit,íé Moyfem in fua domo nutriuiffe. Nam tile Pharao quiMoyfem nutriuerat3díu mortuus fait ante reditum Moyfi ad Àcgypum* Exodi

4.Fuit

4 Fuitenîm quadraginta annis Moyfes in Madiam,quo tempore obierac.Talia pía rareperiunturdilTonaâueritatefacræfcnpturæ,â Deo ante Mahumet traditæ,ÔC Alchoran prçferendç.Nec Alchoran hoc negat:iicenïm cap ^i.dicif: Si de manda/ tis ubi mifsis quicquam dubitas,anteceflorum tuorum libros legendo,ùeritarem tibí mííTam agnofces,ne fis ambi guus,nunc negans,mine affirmans^Eçce iubet in du bí]s recurrí ad libros priorestqui etiam admittir,quôd uériores feu meliores libri ófte dantun&i illis ftetur.Sïcnec capqo.dicirReccntes te magnum affirmantes; tu die librum ifto meliorem,ueffium didum affirmantem afferte, eumq&beheuole fequar* Ecce quomodo hunc iniit affirmare Alchoran Euangelio proferendum.Non funt, igitur èa quæ in Alchoran continentur ut Dei uerba acceptandaaquando prioribus â Deo traditis ÔC per Alchoran admifsishbris aduerfantur* , '

Quód Euangelium ifit Alchoran præferendum* Cap* V,

Defeendentes itaqj ad magis particularia,ut deuehiamus ad id quod intenimusjfcilicet Euangelium Alchoran praeferendum:dicimus eum qui Al/ choran in Htfpania in Latinum uertit,referre in principio.5* cap * feu foret amram fic haberijDeus pius ÔCmifericors,uiuus & altifsimus,præter que noti eft alius,qui'prius Vetus teftamentum,deinceps Euangelium redas uias homt nibus tradidit,poftremo librum ueracem uidelicet Alfurcam ueftræ legis confirmato rem,defuper uobis tribuitnfteq? continet uerba quædam firmifsima & infringibilia quæ funtlibri mater ÔC materia,qüædam uetó álía,&reliqua*Ecce quomodo Vetus teftamentum & Euangelium, redas utas dicit continere,ÔC confirmat ipia.Alfurcari uerô dicit ueracem,8Ç tpntinérê quædam fírmíísíma quæ (tint mater & materia libri & quæ illa fini: fupradidumeft.Ët continentur in oratione ín principio líbri,quod principiummater libri nominatur, fcilicetquodfit unus Deus creator adorandus actimendusjéccérribiiísiudexíndieultímí iudicij,quandoeft refurredío, alia non liabentíllam firmitatemtnfríngíbilem.Quareubi difeordanteumueteri teftamen/ to uel Euangelio,potius ftandum illis.Ad idem attente aduertendum,quomodó ín Alchoran légítur,Deum ïudæis dixiiîè capax* Chriftum Mariæ filium, *cui commifí-* mus Euangelium,quod eft lumen ÔC confirmatio teftamend ac caftigamen,& reda uia timenttbns Deumqad ueftræ legis complementum mifimus * Alibi fæpe nomf nat Euangelium lucidum,& aliquando fpledidifsimum.Cum ergo hóc ita fit,quod Euangelium in fe omnia neceftaria ad iàlurem conh'nea't,8C fupplèat ad legem uete ris teftaménti quæ fupplendareftabantinihil igitur in Alchoran repetitur ;qùod fit neceffàrium ad falutem,ultra id quod in Euangelio continetur:8¿ non eft aliquid he ceffîtatis iiiipfo Alchoran,quod non fit Euangelio conforme* Ait etiam quidam deuotus *f¿*Àrabicælinguæ petitus,qùi in baldach ftudio Alchoran operam dedit, in ca.elméíde fie haberúLímítauímus ueftigia hominum per ¡efum filium Mariæ ue raciffimum patenter,SC dedimus ei Euangelitim,in quo eftdiredio ÔC lux & uerítas manífé́fta*ÉxhíspatetAlchoranArabesadEuarigelíumremittere,tanquamadlu/ men fi¿ redam uiam Deum tímentium.Dicit enim in AlchoraniScíendum quidem uiroslegum^nulliuslegisfideiueperfecftionem affequí,nifiteftamenti ¿V Euangelicae huius libri à Deo pofiti prçceptis pareant.Nechóc poteft de illis Chriftianis intelligi,qui lucidiffïmum librum Euangelíj fequuntuncum ipfe in plerifq; locis atteftetiir,illos Chriftí difcipulos in albis ueftitos,perfecftifsimos efle* Oportet igitur ut de ludeis *SC* Arabibus, qui funt uiri legum, intelligathr : Mandatur etiam 70 cap Alchoran,qiiôd omnes boni Deo ftruiant,ut ChriftUs leftis Mariæ filius perfuauiq Si igitur ad lioc boni Chríftiatii hitfitur,utfaciantquemadmodum ibidem Alchora contínetícertifsimum eft ipfos ab illis qui Alcorán credunt,irreprphenfibiles efle;

Qnod Euangelium fit lux ueritatis Alchoran. Cap. VÎ., . ' ,

ALchorandici non poteft fufficere ÔC uia recia*efle-* nifi includatur in ipfo Euangelium,S¿fpluilludcohftatlucehiueritatis,ÔÉrecftæuiçin Alchoran dici debere,quod Euangelio confonat Nec deEuangèlio hæfiitabat autor AJ choran. Allegat enim paíTus & continencias Euangelíj dé eo3qiiód Chrifto

parabolas exponenti,aliquiabieruritrétro3degrano frumenti,decæco nato, 8¿ alijs: Illud enim Euangelium de que loquutus eft, & allegabatur per ipfum in partibus Arabia^&undiq; reperitur:edam fortaffis hodie & prius fcriptùm in alio antiquo uolumine qj Alchorari,conficeretur.Etcum ab initio fidei Chfiftiahæ,per totcente nos annos ante Mahumet Euangelium mundo publícatúm ¡5C hucufqj inuariatum maneat,d e quo Mahumet tunc legitur dubítatreímíraridumeftjCur Arabes pro in/ telledu Alchorâ .generaliternon addíderíritftudio & letftíoni Euangelíuhi. *Sicut* multi fapientes eorum,fecrete Euangelium fumma deuotíone ampieáuntur5cum ifineetusfcíentía nihil perfedé ex Alchoran traherepoflïnnfed utquïdâperitus ait, alia çaufa non eft,nifi quia fapientes eorum fcïunt;quod falfîtas Alchorâ dé facili de præhendëretur,fi ad legendum facros & uèracës dicîos libros,admitteretur¿ Vnde SC fi quis reefte confiderat,illi nadônï Arabum non fuit ïegatus hèceffârius,ad allant *cÿ* ad Euangeltj fidem ó¿ legem dócéndarmPoñ enim Chriftum,omniUiri Prophe^ tarum etiam fecundum Alchoran altifsimG,ôf librum Eùangelq omniu librorum perfedifsimumihil melius reftabirâDeoexpecQandG.Hincii qdpulchr^uerqetcla ri in Alchpran reperitur : nècefle éft quód fi t radius lücidifsimi Euâgelrj. Et hocüerff uidet qui Euangelio keto àd Alchoran fe transfert» Vnde conceptus huius mundi, prælàtio futuri fgculi,perfuàfio ïuftitiæjôiôperumïfericordiæjdiuïhi *&C* próximí amoris unde uënditio omnium ftiorffétíam ânimæ ipfi Deo maximi lucri conuincuntur?Vnde habetuf,quod'mori pfoDeoficuíuere æternalirer,iïndeuirtutum dileáío,ufurarum,homícídíoram,períuriorum,atq5 fornicationum, aliénorumq^ con cupífcéntig prohibidos iti Alchoran fuæ claritatis Ípíendorem receperunt, nifi ex Euangelica perfecciône cónueniéntiaíCur alia multa,quæ circa uoíuptatum fen fíbílem & immunditiam carnis promittuntur íh Alchoran^enébrofa & tetra uiliaqj ab omriibus fapientibus etiam Arabibus reputatur,nifi quia Euangelicis promifsis difeordántc'utiriíra latius dicetünLucà igiturEuangeltjfplendor in Alchoran, illis fcilicet qui fpiritu Chrifti ducuntur^etiam præter intenti ófiem àudoris,fednpn ipfi lubricó MaliumetjS¿illis Antícliríftis,qui hocfæcuiiï futuro præferunt,& nihil bo/ iiurii iudicantjtiífi liüíc mundo & eorû concupifcêctjs cónfqrmetunllíi putant Dé* tini aüdorém Alcborari^fuà corrupta défídería confiftnare,no aduertentés nihíl ud iíeíEejquodEuán^éiíó contradicit ,

Quoddeganria di¿taiTnriís,non probar Alchoran Dd
ʃ éífe difamen; Cap» VIL

Nec debet quenquam moyere id quod dicít alíbi,librum Alchoran non pótuífie^ñecab omnibus hominibùs^néc dæmonibus componí ¿ob ípfíus admírabílísdidiamíhís el¿gantiam,ac quód ideó díuinus cenferí debet. Ëfto enim quódhocdoriumMahumettíabuerít,quod cénfetur pér altos Árabes fíngulare›djuiiíum,^ínaccefiibilé5& hoc arguat ob pulcherrimum didamen,dulcedinem, bíandiciem fermónisftupendam,& curiáis mirabilem,librum> Deí donum eíTetnon tamen propterea eft affirmandum, omriiá quæ ín ípíb conferípta funt Deí uerba effe,qui uerax eft,& ftabilis,fi¿ fibí neqúaq contrarius. Vnde cui multa in Alchoran de íjs quæ ín teftamento Euangeïio ha'béhtur,adeo uarientur q>fimuí cu præditftis uera effe nonpoffint:utiq$ Deo ignorantia inconftántiam atep mendacium aícríbí oporteret,quod tamen etiam in id Alchoran pro maximo peccato habetur. Quód ante dulcís fermons compofitío non concludat dídata uerd,patet ex tertio cap. Alchoran,ubi ficdícítur:Plürés eloquii meUiflui3quorum nox cordi noriconfonat,Deum fuicqtdis teftem inuocarit, cum ipfi tamen perniciem, géhtí0 fíagítíurh,fru(ftibufcppefi:em inducere nitantur hi tales gehennx puteo,pœnis tíndíqj uexatï fepelientur.Sed fi utfequaçes Alchoran aiunt,admitteremus libró Alchoran finem 8¿intentíonem effe¿nó folum non detrahere,riecDeo creatori,nec ChriftOjrie Prophetis ac legatis Dei,nec libris diuinis teftamenti,Pfakerrj *ÔC* Eriangeltjjfed gloriam dare creatorijaudem teftimonium Chrifto Mariæ uírgínís filio fuper omnes Prophetas perhíbéríjteñariientum^ Euangelium confirmare & ap-

probare

probare,cuius contrarium omnes fapientes Sízelofi credunt,ut fupra patuit :utíqj tunc cum hoc intelledu Alchoranlegensdícet uaría occurrant quae offendat legentem,quafi ille liber ob fuam contrarietatem qua,m tamin fe habet quam cum Euangelio & teftamento,non poffit Dei efle,ac quod Mahumet uir muliebris, lubricus, totusihuius mundi & fenfibílíum amator,de peruerfa idololatria & ignorantia ad legationem Dei & Propheticum fpirítum'fine poteftate miraculorum á Deo aflum peus non debeat credi,nec ípfíus fímplící relationi ftari, quem inconftans & parius reperitur 6¿ Dei arcana fe ignorare confitetur,SC multa fortia.argumentatu* in Al* choran contra Mahumet in uarfjsobqciuntur>& non foluunturnamen quando hpc omnia fie confideranturquod prædidæ intentioni feruiant, tunc aliquis elici poteft frudus.Puta cum quis legit uitam Mahumet quæ in Alchoran kribitur,ftatim intelligat ideo illam Deo permittente infertam,ut fciatur ip fum no efle nec Chrifto, nec Moyfi,necalijs Prophetis comparandum^ multo minus prxferendum, Quando enim comparatur uíta,6¿ fcíentía aliorum Prophetarum,aduitam ÔC fcientiam ipfi/ usîftâtim uidetur nullum ¿lebéré potius fequi Mahumet quam Chriftum, quod eti/ am Alchoran manifefte confitetur.

- - - - - - -

Quôd Chrifttirhfequentes omnibus praeferuntur. , Cap. VIII.

ADmitttitAlchôran,Chriftumfequencespræferriomnibusî CumChriftusfit omnibusíandífsimísPróphetísfuprapofítus.Aít enim fie fidus Deus in Alchoran cap.4'C)mníum Prophetarum alio fuper alium per me fùblimato & corum quibufdamcumDeoloquutiszChrifto Mariæ filio animam noftramprofprieconferèntès,uimatqjuirtutem præcæteris prgbuimus. Ecce ait,præ caeceris prçbuimus.Si igitur Prophetas nobis âDeo miflbs audire & fequi renemur., prgcgtèrïsuticp Chriftum fequi tenemur.HocclarifsimeAlchoranexintentioneia tenditjChrifto fcilicetpotiusadhærèndum Dicit enim alibi Alchoran,Chriftum di xifleiTimentesDeum mefequimini: Deus enim meus uefterqs Dominus eft quem adorantes,redo proceditis trámire.EtíúbíungitíQuomodomrí albis ueftibus in* duti ipfum (equuti,alqs omnibus per Deum fuprapofirifunt.Et alibi feribitur ut Cupra allegaúírrius,Euangelium efle lumen & confirmationem tefta,menti caftigamen,& redam uiam Detim timentibus,& legis complementum.Ècce Chriftum eius Euangelium fequi lumen,& ire per redam uiam Deum timentium ¿Et iterum alibiJam diuina ueritas nobis data,redam uiam profici icentibiis oftendit, cuius ob feruatiôjfalutem obferiiantibus generat,error quidem detrimentum.Eccè diuina ue ritas utiqj per Chriftum in Euangelio eft patefada.Alibídeeodémficaítí Tahdem Chrifto Mariae filio miflb,cuius fequaces ipfi penitus obedientes, corda, cohftantía humilia atep fidelia gefïerunt,nos Euangelium dédiifius,nonob aliud nífí ut per ípfum Deí diledíónematcp gratiam aílequerenturifed non ut dignum erat,oble rua uerunt.Étíicet plures eorum fint increduli,eotum tamen credentibus meritum debí tum & maximum tribuimus.Iterum alibitOmries boni Deo feruiant,ut Chriftus lefts Mariaè filius perfuafit,interrogans uiros albis indutos ueftibus,quis mihi fubuenietex paiteDeí me fequendoírefponderuntini,nos.Qiiídám autem filiorum lira* el crediderunt,quos cæteris incredulis manentibus,longe fuper illos extollimus-Jam fatis oftendimusex Alchoran Chriftum potius quám Mahumet, & Euangeli/ um potius quam Alchoranfequi oporterc.Nuncdefcéndentes inquiramiis,an om/ nia quæ in Alchoran feribuntur,tendant ad gloriam Deí.Óm nes enim hornines creatoseflead glorificandum Deum, Alchoran atteftatur. Videtur autem qui plures Deos ponit,uelle Deo fuam claritatem ÓC gloriam obfufcare.Ideo ponere Deo foci os,participesfiliôs,aliôsDeos:eftgloriæ magni Dei detrahere, & confundere atqi diuidereuniuerfum,a'eunda iri feifmatefr ín ¿ronfufíone malo ponere ut Alchoran declafaf,fecundtim Intel/ ledum quem Arabes libro attribuunt,

"Quód Alchoran male drcar Chríftíanos incredulos. Cap. IX.

CVm tu audior libri Alchoran folùm Deorû pluralitatem damnes; cur Chriftianofc quit>hriftum filium Dei credGt,incredulos dicis? Nonne poftquam Alchoran pluries negauitDeum fili uni fumpfiffe,fe in. p.cap. fic refoluit dicens,Deus nequaquam filium fèu participem fumpfit alium Deum: tunc enim quifqj cum iuisfaduris ueníes,ín aliumtnlurgeret.Dictt alium Deum* in quo declarat Chriftianos non elle íficfedülós,fi dicunt Chriftum Dei filium noh effè alium Deum.Inquantum enim gloriae Déi non detrahit Cocieras , participatio, & filiatio^ Alchoran fecundum uos non intendit illa de Deo tollere, cui nihil perfedioni» deeflèpoteftîfed inquâtum illa dicunt alium Deum,S¿ illi uel illisgloriam illam foli creatoridebitâ tribubnt,tunc detrahunt à Deo creatore iuâ gloria,0¿ alteri diuidunt* Nec manet Deus creátor Deus,quando no habet omne glôriâ,ô? maior gloria |efie poffer.Ideó nulla rationéhoedici porefttimphcatenirii contfadidionem plures effe Deos ,quando feqüítúr nullum effeDeúm,ctfth quifqj careat iiimtna gloria qug ioli Deo conuenit. Alchoran huic fententîæ fdeundum uos confentit, & ait Omnes Prophetas in hoc concordaremecinhoc Chriftiani & Iudæi codtfàdicutEt alêborâl" dicit, Mahumet milium ad Arabes idololatras,ut êos ad Cülfiim unius Dei creatoris ducat.Si igitur Mahumet eft ad hunc finem tantuhi mtiius ad idololatrasfuæ nationiSjCur Chriftiani perièqùutionem pàtitintür,qui nec funt Arabes,nec plures Deos coluntiPatefiatis Alchoran(ècundiimetiamintelledum quém ipfi Arabes tribu/unt,non negare,quin Deus habeat filium feu filios, dummodo noh fit alius Deus autalij DtpChriftiani enim &ïud£Î non funt repræhenfibiles in eo,quod inoratione ad Deum creatorem originem ómníum,nomírient ipfum patrem:6¿ quernadmodum hoc tam in ueteri teftamentoquam Euangelici legitur,liber Alchoran noniti/tendit negare,nifi quod fibiabfufrdUmhidetur,homiriesfe Dei filios appellare, Sic enim ait cap. u.Vosludæi atque Chriftiani fi Deifilqeiusqj diledieftis,proutuos dicitisîcur uobis culpas atqj peccata gerèntibus,pœnas & rrtalùm ingerítíCertéuos nihil aliudquam homines eftis,a Deo uem'æ ñiercedisqj maxime datore, ad quem omnia erit reditus,creati. Videtur ex hoc,ipfum arguere præiùmptiôiîém modíx dicendi,quafifiliatio dicatconfubftantialitatem.Sed ubi non inteditur, noh negat* **Et** quia in teftamento ueteri ac Euangelio nuic| legitur,Chriftum aut alium quem/tuncj? ficfilium Deiappellarfqfit alius Deus â patre creatore 5 nec probationem Alchoran refellit quifcjj Chriftianoru,fcilicet Deum non poflefumere filium $heqi ab uxore,cum noa habear,nem fi fumeret nobilifsimam creaturam in filium. Non enim effe poteft creatura eiufdem naturae cum creatote,ficut neceffario filius exiftic ttfi affumeretDeus filia : utiq^cum in tempore fieret talis affumptio,filius creaturi eflet.Concluditigitur Alchoran,impoflibile effe Deum habere temporale filium: quam conclufionem Chriftiani nequaqj impugnant. Negat autem Alchoran Chriítum filium Dei,licet ipfum exaltet fupra omnem Prophetam.Interrogo autem te fubditum libro Alchorantcurnegacur Mefsias filius Dei,cum ¿nEuartgelio per reap probato,fgpius legatur,Chriftus Del filius.Forte díds ex Alchoran,Chriftum coram Deo ad rationem pofitum,qj fe Deum nominauerit hoc conftanter negafie^ i/deo huius contrarium inEuangelio reperiri,nequacp admittic.Nontam admiramur quando Chriftus coram Deo de hoc inculpatus fit, quod fe Deum nominaherit ÔC quomodo præfens fuerit Mahumet,qui Deum iriuifibilem utipfemet fatetur nun/qtiamuidit,cf planeirtidemus.IgnorabatneDeusueritatem :6¿ Chrifto faliuni impofuitiaut fi ueritatem,tuneprimd fciuit poftcfj Chriftus fe excufauit: nonne fecundum Alchoran Chriftus eft in carne mortali uiuus,in quodam loco amoeno aquis *ir* *tigaofá* ait ipfum uenturum denuô in huncmtmdum,,demum moriturum,^ furre/¿rurum ín indició futuro rationem operum Riorum redditurum *1* quomodo hæc concordanthæc effè fada quæ in futuro iudicio fecundùm Alchoran fieri expedían tur.Nonne dicit Alchoran nuHum uiuum hominem Deum accedere,cum eo coi* loqui poffe?Eccc quod huic dido Alchorannoneftfidesadhibenda.Et ut hoc ex

; textu

textu Alchoran uerum uideâtur/aduèrte fie in textu did ex cap ij Jîdttio Deó diced te.O lefu Mariae fili,tu perfuades hÓminíbus,utDét loco ce rtiatremcp tuam Deos habeâtôf uenerencur.RefponditlefúsNolit Deus ut quid praétér uerum dicam: ôf fi protuli tu nofti,quia tu omnium fecreta cordíum nófcens,meí córdis arcanum penetras ego uero nequaquam tui.Tu fcis itaqj nil hominibus nifi mandata tuâ dixifle fcilicet quod *te* Deum meum fuum ínuocent &¿ adórent, quorum quamdiu tibi placuit teftis affui.Nunc autem tu qui es teftis omnium, poftquam ab iliis ad te me fublimafti,eorum cognitor exiftasjquibus fi malum feceris,geris tuâ funtifi condonaueris,tu es incompræhenfibilisÔÉ lapiens. DicitDeus: Nunc inftat dies quo fuá uindicisuerítasperficíet.Eisetením ueniam quoniam me iequüti (tint, quod ipfis præ cæteris lucrum eft maximum,Paradifum aquarum fluxu dulcifsimum ubi per feuerent, tribuam.Ego namqjomnipotensDeuSjCoelo *& tetixfá*üniüèriisquæ eo/rum capacitas continet impero JBccetexcum qui nihil facit contra diuinam Chrifti fi iiationem.SedquodChriftüs nunquam perfuaferit fe&rnatrem loco Dei uenerari, nec id Euangelium habet,Héc Chriftiani credunt.Non enim ueftitlefuSjHifi ut da rec gloriam Deo patri fuo,ÔC fiiatri nëquaquam quæfiuit.

Qjçiôd clareoftendírur Chriftum elfeDeí filium. Cap. X.

Icerer Arabs,Sí Chriftus Deus fuiiTet,unq? cum ludæi dicerent,quia tu homo cum fis,facis teipfum Deum non exculaflede,allegando in lege Deos diet,ad quos fermo Dei fadus fuit,fed clare reipondifler.Dicimus eum cia rerefpóndifle,aiebatením:SiilÍoísdixitDeosad quos fermo Dei fadus eft,S¿ non poteft foluifcriptura:quem paterfandificauit ftmifitmmundumuos dicitis,quiablafohemas,quiadixifiliusDeifum.Sirionfacio Opera patris mei, nolite credere mihi.St autem facio,& fi mihi non uultis credere,operibus credite;uc cog»io fcatís credatis quia in me eft pater,ego ín patre.Ecce cjj claré loquutus feft : fcih>cet non efle blafphemiam fife filium Dei dixit, & ideó fetacire Deum corifefliis fit. Nam fi termonum Dei capaces,Dij dicuntunnon eft dubium,quin is quem parer ut pater ab æterno fandsficauit,S^ in terfipore in mundum mifit non blafphemiaqfife Dei filium appellat.Pátér enim ut pater non générât nec fandificat nifi fi hum: qui autemfandificatuseft â parré àntemuridüm,& deinde in muridummiiLis,utiq?cog ternus patri eft.Quodautem hoc côgnofcipofsitqüaritùm ad credulitatem fufficit, opera oftertdunt que nullus hominum ante ipfum fecit:ícá quod humanae natur» illa afcribínonpoirantautcreacuraf,fedcrearorí.Nífi igitur parer creator eHet in Chri>fto quomodo éiusOpefa ChriftusfecifletcEfléntia igiturpatris quàêoperatif omnia in Chrifto erat Et fi Deus pàtetèftentiàliter éft in Chrifto ¿erit Chriftus eius filius, quia eiufdem éftentíaé Eritígitür Chriftusquíá filius in patre, cum extra eiléntíatti patris filius efle ñon poflít.Sicutfiáudorítaterri mittentis uídeo miuerftemj&r çqua lemaudorítatémínmíflb uidéo míflumnitiqj mitténs eft in miflo,3c mifíüSinTnittente,ob £qualírarem,dé quo infra latiusi

QiiódChh'í|úsnoníenórnínacDeüm,fedbeífílíunÍ. Cap. XL t

Dbucattentêconfidérafidem Chriftianam efle,patrem omniporentemefle Deum creato re,et Chriftum ilium Deum nominareluum patrem. Air enini in Euangelio ad lüdæosieft pater metis qui glorificat me ,'qüem uos dicitis, quiaDetiiuefter eft. Ille béneintelligit Chnftüm ñon fe Deum nominafle, quia ft patrem fuumnOmiñaflet.Oftenditautem *fe* faris filium Det' quando illum femper patrem nominauir,quernludæi Deum díXeruñt.VndeÓei filium íe nomina uit&nonDeumtcumnominatioDeijfitriorriínáríópatris Chrifti. Eft igitur Chriftus filius Dei patris,nondéüspater,6feftüëFus filius Dei patrisiideô & cunfubtialispatrí,licetnonafiusDeusquampater.VhdeChriftu$ ñon eft Deus pater ere/ans omnía,fed eft Deípatris umfsímusfilias eiufdem naturae cüm parré, per quém Deus pater creatomnia.Chr ft is igitur nori éft ñifi Déi ffliüsümgeniíus,dr' bine *eL* ufdemeflentia¿0¿ naturæcum Deo patre:cum hóc fit de natura filíj páfris,üí fit cum eo eiufdem efíemiae *&C* riaturæ. Vtí filius hominis, eft eiufdem efléntiæ natur» ca-

(us eft parer eiüs}eiufdemfeilicethumanæ naturæ. Sed eflentia humana non eft id? cum homine,ut ramen eflentia diuiqa eft ídem c3Deo,ob iïmplicitatem maximam diutnitatisJdeofiliushómínís,lícet fiteiufdem naturæhumanae cum,p.atre non ta/ men idem homo,fed alius. Filius autem Dei eft idem Deus cum patre. Si non ah'us¿ Haec clariísíme facrum Euangelium reuelat,quod Alchoran approbat ín genere, SC eiin fpecie non contradicit,ut ex fequentibus pftçnditur.

Laudes Chrifti ex Alchoran,8¿ aftenfio díuíní- tatiseíus. Cap. XÎI.

Cribiturenímín Alchoran,Mariæ uírgínís filium leíum Chriftum efle,¡ser bæcuerbajCJMaría omnibus mulieribus *&uiris* fpléndidíor¡ mundior, atqs tocundioritibifumminuncrjgaudiunj cuín Üerbo Deí,cui npmeri eft lefus Chriftus,qui eft facies omnium gentium in hoc fçculo atcp futuro, fapíéns › uír optimus ab uniuerfttatis creatore mittitur.Hla refpôndït,O Deus cS uirum non tetigi,filium quomodo habeboclnquiuntangelijDeoniliil occuritímpofsíbile,om nia ut uult operanthipfe filium tuum cum diuina uirtute uenientem » librum legife- rum,omnífq? magifterrj peritiam,Sf ceftamenturii SíEuangelíurh edo cebit. Ille cæ* cos mutos curabít:morpheatícos8¿leprofos mundabit, mortuos creatore coo- perante uiuificabit,quæ cundía a credentibus in Deum miracula cenfentur. Vetus teftamentum confirmabit/edcum diuina uirtute uenifle patefaciens, inquiet. Ti- mentes Deum,mefequamini.Deusenim mei ueftriqjDominus eft,quem adoran- tes redo procedunt tramite.Iterum alibi fictleius Mariae filius dei nuncius,fuufqj fpi ritus Sf uerbum Mariæ caelitus miflus,exiftit.Ecce lefum, ecçe Mefsiam feu Chrí<« ftum Si uerbum Mariae caelitus mí (Turn,hoc eft a Deo cçli miflùm: quare eiufdem na turæcuíusDeus míttens.Ñoneñimdicipoteft,quôd diuinumuerbumcum fit Dei uerbum,fit aliud quam Deus fímplícifsímus.Deus enim *8¿* fuum uerbum nonfunt dúo Dij,fed ídem Deas fimp!icífsimus*Sic igitur patet Deum mittentem *6c* fuum uerbum miflum,effe eiufdem naturæ diuinæ.Sed cum mittens Deus non fe ipfum mittat, nec alium Deum mittatmon erit mittens miflus3nec alius Deus Deus mic,- tens,S¿ alius miflus.

Facilis oftenfio,Chriftum qui eft uerbum Dei parris* effe eius filium. Cap. XIII*

ADhuc ftc.Certum eft ex Alchoran,uerbo Dei omnia efle creata.Verbum igi Dei increatum eft,quoniam peripfum omnia creata funt. Et igitur uerbum æternui increàtùm.Non eft igitur uerbum fenfibile, fed plus quam inteHe/ (ftuale.Intelleiftuale uerô uerbum per quod intelledus omnia operatur, in/ telledualis eft conceptustnam nifi intelledus intueatur in conceptumfuum, quem intelle&ualiter. Sicut aedificator domus in uerbum **feu** conceptum intuetur,per quem ædifîcat.Diciturautem uerbum,nam ficut uerbum extrinfecum fenfibile ,ge neraturá uerbo intrinfeco intelledualnficconceptus generatur ab intelledu,S£ di- citur eius uerbumJnteíleftiialis ígitur natura,omnia per uerbum fuum format,&£ per uerbum reformat*Aedificator enim per uerbum format domum,& fi ruit, per i- dem uerbutp reformac.Deus fic per uerbum format 8£ reformatj-loe uerbum uoca« tur etiam Îàpientîatomnia enim Deus per fapientiam facirEt dicit Alchoran ¡ Chri/ ftus cum diuinis uirtutíbus aduéniens inquit,En adfum cum fapi€tia,ueftrasdiifen- fíones díícuflurus}mec^fequendo timete Deum.Nominat igitur Alchorâ id quod prius uerbum aiebat,nunc diuinam uirtutem & iapientiam:fic uerbum ratio dicitur omnia enim cum ratione fada funt nihil enim eft cuius legitima ratio non præcefe **fit** Sicuerbu m fermo dicitur,ars,feumagifterium,per quod Deus omnia facitíEuan gelium uero illud nominat uerbUmJinequofacftum eft nihíl:S¿ idem uerbum nomi nat Dei unigenttum,per quem fecit Si fçcula.Sed cur potius Alchoran nominat uer bum filium quam filium >illum per quem omnia fatfta funtfFortafsisex eo quia cum **uellet** omnem modum pluralitatis Deorum eliminare a§rudibus ídololatrís, noluit < **occafionemdârc errandi** illis, qui capere **non** poterant filiationem incelledualem

alice^

aliter quam infenfibili mundo uidetuníntelleduali uerô facunditati, propinquius uerbum quam filius accedít.Nec^ apta lóquutío eft, Deum habere füiüm.Nàm cum Deus fit pater omnipótens,omnium creator,qui omne id eft qüod habet, cum nihil fibi dêeflè poíTit:non eft apta loquutio ipfum habere filíum,quia idem uidetuf acfi diceretur,Deum patrem efle filium,cum habere in iplo fit efle.Propter hoc tamen non intendebat Euangelio contradicente,nec teftirrionio Iohannis Ziachariæ quem approbat,ait efle confirmatorem uerbi,qui in Euangelio confirmat, Chri/ ftum efle filium Dei unigenitum. Vnde cum illum quem Chriftiani nominant Chriftum,nominetDeiuerbum& Mari» filium :tantucri ih hoc â Chriftianis ïïf* detur discrepare.

Obie¿tioexAlchoraii,8¿eiusíblutíó. Cap XIIIL

Dlceret aliquis: nónne ficlegitur in Alchoranc'Pars plurima mentiendo díxítDeúm haberefiliumjquomodo haecnoncontradícurit EuangelíoíDíco Alchoran fe declarare,addit enim: Cœpit ne Deus filios plus diligere? quidíudícátísimmemoresí'An ueftri didirationerri firmam habetis, 1Ebrum quidem ueftrum fi ueraces eftis in medium afferte.Ecce Deum nbh habete filium humano modo,Euangelio non cdntrádicít,cum Deus fit fpiritus, qui carnem ôiofla non habét.Sed quôd Chriftus fit unigenitus Dei filiustlibrlim Éùangehoc rum in médium poferte poterimus & uéraceS repedemur. Adhuc diceres : Nonne azora antepenultima fic habetfConftanter dic illis, Deum uniim efle, necefïàduni Omnibus incorporeum,qui nec genuit,neceft generátús,néc habet quoquam fimilem.Refpondemusíllam azóram ínfelligideberetalitér,quod perípfam intendit dare Deo gloriam,& non detrahere à Chrifto íáu'dbtti.Viide cuhíincbrpoiéüsDe us & deitas fint ídem: fi Deus de quo loquitur azora deitas ínteiiígítiír,noh conêradícítEuangeliOjDeitasenimCUmfit ***etfentía*** diuína,nebeft generans nec genita, nec habet aliam deitatem fibi aequalem: fed pater,generat filium eiufdem effendæ. yndeconfiderareteoportet,quodÍicetidemfitE)eus§¿deifas;cühlfiimplicíÍsímús iîtpenttusincorporeus8Cincompofitus:tamen quando refpicis in deitatem,nullam uides generationem:ciim refolds in Deum, uides ipfam* Nam Deum patrèm homínaríinueterí teftamento,Pialterío,6¿ Euangelio,clare legitur:deitatem autem non legitur patremuocari.Sí igitur Deo convenir quod patrem nominetur, ***ôc*** ini hocnon imponitur ei ullum rnendaciumîtunccûmucrum fit ipfum Deum efle patrem,non inconuenit Deo quôd Deus filius nominetur, cum pater non intelliga* tur pater fine filio. Etiam azora illa licet ad exçlufionem píurium Deorum pofita fit cum ad hoc totus liber principaliter tendere uidetur,per eius fequaces.ÔÉ ad hunc finem per eos itrepnehenfibiles indicetur,tamen etiam fecundum ueritatem Euange licamazora tolerad poteft,Deum uidelicet necgenuifle nec génératum efle.Gene-, ratioenim indiuinis çum fit inæternitate,nunquam tranfiuit in praeteritum, ut Deos dicatur genitus uel generatustSed Deus pater aeternus gcneratDeum filium gtet aum,eadem deitate Deum eadem çternitate eeternum,

Quodlefusquia Mefsias,eftDeiuerus filius . Cap. XV.

ADhuc dico,eo q, AlchorâdicitlefumMariçfilium Mefsiam feu Chdftum^fo omnia quae Prophetçfatent de Chrifto,ipfe fátetur.Dícitant Micheas Pro/ phetaîEt tu Bethleem Ephrata,paruula,es ín militib. luda.,Ex te mihi egredi etur,quí íitdominator in Ifrael,et egrefíus eius ab initio à diebus eternitatís; Hic propheta de generatione Mefsig loquitjSC duplicem ponit generatione unam temporale in Bethleem ¿aliâçternâ. Ab ***initio*** mSdi prophetatum eft,Deu Mefsia faluatore in mundum mifluru.Certum eftMefsiam ante mudi conftitutione efle, ut Chriftus de fe loques in Euâgeïio atteftatur,ad patre dicës:Cladfîca me pater clarica tequâhabuiantemfidiconftitutioncEccedicitîClarifïcame pater. Vnde fit Deusi Mefsiâ miflurus erat,illa,qui ante mSdi coftitutioneclarificatus fuitttiticp ille MefsG as qui ut omniS fupremus et m^imus faluator expedlabaturDei filius, fuit alius á patre ipfum pifluro.Deus igitur erateiufdêfcilicetnaturæ cu patre,ante omne crea

turam.Si enim tunc fuit quándo non nifi natura diuína fuit, utiqj ilîius naturæ fair, & ideó Deus fuit. Hinc Éfâias Propheta dicebat: Deus ipfe ueniet & faluabic nos, tunc ap errentu r oculi cæcorum,6C aures furdotum pàtebunt.Ètfequituribi de íemi> ta & uia reda,qu£ fanda ùocabitur,Euangelium fie appellans uti Alchoran.Ita Baruch Propbeta,uidit ipfumMefsíamDeum Dei fapíentíam uenturum, S¿ cuni hominibus cônuérfaturum,(îccæteri.Neceft diffícilehocuerum uiderúnam Mefsfr am uenturum inhuncmundiim,anteeiusnatiuitatem ex uirgine Maria, Prophetæ uíderunt,6¿ Iiïdæi crèdidetunt,fieut hodie uenturum credunt.Non poteft dici, q» dum Mefsiam uiderunt, 0¿ illum uenturum prænuhciauerunt creaturam aliquam uideriûtifed diuinam uirtutem &Cpotentiam mente cofpexerinr,quam in hominem uentUram^& in mundo fe manifefturam expedárunt,# ficut crediderunt SC expedarunt, ita fâdumieft.Et non alius Mefsias de Maria natus,& alius quem utdentes feu Prophetæuiderunt,fed íam ípíéquem meate in æcernitate contemplati funt,in tempore appatuit.Neqj opus eft ad præfens ut multa deMeisia dicamus,cum lefus fit ¿lie Chriftus,de quo omnés feripturç loquutæ funt,fi¿ atteftatúr ipfum efle,quemadmodum Euangelium de Chrifto loquítur.Nec Alchoran minus de Chrifto ínrenditaffirmaré5quamEüangelíum&Prophetx, Vnde cum ait,ipfum iummurn Dei nuncíum ueniffe cum uirtute Deí,ac quod fe cum illa uirtute feu poteftâte ueniflepa tefecetít , maxima de Chrifto affirmat:quo modo legatus eft capax poteftatís Dei ipfum rtiítténtiSjfi no eft ficfiimmus,quo maíorefle nequeatVquo modo eft pura ere atura,quo purior nobilior per Deum creari non pofsití'quomodo poterit quç nô eft fimplicíter maxima,ita quod maior per Deum fieri nequeat, & ei communicati plenitudo dïuinæ poteftatís?

Quod Chriftus quia uerbum &.legatus fummi Dei, eftDeífílíus. Cap. XVI.

VErbum igitur,quod inuirgine María humanam recepit naturam,non fuit uerbum nifi omnipotens omnipotentis Dei patris,cuius incapax eft onv níscreatura*RedéígíturaítAlchoran,iIIi fapíentíam & omne magifterí«m aícríbenSjfltf in hoc optime ait,quod affirmat Chriftum patefeciflë mim do fe cum diuinapoteftateueniife,ut fcilicetipfe legatus Dei,cui omnia dedit m manu poteftatís eius,omne id poffet quod homines â Deo petere poliunt.Miracula enim qug Chriftus operatus eft,patefecerunt in ipfo elfe eandem poteftatem,quç eft in Deo patre^quieummifinEtuthancparefadam Alchoran rudibus melius decla/ raret,enutíiératín fumma curationes incurabilium morborum per homines,& refufcitationem mortuorum:etiam addens,quomodo fádis de luto auibus ,infufllando eis uitam tribuitiquafi diceret,nihil défuifle éí quæ Deo aícríbimus. Sic in dodrinís fins Mahumet aflerittChriftum ex térra in nomine patris fui,laphet filium Noe exci taílé,ut referiet géfta patris fin Noe in arca.Pér quæ tierba etiam patet ipfum ChriftumfiiiumDei,quempatremeiusafferuit.Et ad quem finem hæc fada fir patefadio,Alchoran concludere uidetut,fcilicet ut fidem haberent.Nam cum nullus nun cius qui eft purus homo fittahs,quôdneceffefitipficredi,cum omni rationali creatu ræquantâcuncpueracijDeusueraciôremctearepôfsitîtnanet hâefitatiô,an illi quis talem fidem daredebeat,quodipfumfequatut.Nón eft autem apud quemcunque dubium, Deum efleueracem ,6¿eius filium cum fit éiufdem naturæ,nequaquam minus uerâcem quàm Deum creatorem. Patefécitigitur lefus fe Chriftum ôfle/ gatum,cum omni uirtute poteftâte Deí,ad falutem hominumadquôs miflus fuit quia léfus ideó adiecit ut ait Alchoran : Timentes Deum , me fequamini. Deus enim meus ueftetcp Dominus eft¦Filj'0 éñím regis unigenito, &hæredeuniuerforum ad regnum miflo , & patefado quod ipfe fit filius legatus patris fui, fciunt eundi ipfum eflefummumlegatum,quopater nullum potuit maiorem mittere tquodcp ipfecum fit uhígénítus diledifsimus regis patris fui filius,cum omni uirtute poteftâte **uettite***i iit* penitus Ctëdendû obediendft. Ille filius couenicateruticp diceretuimetestegepattem meü,meeíuldem obediedo fequimini. Rex enim

enim ipfe meus uefterepDomínus eft. Vnde illí qníMahumet ilia üerba in Alcho* ran fæpe repetiflè aiunt,fcilicet Chriftu^i dixiflejDeum fuum & aliorum Domina: ad oftendendum Chriftum nonféconfeflíimDeurrí fuïffe,cüm dicat Deum fuum Dómínum, Alchoran male interpretantur* Approbare enim Tefum elle Chriftum, ■& Euangelium efle uerum,& negare Chriftum efle filium Dei, implicat contradi* ¿lionem,Sed optime conuenít Chrifto filio Déí,nominare patrem fuü'm,futim Do minum : quáñdo fatebatur, fe filium & legatum ad ipfius honorem & gloriam au* gendam aduén¿fle,ó¿ nequaqûâm fùam quærefe,ùt Euangelium atteftatúr»

'Quod teftfmôhià Alchoran continent Chriftum Dei filiumefle. . ; Cap* Xyil., . . , A

Diceret aliquis : quid fibi uult Alchoran ubi fatetur, quod ChriftoMariæfilio, fpiritusdíuiñus auxiliumatep teftimoníum extitít. Spiritum diuinum teftimoníum dédífle Chrifto,loannés Zacharíac atteftatúr,ut in Eüange/lío feribítun Ait ením : quíá uidí fpiritum defeendentem quafi columbam decoelo,6¿manentem fuperïefiim;&egó nefeícbam éum.Sed qui míffit.me baptí* zare ín aqua,ípfemih¿ dixít:fúper quem uíderís fpiritum defcendentem35¿ manentem fuper eurn,híc eft qui baptizat ín fpiritufancftoÆt ego uidí,& teftimoníum per* tiíbui,quía hic eft filius DeúSpirítus igitur dïuinusfln columbæ fpecie fiiper Chriftum inïordanêdefeendensidéditteftimoníum quod & ïoannes perhibuit, ChrL ftum efle filium DeùDedit etiam in omnibus Apoftolis ille fpiritus *QC* alrjs iantftis téftimonium,iifqpdmortêinclufiuè,quoniamlefuseft ChriftifsfiliusDei. Qtiaïe autem auxilium dederit Chrifto in uirgine María concepto de fpírítufancfto,¿fin omníbusquifpírítum fantftum recepéruntpró arra promífsíoñum Chrifti, quomodo ille íuggefsítfideiibuSiUtintelligefentueritatem eorum quæ Chriftus loquú tus fuítiquoniam eft fpiritus uerítatísdcíuntquí Euangelium attenteàtqueiandlo/rumfcríptaftuduerunt.Hóctfieo arbitratu ñótandám,quomodo Alchoran extoL lit Îoannem2Lachariæ,tanquâmilli cui omnino credendum: quem dicit ufrum bd num,úírgínem perfeuerahtem}magnumcp Prophetam uerbum Dei cofirmantem; 6¿fimilíterteftimoníum fandtifoiricus allegat» Hæc omnia mífericor.s Deus inferí uoiuitjUt fie fapiëces remittat âdiieritàtisteftïmonia,ne Chrifto detrahat, fí rudi pó pulo hoc palàm noñpublicat,ob caufamfupra poíftam,Chríftum filium Dèi.Nam etfi dixerit Deum inuíffibílem,íncorpóralem;8¿ qúem nemó unquam'aperta fade uidi^fta quodquifqjbene intéfligerepoterir^nifibilem Chriftum *fenfibilibus* ocu* lís,nonfúífle fecundam conditionem illam uífibilem6¿ corporalem Deum : tamen quia tímiittfpíritualemdíiiínam uerbi Dei naturam,incredulos attingere no pofle; ideó illis idiotisignaris quibus loqui oportebat,uttalibus ferifibilibus de intelle tftualibus nihil fentíeñtíbus,cautius confiderâbât riegàtiûê prædicâdum;Chriftuni Mariæ filium hôii efle filium Dei ¡ cum filiusMarïæhomo corporalis uifibilis eft fet,quænaturidíuína¿noncoriüeriiunt.Eum tamëhabereuirtutem poteftatem diuinam,quæfolà fideuideri potüít,atteftántibus operibus illis míraculoíís,qug nemo hominum ante eum fecír,négare ñón potuit*

Quomodo Alchoran íntelligí debet,Chriftum efle fpiritum, ôCanimàmDeL . , Cap». .XVIII,. t . , f . ,–

Dlcerestcur fatetur Alchoran Chriftum,fpiritum Deí:S¿ alibi ; quod Deus ipfi animam fuam propfiécontuíit» Dicimus Alchoran animam *8C* fpiritum fæpe pro eodem capere,nos intclligimus per ilia Uitàm illam intelledualem,qug fapientia éft.Contulitèriim ei Deus piam etmifericotdem animam fnamjhoc eft uitam ndri âppropriètàtè;fed proprie. ka ipfe Chriftus ait in EuangelíóíSicut pater habet uitam ín femetipíbjíta dedit filio uitam fiâberé in femetipfo.Ecce quomodo Deus pater animam feu uitam fuam proprie dedit Chfí¿ffto,ut pater animalis fuamuicam animalem proprie dat filio fuo,ut iri femedpfo uiúatjfícutpateruiuítáquouitamrecípít» Vna èftigituruitalis natura, Dei patris & diis filq Chrifti^quod Alchoran per unam utriufqj animam éxprefsít.Ecquía in

treeftuita omnipoteris,itaut quern uoluerit uíuífícetiíta & deditfilio,utíta quem uoluérít uíuifícet.Et ideo illa üíta fpiritus Dei dicitur, propter ùitàtem motum»Omnis enim mótus âcauïa occulta,îpiritus dícítur,etíam uentus,Jñ uita enim nifi uítalís ddedabilíísimus motus cífe^non eflet uita uiua. Quare ficut fqmnolentía eft figura morcis,íta uigilantia adfpiritualem motum,figurauitæ.Re<fte igitur id Alchoran díce're potuir,quod Chríftus d¿ fe ¿n Euangelio loquitur. Ego fum uita & reíur/ re¿iíó,fcílicét a morte.Et alibi: Verba quæ loquutus fum, fpiritus & uita font* Spiri/ tus enim Chrifti éñ fpiritus bonus, qui ad bonam uitam & immortalem quæ Deus eft,mouêt,éed fpiritus diaboli,eft fpiritus rrialus,qui mouet ad morte perpetuam*

Quomodo intelligi debet Alchoran,Chriftum efle uiruhfi bonum, optimum,8¿fodem omniumgentfumi Cap; XIX;

g B Værereт álíquís.qüid hoc fignificac,quôd Alcoran ait Cfiríftúoi uirum bo Xnum &óptímum,&faciem omnium gentium ib hócfuturocp faeculo?Di Icimus Alchoran uirginem Mariam fuper omnes uíros & mulieres exal/ care:8C bene,quía mater eft Chrifti filtj Deí ♦ Certum eft autem Chriftum - fupra Mariam eius matrem exaltatum. Erit igitur uir bonus 5¿optí¡musíqüpniatn melíor efle nequit ; Omnis uir quantumcuncp bonus quamdiu non eft adeb Bônus>quôd melior efle nequitino eft fimpliciter optimus in poffe & efle* Et cum fblus Deus fit fimpliciter bonus,imo optimus,ac bonitas ipfa:certum erit ui rum qui fic eft bonus participando bonitatem,quód etiam eftoptimus, inter ilium Sí Déum non pofle mediare quenquam:fed fic eritilleuirbonus,quod etiam ipfa bonitas.VndeChríftus eft bonus bonitatecreata,quæ non eft ipfa bonitas fecundum eam naturam,qua uir feu homo:æ cum hoc bonus bonitate increata, quæ eft ipfa bonitas,cum fit adeo bonus quôd optimus,qui melior effe nequit* Patet quomodo idem Chríftus ut eft filius Mariæ matris fuæ, humanam habens naturam, eft bonus bonitatecreata :S¿ ut eft filiusDei patris fui, diuinam habens naturam eft optimus,hoc eft bonus bonita te increata.Quæ ideo optima,quia necmelíornecali ter effe poteft,cum fit adu omne id quod efle poteft.Qupd autem lefum faciem ait omnium gentium,tamhuius quam futuri fæculiimaximè Chriftum extollit. Nam per Hoc exprimit dium effe,de quo Propheta Dauid dicebat: Speciofus forma prae filijs hominum,diffufa eft gratia in labijs tuis:propterea benedixit te Deus inæternumiVbieft refplendentia pulchritudinis uitæ,nifi in faciei Quid pulchrius facie omnium uirtutumiQuid aliud Chriftusfecundum Prophetam Dauid : nifi Dominus uirtutum,ôf rex omnis gloriæ,claritatis,S¿formofítatís i Quare ipfe eft filius Dei,iri quo habet pater fummam complacentiam,& eft Chríftus jundus præ con/» fortibus fuis. Vndedicit Mahumet indoârinis,perfe(ftosín ftatura Adæ&forma, lefu Chrifti,refurgere in die íudícíj ♦Nam hæc forma quæ eft faciès omnium gen/ Cium,eft perfedlio perfedorum.Chriftus igitur eft per quem perfedí íudícantur,0¿ eiüs forma eft flla,ôuæ folum immortali uitæ apta eft* Qui igitur limites erunt,íntrànf iri gaudium JJomini. Ob hoc Alchoran alibi pluriesrepetít,quorundamfaciesindieiudictj albefcereÔÉ çlaras fieri,fcilícet perfeâorum & beatorum, quotun* dani nígfefcere,fcilícet incredulorum & malorum. Et ut perbreuiterdicam:Chri/ ftuseftómnéíd,quodínomnibusgentibus præienris & futuri fæcüli ueré &iufU láudatur.Híncipfe eft omnium facies decora,in quo omnes gentes quiefcunt&benedicuhtur.

Digrefsio ad martuduâtenem *diuinôrurri.* Cap* XX.

g B Vomodo.Alchoran Chriftum dicit rubella,cuius interpretationem alij dicunt effe datum Dei,alij fpiriturh Dei,alrj uerbum Dei, alij animam Dei, fllicet hæ interpretationes non uaríentuerítátem. Qualítércuncp enim interprçtetur,fiue fit flatus,fiu¿ fpiritus,fiue anima,fiue uerbum Dei : neceffariô Deus eft,ut fatis patet in præmifsis*Nobis tamen uidetur, quôd hæc interpretatio quod fit uerbum Deí fcilícet íntelleduale,quod conceptum appellamusjquia cum facracifsimo Euagelio concordat,fit merito acceptáda.Etutíítn plícíore»

pîictores exemplo Ífenfibilí ducantur,per quod patrem,uerbum,fpiritnm aliqua Ji teraremotisdideanUpro intelledu præcedentium fequentium eft confiderari* dum,quomodo magifter qui uitra *facit* operatur.VftriFicat-ura enim eft opus intelli- *Nitrariw* gentiæ,carentes intelledueamartemnon capiunt. Applicat autem cannam ferre.* am,6t ei adhærere facit aptam materiam,6¿ínfufflat in ipfam ,6¿ efficit uas uitreurri prout uolueridn eo flatu eft confiderandum, quomodo intra materiam operatur^ ÔC format eam.Opus enim illud fimilitudinem habet operis naturæ. Ars enim abex trjnfecp operaturmatura enfin intrifeco,ut.quifcç fcit & uidetlneq igitur flatu,con- fidere duotVhuni eft extrinteciim eius & eft ten(ibile,ut e ft uentus ieu aer qui' expi- raturper artificem:in inttinfeco illius confidero intellectum,quia artifex ad finem.fi ciendi ùas uïtréurh,opefaturîintelligit enim id quod faqt. Híncíntellecftús nô ínrel* ligeree née te nec id quod operatur,nifi de fe generaret concepto uáfis quod efficíú **et** hunc conceptum intellecftuaiem,uerb3 dícimus.Loquíturénim íntellecftus Cuan) íntenfíóñem & conceptum qùem intra *fe* uidet,*Sí* fenfui uífibíiem facit. Hoc uerbft generat,ab íntelleéiu te ínjpfó explicante,ficut fermo generatur âconçeptu te éxpli cate.Etquía termo fine flatu nóñ explicat,poteft fermo flatus appellari humanicon ceptus,á conceptus paríformíter diçi potèft flatus ïntelle&us.Àb intellecftu igitur 6i eius uerbo procedit intelïeâuâlis motus,qui complet operationem i utiqj ifta fic **efle** iatelléc£aaliçer,qinf(ÿ confpiceré póteft.In effiatidne igitur uítrifícatorís,iiíd¿Q íñtelledualém fcilícet intel lecftuni éius uerbum,&utrïu(^fpirttft feu motüm : quæ fiïbi non client,riutiÇ ïpfa efflatio formàm úafis introduceret.Nèq? tamen intelle* <ftus,uerbum eíus,S¿ ütríuíqj ípírítus,propteréá recedùnt a uitríffícatore,quía in éfflá tíóñe uídentuñCdnfqrmiter fíuiit omtíes operationes intelledualesjícet noii.cór- pórálíefflatione?fedinfelte<ftu,uérboeíus,8¿motu feü (pirita titriutep i ín fenfibílí- bus per fenfibilía id tenfíbilimateríá, medíante medio & orgáno fiue ínftrüpiéntq &hííBili:á Creatoré ueró,ómnía.mediante uerbo,díuínó mota feu ípiritti tti.effé pro cedúntSícutením ípfe eft âbfôiutûs ábomní confra¿hone,ítá ábfolutéfiné medió cxtrinteco creat intelleduálemnatucárii,& cunda ut tiuír.Sed eft cónfiderandum^ quórhódodeuSjínftruxitEliámj.Rego^qúodipíehon éítetínfottiípíritüfeüúen ro fubuértentemontes,nec íhcommotioneeum fequente,iiec.ín ígné commotio-- nem fúbftquente,fedín fibiiôauræteniiisignem fubtequente.Dominum igitur iri íubtilifibiloténuis aeris effe,ípfunifpírftum efle oninifpiritu qitantunicuncp ténü^ ifsimo fubtiÍíórem,ófteridít.Non éft aútem Déus fpíiítus ín fibiío tenui ali ter qúám ípititualiter fine loci occupatione,ficut iritellecftus in fermôneN^ÿ ípidtüs ¿líe qui ¿)eus,eft alicuius alterius fpiritùs aut accideris,ficut accidit rtïbftàntiæ:fèd éft ípirí- fus feqmotusfubftántialis,ómnémfubftántíáriiSífcun(ft4créarís,íriquo éft bmrii-- 0m fcíentía fíüe ars^âf intelledus fciéhtiæ Sí artís pátef,próut infra dé Hoc fuo locó iafiúsdícetur.Subftáhríam jgítur fpirítumefléjdí Deo fimilíorém qúí.fpiritus éftj jpatét.Et quídam í^fiilofopfius attendens ; quomodo gfanym poft euapofatíoném ípíritus (in qua natura perdit fcecuridfta tem) temlnâtum,frudum necuit produce* reîdicebatfubftantiâmfpirituméfle.Hæc fie dida fine, ut rudioresAlchoran fub/ **did**, eleiient mentem âd fpírítualíá, confiderándo fpírítum imitari Deüm per om/ riém fubftaritiam,quodqüæfùbftantialia quæ foto intelledu *confpicí poflunt,utic¿* acçidêntalibiis fenfibílíbusfíntlongeprgrerenda,cum accidentis non fiteffe, fed ad eflèîàc quod ¿ti feholís diuíhís ftudere debemús,hequaguam comparantes genera- tíónemíndíiiínisS¿íntelleáüáííbus,gerieracioniferiftbílí,nécgaudíá uitæ diiiinæ ad guaníáfpirámüs,g3udqs uitæ mundanae,cüm ¿mpíóportíonalitér intèllêêïüaïiii

excédant fenfibiliaiut ficde Aîchoran.recedânt ad Eüari»
geliiim Cfiriftijtütum,intellé¿ínalé ÔC
? diuinum.

Libri primi de Cribrationé AlchôfartjNicàlai de C ùfaLCâr.Finis.

Cfibfâtiààis

Cribrationis Alchoran ciuidcm Re-

uerehdífs.Patrís. Líber 11*

De Theologia myGica/ccundilmquamDcus *eft*ineffabilis. Cap/ I*

V.N C accedamus ad clucidationem ttinitatis/quam in diuinitate Cohmiis:& offendamus Alchoran pia interpretatione non contradicere trinitati,modo quo nos de ipfa loquimur qui Euangelio in* |haeremus*picit fortalsis aliquis Arabs tqua muís negari nequeant, |hæc quae de laude Euangelij di&aïuntjper nos qui Alchoran uti ..-^__,^jDei uerbum colimus,tamen cum (ana fides fit unius folius *8C* fin-^SadsDdj'omnium creatoris fine ómnípartícípe,fine fodjs ,fînê pluralitate, fine filio ieufilijs,& «qualitate quacunqj,& Chriftiani dicant pluralitatem Dei patris creatoris,& Dei filíj eíus,8¿ Deí ípirítuflancftí utriufqj, non contradicere Euange* líouídeo Alchófanmufíelmanní praeferunt Euangelio. Et Califa in Baldach ,ubi fiudíum eíus fëtftæ eft,inhibent Euangelium & Phílofophíam publice legi.Experti ením Hint anteprohíbítíonem,eos qui Euangelio operam dederunt Chríftianos fados,^ quendam Calífam Chriftíahum,crucem ín íecreto pe&orís continue por caffe,acPhílofophos Alchoran deridere. Ideo n.cap Alchoran,Chriftus dicitur le« íus Mariae filius, Deícp nuncíus,fuuscp ípírítus, uerbum Mariae caelitus mífluni exíftir.ín Deum itaque ilíícp fuo legato credentes,ne dicatis Deos tres effe, cum nô fit nifi Unus Deus qiii filio caret, éícp omnipotentiuníuériá coeli terræcpíubíeda fimt.Chriftiis quidem ipfe minime negare poterit,ficut nec angeli Deo propinqui» quin Dei fubfit imperio.Ad hoc tefpondemus:Euangelium omnem Deorum pia ralitatem,no íblum damnare,led impoisibilem affirmare. Deum enim principium & unde omnia oriuntur,nemo dubitat.Pluralitas quomodo effet principium.cum ante pluralitatem fit unitas feu fíngularítas,quae neceflario eft æterna, cum fit purff príncípíümtquod ideo aeternum effe neceffe eft,quia principium & non principiatum.Illúd autem principium poteft confidérarí fine reipedu ad principiara, ut non plus ficprincipium quàm non principiurmea confideratione eft penitus infinitum interminum,incompræhenfîbile,&ineffabile. Tunc certe cum excedat omnem feníiim,0£ omnerttíntelledhim,8¿ omne nomen,& omne nominabileznec dicitur f unus,nec trinus,necbonus,nec fapiens,nec pater,nec filius, nec fpiritufiandus,& deomnikuSqUgjia'au£COgitan'p0flunt5u£ Qi0l1yfius Areopagita hoc aftruir, quoniam omnia talia nomina excellit&anteceditin infinitum. *Sic* manet ab (conditus áb oculis omnium íápíentum,& nulli creaturae, fedfibi tantum cognitus ♦ Et hoc tantum de ipfo cognoícímus,quod ipfe eftipíá infinitas,excedes omnem creatum intelledum infinitejeo modo,cum de ipfo nihil propriédící ôi affirmari póísíc quod non excedat,iri filentío tantum admiramur & contemplamur & colimus: de illo intermino & infinito Deo,loquitur Alchoran 2».cap.dicens. Siccp terminum fcilícet mundi huíusjíeu diem iudicrj nullatenus medacem expedans, illum folùm Deum.confideret,cuius nullus eft terminus,praeter quëm non eft alitis Deus ♦ Etm cap.i4.Omnis quidem res mundana terminabitur, fóla ueraDei maximi largifsimicp facies,eft interminabilis * An negathoc aliquis? uniuerfis creaturis coelorum ¿C terrae noua contingunt*

DeTheoíogía aífi'rmátiúa,fecundiini qüamDeui eft trinus *SC*unus. Cap. II.

ALio modo aduertimus , mundum iftum uifibilern,cum aliter elle poffet quàm nunc eft,non elle à íeípfomam fuiflèt antequam effet. Et cüm aliter poffet effe,puta aut maior aut minor,uel alio modo, cum magnitudo fua fit terminata *Sí*finita, cui non repugnat quod maior aut minonutiqueab aliquo

aliquo principio fenióri ipfo id eft quod eft,quod ipfum fic fecit,S¿ non aliter. Illud autem principium cum non neceffarecur ab alio j quia principium ante quod non eft aliud principiurn,liberum finit & eft creare 6¿ non creare, quemadmodum intèL ledualis natura libera in fuis operarionibuk.Sicut incelleeftus quando operatur,ne/ ceffarid in mente feu in côpræhenfiohe habet id qùod operatur,aliter nefeires quid operaretur,£¥ non effet intelledustfic habet etiam neceflàriô in fcientia feu arte id qüod operatur.Sí enim arte operandi càreretcquômodô operaretur? Habet denuo íieceflarió id quod Operatur in uoluntate cum uolês nihil faciat nobilis intellecftiis; experimur in nobis qui intelletftualiter operamur,illa fic efle rieceffaria * Quomodo enim pitftor per intelledum pirigeretjnifi in mente haberet quod pingeretdBt quomodo poffet pírigeré id quod in mente ha betjfi fcientia pirigeridi careret? Et quomodo perfícéret:quandonollet?Vndeuídemus,uolunta tem non effe artem , nec mentem,née ârtém riiêntem.Non enim eius quod uolo femper artem habeomecei/ us quod in merite haberi,fcientiam ftu artem hâbêo. Et licet fcientiam p ingendt hâ< beam tamenMahumètdepirigérênequeo,cüm ipfumrhëritenon teneam .Vnde fi mens/cientia^ uoluntas,fint éiuïdemintelleAualisfubftantiç &nátür£,ac etiâ ex tnête generetur ars Sf fcientia(Càrèns ênirti mentecaret arte,& carens mente SC arte¿ caret libéra uoluntate &eletftione)ptdcédit igitur libera uoluntas à mente&fcienentia (eu arte:S¿ hoc primo notabis. Confetjuenter ádúérte, quomodo id quod iri mente operantis intélléáuseftécíamíriarteá¿íriüóluritate:é¿ non eft aliudmmen te,altud ín arte, S¿ alíúdínüoluntate,alíter nón effet una perfeefta operatio. Id uèro quod in mente eft meris(ibi ením corriprsèhénfum compræherifio,feu mentiorià/ tum SC mens idem funtjfic id quod iri fcientia eft,fcientia eft, fcitum ením ibi fcientia eft:at$ídquódinuoluntateeft üóluntas eft,ibi enirii uólíuitn uoluntas eft;Patet jgitut non aliud éffementem>ô£ aliud fcientiam,ô£ aliud uoluntatem ffed idem efferi tialitér,licet non conuertibílítenficfcilicec quôd riièns licet noti fit fcíeritía feu uoluntas,non tamen eftalíud mens,qüám ars & üoluntás.Exígitígfturriobilftás ihtèlledhialis naturç quæ li bera éft,mentent non effe fcientiam de fe genitam *i* quia türri fitab ipfa mentegcníta,nónéftmens feü pàtergenérans;Sic exigit méritem SC fcfe entiam â mente genitam non effe uoluntatem ab ípfá 8¿ arte procedentem : procedens ením non eft ¡Ha quibus procedit. Hxcideo,ut libere & perfede poffet intfelleduaks prôdücere ôpérâtiohes.Haéc agricola (eminator grani,bene capit i Opor« tet enim ipfum ín íuácómpfaehefiftófié habere femen grarií, Sí m fua (cientia árterii feminandi granum,& in uoluntate lidluricatem granum feminandiifeminatfc enitii tft opus intelleâus.& hæc fíe fe habent

Quomodo ex opératione inteiîeârualis naturae widemus diuinam. Cap. Ill.

AT quoniam íntelleáüalís riáttira,hoc 8¿ han¿ nobilitatem non habet, nifi a ctèatoréfuofnâm operatur in fimilitüdítiecréatorísíuí)ficutcreando ueras res producitiita iritclledus imago eius,operando prdducitfimilitudiiies Uerarum fetum.Creare ením éftéflehtíaré,é¿ íntellígereeft áfsimílaréiQuaré creator o mniurrijCUm intelligat id quôd creat,etfciat feu artem ha beat,SC uelit,tiinc unuS creator omnium, ad hoc quod nobílifsímús & peiféâifsimus atque liberri/ mus fiti creator ueraciter trinus eft, cüíuS fimílítüdó in nóftro intelledujunoin efe fentia SCtrino ín operatiorie praemittitur. Diuinam igitur mentem,iti quo Omnia quæ creári poffunt aeternaliter confiftunt, Chriftiani patrem & creatorem appellant, artem uero eius omtlipotentiæ,féu fapíentiam fiue fcientiam, eius fi/ líúm uocant per quem omnia facit î uoluntatem uéro fine qua nihil efle po/ teft, cum â pâtre 8¿ filio fcilícet mente SC *arte* procedat¿ fpiritum fandum confitentur, qui Omnia ád effédum producit. Sunt autem iridiuiia trinitatis illius ópera, quíá eft una omnium operatio 8C créatío.In cteationeigitur multitudine operationis iritelledualis unius creatdtiSj uidemus trinitatem : ob quam trin/tatem,

Moyfes Deum creatorem pluraliter in principio Genefis per &uerbuiïi facíamus hominem,exprefsitflicet alibi dicerehego Deus zelotes. Sic & in Alchoran ait Deus:Nos,homines ex humore fragili crèauimus.Et alibijcoelum quidë ÔÉomnia cceleftia pro uCllenoftro creauimus,licet alibi dicat: Dic mcæ genti, ego fum Deus mifeticors.EtquemàdmodumMôÿfesÔÎ Mahtimet per exprefsionem pluralitatis in Creatione leti operatione Déi,nolueruiit pluresDeos faterúfíc Chriftíaní proptér trinitatem,recederenolunt ab unítateDeicreatorís*

Quomodo de fcecunditare intellectualis, ad facunditatem diuinæ naturae eleuem un Cap*. lili* /

ET ut péríetifíbílía in fecunditatem intelledus,& de ilia in diuinam te eîe* ues fecunditatermattendedum aides tot pulchras & uarias ftruduras ciut-, tatum,templorum,caftrorum,& ædificiorum,totuariospannos, totpiéiuras & ornatus, tot linguas, tot fcíentias & artes,afe líbroá,tót dulcifsímas harmonías, tot deleéiabiles di díones, tot ordinatas politias,& alia innúmera eflè, Opus fímplícís atq; diuiní intelledus,inuífí biliset nullo fenfu perceptibilis, à quo hgcjómnía éxiuerunt: SC non exíuíflenqnífi ineo íntelledualíter multo altiorí gradu præexifterent,et mirabilem ualdeuídes intelleduTunc afcènde ab íntelledu ad créatórerhípfíus &¿ omnium,ut uídeas eiusdíuínám fecunditatem, qúomódo inte! ligentiæ,cedí,ffellæ,Sol,Luna,elementa S¿ómnía qu¿efuht,uiuunt, & ¿ntellígum, funt opus íímplícífsímí atq? fecundífstmícreatoh's¿et quód creado,eft oftenfíoeotutti qu?e femper & aeternaliter ínmente ípfius fuerunt ipfe,& ín arte feu fapientia fua femper ÔCaeternaliter fúérunt ídem ípfe,6¿ in beneplacitoüoluntatís fug aeternaliter fuerunt ídem ipfe Deus benédídüs ¿qui díuítías gloriae fuæ ex mera bonitate ilia offendit,fícut diues intelledus ad©ftenfionemglori»fuæ, fèin operibus fuiso/ ftenditfiC communicat.Et ea quæ intra fe habet iritelledualiter,quâtôpræcifíus poteft fenflbiliter nititur explicare>ut fic iuita naturam bonife diffundat ÔC participa® bilem faciat» Et uidebis Deum fimplicifsimum,ineffabiliter díuítem,6¿pulchrum atep plenum omni felicitateuitægîofiofiæ. De cuíus diuitfjsdpfe totlucidas intellígentiasformís plena% totfplendfdás ftellas,tot uíua animaba, tot dulcifsimos o/l dores & fapores,atque pulcherrimos flores, fiC caetera innumerabilia produxit ftoftetldifo

Manudu&io exrjs quæ in mundo funt,uc uideatur Deus trinus. Cap* V*

ET quiaMahumet in eo quôd Deum credit creatorem omnium,etiam dé illo aftèrit neceflàriô,quæ de eius trinitate Chriftiahi confitenturddeo ut ad diuinam fecunditatem,par tum,& amorem,dmriis Arabs pofsit quarifum fufficit fideí,pertíngere:iterum dicimus,muhdum iftum fíne foecuridítaté,prole, àmorenonpofle perfeuerare & fubfiftere,cértífsimu efle* Nam his fublatis,mundum deficereopórtet:& fecunditate,partu,aníoréunus eft mundus ; Vñíus igitur mundi fünt foecunditaSjpartuSjSiamofrNec fecunditas eft aliusi mundus,partus al¿us,flCamoralíusíied funt dnüsSC ídem nfundus.Ecfic hæciùntunius mundi, ut nihil mundi fitfme illis.Participatur enimfecunditas mundi,& párt us, & amor in angelis angelice,in hominibus Humane,in brutis brücalíter,íriüegetatíuís uegetaliter,id minetis mineraliter,in coelis codice, in Sole folarítet, in Luna lunaritehin ftteffis ftellariter,tn entibus entice,in elementis ¿íemehtalíter, ín uítiis uitaliter,in in? telleélualíbusíntelléárualítefi & ítadéfingulis fuo modo* Et unde habet mundus íllajUtfít neceffario ita trinus ffcuf unus ; nifi âcrêatoteç' Si igitur fíne hac trinitate mundus tfatutam non haberet,nec naturalem perfectionem, nec benedidionem d Deo pofsiderét,qua*íríunitateeflèntiæfíe tríníter lucet¿quomodo dicemus, creatorem íftaperfeétíónenatiiralí carere,quam ómnibus tribuit,ut fint meliori modo quo eflepoflunt <Sicut igitur créatum eftunítrínum,ítaS¿ creator,cum creatum â fe nihil fit,& omne id quod eft in hoc fubfiftat,quod eft imago & fimilitudo creatorís.Tr¡nítas igitur qug in creatura uídetur,éft â trinitate increata tanquàm imago ab exemplari,& caufatum â caufa.Eft igitur UhicrinusDeus,quicreauit unitrinu mundum

dum adfui imaginem fimilitudinem.In diuina igitur natura eft fœcunditas, pro/les amor Fœcunditas Deus eft,quí & origo & patertproles autem ípfius fœcunditacisjilíustamo^nexusutriufq?.

Manuduftíodeíntelleftualítrinitate ad díuíuam. Cap. VL

ET ut in creatura magis Deo fímili imaginem illius uideamus,ad naturam intelledualem infpiciamus. In ipfa enim natura inteliecftuali fpeculatiua, quanta fit fœcunditas,proles,amor :oftendunt nobis libri innumerable les contemplationum . Quot theoremata circa ueritatem generauit intellecftualis fœcunditasç'quoc deledationes proceflerunt ab illis,6£ fuauitates fpiricua les, quæ fecerunt illos pro nihilo habere gaudia huius munditfic de intelledu pra/dlico dicendurtJjUt fupra tetigimusJn illa enim natura intelletftuali eft fœcunditas, quæ de fe generat uerbum feu conceptum intellectualem, ÔC ab ipfis ¡procedit amplexus, feu uoluntas.Quâdo enim mens,uerbu feu notitia generat: ftatim procedit amplexus,feu uoluntas.Sicut em id quodnon feitur nô amatur,ita non poteft non procedere à mente & notitia,uoluntas.Scíentiaeníni eft de numero bonorum ho= norabiliumtbonumautem eft quod appetitur, omnia enim bonum appetunt. Ita patet quo exemplo duci poterimus ad diuinam trinitatem. Deus enim non poteft dici ignorans feipfumtfi autem feintelligit, de fe conceptum feu uerbum fuijpfius generat.Neceftidem generans uerbum ôi genitum,feu concipiens Ôf conceptum: nec aliud in eftentia diuina,cum Deus furjpfius cocepcum talem generet,quod non 'pofsitefleperfecftior.Eritigiturræqüàlis aequalitate fubftantiaii,quæ eft perfectior accidentalitquarenequaquamalcerius naturæ feu eflentiæ. Sic hec amor ab ipfis procedens,poteft dici ea a quibus procedit,nec poteft dici aliud,cum *fit* perfeâtfsimus ante omnem akeritatem.Quarecónfübftantialís illis â quibus procedït,ÔÉ hoc intenditur.

Manuduícío eíufdem per amorem. Cap. VII.

ADhuc üt ratione utentes uideant,nos qui trinitatem credimus, rationabiliter moueri.alio exemplo ad idem procedamus.Nemo eft qui nonuideat,aamorém omnino neceflariumad hoc quód mundus fubfiftat ♦ quoniam eo füblato penitus nihil fubfiftere poteft. In naturis íriteílecftüalibus *ôi* uítalí« bus amorem feperiri,ficut in omni quod fubfiftít,fúo modo certum eft : priuabi/mufne Deum amore, qui eft creator & dator omnis amoris? Si igitur Deum dicimusamorem habere^uticÿ id eft quod habet Deus igitur eflentíalís cfiaritas feu a/mor eft. Quoniam autem amor unit,amor perfetftifsimus qui maior efle nequit, neque minor cum fitfubftantialis,maximeunit.Video igitur in eflentia ípfius amoris unientis unitatem,quomodo enim eflec unus uniens amor,fine unitate? Video eti* am æquah'tatem in ipfotnam amor gignit fuiipfius æqualitatem,fciiicet amorem, uti diciturtfi ais amari ama.Vnitas igitur generat æqualitatem. Video deinde procedere ex unitate amoris *QC eius* aequalitate,utriufiÿconnexionem,fciiicet amorem connedentem unitati amórísgenérantis,éó æqualitatem amoris geniti.Amor *igit* **eft** connexio patris ÔC eius filfj,aquibus procedit.Certum eft afrt unitatem efle ante omne multítudíném,quare æterna eft.Aequalitate ante omnem pluralitatem,quia plura eo ipfo qd* plura,funt inequalia.Cadit igit ab aequalitate inaequalitas:eft igitur «qualitas æterna.Sic nexus aeternus,quia ante píurálítatemiplura enim necefla/rió funtab inuicerri díuífa,díüifió uerô cadit à connexione.Ante igitur omnem diuí Ííoném eft connexio,procédensab unitate æqualitateeius.Sic patët unitatem, equalitatem,8¿ connexíóném,ántéomnemmultitudinem inaequalitatem Ôf díüifio nem æterna,efle.Etcumnon poísint efle tria æterna, cum ante omnem mültitudínemfíturiíta^quammultítudó præfupponit, ficut inæqüaiitas præfupponit,ficut inaequalitas prxfupponit aequalitatem,^ díüifio prafupponit connexionem : ideó unitas,æqualitas,& connexio nori fünt tria æterna,fed una xterriitas. Sic non funt tria quia fi eflênttrià,eflènt tria æterna.Non eft igitur aliud unitas, aliüd æqualitas, aliud utri ufc$ nexusjquia tunc eflerit tria æcernai. Nec tamen propeerea uni-

tas eft æqualitas,autconnexio,cum æqualitas fit genita ab unitatéiGénítum autem non eft gener ans,nec nexus eft unitas,aut æqualitas,quia ab ipfis procedit : procedens aurem non eft illa,á quibus procedit. Patet igitur quomodo in eficacia diuini amoris,unicas amoris,æqualitas amoris,8¿ nexus amoris,no funt tres amores, quia unus amor non eft aliud ab alio,licet unitas amoris generantis,non (it æqualitas amoris geniti,aut nexus amoris utriuicg ab ipfis procedens.

Declaratio fandae trinitatis. Cap. VII!.,

Vric patet,qu ôd qui non attingunt non aliud non efle idem non idem noñ efle aliud,non poffunt capere unitatemjæqualitatem,& nexum efle ídem in effentía,6¿ non inter fe idemddeo trinitatem in deitate noncapi> unr,níFí in tribus dqs.Chrjftus autem nos docuit,Deum patrem uiuifica re,8¿etiamjpiritum procedentem ab utroq? uiuificare:ut in Euangelio eius per loannem Apoftolum defcripto legitunNon funt tamen proptereaneetres uiuifica/ tores,nec tres dq uiuificantes : licet non fit filius, nec fpiríuíTandus ab illo QC filió procedens.Palam eft illos qui hæc non capiunt,non habere conceptum perfedio rem de Deo perfedifsimojfed fibi fingereDeum quedam,nequaquam ultima fo¿licita te firalicem,innaturalem,fterilem & infoecundum, carentem dulcedine patertialis & filialis atqj utriufqj amoris & gaudíj,atc$ perfedione fracundítatís: non at* tendentes Deum per ECaiam dixiflei Nunquid ego fi alios parere facio, ipfe non pariamídícítDominus.Siego quicaeteris generationem tribuo fterilis ero f dicit DominusDeus tuus.Neq? poflimt Arabes hunc Eíaíam Propheta refpuere, cuta inAlchoran nullus Prophetarum reípuítur,fedomnes acceptantur.

Aenigmalicerremotum,benediftxtrmitatis. Cap. IX.

Porcet in iftis ad aenigma recurrere,quoufq; habeamus inteíleAum exerd tatum. Vidi aquam magnam inter rotundas ripas,fine alterius aquæ influxu ÔÉeffluxu,fempereiufdem quantitatis,habentem in circuitu iracundas arbores,fegetes & pratai& ruftici propriehabítantes non fufficiebant laudare aquam,quam nullam putabant dari meliorem. Admirabar quomodo non diminueretur2¿ exficcaretur,cum non uideretnriuulum ia ipfam fluentem, & cur non putrefceret,quia ftagnalis apparuit. Accefsipropius c¿ fubtilioriconfideradone diu habita,competi inmedio fontem apparere,^ hoc ex flumine,qui efflui de centro uidebatur,ficefleiudicaui & dixi:Hecforte*eft* ratio,cur hgcaqua nunquam ininuitur,quamuis arboribus *& feminibus* atqj herbis præftet unde uegetentun quia uiuus fons non finit ipfam imñiínui.Etquamuisfit ftagnalis inter ripas,tamen continue innouat (eipiam,quia procedit ex'fonte& fluuio fontis. Non igitur putrefcit nec corrumpitur,quia non antiquatur,fed femper ex fracunditatc fontali in/ nouatur. Vndeuidi ipfam aquam efle fontem,fluuium,& ftagnum : & hoc aequaliter,quia non magis fuit fos quam fluuius,flf ítagnum.SC ín ftagno fluuinm *ÓÍ* fontem,nec tamen fons fuit fluuius uel ftagnum,nec fluuius fons uel ftagnum,nec flag num fons uel fluuius.Nec hæc urdí,nifi intellecftualiter confiderans fontem de ft ge iterare fluuium tided fons & fluuius differunt,ut generans & genitum,fiue ut pater S¿ filius.Nec ftagnum poteft effe fluuius,uel fons á quibus procedit. Et dixi : fons unitas,fluuiusæqualitas,nexus utriufcg ftagnum. Conclufi igitur,quoniam fi ad aternitatemdimiffo ænigmateaftenderoflpfam ueriori modo comperio trinam ÔC unam,quam hanc uifibilem aquam,& facilius fuperius dicfta Regeneratione & præ cefsione æternæ,indubia fide credidi.Díxí etiam in Alchoran fcribi, ex aqua omnia uiuentiaeffeJsiturfiaquaiftadat uitam uegetatiuam , omnibus circumflantibus arboribus,& feminibus & herbis fine fui diminutione:quanto magis creator aquae huius,omnibus creaturis dat omnia fui dimintitioneiaquam in qua uidi fontem,flu üium,&ftagnum,tranffumoad abíbhftam eflentfam,de quo omnia quæ funt id quod funt,recipiunt tam illa qùae funt,quam quæ funt *ÓC* ùiuunt › QC quæ funt,ui< intelligunt.

Cap»

îterum ex tribus pèrfonis manuducù'o. Cap.,

', A Dhucattende.Nonitadicimusefleplqresfiamariicatès,ficutpluréshoirif* \ ／＼ nes,fiç non eft idem humáriitasS¿homÓ:íedídemeftdeitasÔC Deüs,pro/ ／■% pterfimplicifsimamefientiamdiuinam.Vnde fcutnon funtpltïres deiw* 4L J» tes,itariec plores Dtj:Ô< non fimt nifi très perfqnæ in humanïtate, iciltcet cgOitiïiille.VndèueraciterdicotegôfiinihomojtùéshÿmOjine eft homo- Et ftmc tresillæ perfonæ eiufdem hum'anitatis.Vnde igitur Ifaberent hoc illæ peribnæjnificreatorDeusefletfimiliter trimis in pèrfonis,ôiûnùsïrieirenciaiPoùftigitur Dé usueraciterdiceretegofumD'éus^uesDeus/lJeeft Ôéuseiufdem deitatis.Et non funt tres perfonæ tres Dij:quia non funttresdeflates,fed furie urius Deus,quía una deitas quæDeus.Certum eft etiam,tres peribriâsïriàhitate non efle unitatem fefl (ïngularitatem,8£tresperfonas innúmero nop effenifi numerum ÔÉ pluralitatem: ños autem dícimús, très efle diuínas perfonas uriflat&non ín numero,^ tres huma* ¿as perfonas iri humero diciriius?tdeo plures homines.

", Neçeflèeft Arabes fateri trinitatem. Cap. XL

O Vodàutém Arabes oporteat hanc trinitatem in diuinis fateri,patet .Nani nifi fateantur,cum credant Alchoran eflelibrum ueritatis,conuincuntur Deo dare pártícípem.Scríbítur enim in Alchoran,quomodo Deus dixit Mahúmet. Tibí qüidém qui legem Q¿ librum ignorabas » noftra ipiritum *. riiíttéfltes^úcerri prá¿buimus EtalibhCum hóc tibi diuinicus miflb fpi fitasbçnedicftus périflús iuftusj Cor tuúrii petórauiAut cum eo cáftíges Arabice. Iterum alibi dé Chrifto dícit:IcfiisMártaé filius,Deicp húncitis,fauícp fpirírus, & uer ñum Marúe cælitus míflum exíftít.Icerum alibijlpfe namcpDeus ó£ fuus fpiritus be riedíduSjhunc Alchoran librum ueracifsímum compofuerum.Confimiha ín muL tisalíjs locis Alchoran haber.Vndecum fpiritus Dei benedídusnon pofsit dici çre atura,6¿ miffús fpiritus noti fit áfeipío mimisadeô nifi dicas ipfum efle tertiam per/ fôham ín diúínis,& âpatre& filió miflarrftquia d*icit*Ïn.plutali mittetesjnecefle erit quodporiáspiures Deos,fcilicetmittentes &miflumjterlirn uerbum Dei cælitûs Siffum,eft lefus Mariæfilius.Etrion poteft uérbum Dei efle creatura i quia uerbo omíníómnía funt creatâ.Verbum igitur Dei,Deus éft.Siígitür eft Deus ¿ 6¿non eft fecunda perfona quæ filius dicitur,fcilicet uerbum patris: erit necéffe quôd po/ rias plates Deos,0¿uerbum Dei particeps Deo;Vide quâdo uis hoc negare, quôd úerbtim Déi non fit fdíus Deí eíúfdém natiirg cum patre?ne úidéaris Deo dare par* tícipémttunctü das Deo particípém.Et hoc etiam probatur exilia aucftoritatè, Dé> usó¿ fpiritus éius librum compofuerúnt.Sí Detis á fpiritus fît perfona iri dSinis; Oportet igitur Arabes de necefsitate fateri trinitatem,alias funt increduli, dantes Deo participem.Adhhcfic.Euangelium fatemini librutnlucidifsimúrii èt beraciC simum,in illo continetur unum eflc Deum patr.em,ó¿ filium 0¿ fpiritumfànftum: mhiligiturinconÉtârùimallegaripôteftperûos,qüarido hoc uôbis èx Euangelio óftenditur,curtí rion ft niinoris auftoritàtis Euangelium quam Alcbóra,ut Aldio- rantradít.QuódíriÉúangelioreperiaturíCertutheftxlégítúr entriiiri ipfo CHriftum dixiifCjUnus eftbotiusDeus.ItemiSicDeusdilexitmundiim,ut filium fuum urii/ genitum daretJtèm,Pârâcletusautêfpirituflàtiàus que mittet pater : Alibi fpíridí ueritatis qui âpatféprocedic.Etiterum Chriftus madat;Baptizanres in nomine pax triSjSè fílíj fpirituflaníftLÉx quibus ói alrjs Euangeltj locis clare Colligitur,unúrri efle Deum patrem,filium,ÔC fpiritumfancftn.Ethaecdefanfta trinitate difta fint;

Chriftum uerácirérfinfle mortuum *8C crucifixum.* Cap. XIL

R Eftanthon pafuæ difcordàntiæ Alchoran ab Euangelio elucidandae. Seri* biturenimin Alchofari cap.n.Chriftum rioii fuifle ¿nonuúm5féd aliam quendám Chrifto fimileiri ludæos íufpéridífle,íéd Chriftum núflatemis iri terfeciflè : quia Deus incompræheniïbilis ¿ fapieris ,èum ad fétranC pigrare fecittín quém uirilégúm aéraciter ante mortem credent,eorum fæcülo ilkuro teftisaftabitillehæcibi.Séd Euangelium *&C àm&æ* fcnpturæ alboriim feu

difcipulomm,atqt hiftoriæ temporum concorditer affirmant,non folum Chriftum mortuum, fed etiam fecunda fcripturas Prôphétarüïn de Mefsia,taliter ut praedi&S reperitur mortuum effe.Et quià (ecundu libros feqUacéá, Alchóran non debet intel telligi quafi fibí cóntradicat,8¿ cum Euangelium & Prophetas approbet : ideó inteîledus quærendus,quïd in his príedídis intelligi uelít.Et primó eliciamus confer mia Euangelio,in quo Íciibítur demutn Çhriftum unum paftorem , 8C uniuerfum hunc mundum unum eius ouilefuturum.Cónformiterafferit Alchoran,omnes uiros legum tam ueterís teftamentí quam nóuíátqslegís Arabúm,in ipfum ante dí^ **em**íudíctj ueracícer credíturos.Tótum auteth ftudium Alchoran eft.periüadereín folum Déum crcdendumEt quiáhíc aflertt ,|quód bninés utri legum ueracíter ui Chriftum credetúzutíq; Chriftum a díüínitáté non iepárat/necalienum facít,fed di uinæ natUrxípfurn effe tacitéaffîrmâc.Sic aiebat Chríftus in Euangelio,qui in eum credêrentjinDeum patrem crederent qui èum mifi tSèéüridô afierït , Etfàhgeh'utn & Alchoran extremí *i*udictj eundem iudtceni tefíem:hunc autém iüdícem,Euati gelium dícit Chriftum efle.Hoc & Alchoran hic tacite áppróbat, cum dicat Chri/ itum teftem illorumftbi fidelium íñ futuro faecütôipér cohfequens fatetur ChriftS etiam *ÔC*iudicem ficut Euangelium.Non érítáutém íúdéx fecundum Alchoran, nifi Deus creàtorJBrit igitur Chnftus homo quia itidex,etiam Deus . Dicft àutem Alchorancap 4.5.Tu Deus omnium çôriditor,cum Prophetis interferís accedens, omnia turn üeritaté iudicabist Attende,fi Deus iudicabit cumíntérfedis Ptqphetí» & Chríftus eft íuper omnes,qui non deerit in itidiciq: etiam fecundum Alctioran(ut patet ex præmifsisjerit ÔC ipfe dé tnterfedis Prophetis primus, & fupremus, ÓÍ **ipfi**» ueritas, & Deum uerbum uerax peí quod ómnia íudícáburituf,fecundüm alie gatum locum Alchoran Vnde rede ait ËuangeliUjDcijm patrém omne iüdicium dediffe filió fuo3quia SC fisus hominis éft.Per formam enim humanam, iüdicat homines fibí fímílés tilíos Dcí effe ficutipfeèft5ÔCita éruntfilq immortalis uitae:SC di£ fimíles,filios ærernæ mords exifterè.v ridé pàtet fécündum piarn interpretationem Alchoran,hæc (ècreta non nifi fapíehtíbus uolüíííéreuélare ideó ait,illüín nihíl fez cretorum fubttceré,^ folís fapíedtíbus fácilem éfle Alchoran,alijs aütem difficilem Non erant enim rudes Arabes, qdos ait Alchórári omnium incredulorum pefsimos:apertedefecretis ín illo principió informandi Quod fi Maliümét ipfis fimplícíter Euangelium prædicaffet,ÔÎ non dediflet própnam legem,accefsífféntád **le–**gem Chríffianam, quam pené fexcentís annis refutarunt. Prædicauit igitur ipfis **quoquo**do edent I(mahelicæ,& **ab** Abraham órtum habuiíÍentiquódcg tarn ludæi quam Chriftiani ilium uirumutProphetamláudareht,£¿ eius fidem approbarent, **per** quam á Deo maxima effet hic & in alio faeculo aflequutus.Ec cum hoc facerent gentiles,qui fequendô Abraham,eíeélís idolis aliquam aut Moífi aüf Chrifti legem fouerentja fortiori ipfi qui ex Abraham nati eflenc facere deberent. Quodqj Deus fefumMahumet infuumrtunciurrt ad eos, elegiflet,& praeciperet eis Abrahçfidem &legemácceptare,uirífcílícetoptímÍ&fídéJisJnéc ïudæi necChriftiani,quos antecedí flet*, qui eíeAis idolis, fead uníuefforumcréacóremconaertir, ípfumcp adorauit,ei¿pobedíuít,fimiliter&póñeriéíuslfaac,lacób,8¿ duodecim tribus ífracl, Hocmodo perfuafit multipliciter idolorum culturam abijci,quam prius ob Euangelium nunquam abqcere curarunt,maxime quia Euangelica perfeÁió eis grauis uifa eft,&talis quod eorum parentes eam acceptare timebant,edodi(ut & Alcho> ran contíñemeos qui Chríftianífatem ácceptant & nonferuant mandata, plus om« níbusDeum offendere,Sí grauífsimé'íninfernó cruciari QuareMahuniét ipfis fecreta Euangelíj occubabat,credens quodfapientibüsín futurum patefcerepoflênt* Sicut etiam fandum Euangelium multis man (It ¿n principio obfcurum *Qt*incognituái,0¿ fuccefsiueeft magis *S¿* magis apertum. Et nifi hoc expe»

utHgonon
loquutas.

Quod

Quod crucifixio fit Chrifti exaltatio *St* glorificatio. Cap. XIII.

NVnc aduertamus ut myfterium eliciamus mortis Chrifti,quomodo intelfigendum fit,Chriftum non fuiftein cruce mortuum.Primo certum eft ip* fiim concordare cum Euangelio,quod Chríftus uíuat. Si igitur utuic,0£ expediatur ut redeat in mundum,ad conuertendos omnes uiros leguni: utic^exhocconftat3Chriftianosqui eius Euangelium acceperunt, non accepturos aliud Euangelium ab ipfo,cum iftud fit perfedum etiam fecundum Alchoran. Alq igitur fi libros fequuntur Euangeftj contrarios aut difcórdántés,utíqj necefle erit illos proijcere & Euangelium ampleâi.Non funt igitur illi in uia recfta,fed tunc primum érunt.Abfurdum eft igitur ualde Arabes perfequi Euangelq obferuato/ **res, ex eo** capite:quia eorum Alchoran fecundum ipforum intellecftum noncohcordat.Facíuntem'm contra Alchoran in eo quod perfèquuhtur credentes 3& in ipfis Euangelium in Alchoran approbatum. Dicunt forte ,Chriftiani in eo non iunt Chríftíaní,fedblafphemí,quód credunt Chriftum Dei uerbum, pêr perfidiTsimos ludæos in crucefuipenfum.Refpondent Chriftiani:Alchoran poft mortem Chrifti quafi fexcentis annis compofitus, approbat Euangelium tempore mortis Chrifti fcriptum:8¿Prophetas qui antemortem Chrifti prophetarunt Chriftum tuncuen/ turum quandouenitjitafacfturum ficutfeciQta moriturum ficut mortuus eft. Et attendendS,quomodo GabrielangelusDanielireuelauftipoiitfx.htbdomadasChri ftum occidi debcre,utJegiturDanieHs.?.capiquemadmodum& fadum fuit Ille enim Gabriel angelus hæc reuelâuit Prophétique poni^Mahumet fibí Alchoran intimafle.Qiiomodo igitur hocftabit*quod GabrieliufluDei mortem Chrifti Prophetae praedixerit;& eidem lapfo temporë illo ^riús per iplïmi prædicfto, dicat iplumnonfuiflemórtuumjDéumÓÍ iemendacesfaciéiisçAdhucconfiderà,quomo*x do Chríftus ante mortem fic fe in cruce moriturum fuis dilb pulís prçdïxit.Ira concorditerdicuthiftoriæ illius temporís,8¿fic tenuerunt omnès tarn Chufti.vsfquam ludxi & gentiles anteMahumet quafi fexcen tis annis Vnde debet argumentum fu mi,quodfi AlchoranhocnegatjUtiqsEuangelio eft potius ftandum,cum nullam rationemafsígnet.Dícuntautemquidamcómpofítori Alchoranuífum fuíífé» hoc efte blafphemutrij&É de tanto Propheta credi non debere ¿quafi non dicat ad eius honorem.Sedfihocficputauitj Utiqjmyfteria crucis Chrifti ignorauit. Crucifixio enimChriftqeftípfius Chriftiexaltatío & glorificatio Chriftianornm iuftificatioÔCuitajôÎ omnium hominum refurretftio.Multi fuerunt reges & príncipes ,qui cbriftíariosderidebantó¿ perfequebantur,eo quod crucifixum colerent* uti Egeas ín Achata Andrèam primum Chrifti dífcípulum,cui Apoftólus refpondebat, hanc derifionem euenire ob ignorantiam myftériorummortísChríftí in cruce, qug per gentiles capi non poterant. EtPaulus Apoftolusdum de cruce Chrifti prædicarer* hcet ludæis efletfcandaltim,&¿ fâpiences mundi Grxci hoc ftultítíám reputarent: tamen nón tacuft^quOufc^ redemptíonismyftería Chriftianisapertrent.Certum eft ígíturquod Alelíoran illis Arabibus fi finé myfteríorum aperdone Chriftum cruci fixum aperte afleruifietjChriftum in eorum mentibus non magnificafiet. Voluic igiturfecundumpiam interpretationem occultare ipfisüílemmortem,S¿'qtibd ad/ hucuiueret&Éuenturuseffetaffirmare:quóníam eius refurrecftióném à morte,per poteftatem quam habuit animam fuám ponendi 0¿ iterum alTümeridiCutíñ Euangelio fateturjnôn potuiflet péffüadere,nifi ipfum hc¡ folum hominem*fed ÔC Deum oftendiftetíqUOdunitati Dei quátii praedicabat» adUerfari putabat. Nec cohuenie bat fidei fuae afterejipfum iam à morte refurfexifié^utftatim dicetur ideo fic forte loquutus eft.Dicit tamen hgc taliter,quod fapiemes elicere poflunt Euangelium ueriffimum efte ut putabar.

Quomodo Deus animam Chrifti ad fe reduxit,ipíum tranfmigrare fecitÔCaffumpiit. Cap. XIIII.

ALchoranrecitat,quod cum increduli fraudulenter cum Chrifto agerent* fcilicet ftudentes ípfum pér mortem extínguete,delufi funt,quem crea' tor taliter affatus eftîEgo tuam ad me reducens animam æ exaltans, áb in-

credulis te líberaui.t'ofthóc álibí dicítfquomodo Deus ípfum Chríftúm ad ft tranf-migrare fecit Icerum alibi dicit,Chríftum per Deum ad íea'fiumptum. Hxc omnia oidíaaté Chriftíani(¡ceíréaffírmant.NamEuaogelíotefte,dumclamar€tuocema« gíiaincrucead patrem,utquid eum dereliquíffíet,& fubíungeret quod in manus tuas commendaret fpiritum íuum,quem fíe clamando emifiqtunc hoc uerificatum quodDeus animameíusad fe reduxit.Idem ertímeft anima*S¿*fpírítiis.Sed per furredíonem tierfticata eft rranfm igra río,fuit enírti per mortem ad uitam immoiw lem.Síc eum Deus ad ípfum qui folum habitat immortalitatem tránfmígrare fedt, & hanc tranfmiçratïonem Chriftianipafchanomínant,De quo etiam Alch orata meminit. Vkimo in afeenfione Chrifti ad patrem, afiumptio uerificata exiftit. Ne« gat autem Mahumet ludæos eum peremiift,fed dicit alium illifímilem ípfós fiíipH diílemullam facíensunqj de cruce mentionem. Aduerte Mahumet *fic* forre argu-mentari uelle.Chríftus uiuíqergo per ludæosnon eft peremptus.Si enim perem-ptus fuiíle^quomodo uíueret nifireíurrexíífttfRefurreáío autem mortuorum nóa dum aduenígfed uentura eft diesjn qua omnes refurgent & redibunt. Ante illum diem omnia quo uitam habenqfme angeli,fiue homines, fiue alia animalia,extin-guí neceffe eft,ut omnium refurredío 6¿íedítío fiar. Chriftus igitur qui uíuit quod certum eft,nunc£ fuit peremptusmiorietur tamen tandem ín díereíurreóh'onis re fiirget.Hæc eft Mahumet periua fío,quçin Alchoran lícetíparfím continetur*Tá^ men cap.4.8.dícíuPrímó quidem buccínefonitumortifuccumbunt omnía,nífiqué Det dextera protexerit,fecundó fonanjxreuíuífcunr.Erhxc nota propter Pequen* tía.Et aduerte quôdMahumettenet folúm Deum refufeítatorem mortuorum ,8£ quód refufeítati *ÔC* refufcítandí,non debenreenferí refurrexiiïèà mortuís.Ideó opoí ret filos denuó morí ante diem refurrerftionis.Deindeconíidera^nter diem mortis díemrefurre(ftionís,fecundúmípfumnunumfenfibiletempuscurrere:íta quód Abel filius Adæ primus mortuus,quando refurget non iudicabit fe diutius futile mortuum,cp ille qui ftatim ante diem refurre&ionismorietur-Dicit enim cap.$M« fine.Dienamcp íudícíj,qua patebit fingulis mandatum noftrum, accedent finguls quafinonmoratí,nífiperdíeihoramunam.Síc dicitetiam cap.is.ft in altjs locis pifsimè.Ob hoc de illo medio temporepoft mortem ante reiutredionem noti facit æftimationem,licet dicat illos qui propter Deum moriuidentur,nonmonJSi^ etiam in Alchoran feribitur obfequio Dei peremptos nemo mortuosexiftimetfedf filos potífsímum uiuosSf lanos.Et alibi: obfequio díuínOjDeicp dílcdíone mor-tem íubeuntibus,díuína pietas gaudia præbens,fuperuenit.Et iterum *t* ín úrjs Déi morientes,nequacpmortuidicendifunt:nii namqjdebono Déidile&íonecpgíiW dentes,apudDeumuiuunt,expeâantespoftfereîi(ftos,nihil($ timentes. Vnde W* cetdicatjomnis anima mortem guftabit,tamen cumEuangelium di car,non debere timeri eos,qui cum corpus occiderintnon habeant quid amplius faciant, quia ani-mam occidere non poliunt,fed eum qui etiam ultra hoc poteft animam mittere ia gehennamndeofequutus eft Euangelium ôflibros fapiénri'æ,quomodo iufti licet oculisinfipientium uideantur mortui,funttamen uiui& iri pace.Et nihil ominus animas talium demum mortem guftaturas affirmant,utrefurgantin generali refuta re(ftione,quam appellat diem ueritatis. Dicit enim fíe ín Alchoran^ Die ueritads qua refurgent animæ S¿ a ngelí.Et ín do<ftrínisadabdalía:Indieilló'mandabitDeus angelo mortis,ut omnem creaturam fpiritum habentem interimàt,tani angelos omnes,quam diabolos omnes,qj homines^uesjpifcesjbeluas pecora. Sic enim ait in Alchoramomnia mortua præter Deum.Et fubiungit,quomodo Adriel ange lus mortis,demum feipfumínterimet.Poftfequiturrefurré¿Uo>fícdícensíTuncRai phael accepta tuba,cuius longitudo quingentorum annorñ,ftaná in Hierufalem in íufftauíttubam,ó¿efflauítomnesanimas interim fibí (eruatâs,qüç euolabuntad corpora fi,ta,Secñdum hancopinionem certum eft,Chríftum non elle peremptum d ludæis quoad animamîpropter Deum enim ipfum ilit€ffeciilent,0f tales non de¿> benccêferi mortui.Vnde id quod ludæi Chnftum fufpendcrum falfum eft omnino

fed id quod fequítur *ïft* Alchoran,píofítentes etiam fe fuse cçdis au&ores, cordi buà fois non minimam ambiguitatem inde gerunt, fed eum nullatenus interfecerunt': eft bene confiderandum. Videtur enim quôd ex his uerbis non negetur,quin ludæï cædis Chrifti aucftores efle poffint,licet ipfum non interfecerint* Non negat igitur Chríftum crucifixum in toto Alchoran,quám crucifixionem nón ludæi fed Piîatuï facerepoterat,modo quo dicit Euangelium»

De refurreótíonc lefu Chrifti. Cap. XV'.

Vôd autem Chriftus expers malorum mortuus, & fuá uirtute iterum uf-
^uus accefsit, *ex* cap.28.medio fcilicet Alchoran,uídetur manifeftè haberi',
ubi Chriftus poft multa ficfcribiturloquutus:Deus meuirum non diffici
lem fed malorum expertem creauít,S¿ fuper meeftdiuina falusin diemeg
"^fc^natíuitatísóómortísjáquauíuus iterum accedam. Hoc èft de Chrifto Mariæfilio uerbum uerax,in quo tamen plurimi difientiiinr.Ecce dicit de die mortis,& non de die generalis refurre(ftionis,ficut dicit alibi de Joanne Zachariæ. Vbí dicit quód diúína falusfuperípfum loannem die natíuícatís,mortis, *ôc* refurrecftíohis.EtideôintelligoChriftumanteillumdiêmortüumJÔC iterum uíuum accefsiífe modo quo Euangelium hoc recitat.Vndenon eft uerum,Chríftum Ôfomne uíuum morí fonante buccína, áut per Adrielem mortis angelum, utin doeftrinis Malmmet legitur. Ideo pro corre&íoneíllíus aflertionis, cap. 42. adqcitur. Omnia morti fuccumbere,nifi quæ dexera Dei prótexerít,etfi alíquísfit illa protextione dígnué ilti Chriftus erit quo nullds dígntor.ímo ipfe eft illa Dei manus dextera, feu po/ temía,per quam Deus fecit & facit atq? faciet omnia. Facit ad hOcfidquod legituè in Chronica Mahumet *8¿* ipfius fucceiforum regum)Mariam matrem lefu pott ip-r fumquinepannisíuperftítém fuiffe.et$4.annos.uixifle,Sed dicite nobis magíftri legis ArabumiSi propter Deum interempti non funt mortui, quia apud Deum uiuuntîutiqpnima illorum deorpore feparataiiiuetidebiecneanima iliorum poft hoc dieoccifionis omnium uiuentiummorií8¿ fi dicitis quód fic. Nonne ille Dei ama/ torin uia Dei ambulans,qui ea die interficit per angelum mortis: etiam non mori/ turinaníma,ficutfidudumantefuifietmteffeíftus¿Sífic.Nonerítígitur ille fecundum animam Dei generalis refutrecftionis mortuus,quare nec prius interempti propterDéum^non enim èrunt peioris conditionis. Anima igitur omnium talium nud quam morietur necprefurget,licet homo totus ex anima corpore qui mortuuâ fuit,refurget Èt quia non eft cónueníens dicere,animam peccatoris mottuam ÔÉ extindam,aDeo refufeitari ad finemutardeatgternaliter iti gehentia*.ideo Chrifti dodrina animam non pofle occidi,utícguériísímá eft. Oportet ergo quod id Alchoran omnia niortua præter Deu rii,intelligatür in comparationead Deum,qui fo lus habitat immortalitatem,a qiió bmneuíú^s in tantum uíuít ínquántum ípfe De* usidíllí tribuít¿Sed Deus tribuit animæintellecftiueut liberé ütuat,6¿ iudicetuf *Cí* errorem ueritati prxfertmon deficiet igitur cum fit íubié&um díúini íudícq. Animá lía uero ratione carecía jCiirh non pofsint iudicari, ad íudícium ípfa refurgere noti fitnecefle,tnuanum refurgerent.Etquomodoeadem animalia refufcítarentur,anima príorénon redeunteín corpustquæ penitus per mortem foitextindía Sóin nihilumredaâa < Sic anima intelledíua cum creètur ex nulla prgiaèenti materia,fiipfa per mortem in nihilum redigeretur,quomodo eadem refurgeretiita néc angelí; necdaemones reiufrecftipne opus habent,ciim fint intelledïualis naturæ 8< iam iudicati.Neqj opus eft ut cunda non iudicanda,ad Deum à quo funt redeant, cum apudipfum nihilrranfeat in obliuíonem feu præteritum.Oportet igitur Arabes *in¿* telligere talia Euangelio diflbna,modo quo Chfiftiani Euangelio inhærerites.Ideô non fine optima caufa Alchoran Euangelium fxpe lucidifsimum aflerèhs, redam Uiamefledicebat.Noneft igitur afferendum Chríftum iterum moriturum, dé« mum cum altjs refurredurum/ed Uerè à mortuis refurrèxifîè.

Myfteríum rtátíuítatis 8Cmortis Chriftí» Cap» XV.L

A Tutcaufam mortis Chriftí in cruceuideamus,praemittendo eftDeumOni
/% nia in oftenfîone gloriæ fuæ creaflè.Nam cum rex incognitus, in gloria fua
/ni non poffit cenferi magis rex quam non rex,Sicareat honore ÔC benefictn-
^tía ideo ut uideatur uirtus & gloria fua,ac per hoc magnus cognofeatur,ho
noretur,Si glorificetur,omne fuum ftudium applicat 8C conuertitNon autem often
dit níflí intelligentibus.Sic Deus creaturas iiitelleduales,capaces iudicij gloriæ *fît*
ueritatis creauit,utcognofcatur,ôi propter illas cunda inferiora: quoniam proptti
femetipfum omnia operatus eft,ut in cap: 94.» Alchoran dicitur ipfum efle reruoa
principium 8C finem.Homo autem inter illas intellcduales infimum locum tenens
intelledum habet in potentia indigens alio adu,qui ipfum de potentia in adum
ducat»Pofitus eft igitur in Paradifo,dotatus innocCntia,ut innocens fub obedien-
tía Dei utuenSjdemum gratia Dei ad uifionem gloriæ Dei fui transferretur, Sí ea
frueretur.Sed quia homohber,fuafu diaboli elegitpptiusperfcientiamafcenderea
quam per innocentiam ÔC obedientíamirécufauit Deo óbedíre,ut fecundum pro*
miflà diaboli effet per fe fciens bónum&malumzDeParadifo perdita innocentia
eíedus exiftir.Ec qui prius fi ftetiffetfemperuiuerepotuiffetjfadus eftmortalis Sí ig
tiorans Æt propter hoenon fuit pofstbileullo uncjj tempore,ex omni ftudio fuo ip
fum ad immortalitatem & uifionem gloriæ Dei pertingere, quæ ab omni mortali
uiderinequit.Neceratremedium,nifiillequi ipfum ad hoc creauit,etiam denuo
gratiofe reformaret» Ad hanc igitur reformationem aptandam, probatus eft homo,
an lege naturç quæ ipfi concreata eft proficerépôffet,cui poftea lex feripta fuperad
dita hominem erexit ad íperanda promiffa Defprimo in fenfibilibus, deinde in in*
telledualibus»Et inter omnes Prophetas,omniumfaluatorMefsiasaDeo mitten*
dus,prxnunciatus eft aliquando uenturus,qui uirtutem Dei habens ¿ complete ip*.
fum Deí populum reformaret Si (aluaret»Hic tandem diu expedatus,de codo fum
mus legatus fiCDei filius,in forma hominis humilis Si pauper, Si pauperis filius
uirginisMariæin hunc mundum ueniens lefus Chriftus nominatus, cum diuina
poteftate apparuitjíé opere hanc poteftatemôi Dei uirtutem palam dotftrinacode-
ftiôi miraculisdiuinishabereoftendensnituiderentin ipfo Deum patrem qui ip-
fum mifit operari,Si uerba quæ loquebatur ueracis deieffexui Joannes Zacbadx
teftímoníum certífsímum dedit,ÔCilla quæapud patrem fuumcceleftemuidit,enat
rauit:S¿ qui eius uerba receperunt,compererunt ipfum efleDei uerbum ueradisi/
mum.Dedit igitur ipfeDei filius diledus,¡omnibus qui crediderunt eum Dei fili–
um, poteftatem filios Dei fieri»Nam in hoc fuit omnis diligentiaeius, ut crederetur
filius & uerbum Dei:tunc enim firma fide eunda quæ annunciaret reciperentur,SC
promiffis eius de regno futuro coeli,íefurreéhone â morte, SC æterna uita, indubia
fides adhiberetur,S¿eíus præcepta feruarentur.Quis enim peccareuquando ex uer
bo Deí indubitato feíret,peccatum inferre mortem perpetuámose quis non obedi-
tetufep ad mortem,quando nonhæfitaretinuerbo Dei,fibi pro temporali morte
Uitam perpetuam â Deo optimo remuneratore tribuendamtQuomodo enim ho-
mo dubitare poterítín promiffis. quicertifsima fide ea Dei promiffa efle creditcltp
trauitigitur lefus in hunc mundum,fine quacuncp carnis corteupifeentia & uolun-
teuíríjmortínequaquam obnoxius,quæob acftuale peccatum primorum paren*
tum Si originale eorum,eorundem filiorum ex carnis èàfccupifcentia genitorum,
cuncftosquos permifitDeusinuafit. Erat igitur innocens lefus liber â morte, qui
nec in peccatis natus eft,nec ullum uncjj peccatum fecit,Reuelauitea de patre coele/
ftifiieius regno Sí gloria,quæ *fibi* foli nota *erant* nulli alterhcum nemo patrem
tincj uidiflet in hoc fqifibili mundo,ubi non uideripoteft:& feuiam,uitam ueri
tatempropalauit.Scripturasaperuitquoniamdeipfoerant,SC quod ipfe medicus
contra omnes infirmitates corporis SC animæ etiam contra mortem effet,fado
dodrinapatefecit»Quodcj ipfe rex Meísías efíet^licet regnum fuum de hoc
mundo

mundo non efîèttatcç hunc mundum 8¿ hanc fenfíbilem uitam pro rfihilp habendam comparatione futuri fæculi 0¿ uitæ,uerbo QÇfado manífeftatiír.Ec poft muirá figna & miracula,ut.oftenderet hanc uitam propter uericatem Q¿ regnum immortalis uitæ contemnendam,St Deo ufr^ ad mortem etiam crucis turpiisimam obcdiendum:ipfe quiefte potuit immortalis fi uoliniret3mortuus eft : fic Deuni patrem fi£ um ita uoluitdarificandoj&morce fua innocentifsima omnibus hominibus ipfum **per fidem** recipientíbusó¿induentíbus,xternam fecum uitam promerendo.Meru> **it** enim confummata mors ínnocentifsimiunígenítífilfjDeí,quam ín humana na**tura** paffuseftjredemptionem omnium captiuorum per Sathanam mortisauá ci**rem in qua** Chrifti morte, quifcp fidelis eidem incorporatus mortuus eft,¿¿ üítám meruit. Igitur crucifixi Mefsiæ commortui omnes fideles,meruerunt uitam fibi per **petuam** in Chrifto retribui.Refiirrexit autem die tertia propria uiriute qui habuit **poteftatem ponendi** animam in morte, & iterum Tumendi eàm ih rèfurretftionè; **Vnde** eius refurredio eft,per quam omnes homines refurgunt,qui cum eb eiufderii funthumanænaturæ,quæ in ipfo eft uitæ immortali unita. Refurrexit autem tertiá **die,**ut fado probaret refurredióriemortuofs credendâ, quâ docuit die ludtctj éxpc dandâ Ipie eft igit in cuius morte morimur, & in cuius reftirredione uiuificarhurj & per que acceflum habémus ad peupatrê creatorem, aduidgndnipfiini ingloria iùaôicueo ipfum Chriftumlefum eius filium femper bênedidq. Ex his perquambreuiter tadis cotiftat;mofte Chriftí in crute ignominiofanijmaxima habere myfteria,Ôffuiftètarn fide|ibus neceftariam quam Chrifto gloriofam: qui mortuus eft ut clarificaret patrem, ¿¿oftenderet quantus ílleeft,cuí Mefsiasin fuo corpore & tur> pifsirna&dolorofifsima morte,uftp ad omnium terribilium oftendít obedíendüm: ¿¿quanta eft illius dei pietas ¿¿remunerado fídelíum,quí omnibus Chrifliformi/ bus obfilíj fui mortem eis communicatam,cum eodeni fuó dílédíísimo filio reg/ num uitæ retribuit pofllldendumft-ïæc mors Chrifti crucifixi,leíuni ciarificáuít ene diuinæ bonitatis filium,quoniam nóq fuiíTet adeo pius, míferícórs, Ôf ùokiritarins adobediendumufqjad mortem incluíiue,níffí perfedíísímusfuifiét,S¿ Deí for rnis» fic reuëlans patrem per teftimonium in ranguinefuó,DeurrieíÍe fupra omnia arriadum,S¿ ficeíferuíendum,S¿ eíus præcepta implenda,& uitamfuturam magníficat} dam,uícp ad huius miferæ uitæ contemptum.Qfteridit etiam promifia patris fui,6¿ quæ de le ipfo prædixit impléta,8¿uerácerh eflè patrem, feq? eíus ueritatem :om/ iiemcp fcientiam S¿ fcrïpturarum myfteria,atqj quantum fit pater de cedi's ab omni/ bus dihgenduSjpatefecit.Hsec iciunt filtj lucís qui ChriÇ^m fêquuntur, filij tenebrarum huius mundi amatores,fpiritu Chrifti carentesÿgnôranu

De fmftu monís Chriftí. Càp. XVH,

îceretaîiqûÎS zelofus Arabs: Si mors Cfi'rifti élarificât pâtre orhnitïrii crê atarem:uticppcftens *Si* laudabilis eft,& dehac re iocundum eiïet plenius iñformarí/Zelo illius uiri conabimur pro noftra paruicate aliqua adhuë aperíre,uc quiftp fic effè non hæfitetNam cum non fit dubiumipecca ta dî Uidere inter Deuni & hominem,ut ait Propheta dicens: peccata ueftra diûiferunè intef tips 8¿ Deum ueftrum,8¿ hincDauid Propheta imitator Deí aí¿,fníqúos Odió habufihoequídem peccatum poteft elfe ab ortu,ut fic in pecca tis' conceptus â ma« he exíftat fcximmunditia uoluptatecarnís,utídeni Próphéta fe ¿dnceptum affe» tít.EtqitoníamomnesfícexAdamámatrcex uolüntateuíricóricepd funt, déitio mundus illa miriidíria quæ eft Deó grata,Job diceriteíNuriq'uid íúftífícari poteft homo comparatus Deó,aut áppareremúndus natus dé müliére ? Nafcimúr énímfilqírae cum fpíritu conçupifcèndæcarnis,,q[ui non eft de regno íntelleddalí ¿óélordrriD'eí rioftri ¿ncórpofei.Ec experímúr éxpron «catead malum quâab ádole feentía habemus, noà no mouerí fpíritu Dei bono,óí hoc in lïôbîs Dei donó èxpetimar. Deus em fic homine cópoTuít,ut malo uifoexpâuefcat:ut ait ca.?^; Alchorâ?. Quapropter nullus eft ex Adam uia concupifcedæ natus,qui nô fit â Deo uêl uïtio

NtW S briginfi^

origínís,uel peccati adhialts feparatus,folo Chrifto excepto: qui atteftanteetfam AlchoranjdmatreuirgineMaria^quxnunquam mala operata eft, fine uirili femine fea carnis uoluptate,mundifsimenatus exiftit.Et non eft natus filius iræ&odq auc abomínationís,fedmundifsímus:quareDeointeromnes qui fuerunt & erunt ho/ mines diledífsimus. Hic utique nullum unquam fecit peccatum aduale,ipfe enim eft de quo feriptum eft:Qui peccatum non fecit,nec inuentus eft dolus in ore eius,6£ ita a Deo nunquam diutius feu feparatusthunc diuina fapientia in fui unionem afi fumpfit.Nam ficut fapientia maleuolam animam & corpus fubditum peccatis ab* ominatutjficdiligitfancftam animam,3C corpus ab omni peccato mundifsímum,0¿ fibi perpetuo foedere defponfatjpfe eftigitur primogenitus fimílíter 8C unigenitus filius regis uirtutum,qui eft rexgloriæ.Nam fi (Moyie tefte)Deus dixit,filius meus primogenitus eft Ifrael: negari non poteft Chriftum in Ifrael,omnium primum qui Mefsias,atq; ipfum primogenitum Dei in orbem terrarum milTum, qui QC fimul èft unigenítusDeí filius,ut ipfe Chríftus ait: quino credit in me iam iudicatus eft,quia non credit ín nomineunigenitifilij Dei.Si igitur hunc fuum diledifsimum primo* genitum & unigenitum filium Deus dedit pro falute mundi : utique maximemun/ dum dilexitQuodautem hocfecit,atteftatur Euangelium quod dicit:ficenim De- us ditexit mundum,utfilium fuum unigenitum daret * Nonne empti fumus pretio magnotputapraetiofifsimofanguine unigeniti filij eius,utfimusDei,quifuimus fub principe tenebrarum?Ait enim Alchoran,quôd Adam â Deo praeceptum mini me operatus,tus mortale fubiuic* Vnde totum genus humanum ob peccatum primi parentis fpoliatum innocentia,quae fola in regno coelorum locum habet: fubditum principihuiusmundiaeternaliterdamnatum,ad priuationem uifionis gloriæ Dei, quæmors eft íntelledualís naturæ; foluit debitum *in* morte unigeniti filij Dei,qui pro omnibus ipfum ut Meísíam & regem íntelledualís uitæ recipientibus, morta/ Us eft.Sic omnes in eius morte mortui fatisfecerunt, & liberati funt aferuituteprin» cípísmortís.Morsenímunígenítiqui plus omnibus diligebatur à Deo præciofif> fima,abunde ideó fatisfecit,quia fuit mors præcidentis dolorem mortis^ ut ait Pro- pheta:quem omnes morientes ignorant.Quare dicit idem: Vere languores nofiro» t ipfeportauit. Et dum ad fidelem fidei patrem Abraham refpicimu% quanwm ipfe * meruit,quia filium fuum unigenitum ifaac ut Deo placeret in mortem tradere uo/ luitíftatímuídemusquídmerüítMefsiaSjfeipfum in mortem tradens ut Deo pia/ ceret,in redemptione generis humani. Vide ineffabilem laudem Dei patris,in co quôd filio fuo non peperdiÿed pro nobis omnibus tradidit illum .Nonne meruit habere innumerabilem multitudinem filiorum ô? hæredu regni fui cœlefíis, quem- admodum Abraham ? Et quid meruit lefus> realiter turpifsíma & dolorofifsíma morte mortuus:quæ omnes dolores moriendum excedit ? Certe quia uitarn dedit, refurredionem à mortuis meruit pro fe& fratribus fuis patri acquifitis, inter quos ipfe eft ut primogenitus,in multis fratribus principatum tenens. Nec eft regnum intelledualium coelorum æftimandum,ut eft regnum huius mundi,quod dum pki res habent,quilibet minus habet: fed dum idem fine defedhï ab innumerispoteft uideri S< inteiligi,ipfum regnum intelledualeab innumeris intelledfibus, poteft d quolibet in folidum pofsideri.Intelledualis eft uita refurgentium, ut feíant 6¿ dele/ cientur feuiuere.Quæ eflèt remunerado fidelis pro Deo monentis : fi maneret iri morte,autfineftiretfeuiuere, potiushomooptatnonefte,quim fñsecmní intelle ¿hieíTe. Quare non refurgit homo ad uitarn intelktftualern nifi *in* fapientia,quæ eft lapida fcíentía,ut fe fapiat S¿ fciat uiuere. Sapientia autem quæ participatur iri omnibus intellecftum habentibus,in Mefsia màgïfterium habet. Participatio- ne igitur illius magiftertj',uiuitomnis in Chrifto refurgens, quia ipfe eft refurre- (ftio âCuita quæ appetitur. Iam uídet quifque zelofus, quantum opus reforma/ tionis humanæ naturæ excedit opus creationis, & quam fapienter omnibus funt ordinata. Sapientia autem quæ omnia fapíentíísímedífpoíuit,tám circa mortem quin refurreaionem Chriftí,licctnunquam Chriftum dereliquerit: non tameii

mortua

mortua eft,Chrifto fecundum humanitatem per feparatíonem anima: 8(corporis mortuo,nec eft alia lapientia quçafiumpfitlefum hominem,quám illa fapientia pâ tris Deicreatoris,per quam cundía creauit(quam Alchoran animam Dei nominare uidetur,cum dicat animas hominum participare tantum de anima Dei,quatum ípfa fapientia reïucet)fed anima Chriftí plenitudini fàpietiæ Dei eft unna.Ob hoc ait Al choran,Deum propriè animam fuam Chrifto dedifle,S< ipfum illam ab utero matris habuiïèjCertis miraculis exemplifícat.Loquebátur enim ut ait matri fue in part ¿lo natíuítatíSjípfam confortando.Refpondít tunc pro ipfa,illa die cum conlangui neis malum de niatrefufpicantibus*Loquebatur quando noluit infantibus fictu fenibusi&luto formato ut homo auis fieret* Et ita fa¿lum Mahumet índ odrina fuá fifift Alchoran aileriuSicloquurus eft cgco nato ut uïderetjeprofis ¿¿alijs infirmis ut fani eíTent,mortuis ut uiuerenu Hæc 0¿ plura ex Euangelio S¿ Alchoran elici poffunt,qui liber eum etiam fapiente alTerit,dans ei idem nomen quod Deo,quem tncomprahenííbílemÓ¿fapietemfaepifsíméaffírmar*Síigíturfatetur Chriftum abz folutefapíentem,fícutg¿Deam patrcnoneritaliafapientia patris creators, & alia Chriftí,ied pater creator per fuam fapieciarrt quæ Chríftus eft,omnia óperátur. Haec eft fapientia itnmarcefsibilis uitarn dans omni intelleduali nâturæ,quæ fine fapien tía mortua eft* Ideó ad illius appræhenfiônemjïhis tendit creationis íntelledualís naturae,quam homo nifi mediatore Chrifto, iri quo humana omnibus hominibus communis natura,fapieritiæfupremæindiffok!biliterüriïta eft, attingere poteft in fua propria natura humana Chrifto & fibi communi. Quare Cfiriftus èft mágiftér; habensdodrinam QC uérbum uitæ intelledus noftri-.reuelacor omnium quæ in the-(auro Déi continentur,oftenibr patris,fontis fapientiæ 0¿ gloriæ eius. Qüæ oftenfio eft receptiofapientiæinfeintelledualiterjUtuificâsæternaiitefipfumjâi faciens ipfum fímílem Chrifto filio Dei,qui eft in gloría Dei patris.Et hoc eft effe toelicem, à regnare perpetue in cœleftibus fummo gaudio beacitùdinis.Ethçcfunt promíí fa GhríftijOmníbus ipfum recipientibus firmifsíma. .. r

E)e paradífo* Cap. 5CVÍIL ; . . , , t r

DlceretÁrabs aliquistRemotafuncáf mukum aiftantiailía,qúae cÍePáradí fo in Alchoran leguntur,& eá quæ Euagelíum promittit, Alchoran enim defideriorum omnium complementé,credulis &L legem feruantíbus pro? míttítidefcríbitcp illa defideria,quæ communiter appetutur per uoluptuq fos*Sed,Euangdiumfolumpromittitintelleduaïemfœlicitatem,quæeftin uifionè íntElleduali,Sfcientía,fapíentia38¿cognítíone.Refpondemus femper nóbís appá ruiffè,tantum inter Paradilum Mahomet & Chriftí interelïe:quantùm inter *CerilibV'* fia 6¿ inteHeduaiia,aut ínter uífíbília quæ funt tempo ralla,S¿ inuífibííia quté funt e/ terna^fic QC de Alchoran 6¿ Euangelio pariformítenSunt tamen quí allegat pro ex« cufatíorie compofitorís Alchoran,quomodo ipfe rudes Arabes trafiere uolebat, ut in unum creatorem crederêt,qui dedit eis uiuere in hoc fæculo temporali,quód ille etiam eis effet daturus in fæculo futuro perpetuo uitam fine défedu/núltó ifta uita melioremtquod^ ad hunc finefut in Alchorahlegitufjpluresfimilftiidinesintroda xit,qua$ tamen non expoluiqfed lapientibus illas notas rehquit.Et nifi exepla fumpfiffet ab hac uita fënfibilijprædicendofuturæ uitæ iocudítatem,necp intellexifTènr; neep motifuiflentpropterpromiffa eisincpgnica.Aitenim ca. jr. Credentes 8C benefacientes pulcherrima locaParadifi poffèffuri,omnefuum uelle perficient,hôcqj Ipcrum eft maxirnmhuinfmodi pollicitum illis fummâlætitiam denunciar*Vnde ut détur unâ conclufionern uelle prædicaréjcilicet quôd Deus eft remunerator fideliu fibj fefuientíüjfecundum fpe 8C defidería fèruientis:^ (eruitute temporali tep ora lia aíTequeturJfp perpetuis perpetuaJ#puoíuptuofis uoluptuofa;p íncelledualíbús fé¿> uíens íntelledualía habebí£.Sícenim dicit ca.tf. Deus omníumuóta dínofeens, om níuqjdiuesrmundana quærénïb.tép órale, cœleftia petentíb* atep cceleftib. fummu bonum tríbuit.Et ca^udícít.Scudiofo bonorum huíus fæculi dabimus illa,(èd nullâ in alio portionem habebit. Ideó ubiin ca i4ícft,borros Parádííurá íntrcíre,ubi duL

' ..... I éíiifma^

cifsitnas aquas>pomacp multimoda,frucflusuarios, decétífffímas ac mñdífsímas muh'èresjOinneép bónií in æterùùni pôfsidèbïït,aduertendum àd id quod dicit, om nccp bonum in sternum po&id«bunt,uticp illud non eft aliud cfcDeus tamen fenfibíhumpromífsíónes (æptfsime repetit,et démUth ínca»¿4- dícítiOmnes ítaq> fapientes timeat Deum,dantem omnibus credetibus fapientiam,fuíqi notitíam.Etca.io/ dícitparadiLim apud Deum íóirciéntiEtfiepe potíítfimilíajicihcétjquód æterna nicajíéternum gaudiUjÓÉ beatitudo/it remuneratióiDícít etiam ín doctrínis,q> nulla futuri fæcult tradi pofsit firn ilítudó.Ideó non uidètur finaliter quôd pófsít Euange* lio contradicere,quôd ParadifumintelledualiG& fapientum, uifione Dei & eius íapíentíat feu Chrifti afferít. Ideó Alchoranáíibí eos qui in ínférno funt, príuatos aítdifcíetiorieÓdfapíentía.Etíáalibíenumefati Sbmhíbusquaeinhocmúdo uident fî^quçfæpe promittitParadifothintrâtibus,addit,q> bona futuri foculi his omni* bus funt meliora,quoniâ iftudfæculfr in coparatione ad illud futurum nihil fit. Vn deficutper fimilitudinë cruciatus ignisfenfibilis5pœnameorS qui dânatifunt defcribitjita per aqua môf fontes uitam faluatorS.Non tamen complete intellectual lem foelícítatemdeicríbít,fecudum Auicennam in Metaphyficaíuatnam licet effet de lege Araba aftirrtiatMahumet corporale feelicítatem deferibere, 8¿quód inteL» ledualís illa multó excelleñtíor,perfapientes melius defcribaturjSed Alchoran, *li** cet minus extenfe,perfedamfcclicitatem fáp¿entum,ponatin notitia Dei 6¿ fapi/ entiæ quæéft fi1jusDeí fecundo præmiïa,quemadmodu.S< Euangelium ex Chrifti perfeâiisima docftrína.Praeterítením ifte munduscuconcupíícendís fuis, illa uerô quæ futuri & perpetui mundi funt,habent fe ad ifta huius mundi, ficut perpetuum ad corruptibile.Vnde notitia (èuuifioDei patris&fapientiæ eiuspafcir immortaliter intelletftumiquia fapientia eft immarcefsibihs,ut liber iàpienuæ docet.

Iniícctío contra Alchoran. Cap. XIX.

ADuertí du legerem Alchoran,quomodo fæpifsime fit mentio de die tremfé* di ¿udícrj,Paradifo,S¿ inferno,à femper uari¿& per fimilitudines : cum aliterídqaodhun^mcónceptumbomínis intrauit deferibi non pc.ftít/nift conieeliíralítcr adíen fibilia,quæ intellígibilium imagines exííhwt. Et quia íta uídí per uarías fimilitudmes regnñ caelorum fígnarí ¿n Euangelio&. ueteri tefta mento,intra me admittebam,poiîe illa pía íequaciu libri interpretatione exentad. Vérum poft^legi ibidem caíiitatetn ín uirgíne-María,inïohanneSZachanæ, generaliter in omnibus laudad,S¿q? concubitus ín templis prohibetur,lotio poft ipfum præcipùutanteôiationem ob€Ísfixdítatem,quodcp mundícícs Deo gíafa fitjac quód Deum uideeboni cum ipfo funt in paradifo,& quod Deus ipfos maxímeamet,S¿eisidquodma3í:ímumeftretribuet,ac quód ipfum maximQ fimplid/* ter non fit nifi gaudium fempiternum S¿íncoíporeumíftupebamdeeo quodfæpe dc puellis,8¿earum papillis,& beftíalí concubitu in Paradifo totiens replícame dicens ca< 8 8. illam effe óptitnamDeiremuncrationem credentium,^ uerecundabar illa turpialegeréíntramedícens.Sí MahumetadícribiíDeohunc librum plenum turpitudine,aut fi ipfe feribit & Deo auóorítatem tnbuít,míror quomodo fapientes &cafti uirtutecp praediti Arabes,Mauri, A egyptij,Perfæ,Afri.&Turei qui illius legis effe dicttritur,Mahumet pro Propheta habeant,cuius uitam nemo fequi po> tesqui ad regnum cœlorum anhelat,ubi non nubent,6¿ (¡miles angelis iunt:ut Chriftusdocuit.Nam carri turpia ita turpiter nemo loquitur nifi plenus omni tali turpitudineiex abundantiaenim cordis osloquitur.Ethoc uerum effe patet ex cap 4*.ubidicítíDeumuoluptatesecíamílíícítasaíqs,iuxta prohibitionem quæ ponitur,r.cap. Alchoran ín fíne,& uolúntarías quafcuncp ei pr£œiÎiflê:& quod inramentum licitum facftum peripfum,ne adiilteraturcum María Chriftíana Jacobina prçce piffet deled.De quo loquitur Ca.7 j.in principio contra ílla,qug alibi de damnatione adulterorum periurorumdicitJpfe ením ín cap. *77.* periuros qui ob fui falúactonem íurarunt, effe danitiatós amrmat.Quomodo ígítur non ueretur Deum blafphemare.jcui aferibit periutíum praecepífle^ut adulterium continuaretur per ípfutm

Probant

Probant SChoc plura quæ circa mulieres permific,ut illud cap. $. Mulieres uobísíub iedas penicus,pro modo ueftro ubicunçç nolueritis parate.Ét cap ❽ \Cóc permittit uxores quót quiueric quífqj fabiugàre feu c'aftigare.Ét tá¡5.>.fic dídtdUber hit uo^ bis cœlitùs miffiis licitum acqj tenendum hoc uobis ftaruiqut pécün ijs ueftris caftas mulieres eis præbendo ducatis. Itaqi taliter ueftris fa dis quod deinceps placuerit, ruboris atep titrions expertes agite.btfireperiatur Dauidexceffiile in numero uxo rum,autaliospoftea fandos:hocnonexcufacMahumet, qui ui legis indulfit qua-fiDeoficuolente,quod prius apud omnes Prophetas ȣÇ legislatores fuit in audi-tum.Ec eft blaipliemia.Deo hoc imponere quod 'perfedle adueríatur.Ét confideráui,quomodo legi in Alchoran cap.? ¿.fic precepiiie Deum Mah umeqiit te ueracerri comprobes*Non dic te nifi nùncium tantum eife.Idem in cap.77. in principio, per juramentum Deus áffirmat nuñtíúm,fcilicet ad AÿabeS idólójátras.Ét ca. t?.. Tuae quidem linguae millam facultatem mdulfimus.niri ,ut Deum timentibus nuncium gaudio plenum,6¿ caftigameri incredulis jnunciet.Et ca ji.Dicito. mihi nihil iniùn* dum eft,nifi folum Deum adqrare,nec illi participem æftimare:arinie commendo Siadipfumredibo.Sihæcuérafuht:curnonferuàuit^cur alíjs fibi' nori rotundum imuhxitfCurca.^r.fedodorem gentium nómínauít,qui fecundum præmifià. nun cius âd Arabes idólolatrasfuit.Etfi de his tibí noncommiisis intromittere nulia te-nus praefumpfitídícMaHumetjCur loqueris contra Euangelium & decus tëftamenz tum,t ribuam legem,& librum docere tentaftijquafi hæc tibi commtfTa fuerint? Quandó fateris tuæ linguænón efle facultatem concefiam,nifi ut nuncies Deum timentíbusnunciumgaudíó.píenum,óf eaftigamen iricredriiisjnhis facile tibí cuiqscreditur.Hoceníni quife#dicere & nunciarepotèft,cum fit uerum,é¿ á Dèo uero omne çft uer.üm:àDéo te poteftatém hæc dicendi habere,tibí & Ómnibus di-icentibus facile efedi poteft.Iri álíjsuero quomodo loqui pra?fumis,cum tibi non fic áDeo necíníundum nec Íridúítüm?Et fi dícís,cur tibi credam, quando Deo nori obedis?utiqj excufabilis es,nifi uarietatem immutabili Deo ut feles tribuas, üt fic blafphàriandoeuadas Omnipotens tamen Deus inter omnia illa ípurca ȣ¿ uana; Ôf Capientibus etiam Arabum abominabilia3talia etíá inferi uoluitzin quibus Euan* gelicusipleridpr ficlateret0ccuitatus,quodfapientibusdiligenti ftudio quæikus, feipfum màriifèftaret.Tanta etenim eft lux Euangelica,quôd fine ipfa nihil appare-re poteft uerurriôiclarum:fédomnëdi(ftum^fcriptum illa luce carens quæ dicir? ego fum luxmutidtjiluminansomnemfiomiriem uenienrem iri hunc mundum, ut tjui fequ íturme rión ambüíet ín tenebris,eft Óbícúfum;iriordinarúmjenebrófiirri^ mortiferum,intèlîedüaii naturæ abominabile,licet be<

ftialitati&ànimàlitàttquæèftdé hoc
fenfibili mundo, fapidà
uideacùh

CribationisAlchoranReuerend.Parris Nicolai dc Cufà Card.
Sccundl Ubri finis,

6fi'brátíÓnfo'

Cribrationis Alchoran Rcucrendif-

iîmi Dûnrini Nicolai dé Cuta»

Libet I IL

Quod Alchoran Kde unius Dei faluà omnibus blanditur, Chriftum tamen præferendo, Cap. L

Portetutqui Alchoran ïegt% aduertàtquomodô faluafîde quæ eft, non eft Deus nifi Deus,nulli intendit Contradicere » Ideó ita uaríac ea ub*d hLníiones efle fciuit,ut quifqj aliquid grati leperíat, cuíuf* cun9? bac refísàutfecftaé fuerit:putá ftepé dicít5quód íritermortem0¿- refurreíftionémcuíttfc^uíxhora interfit,hedéftatu animarum an* teíuditíum opus fitdübitareítameh etíam íntetferitalíquás iti amos nolocoforitíbUs referto,medio tem£ó té locari,ut dé Chrifto ÓÉuítgiile María cap, 52.fcríbít,& íuftís ob DeUtn interémptis,quôs uiuèrê *in* Deo áfierínSíc etíam dícír. aliquas ufqj in diem íudícíj igné cruciari,éodem cáp.j^lícétnullas dicit in Paradííb uel inferno ante fenténtíam iudícífs ín die fínalí reperírí. Hæc ita ambiguë fcribí^ quód contrarias docftrinashæreticorum,& teáe fentiéntíum dé anímabus defun* Áorum ante íudícíümjfóueretiídéaturific nititur in omnibus faceré opinionibus Nam de regno coelorum non dicit quíéquárri,féd de Parádífó fæpifsimè loquitur, ac fideparadifo terreftriintenderet.Etquôd adlócum unde eiedus fuit Adam,ho mopoftdiem iüdícíj fidelis & meritus reftituetur, ibi perpetuó manfurus. Tamen neChrifttánorümPáradiCum fcilicet regnum coelorum neglígeré uideatur, duas ponit in cetto loco Paradifos5& gradus in eo plures : & in Paradifo aliquando illa reperirt affirmat,que Chriftiani credunt in tegrio cœlôtum haberi5fcilicet uitam. g/ ternam.Sícdícítéap.ij,Res murid ana cítóijdíuíaá nunquam peribïtîftcundtimopM timutn modiim füôrum lopérum,quém^ Déus remunerabit,uitam tribueris aeter* tîam Hué uir fuerit fiue mulíenEcce ¿Eterna uita eft diuina,quæ in regno Dei cceliha bétut,& pet ChriftiariosexpécftatuhSícut etiam dicit caí 8. Tandem omnesobfer- uatores díuíníortim p receptorum,plenum gaudium atc$ perpetuo fortientur.Hoc, autem non poteft eífe¿nifi apiid Deft qui habita t in cdelís.Dícitetíam.¿¿ bonosailê qui Paradífum,ubi dediüíria íubftántíá eis tribuetur,ita facít de cunáis. Vndealle* gatDeum epdem ca.zy.fíbí fié díxíífeiHünclibrum non alia de caufa tibí commífi, nifi ut hominibus fuas contrariétátes exponasJterum ín éodem cá.lóquiúurí Temí fimus,üt ípfíus Abrahæ legem féquarís,nufquam digredieris ne fis *inctedülús.Sab* batí quidem cuftodíam non íníunxímus, quia inerat contrarieras atque diftènfio, quas Détis futurus index difcutiet.Et alibi illum àlijs præfert qui credit Prophetis, áf ínter eos non difcutitjut ca^.circá fíñém^ca.i.fié dicensíDeó fuíic# legatis íno bedíentibyS} *inter* eos díscutereuolentibüSjfecp partí non toti,ficq? redam ui/ am aílequi putando credere cOnfitentibuSiueluripfius ueritatís increauhs, malum atque conceptum ingeremus.Credentibus autem prædidis nec inter eosdifcutien tibus,mercedem innumeramjpius ueniæ largitor Deus tribüet.Écce quomodo «i contraríetate 6édífcordiá,cüílibetIegatoDeídÍcít credenduhhita quód nullius o* píniopartícularíterfitfumeridájmó difcufsíoadDéum in indicio remíttenda.Hoc modofaèpifltmêloquituridubià legftSé Prophetarum ,ad illum diem uerítatíseífe remittenda.Sed quia dicit fuccèfiïue0¿ pedétentím Alchoran ueniíle, ut capite *aitiideo* eft confíderandum antéhoccapíte ¿.fcilicetcapite tertio,diícufsionem ín- ter Prophetas fatftam . Et Chriftus ibi legitur omnibus fuprapofitustquate in dubrjs Chrifto ftatidumjqui dicebat ft non uenifte foluere legem ftd ad ímple* re. Ac quod omnia quae fcripta erant in lege & Prophetis deee fuerunt. V tí-**

pe cum Chriftus fît finis &conclufio legis & Prophetarum omnium,qui Propheta runt aut prophetabunuquando dus determinationi ftatur,omnium Pi ophecaruni difcufsioni ftatur.

Quod Mahumet ígnorauíc quid agendum ÔCfentiendum, & nil firmiter aifertum reliquit. Cap. II.

OVód ipfe autem Mahumet non fît primus fatetur cap.yy.dicensiEgo notifum primus nuncius,necfcio quid mihi feu uobis gerendu fítídiuina mandata tamen explanabo,quaelicetibifint,hoccp teftificent piares filiorum Ifrael credentes illís>uostniním¿credítís;Ecce qualis eft Mahumet Pro/pheta ignorans quid fibi gerendum &alijs,nifi ea quæpnus praecepta fuerunt,allegans pro feludáéos in teftes,fcilicet ipfum díuína priora precepta teftá menti expianareDicir etiam eós qui praecepta Moyfi fequuntur,aftequíbeátítudí.-nem. Aliquando autem ludæos omnes damnat,quia refurrecftionem non credunt» Chriftumnon accipiunt.Sic Chriftianos Chriftum fequentes fainos dicit. Alibi uero tam ludæos quam Chríftíanós,quía utricpDeo filium cribuunt,incredulos ait:li/cetdeludæis hoc non fit uerum,quod Deo filium tribuantOmhes autem incredulos fepifsimé damnatos affirmat.Sic ca.^dicïùFirmatum eft,Deí uerbum fuper iri credulôsîquoniam perpetuum ignem inibuntSed ca.ii.diCitjncredulos fórfanDéus omnes cónfandet,forián;multís ueniàm dabit.Sæpifsimé etiam dicit omites animas redire ad corpora ín reiurredioñedn ca.iB, dicit fie : Morientibus mortis hora» cæteris hora fopítiónís Deus ánimas extrahítíquibufdam reddens eis ad hóram feí tam quibufdam nunquám,omnía pro fuo uelle facietis,quod mirandum eft íapien tfbus.Alibi angelos dicit animas écorpqribusextrafiere.Síc refurre&iónem generalem,quam pené ¿n omni ca.repetit,ín dubio dímittít,qúando ait quibdfdàm antmasextracftasnanquamreddere.Ob.hocníhil certi apud ipfum manet, nifi quodl únus eft Deus creator uniuerfi ideo folum fidem unius Dei fepifsime afiefit de ne/çefsitatefalutis.Et demum etiam de fioc,dubitatis,refoluicomriem neçefsitatem aci hæc uerbatNon eft Deus nífiDeús,6¿ Mahumet eft nuncius ¿ius:& addant fui, magnus.Deumnemo, dicit paruum,quia magnitudinis eius non eft finis Nec quif^ dicit hoc falfum.fcilicetquodDeusfitpeus. Etiam idololatra plures Deus colens hocuerum fatetur,Deum fcilicetefleDeum,quia per fe notumtnullus igi*tar there*-dulas nec fuit nec erít.Sed quod addiqôf. Mahumet eft nuncius ¿íus: fi tntélligícur quód fienuncius ueritatís,fcilícet prqpofitionís per *fe* riotæ,non eft mágnum, lenv per ením tierum fuit de eo & quócimqj alio,uerum nuficíum efle qui hoc nunciá/ret. Aliter aütem hoc credere,fcilicet Mafiumet fit nuncius Definon poteft elle hecefsitatis.Namfuiitempusin quo fuit uerífsímum,fcilicet non eft Deus niii Deus: falfum fuit quod Mahumet fuit hunciys eius^qaia nondum natus erat. Si igitur tuneper fidem illam non eft Deus nifiDeus,faluabanturhoc credenresrita hecefïà rió omnes omni tempore hoc tantùm credentes. Nec tempore eius erat neceflàrium,quôd omnes faluandi crederent Mahumet nuncium Deí, cum ipfe fateatur fe nuncium ad Arabes 8¿ fuam nationem miflhm.Necp Arabes tenebantur ei credere quod effet nuncius Dei ad eos,quando non uenit cum miraculis & nirtutibus talibus}quæ ínipfoDei uerbum elle teftificarentur.Sedcum fine poteftate miraculo/rum compareret, & communem peccatorum uibm ageret, fuifletep idololatra ut altj Venerem colenstnon mirum fi ei oppofuerunt,quomodo per aliquem Deorum offenfus»ut fe uindicaret,fe nunciumDei finxiflet,ut ca *o.Alchoran.Alibi cap jo.opponebantei,quomodo ipfe homo eis (¡milis efiet/cum artè magica eos accef/fifietcuius uolumen,uelfornníum uel fídítium eifet.Et talia multa per ipfum allegantes,qug non potuit aliterfoluereiUifi.capite i?.dixit:Inquiunt fi díuínís cum uir rutibus adueniflet mbnneteftimonium de prioribus libris aftulimusC'^cce adducit in tefttmonium priores libros fcilicet Euangelium et Teftamentum. Dicit enim çapíte decímofeptímo, quód mentio de eo fiat,& nominetur in Teftamento S¿ Euahgelio, Et7o.dicit Chriftum prædixiffe,nuticium poft me ueniurum Mahumet nomine

mine denuncio,quem mendaciter Magnum dicent.Ecceomrie teftimoníum quod Mahumet *fic* nunciusDei.Sed cum penitus fic falfum, confiât nihil uerum manere níf í hocfolum,non eft Deus nifi Deus*

Cur dicuntur faluati credentes Alchoran,& quod gladius eft magifter. Cap. HI.

Oftqtiam Mahumet uidit fedeftcere in üerítate,8¿ mendacia quæ ex teftatnentQ ôc Euangelio allegabat rudi ignoranti populo,non polle diu occul/tari Chriftianis ôc ludæis hocuerum negantibus,cum nec in ambobus nec in altero librorum allegatorum mentio fiat aut nominetur Mahumet: ad ar/ma fe tranftulit,& populo dixittluisit Deus gentés thé gladio expugnare,donec teftificentur,quod non eft Deus nifiDeus,fi<quod ego(ununciuseius:quod fi hoc fecerit confeftim faluabunt fanguinem & pecuniam fuam. Terrore igitur perculsi^ multi mandato parueruut,& faluífadí font à fanguinis efhifione,& rapina, nominabantur falúati feu muflelmanni.Et attende quotnpdo fæpe íe folum natiuum Arabüm huncíum,quí prius Piophetam non habuerunt;aflerít.Deínde generaliter dícít ín cá.Próph etarum Deum dícere.Non mifimus teníf í ad uníncrfitatem gentium ínhocut ín altjscontradidíonem Deo fuo tribuens. Et demum poftquàm muíci acceiïèruntjdimiiïb quod effet nuncius Dei,fecit preconiíarí, quicunqj dixerit no eftDeus nifi DeusJntrabic Paradifum.Et ut Árabes feruaredícuntur: tuncintentió Mahumeterat,confefsionem facíens Paradiium intrare, etiam fi fornica tus, latrocinatus & alia peccata feciffet,quia fides faluaretîdépofuit igitur mandato Dei fui ca.72.de titulo legationis nomen Dei.Sic enim ibi fcribiturtuc uêrax comproberis, nontenifinuncium tantumdícas.SicMahumetjquifeDéumnüncíum nomínauít, repræhenfus à Deo fiio,fe folum nuncium dicere debet.Et quia non illi uiíum,quod conueniretÎùtentionipræconiÎare,noneftDeusnifiDeus,& Mahumet nuncius: ideomifit totum denuncio.Sic adeos uenientes pereleuationcmunius digiti,pro>fefsionem unius Dei faciunt,quod dicunt fufficere.Êftigitur ultima refolutio probationis omnium quæ in Alchoranleguntur,gladius. Sic enim in cap. Propheta/tum in Alchoran fcribitur deMahumet.Dixifti fomnia,& blafphemias conctnafti, uel fortepoetizasjuenias faltem cum miraculo uno, quemadmodum nuncij prio/res.Refpondít.Deftruximusinquítdeus ciuítatesance eos quæ non crediderunt; nec etiam uos miraculis crederetis,nifi pergladium.More fuo Deum iufsiife,dic& uiolentiamhominibus inferri,faciens Deum quem fæpifsime ícríbit,coaAíonem££ «/olentiam talem fibí ínhíbuiífe, mutabilem juaríum,^ mendacem,de quo poft hoc fubíungetur.

QuodDeus Alchoran uídeaturDeus abíblutus, 3íDeus aliús dequoloquitur,rebirsfitimmerfus. Cap. lili.

Vncíuquíramusquis fis Deus alchóran.Namaitfic Deus Mahumet cap 24..Nosítem hominem de terra & luto (diabolo prius ex igne peltifera creato,pláfmauímus,cum me plafma tinum hominem de luto,& eidem animæmeæ portionem infüflaturum,angelis íntímaui.Et ca.itfperquírenz tíbus cuius fit anima,die Dei,qui tibí non nifi paucam ídem fapíentíam tribuít.Et 30 cap.ubídelohanne ZachariselOquítur^dícitiDéus quod animam fuam uentrí ma/tris íníuflauít, illam fílíumcp fuum manífeftum miraculum fecit Cap.31 ait: Deus hominem de luto plaímauít,pofteroícp íuos ex humore fragilí^eidemcB de fuo fpírítuinfufHans.Etcap.4-7.Deusdíxitatigelís,fefa(fturum hominem de lutodlli ítaqi quamoptím¿compofito,denoñrofpírituínfufflauímus3eídemépiuflu noftropra-ter Beelzebub recedentem &incredulum,omnes angelí fe humiliabant. Qui quæ/fitus cur ¿n Deum ínfurgeret, nolens fe humiliare refponditîEgo quidem igneus, illo luto melior fum.Etca.z^.dicit Detis,credentibus hoc que promerentibus, cum eorum fada mihi grata Paradifum tribuam,his & illisde diuina fubfiantia:quæ miníméparuaeftlargíturus.Exhís patet, quomodo Deus qui ín Alchoran loquitur, uominatalium Deum.Dicit enim dic quod fit Dei,no noftri uel mei.Si igitur Deus

qut

/qui loquitar in Alchoran eft Deus deorum, Deus de quo loquitur eft alius Dius, cuius dicit eflè animam, 8¿ qui animam fuam díftribuíc hominibus, 0¿ diuidîtïuamdíuínam fubftanttam fibí gratis, & fuum fpiritum iniufflat in uentres prægnariti um: utiq? Deus Alchoran eft abfolutus & inparticipabilis, & Deus de quo'ille deus loquitur, eft immerfus rebus & diuifibilis, !gítur & corporalis. Et ita cum omnis anima mortem guftabit, ut dicitur in Alchoran ca.? ¿Ranima fit ipfius quæ eft om« tiiumipfe morralis eftiSic angeli ôfdçmones corporea? & igneçnaturæ erunt. Ef£i Deus habet animam Ó¿bomínes: ígíturó¿angelí ut fatetur ca<4y-Et ita anima an^e lorum eft anima Deiipfis communicata, ÓÍ Deus ille erit naturæ creaturarum : & omnes creaturae ratíonales, erunt natura: illiusDeicumin ipfisnatura illa Dei fíe cóñfrakftá. Etíta erit forma cuiufq? & pars compofiti, daris efle cuilibeuEt non eft il/le Dèus crèatôr qui ex nihilo creat, fedexfeipfo omnia format, ita eft vah feumateteríá. Sícut eriim ex fua anima animas, & fuo fpíritu fpiritus: !ta exfuo corpore cof< pora & fuo effe omnia quæ funt, S¿ ex fuis alis alas angelo rum, üni dqa^álteri qua/tuqr, ut quodam loco Alchoran de illis alis dicit* Verum fi dicis animam elfe Det rftmrtii creatoris unici, quodDeus ille ín Alchoranloquens, díceñs quod anirtiá fit p>d, ioquaturdefe Deo, fcilicetunico omnium creatorettunc anima eius erit etiam Detis cum nihilfit Dei nifi Deusdgitur omnis creatura formæinteffediuæ, erit Deus8¿creaítura: Deus fecundum fpiritum íéuformam, & creatura fecundum corpus id unitate hypoftatica. Et cum Chriftus habeat animam Dei non fecundum portionerri àfiqUam, riecappropriaté fed proprié-utiq? ïpíe erit proprié Deus créatuta: hoceftplërius ÔC perfedusDetis, ficutplenus ôiperfecftus homo¿ Non fie aliæ creaturaeRationales, quoniam in illis anima Dei eft partíalíter, ímperfedg, ó¿ impro prie ideo non dicuntur proprie Deus 6¿creatñrájfed improprie iic dici ppflent, '(p--lusuerô Chriftus propríé. Hoc quidem necefle eft fateri, qui Alchoran acceptat. Vnde patet, quod Chriftus eft perfeâio abfoluta inteiledualium creaturaru, de cu jus plenitudine Omnes participantdn Chrifto igitur capite, omnis creaturæ eft perfedio, quæ nee potefteftletnaior necminonquia eft *omne id* quod efle poteft ; ina/lrjs autem creaturis, çft perfedio quæ poteft effe maior & minokÉftentm Chriftus ut ualor auriín aúró, püró, S¿ àliæ creaturæ intelleduales ut ualor àùH tri alqs metallis, quorum unum plus liabet de ualore auri, & aliud minus.

QuddDêus AlcHbran uídeatur minor omnibus rebus> & feruus Mahumet, atq?eiusConceptus. Cap. V.

SEd quomodo hoc ftàbit, quando Deus Alchoran iurat per Dómíuum Orîentis & Occídentí^Pef hócériim apparet, quod Deus qui loquitur in Abchoran, recognofcataliunri Deum fiiperíorem fe, S¿ Doftlínüm orientis & occidentis íé mátorem. Nori erit igitur Dominus fupremüs;ec abfolutusiithS iurat per calamum, ficum, culicem, & multa fimilia quæ funt creaturæ\ Deus enitti teftatnenti & Euatigelij ñon teperitiir fie iu rafle, fed folum per femeftpfum, cum majorem non habeattrieemutauit modum furandi, cum fit; Deus cbaftans a bfcpmtóy tione. Ifte autem Deus Alchoran cum per üilèsiuret creaturas, 8¿ntiñc per ilías'pd-ftea per alias: inconftaps uariaris erit minor oimni creatura. Fit enirii confirmatio didi per uerácíórem ó¿ maiorem, per quem iuratur& qui in teftem adducitur, ut di eftofidesdetur. Itemadhucfiaduertituradca.4i. Deus Alchoran: feruus eft Mahu/met. Ipfèenim ôfangelí pró Mahumet orant : Loquitur Deus quateuncp ipfe Mar< humet loqui txerecundatur, media tor eft inter mulieres Mahumet ÔC_ ipfuœ, ferdp endo ardori immundifsimç cdncupifcentiæ e¿us, díípenfañdo ob hoc contra iura' rhentum licitum, & léges atq? prómífla, ut fuæ voluntati complacerer, aflumens in fe uerecundiam culpam atq? peccata: ut Mahumet ipfe nec fama nec reputationi perdat. Ecce quomodo Mahumet fecitDeumferuum fuùm, 8^ hoc und.qjconftat. Nam cum ca.43. de fe Mahumetdicat: Dei madatum eft, quod ipfum inuccem cor* de puro, legem miflam imitando credentiurriprimus exiftam, aliter graue malum rubibo*Deumit3quelegem^fuariïconftâhter imitonEc *5$*cap, de fe dicit. Ego

credèhtïum deuo'torum primus. Quomodo iftá éômpâtiùhtur fe, cüm ¿o quod til dicis tenon feruare neclegem neclicítumiuramentum, quiaDeusinhíbujttíbíhe feruares, quando ímmuñdum cor tüUm, uoluptái:emcafnis, legi ÔCfacràmento'prx* tulit, tu introducís Deum tibí fíe mahdafié^ quomodo es tu credentium & denotorum primus : qui alibi Móyfen primum affirmas : fuifti ab íhití o peccator 0¿ pecca-* renon ceftàfti3& mortuus es ¿n domo unius mulieris tux, poll innumeras fanguiniseffufionès, prædas, ftüpra, 8£ pauperum óppíefsiones. Si Deus tibí imunXit ut üírumíuftum Abraham fequàris, fi es ultimus Prophetarum ut afïèris : quomddo es primus credentium & deuotorumCNoneft igitur Deus Alchoran íllé Deus rha gnusjdii omnis rationalis créácúra credere debet, quia omnium creatorifed eft De/ us tuus, qui per ce loquitur ea quætuconcipis. Omne igitur quod in Alchoran repe ritur Deum dixifte, fi eft uerum aut falíum, nón nifi conceptui Mahumet aicribi de» bet Et quia mulca fcripfi c aut Îcribï fecitjquæ ¿Sergio QC Baheira atqj fuis foetjs ludæis audíuít, ó¿ non ïntellexitjicut forte née illi qui éi retulerunttideo ipfe nón omnia intellexit, ÔC foliDeó afcribítintelligentíam Alchoran, quiutcap.8¿, legitur illi íníunxíqutiugíter Ôddeuote etiam de node Alchoran legeretQuodtamencdntia dicitillidido, quodlegendi fcribendiqjfit infeiiis, alibi in Alchoran pofito»

Quod Mahunlet temeré contra Dei praecepta, Chnïtüm.
•fn Chríftíanís perfequirur. Cap. VI,

ADhucdidtotPoftcj? Deus toties tibi dixit, uim nequatjj ptopter leges infe/ ras, incap.4.&caa$<ab incredulis quidem nil mali feu contumeliarum illis inferens, licet illi per iram ínfcítíam de Deo malèloquanturfcuiqp namqj gentium fua fibi placida formofacp uiderifecimus) recede:ad Deum autem cum redíerínt5opera fuá Déo pándente cognofeent ; Et cap. ia. dicitur, quod non funt gentes cogendçadfidemiquiatiifiDéo uolenté, nemo credere poteriqqui ma los *ôt* ¿ndíferetos in fua fordítíe dimittit, ibi de hoc pluraiEt cap **Nullam** illis cargando uim inferas}fed tantum illis Alchoran explana, Sú ín alijs pluribus locis* Quomodo inquam contra Deum tufi qui tibi hxc fuafit, prxfumis dicere, Deu precepille ut incredulos capias, interficias,& fpolies, cogas credere, aut tributum foV uereiDeo magnam facis iniuriam & contumeliam, apud quem coada feruítíá uitia funt, Ideo uult feruitores ex fua libera eledione fibi fideles & crédulos. Tu dicis ca» 15. Deum tí bidixííle: Contradicen cibus di citó, üt fibi fuá fint négocia, tibí tua : no» dicít quod uiolentiam eís ínferas. Alibiais, cales contrádídíones ludæorum, Chríftíanórüm, 6£ aliorum indie ultima deñinírú Alibi introducís Deum te lauddntém de píétáté & maníuetudinetquomodo tealíum fado manífeftás, 8¿ Deí teftímóníumfalfifícas^quidefthocquódDeum tuumcotíes fibtjpfi facis aduerfarh quoties tu fententiam mutaftiilnca^j.ais. Poftfidem habitam, incredulus Uí coadioneqs fadus, fidém legemep corde fuó retinens, non damnabiturded hæc fpohte faciens* Seis ením Chriftíános fidem unius Dei habere, fine partícípefeu alio Dèo, Et ideo fecundum te creduli funt. Ideo ÓÉfecoádí tibí uídeahtur conïentite, corde tatneti Chrifíianímánentjóí tecuní non damnabuntur, Cur Chrifto ín Chríftianis íntantumaduetfarís, quôd e os períequérís, quos non negas ín íua lége falúati ? Fuerunt Chriftiani ante te, et Chriftus pofsídebít in fuis fidelibus huius iriundí, magnam partem conftantíísíma obediencia ufq? ad mortèm, infinitorum Dei martyrum. Cur perfeqhuntur tuifequaces Chriftumiut auferant acquífitum popülum Í Confortamur autém per Euángélium, cuí póft tot approbationes íniuriarís, ubi ait Chriftus Beati qui perfequutioném patiuntur propter íuftítiam ¿quoniam ipfortim eft reg/ numccelorum. Beatíeftiscum maledíxérintüobis homines perfeqüutí úos fue** tint, dixerint ómné maluíh aduérfüm üós , méntíentes proptér íñe / Gaudete exultate, quoniam ínefees ùeftra copiofâ eft ín cælis, fic ením petfcquutí funt Prophetas, qui fuerunt ante uós. Écce hæc eft confolatío noftrâ in omni tribulatione $£ anguftia noftra, quoniam de morte transferímurad uitam aeternam»

Quoá

Quôd Mahumet credit,Deí praefenriam necesitare ad omnïa quæ agüntur. Cap» VII.

ADhucdicMahumettCur Chriftíanos perfequerís?Si ais propter peccatum: Refponde fi tu credis coadíone quem uíolentari pofle ut fíat bonus :cur tuncnónoca.dícís,Deum criminalia peccatá nequaÇ condonare,fed mí/ noraÆt ca.i^habetu^homïnesprauos ad uiam redam Deus minïmè diri« get.Etcura(s.U:ea.Deurndíxífle,Deíuerax eft uerbumjquod incredulos nun^ conuertendos affitrhatiEtca A Deo dedudus in errorem nuncf? dirigetur. Et cai eí.nullum animabas ueftris nocumentum ín terra^perpetrabítís,nifiqudd ante ue ftri creatioftecri in libro prçnota tum fuit à Deo eunda compiedence. Nonne ifta clare ofteridtint,hoh pofle malos per te in uiam redam dirigi :crtm nec Deus illos dirigatÿdicis tâmen fæpe contrarium iftís,ut ín ómnibus facís.Qui ením funt tai fe-quaceSjíriteiríguntt Cuefléjquddomnía quæ homo facítideó facít;quía fic Deus fá ciendum prgnotauíqnon folum quod Deus ómníafutüra pfouiderít,fed quôd prg uífio neceíTítet: eft penitus ¿rroneuth36¿ tollefe omries leges & indicia,præmia &¿ Íioenas.Seá quià Deusinçteriiitatebmnîa uidet (imu^quæfunt in tempore fiicceC Íua:tuncfimul uidiet natíuita tem & mortetfi,6¿ bmnem hbmíhís intermedium cur turn,8¿ hæc uifiô non neíceflitat. Sicut cum te uídeo cadere, non cadis ideô quia te tiideo cadentem,fed qüía tu cadis,te uídeo câdentetft* Videt igituf Deus amnia, quçcunq^ agit honioiiri çteimitate feiens cunda iiídícíum iuftum faciens fecundum opera bona &C mala,quæhortio in tempore faciq&ad ipfum aeternaliter præièntia iunt. Adhuc dicito: Quid uis ut faciat credukis que âd Alchotâ remittis,eunt nèmo tic dicit ipfum intelligat,riifi foliis Deus,ét fapíentéádíüinarri fcientiam habentes,& huius contrarium etiam afleris,fcilícet Alchoran clarum & facilemlquis ifta capiet? Etita omtiia ínuóluis per contfadídíones & iiarietacesj qiiod argumentum líluq quod pro Alchoran facis cap.si.concluditjaisenimjniG Dei éflet,côntrariêtâtes muí tas contineret. Id eo cum fibqpfi toties contradicat,utic^ èx deo efle non poteft*

Quod finís operis Mahumet fuit fui exaltado. Cap. VUE

SED üifus es mihiôMafiumeqprætextu religionis dominandi potentatum quaefíjfle,ótrinía ením írigladíííreíóluísí&'gládío faltemad tributum perne/ nireiPerfuafiftiquemlibetin fua legefaluàri pdíTe,ácquód Deus fídelíu con-ftàntiàni diligat,uariarites uerô nequáqüam.Deírideaccipis gladium,guaíl illos uelís ád ueritatem compellere,quos aniriiaftí conflantes mariereífed das op> tíonemípfis,utueíuárientueltríbutumfoliiarít.Qiíísnori ¿ritelligitfinémtuæréli/ gíomSjZelum&rícum tuælegís tarítumadhóctendere,ut domínerís?Tributo e* ním quísDeo&f tibí fatísfacic.Non erat alia intentio tua,quam quod Deó & felt* gíonemedrjsmagnüseflesmunquameredidifliea ueràjquæfingís Déí præceptà, quia nonferuaftí ea.Nônrie Deum facis aflerere in Alchoran,Chriftianos tuos me bores amicos quam ludæosiEt alibi perfèquuriohémi quam quidam in Chriftianos exercueruntdeteftarís,díceris:quómodoDeuscdnfórraiiít eos.cap,$6.in princi/ pio à gentibus in terra propinqua pefsímaqá Chriftiani iuperati poft noiiem annoS earum uidores per Deum,cuius flint prima poftfemacp mandata, facfti funt. Ex illisnonuideturtealiquibusinimicittjsfeulegis tuæ ratíoné Chriftianos illos per/ íequijfed iolo dominandi appetitu *uim ípfís íntulífti,8¿ tuis* fucceflbríbus tale ex^ fcmplumreliquiftfutiqj pefsimuniualdei eundem enim dominandi animum ha* bentesjübíque Chriftianoè! pèrféquuntur. Sed Chriftiani Deidono,demurri fdbsui¿lores' fuperabimt?

Quód Mahumet nunc fcribat Chriihim Deum & hominem, nunc ho mínem tantünufîc nunc fíngulare«iDeuiii,nunc'pÍüralem Cap. IX.

DE Chrifto etiam (æpe Alchoran talia dicit,quæipfum diuinænaturæ con* fortem concludunt. Nam fundamentum ponit,miracula diuinaefle.Cbri ftum autem miracula fuper omnes fçciflê approbate non folùm illa quæ in Euangelio continentur affirmat,fed etiam quxin alijs libris(qui quoni am occulti funt obaucftons innotitiam, Apocryphi nominantur) allegat, ut eft de creatíonéauíum uiuarum ex luto,&plpraqj alia,quç Chriftum diuinç nâturg fuifle concludunt. Habçre enim generalem omnium miraculorum poteftatem i diuinum eft.Sicenim lefus feMefsiam probauit,quando íohannes Zachariæ ex uinculis duos ad ipfum mifit interrogando,time es quiuenturus es fciiicet Mefsias, an alium iexpeAamusírefpondítlefusiEuntes renuncíate lohanni quæ audiftisçtuidiftis.Cg ci uident,claudi ambulant,leprofímundantur,furdiaudíunt,morruírefergunt,pau peres euangelízantur;8C beatus qui non fuerit fcandaíízatus in me. Ecce quomodo leius refponditpér opéra,feipfum efle ilium Mefsiam expedaturn, qnemloannés his auditis nón hæfitaretDeifilium eflqcui fpirituflaneftus in Iordane teftimonium perhibuit. Sic etiam Alchoran ipfum ad confortiumdiuinç naturae nititur elevare,quando dícíUomníbus Prophetis quantumcunqj Deo familiaribus & pro* Xímis Chriftum fuprapóní,utícp qui etiam altifsimis Prophetis fupraponitur,incet illum diuinam naturam nihil mediar,cum nullus eo proximior Deo dari pofsit Di/cit etiatn AlchoranDeum bonos homines inhabitare et Chriftum maxime bonum feu óptimutií omnium afferit♦ Ipfum igitur Deus maxime inhabitat , ita quod perfediisime cum omni plenitudine , adeo quôd humana natura eft diyinæ nature ipfum inhabitantis fummo gradu unionis unita,quam hypoftaticam fiue perfonalemuocamustuti in homine corpus unitur animæ, feu animalis natura unitur intellecftualinaturx.Quapfopterinternaturam humanam 8C diuinam,ipfe Chri* ftuseft mediator,6¿ talis,quôd ficut inter ipfum & homines nihilmediare poteft, propter idéntica temoaturæhutnanx ípfíus & omnium hominumiita etiam ínter ipfum&Deum nihil mediare poteft,propter identitatem naturae diuinæDei&ip* fius.Etquamuis Alchoran talia de Chrifto dicat,per quæ fapientes ifta facile elicere poflunt,tamen alibi uaríat,S¿ illa de Chrifto dicit,qug uidentur in Chrifto confer îium diuina naturænegaretquando ait Mariam uirginem eius ueram matrem,ipfùm cum matreufumfuilfehumanis cibis 8f comeftibilibus, cum tamen alibi pO/liât,quôd Deus nihil comedar,& dicat etiamiquôd Deus Chrifti Dominus & (uperior,qui eum & matrem poflet fi uellet annihilare,ficut alias creaturas; dC quôd non fit nec Deus nec filius Dei,nec concurrens aut parttceps.Ettalia dicit, quæ priorp busdiflonauidentur.Quæ tamen fi fibi ipfis non contrádícunttneceffeeftut intelligantur modo quo præmifimus,fciiicet Chriftum non efle alium Deum, licet eíuCdem diuiiiiænaturæ cum omnium creatdie Sic & de unitateDei ,'fæpifsimè repetit unum folumDeum creatorem efle:S¿ tamen pluries in opere creationis ¡QC alijs ira Alchoran loquitur diuinitas pluraliter,fciiicet Nos creauimus hom'inem.Qtiæ ta/men Íngularitas8¿ pluralitas,fi fibi etiam non contradicunt; Íntellígere oportet ut prçdiximus,fciiicet quôd trinitas feu pluralitas quæ exprimitur per nos creauimus non fit in numero, feu in plurali numero affirmanda,fed in fingulariqup eft unicast Pluralitas enim,etiam apud Grammaticos,non eft pluralis numeri, quia Angularis ttnitàsflta etiam apud Theologum, pluralitas eft in unitate fimplicifliïmæ dininæ natüræ.Etidebnon eft *nifi* ipfa Angularis & una Deitas, quæ Deus : quemadme/dum bratüííer in praecedentibus tetigimus. Et hoc uidetur dici in Alcfioran.p♦cap* *in* fineJnhibetenim *ibi* inuocationem alterius Dei dicens:

quia apud Deum folum totus eft illius

numeric

Quôd

QuôdMahumet continué uaríatjUtín exemplis. Cap. X.

Dicit in cap.feptem dormientium, quo triodo quifep in fecre'tis.ôi occultis dicere poteft quidfibi uidebitur,quafi iri hóc non fit repraeherifibilis. Ideo in recitatione opinionum diuerfarumetiarficontrariarum, modo unam, poftea alia ampledi uidetur.Omnta autem reputat occulta in quibus Prophetæ eorum librieisfutaflentur) datí, non concordant praeceptis áDeodatis, cuilibetfeparatim èxceptis.Nam ílla obferuarídebere per Deos quibus facfta funt fateturdneo autem in quo concordant omnes Prophecæ fiecundum ipfum,a Propheta Abraham incipiendo ufep ad ipfum,'eftfides unius Dei creatoris, iudicis in die refurreâioriis,quam refoluit inuerba iftamon eft Deus nifi Deus,fine qua fide utaflerit tierno faluatúhQiibd fi quis fimplicitet fic crediderit, & legem (ibi daram **per** Prophetam feruaueritrParadiium pófsídebittfi non crediderit, nifi Deus ueniæ largitor Îndul(erit,condernnabitiiræternaliter.Síuero credíderit30¿ præcepta legss non feruaüerit,ímpcenitenfi$ fuerit,condemnabitur;poznitens uero ante mortis artículum,à datore ueniàèrfiifericordiamconfequetur.Hçc elle uidetur intentio,ut fupra ditftum eft. Videtur tamen uarie loqui de tranfeuntibus de una lege in aliam. Dicitureními ficinprimocap.Sciendumautemgeneraliter,quoniam omnis redé giüènsÎudçusfeuChriftianuSjfeulegefuaretidla in aliam tendens,omnis fciiicet Deum adorans boniqs geftor,indubitanter diuinum amorem confèqüetur. Et *ixv* fra.Omnis uerô peccator,culpae culpam accurnularisfigne perenniter comburetur. Dicit omnis generaliter,etiam (ua lege relióla iri aliam tendens.Cap.uero. ?.dicit:A **tua** legedefides,abfcp intermifllone tue genfi bellum inferen t,ufc# quo eam ad fu/ am legem fi pofsibile fit conuertatltjtuam autem propter aliam mutans & in ea manens,hícSé in alio faeculo reus ígñé indeficiente peribit.Eccé contra hoc quod primo generaliter dixitjnuilc expetithomiries fuç legis, fciiicet quod ¿11Í in alia lege no faluentur. Et contra illud^.ca.ficdicit. Vim nequaquam propter legem inferas,cum redaprauaçpuiapatefa&afint.Non credens iriidola fed in creatorem,mandatis Dei fapientis8< audientis,& omnibus eutri adorantibus propinj,* tenebris ad lu* cemperducit. Incredulus autem contrario,diftrahitur igne perpetuo cruciandus. Hocdidlum cum primo concôrdat^nëexceptione generalítci'loqtiens'SíCí ca> dicit.Credentes quidem in Deftjpeccatorumcpfüorumuenùm poftulantes,6é ab ignis fêj-tioreliberatiqnertijabftinètiies & ueraces,orationibus infifténtes,*àC* eleemO íynarij:Deo tefté,S¿angelísatcpfcientíbusqui unum folùm Deum incompræhenfibilem Sé fapiçntêrri creatorem effe fatentur,coram quo nulla lex probabitur nifi tantum homimim fefé totos ftiacp negotia Deo uotientium, Paradifi gaudio perfruentur.Ecce quomodo generaliterloquitur iicutin primo cap. Similiter.dicit *ii.* capt Omnes qui iri Deum crediderint,&f itidicij diem expedantés bencfécerínqnihil timeant.Capnz.aliterdicitfcílicettulibrumüídelícec Alchorâ exínfperatotibímís* fum habéns,ab illius mandatis nequaquam ulterius digrediaris, ne fis incredulus, aut incredulorum adiutor Et ca.-pi.Qiris deterior: quam poft rioftrorum pfæcepto rum percepítóriem delinquens uelrecedensClam per Moÿfen librum fikjs Ifrael tra didimus,quem fequentes penitus indubitanter Deo coniurigentur,Ecce introducit Deum illa dixiffequafiquifcp legem Dei quam recepit tenere debeat, alioqui malus reputabitur.Et quiaCbriftiani plus alijs legem íecundü ipfum uârianr,eos le gem uàrianteSjfæpeignominofeappellat.Secundum igitur hocdiifium non folùm de lege eius exiftens, fed dec ïudçus,nec Chriftianus finetranfgreffioneSf peccato legem femel acceptam mutare poteft. Ait enim alibi: Deum fiaeles ^confiantes *in* fualege,plusalijsdiligereJterum dicitcap.^B.Omnis qiiidem Deum timeris credens&facíénsinbocmundo:diuinammifericordiamatrequitur.E»: apertius capjr fiedicittPræcepca quoc$legum æ mores,ficutNoe,& tibi,ac Abrahæ,&Moyfiac Chrifto patefecimus,nuncdocemus:illis ergo adhaereteficutlex præcipit,nec illis çontrouerfantes,necabillisdifcedëntes. Ecceapertefatetur,non uelle præcepns legum &moramJpmericisPfopheiispatefadis3contraidicere, fed illa doceíe

ideo illis fri^cipít ádhgr¿re,& nequaquam áb íllís ut lex precípitdíTcendere. Aftb^ aítChríftianos 0¿ ludæôs incrédulos, SComnes tales damnatos.Qiiis poteft exfiíá ■folidi aliquid elicereÿ*

Correrá íd,quodlex Alchoran fit lex Abraliae. Gap, XI.

SEddicítoMahumetíCfedulitaseft riecefs!tátís?tibí autem ais à Deo feaela« cum utlegem Abrahæ féquarís,ñon declinado ád dexteram uel ad finíílrani ne repefíarísíncredulus:qúomodo præfumis dicere, legem quam Alchorari continet Dei efle,cum nulli oftéridâs Abraham talem legem dedifle?Nonnc ïî tibi Deus reuelauit lege Abrahæ feqüenda ?fi lex Moyfi data, & lex Chrifto dará funt in diuinis líbrís teftamentí *8C* Eqangeli ut afferis, neceflarió â lege Abrahæ **nec** àd dextri nec ad finiftra declinans.Quomodo igit præfumis dicere:tuâ legem emi* herè præaïij sinon funtdug leges teftameñti 6¿ Euangelij,fed.una diuinalex,quani Chríftus non foluít,fed compleuír,oftendendo fpirittim iritellígentíaétegís qui **futi** litera continetur,& non cognoícebatunNeqj uetusneq? nôtium teftarhentuin de* **uiat** à lege Abrahç,ied explicat ca quæ Abrahæ præcepta erantí fcilícet qixod cora **ni** Domino ambularet,ut effet prçfedus.Hoc prçceptum Moyies explicat quomôdô Coram Domino eflet ambulandum. Chríftus uero explicat,quomodo ambulans coram Domino iuxta explicationem legis Mofaicç,peruenirepofsit ad perfedio> riem Abrahæ præceptam.Mihil igitur de lègé Abrahæ refiat explicandum.Quomo do igitur lex tua qua: Arabum dicitur,dicipoteft lex Abtaliæiquando ab Euange* ltp declinat?Vtiqj non debes præfumèrè,Deum tibi riiaidrenâ peritiàm dèdiffè Chrifto,que & tibí *S¿* cundís Prophetis prefers.Oportet igitur ut fatearis,non eflé nifi unam legem & Abrahæ ÓíMoyfí & Chrifti:quæ fernantibus fuihmam remune rationemîæternæuitæ promíttír.Necp póflunt efle plura perfedífsíma,cunl quod/ libet poflet eífe perfecftíus Sola igitur una eft perfedifsima uiá feu lex aduiium péií fedifsimum finem perducens,quæalia efle nori poteft quâm ilia per quam Chrt> ftus qui omnium perfedífsímus,fuit SC docuit eundum. Quid facit te adeo» uaríari* temo? uadllantemínomnibusinííignotaritiaChríftóDicislefum Mariæ uírgíti*iá* filium efte Chriftum,8¿ in hoc non eírastfed quid Chríftus fit, penítüS **igriotas»Si** üero feíres fírmifsíma fideChriftum uerum filium Deí patris & Mariæ matrisito uí * deresuitam æternam,qüæ eft fumma S¿ dgíideratífsima fœlicitas ,non efle per ho* ' minem attíngíbilem,nífiínipfo:6< Deus in te maneret,S? tuinDeoî&non fluditàtes in opinionibus eorum qui Chriftum ignorant. Vtinam tuliterasfctuiffès,&ftii duifles faltem illius difcipuïi Chrifti diledifsimi Iohannis Euàngeliftæ **paruâmCa/** nonicam epiftolammacaflès urique â labore Alchoran, à âcquicuifles illi lucí è'e* ritatts.Cur uoluit DeuSjUtilli in albis ueftiti Chriftum fequentes, tories in Alcho- **ran** (iimmis laudibus extollerentur, de quorum numero fuit file Euangeliftâ Ioannes Chrifto diledifsimus, & permanens uirgo : nifi ut uos illius ïibri Alchoratii ' Cultores,ôf illorum uitam & dodrinam perquirentes imitaremini ? qïiærïte igitur **lucem** in allegata cpiftola,ut ad Chriftum qui lux uera eft omnem hominem illüml nantem,pertingatis, inuènietis theiâurüm fapientiæ & intelligently omníimi ferípturarum»

Quó Alchoran male dicat Abraham fuíffe ídoíolatrarñ, Sitiera híftoría ponitur. Cap. XIL

OVód Euangelium perfedifsíme nobis legem Abrahæ tradiderit, nunc oftendére conabimur. Et primó Euangelium & Jduangelrj obfèrûâtorcs tión detrahunt laudi Abrahæ, quemadmodum Alchoran eius (equates,quiaiunt Abraham primó idoloía tram,6d poft coriueriïoriem fuam, * Tharæ fuum genitorem de idololatria repræhendifle,de quo multa AÍ éhorañ narrat.Hoc autem Abrahæin ignominiam cedit,utin dodrínaMahumet íé gítur,quomódo ipfe ob idololatriam illam,indignum fe fatetur ínterceflorem apudl DèUrtï» Hoc Mahumet non habuit ex textu ueteris teftamentiyfèd ex quaridani gîofai

gíóíáíquídamludgus pró éúeríibne obieftiohis,quæ fît de annisTharç &¿ Abrahæ cogitauinquam Chriítíanínon acceptant,neçg lu&nisJofephus ^iftoriographui maximus.Vndenequaquam eft credendum.Abraham deciuitáteVr Cfialdapprunr edaftum,idololatram fuifle,aut eius patrem,aut auum Nachor, uel Heber, à quo ipfeSCludæi Hebræi diftifunt,aut Noe, fiue aliquem alium prædeceiïorem eius* Ad mandatum Dei Abraham fubito cg^eflus eft de terra 8<cognatione fua, in, ter* famChanaan.EtDeus obhancobedientiamd¿xít:Facíamte in gentem magnamj SC benedicá tíbí:ó¿ magnificabo nomen tuum,erifc^ benediftus.Benedicam bene/ dicentibus tibi,8C maledicam maledicentibus tibi atqj in te benedicentur uníúerfaé cognationes terræ.Etiterum:Omnemterram quam confpicis, dabo tibi SC femini tuo ufq? in fempiternum,faciamcp femen tuum ut puïuérem. St poteft quis fiomi/ num numerare puluerem terræ,femen etiam tuum numerare poterit.Et iterum,Nd litimere,egoproteftortuusfum,8Cmercestua magna nimis, Èft iterum : Non eriç uernacûlus tuús hæfes tuus;fed qui egredietur de utero tuo, ipium habebis haere/ dem.Sufpice cadum,ÔC numera Aellas fi potes : fic erit femen tuum.Credidit Abra-**ham** Deo,*QL* reputatum eft illi ad iuftitiam.Et iterum:Ego Deus omnipotens, am* bula coram me ÔC efto perfeftus. Ponamqj foedus men inter me te,SC muí tiplica* bo te uehemeter nímis.Cecidít Abràhâ pronus ín terrâ dixitcp ei Deus: Ego fúm,S¿ Ïiaftiï meum pona tecum,eriscp pater multara genou, Nec ultra uocaberís Abram, èd Abrahâtquia patrem multa rum gentium conftituï té. Facíámqp tecrefcereuehe mentifsimèôC ponath in gentibus,regescpèx te egredietur.,Etftaiua.m paftummé um inter me&te,& inter femen tuum poftteíngeneracioníbustuisfcéderé fempi-rernOjUtfirn Deus thus SC feminis tui poft te.Sarai uxorem tqam non uqcabis Sarai fed Sara.Et benedicam eí,SC ex illa dabo tibí fiíium cm benedífturus furn,eritqj írjí nationes,ÔC reges populorum orientur ex ep.Cecidít Abraham ín faciem fiiam, S¿ rifit corde fuo dicenstpntaínecentenario náfcetur filias,ScSará nonagenaria pariet, díxícmadDornínum:VtínamIfmaeluiuatcóram tc3quem ex Agarancilla habui; Sara hoc defiderante SC deprecante.Et ait Domitius ad AbraharmSara uxor tua pat riet tibi filium,ÔCuocabis nomen fiiumîfàac.Et conftitutam paftum nçi$um illi in foedus fempttternum,ÔC femini eius pofteum.Super limad quoc^ exaudíuí te. Ecce benedicam *ei,ÔC* augebo SC multipjicabpeuqi uàlden.duces generabit,faciamcp il/ lum ingentem magnam,Paftum uero meum ftàtuam ad Ifaac.Pofte# utDeus man dauítjCircuncídítfé Abraham,SCIfmaelem iLannorum,ôfornnés uiros domus fuç^ Deinde apparuíteídominus in ualleMambræjedenti ad oftium tabernaculi fui.in ípfo feruoredieijcuique cum aperuífíét oculosíappáruerunt eí tres utri fiantes pro/ peeum. Quos cum uidifiet,cucurritin occurfum eo^um de oftio tabernaculi S¿ iadorauit in terra,SC dixit : Domine fi inueni gratiam in ocuíis tuis, non tranfeas fer/* uum tuum, led afferam pauxillum aquæ, SC lauentur pedés peftri : SC requíefcítq fub arbore,ponamcp buccillam panis,ÔC confortetur cor ueftrum , poftea tran* fibitis. Qui dixerunt, fac ut loquutus es; Saraconcepit SC pepçrit filium in Íéne-J ftute fua, tempore quo praedixerat*èi* Deus;i uocauitque Abraham npmçhfîlqlui quem genuerat ei Sara, Ifaac. Et circiimciditèum diesoftauo, ficut præceperat ef Deus cum centum effet annorum. Ciimqûe uídíffet Sara filium Agar Aegyptiae ludentem cum filio fuo líaac, dixit ad Afiraham eijce ancillam hanc SC filium eius, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Ifaac.Et dixit Deus Abraham t Omnia quæ dixerittibi Sara audi uocem eius :quoniam ín ífaac uocabftur tifit femen.Sed SC filium ançillæ fàciam ingentem magnam,quia femen tuuhi eft» Deinde tentauitDeus Abraham dicens : Tolle filium tuum .unigenitum quem diligisIfaac.SCualdein terram uifionïs, ^ offerçs eum ibi in holocauftum fuper unum montium quem monftrauero tibLTulit Abraham ligna holocaufti,S^ ímpo¿ fuit fuper Ifaac filium fuúm:ípíéq¿ portabat in fuis manibus ignem et gladipm.pixic líaacíubieftuiftimaídíxit Abraham: Deus prouidebit de uiftima fili mi. Cum¿$ Éolligafiçt Ifaac filium fuum et pofuiftet in altare fuper ftruem lignorum extendite^

manumÁfaripuítglátlíumutímmolaretfiliumfuum.Ec ecce angelus Domini de ¿celo clamauft diccnstAbraham Abraham,ne extendas manum tuam fuper pueru, necp facias éí quicquam.Nunccognouiqubd timeas Dominum,& non peperceris tiliô tuo unigenito propter me :Abraham uidens arietem inter uepres cornibus, hséréntem^ipíum obttilitpro fiho.Per memetipfurn iuraui dicitDominnsjquia fe/ ciftí ré hanc,ôfaonpepercifti filio tuo unigenito propter me,benedicam tibi^mul tiplicabb femen tuum ficut ftellas côeliarenam quae eft inlftore maris. Pofsidebft femen tuum portas inimicorum fuorüm,ec benedicentur in femine tuo omnes gen tes terfg,quia obediftí Uócí meæ.Moritur Sara, Abraham aliam capit uxorem, ex qua habuit filios.Dèditqg Abraham cunda quæ pofsidebatliaac,filiis autem concubihàrum,largitus eft munera,& feparauít eos ab lfaac filio fuo. Et deficiens centum annorum mortuus eft. Dixitcp Deus lfaac,ero tecum^ benedicam nbi.Ti/ bi ením & femini tuo,dabo uniuerfas regiones has, complens juramentum quod fpppondi Abraham patri tuo.Et multiplicabo femen tuum,ficutftellascoelbDabo qüépôfteris tuas uniuerfas regioneshas,et benedicam in femine tuo omnes gentes terrae,eà qubd obedierit Abraham uocimeæ,ô£ cuftodíerír præcepta & mandata mca>é¿ce remontas legefep CertwueritEccequçde Abraham uera leguntur.

De promifsionefaAa Abrahae fideli. Cap. XHL

A Abrahâ uero pater multarum gentiumjquía pater fideficrèdidit ením Deo, reputatum eft eí adiuftkíam.ídeo omnes Deo credentes modo quo A« braham,iuftificanturperfidem.Erquïa lfaac fibum Deus illi dedit propter fidem4quí aliter fecundum natura* curfam,ab Abraham mannorum,ex Sa Ja nonagenaria , &ínfuperfterilicuí muliebria *defacizbant,* generan non potuit; *cimus per fidem nos delídería confequi æternæ uitæ,fupra morralem noftram na/ Wam.Óptámusfiquídem filioshabere,utinipfís noftermortalís defedus inftaufetur,&ín ipfis uiuamus,per fidem uero uídemus Abrahg defideríum íuíhficatum. Meruit igitur confequí defideríum fuum ab eo,cui credidit nihil ímpófsíbíle* Per fi demconfequutus eft uitam in filio á Deo dato,&• conîequenter in pofteris ufcp ín fempítérnum. Dicit enímDeusíTerram hac femini ruo dabo ufep in fempfiernum: Víuít igitur in íempíterno femine iùo Abrah£,& quomodo uíuítí non fecundum carnem,modo quoín lfmaelefilío fuo pacer Abraham uíxír,quí fuit filius fecudum carnemtnon fecundum reprom ifsi one,íed fecundum fpirit0,modoquo uiuít fpírí/ tus Credentis in promífsís Deí.Padú igitur Abrahæ cu Deo, quod elle debet Tempi ternum,continuatur per lfâac,non per lfmahelç,fcilicet in femine carnis.Hincom/ nes fideles in lfaac uocati funt femé AbrahæJFilij igitur Abrahæ,funt credétesDe© in tantumqyfíde iuftíficentur.Ideo aiebat Propheta,Lçtarefterilis que non paris ,e« rumpe&Cciama quxnonparturistquiamultifiltjdefertæ,magis cg eius quæ habet uiru.Quare eft Sara libera licet fterdi liàac promiffus,oftendit omnes gentiles fide/ lés in pâtre Abraham benedídos filíospromííhonís effe.Sicítac^ dûDeus Abrahg promitteret femen eius uehamentffsíméaugendij,ín quo omnes gentes benedicerentur,& omnes tribusterræîuticp de Chrifto loquutus eft padu Dei& Abrahæ, (cilicet quia unus ipfecreator effer Deus eorñ.Seruatum eft per omnes filios Abrahae Prophetas,qui circa illius padi obferuantiam íumme uigilarunt.Et deindè déueniendum erat ad omnium Prophetarum maximum,ubi femen illud uehementif fime creuit in quo effet plenitudo promifte benedidionis Et hic eft Chríftus in quô Abraham & omnes fideles aeternaliter uiuunt.Ideo dum uirgo Maria fcecundata Chrifto exultaret ín fpírítu,& ánima eius Deum magnificarer,aiebat¿Sufeepit lirael puerum fuum, recordatus mifericordiae fuæ - Sicut loquutus eft ad patres noftros Abraham , femini eius in fæcula.Ex cuius cantico Ícímüs,Chriftum puerum elle lirael uirum uidentem Deum , fecundum promíffiónem fadam Abrahæ ? femini eius * Et Zacharias Propheta pater loannis Baptiftaede/

lefts

îefudicebaqipfum eíTe cornufalutís,ere¿fam ín domo Dauídk *CdUcet MeCsíam Caí* uatorem.Sicutloquutuseftperpsilndorum,qui âfæculo fanf:& fecundum íufítx randum,qupdíurau.ít ad Abraham patrem noftrum daturum fe nobis.Chríftus igitur filius Abrahar,eft illud promiftum femen,filius fcilicet immortalis, in quo ■omr nes fideles uiuuntærernalitcr. Cum omnes tribus terræ fideles, in patre Abraham Ont benedicftæ,& ipfe'uiuatin filio íuo lefu femine benédi&otuiuùnt fie omnes benedidi in patre *QC* in filio benedícfto.Quapropter Chríftus dicebat ad ïudæos,quo* modófeíret eoseiïè filios Abrahæ. fcilicet fecundum carnem fed quia hoc non faffí ciebat ad aeram filtatíonemípirícus,ideó dicebatiSi fill] /^rahse eftís,opera Abra/ hæ factte:ínftrués illós>eos ueros eiïèAbrahæ filios qui eius opera faciunt,qui fcilicet funtcreduli,& Deo obedientes.Dicit etiam quod Abraham exultauit utjuide/ retdíemfiium:S¿quóduídít,66gauifus eft.Vidit igitur ante ie **Chriftum**,illum ftbi promitti,& exiuaprogeme:6<huncaduentus diem dum uídéreqgauifus eft. Et ínhacuiíiodecertificatuseftjomniafibí promiffacompleriînèc hæc promíffa fibí fada faille,propter legem aut círcumcíffíoniem folúm fed propter fidem.Hec myfte ría áfeculis abfeondita,nobis per Chriftum & dífcípulosetus manifeftaca Font.

QuodpaeftumDei3< Abrahaeexcludit límahdÍEas,&ín Chrifto mediatore concluditur* Cap. XIIII.'

NVhc attendite ixos Arabes,qíiomodo uos ex lfmahele íecundam camera genítíjnon eftís ín foedere & paifto Abrahæ cum Deo,fícüc filtj promífsionís ex lfaac:& nullam habetis partem Hæreditatis Abrah^quía èx ancil/ la Agar geniti,*8¿* adúerfarrj fpíntus,fícut caro fempër eft contra fpiritum. Et non poteftis elle benedicti ín femine Abrahæ,nifi fin's filtj Abrabç in (pirita per fidem,& tunc aílequí poteritis repromífsíonem benedidíonís ín Chrifto,qui eft fi nis Se complementum prómíflíonís Intellígíte igitur,fidem fpírítu capi & terminari ín Chrifto uiuo,uita immortali &fempiternajcum líe fit filius hominis qùôd &fí lins Dei,qui fofas eft ímmortalis.Legitiir autem in primó tap Alchoran, Abraham ficorafletO Deus noftræprôlisfiliudimediâtorem Próplletam excita, caeterís ge/ renda üirtutefcp tuas ferípto notíficántem^eííqj bénedicencemtcum tu fis dodor ex celfus,omnía leíens audiens.Ecce quomodo de Chrifto mediatore ínter Deum ó¿h.omínem Abraham loquensjficorat.Nec poteftdé alío intelligi, cum lóquafur de Propheta filio prolís etus,fcílícetlfaac,quem Deas nomínauít unigenita ín eitis. Et hic mediator eft inter Deum et hómínem,quia ípfe folus eft ínter quem èç Deum nullus mediat,cum fit alcífsímus Propheta Chríftus,qui foliis eft Deum patrem no íífícans,quía filius eíds,& fideles ínfemetípfo ut jmaxímus facérdos benedicens.Vi dete Arabes,quomodo fequímini Abrahamtquihánc fidem non tenetis £ quomodo coram Deo ambulatis utperfediíitisíut quando non eftís filtj repromíisiohis ín Chrifto leíaAjuxrite,ó¿ non repedetis Deum uncfj legatum,aut doclórern,Prophetam uel nuncíum míííffe,qui non fuerit deobferuantibus padia ôf feedera, quæ' Deus pepigit cum Abrahâ,lfaac,etlacob:De eorum ením genealogia omnes fuerunt, quibus Deus fpiritum Prophætiæ dedifinon de genealogia lfmaelis,cum quo Detis pada no inij^fedipfamjexcludes lfaac elegí tdícet ei Abrahá bénedíceret,S¿ eius femen ni jltiplicaret,Si ix;,príncipes exipfo nati fintïtà quôdinbènediéîionk bus tam huius fçculi § futuri perpetui,lempiternâ benedicftion^eft aflequutus.Nec' úosmoueatinca.iAlchoranJfmaeleíntetprophetas poft Abraham ante lfaac poni,& inca.xs.nuncium ôf Prpphetâ appellad.Nam huius dícftí non habet teftimo/ híamicríptürg,necteftametí,necEuangel¿jíféd de eo legitur angelum Agar de eo grauidg prgdixiflç,ipiùm ferum homine,qui tentoria fua contra fratres'figeret,fatu rn Pofuit autem Mahumethfc in Alchoran,utie qui erat lfmaelíta de genere Pro-' phetæ probado,facilius Prophetam ¿t nuncíum effe Arabibus perfaaderetfed dez ficins in hoc,qualis fit habendus oftenditJDicit autem in cap. 4*. Abraham ad liàac dixifleîQ fili,mihi quidem per tiiíione nuntiatum eft, q? te decollare : quid tibi inde placeat dicito.Qui reípondítmunciatum tibi perpecta/ne namqa fortiter paflurum omtlíá"

omnia reperies.Si fic eft ut íbí fcribiturjuticç Ifaac Deo & patri futo ufcp ad mortem obediens meruit ille efle,in quo Déus üocauít femen benedictionis omnium fide* liumuNam uticp maxima fuit Abrahæ fides,qui cum credidíflet Deo femen fuum in Ifaac Uehemencífsime multíplicádum5adhuc dum íubéretur illum filium in holocauftum Deó offerremoñ replicuit hoc fore cbntra Déi promifla,quia no dubitauit de illis,etiam fi in holocauftum offerretunfed fperabàtDeum potius promífla adímple turum,fi eide in occifionefilij obediret,fciens apud ipium nihil difficile uel impofsi bile,qui mortuos facillime refufcitat»

Quod noñnífi ChWiiianus trinitatem in unitate adorans,Abrahæ filius efle pofsit. Cap, XV*

PÊrfédtïfsima igitur Abrahæfides,cuius Ifaac uerus fuit fucceíTbr liæres, typum feminis illius perfedtiísími Mefsiæ gerens,obedientis Deo patrifuq üfcjj ad mortem etiam turpifsimam. Sed quid amplius notandum < Certè quód aries pro Ifaac oblatus eft. Aries ille qui repertus eft pci* Abraham, querri prp filio obtulit,oblationem ÔC ui&imam fígriificauit Chriftí § qui uer¿ obla/ tus &C niortuuseft,ut Ifaacfidelis 8C omnis fidelium generatio üiuàttIfaac igitur fi'gni ficáúít Chriftum,ob pronitarem obedientiæ ufqj ad mórtem, quæ ineffe debet omilibus ueréfidelíbus » Sed aries fignifícat Chriftum, ut eft holocauftum,mortefua pffinésDeí filios per confummatam fidem iàluans,&â morte perpetua liberans* In dodrinis Mahumet dicitur,arietem fine commixtione ficut Chriftum natum. Abraham autem ft retfté capí Siô Arabs non fuitfüt Alchoran quôdam loco dicit) ante Ch riftum:0¿ideo ipfum Cfiríftíanumhégatifed ante ipfum fuit Chríftus Dei filiusjDeo patri fuo coæternusJtaenitn legitur Chriftum in Euangelio d/xiffe : Antequam fieret Abraham,ego fum.*Vidic igitur prophetico fpiritu, ipfum Mefsiam me dfatorem faluatorem aliquando in mundum uenturum,fine qub necfe nec quen quâm ad Deum patrem acceftum habiturum credidit♦ Ideó Abraham Chriftianus fuitjfperandomedio Chriftí fe immortalem uitarn indubieafleqüüturum. Hæc eft: íbla perfe&a fides Abrahæ, quæ 6¿ efle debet omnium qui fanam fidem habere uoíuntjSÉ per ipfam foelicfter faluari expediant. Vidit Abraham tres in ualle Mam« bræ,ÔÉ proriüsín terra adorante dícehs:Domihé fí íñuéní gratiam ín oculis tuís,non trahíeas íérúuhi tuum.Vnum domínumjín trinis perfonis adorante: utiquè hæc eft Chríftíánórum adoratio,quám nifi uos Arabesfaciatis,ripa eftis Abrahæ fucceflbres. Quomodo putatis uos Abrahæoír/iuftiuëftïgiainfequï: qui Abrahæfilios perfequiminí C Vnus eft Abrahæfilius uniuërforumhæres,IefusChríftusMariæ uirginis,fîliæ Abrahæ fîlius:hic(cUius typum liaaëgefsit)uerus hæres uniuërforum, quia idem&Deifilius eft CfitiftusDeusuerus,qùi eftmercesmagna nimis Abiahæ.Deus ded.it Abraham filium ïfàaqquia crêdid it Deum in promifsis ueracemfied propter obediëntiàm quàm in filio offerendo ofténáít^dedíteí filium Chriftum Uní uerfórum regem 8C dominum»Vos ueró ó Arabes,non creditis Abraham tale mercedem pro fua Íuftítía 6¿obedíentia aflequütum. Mitius igitur de Abraham credi* tis,quâm Chriftianiueri Abrahæfilq.Non eritis igitufcohæredes Chriftí filij Abra* hæ,qui fideles Abrahæ filtj eiïèrecufotïs.

QtiJd Arabes legem Abrahæ penitus ignorent, & eius fine ^perfequutores. Cap.- XVI.

EST tie hoc fatís quód circumcidiminiiquafi in hoc legem ípfius impleatis í Círcumcífio non arguit uosÀbrahaèfiiios, qui crediditDeo¿ ófreptitatum eft ei ád iuftitiamîfed fides Abrahæíuftíficat.luftus erat Abraham nondum circúmciiusífedDeus qui elegit Abraham,Ifaac, 0¿ là,cob, & ëorum pofte/ ros in populum fuum peculiareffi?padum firmari uoffiít,quód ípíe effet Deus eo* rum ín obedientíacircumcifíónisfitá quôd foedus tale, cum quolibet in íllafanguinis effuíloné ad obédíendum Deó fáda,amplius negari non póffet:quódcp â cultu accepti Dei recedes,prguaricatiohis fug teftímóníuíh corpore fuo circfiferret Chri ftiani

Deirecedens,praeuáricátiónís fug teftímoníum incorpore fuo circumferret:Chriftíaní ueró in Chrifto circumcifí,cúm fine corpus Chriftí mÿftfcu'm per fidem et bap tífma faâùiam circûcïfî ín Chrifto,nomine fuofefideles Det omnibus manifeftant. Si circumciflo fignum eft uoluptatúm carnis ábfcífíonisjutícp legem ueftram illas abundantius indulgentem,non elle Abrahg oftendít. Mandatur *eírcumcífio, 8¿* ôtftauo die natíuítatís fierí,modo quo lfaac fuit circutncífu stuos autem non manda tum Deiexequentes.ini}.anno(quia tunclfmaelfuitcïrcumcifus)eani utfitis lima/ elitæfacitis.Scitis Abraham ut fratrem fuum liberaret,lùftè arma fumpfiflè, & tamen de fpolijs& rapinis & aliorum bonísnoluíffeditarúuosautemin ¡níuftis ag/ greflíoriibus,rapinis quaeritis ímpínguarí,S¿ ex legeueftra uobis lícefe after¡tis que rameó¿lege Abrahæínnullo debet declinare, tíiafphematís Déum Abraham in Abrahá,quandohæc legi Abrahæconformia mentímíní.Lex ueftra dat Deb quiri* tam patrem fpoliorûcuius funt uniuerfatquid ridiculofiùsdicitis,hæc fiunt contra incredulos^Nonne hoc eft occultum fecundum ueftram legem:quis melius ambuletlicet quífqj fe putet retftifis ambularedDeus enim ut Alchoran dicit3 dedit cuilibet quam fua funt eiplacitafideo hoc occultum fpcdatad indicem occultorum ex/ tremi íudícíj.Oftendíte ubi hoc Abraham áut fecerit aut fieri praeceperit:& qüià non repedetis,male dicitis hos Abrahæ legem íequtQuotíes dicit liber uefterfii De ns uellet,omnes eiufdem legis & ritus eftent,fed fic uti üídémús permittit. Cur uos prçfumitisdemSdo aliter difponere quam Deus nifi quia Déo ad corrupta ueftra defídería plus omnibus blafphémando ábütíminüDitítisfortafils nbê decimanius ficut Abraham,nonne Abraham Melchífedech facerdoti dedit decirriasíQutd fígti rabat rex Salem facerdos fummi Dei aliud quam Mefsiamdioc Dauid Propheta de ipfo dicit,Deum dixiflePialmocérttèfimonono,Ta es facerdos in*ætemum3fecuti* dnm ordinem Melchifedech,lefu Chrifto fic illum Pfalmum in Euangelio expdhente.Sidatis decimasChriftoæterno iacerdoti, decimas Abraham feqúímiriitfi non datis eqetíam íl.detís noneftísfequacesAbrafig.Vds autém perfequlmírií Chri ftum,3¿ ípfüirifpoliatis opprimitis ín fuis membris,ideo íniuriamfácítís Abrahg; cuíús gloriamini fucceflbres. Vtmárti íntellí geretis ,mtfteria huius panis uiní ob/ lationisæternifacerdotij & cœleftisiiiènfææternàliterpafcefexdeqüainAlchofâri tunc perfede uiderecis.quôd ficut fubftantía pahis & uiní quæ non eft uiùa, opere naturæ depuratur,&aftumiturper fubftantiam humàriam in íüi unionem uiüâm, quoriiàm fubftantía nutrimenti tranfit in unionem fubftahtiæ alitúfic fubftantía ui/ ùa hominis depuratur opere uerbí Dei, derrium aflumitur in eius unione, ut iii/ uat uita altiori quam prius fcilicet diuina & æterna.Et in hocuídetur,quombdo uet bum Dei Chríftus& eius corpus myftícum,uíuunt una uita per unionem àhtédiiftarri immortali & perpetua.Sed haze myftería occultífsíma,per üos capí non pos/ fint,quinóhaedítisperfonalemuníonemhumanac naturæ & diuin£ ín Chrifto: heqj frütftum fupra dí&um guftare uncf? poterítis,qní eftís increduli S¿ fine fpe.

Suafio quód Sultanas mandet Mariam uirginem *Qrfot Íikc^* credi,6c lumenEuangelíjampleâx Cap. XVIL ;)

NVnc poft hoc,0 tu Sultane Babiloniæ princeps gentis magn£,confiriera curtibí aferibís cuftodiam legís Arabürri corfimiflam:fuifti aliquando Chriftianus,6¿abnegaftí(ut aptaseífes ádpríncípatum)fidem Chriftíanam.Nón fateris te Chriftum abnegafie,fed minus credere de eo qu¿ri prias. Credebas enim eum filium Dei nerum:modo fécunddm legem Arabum hon credis. Non abnegafiti fidem unitatis Dei qúam habüífti. Satenes modo. Cre* débài Mariam matrem lefu Chriftí efle ©eoToxop génetrícein fcilicet Dei ¿modo dicis uirginem Mariam efle matrem Chriftí,*fed* nonDd.Çredebas Chriftum iri Hiérufalem per Pontium Pilatum crucifixùin prb nóftra fálute,üífítaftí loco fèpüîturaba Híerufalem,uídífíí figna quç acciderant mortis hora,fcilicet ícíflürani pètrç ex terrç motustmodo negas eum mortuum,et aftruís eum adhuc uíuum. Vidíftí de* rióte *ÔC fæpe* locum natiuimis circa præfepe in Bethléem tmodô negas hoc ue/

rum¿

rum,dícens fub palma quadam in loco folitario Chriftum natum.Mira res eíhfa/ dus cs Sokhamis non ut imminuas laudes & exaltationem Chrifti, & matris eius Mariæuirginis.Locainaquæadlaudemconftrucfta funt,in perpetuam memori/ am *crucifixionis* Sfnatíuítatíslefu, quæ prohibent teftímoníum continuum mille annorum ÔCplurium (ñedetrahaislaudQeffefinis:& te per ilia conuinci non erubc/ fcis.Credidifti aliquando Gabnelem miflum âDeb ad uirgiriem Mariam in Nazareth,SdeiannunciaiTequomodoípfaparíturaeíletlefum filium Dei modo credis Amram patrem **Mariper** confequens ípfam hon 'efte illam de qua Euangelium dicit quæ feqüutà eft illam primam Mariam plus qj mille annis.Etfi dicis Alchoran in hocerrafieicohfequens eft quôd Gabriel Euangelicus fit üerus,S¿ Gabriel Al» chorañtcüs fit mcñdax.Confí dera fiMahumetper ludæbs übi afsiftèntes deceptus fui^cjuí illi periuadebant Mariam matrem Chrift/, for orem Aaron fuífle : in multis euni décíperepotuifte,tanqj penitus ignarum hiftoriarum temporum. Expetita te uirgo gloriófiísima María,ut reftituasei honorem àDèo datum,& in tertia SynodoíubTheódofio,atc# quaftáfubMartiano Imperat6ribus,declaratum jRefpice inillosglorioibsimpéràtorés Theôdofium, Martiànum- Conftantinum canteros qui gloriam uirgini ÔC matri Chrifti fumiho ftiidio augere procuraruntSi prin/ ceps es,aduerte hæc effe honoris tui ut fimiliter facias,cum ad idipfum obligeris ex Euangelio prius pro te profeflô,&nunc in acceptatione Alchoran de nouo firma toÓ¿approbato.DíceresfortafsisíAbíítábfit:quodego debitum honorem Mariae uirgini dare rècufem,nec# enim fic ihtelligo Alchoran, ideo blafphemantes ipfam, mandó mortis firpplicio tradfiSeddeeftintelfigentia circa modum generationis lefu Chrifti de uírginé.Refpondeótmódus incarnationisuerbi,excedithumanum in tellêdum fed cum Eúángélíúm dicat uerbum caro fadum,hoc utíqp áte credi oportet,fi Euangelio ctedis.Eciftud fufticit fi credis matrem Chrifti,qui Chriftus eft uerbum Dèi ín úftginé incarnatum,modo quo Deus hoc operatus eft*,Si itacp præce/ peris ín omni imperio tuo omnes credere Euangelio modo tali quo Aegyptijs Afri Romani,Afianicp crediderunt.&fglorificaueruntuirginemMariam tempore Mahumet,5¿ante ÔC poft Omnes Chriftíani,autmaíoreorum parstiiïftüm erit manda/ tum tuum Deo & Chrifto & uirgini intemeratxforeacceptum,& infinitarum animarumtribqens falutem & quietem, ttbicp laudem immortalem & uitam perpetuam.Euenire debet tempusfut füpra didum eft ex Alchórañjquo non erit nifi fides ChriftiJrícípé tu accedere, fequentur te bmnes orbis & feélæ illius principes. Tunc dicetur.Ecce Deus permifit fieri malájUtéüenirentboñájFídes Euangelij ubiq? ab idólolatrís orientalibus fpreta fuit,uenit lex Arabum quafi nolens confen/ tire in ipfam,&ad cultum eosúniüsDeíjappróbato tamen occulte Euangelio conduxitnuncplacuitDeo^quodapprobatumEuangelium coopertummufiis inep« ttjs in Alchoranjquèmâdmôdùm approbatûrÎçpein eodem jibro,in lucem ueniat lta ducentur de lege Arabüm ad Éuangelíumjpriüs fortíísímé refiftentes, ad gloriam magni Dei,régis regum,creatoris & dominatoris uníúerfi., "

Ad Calïpham de Baldach.quód lùdæidé Abraham appofüerúnt ín Alchoran, Cap* XVIII»

PRímum a tua prudentia^ qui præes legi Alchôfan,depcTco:utrum credis Deum efie aüâorem Alchoranan non^Síñon: cùr mandas tantam diligenti» am libro íllí in iludió Baldad) adhibérí,qúi de feípfo prchíbk falfi m tefti/ moníum.cum dícátfeaDeocompofitumjquódtunoncredísí'Sí uero credis librum illuDeíuerba contínérejquomódó poteft líber dicere,quôd per Gabrte lemDeus ípfum Mahumetihtimaùit3perhæcuérb^îGabfieîish2chbrum tuo cordi per creato rem intimantisC'Quomodo pofluht hæc uerbá Deo loquen ti adaptad qui eft creatorí Tunoftíperdifcürfum líbri tafia fppifsimérepèriri,quæperfeoftea dunt non elle uerba Dei qui loquítur.Eftó igitur quód filis &C altjs cbieélioníbus non óbftantibus,tu omnino credas Deum libri illius colle dorem: credere igitur te oportctjOmniaeiTeuenfsima quæ in ipfo continentur.Dicito igitur quando legi*

" ? tui

tur cap. T9 ego quidem cui Deus uiam reâam atq; diredam illam fcilicet Abrahæ non increduli patefcit,& immifit; quid per ego intelligis £fi dicis Mahumet iutíqj non furit illa uerba Dei,nec eis crededum.De fe igitur Mahumet teftimonium pro« bibens, nihil probat: à illa uerba cum in Alchoran fint fcripta,Dei effe prædixifti quæ fimul ftare nequeunt. Adhuc nonne ca.¿♦pónitúrtTu Uerô cæceris ¿ñtima ; Deum ueraciter iniunxiffe,quod Abrahæ fedam imitentur,quihec incredulus ne'cido lolatra:Si hæc Deus ei praecepit,& poft hoccapatf. eidem primo immifit & patefecit uiam AbrahæfAlchoran enim fucceffiuedefcendit et pedetentím3utcap.i6(quó modohæcfimulftabunt,& quomodo compatiuntur fe illa,quæ in 6. cap, dicit: Abraham nec incredulum necidololatram fuiffe,S¿ in dodrínis ídem affirmat♦ Dicito cum Mahumet.^-o.annorum de idololatria coniierfus fit, per Sergium monachum Chriftianum &£ Neftorianum,cuius etiam habitum religiofùm acceptaffe dicitur,& in ea fide mortuus afferitur. quomodo eft hoc uerum,quôd Abrahæ legem tenueritfVbilegiftiin Alchoran praeceptum de circumcifiorie i aut Mahumet cir/ cumcífumiütícp nori iriodauo die natiuitatis fuæ,ut Ifaac SC filqs Abrahæ fuit præ* ceprum,nèc in 15; anno ut Ifmaélf tunc enim idololatra fuit, nec pófteá legitur círcuncífqstSedquia Chríftíanuslicet Neftoríanus, utícp baptízatusfuit. Neftóríani enim Euangelium ampleduntur, et baptizantur Neqj eft uérifimileMahuimet íftá in Alchoran fcripfifle:Nam ut patet ex Alchoran3Euangeltj laudes pohnuturin.t i. cap.Ó¿ ante capita illa,quælegem Abrahæ immifïam Mahumet dicunt : fimiliter laudes Chrifti cap.4<quæ credi poflunt à Mahumet pofitæ,cum effet Chrifti'ahùs ut praefertur, Certum eft autem ipfum Chriftum omnibus Prophetis præferrè,& legemEuangelicam ómnibus altjslegibus.ídeó quód derelído Chrifto & Euangelio ,ad Abraham fuérít per Deumrem(fías:nequaquam eft confonum raitoni nec uerifimíle,cum Chriftíaní ín obferuantia Euangelí],non dubitent omnem perfedío nem fîdëi & legis Abrahæ contínerí.Ifta igítür dé lege & uia ípfius Abrahæ uerífímiliter ludæi poft mortem eius appbfuerunt ad Alchoran: quoniam ¿n eorum manibus ¿rat colledío Mahumetut præmittitur.Nuné uídes Califa, uos per aftutos, perüérfos,Deiblafphemôslüdæoseflèfedü(ftosîqui AlchbrahhuhÇ ín uita Ma/ humet buplicatum,neq5 eius unquam continentia pleno cuiquam reperitur communicata.Pôft mortem Mahumet;antequam ludæi illi qui Mahumet adhæferant, &colle(ftíÓnem praeceptorum eiusín íuapóteftate habuerant,ijjfarri Hali cui Mahumet tradi mandauit,aflignaret:illairiferueruntde Abraham,cuius fe ludæi filios iacftant,atq£ alia multa quæiri Alchoran femanferunt.Hæc cum optime feías fume uirilem ariimùm in Dei timóré;8¿ ueritatem mendacio præferas.

Ófténfiójfine Chrifto non poíTequemqi fdelicitari. Cap. XIX.

SEctindó confiriera,quomodo Chrifto lefii ÔC eius Euangelio ablq? omnihae fitatiorie etiam fecundum Mahumet fubtjci debeas,fi ad aeternam uitam peruénirefperas,qiiohiam fineCfirifto HocomriiHominiimpofsibileeft. Et ad hoc óñendéridüm,promitto etiam fecundum Alchoran mortalem nullo modo pofle qiiocunqj ftudio aut exercitio uiftutis; immortalem fieri.Mortalis enim natürafifeípfámefftcerépoff¿timmottálem:facérétó¿ feípíam Déüm, qui folus per nàtürani eft imrriortalis;étíam fecundum Alchoran.Non poteft igitur aliquis homo talia ftüdíoía facere opéra,propter qiig merito et de iuré fiat immortalis;Et cum immortalitatem omnes derideremus,nemo erit foelix ultima fodicitate, nifi ipfam aflequatur,nec fufficere tiffám finé merito habere.Qui etenim non áflequitür regnum immortalitatis uthærés êc dominus per iuftitiam,nondüm eft fœlix. Non enimuaffallds qui de gratia id Habet quod hábeqfoelíx eft,quia feruus: fed Dominus fîChæres.Quomodo igitur erit poftíbilé,quód homo ad règnum coelorum immortalitatis perueniât,ut fit rex ¿C dominus, & Hæfes regni illius,fi inortalis immor tali ta tem fic mereri riori poteft,quód éi debéátutit'Siéut enim fenfibilis uita cuiuP Cunqj bruti aníriíalis,nullo unquam exercitio ad hoc áfeendere poterit, quód fiat íritelíedualisóCíntellígens,lícetunumanímal brutum plus uideat per do¿lrinam

hominis ad conformitatem intelîigentiçafcendere quamalíudtnunquam tamen ¿i ritpofsíbilebeftíamfieri intellígentemiSedfíalíquodreperíreturánímal fpecíe be jftialis capaxdodrinæ3taliter quôd exercitio continuato àppræhenderetintelligen tiam eorum que homo inteUígít}S¿ hoc opere oftenderet,nequaquam uerum effet illud animal faille puram beftiamjed habuiffe inteîledum/ui animalitas illa bruta lis fpecie,fuiffètutruæhypoftafiunita:idebidquod ín radice illa quam hípoftafimi dico habuit naturaliter,potuit etiam in afihmpta fpeciebrutali congruo mereri ex* ercitio.Et quemadmodum hæc de bruto & intelligentia uera funt: fic de homine ÔC diuinitate,quæ&f immortalitas nominatur dici oportet Nullus enim homo quan« tumcuncpuideatur immortalitati feu Deo fimilior quam alius,nunquam per quocb cunqi exercitum ftudiofum licetfandior continuefietet,addiuinitatem feu immor talitatem perueniret.Etfi quis perueniffe creditur,necefle fuit quôd illius hominis radix feu hypoftafis fuerit druina,ut in aflùmpta humanitate exercitio uirtutis apto immortalitatem mereri poffet,quam habuit in radice feu in hypoftafi. Vos autem fe eundum Alchoran non dubitatis,hominem fide &operibus mereri poffe,quod per iententiam Dei iudicis,æterna uita in die extremi íudícíj ei ad *i*udicetur.De Chrifto ígíturniínímehocueriim dubitatis, quod eo nemo dignior. Oportet igitur fateri, quoniam Chriftus homo mortalis meruft immortalitatem inhumana natura3quod illa humana natura in ipfo radicata *ÔC (*ut fic dicam) hypoftatizaca fuit in diuina ut præfertur:ô£ in nullo alio homine natura humana ita eleuata fuit,ut eius hypoftafis effet dmina,ípfe enim folusaltifsimus. Nullus igitur homo alius immortalitatem mereri potuit neq? poteft naturæfuçhumanæ;folus autem Chriftus potuit.Meruft igiturimmortalitatemomnibus eiufdem naturae humanæ fibí conformibus ffdeá intelligimuSjper angelicam Gabrielis annuntiationem Mariæ uírginí fa(ftam,in Euangelio fcriptam:ipfumlefum à Deo nominatum,quia faluator eft,faluum faci> ens populum iuum,8¿Mefsiam fine Chríftum regem efleidecijius regno funtow nes,qui aeternam immortalem uitam affequentur.

Oftenfio,Chríftum meruífleChriftíánís immortalitatem. Cap. XX.

INtellige Calipha3quod Chriftus meruit hoc regnum immortalitatis in huma- na natura aflumptadeuírgíneiquíaínradícefeahypoftafi fuit immortalis per naturam.Vnde ficutípfe fecundam hypoftafim diuinamfait naturaliter immor talistita ínaffumpta humana natura meruit ut effet ímmórtalís.Natúrá igitur hn tnana,in ¿pío non eft fada immortalis,folum ex gratia unionis eius cum diuina hy* poftafi,fed etiam ex exercitio uirtutis.Meruit enim depofita mortalitate per mor/ tem,quam ob obedientiam Dei paftus eft,fieri amplius immortalis. Mefsias igitur feu Chriftus rex,præ conírbrtíbusunáusmatura & merito rex eft æternæ feu im- mortalis uitæ Hoc quidem regnum fuum eft,quieft rexuirtutum & gloriae,in ip- fam ipfius regnum,omnes increduli^ fideles per ípfum ut finí conregnantes un- cati iuntîâfqui audiant uocem eius fequunturipfiim, pofsidet immortalitatem; lamclareconfpicis Chríftum eflè mediatorem Dei & hominum, & nullam horni- ñem fide operibus nifi per ipiatn mereri uitam æternam.Ipfe eft hætes regni Des ípamórtalís,quodfolusDeus ínhabítat,ad qtiodomnes hómínes a[pirant. Hæres quidem omni dicendi modo,fecundum naturam,& confticutionem.Et quia fecun- dum aaturâ eft hæres3tunc diciturueruS filius Dei, filius enim hæres eft naturalis^ fecundum conftitutione heres eft,6¿ dicitur filius hominis,unâus præ confortibus fuíá.Duplexeftaute conftrtutio,unaquæfimpliciterdependetabeledionéconfti- tuentis jaliaquænonfoluabeledioneconftituentis dependet, fed ex merito coiv ftituti.Ac firexhabes filiupi fortem aduerfarium,faceret proclamare,quôd illum militem in haeredem conftitueret qui aduerfarium uínceret,ó¿ naturalis filius ferui/ íem militarem induens formam uicftor fieret,ille omni modo hæres effet,natura conftitutioneffta Chriftus hæres un¿uerforum,naturaó¿conftitutioneexiftit.IndtK it enim hominis feruilem formam,principem huius mundi uicit Dei aduerfari- um.de cuius manu liberauic humanam captiuamnaturamjadDei imaginem & con

templa^

temptationem eitïs creatam *Vides Chríftum perfédifsîmumDei **hæredem,natu*** ra & merito filium Dei & filium homínís:3¿ omnès hómínes Chriftífórmes^períp/ fam Dei hgredes filios,Scípfíus Chrífti cohæredes.Hæreditas autem eft regnum uitæ £terng,in quó uídetur Deus pater in gloría fua,& Chriftus uidor in glpría Dei patrisJNeq? alius poteft efte uerus Alchoran íntelledus,uti tuípfe pura mente con îpicis.Fïæc fi rede aduertíSíüideñs in Chrifto non eflènifi unârri diuínam hypofta/ fim,in qua radicatur humana natura.Hypoftafis ueró diuinæ immortalis naturae humanam in fe colligit natiiramtob quam hypoftafini Chriftus eft unâ diuina par* fona,licet fit dïuinæ pariter&hùmanænaturç.Et de ipfo dicuntur communica do- **ne** idiomacum, quæ diuinana'turæpartcerÔÎ humang tribuimus;de quo poteris0 **uelisd** multis dodísChríftíariísfumcíentér informari»

PedafatiôfîmiliⅈdinisAdæàchnftÎ. Cap* XXL

ETquia circa modum quo humada natura dining hypóftaf/ uniatur, pîçricp non rede imaginati funt,quoniam illud quod omnem intelledum exupe/ rat imaginatio non attingicrideo pauca circa hocpe erres,fequendo, aut Ne ftoriumaut Eutycen,aut alium aliquem non farte intelligentem fcire debes quod ficut.ycap. Alchoran ícríbítur,lefum Adæ quodammodo fimilitudinem gere re,ad bonum intelledum.Hoc fic uerum concipe:Adam aDeô creatus ut præeflet animalibus,rex ÔtMefsias animalium fuit.In eo enim alciofhypofta.fis quam in brutis,fcilicetnaturaeintelledualísfuit,ihft brutalem animalitàtem colligens *&C* uniens. Ob quam etiam hypoftafim haturse intelleduali Sjuna fuit perfona licet inrel- ledualis pariter ÔÉbrutalisnaturg. Et quoniam onini perfedionis ordine,natura eft priusjDeus omrtia antecedit non temporejeum non fit in tempore, fed nacuta- quia perfedior.Ita Deus antiquidr intelligentia,intelligentia antiquior fenfibilira- **te** feu brutalítate, feniibilitasantiquior uegëtabdirace.Dicôantiqütonnqn tempo- re,fed ordine *ÔC* dignitate atqj pérfedíoneBó dicendi modo, intelledualís ratura in Adam antiquior fenfibili,íri fe uniuit fenfíbilem náturahi,8£ fadus eft rex omni- um uíta fenfíbilí uiuentíumtquía ípfam fenfíbilem uícám in unionem antiquioris in telledualísu(txaíftimpftr,6¿rhouitcorpus üiuens uíta fcnfibílfádádusiritelledii alís.Síc Chriftus quodammodo ínfimílitudínetalicocípí poteft,efleMeísias & rex omnium uiuentium uíta intelledualéqiiía díuína uíta antíqúiór ínrelledualí ín fe Uníuít uitam íntelledualem homtnís,amoüítíllam,htimanam intelledualem na- turam ad operationes díuínas.Díci tur aurem quodámodo eflè fimílem Chríftum. Adænontotaliter-Nam uíta íntellediuá in Adam non folum ínfeuniuit uitam fen. fibilemífedquía ípfam ¿ntelledíuam & fenífi bíftm quaedam potuit elle proportio, cum quaelibet fit finita & creata,hinc uita intellediüa in unione prædidâ fada eft forma,formans fibí unitam fenfíbilem uítatmDíüíria auténi uíta ín Chrifto,licet **ín** íe hypoftatíce uniret uitam intellediuam humanam, nóri tatrienformálíter^um ín/ terdiuínamuitamcuíus.magnitudinís non eft finís,& ínteHedíüam finitam non pofsítcadereproportío quç eft neceffaria inter formam id quód format Cum ta men hypoftaíís fit infinitaeuírtutís,naturam infeattradam nùnÇ déíerit: ficut uír- tus magnetis iñ'fuam hypoftafim ferrum attradum nftquam déferic, *ÔC* per medium attradi ferríalíud ferrum attrahít,& hoc faceret in infinitum,fi irtitus citet infinita; Non tamen fit uírtus illa magnetis forma ferri,neq? tranfitin ferrum fit fiatferrum, hëqj componitur cum ferro ut fiat unum tertium ex ipfis compofitum fed remanen tibus naturis inconfufis,íta ferrum hypoftafi uírtutís magnetis adheret quód ípfam non déferít,fiue furfunijfiue deorfum,fíne lateralíter moueatur. His ænigmatibus quamuis remoiftjChriftum aliquantulum appræhende*Adhuc ficut Adam rene* nus ín íe complicuit omnem hominem,qui uenturus erat ¿n hoc regnum ôf hunc triuridum fenfíbilem,íta quód complicite omnes homines in ipfo erant,ab'ipfo re fcejfttUntut huius mundi homines éíft pdflent; itâ in Chríftó fecundo ftílícet A/

dámcodefti complicite funt omnes prxdeftínatí ad uitam immortalem , áltenos mundi & regni cœlorum,à quo neceflario omnia recipiunt,ut íllHus íncqrruptibilig cœleftis regni, ctues & domeftici efte poflïnt* Quae cíariffime & apertífsímé fíe efterepenes /fi Deus dignabitur tibi oculos aperire, ut legas & intelligas facta/ ttistmiimEuangehum/Quod tibi concédât Deus pius, ÔÉ mifaicors Temper bc/ hedidas. Amén.

Tertfj líbri de Cribrátióne Alchoran, Píjfsímf, Religíofifsimf, & optimi Patris Nicolai de Cûfa Card, ad IE S V Saluatoris onú ñiuñi übiq¿ colendi', decus aeternum, fempiternùmœ Honorem, FINIS. /

Domini Nicolai dc Cuia,dc

Nouífsímís diebus.

H v a n q v a m **uniueriusbicmundusjâ Cunàipotentis'uoluniw te dependent nemo hominum fenfum Domini nofcerequeac¿ cum dec ea quçcum hominis funt conceptu,praeter hominis ipi ritûm quífq ícíat,ac fie ad nosmím'méfpedet, temporis momea ca qüac in patris poteftate pofita funr^deiinire,cum folum omnia ibi intemporaliter fint prçfentia,debeat^ nos (qui fumus compa ratione Patrum fandimonia tiitg& litterarum inteliígentía?pror fus carencesjmaximè à faturorum curíofa inquífitíoné retrahere,eo quod per ñes3quí hádenos de temporum ratione aliquid fcrípferunt,fallací quadam <ftura decepti funt: tamen femó ta arrogantia,pía atqj edificatoria ínueftigatí íanóHs literis futura contjcere/nquantum noftrg peregrinationi confolarpriafm af- fert refedhonem,non arbitror reprghenftbíle,Nitímurenímomnidiíigentía,íncQtii praehenfibilem ueritatem in hac uita cognoicereiquamuis in hoc mundp non abfqs ¡Enigmaticé figura,infinité diftanter a feipfa utieft, ipfam inappræhenfibilem feia- mus.ld autem,in quo Chriftianum, quoad futurorum etientum quiefeere conue/ nit,arbitrór unum folüm effeiNam Paulus ad tertium celum raptusmqn aliud inter fapientes ícire çftimauit,quam Chriftum,6¿ hunc crucifixumjn quo aiebat, omnia fcitupofsibíiia,tánquamín theíáuro fapíemíae contineri. Vnde fi Chriftianprunçi tempora in eo quod Chríftianúalíquantulumprouidere cupimus: rede ad Chriftí peregrinationem conuertímur.Sícutenímipfe nos docet, fi Chriftianam uitam ha* befe ftudemus,ab eo earn addifeere debemus,qui ait :Difcíte â me, quia mitis fum3 & humilis cordefiic & ipfe exemplum dedit nobís,ut quemadmodumcípfe fécít, nos qui Chriftiani efiecupimus,fimiliter facíamus.Ipfeetíamnosiftruit,qaomodo omnes fideles éius membra funGquandoaítídfierífíbfquod mínimo fit fuorurm; Éft igitur Ecclefia corpus eiusmyfticum,quæin uníueríalítate fua,caput fuum Cbd ftum qui coelos penetrauít,peregrinando ficut 8¿ ipfeafcendendo/equitur.Prçcef- fit Chriftus ut exemplar, lequítur Ecclefia ut imago . Veritatem uídit Moyíés id monte,inoftenfioneuerícatís,utpoftea euanefcenteílla uífíone,fuccefsíué explica/ uit. Videtur homo depingendus breuí dífeurfu, à pedís planta uíque ad,uertícem: quem dum ftatuaríus exciílpere fatagít feriatím temporis iptefuallo opus habet. CÍiríflus In fiunc muhdum puer intrauít>creuir fapíentía &C ætate,fa<ftus eft uír, do/ certs nerita in ea ambuiauít,quouf^ ob eíus teftímonium de mundo Tabla* tus**

De Nouîfsîmis diebus.

tus eft.Dithifft femen fcilicet Eçclefiam,in qua femanfit, ut Adam in Eua,fponfa defùacarneftoffeuirago fadatut ipfam fui íemínisEcclefiamfibí(poníam,in domo patris per áflúmp.tionem traducendam enutriret. Quæ & puer renata eft in hoc inundo creuit instate etfápíenta,etmuñdí peregrinationem compleuit.Vnde cum ad ueritatemexemplarem infpicerenecefie fit*Chrifti peregrinationem inEcclefia explicari rede cômedamus.Diçit autem fe Chriftus filium hominis Ô6fabbati efle atqj in ipfo complerï,quoddeanno Dominiqui eftlubíleus feu liberta ris,per Eiâiam fuit prophetatum. Tempus igitur Chrifti,eft tempus Deo fandificatum,Sabzbatum fcilicet,in quo ficut eft quies operum Dei, fie tempu.ris.Non ueniet igitur tempus aliud requíeficuth Deus,uti in maximo atque Ultimo, complemento ope* rum in Chrifto quiefeat. Si igitur ad diem Chrifti tnipiciamus › dies eft fabbatis Si ad annum , quïnquagefimus annus eius , eft fabbati qui nomini eft anus feti lubikus. Omne tempus, feptenario reuoluitur : feptem fcilicet.diebus,feptem annis, fepties feptem annis,quifunt quadragefimo nouçm.Vnde annus quinquagefimus, eft poft laboriofam temporis reuolutionem, fabbatifmus in quo quieÌcít omnis fçruitus;ÔC redit in libertatem .Explicant aurem annum unum Domi* minijo. ufuales.Vnde cum Ecclefiafit Chriftum explicatoriê fequens- >qui eft Ma^ gifter&Óomínus,anriumípfius.DomínÍ quícomplícatoríé eft.lubíleus,¿pía ex* plícatperquínquagínt^íut uní folarí reuolutíoni Chrifti Solís íuftítiae,una anno Dominíreuolutíoinperegrinatíone Ecclefi'ae,correfpondeat. .Tali enim ratione çonijcimusjplusqnam sp^ufcpad Eçclefiæ refurreâionem inflare jubileos «Et fie nos nunc annos ↿ubilei v.egiifejcum à Chriftí afcenfîotiè,.i4 , anni hoc tempore numerantur effluxtErat autemJoannes Babtifta tunc in deferto Eaprizans,6¿ la> uans ín dodrín^ uerbo peccatorum fardes,ut pararet Domino pkbSm perfedlam *J* íntalíenim fpíritu Heliæjn quo. ipfe teftimonium perhibuit lucí ueritatis fcdicec Chrifto,furgere in proximo debere.credimus,eíufdem fpírítus difcípulos,S¿ ín ípfis Hæliam fe uerbo dodrinæ oftenfurum,quí dígito oftendat mundo Chriftum.ue rítatem'uítaeóííuftítie.Et Chriftí corpus fcilícerEcclefiamlauabufit;ítá fit .fpírítus Deíinipfam,quafiuifibiliter,& fuper Chriftum défcéndacín fpecte columbinas ím plicitatís.Et tunc dabunt fe famftí alíquí longç maceratíoní,fé a mundo feparantesi tentatoreuíifto redibunt uerbuuítg femina turi Tu ncS¿ mira operabuntur in fpí ritu Chriftí.Etíam perfequutiohem patietur fpírítus rigoris Helias ín primoribus íp. fis praedicatoribus,uti in [oaqne,quoniam illecebrítas fornicaria huítts mundfiqux fuit caufa necis Ioannís,nón parietur illos uíuere.Sed augebitur continué numerus fidelium & dilatabitur luce dod.ririefucceffîué,ufcp adliïbileu4d.Etfîentin ipfa fi- gna prodigia explicatoris uitg Chrifti,in Euangelrjs tradita.Ec non erit habitatio in mundo,Expers notitiæ Chrifti ÔÎfidei. Poft hac Ántíchríftí fathanícus ípíritus perfequutiohem concicabit,contra corpus Chrifti quod eft Ecclefia.Ec erit tribula-, rio ultima^qua nunquam alia maior fuit, quæ eft explicatoría. hiftoriae paflioni^ Chríftí.Etuídebíturípfá Ecclefia extinguí,quía famfti Apoftoli fatores uerbi Deí deferentfugiç.Nec ftabítPetrí aut cuíufqj Apoftolifiicceílbr, omries fcáridalum patíenturiEc quando fie ocuíis ínfipientium Chriftí Corpus tradeturígnomi niofé,quafi per crucis mortem,de mundo fublatum,refum¿nt fandí uífes,et redíbuntadCorqqíauidebuntEcclefíam,poft fandorum interemptionem gloríoííorí fulgore refurgere poft paucos dies'Ec uídentes infideles Antíchríftí pr^ualuíífe Ec dÆm,et fe uídosmídori Chrifto cedentjñÉ adípfum réueftentutomnésnatíones nt fit Chriftí hæreditas ín urtíuerfo orbe,unüm oûile unius paftoris.Etfiebít Petrus amarê,quia fugít,ficcæteri Apoftoli,fcilicet Ecclefiæ Epifcopi facerdotes ; *8¿* dabituripfislocuspoemtentif.EtreddctfeEcckfíá gtoriofa refurredíorieá prefill* sm Antíchnfti, oitenfibiïem omnibus dubítancibus,ut omnes qui dubíj fuerunt? de uerítate uitæ ; quæ eft in Chrifto fponfo ÈçcÎefiæ,teftes fiant gloripfaé refurzre¿líonís,etíamíníariguíne fuo, fiita opus effet.Et incipiet Ecclefia,in tranquil* lihate de Merna pace meditari,^amplexum fponfi appetere in gloría per trán>

ícenfum mundi fenííbílís.Sednondumftatímfinisj Ut reddatur fponfà abfiç omití ruga & tn acula digna (ponfo,qui eft Agnus fine macula. Etueníet tuncíudícatw rus uiuos 8¿ mortuos,ÔC fæculum per ignem. EtaíTumet ín gloria fuarníponfam, fecum aeternaliter regnaturam.Poterit quifque ex Euangelicis defcríptionibus,pat cicularíusconíédurasiftasexplicare,0¿híncdéhocnuncfatiseft. Hoc folum a bf/ que temerario iudicioútChríftíanüs conficieris, cjuôd in fis quæ Chriftus egit,6C circa Chriftum ada funt, poft uígefimum nónum annum ,ufque in diem refutre* ¿fronts â morte,annum unum Domini, in iubileum extendendo : poterit quifque uerifimilius,quid futurum fit in Ecclefia,prçuidere:ut ficin $4.iubil eo â refurtedio-neChrífti,reíurr€díonem Ecclefiaedepulfo Antíchrífto,Dei pietate fpèrètuido-ríofé glorio fam.Et hoc *erit* poft annum natiuítatis Domini 1700. ante annum 1754» Poft illud autem tempus,alceníio Ecclefiæ futura eft, Chrifto íponfo adveniente ad iudicium,fed quando ueniet,nemo fciet.Erit enim tile aduentus,íra omnibus an-tea incognicusaquoadtemporis præcifionem: ficut aduentus eius in mundum,fuít in temporis eius præcifione omnibus ignotus. Tunc fandi fcientes,quia uenietbC non tardabit,orabunt ut uenia c defidera tus omnibus gentibus,dicentes:Quoniam uicifti Domine,et fedifti ¿dextris patris,donecpateripfe poneret inimicos tuos füb pedibus tuis,& terminos terræ poflefsionemtuam: hinc nunc Domine ueni,8i transfer pofiefsionem tuam in gloriam tuam * Talia quidem dicent,poft longani-mitatem expedationis fcientes appropinquare diem redemptionis,quiueniec fine figno in node tanqfur,ficutiuenitdiluuium,uti fatetur futurum efie ChriftusJ-I^c autem fupputatio refurredionis Chrifti,in corpore fuo quod eft Ecc!efia,multis ra tionibus,aliorum confiderationibus uerior forte exeo conficitur,quia Chriftus do-cuitjïhpèrfequutionefua documentum fùæ perfequutionis capere debere,dicens: Sí meperfequutifuntj&uos perfequentur.Acquod ipfe,qui quafi abire uideretur» poft refurredionem in Ecclefia remanfurus effet,ufep ad confummationem fæculù prædixit^ ante fuam gloriofamrefurredionern,opprefsionem Ecclefiæ qua ma/ ior nulla fuit,in ultimis diebus uenturam efie,ut in ultimis diebus carnis fuse cum co adumeft. Atque ad duo nos remifit, fcilicet ad fimilitudinem dilurnj,atque addi™ dumDanielis rrophetæ.Tuncutipoftprimum Adam uenit in 3 jubileo, fectm* dumdodifsimum atque fapientifsimum Philonem in libro bíftoríarum,confum-ptío peccati per aquam diluufi, in diebus Noe: ita conficimus, quôd poft fecun-dum Adam in34.iubileb,uenietconfumptio peccati,per ignem fpiritus fandi* Si-militet Danieli apertufuit,quomodo nouifsima maledtdio futura eflet, pdftquâm fanduariummodificabitur,&trifioimplebitur,&hoc poftajoo.diesab hora egref-fionisuerbi ♦ Vnde cum anno tertio Balthafar regis,hæc reuelatio illi fada fit,pri-mo anno Cyri regis,qui Chriftum fecundum Hieronymum, Aphricanum, 6¿ Ioíe/ phum,circa y^.annum præcefsitttunc conftat refurredionem Ecclefiæ, fecundum numerum præfatum, diem in annum refoluendo, iuxta apertionem Ezechieh' fa* darn,poft annum Chrifti 1700 &antei7$o«quod concordatpræmifsis.RefertPbi-lo in Hiftorfis : Moyíen in ultimis Deum rogafiè, quantum tempus tranfifíer,6£ quantum fupereffet Cui Deus refpondit:Duo enim Cernis trânfiertint:& duo femis íuperfunt,¿x Moyles impletus eft fenfu,8Cobfit.VndeDeus fecundum ifta, Moyfi aperuit quatuor tempora,duo de illis tranírjfíe, ÔÉduô fupcíefie ♦ Tranfiuit igitur abAdamufqueindíluuíum tempus unum,igitur fecünduma dííuúio adipium, tertiumabipfo ad Chriftum, quartum deChrifto ad finem. Incepit igitur ultima quarta,inChrifti refurredione. Et ob hoc, fandi fæpe hoc tempus nouiisimum, 8¿ finem fæculorum nominant. Etquamuis computationes annorum,fintmul-tümuariæ,fecundumludaicam ueritatem,fecundum feptuaginta Interpretes, fe-cundum lofephum & Philonem:tameniftudueriùs puto,quodfcilicet tot anni in-bilei aMoyfi morte,ufqjin Chriftum fluxerunt, quot ab Adam ufque ad dies illos Noe : ÔC qubd tot i diebus diluurj fub Noe, ufep ad mortem Moÿfi.lta quôd & toc fluent â Chrifto,ufque ad complementum ultimi quaternary annorum 34* iub<>

leorum:

leorumtutficMoyfes mortuuè fit,fecundum hanc diuinahi reuélationem,in media temporis qua ternary,daobuS quaternary temporibus completís.Multa álíadehac reícriptá reperiuntur.Multi enim fe ¿nhis fatiga runt,quos uariáconfideratiq^d ua rías duxit opiniones,ut quiícp fuo feñfu abundet,«t nemo cum alió confentiat Sunt quçiamtranfada plura terñpora,qug do áí etiam úíri ñon putarúntfucufa.Ectranii «erunt fie plurimi,& tranfibunt,in uaríetate interpretationis Prophetiæ DaníelísL Ego eorum fcripta diligenter perquífiuí,S¿ nihil in illis de hacpracmiífa co nil de ratione annotatum inueni* Quareipfam ad preces deúoti cuíuídam facerdotis,fub omnicórredióne/criptís mandaui,aliudnon afferens,nífi quód in Déi manu funt omnes fines terr«3cuius licet concilii eft ab oculis omnium,quantumcun^ fapieri tum abfconditumitantà tame eft eius benignitas, quód ños uermiculos finit,de Íbí tantum notis, ænigmaticas faceré conjeturas , quas utï maieftatí fuá: placet,aut aliquas fuo dono,fine fe uañas oftendít,uí ab eo íolojfit omnis fapiehtia,qui eft in ÊeculUtn benediâuà, Attien.

SECVÑDI TOMI FINÍS;

TOMVS TERTIVS.

NICOLAI DE CVSA CARDINA'

LlSilNBÓ Q.VIE› SIT» VBR*

ía pagina dcmonftrabit.

Catalogus librorum oui huic operi inlunt.

rv De traftfmutatíonibus Geometría^
i pe Arithmeticis complementis.
5 De Mathematicis complementis.
4- De Quadratura Circuli.
5 De Sinibus & Cordis.
6* De una redi curuicp menfura.
7 Complementum Theologicum.
8 De Mathematica perfedione.
0 Reparatio Calendarrj*
io Corredlo Fab.AlphonG.
H Etaliaquædamcx GauricoinCufâmadieâit

NICOLAI DE CVS A

Card.ad Paulum magiftri dominici Phy*

ficumFlorentinum,optimumatque Dodifsimum uirum,dc Geometricis tranfmutationibtrslibellus*

T fi ueteres magno ingenio præditfifcdula inda gatione conati funt multa tunc abfcondíta fi* bi ÔCpofteris nota facere, perfecerutltcp utiliter in plærifçp maximis atqp optimis artibus: non ta men omne defideratum ín quibusqpaltioríbus theorijs attigerunt,praeordinante hoc uniuerfo rum optimo prouifore , ut in nobis uis illa diui* naintelligentia* non torpeat, fed admiratione uehementiori ad ipfa latentia & fdtu pofsibilià feratur. Ardentius quidem in obfcuri penetratione mouemur, ut quie* tiusdementisuigorofitatedeledemur. Inter ea autem quæ *Geometricis* fpeculationibus infudantibus hucufcç impedimento fuere : unum omni* bus (quorum uires ingeniplibri quiad noftram notitiam ded udi funt, cite riofîùs obferuant)incognitum remanfit,de redi fcilicet atqj cürui æqualü tate,autinuicem mutatione ftatuenda. Ita ut non paucis imb pene omni* bushuicinquifitionideditisjpoftimmenfoslabores uifum fit ⁽uiam ad hu iufcerei notitiam acquirendam à nobis fublatam, hoc rei impofsibilitate agente, & natura ipfam tantæoppôfitionis coincidentiam repellente. E* go uerbhuius reí diíRcultatem,ín paruitate appræhenfionis &intermif* Gone diligentiae, non fum mo acumine uigilantium ut obfcuritasnegocq depofcit» potius exíftimans: dato qualicunqj ocio, ad artem nouam qua ad quæfitum pertingerem › me contuli,ei diligenter fatis ob altiores fines infudado,quoufq? eundarum meditationum mearumfubfcriptaformu* lafacilemrefolutionemefficerem. Quoniam autem in tanta &hadenus gnota arte,à qua non tantum perfedio Geometrica? tranfmutatíonís de* pendetjfed & etiam íntrodudio ad altíora afeendendi figuratur, non erat in obfeurítate 8¿ paruitate ingenioli mei confidendum : rede ftatuiad ar* bitrum peritifsimum atep ueritatís zelatorem confugere, &iamdudum probadísimo amico inuentionempandere, ut ín datera æquiifimi ¿udi* cis æftimetur. Noli igitur amice dilediifimeifta,etiam fi in maioribus uer faris › quafi crudaindigeftaqfabrj cere: leduenim parua, intelleduueró facillimafunt.Sed quanto trieab annis iuuentutis atcpadolefcentif noftr£» fbidioriamicitiænodo,atcp cordial! quodam amplexu indefinenter con ftrínxíftí: tanto nunc accuratius emendationi animum adhibe, in com*

munionem âliôrunï (nifi ¿orteffúm) prôdire non finas.

E-î&ri *ieic*^ 'IT Óft innumeros pehe modos, qúíbús (femper tarnen deficiens) ad inftitutam atterri perueñíré contendí! tàridetn ad principium quo J| in libris de docfta ignorantia tifus, füm refpícieiis3uíamihí patefa* dá extitít. Exigit autem ârsqüàminqüifo, prætereâiam tradita in Geo* metricis, uerfionem curui in redurn, acredito curuum Jnterqug cúm nut la rationalis proportio cadat, oportet in quadam coíncidentíáex tremo* rumhoclateré fecretum.Qüæ cum ín máximo fît (ut alibi traditur) & ma ximùm fit circulus qui ígnoratúr; ín miriihio qui eft triangulus,inquiri i* pfam deberi ïbi oftenditur.

Omnium âutem figürarúm muítorum angulorum quæ poîygoniæ, 8¿ æqualiterarum quæifopleuræ» & eiüfdem Íongítudínís laterum,qii£e* andem hàbentes peripheriam ifoperimetry dicuntur: triangulare minima câpacitàtiâ effe coii flat. Et cúñi tanto qtiadibet ifoperimetra fitcápacior¿ quantbplurésangüloshábiieiiceritcircuíusifoperimetrarumfigurarum omniUni capadfsíma3 ad qúam per angulofUni multiplicationem deueñi ri nequit, ficut nécin número ádrhaxímüm. Nulla igít polygonia,ádcír* Cularem ífoperímetrám5píojjortíónehi rationalem habére poteft.

Quia uero differentia capacitatis ífoperímetrarüm figurarum » ¿orre* fpondet differentiæ circulorum íñfrá fcriptorum eífdem (ut iam ante hoc íiotatunáeft) ideóneccirculusínfcríptusquifemperminoreft, heccir* cumfcríptus qui femper maior eft, circulum ífoperímetfum rátíohaleiri proportionem habebit Semidiámetrí autem illorúñaiámdí&orum circii lorum, maxime inæquàles iri trigoño éxíftunt5in alijs aútem fuccéísíue mí tiusiriæquales.In circulo uerô ¿foperí métro coïncidentes, cumíbí inferí* ptús circûmfcriptus & periphériá coïncidant. Inquirendum autem,qui arte ad côincidentiamipfamatq? pfopofîtum pertingere úaleámúsi

Annotationes omni fan¿tí.

Pô ft innúmeros péñe rñodos:qüíbus(fempéf famén deficiens) ^"Multúm híc teftatur de Cuta te íñfudafe, ín ínquíícione uerííonís curut ín rediij ac redi in cruum: inter quæ nulla rationalis proportio cadítúir poftea declarar) hoc eft inter polygoniam *ÔC* circulum ifoperimctrum,nulla proportio cadit, quàe fir tan? quam numéri ad numerum. Et ideó proportio quç eft ínter polygonii & circulum ifoperímetíum dicitur irrationalis,# ignota fíne íúrda. Èrob hoc dicit,fe creium ík lüdlatere in quadam coincidentia extremiorum,qu£coincidentia cum íñ maximo fit (ut ipfe tradit in de docfta ignorantia) ^maximum Ht circulus qui ignoratur : in mi- nimo igitur qui eft triangulus › inquiri ipfum fecretum ibi debere offenditur. Sub> iungit&dicit.

Omnium autem figúráruñi multorum angulorum polygoniae.

4fSed ante quam ulterius procedamus,quin^ propofitiones declarandas propone*' mus,ut facilius fequentia ualeant inteliigi.

Prima Quanto polygonia círculoínferípta plúra habuérit íatéfa}plurefueáñgú/ lositanto maior erit eius area # circumferentia. Quantouetó habuéritpauciora: tanto maior erit eius área ¿¿circumferentia minor. Quo fir^ut circuli area # circum/ feren-

Geometricis;

ferentb,maiorfítarea 6¿ círcunferentía cuiaslybet polygoniae fiibí inferíptx.

íffPacec : Sir defcríptuscírculús a, cuí per quarti Eudídís inícribo quadratum b c d e. Et perincerti) Euclidis, díuído artum b c in duo aequa ín puhóto f. trafio b f fc, quæ e/runt squales per 27.terti) Euclidis . Neceífe enim eftb ft eciam,redèfcelle æqualê»cum refecent aequales arctis. Rurfustrahoa f,& ubi fecat b c chordam, pono gterit chorda in duo aequa diuifà/icui *St* arcus, ¡çPateti Nam per ultimam fexti Euclidisja c&b afanguli funt aequales,^ latera çquos angulos continentia inuïcëm funt aqualia, lgitur per 4.primi, erunt ifti trianguli bafÔC fac aequales & srquianguli.Et quia per 4 primi Euclid is,anguli a fc6¿a c fiunt aequales, quia anguli ad bafímr.éfunt igituræquaîés à fb & a fc.Et ultra fc *St* fg aequales funt bf&fg,& anguli fub ¿pits lateribus contenti : igitur pei-4 primi Euclidis,ifti trían/gulicgf&bgferüntæqualesj&aequianguli. Ecexcoñfeqüentiper4.fextiJlaterá relatiua proportionalia erudh Sicut igitur b fad fetita b gad g c*Erit igitur b g æqualis gcjficutb fæqüâlis fc,quôd fuit pfobáñddrri; Exhoccónftat,qübd retftâ dudtâ'a centro per mediètatem chordae ad arcum,diuidit arcum índuoxquá; Quia fcarcus, **eft** odaua pars circumferentipcirculi,eritf c latus oâôgoni circulo inferibendfique dico maiorem aream haberequadrato«pariter & circumferentiam. De area fatis côftatîNam dempto quadrato ab otftogono,erunt quatuor tríanguli refidui, quilibet æqualis triangulo b fc. De circumferentia patetinam cum cgf fit angulus redus e/rtt fc maius lacus triaûgüli, per 1 s.primi Euclidis. Quare maius erit g c,ítidem b f má/ius b g.Quo fit ut b f *St* f c íimul,màiorà Tint b c, per io. primi Euclidis. Vnde ficut b c eft pars quarta circumferenttaéquádrátiiitabfáí fcfimul,facítintqüártam partem circumferentia: odogoni.Vnde conftat circumferentiam o<ftogohi(quia plures ha/bet angulos pluraq; latera quadfatojmaiorem efle circumferentia quadrati. Et ex oppofito fecunda pars propofitionis palet. Correlarium ficpatëtmam fi ponatur ali cuius polygoni» circulo infeript» circumferentiai»qualiscircumferenti»ipfius circuli: tunc polygonia maiorêm habens circumferentiam circuferehtíá pôlygoniæ, quæ ponítuí aequalis circumferentiae circuli ¿ non poiïèt ipfi círculo ítifefibi, qitod eftfalfum. Namdáto quocutícg árcu,ípfeper ¿9, tertíj Euclidis íri dtío æqua díuídi poteft.Quód fipórtíóníbuschofdgfubiendantur:eruhtipf£cotd¿latéra polygôni»,habentis tot in duplo angulos *St* latera, quot habet polygonia cuius chorda integri arcUS latüs érat;Alitet patetinam f c eft rnâiôf g d,per 1 s.primi Euclidis. Vnde fi g c médiétás dé b c, fubttaha tur ab arcti fcialíquíd erit féfíduií,fimiliter fi b g ab a ten fb.QUó fitüt omnís ârcüs fuà chorda fit maion Nath b fc árcus,maíor éft chorda b c.Et cû tôt ín círculo chord» fint, quót latera polygonia circulo ínferíptahabet îéft neceífe ut omnes chord» fïmul, minores fint arcubus fimul fumptis >*St* ex confe/quentícírculi area circumferentía,maior eritarëà *St* circumferetia cuíüfcunq? pólygoní» ipfi ínferíptx ex quibüs patet prima propoftioí

¿■Secunda própofitío eft. Quatito polygonia círculo círcumfcrípta paucíóra hazbueritlaterai tatito eríteiusarea & cicuinferêfiamaior.Quanto uerô plufahabuerit: lateraitantô eíus area *St* circumferentiaeriffninor. Vnde euenit,ut circuliaiea *St* circumferentia,minor fit *St* circuferentia cuiuslibet polÿgotiig ipfi circùmferiptæ.

PatetiSit deferipeus circulus a, per 7. quarti Euclidis circumferibo ei quádrátühi b cd e.Traho à centro a ad medietatem lateris b c^rediám a âd medietatem lateris cd traho a g,erit ka g anguiuS rèâus:cum a k fuper b c, *ÔC* a gfuper cd,perir.teftq Euclidis fint perpendiculares. Qud fit Ut k g arcui fit àrcuà quàdrantïs.Rutfiis tra

AAa í hoa

De tranfmutationibus.

b

hoafc:quiaakækcfunt»qu3Ïes(ca. çb Fit ut diametrus circulijerunt angu- li k a c& a ckaéquales,per oprimí Eu/ clidisModo quia a k c reâus eft angu lusterit k a ouel à c k medietas redi, cu per p.prímíEuclídís fimul aêquales a k c angulo. Eódem niodo dicendum eft

2 deacg&gaciquiaàg&gcfuntçqua les.Vnde côftat k a t S c a g,effe aequa jes angulos. Quare per ultimam fexci Euclidis,areus kfaqualis erit arcui fg Deinde traho kf, redama i h anguftis redus per 5. certi) Euclidis, *S¿* íímiliter ak h. Quo fittit per 8.Texti Euclidis,a i k & a k h fiht orthogonti fimilès, qui a k ierit médíó locó propçrtiohah'Sjincéra *iSeh* ı Vnde ficut i keft femilatus odogo- riijCüíüs prima eft a i;íta k h ¿ríe femilatus odogonf;cuíus prima erit a k. Trahoh.fr «juaéeric «qualis k h : funt ením ifti dúo prthogoní k *i* h & i *i* h squales per 4« primi Euclidis,eo quod k i 2¿í hxquáles funt,fi *&* *i* h: fimílítéráí anguli fub ipfis conten/ títeum fine redil. Conftat igiturkhôChf.facerèlatüsodogoni *cir*cuío circumfert/ bendLVndedicokhó¿ hffimul,minora eííeíémilatergquadrátífcilícetkc. qpPàtet id hoc pa AoiNani communi dempto, fcilicet k h reftdua erunt h c & h f,6¿

b " cum a fh angulus redus firent per 13.prt mi Euclidis h fcangulus redus. Et ex cô fequenti per 28♦ primi Euclidis : erit h c longius latus quâm hf. Similiter képars odaua circumferenti» quadrati'círculo drcumfcrtptí, maior efit kh & hfrfimul facientibus odauam partem circumfe/ rentiaeodogoni, eidem circulo circum- feripti. Patet prima pars propofitionis. Secundauerô ex oppofito patet. Coire/ larium uerô patet fic: nam fi quis dixerit circumferentiam alicuius polygoni» cir culo circumfcriptp,»quakmeife circum ferentiçcirculicuicircûfcribitur:ex hoc 'd* (equitur, quod polygonia minorem ha- bens circumferentiam, quam polygonia cuius circumferentia dicitur circumferen- **tia:** circuli aequarijnon poterit circulum circumfcribere,quod eft falium.Nâ data qua **curicj** polygonia circulo circumfcripta, poteftdari minorôf area & circumferentia **ualéhs** circumfcribère circulum, eo quod arcus omnis in duo aqua diuidi poteft.Ex cuius diuifione pendet, quod continue maior polygonia poteft circulo inícribi,6£ minôr circumfcribí üt ex diuifionearcus quadrantis in duo «equa,pendet inferiptio odogorti in circuloiqui maior eft quadrato eidem circulo ínfcrípto,g¿pendetcírcu- feriptio oAogoni circulo,quiminoreritquadratoeidem circulo circumfcripto. Pa- tetigitur fecunda propofitio.

qfTertiapropófitioeft Ex multiplicatione prim» cuiuslibet polygoniam mediera tem peripherice polygonise exurgittedangula are» polygoni» æqualis. Vnde ma/ nifeftum eft,ex multiplicatione femidiametrícírculí (qu» prima circuli dicitur)in medietatem peripheriæ ipfius circuli, exurgere redangulam areae circuli aequalem» «JfPatet:namfuper quodlibet latus polygoniae duo fiut orthogontj aequales, per pri mam fecundam polygonixÆx quo euenir,ut omnis polygonia tot ín duplo con/ **tineat** orth ogonio s,quot latera habet* Vt fir datus quadratus bed e, traho **a** fprima,

quaç

qdæ eft reda a centro ad medium latusd uda. Similiter traho a c 8¿ a b,& fiunt duo orthogoníj.Omnís reda duda à centro polygoni£ ad medium latus.perpendícularíter fu per ipfum latus flat. Nam círcumfcripto círculo 3 erit b c chorda , à centro igi tur per tertíf Euclidisîafdudaâcentro ad medium chbrdæ,fuper chordam erit perp en* dicularíter. Erunt igitur odo ortbogonij in quadrato ut confiât. Vnde dico,quôd ex muí tiplícatíone a f primae in medietatem lateris:e produciturredangula dupla adorthogoni/ um polygoniæjper ¿p.primí Euclidis, ut coti fiat in ifta redagula â fc i,quæ dupla eft ad orthogoniumafc.Etexconfequentiex multi* plicatione a fin medietatem périphérie, exur gitredangula dupla ad medietatem o rthogo m*orum,quæfunt4-.Qpare ipfa reidangulaareae quadrati,erit æquah's ut fatis coftat Et ita de omnibus polygónijs.Et quia hoc de omnibus dicatur polygonrjs,ueriftcaturde maxima & minima uerificabitur, quare SC de circulo . Patet propofitio cum fuo correlario.

^Quarta propofitio eft.Quanto polygonia ifoperimetraplura habuerit la tera:tanz to eius fecunda minor,prima uerô ÔCareamaior. Quanto uerô pauciorajcancô eíus fecunda maior,primauerô & area minor. Fit etiam ut circuli ifoperimetri fecunda, minima fittprima uerô 3^ area maxima.

4fPa tet:ÍH tríagúlusb cd defcriptùSjfimiz h ter & quadrams g hi k ifoperimeter : inferibo S¿circumfcnbo eis circulum,& à ce tro admedietacem larerurç educo a c & fl primas trigonii quadrati. Similiteredu/ co fecundas,a b fgtdico fg minorem e£ fea b,& fl maiorem a e :ed quôdquadraz tus(cum fit ifoperimecertrigono)plura ha bet.latera:quam trigonus. Patetmam ficir culo ab noluero inicRbere quadra tum, cir cum ferentia talis quadrati ma io r er i t circiiferetia trigoni eidem circulo infcripti,per primam propofitione. Quo fit ut circulus circumfcribes quadratum ifbperimetrum, minor fit círculo ab, S¿ ex confequenti fg femidiametrus,minor eft a bíemidíametro.Erit igitur fecunda quadrati,minor fecu da trigoni ifoperímetrú Rurfus fi círculo a e círcumfcrípíero quadratum, erit eius circumferentia minor circumferenti^ trigoni eidem circulo circumfcripti3per fecuz dam propofitionem.Quo fit ut circulus cui circumicriptus erit quadratus trigono ifoperimeter»fit maior círculo a ejquare circulus f 1,maior erit circulo a e.ôf ex coníequenti fl prima quadrati,maior erit prima trigoni ifoperimetrijciliceta e.Quaremu ltíplícatíofl in medietatem circumferentia: quadrari,maiorem aream defcribitjqua muldplicatioaeprimx trigoniinmedietarem circum ferentía trigoni, quae æqualls eft medietati^circumferentiae quadrati. Ex quo pater, aream quadrati maiorem effe area trigoni ifoperimetri.Et ita de omnibus polygonijs ifoperimetris eft dicendum: patetpropofitio.Correlarium fic patet Nam cum ultima polygonia ea fit,quæom/ nes in numero laterum excedir,quæeficircuîus,qu!ainfinitumlaterumeft:ideôfeciï da circulbminimaerit polygoniarum. Eius uerô prima maximatitidem eius area maxima polygoniarumifoperimetrarurmpatetpropoficio cum fuo correlario.

AA? 4» 4fQuint&

De tránfmutatíónibus

Polygonixifopetimetrxad ÎQUÎcemhabitudtncmtenent.quamprirnæ longitudine adinuícem.

^Patet ficífit data reda m r, quae diuidatür in poda £,pér n fexti Euclídísífic quod o o hipadpr fit, ufc prima trigoni ad primam quadrati iíbperí metri. A pun&Ô p educo perpendicularíter reda p o¿per ii.primi Euclídis;fitqj p o ut medietas circumferentis trigoni, Êft friartifefiS, quod multiplicatione ¿n p in p o,fíeí redangula m n o p squalis trígono ¿ rnultíplícatíone p rín p o, fíei re&angula o p q r æqüâlis quadrato ifoperi/ metro per ultimam propofitionem. Vnde harum redan/ gularum proportio minoris adtnaiorem, erit tâquàm pro portio mp ad p r longitudine ¿ per primam fexti Euclidis, Sí ita de omnibus ifoperímetris eft fecundum: patet pro/ pofitio.His dedudis,ad inftitutum reuertamur. Dicit igi- tur de Cuía; qüod triangulus inter ifoperimettas eft mini/ mæcapâcitacis:quod côftatper quartam propofitionem prsemiflàmi Nulla enim prateream pauciora habet late/ raaquare &nulla praeter éàm íhíñórem habebit primam,et ex confequentímínórém aream ifi'ccp minimae dicetur car/ pacitatis. Quod uero tanto qüálíbet polygonia ifoperi/ metra fit capacior,quanto plures ángulos habtieriticoftac pejr quattam propofitionem prxmiilam/um tot quaelibet poIygOhíáhabeatangúlósjquotIatera:ldc¿círcuIusífo/ périmetrarum figurarum erítcapácífsima , ut didam eft per correlation! eiufitem quartae propofítionís prxmíífa. Ad quem circulum ifoperimetrumjper atlgulorum multiplicationc,aut per laterum multiplicationem , deuenirinequiqficut necin nu< mero ad niaximuminam ibi angulos & latus coïncidant.Ideo ibíangülus fimpl/ci- ter minimus eft,fimiliter latds fimpliciter minimum, Nulla igiturpolygonia,ad cir/ cularem ifopeft'rttetram proportionem rationalem habere poteft. Ex quo pendet, circumferentiam circuli ad diametrum, lóngftudírié incommêfurabilcm efle. Nam per quintam propófítíóríum præmiflam, habitudo quadrati ad circulum ifoperíme hum,eft tanquàm proportio primæ, quadrati ád femidiametrum circuli ifoperíme/ tri,quæfemidtëmeter prima circuli dicitur. Quod *fi quadratus* ad circulum ifoperi/ tnetrum propórtíogem noñferuét rationale, nec prima quadrati ad femidiamemim Citculi ifoperímetrí,longitudíne htionalem feruafrit proportionem. Vc itrdeferi- pfus quadratus g h i aprima quadrati fit flyfecun/ da fg:circulus uero ifoperimeter ficfm.Quia qua dratus ad circulum ifoperimetrum eft incommen forabilis (fi enim proportionem feruaret rations* lem ad ipfum commeníurabilíseíTet) idep(ucdi- ¿himeft}fl adfm,eftlongitudíne<ncommetifura- bilis:&econtrarip,fm ad fl. Sed fl commenfura/ bilis eft ad circumferentiam quadrati, cum fit pars eius odaua: quare fm ierit longitudine incomrne forabilis ad circumferentiam quadratí,6¿excom/ fequenti ad circumferentiam circuli, quæ *circum*/ ferentia quadrati aqualis eft.Si enim fm effet com menfurabííís ad circum feretiam circulis effet com/ meníurabilis ad fl : cum fl çommenfurabilis lon/ gítudine fit ad circo mfentiam circuli,per 8. décimé Èucltdis.At qqia fm longitudine eft incommenfurabilis ad fljeric pariter fm longi tudine incomêfurabilis omnib.comenfurabilibusad fl,Quare 8¿ad circíiferentiam círculi¡ógítudineincÓm€furabíliserí6.SimíIit€tfmduplicataj q erit diametros cir- culis

iuîiærit ad circuferetia circulilogítüdíne íncÓméfurabílís^cotra.Subíffgít SCdícíe

Quia uero differentia capacitatis ifopefinietraru figurarum, cortefpÔ* ciet differentiae circulorum infrafcrïptorS eifdem, utiaante notaturh éfL 4[lu hoc quôd differentia circulorum tnfraferíptoruní attenditur penes excel!urn prs marum3fimilKer& differentia polygoniarum, atteditur penes tundem exceiluni, Ethocdiuerfimode :nam exceflus ptimae quadrati; fuper primam trigoni ifoperimetri,excedere fâcit(ÔC,ideo differentia dicitur) fuperfícíem quadrati (uperficiê tri/gonfIn quo idem exceflus excedere facit primam quadrati longitudine primam tri>gonúAt idém exceflus excedere facit circulum quadrato irilcriptu, circulum trigo/no inferiptu : iri quo ipfe exceflus ekcedete fácít prima quadrati poteftate prima crt>goni.Quare(didtdeCufa)neccirculiisin(cripttis,qfempêrmih0reft,hèccircGfcriptus,<jfemp maior eftcirculo ifopérimetroíad ipfum circula ífoperimérru rationa-**le** proportione fiàbèbiuNâpercorrelàriQ quartae pfopofitioni$prniflç,fecundacir Culi ifoperimetri,minima eíft ínter ómnes fecGdas polygoniam i¡ ope rím èträriï:6< i/deoqlibetcirculuspolygônìæcircûicriptus,maioreftcírculo ífóperímetro Erper ídeicorrelaríümiprimá circuli ifopedmétrímaxíma eftinter omnes primas:ídeb qui libet circulas polygoniaéinfcripíuSjminoréft circulo ifoperímétrch Vndeíémidía/metri iáditftornCírculórumjfcíhcétpolygonfiscircGfcfíptorum 0¿ínfcfiprom}maximè in^quales ín trígono exiftut,iníli¡js fuccefsíué minus inæqüàles; Nâ fteundá trigoni *ÔC* prima, q fünt fémidiamOtriciréulpriïcifcufcriptorum&infçn'pcoru.màxi mefuncinæquâles,ptt*qugrtâpropofitioné pmiflam, eu nulla pauciora habeadaté ta trigono. în quadrato maTa&funtinæquaies:quia prima mâiof eft prima trigonr, &fecûda minor fiteuda trigbmWnde *in* cirtuloifopeh'metrb Coincidieres emtjcui/biinfcrjptusacíircüfcfíptus,&fpeíiphefía coincidârJiic^fetûdapnmxæquaiisÀYcir euferéntia circuli infcripti,æqüalis tircûferentiæcirculi círcuícriptf Ex hís côftatjft circuli polygoniæ iriferíptí Jncomenfurabiles fint circulo ifopimëttô,eô quod proportione feruât írratiónale(fí ením jppórtíone feruarêt rationale, comefurabiles u/ti<ÿ efleritjerit no modocírcCíferéntia círctilí ad diametro longitudine incômenfurà biliSjUerüâf pOteftate Patetrefumaifigura ultima, & quadratoiofcribatutcircub? circudutftione fixerit g iâ di(fta circulus f l,ad cir/culu f ni incomenfurabílís.Et g i duodecimi Eli didiSjCircub fl ad circula fm le habet,ficut **qua** drátüs fl ad quadratu fm.ldê qppe íudicíñeftdé habítudínequadfatí femídíarnetrícircüli,ad quai dfàtâfermdiamecri alterius, habitudine qua* drati diametri círCülí,ád quadratu diametri alteri us.Qubd fi quadratus fladquadfatufm fit ineo mefurabilis;erit f1 ad f m potentia inCÔmèniurà bilis ldê nâqj eft quadra tus linee, pdtêtia.Vri de circfifereatia quadrati, q eftlogitudirie ocftu/plà ad f 1: ciric pariter poteftate incoméñfurabílís adf m,ó¿ adbmnes comenfurabiles ad f m.Qua ré ad fm duplicará,fiue diámetru circuli i foperimetri.Etex cofequetí circuferentiá circuli f m ad fuá díámetru,poteftate erit incômë forabilis, eu g' hypothefim circuferetia circuli fm › x qualis fit circSferêtiç quad fati g **h** i k.Sí ením fm poteftatécÓmunicatet circuferetia circuli tcómunícarél poteftatei fiptr «.decímí Euclidis,cu fl comünícet poteftate circuferetia circuit ' QuæcSq} co/inuriicât lôgitudiné,cÔmunicant poteftate.hoc eft:qcunq^ funt Íogí tudine coment furabíles,funt6¿ poteftâtecomenfurabiies.Lineæ communicantes ,lineæ rariona/lesilirïeæcomenfurabilesjide. Patetigitur quomodo fi circuli polygoriiç círcuícríz ptí 8< infcripti^fincad círculo ifoperimetrum incommenfurabiles,iîue ad circula ifo périmetrum proportionem feruentiríatíonalem:eritdiametrus circuli ad circúmfe/éénciártí ípfiúSjhort modo longitudíñejúerum& po ceftate i néommenfurabilis.

ídetur autem ad artís quæGtæfufFicientiam pertínere,prímumut datæredædetur æqualis curua. Secundo, ut fecundum habitu* dinemcuruæadcuruam,deturredaad redam. Tertio,utinter duaslineasre<ftas,duæproportionales continuæ afsignentiir. Quarto,ut fecundum habítudínemduarum datarum, fciatur ad tertiam datam dari quarta.Primum hadenus ignotum, fecundum non confideratum,terti* um à paucis & obfcuré tadum › quartum clarea multis explicatum com* plícaturinhisiftís. Quæ circa hæc neceflaria funt>in exemplaribusfub* fumptionibusoftendere conabor.

4|f Dicit fufficientiam artis tranfmutatoriae quadîtæ , quatuor praemittenda effe de hecefsitate, quæ in textu funt declarata *t* & quâm neceflaria íint, íequentia manifc-fte declarabunt.

Primum præmiflum.

OíTelíneam curuam efle, quæ datæredæ nec maior nec minor fît, ab omnibus admittiturdicet non omnes eam afsignari pofleafFir* met. Poteñígítur períphería datæpoligoniæ,circuli alicuius peri* pherianec maior nec minorefle, ut iit ifoperimeter. Sed quo modo hæc detur inquiramus.

Quoniam autem tanto circulus polygoniæ æquilateræ feu ifopleuræ circumfcriptus maior, quanto ipfa pauciorum angulorum fuerit, *& ei* in* fcríptus tanto minor:hípc nemo negarepoteft,quin omnis circulus poly goniæ æquilateræ infcríptus, minor fît círculo ifoperimetro, atçp omnis circumfcriptus maior. Quare inter infcriptorum & circumfcriptorum ifoperimcter cadens, habet femidiametru omnifemidiametro cuiufcunq? infcríptí circuli, cuicuqj polygoniæifopleuræ &ifoperimetræ maiorem, &circufcripti femidiametro minorem.Manífeftabítur aut id quod quçti mus,poft multos difficiliores modosfacili cofequëtia ex hacppofîtione.

Semidiameter circuliífoperímetrí trigono ínfcrípto, fe habet ad lineam *a* centró circuli cui trigonus infcribitur,ad quartam lateris duda m,in pro portione fcfquiquarta. Sit circulus fuper a centro defcriptus, cui b c d tri* gonus infcribitur, diuifo b c latere in quatuorpartes cquaks perefg figna tas: dico fî de a ad e línea d uda, protc datur per quartamfuiutfîtah,illam fore femidiametru círculí,cuíus círcS ferentia æquatur tribus trigoni lateri bus. Hoc fic facillime uerú coproba* tur. Na trada de a ad f línea,illa femi diametrum circuli ínfcríptí fore con* flat, qug eft: om nía circulorum inferí ptorum polygonqs ifoperímetrismí níma. Et fimílíterlinea de a ad b du* da,

da^ftfcnidiametercirculicircumfcriptfquæeftomniu circulorumcír* cufcripcoruíroperímetrispoíygónijsmaxirna.Etfideapropefad i pun* dumlineadux«rís§exteñdcridáífecündú habitudine i fportionisàd b cía tus,qu£ exteñfa fita iGillámeffe minorem femídiametrocírcülí ífo jperíme trieft manifeftum,cUm femidiatneter circuli ífoperimetri, fit omnium fe* mídíametrorum circulorum ínfcríptorum polygonqsífoperímetrís ma* ximá.Similiter fi de a prope b ad pundtüm 1 línea düclájextehfá fuerítÍec5 dum habitudinem portionisl fad B c, quæ fita tn; illam effe maiore qü£Íi ta perfe clárü eft, eum quæfîtà fit omnia femídiátnetrórn círculórü circii* feriptoru polygoníjs ifogime'trís mínima. Poteft igít ínter1 & ¿,ad alíqüe pundu de a linea ducí,qü^ extefa fecunda habítñdínepoftíóriis ínterpu* âutn illa & fcadentis ad làitus b c,æqüabïtur qUefîta.Pàriformiter fi fue* rítlíneaáí exteñfá,fecundum habitudinem portíonísí bad b c,iit fît an: il lam miriore fore qu^fîta eft mahifeftû.Etfimílíterfi fuèritàl etfténfafécüri dû habitudine pórtíóhis i B àd b c,ut fît a o : ilia maiorë effê qiiæfîta certS exiftit.Cadet igitur ínter1 & i;pun&us, ad que de a línea d uéta, & extenfà fecunda habitudine portionis ínterpundu illa & b cadentis âd b c latus aquabitur quæfîtfi Vnde uti reperitur püncftus puta i, ad que de âlihêà du da fî extêdaturfecudü habïtudinëàmbàru portionum, fine üerfus b fiue uerfusfad latus trigoni: mànêt minor.Bt alius pûdùs uidélicetl reperitur adqüëdea linéadada,fîueextêdaturfeciindûhàbitüdineuniusfîüeàltè* rius portionis, àdlâtustrigohirfit temper màiorquefîta, Siceritpundus tertius,adquem de â lineadüda; & extenfa fecundum habitudinem ciiíüf cun(^pórtíonís§ad látus trigo ni: ribn fit nec tnaiot nec minor qUSefità. Et confiât,aîium quàm epühdüm effeñonpoffe, in qtiofolùmfecudùm ü* triufçp portionis extéhfîônem idem eüenire poteft, Pôteh's pàriformiter dicerêjfîài linéáextendaturfecüñdumhábitudíñemfíádb c, eft minor: &fî extefidàtuf fecundum habitudinem quadrati ífádqüadtatUrñfi fiêft minor.Etfî à b extendatur fecundum habitudinem Ifàdjti c,èftmàibf:8C fimílíter fî extendatur fecundùrn habitudinem quadrati1 fad quadratum b F, eft maior. Erit *igitut* pandius ínter í & í,ad ¿juem de à centro línea dü* ¿la 8¿extenfa fecudum duashabitudínesiam dí¿tas,nec maíor nec minor efit quæfîtà,& hôc pimdüm rieceffátío eft Pbteris etiani adqcérè tertte am habitudinem, fcilícet fî à i extendatur fecundum habitudinem quadrà ti i fad quadratum b F, & iècimdùm habitudine i Fàd b c, habitudinem b iád b c:eft fenipér mirior. Et à lèxténfàfecuhdüril illàs habitud lnès, eft maiof.Eritigitur pùndus ad qíiemde à centro Línéa duda, 8¿ íecühdum iftas ternas habítudínescxtcnfainecmaíornec minor quæfîtà, 3<eñe pu* dusæquidiftansà pündob,&àpundof. ,

Probatur autem ídípfum Bac uiá. Mánífeftumeñíribrnnípolygoñía ífóperímetra, lineam centro ad pundum medrj lateris dñdám › cffefe* mi*

£)e tranímutationibüs

widiâmetrum circuliínfcríptí:fécundum capacítate fiueream maiorem polygon^ plus accedentem àdæqualitatém femidianietn circuli ifoperi metrfiÉtfimílíter líneátn düdàm à centro ad finalem terminum lateris,ef* fe fenídíam etrüm circuli *cit*cUnifcríptí: 8¿íllám tanto minorem continuè fieri,quanto capador füérít polygonia. Cadet ígíturínter illa duo pun* da,fdlicet terminalem &f medium lateris cuiuslibet polygoniæ, pundus ünüs,àd quem fi linea de centro ducitur, 8¿ fecundum habitudinem quas drati portionis inter pundum côtàdus & medium lateris ad quadratùnï hiedi) lateris, uel fecundum habitudinem illius portionis ad latus exten* datur, erit ut femidiameter circuli ifoperimetri.Ethoc quidem nihil hae (i* tationis habet, Contíngicautémh Uncputidümin omnibus polygonijs differenter diftare ab altjs duobus pundis › fcilicet terminali 8¿ medio las teris: plus accedendo âd medium lateris, & recedendo ab extfemali, quan d.o capacior fit polygonia . Sicut igitur hic pundus continue accedit ad medialem in capadon.bus,qüoufq? in capacifsimam deUeniatur, ad coins dd.entiam omnium illorum trium pundorum:ita neceffáríó in minus ca pacibus>recedit pundus ille à mediali,quoufque in minime capaci ab illis duobus pundis maxime diftet. Quare e eft medius pundus,aequaliter maximeàbexcremis diftans,in quo in capacifsimo trigono habetur que* fitum.Ob hoc omnis femidiameter circuli circumpfcripti, cadit dea cen* tro ad aliquempundum lineæbe, fecuhdum praefatas habitudines por* tíonís uerfus b extenfae,6¿ae fie extenfa,eft othniüm illorS minima,Hinc eft femidiameter circuli ífoperímétri, cum ipfa femidiameter fit omnium remidiarnetrorUm talium círcumfcríptibíliuhl circulorum minima, cum qua coincidir màximà femidiameterínfcríptíbílíunu Vndeínepudoeft coincídehtíaafeenfionúm, defüerfus efemídíámetroturn circulorum ín* fçriptibilium, &defcenfionum debüerfús tfemídiametrorum cículorum çircumfcnptibiliunr.éxtenfîohibUsfadisfecundumhabitudinesportio* hum uerfus bin una,&uerfus fin allá.

Annotationes omní faned'

i Poffelíneam curuam effe › quædatæ tedæ nec maior nec minor fit ab omnibus admittitur*

Ad quorum declarationem, fit deicríptus quadratusb cdè,circumfcribo & in-feríbo *ei* circulum. Eft manifeftum per iamdida, circumferentiam circtili ab,maip/ rem efte circuiUferentiaquadratiiSC circumferentiam quadrati,maiórem eíl'ecircu-ferentia circuli a figitur iemidiametriis circuli ifoperimetri quadrato, maior erit a f, & minor a biquare ÔC medía erinQuód fi a feermínó a fixo, moneatur fuper fb ner/ fus b:erit motus eius a puniio fad pundum b, tanqüàm tranfitus à minore femidia-metro circuli ifopenmetri âd mâiorem,8tper omnes intermedias Non enim poteft aliqua dari imb nec intdligiqiiâé iit maior a fá¿ minora b: quin cadat æqualisinter b *8C* f,eb quod fi unus eius terminas in â cenito collocetur,aliùs terminus continget bô£ fin aliquo pundo.Exhocconftatjqliomodopofstbilefitducere redam acen/ centro a,ad redam b f,quae œqualis fit femidiametro circuli ifoperimetri.Nam quæ cunq? fit illa,erit minor a b SC maior a f, & ideo una de intermedijs inter a f& a b. Et

obhoc a fcurtí mouettfr uerfus b modo præfâtojnecefle eft quod trâfeat per aequa km femidiametro circuli ífoperimetri,qá iratiítr per omnês íntermedias,quarum una eríc ut femidiameter circuli ifoperímez trí. Ex quo patet pofsíbílítas quadrature circuli ; Cum enim a fmouerur terminó a fixo fuper f b> continue eftititur maior* Nam cum in b peruenic, coinciditcuma b* Neque audiendi funt qui moliatur hac propofítiónem non neram reddere, icilicet fittranfitus à maiore ad minus per omnia intermedia,érgo fittranfitus per equale* Dicimus enim eam efle necdlari- ..... . amíqúiafequirúr fittranfitus à maiore ad **minus,# non per** æquale. Igitur non fît tranfitus â maiore ad minus, per omnia in/ ÚrmedíaiQuafíi redé inteUigaritur, nihil obfcuntatis habebunt*

¿ Quoniam aut tanto circulus poîÿgônig æquflateræ,feu ifopkure &c. ^Quomodo autem circulusc/rcumfcriptus tantómaior fit,quanto polygonia pati ci)rumfuetitlaterùm (nfcriptusminor; iam fatiséxpreffumeftperfupenôra. 1-deo omnis circulus circumfcriptus polygoniae æqùflatere, maior eft circuló ifoperi metro,# inícíifc>tas mínoríut ibidem montera tum eft,

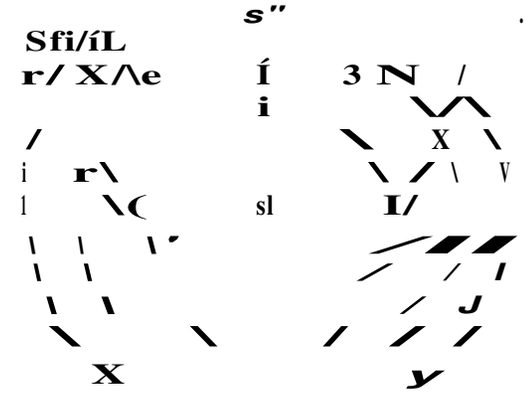
J Semídiametéí circuliífoperímetrí trígono ínfcríptoXehabctad.&c*

IfHícponítpropofitíOriem artis,cuius fenfus eft* Semídiaméter círciilí ifoperíme/ iri trígono circulo infcríptó:fe tíabét ad lí neam à centro circuli, cui trigonus ínfcríz ptuseftjádquarta lateris trigônidudarn ínpropórtíone fefquíquarta longitudine. Refumpta figura literaóqüía a b ponitur femidiameter,# e pundus eft quartae partis láterís b a ideo a tí ad a e, longitudine çrit fefquiquartá.Vndefi i f fitpars odauà laterísbcjerítakadaí fefquíodaua longítudíne,óuiaéxterifa eft fécundum haba tudínem i fad b C. Sícut ením i fad b c: itai i kad aklóngitudine. Et fi b 1 fit ftmiliter pars odaua lateris b c:erit a m ad á 1 longi tudínefupertripertíens otftauas, qtiía ex/ tenfa eft fecundum habitudinem Iffmuni p<ftauarum)ád b clongitudíneJuxta áútem pofitioriemi Archimedis, ponentis dr¿ éiímferentiam èirculi addíámetrumlogitudíne minorem tripla fefquifeptima,&Zma« (orem tripla fuper deCupeftiente feptuágéfímas primas tconftat a k mined em efie; 8<a rti maiorem femidiametto circuli ifopérímetáSequicur , ijrPoteftinterl&iputidius dari, ád quém de a centro linea dutcfta & extenfai r ; íjfHócmóuet eum, eo quód fecundum praefatam extenfionem ; datur plus fcilicet a K^uárédabiturnecpluSjnéctriínus.Sequítur. . , <Pariformiter fi fuerit linea ai exterifa fecundum habitudinem portionis *i* bftriùïn bdauarumjadbclongitudin^quaefitafi* . ' . . ^[Oninia funt clara iuxta habitudinem Arctíitnédís, de circumferentia ad díáme^ ttu'mcifcúli«Sequitur. . . | · «(fCadet igit inter ï 8C ipudus ,ad que dea cetro linea du&aS¿ eextefa, fecudS habí/ indiné portionis ínter punáu ills &b ¿adétísiad be latus logítudihe/srquabif Çfit?'

4fVt prius fundat fede Cufa,eô quôd fecundum præfatam extenfionem datur plus fcilicet a 0,3^ minus fcilicet a mquare fecundum prae fatam extenfionem, non d abitar nec plus nec minus ut uidetur.Benc enim concluderet, fi formaliter fequereturs datur fecundum hoc plus&minus.lgicur fecundum hocidem,hoc eft ín eodem ge/ nere,datur nec plus nec minus.Sequitur»

4. Vnde utireperitur putidius puta fiad que delinea dudlafeextedat&c*

^Supponendo quôd cadat pundus inter punda l &i,ad quem de a centro linea du ¿la, & extenfa fecundum habitudinem

portionis inter pundum illum &fcaden- tls' ad latus k c longitudine fit æqualis fe/ nudiametro circuli ifoperimetri, ut fuppo nitde.Cufa. Et (¡militer quôd cadat pun- dus interinad quem de centro linea du da»&extenfa fecundum habitudinem por donis inter pundum illum &b cadentia ad b cladis longiuidine:fit Aqualis femidï ametrocirculi ifoperimetrfi. Quia fecun- dum praefatas extenfiones, datur plus minus (utdídum eft) rede Concluderet e pundum efle, ad quem de a cdro linea du da extenfa fecundum habitudinem cu íufeune^ portionis,ad latus trigoni longi/ tudine fit aequalis quaefitae* Nam fi dicatur ille pühdús cadere inter e S fitunc ex- tenfa fecundum habitudinem ambarum portionum uerfus b & f, duas produceret inaequales» Nam fecundum minoris portionis habitudinem ad bcextenfa:efTct mi- nor illa extenfa fecundum habitudinem maioris portionis,cadentis inter pundum illum & b,ad b clongitudine.Quare fi fuppofitum uerum effet, neceflè effet e pun/ dumefle,ad quem línea duda ôfextenfa fecundum habitudinem portionum amba tum,fcilicet uerfus b ÔC uerfus f ad b c:effet aequalis quæfitæ, fcilicet femidiametro circuli ifoperimetrh Videtur hic non rede aduertiffe deCufa : fupponítením quod omnes qux duci poffent a centro ad lineam l i, & extenfæ fecundum habitudinem portionis cadentis inter illum pundum(qui inter 1 i punda erit) & pundum f,ad b c logitudineifint omnes rnediæ quæ dari poflunt ínter a k & a m, uel quod omnes extenfe fecundum habitudinem portionis cadentis inter illum pundum & badia» tusbCjfint omnes mediae quæ dari poffunt inter a o, &an. Sed hoc non uidetur ne- rum: nam cum ¿llísplures ali àsappræhenditintelkdns.Vnde licet uerum fit ,qubd femidiametrus fit maior a k, fid minor a m, & ideo erit una media inter a m & a k:at an fit una de medtjs iliacis ex dudu linéæ à centro a ad pundum aliquod fignatum inter 1& i, extenfæ fecundum habitudinem portionis cadentisinter pundum il- lum Sdfadb elatus longitudine:analia(cum pluresaliæfintmediæ)dubiumhade« nus relinquit de Cufâ,nec maior ratio eft> qubd fit deillatis quàm non illatis» Eteo- demmododici poteft de extends, fecundum portionis habitudinem inter pundum illum & b cadentis,ad b elatus longitudine. Sed quôd fintpluresmediæpatetfic. Nam quæcancg duda fit à centro a ad líneam 1Í,multipliciter poteft uariariîfic quôd Temper fit maior a k ÔC minor a m,ut fi duda fit a p, extenfa fit fecundum habitu/ dinem portionis i fad b cdongitudine erit maior a k, eb quôd a p maior fit a i. Simili- ter extenfa fecundum habitudine e fad bc,erit maior a k & minor a h : quare minor a m. Et de his extenfionibus non loquitur de Cufa, fecundum quas uarie inferuntur mediæ,& plures quàm fecundum extenfionem unius portionis tantum. Si enim poflet duci reda à centro a prope i, fic qubd inter a i & ipfam alia duci non poffet:i/ pfa nihilominus fecundum intelledum effet maior a (.Similiter portio cadens inter pundumillum&fjmaioreflecit Vndeextenfafecundum portionfsiftiushabitu/ di*

dínem,efficietur maiora nulla alia cadet ínter a k&£ ipfam, qua: pofsit extendí modo præfàto. Átdabíliseítaliamáior ak, ÔÉmïnoripíaiutfiextendaturfecutv dúm habitudine portionis i fad b c fóngítudine,ípfa erit maior a k, & minor ea quae extenfa eft fecundum habitudinem maioris portioriis i f.Ex hoc conftat,plures me/ dias elfe inter a k && ám,quám duéla: finta centro a ad Tineam I i,& extenfa? fecuh cúndum habitudinem portionis>cadentis ínter pundum contadlas & fad b clongí tàdine.Vnde fí a h fit femídíametrus circuli ifoperímetrí¿non uidetúr efle in uim i/ ftius demonftrationis • Rarius conflat a i motam termino a fixó per fingida pünda 1 ¿,S¿ extenfam fecundum habitudinem portionis cadentis inter pundum conra&us & fad b c:non pertranfire omnes medias inter a k & a ni « Similiter confiat,exten/ fam fecundum habitudinem portionis cadentis inter ptindlum contados & b ad b clongítudine.non percránsfte omnes medias inter a n OC a o.Vnde non fequitur for- tnalítér,qnod tranfeát per aqualem femidiatro circuli ifoperimetri.Quod enim tran- fità maioread minus uel cóntrá ' » & per omnia media: tranfire per aequale datóme/ dio eft necefle Si enim non tranfiret per æquale,non utiep tranfiret per medium dá/ tumjquarénon tranfiret per omnia media.Et ita dicendum de extenfíonibus per há* birudinem portionum quadratorum,ád quadratum medtj lateris.

Probatur autem id ipfum hac üia. Mamfeftum eftih omni polygonia,

«flterum id ipfum probarenítíturjubiinquítíProbaturautemid ipfum hacuia.Ma nifeftumeft in omnipolygonia ifoperimetra , líneam decentro ad pundiam medi) lateris ducftam : efle (èmidiametrum circuli inferipti. Cadet igitur (inquit) inter il- la duo pundla, fcilicet terminalem &C medium laceris cuiuslibetpolygonia:, pun- dus unus.

^fHocnon uidetur formale,per rationes fuperiùspofitas. Contingit autem hunc pundlum(inquitdeCufa)inomnibus polygonrjsdifferencerdiftare,abalrjs duobus pundis fcilicetterminabili tonedio lateris:plus accedendo ad medium lateris,fifre cedendo ab extremali, quando capacior fuerit polygonia. Ad hoc autemdicimus, quod fi media fiue rationes per quas probatur, intrigono ptmdlum illum aeque di/ fiare ¿medio fi¿ termínalí,formales effenr.eodem modo & in omnibus probari pof/ tet,eo quód contingit plus SC minus dare, fecundurii praefatas extenfiones in latere cuiufcuncp polygoniae Vnde ficut in trigono rationes addudiæ3in nulla polygonia uigorem habennec ín trigono habere eut necefle; Caetera in textu captu funt tacilli ma.Ex his haec infertur propofítio.Sífemídíarneter círculiifoperimetíítrígonb cit culo infcriptOjfe habeat ad liniam à centro circuli cui trigonus infcribitur;ad quar- tam lateris duélam, tn proportione fefquiquarta logitudine: erit diámetros ad cir/ cumferentíamlongitudineíncómenlúrabihSípoteftateuerócommenfurabilís. Ad quod confequendum operaepræcium eft uidert, quomodo fecunda trigoni ad pri- ma,logitudine fit dupla : fimiliter reda du da à medíetatelaterísad angula, fit ad pri mâ trigoni tripla logitudine: iride ad fagit tam, qua: aequatur primae trigoni. Et quo/ modo orthogonius, fimihs fic orthogo- nio hexagoni.Sit igitur trigonus b cd cir- culo a inferiptus, & Cita centrum circuli. Trahoa fad mediecatelateris^continud ex utracp parte . erit g d dia metr us circuli, quia per centrum tranfit. Traho b g & g c; eritd cg angulus redlas,fimihter d bgper jo.tertij Euclidis. Eleumd fc &d fb Ont ¡squales trianguli azquiangula per 4 pri/ mi Euclidis, eóquoddf& fc, duo latera duobus lateribusdf& fb fint aequalia

(¡militeranguli fabipüs conccntífcum fine redi) encigiturangulusgdc^qua#

JUsw.

lis angulo g d b. Et turtos duo latera d g 8£ d c aequalia funt, duobus lateribus d b d g.& anguli fub ipfis contenti. Igitur ifti tri anguli d b g & d c g,erunt aequales &æqui« angulúerítqj g c æqualis b g,3¿ arcus arcui perverti]. Quo fit ut ifti 4 orthogonij fint aéquiàngulMcilicét d fc,d c g§dfb,&d b g.Naniduó ariguli uniustrianguli ortho gontj j duobus alterius facillime compro/ bantui aequales i etiam ¿equiángulos effè conftat,g 8. fexti Euclidis .Igitur per 4*fex ti Euclidis,ficut d c ad d g,ita fCad g cEt g mutati m ficut d c ad fc,i ta d g ad g g Sed d c ad fc longitudineeft dupla : igitur d g ad gclongitudine etiam erit dupla,ficcp a g, a c,&gcîaequaleserunt Ex quo conftat,gclatus hexagonicírculo infcribendi, effe ut femidiametrum ípfius círculLTrahoa i ad medietatem g c:erít a i g orthogonius hexagoni,quí fimílís eft orthonio a fc trígoní,ímó per omnía xqualis.Nam ortho/ gonitis cfgpers.fextiEuclidis,fimílís eft orthogoniodfcfiued cg. Igiturper4* fexti Euclidis ficutd gadgcutagc ad fg.Ex quo patetjgclortgitudineduplam effe adfg: & ex confequenti, a cfecunda trigoniad a fprimam longitudine dupla erit; ¡Mam cfg&cf aper omnia tontæquales, ut conftat ratione laterum aequalium. Ite/ rum conftat omnes iftos orhogonios a ig, a i c, cfg,c fa, aequales per omnia effe, ÔC fimiles ifîis a fc & a c g.Demum confiât,a g ad a fduplam effe. Quare lagitta trigo- ni fcilicet fg,erit a fprimæ æqualisteritcp df ad a flongitudine tripla,cum a d aequalis fit ac, per definitionemcirculi.His praehabitis , traho ¿centro a pete pun&um medi etatis b f,redam a e h,ó¿ fita h ad a elongítudíneíefquiquarta ïerit (utuult de Cufa) femídiametrus circuli ífoperímetri, quam dico longitudine effè íñcommétorabílem ad circumferentiam trígoní,poteftateuerb commenfurabílem. Patet:ponatur bf longítudineí.erit poteftate $<í. *8¿* a b poteftatC48. cum a b ad b fpoceftate *fit* fefqui- tertia per 11 .decímiquartí Euclídís.Rurtos a f erit poteftate u.eo quód ea íuncia po/ teftatí b fícílícet^.facít poteftatem a b, fcilicet 48. ef medietas de b fieritlongitudí- nej.&fporeftatenouem. Jungo quadratum de ef fcilicet s>. quadraro deaf fcilicet 12 Á fiunt 21.qui erit ut quadratus dea e>per oprimí Euclidis. Ex quo confiât,qua/ drattim cuius lacus erit a e ,ad quadratum cuius latus erit e f fe habere,ut 21.ad *9.* Et quíá feno habet uti numerus quadratus ad numerum quadratum; erítpér ultimam partémZidecímí Euclidis,aead ef longitudineíncommenfurabílís. Itidem omnes longitudirie commentorabiles ad a e, erunt longitudine incommenfurabiles ad e fi Ut eft a h,quae ad a e longitudine eft fefquiquarta.Si enim a h effet longitudine com- menfurabílís adef:effetfímílítereflongitudinecommenfurabilisadáe,pe?8.de/ cimi Euclidisiquia e f& a e communicaret lopgitudine uni, fcilicet a h. Erit igitur a h longitudineincommenfurabilis ad ef,& ex confequenri ad omnes fibi longitud! necoriimenfurabilesiuteft circumferentia trigoni,quae eft ád^f longitudine dode/ cupla.Exeo quod a h eft ad circumferentiam trigoni longitudine incommenfurabi- listica erit dupla longitudine ad a hyquæ pro diametro circulf ponitur, ad circumfe/ rentiam trígoni,qua¿ aequari dicitur circumferentiae circuli, longitudineincommen/ furabilisîquod fuit probandum.Qubd fit poteftare commenfurabilis pateuNama e & e fcommunicant poteftate/imiliter a h & a e communicant poteftate,cum com municent longitudine Igitur per s.decimi Euclidis, a h *Ôtei* communicabunt pote flate,quia uni fcilicet a e potéftate communicant* Ët ex confequenti a h&ffiEicom municantes aut longitudine aut poteftate,communicabunt poteftate ad e f, & omni bus fibi communicantibuslongitudineuelpoteftate.Patetigitur ah biscommenfu rabilem effepoteftate circumferentiae trigoni,qu& gquari à de Çufa ponitur circum-

fereatiæ circuli, *culus* a h erit femidiame-
trus,quod eft cotura prædiéla:di du quip/
pc eft, diametrum circuli ad circumterere»
ttam,longitudine ficpoteftate efle incom/
menîurabilem,Eodem modo probarí pof
fe t,quod a i fit longitudine i neo mm en fu/
rabilisadafjôi exconfequenci ad fd.Po-
natur a b longitudine 4»edc poteftate i^ec
bf poteftaté eritn.e fuerô eritpoteftatej.
&afpoteftate4-qtualongitudinez. lun/ ,
go quadratum e ffcdicec 4*ad quadratum
e ffcilicet?. erunt 7. facientes pocefta/
tem a eper^i primi Euclidis. Et quia qua-*
dratus de a e fcilicet 7. ad quadratum de a f
fcilicet 4 . non eft ut numerus quadratus
ad numerum quadratumndeô a e ad a f 10/
gitudine íncommenfiitabílís erit^per ultimam partem zxlecimi Euclidis. Et ex con*
tequenti arguendo ut prius,erit a h ad a f,&ad fd, feorfum longitudine incommen-
í«rabilís,quod iuicprqbandum«

Secundum prsemiilum.

Ciebam ¡amarte præmïttioportere, qua uia habitudo attingeturitf terreélàm &reélam,qûæ eft inter curuam 8¿curuam,Quoniam ut fequentiaoftendent, perfeéliotranfmutatoriæ artis quam inquiri*, mus,non poterit hoc ignorato adíp fci» Cumcp ego inquiredo hoc ipfum ad reétílineum trigonum refpicerem, übi de portione lateris unius ad fi mi lem lateris alterius portionem linea duéla , ad latus primum triangulum daudens à quo æquidiftat,éam habet proportionem,qualem portio 1 ate* ris alterius per qúam duéla eft ad totum latus, & cum fi mile in arcu inqui* rereuellem quale.hic in latere réélilineo:uídi quod fi triangulum depinge* rem unum latus arcuale habens, & aliud reélilíneale, tunc non poterit li* nea per portionem arenalis lateris duci ad alteriiis lateris fimiletri portio* nem, quæ fe ad latus reélilíncum fecundum quæfitamhabitudinemhabe* at, fi tertium latus fuerit reélilíncum ♦ Nam fi latus curuum fuerit conue* xum,manífeñumeftdeeíusmedioreélamadmedíumreétilineílaterisdu dam,maiorem effemedietate reélílineilatcrís triangulum claudentis♦ Si uero arcuale latus concauum fuerit: neceffarib rcéla de eius medio ad me* dium reélilineilaterís duéla, minor erítmedíetatefeélílíneílateris tríangu lumclaudentís.Si tertium latus arcualefuerit ficut aliud arcuale, puta con uexum ficonuexum,autconcatium:erítlineamaíorautmínorper portio nem traélá,ín gencreíamftatim præmiffô, Sed fi latus ipfum fuerit con* uexum alio exí ftente concauo,8¿fúerínt porciones arcuales eiufdem circu taris SÉæquales: neceffe eft linea per æquales pôrtionesduélams excederé eam quæ fecundum habitudinem effedebetquæiîtatrhNam fi chordæar cubus fub tendatur, eunde efficiut angula qué arcus, & chordas m edicta tu arcuu: medietates chordarum integroru arcua excedere eft manifeftu*

2 Oportet igúüráltetfurrtlatusárcualealiobreuiùseffe. Non poteft atp tern coricaiiumbréùiùséffë: riàrri chordxfî illisarcübusfubteridërentuG angulus chordarum,anguloàrcuîï minor effet, 8¿illeangulo *quiex* chor* dis medietatum arcuum exurgeret. Hinc linea de portione ad portionem fliníkm eradla, maior foret qüæfità.Quare neeffe erit, qubd triangulus il le que m qugrimus» fît ex talibuslateribus, quor uni d uo fint arcualía* &ma ius concauumffuperficiemq? concauam trianguli claudens: aliud üerb mí nus SCcónuexumffuperficiemqpconuexam trianguli claudens: tertíum aü tem latus redlum exiftat.Neceffeeft autem qubd cum lateribus iftis arcua libus chordas fubtendis,qubd angulus chordarum maior fitangulo arcu úrh.Bc angulus chordarum medietatum arcuum maior angulo arcuum: & minor angulo chordarum integrorum arcuum* Integrorum arcuum angülus tanto quidem minor eft › quanto excedunt chordae medietatum atcuum chordas medias integrorum. Et cum hac uia confpicerem pofsi* bile fore dato triangulo iam dido,lineas per portiones fimiles dudas effe minores>ac etiam effe maiores, atcppqualesqü^fîtis: quærerepropofuitri angulum^daiuslatus reftilineum effet utfemidiameter circuli laterüm ari cüalium,& qubdlatus maius arcualeutquadrañs.

2 Defcripffigíturquadrantembcfuperacéntro: &poGtó pede circini in Cjdefcripfi femidrculum a d e. Quæiîui in dido genere triangulorum

minimum,&fitídí íí re¿ia dücaturàpunâocâd pundtïm d, deíci ibeíáti* gulum contingenti# cum quadrate. Quareíertium látús clàudensiftum triangulum,erit minímum:cum angülus cui fubtenditur, fcilicet contin* genüæjminimus dicatur^Fado igítuf b cetítro ciícuducó a ba & quadran

tem

tem occultum defcriboadisequalem quadranti bc.Rurfus fado d centro circumduco c b: & ubi fecat quadrantem occultum a d,pono g. Et pofito pede circini in g & alio inb,moueobufq? ad pundumd: eritq? arcus de* fcriptus fcilicet b d,eiufdem a circularis cum arcu quadrantis b c,Omnes quippe redas duitas à quadrante occulto ad punitum b (cum Gnt æqua* les arcus eiufdem circularis , fiue ecqualium circulorum deferibere eft ne* ceffe.Erit b d latus arcuale minimum, & conuexum* Quare triangulus b c d>ent minimus in dido genere triangulorum; cum contineat minimum angulum, fcilicet contingendae, ratione cuius b darcuale latus ei fubten* fum,minimum eft. Et quia minimum:eritb elatus arcuale,maximum* Non enim poteft darilatusminusbd. Si enim minus effet: tunc delatus reitilineum quadrantem bcfecaret,&fic triangulus iftenon effet in gene* requæfîtorum.Eftigitur b c d triangulus,cuius duo latera arcualia funt b c&bd, & maius concauum eft, &quadrans:alterumconuexum&mi* nus, quæ latera atcualia funt eiufdem circularis,cuius femidiameter eft ter tium latus redílineum,fcílícetdc.Etquíaíniftogenerenon poteft dari tri angulus, cuiuslatus conuexum minus fitb d: eritigituriniftogenere tri* angulorum b cd triangulus minimus,Rurfus cuminifto genere triangu lorum dabiles fint maiores, quorum fcilicet arcualelatus conuexum, ma* ius fit arcu b d .rede maximus dabitur, ubi arcualelatus &C conuexum,æ* qualeerit concauo, quod eft maximum. Ad quod deferibendum traho b c redam, fadob çentro»circumduco b c: & ubi fecatfemicirculum po* no h.Trabo h c, &fado h cetro,circumduco h c: & ubi iecat quadrantem occultum,pono m< Rurfus pofito pede circini in mpundo, 8¿alío ínb, moueobufque h : erit arcus defcriptusfcilicetbh,æqualis quadrantib c. Nam æqualifemidiametrodefcripti funt, & chordæarcuumfuntæqua* les: quare eiufdem circularis erunt. Quo fit ut triangulus b h c, cuius duo latera arcualia eiufdem circularis æqualia funt, fcilicetarcusb c & arcus b h, tertium uero redilineum fcilicet h c, æquale femidiametro circulorum arcuum,fit maximus in dido genere triangulorum: nam minimumlatus cum maximo coincidit. Rurfus cum in triangulo minimo fcilicetb c d,re ¿ta à medietatelaterís arcualis duda,ad medietatem alterius lateris arcua* lis,minor fit medietatelaterís redilíneí:erít maxime minor,quia minimus triangulo. Et cum reda duda à medíetatelaterisarcualís,ad medietatem alterius arcualis lateris,in maximo triangulo fcilicet c E h,fit maior medie tatelateris redilineiebqubdlatera arcualiaæqualiafintreritipfa redadu da maxime maior,quiain maximo triangulo. Quo fit ut in mediali trían gulo £quidiftantiàmaximo &minimo,in quo fcilicet maximus & mí nímus coinddunt ; reda à medietate lateris arcual!sad rnedíetatemalterí* us lateris arcualis, non fit nec maior nec minor medietatelaterís redilinei; quare talis medialis triangulus erit qugfitus, Ad quem habendum diuido

arcum d h in duo æqua per pundum k, & traho k c> Fadoqjk centroj ciri cumduco k c: & ubifecat quadrantem occultum>pono LEtpofîto uno pe de círcíni in i puncto, & alio in b,moueob ufq^k: 8¿ defcriptus erit arcus b k, qui cum arcu quadrantis be, SCredakc, defcribet triangulum quæfî*

tumdNam latutmaftts et arcuale,eft quadfanset concauum,quod cum a* lioarcuali et conuexo fcilicet bk,ciufdem eft circularisdatus uerb tertium re&ilineum eft, et aequale femidiametro circuli arcuum*

4* Cum enim c b h maximus triangulus mouetur ad medium continué decrefcendo,etb d c minimus ad medium continuecrefcendo moueturi* pii in aliquo coincidenttriangulo,€t nonifi in triangulo b kc>qui eftqug* fitus.Rurfus diuidaturcblatus arcuale,in duo aequa in pundo f: fimilta etbk aliud arcualeinpundoketfiatkcindefinitaequantitatis, etducatur alia reda à punéto 1 per pundumf, quiak cetf 1 non funt æquidi (tantea neceffarib in aliquo concurrent pundo,qui fît o:erit opundus coñcuirfus lineárum k c et f 1. Vnde erit 1 f a k c: fîcut b 1 ad b k, uel b fad b c>

5 Et quotquot redae à pundo concurfusdudæ, diuidentes duo latera arcualiairedæcadentesinter ipfa, ullam proportionem ad redilincum ia* tus feruabut,quam portiones laterum arcualium uerfus angulum b, ad la teraarcualia. Vt o n quæperp tranfît, &Ç b p duæfunt tertiæ deb c: erit pa ríter & nbút duæ tertiæ de b k,& nputduæ tertiæ dekc.Rurfusoq quæ tranfît per r, & r b eft ut una tertia de b c;erit pariter b q ut una tertia de b k, fîmiliter q r ut una tertia dek c,Et hoc ideo quia b k c triangulus,æquedi* ftans eñ à maximo fcilicet b h c, & mínimo fcílícetb d c,ín quibus eft ma« ximeplus 8¿ minus(utdidumeft¿)Quareiníft0 mediali nec plus necmi^

mus eríteumiñipromaxiftius & minimus triangulus coïncidant

Annotationes omnifim&fi

i Sciebamiam arte præmitti ôbortefe5quâuià habitudo attingetur.

flpVtdefcripto triangulo rédílíheo àb é,0¿dudá línea dé, fíe quóda d fit medietas jdcàbjôf a e medietas de a écrit dé reda duda a medietate late/ fis â b,adfimilem portionem lateris a c fcilicét, àd medietatem, quæ reda d eadbc latüSj claudens primum triangulum fcilicet a b c,à quo latere b exquidiftat, fehabet ficut a d âd à b, uel a e ad a c- Nam trianguli a b c & a d e, xquiariguli fünt ôé fieriîles» c eo quod anguli a b c & à d e per 19' primi Euclidis , aequales e/ tunc:fimiliteracb &âed,pereandem2?. Igíttir perq-.fexti Eu/ clidisjlateràrelâtiuàfüntproportionalia,utficut ab ada d: ita b c a d d e,S¿ econuerfd;

a Et cum fimildn arcuinqinrefre üellem: quaíébíc in íá* tere redílírieó,&c.

<Nam fi îatuts criruum fuerit conaexum, út ín ífto trían-

g guió fgh,cuiuslátus curuumhkf eftconuexum,quíafú perfíciem cónuexam trianguli termina reftm ani feftutri¿ de èius medio redam ad medium redílíneí lateris duda, üteftki, maiórétn effe triedierate redilinei lateris tríanz

1 guldmcíaúdéntíSiNátriinquó k¿ excedit! i: Ííiéodeni ex cedit medietatem h g, eft ením 1 i medietas dé ti g. Se- quítür*

f qf Sí arcuaíe tatué côncàuüm fuerit néceflarío reda de é/ eius medio admedíam redílíneí ¡aterís duda, minor eriÉ medietate redílíneí latetts ttiárigulum claudentis*

<Vt ín tftó triángulo m n ó, ubi tatué arcuaíe â q m concili- um eft:quía coricauarri fuperfíciem trianguli claudit. Vndé ín quo p q minor eft p r,in hoc minor eft mediétaten ó: eft e- nim p r medietas de n o.Seqùitur;

g <fSí tertium latus arcuaíe fuérit» fuerítep ficut atiud arcuaíe pUta conuexum fi connexum, aut concauum fi concauum: ctitlinea maior uel minor per portionem tradá, ¿n genere íam ftatim praerriiffo.

<pNam fi duo làtéta árcualíá fuerint conuexa.Ut in ifto triad gulo â b c,Cuius latera arenalia (tint a d b ÔC c e b /tuncreda d ihediô uniris lateris arcualis ad medium altéfíué latetié dícrialís dudafriteft d e)ma> iorétít medietate récftí- / » linei lateris tnaguluni claudentis fcilicet à d. Nam maior eft fg,qux eft medietas deae. Si üétô duo latera arcua/ lía fueríritcdncaüá, ut ín ífté triangulo h i k, cuius latera arcualiafôc h n í3S¿ k o ij qua: arcua lia concaua furit tunc reda à medio unius la teris arctfalis àd medift alterius lateris arcuatis dudafrit éft ri ojminôféritmed/étaté hkjtedilineiUteris triangulum claudentis.Nam n o minor éft 1 maquæ eft medietas dcbk.Sequicut ~

iff Sed fi lattis ipfurti fuerit connexum, alio exilíente concatio, & portiones ârcü3; les eiufdem circulares OC «quales t necefie eft lineam per «quales portiones ducftam/ excedere eam quæfecundum habitudinem debet effe quxfita.

Ad quem triangulum deferibendum,primo quadratum deicribo a fb g. Traho 9 b diametrum, continuo b gut fiat æqualis á b,6¿fít b c.Fado fcentro,circumduco ft defcríbendo arcum a db quadrantis. Deínde.fignó ¿ñ a b «qualem fb,& fît b h.rado h centró cftcumduco h b, defcríbendo ar/ cum quadrantis b e cííintqj b d & b e medié tates arcuüm. Traho de/imilítera c eríé defcríptus triangulus a b c,cuíus dúo latera arcualia, fcilicet a d b & c e d funt «qua/ lia,&dufifem círcularis.Díco d e maiorem

K c ¿fíe medietate a g

iff Pàteunam angulus fub chordis, aequalis eft angulo fub arcubusrut angulosa b c fub curuis, aequalis eft angulo a b c fub redlis* Pater fic : nam dempto communi fcilicet angulo Contingentia?,quifub reda hc&curuab da continetur, reiidui anguli funt «quales,qtii funt anguli lunularum «qualium jgitur per communem fdentiani.prius æquates erañt.Sí enim «qualibus commune ponatuhfiuntrurius æquates. Sunt igitur anguli a b c fub curuis 8í retáis aequales, imo totus triangulus re&lineus toti triangulo curuo,uel fub curuis æqualis efiecomprobatur.Patetíintellígatufunus tri angulus a b c,fub duabus redis a b a'c,fiC curuab e c. Demendo linulam b ec,remailettriangulus redilineus a bc:ueldemendo linulama d b «qualelinulç be c,remafret triangulus a b c,fub duabus curuis una reda. Quia igitur tanquam â duobus totis æqualibuSidemptafuntaequaliaîrefiduaCrunt æqualia. Deinde traho chordas mCdietatumarcuumfcilicetbd&be, fub quibus angulus æqualis eritanguloiub curuis:&etiam iub chordis in tegrorumarcuum, eó quôd lunulæ mediecatum arcuum funtçquàlesîfimiliter 8<anguli,Pofiio igiturcofnmuni fcilicet angulo dbe.fub curua db & redab e,fiunt duo anguli neceflâriô æquates, ici licet d b e, fub redis d b Si b e,&fub curuis d b & b e.ltidem triangulus triangulo etiam æqualis eriqargumentando u t pr ius. Vnde d b e triangulus redilineus, eft æquiangulus triangulo re*» dilineo a b eurum fint duo ¿foíceles, & anguli (ub æquis lateribus contenti fint «/ quales.igitur trianguh'æquianguli erunt. Nam dempto in utriufq? angulo b,refidui eruntæqualesicum tres anguli unius fimul,ad tres angulos alterius fimul fintæquales,per $2 primi Euclidis.Sunt igitigr anguli d ftefimal^quales angulis a & cf< rhul.Sed cum angulus d æqualis fit angulo e,fimiliter angulus a angulo c, per y.primi Euclidisffequitur igitur quia refidua illa per æqualia diuifafunt, quilibetcuilibet æqualis erit.Et fic con flat triangulum a b c,«quiangulum effe triangulo dbeJgituc per 4fexti Euclidis,ficut a bad dbîita a cad defied ab minor eftdupla add b>per20 primi Euclidis,cum fit æqualis a d. Igitur a c,minor eric dqpla ad d e,fíc¿p d emaior erit medietace a c,quod fuitdemonftrandum.Etita côtingetde omnibus triangulis^ quorum duo latera arcualia æqualia erun t,& eiufdem circularis.

2. Oportet igitur alterum Utusarcualealío breuiùs effe.Nonpoteft au# temconcauum breuiùs effe; nam chordae fi illis arcubus fubtenderentur, angulus chordarum angulo arcuum minor effet 3 & ille angulo quicx chordis medietatum arcuum exurgeret. Hinc linea de portione ad por# tionem fimilem tracfta,maior foret quæfita,

2 <fVt ín íflo triangulo q r s 3 duo latera arcualia font r tq cohcauqm & minus, &t

'..... . .. . ' " uscon^

us connexum æ maius, quæ latera ar/ cualia eiufdem funt circularis, quia femi/ diameter deferiptiohis eorum eft utq s* Ideo dico t o ducftam âmedietateunius lateris arcualis,ad medietatem alterius e/ tíam arcualis : efte maiorem medietate q s. Nam angulus fub chordis,fcilicet q r s contentus3máíor eft angulo q r s fub cur- uis contento ; fimiliter erit minor angulo t r u ; Ad quorum declara tiohem ad u er- tendum eft, quód quanto portio circuli minoreftjtanto angulus ad circumferen/ tiam maior : anguli uero fuper chordam tanto funt minores. Vtdefcriptofemi-

circuloabcJfignodtissportionesfubcurua8Cte<fia,quxCntdbd,8idfg:ficc|uod fint áreas eitiidê circularis. Eft manireftum per hoc, quod quatito luhula minor eft, tan tó angulus fub arcü *ÔC* ch orda minor. Rur/ fus ad femiarcus traho d b › d f:& b e & fg, quia trianguli d b e anguli fimul çquales fût angulisd fgfimuh & anguli fuper chordas funt aequales in fingulis rriangulis,per $.pri miEuclidis:& angulus b de, maior eft an-* gulo fdg.Ideoduo anguli triangulidb e ad bafim fimul,maiores erunt duobus angulis trianguli d f g ad bafim : ex confequenti, angulus d be minoreritangulo d fg3 per communem fetentiam *t* quia ab iftis duobus ¿qualibus dbe&dfgpn angulis, plus fubftrahitur à triangulo d b e, fubftrahertdo angulos bafis » quàm a triangulo d fg, (ubtrahendo etiam angulos bafís Ideó plus rëmanebit *in* triángulo d fg, quàmïntri angulo d b e.Hócetiam fatis conftare poteft per 5 o.terttj Euclidis. Dicimus igitur angulum q r s fub chordis integrorum arcuumiminorem effe angulo t r u,fub ch or- dis medietatum arcuum*

b

^Pater.nam cum lunula rt q,minor fit lunula rus, per hypoteftm : *erit* angulus q r t minor angulo s r u.Et ex confequenti, pofito communi angulo fcilicet t r s 1 erit an/ gulus tr u maior angulo q r s.Dicimus infuper angulum tr u fub redis,minoremef fe angulo t r u fub curuis.

qfPatettnam angulus lunuíg r x t,míñor eft angulo íunuíp r ÿ u,quía lunula r y u mai ior.Pofito igitur communi fcilicet angulo t ru contingently, fub curua t x t & reda r uierit angulus t r u fub curuis,maior angulo t r u fqb redis*A* fortiori igitur Sfma- ior angulo q r s fob redis,qui eft minor angulo c r ü fub fédís. EtcUm i t reda,maior iit medietate rqreda,fimiliter r u rCsfta, maior mediètâter q recfta : conftat mamfe/ ftêt u maiorem effe medietate q s. Nam ubi t r uangulus fub redits effètiæqualis an/ gulo qrs fobreiftís/ic quódæquianguliei Tent ipfiduo tríángülíiadhuc t u effet ma ior medietate q s,ut foperiùs didüm eft. Caetera in textu ad hypothefim trianguli quæfiti faciunt aquæftatim elucidabuntur*

J Defcrípfí igitur quadrantembcfuperá centró, poííto pede circini ín c,defcripfí femicirculum a de*

4{pVbi aduertendü eft,quód exemplar habuít locó quadrantis ocuïti, *femicircuíum* occultum. Pro commoditate uero, ad euitandarfl multitudinem linearum, folùm quadrantem a d pofuimus,cum quo óniniá confequí poíftint: uti cum *fetnicirculo.* Ideó occultus quadrans dicitur, quia non de necefsitate fíguty introdu dus: fed fo-

ïûmprofubleuaminefigurantis, quatenus facilius ualeat arcus eiufdehi circularis defcribere a ptindo *b* ad femicirculum b d e. Nam per hunc quadrantem occultum femidiametros circulorum æqualiii,ficcp arcus ex his femidiametrisdefcripti, funs eíufdem circularís*Secundó,adaertendum eft,quôd ab ifto loco. Defcripfi igitur quadrantem b cad finem ufm:fic exemplar corruptum fuit cum *figura › utcum* dif/ficultatepotuerimus capere ngurædefcriptionem.ïdeôneceirenobis fuit ibi addere (forré fub alqsterminis)quod nobis uiium eft à fcriptorepræmiiTum- Nihilominus omnia funthypotheficonfona, &conclufioníipfiu$ de Cafa minimèobuianz tía* Continet duo in fe hypothefis:unum eft, uttriangulus qui qugríturjduo latera habeat arcualía eíufdem circularis,^ maius fit quadrans & concauum, aliud arcua/le minus ÔC, connexum, tertium redilineum & ut fèmidiameter circuli laterum ar/cualiumthoc con tinet hypothecs in principio & in fine * Et manifeftum eft,hoc ue/rificari de triangulobkc. Secandum eft quod angulus chordarum integrorum ar/cuum, maior fit angulo arcuumi& quod angulus chordarum medietatum arcuum, maior fit angulo arcuum,ôdminor angulo chordarum integrorft arcuum.Sed quod ira fitpatecwraho b d redam,& fiet quadratus a b d cJdeoc® angulus fub quadratic^

b fc,6£ reda b d contingentia? erit : ficut & angulus fub eodem arcti quadrantis,^ d c reda* Vnde omnes redç à pundo b ad quadrantem d h e dudæ,fcindent quadran tem b fc.Rurfus per iamdida angulus ç b h fub redis,eft aqualis ángulo (iib curuis: cum latera arcualia fintæqualiaj&eiufdem circularis.Nam cum bhfcindat quadratern b f c,paruam lunulam abfcindit à maiorefub b c & p f cJlla^ igitur parua lunula, fiue eius angulus communis ponatunerit angulus c b h fub redis, cum angulo paiuelunulæ,æqualis angulo maioris lunulæ,fcilicet fub b creda & b f ccurua-Simili/ter angulus c b h fub curuis, cum angulo parus? lunulæ, erit aequalis angulo maioris ÏLinukifcilicet fub b h reda,6< b h curua.Modo angulus fub b creda & b c curuàæ* qualis eft angulo fob b h reda & b 11 curua, cum lunulæ fub ipfi s contentæ fint æquales, ut conftatdgitur communi dempto fcilicet angulo paruæ lunulæ (quem líe uo/co)refidua erunt æqualia,fcilicetanguli cb h fubredíSjtV'cb h fubcuruis.Quod fu ftdemonftrandumÆtita procedëdLim,quotiefcuncplateraarcuaÎiaeruntæqualia, eíufdem circularis* Reftat de triangulo quæfito tradare,fcilicet c b kítraho b k¿ quæ neceftarío abfeíndet arcum quadrantis b f c3fac¿et^ parúam línulam* Sí igitur eft quæ/

eftquxfftusc bk triangulas, fub re-da ck,&duobus lateribus arcualíbus:oporcet quód angulus chordarum integroru arcuum maior fíe angulo arcuum. Pater quód fit itatponatur commune, angulus paru® lunulæ: tunc erit angulus cb k fub redis, cum angulo paruælunulæ,æqualis angulo nriáíoris kmulfc, fcdicetfiib b creda, arcu quadrantis b f c . Angulus uero c b k fub curuis cum angulo paruælnnulæjæ/ qualis erit angulo lunulae fub b k reda & blkcurua. Modo cum lunula fub b c reda SC bf ccuraa,Loge maior fit lunula fub bk reda SC b l.kcuruajericetiam angulus iub b creda &bfccurualongemaior,angulofubb kreda.S¿b 1 kcurtía.Vnde f ab his duobus angulis commune fubtrahatur ,puta angulus parux lumflæ/erit adhuc refiduum anguli fub bcreda & b f ccuras (ut eft angulus c.bh fubredis) longé maítré refsduo anguli fub bkreda &b 1 kcurua:uteftangulus cbk fub curuis.Conflat igt tur angulum cb kfub redis,matorem effe angulo cb k fub curuis. Dicimus infuper angulum fb 1 chordarummedietatum arcuumiùxta pofitíonem hypothecs, ma.io/rem efleangulo fblfub curuis. Nam communi dempto pura dempto angulo fubb fcurua&fblrcdatrefiduumangalifub redis fb ÔÇbl (quod eft angulus lünuîæ fub bfreda0¿bfeurua)maíuseftrefiduoanguli fubcuruis bf b l (quod eftangulus lunulæ fubbl reda b 1 curuajcum lunula fub b freda & b fcurtía;fitmaior lundi» fub bl reda S¿bfreda:8¿ exconftqaenti,angulusangiflomaiorent. Igiturprius angulus fbl fub redis , maior erit angulo fbl fub curuis,quod fuit probandum. De/mumdicimus angulum f b 1 fub redis,minorem effe angulo cbk fub redis.

^Patetmam communi dèmpto,pùta dempto angulo fbk : fub redis;eftrefiduum anguli c b k fub redis maius (ut eft angulus c b f fub redis) refidqo anguli f b 1 fub ré diSjUteft angulus k b1 fub redisiPatet per iam oftenfa,eó quód lunula fub b c redai g¿bfccuruaniaíor:ideó anguli trianguli b fcad baflm maiores.'Anguli uero ad bât fim triangulib 1 k minores érant.quia in minori luhula fuhtfadf'Conftat igitur *an/*gulos chordarum medietatum arcuum ¿ minores effe ahgulo chordam integrorum arcuum,qnod fuit probandum.

4 Cum enimbcmaximus triángulos móuehir aci mediúírftcbntínue decrdcendo§ &bd c mínímusad medium continue crefcéndo rhoúetút*

^¡•Supponatur íta.

5 Et quotquot re&æ à pundo concurius duétæ , diuidentes duo la/tera arcualia : redise cadentes inter ipfa ullam proportionem ad redilté neum.&c.

<Qtiod b p Gntduætertix^de b carcu quadrantis.

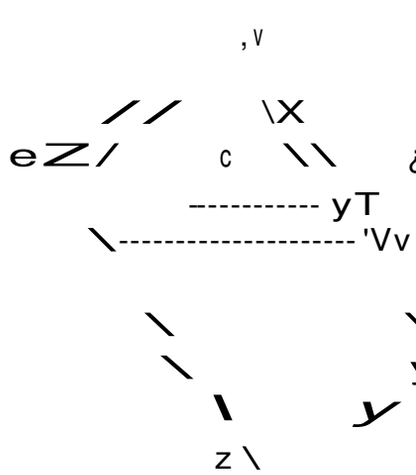
^[■pacetmam angulus redus ad angulum triágali®quílatefúeftút$.ad¿ Hoch'queè ¿x hoc quôdperjrprimi, trianguliæquilateri treáangulí fímulduobus redis funtæ> quales. Êtcum inuicemüntæquales:eritquilibetut2.rertiæanguïiredi,omnes uçjo fïniulk tertiæanguli redi.Rurfus b a cangulus redus eft, quôd fi ducantur du® re/efefaffecta rSCcneruntperdefinitionemcirculiæquales, eô quódarcus.cfb *6¿* a r a c fine deferí pti.Tra dis igitur a rôf ci redis,deferiptus erittriangulus æquila rems ar c. Igitur per ultimam feXti Euclidis c fb arcus quadranti, arciKcfr fefquíalter erítifieep b r arcus erit una tertiaarcuscfb,& erit medietas arcus cf i Eodemtnodo fi ducantur du® redæ a p8¿bp:eruntaequales perdefinitione circuïi?défcribêtqj triangulum æquilaterum a p b,cum à p d *St* arcus b fc,ex a b fint defcrip?i:SC ex confequenti per eandem ultimam fcx ti Euclídís,érít arcus b ¡5 c fefqùiaîter arCui b r p rá Mone angulorum quos capiunt. Vnde arcus p c erit medietas arcus b r p,S£ tertia aiMeus b p c.Quare æqualis erit *arcui* br,qui eft æqùalis terti® parci arcus b p CÔC exconfequenti arcus r fp erit altera tertia.Sícq;ifti tres árctBfcilicetbr,tp,S¿ p c:eruntæqùàÎés,quoa fuit probandum. Cætera patent.

BBb £ Ter/

Tcrtíüni pracmiíTum.

TErtíumquod antemittendum afferui, eft quomodo ínterduaslí neas reâas,duæ médias continue propotionaîes ftatuanturdamdudumnotifsimumfuit,fidatæ duæîineæfîmüliun&æ diametri circuli fiànt,& eàs chorda órthogonaliter feparauit: qubd fémichordaeft medio lôco interipfas proportionalis 3 quoniam fcmichorda interfagit* tam & refiduurndiametri, mediaré neceffarium eft.Si igitur duælineæ in* dèfinitælongitudinisuta b &cd,feortho* gonaliterfecuerintinepundo , &deeuer* fus d minorem lineam fîgnaueroquæfitef, & deeuerfus a maioremquæ fît eg, deferí» d pferocpduosfemicirculos unum fuper centro in linea ec puta k, alium fuper centro in linea e aputa h,exiftente,hàc quadam aduer tentia , qubd arcus femicirculi cuius centrum reperiturin e a linea, concurrat cum arcu alterius femicirculi in linea e b & linea ec, putapundís i &1: nemo hæ (itare poteft, ei & e 1 mediare (ex proemiffa notifsima regu» la unici medrj proportionalisjinter e f &eg*

2 Vndeutin praxihæc media facileattingas,habetognomonemjatq?It neam unam: quæ ad latus gnomonis applicata rectum angulum efficiat* Et íuxta præmiffa,duas indefinitæ quantitatis lineas fac inuicem ortho» gonaliter fecare. Ponas deinde tCcftum angulum gnomonis fuper lineam eb >&latus unum fuper fpundtum: nota ubi reliquum latus fecuerit lineam e c, applica ibi regulam ád latus de quo dixi,utreâumangulumefficiat.Sihæc regula pergtranfierit habetquæfitum: ft non, gnomonem in eb attrahe, uele« longa quoüfcpíta euenerit, habet illa duomédiaquæinquiris. Poffuntqui» dem&ali)plærKp modi de facili inueni pereum,qui ftudium adhibere uolue* rit,fedhicmoduscumclarusiït,adpræ fens fufficiat.

} Quomodo autem ad tres datas proportionales , linea quarta continuepro portionalis fubiungi ualcat : iamante atque ex præmifsis relinquo manifeftum.

Anno-

Geometricis;

Annotationes omnifanftú

1 Tértiumqüod ante mittendum aíferuí cft,quomodo ínter ¿uas, 8¿ck

'«fîEft enim manifeftum exs>.fextiEuclidis, e i mediam effle proportionalem inter' g c QC e l:eo quôd fuper g l d efcri ptus fit feraiçirculus g i 1, ÔC e i fuper g l fit perpendícu laris.Quare ficut g e ad e iîita e i ade l&urfus eadem rationed l eft media proportio fiaiis interet SCè f.lgftur ficutei ad ê l:ita él ad e E Quâtede primo ad ultimum ficut: g e ad e nita e i ad e 1,& e l ad e f.Siccp e i & e l duæ erunt continue proportion aies in ter g e&e£Sed adhuc ignotum maner,quomodo centra k & h ualeantreperiri*

2 Vndeutiîipraxihæcmcdial'aciléatcingasjiabetognornônem. *

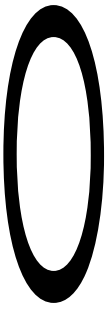
ijpCum g i l fitangulus redus, fimiliteri If; erit e i media proportionalis inter g e ÔC ¿L Itidem & el erit media proportionalis interi e & e f,per 8, fexti Euclidis Argu-mentando igitur üt prïusîficut g êad e hita e i ad è I,&e l ad e CEc hic modus cum mo do Platonis à Georgío ualla recícato/coíncídit;

^Quomodo autem ad tres datas proportionates;

¿plntelligíc de Cufa de tribus continueproportionalibus. Sumantur igitur fecundai & tertia,ád qüasjpéricr. fexci Euclidis tertia dëtur continué proportíonaiísipía éric quarta continuèproportionalis adtres príóres dácas.

Quartum praërniiïunL

Vartum autem, quomodo ín habitudinédataruría ad tertiam de* tur quarta: omnibus pcnè eft manifeftum in praxi. Per duos tri* angulos ununi angulum communem, & cæterôs aequales háben tcs›inquiras. Nam fi a b eft linea una, alia c d, tertia e f: iünge ad angulum quemuís a b & c d,qui fit g h í S¿ claude trigonum* Deinde continua g h latus,qtioûfq? fùerit æquàle ef, et fit gk: tràheæqtiidiftâhtemâdhi qù£ fit le 1›et continua g i ttfq? in ipfarn, et fît g m. Ntilli nífi parumfeíoló dubiùmeft,line ârti k m ,ad g kquæ æquatur e f fe hâbe* re,uti hi qüæ æquatur c d,àd g hquaë quaturâb.Hæcde prgmittendis.Otn* ñís autem tranfinutado in Geometricis figuris eft, uel lineæ in lineam,uel fuper* ficiei in fuperfidem3aut corporis in cor pus.Trfa igit funt ea. q ièriatirnp exertt plari manudu&ionêtângi conuenit*

Annotationes OmnifanAi.

lijpRefampta figura ínlítíraadíecfta.Eftmanifeftum,quíaíftíduo trianguli g h i Ôfg îc m,funt æquianguli per hypotefimîideô per 4,fexti Euclidis, latera reíatiua propor tiónalía.Sícut igitur h i ád k tri,itá g H ad g k : ÉC permutarim, ficut h ĺ ad g h›¿ta k m ad gk,quod eft propofitunt

1 lineam redam in circumferentialem cùrüatntierterè cüpis: ipfam ¿ fedam in triangulum æquilaterUmrefolütiô,et ex primo præmifi» forum circulum ifoperímetrumélícitojcuíus circumferentia datab reitæadæquabitur,

...

â Si

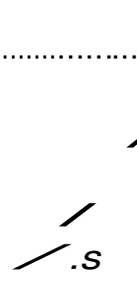
2 Sí redam ín aliquotamcircumferentiæ portione circuli refoluere qug ris: ipfam in circularem integram refoluíto, &C ex proportione amborum circulorum, ad parte aliquo tam circumferentiae, perueniesad quæfîtam, nam eadem eft habitudo circum ferentiàrunrqùæfemidiametrorum.

3 Si datam redam in quadrantem refolui optas: quarta circumferentiae circuli,cuius femidiameter eftquadrüpla ad femidiainctrUm circtdí>cUiús circumferentiae aequalis èft datæ redæ»eft qüæiîtutm

U4 Si data redam in portione circuferentiæ dati circuli transferre qtig ris: eam primo in circuferentia circuli commuta, ex nota habitudine femidiarnetrorum circulorum, prôpofîtum notificâbitur.

5 Si curuam lineam in redam uertere ftudes, non alio unquam fades ingenio»quam exopequarti praemifsi,inquare penéomnes erraffeco* perio. Nam curua linea non poteft in reda mutari, nifi ex proportione alicuius redae in curua uerf^. Dum igitur hoc agere proponis, primo re damin circumferentiale uertito,& huius circuli femidiametrum nota* to pro prima linea.Deinde tertiâm tédæUerfæaùialiam portione eius facito fecundamlínea: & tertiam femidiametrum circulhctiius circum* ferendam redilineate proponis,fignàto, èc triangulos claudito, quoru . angulus unus communis & alrj æqualesdateraq? eotnuni ángulo oppo* fîtaæquidiftantiaexiftant, Erit enim fecundum latus portio lineæqüg .fîtg: fcilícet pars tertia» fi latus æquidiftansprimû, pars tertia circumfer rentig fuerit; fî alia» tunc alia. Perhocfcituf uerfiocircumferentiæin re* dam»fcitüretiâuerfîo eius quæ eft parsaliquota & notacircuferentiæ4

6 Quod fi ignoraueris proportionu datrarcus ad circuferentiam,cu* ius redilineationem perquirisîuterefecundo pr£miffo»&fac lineam de opundo concurfus per arcu quçfîtum aut eius aliquota,ufq?ad arcum alium tranfîre»&linéani ínter arcus cadente nota to* Deinde fac femidià metrum effe linea prima» & lineampqualem quadratiâuteiüsâliquotp fac fecundams 8dimâm tertiam facito eâÿ qua inter arcus cadente anno tafti*Etiuxta quartupr£miflum»per triagplos quefîtâm lineam reperi

eSneqp alia üià hoc qüefîtumâttin* getur»qUa(etia fîádUertís)ducípo teriSjUtdâtâredainarcum uertas dat£ circuferêdæ, etia fi eius arcus ad circuferentia proportio igno* taexíftat. Hocautê eo ingenio, {& midiametruro circuli fac latus pri mu trianguh, & linea reda quartp circumferêciææqualê aliud, clau* a dendo trigonii: ut fi femidiameter fita b, et b c ut quarta circuferentia daudendolinea a c trigonu* Deinde fac

& *t* ..... *fac* lineam eius aíiqñptám cadere ¶ in eo trigono æquidiftanter ad b c> ôéfîtd e. Poft hæc de b tierfuscfi* gnaæqualêferrridiametroa b,quç Ctb f: trahe a f, & nota feélorern d e, quem nota per g literam. Deíndé recurre ad íecimdum præmiffurii 8¿ lineam ducito de comuni puri* éloconcuríus, quoufqj inter arcus cadat æqualis portio ad d g, 8¿ hic feft femiafcus æqualis datæ lineæ, âutpôrtioaïi'qtiotaàrctisqüæijti, Vbi arcusquæfitbsmaioreffetareu quadratis : tunt neceffe effet cum poftione aliquota operari, que minor àreti quàd rantïs exifteret. Poterii etiâex his datam ciiruâm» & fcuiufcûçp circumferehtiæ arcum › íñ qüéñicünq? aliiim arcum alterius circuli uer* tere: tranfmutandoprimb ipfam datamcuruaminlineam reeftam, Sede* indeillamreâaminarcümdatæ circumferentiae, modis pretadis ¿Et in hoc cap.tranfmutationis linearum,fuffidenter explicatum exiftít.

Annotationes omniían&t

Si lineam re&am incírcunferentialem curúam ümere cupis, :

1 **^pSíc data reda a b,díuido eam ín tres partes æquales per ii fextí Euclídis.Sumo & qualem terti» quæfitcd,&fuper ¿am per primam primi Euclidis, triâgûlum sequila/ terum defenbo fie. Super earn duos arcus eiufdem circularis deferibo,faciendo cd fé midiametrum, SCUbife fecant arcus pond eliceramJDeitide trahore<ftasdeetce,qug manifeftè eruntper definitionem circuital quales;& ex çonfequenti; ifta trialatera fei* iicetcd>cej&ed æqualia erífc.Quáre recftá data uerfa eritin tn'gonS-æquilatetum,cu/ tus circumferentia dateline» aquatur. De- inde traho e f ad medi etatem lateris c d, fi/ militer c g ad medietatem lateris de: & ubi* fecat e f, pono h,erit h centrum trianguli nam è f pendicularíter eft fuper c d. Simili- ter c g fuper e d, per tertiarii terttj Euclidis eóquód e g eft duda ß centro c,ad medietatem chordae d e.Rurfus traho h d> quia fa h duo laterajduobiis lateribus c f& fh aequalia funt, & fimiliter anguli fub ipfis contentiîigicurper4. primi Euclidis,h d æqualis erit h c. Et éodem riiodó dící poteft de *i(lis* duobus triangulis^d g h & e g h eo quód h d æquâlis fit h e.Quo fit ut e dfic fe eunda trigoni^qua fcilícet circunfcribitur circulus trigonó:8¿ ex confequenti h eft cc trum, S£ h f prima trigoni. Rurfus fit i pun&us medietatis c fitrahb h i,^ extendo eam per qua rtam partem fui, & fit h k ad h i longitudine fefquiquar ta: *ejfit* per primîi pr»miíTum femidiametrus circuli ífoperímetrí. Vndecircumferentia circuli lik,gqua teiturlineaeabpropofitaequodfuftpropofitum* ,**

De tranimutationibus.

J Sí re&am ín aliquotam círcuferentíg portione circuli refoluere qugris.

' 4FSitdata a b,qaam ín medietatem circumferentiae circuli refoluere quaero ♦ Per præmiiTam do ei circumferentiamscirculi aequalem, & fic circumferentia circuits d.DupIico c d ,8¿ fia t c etdefcribo circulum ex c e » cuius medietas circumferentiae aequabitur lineae redae datar*

^pPatet:nam circumferentia circuli c e,ad cir/ culicd, eft ficut ce ad cd (ut dicit deCufa) quod demonftrari poteft pane eadem demo* ftratione>qua demonftratus ab Euclide per ie eundam duodecimi, circulum ad circula pro* porcionemferuare,quam quadratus diame/ tri circuli unius, ad quadratum diametri circa lialterius. EritigiturCircumferentiacirculic e ad circumferentiam circuited,dupla longi/ tudineiquareeius medietas fcilicet eg fi^qua biturcircumferentiae circuit ed , fiCexconfe* quenti redae a b. Poflet hoc aliter fieri du/ plicando a b, & dando circulum cuius cir/ cumferentia aequatur redae duplaead a b,&i- demeffet.

J Sí data reda in quadrantem refolui optas,quarta circumferenti^&a

Sit data a b reda,& iit per penultimam circuli cd circumferentia aqualis rede aatas:quadrupb c d & ftat c e,quae ad cd longicudine iit quadrupla. Rurfus ex ce deferibo circulum, cuius pars quar ta circumferentia aquabitur circum ferentia:circuli cd ,eb quod fícutc e ad c d eft longitudine quadrupla: ita circumferentia circuli c e circum ferentia circuited quadrupla lon/ gitudineerit. Conftatigiturefg quadrantem æquari data reâæab. quod eftpropoîîtum*

4 Sí datam rectam ín portío* nem circumferentiae dati circa li transferre.

4fSit data reda a b,& datus circii* Ius cdtquaero afsignarein ipfo cir* culo arcum,aequale redae da t«. Per primam huius cap. refoluo a b in cir culum ííbperímetrum, qux fit ce. Vnde fi nota fit habitudo c e ad c dj erit pariter nota habitudo arcus se/ qualis ab ad circumferentiam cir/ culicd. Quod fi ignota fit habitu/ do ce ad c d ¡ignota pariter erit ha- bitudo arcus ^qualis a b ad circum- ferentiam circuli c d equa lis redf a b. Sit igitur ce ad c d longitudine fubrriplaierit pariter portio circum ferentia circuli cd æqualis reda a b,fubtripla longitudine ad circum- ferentiam circuli ipfius cd ♦ Vnde

hgtres

qh ç tres propófitioties eodem medio demonftrantur, per habitudinem fcilicet fe 7'midiametrorumcirculorum ad inuicem longitudine*

5 **Sicuruamlineaminredamttertere dudes non alio unquam facies.**

^Sit datus circulus à b,cuius circumferentiam redilineare propono. Primó per primam huius cap aliquam redam in cur uam refolaoôÇfie cd : circumferenriaqj circuli a fçquecur datç redç. Sumo iïtius circulifemídíametrum aut eí çqualem, 8¡C fit g h quæ fît çquâlts.a f : addoadgh re/ dam orthogonaliterçqualem tertie par- iti c d,& fit h i. Dèind è continuo g h quo/ Ufquefiat çquajis a b : 8c fit g k equalîs a b. Traho çquidiftantem indefinite ad hi per ji. primi Euclidis»ÔC fit k l.Claücîo or- thogonios, trahendo redam âpundog per pundum iad redam kl, Ôf ubieam fecat polio m l erit km pars tertia redeç* qualis Circumferenti^ circuli dath

¡^•Patettnamiftiduo trianguliçqüiâhgûli fdntiigitur per 4. fexti Euclídís.fícutg hadgkjtahiadkmt&permutatimíícutghadh ijtagkadkni, Sed g h ad h i le habet, ficut femidiametrus circuli ad redam tertiç parti circumferenti^ ipfius j circuli çqualeni. Igitur gk ad k m etiam fe habebit tanquim femidiametrus circti 4 liad redam tertiç parti ctrcumferentiç ipfius drcult çqualem.Siigitür km triplicetur ififctredà çqüâlis circumfêrêntig da ti circuli.Si uerô ad ghadiùnda fuif/ k fetqüàrta parsed, uel aha pars aliquot^ âbfçidiiïetgi iqúidéfinítam kbeandem partein drcumferenriç circuli dati. Pçr , hocigitur feitur uerfio Circumfefêhéiç ft in rcdam,fcitur etiam uerfio curuç/quç eft pars aliquotâ fy. nota circumferétiæ; Vtfi redam çqùalem quintç parti èireâ- fitrêtiç circuit dati optaffem, diuifiiTerri Cd ín quine# partes çquales,'& ád g h u¿ ftam quinhm partem ortfiogonalíteríunxííTem * Vndcquçabfciffa fuiftetin kl,g/ ^ualïsfuiiretquintçparticircumfére ritiçcirculidath . --

Qtfbd fi í^nóraüeHs^pófitíorié dati arctis ad cifcBferehtia, cuiu¿. &c;

b

in círculo a b arcus fignatds, qui fic. cbd, cuius proportio ad circumferentiam circuli ignoraturmihilotninus redam equa- Íem arcui éxoptó, Recurro ad fecundum præmiífum, mueníendo triangulum, cuiu£ duo latera arcualia fint eiufdem circularis cum arcu c b d* Traho igitur redam «quia/ lem diametro circuli â b, quae fit h 1,& fqper i centrum defcribojfëmicircülum h m L Addo orthogonalrtèr ad l h gqualem h i,quç éft me dietas de h 1:& fit h g. Fado h centro,defcri- bo arcupi quadrantis g k fiqui erit aequalis ac, cui quadrantis circuli a b,qui fit e b h Nam' irada reda g t , erit triangulus ghiæqualisV triangulo c a F Rurfus fado gceritrb ; tra/

Z

ho quadrantem occulftímhm^quifítexcircumdudionegh. Deindeiterumfado g centro, circumduco *gi,6¿ubi* fecat femicírculum pono n i &fícduo punda maximi*8C* minimi trianguli habenturjfcilícet n *S¿* tn. Di uidó arcum m ri in duo aequa per tertíj Eu* elidís,6¿fít p pundus medietatis.Vnde m p n íhiftá figura , fúntlocodkhínfuperíorefí/ gura fáda,in íp ib fecund o prámíflb.Rurfus pono pede circini ín p *8¿* alium in **í,** moneo **i** ubi fecatquadrantem occultum pono q:tra ho p i.Ec iterum pono pédem circini in q S¿alium íng,moueo gdeferibendo arcumgp,erítcpgp i triangulus propofítus per fecûdum præmiiTqm. Deindefígno ín g fc i pundum medietatisqUifitk, fímílíter&ihgpquíííc r: trahó r k,ô£ continuo r fc & p i quoufqp con currant>Sfpundum concurfus fignoper b literan¿ Rurfus in arcu quadrantis g k i Tigno arcum æqüàlèm cb d,qui fit glçs b & à pundo concurfus,o tràhô,redam per spundum,ufqjad àtcu g rp,& ubi fecat eum pono n erit per fecundum præmiflùm **t** s ad p iafícutgks ad g kiJDeiâde recurro âd quartum præmiiTum, Primó per præ* miæaminuenio redam, æqualem arcui e b **f** qua/ c dranri, qua: **fit** u x. Facio primam lineam femidiame trum circuli, ÔCfit a c æqualis a b ; fecundam u x:8¿. **dfitcf** orthogohalíteríuhdaa Cæquàlis **lix**. Tertiam facio æquàlern ts;quæcaditinterlateraarcualia trianguli ínuéntí:ó¿ fita d æqualis t s. T traho per |i. primiËuclidiSjhequïdiftantem ad cf,8f fit d b.Dein/ àjndeclaüdoorthogonios traho a f, ubifecatbd U'ponocîdicôdeeiïe redam, æqualem arcui propo/ ¡¡tío fcilícet c bd.

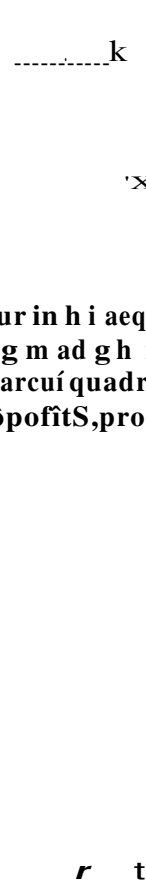
h **l** **1** **/** **/** **g'** **i** **b**

^Patetmam in triangulo fupérioredpre arcus propofítus fcilícet **gks**, fe habet ad arcum quadrantis eíufdem circularis **ifíclit feda** t s ad femïdiamerrum circuli arcuum fcilícet p *i.* Et cum a ¿fit âeqüalis p **i**, æa d æqüalïs îs î erit a d ad a c, iîcut arcus propofiarç ad arcum quádráñtís eíufdem circularis. Et cum ¿ftí duo orthogoníj fíne sequíaíigulí & fímiles **i** ideó per 4 . fextí Euclídísjfícut à d ad a c,íca d e a c f. Et ¡terum d e ád c ffe habtbít, ut arcus p ropo/ fitas ad arcum quadrantis eiufdem circa laris. Sed c **f** reda æqualis eft arcui qua/ drantís íigíturde re&a etiam erit ar qua/ lis arcui propóGrq, quod fuit demon/ ftrandum. Nulla quippe alia adcf,fe poteft habere ficut a d ad a c,quam reda æqualis i it arcui quadrantis eiuídemcircularis,pátet intentum.

ifHittc dicit de Cufa, quôd *alia* uia hoc quæfirumattingi non poteft. Sequitur.

<Qua'(fubaudi uia) *fi* aduertis, du/ cipo teris ut datam redam in arcum tiertas.

<rSit datus circulus a bÔC data reda c d, quam uo° tefoluere in arcum circumfei en tixcirculi dati.Primô per praemiffam inueniorcift3m æquakm arcui quadratis,quæ fice £Deinde recurro adquartûprxmiflum, facio aequalem a b primam trianguh,

quæ fitg h: fecundafacfo reda æquale e f, quâ addo orthogonaliter ad gh,& fit h i æqualis e f.Deïde tra ho gi daudëdo órthogoniff.Rurfus facio çquediftâ ter cadere ad h i,intra orthogoniam gqualé c d,fic fignâdo æquale in h i quæ fit h k: SC educedo æquidi/ ftantêà pudo kad redâ^ h per 31 primi Euclidis, SC ubi fecatgiponolJternapftdolpereandeji primi Euclídísjtraho æquidiftantê adi k.quæ fit l mterit %* qualis k h fiue cd.Quôd addít de Cafa,fcilícet quod fignetur in h i aequalis g h: no eft necefleinon ením alia poteft exurgereín m l,c¡¿ g m. Vnde g m ad g h femídíametrg circuli dati, fe habet ficut m I reda data ad reda h i,æ/ quale arcuí quadrátís.Rurfus ad feciïdft præmtffum recurrOjínuení edo triangula ibídêprôpofîtS,prout in præmiffa exprtfsímus.Et fit triangulus gp i.Deindeà pundo coçiirfus o,traho reda ufqj ad areu g r p,fic qd reda cades ínter dúo latera arcualía fcilícet gId 8¿grp,aqlísfitgm,ínfigura fuperíorep quarts præmiftu miada. Traho ígí t o t, 8¿ubi fecta __ I gkí arcu quadrátis pon os, fftqj s t pqualís g m: crítarcp gksquæfitus,Ô^çqualisredædatæ|fci licet c d.Patet fie: nâ t s æqualis gm,ad p i æqua le g h: fe habet ficut reda data adre dâæquale arcui guadrâtis circuli jppoíití.Sedperfecfrdu præmiíum gks arcus,ad g k i a rcuqua dtatís fe haber,ficut t s ad p i,Et nulla alia cj? c d reda da/ tafe poteft habere ad arca qdrátís, ficut c s ad pi Quare neceffe erít gks æquale elle redædatæ, í¡ cq3 reda data refoluta eríf ín arco círcunferen tiçcircülidatiab:c5 gksíít arcus quadratis eü dêcirciilii'patetpropofitu.Cætera de fe patetExhoc díuifío arcus quadratis in quot libet partes dicítur>SC ex cofequentí díuifío anguli redi ín quotlíbet partes:fcílícec díuidendoín quotlíbet partes,fcilícet per ii(extiEuclídis:femidiametrum circuli ÔCâ pando concuríus ducendo lineam,fíe quôd cades íntens ínter latera arcualía,equa/ lis fit uni partium femídíametrí* Et ubi pars illa fecabít latus arcualequodeft quadrans, notetur literal portio illius arcus ínter pundafedíonís angula fub arcuafibus laterib. contentum, ad arcum quadrantis proportionem tenebit, quam portio femidiametri cadens inter latera arcualía ad ipfam femidiametrum»

h

£

r t

Detranfmutatíonefuperfícíerum* Cap. II.

Vperfícíerum tranfmutatío, utfuffícíeñter explicetur 8¿fuperflua refecentur: redilínealium fuperficierum uerfionem uti notam prac* tergredior . Nam triangulum poffeínplures feindítriangulos, &c quemlibetínquadrangulumuertí, ¿¿illorum quemlibetínquadratum, & plura quadratain unum, atçp trigonum unum ín plures æquiangulos> &tríangulum fimiliter atque quadratum, fie omnes polygonias ífo¿ pleuras nonifopleuras in alias figuras: hæc omnia ex elementis Geo^ metricis, proportione circulorum Só quadratorum tibi nota relinquo, cui intendam adiicerefcitis, non replicare trita. Per eaquæiam tetigi,fa^ cultas huius cap.aperitur.

2 Superficiem circularem ii ín redilínealem transmutare proponis pris mb eius peripheriam curamin redam refoluito: deinde femidiametrum

peripheric àd return angulum iungito,trigonum daudehdo,8¿ uerfà eft circularis fuperficies in trigonàm.Siidtetràgonam & quadratam $hoc ex trígono facile eft; Circulus enim quadratur, G inter femidiametrum & medium peripheriæ,lineam medio loco proportionalem coftam feceris, 8¿ quadraueris.O ftenfum enim eft à fabrilioribus,per multiplicationem femidiametri in medietatem peripheriæ;areani quadrangulam exurgere, quæ nec maior nec minorerit area circúlnMultíplícatíoením femidiametri círculí}ínfcríptípolygoniaeiri medietatem peripheriæ polygoniae cir* cumfcriptæ: areæ polygoniæ circumfcrijptæ æquatur, maior eft afea drculí ínfcripti. Et multiplicatio femidiametri circuli círcumfcríptí>ín medietateperipheriæpolygôniæinfcriptæ: maior eft area polygoniae in* fcriptæ,& minor area circumfcriptæ. Quare multiplicatio femidiame* tri in medietatem peripheriæ circuli, nec maior nec minor effe poterit area circuli» .

5 Si uerb quæfis arcam fuperficíéí fedíjíneaíis in circularem tfánfmuta* re;primo circularem refoluíto per íam dída in polygoniam,puta in qua* dratam,&femídíametrum circuli facito lineam unam › coftam quadrati aliam.Deinde fuperficiem redilinealem datam quadra, & coftam eiùsfà* cito lineam tertiam : & fecundurti quartum pfæmiffum,quartam lineam reperies,quæ ent femidiameter circuli quæfiti ♦ Etatténdè,quomodo non ckueniturad uerGonem circumferentialislineæinredam, nifi'per uerfc- nem têdæ alicuius in circumferentialem. Etecontrarionon deuenitura · tranfmutaiionem fapérificíeíredílínealís iri círcülafem,níG medíante uéf* Gone alicuius circularis inredilinealem. Quæ hic lateant arcana,præfen* tispropoHti non exiftunt.

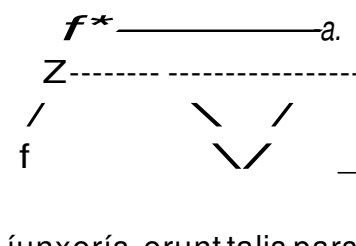
4 Sí ueró qugris quamcuncp póftíótiem fuperficieicircularis interfcdo* res cadentem,fiue illa proportionalis Gt ab fuperficiem totam,Gue non: ar tem habes,arcum inter fedores interceptum refoluendo íñredam,ó¿ fe* midiametruminmedietatem eius multiplicando*

5 Siabfcifionem ex chorda 8¿ arcu in redam fuperficiem redigere cotia* ris : primo à centro fedoribus tradis, totam portionem per íam dida fe* falúasíncirculum. Deinde triangulum exíedoribus 8¿chordaGmiliter in circulum,&fubtrado illo à priori : portio remanet refolutaín fuperfí* ciem cadentem inter circumferentias amborum circulorum,quærefolui poteftin rediangulam fuperficiem,per refolutionem utriufque circuli in quadratam,& perfubtradionemuniusquadratæabalia,quoniamdiffe* rentiaeft uti portio illa. Poterit igitur illa in quadratam fuperficiem, & per quadratam in circularem refolui,modis fufficienter exprefsis. Et in hoc fatis explicatum eft ad artis fufficientiam , de fuperficierum inuicem tranfmutatione.

é Poffentadiungi præter necefsitatem tranfmutatoriæ artis? alia plura occulta

occultahaAenus:fcilicetquomodo angulus defcribi pofletcirca centrum circuli,fehabens inter duos duplos angulos, fecundum prop ortione m dietatisduplæ: & hoc ex fecundo præmiffo* Poteft enim dari linea recta, ad datamfe habentem,üt cóftaad diametrum : poflunt àmbæ in arcuse* iufdem circumferentiae refolui. Vndefe&oresad terminos arcuum tradti, angulos circa centri caufare fecundum habitudinem arcui necefleerit,

7 Si etiam fuperficiem Unam refoluere queris in plures quotquot uolue ris , quae fintadinuicem& ad totam fuperficiem improportionales : ita quod fi addideris unam ad aliam» compofita totius aliquota fit.Si fuperfi* cies data non fuerit femicircularis, in talem refoluito: trahendo chordam quadrantis æquidiftantem diametro, quæ medium diuiGonis nocetur. Ab «a €X utraCp parte peræquales arcus maio* & minores chordas ducito, quot Uo lueris t erunt omites portiones ímpro* portíonabiles ad fe» & ád totam. Sed fi duas æquidiftàntes à medio diuifionís íunxerís, erunt talis pars fuperficid, qualis circüferentiæfuerit ârcüs,qua nía de mediafuperficiefemicirculàri, abfcindere poteris partem aliquo* tam eius quam uolueris* Huius oftenfio eft, quum trianguli ex fcctoribus & chordis æquidiftantibus,chordæqua* medium diuifionis uocatur co* fiítuuntunPoterisetiamfuperficíemdíuidereínpartes§quárum una fi cui quàm alteri iuncfta fuerit, adhuc compofita ex ip fis fuperficies impropor tionalisremanetî quando fcilicet à medio diuifio* nis perimproportionales arcus ad circumferentia chordasduxeris.Exhisaliaut libet elicias/

Annotationes ómmTanólí*

î Superficierum tranfmutatio ut fufficienter cx* plicetur,8c fuperflua,8óc,

^Verfíonemre&ílínearumfuperficíerumdocét «f.fexti Èuclidisîideô dicit de Cufa Ullam notam elfetex element tis Geometricis*

2 Superficiem circularem fi in rediliiiealem trâf mutare proponis: primo, 8¿c<

flpSit datus circulus a b, que in recliíinéaíem fuperficiem refoluere exopto.Primd per quintam primi Cap, refoluo circumferentiam inreâam xqualem,quae (it c d. Deinde

b **fumo aequalem a K,quę (it e fad quam addo orthogonaliter se- qualem c d,& fit fg,T taho e g, eritefg triangulus orthogoni- us equalis circulo á b.Nam peí**

Jd **tertiam propofitionem in pria/ cipio libri per nos adíeclam › &**

per eius córrelartum,multiplicationem e **fin** medietatem **fg** quæ fît **f** paream æqnâ> îem areæ circuli producerefut eft remangóla e **fp** ojjeft mam'fçftum.Modo multipli catto e **fin** totam fg,re<ftangtilam duplam ad **efp** o producit, perprimam fèx tí Eu- did is: *8¿ ait etiâ* dupla ad triangulum e **f**g, per suprimí Êuclidis.Quareper % quin- ti Euclidís,tríangulus e **f** g,rediangulæ e rip o aequalis eritiÔd ex Confequeriti circulo» a b,quod fuit probandum. Sequitur. Si in tetragonam & quadratam refoluereue lis,hoc ex trígono facile erit<*Nam perefp o:in tetragonam refolutaeft.In quadra tam tandem per ^.fexti Euclidis, refoluiporeftfîc.Sitkhæqualis fp>& hi *eiiuntfta indiredhimæqualisfit* ef. Super **ki** defcribo femicirculum,& à pundto h,educo per **u.prk** mi EuclidiSjperpëdicularem fuper **ki** ufqjad drcumferentiam,etfîthljerithl perj> feSrti Eu didis medio loco proportionalis ínter **k h h** ¿.Etper Euclidis redangula fubkh & b ï, aequalis eft quadrato ex h l,quod fit h 1 ni n: *SC ex* confèquenti,quadratum illud æquale erit círculo a b dato. Et hoc eft q<?de Cufà dicit» Circulus quadratur,ft inter femídíarnétruuteft h *i,SC* medium peripheriæ uteft **kh**, iíneammedíoloco proportionalem coftam feccrísfe quadrauerís. Sequitur» ^pOftenfum enim eft â fubtilíoribus,per multíplícatíonéfemídíamem *in medla&Æ* peripheriæ,are5 quadrangula exurgere,quæ nec maior nec minor erit area circulé ^flftud tetigimus per tertiam própofítíoném,per nos ín principio adie&am. Adhuc atíquomodo demonftratde Cufa,fíc dicens. ^Multiplicationem femídiamem 4pSitquadratus b c d e, cui fîtinfcripttis â/ ch cumfcriptuscirculus.Multiplicatio a **f'fe**l/- diametri circuli inferipti in medietate periph riæ quadrati,area areæ quadrati tnanifeftê de- fertbit æqualemtcum a f fit prima quadrati, uf prius oftenfum eft in principio aream maio* remdefcribit,circuliinferiptiarea.Ata b ferm* diameter circuli círcumfcrípti,in medietatem péripherie quadrati duchrareâ deferibit ma- ¿orem quadrati area, *SC* minorem area circuli circumfcripti. Nam per correlarium prrmæ propofitíonís in principio pofîtæ, circumfe- rentia circuli a b,maior eft circumferetis qua/ drati inferipti. Sequitun Quare multiplicatio **a bin** medietatem peripheriæ circuli circumfcripti quadrato, aream areæ circuli æ» qualem defertbere neceffe eft.Patet igitur quomodo multiplicatio femidiametri in medietatem peripheriæ,aream areæcirculi æquaïem deferibit, eó quod multiplica* **tío** ipftus in maiorem mediet?, tem,aream maiorem area circuli deferibitiut eft muV tiplicatioa f in medietatem peripheriæquadrati,quæareammaiorë círculo a **f** pro- ducitiSi multiplicatio femidia metri in minorem medietate périphérie circuli, mino rem aream arca deferibit circuli, ut eft multiplicatio a b in medietatem périphérie quadrati,quæ producitaream minorem area circuli a b.

Sitiero quacrisareamfuperfîcieireâilinealisin circularem &c.

Si fuperficies redilínealísdatanonfaerítquadrata,ficrecípíaturper fexti Eu- clidis. Sit igitur datus quadratus a b c d,quem in circulum æqualem uolo refoluere. Ptimo per præmifiamrefoluo aliquem circulum qui fit e f,in quadratum æqualem qui fit g h i k. Recurro ad quartum præmiflum,faciendo latus quadrati **ghik** pri/ mam **lineam**^ fit imæqualis g hífecundíamuero æqualem e **f** ¿kfít m n,íundaad

1 **m** ortho-

,ar Mmotthogonialiter aequalis eft claudo or thogoniumImn, Deinde tertiam line/ am facto æqualem lateri quadrati dati, & (ït Io æqualis a b.addo adi o redam ortho gonaliter indefinitae quantitatis, quaefítop. Continuo I nufqueop}& a* ubi eam fcindit pono q erit oqfemidia/ c meter circuli aequalis quadrato a b c d* q ô sr fc Nam orthogoníj I mn, SCloqt funtae- 11 quianguli. igitur per^fexti Euclidis, ficut 1 m ad m n, eft ut latus quadrati ad femidiametruni circuli fibi aequalis: ita 1 o ad ó q, erit ut latus quadrati >d iemi/ i diametrum cicculí fibi aequalis, fcilicet quadrato . Deinde ex aequali o q quae fit r s defcribo circulum, quem dico aequalem efte quadrato a b c d,ut conftat, quod eft propofitum. Arcana quae hic late/ re de Cufa diciqftudiofis relinquimus examinanda.

7 4 Si uero qiiamcuticp portionemfiiperficiei ' circularis ínterfediores. &c.

^Sit deferiptus circulus ab, fitque a centrum. Trahoac8¿ a d, quç in hoc loco fetftores dicuntur: quia ad circumferen- tiam referuntur & non ,ad circulum, fecant enim arcum â circumferentia. Ac figu* ra ex ipfis S£ arcu deferipta, ièâor dicitur circuli ab Euclide. Sunt igitur a c & a d fecftores circumferentiae. Volo iftam por- tionem a c d, tnfuperficiem reiftam refolue> c re. Primo per 6 primi cap. refoluo arcum cb d in redam aequalem qua fit e f, fit b f aequalis b e t fimili tere fiunifta fit orthogo- níalíter a b. Deinde duco a b in b f, & fit tedangula a b fg, quam dico æqualem por/ tiôni a b d. Patennam multiplicatio fe/ midiametri in medietatem circumferentiae, redangulam aequalem circulo producit: 6£bafis ípfius recftangulæ, erit medietas circumferentiae : altitudo uerô a b♦ Igitur perprimam fexti Euclidis, ficutmedietas circumferentiae ad bf longitudine: ita area circuli ad redangulam a b fg. Rurfusfi- cut circumferentia circuli ad arcum c b d: ita,circulus ad portionem a b c d.Nam quge bd arcus pars eft aliquota aut partes aliquo tæ circumferentis circuliteadem erit a c b d portio,pars uelparces circulignodo ficut le habet tota circumferentia circuli ad arcumcbd,ita medietas circumfercntiæadbE Igitur quam proportionem feruat redangulafubab & medietate circumferentiae, ad redtangulam a b fgfeandem feruat circulus a b,ad portionem ípfius fcilicet a c b d. Et cum redangula fub a b & medietate circumferentia?, fit aequalis círculo i erit pariter redangula a b fg æqualis portioni a c b d.quod fuit demonftrandum. Quod fi bffit longitudine incomtnenfurabilis ad medietatem circumferentiæmicpariter

circulus íncómmenfúrabilís recftangulæ a b fg^fîuéportioni acbcL RtIrfus dudà a f& a e,eft manifeftum ifto s triangulos a b f& a be,æquale^ eflè,etiam eft manfe ftum,a f diuiderea b fginduoæqua3per54primiEuchdis:exquo fequítur eaf tri/ angulum,æqualem efle portioni a c b d. Secundó fequítur, quód omnis orthogo® nius cuius unum latus redangulumc6tinens,eft utfemidiameter circuli, reliquum continens angulum redum,eft ut arcus cuiufcunque portionis circuliîeritæqualis portioni» Vt orthogonius ab f, qui eft æqualis portioni a bdfhabet unum latus a b* fcilicet ut femidiametrum circuli, & b f Ut arcus portionis, & ifta duo latera angu- lum redum continent,et ita de omnibus orthogontjs eft dicendum.Et ideo porrici nes ad inuicem eandem tenent habitudinem,quam arcus longitudine adinuicem* hoc pacet,fi refoluantur in orthogonios,quorum altitudo fit ut femidiameter, ut fi- cut arcus b d ad arcum b ejita portio a cb,ad portionem a b d.Patet per primam fex ti EuclidiSjin iftis duobus orthogontjs a b f Sí a b e, qui portionibus funt aequales* Eodem modo dicendum eft de portionibus Circuli ad fe inuicem, & ad totum circti- lum:quemadmodum de triangulis quorum altitudo una eft.Nam ficut illorum habí tudo elicitur ex habitudine bafîum longitudine; ita iftorum habitudo ex habitude ne arcuum longitudine*

Siabfcifionem ex chorda & arcu in redam fuperGciem redigere,

Sit datus circulus a b, traho in eo chordam cd. Volo abfeifionem ex c d chorda & arci cb d,in (iiperficiem redílínealem refoluere quakm:traho a c S¿ adj fedores arcus cb d,Et perpræmiflam refoluo portione circuli a cbd, quæ eft fub fedoribus a c a d,SC fub arcu c b d,in rediltnealem fuperficiem 5 ipfam re- (ftilínealeminquacb'atam per zy.fexti Euclidis. Sit igitur quadratus fghi>qualis portioni ac b d.Necp enim (ut uult de Cufa) eft necefle prfi* Us in circulum refoluere,eô quôd iterum circum lus in quadratum eftet refofejendus í fices in de- fnonftratione uideretur eftè circulatio, Rurfuâ traho â centro a per medietatem chordæ c d re- dtam a r b : erunt a r d a r e dúo orthogontf¿ quiaarperpendículariseritfupercdjperj.ter/ trjEuclidis. Deindeper9«fextíEuclidis,inueniomediam proportionalem interat & a d quæ fitfk,quam duco in quadratum fklm : erit quadratus ifte æqualis trian- gulo cad,namæqualiseftreâangulæfub rdÔf ar ,cul per i^.fexti Euclidis quadratus fklm aequatur. Vnde conftat,gnomonem circumpofitum quadrato f k lm, æqualem efle abfcífíoñi ex c d chorda,& arcu c b cL Nam ut dictum eft quadratus fg h i, eft æqualis portio- ní a c b d:S¿ quadratus fklm, æqualis eft triangulo a cd. Vndeficutfubtrado triangulo redilineo a c d, a portione a c b d, refiduumeft abfeifio ex c d chorda 66 arcuc b dtita fubtrado quadrato fkl m æquali triangu- lo redil ineo a c d, â quadrato f gh *i,* æquali portioni a cb d,refiduum fcilicetgnomo khm,æqualis eritab- feifioni ex chorda c d *QC*arcuc b d.Erit igitur gnomo æ/ qualis lunulæfiueabicifîoniex cd chorda,c b d/aren* Contínuomlurcpgh,8¿fitmn. Deindeaddoad mn& hi in diredum æqualem g n,quæ fint m ô *èc*í p,trabo o pterit redangula m o p i æqualis redangulæ gkl ma

TL *h* 1

m

propteff

propter identitatem laterum ángulos re&os continentiam ♦ *Demum erit* reliangula n o p h ,æqualis gnomoni k h m,& ex confequenti çqualisabfcifioni ex chorda cd>& arca cb d.Vnde fi per shfexti Euclidis,recipiatur media proportionalis inter n o&To p:erit latus quadrati ipfi abfcifioni æqualis quia æqualis re¿iangulæno ph peris.fexci Buclidis,quiquadratusperpenultimam,poteftin circulum reiolui æqualem patet igitur quomodo abfeifio ex cd chorda &c b d arcu,in reftilinealemæ circalarem *pofsit tablaifiue in* quadratum & circùlum.Et confiât, non efle necefle prf

- moportionem circuli acb din circulumre/ foluere; quod eft intentum.

B

6 Poffentadiungi præter necefsitate tranfmutatorig artis alia plura, &c-

çDarêangulum qui fehabeat inter duos duplos angulos fecundum proportionem me/ dietatis duplç: eftdareiter duos angulos quorum maior minori duplus erit tertium, cuius arctis medium erit proportionale inter arcus priorum angulorum. Et fic maior arcus ad ip Ium medium erit, ut diametrus quadrati ad coftàm & medius arcus ad minorem, uc diametrus quadrati ad coftam ♦ Sit igitur deferiptus femicirculus a b c, & centrum fit g,traho redam ad medietatem circumferentia?, quæ fit gb: deinde hincinde figno arcus aequales, quifint bd&betracftisge&gd.Eft manifeftum per ultimam fexti Euclidis,angulumegd duplum eflead angulumb gd,uelegb. Rurfusperfextamprimicap.refoluoebd tnrecftum æqualem quæ fit h i, & eam in duo æquadiuido in pando k. Inuenio medium proportionale inter h *iÔC* k i» & fit 1 m : *erit per iff.fexti* Euclidis quadratum delm, æqualeredangulæfubhij&ki, Et fimiliter per correíarium 17. fexti eiufdem, ficut hi ad kilongitu/ dineîita h i ad Im poteftate, erit igitur h i adi m, ut diámetros *quadra/*‹ ti ad coftam, Etcum hi ad k i poteftate fit quadrupla, ôôadlmpo/ teftate dupla terit lmadki,utmedietas poteftatisdeh iadki. Ecce> curi m ad k i proportio dicatur ut medietas duplae t longitudinis fci> licet. Refoluo l m in arcum eiufdem circularis cum arcu e b d,pêr fecundam partem fextæ primi cap. & fit arcus fb d æqualis redæ 1 rm erit angulus fg d ad angulum e g b»uc diametrus quadrati ad coftam: fimiliter angulus e g d,ad angulum fgd,erituc diametrus quadrati ad fuam coftam. Et fic inter duos dùplos angulos,fcilicet e g d & e g b datus eft tertius, fecundum proportionem medietatis duplæ, quod eftpropofitum.

w

i

medium

7 Si etiam unam fuperfidem re* foluere quæris^in plures quot uolum'S)&X

^•Refumatur figura ín litera pofita.circu> Ium perficioAFit circulus a b,6¿ efiteen trum,a quo educo redamad medietatem (ethicirculi qua? iiccd:fccabit omnes chordas induo æqua^cum omnes æquidiftan/

De tranfmutationibus

tésfuppoftahlür *d diametrum *Rur(ús medium diuiifonis fiue chorda qaaárátftií qrtod ídem, fite f í& chorda minor gh, & chorda maiori g,fígnando punda fe&io/num per cd in ipfis chordis fadam, literis l&m. Sintinfuper arcus hf&f kae/quales, fimiliter eg &ieimo ifti quatuor arcus fine anuales : ideo efmédium díuí-Horn's dicitur, quia quemadmodum diuidit arcus dbS¿ a din duo aequa, ita & arcus hk&gi. Dicit de Cu(a 3 quod omtles portiones inter duas chordas, puta inter g h ÔC e ffimiliter íhter é f & i k, funt fibi *ins* uicem inproportionates, hoc eft income menfurabites ♦ Similiter 5¿ ad totam fu* perficiem fcilicet femtcirculummunquani etiâ fimuLiundse ad fefeorfum,erunt pro® portionales perdemonftrationem $>.deci« mi Euclidis* Nam cum quantitates ad in/uicem funt incommenfurabiles, uti funt i/ftæ fecundum fuppofitionem : totum inde confedum ex ipfis, eft incommenfurabi/le utrifque. Sed quód pofsínt effe fimül iundæ ad totam fuperficiemincomenfu/rabiles,reddit rationem dicens: quia **fimul** iundse illam tenent proportionem adcír¿culum,quam arcus ad totam circumferentiam. Modo cum pofsínt arcus darimo® do prxmiffb,quos diuidat e Un dúo asqua¿ ^iií ad totam circumferentiam fint commenfurabiles : poterunt etiam portiones fimul íundtee dari propartíonabiles ad totam fuperficíem. Mediumueró demon/ftrationis infert, dicens i huius oftenfioeft, cum trianguli ex femoribus & chordis æ-quidiftantibus chordae» quae medium diuifionis uocatur, conftituuntur : ut funt trh angaligch,6¿ick. Pro quo aduertendum eft, quód femper illi trianguli erunt ae-quales Patetmam cumdf arcus æqualisfitfb, fimiliterhfgqualisfk:percommu* nem fcientiam b kaqualis erit d h .Signo b narcum æqualem kbttraho ko nchor/dam, quæ erit æqualis gh, quia gd h arcus, aequalis eritk b n.Ttaho c n : eft mânifei item triangulum kcn redilineum,per omnia æqualem effe triangulo redilineogc bj ratione arcuum æ chordarum æqualium* *Si enim* arcus funt aequalesxchordaa effe æquates in aequalibus circulis fiue in eodem circulo eft neceff^peç *2 g.tèrtq* Eu/elidis, Rurfuscmkoreiftangulaeft,quam ckinduo aequa diuidit: igitur íftíduó orthogonij, fcilicet cm k&cmi, aequales eruntiftisduobus cok,&co n fimiliter iftisduobusjclh&clg. Etexconfequenti triangulus recftíííneusíck, trianguló rectilíneo g c h æqualis erit :quod fuit probandum. Et eodem modo de omni-bus dicendnm eft. Ex quo conftat, triangulum ickredilineum,cumlunulafuB g h & curua g d h : æqualem efle portioni circuli c g d h . Vnde ficut detracta portione circuli c gd h, de portione c id k, remanent iftx dux portiones c h f k; c geí: ita detracto triangulo redilineoi c k cum lunula fub g h chorda gdfiar/cu,qui æqualis eft (ut didum eft) portionic g d h remanens fcilicet portio inter g fit chordam & i k chordam aequale erit portionibus chf k& egei fimul. *Et conte/*quenti, ficut iftx portiones chf k&c gei fimul iunclx, ad totum circulum propor-tionem feruant, quamh fk arcus cum areugei fimulad totam circumferentiam: ita portio fub g h chorda k chorda ad totum circulum proportionem feruabit, quam hfk arcus cum fibi aequali ge i ad totam circumferentiam feruat: quod fuis demonftrandum. Et eadem demoftracioeftdeomnibus. Primo *fcilicet* adúerten-do, quomodo trianguli redilineifubchordis æquidiftantibusmedïodiùifionisjSS fub fecftonbus funt aquales. Et ideo ftatim probatur, quomodo portio fub pmdi-diis chordis fiue inter prædiâas chordas gh&ik;eft minor portione circuli,fub

mai*

tóiárí ¿horááé¿ femoribus fcilicet c id kjihportionte (ub mitiori árcü 8¿ fecftoribuSjfqlicet c g d h.Ex quo patet fi h k arcus eft commefiurabilis circumferentix: ita eriripfaportiomteripfas chordas ad ipfum circulum,& ex confisquent! medietati circuli. Nam qua proportionem feruabutit arcus gk & gi fimul ad medietatem cir* cumferentiæîeandem feruabit portio ad medietatem circulitut fi h k cum g / fit una tertia medietatis circumferentiae,erit pariter portio una tertia medietatis circuli^ quæ tota fuperficies dicitur.Etquiafecundum omnem habítudínem funt arcus da^ biles,quos diuidet e fin duo aequa ad medietatem circumferentiae, per pratermiflat ita portiories à medietate circuli fecundum omnem habitudinem ad ipfam àbfcüv dipofiunu

De cranfmutatione corporum. Cap, III.

VLtimolocofeftatcorporumtranfmutatiohem exemplari mànü^ dudíone aperire:tranfmutàntur enim corporales fîguræin cor* pofalés?ex apertis fundamentis. Nani columna quadrangula,iri cubum ficreducituf. Bafis eius fi quadrata non fuerit,quadretur per me* díupropórtíonale,inter duo dífsíriiilíá eius latera,ut inter latus bafis qua* dràiæ & longitudinem corporis, conftituanturduæ continue proportio* riales lineæ,fecundum tertium præmiffüm. Et fi longitudomaiorfuerit la terequádirátí:miniis medium eftlatus bafis cubiquæfîti. Sed filatus qua* drati fuerit máius longítudíné,máíús medium erit latusbafis cubiqugfiti. Siæquàle:iâtri cubus habetur.

2 Sícoluipñáfótünda fuerit:quadretur bafiá , & pfocedáturut íamdí* ¿tum eft.

j Si cubum in fphæram trahfmutare uelis : reduc fuperficíem quadra* tam cubi in circulum,& illum facito maiorem circulum fphæræ.

4. Cubos plures fi in unum colligefe optas: hoc efficies fi æquales fue* rint,líneam unam fîgnando pro miriori, quææquatur uní láterí bafis uní* ús cubí, & alíam pro maiori quæ æqüatùr omnibus lateribus, duplex me* dium inter illa capiendo fecundum tertium præmiffum, quoniam minus inter illa duo latus eft bafis cubi,uti de columna præmifîm us.

5 Si duos in£qualesadunumreducereproponis:reduc primo minoreni cubürii ad corpus altéra parte longius, cuius longitudo fît æqualis lateri maioris cubi hoc modo.Accipelatus maioris, çui adíunge directe latus mi norísjunum proportionale medium quærendo ínter illa, &C línea alia repe ríatiir continué proportionalis poft latus minoris,ut Grit quatuor lineæ continuéproportíonales.Et illa ultimo inuenta,eft latos quadrati bafis htí ius corporis altera partelogíorís: & latus maíorís quadrati, eft eíyslogítu* do,ut ex oppofito couerfionís colunppaterepoteft. Quo reducto, quærê quadratu æqüaleduob.quàdratis,fcilicet riiaíórís cubi & bafis ia didi cor jporisaltera parte logions:redùcedo cubu maiore &C iam dicftu corpus ad hnum corpus,cuiuslatusbafis qùadratæeft maius logitüdineeíus.Et hoc

corpus ultimum ad cubum reducito,per datam doctrinamJtaip patetuia* quot uolueris fiue æquales fiue inaequales cubos, ad unum cubum fiue de* nicpadfphæramtranfrnutâdi. Ita quidem 8¿fphaerpplurcs,in unam>& in cubum,autin corpus altera parte longius reduci poterunt.

· é *Si* columnam longam in breuem, uel breuem in longam reducere pro ponis: primoipfamin cubum uerte,deinde longitudinem fignainqua eam tranfmutare proponis : cui adiunge latus cubi quaerendo unum me* dium proportionale , *&C* quartam quantitatem continue proportions» lemadiftastres, &eritdatæ longitudiniscolumna, cuius latus bafis qua* dratae erit linea quarta»

7 Sic fi præ lium columnarum aqualium uel inaequalium una datae qrçg ris longitudinis: fi æquales fuerint,bafem unam omnibus aequalemrecia pito quadratam, & omnes columnae fic adunumcorpusreduâæincu* bum reducito, & cubum¿n columnam datælongitudinis, per uiaspræa* pertas.'fî inæquales,reducito ingenio tuoomnes in columnam una,& co* ïumnam in cubum, & cubum illum in columnam logam uelbreue, prout placuerit.Sedinhocopuseftutcaueas, quoniam quando cubus ín corpus aliudreduci debet, cuiuslatus bafis quadratae eft maius longitudine: tunc iurigas illam longitudinem cum latere bafis cubi diredé, unum medium proportionale quaerendo. Quo habito quartamlineam continue proper* tionalempoftlatus cubi inuenias, & erit latus quæfîtum,

8 Si autem fph aeram in pyramidem tranfmutare quaeris : fac quod ba* fis pyramidis æquetur curuæfuperficiei fphæræ, et eius altitudo femidia* metro fphæræ,

Si quis dixerit, funt fphæræ duæ: quarum maior eft dupla ad mino* rem».transfer illas in rotundam columnam, Fac quod columnae altitudo fit ut diameter fphærç maioris,et bafis ut maior circulus ípfius fph ere; fl* la etenim coltimna ambabus aquabitur fpheris ♦ Nam columna cuius altitudo diametro iphæræ, & bafis maximo circulo eiufdemfphærææ* quatur : fefqualtera eft ad fphæram » Talia quidem quæin regularibus corporibus uia tranfmutationisfigurarum Geometricéfierípoffunt, ex his elicito doélrínís.

Annotationes omnffànÆù

r Vtlimo loco reftat corporum tranfmutatíonem exemplari manu duétíone aperire»

^fData (it columna abed, cuitisbafis fit quadratus edefc erunt omnes ibperfiefes laterales inuicem aequales,quia æquales erunt paraldlogramo redangulo a b c d. Di cit de Cufa (tinter c flatus bafis, &bc longitudinem column», duo recipiantur me dia connue ^portionalia per tertiu pr»miffum,q fine g h & *i k erit min? fciiicet* g h la tus bafis cubi colûnççqualis,Ideo minus erit larus bafis cubi quia altitudo columng, *(cí*licet b c; maior eft latere bafis quadrat» » Patet fic Nam per undecimi Eu-

elidísi'düô'.corpora æquidiftantium íuperficíerum fímílíum, proportio eft tan^ quam lauds unius ad latus relatiuutn alterius, proportio triplicata. Sic igitur c d e £ bafis cubi partialis: eritper eandem 5£ undecimi Eucli/ dis proportio fc lateris ad latus bafis cubi^coliimna: aequalis triplicata , hoc eft fi poft cf&Jatus bafis cubi columnae a b c d aequalis, duo continug proporciona ks dentunertt c fad quartam longicudine(cum fini 4 con- tinue proportionales) ficut cubus, cuius bafis erit ut cd e fad cubum columnae a b c d aequalem. Rurfus iaceat a bed columna fuper fuperficiem lateralem, eamba/ feni conftituendoxrit altitudo columnae ut altitudo cu/ bi cuius bafis erit ut edef. Igitur per3$ undecimiEucli/ dis, hæ duæ columnae, fui s bafíbuserüht proportions/ les. Eft enim omnis cubus columna, riôri econueríb- Sicut igitur quadratus ede f,adparaíleíogramuma b cduta cubus cuius bafis éric ut cd èf, ad columnam da/ tam: Et cum iftae fuperficies ícílicét *c d ef* ÔC a b qd fint æque altae ; erit proportio minoris ad maiorem, ficut fc ad c b longitudine pet primam fcxti Euclidis. Et ex confequenricubuscae £, columnar a bed, erit ut fc ad c d longitudine. Moda triplicata prop orti one fc ad latus bafis cubi columnae datae aqualis, fient quatuor continue proportionales,quarum prima erit f c, fecun- da latus bafis cubi columnae datae æquâlis. Etfc primai adquartam longitudine fe habebit, ficutcubus cd efad cubum colamnædatææ/ qualis, fiueaddatam columna. Igitur cb erit quartateumfe ad cb longitudine, fit ficut cubus edefad columnam ab cd,S¿exconfequentí ad cubum ei aequalem. Et hoc liquet necefsitas recipiendi inter la tus bafis quadratae, & longitudinem coliirn- næ, duo media continue proportionalia: quorum proximum latéri bafis quadrata: erit femper latus bafis cubi, columna sequalis. Hoc latuit eum, qui tantum unum iri fua Geometria uulgarí íubet recipere,ÔC.illud latus bafis cubi columnae aequalis con- ftítuít. Erit quippemaiusueiminus.EritmaiuSjfi.altitudocolumnæfueritmaior latere bafis quadratae: minus uerô, *fi* ipfa altitudo fuerit minor. Sumo igitur £>er tertium praemiffum ínter fc &b c.duo media continué proportiotialia^qua fint (ut diclumeft) hg&i k. Itaquôdficutf cadgh:itaghadik,&ikad cb. Vndeper n difinitionem quinti Euclidis, fc ad cb proportio, dicetur proportio fc ad ghtrM plicata. Erit igitur g hiatus bafis cubi columnae aqualis .Nam cubus cuius latus bafis erit fC ad cubum cuius latus bafis erit g h:fe habebit ficut fc ad c b longictidtne. Similiter cubus cuius latus bafis eritutf c, ad columnam abed, cuius bafis quadrata érít ede f:fe habet ut f c ad c b longitud!ne.Igítur per y quinti Euclidis,columna a b c d,aqualisetit cubo cuius latus bafis erit ut g h. quod fuit probandum Ex hoc liquet, cur bafis columnae debeat effe quadrata, ut fciiicet ex proportione cubi bafemco/ lumnxbaffequalemhaberifis,qu2e eft ut latus bafis ad longitudinem column^longi tudine : arguatur illatio duorum mediorum continue proportionalium, quorumtp num eorum femper erit latus ba fis cubi columnae æqualis.ut didum eft. Ex his rur> ¡us confiat, quôd fi altitudo fiuelongitudo columna ad latus fuæ bafis quadrata, fit longitudineincommenfurabilis : erit pariter cubus cuius bafis aqualis erit ba/ *fi* columnae> ad ipfam columnam incommeniurabilis,^ ad cubum columnæaequa/ tem.Vti fi fc ad bc longitudine incommenfurabiliseriteubus cuius latus bafis erit ut f c , ad columnam a b c d , ad cubum fibi aqualem incommenfurabilis: torn ficut f c ad b c longitudine (ut dieftum eft) ita cubus c d e f ad colum/

' nam

k h

&

é

columnam ab cd. Duco igitur ghi quadratum, fuper quem fabrícocubum/quí ©• rit columnae data: æqualis»

2 Si columna rotunda fuerit, quadreturbaGs et procedatur utiam»

^"Sitdata columna abed rotunda, quam in cubum gqualem refoluere uolo.Primo per fc Cundam fecundi cap. refoluo circulum bafis in quadratu çqualem,qui fit efgh,fuperqu^ , fabrico columna fuperficierum srquidiftati tium cuius altitudo altitudini columnæabc d fit æqualis, & fit columna i e h k: dico eam eflè aequale columns a b c d,eó qd bafes funt arquales itidem fiC altitudines⧫Ec per 8 duode cimi Euclidis, omnes column^ lacerat^ fuper ficieru æquediftantium,quorum altitudines ÔC bafes funt aequales,funttnuicem æquales» Et hocuerificatur de bafibus cuiufcu^ poly- goniae fimilitudine ferentiblicet etiam inui- cem difficileSjdGmodo æquales fuerintrqua- redebafi circulari uerificabitur. Vc.fidetur columna æquè alta columns i e h k cuius ba/ fis fittriangularis,modo fit baft e f g h xqua- lisreritipfa columnacolumnæi eh k equalis per s duodecimi Euclidis. Et huius ratio eft, Nâ cum bafesïupponantur æquales, tantum capit una quantum altera : nec plus nec mi/ nus, fecundum fui extenfionem flatui fupra unam poterit, quin) fupra alteram. Non poteft enim fupra quadratum e f g h plus fla- tui aut minus, fecundum totalem fuiexten/ fionem & fecundum æqualem altitudinem, quàm fupra circulum b c, cum fupponantuc æquales. Erit igitur columna i eh k æqualis columnæ a b c d,quam per præmiflamin cu- bum æqualem refoluo: fcilicet inueniendo per tertium præmtflum,inter t e&e f, duo media continue proportionalia, quæfint Im &C n o t fic quod ficut e f ad 1 m : ita 1 m ad no ad i e, erit I m latus bafis cubico/ lumnæ i eb k æqualis perpræmiflam:& ex confequentí, æqualis columnar rotundæ datar, fcilicet abed. Ducatur igitur I m in quadratum, fuper quem fi fabricetur cu- bus>erit ille qui quæritur,

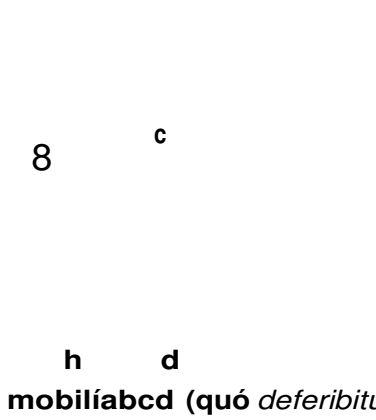
© *h* —iTí

'Ü1H **4**

j Si cubum in fphæram tranfmutare uelis,reduc fuperficiem quadratam & L

Si enim redudla fuperficie quadrata bafis cubi in circulare, fi t ut (edor fphærææ/ qualis cuborita ex oppofito reduefla fuperficie fedoris fiue maximi circuli fpbæræïn quadra tam,erit bafis cubi fphæræ æqualis. Ad quorum íntelligentíam deicribo qua dratum a b cd,8< fuper latus b c fimilitet&c dduo fupplementa defcribo,fcilicetcb e f& g h d c,quæ inuice funt æqualia,fi£ quodlibet ut pars tertia quadrati abed. Et ma» nifeflñ fi latere a b fixo circuducatur a b cd,fiec colana rotada,fi¿ bafis erít circub cu/

Îtïs feíriídiathetriis etit a d. Si uero latere a é fixo, circadqcatur parallelo gram mus â (dîfiet itidem columna rotunda priori fefqualrera : eôquod fupplementum efeb ad/ dit medietatem columng ex a b c defcrijptç. Nam fi columna diuidarurin pundo l & in putido bjeritin tres partes çquales diuiía, fi a i gqualis fit Í b. Rutius latere a B fixo»citcuhducatur abgh: fiet columna çquèal ta columhpexabcd defcripta,Quareper?3 un/ decímiEuclídíÍJ>eruntfuis bafibus proportions íes Sicut igiturcírculus exafi, adcirculum ex a dtíta columna ex a b g h, ad columnam ex a B cd.Et per fecundam duodecimi EúclidiSjCircu- Jus ex a h ad circulum ex a **d, eft** ut quadratus ex a h ad quadratum ex a d:&a hadad longítudi/ he eft ut} ad siquarepotetía ut v ad ¿pEx hoc co fftat,quod fi mobili cüiufcftq^ colum ng duo gquá lía addántuqfemperquod maiore percurrit cir* caferenda5maius corpus addítcolümnae: ut qá **mobilíabcd (quó** *deferibitur* colum na roturidaji uóluantur ablarerefíxo) addita funt parallelógrámma e c *& c* h gquali a,S¿ parallelograms c b percurrit círcumftrm* tiam circuli ex a h, qúaé maíor eft círcuferehtía circuli exb c,quam percurrit e c paral lelogramum.Ideo parallélogramme c h maius corpus addit columnar ex a bcdefcH ptç3Ç parallélogramme ec.Et adhuc alia rationech maius corpus addit colime ex a **ccd** deferiptç quâm ec-Nam c h mouetur in ambobus terminis ,d c feilicet *&C* h g* At ècunó término fixo be fcilicet mouetuf.Düplící igitur ratione ch maius corpus ad- dit column^ exa b c d defcriptç,quàm e c* Addit enim j quartas, e c folum addit i fe eundam.Nam columna ex a b g h columng ex a b c d defcriptç>eft dupla fefquiquar- taut didum eft. At columna ex a e fd columng ex a b c d folum eft fefqüaltéraiHiS há bitis deferibo femícírculéí abe, fitep centrum d, ab ipfo educo perpendiculare per 11 primi Euclidis d b:er*t* b pandus medietatis circumferentia b c,cum b d c: fit angu- lus redus, ideo b c quadraris erit. Rurfus â pundo b educo gquidiftantern ad a c ¿ primi Euclidis, & fit e f:fitcp e fpqualis arcui quadrantis,& fite b çqualisb *t* Dein- de â pündís e & f educo perpendiculares fuper a c, per 12 primi Euclidis,quæ fïnt fg *&Ç* e d: erit redangula e f g h per prçmifla gqualis femicirculo a b c,quia fit ex multiplicatione femidiametri in quartam par **tem** circumferentiadgitur portio c k b f: itidem a i h aequalis érit i Be * Rurfus fi moueatur femicirculus a b d ftáme a c, de/ feribetur fphaera cuius axis fiué diamétrus ërit a c. Si uero circumuoluatur redangula e fgh ftanteh g: deicribeturco/ lamna fotunda,cuius bafes erunt ut fedores fphaerat. Altttu/ dó riero ut pars quarta circumferentiae ipfius fedoris, quae columna maior erit fphæra › Patettponatuf mobile h i k g3 quod moueatur ftante h g :deicribetur columna mixta, fiue portío fphæræ, addendo mobili portiones kbfiSfckgx/ quales. Itidem ibe 6fh t a etiam «qüales intricem & priori- bus, rion aequalem percurfit circumferentiam. Nam por/ tíoneskbf, i be, percurrunt circumferentiamcirculi exb d: portiones uerockg6¿ hia, percurrunt circumferentia **ni** circuli ex g k uel h i «quales* Modo circumferentia circuli ex b d,longe maior eft circumferentia circuli ex gkuel h *i*♦ Quare per tam dida maius corpus addunt portiones kbf 6Gbecolümnæéxh i bkgdéfcnpræ, fi moueanruf fimul cum ipfo mobili: quâm portiones ck g &h *i* a,prioribcss æquales* Alia ratio; Nam portiones kb f i b e iri ambobus temírtís monentur, fcilicet i b, b e, & k b, B fiportiones uerô c k g & h *i* a,uno ftante terminó moúentür¿ fcilicet â fi & g omni

racioné

De tranímutatíonibus

ratione patetjcolumnam ex mobili e fgh flante h g defcriptam,maiorem effe fph^/ ra ex a b c, quamquam ípia mobilia gqualía *fint ¡Sí* uno termino flante moneantur S¿ fimiliter in eodem tempore abfoluant fuosniotus. At quia omnes portiones unius mobilis non per aequales circumferetiaspercurrunt,perquasportiones«qualesal/ teríus.ídeódíuerfa producere corpora eftneceffe. Continue enim portionesmo* bilis ab c,apundo bfiueafcendendo fiuedefcendendoperminorespercurruntcir/ cumferentiastquam portiones ipfis «quales in mobili e fgb/afcendendo ueldefeca dendo â pundo b.ut conftat.Ideo necefle eft mobile a b c» minus corpus deferibere» Ex hoc conflat columnam, cuius bafîsæquatur fed ori alicuius fphæræ,& alticudo aequatur quarta* parti circumferentiae fphærç maiorem efle fphæra. Volumusinfu/ per uenarí modo præmiflb , columnam rotundam minorem fphæra, ex «qualimo- bili quo fphæra deferibitur. Defcribofemicirculum priori aequalem, qui fitl mt^ fitque centrum o,& ab ipfo educo perpendicularem fuper 1 nôC fito m,S¿ à pundisl &n educo æquidiftantesado n,quæ finta q &1 p æquales,& æquales odauæparti circumferentiae circuli* cuius diametros eritutln. Traho pq,& ubi fecato m ponos: eritp qnl redangula æqualis íémícírculo,quíafítcxmüitíplt/ catione diametri in odauam partem circumferemiæ,quæmul/ tiplicatio producit redangulam circulo aequalem,ut didum eft. Si enim mouetur redangula latere 1 nfixo circulante^co lumnam rotundam defcribet:cuius altitudo *erit* diametrusdr* culi. At bafis circulus erit, cuius femidiametrus aequalis eft o* dauæ parti circumferentig circuli,cuius diámetros eft ut eius al- titudo : quam columnam dico minorem fphæra,cuius axis fiue diametrus aequatur fue altitudini. Patet üt prius. Nàm fimo- ueatur fuperficies fub duabus redis 1 n &r t, 8¿ duabuscuruis Ir 6¿ut,ftanteln: fiet columna. Ad quod mobile fi addantur portiones æquales t n qj 1 p,&' lunula fub r m t & r t,maius cor- pus additurex lunula , quam ex alijs duabus portionibus fimul:quamquam ift« duae portiones fcilicet r lp & tn qæquentur lunulae,ut de fe conftat: eo quod redan/ gula femicirculo fit aequalis. Etratio efbnam lunula maiorem ambit circumferens tiam,quàmaliæporciones:lunula enim ambit circumferentiam circuli exo m,8¿ca> terar portiones folumambiuntcircumferentiam circuli exnquellp, quælongemt- noreft circumferentia circuli ex o m. Conftat igitur columnam exredangulapq nl flante 1 ndeferipta, minorem effe fphæra ex femicirculo Im nflante 1 n,quam/ quam redangula femicirculo fit æqualis per hypothefitri. Et prius fuit manife/ ftu, columnam cuius altitudo æquatur quartæ parti circumferentiae circuli maximi fphæræ, & bafisipfifedorh maiorem eflefpbærà. Vndeconftatnon effeincónue- niens5exeifdemaut «qualibus mobilibus (quæ fuperficies funt) uno flante termi/ no,diuerfa *0¿* inæqualia producere corpora : quod tamen eft inconveniens, fi nullo ftanre termino «qualiter moueatur fecundum altitudinem æqualem. Vtiftæduæ redangula: funt «quales fcilicet efgh,6£pqnl:&tamenefgh motu fuoflante hg, maius deferibit corpus quam pqnhftante in. ut conftat. At fi utrumque mo- bile fecundum equalem lineam moueanturæqualiter,nullotermino fixo; æqualia producent corpora, eo quôd æqualis erunt altitudinis in hoc, quod per «qualem monentur lineam, *0L* bafes corporum eruntmobilia. Igitur per 8 duodecimi Eu- clidis.corporaeruntæqualia.Defçribo columnam rotundam, cuius bafis *fit* ut chv culusexdb deferiptus,& altitudo ut ef,quæeft(utdidumeft)pars quartacireffferen- tisecirculibafis. Sitigituriftacolumna a bed. Vnde abcd,eritfedorcolumn«,fa/ dus ex Cedíone ípfíus ¿diametrobafis unius, ad diametrum bafis alterius, qui fe/ dor eft circulo æqualisxquia produdus eft ex multiplicatione diametri, in quarta par te circuferentise. Et ipfa coltina per prgmifla maior eft fphçra, cuius fedor erit ut cir- culus b cRurfus fuper a b cd,colûnâ fabrico çquidiftantium fuperficier ff»cuius alti/ tudo

¿¡jd Geometrids,. ' -j

Wo fît üt cd: êrît «qüafîs column* rotundæ, quia bales 8¿ altitudines funt squales, ÔÉtantûrnunacapitbafisquantùniakerajnec plus necminus» fecundum earum tota 'exteüfîohès,& fecundum æquàlém aTtîtud'mêiii rïgïtüfWftsquales pjer præmif-l|,Rurfus columna cuius bafis erita b cd>& altitudo ut c d:habebicex fuis fupetfidfc

fousiâtéraiibùsditisàquaîes bààbüsi&duas quadratas, quarum'latera erunt ut cd; Sftigftür cdefqyadrâtus, ôf fuperhanc fuperfi dem, erigatur columna ab c chume 'cius bates quadratæerünt, quatuor eíus fuperficies laterales inuicem æquales e> runt, quiá erunt aequales circulo, cúiú§ diametrus erit ut altitudo (c i licet b c Vnde confiât,hanc columnam priori æquàtem effe. Quo *fit, ut* columna cuius altitudo eft jKdiametros Îphæræ, &latus bafisquadràtaeut pars quarta 'circumferentiaefedoris ipfiusfphaèrx, fit maior fphæra.Exhis ftatim conftabit neritas aut falfitas propofi/ tionisifcecipio per tertium præmiffum,duo continue media proportionalia inter b c altitudinem^ *8¿ ci* latus bafis quadraeæ, quae fint h i.S¿ k l,fic quod ficut c f ad h *tjita fi* i adk 13d k 1 ad b cterit per penultimam h t latus bafis cubi columnae aqualis » Vnde cubus cuius lacus bafis erit uthúmaiór erit fphæra, cuius fecftor erit circulus b c* Sed h i eft minor quam latus quadrati circulo æqualis, fiue parallélogramme» a beet quód idem eft. Nam latus illud eft médium proportionate ínter b c8£ cf; Sed h i, left medium proportionale ititer c f & kfiquae eft minórb cugitur neceffario médium proportionale ínter b c *8i* c f, maius eft reda fi i» Vnde à fortiori, cubus cuius bafis æqualis erit circulo c b: maior erit fphæra,ciiius fetftor erit ut circulus t b* Et quia maiortfdeó fedor fphæïæ æqualis cubo, maior erit bafe cubi. Vnde fphæra cuius feâor eft æqualis bafi alicuius cubi: neceffario erit minor cubo. Et cubus cuius ba* fisæqualiseritfecftori alicaiuSfpbæræ:eritmaiorfphæra,ôifhæceftueric3s. Conftat igitur non hic, rede aduertiffe de Cufa. Confimili errore deceptus eft alius, *in* de cubicatione fphærææ& ín fuá Geometria uuígari,ubi palàm ponit bafem cubi fphae/ ræ æqualis, æqualem fedo ri fphæræ, & ecónuerfó. Rurfus alius error ipfi iis per/ penditur in de cubicatione fphaéræ 6ûn fuá Geometría uulgarí ,ubi ponit colum/ nam srqualem fpfiæræ effe, cüius bafis eft feeftoi* fphæræ. Altitudo üéró utparé quarta circumferenti» ipfîusfeâ:oris,quam profiauimus maiorem; Quare ériam ut ipfeuultjnon éric pyramis fphæræ æqualis,cuiusbafis æquatur feeftori fphxræ, Afi tnudo tierb tripla éft longitudine quartæ parti circumferenti» feefforts. Effet enird tabs pyramis æqualis column»cuius bafis fe<ftóri fphærææquatur. Altitudo üerô üt pars quarta circumferentia: fgâoris?quæ eft maior fphæratqüare etiam pytâmis.

Cubos

Cubos plures fi in unum colligere optas, reduc fuperficie quadratam.

r 4[Sint dati duo cubi «quales,quorum bafes fintuta

fc bcdflf ef g b,quae erunt etiam c quales,cubum cube coapto:& fiet columna, cuius ball's quadrata, eritw/ qualis quadrato a b c d. Altitudo uero,ut linea «qua* lis b c Si fgflmul, qusr fit i k. Recipio per ter# tium praemiflum , inter i k & b cduomedra continui proportionalia : qusr fint l mSC 1 n* erit per primam huius 1 m latus bafís cubico/ lumnse «qualis, & ex confequenti duobifecu bis propofitis.

¿iduosinæqualesadunum reducere

d* 8 propornsjt^duc primo minorem* .

ç*Sint dati duo cubi inçqualès,quo

------- —-ip rum bafes fnt ut quadra ta a bed etc fg hjUolo tertia inuenire ipfis fimul

p gqualcRecipi o per p fextiEuclidist unum medium proporcionakihter d c & e fj&fit fi Deinde ad e fi fSC d

---------- c, inuenio quartâ continue propor/

' tionalem,fic. Nam per io fextiEu-

------- ——- e elidis inuenio ad ï fÔC d c tertiam con

j · tinue proportionalem, quae fit kf:e-

' ▮ k runt iftse quatuor continue proporti-

onales^ f,i f,d c,&kf.Duo kfquar tam continue proportionalem,poft latus baits cubi minoris in quádratff, quifirlmno : fuper quern coinmna fuperficierum aequidiftantium fabri

Hl ng ¿ co,cuius altitudo aequetur altitudini cubi maioris.Sit igitur columna pio q,erit æqualis cubo mínorúquod patere dicit de Cufa, exóppofíto conuerfionis co kjmnæ in cubum. Eft enim per primam huius manifeftum, fi inter p 1 & 1 m duo *retis* piantur media *continuepróportíonalíazminus eritlatus bails cubi columnææquas* lis. Modo cump 1 aequalisfupponaturef &Clmaequalisfk,&íntere*fSC* fkiftæduæ fcilicet

l r fcrficêfc d& i f iutit continue proportiona/
* lesærïtd clatus bafis cubi columnæ æqualis,
quare columna 'p 1 oq, æqualis erit cubo mi/
norî.Rürfusiungoqwdratulm n o,quadra/
to efghfícttrahop o erícp o latus quadrati æ-
qualis duob.prædidis quadratis,cup ^pri-
mi Euclidis, contineat quadrata ex p q ¿ ex
q o⦚ quæaequantur prædidis quadratis» De*
" inde duco aequalem p o in quadratum, fic
- x quadratus r s tu, fupra quem fabrico colum
' ° nam fuperficiëtüm æquidiftantium, cuius al/
titudo fit æqualis l p uel e f quod ídem eft,
fît columnae xruyxric ipfa columna aequalis
duobus cubispropofitis* Nam fi.ab ipfa co
lumna , refecetur columna cuius bafisficut
quadratus e fgh t refiduumcolumnæeritco-
lumnacuiiisbafiserirutlmno3quarerefidu-
um erit xquale columnae p l o q. At cum latus
—— g' bafis quadracæ columnæ x r u y fcilicet r s,
t maius fit longitudine fcilicet xr:fi duome/
dia continue proportionalia per tertium præmiffum recipiantur ínter x r & r s^uæ
fitit t ô ÔC t i,fic qiiôdflèut t u ad t *i,*ta t i ad t ó 0¿ t o ad u y:erit t i maius medium 3larus
i . i^afjs cubi columnæ æqualisper primam huius Et exconfe
' quenrí,tíerítlatus bafis cubi,çqualisduobuscubispropo
a fitísjfcilícetquorum bafes eruntut quadrata abcd,ÔCefg
r*---------- & ft.Cætéra in litera funt maní fefta.

* ; ; f ï e Si columnam longam in breuerçi, uel breuera
- in longam reducere, g» '
------

qfSítdata columna a bed, cuiusbafis b m ec quadrata fit,
quâ in breuê uolo refoluere, fie quod eius 1 ongitudo fit ut
x cfPrimôperprimâhüiusîin. cubuæqualêrefoluo,cuiusba
l' c , fis fit h ikiîdeiqdeu tin præmifla de duobus cubis inaqua/
p b c , libdidueftprocedo. Recipio pers> fextiEuclidis, inter c f
, s &himediuutiumproportionale» quod fit n o. Dçindead
Í cfino &h fide quarts contí.nuéproportionale per io fex/
ti EuclídíSífcijicet dâdo ad p o& h i tertía cotinue propor*
r tionalê,quçfithp,eritnpiat^ bafisquadratçcolSnæquç/
(îtç æqualis cubo, cuius latus bafis eft ut hi. Patet: nam red
m m, q píédo duo media côtinuè proportionalia inter np ô£ cf:e/
rît minus latus bafis cubi colunæ æqualis, cuius fcilicetlongitudo erit ut cf, latus
bafisquadratæutnp.'Modointernp ÔCc,f,íftæfunt côtinueproporrionales no&
.hùNâficuttfpadh i:ita h iadno,ô£ no ad cf. Igitur h ierit
Â. 1 .t latus bafïs cubi,æqualis didg colunç.Et ex cofequenti, co
juna cuius latus bafis quadratæ erit ut n p & altitudo ut c f:
æqualis erit çplirnæ abc d.Rurfus eandecolunâ a b ed uo-
lo ínlóguareducere/ícqdeíusldgítudo ficutcg,eodem0
do ut prius procedenda eft. Na recepto medio uno propor
tionali inter h ijatus bafis cubi columnæ æqualis 6¿c g,qd
. fitqr.Iterumadçgqrj&hhdpquartâconcinuéproporti-
^.onalë ipodo præmi flo, quæ fitq s î erit q s latus bafis qua/
dratæ colunæ quæfitæ>çuius altitudo eritcg,^ qug columna æquabitur cubOjCuius h
*i*eritlatusbafis.Patetut prius* Nam fi dúo media continue proportionalia recipian/

tur inter c g altitudinem, ^q s latus bafts quadrafæterït ffifniis iti'edifihtusbafîs cubs columnas «qualis per primâhuius. Modo qr & h liunt duae continu^ proporciona/les inter eg & q sjquare h fierit latus bàftscubi col&næ æqualis» Vnde ficut cbïumnà cuius altitudo eft c g 6ó latusbafis quadratic q s.æquatur cubo cuius latus báfis eft b frita ex confequenti\equabitur columnçà-b. cd qupd eft propofitum»

7 Sis plutium columnarumàecjuàlfii uel inæquâlium unamdàti,

sjfNam Íí æquales9re(ftam recipe æqualém omni'U altitudinib.Sf inter illam redâ latusbafis quadrat» › duo recipe media continue proportienaliarôÉ quodiltoruprôximum erïjt làtéri bafis quadrat»,erit latusbafis cubi orntiibcolunís æqualis.Deindë cubus ille in columnam longam uelbreu^ut in præmifïa didum eft/efoluátur. Si uerô inæqualesxprius per penultimam ad altitudinem unius reducantur,Deinde opé retur modo iam præmiilo. Quod autem fubiungit de Cufa. I if.Sed in hoc opus eft. ' j ;

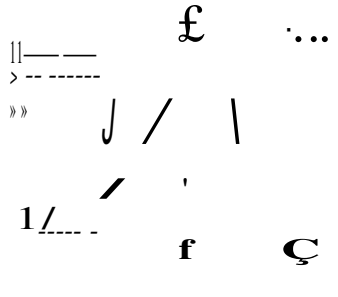
^[Aduertedum eft quotieicun incubus in column^ reducitur, fic qUodakitUcJoco/luma» minor fit latere bails cubiîtüc tàlïs colune làtus bafis quadra[£,maiusierit fua altitudine.Ideo nequisinaduertentia errorem committat» in receptione lateris bafis quadra tæ ulis columnæ,adûçrtere debet, quôd poftej inter longitudinedatam & la?tus bafis cubi medium recepicproportionale^uncfempe^quarta cohtinu^pfopor/tionalis ad iftas tres,eritlatus quæfitum»Sed ftæ tres fíe ordinari babee in omnibdongitudínib.fcílícet ut primâfttt longitudo data,fecuda rfiediumprpportionale^ertia latus bafis cubù Vnde quarta Temper latus erit bafis quadrat» ¿oïumnæ.

§ Si autèm fphæram in pyramidcm tranfmutarequaens:fac quod bafts'

qfEftaduert€dum,qüôdquodlibetcorpus rêgulare^iotpyramides æquales.cotinet, quot bafes,quarum altitudo eft retfta âcentro corporis ad tentrum bafisduda,Vnde fi cuiuslibetcorporté regularis fuperficiestn retftam refokiaturgquale,& fuper eam fabricetur pyramis,cuíusaakítudo fic utredia dudad centro corporis ad centrum bafísterit pyramis toti corpori æqualis.Patet fic:proponatur tetraljedru, ôC fecetur pef recias qugiungunt bàfes ufqj ad eettu tetrahédrizdiuidetür retraftedra in quartior pyramidis æquales}fetùttdâfti numera fuatum baiiùtrijquac^runt inqicem æquales,eO quôd bafes Ôfaltitudines funt æquales. Eft enfin femperreefta illa à centro corporis regularis ad centrum bafis du¿lá>femidíámetrüfffiuefemíaxís fphære inferí bend g ira omni corpore regulari Erit igitur tetrafcedru ad qfaâlibetpyramidê quadrupla- Did>fi pyramis una conftituatur, cuius bafis æqueturomnibusbafib.pyramidü fitpul?ac àltituido aequetur altitudini unius filará pytamidurerít ipfa pyramis omníb.pyramidí bus æqualis,fimílíter, ÔC toti tetrabedro. Patétíñani cSaléírudíncs fint æquales, erûe bafíb.proportíonaleSjpér fextâ duódecfmiEuclidís.Sed Bafis ul«mxpyramdis,qu«fcilícet fada eft fuperficiem æqualê omnib. bafib. pyramïdiï;eft quadrupla ad unam pyramidaux fedione tetrahedri prouenientê modo prætàdo» Igiturper¿.quihtiEutlidiSipyramis ilia çqualiserittetrahedro.Et quia hocdeomnícórporeregulariueríft çatunderegülarifsimouerifïcari eftneceftè,qàëftfphçra in quobafis angülusfolî duscoincidGt.Sed altitudines pyramids cofporüregula ría ex fediôe modo premífío protieníentifijfunt úí reda mínima,qùæ duçi poteft à cetro corporis ad fuperftcíe ípítus^Sic altitudines pyramida fph»r»,erü'ntut retfta minima,quæ duci poteft à centro fphæræ ad fuperfideipfiüs.Quo fit utreeftè dixerit de.Cufaj quod pyramis cuius bafisæquatur fu perficiei fpha?tg^&altitudo fémidiatnetro fphçræfcum fic minímas quæ âcentrofphæræad fuperficiêduici pofit)æquatur fphæræ.Quamquam (Iludios:/te maiorem expetar decïarationê,ad præfens hæc fufticiat,qua uera. Ex ifta fequitur, colana alius bafis æquatur 4. parti fuperficiei fphxræ, & altitudo femídíamétre?æqualis eft rrib. quartis fphæræ. Nam per 8 & per <>.daodecimi:erit tripla ad pyi amp dem,cuius bafis æqualis erit etiam quarts» parti fuperficiei fphæræ,altitudo ueró fém'í diametro fphæræ: & hæcpyramis, pars quartaeft pyramidis æqualisfphærç. Vfidé

rurfus

fus fequitiir quod colína cuius bafis æqtrat quar ta parti fuperfïciei fpherç, ôf altitudo ut du» ter/ tiç diametri fphæræTttçqualisfphæræ» Sic data fphæra:à & fit b cd e quadrat? aequalis quartç par ti fuperficiei ípfius fphçràe.Super eumfabrico pÿ ramide m gn,cuius altitudofgçqualis fit femidia metro fphçræteritïpià pÿramis pars quarta fphe- ræ. Nâm pyramis cuius bafis quadrupla erit ad. b cd e,& altitudo æqualis fgieft æqualis fphpræ,5€ eft per fextâ duodecimi Euclidis,quadruplaàd pÿ ramidê m gn quarc ipfaèrit pars qüarta fph^erae a. Rurfuscolumna m b infitfuper bed e bafem, ftalcitudo ut fg:erit per s.duodecimi Euciidís3tri pîaadpyramidem m g aquare erit ut 5. quartç fphæræ a. Rurfus fit h k fimílíter et i 1 ut pars tertia de fg: erit columna m k I n,ut 4. tertiae columnae m h i n,quia n 1 altitudo sii uc quartæ terciaé defg • Etcumfinc fiiper çquales bafes; ex hoc poifunt dici ae- qualis altitudinis,puea fi ¡aceant fuper füpérficíem J lateralem*Vndé bâfis minoris, erit ut rédangula h m númaioris bafis erit rectángula km nt Vnde perprimam feXtiEüclídís,ficutkmádhmlongi/ c tudineiítaredangulakm ttíadrédángulamhni " ni- Etper undecimiEuclídis.fícut red-angula k m nJad redangulam hmn iiíta maior columna ad minore,quia tuc earum altitudo una|erítdci!icétüt be.Vnde confiât columnâ maiore àd minore efiè 11 ièfquitertiam,quarçæqualë fpbçrç*Et quia h m eft femidiamerrus fpherx,& k m quatuor tettíáe ípfius femídiametrúeritkm ut duætertiç diamerri fphç/ rætNam h m funtjifexte diametri fpbçrç,5Ckm4i £ fextæjquare km facit 2 Jertias diametriÎphærérEx hoc confiat,columnam æqualem eflè fphæræ, cu/ ¡ ius bafis æquatur quarræ parti fuperficieifphæræ,& altitudo æquatur duabus tertqá diametri iphærç,qaod fuit probandum.

Sí quis dixerit funt fpbæræduæ, quarumiYiaior eft dupla ad minore.

a ^yHícfupponítdeCufa, quôd fupérficíes fphaeræçque Æ tur quatuor maximis circulis ípfius fphçrç. Et iftud ab / ", I .... Archimede probatum efle dicit s titi uidebimus in de complementis Mathematicis* Quo fuppôfîto,uerum e- rit columnam adfphæram íéfqüaíterameíT^cuius bails •tr * pquatur maximo círculo:altítudouero diametro fphçrç Patet:fit data columnaa bed,8¿ iit ab ^qualis bc:erit co g , lumnaàbed fefqualterafphæræ,cuïusiecftorérïtütbaz nfiscolumne,fcilicetutcirculusb c.Namper premíífarri, fifuper circulum be fabricàuéro columnam, cuius alti/ 1 tudó fit ut 2 tertiæb c, qùæ fit e bef: erit columna iphæ/ c rææquâlis,Cu fupponatuí b c circulus elfe aequalis quar Cse partí füp eífi ciei fphæta * cüius b c erit diámetros *fíue* axis. Modo a eÓ¿ dGaddunt altitudine unam tertiam de b c. Vnde fi columna a b c d diaidatür per e f3 *Qc* g h3p0> fitoquod c g æqualis fit gb i in tres columnas æquales diuidefjCS bafes ô^altitudinesfintæqualesiquârêâ d eferit medietas decbef Étex conftquenti abc d cqlumna, fciqualcera éric fphaêraèà cuius fedlor éric Ut bafis ; quia

$tr De rrânfmutârfôflibus

fefqu alterâ eft côlumnæ e bc f, quæ eft ipfî Îphæræ æqualis. Quomôdô ueroArch^ medes probet fuperfíctem fpb$ræ aequalem eflfequatuor circulis maximis,nondunà Uidimus.Ponit enim Bouillus efîè æqualê quatuor quadratis ífoperímetrís circuló 'maximo,in fita Geometría uulgarfihoc tamen non probat.Scimus tame eflè maio/ tem cfj Bouillus dícát,ut paucis demonftrabímus*Supponímus primó circumferentiam circuli addiamettum longitudine maiorem feruare proportione tripla tefqui/ nona,&hoc fenfibiliapprgherifione uideri poteft.Scimus enim eam elle maiore trf fila fefquioflauata fortiori maior erit tripla fefquinona. Secundo eft manifeftuex^ ecundi cap.fi refla detut æqixalis arcui dato,& femidíameter circuli cuius eft arcus ducatur in medietat&fit reflangula æquâlis pórtíoní circuli, quam capit arcus cum iefloribus. Vtfit deicripttis circulus a b,& fit c b darcus quadrantis,fîcq5 eb fcotin/ gens æqualis arcui quadrantis,& eb æqualis fit b fi Duco a b in b f, &fic reflangula a bfg,squalis portioni quâ capit arcu&qua- ftràntiscum feflbribusa c & ad*Náih per fe CUndam fecundi,cap.multíplícaÚóa b in dii piam 10 rigitudine ad e fiquæ erit ut mêd íetás circumferentiç circuli a b,facit reflangulam aequalem circulo : quare multiplicatio a b in e f,fa ciet reflangulam æqualë medietati circuli a Bîôf multiplicatio a b in b fi faciet refl- angulam æqualequartæ parti circuli 1 raho ad e f,reflas a e et a fiundè triangulus e a § æqualis erit reflangula: à b fg,cu a b f æqua lis fit ab e,per oprimí Eudidis:& fgaæqua lis a b f,per oprimí Euçlidis.Igite a f æqua* lis erit quartç parti circuli á b.Rüriùs *circulai* a b círcümfcríbo quadratum h i kl, cotí nuo z âdôf acufc^l&hîeftmanifeftûhal facere SquSrtam partem quadrati h i ícl.Et cum h a 1 triangulus æqualis fît altitudinis cu tri- ángulo e a fieritriangulus h a 1 triangulo e á fificut h 1 ad e flongitudine,per primS iexti Euclidis.Exbis confíat,quôdficut fehabet latus quadrati círculo circufcripti, ád reflam æqualem quartæ parti circumferentiae circuli logitudineuta pars qüaftá quadrati,ad quartam partem circuli,6¿ ita de alijs tribus lateribus,ad très alias reflas ¿quales tribus quartis circüferentiæ circuliJgiipr per rj.quintiEudidis,erit quadra tus circulo circumfcriptus ad ipfum circulum,ficut circumferentia quadrati ad cir/ Cumferentiam círculílongÍcudíne*Eteódem modo dicendum eft de omnibus poly gonijs circuló circumfcriptis,quód(cíjicettenétadipfúm circulum proportionem, quam tenent Circumferentiae ípíarutn polygoniarum ad circumferebam circuli loni gitudine.Et cum latus quadrati circulo circumfcripti,gqualefitdiametro circulijerit círcumferentíáquadratilongifudinejó. fidíámétrus círculífitlongítudíne^.Erdí- flum eft, circumferentiam circuli ad diametrum longitudine maiore feruare proper tionem tripla fefquinona.Igituf circumferentia circuli,maior erit longitudine 18.Et ex cónleqüentí quadratus circulo drcumfcriptus,ad ipfum circulum minorem fer- liabit proportíonem,q5¿.adí8.quoddíducet.Nam crefeente numero longitudinis circumferentiæîeft manifeftumaecrefcéreptopórtídnem quadrati circulo circum- fcriptfiad ipfum circulum* Rurfusdeferibo columnam fgh i,cuius bafis quadrata fo bed é3itï qua ínferíbó circulum g hîper quem intelligo columnam rotundam, cu jus altitudo fît æqualis altitudini colûnæ laterafæ,fcilicet fgh i.Vnde quia per iecun dam huiùs câp.monftratum eft,columnam æqualem efie columnæ rotundæ t cuius bafis qüadratàæquaturcircuio bails rotundç,Ôd altitudo altítudmúeritexcÓfeqiieíi típérj^undecímíEuclídíSjColumnafghí laterata,ad columnam fgh i rotundam, ficüt qùadratus b cde,adcirculumfibíinfcriptumícilicetgh Sedperpræmiiîà qua- dratusb edeadcirculumfibí ínfcrípttim,mitioremferuat proportionem quam35,

ad28.quæ proportio eft fuperbíperties feptímas ; ex
—if hoc liquet^ omne colunâcuiusbafis quadrata eft, ad
columna rótund am æqualisaltitudinis, S¿cuíus cir/
cülusbafís æqualis eft circulo ínferípco quadrató ba
fis colSnælateratæ,minore femare proporcióne fug
bipertíehte feptímas, Sit igitur b ede quadratus ¿fo-
perimeter círculo a in fuperiore figuraierit quadrat»
(utuult Bouillusjp ars 4fuperficiei fphçræ,cuiusfe-
h dor ericut circulus a, fuper que fabricó colûnam g f
i h , cuius altitudo fit æqüalis» díametrócírcuií à qüaê
altitudo eft,ut g fterit iftà colana ad fphæra fèfquâU
teraper iamoftenfa»Patetfic:diuido fin tria æquàx
lia, & fitkfut una tertia de g f. trabo a pudó k per ju
8 primi Euclidis,æquidiftantë ad fi 8¿fit k herse cola-
na k g h l æqualis fphæræNam ad fàbricaridâ colünâ
æqualêfphæræ fuper quartâ parte fuperficiei fphærç;
non potefllfumi altitudo maior nec minor dtiab. ter/
c tijs diametri fphgre fiue axis per præmiflam.Ëric igt-
tur k g h l (¡oluna æqualis fphgrx* Patet igitur colana
fgh ijfefq^alterâ eue fphæræ, cuius fecftoreritut cir/
I culus a: quia fefqualtera eft colunæ æqualis Îphæræi
fcilicet cofônç kghl.Rurfus quadrato bafísínferíbo
circula g th h, fuper que intelligo colunam roturidâi
. cuius altitudo fit ut g fitunccolûnafg h *i laterata,aà*
j colanàth fg h i rotunda, minore feruabit proportio/
nêfuperbipertiente feptimas.Lôgéigiturcoluna fg *i*
laterata,ad joISnam fg hí rotunda minore feruat pro
e portioned* quam ad colûriam kg hi, ad quâ eft fei/
quaicera.Et ex confèquenti, colana fgh i rotundadô
gemaioferitcolGnakghLperfecundâpartêg. dtiin
ti Euclidis.Etin demoftrationehhuiuscapmonilra^
tumeft,colûnàm rotunda cüius altitudo equaturifta
n li rftio alicuius fphæræ,&circuli bail's femídíamerrus
j æqualis qft.oélauæ parti cireûrferen tiæ circuli rnaxi-
' mi,fine fôtoris ipfiu| fphâèræîmitiorê elfe fphsêra.Ec
I fieeft, qiiôdcolaría fg h i rotunda, habet altitudinem
J *ij* ¡æquaîêdiïthétrq iphæræ, cüius circulus maximus e«
ríe üt drcuíy?(á> &íp^pscplGnxrémídíámeáus-círcu
li bafxs fclicet g in , aequatur ôàauæ parti circa/
feretitiæcirculea,Îue fecftoris ipfius fph^rçÆfi: .
enim gfi æqualis b e j qüæeft pars quarta circa/
ferentiæ ipfius circuli a. Igitur cólftnâ fg h i r0/
tiinda,minor erit fphæra,cuius feeftor êrit ut cir/
\ culus.a.Nâcolunà rotunda fgh ideiçnbituréx
j re¿fagul3,cuíus altitudo eft ut díametrus fphç- ,
ræ,Eafis ut ócftáúa pars circumferentiae fëfftoriS;
fphæræ & latus fixa re<ftangulæ, eft ut diame/
trus fphaeraéjproût eft exprétfum tri demoriftrà
none?.huius cap. Si énim edüdapropehd/cuÎa
ris àpucfto m,fuper g ti ufi$ fi fuérit,quæ fit m n:
pmniâ lucida erunt, Rurfus cum colana róturi-
' da fg h i fit minor fphæra, cuius fedor eft ut cir
‘ cqlqs a, â fortiori columna k g h l erit longe mi/

nor.Et cùm fupîa quartam parteai fuperficiei fphæïae,cuius ftdor efft ut circulas nô pofsit maior nec minor alti cudo g k poni ad habendam columna æqualem fphg rætiequfcur q? columna^qualis fphaerp cuius fecftor erit circulus a,&cuius columñg altitudo eft ut gk,longé maiore habeatbafem quadrato b c de:quod fuit probando. Non igitur tedié fenfit is,quidixit (uperfictem fphære æquah' quatuor quadratis ilo perimetriscirculomaximo ipfius fphæræ,uelquatuor quadratis, quorum latera qùantutquartae parti circumferentiae ipfius maximi circuli,quod idem eft. Hanc ad^ ducit Archimedes indemonftratione9qua nititur demôftrare,quo modo inter duas datas dentur duæcohtinuè ,pportionales.Hæc eft eius demonftratio.Sint datæ iftae duæ ab &c dnabet columna facetecuius altitudo fitut a b,& diametrus circuli ba/ fis ut cd,S¿ fit columna e h f.Rurfus iubet ad ipfamcolumna dare fphaeram ad qua columna ipfa fit fefquialierafjôi fît fphæra o.Deinde conftituit columnam rotunda* cuius bafis circulo o æqüatur,qui eft maximus circulus fphæræ o. Altitudo ueró ut axis fphæræ,& fit i m kcolumnaierit ipfa columna utibidem dicit ipfe Archimedes^

fefqualtera adiphæram o, quód etiâ Çtenditprg-

fens ^pófitid. Quia fgitehfSíimkjadfphg râo cande feruâc propottíóneterut g ÿ.qum* ti Euclidis çquaies5et ex coféqu^nti p 54-utV decimi Eue! (digerunt bafes fuis attitudiriibi mutupjhôc eftbafes erut altitudinib retrânS cilié ÿporpoïriônalcs, Sicut igtt bails î k ad baféme fiita g h ad l m logtcudine.Sed pet fe cundS duddecimi Euclidis,bafîs î kad baie e fie habet,ficüt poteftas fiue quadratus dé i k ad poteftate de é fiigit fient t k ad e f potefta/ te,ita g h ádl mlogitUdine. ïftud facilé fie po teft capi, quia ftip ponuntur colûnæçquaies: reí ecetur de g h exceffus fupet l m,& fit h r.Vndfe quia colíínae e r *i* m k ibntæque alræ,erunt fuis bafibus proportionales. Sit *ñ*kcírculus ad ef circuíum iefquitertiusi erit pariter columna i mk ad erf columna Îè<riitertia,pern.duodecimiEuclidïs.ÈÊ fímílíter e h f?erit fefquftercia ad e r ficum hffft átqualís i ín k,quare r h eri tuna tertía

4cgr,

de g f,c3 r h addat uftg tertia cólanae e r f. Vnde tres coÎSnæ,quarS bafes erfit ut e Fclr-cillUSjÔCaltitudo t b erSt fimul aequales colara» e r f. Ex quo patet, g h ad g r fiué l m fefquitertiâ effe logítudíñejfícüt i k ad e f,eft poteftáté fefquitertiá.Rurí? fcg ím çqualis fí tí k: teqdit qd ftcut e f ad i k üel l ni ad g h logitú dine}p?4. undeciraii Euclidis. Rutfusade fee i k,p to.fexti EuclidiSjdo tértíá éOtíñue^pór tionalë q fit tú:qeritgqaalismedíg,pprtiôali íteri k ét g h,qug fit p q,erac^ i ketp q fiüè iú duæcôtinüè^portiôalesintere f & gh.Pâtët ficina eu iftx très Tint cotinuè jppOrtionàles è f,í k QC tuærit p cortelafía *ir** lextí Eucíídís,e fad t ü longitudine, filut c fad e k po teftate. Quare per ü.quínti Euclidis, iftg proportiones fcilicet efad t u,& t kad g hi lôgitudinée runt gqualeSjCjuiauni funt squales ,ici licet é £ ad ekpoteftate. Vndê quía ficute fàdt úlo? gitudineiitaikadgh 10gitüdiriéèrft,gnïutà tim e fâd i k,ficut t u ad g h. Sed ficut èf ad i k* ita ikad tu.Quaferurfus per éandëiiquinti Euclidis ,iftæ prôportiones eriintsrqualeâ *i* k ad t u &C tu âd g h i quiâ uni funt ¿equates* fcilicet e f ad *i* k. Vnde coftac has très propot tiônés effeaiquates, fcilicet efad *i* k,t kàd t.ti & tuadghSic<^inceref&ghiftæduæfcih' eetikÔC tú,erStcÓtínue proportiottateS.Rurfus cat ümedia fit proportionalis ïntét <k&ghfírniliter& pqterntneceffario tu & p qxquales. Récípiedo igítmédia pro? portionale (admiffa hypothefi) ínter i k & g h quód eft p q:érSr duae afsígriátae cotínue proportionalesjinter e f& g Il,fiué ínter cd6¿ a b. quód fuit proposera. At cS no pofsit darí ad colonam e h ffphæra,àd quâ fit fefqaaltèra nífi i nuèntë línea ád quâ nii? nor fehibeat póteftate,ficut inuêcâ âd maiorë logiradine, & hoc eft qtiôdquæritiiiq quódftipponítArchiniedesíídeó íbi íuppónit,quod qdçrit.Nâ línea inaétiieda5éíre debet akís fphxrafiquta conftítuénda eft colana u na rotunda,cuius altitudo,fímiííter diámetros circuli bafís,erít íntieniéda,ut eft colana í m k.Ét ipfa inueniedá fcilicet í kjempér uriSmedioraexíftetynde liquet,fi una medid doom quæ fítorá detur: fà cíleerit inueníre& reliquum.Nam fempèrqaodcuncg illud fit, ad unam datârüœfé habebit longitudine, ficut reliqua ad ipfum pôtêftate. Et hæc omnia in figuris iftis Contemplari eft facile.Sed de his hacftenus.

Libelli Dc Geometricis tranfmütatíoníbus. *Finis**

N1C£>LAIDECVSA

Carel ad Paulum philicum optimum atque

Doflfs.uirum, de Arithmeticis complementis*

Aule optime, paùcâ qúaédácómpíémetá de Arithemetids habitudinibus qjuis (tíbiátcp Omnibus nota effè poffitií) ex rjs quæ ín trááatu Geometíicarü trafmütátionü enodas uí à te corrígéda,Ímpígré támen eáfübieci.Díco áutequbd coincidentia angtilí & lineæirt dítier(ispolygones ifopérR metris, nos ducit ad circula ifoperimetru: ut oñendimUsín primo GéO*

metricaru tranfmutationii fuppofito. Hincuia nobispàtehéa quæad c3¿ plemêtum Ariihmeticæfp*è<ftàt,omni attingibili modo numerandLldàu tem qùôd dico principalíterhaftenusígnoratúfuít,habítudo fcilícet cher dæad arcu,in cuius notitia coplementum illud cohfîftït:q,uà fcità, nihildíf fidie manebit arithmetice numerandi. Fuerunt uiridiligetifsirni,quoru princeps Uidetur Archimdes› qui oftenderunt circuferentiamcirculitri* plain habitudine ad diametru^ additis plus decem feptuagefimis primis ipfius diamecri>& minus decemiêptuagefîmis:& hacpropinquitate,prae ciiïorê continue fieri poffe oftenderut. Non tamen tradiderunt,ubi nume ro inattingibilis praecifio latitaret. Nam 8¿ fi non pofsit numerari cofta, numerato diametro quadrati: pertingitur tamen ad numeru» cuius radice fi numerari pollet.icimus innümérâbilem cofiam. Tale quid non repperï ncteres aut fciuiffe,aucïàltem nobis tradidiffe.

¿ Verum fi hoc fciri poterit,arte ex iam traditis fie uenaripoffecoíjcío^ & figura ultima qua ibi pofuúbreuítatís caufa hicpræ termitto.Coftat au tem,quonia habitudo lateris hexagoni, ad femidiàmetru circuli círcufcríá pti trigono ifoperimetrOjin quadra tis nota eft, cu quadratu dg fi eft 4* quadratu lateris hexagoni ifoperi* metri (quoniaeftmedietas chordæ fubtenfætertiæ parti circüferentiæ fciufde circuli)eft ut tria: nota eft co* fequêter, ed quadratu. Quoniam Iï quadratu d g eft 4. quadratu e deft g. cûd g fitduplûadge. Siceritf c nota, qùià eft latus hexagomcu,cù> ius quadratu eft ut tríajn hábitudi* ne qua quadratu d g eft ut 4. eritfi* militer e g fie nota. Sic ertmt lineæè d & efnotæ.Etquonia trianguli èg I&ec n funt æquianguli: latera'eari djetenent proportione.Eadeêrgôeftproportio gead e 1, qup eft ce ad eru

5 Inüenianturigitur duæ quantitates › quaru maior fe habeat ad *eg* ficut minorad e c fie g? fubtra¿la maiori de ed,&minori de ef, remanentia fint aequalia: remanes illud eft femidiameter circuli ifoperímetripolygoníphe xagonæuel trigonae, quae Íuntífoperímetrae. Et quia habitudoperíphe* riæ polygoniae ad deeft nota, habitudo femidiametri circuliifopéríme triaddeeftnota: erithábitudo díametríad círcumferentíamomhí fcibili modo nota: utfcías quid fit id quod quæris, quod numerus non attingi^ utígnorantiamaedefedusratíonís numerantis, uideat íntelleÁuS.

4 Palàm ex hís eftj› poffe omnem habitudinem quariícunq? chordarum

ad

Cômplcrnèntfc;

àd arcüm atqj diametràtn inquirí Nàm Clocó hexagoni qualecllncp polygonia tfeceperis,omnia uti in hexagona pofle attingi mânifeftueft-Ecüt idipflutiiri* tüeamur,defcribamusfemícirculS,cú« iusfemídíametérfitücfemidiamctercír culi circufcripti trígono, S. tracta fenri* diametro ad media arcus degcentroj quæiîtdg)notatoínarcudedhínCindearcnhabítudinísad cire Bferentia» fecundu latera póly gonip qü£ funt chord g quered g: Puta efto q> üelís chor da45»graduu fignabís arcüza.gráduucum i,fecunda. Híñ cíñele à pudó d,& figna loca pers S¿ t3trahèdôfemïchordâdesùerfus t,qinTemícfiame trod g terminata, pundtoü fignetur.Etqùoniâ4 5.grádüs funtoitâüa efe cuferenti£:erít polygonia tór anguloru & lâtermTrahe igít de g c entro àd punâSslinea.Dciridediüidelïneâtëdam pedpherig polygoníg iiigohp in 8 «partes,& medietatem unius pártís fac æquidiftânter cadere ab s u,in* ter g$ &gd,8¿fít xy^Deindedefcribearcurrt fuper g5fecundum femidia ftietrum xg,quouf$p^rtiñgát in dgmotaridoper 5.puri&um contadas arcus 8¿ femidiametri d g.

5 Pôfth^cdefçribè quadrates duos iit ftatim pr£mifí>prgcif¿facíendo e d fémidiametru>æqualë femidiametro circuli trigono circufcripti,& excef» fili eíúsfúper femidiameb udrciiii in> feripti eidem trigono,Et c f femidia^ ihetru fecundi quadrantis, faciendó jequalëlinef g x fiue g z cum z yiqùæ eft líneaexceflús fefhidíametri circuí li o&ogbnoifopcrimctro circumfert pti, füper fmiídíametrum circülíeíí de ocftogono infe ripti.Ectrabe chori dam g h fíc,quod g dfagittafit circuí licircùmfcriptf trígono femidianfe èér.Ètàliam chordám ckjta qiibdf c, fit ut x g fcilícetfemidiaimeter cifâ culi circurhfcríptíodogono.

é Trahe deinde lineam de e ad círcumferéntias>cüíusportiones inter ¿rcüs8¿fuas chordas æquentür ut præmifi, quæ ¿11 locis ftítioniim no^ tenturütpriusjper 1 m & n o. Deinde inqufeùt e ftibitiota fiâb Noà taeft e d ut pra?mittitur,& noraeft 1 m,cui æquatur n o,nota eft e 1 è grhincetiam habitudo e I ad n ad ec.Cumérgo ri o fit notajfe quiramus lineam e n> & fuppônamr effe qûæcunqùe quán tiias. Per cuiusl

fuppofttionë, neceífatió etía fecyndu nota habitudine, qtiatitas e c nota e* rít. Et G neta eft quatitas e n qua fuppofui: fie examino efífecühdufuppcfi tíoneconotáerit,fíc8¿c£Subtrahaturdeqúadrato cf Gue g x quadratu x ytquæ eft nota, 8¿ radix refiídui erít g y: fie erít nota 2 y, quæ fi fuerit ut c c, rede fupponebatur. fi non, corrigatur error, furgetquæfitum.

7 Tali uia ômnes chorda?notgerút,<jueteresfúmmofttidíóquaerentes attingere,nopotuerunL Omnes ha&enuspræcifionëchordægradusuni USjduorG,quatuor,o&o,8¿ fic deinceps ut nofti,feignoraffe fatentur. Po* terit etia ignoti trianguli,laterum & angulorum habitudo, exfcigntiaha* bitudinis arcuum & chordarum, & omne tale fcibilc fufficienteruenari* exhis diëlis complerrientis.

8 PræpoGta figura, quæ de trigono in primo præfuppofito præmitti* tut, alia deícribó fuper a cetro circula, cuíus femídíameter fit ut femídiame ter circuli círcufcríptí hexagono ífoperímetro, cu exceffu quo excedit fe* mídíametrum círculieide hexagono inferipti♦ Et trahe diametros fein cetro orthogonaliter fecantes, qui perb ede Ggnent. Trada chorda, cuius fagít ta fit femídíameter circuli hexagono cir cufcripti, qj figna pfgh. Trahe deinde linea per a pudú, & per linea g h, ut ha* beas femidiametru circuli circufcripti hexagono ifoperimetro, qu£ fita ik. De inde nota exceffum cb prioris figuræ, fuper a b iftius: et eo ín linea per a tra&a notato, anterioret, quifit 1 a: refla det fug a d orthogonaliter ducito pofitó m figno in cotaflu. Etqalkfecudupofiti cmemlatefis trigoni circuloinferipti eft nota, fimiliterakeftnota: eritlá &C a g nota. Habet autë fel a ad a m, ficut a i ad a g: et ficut 1 a ad i, ita m a ad ag* Inueniatur igit numerus, qui fe habeat in aliquahabitudine ad 1 a notu, ita q? ín eâde habitudine fit alius fe habens ad a g notu taliter, qd a eu h oc nu* mero inueto de b c fubtrado, ide remaneat cu eo quod remanetfubtraflo ag cu alio numero dea b, numerafti femidiamettu círculi. Laterís igitur trigo ni tripla & femidiametri dupla habitudine cofiderâta, ut fíe propio* quítate fubtill habitudinem diametri ad circumferentiam attingas^

Annotationes omnifandi.

i Paule optime, paucâquædacôplgmêta de Arithmeticis habitudinib* «IfQuanto polygonia plura habuerit latera, tanto angulus fub prima & fecunda polygonixcontentus, minor erit* Cum uerô quis ad ultimam pefueneritpoly* gdniam3circulum díco:tunóad ultímum^minímumangulumfimíhter peruenifle dubitatnullus , ubi angulum Si linea coincidunt, per quam coincidentiam ad cirai* ium peruenitnr ifpperimecra♦ Et in omni polygonis hxc coincidentia necéfiaría eíl, fiad

Îï àd circuIS ifotSrîtnetrftuelit quis péruenlrê. In cuïus reí cÓfíderátíofie¡ üeftaf Cu> fa ad cóplementfí Arithmetici,quôd niaximèfur ait) cofiftitin habitudinis cogniti/ cirte chordç ad arcu» Archimedes ením ïh de quadratura circuli dicit,circuferentiâ cir culi ad diámetro longitudine minore feruare proportione,tripla fefqiiífepcíma: mai- ôrêuero,tripla fuperdecuptienteféptüagefimas primas» Numerata díaniétrílogítu- dine,coftæ longitudine numeraré eft ímpofsíbíle p tertiá parte 7 « decimi Etidídí$:e& qjpumerifupfïcieruquadratarudïametri&coftçadînuiccnou fe habët,utnumeriis quadrat? ad numera quadratu»Ideocp unonumerato, altero innumerabile eiïè eft ne ceiTe^Atqa numeri fuperficierS quadratarû noti funt; ideó pertingitur ad numerum cuius radice numerari fi pjoílet, cognófceretur numerus-logitadinis cofias & in íftó numeró fugficíei quádratse,latitat praécífío numeri logítudinís coftg Qua de re inte- tío ípfius de Caía no eft, præcifumnütneruinnumerabilia lôgitudtnô ímearn attin/ gere: fedfolu ubi latitet præcifío illa àpèfire per notas líneas,ut fic ínrelkcftus cogni/ to in quo prxeifio latité, quit*feat. Similiter diaméfrus ad circtïfèrenda Ipgirudine eft incomertfurabilisfut dícftS eft in príncípíoGeometrícarutr5ímutatíond,& in primó pmifío earGdë) tamé ubi latítét pcífio › g lineas notas aperire apponit de Cufa ddeoqj notanter ín calcehbrí»ubí prstcífíóné habitudinis lôgitudints ci'rcGferentiçad díame írüdat»nôpræcifioneabfo1utediCit,fed^pinquitatëfïïbtileuocat.Nequis puter igit ipfum de Gufa utile reducere arcs chordas ad numerSjîc quod pofsínt iriuicê efte coméfurabiles logitudibèifedfoluquandâ propinquitate fubcilê(modo quo ¿am di/ ácímus)attingereproponít,Etírt hoc tetigimus principale libri intelligentiâm.

2 Vera ft hoc fcírí póterít, artêek ia traditis fic ucnari poffe cofjcîo,

«"Figurae hypothefis quâ hic fupponit de Cofa haec eff Defcdbànt duo quadrantes ÍUficenctSéjóífemídiametrusmaíorísfitfetnídiametruscirailítrígonoaeqaílaceró circSfcripti, c^exceíTu quo excedit femí diametrftcirculí eidem trigono *inferipti¿* 8¿ííted, erítením ed íéquáiís reAedu-, dæ ab ariüló trigoni ad media latus ani guio oppofitíiRurfuáminórís quadrati tís femídíametrus » fítut femídiametrus Circuli hexagono ífóperímetro círcnfcrf pti,cu excefluquo excedit femídíamétra circuli eide hexagono inferí ptí,ôf fit e f: Deinde in maiori quadrate trahat chor- da jcuius (àgttta gqualis fi t femidiámetró circuli trigonó circufcriptL Sit igit chor- da g h*30C* fit gd üt femidiametruâ circuli trigono circuiiicripn.Vndee gjètitparè tertia de e d Nâ g deft feefída trigoni, q ad prima logitudine dupla eft,ô£ ípfa pri ma eft ftmidiametrus circuli trígono tn¿ feripti : ideoep eg æ quaiis erít primae tri- **gonii** etiâ aequalis fagittçjcum fagítta & prima fint çqtiales.Qug omnía patet¿

f

X

S n

c

pef Umdída ín annóhftoñíb.pHmí pramifsi rranfinwtà?fbnûGeometricaraRurf4 ín minori quadrante traho chorda ck,ficquddfagitta fcdicet c Efitutfemidiàmetr^ circuli hexagono ifoperímetro ci*rcûfcripti:& ficecerittit fagitta hexagoni,fiueex^ ceifusfecundf fuper primam, uelexceifusfemidiametri circuli hexagono circunferí pti fuper femidiametrum circuli eidem circulo inferipti,quód idem eft* Vnde locó circunlócutíonísíftíüs prolixg,fcilicet femídíameter circuli polygoniae circunferid ptæ, cum exceíTuquo excedit femidiametrum circuli eidem polygoniae inferipti^

^?wior€jf91ketieçundapoîygohia:cuinfagitta>quodidemeft. Rurfus â

’-7.. - ¿entras

centró e* per chordas ducatür reda è nl.Hxcefthypothefis.Dícitjfiqaadratümdg quæ eft fecunda trigoni fit 4*erit quadratum tf^ateris hexagóni ifoperímeítrÍ3.Nam cf eft medietas lateris trigo ftqqufc eft etiam fecunda hexagoni. Eft enim fecunda hc xagoni,æqualis lateri ípfius hexagoni,uepriuS dftftum eft: eritcp d gadxfpoteftate* ut 4» ad j.Patet ficmam d g ad g elogitudine:cftdupla.igitur fi d g fit poteftate 4.eríc eg unum.Et poteftate primæ cuiufcunqj polygoniae fubrra&a à poteftate fecadæ,re fidufteft poteftas femilateris polygoniaeteO quôd prima,fecuda,&femilatus in omz nib. polygones orthogonia cóftítuiint,ó¿ fecunda fem petan gulo redo opponitur* ideo maior ut fatis çoftati Igitur iubtra&a poteftate eg, á poteftate d gierir refiduix j* Ettanra erit poteftas femftateris trigoni,quod aequále eft cf:0¿ fie cípoteftateieirituc j.erit fimiliter ed poteftate noue. Nam (ut didSeft) e d ad d glogitudine, fè habet ut j.ad 2.igitur poteftate ut 9.ad 4-Inde dicit de Cufa,ed notam effe, utcfifíc ením eríce fnota.Na cum e c fit fagicta hexagonnerit e fad c fminus e c,fiue minus fagitca,ut fe cuda hexagoni ad primâtqufe fecffda ad prima fe habet,utfecada trigoni ad futim fe/ milatusjeft enim fecuda hexagoni ad femilatusjôgitudine dupia.Quod fi fecfîda fit poteftate4.erit femilatus poteftate unüîquæ poteftas fi à fecSdae poteftate fubtraha tur,refidu3 erit$ tanta erit poteftas primæ. Vnde ficut fecuda trigoni ad femrlacus poteftate fefqaicertia efttica fecuda hexagoni ad prima ípfius hexagoni,eftfefquiter tia poteftate. Inueniantur igitur radices primas ÔC fecûdæ. Numerata enim urta illarff, radix alterius folft propinque haberi poterit, gü fint i nuice longitudine incômefura biks.Habitis .ppiuque radicib.tnc radix minoris Îcilicetprimæ,a radice maioris fcili Cetiecûdg fubftrahatur,ôirefiduff erit fagicta ;queæquature c.Duplet igitur refiduu,

fietnumer^ logitudínis ef, & fice ffolû^ppinqijænota fieri poteft Videtcpintelle tftus præcifionê latere inradicib.fuperficieru quad ratara primæ&fecGde hex agon fi quae fuperficies funt not£. Similiter fic f numeretur,folSed ^ppinquê nota erit; cum fint inuice longitudineincdmenfurabiles Quôd ante trianguli e g 1 & ec n fint atqui anguli, fatis côftat: quia g h&ck fùpponStur effe æquidiftantes, anguli el g&e co aequales erunqper fecunda parte 29,primi Eucb.dis.Eodemodo gquales erunt àngult cg 1 & ecn.Igi tur per 4 fexti Euclidis,latera relatiua erunt proportionalia. Vndefi- cut g e ad c e:ita 1 e ad n Et permutation fi eut g e ad e l ita c e ad e m

5 Inuehijidtuf dúxquáhtitates,quarum maior fe habeat ad eg ficut, *8¿c.*

IfHic-docet de Cufa,femidiametrucirculi ifoperimetricuiufcCtfp polygonie/n qui titate continua inuenire. Nam quod de hexagono hicexpr.imit,de omni polygonia ad trigonS CollacaintelligitSi illæduæquâtttates reperiri ualeant, ficreperírí pote- runtmueniopérprxmiilum^d trigonufemidiametrumcircufiifoperimetri,figno æqualêin d e,& fitd i.Fado e cêtro,circaduco ei quouscp fecet g h.0¿ pundit, (edío nis per I figno,traho eni. Dico el & eneffequantitates quæfitas:côtinuô el ufcpmat orem arcum36¿ fíate om,S¿habebitur íntentu.Quódautem el Q¿ en,íínt quantitatis quaffitæ3patetiNamnüÎlapræterelpoteftfubtrahideed,ficquôdrefi'duiïa:quale fit femidíametro circuli ifoperimetrí polygoniæ trígonas per bypothefirmNâ fi maior fubtraharur; réfiduum minus eritd i:fi minor,reliduum erítmaíus.Qtiarenecmaior nee minor e hpoteft fubtrahí modo prfmiífo.Rurfus nulla alia cjj e n le poaft habere adéCjficutlead egdgíturel óíe n,erunt quantitates qiîæficæ. Et excdnfequenti n oæqu^lis erit 1 m ¿ cum e m aequalis fite d, à: e o aequalis e f,per definitionem circuli» Et illud'aperté fupponitde Cufa,ut exftquenttbus fiet manifeftâ »Vnde ficut|m5ctft fertiidiametrus circuli ifopetimetn polygoniae trigonæ r ita n o polygoniae hexa* gonæ, Ideoqu¿ aequales effe necefleeft^ cym polygoniadiipponamur tioperime/ iræ. Sequitur; ' r. 'Ar-r/-

<Qüia habitudo périphérie polygpniæad eeft nota, ¿V habitudo femidiametri eft/ culi ífoperimctriad d e eft ñora. «[flUad íntélligendfí eft poteftátej utdiáxí eft ín pi ú mo præmiffo GeometricafûtrafmutationmLongïtudine uerój íolu propinque erit habitudo diametri ad circSfereirtiâ omni fdbili nota *i* propinque quíde* 11 habitudo longitud!*

fogítudiní refpiciafiprxciieji poteftate. Vtfcías(inquít) ídq3 quæh's per poteíhtes circuferëtiç et diametri,q3 numerus logitudinís nô attingit, ut ignorantia ac defedb rationis numerâtis,uideat intelledus* Videt quippe ubi phecifio (numéro tarhê ínat> tingibilisjlatitet, pér poteftatem diametrinumeratàcircûftrëtia:aut per poteftate cit cumferentíx,numerata diametro Ideócp folùm propinqua erit ifta praecifíó. .

4 Palàm ex his, poffe omnem habítiidín^quarúcu^chórdaruadárcu;

(fllntenditde Cuft oftendére in omni polygonia ficu t in hexagono Jécundâ poly ó niæ qufc dicitur 'femidíametrüs circuli circufcript*i* polygoniae, & fetnidiametrS cir> culi ifoperimetri,ppinque notas.Ex quó pendet cógnírío habitudinis arctis ad choé dam5quorucuncp graduQ.Et per hancfigurájfólum datur modus inuehiendi primas 8¿ fecudas pólygóníarii â trígono.Et ibi fuppoñít díüiliohem arcus ín quotlíbet par-ces,per fecuádúpraemííTum Geometricarum declaratam. Vt quia arcus $ d t eft pars cdauacírcñferentíxcírculitídeóchorda ei fubtenfè,latus erit odogoni eide circulo infcribendi,& g u s erit orthogonius odogóni,cui gy X fimilis eft. v nde ficut g u ad ii suta g y ád y x. Erit igït'ur g y prima odogoni, cuíus femílatus trit uty x: Sí ¿odéiti modo de g x dica tur,quæ èrit fecunda .Si hæc de ft nota fuht

5 Pofthæc deferíbe quadrates duos ut iiatimpræmifî/prædse faciedo*

^fPoftcÇ artem dedit tnuéniéndi primas & fecundas polygoniarum ííbperímetraru; faicdocetdeferibere dtuos quadrates, eo modo quo defcrípcifuntfuperius ín annota/ iïonibus fub nota î.ftatueridoloco hexagoni oâogonum, aut alia quatuis polygo/ hia litera de fe plana eft.

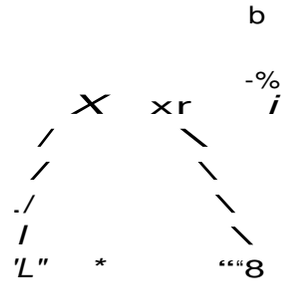
ë Trahe deindelíneám deéád circuferentías>cuíus poftÍ0nesínier,¿Vc.

qpHicdocet quomodo unaquçq ftcúrída polygohiæ,ad ftcundS trigoni ifoperiftie/ tríjfít propinque nota(præcisèenimomnés notas faceré eft ¿mpofsíbíle) cc ex confer quenthadfemidiametrum circuli iibperimetrLTrahe(inquif) lineam de e ad circum/ ferendas, cui^ portiones inter ares fuas chordas æquêtur: quas fupponit l m h o 'Si uhamquâc^ fupporiítfímílíterfémídía merru ciréuli ifopetimetri polygoniæ iti-gonse &C odtogonx Juxta Illud qo prius di/ xit fub nota 5. de iniien tío ne dùarS quanti tatú, quárúm maior fe habeat ad eg, ficut minor ád e qfic quod fub tradla maiore de e d,S¿ minoré de e fjemanetia fint æqualia Vnde utíéxprefsímús de trígono & hexá gonotíta hic de trígono &C ócftÓgonó êXz primi poteft.Erunt qüíppe duæ qüâtita n tesle&ne,filmfupponator,femidiame-\ ttr circuli ¿foperímetrí3aut fi l m ÔC n o fup J pon5turæquales,quôdidéeftquoad int£* l tumi. Et hoc uniueriàliter de omnib. polyz J goriijs trígono applícatís,uulrinteílígí.Se quítur.^pDeínde inquire¿ut e ftibí nota , ¦ àt.Notaeftedutpræmittit.notaeftxy:qà s.deciihafexta peripherixpolygótíiée trígon^j^ nota eft l ni cuîæquàtur n o* Nota cftef&eg.Hxcille.

<Aduerte qu¿trtodo e í & e g notae finíteft enim e g(ut didu eft) pars tertia de e d, & numerato lateré trigoni é d/olu^pinquenota efttqa e d logitudíne eft incomenfura bilis ad tat? trigoniti mdftratu eftinn præmiifo tráfmutationS Geometricarüm.Et latus trigoni ad e d potentia fide poteftate eft fefquitertia,per ii.decitniquartiEudi ^is.ïdêtidë d g quæ eft fecunda trigoni, ad latus trigoni longitudine incoriimenfura. Mis erit (cum *fit ut* ccrtiæde d e) fed poteftate coriimienfurabilis ; fe enim habet

poteftate^

poteftate,at4,ad u. Et fimiliter per ea quæ dicftaTant in annotationib. prí mi pramiF ft Geometricarum tranfniacationum,Impotentíaeftcommenfurabílis peripberïæ trigoni. Vnde fecundam portionem lateris trigonfe m &1 m potefitia ad ipfum la/ tus commenfurabtles erunt.Si igitur propinque radix poteftatis Im}& radix pocefta- tisI tn inueniantur » quibus inuentisfab trahatur radix poteftatis 1 m à radice po/ reflatis e mtrefiduuerit e h Siccj e 1 folii propinqui nota erit, longitudine & potefta tejcjuia longitúdineetpoteftaceincomenfurabílí$eftem,pertf8.decimiEadidís,eo quod e m Sci mfolú poteftate fint cómenfurabilís,Ex hoc liquet, quotnodo deCufa fois nota ^pinquè e 1 intellexeritQuia igitur e 1 ÔC e g,funt propinque nota? iideb 8Ç eorum habitudo propinque nota erit,& exconfequêti,habitudo en adec:cuert ad £ Cjfit ficut e 1 ad eg.Sequitur ^pcuergo n o nota fit, inquiram? e n : ÔCfupponatureiTe quæciïqj quatitasJPer cuius fuppofitionê,néceíTa río erit fecunda nota habitudinem* fcilicet e 1 ad e g,nota quantitas e c.Et fi uera eft quatitas e n quam fuppofu!,hoc eft fi lieras eft numerus longítüdíilís e m, fic examino e f Secunda fuppofitionêeo nota erír.hoc eft iecudùm fuppofitionê numeri Ipgítüdínis e n, erit etiâ notus numerus 15 gitudinis e o,cum n p noca fínSí igitur numerus longitudinis addatur numero longi* tudinis cmtia numerus longitudinis eo, falte propinque: fimiliter nota eritef, quia

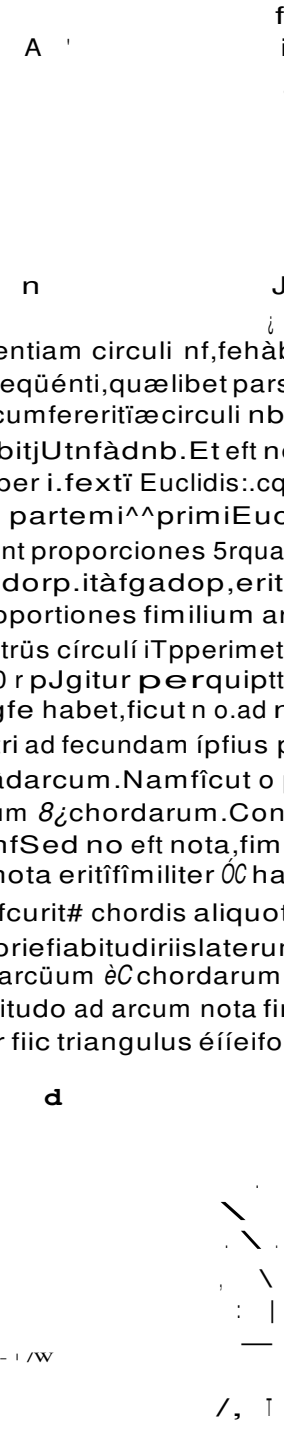
æqualiseo. Et fecunda fuppofitionê numeri lógitudinis e n, eft nota e c. Sub trahatur nu/ merus propinquus lógitudinis ecde e f, quae propinque nota eft,&refiduuerit cf.Exquo fequiqquôd quadratus de cfpropinqueno* tus erit; ficut & numerus longitudinis, âquo quadrato fi fub trahat quadratus x y femila/ teris odiôgoni, qui quadratus fimpliciter no tus eft ,refidu6 erit ¿pinquus quadratus gy, per4^.primi Euclidis.Et fic itera numerus 15 gitudinis propinquus de g y not? erit, qui fub tradùs à numero lógitudinis propia* que noto de gx, fiue cf quod ídem eft: refíduu erit numerus <ppínquus lógitudinisz y,qui fi fit æqualis propinquo numero longitudinis e c, rede íupponebatpr. Si non corrigatur erro r, augendo fcilicet aut minuendo numerum longitudinis è n: & fur/ get quaefitújfcí licet cognitio numeri longitudinis e ESC excófequenti ex c E Quiae/ nim e c eft'exceflus g X íecüdae odogoni fuper g y prima: erit e c æqualis z y. Et ideo e c fangitta eft enim e fut g y cam duabus fagíttís* Manifeftueft, quomodo propin- que notae erat g x fiue c f quod idem eft, & n o femidiamecrus circuli ifoperimetri.Ec de fe nota eft x y,quia udecimafexca périphérie trigoni.Ec cuiftæ fcilicet fecunda po lygoniæ & femidiametrus circuli ifoperimetri,âttingi code modo pofsint incæteris polygonrjs ,ut de odlogono iam expreflum eft : fubiungit de Cufa ex hoc habitudi/ nem chordæ ad arcum,dicens:

7 Tali ilia omnes chord ænotæ erunt,

^fSubaudï ad fuos arcus fiakem propinque.ifQuod ueteres fummo Audio quæren* tes,attingere non potuerunt. Omnes hadënus præcifionem chordae gradus unius, duorutHjquatuorjOdOjSe fic deinceps ut nofthfeignoraife fatentur.

4|fSaltem ubi præcifio latítatet.Vbí enim latitet (fi uera fint quæ dícfta funt dehabítn dine fetnidiametri circuli ifoperimetri ad circumferentiam) aperté demonftrat de Cufa: eô quôd demonftrat, ubi latite numerus longitudinis fecundarumpolygo/ iîtârumôi fernidiametrorum circulorum ifoperimetrorum, cum hoc quôd númerüs lateris fíe femper notus, quia pars aliquota périphérie trigoni notæ. Et ex confe- quentí demonftrat præcifionem prôpinquam , chordæ ad arcum fie DeferíSoft/ íemícirculum, cuius femídíámeter fit ut fecunda odogoni, fcilicet ut g p uel c f# Traho lacus oâogoni f g:erit f g chorda 4$. gradüum, ut dióum eft. Si habitu dinem uoluero perquirere f g chordæ ad f c g arcum , fic perquiro : inuenio per prsmifla femidiametram circuli ífoperímerrí, ÔC traâis à centro n,redis n f, & n g,

figno

fignóinñ f æqualem femídiametro circuli ifopërtmëtri5qiïrfitnp*Etexn©, deferibo arcum o r p. Et traho o p,eru,pt arcus F c g & 9 f p fîmÜesper definitionem fîmihum arcuumtcum eundem capian t anguiumjd licet fn g. Igiiùrlïcut fc geft parsodaua cïrcumferenqç fui circul ñica o r psfîcqj o p erit latus ô&bgorri infcnbendi circuli, cu- Jusnofemíaíâm^l<:ret¿LRCftWêilamdí« ¿ disin dç Geometricis tranlmutationi^qs, conftat circumferentiam circuli nf,fehàbere ad drcumfçreritiam circuli n 0,ficut n fàdn o. Et ex corifeqüénti,quælibet parscircumfexêfiæ circuli n f, ad quamlibet par tem relatiuam circumfereritïæcirculi nb:eritficut nf ad n o. Vnde arcus fc g,ad arcumorp fe habebitjUtnfàdnb. Et eft notum,f g ad p p fibiæqùidiftântem k habere,fîcut ri fad n o,per i.fextï Euclidis:.cqtn trianguli fine æquiariguli,ut de fe no turn eft,per fecundam partemi^^primiEuclidisJgiturperii.quintiEuclidisJcg ád or jp,ôifg ad o pxerunt proporciones 5rquales,quia uni fcilicet fn ád rio,(unc æquales^ Etquiaïïcutfcgadorp.itàfgadop,eritpermutatïm fegad fg,ficut orp ad op? Exhis confiât proportiones fimilium arçuum ad chordas,æquales eiïe. Rurfos quiâ o eft fehiídíametrüs círculí iTpperimetri ocftpgon.o,çuius larus erit ut fgjerit reda fgjæqualis arçüi 0 r pJgitur perquiptt. Euclidis,fiçut'Ô p ad p r p:itá ô p ad redam fg/ Sed o p adfgfe habet,ficut n o.ad n£ Qubfit,ut ficutTe habet fernidiametrus 'circùlïiiôpèrïmetri ad fecundam ípfius polygqnïæ'ita latus ipfius polygonii(pro chorda pofîturii)âdarcum. Namfîcut o p ad o rpiita fgâd f ç g (utdïdum êft) ratio* riefimilium arcuum *8¿*chordarum. Conftat igiturTg çhordàm ad arcum fc g fe ha/ bëre,ficut n ó ad nfSed no eft nota,fimiliter n feft nota,per iàm dtda ; igitur & habitudo n o ad n£nota eritîfîmiliter *ÓC* habitudo fg, ad Fc g,cum f g fimplicitér fit no ira-Er ità de quibufcurit# chordis aliquot graduum dicendum eft. Qupd autem fubiungit decogriitioriefiabitudiriislaterum *dC* angulorum ignoti trianguli,perfcientiam habitudinis arcüum *èC* chordarum,fic patet. Si eriim ipfius trianguli latus fuerit chorda,*8¿* habitudo ad arcum nota finfacillime & latera trianguli cognofcipote hintiSupponatur fiic triangulus éííeifo¡cheles, Vt fi fit defcriptus triangulus ábe

d

ín femícírculo3&f habitudo arcus bd ç, adi fcc chordam nota fît. Cum habitudo arcus, b d c ad b c chordam fupponatur no tajeric etiam notum, quot gradua b c chorda ent, faltem propinque. Et per iam diifta habitado femidiametri ad circumferentiam nota efhquareqiam eritnota ad partem uel par>* tes aliqubtas ipfius circumferentiae* Et éx çonfequenti a b habitudo ad bd ç arcum *6C* ád b c chordam ,nota erit. Et ita de omnibus dicendum eft: dim habitudo arcus ad chpr/ âaàiruppôniturn®ta,efit fune habítudó laterum nota. Quomodo uerô habitudo* bngulorbm Hac nota5dícendumeft. Quia propinque notum eft,quot graduum fit chorda bc:erit habitudo arctis b d c ad arcum quadrantis eiuídem circularis nota. Etquæ habitudo *inter* eos:eadem erit & angulorum quos capiunt, per ultimam fexti Euclidis. Vnde habitudo b a ç ad angulum reáum,nota erit. Rurfus qideatur excellas duorum angulorum recftorum,fuper angqlum b a c:S¿ ipfe excefïusira duó aèqua diuidatur,?rit medietas talis¡exéenus æqualis angulo a c b,uel ab c,qui funt aequales per oprimí Euclidisí ¿ó quád áb$¿ a c^làttrâ aequalia iutit. Patet igi/ ¿ürprbpófitúm.

Pfæfuppofîtà

Præfuppofita ftgura › quxde trigoho in primo prœfuppofito præ* mfctitu^alium defenbo fuper a centro cuius ftmidiameter»

TP'rius fub nota t.docdftfémí^át^etríirrtxírculíinquahtitatecontínuainueníretháciam docet in quàntitafcédffcréïàVSeqûftun

'u‘ ‘h;'T r Oeín^énotaexceffum cb prions figura,ici licet trigoni (quæeft latus ipfius trigoni) fupér a' b iftius,quæ eft fecunda hexagoni cum fagitta. Vnde cum b c fit aequalis duabus feeundis hexagoni iCoperimetritfi fubtrahatur a b deb c, reí iduum erit prima hexagoqi, na fubtrafiitur üná fecunda cum fagtttaKexágont, à duabus fecundis. Igitur exceifusb c latetis trigoni fuper á b,eft ut prima hexagoni ü t eft a 1. Vtide kl æquális eft a g quæ crût notæ propínqusícum a k a 1 notae fini in quadratis 0¿ propinqua? ínlongitudine j ut prius di¿tu ¿ft * Quôd 1 a ad a m fe habeat ficut ai ad a geft, notu (ratione orthogoníorü fimilium) per 4 fexti Euclidis. Sequitur..

^flnueniatur igitur numerus, qui fe habeat in aliquia habitudine ad numerum longitudinis 1 a própínqueriotürn, ita quôd in éadèm habitudine fitzah'us fehabens ad numerum longitudinis a g própinquenótUm taliter, quôd l acum hoc numero in/uento 3 de b cia tere trigoni fubftraáo, idem remaneat quod remanet fübftradoag, cum alio numero dea b,ó¿ numeraftifemidiametrurncirculi. Ej| quod zmmodó lire inuentío primæfeCponder/ubnotis *z.8C* j.Quamuís difficile tales numeros inuçnirc Îit»tamen pofstbile. Sequitur..

4P Vt fie'propinquitate fubtili habitudine diametriad circumfeentiam attingas longitudinetconfidèrâta tamen habitudtnè|a teris trigoni tripla, & femidiametri dupla: hoc eft/onfiderata habitudine h'neæad jatus trigoni tripla, qù'æ êrît üt circumferentia circuli 3 *QC* habitudine lineæ redlæ ad lè/thidiamewudupla ♦“ Exhisquædida funt èlicitur, quod addenda ex fagitta primis ;polygôniarüm, pro femidiametrocirculi noperimetriiad fagitam éandêm tenethabitùdinem inomnibus polygonqsthoc eft Cognita habitudine portionis fagittçad/déndæ prima: polygoniæ, profemidiame/tro circuli ifoperimetri ad ipfam fagittam: çandem tenebut portiones (agíttarumad ipfasfggittas. Patetrefumaturfigura fub ; nota quinarij.Diâum eft quôd ficut l e ad 'l e.'giítan e ad e c: & quód 1 m n o funtæ/qualéSj&f ut femidiametri Circuli ifoperimetri pôTygonie âC odtogone. Rurfùsdi<ftu eft e g effeexceffum fine fagictam trigoni, fi mifirer e c eftè fa gictam o do go ni- De/fcriboduas'redïas feorfum,qLiarum maiorfitem /aequalis e m in figura, minoruerô e o,a?qualis etiam e o in figura.Eritern æqualis ed. In ea figno æqualem e g fubæifdë literisjôf aequalem e 1 fub êiTdem hfterisïetifbm ut femidiametrus citculi ifoperïmetrk Rurfus in e o figno æquàlèse c & en fub eifdCm literis: erit o n æqualis 1 m. Deinde figno in oc aequalem e c,ÔC fit q c:erit oqprima oâogoni>ÔÉoc fecunda. Quare cum

c q fit fagitta : erit q n addits ex fagitta primæ odlogoni fcilicet o q, pro femídiame-* tro circuliifoperimetri ♦Eo- dem modo qa e g fagitta eft trigoni, fifignauero æqua- km in m g fec^da a quæ fit p gjerit tn p prima trigoni. Et cp p g fagitta eft trigoni (qa cxceflus eft m g fecund*lu/ 'per m p primam) erit p 1 addi r tum ex fagitta prtmç trigoni S pro femidiametro circuli i(b perimetri. Vnde dico, n q ad c q feruare iliam proportio' nem ,quam 1 p ad g p (erua u cU— Patet ficinam(ut d*Aum eft) ficut 1 e ad egjita n ead e ç Et - - - - - - - t , .permutatimficutleadnedta ,

t g ad e c.Sed quia e g abfeifum de fe ad e cabícTCí de n e, fe habet ficti 1l e co tu ad e n totumîîdcô per ip.quinttEucltdis,! g refiduûaà nç fefiduúm,erít ficutl e totum *d n e totum.Efex cônfequenti per 1i quinti Euclidis, i ftæ proportiones erunt œqùJes let- licet l gad nc,& e g adíe ciquia uni funt æquales,fcilicet l eadn e.Rurfus quia 1 g abi- ierfum de g p,ad n c abfcifum de cq,fe habet ficut g p,quae eft æqualis e g,ad c q æqua lem ec>tanquam totum ad totumadéo per 19 quinti Euclidis,! p refi duum ad n q reíi> duum erit,ficut g p totum ad c q totum,Quare iterum hg pro portiones çquales crû per 11. quina Euclidis:fcilicet l g ad n c,ÔC l pad nq: quia uni funtæquales, fcdicèt gp ad cqManifeftumeft igitur,ficut l p ad n qtita p g ad q c.Et permutadm ficut p i ad p g:tta q n ad qç}qüod fuit probandum. Et ira de omnibus polygonrjs foperimetris tri gono,modo quo fuprà applicatis ut o&ogono,dicendùm èft. Rurfum quia de Çuiai in hoc libello uidetur fupponere) circumferentiam circuli per fuam refolùttonem ad diametrum,Jóngüudíne minorem feruare proportionem tripla fefquifeptitna,maíQ remueró tripla fapérdecupertíentefeptáagefímas primas, fecundum propinquitate AtchimcdiSjquæucraeftaded fi libet eâ examinèmùs.Quod fi ita fit,inde fequitur:íi ponatur circumferentia circuli longitudine ¿2.erit díamétrus longitudine maior 7. quod È fiponatùr ixj/eritdiametruslogirudinemi/ nor 71 His præhabitis, fie primo de propoju one tripla fcfquifeptima i eâ examinènus.Sft deferíptus triangulus æqiiilatenis b d c,S< ce trúm fit a ♦ Traho prima trigoni a f, fcilicet quæ à centro ad medium lateris educitur : fi> miltter traho a b fecunda. ♦ Deindediuido b f induo çqua,inpuefto e.Traho a e;continuo èg ufq? h et fit ah ad a efefquiquarta logitud ne:qu¿¿ erit per prim® prníflu Cemidtâmecrus círculiifpperimetri. Exea ¿gitprdefcríbbcír culû, qui èrittrigono dato ¿fpperípieter.SínC igitur tría latera trigoniídgít.udt nefimul 22* erit à H lôgitudîne maiór j. cu una fecûda.qa a fi bis debet efte maior 7.fi tria lacera trigonj d ad ipfâm diametrû quæ erit a h bis, debeanc

inlnotenifefùire proportione àri^hftiqaiftptimâ. Sicut igitiir diametrusfia^etef/

maior lôgitudi né 7«íta ti femídíamctrus longitudine habet effe matar j.cS una ïêcftdà Quare poteftateetiam erit maior it cumuna quarta, qui eft quadratus de ?. cuuna fecunda.Rurfustfi tria latera trígonifimulfint22,erit bc longitudine 7.,cumunater« tia^S¿ b f Jogitudine3.cumi.tertqs.Quarepoteftateeritij.cum4.nonis,cuiu^pars tertia eft 4.cutn i3.ufcefimiífcptímís,S¿ canta erit poteftasde à f,cum b fad af fit po teftate tnpla.Nam à b ad a fipoteftatequadrupla.Si igitur a b fit 4:erit a f unum po- teftate: ÔCdemptapoteftatede a f,a poteftate ab,remanebit poteftas b f fcilicet?» Eric igitur b 1' ad a 1 poteftate tripla,& hæc fæpe diifta tant Rurfus pars quarta dei?» cum 4.nonis,eft).cum i?.trícefímíffextis,8¿ tanta erit poteftas de e £ Nam ficut bf ad e f poteftate eft quadrupla (cum fit longitudine dupla)ita i 5.cum 4.nonisad tj.tricefîmiflèxtis. lungo poteftatem a f cum poteftate e f,hoc eft 4.cum i?.uicefi- mifleptimis ad? cum i?.tricefimiffextis:& ut breuiter fiat,reperta numerum log.qui à?ff.& â27.iiumeratur.Nam quater iz.faciunticgjiimiliter ter ?ff.faciunt 108 . Mul- tiplico q.per 4 _ fiunt $2:unde 52. centefimæocftauæ,æquales funt i?.uicefimifleptí- mis.Rurfus multiplico ij.per ?.&fiunt ?5>.unde 39. centefîmæodauæ, funt aequa les i j. tricffimiffextis. lungo ?9 cénrefímafoótauas ad 52. centefimafo&auas,& erunt 9i«centefîmæo(ftauæ:unde^i. Centefîmæoiftauæ, æqualeserunt i?.tncefimïffextis 13.uícefimiffeptímisfimul.Etric?.cumií.trícefimifiextis,S¿ q-.cum i?»uicefimifié/ ptimís fimul,facient z^cum sncentefimifocftauís : & tanta erít poteftas de a e,per 46- prími Budídís/Síccum a h ad a efit longitudine ut 5/ad 4:potefta te erít ut 25.ad Inuenío i.fextamdecimamdezcumín.centefímífoíftauís. Primó reduco z.adfra/ ¿bones,multiplicando 7 per ro8t& fiunt 75s.centefimæotftauæ » Quibus addo 91. cencefimafocftauas,0¿ erunt 847.centefimæo(ftauæ,& tanta eritpoteftas de a e:cutn y.cum 9i centefimísoóUuís fíncut 847. centefîmàeodtauæ, cuius decimafexta erít j2.centefîmæo(ftauæ,cumi$.decimiirextis ex i.centefimaodaua. Multíplícoper fj.?2.centefimaso(ftauas:&fiunt ijooæentefimæodauæ Deinde multiplico ij.de- címafiextas exi.centefimao¿hua,per2j:erunt37j.decímaffextgex ucentefimaocfta tía. Quæreduâæ ad fracciones integrarum unitatum, eás per iff. díuidencío: erunt plufquâm 2?.centefîmæ0(ftauæîquæ addiræad ijoo.centefimaíbtftauás,erunt 1325» cenrefîmæocftauæ.Vndè i ? >3.cencefimxoetauæ,fônt minus quâm decimæfextâe de847.centefimifo(ftauis.Quareahpoteh:atemaiorerit,i?2bcentefimifo(ftauis*R£ dudæ ad unitates,eas per 108 .dínídendo:erunt 12.cum zz.centefimífodauí^fiué *u»* cum i. quartSiquodidem eft» Confiât igitur a h poteftate maiorem effe 12. cjtm i; quarta.Quare longitudinemaiorerït 5.cum i.fecunda,cuius quadratus eft licumi* quarta;& exconfequenti ,a h bislongitudine maior erit/. Quare circumferentia trigoni pofita æqualiscircumferentia: circuli,ad diametrum,fcilicet a h bis,mino- rem feruabít proportionem5quam 22. ad 47.0¿ fic proportio minor eft quàm tripla fefquifeptima. Reftat iam uiderean feruet maiorem,tripla fuperdecupertientefe- ptuagefimas primas*Sint igitur tria latera trigoni longitudine fimul 22?:erir a h.bis iongitudineminusquam7i*& a h erit longitudine minus quâm 35. cum i.fecunda: cuius quadratus,eft i2tfo.cum u quarta. Ericigiturah poteftate minor 1260.com quarta fit tria latera trígonifimuljongirudíne finti^.&debeant íeruare ad díame* trum circuli ifoperímetrí maiorem longitudine proportionem, tripla fuperdecupet tiente feptuagefímas primas,ideo majorée^ ixj.ad 71 «Rurfus fi tria lateralogitu- tudfne fint 223teritb c lacus logitudirie74.ttértía:8¿b f eritjzæu ufexta eritlon- fitudine,poteftateueroi 3Suco i?.tricefimiffextis,eftquadratnsde37«cum i» fexta¿ t tertia pars de usi.cum ij.tricefimiffextis,eft 4cJ0'Cum i6.trícefimifféxtís,S¿ i.tenía eX itricefimafexta,^ tanta eritpoteftas deaf cum bf ad a fjpoteftatefittnpla.Pars uero quarta de 15 8 ucum i?.tricefimiffextis,eft 34S»cum 12.tricefimiflextis quar- ta ex i.mcefimaiexfa,& tanta erit poteftas de e ficum b fiad e f, poteftate fit quadru* pladungopoceftati e ffcilícet?45ícúii.tricefimíflextis S¿i.quarta exi. trice fima fex ta,poteftatem a f fcilicet 46o«cum iffdricefim iff *extis* i» tertia ex 1« triccfimafexta * &eruh¿

& erunt soccum ig.tricefimiflextis et 7*duo decimis ex 1. triceílmaíexta, Ô£ tanta erit poteftas de a e per primi Euclidis. Rurfus 1.decimafexta de 807. cum 28. tricefimiilex/ tis, eft minor ye.cum i4.tricefimiftextis:quae duda in ij. primo yo.dudusin 2$* facit ujo. &i4.rriceiimæfextæduâæ tn 27. faciunt $$o. tricefimaflextas : qux reducftæ ad unitates* eas pens. diuidendo,faciantcum cefimiflextis : &fi addantur ad 12$0. erunt i2^.cum íí.tricefimiíÍéxtis.Víide íí^.cumt itf.tricefimiirextisjfacientplufquamij. de* cimaftextas dea e,íiuede80;. cum 28.tricefimitfextis & 7 ♦ duodecimis ex f. tricefimafexta.Etex confequenti,ah eritpoteftate minor ilicum 2<s.tricefimiffextisi& fimiliter longitudine minor eritcum.i.fecun/ da,cuius quadratuseft (urdidumeft) titfcu cum r. quarta, Sffimiliter ah bis longitudine minor erit 7 r. Patet igitur tria latera trigoni b c, pofitaut circumferentia.circuli, cuius a heft femidiameter t.ad a h bis ftiiediametrum círculi,!ongícudinemaíorem femare proportionem,qüam 123.ad 71* Quare maiorem tripla fuperdecupertiente feptuagefimas primas, Ec his talis eli> cicur proportio.

<Sifemidiameter circuli ifoperímetrí trígono circulo infcripto,fehabeatadline/ama centro circuli (cui trigonus infcriptus eft) ad quartam lateris trigoni dudamiin proportione fefquiquarta longitudine, circumferentia circuli ad diametrum minorem longitudine feruabit proportionem tripla fefquiièpcima,maiorem uerô tripla fu perdecupertiente feptuagefimafprimas* Ex his etiam elicitur, quam propinque hæc refolutio ad præçifamaccedatîfic enim prope accedit, uthadenus nulla tam prope accedentem legerimus. Primum enim quod ei obtjcitur eft, quod po/ nit circumferentiam ad diametrum poteftate commeniu/ rabilem,quae indubitanter eft incommenfurabilis poceftate.Sed de his haâenus.

MbelliDeArirhemecids Complementis. Finis,

DE MATHEMATP

cis complementis.Beatiísimo Papæ Ni'

colao quinto: Nicolaus de Cufa Cardinalis tituli San*
di Petri ad uíncula*

Anta eft poteftas fummitui pontificatus Nicolae quin* te,paterbeatifsime,utpereos quiuim eius attente coiifi* derauerunqafsimiletur potential quadranti rotundum» & quadrum circulanti, quafi maior illa dari non pofsit* Verumcumintenontantùmprimatus fitclauis, &pp* teñas feientiæ,fupremæq? hiérarchie Ecclefîæ, fed uelut perfedus magifter omnium fcibilium ex tuo fcelicifsimo ingenio incom* parabilis notitiæeffeiudiceris ab omnibus: id magnifîcentifsimé effeci* fti,utomniumtàhiGræcorum quàm Latinorûfcripta quæ reperiri que* unt, tua mirifica diligentia in omnium noftru notitiam accuratífsímé per* ueneríntjítautetíamGeometricanonneglexeris, quæ fané omni honore digna à maiorib us noftris habítafuerunt.Tradidiftíenímmihíproxímís diebus magni Archimedis Geometrica,Græcé tibipræfentata,S£ tuo ñu dio ín Latinumconuerfæquæ míhítam admiranda uifafunqut cura ipfa nonnífi magna cum díligentíauerfarí potuerim. Exquoídeffedumcft, üt meo ftudio S¿ labore complemetum aliquod illis addiderim,quod tug fandítatioñerre decreuLSolum enim te dignum fcío,ut quæ à fæculo in- cognítaremanferuntjperte eundis patefiant: 8¿ non tantumfcibílía, quæ femper circa quæfitam circuli quadraturam uerfarí confueuerunt,fed 8¿ quæinomni mathematica perfedione præftant complementum»ex his ipfis meo íudícioperfedé confequí pofsint*

i Teftimonioomnium quífeadGeometrícacotulerunt,nemopropin* qiiiíis Archimede ad circuliperuenítquadraturam,qui uídens íllamattín *gí*nonpofle,nificuruacircularislíneaín redamrefoluaturmifus eft hanc artem mediante helica oñendere.Sed quia proportio motus figni à centro per femídíametrum, ad motum in quo in eodem tempore aliud fignum per circumferentiam mouetur (fine qua helicadefcribi nequit) fehabetut femidiameter ad circumferentiam,quæ non eft fcitafedquæritur:hincui* detur ipfum defeciffe. Facilius enim erit circulum quadrare, quàm heli* camdefcríbere,S¿ contingente eidem ín fine circulationis applícare.Re* manet igitur ex fis quæ Archimedes reliquiqhæc ars ad huc penitus ab* fcondita.Ego autem quamuis multos in uanum laboraflein hac legerim indagatione,tentare cœpi,fifortèhæc difficultas pofsit medio coinciden* tiarum finem capere,uti in alfisfcientfis: uim illam maximam effe com*

pert

Complementis loo;

perfEtuifum çft mihi,<ÿ datapoffibilitatequapafsimomnes admitting facile pofsithuius fcíentía pariter & praxis, modo qui fequitur adipifei.

i Primo aduertendum,quodin figura multiangula feu polygonia, quæ habetgqualía latera,pu¿ius unus æquidiftas à medio & fine laterïï, centra dicitur: & linea ab illo centro duda ad medium lateris, eft femidiam eter circu* li inferipti eidem, Siuocetur prima li* nea. Et alia linea duéla ab eodem centro ad finem lateris, feu angulum aliquem: eft femidiameter circuli circufcripci ei* dem, uocetur fee unda, Hæduæ lineg in omni multiangula diuerfæ funt quan títatís: tanto plus, quanto latus eius maius,Nam potentia fecundg lineg, co* *tinet* potentiam primæ, & cum hoc potentiam medietatis lateris : quiala* tus trianguli orthogoni), quod opponitur angulo reélo,ut oftenditEucli des* Ec quia prima figurarum reélilínearumeft triangulus: hinc in eo in quantitate,prima S¿fecyndalineædifferunt maxime'Jn circulo uero coin cidunt, quia ibi centrum aequaliter di* ftata circumferentia: medium enim & finis lateris coíncídunt, 8¿eft utiq^an* gulus.Eft autem primalinea in trigono breuifsima, & fecundalongifsima. In eíufdem peripheriæ tetragono, prima poftprimam trigoni breuifsima: Sófic fecunda poftfecundam trigoni longifsi ma, & ita confequenter♦ Et quonia pri* ma in tetragono tali, longior eftprima in trigono: fi ducitur prima in tetragono in medietatem peripherig,et fimi liter prima in trigono in eandem medietatem diuerfas fuperficies qugg* quantur polygonqs oriri conftat, Vnde exceffus fuperficiei illius $ que ex prima tetragoni duéla in medietatem peripheriæ fuper fuperficiem quæ oritur exduélu prim g trigoni in eandê medietate peripherig: eft exceffus capacitatis tetragoni fupra capacitatem trigoni. Ec fic quidem ín cunélís polygomjs,exceffus primg lineg cuiuslibet fuper primam trigoniifope* rímetrúdeprghendítur exceffus capacitatis ipfius polygonig, fuper capa* citatemtrigonh

h TI

5 Quantbautemdifferetiaprimg & fecundg lineara eft minor: tantbex ceflus primg lineg polygonig fuperprimam rrigonimaior,Etquiaincir* culocoincidunt prima & fecunda : exceffus femidiametri circuli ifoperi* metrifuper prima trigoni eft maximus, &C hinc circuli capacitas fuper ca*

pacitat: m trigoni maxíma, Vnde linea una reóta,quæín trígono tríala téra eft extenfa,ñt fit illius fuperficíeí perimeter,ín tetragono ad quatuor la terá extendítur,ut fît tetragoni perimeter, & adhuc plus irk pentagono. Si áutem maxime extendíturUta qubd plus extendi non pofsit: erit tuntpe* rímeter círculí.Ex hís pátet,qubd fi trigonus eft mimmæ capacitatis, ubi prima 8£fecündalineæniakimè differunt,8¿ circulus maximæ capacita* tís,ubí prima 8¿ fecunda lineæ coincidunt: erit *fíe* proportíonabílíter ín ihedtjs polygones. Quare fî poñítur txceffus capacitatis ipfius circuli fu per trígonñm,ut eft differentia primæ & fecunda? línea? ín trígono:eric exceiïus cápácítattá circuli fuper tetragonum,utdifferentia primæ S¿ fe* cundælineæin tetragono,& íta confequenter:cumàdmaioremexceflum primæ línep uníüs,fuperprimam lineam alterius,fequàtur minor differet! tía primæ & fecundae in excedente,qüàm fît prímg fecundae in exceffuk Ex quo facile dato exceffu primae in una aliquafuperprimam trigoni, 8>C differentia differentiarum primæ 8ó fecundae illius capâcioris,8ôprimæ ¿C feundæ trigoní:poteft haberi femídíameter circuli ífoperimetrí,cuius ícdicet dreü mfôrentià æquatur tribus lateribus trigoni,aut quatuor tetra goni: quo feíto,patet circuli quadratura. Nànifî ducitur femídíameter ib Íius-Círculi ífoperímetrí in medietatem peripheriæ» oritur fuperficies qua* drangularís, quæ nec maior nec minor effe poteft fuperficie circulari, ut Archimedes perfacile oftendit. Hæc fuperficies quadrangularis ín quá* dratam ducitur:qtioníam cofta eius erit medium proportionale inter fe* midíametrum círculí,8¿ femiperiphetiâeius,quæex ñoña íixtí Euclidis ínuenitur. Ômnia hgcquamuis mánífefta fint,uolo tamen illa etiam ¿llís qui Mathematicis operam ñon impenderunt clarífsímafacere.Fígurgau* tem miikíanguk fimilium laterum & gqualiumperipheriarum,de qui* bus loquâf: potygoníg ííbpleurg & ífóperímetrg,ex conformítate Grgcg líogug apud aliquosreperiunturnominari.

. Annotationes Omnífan&í.

i Teftímomo omnium qui fe ad Geometrica contulerunt^ nemo prm pinquiùs, &Tc,

Nam pofuic habitudinem circumferentiae circuli ad diametrum, fecundum pius minus Secundum plustcum dixit maiorem efle tripla fuperdecupertientefeptua gefimaiprimas. Secundu m minus : cum dixit minorem eífe tripla fefquifeptima. Quôd plus & miniis parum fefeexcedüntifed minus habitudinem ueramcircumfa rentiaecirculi ad diametrum quæ mediatinter prædidas habitudines.

4P Sed quia proportio motus figni.

De hac Elica?deicriptione,meminitipiede Cufa,indeperfedlioneMathemati ca,fic io quiens : Archimedes etenim qui per elicam uoluit redam circumferentiae circuli commenfurarejHihilde arte tetigit.Nec id inuenit in dido particulari, quod quaEfiuitjpeccauitenim praefuppones quod quadhat Plica enim fiue fpiralis linea, fine motu duorum pundorum quorum motuum habitudo, til ut femídíameter ad dreum^

circumferentia circuli,defcribi inquit. Id igitur fuppofuittdum de elica loqueretur,qd quefiuit.Hec ílle.Exhís conftat quid per motu duorufignornmtelligat,fcilicet duo puncfta.Dirrerentia eft inter fignu fcriptum ca g,& fignû ÎcriptS fine g.Signe quippe cum g in Gcometricis,pro termino lineæ furnitur, & fie âde Cufa ibi furnitur. Etiam Archimedes fic fumitin nonullis tradatibusGeometricis«Signu uerô fine g,aut pro fagttta aut pro femichorda accipitur. Vnde fagitta,dicitur finus uerfus i femichorda uero (inus retftus.SitigiturdefcriptUs circulus a b,et fit eius femídíameter a b.Moueatur fignum a per a b,& fimiliter fi» gnumb per circumferentia, fuofcp motus in eode tempore
c abfoluantserit proportio motus figni a, per a b ad motu fi/ gni b per circumferentia, quae eft a b ad circumferentia. Eft enim ab menfura motus figni a, æ circumferentia menfura motus fignib. Nâ unaquæcp quantitas eft menfura motus fuorñpropríorSterminorGíutlínea pundorO,fuperficies li neata,& corpus iuperficiera. Dicit igitur de Cufa, quód fi- ne cognitione ¿pportionísa b ad círcumferentíá,elíca deferí bí nópoísít: quæ habitudo fi cognita foret,poiîèt add i cir< culo reda contingens, ad qua a bjpportioneferuarcc, quá feruatad circnferentïâ, S¿fíe elíca quæfica faCillimedéfcri- bi poffet.Vtfi *cd fie continges circulo,* a d quâ a b feruetjp/ portionem quâ íeruat ad cireuferentiâ : erit c d æqualis circii ferentig p 9.quinti Èuclidis.Rurfijs moueatur a b termino a fixo uerfus e, ad motu cuius moueatur terminus c no defe/ rendo b. Cuma b totâ percurrerit cireuferentiâ, ita tota cd toti circuferenrix circupofita erit : ÔC hæc circapofítio elicæ eftdeícriptio * Süppofuítigít Archimedesfutuultde Cufa) habitudine a b ad *cireuferentiâ quæ ignorat, Sí fine* qua elí ca deferíbi nô poteft:fic q> per eius defedptione ualeac con- tinges circulo dari,quæ fitarqualis circuferentiæ.Hanc Ar/ chimedes quæfiuit habitudine, *Sí*fímul fuppofuit (ut uult de Cufa)ideo ípfum erraífe eft manifeftum.Sed alia uia *tfy* per elica proponit de Cu/ fa tienari ipfam habitudine,fcilicet per maxima minima,qug uia coincidentiædi/ cicur» Et eft cu omnia intermedia cS maximo & minimo coincidere perhibentur, irt quo maxima coincidir ca mínimo .Sed hæc ex feqaentibus fient manífefta.

2 Primo aduertendS, cp ínfigura muítianguis, feu pólygonia5quæ, 8¿c.

4fSitdefcriptus triangulus c d e, *Sí*fit fæqui/ diftans à medio latero, fímíl íter æquidiftans â fíne latera erit centra polygoniæ .Traho f g, fitçp g puntftus médius cdlineæîerit fg femi- diametr9circulitrigonoinfcripti,et eric prima tdgoi.Traho fc, erit fc fèmidiametr? circuli trigono círciífcrípti,&r edteadefcfecuda trí- gonijSC ita in cætefis polygontjs dicatur.Hæ duçlineg prima fcilicet et fecada, in omnimul tiangula funtdiuerGe quâtitatisfiuelongitu/ dinis,&tâtô plus, quâto latus, c¡a quâto iecü da ph prima excedet,tatô maiorëadeâ ferua - bit^ppordone. Et ratio eft;nâ g Mertq Eucli/ parecía à cetro ad medietate chorde duda,duos angulos redos fup chordâ facit5cS jicppedicularíter fup eâ.ldeô prima omnis polygoni£,ppedicularíter eft fijp lata po/ •ygoniæ.Ex quo p a cet,prima cu femílatere, angula reâa cotine re : adueniente ueró *ec3da,fit trígona s orthogonius. Vnde dicit de Cufa f c fecunda,per prímí Eudí disîcôtinerepote ftatéprímgcnpoteftatefemilaterís Quatóigitlatasmaiuserittâtô

maiôrem fecunda adpHtoanifehiabit proportionem » Ex quó feqbítur, c|u6d tatito plus díuerf» longitudinis erunt, Er quia prima figurarum redilinearum eft changa lus i hinc ineo differunt In quantitate, prima

hz

il &fecudalineçmaximf, g ratione prius adu/ dam» In círculo uero coincidut, quia ibi ten? tru aequaliter diftat à círcaferéntía : ideó non poteft â cetro circuli ad circuferenciâ duci ma ior nec minor femídíametro,quëadmodâ fit in alqs pólygórttjs » Medid Si finis lateris in circulocoincidût,ôieftutiçp latus angulus,ra done coincidentiæ & econuerso/In trigono prima línea bréuifsima, & feedda logiist; In tetragono eiufdë périphérie, prima poft prima trigorti breuifsima: & fie feciïda poft fecunda trigoni longifsima,& ita confequë* ter.Sed h sec & ftquetitía rñanífefta fiunt ex ijs, qu æ dida funt in principio anno tatió num de Geometricis tranfrriutationibus*

j Quanto autë differentia prim æ &fectinda¿ linearum eft minor: tanto exceffus primae lineae poly goniæ fuper prima trigoni maior, &c.

4fVt excelTus primæ pentagoni, fuper primam trigoni ifoperimetri: maior erit ex> eeffu m n primar quadrati3fuper fg primi trigoni ifoperimecri.Nam utdidu eft fupe rius,quato polygonia tfoperimetri plura habuerit latera, tato eius prima maior & fe cada mmonideo prima pëtagonimaior erit prima quadrati ifoperimetri,ut fatis ex- preffum eft de Geometricis,cranfmutationib*ôiprima pentagoni & eius fecunda minus eademrationedifferatqtiam prima quadrati eius feciïda. Subiugit *& dicit.»* ^pEt quia in circulo coinciduc prima & feciïda: exceflùs femídiametri circuli ifoperi- metri fuper prima trigoni,eft maximus» Bt hinc circuli capacitas, fupèr capacita ë goniifoperimetri maxima : quia nulla prima alicuius mediae poly goniae, inta. Hucx cedit prima trigoni ifopertmecrifficut prima circuli Vndelinea una reda, quæ in *¡t r** gono ad tria latera eñextenfa,utálíus fuperficiet fit perimeter hoc eft circífe; cha ii» tetragono adquatuor.latera extêditur, utíit tetragoni perimerer fiuecircuferc.mía¿ Èt adhuc plus in pentagono extëditunSi autë maxime extenditur,ita quodplus ex/ tendi nô pofsitterit tunc perimeter íiuecírcuferentíacírculí.Ex his patet,quod fi tri gonus eft minime capacitatis árese,ubi prima Só íecunda lineæ maxime differat-e¿ circulus maximæ capacitatis ubi prima & fec.ûda lineæcoincidut:eritficpropomo/ Habiliter in medijs polygonqs,ficut erit in ipfa maxima & mínima polygonia*

Supponit hic, quicquid de maxima 8¿ mínima polygonia uerificabitur,in ínuentfc one prima: circuí*: aerifica tur etiam de medijs polygontjs.Ideb fequítur*

^■Quarefí ponitur exceiïùs capacitatis ípfíus circuli ifoperimetri fuper trigonii, ut eft differentia primae ÔC fecadæin trigono:eritexceffus capacítaos circuli ifoperime trifuper tetragona, ut differentia primæ & fecudse in tetragono, & fie côfequenter* Ratione fubiungitdiçês: Cqm ad maiorë exceifum primæ line# unius, fuper prima lineam alterius,íequatur mirior differeriaj>rímae6¿ fecadæin excedente *efe* fit primæ & fecudæ in exceíTa.^fVnde quia côtinüe primæ poJygoniara,prima trigoni ad pri- ma circuli ifoperimetri ufeg crefcunt» decreíutcp fecundas fupponit de Cu(â,augmë- tumíHud & decrements proportionaliterfien, inomnib.polygonijsàtrigonoad circula ifoperimètrum ufcp» Ex quo pendet,exceiïùm primæ circuli ifoperimetri fa- per primam cuiqfctincp polygoniæ: ad fagittam ipfius qolygoniæ in omnib, eâdem iénere proportionem* Similiter pendet, redamduaâaprima trigoni adprimâ cn/ culi ifoperimetrhperoës primas mediara polygoniarfitrafire , &reââdudâàk Jï/ da trigoni ad fecûdâ circuli ifoperimetri,per omnes fecGdas mediatu polygoniarum tranfire,utinfequentibusdicetur*Sequitur* <Ex quofacikdato exceiïuprimæia una aliqua fuper prima trigoni,et differëtia diferentiaru(hoceft exceifufagíttarum¿

qu®

Complementis loi?

qiiæ dicuntur exceta prima: 3¿ fecundae polygoniæ) capacioris, âfèxceiTus primæ fi¿ fecSdæ crigoniîpoteft haberi femidiameter circuli ifoperimetri^ fblicecfècimdta modum quem ftatim fubiungcLCaetera ín litera funt apertai

rropofitio prima.

Siduatur linea recta in lineam reffàni, órítür figuraquátuórreáó^ rum angulorum : & fi eadem ducftur iri duplam oritur dupla, Scita deinceps:et fi reéta ducitur deangulo iri angulum,diameter eft,quia induo díuidft. Vti fi ab lineaduciturin bc: oritur figura f quadrangularis ab c d, habens quatuor angu* os recios: Br fi ab ducitur in b e quæ fit dupla ad b c» oritur quadram» gulus qui eft duplus ad à b c d ; linea Uefb a c diarnetet d eftjfimiliterae;

Secunda propoiGtio;

x ¿ Multiplicatio primæ lineæin medietatem peripheriæ; æqüatur embadopolÿgoniæ. Sit a b c dfigura quadrata quatuor reélorüm angulorum, ¿¿æqualium laterum : cüiinfcribatur cir* culus fuper e centrum» ita quod tangat quatuor latera quadrati iff medio,;

Et trahatur de eád contáélum ubi circulus tan* git a b> linea ef,qua? ¿ft prima, quia femidiame* ter ínftríptí. Ët trahatur eb linea, & fimilíter de e ad côntaâum ubi circulus b d latus ian* git, & fît e g. Et dupletur f b,& íffff h,& fî* militer ddpktureg, 8¿fíte *i* dupla. Et clauda* turquadrangulusperîïneam h i,Seducatur e h diameter. Manifefturii eft expræmiffa,efb & èb h, triangulos effe æquales.Primus enim me* dietas primi quadranguli : quia e b diameter» 1 & e f h triangulus › eft medietas fecundi qua* dranguli, quieft duplus ad primum, quia eh diameter : erit igitur e b h triangulus, ut ef b¿ ÍDuplícehtur lineæ f h &e i,& fit fk dupla ad f h, & e 1 dupla ad e i : & claudatur quadrangu* lus per lineam 1 k.tEt quiae f b triangulus, eft odauapars quadrati a b cdræquabitur ef kl fcjüadràngulùs abed quadratOi Sedfkeftmedietâs peripheriæàbcdj æquatür enim duobus lateribus quadrati, efprima línea, duéla efiíri medietatem peripheriæ : quarepatet propofitum. Et ficut ínqUadràto^ ita in omnibus polygoniis eodem modo confiât: omnes enimíndupld plures triangulos ortogoniosrefoluuntur,quàmlaterahábéaftt»&píoJ ceditur pari modo utpr^mittitur^

Propofitio tertia.

5 Peripheria polygoniæ, quæ eft círcumfcrípta círculo, eft maior peri* pheríaarcalf. Ôà tanto plus quantó habuerit pauciora latera: contrarium»

d a e _____ ficírculofuerítínfcrípta.Círcumfcriba tur circulo a b c triangulus, & hexago* nusd e f&hik:& de g centro trahatur g afemidiameter circuli,quæ erit prima trianguli & hexagoni.Siigituragduci tur in medietate peripheriæ trigoni: ori tur quadrangulum equale trigono. Em badum feu area trigoni,in fe continet a* ream circuli infcripti:erit igitur area cir* culi minor, quare peripheria circuli mi« nor peripheria trigoni.Et ficperipheria hexagoni minor peripheria trigoni› peripheria circuli minor periphe* ría hexagoni, quare patet propofitum .In polygonis infcriptis contraria. Nam area circuli maior: quare quadrangulum ei æquale conftituitur, ex multiplicationefemidiametri in lineam, quæ erit maior quàm meditas pe ripheriæ cuiüfcunq? polygoniæ ínfcriptíbilís.Contínetigíturarea circuí íi aream hexagoni infcripti,8¿illa hexagoni continet aream trigoni: eriti* gitur peripheriacirculi maior, deindehexagoni, pofttrigoni, & ftcpari* formiter eft in omnibus.

Propofitio quarta.

4 Inter reóias circulares lineas, minor eft illa quæ alteri fubtenditur: & inter diuerfas illa fubtenfa quæ minor, minus excediturab illa cui fub* tenditur. Tertia circumferentiae circuli, quæ fubtenditur lateri trigoni, eft minor latere: & fexta pars eiufdem circumferentiæ quæ fubtenditur lateri hexagoni, fimiliter eft minor:&quia talis peripheria hexagoni, minor eft peripheria trigoni hinc minus exceditur proportibriabiliter fexta cir* cumferetiæ circuli à latere hexagoni,quam tertia à latere trigoni.Sic tertia circumferentiæ circuli, proportio Habiliter plus excedit latus jrigoni in* feripti: quam fexta,latus hexagoni inferipti.

i • Propofitío quinta.

5 Circulus æqualis peripheriæ polygoniæ, eft maior círculo ínferípto eidem, & minor círcumfcrípto:8¿ quantbpolygoniafueritplurium late* rum, tanto illis fimilior. Paternam latus polygoniæ eft minus quàm ar* cus cui fubtenditur, qui eftarcus circuli circumfcripti: 8¿ maius quam ar* cus ei fubtenfus'.quíeft círculiínfcríptí. Etquíaínfcríptus 8¿círcumfcrip tusfuntfimíliores, quando polygonia eft plurium laterum: erunt igitur tunc

time etiam Gmiliófes círculo ifoperímetro.

Própófitío fewu

é ïnter'quàmcunip ïnferiptam polygoniam & círcuiúm,poílurit cade* repolygoniæ maiores illi, 8¿ minores círculo infinitæ.Sic ínter circufcri* ptam & circulum: minores polygonia, & maiores circulo, Patet ex diuifi* onecotinui per partes proportionales in infinitum. Data enim chorda cu íufcuncpárcüs: erit chord a medfj arctis minor,ita in infinitum, & chordae funtlátera pólygoníarüm.Síc de lateribus polygoniarum círcufcríptaru: quia (i datur latus circufcriptæ pólygonígcui fübtêditur arcus, dabitur la tus minus cui fubtenditur medietas arcus,ita in infinitum;

Prôpofîtio fcptimay

7 Quadrangulus furgens ex multiplicatione femidíametri ih femipe? ripheriam circuli: nec maior nec minor eft área circuli. Patet ex præmif* fa. Nam peripheria polygoniæ circumfcriptibilis, eftmaior périphérie circuli, ficut 8¿ area eius maior área circuli : SCperipheria polygoniæ iii*» fcriptibilis, eft minor peripheria circuli, ficut & areaJgitur multiplica* tío femídiámetrí cífcúli,ín medietatemperipheriæfuæ : eft maior omni area polygôriiæ infcriptibilis, & minor omni area polygoniæ circum* fcriptibilis . Et cüm data area màiorè polygoniæ inferiptæ, &míno* rè círculo, femper dari pofsit polygonia infcriptibilis maior : fic data à* reamtdore círculo, femper poteft dari círcümfcríptibílispolygoniamí* ñori Igítúf patet propolitum.

Oftaua prop oficio.

8 Capacitas circuli, excedit capacitatem omnium polygôniaruhiifô? perimetrarum. Patet: nàm primalirièàin omnibus polygonqseftmi* norprimalinea circuli, &períphería eft una in omnibus. Plus igitur refultabit de multiplicatione primæ circüli in medietatem peripheriæ, quam in aliqua.

Nona própóíitíb.

9 Capacitas trigoniifoperimetri eft minima. Patet quia habet latus ma* xímum. Plus igitur exceditperipheríam ínferipti, qua aliqua polygonia: quare circulus inferiptusei, eft minor omnibus inferiptis alijs Jgiturpnú ma dûs minima,hinc 8¿ capacitas mínima.

ı Décima propófifio..

io Quanto polygonia talis plurium fuerit làterüm: tanto capaciori Pií* teti quia cum habeat latera breuídra, potentiafecuridælineæ, Ctpo* temía

tentia prime & medietatis lateris : igitur tunc prima & fee unda line^mi® nus inter fe differunt, & plus afsimilantur primæ circuli ifoperimetri. La tus enim breue, minus exceditur ab arcu»

Vndecima propofîtio.

11 In capaciori polygonia neceffe eft primam lineam effe longiorem» & fecundam breuiorem. Colligitur expræmifsis: nam cum circulus^i* dem infcriptus» fit fimiiior circulo ifoperimetro, quia capacior, & circulus ifoperimeter capacifsimus: igitur primadinea illius polygoniae longior» 8¿ latus eius minus. Minus enim latus minus exceditur ab arcu: quare pro*' pinquiiis accedit ad circulum ifoperimetrum. Et quialatus eft minus: igi* tur fecunda linea minus differt à prima» 8¿ ideo etiam fimiiior primae circu liifoperimetri » erit igitur breuior in capaciori. Ethæc eft principalispro» pofitio, ad inueniendum id quod quærimus.

Duodecima propofîtio»

12 Si ponitur exceffus capacitatis circulifuper capacitatem trigoni, uc differentia primæ & fecundælineæ trigoni: erit exceffus capacitatis cir* culifuper capacitatem polygoniae mediae intertrigonum & circulum» ut differentia primæ & fecundælineæ eiufdem. Et fiponitur exceffus utme* dietas , aut alia pars differentiae primæ & fecundae in trigono : itaeritin medqs. Puta, ponatur quod exceffus capacitatis circulifuper capacitatem trigoni fit, ut differentia primæ ÔCfecudae, & fit in numeris prima trigoni 7. S¿ fecuda 14. erit differentia/« & prima circuli ifoperimetri 14. quia ma ior prima trigoni, per differentiam quæ eft/. dico prima circuli, erit ma ior prima cuiuslibetmediæpolygoniæ3perquantitatêdifferenriæprima* &fecundp eiufdem. Vt in tetragono ubi differentia fit 4. excedit prima cir culi prirna tetragoni in 4 . erítígítur prima tetragoni 10, Si dixeris tetragon num capaciorem in habitudine ad circulum: erit igitur prima eius logior* Sit igitur ut u.cui adde differentiam, & habebis 15. Et quia 15. excedunt: 14. erit incapacior , perprcmifFam, fic capacior & incapacior. Similiter Cdixeristetragonum minus capacem , putautj?. erit fecunda 13» fiemí* 'nor 14 » quare capacior per præmiffam , & ita capacior & incapacior: quod eft inconueniens. Et hæc oftenfio procedit in omnibus. Confide* ra igitur qpquacuncp portione fagictp addit una polygonia , ut oriatur prima circuli: fimilem omnes addunt. Et ut hoc clare uideas, fic proce* de. Patet ex prpmifsis, fi prima capaciorispolygonie eft maior quam in capacioris : quod illa femper erit minor aliqua prima alicuius polygoni^» cum inter quamcuncp dabilem qu£ minor eft circulo, poifintdarimaio* resininfinitum , & itatalis fempereft minorprima circuli» Sicfifuerit

fecunda

fecûndâ mcapacioris>maior quam capacioris: fempér ilíaerít maior fecun da linea alicuius polygoniæ &C fie maior prima circuli . Ideo fi pofüerís eXaddítione alicuius portionis fagittæ ad prima polygo niæ, refukare pri tuam circuli ífóperímetrí: fie neceffeerit ex portione fimilis habitudinis àdfagittamadditæprimæ, ínquíbüfcuncpíntefmedíjs polygónrjs àcci* deré» Puta fi duæ tertiæiagittæ trigoni, ad primam eíus additæ, efficiunt primam circuli; fic erit in pentagonojiexagono, 6¿ omnibus» Nam fi di* xeris in aliqua refúltans plus, autminuseffe : hoc erit neceffario propter rriaiorerrt capacitatem ♦ Si igitur dixeris eam maíorém, hóc non eft pof* fibilernam oportet eam effe minorem prima circuli» Et quii prima circu* Ii eft idem cum prima trigoni, addita portioiledida,fàgittæ i ita foret ma* *ior & minor*» Similiter fidixefís,proptéf capacitatem mínoremióportet fimul dicere eandem & maiofeni * Palam ex hoc etiam,quod fi duæ poly* goriiæ fic fe habuerint, quod fimilis portio fagittæ ad primas, efficiat hiti* cindeæquale:ita erit neceffario inomnibus. Nam autillædiiæpolygonip hábent alias in medio inter fe,ut trigonus & pentágónus habens tetrago* num: tuñcneceffeeft fic effe in tetragono, ficut in trígono pentagono» Nam fi dixeris lineam refultantem maiorem, ob maiorem capacitatem te* tragoni quam trígoní:íta erit etiam minor,quia minor capacitas tetragó* ni, quam pentagoni» Ita fi dixeris ob minorem capacitatem lineam reful* tantem minorem:etiarnerit fimul&maíorquodeftímpofsíbile.Sícfidí* xeris duas illas fine medio fequi,ut trigonus 8¿ tetragoñüs, 8¿ negauerís i* dem ínpentagono: tuncqijíaaut dixeris maiorem ob maiorem capacita* tempentagoní, &Z hoc non poteft díci, námtetragónus éft capador,ubi non eft maíor: à fortiori non erit maior in pentagono,fed potius minor» Sic fi dixeris minorem,nonualet: quando ín tetrágono non eft minor. Sic pacet fequiincoueniens,fiinalfis non eueniretide. Ad hócfequítür, quod fiexfimiliportionein duabuspolygonqs, mododido eadémlíneaexori* tur: quod illa erit femidiameter circuli ifoperimetri.Nam cum in circulo!* foperimetro prima & fecundalínea lint una:hinc fi additur ad primas po* lygoniarum quæcunq?portio fagittarum,fîuelineæafcendant fiuedefcen dant,fiue maneant eidem, femper ultima eritpríma circuli ífóperímetrí» Puta fi addo ad primas,unam quartam fagittp : tunc continue erunt mai* ores,8¿ maxima erít ultima, & prima circuli. Et fí addo tres quartas: erunt continue minores, & ultímaerít mínima, prima circuli. Et fi addo ta* lem portionem, quod ín duabus refultet eádem linea: tune fic erít ín omní* bus. Vnde cum ultímatuncfítut prima, erít quelíbet prima circuli» Ex: quo etiam manifeftumeft,capacitatem círculíexcederecapacítatemcüíuf* libet polygonie , fecundum lineam, eandemin qualibet habitudinem te* nente ad fagíttam fua; &S ita etiam quglibet capacior polygonia,omnes mi rus capaces exuperat, fecunda linea, eandem in qualibet habitudinem ad

b

i

c

a

fuam fagíttam retí nentem♦ Poterit 8¿ hoc alite oftendí. Etfîta b linea fecunda trigoni, quam díuídat c: trahe orthogonales de a, b, qf æqua* les b c, & claude figuram per lineam def. Et quia prima linea trigoni eft a c: erít prima cir# culi ifoperímetrí plufquam fe. Sítígíturutfh> fiteh duætertiæed» de h trahe æquediftan» tem ad b d, & fît h íjtrahe fimilíter lineam c h: manifeftueft,quod fi f h eftprima circuli ifope» rímetrhq) tunc primae polygoníaru mediarum erunt maiores a c, minores fh, & quæ capa» cior,huius prima fimilior fh.E ft etiam manife» ftum, quod ficut ai & i h fimul funt prima trigo ni>8£ differentia primæ & fecundæeiufdem5quæeftfagittalateris eius,& cum hoc duæ tertiæfagittg:quod fîc in polygones medfjs lineæ trahipof funt æquidiftantes adafquæterminanturin ih &af,quæïuncftærefidug lineæ ih, æquanturprimæ lineæ pôlygoniæ mediæ> fagittæ, &duabus tertijsfagittæeiufdem,utin trígono didum eft. Et notum eft,quodquan» tb polygonia illáfueritincapacíor: tanto hæ duæ lineæ fimul eruntlongío res, quia incapacior habet maius latus, & hinc maiorem fagittam, Sic e» runt illæ duælineæ longifsimæintrigono, in círculoífoperímetrobreuíf» iïmæ : quia circulus caret later£,8¿ per confequensfagítta: & duælineæ inpolygonfjs › eruntuna ín círculo. Dícoigítur,fi dehuerfusifignauerís fagíttam alicuius polygoniæmediæ, lineam de termino fagittæ æqui* diftantemad ai traxeris: tuncchlínea,fecabíteamín duaslíneas, quarum minor erit pars fagittæ, S¿ maior prima polygonie illius. Putafithkfagít ta tetragoni, & trahatur dek æquidiftansadhfquæfîtkl, &ubi illam fe» catch pone m:dicok m,fore duas tertias h k. quod de fe notum eft. Ha» bet etenim femkadkh, ficutciadih: dico ml,foreprimam lineam te» tragoni.Si uerb negaueris: aut igitur dixeris tetragonum capaciorem:tunc prima eius debet effe maiori m,&tunc 1k et kh fimul funt minores prima linea tetragoni, eius fagítta, 8¿ duabus tertijs fagittæ, quod implicat con» tradídíonem.Na fi debet effe tetragonus capacior ut dicis : oportet quod lk & hk excedant primam tetragoni,fagíttam,et eius duas tertias. Eodem modo implicat contradictionem, fi dixeris tetragonum incapaciorem. Nam tunc oportebit1 m effe minorem : &lk &kh fimuleffe maiorespri ma linea tetragoni, fagitta>& duab. tertfjs eiufdem,ita de alqs polygonias. Quare patet;,fi prima circuli ifoperímetrí excedit primam trígonñpn par tem aliquota fagittæ trigoni: etiam excedit primam lineam cuiusUEitpo» lygoniæ mediæ, per fimilem partem aliquotam fagfttæpolygoniæ iliíus? & dicere aliud implicat contradidionem.

Pfop°

Propofîtio decimarertía.

¿j Habitüdo exceffus capacitatis circuli fuper capacitatem trigoniifo^ perimetri, adexceffum capacitatis polygoniae mediæ fuper capacitatem cíúfdem trigoni: eft ficut fagitta trigoni ád lineam,quantum eft fagitta pó* lygoniæ mediae eadem minorem ♦ Vt fi ponitur exceffus capacitatis cir¿ cillifuper capacitatem trigoni effe ut 7.erit capacitas tetragoni fuper ca* pacitatem trigoni fecundum lineam, àqua fagitta tetragoni eftfubtra* ¿la. Puta fi fagittafuerit 4. ; erit capacitas tetragoni ut tria* Hocco^ rolarium patetex præmifsis.

Propofîtio decímaquarta-

14 Per fcíentíam exceffus capacitatis alicuius polygdniæ mediæ, fuper capacitatem trigoni ifoperimetri: manifeftum eft(cum habitudo fît nota) quod tune unoexceffû noto,notus erit & alius. Sed quia exceffus in tetra gonó, pentagono,hexagono,uel alia media polygoniafcírí poteft,per 1 ció tiaprimælineæ trigoni & polygoniae me^i£:tunc & circuli ifoperímetrí

Annotationes omnífanáí.

i Si ducitur linea reda in lineam reflam, oritur figura quatuor reflorum angulorum. Et fi eadem ducitur in du* piam, oritur dupla;

<rEft manifeftum ex prima texti Euclidis, redangulam a b e f,r<^ ctangulæ a b cd duplam effe: cum altitudo earum una fit« Et per 54» primi Euclidis, eft etiam a e diameter,diuidehsa bed récftanguUrii ¿n duo aequa:fimiliter a e,diuidens a b e fin duo aequa.

2 Multiplicatio primæ lineæ ih medietatem peripheriæ , æquatur émbado polygoniæ. Sita b cdfigura quadrata quatuor reflomm$S¿c;

qpEmbadum, area, planicies. Nam(ut in litera tertíá dicitur) efB, parseftoflaua quadrati :8¿pfer jg.pru ini Euclidis, triangulus b e h, aequalis erit triangulo f è B,cüm fint inter æquidiftantes, ÔC fuper bafes aequa/ lts♦ Ex quo fequitur, quod triangulus f ehxficpars quarta quadrati. Et per 4-1* primi Euclidis,reflahgu/ la e flii, dupla eft triangulo f e h : quia fuper eandem bafim conftituti funt, re&angula *&c* triangulas, SC in alternis lineis'fiueæquidiftantibus. Vnde redan- gula erit medietas quadrati. Quo fit,ut quadratus a b c d duplus fit, ad f e ll i. Et per primam fe:¿tiê e f k 1 dupla eft redangulæ e f hiîquiakfduplaeftad fh,& funtæquealtae Jgitur perp. quinti Eudidis,ab c d quadratus, aqualis erit reflangulie e fkl,qu£ fit ex multiplicatione e f in f k medietatem peripheriæ quádratí. Hoc etiam fatis expreífum *eify in princí-*

pío de tranfmutationibus Geometricis.

5 * Periphèriapoly;goùiæ,qùæeft circufcrípta circulo, eft rnaíor, Síc^

éjfHæcèxpramiÎlà , & ex his quse dídla íunt ín principio annotationum de Geome/ tricís tranfmuratioríbus fit manífefta.

4 Interrecias ôc circulares líneas, minor eft illa quse alteri fubtendítur.

'ÿÉltdrcutoa b c infcríptu strigo ñus, & hexagonus, fimílíter & círcunfcríptus. Per pr^míüampqlatus trigoni circumfcrípti,ma V---------- - ---------- 7 ius eft curua l am* quæ eft pars tertiacírcunv ferentia circuli , & eadem curua fubtenfa eft eidem lateri. Similiter d e latus hexagoni cir/ efíferipti, maius eft curua n a o], quæeft pars fexta circumferentiae eiufdem drculi,6i eade curua fubtenfa eft lateri d e. Etquiaperiphe/ ria trigoni drcSfcripti, maior eft peripheria hexagoni: hinenao arcus minus exceditur proportionabiliterà latered e,quâm l amar/ eus à latere p q. Quia enim pq maior eftdc duplicataîideô a p maior eft d e. Vnde a p fex ta pars circumferentia: trigoni circumfcripti? plus excedit curqam n a o,quàm d e Simili/ ter de minus exceditn a o> textam partemcircumferêtiæ circuli çioportionabihteri quâm p q tertiam partem eiufdem circumferenti» fcilícet l a m:eo quód a p medietas de p q,plus exceditn a o medietatem de l a m, quam d e eandem n a o,Ex oppofito,! m latus trigoni inferipti, fubtenfum l a m tertiæ parti circumferentiæ circuli plus ex- ceditur âb ipfa! am proportionabiliter,quàm no excedatur ab arcuna o,Nâ per prg míífa, n o maior eft medietate l m, quia n o duplicata maior eft l m : igitur nao plus excedit medietatem l m, quàm n o. Et ex coníequenti, proportionabiliter l a m plus excedit! m}quàm n a o redam ei fubtenfam n o. Ex his patet, quód quanto chorda in eodem círculo maíorfuerít: tanto arcus ad ipfam minorem feruabieproportiohej econtrario quanto minor erit,tanto arcus ad ipiammaiore. Vnde cu continue chor* dx fiant mino reSjContinuécrefcít habitudo chordæad arcum, óídecrefcíthabítudó arcus ad chordam. Cum uero peruentumfueritadminimam chordam, & mini/ , jn mum arcum: tunc minima habitudo arcusad chordam,coineidet cuni maxima habitudine chords ad arcu, quia ibi æqualitas utrobíép eríc. Eadem quippe eft habitudo minimi ar/ eus ad minimamchordam>qu£min<mæchor dç ad minimüm arcum.

5 Circulus æqüaiisperipheriæpoly* goníaé, éft maior circulo inferipto,

tjfCirculus æqualis peripheriæ, dicitur cir/ culus ifoperimeter. Sit íbper a bper primam primi ÊuclidiSjdefcriptüstriànguius æquila tertis à bcjcuiínfcribo 8¿ círcúícríbo circula: circuid íhfcriptoj circúmteribó hexagona d e fgh í j cuí rurfus círcófcribo circulum, ÔC centrum fit kitraho per medium dea centró, klm

c

kÏm,S¿ k d. Manífeftum eft, circulum k I he/ àcagqnoinferiptum, S¿ circulum kd eidem circum , fimiliores eïïe circuits kI 8C km:& hóc ídeó;qüia hexagonus plura habes latera trigónó» Quód íi círculo k 1 circum/ fcribereturálíapolygonia;plura hexagono habens Iatera.tunc circulus k I & circulus po lygonise plurium laterum circumfcriptus, e/ runt fimilioreSjhoc eft minus diftereces, quia minus fefe excedent» Minus quippe excedit circulus k d circulum k fcquam circulus k m i* pfum circulû k I>8¿ex coicqueti, tales circuli fimiliores erue circulo ifoperimetro,tame nS qj aequales ficut nec gquaies polygonijs qb? inferipti funt & círcumfcríptú Et queadmo/ dum polygonia eft femper inferipto maior» fiúniínor circumfcriptoiira ifoperimeter cir/

culus **ftmper maior circulo inferipto quocunc# dato,SCmirçor circumfcripto.**

Interquamcunqueinicriptain polygoniam & circulurmpoffunt cadera S¿g

itffHæcdefèeftmànifeftajpcreiusdemonftratiôneminlitera pofitam.

Quadrangulus furgens ***ex*** multiplicatione íemidíametri in,&C.

> 4T Hæc etiâ ex præmifsis eft manifeftà,& ex ijs qiiæ dida funt, in principio anno **tationum libri de Géometridstrárifmutatíonibus***

Capacitas circuli, excedit capacitatem om nium polygoniarum ifo¿ perimetrarum.Patet: nani pnmalineâ iri omnibus polygoni]s eft»

8 Hæc ut prgmifla eft manifefta»

Capacitas trigoniifoperimetrfefl hàinimsuPàtet qiiia habet latus, 8¿ci

^4[HæcutpraêmiiiafîcmanifeftdK , ¿

Quanto polygonia talis (fálicetifoperímetra)piurium fuerit laterum» tanto capacior;Patet: quia ciini habeat latera breüíóra,S¿c»

io 4fHxc ex præmifsis patet»

In capaciori polygonia,heceffe eft primám lineam effelon*

gíorem,&¿c¿ - - - -

n çHæc patet fimílíter ex præmifsis;

Si ponitur exceíTus capacitatis círculiTupercápacítatetrigoníutdífii ferentia, hoc eft fàgitta primae & fecùndælineaé trigoni; erit exceíTus capai citatiscirculifuper capacitatem niediæ polygoniaeinter trigotium 8¿ cir culum,ut differentia primae & fecündæ lineæ,hdc èft fagitta éiùfdem po* Îygoriiæ Æt fi ponitur exceffüs ué medietas, aut alia pars differentiae pri* mæ & Cecundæ in trigono: ita erit in medrjs>

i¿ çExbis confia t uèriï quod prius diximus jiciliccteCufa fupponere exceflum prí ffiat circuli tfoperimetri/upèr primani cuiuslibet polygonii ad fagitta, in omnibus eandem tenere habitudinem.Sequitur.

Puta ponatur,quód excefiusRapacitatis circuli líópenmetrí fuper capacitatem tri* garnifit ui differentia primæ SCíécüridaqói: fit in humetis piiiria trigoni ?.hoc eft Io/

FFf gith/

gitûdinèconatwr7<&? fecunda i4«(èft enïmur fæpe diélum eft/ecuda trigoni ad pd mam longitudine dapla)eritdifferenda fiue fagitta longitudine.7» Et prima circuli i^quiá maior prima trigoni per differ'entiam quæ eft7*

|f Sic erit prima circuli ífoperimetri per hypothefim,ut fecunda trigoni.Dicit de Cti fa, quódprima circuli ífoperimetri, erit maior primaxuiuslibet polygoni* medí*, per quantitatem díffèrentíe.prim* 6<fecund* eíufdem. Vjtín tetrágono ubi diffèré-tía fit 4»exced.e£ primam tetragoni prima circuli ífoperimetri 104. igitur erit prima te tragoni io.Nam eft manifeftam^priniarn tetragoni medio lateri æquari, G'ç fecunda poteftate dupla erit ad primam ieumfùt díélum eft)cohtineat poteftatem primas te/ çragoni3ÔC poteftatem medrj lateris; Si igitur fagitta quadrati fit 4.1ongitudine:eri£ **propinque prima** longitudine **1 O** fecunda 14; Si uero prima longitudine 10 erft precisé fecunda ei ineo mráehtoabílís longitudine. Recfta quæ longitudine eft 14* ad eam quas 10.pote*ftatefe habet* utis>^ ad 100, qu*poteftas fermediipla eft.Ideh in propínquítatehícponíturprírhá tetragoni longitudineio. fi differentiafiue fagitta longítudínefuerít^.Sequítuh ?

Si dixeris tetragortum capaciorem in habitudine ad cuculum tfoperimetrum,cti/ •**ius** ph'mafqpponíftir æquari fecuhdæipiius tetragoni,& differentia **effe4** longicu dine:tuñc,prirna tetragonieritlongior 10 fit undecim, & per hypothefim additafe gitta,quæ pofita eft 4<fiet iy. Et per pr*mifta,quanto fecunda polygoni* maior eft: tanto polygonia eft incapacior.Sic erit quadratus ratione fecündæ pofitæ ut i4.1óti gitudine capacior, *ÔC* incapaciorratione, fecutidæ pofitæ ut iy. & Hoc cdhtrádídíoz nem ímplicaGNamecontraríoratípnefecund^pofícguti4.prímaeft,mmbr,quia to* **fíee**ftinçapacionrationeuerófecundæut,*íç*.primaeft Íbngíor,quia n» fie qua-dratus íncapácíor,6¿ câpacio r ratio né éíüidemprímaés¿ fecundæ.. Et modo Ó ppo **fi td** contidgit, ft dicatur qüadratus minoris ta^acítatís íri habí tydine ad circuliim',ut ínJíterapatet.Sequitun ; \

iffâdhfidera igituhquamcuhcpportionem fagittæ addit una polygonía'ad primani ípfíus çolygoni*,ut oriatur prima círcplí ifóperímetrfifímilé omnes addunr.Et **hoc** ut clare uideasfficprocede.Patet èft præmiisis* ,

|f Quia e^ additione fimiltè portionis fagittæ ^ad primam ípfíus polygoniae ad ha/ bendam prïmâm cifduíí ifbperímecrí, continue portiones longitudine minores erut **cüm** continue fagittæ minores fint â fagitta trigoni,ufque ad Íagittam circuli ifope/ rímetrí ¿ íta «contrarío, continué prirnæâ prima trígorii piquead íagitcam circos bí ífoperimetri ctefcunrJ deo uidetur ex additione fimilís portionis fagittæ ad prí» mas,æquales líneas rpfuÎtarç.Sed ad bocuerífícaindurnjnecefié efletdempnftrareau gmentum primarum & decrementum fecundarum proporcionalitet fieri,ex quo iftai pendent; Sequicut. .....

IfPuca fiduæte'ttiæfagittæ trigoni ad primam eius addit*,efficiunt primam circuli iíbperimetrüfíc erítin pentagono}hexagono,S¿omníbus- Nam fi dixeris in aliqua Multans ex prima,& duabus tëi ttjs fagittæ plus eiïe quàm exprima trigoni,**endua** bus tertijs fagittæ ípfius , quæ eft pofna prima circuli ifoperimetri;hocerir propier maiorem capacitatem»Et quia oportet eam fciliçetprimampoiygohiæ minoremep fé prima cicruli ¿íoperimetriíídeb non erit Capado í.

|f Sed hoc non uidetur inde fequi, Nam cum pofsit addi portio fagittæad primam; quæ efficiat eam maiorem prima circuli ifi^pe> imetri:hocnon erit ratione capacita/ tis polygoniæjed ratione maioris portionis fagittæ additæ ad primam. Si igitur ex diíab'us tertqs fàgittç in quadrato additis ad primam ípfíus, refuket maior prima **dr** culi ífoperimetri (fuppofito quod ín trígono refultet exprima ípfíus cum duabus tertqs fagittæ)non proptérea concludere opportet, effe hoc propter maiorem capa cí^tem quadrati,fed quia portio fagittæ addita ad primam maior eft addenda (nifi fupponarurexfimili portione fagittgadditæad primas)prim5citculi refultaré,quod npndemonftrandum eft,aut dicere retftam aprima trigoni ad primam circuli ifope-timetrfdudatn;tranfireper omnes prirhas * Quodignotum manet^ut ipfedé Cafa'

Jnfíne

in fine iilr'us quadrature dicit. Dimifsis igitur quæde capacítate polygoniarum di? cùntur:ueniamùs ad pondus demonftrarionis-Sequitur.

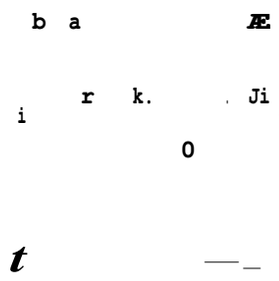
4fPoterít & hoc alíterdemonftrari,ó¿ fit a b línea fecunda trígoní,quamdiuidatc in duo æqua. Rurius eft manifeftum,quód ficut a i & i h fimul funt prima trigoni, differentia primæôC fecundæ eíufdem quaeeft fagittalaceris eius,g¿cum hoc duster tiæ fagittæ:quod ficin polygontjs medtjs lineæ trahi poflunt æquidiftàtes ad a),quæ terminantur in i h 8¿ a £S¿ iundæ refiduælineæ i h, æquantur primælineæ polygoniae mediæ,fagittæ,& duabus tertijs fagittæeíufdem,utíntrígonoditftu eft* Quod hic dicíe efle manífeftum de medtjs polygonijs,ficutde trigonothocignotum, eft demonftradone indiget. Nam hoc admiflo, rede fequentía concluderet,ut uídebi/rnus.Subíungít.

4J"Hc notum eft, quod quantó polygonia illa fuerit íncapacíór : tanto hæ duæ líneas fcilicet prima & fagitta fimul,èrunt longiores,quia íncapacíór habet maius latus,ec hinemaiorem fagittam.Siceruntillæduælineæ,iongifsimæintrigono»in circulo i-foperimetro breuifsimar.quia circuí us caret latere,& per confequens fagitta JEc duæ lineæ in polygonijs,erunt una in circulo ifoperimecro: funt enim hæ duæ prima poligonîæ.,6C dux tertiæfagittæ,quas fimul in omnibus polygontjs æquales fupponít, admííloquod ín trígono (întut prima cirçuli ífoperimetri. Dicit igitur deCufa, quod fi del) uerfus i fignaueris faginam alicuius polygoniaemediç, lineam de termino fagittæ æquidiftantem ad a i traxerisnunc c h Ii/nea fecabit eam in duas lineas,quarum minor erít pars fagitt£,S£ maior prima polygoniç illius. Puta fit hkfa girta tetiagoni ifoperimetrij&trahaturdekçquidiftâs ad h fquç fit kl,S¿ ubi illam fecat ch pone m :díco km fore duas tertias h k,quod de fe notum eft,cum ci h m k hffint gquianguli trianguli* Quare per 4.fexti Euclidis,ficutc *i* ad m k,ita i h ad k h*.S£ permutatim, ficut c í ad i hffta m k ad k h. Quare mk funt dug tertig de k h, ficut c i de i h. Addit & dico,m 1 fore primam tetragoníihocerítuerum,fupponêdo quodfupponiüfcilicet quodaliqua pofsit çquidiftans ad a i trahi,quæ termine tur in i h à a f.ÔÉ eadem iunâarefiduæ lineæ i h,æquaturprimæquadrati, fagittæ, ôd duabus tertijs fagittæ» Nam hocadmiflb(quod tamen ignotum eftjredte fub* iungit. Siuero negauerislm efle primam tetragoni; aut igitur dixeris tetragonum capaciorem,aut incapaz ciorem. Si capacioremnunc prima linea maior erit lm» á¿ tunc 1 k & k h fimul, funt minores prima línea tetra/goni,fagitta,^ dtiabus tertrjs *fagi*ttærquod ímplícatcontradiáionem.Namfi debet efle tetragonus coactor ut dicis,oportet quôd 1 k& k h excedant primam tetrago/ní,fagíttam,S¿ eius duas tertias.Pater: fino prima quadrati,quæ eft maior 1 m, continuo ufep i h,5< fiat n s:eft manifeftum,n s cùm s h minorem efle, 1 k cum k hmatnl *k&* n s funt æquales. Ec per hypothefim duci poteft æquidiftansad fg,quæ terminetur in i h & a fific quód ipfa cum refiduo i h, xquetur primæ tetragoni» fagittæ, S¿ duabus tercijs fagitcæ.Et per tenon eft 1 k & kh. (quia lm dicis minorem prima tetragonQerit igitur día quserenda inter 1 k *QC* f h,6¿ talis non poteft reperirt Nam refidu* um i h cum portione cadente inter i h & c h : erit minor fagitta quadrati cum duabus terttjs.Nam poftk h,omnes erunt (imul minores kh &m k.Igiturconftat,fitalispri tna maior fit 1 m:quod cadere habeat ínter 1 f *QC* m h. Vnde fi ita eflet, fequeref quód Ik&kh fimul eflent maiores, *& minores* prima quadrati,fagitta, duabus tertrjs fagittæîefletin hoc maior,quia illa æquidiftans quærenda eíTet ínter 1 k $>L *fht&mí** noria hoc,quod m k & k h funt fagitta cum duabus tertqs,8¿ 1 m minor prima* Eo/demmodo demonftraretqr3 fi capacitas tetragoni diceretur minor:mncæquidiftâs

renda effet inter 1 k & à i,Ut po ffet haberi minor 1 m inter c h Si a fsEt fic 1 k & k h,ef« fetmaior Seminor,arguendo ut prius? Atfi non admittatur hypothecs illa de linea sequidiftanti : tunc non eft inconutniens kh cum m k facere fagfttamquadratijCum duabus eius tentjs,8C 1 m efte minorem uel maiorem prima quadrati Habet igitur/ de Cufia demoafttareneGefsitatemillûrsæquidiftantis : utualeatcoricludere fuutn intentum.Ex hoc concludit dicens:Quare patet, fi prima circuli ifoperimetri exce* ditprima trigonisper partem aliquotam fagittætrigoni: etiam ipfa prima drculiifo perimetri,excedit prima lineam cuiuslibet polygoni» medi£,per fimilempartem aliquotam fagittæ polygoniae illius>& dicere ah'uddmplicat contradictionem*

i5 Habitudoexceffus capacitatis circuli fuper capacitatem trigoniifo perimetri,ad exceffum capacitatis polygoniæ mediæfuper, &c,

4fVt e h eft exceffus capacita tí scírculí ifoperimetri,(uper capacitatem trigoni, & C m eft exceffus capacitatis tetragoni fuper capa ci tatetrf» gonúdí cit quôd eh ad cm fe habet, ut ec fagitta trigoni ad t Cjéxceíibm fagittæ trigoni, fuperfagútam quadratú Nam in línea t g eft fagitta quadratifcilicet t e, qux èft æ/ qualis k h,minor c e fagitta trigoni. Et eu c e h & c t e fine orchogóriq f míiesxonftar per 4. fexti Euclidis propofi* turn. Vnde fi e h ponfcretur æquaiis c e iagitcæ m'goni,6¿ longitudineeffet *7. Site* fagitta quadrati 4. eflet c tequia refiduudey.facîfftfiqdê 4.Sftriafeptê:fictm,eftetj»Nâri cut ecad tc, ita eh àd tin:fed ecad tceft rjt/.ad tertiuquà re eh q eft feptêp hypothefim adc t m,erit etia ut7<ad$.Et fie t c æqualis efett m,fícutc eatfjuahs fopponitur eb*

14. Perfcientiaexcel!us capacitatis alicuius po*

<¡fVt quia excéffüs pritiiç tetragoni,fuper prímárn trigo ni ifoperimetri notus eft:ficper ptœmiffam poteft inuení rí femidiametercirculi ifoperimetri. Defcribo quadra/ tum fagittæ trigemi, qui fit b cd e : figno in e c aerius c fa/ gittam quadrati,quia nota eft (cum prima Sf fecunda quadrati notæ fint)6< fit e te/ duco perpendicularemfupeteeâpunâoc^ ineafigno æqualcm excellai primæ tetragoni,fuper primam trigoni ífoperímetri,qúx fitt mítralió àpundlo c per m,ad cd recftam,Siubi eam fecatpono bErirper prxmiffam,e h exceffus capacitarispri- m» circuli ifoperimetri fuper primam trigoni.Nam ad c m exceffum primæ quadrati (perprimam eiufdemtrigoni,fehabeteh ficut e c fagina tnlgoniad tc,exceiTumfa gitt¿ trigoni fupet fagittam quadrati.Ex his conftat,quomodo fiponatur prima cir culi ifoperimetrfexcedere primam cuiuslibetpolygoniçmediæjnfimilemportio nem fagittæ ipfius polygoniæ,in quam excedit primam trigonifffiper penultímam proponit de Cufajquatuornéceffariô fequuntur. Primum quod additum ex fagitta àd primas polygoniarum pró fettiídiametrocirculiifoperimetri : adfagittamcan/ dem ín orriníbus tenét proportiónem.Secundum,quod reda duefta á pnma trigoni ád primam circuli ifoperimetri,iranfitperqmnes primas mediarum polygoniarum Similiter recfta dudla d fecunda trigoni,ad fecundam circuli ífopérímetri,per omnes fécondas mediarum polygoniarum.Tertiunhqudd additum ex fagitta media: poly goniæ,prime ipfius polygoniæpro femidiametro circuli ifoperímetrí,ad refiduuni fàgittæîÔC excefias primae illius polygoníse fuper primam trigoni ifoperimetri, ad exçéftûm fecundætrigoni fupêr fecundam ipfius polygoniæ, in omnibus eandem tenent habitudinem. Quartum,quod additum ex fagittamediæpolygoniæ,priœse ípftuS polygoniæ pro fem¿diámetro circuli ifoperímetrí,ad *refid*num i àgitræîôi ex- cefl us primæipfiuspolygoniæ, fuper primani incapacious ifoperimetræ,adexcei> fum fecundç inçapacioris füpérfecundam capacioris, in omnibus caridem tenet ha bitudi/

bitudinem.Nonhxclatueruntde Cufa, fed S¿ tertium quartum fuerunt ipfi fun< damenta,cum argumento de maximo óímínímo.Sic enim omnia illa annexa funt ut pofitouno 6£admiffojcætera ponere & admittere *fit* necefte. Echis incelledisjpote runqpræcedentia & fequentia facilius intelligi.Refumatur figura ultima, traho b h a fecunda trigoni ad fecundam circuli ifoperimetri,quæ cum prima coincidit: conci nuo 1 k ufep b d fi¿ fitl q,ubi fecat b h pono n Co ntinuo fimiliter n s fiC fit n x ; & ubi fecatbb)pono u,ubi ueró ce,pono p-Dico igiturfi ponatur prima circuli fh, exce/ dereprimam cuiaslibetpolÿgoniæmediæ ifoperimetræ, in fímikm portionem fa/ gittæ ipfius polygoniæ,in quam excedit primam erigonitquod additSex fagitta pri- míspolygoniarumprofemídíametrocírculÍiToperímetr{,adíagittaminomnibus e» andem tenet proportionem. Hocapertedicit de Cufa ín penúltima ibf 4fConfidera igitur quamcunqj portionem fagittx addic una polygonia ad primam ipfius,ut oriatur prima circuli ifoperimetriifimilem omnes addunt» hxc ille.

^Similis portio fagittæ diciturjquæeiurdem eft demonftratíonísiut fi teftía,tertiaí aut fiquarta,quarta,*ita* deínceps.Non enim polletfemidíametrus circuli ííoperí/ metri, excedere primas polygoniarum ítifimilí portiónefagittae ipfius polygoniæ: nifi portiones illæ ad fagi teas eandem feruárent portionem. Vt quia in k porfio de h k,fimílís¿ftportioni cí deihjídeó ficut m kad k h.ita ci ad i h. Similes enim portiones duorum to torum, fem per inter fe proportionem feruant,quani tota íerüánt. Nám fi portio unitis illorum totorum fuerítadtotófdbmúl/ tiplex:aliaportio alterius totius aeque fub multiplex erit ad ipfum torum>& fi in ¿lía portione idem euehiec* Se- cundum patet Nani quiaportiones fagittarurri.ad fagic tas eandem feruant proponíonem:fequítur quód fi clan dantur trianguli,fic quôd angulus fub portionibus fa gittis çquales fuerint,eruñt trianguli gquiaguli. Patetdii manturhi Ôf icJagitca fcilicet 0¿porcío3q cocinea nc an- gula reâü.fimiliter hk & km Dico fi claudâ tónhogoí nipæquianguli erünt Sífímiles. Qua re fa dio angulo có- munfqui fub fagitta continetur s & retfta an guio redo oppofitajipfa eric una línea in duobus triangulis.Patet: namperpræmifl'am, c i ad i h eft, ficut m k ad khiquare permutadme!admkerit,ficutihadkh* Síigtturdicis c h non tranfire per m k,uel ultra uel citra:fi ultra,tunc erit maior,quare c i ad mino- rem & maiorem eandem feruabit proportionemjquod eft impofsibile.Nam feruа- retad maiorem mk proportionem,quam i h ad khjcumeiTent duo trianguli xquian gulfltidem fi citra, tunc erit mirior.Ecquia nihilominus conftituti funt duo ti iangu fiaquiangulí3erít ciad minorem..h m,ficutihad kh, quodeft impofsibile: fcilicet quôd c i ad km ad minoreni,eâdem feruet proportionem, per 8» quinti Euclidis, Nani ad minorem feruabit maiorem,8¿ ad maiorem feruabit minorem» Patèt igitur quomodo orthogontj, quorum angulus reíftus¿ fagittís í¡mili portione fagitta/ rum polygoniarum continetunfunt æquianguli, Quod fi arigti!usïtib fagitta & re/ <fta,angulo redo oppofita communis fiat :tranfibit reda angulo opppfka per om/ nes portiones» Vt ch tranfit per km & s 6, qux ponatur portio fagútx hexagoni; proptereadico,chtrafireperomnesprimaspolygoniarummediarum« Patetinam ibfupponítur femidíametrus circuli ifoperimetri „ fiue prima circuli, & (¡militera i aquafis,fupponitur etiam a oprima trigonfiquarel meric prima trigoni, fimilíterri o prima hexagoni» Nam km eft portío fagittæaddenda primæcetragoni pro prima circuli,6¿ Ikeft prima círculítigítur lm erit prima tetragoni. Si enim prima tetragoni cum m k faciat primam circuli, fi¿ 1 kfit prima circuli i relinquitur quôd 1 m fit prima ma tetragoni,Similiter fi o s.cum prima hexagoni facit primam círculí,.6¿ n s æqua/ lis fh fit prima circulúneceffe eft n ó efte primam h'e¿agóni;ÓC ita de caéteris; Qua?'

re ch:tranfibftpfcromnes^nmas polygoniarum mediarum Dico etiam,b fi tranfirg per omnes fecundas mediarum polygoniarum. Patet :nam trianguli c h b æt nift funtaequiangulficummr fitaequidiilansad cb* Ideó per fecundam partem *29.*prkm Euclidis»angulus,bch intrinfecusàngulo r m h extrinfeco eritæqualisfcum c h cadat fuperæquediftantes)eodefn modo anguli cb h & m rh. Quia igiturtriangulis hbhrfuntæquianguîùtuncper 4.. fextiEuclidis,ficutcb adm r,t'tach admh> Rurfus ifti duo orthogoníj c *i h,é¿* m k h funtæquianguli,ut de fe notum eft: igitur per eandem 4.fexti Euclidis,ficut c h ad m h,ita i h ad k h* Quare per n.quintiEucli? dis.cbad mr,Ôc i h ad kh,erunt proportiones aequales, qwia uni funtæquales:fcilicet ch ad m h* Sicut igitur c b adm r, ita i h ad k h:& permutation,ficut cb ad íh/tá mr ad kh* Sed c b eft aequalis i h : erit igitur m r aequalis kh. Quare m r eritfagitta quadrati,S¿ ex cônfequenti Inerit fecunda quadraciaam 1 m prima, & m r fagitta, Similiterpoilèt probariquod o ueffetæqualis sh:quareæquaiis fa gitt£ hexagoni» &exconfequenti,auerit fecunda hexagoniquia noprima&oufagttca.Patetigi. tur»bh reda dutfta à fecunda trigoni ad fecundam circuli ifoperimetri : tranfirepeç ornes fecundas mediarum polygoniarum :ficut c h reda, duda à prima trigoni ad primàm circuli ifoperimetri, tranfit per omnes primas mediarum polygoniarum» Tertium patet quod eft:Addi tu m k ex fagitta prims quadrati fcilicet 1 m pro prima circuli,ad *k r* refiduum fagittæ: efle ficut tm excefius primæ quadrati fuper primani trigoni ifoperimetrfiad r qexceflum fecundætrigoni,fuper fecundam quadrati. irPatectnamficutcihfiCmkh funtorthosonn fimiles fiue xquianguli, ita orthogo mjbih>arrkh- Igitur pe!r 4*ffexti Euclidis,ficut í h ad khiíta c i ad m ~~fe,8¿C~~ ib ad k i*

Erunt igitur proportiones aquales , c i ad m k, *8¿ i* b ad k nquia uni funt aequales/cilicet i h ad k h* Quia ciadmk, eft ficut i b ad kr : erit permutatimciadi b, *ficut* m k adk r. Et quia mk abfcifumdektæquali *i* c,ad k r abfcifiim de k qæquali i b fe habet» ficut t k totum ad k q totum erit tth refiduum ad q r refidtium,f¿cut tk totum ad k q totum* Vnde per ii quinti Euclidis, iftx proportiones mk ad kr,& tmad qr>«/runt aequales iquia uni fcilicet tk ad k q(aquales. Sic poflet dici fimiliter , quód o s ad s u,& po adu x eodem modo fe habeant ' Nam ficut C iad ih, *ita* osadsh , per primum demonftratum : & permittatim,ciado s eftjficuti hads h* Quia igiturciabfcifum de i h,ad o s abfcifum de s h fe habet, ficut i h tot® ad s htotum terit i b refiduum de i h ad s u refiduum de s h>ficut i htotum ad sh tofum* Vnde confiatper u. quinti EudidiSjCi ad o s &U b ad s u proportiones efle »quales:quia uni fcilicet i h ad s hfunt aquales- Quia igitur ciados eft,ficut t b ad s u: erit permutarim c i ad ad *i b,ficut o s ad s u. Et* quia o s abfcifum de p s gqua/fi c i,ad s u abfcifum de x s xquaíi i b fehabet/icutps ad x sterit o p refiduum ad X u refiduum,ficut p s totum ad x s totum. Per undecimâ, igitur quifiti Eudidis,p o ad xu, 6¿o s ad u s funtproportipnes æquales: quia uni funt aequales,fcilicet p s ad x s,fiue c i ad *i* b, quod id em eft* Ex his patet, quomodo additum éx fagitta polygoniae mediae, primaz ípfius polygoni£,pro femidiamecro circuli ifoperimetri ad refiduum fagittæ : & quomodo excefius primarum me/diarum polygoniarum, fuper primam trigoni ifoperimetri, ad exceflum fecundae tfigoni fuper fecundas polygoniarum , in omnibus eandem teneant habitudi/nem* Ñam m k ad k r, fimiliter o s ad s u funt,, ficut ciad i b- Rufus t m ad qra fi¿po ad x u 5 funt etiam ficut c *i* ad i b : & illud etiam (opponit de Cufa in fineO ftius quadratura Et per has habitudines aequales » ftatim uenabitur fernidiame/num

Compléments

tram circuit ífoperimetrítidéo fdifhè&lïHls hic decíafarC Quarta patet ex jpfçmtf

fo.Náqüi>0ods;ueftlfímtínkadkr:toxcéOsmkfa ...per.os^ffexGejrpsn:oprí^£hexagóni\fupprl(pp^á,te tragonüexceïTus uéró,k rtupér Fti,eft exceffuè l r fécürid£ quadratbfûpern ufecâdahexàgorii*Vndéquïaosabfci, íumdemk,ads u abfcifum de kf eft , ficut m ktotuadkr totueritperi$>qntiEuclidissréfiduufiüeexceffüsnofù/ péri m,adrefidun fiueadexceiTumlr fuper hu,ficutmk tota ad kr totu,Vnde confiât exceiïùm prímse hexagoiji, fuperprima tëtragoriifqüieftexceÏÏushofüpèrftn^ad ex ceffum fecûdae tetragoni fuper fecunda hexagoni (qui eft excefïus Irfu per n u)effe ficut os ad s u:cuhxduæ ^por-tio nés fint çquales ¿pportioní m k ad k r* Et ita de cæterfs dicat.Vnde ex his demu infert 3 quomodo côtinue primae polygoniaruifôperimetràrujàprinîatrigoniuf® adjpr<z ma circuit ifopénmerri crefcat ^porttbñatólitéGÍddécre/ mentufecñndárüéaruridépóiygóhíafu, àfeciïndà ligo-ni ad fecundamüíq?cfec^Iiifoperimetri^ Et bæc eft cpindé^tia maxini^¿qlyg^nia: & minims6C àediàrürà^plyg;oqj^uà3,qqâ,qux(iu/t de Cüfa:qu» lieraqua-tuor prædi&a fine üërà»§ed reuéfà aûbitari po (Tune,ut ipfe dëCufa teftátur. Qtj are fimilitêr 6¿í dus réfd l titiâ, *fine* qúórüni ilippoïïhoriè aut dembnftra tiorie fôbfiftêre tfifafine potefthabenthihilominusaliqaidappàrentiæ. r.

..f i s

k

e n fí

TÂ At^e,feçüruam rf^ferern I laequaleafsii

> J & faclis ex ea trígono 8¿tetrá* gonchut pfæm Îttituf.Sit eflínea fecüti da trigon^ qua quadra, & fit efgh» De inde per medium líneam *i*k trahe, & li« hearri i g» Quare ubi *i* g 8¿ f *g* diftant per differentiam primæ et fecundae tó» tragoni: et trahe lineam gquidiftantem eftet fit 1 n5et differential m. Signiin h 1 primam tetragoni, qua? fitñe>:tráh¿ dei per o lineam ad g h> et ubi £am fcin ditponep* Manifeflum eftexpræmiiïïs, hpfemidiametrumgfft circuí

i^çuîuspcripherisiœquatur periphernstrigonidtetragoni, feülirieære* ^aUquodeftintençum»

FFf 4 2 Datg

% Datas curuæ circulari, œqualemreflamafsignaredftud G breuiterfa* çère uolueris: facito angulum perquem reperiMhoc modo,. Adh p fenii* diametrum præmifsi circulijungein centrôlineamab orthogonalitenet

âd eius medietatem qu e Gtq, trahe p q, & habes angulum h p q, qùem fit cito in acre aut ligno» Et quando circularem lineam in redam refoluerê cupis: facito lineamindefinitae quantitatis3quæ ad angulum reflum co currat Cürh femidiámflrd ín centro» 8¿ pone angueum *in* cóntaflu femi diametri & circumferentfie, mínus latus fuper feml^iametrum : & ma* ius latus anguli abfeindet in linea indefinitae quafotitatis3portionem ,g* qualem femiperipheriæ»

j Dato circulo quadratu gqtiale afsignare. Hocficfa cito: inter Ji p & medietate \ab recipias mediu propor* tionale» per nonam fexti Eu / elidis, quonia eft cofta qua a* drati æqualis Et medietate ; huius coftæfigna in linea cj ad angulum reflum coniungitut hpín centro» & fit h r trahendo pr,et habes angulum h p r., quem facito ex aere uelligno : & modo quo fupra cum illo omnes Círculos quamocy fsímé quadrare poteris»

4 Dato quadrato citóulum eiæqualemafsignareÆrigèdemedi^fâte lateris redam orthogonaliter» & pone fuper illam angulum ftatim præ miffumseleuando quoufq? longius latus anguli, cadat fuper finem late* ris quadrati : 8¿ linea ere* flaufq? adpunflum angU li, eritfemidiametercircu* li æqualis quadrato. Om* nía ifta patent de fe5ippter identitatem proportionis femidiametrorum ad cir* r;'!cufmàtiàm&cdftasquài ¿ratorum in omnibus circulis, Sine iftis duobus angulis facere poterisB:

præmif$isr

prærnifsis, peridetitàtèm propoftíonís eius,quod â$àit femídíameter circuli fuper femidiametrum trigoni» Puta Guis dati cjrculi circumferetiatn qui fits transferre in rectam fume qualemcuníp lineam ut *a*b, & repeti*

—---------- ---- ----------^_|¿as circumfergntiam ej

æquâlê pet prae
miflk Deindee*
rige linea unani
quæfithp, or*
thogon aliter fu*
palia qugfittus
& Gthpfemidíáméter circuli» Et figna
in illa h k femidiametru circuli inferi*
jptí trígono ifoperímetro circulo: trahe

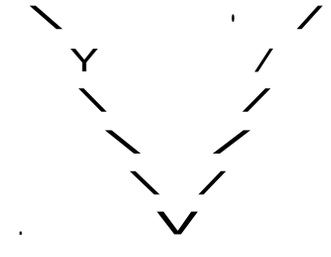
db de t per k p líneas.De
ipdefemídíametru datí *cir*
culiæquidiftanter trahe ad
hp, ínter línea tu&eáqug
dettranfitperp,8¿fitxy:et
tibix y fcítldítür per lineam
dét per k3figna^.ClarSeft
ys cffe femidiámetrft cir*
culi inferípti trígono ifopé
tímetío círculo s, Ita reperi
es redam qtiæfitam;

5 Exantehabítís,qüicqd hadenusín *Geometrías* ignotu,fuitthijripótérít.Fuít autíncognítagfe ¿h'oartís de finibus & chórdísmemoun^fcirepottoít, chórda arcuS gra* dus úníus,S¿duorum,& quátúóí,et ítâ cohfeqijeníer,quæñutíc fíe ha* betuñManífeftUm eftomné multíáfigitla fimilium laterum, ek different tía primæ et fècùndælinearùwGad habendafemídiamerrurii circuli ífope* rimetrf.æqualisportiônispaitéihàddefefuper primam.Et fimiliter om* nem exceflum,quo ptímaiíneacüíufcuncp trigoni primam excedit,et ex* ceffum quofectinda trigoni fecundam alterius excedit eandem femper iri omnibus tenere proportionem: ex quibus ars generalis de finibuS et chbf dis elicitur,fine qua Geometrialfaiftenus manfit incompleta» Quomodri autem ad praxim huius accederé queas,in propinquis numeris fic inuefti gabis.Inuerisenimeftimpofsibfequia medietasduplæeft innumerable lis,cum nec par nec impar,quæ ctóetínhacfátiorie.Eftoígitur quod fèmi diameter circuli trígono círcumfcriptífíti4:erítfemídíaméterinfcríptí7; cuius quadratu ^, quadra*tü femilaterís* trigoñí ter tantufcilicet 147» et quadratu femidiametri circûfcripti quater tantS fcilicet i^.Eritigit fe

FFf $ milatw

milatus tetragoni radix nouent decimæféXïæquadrati femilateris trigo»? ni: fciiicet radix 8^. cüm decimiftextis ii•; ;tàUsefit{emidiam'eterjpfi-U8' infcripti. Erit aatem femidíameter círcum feriptí: radix dupli numeri, feí#* licet 165.cn &r decimíffextís; Subtracta igitur radice dezycj.âradke de 8 cum i i.decirniffextis : differentia eft additio femidiametriinfcripti tetra# gono, fuper femidiametrum infcriptitrigono, quy erit aliquid plufquàrn duo. Etfubtra&a radice 165.cS *6.* decimiffextis, à radice de 15» 6". difieren* tiaeftàdditiofemidïametri circuli circumfcripti trigono , fuper femidia» metrum circumfcripti tetragono, quæ erit parunâplufquàmünum. Ha# bes additiones, 8¿ earum habitudo eft illa, per quam omnia inueftigantur* Nam fi has additíones fubtraxeris à fagíttá lateris trigoni» fcilicet 7. remà net fagitta tetragoni. Si igitur diuiferis 7. fecundum præfatam habitudi* nem additionum › & maiorem addiderisfuper femidiametrum inferiptj trigono: habes femidiametrum circuli ifoperimetri. Poteris etiam ex qua* drato lateris trigoni aut quadrati fcire fic, quadratum lateris cuiuslibet po lygoniæ dabilis : ex eiusfcientia & habitudineadditionum, deuenitur adfag.ittam 8¿ femidiametruminfcripti? & fic fcitur arcus chordae. Bthfc eft perfedho ultima Geometricae artis, ad quàm hadenus ueteres non legi peruenifle. Eft etiam nunc ars cômpleta Geometricarum tranfmutationS qua anteminus tamen fnfficienterquoadquadraturam rcirculi, defrripfi.

6 Adhuc ut latus cuiufcun<^ multiangulse quam ocyfsimèuertas in curuam: facere pote

fit a b trigoni, cuit& fagitta$eu primæ & fecu dæ linearum differentia (quod idem eft) fit c d, & additiofemidiametricirculi fuperpri» ;mamtrigpnífitce: tuncfideaperelíneam-tía xeris>& fimiliter de a per daliapi, duo anguli circa a conftituentnr. Redigeígíturba.cá-&b adinununiæreuminftrumentuiYi, quedap* plicainpmMbtisitautiaintrigQno, fic quod latus afedsfâetníáceat fuper latus multían# b :n.guîæ dcontingatfineiâgittæ? fundatus^ae oftendit additionem fuper primam illius .multiangulæ., ytfitfemidiameter circuli ifopcri# metri *Defcriptoigiturarcufecun* dum hoc, et tradis fedoribus dece troadfineslateris : arcus qui cadet inter fe&ores, æquabiturlaterida# to. Procedit ueritas huius ex aequali habitudirieportionis addendæ luper primam

primatn mültiâhgulæ,ut fiatfemidiamèter drctill ífqp dimetri, ád totam differentiam primaz Sôfecundælihearüm miiltiàngiilæ, quæ differentia fagina nominatur;

7 Adhuc expræmifsis cohftat;qubd ficut quæcunq? rèdà poteft effe la tus trigonijtetragonijpentagonr&ita confeqtiçnter: (ïc data feérà dari po terunt innumeræcuruæ ci æqùales, 8¿ quód proptereà poterunt repenti anguli, qui fe habent ütdatælineæ : fcilicet ütcofta á¿ diameter quadrati, tiel diameter circuli 8¿ circumferentia eius, & ita de om nibiis: & fuperfici* es quæfe habeant utliheæ datæ.Exquo illa, quæ hóri folum ín Geometri çisfiierunthucùfçpôccultaifed & îri Múficis & inMuficàlibus inftrumeri tis ignorata,uenari poterunt. Itaqùbd fi quod fcibileunquàm fuit in Geo metricis & nônfcitum: amplius violenti ingenium applicare, clafè pàtefii Üt,& ób hoc hæc inuentió metito noriien cômplem enti fortitùr4Ët digna eft,ut per ad mirandam potentiam tuarhbeatifsimepater, quam omnes ca tholici adeo ftupent, iitte ab admirafitidiftione Papæ Papam appellent, in omnium notitiam deducatur»

¡8 Procedit autem hæcinüentio fi uérum eft, quid linea reda de primât linea trigoni ad primam circàliifopefimetritrààaitrànfit perprimàs line asomnium polygoniarum mediarum; Sed fi hoc hohtftueràrmqùbdrè da fie írahféát, fed fortécùruà aliqua cuhiitate trânfèat de prima trigoni, per primas omnium polygoniarum ad príhnam circulé tunc hgeinuentío inon eft fufficíes Et quíahpc eft dubium, ideó alias adinuenriôncs meas bi hoc dàbittm cèfTat,in feciindo libello confcripfî;

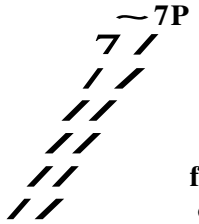
Annotationes Omnifanótív

£ Dat£ reñp curuam circularem afsígnare; *à*

<Sitdataredaab:qitë . - . .rL'

:: per 11. Euclidis in tria æqua diuido, fu- ï ..
per tertiam defCribo tríangplurn aquilaté
rum per primani primi Euclidis, qui fit et.
Et rurfus perèandem mfexti,diuido a bin
spartes æquales,&fûpér quartam partem
deftribo quadratum per primi Euclidis
qui fitno.Et fuper latera trianguli ¿V qua-
drati , deferíbo arcus ad quantitatem fecG-
darum,continuó'primas ad arcus, & fiet e
ffîCnliefitifiàgittalateris trigoni *M*mfagitia lateris cfdrati.Su/
riio aequalem e ffub eifdem liceris,qua in quadratu e fghjdufc
co,&traho i k per media latera. Deinde traho i g,& fumo ae-
qualem 1 m fagittac quadrati, quam cadere facio ^quídí fian-
ter ad f i inter fg & i g. Viide e fg *ÔCi*gper 1 m çquidi fiahs adi
? i fin hocloco diftant:¿oritínuo 1 m ufq? e h , ÔÇ *fit*kn:& ubi
j k diuiditur pcrik,pono'q. Rurfus in In figno æqualem primæ
quadratúSC fítn o, trâho réâam à pundo i per puddum ci adf
gk,ÔÉubïeam fecat ponop:cr«perprxmiflajh pprima circuí
li ifoperittietftPro quo aduencndumeft,quod cuthlm *fit* fa-

gitta quadrati,n o prirnafacientn o & 1 mfimul fccudam quadrati. Ideo m o eríccxceffus fecundíetrigon!, quæ efe* qualis 1 n,fuper fecundam quadrati ifoperimetri, & o q erit exceffus primae quadrati fuper primam trigoni. Nam cum e ffitfecunda trigoni,& eieiusmedietasjerir e i prima,quia ef ade *i* longitudine dupla.Exquo patet,oqajdm.pefle,utex»* ceffus prima^quadrati fuper primam trigoni, ad exceflumfc 'eundae ttigoni fuper fecundam quadrafhquæiïabitudo çqua lis eft addend^ ex fagitta primis polygoniarum,pro prim a cie culi ifoperimetri habenda, ad refidiium fagittæ utdidumeft índeniqftrátíonei^ubicírcaíftashabitudíiles^propbítti©-ties fatulimuá.Sedkpad p g fè haber,ficut o q ad m odgitur h p eritprima circüliifo-perimetri.Pafenambrtil Ogonijikg 6ú qm,funt xqiiíágulí:ígiturper4.fextiEu-clidis,kg adq m eftyficütk i ad q *i*.Et rurfus *i* k p & *i* q ó font ortbogonij pquiangtslk igitur ut priusjkp ad q o erit,ficutk i ad q i. Quare pèr it quinti Euclidis,kg ad qm» & kpad qo eruntproportionesaequalesiquia uni fcilicetkiad qtfuntçquales;Sed quiak p abfcifuniâek g,fe habet › ad qo abfcifom de q m,ficut k g totum ad q m to-

iumlêtitper quinti Euclidisjg refídúütn ad m o refiduum,ficut totum ad totum. Etex confeque® tigpadmo,ÔÉkpadqo,eiuny3>-portiones aequales, pi i.quinri ta elidís : quia uni fcilícet k g ad qm funt aequales. Rurfus quia pk ad o q eftjficut g p ad ni oterit permu tatim p kadgp, ficut o qàdnw* quod fuit demdnftrâdûm. Seha* bet igitur p kàd g p,ut additum ex fagitta primæ trigorii,pro prima circuli ifoperimetri ad refiduum fàgittæ. Etïic co® fiatjp h effe primam circuli ifopêh'metri polygon^ trigone tetragona?,quartum circumferentiæ aquantur redaí data. Aequabitur igitur circumferentia circuli exp h defcripti,reâae datge,quod eft propofitum.

i Dacæcuruæ circulari æqüalem redam afsignare.&c

<j[Sítdatare¿laa b, quam refolui® in circularem cur uam per pramif» fam, ficcpcircu/ lushp, cuius cir^ cSferentia æqua-tur redise ab;ñw ¿lacpfitorthogo haliter, femidia/ metro h p in centro.. Diuido eam in duo aequa in puriâo q, traho p q. Defcríbofuperlihéam»reani aut ligneam indefinitam angulfî» aequalem ahgulp h p q, per 2t. pri* mi Euclidis:que figno fub eiufdê lítéris,S¿fít h p q.Cn iftocôueniec qúafcuq? círcuferentias circuli re íoluere redas æqles,fic erige â c€* tro circuli reda, coi adíuge reda ..... . inde/

ïhdefînitæqaáñtítatis orthogonaliter,per lí.prími Euclidis. Deinde applica angu> íum *pin*pundo contá&us femidiametri ad circumferentiam: ponendo latus p h fu/ per femidíametrum.beínde nota punâS fedioni$,a latere p q faiftum fuper reâàm indefinitam, QC nota redam illam á centro ad pandum fedíonis ufq? èritrriedie/ tati circUmferenticçæqualis,eo quèd fietorthogodiusæquiangulüs orthogonio pri- ori,fcilícet qh p.IdeS redaabfciíaad femidiametrumfehabebit,ficuc q h ad h pjper quartath iexti Euclidis,&Í eft hoc quod uuít de Cofa in hoc lo co«

3 Dàto circulo quadratum æqualemafsignare *4ôCc.*

ijpSit date circulus h p æqualis priori, fit p q reda orthogonaliter umda femidfa/ tnetrojquseaèqualis fit medietati circumferentiæ:addo ei indiredumæquakm femi- diámetro,qu» fita q. Btfuper a p deferipto femicircalOjêd a pu âoqedutftâqu perpendicala- ri,per n.prittii Euclidis ; erit q U media proportionalis inter pq ex a q, p j.fexti Eüclidís;Deícri ho quadratum qs»cuius lacus fit Ut q merit se quaíe círculo dato uel círculo t, g æqualis eft círcu lo h p*Patéc:nâ perpmifiamul- tiplicatio h p in p q,redangulum gqualecírculo facir,ut eftredarigulum h q. Et per itf.fextt Euclidis,quadratum qs aequale eft ei, quod fit ex a q in qp. Vndeconftac propofitum.Exquo poteft fieriangulus,ad quadratum quofcimq? círculos. Sicriir- sus datus circulus h p aequalis priori: iiingo femidiametro in centro redam indéfini tæ quantitatis orthogonaliter,in qua figno aequalem medietati qu fith rttraho p r.Rurfiis fuper lineam aeream aut ligneam indefinite quantitatis , facio anguium æ- qualem angulo h pqper 2$.primi Euclídís,8¿fit h p r. Deinde fi uis quadrare dreu/ Ium cum angulo ifto,traheredam à centro ad circumfer*entiam,ctri adiuhge in cen/ tro* orthogonaliter redam indefinitae quantitatis » Et pone angulum p in putiifto contacftiisfemidiametriadcircumferentiam,^ latus H p fuper femidiametrumj&fno ta ubi aliud fecat lineam indefinitae quanti- tatis , ÔC fume abfeifam inter centrum & la- tus p rxeritfcmilatus quadrati circulo £qua lis.Hæc probatur ut prxmiffa.

4. Dato quadrato circulum ei pquâ leniafsígnaíé. &c; t (

^■Sítdátus quadtatus ab c d, & âcentro g per medietatem lateris a d › educo redlam indefinita quantitatis quæ fit g e f,8f fupef e fjpono angulum prxmiiTum, & intâtum elongo uel attraho, quoufq? latus p r tran/ feat per d,. Sumó redatn quae inter latus quadrati 0¿ angulum ¿adit, fcilícet ep: erit femidiameter circuli quadrato aequalis. Si/ gno æqualê in g f,& fit g l gqualís é p:ex eá deferibp circuIS,qèritdatoqùadrato çqua lis» EthoCjpuenitqa orthogonius pe d£- quíanguliis eft orthogonio p h r, in figura praemiíla deferipto. Vnde ficut r h ad h p,í/ piedad e p,per<. fèxtiÈudidis. Patetpropofitum. Pofletfinquitde Cufa)fine his* duobus angulis præmiffa fieri, per identitatem proportionis eíus quod addítfemi- dametrus circuli ¿foperiftïetritrigorio/uper femidíametrum círeulí eidem crigpnd

infcripti. Puta, fi uís dad circuli círcumferen/tíam qux fit Sj transferre ín re/¿tam: forne qua lemcunqj line/aní ut a b, 6f repetías ipil circumferentiam aequalem perprftniffa, & fit circum ferentía circuli h p» Similiter diuifa a b in tria *x** qua, fuper tertiam conftituas triangulum çquilaterum, ut dídum eft fit h hDeinde erige lineam unis quæ u ----------

fit b p pqualis femídíametro circuli inuenti, fuper aliam quçiït£ u orthogpnaliter, et fignah kinb p: & fithkut femídíametercirculiinfcriptitrigonoííbperímetro, circulohp« Trahe detpcrk ÔCp lineas, Deinde femidiametrumdati circuli gquidiftan/ter trahe ad hp , inter linéame Uj&eamquç tranfitperp,&fit xy:S¿ub¿ x y feinditur per línea dudam de t per k, fígna z< Cíarum eft, y z efle femídíametrS circuli infcripti trígono ifoperimetro círculo s. Nam ratione orthogoníoramfimilíum (ut dídum eft ín ea qup docet redéafsígnarecuraamcirculare» çquale de addito ex fagittaad primas polygoníarum, pro prí¿k ma circuli ifoperímetrí ad refi/duumfagittgjerunthiceadem ratione y z ad h k, 6¿yxadhp proportiones çquales, pern, quíntí Euclídísjquía unifcilicet y t adh t funt pquales. Quia *igit* y z ad h k eftjicut y xad h p.erir permutatim y z ad y x, ficut h k ad h p. Sed h k ad h p eft ut prima trigo/ni ad primam circuli, trigono ifoperímetrí : igitur y z ad y xerat ut prima tfigoni ad primam circuli, eidem trígono ifoperímetrí. Duplícaígítury z, & exeadefcríbecir culum, SC ín eo ínferíbe trigonum gquílaterum per fecundam quarti Euclidis: & re/degifti circumferentiam circuli s in redam, per tria latera iftius trigoni/

5 Exante habitis, quicquídhaélenusín Geometrícísígnotum fuit: in* quiri poterít. Fuít autem incognita perfeâio artis de finibus & chordis» ¿~Hoc eft de fagíttís Sf chordis, nemo unquam feire potuit chordâarcus, hoc eft habitudinëchordgad arcu unius gradusiduoru^aut quatuor, & itaconfequêter, q nue fichabetManifeftn eft omnémukíangulúfimílíSlaterum, ex differentia primæ & *fe* cundçlinearum, ad habendam femidiametrum circuli ifoperímetrí: çqualis portionis parte addere fuper prima. Ecfimilkermanifeftu eft, omnem exceifom quoprima linea cuiuicunqj polygoni^ prima trigoni ifoperimetriexcedits& exceflumquo fecunda trigoni fecundam alterius polygoni e excedit: eandem femper in omnibus tenereprpportionem. Vnde inuim iftius correlartynuenit femidiametrum circuli ifo .perimetritquia diuidic fagiteam trigoni in habitudinem excçflùs prime quadrati fu* per primam trigoni ifoperimerrijadexceifumfecundpmgon^fuper fecundam quadratijUt dieftum eft. Ex quo pater, fi primum uerum fít:6¿ fecundam ,0¿ econuerfô, uc moaftramus in quatuor propoficíoaíbas, de íftíshabitudíníbustSubíangít*

Complementis. io>t

<Bx quibus atsgetmalís de funibus chordis elicitur, fine qua Geometria hacte nus manfit incompleta Quo modo autem ad praxitri huius accedere queas,in pro> pitiquisnumeris fiCHieftigabisftn ueris enim eft írnpbfsibílé. Quia medietas duplg hoc eft medietas quadrati numeri duphé ad alterum innumerabilis eft,quoad radice: quia nec numerus par nec impanradix eius eftepoteft.

^Sit igitur a b prima trigoni,& b cei iuncfta OrthogonaliterTemilatus erit a c fecun ¡da trigoni Vndedicicfi a b ftmidiarnecer circuli tri/. gono infcripti, fit longitudine/, erit a c longitudine I i4*quia(utfæpedi(ftum eft)a cad a b,longitudine eft dupla. Et quadratus de a b erit 49* quadratus uerd de bc quæpoteftatetripla eft , adaberitter4s>. fcilicet iV* Et quadratus de a e quater 4?.fcilicet Rur/ fus notum eft/emilatus tetragoni continere?» quar> c CâS longitudinis femilateris trigoni ifoperimetri: ná fi femilatus trigoni longitudine fit 4* latus erit ¥ tria latera M^longitudine^ Si tiero íemilátus tetrago/ ni fit longitudine tríale fit latus & quatuor latera »4* Quarepoteftàcéfémilatus trigoni ad 'femilatus tetragonijlongitudineeiTetut^ ad j* diirido pér tu fexti Euclidisbc in 4 ' partes aequales i Qf fi ht b d?> jquârtæi erit b d femilatus tetragoni ifoperimetri.De & îndëcohtinüoabüfqüegjficquôdbgæqualisfitab ' . ' eric a g «qualis a c. Signo fti a g^qualem b d, & fit a e:addo ei «qualem orthogonal! ten & fit e f. Traho a terit ae prima quadrati(quiaæqnalis femilateri quadrari} & a f erit fecunda. Facfto igitur à centro, circumduco a c ufe# g,deinde a f:S¿ubí fecat a g5 potio h.Eft enim manifeftum b e a i h g fe habere,ut excdíuS prtmç tetragon t fuper prima trigorii ifoperimetri,ad èxceftum ftcundæ trigonifuper fecundam quadrati. Quiá igitur e f fine a èeft,üt^quartsé lorigittidinis baerituc^. dectmæfexræ potèftai tis filie quadrati dé B c Atdecímafexd poteftatis b è,eft.?«cum jldedrriiiïextis < Na i^.dudiusiri^.curri5.decimífíextiSifacitH/.quíáefthumerus pótéftarisbc. Rurfiis ¿.dudhis in>.cümfdecíttiiíÍextisjfaCit 8i cum i tdedmifïextisîôÉtantâ ëfitpoteftas femilateris quádratí,uti etiam à de Cufa ponitur. Et poteftas de a f,quæ eft fecunda qüádrátí,eñ poteftati a edupia,cum poteftares ae6¿ e f fint æquales,quas fimul co-, tirietaftper 4 ¿.priait Euclidisærit ígítur numerus pqteftatís a cum^decirrnft'e xtis.RádíxemmdeSi»cúiud¿cínliilexris,éftmiriot0.cum btricefimiiTectindisiqua re a e longitudine minor eritj9.cum$.triceiitniiftcundis. Patet: nam quadratus de j>. eftsï. *ÔC9.* bisdudusiia?. tricefimaftecuridas,facritricefimafiecundaspro fii£)plemétltísx Vnde gnomo continebit $4.tricefimafteCundas cum p.tricefimifiecu dis,ex t.trícéíimafecundaífíueunu curri i^decimiftextis pTricefímiílecundís,ex i.tricefima fecunda. Additusad quadratum de9.fcilicet81.erunt82.cft n.décimiíTex/ tis 9 tficefimiiTecuridisjex i ,tricefitnafecunda:ôftatas erit quadratus de s>.cu 5»tri cefimiflecudisjquimaioreftnumeropoteftatiSa ê,qui eftfolùm 8'2. Cft iudecimifTex hsdgttaelorigitudineminorerits».cu L.tricefimiflecuridis.Rurfusàfqpoceftateeft u$.cft ff.decimiftextis,eric minor longitud trie îi.cftrjoâauis; Na quadratis deleft Í4-4-5Í <2 bis diKftus in 7,o<ftauas,facit i <y s.ocftáuas ^fupplemetís.Quadratulus gnp' monis fcilicet de 7.óciauis eft 49.0 cftauæ ex t.ocftaua ;quæ rëdtriftæ ad fradiones iri tegràrtt,easper 8.diuidéndô,erunt<r.o(ftau2ecftt.o<ftauàext\o(ftaua:additæfupplez mentïs5efunt i74»o<ftaaæ cutn i.o<ftauáexunáp(ftaúá>Reducft2é ad unitates éas fciX licet per s.dididendo,facient 2i.cum tf.odtauts S¿ ï .dcftauaexi.ôtftaua, Et tantus èriC gnomo, qui íüridus quadrato de 12,qui eft 144. er,untiô\. cum ^.ô(Saúís æi. ocftàuai (SX t.odaua; Et farittis erit quadratus de ix. cum 7. ôcftauis,qui maior eft pqteftate a f,qdæeft utï«5.cu'rri<.dedmiilèxtis, jÈritigicufa ffiaca h quod idem eftjongitùz áfiie mirio/ *tu* cum 7;odams ¿ quod faitprobandum. His prxhabitis ; fybtraho

ibdï

abdeae,hoceft7.de^.cum jftrícefimiíÍecundisí¿¿ eritrefíduum 2.cum p tricefimiffeciindís. Vnde b eerie pauló minor longitudine i.eum strícefimíftecSdís : eo quod a eminor eftlongitudine ÿ.cum j.tricefimiifecftdis* Rurfus fubtfaho a h de a g,hoc eft iz.cuni 7*o¿lauís dé i4;& erít refiduúm utlúm eft i.odaua. Vnde h geríc longítudinepaulo maioruno»cum i.odauaiéó quod ah longitudine minor fit 12* cum *7.O/* ¿auis.Qnia igitur b è longitudine mirior eft i.cum j.trícefimiffecundís, *8¿* h g longitudine maior uno cUm í. ó¿tauá,íiué cum 4; trícefimíflecundís quod idémeftife/quícur quod b ead hglongitudine miriórém feruabit proportionem, quàm 2* cum ptricefimifleeundis ad tinum cum 4 trícefimíflecundís. Nam uetus numerus longi/cudinis b e fi dari poffetjerit minor x.cum ptricèfimiflecundis. Itidem numérus longitudinish g,maioruno cum í.ócftáua Ideó b êàd h glórigítudiriéíéruat proportionem,qúamïeruac minor numerus numero 2, cum 3. trícefímiflecundis, ad maiorem uno cum 1. **oeftauaQuare** minorem longitudine feruatb ead h g proportionem» quàm x.cum j.triceíírhiílecundís ad uriúm cuín i otftaua* EtqüæeiThabitudo ¿.cum j.tricéfimiflècundisad unumcum4.trícefimiflecundis:éaeft £7. ad jtf.eó quód 2.eft j.trícerímíílecundíSjfacít *67** trícefímáflecundás:& unum cum 4» tricefimiflecun*dis3fecít3*.trícefimafíécundas.VridédícitdeCufa3quÓdperhasaddÍtiones,fíueper habitudinem b e adh giomniaiñüéftígentur. Nam *fi* àfagittâ trigonifcilicetb gfub trahanturirefîduumeritfagítta cétragóni/cílíceteh3quódeftmanifeftum ! Síuero (ínquiQdíuíferis z.fíueb g>fecundum praefatam habitudinem additionum, & maio/stem portionem addideris a b fcilicet femidiametro circuli trigono íñfcríptí,habes femidiametrum circa Ii ífóperímetrí,Et ratio efttnatn fi(utfupponit)excef fusomhium primarum polygoniarum fuper primi trigoni ifoperimetri, fit ad excefliim fecundae trigo/nhucüt b e ad h g(cum dicat in omnibus eándém te* herehabitudinemjeftmanifeftumicxceflumprimæc circuli ifoperinietri fuper primam trigoni, adexcef-fum fecundae trigo ni fuper fecundam circuli ifoperi/metri (qiise fecunda cum prima coiricidit) elle ut b e ad g h* Vt fi a i fit femidiameter circuli ífóperímetrí: erit b i excefltis primar circuli ííbpetímetri fuper primam trigoni, & g i eritexcefîùs fecunda? trigoni fu/per fecundam circuli ifoperinietri. Vnde dicit de Cii fa,b i ad g i efle,uti b e ad g h. Natn dicit, fi b g diui/datur, fic quod maior portio ad miriorem fit uti be ad g l,& maior portio addatiif â b : fiet femidiameter circuí i ifopèrimetrfi Ex quo cô ftatfi uerum fit3ÔÊ fi a i fit femidiameter circuli ifoperimetriierit b i ad g i uti b ead g É.x quó propinque fic haberi poteft habitudo primae circuli fcilicet a i:ad circum* ferentiam trigoni fiue circuli ifoperimetri.Dicftum éft b e ad h g longitudine mino* rem femaréproportionem,quàm tfzad ^s.iungo ¿z.adjtf.&fíimtioj.Inuenío i.cço» tefiniam tertiarn de b g fiue dé *7*& erít z.céntdi mætertiæ, qua: dutfta in 67. facit 4* centefimaftertias.Reducftæ ad unitates díuídendo per í o ferunt ^.cumy/.centefmíftertqs. Rurfus z.centéfiríiaftertias duco ín fiunt lîi.centçfimsetertiar. Rédudas ad unitates eas per io$\diuidendo,erunt ¿.cum 4¿.centefimíñerttjs. Vnde quæ proportio eft $7.ad je?:ea eft 4«cum sz.centefimiftertijs ad 2 .cum 4tf.centefimiftertijs.Et fîcutbeadfi g,minoremftruatproportionem longitudine qiiamtf/. ad *36* ita b i* adi g i, quæ eft ut b e ad gh per hypothefin ¿ minorem longitudine feruabit proportio/nem,quàm 4«cum 5Z.centefímifterttjs ad t.currí4¿. centefirhíftertrjs ' Et cum^cumí îZ.centefimiftertijs *QC* ¿.cum 4®centefimifterttjs fimul faciant/.feqúitur quod b i erit minor,quàm 4.cum y7rcentefimíftertíjs:& excónfequentí,a i erít longitudinemí ñor quàm ii.cumsz.centefímiftértrtjs. Ecce íám propinque habita eft longitudo fe* mídiametri,& ex confequentí poteftas. Vnde patet,quod propíqque haberi poteft' habí-

habitudo arcus ad chordam>per ea quæ dida funt in libro de Arithmeticis comple* mentis-Sequitur.

4"Ethæce(i perfedho ultima Geometricae artis , ícílícet cognítiohabitudínislircus ad chordanijàd quam haâenus ueteres non legi pêruenifle.&eqüitur.Eft etiam nue ars completa Geometricarum tranfmutattónum, quàm ante minus tamen fufficíen ter qupadquadrátqrán).circulidcfcrípfi.hj|rfi°c í°co uidetiirretradare dlam qua* draturâm,quam pohjfiñ de Geometricis rrántmucatioiiibus» Sed fi illa ífta redé ^Xáminahtúryillatenfebítufprópiúqúió/ué'fítáti;

é Adhuc lithium cüïufcuncçmüitïlàtigulæqüàntotiusuertasincuruani facere poteris íht&üríientürri dùpliêisàngtiliüt latûs fît a b*

s^Redigeb a e angólum & b a d fimïlitér in Ünum æretïrn inftrumentum, auxiliante xj.primi Euclidís;q|od ápplica iri omnibus,ut in trígono,Sit datum latus tetragoni

gti;
i pffdusme
dietatis:g
\ -dh; primi
a b Eiididtë>,.
educó *pêr*
petidicüîa
B u; MVà? piHÏ
lêih,quæ
fit itóérít Í
k primaT{
dratij Cuiÿ
latus enf
'ùtgfi.Trà'
JU , hok g&k \
liîfa?loc^centro kjcircumduco k g üf<ÿ H> arcus defcríptus erít quadranstcóntf/ ttuokiuf^arcUmjÔifiçkljeritil faginaquadrati. Applico fúnerlatus gh præmif/

; < Tos anguios,fíc quód latus a b fit fuper g
z h: &ftntantum êlongo &attraho,quód ta tus á d tranfít per l punëîum?âf ubi a e fe C0t fagíáanrt,ponó mierít km fernidiáme
; trus circuli líopimérri. Ni i m ad i l elde feruat propórcionem;quam Téruat c ead cdíntri^onÓjUÉ de conlímilíbus Tedio aíbus:didum eft ínpenultímá.Fado ígá turk cérroarcumd tico kms& übifecat kg¿khponÓ4|¿b:érítaidisnmo^/

íqualís redæ gh Nam fi circulus cuius km êrit femidíametrüs,fít'ifopérimetér qua* drarocuius latuserttgh;eritghæqualiscütüætimoneoquod íícurgheftpars quar/ ta circumferentiae quadrati, ita n m o eft ¡5ars quarta circumferentia: circuli ¿0¿ n m o arcuseftcadensinterfedoreskg&ikIT

¿ Adhuc *ex* præmiisiscori flat rjfîeût qüæcüncp reda poteft efle latus»

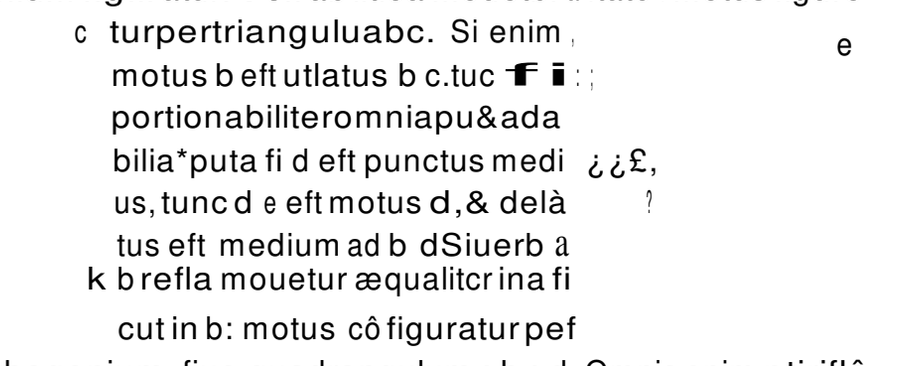
HfVtautém inueniasduos arcus æqüales duabus redis datis, qui fine eiufderh círcu-¡ bristeft recurrendum ad ternam fextam primi cap. ¿¿ àd Textam fecundi cap. de Geometricis tráníhiutacionibus.

8 Procedit autem hæc inuentío fi uerum eft, quod linca recta dcpfírria.

Ex hoc locó pateqqüómodo latuit de Glifo : an reda duda à prima trigoni ad pH¿ ^àiû çf culi ífópehmetríjtranfeafit per priiries primas mediatum polÿgoriiarüiûÆt ^k'éÔÉréduêntÎWtnéfità^iftiusrefoliïtiôniiè

1 A Dfjcio nuncàh'asquafdam nicas âdinucntiones, circafuperfîcie< ZJL rum ad inïiicem trâfmutationes, quas ut priores S.ttiædedicoíqüi JL X in omnibus principatum tenes, & folus dignus es üt ciinSa tibi pa tefcant.Lineam figurant, motus puri&i concipio. Quæ fi reda fuerit: tue fi tino eius termino fixo manente moumiihic motus redæ pertriangu* lum orthogonium figiiratur. Vt fi ab litiea môuetbr a ftâte motus figuré

f

turpertrianguluabc. Si enim, motus b eft utlatus b c.tuc portionabiliteromniapu&ada bilia*puta fi d eft punctus medi us, tunc d e eft motus d,& delà tus eft medium ad b dSiuerb a b refla mouetur æqualitcr ina fi cut in b: motus cô figuratur pef

duplicem orthogonium, fiue quadrangulum a b c d, Omnia enim ptiriflâ dabilia æqualiter mouentur.Si ucrb a mouetur fi militer, &C bîcd inæquali ter:hoc fieri pojeñ infinitis modis, ÔCunicà figura nón potmtçôfigurarû

2 Ex prima configurationemotüs lineæ rcflæ, cuius unus terminus ma net fixusjfequuritur ifta? fcilicet quddfiipcrficies quæ cftmenfuramotus lineæ, quæ ex reuôîutione lineæ oritur* habetlineam curuampéripheria* km quæ expunflo b exoritur,& iuperfidèm circularem, quæ ex línea ab prouenir., Quod fi in a b quemcünip pun* ¿turn fignauvrisputain medioqui fitd:pe* , riphcfia ex d , eritfehàbens ad peripherfem exb , fi cutin configuratione delatus ad be latus : fünt enim peripheriæ menfüræ mo* tuspunflorum. Vnde neceffc erít omnêfe* midiametrùm ad circumferentiam eandem tenere men furam.

Qeinde quia fuperficies ex motufemidia metri fuper perípheríam conftítuítun & u* ha eft omnium femidiametrorum ad perfe pherías habitudo : ilía erít hahítúáo íupefi* derum, qu r potentiarum femidiametroríL

Quare fuperficies circùîi,habensfemidiam<-trum üt quatuor: ad-fiipètfici emiiliUsquæhabetfemidiametrumut2‹quadrùplaeft. Quæconicarum íiipetfiderum adínuícem,8¿ ádfuas bafts,ex hoc habetur. Nam çùm fé* mídiameter bafis, & íatüs trianguli quod conicam deferibit fuperficíeññ tnoueantur uno terminali eorum purtdto fixo , &-fupereadem bafis cir* cumferentía: íllaerítfuperfiderum habitudoquælinearum , éxqùârüm motuipfæfuperficies conftitùuntùr, uti eft femídíameter btô« & latus ib

l«d

¡Complément^, j

ludtríangulíßéx quo coriicádefcfibítúr fuperficies
utab8¿bc¿ î;' :"-

5 ExfecUndá configuratione motus lineæ, gqüâ liter in omnibus punttis motæfequitur, quod fu* perficíesqupextálímotúcónftitüitur,duplaeftad illam quæ ex primo motu/Quare fifemídiameter mouetürfécûdomotufupeieâdémperipheria,fu* per qua prímomotu mota eft;oritur fuperficies du pia ád primam .Vnde neceffe crit,qtibd multipli« catíoíemídiametríiñfemiphériamtgqueturfuper* fïciei circulari. Dico autem quando ambo terminalia putida æquâlitet mouentur. Nana fi unus moueretur fuper cóñcáüítate álícüids arcus, & alius fuper conuexitate eíufdem: fuperficies nótl foret dupla ad illam, qwe fuitexortaexmotueiüfdemlineæuno termino *eiusRxo flate* ¡ alio *in* concauitatéarcus moto,licet afcus fîntæqualeS; VtfiarcUsb d eftutar* eus ce, fi b c'iineâ moueturfupCrficiemdefcribén* do,quæ clauditur inter ridas b c & d e, & cürüas b d & cei licet fuper æqùâfibus àfcübus moueatur: nóndefcribitduplamfuperficíemad motum a b g* qualis c b fikô attardé, &b moto ufcp in d pet æ* qualemarcûtn, quiabmoueturin concauitatebd arcusifèdc delinea b cin conuexitate. Minuit au* tem conuexitas, quantum funt illæ portionesf g C hî&fiek.

4 Ex hoc^ Circa habitudines Cylindrorum feu rotundarum columna líumfuperficíerurrt,8¿fuarum bafium, 8¿ Cyliíldralíum conicarum cur* uarum,atcp planarum circularium,omnis fcíéntía elicitur. Nam confiât columnam rotundam,cuius altitudo eft utfemidiâméter báfis,haberedu piam fuperficiem bafis*

Nam linea quæ bafim efficit, mouetur utlo puncto eius terminali ftatte te,alio circumferentiam deferibente : illamet columnarem fuperficiem conftituit,per motum æqualem utriüfquetefrtiïriàlis pünttí, fuper eadem circumferentiabafis. Vtexabcangulorettofu* peracircumuoluto, deferibiturbafisper ab j 8¿ perb c duplex fuperfieles Cylindrica ; quia b c æ* qualis ab i æqualitcr in b c punitis terminalibus mouetuh

Sicpariformiterinconicis. Siabctríangulüá cuius angulus b a c rettus fuper a c reuoluitur, & b clatusfueritduplumadabi æquabiturilla conica fuperficies priori columnari JBt fi feceris circulum

cuíusfenaídíameterduplaforet ad a bzeius firoficiespia^ na æquabitur ambabus, columnari & conícíe fiinúbPá* làmex his,fî circumferentialis línea círculíinreélam redi geretuG&ducereturínipfam femidiameter: fuperficíes quadrangula quæ furgeret, dupla foretadcirculareímca iuseratcircumferentia.Namh^cdudnomotuseffetmbi ambo termínales punctiæqualitermouerentur.Sed con« ftítútío circuli ex motu eiufdem lineæ, altero puncfto fian* te,orítur. ïleélé igitur diâü eñà multis, quód du¿líofeu multíplicatio fe ñlidiametri *ín femicircüferentialé* lí neáiefficít fuperficíe aequale círculo,

J Adhuc eftalius motus compoGtus,fcdicetprpgreftíonís & defeenío» nísjutin figura,Nam ut concipis a b mouetur duplici motu fupera c>fcil¿ cet continu¿progrediendot& (îmul defcendendo æqualiter: eritenim me fura progrefsi*phis* a c>defcen fionis a b› & dtf eíjó* his3¿ progrefsíonis fimul be. In qua; toenim tern pore progreditur de a in c: in tanto defeendit b per .bcutueniatin c,5¿exoriturfiguraa b cd. Etbcin fecompiicát duplicem motum,defcenfionis a b,S¿ progrefsionisac:quarepotentiabc,eftutab&âc,

Ex hoc nota, quomodo ex motulineæ, fimul oriuii tur duo trianguli & quadrangulus, Si autem ab mouetur progrediendo in a cs defcehdendoíngá qualiter, ita tamemqubd illa inæquaîitas eft æqua* lis arcui:tunc oritur figura ab c d.Et quoniam b c arcus, complicat mdtS , progrefs lonis 8¿ defeenfionís inæqualis: ¿giturbe arcuseft maiórlínea b cÆt dico motum deícenfio* nisinæqualemzquiapoftquam bperuenit ad medí um arcusmondefcendítpermedmm fui infra ca,fí tüt quando defeendit per medium lineæ be. Et co* fidera,quomodoadefcribít arcuma d. Mouetur í< gítur a ín conúexitate,&bíncpncauitate. Et quarw túm addit concauítasfuperlineam c b:tantum con uexítas minuit» Quare curuafuptrficíes inter arcu b c concauum, & arcum æqualem a d conuexum: æquat quàdra gulo reftilmeo ab cd. Et; ita habes,quomodoeàdê quadras inter paaioh'S curuas cadit, minores re&as. Poffutexhís uaríj alij copo fitimotuscocipimodfquosnuetrâfeo, gaqfcpp feillos côciperepotent,

é Sí ad tertium motum,quando ambo termini lineæ mouenttir fed inæ quali motu,aduertis: claré comperiesjfecundùm proportionem motuum fuperficies attingi. Jdtutfacilius inducaris, cocípítolineam a b duplicem, diuifibikm ufqj adbpuiiaii ; quiindiuifîbilisutriufçdiuifæ terminus maneat»

maneatEftp igitur quod a fiante bmoueatur, fi tune adiuifum eleuauéris, utcircab fiat angülus : tunc fecundum drcuniferentíamquam a mobile defcribct>ad circumferehtiam quamb defcribit, feirepoteris proportion

a hem fuperfiderum. Puta eftó quod a mobile eleue tur utconftituattalem angülürh,qúbd línea que de a cadit ufiç ad pun<fturn,qui ità diftctab horizonte ficut a fixum & fica d fit niedidas abi tü he b amo* bile deferibet fuperficiéni dónícàm, quæ erit maior plana circiilari,qüam âb defcribit pro medietate,et ita pfopórtíonabilítefin omnibus ; Quareplacet,

3» quod quando a mobile eleuatur, ut dusmotus fit duplex admotum ab (fçïlicd quandoerítexípfis línea una)tiincab mobile.defcribetfuperfidemtrí plantee planam ad fuperficíemqiianiábclefcribít. Etílla eft uitíiha §£ máxima, quæ ín medio cadurit propqrtionabilíterappraehetidens. Exqüphabes,quomodópprtiones conicas,quxhabeantproportionem quàm uoluerís, àd bafîm cônftitye* re poteris: 8< fimilíterqü^mcído fuperficies rómbicas,quæ ex duabus co* nids unám baièm háfiéntibii^reducerespoterís in alias «Et quæcunq? dr* ea hoc feire Optas, ex hoc facile elídese „ .•

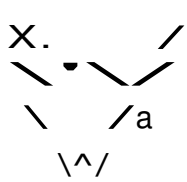
7 Eft autem aduertendum ex jifgtñifsís,qüomodo in conicis pofsis^p* cedere: ut fi a b c triangulus fit, & a b la* tusdefcribens conicam, & c b femidia* mater bafis: trahe lineam a c in cóntínu* um, &C deb due línea ut facias aequalem triangulum,qui fit b d c.Manifeftu eft» fiad fixa manente *i* circumito!uitur tri* angulus ab d,rómbüm oriri ex duobus aequalibus côhicis» Trahe igitur a bin continuum, 8¿ fit b cuts' b; clarum eft fi circum uoluitur ut prius,lineam b e eff*ià* cerefuperficiem triplam Ud fuperficiem a b, & conicam fuperficie a e qua* druplam effeadeam quæ 8<ab<yndefi bdeleuauerisin medium interb d &be,& fit b g: efficiet fuperficiem duplam,ficut b d æqàaÎemj & b e tri piam. Et femperperuenitiir ad medium, qüaridofácietangulum redtum cum femidiametro bafis: 8¿ fi minusuel plus eleuatur,miniis & plus effi* ciet.Ethæh ex præmifsismÔta funt,Habes igitur, qiibd quando conus et columna rotunda habent eandem bafem, latus coni eft ut altitudo cô* lumnf.fuperfides colun^femptt cft duplá ád fuperficiem coni: fi plus plus: fi minus minus proportionabtliier.Si feceris latus coni chordam ar* cus,deferibendoarcumfuper¿pfum>utfuperá blatusafbarcum, & fu*

pcrbtcUñdcmarGUmzerit fuperficiesexcuruaafbtertia ftiperficiH quae ex curua be. Et ita fi nolueris dit* ph m>facíto üt in conícísdidu eft. Vu* defîafbèft quadrans: palam eft ex cir* cumuolutione femifphæricam oriri fu* perficiem : & *ex*b g curua duplam rius> fcilicetfijperficiemcuruamæqualehifu perficiéi fphærææ» cuius *c* b maioris cir* culi femidíámeter» & ex bc curua tripla. Ex quo elicias» quomodo in talibus cur tiis fuperfidebus, po*teris* qualem uolueris multiplicatíonem ;efficere. Si feceris arcum tineant curua curuitatealicuius fe&ionis parabolæ, aut itaf üerfaà Cyliridri»quæ fedhones non funtare ulares» fed alia curuitate cutups codemmodo procedendo : æqualis erit proportio fuperfícíertim ♦ Siab fiante à c cïrcumduâa circularem planàm fúperfíciem defcripferís»et qua drantem deferiptí circuliuno eíuá terminati punélo ad b iuncto» alíoquí íit c ut a fixo ftantefiiper a c circumduxeris : fuperficíes ex quadrate dupla *erít ei* quae ex línea a b exoritur.Patet: riam èx c b oritur ftiperfieíes femif* phærica»et ábmaxímtiscirculüs» cuíus quatuor fuperfideà æquantur fu pcrficieiiphære>utprobatArchiniedes.

8 SiuoluerisCylíndrícamjfphericamjacconicamfüperfídeSíetíhfíníi tâs portiones conicas defcribereeiufi* dem faperfideijfie facitozSit a b icmi* diameter alicuius circuli, cui iunge ad angulum reffum b c,aequale a c. Tra* hedeaæquidiftantem ad b c indéfini* tæ quantitatis › 8¿ fit adztrahededb adadjlineam duplam ad ab a deinde trahe lineam de d ad c» Dico quod o* mrieslineæ quæ duci poffunt debad ¿din circumuolutionem» defcribùnt portiones cónicas £quales>üel colum nalí b c» uel conic e b d. Qubd ex b c S¿ b d oriuntur æquales › quæ funt du* plæad planam circuli» cuius ab femí* diameter » fuperiùs eft manifeñum; Quod uerb mediæ fic fehabeant» pu* ta bi & bg,& quæcp tales»patet: nani non pollunt fuperficies maiores illi quf exbc»nec minores illi que ex bd: £U£ cum finí æqùalcfcjcrudt 8¿ Íiníflíter omnes mediæ æquales, D eferibe quadran

quadrantem circuli,cuiusab femidiameter & fitbe.Manifeftumexpræ míffís^uperfícíem quæ ex curua be oritur,illis eiTeæqualerm

‹? Curuas lineas non tamen circulares, *ex*inæqualimotulineæ ínambo busfuistermínalibuspunáiscaufatas,concípíto › acfiab redamouere* tur, 8¿ b plus quàm a:puta a moueretur per Ib neam ac,& bpercuruambd. Etfi regulari* ter : tunc quando a peruenerit ad medium a c ----- d etiam b,peruenit ad medium b d . Poteft eti* aui unus pundus moyeri regulariter conti* ſ' \-- nuo æquaîi motu, & abus inæqualimotu:pii* x¿C_____ ùâ— *c ta in principio* uelôciori, 8¿ continuè tardiori fuccefsiuè, 8¿ regulariterper aequalem fcilícet inæqualiter. Ex bis diuerfitatibus uarias con* tingit oriri curuíiates: aliquæerunt ut fediones conicæ, aliæ ut tranfuerfa les, cylindrical,aut obliquas fphæricæ fediones. Ex quo curuæ fuperfîci* esfedionum,quæparabolae dicuntur, &tranfuerfalium Cylindrorum, non caufantur diredê ex motulineæ.Siuolueris inquirere portionumïlla rumhabitudinesritafacitoiconfiderabisexceiTumchord^uperfagittam 8¿ílle exceíTus erit ut motus lineæ æqualis fagittæin uno eius pundo:alb us motus alterius pundi,erit ut curua.Vndefuperficíes erit medium eius, quod fit ex dudu fagittæin curuam, ac fi non foret línea mota in uno eius termino: & erit ultra medium,fecundum habitudinem potentíe exceíTus fuæ chordæfuper fagittam,ad potentiam curuæ. Putà efto quod abfcifio fi tin circulo, & quód per femichordam 8¿fagíttamfextg circumferentíp quæfigneturperâ be: & fit a b femichorda dupli* cis arcus, & a c fagitta & centrum circuli d, trahe d b & d c, & lineam b c. Manífeftum eft,a c 8¿ a d æ* quarí>8¿ triangulos d ba&b ac< Portio igiturfu* perlineambc,inquaexceditabfcifio triangulum: uenitex motu ac fagittæin ambobus terminis JEt fi ambo termini fuiffent æqualiter moti,portio fu* perlineam b cseflet æqualis toti triangulo b a c: fed quia inaequaliter moti funt termini,ideo eft minor. Etut uideas quomodoinæqualitermoti, figna de b uerfus aæqualem a c,& fit b e ut a c.Moueatúr igi turb fuper arcu b c, 8¿ dum fic b mouetur fuper b c arcu, neceiTe erit emo* ueriuerfus a. Mouetur igitur in eodem temporeeper lineam e a3m quob per arcum b c. Quæ igitur habitudo potentiæ e a lineæ,ad potentiam re* ‹ftæ quæ æquatur b c curuæ: tanto excedit fuperficíes abfeífionís medíeta* tem portionis circuli d b c* Deberet enim effe medietas dueftio a c in ar* cum b c illius, quod fit ex dwfhid bin eundem arcum , cum ac fit medie*

tasdb. Sed quiamouetur terminus in ac, qui nw net fixus in db:ídeb exceditmedietatem.Eftoigú tur quod b c curua, fit tripla ad e a: tunc excedit me dietatem in una nona medietatis & erit portio fu*, per lineam b cduæ nong medietatis* Ita in fedlio* nibus curuis operare*

Annotationes OmnifanAL

i Adi) cio nunc alias quafdam meas adinuentio' nes, circa fuperficierunii&c*

^Litera plana eft*Nam proportionabiliter omnia punda in linea dabilia mouentut admotum aliorum terminorum,itue uno extremoru fixo mouea tur, fiue nullorum aequaliter monentur. Aequaliter enim termini mouentur.cum in eodem tempore fi- **milia pertranfeunt fparia.&ob** hocproportionalia funt* Vt cum a b(termino a *tixo)* b mouecur,fimilicer ¿V d,& motus b eft ut b c,motus uero dut de:æqual iter moti dicuntur* Namdcumperuenitad 1› aliquam portionem lineae d e, ad fimitem peruenitb in b ejutputacOad tertii, etfâ ad tertia, & cu admediüetiâad mediu. Hirfc fit,ut fi a d fit mediû a b, erit d e medium b c*. W Ethoc eft norum : cum ilk motus utrobiq? angulos producat aequales,ratiotie motus xqualts. Et ideo cum incipit moueri b» ita S¿ omnia fimul puntfta in a b dabilia mo/ uentur»6f proportionabiliter mouentur: & cum ftatmo/ tus bjftantparicer SComnium puâorum motus. Et ídem dicatur de a b, cum nullo extremorum fixo æqualiter mo uêf Hocadiecfto q3 termini aequaliter mouet eu æqualia trâfcftc fpatia motu reâo

¿ Ex prima configuratione lineprecftg, cuius unus terminus manet*

¿¡-Eadem quippe ratio eft de motu circulari Jicut de motu r edo rationea*qua!is mo tusîut cum a b mouetur in circumferentiam circuli ter* mino a fixo,fimiliter dpundus mouetur *in* circumferentiam circuli a d, & illa duo punda aequaliter & in eo dem tempore mouentur: ideó motus proportionales funtad lineasmotas.Vnde ut pr.usdicftum eft,fi a deft medietas a bíeríccírcuferentia circuli a d, medietas cir/ cumferentiæ circuli ab. Quod de poteftate dicit,ex fe- cunda duodecimi Euclidis eft manífeftum.Quod uer# de conicis addíGperamplíus infra loquetur* Dicitau/ tem quod habitudo fuperficiei conicæ dcfcr/ptæex b c mota in circumferendam circuli a b, termino c fixoî ad fuperftciem circuli a b, deicriptæ ex a b mota ineâdetn peripheriam termino a fixe, efle ut c b ad a b longitud! **ne.Namcum**menfura:motuum terminorum fine aequaksfquia circumferenriacir/ CülOneceiïèeft ut habitudo motuum penes mobilia at/ tendatur* Et hoc liquido conftat. Nam fuperficies co/ níca,Si¿circularis,æquatembafernhabent, quæproæ/ qua!íaldtudínereputat*Ideoperprímamfextiեuclídís proportionem cenebuntfuperficíes,quam cb ad a b io- gitudine.Aduertendumcftquod penes tria, aequalitas inæquidijas motus attenditur, Aequalitas penes re/ gularúa£em,tempüs,& uelocitatem attendi poteft* Re , gularis dicitur s cum termini moti fimiles póniones i« €Q*

eodem tempôrê pertranfeunt : Sí fíe quia'aequales denominatione ant longitudine pertranfeunt,æqualesmotus jdící poffunt. Aequales cría m,cum in eodem tempore motus fuos abfoluunt,fiue per æquales portiones fiue inaequales pertranfeantDetnutn aequales,cum aeque ueloces funt › 6¿ fiefemper in eodem tempore fuos abfol/uunt motus,ÓÍ portiones pertranfeunt fimíles Si aequales quantitates termino/**rum** funt inuicem aquales. Inaequalitas motus attenditur ex oppofito penes irregu/larttatem,tempus,& uelocitatcmiut cum in eodem tempore difsimiles pertra nftunt portiones,inaequales dicuntur.Similiter cum fimul incipiant moueri,ín eodém temporenoiiabfoluuntfuosmotus. Demum, cum & fi in eodem temporeabfoluanr, nontamenaque ueloces.Etfic motus b & motus d,dici poffunt æquales Sí inæqua ksîæquales, quia in eodem tempore circumferentias perrranfeunt, Sí perfimiles portiones:In«qualesuer0,quia nqrtæquè uelociter. Nam ineo^dem tempore,b mai ius pertranfit fpatium quâm dtideô necefïè eft b uelociûs moueri. Si enim d equè ue lociter mouereturtabfolueret motum fuum in tempore,quo b percranGret medie ra-**te**mfuæ circumferentiæ,quam fuo motudefcríbit.Sed **dehte hadenus.**

J Ex fecunda configuratione motus lincp, pqualiter in omnibus pun* ¿lis mote fequítur,quód fuperficíes qup ex tali motu coftituítur>dupla eft adillamqup exprímomotu.&c.

<HoceíÍuno extremorum fixo.Vt ab,cum mouetur nullo extremorum fixo çqualiter,cuius motus fit ut be, deft obit redangulama cl C b cd:cum uerô uno extremorum fixo, icihcet a fixo moueturftanuimdefcibit orthogonium » Vnde fi eius motus fit b cteritordiogonius a b c * Et per 41.primi Euclidis,a bed duplus eft cnangulo a b c» Vnde neceffe erit, quód multiplicado femidiame/tri in femipipheriam,æquetur fuperficiei circulari; quia cum femidiameter fecundo motu,hoc eft nublo extremorum fixo mouetur fuper eandem peripheriam in quam primo motu, hoc eft uno extremorum fixo mota fuerattfaciteadem ratione fu per ficiem duplam ad primam. Dico autem quando ambo terminalia puntfta æquaïiter *&C* directe mouenturrnon autem «qualiter & oblique. Oblique enim monentur, cum fuo motu punda,obliquas fiue curtías defcribundineasmttermini cb,cum mouencurinb 1 d,8¿incfdcuruas «quales, utpræmicdtur, aequaliter mouenturtquia **«que ueloci/**ter & in eodem tempore Siper fimiles portiones fuos abfoluunt motus, fed oblique Sí non direâê. Ideó fuperficíes inter obliquas minor eft dupla,ad eam quæ ex ab uno extremorum fixa fcili ceta,mota in bldde fcribiturjn duabus parabolis f g c h Si fi e *k* aequalibus. Patetnraho *f*1ÔC b 1, 1 d «quales.^itfp b 1 latus hexagonicum : erite abfexta pars circuli,itidem bal, Sí lad, Sidae* Vnde portio inter arcum b 1 d, Sí federes a b Sí a draequatur portionibus inter arcum cb,8i fetfto/**res a b** Sí **a** c,Sí ínter arcum d e,8(fhftores **a d &** a e fimul. Et ex confequenti,pordo circuli inter arcum c 1 e5ÔÎ feâores a c Sí a e : dupla erit portioni, qua eft inter arcu d,8í feâoresabôi ad. Modo portio fub arcu cl e Sí fecftoribus a c & a e,maior eft portione inter duas curuas b 1 d & c fe,Si rectas c b Si e d in 4. lunulis ; fcilicet in lu/nulis fub arcu c b,&re&a c b,ítem fub arcae d Sí tedia e d,Si fub arcu fíe Sí reda fe, demumfub arcufge Sí refta fc,quaelunulæfuntæquales. Et qu«4»lunulæ æqua/

íes Cant duabus parabolis æqualibusifcilicet fg c h,& ft e k. *Ex* quo patet,ipfam fit perficiemfubcuruissqualibusSérecftíscb*Oíe*dítniaoremefledupla, adeamquæ fub arcu b f d,S¿ fedoribus ab a d continetur, in prxdidis duabus parabolis. quod eftpropofitum.

Exhocqug circa habitudines Cylindrorum feu rotundarum colum* naliumfuperficierum, *&C* fuarum bafium & Cylindraliumconicarum curuarum: hoc eft pyramidum curuarum, atqueplanarum circularium: omnis fcíentíaelicitur. Na conftat cokimnam rotundam,8¿qupfequut. <fSic pariformiter in conicis. Vtdeícrípto triangulo c a b, cuius angulus ca b *ii* re/ tftustfireuoluaturfuper a c,fi et *conica* figura. Quod Ábe ad ab : fuperficies conica eritdupla ad fuperficie bafis,quæerit ut circulus exabdefcripcus. Paternam!! coalcafuperplanum uoluatur3conocnxo:flec portio cir/ culijtuiusfehnidiametrus erit ut bc,arcus uero portionem

fíitdupla

Adhuc eftalius motus cobiitus, fcilicetprogrefsionís, 8¿defcenfioníSr djfOmnía ex litera & figuris funtmanifefta.

Si ad tertium motum quandoambo terimni lineæ mouentur

bafis ut circaferetia circuli bafis.Quod fi recta arcui detur çqualis, *8¿* a centro c ad terminos reélçarcui æqualis, duæreélæ ducantur,fietifofcelesæqualisportioniCircu** 1i,6¿ fuperflcíei contcæ,per íuperíora.Ex quo patet.fuper* ficíem conicam,æqualem efle ifoftelí,cuius bafis æquatur circumferentiæcirculibafis,altitudouerb. æquatur lateri conico. Conicum latus dicitur, per quod conica deicribi/ tur **figura** eft reéta â termino circumferentiæ ad conum eduda,uteft b c. Dicit igitur fuperfícíem conicam duplameflèadcirculum fiiæba/ fisîÔÉhocconftateb qubd triangulus iTofcelis, cuius bafis æquatur circumferentiae circuíi,ô£altitudo ut femidiameceriæquatur círculo .' Qubd fi altitudo talis ífoícelis dupletur,ÔC pariter ifofceles duplícabirunerítcp ea de re fuperficies conica ,cuius la/ tus conicum duplum eft ad femidiametrum circuli bafis, dupla ad ipfum circulum bafis.Bceadem fuperficies conica, æqualis erit fuperficiei columnalidefcriptæexa **e**, **fi** reuolatur fuper d fixo . Nam ft columna defcripta fuper planum uoluatur:fi- **et** parallelogrammus,cuius altitudo erit ut a **e**, bafis uerb ut circumferentia circuli **a** b .Quare per fuperiora,duplus erit ad circulum a b:& ex confequenti,æquaiisfuper fïcieiGonicæexbcdefcriptæ.Cætetapatentinlitera.

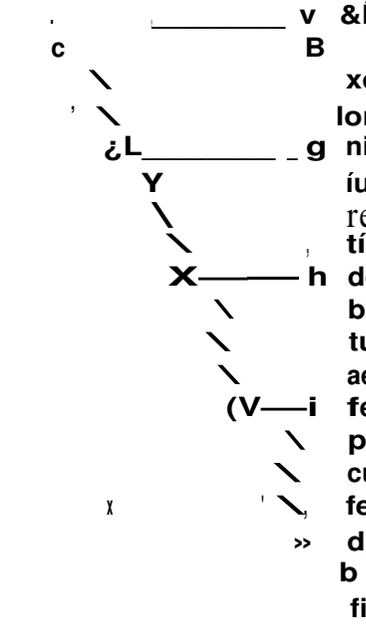
^fEfto igit qubd a ftâtein prima îinça,b moueat circula dcfcribëdo:fi tuca diaifum cléuaueris b ftâte,cuc ftcuducircaferentiâ quâ a mobile defcribet, ad circuferenam a * quabdefcribit^portionëfuperficieriïfcirepoteris.Puta t **efto** quod a mobilefcilicetprimælineæ eleuetur,utron/ ftituat talé angulü,quod linea q de a fecûdæbneecadituf 4 cpad pun(ftû,qitadiftetabhorizonteficutafxûdioceft, quódd pftdus 6C a primælineç,fintfuper quinta h'neâ,q eu a b prima línea angnlû redlû coftituat, ut fit b a d angti T.— * lus reaus tue a primælineæ fitd ab horizonte çquidiftâr. Rurfus fita d medietasa b primçltneç.tûc b a fecuda línea defcribet fupftciëconicâ & curra, cuius bafis *maior,ait* circulus ex a b prima línea,minor uero bafis qadconû té dit,erit ut circulus ex a d medietas a b ' Et ipfa fuperficies conica ex a b fecuda linea defcripta : maior erit plana cir/ culari quam a c prima linea defcribit.promedietate.Et ita proportionabiliter *in omnibus.Patet fic»*

Defcribo

Deícribo figuram fimilem priori,quæ fub príma,fecunda,quínta>&fexfa lineis con tÎàcmbEtCuàiingaiuslubâjdquinta, &dafextaïç(ftusfic>uf pr¿míttftur:éritda fexta æquidiftans ad à 8 primam Fació a d quintam inz definitæ quantitatiSjSC continuo b a tdobil^fiue fecuq dam lineam,& ubi íeca *t*a d indefinitam , póno e:er une duo anguli a b a ô£ d a e æqùalçs, per fecundam partent 2j.prímiEuclidis. Quareifti duoorchogonqeab,fifê d a xquianguli erunt : ¿¿ex confequentï per quartani ifextiEuclíaís,ííCÍK **í** tí ad'd'á,íta eb ada e.Qüarècum*à* **b** longitudine dupla fitadd à,ut præmittiturî ¿rít fimílí rer e b $d a e longitudine dppíá. Et rúrfus permutatími Cicuta bad e bjtà d á ada e;ied a b eft medietas b ¿,cum à bpfrimá æqualis fit b a fecündæ.)& é baupîa fit ad a e; ¿fit igitur à e æqualis a b.^imiliter d a fexta,médièras **a e**. Vnde **fi** conica deferí batur exaetericperpræmtiTar; fuperficies conícg dupla fuperficíei bafis, quæ eft circo **lus** ex **a** ddefcrfptus* Etfimiííter fi cónica defcribàfiiç exebíériteíusfuperficíés ^upla fupeffiqeíbafrs , quàè éríc circulus,ex à b prima línea deferíptus. Rurfus cum **IÎafttmedietasdèàè>Ueldeab** primæh'neæærítcircuîusexa d ,pars quarta circuli ex *â*tí,f>ér fecundam duodecimi Euclídís/Et ex confer quenti, fuperficies cónica ex a e defcríptalerít medies, tas circuli dea bjCÜm fit dupla ad circulum ex d a deferí ptum.Subtra$á Ígítur fdperficié cónica: ex a e,á fuper- ficieconicu ex tí etrefíduum erit quod ex a b fecunda li headeftribitur,8úpfá erít necesario ad íúperfícíem cír cdíexab íefqualcér&Nahi fuperficies exb eeft dupla ad circulum ex a b,8£fuperfíciés ex a è folùm ponit uel iolíít medietatem circuli ex a b* quáre a b fecunda linea ponet uniim circulum *ex* ab cum medietate. Et hoc eft ijtiod proponit de .Cula dicens a b fecundam lineant conicam deferibere fuperfícíem, quæ erit maior plana circulari quam a b prim a linea deferipit, pro medi etate. Quare placetfinquit) quód quando a mobile eleua- tur,ut eius motus fic duplex admotum ab: turica b mó biledefcribetfupérfíciemtriplam fifplanâ ad fúpei-ficíe quam a b prima línea defcrí- **bÍt«Súnío æqualesabprirhxiineæ&b** a quartæ,ex quibus lineara unam fació : *& a* fíxo priniæ lineæ ,mouéarítur b p'rimæltneaè *&* a quartg. httic motùs â quartae fine?,duplex dicet ad mots b,quia a qua rt£ lineæ circularé deferíbit,duplâ ad circulare ex b. Quia igitur mefura motus termini a quarte lineg, dúplex eftméíurgbíídco motus eius paritet duplex dícífádmoíub. DíCttigícdeCufa,quódáb quarta línea defcribat **f** >pfidé tdplâfqefteàq *inter* duas circSferétíascódod it) sd fupérficié exa b primalíneá defcripîâ.Et hoc liqt,nâ ma ior circulus minori eft quadruplus; dêpto ígi tur minori,qucid fuper éft tripIS eft ad minore círcúlum.Ec motus a B quarts lineæ,qui fit in' ambobus pudiis eius terminalibus, friæqua/ lis dicitur : eo quód in eodem rempoté fuo# mocas ábfoluunqfed non mota æqaê uclocí', Sic-

'a
*
1

Si enim æqué iielocitermouerentunmenfuræ motuum terminorum guales* tflent, fic in conicis ínteíligSdum eft.Ex his praxis haberi poteft, quomodo in conicis pro portio portionum i uperficíei haberi poteft,àd circulo ba fis: ex qua cognítionemuí ta fieri poterunt peruià & thâriïfèftà, ÔCh&cfübdùàbüs propofitionibus concludun tur.Pnrriá.Multi^hcátíó ferriidiàmètri pèt urtum tantum terminum in circumferentiam aut ih éius pàrte^ àlï puritas ›îut ecoriuersô ci rcûmferehtiæ in femidiametrum, autin partes eíus alícuotas cognofcituneo modo quo multiplicatio unitatis in uni rates,àtft Unitatis iri partes ali¡quotas* Secunda:Mukiplicatio partis aliquotæ *femi/* diament th partes aliquotas circumferentÍK>aut ècôriuersô:eodemmodo cognqfci/ tur j qüóíhultíplicatío partís alïquotæ aut partium aliquotarum unitatis, in partes aliquoiás.Primá propofitío refpicit multiplicationem íntegríín fracftuíntegtGaut econuerfo» Secada multíplícatidhem fraái integri ínfradumintegri.Quomodoí/ fta fíantjex Arithmeticis cognitum êft,& fieri no tom ex fequentibiis poterin De/ (cribo triangulum orthogóníüm à b e,ex quo conicam per b c deferibó fuperfîtem:

&Íatu6conícumfciliceta cin 4. partes xquales diuido, jàunda d e f,& à fingulis per ji* primi Euclidis traho xquídiftantesadcbufcpad ab,S¿fintdg,éh,fí. Sttípac longitudíneduplaadbc:erítperpr¿miflafuperficiesco nica ex a c,dupla ad fuperftctem círculárém ex b cJtídem íuperficies cónica exadjdupláeritádfupérfícíemcírcnla remexgd:eôqubdficutaëadBd›itâadaddgper4..fcx- tí Euclidis,rationetriarigulorumæquiangulorum* Etita de a c 8<a fdicendum eft.Sí igitur uoluerocognofcere ha bitudinemfupefficieiconicç,qu^meclatusdefcribitmo tu fecundo,qui eft ¿úm ambo termini mouentur,quíaec aequalis eft bc&éxmotu termini c línea ec fuper círcutn ferentiám circuli bc,facit unumcirculum, tanquam multi plicátió unitatis íti unitatem, fcilicet femidiametri in cir- cumferentiartL At motu termini e iri medietatem circum/ fereíitíi circuli b c, uti eft circumferentia circuli e h, me/ dieUt^m circuli ebdeferibit, ideo fuperficíes cónica ex e b ,fefqualtera erit fuperficiet circulari ei c b.Si uero fuper- ficiem conicamexcd upluetocognofcere: fcireme opor iebquæ fit habitudo circumferentiae circuli ex c b, ad circumferentiam circuli exd g. quæ eft ut a c ad a d fefquitertia,& c d eft medietas c b; Quate motu termini c deferí- bitd c, fupér circumferentiam circuliexcbunammediecatemipfius circuli'ficut dii <ftu unius fecunda: in unutti3fit una fecundé At motu termini d,défcríbít línea cd fu- per circumfefentiam circuli dg, partescirculi c B,quç pioducuntür ex multiplicatio ne i.fecundae in j.quartas, Ad cjliod confequendum duco denomiriatores in fe intri- cem,fcilicet 2. ia 4.ÔÉfiunt fl.^uem pro denominatote conftituo. Deinde drico nu/ meratores iri féinuícem,fcilicet unum in prdduâum fcílícetj.conftítuó pro nu/ meratore,& erunt j.ocftatKs, Vndecd motu ambofuni terminorum deferibit fuper fidem coriicâm,quæad circulum exb cfe Habet,ficut 7.odaüæ ád ùnum. Quód ali/ ter patetmam a d latus conicum,duplattt fuperficiem deferibit âd circulum g d. Sed circulus ex d g,fe fiabet ad circulum C b,fí¿ut 3>.ád iff» (nàth fi cb longitudiné fit4îeric delohgitudíne}4gíturfuperficiéséxad,erítutbisp. fext2tdecimædèbc,(iueeric ut y.Ôotaüæ, lïeliquitué igitur quód fuperficíes ex c d, fit ut *5.0* Aauæ circùli ex b c> Et ita de cætéris partibus propoftípriabilíteí dicendum eft. Ex quo patee árs uenah di propinque habitudines fupèrficïerum (phæræôi côrponjm in ipfà infcriptorS, autdrcumOptorumtfiéSitqêféfipfui quadrans à bc d: deferibóin eo latus pexa- gonicum c d,& dimidium feílícet é d; No ri eriim píuftjj latus hexagonícS un5 cu di midioípoteft capere quadrans-Si üoíuero cógnofcere fuperficiem corporis exreuo lutíone c d fuper b e,fíc facío;quia cd eft ut b c» tunc c d ex mo tu termini c fuper cír- cumfe/

cumfcreAfifôm circuli ex b çfacit fuperficiern squalem ipfi cïrCùlo. At c d èx mo tà termïtlidincircUrnferertciamcircuit exed:façttmedi* ctatetft circuli ex b c.Etfic fuperficíes conica cd eft fef quaiteraadcirculum exbc. Deindecirculus exedeft quarta Circulibctcúnifit ed medietas de b c.Qiio fíe» utc d cum td íuperftcíem deferthat ád circulum b c, fe habentem uty.quanæ ád4; quartas,ád fuperficiem ex arcu quadrantis Utz.quarhé ad 8. quarcas/fiipponen/ dó cum de Cüfa ; fuperficiem fphæræ eflè aequalêm 4* circulis ex b c.Ex quo pacet quôd quscunep latera cii iufcunqi polygoniae in quadrante proportíonabiliter ínferíbantur: *ex* rëuolutiohe fcoruth (ímulcumárcii qUadrariíiSjfemper minorem deftribertt fuperficiem, fuperficíe medietatis fphæræ » qui dupla eft ad maxi/ hiumcïrtulüm per hypotbefim.Et íierUm fi latera íllá inferipeá fímul iUngânçur ín línea una, quæ fiat lacus conicum fupereándem báíim i erít fupcrficíés cónica Temper knínor fuperficie ex lateribus *ín* arcü quadrantis deferiptá. Vt fíe c flatus conicum, & aeqüalís-lineis cd ddedfimul : dicoCfmínó reta deíaibere fuperfici/ 'em jcjuâm c d e ds licet füper eandem bafem fiht Cort ftitütæ,fd'iicéc fupddrcuium exb d ^Pater.fitcb çqualisxdîmaniieftgœeftchpérpun-- (ftumh,minorent defcrlbere fuperficiem, quam Cd per puneftum d,cum circumfe< rentia cïrculi gh minor fit circunfterentiacirculied. Similiter fh ín púndo fi adhuc tótnorém dekríbít fúperficieta,qu dm e d per püntftüm chquiá e d ih maiorèm circû/ fefentïammoueturqù^mffi.

^DuabUs igitur de câufis fc míhófetfi deferíbec fup'etfkiéni » *Et* qtiànto plura é/ runtiáterananto reda squalis omnibus lateribus ;minorem deicrïbec ftiperficíenrú Sed quód ita fit patet. Eft fc longitudineàd f h rriplajquare &b cad gh , & fic circumferentia circuli g h erit i.tèrtia circumferentiae circuli b c. Vnde c h per punduni hjdeicbbit inertiam circulib cificcp c h èxàmbobus terminalibus punáis,folum 4. tertias circuli b cdelcribit At c d(utdi<ftuttieft)ex am bobus,terminalibus pijndis: defcribtt ^quartas,uunum fcilicet circulum cum dimidio, quae funt plufquàm 4. teç Ciae. Rurfus fh,qu2eéftufecun^idehc,éxpundohihitertiambircumferentiae circuli b c,qux eft quam deferibit g hífácít quod prouehit ex multiplicatione 1. terrig in *sfecundamsS¿ proúeníti.fexta» Quare fe çonicam deferíbíe iùpèrficiem, quæ eftad bafis foperficietniutnonajextaeadfexu fextas, qüæprôpordo longe minor eft,quàm ièptimâqtiartæàd¿pquartas. Prima enimfefqualtera eft,fecunda fuper^ tripertiens quartas, Ex hoc iterum elicitur, quôd cónica fupèrficies deferiptá eX reda quadranti arqualísírtu'nor fitiupérfície defer pta éxarcü quadrantis ; Vt.frt ¿ld árcus quadraris, & k creifta xqualis arcuiíérit fúpcrfícíes femífphxíícá ék aréd quadrantis i lcdefcríptalorige maior, quàmfuperficiescoriica exkc. Atfiipërficiês Conica ex k coquatur duobus quadratis, quorum latera erunt utkcfnamkcund termino fixo fcilicet k, mdueturiri quater kc:defcribetido fuperficiem æqualêm i/ fofceli, cuiusaltiiudo erit ut kc, &bafis quadrupla ad kc longitudine) unde multiplicatio kcinduplamkblongitudine, retftangulamaequalemfuperfideico« nicæ uel ifofeelí deferibee .• Ex quo liquet ,¡ fuperficiem conicam exkc deferí* ptam, æqualeth efle duobus quadratis exkc. Et rurfus liquet, duos quádracos exkc j minores efle iuperficie femifphaerita , eX i 1 c deferiptæ . Rede dïcfturri eft in demonftraflOrie ultima terrij cap. de Geometricis tranfmutationibus, fix* perficiem fphæræ maiorem efte , quatuor quadratis ifoperímetris circulo max# tno ipfius fplmie : quod tamen aliter ùèluit quidam ia fuá Geometrica úulgarí;

Caetera M Utera contenta,ex fequênte fîççma nífefta^Quae autem de (b perfile Cph? rae, *QL* quadrato ífo per ¡metro circulo máximo dítft^ i untiín numeris ficuideri poreft. Eft maní feftarn circumferentiam circuli addiamctrtjm longitudine minorem feruare proportionem, tripla fuperbipertiente n^nâstcum pronuntiemus minorem femare,tripla fefquifeptima,Ut aliquando probare intendimus.Eft etiam mapifeftu maiorem ieruareçrîpÎa fefquinona. Vpdefit, Ut pars quarta circumferent^¿¡rculi, minor fit longitudine *7** corn n, quarta* Qua re quadratus iíbperimeter (fi diametrus longitudine fit 9«)minor é;çit n.cum 9*deCimiflextis.,qui eft quadratus de /.cS 1. quarta.Duo uero quadrata minora erunt toy.CUm j.ocftaua.Rurfus erit pars quartaicircfiferendae circuli(fi diametras longitudinéfit jQmaior /.qui duâus in diametrum fd licetnouemsfaCit tf5.quare circulus maior erittfj. fi diametrus fit longitudine Vnde dicojlla duo quadrata ifdperimetra (quanquam fecundum plus fintfumpta)minota efte quàm z^quartasde Q. Quare a for£iori, duo uera quadrata minoraverunt quàm/.quarta?uert Circuli. / .. t

4pPatetîmm quarta deleft ty cum $. quarfisiquæ quarta duda in 7. facítito. cum i*quarta>qUiiundongçplufquàm loy.cumtocftaua. Modo fuperficies deícrípta ex cd & de,faCit /.quartas circulib c(utdí¡ftuqi eftjquareerit ipfa fuperficies longe ma ÎQr,quâmduo quadrata íioperimetra circuli bc.Ëtadhucfuperficies ex tribus lateribus dodecagon!3 érírmaíortquia concludet fuperficíem ex c d deificad ultimum fuperficies ex arcu quadrantis omnes conclùdçntès,maxima erit. Erit igicurfiiperficíesfeniifphérica, longe maior duobus quadratis ifoperimetris circulo maximo fe pfius fphærç.lcide Siiliperftcies íphgricá maior quatuor quadratis,qd fuit probada*

7 Eft auteni ad uerteildum ex præmifsis,quomodo in conicis pofsis procedere*.

4|fDicit fi b d eleuetur in medium, & fiat h g, fic quod bjg$¿ ç b femidiameterbafiíí angulum redum conftituant:fi conuoluitur b g,fiet fuperficies dupla,ad fuperfidem conicam ex ab deferiptam. Pateticontinuox d,quOuf(^fiat æqualis bg,6f fite

f Traho gf: efitgfæqualisbc». yndefi' bgconuoluicur ftantec fipercurr.etduas circumferentias circuliexcbiqua re fuperficies eius dupla erit ad fuperficíem ex a bdeferfeptam,quæ tantum unam circumferentiam percurrit. Et hoc liquetinam fuperficies conica ex a b » aequatur ifofceli cuius altitudo eft uta b, 6C bafis ut circumferentia circuli ex b c Superficies uero Cylindrica ex b g,çquatur paralielogrammo cuius altitudo eft ut b.g , bafis ut circumferen/tía circuli ex cb. Vnde quia triangulus ÔCparallelbgramus funt fuper aequales bafes, âtalcitudô eorum una eftt erit patallelogrammus triangulo duplus,per4t.primi Eu/clidisîQuôd fuperficies ex be,fit tripla ad fuperficiem conicam ex a b, pateret» aho **e d,** er it a de triangulus æquiangulus triangulo a çb.Nam eft manifcftumT e d fuerit aequidiftans ad b c, per fecundam partem . primisifti duo anguila e d ôf a b cerunt æquales,fimiliter **a** de fi£ ac b.Eticteo quæcuncp fuerit illa srquidíftans,íe habebit ad b cjicuta e ad a-biper quartam fexti Euclidis.Similiter & latus opppfirum angulo e, fe debet habere ad a c,ficut a e ad a bifed fola ad ad a c, fe habet ficut a e ad ab: quare d eeftxquidiftans ad b c,Sùdèô ei dupla ér-ítlongítudíne* Ecfittitliter.eftcupiferen/tía circuli ex e didupla erit ad circumferentiam circuli ex b c longitudine. Vnde cum terminus b upluitur in circumferentiam circuli ex b cituncb e (cum fit æquah's a b) (uperficiem aequalem defcribit,fuperficiei *conicæ ex a* b.Cum uero e mouetur in ar cum ferentiam Circuli ex e d i tunc b e deferibit fuperficiem dupla ad fuperficíem co/nicam ex a b.Manifeftum eft igitur,b e motu fuo in ambobus terminalibus puntáis (licet inaequaliter moueatur illa terminalia punda) deferibere fuperficiem triplam ad fuperficiem conicam exa b. Vnde conica fuperficies ex a e^quadrupla erit fuper/ficiei

fîcieiconfcæexà^Nam fuperficies ¿oní^exa e^quâtur ifôfceK,cüiâs>îcttudoe/ rftut a Cybatàut-dccumfc^endadrç^lUx^^*^ fuperficies coïitca ex à b(dt dicfturft çftjæquatut¿fofc0Ï>çqius akitudaaçquacwr ? b, bafis gero circumferentias circuit ex b ç. Sed cum baftà tmnguliêxcp'QÎçt^eAiçhabéac^dbafem trianguliifofcelis ex â b cohicajfîcutaltituâp áltítqdíñúeruht trianguli ifti fimiles, quia eôrüm làteta relâ* tiua funt proportiemalia• Vnde per <3. féxq Euclidis,fert t maior triangulus minori quadrqplusicum latus piatoris ad latus relatuum minoris, longitudine duplum fit* Vndeltquc^iidtpaiQ^rr^pgulo fubtrahâçïir minor, refiduum erit quod.fitexb e.I/ deo fjúo.d fit exjb ¿triplum eflediáum eft'ad fupbrficiem ex a b. Si enim Hte *ïtitellè** <fta fuerit litera,prgcédc¿ifta facile pofefitítítellígitnihil enim aliud concludit qqam praecedent . /:'ÿHa besigitur. " ., ' .

^Vthice^èftajn eft. N$m ¿triángulo conica fuerftdefcriptafuperficieS ¿¿a Elatus conicum,fit?fimil(ter c b femidiàmerrus bâfisitanecolutntia rôtundajqug exb g defcribitufjlaterecf fixo,habebit bafem æ^ualem bàficonicæfîgâtxfquiá ex ctquali ftmidiametro defcriptæ erupt *j* altitudo columhærotundae qui eft ut b g, eft aequalis lateri çonico quod eft a b» Ideó fuperficïès rotundae coluthnl&clypfo erit Íuperficieí cqnicx,ttt didum eft. Ët fi altitudo columnaemaior ¿flet lacéra? cohicoi tunc fuperficies columnae maior eifetdupla?6< fi minor,minor.Ad coghofcendum cxceflus iftos,eft neçefte cognofcere habitudinem,altitudinis columnèfe rbtuhdç àci lattis conicum Íongitudíne}aut prçcisçaiît propinquê:quorum multiplicationes eo demmodo côgnofcentur,ÔÉper eafdem, grqpofitíónés* adíecftas ín litera fuperioré dèienlidiàmétrO; Vtfiàd bg addatiir medietas de E gtunc addet fuperficíem arqua, lériifuperficieí ex a b:ed quód 1; fecunda integri feí* licet b g , bis molietur in integrum fcilicet in circumi ferennam circuli bc,ratione duorum terminorum ae* qualiter mororum,&ita proportionalior dè alijs poi tionibus dicatur.Sequitur.

íjSi feceris latus coni chordam arcus? ;?, , t , ‹ j MfSint à fi,b e, & B g çquaieiretftx : & fint arcus de¿ rcriptifupereas quadrantes, moneantur r&ftaecti ® fuis arcupijs mode» præmiffo : tunc arcus a fb deteri* betfupetficiem femifpbæricâm,ôfreriiidiametrus fe iftoris erit b ¿ Vride areds à ffa tantumunam pelbúr- rit circumferentiam cirCuli exb c ſ ciirua uerii b gdu* âs percurritjficut fua chorda. Quârédefcribet fúpet¿ ficíem duplam (qtuuÎtdè Cúfa) ad fuperficiem qiisé éxafbarcudefcribítiir. Demum curda bé trescif/ cumferentías circuli ex be percurrit › ficut chordae* iusddéô íupeffictem triplam ad fuperficiem *exá* b defcríptam,dicitiir defcnbere.Eé íta de quíbufeunque cumis: modo fíne xquales *QÇ* fimfe lesjdicendum eft. pemumdicitdeCufa^quodArchfe medés probat quatúor maximps círculos fphæræ, quari fupérficiei íphxr£.ldeq Superficies femifphserica èx quadrante b cdefçripta,dupla erit ad fuperficíem plá riám exb Cjfiut fiíjiuenon fit: prope tamen aámoduní accedit. Née poteft efle minor ipfa fuperficies fphxra¿ ípfis quatuor maximis circulis* fine quatuor feftoribirô iit competimus;

8 SiùoiuerisGylindricarn/phærïcamjaccônicamfupcrficicSj&fa

^Quíabdíiue^dupla èft longitudine ad.a b femidiametrum : ideó conica fuperfi/ des ex b d ddeript‹a 3 dupla eft ad circulan! ex a b• Multiplicatio igitur b d irt ¿ítcúirt

eumferentiam circuli âbterittanquàm duoia
unumj&producftumeftduo. Superiicies ue>
ro exbedeferipta, erit düpla ad circulâm es
abjéà quod muítiplicátió trb c,eft tánquam
nt unum in ddas circumferentias rationé moti>
Uní, íuorum terminorum ,ideb producum
» eft í. Superficies igitur conica ex b d ,r &
1 fuperficíes Cylindricaefc&c,!funtxquaks
per >♦ quinti Euclidis ; gui&dupl? funt ad cir-
¿ cülümexab.Quôdfiarcus»qdïdiànt^defcfi
bât fuperficiem duplam adxirculurh a E. (uc
fupponitur) eruntiftx très fiipèrficiea æqua>
les fcilícet Cylindrica,femifph#rièa,& coni*
cafttidem SC cônic» èdrtæéib h i A b f
tet:uel tu diçis continué cónicas fupèrftces} à
Cylindrica b c àd cOnicambdj efle maiores
uel minores Cylindrica b C. Quod effènonj
poteft.ltíderh íí mtóóiresítUñc erit conica ex &
d minima, & fíe minor erit Ûykndricd ex b £
quod effe nequih Non fcriint igituf maiores
nec minoresjideo æqua lés¿qd eft prep offris.

I

Curdas lineas non tamen circulares ex inæqualimotiilincæj&c.

ÿLitera plans eft(fuppofitàfigura)uf^ àd himclócum.Si uoluerís inquírereportío numillatumhabitudines^'ta facítotconfiderabts ¿xceffum chordç.Refumatiir figia ra.DuplícÓ arcum be,0£ fítb cfarcus tertí# partís ¿íicümférentíaécírculú Continuo b a ufeg (¡cric b flatus tHgóni ínfcriberidi¿ & d a primad a c fecuhdái quare d a & à G
g £runtsrqual¿s,ucdicít.de Cyfà. Nam d c ad a d eftlôhgïtüdine dupla 3ùrfæpe dtduhi eftîi-deo ifti duo trianguli b â c &b a durant pèr ». prímí Euclidis â?quâleè5qüià latera lateribus: aequalia funt. Deinde trahó d f&d g,ad mez dietatemarcüs b cJDíCít igïtür:'efto quod abz
\ fciffo fit in círculo3 æ quôd fit per fethichor-dam & ïagittam tertià partis Circumferentiæ circuli. Et fi fignetur hæc ábícífi o per abc :ez
f tira bfemïchordaduplicis arcus fextæpartis drcumferénrïè circuli,quia ièmicborda arcus b cf,qui eft pifs tértià circumferenti# circuli, Riirfus portio Circuli fuper chordam be,cuius eft lunula b cg eílj'nqua exceditabfcifioba c,quæ eft fubiedis ab3ac> & curuabgc,tríángulum recftilíneumba c.Erhocuenicexrnotqac,defcnbentis abfcí fíonent.Cürh entme^ni defcnbit3ín ámbobüs pudís temí ínalíbus mouetur,fed non aequalítén Si enim pqualítér moueret fuper Íb:defcríbéret reÁángulam,cuius dúo latera máíóraeílentut a b,eti inora ueróiit/pfáfagitta. Et ficha c orthogonius,me*, dietas effet redanguláiquare portío fuper b C^quâtis effet ipfi orthogonio. At quia termini á c tñaíqüaliter móuénturí ideà lüfiiilâ ftuCpoftio fuper b c, minor eft triant gulobac.Sequitur.

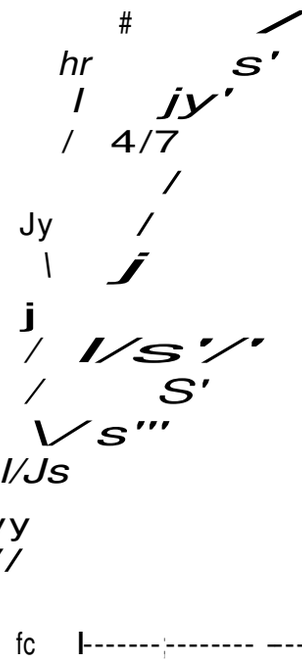
4fEtut uideas quomodo inaequaliter moth tirHíccorifequenter defcriptionem abfeiftdnis b ac poníh quæfitper a c fàgittatn.

Deinde habitudinem ipfius abfeifíonís ad portionem notam círculo inquirir , dicit igiturfigna de b iierfus aaquâlemfagtttæ à c,'ó¿fítb eæqualis a c. Mopeatur ígitür bâ fuper arcu b g c:ÔC dum fic b monetur fuperarcu bg c, ncCefleerit e moneri fuper eauer~

Ía àerius á.Móuetür igitur terminus e,per lineam e a in eodem tempore, th quo b ftiouetúr per arcum b gc* Continebit enim abfcifio hoc modo defcrípta medietas íéoiiíí'ius,quodfit dóctua cfagíttx inrecftám æqualem arcùi b ge,quod æquabïtur portioni circuli b d c.Nath ipfa portio deferibitur ex m otu dc termino 4 fixo, in hi» carcum,& d c dupla eft ád a c.Quare tantum deferibitur 'ex a C nullo extremorum fi xo,& aequaliter mota in redam æqualem arcui b g cjquantum d c uno terminofixp motaifiarcutnbgc,utdefefcónftat.Continebit igitur abfcifio medietatem illius. quodfit èx a c,in redam æqualem b g c (quod æ quatur portioni g d c)quia medietas deb de et cum fioc fecundum habitudinem potentiæ èxceifus a b fernicliordç fuper fagittam(qui excefliiseft a e)ad potentiam rè* ¿heæqualem curuæb gcQup igitur habí/ tudo potenti^ a e ad reda,que çquatur çurn curuæb g et tanto excedit abfcifio medietá» tatêm portionis b d c,quæmedietas eft g 4 c.Du&io enim a cin arcum b c,deberet efîè medietas illius,quod fic ex dudu d b in euij dem arcum cum a c fit medietas d b:fed quiâ iértríinuá ín á cmóuetur,quí debèrét èffe fixus r¿latine ad termino fixu in d b, ideo fuperficíesex acfíne bedefcripta,excedit medietate fuperficiei ex b d. Mbuetur ¿nimbe in ambobus terrriinabilibuspundis,fed ín»qualíteri8¿ tantum uno termi< desaltero fixo QC ftarite niouéri deberet* Vt cùm b mouetur in b g c a reqm, débereç efíecfikuSjUtmedíetatemfolum deb de defefiberetí ficut b d totam deferíbit,fed terminus e^oiíetuíin ea,ideo abfcifio b â c,maior eft medietate portionis b d c. Efto ígitur quôd b ccurua,tripla fit ad Oaexcefîümiemichordæ fuper fagittàm lôgitudinejtuncabfdfio a b c.excedit b a g ¿ti una nona,nâ potencia a e eft i nona poceti tiçbc. Vnde abfcifio cominet medietatem portionis b d c,6ù ultra medium fiue medietatemb d ccontinet portionem fecundum habitudinem poten tie a e, ad curz watii b cîquæ eft i nona debe in poteritia.ldeb portio fub cufua bgcôi reda b c, fontdMatnón8r,meáiecátís fcilícet illius,quodfîtdti&u a chullo extremorum fixô, in redam squalem àrcui b g ç. Vèlfuntduse nonp medíetátís totius abfciilonis b d c3 fci/ licet de b d gkjtjod ídem éft,

W "^kRopono nùnc módíini tradéré¿ L× quomodo cùrua linèâin redaiii ü- uertítür,nón Ut iri príñió ííbelló per medium ùerfîonis rétftg ín cûrùàfii, fed in medietate: & hoc per íiibtíle coin cídentía,cuiusi hæc eft própofitió. De ferípta quarta círcúli,& linea prima fi centro ád principium arcus irada, *8¿* fecunda línea de cóntadu primæ cum arcuorthbgonálíter eiufdem quantíta* tís cum primad & tertia à centro per áemzqttg fît útlatu¿ trigoni infcrípti *cit* culo, & quárta de fine fecundæad fine tertiæ.Si tune de principió quadrántiá íínetm quinfam duxeris ad quartam ta

liter,quod chorda qüæ à contactu illius quintæ ubi curuam rcclterít:ád fï nem totius quadrantis duftà(qüæ fit fexta líneajqüintæ fuerit æquàlis: t* rit quinta minor quadrante, quanta eft medietas portionis eius cadentis ínter curuam & qaartam.Sit fuper a centro quadrans b e defcriptus,&li* iiea prima ab, & fecunda b c angulum redum cum a b faciens sequatis efe dem, 8¿ tertia linea a ed utlattis trianguli infcripti, quarta linea c d.Tra* hedeindedeb lineam ad c d quæ fit b g: Ô6 ubi fecuerit quadrantem bepo nef,& fit quintalineà,de f trahefextam,quæ fit chordafe.Dicô fifeeftut b gituncb g eft minor quadránteb e,in medietate f g.Addeígítúr medie* tutem f g fuperb g, 8¿ fit g h medietas f g: dico b h æquari curuæ bt.

a Oftertfio. Præfuppono primo,q> quinta & fexta cum portione quæ cadit ínter curuam & quarta(qúam femper portionem uoco)nondifferant: nifi ut pars quintæ, quæ eft chorda fciiicet bf* & fexta fciiicet fe,quæ eft chorda reft* duiarcusquàdrantis,differat Et quod illa differenda qua quinta minor qua* drante,8¿ fexta cúportíonemaíotdíffé tunceft duplex quantitasifcilicet quam» tu quinta erit minor curua^eft qua* drans,&fextâcum pottionemaiórqiiá drante.Etquódidebqüántbplusdiffe^ rut.'tantolineamaior,quæmediatinter quintam8¿fexta cum portione, quam lineam uóco medium: & quanto minus differunt,tanto médium mínus.Secún*

v dbpræfupponosquod fexta cum portíone,poteft excedere quadrante ini medietate portionis. Nam ín minore parte ih maíórí poteft excedere: ideo etiam nec in minori nec maiori quàm medietate. Ex his infero talem» iextam cum portione ita excedere quadrantem, ficutiquadrans quintam: quód portíó eft díffèrentíachordarum,8¿ fexta eft ut quinta, illa enim fehabent confequenter.Si negas,quia dicis differendam chordarum mi« noreni portione: tunc medium edám minus.Et quia minus fubtrahitur à fexta cum portionequàm prius,cumportio paftefic maior, & medietas portionis maior medietatedifferentiæ chordàrum:hinchocèftimpofsibi je, fciiicet quod linea fiat minor, fi ab ea minus íúberahit, quàm fi ab ea plus / fubtraheretur.Sic fi dixeris differendam chordarum maiorem portione: tunc medium erit maius, &C tamen plus fubtráhítür quàm prius,quando medíetasportíonis(quam minore dicís)fübtrahebatnr, quód itera eft im pofsibilc* Quare patet,fi fextacwmportioneexccditquadranteminme*

dictate

portionismeceffeeritportionem æquari differentia? chordarum»
L per confequensjfextam æquari quintæ,quod fuit intentum^ , t r
5 Ex his .{equitur circuli facilis quadratura. Nam medium proportio*
, sxaleinter b h,et diametrum circuli:eft latus tetragonicum circulum qua*
drantis.Sequitur etiam,qubd fi b e æquatur b h: quod in circumvolutio*
ne defcríbít portionem conica, cuiusfuperficies æquatur medietati fphas
ræ, 8¿ longitudo quartæ circumferenti^ maioris circulieiufdem ïphærg»

a 4 Adhuc aliter redtâ quadranti pqua
lis hoc modo reperítunSí líneafexta cS
portioné quintæ linegâæqüahturqua*
drâti:eas inter fè gquari necefle eft.Vt
fi feruata figura pr^niíffa,quínta fuerit
bp q, 8¿ fextópzdíco fi e p & p q æ*
quatit quadrati b e,tuç ep erit æqualis
c éq.Prd cuíus ofténfione primo fuppo
e nd,çp fi d b quinta duxeris ad medii c
dquartguteft u, portio illius uc tue$
interportiones breuifsímá>6¿ cociriuê
fupra &infra aügeu Secudo fuppono,
5 quôd fexta cum portione illa minima,
eft màior quádránte;&¿ íta oportetfex*
tam çùm portione quæ debetæquari
quadrancfeÎTe minóres.Teftío i üppp*
no,quod pofsit fexta dari eu portione,
æqualis quadrantiQuarto fupponq,
cjubd de euerfusb,fextg cum portionibus fim ùl,continué augentur por*
tíones,etíám minuanturJftæfuppofitiones , cuilibetdefácili patere poí*
funt,exqüíbüsóftéditur pfopjOfítío.Nám fi díxerís íextáni e p maiorem
portione pq: erit igitur maior medietate quadrantis* Efto igitur quod er
fexta,æqüetur medietati quadratis: & fit portio r s>qu£ erit maior p q,per
primarii fuppofitionem.Erit igitur èr&C rs maior quadrante>& tamêiï*
mulfunt minores ep&pq,per quartàmfùppôfitionê, quæ ponuntur ¿c#
quarí quadranti: 8¿ ita minor erit, maior maiore,quod ¿ft ímpofsibiléJSic
fî díxerís ep miriorem p q ,fequitur idem: nani tunc erit minor medietate
quadrantis.Efto igitur quód ¿ t æquetür medietati quadrantis,ctiíus por*
tío t ü erit minór quam portio p q,qüáre e 1 t u erunt minores e p &p q:
fic maior erit minor minore, quod fimiliter eft ímpófsibilé» Et qùiafextàm
cum portione, pofleqùâdraiiti æquari eft mánífeftu,Patet hoc effe,quan
do fexta æquatur portioni quintæ, quod eft intentum»

f Exhaciamí diâainuentioneGuis'elicias, qúómódp ómnem portion

jportionem fnperfîciei fphæræ, poteris reducerem conicamautCylindricamjetia fi tibi portio ípfius íuperficieífphgrg>ad totius fphprç fuperficíeigno ta foret, hoemodo. Et fitexempli gratia quadrans ut prius abci &huiiis arcum notum figna>quifîç hcj&fît h c, duæ tertiæ quadrantis; trahe lineam re ctam dehffuperac orthogonal/ter, quæ fitho, Erít igitur ho femichorda duplïçis arcus. Accipe reda æqualëcuruæhc,& fit tu: huius medietas fitchór da c k; Duc redam de h per k, 8ó fit h k r, fic quod k r æqualis fit k c. Fac igitur de pundo aliquo lineæ h p qui fit s, lineam tranfire per rada q, quæ fit s qu'ta quod linea de h ad pundû ubi a q lineam tangitjfcilicet q perdüda, fit dupla ad h s. Et erit fu« perfides Cylindrica'ex h s> æqualis fuperficieifphærali ex árcu hc: &fu*x perfides conica ex h q> & mediæ qu£ de h ad s q ducentur, uti in prfmiffaw & hoc patet totUm ex præmifsis. Et itahabes artemjqùoniodo fi fciucr/s ôylindricamfuperficiëæquâlemfphærali: potetis ex hoc teperíre cónica ^quâlerii» cuius longitudo fit ut longitudo linef curue circuli maioris. Et quoniam ex Archímedeartemhabes^omneportionem fupcrficïeifphcræ in circularem plani reducendíBt ex prfmífsís patet, quoriiodo omne cur ua>etíámfi ignores eiushabitudineyad totum inaiore circulum poteris in reda reducere. Ethpc ars fubtiliseft, excedens circuli quadratura. Et ecoa tóeríb/i habueris linea redam fqualé curuæipoteris tunc fuperficiecylin* drítaetaíías cónicas cónftqüentérreperire» illiípheraíí æqùales. Ex quo iâ patefecit Ar* chimedesin quadratura parabolg, quomo* do fuperficies illapoteft in quadrata reduci: oftendens fuperfiçiê illa ex reda & fedíoñe cení redanguli effe fefquitertia, ad triangu* 15 habentem bafim ipfam reda parabolice altitudine ípfius parabolg. Et nûc confiât: quomodo quadratu poteft in circularé dip e *ci fuperficiem5ac q>* illipofsit cylindrica & conica æqualis àfsignari. Ideó ex præmifsis habes modûJineâ curuâ fedfonis illius pa* rabole inredâ reduced/: & fi ingeniû appli cueris omné curuitatêregularé etiâfediohíá tranfuerfalis cylindrfpôterisficredificare^

Annotationes omnífan&í»

í Própono nunc modum tradèrcj&c;

^Omnía funt aperta. Sic tamen inuenitur a d

3 tUjtríaoguli, éirculoabtófcnbendi, Gtóperea quæ

quæ dí&a font in de Geometrids trañfmútatíoníbüs fit triàhiféfitimpfêiwidiame/ trura circuli ad fernílatus trigom'^em.itiferiptij.efiç'ferquiterciam poteftate,icaeric diamerrus ad ipíum latus.Quare fi fumptafit,dupla longitudineàd>b, & fa(fia a'c indefinita circumducatur æqualisduplalohgitudine ada bffado4b centro abfcin-.decin a e indefinîtamiæqualem lateri trígóni círculo ínfcríbendí¡quód érita d. Vri/ detrada bd: erít dupla longitudine ad a b, poteftàte uero quadrupla^ a ad d poteftàtefefquitertia.

2 Oftenfiq præfupponoprimó quodquinta &fexta cuin portione,&c» Sienimbgfltefçn'fgdifferunfutexcefluseffuperbfieritexceÔusutfgportio & erit e Í aequalis b g: Patet ex oppoficp, nam fi e f & b g fuerint.æquales de«- mendô ab utrifqj æqualem b firefîdua erunc £ æqualia&d refidutim d b g.eft fgzigiturre- “' fîduumdeefæqualeerít f g. Ideo excellas chordarum fcilicet efôi bf,erít ut fg portià Et quod quantó exceifus quo quadrans ex cedit Quintam excefius qpp fexta.cum portione excedit quadrâtem plus differunt; tanto media.inter,quintam á féxtam curtí portilpnefitmaiofíáí-quanto minos, mínon Patetjppriamus b g quin tam línipam excede , rebequadrantemjfimílíterefcum fg exce/ ¿' dere b e quadrarite,et media ínter b g qüíñ* cam,& efcarri f g fít b t ú.hoceft b ,r¿'ipei ·dtetatem.de ^g,dèê^fgcô.r|tïà^t-:^c<> tur inedia Iprigitiidïne i Si detúr maípr e f cum portione:trine eius excefius/uper4ua> drántem erítfó¿iót'Bt illum exceffum^ ex 3' ceflum quadraritís. fuper b g^ph-ís deferre eft necefie,-quam exceilurii qu^drántiwfúperb g 8¿,exceíTum e.fcum f g,fuper quadrantem ˜ yndemedía interbgôLmatorê.efcum por . tipnefibí refponden.ee,quæ erít maiorfg:e« ¿ pt maior b t ü: ,Et ex opppfíto, fi minor e f „ , f f A ?.,\çum;portK)nf detpr:erit.çius .exceifo^,ipiw! nO¿rriperquadrantéjóí'mediaíntefbgÿhjînqrerri efeum portione,erít minor b t u, Seçûndo fuppoñit;quód fexta cuiu/pprCiónc^pQtefi.excedere quadrantem in mediéute p9i'típnís.Prpbát›quia poteft^xcedere ín minore parteé ín.maíorí me/ dietáfe Pro quqaduertendumeft^qúqdprunesdudteeâpuneftp bad qüartam çd,di ¿unturgenerálítér qutïitæ:& dueftáeaí&páp e ad punda fedionum ín qíiadrante ïèxtæ. y nde infinitæ poflïint dari quíntg et fexteifimiliter et portiones dïnerforum longitudinum. Vpde quinta qug etft prope,b c caufabit maiorem portionem quam b gÔtfimilitermaioremfextamQuate(prbpeb ppteft darifextacum portione qug èXcedat.quâdrântetri ínmaíote,triédíeeate portionis.Siueroquinta ducatur prope dîtaric fexta curri portique excedere quadrantem in miriori quam in medietate por tioníSjéft manifeftum. Quia igitur dafcur tibí iri plus,ut puta propejb in mi/ nus utputa prope dtdabicur etiam alicufi(?ubi nec in plus nec in minus,, hoc eft da^itutaliquafexta curti portione,quæTôÎùm exceda ¿quadrantem b e in medicta- te portionis,Hæc funt quæ fupporiitd^Cufa. His fuppofitis dicit: fi potiatur e f cum f g,hdceft fexta curri porttone,üeíaiiá'4fexta cqm portione, excedere quadran/ tem ihmedíetate*portíoriís:eritexc¿flús chordarum fcilicet b e f,ut portio f g. Nam fi quis dicatminorem pqftipnè fg:éçit.(uncefminor b g.Quare media minor erir,qtiamfie f portatur ut b gjbi ¿arrien míhbs fubftrahítúr^ éó quod exceílüs mí* norísefcumfgfuperbg,mínorfîtquamexcellas efcumfgfuperb g.Et quia éx;

cefíus minortmínüs fubtráíictUr ad habendum medium hoc *eft* fmpofsibile, quod fubtrahendo minorepi; mediLïmfiatminus quam fubtrahendo maiorem; Hic fupponit mediam quadranti pqualem effçquam medium fijpponir effe fexcam cum medietate portionis. Vndefubrrahend o medíetarem t g fît media#Sic fi dixeris diffe renriam chordarum eftç maiorern portioneierite fmator b g. Et fiemedia eric maior, quam cum e f eft æqualis b g. Et ad mediañi habéndam inter maiorem e ficum f g QC b g: eritfubtrahendum pluiquam medietatem f g,& hoc eft im pofsibile : cum me/ dia prius poftta fit exfubcraèh'one medietatis fg. Nam tunc maior fierçtex fubtra- (ftíonemaíoríSjóÉ minor ex fubtradíonemínoris³quodeftímpofsibile. S¿ igiturme dià fiue quadranti arquafisffft ex ftxta cum medietate portionis* hêcèfle eft excçft fum chordarum aequalem eílé pohioní,0¿ fextam quihtæ æqüakrri êïïè,quod iuïcià tentum. Admiflisfuppofitionibu SjConcIudit de Cufa³efcum medietate f g, æqua« iem effe b e areuf quadrantis. Sed hic duo ômittunturjunum uidelicet³quomodo fex ta & quinta inueriiri poflunt Secundum qùomodofîttranfitus à maxima fexta qug erit chorda quadrantis cum portíotie réfpondentefquae eft ut quinta) ad minimam / Textam quai erit reda duda apiintfto b ad pundum d, cum portione fibi refponden te per omnes redas inter mediàs. Quôd ft non fit tranfitus; riec formatés erunt fup- pófítíónes fiue necefíarm

J Ex his feqùitur circuli facilis quadratiira. nam medium. & c.

qf Sequitur etíam quod fi b e sequatur b ftqudd in circumuoiutionei Patet : fit b u gqualis b h qug circumuoluatur fimul cum ab termino a fixd: deferibet conicam cuigs fuperficies aequabitur fuperficiei fphgrali ex curua b e. Nam didum èft ín l*i*te ra fupèriore fub nota ocftonartj cylindricam exb c fuperficiemjduplam fcffe tirculd bafi^cum b c aequalis fit a b. Quod fi'refta bd circumducatur : conicam aequalis fu* perfiefti cylindricae deftribet^quia longitudine dupla ad bc. Et omnes intermediae dutftæ â puntfto b ad reeftam c dtconicas fùperficiesdefcribeht æquale§,ut ibidem di <ftum eft. Modô cum fupponatur fuperficies femifpherica gquatiduobus maximis circulis,gquabitur etiam prædidis íuperfícíebus. ex quo patet intentum.

4 Adhuc aliter rediaquadranti equalis ; hoc modo reperitur. Si linea ftxta cum portione quitltp lincg pqùahtur quadranti: ea$ inter. & a

: .4 Ijf Quatuor fupponit. Primo qhod fi reda

1 de b ad medium d c ducaturiportio inteçcur- üâm & quartam(ut duda b t u) erit t u inter portiones breuiffimat&quod continue. infra *dC*fupra augentur, *eft* uerum quôd eftbreüïfc iim *'à-,de* quod augentur infra ¿¿ fupra: Seçun dô fupponit (extam cum portione illa, ut eft *è* t& t urtiaiorem effe quadrante b e. eft eti* àm uerum. Tertio fupponit,quôd poilitdari feXtam cum portione fibi correfpondente^

c æqualis afcui quadrantis. Et hoc fie demon* ftrarét: qaiá datur ubi in plus,ut in e t cum i tl & übíin minus,uti ine r çum r s, cum r s mi¿ norfitbr. Igiturdami alicubi,ubinççih plus neçinminus. Etubtéunqj hoc fuerit,heceC ft eft fextam cum portione aequari arcui qua

5 draritís⁵qüod eft intentum ⧫Quarto fuppo/ niG quôddeeuerfusbffextæ cum portioni* busfimul, continue augentur : licet portio* hes etiam minüantur. ÔÔ hoc uerum eft. Nani íraho b e 6¿ bdíerit e b maxima, & b c eius portio. Sicque e b cum b qerit maxima ftxta cum

çum portioned fuero cum fd,míníma erit fexta cum portíone.Vnde á mínima fex ta cum portione ad maximam fextam cum portioneneceffe eft continue augeri fex tas cum portione. Dicitur enim e bmaxifnafexcaiquia eius quinta minima eft, ca- ret enim quinta,curri b c portio fit. Ate fdicitur minima fexta:quia eius quinta fcift cecbd,maxímaquínta.Sícut enim minima quinta maximam ponit ftxtamuta ma* xima quinta minimam fextamponet His (uppofitisibene concludit de Cufa .Nani fi ponatur e p,aequalis p qierit per fuppofítíones,fexta ep curri portione p q,ut cur- **ua** b e Patétfîcinam quæcuriqj fexta cum portione dicetur çqualis arcufteft necefle * portionem fextæ æqùàri.Sitigitur e p ÓÍ p qutcurua b e.Si quis ponar e p maiorem **p** qterit igitur ép maior medietate quadrantisJDetur aliqua fexta parte æqualis me dietati arcui,& fit e r fextajeius portio r s,eft maior p q,per primam fuppofitionem. Erit igitur er & rs maior arcu quadrantis 8C tamen fimul funt minores ep & p q per quártani iùppofitionem que ponuntur çcjuàri quadrantt.E t ita minor fcilícet e r cu **is**, eflet maior e **p** cum p qfquodeft !mpofsibile)cum ep cum p q maior fit: non erit ígíturepmaíorpq.Sícfidixerisépminorerrií tunc e p erit minor medietati qiia/ drantis.cum ¿ p cüm pq per hypotheftm ¿qualis fit arcui quadrantis. Detur igitur maior fexta æqualis medíetatíarcui qúadrantís:6¿fitet,cuíus portio t u eft minor: igitur et & tufimul,minores furit arcu quadrantis, SC fic minores ép & p q fimul 8¿ tamenfimulfunt maiores e p & p q,per quartam fuppoiitionem Et fie maior fci- licet et cum t u,effet mínór minore,fcilícet e p cum p q,quod eft impoisibflé: Nôti igitur erite p minor p q,fi e p cum p q fint ut arcus quadrantis. Vnde patet íntétum. Debuit(utínprgdidarefolui¿one)démónftraredeCufa,quomodo illa (exta **cum** portione innenirí porerunt.Et fimílíter,quomodo fit tranfitus â maxima fexta cutri fua portione,fcilícet e b cum b c,ad minimam cum fua portione, fcilícet e **f** cum f d jper omnes medias.Hoc eft,quôd datis omnibus' fextis,cum fuis portionibus inter **e** b cum b c et **e**f cum f dtplures non poterunt dari medig inter e b cum b c ficé f cum **f**d,quæ fcilícet fint minores e b cum b c,SC thaiores e ficum **f**d.Sed hoc non uidetur **ita** effe.!} uda íntellígatur reda,a pun (ftó b ad quartam lineam fcilícet d c, fic. quod non câdâtautcadereualeat inter eam,& b c aliam :erit proxima minor poft b c. Si/ militer fua fexta ei correfpondens íntellígatur,fie quôd inter eam & e b : non cadat alia;Si fiat tranfitus modo præmiflo,non poterit afli gnari reda media inter fextarn **cüm** (ua portione,inter quas mille cadunt fextæ cum portíonibus.Sed quôd fic ,pa tet:fumo illam fextam quæeft minore b,ad quam iungo b c:erit reda illa mi- nor eb cum b C,maior illa ftxta cum portione,quia ad illam fextam iunda eft maior fua portione,fcilícet bc.Vnde fequitur,quia non fit tranfitus â maxima fexta cum portione ad minimam cum portiorie,per omnes interriiedias redas: erit ordo tranz litus iftius interruptus. Ideoqj uidetur non eflenecefiarium,quod dabilis fit ali qua fextácumportionefibi refporidente,æqualis arcui.Etfi deturinonideo eft,quia in plus & mirius datur ♦ Nam ubicunquæ adducitur plus minus : necèfle eft ad concludendum intentum , fcilícet quôd fit femper dabíle médium propofitum, quódfiattranfitus à plus ad minus, per omnes intermedias indifferenter * Pro- ptereá non fequitur, fit tranfitus ín ordine fuper partientium,à fuperbipartiente Septimas minoré fefquitertía , ad fupertripartientem feptimas , maiorem ftfqui/ tertia*Ôt*peromriés medias (uperpartientestergo per æqualem fefquitertiæ. Quia ridhfîttrânfitusàminoread maiorem peromnes dabiles proportiones intermedi- aSjquænorifolüm furit fuperpartientes,fed plures aliæfunt,inter quas reperiatrir ftfquitertta.Similis obiedio poflet adduci ad præcedentem refolqrci onem, quæ fit per fextam cum medietate portionis. Nihilominus fiueueræ fine fiue non zfubrili/ ter tamen admodum funt à de Cufa excogitate. Neceflario concluderet igitur in- teritum fuum,fi omnes fextæ cum portionibus à maxima c b ad minimam' *ef,conti** riuêéflent omnes intermediae inter maximam fextam cum fua portione, & mini/ matrifextam cümíuáportíoné.Nam recia curuæ b e æqualis eft una intermedia: cum fit minor e b cum b'c>& maiofé **f**cum f d:£¿ fie reda æqualis curuæ b eæqualis

eflèt alicui fextæcum portione. Vnde penderet, quod fexta æqualis effet portioni ut monftratum eihSed datis duabus quibufcanqj fextis çum portionibus, fic quod ínter éas íntelligatur nulla fexta cum portione cadere: nihiiominusaflígnabilis eft tedia, quæ erit minor maipre Texta cum portione, & maior minore fexta cum*por« tione5uídelícet illa confeda ex minore fexta ,cum portione maioris. Vtfi data fit e t cum tu, & afta fexta minor ea cum portione íntelligatur, inter quas nulla alía fexta cum portione cadatrdíco illas non effe duas continue intermedías, ínter e b cum bc e fcüm f & cum cadat inter eas alianiid dicet confeda ex (exta minóre e t, 8d pordone tu. Ex h is patet, quomodo omnes fextæcum portionibus , funt difcontmuè mediæ intere b cum b Cj& efcumfdÆk ratione difcontinuationi%noà erit in conueniens fi reda æqualis arcut b e, non fit una fexta cum portione. Étcaufà huius dffcontinuationis eft angulus b cd, &curua b e. Nam omnes red^æ dudæ à pundo b ad redam c d non funt connue intermediçinter b c minorem et b d maiorem: Nam fi íntelligatur reda duda à pundo b add c fie quod nulh pofsít cadere ínter b c, ¿£ dudam, quæ pofsít duci à pundo p ad redame d, non eritilla proxime maior poft b Cjfedinfinitæcaduntinteripfarn&bc. quodpateLNam fiangulusé c d minuatürt minuetur & duda, manente. b c. Et quia infinite poteft minui angulus ec d: infinité maiores b *c* âf *minores* duda cadunt inter. b c, & dudam, 8d ultima erit quæcontinget ec. Et ideo omnes redæ quæ duci poflùnta pundo b, ad redam e c fi ducantur : erunt omnes continue intermediæsquædarï poflunt inter b c minorem & eb maiorem. Et quodib*i* didtim eft dé fexta cum portione, idem dicendum eft dè fexta Ôé medietate portionis Quod fi omnes fextæ cum medietate portionis, inter maximam fextam cum medietate fuæ portion is, Sé minimam cum medítáteportío niSjfint omnes, intermedig: tunc reda arcui quadrantis æqualis érit ut fexta cum me díctate portionts. Sedquia hic tranfitus non eft, continueper omnes intermedias, ficut nec per fextas cum portionibusideononeft necefle quod reda æqualis arctfi quadrantïs, æquetur fextecum medietate portionis, Sed de his hadenus^

5 Ex hac iam diña inuenti©ne¿

quia àrcus h kcjfunt 24ertiæ arcus quaT drantisjeritutertiaductumarcuum quadratti tium & t fexta quatuor arcuumquadrantium q Erit igitur medietas arcus tertie partis circum ferentiæ círcujñEt ideó h o eftiémicíi ordadd l plicisaícfis h k c, quía duplicatus facit arcum c tertiæ pártís. Síttu æqualiscufuæh c, ôékc chorda æqualis medietati tu, fimiliter hræqualis k c. Fado a c indefinita quantítatís} Sí â pundo h, traho per ji. primi Euclidis æquidi/ 0 ftantem ad a c indefinitam, *QC* fit h p. Facio tranfireais aliquo pundo in b p fignato (qui f fit s)rcdam ad a c indefinitam, fic quod tran* fea.tperr, quæ fitsrqfita tamen quod duda redaâpundo hadpundumq, fit dupla longitudineadhs. DidtdeCufe cylindricam ex 14 b Í1 s equaîem efle fuperfîctei fphçrali ex h k c deferiptæ. Vt fi h s cum h o termino o fi xo circumuoluatur, cylindricam deícríbet, cuius femídíameterbafis erit h o, Sé altitudo h s. Et notum eft quod conica exh q defcnpla, fuperfidem æqualemhabetfuperfîcieicylindricæexhsdefcriptæ. Quarefuperfidd fphærali ex h k c. deferiptæ, aiïïgnara erit cylindrica $»¿ conica fuperfîdesæquahs. Qupd fi duxeris à pundo h ád redam sqæqualem tp: ex ea coniçam deícríbes fuperfidem, æquajem cylindrical ex h s, 6éconicæ ex b k, per íam dida in litera præcedéte fub nota odonarifiquare &gquaiê ïph¿rali fupérficíeí excuruá k h c, âé ipfius conice lacus æquale etít curu¿.

Et

hæc litera ex oppofitopræmiffçliteræ demonftrarepofletdeÇufa ficieo quôd que funtde arcu quadrantis,de omniarcu ín analogia intelliguntur.Nam ü ponatur h k eloco arcus quadrantis,erit h o prima linea4h s fecunda>o q tertia,f q quarratfup* ponendo femper quôd h s cylindricam fuperficiem,fuperficiei fphærali ex b k c de* feribat æqualem,S<quôd h q conicam faperficiem alq s æqualem.Ingenio fextam aiqualem portioni, quæ fit ck cum k r. Vnde per præmiifa ck cum k r, æquâles îlmuï erunt arcui h k erit hk r quinta,c kfexta:partio uero erit k n Vnde ex oppofi/ to confiat,quomodo habita recia aequali cur,uaç:inuenitur cylindrica A conica fu/ perficies æqualisfpímalúícílícet faciendo medietatem redtææqualis curuæ chorz dam,uteft c k,quæeftæqualis medietati tu.Deinde ducendo â pundo mobili iciîi cet h reâam,per termina chordæ extra arcum fie quod qug extra ejrit,æqualis fit me dietari retftæ curuæ æqualis,ut eft h k r,cuius k ræq halts eft c k.Ex hoc habeturjfexz tac k cum portione kr adüwicemæquales,& fimiil æquales curuæ.Quare (¿reída duàa â pundo fignato in hp per r,adreâam a c indefinitam quælit srq,fir h q longitudine dupla ad h s : erit h s latus quo cylindrica ftiperfîcies œqùalis deferibetur fupcrficiei fphærali éx curuah k c et h q latus conicum erit fuperficíem íp< æquaiem deferibens. Et hæc aperta fünt3fi quædiâa funtin præmifla^dnfittantur uéra. Sequitur.

C Etira habes artem, quomodo fi fcíuérís cylindricam (upèrfîciem fphærali æ/ qualem,poteris ex hoc reperire conicam æquaiem cuius longitudo fit longitudo currat: ep fcilicet modo quo iam præmifimus, per inueñtíonem lineæ fextæ cum poftione,quæ inùicem fintæqtrales,ad habendam retftam curuææquaiem.Qua ha bita,facile conftitueturlatiis cdnicum,qtiod deferibet fuperficíem fphærali & cylin dticæ æquaiem. Sequitur.

4T Et quoniam ex Archimede artem .habé.sJllad tangit de Cufa, in desperfectoneMa thema tica dicens.Abfcííionum fph^rg híabítudocurue fuperfícíeí ad rccfiam bafis,eft utlineæde zenith ad centrum bafis,cum femidiàmetro bafis,ad ipfum fez ' triidiametriim bafis.Vnde ft circulus darètur,qui ád círculumex o h,fe haberet ficut fèhabeto ccuniohado hloQgirudinèîhicpircuïus æquaretur fuperfídeí fphærali - ex h kc,prout explanabimus fio loço,Quomodo fiero Archimíedesreducá nígno/ ramus,nonenim liunc locum uídimus.Sequícur»

éjf* Ëtex præmifiispatetiquomodoomnem curuâmsetiam fiignoreseiushabitu/ dínem.Hoc modo ftatím præmiflbjcognofcendo latus cylindricae firperficieí æqualis fuperficíeí fphærali ex curua.Et fié,ex antehabitis habere poteris,Primp^habea s- circulum fuperficiei fphærali æquaiem,per habitudinem lineæ de zenith a centro bafis cum femidíametro baits,ád ípíam fernídía metrum. Deíade illius circuli retripe rédám quadranti æquaiem, deferibendo re&angulam æquaiem círculo. Gonftítue rurfus fuper æquaiem circumferenti^ circuli bafis redangulam ^aequalem priori rcdïangulæ,&minuslattïsîerit *cylindricum* latus:quo habito, ftatim reduces curuam in redam æquaiem modo premiflo.Et exempli caufa,fit data cur/ üa h ctcuius habitudinem ad quadrantem uel ád totam circumferentiam ignoro. Vi deo in quadranceffi minor efttfi.maioqrecipio partem,aliquotam) quam iuperfici/ em fpheralem defcribit,notando lineam de zenith per o *c,&* femidiamçtrum bafia fcilicet ho.Inuenio circulum qui fe habeat ad circulum ex hojficutco linea fie ze< nitfi cum h o femidiámetróbafis,adh olongitudine,fic enim habebitur. Sumatur pers.fex£iEuclídís,médíápropórtionáiisíritérc o cum li b ,&h o -:8¿ *ipfa erit (e*midiameter cirçuli,æqualis|fuperfîciei fphærali.ex h k c. Nam ipfa femídíameter &d h o,ft habet poteftatetficuc c o cum h o ad h o longitudine., per corolarium i 17. fextt Euclidis. Rurftis„ illius circuli ínueñtí quadrantem in redam æquaiem refoíuo,In quam duco diametrum, Sf fit rêdïangula æqualis ¿pfi circuid 4fine fu', perfícíeífphæraliex h k c.Deinderefoluó circumferentiam circuli exh ó ,ín re> âiam çqualemtfuper quam redangulam deferibo equalem priorijfcílicet que æquÿ Ms eft (uperfícieí fphæraliex h k c.Sic enim deferífietuñ quadrata* redangulám^

& iungelatus adredam «qualem circumferentiae circuli exh o:& perio fextiEuclí diSjinuenias tertiam continue proportionalem poftlatus quadrati (quae erit minor latere quadrati^ fichabebis tres continueproportionales.Vndeperi^fexti Eucli diSjteátangulum quód fub prima fcilicet reda æqtiali círcumferentix circuli exh o tercia quæeftinuèhtaæqualeèftquadratôexfëcùndaÆtficconftituereuales re dangulam fuper re<ftam,«quálem circumferentiae circuli exh Ó,& minus latus illius redangulæ,quodeft tertia continuepropoftióhaliSyeftlatus cylindrical aequalis fuperfîcïeicuihfupérfîciefphâeraïiexhkcjôifîthsi Fado ac indefinitam,& ium« pta dupla longitudine àdhstfécünduni quam circinum extendo & pbfito pede cir cini infi circumducó.Etübi fécat a c indefinitam,pono qitraho h q erit h q latus conícumjtráho s qtôffichabeb op rimani lineam ho,fecundamhs,teruamoq,quar« tam s q ;Ínuenío ddndeiextam «qualem portioni fuæ,quæfit c k cum k *r-é¿* **¿píse fimul erunt «qúaies arcüiígnótOjhoceft ignotæ habitudinis fcilicet h k c, Et i ta de omnibus dicendum eft.SequituriEx quô iam paiefecit.Qui Archimedem uiderS& facilius quam nos dehac litera indicabuntjion enim Archimedem hic uidimus.**

T^Olo hunc ínueftigaré, qüomodó per lunulas quadratura circuís ínueftígetur:quam uiam ueteresfruftraattentauerunt.Et eft inten tiou'nterlatus polygoniæ círcúnífcríptúm circulo, *&C* latus poly* goniæ ín^ríptum repetiré lineam, quæ *fecet* lunulâ,ita quod triangulus rofti* jinealisæquetur poftiohi circuli, cuius ille fuerit arcùs.Puta efto,quód fupera centro cifculibcarcùs fit quarta cir* cumfëfèntïæ: chief laths tetragoni cir* cumfcfibatur,lineis *a* f & a e tradis, I c b linea fit chórda fiue latus tetragoni inferipti. Volo fîgnafe liheâm inter e f &bc,quæ fitik,quæfecetÎunhlarhlm mita quod fit æqùalis portionibus b il» & c k n;ut a i k triangulus, æqüetùr a b me portioni circhlú Pro cuius inueftí* gattone ítipponó ¿ latus ínferiptum effe miniis árcu, & círcumfcriptum maius: & plus maius qùàm infcriptüm ríiihus; Secundo,quód duæ lincæ cadere poffunt inter latus ihfcfíptiim *8c* cífcumferíptum, quarum una æqùetùrafcui:&aliâ æqùettriangùlumre&àrigùlùmportioni circuir. & uocetur prima,qùæeft latus ínfcriptuzfecündá,quæ æqùatur arcui: tertia» quæ æquat triangulum reâangulum portioni circulari: & quarta,qugeft latus polygonie cifcufcript^Æertiofiipponojqùôdill^ quatuorlinepfic fehabéntjqüód quando unà crefcit omnes crefcut: & qúado úna décfefcít oës decrefeut,nam ad augmenta únius,íeqúítur qp 8¿alíáaúgéatúf,Quar* to, q? quatb magis crefcut, tanto magis differut: & quato magis décrefcut» tato minus differut. QuíntÓiq? quâto magis differat línep,tantó plus dif* ferunt potentiecaru.Ex his ficargumentor. Quanto quarta maior, tanto tertia

tertíá maióh & differentia líneamni & pot^tíarutnxarum tna¡ot « Síc quant íbecundamwr, tanto prima máíor^&C differentia lineatu S¿ ppt^ti tíaru earum maíon Síc quanto differentia poten tiair Lĺ'quartae& tertjg ma íor,tantb fecundæ primæ maior,.& differentia illarum differentiaruni maior. Quare quanto quarta maior, tanto prima maiófi8¿ differentiæ po tentíarum ípfarutñ maiores: & differentia differentiarum quàrteb & tertiæ ex pna,fecundæ. 8¿ primæ ex alia maiores. y '

a Secundum igiturhabitudinempotentiarum qiiaftæ & primæj fe ha* bebunt differentiæquartæ&f terriæexuna:&fecùhdæ& primæ ex alïà> ltafcilicet,quod fi potentia fecuhdæ eft maior potentia primæ un âliquà quantitate, & potentia quart r eft dupla ad potentiam primæ : crít poten* tiaquartæ maior potentia tertigdn dupla qüantítate,E t fi eft alia habitudo poteptrariim quarts &C primæ: alia eft habitudo quantitatum talium diffe rentíarum.SiuegaueriSj&dixerfo habitudinem poterttiæ quartæad po* tentiam primææffe duplam,§< nonexceffuum'poteritiæquareæfup^rW tiâmadexceiTum potentiæ fecundæ fuperprimam , fed qubdlcxceffüá potentiæ quartgíuperpotentiam tertiæ fît ut tría, 8¿ quod exceffus poten I tig fecundæfuper potentiam prïmæîîtut unurtî: hoc dico implicaré con* |radídíonem»Nam feqiiítur, quod prima & fecunda lineg funt fnínores &æqiialioresquàm prima fecunda,quæ fîc fe habent quod differentia eft medietas.Quantb enim differentia exceffudmriiinor:taritblínegfimi* lioreè&mindrés.Etcumhocffequítur1quodprírria & fegündáfíní maío* lores quam prima S¿ fecunda,qug differunt in mediétáte differentíe quad te 8¿ tertigi Nam quanto differentia quartg &tertfg,magis excedit diffe* rentíamfectíndg &Ç prime: tanto fectfda & primi funt maiores, & ingqua* liores.Erunt igítur maiores primis & fecundis» ubi differentia ¿ft mèdié> tas: cum differentia ponatur lina tertia differently qüartg tertig, Sic erut ¿ñajores & minores,firrtiliorcs& diffimiliores,qiibd implicat, Simile in* conueniensfequitursfi poneretur quod differed tíáfecundg 8¿ prímg » fo* fet maior medietate differentíg quartg 8< tertig: & hoc inconueniens fequi tur ijnomníbusj(ihabitudo exgeffuum poterítígqüartg fupér tertiam fecundgfuper primam dícatur alía, quam potentia quaftg fuper póted¿ iiampriniæ. r ❙ ❙ , 1 $

5 Si igiturhoc medio uólúerís lanula abfcindereffetfcirculumqüadírare,' fic facito, 8¿ fit ín tetragono. Eftp igitur quód füpçr à eéntrd,b c quadraris fitdefcriptus:trahelineas federes deai per b c iridefinitg quantitatis^ Trahechordam b c, & latus círcumfcripturi* e b f,& íri b tarigàt ârcùm; Trahefehiídiarnetrum á o, fîgna dèindefecundaïn liñeam gqúalem arcui; qug ponatñr effe g h: & ubi fecat a o pónatút í. ÍDeíridé fignetrit ierííaí lineaqug'fîtk 1:8¿ ubifecat a o ponaturm.Síígítúrtertiafcilicet k1 talísí eft qübd éius poteritíaeñ ín dupla quantitate mirior potentiae f poteft

' ~ .....

tiab c potentiag h.Et cum hoc id quod fit ex duâu ao in i Keft æqualed quod fit ex duflu à m in ni Lhabes intentum: fi nori,uaria quoufçp eueniec

f ^Exemplu inhumeris Æftbqübd
* ao femidiameter fit7,cuius qúa*
s dratum49,eritbcradix,de58i&
\ ef radix deijMEito igiturquod
g h ponatur 11» erit eíus quadra*
l tum 121. à quofubtrahe ^8 ¿ma*
tient 23.Dupla huius, fcilicet 40.
/ fúbtrahe de *196.* manent 105^ Si
dudlio 7.1'n 5: cum dimidio<qua
retur dueftiohi medietatis radicis
de 15 o an fe, fiüe a m in m 1) quod
idemeft(cumamfitutrril)ttinc

haberes intentum»^ ml -duplicati effet cofia* quadrati æqualis circulo, quarta circumferentiaêefleciiiSed fîbèhe;calculai repeles ii. parum

a ç excedere»

T" T TI 4 Eft autem aliquantulum
x. ..... difficile in praxi reperire bas ii
beas medias fecundam & terti
am» Vnde pro alleuiationela*
borisfic facito: fac lineam a c
quæ æquetur7♦femídíámetrís
cuius mediani fit b: tra bé or*
thogonalescd & he, 6c fit d ë
uta CjSóebíitab/TfahéiíiW*
am a edifigna in edfemídiamé
trumi&fit c fíat fehiidiamctel
mediétàWÎii chordæqua*
dràntisfigriâinbé: &fitbg uí

medietas chordae arciís ^y.adrántis¿éaheláhiéam fg.Etquíá edeft poten lia cf radiciseíus, *éC* bg radix b e:tütíc ínter be &c d ¿piarepotentias me díetatüm mediarum linearùm,fecundæ fcilicet & tertiæ.Piita fit pcieritîâ medietatisfecùndæüt ik>r& ubifecât *fgyfignal:&* ùideihqùantùm i k ex* ceditbe,8(fac c di|idyp|p'.excedere tertiam, quæ fît m h5itaqùbd cd ex* cedatm níndupíá quantitate, quæi k éxeèditb e, & ùbimnfecât fg,pôhe ©•Situnçéx duétu mbínfeidem eûeftiat>quodexdu&ít femídíametriînl i habens interitum mb duplicata érií cofia quadrati cïfcüli: Si hon}ba ríaquoufcp ¡eúeníeÉ^íflcwiínquadránt^bperátus es i pfóportíóñabilitér poterisin alijsarcubus^ríóribusattentis operari, '8¿ lüriúlás abfeihdere, & circulum rcíiiiíncáirc# r

Annota^

AnnotationesomnífatiAi.

T Volo nunc inueftigare,quomodo per lunulas quadratura circuli, Hippocrates perlunulas quadrare uoluit çirçutiirn^fimilitér S¿ Antiphon.Dice bat enim Hippocrâtes,arcum ï m n çquari çbordç l m.$uia dug furit linèæ ab eo deni' pundo ïc du&æ,& in eodem fcilícetn terminatæ:idco diceba t ¿quajes Sed folum efthoc uerum in redtistomnes quippe re&ae ab eodem ¡fundo edttdi,& in eódeni terminatae funtæquaîes:Vnde inferebat,circumferentiam circuli arcjuari ciircumfe< rentier polygoniae eidem infcrípt^.Antíphon uérq inlunulis triangulos duorfi gqusi liumiaterumconftituebarjuoleastandemper huiufrnodi triangulos peruenire ad imutn,quiaequaretur lunùlæ,quod eftimpofsibile:curn fupèrficiddiuífibílis fíe iti infinitó omnis talis triangulus lunula fit minor. De Cüfa oftéridetë nolens,quo- inodo id pofsit fieri:qüinq; fuppofitionespræmitdt.Primo fupponit^quod latu^ circulo infcriptum,minus eft areu,ut b c chorda fine latus quadrati,minuseft arcti b tn c,ut prias monftratum eftiSede flatus circumfcriptum, maius arcu b mc,6¿ plus eft maius quam In fçriptû minus :hoc eftex* £ . m_____ f ceffus e f fu per b m c arcum,maior eft excès* fd b ni couper b c chordam.Et hoc eft uerum nam fl a m bis fit ¿.erit e fs» quia longitudine duplà ad a m. Et circumferentia circuli, èht minor29,01 dicftumcft,ent igitur b m c mi- \ rion^cum. i.quarta longitudine.Et exceflus y e fiupçr b ni c,maior erit uho cum j ⧫quartis j Similiter il e f fit ?Jongitudineterit b cîongi- tudine maior g .cum.i.tertia,c l iîu s quadratus 2 j eft4o.cum i.noria,S¿ b c potentia eft.40.cpni / infecunda eu potentia fubdupla fîtad e f quæ / ' eft potentia a t.Igiturexcèflus b m c pofita u< /.¿urn i.quadrata fuper b clmínorérfe n.duo decimis.Eft enim èxcefliis 7.cum r. qüárta fu per <r,cuirhjtertia,ut 1r.duodecimo. Et cund „u linum cum j.quarrisfquifaciunt minus cfc ex ceflum effiipèr b m c)íín¡tpiuf¿jj iudiiódecímg, quæ funt plufquàm exceffus bjm ç îupçr bc:i fortiori efplus excedit b m ç«quâ bm c excedat bc.Si uis illos exceflus referre ad proportionem etiarti uerum erit,ut e f ad b m c¡ maiore feruat proportio- he,quamb m c ad be i uti proportio ÿ.àd 7. cúm1.qua rta maior eft,quâ proportio 7. éum uquarta.ad cüm,i tertia. Quare á fortiori è fad b m ç,maiorem feruat prop or<- jtiohem quam b m ç ad b caecando fupponiG quod du^lineç cadere poflunt inter latus iriferiptum círcümícriptum quarum uqá æquetur arciii, altera gquettrían- gulum.Patetipofluntdárí maiores & minores,quare & sequiíes3cum tranfitus ama ïbré fciîïïcét e fad minore bc,fit per ominesintermc?das3ígíturS¿ per equates. S¿ hoc ùerum.Sequftur.Vocetprima,quæeftlatusinfcriptum,uteftb ç:fpcpnda qua:æ- Ruatur arcui,fit d gîtertia qu e sequat triangula rediangulu portioni circulari^ fit 1 ktcjúartálatus poIygonígCircufcript¿.S¿fit eÉTertfoíupponit,qcF illç quatuor Íí- ,fiçç iic ft bàbët,qp.quâdo una creícit o mnes créfcótfet quâdq uria decrefcít oes ^écrje ícSúút ehim crefcat fimul,necefle eft ut angulus è a í fiat mïfiqrçmanifeftû éft 0|rine£ fimul 4ccrdçèré,tio tamen omnes ^porrtonabiííter décrefeer aut crcfcétiíblqériíqi quartafcilicetefimmbbilíseritínfuafediípriéau.t augmetatíofie.Qmries uerore- í¡qiftmoUeri.babetrieceffe.Cftenimangulus ea fefficieturmaior:defceridçt prima fcilicet cfiorda/ecürida æqualis arcui,tertia æquaris pqrtiorierp circuli,Jdeô fioçt tantum crçicêntpropórtíonalíter3quantúni e f,& eçônùèrfp,çum angulus fîgç mí- tior afcendentldeo non tantum decrefcent proporti,onaliter quantum e EQuarto fupporiit,quod quanto magis crefcunt tanto magis differunt: et quanto magis dé- ctCKUnc ùrito rtiinris differurit'Hôc eft maritfeftam^um guantô chordá tórior,eflk

*.....: "" •''' ' ~ ; : íánéo

tanto maioreth arcus*ad*ipfamferiiatproportionem(ut dtôum eft)& «contrario. Quinto iupponit,quod quanto magis differunt lineae longitudine, tanto plusdiffe rant proportiôriaÎjcerîHoc enim non effet UerumiEx his fie ârgumëntatur. Qúárie to quártaief(ci1ícét)máior itanto i k teftía maior (non tamen prÓpbrtiohalitér)-8C differéritiaiínéarumjhocéfteXcéffuslphgitúdíñum^tdifferéntíápofentíariumjíio^ eft ijuadrá torum mátohSíc quanto differenti a potentiarum qüàrtæ tertiae înafot fcilfeeté i kttantp differentia potentiarum d g $ b c, fecundae fcilicet primat maior8¿ differentia ijlàrum dífferentíarum,fiocéft éxçèflùs illorum exceíftMidí ma lOht^rèquàntôëfquàrtamaioritantpprimab c minor & differente pb^i|tS> runi ipfarürii minores. Ët differentia differentiarum quate ôfterteexrinajfcificëc ef &*ik,0£fecuadx&primaefcilicetdg&bc€xaliarnaiores,hon tamen propos Cionaliten

2 jffSécunduni igitur habitudinem ^oténténtiaiumquartgÔC prim^febabebbüitdiffe o f rentiaef&ilqquart^ôdtertiçexuhaîôCdg & b Cjfecundæ ¿¿prima: ex alia í lta fcilicetfe potentia d g fecundabit màiot potentia b e primp in aliqua quantitate; & potèntia ¿ f quarta fit dupla ad potentiam b *c* prim£; erit potentia èfqUartæ,maior poten tía iktèrtia^ in dupla qüániítate:floc èil maioi qüàm potentia d g fecuntemaio| fitpotentia *b* ç ptâ(mæ.Ac fi dicat i fi pqienfiaè| quate fitdiipla ad potentiam b c primat, ita exceflus po tëniip efquartae $fuper potentiam Í *k tertie,* ad excèflum potentiæ dg fecundam^fuper pótent|áBcptim¿.Híncíéquítur.

Et fi alia eft habitudo potetiaiuíri ê f quar tat>&beprímadalía erit habitudoqiiantitatum talium differetiarum hoc eft excefluum»

Si fiegaueris,8¿ dixeris habitudinem ^terite ë fqùdte, ad potentiam b c primae effeduplam;& nonexceflum potentiaeeFquate fuperpotendam ik teriiæ,ad *ex? ceffum* potentfiêd ¿fecunda* fuper potentiarh b c pnmæ,fëd quod excefius potencia e fquàrtæ,fuper potentia iri i k tertia fit ut tríájá quôd dtceftus pocënrii d g fe* cundæ fuper potentiam b c primat utunum : hoc díco implicare cóntrádídibnem* Nam fëqiiiturjquôdprimai fecundalinèa pet *te*pôfitaèïunt minores S¿ aequaliores qüam prima ÔC fecunda,qii^ fic fe habentjqüôd exceflus pqtentiaíum eft medietas èüééfîus potenÜarfftterríae quartae. Quâtô enim differentia minôrjtantô lïnéae funîfiifulidres *ôi* minores perqüartâ fuppofitionejmôdo exceflus fecudeó¿ primg ut pptiis mïrtoreftjquâ^fieffet medietas exceflus quartg & tertig,ÿ eft uttriâpér ne, Et^pptercaexceiiusÎecSdæ&'primxjeritut i.tërtiaexceflùs quartg SCtertigperte. Et^riuiçuhoc fequítur,quôdprima 0¿ftefida funt maiores,q prima et fecudâqug diffenint in medieta te differente quartæ & tertiæ.lSlâm per quifttâ fu p pôfitiôncm, quantô differentia quañg êtfeftïg magis exceditdifferentiamfecundgâf pr&g:taá cd fecürídá & prima funt àiaiorës 8¿ inæqualiores;Erurit *i*gitur maíotés pfíthis *QC* fedundisjubí differentia eft medietas dtfferente qüartg 0¿ tertfeiciim differentia fe> eundae 8¿ primar,pónatiifper¦té una tertia differentiae quarta & *tertiæ,*Sic étdrit *matores* 8¿.piinores fimifiórds*Ó¿* difsimilioresiquod implicatSimilè íncouúehféhs fequítuíjfí poneretur quóddifferentia fecundáe *8C* prim^fofet maior medietate? rente qüart£g¿ tertiae,Sed cum fuppofkidnes quarta üidêlicet 8¿ quinta ? írifélligántUr «¿augmento & diminutíoné ïiriearum fimul,riori erít ¿ricoriueiiiéhs, fi *di?* cánturmédíaeriiaíoresuélminores,ftantibusprímaá¿quárta,nifí alia ratiofuperüenerít efficacíorifíis.Vriídé fi diçat exceflus potentecffupérpotentiam *i k*maíor $(Te q duplus>ad exceflutn poteníig'd g.friper potentiam b c riecéfle ¿ffféftahtíbus

..... ¿W

f«b cjinëa tertià dgdefcendffletiketfós b c,poflet efle etíaih.ík mota uerfus e f.Çt €xhocnoneftínconueniens(quíabc&efflant fineaugmento& decremento ^lineas illas ï k & d g pofle efle maiores uel minores,quam uult de Çuü:quïa tync au-, gebpntur uel diminuentur particulariter,^ non uniuerfaliter omnes.^gçbilntur ueldiminuentur. 'fSequitur

j Sí igitur hoc medio nolueris lunula^1 abfqndere.feu circulum, ¿kc. ,

¡^Sequitur. 4fSi igit tertia kl talis eft, "-pEcp eius potêntia eft in dupla quâtitaté h minor potçtïa e fquâ poteria b cminor fit pofita g h,S¿ cani hoc id quod fît ex- \ dudu a pin i h eft gqüáleci quod&ex* \ dudu à m in ni fchabes intentum .Notanier addíc,& cüm hob idquod iit ex dudu a o femidiamètri ïrü h odauarft partem circuififerèntiæ(fî g h fît ut b ó / c)eftæqualêei,qüod fit ex duclu a m bdauæ partis circumferentiae quadra/ / tí circulo gqualís in fe,fíueín m I, quod ídem eft.¡Sam infinity pofllirit dari médiæ,fie quôd exceflus potenciare ffuper potentiam maioris mèdiç „ad ex-' ceflumpotentiæ minons mediç fine fé

êutidæjuper potentiam b c:eft ut potentia e fad potentiam b c,tamen (fi nerum fît quod de habitudine excéfluum didum eft)folum lïlaé eruht medie qudftæzquarum quadratum medietatis tertiæ(uteftk)£qualeeftei, quod fit dudu ièmidiametri in medietatefecundæ.Sequitur.

iff Exemplum innumeris.Eftoqüod a ó fît longitudine 7.cuius quadratum ¿ft 49** erit b c radix de^s.duplus eft ad 49;ficut poteftas b c dupla eft poteftatí a o *i* nume/ rusigíturlongítudinísbc,erú.rád(xde98.fi Haberi poffet,S¿éf erit radix de i^.qui quad ruplus eft ad 49. fiettt eft e f potefta te ad a o.Erit igifiir e fl ongítüdiñe 14. qui eft radix de i$<Œfto igitur quôdgnponaèurlongttudîtiè ¿i. erit eius quadratum fiue poteftas iita quo íubtrahepoteftatem bc/cilicetsSr&refiduumfctlicetzj erit ex« çefliis poteftatis g h fuper poteftate b c.Duplico 25 6¿fit '4^quem fubtrah© à pote/ ftate e f:8Crefiduum erit ijo.fiiiepoteftas dek 1. Sic fecundum iftam propinquitas tem tantus effet quadratus circulo çquâlis,fcilicet iyo.Vnde conflat, & exceflus pà teñátís e f fcilicet 19 *s*. fuper poteftate kl,fcilicet 150.3d e&ceflum potéftatís gb,fcili/ cet12nfuper poteftatebc fcilicet *93 .fe* habétutefad bcpotéftate,quíafuntut4¿; ádíj.Vndefi dudio a o quæ eft logitudiiie/dri i H,fcflicet ÿ.cum i.fecunda longitudine produceret quartam parte de i jo4haberetur intentum: fed quia plus producit; iiocdicitde Cuiâ efle,quia g h longitudine eft minor itldeo poteftas minor erit iii; ïïmilitêrexcefluspoteftatis fuper poteftàteb cminorij. Vndè etiam minus fub/ trahetur â poteftate e fiquare maius erit refiduum, ctim hoc quod dudio a o in i h; tjU£ erit longitudine minor 5,cum 1 fecunda minus producet,c| fi'cflèt y.cUm i. fè/ ¿undá.Et fie ibi qtwedam propinquitas attingitur.

4. Eft nutem aliquantulum difFicile ín práxírepetiré nas lineas me3ig$|]

ijf Sequitur. if[Ec quia c d eft potentia c fradicis eíús,hoc ejt ut*npm*erus qua$^ tt fc.Nam quia c d eft ut feptem femidiametri,6C quaelibet femidt ame ter eft Iqngiti> ijine 7:ericdclongitudine4$<&tantus eft quadratic de f ç qu?c eft longitudine Ideo fc radix effedicitur dc, hoc eft numeri longitudinis eius, fimiliter b g radice i eft b e.Cum enim d c fit 49*lorigitudirie:eric b e eius medietas,ibngíty^i^e 24- ç.u'm.d fecfídá.Modo b gpoteftate eft 24cum i.fecunda:Nâ omnis femídíameítér*^d femí*-l chorda quadrantis(urif¿ad bg)eftpoteftatedupla › Modo f cpoteftate éft49. erit '

igitur g b poteftate î4-cum t fecunda;& fi c b geft radix quadrati humeri îbinfeiWdt nis b e.Quo firent ficut c d ad b e longitudinenta fc ad g b poteftate. Sequitïi'r tunic inter b e ÔC c d quatre potentias medietatum mediarum linearum,(ecundæ fciiicet &tertiae* Puta fitpotentiamedieratisfecundæutiklongitudinceHtilradixquà/ dratinumeri longitudinis i k,ficut b g de b e,& fc de d c. Sequitur.

4P Vide ínquántum i k excedit b e,& fac c din duplo excedere tertiam, qux fitm h; ira quod cd excedat m n in dupla quantitate,qua i k excedit b e.Sit igif pk excelws íkfuperbe;duplicopk:&fit dqlongitúdineduplaadp k,&m n fititutequunteft manifeftum,exceflum cd fuper m n,longitudine duplum eftè ad exceftum i k fuper eb. Vndemoeritradixquadratinumeríjlongitudínís m h,ur de caetensjdiduin eft.Quare ficut c d ad m n longttu dînera fc ad o m poteftate: Similiter ficut i k ad b e longitudine,ital iad g b poteftate.Ex quo fequítur,quódexcefluspoteftatísfc fu perpoteftatem o m:ad cxceflum poteftatisl i fuperpoteftatem b g. duplus erit. Et quia infinitae poflunt dari maiores b e,qua cadent inter b puntftum & pundlum tertiae partis b c xquidiftanter ad b e:& inntiitx poflunt dari minores d e, quæ fciiicet cadentæquidiftanterd c,inter pundum c pundum duarum tertiarum *b* c,quae fic fe habebunt quôd exceflûs d c fuper tertias,ad exceflûs fecundarum fuper primam, erunt ficut exceflûs d c fuper mn ad exceflum ik fuper b é. Omnes quippe cadentes inter b pundum QC pandum tertia: partís b C, dicentur fecundæ: quae cadent ínter pundum c & pundum duarum tertiarumb c,dicentur tertiae. Vt fit â pundo r.per jr.«equidiftansadd educantur ufcç b Cjfimiliter à pündo s fqui diftans adbeufcphcj&d r ad e s longitudine duplaiitificut dn adke:erit exceflus d c fuper tertiam› quae fciiicet a pundor educitur ad exceflùm fccundæ quæ à purtdo s educitur, fuper'be¿ uti cd adb e, fiueutíqdadp k.quod ídem eft. Eo» demmodo dicendum eft,de exces® (ibus poteftatum lineatum cademi um inter gf & b c, nam idem eft iu dicium. Ad fecernedum igitur quae (int inter illas, dicit de Cufa¿ quod m n erit tertia,& i k fecunda, fidu- du c f femidiametri in i f,aequate at quadrato exmo,& hoc tantum de duabus uerificari poteft. Vnde m o dicetur tertia refpedupoteftaz tiSjficut m n tçrtia relpe du longita dinis,& *i*1 erit fecunda refpcdu eti am poteftatisîficutink fecunda re fpedu longitudinis,^ c fquarta,SC b g.prima.Vnde *ficut cfeft fem(h/* tus quadrati circulo circutnfcupu3 cuius femidiameter erit ut c fiita b g femilatusquadratieidemcirculom firdpfij&il tnedietas quadrantis,*Sd* tn ô medtetas fateris quadrati circulo æqualis.Sed quomodo fciri poterit, an dudio cftIxqualisfitquadratOexm o?nondocetdeCuia,ubi eflentuerum quod de ha/ bitudineexcefliiijmdicit,adhuc res quodatñmodo ignota maneret. Volumus m propinquis nùtneris de habitudine illorum excefluum aliqua dicere,ad huius qua/ araturae declarationem.Eft manifeftum in de complementis Arithmeticis,de Cuta ponere habitudinem circumferentiæad diametrum,ut Archimedes ponit. Sed adtitic apparentius (uniemus ponamus habitudinem circumferenti^ ad diametrum longitudine maiorem tripla fèiquiqdaua Et hoc certum relinquimusfut inten dimus aliquando dcmonftrare)¡mo etiam maiorem tripla fuperdecupertiente feptuagefíma(prímasacum Archímtdc aflentiendé. Sit igitur a o 4Jôngitudine: erit e t æqua*

raequalis diametro circuli longitudine
/V 8.poteftate ¿4 Eric gh maior longiui* dîne 6.cum 1.quarta : quia circftferen* lia longitudiue maior erit 25.Vnde ad 8.triplusfefquiO(ftauus eft. Rurfus fig h fitÿ.cum 1. quarta: erit quadratus circuli maior quam dudiio e *fjcilicet* á.ín tfxum i.quaeca.Vnde 8. in *s,* cum i.quarta,facit^o. Videamus ígítur,fí per habitudinem illorum excefiuum, poterimus inferre quadratum æqualé aut maiorem,fic.Quia a olongitudi/ ne 4 & poteftate 10 : erit bc poteftate p.SC g h poteftate maior ^.cum i.de* cimafexta,qui eft quadratus dei. cum rôjuarta.Erit igitur exceflûs fecund-r lineæ fuper primam,maior ?.cum 1. decimafex Cijfiprimapoteftatefueritille exceflûs duplicatus,faciet <4.cum r.odhua- Yndeueriisexceflûs ftcüridæ fuper primam duplicatus, faciet píufqüám i4* cum i» diftauaJded fublatusde poteftateef/aciêtminus refiduum quàm faciat 14 cum *il*

7H 1

ocftaua Cubiatus. Et exconíequenri Îècundu edeCuía, quadratus círculo æqualis erit mi- nor,quàm numerus refiduus ex fubtradlio* ne incurrí i ocftaua ápótéftate^ftq^cutn fitloíigítudineí.encpot¿ftát¿^4. ft ¿4* cum i ocftaua fubtraban tur de <54. fefíduqm erít4».cum z.odlauís. Qui cum fit átínpryo». ío.mííior(ut d*dum eft) quadrato circuló æqualt:àforcior^erit 49. cam .7. oíftauis mi- ñor circuí ó,3d tan en feCundum de Cufa de* beret efle maíor. Ex hoc indabiratccón¡ftat> adhabendam tertiam lineam, quæ eftlaèus. quadrati círculo æquaits,quod longe minus iubtrafii debet à poteftate quartæ>quâm nu- merus duplus ad exceiTum potcftatis feçun* dæ fuper primam. Confiât furfus,exceflum poteftatïs quartgfuper poteftatem teruë,adî

a

yf

J

èxceftûm poteftatïs fecundæfuperpottftatcm prim^minorem femare proportio* nerri quàm poteftas quarts poteftatiprimæ*

y

VOlo autem adhuc alíosqùofdâm pofsibíles modos tangere,quo* modo fcilícetomnis circulus immediatèinquam ùolueris refol* ùiturpolygoniam,abfque eó qüod pefípheriatn circuli »?uruam> príus íh redam lineam refoluí opórtcatzqúospro exercitio ád magísocios fos remitto ; Sí quadranti circuli latera circumfcriptæ & inferiptæ tetra* gonorumdefcripferis,atqùeà centró circuli ad pundhimubi dreumferj* ptælatus circumferendam contigerit lineam duxeris, 8< aliam acentro ad finem lateris triangulum concludendo, traxerisq? deinde a centropér ali* quem pundumarcus ad latuscircumfcriptælineam tali modo, quod a* Jialinéaæquedi(lanslaceribùspolygoqiarùm,trànfiens de latere ad latq$ tnangulípereundenipunAúmarcus>ftíerita*quálisduaíbu¿portíonibu^

quas prius linea à centró du&aper eundem pühélum de lateribus pèly^ goníarumdiñarum fecucritunter ipfam lineam, 8¿alíam quæ eft latus tri anguli ad punâüm cohtihg'èntiæ du* ~~ ^anicrftbn€a ilia æquediftans medie* tas lateris polygoni£ arcui cofrefpon* dentis circuló æqualis, Vt fifuper à cen tro deferibatür circulus,cuiuolo tetra* A gónum gqüalem inuenire: quadrantem lfigno,qùifîtb c.Et traho latera tetragd lhotùm>& fit latus tetragoni circum* 7 feriptid e, & tangat círcúlürti in fpurp ¿to>tràho á f>&ad, &b c,larus tetraeo niinfcripti,Etubibcfecatafiponokt trahodeindedea per aliqpem piicftuni arcus b f lineam ad d fi 6¿ fit punéius m arcu g,& ubi fecat latus b k ponatur 1 &ubilatús d fponatur m: & per g tra< Bâ' aéqüidiftantem ad d fide atada á, ¿C fîrgfcuDico fi h i eft æqualis 1 k S¿ Jîiffimul: h i eft medietas lateris tetragonicifcülo æqüalis.

¿ Pro intellectu huius primo confia derandurn, quôd fî fuper à ceti ro cir* culum deferípieris» et contingentem in definitæ quantitatis eidem in punâo adiunxeristra&alineaafi& deindèdé Had contingentem lineam à c duxeris* qüæfecet circulum in gpun&cfiduxó» fis quo$ lineam çqùidiftantem ad cbn tingentem de pun do lineæ a fi qui fît ó pérg indefinite;illa erit de qua per ali* am lineam de a ad con tin gentem duéla pquatrix abfcinditur. Et fît a h chbfcítt dens or>ita quod or fît æquatfix quam Éctióco>qüiálunuíaeó gfiquani de arca circuli abfcindít Jubftituith rge* qualem quantitatejclaudendo triangulumre&ilineum a r o^qualem pof tioni circuli a h£

j Secundo confiderandum (figura cum contingente 8< linea de qùa æ* quatrixabfeinditur feruatís) qtiod de aliquo punefto circuli poteft chorda fic trahi, quod portio eiufdem chordæ inter a f &C a c addita ad c fiæquetur illidiélææquatricit Et fît punélüs in circulo h, & portio chordæ inter ac&a fifitik»

4 Tertio confiderandifi quod (figura priori cúm contingente 8¿ linea de qua

quæ æquatrix abfcíndítur feruatís) fi a»
lía mobilis línea íaceat fuper aequae fit a
'1, & ilia uerfus finiftrum a fixo manente reuoluatur:perueniet ufque ad aliquem pundum circuli,àquo fi ducitur cher* daæquidiftanscontingentiufcp ad line am a£portio illius ínter a c 8¿ a faddita ad c f>æquabitur æquatrici quæ per a 1 abfcíndítur. Èt fit pundus illein dren* lo h,& íemichorda h k, & portio *i* k *&C* abfcifio æquatricis or. Nec poteft effe alíus pun¿tus,quam unus ille.h in quo fic euenietrnam ante illum portiones ex cedunt æquatricem>&poft illum æqua trix uincit.Hocuerum,fihffuerit femiquadrans:&fi non>uaria gpuw? ¿turn qùoüfc^euénie^

5 Died igiturhoccafu aequalitatis,portiones effe æqualesuergæquatrfc ci,& illámeffeo rjSinegaueríSjÓÓdixeris portiones fore minores ueraècs quatríce,S¿íí militeror:tunc fi portiones debetenteife æquales, oporte* retlineam deaquæ illasabfcíndere deberet, cadereínter c 8¿d,8¿ ita arcus gf foret minofquameffe deberet&lunulaogf minor quam h r g. Sed quia dicis o r minorem equatricerigitur equatrix cadit fupra o r uerfus contingentem, 8¿ o r infra eam Uerfus h'k.Quareipfa o r, abfeindit maio« rem quam pquatríx, & lunUÏa g o ferit maior quam h r g, & ita erit minor 6 maior.Sic fi dixerisportionesmaioreS & 0 r maiorem pquatrice, idem fequetur ínconueníens.Patetigíturprppófitúmi»

Annotationes OmnifanAi/

1 Volo autem adhuc alios quofdampofsibiles modos tagere quomodo»

qp Sequitur.Vt fi fuper â centro&felíqua? Éx hoc loco patet ,de Cufauellecircu*-Io tetragonum aequalem affighareíídeóÓf cónfíderatíones fequenres concludi ha? bent de tetragonOjUt notatur in ultima» Omnia hic funt aperta fùppofita figura/

2 Pfo intelleftuhuius primbconfiderandum,quodfifupraacentro, Hæccôûrideratiofaciliseftauxilliantefîgurafiiuera. -,

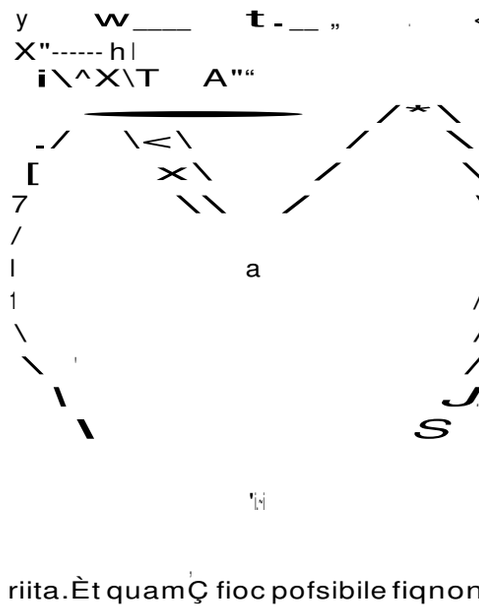
5 Secundo confiderandum figura cum contingenteet linea de qua, 8¿c*

fl* Simïïiteriftaconrtderatiodefefacilisôiuera;

4 Tertio conîidérandum,quódfi alia mobilis lineaiâceatfuperac: qup fit al>&illâüerfusfihiftrùmà fixo manente reuoluatur, perueniet ufque ad aliquem pundum círcúlí,á quo fi ducitur chorda pqttediftans contine gentiufquelineam a f,portio illitis inter ac S¿ a faddita ád *c* fpquabitur £«= quatrici.quepera 1 abfeindituf.

Hoc non probatufiNani licet per primarrt confiderationem,pofsit duci linea deácentroad condngeprem,quaeficad?fecans deo gíndefinita,latus equans trian gulum a ó r portioni circuli a h f.Et fimiliter per fecundam Jicet pofsit dari pandus

IH a ia

ín arcu,à quo dudachordagquídíftans coti tingenti, portio chordæ cadens inters c &a f,addita c f aequetur aequa trid o r, **non pro*** jpterea inde fequitur,qnôd línea duda â certtro ad contingentem,abfeindens æquatfïcem per primam cofiderattonem,etiam tran feàt per pundum,á quo chorda propofita per fecundam confiderafionem ducenda c¿ VrittAut econtrarió,fi reda fit diidaá centro uper putidum chordae,non eft neceilctraà /fire per terminum æquatricis nifi illud aliter / â de Cufa prObetur.Modo permotum a 1 up crumqpntelligictfcilicetquodfuomotuab/ fçindat æquatricem cum peruèneritad ptfd dum chordae,qui fit h, quod fubdit, 'taiv tiim dit uniis hic pundas,á quo duda fall ce t chorda, portio cadens ínter a f& a c addi ta cfæquetur æquarrïcüNon tamen indefe quiturquodæquaturabfcifæ ín o g inddt? riita.Èt quamÇ fioc pofsibile fiqnon adhuc fequitur quod ubi continget, fit aequa* trix quæabfciia erit. Sequitur.

qp Hocuerum,fi hffuerit femiquàdrâdstquià per prima hypothefim,Círculo tetra gonum æqualern afiignare propofuit.Híc dicít(fupponendo omnes confidcratío-* nesuerasjfi h f fiticmiquadrans,probafîeintentum:quiao r erítfemílatus quadrati circuló æqualis.Et fi non fît féáiíquadfariSjUaríaCínquícJpundum gtputa fi fie mi» íor,facatcumgfihinoremtfimíhor,fácarcumgfniaiorerhquoufq? eUenítt.

5 Dico igitur hoc cafu squalitatis portiones: & c.

Seílícerc f ô£ikeïïeæqtialesueræ æquatricio r. Sí negauerís,5¿dixeris portio nes fore minores uerse æquatrici,er fimiliter o r mínqremtcuncfi portiones deberent effè æquales,oporteret lineam de a quæ illas abícíndere deberet,cadere ínter có¿ de **6** i ta arcu **sqf**foret minor quameflé deberet,ÔC lunilla Ó gfmínor qiiám ti rg. S'etí quia dicis o r minorem æquacricæiigitur æquatrix cadít fupra or, hoc eft minus difiat à contingente & o r infra eam hoceft remotius à contingente,^ propinquius **h k.** Quare ipía o rabfcíndít maiorem lunulam quam æquatrix & lunula g o ferit ma> ior,quam h r gtquta uera æquatrix quæ erit inter d f *8C* or,faciet portionem rg h «na iorem igitur go ferit minor 8¿maíor.Supponitde Cufa in maiore antecedentis,^ tttfm ignotum etab ipfo índemóriftfafum fcilícet quôd çquatrixnabeatfempertraà fire perpundum fedionís ín círculo fádum,exéá quárduda â centro ad contihgea tem^aijfcindet portiones æquales «cjuátrícÉNam fi quis dicaro r ueram éfié æquatricemsníhilomínús c **f** *QC* i k qfle minoresmo poteft i liad impugnaré,nifi per tertiS cofiderationem,fcilícet quôd reda duda açentrô aliícíndens æqtiatricerti, tranfit **pêf pundum,â** quo chorda duda portio chordæ cadens inter a **f** & a c addita c f, **æ**quatur çquatrici.Vel dicereprimumfcilicecquôdçquatrixhabet tranfire per pua dum in circumferentia,per quem tranfit abfctndens ípfas portiones equates,& tSc iricQnueníéritia prçdida conclüderentur.íftis duobus dempnftratis bene conda ditifcílícet quôd a d abfâ'ndës.çqüatfïcè(Tj,trarifeatper puridu, á quo chorda^dudà çquidiftanter ad d eportio ípfíus chó*ldg cades ínter af& a c addita c f,æquet æquà trici,Et quod ubi feeat circumferentia,reda abícíndcsín latere circumfcrípto & íaferipto portionesæqualesæquatricirhabeatæquatrixtranfire.Vt pofito quod a C abfcindatindfâC h k porciones æquales æqaatrici:quæ linea a c feca t circulum in g *ÔC* per ipfum pundum tranièat æquatrix,Sed quia ignota funt ífta,ideo & ipfa **qua** dratura.Sedfilíbet attendere paucis aperíenius quid de his portionibus fénííámus

tri»

triafopponendoPrimOjCircumferentiam.-circuli ad diametrum,longitudine mino/ rem femare proportionem tripla fefijuifeptima. Ex quo patet, arcúm quadrantis minoremefle^cnm.i.fecunda longitu.dine,& quadraram æqualem circuló, mino* rem effe quam ja.cumi.fecundalacus uero quadrati circulooequalis longitudine minus efle<i;cci§.uigefimifquartis.Patet:na.m quadratus de ¿cum S.uigefimifquar* tis efttriaior quam $8.cum ufecundatigitur ra dix quadrari circulo æqualis,longe mi nor erit s.cum suigefimifqaarcis,cum fitminorquam radix de jsxum i.fecund^.Pa tetmam quadratus de ff.eft;^.Ad habendum gnomonem,qui ei circumppnitu/pef additiônems.uigefîmarumquartarumîptimo inuenio fupplementa à ducendo *¿.bit* íni.nigefimáfquartas.S¿ fiunt ¿o.uigefimæquartæ pro dùobus fupplementis i Ad habendum quad ratplum gnomonis,qui fit dudu fra & tonum fcilícet $. uigefima* rum quartarum in Ce,& fiunt ^.uigefimæquartæ ex i..uigefimaquarta,fiue>2 $. quia genteiimæfeptuagefimæfextæ quod idem eft,quia çquales.Et iic quadratulus gno monísfolumfaciti.uicefimamquartam cum i.uigefirnaquartaex i.uigefimaquar/ taffgítur gnomoiolumfaciet¿i.uígefimasquartas cum úulgef maquatta ex i.uigez fimaquarca:Reduchas fracciones integrarum ad unitates,^asper ^ dioidendp,^ fiuht 2.cumijfiiigefimifquartis& i.uigefimaquartaexi«uigenmaquarta:& tantus erít gnomo,qui idntftus quadrato de e.fcfbcet;í. eruut cum 15, uigefimifquartis 8C i.uigefimaquartaex i.uigefimaquarta. Et tantus erit quadratus de *6,* cum 5 uige/ fimífquartis,quírnaíoreftquam}8.cum liecunda.Q^naigKur latusquadratictrcn lo æqualis,longitudine minus erit quam radix de 38. cum 1; fecunda: à fortiori mf nus erit,quam radix de; 8 cum t;. uigefimifquartis Sf i.uigefimaquarta ex iC uigefk maquarta, quæ eft 6.cum y.uigefimifquartis.Si igitur diametros circuli longitudine ponatur 7 :erit latus quadrati circulo æqualis minus longitudine s.cum s.uigefimifi quartis.qupdfuitdemonftranduin,Secundo fiippommus,iftas proportiones efle: æquales,fciliceta kadki,a oado gj&a fad f c.Patet nam eft manifeftum, iftos or« thogotiios fciiiceta ki,a o g & afc^aequiangulos elfe,cum anguli a c f,a g o a i k aequales fint,per fecundam partem 28. primi Euclidisfigitur per quartam fexti eiuf- dem,crunt latera reiatítiaproportíonalía.Sícuc igitur afad a o,ita fcad og:8C PeK-r mutatim (içut a fad fç,ita a o ad o g.Similiter ficut a ó ad a *k,i*ta o g ad k i« et permuta timiïctitàpad.ogjtaa lcadkfiTertiàfupponimusJ'cad ki poteftate effe duplam^ Patefinam per iam diâa ficüt a f àd a k,ita fc ad k i:fed a fad a k poteftate eft dupla cum fe habeat ut femidiameterad femilatus quadratiJgirur fcadki erit etiam pote fíate dupla,pér 4*féxti Euclidis: ratione orthogoniorum a kí,6¿ a f c æquiangu* lorum.His præhabitis,fito r æquafrixjîuefemilatus quadrati circulo æqualis & fit a fz .longitudine îerit per primam fuppofitionem latus quadrati circulo æqualis, mi nus longitudine quâ iz.çum ^duodecím.is,qúía ad duplícaríope niimeri longitud#, nis diametri citcuíi,fequitur duplicatio numeri longitudinis lateris quadrati circulo lo çquaîis.Ent igitur or longitudine minus quam tf.cum s.uigefimitquartis Et;cütn a g per^.primi BuclídiSjContíneatíímul quadrata a q &p.g,& quadratum a p ,m# nus fitfper primam fuppofitionem)quam 38.cum ufecunda:fi igitur fubpahatur d quadrato a g,qudd eft (cum a g longitudine fit /.refiduum fcflicet iocum ;1 * fe/, eunda minus eritquadratumo ginbioc,in quo 38 cum 1. fecundat excedit;quadra^ tumao. ¦Vndea o.adogpoteftateminorem feruat prQportion,em3quam;8...(cpm infecunda ad 10.cum ufecundatquia'uera proportio poteftatis a o ad o g eft ,ut,rni« noris numeri 3¿cum 1.fecunda ad maiorem 10 cum 1 fecunda ÔCproportio/^. ád.*i¿ eft eadem cum proportione ; ¿cum 1. fecunda ad ia; cum nfecunda. Igitur confiât,» o ad o gmtnoremproportionem feruare poteftate,quam 77.3421 .quoflt?utfi qua* dratus dea o in 77. partes æqualesdinidatur,eritquàdr^ftisdeo g maior qua fe* ptuagefimæfeptimæ quadrati de á o<Si enim non effet pïufquam 21.(epçuagefimæ/r feptimæ partes ipfius quadra tide a oîtunç a o ado gnOnferuaret minorem prqpor. tionem,quam 77. ad.it.Sic (imiliter c fieritplufquâ ¿i.feptuagefimæfepcimæ, partes, Quadrati dea fiquia ficut a o ad o gîita a f ád f c pér fecundam fuppofitionem. Sed

Ili ; quadrat

quadratus deaf,¿ft 49 î'ciiius ufeptuagefiÿ Maibp'tima,eft ut 4S.kpiuagefim£ feptimæ* quæ duftà ihn. factes ioxj>;feptuagefi^fe *reptimas,redaft'æ adunitates^erurjty .quoi 28.fep tuagefimiffèpcimis.Vnde poreftas df c,erit maior quâm rj.cum xsvfeptuagefimifi-fep timis,fi a flongitudine fit7.A fortiori igt tur fc,poteftate maior eftij .cu i.tértiai eft?.?» feptaagefimæÎepcimæ fine plufquam1iitfet* tia.Nam j duftiismiâ^ feptuagefimafteptta mas,fâcir 84.feptüâgefimaiïeptima«&qW fcpôtfcftatè major eft tj»cam i/tertia: crft-fï* militêti k poteftate maior quam s>.ciMri<2<tef ttjs,quæ eft mecheras de fj.cum 1♦tettia h#jç confiât per tertiath fuppofitionem.Sic fribtt îï ter prop *in*què(fecundunttâm en minps)hâ bitæeruntpdteftates decf & ik. Vndedici mus c flongitudinéeflè maioremj ceumip* iquâdfagefimifoftauis.Nam râdikdë ij.ciim T;tertïa3eft fnaíórzquare â fortiori *f* c'^ gitudineerit maionPatet fíetquadratus de j.eft $.duftus in j'i * quadragefimafti oda jas^facítis^.quádragefírriáfoftauasprofupp'lemeritis* Quadratulus gnomo? iiiS fcilicetji.quadragefimifodauis,eft ut 96ï.qiiadrageiimæôftaüæexï.qaàdrage ftmaôftâua,reduftæ ad fraftiones integrarum unitatum eiufdem denominationis^ easfcilicetper 48 diin'dëridoterunrloxjuàdtagèffmæoftHiâ*c,ùm t;quadragefima/ cftaua ex^quadragefirriaoftaua Junges éás(upp1ementisá¿ fíúnt2ó^quadrág$> fimæocftauæciim *i* quadragefimaoftàuaex i.quadragèfirnaodàuà.Reduftæad ù-iïitato easkilicecper48 diuidedô:èrunt4'*œmt4 quadragciimifoâàuis,^ rqua dragefimmaoftaua ex i.quadragefimaociaua. Et tantus ent gnomo, qui iünftus quadrato de5.fcilicet5»«erunt ij.curn 14. quadragefinufoftauis 0¿ i.quadragefima# óftaua exi.quadrageíimaoftaua,Ettantuáent,quadrátus de 5.cum .quadrageít-triifoftauís,qut minor eft 15 cum tercia Nam ter n.quadragrfmæo¿taux, reddunt fólum4¿.quadragefímaro<ftáuasí8¿i5.cum i<ytquadragefimifodauis,funtut tucura íJértía.Afórtioríígimr cfiongitudínémaiorerit 3 .cum j í.quadngefimifocftauis: quia eius poteftas iôgè maior eft r cu i^.qtiadragefimifodauis &i.quadrageOmi ècftaua ex t.quadragefïmaoétaua.Eritetiam i klongitudtnemai'on.cum i/.quadri geftmifbtftauis.Naquadfatus de x eft 4-0¿ 2.bis dùtftus in27. quadrageiimaodtauai facit icé.quadragefim-afocftáuaspro fupplementis..Qpadratulus gnomonis, fedí* 'tetdexziquadragefmiCotftauiSiéftz2^* quadragefimpo¿taue éx i.qnàdragefimâ* ocftauaneduCftæad fracciones integramm,per^a.eas djtnden4o>erunt »y;quadragé fimæodtauæcumiÿ.qtiadtagefimifodtauisexr.quadrage.fmaodtaua. Additx fup-piemen *tis,* erunt i^.quadrageGmæoctauæ,eu 9. quadragefimifquinqriagefimifodai uisexr.quadrageíimaoiftáuaiRédudtae adùnitaces,easper48\diuidendo erunt 2.» cum' >7.quadrageftmífo(ftauís &9.quadragefmrifo¿taWex n quadragefimaôëtax ua.Eí tantas erit gnomo qui íuntftus quadrato de x. falicer 4: erunt *6»* cum 27» qua¿ drageGrniíú(ftauiS,S¿9 quadragefi!Ti¡ío(ítai i exr.quadragefimaodtaua.Ec cantus erit quadratus de ¿.cum *1*7.quadragefimifodtauis qui minor eft 6*cum *1* tertijs.Nanl ¿.cum p.quadrageftmsfodauisJunt,ut¿.cum 2 reitíjs;A fojrioii igitur Jklóingitu* dînemaíof eriti.cum x/.quadragèfimiTocftauiszcum eius poteftaslongemaior èumxz-quadragèiîmifodïauis & ^.quadra gefimifoeftaui· ex r. quadra gefimaodta> tia,quia maior 6,cum 2 tertijs. Èx hoc iterum conftar c f,6¿ t k fimul,longitudine dïè fnatores qûamj.cumJr.quadragefimifodauis:^ 2.cum 27. quadrageïimftodtauîs fimul,quæfunítí.cumió. quadrageftmifoeftauis,,fine ff.cum î . uigefimis quartis* quod íderri efhManífeñumígttirijCf&ïkfimul maiores efte æquatricè Or quæ.Çus

didhta

didiïm **efí)longitadíne minor eft ¿cum 5- uigefimiíquartís.Et modo confíate f$ j kOmaljlongicudine maioresefïe 6.cum j.uigefimifqimusiEthaeceft uerítas fubei* liter examinata***

PAndam nuncultimó,quomodo fimùl reperiuntur, quæuolqeritla tera polygoniarum æqualium círculo, cuius hæc eñ propofitío.SÍ femidiametro circuli & femilateribus polygoniarum circumfcrif ptaruni,&lineis complementi inferiptisjinea de centro ad latus circum* feriptæ du<fta, abfcindit minorem portionem de linea complementi unfe ¿sinfcriptæ,& maiorem 3e femilatereeiufdem çircümfcriptæ,quae fimid ¿quentùrfeîriilateripolygoniææqualis círculo: tunc fi aliæ lineæ fie du* iftæfuerintper portiones talium linearum,fîoquôd ipfæ portiones fe há* Beantad priores portiones femilaterum, ficut femilaterà fimul iun&a uni* hiùs polygoniæ,ad femilaterafimtiliundta alterius, tales fimiliter abfein* Sunt portiones,fcilicet minorem delinea complementi infcripta,& mató rem de femilatère circùmfcriptæ,qùæ fimulaequantur femila*teri* talis po* lygoniæ aequalis circulo*

Eftó quód fúperá cfcntro circulus fit deferiptus, cuiu&feinidiameter fit ¿b:tradiisfemilateretrigoni circumfcriptib c, & linea complementi d'e> *8¿* tradis etiamfemilatere tetragoni çircùmfcripti bf,S¿ línea complanen tigh: & fi uoluerisjpoteris pluriur^polygoniarum trahere iubtihtcr fimi* les lineas,femilatera.Trahe deindc4ineamdeaadbc,& ubi abfcinditde pone 1, & übi b.fpone Deinde ;trahe aliam de a ad b f› & ubi abfcindit gh jSdne 1,& ubi abfcinditbc pone m?Dicojfi àbfcifio minprdegh qug êftg l,una cum m^aiqrede b fquæ eft f m , æiqùantur femilateri quadrati fqdálís circulo: tünè fi àbfcifio minor de d é quæ eft d i,fe habet àd gtficuf

n ¿ bccumdead bfcum gh> &

fic fe fimiliter habuerit ç le ad £ ni:erit d i cum ck,femilatus tri* r/¡ gqni circulo aequalis ♦ Et habe **o** **L** c bit fe femilatus quadrati circu* 1Ô ^qpalis,ad fetnilatus trigoni circulo çquàlisfficut portiones **d** dicftæ ad inuicem. Et uti facieS in illis,facito in omnibus.

í **A** 5 Procedit hæc propofitio *ex eo* * Nam ex ¿arietate láte¿ runi diderfarum polygonia^ rum æqualium uni circulo, fee qúitúr uàrietàs laterum poly* góriiarum circumfcriptàrum3 & linearum complementi in* feriptarum : quarè ficut fefia*

habent illa latera, íta & ífta fimul fumpta. Hinc et abfeífiones quæ fiïïït per líneas à centro ex lateribus ad conftituendum femilatus polygoniæ æquâ lis circulo: teneredebent eandem habitudinem ad ínuicem, ut eiüfdem ha bitudinislateraefficiant»

4. Ñon eft autem dubíum j lineam de centro portiones abfcíndefe poffe defemílateribus quæ æquentur quæfitæ. Sed poffet diffícultaseffe, quomodo fciri poffunt lineæ complemen ti, *quæ* additæ ad femilatera po« lygomara circumfcripwum, efficiu nt latera polygoniam'eiufdem arep Puta hdeadditum ad b.c^ponitur latus trigoni, quod tunc gh additu ad b f, efficit latus tetragoiwfed habitudo laterum de facilifcijtur ex fuperio» ribus. Ponitur autem linea complementi in trigono, femilatus polygon niæinfcriptæsUteft de, & alia complementa fecundum hoc adaptantur^ Dicuntur autem complementa: quia additæ ad femilatus, polygonia» rum círcurhfcríptarum ›, conftipjunt femilatera polygoniarum aeqiw* liumarearum»

5 Poffet etiam dubíüm effe, ah portiones teneant habitudinem quant debent» V-ndg fic poteris facere: trahea b inlongum: & fimiliter litieârh dé* aper fin longum, Sólifteam unam quàefftri:oæqualis'b'c'&de;Diüfdéiflt duas portiones, quæ fébábeaht ut g h ad-b ft & o pi & p n. Hàtic fcitfcH èj p, fquidiftahter ad b ciriterdidas líneas de a per b S^perfCôllbcài-Sôlitiètr quæ de a per g h ducitùr, abfciridit portionem deopyquæ fe habet ad pot4 tionemâbfcifàm de g hyficrit pórtiones látérúm I Sit igitur' portíó iHSpÊ linea o q, quæ fehabeat ad gl, ficut deben fi igitur d i offrit o q, trihcte^ bes illam pértioneróS^fádtb de alia portionelineæ ri p, quæ fît r s, á¿ fît®- s ut p h. Applica inter lineas dea per b & f (ut prius) cum alia portione: fi portio quæ per lineam a q ínrsabfcindítur quæ fits t, fuerit ut c J¿, ha¿ bes intentum: fi non uarià ut fiat. Et hite eft uia uníüerfalís in omtóbus polygonipu

ë Elicias ex hoc artem, habere omnem portibnerii circuli, qùæ per fefltf res à centro abfeindi poteft, etiam ad totum improperdonabile in redili* beamiuperficiemreducendi» Étomnem portionem circümferentiæ eti» âmimprôpôrtionâbilèm ad totum medio laterum feçuridùm pr^miffa^ inlineamre&árii conucrtendi»

Annotâtioriès Omtiiiandf

ï Pandan! núncultíntó, quomodo fimul rcperiuritùr qüe úoí ncrís íaM rapolygoniarum aqualium círculo, cùius hcc eft propofitio»

Linea tn coplementi yocat, (emilatus polygoniae ûifcrip£æ, ttt infra pateb$, Didt igítur, fi fuper b c cud e fiat triangulus arqaílaiei us^fimíhter fuper bf ¿¡uadra tusícrít triangulus quadrato æqualisddeô iuxta iftâ habítúdíne, feíii-cWoecdd e, ad

: ; TT -..... · bietM

b fcum g fitímedcht porttones abfcindere d lateribus círcumfcríptárum 8¿ inferí* ptarumpolygoníarumyqag ín latera polygoniarum aequalium arearum erunt,ut

2 Efto quód fuper a centro fíe deferíptuscirculus, cuius femí diameter fit a b;

‹fp Ex hís elícias,quomodo de Cu fafupponít has.tres proportfones éíleæquales lícilícét di ad gl,c k ad bccumdeadbfçum,g h.L deo dicit, qupd ièmïfàtus quadrati circulo æqualis,ad femilatiistngo-nt eidem círculo æqualis. fe, Haber; ut portiones dieftæ ad índice. Nani fidi ad gl fitjUt c k ad Fm ¿ erít con* ueríi m g l ad d *i* ficut f m ad c k Qua reper ij.quintí Euclidis,eríc gl cuní ftn ad d i eum e k,ficut àel g l ad d ís uélfmadck,Modógl cum f m fi* mul,fupponuntttr ut.íemilatus quá dratí circulo çqua lis fimiliter d *i* cütn ck,ut fémíiarus trigoni eidem circii lo atqiiáíié ; Ex Hoc iterum elicias, qùod g l curri frri, add i eufti c k fe habébit,ucb fcuñigfi,adb ccumd , , èjper ii »quinti Euclidis,quia uni âmtaèquatesitilicetgl addi,ueïfmàd cfc:qtídfiqutfîcut tetrágonos cuiusfemílá* tus erítutfm cum g l,eft æqualis trigono cuius femílátus eft utc k cum d i(ut Hippo nícurjítá tétrágónus cuius femílátus eritut b f cum g h,^qualis erit trigono,cuius fe milatus erit ut c k cum d £ Ec hoc ratione laterum fimilium polygoniarum, æqua< tem prdpôrtiônéni ferüantiumJdeôtrigonus ad trigonum erit ficut quadratus ad quadratamíSCpermutatímjfícuttrigonulénláiormaíoríquadfatójíca minor trigo-ñus minori quadrato.Gonftat igitur cur g h 6td e dieftæ *fíat lineæ* complementi, quia additæ ad femílátéra cífcurrifcríptarum', complent femilatera polygoniarum æqualium arearum»

5 Procedit hgc propofitio ex eô>narà ex ua&tate laterum diuerfarurii polygoniarum gqtíilíuni uni circulo,faquttur uarietasfiue habitudo late: rumpolygoniarumcircúnifcfiptárúnníj&lírteárumcompiementi;

Quas dicit effelatera polygoniarum infcriptarùm.Quare ficùtfe habent illa laf tera polygoniarum uni circuló xqualiumutaifta fimul fumpta, fcilicet circumfcri/ ptarum Ôtinfcriptarum Hocuultdicere,fcilicet quodlatera polygoniarum uni cir culo aequalium,illam habitudinemi teneniuquam lacerafimilium polygoniarum cir culo circumfcripratum,cum lateribus infcriptarum.Sequituh . ,

Hinc & abfeifiones quæ fiunt per líneas a centro exdateribus polygoniarum,fci Íket circumícriptarum ¿C infcriptarutfi ad conftituenduni femílátus polygoniæ èfr culo equalisîténere debent eandem habitudinem ad inuicem,tit eiufdem habitudi-nis lacera efficiant.Echoc eft uerum , fi quod fupponit de habitudinis laterum ita ¿ffefupponatunVt fi femílátus trigoni circulo a b æqualis ^ad latus quadrati ei-*dem* circulo æqualis,habitudinem illam teneat,quam b c cum d e ad b f cum g hr necefiecft ut portio abfeifa de de adabfeifam de g h>fit in præfata habitudine

Hi f fcilicef

fcilicet tanqcüm totum ad totum, fimíhter portio abfcïfa de bc ad portionem fcifismdebiVttandem concludatur d itcum c k ,tahquàm abfcifum de b c cum d e,ad gl cum fm5tanquam abfcifum de b f cum g h fc habere, un' cocumb c cum de,adcotumbf cumg h.

4. Non eft autem dubiiim Jineam de centro portiones abfeindere poffe de femilatcribus^uæ iîmul æqüentürquæiîtæ.

Scilicet femílateri polygomæ círculo æqualis. Etira ¿He in detur; quíaeft dabilíslíneade centro quæ plus&dabílís quæ minus: erit igitur dabilis quæ nec plus nec.minus quæfita àbicindat.Namfi ducatui reda a centro ad redam b fprope b puta adpuntftumxttuncpqrtfones de b f&g h, fcilicet fx& g y fimul, funt maiores quæfita .Éc cum a x Continue monebitur afixp uerfosá f: portiones fimul erunt minores portionibus fx cum g y* Cum úero mota erít ufcppundumk,uc eft ak portiones abicifæ fcilfcec f k cum g ufimul minores font quæfira Jgitur cadet punftus inter k &x,ad quem réda â centro duda : portionesabfcindecnèc maiores nec mi> ñores quæfîta,Et hoc eft uerum,ft fiat tranfitus a malote quæfta, fch íicetfxCumgyadmínorem,íciííceí fkcnmgu,peromnèsínten^cií, às:nnon,nonerftneceuereçtam a centro portiones aquales quæfitæ abfcipdçr^ Îedcrànièah Non în hoc laterdifficultas reâilineationis circuited tota uérfátúffo ¿ja qux de h abitudiné laterum font diâa.Sequitur, ?

Sed poilet difficultas elfe, quomodo fciripofiunt lineæ complementi quæ ad< ditæ» Sic enfin *feirt* poftunt:putafid efemilatus *inferipti* trigoniadditum adb c,p< nitur latus triconi círculo æqualis:quod tunc g h femilatus quadrati inferipti, ad-, ditum ad b f,emcitlatus tetragoni eidem círculo æqualis.Séd habitudo laterum de facili feitur éxfuperíoríbus,fcilicétpér é*a quæ diefta fontprimo cap- de Geomecricis tránfmutationíbus,& ex confequeñtí,líné3e complementi facile ferri pofiunt. HícfupppnitdeCufa díuífionem anguli redi ín quotlibèt partes,qua medíante^ fupér datam fieri poteft quaecunque polygonia propofita. Bt hæc diuifio fieri poteft per ea quædida font primo cap.de Geometricis tranfmutationíbus,fupponeíidó fecundum præmiifom eíufdemlíbrtSequi'tur.

Ponitur autem lineam complementi in trigono, iemih tus poligonfie inferiptaè ut eft d e, alia complementa fecundum hoc adaptantur^ Nam erunt fimiliter ut femilatera inferiptarum polygoniaram.Sequttnr.

Dicuntur autem complementa : quia ipfæ lineæ (quæ funi ipfa femthteta inicriptaruni)additx ad femilatus polygoniarum circamfcriptarum,cdnftituun« femilatera polygoniarum areatum æqualium.Et illud confèquens eft ad hoc quod prius dixiqfcilicét ex uarietatefiue habitudine laterum diùeriarum polygoniarum, aequalium uni circulo/equiaarietatem fiuefiabitudinem laterum circumlcriptarS, cum lateribus inferiptarum. Exhaclitera elicitur, quomodo facile data quacunq^ polygonia,aliaei»qualisdetuhVtfi datus trigonuá cui «olo pentagonum xqm

Complcmêfitjfe ..j.w

Itma Isighàte; diaídó fem *il*anísJn bah» iu$nem fem (lateri$ circum fcríptí4tlgqp í CÎF enlodad (emftatusfefo^ maiore portione dupi^aj^^íuper leam peé primam 'primi Èiicldis confitad t*na*nguferp.æquila,terum,çù *'ffe*feílfe çfe *<ulum$C eidem dmrmfcribodsf ínfeiberpientago n.um*Sufeôïenfila tifep epta gq a i ^rrcwfeptí cím/eMáfeatefef^ confetuenda-; qua dtipjicata, fqper eáni conftítucrpjeaágonumiqói^e^ptóemiíra dato trígono æqualis ^r|t,á¿'.íta ¿é àQînihusp.Qlygahi^yicendum*Hamfepppûtp.d^Çuïa efequod/ft, dú^,dfecrr fepolÿgofe.æftqefeftifete,fuerint eifem .circulo cirçumfeiptæ & *i*pleriptæ: eríít latera xtrcUmfectpta cum in feri prjs Illice taUs habitud inaquod fi fu per eas 'fiànt fe miles polygonia^erimtiniMcem æquare^.ÿjpf(eidem cifcfeo fuerit hexagonus *8¿* 'pfcn.taigoàds cto^^ hexagpfeçfe cuinfcdptiCUmïnfeiiftï lateré, cpflftiïoatqrshexagonuâfim(îiter'fupêrlfeeam fe Uteri pentagàni .eftcumfeipti ;cam, latere .fefeipri ,¿conítiwafer penta/ lgPn^verit pencàgoèûs hexagono aequalis* Quod Hita effet, rèdê concluderet MtfefeW«I.SequW¿ fe . . '.. I J>*. I

'Boifetttiàmvidübiufe-xffeV'àn porViQnes 'emeant hâteùdfeèm

,ij „Jpjfeilocfe ocfirecftilfeiatipne. 'Si«gítur etreido dfe ybfeííq^athjfelygfeaifei tíís dare^qualefefet puta quadratum; Primó ípft circuló ■Jmfelèô' &drçùri^ polygàvfefequæ fit trigona cücumj* Mribfepf mfcrïîfefepfeifeim 'per duas polygOife h^iüs Jiabén\Rwftïsfeinedua$mamfeftè fefedfesXemilatertó ïqdfeem ad infeçefe feriientfeuafe lafefeïllârum pqlÿgofeariife circumícríptáfefe •VÎîtti infcrtptaruœ iatçrfeus Et fignà æqualem rnaion fërtnîatére *trigeffe infórípfe* Jqqaefïtd ùâfæqualem minori in gfefefeifeùéqdadfeti i^ îpiçitde Çufa}quod poteft dubium èfle^npbttipnfe'fm& rk- ifeueifefefeportio/ *^èfe quam dèbént feruare^am cum infiniti pofsidcdárí Minores femllâtèribus *iii* HaÜeant utd i ad g l:ita infin«æ portiones dfeerfaru^i habitudi: >Ümp¿flanc abfcmdfen femilaieribus cifeuml^nàm tantum (inus eft,pua ¿tüsibf,adquemcluôa,'recftaâcen p-Ojabfcindit ppi tionem in (emîla-; tere circumfcdpti quadrati ; quæcûr portione abfcifè *in femiktere inferi* pci,ftnc æquales quæfiræ. Ad hoq igitur ten tan dum an ftn(portion es quàèfeæjiubeta b a ffacere inde- fîniræquaùcitatis, &; dart æqualem bc6¿ defim'ilquælitn ôzquam ife betdiuidi perihfrxti Eurl dis in ha bitudinenj b f ad g h, à' fit feu ad p o Îîcut b f ad-g h- Deinde*íigna in *a* b. indefinitam æqualem o ps quæ fit a o : SCapundo oper jr« primi Euclidis , trahe a'quidifian« tem ad b f ufqué a f indefinitam^ & fit o feerit op æqualis a o> Nard fient abf eft orrhogonfes qua-, dratijita a o p qui ílfi fimiliXquíd æquiatigulus. Continua a m ife. que o p,;& fita q* Dtcit fío.q fue/ tit æqualis di ; túne ¿¿¿fe operfe

-z: --'J

tuses» Deinde figna ín a b indefinitam squalem n p,qüæ fit à r: trahe â ptm* ¿tó r æquidiftantem ad op ufró a f indefinitam,& fit r s : erit ut prius r s æqùalré a.rt quia a r s 'eft orthogonius quâdrà ti,Cohtinuà á q afepr s>& fit a r:fis t æqualis fuerit c k,tünc ucróbicp habes ïntehtum*Ad qqróumintehigemiam adúerténdumeft iux tafuppofîtîonëm deCùfM r cum à ôfinWb ccumd e(quodMídeteeft)ad a Ecum>g ïïneb Fourni g hfquódetíam ídem eft)íerUare proportionem,quam Tertiat diàd g^ 6C quatnfemare debet c kadfm:quareettam a r ad ab (¡militera *p* ad a gerunt^ficúc di ad l g»Patet:nam për hypothefîm a rad a oȝeftficut a b ad a g : quaré permutatiró ia rad abcritjicuta óádág.Etper ij.quíntí Eu¿lídís,a r cum a o eritádab ficut ud à ir àd à b^uëî à o ad à g.Et ecoriúerfo¿a rad a b & a o ad a g erit,ficuta r cum a o ad ab cum a gtfed àrcuma o ad a b cum a g eft(utdi<ftumëft)ficut d tur a r ad a î>,à b ad a g,&d i ad 1 gterunt per i k quíntí Euclidis ptopÔrtiÔnesæqu^f les,quia Uni fcilicet a r cuma o àd a beutaa g,funt æquale&Rurfûs cumifti rócliog® nij a o q&a glfintæquiariguii(ut de íeWotum eft)erít o qàdlg,ficut ào adà^-fol a oadà geft,ficut di ad l g:quare per quinti Euclídís,q o 8¿ d ierimtæquaUsqquia adl gæqualempropôhtohèm ftruant/ Similiter de poitioneck idem probabitur fijpEjpnèndo ckadfm eflèficuta radab,fiuediad lg:Namquiàart-â^.m^ii|g goriq funtgquiangulíîerit per 4-fexti Euclidis a r ad à b,ficut a càda m^miïttWtïiàl in KQuia igitur t r ad m b eft,ficut s r æqüàlis a r ad b f aèqüalem a b i eritfiróílíter íí adfniJîcut r s ad b EPatetmam t r abfcifum ad m b ábícifuró eft,Ôcut r s totiim ad 6 f totumJgicur per r$.quinti Euclidis s t refîduüm»ad f m rëfîduüm enVjfîcbtJ-s tc^ turn ad b f totum*Vndeper p.quinti Euclidis,t s ÿ.ckerüjit jquaiès(fî ç *k* ad frh fii^ tié d i ad gl.)Nam uni proportionem feruan tæquàlem Scilicet ad f m. Quod fi ¿ Ç ad f ni *noti íi^uid* i àdgljnec t s aequalis etit ckjdëô *fequitur,fî*æqüaiês finí t s áíb kierit ckàd m f,fîcut d i ad g LEt éc coniequenti f m cum g l,erit fenfilaros qüádráíi circulo aequalis,fimiliter c k cum d ijemilatus trigoni circuloæqualis» 'S*equi*iurÿijl non fini aequales fcilicet C s&ck:tuncuaria quoufque eueriiec.hpcefi:uariad (Sí

■ ¿ g l,fub ¿aderó tamen habitudine.

® Exhociiquétjquqmodbiotïbuifiài redilineationisf.circuli dífffcuítís eft,an latera polygoniarum uni eró- culo æqualiüméhabeantjficùtlate ra circumferíptáruró & infcripta# rum. Et hæc çft uia (inquit) upiuer/ falis Íií omnibus polÿgohijsq

; : z . , - ; . J* î ' ,

é Eficias ex hoc arterrqiiabe* fe omnerri portionem circuli, que per feâores, &*c.*

iff Sit data portio a b e, *abfcifa* i círculo per feâores a e & a b: quæ ignota fit habitudine ad roturó eró* culum j cuius reáilíneátíoném o- ptó« Sic faciendum efturah^ ftmt- chordam duplicis arcus b *fit* de. Apundo b per p;primi Eiv elidís) traho æquidiftantem ad d c indefinita: quantitatis» continuo a cuique indefinitam & ficaec:erit

b e icfcl e,ut titiis eircumfcriptum ad infcriptqm ; Deinde à pundo fignaco;in d b ^dfitgiëdacôgquidiftaritçm ad d ë ufquëfemiafcùm^fit g h ¿trabo redam

..... . " " acencró»

âcentropet h ad *bc,8¿fít* ahf. Deindediuidoaliquamretftamnqtabjlfterminos rem gh d e fimuUn habitùdinçm b c cum d e,adb f cum g h,peç »1 fexti Eudidis: Óífignó maiorem portionem in dequ^fitdeminorem in gfiquæ ht^í .Traho a 1 aík.Videndumeftfut fupra mpiiftratumeftjanc k ad f mfit, ijcqt d i ad g. Quodftnonfint in praefata habitudine:umcuiriand?e funt di & gl (lib præfaca baT bitudine,quoufq}ideuenieLSicigiturc kadfm5ficutdiadgl:addo ck arquale d l &fitk u.ApunCto ücrahoæ.qiiidiftantem adab,quxfítu xierit eux orchogbniti^ aequalis portioni quæfita:.Patee hocznam fi ponàtur bc latus alicuius polygoniae: erit cufemilatus polygoniae círculo xqualis,& erit eux; portio illa in polygonia- qug erit a b c in circulo.Nam *û*ç ufit femilatus trigoni circulo equalis: er it eux pars iexta trigoni,fimílíter çb, parsfextá trigonbeuiuseb efítíemilatus. Itidem e d a parsfexta trigoni,cuiusdefemilatus.Ex quo patet,b e arcum elTe fextam partem circumferentiæÔCab e fextam efîe partèm cifcuU;'&êx cbnftqüentí,c bx erit por/ tiontabcxqualiSiSequitur. . t , ...

fi £ wjj **Et omnem portionem circumferenti*.** , , s (* . __ . , „ , ,

4f Si uis arcum datum in recftam aequalem reîbluere.Primô per-pr&mi'fta¿ reduc portionem circuli fub arcu & fetftoribus in fuperficiem redfam, ut fii c uxaeqdalis portioni circuli a b e. Írtuenió medium proportionale inter é uâfux,cuiUs quadratum aequale èritrêâanguÎæiub cu &u x,per itf.fexti Euclidis,quareeritdupluadotthogón¿um cux.Er fit latus iftius quadrati ul **teda f**g,erit quadratus de fg duplus portioni à b é, eja duplus orthogonio Cux.Etfftlatus iíííus quadrati ut reéta fgterit quadratus de **f**gduplus por- tioni a b e,quia duplus orthogonio c u x,»qualis portioni» Rut fits per 1o. 8 fextí EuclidiSydp ad à b *6¿f*g tertiam continué propórtíonaiem? quae fit fi i erit per le.fexti Eacíídís,recfanguiúm íub ab $¿h i,aequálem quadrato de **f** gdicohiæqualèmeflè arcui be.Patetinam| per ^..fecundi capdíbrí tranfmii titionum Geometricarum,dudío fiuemultiplicatio femidiarçietri ín redam æqua lem medietati arcui,deferibit fiiperfîdem æqualem portiqnicirctiiiconteÎtæ fub ar CUfedóribus.Igitur multiplicatio ipfius fcmídiametrí ín redam æqualem arcut fuperficiem duplam ipil portioni defcnbet.Sedmultiplicada a b in n i, deferibit fu- perficiem duplam portioni a b e.erit ex confequendji i equalis arcui b i. Non enirri **nifi** in redam æqualem arcui, poteft multiplicatio femíaiametri fuperficiem por* tioni duplam deftribere.Ec ita de omnibus portionibus circuli aqt circumferentiae efletdicendum,fihabitudo laterum diuerfarum polygoniarum uni circuló aequali/ um,çquali$ effet habitudini laterum illarum polygoniarum circum (criptarum ÔC infcriptarSfîmul.Siplacethanchabitudmèm in propinquis numeris examinemus"

. t in ueris enim eft impofsibiie.Pro quo aduér tendum eft,quód ft duae polygoniae tini circq lo (Înt aequalesîper communem fcientiam iri uicem aquales erunt. Sumamus duas.poly- gonias fatis communesytrigonum ftilíc.ét quadratum,fub quibus praemifta funt trada- ta.Défcriboigitürduosçirculos inuicem ae- quales, quorum femidiamçcri finí a b 8¿ c *d** Ç.ircitmfcribo Circulo ab'trigonum, fimiliter ¿¿infcribo* Itidem *8C* circulo c d 4 circumftri- bo & inferibp quadratum.Vndé uolumùs ui; defe in propinquis numeris habitudine e *f.* cS hi,adlm cum p q * Eft m/nifeftñ,trigona , .8 ... ad fibi inftriptdm efie quadruplum. Ñama e fecunda trigoni,a d a b primam longitudine duplam ut, d i¿Íum eft *in Gepmetficis* tranfmutationibus circa prihcipiu.Igit a e ad a b fine a h,potefta t,è eft quadrupla. Sí* tníiíter g prima duodecimi Euclídis/trigonus e fg>trigono h k i erit qua druplus:iiy

' - çeîiigeôdà*

telîigedo circule ex a *e* ckcSfcriptutngono egEEx quo conflat,latus circGfcriptitra- i gom,lateri inferiptielTelongitudíne duplum,fcilícet e fad h ¡.Rutius èft etiam manifeftumfquadratum 1m h o}quadratO p ‹q r s eifeduplum.Nam cum c d & d 1 iintgqualès,ô£cl per 4^primi Euclidis contineat eorum quadrata:erít poteftas cl dupla poteftarí c d.Quaré per tandem pfímí duodecimi Euclidis,quadratus 1m n o,qua< dratb p q rserit duplus4Sínt ígiturieBÍcftatnétrí fcilíceta bÓC c d poteftate j.èrit *a* c íecóda trigoni poteftate ii* áqua fifübtrahatuf poteftas a b fcilícet j. refíduíí erít?*

. &t5taérit poteftas bec«u a ecotíneat poteftatesfíuequa
rn ¡drata a b & e báSímilíter erítefpotéftatejó : quare longi-
—\cr cudíne hi longitudine fíe efeum h i erít longítu
diñe 9. Rurfiis quia c d pofeftatefupponitur3 ‰ 1d eft eí
çqualis;! ,m poteftate erit u.Sf p q poteftatetf.Radíx üero-
de iz.fc licet Im,éftttjínor¿. cum ii9.duténtefimííquih/
c
? quagefím íflextis. Patet nam quadratus de j.eft»*S¿ ¿Ibis
duíftus ín njí. ducentèfîmafquinquagefimàftextasifacít
7i4.ducentefimafquinquagefirnaflTextas pro duobus fap
o pleméncis.Quadratulus gnomonis fcilícet de 119. ducen
,| tefimifquínquagefirnífléxus,eft 141^1.ducenteftmæqùinquagefimæfextæ ex i ducentefimaquinquagefimafexta.Redudæ ad fractiones ià tegrarum,easper zy^.diuidendoi erunt 55.ducentèfimæquinquageiiimæfextæ ,cùm s i.ducentefimtfqdihqua^efimiflbxtis ex i.dùèèhtèftmaquinquagèfîmafexta. Ad* ditae fupplemeritîs ^mnt *vtà**ducetftefimæquinquagèftmafextæ,cum s i.ducentefímifquínquágéfiniífiextís ex i.ducentèfimaquinqüagèÎîmàfextâ.Redudlæad uni tares eas per 25¿díüídéhdóerünt^cum T.ducentcfimaqutnquageGmafexta Su ducentèfimæquinquagefimæfektæexudùcentefimaqüinquagefimafexta. Et tan: tus erít gnomo,quí íundus quadrato de ¿«fcilícet91 faciet n * cum 1. ducentefima* quinquagefimafexta^ 81 ducentefímífquínquágéfimíirextis ex i .dikemefíma* quinquagefímafexta,qui maior eft poteftate lm,Quarél m longftudínemínor erit ¿.cumiipducentefímiíquínquagefimiflextís.Similiterpq quæeft poteftate<í.eiít íongitudinémínori.cumi^.fexagefimifquartíSjííueeftminorz.cumn^ducentefimífquinquagéfimiflextis.quodidem eftæatetinatnquadratus de2,4*& **bís du¿tus ín 25.fexágéfíinafqiiartas,facit iitf.fexagefimafquartas^ duobus fuppkmen* tis.Quadratulus gdomonis fcilícet de 25>.fexagefimifquartis, eft 841. fexageft'mæ/ quàrtæexi.fexagèfimâquartà.Réducftæadfradtiohes integrarum,eas pértf&.díuí deudo,erunt t j.fexagefimæqùartse cum ¿.fexagefimífqoartis ex 1. fexagefímaquarta* Additæfuppieíhentísjéfùnt 12Mexàgefimæqùâ Vtæ cum 9 .fexagefimifquafris ex i.fexageftmaquaria.Rèdu(ilæ ad bnitates,eas feilicer, per diuidedberunt i* c ü î* fexâgeflmaquarta &9'fexâgeÎîmifquartis ex niexagefimaquarïaÆt tantus eruÿno

. ¿ nio , qui fpndius quadrato de 2. icilicèt4î
I erunt cum ufèxagefîmaquarta fiójexage
íimífquartísex iJexageiïmaquarta * Et tantuseritquadratus de2¿ cum 29. fexagefimiP quartis^ïiue cum ne», ducentefiinifquinquagefimiflextis.quod idem eft.Modo cumpoteftasp qfit folum ¿".erit p q longitudinem *ínori.eum* 1i^ducentèfîmifqùmquagefimifz fextis.Quo fit ut l ni p qfimul, longitud!/
!) ne minores fini î*èum aj^.ducenteïïmifquin quagefimiiTextis. Quarè ef cum h i,ad 1m cum p q maiorem íeruabít proportionem, quam ¿ adf.cúm *y* y. ducentefimifquinqua>
S jgefinftftextis. Nam ut lógitüdínís numerus ,d 1 tn cum p q explicetur praeciie: rieceíie eft minuere numerum.5 cunMjs.diicentefí tnífquín-

mifquinquagelímíflextís. Qtio fado,ef cu ni h i maiorem ſérúabit adl m p q proportio/ nem,quatn p.ady.cum zj^.ducentefímifqutn? quagefímiíléxtís.Reftaua crí¿ónó egf, qua dratumdarèçqùalemyèt uídere hábitudinem efadlatus tafísquadrati,fiftt ut Habitudo e f cum h i,ad 1 m cum p q.Rèfumocirculum a b, cum trígono íllí círcumícrípto, continuo b ufq? g-Eft manífeftum >quod rediangulam quae fub b g b *fcontinetur*: æqualis eft trí< geno e gf.Vndefiínter g b *0¿* b f recipiatur ünummedíum proportionale pçrp.fexti Eu elidis,quod fit t merit quadratum detu,quód fíttüxy,«qualecrigon¿egftpéra¿fextiEu/ **elidís. Adhaben**dam habitudinem e fad t u fiç facio.Eft per hypo theft m g f potefta te.59*quía.¿íqngitudíné,6¿ b feft poteftate .<?:fubtraho poteftatem b f,a poteftate ¿ ií¿&refiduum erít. 27,.quod ent ut poteftas deg b:cum g b ffic orthogonius, ôf f g per.4«í.primiEuclídis,cqntineatpot¿ftatesdebt6egb fimuLRadÎxdejz. eftma- ionj.cum ly.centefimífuicefirñífodauis. Igitur b g longitudine maior erft,$.cdm.t£ centefímífuícefimifo¿lauis.Patet:nam quadratics deleft 2y:8£.5 bis dueftus in. 25« centefimafoicefimafodaiias,facit.2$o,céntéfimáfuícefimáfocftauas^ro fupplemen tis.Quadratulus gnomonis,ftilicet de 25. cenieftrnifuicefirhifo (ftaurs,eft^f5. centén iimæuicefimæocîauaèexï.centéiîmauicefimaoàaua.Redutftæ qd fracciones inte- grarum eas per i28,díuídendó:erunt ^.céntefimæfuicefimæocftaùæ'cumi^*t cante*- Bmííuícefímífodauís ex i.centeííma üícefimáodlaua. Additæ fupplèmentis^ërunt ^.çentefimxuicefimæodiauæcum nj.centefimifiiícefimííbcftauis ex u centéfima/ ùicefîmaocftauxRedudïæad iimcates>easdíuídendoperu8 : erunt unum cum i2< ¿entefimííuicéíÍmífo¿iauísy^uj.ceñréfímiTufcefi'mííqcftauís exc centéfimauicefif maocftaua.Et tantus erít gnomo,qui íuncfius quadrato de *$.fcilícet* 25terunta^-cum iíá'.céntérímífuicefímífodauís & iij.céntéfimííuícefimífo¿ftauís ex 1 . centeftmauj cefímaodaua.Ec tantus erít quadratus dé ¿.cum 2$, céntefímiTuicefímifodlauís, quf **minor eft** poteftate b g,quæ eft ut 27Jgítur b g longitudine maior erít ¿«cum 25* ceri tehmífuíceámííbdauís.Etexconíéquentftmuítiplícatío bf ín b g plus producit, quam multiplicatio j.in ^.cum 2ytcentefimifuícefimífodauís,qua¿producit 15. cum ^pceatefimifuícefímifoctáuís.Igitur trigonus e g f5érít maior 1y.cum 75* centefimfs fuicefimifpdauisifimiiitef quadratus (tixy:fi e flangicudine fits. Rurfusquia ra< dix de 15.com75 céntéíimifüícefimifóíftáuis maior eftj. cúm í2i? céntefimífuíceri7 miiecftauisU fortiori igitur t u longitudine maior erit 5 'cum isí.centefimíftiíceíimi^ odauis.Patetmá quadratus de5 eft 9.8¿ j.bísdudas in 12 ixenteft míftiícéftmaod'a jàaSj&cit/x^centéfimafuicéfimâoâauas^fupplementiSjQuadratulus gnomonis»

's,.... f

V X ⁴/V

Vi a

ícilícét dé i2Kcentefimííuiceí¡mífo<ftauís : eft i4tf4i ceniefimæuicefimæo(ftauæ ex i. cente-, fimauicefímaodáua Reduçftæ ad fradh'ones integrarumseas per íi^díuldéndoieruntii^ tentefima:uíceíímeo(ftaugcum45tcentefímíf uicefimifo(ftauisexi.centeriniauiceGmao6a' úa. Additæ fupplemeti^ertft'84©* cêtefimæu(èefimsocftauæ cft^.éentéfímifuícéGmífoáa **uís** ex i.cëtefimauiçeftmaotftaua.Redudæ ad unitates,eruntX. cum 7±.centéíímiíuiceíímíí óeftauis ¿t 49. céteíímifuícefimiíbtftáuís exu; éenfefimauícefímaoáaua .Et tantus erít gno> **íñOjquíiundusqUádcatodei.fcilícet** ?.eru< ¿utó

Iicet9:eràti£.cum zi.cetcfimiruicefimifodaiu's S¿ 49. cêtefîipifuicefîmifodauis ex i.centefimauicefimao<ftaua.Ettantos erit quadratus de|.cu 121. centeiimifuicefimif: odauis^quiminoreftquami^cSzí.centéfímifuícefimiíddauís.áfomonígíturjeriC minor quam poteftas de tu,quæeftmàiofi$.cum zj. centeíimífuícefímifoárauis. Et ex coníequentí c ulongitudine maiOr eritj.cum ni .centeíimífuícefimifotftauis.Ma aifeftümeftígicürcfadtu minórem longitudine féruare proportionem, quam ‹57 ádj.cum izhceàtefimifuicefimiibdauisieô *(g* tu longitudine maior eftj.cum m.ceniefimi fuicefimifodauft.Modô critícente j.cuto nu centefimifuicefimifoâauisîdecréfcet propor tío *0* ad maiorem numerum,quamj. cumin. centefithifuicemifodauis.Rurfus diuido 9. induo æquf,8f erit medietas j.iïmiliter diui/ do 3. cum *121* .centefimífuicefimífódáuis in duo atqua,& erit medietas ut unüm cum 149» dücentéfimifquinquágéfímííTéxtis ‹ Vnde ficut á.adj.úa j.cum ni. centeiimifuicefimif/ odauis ad unum cum 249. ducen tefimifquin/ quagefimííTextis.Et permutatím,fícut *0* ad 5. Éum!2i.centeíímífuíceíímííó(ftauís,íta j.ad unúm cum 245. ducentefîmifquinquage íímííTextís.Jed efad tu,minorem feruat proportionem,quam *c* ad cum núceme fimiíúícefimifo<ftauis:ígítur etiam minorem feruabi^quamj.adunum cuto 249 du cencefimifqüinquagefîmiilèxtis.RurÎus triplico ; & fiunt9:fîmiliter triplico unum cum24>ducencefimiiquinquagefitnificxtis>& fiunt 5. cum 255.ducentefímífqum-quagefîmifièxtiScSicutigitur^ ad3.ita5.cum ijy. ducentçfimifquinquagefimiflex-' tis ad unum cum 249 ducentefímifquinquagefímifiéxtis. Et permutarim,ficut 9* ad jcum 23 5* ducentefimifquinquageumifíextisííta 3 ad unum cum 24s» * ducenrefimís quínqiiagefimííTextís.Sed efad t uminorem feruat proportionem longitudine, iÇ j.ad unum cum H^ducentefimifquinquagefimiflextisdgitur etiam minorem ferua bít?quam5.ad s.cumiss.ducentefimifquínquagefimiflextís.Vnde confiat, latustri/ gohí circuló æqualis,ad latus quadrati eidem círculo æquafisfcum trigonus ¿í qúá dratus inuiceth fint æquales)minorem longitudine feruare proportionem, ad ^cümijy.ducentefîmifquinquàgefîmiflèxtis. Et prius monftratum eft latus tri-gónicírculócírcumícríptícumlatereinícripti,ad latus quadrati eidem uel aequali circulo circumfcripti,cum latere infcripti quadrati,maiorem feruare proportionem q 9.ad5.cum s^.ducentefîmifquinquagefimifièxtis.Ethæc eft ueriras,fcilicet q> Ia/ rerápolygqniarum uní circulo aequalium,mino rem feruant proportionem adiniit/ cemrefpecftu proportionis maioris inaequalitatis:quam latera fimilium polygonia fum circumfcriptarum uni circulo cum lateribus infçriptarum.Nori igitur eandem íéniant proportionem fiuae æquaiem, ut credit de Guía#

Eícripto fuper à centro círculo,8¿ tracftà diametro b a c,atq? maxi
■ inachordain infinitum extenfa, quæ orthogonaliter fecet b a c, quæfit d a e.Si tunc fuper aliquo puri&o iri a c # qui d b díflét fe*
b ciindum longitudinem; chordæ arcus tertiæ partís círculi,quí fit f,circulum cu

de maxima chorda abfcindét redam g
à h h}médietati circuli æquaiem, Uel propin qúani. Quôd fî de b & c3redas ad g h traxeris, erit fupérficies b gc hæqifàïis tielpropinquafupérficieicirculi b c de.

c a Ad

a Ad cuius intelledum,defcribecirculumfupera,quiGtb cdeut pri* us: & trahe chordam arcus fextæ partis circuli & fit1m › 8¿ quartæ partis quæ fitt k,& tertiæ partis qua* fit n o.Et confideraj ex quo omnis chorda eft minor arcu › Scplus chorda maioris arcus: qubd tunc circulus qui debet per b tranfire, &C habere centrum inb c diametro › & fecaré de chorda extenfa æquaiem arcui: ille habebit ne ceffarib centra ultra a uerfus c,tatb di ftatiùs quate arcus maior cui chorda fubtedit & minimus omniuq no po teft dari minor s habebit centrum in a cuius femídíameter a b,Maxim us au* tern circulus habebit centrum ultra a Uerfus c,maxima diftans ab a,cuiusfe midiameter maxima:qui circulus ab* feindere debet demaxima chorda,redam æquaiem femicirculoj&illa ma xímá femídíameter quærittm

J Secundo eft attendendum qubd chorda aliquapoteft fignari, quæ fit mediainter chordas *ei* compares. Et uoco compares chordas:quarum u* na minor fignata, & alia maior, fic qubd per arcum æquaiem diftent à fî* gnata:utiik,ablm'& no. Nam cumilarcus(itut in:tunclm&nosdi* cunturcompares *i*k.Dico qubd poteft chorda fîgnari,ubi omnes dug co pares habent potentias, quæfîmul iunftæfunt maioresduabus potentes chordæ mediæ;ut fî adi m chordam, compares aliquæ traheretur, earum potentiæfemper erunt maiores duabus potentips Im.Poteft etiam chor* da medía fignarí, ubi potentiæ omnium duarum comparium › erunt mí* «ores duabus potentqs chordæ medíæ,ut comparium ad n o.Itapoteft fi gnari chorda,ubi omnium duarum comparium potentiæ, eruntæquales duabus potentes chordg.Quia quanto potentia minoris comparís eft mí nor,potentia chordæ mediæ:tantb maioris comparís eft maíor. Et quia tunc omnium duarum comparium potentiæ erùnt æquales, duabus po* tentijs chordæmediæ: patetillam eífe chordami k. Nam potentia Im cum potentia no,æquanturduabuspotentrjsik. Sic & potentia maxímg chordæ fcilicet de cum comparí, fcilicet cum potentia minima? chordæ: aequabitur duabus potentes *i*kJEt quia potentia minimæ chordæ, non eft aliqua: patet potentiam diametri æquari duabus potentrjsi ks fine late tis tetragoniinferipti. Ita deomnibus duabus comparibus!k hocueru.

4 Tertibfuppono,qubdikbis excedit duas femidiametros: fcilicet ma xímí circuli qui quæritur,& minimi cuiusfemídíameter eft ab, & hoc no tum relinquo.Bx quo elicio duas compares chordasadikdabiles/quefi* muliundæ æquabunturillis duabus femidiametris ♦ Nam dabiles funt

compares maiores, fcilicet propeik: & dabîles funt minores, díftántífsiméabi k. Igitur & æquales.

5 Quarto elicio ex his› n o effe femw fodiametrum uel prope quæfiti circuli. Nam cum potentiæ comparium æqui ualentium duasfemidiametros, æquen tur duabus potentqs i k, 8¿1m fit femú diameter minimi circuli, cuius poten* tía fi de duabus potentfjsi k fubtrahi* tur, remanetpotentía n o:ídeó no eritfemidiametermaximicirculiqfiti*

6* Quinto elicio, quod fino eft femidiameter: tunc fi in a freperiturpun* ¿tus qui fitp, ita quod a pfe habeat adaf, ficutfagittaarcus ibk adfagic* tam d b efemicirculúerít p centrum circuli, &Cpb eius femidiameter, quæ deikchordaextenfa, abfcinditqr, quædupliCataæquabïtur gh, Et fide omnibus duabus comparibus fic feceris, ex proportioneiagittarum cen* trainueniendo: abfeifiones quæ de extenfis comparibus fient, fimuliun* ¿tæfemperæquabunturg h, licetnonomnisabfeifiouniuscomparis æ* queturfuoarcufiEtitadeinfinitis comparibus, per eandem regulam ab* fcindere poteris rectasæqualesfemicirculo. Sí uerón ononeñíemídiamé ter. tunc nonconcordabuntillæ abfeifiones, idebuarietur quoufcpcon* cordabunt. Qubd autem fuperficies b g chæqueturfuperficiei dreuli, fa* tis patet ex præmifsis.

7 Sexto elicio, quo modo portiones círculíinter compares cadentes, fé habent ad circulum : fícut fe habet arcus inter com pares ad circumferenti am círculí. Pura inter 1 m & n o portio circuli, eftfexta circuli, quia arctis 1 n & arcus m o, iunt fexta circumferentiætquanto enim portio interi k & 1 m eft minor duodecima, tanto portio interi k & n o eft maior duodecima parte circulfEt per hanc confiderationem poteris uarias abfeifiones por* tionum circuli facere, 8¿ uarios triangulos æquare. Et hæc fuffícíanu

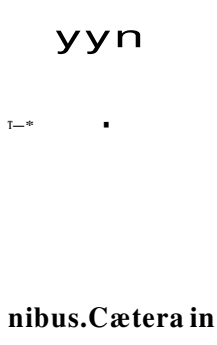
Annotationes OmnifanAh

1 Defcripto fuper *a* centro circulo, &tra¿ta diametro b a c, atq?&c

4PVult à maxima chorda indefinite extenfa, abfcindere redam æqualem medietati circuli, hoc eft medietati circumferentiae circuli : dicens per propoíitíonem, gh, æ- qualem effe medietati circumferentiae circulib a c d e*Ec hoc infequentibus demon- ftrare nititur

2 Ad cuius intelledum, defcribecirculum fupera:quifitbcdeutprius*

4pQnomodo arcus 8C chorda fextæ partis circumferentfedeturfimilíter¡8¿tertíaÉ quartg eft manifeftum. Nam femidiameter eft chorda arcus fextæ parris circum® ferenriæ3quæ quantum congruit propofito, fic deferibi debet. Sumpta æquali diametro inter pedes circini, colloca unum pedem in e :& iftofixo moneatur alius uerius arcum quadrantis ubi fccateum ppne m. Rurfus coloca iterum pedem circini

circini in djSCfacfimilitêr, ubiàbfcinditd b quadrantem pone 1,trahe 1 mjerit chorda fex taepartis circumferentiae. Rurfus colloca i/ pfius circini pedem in b, moüéatúr álter fecando quadrantes bdSCe b,fi¿ fedíones nota per n &o4trahe no:& íiabés chordâ tertiç partis circumferentiae. Deinde quadrantes "in duo aequa per 29» terttj Euclidis díuíde, 8C fe&iones nota per i k.trahe i k, & habes chordam quadrantis» Chordam minorem ef fearcu fuo:& quod quanto arcus máior, tan tó minor eft proportio chordæ ad a reum,fatis expreifum in Geometricis tranfmutatio nibus.Cætera in licérà funt manífefta,auxiliante figura.

J Secundo eft attendendû» quod chorda aliqua poteft fignarfiqup fit me* diainter chordas ci compares. Et tioco compares chordas. &c.

4pSequitur,dico quod poteft chorda fignari, ubi omnesduæ compares habent po> teprias,quæ fimul iundæ funt maiores duabus potentijs chordæ mediæ : ut fi ad 1 ni chQrdam,comparès alïqux traherentur,earum potentiæfemper erunt maiores dua bus potentijs 1 m.Patet 1 ic>traho fg chordam æquidiftantem ad 1 m, fie quod g m ar eus arcui km çqualis finerunt fgSd i k compares ad chordam Im. Vn/ de potentiç fg & *i* k fimul,erunt ma iores duabus potêcfjslm. Nain 1 ni ciliatus hexagoni infcriptí,&í kla tus quadrati» Modo cum omnis co fta quadrati ad medietatem díame/ tri fit duplà poteftâte, erit potentia i k æqualis duabus potêtijs 1 m:qùâ re potentia i k Cum potentia f g fimul, maiores erunt düabús poten/ trjs 1 rii, 6¿ quotquot traxeris com/ pares, erUnt potentiae earum fimul maiores,duabus potetijsl m. SeqL ^[Poteft etiam chorda media fignari, ubi potentiae omnium duarum comparium, erût minores duabus potenttjs chordae mediae jUtcompa rium ad n o»Patet,traho s tchordam æquidiftantem ad n o, fic quod arcus o c.aequa* lis fit arcui o k, erunt i k & s t compares ad chordam n o. Vnde dico potentias r t hkíimul,minores efleduabus potentijs qo. Quodenimuerificaturdeduabus com paribus ad mediam,ita & de medietatibus comparium admedietatem medix * Eft manifeftum cum no fit latus trígoníinfcriptí»ó¿ a q prima: erít a o fecunda longitudine dupla ad a q, per ea quae dtfta funt in principio Geometricarumtranimutati O/ num.Si igitur a o poteftâte fit^ erit a q poteftâte ut unum, SC q o poteftâte ut y.Rur* fus cum i k fit latus quadrati infcripti,& a h prima,quae eftæqualishk.eritakpoté/ ftate dupla ad h k. Quo fit ut poteftas a k cum poteftâte h k, dupla fit ad poteftatem o q.Nam poteftas a k æqualis a o eft ut 4 • & h k utz.erir igitur poteftas a k cum po/ teftate h k ut ‹r. Modo poteftas o q eft ut j .& duæ eius potefta tes ut Sed cu m r t rni nor fit a t æqualis a k:eft manifeftum poteftatem r t cum poteftâte h k,minorem effe duabus poteftatibus q o.Et ex confequeti,poteftas s t cu potefta te i k,minor éft dua bus poteftatib.n o.Et ita de omnibus comparibus ad n o erit arguendum. Sequitur.

<ïta poteftftgnari chorda * übi omnium duarum comparium chordæ potentiate/ runtæquales duabus potendjs chordae mediæ,illam chordam diciteíle ík. Ñam po/ tenth l m cum potentia n o,aequantur duabus potentijs i k. Patet ftc:nam(ut ditari eft) potentiaa k,dupla eft adpotenciam h k» Modb potentia p m cum poecia q o /eft ut potentia a ktquare potentia q o cum potentia p m, sequantur duabus potentes h k<Paternam cum arcus ek aequalis fit arcui b k & arcuso k æqualis arcui kmiratione compariunuerit per communem fcientiam,arcus eo æqualis arcui brmSit ex arcus uto e,erit arcus o exæqualis arcui l b m:fímílíter chordà ox çquaîis cbordæl ¿h, pem.temí Euclidís.Etqutaaetraníitper medietatem arcus itranfibit per medietatem chordaè, ut fuperitis monftra/ tum eftjgítur per j. tertfj Euclidis» a e perpendiculariterineft fuper o x,ficut a h fuper l m. Erit etiam a q aequalis medietati chord# o x, chordae Im ' & ex confequenti pec oprimí Euclidis, potentia a o æ/ qualis erit potenti» p m » fiue a q cu potentia q 0» Patet igitur ficut po/ tentiaao#quatur duabus poten/ tíjs hkfquia a 0 æqualis a kpér definitionem circuli) erit fimiliterpo tentia q o cum potentia p m,æqua/ lis duabus potentrjsb k: fimiliter potentia no cum l m, æqualis erit duabus potentfjs i k. Etiam fic pa/ tetífit a o. poteftate 4» erit a q pote/ flate unS,& qô potefta te & h k poteftate 2.Modo potentia q o fcilicet j.cum potétía a q gquali p m,facit 4«ficut igitur 4.duplus eft ad ¿uta potentia q o cu potefta p m» dupla erit potçtiç h k,& eodem modo de duabus quibufcunip coparibus eft dicen/ dum. Vt fi fint datæ iftæ duæ compares f g &C s t:He quod arcys g k çquâîis fit arcui k t.Dico potentiam s t cum potentia fg»æqùalemeïïè duabus potentrjs *i* k.Patetînarri demptis t k & gk æqualibus,ab æqualibus e k ÔC b knefidua funt æqualia, fcilicet t é Ô6 b b g eft medietas fb g.Signo igitur in e c arcûm aliu æqualê t e fit e u,traho t uærûftit didum eft)tuæqualischordæ fg Et fimilitér ficutae per rhedictatetri arcus tranfictita per medietatem chordæ, quare a r æqualis erit medietati chordæ t uÿ cum r c & a e iintæquidiftantes inuicem *9êc* perpendiculares (uper be. Eft igitur a t? ut y gjtnedietasde fg:&exconfequenti per ^.primt Euclidis,potentiaa tæquali» eritpotemiær tg¿ar,fiue y gfimuL Modo quia a t eftæqualis a kper definitionem eirculiíconftat potentiam r t cum potentia a r fiue y g, æqualem efte duabus potentiis h k,S<ex confequentipotentia stcumpotenti^fg, æqualis eritduàbus potenti]# i kîquod fuit demonftraiidum.Sequitur.

4pSic potentia maximæchordæfcilicetdecucôpari, fcilicet Cnpoténciamînimsb chordæîgquabitur duabus potenttjs ík. Ec qa potetia minimg chordç no eft aliquas patet potentia diametri fcilicet d e,çquari duabus potenttjs i k. Na utdidu eft a kæ/ qualis a e,pquatur duabus potetijs h k:quared e æqiiabiturduabus potettjs i k. Etrà tío huius eft,quia de omnibus medrjs chordis coparibus uerificaturugitur & dè ma sima 6¿mínima comparium uerificari eft neceffe. Non autem econuèrsb fèqüitür formalúer.Sí enim aliquid de maximo mínimo uérificatur, non tamen de omni/ bus medtjs uerificari eft neceffe. Sed formaliter fequitur illud de omnibus medíjs u¿ rificaturugitur de maximo *QC* minimo uerificabiturNaproportio maximæ admini má coparium sad *i* k(ut eftd e ad minimam chordam) eft tanquam finiti ad infinitu, quæ nulla dicitur. Non tamen proptereamediæ ad mediam comparium, ád i *k* propoportio,erit tanquam finfti adinfinituntjCum fit tanquàm finiti ad finitum.

4 Tem®

4 Tertio fuppono» quod i k bis excedit duos femidiametros duorum circulorum › fcilicet maximi circuli qui quæritur, & minimi cuius femi* diameter.

<*Ethoceftmanifcftum,cum i kbismaior fit bc.Sequitur. › ,y.

<Exquo eliciOjduas compares chordas ad i k dabiles, quæ fimul iun&ge æquabnrs/tur illis duobus femídíametrís,fcili* cetfemídíametro minimi circuli q eft **iit a b , & femidiametro maximi circuli qui quaeritur. Rationem afsfl gnanSjinquic : Nam dabilesfunt compares maiores, fcilicet prope i** k,& **da biles funt minores diftamiQ fime ab i k,& hoc éft uerum. Sed eft concludit,igitur & æquàlesîfüppo* nit quod fiat trahfitus á düabus co* paHbüà ad i k minores duabus fe* midiametristuteftd e cum fua conf** parí **ad i k) ad ddat comparés ad i k, quæiimul maiorèS fint duabus íe< midiametris (ut hæ quæ funt prope tk) pêrôrhnes medíais compares: tanquàm à reda minóre duabus (e/tnídíametrís ad maiorem, peroni/ties intermedias>& hoc demonftra/**

n · , , tionetadiget; ſNori enfin fequitur, **datur ibipïdà&minusîigicuribi datur nec plus fiecminus.Scdbénéfequitur^daturplus8C minus** : **igitur alicubi dabikeft nec plus** nec **minus. ; r**

5 Quarto elicio exhisjrídeíTerernídiártieirüm uelprope, qùæfiti circiis» li. Nam cum potential co ni pàrium æquiüaléntiuni duas ftmidíametroá maximi circuli fcilicet miniriii;æquentur düàbùs potentes *i* k, cuín 1 ni **fit** fem ¡díameter minimi circuli ; cuius potentia G deduábus poten trjs ík fubtrahatur, remanebit potentia no : quare nocrié femidiameter circuli maximiqúaefití;

fQuomodd potentia no cum potential m\«quatur duabus potentqs i k: fuit prius' demonftratum.Vnde fi de duabus potentijs *i k* (obtrahatur potentia 1 m,necelfe eft refiduutn effe pôténtia n o.Hic fujjponi t de Cufa\qu^d una comparium ad i k ¿quai ltum duabus (ernidiâmetris, aeqdaíisfit femidiametro minim* circuit, quod non do* monftratur.Nec üiáetürmaior ratio expraemiisis, cur minor comparium debeat ct' (c zqualis femidiarnctid minimi circd^quam iniqiiialis

ÿ Quihtoelíciojcjuódfinoeft fernidiametef circtili maximi.

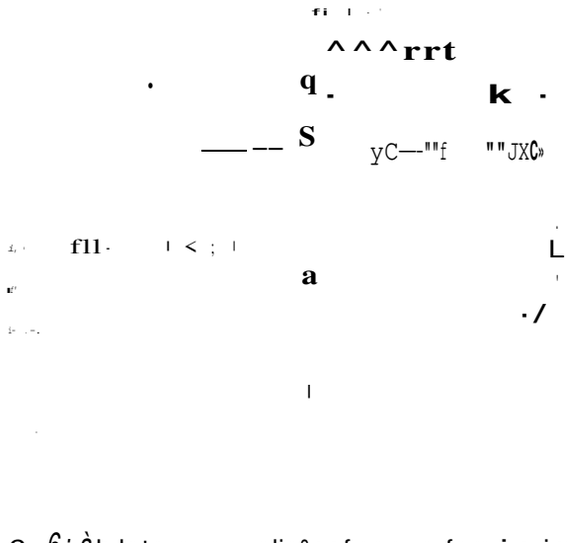
4Vc auteni a fdiuida turjic quod ndrpoftiq fcilicet àbfîtâditotaniâf, ficutb t fagitta chordei kàd fagittám a b chordatd éîfolûm opqs eft H.fex/ti Euciidrë'Et iit fimilitér diüídí ualeac íecuridum habitudiném quárftcuép fagitcarum'Náfia p ádp f fíe**'ficut be ad a r : erica pad a f ; íicút b t ad a b. Quia ibi fupponít n o, éfle femidía* fcKk i metrum'**

metrumcirculi maximi, qtiodudhuc ignoratur* Ideó prius in propinquis humeris uenabirnur an fit àn non fit, quàm aliquid de ifta licera determíne mus* Ethancftátímuenationem fa* ciemus*Sequitur. . . 4, <TQpod autemfuperficies b geh Se* qualis fitfuperficiei circuli b d ce, ia* tis expræmifsis patet. Si enim ghfit niedieta s circutnferehtiæ: eft mantfe- ftu quod multiplicatio a cin g h3pro> ducet redahgulam æqüalem circulai quedupla erit ad triangulo c g h,qua/

<c æqualis fuperficíeíb gc h.Hæc defe funtmaiWefta.

7 Sexto elicit», quomodo portiones circuli inter compar^ cadentes^ habent ad circulüiñjficütfehá Éet arcus inter compares, ad círcumferen# fiam circulnPuta inter 1 m &no portio circuited fexta circuli.

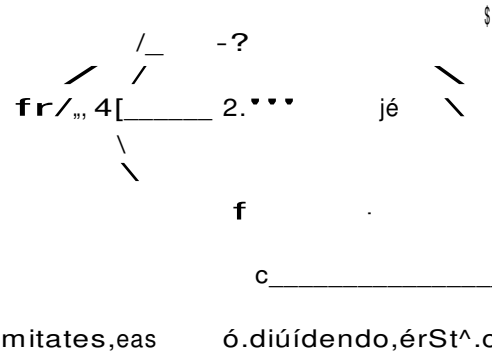
<Hoc tetigit ín de tranfmutatíóníbus Geometricis cap.fecundo. Nam quod hic uocat mediam comparium› illiemedium diuifionisaiti i keft medium díuííioniSjáf media comparium.Dtcir igitu^quèd portio circuli inter 1 m & n o compares, ad iks eft pars fexta circuli,quia arcus Iri cum m o quos capiunt compares,eft circumferes tise circuli pars ïèxta,hoc ut congruit propofito, patet: Nam tracfta a m â o,ubi ai in iecat g *0* ponatur h,8¿a b angulo h educatur perpendicularis fuper % ô,qùaèfith pieft ihanjfeftuth, rriah^ gulosonhogohiosoga,6Ca frneft fe çquales.Namfmæquâlis eft a g, am æqualis a oiquare a fçqùahÿ crit g OjCtim fini orthogontj* Nam. demendo poteftatem a gàpotefta-, teào, fimiliter poteftatem fm à po ceñareâm ífefldua ertint at^ûaha, cum ab æqualibus æqualia demanz turlgitur angulus g o a æqualis eriç .angulo fa m,fimiliter & angulo h à. o:cum per ultimam fexti Euclidis», anguli bam m a Ó fint aequales», Rurfps quia illius trianguli a íi 0 an gulí àd baftm futir çquales : erunt lx

6 6¿ àh latera æqualia3pef conuerfam j primi feuçlidis .Rürfus pacêt íftos triángulos, prthogonios o p hS¿ a p h aequaleselíetquia duó latera unius duóbus alterius funt íequalíá}6¿ anguli fub ipfis contentifCôftat ením per 9 primi Euclidis,a h o anguíCr¿ per h p in duo aequa efle diuifum,fic fimiliter per 10 eiufdem,ao in duo æqua eftedi» uifamiquare iterum erita ph triangulusjtriangulo a gh gqualisi funt enimambo or fhogontj/itniliter a g & a b æquales funt a h & a p,& anguli fub ipfis coñténtí.Qua re per^primi Euclidis equates erunt,& ex corifequentyriangulus a h o duplus erit triangulo a gh* Rurfus a fad a g eft,iicut a fad fm, cuma gæqualis fitf m:quarea f ad a g poteftate eft tripla,S¿ exconfequenti orthogonius aim, orrhogónió a g h tri- plus erit*Nam per T7,fexti Euclidis,a fad tertiam continuéproportionalem poft a g eft longttudinetripla. Vndeconftatfuperficïem ftngh, âdag h orthogonium eu feduplam:& ex confequenti per quinti Euclidis^ mahgulusah o æqualis eritfu/ perfícíeí f¿hm.His præhabttiJt>pateüm n o efte fexum partem circuli fie. Nam fm

go eft medietas,&ídeb erit duodecimal cum m o fit duodecima pars círcumferen tixierit portio circuli fub arcu m p & fecftorib. a m&ao,ut pars duo* decima circuli iDemo ab iftis portionibus commune, fciiicet m h o, reftdua funt triangulus a h p & fu/ perficies fg h m, quæ funt probat£ æquaïes.ertt igitur m fg b æqualis portioni m a o , ÔC ex confequenti fuperficies tn 1 n o,æqualis eric pot tïpni b a o, quare eft ut pars feXcá circuli. Et ita de omnibus portio* nibus inter compares eft dicendifc IgitÔCde portione inter maxima Seminima coparía,quaru maxima çft d e & minima, corda minimi aç cqsdb. Na q eft ^portio arcus cu ¿bad tota circumferéncia,eadêeriç portionis inter copares ad totunj circuîurmSiCUtenim ateus fimul futtipti,funt medietas çircumferentiæ sita portio in ccr compares medietas eft circuli. Vnde per has compares ad ik(de iblis iftis com/ paribus inteftigituóuáriaepoffuntfíeri abfcifiones,# uartj trianguli æqualçs ♦Nani aqreft duplusàda gb, quareæquaJis triangulo ah o¿ èftemm a qada gpoteftate dupla,nam a q eft media proportionalis inter a b &a gi Sicut enim a b ad a g longiui dineeft dupla,ita á b ad a q poteftate dupla ♦ His péraâis,pauca dicere uoïumus de fiác refólutíontEt deferiptb circulo b d *c e*, traho chordam tertiae partis circumfer *rentise*fciiicet n o. Signo æqualem bci quæ fitb f:fado fçèntro J eamcircumdq/ co,quse à maxima chordadeindefinitæex- ténfajábfcíndatghjquamdicítdeCufaae* quart medietati circumferentiae circulftra^ hofh&ao. Qiiiaab ad a peft longitud!^ ft Qedtipla:erit a oadap poteftate quadruple & ad p o poteftate fefquitertia. Nam fi a d poteftate fit 4.erit a p unum, ¿¿po poteftâ tej.Rurfus did.um eftin de complernentis Arithmèticis, círcurhferentíamcirculiad, diametrum longitudine maiorem fepiarq proportionemtriplafuperdecupeftienteíe ptuagefîmâs primasíquáre fib eponatur longitudine 71, erit círçumferentiaçircùll ftiaiorzzj.Cuius pars quarta èftyy.cum 5.quartis. Vndepars quarta circumferentia^ longitudine maior erit yycum j.quártís^ excónfequétí, poteftate maior erit 3 cùmi.decimafexta,qùi eft quadratus de yÿ.cumjiquartis. Nam quadratas de 5 y. eft 302y.S¿ j^b'is dudas in j.quartas,facie jjo.quartas pro duobus fupplçtnèntïs. Quadratuiusgnomonis fciiicetde? quartis,eft ut^.qàartæeii.quarta,uéU.decimjfleX* tis quod idem eft, quæ iuncftæ fupplementis,érunt quart| cutn 1* decirríafextá. Redu&ç ad unitates,eas per ^.díuídendo,erunt sf.cutn i.deciniafexta.Ét tantus eriç gnomo,qui íuncftus quadrato de iy.qui*eft* 30 2 y. erunt jïos.cum i.dècimafexta. Eé ¿antuserícquadratusdeyy.cumj.quartís* Et quia quarta pars circumferentiæcirçu* iidongítudíne maidr eft yy.cum ;\quartis,f| diámetros circuli longitudine fit 70 id eo' poteftas quartae partís círcumferencís¿círculí,mator *ent/to8.c$* 1.decimafexta.Ruiv fus *fi* bc longitudine fit 71.erit ab longitudinejy.cum i.fecunda,cuius quadratus eft tádo.cum i.quárca.Nam qaadtatüs de ¿j.éft *H«bis* dueftus in ufecundam ,facft

7 o.fecundasprofuppfementis.Etquadratulusgnomonis fcilicet de i.recunda,eftu; quarta,quæ aim 70.fecundis erunt zo.fecundg cum i.quarta. Redudg ad unitates, eruntjs.cumT.quarta-Et tantus erit gnomo,quiiunâus quadrato de 35. qui eft 122 y» erunt u^.cum i.quarta JBc tantus erit quadratus de jy.cum i.fecunda,fiue a b uel a à Rarius i.quarta de 1260.cum i.quarta,eft 315. cum i.decímaíexta : & tanta erit pote/ ftas de a p.Nam ficut 12 tfo.cum i.quarta ad py.cum i. decímafextatíta poteftas dead ad poteftatem a p,quae poteftas fubtratfta à poteftate a o quæ eft u6o.cum i; quarta, refiduuumeftí?4$.cum j.decímífíéxuSí&tantacíítpoteftasdep o. Sícutenímsoad gopoteftateeftfefquitertia:íta iztfo.cumi.quartaadMSæum j.decimiflextis.Rur/ lus cum 5.deminextis quadruplicatus,facit 3 7 80. cumj.quartiSj&itanta *erit*.po- teftas de n o»fiue b fuel fh quod idem cfLNatn ficut ñ o ad p 0 poteftate eft quadra*

planta jrso.cumquartisad544» cum decimiftextis* Radtxuerodejzso.curnj. quartis^ft maior ii. cum 25». fexagefimis. $ Nam quadratus de tfi.eft5721.Et61.bis du dius iri a^fexagefimaSjfacú^jB.fexageft mas pro duobus fupplementis. Qtiadra- tulus gnomonisfcilicetdej%fexageíímís0 eft34i.fexageiîmæexi.ftxageiima. Re- dudbe ad fradliones integrarumdiuiden/ do<eas pettfo..ernnti4^fexageftmæcumfi lexagefima ex 1. fexagefima. Additae fup/ plementis,erunt 5552^ fexagefimæcumr* fexagefima ex ufexagefima. Redudbead imitates,eas ó.diúídendo,érSt^.cum iz.téxagefímís Ói i.íexageftma ex T.fexa gefima* Et tantus erítgnotno,quí íun&us quadrato de tfnfcílíceo/zi.eruntf/w, cumiz fexagéfimisóf i.íexagefimaexi.fexagefima. Et tantus erit quadratus *degi.* tum v.fexagéfimis,qui minor eft poteftate bfquæeft^so, cum j.qnartis. ideo bf longitudinemafor erittfi.cum i^fexagefimis. Rurfiis fit ut exceflus b f fupera b, tongitudine maior fit quàm exceflus ¿ixtitn 2 «?.fexagefímís fuper 35. cum nfecunda» qui exceflus eft zj.cum s^fexagefimistÓí exconíequentfa flongftudinemaíorerit iy.cum 5^.fexagefímis.Etquía quadratus dezj.cum ^.fexageftmfs, eft 674. cúm á» fexagefímis ÓCzi.fexagefimís *ex* i.fexageíímsddeoa ferít poteftate maíor 674.011m $Lfexagefímis & zi.fexagefimis exi.fexagefima. *Si enim* a fiongicudíne maíor fit aç.cum ^•fexagefimts>erït poteftate maior quàm quadratus de *25* cum y>.fexagefii* mis.Qiïàd autem quadratus de i$.cum 5j>.fexagefimis, fit 674* cum piexageiinw 8¿it.íexagefimís exr.fexagefimajpatetjnamquadratusde2s.eft625.se 25; bisdu/ cftus in 59.fexagefimas1fadt2?5ôdexagefimas pro fupplemends.Quadraudus gno monísfcilicetde5^.fexagefimisfcft348i.fex*gefimæexi.fexagefima. Reda&æad fradiones integtaru»eas fcilketper tfo.diuidendo:erunt4J.fexageiïmæcumzâ fessa gefimisex i.fexagefima^AddicxfupplementiSjeruntis^i. ftxagefimx cum zr. fexa* gefimis ex i.fexagefima.Redudaead unitates eas per tfo. diuidendo erunt40. cqm ît.fexagefímís 21.fexagefímis exnfexágefíma.Et tantus erítgnomo,quí iundus quadrato de i$.quí eft 6¿$»erunt 6?4.cum 5J.fexagefimís & iLfexagefimis ex 1. fexak ge(ïmaf.Et tantus erit quadratus de zj.cum 59. fexageiimís* Conftatígírur, quía af ïongitudineêftmaiorzy.cumss. ftxagefimis,íta poteftate maiorerít 674. cum^f. fexageíímís SCzi.fexagefimís ex j.fexagefima. Vndefubtraáa minore poteftatea f fut eft674.cum ii.íéxagefímís ^2f4fexag£fimísexi.feagefima >á poteftate fh,quæ eft 37 s♦Cum 3.quartis refíduumniaiuséritpoteftateah.Nam per46.pr¿mfpoteftas fhcontinetpoteftates(ftue quadrata qüod ídemeft)af6¿a h. Rurfus fubrrahod 37 8o<cum^quartis mínotem poteftate a f,(cilicet674cum 5i.fexagefimis,ÓÍ refídix- um eriîîioy.cum4.quintisîigi£ura hpoteftate m¿noreríC5iO)'oCum4,quintís. Ecftzpá riàs diâum eft,quod fi b cftc zidongitudíne , mt quarts pan circumferent circuli

" lon*

Jongftudine maior iyxum 5.quartiSjÔÎ fimiliter poteftate maior ?io«4 cum tdcdma/ fextsÆrmodô confiat,fi bc fit longitudine inerit ah poteftate minor *ji?*ç.cû equiti tis A Fortiori erit poteftate minor quam quarta pars circumferentiae circuli,quxpo teftate maior eft 5108 cum f.décimai exta. Ex hoc pacet,fiippofitionem de Cufa de abfeifionibuschordarumcomparium,nonpofle ftare Sed *dehis* haderius.

<*Cum de prima refóldtíoñciftprum complementorum loqueremur, circafinerri fub nota y.diximus illam quam de Cufa ponit in Geometricis tranfmutacioriibuSjiz fta propinquius ad üerâm accedere refolinionetn * Illam uerô in complementis A> rithmeticis circa finem examinantes, demonftrauimus per eam circumferentiam circuli ad diametrum longitudine minorem femare tripla fefquifeptima : maiorem uero,tripla fuperdecupertientefeptuagefimasprimas.Hic igiturfi libet alteri exa- minemus hocmodo.Ec fit d gc,arcus tertiç partis circuli.cuius centrum fit a. Traho dc latus trigoni infcribeiidi/irniliter fedores a d & a c:& redam traho a centro per medietatem chordae fcilicet per b ufep atcurh,ó¿ fit a b g. Sit infuper k fæquidiftans b Cj8£ utlatus quadrati trigono ifoperimecthtrahoa k *&a* ex a kdeferibo arcum kh f quadrantis. Ex his quæ d*ida* funt fiiperiùs ín fine íftíusrcfolut"¿ úís fub nota y. conftat ,fi abJdhgu tudinefit/.erit poteftate^.&quia b c poteftate eft tripla ad a b, erit e-, tiam poteftate 147. Poteftasuerô e *i* quae eft?. decimæfextæ debe potez Raté,erit82. cum u. decimiflextis: qua re k fqu ç eft quadrupla po tefta te ad e f3erit poteftate j 50. cuj< quar/ a tis.Rurfus ibidem didam eft> fi b g • inipunâo idíuífáí fíe ífi f&bícudintf / , bèadgh,ita$uÔdbiadgifitjUtibi 5ad gbteritb Í portio fagittx,quæ addita ada b,complebít femídíametrum circuli í- foperimetri.Circumduco a i fiaquod omnes fecet fedotes, & ubi fecat federes an* cus totiæ partís circulfipono l.6¿ rntubi aero federes quadrantis,pono n&o. Vn/ defí a i fit femidiameter circuli ífoperimetri polygoniae trigonae cuius d elatus erit, cetragonæeuiuskflatuserit:tuncarcus 1 imæqualiserit redaed c/imiliternid.at œs,æqualis eritredækfieô quôd ficut l í m3ter tía pars eft drcumferen.tiæiuiçirçu- Uit^d.c tertia pars circumferentiae trigoni, Itidem ficut ni o eft pars quarta circum- ferentis fui circuli,ita kf pars quarta circumferentiae quadrati. Rurfus ^idurn eftiz bùkm,qubdb i ád i gminorem feruabit proportionem iqgftqdine, quam 4. cum 57* Centeíjmíftertqs ad *z.* cum 40. centeftmiftertqs, eô quod b i longitudine mitior fit 4. cüm57'Centeftmíftertíjs,€^ígmaíor 2.cam4<r.cemefimifterttjs Ex quo ibidem eft il latum,a i longitudineniinoremefle ttcum s7*centeftmiftertijs, cuius quadratus eft minor 15 j.cum bfecunda.A'fortiori igitur,a i po tefta ræ erit minor 155.com t. fecunda; Patetficjnamquadratusdei Leftkbóííí bis dudas in $/♦ centefimafteftias , facit s*y4.cmtefimaftertias pro fupplementis.Quadratulus gnomonis féflícet de 57.cera' tefimiftprtiis, eftj2.^.centefimgteruxexi,centéfifnatert¿a. Redudaeadfrádíones *i*ntegrárüm,eas fcilicet per toj.diuidendOjerunt ii.cèntefimætertiæ cum f¿.centeiïz ¿niftertqs exhcentefimatertiazfed ponantur 5 a.cenrefimætertiæ^quæ additae fupplé mentis,fadentt2 8^.centeiimafterdastRedudaead unitates^erunci í.cumjo. cenccA nmiftertijs,ponanrur u.cum i.fecunda4Et fiegnomo paulo erit minor 1 a.çum tfecâ da Addi tus ad quadratum deu.fcilicetuhfietijjæumt. fecunda.^Vnde quadratus dé ii.cum i7.centefímiftertijs,erít paulo minor ¡5 3.cum j«fecunda» Ét éx coníéquenti 8^ â fqrtíorferit a i poteftate minor ijj.cumi. fecunda His habitis, ùideamus ah k fad a ilógitudinefitutn.ad 7»quodfí ita fit,erít kfad a i poteftate utiinád 4P. Ad quod confequeiidum3inquíro Equadragefimamnonampocdbns a i fiuc de 15j » cum 1 fe»

cunda;Sí erít 2 cum jy-quadragefímífnonisS^i.fecundaexi» quad rageíím an on®. Vnde numerus qui producetur ex dueftu 2.cum j5,quadragefimifnoniSj&i.fecunda exi.quadrageíimanona ¿ni 21.fe habebícad 13 j.cum infecunda,utm.ad 451. Igituv ducoian i2i.&fiunC242- Rurfusduco jy.quadragefimafnonasin *121.6¿* fiunt 423Î-, quadragefimænonæ. Deíndeduco i.fecundam ex u quadragefímanona ín fíunt *121.* fecundæ ex i.quadragefimarrona. Reduâæ, erunt g o . quadragefímsenoná: cum infecunda ex i.quadrageíímanona,quas addo ad 425 j.quadragefímafnonas» *ÈC* erunt 4^y* qua dragefimænonæcumi. fecunda ex i.quadragefimanona:&hic nii/ merus produduseftâexdudlu j^quadragefimariimnonarum eu i.fecuridaex i-quà/ dragefimanonatniii. Rurfus reduco ad unitates 4 2pÿ» qùadragèfimafhonascumi* fecunda ex 1 <quadrageiîmanona,& fiunt s/cum j2.quadfageiimifnonis,& i. fecun daexuquadragefimanona. Etadditæàd z^cruntji^.cumjz. quadragefimifnonis^ & ^fecunda exr.quadragefimanonaVnde jz^cum^quadragefimifnonis, & *i*.fe^ eunda exi.quadragefimanonatfehabebit adijj.cumi. fecunda, ut i2i.ad4$.Eccutn a i poteftate minor fit 153. cum 1. fecunda : fequítur quod línea quæ eritpoteftate ut 32$. cum 3 24quadragefimífnonís *OC* 1,fecunda exi quadragefimanona ad a fpotefta <e maiorem feruabit proportionem quam ïi2i.a d 49* Vnde fimiliter longitudine ma/ áorCm feruabit proportionem quam 1 i.ad/.Et cum kfpoteftate fit 53o.cum 3* quar/ tis,utdictum eft; fequítur quod kf ad a ipoteftate maiorem longe fer/ liabit proportione quam 121. ad 4^ igitur longitudine toaiorë quam itadÀ Modo quæ eft habitud© kf ad a i a eadem erit bis kfadbis ai: hoc eft refta pofita ut medietas dr/ çumferentiæ circulad diametrum^ Ex quo confiât,hanc reiblutioneaa poncremedietatem circumferenti^ circuli) ad diametrum longitudine maiorem feruare proportionem quàmii«adz. Quare etiam feruabft circumferentia circultad diametrum, longitudine maiorem proportionem tripli» Îèfquifeptimajfcilicet qux eft 224ad./. Demum confiat hanc reiolutionem non tam propinque ad ueram accedere dîcutea quæin Geometrícistranfmútationíbus po/ nitur : tum certum relinquamus circumferentiam circuli ad diametrum^ longítudínemínoremferuareproportíonemtríplafefquífeptima.Hgc füntquç dehis refolutionibus di/ cere propofueramus»

e

D c Mathematicis complementis Reuerertdifs.p.Nicci*| lai de Guía cum annotationibus 0¿> mnilândi)fînis».

Quadra

Circuli D ♦ Nicolai dc Cuia,Cardi-

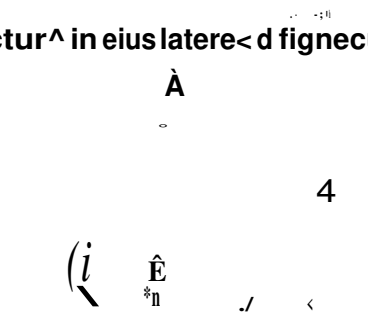
nalis,Legati,Epifcopi Brixinenfis,

Vamuisiamáudumáflúdío Geometrico nos altibr fpècuïatid ac publiera retraxerit utilitasttamen ínter innumeras feríoías curas ,qúás habet Áfoftóiicá legatio,feinter colloquia ftudipibru delectabiliter i'mmifcuit,de Quadratura circüíi feibilí don ícú ta}aíTertípjquám dum nuper equitandomiolueremusjqpod at* tígímuscÓnfcrípfímus. / fl-.Nonlegimus quetiquam propinquius accefsíffe ad Huius no/ticiam,quàm Arch(medetn,qui primo quadrangulûcirçuloæqua.ri offendit, in quo femidiameter circuli duda eftinmediámperipheríam : hocquídem ficeffeneceffé eft, fi fioc cenferidum eft efle aequale, qiiod nec maius nec minus effe conuinciturJa ómnibus enim pólygoníjs, ífopleurís ifoperímétiis ; de quibus folum ín hoc ícrí¿ ptoloquímur, femidiameter circuli inferíptí fí ducitur ín medietatem peripherico^ ritur quadrangulum æqualeJPofíe autem ínter femídíacnérrüm rfiedietátem péW pherík,'medium proportionale facile boñftítuí,Euclides oftendír. Quare tale cum lit latus Quadrati æquiüâlentis, confcico quæ linea reda æque tur periphcxjæ circuz lijfciturÔC eíus quad rattira, ÔC hæc eft cêrtior often fio*Seddum per elicam hanc uM mam partem fereperiffe crederet Archimedes, á ueroxtefeciuElica enim defçribi ne quiqnifi fignum à ceñtro per fémídíametrúm in tanto tempore moueàitur, tn qâanto femidiameter pro circuli defcriptióue Hrcumuolüiíur* Defcríptío ígítur elicæ hos motus fupporifr,quorum habitudo eft út fem id i,am e triad círciimferentíam.Praefup ponit igitur id, quód quierit ; Citius enim reeffa dari pôtéft circulari lirieàè x qualis, quam elica uera figurari. ?.-,J ....

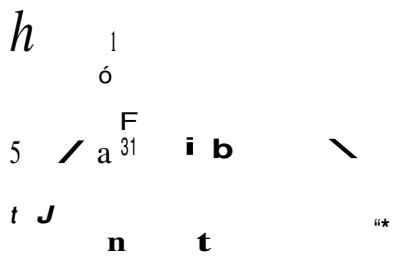
^"Nósáutém confiderantes trigonum S?circulum in capacitate extrema loca tene/re, in trigono femidiametros circulorum inferipti & circumfcripti contrario mo do fe ha bere, cum femidiametro circuli, in quo circuli inferiptus & cire umferiptus co incidunt,qui differunt in trígoño maxime: eflè qjibi femidiametruni circumfcri/pti maximam, Sçinfcripti mínímañb (imul iunàa.s brèuïisimasîcontrâriô modo; ¿n circulo,ubi fimul îundæ funt diameter circuli máxima.Ob hoc feímusjómnes me} dias polygonias ifopérimetras S¿ ifopleuràs fêcundûm capacitatem in illis ad æ< qualitatem femidiametri circuit accederé* Si igíiurfígñáta fuerit quáíñtítas excefíúr-j Íemídiametri circuli,füpet diametrum inferipti trigono: & quantitas quo ipfa feBi<. dia nicter circuli fuerit minor femidiametro circumfcripti trígono: tunc omnis poly-gonia media fecundum fiiarn capacitatem in exceffu fémidïâmçtri fibí inferipti fu/per femidiametrum inferipti trígono! & dímínúrióne femídiarnétrí fibi circumfcfi/pti,â femidiametro circumfcripti trígono propórtíónalíterfe habebit. Nam éùm il/-la exdiuerfa capacítate uariéntùr,non poteft diûerfa eftehabitudó illorum ab habi>' tudinecapacitatum* Sicferñpérñecefle èft, quôdficùtfê habetexceffus adexóé^ futii,etiam ficfehabéat díminutíó áddimíriutionemi cu capacitas íta féqúatur unaftí'! díuerfítátem ficut aliam,8¿non plus neèminusunamquàmalïatn.Erunc ígítur ínó-' mníbus polygohíjs exceffus díminutíó tales féád ínúicem ha béñtesín propon* itlpneunatquare data uña habitudine, per illófum fcientiam innota ali qua pólygó/nía,tune fci tur ín círculo.Et quía ¿xceffus díminutíó ín círculo fimuïiunàr> qüantur femidiametro inferipti trígono ut de fe patétíigitur fi rép erta habitudine d¿' pídantur fecundum eam femidiameter inferipti trígono,ó¿maior portio adderetur' ad ipfam femid(ametrum circuli inferipti trigono 2 habérètùr femidiâmètct ¿irculi i/fopenmecrís6¿ itáioitm'e quaeficiM'

..... **^Facimuá**

{[Faciemus autem hanc partem tibi hoc modo clariorem. Ëx a b línea ín tres patres

Cgnctur^ in eius latere< d fignecurpfrs quartas b qu2it i k, qux quad ret ur, &2g K1 m. Deícribantur infcrípti & circumicripti Circuli, & fit infcrípti trigono femidiameter f g,S¿ círcumfcriptí ffi> & infcrípti tetragon o a g,círcumfcriptí n o* Signetur <féi nde linea fh, et indus medio g, líiieís defg h tradis quantumlibet,trahatUr ad fh æqüidiftans t h,cuius medium fit aa,&iigàetur femidiameterinferí pti alicuius polÿgôniâHropcHmetræ,püta tetragonx,quæ fit n p,& femidiameter circum* fcripti,qux fit n otÔL trahe de g petpin into tumj&umiliter de h per o lineam in infinitum &ubi ille concurrunt figna q « trahe per qxquidiftatitem ad f h, qux fit s r,in cuius medio ligna bb.X)icímusr qefléfcmidiaméttumcirculi <|üáeíícíj6C£íus circumferentiam £qualem a b linea: rt«»¡ cMultiplidtcr^obatur&FacilitctSfiruiitaigitur priori figura, pónátur gbblíné»

am,effedifferentiam capacitatum trigonii circuli ifopdimetri, & quod linea de r s moueatur uerius fhxquidiftántet Manifeftum eft, lineas h q ægqdeilh ablándete omnes differêtias femidiametrorum circulorum inferiptorum circum feriptorum osnniumfigurarum polygoniarum de trigono ufqj ad circulum ubi cofncidunt. Eft etiam manife/ ftum, quod fimul línea illa mota abfdnderec de linea bb g omnes differentias capacitatum inter trigonum 6¿circulum.Nam quantó díf ferentiaièmidiametrorumdiftèrentiarum til minor,tantbfiguracapacíor. Ideó circulus capacífsíma figurarum,quia íbí coinddunh&trígonus mtnimæ capacítatís,quíaíbi maximedifferuntSít ígíturlineamócatn, qux abfcindat lineam g bb,ín aajpundo,S¿ fit p o differenííá femidiametrorum in tetragono: quarefî g bb eft utdífíerén^ tia capacitatum trigoni & circuli ifoperimetri, erit g aa ut differentia Capacitatümiíí gorií & tetragonidEt quid n p eft ex pfuppofíto femidiameter infcrípti tetragono, fií aápexceous eíus fuper f g femídiametrum infcrípti trigo noí ideo bbq erítexcef íus fetftidiametri circuli Ífóperímetrí fuper femídiametrum ífíferíptitrigóno. Nani quz ^portio bb g ad aa g,ílla bb q ad aa p»ut notum eft.Cotrespondent autê differetis femidiametrorum ínferíptorum tn polygonijs ífoperímetríscumdifferenti)s ca paéitatutií.Non ením euenitaliundecapacimtum differentia iñ ífopleurís & ifoperí nutrís i nífí ex femidiametrorum circulorum inferipí orum differentiaiquoniamca pacitasex multiplicatione illiusfemidiametrijquæ uàriatur in diuerfts talibus figulis tnfemiperipheriatn quxfcmperefteadem^exoriturùteftnotum. Sicfi pqfue/ ris bb $ lineam duorum cxcefluum femidiametrorum, ut excèffüm capacitatis cir/ culi fuper trigonurn:eritiii tetragonoexceftiis talis capa citati saut linea çquâlis duâ bus t o & p aa lineis , óc quftuna eft habitudo illius ad s bb, quse p aa ad bb q,igitur ut fupra.vel fi dixeris capacitatem trigoni minorem elle quàm círculi}út linea a gerit tetragoni minor ut p o.

<Si adhuc negaueris,8C dixeris íemídiámetrum circuíimïnôrêm efle, puta quód ter minetur in punefto medio inter s & terniiriurrt lineæ g, quæ fit ü,íta quod e u fit fèmi diameter circuli ífoperímttrüunc fí fíe extendatur u s>quouf$ çquetur r úÁ C** r *

Sifi/

De

fímitíter extendatur f h ad «qualitatem r x,Ô£ fitf zutrxtrahe z x lineam,deinde ttahedeulineasadg&h, Ôiubi fecauerintt à lineam figna a.&^.ôitn extendatur ufq? ad z x,6i fit ce n ut r x,Dico,quod fi diameter infcrípti círculo ífoperimetro ad dit fuper fêmidiâmetrum ínícriprí trigonoquantum eft **s** bbu,tunc femidiameter infcrípti tetragono addit quan turn eftàà 2. igitur fi femídiameterínfcríptíterrágonó àddit quantum eft aa p, tunc femidiameter circuli dope- S rimetri addit quantum eft b b q*Hocde fe patet,ft h abb- 4 túdó additionum eft urbb uadaai. no ta eft additio °? in tetragono,quæ eft ut aa p, igitür eritin citado ut bb fiB q,cqmuna fit habitudo àa pad bbq ,qnæaax«ad bbu Quod âutem ilia fit habitudo probatur. Nam fi r u po- **il** atürfemidiameter infcrípti circuio>erit u x femidiamè n **f** ter circnfcnptiiqcoincidut in círculo ifopimétro?etma nifeftu eft, quùdrx eft liriea ex duabus illis fémidiame Cfís(& firtiiíiter fzeft línea **illi** æqualis>& eft ex femídíametro infcrípti trigono ô£ fe mídíametro circumfcriptíeídem. Omníumigtturpolygoníarumintertrigonum 8¿ tírculum duæ femídíametrí tales non erunt minores fz,nec maiores r x>8úta fempet aequalíSjCrit igituí n cc æqualis duabus illis femídiametris in tetragono, & quia aequatur neceflarío p o,cum g h q triangulus æquétur g h u, obæquidiftantiâ q u & glïj& fímíliter o 2 fif æquidiftahs ad g h,hinc £ 2 èrïtuc p d» ut èx Ëuchdé fciUbèt 57, primíjSí4..fextínotum tibí exíftía Sed p o eftexcefftis femídíatíietricírcumfctípti trigono fuper femídiametrum infcrípti eídettiftgttúr 2 9, cum ti 2 sequetur *cc 9#* ígiturmerit utfemidiameter ínferíptítettagorió , ccütfemidiameter circum/ ferípti eidemiSiigiturponítur femídiametrum circuli **f** ¡per íemídíamet mm infcripti •trígono addere quantum eft bbu, addet neceflarío fetnidiamecer infcriptitedago/ noquâtum êftaa a, Etbæadditionespoflent capadtatës iupércàpaHtàiemtrigoni nominarijcum iriifopleuris ôf ifoperimetrïs capacftafum exceflus ex his folùm ¿p- tieniat. Habitudo igitür additionum erit, ütaa 2 ad Bbu,quod erat probandum. Et ita in omnibus polygonijs pariformiter procedí poterit,ficutin tetrágono. Ex **tiec conftat propofitum > r q femidiameter circuli, r s medietas a b, feu drcumfe/**

rfntta circuir q t *i* quadrâtiguiiim ¡tauaíe circulo, s x «Qu»le t q, y medium tótef *Í*

8¿x,8¿ centrum circuli r y x,s umedium proportionaleinter r s &s x.Ex nona fextf. Suz i quadratum æqualecirculo,cuius(ernidiamcterrq.

Adhuc aliter.CapaciráS Circuli fuper capacitatem trigonieftmaxima^differetv tía femidtametrorum qfúulorum infcripti & circumfcripti eft nulla feu minima fina pliciíer,quia minor efle nequit,fed differentia femidíametrorum circulorum inferi/ pti S¿ circumfcripti trígono eft maxima,capacitas uero eiusfuper furjpfius capacita tem eft nulla uel minima fímplícíter.Efto igiturquod aliqua linea fit ut differentia (e midiamecrorum intrigono,& etiam ficut capacitas circuli fuper trigonum › quæ iit a b linea,quadretur igitur illa,& fit quadratum a b c d,& fit a b ut differentia femidia -metrorum cum illa minima capacitate trigoni fuper fui ipfius capa ci tatem, Ô£ c d ca pacitas circuli fuper trigqgqm cum illa minima differentia ftmidiametrorum talium & trahatur liriea diametralis B c. Dico in omnibus polygones medijs *inter* trigo/ num S¿ circulum,lineas capacitatis fuper capacitatem trigoni cum differentia femi/ diametrorum,non pofle effe maiores nec minores a b aut c d,ut de fe patet. Efto ígí tur,quod trahatur e fltnea æqualis & æquidiftans ad a bâi cd,6¿ illa fecetur per b c in punâo g, 8C fit g e ut differen/ tía (emidíametrorútalíuín tetragonoimanifeftû eft,quod gf erit ut capacitas tetragoni fuper trigonu.Erit ígít habí tudo capacitatis tetragoni fùpcapacitace trigonfad capa- cítate circuli fuper capacítate trigoni,ut g tad cd. Signat ígítin fg addici o femidiametri infcripti tetragono fuper femidiametruminferiptitrigono, & fit fh, & trahatur de bperhaded línea,fiecontados *fit* ‹♦ Dicoquod dn *eft* ad ditiofemidiametri circuli ilbperimetri fuperfemidiame trum infcripti trigono, Quæ enim eft habitudo fgadd c, illa f h ad d i,fed diuerfitas capacitacísínifopleurísófifoperimetrísfuper capacitatem trigoni noneuenitnift exdiuerfaadditionefemidiainetroruni circulorum infcriptorum fupet femidiame/ trum infcripti trigono. Quæ igitur eft habitudo capacitatum fuper trú gonumjlla eft additionum femidiametrorum infcriptorum fuper femidiametrum circuli infcripti trigo- no. Per hoc patet quaefitum.

'icw

EIVSDEM DE SI-

nibus & chordis*

Xhis nmic circa chordas & arcus fcíentía perfeda diet potería Nam íi una eft habitudo eius quod additfemidiameter infcripti polygoniae ífopleurfe&ííbperimetrae pofttrigonum fuperfemf diametrum infcripti trigono ad id , quod addit femídíameter cir/ cumfcripti trigono iuper femidiametrutti circumfcripti illi poly- goniç : & fi illç additiones unà cum differentia feu fagitta fiihui |tundæ aequiualent fagittac lateris trigoni, ut ex præmifsis clare conftatítunc feita habitudine talium addítíonum^qusetameh numero non attingitur ficut nec medietas duplg,ars eft reperta ad omne fctbileïnchordis Ôf arcubus .Quæ autem fit habitudo additionum fic in propinquis numeris mueftígatur. Efto quód femídíameter circuli trígono circumfcripti fin^.. erit femídíameter infcripti r.cuius quadratum 49.&quadratum femilateris trigoni ter tantum, fcilicet 147* ÔCquadrarü femidiametri circumfcripti quater tantum,fcilicet Erit igitur femilatus tetrago/ ni radix J. & quadrati femilateris trigoni fcilicet radix de Sz.cum -&C talis erit fe/ tnidiameterinfcripd. Erit autem femídíameter circumfcripti radix dupli numeri fd licet ïtfy.cum .Subtrada igitur radice de radice de gi♦ & ii* differentia eft ad/ ditio femidiametri infcripti tetragonofuper femidiametrum infcripti rrigono,qug erit aliquid plufquàmduo3SdfubiradaradicedeJO'Cum^-àradicedeiF^qo^eric parum plus quàm unum.Habes additiones,^ earum habitudo eft illa, per quam o* rhnia inueftigantur. Nam fi has additiones fubtraxeris à fagitta laceris trigofii,fd/ licet 7. remanet fagitta tetragoni. Si igitur diuiferis 7. fecundum prefatam additio/ num habitudinem,& maiorem addideris fuper femidiametrum infcripti trigono,ha bes femidiametrum circuli ifoperímetrí* Poteris etiam exquadrato lateris trigoni aut quadrati (cire fic quadratum laceris caiuslibetpolygonígdabílís:6¿exeíusfcí/ entia 8¿ habitudine additionum deuenitur ad fagittam & femidiametrum infcripti, *& fic fcitur* chorda.Et hgc eft pfecfti o ultima Geometri£gart!s,ad quam ha&enus ue ceres non legimus deueniffe.Eft etiam nunc ars completa Geometricarum tratifmu tationum,quatnantemaius>tamen fufticienter quoad quadraturam círeulídeferó pftmus.Et putamus,nihil fcibilis in Geometricis, nunc «olenti diligenterin hocme dio inquirere,remanere occultum. Hgc fi maxime fcripferim, ut uideatur potencia artis coincidentiarum,per quam in omni facultateoccultapenetrantur.Exfola enim coincidentia fem¿diametrorum infcripti & circumfcripti circulorum in omnibus polygonqs díffferentíum,S¿ in circulo tantum coincidetitium,inquifitio nos adprg¿ «nifsaperduxiL LausDeo.

Dialogus inter Cardinalem fancti Pétri Epifcopum Brixinenferrij ÔÎ Paulum phy ficum Horentinum,de circuli quadratum

PAVLVS.

Ater optime,quia nié noftià puero ueritatem qüatíiuífíe,qu« in Mathe» matícís clarius didetur relucere , atq; quantum cupiam hacftenus igno* tam circuli quadraturam .Si igitur poft mihi mifios tuos de Ma themati ds compkmentiSjUtic^ mihi obicurosatcp incertos libellos alius *certi- ormodus* incidit, rogo communíces.N ic ó l a v s. Car d in a L.Imó facilis,& ue puto cmus.pA v l *vs** Dicito quçfo. N l c o / a *v s.* Omnia tibí nota feto , quç ad rem pertinent, folum hoc utiico dempto,fcilicetutdacp circumferens tig circuli fdas redam Irneam èi eqüalem afsignare* í» A *v i,* vs* Itacft,nam mi> hi ex Au

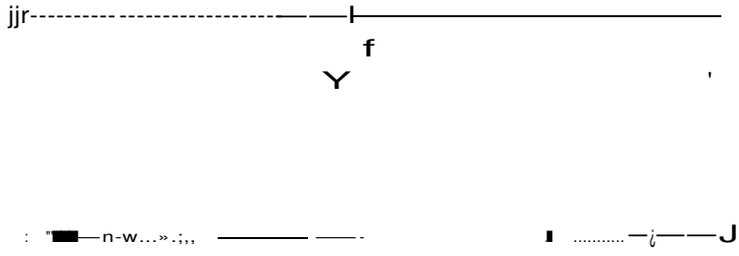
hi ex Archimede notum eft,fífemidíametrum circuli duxero tnlineam aequalem fe micírcumferentí«}oríri quadrangulum círculo seqúalem-Nicola vs.Ve igitur tibi pandam coceptum circa id quod reftatacc/pe propofitíonem. Sí chorda quadratísdatí circuli fuerit addita femídiametro eiufdem, oritur diameter circulicircum/ feríptí trígono ífoperímetro circumferentiæ dati circuli. Puta fit datus circulas faz peradeferiptusbe decquaz dranSjtrada chord a b c ôc lineis a b 2¿ac, fit alius circulus íbper eo/ dem a centro deferíptusjcuius díameter fg fit ua b & b c, Icilicetgh <k ut b a,& hfut b c,æ ínferibaturtríz gonuá i k ltdíco illum trigonum tez dilineum aequari circSferentíae cur uæ b c d e> pa v L Vs. Facilis eft: hæc f praxis atq? clariísíma,fí hoc aerum oftenderis.NïCotArs. Conabor feruata defcríptíoaedaticírcuh,lí< neam a c continuabo in infinitum, quæ fit m a, dico non dubium de b. ad a m lineam, aliquam poffe line/ am duci/quae fie fehabet, quod fi ei additur alia linea, quæ fe habeat ad ipfam ficut cofta ad diametrum qua drati,exurgetlinea æqualisdíame/ tro circuli círcumfcriptt trígono ú íbperímetro dati circuit? Avtvs* Admítto^nam poteft darí linea fie de bada m uacta?ciri fi additur alia 9 habeas fc ad ipfam ut cofia ad diametrum,orítur linea mú nor diametro circulícírcumfcriptt trígono ífoperímetro daticírculú utfí trahitur ad punátum propea, quæponatur efte n< Et fe poteft da ri alia,quæad pûdlum prope rnpu¿ do o trahatur,quççumcofta íítma íórtfgftur ínter n &o erit putidus, ad quemfí trahitur línea de b, illa cum cofta erit pqualis,nec maior ici licet,nec minor díametrocíreulí dr cumfcríptí trigono ífoperímetro dati circuli* Nicol Av Bene di/ co igitur, quod ficut fi acceperis b ncum quotquot nolueris cofiisfu- is, lineaquacoritareritrtiinordia- metro circulicircumfcripti trigono *S^tot femidiametris dati circuli,* quot cofias addideris,'una cofta de pta,S¿ fi acceperis bo 9cntn tot co- itis fois ficut uolueris, exurget li- nea maior í emidíame tro circuli cir cumfcripti trigono,^ tot femidia- metris dati circuli, quot cofias ad/ dideris una dempta. Igituretiam e- rit putidus inter n o>ad quem ft de blíneam traxerís,fic fe h abebít, quód ipfa erit circqfi circufcríptitrígono,óf totfemídiametrís dati circuli,quot cofias

coilas addideris»una dempta:hoc autem non eft po.fsibile níffín puado g cuius *cofta* eftut femidïameter dati círculí, fcilícet ut b a,alias fi cofta foret maior aut minor quàm b a,nonçrithocpofsibile* p a v l Vs. Fateor primum, fcilícet quod b n cum tot coftis, ficut placuerit fum/ptis,maneat minor diametro circufli círcumfcriptt trigono ifoperime troj&tot femidiametrisdaticirculi una demptauntelligo una dempta» quia unam coftam iungis lineaeb n pro diametro circuli circumfcripti, patet : nam cu b n cofta fic minor cf; illa diametri, & cofta fit minor qua ab,patettotum. Sic contrarió me/do fe habet linea b o, SC etiâ patet: eft etiam certSqfi fic debet fieri, quo ad aequalitatem in aliquo medio pd

<fto;quod ille fit CjOb rationem quam dixifti. ©¡ enim cofta foret minor autmaior a b linea,nullo modo fequeret. Sed quid fi quis negaret pudum talem dari ititer n QCo ?m i c o l a v s. Q"i negat inter minus SC maius cadere medium çqualeiUegat dari poffe trigonum ifoperimetrumcirculo» E/go autem præfuppono quadraturam circuli pofsibilem^per confequens omnia fine quibus non eft pofsibilis.PA *vLVSt* Poflem dicere nihilominus pofsibilem , fed non efle hoc pofsibile de quotquot cozftis ad lineam addendis » ut díame/ter ille circuli circumfcripti trigono &toc femidiametris dati circuli una dempta oriantur,quia poifëm dicere,quod puntftus cad at inter n & c, qui ponatur effe p, quod linea b p cum cofta æquetur diametro dícftí círculí cftcñfcripcuN i c o l a vs. Tunc non negas, quin ft bp capere tur cum duabus coftís,quód tue foret æqualis diametro dido,fedcü hoc minor femídiametro dati circa íí»quía cofta minor quàm a b.p a v l v s^Quomodo negarem hocc*N i c o l a v s.Efto tgitur quôd recipiam pundum fuper p,qui *fit q, ubi b q cum cofta fic tantum maior* diametro diîfto , quantum una cofta minor linea a b, hoc quidem tunc eft pofsibile. Nonne hoc dato b q cum duabus coftis ualerec didum diametrum,ôCcum hoc femi diametrS datiïP a v L v sQuis dubitat (n i c o l a v s. *Quid fi* quærerê lftieS,quæ cu cofta excederet diametrudíáum3quantü due coftç font duobus femídiametrís dati circuli minores?? A v L v *s.*Oportet puncftii effe adhuc propinquiore pondo c. n i c O l a vs» Quid fi adhuc pluribus coftis additis uelles lineam pluribus femidiame/

LEI tris

Cris çquarfP *A* v.Neécfle foret cotinue pSdu accedere ad GN ï c,Redte *dietsjji* igitutf ininfinite fie proceflerís,neceflafió ultimó ad cpundüdeueníres ,c0antecpntftum coftá fetrig fit minor a b.P A v.Optime dicis.n i c.Conftat igit quód hoc non eft im* pofsíbíle, fdlicet quód inter nS¿ o cadat pudus , ad quélínea duda fie fe habeat,qd quotquot coftas ei addíderisjípíaerítsequális diametro circuli círcSícrípti trígono i- íbpehmeírOjói tot femidíamétrís dati circuli,qüot addideris coftas una dépta,fed ¡1/ le erir cpun(ftué,6¿ *fí* díxerís puncftS ultra c uerfus o eflè, idé íncoueníens fequít,con traríó modo argüendô,quiadeuenietur neceflaríq íterñad c puncftS.P a v.Non pof- fum negarequín ira fit utclare oftédíftí ,manifefte enim cóftat, quód quí punda cí7 era uel ultra c dixerit efle ílle errat,&ferror conuíncítur exipfíus pofítíonej quoniam omnis línea maior *b ccu cofia fua* eftmaíor diametro circuli círcuicríptí trígono ifo perimetto>S¿ minor cŒcofta eft minor diametro.N ic.Pofíet adhuc alia uía ídípfum oftedí,& piares modi íuntdiámetros círculoruinfcríptora&'círcufcríptorapolygo nqs ífopímetris datis circulis faciliter reperíédíexfci en a, quód capaciísíma polyga nía infínítorn laÉeraéOíhcídítdScíícuÍo, fed fufbcitíftemodus, reliquaapee remita to*p A v. Satis eft feíre moda curua círcaferétíam ín reeftâ línea iranfmutadi, econ uerfó reeftâ in curuâ,ex qüo omnía;quaehaélenus ín Mathematicis ignorabant, pof funtelíci^pijtín Mathematídís tüístetígíftí côplemétis* Qui ígítreduxerit curuâ ¿n ttdâjdùcat fèmidiametrûdati circuli in femireââ æqualécirefferentiæ, puta fier s utab>àst.utme

'dietas triSlinearû ikljCÔcludendo quadrangulârsÉ u, qui erit ut area circuli b c d e, re/ periattnediûpro> portionale inter t s s tpernonani '.

fexti Euclidis, ÔC

fit x_y *media* **^portionale ícilícetcofta quadrati, SCerítxyz & quadratugqqaledf,**

cuîo.îfta nota funt,& ideó tibí Nicolao patri optimo gratias ago,q> tottuis citris no obftâcibusdigaatusestuûingçniâadhâcréabomnib.dodisinMathematids deft derată,d¿ nô reperta applícare,S¿ poft multos labores & uaríos modos facillima at-* que darífsímá ínuendoné tuâ ^palare j *Oí*nqfítores à fatigatione magna releuárG

Finis *Qtixixfât*

Capgdta^'

A paritates omnium polygoniarum ífoperimetrarum adínuicem & ad circa culum,iíbperimetrum eandem proportionem habent,quam primae linae u/ nías ad primas lineas alterius, & ad femidiarnetrum ifoperimetrum. Simili/ ur exceifus capacitatis aliarum à triangulo fupra triangulupiin eandem proportionemfe habent ad capacitatem trianguli, quamhabenrexceflusprima/ rum linearum aliarum figurarum à triangulo ad primam trianguli lineam. Ver/ bi gratia#

C

-i? fl'Sitprima trianguli ab prima áícéri- us figurae mediae, ut quadrati *cd* pri* ma *circuit fiue* femidíametri cé, fita; cfémícírcumferentia omnium iitarü fupérficterum, quoniam funtifoperí m eirá,eric fuperficíes a e capacíta s ciç culi, fuperficies ad capacitas fíguraé mediae utquadrati, fuperficies a fca- pacitas trianguli. ¡-Dico primoj quod. qualis eft prpporríofoperficíeia ead . a d (úperfidém, talis eftc e iineæ ad e d líneam, & qualis proportioefta dfuperfidíet adá ffupétficiém,t^liseft cdlineg adcflíneam;per primam enim fexti Euclidis didl¿ fuperficies füntéinfdem alcítu^ dints,ergo fuis bafibus funtproportionales.Bodefn modo probatift de ekceíTibqs capacitatum, qüiaeaedeififunt^toportípnesdefuperficíebus ge á(b d ad linease df ôf d fjUel de fuperficíebus b e b d,qut funt exceífos capacitatum circúh' & quadra tt fupra triangulom ad lírieaé fe & fq * qui funt éxcefius primarum linearum circuli quadrati fupra pritnatntrianguli. Hæc clara funtexeadem prima *Seiti*Euclide Quícquíd ergo de capacitatibus corporum dícítut,6¿capacitatibus exceftuum dei/ pfis primis lineifc, dici poteft & de èôrüm e^cCfisipiis. ... I . - ;.«

Siâ fecunda extremitate priniæ circuli ad.fecundam trianguli linea reda ducatur æquediftanter bafi in ea proportione, qua diuidet éxceiïùm fecundæ fupra primam ípfius trianguli, in eadem proportione diuidet exceflus fecundarum à primis omni< tim aliarum figurarft mediarum,Sic fupra extremitatem line» a c eredia linea a b.qug fitprima circuli,fuper alia extremitate didhe linear ac fit ereda linea cd,quæ fit fe ctinda ifianguli , quia linea a b eft minor tinea *c d,fi* âjoun&O b traha cur linea b e a&qüíftídáñs bâfi a c,. petueníetín línea cá,8¿díuídec ex ceífum fecunda à primé, qui eft h d ín quadam pfopottionë dead e h. Dico quôd fi prima & fecunda alicuius figura medía déferíbatur út g i prima,Ôf g f fecunda, quod exceífus fecundé à prima,qui eft f ídíuídentáb ipfa b e linea tn pún- áok, in éadem proporcione quá¿ erit f k ad ki dudís lineis d b b b. I- ta quod erit eadem proportiofk f adki,quædeadeh,toi:usènimtri angulus d h b diuifus eft pèr aqftediftantem bafí *1 i,* etit ergo proportio e b âd k b,fi- cutd h ad f G&eadem proportio erit d e ad k f, & efi ad k a d k i propter fimilicudi/ nem triangulorum,ficut ebadk b:Sicut ergo d e ad fk?ita e h ad ki, permutatim êr« go ficutd e ade h}itâfk ad k *î,ergd* illi exceftus proportionabiliter font diuifi, quod fuit probandum. Forte dicitur» quodïi gfeft fecunda üniûsfigurae média,quodgí non *erit* pmiia.Êrit èrgo prims eíufdém figuré afitmaíór gí áut phinof.Sit primó ma

a (Tl ' é y h t!

for, & *fit* lm,quam extendo fur/ fum ufcp adn.ita quodlníitxqua lis g Ê&traho línea fn æquidiftâ- ter baft propter eandem iongittf/ dinem duarum linearum g f,&l ¡i, fncérduoérgo pundagl funt fi/ gnandæplùres primx à fecundx lineæfigurarum mediarum. Si- gnetur una, Séfit o p prima, quæ extendatur ufqj ad fecunda m éíuf dem figuræ, aut proueníet infra lí- heam.tn, autínípfalíriéa.áutfU/ pra. Nonínfraípfam^nec in ípfa, quía eft feefída figura minoris da/ padtatís, ergo deberet eife longi» or,non tamen poteft poní lóngíó^quía gfeft pofita ínter figuras minoris ca pacita/ tis,6C effet bréuíor, quod eft impofsibile» quia non diminuendo procederent fecUh/ dæïineæ uerfus capaciores figuras incedendo,quod eft impofsibile. Eodem modo' dicetur impofsibile fequi,fi dicatur,quod prima eius erit minor g i. Cum ergo nec, maior nec minor dicipótéft, ipfa g i erit prima ; quia* omnesexceftus fecundarum à primis in eadem proportione dmidencuf,quod fuir probandum* qpHaecuidetUrdeclarado undecimae conclufipnis ueftrx,inqua pendettota demon ftratip quadrature.Nam qualis eft próportio h qâd q qtalis eft hr ad r b.lftarum au/ tem quatuor linearum proportionalium tres primx fimfnotae,liqprimajquiafubtra cftio fagittæ quadrati uel alterius médise â fagitta trigoniq n Secunda eft etiam nota, quia excellas primx tetragoniâ prinis trigonbTertia etiam eft nota, h r,quia fagit- ta trigoni.Si ergo multiplices h *i**id*qí,ÓC dundasper h q;babetur rbnota,quæadia- dla primae trigoni fa erica b nota prima circuli *fiue femidiameter*, quod intenditur* Sdd non did eo cur dux linerc h b & b d concludentes omnès illos exceffus primara S¿ fecund a fum,non pofíenteífe curuséorfíñi genere curuíratís,ó¿ tuncnon,pr6cede **ret** demonftratio :etfic ením ilíüd quod in décima fua conclufíonédíxíftí,quod primæ capaciorum erunt Temper maiores ,ô£fecurtdæmmores ihxcuolonuhi inpræfenti- funiciant.MukahabéOjquaememouenqquodiftxcoíncídentíxfiue íncenfíones Éemifsioncsformarumnonperlineasreciasfîgiiaridebeant, ut moderni ponunt, fed in aliud tempus reféruo; Val&

Detur uenerabih' noftro fideíidileáó ma- gífto.GeargíoPeurbachídAftronomo*

Declaratio rectílíncatíonis curuæ quæ ponitur ín prínió modo fecun- di libelli de Mathematicis complementis.

PRima fuppofítíóiSexta cum medietate portionis quintæsquæ cadit inter cur Uam& quadratam poteft aequari becuruae.Hgcfuppofitiocertaeftufinlite ra. Secunda fappMitio. Sexcacummedietatepoftiohis,8i quinta cum me/ dieratediftérentiçchord^eftfexta, & partis quihtæ,quçetiam eft chord?,ł poflunt aéquarí b e curuæ bís.Illafuppoíitío probardr uti præmifla *in* textu prqban- tuf. Nam dabitis eft locus jubifunrmaio res b e curua'bis',Ôfubi minoresJ&ideó úbí ¿quales Dico hancfecundam fqppqfitionem qon habere locum, nifi ubi diffe/ féhtía eft ut portio,hoc prima fuppo libo. Nam fi dixeris ¿n fecunda fúppofítiojíe* differentiam maiore portione, erit igitur quinta minor fêxta, qux éft fextx aeqUalis, quando differentia chordarum ficut porfío qùintæ,Ô£ min or fí diftérentí a maior, tnaíof ft differentia minor,tit déle patet. Eftoigttiir,qU0dad fexramaddafurtotá portio, ad quiútarft tota differentia y tunc érunc æquaïés *&C* quælibet tha íóris b e

cuma.

De Quadratura circuli.

curua. Si ígicur fubtrahitur aequale, ut quaelibet iit ficut b e curua,tunc neçefle eft, quod de 'exta cum portione fubtrahatur,plufquam medietas portipnis,cum ¡portio ponatur minor differentia ,S¿oportet quód de differentia fubtrahatur mirius quàm medíecas,6¿tantúm minus eiusmedietatequántum prius plus medietateporfionis, tic fimul maneat medietas portionis & medietas differêtiaqquæ additae fexese & quin tæ,efficiant b e curuam bis,ut de fe patet. Sexta igitur cum medietate portionis erit

' ,h' , :..... f '.....· ? * ——K

■—

tunemaior b e curuà ; non erit igitur fexta cum medietate portionis æqualis b e cur/ ux differentia portionem excedente. Puta tu dicis, quód b g quinta cum medietate differently fe féxtæ,& b gchordæquintae, ôf e ffexta cum medietate fgportionis fi mulæquentur bécurux bis,6C dicis differentiam fe & fbmato rem fg portione. Sic igitur linea h i ut quinta b g,cui addatur differentia qux fic ut i k Sic alia linea fub diz cía deferipta í m,ut fexta f e,cui addatur portio fg & fit m n ut fg> linea h keft ut liz nea In.fignetur rhedietas differentiæ quaeiici o, & medietas portionis quae fit m p; cadat orthdgdnàliter inter p & ô,q fit r s. Quâto igitm s eft minus medietate portio nis quateft m p ¿ tanto i r maior medietate differentis q eft i o, eri t tgit l s æqualis b e cunne,fic fexta l ril cum medietate portionis eft maior b e curua, ubi ergo fexta cum medietate portionis, debet efle æqualis b e curux, medietas differendae non erit ma< ior medietate portionis. Sic fi dixeris difieren tiarii minorem portione, fequítur i éx tam cúrti medietate pbrtionis minorem b e curua, Oportet igitur, fi fex*ta-eum* me* dictate portionis debet efle aeqtiàlisb e curuæ,qurid differed» l exta?& chordæ quin tænon fft maior ac minor portione^uo cafu probat primum prxfüppofitum íécun dum,fcilicet quintam cum medietate differentiae* ST textam ¿utri medietate portio- niSjtÜnçæqùMri b écurüæbis,quando differentia fuétft ut portio ; & fioc eft,- quan/ do quinta eft ut texta hoc eft intéñium^Écceiriirábílém módum ofteñfiónis,quo niarrí filié dixeris differentiam aequari portioni in fecunda fuppofitiohéjiüéjn on g- quarí$tequie íríprimafupppfiftonedifferertiâaequariportioni, &p côféquesid fecSdáfu{5póíÍHóne:0¿éftqdácóincídétiáoppóíitórü;quoniáphocqúóddícisdíf; ferentia non æquariportioni,fequitüt» quôdæquetur,& faífüm interimit íéipfunv

De quadratura círculf Finis-

DE VN A RE CT I

curuique nichiurâ,Nic.dc Cufa C.S Pétri-

Viauidípraáícurrtmagífterium commerifúratiónís curui&re* ifti dêefle Geometrícisjideójpïps imperfedos,& plura qùæ pof/ pofsibilià fieri aident,âd àdïiini deducere non poffe : ConatLimïz gitur ñon paruum adhibui, üc ipfarà à'rtenii affèquêrér:quam ftr£ péri,tu qui hæc leges,iudicâbis; .. t ¡ , . . ^pômenfuraïi aut curüu & reóíu dícó *i* qirâdo uhamêfura mefd tâÛputa ¿ffeifta íineatót ¡Sedeí habétrédósíqüot arcùs curúos*

Propofitío prima,

Dá£óarcü,re¿lárri *ei* cómniénfufabíieiri áísignáre.á¿c.

<Sft b c datus arcus,cuius a media,¿¿traíiatchorda b c,Ôf iri illa pSdus gqdiftâs de a ôf b q fit d»& hicéft huius màgifte$fcde illo igit p b côcinua reÆfiq fit dé ej taliter, q> fi dea chorda a g,q fit ut med ictas de ep d e tfaxeri$,illa chorda üadatpfpiï dûh'oéæd ¿Sic áutáfquanaparsdeftuc de lined réeftai éft côm tfurabilis bcarcui;

LLt *i* ^fÀd

Propofitio prima- îioj

qpAd hoc probandam præfuppono duo.Primo,quôd d « fie fighàtï pôteft, quod inter fpunduró,per qaamuadit chc rda,ut præfertur, & e finem Üneæ d e portio æque tur tribus quartis commenfurabilis redg Patet defe,nam certum eitquod taliter fi/ gnari poteft,quód fe eft plus,ut in fecunda figura , & etiam taliter quod eft minus, ut in tertia,igitur taliter,quod nec plus nec minus-
^fS^cundo præfuppono,qüod quanto de eft minor,tanto fe in habitudine add e eft minor,& dfmaiór,& quanto maior huius contrarium: hoc etiam per lepa tetad oca Ium in fecunda tertia figuris,
4pDico igitur primum præfuppofitum uerificari, aut quando d e eft qusefitaTdlicet commenfurabilisarcufiautquando minor,aut quando maior* Siprim.um»habeo *in** tentum,nam oportebit tuned fefíe neceífárió quartam partem de.Si dicis pertTícari¿ quando de eft minor commenfurabili,hoc eft impofsibile, narneumtuneexfecun* da fuppofitionefe fit minor in habitudine ad de,6£dfmaior quam incommenfiira* bili,S£fecundu te aquabitur tribus quartis commenfurabilis»non eritd eminor coni tnenfurabili fed maionfic fi dictsuerificariiquandb de eft maior commenfurabili, fi* militer implicit contràdiâionem.

Propofítió fecunda.

ÎDatætêÀæarcüm dàti circuli cómmenfurabflethafsígriárc,&Tcv

frSit data reda d e,óí datus drculu^cuius centrum t, *QC*diameter s t n, & a mediüttï Omnium arcuum^de a trahe chordam a g, quae (it ut medietas d *e90C* tn d e fîgna dus quartamsque fit d f,&applica d eæquidiftanter^d tu j taliter quódfcadatfuperag chordam^ft ubi fecatcircumferentiam circuli poneb , fi tuned æquidiftatde b *&C* a, eritb a medietas arcus quæfi tí; continua igitur b d quoufqj compleatur chorda in c, ôihabes bcarcum commenfurabiIemderedsettotumpatetexpræmiiB,
^fVtàutehi üideas d.éffepun &um huiusmagifterij, qui fi a g chorda eft b a aretri co menfurabilis,ab ffedione,ubi a g fecat bed, ipfe pudus per medietatem a gdiftau Confidera quod quanto b c chorda eft maior,tanto d de b a plus décentre cir/ culi minus díftaná quanto minor huius contraria m,& hoede fe patet* In maxima igitur chorda d minimêdiftat à centro círculí,S¿ maximêdeb 8C a ¿n mínima chordá máxime difíat de centro,& minime dé b & a, unded in maxima chorda eft in centró circuli, in minima circumferentia eius. Sed certum eft , quod d fiue in maxima chorda fiueinminïmaæquidiftat deb &a:igirui*ficinomnibusintermedijs*
^pVnde fequitur, quod fib c eft chordaarcus tertiaepards circumferentia circuli, ci pun&us â centro & deb 0¿aæquidiftabir.

Adhuc fie de'a poteft trahi a h chorda per b coquam in ipumfto fécetDico à i h fia pbteft trahi,qùod a ierit diftantia punefti d de a in illa chorda ah, hoc certum. Aut í> gítur hóc erit,quando a h eft ut b tunc i fedio æquidiftabit de b a› erit d u/ triuft$»8¿eft intentum. Aut a h eft minor, & hoc non eft pofsibile, quia tunc a i effet maior quam prius quando æqualis,aat quando maíor,S¿eft iterum ímpofsibite,qá a *i* minor quam prius quando aequalis-

Propoiitio tertia# *no;*

Arcui fcmicírculímftarn, & **areæeius curuæreéhlinealem commenftP** rabiles defignare# '

<fSít circulas,& b c aráis femícirculi,ctiius medium a & d puncftus magífteríj gquí/ diftàns de a b,puta-hoc cafo centrum circuli, S¿ trahe a d lineam, deinde trahe d b in continuum,iitd e>ita quôd fi medietatem d e feceris chordam a g 5 quæ de a per d e trahítur,t pfa tra nfea t per fpundtum d e,qui f puncftus di ftet de d per quartam par tem de modo quo fupra. Deindeclaude orthogonium per a e iatu§,diC0 aream a deorthogonij commenfurabilem areae femicircuiÉ&de çomm enfurab ilem arcui b c,Secundum patet fupra. Primum patet eodem modo ut prius per duo foppofita» quorum primum eft d e poffe fi'gnari, S¿ per e a orthogonium claudi, taliter qubd fi ducitur chorda,quæ fit medietas de de a per de,utfitafgareainterafe,cadense/ ritcommenfurabilistribus quartis areæfemicirculiî patet, quia da tur ubi eft plus 8¿ ubi minus,¿gítur ubi nec plus nec minus.Secundo prpfuppono,quod qua ntó d e fuerit minor, tanto illa area a fe eft minoris habitudinis ad totam aream orthogonrj a d e>& quanto maiormaíoris.Prímumígiturprafoppofítum autuerificatur, quanz do area orthogonrj a d e eft cômmenfutabilis areæ femícírculfióC habetur intentum: aut ubi minor feu maior, & utrumque implicat contradidionem praecise modo quo fupra. z

¿[Palam igitur eft,quodfi orthogonius,cuius unum latus eftfemidiameter,& aliud cum illo redum angulum faciens › eft commenfurabile toti circumferentiae circuli: area illius ortho'gontj eft commenfurabilis areae cirCUli.Et quia quaelibet polygonia in aliam uerti poteft,igitur poteris areae circuli commenforabile area triangulé qua> dragulfiquadrathpetagonijSCcuiufcficpalterius polygoni* afsignare,&cuiuslibet partis circuli etiamcirculoincommenforabili.Dareetiamangulos poteris datarum linearum habitudinis, fic figurarum omnium unius ifl aliam comenfurabiliter : dico mirabiles trâfmurationes facere. Salua cuíuslíbetfígurae capacitate Ôi^priâ ínuaria-. bilícp natura,&fad multa occulta,qirguíx enarraripoíTunt,hacarte perueníes,etiam : tntedionibus óíuníformiterdifformibus curuítatibus, etia angulos ôf inftrumen/ ta componere poteris cum quibus præmifta facillime &fubíto facies,quae tuse indu- ftriæ relinquimus.

LLI $ Area

ÏIO<

íjfÁí'ea^ g b ícommeníuraÉurmedíetátí areæ circuit\ àraréaa bcecomihenfurâtW areg circdiâmedium proportionale inter a d femidiametnam &e credam medietati ctrcumferentígcírculí commeniùrabilem,quam nona íextiEudidis reperire docet, eftcofta quadrati j cutas arca cotnmenfuratur circulo d freda commeníürabiliseft odauæ circumferentiae circuli, ideo area a d forchogonrj commenfuratur odauæ a^» reæ circuit ideó quando habes redam arcui comeniurabiieifyhabes & aream rcd&f linealem aresc portionis circuli commenfurabilem<

De una re¿tícurui^g menfura,Finisi

COMPLEMENTVM

Theologicum figürâtüm in complement

th Mathematicis, Nicolai dé Cufa Cárdínálís#

Cap. I;

Eerfeceram proximo de Mathematicis complementis ad PontU ficern noftrum Nicolaum quintum, dígnifsímum atqj dodifsp. mum Papam: uifum aurem eft mihi non decere opufculum ílludl promulgari,qua fi de Mathematicis in meo ordine ac tanta aetate mihi licuerit ad Ecclefiæ recftorem icribere, nifi.adtjciam illius uti litatcm tranfeendenter in Theologicis figuris Conabor igitur U belji illius figuras^ heologicales efficere, ut quantum Deus de/ tíerít,mentaííuífu intueamur,quomodo infpeculoMathematico uerum illud quod per o mne fcibile quaeritur reluceat,non modo remota fírnílítudine,fed fulgida qua/ dam propinquitate. Oportet âutém ut libellus ifte annexus fit illi,fi quæ dixero intel ligi debenqcum.iftudcomplemeiitum ex Mathematicis eliciatur. Necefleeft etiani àolentem ex hoc frudum aflequi ut potius ad intentionem quam ad uei ba attendar* Nam Thèologicalia ifta Oculo mentis melius uidebuntur, cjj uerbis exprimi queat®

' I ' _ _ _ _ _ . Ca?‘ 1L? .

NEmoignorat,(nipfisMathematicisuerîtatémcertiihattingi, quam iná/ lijsliberalibus artibus íatqj ideo eos qui ipfam Geometricam deguftant^ difcipííná,ín admirabili amore ipfi adhærere uidemds,quafî pabulii quod dam uitæ íntelledualis,ibí purius atqífímpli cius contineatur. Non enim curat Geometer de lineis aut figuris æneis,a.üt aureis, âut Ífgneis;fed de ipfis ut iri fe funtjlicetextra materiam non repedantur. Intuetufigitur fenfibilioculofehfibiles' figuras,ut mentali pofsit intueri mentales. Nei$ minus uerê mens mentales confpfi- ciqquam oculus fenfibiles:fed tanto uerius, quantomens ipfa figurais in le intuetur* à materiali alteritate abfofutas. Senius autem exterior nequaquam extra alteritate: éas attingittredpitenim figura alteritatem ex unione ad materiam, quam aliàth ÔC aliam efféneceíTe eft,ob quam alius eft triangulus in fioc patrimento, ÔC alius iripa*. detCjSv uerior eft figura in uno quâm in alio. Etideoin nulla màtefia adeb uereÔÇ pïæcisê, quih ueriùs præcifms effepófsít, Abftradtus igitur mentis fehfiís ab o/ inní uaríabíli alteritatelíberasconfpícíetí ínuenít autem mens féipfam fine fenfibïH àlterítatc.Eft ígíturmens à íénfibílí materia lib era, QC haber fe ad figuras Mathemati çasquafi forma.Si enim dixeris figuras illas formas effecerit mens forma formarum, finde éruht figuræin menté quafí in fua forma, & ob:hociinealtéritate3quæCunqii> gimr mens intuetúrjin feintüetúr.Nón funt igitur illa quæ mens intuetur in alrerúa te ferifibi liffèd in fe.Id uero quod eft ab omni alteritate abfolutum*non habet fe ali/ ter quâm ueritas eft. Nam non eftáliud ueritas, quàm carentia aïteritatistmens am* tem noftra,Ôf fi careatomnifeniibili alteritatê,nontamen Omni alteritate. XZídetí¿ gttur mensfquæ non caret omnialteritate,faltem mentali) figuras afi omni alterira/ tá abfolutas,illas igitur in ueritateintuetur,S¿ non extra fe. Namméntalíter incué/ fur eas,hoc enim extra ipfam fiefi nequit. Mentaliter enim intueri, non eft extra rhentemííicut fenfus fenfibiliter attingendo,non extra feàium, fed in fenfu attingit. Mens autem quæ intuetur in fe ínaltérabílé,cum fit àlterabilis non íntueturinalcera bileínalterabilitatefua,nam(útdícít)impedítira anímum,hepofsitcernéréuerum: fed intuetur in fuainalterabilitate.Veritas autem eft inalterabilitasîubi ígítn rmens' intuetur quæcunqué íñtüètuí,íbi eft Héritas eius & Omnium qiiae incqetUr, Vericas

igitur in qua ment omnía íntuetur,éft forma mentís* Vnde ín mente eft lumen uerü t^tis5per quod mens eft,Sí in quo intuetur fe,& omnía. Sicut in uifu lupi,eft lumen per quod eft üífus> &íriquo lupus uidetomnia qux uidet. Si lupo ut uenationem facere queat pro uita fuá conferuanda, lumen cale Deusconcreaúit oculis,fínequo nodurno tempo re uídum querere non poffetmon deficit Deus naturæintelledualít que ex uenatíone ueritatís pafeítur , quin lumen illud illi neceífarium concreaue/rit.Sed non intuetur mens ueritatem ipfam per quam intuetur fe & omniamifï quia eft,non quid fittpfa. Sícutuífus nonuidet clatitatemíllíus Solaris lucís,per quam uidet omnéuíübílexperítur tamen fe fíne ípfa non uidere , óífícquia eft attingi fed quid eft nequaquam. Net# quantitatem aliter attingit illius lucis,nifi quia tanta eft qùôd excedit uirtutemfuam.ita demente,Vnde neritas in triente,eft quafi fpecii Ium inuifibile, in quo melis omne utfibile per ipfam intuetur; Specularis autemiïïa fimplicitastanta eft, quod uftn&acutíem mentis excedit : quanto autem uis mentis plus plus augetur & acuitur, tanrocertius 8C clarius in fpeculo ueritatís eunda ia tuetur;Augetur autemuis illa fpeculatione,nonfecus quàm fcitiiilla ardendo inar/defcit.Et quia capit augmentum de potentia periplum lumen uèritaciss plus & plus ponitur in àdum:hinc inquam expromituruis illa, quia nunquam peruenit ad illa Îjradum, quid lumen ueritatís illud non pofsit ipfam ekuatiusattrahere.Sic fpecù– atio eft mentis deledabilifsíma SC ínexháuríbilís pafeentia, pér qùàtn connue plus intratïribitam fuam gaudióíiísimam.Et eft fpeculatio motusmentis dequiaeftjUer fus quid ëfttfed quoniam quid eft diflat à quia eft per infinitum,hinc motus ílleñün/Í|uárriceííabít,S¿ eft motus fumm¿delédabilis,quia eft ad úitám mentis. Et hincm e habet hiemotus quietem>mouendoenim non fatigatur,fed admodum inflamma tur* Et quanto uelocius mouètuntantd deledabiliùs uehitur per lumen uitæ in uitam fuam. Èftautem hiotus mentis , quafiper lineam redam pariter & circularem. Namincipita qüíá eft»feufide,8¿ pergftad uidere,feuquideft.Et litet diftent quafi per infidttàm lineam:tamenmotusillequærit compleri, ôi in principio repetiré fine ÔC quid eft,fcilicetubi quia eft,& fides⧫Hanc enim coincidentiam quærit, ubi prin/cípíum thotus finis cotncidunt.Et htc motus eft circularis; Vnde mens fpeculatiuajredífsímomotupergítadcoíncídentíammaximediñantíum.Confíguramríta^menfura motus fpeculatiuaéfïC Deiformis mentis lirieæ, iñ qua coincidítredítudo curri circularítate.Kequiritur igitur,quód una fit fimpkxmehfüra Îiriéæ redæ & cif cularis. Quomodo autem in unitate fimplicis menfuræ pofsirit coíncídere,8¿ quo/modo reda lírica ÔCcitçüïàris etíám ñon folum ín Theologicis, fed etiam Mathe* maticis,íibelius óftendíc dé Mathematicis compkméñtís,qüi ños certiores reddit ne befitátióné iri Theologicis âd ipfum theologici quod in Mathematicis matlle/matice affirmandum.

Cap. ÍIL

TRaditur in íibelío de Mathematicis complementis,ârs inueniediperiphe riam circularem jqüæ redae lineae tenéarménfùram : & hæc árs per coinci/dentiam trium circulorum attingitur. Polygonia enim aqualium laterum» & inferibitur circulo , ÔC circumteribitUr circúló:8¿ áliáetíarii peripheria» círcuii circumfcnpti,aiia ínferiptí,Ôialia polygoniae; In circulo úéró ñon eft àlius citcülus qui eí circumfcríbímr, necalius qui ei inferibitur. Vnde tres illi circuli,in/fcripfusjcircumfcriptus,^ ifopérimetérj pôlÿgonisécoincidùnt iri peripheria,ma/gtiítüdíné,&omníb.altjscircularibuS'ppríétatibus. Etitáfünttrescírculijquddünus:6f eft circulus uñitrínus.Nec hóc quouifmodo apparere poteft, nifi refpícíatur ad polygoniasiibi enim duo circuli/cilicetinfcriptus & circumfcriptus, diferentes apparent ad inuicem, ÔC periplieria polygonixeft maior périphérie circuli íñícript^ S¿minor círcufcripti. Tres igitur diferêtes peripheriae,nOs ducant in notitia unitri-ni circuli ifoperimetri. Et hæc trinitas qüx eft in Omnibus polygonijs cum diftin/dis peripheries eft in circulo fine omni diffinctione magnitudinis 3 & tinus circulai

circuías efl per omnia æqualis alceri3S<iinus^non eft extra alium . Si *fic* efl in Maths* maricis,ueriùs in Theologicis. *V*ride non poteft coincidentia circularis 6€ recflæ negari per eum,qufíntuefür ueritatem effeínalcefíbílít^tem- Sic enim iriakerabili/ tas eft ueritasítunchónrecipítaecmagís necminus- Si enim uerum eft hoclignum efle bipedalettuncneceft maius,née minus, Eftígituruerítasínfínitasffolúmenírn infinitas nô potefteffe neemaiorheemínor. Sí igirur circularis períphería ponitur tàlis3quddnon poteft effe maior,quia magnitudinis eius non eft finis: tunc eft in fi* nita,& ita circulus eft infinitus,cuius peripheria infinita. Non poteft igitur efle ma' tor,quia non habet partes.Et quoniam quàntb circulas maior, tanto circumferentia' rcáiorflnfínítíigitürcircaliperípheríaéftrefffftínealíSíCírcularísigítar ôCrecftihnç alisjcoincidntiri infinita.Infinitas igitur recftitudo eft fi'ueíüftítía abfoluta. Sí igitur refpicimus}quádeícriptióneconftituítur circdlus:repeíimus-puná:umprioríter,6¿ ex pandó lineam explican',ex pandó linea circulum.in omníígitur círculo cea trum,femídiámetrum,& circumferentiam rfcperímus › *fine* quibus fimul, non capi* mus figuram plus círéuíutrieffe quàm non circülum. Quod Í *i* circulus ponitur i r. fí- nítusíCenrrimiTemídiametrum, & circumferentiam3 fu mm am tenere aequalitatem necefle eft. Centrum enim infiniti circuli eft infinitum- Non enim dici poteífiquód infinitum fit maius centrbtid enim quod non poteft efle mirius ut infinitum & in ter minum,noripoteft dici maius centro. Centrum enirii eft terminus lineæ fèrnidiamfi tralíSitcfmíriuá infiniti eft ínfinitüs.Cericrum igitur circuli infiniti,eft infinicum, fic femídíámétéréiusihfinitdjóií Omílitércírcúmfereñtíá.v Summa *eftigitltr*¿qualitas centri,fernidjametri,& circumferenti¿ circuit infihiri.Et quoniam non po fl urit plu ra efleinfinica,quíá neutrum tunc effet infinitum (implicat enim contradtdionem pluraeflèirifinica)erùnt centrum,femidiametefiSi circumferentia, unum infinitum. Videmus autem ex reffis lineis polÿgoriias conftítuiierítigítürhiccírculusfofini/ tuSjCum quoi omnis,polygonia coincidir,infinitorum laterum. Ët quia etiam poly/ goniæaidemus circulos ¿riferíptós^ circumfcfíptos;differentesá peripheria poly- goniç,& in circulo ifoperimetro has ties petipheriascoincidere,Ô£circuïarn *i*nfp i ci. musunítrínumrita in Theologicis , ciículum unítrínurn ifififiinitum reperícnusffí ad polygonias feu terminaras refpícimus ¿featuras.Eft eriím circulas unítrinus5in quo centrum eft circulus,& ftm'idiámeretcirállus, & circumferentiácírcülus, & in hoe eft idem qui ínfcríptus,6¿ fcríptuá5S¿ circumfcriptus. Trinitatem igitur circuli infi/ nid nóri depraehenderemusffí folùm infinitatem eíús intueremur. Sed dum nos ad làteratas,terminales, & angulares ¿ón'uertimus figuras, íeúformasiunitrmum ef/ ie circulum infinitum depradiendimus <f Sèd fumma àeqrialitas efficit unum effe in alio,8¿ omnium effe unarri peripheriàm irifïriitam. Attendendum éft diligenter,nos non deuenifle ad ueritatem ¡¿qualitatis mènfuræ circularis^rêdilinèalismifi qùan do refpicimus circulum ifóperímétrum effe uriítríríum per coincidentiam difforéntú üm,ín polygoníjs.Sic fine unítríno írifmitó,riorí poteft uerítas cuíiffcuriqj reí aré ti'.ti/ gi. Sierit enim circulus menfufat omnem polygoniam, & riec eft friâiôr nec mirior, quia éft circulus tmitrmusun quoomnis differentia polygoniarum cOincidit5prout; Maihematícéoftendícur *i*icSZ unítrínurninfinitum eftforma, ueritaSíáút merifùfa. omnium quæ non font **ipfum**,eft ipfa ¡xqualitas, qua? eft uerítas omnium : riec£ enim eftmâius neqj minus >quocunc$dabiíi úélformábilíffed eft fquatífsíma'forma, omnis formabilisformæ,Ô£aeftus omnis potentiae.Qui enim intuetur in ipfum uni/ trinum inftmtum,afcendendodeMathematicis figuris ad Theologicas per additio* nèrri infinitatis adMathematicas,S¿de Theologicis figuris feab.foluitpUt ihfiriitum unittihum tantum mente contempletur rille quantsm fibi cocefiumfuerit,uideto» mnia urium complicite,^ unum omnia explicité. Quod fi ipfum infinitumfine re- fpe&ti finitorum intueturtfinita nec effe, nec eorum ueritatem , nec menforam de/ præhetidit.Non poteft igitur creatura beator pariter uideri**fi** infinitum non a ftif/ rila tur unítrínurn;

Complementum

Cap. nu

Væfiuerutitueteres artem æquandi circulum quadrato. Hi praffuppàz» fuerunt hoc pois ¿bile fore, Aequalitas autem fecund ûmomnes, in fe corn BplicattamCirCuiumquámqaadfatum.Adíjcíámusígíturinfinítatempqua lítatitmanifeftu nobis eriqinfinitâ æqualitatê nulli pofle efle inæqualê Nâ nullSómnifi q dáti pofltinqexcedere poteft infinita «qualitate,qa ipfa **no poteft efle** minus æqualis 6¿ íta nô ¿rit mágis ¿qualis uni & minus æqualis alteri. Sed eft neceffario ipfa ideà, uèritas,feué3cêplar}autinéfuraomníuíq poífdntrecipere magis 6ímínus.0mneénim quod no eft ipfa infinita gquatiías,p quâ fois ómnía gqualía cqualiafundeft uni ¿qualíus Ç álteíi.Et data quacunép squalitate inter diuerra/emperpoteftdárhiiaíor:necp poteft feíri, quod duo aliqua iintçqualio a ali is duobus i níflperméníuram aequalitatis abfolutx 8¿ infinity. Metífuradgftab pía abfoluta æqtialitàs omriiatam reda quàm circularía , quæ neceflárid coíncidunrá complicatione eíus.Et fi áCutéconfideras,íd quod in omni faquífitione præfôppo.' nítut eft tpfum lumen,quodttiamducítadinquífltum. Qui enim circuli quæfiuemt quadraturam, ¿oúicídehtia circuli & quadratiín æqualitatê prsfuppoiuerunqqua: certe infenfibilibus noneft pofsibilis. Non enimdabile eft quadratum,quod noiit inçquaÎeomni dabili circulo inmateria. Hanc igitur ^qualitatem quáprgfuppofueruqnpii uiderunt oculis carneis,fed mentalibus, & ncfciuerunteàm in ratione oftI derexfed quia ratio nonadmittitcoincidCntiasoppofitorarfi,defecerunt*. Coincidentia autem quçti debuit intelleâuaiitèr in circulo eo,qui in omni polygonia eft $> qualisætiam quç comalia gqualís péripherí¿reperíturdtuéría:S¿ ad intentum dene níffent.Exquo elidtur,quicqüâni noneffceomddó aduftibilêjquo feíri poteft,nifi medio intelledus infiniti qui eft infinita æqualitas,omnediuer(um Sidifferens^et alterum Sí ingqualé,&qppoíítum,6¿quicquid ín¿qualítatém nomínatantecedens, in quo perqüemfolumíríte1 le<ftümínfinítumjOmneintélli¿ibílemenfuratiiriEc ín hoc panditürfecreturfyquGmodoínquírens prxfupponítid qüód inquine Sí ño præfuppôrtitquta faquirit.Suppónít ením omnis feíre qugrens, í dentiam efle, per guaní omnis fcíens eft fcíens:at<$ quod níhíl eftfcibíle,qufa adu feia tur per fcíentí/ **am** ínfíníLimíSí quod feientia infinita,eft ueritás,æqualitas,ôi menfura omnis fciera tiç,6£ quSdfolûmper illa fcitufomnéquodlcitur.Qiïi igitur quæritfçite,inueftiga tur ab **i**llaartéffeu feientia fafiríitá.Et fi in famine illius artis fibi imm iflæ in prx fup/ pofító amlfaÎaüerfaducetutadquæÎïtumÆtcum acutiàs átteudiSjquañdo infinitas additur terfafaOíUt cufadicitutinfinfta fcieñtíajnón aliud agit eius additio ad termp num,quam remoleré termfaumsut id qüoçjfigníffícatur per terminatam dídionem **feu** termi'qufajtntuéaturmentaíítér;infinitum feu interminatum . Et quando mens fie ¿ntuetuHermfaaiufamterníínatéj.féii finitum infínícéítunc uídet ipíumfaperom nem oppofftiofiem Sí alteritatem, qfaefôlum repcríuntur in terminatis,terminatio enim non poteft eflefínedíuerfifate/Etídeó in ipfa uaríetas reperit,q fecundó quod magna ÓÍ paruaexííííGnomínajfortif; Si igit tollit terminatio,differêtia tfáfítín co/ cordantiâj&inpqualitas in çqua!itatê›& cuántas in reâirudinêjÔi ígñorattá in feie tiâ,ôi ten eb fg in luce. Et t Sc uidetur, quomodo fublatis terminis pluralitate éncíum terminatorum repetimus impluraliter,in uno termino ineffabili principio.

¿ap. \¿

ADhucaduertas» quomodo poíygónia , certó numeró angulorum æqùa/ liter à centro diftantium terminatur , 8i fecundum numerum angulorum, propter quem polygoniadicituf : ***fortitur nomen feú terminumiuti per*** terminum trigonum ¿nómínetüf figura polygonia trium angulorum, ÓÍ per tetragonum,figura quatuórangulofum & ita Confequenter. Quanto autem poly/ gonia æqualiumlaterum5pfafiumfuéririïftgüfarum:tantofimiliôr circulo, circulus enim fi ad polygonias atteridasæft infinitorum angulorum. Et fi adipfum circulum tantum reipicisanullu angulum in co reperíes, ôi eft interminatus, ínangulariíst ¿íita:

Édita circuïusinangularis S¿ interminatus,ín fe complicat omhes angulares termi/ na tíones,polygonias datas,dabíles.Si ením trígonas eft ín tetrágono, &C tetra go gonusín pentagono,& íta confequenténomnes polygonias datas 3 femper dabí/ les efle ín círculo confpícís Attente ígiturconíídera,quomodo circulus infinitas o- mnem terminatam figuram feu formam in fe complicate non ficut circulus finitus, Nam quia ifte eft capacifsimus;íníe continet minus capaces, quafi totam partem. Infinitus enim non ficcomplicat,fed ficutueritas feu æqualitas. Nulla enim creatu- ra habet aliquidomnipocentiæ,ficut polygonia circuli finiti : cum omnipotentia fit <mpartibilis,non recipiens magis nec minus. , Circulus autem finitus,quia recipit magis & minusmon poteft complicare polygonias modo quo omnipotentia om< ne terminabile:Et ita ex figuris multíangulisí ÔC círculo complicante onines forma biles polygoniasjmensufcendicadTheologicas figuras,^intuetur dímífsís figuris uirtutem infinitam prinii principiV&cæcerarum complicatarum, & earum difterert. riam afsimilationem ad ipfum fimplex. Et quoniam trigonus infinitus eft arcu/ lus infmitus>& tetrágonos infinitus circulus infinitus, ÔC ica çonfequêçertÎÎquidem propterea circulus infinitus eft forma formarüm,Sd figura figurarum,fí¿ eft idea tri/ goní*tetragoní,pentagoní,ói sequalitas effendi trígoní,terragoní9S¿ ita confequen/ ter , quód ad ppfitionem circuli infiniti fequicur omnes figuras id efïè quod fúnt; Vide admírabile,dum Mathematicus figurar polygoniam, quomodo refpícic m ex- emplarinfinitum Nam dum trigonum depingit quantum, non ad trigonum refpi- citquafitum.fed ad trigonum finiplictterabfolutum ab omni quantitate ^qualira/ te,magnitudine,^ multitudine, Vnde quód quantum depingir.nôn recipit ab ex- emplari,nec intendit quantum efficere:fed quia depingere eum nequit,uc ienfibilis fiat triangulus quem mente concipit,ideo accidit ei quantitas,fine qua íenfibil/s fie tí nequít-Tríangulus igitur ad quem refpícir, non eft ne<$ magnus,nec^paruus,ne- que terminatus magnitudine uel multitudineiéft ¿giturínfínícus. Quapropter ille triangulus infinitus quieftexemplar,in quo mens figurantis trigonum iritueturm5 eft alius ab exemplari illo, in quod refpicitmens quando depingit tetragonum, uel pentagonum,uel circulum. Circulus enim ille ad quem mens circulum depinges fe conuertitîcumnonfïtquantus, noneftmaíornecmínórtrígonononquanto,fed eftipfa æqualicas effendi. Vna ígítutínfínira effendi aequalitas eft,adquam refpi/ cio,quandodiuerfasdepmgofiguras. Creator igitur cum omnia created feipfurrt conuerlas omnia creat,quia ipfe eft infinitas illa,quæ eft effendi æqualicas;

Cap; vi ...

AMplius fi confideras,quomodo circulum depingis. Nam centrum primo ponts punâale,deinde extendis inlineam pundum illum, deíndefuperdd cis lineam fuper punáfo. Et fic ex punifto & línea reda,oritur línea circula- ris. Si ígírur hoc faciendo,ád æqualitatem effendi abfolùtam réfpicisæunc ín ipfa aliquid táleuides.Nam circulus ille ad quem refpicis qui ineffabilis eft,aut o- mníum figurarum nominibusnomiiiabilis,fic fe habet, quod habet cerrum ex quo linea,ex quibus circurhferentia:fed quia eft infinitus,centrum,linea,3d circumferen- tia funtipfa aequalitas,ut in fuperioribus taâum eft. Vndenon fuit prius centrum. <quamlinea3neqj prius centrum , 0¿ linea quàm circumferentiatquia fi fie, non effet fummaaequalitas centró, lineae,¿¿circumferentiæ,necç una infinita æqualitas.Igitur illaitiinfinitate,nbn eft nifi æternitas.Abæternoigitur, eft centrum,linea,Sd circii/ ferenciatfed linea eft explicatio pundí,S¿ circumferentia pundli ôÉlirieæ. Centruni igitur in æternitate,eft æternalfter generans,feu explicans de fua Uirtute complicari te genita confubftantialelineam,& centra cum linea, eftæternaliter explicas nexu; feu circumferendam. Si igitur fie fœcunditas infinita fe habet ad quam refpicit mes' dum circulum depingit » quem fine tempore quantitate depíngerenequít: ita fi- militer dum polygoniam æqualium laterum depingere proponit, ut anguli seque di- ftem àcenno atuaditj-iH fic ex centro &linea,qtïæ eft æqualitas diftantiæ centri ab'

angU/

angulis *di* circumferentia feu peripheria,polygoniam figuret Ad facunditatem igi tur infinitam refpicit,utefficiatidquod proponit perfedum,&pulchrum,S¿ grata, *Si* placitum.Siccreator ipfe ad feipfum *di* infinitam facunditatem, refpicitfacun/ dam eflentiam creaturae,in qua eft principium complicatiuum uirtutis',quod eft ce trum feuemitas creaturæ,quæ complicat in fe uirtutem fuam. Et explicatur uirtus entis complicita in centro, quafiin edudalinea, quæeftuirtus entis abentegeni/ ta feu explicata, & ex centro fimul *di* linea, procedit *cir*cumferentia feu operatio. Et attende,quomodo centrum eft principium paternum, quod in refpedu ad crea/ turas.poteftdici entitas:& quomodo lineaeft utprincipium de principio, &ita «/ qualitas (principium enim à principio fummam tenet principtj a quo eft,gqualita/ tem)& circumferentiaut unio,feunexus. Nam ex infinita emítate SC eius æqualita te, p ro cedit nexus,n edit enim «qualitate unitati. Et ita creator ut ad feipfum refpi* cit,educituqitatemfeu entitatem, feu centrum fiCformam, feu eflendi «qualitatem *di* nexum utriufcg. Effluit autem creatura à creatore meliori modo, quo patitur natu rg conditio in fimilicudine creatoris,prout de hoc alibi latius conceptum meum qua lemcuncpenodaui.

Cap. VIL

SCitar ex Mathematicis, redum non dici nifi fecundum modum unum* Vna enim línea reda,filie magna, fiue paruainon eft magis aut minus reda quàm aló «Reditudo igitur infinita efle concipitur, quia non clauditur quantitate* nec recipit magis minus,Abfoluta igitur reditudo eft infinita.curuitas au/ tem non poteft efle infinita. Quapropter circularis linea circuli infiniti, non poteft effe curtía,quia infinica:clauditur igituromnis curuitas terminis magnitudinis fuæ. Et non habet curuitas exemplar,nifi reditudinem .Qui enim depingere uult curua lineanvefpicit mente ad redam,& cadere facit eam ab illa reflexe. Curuitas autem quæeft infinita reditudínipropínquior,eftfimílítudocirculariís curuícatís- Infinita enim reditudo,eft ipfa çternitas:quae non habet principium,necmedium,nec finem nec qua micarem,nec qualitatem. Circularis autem curuitas,quæ neceffarió eft quan ta & cornpofitaîhabet coincidentiam principtj & finis, *Ôi* eft neceflariô à reditudi/ neinfinita,tanquàm à principio fuo ueritate fua.Curuitas enim ex fe non eft,fed abillareditudineeft,quae eius eft mefura:redumenim menfuratcuruum. Cadit igi tur circularis curuitas â redítudíne infinita perfediori modo, quàm non circularis: quia ficut reditudo caret principio medio à fine, fic in curuitatecirculari illa coin/ cidunc *&i*minimêdiftant, feu differunt, Vnde plus afsimilacur circularis curuitas infii nito,quàm finita reditudo,ubi principium medium & finis diftat* Reditudo enim infinita,propter ipfam infinitatem eft omnipotens, & creatrixtquareeifimilior eft circularis curuitas,quia fimiliorinfinitosqiidm finita reditudo. Afficimur igitur o- mnes mentem haberes figura circulari,quæ nobis completa Sfpulchra apparet,pro peer eius uniformitatem *di* «qualitatem,fimplicitatem. Et hoc non eft ob aliud, nifi quia in ea propinquius relucet forma formarum, quàm in quacunque alia figu/ ra* Attende quantum afficitur mens ad exemplar circuli, ad infinitam formam *di,* pulchritudinem, ad quàm folùm refpiciuquando aliqua creatura afficitur, *di* non aduerritfeficad creatorem refpicere,qui eft amor,ÔfdeledatiofoadHæcigiturfitdi li getia inquiretis DeS,ut confideret ad quod mes refpicit,du diligit uel afficitur ad p- fuppofitii fe conuertat, ubi reperiet ineffabilem dulcedine amoris.Si enim omne id quodamaturhochabetabamore, quieftamabilisabfolutusamonfideguftabitur3 non derelinquetur.

Cap. VIIL

ESt etiam non praetereundum , quomodo fi circulus círcumuoíuítur fuper li/ neam redam,non tangit eam nifi ín pando : circumferentia enim aequaliter diftat à centro:contingens autem reda, non contingit circularem nifiinpun do.Vnde ex hoc confideraiftud, tempus quod quafi circqlariterreuoluitur3 habere

habere figuram propinquam círculo : quia quafi *ex*circulari motu coeli coñftítuítuf» tempus enim eft menfura motus* Quando igitur tempus quod geftat fímilítudínem aeternitatis reuolüíturieo modo reuoluícuf,quó réuoluèretur circulus fuper linea re/da infinita No enim fubfiftitrempus in fe, fed fubfiftít in reúólutíoñe fupet linea in finita feu aeternitate, ut fit.Ideo tempus de fe ñonfubfíftí t,ñec habet üt fubfiftatj nifi inqtiantum pundo aeternitatis reuoluitut. Et quia hoc nerum eft de omni circulo,fi/ue paruo, fiue magno, fcilícet quôd non fubfiftat aliter quàm in conta **du** pundali linëæredæ feu infinitæitunc qüxlíbét cfcatata qua: fub tempore cónfíderatur, poteft aflimilari in fua durations Circuló magno aut paruo, qui reuoluitur. Et non **habebit** qualifcunq$duratío,fítíe longa fiue breáis,plus de æternitaté quàm alíaiínuno énítn Nunc æternitatis, omnes circülifubfiftuntiÔC circuuoluuntiir* Et ita attendis, quomodo ceteraitas eft ipfà fubfifterttia temporis,metrum ÔCmenfura omnís durationià, ïicet fit fimplicifsima,impattibilisj& tempori incommunicabilis*Et uid«s impofsibile eíTe,quód tempus fit iCternïhlicettéuolutionës quafi circulares,propter coinciden tíamprincipíj & finís,no uídeántür habinífe principiaJmpoisibíte eft ením circula/rem mocum cu fit curúus reflexus, à fe effé;ó¿ eft à creatoré, qui eft ipfa reditudo infinita,& xterñitas.CuruítasénímprséfüpponitfuumcreatorémjáqüocadenSjCurnicas dícítur.Noeft igiturUéríí§quód fit precífareuolutío circularis (utíndóda ígnoranda tettgQaut quôd circularis reuolütto fqlarís motus,infinities praéceftérítíínfinítas ením numero reuolütionfí círculaiiucópeterénequít. Sí ením numerarépóftu/mus decs reuoludones prætcdtas,8C centS,mille,& omnesífi quisdixérítjnoomnéseflenumerabiles ,fed præcefsifleinfirirtaSj& diJcCrítunáfutUramreuólutióñem ín Futuro anno, eflent igitur rime iilfinitæ, una. quod eft ímpoísíbíle.Et fi u'erüeft quôd, folarium réuolutíonu finís erít ín undécimo díéMártíjíüérneft, folares reuo/lociones hábuífTe íriftíum,6¿ no fuifleæteriias nec éfle infinitas. Aeternitas énírrtÓd infínitaSj motuí conueníre non poílúnt,cuius menfura eft tempusífed éí motdí tári/tu,cuius menfura eft æterrtitas.Sicut fi generatione ín díuínís,6¿ procefsíonefde qui búsfupra) motum infinitæ facunditatis nomínauerímus, cuius menfura æternitask

. Cap.

^■Êc tepigéat côfiderare,quomodo circuli ifoperimetri capacitas, ómnéni omnium polygoníarií formabilia capacitatem excedit,8£ ín fe complicat ¿ I omne capacitate^ eft adu Capacitas omnís poisíbílís capacitatis. Quod fi circulus datur, qui fit æqualis peripheriæ cupolygoniaxnon tamen pro/pterêâ eft æqualis capacitatis,fed femper maioris, non deferit piedio **ne fuam,** eti amfiæqiialisperipheriæfuerit.Êxquo uenâri poteriSiquomódocreatorfíícét fit funi maæqualitàSjÔôuera reru menfura, nec maior nec: minor) nunqua tatum definit **efle** infiniti uígorís Et habes,quôd perfedio et coplícatío tanto eft **maior.quantô forma** unior fímplicíor. Circulas ením fímplícíor eft omni formabili figüraideô **uis capa**citatis eíus pefrfedífsima ínter figuras. Qua propter forma illa quæ ob fuam infinita fimplicitateeft omnium formarum forma, eft infiniti.uígorís* Diligéntíusaduérte, quomodo oritur expando línea reda finita ,S¿ ex illa figurxüariæpolygoniæ, ultimo circularis*. Minimae capacitatis figura eft trígóná, maxima: capacitatis circulusî# cadunt ínmedio, infinitæpolygoniæ ifoperimetrs minoris capacitatis círculo,maioris capacitatis trigono. Omnes autem polygoniæÔf circulus,éx unico piído oriuntur:fíguraauterñ eft fimilitudo formæ.Vide igitur,quomodó forma tri/gortíca qux eft infinita,haber fuam uirtutem quæeft capacitas **trigoni,**forma tetragoíiicafuam,8¿ fíe confequenter.Ex quo habes,nullam formam fine propria uíftute eiïe.Etquia ex numero angulorft tiumerantur polygoniæ, ut fit trígona quæftes angulos, tetragona quæ quatuor, ÔC fícínfínítumiid autem quod non *fíne* díferetíone formæeftmumerus eftmumerus igituf forma.Omnis àùtem numéruà ab uño eft, in quo coplicatúrífiCut igitur ex pundo fluit linea,Íta ex uno niimeíuS.Et quia polygonia fine línea numero efle nequitddeo polygonia eft ín póteñtía lineç.Nam de

linea reda poteft fieri mgonus,tetragonus,pentágonos,0¿ ita de reliquis*.& non ccU ftiruitur ínadu,níffí linea quai eft reda fia t angularis, & íungat extrema,& per Hume rum formetur. Numerus ante non nífi *ex* mente eft, qui enim mente caret numerare nequit;caufa igitur efficiens formádmeos eft, Vnde omnis forma,eft fimilitudo Cd/ ceptus mentalis, infinitiuígorís. Creator igitur duo fecífle uideturtfcilicet propeni/ hil,punduunter enim pundiïôÉ nihil,non eft medici. Adeo enim prope nihil eft p(ï* dus,quodfipundu pundo addas,non plusrefultat quam finihil nihilo addideris: *St* aliud propéfe fcilicet unum,& illa uniuit, utfitunuspundus. In illo uno pundo fuit coplicatio uniuerfi. Vniuerfum ígít fie edudu,cócípítur de illo unopudoxficut fi de uno pundo educeretur una línea,ut deilla fíat unus trígonus,uel unus tetrago/ nus.Et ultimam,atcp fimplícíísímum,acperfedifsímum,atq^crcatorí fimíllímum,cír culus.Si enim fine rribusangulisnon poteft fieri trigonus unus exlínea:coíncídíttn forma trigoni uni tas trinitas, unitas fcilicet.eflentiæ, Sc trinitas angulorum. Et in tetragono unicas & quatemitas:unitas fcilicet eflentia:,& quaternitas angulorum,6C fic confequenter.In circulo Uero unitas S€ infinitasunitas eflentiæ, *8C* infinitas angir lorum,imo ipfa infinitas eft unitas,circulus enim eft totus angulus, fíe eft unusparú ter & infinitus,eft adus omnium formabilia angulorum ex línea. Exquóelicías, quomodo creator unius uniuerfi,exuno pundo que creauit, fecit prodire unum uni uerfiS in fimilitudine*uti mens noftra uolensjfigurare, incipit ab uno pudo,& iliS ex tcdit in linea,deinde illai nifledit in angulos occlaudat fuperficirôifacit polygonia. Et qa inlibello coplementi Mathematici habet, quomodo linea per unâ extenfionc fit triangu!us,6f per alia maiore tetragonus,per maximam circulusíídeócirculusco^ petirperfedifsimiscreaturisfuocreatorifimilimis,utfuntfuperngmetes,nihiienim mente nobilius. Mes auteuidetur fimilis principio uniuerfi, quafi unus pundus, qu4 edudus in unam lineam extenditur,ut fiat alicuius capacitatis,&fiatut trigonus. Es quoniâmens habet mentalem uitam,& guftat,feexteniam in quandam capacitatem extenditfein maiorem tetragonam uel pentagonam,&ita confequenter. Neq? un- quam fe ita ad calem poterit extendere capacitatem,quin pofsit efle capacior: ad cir- cularem igitur capacitatem continue accedit, quam fua uirtute nunquam attingit» fed de gratia creatoris rapitur de angulari capacitate in circularem, ficut rapiuntur difcipuli deledioneparticularium librorum,ad artem uniuerfalem, atqjmagifteriiï legendi omneslícros.Quí enim legit particularia fpcriptaJegit quidem, *QC* quodâ lu mine artis demum perficitur ut fiatmagifter. Et hseceftfimditudofiguralis conue/ niens, qua duci poteris ,utuídeas dífFerentíamjeíTeínter eàs mettes , quæaflequuta funt perfedionem capacitatis mentalis,per raptum'inmundumintelligibikai,|& ta ter eas quæ ueaantur capacitatem in fenfîbili mundo fub fenftbilíbus particulari- bus fignisjficut de polygones *St* círculo Mathematice experimur.

Cap. X.

Circulus autem 8¿ fi fit perfedifsíma figurarum, tamen non poteft fieri ut quetur infinitae reditudini, qua: eft infinitus circulus. Nam de reda infinity, nori poteft quicqulm fieri,cum fitadu omnia quae figurari poflunt. Vnde illa reditudo no eft flexibilis, ut fit alitercjj eft,nec habet extrema:quare& fi finita linea reda, gerat infinitæ redçfimilitudinem, tamen finita obfuam imitate *St* impeded:onem, habet plurimum de potentia. Etfieri pofluntexeq figuræ,uaria» fuperficies claudentes, licet ipfa nulla fitadu. Et dum exea fada eft una figura puta trigon a,quía extrema funt coniunda ', tune non poteft fieri alia polygonia ex cade 1¿óea,nifi poftquam dímifta illa figura, reuertítur inlínealem redítudínem. Ex quo lubes,quomodo forma S¿ finís coincidunt,íta quód forma non eft ín potentia ad for mam,a: ex una forma flat alia. Forma ením eft terminus motus,adus potentiæ, non poîêtia,ob hoc fpecies non tranfmutantur ; poteft rameó una forma eífeín alia» Ut trigonus iri tetragono,licet trigonus nunquám fíat cetragonus.Sed illa forma que In alia eft, non eft forma fpecifica fed generica, quoniam non poteft efle nífi una for*

ma

Complementum ni;

ma rpecífíca unius,feu indiuidui.Quare ftatforma illa,quæ eft ín alta fient generalis in fpecía Ihn fient uegetabílis ín fenfíb¿li,8¿ ín homine fenfibilís ín rationalí.Et ficut: trigonus ín tetragono,non nominat tetragonum, fed retragonus nominatur à fua ul tima forma, quæ complicat ín fua capacita te trigonalem *t* íta forma éft ín forma, fie quôd ultima forma quæ non recipit magis nec minus,S¿ confiftít ín quodam íñdíuífí- bíííjío fefeu fua capacítate complicat inferiores formas quæ inea funt complicite, nonformalícerfeuacftualiterexplicaté.Etíam fí rede aduertis, forma eft terminans rem* Quando enim ex línea poteft figurari quali feunep polygonia : túne fi illam po/ tenciam trigonalis figura terminat?eft trigonus. Er quoniam trigonus dicit tres angti los,5^quaehbet polygonia habet angulos : ideo forma fubftantialis non denomina/ rurabangulis}quifimccommunes omnibus3ficneeâlaceribus,necalineàquæeftpê riphefia.Nam périphérie latera anguli,|funt communia omnibus, fed non numerus angulorum:forma igitur fubftantialis polygoni^,denominatur â numero,qui eft fpe ciaïis. Si igitur poniturunitas, principium, quia terminatrem, Ôf eftficforma termi> nans: erit numerus fubftantia rebEthocaduertendum, quod fi unitas eft fubftantia, fimíliter fi¿numerus>quia numerus componiturexunitatibus. Sed fi res prius ordine naturæ habet effe, quôd indiuifum à fe , ó¿ díuífum ab alíjs, íta quód forma ptíoriter dacrem, 8¿confequéntCr ád illud fequítur qubd fit índím fum á fe, quolibet alio díuifam5ut propter hoc res dicatur una unita te illa quæ eft principium numeri i tunó numeri non (unt fubftantia reí, & quia ex accidentali principió explicantur. Vnítás autem quç eft príncipíum,complicat omnium unitatum uigorem,ficeft principium terminans íímul & unum facíenstunum faciendo terminat,0¿ terminando unum fa/ cir.Qui igitur ín hancrefptcít coincidentiam,uidet cur in dicendo Pythagorici 6¿Pé riparedei differunt,quando Pythagori ci numerum dicunt fubftantiam, ÔC Peripate» *lici* accidens * Et tu uides fuper ùtrâcg afferdonem coincidentiam innUmerojnquO (implícitas compofitio coíneidunucum compofitio eius fitex feípfo,6ó íta fímplí cí£as,utdehoc alibi. Supra énímíd quodPeripatetici dícSrfubftantiam ôcaccides, ubi quidem ens collocant,ibi unum eft collocandum,quod couèrtitur cum ente. Vn de aliud indicandum dè numero qui exmente eft, prout eft ex unitate incréatæ meri/ tis A' prout eft excreata mente.Vnitas enim primi numeri » fe habet ut forma natura- lis:fecundi,utforma artis. Forma naturalis eft fubftantialis, quare humérus íll.íuá unitatis. Forma artis eft accidentalisjquæ eft figura, quia uenic poft eífe rèi, quare QC uniras eius eft accidentalis. Vndecum nominamus unam formam fubftantialem^di/ cimus eam ab unitate,qux non poteft efle nifi fubftantialis- Necp eft aliud illa unitas fubftantialis formæ,quam ipfa forma. Vnde quâdô illa forma una dat effeitunc eíuá dareeffe,eft terminarejUnire, formare Et quia faépe de liocalibi tetigi inplurib.opuP culis,hociicdixiiTe nunc fufficiac.

Cap. XL

< On eft praetereundum? qubd da tæ rèdæ poteft dari circularis æqualis, I nonecontrariotnam non poteft fcirifecundum3nififcico primo. Et tunc /i I proportionabiliter (proutinfæpe didolibello complementi reperitur) JL ii- quæfiuerunt ueteres circuli quadraturam, & hæc inquifitio prefupponit, quôddata circulari linea,pofsit darireaa illi æqüalis,6£ hocnuftquàmreperirépo- tuérunt.Si quæfiuüTent quadrati circulationem, fortafsis inuéniflèrtt Ex quóhabesi circulum non menfurariíedmenfuraretfcílícetxternitátcm non efle menfurabílém, quiaômnemenfürabfleexcédit,£edmenfuratæternitasômnenidurationém\Înfin!> tum non eft ménfurabíle,quía infinitum eft interminuni Non igitur poteft claudi ter minis cuiufeuneg mehfuræ, fed ipfum eft menfura omnjum.infinitum enim eft orti/ nium finis QC terminusificutabfoluta menfura^ non eft mehfiirabilis perquâcunçp contradhm menfuram. Et quia nuff a menfura habet quôdeft menfura, finé eaab* folutaihincipfacftuera Sí gquacifsimamefuraomniscontracftp âf nominabilisihe/

furæ.Sicut albedo non eft menfufabilis per quodcunq5,album¿ fed *illa* omne álbum menfuratíca omne albu ab albedine habet quôd eft albfí.Eft ígítur ex hoc manifefift* Dea effeincompræhenfibilëper omnem creaturam, qtfía omní mente ímmenfurabi lísj maior ením eft omni capacitate. Sed fi Deus attingi debet,tSc attingi tur non ut a£ tíngibilís eft in fe, fed ut eft atíngibílis in attíngéte, & hoc eft ín æqualitaté méfuræ at tingétísipfum.Síc omnes attingûtDeû fecOdS méfurâ fuæcapacitatis.Sicut data quá **cúnqj** reda finita,datur circularis nec maior nec mínonuthocdícímus aequale,quod **nec** eft magis nec minus : licet propter hoc non fît aequale, prout «qualitas conueriit fubftantiae Vna enim fubftantia non eft magis fubftantia quâm alia, quia nô eft qua titas fubftantiaihinc fubftantia nô recipit magis necminus, ficut quâtitas.Tameob hocetiâ nô omnes fubftâtiæ funt æquales,úna em eftperfedíoralía.Collígeígítiqá ficut una uífibile per multos uidetur,no tame aequaliter,quia duo aequaliter praecisi **uí**dere nequeuntfunufquifcp enim per propria & fingulare angula oculi,uifibileap<* pradiendít,8¿ méfurat ípfum, S¿ no íud icat uífibile maius necminus eflè, quam ut o* culo fuo attingit)nontame attingitur per alique oculiïpræcisê uífibile,uti eft uífibile^ fic demente,eius obiedo fcilicet ueritate, feuDeo. Id enim quod eft angulus peí que uífus uidet,eft capacitas per quâmensmêfurat. Hoc ante intereft, quod uifus nô poteft immutare angulii, aut eu face re maiore udminorcj ut ueiiûs & certius uideaq, quia angulus iftenô eft in uifu, fed ín organotfed capacitas intelledus non eft in or- ganofnoenim adhaeret corporali organo ut fenfus) fed eft eius pofsibilitasficadua ta,quæ poteft connue plus fî£ plus aftuari- Quafi **fi** pSdus in cuius potentia eft línea fine termino,effet edudus de potentia,ad aaw,íta qd línea edu&a effet pedalíSj&qj> mens fit per ípfam talé línea menfurásnuc omnía pedaliter.Quodfí adhuc plus **exté** dereturnuxus pudijea quodlínea fieret bipedalis: tfleomnía mefura ret bipedaliter» Cocrarío modo fe habet mens,**nam** uírtus unita eft maior : quando enim mens coci/ pitprimô utquædâ cofufa méfura,quafi linea incertæ quantitatis quæ eftùiua,&cô trahit fe de incertítndíúe cÔfute ad aliqua certitudine, ac fi línea uerfus pudum cetra tem fe cÔtraheret,ut fieret linea quæ pertica dicitur adméfurandos agros,quia cû ilia no poflentfubtiliores mènfuræ attingi,imb omne menlùra bile non ni fi fecunduillS groffammenfura attingeretur: fitâclinea adhuc magisuerfuscentra feu pundu le cotraheret ut fieret pedalis, etiâ fubtiliusôf certiù s omne mefurabile menfuraretj ita fi cotinue magis uniretur ôf **fi**mplíficaretur, temper uírtus mefurâdi augeretur ceFtíoraretür,plus ad præcifioné appropinquaret.Ex quo elicias,mentë huma nâeflèeo modocorporís ficut uífus oculfiquia non depédetpotétía eíus ab organo, ted eft ficut ignis in potétía,quí edudus de potentiaper quecuncp motu>| intra teipfum habet motu perqué cotinue ph et plus a duetur.afsímilatur auté ignis íntelleduí agenti. Id auté in quo latet poteria, dicit intellect pofsibílís. Educitur au tem intelledus de potentia ad qualécunfp adu, medíante admiratione, quæ ípfum mouet ut quid fit hoc quod fenfu percipit inquirat:6¿ ob hoceft *in* corpore, *Q*¿ corps* ci neceflariü. Aliter enim ft in adu effet ut mens angelica, no effet pofitus in corpo/ re.Corpus enim non eft datum menti,nifi ut excitetur fenfibili admiratione,&f perfi- - ciatur.Et ita 8ppræhendis,quod mens non eft dependens à corpore,licet ad perfedî oné fine corpore perueiiíre nequeat. Quare nô corrumpiturmens corrupto corpo/ re,licet deficiat aliquando á perfeccione proptercorruptíonécorpóristuífusautépe nitus deficit deficiente oculo, fine quo non uidet. Mens uero tanto acutius menfu/ rar,quanto magis pofita eft in adu : quatito fe plus â corpore feparat, & organa fen> fijum claudit,6¿abfoluendófeácorpore,adfpírítua!efuum effe centrale côtrahit

Cap. XII.

ADhucficuteirdulus omnem polygoniam menfurat,uti æternitas omnem du ratíoné:fic quies «terna feu infinita omnem motum, unitas obíedí om nem potentiam.Eft praeterea aduertendum,quomodo cum angulis fiunt me- dio proportionum figurarum tranfmutatiônes, prout ingenue traditur in fæ pe didis compkmcbs.Sic etiam Deus ipfepoteft uti angulus confiderari infinitus*

medio

medio caúis fitomnium return tratifmucacio, fecudum proportionem imitatoriam: eft enim Dep uti angulus maxitpus pariter 8¿ minimus.Efto enim q? fitfemicirculus, #côcipiatur femidiameter orthogonaliterftans fuper diametru, faciendo duos re/ ¿los.angulos mouerí fuper centro cotinue uerfus coincidentia ipfius cum diametro: manifefta eft,unumanguluçôtinuéaugeri3etaliii tantUmminui.Nunquamautêcoin ridentia femidiametri &C diameter unus angulus fiet abfolutémaximus,quando mai orfieri pofsit,necalius abfoluce minimus,quâdo minorfieripofsitffed *fi* poiiatquôd unus angulus fitfimpliciter maximus, tucílle eritetíáfimplícKerminínlus, nec hoc erit antequam lineae coïncidant. Si ergorefpicis duo latera refolui in unam lineare/ <ftam,uides ei nomen anguli non coperere. Ex hoc elicias,quomodo qui afcendicadl Deum infinitff,potius uídetur ad nihil accederequàm ad aliquid,ut etiam diuihus di citDidnyfius.Et ita uide mirabile Deu, qui quanto minus uídetur effe,tâtô plus eft: & quanto aliquid de Deo uídetur impofsibílíusítantó eft magis neceflarímatcp quo- modo infinitum artgulû neceiíè eft coplicare oppoiita,maxirnS pariter# minim Stet non pofle efle quantitatem infinita feu maxima (Impliciter:# quod infinita effe, eft penitus abfolutuab omni illo,quod de finito poteft uerificari. Angulus ante ille qui eft infmitus,propter id foret uera mefura omnia anguloru, quianecmaioromnibus quia minimus,nec minor quia maximus. Et ideó fi in potentia Geometrx eft, medio angulorii figuras curuas tranfmutate in redas,# econuerso:tuc in poteftate Dei eft» mediante angulo infinito omnia inuicem tranfmutare. Ille aute angulus infinitus no poteft elfe nifi DeusiDeus igiturmediatefeipfo, operatur quiCquid uult : etiaunum tn aliutranfmutandp. Et non eft opus ut Deus habeat uarios angulos ad uarias traf/ mutationes3feuuariainftrumenta}ficutoportet Geometram habere:fed unico angu lo infinito omnia transfert-Ec quia angulus illeeft Deus, eftcp uoluntas Dei :Deus itacg angulus ille fimpliciter maximus, erit Dei uoluntas. Ideó Deus fola uoluntate omnia transfert # immutat. Præterea^docet complementum illud, angulos etiam in commenfurabiles reperire,qui fe ha bent ut linea» incomenfurabilesi ficut eofta qua- drati eftincomenfurabilis diametro. Quo nia fi ponatur una iftaruutnumerus parÿ alia non poterit effeut numerus par, necp ut numerus impar.Propterea non omnift linearum habitudines numerate ualentes,deficimus fæpe in chordis # finibus. Sed quia infinitus numerus complicat in fe tam parem quam imparem numerum tideo medió illius omnia numerantur. Etconfidera, quompdo medietas duplæ,non eftg nos numerabilis,# dato quocuqj ¿ppinquo numero,fempetdabilis eft propinquior in infinicu-Infinitus igitur præcifus elhVtide infinitus numerus qui rto eft màgts par quam impar,# no magis numerus non numerus,fed eft innumerabilis numerus: illeprxçisè numerat medietatem duplae proportionis,#omnia,Sicuidesilumeriï incôpræhenfibilê, et infinito # innumerabile,qui eft maximus pariter # minimus: quênullaratio attingit,nifi in umbra# caligine,qa eftimproportionabílísadomne numerum numerabilem. Et quomodo Deus (quia dicitur numerus omnium rerum) ita eft numer^fine quâtita tediferetafficut eft magn$ fine quâticate côtinua.Et eft ide angulus infinitus, qui eftnumerus infinitus, u(ipfefimplicifsimus,fimplicifsime omnia # fingula numeret, menfuret, #tranfmutet.(Etquando haxfubtilifsimecon fideras, bene uides, quomodo Deo(qui eft maius quam cogitari poteft, fcilicetip- fum abfolutc ínfínicumjpenítus nullum nomen competere poteft. Sicut enim maxi/ mo # infinito angulo5no poteft nomen anguli,fecundum quod angulus ex fua im- pofitione fignificat, competere,cu potius fit non angulus quàm angui usiítá de omni bus uocabulis. Nam omnis impofitiouocabulifada eft, prout uocabulum fignificat aliquid-.idautem quod eft aliquid, *fcilicet hoc# non illud, eft finitum#termina/* tum,# ita nequaquam infinito copetere poteft. Vnde infinita fapientia, quae non eft nifi ípfe abfotuta infinitasmon eft magis fapientia fi ad uim uocabuli attendimus,cg non fapientia:fic # infinita uita,cum non fit nifi abfoluta infinitas,norî eft magis fe* cfldum impofitionemuocabuli uita, quàm non uita. Videtur enim quando infinitas additur uocabulo>quód contrahatur à fua abfoluta infinitate ad ratione fignificandi

uócabulí,& hoc non poteft efle : cum infinitas fit omni ratione íncomrahíbílís.'Et If/ cct nos dicamus Deum fapiedtem, S¿ uiuehtem38í alia ratíOne fit fapiens, *Qc* alia ui- uenstcame illa alteritas nominum attributorum, non poteft uidefi in fimplicitertnfll nito.licetomnia quae experimur perfedioní conuenitecaufatoruí, incaüfaéíTefírtv pltciter concipiamus,'tamenibinonpoffunt éffealia alia, fedômniaquæfubdi/ uerfitace qua curKÿ fecundum uim uocabuli clauduntur, ex qüa üi úós fatiocinanitfrs fuñíípfainfinitas* Cap. X1I1.

ík On fatigeris iterum att£ iterum atendere, quód datæcirculafilinèæ non I poteft darireda aequalis, nifi primó reperiatur quomodo redlx datuiá/ 1 qualis círcuíaris.Et tunc ex proportionecírcularium,deueníturadnotífi> am recftst ignotas, pernotam redam & proportionem circularium , Si ígí- tur iteritatem illam maximam,qua: non poteft ciïè aliter qùâm eft, nec maior fcilicet nec minor, menfuraïe proponis quafícírcularemlíneam:non pbterísilludefficere, nifi aliquam circularem conftituas alicuius redæ datae menfúram. Propofita igitur reda finita, erit finita circularis eius menfuratpropofita igitur circulari infinita, quæ **eft** omnium dabilium redarum metifura, erit eiufdem circularis menfura, linea reda ínfiníta.Reda autem infíníta,8¿ circularis infinita coincidunt,ita quod circularis in/ finita eft reda infinita: coincidir igitur menfura menfiiratum.Noñ igiturmenfu- ratur infinitum per finitum, inter qUx non cadit proportio, fed infinitum: eft fuiipft* us menfura : Deus igitur eft finipfius menfura, ante iam patuit, quód eftomnium rerum menfura.Deus igitur eft omnium *QC* fui menfura. Eft igitur Deus immenfurà bilis *&C* incôpræhenfibilis per omnem creaturam, quia iple eft menfura fuiipfius&f omniumîmenfuræ autem non eft menfura?ficut termini non eft terminus.Vericas igi tur, qux eft ípfa rerum menfura, non eft cbmpraehenfibilis nifi per feípfám,&hoc tii detur in coincidentia menfurx menfurati. In omnibus enimeitr ainfinitum, differ runt menfura & menfuratutn fecundum plus minus,! n Deo uerócoinciduntOp pofí torum igitur coincidentia eft,utperíphería circuli infiniti î oppofitorum diftâtià eft, ucperípheria polygoniæfinitæ.Eft i^iturin Theologicis figuris complemen- tum eius quod fciri poteft, hoc fcilicet quod differentia inter infinita,menfuræ mt furati,eft in Deo xqualitas feu coincidentia. Vnde ibi menfurans eft reditùdo in/ finita,ôicircularis infinita,eft menfurábílis pér redítudínem infinita, & menfuratiO eft^unúasnexus utríufque. Complementum igitur in Theologicis, eftafpicérea4 pnndpiumjn quo ea qüæoppoiitareperiuntur in finitis, funt coincidentia. Noh poflumus aliqua percipere eífe alba,n¿fí fint albedíne alba : fícutnec concipimus all qua die oppofita,nifi iintoppofitioneoppofita.Oppofitio igitur eft oppofitoruni, coincidentia & æqualitas.Deum efledicimusoppofitoffioppqfitionem,quieft otii nia in omnibus: & non eft hoc aíiud>nifi ipfutii dicere principium complication, co/ incidentiàabfolutâm,feuinfinitam æqualitatemeire. Citeuíatiónem igitur infinité redilineamus hoc môdo,quando circulationem coincidentiam principi) finís co- cípímuS jtunceíus figuram redilinealem concipimus : non lineam ínter pundum *8¿* pundum,principium & finem,claufam & terminatam,fed ab omni termino abfolq* tam.Talis autem linea,quse nec habet principium necmedium nec finem,coincideft tiam principíj medí] *QC* finis ex eo menfurati quia eft abfoîuta æqualitas, in qua non eft aliud principium, medium, finis, fed idem *S>C* unum æqualiter. Et fient omnia quæ in circulis finitis funt,feu aliter fe habentia,feudifferenfia Ófoppofita, atipará orientalis opponitur occidentali, & meridies feptentríonalú&qualíbet alteriquæ per diametrum ab ea elongatur,& centrum,& femidiameter, *Ôt* circumferentia diffe runt,ó¿ ita dereliquis,coincidunt in aequalitate *i*nfintticirculufic omnia in redilmeis differenter fe habentia,coincidunt in æqualitate lineæredæ infinitae. Ecquia infinfta circularis eft redaddeb reda infinita, eft uera menfura menfurans circularem mfimM tam. Et ideo ípfa eft æqualitas feu coincidentia omnium, quæ in finito efie diter, differenter, feu oppofite fe habere uidentuf. Et hoc eft complementum Theologi wm,per quod omnefcibileTheologicepoteft attingiidico omnefcibitejperfedifsi-

mq

mo modo quo per hoftiinem in hoc mundo fcírí poteft»

Cap. XIIII*

Omnia autem haflenus Theologis occulta 8¿ab omnibusinqirifitoribus ignorata, per hanc circulationem qiiadrati,modo praemiftb íciri poterunt , modo quo fcibilia funt homini. Puta cum Deus oí¿s dicatur à uidendo, ÔC quæratur quómodo fit uidens;refpondetur eo modo qaomenfarans.Nam circulus inrínicús ,ambttpmnes diced! modos, ÔC tota Theologia eft ut circulus ille, tn quo omnia unum„ Videre igitur in Deo, non eft aliud quam meafurare.Sicut igitur Deus eft menfura fuipfius, & omnium ac Cingulorum : ita uifio ÔC uidere in Deo idemfunt- Deum igitur efteuifionem tridentium, eft uidere omnia.Si qu«tatut:fialio modo (ehabet in uidendo creaturas ? Refpondetur aequalitati infinitae,quae eft re/rum mefura, nonconuenic alteritas, fed identitas. Se igitur intuendo, intuetur fimul & omniæcreata,nequaquam differenter, fe alia. Ët uidendo creata, fimul 6C fe ui/de creata efiim quia creata mon uídentur perfeflê,nïfi creator isideatur: ÔC effefld perfefléríónuidetur qüíaeffefluSjriífi 8¿caufauideatur . Vifio autem Dei eft perfefliisima,& fe uidedo cum fit caufa,uidet omnia creata : caufata uidendo cum fine caufata,uidec SC fe,qgia caufa. Coincidunt in Deo menfurare, St menfurari : quia eft menfura St menfura turn,fie uidere ôCuideri coincidunt.Ët fíe uidere fe St uíderí á fe, St uidere creacúras 3¿uiderí aerea turis.Eodem mod o fi quxratur de creatione¡crea/rio enim in Deo eft pifio.Videre,creare,intelligere,uellè,menfurare^facere, operari, quæcp talia qùxDeo attríbuímusícapíenda funt uc nomina infiniti circuli. Vnde, noneft magis abfurdum dicere D^um creare fe ófomníatquam DeumUiderefeSC quodeteare eft creari ínomnibusiféduócabula humana cumfíntímpo fita fihitis rebus,non funt apta diuínicatí. Sicut énim circularis linea finita, uocatur circularis ad differentiam reflæ finitar.ita nominamus circularem infinitam fimíliter circularem, fed non fecundum inftituentis intentionem nominatur circularis, quia non eft cir/cularis, quando non differta refla ita de omnibus: Non oportet igitur ut turberis iri* ci uocabulijfed neceïïè eft utcoincidentiam,&fummam squalitatem, St (Implicita/tem illius circuli reipicias, ubi omnia uocabula unum funt* Et tunc id quod uidetur abfurdum, fit per aliud uocabulum tolerabile:quod quidem aliud uocabulum, quo ad nos aliud, non eft ibi aliudjfedrealiterfynonymu.Ethiec eftbreuis explanatio compIementiTheologici,figurati in Mathematicis coplementis, ad laudem Dei femper benedifltAmen*

Complementi Theologici figurati in Complementis MiU thematicis, reuerendifsimi. P.Nicolai de Cufa Cardinalis. Finis.

luo De Mathematica

REVERENDISSIMO

in Chrifto Patri.D.AnthonioJanéhe Ro>

manæ Ecclefiæ tituli fandiChryiogoni prefby tero Cardinali;
Nicolaus Cardinalis tituli fandi Petri ad uincula,de
Mathematica perfedíone¿

OIlicita' eft nôbiîis metis ueftrá P* Reuerendifsinie, lit üi¿ deat etiam hebetiorum fpeculationes» & a me àliàs noui aliquid depofeebat. Et quoniam nie à palatio pes morbi* dus excufauit , biduo domi fedens, Mathematicam per* feftionefri quam mitto confcripfi, quatenus uirtuteni coiiicideritiarum experimento ignotarum hadenus in Theologicisinquifitionibus › corrimencíárcríh Omne enim fcibile Mathe maticum ex ipfa (uti exempla quae fubiungo declarant) attingitur in his óbfcürís femper perqtïàrii àuidéquæfîtis, quæ nullihadenuspatuerunt. Quo modo auteMathematica nos ducat ad penitus abfoluta diuina, 8¿ æ* temar melius me nouitdodífsíma paternitas ueftra3qui eftis Theologoru lièrtex. Qua ridam etiam meæ coñííderatíoriís circa fpeculum & ænigmà pâruam aÜegaui fcripturam,ubi fi R. P. V*modicum uerfari dignabitur, fubitouidebit (fi ùifum mentis redæ in rerum conieci principium) hæc talia quæ etiam à dodifsimis feribi timebantur, qüoniam minus apte panduiitür › quàm contemplentur, Non erübùi P, V» *iiiittere,* cùius iu* dicio dirigí opto: fciens me non alieno fed patri qui me amat, communi* carefecreta, quæ mihi preciofiora fortafsis uidentur quam exiftant, cor* redurus ^limationem fecundum ueftram fententiam, quam iftislibellio fupplex adferibi depofeo.

INtentioeft exoppofitorum coincidentia, Mathematicam uenari peí* fedionem. Et quia perfedioilla plærumque confîftit in redæ cur* uæque quantitatis adæquatione: propono habitudinem duarum re* darum linearum, fe ut chordam ad fuum arcum habentiumdnueftigare: fciens illa habita,me medium habere curuam quantitatem cum reda adæ* quand!. Et quoniam ad has inueniendas neceffe eft,me alicuius chordae ad arcum habitudinem feire: utex illa cognita pergere queam ad artent Sed quomodo eft pofsibile, me cuiufquàmdatæchordæ ad arcum habí* tudínemfeíre: cum ínter illas quantitates adeo contrarías forte non cadat numerabilis habitudo ? Necefleerit igitur me recurrere ad uifum íntelle* dualcm> qui uidet minimam fed no afsignabilem chordam, cum minimo

arcu

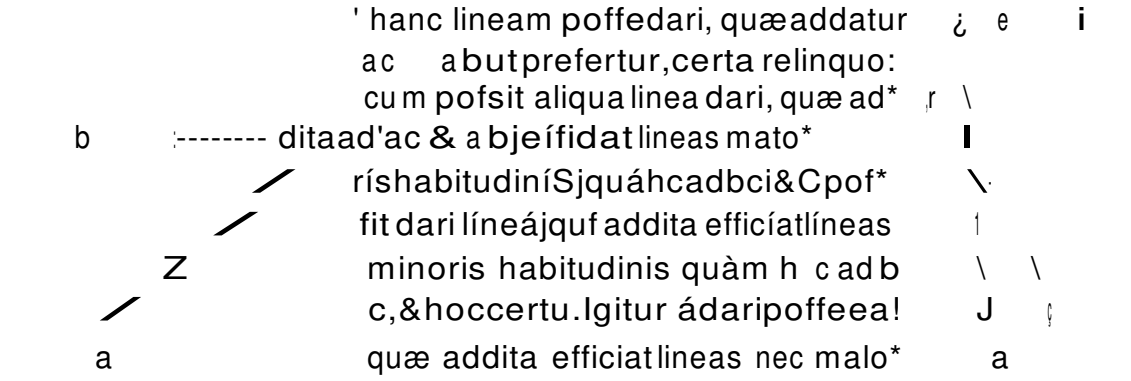
arch coindderë. Nam quanto chorda minor,tàritb fagittàadhùcminor:

Utd e fsgítta chordae B c,minor eft qua gefagitta chordæ f h, quiabeminorf h> & ita'confequenten

¿ Mínima igitur chorda, qua minor dari no poteft, fi afsignabilis foret non haberet fagittam › & ita etiam non fo^ retminor arcúfuo • Coincideredgitur ibi chorda 8¿ *arcus,* fi ad minimam qua titatem in talibus deueniretur, Hócprobe uidet intelledus neceffarium, licet fciat, nec arcum nec chordam (cum fint quantitates) effe fimplici* ter mínimas ín adu 8¿poffe,curri continuum fit femper diiiifibile Ad haii^ d f riendàm autem fcientiam habitudinis, refpi T ció ad íñtelledúálem uifîonèm, 8¿ dico me Uídere úbí eft chordæ & arcus æqualitas: ici licet ínfináplicítér mínimo utriiifqj. Exhác üífa æquâlitàte› pergo ád inquirendum in* tentum medio trianguli ofthogoníj : 8¿per prñpofitíónem quæ fequítur.

5 Sí órthógónfj latus quó ñon eft máius, poiiaturlíriea prima 8¿femidíámeter circuli, &latus quo nón eft minus, fecunda línea & femíchorda, & reliquum latus teftialí* nea, quæ erit fetníárcusad Cerníchordam habitudo: illàeridineæ æqualis tribus primis lineis ad lineam æqualèm düabus primis cum tertíá ; Vt fi orthogonius èft a b c, & á elatus quo non eft maius prima línea 8¿ femídiariáeter circuli, & b c latus quó ñon eft minus fecündàlinea fetníchordá,j8¿ à b latus tertia lí* nea, & h c femíarcus, & d e æqùalià tribus líneís a c, f g æquâ* lis duabus a c cum unaàb: dico quód quæ eft habitudo h cad bcjillaeftdead f g,

4 Explanado pfopofitionís. Orthogoniiisefttantbmíñofi quantó prímálíneá tertia rilinus excedit. Si igitur póíTet darí mi nimus orthogonius,prírria tertia ñon excederet. Et quiafecudaíi nea foret mínima: tuc cu ponatur femíchorda,ípfa no foret minor ,. femíarcufecudupriiifla.Máxím^ áute orthogónf? eft,quadopri e nia excedit tertia maximg.Èt hoc erit, quado tertíaerítutfecuda: ganoeft minor: et tunc fecudà eft femíchorda quadratis, et fit ille orthogo híusabc.Dicopofsíbíle effe,q? aliqua líneaaddítaác,8¿eádeaddaturab maior fe habeat ad minóre,uth cfémíárcus fehabet áb b c femíchorda:

' hanc lineam poffedari, quæaddatur ¿ e i
ac a but prefertur,certa relinquo:
cu m pofsit aliqua linea dari, quæ ad* r \
ditaad'ac & a bjeífidat lineas mato* I
ríshabitudiníSjquáhcadbci&Cpof* \
fit dari líneájquf addita efficíatlíneas f
minoris habitudinis quàm h c ad b \ \
c,&hoccertu.Igitur ádaripoffeea! J
quæ addita efficiat lineas nec malo* a

risnec minoris habitudinis : quàm h cad bc eft manifeftum: cum non r<* pugnet,lineâs redas fe habere ut chorda ad arcum , fiue chorda fit arcui commenfurabilis: fiue incommenfurabilis.

5 Confiât autem quod qualifcunq? illa linea fuerit, G in minimo ortho* gonio etia additur, propofitio uerificatur : cum ibi prima & tertia fic fint, ficut femiarcus & femichorda. Quarequalifcuncp illa linea fuerit quæad* ditur^pofitio uera manet. Et quia fic eft, quod linea qu£ additur inmaxi mo orthogonio, eft etiam illa quæ additur in minimo: igitur in omnibus intermedqs orthogonrjs eadem remanebit.

6 Ethæc eft radix huius fciêtiæ:ex quafequítur, q^fireperio lineam qua addo in orthogonio cuius b c eft femichorda quadrantis, & qua etiam ad* do ubi b c eft lemichorda hexagonijquarumfemichordarum*habitudo femiarcuumeft ut j.ad 2.Et fi quos hinc inde reperio,teneant habitudine eadem ad primas orthogoniorum: patet me lineam addendam in omniK inueniffe,& hoc eftindubitatunu

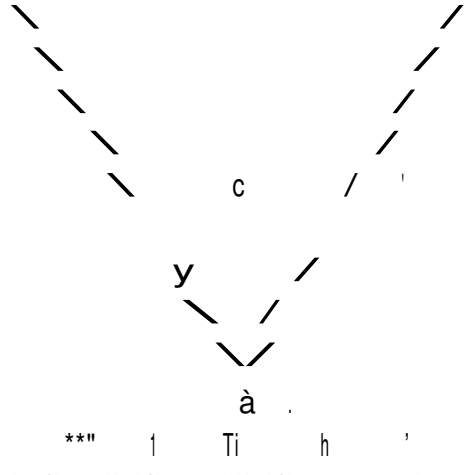
7 Hoc facilefic patet. Pofsibileeftlineamæqualetertiæ,adiundisdua bus primis orthogonq, ad lineam ex prima adiûdis quatuor fecudis,in ali quolocofe habere, ut femichorda ad femíarcS,hoccertum»Nam datur u* biin minus, ut ín maiorib. orthogonijs, & ubi in plus ut in minorib.ut de fe patet. Datur igit in aliquo loco,ubinec in plus nec in minus. Vbicuncp hoc fuerit, oportet per præmiffa quod fit eadem quæ additur ad tertiam* & quæ additur ad primam. Sedquæ additur ad tertiam, eft prima bis : igi turquæ additurad primam,erit fi militer prima bis. Et ita erit ubi fecunda erit medietas primæ, fcilícetfemíchordaarcushexagoníjquareaddcndá eftdíametrus.

8 Sic poteris 8¿ aliter ídípfum uídere. Puta,datur ubi prima bis cum fecunda bis, fe habet ad primam ter, ficut femichorda ad femíarcum, ar* gumentandout ante. Sed cum una debet efle línea addita ad tertiam pri mam,8¿adprimam additur prímabís,&prímabísaddíturadfecundam bís:erit fecunda bis ut tertía, 3¿quseaddícur : erít díameter,& confimilía poteris facere argumentaquotpíacuerit. Sedpropofitío dicit, lineam ad*

den*

dendam adac 8¿adab, effe diametrum,fiueduplam ad a cquod idem eft-
poteris hoc experiri ex iam dicto, fcilicet an in omnibus proportionalia
ter idem eueniat.

Sed ut tu uideas uticp fie effe ut habet propofitio, fumas duplicem or*
thogoníum,uteftabc&abd,&defcri
be arcum d c continuando edam a b ad
arcum, Ô£ fitbefagítta.Dícopoísíbile
effe aliquem triangulum ex orthogo*
nijscompofitumfîcfehabere,quodfîa
c & a d continuentur in infinitum, &
chorda aliqua quæfitæquidiftansadd
c fiat æqualis ad a c» &abut g f» quod
tuncarcus cuius g f chorda erit excedat
chordânrin b efagitta, fcilicet in tantu,
in quantum a e excedit ab ♦ Hoc qui*
deni in aliquo loco pofsibile efle negari
nequit, puta ubi tres femidíametri mí*
ñus fagítta funt triplæ ad chordam» ta*

ttiefiueibifiueaiibifit,nouariat,fufficitquod inaliquo loco fitpofsíbíle-
io Et hoc fi uolüéris ut ante probare poteris » quia datur ubi exceffus
éft ín minus quam fagítta» ÔC datür ubi in plus, & hæc certa relínquo.Da*
tur igitur ubi necín plus nec iñ minus modo præmiflb. Vbícumq? autem'
hoc fuerit, patet a cad cumàbfehabereadac ter,ficutchordaadarcurtu
Patetquíáac ter cum a c ter minus fagítta, in aliquo loco æquanturchor*
dæ &Càrcui fimul, & hoc certum♦Aut igitur íbí ubi arcus excedit chorda tri
ín dí&a fagítta, & habetur propofitum aut citra, uel ultra, Si citra, tunccS
ârcus chordam minus excedat quam in dicfta fagítta,ideo chorda erit mai*
or,quam ubi arcus excedit chordam índi¿iafagítta,quod eftimpofsibile,
fcilicet minorem arcum, habere maiorem chordam. Sic fi dicereturqubd
iiltra,oporteret maiorem arcum habere minorem chordam- Quare linea
ád a c & a b addendá, eft a c bis feú díam eter circuli,

si Cur autem fit diameter eiufdem circuli, forte poteris dícere,qubd cu
líneaaddenda fit alicuius circuli diameter: non dicetur quod fit maioris cir
culidiameter, quiatunc non haberet ueritatemin maximo circulo, quo
àdunon eft maior. Nec poteft dici quod fit minoris, quia in minimo cir*
culo acftu non haberet ueritatem, & ita in nullo: ctim id quod de circulo
ut circulus dicitur, omnibus conuehire necefle fit. Et fi omnibus non coti
lienit,tunc nulli, fiue tamen illa fiue alia fit ratio,non refert: fic patetpropo*
fitionisintelledius.

12 Adiiciam aliam eiufdemlineæaddendæ oftenfíonem. Dabíliseñ li*
nea cuius a c eft pars aiíquota, quæ ad lineàm qua excedit in quâtitate qua
ac ex*

ac excedit a b, fehabet inmaiorihabitudine quàmh cad b c: utieftlinea
h ad ac dupla» Et dabilis eft linea cuius ac eft pars aliquo*
ta,quæ ad lineam quam excedit in quantitate qua a c ex*
ceditab, habet minorem habitudinem quàm h c ad b c:
b ---------- uti eft quadrupla ad a c,Et hæc uerifsima» Quare dabilis
eft linea cuius a c eft pars aliquota, quæ ad lineam quam
excedit in quantitate qua a c excedit a b, fehabet ín habí
tudinequahcadbc.Ethæccumfîtneceffariomaiordu
S pia, & minor quadrupla, erit tripla ad ac: quare addens
a da ad a c,erit dupla ad ipfam feu diameter

'5 Vt autem in numeris tu uideas illa uera, quæ de dupla 8¿ quadrupla ad a edixi: ponas fecundum propinquitatem Archimedis a c effe 7. &fab quafi 5. & fit b cutin quadrante ei æqualis etiam 5, erith equinepeumdi* mídio,fecundum propinquitatem pofitfonis,qubd femicirculusfitacter cum una feptimafcilicetquafi22,Etita habitudo headb c,erit quafi y. c5 a u a dímidíoadj.fiuen.adio. 8¿exceffusacfuperab,quafi duoVnu I T patet quod dupla ad ac fcilícet 14» fehabetad minore ea in quatita ' teexceffus qua ab excedit a b, fcilícet qui eft quafi duo puta 12. in maiorihabitudine quàm n»adiO»Etquatera cfcílicét28»ad mino remeaínduobusfcílícetaóan minori habitudine eft cpii» ad io. Ideo linea cuius ac debet effe pars aliquota, debet effemaiordu* ..... pia, minorquadrupla»Erit igitur tripla,cufola fitmedia,cuius a c eft pars aliquota. Caufa autem cur procedit argumentatio,qpli nea quæ quæritur debet effeac pars aliquota eft iftarquia cum de* beat *effe* unain omnibusorthogoni)s,tuncneceffeeftqubd refpi*
c bis: minus fagitta data c, quæ etia eft una *in* omnibus, 8¿no ab uel bc quæTemper uarianturPoffent alfj innumerabiles oftenfio* nísspropofitíonísadducíffedíftifuntfundamentaíesfuffícíentes*
14 Multa hic propalantur, quoniamuides quomodo id quod uerificatur de maximo 8¿ minimo,uerificatur de medijs. Et quod
. t ter: minus Tagitu ille qui uidet maximum coíncídere cum mini* mo, quoniam maximum pariter & minimum : ille in ipfo uidet
..i omnia» Et praxim habes uenandi fcientiam incommenfurati* onis contrariorum, quæ incommenfurabilia uidentur» Hæc mihi magna *Sc* prius intadauidentur. Archimedesetenim, qui per helicam uoluit redam circuirferentiæ circuli commenfura*
' c quateremus fagitta re, nihil de arte tetigit, nec id ínuenít in dido par ticulariq> quçfîuit : peccavit enim præfupponens quod quæfi* uít.Elicaením fiue fpiralis linea, finemotuduorupudoru,quoru motuü habitudo eft ut femidiameter ad circûferëtiâ circuli, deferibi negt.

Id igitur

De Perfoftionë mr

igitur Tuppofuii dum ctehelicaloqueretur quod qtiæ iïüit Sédhæc iïc fint, redeamus ad inftitutu, exfœcGditaté propofîtionis aliqua eliciamus co* rolaría, utpari modo innumeralia his datis queant explicari.

Annotationes OmnifanAi,

1 Intentio eftexoppofitorumcoincidentia>Mathematicarrï uenari perfedionem5&Ci

Oppófita illa funtarcus chordà $ & per eorum coinçidèntiam,Mathematicàni uenaríúult perfetftionem. Et hæc perleáiocóhfiftítín inuentionc duarum rédarS Tefe habentium ut chorda ad ilium area. Cum eñim duæ lineæ ad inuicem aut longitu th'nêaùt poteftate funt comenfurabíles,ínter eas cadit numerabilis habitudo, aut ffî' gitudinis aut poteftatis-Poteftas line» dicitur quadratus lineæ, fiue quadratus cuius ipfa eft cofta.Si uerô inter fè Tint poteña te incómenfurabíles, inter eas non cadit numerabilis habitüdoîUt medium proportionaleinter coftam quadrati diametru, eft fcd latus quadrati ftaddiamemimincomenfurabile poteftate. Ideo inter ipfum me/ dium&coftani autdiametrurii quadrati,no cadit numerabilis habitudo.Similiteriñter diametrum âfcoftâ , non caditnumerabilishabitudolongitudinis,cufintinuice iongitudineincommenfurabiles: bene támen cadit numerabilis habitudo poteftatis,eft enim habitudo diametriadcoftam, dupla poteftate-Sagtttachordædiciturrè/ ¿la, quæ cadit inter chordam & arcum, fecans chorda arcum in duo æqua. Et quia quâto minoreft chorda,tatô minus ab arcu excedit, fitq?chorda arcuí fimilior: ideó quanto minor eft chorda: tanto ad arcum maiorem feruat proportionem. Econuér* so arcus ad chordam minorem, ut demonftratum eft in annotationibus Geometrica rumtranfmutáíionumtcírca príncipíum. Quomodo minima chorda cum minimo arcu coincidat ftatim dicetur.

2 Mínímaígítur chorda,qua minor ¿ari no poiTfofi afsignabilis foret.

^pRatioautêcurarçusfuachordamaiordicitu^eftragittaiRationefagittæ, defcriptibilis eft intra lunulam tnagulus, cuius maius latus eft chorda. Ideo omnis arcus fuá chorda maior eft,utdemonftratum eft iri annotationibus Geometricarum tranimu/ tationumtubi etiam di&um eft,quod quanto chorda minor,tanto habitudo árcüs ad chordam minor,eo quod arcus minus chordam excedit.Minima igitur habitudo arcus ad chordam ¿erit habitudo minimi arcus ad minimam chordam. Vnde in fimplicl ter minimo arcu & minima chórdá, uidet intelledus arcus &C chordae «qualitate; eó quód ibi chorda fagittacareat,6¿ fic non eft minor fuo àrcu.

3 Si orthogontj latus quo non eft maius, ponatur línea prima,

$*CSre$a a centro circuli permedietatem chordae ducitur ad arcum, díuídítarcffíti duo çqua. Vt fit defcriptus femicirculus a b c,fit d centrCi,traho e fchordâ,et traho d gb per medietate chord»: erit e b arcus æqualis arcui b f. Na ex$. terttj Euclidis^ erut d g e & d gf orthogqnij, & aqualis, pet4.pritni Euclidis.Ideoangulusedb, æqualis eritangulo b d feôC ex confequeti per ultima fexti Euclidis,eritebarcus æqualis arcui b f⧫Ex hoc conftat quid fit femiatcj, cuius femichorda eft fecuda orthogonq,8¿quomodo d e prima fit femidiameter circuli, arcus cui? e gfeciïda eft femichorda.Rurfus cn ^ppofitio dicat habittidimê íemíarc? e b ad femichordâe g effe, Ut d e ter ad d e bis cu d g: erit pariter arc? e b fad chord â e fhabitudoxut ter d è ád bis d e eu dg.Na quæ habitudo femiarcus ad femichorda, eade erit arcus ad fu ichordâ,

pe<

per i j.Euclïdisîquo fit pt habitudo cuiuslibet arcus ad fuam chordam»eadé denomî? natione fit.Eritenim ut tres femidíametri ad tres femídíametros minus fagitta»

4 Explanado propofitionis* Orthogonius eft tanto minor, quanto prima,&c*

^"Textus de fe planus eft. Sint defcríptíiíli duo orthogo? nq a b c & a d e, quorum primæ fine æquales: erit a d e or? thogonius,minor orthogonio a b c,quia eius fecunda fci« I cet d e>eft minor fecunda alterius fcilicet b c. Quanto igitur fecunda orthqgonij minontanto orthogonius minor» Vcfi a econtinuea fixo moUeatur uerfus h, continue fi/ entminores orthogonii* eó qu6d continue femiarcus minores,&ex cônfequenti femichordae,quæ funt fecudæor tbogoni orum. Cum uero fuerit una eum a h:tuncperuen* turneritad minimum femiarcum,minimamfemichordf, & ad minimum orthogoniumjquia minima erit fecunda.Et ab ifto mínimo orthogo nioeheiturmaximus In minimo quippe fecunda eft minima, & prima minimg ex/ cedit tertiam In maximo fecundaqugfi t b c,maxima eft fecunda,quia maior effe **non** poteft* Si enim maioreffèt,non effet triumlínearummínímaj quia tertia minor effet, quænon poffet effe femichorda, quod per hypothefim requiritur. Etiam maximus dicicur,quia prima maximg tertiam excedi ttexcedit enim eàm in tâtum, quôd fi plus excederet, tunc minimumlatus non effet femichorda. quod requiritur Ideo fnmaio **ri** arcuquadran(is,non poffunthi orthogôntj inuénirheô quôd minimum latus, nô poteft effe femichorda A Ex his elicitur, quomodohabitudoprimæminimiorthogonrj ad tertiam, eft aqualis habítudlni minimi femiarcus ad minima femichordam. Nam fi afsignabdes forent exprxmifsis, effet ubiq? eadem habitudo. Quem admodum enim effet'minimus femiarcusaqualis minimae^femichorda ,ita prima minimi orthogoniijæqualis effet tertiæ*

5 Conftataute quod quâlifcunqp illalíneafué nt,fîin mínimo orthogonfo.&c*

tfSíc ddcriptus quadrans a fg,&fíntín eodefcriptí duoorthogontj abe fcilicet & a de* Perpropofítionem fub nota ternarq (quæ ártís propofitío eftjdidum eft,habitudinë femiarch? ad femichordâ, æqualeeffè hâbitudiôilineææqualis trib* primis lineis adltàeâ g/ qualem du;>b. primis cu una tertia. Sit igitur a 1 æqualia a c bis,erit f l ut ter a c, & b 1 erit ut bis a ccutnabzqüá* reperpropoficíonemartís/habítudo fcfemiarcusadb cfemichordam>eritutfl adb 1* Similiter f laddl, eftutterae(quæeftprimaorthogoni]ade)adbisae cum a dt quare per propofirionem arcis, habitudo f e femiarcus ad d é femi/ chordam erit,ut f 1 add 1. Ex qua propofirione duo pendent, quae uuk de Cufá ex fequentibus demonftrare.Primum eft quôd addenda in omnibus orthogO/ nqs, quorum mínima linea eft femíchorda,6¿ quorum primæ funt æquales: eft eadem». Nam quotquot deferipieris orthogonios in quadrante, quorum minima línea fit fem (chorda (délits folùm íncelligitur) addenda ad prima & ter/ tiam,erir a 1. Secundum, quôd addenda eft ut prima bis fine diametruscircu? li,cuius arcus habens pro femichordâ fecundam orthogoníj, eft eiufdem cir/ cularitatisíhoceftjCirculus Marcus eandem lineam habent deferiptíonís, fcilicet primam orchogoníj5quaefemídiamemíscidíun Primum per præfentem 1 textum demoftrat üc. Confíat autem quod quaUictmquè illa linea, fuerte

(fubaudí

(fuBáudí qiiæ additur in maxítrió orthogonio) fí ín mínimo etfê additif propofitío Uerífícatur. Rationem fubiungitdicensxuíbí prima $£ tertia ícilícet ¿ri mínimo or/ thogonío,fíc fint/icut femíarc? & femíchorda.Nám (ut dícftu eñ) cande feruat pro/ portione minimus femiarcusadmínímñ femichordâ,et prima minimi ortbogonrjad tertiàm; quare qualífcunqj illa línea fuerit, quæ additur ín maximo orthogonio, pro/ pofitio uera remanet.Et quia fi c eft(ut ínqüít) quod linea quæ additur in maximo or thogonio³efteciamina quæadditur ín miniiñóorthogoníoíígíturáC iri omnibus in/ térmedtjs orthog0ritjs,eadem remanebit. Mariifeftum eft, quôd illa quai additur iri maximo orthogonio illa eft,quæ additur irimínímo-Nani cum habitudo primæ mí> nímíorthogoníj ad tertiam minimi femiarcüs ad femichordam iitæ qualitatis ie- runt proportiones æquales,ut didum eft. Idèô qUæcQ^g addetur primæ & tertiae mi/ nimi ortnogontj,nulfa ratione immutabit habitudinem prim&adtertiam(qriia fem- per æquales)necpariter habitudinem minimi *femiarcüs* ad minimam femichordam, Et ex cônfequenti confiât, quomodo infînitæ Uneg diuerfæ, ad primam & tercia mi/ nîmibrthogonijaddipoiruntîqüælicetdiuerfæfinclôngitùdihisjnunarationehabi tudinemminimi femiarcüs ad minimam femichordam immutari poterunt, fed pro- tinus eademrefultabíthabíriido Paret; nam una eft uria linea, quæ additur primææ tertiæîigitur per communem fcientíam,quía çquahb.équalïa adduntur,fient furfus æqualia.Verum igitur confiat,quod quæ additur in maximo, illa fit quæ ín minimo additur orthogonio. At cu illa quæ additur in maximo orthogonio, fob nô fic quæ in minimo additur orthogonio (infinita enim) ut diximus (diuerfæ longitudines *in* minimoaddi poïïunc)hæfitariigitur poteft,an quæ in maximo additur orthogonio^ inintermedijs orthogonijs eadê remaneat.Sí enim quæadditur in maximo,fota pof retaddi&inmtnimoinihilhæiitationishaberetpropofitio. Namnonpotuiffètriïc ín íntermedíjs addi maior quam in maximo, necminor quàm ínmínimo: ideó ne« ceflarib eadem effet in omnibus intermediis, aliter implica tío fequeretur contradictionis. Nihilominusfic fupponic de Cufa Ex his pendet, quomodo addenda (fecundu fu p/ pofitionem) inomnibus orthontjs› fempër adprimas ea/ dem tenebit habitudinem in uno orthogonto,qu§,inalio; Si enim orthogontj æquales habuerint primas, quæ adde- tur omnibus his orthogonijs : una erit QC eadem, quôd fl dtuerfas primas habuerint, tunc addenda? diuerfæ longitti dine erunt, tamen ad primas fuorG orthogoniorum, cari- dem tenebunt habitudinem. Hoc facile fic patet. Sumatur orthogonius quadrati a b c,0£ alius cuius latera fint maio- ra,& fine inuicemfimiles. Manifeftumeft, quia iri ortho- gonio quadrati addenda eft prima bis: erit in orthogonio a bc addenda a !,& addenda in alio maior erit maiora E Tamehæaddcdæ,etfi diuerfæfînclogitudinis, ad fuas pdí maseandê feritant habitudíne³fcílícet longitudine dupli, i Et hæc eft radift huiuà fdenti£> ex qua fequitur quod íí reperío lineam.

y Repetido bc tn litera, non debetfumi de eadem línea; 4uôd apertedemonftratür eft dicitur,femiarcüs femichor darn tenere habitudine ut 5.ad 1. Sed b c ut eft fecffda ortho gontj quadratúmaíor eft b c quæ eft fecuda orthogontj he xagoni (cnprimæ fuerit æquales)ut hic orthogonius abó in quadrante,cuius b cæqualis eft a b qtíadratí,S¿orthogd

rilus ab ccufc bceftmedieras a c,eft hexagoni.Vndeh cfemiarcüs maior,ad h c femi areu minore fe habet,ut 5. a d 2 lôgitudine.Nâ maior ftmiarcs>sèft circüferétiç circuIL parsotftauatetminor>parsi2.Modoi,ocftauaadi.duodecimâfehabet,utj.ad.2 utirç guided poteft?nâ j.uigefîmæquartæfacunt t.oàauâ, 2. uigefimæquarts facíuni

i.dtiodecíma*Sícat igitur j.uigefimxquartçad 2. uígefimafquartas, íta h odhuaad *C* duodecimam:fimtlíter he maiorfemtarcusiad h c minorem lemíarcumlongitudine»
Aduertendumeft3cumdeCufaduatutnli/
neam habitudinem proponit finipliciter, fi€ fine addironunc habitudo illa longiup dinem linearum refpicinNam cum habitu do refpicic potentias lihearum,ponithabi/ tudinem potentiae linear ad potentiam alte/ rius,utprius ditium eft* Repetitio igitur b cnon eft eíufdem lineae. Dicit conftquen/. ter, quod fireperiâtur addenda in orthogo nio quadrati abe, cüius b£ eft femichor/ da quadrantis > ponatur addenda a f, ita quod h fad a feu a b tertia orthogontj qua drati fit,ficut h c ftmiarcus quadrantis adb **c** femichordam5 ÔC fimilitér fireperiatur ad denda in orthogonio a bc hexagoni,cuius bceft femichorda arcus hexagoni,& quaere periuntur híncínde fi teneant eandétn habitudinem ad primas fuorumor> thogo diorum tinuenta erit linea addenda itt omnibus orthogontjs. Necefle enim erit, ut eandem habitudinem ad primas fera ent, fi addenda eadem debeatefle (utfupponit)in omnibus»

7 Hoc facile fic patet, Pofsibile eft lineam æqualem tertia\adiun<ftte duabus primis Orthogonq fecundis, in aliquo loco fe habere ut &c,

^[Poitquatn fuo modo de Cufa monftrauit,lineam addendam in omnibus ortho gonrjs eandem effe, quia Cadem eft quæ in maximo ficminimo : iam uult demon/ ftrare íecündurti, fcilicet qudd ipfa addenda fit prima bis,, fiuedupla longitudine ad primam,uel diametrus citcultquod ídem eft.Ét primo in orthogonio hexago/ k nú Dicit igitur: Pofsibileeft lineam æqualem tertiae, adiun¿lís duabus primis or- thagonq,ad lineam ex prima adiunâjs quatuor fecundis,in aliquo loco fe habere utfemiçhôrdaadferniaréum. OrthogoniushiceríthexagomTcS prima orthogo- ntj hexagoniad feçutidamjongitüdinedüpla fit, utdidum eft* Et ideó fubíungíc de Cufa;dicens, fi¿ ita erit ubi lecunda erit medietas primæ. Sit igiturdeferiptus quadras a h in ipfo orthogonia a d équadtafi, & a b c hexagoni,ÔC tertius a fg minimus trium Addo ad ab tertiamorthogonijhexagoniduas primas,quæfinta l:& ad primam fcilicetà cuela h(quodidemêftjaddo quatuor fecundas, fcilicet quater b c,quæfacientæqualem a ljSlam bis b Cfacit æqualçm ac, ficejj quater b c facíetbisac,fiuealDicitdeCufabladhlíéhabereínalíquo loco ut femichor- da ad femiarcum.Nam datur ubiín miniiS,üt in maioribus orthogontj eô quod maiores orthogontjs maiorem habent fecundam: fi£ fic habitudo femichordæ ad íe- miarcum, minor continuéfierí pótéft habitudine b c ad h ç.in qua habitudineinteh/ dic demonftrare effe b 1 ad h 1 Eft enim h è adh g longein minori habítúdine,quam b cad h c,quiad elon^e maior quàm b c. Et di&um eft in de Geometricis tranfmutati onibus,quôd quanto chorda maior: tantô minorem ad fuum arcum feruatpropor* tíonem.Tranfeat igitur quod aliqua femichorda ad femíarcum minorem feruet pro-ſ portionem,quàm blad h LSéquítur*

Et datur etiam ubi in plus : hoc eft, ubi femichorda ad femíarcum maiorem feruat proportionem ,.quamb 1 âd hi, uti in minoribus orthógohijs: eo quod minorem ha> bebuttt fecundam,quæ funt femichord^Ec quanto chorda minor, tanto ad fuum ar cum maiorem feruát proportionemfut quia fg mitior eftbc,ideôfgadh g maiorem feruat proportionem quàm b c ad h c, per prærniiîa* Tránfeat rurfus quód aliqúa fe- míchorda ad femíarcum maiore feruet proportiónem,qüám blad h 1.Sequitur»
<1 gítur in aliquo loco datar ubi nec ín plus nec minus:hoc eft dabilís eft femichorda

quæ ad femiarcûm nec minorem nec maiori 1eruet proportionem, quàm b 1 ad h 1. Tran/ featfimiliter Sequitur.. , t

q· Vbicuncp hoc fuerit, oportet quôd fit eadem quæ âdditur ad tertiâ,& quæ additur ad primam,fcilicetad a b ad a c Sèqiiitur.Sed quæaddtttiradtèrtiâ eftprima bisiigitur quç addituradprimam,èritprima bis .Hoc,etiam ueru.Ñón enim poteft addi maior nec minor » l ad áb 6¿ ac,utfinthabitudinis b 1 ad hi. Sed âdhuc non Íufficít ad intentum côcludendum,nani licet dabilis fit orthogonius in quadrànte a i h,cuius fecunda pro femichorda po ; fita fehabeatad femiarcûm ficut b l ad h hne 1 **celle** eft probare,quÓd fit a bcNain fi in paulo maioreonhogonio à b c, detur **hec jfius** nec minus b 1 ád h l,hqc eft cuius fecunda fiuefemichorda ad femiarcti fic,ut b 1 ad hhtuncb l ád hi mitiorem feruabit proportionem quàm b e ad h ç. Jtídem Íí ín pauló minóre a b edetur nec plus necmínusfiunc'b lad h **i** maiqiem frrua **bit proportío** hem quàm bc ad he Videtur igitur nonfatisfaceread inferendum Jineámádderidani in orthogonio à b c ad habendam habitudinem bç ad hc,efiea 1 fiue primambis.quanquam b 1 & h lín aliquo loco fe fiab¿at,utíe« micfiprda ad femiarcurn,auc quahquam dabilis fit femichorda in quadrante ai li,quæ ad femiarcûm fe habeat ut b 1 ad h 1. Non tamen ex præmiisis poteft inferri eifebe* . ■,

8 Sic poteris & aliter id ipfum uidere. Puta datur ubi prima bis cu fecurtdabiSifehabet ad primam ter, ficin femichorda ad femíarcum, argumentando ut ante. ... , ... f. . .

q* Refumatur figura ultima,& in quadrante deferíbo orthogonium a o n,fitcp no medietas de a pituncol ad h lerit,ut prima bis in ahcumiecurifiabisinao (quæ eft bis o n)ad primam ter Et ideó o 1 ad 1 h eft,tanquam prima bis cum ter< tía ad primam ter^Vult eodem modo (ut ante) probari poífe o 1 & h 1,'in aliquo locofe habere uti femichorda adfemiarcum,quia datur ubi.ín mínusjutiinmatoribusorthógonqsjóíübíinplusfiníinminoribusíquaredaturubinecíriplus nec in minus,' Sed ut priusdicftdm èft,tîecefle eft demonftrare,quód nec plus **hec** minus datur in orthogonio a o ri3ad conciUdendutri intentum.

$ Sed ut tu uidcasuucp effe utbábcí propófítío. ¿ ‹ .....

?, **li** .

«**j*** Sint orthogontj a b c & a b d hexagoni æquaksierit triangulus a d c.æquilateruH. .Nama c dupla eft longitudine ad b c,fimílí* _¿térad add bjquaicpenj.quintiEucbdiSjac ¿ & ad ad deerit longitudine dupla. Etcurna c & á d finí xquáks; e<ir á c æqualiscuilibet ípfarum,8< itwicem erunt pariter æqualèsà Kurfus ex a d átcum d éc deícribo^qui hexa* gotii enr,cont¿nuoa buíq?arcumíerír be fa* gítta.Commuo a d & a c,facíendo éas indefinite quantitatis figno inipfisstquàlêm a çct fint es & d p. Dem de figno ultra a p & a s æqualem a b,6¿ fint s g *ÔC* p ftrahô f gjerit tri* angulus a f g fimilis triangulo ádc^qqiááequiangulus: funt enim per fecundam pàrtem ¿si.pfimí Eùclidü Jftiduo anguli f g a *ôi* b c á NN» æquâlès^

æquales»cüm fg fit aequidiftans ad b ciSimiliter ifti duo anguli font æquales g fa bjda,per eandem 29.primi Euclidis:eritigitura f gttriangulusæquilaterusj&excô foquentí erit fg Aqualis a c a d & a b fimul,ficut eft a g uel a f. Defcribo ex a farcum flg,qui erit arcus hexagoni,ficut de cfcum aequales capiant angulos) ideó fimiles eruntjper definitionem fimilium arcuii-Sicut igitur d e b ad b c:ita f1 g ad fg,ut prius trionftratum eft.Rurfus figno poft a f& a g æqualèm b e fagittæ,& fint g i & f h,tra/ ho h *i*!erit Ut prius a h i triangulus æquilaterus.Vndeficuta i ad a g fe habet,ut a c ter adac terminus b e fagittadta h i ad fg Dicit igiturdeCufa,fl g arcum excedere f g chordam,in b e fagitta.Quód fi ita fit:erit h i æqualis arcui f1 g,cum h i excedat fg, ín duo a i excedit a g fcilicet in gi quae ¿ft aqualis bé fagittæÆt illud in uim propoil tioriis artis dicinquâe dicit a c ter (ut eft a i) ad a c bis cum a b(ut eft a g)fe habere, uti e c fe/ mia reum adb c femichordam. Et ficut e c ad i b c,ita ed àdb d:quare per ij.quinti Euclidi^ g d e c ád d c eriqficut e c ad b c¿ & ex confer quentificutaiadag. Rurfos ficut de cad d Cjitafl gadfg: quare per u.quinti Euclidis; ficut hi ad f g,itaf lgadfg,cumfintpropor tiones uni fquales,fcilicet d e c ad d c.Et quia f lgadf geftjficuthiadf gteritflgaequalis h i,per^.quinti Euclidis.Sequitur.

iff Hoc quidem in aliquo pofsibileefte ne- gari nequit: fcilicet arcum aliquem excede? ref gehordam in be fagitta,Hoceft certum; Sequitur;

ÿ* Puta ubi tres Femidiametri minus fagit- ta,fiint tripîæ ad cfiordam.Si hoc ita fit,tune fïg arcus eritmam ab,ai,ôi afefaftt tres femidiametri minus fagitta ficut font ad; a *c,0¿* a bj6£ funt triplae ad. fg chordaim,quod fic patetmam a ki g¿ a b c orthogontj func^quiangalijUt fiitis monftratum eftdgitur per 4«fexti Euclidis,ficut a i ad a c,ita a k ad a b.Sed a i ad a c eft tripla longitudinéerit igitur a k ad a b etiam tripla longi? tudine,fimiliter a h ad a d eft tripla longitudine; Quare per ij.quinti Euclidis a b a ú fiC akfimul5triplae funt ad a d a c & a b nmul. Sed fg æqualis eft a d a *c QC* a b iimul (utdicftum eft)îgitur a h,a ifiCai kfimulîtriplae érurit ad f g chordam.Sequitur.

Tamen fiue íbi fiue alibi Hontiariattfüfficítquódinaliquolocoíifpofstbile.Si enim alibi quàm hic(puta íríf1 g)hoceriqquiafl geft maiorautminor h i. Quodfî maior uel minor,tunc non erit arcus hexagoni,cuius f gchorda erít,6¿ fie fl g arcus hexagoni ad f g chordam aliam habitudinem feruabiqaut maiorem aut minorem quâm h i ad fg:8C ex coniequenti,dec ad d c,ficcp de Cufa â fuo decideret propofi- to.Namad habendam habftudmemd ec ad d c,uel ec ad b c(quod idem eftjadden- da eftet ¡ad a c & a b maior uel minor a c bis.Si igitur a c bis addenda fit : probare bi- bet de Cufa arcum f1 g,chordam f g excedere in fagitta b e,ÔC quod nullus alius arx ¿usquam f l g ficexcedereualeat fgchordam,quod ex fequentibus demonftrare nititur.

io Et hocfiuolueris üt ante probare potcns,quiadaturubi exceffws5 Sfc*

df Hoc efbdabilis eft aliquis ateos,cuhis fg chorda (in ultima figura) erit,qui ipfani ¿hordam excedet in míñys quám be íágittaJEt hoc eft certummam fika fiatindefL hitæ quantitatis3&; in ipía figrientur centra diuerfa ab his qjui remotiores erut chor- da,arcus minores fu per ch ordam f g deferíbentur: qu aii to rem Odores, tan to erunt arcus minores.Et datur ubi in plusjhoceftdabiliseft aliquis arcus,cuius fgchord^ trft,qui ipfam chordam excedet ínpluíquámb e fagitta«Nam quitó centrum i quo

defáibaW

defcribetur arcu» propinquius erit fg>tanto arcus maior erit ⧫Datur igitur ubi nec tn plus nec in minusshoc eft dabile eft centrum in k a indefînita, à quo deferíbi poté tic arcus,cuius fg chorda erit,éxc¿dens ipfam chordam ín bê.tiraniéât.Seqiii tur. ⧫/ Vbicunqueautemhocfuerir,pateta cadSCabfimiúada c ter,efieut chorda ad árcumíeft uérum«Sed nontóquicurqúod fit ut chorda ad arcum hekagonï, nifi fuerit ibt fcilicet in fi g.Sí enim alibi quani hic>detúr arcus æqualis fedæ h ï, cuius arcus chorda fît f gtfequïtur quôd ibi non poterit dan fcilicet in fl g. Non enim pofîunt inæqùales arcus habere chôrdas æquàles,& efîe inuicem fîmiies: capiunt enim ar/eus inæqualesæqualium chordarum inæquâles ángulos,ideo funt diflimilés » Si ó nim fg fubtenda tur maiori arcui quâfl g:erit femidiamèter circuli talis ateus^m inor <1,ÔC ideo angulus àb ipfo captus,maior ericangulo fag,ut de fe confiât ⧫Eritigit flgarctis,maioruelmtnorh i redaiputa fi alibi quaminfjg detur arcus æqüafîs h i ircdæ,qui ícílicetexcedetchórdamfg inbefagitta.Siûerô fl g minor fît reda h i: tune addenda ad â c & a b?maior èrit a c bis.Nam f Igad fg minorem feruabit proportionem i|uani h i ad fg,per s.qùinti Euclidis.Et quanto addenda ad a c g¿ a b ma ior erititànto minorem fácft habitudínem arcus ad chordàm,ut ftatím dicetur.ÉcÓá uerfd uero fî fl g rriaior fît b i,addenda minor erit a c bis. Non igitur uidetur fufticerè quôdiriàliqüoiôcôddurarbus,cüiuschordafît f g,qui arçus ipfam chord! exce* detin beíágitta:nifitíti8í Ícílicet in fl g.Nam fialibi deturmon fe habebit ad chor* dam ut arcus hexagórit âd fuam chofdamiqdod eft necéile,fí a ç bis fît addendaJ-fa bec igitur demonftrarè quôd fît íbi¿& non alibüaliasaddenda, diceretur mâior aut minora cbis.Sequitur aut igitur ibi (fcilicec in flg)ubtârcùs excedit chordam irt didafâ gittà *fcilicetb e,* æquanturac tercum a c tei> ^minus Îagittaj Chordæ & arcui Omut Adue£ te quomodo fupponïs fl g arcû excedere :fg chorda in dída fagíttá.Sequítur aut illera uél citraMatur ardus et chorda qüg èquânfÉmiií acter,cuac terminus fagitta.Sicitrâ:fît q u t arcus cum q t chorda,8< dícatúr quôd arcus chordam excedat iti dida fagittâ hoc împofî fibile quia minor arçus haberet tune maio/rcmchordátrijríoh enim poteft effe chorda minor f g Sic fi dicatur ultra: tune mâior arcus haberet minorem chordam.Sèd hoc nori uidetur fufficere,mfi füpppnatürfl geflearcusqüiqüaéritunNámrífi¡tmaiofflg}6¿fitó tin,quæ excedat chordam índí& a fagíttainonibí fed álibi,cürri eritâlteriiis circula ritatis.Nonénín1éftinconüeaíens,á¿qüalesarcus díuerfsecírculáritatís hafîerè dii uerías cHordastimd hàberèæquales éft ithpóísibilé.Símíh'terfedicátur miríór¿& fît qu t¿cuticíbi q u t arcus non excedet chordam fuam id diââ fagitta,fed alibt,cürn (ci licet erit alterius Circularitatis,fîc qüôd fg érít clidfda.

11 Çur autem fit diameter cíufdení circuli forte poteris dicere, quod heá,& c.

âf Têxtus de fe planus eftîdicit,quôd linea addenda ín ófthogontjs éft diameter circulijfiue prima bis,quod idem eft.Et illius circuli éft diameter,! quo arcüs fuaní habet círcularítatem fcilicet âcircumducftiôrieprirnæ orthogontj,que eft illius cir^culifemidiámeteri

Î2 Adijciam aliani eiufderii lineæ addenda? oftehfioñém. Dabilís eft línea cuius ac.

ÿ Póftquam de Guía fuo modo demenftrâuit, addendam primis & tertqs ortho*

DeMathematica

rè rj goníorumefleprírtiam bis,fiùe diametrtîm Hrz culi:ex fequentibus ídem dembnftrare nitrtw « in orthogonio quadrati,fecundum ptopofittiw* abeo fub nota <r. Dicit igitur,quod dabiliseft linea cuius a ceft pars aliquota, quæ ad lineam quam excedit in quantitate qua ac exceditabfc habet in maiori habitudinequam h c ad b c,etdá u. bilis eft quæ fe habet in mínorí Jgíturdabílís eft, quæ fe habet nec in maiori nec InmínorúSícecí am quis argumentari poteft.Polito quod aepo- teftate fit ¿.erit a b unum & fíe d flongitudinedii k pia ad ac,erit poteftâte quadrupla, quare poto ftacejeritiK sVndedfada b,poteftâte erit ut»y ad unum.Tuncficargumentor. Poteft dari liz Un ea cuius ab eft pars aliquota,quæad ab in mi« nori erit habitudine,quam d f ad ab,ut patet de I dupla longitudine,quæ fit g k.Nam g k ad a b poteftâte erit,ac 4.ai unum. E t poteft dari linea cuius a b eft pars aliquota,quæad a b erit in mak iori habitudine quam d f ad a b, ut confiât quaz drupla longitudine,quçfit'g m.Se habet enim ,m.adabpoteft ite,ut t6.ad unum a IgiturdabiliS êftlineàjCUÎüs a b erit pars ahqnota,quæ ada b erit ut:d fad a b.EtcumÍK neceffam rnaíor dupla longitudine,^' minor quadruplalongitudine : erít tr» pía quæ fit gX Na.n ib la tripla eft media meer duplam & quadruplam,cuius a b fit pars aliquots»» Non ením propterea fequíc ¡r,gl ad a belle ficutd fad a bjtuncenim eflètglæqda* lis dÇper^quintiEudichs:Eft enfingladab,utaadunum poteftâte,^ df ad a Ut 8.ad unùm potefiateiquaregl ene maior,per 8.quinti Euclid»&rAt propter argn- mencum.de plus ¿V minas apparens A' non:exifteris,infertur quaedam propinqui- tas igitur fi ac ter ad a c bis cum a b.fit ut h c ad b c:nontamenfotmaliter ûidetur fe qui ex argumento ádeCufa faóto. Et ratio eft,nam cum argumentamur per plus M minusadæqualemconclüdendumînecefteeftq>fiac tratfiitús a maiore ad mimrs^ per omnia intermedia,quod in nullo iftorum argumentorum oble ruatur, ideo for malla non funt. t -

15 Vtautem *in numer's* tu uideas illatiera,qup de dupta quadrupla.

<îf Archimedes ponit habitudinem circùmferentiæcircüli ad diametrum,longita dineminôtem efietripla'feftjuiieptimaftnaioiem^npla(uperdecupertienteieptua*. ¿eftmas primas.ynde médietascircumferentiç ad diametrum,eft ferme ut tbíigítudine,fím¡Ííter *& arcus* quadraritís:ád (emidiametrtfm*S c igitur a b contó/ gonius quadrau,& ponatur ac longitudine/teiit poú ftate ¿p. Et cum ac poteftâte fic düpTa ada barita b poteftâte ut ¿4 ct/mi fecfid^Jongítüdiueuefo'erít-paulóml nor y.cuius quadratus eft.2$. Dicit igitur de Cufa tarn per piarfentem textum quani per præcedentem, quod dupla longitudine ad a *c* quæfith dadb d,q nam excedii ¡n quantitate qua a c excedit a b,maiorem feruat proportionem quam h cadbc. Si? rnilftcr & quod quadrupla ad a ç quæ fit h fminorê ad b f quâ excedit in qua Aptare quáá cexcedita bferuárpropbrtíónemsquamhcad bc* Et hoc tn propinquis de- tuonftràc numeris fic. Arcus quadrantisfutdiximusjad femídiametrum, ferme loñz gkudmedtuti i. adherífigitur h c quáfi$ cúm 1.fecunda ,8t a beft quafi quinqj, ÍÍ/ militer b c eí æqualis.Erit igitur h c ad b c,quafi 5.cum 1.fecunda ad s.Ilueïit *i* uad ioa' Ercüm a bfitquafi5.eritbh etiam quafi ».Vndeh dad b d eft uti^.ad 12. longitudi/ nemam a c bis ut eft h d,facit 14. & a c bis minus íagitta ut eft b d,eritia.cum b h po/ natur ¿.Modo ¡4-ad ii.efi,ift7,ad í«c¡uae propomo eft fefquifcxta>& maíonx.ad i©,'

quæ eftfefquidecíma.Rurfus quadrupla ada cut eft h fi
h eft longitudine a8.S¿ b (eft minor h f ín 2: qua re b f ends.
longítudírie.Et zs.adz&eftuc i^.ad 15« quae eft proportio
b fefquídecímátertía»8¿ mirior eft li.ad ip.qüæetifefquïdè
cima.îdeô dícítde Cúfalínearii qu« ad minorem íri qüari
titateb h fehabebit uth cad bc, & cuius à c eritpars ah*
quotatdebere efle maiorem dupla longitudine a d a c &
minorem quadrupla.Et curri fola média fit tripla,ip(a erit
qugfita,& lït h éiuride dicic h ead b e eflè,ficut h p ad b q
nam accedtcad habitudinem h cad b c. Eft ením n ê ïogi-
tudíne ¿rié¿ b ê erítquafi ij?(quiá paulo miriór eri0 eV ha¿
bitudo accedit in quadam propinquitate ad habitudinem i í. ad
lo.Etided propter hanc propinquitatem quæ mifltum apparen*
tiæ habet» condudit de Cuía,addendam primis Ôf terttjs onhó/
goníóru die prima bistut a e qux eft prima b*is>á*ddítá á c Îîue a fi
tfiCa bjfacithabitudine h e ad be.Exhís elicituri quomódó qüari
' "tô addêda poniturmaiór,tanto habitudo femíarcus ád fcmichpr
dápóriitmínoriEcquácó minoraran to habitudo femíkrcus ad fe/
michordámaíor.Vtfí pohat afi tüch cad b c minorem ftrüabíc
jpportíone cp Aporiatura CjflCadhucininoré,cp fí ponat a d ut de
lepatétpér numérpííprójpífiqüoLQLiodádditdeCufa depríma
órthógohthqüae éadéeftínómnÍb;ohhogohqsS¿immutabilis;
¿yjpptetea eam refpiceredebeat linea aádeda,^ èti â pontt'eàridë
,^iñomníb.uerGéft,qd*írihbceá réípicit,fupponédo hrieâ adden-
da *in* omnibus eàridêefieiSedhpri índe féquitu.r.çp ipía prima li¿
near addendæ efle debéat pars aiîquotâ. ¡ftaígitduófijppohítdé
Cuiâ4quæ minus fufficiêtcr exprgmifsis uident eflè demÔftrata;

14. Multahic propalantur i qüohiam üídes qubmùdô
ídquóduerificatur,8¿c. , . /

íjf Sicut itiperiùsdixitnus.Non formaliter (equitur,uérífícatur
,lfdè maximo o¿ minimo,ergo de omnibus medíjs uérífícatür : Séd
t>enêfohnhliteriêquit4deomnibusmèdrjs uerificatürjgitur 8<de maxitriq &C minb
ho ucrifiçàbitühPêr contraría,chorda & áM intelhgit quorà fcientia babetiir per
prçmiÎTa,hôc eft èorüm habitudotqùa eft üt prima ter,âd primâ ter minué fagitrà.
lac qua habitudine faciliter haberi poteft humeralis habitudo fakem- prppínqiia;
per eó qüaë diiftà funt in complementis ArithmetícísiQypd fiibtuhgitdê helica¿pri
t» lôcUti dé ípfá iumus tri de Mathematicis cÔplemètis,Ubi hanc' îiterâ àdduximus;
ILlaéfthábitüdótríümfemidiáíñétrorüm ,âd tres ferhidiametros mi-
riiisiàgittà chordæquadrantis 8¿ mino'rî^quçèft cuiuslibet arcus a.d
fuamchordáni/Vt fíbcfitcHordáquádrantis'*oí* mínoris.8¿ dé a ceri*
troperHiediünibc adédrcuírifeferitiatn fedlorducatur:illaéft habírüdó

é à é teffüriiptacad a e bis fuñí p ta chfn a d
iqué ârcüsad b c xhofdàiu.Cürâutèni
a dícícúr décliorda quadi âds & mirions
á> patét ideo qiiiain rriaiofi chorda latus
brthogoriij quo riori eft mirius»ri3 pof*
i .fit effe' femichorda, quod tarried rcq ui«
ritur. Et fic clare patet cofolaririm i ftiiti
B *ix* pfgriiiffis;

NNri i | *i Dàfâm*

z Datumàrcüm in redam rcfoluere. Arcus enim fi eft quadrans & mi* nor, ipfum fic recipito: fi maior partem eius recipito aliqüotam, que fit quadrans aut miñor. Et fïtb c arcus quadrantium redam refoluendüs: trà he déa centro lineas per b cin infinitum, S¿ aliam ad medium chordf Tdlv» cetadjóó ínter infinitas líneas unam æquidiftantem ad bc chorda defert be, que fit f qualis a b>a d & a c, & fit e fæqualisillis. Ineffignaab, ô£ fit f g útab, 8¿ trahea glineam, notati do ubi b c chordâm fecat, ponéndo h litera: dico h c efletertiam arcus* Tripla igitur h e, & redegiftiarcüm ibïedâril. Velttahegquidiftantémad b c uerfus centriïm quæ fit i k E *itâ* quod ai à k & à 1 fimul, æqüentür b c chordæ, & à i erit tertia arcus> hæc omnia de fè patent»

5 Datam redam in arcum tefolUéfe» Sit a B reda, qüa rfífiuís in quadran tem alicuius circulirefoluerc fac de o centró lineas, quæ ttdum angulum conftituantexireindefînitæ quantitatif quæfînt ôd, & oe>& aliam fac tranfiree medio ahgûlifciïicet ofjSô tertiam par* temlineærefoluendæfignain od&oc: &, fîtoguttertíaab, fimilíter 8¿ o h, tra« hendp g.i k»8¿ confcquenter trahe æqui* diftantem ad g i h æqualem o g o i, & o h & fitkl illts æqualis: &defcribe qua* drantem cuiüs kl chorda erít, qúía ille eft cùi a b æquatur. Et fiin'WM cum refoluere uolueris, qui fueritminor quadrante, eo de maíónrecipito partem alíqüotam; Puta. uis in circulum reducere, recipíM to quartámpartem reda?, S¿ refolue iñ qùadràntem, &toïum in drcdüpi reduxiñfi \ '"'q^f' q— 'q q q-J

4 Si uetb datam redam in arcum dati circuli refoluere uóíuerís, úeí cutii tota, uèl cum párte aliquota eius, procede modo quo fupra, angulum d iiaríando, quóufque attingas chordam quæ o g, o i, & o h sequatur»

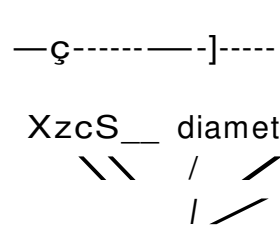
5 Datum arciím uñiús circuli, inarcum alterius circuli fefoluere. Hoc fît refoîùendo ipfum primo in redam, deinde redanw-M arcum alterius modoprfmiffo»

é Angulos quifehabent uidatælineæàffignare. Hoc fitín refoíuepdd líneas iti arcus eíufdém circuli, *SC* à céntro fédores ad fines talium arcuum trahendo»

7 Quæ eft habitudo femidiametri ad femídiámetrum minus fagícta: iú la eft tertiæ arcus ad cxceffum, quo chorda dùas tertias arcus fui excedit.

Puta

Putafitb c chorda quadrantis» & in ilia per præmiffa fignafii duas tertias arcus»fcilicet cd &d e,Dkoquod habí# tudo tertiæ arcus ad e b exceffum, quo chorda duas tertias excedit eft,ficucfemí diameter ad femidiametrum minus fagit ta.Patetcôrolafiumexpræmiisis.Etha# bet ueritatem iri maximo & minimo or# thogonio»&in omnibus medrjs.

8 Chordam partis aliquotfdati arcus áífígnare.Puta tullísexfcientia chordæquadfantisfcire, chordam arcus qui eftmedietab^dádrántísztti'rioftí partem chórdáé quadrantis, qup cqua tur tertiæ arcus, & recipis medietatem illius & addis ei fimilem, &quæris exceffum qtií féhabeatad uriana tertiam ficut ferinidíámeter minuslagitta ad femidiametrum.

9 Si tres femidiametri minus fagitta fuerint tripla* ad chordam, erit ar* cus ut femidiameteri

10 Si fuerint düpiaé ad chordam : arcus fe habebit in proportione fef* qualterâ àd feriridiametrum.

ix Tres femidiametriifunt riiedium proportionale inter tres femidia* ihetros minus fa&itta,8¿ femicirculum.

ia Si tres feritidiàmétri minus fagitta fuerint multiplices ad chordam; fic erunt tres femídíámetrimínusfagítta,ád chordam medietatísarcus»8¿ cuiuslibet partis âliquotæ proportionabiliter;

ij Tria latera trigoni æquilateri erunt, ut circumferentia circuli illius cuiu s diameter eft tertia pars duorum lacerrimi *& linex* reétæ dé centro ad medium lateris dudtæ;

14. Sià ¿entró tres Îineæ ducantur,uhà per pfmcípíum chordæ quadrari tis ariimirioris afcus,alia per medium*tertia perfinem»quæ in linëa æqui# díftantí chordæ terriiinàntur»ita quod illarum trium linearum habitudo ad chórdám fit,ut circumferentiæ ádarcum:tunc linea du&a per principi ümchôrdætriplicata,eft æqualis circumferentiæ.

15 Arcus æqualistribusquartisdiametri:excéditchordamfuam in me dietàtë fagittæ.

16 Diameter círculí,eft æquaiis duabus tertqs laterum trigoni ifoperí# metri &ffemídiametro círculí eideni trigono infcrïpti.

17 Exceffus femicirculifuper duas chordas quadrantiseft»utexceíTus diametri quadrati,æqualis tertiæ parti eíus fuper fuám coftam.

18 Valor trium díametrofum círculí ad fuani drcüiriferentíám eft ütra dix dé.4-cum radice de^.S*: de; 12.ad.12,

19 ;Scientia chordarum nunc extàtperfèéléàdinùenta.

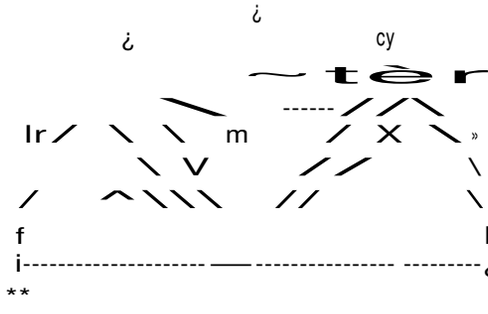
20 Scientia quadraturæ circuli fuurii firièm fortítá exíftíc.

2i Secundum dàtàrum linearum habitudtnern,fíue commehfurábílíum fiueíncommenfurabílíumdíneas&fuperficies redas & curuas atq? cor« pora dare,docethæc ars perfecftifsime.

Annotationes Omnífancth

ï Illa eft habitudo trium femidiametrorum ad tres femídíametrós mi«

Ëxpropôfitiôhe artis hæcfît manifefta.Ñamper eam diclum eft,habí(udítiern femiarcus ad fértiíchordam eífe,ut lineam æqualem tribus primis orthogonq, ad H? **neam** æqualem duabus'primis cam una tertia. Et quæ eft habitudo femiarcus ad fe/ michordamnlla **eft** arcus ad ch0rdam¿utdiá:um eflSit igitur defenptus femicircw* lus n e o,in ipfo traho chorda quadrantis b **cj** & à cëtro a perd medietate diordæ traho act be arcus æqualisecpëriamdi(fta,trâhô fitniliter a e. S¿a bÆft manifeftum per propo fitionem artis,e c ad d c uel b e c ad b c efíe, fi* Clït a c ter ad a c bis cum a d fiue ut lineam æ- qualem tribus a c ad lineam æquàlê dûàbuè l ?iccuma d,cjaodidemeft.Et èxconfequenti ¿habitadoja c ter, fiue trium femidiametro- rumad%c terminus ed fagtochordæqua-

drantis,eritttb e *c* arcus, ad b c chordam. Ñám a cterminus fagitta d é,&a c bis cumadîlineamæqualemconftituunt.Ec ira de reliquis arcubus dicendum eft. **Vi** fit trada chorda **f** h g,8¿ tradis a f*Q*¿ a g:erit habitudo a f,a e,0£ a g fimul ad a **f** a e **a** gfimul,minus fagittachordsfgfcilïmh e:quæeftf egarcusiadfg chordamdft» **per** præmifiâ patent.Notanter diçitur9chordæquadrantis 6C**minoris**^ non mata* ris. *V*ti fi traefta fuerit k l,quæ fît chorda arcus k e 1 tertio partis çircumferentiæ dr¿ Culftnonerit habitudota k5ae &alfimul,ada Jçae& **a** 1 fimiliter minus mefagit- ta chordæ k l,quæ eft,k e l ad k **I**. Et ratio eft,quia orthogontj chordæ k 1 qui fom a ml Ô£a mk,(ub prioribusnoh compræhenduntur quorum fcilicet minimum b* **tus, quo** dari minus in ipfis nequit, eft femiefiordà. In iftis uerô minimum htù# icilieeta m,(emíchórdaeflenequít. Etideo poft chordam quadrantis chordsé tria* ¿ores propofitione excluduntur,propteriam *di*dam rationem. Ex his multa pen/ dent. Et nonnulla hic apponemus, ad praecedentium &• fubfequentium/acilio/ íémídtellígentíam. Primum eft .Semidiametrus circuli ifoperimetri cuiuslibet polygoniæ,æqualis eft primæ polygonig cum duabus tertijs fagittç.Quo fit,ut por **tío** fagittçaddendg primis polygoniarum,ad habenda (emidiametrurn circuliifope rimetritfimilis fit & eade in omnibus.Cum de polygonia loquimur,erigonC æquiîa **terum excludimustquia** eius (emiiatus fçmichordsmconftituens/non poteft **efiemi** nitmilatusin fuo orthogomo,utiam diximus.Ipfiustrianguli orthogonius,ín fupe riore figura eft **a** m 1 fiue **a** m k.Propofitio patet fic * Sit defenptus quadratus a b c$s traho a d *QC* b *c* diametros,8£ ubi fecant pono e.Traho redam ef,qux fit primaqua/ dratí^6¿ eb ftcunda.Modo quippe oppofito fe habent lineæ polygoniarum,acen^ **ttó** ad medium latus *8C* ad angulum edudæ,Ô£ lineae fiue latera orthogoniorum :u¿ quæ inorthogonio dicitur prima,iri polygonia dicatur iecu'nda:ut *in* orthonio *e fB* **effet** e bprimasStin quadraro a bedeft fecunda.Etquæ in polygonia prima,in or> thogonio eft tertia ut patet de e hRurfus figno in a e æqualem e f,quæ fit e gierit à g fagitta quadrati,quam in tria æqualia per r ufexti Euclidis diuidoåà fint r g duæ eius tecti^Addo e **ff**qualem r g,qu£ fît f hferit **e** h gqualis e r,quam dico femídíametrüni circuli ifoperimetri polygoniæ quadratae. Vnde defefipto ex e h circulo:erit quadra to a b c d ifoperim€ter.Patetfic,diuido efprimam *in tria* æqua,in punáis i etk.Tra bo per jo.pdmiÈuclidisæquidiftantem ad a b per pundum i^ÓC ubi fecat **ae&be**

..... ' **potiô**

Perfeétiohè. iqr

|fono m &ftdefcnboârcum quadrantisíñ nLRurfus â putido*k*traho æquïdi flantem adfbufc$ebj8¿ ubieamfecatpono p. Eftmanifeftum e b efle fratria æqiàfta çliuifam,fleur efieo quod per fecundam parte 2 suprimí Euclidis,tfti anguli fb ek p e 8^defuntæqualesiâiex confequçti.orthogonij eíljckp etefb,erunt æqvianguli ®£fimíles.lgitpér¿v»fextiEuclídís;ftwf ead *i* e,ita bead letfimiíúer fient ke ad ie?

1. \,itape ad le,Sed feadi é eft longitudine tri/
l -, plaeritfimilirerbeadlelogitudine tnpla.i/
fe . . têkeadíeeftlôgitudine dupla:erit fimih'ter
T peadlelogitudinedupla.CôftatigitJeeÎïç
V tertiâpartêdebefimilitcrcÔftatplefleçqLia
\ le ï e,& ex cofequenti b p æqualis erit 1 e-Rur
\ fus in b p flgno æqualê e i,quæ fit p o:erit b c
l ad o e,ut très femïdiamctri ad tres fenil,díame
l cros3mihus fagitta chordgquadratis.Nâ b e
1 l eftUtem,én,S¿elfímuh&peeft,utem,e n
j , et elfimui minus in fagitta èhordequadrâtisf
/ / Vndedico eô æqualêeire eh.Pareüname j
' , eft ut *ei* tertia de ef,cu fagitta i n:fimfli ter bis,
j; eluteftèpjéftütbtsH/iteft ekcubisiníde
inum ter e 1 ut eft e b,eft ut ter e i3ut eft e f, cd
. ; ter ihVhdepàteîeb excedere e fin tribus fa
' ittís t ri,quare i n eft terria pars ftgít* qugdrati abc d.Rurfus quia *e* p eft bis e i cd
is ín fimuherit e p ut e k,cu duabus tertqçXagùcæ quadrati a b cd.Etex confequêtÉj
¡0 e erit ut e fcaduabus terfijs fagittæ quadratics o p fit æqualis e ffluè k idê çft^
Coftac igituro peflèjsequalé ehjfiue e rtq$æ fqntqt çfçq.duabus tertijs fegitfçqua
dratiâb ccLTraho r o,qu« erit æquidift5s.ad®è,p^F€npdâ;parte fecud^fetóEn
'didtsteo q> r o -fecatlacéra à e& b efpporfcionaïiter.bJâ fabtrahëdp é q e r gqqales
ab a eôôb e æqualibus,p cornune i cieritiâ rçfidua erutæqualia^fçih'ccțà r et .0 b;Vn«
défient a r ad o buta e rade o.& permutacim ficata r ad r e:ita b o ad o e.Eft *igitufo*r
tæqdiftans ad a b.Rurfus confiaitiangulps a e b,8¿ r e o efle fimijes , q!1ià ^quiau-
¡angulosJgftür per^.fexti Euclidisdicut be ad o e,ita a b adp rded b e ado e iç ha/
bet,ut arcus m n 1 ad ebo rdâ m Kquia b e ad o e eft,ut ttes femidiametrfad tres fimi*
diametros minus fagitta:cfiordsqua'dramísj.lgitac ba ad o r erit,ut àrcqsquàdratl-
tis ad chordam.Et cum o r chorda fítarcús quadrantis r h o^conftaçftcut rho^ad,
ítá a b ad r o.quare per9(quinti Étfdiditarcüs r h o æqualis erit redæa b:et ^ex confè
qumci,co ta circumferentia circuli, æqualis erit circumferentiae quadrattgx tjqp pa
tet propofîéum/cilicet femidiametrurp Cjrpujii ifoperimetri cuiufcunqiie polygo/
niæ efte,ut primam poiygoniæcum duabus tertiis figittæ.Nani quod ibi de_quadra
to monftratum eft,de omm polygonia poftqüadracumpoteft demon^ar^gxjqup
patet corolárium:tñm omnes pqjygonïæ addunt duas tertias Cagúese primis pb/
lygoniarum.Vndecoinçiditifta^Loluriocumillaâ de Cufa pofita in prima parte
•tuorum complementorum•Marhán'aticaíí'üm in hoc,quod uoluhtfimtlem portio-
hem fagittæaddere primis polygpnianmi, pro fémídiaínétró circuli líopé!-imçtru
Ûiftèrü.ntüerô,narnifta maiorem/póftíónéxn,ilía uirà minôfem >ïït elid poteft ex
tus quæde ípíís dida funt.Séçundùm eft.Sí círculo contingeris indefinitae quanti/
tatis detur-Ôf à pun (fid contingenti» per centrum *circuli* reSa extra circulum édu*
Sa fuerit,fic quôd.diamétrus-circufi,'à*d portionem extra circulum longitudine'
dupla fit? omnes redæ dudae a telino portionis extra circulum ad colitin/,
gentem , per tçrminum (emicbofdaeVquadraúciá 0¿ minoris (quæ æquîdiftans
fit ad contingentem) abfcmderit in contingente redas aequales femíarcubus»
Vnde manifeftum eft, redam curuæ æqualem affignare , arcum quadrantis aut angulum redum in quotlîbet partes díuídere . PropQÍúio *fíe* patet/
Sit defdipms cúculus ado ci contingentem3bcper is. indi Eudídís,S< fúdputV

NNn f dtrf

dus contingentig,traho d a e fpercentrum at& fit d e diametrus ad e f longitudine dupla,erit d f ut tres femidiametri circuli ; trano icmichordâ quadratisj quâ termino in a d,& fit g h que etiâ fit çquidiftâs b d,traho f g i. Dico idabfcifiwn in côringenté,gqualê efiefemiarcui gdJPatetnam ifti orthogonij fd i & fg h funt xquianguliina per fecunda parte 25.primi Euclidis,d i f & h gf anguli fut £quales,&anguhji & d funtredi quare fiint aequiangulidgít per 4-féxtí Eûclidis,fi cutdf adhf itadiadhgifeddfad hf eft,ut tres femidiametri ad tres femidiametros minus fagitta chordae quadrantis erit fimiliær d i ad h f ut tres femidiametriadtresfemi/ diametros minusfagitta chordae quadratu* ti$.Igitper9.quintiEucIidis,d t& gderfic fqualestquia uni fcilicet g h feruât eandeq?- portione per ppofitione artis,&per prglen te fimiliter traho *k*l æquidifiantê b d,&tra ho fk mjeht pari ratione d m çqualis femiar cui k d. NÏ d m ad l k eft,uti d f ad l f,ratione orthogoniorum fimiliu fcilicet fd m et fl k: fedd f adi f eft,ut tres femidiametri ad tres femidïàmetrôsminusfagitta chordae afeas,cuius medietas eft d k, 8¿ita de infinitis femichordis dudís dícauPatetpropoíitióiPrima pars corolaríj fíe patedeontinuo femichorda quadrantis eam coplendo,8¿ fit g h n,traho fn ôteritd o æqualis femiar cuido-Vhdeo ierit £q aalís arcui quadra tís/dlícec g dn, quadrupla o i et habebis redâçqualecircumferentigcirculi Secôdà parspatettcompleo chordâkl?ÔCfitkp chordà arcus k d p,traho fp q erit d qgquàlisfêmiarcui d p q,femiarcus fit pars quarta arcuï quadrâtisreritetiâ d q pars quaria o i:8¿ ex cofequentí medietas de o d.ficuî erit d p medietas dedn.Quo fit3ut ficuto *i in* quatuor partes equates eft diuifa, per pundám dqtfta arcus quadratis diuiius erit in quatuor partes Squales per púnela kd p.Ex quo pedet,fi in quotlibetpartes díuídat continges gqualis arcui quadranti,per i ufexti Euclidis,8¿ redg ducStur â pundo fad pundíafe¿lionú ín coriitíngéte ha¿re<ft¿díuidentarcum quádrantísin partes acquales,iríquas contingeris erítdíui ía,Rurfus exhocpendetariguli redlídíuífioifi quotlíbet partes.Si eriim ducantura ii,ap,ak3&a gterít angulus redlus ín quatuor partes æquales diUifus,fícut arcus quadráritíscapíensípíumangulum-Haec funt manifefta»

1 Datumarcüm ínredlamrefoluere.Arcos enírri fi éft cjuadráns^

C Sic deferíptus arcus quadratis b r c,cuíuoíó íefíáaflignare çqualep prçmiiïasJFâ cío á b 6¿á c indefinitae quárítatís,&íntereás traho chords aeqdíftátéchórdg b ç q fie SqUaíis à b a d et a c,fic fació d cindefinita qfuátítatís etin ea figno çqu'alê. a c,q fit d os et deinde çqüâlê medietati a d,quæ fit ó p rUr fus facioâ dindefinitæquâtitafiSjetpér jtpri mi Euclidis ápuefto p traho àeqüediftahtê ad quantitatis&ubifecatacetiamadindçfinitg indefinitae quâtitatiSjponôfiRurius per eandep.âpSdoftrahôæquidiftantêadbc,ufq& à b indefinitae quâtitatis,&ubi fecat a d ¿¿a b indefinitae quâtitafis pono ri ÔCC,erit e fquàt® fita * Pàtet.Nâ ri ferit æquidiftans ad dep.Si> militer pfad deri *ïigi t* per 5 4-primiEucíídís, erit

erít n fæqualis $ p,& p f«qualis d n.yndecum en æquaft? 4Ê CO.ciit b tj.aequalis d cfut deje confta^facfone lineae a d dudx per mcdiecatemphordæ b cjïgirur;e fcft ut bis d o cum bis o p,&excdnfequenti æqualisa b a a G*quod'fiiit probandqm. Deinde figno ine faequalem a c,et fit g fierit gfterfia pârs arcps quàdrantis5cuius e 1 erit chorda g arcùs fit é ni f.V tide emferïtutter gf:trahóag,áíubilecat bc3pono h.Dicoetiâhcelfë tetciâpartem ¿cus br,c*Patet:nam perfecunda pattern *9.primi Euclidis,iftíduóártgtrii(cílícéta geôfahbfuritæquàiesidêafgôi a £h,dèmum a gfSf a h *c.*Ex quibus patet iftos duos triangulos eiïe ¿equiángulos,fcdidét à g e *ÔC* & h b.itidem patet iftos duos efte æquiangulos,fcilicet a fg;&a c h,quarépèr-idexcr Eucíídísificuta g ad a h,ita eg ad b h* Et rùrfos (icut a g ad a h ira g f ad h c. Igitur per n. quintiEudidss,erunt iftæ proportiones aequales eg ad b h,Ôfg f ad h c:qtria uni fcïh'cetag ada h font æquales. Quia igkut fleur eg adplfota gf ad h cerit permuta timficutegádgfjtabhádh ciü¿cbhiün¿lificütefadgf,ítabcadhc*Sede f ad g ffehabèt,ut chorda quadrantis adtêrtiaim pattern foi arcùsjerit igiturbcadh c,fîcut chorda quadrantis àd tertiam pàrtèm fui arçus.Triplaígítur fi c,6¿ habebis feeftam çqualem arcui b r c.quod eft intètitum.Quôd fi in a b figtiaueris æqualem h c,fimilïter &irt a c & fiht â i & a 1>& traxehs *i*k l:èrit b c æquâli s a i,a k.3C a 1 fîmiil.

5 Datam redaBi in arcurn rçfoliicre.Sita b reéra,

< Litera expræccdente fatis fit manifèftaf .

4 Si uerbdâtàmrcâarh in arcum dati circuit rèfoluere ùoîueris â *8¿c.*

«<T Sita bdàtâreda,& datus círculos cuius femíeír culús fit s m p:defçribo chordam quadrantis kI,& tra ho àcèhtro ofectores ok5€ ôl Et per medium chor* dætràhôpqnn,fignoiiio k,âr ino 1 æqualêm rertiæ parti daté fit o o h,fic,quôdo g fit ut pars tertiâredæa b, il mili tero h,traho gi h.Quía o g,o i b H fimul font minores klîideo minuendus eft angu/ lus ko LFacio alium fcilicet fo nitraho f mctfigno *iti'*

f ..... [A ófetórigqúáíéogj&finrdc&odjtraHoeéd.Quíal '

0 P à cafo incidi quod oc^oé&od fimul font æqualeSfn chordç: ideôfm narcus,erit ut data reftaab.Namarcus ad chordam fèhabebitpev pr^miiliâsutofteradofbiscutnorî^fîcuÉ ôftêr adofbis cum r;itaro c rèr àd o c l ' ¦ . ;bí&,cum oedgitùrfrh n erit uto cier,£ér#.quin¿

' w S b t| tfE«éíídís,6¿ ex confequenti ut a b/qû©d fuit prèbàndum* Sed hæcùia per ignora procedí^ quià foppônttangulum fo nignotùm, ldeo facilius fièttftudper fecGdam propofofonem pc* fîtampernos in annotationibus penultCmie prg cedentis fíc:Defcribo femiçirculum a b c, qiií priori fit ¡aequalis, traho a centro d ad-medieta* tem circumferentiæ d bjcontinuo b d ufqj f,fiç quodbffit ter b d addo terminó b retftam orthogonaÎiter indefinitae quantítatís^quá fit m n. Etquiá reda data fcilicèt á b eft rh'anifeftè mtè nôr arcu quadranti sîiûeô figno «qualem ipfiia tn n,& fit g fijfic quód b h æqüaiis fit g b. Tfa» bofgS¿fh,¿¿ ubi fécant circumferentiam pono *í&* k tráhó i k » Dico arcum ib ¿ #qùà-' lem efie redlæ g h \ Nam perpropdfitfonem Íbk ád ¿ le cbôrdamïuam eft,ut b f quàe;êft ter d b ad ï f,quàe eft ter d b minus fagftta chordæ i J¿

Fdïfcedbj^t^ **fbhâf fIk^élïiibet bhàdt**

k,fient b fadi fifimiliter eadem ratione b g ad H fe habet,ficut b fad 1 EQuare per i quinti Euctidis/gh ad t k erit,ficut b f ad 1 f,& *ex* **cohfequehti per 9.quinti Euclidis» erit arcus i bkæqualis redægh.quodfuit probandum.**

5 Datum arcum unius circulfiin arcum alterius circuli refoluere, &€•

SEft eàdem cum præmïfîà.Nam poftqüam refoíúeris arcum in redam per fecun am própofitionem â nobis pófitam treiolucillam redam in arcum alterius circuli» modo praçtàdo.

6 **Angulos qui fehabent utdatplinepafsignare,&c.**

ir Sic facilius fieri poteft. Sint datæ iftæ duæ re/
J? dçp q,&rs,fi£fîtp qad r s ütdíámetrusquadrati adfuam coftam › fecundum quàm habitudinem dandjiîntduô ahguli. Defcribo femïcirculum a
< b e,ô£ fit d centrurnttrahob d t fie, quôd d f dupla
\ fitlÔgitudine ad d bterit b Fpitres iemidiametrk
c] Etâpbndà b traho æquidiilântem ad a c perju primi Euclidis, quæ fît g b indefiniræ quantitatis,, Quia p q & r s fîmul,minores funt arc'U qùadrantis(fi enim maiores eífent , femendæ efîeht partes aliquotæ minores areu quadratic) fîgno æquales in g h,fi¿ fît b kut p q»&b i ut r s.Traho fi & fk,et ubi circumferentiam fecât pono 1 *Qt*'m:é¿ â pun/ dis 1 fie m per n.primi EuClidis,èduco perpendiculares fuper db>quæfîntl h&m o.Eftmanifeftum perfecundàm propofidone fuperïùs adíedam,femiarcft b m æquaiem élTe redæ b k : quia per propoÎîtionêârtiSjb m ad o m fehabet, ut ter dbadbisdbcumdoiîgirurbm àdomfehabet, ficut b fad o ESed b kad o m fe babeffîcütb fad o f/ationeorthogoniorum fîmiliS fb kfi¿ fo m.ïgitur per pquinti Euchdis,b kæquahs erit b tnfemiatcui. Eadêquippe ratióne erit *i*b,aequalis femíaítui b LNârn b lfemïarcus ad 1 n femicfaordam'fe habétjictit b fad n f,fimilitef b i ad nlrationëotthôgoniorum fîmilium.Vnde côftat, bmadblfehabereJicutbkadbfrationeæqualitatis.Trsho dl &dmteft manife* ftum pèrultimamfextiEuclidis^ngulum rrid b fe habere ad angulum b d ljficut arcum tri b ad arcum bdgttur angulus md bad angulum b deerit fictifkb ad b i,fiue p qad r s ¿uidelícec ut diámetros quadrati adfuam coftam,quôdfuitdemonftraiv dum.Et ita d e quibufcuncp datis fieri potent*

7 Qu? habitudo femidiametri ad feniidiarnetrum minus *fagitta*y8¿c,

ïftüd córoíarium eft facílóNam éxcèfîlis quo chorda excedit duaS tertias ïùi arcus,eft feniidiametrus minus fagitta. Ideo tertia arcus ad illum excefium erit,utfemidiametrus ád femidiametrum minus fagitta*

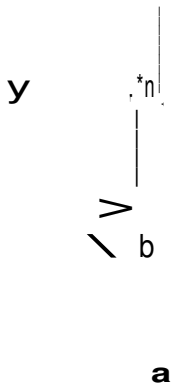
8 Chorda partís áíiqüot¿data arcus afsignàre3putâ tuuisex icientiasSôCà

Ç Chórdam medietatis arcus afsighare eft facile * Vtfitdeícríptüsfemícírculus abCi&fítglichórdá quadrandsftraho âcentro d,per medietatem chordæ di b: erit **b h** árcus æqualis b erstmédiétasarcus g b h, trahe chordam arcus b h,fichabes quód quaèris. Sêd fi uis habere excefium,quo chorda duás tertias arcus excedit: **do rëdam** kl æquaiem ârcüi Quadrantis modo præmifio, ô£ fit b 1 medietàs 3 quam diuido péf ii. fexti Euclidis írt tres partes æqùaies, & düas tertias fubtraho â chor**da arcus b** h *i*refidiiüm erit quæfîtum. At chordæ partium aliquo tarum diffiefid *inuenifi* poterunt,nífi Íuppofíta díuifiónéafcüs inquorlibetpartes.Ideô recurrendum erit ad fecundam partem corolarij fecSdæ propófitiónis a nobis àdiedæ^nan* notationibus primi córólarfj. Vt fi petatur chorda tertiæ partís arcus quadrántis,in~ **uenío modo præmiiTo reclam æquaiem arcui quadrantis quæ fit kl¿quíperii;fexti**

Ëudidii.

in bn I ' **Euelidis díuído in tres partes æqualc**s, per pun efts m6¿n.Erítm n una tertia,& erit b ñxquálísmbí trahofm &f n,& ubi fecàntarciim quadrantis pck hoo & q,trabo o p q. Erit rtianifeftu per primum corolarium,o b q *arcum* elle ad o q dwtdam,ficut bf ad p f.Etcüm ifti trianguli mfn& o f.qfintæ* quíanguli,fímiliceróCortbogoñtjfb *n & f* pangitur ficut b f adp £,ita b nad pq perJexci Eucli» dis.Similiter & m b ad o p eriqficut b n ad o q, qa inuicemæquaks.Igitur per ^.quinti Euclidis, erit m n ad o q,ficut b n ad p q,& ex confeq-uenti ficut b fad p f, utinconfimilibusiamfæpedicftum efk Vndé per ^quinti Euclidis,m n æquâhs erit arcui o b q:& ex confequenti,o qeft churda tertiæ par* tis arcus qnadrantis,& erit arcus quadratis intres partesxqualesdiuifusjficut k ⌇..reda fibi æqualis*. Quod fi uolueris habere excefium o q fuper duas tertias arcus,cjuiexceffus dicitur femidiametrus minus fagiita : diuide iterum m n in tres parteé æ/ dûaîes,per ii.féxti Euclidis,fubtrabe duas tertias de o q,8¿ habebis quatfîtum* Et irá dicendum eft dé omnibus partibus aliquot!s arcus*

í> Si tres femidiametri minus fagitta fuerint triple ad chordam : erit ar¿ ¿usutícmídianíeten&Ci

iff ïftud corbîarium taeftu eftjnex-, planatione propofúipílís arris. Sit ¡¿itura bcorthogonius hexagon^ fimíjíter a b:d:erit triangulus a d c quilaterus,uci in explanatione ípíá eft dítftum.Fácíp á d ÔC a cindéfini^ tæquàmitatis,&rigno in a c â' a ci indefînirae quantitatis bis a c,& fint csÔ£si,fi'militerd p pli: traho H i,erit ahi triangulus æquilaterus, ficut a d c. Rurfus cX a d deferibo at çum detj quierit arcus hexagoni: continuo a b ufq? arcum,ent b e fa* giùa. Deinde í igno ín p h s (æquaiem a b,& fint p f &C s g,traho' fg.Eft manifeftum,£ *i* ad a g efle,ut (font tres kmidíametfíád tres femídíámetros minus fagitta chordæ hexagoni : quia erit uta da e&ac fímufad ad ab acfiínuLQuareperprimumco.ro!arium,érítá íada g,ficut de c ad d c Rus fus deferíbo ex a f arcum f l gj&.continiio a e ufcp arcum quæ fit a l,8¿ubífec.at h i pono k.Quia arcus fl g ad f g fe habet,(1 ut dec add ç (cumfintarcus fimiks)erit H g æqualis h i,per 9.quinti Euclídis«Nam ficut de ec ad dc,ita h i ad fg:cum f g æqialis fit a g,eô quod a fg triangulus fit xquilaterus. ígiti. r ficut fl g ad f g,tta h i ad f g.ldeô f ⌇ g æqualis erit h i.Rurfùs quia f g eft æqualis a g,erit tg æqualis a d,a b,«Tac fi nulVndecumaki&abç íintorthogoñíffimiz les:eritper4.fextiEucKdis,akadab,ficut ai ad ac/îmiliterÔCficut a h,ad ad- Igiturficut a i ad a c eft longitudine tripla îita ak ad ab,£V a h ad ád. Èc ex confe* quenti* a fi,a k,ó¿ a i fimul per luquintiEuclidis,érunt triplæ ad a d,a *b,S¿ a c* iimuk et (¡militer fimuïtriplæ erunt ad fg,quia æqualis a d,a b & a c iïmul.Patet igitpr quo* **modo a h,ak,5f** a i quæ font tres femidiamétriminus fagitta,triplæ (untad cher/

, l · ' dàni

4amFg:#auomodo arcus Flg,aequaliseft femidiametro a i uel a Iv quia æqualis probatus eft lineae h i,quæ aequalis eft a i uel a h.Et eodem modo monftratum eft in explanatione propofiuonis artis»

10 Sí fuerint duplæ ad chordám, arcus fe habebítin proportione,

< Hoc eft fí tres fcmidíametriminus fagitta,fuerint duplæad chordam-arcus fe habebitin proporcione fefqüaltera ad femtdiámetrum»ReHima tur figura præcedentis corpláríf Vbí confiât d pæqualèmefle á djfimifiter es æqualem ¿flea c: traho pn sj erit a p s triàngulüs æqutlaterus ut de fe confiât,# erunt i fti duo ortho jgontj a b cs# ans fimiles,quia æqui anguli Jgitur per 4-fexti Euclidis,ficut a s ad á c eft longitud! ne dupla,icá a dad a b longitudine erit dupîa:fimiîiter a p ad a d»Vnde per ij.quinri Euclidis,a p,a n,#àsfimuhada d,a b,#acfimul,duplæ€runt»Quare etiam duplae erunt àd f g,quæxqualis èft a d,à b # à c fimul» Patet igitur quomodo a p, a n,# a s quæ funt tres femidiametriminus fagitta,d upîæfiant ad f g chordam;# quomodo f Ígarcus,éftfefqualteradasfemidiametrum.Namcuma *i* fit æqualis arcuifl g,eft mariifeftum à i ad a *t* fefqualteram eflelongitudinecums i æqualis fit es,uel a c» quod idem eft.Paret igitur corolarium;

11 Tres femidianieirîfiinëmediuniprôpOrtionaleinter tres femidianwS# tros, minus fagitta & femicirculum»

Refumatur figura penujtimi ' roiartj,#per lo.fexti Euclidis fitaft ai i, a g'data a t certiacontinuepro/ portionalis : figno æqUàiem iri abs qux fit a q,traho q t,# ex a q deleri* bo arcu q r t.Dico a f,a g # f g quae funt 1res femidiametri,efle medium proportionale inters f,a o,a g quae funt tres femidiametri minus iagit ta: # f 1 g ter,quæ eft medietas cn> cumferentiæ circuli, cuius a geftfé* midiametrusPatecfictnam a g eft media proportionalis ínter a i#a fimiliter f g inter h i # q t,itidem a f inter a h # a q. Vnde patet per i quinti EuclfdiSjquodtHa latera trianguli a h *ifi* habent ad tria latera tríanguliáíg¿ ficutipfa tria latera trianguliafg,adtrialatera trianguli a q t:# ex côfequenti, tríala tera trianguli a F g fimuqmedia proportionalia erunt inter tria latera trianguli ahí íimuf# tria latera trianguli a f g fimutSecundô patet,f g aequalem efle arcui q rf* nam ficut hi ad fg,ita fg ad qt.Sed hi ad fgeft,ficut arcus hexagoni flgad enor* damtquarefg ád q t erit,ut arcus hexagoni q r t ad chorda.Tertio patet,quôd ficuta fi,a le #a i triplæ funt ad fg:ita a f,a ó # a g triplae erunt ad q r.Nam habitudo a h,ak # ai fe fiaBet ad f g,ut tres femidiametri minus fagitta hexagoni ad chordam,cuius ircus eft ut uria femidiametrora.Ita a f, a o # a g fe haben t fim ul ad q r,ut tres ícmídíi rhetri mirius fagitta hexagoni ád chordam,cuius arcus eft ut una femidiametrotuhi quare inter ipfa s eft eadem habitudo.Et excôiêqUenti a F,a o # a gadqt funttriplç:: ficut a h,a k # a i ad f g Ex quo pateta f,a o #agfimul,æquales efle tribus lateribus trianguli a q tfimul.Igitur ficut tria latera trianguli a f g,media funt proportionalia fimul fumpta,inter latera trianguli a h *i* etiâ fimul fumpta,# latera trianguli aqrfi* mul iumptaiitaipfalatera tnaguliafg fimul fumpta, media erut proportionalia iri« ter a f,a o,a g fimul fümptâfquæ aquantur tribus lateribus trianguli a q t fimul fum* ptis)#latera trianguli à h i fumpta fimuLEx qüo patet propofitu ííc.Ná a f a g *# f g,tresfüntfemtdiamétri,#áf,ao#ag,funtíjdem tres* femidiametri minus fagitta^ Sçcria làccfà trfcngtili a h i,funt medietas circumierentix *tire*ulí¿cuius a g éft femidi* metras*

fhetrus Nam quodlibet aquatur, arcui fl g,qui arcus hexago fli eft,& pa rs fexta círz cumferentie circuli.Modo tres fextx,medietatem faciunt circumferentia';! gïturr tres femidiametri fcilicet a fia g ÔÇ fg,funt medium proportionate,ínter tre&í&nidía metros minus fagitta,fcilicet a fiao & a g,S< medietatem circumferéritiæcirculifcilicetah,aí&hífimuEPatetígíturcorolaríunn

12 Sí tres femidiametri minus fagitta fuerint muïtiplices>&c:

Ex nono corolario *8¿* decimo eft notumràd quas chordas tres femidiametri minusfagittafiatmultipliçes.Naminnonodatæfant tres femidiametri minus fagit< ta ad chordam hexagoni triplæ:S< in decimo ad eandem chordam hexagoni, datae funt tres femidiametri minus fagittæ duplæ.lam dicit præfens corola *riíí*, quód proportíonabiliter tres femidiametri minus fagitta dabiles funt,quç ád chordam dode cagoní f cuius chordæarcuSjmedietas eft arcus hexagoni) fine triplæÔ£dupîæ. Et quicquid accidit chordae hexagoni,accidit *0¿* chordæ dodecagohi,â£ chordae cuíuC libet partís ah'quocæarcçis hexagonales quodarcus dodecagon! ericut feniidiamez ter,fi ties femidiametri minus fagiftafiiermctriplx ad chordam* Ec idem arcus erít lpfqualter longitudine ad femidiametrum,fi tres femidiametri minus iagitra fuerint duplæ ad chordam ipfius a reus,procedendo ^er omnía uti exprçÎTum eft d e arcu he Xagoíií. Sic ígítur **f** l g arcus dodecagorfeqaí **&** medietas eft arcus hexdgoni ut *di¿* dam eft.Vndèa **f** a g.erunt chordæ arcus fiexagoni,cuius **fl** gerit medietas,cum fint ut latus hexagoni ínferibendí círculo.

h i *iL* Sí t ígítur a hada fiqt a reus hexagoni ad chordam,fimiliter,a i a d

k a gteríc a i dupla longitudine ad arcum fíg.Ruríus fît a p uela n medietas de a fifiue de a h:er/t a p æqualis arcui **f** l g.Ditiído a p fimiliter a n,peri.i.fexti Euclidisj'n tres partes æquales ¡jet pmi. ¿ta djc,e,m:t.ra.h„o np,em,6¿ d c: fimiliter traho redam a centro

o á ád arcum **fl** g,per medietatem ch ord g **fe** fcilicet a k 1,S¿ ubi fecat n p,e m, & d c, pono o q, **k** Eft mamfeftum per fecundam

«ï fextiEuclídíSjfgjn dc,efieaequidiftantes*ide0 per fe* eundam partem ¿oprimí Euclidís.eruptequíatiguliomnes íftí

/ orth.ogontj a bc.aqm,ó¿¿.o p,S¿ ali) exoppofito pariter. Quo fîtjUt ficut a p ad a c eft tripla,ira a o ad a bftlmilíter añada d:ô£ exconfequenti ap,anâ£aofîmufiad ad,ab S<aç fimul,funt triplæ per/?«qa *inti* Euclidis. Et cum **f** g ç,horda fitue a d,a b ç fimufiad quas fe hal?et a p fiue **f** lg arcus/ïcut tres femjdiame/ iríadftesfemídíametrosminusfagittaíconftatan^a o8¿a p,triplas effe ad *f*g ch orçjam -Et ideó arcus, chordæ f g,fcilicet fl, g,eft q t femidiameter fcilicet a pÆx hoc co/ ñat corolaríum» Nam ficut tresfemidiametri minusfegitta^anturtriplæadcfcp'rdam hexagoni,cuius arcus eft ut femidiametertita ad fhordam medietatis arcus hexagoni,quæ eft chorda arçus dodecagoní,dantur tres femidiametri minus fagitta iriplæad chordám,cuius a reus eft utfemidnmèter.Rurfus a m dupla eft ad a c,iinw liter a qad á b,& a é ad a dfquare a e,a q S¿ a m fimul,duplæ font ad a d,a b áf a c:6¿ ex çônfequentfichordæfg.Ideô f l garcus,fîuea pfquodidem eftjexhypothefieft fef ¡quaker a m femidiametro. Vnde dantur ad f g chordam dodecagoni,tres femidiaz ¿netrí minusfegitta fciliceta e,a q am duplæ,cuius chôrdæarcus, eft fefquafcer ad femídíametrum,ficut datum eft in hexagono.tft ita dicendum eft de partibus *ali* quotis arctfs hexagonijUti de medietate iam expreflum eft.Patet corplarium.

ij Tria latera trigoni æquiktcri erunt ut circumferentia. 8l'c.

Reda à centro ad medium lateris dqtfta,-e¿]¢ prima triton i,quæ eft £á'rs tertia rq*l Mæ duâæ ab angulo ad medietatem latens **oppofiti**, ut didam eft in principio an? notationum Geometricarum tranirnutationum » Refumatur figura nohíéorolarqA Didum eft a k ad ab longitudine elfe triplam: quare ab erit prima trigonfieiwsuefó fecunda ¿rit b lqquæ temper eft longitudine dupla ad primam?utfæpe didhjíW

eft Ideo circulus trígono æquiiaîe^ ro circumfcriptus,ad infcriptft eft quadruplus. Etiam didum eft a g contíneread,a b a c fimuheteum a c fit tèrtiide a í,fimílíter a d certía dea hícoriftat a g ton tiñere tertiam partem duorumlaterum ¡ín a d & * c.Nam fi a h & a i fimul fungantur, fiâtes una linea ex ípíis *i* erít tertia pars ípfius lineæ a d & a c fimut *U* deô dicuntur una tertia»dudrum1a terum trigdni æquilateri a li i.Continetigitur a ¿unám terciamdubrumlaferumtrfgoni a h i, & prima ípfius trigoni qua* eft gqualis redg, dùdxâ centro trigohiad medium latus.Eritenim tertia duorum late/ rum a s,S¿ prima trigoni s g.Rurius fit a m medietas de a g, ex qua de/ feribo circulum continuo ma ufep circumferentiam,& fia t m a merit m n æqualis a g. Vnde dico circumferentiam circuli m n^aequalem eftetríbus lateribus trigoni a h freo quod díametrus èft, ut tertia duorum laterum ípfius trigoní,cum reefta duda â centro irigôni ad medium latería ípfius trígdní,quaeáicítufpríifiá trígoní.Patetínamút dfiftum eft tn dé Geometric® tranfmutatíqnibus/íédtíéíiabentdiametrídrculorum,tta 6(-circumferenti^cuius propofitíonís demOnQració^péneéádemeñcum eaquáab Eucíidé demonftrátur fecunda duôdecimi,quæeftdelnbitudiné circulorum ádinuicem JBx quo confia^ circumferentiam circuli cuius a g eritièmidiamèrrus,adcircùlum cuius a m èritfemídíametruSjéfie duplam Ion gítudine,ficut a g ad a m eft dupla longitudine. Rurfus arcus H g,eft pars fexta circumferentia circuli cuius a g erit femidiametrus,qui arcus(utfupponitur)æqualiseftreâæ h i: erunt igitur tria latera trigoni a h i3uttres fextæ circuli illius,cuius a geritfemidiametrus ♦ Er ex confeqtiénrí,éircumferéntia circuli,cuius a g erit femidtametrustdupla erit ad tria lateraàigèni a h i, dupla fimiliter ad circumferentiam circulqcuius a m eft femidiametus. Igitur per fecundam partent /.quintiEuclidis,eric circumferentia circuli èuius a m eft femidiàmetrus}æquàlistribus latería bus trigófii a fii.quôd fuit probandum.

14 Si'à centro tres lineg ducàntàr, unà per principium chordg quadrantis aüi minoris arcus,alia £er niediSjtehia per finé,qu^ &c>

iff Refumatur præmifsi corolarij figurattraho o t m chordam,quæ erit hexagoni chorda,fúntenirrt^ qm 6¿fl g,fimílíter de c arcus fimiles,per definitionem fimilium arcuum. Vnde ficut ad c uel a f g trl/ anguli funt tequilaterí,ítá a ó mt cum èticm notùt® fit,femidiametrum circuliefieutlatushexagoni eidem circulo infcríbéndi.Ruríusper 4. fexti Eucli/ disant fgadom,ficut a g ad a mtquare fg dupla longitudine eritâdom¡ficuta gad a m,uelafad ao* Vnde a f,a g fg aequabunturcircumferentia he> xágoni circulo infcribendi,cu fexcuplæfint ad o m- Et ád o m fcxcùplæ pariter erunt iftæ tres *fimul*jciO cetah¿

ceta h,a k&a fccurtfper nonüm,corolarium,didæ fint triplae ad f g chordam,3¿ ideo æqaalesaf?a g ÔCfgfimul. Vndeillam tenent habitudinem ad o tn chordam, quam circumferentia circuli ad arcum o q m: Modo illarum tria una, per principium chor= dæ à centro edu&a tranfit, ut eft a hifecunda per medium fcilícet a k, *ÔC tertia* per fi/ nem fcilícet a í:6¿ terminantur ín linea h i,quæ eft æquidiftans chorda;o m,per fecS- damfexti Euclidis,cum ah equalis fit a i,fimílíter a o aqualis fit am.Ideo ficùt à o ad o hjtaamad oluerit igitur h i æquidiftâs chordæ o m» Dicit igit de Cufa,quód a h tríplicata^quabítur circumferentis: circuliÆt hoc confiât per præmiiïumcorolari- um,per quod probatum eft, a h,a is& h i ûrnul, aquales effe circumferentiae circuit Patet corolaríunh

*5 Arcus æqualistribils quartis diametri, excedit chorda fuam in,

Intellige in medietate fagittæ choidæ,cuius arcus iimilis eft. Refumatur figura *9*, corolarq. defcribp fupêrchordam p ns,arcum pos. erunt arcusfl g 6¿ pos fíne decíímiles, quía æquos capiunt angulos, Vnde quia a i «/ qualíseftf lgarcui,Ôdeftuttresquarfædiame trí circuli cuius femidiameter eríta bfcum per 10* corolaríutn a i ad a s fefquaítera fit} ideo f 1 g arcus aequalis a i excedit ch ordam fuam, fci h'cetfgjinmedietarefagittæchordçpnsjqug eftno.Patetmam acexceditabinbejquarea squæ eftdupla.adac longitudine^excedet ab bis,fiue a n (quod idem eft)in bis b e.Et excef* fus a s fuper a n, eft n oterit igitur n olongitu- dine dupla adb e. Et cum a i æqualis f 1 gexce dat a g «qualem f g ín folum g i,quæ eft æqualis b e(ut ditftum eft)nam $ g eft æqualis a e: &si æqualis a ete*it igitg *i* æqualisb e:Ideo coftat3h i fiue f 1 g,excedere f g chor* damfuam,inmedietate fagittæ chordæ p n s. Nam medietas den o, eft ut g i fiue b e, quod idemeft,Patet corolarium.

Diameter circuli, eft æqualis duabus tertrjs laterum trigoni ifoperim€ tri, & femidiametro circuli cidem trígono inferiptí, &c,

^flftud penitus idem prætendit,quodïj.corolarium.Nam *in* t;.corolario didumeft, quôd tria latera trigoni æquilateri : erunt ut circumferentia circuli,cuius diameter eft pars tertia duorum laterum, *ÔC* lineæ redæ dudæ à centro trigoni ad medium late* ris- Modo pars tertia duorum laterum, æqua- tur duabus tertrjs laterum fiue unius la teris,fi* militer reda duda âcentro trigoni admedi/ um lateris,eft femidiameter circuli trigono in/ fcribendi: ex quo patet coincidentia horum duorum corolarioru. Refumatur figura s>.co, rolarrj5dicftum eftibidem a h,a i,& h i fitnultg/ quari circumferentiæcirculi m n, quia díame* tins mn (cum fit æqualis a g) continet a s,quæ eft tertia duorum laterum, &s g quæ æqualis a b primæ fcilícet trigoni. Modo hicdicitur* quia trigonus a h i ifoperimeter eftcirculo m n,eritm nutas,quæ facit duas tertiasde a ila/ teris trigoni a h i, cum sg quæéftfemidiame/ trus circuli eidem trigono infcribendi. Pa/ tetcorolarium,

17 Execffusíeniicirculiruperduasch Drdasquádrant JB>tftütcw:eítut diametri quadrathæqualis tèrtiæ partí eius fuper fuàm coftâm, &C.

qfPer femicirculum intelligit medietatem cítcuferentiaecirculí. Stt a b corthogonia f e us quadrati i erica c ter, hoc eft tripla ad a c longitudine ada "..... .. n c bis cum a b fimul, ut arcus quadrantis ad chordam per prfc X - mumcorolarium: cum habitudo a c ter ada c bis cum a bit/ mul,fítuttresfemidíatnecriadtresfemidiametros,minusrar V 5 gïtta chordæquadrantis» Sitmfuper a e longitudine dupla >4 ad a b, a purido b per j. primi Euclidis trabo æquidix (lantern ad b c «qualem a t, âi fttef« continuo a cui> X mf,claudet orthogonium quadrati a e f. Vnde ter à F, Faciel U femicirculum fiue medietatem circumferentis circuli : cuius arcus quadrantis erit ter a c,chorda uerô bis a c cum a b fimul. Et ficut a f terfacit da os arcus quadrantis, ita a this cum a e faciet duas chordas quadrantis: eft enim una chorda,bis a c cum a b. Duæ igitur chordae erunt ouatera c» ucut eft bis a f, Ôi bis a bt utieft (èmel a e.Exquo conftat,eundem rífeexceHum arcus quadrantis fuper-chorx dam,âf (emicirculi fuper duas chordas quadrantis deno mina cionejquiautrobicp ex ceflus dicítexceífüs tertis partís, uel iemidrculi, uel arcus quadratis fùper coftâ qua dratfc cuius ipfa tertia pa rs d ia me trus erit. Pa ter: figno in a c æqualc a b, &' ft t a d: erit de exceflûs arcus quadrantis fuper chordam. Et cum a c fit diameter quadrati, cuius abeftcofta, SC fimiliter a cfit pars tertia arcus quadrantis: confiât cd efleexcefliim diametri quadrati, squalis tertiae parci arcus quadrantis fuper fuam coftam. Similiterin a fligno æqualem a e fit a g,er<t fgexceflûsmedietatis circumferentis circuli fuper duas chordas quadrantis. Si enim ad bis a f cum a e,adderetur fg, fieret ter a fc quarefgerit exceflûs medietatis circumferentiae circuli fuper duas chordas quadri tis-Eccum a ffie diámetros quadrati, cuius a eeritcofta, fimiliter cumfit tertiapan medietatis circumferenriaecirculí:conftat exceifum medietatis circumferentiae circuli fuper duas chordas quadrantis, efle ut exceffus quadrati squalis tertiae parti medietatis circuferentiæ circulifut eft a f) fu per fuam coftâ,fciliceta e.Patct corolarios

ig Valor trium diametrorum circuli ad fuam drcumferentiam,&c»

fl'Qufa tres diametri dicuntur effe ut radix de 4. de de 12. necefle efthastres cfia metros diutias efle intres continue proy potionales Nam ficutfchabentradices adinuicemjta SC earum potcftates in proporcionalitate (t habebunuhoc eft, fira/l dices fuerint cotinucproportionales,ita & earum poteftates, hoc eft quadrata ra/ dicum. Si uero dtflundx fuerint radices proportionales, ita& poteftates earum» Modo cum ji. n. & 4 ílint numeri contt> nue proporcionales tita eorum radices fi •fsignabiles forent in quantftat e difereta» continue proportionales effent. In quantirare uerô continua eft id facile.uidere» Radix quippe de 4. eft 1. SC radix de 5^. eft <. qui funt duo extrema : ex quorum du* du in inuicem, producitur poteftas medq (cïlicet u.lgitur lineæ quæ erunt poteftate ut 4.12 -ÔÉ j tf.erunt continue proportions* Ies?per îtf. fexci Euclidis l Refumacur figues u.corolartj. Eft mantfeftum pers« corolarmnr.a h,a k,âf a «squales effe a f> g,ô£ fg<Et cum m n squalis fíta g:erut a b♯a k SÇa i fimul tripi* ad m n diametrum circuí*i;* circum/

circuferetia uerô circuli aquatur trib.laterib. trigoni a h t,pcr corolarium.Rurfus continuo a i ufqj o, fíe quód o i«qualis fit k i,medietati fciiicet de h i,& ponatur a i longitudine 4.erit o i longitudine 2.8¿ a o longt tudine fex* Rurfus quia a i logitudine 4*.ent poteftate * & a k poteftate 12 * per n ,deci/ mi quarti Euclidis.Quód fie patettnâ k i erit logitudine ¿.& poteftate 4: depto,quadra/ to de ki a poteftate dea f,refidu5 erit 12. tanta erit poteftas de ak> cum per 4^. primi Euclidis } a i Contineat poteftates fiue qua/ drata de a k & ki fimul. Rurfus a o quia lon gitudine tf.erit poteftate . Vnde a k erit media proportionalis ínter a o et o i,cum re flangulum quod fubao8£oicÔtinetur,æ- quale fit quadrato a k,ut de fe conftaLEt a o cu o i eft, ut a h a i fimul: igit a o eft o i & a kftmul, aquatur tribus diametris circulim n,quia aequantur a h,a k QC a ifimuL Ex quo confiât ter m n,diuifam efle in radicem de 4»per o i,in radicem dejtf.per a o} & in radicem de 12.per a k. Rurfus cum a i fit 4.erit a h,a i,ô£ h i fimul longitudine 12. Quare & circumferentia circuli, quæ sequatur iftis tribus a h,ai& h i fimul. Rede didumeft.igitur ter mn ad circumferentiam circu- liefle5utradixde 4. cumradicede j^ec radice deiz.ad n.fiue ad radicem dei48.quod idem eft.Patetcorolarium.

Scientia chordatiim nunc extatperfecfte adinuenta, 8fc.

Dicit habitudines chordarum quoteunép graduum, ad fuos arcus nunc cognitas efle, fiuefint commeníurabtlés fiue incommenfurabiles : eô quôd habitudinem dicat arcus quadrantis ÓC minoris ad chordam per primumcorolarium efle, ut, tres fe midiametri ad tres femidimetros minus fagitta chordae illius arcus.Patetcorolariu»

o Scientia quadrature? circuli fuum finem fortita exiftic.

Nam' habita reefta quæ fit arcui quadrantis aequalis per præmifla, fi inter tpfatrt redam & diametrum circuli unum medium proportionale recipiatur, perp.fexti Euclidis, erit illud medium proportionale latus quadrati circulo aequalis,cum mul/ tiplicatio diametri in quartam partem circumferentia: , conftituat paralellogram/ mum circulo «qualem 5 ut diâum eft in de Mathematicis complementis . Patei / corolarium.

21 Secundum datam linearuhabitudinem fiuecommenfurabilin,

4fEx 12 Jexti Euclidis jdiuiderelineam redam fecundum habitudinem datarum, eft manifeftum. Et ex annotacionibusfexti corolarijjineam curuam fecundum habitu- dinedatarSdiuidereeftfacile. Superficies ieide curuasper eafdem annotationes, fe/ eundum habitudinem datarum diuídere eft manifeftum. Nam ad diuifionem curua/ rum linearum, díüifio fequitur curuarum fuperficierum: cum in eodem circulo an- guli fupra centrufper ultimam fexti Euclidis) proportione teneant quaarcus,angu ios fufcipiente&adinuicem tenent. Non folum angulí,uerum Q¿ fuperficies (qua?di- cuntur fedores circuli) habitudinem tenent quam arcus ad arcum >Patet:fitdefcri/ ptus femicirculus e b f.Sit b c arcus ad b d arcumjuc diámetros quadrati ad fuam co/ ftam:eritper ultimam fextiEuclidis, b a c angulus angulo d a b ut diámetros quadra d ad fuam coftam . Etiam dico fuperficiem a b c, fuperficiei a d b effert diametrus

quadrati ad ftiâtil coftam , fcilicet ut b c arcus ad b d arcum» Patel: fie : fit t h æquafe

£

curuæ b c,[¿militerbg æqualis b d,fic quod g h contingat femicirculum in pundob. Traho a h *SC* a gierfíc portiones redilineæ,çqùales curuife portionibus , per primam fecundi cap* ueí per 4.eiufdem cap.de Geometricis tranfmuta/tioníbus.Nam per^ipfius cap.mUtiplícatíea b in medietatem b g, redangulam deferibk aequalem portioni a b c : & redangula fub a b Sí b h,dupla erit redângulæ fub a b & medierats b h per primamfexti Euclidis.Similiter redangula fub a b & b gdupla erit triangulo a bh,per 4æprimi Euclidis.Igitur per ?.quinti EuclidiSjtrianguïus a b h æquaïis erit redangulæ fub a b & medietateb h: & ex con-(equenti,triangulus a bh æqualis erit portioni a bc.Eodem modo dicendum eft dea à bporcione,quaeeft aequalis triangulo abg.Sed per primam fextiEuclidis,ficut bft adb g,ita triangulus a b h triangulo a b g.quod eft propofitum.Nam b h adb g fe habetur diametros quadrati ad fuam codant cum b h fit xqualis b c, Sib g æqualis b d Utfupponitut. Quomodo aeto circuli aut aliae fuperficies recftx dentur in habitudine datarum,hoc li quídd córiftát ex dertlonftratione 2j.fexti Euclidisdcilicet recipiendo unum medium proportionale iriter datas, & ex medio cum una datarum defert* bendo duos circulos,aut iupCr quamlibet polygonias fimilesdefcribendoxfetua/bum ram polygoniçquàm circuli proportionem,quam dat£ferüabunt,radone,proportionis duplicata Sí uerô corpora fphærica uel angularia uelis date fecundum habirudirtem duarum datarum, inter datas duo recipe medía continúe proportionalia., per tertium præmiftum Geometricarum tranimutationurri, & fuper unam datarum & fuper proximum fibi medium fabrica corpora fimilia> & illam feruabunt proposjionem quam datærede.radoneproportionistriplicatæ Et hæc fatis did pofiimt ex tertio capitulo libri de Geometricis tranfmutaúonibus'Patet.corolaríumi

A

Dhuc ex coincidentia minimae tontingéntiæ *8C* minimi árcüs próportionem recipio,quæeft talis. Seponitur fecundum Utus ortho* gonq femidiameter circuli, & tertiulineacontingens, ucleconuer* 'sb,etdefcriptus fuerit circulusi quae erit habitudo contingentis ad arcum* qui cadit intra orthogonium, illa 8i redae atque curuaefuperficierum.Vt fi orthogonius,fueíit a b c, & b c contingens, & a b femidiameter circuli deferipti, cuius b d portio cadit intra orthogonium, quae eft b c ad b d ha« bítudo, illa eft a b c redæ fuperficieí* adabd curuamfuperficiê.Probatio huius eft: qùiacum fie fît ín mínimo

a

c[G dàripoffet, igitur & in omnib.cùius nohrèferat, u* r trumorthogoniusfîtmaximusannon.

2 Datam fuperficiem ex arcu & feétoíibus cotiftiá tutam,ín orthogonium refolueretVt fît a b c, refolua^ tur b c arcus in redam quæ fit b d, & claudatur ortho goníusperad. Etitahabes (fiue b d fit ad circumferentiam

rentiam proporcionabais fiue non) quomodo in redam fuperficiem redigatur. Et habes quomodo círculumín orthogonium refoluís, & de* mum in quadratum.

5 Datam fuperficiem redam in portionem reibjuere. Ex præmiifa patet, fi eft orthogonius quomodo hoc fiat : fi non eft, redigatur in or* thogoniúrm

4 Abfcífiones *ex* chorda & arcu in redas & circulares refoluere, de fe patent.

5 Abfcifidnem fphæræ habítudocuruæfuperficici ad kdam bafis eft, ut lineæ de Zenith ad centrum bafis, cum femidíametró bafis ad ipfam fe* midiametrum. Patet quia iri mínima abfcífióne ubi reda fuperficies coirici dit cum curua, Zénith cum centrojita eftJdeo & de omnibus.

é Güfua fuperficies medietatis fphær£,èït dupla ad redam circuli bafis.

7 Dàiani curuam fphæræ fuperficiem iri redam refoluere, circularem 6 redilinealem.

8 Sphæfarri iri cubum, & cubum in fphæram reColuere.

Simili môdo ínalrjscuruís fuperficíebus ad mínima refpícíendo habí* tudínes elícc. Ét quícquíd fcibile efthumanitusiriMathemáticiSjmea fen tentia hac uia requiritur;

Annotationes Omnífan¿H.

r Sí ponatur fecundum latus orthogoníj femidíámetercírculí.&fc>

^Eñinanifeña ex ultimo corolarío,eó quód per ipfumcorolarium didum eft fine k c. " pereíus demonñratíoíiem,fi bé reda æqualis fuerit bdcur uæ,ôi tra da a e:erít a b d portio3aeqnalís triangulo a b e. Et ultrajCUin altitudo ábcíet abe triangulorum una fit,fcifi/ cetabí eritmaíortríangüíuá miriori, ficut b cad be longi/ tudine,per primam fexti Euclidis. Ex quo confiât, abc re- dam fuperficíem *fe* habéread a b d curuatn fuperficiem : fi/ cutb cad b dlongitudÍQ^.Próbationem huius dicit,quia fie eft inminimo orthogonio, ubi fcilicet línea contingentiæ; ôicurua coincidunt* Potius uídet quia ttá eft de omnibus medijs orthogonrjsîidec? & de maximo & mini mo orthogonio ita erit.

Z/d

ZZ

2 Datarri fuperficiem ex areu & fedoribus conftitutam» in orihbgoniunb&c,

^fHxcexpræmiiïanotaeft.Namcumbdfupponaturçqüa

---- "T/' lis b c: erit reda fuperficies a b d équalis eu ruæ ex areu b c et fedoribus a b 6¿a c conftitutæ Quomodo trigonus ín qua* dratumrefoluatur,dócet ultima fecundi Euclidïsj&quotnp do in aliam figuram,docet zy.fextí ípíius Eucbdís.Quomo- do circulus ín orthogonium refoluaturjdocet primaíecundí cap.librí Geometricarum tranfmutatíonum.

Z

Z----------

4 Abfcífiones ex chorda & arcu ín redas 8¿ a circulares refolúerc»&c.

<Hacc ex quinta fecundi cap.Geómcmcaním tranfmhtátíonum eft manífefta.

OOo *i* Abfci-

5 Abfcifîonem fphæræ habitudo curuæ fuperficid ad redam bafis&c»

^Circulus poteftdic>curua 6¿redla fuperfkies/efpeclu tamendíuérforum,R.efpe du enim reàilinealis fuperfícíei,quæ totaliter redis clauditur:dícítur curua.Refpe- du uerô íuperficiei circumdantis corpus curuum , redafuperficies dicitur 5 fecun/ dum intentionem ípfíus de Cufa; Adumeadwm quíppéeft, quód maxima portifi .Îphær£,eft medietas fphære.cuius bafis circulus › eft máximas fphæræ>habens día* metrum axi fphæræ aequalem3S¿ centrum commune cum centro fphere.Vtfica b cir culus fedor fphæræ, cuius axis erit ut a b: erit pariter circulds a b maximusfpher£ Girculus^non enim poterit maior eo ex fe- dio ne fphgrpdari .At omnesfedotes m,4 diarum portiontqquç funt mino rés medie tare fphæræ}funt pariter circulfi et funtirf fphgra ficut chorda tnxfrjculo/uperficies ueró circudans portionem ut arcus. Om- nes igitur tales circulqdiametrum fuu ha- bent in maximo círculo3S¿dicuntur hi cir culi fedores porrionumrilediaru , uèl ba> fis portionum.Fiac igitur fedio fpherç fe eundum lineam ef æquid(ftancem ad a b: eritcfrculus cffedor portionis, S¿ bafis;

d

S¿ centrum erit in reds quæ à centro fphæread Zenith educitur/cilicét c ¿quæ tra- fïtper omnia *centra* fedorum fiuebafiumportionum fphæræ« . ‹ . i

Nota igitur ubi c d feca t e fper línea g, erit gcentrqm bafis portionis fphæræ, & g dredaduda à ce tro bafis ad Zeníth.'gfueróíemídiameter bafis fu^circuliegfiDs cit igitur de Cuía,quód habitudo faperficieí círcüdantís poftïpnê q fuperficies cuu ua dici tur, ad redam bafis fiue ad circulum e g feft>ut habitudo d g (quæ eft línea de Zenith ad centrum bafis edudajeum g ffemidiametro bafis, ad ipfgm femidiame* trumthancenim fundat in fequentejût ampliûs dicetur, Ratione reddens dicit: quia ¿tachín minima abfctfione, ubi retfta fuperficies coincidir cum curua 3 zenith cn centro«Sed non uidetur fufticiens probatio} eo quod fi aliadicatur habitudo curux *íuperficiei ad rectam bafisjueriftcabitur illa de minima abfctfione:* quoties enim re- petita fuerit minima linea fimpliciteqtfon auget fed eadem manet. Vnde omnis ha bitudojcoincidet in habitudine mïnimæ lineç ad feipfamt quia omnis proportio eft fecundum etiam aequalitatem aut maioreuel miriorem ingqualitatem.Sed illud per fequentem demonftrare nititur>quaede maxima abfeifione eft fphære.

Curuafuperficies medietatisfpherp5eft dupla ad redam circuli. &c<

b

ig'Sitdefcríptus circulus a c,& fita caxis ali- cuius Íphaeraejerií circulus a c maximus circu luSjSi bafis meditatis fphære. Traho à cetro d per n.primi Euclidis perpendicularem fu- per a c ad circumferebam, & fit d b:erit b d re

& d

à zenith fphære ad ce nerum ba fis medie- taris fphçrçJgitur per prçmiflam, que eft ha bítudo b d en d c ád d c:illa erit fupficíeí me/ díetatis fphçrç ad redam circuli bafis , fcili- cet ad circulum ac Modo bd cum fit æqùa- lis d c,èrit b d, cfi d c dupla longitudine ád d c:6¿ex cÔfequêîifuperficies medietati fphç fç,eritdupla ad circulu ba-fis3quod uult^po fitio:Primo hoc dixit Archimedes, ut refert

'jpfe"

píe de Cafa in libró Mathematicorum complernetórum. Et quia íta Suit de Cúfá ut uult Archimedes, ex ipfa intulit dé Cuía prxmííTam í quía íta fuppofuit in maxima abfdfiqñejfcilícet quod linea dé Zenith adcentfum bafis duda¡óum femidiametro bafísad ípfam fémidíametrum: longitudine feruet próportíóném, quam fuperficies curtía íuperficíei redæciréulari báíís, & fimilitér in miriímá abfeífioné, ubi liiieâ de Zenith ad centrum bafis & fem (diameter bafis coincidunt, cum (impliciter minimae fine. îdeô omnis habitudo de ipfis ueríficari poteftí cum omnes hábitudifiés iri ípfís de féíriuicém uèrificetur. Nâ tripla, eft dupla*quadrupla, & íta decætèris.Suppofitô igitur quôd illud dé maxima mínima abfeífioné uérificetur, non tamen fequítur (ut in cæteris confimílib.argument/s diximus) quód dé medíjs omnibus abfciíioní* busuérífíéetur ; fed fi dé ómnibus médíjs abfeíoníbus Ueríficaretur» necefle effet dé maxima minima uérificari-Nonaídímus demónftíátíoriem Archimedis qua id demonftratifcímus tameñ, fi ipfa fuperficies medietatisfphæræ non fúerít dupla ad circulum maxímum>própé tamen àd modum accedit. Sed ita ftipporiatUr iri fèquert Cibus,cum id teftetur de Cufa in didis complementis üidiffe.Patet propófitíó.

7 Data rrtcüruàm fphæræ fupérficíerri in redárri fefolúefe circulare»

iffSúmécircuium æqualcmaximo,& duplicata femidiametro, exea alíu deferíbe círculum: qui maximo círculo fphæræ quadruplus erit 8¿æqualis fuperfícíeí fphæræ^. cqm medietas per præmiflàm,dupla fit ad ípíum maximum ciïcülum t éric igitur ro« ta ipfa fuperficies fphæraijquadrupla ad ipfurti maximum circulum,Si uêro in redii/ linealem,refolue circumferentiam maximi circuli in redam æqüalcm, per præmiffM cotolaría;feáángula fub ipía diametro maximi citculi * eftquæfitum. Nam qua> druplâeritad ipfum maximum circulum : cum redangula íubquárta parte circum/ ferentia diámetro,fit aèqualis ipfi maximo círéulo^Patet ptopofitio^

8 Sphæràmiti cubürri 8¿ cubum iri fphæràrri refolüere,

IfDidum eft índemonftrátíórie á.cap.terttj Geometricarum tranfmutatíonu, quod columna cuius altitudo aequatur dua^ bus tertrjs axis fphæræ,bafis ueró qtiaf- _____ $ tæ parti fuperficiei curtîæ fphæræ : eft fphæræ æqualis* Vnde fuppofito quôd quatca pars fuperficiei fpherpjfitutma XimuS circulus t facilià et#prOpofitïoé t ïntelligatur fphæra pér circulum, a b c* quíffítmaxímuscíículus ípfíus fphæræ S

Refoîuo quadrantem inréâamæqualêm, pèr fecundam propofitionem a nobis à/ dieâamin annotationibus prímícórolartjrfcílícecíriueniendo arcum quadrantis* qui faciliter fic inueníri potefta Educatur per n.prímí per» pendicularís à centro fuper a c * fie quid fécet euruàm à c quam diüidet in duo æqua: quælibet medietas erit ut àr cus quadrantis.Rurfiis addo àd a c iri terminó a, redâni or thogonalitèr indéfinitæqûantitàtisffit$ éa f ârcus quadrâ tis, &e fchorda oiCótinuóa cufc$dîfitq#c dæqualisb'c* traho d eg & d firent gh æqualis arcui quadrantis e â f* tit didum eft. Recipio per ?,fexti Euclidis unum médium pro portionale inter g h a c,6(fit ík, quód in quadrâtüfti du/ co, fiare# quadratum i k 1 rnierit æquale círculo,ut fæpe di- duéft.Rurfus per n*fextíEüdidís,diüídó a cintrés partes aequales ,fitc#I n utduætertiæ /eritperiamdidajcoîamna cuiusiklm eritbafisiôialtitudo 1 n æqualis fphæræ. Rtn> fus per tertium præmiffum Geometricarum ttáfmutatío/ num, ínueníoduo media continué proportionalia ínter 1 m íatus baits quadrate, & Î n altitudinem, quæ fint 1 o & 1 p

utfitlmsdlpjfiditl pad 1 o*&l o ad Emeriti platos bafiscublcolumnç æquàli^peV prima rertrj cap>Geometricarû tranfmutationum.Ec ex confequenti cubüs cuiüs latus baíis erit uc 1 p, erit æqualis fphæræ, cuius fe&or erit ut circulus a b c. Si uerô eu/ bummfphæram refoluereuoluerisiprimo refoluere oportet aliquam fpheram íri cu bum æqualem ut prius, Sit igitur datus cubus,cuius latus baft's fit ut a f, S¿ ipfi cubo uoiofpüæram æqualem : afsiguare. Sit primo data fphæracd,Ôf latus bails cubi illi æqualis fita bæecurro ad quartum præmiilum Geometricarum tranímutationum, faciendo a b primam líneam,Sí æqualem femidiametro fi/ ue femíaxí fphæræ fecundam : & fit b e æqualis cd>traho a.e. Deinde educo æquidiftantem à punefto f ad e b 5 claudendo orthogonium fimi/ iem orthogonio a b e, 8¿ fita fg : dico fgeíTeíe-miaxem fphæræ æqualis cubOjCtiíus lattis bafis erit ut aE Patet Nam per 4. fexti Euclidis^fi/ f cuta f ad ab, ita fg ad be: & permutarim a f ad *g erit, fiitut à b ad b e,Seda b adb efe habet,ut latus bafis cubi ad femiaxem fphæraê . tubo aequalis:! gítur & a fgerit,ut larus cubi ad femiaxem fph¿ I ræcubo æqiialis .Sit infuper h i æqualis fg> ex qua circulum de/ L feribo, qui erit maximus circulus fphæræ cubo æqualis, cuius jatus bafis erit ut a f. Patet igitur propofitum.

h

Símili modo ín alijs curuis fuperficíebüs ad mínima refpídendo,

^fËxhac litera eíteefe útilt, fiaiíquaruquátitatuhabítudines feire qsuoluerít,debet ad mínimas 6¿ad maximas refpícfcre;ó¿ übiiftæ uídebuntur coincidere, íta & medix coincident, utidíxit de maxima óf miz nimaabfcíííone fphæræ, quantum ad habitudinem fuperficiei curuæadretftambaz fis. Quirenim in talibüsuel maximum uel míñimum}tántúm eftfimplícíter aut thaximum aut minimum : noneftneceffe, ut media coincidantiri maximo. Atfiu> trumque fimpliciter dicere maximum^ minimumineceiTe effet medía omnia coin/ ddere maximo minimo. Ad hauriendam igitur coincidentiam maXímí& mi/ mmi, quorum alterum tantum fimpliciter dicitur, fie ut hæc coincidentia omnibus conueniat medijs : neceffe* eft uidere in quo ômnia coïncidant media » Etinquo coincident, coincident pariter maximum & minimum: fiue alterum tantumfimpliciter dicatur, uel neutrum dicatur fimpliciter maximum uel miriimunl Seddc hishadèhus.

Volarme iam hanc refolutionem examinare in propinquis numeris,inquirenda propinquam dus habitudinem ad diametrum, uti in alijs fecimus. Sic igitur procedendum erit. Exprima propofitíone per nos adietftx in demonftracione primi corolafij eft mande llum, femidiametrum circuli ifoperimetri cuiushbetpolygoniæ, æ/ qualem efte primæ ipfius polygoniæ,cum duabus tertrjs fagittæ.Sumarnus igitur femidiametrum circuli ifoperimetri quadrato cuius latus eric ut a b. Ad quem haberi/ c dum3díuidoabinduoxquaínpuná:oc>8¿abipfopun-cfto per i i.primiEudidis educo perpendicularem c d,qug fitæqualis ac, ipfa erit prima quadrati, traho 3 dS¿bd; qug erunt ur fecunda quadrati JFadotg centro d, circum-1 duco ad arcum quadrantisdeferibendo, conrinuodcuf/ que arcum,& fit dee, erit de æqualis a chquare ce erit fagina quadrati, quam per iu texti Euclidis in tria æquahâ per punda f& gdiuido:eritdgfemidiametrus círcuh do perimetri quadrato, cuius latus aitut a b, per ipfam pri-

<hùm proportioned! in dèmonftrationeprimicorólaríj adíéíftatfi* Fa&o ígíturd centro circumduco g djdefcribendoarcum quadrantis h g í,qui erit æqualis re<ftæ a b*Nam ficut a b pars quarta eft circumferentiæ quadratiíica h g i> pars quarta círcumferentiæ círculí ifoperimetri quadrato,cuius ab erítlatus.Hís præhabitis, examinemus fi a g longitud!ne fit ?y. cum i decunda : fupponendo circumferentiam quadrati longicudineîijJNam tunc circumferentia quadrati credita gqualis ciraim ferentig circuli cuius d g eft femidiametrus,fe habebit ad d g bis fiue ad diametrum ùtny.adzu quæproportio dicitur tripla fuperdecupertiens feptuagefimaiprimas.. Vnde fi circumferentia quadrati fitlongitudine 2 2j*eric a b longitudine^, cum & quartisicuius quadratus eft jios.cum i.decímaíéxtaíóí cuius medietas eft 1554. cum i.trígefímafecunda.Vndefí,abpoteftateponaturpo8+cum 1. dedmàfextaærit d e poteftate iyy4* cum 4 trigefimaiecunda, quia a b ad d e poteftate dupla eft* Rur« fus fi ponatur d g longitudinejy'.cumr.iecundaieritc *g* exceiïùsyy. cum i. Fecunda fuper 27. cum 7* odiauíSicó quôd 27 *0.1017« odauís3fítjmedietasde yy; cuhi 3.quartís:ficut d c eftmediètas de a b* Exceflus ígíturd g (uper d c,fíue jy.cürai 1. fecunda fuper 27* cum7*odauís,.eft7. cum 5* oeftauís. Vnde c g longitudine erit7.cum y*ocftauis:& fiuerum fit fie examino. Diuido .r.cum .$* otftauis in duo; eric medietas .j*cum uj.decimiffextis : & tanta erit g e longitudine, que eft 1. fecunda dec g,&i* tertia de ce*. Addo y.çumii.decimiflextis add g fiuejy.cumi.fecundateterunti5?;c05.decimiflextis,ettâta erit de longitudine* Quôdpinera eíus fitlongitudo,tuncquadratusdej5> icum s.decimiffèxtis-,erit ut medietas potefta/ tisa b,quçdicfta eft effe i$74.tum utricefimafecunda.Quod fiquadratus de 39 cum 5 decímíflextís fit maior iy$4 cum itricefimafecUnda: tunc d e longitudine minor erit 59 cum ydecímíflexcís.Etcum d cfit præcifa medietas dea *b*, quæ d c longitudine eft 27 cum 7 ocftauis:oportet quod ce fi t minor,gteir3 tu 15 decímíflextís fit ex confequenti,quçlibét tertia c e,erit longitudine minor 5 cu 13 decímíflextís :quare c gminoreritzcumyodauiSjd g uerô minor cum i fecunda. Eco nuerfo uerô il quadratus de59 œ 5decímíflextís fitminonquâm iyy4cúmi tricefimafecunda,qùi eft netus numerus poteftatis d ettunc d e longitudine maior erit 39 cum $ decirniffextfs.Ec cüm d c non poffit efle maior nec minor 27. cum 7 ofilauièî oportet c e ma/ fioremeflequamter? cum ijdecimíflextísjfímílíterfit quælibet tertia de ce, erit maior 3 cum 13 decímíffextís.Quare cgi tertiæ erunt maiores *7*eu y ocftauístfit ex cod fequentijd gerit maíór longitudinejy cumi fecunda*Ad hâbéndSuerô quadratùtti de39 èüm y decimiffextisiprimô quadratus de Jy eft ry 21 .Et 39 bis dudus ih ÿ dearíiaflextas,faciC5i>o decimaflèxtas pro fiipplemends. Quadra tulas gnomonis fcili/ cet de y decímíflextís,eft,xydecimæfextæ ex i decim a fexta, quæ facit prima decimamfexcâ cum *9* decímíflextís ex 1 decimafextaiadditæfupplementisteruntjÿi de/ cimçfextæcum 9 decímíflextís ex t decimafexta.Redudæ ad unitates,easper i ct di Uidendotetunt24cum7decímifféxtísó¿9 decímíflextís exi decímafextáiEttantus erit gnomo,qui íundus quádrató dej9 qui eft iy¿í,eruht iÿ4$ cimv decímifíéx tísfit *9* decímíflextís ex prima decímaíexta* Et cantus erit quadratus dé 39 cum quinep decímifléxtís,químinoreftpoteftate de de,quæ eft pofîtà ï$$4cum i trico fimafecunda,quare de longitudine maior eçit 39 cum y decimiflexcis,fi a b lorigitii dinefityycum 3 quartís.Etcumdcfiti7Cum7 odauísffequítnrquódcefágittamá ior fitlÔgitudine quâ ter 3 cil 13 decímíflextís fíue,ii cum 7 decímífféxtis;ethmílíter cg maior erit longitudine 7 curft$odams:6¿ ex con(êquend,d g maior ISgftudine erit 35 aim *1* fecunda.Quo fit ut latus quadrati ad primarii cum cu 1 tertqs fagittae ut eft a b ad d gjogitudine minorem feruet propórtíonem,q 5y cSj quartis ad 3y curai i*fecunda Vid eamus infuper an maiorem quàm ¿.cum 1.quarta ad 4.fic:Si a b longi mefinefits;aw i.quarta,erit d c íotigícudmes.cumi.ocftaua : ÔCft dg fit longitudine 4- erit cgior&gimdiné7. oeftauæ, & g e(quæ eft 1-tercia de ce) erit7.decimæfext2uS£ ex confequed,deemlongítudine4Cum7*decímíflextís.Namcé eritunumcUmy.de cimiffextis.Rurfus fia b longitudine fit¿.cum uquarca : erit poteftate39.cum i.decfc

mafextàâ& d e erit potêftate medietas de Cum i.decímafextájfcilicet 19.cum 17.trí cefimiflecundis+Videamus fi radix de ijucu iz.trícefímiflecundis/ítminor 4-.cS7.de cimtflèxtisiquèd fl minorent efiâm dgminor4»longitudine. Quadratus de 4iéfti& 4-bis dudtus in7.decimafïèxcas,erit ^ff.décirn^féxtx pro fupplemëntis* Qüâdra/culus gnomonis fcililec de Fidecimiflexttiqéri^ÿ.decimafextæex i.déCimafextatrez dutft^eruntj.decimæfexræcum hdecimafextaex udëdmafextatadditx fupplcmetl tisjacicmî? ♦décima Hextas cum t.decima ièxta ex i.decima fexta: reduCïx ad unitates3eas per i6»diuidendo, erurttj^cum 1 udecimiflextis ÔC n decimafexta ext.decimà/iexta.Ettant? eritgnômo^qui iun¿b qüadrato de 4*quí eft lí.trStis.cú ii.decimiÎTex*tis&* i.decimafextaex r*decimafexta. Etcàntuseritquadratuàdescurtí7*decimif/fextis3qui major eft poteftate d e* quæ eft iolum i^.cum 17. tricèCimiifecundis, exce/ditur enim in y.triCefimíííecundísjá 4.tríCefimíffecudís ex 1* trícefímáfecúda.Erit íg(tur d e,lo ngitudi ne minor 4.CUm7.decimiflexttë. Et cum d c non jpofsit minor efle ? » cum t.odaua t fequitur quôd ce erit minor ter /*decimííTextis s fimiliter c g minor 7» odlauisiquare d g minor erit 4- fi à b fit longitudine *cum i.quarta** Maiorem igitur feruabit proportionem lattis quadrati ad primam cuma* tertfjs fagittæ , quàm tf* cum uqùarta ad 4. Ex hïsduæpropofiriônes eliciuntur, Prima eft:Sifemidiametrus circuliifoperimetri quadràt03ponatur ut prima quâdrati cum ¿.tettijsfagitmtSc ar* eus quadrantis(qui aequalis ponitur lateri quádratijad fcmidíametrum, longitudine mitiorem feruabitprôportionem quàm .cum J. quârtis ad ; y.cum i.fecunda. Me/dietas uerocircuferentíxad diametrum,etiamminorélóngitudíne quámiti.cum i* fecunda ad 71. Circumferentia aero etiam minorem ad diàmétrum longitudine feruábit proportionem,quàm 22$. ad 71 Quo fit3ut minorem feruet circumferentia Circuli ad diametrum proportionem longitudine, quam tripla fuperdecupertiens feptuage fimas primas* Secunda. Si diámetros circuliifoperimetri quadratO, fitut prima qua/draticurnj.tertqsfagittiriarcusquadrantisadfemidiametrumlongitUdinemaioremi feruabit proportionem ¿ quàm tf.cum t.quarta ad 4. Medietas uero circumferentia: ad diametrum^etíam maiorem longitudine ferüabit proportionem s quam u.cum i. fecunda ad*8. Circumferentia uero circuli ad diametrum longitudine maiorem ferua/bitproportionern,quam xy.ad s.Quo fit ut Circumferentia circuli addiametruntijlongítudine maiorem fetüët proportionem tripla fefquiodauaXJehishadenus. ,

Libelli De mathematica Perfectione. Finís*

Repara-

REPARATIO CA-

iendarii Rcuerendiís- in Chrifto

Patris Nicolai deCufa Cab ’
dínalís.

D laudem omnipotentisDei,ut intentio corregionis Calenda* "
Í rij clarior fiat,«per ordinem deípfius Calendarii ordinatione, de-
J qu¿ ípfius infufficientia,& erroris caufis,acderemedijsjbíwífsí
mé tangam. Prima pars expeteret ab ínítío compofítíonem eius
Ethnicorum tempore enarrare , fed cum parum profit propofito- '
diutius in ea parce immorari, ipfam compendióla fuccíncftítudí/
ne perftringam. Licet annotari, quód annus fit mêfura cüiùfdani
dari monis de termino ad terminum, & fecundum iiaríos hominum refpe&us nari/
us fit» Vt alij ipfumcapiunt rèfpeâu reuolutionis côniundHonum himinarium5o*
dierum.Alij trium ménfiumjiit Chaldæiab æqüi'nodh'o adíblftícium. Alij duode* cWítóá
eimmêfinm luminarium regulariter jj^dierum ut Arabes. Alij refpecHucuiufdam *Arabes.*
perfeâsr influentia ad hominis natiuttatem 10.menfium,ut Romulus. Alijad Solis GrM
r£uolutionemrerpící¿ntes,0Mierumtántúm}utquondamGrxcí5Perf¿EjÓ¿ Aegy/ ,
tijquiinhacreuolutione defedlum refpicientes íeX addiderunt horas , ex quibus
quarto quoque anno bifextilis exorítunutRomani precepto íulíj Cæfaris. Quem Ro"
&Græci(utfacrificia ottmiaftabilíterunoanni tempore fièrent,quia íta efttiííuih
eis Deo fummo placere)funt imitati ; Aegyptfjs ex contraria caufa,né fcilicet imo
tempore fixa facrificia eflent, additionem quarcæ reípuentibús, qui annum fácil fi/
ciorumplenæ reuolutionis ex upío .annis, quem maximum Solis annum afferunt,
conflare dixerunt: Et utíuaríj funtannqítaÓCillorumuariainúia. Alij ab Alexandri
morteutfuncanrii,Grçcorum:alq áNabugodoñofohut Aégyptiorumialíj àlefdar
ginutPerfarum.alîj àMahuméqutArabum.Et Axarchel eos abElhigera *id* eft *bel*
lo nominat. Alij ab ïmperatoribusRomanisfficut à Diocletiano uéteres Latini lôn
gotempore.Ec huius tmmutatíonémfecéreChríftÍanÍ50Q.annís poil Chriftum, fta
tuentes potius à Chrifto quàm tyrannis initia fumi deberé. Sic paríformíter anno/
rumuaría annalia inicia exíftunt. Alij àMartio,ucRomani àntiquiialij à Septembri'
ut ludæi:alij ab Odlobrí,ut Aegyptíj & Græci fimul Perfæ,licet nullum àûhi tem
poraie initium firmum fit, præter annum Solis motiiin menfuranscum quarta,quo
niaminalijsuarietasinitrj eft. Perfæenimôi Aégypttjjíníríumomni quarto anno,
per unumdíem.antidpando uaríant,fimiliter Atabes é¿ludæi. Arabés quídem'per
504-euolatíones in idem initium reuertunturtludæi ueró 19. annos fuosnoftrís Latt
niscoæqtnnc,cuminteriedionibus7. Lunationum embolífmalíum. Chriftíaniab
odauo Calendas Aprilis,qiïia ibí eft annunciatíonis dies incarnationis Chríftíi '
licet mügares Itálicos fequentes a Calendis lanuartj initium faciant. Omniíáutém
eonimpræter Ghaldssos annum numerantium, duplex fuit ratto : Vha quo ad Solis
redítum*.alía,quó ad lunationes huiufmodi reuolutíonem menírurantes.Vnde men-
fts anni lunationibus feruiebant.Et ideo currebat (inuentióne Græcotg rudi tame);
menfés per dies 50.(quítótdiebus Lunam innouari putabant) adíjcíentés^. dies,u¿
artnus reuolutioni Solis deferuiret ad ultima menfem : St hos intercalates uocarunc
antiqui.luhus hoc fequens .menfesadjo.reduxit dies» fparfím intercalares addend
no in fine ut Grçci. Arabes ueroprçcifiores,quia recentiores,duosmenfes ex 59x0-«
ftituertrnt diebus,aliquando una addentes diem,undecies fcilicet *in* 50 -annis» &tíc-
ultimidu'omenfes^o; dier&funt Deinde licet in his omnibus diuerfitas fit, tameiÿ;
feptem

Reparatio.

feprcm dierum numero apud omnes,dierum nomina reuoluutur : licet de prima fe ptímanx dix ac dierum nomine diuerfitas fit.Chriftianorum feptimanæ initiumeft à die Dominico,Græcorum ac Alexandri adíe Lunae, lefnargítadíe Martis.Nabugodonoforàdie Mercurtjj Echnicorumâdieïouis Æ lhigeraàdie Veneri Sj Hebrçoo rumádÍefabbat<.Díerumnom¿naáplanetaínprímahora(utputauítgentílítas)regnante extraía funt,6¿itadies Solis,Lunæ,Martis Óírelíquitnon exordíneplanetarum,fed regimine nomen fortiuntur. Has gentilium rationes Hebraei fpernerites» *situefter&* pbmam â fabbato,primam fabbati nominarunt^ *ita* defnceps.SMiter & Chrifti-^cMj^anipfxceptoSiluertriPapseJn primam feriam Solis diem, fecundamferiamLunæ *t^fauae.* díemAfícdeíncepSjCommutarunt.Scataeruncetiamantiquijobmótümquém Sol ántereuóhtíonem 5^diebus fuperaddítjdiem addedumali) tertio anno, a1tj quin/ toJulíusQéfar ftudíofífsímus harum rerum indagator, praeteritorum errorem de/ præhendens tr. díes fimul cum quarta intercalauit, ftatuens edicto publico quarto anno^CalendasMartrj bifextum addendutruSacerdotes uero tertio addentes anno diem,denuoin gannis izantercahruntcumnouem (uffeciflent. Auguftus de/ ceptionem hanc animaduertens,iufsit abfquebifexto u, currereannos,ut ita adæ/ quam rationem rediret, quod in xreis tabulis (ut Macrobio in faturnalibus placet) ob æternam mémoríamiufsíc exarari,à quo tempore,citra anno nihil additum fubiraâumnelégitur.Rèperio Chaldæos Romanis decemnouenalemcyclum míiíle, prolunatÍonumínítqs:quemCalendaríoaureísnumeris»inícrípicrunt,&capropter h oc nomen numeri aurei fo rtitus eft.De his annis,aeris,ac xraruminitqs, menfibusj tnenfium uartjs nominibus,& diebus, acnominum menfium & dierumiuxta ratio/ num ufum rationibus, cum fjs SC quæ uétus religio ethnica quoad dies faftos, nefa/ ftos, & comiríales, dec# ferfjs?ftatutis,6¿conceptíuis,imperatinis,6¿nundinis,& fá crificiorumdifferentijs.accurCaienda:, Nonæ,Iduscp quætune¿nitioíncenfíónts acmenfú medio feruiebant obferuare folebatîfiquis latius uídere optai, ad Augaftinum 18.libro contra Fauftum,&ad Bedamdetemporibus:*Solinum demundimi rabilibus ¿Ptolemaeumín introductorio ín Almegiftí,Abraham Auenzrederatio/ nibus tabularum Pífanarum,ác Macrobium ín Saturnalibus, &'Ouídíum defaftís¿ ac aliós recurrar.Nunc fecund am particulam abfbluam - Infufftcientfa Calendar^ quo ad annum 6¿menfes,in hocdéprghendítunCumcnímannus cum bifexco men furari debéâtmotum Solis, de punÚo dato a-quínodíali uel folftuia lt ufqueadre/ dítumídocüírexperíentía, per,anticipationem folftitiorum &æquinoâiorumira diebus menfium, annum folarem minorem ríle quâm lulïus ftatuit /aliquotfaltem horarum minuus.Exqua re euem turnon fit inea Mardj die hodieæquinoâmuernale quaerat tempore Fcelicis Phdofophi,Abracis,Ptolemæi, Abategníj,Álpetragtj Thebetis,aut aliorum praeteritorum magíílrorum probatoria Quantus áut híc error exiftaf,cum *iit* paruo temporeimperceptibilis, neeexquibufem^maximise/ tiam inftrumentis puncMis ueritas experimetoinfallíbílíhaberí hucufquepótue/ tit(ut Abraham Auenzre, & poft eum PetrusdeËbanoin tfaâatuodaüæfphæràe dîcïtyadtiuc lateLPtolemæus joo.íd eftftrecen£ei»mam diei partem minus quarta eflè dicit,Alba tegni centefímamJoandeSacrobuftó 2gg. Alfonfus ponitannum con/ ftareex ^bdícbüs,choris 45>.mtni¡ds&.?i^fecundis,S¿ ficinunaj^.minus.EciKre* fert Abraham,ludæidicuntin 550* annis exquadrañtibusplus diem effici :a quibus Azoti non multum aifcrepant.Nec concordantóbferuaátíp>qü£ anno Chrifti *1290.* ínuentpfuntcum Alfonfojquia tunc ipdie choris poft meridiem, Sol inuetus eft Arietem intrare,quod cum Alfonionononcordat, nec aliæ experientiæ poft uél ante habitae* Sapientes Perfarum aflèrutit, additamentum fuper quartam, centefi mâmdecimamquíntam partem díeí.ut MéflâhalajÔf Albumafar in tabulis ponunt AzarchelHifpanusmagifter probationum , 4.29. ánnóab Eíhigera » iogs>* anno Chrifti aiticentefimamfèxtam partem deeífe quaftæ» Thebith Benchoracfummus Chriftanorùm Aftrologus > in uno esc duobus hbris, quos demotu Solis

torn/

Solis corhpofuít,dícit;cehtcfim5fextá déefte, in alto lÿo.abundareîCüÎ Ábctiéení 0¿ Aèarâbel,côfentiut,fimílíter ÔCAbràam Auenzre.Thébith etía qui ób¡díuerfitáté ¿XpérièntïarG,imaginatus éft motGaccefíus ô£ receflus,diuerfus eftab omnibus il/ lis dicetis anni non poffe confiare ex teuolutionead æquinoéliu, quia ilia equino< ¿lia1*ia* punâa inftabilía,aflerít accederé & tecedereded dicit anniS ex motu Solis à iftellafixa ad eandem conftaré,utí Indi annS menfurantfecundfí Abráám Auenzre¿ addentes ultra quartâ unâ no partem diei,fcilícet quinta partem uníüs horas, & io/ quntur de anno reuolutíonís deftellá ad ftellam eandem. Sed de anno feftiuitatum cora loquentes dicunt,ex quarta plus jzo artnis die exurgere;Sí hic annus eft maior noftro commüní,cum quartáJj.fecuhdíS,&30.tertrjsîquæ in $$$.annis, faaunt di/ ériiunu. Vnde cum côfideratíó noftra non fit de ariete ftellàco ocftauæ lphæræ,quo ad p'ræfenk'negôtiiï,fèd de parido æquiriodialittunc ànnus adeô remanet dubius q? gdamcopulíi fuerunt dicere omnê motum füpcçleftium ïncomméfurabilem efle ratioriihumanæ,ÔC in quadá írratíonabílíj?p©rtíorte,h¡ábentéíurdám innominabilem radicécadere,quia data quacunq^ menfura humana proqïhqué motu menfüfansjdabilis eft Temper,ppinquior.Ëc ¿ta dicunt motû fuperiôré, per humanum in/ genium compræhenfibilemificut circulus pér ídém íngeniutri eft quádrabiltSjÓÉ am gulus acutus contngentígattítigíbilís per redilinealem.Pétrusetiâ de Ebano intra datu de odaua iphéra,opinionem áccefíus & receflus Thebith fepfæhendit,fimiliter & Abategni.Et cum quæreretürabeo çur tempore Abracis & Ptolémæi ille c^su^ motus tardior inuentus fit,quam teriipóteíftot refpondetadhaec, fiiorum in coelis omnibus incognitum efle.Thebith iriimperfedone humanæ rationis *Q¿* ínftrumen torum impedimentum pofuit. Alpetrágíus opinionem Ariftotelis íéqueris. Prolemari ÔC aliorum omnium opiniones ëccénttiCdram 3¿ epicyclorüm confutat, appa tentíasfaluans etiáponendoTpbgras omnes cocentricas.Inter hasigit omnes opinionum diderfitatesjulius Cæfar annum fuper óbieruationeBabilonicprum antú «quiísimorS Achamín,&Mídan,6ó Abrácísfundauít^quí í^díerS& *s.* horarii an/ iiGpofuerunt.EtcUm pofitíones illeclarifííme coilfpícíantur deficeretfic *QC* annus déficit. Quô uerô ad noftrû propofitu, patet in nuílo anno Romano noftro,Solem illa hora gquinodíj uernalís pudú intrare cóformíter ficut alioímó adeó differéter¿ qnódaiHíii500.anuísfecúdumPtoleme¡j,aut 28s.annisfecundaluànnê de facro? ' bufcoiáutijí.uel quáfifecundu AÍfófurh,áuti¿o;fecnndGÁbategni,per integrum die fit antícípatío.Ét quantfí experientíjs ad quoddá comime medía dedudtis ,ppm quids haberi poteftítScrió.anriis£qúÍnóáía6¿folñítiádÍéúhóantecedíit.Erroraíí us quô ad mefés lunares ÔÉincenfionSdiêSjin Calendario per decemnouenaléaureum numerum fignatós,omnibus adeomahifeftus eft quód declafatíóne non e«* ger.Nam non oftehdithodíeLunam primatmíedplus quâm quartam. Refert load lies defacrobufco,Gâmalielê magiftrG Pauli,Eufebiu Cçfariénfë,&Hieronymum afférère,Chriftinattuicâtistêporé,m.Caténdas AprilisLunâ prima fuifle.Ët quia ibi eft unitas aurei numeri fignata}patet tunc per decennouenalem cyclum, primationum dies habitostfed quantum nuné díftént addendum ♦Dicit idem Joannes dé facrobufcójují.quód anticipatio fada fuit tribus diebus cum 4.horiétôC hoc afte/ rit moré computíftarum rudi Minerùa ,pfo una decennouenalí reuoliitione fió/ farti cum tertia anticipando,quod cum Ptolemæo præcifè,non concordat timó pene feptíma horis diícrepat, ÔC fecundum Alfonfum hodie quatuor diebus cum dimidio quafi tribus horis 6¿ ultra. Et hic error ex difproportióne 19^ ànnorumSolariUm cum quarta ad teuoludones coñíunélionales exoritur.Poilquam enim Graeci primiínuenerüntfé ineo errafie,quodmenfem $0.dierum poiue tuntzquaefieruntanex aliquot annis Solaribus reuolutío perfe¿la,hiinc erroreni corrigens haberi pofleuEt primó bóc cum ogóoadefut Ptolemæo ín íntroduélo> río placet) tentarunr.putantes ex epaefta undecima dierum SC quarta diei, quibus dixerant Solarem annum lunarem excedere,in odlauo concordiam haberi .Vnde epaélis p.dies in odauo coHigctes^.menfes addideruntiunuin tertio alium *id* quinto^

S •'<tt«'nto,ah*um inodîauo. Et ínueta eft diuerfitas *ex*hac pofítíone? en lunatio fubtiïiàs
a . 'indagata4nuëta fit*?.dierum,i2.horarum,H.minutorum,jojreci5dorum, 8tertiorum
¿ xa quarcorum dæi.Ec fie annus u !unatíónurn,conftituí(:ur ex 354. diebus Scfere ter»
tía parte diei. Vnde fuperexcrefeentí a Solaris effet ló.diesjttiedíus,tertia pars,& me*
dietas (extæiilii autem in s.multiplíCadjSMtós efficiunt, qui non efficiunt lunatior
nes.Vtide poft hæc Hippolytus Epifcopûs i^annotumcydG hexadecaterida,id eft
fèx&decem fcripfit ad primam annum Alexandri Imperatoris. EtbicEufebio, qui
decênouenalem cyclum quem enneadècateridaid eft nouendecenale dicunt,ínuení
endi occafione dedit,ut Hieronymo placet de illuftrib. uiris.Et copereriitpradicij,il
luenneadecateridem fcilicet décênouenalem Cyclum præcifiorem,cum rp.anniha*
bear 6-940. dies,ijj.mcfesjCum 7 epàdârjnmenfib. Sed quia (utaitidem Ptolemçus)
Luna addit fuper annos Solares c6 quarta in i9.annis,unâ zs.diei: dixitfeda Fcelicis
Philophbi9annosreiTolutiôninonconuenire,iedquater.i5.fcilicetz^arinos.8Chçc
reuolutio propinquior exíftitueritatí. Sed quiaip.anni deftciiintâuèritatetita&ne-
ceffè eft omnes multiplices eius. Quare licet antiqui in quater *19*in quinquies oan
fexties,aut ultimo in fepties *19** annis, reuolutionem ctim maximis laboribus qusefi/
uiffenttin omnibus tamen illis cadit defedus talis, qui temporis ftiCceflu percipitur,
AzarchelfequendopofitionêPtolemæÎfCribènstabtilas,ponitlunacionê 2<j»dierû»
5ſ minutorum,S¿ jo.fecundoru díei.Et fie annus lunaris conftat *ex*$$4. diebus, 22. mt/
ñutís diei : SCínp.annis Arabum fît réuolutío, quse continet j¿o. lunationes, fiCdíeá
ro«j i.Et non curat Azarchél de tertqs,S¿ quartis tlicet in longo tempore notabilêdi/
uerfita tern effícíantDíes autem mquí ín jo. annis Arabum ex >2* minutis exurgunt,
ibi Textiles uoCantur:& poftquâm medietate eXcêflèrint,dies additur.Ex quibus pa-
tet,cu 50.anni Arabii fint minus tepus redudionis coniuntftionumediará ad initia,
quod i^.anni Solares cum nec fint fubmultiplices aut multiplices ad eos, quôd necef-
fario in ueritate reuolutionis deficiant* Ethocmam autipfi 19.anni habent 4. bifex/
tos»tuncfuncmínores2jsJunationibus,4ó-mínutis,yó.fecundísíaütbabentf.8¿tuc
fuper ip.minuta &Eo,fecunda.Et quoniam poft illum qui habet 4.bifextosifequutur
3.dej,bifextís;íícfolúm7^3nnialiís7^aeqüátur,0¿non^.alíjsi».Etcum57.annide
/¿.habeant ut ditftum eft rsbifextoSjÔÎ àddât ultra 70$Jurtatíénes,y74ninuta, ÔC 50.
fecunda,& alrj té. quatuor bifextilium mftiorCs fint 2jjJunatíoníbus 40. minutis,
50. fecundis: patet per fubtra&íonem 74. annoS habete ultra MOiConíumftíones,
minuta ó¿4ó.fecunda, fie qua ter 7¿.haberentdíemi ¿.minuta, SC 40,fecunda ultra
3/í> oduna tiones.Et fíe poft 42 j¿*annos,diceretur prima ín Calédarío ubi plena effet*
Quôd fi fecunda Ptolemaea tertia quatta fiC quinta refpexerímus, & díuiferímus te/
pus æqualis confundíonís fecunda cum per dies /¿.annoruíremanerent poft «40. la
riatíones*4. minuta,22.fecundaJij*tertia4¿.quarta,&4ó,quíntai Quiáut Abrahís
fimul ÔCPtolemæus ínuenerunt, tempus mediæ Coniuncftíonís eft tedies, 51*mina/
ta, jo .fecunda, s.tertía, ^.quarta,2 o.quinta* Étlicét ín z.cap.quartí Almegíftí dicat,
pofsíbile fore errorem *in* confíderaríone ¿nterueníffeieclípfestamennobisueríta/
remoftenderunt.Vndefecundühôcpatet>c|uôd quater 7¿.anní,erunt maiores ptfo,
lunationibas,y8.minutis,8JeCundís,$jnertíjs;,<tquárt¿s56¿ 4ó.quíntis unius diei. Et
fic in ijio-annis anticipatio fieret 4*diebus,0f quafi 20.horis* Ex quibus duo patent:
aureum num erum *in* CatendarioRomanopofitum,errorem maximum in fe conti*
nere, ipfumc^iuxtahodiernas incenfionumanticipationes,ante Chriftumftiiffe
afcriptumjforte eo cempore}quo Iulius Cæfar publico editfto emendatum iuffit re*
cipiopus,quomamerrorqui in jtfjannis per Auguftum ex uitio facerdorumfut Soft
nus fimul é>C Macrobius afferunr)Îêro fuit depræbenfus, no potuit nifi fero *in* uaria*
tíone^quínoáí) autfolftícfj experírúcum difficilemUltum (ir pene impoísíbíle,
pmfhk tepus ín illis introitibus *feirimee etiam ipfa dies, nifiper maxima diligentia,*
magna inftrumenta menfuraretur. Sed error coniundionum quo ad die aut dies
exuiiuexortæ Lunæ, facile confpicitur. Ex quo errore puto Auguftum motum,ad
corrigendum per fiiltum fuperfluam annorum accrefcentiam.Neq; eft dubium, ante

Chri*

Chriftum iam decehhcûenalium cyclorum reuolutiones prâcefliiTe, SÈ îegatmr maximi cydt yjï.annorum,qui ex multiplicatione cycli Solaris z 8 » annorum in isu aureum numerum refultat,Chríftí natiuitatem lo.præceiïîfie: ut loannes de facro-, bufeo refert. Anatholius etiam de quó infra decennouenalem cyclum pro Pafchse tnuemione órdinans clare oftendit,(uo tempore qui ante joo.annum incarnationis tabulam conferipfit, iam anticipationes coniunâionum per diem integrum à tem* pore locationis aurei numeri fadas,cum ponat cyclo lunari 19.exiftente,& decem* nouenalí tria,ín 2$.Martqz^Lunam,quæut clarumeílnoneñet xá.fidies coniun* «ftionutn aurei numeri íitum non prgueniflet per díem.

Oftquam nunc error compolítionis Calendan) manífeftus eft magis ad pro pofitum accedendo,de paíchalis facramentí errore quô ad diem celebritatis hæc (unt notanda per ordinem.Prímó quôd diuinum præceptum de cele/ brando Pafcha exíftit,de menfe primo nouorump^.Luna ad uefperarn^ S¿ quód /.dies azymorum exiftfit,ut hoc eft praeceptu eft Leuítici zj.Secado,quód îninteIleâu huius praeceptiín Ecclefia Deiopíníonum uaríetas exorta legitur ,íta ut Afianí& Grgcí(utífeex tradítíonefandíloannís Euágeliftg habere after ebant) temperi^.Luna quæcUnqueeuenit poftuernaleæquinodium Paftâ facerent, utí exepiftolaquamPolícratesEphefiorum Epifcopûs ad Vidlorem Papá tempore Seueri fcripfit,habetur:cuius partem fandus Hieronymus deilluftribusuiris inter (erit. Romani ueró PetridCPauli ueftigiatenentes,non nífi Dominico die proxi- mo fequente t^ipfam Lunam refurrédionís folennia peragebant: putantes adeô boediuino mandato confentaneum,quod Pius odauus â Petro Papa,de confiera J diftinc.j.noffe per cauíám,declarat:æ poft eum Vidor Papa q.i Petro,aut 15 fecurt dum alios,temporibus confulatus Commodi fecundum Euftbium exiftensjper decretumde quo deconfecra dilfinctj.celebritatem hocftatu?scum caufaeexpref/ (Ione,quôd alias non facientes excommunicarec.De qua re Eufebius latías loques jni^cap.ecdefiafticæhiftoriae dicit, uaria Concilia eaprogter congregata ÔC24* cap. dicit, Hireneum Lugdunenfem Epifcdpum cum alíjs GalliarUm Epifcopis Jf- cet Viftoriaflentirenunon tamen laudare,qUodAfianos ea propter abícínderer á catholica Ecclefia.FuíttuncperTheophílumímandato Vitftoris Papæ)in Cæfarea Palgftina Concilium congregatum,quod fimiliter eXfex caufis Dominico die femf per ftatuit Pafcha celebrandum,quia illa eft dies creationis mundi, cum feptimus labbatifitjinquo merítófeftíuítas regenerationis peragitur*Et quia ea die Domi- tius refurgens per Prophetam dixitHzc eft dies quam fecit Dominus, exultemtis Sdætemur in ea,cumaltjs caufis ibi pofttis.Cuius Concilt) laudes, Hieronimus in de illuftribusuiris de ifto Théophile icribens,meminit:quem fiibSeuerofuifleafle ritNontamen cefiàuit hæcdiuerfitas,quoufqj in pleno orbis Concilio uníuerfalí Nkeno idem ftatueretur.Et in hac fententia hodie Ecclefia abfcp errore permanet SC difcordia.Deinde confequenter circa ipfam x^.Lunam diuerfitas exorta eft, uo- lentibusaliquibusfidies 14, Lunz fuerit Dominica,quod ín ea celebrandum eftet Pafca,S¿ quod dies azymorumufqjad uigefimam Lunam extenderentur* Huius Îêntentiæ ruere aliqui,qui cum ludæis inea ludæorum feftiuitate 14 «Luna Pafcha faciebant^ de his ita intelligentíbus praeceptS,foluebát ieiunium 15 Luna aliqui, qd*non licuit* Aliqui nolêtes tunc ieiuniS (oluere,in ipfa furnma feftiuitatis die ieiu- nabant,Mantchgoriï uefaniâ fechantes,qui in Nicena Synodo alqs multis, ieife- radecadites hçretici c5demnanf.Dequibus Auguftinus in libro catalogi herético- eS mentione facit de his infra circa fincFuere nonulli qui 14* Luna Pafcha aiebat celebrari pofle,SC ultra 20.Luna extendi no debere,utilledodlifsimus LaodiciæSy riæ Epifcopûs Anatholius A!ex5drinus,qui fub Probo *49*anno apafsione Domi- ni de Pafchæ feftiuitate fcripfitjCii in quadriuio pericifsimus effetjUtEufebius fimul ct Hieronymus de illuftribus uiris atteftantur.Et hoc propter diuerfa fupputatione, quoniâàuefperisdiem more HebræorS incipit,dices,quando ín ueíperis Luna eft >Un mane dieiandifsimg feftiuitatisfiDominicaforec,effe pofleJStctf dicat diem

ipfum

ligo Reparatio

ípíiim ufi$ ad uefpèratn 14 z Lunæeffe, fatetur 14. Lutia Pafcha pofíe celebrarlo* quens de completis & pèrjfedts îunationibus.Etitafolo nomine ab alijs qui i?. Luna Pafcha noftrum non cum ludáis celebrandum afl©rüàts<iifîetitfre uidetur; quantum ex libello fuo depræhenckrc potui. íftaetiám diueríítas ïn uartjs Concilrjs particularibus declarata eft, demum in Níceno Habilita i fciiicet quodprimupaO cha,ne cum ludæis concurramus aut eos præueniamus,efti5'.Luna primi menfis. Et non fuit nec eRquo adconcurfum aut prguentiotiem cumltidæis,ab eo Conciltj tempore aliquiserror:fed quia tantum funt 7 .azymorum dies,fuit dubïtatumapud uete/res,ah ultra xi.lunam extendí poifet celebritas.,Etlïçet aliquiùacillarent in certo ca/fu.tamen peritiisimorum omnium lententia, quæ in Cæfarienfi Concilio, & delude *in* Nicaeno canonízala extitit, tenebat hoc penitus non licere. RationemAnathh/lius ponens dicir.Ideo/.dies azymorum aDomino Moyfi cuftodire praecipitur, dt in ipfis nulla tenebrarum poteftas lucem exùpéret. Licet enim nodium initia tene/breícantxamen ipfas ufcp ad nodis medium,ante exorta Lunainon permictit.Qpor/tecitaq^ Lunam in Pafchæfefto, maiorem nodis partem illuminare : quate ultra 7-dies azymorum extendi nequit, ne tenebræ nodis lumen Lunae exuperent. Cum iucp folennitas refurredionis lux fit:non.eft pofsibile ipfam cum uidoria tenebrarii concurrere & communicar^.Quareultra extendentes celebritatem, audoritati di/uinæfcdpturæiniuriantur, & lacrílegij contumacia^ crimen ac animarum incur/runt periculum, ueram lucem omnibus tenebris dominantem, cum aliqua tenebrarum domtnationeofferentes,Hinc præcepto díuino obedientes,ultra.21. Lunam ad tiefperam celebritatem non extendunt, Hæçïllejdem conftitutío Vidorisfüperiùs allegata in cap. celebrica tem,oftendit. Certebæcaduertendâ funt, quoniam noftro tempore Pafcha nonfolùm adu. Lunam: imoftepead 2tf.feextendít:S¿mérito ponderantesefíedebemus ea quæ Anathofius dicit, Dei fimul &C Niceni Conciltj ac aliorum Conciliorum, 6¿ Romanorum pontificum præcepta reuerenter colendo* Ec ut tantus error pafchalis obferuantiæ tollatur de catholica Ecclefiâ : hoc lactum Concilium Bafilienfepro reformatione Ecclefiæ congregatum, ante omnia inuigi/lare debet. Eft confeqiienter circaeam partem præceptiquæmenfe primo 8¿ no/uorum Paftha celebrandum,antiquorum *intentio*penficuïâda:quæ eft, quód illeeft primus mentís cuius plenilunium æquinodium uernale attingit. Et fuerunt quidam confiderantes /.azymorum dies noftrçpafchali feftíuitati feruire: & tales puta ruar, fi etiam plenilunium æquinodq uernalis diem præcederet, dummodo poftæquinoçftium ante 22.Lunam Dominicus dies occurreret,pofíepafcha celebrari.Cuius opinionis uidetur Anatliolius fuiife,cG ipfe ponat æquinodium s.CalendasMar ttjîâfin decennouenali fuo cyclo dicat, fi aequinodium fuerit4. feria, Luna itf.fic trâfiueritoppoíítíoné:tuncLuna 24.Calen.AprilisPafchacelebretur.Ide dicitLu/na, ïj . exiftente in æquinodïo,exiftentét? fenaíá.Calen. Aprilis, 17. Luna Pafcha eft. Hæc opinio licet ab alijs tunc etiam fprtafsis tenerewntamenacceptata non eft per Ecclefiam. Vnde Dionyfius cognomento exiguus, ad Petronium Epifcopum icribens refert; Nicenam fynodum ftacuifTe.r^Lunam præcedentem æquinodh) uernaiis initium,ultimi menfis effe & non primnquare oportere tunc aliam lunationem proximam expeda re. Idemlegitur in fep.timo libro ecclefiafticæhiftoriæ,ubiNicení Concilij pafchaleftatutum recitatur.Ètratio ftatutifuitdiuinum prsrceptum,q> nosChriftianos ardae,ut falcem menfe nouorum primo infra azymos diescûïudçis cocurramus. Eftpmerea fetendum, cur pafchalefacramenturegenerationis feftiui/tas exiftatîfuità patribus sn Cæfarienfi Concilio definiiu:conuenire huic iacratifsi/mo myfterio tempus tiernalislæquinodij, quia mundi initium in uerefuifte probat fcriptora,quægerminaftèdicirterram herbam *uiretem.*Et quod *in æquinoâio,*probat diuifio sequa lucis à tenebris,quæ noneft xqua extra æquinodium, & fuit plena lumine Luna, quia ut ait feripeura, lucebar in inchoatione nodis, ideo necelfario plena- Ait etiam fandus Cyrillus in epiftola ad Valerium,& totam Carthaginen/lem Synodum:Chriftum éa die mortuum qua conceptum,S< eadiepermorte regene

rafie

Calendarii

taïTe ho minem , qua Adam à Deo creatus peccâiiit. Vndefi'cut in Adam ómnes mor turi fuere illa die,ita per mortem Chríftíomnes uiuíficati. Quare hæcfolenniras eft diligentísimo ftudío cuftodietida. Noluerunt autem antiqui ¿ ut in ipfa æquino- (ftiali die Pafcha fieret,fed eo cran fuadatoi quoniam hoc primo ante Chrifti aduen/ tum obferuatum lëgerunt.Philo enim ludæus ,Iofephus,& eorüm antiquiores Aga tophilus,& ab eo eruditus Ariftophilus ex Pannaida duitate, qui unus ex^o.inter/ precibus fuitromnes ienciunt tranfuadatO æquino&io pafcha immolandum. Addic Ariftophylus (ut refert Anatholius) quôd Pafcha celebradumeft tranfuadatO sequi- tiodïioper utrumq^lumimare, Sole fciiicet afcenderice uerfus *folftitium* æftiuale, & Luna poft Oppofitionem de æquinodialifignolibræuerfushyemale folftitium defcendente. Oportetenim hoc ideo fieri\ut tenebrarum poteftas fítuúfta, & dies quanttilumcunCp nodem exfuperet. Idem Orígenes (quém Omnium eruditifsi/ **mum** componendi calculi perfpicacifsimum Anatholius dicit,(utex hoc calcíterí nomen fortítus fit)in luculenti fsimo libello Pafchse dicit:ulrra sequirtodij tranfitum, inpafch'ali myfterio aduertendum ad Solis exordialemafcenfum, fuper tetras te, brartiminfidias.Tune enim peragitur ueræ lucís Solis iuftiti«ë ieftíuítas, quando per uidíoríam afeendit ad. nodurnalium offendiculorumcaliginemopprimendam. Ex quibus caufa nunc aperta eft, Cur patres in Nicena Synodo & eorum prædeceflb/ res:pdmiim Pafcha altera æquinodtidiedefignabaat. Vnde quia Niceni Conci/ It) patres, pofiebantcírca u ⧫ Calendas Aprilis æquinoÀiumnt. Calendas Aprilis primum Pafchá ftgnabantJta fecerunt & ipfis priores, qui xquinodffj diem 8. Calen cías ApHlís ponebant: primum Pafcha 7. Calendas locarunt. Ex his omnibus patet, pâtres noftros in hanc fententiam conueniffe?quod Pafcha noftrum inmenfeno/ uorum, quonoui frudusin Aegypto colliguntur(utait Ambrofiusin epiftolaad Epifcopos per Aemyliam Conftitutos) poftæquinodhum uernalein dominico die â ij.Luna,ufqj ad *t*i.inclufiue celebrandum efle. Et ita canuntmultorum Concilio# **rüm** decreta, ôiin primis Nícenúdeínde Antiocheni,Cæfarienfis, Alexandrini, altorum . Refert etiam Dionyfiusexiguus, inprarallegata epiftola? *tpfaftatuta* ma- ximispœnis,quôad clericos depofitipnis, quo ad laicos deportationis,Conftanti/ no Imperatore approbante uallata. Nunc reftat urtum adhuc, habens non paruam difficultatem intelligeridi : fciiicet an omni Luna qux immediate æquinodh'um Uérnale (equitur, fiibí Dominica fuerit, aut in proximis % fequentibus (Ï non fuerit Dominica, Pafcha fit celebrandum. Et primum reperio antiquos inter communes 12. lunationum annos, & embolifmales additionem lunationis habentes fciiicet thltmationesidifferentiam annotaffe.Aitenim fandus Cyrillus in quadam epiftola: hunc annum fando Moyfi reuelatum3& de fefto Pafchæ communis anni, ad feftum commune 374. dies eflexde communi fefto ufe^ iriembolifmalis, 3S4. dieseXiftere* Pafchafius Epifcopus qui Calcedonenfi Concilio præfedic,ad Leonem Papam de pafchalífeftofcríbensaíttconfulatu Antoni] Siagrqjicet? Calendas Aprilis dies Dominical 21. Luna eifet,quoniam embolifmalis annus,no tunefed nono Calen- das Marj, Luna 18. pafcha celebrandum. Ec huius rationem habere uolens, ad lega/ lemludæorumfupputationem remittit,dicens: quoniam qui rationem hancignorât^ de facili in errorem incidunt: Afferens Ogdoadem, quæ incepit confula tu ciar ifsimo rum uirorum Etq & Sigilberti, tunc claudi. Ad idem,fandus Cyrillus in epiftola ad Synodum Carchaginefem dicit:ad legalem ludæorum fupputatíonem ín communi- bus S^embolifinali bus annis,ad habenda prinioru nouoru mepfem, iijxta angelica traditione Pacho mío fando manacho fadam, recurrendum, dicens:in embolifmali Pafcha in Martio nunquam celebrandum Ex quo patet, ueteres in embolifmalibus ad Ogdoadem refpexifle A ad Hebræôrum fupputatíonem. Et cum decennouena/ lis cyclus cum his non cocordetinon laborabant per eum. Vnde ut idem Pafchafius profequíturítunc in embolíímalíopórtet compleri 15. lunationes, tunc fubfeques **eft** primi menfis. Declarat hunc errorem per exemplum, quomodo anno confulatus Honoríj Conftantini bis, tempore iZo^ymi Papæ cum uitaretur ne 10. Calendas

Mai) Pafcha celebraretur, 8. Calendas Aprilis celebrata eftjprp emboïifmo comi? nis annus receptus Qui grauifsimus errpr,miraculo fontisMeletinenfis,qui probap cifandis Chi iftianis abndare diuino dono annua pafchali fefttuitatc folebat)ep anno conductibus s.Calendas Aprilis baptifandis aqua carebat,& lo.Calendis a buda bat Ex quib. pater embolifmales annos obièruâdos, ut tjSç de Pafcha ad Pafcha 5 84. dies numerentur:Quibus autem annis embolifmus currat uidedum,'& fecunda Anatho (ium ueteres Aegyptios,qui decennouenali lunari cyclo utebantur (ficut ÓC hodie Gratci Hebræi)cùnc3.<y.8.ïi.i4.i7*19* Lunaris cycli:embolifmalesfnnt.Dionyfius uerô exiguus ad Bonifacium primicerium notariorum, &Bpnum fecundicerififcri bens dicic:per ogdoadem hendecademq? embolifmos reuplpi, afferens primu deceri nouenalis cycli fore 17 Lunaris.Dicens etiam decennouenalis cycli embolifmales fo rep?riformiterjX8.n*i|.i7.i7.Etcum ifte decennouenalis à Lunari differatteftfecu dum ipfum emboli (malis,puta s.annp decennouenalis, qui non eft embolifmalis fe/ fCundSHebraros & Grxcos, cum ille fit quintus Lunaris cycli Sic pariformiter in 19* anno cycli aurei fecundum ipfam embolifmalis eft, qui fecunda Hebraeos cum fit i& emboliímalis non eft-Exqua diuerfirateembolifmi fît, œ judicamus Jiebrxos *in* 12. menfe celebrare, ficuti Atnbrofius opinabatur in illa epiftola ad Epifcopos pçr Ac/ myliam,licet fecundum fuumcydum in primo celebrat. Et dicit Abraam Auenzre, licet 9.exilíente aureo numero,'fi< 8.&19. fit inter Chriftianos &Iqdaeos embolifmj 'differentia tamen terminus Pafchalis quádo 9* eft aureus numerus non uariatur, licet bene **quando** 19. Etbæc differentia aliquando â ludaeorum Palchaj^dierum^M iliacum tame noftrum Pafcha intra dies azymorum femper cadere dcberet,ut exfu/ perioribuspatet,& per Bedam fecundo libro de tempo rifrus.Et hic aperitur alius rorobferuationis Pafchalis feftiuitatís,própter differentiam embolifmorum in locis duobus præ nominatis. Et fatis miranda eft, quod Dionyfium noftri fequuti funt, ca termini ipfi Græcfogdoas,hendecaSs&fenncadecateris fatis manífeftéoftendíffent, in inquifitione embolifmorum nos Grecorum lunarem cyclum fequidebere,quou- tunturetiam hodie,utin libro uenerabilis Ifidori Abbatjsuidi,àquo Græcorumter minos pafchales extraxi:SimiIiter QC in tabulis Perficis de libro eiufdem Abbatis per me in Latinum redu<ftis,ubi cum dies coniundionis per 19 annales uariationes inue niri docent: cyclus Lunaris pro fudameto ponitur,& no aureus numerus. & quomo do ínCaíendarío Romano affi gi debeat:ibi annotat .Et non eft dubia, cyclS in Nicæ no Cocilio pro inuenienda 14.Luna Pafchali Calendario infixum, de quo infra fuifle juxta Grxcorum obferuationem lunaris cycli,quo ante & poft omnes Graeci utun/ rur.Vnde differentiam embolifmoruminconfiderate exortam credo,quando Latini aureo decenouenali cyclo,eis à Chaldxisfut dicitur)miffo ufi funt, & regulis embo* lifmalibus Graecorum eas ad numerum aurei numeri, cum fit decennouenalis ficut lu naris cycli,applicando. Confequenter uidendS, de finali conclufione erroris noftri Çaîendartj,quæ eft ifta.Quia in duobus falfis principaliter fe antiqui fundarunt,fci7 licet æquinodiumuernale in certo die fixe permanere, *19. annos Colares integri* lunationum reuolutionem continere, &C fuper iftis fua decreta fundarunt celebratio nis Pafchgihinc error.Et licet uaria fuerit opinio dedie illa 3rqnodiali,ita ut antiquio res ufe# ad Anatholium putarent, s. Calendas Aprilis effe, altj 12. alq 15*. & ideo uariæopinionesdeLunaPafchaliiGræcis qui 8. Calendas piitaruntæquinoâiuçC fe,obfêruantibus lunationem proximam poft 4. idus Marti), Latinis qui lÿ.Çatepdar sequínadíj diem afferebant,â tertio nonas Martí),*6C Agyptqs qui 12.Calendas ab* h idus Marttjstamen (aera Synodus Nicena Agyptiorum uiam acceptans, ftatuit paf/ chalem Lunam illam effe,quæ ab s.idus Martí) ufe# in diem nonarum Aprilium exo ritunDecimamquartam uerô Lunam,eam quxà u.Calendis Aprilis ufe# **inMaij** inuenitur,de quo per Ifídorum in prologo Conciliorum. Et pariformiterlego ftatu tum in Cæfarienfis Theophili Concilio, tempore Vidoçis Pap$ celebraro,ubi did gur:ftatuitur,ut ab n.Calendas Aprilis,ufqj in7. Caleras Map Pafcha cçlebrçtur* Çè necaqtea neepoftea : qqia hunc ftatucum limitem tranígredí çuiquam nulla datur facultas

fecuftas.Qiiandoenimirifrapræfatosterminos Luria âiÿ. u(^ ad nan Dominicum diem íncíderitjfándtS pafcha celebretur. Vnde Morinús Alexandrinus Epifcopus dicit iz.Calendas Martij elle çquinodium uernale,ét anni iniitatinante huc die, née ladæo,nec Græcp,nec Latino licet Pafcha facere. Sed prxceptum Dei eft,ut poft ii¿ Calêdas Aprilis â feptem uiris,id eft feptem gradibus Ecdefísécelebretur. Sígnarüc autem pâtres Níceni Cocilij i4.Lunas pafchalés per is.uáriationes,8¿ ut Dionyftus fcribitPetronio,nonhabentes huncdecênoüenalem cycíum perfedeiri feipfumre/ détintemitaiitum fsculari peritiaåfed fandifpiritus íllüftratíóne,principali tame Aegyptiorum adirtuéatíone,ur dicit Vídorĺus¿Prorheríüs uero Alexandrinus Epifeopus ad Léonem Papáícríbesjdícitbéatifsii Tií pâtres noftri cyclum decçnnouénalem certius affigentes,quem uiolart impofsibile eft,uelut crepidine ac fundamenta fi¿ regulam Hunc eundê decênôuenalëcompummftatüérunt3& per gratiam fpíritüflandi,ín reuolutíone prasnarrati eyelí i4.pafchales Lunas diligenter annotarunt. Hos uerô terminos fecundum lunarem cyclum annotatos, Grxci adhuc tenent,haberes fecuda die Aprilis unum,2 a.Mártíj 12*10.Aprilis pjo. Martij 4.&' fie cOnfcqUeritert uti ego in Græco libro dodifsimi Ifidori Abbatis oratoHs Imperatoris,ÔÔ Patriar/chæ Conñantirtopoleos uídi 36¿ extraxúEt omnes periti fubféquenteájAnáftafius., Theophilus, Cÿriltus quícunép fuere, ôi qui cyclos multos cóhiCripsefej ab hac Sÿz nodali conftitutione non recefferimtiob tamen diüeffitatestôîléridasftatutum fuit? hune diemab Alexandrino Pachacha, quia Agyptrjpluscætëris in calculo periti fu erej'ntimare debere Romano pontifici,èf ille confequenter Archiépifcopis,Ô£ iI/liperprouinciam.De quo uaria leguntur dïuerforüm Conciliorumftatutadelater/culiSjfolennitatem Pafchæ infinuantibuside quoetiâde confecra. diftinc?. de hac ObferUatiorie.Placuit.Et poftcg peritiam terminorum pafchaliu Nicen» Synodi, comune facerdotium recepit,qtria nemo in facerdotem admittebatur qui hanc ratione igtiotabât,ut j8,diftind.Quæinipiistüncintimatioceflauit,Hàbernus iraqpin fumma Calendarium noftrum inincenfiontiminitfjs, ac feftis mobilibus plurimum ex præilarrata erronea radiceerrare>ita üt aliquado Pafcha â uero,$<í,díeb,.díftec,6¿ plu>ríes per feptem,et pluries xi Lünâufcp z^trarifcedatiquçcum obuientpræcepcisle/galibus,íntentíonipátrum>&fcandalumirifíde pariunt-(^ria dicit Albertus,quod i/nimíci ftdeide hocgloriantur,quoníám exilio érrore nos in alijs parifo rmiter errare (ubfumurinHincfaCra Synodus éorredlíoniuácaré debet diligenter : quoniam ut dicit fandus Ambrofius inepiftóla prætàda, licet ñon coriuéniat Chriftiânis dies ob/feruâre& lunationes fuperftidose,neCéffe tamen eft in pafchali feftiuftate iuxta praeceptum Lunam obferuaré & cempusiquíá hod eft têmpus àccèptabile Deo,quod co uenit praecepto 3S¿ hi funt dies falutís non dantes ullam ofterifione, iri quibus Deus uult plus placari, & placantib. plus gratiae impertiri. Et ifta de erroré fuffîciànï:.

VLtimolocode corrédioné Caléndaftj uidendum eft Quoniam autêad duo non fempèr uera,fcilicet quod dies coniunétionis per aureum numeraoftê datur, Sd uerum Pafcha poft îi< Calendas Aprilis cadat,in ipfa reformatione aduertere habemus,& in futuro errorem uítare ; hinc primo quo ad fíne haberidicoriiundionumdiesex aureo numero confídérati oporteretfituationêpriginalem auteínumerí.Potuítenimápríncipíoriielíus locari,ad uerioremeóniundiionem oftendendarri.Et licet plures modi quo ad fituatioriis córrédíórie tràdi poifènt: tamen ex fundamento prætacfto diftantix duarum coniundtioriü,pèrfeâ;iûstalisha beretur correâioifupponêdo locationem uriíúfcuiúfqj numeri rede fa¿lám,ütper additionem 29. diera,ï 2.horatum,reliquarum fràcftionurri,iterum idem numerus repetereçunÔéquôadiftâ corredionemiri præféntiriiëexienderenolo.EÉ qúíafuppofita aurei differential!uera íituatióné,hódié prima Luna in cceïo3eft plus quâ quartain Calendario: ad huius corredioriê, aüt oporteret delete ipfum aureuriümerurii & per anticipationem ad dieprimatioriisreducereiEthicriioaUsnonpoiTetdefacilifieri,quoniam fecudùm eum modüm, omries per orbem libros rrititare riecçHe effet. £01 tali mutatione, antequàmpeïufum calcillas mutationis afittiplicibus capere/

tur,6rrormaiorexoríHpoíret.Poíretalíter corrigi abfqj librorum mutatiohej quoni amafitecefsioconíundíonis à loco fituationis aurei numeri ad quintum feextendit hoc tempore,fi ab aureo numero quinqj ftibtraheretur,S< refiduum pro aureo nume ro haberetur,talis corredlos aureus numerus propinque diem coniundionis often/ deret Etfi ad aureum numerum lo.addereturjfubtraclo 19 poft additionem, fiexce derettexortus numerus in Calendario 'oppofitionis diem propinque indicaret, ita per mutationem aurei numeri currentis in alium numerum corredS, remanente Ca/ lendarío ficuti ftat,propinque dies coniundionum & oppofítionum haberentur.Et hoc ifta tempore,quando anticipatioufqj ad quintam diemfe extédít:alío uerb têpo re, quando in minus uel plus fe extêderenô poftèt,remanentibùs libris uti funt, talis corredlo poffet fieri Dico autem propinque: quia fecundum fituationem aurei nu/ meri in Calendario,non femper ipfe numerus in eadem die collocatur,in qua eft co/ ñiundío,lícet per diem integrum nunefj diftet ante uel poft. Et hic modus corrigen/ di Calendarium eft inutilis , quia non poterit per eum modum uera dies coniundio/ nis haberi nec oppofitionis: &C hóc quia numerus eminus, non locatur regulariter in quinto die ànumero qui habet y.plusJedferéinfexto.Síc nec numerus,qui habet ío * pluSjíémperdecímodiédíftantercollocaturjnec collocari poteft,ut patet intelligdk Et cum anticipatioæqualisfit aloco Í»tuationis aurei numeri: patet quód per hanc ui am corredlo haberi nequit. Vnde fi per correclum aureum numerum, fine mutatio* né turrèntis aurei numeri,in alium præcifiùs offendentem diem coniundionis Ca/ lendaríumcorrigídebérétúfteeffétmodus præcifior,licet inutilis iit & maioris erro/ risgeneratiuus,ucfacilecondpi poteft.Eteftcôfequêteraduertendum,quôd adhuc alq modi confimiles inueniri pollent plures : puta fi dimitteretur bifextus in aliquo anno,6¿ mutaretur aureus numerus ineodem anno peradditionem triumadeum? puta 1440 dimitteretur bifextus. Et quia 1 ¿.erit tunc aureus numerus:adderentur *n* effet ts>.aureus numerus in illo anno, & alio fequenti i. & poft 2.& ita confequenteri ille auréus numéros oftenderet diem coniundionis. Nec eft illa regula plus uératj præcédens immediata.Símilta fí dúo bifextí omitterentur, ad uerum aureum nu/ merum u.adderêtur: oriretur tali modo corredlas, habens ueritatem ut precedentes ínodfEtfi quatuor bifextí omitterentur in 3 <?. aim's, oftéderet aureus numerus dic coniundionis & inter omnes præfatos modos,ifte foret eligibilior, quia minus erro/ ris 8C periculi contineret. Sed nullus præfatorum modorum uidetur conuentrepro* poftto noftro, quia ex omifsione bifextí oriretur fcandalum in populo,S¿in arte in/ ueniendílítteramÚomínícalemunanouítas,necreduceretурCalendariunoftrQadf reformationem. Quia ut clarum eft, per nullum iftorum modorum antiquæregulac obferuatíonís Pafchalis eifèntdenuo uerificatæftmo oporteret nouas regulas de feftís concipi,6¿ ^lia multa fieri,quæ plus deformarent forte quàmreformarenhVn/ de fi plena *& perfeda* reformatio Calendad} fieri debet,nihil melius inueniri poteft quàm reducere Calendarium ufq? ad eum ftatum, quod regulae antiquorum in faerfô Concilrjs traditae, redeant ad ueritatem, quanto leuiùs&facilius Puerius hoc fieri poterit.EcnoneftfortecogitabilisfadliorSduerior modus,quàm quód omitía una feptimana,aureusnumerus ín cyclum lunarem commuteturSi enim hoc fecerimus: redudum eft Calendarium noftrum ad ueritatem regularum antiquatum, Ô^ confti/ tutionum facræ Nicenæ Synodi,quo ad Pafchalem feftíuitatem, & caetera omnia fe íla mobilia &■ immobilia. Et ipfe numerus,qui aureus hucufqj didus eftjex tunc lu/ naris cycli e(let,8£ aliud nomen puta aureus cyclus fortiretur,cV melius & ueriùsdie *Mùhsrepara* coniundionis offenderet,c^ ipie aureus numerus Niceni Concilrj temppre oftendit: *di Calenda^* imo tunc Calendarium poftru ueriùs effet,quàm unefj fuit Et pro pradica huius cor **Jaitas** redioníSjíta effet procedendum. Anno Chrifti 14^. feftiim Pentecoftes cadit in *2$.»* diem Matjîôf quia illud feftum eft mobile,non confideratur à uulgo in quota die ca/ dat.Statuatur iracp aliquo die anni 1457.per publicudecretum,qubd illa dies i4.Maq illus anni 1439.in qua cadit feftum Pentecoftes,habeatur pro ultima die Matj,ôf alte-» ra Pentecoftes fit prima lunijs quod pofteanumçrus qui hueufqpureus numerus

díduf

didas eftjfit lunaris cyclus,& nocetur aureas cyclas,qui pro eodem anno erit 12.8C in fequentiq.ôC fic deinceps ttanc Calendarium eft redudum ad regulas Nice-ni Concilij.QuoniamCalendariumNicenum Græcum non habuit alium cyclum, quam lunarem decennouenalem:& infixus fuit ille cyclus Calendario ,ad habendas lunationes fi¿ plenilunium Pafchale:& ab 8. Idus Martij ufqj in nonas Aprilis, ftatuicpafchalemincenfionem quæri debere,& primum Pafcha n.Calendas Aprt Its tore. H gc omnia ad ueritatem redeunt per hanc corredíonem,ó¿ abfcp librorum mutationeJNumerus enim aurei cycli ubi in Calendario poftea femper inuentus fuerit,diem coniudionisoftendet.Necpoterituerum pafcha ante n. Calendas A/ prilis cadere,aut extra dies feptem azymprunr.ita quôd poft æquinodium Hsrbrei Graeci,& Latini Pafcha concorditer ÔC conformiter praecepto legali celebrabunt Vno etiam cyclo,Hxbræi QCLatini,aceifdem embolifmalibus regulis atentar. Et non poterit nec uerior,nec facilior redudio Calendar!) Romani fieri,ad regulas patrumtimo erit uerius apud Latinos,quam uncjj fuit.Quia Latini,qui aureo numero ante Chriftum Calendario infixo,loco cycli Lunae quo ad emboliimafcs femper ui dentur ufifuiffe, propter conformitatem decemnouenalis reuolutionis,fctnper â Græcis Hæbreis in certis annis difcreparunt,utfuperiôs eft oftenfum,Ô£ hæc diuerfítas ex tunc auferretur.Et ad hoc ut clare neritas huíus uideatur, primo quo ad coniundionisdiemficconftatJExpræcedentibuspatet, anticipationem hodie diebus cum ij-.horisfadam.Et quia numerus cycli lunaris , locatur infra aureum numerum tribus diebustpatet quod anticipatio lunationum â cyclo lunari, hodie 7 dierum exiftit cum dimidio.Quarefi feptem dies íubtraherentur,aut tranfilireritur: redíbítconíundíoaddieslocatíonísaureícycli lunaris .Etiam ex calculo tabula/ rum ídem confiare poterit:8¿ præfertim hoc probanttabulæPerfariim Græcg, per meadnoftrumlatinumufum redudæ. Quoniam cyclum lunarem in Calendario pro inuenienda infcenfione,locant concorditer hoc modo pene in omnibus locis: dico pené,quia aliquando ex primæua imperfecta fítuationeaurei numeri,diuerfi/ tas ínueníturdícet illa folym quádo 18/eft cyclus lunaris ínmenfeMartq,diuerfa fíe perunum diem ab ifta noftra correda,quæ habet quód i<í.díe,ficetfec3dum Perfas i$.díe locari deberenNec eft de hoc curandum,quia fefta mobilia propter hoc non diuerfifîcabuntur,maximèPaÎchæ,dequoeftprincipalis quæftioxetiam fi pofitio fecundum Perfas uerior effet ineo anno 18. cyclí. Vnde de exilíente liter a Dominicalí 18 cycloaureoîfiueraefiet Periârampofiti Ojfecundùm Calêdarïumnofirum odo diebus tardius Pafcha celebraremus, nori tamen excederemus 2 2.1 unam. Nec hocanteannumChriftiiff^eu(h'ret5utffmuldeeffetliteraDominical!s,&: iSaure us cyclus.DicoffpoiitioPerfarumuera effet,quæ ponit if.diem effe coniundionis quamuis frequentias in illa die confundió cadar,tamen prope finem diei,ita ut anno Chrifti i48j.quoanno iS.eft cyclusconiundionis in 16. diem protrahitur fada corredíone,fíueínnonam,fi non fuerit fada.Quare pacet,per hanc corredionem nos confequi intentum, quo ad incenfionem.Quod fi aliqua eft uarietas, illa quafi in nullo obeft,mSxime quo ad pafchalem feftiuitatem, & hoc fuffîcit propoiito noftro.Quoduera ifta corredlo fit ueriflíma6¿ conueníentífsíma propofito noftro: maximèexhocpoterftapprehendt, quoniam deinceps uerifsimum effet,illam coniundfonempafchalemfore,qugproximefequeretur S.IdusMartias,& illam oppofitionemqugpoftu. Calendas Aprilis prima fuerit pariformiter ficutNiceni Concilij & Alexandrini ftatuta præcipiunt.Nam etfi labor in fubtílíínuefiígatíone praecífiorhaberípoffetítamenquírqjquantumcunq; inexpertus , fatis appræhendere poteft hanc corredionem ueritati ferutrehoc tempore, quando æquinodium fe' eundum tabulas Alfonfi,12.Marti) effe dicitur. Si enim primum plenilunium poft «ernale æquinodium pafchale eft,fubtradis/diebus per corredíonem ¿V'falrum, darum eft sequinodium ufq? in ip.diem eleuari,clarum eft 19* diem ad 12. Calendas Aprilis,ubifirmarunitpatresNiceni Concilrj,æquinodium plus appropinquare quam 12.Martij.Quare nemini dubium.hanccorredionem ueritati fuffragari: cum

hodie operemuf per regulas patrum, perinde acftgequínotftíum in 12, Calendas Apri iis fixum effet. Vnde fi poftcorrecftionem illis etiam utamur regulis: minus neceffa/ rió errabimus* Quod autem correntio non tantum uerior fed *&C* uerifsimafit, aperte exhocconfpicitur, Manifeftumeft, diem æquinoâtalem fecunda Græcos u. Martrj ieffimarigfimiliter *ÔC* fecundum Hebræos, qui ante annum Chrifti lyoo. quarta Marti) Pafcha non celebrabunt* Quare decimamtertiamdiem etiam tunc æquino&ioda bunt, quoniâtranfuadato aequinoctio Pafcha immolant. Vndç fi hoc ita eft, quód q. taundSGræcos ut ex tabulis præcifis habetur, fimilfier & fecunda Hebraeos hodie equinocftiu exiftitîtuncpercorreclionëYaltusz. diera ad 20. afcedit. Et fic ar. diein ùefperis, erit prima Pafcha iadeom, tranfuadaco æquinodio: et noftrff infima Paf/ dia ta. die. qux eft ii. Caledas Aprilis, utiubecNicena coftitutio* Quare patet quod cfr G; aecis et Hebraeis haec corredito uerifsime cocordae, ímó uerius *eft* Calendaria fecadñ eofde, cp erar tëpore NiceniCÔcihj, quod fuit circa annG Domini 540. Et hoc ex eo apprehenditur : nam fecundum computum Hebraeorum, & pofitioaem ipfo- rum Hebræorum, ôf anciquorum, eo tempore sequinotftium potuit 18. die Marti) ef/ fejita quôd tuncludæi in i$>. die fecundum coputum Hebraeorum Pafcha facerent, *&C* ficpotuiflecnoftrum Pafcha 2<%autM. die fecundum ipfos fuiife. Sed quia conftitu/ tío ante ax. diem non permittebat Pafcha edebrarúnanifeftum eft, fecundum pofitu onem kidæorum, regulam NíceníConctlí)irritadijfcpquacpdeferuiuiíTe. Sícutetiáí quidam Launiannoq^. poft Chriftum apprehenderunt xquino&ium^utludaeijefr fe tj. Calendas Aprilts, utait Vicftorinusad Hilarium Papam, uec carnearegulisNi* cent Conciltj recedere aufi fuere*Similiter fi fecundum tabulas Alfonfi, aut experte riam Ptolemæi pofitam in didlioneAlmegefti nos conuertimusjquæà calculo Ab* fonfiplus die differt: patresipfos in hac pofitione çqumodHali non parume rrare nv ueniemus. Quare Calendarium etiam fi tempore Niceni Cocilt) canillar! potuiffet, fecuadumjHebrxos, S< fecundum fubtiliores Aftrologosmon tamen poft correcti- onem noftram, nec per Græcos>nec ludatos repræhenfibile remanebit* Sed an fecun dùm fubtiliores Aftrologos argui pofsit, utdeamus/Et clarum eft fecundum pofiti/ onem Alfonfi, qui ponit fuper Hieritfalem 14J?* Solem circa fêcudâ horam poft me- dium nodis Aríetéíntrare, 6¿ fie per falturn corredo Calendario r^. die deprehendi Calendar!) corredionem poiïe, quia non decimanonam diemjeduicéfimamprimâi æquinodio atcribuit. Sedad hocrefponderi poteft, quód tabula Alfonfinon fjntpft dualuer ueræ quo ad introitum ínAríetemtimó experientia copertum eft, quafi in horis eas de. nare, ita quod (utmagifter Hericus Batem refert in libello erroris taba/ larum Alfonfi) tnc expert ena do cuit, 149 **O** . poft hoc multis annis in ultra ho ris eafdemerrare. Quarefildiuerftratem horizontium terræhabitabilis cofideremus, quo ad ipfi. im uernale initium, ad hocut ipfa Pafchalis folemnitas per uniuerium or* bem uno tempore poft equino dium celebretunconiunda experientia noftri te- poris3 pofitione-ludæorum & Græcorü nonlongedifferemus3perueniemus enim paríformúer ad u*Marti)'díern. Prophacíus etiam ludæus & quidam ali) obferuato/ t es, qui anno Chrifti 1303, Solem 14. Marti) 8 Jiora poft medium nodis, Arietem com pereruntintrareihocnoftrutn propoíítumaffirmant, ficuc ôialij noftri temporis ex/ perimentatores. Et fî etiam aliquae horæ quæ deeflent à ij. die, fupplerentur ex diuer/ ika te introitus *in oriente* ab introitu *in occafu.* Oportet enim ultimum introitum in tetra habitabili annotare, ut omnes per orbSin celebritate Pafchalis quantum pofss Me eft concurramusjirt orientaliores per occidentales non præueniànturffedin tent poreomnis populas concurrat5falua præuention e horaria quo adPafchalis dieiiniti um , *S¿* Solis maturiore exorta apud prioresjndos quâ occidêtaliores Hiipanos. Et ulrímó aduer renda, q? ad hoc quod corredlo ifta in ueritate perfiftar, neceffe eft quo ad coniuntftionisdiemquiinjoq.. annis quafi perdiepi antici patur, bifextilem illius an d dim:trere, Ôf Temper joq. annum abfqj bifexti intercalatione currere. Et licet prg cifius fieret, (iTemper in/tf. anno non feruareturbiiextus, fed transferretur in fequen- tem fctlicec 77.& fic in p^anno unus bifextus fubtiliter gradafirp fubtraheretunta-

men cum ex priori fimplíci modo nullus timendus error in hoc negocio caufabitufr dimifiofecddo^modo fubtílíorí & pfed»ori primus acceptetur,per totale omíísíone bifextíínj04.anno. Ita quôd tunc 8.annifinébïfextocùrrant,utficueritasoftenfionis confundió nalís diet exfítuatione aurei cycliualeatpermanere.V«rum quia uet/ naleæquinodium, ineo tempore304-annorumfecGdum quofeam peneduobusdie bus anticipatur,& folùm per omífsióhem bífextilís dies una fubtrahitur: poíTet quis dicere, Calendaría nofírS nô ufq;qy£¿p in cqrredíonefua duoturG >fed *ía* pafchalis feftiuitatiscelebratíonefecundSlegalc cônftitutionë, poft illa tëpofà fall aciam cape re. Ad hoc dícendu puto,qüôd licet uerG fit exdifproportione motuG lunarium,non poffe que regíftratoria regulâj abG$ Calêdarij mutatione inuenireitàmen hicpræta dusmodus^inter excqgitabiles facilior &C uerior exiftit, quoniam motus ille capitis Arietis ingqualíteróbferuatusjpbftílla tepora fautore ihebith tardior efficietur. Et ficut aliquandotn 5 oo.¡annís,gradualís tantG mutatio experimento Ptolæmæi in/ ueta eft:ira fortafsis fi nonintotarini,tameinplurib. quam hoc tepore gradus unus per fíciet.Et fi no,táme una dies anticipationis sr quino dqxiiullu errorëeffícere pof- (et in celebratione pafchalis feftiuitatis,utclaret exfituatione aureícyclfiNecp ettâ in duob.dieb.error notari poffetîimô quoniâhæcnoftra corredlo ad unitatecocor dantiam reducit tres liriguas,Hebrçam, Grecam,6¿ Latinam,etiam quo ad embolíf- males annos,ut manifèffum eft ex fituatione aurei cycli in Calendarío:fi ex prguen/ tione æquinodfj errorpafehalís pleníluntj exoriri debèretjoportérethGc exoriri prímo 8.& poft hoc ij.aurei cycli numeris exiftentibus. Sedquoniamilli annífempec embolifmales funt, ut præhabitum eftttunc prætadi numeri uf($ ad multos centenarios annorG>potius 13.lunationi quàm prima oftetident,fecundum regula antiquorum,quæ in emboli finalibus annis iubetnon in Martio,fed *in Aprili* Pafcha *ce«* lebr^ri. Quare concluditur, noftrüm Calendarium modo prætado corredum,per omifsionem biifexti in trecentefimo quarto anno,ita regiftrari, quôd tamin prima* tionibus quàm pafchalibus feftiuitatibus, ufe# ad mille futuros annos &C ultra,*„ueri*tatem óftendet fecundum pofitiones recentiorum tnagiftonum probationum, ÔC eo rum qui ante nos fuere. Licet ex his omnib.humanis experimentis particulariter cap cis nulla ex motulumínaríum de pretérito certitudo ad futurashabeaturmifiquantii ordo regularitas inuêtoru motuum,prgfumi de futuris permíttít.Cíí ergo hare cot redio de facili fit pra dicabitis,& tantæ utilitatis, quôd per ipfam ad regularum no/ bis infacris concilqs traditarum reducamur obferuantiam: magna auiditate eadem facra h»c Synodus Bafilíenfís (ut fpéramus) acceptabit.Si enim ita legit in adtone prima Chalcedonenfis Conciltj, omnis qui non celebrat diem fandum Pafchx fecundum fandx catholica: Eccleítx regulam, anathema fitteura maxima adhiberi de/ bet,quôd QC præceptum Dei,fimul Qc patrum regulae,in ueritate concurrant: & ma/ ximequart»decimanorum,qui &teifêracædecaditæ dicuntur, abiuratio hærefis ibi/ *tytdrtœâecb* dem geftis Chalcedonenfis Synodi inferta,patres pro reformatione unitos monere *manifueriitbui* debeuquoniam anathematizare eos oportebat quartçdecimanorumhserefim1&: eos *retid ^ui cum* qui Pafchæfolemnitatë fecundum iandse catholicae Êcelefie regula non celebrabat,

Hec penfantes agite ut retroiedo Pafchali errore ueritaci inftemus,ut *pa(¿hacel^* fic de hac uera temporali feftiuicate,ad æternatn transferri mereamur»

Keuerend. Pat.D.Nícohi de Cufa CardíTraótatús de Reparatione Caleri-*' darij,recitati in Concilio BafilienfíjColleAí annoi^á. Finis.

CORRECTIO I ABV-laruiS

Patrem Niçolaum de Cula.

D fdenàum,quid ueritatfc & quid dutij tabulae Àlphonfi cent's* nçanf : primàquidem de cap.nærarum, uídetur mini quôd nullus Fit ibi error,nec defedius.ïmô tabulae differentiarum ararum, *ÔC* ta bulaeredudíónís temporis incipientis ab aliqua çra in fratftionca fexagenariasmec non tabulaenegocíj huius,óptíme funt compo- (itae, côntihèntes praecise penitus ueritatem, quam retinere pote* rant,, Tabulae uero radicum ut opinor, ínntillís altjs arisabærà Alphóní?,exacftá ueritatem obtinere potuerunt Iri aria tamen AÍ-phonihueræ effe pótuerfftJÜænamcp per earû obferuatores,inuentæ fuerunt: *Fi be?* ne ergo obferuâuçrunt,utic# êrunt ueræCula autem recefsio *ni*s â ueritate in alrjs ra? dicibus eftmam ipfi motu cuiuslibet mobilis in têpore illo,per quod alíse erg differur, ab æra Atphorifí extrácftunijde fuis tabulis mediorum motuum,fubtraxerunt à radi ce inuehta â principió annorum Àlphonfi. Quodqj remaniît,pofiierunt aHsrü ærâ-rum radices.,motüm ílliim eíTe ueríílimum fupponentes.Et fi fie effet,qptïmé faétum fuiiTer,cu.nc enim radices omnes iftae effentuerifsimæ. Sicenim quærendo loca mo-bilium cœleftium,ad tempora obferuationum príftínoruth ex bis Aíphonii tabulis» redírentútíqj eadem loca, quse ipíí obféruatoresdilígentifsimís íngentjs inuenerun Sed quoniamboenon ita cqqtíngitj'mó fícrétrógrade QperandoAíuueníudturprs* dieftæ tabulæ eum obferuatíórie famátórum ín fingulis difeordarethanediferepandk am mihi declarare incumbit.-Exhoc énim'líquíde áppakebit,áh ipfis calumniose contraire'copia tusfim,an re&a ratione contraeas inuehar. Incipieris ergo in np-mine Domihi:primo motum orbis ftellarum & augium unum habentium motu exâ minare,cum obleruationibus praeteritis famatorum fapietum : accipiant motum Al-chimech ideft Spicae, inuentum per obleruationeThimocaridis poft'Nabugodono for 454.annis aegyptiacis,que inducit Ptolemxus in Almagefti díftínáíone feptima infine Cap.tertij. 0¿ fuit locus eius 2 2 .gradus, 20‹ minuta Virginis; Quærâ loen eíaíf dem ftellæ, per tabulas Alphonfi : tempus ílludreducftiíad fradioaes,fexagenárias eft 4<í tertia 7. fecundado, prima. Cu quo extraho motü capitis Arietis:&intienió à, Íigna44'gradus,7,minuta *ÿ6t*feçiïda. Cuius açqüatio eft,z.gra. *29.púa*.^fecunda,mi* nuenda.Motum ueró ftellarum ab illo tempore ufe# ad Alphonfiim,inuenio 2 o .mi-nuta sjTecñda.Aequatio auté motus capitis Áríctís ad tepus Alphofi,eft 8,gra.2.mt 5.fecunda,qua¿ eft addenda.Cum qua addatur æquàtio eius ad tempus praeteritu praè di(ftum,& prouénientio.gra,52 .mínu.5).fécunda:quod additum motui ftellaruminfra tempus medium producit,xugra.sj.múzií. Fecunda, Et tamen fecundum illas ta* bulas mota: funt ftellæ auges per tempus illud íntermedíum,Subtrahatur ergo lo-cus ille aloco Alchiméch,pofíto ín radicibus ftellarum ad principium Alphonfí,fci-liceti^gra.48+miXibr£:remahebunt2hgra4^.mi.Vírgínís Eccequomodolocushu tusftellæ qui inuentus eftàThímocaríde, diferepat aloco eíufdem inuentoperillas tabulas plus.Sí autem eundem motum fubtraxero ab auge Solis,quæ eft fe cundùm tabulas Álphofí,<.fígnum 2s.gra^.mû remanebiti.íígn.fí.gra.^.mi. Aux autem Solis longeante Abraham & Ptolemxum,maior erat quskri fuerit temporib. ,eórum:quod mihicrederenoneft pofsibile. Itemuidebo utrumiftaetabulaeconcar/dent cum Ptolemaeos in locis ftellarum fixarum *ÔC* augiS, cuius obferuatíones fadaá funt circa annos ab incarnatione Domini noftri lefu Chrifti q8.Romanos,qui rcdu-efts'ad fexagenariam fradlionemjacienti^.tertia 0 fecunda,aprima. Mocuscapitis Arietis ideftaugis,ex tabulis Alphonfi iecundum hoci.figxgra, 18 mi.21 ♦ fecunda: dusæquacio^s.mi.s^TecundaiSedæqaatioîS.mir^ftcqndaaddendatMotus ftel-

larum

bruma tempore Chrifti* uftp ad tempus iîlud,ô.fig.T.gra.ô.mi.4^< Tecunda $$♦ tertiat cui fi addatur aequatio iam dida,erit igra.y5>.mi.48.fecuhda,alias y5. fecunda 15. ter/ tia.Quod additum radici anni Solaris, pofitiad principium aerae Chrifti, facit auge Solis adtempus iftud,fcilicet i.fig.i j.gra.íy.mí.g.fecunda.Mótus aufemftellarum in tempore medio inter Ptolemaeum SCAlphonfum,8.gra.10.mi37.fecunda.Cui aequa tío capitis Arietis tempore Alphonfi addita,erit i<graa|.mi.24.fecuhdis,aquo po ftea fubtrahitur aequatio eiufdem capitis têpore Ptolemæi,S<rernanebiti$.ï2.15. qui eft motus ftellarS &augiq in illo tempore. Quod fubtrahaturà locó Alchimech te- pore Alphonfi,& remanebit locus eius,2 8.gra.jy.mi.Ptolemaeus autem inuehit hac elTe in xtf.gra.4o4minu.Virginis:differunt ergo fere per 2.gra. Auges quocg differat per / gra hic ¿C ibi. Non tamen tantam differentia credo ftiiffe in auge Solis tepore eius. Nâ inuentio huius ualde eft difficilis, & eius obferuatio non parum ambigua. Ideo ipie ufuseftaugeSolis eadëquâinufenit Abrahâ,Uelùti Temper immobilis per ftueret. Deftellisfixis autem de quib.facilis eft obfetuatio,noiidubito quitiPtole- mæus& plures alqfnueaerint ueritatem. Quapropter uerifimileeft, eas in futurum tant» uel forte plus uel minus differre, non fàltem concordabat: uel fi cohCordnnt, hoc magis cafu,cjj tabularum accidet ueritate. Inueniuntur tn motib. harum tabula- r«àueritatedifcordates,nunc aueris obferuationibideficientes,nuncuerd fupertjs augetesmeceflafio ergo aliquando cocordabut.Poftea ad tempora Albategni pro cedâetiam calculando, quod eft poft incarnationem Domini 879- annis, qui redudt tn fexagenarias,faciant i quartum,is.tertia ro,fecunda 74.prima. Motus receffus SC acceffus ad id tempus,o.figna^y.graj 5.mu?.fccunda.Ei'us æquatio 6.gra.22.rni. Tecada.Motus ftellarum ad illud tempus i.fígnum,tf.gra.27.mi.27.íécunda. Omnia fecunda tabulas Alphonfi. Aux Solis Tecunda hoc 1.Tignum H.gra.tÿ.mi.quæfifub trahatur ab augeSolis tempore Alphonfiíhabebitur motus ftellaru in tepore medio fcilicet 4.25^0. Quôd addatur loco cabalazedi.i.cordisLeonisintepore Albategni, q fuit i4.Leonis(ut patet in canon«b.Albategni)proueniOt ig.gra^.mLLeonis. Ec ce quomodo in illis 571. annis, diuerfïificaùtur motusáugíum ih tabulis illis ab infti/ tuti0nib.Albategni2.gra. Reperit enim Albategni auge Solis z.gra.iy.mi. Gemino rum.In ftellis autem fixis i.gra.& 1y. mtPofuerunt enim tabulatores Alphonfi,cor Leonis in Leone 15» .gra.55. mi. Si quis mihi dicat iftas radices ftellaru non effe ueras» nec inuentas fecundum tabulas Alphofl(i,fed pofitas ab alijs nefeientib.calculare: re fpondeo,quôd primo ab illis tabulis inuentx funt. Cuius lignum eftmam uidi libra ftellarum fixarum eodem modo, qui liber extradas fuit dearmario regis Alphonfi, quemadmodS dixit mihi ille qui extraxit. Vidi enimftellas fixas fi tu atas ifto modp înfphæra folidaffada per ipfummec Alphonfum.Et coçeffo illo quôd radices illgno fint inuentae per tabulas illas: nihilominus minorabitur diferepantia ínter obferuati/ ones perhastabulas.Nam inter Thiknocaridem & Ptolemaea, ftelîæfixæ mota:funt fecundùm ueritatem obieruationum 4. gra.w.mi. Secundum tabulas autem iftas» .gra.$8 jní.SC plus.Et a tempore Ptolemæi ufqj ad illa fecudum obferuationes,mo/ rafunt 2,gra.17.mi.Sedfecundum tabulas has, 2.gra.54.mi. Quomodocunqp ergo ponant,tabulas illas in hoc ueritacínon inuenio concordare

Item inuenio alium errorem iftarum tabularum demotu ftellarum fixarum fecunda ipfas.Nammotus uelocifsimus illarum fuit circa tempora Chríftí.Tuncenim ponat caput Arietis acceffus incoepiffemotum, in illa parte patet motum effe uelocifsi- mum.Sed ih ueritate,morus ftellarum non erat tunc uelocifsimus.Ptolemæus enim reperitípfasmouericírcaílludtempusín ioo.annís.T.gra. Fuit enim Chriftus circa medium temporis quod fuit inter Abrachím Ptolemaeum. A Ptolemaeo uero ufep ad Albategni ínuetus eft mo tus ftellarn fixarum in cannis ngra. Ergo motus ifte nuc uelocior multo reperitur.Eft QCaliud in tabulis illis quod mirabile uídetur,quo- modo fecundum eas circuli planetarum moneantur, motu ftellarum acceffus & re/ ceffus capitis Arietis Librae,maximede circulo Solis.Côcedunt enim ftellaslixâs retinere eandem Temper declinationem ab ecliptica,to ta ergo ecliptica nunquam fi*

tum mutabit. Signabo ergo inarcu Solis pundum fuppofimm capiti Arietis. Incípf at^ergo caput Arietis declinareuerfus feptentnonem in circuloparuo, uelpundum fignatu in circulo Solis. Concedunt enim id,tiel declinabihuel manebitin loco fuo. Si manebit,érgo non amplius manebit fub ecliptica, quod eft nerita tí díflbnumtfi fifi quatudquatum ergo caput'Arietis diftabiç àfedione Zodiaci circa æquatorem,tati tùmSC pundum illud diftabítneceflarió ab eadem* Mouebiturergoexnecéflïtaté sfto motu,quód non pqnuiit. Póft hxcautemde alijs mobilibus erit perfcrutandS iîmiliter. Ét primo de Spit* Quoniam tabulae har fupponuntannum iblarem feu tem pus circuitus Solis femper aequalem & inuariabijem permanere,merito ergo dehoC Uidenrur red arguendae* Sunt enim in hoc contrariae tjs,quæ ab obfcruatoribus diuef (orum temporum fubnliter funtpercepta. Antiquiisimrenimobferuatores Babylo nici,fcilicet AchamíhSC Midan, pofuerunt quantitatem, anni ?«f.dies fit i* quartam *S¿* i. feptuageiîmâfextâ unius diei praecise Et fimiliter inuenit A brach is fere,fed mo dicominus<PofteaPolerriæus inuenit illa quantitate?^*diesæi.quartâ,minus ?oo* parte unius diei. Dehinc Albategnt repperit illud tempus dies, $ horas. mi* i 4*fecunda Sed tabula: iftæ continent jffy.dïes y.horas 49 miu^.fecunda Hanc quan titatemconftitucrundnuariabfiem demaiod in minus, *Qc* conuerfim : ficut & motus ftellarum nunc uelociornunc'tardíorefíe Comperitur*

Adoftendendumergodifcrepandamharum tabularum,quamhabentcumantiquis obferuationibus de motibus aliatum 7*>ftelíarum ; aflamo obferuamiamfa dam ab Achamín,poft Nabugôclonoforjiy* annis Aegypüacís 21 diebus ftptïmïmenfísde mçi ibus Aegyptiorum , in ortu Solisjdeintroitu Solis in pundum folftitiale æftiua-fe,quâ etiam afTumitPcolemaeus in Almageftididione tertia. Quaeram ergo hocin tabulis Aiphonfi : tempus illud redudum in fexagenarias, ? 1* tertia, $2. fecundans* prima*MediusmouisSolisadmeridianum Alexandrie i.fignum,?o*gra.12 mi*?.fe-cunda.Sed fecunda Ptolemaea motus Solis erat?, figna, o.gra.yr.mu.fecudaAequa tío Solis fecundum tabulas Aiphonfi efttuncyi.mi. Secundum Ptolemaeum autem èft circa 5*. mí. SC eft minuenda* Ecce quod fecundum tabulas Aiphonfi nullatenus Sol tuc eft ingreflus primum mi. Cancri: Imo ad minus habuit adhuc perrranfire ? y. mi.uel circa. Siccp erit differentia circiter iff. horarum. Item cap.io aliam differenti^ obferuadonem fcilicet Abrachis de introitu Solis in pundum aequinodialeautum/ nale, quam etiam fiimic Ptolemaeus ubi fupra in Almagefti didionetertia, fcfiicetab Alexâdri morte 48 «.annis Aegyptiaticis po ft dies hâguahic,idcft y.dierum fupcrad ditorum anno, 12. hora in Alexandria. Tempus illud redudum adftxagenaríasfrá/ dioiies i8.tertîa,2.fecûda,48'prima. Medius motus fecundum tabulas Aiphonfi ad Alexandriam $.figna a.grai 8 mi.29 iecundaAequado Solis fuit t.gra .9* mi. fecutv dum tabulas Ptokmæi,quæfont nunc uenores.Patet ergo quód eft differentia 9.mi. & de tempore^ horarum, & plus-Sed fecundum tabulas Aiphonfi erit differentia maioir.Item accipio obferuadonemPtolemaddeintroitu Solis in idem pundum po-(itum ibidem Ut d? dum eft, fcilicet anno ab Alexandri morte 04* incompleto annis Acgyptijspoft 8*dksmenfts feptímidemefibusAegyptiorumi9.horaferé,48*ícílí cet mí.díeí tempus redudum ad íexag'enarias,4¿ tertia,^Jecunda,4?*prima*M€'di/ us motus Solis ex tabulis Aiphonfi ad Alexandriana??*2â,y5.fecundumPtolemeu figna,*,gra. s.mi. Eft ergo differenda 1. gra59.mi.Ec fecûdüm æquatores Alphonft eft maior Etde tempore erir differentia unias diei 6C tertiæ partis diei.Certe tales de-fedús nimis eflent inrolkrabiles.ISed in obferuadone A!bategni,de Sole no inueni tur error ualde notabilis, quia tabu!stores harum rabularum Ut dixi, per eandem ob-*reniationem* Solis circuitum menfi» funt. Sed *in tempore* noftro differentia ab alP quibus inuenta eft de introitu Solis in Arietem.Dequibusinaenifcripcuminqucda libro Aftronomiae>quodanno Domini 1290.diei). Martij,inuentusiicSol **intrare in** Arietempoft 16.ho*quod multum diferepata tabulis Aiphonfi.Irem quidam;? anno Domini t^s.inuenit Solem ingredi A decem,non in hora qua inueniturp

bul^

bulas Aiphonfi. Ego aeró fí quid ínueni,non conuenit hic ponérej ne tfeftimoniuttî mihimetipfi uídear perhibere»

In Luna fi eft defedus aliquis nunc oftendam. Reperto didio ne nona Alina geftí dé obferuartoneMercurtj,q> poft annos Nabugodonofor 8.35. Aegyptiacos, poft i.dí/ esmenfts alchícá,7 horas,5o.mí.Medius motus Lunar.fuitngra.zeí.mi.Gemínorum ad Alexandríam.Mcdíum argumentum Lunar ô.gra.jî. mi. Secundúm ueró tabulas Aiphonfi; Médius motusLunæ ad Alexandriani 1.fignum ij.'grajp.mfi». fecunda.Medium argumentum Lunæ fecundum cabulas eafdem 449.2g. is.Eft ergo differentía in motu Lunæ, unius gta. 14. minu. in argumento autem eft differeiwa hie Q¿ íbí 2.gra.tf.mínu. In elongatione autem Solis & Lunæ, inuenitur difcordia io. mi. u/ nius gra. Etinobferuatíonibus Albategni fimílitér ínueníturdifcrepanríainLuná iuper quibus tamen ifti creduntur fuifle maxime fuftentatfi Nam anno Alexandri magniiîdncompletOjpoftz.diesmenfisab menfibus Graecorum 15.hora, 15» mi. ad meridiem ab Abrache motus medius Lunæ inuçntus per Albategni eft, lo.gra.M* tni.AquarffEcfuit hæc obferuatio eius fecuda de Lunari edipffiTempuspræ didurrt ad fexagenarias fradiones redudum,eft 2.quarta,2»tertia, ^.fecunda, aprima. Me* dius motus Lunæ fecundum hoc ex tabulis Aiphonfi 5.fignaji^gra.^nu^oXecun da.Motus argunKnd'medius 7.5.8.10.Medius motus capitis,Ariec is 5. fign. 15. gm 40. mû 1). fecunda In motu Lunæ inuenitur differentia 15 miJn argumento medio nulla inuenitur notabilis differenda In motu capitis eft differentia j.mi.Inelongatfi one autem Solis SdLunxunueniturtanca, quanta in obferuatione Ptolemaei diffe- rentia, fcilicet 10. mu Quod autem elongatio illa fecundum tabulas Aiphonfi nort fic omnino uêràyçciaminuenrum eft â confi derantí bus noftri temporis. Inueni feri/ ptum quód per horologium uerifsimum quídam inuenit in pluribus ech'pfibus Lunx, medium edipfiscitidsfuiffe quàm fuerit inuentum per tabulas Aiphonfiper tempus notabilis quantitatis*

De alíjs planeds quantum motus ipforum extrados de tabulis Álphotifi differant ab obferuauonibus Pcolemæi, propter breuitatem non potiam calculatoris motus; fed difsímílfcer inuenirec omnes motus illorum y . planetarum fecundum tabulas Aiphonfi muratos plus continere, quam inueniaturin obiernationibusPtokmseif prout fequttur.

Motus Saturni abundat 2,gra.j7.rhfi

Motus louis abundae ugra.jztmi.

Motus Martis abundat 2.gra.57.mi;

Argumentum Veneris abundat 4 gra.tj.mfi

Argumentum Mercurq abundae 2.gra. 28.mi;

Hæc de corredione defedus tabularum Aiphonfi fufnctànu Si qui autem prooa> tionibus praediatis non contenti fuerint, ueritatem inueftigent proprijs obferuatio< nibus, ÔCinuenient per Dei gratiam, mehaçc non fcripfiffèmotu inuidiæ, fedueri amoris,& zelo,ut ab errori! deuio retraham hanc fcientiam finquirentes;Addam ecfe am nonnulla ex altjs,

Guillermos de Clotoalde fic differentias notauit circa tabulam Saturnfi

PtolemaeusponitmotumSacurniindieo^o^o.jj.ji.zS^u Differentiaautéminter Ptolemaeum & Alphonfum»

i?ter.4^quar.iuquin;jô»fexh

Saturnus mouetur in anno communíoa¿.t547. Itent Saturnus mouetur omfci die in epicyclo 77.mi^. fecunda; & in eccentrico per2.mi.qui ambo conftituurtc medíuni motum Saturni ín unadie.Noîa ab his tabulis Aiphonfi fubtrahenda funt i.ftgna,*; gra.ja 4ni.4h fecunda.

RadixaügiumÀrim.2.25.2 5.45.54.

Circa tabulam louis.hxc tabula eft fugabundals iñ i+gra37*mfi44*f«cundis à têporé Chrifti ad annum 1448. íncómpiem índíe Calixti, qui dies funt $ 17840; In quos dies diuidanturi, gra. 52. 44. prouenienS fubtrahaturàmoru unius diei huius tabulai

a?JZ.Ptolemxuso.o. 79» .Radix augiumArim44

Toleti 7.547.04*
Circa tabulam Martis o»o.3i.2ff.58.39.7ff.i7.Pcolemaeus 0.0.513^4541*JS-Differen. tía inter Ptolemaeum ÔÉ Alphonfum,o.041.2s. 37.4*5; 78.16. A tabulis Alphonfifube trahemedium motum inter Ptolemaeum & Alponfum/cilícet tJgra.$.mt$.fecunda 19.7.56.5 2. Differentia. 1. tercium.4ff,15.27.
Mars monetur in anno communi 5.11.27445. Aux. Arim.5 t^* iH4.Tolett435j>^ ij.4.o.Radix in Saturno Parifiis.i.i44utf.K>.4Q.Toleti.ui44.20a 2.
Circatabulam Veneris.Nota fecundùm tabulas Alphonfi Venuspertranfïtepfcy> clumin48)tdiebus4$.mi'diei.Ec fecundùm Alfraganiï 10484. diebus pertranfi't,cit/ ca tabulas motus argumenti Mercurij. Argumentum Mercurij a tempore Ptolemæi dicitur abundare in. 2.gra.is.mi.qui fidiuidamur per dies annorum.i 2 oo.prouenifit 2ff.2i.71 fexta,quifunt motus diei fubtrahendus,0¿fadunt.i.ter.i*.quar4*. quin.ru fexc.addenda motui unius diei huius tabulg Alphonfi4& perueniet motusa.diei cor redus fcilicet. 04 4.2 4.845.57 5.
Radices centri Lunae Arim. 1.15'40484.27,Toletti.i8.ji.i9.3234.Parifiis.r.i8.z 13* 44.58.R0ma: 1.17.12.2249.40.
Circa tabulammedij argumenti Lunae radix Parifiis44844.ff.45. Arim.jaff.sjjjo. TqIetÍ4.?.o.i44i.Inanno communi monetur. i.fig.2^.gra.4.mi.5h75*Radix centri Iu tïæ Parifiis. 2444444 ^Viennae. 5454.74542.
Calculando ex tabulis Almagefti Ptolemaei &. fuper radice differentiae Nabugodo/ nofbr & incarnationis Chrifti i. quani$.ter.4ff.fecu.i<i.prt Er foper radice annorum in Almagefto fuper Saturnum fcilicetzts. gra. &45. mi. Capricorni, ifteeft motus Saturni, 1.1145 i7.4340'2<F*6*Aliter.24.ff.45. \ v
Calculado ex tabulis Ptolemçi fuper eandem radice Nabugodono.et incarnationis Chrifti. i.quar.i/.^^.Et fuper radicem in Almagefti Iouis.4. gra.ii.mi.Librælfte eft motus.feuis^ 4.84^1240.147.2^.Item calculando ex tabulis P.tolemaei ut prius, & ad ditara dice Martisin ALrnageftijfuper medios motus Martis.?,gra. ¿Mni.ífte eft motus Martis.1.59.418.43 ^.38.18,
Ztem calculando ex tabulis Ptolemxi, & addita radice Solis in Almagefti Ptolemæi up medios mot9 Solis,ifta habet.i>mi.PifciGi& debet fic reduci ad gra.?. 30.15. Ifte eftmotusfolisinuetus 4.57.45.18.14.41. ae.adannosChrifti.Ifteeftmotusquenit ex tempore Nabugod.ad Chriftum fineradice, 57.30.18.14,4.11.26; in calculando ex tabulis Ptolemæi de motu Lunae fuper radicem Nabugodo. QC incarnationis Chri/ ftiquæ radix eft.i.quar.i$4ert.4^.fecunda. zff.prima. Cumradíce.i4.gra.6¿22.mi.t iugra.22.mi.tauri. Ifte eft motus Lunae medius,2.15.15.iff.n.34.15.0. in calculando ex tabulis Ptolemaei argumentum Lunae fuper radicem Nabugo, ÔC incarnationis Chriftiutprius cumfuperfluo. 2.fig. 8. gra. & 49. mi. Ifte eft motus argumenti Liv nâe.3.5 3.1542.440.47.54. uel cum fuperfluo.2,fíg.8,gra.ip. mi. alias ideft radix.3.5 2. 454«'4-20'4r-34.
In calculando extabulis Ptolemaei, argumentum latitudinis Lunæ fuper radicem NabugoChrifti incarnationis ut prius cum fuperfluo,quod eft 575.gr», 15.mi.lftc eft mocus argumenti latitudinis Lunae. 2* «44^435*543* Divione quarta cap.s>. circa ultimum.
Item calculando elongationem Lunae à Sole fuper radicem Nabugodo.&f incarna- tioné'Ghrifti,curriradicequefüitanteílludtempus,fcílicet7o.gra.et37.m!;íftaerítra dixChrifti elogationis Lunae à S,ole.?.55.42 37.57.20.1.3.4.
Item de argumento Veneris extabulis Ptolemaei, & fub radice Nabugo. & Chrift^ ut prius ifte eft motus 044.57.194 0.2 6.8. Ec fi additur ei radix Nabug. 17.gra.7mt ifta erit radix Chrifti3.ff»4*7*> 9 40*2 ff.8,
Item de argumento Mercurrj ex tabulis Ptolemaei,fuper radicem Nabugodo. Chriftiifteeftmotuseius.o.24+o.i84o,474i.4o.Etfiadditureiradix,eft radix Chri/ ftio.fig.4,gra4*mi45*i84O.474.4o.

Nota^

fabularum Alphóñíi itaj

Nóta,quatitdtfi àug'estêpôréqüo quaeris loca plaàëtàrunirdiftaht ab atigib/hic feri/ pris j tâtùm adde fupçrloca inuenta,. Itaqj adde ab anno Chrifti 1420* ufqj ad annyià ï4244<›tni.aut48.mi\fecundum alios magíftros hoc tieriùs èi 14.2y.adde 48. mû*, fecunda.30.tert.ôf quolibet anno, jó'.fecunda ^o.ter.ManfipnesEunæfunt capiendg fecundùmfphæramodauam,ÔCnonfecundùmnonam.

Sed latítddo earundem,ó¿ arcus êiufdem circuli interceptus ínter eclipticam 8/ cor/ pus eíufdem ftellæ,quæ latitudo eft fempiternæinuariabilitaris : quia motus acceíFuá *jSC* receffus taina reuerentiâ ponetium effe,proríus eft negadas. Ét ponaíbidem motum oiftauæ fphaeræ feeSdum modum quem hic teneo, cum reprobatiohe¡Thebít *SC* aliorum omnium, poàentium motum açcenus &'receffus.

Quod omnes, mednçnQjtus,qui ponuntur in Alphonfo funt diminuti: & quædam tabulæ aequationumnçuçSolis louis, Veneris fuperfluunt. Aequationes ueri> àugtfz talentorum Lunæ funt deficientes. VerStamen hoc dico, quód coniSdionës luminarium (àtis appropinquant ueritatitqùia quod fuperfluit *in* uno ïçilïcec in Sole, eft diminutum in alio fcilicet ín Luna,0¿ íta diminucio unius reftaurat abundantiam alteri tis.Echocniultosmagnos ¿¿famatos Philofbphos düxít in credulitatem praedidard tabularum. In medid motuLünæfubcrahantur 4o.mf ho.quíbüsrefpondenc **.mi/ nu.uniusgra.Amedio motu Saturni fubtrahitur igra. 1y.múuníus gra.Medio motui louis additur i* gra. A medio motu Martis fubtrahuntutj › gra. Motuiodauæ fphæræ a&ditùri.grà; i ‘ , f

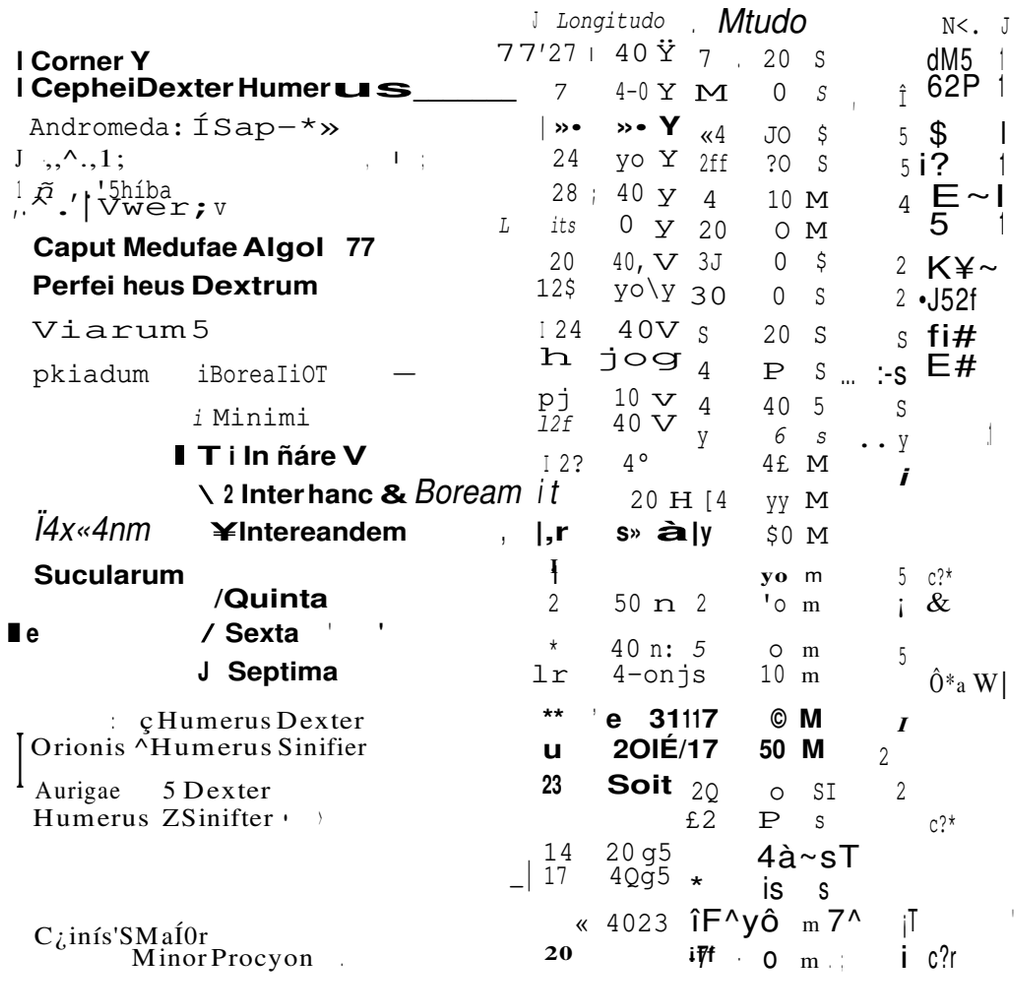
Hcnricus Baten,Mechh'niennsjíntiaáatufuófiiperdefeíftibus tabularum Aîphon fi,in fine fie habet/

Aiïùmo obferuatioriëm fada per Acbamïh,p.oft Nabugodonotbr HS» annís^í.mefis Achur demenfibw ægyptijsin ortuSolis3in pundum folftftiàlcm æftïuakm, que *SC* afiumftPcolèmitis in Almagefti didioge tertia. Quærahoc igitur in tabulis Ai/ phonííí 8¿ renipus illud redada ín fexagêarias:eric 3i.tertíayy^^ prírtia/Medíus mo/ tus Sfilíl ad meridiana Akxâdriæ^.fig jo.grá. i z.mí.j.fecuhdá.Sed fecundum Pïole meum,m£<iíus mocas erarj.íígná.d.íngra.jz.ríií2.fecunda. AequatíoautemSplís, fecundiWPtôlemæùm ^tJ. mí.'S¿.immínqerida fecundum tabulas Alpfionft circa 51. mi.Ecee qüôd fecundum tabulas AÍphonfí, tíüllatehus Sol tune eft íngreílus prímft 'minutum.6ahcrí:feá ad rhinus habufe adriuc tranfire, 35. mi.qeï circiter ficqi erit diffe rentiarçircâ i^ho.Item capio aliam obferuatlonem fcilicet Abrachís»de ínrroftu S.Q/ lis in piihdum æquâfrpdiàleni autñnalemxquam refumpfit Ptplemaeus, ubi íu¿>ra ab Alexándrí mortc-irí; aiínís. æîgÿptq^pôft j.díes laguahí. id eft 7. dierum reftauratorum,i2.ho.ín Alexandria?cempus illud redudum ín fexagenar¿as,efti8.téttíaz.fecS da 48.príma.Medíus motus Soil's ex tabutís Alphonfi ?.fig.¿.gra.i*. mi.a^.fecunda* Aequatio Solis fuft fecundum tabulas PtoÍemgí,qüíE pró tunc uedoresdicebantur; ikgra.9.mi.Patet ergo quod eft differentia p.mi.gc de tepore4* Ho.flif plus: fed fecudS aequationes tabularum,eritdiffcretia maior. Item accipio obfefuatioriem Ptolemæi de introitu Solis in eundem pundum pofitum ibidem, ut didutii eft : fcilicet anno á morte Alexandri 4ff4« incompleto de annis ægypttjs,poft8; dies mentis Acfiurde taiêfibus Aegyptiorum is». ho.fer¿48*nii diei.Tempus illud redudum ad (exagena/ rias,4ff.tertia.sr.iecunda 4.3.prima. Medicis motus fçciïdùm tabulas Alphonfi 5-fig« ?.gra. 28.mi.çî.fecunda ad AlexIdrum.Secundum Ptolemaeum uero fig.2. gra.jn mi. Eft ergo differetia unius gra.u.mi.Et fecudum aequationes Alphonfi eilet maioi *SC* de tempore erit differentia unius diei, *8C* tertia parte diei. Certê tâtus defedus ni rnis effet ùi cabulís.Sedín obferuátíone Albategnide Sole,nort inueniecur error nosabilis ualdeiquia tabulacores harüm tabulârum ut dixi,per eandem obferuationetii Solis circuitum menfí funt, 0¿tah'á inulta quæ feqúuntur ôipræ/ cedunt defedus tabularum,& íupputáío/ num refpícientía.

t Cortedíonis TabularumAïphotifi. Finis; ,

STELLAE INERRANTES EX CAR-

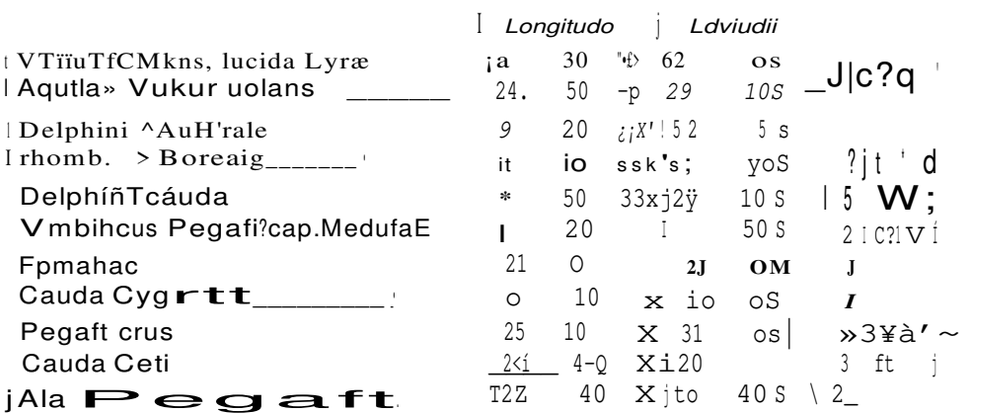
dtnahs CufanijNiceni, & Alliacenfïs ob/ ícruationíbus Cuppütatæ

¡GAÍALOGVSSTELLARVM FIXA/

rum ex Cardinalium,Cufan^Níceni 6C Allia*
cenfis obferuationibus»

	Longitudo	Ldtiiudo	M*g-| N4*
Àfellt § Boreus	1 *°¿l| 10	40 S	4i
AlcU1 "I Auftrínus	2 iàÙ 11	io M)	4i CM
Pectus g&pñdíepe	1 0	4$	
Dubhe humerus Vrfaé ,	i». 4P SI 49	OS	2 '
Lucida Hydri	21 0 | 20	50 M	2J
Regulus Cor & , ,	2} j° Sl Jo	io S	1 1
Cehjíxft-	2J	JÔ 5	il
Cauda &_____ .	H p «g | |i	$0 S	»!
Cauda Vríg maions	5 10 «g S)	JO ó	e 1^
MediaVrfç	0	4G $	i
VŒT	20 AO ttg)8	H si	r tf»
Vindemiatríx_____	3 __ lOsQs 18	10 ____	J. H2
Roftrum Coruí	é ~ 20-Êu 21	40 M;	f 5
Aladexrra Corui __	'$_ 50 ; 14	50 Ml „	J c?i JF?
Bootis Humerüs Óñífter	10 40^='49	o M	I |T5 2
Arduras _____ _	18	jô s ___	i |
Sptcaw	17	0 M	
Haftik Boons ;	27 O ¿M	s	
I Chelæ Lances Auflraíis	9 o m i o	40 M	
! Chelae Lances Borealis	jj___ 10	jo S	
I Lucida Coronae	$ 4® m 144	JO S	
1 Serpencartj Palma_____	27_ ont|î7	p 3	
I Corm An tares	î 4°í¡4	o M	
Herculis Caput	8 40^ H7	jo S	
Caput Ophiuchi	1« $o$ip	o $	
	20 40—75	P $	

Longitudo
Ldviudii
VTïïuTfCMkns, lucida Lyræ
Aqutla» Vukur uolans
Delphini ^AuH'rale
rhomb. > Boreaig
DelphíñTcáuda
Vmbihcus Pegafi?cap.MedufaE
Fpmahac
Cauda Cygrtt
Pegaft crus
Cauda Ceti
jAla Pegaft

OPERARVM COMMISSA, QVÆ VIDËNTVR

ledtorem nonnihil fortaffe impedire poffe, fie funt *è**
tnendanda, 8¿ fîc omnia exiftima*
uimus notanda:

agtna.j.lege remànebût,paglna.r.(ege altera.d.pagina,æternâ,14.legeqtiod pro quid. 24. quod lege prûquæ.î?, feu lege pre

Pfejneadëpag.lcgein infinitû.zp.aliter.jz.fine.jj.fublatiõe.jp.fiuelege pro fine.4 i.fic,42. motû.4 <5cfFe£ ^p.prmcipaÜp.i-o.fecsi dû.fj.legepro raro ratiq.óo. qua lege pro quæ.6j.'habët.64.aiebat.tfS.pro ex lege eft.70.qu0d pro quo. et.eadê pagina, fpecía lius.7j.cii lege pro eum.74-extraftá.7<7.índucarís.8o.De côieatjris.Si.hanc,in èadê|irradiantis.8f.iege id pro in.8<s. aurin eadëalicw ius.88.aâualkas.pj,fupponas.0.concQrdat fie centrû &fpecíaíius.97.perm3net.io4.pofsíbííitas.io6.Vitá.io8.»notuú.ie9.exiftat.n;. «erificacurftexcitatur.117.legeexproa.í2p.peraioné.iji.flue.ijz.atti»guntur.ij4.nBlÍHS.ij7.ponderar» iqi.uanhas. Hz.perfeíÍíf-jna.i44-pofido.t49.quafl.ifo.aut legeprout.iftí.principíatú.anímautemlegepagióp.ft principiatu.ijc.quodlibet.&ilr. *17z.tegt.t7f. tantulegepro* tatúen.fic permittitur.18j.Dices.187.necefsitas.190.qu0d.ftfacies.rop.præferut. 201.qua.fi: hominem. 202. naturæ.zo4. præteriille.ft eft.212.rotunditatis.216.tantu.ft cognofcis.226.nemo.228. aethereos.229,expeto. zj.. inc t titudit.é zj j. nulíus-zj?. mo–petar¡o.Gallu8.z4o.242.re.z4j.Qjiare.244.conceptio&increat¡.24r.di«ion«.j48.íladde,zf4.m.> iH0rem.2fd.ellet.2f9.flt.2d7.Frjr.c1pi wm.272.enarrabit.27j.fed.27f. quódqp.270. plericpft effentias,27î.funtftid.2So. *in* intellefiu.*282.*quódqMPt. ipfum.293.& pro te,: 79; íubflftere.joz. Venatione fap ientiæ. 302. cohfcienia.jtj.quos. fzó. calefaciens.jzj. àdeo.jzi.magnis.jjS Poteft.jfo. eft.jjS.fnpetdati-«¡tate.jái.omnís.jdz.deputaftitua.jtfd.interiús ft quæ. ftperpro par.370.etttus. j77.uiticenti. jSj.fperare ficpignus, jse.efficïtur.joj. unquam &uiuentë.j9f.latitabat.jp7.filicis.4or.quia.4oj.affeauofosa'generant,ftgenerat404.fenfliriuû.40f,tamê.40i. cadaneribu» 4iS.quant3.4z;.ádeo.4f4.fponfa4ófubtrahi.47t.ñannuin fic erít.qSi.uoíuntatS &morfqs.4pi.uirtutis fubtiiis.4P4.an,49f.fomitem qpS.íii quatn fie fe.foo.fortitus.foj.tuá ft'nos pro non.foz.ueniffent.fto.hominis.fkJpfos.ftp.eft. fic ilía.fip.lege han poterit.fzr.íegis» fic uirtute fie interiore homine.rzz. íapefuefiirí.f24.obedictiaf2f.generat¿<proced)t&haberet.f28.períe<Sio.f29,quíefj8dele,etintec rio uerfft.fjj «¡k.fj4.cfle,& reí ftfacias.fjir.prophetæ.&uidentur.fjS.perhibuerunt.-jp.deû, › uita fi: uitainft foelícitasftnidefiiturL f4i.aninia,f4j.peccatoris.f47<que(n.f4p.commnniorS:cordeffo.filti.j-fj.utiMta.fff.uoluntariû.ff7.1egeu6 notâ.ffS fine. fóo. fpecíe <5ccognoieuntar ô:habuit.fd4.ipfum.f(5f.fontê & definit ficappareret.f70.cui ftrefpondetur. 771. imaginari,& conuexù ftconuexitatë **j**72.forma,fieíapientíara. f?4i lege tanto plus eft cognitus. &ille.rzf.laborat, 774,pafcua.rrz.ipfum.fzóknaíHsCí pafsíbilitas.fSo.ft pro eft lege.ft figuræ.78i.quâ r8f.dei.fStí. ciaritate..f6S..c5form.itate.f9o.habet.fpS.ante & dabile.799.funtethominS ft eft pro corruptibile.tfot quidé.úoz.tollens. fir flit,&rapiatur, do;.quid &haberet>do4.canfideranttir.dof.Sicpro flcut. 007.debemus & feruâs, dog.quid & teneberis. *61*. creata & ipfam ftrefpícit diq.uertës.tftf diuerfàs. *aia* feripturar & nullus & ea.dizîtios pronô.ft tiitâ.ôrp. gaudium ficEtpro Vt.ft deieitatio.dzo.tbrma&ïllé 6zi.ínclín<inttir.<í2f.glackm ft quia Ci mundo ftqùHqsit eadêpagdeletu.ffzcS.tn® ducáret.dí.S.In immortáli;<7zp,abfcondi& patre,itê d-knifl,ftin eadêpag.legemultip>rcata.(5jo.deo. 0j2, lege, nod nifi occulta font Crin eadem pag.quidâ pro quidem.<5jj,fitiem.dj4.forma,& capitur.djp.regere & regem ft fotas.tfqo.dfgnitâtc & Jongítúdo.<¡4t,'dele ïpfa.rfqz effeâum.ft máxima. 647,ex pro en *legendum. ftinceperint.áqf. fijfficit & iudic4re.t54d.kge Angula* quad^Jemper ftip fum,& ex gratia.449.fpiritu fic obediret ft indicamus ft fcilícet,&occultus ft perficere ft procurare, ojo.fit ft mulieris pulchri, ¿fí. pratfentatnr.<if2.Chriftí. 677.quod cijqj ft dícere.tffB illl ftempírici,fthuic.66i.refurgetis ftfackns ftguiefdt. <542. fidc&quam.ódj» fpiritus & morales.óCq.manent.cScíf, «eró & duritatis ft perfeñifsíma ft excogitari & perftiaflbile quod effet Deus.<5<57.nQm)ne.rf<58. Cbtt)íit.d7o.inteíleftus,í7i.fillorumftfenfibilibus,ó7zpotentias.<f74.filioñ: uniuerfi ft afpicít 677.vegetati tiaft appetatur ft fenfitmae ftiuduitft uerîtatemQ. <¡*76-*. creatoris &fapientiam.dSo. nos ad & certe. óSi. obediêtiam&diligêtifsfmèft quía.tfSz.intelk&us.&plaa tatam ft lie ft cuftodia. <7S4.habeat ftanimalib. <5Sf ilia àpatriarchatui.687. coaitio, cfSgj. note ft qua ftfpirituali & patricius, 690Í tegeoperam dare.tfpt ftriftifsimani.ft exemplum,tfpz.uacante ft poteftas ft ibidem fttantæ.opj.iunitiifam ft ácn ftfecundum.tfpq» quæ ft finita ft tantu ftfingufos a quatidatn ft fpiritibus.tfpf,regnat ft fcribit.dpy.fanftas ft ccnfentur ftrepræfentans ftfæpe.crpS.oç culti.tfpp.quo ftfruftrari ft procedentes yoo.quodzor.ipfiet cura7oz,importunè.7o4.præpofltû ft prætulit .70rdoit0res.707.lmpt>-. tare.7oS.fcilicet fic gaudeat.7opiæquè.7it.uidcamp ft qui 7i2.remorari.7ij.textus & patres ft libera et côgegâtîs&c0nfi)ltationi.7i4-infailibiliter.fif.concilijs ftpulcheriatn&licet ficfcribenti.71ci.iege ex pro &.7»7.allegationum ft ftatuta ft Toletano &obi]'cienti.7»p.' gnid ft Apoftoiica.720.iudicium.72i.fubfcriptionesfttirbis ft cóparereft fanña & damnationi.7Z2.fubfcripfl ft reliqui fie ab. 723. fa-erarum.724.omnib.fic obediendutnft conftituitur *716,* effeftum ftftatuti&uniuerfltasft iniquèfic fententiam ft intieftigando'ftdej j-natiuè.fzf.dclecuft lege terminos ftadminiftrationes ft fnbtjcit. 7z8.quia ft pfincipatti.7jo.definitores,7ji,diftamine, & tacitp.7j2, appellatumftahq«em;7j4ilege nô pro narh.737.obedientiæ ft Taurino.7jtf.ftabilia ft côcutiêda,7j7.ueritate & corrlgere'7j8.coneíliá rum ft concilij.7jp.lege,qui in uobis eft ft petrus.74i.capite ft libera fic quia ft conciHum,744.Romanam ft omne ftquia,74f.fubfcribit ftfubfcriptíonibus.749.1ibrare.77o.decláratlo.7fi.eorundem ft fanfta.7fz.Romanæfic collegium^ Concilium fth,abet.7f4.omni& ordo.-.ff.quí./jó.primus.777.admonendi ftrefotmationé ftconneniat ftucterift myfteriorij ficfciant.7fS.tegefnbt)ha,7<io,quia præ-feitum.7<5i.quandoft aliquem ft ipfos.yíz.munerezáj-tnueniunturft formidat.7CÍ4,confonant?.7iítf,offíciorum ft quifqueft inquit,' 7<57.quæ.7r73.iifificconniuenciâ{& coniuentia.769.dormientiii.77o.ipfum.772.focis ftRomæ ft approbata.775, lpfls ft nomêftuidere turetunjuerfale&diftributluè&quoniâ'& minifterialí.et minifterialÍ774.quiaS.' çôflittitâ.77f.Bib!i«.77d.côfbda!itates & politi» ft di fputationisft prauus&difputationis & difcreparet.777.pœnas,778, eorum.7BQ.difpofltíoní, ftlegeinuerltate,&SYÍueftro.78i.cep!t» 7Bf.regrium,&elí'gerent.78<í. facerdotij ft tame ft cerros,787.totii, 788. utriufqj ft ®d qua ft pontffices.78p.nquo ft principes ft qu§do & ordine ft quifquis.7pi.tnftauraiidâ& nos ft profpexi.792.fiet.7-pj.hoc.797.experttts.800,fubfequJtíb.et Synorfoft Firmitas.8o».unii ft üriête.Goj.noftris ftEpifcopormn ftPiJfsimi. 804. mancipatur ft mala & manuducantur.ft ueft'er ft uniüérfali.Sof.maxlmè.Sod.qu? habuit,8o7.autê.8o8.perficit,8op.Coetii & protoprincipes & principes.Su.quá.Sií.reueíator. Sij.prteíudiciú& conúentui.Siq.magnos & nobilis & ulla fic conferifu.6if.fiat.8itf.confilia,fcripta.8i7.alius.StS.negociationis ft cefilia. 820. Ptjfsínnis.Szi.táquá.Szz.ímperiíu S23.ecclefia ft *eis* &fîgura£ft ipfæ *& flrnitar.a.827. contrafiianis &* primo & ntittcft *principl.8iz. perttidoflus & qúi. 8;j. utrocp.Sjtf.* perftiterint.Sj9.mehÎæ›842.falutitS43.tradütur,844,liberieficEtpro Eftft conformante ft *duritie.84f.* inc5ucuientía,84S,preíbytererií. & præfuptuofam.Sfz.affereréôcfanéta ft conftituti ft fpecíe &.cômtinicanti.8f4.CSmunion?&apofiolos. 877. lege omnia qua: & re—nuticiuerit.SfS.diffiteri Sc illiminaté.írp, carné ft igitur. 660.lege ft e. pro &.8(f4.fapi?tias,et relucentia fttêdimus<8<$f.omnes.86<5.**Aef** culapf|.3<57.æqualitate.86p›participatn.87».dieunt(87z.principiat3,878.regione& Anglicusft maius.BSo.ipfo.SSi.qua.Sfit.àuero ftinuicc ftquodlibet & Qjiód.S84.fierifttuoftl!l¡s & uif..S8f.rcriptâ.88<5.diftarû;&fcribêdi6cEtjâgelio887.præferêdî!ft perfuaflt.888, uoluptaeê Sc nec.Sçi.unquâ ft blafphematficcófubftátialis.Síy. côtradicereftirrepræhçnribnis & fl profit. 894, eîdê.89f.præftitit.Spq, nefeiret & nolens.qoz.propefic procefsione sterna ft fine fui.poj. Arabes, qof. apparerêt.po<7. quæ ft mortui.907.ingerí!t.pio.omnia. 912 promififfe, 914. indicis etcontemptû ft Vnde. pifi.rqagû ft fecerint ft percuffl ft paruerunt ftprophetâ ft con cinnafti,p»7 mortalír.' 918.fi ÿtç.præuideritfic apud.922. difeedere ftEuangeltj ftperfeftusft quadâ.pzj.buccellâ ft uade.pzd.arripuit&tuis. pztf.ultimum werfura dele.p27.partem ft qustft motu.pzS. perhibentft mille&per ft perhibet,qzp.patefecitft perhibetis ftponunturft publicati? ftplcna ft afsignarcttr.pjo.exercitiupji.perfona.&lege in eadem'pag.inter ipfam.972.a quo neceffariô & inftruit.pjj.domini eft annus ftqtiadraginta.pjr.funtcg ftcon I um .940,æqualiumlaterum ft curuum.p4t kge fit areaft circumferentia.*968.deinde &* propefi to.pSo.prætermifftim.ptfz.præmiffafichabes, píq.reífamft proportionem. 966. peneftdemonftratur.pfip.quadrantis&curuâ.pYo, ad pro ab.97i.fuperficíem.9z<í.proportia<i.ib¡fes ft lege Et ex. 977.præmifla.p7S.pluriû.p7B.Ex.98f.longam.p8<ib'Si,p8p.perpendicij llatls.ppS.commefqrabiies,& fagitta.joiS.circuli.»02t. æquianguli.iozz.omnes ft rurfus.tojr.fiante,1041, deferibit.104;.defcribit.ioqf,l geometria.iofd, medietate ft.tor?. ipfam & reftangu!a.»o6o.habes.iod4,fl effet.107T.uoluerí6.107f.rup- t

pofitio, jo8ft Nam. TFor.quod. rnj.tamen. ni4. **iílam ftfuperficjem**
ft libros & feripta, 1127 ksquaü'^

EX OfBICINA HENRICPETRÎ/
NA, MBNSÉ AVGVSTO»
fiNNÓ M* D, LXV.